

БОРИС ГРИНЧЕНКО

СЛОВАРЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
УКРАЇНСЬКО-РУССКІЙ СЛОВАРЬ

О—Я

3 1761 08820468 0

H8735 sl Гринченко, Борис Дмитрович

(С Л О В А Р І
 «Українського Слова»
 [2]
 Б О Р И С Г Р І Н Ч Е Н К О)

С Л О В А Р Ъ У К Р А І Н С Ъ К О І М О В И
 Slovar' ukrainskoi movi
 У К Р А І Н С К О - Р У С С К І Й
 С Л О В А Р Ъ
 [том 2]
 О — Я

472868
 27.3.48

Б Е Р Л І Н 1924

В И Д А В Н И Ц Т В О
 «Українське Слово»
 В Б Е Р Л І Н І

СЛОВАРЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗІВРАЛА

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛА „КІЕВСКАЯ СТАРИНА“

Упорядкував, з додатком власного матеріалу,

Борис Грінченко.

СЛОВАРЬ УКРАИНСКАГО ЯЗЫКА

СОБРАННЫЙ

РЕДАКЦИЕЙ ЖУРНАЛА „КІЕВСКАЯ СТАРИНА“

Редактировалъ, съ дозволѣніемъ собственныхъ матеріаловъ,

В. Д. Гривченко.

Россійской Императорской Академіей Наукъ удостоенъ второй преміи Н. И. Костомарова.

Copyright 1924 by
„Ukrainske Slowo“ G. m. b. H.
Buch- und Zeitungsverlag, Berlin

ЕЛЬЗНЕРДРУК / БЕРЛІН
Друковано власним способом передрукування

О, меж. 1) О! О друже мій добрий, друже незбунтий! Шевч. 2) Вотъ. О! о! дивись, як хороше!

О, пред. 1) Съ винительнымъ падежемъ: а) = Об 1 (рѣдко и лишь въ лятературн. языкѣ). О мур старою головою ударилає і трупом пала. Шевч. 614. б) при обозначеніи времени: въ. О той час; о сю пору. Желех.; в) при обозначеніи мѣры: на. О еден сажень довший. Желех. О два роки молодий. Желех. г) обозначаетъ цѣль, къ которой направлено дѣйствіе: о, за. Боротися, дбати о що. Желех. Тяжко о хлѣб. См. Про. 2) Съ мѣстнымъ или дательнымъ падеж. а) = Об 2а. Ой сподівайє мене тоді в юсті, як будуть о Петрі бистрій ріки-озера замерзати, об Різдівї халина в музі процвітати. ЗОЮР. I. 26. 3) = Об 2б. О щети ногах.

Обзіс, су, м. Оазіс. Мов оазіс, в чистім полі село зеленіє. Шевч.

Об, пред. Если стоящее предъ об слово оканчивается гласной (особенно: а, о, у), то о часто выпадаетъ. ЗОЮЗ. II. 128. Ударив рукою 'б лавку. 1) Съ винит. падежемъ: при обозначеніи предмета, на который направлено дѣйствіе: о, обь. Ой іду я утоплюєя, чи об камінь розіб'юєя. Чуб. V. 229. 2) Съ мѣстнымъ или дательнымъ падеж. а) при обозначеніи времени дѣйствія: на, обь, въ, около. Об Різдівї. ЗОЮР. I. 26. Крий, Боже, народу яко там зібравсь! Як об Лалї в Ромні. Греб. 372. Об Микалі продасть кобилу. О. 1862. IX. 7. Вітерець схопивсь об обідній порї. О. 1862. IX. 60. Жду, не дїждусь, як об весні мастіаки. Г. Барн. 119. б) при обозначеніи количества, мѣры и правнадлежаности опредѣляемаго предмета: о, об. Летів птах об восьми ногах. Ном. стр. 295,

№ 147. Кути черевички малї невеличкі й об назї. Грин. III. 172.

Оба, обї, чис. = Обое, обидва, обидві. Оба хороші, оба болячі сини. Федьк.

Обабитися, бляюєя, бйшея, гл. Обабитися, избѣжитися. Обабивсь лязівкою окаянний. К. ЦН. 303.

Обабіч, нар. По обабіч. Съ обѣихъ сторонъ, съ каждой стороны. На підмурку по краях, саме де іранки сходятьєя, по обабіч помурованї стовпи—всіх шість нар. Св. Л. 26.

Обабок, бѣа, м. Раст. Boletus Scaber Bull. ЗОЮЗ. I. 114.

Обава, вѣ, ж. Замедленіе, медленность. Обавити, влю, виш, гл. = Вѣбавити.

Я тобі воші обавила. Борз. у.

Обавлятися, лїжєєя, вѣєя, гл. = Варитися, гаятися. Вх. Зн. 42.

Обагрїнок, ику, м. = Обаринок. Ум. Обагрїночок. Пішов милий на ярмарок, та й на ярмарочок,—принесе мї сорок яблук та й обагрїночок. Гол. П. 431.

Обабурити, рю, риш, гл. Ошеломить. огоршить. Часом засяде хто небудь та з-за дуба булавою як обабурить по спимї, то й пролежиши який час. Брацл. у.

Обапол, ла, м. = Обаполок.

Обаполнї, нар. 1) По обѣмъ сторонамъ. 2) Вокругъ, во всѣ стороны. Упаде на мизу, тужєє, розливаєтьєя, аж обаполи луна розливаєтьєя. Волч. у.

Обаполок, лѣа, м. 1) Горбыль, крайняя доска при распилкѣ бревна. 2) Окраяна. Кий там чорт у Харькові гурді! хиба по обапільнихъ гурода. Лебед. у.

Обапольний, а, е. О доскѣ: отрѣзанная отъ края бревля.

Обарїантї, ию, ниш, гл. Окружить со всѣхъ сторонъ, напасть со всѣхъ сторонъ. Дїти обарїантї мене за юстїицями. Рк.

Левид. *Обаранити комісничку: одна в одну цюку цілуу, другу—в другу.* Мир. Пов. II. 70. *Собачи його обаранили.* Грин. II. 204. *Бджоли як обаранили його.* Мвж. 113.

Обар'я́ти, ню, еш, м. Растергаться. **Обар'яно́к**, я́ка, м. Крендель, баранка.

Ум. **Обар'яно́чок**. Як л іла винні япка, ще й обаряночки. Грин. III. 255.

Обар'яно́ць, ня, м.=Обарянок. Вх. Лем. 415.

Обар'я́ти, ряю, еш, м.=Варяться. Мил. 221. *Та прибувайте, таточку, за мною не обаряйте.* Мил. 186.

Обар'я́тися, ряюся, ешся, м.=Обарятя. *Ой іди же ти, мій миленький, та не обаряйся.* Чуб. V. 1196.

Оба́ля, ти, ж. Гаултахта.

Оба́торитися, оба́туритися, ряся, ршся, м. Опомнитися, прийти в себя. Вх. Лем. 440.

Оба́чати, чу, чий, м. 1) Увидеть. *Та скажи мі, чи обачу миленькою очі.* Гол. 769. 2) Заб'їти. *М'я з другою в любі обачила.* Чуб. V. 376.

Оба́чатися, чуся, чийся, м. Выздоров'їти. Вх. Лем. 440.

Оба́чіння, ня, с. Вниманіє. *Мати оба́чіння на нбо.* Обращать вниманіє на кого, присматривать, заботиться о комь. *Знайшла мене ой смертошка в чужій стороні,—май же, сестро, оба́чіння на діти мої.* Гол. III. 70.

Оба́чний, а, о. Осмотрительный, осторожный, внимательный. *Гей,—каже,—ти, шинкарко молода, ти, Насте кабаина! Ти,—каже,—до сіх бідних козаків-целя хоч злая, да й кабаина.* ЗОЮР. I. 203.

Оба́чність, ности, ж. Осмотрительность, осторожность, внимательность.

Оба́чно, нар. Осмотрительно, осторожно, внимательно.

Оба́шлува́ти, лу́ю, еш, м. Нообщать, дать объѣтъ. *Батько оба́шлував синові теля на юсподарствю.* Рв. Левид. *Я оба́шлував на церкву хоругво зробити.*

Оба́шморятя, ряю, ршя, м.=Обашморятя. *Обашморят друній грунт недалеко од Триполья.* О. 1862. V. 9. (Варф. Шевч.).

Оба́шморятися, ряся, ршся, м. Привыкнуть, освоиться. *Делякі запорожці тахи зюдом оба́шморилися, а делякі зюво покрилися в дичу (=у дивній степ).* Вас. 213.

Оба́шпорятя, ряю, ршя, м. Нащупать, отыскать.

Оба́сьник, ка, м. Злой духъ, летающий въ женщинаѣ по ночамъ,—часто это

умершій мужъ, еси жена о немъ сильно горьеть. КС. 1890 X. 59. См. Перелесня.

Обба́вити, ню, ний, м. Обм'яты. *Треба тебе (людину) обба́вити.* Мвж. 48. *А джоу, як спече лаба, то не вискромаде, не оббаве.* Мвж. 99.

Обба́влятися, в'юся, вешся, м. Обм'ятыся. *Грій, каже, казан молока! Бона зірла; він пірнув у його, оббавився.* Мвж. 16. *Поб'їжу... та оббавься.* Мвж. 123.

Обба́вляння, ка, м. У мастеровъ изготовляющих курительныя трубки: молоко для чистой отдѣлки и насьячки зюбевъ металлической крышки. Вас. 149.

Обба́вати, в'юю, еш, сов. в. обба́вити, обба́в'ю, еш, м. Обвяты, обвяты, сбить, стравивать, стравивать. *Зима була і цїт оббила.* Мет. 36. *Порош оббавати.* Ном. № 11913. *Ой не оббавай ранньої роси, нехай оббаве матінка моя.* Мет. 245. 2) Бить, побить, отбить. *За скоки обба́в'ю і цюки.* Ном. № 12479.

Обба́влятися, в'ююся, вешся, сов. в. обба́влятися, обба́в'юся, обба́в'юся, ешся, м. Обвятыся, обвятыся. *Оббався як билима.* Ном. № 1852. *Пропитися і як крем'яж той оббавишся.* К. МВ. X. 3. *Оббавляса балачка.* Разговоръ стнхъ, смольк. *Оббавляса балачка, тим і не чутио стало.* Новомоск. у.

Обба́р'язаний, а, в.=Забр'юханий. *Сидить у шинку раз-у-раз оббар'язаний.* Г. Барв. 290.

Обба́ряти, ся. См. Обвяты, ся.

Обба́ряти, гаюю, еш, сов. в. обба́ряти, б'їжу, ж'їщ, м. 1) Обб'яты, обб'яты. *Переймає мене і обба́ряти не пускає.* МВ. (О. 1862. III. 61). *Андрійко село обба́ряти, вертеться червоный, сміючись, пустуючи.* МВ. II. 88. 2) Стегать, стечь, сб'язать. *Виб'їла хату,—доц пішою, вона і оббила, і оп'ять руда.* 3) Обходять, обйти, изб'язать. *Тебе млиі сусіде обба́рили.* К. МХ. 14. *Люде (його) обба́ряють.* Г. Барв. 516.

Обба́ряти, гаюю, еш, м. Обб'язать. *Усіх подруги солодні обба́рила,—заполочі хотіла позичити.* Харьк.

Обба́ряти, лу́ю, лшя, м. Обб'язать, сдѣлать б'язьми. *Биленька черемшина чи всі луи обба́рила.* Нп. Васильк. у.

Обба́рявати, лу́ю, еш, м. Снять п'куру. *Іван царевич узяв тою зайця, обба́рявав.* Рудч. Ск. II. 106.

Обба́ряти, ряюю, еш, сов. в. обба́ряти, обба́р'ю, ршя, м. 1) Обирать, обобарять. 2) Обб'язать, обб'язать, обб'язывать, обб'язывать. *Сидить злопець коло стола, курча обба́ряє.*

Чуб. V. 633. *Тоді нови-сироманні нахождали і орми-чирозірливі налітали, в голочках сидили, біле тіло коло жовтої кости обірали*— АД. I. 118. 3) Избирать, избрать, выбрать. *Собі місія не обібрав*. Чуб. V. 1014. *Ні читати, ні писати, а хотять за короля обіратити*. Ном. № 7908. *Обірали одною з себе і послали до його баби*. Мвж. 87. *Ой дівчино любя, мила... ти ж то мене обібрали і одною в світі поклади*. Грин. III. 161.

Обіратися, ра́жся, е́ся, сов. в. обіра́тися, оберу́ся, в'рше́ся, м. 1) Набираться, набратися, набрать мвого. *Не обіра́йся вам, бо дорожа друзьки*. Полат. 2) Набирать, набрать на себя, убраться. *Свinya в реп'яги обібра́лася*. 3) Находиться, найтись, выскатся: Б. (О. 1862. III. 23). *Обі́рнувся такий то хазяїн...* Драг. 3. *Оттоді ж то не могли обіратитись, за віру тристиянську одностайно стати*,—тільки обіра́вся Барабаш та Хмельницький. АД. II. 3. *У мене обереться старійший козак на долни Черкень погуляти*. Лукаш. 41. 4) Дблять, сдблять себя. *Обі́рнувся грибом, то м'яз в борщ*. Чуб. I. 243.

Обб'є́сти, д'ї, д'єш, м. Обойти вброд.

Обб'є́хати. См. Обб'є́хувати.

Обб'є́(ь)кати. См. Обб'є́(ь)кувати.

Обб'є́(ь)кувати, ку́ю, е́ш, сов. в. обб'є́(ь)кати, каю, е́ш, м. Обрызгивати, обрызгать.

Обб'є́хувати, ху́ю, е́ш, сов. в. обб'є́хати, ш'ї, шеш, м. Лгати, налгати на кого, обманувати, оклеветати кого. *Обб'є́гала його*. Константиногр. у. *Юж мя обб'є́гали оманувати баби*. Гол.

Оббуду́вувати, ву́ю, е́ш, сов. в. оббуду́вати, ду́ю, е́ш, м. Обстраивать, обстроить.

Оббуду́джитися, жу́ся, жи́шся, м. Упасть съ высоты. *Оббуду́джися, аж земля ринчала*. Черном.

Оббу́тися, бу́дуся, д'є́ся, м. Привыкнуть, освоиться. *Оббу́лася у хаті*. Рк. Левиц.

Обв'язати, ся. См. Обв'язувати, ся.

Обв'язати, ня, ни́ш, м. Отяготить. *Кали б часом не обв'язали та не розрідити людей* (більшою платою за треба). Левиц. ШЮ. II. 299.

Обв'язати, нію, е́ш, м. Отяжелеть. *І ноги й руки так обв'язали, що й мого*. Васильє. у.

Обв'язувати, жу́ю, е́ш, сов. в. обв'язу-

вати, жу, жи́ш, м. Отягощать, отяготить, обременять, обременить. *Да не обв'язуй їх: бики третяки*. Борз. у.

Обв'язуватися, жу́юся, е́ся, сов. в. обв'язатися, жу́ся, жи́шся, м. Набирать, набрать мвого тяжости на возъ. *Як ішли звідтіть та обв'язались, а вісь уломилась*. Кавес. у.

Обв'язати, ся. См. Обв'язувати, ся. Обв'язува́ти, ку́ю, е́ш, м. Облэпить глиню.

Обв'язування, ня, с. Обваливаніє.

Обв'язувати, лю́ю, е́ш, сов. в. обв'язати, лю́, лиш м. Обвалити, ла́ю, е́ш, м. 1) Обвалывать, обвалить, отвалить. 2) Валать, свалять (сукно).

Обв'язуватися, лю́юся, е́ся, сов. в. обв'язатися, лю́ся, лишся м. 1) Обвалываться, обвалиться. 2) Свалываться, свалиться (о сукні).

Обвар'ятися, ся. См. Обварювати, ся. Обвар'ю́ватися, ря́юся, е́ся, м. Испачкаться въ гризю. Вх. Зн. 42.

Обвар'ювати, ря́ю, е́ш, сов. в. обвар'ятити, ря́, рини, м. Обваривать, обварить, облять киплятьомъ. *Біди дитина зосім руку обварила*. Васильє. у.

Обвар'юватися, ря́юся, е́ся, сов. в. обвар'ятися, ря́ся, ринса, м. Обвариваться, обвариться.

Обв'є́ти, ся. См. Обвєзити, ся.

Обверну́ти, ся. См. Обвертати, ся.

Обверта́ти, таю, е́ш, сов. в. обверну́ти, ну́, неш, м.—Обгортати, обгорнути.

Обверта́тися, та́юся, е́ся, сов. в. обверну́тися, ну́ся, нешся, м. 1)=Обгортатися, обгорнутися. *Палиш з кайонки обвернувся*. Котл. Ев. 2)=Обвернутися. *Чом до мене білим лицем не обернешся*. Чуб. V. 680.

Обвертіти, ся. См. Обвєрчувати, ся. Обвєселі́ти, лю́, лиш, м. Развеселить. Обвєселі́ти, лю́, е́ш, м. Повеселеть. Обвєсні́тися, нію́ся, ни́шся, м. Започати весеннію польову роботу. Рк. Зн. 42. Обвє́сти, См. Обвєдати.

Обвечері́ти, ріє, м. бел. Повечереть.

Обв'язати, ва́ю, е́ш, сов. в. обв'язати, обв'язу́, обв'яз'єш в обв'язу́ти, ну́ неш, м. Обв'язувати, обв'язу́, обматувати, обматувати. *Черним шовком обв'язав і в китайську стовпак* (сина). Чуб. V. 888. *Італіми обв'язувати хустками*.

Обв'язатися, ва́юся, е́ся, сов. в. обв'язатися, обв'язу́ся, обв'яз'єш в обв'язу́тися, ну́ нешся, обв'язу́ться, обв'язу́ться, об-

матв'ягаться, обмотаться, *Довга коса чорна, як іаюка, так і обв'ягається круг тонкого стану.* Стор. I. 101.

Обв'язати, ніє, м. безл. Посв'ятл'ять (обз утр'ї). *Як обв'язало трохи на дворі, зараз зібрався... люде.* Кв. I. 108.

Обв'язати, б'язю, еш, сов. в. обв'язнути, ну, веш, м. Оснаиваться, освоняться, привыкать, привыкнуть. *Як кіт у хаті обвизке, то не втіє.* Лебед. у. *Попервах лякались, а там, як обвизки, то ще сами налякають.* Драг. 62. *Втієне молода жінки од звернула до матері, поки обвизке в чоловіка.* Г. Барв. 319.

Обвизуватити. См. Обвизувачувати.

Обвизувачувати, чую, еш, сов. в. обвизуватити, чу, тиш, м. Обвизать, обвизнуть. *Ном. № 13545. Нікого не обвизувачуйте криво.* Єв. Л. III. 14. *Назирали, чи сніжить у суботу, щоб обвизуватити його.* Єв. Мр. III. 2.

Обвизути, ся. См. Обвизати, ся.

Обвизаний, а, е. Обвизтый, обвизтанный. *Свічка у світилки у руках, обвизанна хусткою.* Мет. 186.

Обвизати, с'язю, еш, сов. в. обвизнути, ну, веш, м. Повиснуть. *Сидів горобець на вишні, в його крильця обвизли.* Грин. III. 663. *Повна рожка на тинку обвизла.* Чуб. V. 398.

Обвизти, ся. См. Обвизати, ся.

Обвизнутися, н'язя, н'язся, м. Обвизаться. *Та срібная сережка—Марусенька, золотий перстень—Василечко та її обвизнувся коло руки, коло її русої кісочки.* Мвл. 134.

Обвизати, в'язю, еш, сов. в. обвизати, в'язю, еш, м. Обвизать, обвизать. *Теплий вітрець... обвизав її свіже рум'яне лице.* Левиц. I. 81.

Обвизатися, в'язюся, ешся, м. Обвизаться, обвизаться, быть обвизаему, обвизанному; быть обвитому в'етромъ. *Весна раз красна... обвизали мої квіточки... залюбки вітрець обшморав—замість іграшки.* Г. Барв. 128.

Обвиз, в'язю, м. Контуръ. *Обвиз повною круглуватого лица.* Левиц. I. 232.

Обвизка, в'язю, ж. Ободокъ, каемка (на узоряхъ). Харьк.

Обвизятися, м'язюся, м'язся, м. Сл'яться в'язьмой, колдуномъ.

Обвизувати, чую, еш, сов. в. обвизувати, чу, тиш, м. Обвизачивать, обвизачивать, обвизать, обвизать. *Треба обвизувати*

голосу хусткою. Васильк. у. *Було (іі) обвизувати в подрану ряднику.* Мет. 268.

Обвизуватися, чуся, ешся, сов. в. обвизуватися, чуся, тишся, м. Обвизаться, обвизаться, завертнуться.

Обвизити. См. Обвизати.

Обвизити, р'язю, еш, м. Быть обвизаннымъ в'етромъ.

Обвизати, р'язю, с. Воздухъ, атмосфера. См. Повітря. *Чорний ворон коли не коли скрикував над головою, прорізуючи... обвизувати своїм думчим крилом.* Мвр. ХРВ. 70.

Обвизаний, а, е. Обвизанный в'етромъ. *Осмалений сонцем та обвизаний здавався він ще похмуріший, ніж був.* МВ. II. 148.

Обвизати. См. Обвизувати.

Обвизувати, шую, еш, сов. в. обвизувати, шую, еш, м. Обвизувать, обвизувать, ув'язувать, ув'язывать. *Торбинками обвизуваний його поножатий.* Шевч. 89.

Обвизати, с'язю, еш, сов. в. обвизати, с'язю, еш, м. Оповизать, оповизать. *Поки що, а я панові йду обвизувати.* МВ. (О. 1862. I. 103).

Обвизати, ся. См. Обвизати, ся.

Обвизати, д'язю, д'язся, сов. в. обвизати, д'язю, д'язся, м. Обвизать, обвизать. *Обвизувати його круг хати.*

Обвизати, жу, в'язю, еш, сов. в. обвизати, жу, в'язю, еш, м. Обвизать, обвизать.

Обвизатися, жуся, в'язся, сов. в. обвизатися, жуся, в'язся, м. Обвизаться, обвизаться.

Обвизати, к'язю, еш, сов. в. обвизати, к'язю, еш, м. 1) Обвизувать, обвизувать. 2) Покривать, покрывать, облаковити, облачить. *Кладуть із мертвих тіл костри. Соляной їх обвизують, олію з дьотем поливають на всякий зруб разів по три.* Котл. Ен. VI. 50.

Обвизати, р'язю, р'язся, м. Огородити вор'ям. См. Вор'я.

Обвизуватися, р'язюся, р'язся, м. Огородити свою усадьбу вор'ям.

Обвизувати. См. Обвизувачувати.

Обвизувати, жую, еш, сов. в. обвизувати, жу, жиш, м. Обвизувать, обвизувать, околдовувати, очаровувати, очаровувать. *Обвизувати людеї і бувало так, що занепасть чоловіка на весь вік.* Грин. I. 42. *Але часом, кажуть, неначе хто чоловіка обвизав або обвизувати.* Левиц. Пов. 26.

Обвизувати, ся. См. Обвизувати, ся.

Обвизувати, зую, еш, сов. в. обвизувати, жу, жеш, м. Обвизувать, обвизувать.

Об'язуватися, жуся, ешся, сов. в. об'язатися, жуся, жешся, м.—Об'язуватися, об'язатися.

Обганяти, няю, еш, сов. в. обіганяти, обжену, неш, м. 1) Отгонять, отогнать. *Добистком мужи обганяя*. Котл. Ен. Зодідей обганяй та гаяжай на звірюку. Г.-Арт. (О. 1861. III. 84). 2) Обганять, обогнать (вокруг чего). *Не позволю волі поганяти!* —*Позволь, мати, хоч раз обганити*. Чуб. V. 218.

Обгнати, паяу, еш, м. Обшленать? *Пицуря* (пика), решетом не накриєш, за три дні не обгнати. Ном. № 13950.

Обгнѣтися, джуся, дшся, м. Испачкаться, огадаться. *Миюкою його обмочать, чоловік обидиться*. О. 1862. VI. 98.

Обгиналки, лок. ж. м. Бока плоскодонной лодки. Вас. 151.

Обгнати, няю, еш, сов. в. обігнути, ну, обгнеш, м. Огибать, обогнуть.

Обгін, гону, м. 1) Связка и стягивание срубленных деревьев в кучи. Шух. I. 178. 2) У гуцульских пастухов: ворота в помещении, хлѣвъ для скота. Шух. I. 186.

Обгледжувати, жую, еш, м.—Обглядати. *Пишов обгледжувати*. Волчан. у.

Обглядати, дяю, еш, сов. в. обглядати, джу, дш, м. Осматривать, осматрѣть.

Обговорѣти. См. Обговорювати.

Обговорювати, рюю, еш, сов. в. обговорити, рю, рш, м. Обговаривать, обговорить, клеветать, оклеветать. *Та нас же осудять, обговорять кругом*. Левнд. I. 177.

Обгортати, ся. См. Обговтувати, ся.

Обгортувати, тую, еш, сов. в. обгортати, тваю, еш, м. Приучать, приучивъ, осваивать, осваивать. *Кїнь иноді який дикий, а обгортують*. О. 1862. VII. 37.

Обгортуватися, туюся, ешся, сов. в. обгортатися, туюся, ешся, м. Осваиваться, осваиваться, привыкать, привыкнуть.

Обгоджувати, жую, еш, сов. в. обгоджувати, дую, еш, м. Оккармливать, окормлять. *Ободував і упоїв, так що вовк не видержав*. Рудя. Ск. I. 12.

Обголіти, ся. См. Обголювати, ся.

Обголіти, ляю, еш, м. Обнажаться. *Обголіли дерева в-осени*. 2) Обдѣить, обшнать.

Обгольний, ні, ж. Дубовая кора, обрѣзанная въ формѣ дуги, на которую приговяють распаренное дерево для дуги. Кролея. у. Слов. Д. Эварн.

Обголювати, ляю, еш, сов. в. обголіти, ляю, лш, м. 1) Обважать, обнажить. 2) Обрывать, обрѣть. *Взяли його у світлюнку, обголювали головонку*. Чуб. V. 983. 3) Забирать, забрать все, обогреть. *Більше за всіх нас прикащик Сухоперний обголює*. Г. Барв. 470.

Обголюватися, ляюся, ешся, сов. в. обголітися, ляся, лшся, м. 1) Обнажаться, обнажиться. 2) Обриваться, обрѣтаться. *Вибачайте, що не обголюєся, бо тепер гаряча пора, саме жива*. Левнд. Пов. 205.

Обголяти, ляю, еш, м.—Обголювати. *Щоб голови всі обголяли*. Котл. Ен. IV. 54.

Обгони́ти, ню, ниш, м.—Обганяти.

Обгорілий, а, в. Обгорѣлый. *Стоїть обгорілий речюк*. Рудя. Ск. II. 108.

Обгоріти. См. Обгорати.

Обгорітися, рѣся, рѣся, м. Разгорѣться, вчать хорошо горѣть. *Обгорітися дайте гнотові*. Константиногр. у.

Обгорну́ти, ся. См. Обгорати, ся.

Обгоро́да, ди, ж. Ограда, палисадъ. *Обгорода да шани робили*. Макс.

Обгороді́ти. См. Обгороджувати.

Обгороджувати, джую, еш, сов. в. обгородіти, джу, дш, м. Огораживать, огородять, заражать, загородить, обвести, окружить. *Чоловік виокрадики обгородив тиною*. Ев. Мр. XII. 1. *Двіри дошками обгорожені*. Рудя. Ск. Мати Марусянку родила, місяцем обгородила. Лукан. 97.

Обгороді́тися, джуся, дшся, м. 1) Окружить плетнемъ, заборомъ свой дворъ, огородъ. 2) О дугѣ, солдѣ: быть окруженнымъ туманнымъ сіяніемъ. *Зійшов місяць із зорею та й обгородився*. Мет. 329. *Як місяць або сонце обгорожено кругом,—буде лютий мороз, а влітку вітер*. Грин. I. 254.

Обгортати, тваю, еш, сов. в. обгорнути, ну, неш, м. 1) Обворачивать, обвертывать, обвернуть, обматывать, обмотать, укрѣть кругомъ. *Оборнула його плащаницею*. Ев. Мр. XV. 46. *Оборнула дитину рясенимъ*. 2) Овучивать, оучить (растение). *З неділі треба картоплю обортати*. Харьк. 3) Обладывать, обложить, окружать, окружить, облегать, облежать, обвять. *Оборни юриць жаро...* Чернвг. *Небо змари оборнули*. *Оборнуто таборами Єрусалим*. Ев. Л. XXI. 20. *Оборнули нашіяйив лество-виками*. К. Досв. 8. *Ще більший жаль оборнув його*. НВолын. у. *Сміз мене обор-*

тав. Ном. № 12297. *І обгорнули мене дужки та іадки.* Фельд.

Обгортатися, **таюся**, **ашся**, сов. в. **обгорнутися**, **нўся**, **вешся**, **ш.** 1) Обертываться, оборачиваться, обвертываться, закутываться, закутаться. *Обгорнулася хустиною.* Левец. I. 27. *І встает перед його очима розтвіманий Бог, обгорнувшись чорними хмарами.* Мир. ХРВ. 32. 2) Сплошь покрываться, покрываться. *Хмарами небо обгорнулося.*

Обгортка, **кш**, **жс.** 1) Одежда, носимая въ части Галиціи женщинами вмѣсто юбки: кусок шерстяной матеріи, тканой полосами (поперемѣнно черной и темноокрасной), которой обертывается женщина по рубашкѣ на мѣстѣ юбки, подвязывая ее въ поясницѣ кромкой. Гол. Од. 71. Kolb. I. 40. 2) Обложка книги. *Перегорнула обортку.* Св. Л. 42.

Обгоряти, **раю**, **аш**, сов. в. **обгоріти**, **рїо**, **рїш**, **ш.** 1) Обгорять, обжарить. 2) Загорать, загорѣть. *Ти, дівчино чорнява, ти, дівчино біла, ти у полі не робила, то й не обгоріла.* Чуб. V. 110.

Обгривати, **граю**, **аш**, сов. в. **обіграти**, **граю**, **аш**, **ш.** Обгривать, обгрывать. *Одразу Бабич програвся, а далі як коня він обгравати тою майоро.* Грин. II. 291.

Обгривті, **ся**. См. **Обігривті**, **аш**.

Обгривати, **зю**, **аш**, сов. в. **обігривти**, **зю**, **зеш**, **ш.** Обгривать, обгрывать, отгрызть, отгрызать. *Така проплата з'їжа, що швидко поїсть воли, обіризе мені уха.* Левец. I. 521.

Обігривати, **бю**, **аш**, сов. в. **обігривті**, **бю**, **беш**, **ш.** Огривать, огривать.

Обігриватися, **бўся**, **ашся**, сов. в. **обігривтіся**, **бўся**, **бешся**, **ш.** 1) Огривать, огривать съ себя. 2) Греть (весьломь).

Обгрудити, **жю**, **зїш**, **ш.** Размѣсить грязь вокругъ.

Обгрудитися, **бўся**, **ашся**, **ш.** Растерять все. *На дорозі я зовсім обгрудився.* Змiev. y.

Обгуджувати, **джую**, **аш**, сов. в. **обгудити**, **джу**, **дшш**, **ш.** Оговаривать, оговаривать, очернять.

Обгудитися, **бўся**, **ашся**, **ш.** Прогриваться. *Вирала вона в піло всі проші... Вийшов він тоді з хати та й каже: „От, от як раз обгудився.“* Грин. II. 251.

Обгудити, **каю**, **аш**, **ш.** Обвалить, обить, прозвода ударами сотрясать. *Та ще тут буде роботи (стіни обмазувати) скрізь, бо як почнуть бляхари свою роботу, то*

зять обкуркуютъ не то в середини — і з окола. Могила. y.

Обдальний, **а**, **в**. Болѣе далекій, нѣскольکو далше находящійся. *Од ближніх сусід і обдальний.* Вх. Лем. 441.

Обдарити. См. **Обдаряти**.

Обдарювати, **вую**, **аш**, сов. в. **обдарувати**, **рю**, **аш**, **ш.** Одарять, олаврять. *Се він мене обдарував.* МВ. (О. 1862. I. 48).

Обдарити, **рю**, **аш**, сов. в. **обдаріти**, **рю**, **ршш**, **ш.** — **Обдарювати**, **обдарувати**. Левец. I. 44. *Ой підіте, скрино одімкніте, подарочки та й заберіте, усіх бояр та й обдаріте.* Грин. III. 482.

Обдати, **дям**, **дася**, **ш.** Дать всёѣмъ.

Обдѣкуватий, **а**, **в**. Полный.

Обдѣмок, **мка**, **м**. Человѣкъ обтѣвшійся, со вступчевымъ животомъ (превмуч. о дѣтяхъ). Харьк.

Обдѣржени, **жин**, **жс**. мн. Счесываемая съ овчины шерсть. *Моток напрядений з обдѣржин.*

Обдѣрти, **ся**. См. **Обдирати**, **ся**.

Обдѣртус, **са**, **м**. Оборывшій, сорванецъ. *Мене все село і вся околиця зове майстром над хайстрами, а ви, обдѣртуси, зовете тільки майстром.* Чуб. I. 154.

Обдѣркати, **каю**, **аш**, **ш.** — **Обскубити**. *На батької чисто зуб обдѣркали, що не зосталося і одної волосини — до решти обірвали.* Грин. II. 340.

Обдзювати, **обдзювати**. См. **Обдзюбувати**.

Обдзюбувати, **бую**, **аш**, сов. в. **обдзювати** и **обдзювати**, **бю**, **аш**, **ш.** Обклеивать, обклевать. *Ой над мтіли райські пташенки, та обдзюбули винограденько.* Гол. *Всі люди на вишні обдзюбули.* Греб. 368.

Обдивитися. См. **Обдивлятися**.

Обдивлятися, **ляюся**, **ашся**, сов. в. **обдивитися**, **вляюся**, **вшся**, **ш.** Осматривать, осматрѣть. *Обведе хату очима... обдививсь, устив.* Мвж. 130. *Батько заплакав і пішов до комори обдивитися що вкрали.* Рудя. Ск. I. 204. *Ходім, кажє, жінко, обдивимось: я тобі скажу, де на цибулю, де на моркву, де на петрушку.* Рудя. Ск. I. 183.

Обдирати, **каю**, **аш**, сов. в. **обдирти**, **дїю**, **аш**, **ш.** Пучить, вспучивать, вспучить, вздувать, вздуть. *Живіт обдира.* О. 1861. V. 73.

Обдирати, **раю**, **аш**, сов. в. **обдирти** и **обдирати**, **дерї**, **реш**, **ш.** 1) Обдирать, обдирать. 2) Грабить, ограбить. *Мужика вдень обдери, а вночі обростє.* Ном. № 1256.

Першу обдириє, а корчму латає. Ном. № 11723.

Обдираться, діюся, ається, сов. в. обдираться и **обдёртяться, обдерётся, рётся, и.** 1) Обдираться, ободраться. 2) Обрываться, оборваться (о платъѣ), обващиваться, обоесаться. *Чи бачиш, як ми обдирались.* Котл. Ев. I.

Обділяти. См. Обділяти.

Обділяти, дію, еш, сов. в. обділяти **дѣю, лиш, и.** Надѣлять, надѣлять всѣхъ, раздѣливъ, дати всѣмъ. *Батьюшка виїшов на царські врата да почав проскурою народ обділяти.* Г. Барв. 255. *Як таки можна таким маленьким кусочком вареника та всю вашу громаду обділити.* Кв. I 256. *Курлю в'язку бубликів, то й буде чим обділити дітей.* Грин. III. 248. *Чи час дари роздавати, королево обділяти?* О. 1862. IV. 33.

Обдріпати. См. Обдріпувати.

Обдріпувати, пую, еш, сов. в. обдріпати, паю, еш, и. Оцарапувать, оцарапать; обдирать, ободирать. Харьк. у.

Обдурити. См. Обдурювати.

Обдурю, рі, ж. Обмавъ. Обдур'ю ти *зо мною жила і на мої літа не оглянулась.* Г. Барв. 87.

Обдурювати, рюю, еш, сов. в. обдурити, рю, рши, и. Обманывать, обмануть. *Обдурювати якось ніяково та ще й вріз.* Левц. I. 108.

Обдуть. См. Обдматити.

Обдуться, дуюся, ається, и. 1) Распугнуть, раздуться. *Увесь обдуюся як баряно.* Котл. Ев. Він од корілки увесь обдуюся. Котл. Ев. II. 22. 2) Опиться. *Обдуюся води, аж боки розперло.*

Обвзвітити, чу, чши, и. Изувѣчить. *Лютий, дуже лютий був... безвзвнично чоловіка було обвзвітити.* О. 1862. V. 107.

Обвзглідздити, джу, дши, и. Лишить разсудка. *Який вас обвзглідз дит?* Котл. Ев. IV. 50.

Обвзглідздити, дію, еш, и. Потерать разсудокъ, ошалѣть, рехнутися. *Наташка так обвзглідздила, що любить зипропастившаюсь Петра.* Котл. III. 374.

Обвзголівити, влю, виш, и. Обезглавить. *Тільки у Стороженна: Разом з обезголовним трупом звалився з дуба чоловік.* Стор. МШр. 107.

Обвзубіти, бію, еш, и. Лишиться зубовъ.

Обвзюдіити, джу, дши, и. Обезлюдіять.

Обвзюдіити, дію, еш, и. Обезлюдіть. **Обвзюдіити, шу, стши, и.** Обезцѣститъ. *Дайдак! Против усе добро, а пер обезцѣстив мене.* Левц. I. 529.

Обвѣльць, льця, м. 1) Тонкій берестовый стволъ, цѣлкомъ употребляемый на ободъ колеса. Сумск. у. 2) Верхній тонкій конець деревяного ствола. *Поїгтав по обельці. Хата з обельці.* Лебед. у.

Обвельцаний, а, в. Сдѣланный изъ обельці. *Обвельцане колесо.* Сумск. у.

Обвѣбрити, обвѣбрити, рю, рши, и. Бросить оземъ съ силой, сильно ударить. *Як обвѣбере ж він його (з себе)! Мнж. 95.*

Обвѣбритися, рюся, ршися, и. Шлепнуться наземъ, тяжело упасть. Мнж. 187.

Обвѣбнитися, нюся, ншся и обвѣбритися, рюся, ршися, и.—**Обвѣбритися.** *Сиди-сиди, та мов не свѣжий, обвѣбнитися шкереверть додолю.* Полт. у.

Обвѣбнѣти, нѣ, неш, и.—**Обвѣбнѣрити.** Тавр. г

Обвѣбритися. См. Обвѣбнитися.

Обвѣрга, ги, ж. 1) Предохраненіе. *Це найкраща обвѣрга від зудоби.* 2) Предосторожность.

Обвѣргати, гату, еш, сов. в. обвѣргати, режѣ, жѣш, и. Оберегать, обережь, сохранять, сохранныть. *Писано, що ангеламъ наказе оберегати тебе.* Ев. Л. IV. 10.

Обвѣргатися, гатюся, ається, сов. в. обвѣргатися, жѣся, жѣся, и. Быть осторожнымъ, беречься, побережиться. *Та й зарюзилась у бакаї. Той лазлїн аж плаче та його хлопця лас, що не обвѣрися.* Мнж. 9.

Обвѣржаний, а, в. Осторожный.

Обвѣржність, шости, ж. Осторожность. *А Петра везли тихою ступою з обережністю.* К. ЧР. 177.

Обвѣржно, нар. Осторожно. МВ. (О. 1862. I. 81).

Обвѣрж, му, м.—**Обвѣржко.** Павлогр. у. **Обвѣржко, мѣв, м.** 1) Охалка; визанка. *Обвѣржко дров.* 2) Взяти на обвѣржон. Взять въ охалку, на руки, взвалить на плечи. *К старий з поклономъ приступивши, на обвѣржмок узгатиши, в землянку з валу потаскавъ.* Котл. Ев. V. 62. *Візьміть її на обвѣржмо да її несити.*

Обвѣржа, ем, ж. Значекъ для отиѣтвъ своей овцы предъ выгономъ въ полонину—дыра въ ухѣ овцы. Шух. I. 195.

Обвѣржѣти, ся. См. Обвѣртати, ся.

Обвѣртати, ка, м.—**Обвѣртас** ? Вх. Зн. 42.

Обертання, *на*, *с*. 1) Поворачиваніє, оборачиваніє. 2) Превращеніє. 3) Превращеніє (именованяных чиселъ). *Ков. Ар.* 2, 17.

Обертас, *су*, *м*. 1) Оборотъ, поворотъ. (Рак) з вояком закладаєть, што шидче добіжить до якогось там місця. От вояк біжить, а рак і причепився до воячого хвоста. Той прибіл до ірляниці та й каже: *обертас!*—А я давно жду вас. *Г. Варв.* 325. 2) Танецъ въ родѣ вальса. Подольск. *г*.

Обертати, *тāju*, *еш*, *сов. в.* обернути, *нў*, *неш*, *л.* 1) Поворачивать, повернуть, оборачивать, оборотить. *Треба обернути топишим боком.* Уман. и Гайсин. *уу.* 2)—на щб. а) Употреблять, употребить на что, для чего. *Обертати на користь собі всяку тварь.* Дешо. *Твоє свя-е слово на святе діло обернуть.* К. (О. 1861. VI. 5.). *А добро, що наздирали з убогого люду, на потреби пійської обернене буде.* К. Досв. 219. б)—у щб. в) — на свій обичай. Повернуть по своему. *Як тиєї води нікто не може обернути на свій обичай, так щоб мої бжолі жадний уречи не моі.* Чуб. I. 73. 3)—у щб. Превращать, превратять во что. *Князьку будівлю обернули в хлів.* К. ПС. 63. *Обернути в ніщб.* Обратить въ ничто. *Обертуючи в ніщо слово Боже переказом вашим.* Ев. Мр. VII. 13. Также въ арифметикѣ: превращать, превратять (именов. числа). 17216 вериків обернути у верстави. *Ков. Ар.* 17.

Обертатися, *тājuся*, *ешся*, *сов. в.* обернутися, *нўся*, *нешся*, *л.* 1) Обращаться, обратяться (вокругъ), поворачиваться, повернуться. *Обертатися коло мене, як торбинка коло боку Гриня.* III. 651. 2) Оборачиваться, обернуться, оглянуться. *А ти, Ево, не смутися і до мене обернися.* Чуб. I. 147. *Обертатися й озиратися Марина.* Левци. I. 83. *Куди іду, обернуся, назад себе оглянуся.* Чуб. V. 264. *Обернімошки на себе та поміркуюло, чи не ми самі винні.* О. 1862. III. 32. 3)—до кіго, чоґо. Обращаться, обратиться къ кому, чему. *На Обрїтеня обертаються птїці до нізда, хлїбороби до плугів.* *Ном.* № 523. 4)—з ким. Только не сов. в. Обращаться съ кѣмъ. *Тепер вони будуть знати, як з людьми ся обертати.* Гриня. III. 641. 5) Возвращаться, возвратьтсья, успѣть отправьтсья и возвратьтсья назадъ. *Тебе б то смерть послати, то б наженяся чоловік....—А мені здається, що господа наче на крилах обернулись.* *МВ.* (КС. 1902. X.

144). *Тричи обернувся з снапами до обід.* 6) Находитсья гдѣ-либо, проживать. *Та Біл знає, де ся моя рибочка обертаєть.* *Гол. IV.* 494. 7) Обойтсья, извернутьсья. *Ще хоч би не трюив торік сіна,—було б чим обернутсья.* *Кобел. у.* 8)—чим, у щб. Обращаться, обратиться, превращаться, превратьтсья во что. *Обернутись зозулю.* *Мет.* 257. *Обернися порося на карася.* *Ном.* № 119. *В сумне стоюанця обертались, речі.* К. XII. 52.

Обертнем, *нар.*—Обертном. *Усе пішло обертнем.* Все закружалось, пошло кругомъ. *МВ.* (КС. 1902. X. 155).

Обертном, *нар.* 1) Круговращателью, кругомъ. 2) Голова обертном ідѣ. Голова кружянтсья, идеть кругомъ. *Голова обертном іде і у п'яних раз-по-раз—шпи-шпи.* Лебел. *у.*

Обжѣдуватсья, *лужюся*, *ешся*, *л.* Нажаловаться, пожаловаться. *Се, бачу, вони вам і обжалувались.* Кв.

Обжѣрати, *рю*, *риш*, *л.* Обжечь. *Чистоті всі плачі обжарив.* *Рудч. Ск. П.* 166.

Обжѣти, *ся*. См. Обжирати, *ся*.

Обжѣра, *ри*, *об.*—Обжиря. **Обжѣрливий**, *а*, *в* Прожорливый. *Вх. Лем.* 441.

Обжѣрти, *ся*. См. Обжирати, *ся*.

Обжиратсья, *нājuся*, *ешся*, *сов. в.* обжиратсья, *живўся*, *вѣшся*, *л.* Обжираться, обжиртсья. устрѣтсья жывя гдѣ-либо. **Обжирѣти**, *дāju*, *еш*, *л.* Поджидать. *То тоді будеш мене.... в юсті обжирѣти.* *КС.* 1882. XII. 491.

Обжирѣти, *нāju*, *еш*, *сов. в.* обжирѣти, *обжирѣти*, *неш*, *л.* 1) Обжирать, обжиртсья, сжать вокругъ чего. *Птенничемьку жму, а кукіль обжиріаю.* Чуб. V. 859. *Де-де на стерні і будяк спляга сиротою; обжиріа бі-долату.* *Св. Л.* 45. 2) Обжирять, обжиртсья, работая серпомъ. *Вона не хутко жне. Ми як удвох жали, так й її на вісім сплівів за день обжиріала.* Черинг. *у.*

Обжирѣтсья, *нājuся*, *ешся*, *сов. в.* обжирѣтсья, обжирѣтсья, *нешся*, *л.* Оканчивать, окончать жатву. *Ой жніте, жнічичи, обжиріайтеся.* *АД.* I. 79.

Обжирѣти, *жів*, *м. мн.* Окончаніє жатвы и празднество по этому случаю. Чуб. III. 226. *Ум. Обжиріочин.* *Ой чий же то челядин обжиріочки нарѣ жи?* Чуб. III. 229.

Обжирѣра, *ри*, *об.*—Обжиря.

Обжирѣти, *рāju*, *еш*, *сов. в.* обжирѣти, *жерў*, *рѣш*, *л.* Обжирать, обжиртсья.

Обжиратися, ра́вся, а́вся, сов. в. обжёртяться, рўся, рє́ся, л. Обжираться, обожраться. *Обжерся та й болить живот.* НВодн. у.

Обжирливий, а, е. Обжорливый.

Обжирство, ва, с. Обжорство.

Обжа́д, лу, м. Каждый взъ елиньковъ вожиць. Лебед. у. Один обзел у ножницъ скривися, та й не ржуть. Лебед. у.

Обзелюкуватий, а, е. Зеленоватый.

Обзів, ву, м. Отзывъ, отелить, отвѣтъ. *Добре я спряснув двері ажъ тричі й питаю—што в хаті? Обзиву не було, наче не було нікого в хаті.* Новомоск. у.

Обзіватися, ва́вся, а́вся, сов. в. обзіватися, звўся, вє́ся, л. Отзыватьс, отзваться, откланяться, откланнуться, заговорить; о животныхъ: кричать, закричать. *Як зовуть, так і обзіватися.* Ном. № 7127. *Обзівался стара мати та на тїм боці моря: „Не плач, не плач, дитя моє!“* Чуб. V. 572. *Обзівался старий батько: „Чою жедеш небого?“* Шевч. 72. *Обзівался в лісі пушч.* Левци. I. 109.

Обзирати, ра́ю, а́ш, л. Осматривать. *Вони обзирають її з усіхъ боків.* Федьк.

Обзачиний, а, е.—Смашиний. Вх. Уг. 254.

Обзначити, чу́, чїш, м. Отметить знаками, обозначить. *Просив, щоб означити йому,—де його, а де ні.* Новомоск. у.

Обзобіати, бля́б, бїш, л. Простудять. *Коло проси лубка боса ніжки обзобіала.* Гол. IV. 452.

Обзолотити, лочу́, тшц, л. 1) Озолотить. О. 1862. IV. 38. *Сонце обзолотило проміннямъ труші й вишні й квітки.* Левци. Пов. 216. 2) Обогащать. *Чи я б тебе, домо маю, не обзолотила?* Левци. I. 169.

Обзбръ, рїв, м. лн. Осмотръ дома в хозяйства, куда хотять дівушку выдать замужъ, явъ гдѣ хотять взять дівушку замужъ. Угор.

Обї, сз.—Щоби. (Пущу) *тоту дівчину з чорними очима, оби мені молодому водити носила.* Гол. IV. 504.

Обиватель, ля, м. Обыватель, гражданинъ.

Обїда, ди, ж. Обида. *Не стїльки їрка обида, як зїсть намага її очі словами.* Левци. Поп. 42. Ум. Обїдонька.

Обїдва, числ.Оба. *Бїли жъ обидва разо м.* Єв. I. XX. 4. *Дивись в обидва й прислухай обома.* *Волосний писарь і канцеляристъ Скоробрега, як кажуть, жєвжєжики обидва.* Котл. НП. 350.

Обїдві, числ. Обѣ. *Маю висїти за одну нону, волю за обїдві.* Ном. № 7308.

Обїдвое, числ.—Обое. *Скажїмо ся поховати обїдвое в одну яму* Чуб. V. 78.

Обїденкою, нар. За день. *Я обїденкою спраалюс: ураниї поїду, а на ніч і додому.* Харьк. г. См. Обїдень.

Обїдений, а, е. Сдѣланный въ одинъ день. *Зробити ви обїденну сїтку, таку, щоб уз один день і прлясъ, і сїткалася, і моталася, і щоб із тїї нитї і сїтка пелася.* Мнж. 28.

Обїдень, нар. На день, за день. *Да менї тїмба на багато треба: я на обїдень поїду.* Коноут. у. *Вїм обїдень справитися.* Коновот. у. *Обїдень не вернетесь відтїля.* Борз. у. *Менї трапилося багачи, як обїдень ховали дочку й матку.* О. 1862. II. 58.

Обїдний, а, е. Обидный.

Обїдник, ка, м. Обидчикъ.

Обїдниця, ці, ж. Обидчица.

Обїдно, нар. Обидно. *Очам видно, та погам обїдно.* Ном. № 11426.

Обїдниця, ці, ж. Узлая дощечка, которая накладывається на дрань, когда взъ веа выдѣлывается коробка, для того, чтобы дрань не домалясь. Сумск. у.

Обїйстя, тя, с. Усадьба. *Подивися він у своїмъ обїйстю,—аж у нього все житю в засїкал.* Рудч. Ск. I. 81.

Обїхвїст, хвоста, м. Жуликъ? прохвость? *Там такий обїхвїст, такий брегун.* Кїев. у.

Обїхїдка, ка, ж.—Обїхїдка. *Можє якою шаа уторював би, то й було б на обїхїдку.* Рудч. Ск. II. 25.

Обїхїдчастий, а, е.—Обїхїдчастий. *Хата обїхїдчаста.*

Обїчай, ча́ю, м. Обычай, обыкновеніе. *Да поїдем у той край, де хорошиї обїчай.* Мет. 30. *Не позичай,—змії обїчай: як віддає, то ще й лас.* Ном. *У мене обїчай—козицький звичай: хоть побачу, то й не плачу.* Чуб.

Обїчайка, ки, ж. 1) Ободъ, на который ватагується сито, рѣшетъ, бубенъ в пр. Вас. 152, 176. Снм. 91. 2) Деревянный или лубяной ящикъ, покрывающій въ мельницѣ или ручной мельницѣ верхній жерновъ и удерживающій мѣлу. Черниг. у. Шух. I. 146, 264, 284.

Обїчайний, а, е. Обыкновенный. МВ. III. 124. Вх. Уг. 254. См. Звичайний.

Обїбрати, ся. См. Обїратити, ся.

Обїгнати. См. Обганяти.

Обїгнути. См. Обгнати.

Обіграти. См. Обгравати.

Обіграти, рію, еш, м. Обогрѣть.

Обід, ободу, м. Ободь. Рудч. ЧП. 250.

Ум. Обідець.

Обід, ду, м. 1) Обѣдъ. *Ой був Сава в Немирої в лягів на обіді.* Макс. Становити обід. Устраввати поминальний обѣдъ. 2) мн. Обіди. Обѣденное время. Уже обіди. *Сонце вріє.* Греб. 352. *Були вже пізні обіди, а люде з церкви ще не вийшли.* Левиц. I. 25. 3) До-обід. До обѣда. *Як би поспав до обід, так приснився б ведмідь.* Ном. № 11308. Ум. Обідець, обідоньно. Рудч. ЧП. 205. *Для тебе теценька обідець ютусе.* Грив. III. 526.

Обідання, ня, с. Обѣданіє. *Ой снідання, обідання, іркий мій обіде.* Грив. III. 312.—*Чом не обідаєш, моя душечко? — Біс тебе бери з обіданням.* Чуб. V. 1133.

Обідати, даю, еш, м. Обѣдать. *Чи обідала, чи не обідала, аби рід одвідала.* Ном. № 7274.

Обіддя, дя, с. соб. Ободья. *Вози добрі кінські і чумацькі, обіддя мієне.* Левци. I. 106.

Обідець, дця, м. Ум. оть обід.

Обідець, дця, м. 1) Ум. оть обід. Ободокъ. 2) Кольцо, колечко. *Ой там Павлукъ з крамом стане, з хорощим крамом—обідям.* Усім дівочкам розсподає, дівці Галочці даром дає. Чуб. III. 127.

Обідятьельно, нар. Обідно. Змієв. у.

Обідяти. См. Обіжати.

Обідник, ка, м.—Обидник. Грив. I. 22.

Обідняти, ню, ніш, м. Сдѣлать бѣд-

нямъ.

Обіднитися, нюся, нішся, м. Обѣд-

нѣть.

Обідній, я, е. Обѣдній. *Та збудила мене мати в обідню годину.* Мет. 20.

Обідніти, нію, еш, м. Обѣднѣть. *Обіднів один чоловік.* ЗОЮР. I. 46.

Обідняшний, я, е. Обѣденный. *І вечері ніколи не варула, усе обідняшню юшку тьопала.* Г. Барв. 505.

Обідонько, ка, м. Ум. оть обід.

Обідранець, нця, м. Оборванець. *Обідраний пішли в танці, голобоки пішли в скоки.* Ном. № 12485.

Обідранка, ки, ж. Оборванная жєнина.

Обідрати, ся. См. Обдирати, ся.

Обіжати, жаву, еш, сов. в. обідяти, джу, дш, м. Обижать, обидѣть. *Старший брат обіжає меншого.* Стор. I. 21. *Обіжи я тебе бідненьку вчора.* Г. Барв. 282.

Обіждати, даю, еш, м.—Обіжати. Г.

Барв. 439. МВ. (О. 1862. III. 36). *Тяжкий вріє обіждати і всякою чоловіка не то що, сироту.* Кв. I. 188.

Обів, оббзу, м.—Обоз. *За татарми обів іде, за обозом—кін турецький.* Гол. I. 97.

Обіватися. См. Обвѣтати.

Обівдріти, дрю, ріш, м. 1) Увидѣть. Борз. у. 2) Пони сонце обівдріє. *Пока роса спадесть.* Миж. 187.

Обівдрітися, рієся, рішся, м. Оглянутися Федьк.

Обівзавати, знаю, еш, сов. в. обівнати, знано, еш, м. 1) Знакомить, познакомить, ознакомити. 2) Узнать, узнати кого. *Більш обівзнали мене люде, стали наймати.* Г. Барв. 315.

Обіврітися, рієся, рішся, м.—Обівдрітися.

Обівмання, ня, с. Обнимавіє. Левци. I. 184. К. ЦН. 270.

Обівмати, маю, еш, сов. в. обняти, німю, меш, м. 1) Обнимают, обнять, обхватывать, обхватить. *Обнімте жє, брати мої, найменшого брата.* Шевч. *Одну ручку в головучку, а друною обій гла.* Лукаш. 238. 2) Охватывать, охватить. *Страш обняв його.* Ев. Л. I. 12. *Журба обняла.* Чуб. V. 154. *Стала їх телма нічка обівмати.* АД. I. 118. 3) О водѣ: заливать, зальять. *Уже лужки-брезжки вода і обняла.* КС. 1883. II. 378.

Обівматися, маюся, ешся, сов. в. обнятисся, німюся, мешся, м. Обниматься, обняться. *Ой сидять вони (голуби) та і цілуются, сивими крильцями обівматося.* Лукаш.

Обівив, вів, с. мн. Обвѣтіє. *Маруся сама була в хаті, сиділа на лаві, згатаючи в обіймах недужку свою дитину.* МВ. II. 178.

Обівійати, імю, меш, м.—Обвѣяти. *Сам так ю обійми.* Федьк.

Обівіище, ща, с. Обхватъ. *Такі дуби вера, що по півтора обівіища.* Рудч. Ск. II. 106.

Обівіяти, імю, меш, м.—Обвѣяти. *Стара як обівіяла її, то й з рук не пускає.* МВ. (О. 1852. III. 35).

Обівиста, та, с.—Обвѣиста. Св. Л.

Обівіті, ся. См. Обіходяти, ся.

Обіж, нар. Рядомъ, позлѣ. *Здоровя була, дівчиночко!—як на струмі брязнула обіж мене.* МВ. (О. 1862. II. 54). *Виступає.* *Обіж його жіночка небога.* Шевч. II. 21.

Обікласти, ся. См. Обкладати, ся.

Обікрати. См. Обкратати.

Обилляти, лаяю, еш, и. = Обляти. Обилляти мене дрібненкїй слози. Чуб. V. 60.

Обиллятися, лаяюся, ешся, и. = Облятися. Нич настане — слїзоньками обилляюся. Чуб. V. 467.

Обилєрти, ся. См. Обпірати, ся.

Обилпрати. См. Обпірати.

Обилпрати. См. Обпратити.

Обилїяти, ся. См. Обпнати, ся.

Обилрати, раяю, еш, сов. в. обилрати, обилреть, рєш, и. Избирать, избрать. Ми обилрем собі ватажком Марка. Стор. МПр.

Обилрвати, ся. См. Обпрвати, ся.

Обилрека, ки, ж. Веревка, продїтая въ крайнія петли нижняго края рыболовной сїти. Харьк. г.

Обилрїяк, ва, м. 1) Навозъ. Вх. Зн. 42. 2) У гуцдльскихъ мастеровъ (мосїяники), дїляющїхъ украшенїя изъ мѣды: родъ круглago долотла съ остріємъ трубочкой — для выбиванїя кружковъ изъ мѣдной пластинки Шух. I. 278.

Обилрок, рку, м. Бракъ, что-нибуль вегодное.

Обилруч, нар. Облїи руками. Схопила за плечи обилруч нестїтку. Г. Бари. 369. Вона мене як схопила за шию обилруч. МВ. (О. 1862. III. 41).

Обилручки, нар. = Обилруч. МВ. II. 112.

Обилручний, а, е. На двѣ, обѣ руки. Угор. — столєць. Верстакъ для строганїя. Частя: голозач — доска, которая придерживаетъ, цанок — доска, которая подкладывается. Вх. Лем. 441.

Обилсїти, сїю, еш, и. Надобсть. Думаю одружитися, — обилсїю вже молодикувать. Шевч. (О. 1862. V. 12).

Обилсїлятися. См. Обилсїлюватися.

Обилсїлюватися, лююся, ешся, сов. в. обилсїлятися, люся, лшся, и. Дѣлаться, сдѣлаться смѣлѣе, осмѣлиться. Мочая він, то дїтвора обилсїлювалась і пдїйшла до його ступнїв з-на десять. Св. А. 192.

Обилсїяти, спляю, спшш, и. Заснуть. Люде вже обилсїяти та обилсїяти. КС. 1883. XII. 698.

Обилсїяти, соу, ссеш, и. Обсосать.

Обилсїятися, ссєся, ссєшся, и. Обсосаться, пососать чрезъ мѣтру. Дитина бїює, — то оно обилсїялось. Харьк. г.

Обилсїнути, хну, неш, и. = Обсохнути.

Обилсїкати. См. Обсєквати.

Обилтерти. См. Обтирати.

Обилтїяця, ці, ж. Облїчаніє, облѣть. К.

Бай. 132. Давала вона сама собі облїтїю до віку вїчною не розлучатися з чоловіком. Г. Барв. 141.

Обилтїяти, рїю, еш, и. = Облїтїяти. Станьмо тутечка підозждїмо, поки сонце обилтїє. Дума. Що воно таке, Архїте, обилтїє? — Се як вїтромъ переїде під час исходу сонця, от сонце і обилтїє. К. Исторїя возс. Русв. I. 341.

Обилтра, ря, с. = Облїтра (Квітки) напували пахощами обилтра. Мир. ХРВ. 61.

Обилтїяти, тнї, неш, и. = Облїтїяти. Вона мені молодому кучерики обилтїяла. Грив. III. 629.

Обилїдеа, кя, ж. 1) Обвхоль, текущїй расходъ. Та є тролги, що треба на обилїдку. Змїев. у 2) Хата безъ огорожи.

Обилїдливий, а, е. Обходятельный. Вона обходялива з народом. Г. Барв. 132.

Обилїднїсть, ности, ж. Обвхоль, потребность. В мене є хлїба на мою обилїднїсть.

Обилїдчастий, а, е. Неогороженный. Мнж. 187. Хата зробилась обилїдчаста. Стор. I. 26.

Обилїдяти, джу, дшш, сов. в. обилїтї, їдї, деш, и. 1) Обходить, обойти. Обилїди, серденько мое, по за вишневымъ садочком. Мет. 60. Я ж тї рїченки та крулом обилїла. Чуб. V. 539 2) Объ одеждѣ: сходиться. См. Обходити.

Обилїдитися, джуса, дшся, сов. в. обилїтися, дўся, дешся, и. 1) Обходить, обойтись, довольствоваться. Як є гроші — розїйдуться, а як нема — обилїдеться. НВолын. у. Обилїдеться Великден безъ гречаної паски. Ном. № 5201. 2) — з ким. Обходить, обращаться съ кѣмъ. Свати дуже жарно з нами обилїдилися.

Обилїнка, ки, ж. Облїчаніє. Обилїнка — цїлянка, а дурневі радїсть. Ном.

Обилїяти, цїю, еш, и. Облїцать. Лучче не обилїяти, як сава не держати. Ном. № 10677. Ой нїкто ж не винен, їно рїдна я мати, ой бо вона обилїяла за мене дати. Чуб. V. 231.

Обилїятися, цїюся, ешся, и. Облїцаться. Він мені обилїявся телїчку, та хоч би свинку дав. Харьк. Обилїяся всімъ друшкамъ по перстїнку дати. Лукаш. 94.

Обилч, нар. 1) Въ сторонѣ 2) = Побч.

Обилчати(ся), цїю(ся), еш(ся), и. Облїцати, ся.

Обилчати, дїю, еш, сов. в. облїцати, їм, їсї, и. Облїцать, облїцаться.

Облїдатися, дїюся, ешся, сов. в. облїс-

тися, їмса, їсіся, и. Об'їздаться, об'їсться.

Об'їзджати, джаю, еш, сов. в. об'їхати, їду, деш, и. Об'їзжать, об'їхать. *Хто просто їде, той дома ночує, а хто об'їзжав, той в лісі блукає.* Ном. № 11404.

Об'їзд, ду, м. Об'їздь. *Як поїде на об'їзд, то сьогодні дома буде, а як поїде напростець — і завтра не буде.* Ном. № 11407.

Об'їздити, джу, диш, и. Об'їздыть, вз'їздыть.

Об'їздіти, джу, діш, и. — Об'їзджати.

Об'їмавка, ки, ж. — Об'їманья. Ум. Об'їманочка. *Минулися наповчки та її об'їманочки, лише, ді, ма не минули тяжкі здиханочки.* Гол. II. 419.

Об'їсти, ся. См. Об'їдати, ся.

Об'їхати. См. Об'їзжати.

Об'їждувати, джу́ю, еш, сов. в. об'їздіти, джу, диш, и. Кадити, покадити вокруг чего. Желех.

Об'їкати, каю, еш, и. Дѣтск. Зама-рять, опачкати испражнениями.

Об'їкатися, каюся, ешся, и. Дѣтск. Омаряться, опачкаться испражнениями.

Об'їкати, ляю, еш, и. 1) Исчакать, опачкати. 2) Опачкати испражнениями.

Об'їкатися, ляюся, ешся, и. 1) Ис-пачкаться, опачкаться. 2) Опачкаться испражнениями. *Дитина сидить у запічку — об'їкалась.* Драг. 14.

Об'їкати. См. Обкапувати.

Об'їкпувати, пую, еш, сов. в. об'їкати, паю, еш, и. Окапывать, окапять, закапывать. *Обкапали таки мені южку свічкою на Стростах.* Харьк.

Об'їкпатися, цяюся, ешся, и. Ис-пачкаться. *Обкапався як поросля.* Вх. Зм. 24.

Об'їкпачати, чаю, еш, и. 1) Убрать цвѣтами, надѣти вѣнокъ. *Ми б її (дівчвчу)... калинок об'їкпачили.* Нп.

1. Об'їкдати, дяю, еш, сов. в. об'їкдати, дяю, еш, и. 1) Обкидывать, обкидывать. 2) Забрасывать забросать. *Обкидали мене болотом.* 3) Обметывать, обметать. *Обкидай комір заплочучу.*

II. Об'їкдати, дяю, еш, сов. в. об'їкднути, ну, неш, и. Откидывать, откинуть. *Обкинь сні коло кошари, щоб можна було випустити овецьки на двір.* Васильк. у.

Об'їкдатися, дяюся, ешся, сов. в. об'їкдватися, дяюся, ешся, и. Откидывать, откидывать отъ себя. *Діла не об'їкдаєшся.* Столько дѣла, что не успеешь всего сдѣлать. Мвр. Пов. I. 128.

Об'їкпати, паю, еш, сов. в. об'їкпати, плю, піш, и. — ерв'ю. Покрыватьсь, покрываться кровью. *Нагайка-дротяника з кілка не змисає, має біле тіло кров'ю об'їкпав.* Чуб. V. 621. *Що наша котійка? Кров'ю об'їкпала.* МВ. (О. 1862. III. 77).

Об'їкпати, саяю, еш, сов. в. об'їкпнути, ну, неш, и. Сильно обмокать, обмокнуть. *Рибалка обмокне, обкисне.* Миж. 172.

Об'їкловати, люю, еш, и. Задѣлать, забрать стѣну вертикально поставленными жердями, сдѣлать стѣну изъ такихъ жердей. Каменец. у.

Об'їксови, ків, м. мн. Праздникъ по окончании косбѣ. Галви.

Об'їкит, кѣту, м. Время рожденія овецъ. Александров. у. О. 1862. V. Кух. 32.

Об'їквід, ду, м. Дифтеритъ.

Об'їкладати, дяю, еш, сов. в. об'їкласти, кладу́, деш, и. Обкладывать, обложить.

Об'їкладатися, дяюся, ешся, сов. в. об'їкластися, об'їкладу́ся, дешся, и. 1) Обкладываться, обложиться. 2) Ложиться, лечь спать. *Об'їклавсь ото вже люде й спать, а в моєй хазійки горить світло.* Грив. I. 60.

Об'їкладіи, дѣк, ж. мн. — Обклад. Харьк.

Об'їкласти, ду, деш, и. — Об'їкласти.

Об'їклієти. См. Обклеювати.

Об'їкляювати, клѣюю, еш, сов. в. об'їкляіти, клѣю, їш, и. Обклеивать, обклеивать.

Об'їкляювати, вую, еш, сов. в. об'їкляіти, кую, еш, и. 1) Оковывать, оковывать кусокъ металла, обдѣлать ковкою *Я йюю* (залізо) *сам буду на юрен хлести, а ви тільки молотом обкоуйте.* Чуб. II. 239.

2) Оковывать, оковывать. *Обкували себе золотом.* Левци. I. 299. 3) Кувовать, покуковать вокругъ чего. *Нехай соловейко мїздо в'є, а сива зозуленька обкує.* Нп.

Об'їкпати, наю, еш, и. Остричь (овцу). Миж. 182.

Об'їкпупати. См. Обколупувати.

Об'їкпупувати, пую, еш, сов. в. об'їкпупати, паю, еш, и. Обдупливать, обдуплять, обковывать, обковывать. *Зане гаяні і обколупані неюдою будинки-кам'яниці.* К. (О. 1861. II. 233).

Об'їкпати, ся. См. Обкопувати, ся.

Об'їкпувати, пую, еш, сов. в. об'їкпати, паю, еш, и. Окапывать, окапывать. 3 *моділі будемо левяду обкопувати.* Харьк.

Об'їкпуватися, пуюся, ешся, сов. в. об'їкпатися, паюся, ешся, и. Окапыватьсь, окапаться.

Обороти́ти, раб, рипи, м.—Обкорувати.
Вх. Зн. 42.

Обкорува́ти, ру́ю, еш, м. Очищать
отъ коры (дерево) *Обкорувати колоду.* Рк.
Левц.

Обкося́ти. См. Обкошувати.

Обкося́тися, ш'юа, снися, м. Опо-
чить косьбу.

**Обкошува́ти, шу́ю, еш, сов. в. обко-
сяти, ш'у, снш, м.** Скашивать, скосить
покруть. *Траву коси, а пенки обкошуй.*

Обкоті́ти, коч'у, тиш, м.—отару. По-
зайботитися о стаді овець во время ягне-
нія. *Обкотили отару, постригли; тепер
читають старих особе, а ягнята особе.* О.
1862. У. Кух. 33.

**Обкрада́ти, даю, еш, сов. в. обкрасти
в обікрасти, краду, деш, м.** Обворовы-
вать, обворовать, обокрасть. *В тім лісі
жили розбійники і давно нахвилялися
батька її обікрасти.* Рудч. Ск. I. 202.

Обкруті́ти, са. См. Обкручувати, ся.

Обкруті́нути, ся. См. Обкручувати, ся.

**Обкручува́ти, чу́ю, еш, сов. в. обкру-
тіти, чу́, тиш, одн. в. обкруті́нути,
ну́, неш, м.** Окручивать, окрутить, окрут-
нуть вокруг чего, обвертывать, обвернуть,
обмотать, кругом обязать. *Його хотіла
страшний камінь Крутько* (на дніпрових
порогах) *й обкрутило кругом себе.* Левц.
Пов. 351. *Показуючи застромлену в ру-
каві залку, обкручену ниткою.* Стор. I. 185.

**Обкручува́тися, чу́ся, тишся, одн. в. об-
круті́тися, ну́ся, нешся, м.** 1) Окру-
чыватися, окрутитися вокруг чего, кру-
житься. *Тягцюючи, вони разів двадцять об-
крутілися по колоде.* Ком. I. 27. 2) Об-
матыватися, обматыватися ч'ємъ.

Обкува́ти. См. Обковувати.

Обкурі́ти, ся. См. Обкурывати, ся.

**Обкурюва́ти, рюю, еш, сов. в. обку-
ріти, раб, рипи, м.** Окуривать, окурить.
*Чою же він не при собі? Хіба обкурили або
обпали чим вразі дочки?* Мнр. Пов. I. 163.

**Обкурюва́тися, рююся, ашся, сов. в.
обкурі́тися, рабся, рипся, м.** Окурыватъ-
ся, окуритися. *Обкурив маком саяченим,
обкурився ляданом.* Рудч. Ск. II. 31.

Обкусати. См. Обкушувати.

Обку́тати. См. Обкутувати.

**Обку́тувати, ту́ю, еш, сов. в. обку-
тати, таю, еш, м.** Окутывать, окутать,
плотно завернуть. Рудч. Ск. I. 193.

**Обку́шувати, шу́ю, еш, сов. в. обку-
са́ти, саю, еш, м.** Обкусывать, обкусать.

Облава, ву, м. 1) =Облава. 2) Облава.
Вх. Зн. 42.

Облава, ви, ж. Толпа, окружающая
что-либо. *Поперед себе вразжих лядів обла-
вою пруть.* Нп. *Ходить по хатах, а жінки
облавою його обступили.* Г. Барв. 325.

Облавок, ваа, м. Борть (судна). *Ть-
ді козаки у каюки скакали, тую алеру з
малювані облавки брали та на пристань
сталим.* АД. I. 218.

Облавою, нар. Сплошной массой. *Як
почало роставати, то вода йшла річкачка-
ми, а тепер, як дуже рстало,—иде обла-
вом.* Волч. у.

**Облагодити, джу, дши, м. 1) Попра-
вить, починить. 2) Приготовить.** *Вже й
сами облагоди, а снігу їй досі нема.*

Облагодитися, джуся, дшися, м.
Устроиться; поправитъ, починить. *Повітка
поглизимас на б'як, покривала світиться,
стріги обсмикані, опорожа сиплется. Нема
за що облагодитися московці.* Левц. I. 57.

Обла́да, ди, ж. Недвижимое имущество,
им'яніе. *Жити на своїй обладі.*

**Обла́дувати, ду́ю, еш, м. Владѣть,
обладать.** МВ. I. 137. *Мій брат буде об-
ладувати полем.* Рк. Левц. *Володимир
князь царством всім обладує.* Драг. 249.

Обладува́ти, ду́ю, еш, м. Приготовить,
снарядить. *Обладували всім оропу.*

Облаз, ву, м. Стремнина, крутизна,
обрывистая скала, обрывъ Угор. Шух. I. 79.

**Облаза́ти, жу, аши, сов. в. облазти,
зу, ашш, м.** 1) Облѣзать, облѣзть, слѣзати,
слѣзть. *Чоюсь шерсть на собачі облаза.*
2) Лупитися, облупитися. Рудч. Ск. II. 53.
Од сонця шкура на носі облазить. Харьк.

Облаза́ти, нѣб, нѣш, м. Одурачить,
оставитъ въ дуракахъ. Вх. Уг. 254.

**Облака, ка, м. 1) =Оболок 1. Угор.
2) =Оболок 2.** *Вилетів він трохи, не під самі
облаки.* Грив. II. 12—13. Ум. *Облачком.* Гол
III. 409. *Сам сідаєт під облачок, меч сі
кладає на столичок.* Гол. I. 172.

Облажа́ти, маю, еш, м. Обломить. *Як
сіє комар на макоті, весьє мак облажав.*
Чуб. III. 173.

Облажа́ти. См. Облапувати.

Обла́пування, ня, с. Ошупываніе.

**Обла́пувати, пу́ю, еш, сов. в. обла-
дати, паю, еш, м.** Ошупывать, ошупать.
Став він облапувати (в'юг себе). Мнж.
130. *Треба тебе скрізь облапати, бо мені
здається, що трохи в тебе.*

Облапа́ти, ся. См. Облапувати, ся.

Обла́тування, ня, с. Чинга чьей-либо одежды.

Обла́тувати, тую, еш, сов. в. **обла́ти**, ти, таю, еш, и. 1) Класть, положить заплату, починаять, починить, положивъ заплату. 2)—ноб. Постоянно чинить чью-либо одежду; починить чьи-либо одежду в бѣлье (все), положить заплату на чьи-либо одежду в бѣлье. *Нема кому ні обітрати, ні облатати — треба жемитися*, Ном. № 8845. *Та їх (діти) треба обитати, треба й облатати*. Мил. 222. 3) Дѣлать срубъ въ колодезѣ? обгородитъ латами? *Ой у полі криниченька та й облатаная*. Чуб. V. 911. 4) Облатати бѣня. Отколотить. *Мене плагаяють, кийом боли облатаяють*. Грин. III. 159.

Обла́туватися, туюся, ешся, сов. в. **обла́татися**, таюся, ешся, и. Чинить, починить свою одежду, бѣлье. *Попереду було мене обминає, знати соромитися свого драгати; а як облатався, обшився, став на панка сдожий, тоді почав до мене підступати*. Левци. I. 143.

Облачое, чва, м. Ум. отъ облак.

Обла́яти, лаю, еш, и. Разругать.

Обла́ятися, лаюся, ешся, и. Разругаться. *Він облаявся зо всіма*. Васильк. у.

Обла́жати, жу, жеш, и. Прележать дольше чѣмъ слѣдуетъ. *Як обляжить леж, то насія облетит*. Вх. Лем. 441.

Обля́жати, жу́, жеш, и. Облегчить. Желех.

Облєсливий, а, в. Лъстливый. *Там такий гитрий та. облєсливий чоловік, що лєстками і душою з тебе вийме*. Берд. у. *Давцися мов облєслива собака*. Полт.

Облєсливість, востя, ж. Лъстливость. Желех.

Облєсливо, нар. Лъство. *Ласкаво та облєсливо говорила з ним*. Левци. Пов. 263.

Облєсний, а, в.—Облєсливий. Мвж. 187. *Подобалась вона Люборацькій, бо облєсна бума*. Св. Л. 83.

Облєсник, ка, м. Лъстецъ.

Облєсність, ностя, ж.=Облєсливість. Желех.

Облєсно, нар.—Облєсливо.

Облєстїти. См. Обляцувати.

Облетїти, летчу́, тїш, и. 1) Облетѣть (вокругъ); переносно: быстро объѣхать. *Моя сизая голубонька село облетїла*. Шевч. 2) Обсыпаться. *Щось її (грушу) трусить: вже тришки обсыпались і лїсія облетїло*. Рудч. Ск. I. 66.

Облєчі, чу́, чєш, и. Надѣть. *Облєчу я жупан*. Вх. Лем. 441.

Облєцувати, цую, еш, сов. в. **облєстїти**, цу́, стїш, и. Лъстить, прельщать, прельстить.

Облявальные, ка, м. Паревъ, обливающій водой въ обливаннї понедѣлок. Желех.

Обляваний понедѣлок. Понедѣльникъ праздника Пасхи, когда существуетъ обычай обливать другъ друга водой. Желех.

Облявання, ня, с. Обливаннє.

Облявати, ваю, еш, сов. в. **обляти**, облялю́, лєш, и. Обливать, облить. *Як задаю миленького, облявають сязю*. Чуб. V. 327.

Обляватися, ваюся, ешся, сов. в. **облятися**, облялюся, лєшся, и. Обливаться, облитись. *Там дївчина та положеться, положеться, облявється*. Мет. 118.

Облягати. См. Облигувати.

Облягувати, гую, еш, сов. в. **облягати**, гаю, еш, и. Обманывать, обмануть. *Хто бїлий і не облячу нашого братчика, як не ця жидова*. Лохв. у. *А це вже обляга його*. Екатеринос. у. Слов. Д. Уварн.

Облязати, ся. См. Облизувати, ся.

Облизанє, зня, м. Первоначально: облизываніе себя. *Ззїсти облизня* говорилось сперва о собакѣ: *разсчитывала* получить ѣду, но ничего не получила, лишь облизалась. Отсюда уже о людяхъ: *пїмїати, вхопїти, ззїсти облизня*. Получить отказъ, потерпѣть неудачу. *Котл. НП. 352. Рїшня, як той цуцик, взлотиши облизня...* Сим. 231. *От же той жєвжєж пїймав у вас облизня: мов тертою хрїну понюхає*. Харьк. у. *Дати облизня*. Отказать кому. См. Облизувати.

Облизування, ня, с. Облизываніе.

Облязувати, вую, еш, сов. в. **облязати**, жу́, жєш, и. Облизывать, облизать. *Облязати маногін*. Потерпѣть неудачу. Св. Л. 240.

Облязуватися, зуєюся, ешся, сов. в. **облязатися**, жу́ся, жєшся, и. Облизываться, облизаться. *Собака облязується: мабути щось украв уже та зїв*. Харьк. *Потоцький притулювся в куточку і слуха (собі хвалу)—аж облязується,—так прїятно ему было слышать похвалы собственной особѣ*. Стор. I. 188. *Усі їдять, а він тїльки облязується*—первоначально о собакѣ, а затѣмъ и о людяхъ и не только о ѣдѣ, а о всякомъ положенїи, при которомъ кто-либо не можетъ получить желаемого и вмѣщающагося у другихъ. *Йому донєлось*

тільки обмізгати, бачивши, як той купив собі землю. Отсюда—облизая пійматн. (См.).

Обліцнті, ну, неш. 1. Облетіть.

Обліпати, паю, еш, сов. в. обліп(ну)-ти, ну, неш. 1. Облипать, обліпнуть. Одежа коло вас обліпла. Котл. Ен

Обліпті, ся. См. Облизвати, ся.

Облихословити, влю, вип, 1. Очернить, обести, озлословить. Та богдї їз путь заклекотїла, як вони мене отак облихословили, хто його зна за віщо і про що. Богодїх. у.

Обліпчя, чя, с. Ливо. Приймав він (яголь) на себе обліччя цара. Рудч. Ск. II. 160. На обліччя був препочиати.

Обліпшати, шу, пиш, 1. Оставить, бросить. Ні вже, обліште з кошуком, тепер шити ніколи; треба молотити. Кобел. у. Обліш уже, не займай його. Константпогр. у. Мене облішила любая дївчина. Чуб. V. 107.

Обліпшати, шуся, пишся, 1. Не стать, не хватить. Смошце: вже й оджеї й харчу облішися. О. 1862. VI. 54. У його вода мають скоро обліпшати. Валк. у.

Обліг, логу. м. Давно ненаханное поле. А в моєї родині шенци ланами, в мене молоді лежить облігами. Гол. I. 239. Ой куди були ярї шенци, тепер туди обліш. Чуб. V. 468. См. Обліжон. Упав сніжок на обліжок. Чуб. V. 401.

Обліжний, а, в. 1) = Облоговий 1. 2) = Облоговий 2. Обліжна хороба; обліжний дощ.

Обліжбе, жба, м. Ум. оть обліг.

Обліжковий, а, е = Обалольний. Обліжкові дошки. Кобел. у.

Обліжок, вва, м. = Облодок. Кобел. у.

Облікти. См. Облизати.

Облії, дою, м. Протаявшій, покритий водою снїгъ.

Облікувати, кую, еш, 1. Признать, честь. Його ні за що мають, облікували за ледяцо. Васильк. у. Його ще за панів усе село облікувало за вєспосвітнього злодія. Васильк. у.

Облімок, меа, м. У гребенщиковъ: вижля часть рога оть основанія его. Вас. 163.

Обліпнті. См. Обліплювати.

Обліплювання, на, с. Обліпливаніе, обліпка, оклеваніе, оклейка.

Обліпнати, плюю, еш, сов. в. обліпнати, плю, пиш, 1. Обліплять, обліпнати, оклеивати, оклейать. 2) Тїсно оку-

жати, обкружати, оббєсть. Дичата та молодїї обліпили. Левич. ПЮ. I. 486.

Облітати, таяю, еш, 1. Облетать, облетѣть. Я ж би тую Україну кругом облітала. Чуб. V. 5.

Облітку, нар. Лїтомя. Це було саме облітку. Харьк.

Облічїти, чї, чїш, 1. Счесть, бо счїтати. Облічї тебе добро.

Облічїтися, чїся, чїшся, 1. Сдѣлать разсчесть. Пив, улав цїлий тиждень, а як облічївся з шинкарем, то й нічим заплатити.

Обліга, ги, ж. 1) Осада. Нанижайком козаки з обліги визволись. К. ЦН. 309. 2) Каждое изъ наклонно идущихъ бревенъ, изъ которыхъ сдѣланъ желобъ для спусканія срубленнхъ деревьевъ съ горы. См. Ризи. Шух. I. 179. 3) мн. обліги. Оконная рама. Вх. Зн. 42.

Облоговий, а, б, 1) Относящїйся къ ненаханному полю. Облогое сіно. 2) Повсемѣстный. Облогоа хороба на дїтей—скрїзь мрутъ. О дождь: обложной, затажной. Облоговий дощ. Мяз. 148.

Облогувати, гую, еш, 1. О полѣ: лежать нездѣланнымъ. Третє лїто вже оцї двї десятині облогуять. Харьк.

Обложенець, нца, м. Осажденный.

Обложнїти, жу, жнш, 1. 1) = Обліласти.

Пан обложнїв біля себе роботників. Грив. I. 217. 2) Уложитъ (спать). Я обложнї її з дїтьми,—було це учочї. Новомоск. у. 3) Обложити, осадити. Ой ні, не татари,—христїянська сила, моя тмарамі трїмучими табор обложла. К. Досв. 7. 4) безъ. Його обложило. У него распухла шея—при дифтеритѣ, а также при заушницѣ. Екатеринославск. г.

Обложїтися, жуся, жншся, 1. 1) = Обліластися 1. Стань, кажє, серед церкви, обложнїсь вальками і вози чи з собою торбинку груи. Рудч. Ск. II. 29. Зеленим то там, то там. обложнїшися полями, хутїрські сади. Мвр. ХРВ. 8. 2) Обкружати себя. Обложнївся дїтьми, як дїд отучами. Ном. № 9185.

Облѣки, ків, м. мн. = Облокви. Буйний вїтер, розсїль тмари, облѣки очисть. Чуб. V. 2. Сидить Господь Ісус Христос на святїх облѣках. Грив. III. 148.

Обломїти, шлю, пиш, 1. Обломать, сломать. Мій кїнь станї не простїть, моя зброя кіла не обломить. Чуб. V. 151.

Обломїтися, шлюся, пишся, 1. Обломиться, сломаться. Вісь обломилась. К. I 48.

Облопатися, паюся, шся, ш. Обожраться.

Облуд, да, м. Названіе злого духа. Чуб. I. 191.

Облуда, ди, ж. 1) Лицемѣріе, притворство, обманъ. *Хто облудою віддигає, най ніди частя не має.* Гол. I. 299. 2) об. Лицемѣръ, лицемѣрка, притворщикъ, притворщица. *Гадалам ся, мій миленький; стопити, щоб з тобою, облудою не жити.* Гол. I. 282. *Ой не жаль же мі тою вина й меду, же 'м пив, ой не мі жаль, же 'м з облудю оженив.* Гол. IV. 207. 3) Призракъ; обманній видъ; только видъ вѣщій, а въ дѣйствительности того, что должно быць. *Вѣтъ.* Мнж. 187. *Тремтїв, як на дереві облуда.* Полт. *Облуда одна стоїть, а яка хата хороша була.* Екатеринос. г. *Літав до однієї жінки змій, та так її перевів, що тільки одна у неї чоловіча облуда.* Мнж. 9. Ум. Облудна.

Облудка, ки, ж. 1) Ум. отъ облуда. 2) Оболочка верхняя, кожаца (напр. яблока). *Як положиши кислицю у ніч спектиси, то шкура їй ретне. У всякій кислиці у середині є сік і воздух; од тепла сік закипа і з його робиться пара, а воздух роздається.... і вони розривають облудку.* Дешо.

Облудний, а, в. Лицемѣрный, притворный. *Який тепер світ облудний.* Чуб. V. 4. Облудна мова.

Облудник, ка, м. Лицемѣръ, притворщикъ.

Облудниця, ці, ж. Лицемѣрка, притворщица.

Облудність, ности, ж. Лицемѣріе, притворство.

Облудно, нар. Лицемѣрно, притворно.

Облудати, заю, ш, ш. Оседлать.

Облудк, ка, м. 1) Согнутый прутъ, дуга (отдѣльно и какъ часть снарядоу). Шух. I. 224. 225. 2) Лука сѣдла. Шух. I. 252.

Облудати, ся. См. Облудувати, ся.

Облудити, ся. См. Облудлювати, ся.

Облуджений, а, в. Ободранный. Знають як облупленого (ного). Превосходно знають, насквозь видять. Мнж. 168.

Облудлювати, плюю, ш, сов. в. облудити, плю, пиш, ш. 1) Обдирать, ободирать, счистить, снять кожу. *медуку. Дав ячко та ще й облуди.* Ном. № 2700. *Йому облуди та ще і в рот положи.* Ном. № 2700. *Бодай вас лут облудив.* Харьк. г. 2) Ободрать, ограбить.

Облудлюватися, лююся, шся, сов. п. облудитися, плюся, пишся, ш. Обдя-

раться, ободратъся, облупитъся, обвалитъся. *Хати не обляже: облупитъся, обсилетъся.* Г. Барв. 224.

Облудувати, пую, ш, сов. в. облудити, пюю, ш, ш. Обковыривать, обковырять, отрывать, отбивать, отбить обмахку. *Щоб не облудувало дощем оради, залозом покрили.* Харьк. г. *Облудува стїну,—буду знову мазати, бо погано було.* Харьк.

Облудуватися, пююся, шся, сов. в. облудитися, пюся, шся, ш. Объ обмахкѣ: отставъ, отпадать, отпасть. *Стїна облудувалася.*

Облюбити, блю, биш, ш. Полюбить. *Ой як би м училиня зраду над тобою, коль я собі облубив тебе ще змолуду.* Гол. II. 413.

Облюдовити, нію, ш, ш. = Вилудовити. Лубен. у.

Облягати, гаю, ш, сов. в. облягати, ляжу, жеш, ш. 1) Ложиться, лечь, расположиться вокруг. *Облягли собаки кругом стерва.* 2) Окружать, окружить. *Ой уже жє наші слави запорожці та й невеселі стали: ой облягли їх, облягли москалі та всіма сторонами.* ЗОЮР. II. 256. 3) Осаждать, осадить. *Турки, татари брами облягли і вже патриарсі голову з плеч зняли.* Чуб. I. 160. 4) Ложиться, лечь, улежаться. *Люде саме облягли—поснули хрипко, не достукалися.* Г. Барв. 99. *Вороженки спать обляжуть,—ніду почуваю.* Чуб. 5. 557. 5) Только сов. в. Слечь. *Облі мій братчик, лежить.* 6) О ночи: наступать, наступить. *Як облягла ніч,—вім і виїзав.* Мнж. 31. *Отто йдуть та йдуть, і облягла їх ніч,—т. е. застигла вхъ ночь.* Мнж. 42.

Обляги, гів, м. мн. Время, когда ложатся спать. *Як бачилась, так і бачуся з Павлушем в старечі обляги.* Г. Барв. 233.

Облягма, облягома, нар. Въ то время, когда ложатся спать. *А вона вернулася уже додому дуже облягома, а на друий день і захворіла.* Кобел. у.

Облягті, см. Облягати.

Облягтїся, ляжуся, жешся, ш. Лечь (спать). *Як вернула, уже батько й мати облягтїся.* Г. Барв. 236.

Облямівка, ки, ж. Кайма, обшивка. Вас. 155.

Облямка, ки, ж. = Облямівка. Вх. Лем. 441.

Облямовувати, вую, ш, сов. в. облямувати, мую, ш, ш. Окаймлять, окаймивть. КС. 1893. XII. 449. *Лице кругом*

облямоване кучервою білою чуприною та хвилястою бородою. Г. Варв. 251.

Облямуватися, жу́юся, ешся, м. Огляді- ляться. Облямувалось берегами широке озеро. Щог. Ст. 102.

Обляпати, ся. См. Обляпувати, ся.

Обляпувати, пу́ю, еш, сов. в. обля- пати, паю, еш, м. Забризгувати, забрыз- гать крупними більшими бризгами.

Обляпуватися, пу́юся, ешся, сов. в. обляпатися, паюся, ешся, м. Обрызги- ватися, обрызгаться більшими, крупними бризгами.

Обляскати, каю, еш, м. = Обляпати. Я так обляскала у віск запаску. Кролеу. у.

Облячі, ля́жу, жеш, м. = Облягчи. Желех.

Обляштити, ся. См. Обляшувати, ся.

Обляшувати, шу́ю, еш, сов. в. обля- шити, шу, шиш, м. Ополячувать, ополя- чить. Ти кажеш, що жінка мене обля- шила. К. ЧР. 217.

Обляшуватися, шу́юся, ешся, сов. в. обляшитися, шуся, шишся, м. Ополя- чуватися, ополячаться.

Обмазати, ся. См. Обмазувати, ся.

Обмазувати, зу́ю, еш, сов. в. обма- зати, ма́жу, жеш, м. 1) Обмазывать, обма- зать. Замісила глину, поклала в пш, обчи- стила, обмазала. Рудч. Ск. II. 56. 2) Пач- кать, випачкати.

Обмазуватися, зу́юся, ешся, сов. в. обмазатися, жуся, жешся, м. 1) Быть обмазываемым, обмазанным. Поки ще та хата обмажеться до краю, то її тричі домі облощуть. Небо сірими змарми обмазалось, — т. е. покровилось. Мир. ХРВ. 60. 2) Выпачкиваться, выпачкаться.

Обмаїти. См. Обмаювати.

Обмакобнити, ню, ниш, м. = Обма- котирити. Добре обмакоючили дитину — некаче бритвою. Харьк.

Обмакотіжити, жу, жиш, м. = Обма- котирити. Харьк. у. Слов. Д. Эварн.

Обмакотірити, рю, риш, м. Остричь очень низко при самом тьлі. Оне обма- котирили хлопця, що й тіло світитися. Харьк. у.

Обма́кувати, нар. = Обма́ль. Та воно таки бач свого борошина обмакувати буде, нічого вже тут казати. Новомоск. у.

Обма́ль нар. Маловато. Пшениці у нас тепер обма́ль, не вродила. Павлогр. у.

Обма́льбувати, ву́ю, еш, сов. в. обма- льбувати, ля́ю, еш, м. Окрашивать, охра- снить, расписывать, расписать красками.

Труну збудувати ще й обмалявати. Чуб. III. 155. 2) Обрисовывать, обрисовать.

Обма́льбуватися, ву́юся, ешся, сов. в. обмаля́ватися, ля́юся, ешся, м. 1) Быть окрашиваемым, расписанным (красками) 2) Обрисовываться, обрисоваться. Бошня Сокиє (в колядаях) обмаляються такими блискучими фарбами. Левич. Світ. 10.

Обма́на, ня, жс. 1) Обманъ; надуза- тельство. Як будеш посилати обманю, то будеш в сирій землі пропадати. Грив. III. 237. Це вже світова обмана та й іоді: учора осмушечка була півокоти, а сво- юдні три гривні. Лебед. у. 2) об. Обман- щикъ, обманщица. Дівчино-рибчино, яка ж ти обмана! Грив. III. 209. Ум. Обма́ноньна.

Обма́нїти. См. Обманювати.

Обма́нний, а, е. Обманный, обманч- вий, лживий. Смерте ж моя возбранная, ой яка ж ти обманная, — чом ти мене не звістила, як до мене приходила? Грив. III. 144.

Обма́нник, ка, м. Обманщикъ. А ти зрадник, ти обманник і тиш ля обманів. Чуб.

Обма́нниця, ці, жс. Обманщица.

Обма́нювати, нюю, еш, сов. в. обма- нїти, ню, ниш, м. Обманывать, обма- нуть. Оттак наші сіромали жидів обма- нюють: вініс сім лішків із паріба глини та шажка й луп! Ном. № 10595. На- талка обмаювала вас, коли казала, що ви їй не рїшя. Котля. НП. 355.

Обма́рїти, рїб, риш, м. Провести галлюцинацію, обмануть, обморочить. Зда- лалося шкани, аж осліні! — аже ж обмарїло. Це він не приходив, а так мене щось обма- рїло. Лебед. у. Блукаю в лісі: відкіля не вийду, знову на те ж місце, неначе не- чиста сила обмарїла мене. Канев. у.

Обма́слити, ля, лш м. Обмаслить, обма- слити, ню, ниш, м. Обмаслять, обмаслить.

Обма́щити. См. Обмащувати.

Обма́х, ху, м. Обхватъ. Дуби утовики на обмах. Харьк. у.

Обма́хало, ла, с. Опахало, котрымъ отгоняють мухъ. Сторожъ бахчи вронвчно о себѣ: На баштані стій обмахалом ці- лісінквий день: птиця каює, дїтворя краде. Лебед. у.

Обма́хлювати, рїю, еш, м. Обмо- шевичать.

Обма́хнїти, ся. См. Обмахувати, ся. **Обма́хорити**, рю, риш, м. = Обмахля- рувати. Він мене зовсім обмахорив. Київ.

Обмахувати, хую, еш, сов. в. **обмахнути**, ну, неш. и. Обмахивать, обмахнуть, смахнуть.

Обмахуватися, хуюся, ешся, сов. в. **обмахнутися**, нуся, нешся, и. Обмахиваться, обмахнуться, отмахнуться. *Обмахувався, оборонявся руками.* Левич. Пов. 165.

Обмацати, ся. См. **Обмацувати**, ся.

Обмацати, нар. Ощупью.

Обмацуваний, ня, с. Ощупывание.

Обмацувати, цую, еш, сов. в. **обмацати**, цая, еш, и. Ощупывать, оцупать. Др. 48. *Він обмацав її скрізь*

Обмацуватися, цуюся, ешся, сов. в. **обмацатися**, цаяся, ешся, и. Ощупывать, оцупать себя или вокруг себя. *Обмацався—шило коло мене.* Грин. II. 336.

Обмацувати, цую, еш, сов. в. **обмастити**, цу стіщ, и. 1) Обмасливать, обмаслить, обсаливать, обсалить. 2) Обмазывать, обмазывать гливной. *Піч до неї і ово-рять: „Дівко, дівко, обмасти мене!“* Чуб. II. 67.

Обмаювати, маюю, еш, сов. в. **обмаюти**, маюти, и. Украсить зеленью. (Од кле-чання) *в хаті стало як у садочку: і зеле-но, і запашино... Отак обмаїши, раділа стара, позираючи на прибрану хату.* Св. Д. 273.

Обмажати. См. **Обмажувати**.

Обмажувати, жую, еш, сов. в. **обмажати**, жу, жаш, и. Проводить, провести между вокруг, обмежевать, ограничивать, ограничить.

Обмерзати, ваю, еш, сов. н. **обмерзати**, зву, неш, и. Обмерзать, обмерзнуть. *Прийде марець, то обмерзне старцю палець.* Ном. № 413. *Сірий вовк тут опинився, обмерз, завовтався.* Греб. 385.

Обмерзлий, а, о. Обмерзший, впавший въ обморокъ. *І принісши додому обмерлу.* Мир. Пов. I. 171.

Обмертвіти, вію, еш, и. Лышиться сознания, обмереть. МВ. II. 109.

Обмерти. См. **Обмірати**.

Обмісті. См. **Обмітати**.

Обмітати, ці, ж. 1) Остатки муки на жерновах и ищигъ, покрывающемъ ихъ, обыкновенно обметаемы. Ухопив ян собана обмітці. Потерпѣль неудаю. Ном. № 12156. 2) Родъ выпивки. Шух. I. 155, 156.

Обмітання, ня, с. Обмывание, омове-ніе. *Це обмітання треба зробити по за-ході сонця.* Чуб. I. 123.

Обмівати, ваю, еш, сов. в. **обміти**,

мію, еш, и. Обмывать, обмыть. *Узяв чо-бит, пішов обмивать до ставка.* Рудч. Ск. I. 67. Значить еще: мыть, обмывать кого либо постоянно, обмыть. *Треба (діти) й обіпрать, треба й обмьати, треба й об-мивати.* Мил. 222. *Ліпка обмие, обмие, наюдує, це й поськає.* О. 1862. IV. 77.

Обміватися, ваюся, ешся, сов. в. **обмітатися**, міюся, ешся, и. Обмываться, обмыться, омываться, омыться.

Обміла, ли, ж. 1) **Помілка**. *Обміла не заплава.* Ном. № 13271. 2) Раст. Оме-ла. Шух. I. 18.

Обмілятися. См. **Обмялятися**.

Обмілятися, лѣюся, ешся, сов. в. **обмілятися**, лѣюся, лѣюся, и. Ошибаться, ошибиться. *Це він обміявся: треба дві копійки, а він дав три* Пврат. у. *Слу-хайте, тату: у вас, чи пак у мене, буде сенок,—сказали я, обмілявшись з радощів.* Г. Барв. 279. *Я бачу, що тута добре об-мілявся.* Греб. 349.

Обмінати, наю, еш, сов. в. **обмінати**, ну, неш, и. Обходить, обойти, пропускать, пропустить. *Обминає Ганна великі білі шляхи, іде вона ярми та долинами.* Ле-вич. I. 62. *Кругом тебе живуть воріжен-ки, та нікуди обминуть.* Мет. 60.

Обми ваги, вію, еш, и. **Обмину-ти**. *Весь мак обмавав, тільки одну да ма-кіюку да й обминував.* Чуб. III. 173.

Обминати. См. **Обмінати**.

Обминутися, нуся, нешся, и. Разъ-вѣхаться съ кѣмъ въ дорогѣ.

Обміслити, слю, лещ, и. Снабдить. *Ми тебе і хлібом, і одежою обміслимо.* К. ЧР. 264. *На попа за се козацтво на-рікало... Рокочиною його не обмісляло.* К. МВ. X. 3.

Обміти, ся. См. **Обмивати**, ся.

Обмітати, чу, тиш, и. Обложьт та-моженно пошліною.

Обмівій, а, ё, Клеветнический. Же-лех.

Обмівій, еб, м. Клеветникъ. Желех. **Обмівійця**, ці, ж. Клеветница. Желех. **Обмівій**, а, е. Пограничный, ме-жевой.

Обміжок, жка, м. Узкая полоса зе-мли между нивами. Харьк. г.

Обміна ня, ж. **Відміна**. Звенигор. у.

Обміняти, няю, неш, и. 1) Обгнѣть. Рудч. Ск. II. 130. Хлѣб обмінити. При сва-товствѣ обрядовый обычай: обмінять хлѣбъ сватовъ на хлѣбъ родителей невѣсты. Г. Барв. 257. *Обміняи хлѣб, а в медлю й*

встала. Мир. ХРВ. 14. 2) Купить свѣчу въ церквѣ. (вѣчку обмінуть, старця прошеня роздати. Кв. *Оце тобі шажок, — свѣчку обміниши Божі Матері.* Свм. 179. 3. Измѣнить. *То Савка реду обмінив.* Мпр. Г. 63.

Обмінок *вѣа*, м. = **Відмінок**. Рк. Левин.

Одміччя, *чати*, с. = **Відміччя**. Рк. Левин.

Обміювати, *люю*, *еш*, сов. в. обміняти, *наю*, *еш*, л. Обмінювати, обмінять.

Обміюватися, *лююся*, *ешся*, сов. в. обмінятися, *наюся*, *ешся*, л. Обмінюватися, обмінятися. Самими писанками було обмінюють, як христосують із подружками. Г. Барв. 64.

Обміняння, *ня*, с. Обмінь. *Пав'який вінець до вінчанья, срібний перстень до обміняння.* Год. IV. 548.

Обміняти, *ся* См. **Обміювати**, *ся*.

Обмір'яння, *ня*, с. Летаргія.

Обмір'яти, *раю*, *еш*, сов. в. обмір'яти, *реш*, л. 1) Обмір'яти, обмереть; упадати, впасть въ летаргію. *Привели до неї очку нашу таку бабу, стару престарелену, що недавно обмірала і на тім саті була.* ЗЮОР. I. 304. 2) Впадати, впасть въ обморокъ. *Як почне пані обмір'яти та стонати, та в крик викрикувати.* МВ. (О. 1862. III. 60).

Обмір'ювати, *вую*, *еш*, сов. в. обміркувати, *кую*, *еш*, л. Обдумувати, обдумати. *Вона й зробить все, і доведить це все, і обміркує все.* МВ. II. 19.

Обмір'юватися, *куюся*, *ешся*, л. Разсудити, обсудити, розміслити. *Обміркуйся гарно.* МВ II. 112.

Обмірок, *рка*, м. Недозрѣвшее, засохшее зерно. См. **Замірон**.

Обмір'яти, *раю*, *еш*, сов. в. обмір'яти, *р'яю*, *еш*, л. 1) Измѣр'яти, измѣр'ити. 2) Обмѣривати, обмѣр'ити.

Обмітати, *таю*, *еш*, сов. в. обмести, *мету*, *теш*, л. Обм'ятати, обмести. *І криничнику обрубити, і засидчком обмести.* Чуб. III. 150. *Визми вінок та обмети біля лави.* Харьк.

Обмітка, *ка*, ж. = **Обметяца** 2. Шух. I. 170.

Обміть, *ті*, ж. Стремнина или водоворотъ, съ быстрым теченіємъ. Вас. '173.

Обмішка, *ка*, ж. Острѣби вли мука, подмѣшанна к корму домашнихъ животныхъ. Киев. г.

Обмова, *ви*, ж. Злословіе, клевета, наговоръ. *Пай же нас обов моговають, нелий же людські обмови устануть.* Год. I.

202. *Я тордував обмовою людською.* К.ЦН.

259. Ум. **Обмовонья**, **обмовочна**.

Обмовети. См. **Обмовляти**.

Обмовляти, *ляю* *еш*, сов. в. обмовляти, *вляю*, *вш*, л. Наговоривати, наговорити, обговоривати, обговорити, злословити, ослеветати. *Не любить мене свекруха, обмовляє мене.* МВ. I. *Не по правді мене обмовляете! Я не злодійка, пані.* МВ. (О. 1862. III. 70).

Обмовонька, **обмовочка**, *ка*, ж. Ум. отъ обмова.

Обмовити, *каю*, *еш*, сов. в. обмовити, *ву*, *еш*, л. Обмовати, обмовити, намовати, намовити. *Розселись була діжка, а налив води, то й обмокла. Сидів тарачень на кружак, в пою кривля обмокли.* Грив. III. 663.

Обмолитивати, *вую*, *еш*, л. Дать молитву роженщѣ. Рк. Левин.

Обмолодь, *ді*, ж. Молодые побѣги. Радом. у.

Обмолот, *ту*, м. Окончаніе молотбы.

Обмолоти, *мешо*, *леш*, л. Обмолотъ.

Обмолотити, *тня*, ж. м. Окончаніе молотбы и угоденіе по этому случаю. *Всі обмолотили пошили, а вдома ще й не починали молотити.* Г. Барв. 263. *Такти обмолотити ще нікто не справляв молотником.* Г. Барв. 327.

Обмолотися, *мешюся*, *лешся*, л.

1) Обмолотъся. *Камінь у млині вже обмолосся.* Васильк. у. 2) Окончить молотъ.

Обмолотити. См. **Обмолочувати**.

Обмолотитися, *чюся*, *тнся*, л. Окончить молотбу.

Обмолочувати, *чую*, *еш*, сов. обмолотити, *чю*, *тнш*, л. Обмолачивати, обмолотити, смолотити. *Треба увезь овес обмолотити. Як би навіть обмолотити тою озереца, та б корінь зо два жита взяв.* Драг. 3.

Обморок, *бу*, м. — берѣ когб. Дурно кому. *Мені обморок бере, так і маю...* Рукн, *номі труються.* Г. Барв. 212.

Обморѣка, *ка*, ж. = **Морока**.

Обморѣчити. См. **Обморѣчувати**.

Обморѣчувати, *чую*, *еш*, сов. з. обморѣчити, *чю*, *чнш*, л. Одуряти, одурить, лишити свозанія.

Обмоскалити, *ся*. См. **Обмоскалювати**, *ти*, *ся*.

Обмоскалювати, *люю*, *еш*, сов. в. обмоскалити, *лю*, *лиш*, л. Обрусыти, обрусыть. *Йдедх.*

Обмоскалюватися, *лююся*, *ешся*, сов.

в. обмоскэлитися, люся, лилася, л. Ру-
сѣть, обрусѣть.

Обмостити. См. Обмощувати.

Обмотати, ся. См. Обмотувати, ся.

Обмотувати, тую, еш, сов. в. обмо-
тати, тая, еш, л. Обматывать, обмотать.
То росплет, то кру: шиї турчи обмотас
(кос). Шевч.

Обм⁴туватися, туюся, ешся, сов. в.
обмота⁴тися, таюся, ешся, л. Обматы-
ваться, обмотаться.

Обмочити. См. Обмочувати

Обмочитися, чуюся, чийся, л. Зама-
чиваться, замочиться. *Хоч по шию в воду*
та до свою роду, хоча й обмочуся—в роду
обсушуся. Чуб. V 474.

Обмочувати, чую, еш, сов. в. обмо-
чити, чѹ, чий, л. Обмачивать, обмочить.

Обмощувати, щую, еш, сов. в. обмо-
стити, щѹ, стияш, л. Обладывать, обло-
жить чѣмъ. *Посадив у возик, обмостив*
подушками. Грив. II 225.

Обмурзаний, а, в. = Замурзаний.
Лохв у.

Обмурзатися, заюся, ешся,—л. = За-
мурзатися. Лохв. у.

Обмурбувати, вую, еш, сов. в. обму-
рувати, рѹю, еш, л. Обводить, обвести
каменной стѣной. *Обмурова двір*
каменем; а ворітчка з жовтої меді. Мет.
338.

Обмурбуватися, вуюся, ешся, сов. в.
обмуруватися, рѹюся, ешся, л. Огра-
даться, оградиться каменной стѣной.

Обнатужити, ся. См. Обнатужува-
ти, ся.

Обнатужувати, жую, еш, сов. в. об-
натужити, жу, жиш, л. Обременять,
обременять. *Обнатужили його роботою.*
Харьк. г.

Обнатужуватися, жуся, ешся, сов. в.
обнатужитися, жуся, жишся, л. Обре-
меняться, обременяться, быть обременен-
нымъ. *Обнатужитися роботою.* Змiev. у.

Обнести. См. Обносити.

Обнивати. См. Обнизувати.

Обнизувати, вую, еш, сов. в. обни-
зати, жу, жеш, л. Унизывать, унизать.
*Усі груди так і обнизала мамистою з чер-
вощами.* Киев. г.

Обнижати, каю, еш, л. Обойти, вездѣ
заглядывая. *Він там обникає і по сусідь-
киє хатах, і по огородах, і скрізь.* Снм.
198. *Мов собака обникав усе село, заля-
люючи в кожес двір.*

Обниж, жи, ж. = Обнижжа *Вже бжело*

за обнижжу летіти, пудучи. МВ. (О. 1862.
I. 72).

Обнижжа, жя, с. 1) Часть стола подъ
крышкой, въ которой находятся выдвига-
ные ящички. Вх. Зн. 42. 2) Цветочная
пыль у пчелы на ногахъ, Липов. у.

Обнижок, жма, м. 1) = Обнижок. Ном.
№ 10172. *Упас сніжок на обнижок.* Млж.
65. 2) мн. Шерсть съ овечьихъ ногъ. О.
1861. IX. 178. Вас. 198. 3. мн.) Перекла-
дны между ножами стола или стула.

Обнижання, ня, с. = Обнижання. Колл.
Ен. *На хвилину з милим обнижання, довії*
горя-горюжаня. К. Досв. 121.

Обнижати, ся, л. = Обнижати, ся.

Обнижчати. См. Обнижувати.

Обнижувати, чую, еш, сов. в. обни-
жчати, чѹ, чий, л. Обнижчивать, обниже-
чать.

Обнова, ви, ж. 1) Обнова, обновка. *Чого*
се тобі так треба сорочки тієї?—Обнови
заманулось. МВ. (О. 1862. I. 89). 2) От-
кидной воротникъ шубы. Гол. Од. 17, 76.

Обновець, вця, м. Первый сѣтъ. Вх.
Уг. 255.

Обновити, ся. См. Обновляти, ся.

Обновляти, ляю, еш, сов. в. обно-
вити, влю, виш, л. Обновлять, обновять.

Обновлятися, ляюся, ешся, сов. в.
обновитися, вляюся, вишся, л. Обно-
вляться, обновиться. *Діла добрих обно-
вляться, діла злих заимуть.* Шевч.

Обнести, шу, сий, сов. в. обнести,
посу, сѣш, л. 1) Обносить, обнести. *Він*
так щиро всіх обносить горілкою. 2) Зло-
словить на кого, клеветать, оклеветать.
Вх. Зн. 42.

Обносити, ся. См. Обносивати, ся.

Обносивати, шую, еш, сов. в. обно-
сити, шу, сий, л. 1) Обнашивать, обно-
сить. *Обноси мої чоботи, бо на мене вони*
тісні. 2) Обрывать, оборвать украдкой.
фрукты съ деревень. *Дітвора всі груші*
обносила.

Обносиватися, шуся, ешся, сов. в.
обноситися, шуся, сийся, л. Обнаши-
ваться, обноситься. *Зісно, у дорозі трош-
ки обносились.* Стор. I. 205. *За дорозу при-
пала нилом, обносилась, обтопталась.* Г.
Барв. 241.

Обночувати, чую, еш, л. Переноче-
вать. *Рідні—крій Бжжа Мати, та ні в*
кого обночувати. Ном. № 9338.

Обночуватися, чуюся, ешся, л. Стать
на вчелеть.

Обнюхати. См. Обнюхувати.

Обнюхувати, хую, аш, сов. н. обнюхати, хую, аш, м. Обнюхивать, обнюхать.

Обняти, ся. См. **Обіймати, ся.**

Обобічний, а, в. Находящийся по об'їмъ сторонамъ р'їва.

Обов'язати, ся. См. **Обов'язувати, ся.**

Обов'язковий, а, в. Обязательный. Желех.

Обов'язок, зку, м. Обязательство; обязанность, долгъ.

Обов'язувати, зую, аш, сов. н. обов'язати, жу, жеш, м. Обязывать, обязать.

Обов'язуватися, зуюся, ашся, сов. в. обов'язатися, жуся, жешся, м. Обязываться, обязаться.

Ободістий, а, в. Согнутый, дугообразный. *В ободистихъ жолобляхъ коняка праще всея як у річки.* Рк. Левин.

Ободніак, ка, м. Челов'їкъ, д'їляющій ободья. Радом.

Ободувати, дую, аш, м. Выгнаться ободомъ. Мнж. 187.

Ободіак, ка, м. Колесо съ д'їльнымъ ободомъ. Подляс.

Ободарітиса, р'їоа, р'їося, м. Оправитися, окр'їпнуть. *Кінь був м'який, та замучений, а тепер ободарівся.* Харгя.

Обоа, обоа, обом, обоміа, числ. Обоа. Въ приложеніи къ людямъ обоа употребляется только въ томъ случаѣ, если говорится о мужчинѣ и женчинѣ вм'їстѣ.

Є в мене кришня край перелазу, та омимось, милесенький, обоа разом. Чуб. V. 54.

Ум. **Обойно.**

Обоа, зу, м. Лагерь, станъ. *Сина посила до військового обоа, а сам знав одну церкву.* К. ЧР. 14. *Пусти мене, коменданте, з обоа до дому.* Чуб. V. 332.

Обовний, ного, м. Въ старомъ возацкомъ войскѣ: высшій военный чиновникъ, зав'їдующій обоимъ и аргаллеріей, начальникъ штаба. *Забрали یتьмана Остриницю, обоного Сурмика.* Стор. М. Пр. 161.

Обойко, числ. Ум. отъ **обос.** *Хлопец і дівчинка, обойко як з восу вилмили у матір.* ЗОЮР. II. 33.

Оболоа, ка, м. 1) Окно. *По під мій оболоа до друної ходить.* Гол. III. 389.

2) м. Оболона. Лазурь небесная. *Це, що ми бачим над собою синє, до це це не небо, а це оболоа, а те, що ходить по під оболоаками, до то змара.* Чуб. I. 2. См. **Облаа.**

Оболона, ня, ж. 1) Кожа, оболочка. Вх. Лем. 441. 2) Оковное стекло. 3) Дверца кареты. ЗОЮР. II. 54. Ум. **Оболніа.**

Оболоа, ка, м. 1) Окно. *По під мій оболоа до друної ходить.* Гол. III. 389.

2) м. Оболона. Лазурь небесная. *Це, що ми бачим над собою синє, до це це не небо, а це оболоа, а те, що ходить по під оболоаками, до то змара.* Чуб. I. 2. См. **Облаа.**

Оболона, ня, ж. 1) Кожа, оболочка. Вх. Лем. 441. 2) Оковное стекло. 3) Дверца кареты. ЗОЮР. II. 54. Ум. **Оболніа.**

Оболона, ня, ж. 1) Кожа, оболочка. Вх. Лем. 441. 2) Оковное стекло. 3) Дверца кареты. ЗОЮР. II. 54. Ум. **Оболніа.**

Оболона, ня, ж. 1) Кожа, оболочка. Вх. Лем. 441. 2) Оковное стекло. 3) Дверца кареты. ЗОЮР. II. 54. Ум. **Оболніа.**

МВ. (О. 1862. I. 92). *А з оболонками вікно в садочок літом одчинялось.* Шевч.

Оболовъ, ні, ж. Низменное луговое пространство. Мвр. Н. 23. *В чистім полі на оболоні там іправ коник воронський.*

Нп. *Приїхав іість та й став на поміст, роспустив коні по всій оболоні.* Ном. стр. 291, № 32.

Обомліти, млію, аш, м. Обомлеть. *То удова, старая жона, коня уздріла,—ся оболмліа, Макс.*

Обоіільний, а, в. Взаимный, обоудный. Чуб. VI. 339.

Обоіільність, ностя, ж. Взаимность. Чуб. I. 275.

Обоіільно, нар. Взаимно. *Не долобляя тільки батько удови, що така вона своєумка, непокріплива; не долобляла і вона його обоіільно.* МВ. II. 79.

Обора, ра, ж. 1) Загонъ (загороженное м'їсто для скота). *Сімсот овецъ на обори.* Нп. *Тобі, мати, нові обори, мні давай р'їбій корою.* Мет. 2) Желобокъ въ видѣ круга, сд'їланный циркулемъ или подобнымъ инструментомъ въ деревѣ—напр., чтобы выр'їзать дно круглаго сосуда или для инкрустирования предмета лтискаваемымъ въ желобокъ металомъ. Шух. I. 250, 277, 281. 3) Круглая дыра въ обуви, сквозь которую протягиваются волюны. Шух. I. 121.

Оборати, р'їо, р'їо, м. Обойти плугомъ.

Оборатитися, р'їося, р'їося, м. Окончить запанку.

Оборіа, р'їога, м. Крыша на четырехъ столбахъ, пель которой складываются с'їво или разный хл'їбъ; она опускается по м'їрѣ убыли находящегося подъ ней. Гол. Од. 35. Шух. I. 108. *Ой лишу я косу в стозі, прабі в оборозі.* Гол. II. 418.

Ля жито в оборозі, то надія "зі. Ном. № 10130. *Ходити оборога.* Святочная игра (на праздникъ Пасхи); въ церковной оградѣ четыре челоука соединяются внизу, а два стоять у нихъ на плечахъ и такъ ходятъ. То же см. **Вежа, Дзвіниця.** МУЕ. III. 44. Ум. **Оборіомк.**

Обороватий, а, в. Круговидный. Шух. I. 284.

Оборобень, жия, м.—Оборобина. Желех.

Оборобина, ня, ж. Столбъ въ оборозі. Вх. Зн. 42. Желех.

Обобна, ня, ж. Защита, оборона. *Сорока в ворони просить оборони.* Ном. № 1566.

Оборонець, нця, м. Защитникъ, заступникъ. *Мамі шми на Вкраїні побрі*

обороні, зірнулися сотничкові уманському Гонті. Нп.

Обороніти, ся. См. Обороняти, ся.

Оборонний, а, е. Защитительний. *Не бійся, каже батько, оборонка рука є! Він тебе тоб'є, то й йому не минеться.* Черннр. г.

Оборонник, ва, м.—Оборонець. Ум. **Оборонничок.** *Батечку, мій олубчику, мій оборонничку, моя затулочко, оборони мене від лихої людини, від невірної дружини.* Г. Барв. 274.

Обороніти, нію, еш. сов. в. обороніти, нію, ниш, іл. Защищать, защитять. *Він од вовків оборонить.* Чуб. *Оборони мене ти мою матінку од лютого ворога.* Стор. I. 77. *Як би оддала дочку заміж, то й мала б, хто вас оборонив би.* Котл. Нп. 367.

Оборонітися, ніюся, ешся, сов. в. оборонітися, ніюся, нишся, іл. Защищаться, защитяться. *Сей і втікав, і оборонявся.* Стор. М. Пр. 84.

Оборótати, таю, еш, іл. Ошелушать зерно. *Ячмінь оборотать на лозазу. Товчуть у стуні два рази, раз оборотать, другий раз гладять на чисто.* Вх. Зн. 42. *Та оборотай лучче, легше буде після гладити.*

Оборótняння, ці, ж. Пшено оборочене, во еще не віяне и не глажене.

Оборóти, сáю, еш, іл. Обвязать, перепутываа веревки. *Оборсай ко мені постолі.* Вх. Зн. 17.

Оббруч, нар.—Обіруч. *Підняв його оббруч.* О. 1862. VІІІ. 9.

Обосоніж, нар.—Босоніж. *Цілу зіму прождать обосоніж і смучон не знають.* О. 1861. X, 39.

Оббчнни, чни, ж. мн. Боковая часть дороги.

Оббáти, дáю, еш. с. в. оббáти, падú, дбщ, іл. 1) Опадати, опасть. *Вже лист оббáє з дерева.* 2)—ногб. Нападать, напасть со всбъх сторянь.

Оббáти, см. Оббáлювати

Оббáлювати, люю, еш, сов. в. оббáлюти, лю, лиш, іл. Обжигать, обжечь.

Оббáряти. См. Оббáрювати.

Оббáрювати, рюю, еш, сов. и. оббáряти, рю, рещ, іл. Опаривать, опарить.

Оббáяти, сáю, еш. сов. в. оббáсти, пасú, сещ, іл. Выпасать, выпасть хорошо. *Оббáсть же, хлопці, добре коні, бо як рудило, до тоді їм буде не до їжі.* Васильк. у.

Оббáинкувати, кую, еш, іл. Обломать побъги на стеблях табаку, кудурзу и пр.

Оббáсúджувати, джую, еш, сов. в. оббáсúдять, джу, дш, іл. Опачкввать, опачкать, огадить.

Оббáсúджуватися, джуюся, ешся, сов. в. оббáсúдитися, джуся, дшся, іл. Обмариваться, обмараться, огадаться. *Дитина оббáсудилась.*

Оббáсти. См. Оббáдати, оббáсати.

Оббáтраи. См. Оббáтрювати.

Оббáтрювати, рюю, еш, сов. в. оббáтрати, раю, еш, іл. 1) Обмывать, обмыть, заботиться о чистоті чього тбла. *Вона їх обмиває, обпатрив, обшиває, займає.* 2) Ощеплять перья у птиць, предварительно опаривъ кляпачкомъ.

Оббáрти, ся. См. I. Обпірати, ся.

Оббвáло, ла, м. Много пьющій. Рудч. Ск. II. 84.

Оббвáти, вáю, еш, соп. в. оббвáти, оббвáю, еш, іл. Опивать, опить. *Чи може його оббвати, або обвати?*

Оббвáтися, вáюся, ешся, сов. в. оббвáтися, оббвáюся, ешся, іл. Опиваться, опиться. *Оббвась та й засну у трактирї.* Мнж. 142.

Оббвáти, нáю, еш, соп. в. оббвáстї, пнú, неш, іл. Опялявать, опялсть, обтягивать, обтягунъ, покрывать, покрыть.—*хвартух, попередним.* Надбвать, надбть переднякъ. *Ой фартушок оббвáла, чоботоньки обвала.* Гол. I. 59.

Оббвáтися, нáюся, ешся, сов. в. оббвáстися, пнúся, нешся, іл. Покриваться, покрывться, опялиться. *Оббвáвся рядном.*

Оббвáеа, ви, ж.—Обгорбáа I. Гол. Од. 71.

Оббвáти. См. Оббвасувати.

Оббвáсувати, сáю, еш, сов. в. оббвáсати, шу, шеш, іл. Описывать, описать. *Прієсали комисари, авесь світ оббвасили.* Ном. стр. 291. X 37.

Оббвáти, тáю, еш, іл. Спросить(всбъхъ). *Оббвáв, оббвтав усе село.* Васплък. у.

Оббвáти, ся. См. Оббвивати, ся.

I. Обпірáти, рáю, еш, сов. в. обпірбти и обпірбти, обпірú, рещ, іл. Опирать, опереть. *Обпер драбину на стіну.*

II. Обпірáти, рáю, еш, сов. в. обіпрáти, обперú, рещ, іл.—ногб. Стирать, постирать бблье чье. *Дити мої, дітенята, люта зіла буде, а хто мене, стару матір, обпірати буде?* Н. п. *Ти їс (дити) треба*

обшити, треба обланати, треба й обі-
прали. Мил. 222.

I. Обіратиса, раюся, вшся, сов. в. обі-
пёртиса и обіпёртиса, обіпёрся, рещся,
и. Опираться, опереться, упираться, упе-
реться.

II. Обіратиса, раюся, вшся, сов. в. обі-
пёртиса, обпёрся, рещся, и. Мыть,
помыть себѣ бѣлье.

Обилескати, плещу, щещ, и. 1) По-
хлопать кругомъ рукою. *Обилескаи хлѣб*
долоню, и тоді і в нѣх посидила. 2) Окле-
ветать, обнести.

Обилесті, ся. См. Обилітати, ся.

Обилівати, ваю, вш, сов. в. обилів-
ти и обилісті, ву, вѣш, и. Обилывать,
обилить.

Обилітати, таю, вш, сов. в. обилесті,
плоту, тѣш, и. 1) Оплетать, оплести. *I*
василечком обмете, і барвіночком обплете.
Чуб. III. 150. 2) Огораживать, огородять.

Обилітатиса, туюся, вшся, сов. в. об-
илестіся, туюся, тѣшся, и. 1) Опле-
таться, силестись, обивтиса. 2) Огоражи-
ваться, огородиться. (Максим) *обиліся ви-*
сочезною пустою лісою з острічком. Мир.
ХРВ. 168.

Обилутати. См. Обилутувати.

Обилутувати, тую, вш, сов. в. обилу-
тати, таю, вш, и. Опутывать, опутать.

Обилубувати, вую, вш, сов. в. обилу-
вати, плую, вш, и. Оплевывать, пле-
вать. *Пазу, плу! та й обляе свою поану*
морду. Левниц. Пов. 337.

Обилівати, млю, мѣш, и. Заплатывать,
покрывать пятнами.

Обповзати, ваю, вш, сов. в. обповзати,
зү, вѣш, и. Оползати, оползти.

Обповзати, ваю, вш, сов. в. обпо-
взати, в'ю, вш, и. 1) Обвивать, обвить.
Дивлюся, аже приятель (хміль) за цѣлку за-
чешився, а пророки зодом глады—всю рожу
обповив. Греб. 371. 2) Пеленать, спеленать.

Обпоганяти, ся. См. Обпоганювати, ся.
Обпоганювати, нюю, вш, сов. в. обпо-
ганяти, ню, вш, и. Осквернять, осквер-
нять, обгадвать.

Обпоганюватиса, нююся, вшся, сов. в. об-
поганятиса, нюся, вшся, и. Обга-
живаться, обгадываться, оскверняться, осквер-
няться.

Обпогати. См. Обпогювати.

Обпогювати, поюю, вш, сов. в. обпогати,
пою, и. *Чою же він не при собі? Хиза*
обкурми, або обпогли мим, вражі дочки.
Мир. Пов. I. 163.

Обполіскувати, кую, вш, сов. в. обпо-
лоскати, щу, щещ, и. Ополескивать, опо-
лосать.

Обполіскуватиса, куюся, вшся, сов. в. об-
полоскатиса, щуся, щещся, и. Обмы-
ваться, бинтаться слегка. *У воду вскочив,*
обполоскався, убрався. ЗОЮР. II. 61.

Обполѣти. См. Обполювати.

Обполювати, люю, вш, сов. в. обпо-
лѣти, лю лещ, и. Опалывать, ополотъ,
срѣзать или повыврывать сорные травы
около деревьевъ, овощей. *Дідодя дочки за-*
котила рукава, обполела, обплучила і пі-
сочком обспала (яблуньку). Рудч. Св. II. 55.

Обпожівати, наю, вш и. Помянуть
за упокой. *Греб (покійнява) обпожівати.*
Мвж. 161, 54.

Обпрудати, даю, вш, сов. в. обіпруд-
ти, обпрудати, дѣш, и. — кого. Прясть,
спрясть для кого все ему нужное. *Инді*
й дівка стара буває досвітчаном матір-
ю... її і обпрудуть, і обвітять. Г. Барв. 57.

Обпухати, хюю, вш, сов. в. обпухти,
хну, вѣш, и. Опухать, опухнуть.

Обп'ясти, ся. См. Обпнйати, ся.

Обграбувати, буюю, вш, сов. в. обра-
бувати, бую, вш, и. Грабить, ограбить.
А диви, як тя обрабував. Камінеп. у.

Обрада, дя, ж. Обсужденіе, совѣща-
ніе; совѣтъ. ЗЮЗО. I. Верес. 29. Ум. Обра-
донья. *Нема мені обрадонья од мого не-*
люба. Мет. 255.

Обрадїти, дяю, вш, и. Обрадоваться.
Обрадїе: тоді буває, всміхається, червоїє.
МВ. II. 97.

Обрадованна, ної, ж. ? *Не мине Рябка*
обрадованна. Г.-Арт. (О 1861. III. 81).

Обрадонька, зн, ж. Ум. отъ обрада.

Ображати, жаю, вш, сов. в. обр'язати,
жу, вш, и. Оскорблять, оскорбить. *Сми-*
кого образив, то некружашо. Гол. III. 509.

Ображатиса, жаюся, вшся, сов. в. об-
р'язатиса, жуся, вшся, и. Оскорблять-
ся, оскорбиться, обижаться, обидѣть.

Образ, ау, м. 1) Изображеніе. *I пред*
образм Венери юрить кадило золоте. Шенч.
2) Картина. 3) Образъ, икона. *Щоб на*
тебе образи падали. 4) Образъ, подобіе.
Умийтися, образ Божий баюм не ствер-
ните. Шевч. 5) Лицо. *Не бачив Марусень-*
ки в образ. Нп. *Хоч не бачила вас у образ,*
та чула й знаю вас. Харьк. у. Ум. Обра-
зон, образочок, образецъ. *Не бачила м*
миленького вже третій деночок; не могла ся
надивити, як на образочок. Грин. III. 162.

Образець у нього такий, що він (пап) на жиди сложий. Миргор. у. Слов. Д. Эверн.

Обрава, ви, ж. Оскорбленіє. Даруйте образи, які котрий має. Гол. III. 509.

Обравець, від, м. Ум. оть ббрав.

Обравіти, ся. См. Ображати, ся.

Обравлівий, а, е. 1) Оскорбительный. 2) Обидчивый.

Обравлівість, вості. ж. 1) Оскорбительность. 2) Обидчивость.

Обравливо, нар. 1) Оскорбительно. 2) Обидливо. Чого ви пристали до мене? чьтєте!—образливо одказала Христя. Мир. Пов. II. 64

Обравнік, ка, ж. = Вожник. Шух. I 99.

Обравок, від, м. 1) Ум. оть образ. 2) мн. Образні. Раст. Calla palustris L. ЗЮЗО. I. 115. Ум. Образочок.

Обравка, ки, ж. = Облямівка.

Обравувати, вую, еш, сов. в. обрамувати, мую, еш, і. = Облямовувати, облямувати. Кеттар обрамований. Шух. I. 122.

Обравити, ню, ниш, і. Рванть. То мене так підгородяне обравили, — сказав, як я спитав його, чою він закравлений. Новомоск. у.

Обравка, ки, ж. Оторочки верхньої одежы шурками. Гол. Од. 75.

Обравня, ня, с. Избраніє.

Обравти. См. Сбравти.

Обравтиса, оберуся, рѣшся, і. Найтись. Незай між вами оберетиса хто сміливий та піде вночі на гринну могилу. Г. Барв. 459.

Обравувувати, вую, еш, сов. в. обрахувати, хую, еш, і. 1) Рассчитывать, расчитать, сосчитывать, сосчитать, вычислить. Обрахуй мишень усе, щоб завтра було ютоме хвати у Корсун на ярмарок. Канев. у. 2) Обдумывать, обдумать. Не обрахувещи діла свого як слід, ми і Бою знаважам. О. 1862. III. 35.

Обравувуватися, вуюся, ешся, сов. в. обрахуватися, хуюся, ешся, і. 1) Рассчитываться, расчитаться. 2) = Обраховувати.

Обравлий, а, е. Опухший, брюзглий. Вони усі такі збрзкли затім, що картоплю живуть. Мирг. у. Слов. Д. Эверн.

Обравті, ся. См. Обравати, ся.

Обравці, ців, м. мн. Вь мельничной шестернѣ: два деревяные, желѣзны окопавные круга, въ которые вставляли пѣвкв. Черниг. у. (Седишев).

Обраватися, паюся, ешся, і. = Обравкатися.

Обравкатися, паюся, ешся, і. Обовжратися.

Обравіжтиса, жу, жиш, і. Сильно ударить кутою.

Обравіжтиса, пуся, пишся, і. = Обравкатиса. Желех.

Обрав, ва, м. Обравь. Из хари тихо выступаютъ: обрив високий, най, байрик. Шелч.

Обравання, ня, с. Обрываніє.

Обравати, ваю. еш, сов. в. обравати, рву, веш, і. Обрывать, оборвать. Терен, терен коло хати, та нікому обравати. Нп.

Обраватиса, ваюся, ешся, сов. в. обраватиса, рвуся, вешся, і. Розмова все обравалася. Левцв. Пов. 314.

Обравок, вез, м. Обрывокъ, кусокъ веревки. Ум. Обравочок. Не будь, бичку, на обривочку. Пом. № 13250.

Обравда, дя, ж. Отвращеніє, омерзевіє. Не задууй тій халети людям на обривду. Полт.

Обравдальний, а, е. = Обридливый I. Мнж. 187.

Обравдати, даю, еш, сов. в. обравднути, ну, неш, і. Надодати, надодѣсть. Годі обравдати, бо все однако не віддам. Полт. Тепер уже не обравдатимуть мені, щоб прийшов. Стор. МПр. 134.

Обридливий, а, е. I) Надодливый. 2) Противный. Слякий такий обридливий, да і той до балачки. Нп.

Обридлівість, вості, ж. = Обрида.

Обридливо, нар. 1) Надодливо. 2) Противно.

Обридлий, а, е. Опротивлѣный, противный. Радіючи кимала б вона сей світ: такий він її іркий та обридлий. Мир. Пов. I. 117.

Обридний, а, е. = Обридливый.

Обриднє, ка, м. Гадкий, противный человекъ. Ты сам неідник, ти сам обридник, що жінки не маєш. Гол. I. 262.

Обридно, нар. = Обридливо.

Обриднути. См. Обравдати.

Обравпати, паю, еш, і. Оббить, обвалить. Обривав стіну. Вх. Лем. 441.

Обравпатися, паюся, ешся, і. Оббитися, обвалиться. Обривася мур. Вх. Лем. 441.

Обрис, оу, м. Силуетъ. На темному небі чорним обрисом виляється з боку Марків вш. Стор. МПр. 16.

Обриштовувати, вую, еш, сов. в.

обривтувати, тую, вш, м. 1) Обставлять, обставать дѣсами знаніе при постройкѣ. 2)—гарматами. Обставлять, обставать. вооружить пушками. Скавицю гарматами кругом обривтував. К. ПС. 101.

Обривняти, няю, вш, м. Обривнять.

Обривдяти, джу, дш, м. Разрѣдить, сдѣлать рѣже,—напр. лѣсъ, вырубивъ нѣкоторыя деревья въ густо растущемъ лѣсу. Рк. Левцв.

Обрідкуватий, а, е. Рѣдковатый. Де лѣв обрідкуватий, тс? на зерно кращий, а де пустий, там ні. Полт. г.

Обрідчастий, а, е. = Обрідкуватий. Оця тишенія пуста та хороша, а ця обрідчаста. Кобел. у.

Обривка, ки, ж. Ремешная или веревочная часть кнута. Вх. Уг. 255.

Обривані, ня, м. Обриванный ешей. Рк. Левцв.

Обриванець, шця, м. Серебряный рубль, обриванный съ пѣлю украсть серебра. Карбованій — не жидівські обривані, а повні. Сим. 84.

Обривати, жу, жеш, м. Обривать.

Обривок, ака, м. 1) Обривокъ. Ум. Обривочом. Що й обривочки, то на кайточка, а окравочки, то на хрестички. Чуб. III. 395.

2) Говорити без обриванія. Говорить не стѣсняясь, съ полной рѣзкостью. Шух. I. 34.

Обрив, рію, м. Горизонтъ.

Обрив, року, м. 1) Обвѣтъ. Обрив даю вляше цього не робити. Константиногр. у. Обреклись оброком нищити краі турецькі. К. МБ. III. 247. Святому Юру обрив себе оброком. 2) Овесь съ рубленой соломою для корма лошадалям. Горе мені козакові, нема сіна лошакові, нема сіна і оброку Чуб. V. 654.

Обрива, ки, ж. Обвѣтъ, обещаніе. Коли вже я даю обриву, то мушу йти нішки до Києва, а не іхати. Ковельск. у.

Обривати, кѣю, вш, сов. в. обривати, речу, чеш, м. Обещать, пообещать. На заручинах... обривають молодятям подарунки. О. 1862. IV. 7.

Обриватися, чѣся, чѣшся, м. Давать, дать обвѣтъ. Старий обривався у Києва, одже і не довелося йому. Харьк. См. Обрив 1.

Обривуватися, кѣюся, вшся, м. = Обриватися. Обривувалась почесити румник на хрест. Ковел. у.

Обривоня, ня, с. Праздникъ Обривоня главы Іоанна Крестителя (24 фев-

раля). На Обривоня обертаються птахи до нізда, хлѣбороби до плуга. Ном. № 523.

Обривба, би, ж. = Обривба.

Обривати, ся. См. Обривати. ся.

Обривба, ки, ж. Обработка, отдѣлка. Желез.

Обривати, блѣю, вш, сов. в. обривати, блѣю, биш, м. Обработывать, обрабатывать, отдѣлывать, отдѣлать.

Обриватися, лѣюся, вшся, сов. в. обриватися. блѣюся, бишся, м. 1) Оканчивать, окончить работы, покончить съ работамъ. Помолчалась, що в полі обривалась. Чуб. III. 234.

Обриватися, джѣся, дшся, м. Разрѣшиться отъ бремени. Да як вона обривалася, то нашлось трос діток—хлопці. Рудя. Ск. II. 90.

Обривлий, а, е. Оброслий.

Обривати, тѣю, вш, сов. в. обривати, стѣю, стѣш, м. Обривать, обривать. Коло женой кости м'ясом мусить обривати. Ном.

Обривъ, ти. ж. Побѣгъ. Обривъ на дереві. Кролев. у. У нашого роду обривати мало, рід щось не плодотворний. Г. Варв. 275.

Обривъ, ті, ж. Недоуздокъ, веревочная узда безъ удвѣя. Чуб. I. 201. Ном. № 11207. Бодай же тії коні ворожі да і обривати не зносили. Грян. III. 281. Ум. Обривна.

Обривник, ка, м. Давшій обвѣтъ сдѣлать что либо во искупленіе грѣха. Колись спокутую (грѣх) або кривакою войною, або роботою на монастирь важкою Хвалити Бога, задержались іще в нас монастирі благодетели: є де обривничкові азій оброк з'оброкувати. К. ЦН. 220.

Обривнувати, кѣю, вш, м. Исполнять обвѣтъ. Не вперше нам обривнувати, не вперше й покуту обривати К. ЦН. 283.

Обрив, ба, м. 1) Отдѣльный кусокъ земли, участокъ. Моя земля в однім обриві. 2) Въ водяной мельницѣ: небольшая возвышенность на лоду, на которой лежать жернова. Чернуг. у.

Обрубати, ся. См. Обрубувати, ся.

Обрубина, ки, ж. 1) Въ деревянной стѣнѣ хаты: верхнее бревно, которымъ закрѣпчивается стѣна. Шух. I. 91. 2) Каждый изъ брусьевъ, въ которыхъ въ мельницѣ укрѣпленъ нижній жерновъ. Лебед. у. (Залуб). Мгк. 481.

Обрубка, ки, ж. Опущва тулупа. Мвж. 187.

Обрубляння, ня, с. Кожанья или

сафьянныя украшения въ видѣ бордюровъ или кантовъ по краямъ сѣделки. Вас. 160.

Обрубувати, брую, ещ. сов. в. **обрубати, баю,** ещ. ил. 1) Обрубать, обрубить. *Треба обрубати кришу на колодязі, бач як дорвало намерзло.* 2)—кришицю. Вставить срубъ въ ровникъ. Чуб. III. 150. *Ой у полі кришиченька обрублена.* Чуб. III. 149.

Обрубуватися, буюся, ещся, сов. в. **обрубатися, баюся,** ещся, ил. Дѣлать, сдѣлать бревенчатую ограду. (Гайдамаки) *кругом обрубалисѣ лісом.* ЗОЮР. I. 297.

Обруч, са, м. Скатерть. Левичк. I. 492. МУЕ. III. 39. Грин. III. 512. *Льоніі обручи на столі.* О. 1862. IV. 21. *Нехай зистиласѣ тісовіі столи, нехай зистиласѣ кружчатіі обруси.* Рк. Макс.

Обруч, ча, м. 1) Обручъ на кадкѣ, бочкѣ и проч., въ рыболовномъ снарядѣ назыв. ятір и пр. Шух. I. 227. См. также рещіта 5. Шух. I. 167.

Обруч, нар. Рядомъ съ кѣмъ. *Піиде обруч із паміаткою.* К. ДС. 7.

Обручѣти, чаю, ещ. сов. в. **обручѣти, чѣ, чеш,** ил. Обручать, обручить.

Обручѣтися, чаюся, ещся, сов. в. **обручѣтися, чѣся, чешся,** ил. Обручаться, обручаться. *Як би дав Бо, щоб я з нею илюбом обручися.* Чуб. V. 25.

Обручка, ви, жс. 1) Кольцо. Грин. I. 109. *Діточино-рибичино, куплю, серце, обручку, подай, подай кризь кватирочку ручку.* Мет. 7. 2) Браслетъ. Сквар. у.

Обрушатъ, шаю, ещ. сов. в. **обрушати, шу, шис,** ил. Потрясать, потрясти, поколебать; обваливать, обвалить. *Ти нам чисто всю хату обруши.* Мирг. у. Слов. Д Эварн.

Обрушватися, шуся, шисся, ил. 1) Взволноваться. *Народ обрушився.* Волян. г. *Уся ватага цюю обрушилася та збунтувалася.* Ком. I. 54. 2) Дивуваться въ путь. Новооск. у. (Залюб.).

Обрубѣхатися, каюся, ещся, ил.—**Обрелатися.**

Обряд, ду, м. Обрядъ. *Чумакування що? Се не козачтво, у чумаків тільки обряд козачий.* Г. Барв. 142.

Обрядѣти. См. Обряжати.

Обряжати, жаю, ещ. сов. в. **обрядати, джѣ, дши,** ил. Сваряжать, снаряжать, устраивать, устроить. **Обряжати** понійника. Обмывять и одѣвать покойника. Новооск. у.

Обрядно, нар. Подрядъ. Миж. 187.

Обрямувати, мѣю, ещ. ил.—**Обламувати.** *Лоб, обрямований цустим чорним волоссям.* Левич. Пов. 54.

Обратовувати, вѣю, ещ. сов. в. **обратувати, тѣю,** ещ. ил. Спасать, спасти, оборонять, оборонить. Харьк. у.

Обсаджувати, джую, ещ. сов. в. **обсаджѣти, джѣ, дши,** ил. Обсаживать, обсаживать. „*Ой обсади, миза, вишениками дѣр*“. — „*Ой обсади, милой, половинку свор*“. Чуб. V. 80.

Обсаджуватися, джуюся, ещся, сов. в. **обсаджѣтися, джѣся, дшися,** ил. Окружать, окружить себя, посадить вокругъ себя. *Чумакова жінка—молода удова за чумаком зажурилася, а набрала меду, набрала юрілки, чумаками обсадилася.* Чуб. V. 1032. *Обсади садом, садом виноградом.* Гол.

Обсапати. См. Обсапувати.

Обсапувати, пую, ещ. сов. в. **обсапати, пѣю,** ещ. ил. Опалывать, ополоть и окучивть.

Обсвідчатися, чѣся, чшся, ил. Обвыкнуть, привыкнуть, освоиться. *Славалять, що як обсвідчатися, то живуть і в самому неклі.* МВ. (КС. 1902. X. 149).

Обсвітѣти. См. Обсвічувати.

Обсвічувати, чую, ещ. сов. в. **обсвітѣти, чѣ, тиш,** ил. Доставлять, доставить кому освѣщеніе. *Иноді її дітка стара буває досвітчанною матір'ю... її і обпрядуть, і обсвітять.* Г. Барв. 57.

Обселѣти, ся. См. Обселѣти, ся.

Обселѣти, ляю, ещ. сов. в. **обселѣти, лѣю, лш,** ил. Поселять, поселить. *Жонатих стили обселять слободами.* О. 1862. II. 62.

Обселѣтися, ляюся, ещся, сов. в. **обселѣтися, лѣюся, лшся,** ил. 1) Заселиться, заселиться. *Степ обселюся.* 2) Селиться, поселиться, поселяться. *Люде обселюлися мід річкою. Як там сваталися, женилися наші чорноморці, обселюлися, воювали.* Шевч. (О. 1861. X. 4).

Обселѣти, лѣю, ещ. сов. в. **обселѣти, плѣю, плеш,** ил. Обсылать, обсылать.

Обселѣтися, лѣюся, ещся, сов. в. **обселѣтися, плѣюся, плешся,** ил. Посылать другъ другу. *Обидва ж вони політикуються, подарунками обселюються, а нішом один на одного чинють.* К. ЧР. 16.

Обсилкувати, вѣю, ещ. ил. Изнасиловать. *Він її обсилкує... зроби ти, хоч вони й кричали. Новомоск. (Залюбовск.).*

Обсипати, пѣю, ещ. сов. в. **обсипати, плѣю, плеш,** ил. Осипать, осипать.

Обсыпáться, **бáюся**, **в́сяся**, сов. в. **обсыпáться**, **пáюся**, **плешся**, *и.* 1) Быть **осыпаемымъ**, **осыпаннымъ**. **Обсыпаться** слезами. **Облаться** слезами. 2) **Очпáться**, **осыпáться**. *Рже крушки обсыпались*. Рудч. Ск. I. 66. *Листячко на йому (дубкові) обсыналось*. Грив. I. 148. 3) **Осыпываться**, **обсыпáться** (валомъ). *Высоким валом воно (село) обсыналось*. К. Хм. 97.

Обсыхáти, **хáю**, **ещ**, сов. в. **обсыхáти**, **хну**, **неш**, *и.* **Обсыхать**, **обсохнуть**. *Заплакани очі трохи обсохли*. Левич. Пов. 127.

Обсы́н, **ву**, *м.* Незасыпанное по недостатку мѣсто въ полѣ. Лохв. у.

Обсы́вати, **вáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́вати**, **с́ю**, **ещ**, *и.* 1) **Обсы́вать**, **обсы́ять**. *Вам дай Боже дочекати обсывати, а мам дожити*. Гол. *Город скопай, обсы́й*. МВ. (О. 1862. III. 62). 2) **Обсы́вать**, **обсы́пать**. *Порубка до себе причадиши,—то... маком являемим на Великдень обсы́яти порубка*. КС. 1883. XII. 399. **Обсы́вати** молодого і **по́лжан**. Свадебный обрядъ: обсы́пать новорожденного и свадебныхъ гостей изъ полы шубы смѣсю ося, пряниковъ, орховъ, подсолнечныхъ и тыквенныхъ зеревъ, сухихъ грушъ, сливъ и хмѣля. МУЕ. III. 113.

Обсы́вивé, **нбго**, *с.* То, чѣмъ **обсы́вають** молодого и **по́лжан**. См. **Обсы́вати**. МУЕ. III. 113.

Обсы́дáти, **дáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́дáти**, **сáду**, **деш**, *и.* 1) **Обсы́дáть**, **обсы́еть**, **ссы́ть** вокругъ. *Обсы́ли мене, як дрібні пташенята*. МВ. 2) **Нападáть**, **напасть**, **тѣснить** со всѣхъ сторонъ. *Ледже я в хату, а мене так усі й обсы́ли: куди та й куди ходила?* Брацл. у. *Мене ж, старого, вороги обсы́ли, як у болоті з дітоньками качку*. К. ЦН. 253. **Важні думи** обсы́ли голову. Голова была полна тяжелыхъ мыслей. Мир. Пов. I. 117.

Обсы́вáти, **кáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́вáти**, **с́ичу**, **чеш**, *и.* 1) **Обсы́вать**, **обсы́ть**. 2) **Обполювати**, **обполоти**. *Обсы́каютъ бумбу*. Вх. Зн. 42.

Обсы́тися, **ч́ся**, **в́сяся**, *и.* 1) **Лыпиться** всего. *Обсы́лся, нічого нема*. Ном. № 1852. 2) **Кони** обсы́лися. Лошади оббили ноги.

Обсы́пати. См. **Обсы́пувати**.

Обсы́пувати, **пáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́пати**, **пáю**, **ещ**, *и.* **Обдергивать**, **обдергать**. **Обсы́ти**. См. **Обсы́дáти**.

Обсы́ч, *нар.* Сразу, вдругъ. *А гони до неї обсы́ч: хто зробив та й хто*. Ужан. у.

Обсы́яти. См. **Обсы́вати**.

Обсы́ятися, **с́юся**, **в́сяся**, *и.* 1) **Обокочить** сляніе. 2) **Обсы́паться** вокругъ. *Обложился вальками, обсы́явся маком слячними*. Рудч. Ск. II. 31.

Обсы́кáти. См. **Обсы́кувати**.

Обсы́кувати, **кáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́кáти**, **кáю**, **ещ**, *и.* **Обсы́кивать**, **обсы́кать**.

Обсы́кчати, **чу**, **чнш**, *и.* 1) **Подскочить** со всѣхъ сторонъ. *Обсы́кчили мене кругом ляги*. К. ЧР. 112. 2) **Отстать**, **отскочить**. *Хто од слова одскочить, ото тою шкура обсы́кчить*. Ном. № 10670.

Обсы́рбáти. См. **Обсы́рбати**.

Обсы́рбáти, **бáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́рбáти**, **б́у**, **бѣш**, *и.* **Оскребать**, **оскрестъ**.

Обсы́убáти, **бáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́убáти**, **б́у**, **бѣш**, *и.* 1) **Ощипывать**, **ощипать** (перья, волоса). *Задрипаний такий (півень), обсы́ублений, гробінь на йому покльований, крыла мов деркачі*. Сви. 211. 2) **Обрыпать**, **оборвать**, **обдергать**. *Обсы́убли йому таки добре чуба*.

Обсы́убáтися, **бáюся**, **в́сяся**, сов. в. **обсы́убáтися**, **б́уса**, **бѣся**, *и.* **О** **птвахъ**: **клювомъ** **расправлять**, **расправить** перья, **клювомъ** **чиститься**.

Обсы́убувати, **бáю**, **ещ**, *и.* = **Обсы́убати**.

Обсы́ухáти. См. **Обсы́ухувати**.

Обсы́ухувати, **хáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́ухáти**, **хáю**, **ещ**, *и.* **Выслушивать**, **выслушать** (больного). *Лікаръ його обсы́ухував*. Лохв. у.

Обсы́жчати. См. **Обсы́ажувати**.

Обсы́ажувати, **жáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́ажчати**, **жáю**, **жчш**, *и.* **Обжаривать**, **обжарить**.

Обсы́алáти. См. **Обсы́алювати**.

Обсы́алювати, **лáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́алáти**, **лáю**, **лшш**, *и.* **Опалять**, **опалить**. *Не наймайся над свічкою, обсы́алиши чуба*.

Обсы́алюватися, **лáюся**, **в́сяся**, сов. в. **обсы́алáтися**, **лáюся**, **лшши**, *и.* **Опаляться**, **опалиться**.

Обсы́икáти, **сá**. См. **Обсы́икувати**, **сá**.

Обсы́икувати, **кáю**, **ещ**, сов. в. **обсы́икáти**, **кáю**, **ещ** и **обсы́ичу**, **чеш**, *одн.* в. **обсы́ику́ти**, **н́у**, **нѣш**, *и.* **Обдергивать**, **обдергать**, **обдернуть**. *Обсы́и мені свитку ззаду*. Васильк. у.

Обсы́икуватися, **кáюся**, **в́сяся**, сов. в. **обсы́икуватися**, **кáюся**, **в́сяся** и **обсы́икуся**, **чешся**, *одн.* в. **обсы́ику́тися**, **н́уса**, **нѣшся**, *и.* **Обдергиваться**, **обдернуться**, **опра-**

вється. *Панночка вертілась та обсмикувалась, як пташка.* Левц. I. 235.

Обсміювати, міюю. еш, сов. в. **обсміяти, смію, ёш,** м. Осміювати, осміяти. *Судим, хвалили, трохи обсмівали.* Левц. I. 464.

Обсмоктати. См. **Обсмоктувати.**

Обсмоктувати, тую, еш, сов. в. **осмоктати, ечю, чеш,** м. Обсасувати, обсасати. *Обсмоктав сахар та й кинув.*

Обсмоліти, ся См. **Обсмолювати, ся.**
Обсмолювати, люю, еш, сов. в. **обсмоліти, лію, пиш,** м. Осмалювати, осмолити.

Обсмолюватися, лююся, ёшся, сов. в. **обсмолітися, люся, ёшся,** м. Осмалюватися, осмолитися.

Обсудувати, судю, еш, м. Засновати. *Панк обсудував усі куртки. О, я дівр свій обсудю і дорою вам зіллям перемлю.* Левц. Пов. 173.

Обсудити, суду, нён, м. Заснуть *Люде обляжуть, обсудуть, первий сон заснуть, то й не чують нічого.* Перятин. у.

Обсоковати, кочу, таш, м.—що. О курці: *везді покудатать вь данномь мѣстѣ.* *Куріночка ж ряба ввесь рай обсокотала.* К. ДЗ. 164.

Обсоромити, мюю, пиш, м. Осрамити. *Вона так відріже, ник обсоромить усякого, що не знатиме, на яку спушити.* Кв. I. 164.

Обсох(нути). См. **Обсихати**

Обстава, ви, жс. = **Обстановка.** Левц. I. 237. *Обстанови городського життя.* Мир. ХРВ 70.

Обставати, стаю, ёш, сов. в. **обстати, стану, неш,** м. 1) Становитися, стать воєруг, обступити. *Сто тисяч турків і татар обстало окопи лядські, мов дітвору дучку.* КіЦН. 208. 2) Заступатися, заступитися за кого, стать за кого, захищати, зацятати. *Старшина обстане за ним.* Могл. у. 3) Остатися. *Тверда зіма екала, постіль неправа обстала.* Гол. IV. 406.

Обставини, вин, ж. мн. Обстоятельства. К. XII. 22. *При таких обставинах наступили...* *Хмельницина.* К. Кр. 20.

Обставити, ся. См. **Обставляти, ся.**
Обставляти, ляю, еш, сов. в. **обставити, влю, виш,** м. 1) Обставляти, обставити. *Сказав собі калличку і обставив її хрестиками.* Стор. М. Пр. 167. 2) Окружати, окружити. *Хату своїм військом у три ряди навкруги обставив.* Рудч. Ск. I. 151.

Обставлятися, вляюся, ёшся, сов. в.

обставитися, влюся, вишся, м. Окружати, окружити себе.

Обстановка, ви, жс. **Обстановка.** *Обстановка (на сцені) показує з середини хату.* О. 1861. XI. Кух. 6.

Обстановити, влю, виш, м. = **Обставити.** Мет. 146.

Обстати. См. **Обставати.**

Обстелити. См. **Обстидати.**

Обстидати, лаю, еш, сов. в. **обстелити, лію, леш,** м. Устидати, устидати. *Ой обстели, мля мила, хусточками дівр.* Мет. 68. *Баранком обстелила.* Грив. III. 272. **Обстовити, плю, пиш,** м. Обставити столбами. *Обстовили землю землеміри.* Водч. у. (Лобод.).

Обстрѣлювати, люю, еш, сов. в. **обстрѣлати, ляю,** еш, м. **Обстрѣлювати, обстрѣляти.**

Обстригати, гаю, еш, сов. в. **обстригати, жу, жёш,** м. **Остригати, остривч.** *До прийому лиш привезли, зараз юловку обстригли.* Чуб. V. 997.

Обстригтися, жуся, жёшся, сов. в. **обстригтися, жуся, жёшся,** м. **Остригтися, остричися.**

Обстрижчати, чин, ж. мн. **Обрядочна** перная стрижка ребенка по истечевіи першого года его жизни. Мил. 31.

Обстругати. См. **Обстругувати**

Обстругувати, гую, еш, сов. в. **обстругати, гаю,** еш, м. **Обстрагивати, обстрогати.** *Золоту кору (на яворі) обстругала, срібну росу обтрусила.* Чуб. III. 471.

Обстудувати, джюю, еш, сов. в. **обстудити, джу, дш,** м. **Обдувати, обдуть, сдуть** сь чего (пыль). *Мабути не можна ганчіркою обтирати,—я краще обстуджу пил та й годі.* Пират. у.

Обступати, пюю, еш, сов. в. **обступити, плю, пиш,** м. **Обступати, обступити, окружати, окружити.** *Обступили сусідоньки наоколо хату.* Чуб. V. 375. *А козачки як та хмара лягів обступили.* Шевч. *Кабанів я охотниками обступало і побю.* Чуб. II. 205.

Обсудливий, а, в. **Сплетничаючий, любячий сплетни.** Вх. Зп. 42.

Обсудвати, ваю, еш, сов. в. **обсудити, неш,** м. **Осовувати, осунуть.**

Обсудватися, вуюся, ёшся сов. в. **обсуднутися, нуся, нешся,** м. **Осовуватися, осунутися, обвалитися.**

Обсудити, ся. См. **Обсудувати, ся.**

Обсудувати, шую, еш, сов. в. **обсудити, шю, пиш,** м. **Осудувати, осунити.**

Свіжий отирець швидко обсушив сльози молоді. Левп. I. 187.

Обсудуватися, шуюся, ешся, сов. в. обсушитися, шўся, шишся, м. Обсудуватися, обсушитися. *Запрошує його в хату обсушитися і спочити.* Стор. I. 73. ХС. II. 192.

Обсуквати, сую, еш, сов. н. обісукати, сую, еш, м. 1) Находити, найти. Грвн. III. 449. 2) Искать, провскать въ головѣ. *Хто ж їм буде оловочки обсуквати?* Мил. 222. *Хто ж мені обсукває мою оловочку.* Грвн. III. 690.

Обсуг, гу, м. Объемъ. Желез.

Обсукати, сую, еш, м. Охватывать. Желез.

Обтавати, таю, еш, сов. в. обтати, тано, неш, м. Обтаивать, обтаять. *І став він обтавати, аж пара з шерсті йде.* Греб. 385.

Обталятися, паюся, ешся, м. = **Заталятися.** Брацл. у.

Обтаритися, руюся, риюся, м. Вызлаться, вспахаться въ грязи. *Кінь обтарилася в болоті.* Вх. Зв. 42

Обтекти. См. Обтискати.

Обтёрти, ся. См. Обтискати, ся.

Обтисати, ся. См. Обтисувати, ся.

Обтискати, каю, еш, сов. в. обтискати, чу, чеш, м. Обтывать, обтывать. *І барвником облите і руточкою обтисче.* Чуб. III. 450. Обтискала всю олову квітками.

Обтискатися, каюся, ешся, сов. в. обтискатися, чуся, чешся, м. Обтывать, обтывать себя; украсить себѣ голову цвѣтами. *Взяв наламав колюжів, обтискався та й сидить.* Рудч. Ск. I. 159. *Та нарвала звідлячок та й обтискалася.* Чуб. V. 101.

Обтинати, наю, еш, сов. в. обтати, обітати, неш, м. Обтравывать, обтравывать, обтравывать. Обтинають крильця пташечкам, щоб вони не підзлітали. Стор. М. Пр. 70. *Мечами тіля обтинали. Не їдному молодиві кучеряки обтїла.* Чуб. V. 1000.

Обтїнч, ча, м. Кузнечный нож для обтїканія копыт, обтїчка.

Обтирати, раю, еш, сов. в. обтёрти, обітру, реш, м. Отирать, отереть. *Ісус почав обтирати ноги руминами.* Ев. I. XIII. 5. *Ой обтерла чорні очі ї брови як шумрочок.* Чуб. V. 309. *Обтїре рукавом.* Левп. I. 107.

Обтїратися, раюся, ешся, сов. в. обтёртисся, обітруся, решся, м. Отиратися, отереться, утереться.

Обтїк, току, м. Островъ, небольшая часть земля временно окруженная водою.

Обтїкати, каю, еш, сов. в. обтекти, течу, чеш, м. 1) Обтегать, обтечь. *Смотрич обтїкає юрод круюм.* Св. Л. 213. 2) Обнагать обнать. Шух. I. 74.

Обтїкати. См. Обтїпувати.

Обтїпувати, пую, еш, сов. в. обтїпати, паю, еш, м. Обтравывать, обтравывать. *Шматок засмалцьованого папіру з обтїпаними крилями.* Мир. ХРВ. 13.

Обтїсувати, сую, еш, сов. в. обтесати, шу, шеш, м. Обтесывать, обтесать.

Обтїсуватися, суюся, ешся, сов. в. обтесатися, шўся, шешся, м. Обтесываться, обтесаться.

Обтовати, вчу, чеш; м. Обтолочь.

Обтопїтися, пїюся, пїшся, м. Обтопчуть топку.

Обтопїти, пчу, чеш, м. Обтоптать.

Обтопїтисся, пчуся, чешся, м. За дорогу припаде пїлом, обносилася обтопталася. Г. Барн. 241.

Обторганий, а, е. Обтраванный. Вх. Уг. 255.

Обточити. См. Обточувати.

Обточувати, чую, еш, сов. в. обточити, чу, чеш, м. 1) Обточивать, обточить. *Токарь обточив ніжку.* 2) Очистить на решетѣ. *Обточи житю, бо з горошком.* 3) = **Оточити.** *Рейменторь около Луи обточив.* Гол. I. 16.

Обтравити. См. Обтравувати.

Обтравувати, пую, еш, сов. в. обтравити, паю, еш, м. Отряхивать, отряхнуть.

Обтравити, шу, шїш, м. Обломать, поломять. *Коли зирк, аж тїльки один мотузок телїнається біля пося.* *Мабуть як задивився на ведмедів, бісові циганчани і бублики обтравчили.* Стор. I. 102.

Обтрусити, ся. См. Обтрусувати, ся.

Обтрусувати, шую, еш, сов. в. обтрусити, шу, еш, м. 1) Отряхивать, отряхнуть, отравать, стряхнуть. *А н хлопців не просила, сама терєн обтрусил.* Чуб. V. 545. *Обтрусїть і порох із під ні ваши.* Ев. Мр. VI. 11. 2) Обсыпать, обсыпать. *Обтрусил табакою сорочку.*

Обтрусуватися, шуюся, ешся, сов. в. обтрусїтисся, шўся, ешся, м. Отряхиваться, отряхнуться. *Та ї пїймав кицю м уха та ї витяг на сухо (з води): отпун, кицю, обсушис, отпун, кицю, обтрусис.* ХС. II. 192.

Обтужити, жу, жиш, м. Оплакать съ

причитаннями. *Оплакала того парня, оплакала, обтужила.* Чуб. V. 268. *Обтужила мертвого.* Константиногр. у.

Обгудіти. См. Обгудувати.

Обгудувати, люю, еш, сов. в. обгудіти, гд, дш, і. Плотно окутывать, окутывать.

Обтягати, гаяю, еш, сов. в. обтягати, гнү, неш, і. Обтягивать, обтянуть.

Обтяж, нар. Тяжеловато. *Снопів на-клав обтяж, насилу вивіз ни юру.*

Обтяжати, жаяю, еш, сов. в. обтяжати, жу, жш, і. Отягочать, обременять, обременить.

Обтяжний, а, в. Тяжелый, довольно тяжелый. Вх. Уг. 225.

Обтяжно, нар.—Обтяж.

Обтати. См. Обтнати.

Обування, ня, с. Надіваніе обуви, обуваніе. *Чою ти, наймитку, так рано встаси?—Та я то обуванням, то одяганням надолажу.* Ном Ж 10851. Ум. Обуваннячно.

Обувати, ваю, еш, сов. в. обуті, бую, еш, і. Надівать, надеть обувь. обувать, обувь. *Червоні чоботи обула.* Котл. Ен. *Він мене обував.*

Обуватися, ваюся, ешся, сов. в. обутися, обуюся, ешся, і. Надівать, надеть на себя обувь, обуваться, обуться.

Обув'я, в'я, с. Обувь. *Не достоєн я розв'язати ремін обув'я його.* Ев. М. I. 7.

Обудіти, ся. См. Обужати, ся.

Обужати, жаяю, еш, сов. в. обудіти, джу, дш, і. Будить, разбудить. МВ. (О. 1862. I. 97). *Той ще спить. Він обужає його.* Чуб. II. 188. *Челядку обудити.* Гол. I. 84.

Обужатися, жаяюся, ешся, сов. в. обудітися, джуся, дшся, і. Просыпаться, проснуться, пробудиться.

Обува, ав, ж. Толпа. *Бач якою обувою дїтвора сунє.* Кобел у.

Обурити, ся. См. Обурювати, ся.

Обурювати, тую, еш, і. Напасть со всѣхъ сторонъ. *Як несла я кішку в мішку,—трохи не обурювали собаки: як канкнула, а собаки як за мною!..* Черниг. у.

Обурювати, руюю, еш, сов. в. обурити, рю, рш, і. 1) Обрушивать, обрушивать. *Аж підко дивитись на панський двір: тпачети обурені, хати облуплені, шини теж повалились.* О. 1862. V. 109. *Стола і ослона не було, обурені лавки лежали долі.* О. 1862. VII. 31. 2) Возмуть, возбудить негодованіе.

Обурюватися, руюся, ешся, сов. в. обуритися, руюся, ршся, і. 1) Обрушиваться, обрушиться, повалиться. *Упала криша, так і заспало сіни... стола обурилась.* О. 1862. VIII. 10. 2) Возмутиться, вознегодовать.

Обути, ся. См. Обувати, ся.

Обутрити, реться, і. безл.—Обутрити. *До снідання, сказати, тоді ще не дійшло, а вже обутрилось добре—зовсім буде уже ранок.* Новомиос. у. *Тоді вже зовсім обутрилось, сонечко вже зійшло.* Александр. у.

Обутрити, рить, і. безл. Наступить утру. *Вже сонце обутрило.* Борз. у.

Обутті, ті, с. Обувь.

Обух, хв, м. Обухъ въ топорѣ; обухъ есть также въ подобныхъ топору инструментахъ.—см. Гельгіа, топірець. Шух. I. 175, 289. *Мов собаку уб'ють обухом.* Шевч. Ум. Обушон.

Обучати, чаю, еш, сов. в. обучати, чу, чш, і. Обучать, обучить.

Обучатися, чаюся, ешся, сов. в. обучітися, чуоа, чшся, і. Обучаться. обучиться. МВ. (О. 1862. III. 35). *'Даю у бурсу в Київ обучатись.* Шевч.

Обушок, ша, м. Кузнецный молодец.

Обушок, шва, м. 1) Ум. отъ обух. 2) Чекань. *Став (козак) з під опанчини рогожової, з під поясини хмелевої циро-золотий обушок виймати.* Мет. 379. *Золотий обушок усякі двері одчинить.* Ном.

Обухючати. См. Обухючувати.

Обухючувати и обхючувати, чую, еш, сов. в. обухючити и обхючити, чу, чш, і. Чисто првбирать, првбрать, привести въ иріятный видъ. *Дівонко-юлупонько, обчисти мене, обхюччи мене.* Рудч. Ск. II. 56. *Яблучя каже: „обхюччи мене“.* Рудч. Ск. II. 55.

Обхарчуватися, чуюся, ешся, і. Привыкнуть къ харчанью. *Обхарчувались саладати у нас: десять год простояли.* Константиногр. у.

Обхватити. См. Обхватувати.

Обхватувати, тую, еш, сов. в. обхватати, чу, тш, і. Обхватывать, обхватывать. *Тонкою полотна сорочка так і обхватче пишне стєно.* Стор. I. 208.

Обхврюватися, руюся, ешся, і. Обходиться. *У нас дуже мало хмїба, не знаємо як їм обхврюватися.* Борз. у.

Обхистити, щү, стш, і. Огородить. *У мене двір нічим не обхистений.* Волч. у.

Обхід, коду, м. Обхождєніє, обраше нє, движенєніє вогругь.

Обхідний, а, ё.—хата. Хата состоящая изъ хати, свѣтлиці, хатини и хими. Вас. 195.

Обхідно, нар. Въ выраженіи: обхідно там, туди. Обходь, крьюкъ на этой дорогѣ. Туди думе, обхідно. Если туда пойти, то придется сдѣлать большой кругъ. Вх. Зв. 42.

Обхідчатий, а, ё. Неогороженный (о зданіи).

Обхідний, а, ё. Охотный, склонный къ чему.—до работи. Прележный, трудолюбый. Вх. Уг. 255.

Обхлѣпати, ся. См. Обхлѣпувати, ся. Обхлѣпнути, ся. См. Обхлѣпувати, ся.

Обхлѣпувати, пую, еш, сов. в. обхлѣпати, паш, еш, одн. в. обхлѣпнути, кѣ, нѣш, м. Оплескивать, оплескать, оплеснуть, обдать водой, обрызгать.

Обхлѣпуватися, пуюся, ешся, сов. в. обхлѣпаться, паюся, ешся, одн. в. обхлѣпнутися. нѣся, нѣшя, м. Оплескиваться, оплескаться, оплеснуться, обдать себя водой, обрызгаться. *Увійшовши в воду, обхлѣпнувся.* Харьк. у.

Обходисѣвка, ки, ж. Обходящая міръ.—въ загадкѣ такъ называется вода. *Біжить обходисѣвка, з шумом круте кормилюда руки (мльн.)* ХС. III. 65.

Обходити, джу, дши, м. См. Обходити. 1) Обходить. *Що день Божий обходила село.* Шевч. 2) Обь одежѣ: сходиться. *Семи аршин поясина коло мене не обходить.* Г. Барв. 481. 3) Праздновать, соблюдать праздникъ. Галвц. 4) Касаться, интересоваться. *Мене це не обходить.* Тарац. у. 5—кого! Ухаживать за кѣмъ, заботиться о комъ. Вх. Лем. 441.

Обходѣти, джуѣ дши, м. Исходити. *Всі заходеньки обходила і смітнички, і суточки.* Глѣб.

Обходѣтися, джуоѣ, дшся, м. 1—Обходѣтися 1. *Як подадуть їсти, то ї їсть, а не подадуть, то ї так обходѣтися.* Рудч. Ск. II. *Цурається їх при людях, хоч дома на самоті ще сая так обходѣтися з ним.* Леввц. I. 274.

Обхопѣти. См. Обхоплювати. **Обхоплювати, люю, еш,** сов. в. обхопѣти, плѣ, пши, м. Охватывать, охватить. *Обхопила його руками. Небо, наче море, землю обхватило.* Щог. Сл. 15.

Обхрестѣти, щѣ, стши, м. Перекрестить вездѣ. *Усі кутки обхрестила баба.*

Обхрестѣтися, щѣся, стшся, м. Перекреститься МВ. (КС. 1902. X. 155).

Обхудний, а, ё. Довольно худой, довольно тощій. *Обхудні воли.* Вх. Лем. 441.

Обцаркувати, кѣю, еш, м. Огородить. *Наша писка стояла на всі боки обцаркувана.* Федьк.

Обцас, су, м. Каблукъ. Гол. Од. 52. *Іден цобит на підкові, друий на обцасі.* Чуб. I. 1067.

Обцвѣтати, тѣю, еш, сов. в. обцвѣтѣти, тѣ, тѣш, м. Зацвѣтать, зацвѣсти. *Обцвѣта пишла, наче снігом ухрилася.*

Обцвѣкувати, кѣю, еш, м. Обить гвоздями.

Обцвѣкки, кѣв, м. мн. Родъ влещей, шпильцъ (для вытаскиванія гвоздей в т. п. но не для держанія кушающегося металла). Вас. 161.

Обцѣлувати, лѣю, еш, м. Расцѣловать. *Хоч оплачу, обцѣлую мою єдину дитину.* Леввц. I. 61.

Обцѣнка, ки, ж. Обцѣвка. *Тому мльнові ми обцѣнки ніякої не робили, а так прямо написав писарь, що він стоїть бути би то сімсот рублѣ.* Екатериносл. у.

Обцѣрлявати, лѣю, еш, м. Обвести кругъ.

Обцѣрляватися, лѣюся, ешся, м. Обвести вокругъ себя кругъ. *Падні на землю і обцѣрляюся тим ножем.* Чуб. I. 202.

Обцарувати, рѣю, еш, м. Очаровать. *Ой у полі криниченька обцарована.* Чуб. III. 149.

Обцастувати, тѣю, еш, м. Поподчивать (водкой). *Обцастувалим, хазяїн... О. 1862. IV. 89. Уже всіх батятих обцастували.* Чуб. II. 273.

Обцѣсати, сая, еш, м.—Обцѣсхати. Вх. Зв. 48.

Обцѣпирити, рѣ, рши, м. Обхватить, *Обцѣпирила його руками і ну иросити та молити.* Рудч. Ск. I. 136.

Обцѣпляти, лѣю, еш, м. Обвѣщать. *Обцѣпля старія торбами.* Васильк. у.

Обцѣрѣти. См. Обцѣркувати.

Обцѣрнѣти, ся. См. Обцѣркувати, ся.

Обцѣрнѣти, нѣ, нѣш, м.—Обцѣрнити.

Обцѣрсти, обцѣрти. См. Обцѣрати.

Обцѣсати. См. Обцѣсувати.

Обцѣство, вѣ, с. Общество, міръ. (Васильк. у.).

Обцѣський, а, ё. Общественный, мірской.

Обцѣкрѣжити, жу, жиш, м. Обрѣ-

нўти, нў, нєш, и. Обдирати, ободрати, оберети, сдїлати садивну. *От же там в немю дубовий обшмораний колесами.* ЗОЖР. I. 134. 2) Сжавъ вь рукѣ стебель растенія, оборвать движеніемъ руки вдоль стебля его листочки, вѣточка, колосья. *Хлїба високїи, колос аж до землі, а Бог обшморнує колос, обшморнує.* Слм. 210.

Обшпарити. См. Обшпарювати.

Обшпарювати, рюю, еш, сов. в. обшпарити, рю, рши, и. Обшпаривати, обшпарити, обжечь горячей жидкостью. *Христия обшпарила руку.* Мвр. Пов. II. 52.

Обшугати, ся. См. Обшугувати, ся

Обшугувати, гую, еш, сов. в. обшугати, гаю, еш, и. 1) Очищать, очистить отъ шедухи (гречу). *Обшугаю гречку на крути.* 2) Обрывать, оборвать вѣтромъ, обить (о листьяхъ дерева). *Найдуть на тебе буйніи вѣтри з лютими морозами, кору обивють... листья обшугають.* МУЕ. III. 132.

Обшугуватися, гуюся, ешся, сов. в. обшугатися, гаюся, ешся, и. 1) Очищаться, оббавляться, отлетать. *Пил обшугується, як точууть гречку.* Кїев. у. 2) Истрачиваться, встратиться, издержаться. *Обшугався так, що й шага нема.* Борз. у.

Обшукати. См. Обшукувати.

Обшукування, ня, с. Обшукываніе.

Обшукувати, кую, еш, сов. в. обшукати, кїю, еш, и. 1) Обшукывать, обшукать. *Істи хочеться (вовкови).* *Обшукав він скрізь лисиччину затку,—нема нічого.* Рудч. Ск. II. 7. *Обшукав його та й найшов п'ятсот тисяч.* Рудч. Ск. I. 202. 2) Искать, повскать. *Та нехай вони та громадаю воли обшукують.* Нв. 3) Обманывать, обмануть. *Жид як не обшукав, то навет і не пообідав.* Ном. № 912.

Общипати. См. Общипувати.

Общипувати, цюю, еш, сов. в. общипати, цїю, еш, и. Общипывать, общипать. *Я цю черешеньку й общипала.* КС. 1883. II. 378.

Общипити, чу, чши, и. Защиптѣть.

Обшубрати, раю, еш, и. = Обшукати. *Обшубрати чупер.* Вх. Зн. 43.

Обюшити, шў, шш, и. Облеть кровью. *Як ударив лев у камїн,—хотїи позмізали... Зарєвї лев, підняв лапи, лапи обюшило.* Рудав. I. 75.

Обявити, ся. См. Обявляти, ся.

Обявка, кя, ж. 1) Сообщение, объявление кому, заявленіе. *Побачила вона, що невістка її в стаку мертва, та й дала*

тоді обявку старості, а він і мече кликнув у поміатї. Верхнеднїпр. у. *Пішов один чоловік давати обявку у волості, що в його вкрадено кобилу.* Грив. I. 97. 2) Голось (при баллотировкѣ). *Паньку дали тря обявки більше, як Степаньку, то через те й став старшиною.* Золотон. у.

Обявляти, ляю, еш, сов. в. обявляти, вляю, вши, и. 1) Обявлять, обявлять. *Я ж тобі всю правду обявляю.* Чуб. У. 825. 2) Предъявлять, предъявлять. *Тодї зараз його з'їзали, та обявляючи у стан, а там уже і оддали на Сїбір.* Рудч. Ск. I. 209.

Обявлятися, ляюся, ешся, сов. в. обявлятися, вляюся, вшся, и. 1) Являться, явиться, повнитися, обнаруживаться, обнаружиться. Вх. Лем. 441. *Честь і слава Кийову й Днїпровї, коли обявлятися там новий філософ.* Левич. Пов. 89. *Святий Миколай обявлюсь до його старикам.* Чуб. 2) Представляться, представиться, явиться.

Як єсть у тїй хатї відьма, вона тобі тїй ж ночї сама обявляється. Мж. 139. *Він пішов у те село, переночував у ідної баби і не знає, що то його село і на друий день обявлюсь громаді.* Чуб. I. 182.

3) Дѣлаться, сдѣлаться явнымъ. *Нема бо нічого сказаню, щоб не обявлюсь.* Ев. Мр. IV. 22.

Обявяти, ся. См. Обявувати, ся.

Обявувати, вую, еш, сов. в. обявляти, жу, жеш, и. Обявлявать, обявлять. *Обявляні вїрровками.* Стор. МПр. 131.

Обявуватися, вуюся, ешся, сов. в. обявлятися, жуся, жешся, и. Обявляваться, обявляться.

Обякоритися, рюся, ршся, и. Твердо стаять, укореняться. (Уман. у.): упереться. Мж. 187:

Обяснїти, нїю, нїш, и. Освѣтѣть, сдѣлать свѣтлымъ, яснымъ. *Москалики стети вкрли, киверями обяяснїли, шабелками очорнїли.* Грив. III. 261.

Овад, да, м. = Овід. *Овад роси боїться.* Ном. № 14025.

Оваднїй, а, е. Уводный. Прокс. у.

Овак, нар. Иначе. *Єдному Бог дасть сяк, а другому овак.* Ном. № 1697.

Овалашити, шу, шши, и. 1) Оскопять. 2) Украсть. *Приїде та овалашить цю небудь та й піде.* ЗОЖР. I. 10.

Ова! меж. выражающее удивленіе, сомнѣніе, иронію. *Ова! какъ бы не так!* *Перевелись тепер рицарї в Сїчї...—Ова!* *лукнув тутъ на всю свѣтлицю Кирило Тур.* К. ЧР. 113.

Овдовілий, в. в. Овдовівший. Волч. у. Овдовіти, вію, аш, м. Овдовѣть. *Сугубрує овдовіє і його дочки газляймувам в юстоді.* Левци. Пов. 19.

Оведля, на, м. Раст. *Prunella elatior.* Лв. 101.

Овершек, ків, м. м. Вершина стога. Левч. 10.

Овес, віса, м. Овесъ, *Avena sativa.*—гѳлий. *Avena puda.* Вх. Пч. II. 29. *Овес у трюх кожухах, та вітру боїться.* Ном. № 650. *Дав коно сіна й віса.* Мет. 75. *Не хоче, як кобила віса.* Ном. № 5009. Шити на овесѣ. Шитъ крупными стежками. Вас. 211. Ум. **Овесѣц, овесби.**

Овесковий, в, в. Относящійся къ овесу 2. Овескова кривуляма. Въ вишивкѣ: зигзагонидная линія. (Залюб.). Овескові плянці. Подовина узора овесов. (Залюб.).

Овесок, сѣд, м. 1) Ум. отъ овес. 2) Родъ узора въ вишивкахъ. (Залюб.).

Овечѣ, чѣти, с. Ягненокъ; овечья. *Бере (вопе) чѣ овечи, чѣ пороса.* О. 1861. VIII. 96. *Пара оливокѣсть і овечат трюхи.* Рудч. Ск. I. 207.

Овеченька, овечечка, ки, ж. Ум. отъ вѣдця.

Овечий, а, в. Овечій. *Овечѣ натура.* Шевч.

Овечина, ни, ж. Овече мясо. *Вони не їдять курятини, пусятини, овечини, кабанятини,—нічою тою не їдять.* Ново-моск. у.

Овечка, ки, ж. 1) Ум. отъ вѣдця. 2) Мокреца, *Oniscus asperatus.* Вх. Лем. 441.

Овечник, ка, м. Хлѣвъ для овецъ, овчарня. Чуб. VII. 394.

Овійка, ки, ж. Раст. *вѣвнокъ, Sopoluchus.* Вх. Лем. 441.

Овід, ввода, м. Оводъ.

Овів, мѣст.—**Вів.** *Взяв овів клянейку повід білі бочки.* Гол. I. 90.

Овіяти, вію, аш, м. Обвѣять. *Вітер каже: я прийду, тобѣ сили овію.* Гол.

Оводень, дня, м.—**Овід.** Іран. I. 252.

Оводія, ні, ж. соб. Оводи. *Оводія б'є, черз те ховаємо волів у курені.* Зміев. у.

Овоц, щу, м. Плодъ. *Принесіть же овоц, достойний покаяннѣ.* Ев. М. III. 8.

Овоцбный, а, в. Фруктовий.

Оврах, хѣ, м. Сусликъ. У жению (брата) або градом вѣв'є (хлѣб), або оврах понѣвчить. Стор. I. 18. Ум. Оврахѣм, оврашѣн. Стор. МПр. 44.

Оврахѣвий, а, в. 1) Приналежачій

суслику, относящійся къ нему. 2) Оврахѣнові хвості. Раст. *Triticum cristatum* Schrt. ЗЮЗО. I. 139.

Оврашок, шѣд, м. Ум. отъ оврах. **Овсия, ни, ж.**—**Вівсия.** *Тетер треба ме в овсину, а в просину шить (не рѣдко).* Ном. № 11138.

Овсище, шѣ, с.—**Вівсище.**

Овсі, нар.—**Зовсім.** Харьк.

Овсім, нар. = **Овсі.** *Борц не кислий овсім.* Уман. у.

Овогѣ, гѣ, м.—**Вівогѣ.**

Овсний, ѣ, б. = **Вівсний.** *Назвала травниці з овсний стѣжок.* Чуб. III. 266.

Овснник, ка, м. = **Вівснник.** Ном. № 122, стр. 294.

Овснник, ці, ж.—**Вівснник.** Ном. № 10185.

Овсіака, ки, ж. 1) = **Вівсіака.** 2) Раст. *Bromus argvensis.* L. ЗЮЗО. I. 114.

Овчѣрик, ка, м.—**Вівчѣрик.** Чуб. V. 689.

Овчѣрь, рѣ, м.—**Вівчѣрь.**

Овчѣна, ни, ж. 1) Овчина, овечея шкура. 2) м. Овечея шуба. *Із локѣ се причини обралася теца у овчинѣ.* Нп.

Огѣвий, а, в. Большой, сильний. *Бо-гач огѣвий.* Вх. Уг. 245. *Огѣвий дожджѣ.* Вх. Уг. 255.

Огѣвно, нар. Сильно, очень. *Огѣві сѣ хвалѣ.* Вх. Уг. 255.

Огѣвнути, ну, неш, м. = **Ошадити.** *Цілий лѣс огазе.* Вх. Уг. 255.

Огѣна, ни, ж. в пр.—**Обгана** в пр.

Огайтиса, нѣвоц, ашѣл, м. Отго-нять стѣ себя (нападающихъ). *Собаки в'ї-даються, а бояре огаються.* МУЕ. III. 217.

Огарь, рю, м. 1) Обожженный пень. *Так як оарь обідраєся.* Ном. № 11236. 2) Нас. *Oestrus bovis,* оводъ бычій. Вх. Пч. I. 7. См. **Овід.** 3) Порода утокъ. Херс. у. Слов. Д. Эварн.

Огѣра, рѣ, ж. Что-либо огромное, очень большое. *Корова—огѣра.* Вх. Зн. 43.

Огѣнь, огнѣ, м.—**Огонь.** *Червона ша-почка як огнѣ.* О. 1861. IV. 29.

Огер, ра, м. Жеребець. *Дивися, огеря-жым сам пан круч тебе похожає.* Шевч. *Дід їзав назаводи на воронюму арабському огеру.* Стор.

Огида, ди, ж. 1) Мерзость, гадость. Лукаш. 148. *Вийди, паночку, до нас, ви-куцѣ сі вінець у нас... Бо як не вийдеши до нас, не викутиши віниця у нас, до корчмы*

понесемо, юривки наї'ємо, занесемо до жида,—
буде, пане, оида. Луваш. 148. Що у лю-
дей високє, те оида перед Боом. Ев. Л.
XVI. 15. 2) Отвращеніє, омерзеніє. Аж
оида дивитися,—таке поіамє. 3) Против-
ный человекъ. Лучче б мені, моя мати,
ірку редьку їсти, як лєдачу жуїнку мати,
що їдко ї прїєсти. Пошов би я поміж
люде, чи Боу молитися,—як здумую про
оиду, забуду ї хреститися. Грнн. III. 569.

Огядѣти, джу, дши, и. 1) Загадѣти.
2) Опорочити, обезцѣвити.

Огядѣти, дію, аш, .л.—Огяднути.

Огядливий, а, в.—Огядний.

Огядливість, вости, жс.—Огядність.
Дмитренко з оидливостю плянув на остан-
нїх масних. Мир. ХРВ. 374.

Огядлий, а, в.—Огядний.

Огядлїсть, достн, жс.—Огядність.

Огядний, а, 'е. Противный, отврат-
тельный, мерзкій, гнусный.

Огядник, ка, м. Противный, отврат-
тельный человекъ. Вх. Зн. 43.

Огядниця, ці, жс. Противная, отврат-
вательная женщина. Вх. Зн. 43.

Огядність, вости, жс. Мерзость, гнус-
ность.

Огядно, нар. Противно, отвратительно,
мерзко.

Огяднути, ну, неш, и. Опротвѣть,
надобсть, опостыгѣть. Море так йому оидло,
що бісом на його дивнєсь. Котл. Ев. I. 14.

Огяднѣти, нѣюся, ашєся, и. Укло-
нятися, отвѣчати. Він де кою підмовляв
до себе переїздити, так ус оидаються.
Харьк. г.

Огир, ра, м.—Огер. Прискочив перше
до Камли, як оир добрий до кобили. Котл.
Ев. VI. 61.

Огирковий, а, в. Огуречный. Нанийсь
огирково росало, то може полєкшєв. Харьк.

Огирѣк, рѣа, м. 1) Огурецъ, cucumis
salibus. 2) Родъ игры, въ которой дѣвухи
беруться за руки, составляютъ дѣнь,
вьшуюся на подобіє стеблей огурцовъ,
и повтѣ пѣсни. Чуб. III. 79. 3) мн. Родъ
писаник. КС. 1891. VI. 376. 4) мн. Родъ
вышник. Чуб. VII. 427. Ум. Огирѣчок. Ув.
Огирѣще.

Огирѣчник, огирѣшняк, ку, м. Раст:
а) Borago officinalis. Мил. 35. ЗЮЗО. I.
114. б) Trifolium arvense L. ЗЮЗО. I.
172. в) Spiraea ulmaria L. ЗЮЗО. I. 172.
г) Соломонова печать, Polygonatum multi-
florum. Мвж. 187.

Огирѣще, ща, с. Ув. отъ огирѣк.
Лебед. у.

Оглябля, ля, с. и огляблї, мн.—Ого-
лони. Желех. Вх. Зн. 43.

Огльв, ну, м. Уздечка, недоуздокъ.
Вх. Лем. 442.

Огльвѣць, вѣд, м. Недоуздокъ. Вх.
Лем. 442.

Огльє, су, м. 1) Возвѣщеніє, оглаше-
ніє; также церковное оглашеніє о пред-
стоящемъ бракосочетанїи. МУЕ. III. 80.

2) Опубликованіє. Багато лежить у мене
писання українського до друку, багато я
перечитаю його, та ось тільки крїшечку
до оласу вибрав. К. (Хата, 2). 3) Возгласъ,
крївь. Птиця відтія з веселим оласом
летїла. Мпр. Г. 11. Брата Дазаря ола-
сом спросив. Гол. III. 269.

Огльєти, ся. См. Огльєти, ся.

Огльєти, шѣло, аш, сов. в. огльєти,
шѣ, сїш, и.—Оголошувати, оголєсити.

1) Кожє стало олашати зичний пода-
рунок. Мпр. Н. 37. 2) Оласно я друкам
не одно вже своє ї чуже komponування. К.
(Хата, 1). 3) Оласил заporожці Брюхо-
вєцькою кѣрманом. К. ЧР.

Огльєтїся, шѣюся, ашєся, сов. в.
огльєтїся, шѣюся, сїшєся, и.—Оголо-
шуватися, оголєситися, Оласивсь дуже
жїночий плєч, народ змоновї. Стор. I.
253.

Огльєнєк, єж, жс. Церковныя сѣни
между перковью п колокольнєу. Ромен. у.

Огльєнний, а, в. Безумный. Може
ти, олашєнний, ї дитину ї задави? Стор.
МПр. 35. Крутяться, як олашєннї. Стор.
МПр. 167.

Огльєдѣти, джу, дши, и.—Огльєдѣти.
Вийди, матєнько, оледи, що тобі бояре
привєзли. Луваш. 96.

Огльєдѣтися, джєся, дшєся, и.—Огль-
дѣтися. Тепер у дворї юєтї, ніколи ї оле-
дїтьєся зл мною. МВ. I. 72.

Огльєбєльний, а, в.—Голобєльний.
Ольєбєля аж брикає. Котл. Ев. I. 28.

Огльєбля, лї, жс.—Голобєля. Чуб. V.
1074.

Огльєх, хв, м. Дуракъ. Огльєх царя не-
бєсноу. Ном. № 6306.

Огльєх(ну)ти, ну, неш, и. Оглохнуть.
Всі огльєли, поглинєлись. Шевч. Огльєли,
не чють. Шевч. 210.

Огльєд, ду, м. 1) Осмотръ; обзоръ;
смотръ. Вернувшись після ольєду козацькоу
сотнї. Кв. II. 69. На ольєд дѣбрий. На
взгльєд хоршїй. За два ольєди. Дважды

осмотрѣвъ. Харьк. у. Купів за три огады. Украдъ. Мнж. 166. 2) мн.—Оглядани. Пошел Ванічко в оляди без материной поради. Гол. II. 711.

Оглядання, ня, с. Осматриваніе.

Оглядати, дѣю, еш, сов. в. оглядіти, джу, диш, м. 1) Осматривать, осмотрѣть. Вийди, матинко, оляди, що тобі бояре привезли. Мет. 230. Козаків підсидає, козаків сладає. Макс. 2) Созерцать, видѣть. Сподоби в небі лицем к лицу Бога олядати. Чуб. Одною ранку, бодай такою нікто не олядав, сказано мені, що на черзі Акрійко у некрути. МВ. II. 71.

Оглядатися, дѣюся, ешся, сов. в. оглядітися, джуся, дишся, м. 1) Оглядываться, оглянуться, осматриваться, осмотрѣться. Летить орел по над морем та й не олядається. Мет. 64. Олядайся на задні колеса. Пом. № 4305. 2) Только сов. в. Хватиться. Олядіся пам, урани вставши, аж у йою покрали. Рудч. Ск. 1. 197. Візьми, дурний, та й застроми два свердли... Коли сьогодні оляжуся,—аж і сліду не знати, де сиреміли. Мир. ХРВ. 267.

Оглядач, ча, м. Осматривающій.

Оглядання, дя, ж. мн. 1) Осмотр, осматриваніе. 2) Осмотр жилья и хозяйства жениха, дѣлаемый родителями невѣсты послѣ сватовства и оканчивающійся угощеніемъ. См. Розглядання. ХС. VII. 423.

Оглянути, ну, неш, м =Оглядіти. Ісус, олягнувши все, вийшов. Ев. Mr. XI. 11.

Оглянутися, нуся, нешся, м. =Оглядітися. „Соб, тпру до ярма!“—олягнувся та й нема. Ном. № 1914. 2) —на кого. Обратити вниманіе, зжалитися, снззойти. Попім олягнулись і люде на нас і дракочок мені наносили. Г. Барв. 355. Олянясь на плач дочки своєї. Котл. Ен. Олягнулася ни мої старощі. Г. Барв. 207.

Огневій, ѓ, в. Огневой. Стор. МПр. 72.

Огневійца, ці, ж. Медяч. горячка.

Огнедихатя, в, в. Огнемъ дышачій. Дракон огнедихатий. К. МХ. 35.

Огнекрилатий, в, в. Съ огненными крыльями. Дракон огнекрилатий. К. МБ. II. 137. Як смерти бурний дух огнекрилатий. К. ЦН. 246.

Огненній, в, в. 1) Огненный. Чуб. I. 22. Огненне море. Шевч. 2) Пылкій, горячій. Він до роботи огненній. Лебед. у. Огненній чоловік. Черк. у. 3)—сусіда. Со съдъ, постройки котораго несма близко. Харьк. г.

Огненно, нар. Горячо, пылко.

Огнепѣльний, в, в. Горячій. Огнепѣльна кутина. Левци. I. 289.

Огниво, ва, с. 1) Стальная пластинка въ замкѣ кремневаго ружья, стоящая противъ курка,—въ нее бьетъ камень. Шух. I. 230. 2) Часть товарнаго станва. См. Токарня. Шух. I. 305, 306. 3) Въ крышѣ оборога: каждая изъ четырехъ горизонтальныхъ жердей, составляющихъ четвероугольную, являющуюся основаніемъ крыши. Вх. Зн. 42. Ум. Огнивце.

Огнивце, цѣ, с. 1) Ум. отъ огниво. 2) То-же, что в песимъ въ теалкомъ станкѣ. См. Верстат. МУЕ. III. 24.

Огни, ва, м. 1) Ум. отъ огонь, огонекъ. 2) Медяч. Пузырчатая сыпь на лавцѣ, eczema. ХС. VII. 416.

Огнива, ня, ж. Искра. ХС. III. 53.

Огнястый, в, в. 1) =Огненный 1. Сонце як раз... сідало; червоне омисте коло його так і іскрило світом. Мир. Пов. I. 158. 1) =Огненный 2. Серце омисте. К. МХ. 6.

Огнячок, ча, м. Ум. отъ огонь.

гвище, ща, с. 1) Костеръ. Спасибі жіночкам, на горобі розіклали омище і всякої стравы понатотодяли. ЗОЮР. II. 286. В огнище вниунтиса. Вспылить. Сердитий був парубок, так у омище і вкнистися! Як жар стане. Харьк. г. 2) Мѣсто, гдѣ былъ костеръ. Нд омищи не швидко виросте трава. Волч. у.

Огнянець, нця, м. Дьяволь, чортъ. Бо ти не мій младенец, лем ти з пекла огнянец. Гол. I. 210.

Огняній, в, в. =Огненный. Левци. I. 271. Господь винавъ їх з раю огняною різкою. Мир. ХРВ. 32. Широка огняна звизля. Мир. ХРВ. 272. Огняна жертва. Вессожженіе. Ев. Mr. XII. 33.

Огняніе, ка, м. Птица Lanius gifficeps. Вх. Пч. II. 12.

Огняница, ці, ж. Свѣтлякъ, Ивановъ червякъ, Lampyris noctiluca. Вх. Лем. 442.

Ого! меж. выражающее удивленіе. Ого, чудеса! вербовий коlessа. Ном. № 7831.

Оговорюватися, руюся, ешся, м. Отговариваться. Оговорюються, що їм багачко діла робити. Ном. № 10064.

Оговтатися, таюся, ешся, м. Осовтяться. Троли оговтався і не боїться нічою. Рудч. Ск. I. 93.

Оголіти, лю, лиш, м. =Обголити.

Оголобля, лі, ж. Оглобля. Чуб. VII. 465.

Оголодіти, джу, диш м. Сдѣлать го-

лоднимъ. *Подім ж ти нам цю курочку та й себе не оложди.* Мнж. 66.

Оголоня, нів, м. мн. У лошадей на десавах пузыри, опухоли. Вх. Зн. 43.

Оголосіти, ся. См. **Оголошувати**, ся.

Оголоска, ки, ж. Объявление, извѣщеніе. *Олоюски оголошував у церкві.* Вх. Уг. 255.

Оголошення, ня, с. Объявление.

Оголошувати, шую, еш, сов. в. **оголосіти**, шў, снш, м. 1) Объявлять, объявлять; возвѣщать, возвѣстить. *На ввесь світ оголосили свої гріхи.* О. 1862. IX. 25. *Король мене банитюю - винчанцем оголосив по Польщі і Вкраїні.* К. Бай. 69. 2) Опубликовывать, опубликовать. 3) Избирать, избирать голосованіемъ.

Оголошуватися, шуся, ешся, сов. в. **оголосітися**, шўся, сншся, м. 1) Озвукъ: Раздаваться, раздаться. 2) Быть объявляемымъ, объявленнымъ, объявляться, объявиться. 3) Опубликовываться, опубликовываться.

Огонь, огнію, м. Огонь. *По тім боці огонь горить, по сім боці видно.* Мет. 39. **Огонь** пускати. Поджигать. **Огнем** піти. Сгорѣть. *Бодай сіно огнем пішло і коса зломилася.* Чуб. *Який то він собі дома коштовний збудував, — то він уромовим огнем пішов.* КС. 1882. XII. 503. Ум. Огни, огничон.

Огонь, ні, ж. = **Огоня**. Борз. у.

Огопя, ні, ж. 1) Обговъ, объездъ плугомъ или ралою при паханьї нивы отъ периферіи къ серединой линіи. Киев. г. 2) Участокъ земли, занимаемый работникомъ при паханьї такого рода. *Орати в огню.* *Як доореш цю огнюю, то випрягай воли.* Киев. г.

Огорюти. См. **Огортати**.

Огорѣд, дв, м. Огородъ. *Высокій огороди, — капуста не родить.* Чуб. V. 147. Ум. **Огорѣдецъ**. См. **Горѣд**.

Огорѣда, дв, ж. Ограда.

Огороджувати, джую, еш, сов. в. **огородити**, джў, дит, м. = **Обгороджувати**, **обгородити**. *Огородиш двір щирим залізом, зробив ворітця з щирою заліття.* Чуб. III. 295.

Огородина, ни, ж. Овощи, огородныя растенія. *Ганка вишила оладати огородину.* Левци. I. 27. См. **Городина**.

Огородити. См. **Огороджувати**.

Огородник, ка, м. Огородникъ. Чуб. I. 182.

Огородникувати, кую, еш, м. Зани-

маться огородничествомъ. *А той огородник навчив його огородникувати.* Чуб. I. 182.

Огорѣдній, я, в. Огородный. Левци. I. 188.

Огорожа, жі, ж. Ограда, плетень, заборъ. *Огорожа кругом нова, висока, гаязьська.* Левци. I. 22.

Огорчати, чаю, еш, сов. в. **огорчїти**, чў, неш, м. = **Обгорчати**, **обгорнути**. *Вїзьме її та й огорне в ризу золотую.* Шевч.

Огорчати, чаю, еш, сов. в. **огорчїти**, чў, чїш, м. Огорчать, огорчить. *Чи вам дочки, чї вам синочки ірке слово сказали? Чим вони вас огорчили?* Мил. 200. *Думаю: як його й огорчати їх.* Г. Варв. 202.

Ограбувати, бую, еш, м. Ограбать.

Ограда, дв, ж. = **Огорожа**. *Єсть золотий сад і золотою оградю огорожений.* Рудя. Св. II. 94.

Огрѣбня, ків, м. мн. Остатки корма домашняго скота. *Огрѣбки — ті, що на грѣбки накладають.* Новомоск. у. (Залюб.).

Огрѣбом, нар. — братїи. Загрѣбать, обѣими рукама брать. *Наш титар так огрѣбом і бере гроші з церкви.* Волч. у.

Огрѣбти, ся. См. **Огрѣбати**, ся.

Огривати, заю, еш, сов. в. **огривти**, вў, вѣш, м. = **Обгривати**, **обгривти**.

Огрїбати, бая, еш, сов. в. **огрѣбти**, бў, бѣш, м. = **Обгрїбати**, **обгрѣбти**. *Огню оубѣи.* Чуб. V. 626. *Не хотят їсті їсти, треба її (капусту) обливати, — будуть їсті орїбати.* Гол. II. 118.

Огрїбатися, баяся, ешся, сов. в. **огрѣбтїся**, бўся, бѣшся, м. = **Обгрїбатися**, **обгрѣбтїся**. *Сів на човен, сів на човен, а весельцем орїбатися.* Чуб. V. 163.

Огрїбач, ча, м. Палка, которой подгрѣбають горячіе угля. Шух. I. 97.

Огрївати, ваю, еш, сов. в. **огрїти**, рію, еш, м. 1) Согрѣвать, согрѣть, обогрѣвать, обогрѣть. *Грив. III. 632. Сонцї каже: я зїйду, твої сини обїрїю.* Гол. I. 187.

Огрїдливий, в, в. Согрѣвающимъ, теплый.

Огрїдливо, нар. Тепло.

Огрїх, ка, м. Пропущенное мѣсто при паханьї поля. *Гладїть жє, щоб оранка без орїхів була.* Харь.

Огрїшатися, шуся, шїшся, м. Нарушить обрядъ, обычай, благопристойность.

Огряднѣнький, а, в. Ум. отъ **огрядний**.

Огрядний, а, в. Дородный. *Огрядний високий нарубок.* МВ. I. Ум. **Огряднѣнький**. *Хоч низенька, так огряднѣнька.* Посл.

Спірила нас панночка вже доросла й огрядненка собі. МВ. I.

Оградність, ности, ж. Дородность. *Не оважаючи на свою... огрядність, суддя садів тропанка.* Левид. I. 351.

Огуд, ду, м.—**Огудиння.** *Соняшники, куці, огуо всякий.* Сив. 225.

Огуда, дя, ж. Хула, поношення. *Кобзарю, не дивись ні на хвалу темноти, ні на письменницьку оуду за пісні.* К. Дз. 207.

Огудина, ня, ж.—**Огудиння.**

Огудиння, ня, с. Стебли арбузовь, дынь, огурцовь, тьквь. Левид. I. 276.

Огудяти, джу, диш, м. Охулять, осулять. *Не хотять на пою й лянуть, а лянуть—оудять.* Шевч.

Огудка, кв, ж. Огузокь, задня, нижня часть чого-либо. *Там то мелник хороший... ані мірки не просить, сам оузку заносить.* Гол. III. 358.

Огудити, лю, лиш, м. Обмошенничать, надуть. *Москаль козака як раз оудить, а москаля і чорт не одуришь.* Ном. № 846.

Огудитися, лися, лися, м. Ошнбуться, дати промахъ. *Та й нам не оудився, що полюбив таку краљу.* Лебед. у. *Ізробу шкати не купувалиш та сам задумав купувати,—чи бач і оудився.* Рудч. Ск. II. 276.

Огудом, нар. 1) Оптомъ, гуртомъ. *Бачите, щоб було посполдичи, сторуємось оудом.* Стор. 2) Вообще. *Моалачи оудом, треба сторожко підступати.*

Огуртися. См. Огуратися.

Огуринький, а, е. Ум. отъ огурний.

Огурний, а, е. 1) Строптивий, упорний, упрямий. *Огурни дитина.* Брацл. у. 2) Неприхвальный, неосбщительный. *Ну, та й огурний народ тут: і слова не доб'єшся.* Брацл. у. Ум. Огуринький.

Огурність, ности, ж. Строптивость, упорство, упрямство.

Огурно, нар. Строптивно, упорно, упрямо.

Огурство, ва, с.—**Огурність.**

Огуратися, ряюся, вшся, сов. в. Огуритися, ряся, ринся, м. Упрямитися, заупривитися, протинитися, воспротинитися. *Щоб козак в військо ходити не оуряля.*

Од, пред. См. Від.

Одадь, нар. Вдаля, поодаля.

Одамашківий, а, е н пр.—**Адамашковий** н пр.

Одаа, од'а, ж. Загонъ для рогатого скота вна село. Литин. у.

Одб... См. слова отъ Відбабувати до Відбуча.

Одв... См. слова отъ Відвага до Відв'язуватися.

Одвір, вору, м.—**Одвірок.** МУЕ. III. 45.

Одвір, нар. Возлѣ дверей. *Гей стамте одвір, щоб лухі собаки не постікали.* К. ПС. 57.

Одвірець, рця, м.—**Одвірок.** О. 1861. XI. Св. 35.

Одвірник, ка, м. См. Лавчастий замом. Шух. I. 93.

Одвірок, рка, м. Дверной косяк. Чуб. VII. 378. Kolb. I. 57. *Золотая брама, а срібні одвірки.* Нп. Ум: Одвірочок.

Одвукінь, нар. На двухъ лошадаяхъ—пошерем'їню то ва одной, то ва другой. *(Вістовець) лєтїв одвукінь з Низу день і ніч.* К. ПС. 135.

Одг... См. отъ Відгада до Відгусти.

Одд... См. отъ Віддавання до Віддачливий.

Одежа, жі, ж. Одежда, одежда. *Одежу всю читину порвала.* Котл. Ен. VI. 81. *Як би хлїб та одежа,—їз би козак лежа.* Ном. № 1724. Ум. Одѣменья. Чуб. V. 719.

Одежанка, ня, ж. 1) Что либо изъ платья. Г. Барв. 190. 2) Одѣжня—**Одема.** Жалувати одѣжину. Беречь платье. Нехтувати одѣжину. Не жалѣть, ве беречь одежды. Ном. № 11133. Ум. Одѣжинка. Мир. Пов. I. 123.

Одека, бдека, бдежки, нар. Вотъ здѣсь. Желех.

Одѣн, числ.—**Один.** Подольск. г.

Одѣнки и одѣньки, кїв, м. мн. 1) Дневное собраніе замужныхъ женщинъ зимою для рукодѣльныхъ работъ. Балт. у. 2) Остатки на днѣ, подовки.

Одѣнок, нка, м. Стогъ сѣна. Шух. I. 76, 108.

Одеути, ну, вѣш, м. Одѣть. К. (Желех.).

Одеути́ся, ну́ся, нѣшся, м. Одѣтись. *Одеулись молодий та й мелькила з хати.* Мкр. Н. 21.

Одѣничка, ки, ж. Приведшая на одѣнки.

Одѣньки. См. Оденки.

Одѣрѣчка, ки, ж. Родъ гребня, которымъ расчесываютъ ленъ послѣ того какъ очистять его отъ кострику. Вх. Уг. 249.

Одѣржати, ся. См. Одержувати, ся.

Одержування, ня, с. 1) Полученіе. 2) Владѣніе чѣмъ, обладаніе.

Одѣржувати, жуу, вш, сов. в. одѣр-

Одіва́ти, ва́ю, еш, сов. в. **оді́ти, діну,** неш, гл. 1) = **Одягати, одягти.** 2) **Укрывати, укрити** (од'яломе) *Ой м'яка постіль твоє, і м'яко ти послав мені, і ласенько одів мене.* Грин. III. 382.

Одіва́тися, ва́юся, ешся, сов. в. **оді́тися, дінуся, нешся.** гл. = **Одягатися, одягтися.** *Красна дівчина положиться, положиться, одивається.* Чуб. V. 8.

Одівець, вця́, м. **Од'яво́чий.** *Подай, Петрику, вребінець!—Я тобі, Марушко, не одивець, що подам тобі вребінець.* Грин. III. 535.

Одіво, ва, с. **Одежда, од'яніе.** *Грошей треба було для обуви, для одіва і так для чою.* Верхнедніпр. у.

Одіг... Крім'яв'ючаюся зд'бсь, еще см. оть **Відігнати** до **Відігратися.**

Одігати, ся, гаю, ся, еш, ся, гл. = **Одягати, ся.** *Одігати ся стала.* Сим. 230.

Одід... См. оть **Віді...** до **Відідр'гися.** **Одідичення, ня, с.** **Насл'дство.**

Одідичити, чу, чаш, гл. **Получить** в'я насл'дство, унасл'дство.

Одіж, жі ж. **Одежда.** *Купив панові який матері на одіж.* Грин. I. 99. *Скинув одіж.* Грин. I. 104.

Одіжний, а, е. 1) К' одежд' относяційся. *А де ж той прибуток? Ні корівного, ні одіжною прибутку.* Г. Барв. 277.

2) **Од'бтий, хорошо од'бтий.** *Пластун не зна роскшси, не гарадз одіжний.* О. 1862. II. 62. *Народ одіжний.* ЗОЮР. I. 162.

3) **Хорошо оперенний, яв'ючий густу шерсть.** *Гуска добре одіжна, то їй зімою не холодно.* Міус. окр.

Одів... См. **Відів'вати, ся.**

Одій... См. оть **Відійгати** до **Відійти.** **Одім...** См. оть **Відіжнути** до **Відіжнення.**

Одіння, ня, с. **Од'яніе.** *Воду сь мі перетина, одіння сь мі походила.* Гол. Ум. **Одіннячно.**

Одіп... См. оть **Відіпняти** до **Відіп'яти.**

Одір... См. **Відірвати, ся.**

Одіркиня, жни, жс. мн. **Очески конопли, остаючіся на гребі' или кр'пчакх' при расчесываніи.** Рк. Левич.

Одіс... См. оть **Відіслати** до **Відіспати.**

Одіт... См. оть **Відіткнути** до **Відіткнути.**

Одіти, ся. См. **Одіва́ти, ся.**

Одітний, а, е. = **Одіжний** 2. *У сім селі дітки горді, а у друім чої, а у місті ти й одітні, але бо злодні.* Гол. II. 299.

Одія, і, жс. **Одежда.** *Як зносив еси м'якую одію, тоді зложив еси на Бога надію.* Чуб. I. 177.

Оді. См. оть **Від'Ідати** до **Від'Іхати.**

Оді... См. оть **Від'адити** до **Від'кушувати.**

Оді... См. оть **Від'азити** до **Від'азок.**

Одім. См. оть **Від'мага** до **Від'м'ягати.**

Одіна. См. **Один.**

Одін... См. оть **Від'наджувати** до **Від'няти.**

Одінак, нар. **Однако.** *Хоча він був і вдовець, однак же любив залицати до себе веселих гостей.* Левцв. I. 209.

Одів'кий, а, е. = **Однаковий.** *Я однакий, мало, не змінився.* Федьк.

Одінак, нар. **Однаково, равно.** *Не всім однако дано: оному сміти, другому рештити.* Ном. № 1690. **Все одінак.** **Все равно.**

Одінаковий, а, е. **Однаковий, тотъ же, такой же самый.** *В одній руці пальці, та не однакові.* Ном. № 9221. *Усі стануть однакових літ, тридцятимітками.* Чуб. I. 221.

Одінаковісінький, а, е. **Совершенно одинаковий.**

Одінаковісьнко, нар. **Совершенно одинаково.** *Мені однаково, чи буду я жити в Україні, чи ні, чи хто згадає, чи забуде мене в снігу на чужині—однаковісьнко мені.* Шевч. 389.

Одінаковість, востя, жс. **Однаковость, тожество.** *Не одна тільки однаковість удачі зводить людей до купи.* Левцв. I. 133.

Одінаково, нар. **Все равно, безразлично.** *Вам однаково, що тут, що там.* Гліб.

Одіначе, нар. = **Одінако.** *Одначе ми не втечемо і тебе не веземо.* АД. I. 114. *Та вже, каже членть, чи винесу, чи не винесу, одначе вам пропад'ть.* Рудч. Ск. I. 118.

Одів'нький, а, е. Ум. оть **один.**

Одісінький, а, е. **Только одинъ, единственный.** *Пливє чоловік день, пливє і друий—не видно ні однісьнкого корабля.* Рудч. Ск. II. 19.

Одіський, а, е. = **Одісінький.** *Одіське добре слово часом імирить лютих ворогів.* Млак. 60. *Всі в'єлі, лиш сумненько одніській дівчині.* Млак. 16.

Одіб. См. Один.

Одіоб'рвний, є, е. **Одноців'тний.** **Желєх.**

Одіоб'жннк, ка, м. **Монотенсть.** **Желєх.**

Однобокий, а, е. Однобоків. Однобока рыба—Однобочка. Чуб. I. 76.

Одноборство, ва, с. Единоборство. Сто-
ляя все мов нежива коло Чарнолорія, див-
лячися на старичне одноборство. К. ЧР. 169.

Однобочка, ки, ж. Камбала (рыба).

Одновілити, лю, лиш, л.—Ільнувати.

Одновірець, рця, м. Едновѣрный, той же самой вѣры человекъ. Желех.
Одновірний, а, е. Единовѣрный. К. Краш. 21.

Одновірство, ва, с. Едновѣріе. Желех.

Однотівдань, ків, м. мн. Изъ одного гтѣзда.

Однотівки, вів, м. мн. Ровесники. Ми з нимь однотівки. Новомосковск. у.

Однотівський, а, е. Единотівський. Желех.

Однотівськість, ности, жс. Единотівсь-
востъ. Желех.

Однотівськино, нар. Единотівськино.

Однотівський, а, е. Однотівський.

Однотіворець, рця, м. Однотіворець.

Чи не з міщан ви часом, або чи не з од-
новорців. Левин. Пов. 189.

Однотівський, а, е. Одноворческій.

Однотівський, а, е. Единотівський.
Башт. 91.

Однотівський, мця, м. Единотівський.
Желех.

Однотівський, а, е. Единотівський.

Однотівський, ности, жс. Единотівський.

Нема однотівськості, однотівськості в гро-
миді. О. 1861. I. 323.

Одно, числ.—Одно. Звела собі тіз-
децько одно, вивела діток зо двох. Грин.
III. 534.

Однобачство, ва, с. Единобачіе.

Однобачець, шця, м. Единобачець,
соотечественникъ.

Однобач, ра, м. Однобачий. Бог дав
чоловіка: і сплотивий, і зайка, одностор і
шульця, перебитая нога. Аф. 415.

Однобачка, ки, ж. Однобачка. Левин.

Однобачий, а, е. Однобачий.

Однобачий, а, е. Однобачий.

Однобачий, а, е. Съ однимъ кры-
ломъ. Желех.

Однобачий, ва, м. Родственникъ,
единокровный. Зміев. у.

Однобачий, а, в. Одинаковий, одно-
го сорта, вида, рода. Однобачия трава
на оцій десятиці: самий перій. Волч. у.
(Лобод.).

Однобачка, ки, ж. Ровесница. Мару-
ся... однотівка з нами.

Однобачий, а, в. Однобачий.

Однобачий, тка, м. 1) Однобачий, ро-
весникъ. Винчай діток—однобачий. КС.
1883. II. 372. 2) Имѣющий годъ отъ ро-
ду. 3) Однобачье растение. (Сумск. у.)
Як ми, серце, зазнавались—сузі дуби роз-
вивались, а тепер, як перестали, однобач-
ки повистали. Чуб. Гучкий однобачий ло-
зи. Шевч.

Однобачий, а, в. Однообразный.
Кременчуг. у.

Однобачий, нар. Однообразно.

Однобачий, а, е. Однобачий, од-
ной масти. Однобачья земля. Любеч.

Однобачий, вця, м. Единотівський,
одноплеменникъ, соотечественникъ. Одно-
бачий Болгарський. К. Дз. 105.

Однобачий, а, е. Съ одной ногой.
Желех.

Однобачий, а, в. О сапогахъ: шп-
тый на одну колодку. У панів все одно-
бачий чоботи.

Однобачий, а, е. Однобачий. Лучче
тобі односторком увійши в царство Боже. Ев.
Мр. IX. 47.

Однобачий, а, в. Единотівський.
Однобачий, нар. Сразу, вдругъ. Птиця
і одностор знайшов його. Борз.

Однобачий, а, е. Однобачий коні.
Лошади, которыя, будучи выражены вмѣ-
стѣ, одинаково хорошо везутъ. Рв. Ленин.

Однобач, ла, м. Генералъ. Де мій ми-
лий ночує? Ой ці з одностором съ чужім
краю на залозі? Голов. I. 285.

Однобачья, ля, с. Пахота одинъ разъ.
Кролев. у.

Однобачья, а, в. Генеральскій.

Однобач, рога, м. 1) Единотівський. В
святою Юра з буйною турою (труба), в Го-
пода Боги з односторо. Гол. IV. 544. 2) На-
сѣкъ. Носорогъ. 3) Вилы съ однимъ рож-
комъ.

Однобачья, ля, с. Разъ испаханное
поле; поле засѣянное послѣ однобачий
вспашки. Вас. 196.

Однобачья, жва, м. Насѣкъ. *Oryctes
paticornis*. Вх. Пч. I. 7.

Однобачья, ка, м. 1) Человекъ съ одной
рукой. 2) Небольшой кузнечный молотъ.
Сумск. у.

Однобачья, а, в. Однотівський

Однобачья, нар. Однобачий. Чою ви
дверима шрочкаете?—Та се я однотів
зачинала. Черниг. у.

Однобачья, ки об. 1) Однотівський, од-
нотівская. 2)—піла. Піла съ рукояткой

только съ одного конца (садовая и пр.)
Вас. 149.

Одноручний замокъ—**Бгінний замокъ**.
Шух. I. 94.

Односёрдне, нар. Единодушно. *Односёрдне стати за евангелію правди*. Шевч.

Односёрдя, дя, с. Единодушіе, согласіе.

Односкладовий, в, е. Односложный.
Желех.

Однослóв, ва, м. Согласный въ словахъ, правдивый человекъ. *Боюслóв*, та не однослóв. Ном.

Однослóвний, а, е. Согласный, одного и того же содержания.

Однослóвно, нар. Согласно.

Односта́йне, нар. = Односта́йно. К. ЧР. 26.

Односта́йний, а, е. 1) Единодушный, солидарный. *Будьмо однастайні*. О. 1862. II. 25. 2) Однородный, весь, вездѣ одинаковый, дѣльный. Гол. Од. 36. *Як би земля однастайна, а то зверху суніскувати, а там далі влізб соломикувати*. Новомоск. у.

Односта́йність, ности, жс. Единодушіе, солидарность. *Нема однастайности, однодушности в громаді*. О. 1861. I. 323. К. Гр. 40.

Односта́йно, нар. Единодушно. *Славиришарства козацькому війську доставати, за віру християнську однастайно стати*. Дума. *Однестайно биттєсь*. К. ЧР. 250.

Однѣсталь. См. **В-однѣсталь**.

Однѣстѣлий, а, е. Съ однимъ стеблемъ. *Пишениця однѣстѣла*. Миус. окр.

Однѣстѣлица, ці, жс. Съ однимъ стеблемъ. *Капустниця-однѣстѣлица*. Чуб. V. 1108. Ум. *Однѣстѣличка*. *Та посіємо яру пишеничку, яру пишеничку однѣстѣличку*. Kolb. I. 99.

Односу́м, ва, м. 1) Сопечальникъ. 2) Единомышленникъ. Черномор. 3) Товарищъ по работѣ, жилью и пр. *Інші пласкуни чоловіка по два й по три живуть в односумстві, в однім курені, то отакі односум розігродяться на охоту по секту в різні сторони*. О. 1862. II. 63.

Односу́мний, а, е. Единомышленный.

Односу́мство, ва, с 1) Единомыслеіе.

2) Житіє вѣстѣ. О. 1862. II. 63. См. **Односум** 3.

Одноцѣльный, а, е. Въ одинъ дюймъ. Одноцѣльна дошка.

Одночасний, а, е. 1) Одновременный.

2) Современный.

Одночасник, ка, м. Современникъ (чей).

Одночасно, нар. 1) Одновременно.

2) Современно (съ чѣмъ).

Одноий, ія, м. Человекъ съ однимъ ядромъ. Рк. Левич.

Одо... Крімъ находящихся здѣсь словъ смотри еще отъ **Відо...** до **Відотіль**.

Одолівати, вѣю, еш, сов. в. одоліти, лію, еш, и. Одолѣвать, одолѣть. *Тури тяжку боль одоліває*. Котл.

Одомѣш, ша, м. = **Могорич**. (Угорск.). Вх. Зн. 43.

Одоробало и **одоробло**, ла, с. 1) Громадина, большой, громоздкой предметъ.

2) Высокій неповоротливый человекъ. *Мало!—говорила Зося, де ви взяли таке одоробло, а не наймичку?* Левич. I. 357. Употребляется: какъ бранное слово подобно русскому: чучело.

Одп... См. отъ **Відпадати** до **Відпущення**.

Одр... Крімъ здѣсь находящихся словъ см. еще отъ **Відрада** до **Відрятувати**.

Одробіна, ни, жс. Кроха.

Одружіти, ся. См. **Одружувати**, ся. **Одружувати**, жую, еш, сов. в. одружити, жу́, жиш, и. Женить, оженить, выдавать, выдать замужъ. *Чи осеню, ой одружи мене молодю*. Чуб. V. 1005. *Встаньте, батьку, не лежіть, візьміть, мене, одружіть*. Чуб. V. 324.

Одружитися, жуюся, ешся, сов. в. одружитися, жу́ся, жишся, и. Вступать, вступитъ въ бракъ, жениться, выйти замужъ. *Треба засвататися, одружитися*. ЗОЮР. I. 70. *Удова, що бажає одружитися, надіва червоної очіпок*. Ном.

Одріпати. См. **Одряпувати**.

Одряпувати, пую, еш, сов. в. одряпати, пу́ю, еш, и. = **Оддряпувати**, оддряпати. Змievск. у.

Оде... Крімъ здѣсь находящагося, еще см. отъ **Відсаджувати** до **Відсунутися**.

Одеіч, ці, жс. Отпоръ.

Одт... См. отъ **Відтавати** до **Відтати**.

Оду... Крімъ здѣсь находящагося, см. еще отъ **Відумерщина** до **Відучитися**.

Одубеніти, нію, еш, и. = **Одубіти** 1. *Руки його зосім охолоділи і весь одубенів*. Стор. МПр. 21.

Одубітися, блюся, бишся = **Одубіти** 2. *Чи швидко твоя мати одубитися?* Киев. г

Одубіти, бію, еш и **одубти**, бну, неш, и. 1) Окочевѣть, замерзнуть. *Під таку хвижу не одно одубіє не тільки н'яє, а й тверезє*. О. 1861. V. 72. 2) Умереть, око-

лѣть. *Був батько, та одубів.* Ном. стр. 39. *Олівночі найайка шуміла, а к світої мила одубіла.* Чуб. V. 729.

Одубів, на, м. Названіе горшка въ загадкѣ. *Як жшв одубав, всіх людей одубав, а як пронав одубав,—нікто й кісток не словав.* ХС. III. 62.

Одуд, да, м. Птица удода, цира Вх. Пч. II. 15.

Одудія, ці, ж. Самка удода. *Каже одуд до Бога: „Коли я такий гарний, то зроби, Боже, так, щоб я став богом, а моя одудія божицею“.* Рк. Левни.

Одудкуватий, а, в. Трубчатий. *На городі очерет та й одудкуватий.* Нп. Харьк.

Одужання, ня, с. Выздоровленіе. *Поворнуло на одужання.*

Одужав, см. Одужувати.

Одужувати, жуу, еш, сов. в. одужати, жаю, еш. 1. Выздоровлять, выздоровѣть. *ЗОЮР. I. 14. Незий одужає і буде жшва.* Зв. Мр. V. 23. *Хворою-неслужою як помасловятять, та як одужа, то тоді вже неможна йому лшословити.* Харьк. г.

Одужованій, а, в. Обученній, воспитанвий. *Та й що та панночка одужована робитимє в моїй мужицькій хаті.* Шенч. (О. 1862. VI. 9).

Одужатися, маюся, ешся, 1. Одуматися. *От красень як одумавь, як побіи, та на дуба й словавєш.* Рудч. Ск. I. 6.

Одур, ра, м. Одурь, помраченіе разсудка. *Цоричю одур взяв.* Котл. Ен.

Одуріти, ріо, рши, 1. Провести, обмануть. *А найкраще б зробив св. Петро, як би одурив чорта, бо одурити таку поань нема шігд.* Чуб. I. 145.

Одуріти, рію, аш, 1. Ошалѣть, обезумѣть. *Ксі кинулись, мов одурявши.* Котл.

Одүтий, а, в. Обрюзгалій, раздутый. *Одүтий, аж посині.* Шевч.

Одх... См. отъ Відхамаркати до Відхтітися.

Одд... См. отъ Відцарювати до Відцүгуватися.

Одч... См. отъ Відчалити до Відчухрати.

Одш... См. отъ Відшахнутися до Відшумувати.

Одш... См. отъ Відщєбетати до Відщіватися.

Одагало, ла, с. Одежда. *Лазматину де найде, приволоче,—тшм і шрихриє своє тіло. А то нічого нема, недаянені годять,* одягла того у орди не було. О. 1862. V. 86.

Одагання, ня, с. Одяваніе.

Одагати, гаю, аш, сов. в. одагті, гнү, неш, 1. Одыать, одѣть. *Одыла дою в червоній в жупан дороній.* Шевч.

Одагатися, гаюся, ешся, сов. в. одагтіся, гнүся, нешся, 1. Одываться, одѣться. *Одыавшя як попія чєлдоник.* Ном. стр. 218. *Один чоловік одявєсь у кармазин.* Ев. Л. VI. 19.

Одагнєвнїий, а, в. Ум. отъ одагнїий. **Одагнїий, а, в.** = **Одїжнїий** 2. Г. Барв. 380, 104. К. ЧР. 223. *Червона як рожє та таки й одяна.* Кв. I. 133. *Сам одянїий—таки зовсіи як мїцанни.* Ном. стр. 219. Ум. **Одагнєвнїий.** О. 1862. IX. 68.

Одагнүти, нү, неш, 1. = **Одагтн.** **Одагнүтися, нүся, нешся, 1.** = **Одагтися.** *Бататир одянувся, взяв мотузка і пішов.* Рудч. Ск. I. 110.

Одагті, ся См. Сдыгати, ся. **Ож, сз. 1)** Вотъ. *Ож побачить.* Левац. I. 166. **2)** Что *Ай, коби Марька знала, ож її родина іде.* Гол. IV. 409. *Ож би.* Хотя би. *Ож би усі звїзди з неба царями стали, та еще би мої гадки не перетисали.* Гол. IV. 505.

Оже, сз. = **Отже.** *Мвр. Пов. II. 43. Не легко, було й Максимові, оже він не плакав.* Мвр. ХРВ. 143. *Оже ж буду мати швидко невістку, подумала вона.* Левед. I. 14.

Ожелєда, ди, ж. = **Ожелєдиця.** *Не заїду я в молочку, бо там ожєледа.* Шух. I. 202.

Ожелєдець, дя, ж. Ледь, замерзшій на вѣткахъ. Вх. Лем. 443.

Ожелєдиця, ці, бжелєдь, ді, ж. Гололедвца. *Унала ожєлєдиця.* Мвж. 173. *Вночі і ожєлєдь і мряка, і сніг, і холод.* Шенч. *Було то в-осени вже пізно; великий холод був, вітри шуміли різно і біла ожєлєдь, і сніг шов лобом.* Греб. 385.

Ожелєст, сту и **ожєлєць, льцю, м.** Лєдьянїя соєульїя на деревьяхъ. Вх. Лем. 443. См. **Ожєлєдець.**

Ожєлїзь, ві, ж. = **Ожєлєдь.** Вх. Лем. 443.

Ожєнєнїий, а, в. Жєватїий. *У мене один син нежонатїий, а другїий ожєнєнїий.* Лебєд. у.

Ожєнїти, ню, ниш, 1. Жєнитъ. *Ожєнїла мати неволєю сына.* Нп. Иногда въ првлженїи къ жєнщинї: *Ой казав пан круль Варвару їмїти і свату Варвару з собов ожєнїти.* МУЕ. III. 52. *Нєнє ж моя, нєнє, ожєнї жє ти мєнє, бо я молодєнькїй лїта свої трачу.* Чуб. V. 27.

Оженітисѣ, нѣся, нишся, м.—з ним. Жениться. *Як з дороги повернуся, то з тобою оженюся.* Чуб. V. 4. *Я, каже, з тобою оженюся.* Г. Барн. 58. *Оженився з тією дівкою.* Грин. I. 183.

Оженіня, ня, с. Женитьба. *Ти вже аж обрид мені з своїм оженінням.* Ум. Оженіннячко. *Єсть у вас синки на оженіннячку, єсть у вась дочки на даваннлячку.* Чуб. III. 468.

Ожєнічко, ка, с.—Оженіння. На ожєніччу. *Вь лѣтахъ жєвиха. Маю братчика—на ожєнічку, маю сєстричку—на відданєчку.* Kolb. I. 106.

Ожєняний, а, в.—Оженений. *Ой приїзав козачєнько з України не ожєняний.* Грин. III. 681.

Ожерєбитисѣ, бляся, бишся, м. Ожерєбитисѣ, родити (о кобылахъ).

Ожерєд, ду, м Скирда соломы. Чуб. VII. 397. *Хлїб вилототив — сама солома стоїть, завалив увєсь город ожєредами.* Мир ХРВ. 59. *Косить, хлопці, очерет та складайте в ожєред.* Нп. *Усьою торїк сїна було ожєредїв з двадцять.* Екатеринослав. г.

Оживати, вѣю, єш, сов. в. ожїти, живуѣ, вѣш, м. Оживать, ожить. *Страшно було бачити, як єм оживав.* Стор. М. Пр. 22. *І оживє добра слава, слава України.* Шевч.

Оживатисѣ, вѣюся, єшся, сов. в. ожїтисѣ, вѣся, вѣшся, м. Обжываться, обжыватисѣ. *Оживсь у нашому селі, та й живє і оженився у нас.* Волч. у.

Оживѣти, ся. См. Оживляти, ся.

Оживляти, лѣю, єш, сов. в. оживляти, влѣю, вѣш, м. Оживлять, оживить. *Достань там цїлющїй і живущїй води, то я тоді їх оживлю.* Рудч. Ск. I. 155.

Оживлятисѣ, лѣюся, єшся, сов. в. оживятисѣ, влѣюся, вѣшся, м. Оживлятьсѣ, оживятисѣ. *Ой поїду я, приближуся, на сєрдєньку оживлюся.* Чуб. V. 168.

Ожїва, ня, ж. 1) Ежевика, *Rubus fruticosus*. Упирється жарко кропивою, малює брови сїнькою ожївою. Чуб. V. 519. Ум. Ожївна, ожїновна, ожївнуча. Употребляється какъ ласкательное къ женщицѣ. *Пєстити було їй єскя: і голубко моя вїрная, і ожїноко повная, і перєпїлако моя утїшная.* Г. Барв. 107. 2) мн. ожїни. Раст. *Rubus caesius*. Лв. 101. См. Колодух, деринник.

Ожївний, а, в.—Ожївовий, а, в. Ежевичный. *Кїтїточко моя ожїмовая.* Чуб. V. 1146.

Ожївовька, ожївочка, ки, ж. Ум. отъ ожїна.

Ожирати, раю, єш, сов. в. ожєрти, жєруѣ, рѣш, м.—Обжирати, обжєрти. *Гушєницї ожєрли капусту.* Вх. Уг. 255.

Ожїти, ся. См. Оживляти, ся.

Ожлѣди, дїв, м. мн.—Ожєдєст. Вх. Лєш. 455.

Ожог, ожуг, га, м. Палка для перєворачиванья углєй или горящєй соломы (вѣсто казєргї). *Нї Бєюї свїчка, нї чортївї ожєс.* Ном. Мнж. 187. Ум. Омѣжїи. *Приїшов жид по дозжєк, берє з хати ожєжєк.* Чуб. V. 1160.

Озѣдок, джу, 1) м. Задняя часть туши. *З барана озѣдок.* Лохвиц. у. Слов. Д. Энарн. 2) м. Остатки. *Тому члєо, а менї озѣдки.* (Стриженск.)

Озварь, рю, м.—Узварь.

Озвѣти, ся. См. Озвѣвати, ся.

Озвѣв, вѣзу, м.—Узвѣв. Канєв. у.

Озвїрѣтисѣ, рюся, рѣшся, озвїрѣтисѣ, чуся, чїшся, м. Разъяритисѣ, сдѣлѣтисѣ звѣремь.

Озде, нар.—Ось-де. Каменєц. у. Ум. Оздєнья.

Оздѣба, би, ж. Украшевіє. Шєвч. II. 236.

Оздѣбити, бляю, биш, м. Украсити.

Оздѣбний, а, в. Красивий, изящный, украшеный.

Оздѣбність, нєстї, ж. Красивость, изящность.

Оздоровїти, ся. См. Оздоровляти, ся.

Оздоровїти, вїю, єш, м. Поздоровѣть, выздоровѣть. *А воно молоде, то швидко ї вигодїлось собї, оздоровїло.* МВ. (О. 1862. I. 84).

Оздоровлїння, ня, с. Выздоровленіє. *Повернуло, спасїбї Богу, йому на оздоровлїння.*

Оздоровляти, лѣю, єш, сов. в. оздорєвїти, влѣю, вѣш, м. Дѣлѣть, сдѣлѣть здоровьємь, исцѣлѣть, исцѣлѣть. *Бої дасть нужєдочку, Бої дасть, що ї оздоровить.* Ном. стр. 2. *Блазая йюю, щоб оздоровити сїна йюю.* Єв. I. IV. 47.

Оздоровлятисѣ, лѣюся, єшся, сов. в. оздорєвятисѣ, влѣюся, вѣшся, м. Выздєравлять, выздоровѣть. *Тобї (молодиківї) випознїтисѣ, а нам оздорєвлятисѣ.* Грин. II. 316.

Озерєт, озєрєд, ду, м.—Ожєред. *Озєрєд соломи.* Драг. 5.

Озѣрєчко, ка, с. Ум. отъ озєро.

Озєрниця, цї, ж. Лиманная, озєрная соль (2-й сортъ). *А в нас не сїль, а в нас не сїль, а в нас озєрниця.* Чуб. V. 1037.

Озеро, ра, с. Озеро. *Хай тобі риба й озеро.* Ном. стр. 99. Ум. **Озёрце, озёрчко.**

Озерянина, ни, ж. Высокее озеро, м'єсто, гдѣ было озеро. Сим. 190. Мнж. 187. *Його картопля і бантан як раз біля тієї озеравини, що на заламах, як ідеи у Кам'янку.* Новоосковск. у.

Озв'яти, вію, еш, сов. в. озв'яти, зву, вѣш, м. Озв'яти, озв'яти, познати. *Треба озвати Максима, чи не поможе нам стягти цю колоду на сани.* Рвдом. у.

Озв'ятися, віюся, вѣся, шся, сов. в. озв'ятися, зв'юся, вѣмся, м. 1) Отзв'ятися, отозватися, заговорить. *Де ти, милий, чорнобривий, де ти, озовися.* Котл. НП. *Озоветься старший брат до середумного словами.* Дума. *Не так розмовляє, як озивається до нас ласкавим голосом.* Г. Барв. 355. 2)—за ніго. *Высказуватися, высказаться за кого, нь пользу кого.* *Козацьке військо нидове розбилося: за Лободу озв'ались сивоусі, а за царя свого, за Наливаля, цвіт молодечий.* К. ЦН. 197.

Озв'яти, зву, вѣш, м. Обзрюгнуть. *Дитина озв'яла.*

Озв'ятий, а, е. Озв'ятий. *Ти повів же їз на долину, на пшениченьку, на озму.* Мет. 324.

Озв'янина, ни, ж. Озв'я. Грви. III. 635. *Він з осені віддав людям землю, пак за оту озв'янину, що вони посіляли, ми взяли ір'їими.* Павлогр. у.

Озв'язь, ків, м. м. 1) Весенній морозъ. 2) Порода яблукъ, сохраниящихся зимою. Вх. Уг. 255.

Озв'язий, я, а. Относящийся къ озв'язю. *Озв'язні жинива.* НВолни. у.

Озв'язити, нію, еш, м. Охлаждѣть.

Озв'язовий, а, е=Озв'язий. *Поїв жєнцѣв долом-долиною до тѣй пшеници до озв'язовѣ.* АД. I. 81.

Озв'язок, мка, м.=Бузівок.

Озир'яти, раю, еш, сов. в. озир'я́ти, ві, вѣш, м. Осматривати, осмотрѣть, обзрѣть, оглянуть. *От пішов я юрод озир'яти.* Шевч. *Озирнуть военну силу.* Котл. Ен. VI. 15. *Озирне яснужу зброю.* К. Досв. 129.

Озир'ятися, раюся, ешся, сов. в. озир'я́тися, віся, вѣшся, м. Оглядываться, оглянутися. *Якось похмуро озирались вони.* Стор. МПр. 50. *Озирнется моя матюнка: чою стоїш, моя донечко.* Чуб. V. 553.

Озирк, ку, м. Взглядъ, взглядъ во-кругъ. *Встрѣчено толькю у Щоголева: Сумно ти дитинсь на високі юрці, зод-*

ники чинару, лазри й сікомори. *В озирку твоему бачилось жєданнє жити і любити.* Щог. Сл. 6.

Озир'я́тися, віся, вѣшся, м.=Озир'я́тися.

Озир'я́ти, ся. См. Озирати, ся.

Озівський, а, е. Азовскій. *Коли б мені Господь поміч з сїя тязької неволі озівської отікати.* АД. I. 115.

Озіврка, ки, ж.=Озерница.

Озія, віі, ж. Громадина (привмущественно о зданіи, постройкѣ). *Така озія (паляц) стоїть серед села.* Мир. ХРВ. 103. *Ото гата озія, том вєвкѣв іанія.* *Там у їз міст зроблений—озія.* Міус. окр. *Як я можу жити у такій великій гаті: се озія—як я її отоплю.* Борзен. у. Ув. **Озіще, озіа.** Парят. у. *Оне озіще! Станеш в однім кінци, то другую й не видко.* Кобел., у.

Озість, лости, ж. Досада, злость. *Кулбашиною взяла озість.* О. 1861. X. 22. *Підружний з озістю сказав.* Алв. 36.

Ознайміти, мію, міш, м. Объявить, взвѣститъ. *Звѣзда ясна возсіала в дорозі, вѣм ознаймла о Бозі.* Чуб. III. 383.

Ознаймівати, мію, еш. м.=Ознаймити. К. ЧР. 425.

Ознака, ки, ж. Знакъ, признакъ. Мир. Нов. I. 131. *Гордо і поважно без ознаки жєдної тревоги на лиці.* Левци. I. 211.

Означати, чаю, еш, сов. в. означити, чу, тіш, м. 1)—**Значити, позначити.** *Весь поїзд наш (весільний) означений, і наш князь не означен.* *Де б його таку швачку обськати, щоб його означити?* Грин. III. 433. 2) Только несов. в. **Значить, означать.** *Що воно означа, нехай письменні розберуть.* Стор. МПр. 167.

Озніця, ці, ж. 1) Дыра въ крышѣ, куда дымъ виходать. Вх. Зн. 43. 2) Сушильня для сушенія садовихъ овошєей, устроєнная частью въ землѣ, частью надъ нею. Шух. I. 110.

Ознобітєся, блюся, бїшся, м. Простудитєся. Вх. Зн. 43.

Озов, зву, м. Оклекъ.

Озолотити, ся. См. Озолочувати, ся.

Озолочувати, чую, еш, сов. в. озолотити, чу, тіш, м. 1) Озолочувати, озолотити. Чуб. II. 140. 2) Обогащать, обогатѣть. *Яка б мати не озолотила свого сина.* Левци. I. 261.

Озолочуватися, чуся, тішся, м. Богатѣть, озолотитися.

разбогатѣть. *Озолотитись можна його худобою.*

Озувати, вѣю, еш, сов. в. озути, зѣю, еш, м. Надѣвать, надѣть (обувь), обувать, озуть. *Лавчора русу косу чесала, а опівночі черевички озувала.* Чуб. III. 219.

Озуватюк, вѣюся, ешся, сов. в. озутись, зѣюся, ешся, м. Обуваться, обувтись. *Чи хочіт добуває, чи в постали озувається.* Мет. 191.

Озьминь=Узьминь. Козелец. у. Слов. Д. Эварн.

Озьом, ну, м. 1) Изюмъ. 2) Городъ Изюмъ. *Летіла зозуля, зозуля, з инчою юродо, з Озьома.* Грин. III. 535.

Озь-де, нар.=Ось-де. Ум. Озьдечин. *Бо вже ж годі цілувати, бо оздечки їде мати.* Чуб. V. 233.

Ой, межд. Ой, ай. *Ой боляче! Ой страшно! Ой ляди, щоб я тобі чуба не нам'я!* Въ стихотвореніяхъ очень часто въ началѣ стиха, а иногда, для поволенія размѣра и въ серединѣ его. *Ой здорова, моя мила, ой як ся ти маєш? Ой здається, моя мила, инчою козаси.* Мет. 7. *Ой сама я, сама, як билина в полі.* Чуб. V. 619. *Ой мяну я, подивлюся, на той степ, на полє.* Шевч. 422.

Ойкати, каю, еш, охн. в. ойкнути, ну, еш, м. Все поле ойкнуло од жаху.

Ойойкати, каю, еш, м.=Ойкати.

Ойойкай мов той жид у синагозі. К. Дз. 75.
Ок, пред.=Ів. Мил. 180. *Коли ж вас, моя матінко, в юсті дождидать? Чи вас ок Різду, чи вас ок Великодню, чи вас ок святій неділюці.* Мил. 196. *Прибудь, прибудь, мій батенько, тепер ок мені.* Мил. 112.

Окадькуватий, а, в. Коренастый, плотно сложенный. *Вім чоловік окадькуватий собі: не високий і не низький, не тоненький і не товстий, а так собі кріпкий.* Новомоск. у.

Оказѣтися. См. Оказуватися.

Оказія, віі, ж. 1) Случай, особый случай; происшествіе; необычайное событіе, несчастное происшествіе. *Що за оказія?— мов не то село стало.* Грин. I. 290. *Хиба оказія яка, то купе зорівки, а то ї не киши.* Каменец. у. *Справедливе небо не сиче, а червоє; як колм, до оно розчиняється, тільки на яку небудь оказію: на войну або на цюмор, або на юрод.* Чуб. I. 2. *Лаво трищитъ—на оказію в хаті.* Грин. I. 255. 2) Съ взмѣт. удар.: **Оказія.** У Мкр. употребл. въ знач.: предвѣщаніе.

По поводу сороки, предвѣщавшей вдовѣ гостей-снатовъ, говорится, что она *Оказію на юстої про талан свій має.* Мкр. Н. 15. 3) Съ тѣмъ же удар., что и 2. Съ черноем сїяніе (какъ предвѣщающее необычайное событіе?) Мж. 148, 187.

Оказуватюк, зѣюся, ешся, сов. в. оказятися, зѣюся, ешся, м. Отзываться, отозваться, объявиться, показаться. *Я до нього: хто там? Оказися—хто!— Не обявляється.* Мкр. у. Слов. Д. Эварн.

Окаїстий, а, в. Съ бѣлыми пятнами вокругъ глазъ. Вх. Лем. 443.

Окаїтка, еш, ж. Бѣлая опца съ черными пятнами вокругъ глазъ. Вх. Уг. 255.

Окаляюм, нар. Вокругъ, окольнымъ путемъ. *Тепер і Бог ходить окаляюм, а колісє ходив по землі.* Борз. у.

Окаїнь, -ня, м. Большеглазый, пучеглазый. Канев. у.

Окаїпни, пни, ж. мн. То, что течетъ со свѣчи.

Окарувати, рѣю, еш, м. См. **Карувати.** *Навчи, навчи, бідная вдова, да своєю сына! Як не будеш научати, будеж карувати: окаруєм руки і ноги і чертій брови, щоб не ходив до діткини молодої.* Мет. 241.

Окаряч, нар. Разставя ногъ. *А пані ходе по базарю окряч.* Лебед. у.

Окаїтій, а, в. Большеглазый. Константиногр. у.

Окаїтност, та, м. Акавствъ. *Найму за вас окаїтност Брацькій Богородиці.* Левин. Пов. 80.

Окадія, ці, ж. Акація. *Понасажувано... окацій.* О. 1862. IV. 70.

Окадѣбути, ну, еш, м. Окоченѣть, замерзнуть. Борз. у.

Окаюванія, ня, с. Замокъ связывающій два куска дерева. Мж. 187.

Окаїнный, а, в. Окаянный. *Щоб тебе окаїнного земля не приняла.* К. ЧР. 379.

Окаїнець, вця, м. Окаданный человекъ. Ум. Окаїчник. *Майданчики—окаїнички, не вмієтє хлѣба з поля їсти.* Мет. 466.

Окаїнняця, ці, ж. Окаянная. *Насупроти сиз окаїнняць квартал був цілий волоцюг.* Котл. Ен.

Океан, ну, м. Океанъ. *Океан колиється речуцї.* К. МБ. II. 124.

Окед, ду, м. Оставшіеся на убранный нивѣ колосы. *Окид на птицю, нехай і вона пожваляється.* Харьк. г.

Окедати, дѣю, еш, сов. в. окинути, ну, еш, м. Окидывать, окинуть. *Сам*

Турн стоїть ні в сил, ні в тил, скрізь ярим оком охидає. Ботл. Еп.

Овѣдъ, ді, ж. Легкій весенній свѣгъ (послѣ того, какъ зимній уже растаялъ). Мюссск. окр.

Окнінути. См. **Овѣдати**.

Окніпати, **п'яну**, **ещ**, сов. в. **окніпати**, **п'яну**, **п'яну**, м. = **Обвинати**, **обкніпати**. У козака *серце умліває, а в дівчини кров'ю окіпає*. Чуб. V. 154. *Окіпів серце гарячою кров'ю*. Грин. III. 329.

Окїв, **оківу**, м. = **Вакарка**. Шух. I. 186.

Окїл, **окїлу**, м. Окрестность, окружность. *На увес окїл в один чинбарь*. О. 1862. I. 53. *На увес окїл цукає*. Греб. 361.

Окїльце, **ця**, с. 1) Ум. отъ **около**. 2) Кольцо. *Ми ж були короваїнички, ми амїли короваї нектки: около — окїльцями, в серединї—червїніями*. Чуб. IV. 231.

Окїп, **окїпу**, м. 1) Окопъ, валъ со рвомъ. *Окїп (вруг току) розвалила на десять локїт*. Драг. 58. *На долині при окопї дівчина цуляє*. Чуб. V. 2) **Нїдївський оїп**. Еврейское кладбище. Жанто. у.

(міст, **окосту**, м. **Лопата** (у людей в животныхъ), **Константиногр.** у. **Окорокъ**. Харьк. г. **Свинячі окости**. Мвр. ХРВ. 68.

Окїян, **ну**, м. = **Океан**. *Кит-риби в окїяні*. Чуб. I. 125. *Буїні вітри! возьміть ви лю хмару на свої тонкі крила, занесіть ви її за окїян-море*. Чуб. I. 29.

Окладати, **д'яю**, **ещ**, м. = **Обкладати**. *Трупу дорозими сукнами окладали*. Макс. 2) **Витъ**. *Виломає сі, витсав бучок відзніковий, як прийшов до хати дяка окладами*. Чуб. V. 675. *Ребра кїєм окладами*. К. ЦН. I. 173.

Окладна, **ни**, ж. 1) = **Ощепина**. Волч. у. 2) **Обложка книги**. Ум. **Окладнина**.

Окладьа, **ка**, ж. = **Окладина**. О. 1861. XI. 110.

Окладуватий, **в**. в. **Плотный**. *Окладкуватий віл*. Хорол. у.

Окладник, **ка**, м. = **Раст.** **Бурнун**. Вх. Пч. I. 11.

Окляїна, ж. **Брусъя**, **надѣяе**мые на **котили** в **саняхъ** и **соединяюще** **подозы**.

Окляпанець, **ндя**, м. = **Околот** 1. Вх. Зв. 43.

Окляпати, **п'яну**, **ещ**, м. = **Околотити** 1. Желех.

Окляпонець, **п'єа**, м. = **Окляпанець**. Вх. Зв. 43.

Окляцькуватий, **в**. в. **Толстый** и **низкій**. **Окляцьчок**, **ц'єа**, м. 1) **Обрубокъ**. 2) **Нев'єлюжеє** **толстоє** **дїтя**.

Оклягати, **г'яю**, **ещ**, **оклягнути**, **лу**, **неш**, м. **Выздоровѣть**, **поздоровѣть**. **Лубен.** у.

Оклякати, **к'яю**, **ещ**, сов. в. **оклякнати**, **к'ю**, **нѣш**, м. **Оглашать**, **огласити**, **провозглашать**, **провозгласити**.

Окляк'єтиса, **к'яюса**, **ємося**, сов. в. **оклякн'єтиса**, **к'юся**, **нѣмося**, м. = **Ошануватиса**, **оватиса**. *Не расшодиса та пісня по світу, не окляк'єтиса луною в лузі*. Мвр. ХРВ. 19. *А тут до служби задзєоним, так я оклякн'єтиса уп'ятъ: „Хрестітиса разом єсі за мною!“* **Лв.** 26. *Козак в лузі оклякн'єтиса*. Ботл. ПП.

Оклякн'єтиса, **ц'яю**, **ещ**, м. **Кольничковъ**, **клинцевъ** **набитъ** **въ стѣну**, **передъ** **обназой**. *Мелєся облязувала хату, а я її оклякн'єтиса зоч по малу*. Г. Барв. 414.

Оклячон, **оклячний**, **а**. в. **Извѣстный**. *А був старшиною Грїцько Коломнїченко—по всьому вїдску барє оклячен*. АД. I. 177.

Оклячник, **ка**, м. **Гляшатай**. *Скрїзь по вїщовалу місту почали цукати оклячнички: У раду! у раду!* К. ЧР. 268.

Окляїл, **лїа**, м. и **окляїл**, **лїї**, ж. **Рыба**: **Aspius lucidus**. Вх. Пч. II. 18.

Окляювати. См. **Окляпати**.

Окляїяти, **п'яю**, **ещ**, сов. в. **окляїяти**, **н'ю**, **нѣш**, м. **Освѣять**, **освѣтити**. *Тї ж їх тричі окляїятили єкпї образами, облявалиє обоє цїркїми сльозами*. Мвр. Н. 25.

Окляюнок, **нєа**, м. = **Кляунок**. *Держи свій окляюнок... От насїзлї*. Кв. II. 23. Ум. **Окляюночок**. *Дєлку шустєлану своєю з'єзали в окляюночок*. Г. Барв. 238.

Оклякн'єти, **к'ю**, **нѣш**, м. = **Оклякн'єти**. *Він оклякн'єв на нощ, а вони тїянуть таки його*. **Александров.** у.

Око, **бєа**, с. (мн. бчї). 1) **Глазъ**. *Сама робить, а око бїжить до дитинки*. МВ. I. 98. *Бїжить він, куди очї стоять*. Грин. II. 284. *Тодї я тебе забуду, як очї заплющу*. Мет. 62. **Очі-на-очї** = **Вчї-на-вчї**. **Пом.** № 7424. **На око**. **На видь**, **на взгядъ**. **На все око**. **Во всь глаза**. *Гаяла на все око дивитиса, як хлонєць пручаєтиса*. Св. Л. 204. **В оці б'єти**. **Б'єти на глазахъ**, **на виду**. *Тобї добре: ти у бої, а я що раз ув очї, то менї ї докорєє, як що не так*. Волч. у. **Очі довбтї чмї**. **Укорять за что**. *Тїтка було все менї очї паничем довбє*. О. 1862. VII. 42. **І очї не в'єтї**. **И глазъ не показуєтиса**. **Кролев у**. **І в вчї не бачити** и **вь глаза не видѣть**, **совершенно не видѣть**, **не в'єтї**. *Така велика засуха у нашому селї, що не доведї, Боже. Ми єсєє і в вї-*

чі води не бачимо. Чуб. II. 47. Мемі - очі. Вь глаза. Межи очі палонув йому. Межи очі велии йому юрліку. Константиногр. у. Геть з перед очей! Прочь сь глазъ; Константиногр. у. В очу. Вь глахъ. Дивись у воду, поки в очу тобі стане недобре. Від сонця так тобі пожоєтє в очу. Борз. у. Свічок, евічок наставили! Митить ув очу, мов пролімне. Г. Барв. 253. А ні на оч. Вдвѣть не могу, невавижу. Перше я йою любила, а тепер а ні на оч! Подольск. г. Злим, лхім оком двѣтєся. Сердаться, быть злымъ на кого. Батько все таки, на йою злим оком двѣтєся. Чуб. II. 198. Оком не стинати. Не смѣвать глазъ. Трѣба познати в сиріа очей. Стыдно вь глаза глядѣть. Мороз з очіма. Сильный морозъ. Із очей сталось. Сглазили. Г. Барв. 222. Світле оно. Чистая совѣсть. Ном. № 6724. Бачаю дечою бракуе нам, та світле око. Г. Барв. 439. 2) Петля, глазобъ. У режі малі вічка, а у пров'язі очі великі. Ном. 3) Отверстіє вь порлліці, въ которое входить верхній конецъ веретена шестерни. Мвк. 481. 4) При исчисленіи, послѣ названія десятковъ: одинь. Двадцять з оком= 21. 5) Мѣра вѣса: 3 фунта. Чуб. VI. 404. Лучче око золота, ніжє камінь олива. Ном. № 7287. 6) Мѣра жѣвдности. Купив за тії гроші титона, вік зо два юрліки. Драг. 64. 7) Волѣе оно. Раст. Phyteuma orbiculare. Л. 100. 8. Гусяче оно. Родъ узора въ вышивкѣ на сорочкѣ. КС. 1893. У. 278. 9) мн. Гадячі очі. Раст. Myosotis arpestis. Л. 100. Жабніи очі. Myosotis intermedia Лн. 100. Ум. Счю, оченно, очечно. Галитє хоть одним очечком! Мвд. 185.

Оковзнутися, нўса, нѣкса, м. Покользнутися. О. 1861. X. 35.

Окѣва, окѣв, ж. м. Оковы. Шевч.

Оковѣрний, а, е. Приятвий на видѣ, акуратно сдѣланный. Мвж. 187.

Оковѣта, тої, ж. Оковѣта горілка. Лучшій сортъ водки (Aqua vitae). ЗОЮР. I. 202. Благослови мені, батьку, оковитої напитися. Маке. Меду да оковитої юрліки попитати. Мет.

Оковѣтка, ки, ж. = Оковѣта. Ум. Оковѣточка.

Околѣса, нар. Кругомъ. Мвж. 187. Сн. Околяса, околясог.

Околѣція, ці, ж. Сосѣдня части села, окрестность. Зюріла хата і коло неї уся околяція—усі хати. Рв. Левяц.

Околѣця, ці, ж. 1) Околяця, окрестность. Розіймалась чутка по всій околяці

галилейскій. Ев. Мр. I. 28. Мене все село і вся околяція зове майстромъ надъ майстрами. Чуб. I. 154. Полупанки роз'їзжамі یتь по околяці з сурмачами. Стор. МПР. 73. 2) Околышекъ. Вас. 156. До лица околяці. Ном. Шапка бирка, зверху дѣрка, шовкомъ шина, буйнимъ вѣтромъ підбита, а околяці дано немає. Мет. 377. 3) Огороженное поле. Любеч. 4) Сильно удобренный участокъ земли, представляющій переходъ отъ города къ полю. Козелед. у. Ум. Околячма. Держать шапочки за околячки. Чуб. III. 279.

Околяччик, ка, м. Вь циркулі или инструментѣ, подобномъ ему, тотъ коведъ, которымъ проводится окружность. Шух. I. 277.

Околячній и околяшній, я, в.
1) Окрестный, смежный, сосѣдній. Відпусти їх по околячній хуторах. Ев. Мр. VI. 36. Була дуже велика відьма, вона управляла всіми околяшніми відьмами. Чуб. I. 200. То були люде околяшні, свої, то ми їх зараз і пізнали. Новомоск. у.
2) Наружный, вѣшний. А є ж таки околяшине дерево в скляному вуліку. Лохи. у.

Околяти, лію, аш, м. Околять. А і к світу мила околя. Чуб. V. 732.

Околяці, ліі, ж. = Околяці 1. Крижан був такий, що вся околяці йою лаялась. О. 1861. X. 26. Усю околяці зібрати та й косити. Ном. 14020.

Около, ла, с. Наружность, вѣшность. Поравється коло хати. Роскрич її, обши з околя і з середини. Мир. ХРВ. 293. Стіни були не опоряжені; около було оббите дощем. Левяц. Пов. 177. Два хліви мазати, а околя ще скільки! Константиногр. у. Ум. Околяце.

Околом, нар. Кругомъ, по сторонамъ, вь сторону. Коли б на мене місяць світив, а зорі хоть нехай і околѣм, то байдужє. Канев. у.

Околѣт, ту, м. 1) Снопъ соломы; снопъ обмолотенный не развязаннымъ. Грин. III. 526. О. 1862. IV. 85. Є у тебе околѣт на току? Рудч. Ск. I. 168. Молотити в околѣт. Молотить не развязывая снопа.
2) Семь-восемь сноповъ околѣту 1, связаннымъ вмѣстѣ. Вх. Зн. 43. Ум. Околѣтець.

Околѣтити, чў, тиш, м. 1) Обмолотити снопы не развязывая ихъ. 2) Околѣтити хату. Покрывать крышу околѣтомъ.

Околѣтїця, ці, ж. = Околяція 1. Во-

ма... на сій околотині перша була ткаля.
ЗОЮР. II. 42.

Оволотувати, туба, аш, м.—**Оволотити** 1. Желез. Вх. Зн. 48.

Околѣса, околіссю, нар. Кругомъ, во-кругъ, въ обходъ. *Я туди й побѣ околяса, далеко було, а братуха прямо пішов. Новомоск. у. Не йшов просто, а пішов околясом до дому. Волч. у. См. Околяса, окулясом.*

Окошикнути, нар. Въ одні мгновѣніе, мигомъ. Угор.

Окошіа и окошіа, на, м.—**Окошиа**. Рудч. Ск. I. 78. *Окошиа з батогами. Грив. III. 634. Перед паном окошиа были злощія макононом. Гол. II. 196.*

Окошіа, ші, ж. Жена окошиа. У нашій окошиі червона спідниця. О. 1862. II. 98.

Окоша, як, ж. Йзона. Драг. 177. *Коли окоша упаде... з стіни, чекай мерця в хаті. Грив. I. 255.*

Окошати, ню, нши, м. Дать коня, взъ пѣшаго сдѣлать коннымъ. Въ думѣ адова, вручая козаку коня, говорить: *Де моя сина нагонши, там його окошати, добрим лицарем настановиши; нехай він по походах піхотою не ходить. Мет. 417.*

Окошіа, на, м. Економъ, управляющій економією. *Побачив Оксану наш пан оконом. МВ. I.*

Окошіачний, а, е. Економическій, относящійся къ землевладѣльческому хозяйству.

Окошіа, ші, ж. Економія, землевладѣльческое хозяйство, а также и сама хозяйственная постройка. Левц. I. 108.

Окошіа, ші, ж. Жена економиа. Левц. I. 430.

Окошіа, дя, с.—**Віконше**. Мет. 8.

Окопати, ся. См. **Окопувати, ся.**

Окопсько, ка, и окопшиа, ша, с.—**Окіп Жидівське окопище, окопсько.** О. 1861. XI. Свд. 41.

Окопувати, пуя, аш, сов. в. **окопати, пѣю, аш, м.**—**Обкопувати, обкопати.** **Обкопуватися, пуся, ашя, сов. в.** **обкопѣтися, пѣюся, ашся, м.**—**Обкопуватися, обкопатися.**

Окоренѣтися, нѣся, нѣшся, м. Укореняться, пустить корнь. Переносно: *крѣпо усьється. О, вже сів, окоренѣся! А не пора до дому? Константиногр. у.*

Окорѣнок, окорѣнок, нка, м. Часть древеснаго ствола отъ корня до вѣтвей. *Ном. № 7149. Ми відрубали три окорен-*

ки від того зворосту, і вони прийшли як раз до темки в лісі. Новомоск.

Окори, ну, м. Продовольствіе, провіантъ. *Почам жованіре, констипочи в ородах і селаз, безаконні окорми і напички од людей вымакати. К. ЧР. 10.*

Окостуватий, а, е 1) Костяній; съ широкими костями. *Ном. № 13937. Цей вѣл худий, але окостуватий. 2) Твердый какъ кость. *Окостувате дерево—сокура від скаку. Вас. 146.**

Окошѣ, на, м. Повноночний столбъ. **Окошѣтися, тѣся, тишся, м.** О кошкѣхъ, овпахъ, козахъ: родить. *Чорна вісця окошѣлася, і корова отелася. Пп.*

Окошѣтися, шѣся, нѣшся, м. 1) Сдѣлать основку, стать лагеремъ, стать на стоянву, поселиться. *Та й ми; каже, йшлим (степом) та тут окошѣлися; зоставайтесь і ви тут з нами, будемо жити. КС. 1882. XII. 590. 2)*—*на кону.* Отравиться на конь, пасть на кого. *Коли б на йому усе зле окошѣлось. Харьк. г. Хто виноват, а на мені окошѣлось. Ном. № 4069.*

Окравка, ки, ж. 1) Кромка, кайма (суконная). Оторвавъ ее отъ края ткани, ею женщина обыкновенно подпоясываются, поэтому окровка—часто женскій поясъ; въ Александр. у.—вязаный женскій поясъ. *Картату платку червоною окравкою підперезали. ЗОЮР. II. 290. 2)* Обрѣзокъ. *Ум. Окравочка. Чуб. III. 395.*

Окрадати, дію, аш, м.—**Обкрадати.**

Окраць, ядя, м. Горбушка хлѣба. *Звів окраць хлѣба. Ном. № 12217. Ум. Окрайччи.*

Окрайка, ки, ж.—**Окрайка.** Kolb. I. 37. *Ум. Окраєчка.*

Окрайчик, ка, м. Ум. отъ окраць.

Окраєса, си, ж. Украшеніе; прикраса. *В Кам'яниці хвала Богу устала, окраса церкви упала. Гол. I. 31.*

Окрасѣти. См. **Окрасати.**

Окрасѣти, шѣю, аш, сов. в. **окрасити, шѣ, сѣши, м.** Украшать, украшать. *А чим поле окрасене: чи луками, чи березами? Нп.*

Окрасѣтися, шѣюся, ашся, м. Красоваться. *Мирг. у. Слов. Д. Эварн.*

Ократѣтися, тѣся, тишся, м. Оградиться? *Ократилия собі, хошом стали. КС. 1882. XII. 589.*

Окреснѣти, нѣю, аш, м. Поздоровѣть, почувствовать себя здоровѣ, сълѣнѣ. *Драг. 187.*

Окресляти. См. **Окресляти.**

Окресля́ти, дію, аш, сов. в. окресля́ти, лю, дши, м. Очерчивати, очергати.

Окрива́ння, ня, с. Покриваніє.

Окрива́ти, вію, аш, сов. в. окриві́ти, кривю, аш, м. Покривати, покривати. *Кіска ми масці окрива. Лукаш. 167. Золота црива коня окрива. Чуб. III. 293. Окриваючи його жарячими поцілунками. Мир. ХРВ. 354. Сміх, реім окрив улю хату. Мир. ХРВ. 310. Пазоці од васильків та мляти окривам ою хату. Мир. ХРВ. 315.*

Окрива́тися, віюся, ашся, сов. в. окриві́тися, кривюся, ашся, м. Покриватися, покриватися. *Дніпр льодом окривіється. Йоне небо окривієся темними хмарами. Мир. Пов. I. 132. Блискучі будинки, стіни мальовані! Як ви жарно світле, окривішиє ділами. К. Довб. 25. Ранами окривієся на війні. Славою окривіється козак. К. ПС. 66.*

Окрива́ється, дію, аш, сов. в. окриві́ється, джу, дши, м. Обивати, обидѣти. *Я їй дав усі гроші, а вона мені не дала усього хліба, за що ж вона мене окриває?* НВолын. у.

Окриві́ти, вію, аш, м. Сдѣлятися хромимъ. Вх. Зн. 43.

Окрив, ка, м. Крикъ. *Зараз окрив учинио.*

Окрива́ти, вію, аш, м. Провозгланати. *Черевані усе окривуєво Солка гетьманом. К. ЧР. 341. См. Омирати, оголошати.*

Окрива́тися, тію, аш, м. Оврылятися.

Окриві́ти, ся. См. Окривати, аш.

Окрива́вати, вію, аш, м. Окрывавити.

Окрі́ж, нар. Кромѣ, включаюча. Не маємо царя інюго, окрім кесаря ідноюго. Чуб. III. 21. Інчюго, окрім тебе, любити не буду. Чуб. V. 388.

Окрі́жний, а, в. Отдѣльний, особий.

Окрі́жність, ности, ж. Отдѣльність.

Окрі́жно, нар. Отдѣльно, особо.

Окрі́ж, рѣчу, м. 1) Кипятокъ. Варе́ники, мученики, а окрѣти кипіли, велику́ муку тертіли. *Ном. М. 12350. 2) Раст. Укропъ.*

Окрі́ж'я, п'я, с.—Окріж, 2. *На Прокіп'я (VII, 8) реуть окріж'я. ХС. I. 77.*

Окрі́жати, вію, аш, м. Выздоровѣти; поздоровѣти. Вх. Зн. 43.

Окрі́ж, нар.—Окріж.

Окрі́же, нар. 1) Отдѣльно. Воми сидѣти за столиком окрѣже. Грин. III. 536. Не буду з ним іти, буду собі окрѣже держатись. Кв. II. 300. 2) —Кріж. Ніде не

єрѣде лют карно, окрѣже на кімній чорноземі. Волч. у.

Окрі́жний, а, в.—Окріжний. *Відложила... в окрѣжний торбиноку. Г. Бара. 156.*

Окрі́жно, нар.—Окріжно.

Окрі́жний, а, в.—Окріжний. *Доріжкку змаю я окрѣжно. Ботл. Ев. V. 44.*

Окрі́жати. См. Окривляти.

Окрі́жати, дію, аш, сов. в. окриві́яти, ділю, нши, м. Окривляти, окривляти. *Холодної води знайди, рани мої пострелані да порубані окриві, охолоди. Мавс.*

Окрі́ж, нар. Вокругъ, кругомъ. К. ЧР. 5. Обидѣ округ хати. Чуб. I. 58.

Окрі́жати, гш, ж. Раювати, округъ, окрестность. *Іюю земля у нашої округі. Харьк. у.*

Окрі́жати, нар.—Окріж. *Позирнувши Ісус округи, рече. Ев. Мр. X. 23.*

Окрі́жний, а, в. Круглий, шарообразний. В тій світанці округлий столик. АД. I. 43.

Окрі́жати. См. Окружляти.

Окрі́жляти, лости, ж. Кругляти, шаровидность.

Окрі́жля, нар. Кругло, шарообразно.

Окрі́жлякка, кш, ж. Порода круглякх славъ. Вх. Уг. 255.

Окрі́жляти, дію, аш, сов. в. окриві́яти, дію діши, м. Окружляти, округляти.

Окру́жати, дію, аш, сов. в. окриві́яти, дію, жш, м. Окружати, округити. *Фриіційа округити. Котл. Ев.*

Окру́жати, нар.—Окружати.

Окру́жляти, дію, аш, м. Обойти кругомъ, сдѣляти кругъ. *Замість щоб іти напрямцѣ, він окривляю до мене іть по зя вюродами. Новомоск. у.*

Окру́жність, ности, ж.—Окружати. *Водили вже їх (дівчат) там, водили,—переводили зо всієї округности: не доберуть. Рудч. Св. I. 81.*

Окру́жасом, нар.—Вкружасом.

Окру́жати, ся. См. Окружувати, ся.

Окру́жати, ся. См. Окружувати, ся.

Окру́жувати, чую, аш, сов. в. окриві́яти, чу́, тиш, одн. в. окриві́яти, ну́, нѣш, м.—Окружувати, обкружати, обкружувати.

Окру́жуватися, чуюся, ашся, сов. в. окриві́ятися, чу́ся, тишся, одн. в. окриві́ятися, ну́ся, нѣшся, м.—Окружуватися, обкружитися, обкружуватися. *Окружувася діти, тричи. Маркв. 71.*

Окру́шка, кш, ж.—хліба. Обдѣдокъ; ломтик, кусочек хліба. Рк. Левнд.

Оксамит, ту, м. 1) Бархатъ. Чорним оксамитом руки окривла. Чуб. V. 781. У золоті, в оксамиті мов та квіточка укривта, росла я, росла. Шевч. 2) Раст. *Aquilegia vulgaris* L. ЗКОЗО. I. 112. 3)—комитовий. Раст. *Thaliatrum strictum* Andrz. ЗКОЗО. I. 188.

Оксамитка, ки, ж. Бархатка. Чорна оксамитка. О. 1861. X. 28.

Оксамитний, а, в. Бархатний. ЗКОЮР. I. 78. В червоних штанах оксамитних. Шевч.

Оксамитовий, а, в.—Оксамитний. Левчи. Пов. 97. Оксамитові жупани. Шевч. В оксамитовій траві. Щог. B. 104.

Окселентувати, тув, еш, м. Вторить. Туди жє за дяком і піддячим окселентувє. Ка.

Окублитися. См. Окублюватися. **Окублюватися**, ллюся, ешєя, сов. в. **окублитися**, блюся, бишєя, м.—Свезєть, свєть гнєздо. Виробляють жєди, де тільки окублється. О. 1862. I. 74.

Окувати, окую, еш, м.—Обкувати. Окує воза, то на чудо. Чуб. I. 154.

Окукобити, блю, биш, м. Привести вь хорошій видь, устроить. Мій батько ту хату був окукобив. Г. Барв. 53. Дєвр так окукобив, мов кубельчко. Г. Барв. 194.

Окукобитися, блюся, бишєя, м. 1) Свить гнєздо. 2) Устроиться, устроить хозяйство. Так окукобилася, мов та юрличка. Ном. № 10102.

Окульбачити, чу, чши, м. Осьдлатъ. **Окулярі**, рив, м. мн. 1) Очи. Мнж. 4.

На очі оставлю окулярі. Котл. Ев. II. 15. Шкапа твоєя трохи, чоловіче, не добачася дак купи їй окулярі. Кв. I. 140.—втерти. Провести, надуть. 2) Сняти поць глазами оть побоев, фонаря. Так побили мене, що я три тижні носив оттакі окулярі.

Окулясом, нар. Обходля, уклоняясь. Писавши Савка выдмалсом (у тивець) против Тетяни аж тремтитъ; вона від нього окулясом. Алв. 32. См. Ополтєса.

Окунь, ня, м. Рыба окунь. Окунів ловити—Муняти. Хто слузає, а хто окунів ловить. Кв. II. 181. Ум. Окунєць.

Окуш, па, м. Выкупъ, выкупна деньги. Положам без окушу ї тиранство у рідний край до роду відпускати. К. Бай. 83.

Окупати, пльє, еш, сов. в. окупати, пльє, пни, м. Выкупать, выкупить.

Окупатися, пльєся, ешєя, сов. в. окупатися, пльєся, пнєся, м. Выкупаться, откупаться, откупиться.

Окупати, ся. См. Окупати, оя.

Окупний, а, в. Выкупной.

Окур, ра, м. 1) Окур. Окуриваніє. У кирпичниковъ, горшечниковъ: первоначальный легкій огонь, при которомъ обжигается окуривается дымокъ. Вас. 180. 2) Окур. курево, которымиъ подкуриваютъ пчелъ. Шух. I. III.

Окурити, рив, рши, м.—Обкурити.

Окутати, таю, еш, м.—Обкутати.

Окути, окую, еш, м.—Обкувати. Самич шовком очинивала, золотом окула. Шевч.

Окутий, а, в. Окованный. І вам слава, сині юри, крижю окуті. Шевч.

Окучити, чу, чши, м. Окружить большемъ гнєздо для поямы птєды. Радом. у.

Окучка, ки, ж. У охотниковъ: огорожа вьз прутьєвъ около утаного гнєзда. (для поямы птєды). Радом. у.

Оладка, ки, ж. Оладья.

Оладок, дєа, м.—Оладка. Ном. № 7932.

Олгати, олгю, жєш, м. Лгать. Встрєчено вь народн. думѣ: А будемо ми, брати, перед отцем, перед маткою олати, так буде нас Господь милосердїи і видимо ї невидимо карати. АД. I. 119.

Оле! меж. Ахъ, охъ! Оле жє, скільки там товкала за столами писарї! Котл. Ода. (О. 1861. I. 253).

Оледзїти, цїю, еш, м. Облїяється, нравственно опуститься.

Оледїця, ці, ж.—Ожеледь. Желех.

Олейкарі, рї, м. Дегтярникъ. Малєрї, або олейкарї, привозять дєготъ, у них купити мове. МУЕ. III. 46.

Олїйник, ка, м. Стекольникъ. Шух. I. 33. См. Олїйник.

Оленєць, нїдї, м. 1) Ум. оть олень. Зїлля спасєа сини оленєць. АД. I. 83. 2—Оленом. Вх. Пч. I. 6.

Оленїна, ни, ж. Мясо оленьє. Желех.

Оленїця, ці, ж. Самєа олея. Черном. Вх. Пч. II. 6.

Олєнка, ки, ж. Родъ жука: бронзоває золотистая. Золотою олєнкою пустия тебе Господь на смечко. Г. Байв. 354.

Олєнок, нєа, м. Нєсьє.—Тур 2. Вх. Пч. I. 6.

Олень, ня, м. Олень. Олень переплєво на берє. Рудч. Ск. II. 160. Ум. Оленєць.

Оленї, нїтє, с. Дѣтєншъ - олень. Желех.

Олжї, жї, ж. Ложь. К. Бай. 39.

Олжївий, а, в. Лжївий. К. Бай. 150.

Олїва, ва, ж. 1) Дерево: маслина. I

обіймався з виноградоном оліва. К. МХ. 31.

2) Деревянное масло. Зеленого оливою оченьки залито. Мет. 103. Ум. Оливна.

Оливѣць, вѣд., м. Карандашъ. Нарисуєть а омацем стляту цоаццку чубату оловоу. К. ХП. 33.

Оливка, ки, ж. 1) Ум. отъ оливоа.

2) Родъ яблочъ.

Оливный, а, е. 1) Оливный, относящийся къ деревянному маслу. 2) Масляный.

Оливо, ва, с. 1) Олово. 2) Карандашъ. Для себе, братики, пишу, ще раз те оливо потрачу. Шевч. 2) Мурава, глазурь, еще не застывшая (для глиняной посуды). Шух. I. 262.

Олив'аний, а, е. Оловяный. От клятвий дмузну—стала игра олив'яна. Рудч. Св. II. 73.

Олив'анка, ки, ж. Бабка, налитая оловомъ.

Олій, олію, м. 1) Растительное масло. 2) Постное масло, преимущественно конопляное. Чуб. VII. 439. Ум. Оліюм.

Олійний, а, е. 1) Масляный (о растительномъ маслѣ). Намальований оліиными фарбами. Левцв. I. 134. 2) Маслянистый (о растительномъ маслѣ). Свиріпа дуже олійна. Лебед. у. Насіння з соняшника олійне. Волч. у.

Олійник, ка, м. 1) Приготовляющій или продающій растительное масло. 2) Птица ивота. Вх. Пч. II. 13.

Олійниківна, ни, ж. Дочь олійника.

Олійниця, ці, ж. 1) Маслобойня. Названія частей: закопанный въ землю стовп (столбъ), противъ него на известномъ разстояніи большой деревянный Гвинтъ (винтъ)—оба врыпаны въ землю и для большей устойчивости имѣютъ на нижнихъ концахъ перекрестя; Гвинтъ и стовп поддерживаютъ горизонтально лежащее между ними тяжелое бревно—стрілу, имѣющую бляже къ бревну вертикально торчащій отъ нея внизъ товнѣч, а подъ нимъ находится ступа; движеніемъ стріли вверхъ и внизъ товнѣч толчетъ въ ступу положенныя туда поджаренныя сѣмена, выжимая изъ нихъ масло. Бѣатериносл. у. Залюбовск. Сложнѣе олійниця у гудулово: въ деревянной тяжелой подставкѣ два стовпа, внизу соединены толстой доской, называемой колѣда, въ углубленіи которой лежитъ шерстяной вал, въ которомъ находятся сѣмена, выше, параллельно колѣді—стріла съ за́нцемъ (=товнѣчемъ); сверху надъ всѣмъ

этимъ на столбахъ перекаладина—правило, съ обоимъ концевъ которой на сиралѣх и смранныихъ висятъ тарани—деревянные молотки; такъ какъ стріла концами своими движется въ столбахъ, то подбивая то съ одной стороны, то съ другой илини, можно стрілу то опускать, то поднимать и заставлятъ за́нцемъ выжимать масло въ колѣді, изъ углубленія которой оно сквозь отверстие—ціну капаєтъ въ подставленную внизу миску. Шух. I. 163. У його в дворі—як у віночку; ую олійниці—що в шийої баби у хаті не так чисто. Ном. № 14010. 2) Женщина приготовляющая или продающая растительное масло. Ум. Олійниця.

Олійничѣнко, ка, м. Сынъ олійника.

Олійничча, ки, ж. 1) Ум. отъ олійниця. 2) Жена олійника.

Олійня, ні, ж.—Олійниця 1.

Олійок, ку, м. Ум. отъ олій.

Олінь, ня, м.—Олень. Олінь лісний, біун бистрий, а людей боиться. Гол. I. 376. Ум. Олінець.

Оліп'яти, плію, пиш, м.—Обліпяти. Вх. Лем. 443.

Олію, олію, ж. Постное масло. Олію бити. Приготовлять постное масло. Олію вибити ному. Побить кого. Я йому олію вибив. Харьк. Давити олію. Игра, то-же, что и тісна баба (см.). КС. 1887. VI. 480.

Оліярня, ні, ж.—Олійниця. Вх. Лем. 443.

Олтарь, ря, м.—Вѣстаре. Ліп живе з олтаря, а писарь з камаля. Ном. № 212.

Олуп'яти, плію, пиш, м.—Облупити. Вх. Уг. 255.

Олці, ців, м. мн. Вѣсто: воики. Употреблено въ думѣ (какъ подражаніе ц-славянскому): Олці-сірохманці з великихъ степи нѣбітали. АД. I. 132.

Ольшик, ка, м. Раст. Dianthus deltoides, Лв. 98. См. Линок.

Ольха, хи, ж.—Вільха.

Ольшина, ни, ж.—Вільшина. Дівчина з ольшини виходить. Чуб. V. 347.

Обмакати, каю, еш, м. Обмазать. Вх. Лем., 443.

Омаль, нар. Обмаль.

Оманити, влю, пиш, м. Очаровать, обворожить. Окальний пройдисити так усіх омаице, так по душі були темною людоі тіі лукавіі узватки. К. ЧР. 268.

Оман, ну, м. Раст. а) Inula Helenium. L. ЗЮЗО. I. 125. б) Verbascum nigrum. L. ЗЮЗО. I. 140.

Омана, ни, ж. 1) Обманъ зрѣнія, ми-

разь, привраць. 2) Заблудженіє. *Журба світу сою і омана брацтва входить і мушатъ слово.* Ев. Мр. IV. 19. *Не кидайтесь ви на ту оману іродянську, котора вже тисячу років кози в золоті вам показує.* К. (О. 1861. II. 229). 3) Обманъ, заблудженіє. 4) Раст. *Verbascum pigrum.* Мал. 35. См. **Оман** 2.

Оманець, нця, м.—**Мавівець** *Яром*, яром за товаром,—оманцями за вігцями. Гол. III. 79.

Оманіти. См. **Оманювати**.

Оманний, а, в. Обольствительный; обманчивый. *Оманна просторік святиня.* К. МБ. II. 118.

Оманювати, вію, еш, сов. в. оманіти, вію, виш, іа. 1) Обманывать, обманувать, надуть. 2) Обольщать, обольстить, очаровать.

Омаста, ти, ж. Жирная приправа къ кушанью. *Сіль—омаста, масло—окраса.* Ном. № 12378.

Омах, ху, м. Вспышка пламени, огневный языкъ. *Багаття з мори вихачувалось омагами.* Полт. у.

Омаць, омацьки, нар. Ощупью. *Омаць найшов двері хатні.*

Омачка, ки, ж.—**Мачка** 2. Вх. Уг. 252.

Омег, гу, м. 1) Раст. *Conium maculatum* L. ЗЮЗО. I. 119. 2)—**вдланний**. Раст. *Oenanthe Phellandrium* Lam. ЗЮЗО. I. 129.

Омега, ги, ж. Раст. а) *Rhododendron myrtifolium*. Шух. I. 18, 19. б) *Rhododendron ferrugineum* L. Вх. Зн. 43. в) *Rhodiola rosca*. Лв. 101.

Омепа, ли, омепаьга, ги, ж. 1) Раст. омепа, *Viscum album*. ЗЮЗО. I. 141. 2)—**дубова** Раст. *Loranthus europaeus* L. ЗЮЗО. I. 127.

Омелюх, ха, м. Желтовосный дроздь, *Turdus viscivola*. Вх. Пч. II. 15.

Омелюха, хи, ж.—**Намелюшка**. Вх. Пч. II. 9.

Омеряйтися, жуся, вішся, іа. Сдѣлаться мерзкимъ. Шевч.

Омертвіти, вію, еш, іа. Омертвѣть, обмереть. *Омертвіють моде від страху.* Ев. Л. XXI. 36. *Як вистрелили, так він і омертвів.*

Омет, та, м. Ометъ, край, пола одержи. *Шитий омети, ризи доройї.* Шевч. II. 270.

Омивати, вію, еш, сов. в. оміти, вію, еш, іа.—**Обивати**, обикти.

Омиліти, ся. См. **Омилити**, ся.

Омілка, ки, ж.—**Помилка**.

Омілок, лу, м. Раст. *Lolium temulentum*. Вх. Уг. 255.

Омільний, а, в. Ошибочный.

Омилати, лію, еш, сов. омиліти, лію, лиш, іа. Вводити, ввести въ заблудженіє, обмануть. *Чою плачеш, моя мила? Мене доля омилала.* Гол. I. 88.

Омилатися, ліюся, вішся, сов. в. омилітися, ліюся, лишся, іа.—**Помилатися**, помилитися.

Оминати, нію, еш, сов. в. оминѹти, ну, нѣш, іа.—**Обминати**, обминати.

Оміти. См. **Омивати**.

Омірати, раю, еш, іа. Замирать. *Серце йому омірало.* МВ. (О. 1862. I. 77).

Омітати, тѣю, еш, іа.—**Обмітати**.

Омлівати, вію, еш, сов. в. омліти, лію, еш, іа. Обомлівать, обомлѣть. *За ним Морозита з жалю омлівав.* Мет. 412.

Омілок, леа, м. Раст. *Lolium temulentum*. Вх. Лем. 443.

Оморочити. См. **Оморочувати**.

Оморочувати, чую, еш, сов. в. оморочити, чу, чѣш, іа.—**Обморочувати**, обморочити.

Омоскалити, ся. См. **Омоскалювати**, ся.

Омоскалювати, люю, еш, сов. в. омоскалити, люю, лиш, іа.—**Обмоскалювати**, обмоскалити. *Омоскалений писарь.* Левца. I. 300.

Омоскалюватися, лююся, вішся, сов. в. омоскалитися, лююся, лишся, іа.—**Обмоскалюватися**, обмоскалитися. *Він омоскалювався в школі.* Левца. I. 313.

Омочити, чу, чѣш, іа.—**Обмочити**.

Омохити, тію, еш, іа. Обрости мхомъ. Вх. Зн. 43.

Омшати, цію, виш, іа.—**Вомшати**. Вх. Зн. 43.

Омшно, нар. Досадно. *Мені омшно.* Вх. Зн. 43.

Омрак, и бирак, ку, м. Мракъ; помрачненіє. К. ПС. 49. *Омрак на землю нічка напустила.* Мер. Г. 32. *Дити, чи не мліти, а в омрачі вони,—въ умственномъ помраченіи.* К. Дз. 153.

Омрачатися, чѣюся, вішся, сов. в. омрачитися, чѣюся, чѣшся, іа. Омрачаться, омрачиться. Ном.

Омрак. См. **Омрак**.

Омурати, раю, еш, іа. Употр. у Шевч. ви. *ошурувати. За що-ж тебе, світо-брате, в своїй добрій теплій хаті оковано, омурано?* Шевч. II. 242.

Омшанік, ка, м. Помѣщеніе для храненія ульевъ съ пчелами въ зимнее время.
Омшѣты, шў, шїш, м. Затянуть мхомъ щеля между бревнами въ стѣнахъ. Вх. Лем. 443.

Ом'яснўт'ня, нўся, нѣшся, м. Ошпытыся. Вх. Зн. 43.

Он, нар. Вонъ, вотъ. *Он мянь!* Шевч.
Он шо, сестрице, я тобі скажу. Рудч. Ск. II. 156. *Так он з якої се причини.* Ном.
Он-он, он-он-он. Вонъ тамъ.

Онавіонїтя, нїю, аш, м. Надовѣсть.
Вже він трохи й онавіснїє мені: тільки й мови, що він, тільки й думок,—надокучило! МВ. II. 89.

Онагр, ра, м. Онагръ, дикій осель.

Онада, дн, жс. Примамка. Угор.

Онаднѣты, джу, джш, м. = **Оначити.**
Вх. Зн. 44.

Онакѣз, а, в. Иной. Вх. Лем. 443. *І така, і онака, і цѣт-прїч нїшла, і знов сюди поступай.* МВ. (О. 1862. III. 41).

Оначити, чу, чш, м. Иначе дѣлать, измѣнять. Желех. **Оначит.** Ни то, ни се дѣлаетъ. **Оначи з ннѣ.** Поговори съ нимъ. Вх. Зн. 44.

Онде, нар. Вонъ тамъ. *Він онде в шафі, але йому, ондїтїль трудно нам достати.* Чуб. Ум. **Ондечим.** Левид. I. 100.

Ондока, ондочка, нар. = **Онде.** Вх. Зн. 44.

Онѣ, онѣв, мѣст. Это. Употр. въ выраж. не онѣ, не онѣс въ знач. не хочеть (этого): *Та і Тетяна нишком плаче, а до роботи не онѣ.* Алв. 9. *Хоть чоловік і не онѣс, коли же жїнїй, бачиши, так треба уюдити їй.* Котл. Ен. III. 47.

Онемоцїти, шїю, аш, м. 1) Обезсилѣть, взнемочь. *Як цїлий день у спеку попокоюси, то й онемоцїєш.* Волч. у. 2) Обдѣлѣть. *Буо багатїй стїлко Шкарїй, а те пер онемоцїв.* Волч. у.

Оннж, нар. = **Аж.** Вх. Зн. 44.

Оннж, ка, м. Нуль. Кон. Ар. 2. Св. Л. 20.

Онїмїти, нїю, аш, м. 1) Онѣмѣть. *І язык хїй онїмїє.* Шевч. 2) Умолкнуть. *Замовкли гармати, онїмїли дзвони.* Шевч. 234.

Онѣ, нар. Только, лишь. Чуб. II. 78. *Чи всі дітки в танки їдуть? Оно нема одної Марусї малодї.* Чуб. III. 36. *В хатї тихо, оно стїти сопуть.* Драг. 63.

Оновїти. См. **Оновляти.**

Оновлєнїя, ян, с. Обновленїе. *Можє чаши оновлєнїя?* Шевч.

Оновлѣти, лїю, аш, сов. в. оновїти,

влѣю, яш, м. Обновлять, обновять. *Твою надїю оновити.* Шевч.

Оногди, нар. Недавно, напереднї. Вх. Зн. 44. *А чи бачили тотї листоета, що менї бабїка оногди з-за юри винесли?* Федьк.

Оногдивай, нар. 1) = **Оногди.** 2) Позавчера. Вх. Лем. 444.

Онуднїти, нїю, аш, м. Заслужать, свля без работы.

Онўк, ка, м. 1) Внукъ. *Жили нашї дїди—не знали бїди; стали жїть онуки—набралися муки.* Ном. № 583. 2) Бабы повитухи называють такъ мальчиковъ, при рожденїи которыхъ онѣ помогали. Ум. **Онўчок.** Грин. II. 128.

Онўка, кн, жс. 1) Внуча, внучка. *Те пер сиди у запїчку, камши онуку.* Чуб. У. 1187. 2) Бабы повитухи называють такъ мальчиковъ, при рожденїи которыхъ онѣ помогали. Мил. 17. Ум. **Онўчка, онўччя.**

Онўча, чї, жс. 1) Онуча, портянка. Чуб. VII. 419. *Хвалялися гайдаками під Умань їдучи: будем драти, панове молодї, з китайки онучи.* Нп. 2) Хлопокъ слѣгу. *Снїї летить онучами.* Вх. Лем. 444. Ум. **Онўча, онўччя.** *Ми тут вам не надокучимо: онучечки пересудимо.* Грин. III. 430.

Онуча, чїти, с. Внучекъ. *Золотою Тамаряна онучата ілі.* Шевч. Ум. **Онучатно.** Г. Барв. 125.

Онўчечка, кн, онўччя, кн, жс. 1) Ум. отъ онука. 2) Ум. отъ онўча.

Онўшник, ка, м. Трапичникъ. Черниг.

Онўхрист, та, м. = **Андїхрист.**

Онъ, нар. = **Оннж.** Вх. Зн. 44.

Опад, ду, м. = **Ожест.** Вх. Уг. 256.

Опадѣти, дїю, аш, сов. в. опастї, опадѣ, дѣш, м. 1) Опастѣ, опастѣ. *Ой на дубї кучерявїм широкїй лист опадє.* Мет. 15. *Вїтер погїє, сонце пригїє, роса опадє.* Чуб. V. 180. 2) Нападѣть, напасть, наброситься со всѣхъ сторонъ. Г. Барв. 447. *Отсе бїда мене опала з тїми чужо-земїями!* Св. Л. 173. *Лїхї, гудї собаки отаи санки.* Левид. I. 230.

Опадає, кн, жс. Впаденїа, углубленїе. *Лебед. у. На опадїні гарне жїто родє.* Черниг. г.

Опазолїтїся, лїюс, лншся, м. Обвареться человекомъ. Вх. Зн. 44.

Опак, нар. 1) Назадъ. 2) Навыворотъ, наоборотъ.

Опакостыти, шў, стїш, м. Опаковать, обгадать. *Як opakостити голову летуча мита, то буде лисина.* Чуб. I. 55.

Опал, ду, м. 1) Отопление, топливо, дрова. Чуб. VII. 383. Там йому дають хімічному в'язі зовсім з опалом, з світлом. Уман. у. 2) Вспыльчивость, горячность. З опалу. Стрелча. Як загорілася хата, я обіг та з опалу не знаю, за що хата тилася. Міуск. окр. З опалу не побачив, хто там був. См. З-опалу.

Опалати, дію, еш, м. Очистить ошелушеное зерно от шелухи, сора и пыли: зерно вспаивается в корытце, которое потом двигают туда и сюда—весь сорь отлетает. Вх. Зв. 44. См. Палати. Сами діжки крути мелют, сами й опалют. Гол. П. 299.

Опалачка, ки, ж. Корытце, посуда вь которых палают зерно. Вх. Лем. 444.

Опалый, а, в. Опавший.

Опалити, лии, ж. м. Шелуха, сорь, отделяющиеся от зерна, когда его палают. Вх. Зв. 44.

Опалити, ся. См. Опалити, ая.

Опалча, ки, ж. 1) Мзшок для кормления лошадей вь дорогах овсомь,—подвзшивается кь мордв лошади, у отверстия его, вь края запяты двѣ палки. Рк. Левч. Хотан. у. 2) Корзина, плетеная. 3) = Опалачка. Желех.

Опалубити, блю, биш, м. Хватить палкой, ударить. Черном.

Опалюх, ха, м. Обгорблое дерево вь лѣсу, обгорбланный пень. Вх. Лем. 448.

Опалити, дію, еш, сов. в. опалити, діб, лии, м. 1) Обжигать, обжечь. 2) Отоплать, отопить.

Опалитися, діюся, ешся, сов. в. опалитися, дібся, лишся, м. 1) Обжигаться, обжечься, опалываться, опалываться. Десь він по винницял, по броварнял ваявся. опалюся, опарюся, обідрався. ЗОЮР. I. 202. 2) Загорать, загорѣть.

Опалорочитися, чуся, тишся, м. Потерять сознание.

Опал'ятитися, т'юся, ешся, м. = Опал'ятуватися.

Опал'ятуватися, т'юся, ешся, м. Прийти вь сознание, очнуться. Св. Л. XV. 17. Голова у мене захрутилася, не опал'ятувався, як він мене і на сей світ виніс. Стор. МПр. 48.

Опанування, ня, с. Овладеііе, захватъ.

Опанувати, ную, еш, м. Овладеѣть, завладѣть; охватить. От як опанували Умань, то й поставили усеюди свій караул. ЗОЮР. I. 299. І мустиню опанують ве-

селій села. Шевч. Опанував страж. Нехай тебе опанує мизял юднина. Харьк. г. Завзятість всіх опанувано. Котл. Ев. V. 68.

Опануватися, нуюся, ешся, м. Вцарятися, овладѣть властью.

Опанчѣ, чі, ж. Епанча, родъ верхней одежды. Гол. I. 7. Гол. Од. 18, 45. Чуб. VII. 419. Ой скину я опанчу, тобі ніжки заверчу. Нп.

Опанчѣна, ки, ж. Епанча, плохая епанча. Опанчина рожевова, поясина жмелюваля. Мет. 377.

Опар, ру, м. 1) Испареніе. Рк. Левч. 2) Ночной мотылекъ—phalaena. Вх. Уг. 256.

Опара, ри, ж. Опара для печенія хлѣба.

Опарѣти, тів, м. мн. Облачение священника. Св. Л. 108.

Опарити, ся. См. Опарювати, ся.

Опаркѣтити, ся. См. Опаркѣнювати, ся.

Опаркѣнювати, нюю, еш, сов. в. опаркѣнитися, нююся, ешся, м. Обносить, обнести заборомъ. Желех.

Опаркѣнюватися, нююся, ешся, сов. в. опаркѣнитися, нююся, ешся, м. Огородиваться, огородиться. Високим валом воно (село) обсталося і по валу дубовими палками опаркѣнюлося. К. Хм. 97.

Опарювати, рюю, еш, сов. в. опарѣти, рю, риш, м. 1) Обваривать, обварить кипяткомъ, опарить. Кричить як опарений. Ном. № 2384. 2) Опарює мід. Растворъ у береговъ. Мж. 187.

Опарюватися, рююся, ешся, сов. в. опарѣтися, рюся, ришся, м. Обвариваться, обвариться. Опарися, як мука на окропі. Ном. № 1821.

Опарі, рі, ж. бпяръ, рѣ, м. 1) Незамерзающее мѣсто на болотѣ. Вас. 207. 2) Промоина, продушина во льду. Слм. 119., 147. Мж. 187.

Опас, су, м. Небольшое мѣсто для пастбища вь саду или огороженномъ лугу.

Опасання, ня, с. 1) Опасывание. 2) Сплошная крытая галлерей вокругъ церкви. Лянов. у. Шух. I. 116. См. Басань. Опасати, ся. См. Опасувати, ся.

Опасистий, а, в. Жирный, толстый, тучный. Борз. у. К. ЧР. 90.

Опаска, ки, ж. Опасеніе. Без опаски спати ляги. Чуб. V. 1051.

Опаскуджувати, джую, еш, сов. в. опаскудити, джу, диш, м. = Обпаскуд-

жувати, обпаскудити. Тяжкими іріажи опаскудня свою душу. Стор. М. Пр. 26.

Опаскуджуватися, джуся, ашся, сов. в. опаскудитися, джуся, днися, сов. в. опаскуджуватися, обпаскудитися.

Опасок, сьма, м. Ремень для ношення бандури через плечо.

Опаси. См. Опадати.

Опась, ти, ж. На дерев'яхъ: снѣгъ, иней замерзшіѣ. Вх. Лем. 444. См. Омедець.

Опасувати, сую, аш, сов. в. опасати, сая, аш, м. Опоясувати, опоясати

Опасуватися, суюся, ашся, сов. в. опасатися, обсяся, ашся, м. Опоясуватися, опоясатися. 2) Только несов. в. Опасатися. МВ. (О. 1862. I. 105). ЗОЮР. I. 264. Опасувались, щоб не понаходило бурлицтва і айдамак. Стор. М. Пр. 75.

Опат, та, м. Аббать.

Опатрати, раю, аш, м.—Обпатрати.

Опатський, а, е. Аббатський. Мата голловою як опатська кобила. Кянев. у.

Опачина, нн, ж. 1) Весло на гребневому судні. Вас. 186. Половину козаків у окопи до опачин посади. Макс. 2) Тонка: и длинная связка хворосту; также связка лозы или камыша, вставленная въ кучу буряков для вентиляції. Пират. у. Треба опачини—мостити греблю. Борз. у.

Опашки, нар. На опашку. Накинув сірличчу на себе опашки. Полт.

Опаша и пр. См. Опіка и пр. К. Кр. 18. Сня. 217.

Опекти, ся. См. Опікати, ся.

Опектати, тая, аш, м. Опутати, отуманить голову. Куди ідеши опектаній? Чуб. V. 621.

Опеньгати, гаю, аш, м. Шутливо: женить, видати за мужъ. Кролев. у. Треба йому уо-осени опеньгати. Харьк. г.

Опеньгатися, гаюся, ашся, м. Шутливо: Женяться. Знайшов таку, що і опеньгався. Св. Л. 275.

Опеньок, нька, м. Гривъ, опенокъ. Бабь зібрались у ліс по опеньки. Грив. I. 181. Велике диво опеньки! Ирон. Велика важность! Неважная птица. Ном. № 5536.

Операч, ча, м. Кресло. Вх. Уг. 256.

Оперѣд, нар. Передъ. Вх. Лем. 443.

Оперезати, жу́, жеш, м. 1) Опоясать. 2) Ударить, стегнуть. Оперезав на всю масницю. Ном. № 3979. Він мене коромислом як оперезе. Г. Барв. 284. Дрочком Хведька разів із шість оперезав. Г. Арт. (О. 1861. III. 110).

Оперезатися, жуся, жешся, м. Опоясатися. А як мені збиратися! Встав, оперезався, та й зовсім зібрався. Ном. № 11165.

Оперѣчатися, чуся, чнися, м. Упиряться, противитися. Старичина кликав його у волость, а він оперѣчився, не хотів іти, так ми його взяли та й повели. Новомоск. у.

Оперитися, рѣся, рѣшся, м. Оперить-ся. В колодочки поки обилось, оперилось. Шевч. I. 237.

Оперітати, шу, щип, м. Сильно стегнуть, ударить. Щось видно ломакою оперітало. Сня. 216.

Опернатіти, тію, еш, м. 1) Оперить-ся. 2) Переносно: сдѣлатися зажиточнимъ. Іван був попереду вбогий, а тепер опернатіт: уже й волів пара й корова й овецата. Волч. у.

Опѣчок, цѣа, м.—Опѣчок. Дитина як опѣчок. Чуб. I. 247.

Опѣцькуватий, а, е.—Оклецькуватий. Опѣцькувати злочини. Левич. I. 348. Опѣцьок, цѣа, м.—Оклецьок 2.

Опіватися, ваюся, ашся, сов. в. опітатися, опіюся, ашся, м.—Обпіватися, обпіватися.

Опівлий, а, е. Перепившийся.

Опівнатися, наюся, ашся, м. Спротивлятися, упиратися. Я не опівнався, зараз і пішов. Екстерносл. у. Панічі почали прозати паннів до танців, а панни опівналися. Левич. I. 348. Ну, він опівнався, опівнався, а таки зайшов. Грив. I. 106.

Опівнітися, нѣся, нѣшся; м. Очутитися. Аж, ось, не знаю я того, як сірий вояк тут опівнився. Греб. 385. Як дам тобі на відлі, той за дверима опівнився. Полт. Земля від тобою розступитися і ти опівнився в пеклі. Стор. М. Пр. 41.

Опівка, кн, ж. Родъ шерстяной полдосатої плахти или заласки. Гол. Од. 61. Колб. I. 37. Гол. Од. 82.

Опирѣця, ці, ж. Колдунья. Іде чарівниця, опирѣця. МУЕ. III. 45.

I. Опирь, ря, м.—Упирь.

II. Опирь, нар.—Опир. Племінник опирь став, затявся. Мкр. Н. 10.

Опирѣва, кн, ж.—Упирѣва. Дивиться він, аж там єсть опирѣки і возять відьом туди, на ту гору. Грив. II. 77.

Опис, оу, м. Описаніе. О. 1862. IV. 94. КС. 1883. IV. 765.

Описати. См. Описувати.

Описка, кн, ж. У горшечняковъ: вра-

сильное вещество—болотная бобовая желѣзная руда. Вас. 182.

Описковий, а, в. Нарисованный опискою (см.) Вас. 184.

Описовий, а, в. Описательный. Желех. Описувати, сую, еш, сов. в. описати, шу, шеш, л. Описывать, описать. *Ой писав же я два дні і дві ночі, закінч описав я личеняко й чорні очі.* Чуб. V. 35.

Описуватися, оуюся, ешся, л. Описываться.

Опит, ту, м. Разспрось, опрось. Првд. у. Опита взяти. Разспрашивая, разузнать, разспросить. *Ой заплакала мати ідучи до хати, що че можна за сина й опита узяти.* Чуб. V. 1043.

Опитати. См. Опитувати.

Опитися. См. Опиватися.

Опитувати, тую, еш, сов. н. опитати, тую, еш, л. 1) Разспрашивать, разспросить. *Опитай старих людей, як треба робити.* 2) Находить, найти, разспрашивая. *Можже я де опитаю твої мішок.*

Опис, са, м. Пьяница. *Але почкай но! то такі описи, що все проповизають.* Подольск г.

Опихати, хаяю, еш, л. Очищать отъ шелухи. *Ци опиханий, паночку, мчмій?* О. 1862. X. 34.

Опихатися, хаяюся, ешся, л. Очищаться отъ шелухи.

Опийка, ки, м. = Опійка. К. ЦН. 216, 201.

Опідвнний, а, в. Полудневный. Желех.

Опідні, опідній, нар. Въ полдень. *Приметія опідні до того чоловіка.* Рудч. Ск. I. 142.

Опівзати, ваяю, еш, л. Сѣсть верхомъ на коня. *Опівзав коня.* Змiev. у.

Опівзні, нів. См. Півзні.

Опівночі, нар. Въ полночь. *Прийди, мій милий, гоц опівночі.* Чуб. V. 4.

Опівнітися, ніюся, нішся, л. Оповдять. *Зійшла зірка, зійшла зірка, місяць опівніця.* Нп. 118.

Опій, пбю, м. 1) Опой. 2) Болѣзнь у животныхъ отъ горячаго пойла. *Ця конька ослабла від спю.* Харьк.

Опійство, ва, с. Пьянство. *Не було опійства, бійки, майки.* О. 1861. VII. 4.

Опійка, ки, ж. Опекка. Левц. I. 284.

Опійканя, ня, с. 1) Опеканіе. 2) Обжиганіе, опеканіе.

Опекті, ся. См. Опікати, ся.

Опідати, каю, еш, сов. в. опекуті, чу,

теш, л. 1) = Опікати. 2) Только несов. в. Опекать.

Опідатися, каюся, ешся, сов. в. опекутіся, чуся, тешся, л. Обжигаться, обжечься, опечься. *Аж одскочила—ніби вколалася або опеклася.* Левц. I. 334.

Опідун, нд, м. Опекунъ.

Опідунка, ки, ж. Опекунья. *Мусіла слугати старших сестер як опідунко.* Левц. I. 307.

Опідлок, два, м. = Обанолок. Каме-нецк. у.

Опір, опіру, м. Сопротивленіе.

Опір, нар. Сопротивлялся. *Йде опір.* Сопротивляется, упираться. Ном. ст. 269. Опір стати. Оказати сопротивленіе. *Ви проти нас обидва опір стали.* К. ПС. 8.

I. Опірати, раяю, еш, сов. в. оперти, оперу, опереш, л. = I Обвирати, обіверти.

II. Опірати, раяю, еш, сов. в. опрати, оперу, реш, л. = II Обвирати, обіверти. *Туя зіла буде, а хто ж її (вешку) в тую пору опірати буде?* Чуб. V. 726. *Тоді тільки позажала матір, як вона її зодякала й опірала.* Борз. у.

Опіратися, раяюся, ешся, сов. в. опертися, оперуся, решся, л. 1) = I Обвиратися, обівертатися. *Ой перестань, чумацьку, на пужально й опіратися.* Чуб. V. 1033. 2) Сопротивляться, оказывать, оказати сопротивленіе. *Вже віді не оперся.* Гол. I. 178.

Опірок, нар.—статя.—Опір стати. *Стягли на сеймі опірок проти політичної системи єдиноності віри в Польщі.* К. ХП. 115.

Опірці, нар. Опырался. Опірці ходять. Ходить, опираясь на разные предметы. *Опірці по хаті ходє.* НВолын. у.

Опісля, нар. Послѣ. *Як би не перебірала ітєрва, то б опісля не жалкувала.* Ном. ст. 168.

Опічок, чка, м. Мѣсто у печви для гаганця. *На опічку малчик каганець.* Г. Арт. (О. 1861. III. 81).

Опішілий, а, в. Лѣнный, медлительный. *Опішіла служниця.* Вх. Зн. 44.

Опішити, шю, еш, л. Сдѣлаться медлительнымъ (въ ходѣбѣ) *Кимъ опішив.* Вх. Зн. 44.

Опішний, а, в. = Опішілий. *Опішний кінв.* Вх. Зн. 44.

Опійка, ки, м. Пьяница. Черк. у. К. Бай. 41. Мвр. ХРВ. 235.

Оплыва, ви, ж. Облыва. Мнж. 187.

Опліканий, а, в. 1) Оплаканный.

2) Несчастный, достойный жалости. Усти-
но, *сердечко! Оплакана* іудинька твоя.
М. В. (О. 1862. III. 42). *Весілля* одулялі
оплакани. Г. Барв. 377.

Оплакати. См. Оплакувати.

Оплакувати, *кую, еш,* сов. в. *опла-
кати, чу, чеш, и.* Оплакивать, оплакать.
*Як ти будеш у степу помирати, ой хто ж
тобі злову оплаче?* Чуб. V. 876.

Оплатити, *ся.* См. Оплачувати, *ся.*

Оплатки, *ток, ж.* мн. Подати, пошли-
ны, налоги. *Великі платки—ніяк на гро-
ші не зіб'єшся.* Конотоп. у.

Оплать, *ті, ж.* 1) Расходы. *В хазяй-
сткій плать велика: на робітника, на вози.*
Рк. Левци. 2) Подать, налоги. *Плать ве-
лика.* Подол. г.

Оплатити, *ся.* См. Оплачувати, *ся.*

Оплачувати, *чую, еш,* сов. в. *оплати-
ти, чу, тиш, и.* Платить, заплачивать, вы-
платить. *Овечку продає, щоб подушине пла-
тити.* О. 1861. VI. 75.

Оплачуватися, *чужся, ешся,* сов. в.
оплатитися, чўся, тишся, и. Платать,
заплатить, выплатить слѣдующее, откупить-
ся. Мкр. Н. 3. *Не журитися, вороженки,
на вас беззахов'я, я зароблю й отахнуся за
свое здорон'я.* Чуб. V. 835. *Буде вшитися,
прогмелитися, шинкаровичи оплатитися.*
Чуб. V. 1062. *Оплатитися за свою діву.*
Дать парням угощение за право сторон-
нему парню ходить къ избранной имъ дѣ-
вухѣ на вечерницѣ. в пр. Мвл. 60.

Оплітати, *таю, еш, и.* 1) Опутать.

2) Сожрать. *Оплітати воєк тояку кобилу.*
Оплітати б тебе собаки.

Оплітати, *нў, вѣш, и.* = *Оплінути.*
Ожма б я, оплінула і не знала б муки.
Мкр. Н. 11.

Опліснўти, *нў, вѣш, и.* Омьт. *Опліс-
нула гарненько руки і почала їй пома-
цати (поратись).* Г. Барв. 156.

Оплістї, *ся.* См. Оплітати, *ся.*

Опліта, *ти, ж.* Плетень, плетеная
вещ. В. Зя.

Оплітани, *чїя, ж.* мн. Косоплетки,
левочки въ косѣ. Вх. З. 44.

Оплінути, *нў, вѣш, и.* Пополнѣть,
поправиться. *Ном. № 4924. Наодую їз
(дітей), напою... тижнів через кілька,—
ау! оплінули мої діти любі.* Харьк. г.
См. Оплінути.

Оплї, *ну, м.* 1) Въ повозкѣ: дере-
вянная подушка, лежащая на осн; на ней
лежать кузовъ. Чуб. VII. 402. 2) Пере-

кладныя, положенныя на копылы въ са-
няхъ для связки полозьевъ. Брадл.

Оплїня, *ня, м.* = *Оплїн.* Г. Барв.
522, 523.

Оплїння, *ня, с.* Срб. отъ *Оплїн.* *А в
гринджолах чотири копыля і два оплїння.*

Оплїт, *оплїту,* *м.* Изгородь, плетень,
огорожа. *І оплїтом його (виноградня)
огорожив. Аби маржиса не встигла сіна
із стола, огороджують его оплїтом з вори-
ня.* Шух. I. 170, 171. Шух. I. 76, 189.
Пішла в оплїт сіна (взяти). Гол. I. 199.

Оплїтати, *таю, еш,* сов. в. *оплїстї,
тў, тѣш, и.* 1) = *Обплїтати,* облести. *Ви-
ноград оплїв навкруш камїнь.* Левци. Пов.
361. 2) Улетать, ульстеть, ѣсть съ аппе-
титомъ. *Сидїть хазяїн в концї стола, ва-
ренички оплїтає.* Нп.

Оплїтатися, *таюся, ешся,* сов. в. *оплїс-
тїся, оплїтуся, тѣшся, и.* = *Обплїта-
тися, облестися.*

Оплїтати, *кї, ж.* Растеніе *Convolvulus
arvensis.* Вх. Лем. 444.

Оплїч, *наю.* = *Поллїч.* *А тепера їде
оплїч з тобою, не скаже ні здоров, ні по-
магай.* Лебед. у.

Оплїчча, *чїя, с.* Женская сорочка
(у Лемков). Гол. Од. 77.

Оплїтати. См. Оплутувати.

Оплїтувати, *тую, еш,* сов. в. *оплї-
тати, таю, еш, и.* = *Обплутувати, обплу-
тати.*

Оповесні, *нар.* Весеннею порою, вес-
ною. *Матусі дождилося, як оповесні лас-
тївки.* Г. Барв. 62.

Оповідати, *ваю, еш,* сов. в. *оповїти,
вїю, еш, и.* Обвивать, обвить, спеленать,
окружать, окружить. *Оповита дитина.*
Шух. I. 273. *І тьмою німою оповіє тобі
душу.* Шевч.

Оповіданка, *кї, ж.* Разказъ. Вх.
Лем. 444.

Оповідання, *ня, с.* Разказъ, повѣство-
ваніе. Левци. I. 213. *З тою серія вїшїши
ті оповідання.* К. Досв. 53.

Оповідати, *даю, еш, и.* Разказывать,
повѣствовать. *До серія твоя будуть ка-
зати і жалї правдивї оповідати.* Чуб V.
376. *Апостоли оповїдали йому, що тво-
рили.* Ев. Л. IX. 10.

Оповідач, *ча, м.* Разказчикъ, повѣ-
ствователь. Левци. Пов. 146.

Оповідка, *кї, ж.* Разказъ. О. 1861.
XI. Свид. 50.

Оповідувати, *дую, еш, и.* = *Оповіді-*

ти. Наодимись деякі того часу, оповідаючи йому про галілейців. Єв. Л. XIII. 1.

Оповідь, ді, ж. 1) = **Оповідь**. *Довго слухав Остап оповідь братову.* Грин. I. 288. 2) Сообщеніє, объявленіє Шух. I. 41. 3) Отглашеніє перьвовне о бракѣ. МУЕ. III. 50.

Оповідіти, ся. См. **Оповідати**, ся.

Оповідати, ки, ж. Объявленіє, извѣщеніє; сообщеніє, извѣстіє. Ум. **Оповідати**. *Чом же ти, мій сину, оповісточки ніякої не дав?* О. 1862. VIII. 17.

Оповідати, ка, м. Вѣстникъ, возвѣститель.

Оповідочка, чен, ж. Ум. отъ **оповістка**.

Оповідь, ств, ж. Увѣдомленіє, извѣщеніє. *Жадної оповісти нема.* Черн. у.

Оповідати, щію, еш, сов. в. **оповістити**, щі, стіш, м. Объявлять, объявить, извѣщать, извѣстити, рассказывать, рассказать Грин. III. 274. *Оповідав ціну за роботу.* Левц. I. 106. *Ісус Христос своє слово оповістив усім людям.*

Оповідатися, щіюся, стішся, м. 1) Объявлять, объявить о себѣ, являться, являтися. *Я піду оповіщуся у волосць.* 2) Заявлять, заявлять. *Пішов до попа оповіщатися, що думка сина женити.* Черн. г. *Оповіщуся старостою, старшиною та й до мирового.* НВолын. у.

Опоганяти, ся. См. **Опоганювати**, ся.

Опоганювати, нюю, еш, сов. в. **опоганити**, ню, ниш, м. Осквернять, осквернить, огажувать, огадять. *Нема нічого осторонь чоловіка, що, звійшовши в його, могло б опоганити його.* Єв. Мр. VIII. 15. *Дитина опоганила сорочку.*

Опоганюватися, нююся, ниюся, ешся, сов. в. **опоганятися**, нюся, нишся, м. Огажуватися, огадяться, оскверняться, оскверниться. *Чи не між вами ж я, погані, так опоганюсь, що й не знати, чи був я чистим коли небудь?* Шевч.

Опобдаль, нар. Вдали.

Опоживіти. См. **Опоживляти**.

Опоживляти, ляю, еш, сов. в. **опоживіти**, вліб, віш, м. Придавать, прядать нове силъ; оживлять, оживить. О. 1861. I. Слов. 10.

Опобл, нар. = **Обваполи**. НВолын. у.

Опоблстий, в, е. 1) Плотный, толстий, швровій. *Опоблстий стій наклан.* Воляч. у. 2) Вѣстивий. *Опоблста яка тополя.* Кролев. у. *Опоблста груша.* Мнж. 188.

Опоблжіння, жуся, нишся, м. = **Остелитися**. *Опоблжилась корова.* Хотян. у. **Опблж**, лку, м. У кожевників: кожа съ брюха животнаго. Вас. 168.

Опоблжні, ка, м. 1) Разливная ложка. *Видно між ложками опоблжні.* Ном. № 7389. 2) Головастикъ. Ном. стр. 293, № 105. У нашому стаюку нема риби, а жабиє та опоблжніки — чортота тись. Лебед. у. Ум. **Опоблжичок**.

Опоблжати, ню, ниш, м. Обрубить ледъ вокругъ чего-либо стоящаго въ водѣ и вмерзаго въ ледъ. Воляч. у.

Опоблжичок, чеа, м. 1) Ум. отъ **опоблжніе**. 2) Роль дѣтскої игри. Ив. 64.

Опоблжти. См. **Опоблювати**.

Опоблювати, нар. Въ полуденную пору. *Бівав я, ганявся зранку. Було вже опоблювати, як я зустрів одного з них.* Новомос. у.

Опоблювати, люю, еш, сов. в. **опоблжти**, лжі, лепш, м. = **Обколквати**, **обполотити**. *Марусина руточка з лободою: чому ж ти її не опоблжи.* Грин. III. 527.

Опбна, ни, ж. Пологъ, заявѣсь. *Пани заслонили опбнами та кимсами ніч.* Левц. I. 188.

Опбнець, нци, м. Раст. въювокъ, *sopholulus*. Вж. Уг. 256

Опоробітися, шуся, сишся, м. Освнѣть: родять.

Опоробити, рб, рпш, м. 1) Распороть. *Лшов коло тину, зачепився об тин і опороб свитину.* 2) Ударить сильно. *Чоловік як опороб його кийком.* Грин. I. 42.

Опоряджати, джію, еш, **опоряджувати**, джію, еш, сов. в. **опорядіти**, джі, джі, м. Приводити, привести въ порядокъ, устривать, устроить. *Зараз загодилась опоряджати стола, засталися... становить чарочки.* МВ. (КС. 1902. X. 143). *Сухобрус опоряджував нове хазйство.* Левц. Пов. 50. *Опорядила еге на господарстві.* МВ. I.

Опочіпати, ваю, еш, сов. в. **опочіпати**, чію, еш, м. Отдыхать, отдохнуть, почивать, псчать.

Опочіпати, ки, ж., **опочіпок**, вку, м. Отдыхъ. АД. I. 123. *Над річкою Самарською опочіпку собі мають.* АД. I. 127.

Опочіпок, неку, м. Отдѣль. *Проти Кефи іорода приставали, там собі великий та довгий опочінок мали.* АД. I. 209.

Опочіпати. См. **Опочивати**.

Оправа, ви, ж. 1) Оправа, обдѣлка. *Окунь перекинувся зрантовим персьем у*

золоті оправи. Рудч. Ск. II. 113. 2) Переплеть.

Оправдати, даю, еш, м. Оправдывать, отставать кого. *Я буду оправдати тебе перед людьми.* Волч. у.

Оправдіти, ся. См. Оправдовувати, ся.

Оправдовувати, вую, еш, сов. в. оправдати, джу, діш, м. Оправдывать, оправдать. *Себе оправдосе, що все гарно робить.* Зміев. у. *Нікто іменно не доказав на його, так і оправділи.* *Тепер аби трохи, то хоч якого думиоуба оправдять.* Черв. г. *Нехай тебе й Бо так простить і батько наш, یتیمان український оправдять.* КіЦН. 221.

Оправдовуватися, вуюся, ешся и оправдуватися, дуюся, ешся, сов. в. оправдітися, джуся, дішся, м. Оправдываться, оправдаться. *Хто ся оправдує (а зовсім винний), того як юру вздує.* Ном. № 7429. *Циан оправдися.* Мвж. 115. *Оправдилась премудрість од дітей своїх усіх.* Ев. Л. VII. 35.

Оправити, ся. См. Оправляти ся.

Оправляти, ляю, еш, сов. в. опривити, влю, вш, м. 1) Оправлять, опривить, обдьяловать, обдьялат. Канев. у. *Я її опривив під скло... і висить у мене в світлиці.* Г. Барв. 0. 2) Приводить, привести в порядок, починять, починить. *Збери всі човни, що осталися, і гарно зараз їх оправ.* Котл.

Оправлятися, ляюся, ешся, сов. в. опривитися, влюся, вшся, м. Приводиться, приводиться в порядок.

Оправний, а, е. 1) Обдьяланный, оправленный. 2) Переплетенный.

Оправний, а, е. Вь думі: вм. оправний 1. *Опрани кульбаки.* АД. I. 114.

Опрандювати, тую, еш, м. 1) Покрыться сифилитической сыпью. 2) Сильно опротивіть. *Аж опранюватіє з тобою балакавши.* Кролев. у.

Опрядювати, дую, еш, м. Обрабатывать. Вх. Зн. 44.

Опреділяти, ляю, еш, сов. в. опреділяти, лю, лиш, м. Предназначать, предназначать для кого. *На що ж ти діточки покидала (умерла), кому ти їх опреділяла: чи ти батенькові опреділяла, чи ти братикам, чи сестриці?* Мил. 221.

Опрікривий, а, е. Противный, опостылый.

Опрікритися, рюся, ршся, м. Опротивіть. *То воно йому так юрліка опр-*

крилась. Харьк. *Тут і свола брезня опр-крилась, а то ще й він.* Ном. № 6873.

Опріни, рин, ж. мн. Крыжовникъ. Вх. Лем. 444.

Оприск, ку, м. 3 оприском баланати. Вспыльчиво, запальчиво говорить. Ном. № 12893.

Оприсклявий, а, е. Вспыльчивый, огрызавшийся. *Дитина... оприсклява.* Сми. 234.

Оприскливо, нар. Вспыльчиво.

Опрішкеуватий, а, е. Злой, сварливый. Рк. Левид.

Опрішко, шка, м. Разбойникъ, бандитъ. *Да чи підем, пане брате, на весні в опрیشки.* Лукаш. 135.

Опріч, опріче, нар. 1) Кромѣ. *Опріч сорочки Біи-ла нічою.* Ном. № 1527. *Сусід близьких нема опріче вас.* Г. Барв. 197. 2) Отдѣльно, особо. *Опріч людей собі ходила.* Греб. 319.

Опрічний, а, е. Особенный, отдѣльный. *Цей чоловік якийсь опрічний од людей.* Рк. Левид. *Умом і хвабрістю своєю в опрічне полая число.* Котл. Ев. V. 23. *Опрічна хата.* Рк. Левид.

Опроджати, джюю, еш, сов. в. оприв(во)дити, джу, діш, м. Проводить, провести. *Мою ірину та душечку в рай оприводжати.* Гол. I. 221. *Паможі Боже вам сі святя мирно оприводити.* Гол. IV. 556. *Пошли, Боже, вік і здоров'я, щоб цей празник оприводить, новою... дождати.* О. 1862. IV. 89.

Опробстаті, тую, еш, м. Освободить, избавить. *Опробста мене батько від панської ласки.*

Опробстатися, туюся, ешся, м. 1) Освободиться. 2) Прийти в себя.

Опроче, нар. 1)==Опріче 1. *Опроче тил нісені... співають і такис.* О. 1861. XI. 9. 2)==Опріче 2. *Ні, вони не всі акуні,—ті опроче стають.* Новомиосковск. у.

Опрощувати, кую, еш, м.==Простувати. *Хто опрощує, той дома не ночує.* Ном. № 11406.

Опрощення, ня, с. Прощаніє. Опрощення брати, приймати з ним. Прощатися. *Як ми ув озотне військо од отця, од матері, од роду од'їзжали, ми з отцем, з матіррю і з родом опрощення брали.* Макс. (1849). 19. *То він з своєю матіррю опрощення приймає, у чужу сторону од'їзжав.* Чуб. V. 849.

Опруг, га, м. 1) Кругъ. Шух. I. 278. 2)==Упруг. 3 ранку до снідання опруг,

до обѣд' друиій, до полудня третій, до вечера—четвертій. Константиногр. у.

Опрѣга, гн, ж. Смерть; *Нехай на її опрѣга приїде*

Опрѣгтѣся, жўся, жѣшося, м. Умереть, околѣть. *В сей день його отець опрѣгся, як чихидици обжирася*. Котл. Ен. П. 9.

Опрѣдѣти, дѣю, вш, сов. в. **опрѣсти**, дў, дѣш, м.=Обпрѣдати, обпрѣсти. *Хто мене буде опрѣдати?* Мил. 221.

Опрѣтати, таю, вш, м. Очищать, прибрать. *Вона її (пѣч), повідводила, помастила, опрѣтала*. Чуб. П. 67.

Опѣка, кн, ж.=Апѣка. Рудч. Ск. П. 147. О. 1862. I. 52

Опѣкарь, ря, м.=Апѣкарь. Ном. № 7541.

Опѣгтисѣя, гаюся, вшся, м. Одѣтисѣя тепло, напялять на себя много.

Опуд, да, м.=Опудало. Шух. I. 112. *Проти птагів кладуть по городах' опуди... На опуди ставлять хрест із патиків, надивають на него федегу—подертий сердак або сорочку і кривають старою кресанею*. Шух. I. 166.

Опудало, ла, с. Чучело. *Годився б у конопі на опудало*. О. 1862. П. 27. *Отсе опудало пошме*. Котл. Ен. VI. 45. *Увійшло якесь опудало*. К. ЧР. 389.

Опудѣтисѣя, джуся, дѣшся, м. Испугатисѣя. *Кони так опудѣлись*. Мелитоп. у. Слов. Д. Евари.

Опук, ку, м. 1) Выпуклость. Харьк. 2) **Опўж**. Особый видъ крымской бѣдой соли. Ниж. 188.

Опўка, кн, ж. 1) Мячъ. КС. VI. 457. *Нїнуйтисѣя, упѣсти опўкою*. Стремительно бросисѣя, упасть. Г. Барв. 296. *Ониѣла кинувася до мене опўкою*. Г. Барв. 211. *Опўкою з гори—аж вѣтром зашуміло—орел ушкварив на яня*. Греб. 381. *Впала опўкою*. Мир. ХРВ. 18. 2) Выпуклая, выдающася часть, выпр. у. бочкв. Ниж. 188. 3) Взносъ въ цехъ съ сына цехового, испупившаго вт. бракъ. Остер. у.

Опўкнй, а, е.=Опуклнй.

Опўкуватнй, а, е.=Опуклнй. *Бочка опўкувата*. Волч. у.

Опўклнй, а, е. Выпуклнй, шарообразнй.

Опўпок, пка, м. Завязь (плода). Суджан. у.

Опўскѣння, нѣ, с. 1) Опўскѣнїе. 2) Въ орнаментѣ раскрашенной миски—узнія параллельныя полоски, иногда концентрическія покрывающія всю миску. Вас. 184.

Опўскѣти, каю, вш, сов. в. **опўстѣти**, опўщў, стѣш, м. 1) Опўскать, опўстать. *Як зачали Бондарівну у гроб опўскати, ой то казав пан Каневскій ще жалїнім прати*. Чуб. V. 428. 2) Оставлять, оставять, повидать, покинуть. *Щоби вас Бо: не опўскав*. Чуб. I. 89.

Опўскѣтисѣя, каюся, вшся, сов. в. **опўстѣтисѣя**, опўщўся, стѣшся, м. 1) Опўскатисѣя, опўстѣтисѣя. 2) — Дѣла. Бросать, бросить работу, перестать работать. Г. Барв. 321. *Дѣла зовсім опўстився, ні про що не дбає*. Г. Барв. 387.

Опўст, тў, м. Шлюзы. Драг. 5. *Стїли коло стазу напувати худобу; дивлятьсѣя, на опўсти ходитъ якийсь пан*. Драг. 47.

Опўстѣти, тїю, вш, м. Опўстѣти. *В тому селї холера була така страшина, що після неї село зовсім опўстїю*. Васильк. у.

Опўх, ху, м. Опўхоль. Драг. 29. Г. Барв. 222. *Опўх пїшов за долону, мало не до лікнїка*. Г. Барв. 530. *Нехай вона вїйме жало, рану залїже, опўх потушитъ*. Чуб. I. 122.

Опўхѣти, хѣю, вш, сов. в. **опўх(ну)ти**, хну, веш, м. Опўхать, опўхнуть. *Поки багатий стусне, то вбоиій опўхне*. Ном.

Опўхлнй, а, е. Опўхлїй. *Опўгли дїтина голодная мре*. Шевч. *Роскрила опўсли очї*. Мир. Пов. П. 112.

Опўх(ну)ти. См. Опўхати.

Опўдькн, кїв, м. мн. Раст. *Torilis*. Antyryseus Gaert. ЗЮЗО. I. 139.

Опўчка, кн, ж. Ум. отъ Опўка.

Опўша, шї, ж. Раст. репейникъ, лопухъ. Вх. Лем. 44.

Опўшка, кн, ж. Мѣховая обшивка. *А у яля вершїок низкїй, широкї опўшки*. Лукаш. 20.

Оп'янїте, сѣ, См. Оп'яняти, сѣ.

Оп'янтї, нїю, вш, м. Оп'янїть. Драг. 288.

Оп'янчѣтисѣя, чўся, чїшся, м.=Оп'янтисѣя. *Вїн випив тодї чїмало—таки зовсім оп'янчївся, що ї лязком тарзїд не поведе*. Новомоск. у.

Оп'янѣти, нѣю, вш, сов. в. **оп'янїти**, нїю, нїш, м. Оп'явять, оп'явнїть. *Його ї пошме пїво оп'янїло*. ЗЮЮР. I. 205.

Оп'янѣтисѣя, нѣюся, вшся, сов. в. **оп'янїтисѣя**, нїюся, нїшся, м. Напиватисѣя, напїтисѣя пїяннїмъ. *Оце оп'янїсь ужє*. О. 1862. VI. 34.

Оп'ятерчѣтисѣя, чўся, чїшся, м. Уперетисѣя въ землю.

Оп'ять, нар. = **Знов**. *Оп'ять забули готувати*. Котл. Ев. III. 8.

Орбз, нар. = **Врав**.

Орбнда, дн, ж. 1) Кочма, питейный домъ, кабакъ. *Ходити до орбнди гюрлочку пити*. Чуб. V. 752. 2) Аренда.

Орндаркв, кв, ж. Содержательница кабака. *Ой дай, орндарко, да гюрлочку кварту*. Чуб. V. 420.

Орндарство, ва, с. = **Орендарство**.

Орндарський, а, е = **Орендарський**. *Орндарський діти*. Грен. III. 692.

Орндарь, ря, м. 1) = **Орендарь**. 2) Кабатчикъ.

Орндарювати, рюю, еш, и. Быть орендаремъ.

Орнка, кв, ж. 1) Паханіе. *А що вже я полі на орнці, так дідові спарми нолами за наймитом і не поспішитись*. Г. Барв. 194. 2) Время паханія. Подольск. г.

Орнци, ці, ж. Вспаханное поле. *Полд тоті орнци студені криниці*. Гол. IV. 489.

Орнци, ня, с. = **Оранка** 1. *Не можуть без плуга і орання хліба їсти*. Чуб. I. 93.

Орпц, па, м. Арапъ, негръ. К. Дз. 170.

Орпенія, пята, м. Арапченокъ, негртеночк. К. Дз. 170.

Орпник, ка, м = **Гарачник**. Козелец. у.

Орпський, а, е. Негритянскій. К. Дз. 171.

Орпци, рю, рещ, и. Пахать. *Чи не оре милий плугом?* Чуб. V. 1. *Тяжко сіяти, коли нішо орати*. Ном. *Не сіявши, не оравши, не буде жито родити*. Мет. 86.

Орптися, рюся, рещся, и. Пахаться. *Орпця ж ти, моя ниво, долом на гору*. Шевч.

Орбія, ці, ж. Праздничное привѣтствие, поздравленіе, составленное заранее и произносимое ходящими по домамъ на праздникъ Пасхи поздравителями. О. 1861. XI. Свид 70.

Орбч, ча, м. 1) Пахарь. *Взали би-сьмо баиача, то не буде орача*. Чуб. V. 977. 2) Птица. Луговой жаворонокъ. Alanda argvensis. Вх. Пч. II. 8.

Орбчка, кв, ж. = **Оранка**. Вх. Лем. 444.

Орбчн, нѣ, м. Органъ. Чуб. I. 179; II. 43.

Органійстий того. м. Органистъ, играющій на органѣ. *Я не органистий—не пербирани*. Ном. X. 12161.

Оргінія, шп, ж. Георгина (дѣвточк.). Левц. I. 285. Ум. **Оргинья**.

Оргія, гі, ж. **Оргія**. *Мерзений Рим з Нероном в паскудних оргіях ковав*. Шевч. II. 170.

Оргінець, внд, м. Встрѣчено въ гѣснѣ: *Ой зграйте, музики-органці, нехай піду з Марусею в тамі*. Грин. III. 235. Вѣроятно мѣсто варганці, т. е. играющіе на варгані. (См.).

Ордá, дá, ж. 1) Орда. *Піди, сину, їть од мене, нехай тебе орда візьме*. Чуб. V. 890. 2) Перел.: толпа. *Помішників у йогошла орда*. О. 1862. V. 72. **Ордою**—толпой. *За молодю козику ордою*. Шевч.

Ордань, ні, ж. 1) Рѣка Іордавъ. *Ой на річці, на Ордані плыве обрлз, виринас*. Чуб. III. 461. 2) Мѣсто освященія воды на Крещеніе, а также в самое освященіе. 3) Изображеніе креста, дѣлаемое на празднѣвъ Богоявленія Господня. *Дякъ пише крейдю на дверях велику ордань... з Одамового цолоною внизу*. Левц. I. 402.

Орданський, а, е. 1) Іорданскій. *Орданська ріка*. Чуб. I. 129. 2) Богоявленскій. *Прискають хворому в вічі святою орданською водою*. Грин. II 40.

Орданка, кв, ж. Казанская овчина, рыжеватая, съ грубой шерстью. Вас. 154.

Орданський, а, е. Относящійся къ ордѣ. *Шляхом битим орданским ой там плував козак Голона*. АД I. 168.

Ордá, ордá, м. 1) Орель. *Ой з-за ори, із-за кручі ори вилітають*. Мет. 106.

Орла не можна бити; а як його стріляти, то треба спитати тричі: чи наживи на сайті. Чуб. I. 64. *Летять сини України віри і соколи*. Млак. 80.

Употребляется какъ ласкательное слово въ приложеніи къ мужчннѣ, преимущественно козаку. *Ой куди ж ти оджзаси, силхрилий орле?* Мет. 38. 2) Названіе вола съ большими, вертикально поднимяющимися рогами, концы которыхъ загнуты вазадъ. КС. 1898. VII. 45. Ум. **Орлин**, орличон, орлоново.

Орлі, орлѣ, ж. = **Релі**. Козелец. у.

Орбнда дн, ж. Аренда. *Держиш у його на орбнді кормчу*. ЗОЮР. I. 241.

Орндарѣнок, кв, м. Сынъ арендатора.

Орндарів, рева, ва. Принадлежащій арендатору. *Орндарівни кози*. Левц. Нов. 112.

Орндарівна, нд, ж. Дочь арендатора.

Орндарка, кв, ж. Арендаторша.

Орндарство, ва, с. 1) Арендаторство. 2) соб. Арендаторы.

Орендарський, а. в. Арендаторський.
 Орендарь, ра́, м. Арендаторъ.
 Орендувати, дѣю, вш, ш. Арендовать.
 Орешт, чу, м.=Арешт 1.
 Орештувати, хѣю, вш, ш.=Арештувати.

Оридець, дда, м. Ум. отъ ород.
 Оридка, ки, ж.=Горлізка. Грин. III. 385.

Ори́х, ха, м. 1) Орѣхъ. *Був орих, а тепер свислум.* Ном. № 1866. *Соловійко на орісі, лозулька на калині.* Грин. III. 178. 2) мк.—болотині, водани, чортові. Раст. *Tigra patans* L. ЗЮЗО. I. 139. Ум. Оришон, оришено. Чуб. V. 11.

Ори́харка, ки, ж.=Орихарь. Вх. Уг. 256.

Ори́харь, ря, м.=Лускогоріх. Вх. Лем. 444.

Ори́хівка, ки, ж.=Лускогоріх. Вх. Лем. 444.

Ори́ховий, а, в. Орѣховий. *А скрипочка орихова, а смычок із рути.* Чуб. V. 969.

Ори́холуп, па, м.=Лускогоріх. Вх. Пч. II. 9.

Ори́шанка, ки, ж.=Лускогоріх. Вх. Уг. 256.

Ори́шарка, ки, ж.=Оришанка. Вх. Уг. 256.

Ори́шарь, ра́, м.=Оришанка. Вх. Уг. 256.

Ори́шення, ня, с. соб. Орѣховия деревья. *Зелене оришення по двору.* Грин. III. 534.

Ори́шець, шця, м.=Оришок 3. Вх. Уг. 256.

Ори́шка, ки, ж. Орѣховое дерево. *Ой колика Марусечка по леваї, ти свила оришину у три ряди.* Мвл. 145. *Зеленя й оришина од сонечка ізвляла.* Чуб. V. 230.

Ори́шок, шва, м. 1) Ум. отъ орих. *Народу зійшлося, мішан, що ніде було й оришку власни.* МВ. I. 27. 2) Клеверъ. Харьк. 3) Птица—Мишорілик. Вх. Уг. 252. См. Мишачок. 4) Печенье: кусочки тѣста, вжаренные въ маслѣ или салѣ. 5) Родъ дѣтской игры. Ив. 44.

Ори́я, рія, ж. Родъ рыболовной сіти, забрасываемой съ лодки и вытягиваемой въ нее же. Брауъ. 12.

Ори́ян, ва, м. Арканъ. *Гей будеш ти, хвою буланемкий, на оркани хочоти.* Нв.

Оршас, су, м. Подба. Вх. Лем. 444.

Орлѣн, ва́, м.=Орел. *За ним шунули козаки-орляни.* К. МБ. II. 139.

Орлѣн, ва́ти, с. Орлевокъ. *Летить орелі орляна.* Мнж. 37. *Надлетіли орляята, круту гору окрили.* Чуб. V. 969.

Орлѣн, в, е.=Орловий. *Орле око.* Шевч.

Орлѣк, ва, м. 1) Ум. отъ орел 2) мн. Раст. *Aquilegia vulgaris* L. ЗЮЗО. I. 112. См. Оисамит.

Орлѣний, а, в.=Орловий.
 Орлѣця, ці, ж.=Горлиця. *Ой я вас, орлѣці, за ті вісти скажу соколові живцем вас поїсти.* Чуб. V. 35.

Орлѣця, ці, ж. Самка орляная, орляца.

Орлѣчок, чва, м. Ум. отъ орел.
 Орлѣвий, а, в. Орляний. *Орлево чути здалеку клекиання.* К. МБ. II. 134. *Ой коли б мені та орляк крила.* Чуб. V. 74.

Орлѣвко, ва, м. Ум. отъ орел.

Орлѣк, ва́, м. Молодой орель. *На широки крила піддолюють орляки орла старою.* К. ЦН. 205.

Орлѣ, ва́ти, с. Орлевокъ. *Молоде орля та вище старою літає.* Ном. № 7322. Ум. Орлятно.

Орлѣк, ва́, м. Растение. *Pteris equilina* L. ЗЮЗО. I. 133.

Орлѣзка, ки, м. Большой орель. *Тихо знявся орляка з скелі, сизі крила розпустив.* Щог. Сл. 123.

Орлѣчий, а, в. Орляний. *Клек орлячий з під хмари чути.* Ном. № 999.

Орляу́та, тя ж.=Арляушка. *Олимни по пісторі, а орляути коту.—треба її змолотити та доброму злопу.* Грин. III. 635.

Орляй, а, в. Пахатийи.

Орляна́, ва́, ж.=Горобина. ЗЮЗО. I. 137.

Орлѣ, ду, м.=Горлѣ. Ум. Оридець. орлѣдочок. Грин. III. 104. *Ой ходжу же бо я, да блуджу же бо я коло орлѣчка, коло зеленою.* Грин. III. 104.

Орлѣія, пія, ж. Арава, куча. *А у нього же дітей ціла орлята.* Херс. у. Слов. Д. Зварн.

Орлѣх, ху, м.—Горох. Драг. 363. ХС. III. 66. *Напряла орлоу.* Грин. II. 163.

Орлѣховий, а, в = Гороховий. Грин. III. 102.

Орлѣк, ва, м. 1) Стрѣла. *Тільки орляк проходил, а білий ситт не вилзи.* АД. I. 87. 2) Дорога вымощенная, шоссе. Вх. 3н. 44.

Орлѣграфія, вія, ж. Орфографія, приписаніе. О. 1862. I. 77.

Орлѣда, дя, ж. Работа, хлопота. *Пеня*

ляли на постіль прикичувати, бо з великої орудки та їй трудні були. Федьк.

Орудник, ка, м. Руководитель. *І те велике, що він починає, орудників грядущих доживає.* К. ЦН. 200.

Орудуння, ня, с. Завідуння, руководство, управління.

Орудувати, дую, еш, ь. Разпоряджати, завідувати, управляти, заправляти, владіти чьмь. *Невістка мамі орудувала.* Г. Барн. 3. *Пильку, старосто, і дома добре орудуй.* Кол. IV. 439. *Мені, каже, хазія велить теж орудувати чертами, щоб скоріш молоти.* Грнв. I. 39. *Хто чим орудє, той на тім і сидить.* Нам. № 19423. *Другий тиждень ногою не орудую.* Харьк. *Хуберлявий, — не цілох би йому й орудувати.* Г. Барн. 81.

Орудуній, а, в. Командуючий. *Оце це мени орудуній! Усе тільки муорє та коверзе.* Харьк. г.

Оружжя, жя, с. Оружіє. (Салдата) у мундир уберуть, оружжє дадуть. Рудн. I. 23. *До оружжя: до хліба та до ножка.* Нам. № 12278. Ум. Оруженьо. Мет. 239.

Оружїна, ня, ж. Ружьє. Мет. 42. *Ой шли чумики з України, стали на по-пакі край долини, викресали око з ору-жїни.* Чуб. V. 915. *Для сильної армії своєї уринуш, мукетів, оружин наклали нові камазі.* Котл. Ен. IV. 56.

Оружиться, жуся, жишся, ь. Вооружиться. *Коли сильний, оружившись, стереже свого дому, то в спокою добро йде.* Ев. Л. XI. 21.

Оружний, а, в. Вооруженный. *Обдиначи од нас ворогів наших, не з кого, як із нас же, вони оружний люд набірали.* Б. (О. 1861. II. 227).

Оружно, нар. Съ оружіємъ. К. ЦН. 277.

Орця стати. Противиться, оказувать сопротивление. Желех.

Орчик, ка, м. = Варок. Kolb. I. 67. *Величається як пороса на орчику — важвчаєть, чванится.* Ном. № 3495.

Орчиківий, а, в. Пристяжвой.

Орчий, а, в. О паугѣ: хорошо пауший. *У мене пау орчий.* Волч. у.

Орябка, ки, ж, орябок, бка, м. Птица Рябчикъ, Tetrao bonatia. Ум. **Орябочок.** Гол. IV. 524.

Оса, сѣ, ж. Оса, Vespa. *Уйдше як оса.* Посл.

Осаул, ла, м. Есаулъ. *Беруть коня осали, товариство зброю.* Чуб. V. 811.

Осаула, ли, м. 1) = Осаул. 2) Поміщчий палеєльвий, поміщчий приказчикъ. Левц. I. 31. *Зелів пан двом осаулам витягти жиди з хати.* Грив. II. 232.

Осад, ду, м. 1) Усадьба, дворъ. *Десь ся влла свва зауєлєчки та й всі осадї побітала, но у єнім не була, де ся церков будувала.* Гол. II. 51. 2) = **Осада 4.** Лохв. у.

Осада, дя, ж. 1) Поселеніє, поселокъ. 2) **Этажъ, ярусъ.** *Він тямить силу у мурицичестой, бо то ставая таку височин, викурочувая панські будинки на дві осадї, на три осадї і на чотирі осадї.* Васильє. ф. 89 **Ложа (у ружья).** Балт. у. 4) **мн.** *Всі части носа вмість, кромѣ कुзова, колєсть ст. лощняки и оглобель.* Лебед. у. (Залюб.). 5. **Постаніть в мельницѣ.** *Млин на 12 осад.* Чуб. II. 149.

Осаджувати, джую, еш, сов. в. осадити, дити, дыш, ь. 1) Сажати, посадити въ заключеніє. *Зстали Швачку та й самотю, та до Львова віддали... Ой вже Швачки нема, вже іо осадити в самім риночку в мєстї.* Гол. I. 18. 2) Заселяти, заселити. *Вони узривничя людом осадили.* К. Дсьє. 20. *Мєє Підіре назад поверну, назад поверну, лучче осажу... Ой сажав же він та три слоботи: обчу слободу — старими людьми... Вп. 3)* **Осаживать, осадить, устанавливать, останавливать.** *Як приїде злодій, так лажіз догля, а цитєчки осажує.* Ном. № 11060.

Осадитися, джѣсь, дышся, ь. Поселятися. *Батько мій був з семих найпервіших січовиків, що осадились на Чортинку.* Стор. МПр. 26.

Осадуватий, а, в. Приземистый, коренастий. *Молодий це чоловік, осаджува-тий, широкоплечий, ширококостий.* Мир. Пов. I. 140.

Осадник, ка, м. Первый поселенець въ даномъ населенномъ пунктѣ, основатель поселенія.

Осаднїти, нїю, нїш, ь. — коня. *На-тереть лошади сѣдомъ или хомутомъ рану.* Желех. *Осаднений кїнь.* Вх. Зн. 44.

Осадний, чого, м. = **Осадник.**

Осадувати, пую, еш, ь. = **Обсадувати.** *Тютюн треба осадувати.* Чернвг. г.

Освантати, нїю, нїш, ь. Разозлїти, взбѣсити. *Мажула швидю до Троянїя, щоб сиз латинських постянцив по своєюму осатанити.* Котл. Ен. IV. 41.

Осатанїти, нїю, еш, ь. Взбѣшити.

сильно разсердиться. *Осатаніла вража баба.* Котл. Ев. IV. 45.

Осаул, лв, м.—Осавул.

Осаула, лж, м.—Осавула. *Сотенний осаула.* Сив. 226.

Осварюватися, рююся, ешся, м. Огрызаться. *Я його сварю, а він ще й осварюється.* НВолын. у.

Освіданий, в, е. Опытный. *На полорони ютували обід освідані дві молодіці.* Рк. Леввц. См. Досвідчений.

Освідувати, дую, еш, м. Освидѣтельствовать. *Спало з його усе тіло; ото його лікарі освідували—аж на йому худа річ.* Васнл. у.

Освідчати, чаю, еш, сов. в. освідчити, чу, чш, м. Изъявлять, взъявить, объявлять, объявить, сообщать, сообщить, выражать, выразить.

Освідчатися, чаюся, ешся, сов. в. освидчтисся, чуся, чшся, м. Объявлять, объявлять себя.

Освідчення, ня с. Изъявление, объявление, выражение.

Освідчити ся. См. Освидчати, ся.

Освііти, ну, неш, пр. освіи, освіла, м. 1) Разсвѣтъ, начало разсвѣту. *Тут будемо ночувати, дочко, а завтра, як Бог освіне, поїдемо дами у дороу.* Рудя. Сь. II. 62. 2) Встать, находиться при разсвѣтѣ, освѣтитися. *Осмеркла у батенька, а освіла у свекорка.* Рк. Макс. *Рано встає,—на порозі освіи* (вронія). Ном. № 13900. *Берегом, берегом (гізла) Дуная приллала, у Марини на столі освіла.* О. 1862. IV. 26. *Ни завтра бодайсь не осві!* Пожелание не увидѣть свѣта завтрашняго дня, т. е. пожелание смерти. Вх. Зн. 44. 3) Выздоровѣть. *Був слабій—тепер мило освіи.* Вх. Зи. 44.

Освіта, тя, ж. Образование, просвѣщеніе. *Великою працею догодити чоловік освіти.* Дршо. *Освіту народноу скрізь розпростер.* К. (I). 1861. II. 228. *Не науки бажалось для дочки, не освіти.* Св. Л. 53.

Освітати, ся. См. Освічувати, ся.

Освітний, в, е—Освічений.

Освічати, чаю, еш, м.—Освічувати. *Не було, Божейку, людей освічати.* МУЕ. III. 34. *Сонечко ясне, красне, освічаєш юри, долини. освіти мое личко, щоби мое личко було ясне—красне, як сонечко.* Чуб. I. 95.

Освічений, а, е. 1) Освѣщенный. *Лице, освічене ясним сонцем.* Леввц. I. 158. 2) Образованный, просвѣщенный. *Якія зо-*

сім не письменний, не освічений. Ком. Р. II. 16. *Освічена наукою козачка.* КПС. 5.

Освічувати, чую, еш, сов. в. освітити, чу, тиш, м. 1) Освѣщать, освѣтлять. *Світло так і б'є... освічує верби й вишні.* Леввц. I. *Зірочки зішшла, усе поле освітила.* Мет. 80. 2) Просвѣщать, просвѣтити.

Освічуватися, чуюся, ешся, сов. в. освітитися, чуся, тишся, м. 1) Освѣщаться, освѣтяться. *Ні ототиться, ні освітиться.* Г. Барв. 519. 2) Просвѣщаться, просвѣтитися.

Освітати, щяю, еш, м.—Освітати. Чуб. I. 93.

Освятити ся. См. Освячати, ся.

Освячати, чаю, еш, и освячувати, чую, еш, сов. в. освятити, чу, тиш, м. Освящать, освятить. *Що білше: дар, чи жертвіня, що освячує дар?* Ев. Мт. XXIII. 19. *Освятити їх правдою твоею.* Ев. I. XII. 17. *А тим часом гайдамаки ножи освятити.* Шевч.

Освячатися, чаюся, ешся, и освячуватися, чуся, тишся, м. Освящаться, освятяться. *Без неї вода ніде не освятиться.* Ей до всего дѣло, она во все вмѣшается. Леввц. Пов. 346.

Осѣ, нар.—Оце. *Осе ж і я, що хороше ім'я.* Ном. № 2525.

Осѣдок, деу, м. Усадьба съ хатой и хозяйственными постройками, а также съ земельным угодьями, т. е. все недвижимое вмѣстѣю хозяина—гуцула, обведенное огорожею. Шух. I. 86.

Осѣй, ося, осѣ, мѣст.—Оцѣй.

Осѣд, осля, м. Оселя. *Набув, як сокола, а тяжко збути, як осля.* Ном. № 10548.

Осѣдѣць, дя, м. 1) Сельдь. *Хоч поселюватися осѣдѣцем.* Ном. № 12121. 2) Хохоль, пухъ волосъ на выбритой головѣ. Чуб. VII. 412. *Знати їх* (запорожців) *було... по доволу осѣдѣцю з-під шапки.* К. ЧР. 261.

Осѣдѣти ся. См. Оселяти, ся.

Осѣдѣсть, лостя, ж. Осѣдлость.

Осѣлка, ки, ж. 1) Оселько. 2) = **Веселька**.

Осѣленьк, ка, м. Поселенець.

Осѣльня, ні, ж. Гусеница. *Щоб садивина родила, щоб осельня не об'їдала.* О. 1861. XI. Свид. 66.

Осѣля, ді, ж. Живлице. *Нема в його ні оселі, ні саду, ні стагу.* Шевч. *До нашої оселі якийсь москаль припхався.* Ко-

бел у. *В оселі гріх світити, бо чорт прибіжить.* Васял. у.

Оселяний, а, в. Заселенний. Осельний край.

Оселяти, ляю, еш, сов. в. **оселяти, лю, лиш,** л. Поселать, поселить.

Оселятєся, ляюся, ешєя, сов. в. **оселятєся, люся, лишєя,** л. Поселатєся, поселєтєся. *Радок покинув свій хутір і оселився в жінчиному домі, в Журбанях.* Левц. Пов. 148.

Осенїця, ці, ж. Осень. *Коби борзо до осенї, та й до осенїці.* Гол. IV. 465.

Осенїтя, нїя, л. без. Начинатєся осенї. *На дворї осенїє, шевцєві веселїє.*

Осеннє, єв, м. Растенїе Colchicum autumnale. I. ЗЮЗО. I. 119.

Осердїяк, єв, м. Тулупчикъ безъ рукавовъ. Вх. Лем. 444.

Осердок, дєв, м. = Осередок 1 и 2. *Осердок у деревї.* Ном. № 152. ст. 29 5.

Осердя, дє, с. = Осередок. Новомоск. у.

Осередок, дєв, м. 1) Центръ, средоточїє. 2) Сердцевина (дерева, яблока и пр.). Сумск. у. Сердцевина рога. Вас. 163. См. Середняк. 3) Начинєня, фаршъ. *Налисник з осередком і без осередку.* Жарене поросєя, з осередком. Лохв. у.

Осередь, нар. Среда. *Та ви такої риби осередь лїта не курите.*

Осет, ту, м. = Осот. *Менї Бог дав осет.* Чуб. I. 72. Лебед. у.

Осетар, єв, м. Шегленокъ, Tringilla carduelis. Вх. Уг. 256.

Осетєр, грїя, м. Осетрь. Рудя. Ск. II. 172. Браун. 31.

Осетнїяк, єв, м. Раст. Iuncus effusus. Шух. I. 21.

Осетрїна, нє, ж. Осетряна. Чорнявая, бїлая на вечерю проситє... що на рибу осетрїну, на бїлу перїну. Чуб. V. 316.

Осїба, єв, ж. Осина, Populus tremula. *Осїка проклята, бо на осїцї повїсивсь Юда.* Чуб. I. 76. Ум. Осїчна.

Осївовий, а, в. Осиновий. *Сядь за осїкового борону, то побачиш мою смерть.* Рудя. Ск. I. 69.

Осїна, нє, ж. = Осїка. *Цур тобі, осїна тобі.* Ном. № 5128.

Осїняти, нїю, нїш, л. Окрасятє въ свїй цвѣть. *Ми давали миток осїняти аж , три хвнтї.* Пирят. у.

Осїп, пу, ж. Дянь, податъ зерномъ. *Осїпу (дасї) корєць жєтє та нївкорєя осєа і ячєсно.* ЗЮЮР. I. 143.

Осїпїати, пїю, еш, сов. в. **осїпїати,**

пїю, лєш, л. = **Обсїпїати.** *Знати, знати козачку хату скрізь десяту: вона соломою не покрита, перїною не осїпїана.* О. 1861. V. 8.

Осїпїатєся, пїюся, ешєя, сов. в. **осїпїатєся, пїюся, лєшєя, л.** = **Обсїпїатєся.** *Половина садїя цїтє, половина осїпїатєся.* Чуб. V. 198.

Осїпїа, єв, ж. 1) Ячменное зерно измельченное на мельницї (каждое на 2—3 части), которое даютъ баранамъ во время случки и молодымъ барашкамъ. Херс. у. 2) Плата мукой или пшеномъ пастуху. Мирг. у. Слов. Д. Эварн. 3) Корь. Вх. Лем. 444.

Осїротїти, чў, тїш, л. Осїротитъ. *А вража дочко! ти мене осїротїла! Мїй Василь од мене одиравєя.* МВ. I.

Осїротїтєся, чўся, тїшєя, л. Осїротѣтєся, *Ой ну люлі, малє дитя, що вчора вранцї уродилося, а сьогодні ввечорї осїротїлося.* Чуб. V. 767.

Осїротїлий, а, в. Осїротѣлий. Левц. I. 404.

Осїротїти, тїю, еш, л. Осїротѣтєся. *Він сїрота і не винєн, що осїротїв.* Св. Л. 324. *Що я на чужїй сторонї заводїла і з , маленькими дїтками осїротїла.* Нв.

Осїнтїя, я, в. Достаточнѣ давнїй. *Осїнтїя пора сватати, а й досї не побрались.* Лебед. у.

Осїнтїяк, гў, м. Растенїє = Осїнтїя. Ум. Осїнтїянок. ЗЮЗО. I. 172.

Осїть, тє, ж. Сушїльня для зерноваго хлїба. *Осїть—де жито сушуть.* Зроблено таку яму і целою вимощено—як нїч. І тоді в нїч накидають багато кичок і вони жарко-жарко горять; а зерлу помочено і снопи туди кладуть. Кол дїє накладуть і посажє, а тоді молотють. Черн. у.

Осїть, нар. Достаточнѣ давнѣ. *Осїть, як борцї винїли з нєї, а він все ще заричий.* См. Досїть.

Осїчанїй, а, в. = **Осїжковий.** *Нїяк не доступимо до осїчаною прикїлка.* Грвн. I. 70.

Осїчїна, нє, ж. Осїновое дерево. *Осїчїна тїм тїтусьтєся, що на єї Скїротї повїсивсь.* Ном. № 316. *Осїчїно, березїно, чом не горїш, тїлькї курїшєя?* Чуб. V. 548. *А матєрї твоїй осїчїна! Брань: пожеланє, чтобы мать бранимаго была пробїта, какъ вѣдьма, осїновымъ коломъ.* Лебед. у. 2) Осїновий лѣсь. *Ой лїс-осїчїна, в тебе жїнка позичєна.* Нп. *А в лї-*

пніи та в осичині, там староста траву косить. ЗОЮР. II. 249.

Осі́чка, **кя**, **ж.** Ум. оть осика.

Осіще, **ща**, **с.** Освено гнѣздо. *А у того чоловіка на юриці та завелись осі... Він до того осича, аж осі тільки дзз!* Мнж. 13.

Осіяти, **яю**, **еш**, **л.** = **Осіати**. *Слава Господня осилаа їг. Єв. Л. II. 9.*

Осібно, **нар.** Особо, отдѣльно. *Це осібно поклади: а те докупи.* Камен. у.

Осібний, **а**, **в.** Особний, особенный, отдѣльний.

Осігда, **нар.** = **Завсігда**. Федьк.

Осіда́ти, **даю**, **еш**, **сов. в.** **осісти**, **саду**, **деш**, **л.** 1) = **Обсідати**, **обсісти** 1 и 2. *Ти бач, як медляк музи обсіли—зжени лишень.* Кобел. у. *Осядуть думи, розіб'ють на стократ серце і надію.* Шевч. 2) *Садяться, сѣсть.* *Він осівєь на возі.* Мбр. Н. 22. *Ти осядь, осядь, тилгій рощку, у вишневому садочку.* МУЕ. III. 97. *Так билсь (птахи і звіри) цілий день, а потім уверіє осіли усі спочивати.* Рудч. Ск. I. 141.

Не встояла вона на ногах і осіла знов на траву. Левид. I. 31. 3) **Осідать**, **осѣсть**. *Пил на дорозі осів.* Чуб. I. 34. *Ой у Кранім на спавочку туман осідає.* АД. I. 54.

4) **Поселяться**, **поселяться**. *Татарський бері Славутини... осіло козацтво.* К. Кр. 23. *Пішли вои у ліс, щоб знайти там собі уюду, щоб осісти.* Рудч. Ск. I. 131.

Зли́дні осіли. Бѣдность одолѣла. *Убову сердешну такі злидні осіли, що живий жаль.* Кобел. г.

Осіда́тися, **даюся**, **ешся**, **сов. в.** **осістися**, **са́дуса**, **дешся**, **л.** 1) **Садяться**, **сѣсть**. 2) **Осаждаються**, **осѣсть**. 3) **Поселяться**, **поселяться**. 4) **Успокаиваються**, **успоковтись**, **умірити** свої пыль. *Постарієтьсья, то й осядеться трохи.* Левид. Пов. 325.

Осіда́ти, **лаю**, **еш**, **л.** **Осідлять**. *Сам я коня осідляю, поїду край Дунаю.* Чуб.

Осі́длий, **а**, **в.** Поселившійся, осѣдлий. *Жидові чоловік сот з днє, осідлий і триблудних.* О. 1861. VII. 2.

Осіва́ти, **каю**, **еш**, **сов. в.** **осікати**, **чу́**, **чѣш**, **л.** **Осѣчь**, **обрубати**.

Осікна́ти, **нү**, **нѣш**, **л.** **Усѣчь**, **отсѣчь**. *То так мене смертї зраднула, як косяю осікнула.* КС. 1883. II. 468.

Осі́лий, **а**, **в.** 1) **Осѣдлий**. 2) **О** **расте́нн**: **склонившійся**. Вх. Лем. 445.

Осі́лість, **лосги**, **ж.** **Осѣдлость**.

Осіло, **нар.** **Осѣдло**.

Осі́щина, **ви**, **ж.** **Дань**, **подать** зерномъ **поміщцью** оть **крестьянъ** **осенью**.

Осі́нній, **я**, **в.** **Осенній**. *Прійде ніч осіння, ні з ким говорити.* Чуб. V. 872.

Осінь, **бсєнн**, **ж.** **Осєнь**. *Осінь на строкатом коні їздить.* Ном. № 611. **В осінь**, **в осєні**. **Осєнью**. *Одна пішла в осінь заміж, а друга в м'ясиці.* Мет. 108. *Коли в осєні літа багато наутичи—на той рік урожайне літо буде.* Ном. № 13412. *В осєні ложка води, а дві гряді.* Ном.

Осі́нійг, **гү** и **осі́нійє**, **кү**, **м.** **Растє́нн**: **а**) **Ситник**, **Juncus**. Свм. 146. **Вх.** **Пч.** I. 10. **б**) **Butomus umbellatus**. **L.** **ЗЮЗО.** I. 115.

Осі́янка, **кя**, **ж.** **Назває** **матки** **у** **пчелъ**. = **Матка осіянська**. Мнж. 151.

Осі́янський, **я**, **в.** **Испорч.** **Сіонський**. *На Осіянській горі.* Мнж. 152. **Матка осі́янська**, — **въ** **заговорахъ** **назває** **матки** **у** **пчелъ**. Мнж. 152.

Осі́яти, **яю**, **еш**, **л.** **Осіять**. *Як увійшла в хату, так і осіяла.* Рудч. Ск. II. 48.

Оска́дити, **ся**. **См.** **Оскалати**, **ся**.

Оска́лок, **лека**, **м.** **Щепка**. **См.** **Скалка**. **Оскальну́тися**, **нүся**, **нѣшся**, **л.** **Одн.** **в.** **отъ** **осколя́тися**. **Усміхну́ться**. *Хоч би вона оком оскальнуєсь.* Кролев. у.

Оска́лати, **ляю**, **еш**, **сов. в.** **оска́лити**, **ляю**, **ляш**, **л.** **Оскальвати**, **оскалти**. *Оскалка зуб, на осіг олянуєсь.* Котл.

Оска́літися, **ляюся**, **ешся**, **сов. в.** **оска́літися**, **люся**, **лишся**, **л.** 1) **Оскальватися**, **оскалти**. 2) **Сміятися**, **засміятися**. *Сказано дитина: як болить, то й плаче; скоро опнуєтиса, вже й оскаляєтьсья.* Канєв. у.

Оска́рд, **ду**, **м.** и **Оскарда**, **дн**, **ж.** **Мотыга**; **кирка**, **котрою** **насѣвають** **жернова**. Мвк. 481.

Оскаржита. **См.** **Оскаржувати**. **Оскаржувати**, **жу**, **еш**, **сов. в.** **оскаржати**, **жу**, **жиш**, **л.** **Обвинять**, **обвинити**, **пожалуватися** **на** **кого**.

Оскє́рніти, **ся**. **См.** **Оскє́рняти**, **ся**. **Оскє́рняти**, **няю**, **еш**, **сов. в.** **оскє́рніти**, **ню**, **ниш**, **л.** **Оскє́рняти**, **оскє́рнить**. *Святий Божїї міста кєсьми скажєні оскєрнили.* Шейч.

Оскє́рнітися, **няюся**, **ешся**, **сов. в.** **оскє́рнітися**, **няюся**, **нишся**, **л.** **Оскє́рняти**, **оскє́рнитися**. **Вх.** **Зн.** 45.

Оскі́нище, **ща**, **с.** = **Граблице**. **Вх.** **Зн.** 45.

Оскі́лок, **лека**, **м.** **Въ** **вираженнї**, **оскідками** **дива́тись**. **Первоначально:** **оскальв**

зуби, а затѣмъ—враждебно, ведружелюбно смотрѣть. Харон, *такимъ юстей уздрівши, оскіаками на них дививсь; як бик скажений заревіши, запинивсь дужче і озливсь.* Котл. Ев. III. 35.

Осковзнутися, нўся, нѣшся, и. 1) Покоскльзнутися. 2) Ошибитися, промахнутися. Я тим осковзнувся трохи, що рано посяв. Миус. окр.

Оскома, ми, ж. Оскомвна. *Кислиці поїла й оскома напала.* Грин. III. 232. *Адам зівіє кисличку, а у нас оскома на зубах.* Ном. А на вані очі оскома. Лебед. у.

Оскомѣлок, дѣа, м. Обломокъ сухой вѣтки. Рк. Левип.

Оскомистий, а, в. Производящій оскомину. *Борці кислиці, оскомистий, чортзна колишній.* ЗОЮР. I. 217.

Оскомити, млю, миш, и. Набивать оскомину. *Зелені кислиці їсти, то тільки зуби оскомити.*

Оскомнитися, млюся, мишся, и. Набивать себя оскомину.

Оскорб, бѹ, м. Обида, несправедливость. Вх. Зн. 45.

Оскорбѣти. См. Оскорбляти.

Оскорбляти, лѣю, еш, сов. в. оскорбѣти, блѹ, бѣш, и. Обижать, обидѣть, причинити несправедливость. Вх. Зн. 45. *Семен був парубок юдний... було й малу дитину не оскорбѣти.* Федьв.

Оскорбѣта, ти, ж.—Оскорб. *На нас оскорбѣта—ми робили, а нам не заплачено.* НВолын. у.

Оскорбѣти, ся. См. Оскоромлювати, ся.

Оскоромлювати, люю, еш, сов. в. оскоромити, млю, миш, и. Скоромить, оскоромить.

Оскоромлюватися, лююся, ешся, сов. в. оскоромитися, млюся, мишся, и. Оскоромитися. *Як би сьогодні оскоромилась, то не великий був би гріх.* Левип. Пов. 170.

Оскорувѣти, рѹю, еш, и. Ободрать кору (съ дерева) Вх. Лем. 445.

Оскрѣбки, бок, ж. Вискрѣбка. *Із тіста булки покачали, а оскрѣбки дітям віддали.*

Оскромѣджувати, джую, еш, сов. в. оскромѣдити, джу, диш, и. 1) Обскабливать, обскаблить, оскрестъ. *Шуку... оскромѣдила.* Чуб. II. 94. *Оскромѣдила моркву.* 2) Обгрѣвать, обгрѣсти. *Оскромѣдили стіи.*

Оскряк, кѣ, м.—Віскряк. *Утри оскряки.*

Оскубѣти, бѹю, еш, сов. в. оскѹбѣти, бѹ, бѣш, и.—Обскубати, обскубѣти.

Оскубѣтися, бѹюся, ешся, сов. в. оскѹбѣтися, бѹся, бѣшся, и.—Обскубатися, обскубѣтися. *От всі голуби їдять пшеницю, а один під трушею сам собі надуся та оскубається.* Рудч. Ск. II. 110.

Оскубувати, бую, еш, и.—Оскубати. **Оскѹбуватися, буюся, ешся, и.**—Оскубатися. *Качки оскубуються—дощ буде.* Ном. № 13401.

Оскірдоє, дѣа, м. Малевьякая скирда.

Оскірінитися. См. Оскірятися.

Оскірятися, рѣюся, ешся, сов. в. оскірятися, рѣся, рѣшся, и. Осслабляватися, ослабѣтися, оскаляватися, оскалятися. *Вейшли паничі, слухають та й оскіряються, а пані аж зареготала.* МВ. I. 49.

Осла, ді, ж. Оселокъ. Угор.

Ослаба, би, ж. Ослабленіє. *На ослаб, на ослабі.* Слабо, неспитанутый. Чуб. VII. 416. *Ланию висить на ослабі.* Як держиши на ослаб чепіцу, то й вивернеш її нау. Волч. у.

Ослабѣти, бѹю, еш, сов. в. ослабѣти, бѹю, еш и ослабѣнути, ну, неш, м. Ослабѣвать, ослабѣть, ослабѣяться. *Мій кончик ослабає, сон голову похляпає.* Чуб. V. 947. *Нехай будуть кайдани коло ніі ослабати, сиряя сирія коло рук ослабати.* АД. I. 90. 91. *І зраз чось попоміи, щоб на путі не ослабѣти.* Котл. Ев. Ослабла в колесі дерев'яна букша. Рк. Левип.

Ославити, ся. См. Ославляти, ся.

Ославлювати, люю, еш, и.—Ославляти.

Ославляти, лѣю, еш, сов. в. ослѣвити, влю, виш, и. 1) Прославлять, прославить. *Ославили розумно, чесно.* Св. Л. 71. 2) Обезславлявать, обезславить, опозорить. *Мої вороженки... ославили мене молоду.* Левип. I. 32.

Ославітися, влюся, вишся, и.—Вславитися. *Ой славен, пишес молод женимчок. Ой чим же він да й ославився?—Огородя двір щирим залізом.* Чуб. III. 294.

Ослиця, ці, ж. Ослиця. (Плаче) *ослиця за осям.* Чуб. I. 92.

Осліджувати, джую, еш, сов. в. ослідѣти, джѹ, діш, и. Выслѣживать, выслѣдить. *Ми ослідили лисцю да й ходили все слѣдом за нею.* Чуб. IV. 633.

Ослин, лѹю, м. Продолговатая сквѣля. Вас. 194. Чуб. VII. 387, 388. *Ти сядеш на лавці, а я на ослині.* Kolb. I. 58. 2) Станокъ у колесняка, на которомъ тешуть. Сумск. у. Ум. Ослинець, ослинич, ослинин,

ослононьно. Посаджала на ослононьку. Мет. 200. *Ой сядь на ослоник.* Грнв. III. 498.

I. Осліп, ну, м. Осліпленіє. *Забувши всю біду, що ми йому не раз уя осліпі чинили.* К. Дз. 177.

II. Осліп, нар. Сліпо, очертя голову, набумь. *Біжить од його осліп.* Г. Барв. 113. *Тимували осліп до штурму.*

Осліп'яти, плю, п'яти, м. Осліп'яти.

Осліп(ну)ти, ву, неш, м. Осліпнуть. *Грнкий світ: тато й мама осліп, а діти помилки ходять.* Ном. № 9229.

Ослобоніти, віб, віш, м. Ослободити.

Ослобонітися, вібся, вішся, м. Ослободитися.

Ослобник, ка. Ум. оть осліп.

Ослононько, ка, м. Ум. оть осліп.

Осл'уга, ги, ж. Услуга, прислуживаніє. *Мені дайте... трьох млокай до ослуи.* Чуб. II. 646.

Ослух'атися, х'юся, ешся, м. Прислушуватися.

Осл'юк, ка, м. Муль, лошацьк.

Осл'я, л'яти, с. Ослононьк. Чуб. I. 92. Грнв. II. 35. *Ізюв апостол святий на осл'яті.* О. 1862. V. 84.

Осмаліти, ся. См. Осмалювати, ся.

Осмалювати, люю, еш, сов. в. осмаліти, лю, лиш, м. = Обсмалювати, обсмалити. *Заходили коло того кабана, осмалили його.* Рудч. Ск. I. 157.

Осмалюватися, лююся, ешся, сов. в. осмалітися, люся, лишся, м. = Обсмалюватися, обсмалитися.

Осмёркнути, ну, неш, м. 1) Находиться во время сумерек. *Як мені не пикати? Осмеркло у бабенка, а освіла у свекорка.* Нп 2) без. Смеркнутися. *Не видали я, як і осмеркло.* О. 1862. VII. 37. *Ще не пізно й було, тільки що осмеркло.* Пирят. у.

Осмёркнутися, неться, м. без. = Осмеркнути 2. *Осмерклося; приїхали старости і молодий уїїшова.* Г. Барв. 257.

Осм'якати, ся, осм'якути, ся. См. Осм'якувати, ся.

Осм'якувати, ся, кую, ся, еш, ся, сов. в. осм'якати, ся, кая, ся, еш, ся, одн. в. осм'якути, ся, ну, ся, неш, ся, м. = Обсм'якувати, ся, обсм'якати, ся, обсм'якнати, ся.

Осм'ялти, ся. См. Осм'ялти, ся.

Осмів, осм'ова, м. Трухлий нь середній пень. Шух. I. 111.

Осм'іяти, ляю, еш, сов. в. осм'ілити,

лю, лиш, м. Ободряти, ободрити, внушати, внушити мужество, см'єлость.

Осм'ілятися, ляюся, ешся, сов. в. осм'ілятися, люся, лишся, м. 1) Становитися, стать см'єл'є, ободрятися, ободритися. *Вона з ним так скоро осм'ілялась.* Уман. у. 2) Осм'іляватися, осм'ілятися. *Рука не зведеться, серце не осм'ілялось тебе рубати.* АД. I. 115.

Осм'іх, ху, м. = Усм'іх. *Ії очі см'ілясь, а на губах перебівав осм'іх.* Левц. Пов. 73.

Осм'іх'атися, х'юся, ешся, м. = Усм'іх'атися.

Осм'іх'нутися, нуся, н'єшся, м. = Усм'іхнутися. *Жінка плянула на чоловіка, осм'іхнулась.* Рудч. Ск. II. 128.

Осм'ікуватися, куюся, ешся, м. Усм'іх'атися. *Текля осм'ікувалась.* Св. I. 170.

Осм'іювати, юю, еш, сов. в. осм'іяти, мію, єш, м. Осм'іняти, осм'ятя. *Осм'іями подруженьки подруку свою.* Шевч.

Осмоліти, ся. См. Осмолювати, ся.

Осмолювати, ся, люю, ся, еш, ся, сов. в. осмоліти, ся, лю, ся, лиш, ся, м. = Обсмолювати, ся, обсмолити, ся.

Осмутніти, нію, еш, м. Опечалитися. *сд'ялась грустнимъ. Осмутніє і погмурий такий станє.* МВ. II. 23.

Оснач, ч'а, м. Сплавщикъ плотовъ. *Осначі д'яють калачі, осначки д'яють болячки.* Черн. у.

Осначка, ки, ж. Жена сплавщика плотовъ, Черн. у. См. Оснач.

Оснів'ка, ки, ж. Ум. оть Основа.

Оснівний, а, в. О виткахъ: идущий на основу. *Оснівна вовна.* Славяносерб. у. Оснівниця, ці, ж. Сновальниця, сновалка. Вас. 202. См. Онувавка.

Оснівонька, ки, ж. Ум. оть Основа.

Основа, ви, ж. 1) Твацкоє: основа. Шух. I. 255. МУЕ. III. 13. *Ця основа—аби мє поткання.* Ном. № 9702. 2) Въ подявой мельницѣ: деревянные брусья, положенные на столбахъ, вбитыхъ сваружі мельницю; основа поддерживаетъ ринву, а также валъ съ наружнымъ колесомъ. Мик. 480. Черн. у. 3) Основа, основаніє. Ум. Оснівна, оснівоньна, оснівочна, оснівочя. Г. Барв. 449. Ном. № 7547. Чуб. IV. 521.

Оснівина, ни, ж. Основаніє. *Як основа хороша у клуні, то й не завалиться, хоч як тосто укрив.* Волч. у. *Він положить основину.* Єв. Л. XIV. 29. *На таких то основинах треба нам працювати.* КХП. 135.

Осно́виця, ці, ж. Ум. отъ Основа. **Осно́вувати**, вую, еш, сов. в. **оснува́ти**, ную, ёш, и. Основывать, основать, дѣлать, сдѣлать основу. Рудч. Ск. I. 179. II. 44. *Що журавель наміє, а чапля наміє, а сорока оснує, а ворона витче.* Чуб. III. 172.

Осба, бя, ж. 1) Особа, лицо. 2) Лицо св. Троицы. К. Гр. 81.

Осбе, нар. Особо, отдѣльно. *Бог дихнув дугом, і все стало окреме: зерно Osborne, полова Osborne, солома Osborne.* Чуб. I. 157. *Щитають: старих Osborne, а ягнята Osborne.* О. 1862. У. Кух. 33.

Осбий, а, е. Особый, отдѣльный. *Царедруї дали незайку особу хату.* Рудч. Ск. I. 113.

Особистий, а, е. Личный.

Особистість, тости. Личность.

Особисто, нар. Лично.

Особи́тний, а, е. Особенный. Вх. Уг. 256.

Особля́ве, нар. = **Особе**. *Поставте, каже, мені хату Osborne.* Рудч. Ск. II. 115.

Особля́вий, а, е = **Осбий**.

Осбне, нар. = **Особе**.

Осбний, а, е = **Осбий**. К. Хм. 109.

Осбно, нар. = **Осбне**. *Хай вони собі Osborne, а ми—Osborne.* Мир. Пов. II. 68.

Осбшаний, а, е. Особенный, выдающийся, выдающийся. *Він же добрий кобзарь?—Ні, не дуже Osborne.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Осбше, нар. Въ особенноти. Мнж. 188.

Осбви́ще, ща, с. Болѣзнь у скота; затвердѣніє, опухоль вымени. Мнж. 188.

Осові́ти, вію, еш, и. Стать похожимъ на сову, осовѣть, стать соннымъ.

Осовн, ві, ж. = **Осовь**. Шух. I. 110, 189.

Осока́, кя, ж. Болотное растеніє: осока. Carex. L. C. acuta, C. vulgaris. Tries. Авн. 85. ЗЮЗО. I. 115, 116.—**ночкова́та**. Carex coespitosa. L. ЗЮЗО. I. 115.—**кринична**. C. praecox Jacq. ЗЮЗО. I. 115.—**польова́**. C. Pseudocyperus. L. ЗЮЗО. I. 115. *З того часу ставок чистий заріє осокою.* Шевч. *Очерет, осока, чорні брови в козака.* Ном. № 12532.

Осокі́р, ко́ру, м. Осокорь родъ тополя, Populus alba. ЗЮЗО. I. 123

Осоко́рія, яя, ж. Одно дерево осоко́ря. Левиц. I. 62.

Осолода́, дя, ж. Услада. К. Цн. 268. *Він дав таку в печалях осолоду.* К. МВ. XII. 273.

Осолоджува́ти, джую, еш, сов. в. **осо-**

лодіти, джу́, дяш, и. Услаждать, усладить.

Осолоді́ти, дію, еш, и. 1) Сдѣлаться сладкимъ. 2) Обратиться въ солодь.

Осолоджува́ти, а е. Сладковатый. *Ця лоріака осолодувата.* НВолын. у.

Осбня, ня, с. Мѣсто освѣщаемое соляцемъ. Нѣж. у.

Осбнь, ня, ж. = **Осонья**.

Осоромі́ти, млю, миш, и. Осрамить. *Щоб тебе побив невітський сором, як ти нас осоромив.* Ном. № 3664.

Осоромі́тися, млюся, мишся, и. Осрамиться.

Осоромля́ти, ляю, еш, и. = **Осорожити**. *Знаю я ту ніч прокляту, як осоромляли ви хату.* Греб. 338.

Осорю́га, га, ж. Что либо надоѣвшее, опостылявшее.

Осорю́жний, а, е. Надоѣвший, противный, постылый, ненавистный. *Нехай вони будуть розумні, багаті і письменніші од нашого Возноя, та коли... вони мені осоружені.* Котл. НП. 363.

Осорю́житися, жуся, жишся, и. Опротвѣть, опостылѣть, надоѣсть. *Так мені надоїз і осоружися!* Котл. МЧ. 481.

Осб́т, ту, м. Растеніє: а) Cirsium arvense. ЗЮЗО. I. 118, 175. б) Cirsium luttiniana L. ЗЮЗО. I. 118. в) Sonchus arvensis L. ЗЮЗО. I. 137.

Осб́тий, тия, м. Раст.: а) Carduus nutans. Шух. I. 21. б) Spicis. Лв. 97.

Оспала́й, а, е. 1) Совлывый. 2) Вялый, лѣтвий, безпечный. *Там то невістка, там то оспала, як би її не збудила, то б рано не встала.* Чуб. V. 757.

Оспі́х, ху, м. Поспѣшность. **Для** **оспіху**. Для скорости. О. 1862. II. 65.

Оспода́рь, ря, м. = **Господарь**.

Оставі́тися, таюся, ёшся, сов. в. **оста́тися**, таюся, нешся. = **Зоставати́ся**, зостатися.

Оста́вити. См. **Оставляти**.

Оставлю́к, ка́. Родъ карточной игры. Волч. у.

Оставля́ти, ляю, еш, сов. в. **оста́вити**, влю, виш, и. = **Зіставляти**, зіставля́ти. *Іж, брате, хліб, та на завтра оставляй.* Ном. № 5287. *Я в дорозу вибераюсь, тебе, мила, оставляю.* Чуб. V. 4.

Оста́нній, я, е. Послѣдній. *Поки зберемо, то і останнє здеремо.* Ном. № 10626. *Хто хоче першим бути, нехай буде з усіх останнім.* Ев. Мр. IX. 35. **В-оста́ннє**. Въ послѣдній разъ.

Оста́нок, яку. м. 1) Остатокъ, остановъ. *Назбиралось останків ламаною сім кошків.* Єв. Мр. VIII. 8. *Де їх моїми? Де лежить останок славною Бойдана.* Шевч.

2) Помидованіе, подада. *Нехай жінка назбірає срібла, злата досить, нехай мене викупляє та й останку просить.* Гол. I. 9. *До останку.* До вонда, до смерті. *Як не дасть Бог талану змалку, то й не буде до останку.* Ном. № 1749. **На останку, на останці.** На конці, въ концѣ, наконецъ. *Не будь же ти на мене, як я був на останці віка моего на тебе.* Макс. *На останці пулюку вузлом прикрутив, щоб ніхто того не провідав.* Полт. у.

Оста́рати, рію, еш, и. Постарѣть. Вх. Уг. 256.

Оста́тися. См. Оставатися.

Оста́тній, я, е=Останній. *Останню корову жидам продам.* Шевч.

Оста́ток, теу, м.=Останов 1. *Та як воки сміють!—выкрикне на остатку.* МВ. (О. 1862. III. 53).

Оста́ча, ці, ж. Остатокъ. *У попа здачі, як у шевця остачі.* Чуб. I. 280.

Оста́га, га, ж.=Остух. Вх. Зн. 45.

Осте́нь, ня, м.=Ості. Лохв. у.

Осте́рбати, баю, еш, и. Окрѣпнуть (щобъ болѣзни) выздоровіть. Мвр. Г. 22. *Хоч остербало, та наче, як на річку ляже.* Мвр. Н. 6. *Не журишь, молодичко, воно (дівина) остербає, то й будуть люди.* Кобел. у.

Осте́рбути, ву, неш, и.=Остербати.

Остерегати, гаю, еш, сов. в. остерега́ти, жу́, же́ш, и. Предостерегати, предостеречь. *Хто остеріг вас?* Єв. Мт. III. 7.

Остерегатися, гаюся, ешся, сов. в. остерега́тися, жу́ся, же́шся, и. Остерегатися, остережеться, побережеться. Г. Барв. 105. *Які лиха не отержуться, а їй на острія поидуться, тих переверне на звірей.* Котл. Ев.

Остивати, ваю, еш, сов. в. остива́ти, стіаю, неш, и. Надобдати, надобѣсть. *А вже ж мені, моя мати, пирубки остили.* Пп. *Засівали турпою поле, поки не остило.* Шевч. 4. *Та й остило мені з собою цинькитись!*

Остивно, на, с. Деревяная рукоятъ в остья. Шух. I. 223.

Остига́ти, гаю, еш, сов. в. остига́ти, гяю, неш, и. 1) Остывнуть. 2)=Остивати. **остити** *Остиво йому слугами жінчину цизюю.* Грин. II. 165.

Остигдвати, дую, еш, и. Остановить для отдыха (скоть). *Усредники остигдвали скотину біля річки.* Зміев. у.

Остига́ти. См. Остигати.

Ости́лий, а, е. Постылый. *Для мене завжди Турн остилий.* Котл. Ев. IV. 39.

Ости́нок, бів, м. Источпанвые постолы. НВол. у. Ум. Остіночки.

Ости́стий, а, е. Съ длинными остями. *Остиста тишниця.*

Ости́ти. См. Остивати.

Ості, тів, ж. 1) Багоръ, острога для ловли рыбы съ нѣсколькими зубьями. Колб. I. 73. Части ихъ: **остивно**—деревяная рукоятка, **ліяка**—железная трубка, въ которую входитъ рукоятка; посредствомъ вѣха соединена **ліяка съ зубами** (трезубцемъ), съ **ззубцями** (зубрами) на каждомъ. Шух. I. 222, 223. **Ості летучі**—тоже. но съ длинной рукояткой, на концѣ которой оставлено два-три ряда вѣтвей. Шух. I. 20. 2) Раст. Cirsium. Шух. I. 20.

Остобісіти, шу, сип, и. Надобѣсть до бранности. *Гуляя, гуляя аж до кінця курсу! аж остобісіло.* Левцв.

Остовпеніти, нію, еш, и.=Остовпяти. *Так той і остовпенів.* КС. 1882. X. 186.

Остовпяти, нію, еш, и. Остолбенѣть. *Як побачив вояка, так і остовпів.* Звенигор. у.

Остогідити, джу, даш, и. Крайне надобѣсть, опротивіть. Ном. № 6873. *Як бачу, ся річ дуже довга і вже нікто мені остогідиза.* *Остогідизи воки мені.* Г. Барв. 86.

Остогідливий, а, е. Опротивѣвший, противный. *Сумнюю ти остогідляю дається їй пісня.* Мвр. Нов. I. 139.

Остогідаути, яу, неш, и.=Остогідити.

Остопранцюватити, тію, еш, и.=Остобісіти. *Мені ця робота вже остопранцюватила.* Александр. у. Слов. Д. Эварн.

Осторобитися, блюся, вишся, и. Испугаться, съ испуга разбѣжаться. Вх. Зн. 45.

Осторо́га, га, ж. Предостереженіе. К. Дов. 62.

Осторожність, ности, ж. Осторожность. *Матися на осторожності.* Быть осторожнымъ. *Як тільки трісне труна, ти читай, а труний раз як трісне, то майся на осторожності.* Чуб. I. 202.

Осторонь, ни. Въ сторонѣ. *Державсь він осторонь од шибі світлиці.* К. XII. 21. *Василь з Ганною ша Мариню сім осторонь од вулиці.* Левцв. I. 19.

Осточортіти, тію, еш, и.==**Остобієти.**
Ном. Як ти мені осточортіла. Ном. № 2742.

Острах, ху, м. Боязнь, страх, уясть.
Острах молодих тряєє. Мер. Г. 53. *Усю ніченьку ні на волос не заснули,—такий острах узяв.* ЗОЮР. П. 287. Св. Л. 117.

Острахаўтиса, нўса, нєша, и. Испугаться. *Він устав, немов острахнуєсь, щоб вона до його не зближилася.* МВ. (О. 1862. I. 87). *Так огнем і наше... Старші ж брати острахнулись, а Іван-царевич тішов.* Мнж. 19. *Як острахнесть звір у полі, то зрадується юсть у дорозі.* Мет. 184.

Острашка, би, ж. 1) Страхъ. *Там острашка бере зто його й зна чою,—аж волюсь стає.* Новомоск. 2) Острашка.

Острєвѧ, ви, ж. Стволъ дерева, обыкновенно верхушка, въ нѣсколько аршинъ длины, поставленный вертикально, вокругъ котораго кладуть снопы или сѣно въ стогъ. Шух. I. 166. 170.

Остривній, а, е. Точильный. *Остривний камінь.* Вх. Зп. 45.

Остригати, гѧю, еш, сов. в. остригти, жў, жєш, и.==**Обстригати, обстригти.**

Острий, а, е==**Гострий.**

Острица, ці, ж. Растеніє *Asperugo procumbens.* L. ЗЮЗО. I. 113.

Острів, рова, м. 1) Островъ. *Стоїть над морем: ніякъ на острів не досягнеться.* Рудч. Ск. II. 89. Левци. Пов. 364. 2) == **Острєва.** Жєлєх. Ум. **Остривєць.** Левци. I. 91.

Остриг, рогу, м. Плетєнь съ остришком. *Новим острогом обгородились.* О. 1861. XI. Св. 63.

Острижка, би, ж. Раст. *Delphinium Ajacis.* Вх. Пч. I. 10.

Остриха, хи, ж.==**Остришок 1.** *Глинка скрізь по-під острихою на ирищі бігає.* Грив. II. 286.

Остришкєвий, а, е. Относящійся къ остришку. Волч. у.

Остришник, ка, м. Бревно съ колышками для удержанія соломы на крышѣ.

Остришниця, ці, ж.==**Остришок 2.** Вх. Зп. 45.

Остришок, шка, м. 1) Нижний край соломенной крыши на постройкѣ. 2) Родъ крыши положеной поперекъ плетня. Чуб. V. 593. *Усі кури на сїдалі, півєнь на остришку.* Ни.

Острівце, ша, с. Мѣсто, гдѣ былъ островъ. Драг. 218.

Остров'їниця, ці, см. **Остров'яниця.**
Островки, кїв, м. Отверстія въ кожаныхъ лаптяхъ, куда вдѣваються веревочки, оборы.

Остров'їна, ної, ж. Свињя. Вх. Зп. 45.
Остров'яниця (остров'їниця, остров'яниця) ці, ж. 1) Стволъ дерева съ сучьями, вбитый нижнимъ концємъ въ землю,—на сучья его набрасываютъ для просушки сѣно. Шух. I. 170. 2) Родъ копны, въ котору складываютъ для просушки снопы конопль. Шух. I. 147.

Острѧг, га, м. 1)==**Остриг.** 2) Острєгъ, тюрма. *А в Київї острог та без вікон, без дверей.* Чуб. V. 1026.

Острѧга, ги, ж. 1) Піврога. Гол. Од. 77. *Звонять хні коштами, а воки острогами.* Гол. I. **Стїснути острогами.** Пришпорить. *Ой як стїсне козак Нечай коня острогами, за ним ляжикє сорок тисяч з юлими шаблями.* Лукаш. 110. 3) У пѣтуха: задній палець, шпора.

Острогін, гѧну, м. Раст. *Artemisia Gtacinusculus.* L. ЗЮЗО. I. 112.

Острожина, ни, ж. Раст. кумзвяка. *Rubus caesius.* Вх. Лєм. 445.

Острожити, жу, жиш, и. Огораживать заостренными колыями. *В юстодара острожений двір.* Чуб. III. 407.

Остроїд, бѧлу, м. Коль съ заостренными верхнимъ концємъ. *Прийшли люде до воріт, ворота заперті, з тою боку, із подвір'я остроколом підсирті.* Чуб. V. 155.

Острокобний, а, е. Острокобный. *Острокобний лєм.* Борз. у.

Оструб, ба, м. Деревянная стѣна постройки. Шух. I. 89, 90.

Остружини, жиє, ж.==**Острушки 2.**
Острушги, шок, ж. 1) Цвѣты: вавалерскія шпоры. 2) Стружки. *Чорт взявся стружати овка, а з остружєвї зробились шерні.* Чуб. I. 52.

Остріжок, мєа, м.==**Настріжок.**

Остўда, ди, ж. 1) Простуда. *Вона йому раз язичок піднімала, одурє остуду знімала.* Кв. II. 138. 2) Темножелтая пятна на лицѣ беременной женщины. Чуб. I. 124. О. 1861. X. 48. 3) Растеніє *Tanacetum vulgare.* Шух. I. 22.

Остўджувати, джуу, еш, сов. в. остудїти, джў, диш, и. Остуживать, остудить, охладить. *Якими зїллями бїдне серце мое остудити.* Г. Барв. 394. *Як Бог творив землю, то єї перше варив, а послї разом остудив.* Чуб. I. 39.

Остўдник, ка, м. Растеніє: а) *Oponis*

spinosa. Вх. Пч. I. 11. 6) *Hernaria glabra*. L. ЗЮЗО. I. 124.

Оступ, пу, м. Лѣсъ вокругъ поляны? *Думка його... линула... у ту білу хатину поміж темним іайовим оступом*. Г. Барв. 143, а описание *оступу* стр. 135.

Оступати, п'яю, еш, сов. в. **оступити**, пл'ю, пиш, и. — **Обступати, обступити**. *Поти старий п'люхий, поки собаки оступлять, а як собаки оступлять то тоді й кия найде*. Ном. Турки. картини *город оступили*. Чуб. I. 161.

Оступатися, п'яюся, ешся, сов. в. **оступитися; пл'юся, пишся**, и. 1) Сходиться, сойти съ дороги, съ мѣста, отступаться, отступиться, отойти. *Оступитися, сторчаки!... сттик, як бачимо, сторчають*. Ном. № 12839. *У городі бузина штерубляна — оступиця, пренопаній, я полкблєная*. Чуб. 2) — **за ним**. Заступатися, заступитися. *Він оступається за дітьми*. Левци. П'Ю. I. 386.

Оступачити, чу, чиш, и. Поставить въ тупикъ, одурачить. *Я зо всього шкучуєш, ти й їх оступачу*. МВ. (О. 1862. III. 37).

Ост'юк, к'а, м. Шестинный усвѣб, остъ на колоскѣ хлѣбнаго растенія. Чуб. I. 32. *Чорний хлѣб з ост'юками*. Мир. Нов. II. 90.

Остюкуватий, а, е. Остистый, колючій. *Борода стирчила чорна, остюкувата, давно, мабути, не бачила скіски*. Мир. ХРВ. 11.

Ост'як, к'а, м. — **Ост'юк**. *Вівсяної половиці та й не хоче їсти, а ячина з ост'яками буде в язык лізти*. Чуб. V. 1126.

Осувати, ся, в'аю, ся, еш, ся, сов. в. осунути, ся, нуса, неш, ся, и. — Обсувати, ся, обсунути, ся.

Осуґа, гя, жс. На поверхности жвдкости плавающіє слои жара, налетъ на водѣ, ржавчина на водѣ. *Як наллєш м'яний шорщук водою, то на воді й виступє осуґа*. Мнж. 188. *Червоніла, як лалізна осуґа, поверх води*. Левци. Ум. Осуґна.

Осуґуватий, а, е. О водѣ: съ маслянистымъ слоємъ сверху. *Ту вервовочку як помочити у воді та потерти в руці, то стане (вода) осуґувати, значити, масна, бо була (вервовочка) колю млиха з галом*. Новомоск. у.

Осуд, ду, м. Осужденіє. Ев. Мр. III. 29. *Пріймуть ще тяжчий осуд*. Ев. Л. XX. 47.

Осуда, дв, жс. Осужденіє, оговоръ.

Смерть не так страшная, як осудити людьскія. Чуб. V. 397.

Осуджати, дж'аю, еш, сов. в. осудити, дж'у, дши, и. 1) Осуждать, осудить, приговорить. *Божий судъ правдивий, истиный, серед шляку тобѣ осудити*. Шевч. 2) Осуждать, осудить, дурно отзываться. *Сусіди близькі, вероги тяжкі, шлите, шляйте, не осуджайте*. Чуб. V. 26. *Не ж його осудила, судять же нас люде, що з нашою закодіння нічою не буде*. Чуб. V. 40. *Вона його осудила, він не сподобався*. Мет. 78.

Осудж'атися, дж'аюся, ешся, сов. в. осудитися, дж'уса, дшися, и. Быть осуждаемымъ, осужденнымъ, осуждаться, осудиться. Ев. Мр. XVI. 16. *Осудися перше в долю на (тоді) на право йди*. Ном. 7375.

Осуджувати, дж'ую, еш, и. — Осуджати. *Не осуджуйте, то й не будете осуджені*. Ев. Л. VI. 37.

Осудити, ся. См. осуждати, ся.
Осудливий, а, е. Осуждающий, любящий осуждать. *Хоч вероливий була, та не осудлива*. Св. Л. 125. *Всі люде коло неї понурі й осудливі*. МВ. (О. 1862. I. 104).

Осудовище, ща, с. Скандаль, позоръ. *Таке осудовище!* Волч. у.

Осуду, джу, м. — Осуґа. *Де вже я тебе без вечері пушу! Щобъ тобі довѣчною осудку дослати*. О. 1862. VII. 37, 38. *Діти зноя напалиє на батька, щоб ішов до церкви, щоб не робив сем'ї осудку*. Грив. II. 153.

Осужати, ж'аю, еш, и. — Осуждати.
Осужка, вж, жс. 1) Ум. отъ осуґа.

2) Сливки, сметана. Вх. Зи. 45
Осунути, ся. См. Осувати, ся.
Осур'уга, гя, жс. См. Осоруга.
Осур'уживий. См. Осоруживий.
Осур'ужитися. См. Осоружитися.

Осух, ха, м. Сухарь изъ овсянаго хлѣба, засохшій кусокъ хлѣба. Вх. Зи. 45. Желєх. См. ум. Осушон.

Осушечок, чеа, м. Ум. отъ осушон.
Осушити, ся. См. Осушувати, ся.
Осушок, шка, м. Засохшій кусокъ хлѣба. Ум. Осушечок. *Дала йому хлѣба осушечок, да щоб на день було*. Рудч. Ск. I. 87.

Осушувати, шую, еш, сов. в. осушити, ш'у, пиш, и. — Обсушувати, обсушати, ш'ує, пишє, и. — Обсушуватися, обсушитися. Турн осушиєсь після купання. Котл.

Ось, нар. Вотъ, здѣсь. *Ось послухай, Ганно, мене нерозумної. Левци. Науме! де ти?—Ось. Ам ось.* а) Вотъ гдѣ Де воно поділося?—Аж ось. б) Вдругъ. І тільки що хотів дати драки, аж ось Дідона за чуб зхват. Котл. *Ось-де, ось-дечки, ось-ось-де.* Вотъ гдѣ. *Ось-осьде я, коли вам треба.* Котл. Ен. І. 17. *Ось-тѣм.* Вотъ такъ, вотъ такимъ образомъ. *Ось-що.* Вотъ что. *Твій побачите, що ось-но ваші славіи Грути.* Шевч. *Ось-ну.* А-ну ко! *Ось-ну вип'ємо по чарці. От задую я злу личину, ось-ну лиш тільки завертись.* Котл. *Ось-ось, ось-ось-о.* Вотъ тутъ. *Ось-ян.* Вотъ якъ.

Осьма́к, ка́, м. 1) Старинная монета въ 4 коп. 2) Восьмая часть. Ум. **Осьма́чюм.** В тій кашині три червоки, нам шедричкам, по осьмачку. Чуб. III. 456. Пів осьмача. ¹/₁₆ часть. См. Восьман.

Осьма́ка, ки, ж. 1) = Восьмака. 2) Восьмая часть. Ум. **Осьма́чна.** **Осьмеря́к, ка́,** м. = Восьмерик. **Осьми́на, ни,** ж. = Восьмина. А *Наум в шинок зайжав, випив там осьмину.* Мкр. Н. 12.

Осьмі́рка, ки, ж. Въ церковномъ зданіи: осьмьгранная часть передъ куполомъ. Шух. I. 116.

Осьму́ха, хи, ж. = Восьмуха. *Як дві осьмусі, то й чертка, а як чотири осьмухи, то буде півсунта.* Луб. у.

Осьо́н, на, м. Палка съ гвоздемъ на концѣ для понуканія воловъ. Ровен. у.

Осю́дя, нар. Вотъ сюда. Желех.

Осю́дою, нар. Вотъ этою дорогою. *Ходім, брате, осюдою.* Рудч. Ск. I. 208.

Осяга́ти, га́ю, еш, сов. в. **осягті́,** гну́, **неш,** гл. 1) Достигать, достигнуть, достичь. 2) Занимать, завять, овладѣвать, овладѣть. *Осягати́ під завяди воляки займишницями.* К. Досв. 124. *В полкат осягнү козаки й позаймали землі під сотні.* К. ЧР. 197.

Ося́гнення, ня, с. Достигженіе.

Осягті́. См. Осягати.

Осли́ній, а́, б. Сіяющій, блестящій. *Стала одежа його ослийна.* Ев. Мр. IX. 3. *Куди сей дука ослиний прямує.* К. Бай. 109. *Мрії далекі, ослині мені веселою зарміють.* Г. Варв. 535.

Осяте́р, тра́, м. = Осетер. *Зірвався осятер з гака.* К. ПС. 147.

Осятри́на, ни, ж. = Осетрина. *Понавозять було... кая'яру, осятрими, сомиами.* О. 1861. X. 38. Рудч. Чп. 231.

Осяти, ся́ю, еш, гл. Осять. Тут ра-

зом як осяє їх байскавка, як хряске грім, мов небо на них упало. Кв.

Осяти́, сяю́, еш, гл. = Осяти.

От, нар. Вотъ. *От його то постигла лихая година.* Кв. *Давий тукать, а чортъ зи ним, от-от дожжє.* Чуб. I. 45. *Утїкайте, пане, а то ляжи от-от-от.* Киев. г. *Кий басує... от-от річку, от-от перескочить.* Шевч. **От де.** Вотъ гдѣ. *От де злодій штемтований.* Шевч.

Отáборити, рю, рияш, гл. Расположить лагерьмъ. *Отáборити войвошників при мості.* К. МВ. X. 19.

Отáборитися, рюся, рияся, гл. 1) Расположиться лагерьмъ. *От він (царь) і отáборився над морем.* Рудч. Ск. II. 89. 2) Расположиться обозомъ, установить вязы, остановиться. *Пооравши, ми отáборились у долині на степу.* Борз. у. *Отáборились весільні за ворітьми у батька молодой, бо ворота були зачинені.*

Отáбуритися, рюся, рияся, гл. Наершиться, сердиться. Маж. 188.

Отáва, ви, ж. Трава, выросшая вторично на скошенномъ мѣстѣ. Шух. I. 170. *Косить, хлюпці, отаву.* Чуб. V. 1034. *На припоки коми отаву скубуть.* Шевч.

Отáвиця, ці, ж. = Отава. *Пустив волки на отавиці.* Чуб. V. 404.

Отáс, са, м. = Личман I. О. 1861. X. 45.

Отáк, нар. = Оттак. *Отак по козацьки: нема хліба, їсти плячки.* Ном. 12291.

Отáкелівний, а, в. = Оттакелівний. **Отáкечка, нар.** = Оттакечки. Ком. Р. I. 58.

Отáкий, а́, б. = Оттакій. Ном.

Отáкува́ти, кую, еш, гл. Атаковать. *Не на те я, миле браття, Січ отáкувала, ой щоб я вам степи-лущ та назад вертала.* Нп.

Отáм, нар. = Оттам. *А батько де?—Отам і там.* ЗОЮР. I. 250.

Отáман, на, м. 1) Атаманъ, предводитель въ войскѣ. 2) Вообще старшее начальствующее лицо дѣла группы людей, стоящихъ у одного дѣла, староста въ артели; **отаман** у чумаковъ, косарей, рыболовъ, цетинниковъ, пастуховъ, среди приказчиковъ—старшій приказчикъ и пр. Рудч. Чп. 251. Браун. 34. Вас. 191. *А як настане косовиця... попередю отаман; заломить бриль на бакір, шаркне по косі разів' за два лопаткою і пішовъ косить.* Греб. 401. *Як що буде в одного хазяїна таких отар чотири-п'ять, то ставиться над лич-*

ланями отаман. О. 1862. V. Кух. 29.
Отаманом артиль кріпка. Ном. № 10748.

Отаманенко, ка, м. Сынъ атамана.

Отаманити, ню, нити, м. = Отаманувати. Отаманити—не марку в руці держати: треба в голові багато думок обертати.

Отаманіха, хи, ж. Жена атамана.

Отаманівна, ни, ж. Дочь атамана.

Отаманія, ня, с. соб. Атаманы, козацке начальство. К. ЧР. 23. Чернь-козаки позбірались на раду, а отаманія ще не посподилась.

Отаманство, ва, с. Званіе, обязанность, положеніе атамана. Г. Барв. 141. Добивъ до отаманства, та й умер. Отаманство не легке діло.

Отаманський, а, в. Атаманській. Левци. Пов. 235.

Отаманувати, ную, еш, м. Быть атаманомъ. Мій дід десять год отаманував у Січі. Над сільським людом з його волі отаманує. К. (О. 1862. III. 24)

Отара, ри, ж. Большое стадо овецъ. На Кубани въ отарѣ отъ 1000 до 1500 штукъ О. 1862. V. Кух. 29, 38. Пастухи стерегли спорожеж вночі отари своєї. Ев. I. II. 8. Ум. Отарія, отарочка. Мнж. 74.

Отарпатіти, тію, еш, м. = Оторопатіти. Конот. у.

Отарка, ки, отарочка, ки, ж. Ум. отъ отара.

Отати, тани, неш, м. Ослабѣть, обезсилѣть. Як покоситися до півдня Хведь, то вже й отав-отав, ляга й спить до полудня. Волч. у.

Отвердіти, дію, еш, м. Затвердѣть. А оце саме отверділо тіло. Волч. у.

Отелітися, люся, лишся, м. Отеляться. Корова отелиться. Чуб. I. 50.

Отеміти, нію, еш, м. Ослѣпнуть. Годів сім мені було, як я отемнів. Харьк. На старість цорь той отемнів і тяжко нудня світом, не бачив, як красуєсь світ зимою, а не літом. Млак. 71.

Отепёр, нар. = Оттепер. Отепер же я тебе з'їм, кобило. Рудя. Ск. I. 7. Ум. Отепёрки. Грив. III. 340.

Отербини, в, ж. Негодные остатки.

Отерпати, пано, еш, м. Рвать въ куски. Вх. Лем. 445.

Отёрнути, ну, неш, м. Отерпнуть, замереть. Отерт і сам, не стало мови. Мяр. Г. 56. Як побачив воєка—отерп, одерев'янів, а шапка на самому чолопочку. НВолын. у.

Отёрти, трю, рощ, м. = Обітерти. Омлю кувъ сузу, отру либокій тяжкій рани. Шевч. Отерла піну на губах. Котл. Ен.

Отёртися, трюся, рощся, м. = Обітертися. Сіла я, підтерлася, заплакала, отерлася. Чуб. V. 3.

Отерхати, хаю, еш, м. Навьбючть. (Гуцульск.).

Отеса, си, ж. Веревка, соединяющая концы передней осы съ оглоблям. I отесу можна в кишку затянуть, аби не бурчала. Ном. № 12172.

Отетеніти, вію, еш, м. = Отетеріти. Побачили на ньому сорочку крадену у нас, ситтали—де взяв, а він мовчить,—отетенів. Екат. у.

Отетеріти, рію, еш, м. Оторопѣть, растеряться. Як стояла, так і отетеріла стара, а ні ворухнется. Грив. II. 230. Як мені сказано: обляйся!—так я й отетеріла. Г. Барв. 4. Отетеріє з ляку. Грив. II. 226.

Отець, отця. н віця, зват. п. б. отче. 1) Отець. Ном. № 7088. По дівонці отечьмати плаче. Мет. 96. 2) Отець, титулъ священника, духовнаго лица. Отець Залізо з келії вийшов. Чуб. I. 162. Когда говорится объ отцѣ или священникѣ, употребляется: пан-отець.

Отецький, а, в. 1) Отцовскій. Приблудився та до отецького двору. Чуб. I. 173. Отецький син, отецька дитина. Названіе, прилагаемое къ добропорядочному сыну добропорядочныхъ родителей. Ой Василю, Василю, отецька дитино! Грив. III. 689. Як лучитися отиський син, оддасть мене мати. Мет. 8. 2) Отецескій.

Отже, нар. 1) Вѣдь. Отже збреше бісів сив! Отже доведеться самому йти. 2) Поэтому, слѣдовательно, итакъ.

Отирдувати, дую, еш, м. Поставить стадо овецъ на мѣстѣ, остановивъ для отдыха. О. 1862. V. Кух. 32.

Отирдуватися, дуося, ешся, м. О стадѣ овецъ: расположиться въ полѣ для отдыха. Отара отирдувалася, зорює і чибани послули. О. 1862. V. Кух. 34.

Ушнитя, шу, шити, м. Усмирить, успокоить.

Отік, отіку, м. Гной (взъ нарыва). Вх. Лем. 445.

Отіпаня, ки, ж. 1) Оборванная женщина. Змієв. у. 2) = Отіпаня. Гол. Од. 35.

Отіпаня, ня, м. Очищеніе отъ кострики (ковопли). Гол. Од. 38.

Отпати, паю, еш, м. Очистити оть востряки (коноплю). Гол. Од. 35.

Отісонька, ви, ж. Ум. оть отоса.

Отлас, су, м. Матерія: атласъ.

Отласіяна, ня, ж. Атласная матерія. Скинудла вельможна з себе отласину, та одякудла синюю свитину. Нп.

Отб, отбж, нар. Вотъ, вотъ то, вотъ это, вотъ такъ. *Ото вийшов сіяч сіяти.* Єв. Мт. XIII. 3. *Ото ж тая дівчинонька.* Шевч. *Загодить ото він до мельника.* Чуб. I. 5. *Як лихоліття було, то прийшов чужоземець, матарин, і ото вже на Вишгород б'є.* ЗОЮР. I. 3. *Ото цяжложена пря.* Ном. № 1549. *Ото ротати на всь село.* Ном. № 12983. *Ото ж він приніс. Ото же ми ся в свого лина вірне послужили, що на нині білі ручки й ніжши кайдани зложили.* Чуб. V. 996.

Отоді, нар.—**Оттоді.** *Отоді жінки буде старшою, як сорока побліє.* Ном. № 9059.

Отой, ота, отв, мьст. Вотъ тотъ. *Побила мене ота чужа кива та позичений серп.* Ном. № 2149.

Отюватися, кюся, ешся, м. Стать стюякою. *Валки отюкувались.* Мнж. 188.

Отопіти, ся. См. **Отоплювати, ся.**

Отопка, ви, ж. Отоплице. *Вони в нас хату наймала з 9 руб. на год і отопка наша.* Пирят. у.

Отоплювати, плюю, еш, сов. в. отопіти плю, пиш, м. 1)—щб. Отаплювати, отопити. *Отоплюю диявольську корчму.* Г. Барв. 23. 2)—ногб. Доставлять, доставити отопленіє для кого.

Отоплюватися, плююся, ешся, сов. н. отопітися, плюся, пишся, м. Отаплювати, отопити свое жилиє. *Отопитись нічим.* Г. Барв. 448. *Треба і отопитись, і одягнись, і прогудуватись.* Г. Барв. 98.

Отора, ря, ж. Завкавка. Котл. Ев. (Изд. 1809). Словарь 19.

Оторопатіти, тію, еш, м. Оторопіть. *Як я йому розказав, що там діється,—так він так і оторопатів.* Борз. у.

Отоб, ся, ж.—**Отеса.** Ум. **Отісонька.** *Щоб тебе кониченько не довів, щоб отісоньки порвалась.* МУГ. III. 142.

Оточати, чаю, еш, отбчувати, чую, еш, сов. в. оточіти, чф, чяш, м. Окружати, оточити. *Гурьмадяне оточили Кобзу і почали його розпитувати.* Стор. МІР. 50.

Оточатися, чаюся, ешся, отбчуватися, чуюся, ешся, сов. в. оточітися, чфся, чяшся, м. Окружати, оточити себя.

Оточчани, ччи, ж. м. 1) Кирь на тон-

кой кишкѣ. Конотоп. у. 2) Зерно вли муха, остаюцьяся послѣ перетачиванія на решето.

Оточіти, ся. См. **Оточати, ся.**

Отбчки, чок, ж. м. Потроха. Вх. Уг. 256.

Отбчувати, ся. См. **Оточати, ся.**

Отощати, щаж, еш, м. Отощати. *А котрі воли отощали, то ті марно пропали.* Чуб. V. 1058.

Отратитися, чуся, тишся, м.—**Утратитися.** *Оженився сирота та й думку думає: оженився, отратився, та й щастя немає.* Чуб. V. 382.

Отримати. См. **Отримувати.**

Отримач, ча, м. Инструментъ у бочаровъ, при помочи котораго они при складыванні вленокъ, прижимають первую и послѣднюю вленку къ обручу. Части его: вильцята, засув, клинець. Шух. I. 249.

Отримувати, мую, еш, сов. в. отримати, маю, еш, м. 1) Держать, удержать. Шух. I. 88. 2) Получать, получить.

Отріб, рібу, м. Нутро, внутренности. Вх. Зн. 45.

Отрібка, ки, ж. Родъ кушанья—**Отріб?** *З отрібки баба - шартанина.* Котл. Ев. IV. 31. (взд. 1809. IV. 18).

Отрба, бя, ж. Поносъ. Волни. Слов. Д. Эварн.

Отрба, ви, ж.—**Отрута.** Вх. Лем. 445.

Отрбвий, а, е.—**Отруйливий.** Вх. Лем. 445.

Отроїти, рою, їш, м.—**Отруїти.**

Отруби, бів, м.—**Пилни.** Опилки. Вх. Зв. 45.

Отруїти, ся.—См. **Отруувати, ся.**

Отруїливий, а, е. Ядовитый, отравляющій. *На райскім дереві отруїлива тилиця.* К. МХ. 41.

Отрунов, ну, м. Желудокъ. Харь.

Отрусїти, ся. См. **Отрущувати, ся.**

Отрута, ти, ж. Отрова, ядъ. Мет. 90. 88. *Хоч у губу візьміть, може з отрутою даєть.* Ном. № 11559. Ом. **Отрутошня.** Чуб. V. 879.

Отручнути, ну, неш, м. Потеряти присутствіє духа? лишитись силъ? *Убїла одрує блїди така і як риба в'язи, що аж я її слама стала розлазити: чого ти така? Мон отручла.* Г. Барв. 127.

Отрущувати, шую, еш, сов. в. отрусїти, шф, шяш, м.—**Обтрущувати, сбтрусїти.**

Отруувати, руюю, еш, сов. в. отруїти, руо, їш, м. Отравлять, отравити.

Грин. I. 32, 33. *Нащо медом напоїла, козаченька отруїла.* Чуб. V. 435.

Отру́юватися, ру́ююся, ешся, сов. в. **отру́їтися, ру́юся, ішся,** і. Отравлятися, отравляється.

Отру́я, ру́ї, ж.—Отрута.

Отсе́, нар. **Воть,** **воть** это. *Отсе ви, братиї, не добре зробили, що написали козака чуляти пустили.* Нп. *Отсе тобі, козаченьку, три дороженьки окуї.* Чуб. V. 940.

Отсе́й, отса́, отсе́, мьст. **Воть** зтоть. *I отсеї порожинці він зробив.* Федьк. *Обридло вєстатися... по світу з нудюю на отсеїю торбою.* Стор. М. Пр. 41.

Отта́к, нар **Воть** таьъ, **воть** такъ то. *Оттак Вовчок жене лєвї вочок.* Ном. № 673. *Оттак! не бродячи качку пїймав.* Ном. № 1648. **Отта́к-пак.** **Воть** таьъ то, **воть** какъ. *Чою це ти, о. Хведор, взявся на своїг дочок? Вони ж дурно не їдять твою хліба...*—*Оттак-ник! Ба ще б посїдали та руки поскладали.* Левцв. I. 141. Ум. **Отта́ненни, отта́нечни.**

Оттаке́лєцький, а, в—**Оттаке́лєцький.** *А який вєсьв маю!... Чи поїристе? Оттаке́лєцькі рош!* Левцв. Пов. 194.

Оттаке́й, а́, б́, **Воть** таков. *Оттаке то на сім світі роблять людял люде.* Шевч. Ум. **Отта́ненний, отта́нісний.** Грин. I. 118.

Отта́м, нар. **Воть** таьъ. *Оттам на щорой вовк свиню звїв.* Ум. **Отта́мечни.**

Оттепє́р, нар. **Воть** тепєрь. *Оттепер ні до тору, ні до жінки.* Ном. Ум. **Оттепє́ренни, оттепє́речни.**

Отта́м, нар. **Поштоу.** *Оттим би то, панове, треба людей поважати.* Нп.

Отто́, нар.—**Ото.** *Отто менї частя, Ганно, як я стою увечерї під вишнями та дожидаю мою милую.* Левцв. I. 48.

Оттоді́, нар. **Воть** тогда. *Оттоді ми загодимось.* Шевч.

Оттоді́шній, ня, на. *Тогдашній, воть тогда бывшій.* Драг. 83.

Отто́й, отта́, оттє́, мьст. **Воть** тотъ. *Умер оттой Лисеко, та вдова продавала судобу.* МВ. II. 26.

Оттуді́, нар. **Воть** туда. *Оттуди тобі дорога.* Левцв. Пов. 189.

Отту́т, нар. **Воть** здєсь, **воть** сюда. *Оттут тобі, моя доле, оттут пропадає ти.* Мет. 13. *Боже, поможи, оттут і поможи.* Ум. **Отту́тенни, отту́течки.**

Оту́маните, ню, ниш, і. **Обмануть,** отурачить.

Оту́манїти, ню, аш, і. **Одурьть,** **стать** вь туликъ. *Отуманїє дїака зовсім.* О. 1862. I. 74.

Оту́т, нар.—**Оттут.** Ум. **Оту́тенни, оту́течки.** *Оту́тенни ставатимем.* Кролев. у. *Ось зараз були отутечки.* Грин. II. 142.

Оту́ха, хв, ж. **Ободренїє, утєшевїє.** *Тільки його й отухи, що вин'є.* Козел. у. Слов. Д. Эварн.

Отхнї́оятися, блюся, бишся, і. **Отколоться,** **отстать.** Мнж. 188.

Отцє́, нар.—**Отсе.**

Отцє́вий, а́, в. **Отцовъ, отповскій.** *Не так по отцевой і матчиной молитви прохати, як їз промївляти.* Чуб. V. 849.

Отцє́вський а, в—**Отцевий.** *Отцевського хліба-соли з упокоєм уживати.* Грин. III. 693.

Отцє́вщина, ни, ж.—**Ватькївщина.** *А той запорожець як неблагополучно стало у Сїчі, приїшов на отцевщину.* О. 1861. X. 33.

Отцє́й, отца́, отцє́, мьст.—**Отсеї.** Ном. **Отцє́несувати, сїю, аш,** і. **Отрзъать** большій кусокъ. Лубен. у.

Отцїзна, ни, ж. 1) —**Ватькївщина.** *Кидають отцизну і свою дїдизну. свої пасіки й левади.* АД. II. 48. 2) **Отчество, отцизна, родина.** *Хоч би ти... для отцизни кинувсь із мосту в воду, то й я за тобою.* К. ЧР. 77.

Отцїзний, а, в. **Отечественный.** *Ворога отцизного скараймо.* К. ЦН. 293.

Отцїна, ни, ж.—**Отцизна** 1. Чуб. V.

Отяга́ти, гаю, аш, сов. в. **отяга́ти, гнїу́, гнєш,** і. **Оттягивать, оттянуть** (внизъ своею тяжестью). *Черонці аж кишено менї отянули.* Драг. 52.

Отяга́тися, гаюся, ешся, і. 1) **Отставать.** *Він їде попереду, а я отягаюсь, отягаюсь, та як побїжу додому.* Камен. у. 2) **Откладивать, оттягивать, затыгивать** дїло. См. **Отягтися.**

Отя́гуватися, гуюся, ешся, і.—**Отягтися.** *Радюк зрозумїв, що Ольга отягувалась.* Левцв.

Отягтїся, гнїюся, нєшся, і. **Подкормиться, потолгїстьє.** *(Худї вої) отягтїсь, узали тїло, стали конї гоч худї.* Мнж. 22. *Кабан в сажу уже трохи отягся.* Павлогр. у. См. **Отягтися.**

Отягчїти, чїю, еш, сов. в. **отягчїти, чїу́, чїш,** і.—**Отяжати, отяжити.** *Думки так отячили їй голову.* Г. Барв. 521.

Отяжа́ти, жаю, еш, сов. в. **отяжа́ти, жау́, жиш,** і. **Отягощать, отяготить.**

Отяжіти, жію, еш, м. 1) Отяжелѣть. 2) Обременитися. *В неї очинї отяжали слізьми.* МВ. I. 43.

Отяжітися, млюся, мишся, м. Опомвиться. Квит.

Офіра, ри, ж. = **Охвіра**. Чуб. I. 168.

Офірувати, рую, еш, м. = **Охвірувати**. Чуб. III. 376.

Офіція, ції, ж. Служба. *Не газяїнував він, а терся по офіційї: то за писаря був у скарбу, то коло винниї, то за підлістичого був.* Св. Л. 275.

Офіціаліст, ета, м. Служацій. К. Кр. 18.

Офлис, су, м. Тонкій деревний стволъ, идущій на дрова или на огорожу; хворостина. Вх. Лем. 445.

Ох, межд. Охъ, ахъ. *Ох я нещасний, що маю діяти?* Чуб. V. 116. *Ох мені лихо!* Левц. I. 144.

Охáb, ба, м. 1) = **Охаба** 2. Желех. 2) = **Охаба** 3. Вх. Лем. 445.

Охáба, бя, ж. 1) Гнилая колода. Вх. Зн. 45. 2) Лужа, болото, старое русло рѣки. Вх. Зн. 45. 3) Негодникъ, негодвица, безпутникъ. Вх. Зн. 45.

Охábиско, ка, с. = **Охаба** 2. Вх. Зн. 45.

Охábити. См. **Охабляти**.

Охábитися, блюся, бишся, м. 1) — чо́гось. Забыть, потерять что-либо, воздерживатися отъ чего-либо. Вх. Зн. 45. 2) — дома. Остатся дома. *Я ся охábив дома.* Вх. Зн. 45.

Охábище, ща, с. = **Охаба** 2. Вх. Зн. 45.

Охаблénий, а, е. Никому венужны́й. отъ котораго каждый хотѣлъ бы избавитися. Дѣдно охаблénий. Окаянный, проклятый чертъ. Вх. Зн. 45.

Охабляти, бляю, еш, сов. в. охábити, блю, биш, м. 1) Оставлять, оставить. *Мене - с охábив фрайрчку першу.* Вх. Лем. 445. 2) Портить, испортить. Желех.

Охáйливий, а, е. = **Охайний** 1.

Охáйливість, вости, ж. = **Охайність**.

Охáйливо, нар. = **Охайно**.

Охайлúчити, чу, чш, м. Ополотъ, очиститъ отъ вѣтвей = **Охайчити**. *Треба що шшу охайлúчити.* Пр. у.

Охайний, а, е. 1) Опрятный, чистоплотный. *Таке було кукібно, таке було охайне.* Г. Барн. 439. 2) Очищенный, выхолонный. *Зілля мое да охайнее! Дитя мое да кошнее! Я же тебе да охайла, Марусеньку да уайяла.* Мет. 229.

Охайність, ности, ж. Опрятность, чистоплотность. Сим. 135. *Людяи цини шайность, а коло себе май охайность.*

Ном. № 11249. *Мати охайність. Быть опрятнымъ.*

Охайно, нар. Опрятно. **Охайно ходити.** Опрятно держать себя.

Охазяїнувати, нуюся, ешся, м. Обязестись хозяйствомъ.

Охаменúтися, нуся, нѣшся, м. = **Схаменутися**. *Е, як би то ви охаменулись, та знов взялись за діло—дали б поміч.* Харьк. г. *І не зчуеться, не охаменеться сам, побудит його, як що перепуржне або шелесне.* МВ. (О. 1862. I. 98).

Охандóжити, жу, жиш, м. Очистить, вычистать. *Пора вже поростя охандóжити.* Киев. г.

Охандúжити, жу, жиш, м. Одурачить, осрамить. *Не дай, Господи, ек із москалем зчепитися... так і охандúжити.* Рудч. Ск. II. 170.

Оханья, ня, с. Оханіе. *Чулися молоді жарти веселі, оханья голосне між молодичями.* МВ. (О. 1862. I. 101).

Оханúтися, нуся, нѣшся, м. = **Схаменутися**. *Охануся та за діло взявся.* Мир. Н. 40. *Оханисъ, Господь з тобою.* Мир. ХРВ. 52.

Охарáскуватися, куюся, ешся, м. Оти́жкнаться, отговариваться. *Немає ч мене трошей: щоб мені, та бодий мені... коли я брешу! Немає й не простіть,—охарáскується було старий.* Грин. II. 185.

Охати, хаю, еш, м. Охать, стовать. *Чує, шось оха.* О. 1862. I. 30.

Охайóчувати, чую, еш, сов. в. охайóчвати, чу, чш, м. = **Обханючувати**, обханючвати.

Охайóвати, охайю, еш, сов. в. охáяти, хаю, еш, м. = **Охайючувати**, охайючвати. *Зілля мое та охайнее, дитя мое та кошнее! Я же тебе та охайла, Марусеньку та уайяла.* Мет. 229.

Охайюватися, охайюся, ешся, сов. в. охáятися, хаюся, ешся, м. Прибираться, прибраться, привести въ чистый и опрятный видъ. Сим. 129.

Охáвара, ри, ж. = **Огвара**. Жінка охáра. Вѣдьма, колдунья. Вх. Зн. 43.

Охвát, ту, м. Болѣзнь: стрѣльба иъ поясницѣ. Вх. Лем. 445.

Охватити. См. **Охвачувати**.

Охвáчувати, чую, еш, сов. в. охвátити, чу, чш, м. = **Обхоплювати**, обхоплювати.

Охвицér, ра, м. Офицеръ. Чуб. V. 977. Левц. I. 30. Ум. Охвицérин. охвицérочко. Мил. 216.

Охвиєрський, а, в Офицерский. Чуб. V. 1010.

Охвиця́н, цин, м. мн. Флигель.

Охвиця́нт, та, м. Офицянтъ, лакей.

І скажи—у нава охвиця́нтин тих повно. Рудч. Ск. II. 204.

Охви́ра, ря, ж. Жертва. *Яка віра, така й охви́ра.* Ном. № 4.

Охви́рний, а, в. Пожертвованный. *Охви́рний образ.*

Охви́рува́ти, ру́ю, еш, м. Жертвовать. *Охви́рувати Болові. Охви́рувати їх (гроші) на яке добре діло.* Грин. II. 143.

Охви́рува́тися, ру́юся, ешся, м. Жертвовать собой, обречь себя.

Охви́тний, а, в. Приятный; удобный.

Охви́тність, ности, ж. Приятность, удовольствие; удобство. *Прибрав знакомих для поради, охви́тності й потіхи ради.* Мкр. Г. 67.

Охви́тно, нар. Приятно, съ удовольствием, удобно, безопасно. **Охви́тніше.** Приятнѣе, лучше, удобнѣе, безопаснѣе. *Люде прираям, щоб кою за дитину,—все таки, кажуть, охви́тніше.* Сым. 234. *Чого... тітусю, з цілочкою?—Охви́тніше, каже, од собак.* Сым. 235. *Дівчати були ще раді, що парубки з ними,—і веселіше, і охви́тніше.* Мир. Пов. 149.

Охво́рити, рію, еш, м. Заболѣть. Вх. Лем. 445.

Охво́стуватий, а, в. О брениѣ, жерди, налѣкѣ: съ одного конца потоньше, чѣмъ съ другого. *Кажуть, товсті крокви, а вони з одного кінця товсті, а з другою тонкі—охво́стуваті.*

Охво́та, ти, ж. Родъ женскаго верхняго платя. *Були в ситках, були в озвотах, були в дульетах і в кинотах.* Котл. Ен. III. 51. 2) Удовольствие. *Роби ю по-ту, а їж уз охво́ту.* Ном. № 12124.

Охво́ба, би, ж. Погрѣшность, ошибка.

Охво́жа, жі, ж. Защита (въ смыслѣ стровія). Мвж. 188.

Охви́жити, жію, еш, м. Разъяриться, озлиться. *Годинокъ ж моя! Як вона охви́жила, яке страшно зробилося в неї те личко юже.* МВ. (О. 1862. III. 43).

Охво́за, ан, ж. Мокрая вьюга, метель. Мвж. 188. *Охво́за поїхала.* Ном. № 628. *Приходить (зіма) в село страшною хуртовиною, приводить за собою своїх діток—глизи й озлизи та... морози.* Мир. ХРВ. 125.

Охви́тний, а, в==**Охотний.** *Катерина охви́тніша від мене до книжок.* Левци. Пов. 285.

Охви́тниця, ці, ж. Охотница. *Милия—охви́тниця, та до сліз доводить.* Ном. № 12561.

Охви́тно, нар.==**Охоче.** *Якось до діла беруть охви́тніше.* Левци. I. 112. *Зоставайся... будемо тут удовою жити... буде нам з тобою охви́тніше, аби твоя охота.* Чуб. II. 98.

Охви́чно, нар.==**Охитно, охоче.** *Так як я се охично робив, так охично аби у нас сак риба йшла.* Шух. I. 225.

Охвяти, ваю, еш, м.==**Охати.**

Охля́(ну)ти, ну, неш, м. Ослабѣть (о связи частей въ чемъ либо) *В возі охля́ло вє.*

Охля́нути См. **Охлясти.**

Охляп, нар. Безъ сѣдла. О. 1862 X. 111. *Сидя охляп на коні.* Котл. Ен. III. 30. *На коні сидит охляп.* Шевч.

Охля́нути, пну, неш, м.==**Охляну́ти.** Вх. Лем. 445.

Охля́сти и охля́нути, ля́ну, неш, м. Отоцати, обезсилѣть, ослабѣть. Котл. Ен. I. 17. *Охляв, як в дощ сѣня.* Ном. № 12134. *Охляв уже, не ївчи—три дні.* Рудч. Ск. I. 137. *Циан здорово охляв, не може (коси) тягнути вже ніяк.* Грив. I. 121. *Сиджу сама, серце в мене охляло.* Г. Барв. 299.

Охма́йрін, на, м.==**Розмайрін?** *Не носи мя через млин, бо там смердить охма́йрін.* Гол. I. 211.

Охманя, ня, с. Желаніе. *У моєму охманню суперки йде.* Г. Барв. 231.

Охматяся, маюся, ешся, м. Желать, стремиться. *Йце й не охматяється й заміж.* Г. Барв. 9. *Я охматяся йти за його.* Г. Барв. 231.

Охмеля́тися, ля́юся, ешся, м. Вытрезвляться. *Ну к чорту! Швидче охмеляйся.* Котл. Ен. V. 29.

Охми́рити, рію, еш, м. Опечалиться, омрачиться. *Як занедужала, так і охми́рила Іва.* Волч. у. (Лобод.).

Охмоло́статися, таюся, ешся, м. Привыкнуть, обойтись. Дубен. у.

Охнути, ну, неш, м. одн. отъ **охати.** Охнутъ.

Охнутяся, нуся, нешся, м. *Я тих і охнутяся і сама не стямилась.* Г. Барн. 127.

Охоло́да, ди, ж. Прохлада.

Охоло́джувати, джую, еш, сов. в. охолодіти, джу́, діш, м. Прохлаждать, прохладити. *Рани мої постреляні та порубані окроти, охлюди.* Дума.

Охоло́джуватися, джуюся, ешся, сов. в. охолоди́тися, джу́ся, ди́шся, гл. Прохлаждатися, прохладитися.

Охолоди́ти, дію, еш, гл. = **Охолоти**. Рухи бою зовсім охолоділи. Стор. М. Пр. 21.

Охоложа́ти, жаю, еш, гл. = **Охолоджувати**. Вожа земля, холодне повітря—ніщо її не охоложало. Мир. Пов. II. 74.

Охоло́жувати, жу́ю, еш, гл. = **Охолоджувати**.

Охоло́нути, ну, неш, гл. Похолодѣти. Я так і охолов, як забачив овка. НВолын. у. Ті як почувли,—так і охололи, що й слова не вимовлять. Рудч. Ск. II. 36.

Охорба́на, ни, ж. Охрана.

Охорова́ти, ваю, еш, гл. Охраняти.

Охо́та, ти, ж. Охота, желание, удовольствие. І до діла не я, до роботи не я,—з хлопцями популяти—то ж охота моя. Грин. III. 356. Як попоробити до поту, то й їстимеш в охоту. Посл. Волч. у. 2) Охота. Взяв бою (хорта) з собою да й пішов на охоту. Рудч. 3) Охотничья собака. Сів на коня, забрав свою охоту і поїзав. Рудч. Ск. I. 123. 4) Охото́ю. Добровольно. Охотою пішов у москалі. Ум. Охотонька.

Охоті́тися, чуся, тишся, гл. Желать. Не охотилась їти за Василя. Г. Барв. 390.

Охотка́, ки, ж. = **Охота** 1. Та кому й в охотку буде почувти за нас, як не наших таки братчикам-українцям. О. 1862. VI. 84.

Охотли́вий, а, е = **Охочий**. Найбільше було дітвори охотлива слухати мене. О. 1862. V. 29.

Охотни́й, а, е. Добровольний. Охотне військо. Волонтеры, добровольцы. Як ми у охотне військо од отця, од матері, од роду од їжджали, ми з отцем, з матір'ю і з родом опрощення брали. Дума.

Охотник, ка, м. 1) Доброволець, волонтеръ. 2) Охотникъ. Раз у-осени пан поїзав на лова; з ним багато було охотників. Рудч. Ск. II. 75.

Охоту́ха, хи, ж. Охотница, желяущая. А я муха полетуха, шить і прасти охотуха. Грин. III. 666.

Охоче́, нар. Охотно.

Охочекомобни́й, а, е. Приналежачий къ вольной кавалерія — військо. Вольная кавалерія.

Охочий, а, е. 1) Добровольний, желяущий, охотный. Хоч гарна як, а все охоча іще гарнішою щоб бути. Котл. Ен. V. 17. Була тут всяка з них охоча пожар щоб

швидче розвести. Котл. 2) — до чого. Падкій на что, любитель чего. А ти ж, судисе, чуж од кого, що я охочий до ляців? Гліб. Кобзи не дуже був охочий до розмови. Стор. М. Пр. 116.

Охрест, нар. Накрестъ, крестомъ. Охрест скала руки. Гол. І складає собі руки на охрест на груди. Рудан. I. 40.

Охрести́ти, тів, м. Приналежности крестнаго хода: хоругви, крести і пр. Отступ то було плачу, як охрести та мари принесли. МВ. (О. 1862. I. 87). ЗОЮР. II. 285.

Охресті́ти, ся. См. Охрещати, ся.

Охрещáти, щаю, еш, сов. в. окресті́ти, щу́, стип, гл. Крестяти, окрестити. Що Іван Хреститель воду охрещав. Грин. III. 5. Та ввечері охрестили і Марком назвали. Шевч.

Охрещáтися, щаюся, ешся, сов. в. окресті́тися, щу́ся, стипся, гл. 1) Получать, получить крещение. Чи без щастя уродився, чи без щастя охрестився. Чуб. V. 233. 2) Перекреститися. Тільки ж що дові окрайня й сала четвертину, охрестився. Мир. Н. 10.

Охри́плий, а, е. Охрипий. Охриплий з перепого голос. Мир. Пов. II. 76.

Охри́п(ну)ти, пив, неш, гл. Охрипнуть. Аби була ласка слухати, поки не охрип — співавтору. Шевч.

Охри́(ну)ти, ріану, неш, гл. = **Охланути**. Здається, я іще не дуже старий, а зовсім охряв, так що ні ніз, ні рук не чую. О. 1862. II. 24.—на ноги. Устать, подбитися. Довго перся підтупцем, поки на ноги охряв, аж підошов не чув. Полт. у.

Охті́ти, хчу, хтиш, гл. Охать, жаловаться. Вх. Зн. 45.

Оху́днути, ну, неш, гл. Похудать. Поки гладкий охудне, то худий здозне. Ном. № 5678.

Охух, ха, м. = **Оглух**. Ном. № 6306.

Оцві́ти, пію, еш, гл. Одури́ти. Сиж. 12. **Оцáрок**, река, м. Загонъ для скота. Мирг. у.

Оцарі́тися, рієся, рієся, гл. Водаритися, поселитися. Пан наш був оцаривсь собі у нашій хаті. Харьк. г.

Оцвѣнок, неа, м. Кусокъ, обрубокъ (дерева, желѣза). Мвж. 188.

Оцві́стий. См. Оцвітати.

Оцві́тати, таю, еш, сов. в. оцві́стий, ту́, тѣш, гл. Оцвѣтати, оцвѣсть. А чи запів мак? — Цвіте. — А чи оцвів мак? Маркев. 76.

Оцѣ, нар. = Отсе. *Оце твої діти.* Шевч.
 Оцѣй, оця, оцѣ, мрт. = Отсе.

Оцет, оцту, м. Укеусь. (Канев. у.).
Неса шкуру рибу з оцтом. КС. 1882. V. 362.
Насміають воїни, подаючи йому оцет.
 Єв. Л. XXIII. 36. *Піднести з оцтом фли-*
ш. Котл. Ев. III. 17.

Оцєрляувати, єлїю, еш, м. 1) =
 Обцїрляувати 2) Переносно: поставити
 въ безвиходное положеніе? Опутати? *Зду-*
рив і я на старі ліна: круюм себе оцур-
ляуєш. Греб. 350.

Оцілок, лєу, м. = Кресало. Вх. Уг.
 256

Оцінувати, нїю, еш, м. Оцїнити.
Оцінує мене добре старий мій: ти ти,
скаж, не спойи і два шаш. Харьк. г

Оцїпалок, лєа, м. = Оцупок.

Оцїпїти, пїю, еш, м. Затвердѣти.

Оцїпук, пєа, м. Обрубокъ, бревно, по-
 лїно. *Попрокч оцупок березини на версте-*
на, а то й на ояїні. Г. Барв. 523.

Оцюдї, нар. = Осюди. *Оцюдї положиш*
Оцюдї лишень слухай. Слушай ст. Ном.

Очѣ, чѣти, с. = Очєня. Вх. Лем. 455.

Очѣй, нар. = Ачєй. *Очѣй би чи не*
встала на Чорному морю бистрая хвиля,
очѣй би чи не потривала якори в турець-
кої катори. Чуб. V. 933.

Очѣнка, єя, жє. Раст. Euphrasia offi-
 cinalis L. ЗЮЗО. I. 123.

Очѣпяться, паяєся, ешєя, м. Прийти
 въ сознаніе. *Поклали стори юзюцю в снї,*
і через кїлки шєсу я (п'яний) очѣпавєся.
 Грив. II. 178.

Очарувати, рїю, еш, м. Очаровать,
 околдонать. *Ти, дївчино, чарюмиченьки,*
очарувала-сь мєє личеню, очарувала-сь
серєє і душу. Чуб. V. 75.

Очєвідьєя, очєвідьчєя, нар. Оче-
 видно, ясно, на глазахъ, предъ глазами.
Вєє очєвидьки їт понажали. Левц. I. 385.
Потолок перевертня очєвідьчєя вертаєся
до своєго рєду. Левц. I. 161. *Стерєжєтьєся*
вїн вїяшєти своєю пїучю очєвідьчєя. Чашє
 ст. предлогомъ у. *Вони тебе у очєвідьки*
ошукують. К. ЧР. 301. (Вовкн) *їзїли у*
очєвідьчєя лошакє. Рудч. Ск. I. 90. *Не*
прєвєнєлює, а в очєвідьчєя яєлює. К. ЦН.
 230. *Хрїстї, мєє живєє, єшє те стєю в*
очєвідьчєя. Мир. Пов. II. 84

Очєдїрєни, рєи, жє. м. = Похрєстє-
 ня. Мил. 27.

Очєхєрїтєя, рїю, еш, м. Одурѣти, прийти
 въ безсознательное состояніе. *Вони на мєє*
напали і тотли вєкатє; а тут зїду

кричати: брєжєш, бо вдарити тебе кл-
ком!—я й очємерїв і не знаю як повернуєся,
 та й удирив її. Катєриносл. у.

Очєньєко, єа, с. Ум. отъ око. Чуб. V.
 2, 246.

Очєньєпєтєя, пєю, еш, м. Выздоровѣти,
 подняться послѣ болїзни. *Цїлу вєчєну мєє*
мєлєм мологомъ натурєли, покєя в трєзєи
очєньєпєтєя. МВ (О. 1862. III. 42).

Очєнї, нїєти, с. Глазокъ. *Вїєла мати*
брови дєтєи, карї очєнїєтєя, ти не вїєла на
сїм свѣтї шєстє-дєлї дєтєи. Шевч. Ум.
 Очєнїєтєю.

Очєпєа, пєя, жє. Крюкъ, багоръ, кото-
 рымъ прїєтягують къ берегу плотъ. Вх.
 Зв. 45.

Очєпїєти, єя. См. Очєпєтєя, єя.

Очєпїрїєтєся, рюєя, рїєшєя, м. Схвѣ-
 титься, удѣпиться. *Так єнї, як топанє б-*
чєк, очєпїрїєтєся йому єнї вєтїт і топанє з
їм. Грив. I. 44. *Пїєлєлє вїнєнє, очєпї-*
рїєтєся тє їєтє. Харьк. у.

Очєпєлєтєя, пєлєю, еш, сов. в. очєпє-
 тєя, пєлє, пєш, м. Обвѣшивать, обвѣшєть
 кругомъ чєго тєає, надѣть—напр. юбєу
 и пр. *Вєслєнєа очєпєла плєстєу шєвєком*
тєану. Мкр. II. 24.

Очєпєлєтєєя, пєлєюєя, ешєя, сов. в.
 очєпї-єєя, пєлєюєя, пєшєя, м. Цѣпєлє-
 єя, удѣпєтєєя, зацѣпєтєєя, прїєстєтєя, прї-
 євєзєтєєя. Мил. 21. *Вона (вїдєма) дєвїчї*
нє йєю сїдїтє... Очєпїтєєя зї йєю, тє
вїн і тєсєка її. Драг. 71. *А дїтєи як очє-*
пїтєєя зї шєю мєнї, тє й не вєстрїєтєє-
єя. МВ. I. *Як очєпєєя я жєтєи у пєнє,*
тє й живєу вєєє сємїєй рїє. (Мїєє. окр.).
Як очєпїтєєя якїє бїє, цє на в-рїнї кїєв
хєдє, тє зарєбєє жєнє. НВолын. у.

Очєпурїєти, рїє, рїєш, м. Очєстїти,
 прївєстї въ порядєкъ. *Очєпурїєтєи дїєр.*
 Рє. Левин.

Очєрвїєвїтєя, вїю, еш, м. 1) Очєрвї-
 вѣтєя. 2) Опротїєвїтєя, надобѣтєя

Очєрєдїтєя, джєу, дїш, єз. Остєпєнїтєя,
 удєржєтєя. *Очєє не очєрєтєи (свєнє), тє зєч*
їєю рєбї, а не очєрєдїєи. Кєбєд. у.

Очєрємхєа, хє, жє = Черємхєа. Мєт.

Очєрєт, тєу, м. Камышъ. *Бєдїє тєя*
рїчєка очєрєтємъ зарєсєла. Чуб. III. 123. *Чєрт*
сїдїтє в очєрєтї тєа пєлєгєє жєбїєв. Чуб.
 I. 106. Ум. Очєрєтєєцъ.

Очєрєтїєнєа, нїє, жє. Стєбєлъ камышєа.
Бїєлї трї оцєчєнї, вїрїєлї трї очєрєтїє-
нїє. Чуб. I. 127. *Щєб тєбє очєрєтїєнєю змї-*
рїєлї! Пожєлєнїє сємртї (отъ обїєлєа дїє-
рїтєя мєртвєцєа камышїєнєю). Мил. 168. Ум.

Очеретинна, очеретиночна. *Прямесенька як очеретиночка.* О. 1862. IV. 71.

Очеретянка, кн, ж. 1) Ум. отъ очеретина. 2) Трубка изъ камыша.

Очеретува́тий, а, е. Пороший камышешь. *Очеретува́тий степ.*

Очеретяний, а, е. Камышевний. Котл. Ев. V. 8. Очеретяний басон. См Басон.

Очеретяний, кá, м. Черть, живущий въ тростинькѣ.

Очеретянка, кн, ж. Птица: *Sylvia arundinassa.* Вх. Пч. II. 14.

Очеркнѹти, нѹ, нѣш, и. = Обчеркнѹти. *Держи мак у правой руцѣ, обити себе і очеркни ним себе окруж там, де станеш.* Чуб. I. 85.

Очеркнѹтися, нѹся, нѣшся. и. 1) = Обчеркнѹтися. Грив. I. 69. 2) Черкнѹтся, задѣть. *Як скочив я через тим, та й не очеркнѹся.* Ни.

Очеря́ти, нѹ, нѣш, и. = Обчеря́ти.

Очерт, ту, м. Кругъ. *Очертом сидиш, срібло й злато на три часті паювали.* Дума. *Очертами сидали, ним да жуляли.* Маєс.

Очечко, ка, с. Ум. отъ оно. Мвл. 185.

Очкнѹ́ться, нѹся, нѣшся, и. Очнуться. *Ластівочко-перепілочко, підлетіла під окопечко: очкнѹлися, усюдиничко! Коровочки потелилися.* Мет. 341.

Очншувáтися, шѹся, ешся, и. Поселиться на чей либо землѣ на чиншевомъ правѣ. *Очншувались—тепер день і ніч кленуть свій дурний розум.* О. 1862. IV. 105.

Очѣ́стятя, ся. См. Очи́стятя, ся. **Очѣська, очѣськ,** с. мн. Ув. отъ очі. *Ті очіська чорні, ті бровища аж сині.* Леввл. I. 441.

Очѣ́ток, теу, м. а также мн. очѣтєв. Раст. *Sedum acre.* L. ЗЮЗО. I. 173, 136.

Очѣ́ці, очѣць, с. Ум. отъ очі. Глазєвн. *Раня тпашка зубці теревить, а пізня очіци жмурить.* Ном. № 11309. *Опрісі аж очіци блищать.* Св. Л. 40, 41.

Очя́дѣти, шáю, еш, сов. в. очѣ́стятя, щу, стнш, и. Вычищать, вычистить. *Очищєши ти, водо явленная, новорожденно од позору.* Чуб. I, 132.

Очи́щáтися, шáюся, ешся, сов. в. очѣ́стятися, щуся, стншся, и. Очищаться, очиститься. *Людєм із прокаженних не очістєся.* Св. Л. IV, 27.

Очи́щєння, ня, с. Очищение. Ном. Ев. Мр. I. 44.

Очі́, См. Око.

Очѣ́кувати, ку́ю, еш, и. Поджидать, ожидать. *Пішов той, а рєшита сидимо, очѣкуємо.* Св. Л. 222. *Першю тору не кидайєс, а другую не очѣкуй.* Ном. № 10520.

Очѣ́пок, пєка, м. Головной уборъ замужней женщины—вродѣ чепчика. Чуб. V. 11. 424. КС. 1893. V. 283. *Знаю, що в Хѣрї нєма очѣпка.* Ном. № 6538. Ум. **Очѣпочон.** Мил. 195.

Очѣ́к, ка, с. 1) Ум. отъ оно. *Там то очка як терночок.* Чуб. V. 217. 2) Отверстїе въ ульѣ для пролета пчель. *Не стромлай палічки в очко, бо вчла вкусить.* Васильк. у. 3) Петля въ сѣти (Браун). 9) в вообще въ вязаньѣ. 4) Часть начиня. (Ся.). МУЕ. III. 18, 19. 5) Значекъ на картѣ. 6) Квадратъ на шахматной доскѣ. Канєв. у. 7) Камешекъ въ перстнѣ. Мил. 6, 103. *Ой дав мені Іван перстнї із трьома очками.* Грив. III. 70. 8)—волоче, риб яче. Птица *Sylvia nisoria.* Вх. Пч. II. 14. 9) мн. бѣчи. Растєвн: Пастушья сумка, *Capsella bursa pastoris.* Мнж. 88. 10). **Очна** жабинї. Растєвн: *Myosotis intermedia.* Вх. Пч. I. 11. См. Вічно. 11) **Очкó** волоче. Раст. *Inula salicica.* Лв. 99.

Очѣ́лове, в, о. Подать съ ульѣ.

Очкóвий, á, б. Очкóвий.

Очкóвати, ку́ю, еш, и. Прививать щиткомъ, глазкомъ.

Очкóр, рá, м. 1) Шпурокъ, вдѣваемый въ штани для ихъ поддержаня, гапнякъ. Чуб. VII. 46. КС. 1893. V. 279. *Штани на йому без очкóра й матні.* Стор. М. Пр. 169. *З переляку очкóр луснув.* Ном. *Били мене скілько влізло—очкóр перервали.* Чуб. 2) У мѣщанъ: презрительное названїе крестьянина. *Міщанин узивє сєлянина—очкóр, чубрїй, а сєлянин мїщанина—салогуб.* О. 1862. VIII. 32.

Очкóрний, кá, м. = Очкóрна. Шух. I. 153.

Очкóрний, нї, ж. Верхній край шароваръ зашитый широкимъ рубцемъ такъ, что въ него втягивается очкóр. Чуб. VII. 416. Драг. 68. *Штани... з очкóрнею.* Грив. II. 289.

Очмáна, нн, об. Одурѣвшій, ошалѣвшій человекъ. *Куди ти, очмано, лїзєш?* Ном. № 2799.

Очмáнїти, нїю, еш, и. Очумѣть. *Чи він очманів, чи що з ним дїється.* Полт. у.

Очнї́й, я, е. Глазной.

Очортї́ти, тїю, еш, и. Надобѣсть, опротивѣть. ЗЮЮР. I. 164. *Уже мені очортї-*

ло красти, піду лучче хазяїнувати. Рудч. Ск. I. 192.

Очуватися, ваюся, ешся, м. Отзывать-ся, чувствоваться. За молодих літ нічого їй не боліло, а на старість уже очувається. Васильк. у.

Очужілий, а, в. Сдѣлавшийся чужимъ. Знайшов модис гіветі з очужілими земляками. К. XII. 26.

Очужіти, жію, еш, м. Сдѣлаться чужимъ.

Очуматися, маюся, ешся, м. Прийти въ себя, очнуться. Очумався вже в хаті. Мир. ХРВ. 54.

Очу́нвати, нюю, еш, сов. в. очу́няти, няю, еш, м. Приходить, прийти въ себя, оправиться, выздоровѣть. Г. Барв. 195 Як поїм я йою (молока), то здається зараз і очуняю. Рудч. Ск. I. 133. Оце трохи очуняв, а то було так придавило, що трохи не умер,—кибляче молоко п'ю. Верхнедніпр. у. Сивила трохи очуняла. Котл. Ев. III. 15.

Очу́тися, чу́юся, ешся, м. = **Очутитися** 1. Вх. Зн. 45.

Очу́тати, ся См. Очучати, ся.
Очу́тіти, тію, еш, м. = **Очутитися** 1. Він і стрепенетися од того слова її і мов очутіє, заговорить до неї. МВ. (О. 1862. I. 97).

Очу́хатися, хаюся, ешся, м. Обтереться. Вх. Лем. 443.

Очухрати, раю, еш, м. = **Обчухрати.**
Очучати, чію, еш, сов. в. очу́тити, чучу́, тіш, м. Приводить, привести въ чувство. А біна княжечка сім рази зімліла... баба не пильнує паню очучати. Гол. I. 90. Хворий лежить як мертвий, а стали терти, то й очутили йою.

Очучатися, чіюся, ешся, сов. в. очу́тяться, чучу́ся, тішся, м. 1) Приходити, прийти въ чувство, очнуться. Не знаю, що й робити, як оживити цуби її побілілі, як їй запомоти очутитися. Г. Барв. 537. 2) Обнаружуватися, обнаружиться, проявитися, проявиться. Я вже поді взяв, як очутилось, де крижне. Новомосковск. у. Провалилася у ставок... так мабуть через місяць і очутилось: почали ноги крутити. Пирят. у.

Ошáда, дн, ж. и Ошáдина, ня, ж. = **Ожелест.** Вх. Лем. 455.

Ошадіти, дію, еш, м. О деревьях: покрываться инеемъ, обмерзнуть. Желех. Вх. Лем. 455.

Ошалачити, пчу́, тшш, м. Одура-

чить, обмануть. У Харькові тебе швидко ошалачитять. Волч. у.

Ошалемотіти, нію, еш, м. = **Ошаліти.** Ти ошалемотіла, чи що, що таке верзеш. Лохвиц. у.

Ошалений, а, в. Ошалѣлый, шальной.

Ошаліти, лію, еш, м. Ошалѣть. Чуб. I. 249. Ой хіба б я ошаліла, щоб я тебе не любила? Чуб. V. 378.

Ошанування, ня, с. Почтеніє. *Мое ошанування, ясновельможний грапе!* Рудч. Ск. II. 203.

Ошану́вати, ну́, нѣш, м. Охватить. Такий нас ошанув страх, що не знаю. Грин. Изъ усть 93.

Ошану́тися, ну́ся, нѣшся, м. Обмануться. Чи добре що купив?—Ба, де там—ошанувся. НВолын. у.

Ошанцювати, цюю, еш, м. Обвести, укрѣпити окопами.

Ошанцюватися, цююся, ешся, м. Окопаться, засѣсть.

Ошара, рн, об. Оборывшъ. Харьк. у.

Ошарпанець, ндм, м. Оборванецъ.

Ошарпати, паю, еш, м. = **Обшарпати.**

Ошарпаний, а, в. Нарядный, хорошо одѣтый. Дивіться, якѣ добрі, який я зодяний та ошарпаний. Г. Барв. 346.

Ошарно, нар. Нарядно. Хоч не ошарно, та дратко. Ном. № 11251.

Ошахрати, раю, еш, м. = **Обшахрати.** О. 1861. VI. 76. Мислять все когось ошахратъ. О. 1861. VI. 75.

Ошахрувати, рую, еш, м. = **Ошахрати**

Ошварь, рю, м. = **Обаполокъ.** Желех. Ошелест, сту, м. = **Ожелест.** Вх. Уг. 256.

Ошембоніти, нію, еш, м. Лишиться сознания. Мене як уварили, то я ошембоні. Екатеривосл.

Ошенулити, лю, лиш, м. Оглушить ударомъ. Та він йою дрюком як ошенулюю—то довенько таки поплослував чмелів. Киев. у.

Ошешелитися, люся, лишся, м. Оборваться и упасть съ высоты. Лохвиц. у.

Ошибати, баю, еш, м. Страх ошиба'є (кого). Дѣлается страшно (кому). О. 1862. VII. 40. Страх мене ошибав, тро таке думуючи. Г. Барн. 298.

Ошійник, ка, м. Подзатыльникъ. За кожним ступнемъ брав по парі ошійників, а тамти два, що вели, дали ще по одному, що аж носом запероз у сіці. Св. Л. 298.

Ошійок, йка, м. 1) Шея сверху. Под.

г. 2) Узкая часть мѣшка въ рыболовномъ сакѣ. Шух. I. 224.

Ошійок, мѣа, м. Кусокъ хлѣба. *Намалама ошиміѣв.* Лохвиц. у.

Ошѣульно, нар. Обидно? *Послми мене сир продавати, то я мисочку по 2 копійки ѣ оддаю. Далі думат; ошѣульно буде по дві, та ѣ стала по 3 коп. продавати.* Лохвиц. у.

Ошмалѣти, лѣ, лиш, м.—Обшмали-ти. Котл. Ен. III. 56.

Ошмарувати, рѣю, еш, м.—Обшмарувати.

Ошморгати. См. Ошморгувати.

Ошморгнути. См. Ошморгувати.

Ошнѣругувати, гую, еш, сов. в. ошморгати, гаю, еш, одн. в. ошморгнути, гнѣу, нѣш, м.—Обшморгувати, обшморгати, обшморгнути.

Ошмульгати, гаю, еш, м.—Обшморгати. *Так він (мотузок) обшмульгав його молоде, ніжне тіло.* Левиц. Нов. 236

Ошпарѣти. См. Ошпарювати.

Ошпарювати, рюю, еш, сов. в. ошпарѣти, рю, рѣш, м.—Обшпарювати, обшпарѣти.

Ошпѣтити, чу, тиш, м. Обезобразить.

Ошуканець, нця, м. Обманщикъ.

Ошукання, ня, ошуканство, ва, с. Обманъ, мошенничество. *Не знала вона бідна, що то воля була не милосердної царий, а ошуканство дрянніжних езуїтѣв.* Стор. МШр. 71.

Ошукати, ся. См. Ошукувати, ся.

Ошукач, ча, м.—Ошуканець.

Ошукувати, кую, еш, сов. в. ошукати, каю, еш, м. Обманывать, обмануть. Чуб. I. 170. *Не їли віри запорожцям—вони тебе у очевидки ошукують.* К. ЧР. 301. *Чи він продає, чи він купує, то все не на користь собі, усяке його ошукає, аби сто скотів.* МВ. II. 21.

Ошукуватися, куюся, ешся, сов. в. ошукатися, каюся, ешся, м. Обманываться, обмануться. Грин. III. 161. *Хоч і ошукуюся, та там, де всі моде.* Ном. № 10774.

Ошурка, ки, ж. Металлическіе опилки.

Ошуста, ти, м. Обманщикъ, илуть.

Ощада, ди, ж. 1) Бережливость. 2) Попада. К. ПС. 61.

Ощадний, а, е. Бережливый, экономный.

Ощадність, вости, ж. Бережливость.

Ощадно, нар. Бережливо, экономно.

Ощадок, дбу, м. Остатокъ, оставшее.

Обрубав скільки, ще ошадок добрий. Мирг. у. *До ошадку.* До тла, окончательно.

Ощадити. См. Ощажати.

Ощажати, жбу, еш, сов. в. ошадити, джѣу, дѣш, м. 1) Беречь, сберегать, сберечь. *Хлѣб на Петрівку ошажай.* Ном. № 464. 2) Щадить, пощадить, жалѣть. *Царь Паливай не ошадить і брата.* К. ЦП. 238. *Мені оце казав кум, що у його якийсь біс випас ячмінъ: не ошажаять один одного ѣ ваші барвінчане.* Лобод.

Ощенися, нюся, нѣшся, м. О собакахъ: днениться.

Ощеп, пу, м. Срубъ. *Роблять хату або в ощеп, або в шум.*

Ощѣпина, ни, ж. Въ выведенной деревянной постройкѣ каждое изъ четырехъ бревень, положенныхъ сверхъ стѣнъ и связанныхъ въ углахъ; на ощѣпинахъ утверждаются потолки и крыша. Чуб. VII. 378.

Ощѣлѣти, плѣю, пѣш, м.—хату. Положить ощѣпинами. Рк. Левиц.

Ощіп, ощѣпу, м.—Ощѣпина. Миргор. у. Слов. Д. Эварн.

Ощіпок, пѣа, м. Плоскій прѣсный хлѣбъ. (Угор.) Вх. Зн. 45.

Оюя, нѣ, м. Въюжь. *Вертнеться як оюн в ополоніи.* Ном. № 3124.

III.

Пáбородка, ків, м. мн. 1) У стариковъ: складені отвисшея кожи подь подбородкомъ. 2) Монисти у видюка на шеѣ.

Пáва, ви, ж. 1) Пáва, самка павляна, Рако. *Погожає як пáва*. Ном. № 2483. 2) Перья павляна. *Люде у фáйних хресамят з пáвами*. Гн. II. 72. Ум. Пáвонья, пáвочка.

Пáвидло, лá, с. Родъ густого варенья изъ растертыхъ агодъ или яблوكъ.

Пáвийний, а, о. Павлиний. *Тоді я, мати, прийду до вас, як павиче пір'я на спід потоке*. Чуб. V. 881.

Пáвич, чá, м. 1) Павиль - самецъ. *Ручку з ручкою зчепивши, мов павич і пáва, йшли із церкви молодії, роду честь і слава*. Мкр. Н. 21 мн. Родъ выпивки на женской сорочкѣ. Чуб. VII. 427.

Пáвичевий, а, о. Относящійся къ павляну.

Пáвичка, ки, ж. Самка павляна. См. Пáва. *Впряма ё гринджоляти павичку*. Котл. Ен.

Пáвидь, воді, ж. Половодье. Левч. 137.

Пáвіко, ка, с. Вѣко глаза. Вх. Лем. 445.

Пáвичáйка, ки, ж. = Пáвіко. Вх. Уг. 257.

Пáвкати, вчу, чеш, ш. О перепелѣ: кричать. Вх. Лем. 446. См. Підлідьомнати.

Пáвлик, ка, м. 1) Улитка садовая, Helix. *Пáвлику-равлику, вистав ріжки на чотири стежки*. 2) Кружка глиняная. Лохв. у. 3) Обувь изъ дѣльнаго куска кожи (б. ч. свинной), загнутаго въ видѣ башмака или туфля. Вас. 162.

Пáвоний, а, о. Павлиний. *Из столика бере да вінок плете, павоний вінок, чистий барвінок*. Чуб. III. 302.

Пáволоч, ці, ж. = Волока 1. *Найшов*

він постоми золоті і срібні паволочі. Чуб. II. 97. Ум. Пáволоченька.

Пáвонька, ки, ж. Ум. отъ пáва.

Пáворожка, ки, ж. Настѣ. Coccinella, божья королеа. Вх. Лем. 445. См. Сонечко.

Пáворов, за, м. У вьющихся растений: прищѣпа. Угор.

Пáвочка, ки, ж. Ум. отъ пáва.

Пáвприца, ці, ж. Желѣзная пластинка съ четырехугольнымъ отвертіемъ по срединѣ; она вставляється въ нижнюю часть верхняго мельничнаго жернова; въ отверстіе входить конецъ веретена шестерни. Черниг. у.

Пáвуб, ка, м. 1) Паукъ, Arachnea. — волосьний. Тарантулъ. Вх. Пч. I. 7, 16. 2) = Пáвич. Черниг. у. 3) — летіючий. Бабочка мертвая голова. Драг. 12. Ул. Пáвучокъ.

Пáвуківий, а, о. Пауковый.

Пáвуй, нá, м. 1) = Пáвич. Вх. Зн. 46.

2) Павиное перо. Шух. I. 128.

Пáвур, ра, м. = Пáвич. Вх. Лем. 446.

Пáвурница, ці, ж. = Пáвичка. Вх. Лем. 446.

Пáвурка, ки, ж. = Пáвурница = Пáвичка. Вх. Лем. 446.

Пáвутáна, ни, ж. Паутина. Чуб. V. 819.

Пáвутáння, ня, с. соб. = Паутина. *На бабине літо павутиння літа*.

Пáвутáця, ці, ж. Раст. Convolvulus arvensis. Вх. Пч. I. 9.

Пáвучáна, ни, ж. = Пáвутиня. Гв. I. 99.

Пáвучок, чка, м. 1) Ум. отъ павукъ. 2) мн. Раст. Nigella damascena. Вх. Пч. II. 33.

Пáв'аний, а, о. = Павовий. Гол. Од. 73. *Зейли вінець, вінець пав'аний, зейли його в тихий Дунаець*. Чуб. III. 302.

Пагілля, ля, с. Тоненькія вѣточки.

Пагінь, гону, м. Побѣгъ, ростокъ, отпрыскъ. Ум. Пагонѣць, пагиним. *Од доброю коріня добрий і пагонень одійде.* Ном.

Пагінствя, мн. Родъ растенія. КС. 1893. VII. 80

Пагнвствя, нос д. м. Ноготь. О. 1861. XI. Св. 62. *Добра ні на памнствя.* Св. I. 281.

Паговіяня, ня, с. = Пагонія.

Пагонѣць, вцѣ, м. Ум. отъ пагін.

Пагѣння, ня, с. Соб. отъ пагін.

Пагѣрок, рку, м. Пригорокъ. *Стоить панна на паурку в червонім каптурку.* Ном. № 163, стр. 295.

Пагуба, бя, ж. 1) Пагуба, гибель. *Од пауби тебе хранити, щедротами вічае.* К. Псал. 232. 2) Губитель. *Клякай, сповідайся ти, паубо!*—*каже священник (розбійникові).* Гн. II. 143.

Пад, паду, м. 1) Низкое мѣсто? *Закунали зозулина в саду на паду.* Мил. 137. 2) мн. Террасы Херс. г.

Падалець, лья, м. = Веретільник, *Anguis fragilis.* Вх. Пч. I. 16.

Падалиця, ці, ж. 1) Осыпавшіеся плоды, высыпавшее зерно. 2) Растеніе, выросшее изъ падалиці 1. 3) Родъ ужа? гадука? Чуб. I. 65.

Падалишний, а, в. п. падалишний, я, в. 1) Выреспій изъ высыпавшагося зерна или сѣмени. *Падалишне житю.* 2) Незаконнорожденный. *Андрій з падалишних.* Харьк. г.

Падалъник, ка, м. = Падалець. Вх. Пч. II. 16.

Падалюк, ка, м. = Падалець. Вх. Пч. II. 16.

Паданья, ня, с. Паданіе; паденіе. *Паданья і встананья.* Ев. I. II. 34.

Падати, даю, еш. л. 1) Падать. 2) Опалать; выпадать. *Лизав еси, листоньку, що не будеш папати.* Лукаш. *Падають у скотини зуби.* Грин. I. 16. 3) О перьяхъ, о шерсти: падать, лывать. 4) О скотѣ: падать,дохнуть отъ заразы. *Як став у нас скот падать, дак нехай Бог малуе, як здорово падав.* Грин. I. 98. 5) Ухаживать. *А коло дитини так і пада, ніби мати.* Шевч. 6) Ні сіло, ні пало. Ни съ того, ни съ сего. *Ні сіло, ні пало, дай, бабо, сила.* Ном.

Падатися, даюся, ешся, л. = Падати 5. *Дуже любила падатися коло нас.* Сим. 231.

Падатонька, л. Ум. отъ падати. *Ой ти кажи, кленовий листоньку, що не будеш падатоньки.* Нп.

Падворок, рку, м. Усадьба въ предмѣстьѣ города. Ворон. г.

Падіволос, са, м. Раст. а) *Equisetum argense.* Шух. I. 20. б) *Equisetum silvaticum.* Шух. I. 21.

Падина, ня, ж. Падь, небольшая круглая долина.

Падистий, ѓ, 6? *Падиста річка.*

Падичій, чія, м. Водопадъ. Мнж. 188.

Падіж, жѣ, м. Падезь. *Падіж на овечок.* Харьк. у.

Паділ, долу, м. Долина, юдоль.

Падкати(ся), каю(ся), еш(ся), м. Хлопотать, ухаживать, заботиться, пещься о комъ изъ любви къ нему. *Мати падка за дочкою.* Рк. Левцв. *Падкається хазяїн коло коней, бо любе коні.* Рк. Левцв. *Чою се ви, Капуре, так падкаетесь без сточинку?* МВ. (О. 1862. III 62).

Падковитий, а, в. Усердный, ревностный. *Падковитий до худоби, до хазяйства.* Рк. Левцв.

Падкувати, кую, еш, м. 1) = Падкати. *Падкуе коло хазяйства.* Рк. Левцв. 2) Жаловаться, горевать. *Приходить цицан, як возме падкувати: що же пан мені скаже? що ти мені наробив?* Гн. I. 103.

Падкуватися, куюся, ешся, м. — за ним. Заботиться о комъ. *Дід падкується за учуком.* Рк. Левцв.

Падло, ла, с. 1) Падаль. 2) Бранное слово.

Падлюба, ва, ж. 1) Ув. отъ падло. 2) м. Подлець. *А який він чоловік?*—*Ат, падлюки шматок.* Зміев. у.

Падлючний, а, в. Подлый, испорченный. *Отъ падлючних діти: понехтували хлоп'я,—як побили!* Зміев. у.

Падолст, ту я та, м. = Листопад 2.

Падонько, ка, м. Судьба (несчастная). Желех.

Падчереня, нѣти, с. Ребенокъ падчерница. *Щоб мені молодій конопель не братъ і білих ручок не драгъ на чужій діти, на падчеренята.* Чуб. III. 192.

Падчерка, падчїрка, ва, ж. Падчерница. *Дя не жаль мені теї падчерки.* Чуб. III. 486.

Падь, ді, ж. 1) = Падина. 2) Падезь скота. Черк. у. 3) Медвяная роса, приносящая болѣзнь склосевъ. Балт. у. *Падь пала (шкодлива на хлїб роса).* Ном. № 585. 4) На мене падь пала. На меня стяхъ нашелъ. *У всіх дружечок плетена коса, а на мене туха падь пала, що я свою косу розчесала.* Лукаш. 167.

Пажера, ря, об. Обжора. *Як добрий,*

то дасть і другому твій капити, а як такий лукавий та пажера, то і сам ззість, нікому не дасть. Уман. у.

Пажерливий, а, в. Обжорливий. Ко-ні, сказано, худобина пажерлива. О. 1861. X. 52.

Паживла, ля, ж. ? Вишеплати (уровн)... од жила. од пажил. Мнж. 152. Прибудь же і мойй корові.. в жили і в пажилі. Грин. II. 31.

Пав. ву. м. Пазь. Мнж. 138.

Павать, зао, еш, м. — коло ногѣ. Возяться съ чѣмъ, кѣмъ, хлопотать, заботваться о чѣмъ, комъ, досматривать что, беречь. Чолоеік і батько лежать хворі, а ти все коло їх павати. Волч. у.

Павдеристий, а, в. Растрескавшійся; щепистий. Вх. Лем. 446.

Павдерати, рю, рши, м. 1) Очищать отъ кострики. Вх. Зн. 46 Фр. Пр. 178. 2) Разбивать въ щепки, разрывать въ влохья. Вх. Лем. 446.

Павдерник, ка, м. Октябрь.

Падір, ра, м. Содранное лыбо или кострика.

Падір'я, р'я, с. Кострица. Вх. Зн. 46. Прядіве чесала... паздір'я відпаде. МУЕ. III. 51.

Пазинати, пѣю, еш, м. — Пазити. Вх. Зн. 46.

Пазити, зю, зши, м. — Пазати. Пазь своє! Шух. I. 32.

Пазовитий, а, в. Заботливый, хлопотливый, старательный. До всего прихидлива і пазовити така. Г. Барв. 526.

Пазілки, пазолки, кія, м. мн. Зола, выбрасываемая послѣ бученія. Мирг. у. Василева мати саме пазолки з хати виносила та й дивиться, де б той потіл викинути. Г. Барв. 382.

Пазоліна, ян, ж. — Печина. Вх. Лем. 446.

Пазолки См. Пазілки.

Пазурь, пазурь, ра, м. 1) Коготь. Кім думав, що то мичи,—як удопиться за хвіст пазурями. Рудч. Ск. I. 23. 2) Ноготь. Гв. I. 79.

Пазуха, хи, ж. 1) Пазуха. Не триї шапку в пазурі, бо вкусить. Посл. А воно, як янолятко, нічого не знає, маленькими ручицями пазухи шукає. Шевч. 74. 2) См. Гельгім, сонира. Шух. I. 175, 176. 3) На большой лодкѣ, называемой дуб — помѣщеніе для пассажировъ и груза. Вас. 151. Ум. Пазушна. Гурчалі повнісінькі пазухи отпкві. Левинц.

Пазушина, ни, ж. 1) Удареніе на 1-мъ слогѣ. Разрѣзъ пазушный иъ сорочкѣ. Гол. Ол. 43. 2) Удареніе на 3-мъ слогѣ — Пазуха 1. Заложі ручину за пазушину, одірви од серденька злую іадину. Чуб. V. 420.

Пазушня, ша, с. Пазуха, мѣсто за пазухой. Буде і голому поза пазушину. Ном. № 7664.

Пай, пѣю, м. 1) Пай, доля, часть. Вилітуйте, сірі птахи, на базарь до пая. Шевч. 2) Счастье, удача. Куди не кидавсь, так ні: нема пая. Лебед. у. Ум. Пайбѣ. Котл. Ен. V. 47.

Пайдѣ, дія, ж. 1) Привошеніе, благодарность. А погові у піст саме, значить, пайдѣ йшла. Харьк. г. 2) Удача. Як нежа пайди, то й з хати не йди. Вол. у.

Пайдѣти, дѣть, м. безл. Везти, удаваться. Ном. № 375. Такому господареві пайдѣтиме у господарстві. Ном. № 13414. Йому не пайдѣти на коні, а на воли пайдѣти найбільш. Київ. у.

Пайка, ви, ж. Паякъ, часть. Я ті шкуру не зіпсую, свою пайку вибатую. Чуб. V. 1173. Як зародє Бог імба, то й ваша пайка буде, хоч і не орами-сте. Каменец. у.

Паймѣтка, ки, ж. — Пани-мѣтка.

Паймѣтуса, сі, ж. Ласк. отъ паймѣтка. Такої б ради, паймѣтусю, ми і задати не могли. Котл. Ен. II. 29.

Паймѣтчи, на, не — Панимѣтчи. В паймѣтчину одіся бромъ. Котл. Ен. VI. 74.

Пайбѣ, йкѣ, м. Ум. отъ пай.

Пайстра, ри, ж. — Вибійка. КС. 1893. XII. 447.

Пайстрівий, а, в — Вибійчаний. Штанчи пайстріві. О. 1861. X. 30.

Пак. Частица, вставляемая въ рѣчь въ значеніи отчасти подобно русскому „бишь“. Як пак йою зувть? А де ж Ганча, Катерино? Я пак і байдуже. Шевч. 117. Я пак і забув те зробити, що ви мені казали. Кобел. у. Оттак пак! Іще що випадай! Ком. II. 3.

Пакати, каю, еш, м. Курить. Пакає люлька. Вх. Зн. 46.

Пакелѣт, та, м. Родъ головного женскаго убора. Дали ми тя (молоду), дали и той перовой парті, тепер тя найдеме в білім никелѣтѣ. Угор. Гол. IV. 441.

Пакіля, кола, м. Кольшекъ, колъ. Вас. 147. Пакіля щось у житі забילו, як ораю чи що,—так я оіє й косу зломив. Кобел. у.

Пакіляля, ля, с. соб. Колья. Німота

померла після дороги, поприпиняла до пакіля коней і лягла спить. Драг. 422.

Пакінь, коня, м. Плохой конь, кляча (въ сказкѣ). Рудч. Ск. II. 16.

Пакісливий, а, е. Пакостный. НВолын. у.

Пакісний, а, е==Пакісливий.

Пакість, кости, ж. Пакость. Алв. 24. *Чортє, де йдеши?—Болота пакісти.— Не буде горіти!*—Добре мені пакість зробити. Ном. № 3120.

Паклен, ну, м. Раст. Acer camprestre L. ЗЮЗО. I. 109.

Паклун, на́, м. Раст. Tenuium polium L. ЗЮЗО. I. 138.

Пакнути, ну, веш, гл. одн. в. отъ пакати. Тільки раз собі пакнув (люльки). Рудан. I. 79.

Пакоси, сів. м. мн.? Стара за білі пакоси встопилась. К. МБ. III. 260.

Пакосний, а, е==Пакісний.

Пакосник, ва, м. Пакостникъ. К. ЧР. 245.

Пакта, тів, мн. Договоръ, условіє. *Ізди ми козаки дякувати Богу за свою велику побіду над ляхами та за вимушені в лягати пакти.* К. Кр. 12.

Пакувати, кую, веш, гл. Укладувать, упаковувать.

Пакуватися, куюся, ашся, гл. Укладуваться, упаковуваться.

Пакунок, ну, м. 1) Тюкъ. 2) Дорожняя вещь, дорожные узлы и пр. *Ціла низка жидів провозжала нас через річку, силоміц, переносючи наші пакунки.* Г. Барв. 28.

Паку́т, та, м. Пучекъ, связка. Маж. 188.

Паламаренко, ва, м. Сынъ пономаря. **Паламарів, рева, ве.** Привадежацій новомарю.

Паламарівна, ни, ж. Дочъ пономаря. **Паламарка, ки, ж.** Жена пономаря. *Скажу Галції і татарівні, скажу і паламарні.* Чуб. III. 179.

Паламарня, ні, ж. Особое отдѣленіє, помѣщеніє для пономаря.

Паламарський, а, е. Пномарскій

Паламарчин, на, не. Принадлежацій женѣ пономаря. *Дивлюсь на племінників паламарчиних.* О. 1862. У. 53.

Паламарчук, ка, м. Молодой пономарь. Св. Л. 37.

Паламарь, ра, м. Пономарь.

Паламарювати, рую, веш, гл. Быть пономаремъ. Ном. № 9694 Сим. 174.

Пала́нка, ки, ж. 1) Небольшое укрѣп-

леніє, обнесенное частоколомъ. Рудч. ЧП. 252. Пот. III. 15. 2) У запорожцевъ: полковое укрѣпленіє, мѣсто пребыванія полковника съ другими должностными лицами полка, а также и округъ полковою. Рудч. ЧП. 252. *Ходимо у паламку до пійськового судді,—нехай він нас розсудить.* Стор. I. 32. 3) Печь въ косарскомъ таборѣ.

Палѣння, ня, с. Пылавіє. *На вдержу в серці полум'я-палання.* К. МБ. XI. 146.

Палата, ти, ж. Палата, дворець, барскій домъ. *Нащо батько, мати, високі палати, коли нема серця з серцем розмовлять.* Шевч.

Палати, лаю, веш, гл. 1) Пылатъ. *Крупи неї полум'я паладо.* Котл. Ев. I. 38. *Восковая свѣчка цілу ніч тлала.* Грин. III. 690. *Лютим онем, яростію палають без міри.* Чуб. У. 448. 2) Пылатъ, страшно рвать ся. *Він палає продати воли, а тут купця нема.* Волч. у. 3) Очищать ошелушенное зерно (проса, ячменя, греча) отъ шелухи или зерна подсолнечника отъ пустых и пр. встряхивая ихъ особымъ образомъ въ корытцѣ, отчего легкія части отдѣляются въ верхній слой и отлетаютъ. Черниг. у. См. Опалати.

Палахотіти, чу́, тиш, гл. 1) Горѣть, вспыхивая. *Свѣчка палахотить.* НВолын. у. 2) Пышати, обдавать жаромъ, пылатъ. *Дитина така гаряча, так і палахотить від неї.* НВолын. у. *Най полумня на пїличка, що палахотять.* Рудан. I. 19.

Палахну́ти, ну́, веш, гл. Вспыхнуть. *Іван палахнув наче та полемінь.* Федьк. *Вістем піднялося полум'я вору,—палахнуло на всю хату.* Мир. Пов. I. 115.

Палаці, цу, м. Дворецъ. Чуб. II. 57. *Прійми туди, у палац царскій.* Рудч. Ск. II. 50.

Палаш, ша́, м. Палашъ. О. 1862. X. 2. *В правій руці палаши держе.* Гол. I. 99. *Палашемъ посік тою змія.* Чуб. II. 179

Палга́, га́, ж. Плита. Угор.

Палговатий, а, е. Слоистый, плитообразный. Угор.

Палѣний, а, е. 1) Жженый, горѣлый, сожженный. *Через тиждень і не пізнавш паленого ступу,—як рута злепє.* Греб. 401. 2) Вспыльчивый; гнѣбный. *Запримитиши, що Грицько палений, мерці висунули борш з печі і постановили коло його.* Мир. Пов. I. 160.

Паленіна, ни, ж. Выжженное мѣсто.

Паленіця, ці, ж. 1)==Паленина. Вх.

Лем. 446. 2) Печеная прѣсная лепешка. Фр. Пр. 187.

Паленка, кя, ж. Водка. Галиц. *Жеби м'я не бія, паленку не п'яю.* Гол. II. 222. Ум. Паленочка.

Палення, ня, с. 1) Сожиганіє. 2) Выжиганіє, обжиганіє. Шух. I. 261.

Паленчарня, ні, ж. Винокурня. Желех.

Паленя, няти, с.—**Палиничка.** Вх. Зн. 46. Родъ осянаго хлѣба. У ступні стовця вовег, місит паленя і їст. Гн. I. 7. См. Палання 2.

Палетіяца, ці, ж. Палица, палка. А я собі ни одуми: ой коли б він палетичю не одарив. Копотов. у. Не вичене в його розуму таку палетичю зробити. Копотов. у.

Палець, льця, м. 1) Палець. *Ламай собі біди руки, та не зломй палець.* Чуб. V. 265. 2) Зубецъ на зубчатомъ колесѣ, кулакъ въ колесѣ. Мик. 481. Ум. **Пальчик, пальчикоч.** Ой кивали молодий палецьком на межі. Чуб. V. 652. На пальчиках. На дппочкахъ. Ой тойшла вельможна на пальчиклах тило. Чуб. V. 1671.

Палечный, а, в. О колесѣ: зубчатый или съ кулаками. Мик. 481. *Палешне колесо.* Миус. окр. Чернив. у.

Паливо, ва, с. Топливо. О. 1861. X. 57. *Нема палива, точ змержай у хаті.* Подольск. г.

Палівода, дя, м. Сорняголова. *Ти знаєш, він який сунія, паливода і торюрна.* Кота. Ев. I. 5*

Палига, гя, ж. 1) Большая палка. Вх. Зн. 47. 2) Крыша въ шахтомъ ходѣ. Вх. Зн. 46.

Паликоца, ня, м. День св. Пантелеймона (27 іюля). Марьев. 17.

Палимон, ва, м. Большая палка. Миж. 188. *Гляди лишень, гадючий сину, щоб я тобі часом палимона не дав.* Староб. у.

Палісвіт, та, м.—**Паливода.** Левч. 153.

Паліти, лю, лиш, м. 1) Жечь, сожигать. *Солому паліть і зілля варять.* Чуб. V. 431. 2) Топить. *Ой пали, мила, кам'яні труби.* Чуб. V. 737. 3) Обжигать (кирничъ, глиняную посуду, известь). 4) Курить. *Долечки палити.* Грив. III. 652. 5) Палить, стрѣлять. *Як узав джуря та узав малий з пистолів палити.* Мет. 401.

Палітися люся, лишся, м. 1) Жечься. 2) Горѣть. *У трубі вже палітися.*

Паліхвіст, хвоста, м. Пт. = Горихвіст. Вх. Пч. II. 12.

Палица, ці, ж. Палица, палка. Шух. I. 129. *Тако корячкунше (дереву), що й на палицю не вибереш.* Рудч. Ск. II. 7. Ум. Паличка.

Палий, лія, м. 1) Поджигатель. *Він палий, бо підпалив жидів.* Еватериносл. у. 2)—**Палимопа.** ХС. I. 77.

Палица, кя, ж. Поджигательница. Желех.

Палинка, ки, ж.—**Паленка.** Вх. Уг. 257. *Руки, ноти ірїтї, палинки ся пишїти.* Гол. Ум. Палиночка.

Палиння, ня, с. Сжиганіє. Гн. II. 219.

Палиночка, ки, ж. Ум. отъ палинка.

Палинчарня, ні, ж. Винокурня. Вх. Уг. 257.

Палинця, лі, ж. Горящая содома, уголья. Угор.

Паліток, тку, м. Хорошее, благоприятное урожаю лѣто. *І чечки родять під паліток.*

Палітра, ри, ж. Палитра. Кн. I. 127.

Палічка, ки, ж. Ум. отъ палица.

Палічча, чя, с. соб. Палки. Миж. 169.

Палія, лі, ж.? У городі шевля, а на шевлій палія, а на палії ластівка зягла собі інідѣчко. Грин. III. 534.

Палка, ки, ж. 1) Палка. *Варувався кия, та палкою дістав.* Ном. № 3967.

2) Швешка (на болотныхъ растеняхъ).

3) Стебель безъ колоса. Ум. Палочка.

Палкий, а, в. 1) Горячий, удобогаряемый. *Березові дрови буже палкі.* 2) Вспыльчивый, горячий. *Палкий був чоловік нашітї, аж й приїди була.* Каменец. у. 3) Пылкій. *До роботи палка.* Г. Барв. 424. Ум. Палкѣньний, палкѣсньний.

Палко, нар. 1) Горяче, жарко. *Дрова горять палко.* 2) Вспыльчиво. 3) Пылко.

Палочник, ка, м. Раст. *Turpha angustifolia* L. ЗЮЗО. I. 140.

Палуб, ба, м.—**Палуба** 1—3. Ум. Палубѣцъ.

Палуба, би, ж. 1) Извозочная крыша, повозка съ верхомъ. 2) Крыша улья. Подольск. г. 3) Крытый столикъ на базарѣ для продажи товаровъ. 4) Душистый пень. Вх. Лем. 446. 5) Пустота, впадья. Вх. Лем. 446. Ум. Палубя.

Палубѣцъ, бця, м. Ум. отъ палуб.

Палубчастий, а, в. О возѣ: крытый. *Віз крїтий, палубчастий.* МВ. II. 198.

Палука, ки, ж. = Лука. *Викосили всі палуки*. Гол. IV. 208.

Палустьонь, стня, м. Краюха. *Хліба палустьонь як іззім, дак і ні падики на цілий день*.

Паль, лю, м. См. Сапіна. Шух. I. 176.

Палькувати, кую, еш, м. Обозначать колышками. Вх. Зн. 46.

Пальма, ми, ж. Раст. Пальма. Морд. Оп. 63. *Не буде він, мов пальма, зеленіти*. К. Іов. 34.

Пальмовий, а, в. Пальмовый. *Під пальмовим деревом*. Левид. *Побрали віття пальмове*. Єв. I. XII. 13.

Пальовіско, ка, с. = Паливо. Вх. Зн. 46.

Пальок, лька, м. 1) = Палець 2. Шух. I. 103. 2) См. Дернач. Шух. I. 166.

Пальонка, ки, ж. = Паленка. *Пальонки кубком підкрулися*. Котл. Ен. V. 50.

Пальчак, ка, м. Шестикъ. Вх. Зн. 46.

Пальчатка, ки, ж. Черчатка. *Де се ти кайшоь шикі пальчатки?* Сумск. у. (Испорченное русское: перчатка?).

Пальченя, нятя, с. Пальчикъ. *Взяши за ручку, цілувала малі пальченята*. Мир. Пов. II. 86.

Пальчик, ка, м. 1) Ув. отъ палець. 2) мн. Въ орнаментѣ при раскрашваніи посуды или печей: три короткія лінії рядомъ. Вас. 184. Kolb. I. 156. 3) мн. Раст. *Geranium sylvaticum*. Вх. Пч. I. 10.

Палюга, гя, ж. Ув. отъ палека. *Ой не бий мене, мати, товстою палюгою*. Нп. *Спорили батюшки, а за висцпу палюгами*. Г.-Арт. (О. 1861. III. 85).

Палюх, ха, м. 1) Палець. Ном. № 9266. 2) Большой палець. Вх. Пч. I. 14. 3) Столбъ. См. Струнка. Шух. I. 192, 194. 4) Ключекъ пади, оческа, который сжигаютъ при гаданьї наканунѣ дня св. Андрея (29 ноября). Вх. Зн. 46.

Палючий, а, в. Ягучий. *Палюча юрляка*. НВолын. у. *Ужег на коневі і хвіст зборів, такий то палючий той змії*. Рудя. Ск. II. 148. *Тертіми... од літньої спеки палючої*.

Пали, лі, ж. 1) Свая. Ном. № 1232. *Пожегуть чоловіка і ятнадцять палі бить*. ЗЮОР. I. 75. *Посеред ставу вбіло чотири палі товстенька*. Кв. II. 85. **Палио забивати.** Крімъ прямого значенія: сильно выпивать, напиваться пьянствомъ. *Не за кожнимъ разомъ таку палио забивали, хоча й на суго нікто не впадожав*. Св. Л. 60. 2) Коль. **На палио вбивати.** Сажать на коль. 3) Дѣтск.

Палка. 4) Ударъ линейкой по рукѣ. **Пали дати.** Ударить линейкой по ладони.

Палї, лїти, с. = Паленя. Ум. Палятно. Вх. Лем. 446.

Палинїця, ці, ж. Родъ булки, хлѣбъ изъ пше-ничной муки, или изъ пше-ничной, смѣшанной съ другою. Чуб. VII. 444. *Палинїця—хлібові герстиця*. Ном. № 12335. *Живе собі з молодїцею та їсть книшї з палинїцею*. Рудя. Ск. I. 4. Ум. Палинїчна.

Палинїчити, чу, чїш, м. Печь палинїци? Встрѣчено въ слѣд. пословицъ: *Такъ його їти спекла, такъ його палинїчить*. Ном. № 2181.

Палинїчка, ки, ж. Ум. отъ палинїця.

Палинїшинїця, ці, ж. Женищина, пекущая и продающая палинїци. *Піднялись на місто їти бублейнїци, палинїшинїці*. Кв. I. 132. *Рїши стати під церкою біля бублейнїши, палинїшинїши і крамарїя з медяниками*. О. 1862. IX. 64.

Палинка, ки, ж. 1) = Паленка. 2) Маленькая лепешка изъ овсяной муки. Вх. Лем. 446. См. Паленя.

Палар, рв, м. Винокуръ. Вх. Лем. 446.

Палїрня, ні, ж. Винокурня. Вх. Лем. 446.

Памеги, гїв, м. Облака. Волны. г.

Памнатяга, тяю, еш, м. = Пам'ятага.

Памнїтущий, а, в. = Пам'ятущий. *Бог памнїтущий*. Фр. Пр. 70.

Памолодок, два, м. = Памолодь 1. Вх. Зн. 46.

Памолодь, ді, ж. 1) Молодые побѣги. НВолын. у. 2) Молодое поколѣніе. *Твій рід і плідъ рязмножитья на світі і памолодь крутомъ тебе ростиме*. К. Іов. 13.

Памолоток, тку, м. Цвѣтная метелка, цвѣторастеніе въ видѣ метелки, *palicula*.

Паморозь, ві, м. Иней. *Хати, вже помазані і побїляні, слям під памороззо на сонці*. Г. Барв. 122.

Паморока, ки, ж. 1) Туманъ. *Паморока упала*. Вх. Зн. 46. 2) **Паморони забити** = Запаморочити. Г. Барв. 486. Ном. № 6509. *Такъ мені памороки забила оця товконня, що не тямля, куди їти*.

Паморочити, чу, чїш, м. Омрачать, помрачать.

Паморочка, ки, ж. = Мряка. Кре-меч. у.

Пампух, ха, м. Родъ вышки—леченой или вареной. Маркв. 152. *Пливє, як пампух в олію*. Ном. № 1720. Ум. Пампушон. *Така пухната, мов пампушок*. Гн. II. 27.

Пампу́ха, хи, ж. = Пампух. Ум. Пампу́шка, пампу́шечка. Чуб. VII. 445. Пампу́шки лечуть. Ном. № 4656.

Пампу́ха, ли, ж. Иль, тива. Вх. Лем. 446. Ум. Памула.

Памфі́ль, дя́, м. 1) Родъ карточной игры. Гуляли часто до півночі в міска, в пари, у лави, в жуту, у памфіля, в візка і в кепи. Котл. Ен. III. 9. 2) Трефовый валетъ, старшая карта въ этой игрѣ.

Пам'я́тання, ня, с. Память, воспоминаваніе *На споминку, на вічне пам'ятання.* К. Дз. 193.

Пам'я́тати, та́ю, еш, и. Помнить. *То дався мені یتیمان Хмельницький гаразд добре знати, буду його воек пам'ятати.* Мет. 395. *Хто в пір'я поростає, хай на бідного пам'ятає.* Ном. № 1457.

Пам'я́татися, та́юся, ешся, и. Помниться. *Добре дово пам'ятається, а зме ще доше.* Ном. № 4483.

Пам'я́тка, ки, ж. 1) Память, воспоминаваніе. *Пріятели їх садили тоді на пам'ятку.* Греб. 360. *На тобі книжку на пам'ятку.* Влѣсти в пам'ятку. Запечатдѣться въ памяти. *Вже що вона через те заподіяла миру, того не опало мені в пам'ятку.* ЗОЮР. II. 37. *Се мені у пам'ятку.* Это мнѣ памято. *Більше всього в пам'ятку мені, як уже піп приїзав ховати.* Сам. 220. 2) Подарокъ на память. 3) Поминательная книжка.

Пам'я́тний, а́, б. Памятный. *Пам'ятний злютец: як прочита в книжці, то зроду не забуде.* Константиногр. у.

Пам'я́тковий, а, в. Памятный. *Дѣти пам'яткового.* Побить, наказати такъ, чтобы помнялъ. *Ох, треба тобі дати пам'яткового, щоб ти не забував свою діла.* Харь.

Пам'я́тливий, а, в. 1) = Пам'ятний. Чуб. В. 289. *Хиля пам'ятлива, не забула нічого.* Мар. Пов. I. 132. *Вже й виріс, а такий тобі пам'ятливий що й Господи.* Левц. I. 275. 2) Памятный, незабвенный. *Україно моя мила, краю пам'ятливий.* Чуб. V. 328.

Пам'я́тний, а́, б. = Пам'ятковий. *Дав пам'ятного.* Ном. № 5821.

Пам'я́тник, ка, м. Памятникъ. Левц. Пов. 134.

Пам'я́тущий, а, в. = Пам'ятний. *Дай, Боже, щоб дитина була бачуща, видюща і пам'ятаюла.* Мвл. 27.

Пам'я́ть, ти, ж. 1) Память. *Май ти розум, май ти пам'ять в своїй юловоні.* Чуб. V. 349. 2) Память, воспоминаваніе.

Кітчина пам'ять буде свята вояки поміж нами. К. (Хата, IX). 3) *До пам'яти прийті.* Прийти въ память, прийти въ себя. *Тоді Омеся мов до пам'яти прийшла.* МВ. I. 47. 4) *На пам'яті стати.* Припомнитися. *Тоді тобі усі діла на пам'яті стануть.* Чуб.

Пан, на, м. 1) Господи́нь. бария́нь, помѣщикъ. *Коли б пан до плуа взявся, то б і світа одурався.* Ном. *Пани б'ються, и в мужиків чуби трицять.* Ном. Употребляется какъ титулъ при обращеніи къ кому либо. Прибавляется при фамиліи, имени, родственномъ названіи, служебномъ титулѣ и пр. възъ вѣльчаномъ, какъ русское: господя́нь, господа; множ. чредо, оообенно когда слово употреблено въ видѣ обращенія, будетъ: панове. *Ой обовезеться пан Хмельницький, отаман, батько Чиринский.* АД. II. 36. *Ей, пане куме, пане Хмельницький, пане писарю військовий!* *Нашо нам з тобою крале́вські листи удвож митати?* АД. II. 4. *Гей, пане Потоцький!* *Чом у тебе й досі розум жіноцький?* АД. II. 33. *Ой обсунув та пан Нецаенко квартируку од ринку.* АД. II. 71. *Ой ходімо, пане брате, на той кут по-малу!* Мет. 85. *Друзі, панове-молоді.* АД. I. 183. *Правда, панове, поляля Кішки Сімйла юлова.* АД. I. 219. *Пане добродію!* Милостивий государь. Левч. 4) Съ пріяте-льственнымъ мѣстоименіемъ али существительнымъ, указывающимъ на принадлежность женщины, вромѣ прямого значенія, также: мужъ. АД. II. 5. *Прилетіла пташка, біля його опала: такі очі, такі брови, як у мою пана.* Мет. 103. „Меласю!“ *каже Черевань, „чи бачиш, що тут у нас діється?“ — Бачу, бачу, пишний мій пане!* К. ЧР. 49. *Паном діло жити.* Жить по барскв. *Мірошник паном діло жив.* Греб. 383. 2) Господь. *Ой що ж мені пан Бои дав?* Чуб. V. 65. 3) Родъ игры. Ив. 16, 19, 38. Ум. Паніон, паніочок, паніоню.

Панѣ́джив, на, м. Земельное наследство. Вх. Зв. 46.

Панѣ́с, са, м. Игра въ жмурья. Ив. 52. *І у панаса грати стала, Енея б тільки уловити.* Котл. Ен. I. 23.

Панѣ́хати, хваю, еш, и. Разрывать, разсѣкать. Черном.

Панахі́да, дя, ж. Панахида. *Пришли на гроби, аж пан-отець уже й там і збираться правити панахиду.* Кв. I. 86. Также то, что приносится на панахиду: булки, паляниці, медъ, сахаръ. *За угокой*

своєї бабусі панахиду одніс. Г. Барв. 508. Панахиду поставила. Ном. № 8377. Ум. Панахидна. Та ї наняла бабусенька собі панахидку. Чуб. V. 1130.

Панахидник, ка, м. Служащий панахиду. Оце какочитъ, наче панахидники в проводі.

Панва, ви, ж. 1) Скворода. Желех. 2) Солевая скворода. Вх. Зв. 49.

Панва́, ві́, ж. соб. отъ пан. Понайдідо до волости панви. Міус. окр.

Паненя́, ня́ти, с. Барское дитя. Як пани добрі, то й модам добре, — та що з того, що пани добрі? Які ще паненята будуть! МВ. I. 37. А узья я паненя, та й не рієня моя. Грин. III. 685. Иногда употребляется въ томъ же значеніи что в пидпанни. Не так пани, як паненятка. Ном. № 1238. Ум. Паненятю.

Паникаділо, ла, с. Паникадило, подвська церковная люстра.

Пані́ти, ня́ти, л. безл. Нравится. Не паніть. Не нравится. Шух. I. 83

Пані́тися, ня́юся, ня́юся, л. Держать себя по барски. Ой ну, мила; не панись, да в околі стинопись, бо дворянского ти роду, не ходила в возі зроду. Чуб. V. 1074.

Пані́ч, ча́, м. 1) Баричъ, барчукъ; бѣлоручка. 2) Холодакъ. 3) Иносказ. чортъ. 4) Кручені паничі. Раст. Гроща. Анн. 108. Ум. Паничич, паниченько, паничѳв. Грин. III. 15.

Паничі́вський, а, в. Принадлежащий баричу, холостому чоловіку. Панич ви, бачу, і чи не паничівські у вас примхи. МВ. (КС. 1902. X. 149).

Паничѳк, ча́, м. Ум. отъ панич.

Пані́, ні́, ж. несл. Барыня, гоббожа Неначе пані превелика. Гліб. Сама Череваниха була пані велика. К. ЧР. 39. При фавіліи, родственномъ — яля служебномъ титулѣ и пр. прибавляется изъ вѣжливости, какъ русск.: госпожа. Пані Барабашева, зетьманова молодая! АД. II. 5. Съ притяж. мѣст. яля существительнымъ, указывающимъ на принадлежность мужчинѣ, брѳиѣ прямого значенія, также: жена. Приїхала в своїмъ ридиніи мов готника яко пані. Котл. Ен. II. 39.

Панибратъ, та, м. Короткій знакомый, пріятель Е, та й дурний же ти, панибрате. Ном. Чою його болиться? Зо мною він як панибрат. Греб. 386. Бути за панибрата. Относится по товарищески, фамильярно

Панибрататися, таюся, ешся, л. Входить въ пріятельскія, фамильярныя отно-

шенія. З крѣпаками панибрататється. Мвр. ХГЗ. 132.

Панибратство, ва, с. 1) Товарищество. Шинкове панибратство завжди згидеться. Мвр ХРВ. 196. 2) Фамильярность.

Панів, нова, ве. Принадлежащій баричу. Ото прийшла до пановой хати. Рудч. Ск.

Пані́ва, ви, ж. 1) Полка въ ружьѣ. 2) Въ мельницѣ: углубленіе, въ которомъ вращается нижній конецъ веретена шестерни. Мик. 481. 3) Противень. Хотви. у.

Панівна, ня, ж. — Паниця. Чи ти панівна, чи королівна? Чуб. III. 290.

Пані́ви, пані́ви, на, ве. Барыни. Перед паниною смертю і пан... О 1862. X. 17.

Пані́йка, ви, ж. Ум. отъ панія.

Паникаділо, ла, с. — Паникадило.

Панима́тка, ки, ж. Мать, госпожа; матушка. Подивітєся, паниченьки, які в мене червиченьки: отєє мені паніма́тка дала, щоб хороша я панянка була. Нп. Коли хоч, перескоч, вирви собі м'ятки; коли хоч мене взяти, спитай паніма́тки. Нп. Изъ вѣжливости называютъ тать хозяйку, а также младшія женицины старшихъ, также мужичины женщинѣ. А чому ж не зумію? — каже дівчина. — Раз мені покажете, паніма́тко, а друий і сама знатиму. Рудч. Ск. II. 56. Яка хатка, така і паніма́тка. Ном. № 7125. Скажи мені, паніма́тко, щиро. К. ЧР. 55 Ум. Панима́точна. А в нашої паніма́точки один синочок. Чуб. III. 273.

Панима́ту́ня, ні́, панима́ту́ся, сі́, ж. Ласка отъ паниматна

Панима́ту́ня, на, ве. Матушквинѣ. Отцєга молитви і панима́тчина. АД. I. 191.

Пані́в. См. Пани́в.

Паниста́рѣ, рѣ, ж. Задница. Чи хочеш, щоб тобі я дав по панистарі блискавками. Котл. Ен. VI. 84. Ум. Панистарочна. Ном. № 10207.

Пани́ти, ня́ю, еш, л. Дѣлаться баричомъ Св. I. 61. Він не паніє. Мвр. ХРВ. 350. Станьмо ж, Ясю, поперед панами, а потім уже будемо паніти. Левци. I. 216.

Пані́я, ні́, ж. — Пани́. На всіля панів, паніѣ понайдідо. МВ. (О. 1862. III. 50). Ум. Пани́йна. Рудч. Ск. I. 83.

Панна, ня, ж. 1) Дѣва, дѣвица. Хвалиться коном перед королем, перед панною — острою шаблею. Нп. 2) Барышня. Озвалася ясна панна, згорда руку простягаючи. К. Досн. Употребляется по отношенію къ

дбуваші такимъ же образомъ, какъ слова пан, пані по отношенію къ мужьямъ ія женщѣмъ. *Вам, ясная панна, чолом до самихъ нижок.* К. ЧР. 103. 3) Раст. *Agaricus Nescator.* Ум. Панночиа, панніня, панніуеньня, панніуечка.

Панночѣа, кв, ж. 1) Ум. отъ панна. *Наша панночка-господничка.* Чуб. III. 402. *Се ваша панночка...—цілуйте її в руку.* МВ. (О. 1862. III. 37). 2) м. Родъ вышивки. Kolb. I. 49).

Панноччиа, на, не. Барышнявъ. *Кожний же то домається панноччиною приїту.* МВ. (О. 1862. III. 44).

Панніуеньня, панніуечка, кв, ж. Ум. отъ панна.

Панніня, ні, ж. Ум. отъ панна.

Панніуся, сі, ж.—Паннуя. Гв. I. 195.

Пановá, ві, ж. 1) =Панва. 2) Раст. *Troaeolum Majus L.* ЗЮЗО. I. 173.

Пановáтій, в, е. Съ баржнями замашками, привичками. *Додри наче і людина була його жінка, тільки пановита дуже.* О. 1861. VIII. 16. *Сей чоловік не простий, щоб усе їа наше, ні, він на се дуже пановитий.*

Панóк, нѣá, м. Мелкопомѣстный поїщякъ. *Василь, як москаль, став на самім переду, де зичаино стоять на селах панки да підпанки та попаді з дочками.* Левд. I. 13. Ум. Панóчн.

Панонько, ка, м. Ум. отъ пан.

Панóта, тя, ж. соб. =Панев. Рудч. Ск. I. 75

Панотéць, тѣá, м. 1) Отець. *Подивітєся, паниченьки, які в мене червиченьки; отєє мені панотєць покупио, щоб хоротий молодєць полюбив.* Нв. 2) Священникъ. *Панотєць гягнув на її щирє покаяння, звелів Мотрі одвести її у манастир.* Стор. 2) Хозяинъ, господинъ, сударь, титулъ старыхъ уважаемыхъ людей. Ум. Панóтченько. Марев. 102.

Панотéцьквй, а, е. Отцовскій. *Зякавъ і битько тої, забувъ і про свою нову панотєчку.* Г. Барв. 465.

Панотців, цѣва, ве. Принадлежащій панотцєві. *А хто буде панотцєвою—промовляи—неділєшиною обина дожидати.* Макс.

Панóтченько, ка, м. Ум. отъ панотєць.

Панóчок, чѣа, м. Ум. отъ пан.

Панóвнятися, шуса, шиса, ш.

1) Превращаться въ барина. Гв. I. 187. 2) Важничать, играть роль барина. Вх. Зн. 46.

Панцúха, хи, ж.—Панпуха. *Гречаних з часником панпух.* Котл. Ен. II. 9.

Панство, ва, с. 1) Государство, царство. *Хто мені тоє яблуку виграє, тому я половину панства оддам.* ЗЮЮР. II. 24. 2) Владѣніє. *Еней збудє сильне царство і заведе своє тїм панство.* Котл. Ен. I. 13. 3) Дворянское званіє. *За такі гроші... тоді в Київ панство можна було купити.* Свм. 230. 4) Барство. *Вже зєсна дѣвчача натура, хоть у панстві, хоть у мужицтві.* Кв. *Потурчиєся, побусурманиєся для панства великого.* АД. I. 208. 5) соб. Барє; господа. *Тут де не взялиє генерали, сенатори, панства усякого поназбились.* Рудч. Ск. II. 10. Ум. Панствечко. *Я твоє царствечко да конєм витопчу, я твоє панствечко да мечем висічу.* Чуб. III. 270.

Панській, а, е. 1) Господскій, барскій, помѣщчій. *Колісочка швабська, дитиночка панська.* Макс. 2) Крѣпостной, помѣщчій. *Чи тою ж я сподівалась, ідучи вільна за панською? МВ. (О. 1862. III. 59). Колісь, як ще буми люде панські... Рудч. Панське право. Крѣпостное право. Се бум є за панською права.*

Пантáрка, кв, ж. Цесарка. Брацл. у. Хотня. у.

Пантелік, ку, м. Въ выраженіи: збити з пантелику. Сбитъ съ толку. *Ізбий Енея з пантелику.* Котл. Ен. I. 7. *Зовсім збила його з пантелику.* Левд. Пов. 63.

Пантлѣчка, кв, ж. Петля изъ тесьмы. *Красна застáva, красна, як зорєнка ясна: сунь по ній пантлєчки, як на небі звѣздочки.* Гол. IV. 423.

Пантѣфель, фля, м.—Пантохвель. Чуб. I. 235.

Пантѣхвель, ля, м. Туфля. Такой чистий, як жидієскій пантохвель. Ном. № 11272.

Пантѣхля, ли, ж.—Пантохвель.

Пантритя, рю, рш, ш.—Пантрувати. Фр. Пр. 178.

Пантрувáти, рую, вш, ш. Смотрѣть, присматривать, высматривать; заботиться о чемъ. *Не н'є меду, чайки лічати, по морю пантрує.* Мет. 374. *А цїсарської служби було пантрую, як ока в голові.* Федьк. *Мотря... дїтей пантрує і юдує.* Мир. ХРВ. 126. *Пантрували оницца.* Грян. II. 182—183.

Панувáння, на, с. 1) Владычество, господство. *Карає він і царства, і престолу, щоб зупинити неправє панування.* К. Гов. 76. 2) Царствованіє. 3) Барская

жизнь. *Мое панування — ірке юрвання.* Чуб. V. 744.

Панувати, ну́ю, еш, ил. 1) Господствовать, властвовать. *Біс та його діти панують у світі.* Ном. 2) Царствовать. 3) Жить побарскв. *Йди, домо, каже мати, — не вік діувати! Він багатий, одинокий, — будеш панувати.* Шевч. 14.

Панцер, ра, м. Паицерь, броня. ЗОЮР. I. 159. *Покидала шляхта панцери й шахи.* К. Досв. 14.

Пандёрний, а, е. 1) Пандерный, броневосный. 2) — військо. Кирасиры. *Кличе пишний пан Ерема перед себе Голку, — молодого отамана панцерного полку.* К. Досв. 146. *Паниерні бояре* К. ЦН. 290.

Панцёрник, ка, м. Кирасирь, латникъ. *За ним повчок паниерників у ясенській зброї.* К. Досв. 154.

I. Панчá, чі, ж. = Опанча. Миж. 173.

II. Панчá, чáтв, с. = Паненя. Вх. Лем. 446.

Панчішка, панчішечка, ки, ж. Ум. отъ чохоча.

Панчóха, хи, ж. Чулокъ. Гол. Од. 25, 26. *Він і хустку приніс, а далі черевки, панчохи.* Рудч. Ск. II. 63. *Набула без панчіж патників.* Котл. Ев. II. 25. Ум. Панчішка, панчішечка.

Панцáний, на, м. Крѣпостной чело-вѣкъ. К. Досв. 144. О. 1862. I. 60.

Панцáнный, а, е. Крѣпостной; барщинный. *Мужик панцáнный.* Левц. Панцáнна роббта. Барщина. Грив. III. 639.

Панцáр, ра, м. = Панцáрин. Вх. Уг. 257.

Панщина, ни, ж. 1) Барщина. *Хоч ти панщини їще і не одбув, то завтра одбудеш.* Рудч. Ск. I. 167. 2) Крѣпостное состояние. *Дав дві жмені паноні срібла та й викупись од панщини.* Рудч. Ск. I. 62. 3) Съ удар. на посл. слогѣ. соб. Крѣпостные люди. Сив. 149. Ум. Пáнщинонька. *Утікала панциньонька із нашого краю.* О. 1862. V. 71.

Панщинный, а, е = Панцáнный. *Виходить з того двору чоловік на роботу панцинну.* МВ. (О. 1862. I. 98).

Панциньонька, ки, ж. Ум. отъ панщина.

Панькання, ня, с. Няньченье, ухаживание за кѣмъ, хлопоты съ кѣмъ. *Коло неї треба панькання ти біганини.* Левц. I. 317.

Паньквати, каю, еш, ил. Няньчить, уха-

живать. *Вяке діло хоче, щоб коло його панькали.* Ном. № 11018.

Панькатиюа, каюся, ешся, ил. Возиться, ухаживать, няньчиться. *Треба мені робити, а не з дитиною панькатися.* МВ. I. 99.

Паньмáтка, ки, ж. = Пáнимáтка. *Люде добрі, сусіде любезні, панове старики, жіночки паньматки, і ви, парубочтво чесне, і ти, діви молоденьке.* Кв. I. 109.

Паньмáтчин, на, не = Пáнимáтчин. **Паньмáтусни, на, не.** Приналежащій паньмáтусі. *Се паньмáтусине слово.* Г. Барв. 428.

Паньмáтуся, сі, ж. Ласк. отъ паньмáтка. *Розказувала покійна паньмáтуся.* Г. Барв. 426.

Панйóгá, ги, м. Ув. отъ пан. *Роскидався на широкій каніпі мов справдешиій паньюа.* Левц. I. 220.

Панá, нáти, с. Барское дитя. АД. I. 8. *Білеє личенько як у паняти.* Чуб. V. 1147. Ум. Панáтно.

Панá, нá, ж. = Пáні. *Хто йому панячи ти, чи я? Федьк.*

Панáга, ги, м. = Панюга. Вх. Лем. 446.

Панáйлочка, ки, ж. Пруть для поганянія лошади. *Треба побити у лис панáйлочку виломити.* Волч. у. (Лобод.).

Панáний, на, м. = Пан. Встрѣчено только во мн. ч. въ слѣд. пѣснѣ: *Як поїдемо через селейко, скажут селяне: „їдут мицане“. Як поїдемо через містейко; скажут мицане: „їдут паняне“.* Гол. II. 93.

Панáнка, ки, ж. Барышня. *Були і тії там панянки, що наряжались на показ.* Котл. Ев. III. 48. Ум. Панáнюнка, панáночка. *Всі дівоньки-панянюнкі такочок вобуть.* Чуб. V. 891.

Панáньство, ва, с. Дѣвство, дѣвственность. *Ой вже мое паняньство зачне.* О. 1862. IV. 4. (Маруся) *вже з паняньства вистае, до старих людей пристае.* О. 1862. IV. 25.

Панáньський, а, е. 1) Дѣвственный, дѣвичій. *А як підеши від мене, спаде красота з тебе — з личенька рум'яною, зо стипну паняньскою.* О. 1862. IV. 22. 2) — манастир. Женскій монастирь. Левц. ПЙО. I. 386. *Я проведу вас в манастирь паняньський.* К. ПС. 61.

Панáти, панáю, еш, ил. Погонять лошадь; направляться при їздѣ лошадьми. *А куди поїдем? — Панáти побіля мошлї.* О. 1861. V. 70.

І. Папа, па, м. Папа, римській первосвященствъ. Чуб. I. 289.

ІІ Папа, па, ж. Дѣтск. Хлѣбъ. О. 1861. VIII. 8. Ум. Папа. *Потрошку та з пакою.* Ном. № 4845.

Папай, пая, м. Человѣкъ, заввающій губами. Мвж. 188.

Папёр, ру, м. = Папір. *Книжок у його було і паперів усяких страх скільки.* Свм. 216.

Папёра, ря, ж. = Папір. Грвн. III. 117.

Папёрець, рцю, м. = Папірець. *Сип перец на паперець.* Мет. 189.

Папёрник, ка, м. = Папірник. *Пишіть і храмари папірників іодуйте.* Г. Арт. (О. 1861. III. 102).

Паперяна, ня, ж. Листъ бумагв. *Вишеса хустину, як ту паперяну.* Чуб. V. 1207.

Папёро, ра, с = Папір. *Як папёро ж ти родився білий.* Свм. IV.

Папёроний, а, в. 1) Бумажный. 2) Бѣлый какъ бумага. *Ручки мої папёрові, чом не робите?* Чуб. V. 771.

Папёрушина, ня, ж. Раст. *Aspidium*, папоротникъ. Вх. Пч. II. 29.

Папір, пёру, м. Бумага. *Ой мое тіло, як папір біле, він найакою крас.* Чуб. V. 575.

Папіра, ри, ж. Бумага, документъ. *Треба всякую папіру привести як раз до шкуру.* Котл. Од. 491.

Папірець, рцѣ, м. Бумажка. *Стоїть чорнило і папірець лежить біля його.* Чуб. II. 79. *Ой куплю я тонкий білий папірець, ой спішу я всю досадонку свою. Ой хто буде той папірець читати, то той буде всю досадонку знати.* Грвн. III. 349.

Папірка, ки, ж. 1) = Папірець. *Папірки в руках держали.* Котл. Ев. 490. *Прині соцький якусь папірку від мировою.* 2) Кредитный билетъ.

Папірний, а, в = Папероний. *Чарочко-щочочко, як мені до тебе пристати? Чи папірними руками, чи сатарними устами.* Чуб. V. 1105.

Папірник, ка, м. Бумажный фабрикантъ, торговецъ бумагой.

Папірниця, ці, ж. 1) *Василева мати пішла шедрувати край стола стала, чесний хрест держала, золотую кадилицю, срібную папірницю.* Чуб. III. 446.

Папірня, ні, ж. Бумажная фабрика.

Папіроний, а, в = Папероний. *Папірові ручки.* Чуб. V. 18.

Папірок, рва, м. = Папірець. Вх. Лем. 446.

Пѣшка, ки, ж. Ум. отъ II Папа.

Пѣшлага, ги, ж. Развратная женщина, проститутка. Котл. Ев. I. 35. *Зісно, як салдаток шанують,—як саму послѣдню папю, і ніхто її віри не їме, щоб була салдатка та її чесна.* Кв.

Пѣшлужий, а, в. Похабный; распутный. Желех.

Пѣшлужитя, жу, жиш, и. Срамять, позорить кого (словами). Желех.

Папля, лі, ж. Мокрая погода. Вх. Лем. 446.

Пѣпляти, ляю, еш, и. Невнятно говорить, мямлять.

Папороць, ті, ж. Раст. папоротникъ, *Aspidium filit* max. Sw. и—*femina* Sw. Аня. 55. У Рогова указаны еще слѣдующія растения съ этимъ названіемъ: *Polypodium vulgare* L, *Pteris aquilina* L, *Strutiopteris germanica* Willd. ЗЮЗО. I. 132, 133, 138.—*болотяна*. Раст. *Aspidium Thelypteris*. ЗЮЗО. I. 113.

Папороша, ші, ж. Пороша. Ум. Папорошенька. *А вчора звечора папорошенька тала.* Чуб. IV. 99.

Папортина, ни, ж. = Папороць. Вх. Пч. II. 29. Вх. Лем. 446.

Папортникъ, ка, м. Порода наськомаго, живущаго на папоротникѣ. Вх. Лем. 446.

Пѣпрка, ки, ж. Перець. Елисаветгр. у. **Пѣпський, а, в.** Папскій. *Пѣпська була.* Шевч.

Папуга, ги, ж. Попугай.

Папужий, а, в. Попуганій.

Папұша, ші, ж. 1) Связка табачныхъ листьевъ. *Нав'язли папұшу тютюну.* Мвж. 126. *Вийду, вийду, мій миленький, під зелену грушу, та винесу миленькому тютюну папұшу.* 2) Беззубый человекъ; вялый человекъ. Подольск. г. Ум. Папұшна. Грвн. III. 657.

Папұшник, ка, м. Пасхальный хлѣбъ, баба. Полт. г.

Папұшю́а, шбі, ж. = *Мамалига*. Аванъев. у.

Пара, ря, ж. 1) Паръ; дыхание. *Пара перероблюється на крили.* Ком. II. 24. *За парю і світа не бачить.* Ном. № 3499. **Ні пари з уст.** Ни слова не говоря. *А він мовчить, ні пари з уст.* МВ. *Вона все ходить, з уст ні пари.* Шевч. 28. 2) Пара, два. *Ой на тобі пару волів лисів.* Чуб. V. 347. 3) Чета, пара. *Ой виконай, мати,*

либокую яму, та поговай, мати, сю славною пару. Мет. 96. 4) Пара, подходящій, поховий предмет. *Кінь волові не пара.* Ном. № 1022. *Ой ти, козаче! що ти думаєш-гадаєш? Чому не жениши, собі пари не шукаєш?* Мет. 81. *Тільки ж мені пари, що оченки карі, тільки ж мені до любови, що чорні брови.* Мет. 18. 5) Женихъ и невѣста по отношенію другъ къ другу. *Спитай Бога, чи діждоу я, чи не діждоу пари.* Шевч. 17. *Що весілля, домо моя? А де ж твоя пара?* Шевч. 6) До пари бути. Подъ пару быть, парой быть, подъ стать быть. *Питаю, за кою вона думає.— За Семена Палія.—Ох, дитино моя, чи то ж до пари? Кажу.— До пари, до любові подобити!—одкаж мені кордо.* МВ. II. 20. *Не до пари золотонні горобці.* Гліб. *До пари брати, давати, власти і т. и.* Четное часло предметоу братъ, давати, власть и пр. *Під курку треба підкладати яєць не до пари: або одинадцятро, або тринадцятро.* Грив. I. 16. 7) Бути в парі. Быть мужемъ в женоу. *Не будем ми, серце, в парі, душа моя чує.* Чуб. V. 348. *Сісот овець дам з кошари, аби з ляхком була в парі.* Мет. Ум. *Парна, паронька, парочка.* *Голубів парка.* Чуб. V. 137. *Що дічина та козак,—кажуть люде,—парка.* Мвл. 102.

Парава́н, ну, м. Швары.

Пара́дний, а, в. Парадный. *Парадні покої.* Левин.

Пара́дник, ка, м. Франтъ, шеголь. Вх. Лем. 447.

Пара́дниця, ці, ж. Франтиха. Вх. Лем. 447. *Не бери парадницю, най ся постаріє.* Гол. IV. 517.

Пара́лін, жа, парáлкш, ша, м. Паралъч. Чуб. I. 35.

Парасо́ль, ля, м. Зонтикъ. Желех.

Параста́с, су, м. Заупокойное служе́віє. Св' Л. 154. *Ватюшка десь натрудився на парастасі.* Подольск. г. *На святі церкви нічого не накладав, служби божественні, акафисти, парастаси ніколи не наймає.* Гол. II. 263. *Отче Андрію, бери кирю, йди прав парастас.* Фр. Пр. 4.

Паратáръ, ря, м. Родъ продолговатаго копра вшаемаго на стѣнѣ. Балт. у.

Пара́хвія, віі, ж. Приходъ церковный. Чуб. V. 665. *Який ніч, така його й паравія.* Посл.

Парахвія́льний, а, в. Приходской.

Парахвія́нни, на, м. Прихожанинъ.

Дяк собі читас, а паравієне, як звычайно. тим часом куняють. Кв.

Парахвія́нка, ки, ж. Прихожанка. Ум. *Парахвіяночка.* *Та нехай знає твоя дочка, що то моя паравіяночка, попа молодію,—священника свою.* Чуб.

Пара́жа, ки, ж. Рыба Rhodeus aegaeus. Вх. Пч. II. 20.

Пара́нці, наю, еш, іл. = Паренити. *Перед Благовіщенієм не орють і не сіють, мит паринають (покладають) поле.* МУЕ. III. 40.

Пара́ніна, ни, ж. 1) Паръ, паренина. Вх. Зв. 46. 2) Мякина, взрубленная трава и пр. обваренная кипяткомъ для корма свиньямъ. Вх. Лем. 447.

Пара́нтя, ню, виш, іл. Пахать для пара, парить. Вх. Зв. 46.

Пара́нція, ці, ж. = Паренина 1. Вх. Зв. 46.

Пара́нува́ння, ня, с. Вспахиваніє для пара. Желех.

Пара́нь, рня, м. = Парубок. *Звеселила парня чорними брівочками.* Чуб. V. 134.

Пара́ло, ла, с. Раст. Agtmonia Euratoria L. ЗЮЗО. I. 110.

Пара́на, ни, ж. Паръ (поле). Черном.

Пара́стий, а, в. Парный, подъ пару. *Добрі воли, та не паристі: один дужче сямистий, а в другою короткі ноги, так не зійде з ним.* Київ. у.

Пара́ти, рю, рши, іл. 1) Парить, распаривать, размачивать, размачать на огнѣ, въ горячєй водѣ. *А свекорко дубинючку парє.* Грив. III. 303. *Білі руки в окропі парить.* Нп. *Кадук парю твою матір.* Чуб. V. 427. 2) без. Парить. *Душно, так і парить.* Ном. 3) Бить розгаєм. *Дю Ганну раз таки і в волости парили.* Грив. I. 32.

Пара́тися, рюся, ршся, іл. Паритьсѧ. *Родився—не хрестився, у лазні не парився, на весь світ прославився.* Ном.

Пара́бщина, ні, с. = Парубкування. Вх. Лем. 447.

Пара́ій, роа, м. Отроекъ. Валк. Желех. Ум. *Пароім.* Гол. II. 15, паройоім. Желех.

Пара́ка, ки, ж. Ум. отъ пара.

Пара́ван, ну, м. Заборъ. О. 1861. XI. Св. 30. *Ударит з гармати як грім по небі, щоб ся паркани поздріали.* Чуб. III. 313.

Пара́ваня, ня, с. = Парван. Вх. Лем. 447.

Пара́вавий, а, в. Относящійся къ забору, заборный.

Парко, нар. Жарко, душно. *Парко в хаті,—одними кватирку.* Лохв. у.

Парко́вати, чу́, ти́ш, м. Болтать. *Стара баба все паркоче.* Вх. Зн. 46.

Парко́тлівець, вця, м. Болтунъ. Вх. Зн. 46.

Парко́тлівий, а, е. Болтливый. Вх. Зн. 47.

Парло́, ла́, с. 1) Паръ въ банѣ. 2) Парла́ завда́ти. Отколотять. Ном. № 3861.

Парний, а́, ё. Душний, парный. *День парний був, у голодку спочити шукав усяк.* Гліб.

Парник, ка́, м. 1) Ящикъ, предохраняющий колесо водяной мельницы отъ обмерзанія. Радом. у. 2) Парникъ. Левид. 3) Родъ спиртнаго напитка. Ум. Парничо́н. *Пиво добре задніпровське, виборна думіка, калинчочка, вишнівка, парничок, тернівка.* Мкр. Н. 34.

Парни́ще, ща, м. Ув. отъ парень. *Чи знаєш, він який парнище?* Котл. Ея. II. 22.

Парно, нар. Душно, парно.

Парня́, ні́, ж. Помѣщеніе, гдѣ парять дерево для обдѣвья. Вас. 146.

Парня́га, га, м. Ув. отъ парень. Грин. II. 341.

Паробкува́ти, кую́, вш, м. и пр.== Парубкувати в пр.

Паровий, а́, ё. 1) Парный, для пары лошадей, воловъ. *Паровий віз.* 2) Паровой. *Парові машини.*

Парови́к, ка́, м. Паровикъ.

Парови́на, ни, ж. Жердь, шесть. Желех. Палва. Вх. Зн. 47.

Парови́ні, ні́, ж. Поле, выоранное на паръ. НВолын. у. См. Паренина, парениця. Ум. Парови́нка. *Угоди́в веперъ парови́нку рити.* Гол. IV. 506.

Парови́ця, ці́, ж. 1) Пара воловъ съ упряжью и возомъ, преимущественно чумацкихъ. Рудч. Чп. 252. *Що я приїду пиши ти красно, а ти ще краще—сивого парови́цею.* МВ. *Парови́ця такихъ гарнихъ во́лів.* Г. Барв. 380. *Парови́ць зо туди у його во́лів.* Черк. у. 2) Тулузь и свята, надѣтые ви́стѣвъ. *А як почались холоди та смота, шо тут робити? В свиті холодно, кождуха шкѣда,—так тоді парови́цю натягну: кождуха триє, а свита зереху, то хоч і мочить та до кождухи не пристає.* Брацл. у.

Парога́ч, ча, м.—Олень. Вх. Пч. II. 6.

Паро́к, ка, паройо́к, йка, м. Ум. отъ парій.

Паро́нька, ки, ж. Ум. отъ яра.

Парос, са, м.—Парус. *Сонце почало зза юри випливати... як маленькі блискавочки забігали по землі його пароси.* Мвр. ХРВ. 39.

Парост, та, м. 1) Молодой отростокъ; побѣгъ, ростокъ. *Зеленая та діври́вонько, чою в тебе та борів много, зеленого та ні одного, пароста ні од одного.* Мет. 154. 2) Лучъ. *Роспустилися парости ясної зорі* Мет. 436. Ум. Паростом, паросточок.

Парості́тися, щу́ся, сті́шся, м. Пускають побѣгъ, роствъ. *Все жито почало парості́тися.* НВолын. у.

Паросток, тка, паросточок, чеа, м. Ум. отъ парост.

Парость, ти, ж.—Парост. 1. Вх. Пч. I. 15.

Парох, ха, м. Приходской священникъ.

Парочка, ки, ж. Ум. отъ пара.

Парсона, ни, ж. Персона, лицо, особа. *Ще він (Ю. Хмельн.) возрастом малий, розумом не дійшайий.—Будем, говорять, попліч його дванадцять парсон сажати; будуть його добрими ділами науцати, буде міждо нами, козаками, ґетьманувати.* АД. II. 121. *Своею парсоною з'являлась до архирея.* Св. Л. 128. *Велика парсона, щоб тебе слухати.*

Парсу́на, ни, ж. Лицо, физиономія. *Парсуна роспухла, аж очима не баче.* Борз. у. *Його парсуна засоромилася, почервоніла як рак.* Кв. Рушиником обтер парсуноу. Мкр. Н. 17. *На Короля воно, дитя мое, схоже й удачею й парсуною.* Г. Барв. 483.

Парта, тя, ж. 1) Порта, швольная сваямья. Левид. *Краще бути першим за партою в колміі, ніж друим на Україні.* Морд. Пл. 159. 2) Родъ женскаго головнаго убора. Гол. Од. 81. *Дівичій головоной уборъ бархатный съ жемчугомъ.* Вх. Уг. 257. *Дали ми тя, дали, в той перловой парти, тепер ты найдеме в білом пакулати.* Гол. IV. 441.

Партя́л, ла, партя́ль, ля, м. Остатки овця, съѣденной волнами. *Скільки вовків разом кинуться між овцями... ото вже куцанка і пропала: одірвали кляті вовки і всю до-ценнту поб'ють; аж удень схаменеться чабан, то почне скрізь по степу збирать партяли.* О. 1862. У. Кух. 31, 38.

Партя́ч, ча́, м. Пачкувъ, плохой ремесленникъ. *Пізнає й трача, не партяча.* Ном. № 12471.

Партя́чати, чу, чийш, м. Вахлять, дѣлать кое-какъ, портить роботу.

Партес, су, м. Партесь.

Партесний, а, е. Нотный, по нотахъ (о гѣннѣ). *Партесні співи.*

Партіяка, жя, ж. Крауха, большой кусокъ хлѣба. Берд. у. *На ж ти, Адаме, рискаль і мотику, іди робити на хлѣба партику.* Гя. I. 19.

Партіяца, ці, ж. 1) Лента (для украшенія). Вх. Зв. 47. 2) = Крайна. Вх. Лем. 447. Ум. Партіячна. Год. III. 712.

Партобляга, лю, лхш, м. Дѣлать не особенно тщательно, почти то-же, что и партачити.

Партобрятя, рв, ршш, м. = Партоляти. *Дивлюся, жінка коло печі щось там партортить на обід.* Алв. 101.

Партъ, ти, ж. 1) Судьба, участь. *Дай Боже добрий (?) партъ.* Галца. 2) Часть, доля. *Ой держать мені та партъ велику, а як мене візьмеш, все тото обдадутъ.* Галца.

Парубецъ, бцѣ, м. = Парубок. *Ой пришли к їй сімсот молодців, ще й парубців.* Чуб. III. 316.

Парубецький, а, е = Парубоцький. *Молодецька хода, парубецький стан.* Чуб. V. 843.

Парубій, бія, парубійка, кя, парубійко, ка, м. = Парубіка. *Ви старі, а я парубій.* О. 1862. IV. 75. *Потім умився і убрався, як парубійка до дівчата.* Котл. Ев. I. 22. *Був парубійко здатний, — веселий і жартювавший.* О. 1862. VIII, 18; IX, 69.

Парубіка, кя, м. Молодой парень. *Був парубіка в тому селі вбогий.* Г. Барв. 189. *Огрим допадливий був парубіка.* Глб. Ум. Парубічна. О. 1861. VIII. 19.

Парубків, кова, ве. Принадлежащій парню.

Парубкуванія, ня, с. Жизнь парня.

Парубкувати, кую, еш, м. Вести холостую жизнь, быть неженатымъ парнемъ. КС. 1887. VIII, 767.

Парубок, бка, м. 1) Парень, молодой человекъ. КС. 1887. VIII. 767. *Уже вони не діти, а вже стали парубок і дівчина гарненькі — великі вже поросли.* Рудч. Св. I. 118. 2) Холостой человекъ. *Я думала, що він удівець та сам собі живе, а він ще й досі парубок.* 3) Работникъ наемный. *Мо, каже, останився в мене за парубка?* Чуб. II. 7. Ум. Парубоьно, парубочон. Чуб. V. 10.

Парубоча, ти, ж. соб. Парня. *Чортова парубоча нороеистая.* Грян. III. 656.

Парубочтво, ва, с. 1) соб. отъ пару-

бок. Парня. КС. 1887. VIII. 769. *Ховалося від мене парубочтво, старі діди стояли поєстававши.* К. Іов. 61. 2) Холостая жизнь. *Ой у саду, у садочку та голубчик гуде, там Юрочко парубочтво зове.* Мер. 230. *Ходить молодий в понеділок увесь день по боярахъ прощатися з своїм парубочтвом.* МУЕ. III. 160.

Парубоцький, парубочій, а, е. Свойственный, принадлежащій парню, юношѣ. *Годину урве собі на гуляння парубоцьке.* МВ. II. 11. *Парубочі волоси обзивались пісню дець далеко за ставком.* Левца. Пов. 108.

Парубочок, чка, м. Ум. отъ парубок. **Парубчѣ, чѣти, с.** Не вполне взрослый парень.

Парубчѣк, кѣ, м. Молодой парень, юноша. *Промовив парубчѣк, зитаючи юловою.* Левца. Пов. 181.

Парубчѣня, вѣти, с. = Парубча. **Парубчїна, ня, м.** = Парубок. *А дівчину парубчина даєно вишладає.* О. 1861. XI. 42.

Парубчїско, ка, м. Плоховатый парень. *Сякий-такий парубчїско, та й той де базачки.* Грян. III. 210.

Парубчѣу, кѣ, м. = Парубчѣк. **Парубчѣ, вѣти, с.** = Парубча. *Пора нашим парубчѣтам селом мандрувати.* Чуб. III. 112. *У мене сини парубчѣта.* Г. Барв. 11.

Парубчїчий, а, е = Парубочий. **Парубчїччя, ня, с.** 1) Выдѣленіе пара.

2) Соединеніе въ пары; спариванье. Г. Барв. 316. 3) Женитьба, вступленіе въ бракъ. *Витягли всі трошенята, що Максим наскладає до парубчїччя.* Мвр. ХРВ. 165. Ум. Парубчїччяччо. *Через теє парубчїччяччо утеряла дітванняччо.* Грян. III.

Парубчїти, рѣу, еш, м. 1) Выдѣлять паръ, дыматься. *Дивись, як їній парує.* Борз. у. *Вареники, знаєте, парують на столі.* Св. I. 222. *Хлїви його від млока парують.* К. Іов. 47. 2) Соединять въ пары; спаривать. *Та все воли калмицькі рябїї до пари парують.* Нп. 3) Случать.

Парубчїтися, рѣуюся, ешся, м. 1) Выбравъ паръ; спариваться. *Голуби парубчїтяться.* 2) Вступать въ бракъ. *Не мені старому з неє парубчїтяться.* Г. Барв. 13. *Діти зоставались нехрещені, парубчїлись невінчані.* Стор. МШр. 65.

Парус, са, м. Лучъ. *Дивись, які паруси попускало сонце.* Сумск. у. *Буде змїї летіти та паруси напускати.* Мнж. 31.

Паруха, хя, ж. 1) Родъ сметаны, по-

лученой отъ смѣшенія паренаго молока съ обыкновенной сметаной. Лохв. у. См. Колотуха. 2) Водка. *Ой піду я до корчми, кап'юся парухи.* Грин. III. 661.

Парх, ха, м. 1) Паршъ. *І так вони (жиди) їм засмерджени перепелиці, а з тою подставали пархи.* Гр. I. 33. Б) Бравное названіе еврея. *Парх паргом їде верхом соли купити, пархи солити.* Подольск. г.

Пархатий, а, е. Паршвый. *Назирив він коненя мале, сухе та таке пархате, що аж гречкою усипане.* Рудч. Св. II. 175.

Пархач, ча, м. 1) Паршведць. 2) = Парх 2.

Парцьошка, ки, ж. = Варцьошка. Вас. 166.

Парчя, чи, ж. Парча.

Парчевий, а, е. Парчевой. *Столи ж мої тісові, скатерті парчеві.* Мет. 51.

Паршівий, а, е. 1) — Пархатий. Ном. № 1035. *Нате і мою мазничку на дьють, бо і моя голова гаршива.* Чуб. I. 264. 2) Плохой, скверный.

Парші, шів, м. мн. = Пархи. (См. парх 1) *Тішитися, як жид паршами.* Ном. № 2596.

Пас, са, м. 1) Пасья, кушакъ. *Од Спаса та й рукавиці за паса.* Ном. № 485. *Не часаясь, не змиваясь, не мав паса, не тпасаясь.* Гол. III. 80. 2) Ремень, на которомъ висить кузовъ кареты или коляски. 3) Полоса. Гол. Од. 58. 4) Лучъ. *Сонце тільки що підбилося; проміннясті паси косо перерізають усю хату.* Мир. Пов. II. 76. Ум. Пасѳи.

Пасаман, ну, м. Тесьма для обшивки одежды, напр. бекешв. Гол. Од. 17.

Пасемістий, а, е. Полосатый. Вх. Пч. I. 15.

Пасемко, ка, с. Веревочка или нить, которой перевязываются пасма нитокъ. Шух. I. 149.

Пасемник, ка, м. = Пасемко. Гол. Од. 36.

Пасерб, ба, м. Пасынокъ.

Пасербик, ка, м. = Пасерб. Мнж. 188. *Ні, він їй не рідний, — пасербик.* Новомоск. у.

Пасербаний, няті, с. Дитя отъ перваго брака мужа или жены.

Пасербца, ці, ж. Надчерница.

Пасердя, дя, с. Сердцевина дерева. Мнж. 188.

Пасяна, ни, ж. Плохой поясъ. Вх. Зн. 47.

Пасникувальниця, ці, ж. Та, которая пасниует. Сумск. у.

Пасникувати, кую, еш, м. Пасынковать, обрѣзывать, обрывать побочные отростки, листья травянистыхъ растений. Черниг. г.

Пасіяня, ня, с. соб. Побѣги боковые травянистыхъ растений.

Пасінок, нка, м. 1) = Пасерб. 2) Побочные побѣги на растеніяхъ.

Пасістий, а, е. Полосатый. *Бач, яке пасисте полотно.*

Пасісто, нар. Полосами. *Висипав мак пасисто.*

Пасіка, ки, ж. Пчельникъ. *Хто мав пасіку, той мав мед.* Ном. № 9173. Ум.

Пасічка. *Божу пасічку певно стереже.* Сям. 225.

Пасічити, чу, чш, м. Чистить, готовить новину подлѣ посѣвъ. Угор.

Пасічка, ки, ж. Ум. отъ пасіка.

Пасічник, пасішник, ка, м. 1) Пчеловодъ. 2) Присматривающій за пчельникомъ. *Борода у його виросла наче у пасічника.* Рудч. Св. II. 164.

Пасічниківна, пасішниківна, ни, ж. Дочь пасічника.

Пасічникування, пасішникування, ня, с. Занятіе пчеловодствомъ. Сям. 201.

Пасічникувати, пасішникувати, кую, еш, м. Заниматься пчеловодствомъ. Сям. 224. *У його здавна була охота до бжол, так тепер певно пасічникує.* К. ЧР. 8.

Пасічниця, пасішниця, ці, ж. Жена пасічника.

Пасішник, ка в пр. См. Пасічникъ и проч.

Пасія, сії, ж. 1) Пассія, особое церковное служеніе, совершаемое въ первый 4 недѣли Великаго поста, по пятницамъ, и состоящее въ чтеніи страстныхъ евангелій. Ленив. Пов. 30. 2) Гнѣвъ, раздраженіе. *Впас у пасію.* Вспылилъ.

Паска, ки, ж. Пасхальный хлѣбъ, куличъ, баба. *Коли не прийду до церкви, то все паску святать.* Ном. № 168.

Пасклін, на, м. Клыкъ, которымъ коса приврѣпляется къ косовищу. Шух. I. 169.

Паскуд, ди, ж. = Паскуда. Вх. Лем. 447.

Паскуда, ди, об. Брань: дрянъ, пакостнѣгъ. *Ламайте двері, поки гийде стирій паскуда.* Шевч. 136.

Паскудивий, а, е. = Паскудный.

Паскудяти, джу, дш, м. 1) Гадать, сквернить. *Я рук паскудити не хочу.* Шевч. 2) Гадать, пачкать, испражняться. *Поана*

птиця, що своє м'язо паскудити. *Ном.*
3) Плохо д'ялати, портити. *Роби добре, не паскудь.* *Ном.* № 2113.

Паскудитися, джуся, днися, *и.*
Пачаться, грязнитися. *Оце, сказала, смердить повітрям, а я буду коло її паскудитися—не хочю!* *Рудч. Ск. П.* 64 *Не паскудимось, краще буде!* *НВолын. Д.*

Паску́дний, а, в. Мерзкий. *До якого зухвалства дійшло паскудне хлопство.* *Стор. МПр.* 100.

Паску́дник, ва, м. 1) Сквернавець, мерзавець. *Прийди, пийди, паскудику, лежить су на суднику.* *Чуб. V.* 1144. 2) Л'явна бол'язнь. *Сям.* 61, 76. *Карбункуль*, скота. *Шух. I.* 43. **Збіти паску́дник.** Пустять лошади кровь з хрпа, а переносно—разбить носъ до крови. *Сям.* 76.

Паску́дниця, ці, ж. Сквернавка, мерзавка.

Паску́дність, ности, ж.—Паску́дство.

Паску́дно, нар. Мерзко, гадко, скверно.

Паску́дство, ва, с. Мерзость, гадость. *Нечисте м'язо всякого паску́дства.* *Левцп.*

Пасля́на, ни, ж.—Паслі́н. ЗЮЗО. I, 136.

Паслі́н, пасльо́н, льо́ну, м. 1) Раст. а) *Solanum nigrum* L. *Вх. Пч. I.* 13. *Маркев.* 166. *Забудь ласоці: паслі́н і цибулю, а за пірку твою працю візьми під ніс дулю.* *Ном.* № 5674. б)—**мбв́тий.** *Solanum Dulcamara* L. ЗЮЗО. I. 134. 2) Родъ узора въ вышивкѣ. *Чуб. VII.* 427.

Пасма́н, ну, м. Полоса. *У пасма́ни.* *Въ полосі (о матеріні).* *Гол. Од.* 21.

Пасми́стий, а, е—Пасе́мистий. *Борз. у.*

Пасмо, ва, с. 1) Пасмо, м'бра нитокъ: 30 нитокъ. *Вас.* 202, 190. *Чуб. VII.* 408. *Я колись п'ять пасом валу однесла,—вім, стисніи йому, не погородував, узвав.* *Кв.* 2) **Прядь.** *Коси вилізи з під хустки і телінались пасмами.* *Левцп. I.* 80. 3) **Гряд.** *Пасмо ір.* 4) **Годово́й слой** деревини. *Вх. Лем.* 447.

Пасму́га, ги, пасму́жка, ки, ж. Узкая полоска. *Як же ми будемо збоку дивитися на таріаку, то побачимо тільки пасму́жку від неї.* *Дешо.*

Пасові́й, а́, в. 1) **Относя́щийся** къ поясу. 2)—**чоботи.** Цѣльпне сапоги съ неотр'язнимъ передомъ.

Пасові́сько, ка, с.—Пасови́ще. *Шух. I.* 185. *Прийми ялівочку на пасови́ско.* *Гв. II.* 204.

Пасові́ця, ці, ж. 1) = **Пасови́ще.**

2) **Время,** когда пасется скотъ. *Ананьев. у.*

Пасови́ще, ща, с. **Пастби́ще.** *Козаки біджаються пасови́щами.* *К. Бай.* 41. *Це наше пасови́ще,—нехай воли пасуться.* *Васильк. у.*

Пасо́к, ска, м. 1) **Ум.** отъ пас. 2) **Кожаний поясъ** съ пражкой. *Чуб. VII.* 417, 418. 3) **Бритвенный ремень.**

Пасо́ка, ки, ж. **Сукрови́ца, кровь.** *Чи бач, що медіє вже він куляні волоче, що так з його юшити і пасока тече.* *Г.-Арт.* (О. 1861. III. 87). **Пасо́ною** вийтися. **Обляться** кровью.

Паста, ти, ж. **Мышеловка, крысоловка.** *См. Паста.* *Вх. Пч. II.* 7.

Паста́я, та́ї, ж. **Раст.** *Lunaria rediviva* L. *Вх. Зн.* 47.

Паства, ви, ж. **Пастба.** *Воли прижене з пастви.* *Харьк. у.*

Пастері́нъ, ку́, м. **Раст.** *Pastinaca sativa* L. ЗЮЗО. I. 131.

І. Пасті́н, су́, сѣщ, и. 1)—**но́г.** **Пасті.** *Пасла Кася воли і коні.* *Чуб. V.* 908. *От треба тому панові наймита—нікому синей пасті.* *Рудч. Ск. П.* 9. *Пішов до Бога вівці пасті.* *Умер. Фр. Пр.* 200. 2)—**що.** *Съд'ятъ, пасясь. Гони вівці мої, де підуть, і принесси тою мені, що мої вівці будуть пасті.* *Гв. II.* 155. 3)—**о́чі (чим), бном, очим (ного).** *Зариться, заглядываться, смотрѣть, не сводя глаза, на что.* *В останне рідними руками й березами дід очі прилязи пасе і не напасе.* *К. Дз.* 155. *Полю просо за током, а він мене пасе оком.* *Грин. III.* 649. *Сидить нерухома та пасе нас очима.* *МВ.* (КС. 1902. X. 145). 3)—**за́дно.** **Буть** позади вѣхъ. *Сем'я моя не буде пасті між людьми задно.* *Г. Барв.* 348. *Тим часом я такий же маю розум, я ні в чому не буду пасті задно.* *К. Тов.* 25.

ІІ. Пасті́н, ду́, дѣщ, и. 1) **Пасть, упасть.** *Трояки всі замурмотали, Дидоні низько в ноги пали.* *Котл. Ен.* *На серці тула така паста, що йому дух так і захватусе.* *Кв. Відразу нав без думи.* 2) **Опуститися** на землю. *Полить ти, соколе ясний... Сядь-пади у мою батька і матері перед ворітьми.* *АД. I.* 95. *Прилетіла паста, в оловочках пала.* *Мет.* 104. 3) **Припасть, покритися.** *Примвали доріженьку,—таки шилом пала.* *Мет.* 22.

Пастирка, ки, ж. **Пт.** *Motacilla*, **трясогузка.** *Вх. Лем.* 447. **См.** **Пастушка.**

Пастися, с'єся, сѣшся, и. **Пастись.** *Ой пастися, мої сірі воли!* *Чуб. V.* 55.

Пастівень, вид, м. Отгороженная подъ пастбище земля близъ жилья. Черниг. у.

Пастівник, ка, м.==Пастівень. Шух. I. 168. Константиногр. у. *Дивлюсь у пастівник, а він кося собі гладить.* Федьк. *Пустий коника до пастівника, а сам пішов у сад виноград.* Лукаш. 153. Ум. Пастівничок.

Пастка, ки, ж. 1) Ловушка, западня. *Десь назвала лисця у місі пастку (овкюню) і там м'ясо було положене.* Рудч. Сж. I. 21. 2) Мышеловка, крысоловка. *Не шастайся, як миш по пастках.* Ном. № 3163.

Пастрама, ки, ж. Солонина зъ баранины. Св. Л. 48.

Пастрома, ки, ж.==Пастрама.

Пастрыба, ки, ж. Кусокъ мяса, сала и пр. положенный въ ловушкѣ для прикормки звѣря.—напр. въ мышеловкѣ. Мнж. 188. См. Пастрама.

Пастух, хѣ, м. Пастухъ. *А овечка й каже: то ж то треба пастуха слухать, як пасе.* Рудч. Св. I. 41. Ум. Пастушокъ.

Пастухувати, хую, еш, м. Пастушествовать, быть пастухомъ. Черв. у. *Мій син те літо пастухував.* Волч. у.

Пастушечка, ки, ж. Ум. отъ пастуха.

Пастуший, а, е. Пастушій. *Чий батькі я на ровні не ставив з пастушими собаками моїми.* К. Іов. 63.

Пастушити, шу, ших, м.==Пастухувати. *Біда відцям, де вовк пастушить.* Фр. Пр. 198.

Пастушка, ки, ж. 1) Пастушка. 2)=Пастирка. Вх. Пч. II. 12. См. Блисманка. Ум. Пастушечка.

Пастушок, шкѣ, м. 1) Ум. отъ пастух. 2)=Пастушка. 2. Вх. Пч. II. 12.

Пастушина, ни, ж. Плата пастуху. Желех.

Пасть, ти, ж. 1) Пасть. *А в икшою і зубів нема, сама пасть, що инша юлово йому в рот улізе.* Кв. 2) Ловушка для лящів: деревянный цилиндр—выдолбленный буквой пень—осмія лежить горизонтально; въ верхнемъ боку его отверстие, сквозь которое можетъ проходить вертикально стоящая надъ нимъ ступа—бревно съ тяжестью на верхнемъ концѣ в двѣя желѣзными остріями—зубами—на нижнемъ, въ срединѣ стоять зручии—палочка съ шурупомъ, удерживающимъ ступу вверху. Ловушка вставляется въ нору лящів, которая, выходя черезъ цилиндръ, толкаетъ

зручии, ступа падаетъ и остріями убиваетъ звѣря. Шух. I. 236.

Пасчаний, а, е. Относящийся къ пасхальному хлѣбу. Пасчана лопата. Лопата на которой сажаютъ въ печь пасхальный хлѣбъ. Вх. Лем. 447.

Пасчани, на, не. Привадежащій пасхальному хлѣбу. *Саджає... паску до печі, а також пасчину посезору.* МУЕ. III. 44.

Пасчанка, ки, ж. Кадочка. Вх. Зн. 47.

Патѣльня, ні, патѣля, лі, ж. Слово-рода Бердяч. Брацл. у.

Патер, ру, м.==Патериця. *Взяла лсмаку... далай їй баба тимъ патеромъ почицати.* Мнж. 140.

Патериця, ці, ж. Посохъ. Рудч. Сж. I. 61. *Чернець мій осяв, надів клобук, взявъ патерицю.* Шевч. 372. *Козацький бунчукъ переважить бурмистерську патерицю.* К. ЧР. 226.

Патяк, ка, м. Палка, воль. Грин. III. 520. *Аж лязк патикомъ став. Паме, бери черевик на патик.* Ном. № 9902. Ум. Патичокъ. Чуб. V. 1140.

Патяка, ки, ж. 1) Палка. 2) Кляча. *Прокляті шияни усунули тобі в руки патку патуку, що й скіпками нічоко взяти.* Кв. 3) Нерасторопный. *Ну й з тебе патика, нічоно не оторопаєш.* Ум. Патичка.

Патянок, нка, м. Тудля. Бердяч. у. Величкий, як жидівський патичок. Ном. № 2497. *Набула без панчихъ патички.* Котл. Ев. II. 25. *Подай патички юсподині.* Шевч.

Патячка, ки, ж. Ум. отъ патяка.

Патичок, чкѣ, м. Ум. отъ патяк.

Патичча, ча, с. соб. Палева, мелкій хворостъ. Хотин. у.

Патчань, ні, ж. Зоол. Миг десипапс. большая крыса. Вх. Уг. 257.

Патляма, мѣ, ж. Плохое болотное съно съ осокой, камышемъ и пр. Вас. 207. Мнж. 188.

Патляміти, млю, мѣш, м. Приводить въ беспорядокъ. Мирг. у. Слов. Д. Эварн. **Патлянь, нѣ, м.** Длинноволосый человекъ.

Патляний, а, е. Длинноволосый, косматый. *Неси, Боже, патляного, щобъ було за віщо скубти.* Чуб. I. 245.

Патляч, ча, м.==Патлянь. Чуб. VII. 412. Употр. также какъ насмѣшливое названіе для духовнаго лица. Мнж. 188.

Патляшки, шок, ж. мн. Родъ растенія. *Ой на горі, на горі зацвіли патляшки.* Грин. III. 231.

Патлі, п'ятлі, лів, м. мн. Длинные волоси, косми. *Невістка дівчину так і вствила за патлі.* Г. Бавр. 369. *Тоді то жид-рандар стиха підходжав, козака за патлі хватав.* Дума.

Патюжа, кв, ж. 1) Медь безъ воску. *Замі як мухл в патоку.* Ном. № 1642. 2) Патюжа сахарна. Черк. у.

Патюлоц, чі, ж. 1) Истоптанное поле, потрава. Рк. Левич. 2) Мѣсто, гдѣ съѣдено хищнымъ звѣремъ животноє съ остатками на немъ. (Вовк) *тут, бо де б йому двіається,—осъ свіжа патюлоц.* Алв. 92. *Вовк, казав би, задави лоша,—була б патюлоц.* Волч. у. 3) Остатки послѣ сбора коноши. Брацл. у.

Патюлоча, чі, ж. Маленькое озеро. Вх. Лем. 447.

Патрамент, ту, м. Поколѣніе. *Як здохне в дворі малювати скотина: чи то свиня, чи овечка, чи то корова, до вже не буде добра, аж двадцять патраментів пердохне.* Киев. у.

Патрати, раю, еш, м. 1) Очищать птицу отъ перьевъ, очищать отъ шерсти свинью. *То локшину кришили, то птицю патрали.* Кв. 2) Потрошить. *Вівчарики преторошенок найкращою баранчика взяли та й патрають шуртом.* Гліб.

Патрагіль, лі, ж. Епित्रахвл. Рудч. Ск. I. 198. *На вікні трепник лежав з хрестом, в патрагіль замотаний.* Св. Л. 109.

Патреть, та, м. Портретъ. *Се й сліпий розмледить, що се патреть, а не живий чоловік.* Кв.

Патретьник, кв, м. Портретистъ; фотографъ. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Патріот, та, м. Патриотъ. *Презавзятий патріот.* Шевч. 463. *Як слід доброму патріотовой робити.* О. 1861. IX. 180.

Патріотіаи, му, м. Патриотизмъ. О. 1861. IX. 180.

Патріотичний, а, є. Патриотическій. К. Кр. 29.

Патріотка, кв, ж. Патриотка. К. Дз. 87.

Патріарх, ха, патріарха, хв, м. Патриархъ. *Я патріархові за розршення та за заручини дала сто гривен.* К. Вай. 13. *Натисав до її брата патріархи.* Гв. I. 140.

Патрѳн, ва, м. 1) Патронъ. *І торбинка з сахарами, і мунія з патронами.* Чуб. V. 970. 2) Патронъ, покровитель. 3) Святой, имена котораго посвящена церковь. О. 1861. XI. 108.

Патрохати, хію, еш, м. = Патрати.

Жид заставив жидівку патрохати пиндика, а сам побіг по квартиру юрілки. Грин. II. 224.

Патрувати, руу, еш, м. = Пантрувати. *Піднали ніч, та патруй, щоб не понасло.* Борз. у.

Патюб, ку, м. Отдѣльная струя, текущая по поверхности, полоса текущей по какому-либо предмету жидкости. *Хата тече,—по стіні патюки знати. Патюки попустити.* Расплакаться, разревѣться. *Попустити патюки, патюки ірких сліз.* Г. Арт. (О. 1861. III. 82).

Патюхи, хів, мн. Болтовня. Екатеринбург. у. *Піги у патюхи.* Пустяться въ болтовню.

Патя, меж. выражающее пустой разговоръ, болтовню. *Патя та патя та й розпаякались, неначе цілий вік їм укупи на сьому місті жити.* Кв.

Патякало, ла, с. Многослаголивый человекъ. Лохв. у.

Патякати, каю, еш, м. Разглагольствовать. *Сидить з п'яницями, патякав.* Г. Бара. 290.

Патяки, ків, мн. Разглагольствованія.—*ропустити.* Начать разглагольствовать. *Роспустили патяки обоє.* Мир. Пов. I. 133.

Паужиня, ня, с. То, что выпадаетъ изъ подъ пауза. Вх. Лем. 447.

Пауз, за, м. = I. Рубель I. Вх. Лем. 447.

Паузник, ка, м. Веревка для привязыванія пауза. Вх. Лем. 447.

Паук, кі, м. в пр. = Павук в пр.

Паукі, ків, м. мн. Раст. *Leontodon tataricum.* Вх. Пч. II. 33.

Паучіна ня, ж. = Паутина. Вх. Уг. 257.

Паучіня, ня, с. = Павутина. Вх. Лем. 447.

Пах, ху, м. Запахъ. *Кругом пах од трави і квіток.* Свм. 204. *Не люблю пива, ні паху його.* Нп. У олії свиріпляній гарний пах. Лебед. у.

Паха, хі, ж. = Пахва. *Узя її по під пахи.* Ад. I. 278. *Ум. Пашна. Ой взяв же її по-під паши, повіє же її по-під дашки.* Гол. I. 45.

Пахання, ня, с. Нюханіе. Ум. *Паханячко.* Барвіночок да для дівочок, рутка да м'ятка для паханячка. Чуб. III. 483.

Піпати, хію, еш, м. Нюхать, обонять. Угор.

Пахва, ві, ж. Подмышка, подплече. *Несе під пахвою скримьку.* Драг. 180.

Пахвіна, нв, ж. Нижня в бокова част брѣха животныхъ отъ пупа до паховъ. *Одріжте мені пахвіни.*

Пахіття, тѣ, с. Пахота. *Не пахіття, а поліття.* Ном. № 7267.

Пахіурний, а, в. Пасмурный. *Темна та пасмурна із неба злисла чорна ніч.* Котл. Ев. III. 22.

Пахіурно, нар. Пасмурно. *Пахіурно сьогодні.* Волч. у.

Пахіб, нѣ, с. Запахъ.

Пахотѣ, тѣ, ж. Запахъ, благовоніе. *Ніщо не може одірати од ладану пахототи.* Грив. II. 322.

Пахнути, ну, неш, м. Пахнуть, издавать запахъ. *Пахне бузком, конвалією.* Стор. МПр. 80. *Щоб твій м дух не пах! Щобъ тебя здѣсь не было.* Ном. № 5142. **Гарбузи пахне.** Будеть отвязъ на сватовство. *І багата, і хороша, што поляне, — агне. Пішов би я сватоти, та гарбузом пахне.* Чуб. V. 37. **Доріменя пахне.** Предстоитъ въ скоромъ времени дорога. *Дощик крапле, чумаченькам дороженька пахне.* Чуб. V. 1029. **Пахне землєю (від ноги).** Уже умираеть. *Од неї пахне вже землею, уже і мене не пізнає. Я до поки та до сусіди: привів попа, та не застав— вона вже вмерла.* Шевч. 401.

Пахнучий, пахнучий, пахнучий, пахнучий, а, в. Душистый. *Пахнучий перець.* НВолын. у. *Ой ти, дівчино, ти пахнуче зілля.* Чуб. V. 391. **Пахнучий ладан то кадилицині.** Гол.

Пахнучка, ки, ж. Мушкатная груша, мушкатель. Вх. Уг. 257.

Пахолок, ка, м. = **Пахолок.** (Паничі) *посилають пахолока.* Гол. I. 81.

Пахолок, лка, м. 1) Мальчикъ, мальчуганъ; парень. Чуб. V. 917. *Я малий пахолок, родився в вісторок, а в середу рано до школи оддано.* Нп. 2) Слуга.

Пахолок, лка, м. Холка у лошади.

Пахольський, а, в. Относящийся къ мальчику. К. ЦН. 311.

Пахолѣ, хѣти, с. Маленькій мальчикъ. *Та скажи мені правду, мале пахолѣ, над якею зілля і в світі нема?* Мет. 360. Ум. Пахоліто.

Пахолці, шів, ж. м. м. Аромать, благоуханіе. **Любисточок**—для любощів, **василечок**—для пахолщів. Нп. *Було бацячко квіток, бацячко пахолщів.* Левц. Пов. 174.

Пахути, ху́, тіш, м. Пахнуть. *А мишенятко під вербою почуло, що м'ясе пахутиє.* Гліб.

Пахторити, рю, рш, м. = **Нюксувати.** *Пес пахторит.* Вх. Зн. 47. *Жид на ярмарку пахторит, кою б ошукати.* Вх. Зн. 47.

Пахучий, пахучий, а, в. Душистый. *Хай ваша душка буде між солодкими медами, перед пахучими ладанами.* Ном. № 4573. **Чебрець—зілля пахуче.** Полт. у. **Пахуче, як м'ята.** Ном.

Пахучість, чиста, ж. Душистость.

Пахучий. См. Пахучий.

Пахучие, ка, м. Родъ растений. *Ще рожка не провітає, пахучик ся не розвиває.* Гол. IV. 286.

Пацати, цаю, еш, м.—ногамі. Лежа на животі, бити ногами по землѣ. Левц. Пов. 234.

Пацік, пацік! цюкка-на! меж. для прывза свиней. Вх. Лем. 447.

Пацікілок, ж, м. Небольшой козь. Мврг. у. Слов. Д. Эварн.

Пацитися, цюся, дитися, м. О свиньѣ: поросяться. *Свиня пацитися.* Вх. Пч. II. 7.

Пацірки, ків, мн. 1) = **Пацьорки.** 2) — **маб'ячі.** Лягушечья шкура. Вх. Лем. 447.

Пацірник, ка, м. Раст. а) *Althaea officinalis.* Вх. Уг. 257. б) **дінний.** *Malva silvestris.* Вх. Уг. 257.

Паційй. Употр. только въ ж. р: **паціна.** Поросая, супоросная. *Льоха паціна.* Вх: Пч. II. 7.

Пацьорік, ка, м. = **Пацірник.** Вх. Уг. 257.

Паці! меж. для прывза свиней.

Пацьор, ра, м. Бусина. Употр. больше во мн. ч. **пацьори,** в гораздо чаще въ ум. **форіѣ: пацьорки**—бусы. Чуб. VII. 426. Гол. Од. 77. Шух. I. 130, 215, 306. **Гапулини пацьорки.** АД. П. 312. *А в нашій Олені все пацьори землі, то по штири, то по п'ять все на шій цуркотять.* Гол.

Пацьорки, ків, мн. 1) См. **Пацьор.** 2) Раст. *Malva rotundifolia* L. ЗЮЗО. I. 128. См. **Пацірки, пацьорки.**

Паціо! меж. = **Паць.** Лохв. у.

Паціюк, кѣ, м. 1) а) **Поросенокъ.** б) **Кастрированный свиной самель.** Вх. Пч. II. 7. 2) **Крыса.** *Стоить борці під лавою із разною приправою: із жуками, шир'кунами, з великими пацюками.* Чуб. V. 1144. *Діла робити не хоччи, а ника—зоч пацюки бий (т. е. такая толстая).* ЗЮОР. I. 148. 3) **Насть.** *Tenebrio molitor,* муч'во жукъ. Вх. Пч. I. 7.

Пацьорки, ків, мн. 1) = **Пацьорки.** 2) — **у рачці.** *Рачьа шкура.* Вх. Лем. 447.

Паціўчый, а, в. 1) Поросятій. 2) Крысій.
Паця, ці, ж. 1) Дѣтск. Поросенокъ, свинья. О. 1861. VIII. 8. 2) Кость: бабка. КС. 1887. VI. 478. **Гра́ти в паці.** Играть въ бабки. Маркв. 76. *А доки в паці будеш гра́ти?* Котл. Ев. V. 22.

Паця, ца́ты, с. 1)—**Пацюк 1.** *Під пороюм паця кичит.* Гол. II. 684. 2)—**морсьме.** *Savia sobaуа,* морская свинка. Вх. Лем. 436.

Паця́тник, ка, м. Матка у свиньи. Желех. Вх. Зп. 47.

Пачервоточина, ня, ж. Труха, выпавшая изъ червоточины. *Летів горобець через безвергий хлівець, ніс четверик юрожу без червотку, без червоточини, без пачервоточини.* Ном. № 6072.

Пачесовачка, ки, ж. Щетка съ болѣе тонкими зубьями для расчесыванія льна. Вх. Уг. 249.

Пачіскі, сбе, мн.—**Пачоси.**

Пачісувати, сую, еш, и. Расчесывать левъ щеткой. Гол. Од. 36.

Пачьа, жи, ж. Пачка, квяпа, тьюжь. *Біда тому пачкарові, що він пачки перевозить, бо му комар в ухо брешуть: покинь пачки, бо зайнеш.* Чуб. V. 1087.

Пачка́ръ, ра́, м. Контрабандистъ. Чуб. V. 1087. См. Пачка.

Пачка́рувати, рую, еш, и. Заниматься контрабандой.

Пачковѳз, ва, м.—**Пачкарь.**

Пачѳси, сів, мн. 1) Оческы. выческы. Грив. П. 37. Вас. 201. 2) Начосы. 3 *рудими пачосами на голові.* Левци. I. 31.

Пачѳсній, я, е. Сдѣланный изъ очесовкы. *Полов'яний глѳб не голод, а пачосная сорочка не нагота.* Ном. № 5355.

Па́ша, ши, ж. 1) Кормъ для скота, подножный кормъ. *Та солома ще може ніде й на пашу.* Змiev. у. *Ой коні наши сиваши, чи були ви на паши?* Мет. 218. *Займи нашу телуся та пожеми на пашу, на панську толоку.* ХС. II. 192. *Да корівка ваша вже стара.—Ні, не стара; яка вона стара? всьою сыма паша.* О. 1862. VII. 90. 2) Нажвка для удочки. Шух. I. 226.

Пашѳний, а, е. Хлѳбный. **Пашѳнна йма.** Яма для хранения зерноваго хлѳба; имѳеть форму колокола, узквмъ концемъ вверхъ, внутри обмазывается глиной и обжигается. Мнж. 188. *Виноладавъ, як собака в пашенній ямі.* О. 1861. XI. Кух. 26. **Пашѳнна номѳра.** Амбаръ для сыпки зерна.

Пашѳна, ня, ж.—**Пауха.** *Я шанку під пашиу.* Грив. III. 653.

Пашѳстий, а, е—**Пашиний.** *Пашинста солома.* НВолын. у.

Пашѳти, шу́, шѳш, и. 1) Издавать сильный запахъ. *Поана смердоча юрѳлка—аж із рота пашисть.* 2) Пышать, бить (о пламени). *А полум'я з рота чпак і паще, так і паще.* Рудч. Ск. II. 31.

Пашка, ки, ж. Ум. отъ паха.

Пашкѳт, ту, м. Паштетъ. Маркв. 157. *І в казляк понесли пашкетни.* Котл. Ев. П. 9. **Пашпай, ѳ, ѳ.** О соломи: съ прихѳсю травы. *Пашина солома.*

Пашпѳйна, ня, ж. Хлѳбное зерно.

Пашпѳстий, а, е—**Пашпий**—**Пашпѳстий?** *Кони пашинисти, снопи ряснисті.* Гол. П. 35.

Пашпѳця, ці, ж. Хлѳбъ въ зернѳ и на стеблѳх. *Роди, Боже, жито, тишицю, усяку пашинцю.* Мет. 344. Ум. **Пашпѳнича.** *Дошик минуся—цебром, відром, дѳйничкою над нашою пашничкою.* Ном. № 334.

Пашпѳя, ні, ж. 1)—**Пашпѳця.** *Між з тишено.* Котл. Ев. VI. 25. *Куди се Бог носив?*—*А на базаръ пашику возив.* Глѳб.

Пашѳѳ, шкѳ, м. Родъ карточной игры. *Гра́ти в пашок.*

Паштригува́ти, гу́ю, еш, и. У портныхъ: метать, сметывать.

Па́ща, ці, ж. Пасть.

Пащѳка, ки, ж. 1)—**Паща.** *Мовчи ми, а то кулаком так твою пащѳку й заткну.* Канев. у. 2) мн. Лицевья скулы. Константиногр. у.

Пащѳкува́ння, ня, с. Многословный разглагольствованія; дерзвіа разглагольствованія.

Пащѳкува́ти, ку́ю, еш, и. Многословно разглагольствовать, дерзко разглагольствовать. *Жінки! коли б ви більше їли, а мені пащѳкувати уліли,—були б в раю ви за сіе.* Котл. Ев. IV. 61. *Дубецъ його, щоб не дуже пащѳкуваа.* Полт. у.

Пащѳкува́тий, а, е. Неумѳренно разглагольствующій; дерзко разглагольствующій. *Забѳла Зося, горду, пащѳкувау, хитру.* Левци. I. 515.

Пащѳку́ха, хи, ж. Болтуня; крввуха. Котл. Ев. VI. 11.

Паюва́ння, ня, с. Дѳлежь. К. ПН. 243.

Паюва́ти, ю́ю, еш, и. Дѳлѳть на части. *Срѳбло-злото на три части паювали.* Макс. *Брѳдм рунта-гудобу на двѳ части паювати.* АД. I. 119.

Паюха́, хѳ, ж. Кровь. *Да ще не зар-*

жовила і табля моя свага, хоч вона не аз влюстю вмилась. КС. 1882. X. 25.

Певен, вна, не=Певний. Як що зробиши, парубче, своє діло як слід,—тоді я буду певен і знатиму, що все у ірарзді.

Певне, нар. Вѣрно, навѣрно, должно быть. Певне ти, дівчино, нишого кохаєш? Чуб. V. 318.

Певний, а, в. 1) Вѣрний, надежный. Признайся мені, дівчинонько, чи будеш ти певна. Грин. III. 198. А щоб певна була правда,—нехай шлях покаже. Шевч. 140. Певна людина. 2) Увѣренный. Хиба вони не певні в своїм часті? К. Іов. 46. 3) Внушавший довірє. Тут певне ніщо ні ходить, ні сидить. Греб. 369. 4) Извѣстный, опредѣленный. Ангел певною часу спускався у купальню. Єв. I. V. 4.

Певніть, віб, ніщ, м. Исполнять. Вони завіт його держали, певними заповідь Господню. К. Псал. 227.

Певність, ности, ж. 1) Вѣрность. Скажи мені, серце мое, чи будеш ти певна? На що ж тобі, мій миленький, той певности знати, коли будеш тую нічку в стелу почувати? Чуб. V. 76. 2) Увѣренность. Дав Господь їм певність і безпечність. К. Іов. 54.

Певно, нар. 1) Вѣрно, надежно. 2) = Певне. У такому журані певно дівчина помоче. Харьк. г. Уже певно візьме її за себе. Кв.

Певніота, тя, ж. = Певність.

Певніак, кá, м. Увѣренный. Тепер я введу коні на степ та й на всю ніч певняк собі, що не будуть у снаші. Уман. у.

Пейс, са, м. Пейсь. (Берко) ходить було, тільки колите довгими чорними пейсами. Левци. I. 103.

Пейсáтий, а, в. Имѣющій пейсы, съ большими пейсами.

Пейстрій, а, в. Пестрый. Любила його пейстри—усі добре знають, а він каже ворона. Борз. у.

Пейстрина, ня, ж. Навва. Чуб. VII. 416.

Пек, мжж. виражающее отстранение, отказ, неудовольствие. Цур тобі, пек тобі, дяче, чо в тебе серце гаряче. Чуб V. 1165. І васильки мої, і Василь при мені... Пек його матері, сподобався мені. Нп.

Пекáря, рю, ршч, м. = Пекарювати. Вх. Зн. 7.

Пекáривна, ня, ж. Дочь, пекаря, хлѣбнича.

Пекáрка, ки, ж. Пекаря, булочница.

Пекáря, ні, ж. 1) Пекаря, булочная. 2) Кухня. Св. Л. 60. Сім. 130. К. ЧР. 38. Пекаря дух любить. Ном. № 10290. Ой увійшла пані у свою пекарню. Чуб. V. 1072.

Пекáрьський, а, в. Принадлежащій пекарю.

Пекáрчук, / кá, м. Мальчикъ въ булочной.

Пекáрь, ря, м. Пекарь, булочникъ.

Пекáрювати, рію, еш, м. Заниматься хлѣбопечениемъ.

Пекати, каю, еш, м. Отстранять кого-либо, говоря пек. А то що такою!—каже бідак та пекає: „пек, осина.“ Гв.

Пекатися, каюся, ешся, м. Отстраняться отъ кого. Поганий чоловік, я його пекаюся. дарма, що рідний брат. Міус. окр.

Пекáльний, а, в. 1) Адскій. Котл. Ев. II. 32. Огонь пекáльний. Ев. Мт. V. 22. Горни тим пекáльнымъ вогнем. Стор. МПр. 14. 2) Мучительный, крайне тяжелый. Розказав Іван Остапові, яке то пекáльне його й людське життя на білому світі. Грин. I. 288.

Пекáльник, ка, м. Житель ада, чортъ. МВ. (КС. 1902. X. 155) Коли дивиться, аж покійний нан старий, того нана батько, дрова возе у пекáлю, а вони, пекáльники, кажуть... Рудч. Ск. I. 95.

Пекáлю, ла, с. 1) Адъ, геєнна. Лучче тобі калікою в життя увійти, ніж дві руки мавши, пійти в пекáлю. Єв. Мр. IX. 43. Приходить він до пекáлю—аж там чортів такою баацько. Рудч. Ск. I. 70. 2) — і рай. Родъ игри. Ив. 62.

Пекáлювання, ня, с. Заботы, попечение.

Пекáлювати, а, в. Заботлявший.

Пекáлюватися, луюся, ешся, м. Заботиться, печься о комъ.

Пекáть, чý, чéш, м. 1) Печь, жечь. Цісті над ним буду, щоб не пекáло чуже сонце. Шевч. 40. 2) Печь. Сама пекáла паланички. Рудч. Ск. II. 5.—рáni. См. Рак. 3) Жарить.

Пекáтися, чýся, чéшся, м. 1) Жариться, печься. Мерзла в ніч, а в день пекáвся. Котл. Ев. Ой косить хазяїн та на стелу сіно, та на сонці печеться. Грин. III. 370. 2) Печься. Сам мисється, сам і печеться. Рудч. Ск. I. 136. 3) Жариться. Курка печеться.

Пекúчий, а, в. Пекучий вітер. НВолын. у. Сонце пекуче. МВ. Журба пекуча. МВ. I. 13.

Пелѣвень, вид, м. = Пелевня. Вх. Лем. 447.

Пелѣвник, ка, м. = Пелевня. Вх. Уг. 258.

Пелѣвня, ні, ж. Родъ амбара, овина, гдѣ хранится солома, мякина, сѣно, также зерновой хлѣбъ. Желез. А ци дома 'сте, синюев мой? Ой дома, дома на пелевни сут, на пелевни сут, злотічко віют. Гол. II. 70.

Пелѣні, ян, ж. 1) Подоль рубахи. Вареники варила, та й пелену спалила. Нп. 2) Выступъ крыши, надъ стѣною. Судж. у. Ум. Пелімна, пеліночка. Чуб. III. 176. Мил. 164.

Пеленувати, ную, еш, л. Пеленать. Губувала, пеленувала, ніченьки не досипала. Грин. III. 370.

Пѣлех, ка, м. 1) Клокъ волосъ, шерсть. 2) Старый дѣдь. Хоч він до пелеха сідю із парубіки молодю не перескочив — пережю. Греб. 318.

Пелехана, кн, ж. Нераха, веряшливая женщина. Угор.

Пелехана, ні, ж. = Пелеханка. Ой у маміи два камені, — і одим не меле, відібрала пелехана соком від мене. Гол. IV. 506.

Пелехати, хаю, еш, л. Рвать что либо въ изобядіи. Добрався до груш — ілянь, як пелехает.

Пелехатій, а, в = Волохатій. Котл. Ен. V. 7. Гуси пелехаті. Грин. III. 89. Летить голуб коло хати синій пелехатій. Чуб. V. 382. Кури пелехаті. Драг. 28. Кучерявий піч викитає, пелехатій у піч залядає. Грин. III. 472.

Пелінка, пеліночка, кн, ж. Ум. отъ пелена.

Пелъка, кн, ж. Глотка. Нанекла стара моя такою хліба, що і в пельку не лізе. Кобеляк. 7. Пять літ роблю на чужю пельку. Г. Барв. 321.

Пелюстка, кн, ж. 1) Капустный листь. Та й хороша ж цей рік капуста: ач які пелюстки! 2) Кушанье: сваренные капустные листья съ мяснымъ фаршемъ. Маркев. 157. 3) Въ праческѣ гуцульской дѣвшушки: прядь, шестая часть волосъ, идущая на косу. Шух. I. 135. 4) Шуровій зубецъ, находящійся съ каждой стороны ряда тонкихъ зубцевъ въ прядильномъ гребнѣ. Сумск. у. Ум. Пелюсточна.

Пелюха, хн, ж. Пелена. Вх. Уг. 258.

Пелюшочка, кн, ж. Ум. отъ пелюшна.

Пелюшка, кн, ж. Пелена. См. Пелюха. Молодая Оленочка синючка родила, по-

вила його, повила та у біліи пелюшки. Чуб. V. 890. Ум. Пелюшечна. Чуб. III. 378.

Пенарство, ва, с. Домашній скотъ, вообще домашнее имущество. Нема у мене, щоб хто доглянув і тамтого пенарства. Ольгоп. у. Як перевозився, то привіз дванадцять возів пенарства. Ананьев. у.

Пендюр, ра, м. — водити. = Лаятися. Ном. № 13601.

Пензель, аля, м. 1) Кисть (у живописцевъ). Левц. Пов. 217. Дистає палітру з красками і пензель. Ка. 2) = Щітна, которой бѣлятъ стѣны. Черниг. у. Ум. Пензали.

Пензальваній, а, в. Рисованный масляными красками. Встрѣено у Кулипа: Полотно пензльоване. К. XII. 96.

Пенний, а, в. Задолженный, имѣющій долги. Лучче як пенному сію на шию зложити, ніж бідиць людей правдивих зводити. Ном. № 2793.

Пень, пня, м. Пень. Голый, як пень. Ном. Ой пішов Опанас по торіку для нас, зачепився за пень та й стояв увесь день.

Нп. Пня стати, на пню стати. Упорствовать, заупрямяться. Внучка як на пню стала: лікаря та й лікаря. МВ. (О. 1862. III. 45). У-пень. До чиста, совершенно. Рубати у-пень увесь народ. ЗОЮР. I. 120. Дявів, мостивих панів, у-пень рубайте. Макс. Та бодай же ти, коримо... та й у-пень згоріла. Грин. III. 286. На пні хлѣб. Хлѣб на корню. Посвігит на пні. Состарѣться въ дѣвшушкахъ. А що мені з того, що ви всі три посвігете на пні. Левц. I. 306. 2) При укладкѣ сноповъ въ владню (см.): каждый изъ четырехъ сноповъ, которые ставятъ въ центрѣ возлѣ остревъ. Шух. I. 166. Ум. Пеньон, пеньочок. Стоить у лісі на пеньку який чоловік, а кружю того пенька вовк так скаче, так скаче, — хоче його з'їсти. Рудч. Св. I. 72. Мати собі на пеньку. Имѣть въ виду. Ольгоп. у.

Пеньковій, а, в. Пѣнковый. Пенькова люлька. Св. I. 260.

Пеньковщина, нн, ж. Лѣсь, определенный на срубъ. Радом. у.

Пенькуватій, а, в. Упрямый, своенравный. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Пенькъ, нькъ, м. 1) Ум. отъ пень. 2) Значительной величины деревянный обрубокъ въ видѣ цилиндра, вкопанный въ землю, —вокругъ него загнѣбають колесный ободъ при выдѣльванні колесъ. Вас. 147.

Пенія, ні, ж. 1) Напасть, бѣда. По п'ятінках заробляла, щоб шовкову густку

прибати та сю пеню звязати. Тепер на тебе пеня напала, що не всіх пов'язала. Кв. Така нам лучилася пеня! Як на ту пеню і мати приходять. Оце пеня! 2) Придвора, привязчий чоловік. Пеня московська. Чуб. I. 267. 3) Мати на пеню. Имѣть причину для ссоры. Я з тобою не маю нічого на пеню. Ном. 4) Пеню волонти на кого. Обвнять напрасно, зводить на кого хто. Хиба я буду на себе пеню волонти.

Пенявий, а, е. Небрежний, неловкій. Угор.

Пенякуватий, а, е. 1) Придирчивий, завязчивий. 2) Упорний, упрямий. О. 1862. V. 82. Устань, устань, мила, приліз я дубину, тонку та довиу та сукувати, на твою спину пенякувати. Чуб. V. 644. І не бачила такої пенякуваті дівчини—щоб по її було. Черниг. у.

Пеняти, няю, еш, м. 1) Пеняти. На Бога пеняси, а сам кумаєси. Ном. № 88. Хата млинові пеняє. 2) Быть небрежным, неловким. Угор.

Пер, ру, м. Рыба *Thymallus wexillifer*. Вх. Пч. II. 21.

Первак, м. 1)—**на.** Первенець. Каменец. у. *Казав Микита-первак — не буде так. Звенигор. у.* 2)—**на.** Первый роветьши изъ улья во время роєвія. 3)—**кү.** О палквѣ, квасѣ перваго настою. Дульочка-первак така смахна була. Гліб. *Первак крушевий квас.* Котл. Ев. IV. 16. 4)—**кү.** Деготь перваго видѣленія. *Нехай піде на дитлярню—у бору дьоготь робили—та нехай Грцицько дасть дьогтю первачку, — самого чистого.* Грив. I. 33, Ум. *Перваччи.*

Первачечка, ки, ж. Ум. отъ первачка.

Первачка, ки, ж. Первая дочь. Ум. *Первачечка.* Г. Барв. 137.

Первачок, чка, м. Ум. отъ первак.

Перво, нар.—Перше.

Первий, а, е—Перший. *Перві пісні заступають, то я тебе й ізбужу.* Чуб. V. 535.

Первина, ні, ж. Случившееся въ первый разъ. *Хиба сс первина?* Свм. 216. Се йому не первина. Ном. № 7898. Ум. *Первина.*

Первинчики, ків, м. мн. Первое отделение игры въ крайнах. Ив. 39.

Первичка, ки, ж.—Первачка.

Первичик, ка, м. Первый рой. *Кладе обдололочки у три лавоньки, а первичики у чотире.* Гол. II. 15. См. *Первичики.*

Первоцій, а, е. Первоначальный.

Первістка, ки, ж. Цервенець женського пола. *Так то вже кохав та-пестить Горщина свою первістку, і з рук не спускав.* МВ. I. 97. *У моєї корови теліцка первістка.* 2) Родившая первый разъ. 3) Первый разъ отелывшаяся корова. Вх. Пч. I. 15. Вас. 197. Ум. *Первісточка.*

Первісток, тка, м. Первенець.

Первісточка, ки, ж. Ум. отъ первістка.

Первітка, ки, ж. 1) — **Первістка.**

2) Первая возлюбленная. *Була і в мене дівка первітка, щиро її кохав, та не довелось подружитися; тепер вона заміжжю.* Лубен. у.

Перво, нар.—Перше. *Нічого йому не страшно, не боязько, не болезно стало; а перво з великого жэлю так було й смірав.* МВ. I. 46.

Первоік, ка в ку, м. Начало вѣковъ. *Гой, чи так тепер, як було здавна, як було здавна, й а з первоіка.* Kolb. I. 96. *Так було з первоіку.* ЕЗ. V. 100.

Первоічний, а, е. Отъ начала вѣковъ сущій. *Первоічний, як Бог.* Гн. II. 217.

Первожителець, льця, м. Первый житель. Ном. № 8507.

Перворіданий, а, е. Только что созданный. *Нібу із за диму плыве місяць круглолиций,—і мир перворіданий одточив на лоні ночі.* Шерв.

Первоіжчи, ків, м. мн. Начало зимы. Волч. у.

Первоіж'я, м'я, с. Первый санний путь.

Перволіток, тка, м. Чоловік въ юныхъ лѣтахъ. *Пані наша була не перволіток, та й не яка й стара.* МВ. II. 31.

Первопідстава, ви, ж. Первое основание, базисъ. Левид.

Первопочин, ну, м. Первое начало. Левид.

Перворідень, дня, м. Первородный съвъ. *Побив тоді Господь в Єшиті перворіднів.* К. Псал. 181. *Народиться у смерті перворідень.* К. Юв. 39.

Перворідний, а, е. Первородный.

Перворадний, а, е. Первостепенный. *Перворадні оперні артистки.* Левид. Пов. 103.

Первоспя, пів, м. мн. Первый съвъ.

Первотвір, твору, м. Оригиналъ, подлинникъ. Умач. II. 245.

Первотвірний, а, е. Оригинальный. Желех.

Первохристиянський, а, е. Первыхъ времяхъ христіанства. К. XII. 11.

Первовіт, ту, м. 1) Первый цвіт растений. 2) Раст. подсажжівкь, *Primula*.

Перга, гі, ж. Дрѣточная пиль, приносимая пчелами въ улей. Подольск. г. *Він нам зуби чистим медом, не періюю маже.* Мкр. Н. 32.

Пергамон, ну, м. Пергаментъ. *Вікоичні пергаменти.* К. (О. 1861. II. 230).

Пергач, ча, м. Летучая мышь. Вх. Лем. 447.

Пердіж, жб, м. Испусканіе вѣтровъ.
Пердїти, джү, діш, і. Испускати вѣтры.

Пердүн, нб, м. Испускающій вѣтры.
Ум. Пердунець, пердунчикъ.

Пердъ, меж-, выраж. впусканіе вѣтровъ. Чуб. V. 1112.

Пербалочок, чка, м. Небольшая лощина. (Залюб.).

Перебалкати, каю, еш, і. Осилить въ разговорѣ, болтовнѣ. *А ну, хто кою перебалкає?* 2) Разсказать, сказать въ разговорѣ (все). *Ще ж бо не все перебалками — посидьте тишень.*

Перебанити, ню, нш, і. Перемыть, вымыть вновь.

Перебанувати, нюю, еш, і. Пережить, перенести что-либо горестное. *Ой я тую зиму борзо не перебаную, ой я своєю миленькою не перебаную.* Гол.

Перебаранчати, чаю, еш, і. Мѣшать, прелятствовать. *Ном. № 2545. Коли б ви пак сиділи нишком та не перебаранчали (робити).* Левц. Пов. 172.

Перебас, сб, м. Въ выраж.: Взяти мішки на перебасі. Неполный мѣшокъ (съ зерномъ, напр.) взятъ на плечо такимъ образомъ, чтобы содержимое осунулось въ концѣ мѣшка, а пустая середина лежала на плечѣ. Вх. Зн. 39.

Перебатувати, тую, еш, і. Перерѣзати.

Перебачити, чу, чш, і. 1) Перевидѣть, выдѣвать. *Прожили ви на світі чимало, перебачили всього.* 2) Простить. Угор.

Перебгати, гаю, еш, і. Перегнуть. *Цей пояс на двох перебанний.* Золотонош. у.

Перебнда, ди, ж. Шутка, болтовня, балагурство. *Черчик має реверенду та й до мене в перебнду.* Гол. III. 351.

Перебндювати, дяю, еш, і. 1) Капризничать, привередничать. *Не перебндюй бо так дово, Солонію!* Г. Арт. (О. 1861. III. 94). 2) Болтать.

Перебндюха, хи, ж. Привередница.

Перебнда, ді, м. 1) Балагурь. 2) Капризникъ, привередникъ.

Перебенкетувати, тую, еш, і. Окончить пировать.

Перебрдина, нн, ж. Лучина, добытая въ старого валежника. Радом. у.

Перебдизнүти, нү, нш, і. Перекувырнутися. Вх. Лем. 447.

Перебвати, ваю, еш, сов. в. перебити, б'ю, еш, і. 1) Перебивать, перебить, перешибить. *Перебив... шаблю.* Стор. МПр. 151. 2) Только сов. в. Перебить всѣхъ, убить, все побить. *Сам годжу, сам.— Де діти подава? Грім перебив, доц потопив.* Чуб. III. 104. 3) Одолвать, одолѣть въ битвѣ, въ бою. *Ік я тебе переблю, то я буду старша.* Гн. II. 221. 4) Мѣшать, помѣшать, перебивать, перебить (въ дѣлѣ, разговорѣ). *Перебив йому брехати. Хто мені буде ділечко перебивать.* Мил. 212.

Перебиватися, ваюся, ешся, сов. в. перебитися, б'юся, ешся, і. 1) Перебиваться, перебитися. *Паниця перебилася.* 2) Сразаться, сразиться. *А я ж тих турків да й не боюся: а й я з ними в полі переблюся.* Чуб. III. 275.

Перебийніс, носа, м. Съ перебитымъ носомъ.

Перебити, ся. См. **Перебивати, ся.**

Перебгати, гаю, еш, і. О собакахъ, волкахъ: закончить періодъ течки. *Сука вже перебилала.*

Перебгати, гаю, еш, сов. в. перебити, бижү, жиш, і. 1) Перебгать, перебѣгать. *Голодний поле перебжити, а юлий три.* Ном. № 648. *Дівчата з відрами біли... перебилючи Дашкоавчезі дорону.* Левц. Пов. 102. *Коли це перебна йому дорону чорт.* Рудч. Ск. II. 2) Забгать, забгать впередъ, встрѣчать, встрѣтять. *Пішла вона у церкву, а роботник і собі: перебі їй та й став на криласі.* Мвж. 92. *А на милому Дунаю нас перебанюють січовики-запорожці.* Шенч. 259. 3) Пробгать, пробгать. *Перебіли чотирі милі дорони.* Мет. 184.

Перебгатися, гаюся, ешся, і. Переутомиться отъ бѣгавья.

Перебгатися, гаюся, ешся, і. Бѣгать въ перегонку.

Перебгнути, ну, нш, і. = **Перебити.** *Як іде хто куди-оди, а перебіне ю заць... то вже му сі не поведе.* ЕЗ. V. 87.

Перебгати. См. **Перебгати.**

Перебдватися, каюся, ешся, і. Перебдствовать.

Перебіць, біця, м. Боець вулачний. *І трица здумав завести і п'яний зараз оскричався, щоб перебіця привести.* Котл. Ев. II. 14.

Перебір, бору, м. 1) Переборь, взлишець. 2) Осмотрь, ревизія. *Та скликами усіх дівок на перебір.* Грив. III. 273. *У призаму славний двір, там нам буде перебір.* Чуб. V. 997. 3) Разборчивость, каприз, прихотничанье. *За перебір дасть Бої витришки.* Ном. № 4619. *А судив мені Бої, кою я не знала, а за той перебір, що перебіра.* Чуб. V. 491.

Перебрáти, рáю, еш, сов. в. перебрáти, берú, рéш, и. л. 1) Перебирать, перебрать, сортировать, отбирать, отобрать лучшее. *Перебіра.* *труці.* 2) Перебарать, перебарать всіх, все, беря каждое одно за другимъ. 3) Преимущественно несов. в. Разбарать, дѣлая выборъ, капризначать, прихотничать. *Я не всредую, не перебіраю женихами.* Котл. НП. 369. *А судив мені Бої, кою я не знала, а за той перебір, що перебіра.* Чуб. V. 491. *Смерть не перебірає.* Ном. 4) Перебарать, перебарать лишнее. *Перебере грошей у хазяїна, більш як заробив візьме.* 5) Перебарать. *Нижками дрібничко перебірає.* Кв. Стиха, *моє у сонілочку перебірає.* О. 1862. IV. 87. 6) Пересчитывать, припоминать, припомнить все. *Бо-зна колишній случай в душі своєї перебіраю.* Шевч. *Що ти ірзхи мої перебіраєш, переступу дошукуюся ірзхо.* К. Іов. 7) Перебрáннати, перебрáннати одержу.

Перебрáтися, рáюся, ешся, сов. в. перебрáтися, берúся, рéся, и. л. 1) Переселяться, переселиться, перебрáться, перебрáлись. *Недавно тільки (згúти) перебрáлись у Крулество.* Стор. МПр. 45. *Ми й перебрáлись до неї в замку.* МВ. (О. 1862. III. 73). 2) Переходить, перейти, переплыть, переправиться. *Перебрáлись вони через либоку балку.* Стор. МПр. 109. *Як то ви перебрáлись (через море).* Рудч. Ск. I. 120. 3) Переодѣваться, переодѣться. *Лягають спати, а він перебрáвся дівою.* Рудч. Ск. I. 197.

Перебрáка, ки, ж. 1) Переборка, сортовка. 2) Переодѣванье. *Свою пітку одержу скидають, а надівають чисту—на цій переборці їх застали.* Новомоск. у. 3) Дощечка или палочка, вставляемая между рядами театральной основы для раздѣлення ихъ. Вас. 167.

Перебрáливий, а, е. Разборчивий, ка-

призний, прихотливий. *Такий перебрáливий; і того не їсть, і того не їсть.* Пятр. у.

Перебрáник, ка, м. Разборчивий, прихотливий человекъ. *Ум. Перебрáничок, перебрáниченько.* *Наші паниченько перебрáниченько коники перебірає: котро краце,—собі бере, котро брідше,—служенькам дає.* АД. I. 13.

Перебрáниця, ці, ж. Разборчивая, прихотливая женщина.

Перебрáниченько, ка, перебрáничок, чьв, м. Ум. отъ перебрáник.

Перебрáчастий, а, е. ? Гільце или ой пильчате, перебрáчасте. Рк. Макс. *Поставте її на столі, на ільчастий, на перебрáчастий скатерті.* Чуб. IV. 101.

Перебрáчки, ка, м.—Перебрáник. *Як місяць перебрáчик перебірає всіма зірками, після полюбить одну зірочку, так і парубок.*

Перебровком, нар. Перезванизвая, перезвономъ. *Кобзо!... дзвоничи перебровком стиха, моє мертвич хороничи.* К. Дз. 210.

Перебрáтати, таю, еш, и. Взболтать. **Перебрáтатися, таюся, ешся, и. л.** 1) Взболтаться, разболтаться. 2) Перейти въ бродъ рѣку. *Так сях перебрáтатися на друній бері.*

Перебрáна, ни, ж. Поперечная перекладина креста. *Воробїи прилітали до хреста, сідали на поперечній перебрáні.* Гв. I. 117. См. Перехреста.

Перебрáліти, лю, ліш, и. 1) Переболѣть, перестать болѣть. *Болиш та і переболит.* Фр. Пр. 103. 2) Изболѣться, изстрадаться. *Моя душа переболіла, моє серце схме.* МВ. II. 41.

Перебрáрець, рця, м.—Перебрáник. *Гей я молодець, перебрáрець.* Чуб. III. 86.

Перебрáрѣти, рѣ, рѣш, и. Побороть, побѣдять. *Чи ми переборем, чи зна тутит у мошлу,—наша слава буде.* Федьк.

Перебрáрѣти. См. Переборщувати.

Перебрáрщувати, щую, еш, сов. в. перебрáрщати, щú, щіш, и. л. Дѣлать, сдѣлать излишнее, сверхъ мѣры, пересаливать, пересолить, преувеличать. *Ном. № 7691, 7693.* *Любовиц давано, да не вмючи перебрáрщили.*

Перебрáятися, бойся, ішся, и. л. 1) Долго пробывать въ страхѣ. 2) Перестать бояться.

Перебрáти, си. См. Перебрáрати, ся.

Перебрэсти. См. Перебрэдужувати.

Перебрэх, ху, м. Перевираніе, извращеніе фактовъ. *Коли б еси над тим пе-*

реброю з'являється, котрим письменство в нас що-року багатіється. К. Дз. 90.

Перебріджувати, джюю, еш, сов. в. перебресті, бреду́, деш в перебрідіти, джю́, деш, м. Переходити, перейти в броду. *Перебрела дві річечки й половину стаду.* Чуб. III. 128. *Дунаю не перебити, не перебрідити.* Чуб. V. 537.

I. Перебувати, в'юю, еш, сов. в. перебу́ти, б'уду, деш, м. 1) Пробувати, пробувати. *Днів два або й три перебудемо.* МВ. I. 62. *Перебудь там, поки сповіщу тебе.* Єв. Мт. II. 13. 2) Обходиться, обойтись, прожити без чого. *Не родив мак, перебудем так.* 3) Переживати, пережити. *Як настане ніч, поки її перебудеш, то дуже довою вона тобі стане.* Драг. 63. *Наші злидіні ваше багатство перебудуть.* Ном. № 1611. *Що буде, те й буде,—ми все перебудемо.* МВ. (О. 1862. III. 58). *А я тую чорну хмару рукавом розмаю, перебула поговор, перебуду неславу.* Чуб. V. 144. 4) Тільки сов. в. Перебывати. *За оень скільки вас перебуде. Здається, не було хати в селі, де б я не перебула наймичкою.* Г. Барв. 365.

II. Перебувати, в'юю, еш, сов. в. перебу́ти, б'ую, еш, м. Перем'ягати, перем'ягати на ком' обувь, переобувати, переобуть. *Треба перебути чобіт, а то муляе.*

I. Перебуватися, в'ююся, ешся, сов. в. перебу́тися, б'удуся, дешся, м. Обходиться, обойтись. *Може тобі борощина?—Та я й своїм перебудусь.* Викрутнями перебувається. Ном. 817.

II. Перебуватися, в'ююся, ешся, сов. в. перебу́тися, б'уюся, ешся, м. Перем'ягати, перем'ягати на себ' обувь, переобуватися, переобуться. Ном. № 5472.

Перебудувати, в'ую, еш, сов. в. перебудувати, д'ую, еш, м. Перестраивати, перестроювати.

Перебунтуватися, т'уюся, ешся, м. Прекратити бунт.

Перебурчати, х'юю, еш, м. Перебурешувати. *Стинилося море, перебурдало.*

Перебурчати, ч'ю, ч'юш, м. Перестати ворчати.

Перебу́ти, ся. См. **Перебувати, ся.**

Перебу́тний, а, в. Преходящий.

Переб'ювати. См. **Переб'ювати.**

Переб'юватися, л'юю, еш в переб'ювати, л'юю, еш, сов. в. переб'ювати, бл'ю, бл'юш, м. Переманювати, переманювати.

Перева́га, ги, ж. 1) Перева́га; перева́жність. *Не дай же їм ні суди пере-*

вани. К. Іов. 37. 2) **Гуля́ти в перева́ги.** Родь вірн: д'їти владути на бревно доску в, ставь на кончах, качаються. Канев. у. 3) **На перева́гі ста́ти.** Воспротивитися, ж'їряться силами. *Чорта з два стануть з писарем на перева́гі,—він і писнуть не дасть, заб'є бакі.*

Перева́ги - ваги, нар. **Перевалявся.** *А за ними кобзарь волох переваги - ваги шкандибав на конику, козакам співав.* Шевч. 170.

Переважати, ж'юю, еш, сов. в. перева́жати, жу, жиш, м. 1) **Взв'їшувати, взв'їсати.** *Узяла той мед, переважила.* Гринь. III. 22. 2) **Переви́шувати, переви́сати.** *Було на терезах три пуди, кинув мішок,—так і переважи.* 3) **Переви́шувати, переви́сати, превосходити, превозити, одолати.** *Ой будь-те здорові, в кого чорнії брови, а я свої в сажу влажу, таки всіли переважи.* Нп. *Правда криждо переважить.* Ном. *Не переважити його ворог.* К. Псал. 206.

Переваж'ятися, ж'ююся, ешся, сов. в. переваж'ятися, жуся, жишся, м. **Переви́шуватися, переви́сатися.**

Переваж'яти, ся. См. **Переважати, ся.**
Переважувати, ся, жую, ся, еш'ю, м.—**Переважати, ся.**

Переваля́ти, ся. См. **Перевалявати, ся.**

Переваля́ти, ля, с. Обривний оврагъ. *Ускочив у шемлю, а там переваля велике, — не можна було бити конем, щоб доплати його.* Новомоск. у. (Залюб.).

Переваля́вати, л'юю, еш, сов. в. переваля́ти, л'ю, лиш, м. 1) **Переваляватися, перевалятися.** 2) **Переталикувати, перетолочь** слишкомъ сукно на сукновальб' Харьк.

Переваля́ватися, л'ююся, ешся, сов. в. переваля́тися, л'юся, лишся, м. **Переваляватися, перевалятися.** Левец. Пов. 25.

Перева́р'їти, ся. См. **Перева́р'ювати, ся.**
Перева́руха, хи, ж. Торговка, продаюча с'їстне? *Перева́рухи, бодай їм зацілило, так і шукають: та кричить: свату, ходи до мене гарячих хляків, а друка: хто почне у мене книшка гарячого.* О. 1862. I. 42.

Перева́р'ювати, р'юю, еш, сов. в. перева́р'їти, р'ю, р'юш, м. **Перева́р'ювати, перева́р'їти.**

Перева́р'юватися, р'ююся, ешся, сов. в. перева́р'їтися, р'юся, р'юшся, м. **Перева́р'юватися, перева́р'їватися.**

Перевдг, гу, м. Переодіванье, также одежда, въ которую кто-либо переодѣлся. В черномому перевдзі козак. К. ПН. 302. До Київта ти крадькома перевдлом серед ночі мандруєш. К. ПС. 47.

Перевдті, ся. См. Переводити, ся.
Перевднути, ся. См. Перевертати, ся.
Переврт, ту, м. 1) Переворотъ.
2) Піти в переверти. Начать кувиркаться. Сміх не ревети, пішла баба в переверти. Ном. № 12678. 3) На переврт пішло діло. Пошло наоборотъ. Рк. Левин.

Перевртанки, ка, м. Лепешка изъ картофеля, курузной муки и овечьаго сыру. Вх. Зв. 47.

Перевртання, ня, с. 1) Переворачиваніе. 2) Опрокидываніе. 3) Превращеніе. 4) Превращеніе (имен. числа). К. Гр. 117.

Перевртати, тая, еш, сов. в. переврнути, ну, неш, и. 1) Переворачивать, переворотать, перевернуть. Той чмели переверну крильця, скину їз, вони попадали, а він полетів. Рудч. Ск. I. 119. 2) Переворачивать, перевернуть, опрокидывать, опрокинуть. Рабку ловив—човен переверну, шевчича зостался, шевчик утонув. Чуб. V. 820. 3) Превращать, превратить. Ціле вєсілля перевернуо ніби у вовкулаки. КС. 1883. ХП. 700. 4) Превращать, превратить (именов. числа). К. Гр. 117.

Перевртатися, таяся, ешся, сов. в. переврнутися, нуся, нешся, и. 1) Переворачиваться, перевернуться. Перевртатся і нудився, не здужив полови звісти. Котл. Ев. II. 13. 2) Переворачиваться, перевернуться, опрокидываться, опрокинуться. Як ударю по казину, то він і перевертється. Стор. МПр. 47. 3) Проходить, пройти, пребывать. Чимало літ перевернулось, води чимало утекло. Шевч. 106. А начинів що то в нас перевернулось! МВ. (О. 1862. III. 40). 4) Превращаться, превратиться. Його (вовкулаку) тільки б зустріти та Грицем назвати, дак і перевертється людиною. Г. Барв. 454. Перевернулись тепер уже кат знає нащо запорожці. К. ЧР. 80.

Перевртань, тня, м. 1) Отступникъ, ренегатъ. Тим часом католицькі нами з нашими перевртнями усложуваємсь умію на Україні прищепити. К. ЧР. 10. 2) Выродокъ. (Вівці) перевртні продаються або вирізуються на мій. О. 1862. V. Кух. 35.

Перевртою, нар. Кувиркомъ, вверхъ дюмомъ. Як приїде мій додому, так усе її підє перевртою по хаті. Екватерноса. у.

І в миз перевртою усе перевернулося Г. Барв. 176.

Перевршити. См. Перевршувати.
Перевршувати, шуу, еш, сов. в. перевршити, шу, шшш, и. 1) Дѣлать, сдѣлать чрезмѣрно высовій верхъ на стогѣ. 2) Переглядывать, переложить наново верхъ на стогѣ.

Перевєсло, ла, с. Связало для снопа, вообще вѣтень соломи, котрымъ что-либо связывается. Чуб. VII. 393. О. 1861. XI. Св. 66. Шлятич з перевареної сирвати, шабелька на личку, перевєслом підперезаний. Ном. № 858.

Перевєсник, ка, м. 1) Сверстникъ, ровесникъ. Рк. Левд. Він мій перевєсник. (Залуб.). 2) = Перелесник. А хіба ж ви не знаете, до кою ї тепер у нас на селі перевєсник літає? Рк. Левд.

Перевєсниця, ці, ж. Сверстница, ровєсниця. Обидві вони були перевєсниці. Левд. Пов. 116.

Перевєсті, ся См. Переводити, ся.
Перевєвати, ваю, еш, сов. в. перевєти, в'ю, єш, и. 1) Перевивати, перевивати. Вінок плете з червоною та з білою маку, зеленим барвінкомъ перевавав. МВ. I. 142. Червоною стьожечкою коса перевава. Рудч. Чп. 186. 2) Передѣлывать, передѣлать святое или перевтое. Чи хороше вілечко ми тобі ізвилі? як не хороше,—ми переваем, ми тобі кришеє ізов'єм. МУЕ. III. 102.

Перевєжшати, шаю, еш, и. Превысить; превзойти. Посіпака економъ то нама переважшав, бо народ катував. Гн. II. 144.

Перевєвати, каю, еш, сов. в. перевєкти, кву, неш, и. Привычать, привыкнуть. Воно в мене перевакло на рукахъ та на рукахъ.

Перевєсати, саю, еш, сов. в. перевєснути, ну, неш, и. Перевѣшывать, перевѣсывать.

Перевєсатися, саюся, ешся, сов. в. перевєснутися, нуся, нешся, и. = Перевєсати, перевєснути. Перевєсилось намисто назадъ.

Перевєти. См. Перевивати.

Перевєця, ці, ж. 1) Удочка. Вх. Зв. 47. 2) Въ удочкѣ: часть лєсы около крючка изъ сѣраго несплетеннаго волоса. Шух. I. 226.

Перевід, вѣду, м. 1) = Перехід. 1. Нема льоду, нема льоду, нема переводу, хто мене вірно любить, бредє черезъ воду. Чуб. V. 84. Беру воду з переводу. Гол. I. 176. 2) Непроизводительная трата, порча. 3) Пре-

кращеніе. *Козацькому роду нема переводу.*
Ном. № 771.

Перевідати, ся. См. **Перевідувати, ся.**
Перевідник, ка, м. 1) Расточитель.
Адес—нес, Пересип—злорий, Куляльник—перевідник. Ном. № 748. 2) Человекъ смѣшанной породы, помѣсь. Шух. I. 55.

Перевідувати, дуо, еш, сов. в. перевідати, даю, еш, гл. 1) Назѣщать, назѣстить. *Вона в мене й не сидала, тільки ж мене й передала.* Чуб. V. 553. 2) Узнавать, узнавъ. Шух. I. 235. *Йди, Юрию, перевідай, запитай си, чою вони (корови) так ричуть.* ЕЗ. V. 62.

Перевідуватися, даюся, ешся, сов. в. перевідатися, даюся, ешся, гл.—**Перевідувати, перевідати.**

Перевів, вою, м. 1) Перевозъ, перевозка. *За морем вовк три гроші та руб перевозу.* Ном. № 10574. 2) Переправа. КС. 1883. IV. 737. *Ой пішли чумаки в дорогу, дійшли вони до перевозу.* Чуб. V. 1039.—**держати.** Перевозить черезъ рѣку. *Дівка Ориночка перевіз держала.* Мет. 333. 3) Родъ игры: бросаніе камешковъ такъ, чтобы они скакали рикопетомъ по водѣ. Сим. 26.

Перевізняк, ка, м. Перевозчикъ; паромщикъ Ум. **Перевізничок.** *Перевізнички мой! перевезіть до роду.* Чуб. V. 558.

I. Перевій, вію, м. Сугробъ, наметенный поперекъ дороги. НВолын. у.

II. Перевій, вою, м. Распаренный древесный вѣтвь, употребляемый для связыванія дерева. Радбм. у.

Перевійник, ка, м. Связка изъ соломы или прутьевъ въ вѣтѣ. Житомир. у.

Перевічати, чаю, еш, гл. Обвѣщать. **Перевічатися, чаюся, ешся, гл.** Обвѣщаются.

Перевікувати, кую, еш, гл. Прожить жизнь.

Перевірити, ся. См. **Перевірювати, ся.**
Перевірка, ки, ж. Провѣрка. *Була (в казармѣ) вночі перевірка.* Мер. ХРВ. 146.

Перевірювати, рюю, еш, сов. в. перевірити, рю, рш, гл. Провѣрять, провѣрять.

Перевірюватися, рююся, ешся, сов. в. перевіритися, рюся, ршся, гл. Убѣждаться, убѣдиться по опыту. *Я вже... сам перевіряю, що як снять мідні гроші, або що яйце іси... то будуть бити.* Св. I. 162.

Перевішати. См. **Перевішувати.**

Перевішувати, шую, еш, сов. в. пе-

ревішати, шаю, еш, гл. 1) Перевѣшивать, перевѣсить, повѣсить на другое мѣсто. 2) Только сов. в. Перевѣшать. *Сотник вас усіх перевишає.* Шевч.

Перевіяти, вію, еш, гл. Перевѣять. Грин. I. 167.

Переводжати, джаю, еш, гл.—**нобі.** Дурачить, обманывать кого. Вх. Уг. 258.

I. Переводити, джу, дш, сов. в. перевести, веду, дѣш, гл. 1) Переводить, переводить. *Перевела Явдоха свій цех через дорогу.* Кв. 2) Переплетать, переплести, перевести. (Коса) чернымъ шовкомъ залеплена та золотомъ переведена. КС. 1883. II. 388. 3) Изводить, извести, уничтожать, уничтожить. *Як же його перевести з світу, щоб не було на світі.* Рудч. Ск. I. 92. *Чужі діти своїмъ батькамъ у поміч стають, а ти тільки дурно у нас хлѣб переводиш.* Рудч. Ск. II. 107. 3) Портить, перепортьвать, испортить. *Пани переводуть, що й собака не їстиме.* Ном. № 1223.

II. Переводити, джу, дш, гл. Привести всѣхъ, каждого по очереди. *Водили вже їх там, водили,—переводили зо всєї округности: не добруть.* Рудч. Ск. I. 81.

Переводитися, джуся, дшся, сов. в. перевестися, дуся, дѣшя, гл. 1) Переводиться, переводиться. 2)—на. Бѣднѣть, обѣднѣть, разоряться. *Перевісь ні на се, ні на те.* Ном. № 1848. 3)—на. Вырождаться, вырождаться. *З панів переводяться на шолудивихъ кошенятъ.* Стор. МІР. 46. 4) Вымирать, вымереть, пресѣчься, угаснуть; исчезать, исчезнуть. *Бодай його кодо з накоренкомъ перевелось.* Ном. № 3788. Съ отриц.: не переводитися. Постоянно быть, находиться. *Старости не переводяться в Олесиній гаті.* 5) Измѣняться, измѣняться, перемѣняться. *З ранку година, а на вечеръ мабуть на дощ переведеться.* Харьк. г.

Переводка, ки, ж.—**Переводня.** Ця пшеиця перевода. Славяносерб. у.

Переводня, ні, ж. Измельчавшая, выродившаяся порода.

Перевоза, ви, ж. Переправа. См. **Перевіз 2.** Ум. **Перевозонька.** *Ой чи ти, бурлаче, рибу ловиш, чи ти, бурлаче, перевозиши?*—Гірка моя перевозонька. Грин. III. 569.

Перевозець, зця, м.—**Перевізняк.** *Ой ви, хлопці-перевозці, перевезіть мене на той бік Дунаю.* КС. 1883. IV. 735.

Перевозити, жу, виш, сов. в. перевести, зү, зѣш, гл. 1) Перевозить, пере-

везти. *Виллядає, чи не їде з боярами в юсти, — перевезти із келії в хату на помості.* Шевч. 194. 2) Переправлять, переправить через р'яку. *Чи ти, Іване, рибу ловиш, чи ти людей перевозити?* Чуб. V. 785. — 646у. См. Баба. КС. 1887. VI. 480.

Перевозитися, жүся, зпшся, сов. в. **перевезтисѣя, зүся, зѣшся,** м. 1) Перевозитися, перевезтисѣя. *Негай би сестра Ярина з меншим сином перевезлася в ту хату та й господарювала.* (О. 1862. VI. 21). *Старі перевезлися до сина, а свою хату продали.* 2) Переправлятися, переправитися. *Найшов те море, дума, як йому перевезтисѣя.* Мнж. 32.

Переволікати, каяю, еш, сов. в. **переволектї, лочү, чѣш,** м. Перетягивать, перетянуть, перетаскивать, перетасать.

Переволікати́ся, чүся, чѣшся, м. Перетаскиватися, перетасаться. *Хоч ся переволочити, та не утече.* Ном. № 4223.

Переволіка, ки, жс? Ходили уроки коло переволоки. Мил. 33.

Переволіктї, ся. См. Переволікати, ся.

I. Переволічати, чү, чѣш, м. — Переволокти.

II. Переволічати. См. Переволочувати.

Переволічати́ся, чүся, чѣшся, м. — Переволоктисѣя.

Переволічувати, чую, еш, сов. в. **переволічати, чү, чш,** м. Боровнать во второй разъ, перебороновать. *Як жито зйде, вони тоді його переволічуть...* А жито од цього вже не буде таке. Грив. I. 99.

Перевчати, чаяю, еш, сов. в. **перевчати, чү, чш,** м. 1) Выучивать, выучить, переучить многих. *Самому всіх не переучить.* Гліб. 2) Переучивать, переучить выученное наново. 3) Переучивать, переучить чрез м'тру.

Перевчати́ся, чаяюся, ешся, сов. в. **перевчати́ся, чүся, чшся,** м. Переучиваться, переучиться сверх м'тры.

Перев'язати. См. Перев'язувати.

Перев'язкувати, а, е. Съ перехватомъ по срединѣ (о посудѣ).

Перев'язувати, зую, еш, сов. в. **перев'язати, жү, жш,** м. 1) Перевязывать, перевязать. *Перев'язала дружка рюничкомъ через плече.* Харьк. 2) Перевязывать, перевязать наново. *Твої снопи треба перев'язувати, бо який не візьму, то й розсиплетсѣя.* Богод. у.

Перега́вати, каю, еш, м. 1) Превратитъ лай. 2) Превзойти лаемъ.

Перега́дати, даю, еш, м. Передумать, *Всі думки вже передумала, всі задки перегадала.*

Перега́йнувати, ну́ю, еш, м. Попусту протратити.

Перега́нати, наю, еш, сов. в. **перегнати, жену́, нѣш,** м. 1) Перегонять, перегнать на другое мѣсто. *Ой позовь, пане, землю міряти, землю міряти, мости мостити, воронес стадо да й переганяти.* Чуб. III. 295. 2) Перегонять, перегнать (возду). 3) Надрывать, надорвать коня быстрой їздой. 4) Наново перепахивать, перепахать поле. 5) Переганяти думки. Усиленно думать. Харьк. г. 6) — на рѣшето. Очищать, очистить рѣшетомъ.

Перега́рнувати, ну́ю, еш, м. Закалить наново. 2) Перекалить.

Перега́рати, чү, чш, м. Превратити ворчанье (о собацѣ).

Перега́гати, чю, еш, сов. в. **перега́гати, чү, чш,** м. 1) Дѣлать, сдѣлать запрода. 2) Запруживать, запрудити наново.

Перега́чувати, чую, еш, сов. в. **перега́чувати, чү, чш,** м. 1) Дѣлать, сдѣлать запрода. 2) Запруживать, запрудити наново.

Перега́ня, ні, ж. Ряженая дѣвушка, пугающая, ради шутки, подругѣ: взявъ въ руки клубокъ вала, вытягиваетъ ихъ вверхъ; клубокъ играеть роль лица, которое повязываютъ платкомъ, на руки и плечи натягиваетъ рѣдню. Лохв. у.

Перега́нати, наю, еш, сов. в. **перегнати, ну́, нѣш,** м. Перегибать, перегибать, перегнуть.

Перега́нати́ся, наюся, ешся, сов. в. **перегнати́ся, ну́ся, нѣшся,** м. Перегибаться, перегибаться, перегнуться.

Перега́льчастий, а, е. Вѣтвистый? *Гільце виши... перегальчасте, перега́льчасте.* Рк. Макс.

Перега́н, гону, м. 1) Перегонѣ. *Почнали некрут з рідною краю аж у Московичину... Довгий перега́н.* Мвр. ХРВ. 139. 2) Парива, наново вспаханна. 3) Перега́ну да́ти. Поколотить хорошею. *Рутульямъ перега́ну да́ти.* Колг. Ев. V. 56. 4) Перега́ни. Дымовые ходы въ пречкѣ.

Перега́нка, ки, ж. Часть овчины? ЗЮЗО. II. 547.

Перега́нний, а, е. Перегонный. Маркев. 169. *До чорта всякого добра: перега́ннихъ шрілок, смачнихъ наливок.* Стор. II. 224.

Перега́рнути, ну, нѣш, м. Прогоркнуть.

Перегірчати, чу́, чіпи, м. Сдѣлать слышкомъ горькимъ.

Переглѣдити. См. Переглядати.

Переглѣжувати, жу́ю, еш, м.—Переглядати.

Перегляд, ду, м. 1) Пересмотрѣть.

2) Просмотрѣть.

Переглядати, да́ю, еш, сов. в. переглѣдити в переглѣдити, джу, дши, м.

1) Пересматривать, пересмотрѣть. Почас перелядати порозюртувані на столахъ книжки. Левц. Пов. 89. 2) Перещупывать, перещупать, ошупать всѣхъ. Всі сплять долі; утиряка заходився,—чисто всіх за мочи перелядів. Грин. П. 97. 3) Просматривать, просмотрѣть. Або зовсім не читала книжки, або тільки перелядала. Левц. Пов. 268.

Переглядатися, да́юся, ешся, сов. в. переглянутися, нуся, нешся, м. Переглядываться, переглянутися. То здичиє, то з нею переляняється. Кв.

Переглянути, ну, неш, м. 1) — Переглядити. 2) Заглянуть, глянуть поверхъ какого либо предмета. Дивитися... мов би перелянув через юру. Мир. ХРВ. 7.

Переглянутися. См. Переглядатися.

Перегнати. См. Переганати.

Перегнвати, ва́ю, еш, сов. в. перегнати и перегнати, гням, еш, м. Перегнывать, перегнать. Гниє, мие, та й не перемис. Ном. № 232, стр. 297.

Перегнілий, а, в. Перегнивший.

Перегніватися, ваюся, ешся, м. Пересердиться.

Перегній, гнью, м. Поле, удобренное навозомъ. На перенюю — зноєний землі і роблять сіно два рази до року. Шух. I. 170.

Перегнітати, гнічу́, тиш, м.—себѣ. Подавить, обуздать. Олізвер вилая мене ні за віщо, ще й ударив,—я себе перегніти: одійшов та й край. Волч. у.

Перегнути, ся, См. Перегнати, ся.

Переговорити. См. Переговарити.

Переговорати, ря́ю, еш, сов. в. переговарити, рю́, риш, м. 1) Повторять, повторять сказанное. Та мов ділечко переробляють, та мов словечко переговарюють. Мид. 202. 2) Осилывать, осилить въ разговорѣ. Не говоріть, що він—„жива премудрість, либа сам Бог його переговарити“. К. Іов. 70. Тебе, дівчино, як я бачу, і за рік не переговориш і за два не переслухаси. МВ. I. 39. 2) Только сов. в. Проговорить, сказати. Чуб. II. 47. Він отто переговориш та й край,—білш нічого й не промовиш.

Верхнедніпр. у. Як переговоримо свої річі, дак і ти скажи що. Г. Барв. 328.

Переговаруватися, руюся, ешся, м. Переговариваться. Чу́ю—з батькомъ переговорюються, що прийшли до вашої милости од пана Ігната. МВ. I. 90.

Перегодати, джу́, дши, м. Перегодить, погодить.

Перегодом, нар. Спустя нѣкоторое время. Я прийшла туди, періодом увійшов і юнчар. Павлогр. у. На вгороді редька, нема мою Федька! Ось періодом біжить огородом. Мид. 101.

Перегоді, нар.—Перегодом.

Перегодіти. См. Переголювати.

Переголосити, шу́, сиш, м. Перестать плавать (громко).

Переголосувати, сую́, еш, м. Наново вотировать.

Переголювати, люю́, еш, сов. в. переголіти, лю́, лиш, м. Перебривать перебрить. В кайдани добрі закували, переголили про запас. Шенч. 2) Наново брить, побрить.

Переголіти, лю́, ниш, м. Переганяти.

Перегоріти. См. Перегорати.

Перегоріти, ся, См. Перегорати, ся.

Перегорджувати, джу́ю, еш, сов. в. перегородити, джу́, дши, м. 1) Перегородивать, перегородить. Не ходи, не ходи, куди я хожу, я тобі стежечку перегороджу. Нп. 2) Передѣлывать, передѣлать огорожу.

Перегорідка, ки, жс. Перегородка, отдѣленіе. Дав мені теть... торбу з сьома перегорідками. Ном. № 14321.

Перегоріжа, жі, жс. Изгородь, передѣляющая дворъ огородъ и т. п. на части.

Перегоржувати, жу́ю, еш, м.—Перегороджувати. Перегоржували стетові дорони своїми заставами. К. ЧР. 12.

Перегорок, ря, м. Пригорокъ. Сивіє ліс по іораз та переіркаж. Св. Л. 303.

Перегортати, та́ю, еш, сов. в. перегорнути, ну́, неш, м. 1) Переворачивать, перевертуть на другую сторону. 2) Перелистывать, перелистать. Левц. Пов. 225, 267. Переюрну усю книгу,—не знайшов. 3) Мѣшати, помѣшати въ печи. Переюрнує у печі волюмъ. Ком. II. 50.

Перегортатися, да́юся, ешся, сов. в. перегорнутися, ну́ся, нешся, м. 1) Переворачиваться, перевертуться на другую сторону. 2) Переворачиваться, переворотиться (о листьяхъ книги).

Перегортувати, ту́ю, еш, м.—Перегортати. Дід переюртує гроші. Рудч. Ск.

Перегорювати, рію, еш, м. Перегорювати, претерпіти горе. *Багато на Україні перегорювали люде.*

Перегоріти, рію, еш, сов. в. перегоріти, рію, ріш, м. Перегорать, перегорѣть. *Приїхом перепорити надвоє.* Грин. I. 70.

Перегостювати, тїю, еш, м. Прогостити взвѣстное время.

Перегравати, раю, еш, сов. в. переграти, раю, еш, м. 1) Играть, сыграть свѣльнѣ, чѣмъ слѣдуєть. 2) Только сов. в. Окончатъ игратъ. *Музыка переграля.* 3) Оспівать, оспівать въ вїрѣ. *Петро переграє Іаана.* 4) Только сов. в. Перебродитъ. *Пи-во переграє.*

Перегребті, ся. См. **Перегрібати**, ся. **Перегризати**, зїю, еш, сов. в. перегризати, зїу, зѣш, м. Перегрызать, перегрызть. *Добрі зуби і камінь перегризуть.* *Ном. № 7155.*

Перегриятися, зїся, зѣся, м. 1) Погрызть другъ друга. 2) Перессориться между собой. *Вони саме тоді за ляхівку перегризлись.* Б. ЦН. 222.

Перегрібати, бію, еш, сов. в. перегрѣти, бїу, бѣш, м. 1) Перегрѣвать, перегрѣсть. 2) Перегїшувать, перегїшувать въ печѣ. 3) Ворошять, переворошять сїно.

Перегрібатися, біся, бѣся, м. Переправлятися, переправлятися на веслахъ. *Ой бистрії річки, круті бережечки, — пере-рїбся, переїзся козак молоденький.* Нп.

Перегривати, вію, еш, сов. в. перегрїти, рію, еш, м. Обогрѣвать, обогрѣть. *Були б померзли, коли б не переїрїла нас добра людина. Приходило додому вже й пізнонько, нераненько: „Ой одчини, дївичино, переїрїти серденько.* Грин. III. 562.

Перегрїятися, віся, еся, сов. в. перегрїтися, ріся, еся, м. Согрѣваться, согрѣться, обогрѣться. *ХС. VII. 420.* *Пусти, свату, перегрїтїся, на Галочку по-дїотїся.* Грин. III. 481.

Перегромїдувати, джю, еш, сов. в. перегромїдвати, джу, дш, м. — **Перегрїбати**, перегрѣти.

Перегукати, кію, еш, м. Перекричать. *Някою орла не стане, щоб переукати вітер та хвилі ревучі.* Ком. II. 33.

Перегукнутися, кіся, нѣся, м. Перегукнуться.

Перегукуватися, куся, еся, м. Перегукываться. *Через став перекукувались, жартуючи, дївчата.* Левц. I. 17.

Перегудати, дію, еш, м. Прогудать.

Перегуснути, ну, нѣш, м. Слишкомъ загустѣть.

Перегустї, дїу, дѣш, м. Перестать гудѣть.

Перегучати, чїу, чїш, м. Перестать издавать звукъ.

Перед, пред. 1) Передь, предь. *Перед Боєм присягаюсь, що инших не знаю.* Чуб. V. 384. 2) Передь, до, ранѣе. *Будеш ти хмїль уживати, будеш ти перед мене старою по долині Черкенї козацьку юлову покладати.* Макс. 3) Къ. *Перед Филопенка язика прирчав.* Макс. *Швиденько зїбралась Векла, узляла паляничку, заичайно як перед юлову йти.* Кв. *Якось перед якусь юру прийшли.* Котл. Ев. *Бог покликав перед себе чорта.* Г. Барв. 190. 4) **Перед часом.** **Преждевременно.**

Перед, ду, м. 1) Передь, передняя часть, сторона. *Не повертайся до їх передом, щоб не пізнали.* Рудч. Ск. II. 122. *Окунець-малодець, повернись передом — поговоримо з тобою.* *Ном. № 4250, стр. 286.* **На передї.** *Прежде всего.* *Так і нехай ва-ша річ напередї.* Г. Барв. 36. 2) **Передь** (сапога). *Ой цок чобіток, а в переду дїрка.* Грин. III. 344. 3) мн. **Передї.** *Поля полущубка.* Вас. 155. 4) **Первенство**, предпочтєвіе, преимущество. *Давати перед.* 5) **Перед вестї**, водїти. *Предводительствовать, вїдти вперед; командувать.* *Тим я тебе, моя доню, рано не будила, що твої милїй веде перед, щоб ти не тужила.* *Мет. 20.* *Ум. Передїч, передїчон.* *Ой то ж не хмара, то ж орда їде, а Коваленко та передок веде.* *АД. I. 79.* *А в Кїївї на риночку дївочок таночок, молодая Бондарїна веде передочок.* Грин. III. 613.

Передавати, даю, еш, сов. в. передати, дам, дасї, м. 1) Передавать, передать. *Колї сам, кажє, не повершу, то синої передам.* Шевч. 151. — *вим.* *Черезь кого.* *Треба передати Іваном.* *Лохв. у. 2)* Передавать, передать, дать лшнее.

Передаватися, дався, еся, сов. в. передатися, дася, сіся, м. 1) Передаваться, передаться. 2) Переправлятися, переправлятися. *Я по єїм бої, ти по тїм бої, — передайся до мене.* *Мет. 12.*

Передавати, вію, вїш, м. Передавать. **Передарувати**, рїю, еш, м. Передарить, раздарить. *Передарував багато на своїм віку.*

Передати, ся. См. **Передавати**, ся. **Передаток**, тку, м. Излишекъ при отдачѣ.

Передача, чі, ж. Передача.
Передв'яття и **передв'яття**, т'я, с.
Предпр'ятіє. К. XII. 9. *Сим не зупиняймося, миле браття, що таке велике передв'яття рослочинамо малими силами.* К. XII. 133.

Передвіє, ку, м. Предв'яність. *Він почує і смислить їх яко царь із передвію.* К. Псал. 128.

Передвірок, рку, м? *На тишиний мармур попадає ступає в передвірку царських палат Малусі.* К. МБ. XI. 162.

Передвічний, я, в. Предв'яний. *Сією правдою, сією розум і світ передвічний.* К. Досв. 240.

Передержанець, вця, м. Укрыватель. *Ви передержанці!—ревує писарь,—ви передержуєте білих.* Кв.

Передержати. См. **Передержувати**.

Передержування, ня, с. Сохранение на в'язке время. *Дати на передержування.* Лебед. у.

Передержувати, жуу, еш, сов. в. передержати, жу, жіш, м. 1) Укрывати, укрыв'ти похищеное. *А за те, щоб ви нас не лаяли, будім ми передержуємо кущицю або красну дівчию, ми вас пов'яжемо.* Шевч. 289. 2) Держать, продержать изв'стное время.

Передерти, ся. См. **Передирати**, ся.
Передешевити, влю, віш, м. Продешевити.

Передзвоніти, ню, ніш, м. Окончить звеніть, перестать звеніть.

Передзвонити, ню, ніш, м. Окончить звонити. *Передзвонили у всі дзвони до церкви.* Грив. II. 154, 155.

Передвижчати, ч'у, ч'ш, м. Перезужжать.

Передв'имний, а, в. Предв'имний. *Вітрець передв'имний, вохкий, холоденький.* Мор. 84.

Передивітис'я. См. **Передивлятис'я**.
Передивлятис'я, дяюся, ешся, сов. в. передивитис'я, влюся, вишся, м. Пересматривать, пересмотр'ть. *Ми хочемо все перетрусити, передивитис'я.* Левид. Пов. 163.

Передирати, раю, еш, сов. в. передерти в передрати, деру, р'ш, м. Перерывать, перервать, передирать, передирать.

Передиратис'я, раюся, ешся, сов. в. передертис'я и передратис'я, деруся, р'шся, м. Перерыватис'я, перерватис'я, передиратис'я, передиратис'я.

Передістий, а, в. Съ развитой перед-

ней частью г'ла. *Це корова передиста.* Міус. окр.

Передихнути, ну, н'ш, м. Передохнуть.

Передівувати, вуу, еш, м. Прод'вствовать, прожить д'вувшкою.

Переділіти, ся. См. **Переділяти**, ся.
Переділка, ки, ж. 1) Перегородка. Лохв. у. 2) Половина мички. Вас. 201. Уж. **Переділочка**. Константиногр. у.

Переділяти, дяю, еш, сов. в. переділіти, дяю, лиш, м. Перед'ляти, перед'ляти.

Переділятис'я, дяюся, ешся, сов. в. переділітис'я, дяюся, лишся, м. Д'лятис'я, под'лятис'я. *Переділілися удово.* Рудч. Ск. I. 30. *Біли через лісочок (кози), встали класовий листочок, та й тим переділілись.* КС. 1883. IX. 222.

Передком, нар. Передом'є. *І задкам, і передком перед паном Хведорком.* Нп.

Передмова, ви, ж. Предисловіє. Шевч. (1883), 140.

Передур'ря, ря, с. Ограда; оплот'є. *Передмур'я всього християнства, що стоїть з мечем на чаті супротив поганства.* К. XII. 64.

Передняк, ка, м. Передняя, прихожая. *Увійшов до попа у хату, стою у передняку, коли це виходе.* Черниг. г.

Передняти, ню, ніш, м. Перем'являти дно. *Передняти діжку.*

Переднівка, ки, ж. переднівок, в'ка, м. Время перед' жатвою, перед' сбором новаго х'ляба, овошей. *Петрівка—переднівок.* Ном. № 462.

Передній, я, в. 1) Передній. 2) Превній. 3) Первый, лучший. *Це у нас передній чоловік—усьому перед веде.* 4) **Передне слово**. Предисловіє.

Передніше, нар. Пржеде. Рк. Левид.

Передніший, а, в. 1) Передній, находящійся перед' другими. 2) Ближе находящійся. *Я до того садка передніший за тебе.* 3) Превній, бывшій перед' этимъ. *Ти мені переднішої пісні заспівай, бо це дуже смутна.* Черк. у. *Ви люде велико розумні, велико письменні, то х'ба не знаєте, яка правда була за передніших старшин.* Черк. у. 4) Достойн'йший, им'ющій бол'ше права, предпочт'енія н' ч'мъ; лучший, отборный. *Не гапайся до страви, батько передніший за тебе.* *Передніших коней побирали з табуна, а залишили саму ледач.*

Переднювати, нюу, еш, м. Пробывать,

провести день. Аби день переднювати, а ніч переночувати. Ном. № 10916.

Передняк, ка, м. 1) Ідущий впереди (человік, животное). Між віцями, для приходу, була небато кіз і шани-передняки. О. 1862. V. Кух. 29. 2) Знатний, передовий чоловік. Угор.

Передобідний, я, е.—Передобідняний.

Передобідня южина. О. 1862. I. 81.

Передобідок, джу, м. Закуска передь обідом, поздній завтрак. Лихий передобідок і найліпший обід поспе. Ном. № 11961.

Передобідняний, а, е. Дообідній; передобідняний. *Передобідняний час*—то був за дня неї вольний час. Леввц. I. 192.

Передовий, а, е. Передовий.

Передовік, ка, м. Вожак, видаючася личность. Радок був передовиком між своїми близькими товаришами. Леввц. Пов. 154.

Передовійство, ва, с. 1. Начальствованіє, предводительствованіє. 2) *соб.* Начальство, лица предводительствующія, идущі впереди. *Вамичья української нації явє з того, що, зоставшись без церковного, політичного, воїнського і наукового передовництва, стрималась вона відати з себе самотунію літературу.* К. ХП. 131.

Передодень, дня, м. 1. Кануць. На передодні. Наванувѣ. 2) **Передоднем.** Передь світомъ. *Передоднем приїзав.*

Передоб, двѣ, м. 1) Ум. отъ **перед.** 2) Передняя часть телѣги. Рудч. ЧП. 250. 3) Облучекъ, козды. *Боиня сіла в просту будку, на передку сів Купидон.* Котл. Ен.

Передоб, нар. 1) Впередъ, напередъ. Три роки передом собі слово дають. Федьк. 2) Сначада, сперва. *Передом зайшли в Москву.* 3) Передь. *Передом себє.* 4) Прежде, равьше. *Передом мерли люде і в нас, с те перка ні.* Каменец. у. У нас у Слобідіи передом було баато краше жить. Рв. Леввц.

Передощітиса, щітиса, і. безл. Миновать дождливої погодѣ. *Бог дасть, передощитиса й буде ясно.* Змієв. у.

Передічний, а, е. передічний, я, е. Находящийся предъ печью. **Передічна стіна.** Стіна противъ печи. Черк. у. **Передічне віно.** Овно противъ печи. ХС. III. 50. Вас. 193. См. **Причілковий, половий.**

Переділатъ, ти, ж. Подписка (на изданіє). Желєх.

Переділатник, ка, м. Подписчикъ. О. 1861. X. 147.

Передражніти. См. **Передражнювати.**

Передражнювати, нюю, еш, сов. в. **передражніти, ню, ниш, і.** Передразнивать, передразнить. *Перина,—передражнила його жінка—сам ти перина!* Леввц. Пов. 85. *Сидить чоловік з удкою, а чорт на друім боіи передражнює.* Драг. 43.

Передраній, я, е. Предразсвѣтний. У таку передранію добу люде найміцніше сплять. Морд. Пл. 67.

Передрати, ся. См. **Передирати, ся.**

Передрімати, маю, еш, і. Продремаť больше кого либо. *Давайте, хто кою передріма!*—*От батюшка заплюция очі та й справді дріма.* Мвж. 112.

Передротітиса, чуса, чиса, і.

1) О котѣ: перестать бѣгать метаться отъ укусовъ оводовъ. 2) Перестать капризничать, бѣситься.

Передруківувати, вуку, еш, сов. в. **передруківати, куку, еш, і.** Перепечатывать, перепечатать.

Передряпати, паю, еш, і. Перепарать.

Передслбно, ва, с.—**Передшова.** Шевч. (1883), 140.

Передсмертний, а, е. Предсмертний. *Передсмертні муки.* Леввц. Пов. 81.

Передсуд, ду, м. Предразсудокъ. К. Кр. 40. *Над літературую царював той же передсуд, що й над самимъ побутом.* К. ХП. 114, 115.

Передсудній, я, е. Бывающій во время передь судомъ, до суда; о времени: протекающій передь судомъ. *Страшина се була юдина, моя передсудня.* Г. Варв. 467.

Передтічка, чя, с. Мѣсто передь токомъ.

Передуванити, ню, ниш, і. О землѣ: передѣлать. Чернаг. г.

Передуванитиса, нюся, нишся, і. Раздѣлятиса, передѣлѣтиса. *Казав землемір, що земля наша передуванитиса на три руці.* Лубен. у.

Передувати, дую, еш, і. Предводительствовать, вѣти впереди. *Дай нам його дари попереду явими, як передує власть його у світі.* К. Бвй. 20. *Шкодѣ мене до сього нахлалити, щоб Лободі я дав передувати.* К. ЦН. 197.

Передумати. См. **Передумувати.**

Передумувати, муку, еш, сов. в. **передумати, маю, еш, і.** Передумывать, передумать. *Яких думок не передумала москвока.* Леввц. I. 58. *Шпроси, щоб дав він*

вільноти... щоб передумати мені, що в мене дома є. Чуб. II. 18.

Передуріти, рію, еш, м. Перестать сумасбродствовать.

Передучера, нар. Третьяго дня. *Передучера тиждень минув.* Федьк.

Передущий, в, е, 1) Передвій. 2) Предшествующий.

Передагання, ня, с. Переодъваніе.

Передагати, гаю, еш, сов. в. передагти, гну́, неш, м. Переодъвать, переодѣть.

Передагати́ся, гаю́ся, ешся, сов. в. передагати́ся, гну́ся, нешся, м. Переодъваться, переодѣться.

Переждати. См. Пережидати.

Пережівріти, рію, еш, м. Перетлѣть. *Нехай трохи пережівріє в грубі, то тоді і заткнєш кашу.*

Переженіти, ню, ниш, м. Переженить. *Що ж тут, добродію, за мудрощі Кабицю оженити? Хіба ж ми мало переженили всякого народу?* О. 1861. XI. Кух. 33.

Переживати, ваю, еш, сов. в. пережити, живу́, вѣш, м. 1) Переживать, пережить. *Ніхто світа не може пережити.* *Ном. № 389. Вона його пережила.* МВ. I. 65. *Пережила поговори, переживу й славу.* Мет. 87. 2) Проживать, прожить. *Вік пережити,—не поле перейти.* *Посл. В мирі не переживси.* Г. Барв. 219.

Пережидати, даю, еш, сов. в. переждати, дую́, дѣш, м. Пережидать, переждать. *Переждало трохи,—знов стукає.* МВ. (О. 1862. III. 56).

Пережіжка, ки, ж. Глиняная посуда. обожженная предварительно, послѣ чего она покрывается свинцовой поливою, а затѣмъ подвергается вторичному обжиганію. Вас. 180.

Пережовтіти, вчу́, тіш, м. Слишкомъ пожелтѣть.

Пережувати, вую, еш, сов. в. пережувати, жу́ю, ѣш, м. Пережевывать, пережевать.

Переж, пред. Чрезъ. Вх. Лем. 447.

Перезати, ся, жу́, ся, жеш, ся, м. Опоясывать, ся.

Перезбиватися, вваю́ся, ешся, м. Спорить. *Премудрий Саламон Perezбивався зо своєю матір'ю.* Гн. I. 45.

Перезва́, ві, ж. Свадебный обрядъ: въ понедѣльникъ, послѣ первой брачной ночи, родственники новобрачной иду́ть на угощеніе въ хату родителей жениха; при прохожденіи поють соотвѣтствующія нѣсни.

Чуб. IV. 56. Маркев. 146. *Щитайте, скільки дуи у вас Perezзв.* Грин. III. 451. *Лвасюва Perezзвa через улоньку перейшла: як рій буде, як мак цїте, як розса процїтас.* Чуб. IV. 465.

Перезва́ти. См. Perezзвати.

Перезва́нин, на, м. Участникъ Perezзвї. Маркев. 146. *Перезв'ян оче так шанують... то вони багато дарують.* Грин. III. 451.

Перезва́нка, ки, ж. Участница Perezзвї. Маркев. 147. Грин. III. 452. *Перезз'янки-качанки, будьте ж ви веселенькі.* Макс.

Перезва́ти, зву́, вѣш, м. Perezзывать, Perezзвать.

Перезивки, вок, ж. мн. Послѣсвадебныя угощенія въ четвергъ и пятницю: участники свадьбы иду́ть въ домъ новобрачнаго, отъ него къ дружини, затѣмъ къ брату, дядѣ, сестрѣ. Чуб. IV. 580.

Перезимувати, му́ю, еш, м. 1) Perezзимовать, провести зиму. 2) Пролетать, прокормитъ зиму. *Навчи ж мене літати за те, що я тебе Perezзимувала.* Рудч. Ск. I. 31.

Перезимуватися, му́юся, ешся, м. Пройти зимѣ. *Таненьки уся зїма зїмська Perezзимувалася.* МВ. (О. 1862. III. 72)

Перезімча, чати, с. Perezзимованій теледокъ. Вх. Зн. 47.

Перезіпати, паю, еш, м. Перестать кричати. *Одна дитина Perezіпала, друга починає.*

Перезіхати, хаю, еш, м. Перестать зъвать.

Перезнати, наю, еш, м. Провѣдать, пролышать

Перезначіти, чу́, чїш, м. Переменить мѣтку.

Перезоб, звї, ж.—Perezзвa. Маркев. 146. *Просить, щоб ви приходили в Perezзв.* Грин. III. 450. *Розсумь, свате, хату великую Perezзвa маєш.* Нп.

Перезоб, звї, ж.—Ременный поясъ.

Перезоліти. См. Perezзолювати.

Перезолювати, люю, еш, сов. в. Perezзолити, лю́, лиш, м. У кожевниковъ: Perezсолитъ, Perezсолитъ кожи золою во второй, третій и четвертый разы. Вас. 157.

Перезріти, рію, ріш, м. Обозрѣть, окинуть взглядом. *Мав велику тму ангелів тих чорних, што и Perezрїти не лі.* Гн. I. 16.

Перезування, ня, с. Перемяніа обуви, переобуванье. До Perezзування чоботи. Оба сапога на одну колодку. Год. Од. 15.

Перезувати, *ваю, аш*, сов. в. **перезути**, *зую, аш*, *м.* Переобувать, переобуть. См. **Перебувати**, **перобути**.

Перезуватися, *ваюся, ашся*, сов. в. **перезутися**, *зуюся, ашся*, *м.* Переобуватися, переобутися. См. **Перебуватися**, **перобутися**. *Перезувивши, устав, подивився на нощ*. Мир. Пов. II. 45.

Переннічати, *ся*. См. **перенначувати**, *ся*.

Перенначувати, *чую, аш*, сов. в. **переннічати**, *чу, чш*, *м.* Перенначивать, перенначить, дѣлать, сдѣлать иначе, зміняти. *Перенначити свого діла не можна*. Черк. у.

Перенначуватися, *чуюся, ашся*, сов. в. **переннічатися**, *чуюся, чшся*, *м.* Перенначиватися, перенначитися, змінятися.

Переінчати, *чу, чш*, *м.* = **Перенначити**.

Переїдати, *даю, аш*, сов. в. **переїсти**, *їм, їм* *м.* Переїдать, переїсть, все поїсть. *Поведи свою дочку, де хоч, там її ї дінь, щоб вона у нас хліба не переїдала*. Рудч. Ск. II. 66. *Усього хліба не переїси*. Ном. № 12040. *Деся же я в тебе, мати, хліб-сінь переїла*. Чуб. V. 538. 2) **Переїзати**, *переїсть* (о ржавчині в пр.). *Щи-розлатий поясочок іржа переїсть*. Мет. 140.

Переїди, *дін*, *м.* *м.* *м.* Остатки сїна в соломи взє подь яслей. Херсон. г. НВолын. у. См. **Зїди**. Облїдєн. Дзюбали *виноград... і, обївни грому, або складали переїди на вікно, або кидали через волову*. Св. Л. 219. Уж. **Переїди**. Kolb. I. 65.

Переїднати, *наю, аш*, *м.* Переманити на свою сторону. *Владика переїднали за себе*.

Переїзати, *джу, дш*, сов. в. **переїхати**, *їду, деш*, *м.* 1) Проїзжать, проїхать. *Переїхали полє, переїхали другє, а на третім чистім полі кїнь ся спотикає*. Чуб. V. 137. *Як переїзди Вересоч, так їдь куди хоч*. Ном. 2) **Переїзжати**, *переїхати*. *На чорного сяду, — до моря дїду, на сивою сяду—море переїду*. Чуб. V. 366.

Переїздка, *ки*, *ж.* Малебний мостикъ через ровь или ручеекъ. НВолын. у.

Переїздом, *нар.* Проїздомъ. *Гостював я на Україні переїздом за ярницю*. К. ХП. 12.

Переїсти. См. **Переїдати**.

Переїхати. См. **Переїзати**.

Переїма, *ми*, *ж.* Употр. также в вѣ одномъ *м.* ч.: **перейми**. 1) **Перехватываніє**

пльвущаго по рѣкѣ. *Пльве вінок краєм Дунаєм... „Помайй Бі, три риболови, чи не стрічали, чи не спіймали плавяній вінок, чистий барейнок?“—Ой ми стрічали, ой ми спіймали, та що ж нам буде за перейми? Гол. III. 302. 2) Вознаграждение за доставку пойманнаго на рѣкѣ. *А заходь дади, піймаемо дуба, от і дасть Семен перейми: я добре знаю, що це його дуб пльве*. Харьк. г. 3) Обрядовая остановка парня-ми поїзда женна съ пѣлюю получитъ магарычъ, при возвращеніи его въ поведѣльнякъ взє черкви. Чуб. IV. 463. Мил. 128. 4) Схватити у роженци. *Перейма звата*. Мил. 17. *Найважче буває породілі, як починаються перейми*. Волч. у. 5) **Перехвати**.*

Переймати, *маю, аш*, сов. в. **перейняти**, **перенїти** и **перейти**, *їмѣ, меш*, *м.* 1) **Перенимати**, *переняти*, *перехватывати*, *перехватити*. *Не все перейми, що по воді пльве*. Ном. *Дівчино-рибчино, перейми муси*. Нп. Роман воли покидав і дівчину *переймав*. Лукаш. 74. 2) **О рѣкѣ**, *ограбѣ*: *перерѣзывать*, *перерѣзати* что, *пройти* черезъ что. *Верхнеднѣпр. у.* (Залюб.). 3) **Перенимати**, *переняти*, *научитися* отъ кого, *подражать* кому. *Не Шевченка голос він переймає; переймає він голос народної пісні*. К. (Хата, 2). *Діти почали переймати од неї пісні*. Левци. I. 406. *Чи ти вмієш „Отче наш“? А я вмію мучче вас, бо я в попа ночував, „Отчешу“ переймав*. ХС. II. 192.

Перейматися, *маюся, ашся*, сов. в. **перейнятися** и **перенїтися**, *їмѣюся, мешся*, *м.* 1) **Прерываться**, *прерватися*, *прекращаться*, *прекратитися*. *Дощ перенявся*. Вх. Зн. 48. 2) **Проникаться**, *проникнутися* чѣмъ.

Перейменувати, *нѣю, аш*, *м.* **Переименовать**. *Наші хуторі перейменували в село*. Стор. П. 102.

Переймень, *мѣя*, *м.* = **Перейма** 1. *Та що ж мені буде за переймени?* Чуб. III. 304.

Переймом, *нар.* Съ перерывами. *Ходив він часом і на Дін, — не що-року, а так, як йому по вигоді... ходив він переймом*. МВ. II. 75.

Перейти. См. **Переходити**.

Перека, *ки*, *ж.* Противорѣчіє, противождїєствіє. *Чою ти на мене ївїє маєш? Я ж тобі ніколи переки не зробив*. Лебед. у.

Перекабтяти, *бѣчу, тш*, *м.* 1) **Перевернуть**, *опрокинуть*. Вх. Зн. 47. 2) **на слабѣ**. **Передѣлать** по своему. Вх. Зн. 47.

Перекабатитися, ба́чуся, ти́ся, і. Перекувирвнутися. Вх. Зн. 47.

Пере́каз, ву, м. Пересказъ; передача на словахъ. 2) Преданіє. *Забула історичні перекази*. Левид. I. 258. *Віри і звичаїв і предківських переказів зрешкиса*. К. ПС. 94. *Всячину переказом знав*, — т. е. по преданію. Г. Барв. 310.

Перека́зати. См. Переказувати.

Перека́зати́ся, збо́ся, зпшося, і. Перебсїтїся.

Перека́зувати, зую, еш, сов. в. перека́зати, жу́, жеш, і. 1) Пересказувати, пересказати, розказати. *Усього й переказати не можна*. Кв. 2) Передавати, передавати на словахъ. *Переказує я своєму роду хоч чорненою вороною*. Чуб. V. 684. *Переказить дівочині: нехай мене не любить*. Чуб. V. 415. *Він їй переказує поклону*. *Переказувала мати, щоб ти прийшла до неї*. 3) Говорити, сказати все одно за другимъ, називати, назвати одно за другимъ. *Та вже нема їй казок, усі переказав, — лякаймо спати*. *Подаруй, каже чорт, мені те, що в тебе дома єсть*. *Вже царь переказав все, що було в його найкращого, а чорт все каже: ні!* Рудч. Ск. I. 116.

Перека́ламутити, чу, тин, і. 1) Возмутити, помутити. *Перекаламутила воду*. 2) Возмутити. *Перекаламутили людей*.

Перека́ламутитися, чуся, ти́ся, і. 1) Помутитися. 2) Возмутитися.

Перека́латати, та́ю, еш, і. Перезвоняти во всь колокола.

Перека́лка, ки, ж. Грязные рвы, ручьи поперець дороги. Полт. Харьк. Екатериносд. Мнж. 188.

Перека́лок, леа, м. = Перекалка.

Перека́поститя, шу, сташ, і. Изгадати, окончательно испортити.

Перека́тувати, ту́ю, еш, і. Перемучати (многихъ).

Перека́вдіти, дбо́, лиш, і. Перестати мивліти.

Перека́втувати, ту́ю, еш, і. Отцївсть. *Уже жито перекавтувало* НВолын. у.

Перека́вати, ва́ю, еш, і. Кивати довше чого либо. *Пальцем не перекавати*. Ном. №. 7731.

I. Перека́дати, да́ю, еш, сов. в. перека́дати, даю, еш, і. Перестраивати, перестроюти. *Мі свою хату перекадали*. *Трєба по весні вицбарь перекадати*. Черняг.

II. Перека́дати, да́ю, еш, сов. в. перека́нути, ну, нош, і. 1) Перебрасувати, перебросити, перекидувати, переки-

нути. *Нехай би був, а то ї через тин хотїв перекинути*. Ном. *Нї сплїсти, нї збрєсти, нї очима перекинути*. Чуб. V. 549. *Перекинь його (перстїнь) з одної руки на друу*. Чуб. II. 54. 2) Опрокидавати, опрокинути. *Глєчик перекинула*. 3) Перестраивати, перестроюти. *Через рік батьківську хату перекинули*. Мир. ХРВ. 167. 4) Превращати, црєвратати, оборотити во что. *Опинившись на тїм бої, оп'ять він і сам перекинувся і зїкну перекинув, зробилися людьми*. О. 1862. IX. 106. 5) Давати, дати что либо. *Я тобі за те що небудь перекину*. О. 1862. I. 39.

Перека́датися, да́юся, ешся, сов. в. перека́нутися, нуся, нешся, і. 1) Перебрасуватися, перебростися, перекидуватися, перевнутися. *Кину через тин камїнь, а він і не перекинувся, по сїй бїк унав*. 2) Опрокидаватися, опрокинутися. *Човен перекинувся*. 3) Перекидватися, перекинутися, кувиркатися, перекувирвнутися. *Дївча гуляє на прїстї і Рябло перекидається перед ним*. Г. Барв. 214. 4) Переходити, перейти (на чужо сторону), *Од своїх одкинуся, до чужих перекинувся*. *Перекинулись до поляків такі українські велетні, як Жовковські, Ходкевичі*. Морд. П. 7. 5) Перебравлятися, перебравитися, переб'язати. *Дайте нам човна, ми тільки перекинемось на той бїк*. *Не збаривши через жита перекинутися*. 6) Сб'язватися, сб'язнятися, переб'язувати. *По Хмельницькому уже три ґетмани перекинулось*. 7) Превращатися, превратитися во что, оборотитися. *Ото змїй перекинувся юлком*. Рудч. Ск. I. 122. *Чорт перекинувся чоловіком*. Мнж. 128. *Баатирь... перекинувся мулою*. Рудч. Ск. II. 93. 8) Переб'язувати, переб'язняти (одежду). *Спідничина та одним одна і в свято нічим перекинувшись*. Черняг. у.

Перека́дистий, а, в. Неустойчивий, вадкій. *Човен перекадистий*.

Перека́дисто, нар. Неустойчиво, легко можно опрокинутися, валко. *На сьому возї їхати перекадисто*. Змїєв. у.

Перека́дки, нар. Кувиркомъ.

Перека́дож, нар. Перекувиркывающ. *Бич пішов перекадом*. Грвн. II. 246. *Ідє менї земля перекидом*. Кружиться у мєня голова. Славяносерб. у.

Перека́дський, а, в. = Перекадистий. Волч. у. (Добод.).

Перека́дько, ка, м. = Перекинець.

Перека́нець, ндя, м. = Перекинець.

Зосована дитино вельможник перекладати
Кисіля. К. ПС. 85.

Перекладати, ка, м. Перекладати, от-
ступити, ревенгати. *Нимі гордиш словом і
оїров любити... Перекладати з тебе, не мож
тя любити.* Гол. III. 454.

**Перекладати, п'яю, еш, сов. в. пере-
кладати, п'яю, п'яш, м.** Перекладати, пере-
кладати. *Усе в печі перекладати, що й їсти
не можна.* Кв. *Гляди ж, щоб кисіль не по-
рекипів, а то рідкий стане.*

**Перекладати, с'яю, еш, сов. в. пере-
кладати, ну, неш, м.** 1) Перекладати, пе-
рекладати. *Тісто перекладати.* 2) Перекладати,
перекладати, промовити. *До дощеві пере-
кладати, перекладати.* Змієв. у.

Перекладати, ну, неш, м. Перекла-
дуються. Вх. Зв. 47. См. Перекладати.

Перекладати, кобу, м. 1) Перекладати
к'бсто. 2) Раст. *Magnesium perigrinum* L.
ЗЮЗО I. 128.

Перекладати, кобу, м. Перекладати; преко-
слобіє. *На перекладати, іде.* Черк. у. *Ой я
тобі, моя мати, перекладати зроблю: повну ха-
му і кімнату женилів наведу.* Нп. Ув. Пе-
рекладати.

Перекладати, а, в. Д'якуючий на пе-
рекладати.

Перекладати, ка, ж.—Перекладати. *Ой
я ж тобі, моя мати, перекладати наряжу:
повну хату і кімнату женилів наведу; ой я
тобі, моя мати, перекладати: повну хату
і кімнату, ще й комірочку.* Г. Барв. 82.

Перекладати, кося, м.—Покіє. Вх. Зв. 47.

Перекладати, нуся, нешся, м. Пе-
рекладуються. Вх. Уг. 258.

Перекладати, ду, м. 1) Перекладати.
2) Перегрузка. 3) Перекладати. Новомоск. у.
4) Похвню одво над бол'ше (два, три, че-
тыре), подложени вь печи подь дровами
для того, чтобы посл'дние лучше гор'ля.
5) Перевод, переложение. *Король Лир. Пе-
реклад П. А. Куліша. Л. 1902. Переклад...
на українську мову.* Морд. II. 28.

Перекладати, ня, с. 1) Перекладати-
ватиє. 2) Перегрузка. 3) Перевод (ли-
тературного произведенія).

**Перекладати, даю, еш, сов. в. пере-
кладати, кладу́, д'еш, м.** 1) Класть, подо-
жати через. *Перекладати у кладку через му-
равку.* Чуб. III. 209. 2) Перекладати, пере-
ложати сь одного м'ста на друге. 3) Перегру-
жати, перегрузити. *Перекладати
вози.* 4) Переводити, перевести (дверат. про-
изведеніє). *З шведської мови на московську
книжки перекладати.* О. 1862. VI. 86.

Перекладати, ча, м. Перекладати.

Перекладати, ка, ж. Узенька лента,
которая кладется на голову между двумя
бол'ше широкими. Подольск. у.

Перекладати. См. Перекладати.

Перекладати, няся, ешся, м. Пе-
рекладуються. *Поки перекладуються усім
тіткам.* Г. Барв. 490.

Перекладати. См. Перекладати.

**Перекладати, ную, еш, сов. в. пе-
рекладати, н'ю, н'ш, м.** Вновь нала-
гати, наложити клеймо, знаць, м'тку. *Пе-
рекладати треба візко.* Константиногр. у.

Перекладати, ня, с. Перекладати.
*Перекладати людей, що заблудились в ю-
ра.* Левд. Пов. 136.

**Перекладати, каю, еш, сов. в. пере-
кладати, каю, еш, м** чу, чеш, м. Пе-
рекладати, переказати. *Молодая дівчиночка
усіх хлопців перекладати.* Чуб. V. 164.
*Усе такі рідно свою я до себе перекла-
каю.* Чуб. V. 457. *Як узсе всі перекла-
ти, то дівчата співають.* Грив. III. 514.

Перекладати, каюся, ешся, м. Пе-
рекладуються. *Сичі в іаю перекладались.*
Шевч. 26.

Перекладати, ч'юся, чешся, м.
1) Перестати хлопотати, заботитися. 2) Исто-
митися хлопотами, заботами.

Перекладати, люю, еш, м. Перекла-
вати, якслевати (иноге). *Не мало козачь-
кою й татарською трупу перекладати по
степам та байраках.* Морд. Оп. 84.

Перекладати, в'юю, еш, м. Пере-
стати вапривзначати.

Перекладати, с'яю, еш, м. Переко-
вертати. *Вже вони хоч що, то по своєму
перекладують.* Г. Арт. (О. 1861. III. 101).

**Перекладати, вую, еш, сов. в. пе-
рекладати, кую, еш, м.** 1) Перекладати,
перекладати, наново сказати. 2) Наново
подковувати, подковувати. *Пане, треба коні
перекладати, бо не доїдем до міста, пада-
ють.* Грив. II. 231. 3) Тільки сов. в. О
кузушк': прекратити кукованье. 4) Пере-
давати, передати, пересказати кукованьем
кукушк'. *Ой ти, моя родиночко, не цу-
райся мене, хоч сивом зозулкою перекуй
до мене.* Мет. 463.

Перекладати, каюся, ішся, м. Пере-
стати, прерватитися—о чьом' либо дур-
ном', напр. о плохой погоді. *Коли воно
перекладати в лихой години! Одколи ранок
діється, а воно такий смалький, палкий
вітряк,—в велику силу діїшю додому.*
Васильк. у.

Переколати, ся. См. Переколювати, ся.

Переколотити, чу́, тиш, м. Взболтать.

Переколювати, каю, аш, м. Перепугать, привести въ сматеніе.

Переколювати, люю, аш, сов. в. переколюти, лю́, деш, м. 1) Перекалывать, переколоть, расколоть. 2) Перекалывать, переколоть (многвхъ); переבודать. *Все стадо переколола.* Ном. № 3827.

Переколюватися, лююся, ашся, сов. в. переколютиса, люся, дешся, м. Перекалываться, переколоться, раскалываться, расколоться.

Переколюдувати, дую, аш, м. Озвончить колядовать.

Переколювання, ня, с. Убъядженіе.

Переколювати, ся. См. Переколувати, ся.

Переколювати, ную, аш, сов. в. переколюти, ну́ю, аш, м. 1) Убъядать, убъядить. 2) Убъядать, убъядиться въ чемъ по опыту. *Я цього не переконав.* НВолын у.

Переколюватися, нуюся, ашся, сов. в. переколютиса, нуся, ашся, м.—чогó. Убъядаться, убъядиться. Св. Л. 92.

Перекопати. См. Перекопувати.

Перекопувати, пую, аш, сов. в. перекопати, пу́ю, аш, м. 1) Перекалывать, перекопать. *Перекопав ровом стежку.* 2) Перекапывать, перекопать, вскопать заново.

Перекопувати, вію, аш, м. Изсохнуть (о кожѣ). *Кожух після дощу перекопуває.*

Перекопувати, ща, с. Ув. отъ перені́р. *Ой я ж тобі, моя мати, перекопувала: повну хату і комнату жемчигів водила; ой ще ж тобі, моя мати, перекопувала: повну хату і комнату, ще й двориче.* Чуб. V. 1151.

Перекопувати, тять, м. безл. Перехотѣться.

Перекопуватися, руюся, ашся, м. Спорить, угорять взаимно. *Шкода з ними перекопуватись.* К. Кр. 34. *Зачали лягались, перекопуватись.* Харьк. у.

Перекопати. См. Перекопувати.

Перекопитіло, ля, с. Раст. а) *Gypsophila Led.* ЗЮЗО. I. 124. б) *Sarponagia vassagia.* Лв. 101. *Котиться перекопитіло.* Рудч. Ск. I. 208.

Перекопити, ся. См. Перекобувати, ся.

Перекобувати, чую, аш, сов. в. перекобути, кочу́, тиш, м. Переватывать, перекачать. *Перекстим бочку.* Чуб. II. 208.

Перекобуватися, чуюся, ашся, сов. в. перекобутиса, чуюся, тишся, м. 1) Перекачиваться, перекачаться. 2) О времени: переходить, перейти черезъ взвѣстный моментъ. *Геть-геть вже перекобулась нічка за півнич.* Морд. II. 14.

Перекобувати, даю, аш, м. Всключать.

Перекобувати, шую, аш, сов. в. перекобусити, шу́, снш, м. Перекашивать, перекосить (косю), прокосить далѣе, чѣмъ слѣдовало.

Перекобувати, даю, аш, сов. в. перекобувати, ра́ду, деш, м. Красть, украсть украденное. *Циан украв, а жид перекобував у нього коня. Побачила, що вона заловала, та й перекобувала у неї.* Чуб. II. 156.

Перекобуватися, даюся, ашся, сов. в. перекобуситиса, дуся, дешся, м. Прокрадываться, прокрасться. *Хотів ся перекобусити, та собі очі виштуркував.* Ном.

Перекобувати, юю, аш, сов. в. перекобувати, ра́ю, аш, м. Перерѣзывать, перерѣзать пополамъ.

Перекобуватися, ююся, ашся, сов. в. перекобуватиса, раюся, ашся, м. Дѣлаться, подѣляться чѣмъ либо, разрѣзавъ его пополамъ. *Однимъ яблучкомъ та перекобувайтесь.* Грвн. III. 336

Перекобувати, ваю, аш, сов. в. перекобувати, кра́ю, аш, м. Перекрывать, перекрыть, покрывать заново.

Перекобувати, джу, дш, м. Обидѣть, оскорбить. *За правду перекобувався воина.* К. ПС. 31.

Перекобувати. См. Перекривляти.

Перекобувати, ляю, аш, сов. в. перекобувати, вля́ю, вш, м. 1) Искривлять, искривить, искажать. *Як подивився у його (дзеркальце), то й себе не пізнає, так тобі перекобувати обличчя.* МВ. I. 25. 2) Передразнивать, передразнить.

Перекобувати. См. Перекривляти.

Перекобувати, чу́, чш, м. 1) Перекривчать. *Яка всіх перекобувати, тій і правда буде.* МВ. I. 38. 2) Перестать кричать. *Дитина перекобувала та й стихла.*

Перекобувати, рю́, м. 1) Разрѣзъ. Желез. 2) Луна во второй четверти. *Да місячно-перекобує, зайди за комору.* Чуб. III. 125. *Вечір вже стелився, на небі ясний перекобує.* Млак 101.

Перекобувати. См. Перекобувати.

Перекобувати, юю, аш, сов. в. перекобувати, рю́, ш, м. Перекаивать, перекаивать. *На рік по н'ять раз перекобує сукню.* К. (О. 1861. I. 317).

Перекру́г, гу, м.—**Перекрій**. *Ой мі- сяю-перекруже, зайді ти за хату*. Нп.

Перекру́тити, ся. См. **Перекручу- вати**, ся.

Перекру́чувати, чу́ю, еш, сов. в. **перекру́тити**, чу́, тиш, м. 1) Перекручу- вать, перекрутити, испортити крутя. *Не крути, бо перекрутиш*. *Ном. № 5868*. 2) Извращать, взвратити, исказити. *Хиба ж я так казав? Ти зовсім перекрутиш*.

Перекру́чуватися, чу́юся, ешся, сов. в. **перекру́титися**, чу́ся, ти́ся, м. 1) Оборачиваться, обернутися кругомъ; окру- чиваться, окрутиться. *Три́сь тебе по шиці, аж голова перекрутиться*. *Левц. I. 7*. *Дівчата то перекручувались, сполыниши руками за плечі, то знов брались по-під руки і танцювали кружком*. *Левц. I. 15*. 2) Перекувывиваться, перекувывивнутися— отъ удара, напр., а потому переносно: быть убитымъ ударомъ. *Я як двину її (собаку) до всього маху навідоми бичем по морді, так вона на місці і перекрутилась*. *ХС. VI. 451*.

Перекудку́дати, каю, еш, м. Пере- стать кудхатать.

Перекудляти, лю, лиш, м. Взъеро- шить.

Перекудовчати, чу, чийш, м.—**Пере- кудляти**.

Перекуйовдяти, джу, диш, м. 1) — **Перекудляти**. 2) Перелазать, перерывъ. **Перекульбачити**, чу, чийш, м. Пере- сьдлать.

Перекульга́ти, га́ю, еш, м. Пройти хромая.

Перекупа́ти, па́ю, еш, м. Перекупать. **Перекупе́нь**, пня, м. Мелкій торго- вецъ; перекупщикъ.

Перекупі́ти. См. **Перекуповувати**. **Перекупка**, ки, ж. Торговка. *Оттак, матінко, лизії моде! Як напало на мене семеро перекупок, то ледві одризалась*. *Ном. № 3342*.

Перекупля́ти, ля́ю, еш, м.—**Переку- повувати**.

Перекупник, ка, м.—**Перекупе́нь**. **Перекупня**, ні, ж. Перепродажа.

Перекуповувати, ву́ю, еш, сов. в. **перекупі́ти**, плію, пиш, м. Перекупать, перекупити. *Купує, перекуповує, продає*. *О. 1861. IX. 74*.

Перекупство, ва, с. Продажность. *Пе- рекупство ледаче*. *К. Бай. 24*.

Перекусі́ти. См. **Перекушувати**. **Перекуска**, ки, ж. Легкая закуска.

А Степан (несе) печеню, а Іван цуску на перекуску. *Чуб. III. 427*. *Після перекуски свазки стівають*. *О. 1862. IV. 33*.

Переку́ти, ку́ю, еш, м.—**Перекувати**.

Переку́шувати, шу́ю, еш, сов. в. **пе- рекусі́ти**, шу́, сийш, м. 1) Перекусывать, перекусить. *Перекуси, та батькові даси*. *Ном. № 11976*. *Завіць зараз до його та й шок перекуси*. *Рудч. Ск. II. 70*. 2) Заку- сывать, закусить на скоро. *Ви, моде добрі, з дороги — голодні певно, — чи не перекусили б чого хоч трохи*. *Грив. II. 274*.

Перелáгоджувати, джу́ю, еш, сов. в. **перелáгодити**, джу, диш, м. **Передѣл- вать**, передѣлать. *Перелалодити воза треба*.

Перѣлад, ду, м. Въ выраж. *Нема ні ладу, ні перѣладу*. Нѣтъ совершенно ника- кого порядка. *Ном. № 6654*.

Переладна́ти, на́ю, еш, м.—**Перела- годити**.

Перелáз, зу, м. 1) Мѣсто, гдѣ перелáзють черезъ плетень. *Ой так не и- разд, низький перелаз; а ви, хлопці, не хо- дить, перелазу не робить*. *Чуб. V. 1128*. 2) Раст. *Brionia alba*. *Лв. 97*. См. **Пере- ступ** **Ум** **Перелазок**. *Ном. № 13129*.

Перелáзити, жу́, виш, сов. в. **перелá- вати**, зу, веш, м. **Перелáзати**, перелáзть, перепалзывать, переползти. *А я сюю би- стру річку рачки перелáзу*. *Чуб. V. 185*. *Ворота засунені, так я через ти перелáз*.

Перелáзок, зка, м. Ум. отъ **перелáз**. **Переламáти**, ма́ю, еш, м. **Переломать** многіе предмети одинъ за другимъ.

Переламáтися, ма́юся, ешся, м. **Пере- ломатися** многимъ предметамъ одному за другимъ.

Перелáмувати, му́ю, еш, сов. в. **пе- реломі́ти**, млю́, миш, м. **Переламывать**, переломить.

Перелáмуватися, му́юся, ешся, сов. в. **переломі́тися**, млю́ся, ми́ся, м. 1) **Пе- реламываться** переломяться. *Я на той ці- пок як ізперсь, то ціпок переломивсь*. *Рудч. Ск. I. 109*. 2) **Дѣлаться**, подѣлваться съ кѣмъ чѣмъ либо, переломить его. *Нехай вона (молода) возьме окрасць та перелом- ляться (з молодим) попомом*. *Возьми, дочко, та переломіться та з'їжте*. *ХС. XII. 423*.

Перелатáти, та́ю, еш, м. Наново по- чинять, поставити заплату.

Перелáтити, ла́ю, еш, м. 1) Осилить въ брані. *Лаям, лаяла — насили ціле село перелаяла*. *Ном. № 3341*. 2) **Перестать** бра- нить.

Перел'ятися, **л'юся**, **ешся**, **м.** Побратися между собой взаємно.

Перел'ів, **ва**, **м.** Вь-сказкѣ: существо старше и сильнѣе льва. *От ти лев, а я перелев; ти будеш мені рідний брат.* Чуб. II. 121.

Перел'єжати. См. **Перележувати**.

Перел'єжувати, **жуу**, **еш**, **сов. в.** перел'єжати, **жу**, **жиш**, **м.** 1) Прележивать, пролежать. 2) Пережидать, переждать лежачи. *Лізь мерціи на піч, перележши там, поки вона піде.* 3) Прележивати, пролежати, отлежати. *Перележав боки, аж болять.* 4) Сляшкомъ долго пролеживати, пролежати. 5) Привосити, привести порчу лежачимъ. *Та ночуй,—зати не перележши.* Грин. II. 77. *Нехай хліб тут полеже,—він зати вам не перележе.* ХС. VII. 420. *Сей кусок як умережши, так і піч перележши.* *Ном. № 12203.*

Перел'єсник, **ка**, **м.** Періонач. значеніе: вскуситель. Так називається б'єсь, въ видѣ огненного зм'яя (—метеоръ), летающий въ женцивѣ. *Коли б не тирлич, був би я твій панич,—каже перелесник-чорт любі дівчині, коли має проти його зілля тирлич при собі.* *Ном. № 245.*

Перел'єсниця, **ці**, **ж.**—Літавиця. Гн. II. 5.

Перел'єт, **ту**, **м.** Раст. а) *Anthyllis Vulpenaria* L. ЗЮЗО. I. 111. 2) *Oenothera biennis* L. ЗЮЗО. I. 129.

Перел'єта, **ти**, **ж.** Раст. а) *Chenopodium bolus* Henricus L. Вх. Пч. II. 30. б) *Anemone alpina*. Лв. 96.

Перел'єтати. См. **Перелітати**.

Перел'івати, **ваю**, **еш**, **сов. в.** перел'іть, **л'л'ю**, **л'л'єш**, **м.** 1) Переливають, перелять изъ одного помѣщенія въ другое. *З пустою в порожню переливає.* *Ном. № 13057.* 2) Лити, вальти сверху м'язи, переливати, перелить черезъ край. 3) Поливать, полить, обливать, облить. *Росердися на одну бабу, узля та її перелия їй у закателку мички.* Грин. II. 200. *Слава, кров'ю перелита по світу літає.* Щог. Сл. 9.—дорігу. Поливать, полить поперегъ чьей дороги волшебнымъ зельемъ. *О, я деір свій обсику і дорону вам зіллям перелю.* Левич. Пов. 173.

Перел'іватися, **ваюся**, **ешся**, **сов. в.** перел'іватися, **л'люся**, **л'л'єшся**, **м.** 1) Переливатися, переляться. 2) Литися черезъ верхъ, переливатися, переляться черезъ верхъ.

Перел'івки, **воє**, **ж.** *м.* Употребл. съ

отрицаніемъ въ значеніи: не шутки, не пустяки. Г. Барв. 514. *Наши бачать, що не переливки, страшно!* Кв. *От царіона бачить, що не переливки, кличе до себе своїхъ князів.* Грин. I. 192.

Перел'інуги, **ву**, **нош**, **м.** Перелетѣть. *Черезъ темний ліс ясином соколом переліни.* Чуб. V. 469.

Перел'іти, **ся**. См. **Переливати**, **ся**. **Перел'іцьовувати**, **вую**, **еш**, **сов. в.** перел'іцьовувати, **цьов**, **еш**, **м.** 1) Перелицьовувати, перелицьовати, перевернуть наизнанку. К. ЧР. 362. 2) Пародировать. *Перелицьована „Енеїда“.*

Перел'іг, **л'огу**, **м.** Нѣсколько дѣтъ не обрабатываемая земля. *Допоореи років три та й пускаеш знов на переліг, а ореш новину.* ЗОЮР. I. 144. *Років десять або п'ятнадцять переломом лежить; та як зореш на нопині не посієши качунів, то вродять такіі, що з землі не знімеш.* ЗОЮР. I. 144.

Перел'іжка, **ки**, **ж.** Короткія трубочки изъ сврально свернутой проволоки вляжести,—при составленіи ожерелья изъ монетъ, крестовъ ванизываются послѣ каждой монеты, креста, что бы эти послѣдніе не сбивались въ кату. Шух. I. 130, 131, 281, 284—287.

Перел'іжний, **а**, **в.** Растущій на перелозі. *Сіно ирне, переліжне.*

Перел'ізати. См. **Перелазити**.

Перел'ік, **ку**, **м.** 1) Перечень. 2) Отчетъ. *Холовік хотів узяти перелік од слуху своїхъ.* *Ев. Мт. XVIII. 23.*

Перел'іс, **су**, **м.** Кустарниковый лѣсъ, пролѣсьє, *Ой за лісом та за перелісом, ой там стояв та зелененький дубок.* Чуб. V. 985.

Перел'іска, **ки**, **ж.** Раст. *Heratica triloba* Chaix ЗЮЗО. I. 124

Перел'ісок, **ска**, **м.** Узкая полоска лѣса, вдавшася въ поле. *Я ходила туди аж до переліска.* Змiev. у.

Перел'іт, **ту**, **м.** Перелетѣть.

Перел'ітати **т'ю**, **еш**, **сов. в.** перел'ітати, **лечу**, **тиш**, **м.** Перелетать, перелетѣть. *Як би святій дім перелетіли.* *Ном. № 3315.* *Людей не чуть, через базаръ кажан костокрилий перелетить.* Шевч. 150.

Перел'ітка, **ки**, **ж.** Корова, которая телится черезъ годъ.

I. **Перел'ітувати**, **тую**, **еш**, **м.**—**Перелітати**.

II. **Перел'ітувати**, **тую**, **еш**, **м.** Провести дѣто. *Як мені Господь с'вятий допомі зиму перезимувати, так мені, Господи*

с'ятий, допоможі міто перелітувати. Шух. I. 190.

Перелі́чити. См. Перелі́чувати.

Перелі́чування, ня, с. Пересчитывание. Левци.

Перелі́чувати, чу́ю, еш, сов. в. перелі́чити, чу́, чш. Пересчитывать, пересчитывать, пересчесть. *Перелічив до одного, перелічив трути.* Шевч.

Перелі́яти, ля́ю, еш, и. = Перелити.

Перелі́гги, гів, м. мн. Корчи, судороги у скота. ХС. VII. 417. *Переліги, ідіть собі на дорозі од його жила, од його піджил, од жестої кости, од такої масти.* Грви. II. 42

Перелосжі́ння, ня, с. = Перекладання, 1, 3.

Перелосжі́ти, жі́, жш, и. = Перекласти. *Закопи на нашу мову перелосжили.* О. 1861 XI. 104.

Переломі́ти, ся. См. Переламувати, ся.

Перелопі́тити, пі́чу, тш, и. 1) Залезавшеся в амбар зерно перебросать лопатою с цѣлю его просушить. Богод. у. 2) Перетасовать (карты). *Що ж ти здаєш карти так, що йому чоло, а мені озадки? Ти їх лучше перелопати.* (Стрижевск.).

Перелу́ний, а, е, 1) Раздѣленный на двое. Угор. 2) Двувѣтний. Угор.

Перелу́пати, паю, еш, и. Перевести стидь, хлопа глазами. *Добрі очі все перелупають.* Ном. № 3207.

Перелупі́ти, плію, пиш, и. Перелопить. *Перелупила мисочку надивоє.*

Перелю́б, бу, м. Прелюбодѣяніе, блудь. *Хто розведеться з жінкою своєю, хіба за перелюб, та ожениється з иншою, робить перелюб.* Єв. Мт. XIX. 9.

Перелюбець, бця, м. Прелюбодѣя. *Краде злодій—помагати, з перелюбием накликаєш.* К. Псал. 119.

Перелю́бити, бію, бш, и. Перебить, отбить у кого любимого чоловіка—жену, невісту. *Вона мою хлопця перелюбила.* Харьк. у.

Перелю́бки, бож, ж. мн. = Перелюб.— з ими зчиняти. Творить съ кѣмъ прелюбодѣяніе. К. Бай. 75.

Перелю́бний, а, е. Прелюбодѣяний, блудный. *Перелюбна любов.* К. ПС. 46. *О ви, перелюбне і людозжерне плем'я.* К. ХП. 55.

Перелю́бник, ка, м. Прелюбодѣя, блудникъ. *Писав я до вас ур одному листі, щоб ви не мішались із перелюбниками.* Корин. I. V. 9.

Перелю́бниця, ці, ж. Прелюбодѣяка, блудниця. *Хто пригорнеться до перелюбниці, той одно (з нею) тіло.* Корин. I. VI. 16.

Перелю́бство, ва, с. Прелюбодѣяніе. К. МХ. 41.

Перелю́тувати, ту́ю, еш, и. 1) Перезлаться. 2) Перепасть.

Переляга́ти, га́ю еш, сов. в. перелягті, ля́жу, жеш, и. Перелегать, перелечь.

Переля́к, ку, м. Испугъ, перепугъ. Ном. № 4342. Чуб. I. 13. *Кричали з переляку.* Єв. Мт. XIV. 26. *Иногда въ значеніи: большой испугъ.* *Ляк сили додає, а переляк відіймає.* Ном. № 4400.

Переляка́ти, ся. См. Перелякувати, ся.

Переля́кувати, ку́ю, еш, сов. в. переляка́ти, ка́ю, еш, и. Перепугивать, перепугать. *Сховаєш під мостом, щоб перелякати їх.* Чуб. I. 51.

Переляму́вати, му́ю еш, и. Обшить наново края каймою.

Переляму́вати, ту́ю, еш, и. Перестать вошть, кричать.

Переляска́ти, каю, еш, перелясціти, щу́, щш, и. Перестать хлопать (бичемъ).

Перема́га, ги, ж. = Перемога. *В тім тільки й перемала, що він бідний, а вона багачка.* Полт. у.

Перема́гати, га́ю, еш, сов. в. перемогті, можу́, жеш, и. Превозмогать, превозмочь, одолѣвать, одолѣть, побѣждать, побѣдить, пересилывать, пересилить. *Кому Бог поможе, той все переможе.* Ном. № 11. *Замовкла мати: бачить—не переможе сина.* Мвр. ХРВ. 314.

Перема́гати́ся, га́юся, ешся, сов. в. перемогті́ся, жу́ся, жешся, и. 1) Только несов. в. Соперничать силой. *Дово Петро з Остапом перемалились.* 2) Превозмочь себя, овладѣть собой. *Здрінула Оксана дуже... далі перемоглась, як кинеться, як ухопить дитину.* Кв.

Перема́зати. См. Перемазувати.

Перема́зувати, зу́ю, еш, сов. в. перемазати, ма́жу, жеш, и. Перемазывать, перемазать, помазать вновь.

Перемальо́вувати, ву́ю, еш, сов. в. перемальо́вати, лю́ю, еш, и. 1) Синсывать, синсать красками; перерисовывать, перерисовать (съ оригіналу копію). *Малляр перемальовав собі нашою Миколоу.* 2) Измѣнить живопись. *Малляр тебе послухав: бач, перемальовав чобіт, як ти сказав.* Кв.

Переманя́ти. См. **Переманювати.**

Переманюва́ти, нюю, еш, сов. в. **переманя́ти,** ню, ниш, *гл.* Переманявати, переманяти. *Ой я чую, ой я знаю, серце не обманеш, що дівчину мою люблю другий переманить.* Чуб. V. 65.

Перемасти́ти, ся. См. **Перемащувати,** ся.

Перемаха́ти, хаю, еш, *гл.* Переплести сильними широкими движеніями. *Перемахати сажнями Дніпро.* К. ДС. 4.

Перемахлюва́ти, люю, еш, *гл.* 1) Перетасовать карты. 2) Смошенничать. 3) Переносить наскоро.

Перемахля́рати, ря, раш, *гл.* Растратить. *Живо перемахлярила пуд тиона.*

Перемахну́ти, ну, неш, *гл.* 1) Быстро перейти, перебіжжать, переправитися. *Дулою переману через річку.* 2) Быстро сдѣлать что-либо.

Перема́цати, цаю, еш, *гл.* Перешувати.

Перема́щувати, щую, еш, сов. в. **перемастя́ти,** щу, стяш, *гл.* 1) Перекрашивать, перекашивать въ другой двѣтъ. *Ми (гуси) поніасти всі, а він (лебідь) один між нас своє пиндочить пір'я біле! Коли б ви тільки захотіли...* *Ми б панича свого як раз перемастим.* Греб. 362. 2) Чрезмірно намастити, замастити. 3) Перетасовувати, перетасовувати (карты).

Перемежні́тися, ня́ться, *гл.* безл. Пройти, окончитися къ добру, обойтись. МВ. II. 116. *Люде думали, що воно так і перемеженитися, бо наче все вщухло.* Г. Барв. 510.

Перемежюва́ти, вую, еш, сов. в. **перемежюва́ти,** жу́ю, еш, *гл.* Перемежевывать, перемежевать.

Перемелюва́ти, люю, еш, сов. в. **перемоло́ти,** мелю́, леш, *гл.* Перемалывать, перемолоть.

Переменива́ти, ну́ю, еш, *гл.* Переменивать.

Переменива́тися, ну́юся, ешся, *гл.* Перемениваться.

Перемѣрива́ти, влю, виш, *гл.* О соломахъ, снопахъ: перебить, перетерѣть. *От снопи були цілі, а ти все перемѣрив, тепер і одного цілого снопа нема.* Анан. у.

Перемѣриву́ти, ну, неш, *гл.* Перезабнуть. *Хоч як перемѣривши, а на печі як спотієши, то все минеться.* О. 1861. V. 72.

Перемѣ́т, ту, *м.* 1) Снѣжвий сугробъ поперегъ дорогъ. *По дорогахъ перемѣти великі, то з сном і їтати не можна; то вгору, то вниз сами стають.* Волч. у. 2) Ры-

боловный снарядъ: бичевка поперегъ рѣки, по которой прикрѣпленъ рядъ удочекъ. Вас. 188. 3) Стѣти на перемѣті. Повредити, воспялестивовать. (Він) *мі стати йому на перемѣті, шкідити.* Мвр. ХРВ. 379, См. **Переміт.**

Перемѣта́ти, мечу, чеш, *гл.* Перебросить. *А я тую річку човном перемечу.* Гол. I. 248.

Перемѣти́ти, ну́, неш, *гл.* Одн. в. отъ переметати. Перебросить, перекинуть.

Перемѣшка́ти. См. **Перемешкувати.**

Перемѣшкува́ти, кую, еш, сов. в. **перемѣшка́ти,** каю, еш, *гл.* Проживать, прожить извѣстное время гдѣ нибудь.

Перемѣжні́тися, жу́ся, жішся, *гл.* Прекратитися, превратися на нѣкоторое время. *Оце перемѣжилась робота у полі,—треба нід хурю порядитися.* Волч. у.

Перемѣвня́ння, ня, с. **Перемѣвня́не.** *Води гарячої треба на перемѣвняння—ложки та миски мити.* Волч. у.

Перемива́ти, ва́ю, еш, сов. в. **перемі́яти,** мі́ю, еш, *гл.* Перемывать, перемывать. *Миски перемила.* Кв.

Перемива́тися, ва́юся, ешся, *гл.* Перемываться, перемываться.

Переминя́ти, ня́ю, еш, сов. в. **перемі́яти** в **перемі́яти,** ми́у, неш, *гл.* 1) Переминать, перемять. *Ті орики, що взяла у Василя, усе в жмені перемінає.* Кв. 2) Перезевывать, пережевать. 3)—ногѣ на зубѣхъ. Ругать, перебирать кого по косточкамъ. *Знову почав Грицько цукати на всю хату, перетираючи та перемінаючи на зубѣхъ не тільки Пріську з Христею, а й увесь рід їх* Мвр. Пов. I. 161.

Переминя́тися, ня́юся, ешся, *гл.* в. **перемі́яти** в **перемі́яти,** ми́юся, нешся, *гл.* Переминаться, перемяться. *Переміється, ти й так минеться.* Чуб. I. 297.

Перемі́ти, ся. См. **Перемивати,** ся.

Перемі́тий, а, в. **Перемі́тий.** Въ выраж.: *як перемі́тий.* Одинъ къ одному, одинъ лучше другого. *Тим мирод один в одною, як перемі́тий.* Ном. № 13934. *Військо у лагу стало як перемі́те.* Рудч. Ск. II. 85. *Така тречка, що на все поле! Панську блискавку посмаллила, а його рядом—та як перемі́та.* Рудч. Ск. II. 207.

Перемі́жити, жу́, жіш, *гл.* Размозжить (многихъ). *І блюдолизів, ложкувою в прах, в дребезни перемі́жить.* Котл. Ен. V. 49.

Перемі́ль, лі, ж. **Мель.**

Переміна, *ни*, *жс.* 1) Перемѣна. 2) За-мѣна, перемѣна кого или чого другимъ. *Гей подай, батьку, подай переміну, бо я марно займаю.* Грин. III. 595. *Та їх (дітей) треба обжити, треба й облатати, треба й обітратити... а ви знаєте, що мені ж переміни нема ніякої.* Мил. 222. *А всім козакам переміна стала.* Чуб. V. 63. Ум. *Перемінна, переміночка. Моя дочко, моя й переміночко!* Мил. 219.

Перемінати, *ся*. См. **Перемінати**, *ся*.

Перемінати, *няю*, *еш*, *сов. в.* перемінати, *няб*, *ниш*, *л.* 1) Перемѣнять, перемѣнять. Рудч. Ск. II. 128. 2) Забѣвать, забѣвать. *Старий нездоку, а перемінити нікому: у його не було синів.* Чуб. II. 92. *Моя дочко, моя й переміночко! Хто мене буде й перемінать так, як ти перемінала?* Мил. 219, 220.

Перемінатися, *няюся*, *ешся*, *сов. в.* перемінатися, *няюся*, *нишся*, *л.* 1) Перемѣнятися, перемѣнятися. 2) Превращатися, превратятися. *В тих дванацятъ злона перемінало сі дванацятъ місцивъ, що на небі.* Гн. II. 17. 3) Світ, перемінняся. *Потемнѣло въ глазахъ. Як ударе, то перемінитися білий світ.* Чуб. V. 598.

Перемірати, *раю*, *еш*, *л.* Умирати. *Хто перебірає, той голодом перемірає.* Ном. № 12165.

Перемірати, *раю*, *еш*, *л.* 1) Перемѣрять. *Хто не вірить, той хай собі перемірить.* Чуб. I. 274. 2) Перемѣрять наново, *Там мої слідки... переміряні будуть, там моє діло перероблене буде.* Мил. 146.

Переміяти. См. **Перемішувати**.

Переміст, *мѣсту*, *м.*? *Уже ж гості, уже на перемості.* Грин. III. 541.

Перемістити, *щү*, *стищ*, *л.* Перемѣстити.

Переміститися, *щүся*, *стищся*, *л.* Перемѣстяться. *Чи світові спустити через тебе, чи кам'яним переміститись горами?* К. Іов. 39.

Переміт, *мѣту*, *м.*—положити. При основиванні нитокъ на сновалку ошибитися и положить нитку не на тотъ колышекъ, на который слѣдуетъ. Константиногр. у. См. **Перемет**.

Перемітка, *квж*, *жс.* 1) = Кладочка. Вх. Зп. 47. Колб. I. 38. Гол. Од. 59. 2) = Намітка. *Жінки... зазивають голосу... білою переміткою.* Шух. I. 132.

Перемітний, *в*, *жс.* Разнообразный, измѣняный? *Зарай же мѣї, тої ти й перемітної.* Гол. IV. 497.

Перемітувати, *тую*, *еш*, *сов. в.* перемѣтати, *мечү*, *чеш*, *л.* 1) Перебрасывать, перебросить. МУЕ. III. 44. 2) Охватывать, охватить, обвить вокругъ. *В-около тою... патика перемітує ватаї два рази ремінь.* Шух. I. 191. 3) —бάρву. *Измѣняютъ, измѣняютъ цвѣтъ. Буває ласце на зіму перемітує барву.* Вх. Зп. 47.

Перемітуватися, *туюся*, *ешся*, *л.* 1) Перебрасываться. *Всі мовчали й ждали. вряди-люди перемітуючись кількома словами.* Левцв. I. 332. 2) —Перекидатися 7. (Чарівниці) перемітуються в коту, пса. МУЕ. III. 46

Переміт, *мѣти*, *жс.* 1) = **Перемет**. 2) Вх. Зп. II. 25. 2) Узелъ. *У переміт зв'язати.* Завязать узломъ. Шух. I. 137.

Перемішати, *ся*. См. **Перемішувати**, *ся*.

Перемішка, *квж*, *жс.* 1) Смѣшеніе. Левцв. 2) Помѣха. Зміев. у. *Завтра думка їхати, як ніякої перемішки не буде.* 3) То, що вмѣшвується, впутується во что, среди чого. *Галушка та леміника, а хлібу перемішка.* Ном. № 12329.

Перемішний, *в*, *жс.* Смѣшанный. *Мелая насіяла всячини, і уже принялося, зішло і проковтало одмішне і перемішне, як у празнику люде, на диво Меласі, що, каже, сіяла уже окупмішне ряд по рядочку, а зішля така мішанина.* МВ. III. 137.

Перемішувати, *щую*, *еш*, *л.* 1) *сов. в.* перемішати, *щяю*, *еш*, *л.* Смѣшывать, смѣшать, перемѣшать. *Перемішувати овес з ячменем.* 2) *Сов. в.* перемісити, *щү*, *смиш*, *л.* Мѣсити наново, перемѣсити. *Шкодá перемішувати тісто, вичявши з печі.* Ном. № 14228.

Перемішуватися, *щуюся*, *ешся*, *сов. в.* перемішатися, *щяюся*, *ешся*, *л.* Смѣшиваться, смѣшаться, перемѣшиваться, перемѣшаться. *Панські квітки перемішувались з зеленим зіллям.* Левцв. Пов. 196.

Перемікнутися, *нүся*, *нѣшся*, *л.* Перевратиться, перебѣхати, пробратися. *За Дніпер перекинутися.*

Переміліти, *лію*, *еш*, *л.* Изныть, истомиться отъ страха, тревоги. *Білу ніч просиділа під коморою, переміліла.* Мир. Пов. II. 75.

Перемінати. См. **Перемінати**.

Перемова, *ви*, *жс.* Перезвѣтъ, переманя. Ум. *Перемовна, перемовочна. Ой ти, галочко, перемовочко, перемовила сокола із темного луку в вишне сад.* Мет. 178.

Перемовити. См. **Перемовляти**.

Перемовлати, дію, еш, сов. в. перемовити, влю, виш, м. 1) Перезувать, перезувать, переманивать, переманить Маркев. 69. *Ой ти, залочко, перемовочко, перемовила сокола з темного лулу в вишнев сад.* Мет. 178. *Ой не я ж йою перемовила, він сам за мною прийшов.* Мет. 18. 2) Промолвить, перекинутись словом. *Коли б хоть з чоловіком словечко перемовити.* МВ. I. 44. 3) Пересказывать, пересказат напово; передразнить. *Там люде коровисті: що скажеш, то й перемовлять, и що зробиш, то й перероблять.* Грив. III. 482.

Перемовлятися, дія, ешся, м. Разсуждате другъ съ другомъ, перешпиряться. *Перемовлялись бо між собою в дорозі, што більший.* Ев. Мр. IX. 34.

Перемовочка, ки, ж. Ум. отъ перемова.

Перемовчати, чу, чш, м. Промолчать, смолчать. *Бабуся перемовчала хвилинку та й каже.* МВ. (О. 1862. III. 57). *Засоромитися, рученьками закритися, перемовчить та знов за своє.* Кв.

Перемоба, ги, ж. Одолѣніе, побѣда, перева́сь.

Перемогті, ся. См. **Перемагати, ся.**

Перемокати, кая, еш, сов. в. перемокти, кну, неш, м. Перемокать, перемокнуть. *Щоб не перемокли коноплі, пійшла на Сікновеніе тляти їх.* Грив. II. 154.

Перемолітися, люся, лишся, м. Окончить молитися. *Тут тільки що перемолось Еней і рот свій затулюв, як ось із неба дощ полився.* Котл. Еп. II. 33.

Перемолоти, ся. См. **Перемелювати, ся.**

Перемолотіти. См. **Перемолочувати.**

Перемолбчувати, чую, еш, сов. в. перемолотіти, чу, тиш, м. Перемолачивать, перемолотить.

Переморгну́тися. См. **Переморгуватися.**

Переморгуватися, гуся, ешся, сов. в. переморгну́тися, нуся, нѣшся, м. Переморгиватися, переморгну́ться. *Всі нас крууюм озирають та переморюються.* МВ. I. 75.

Перемордувати, дію, еш, м. Перемучити, истомить.

Перемордуватися, діюся, ешся, м. Перемучитися, истомитися.

Переморбвати, жу, виш, м. Переморозити.

Перемостіти. См. **Перемощувати.**

Перемотати. См. **Перемотувати.**

Перемотлбшити, шу, шиш, м. Обра-тити въ моллох.

Перемотувати, тую, еш, сов. в. перемотати, тая, еш, м. Перематывать, перемотать.

Перемочіти, ся. См. **Перемочувати, ся.**

Перембчувати, чую, еш, сов. в. перемочіти, чу, чш, м. Измачивать, взмочить.

Перембчуватися, чуюся, ешся, сов. в. перемочітися, чуса, чшся, м. Промо-вать, промокнуть. *По дощеві перемочитися, перекисне.* Змієв. у.

Перембщувати, щую, еш, сов. в. перемостіти, щу, стиш, м. Перемашивать перемостить. *Мист перемостили.*

Перемудрувати, рую, еш, м. Перехитрити, перемудрити.

Перемурувати, рую, еш, м. Перестроить что нлбдъ каменное, кирпичное.

Перемусувати, сую, еш, м. Перегн-наться.

Перемучити, чу, чш, м. Перемучить, измучить. *Чортн б перемучия туюо батька.* Ном. № 3757.

Перемучитися, чуса, чшся, м. Перемучитися. *Перемучились ми до вечора.* МВ. I. 70.

Перем'яти. См. **Переминати.**

Перем'яшкүрати, рю, риш, м. Перем'ять.

Перенаджувати, джую, еш, сов. в. перенадати, джу, диш, м. Переманивать, переманить.

Перенайти, йду, деш, м.—кого. Перетянуть кого на свою сторону. Вх. Лем. 447.

Перенести. См. **Переносити.**

Перенизати. См. **Перенизувати.**

Перенизати, жу, зш, м. Слишкомъ повнизить.

Перенизувати, зую, еш, сов. в. перенизати, жу, жеш, м. Перенизывать перенизат напово. *Намисто треба перенизати.* Черинг. у.

Переніти, нію, еш, м. Изныть, истомитися. *І сказати вам не зную, що має серце тоді перенило.* Г. Барв. 127.

Перенівечати, чу, чш, м. 1) Испортить, изгадить, исковеркати. 2) Искальчить многих. *Що оці стрільці із (зайців) перенівечать!* О. 1861. V. 69.

Перенівечатися, чуса, чшся, м. Испортитися, исковеркаться.

Перевічатися, чуся, чшся, і.з. Овічатися.

Перевіся, ся, с. Перевосье. Як у кого на переносі брови сходяться одна з другою, той буде нещасливий. Чуб. I. 86.

Перевісити, шу, сш, сов. в. перевісїти, сї, сш, м.ч. 1) Перевісити, перевісти. Перевісити ключі, не побрязкуючи. Мет. 26. Перевісла я її в комору, положила на лавці. МВ. I. 76. 2) Передавати, передати словесно, розказати, разнести вїст. Вже давненько панночки приїжджі перевісили, що який то вже там лікар полковий хороший. МВ. (О. 1862. III. 44).

Перевісїти, шї, сш, м.ч. Перевісїти, перевісти (многі предмети). Я оті дрова перевісию у хату, бо дощ помочити. Рудч. Ск. I. 170.

Перевічувати, чїю, шї, м.ч. 1) Перевічувати, проспати ніч. От, перевічували ту ніч, коли на ранок... Рудч. Ск. II. 15. Дівчинко, вольни ж мою волю, перевічуй хоч нічку зо мною. Чуб. V. 161. 2) — мого. Пустити на ночлеги. Ой, дівчино, перевічуй мене, козака молодого, і коня вороного. Чуб. V. 63.

Перевічїти, джї, шї, м.ч. 1) Істопити, нагнати тоску, скуку. 2) безл. Перестати топшати.

Перевічїтися, джїся, шїся, м.ч. Істопитися скукою.

Перевіжати, ся. См. Перевіжати, ся.

Перевіжачити, ся. См. Перевіжачувати, ся.

Перевіжачувати, чїю, шї, сов. в. перевіжачити, чу, чш, м.ч. Перевіжачувати, перевіжачити.

Перевіжачуватися, чїюся, шїся, сов. в. перевіжачитися, чуся, чшся, і.з. Перевіжачуватися, перевіжачитися.

Перевіжати, лїю, шї, м.ч. 1) = Перевіжати 2, = Опалати. Вх. Зн. 48. 2) Отколоти. Добре ю перевіжати. Вх. Зн. 48.

Перевіж, ру, м.ч. Перевіжашка.

Перевіжати. См. Перевіжувати.

Перевіжувати, рїю, шї, сов. в. перевіжати, рїю, рш, м.ч. 1) Перевіжувати, перевіжувати наново. І перевіж ще раз рідне поле. К. Дз. 34. Достатків там більше... перевіжують крає, та й земля ситніша. Мпр. Пов. II. 85. 2) Перевіжувати, перевіжувати впоперег. Не перевіжуй межі нікому. Ном. № 3306. Это выражение, кромїя прямого значенія, вїбїть еще і переносное: не становись на на чьей дорогї. Хиба я вам между перевіжув, чи що? Гривн. I. 244.

Перевіжувати, дїю, шї, сов. в. перевіжувати, паду, дїш, м.ч. Перевіжувати, перевіжувати. Узвясь — нічого робити! — латати старі кожухи, стала й копїйчина перевіжувати. Кв. Доцї частїйш перевіжували. О. 1862. III. 31.

Перевіжуватися, дїюся, шїся, сов. в. перевіжуватися, падуся, дїшся, м.ч. Ісхувати, вїстощуватися. Найсїя — як бик, перевіжуватися — як смик. Ном. № 14125.

Перевіжувистий, а, е. Непостоянний, перемїнчивий. Перевіжувиста зїма: то сїї, то доцї.

Перевіжувати, жїю, шї, м.ч. Перевіжувати, переложити вїшї.

Перевіжув, лу, м.ч. 1) Пережжений кривчї. 2) ? Ізойди собі, (хворобо), од раба божого на чорнї лу, на перевіжув, де буйний вїтер свистав. (Заклянанїе). КС. 1883. VII. 587.

Перевіжувати, рїю, шї, м.ч. Превіжувати кого вї исполненїя повомарських обовязностей. Встрїчено вь скороговоркї: Нашою паламаря нїкто не перевіжувати. Гривн. I. 239.

Перевіжувати, лїю, шї, м.ч. 1) Перестати палати. 2) = Опалати. Черниг. у.

Перевіжувати, ся. См. Перевіжувати, ся.

Перевіжувати, лїю, шї, сов. в. перевіжувати, лїю, лш, м.ч. 1) Сжигати, сжечь. Перевіжувати, поплїти на море пустити. Рудч. Ск. I. 87. 2) Пережигати, пережечь. Узвясь лемїш чоловікові кувати, та багато залїза... перевіжувати. Ном. № 1853, стр. 284. 3) Слишком сильно нагрївати, нагрїти, нагнати. Перевіжувати нїч так, що й лїбї погорї.

Перевіжуватися, лїюся, шїся, сов. в. перевіжуватися, лїюся, лшся, м.ч. Пережигати, пережечься.

Перевіжувати, нїю, шї, м.ч. Окончить господствовать, властвовать.

Перевіжувати, рїю, рш, м.ч. Перегрїти, сльшком перевіжувати. Перевіжувати молоко.

Перевіжувачити, чу, чш, м.ч. Іспорити роботу на вї предметь какой либо, работая надь ним, плохо сдїлати.

Перевіжувачити, лїю, лш, м.ч. = Перевіжувачити.

Перевіжувати, рїю, шї, м.ч. Перестать испаряться.

Перевіжувати, жїю, шї, м.ч. Окончить пасмнижувати.

Перевіжувати, ся. См. Перевіжувати, ся. Перепел, ла, м.ч. 1) Пт. перепел, Tet-

гао собитіях. Паничі випустили сокола на перепела. Рудч. Ск. II. 111. 2) Крестецъ, оз сасгш. Харьк. г. Ум. Перепелюньо. ЗОЮР. I. 25.

Перепѣла, ля, ж. Перепелка. *Зажурилась да й перепела: „Де б я собі тіздочко звила?“* Гол. IV. 536.

Перепелѣха, хи, ж. Самва перепела. *Плакала стара баба Грициха, мов перепелка.* Нп.

Перепелѣця, ці, ж. 1) Перепелка. *В чистім полі все перепеліці.* Чуб. V. 474. Употребляется какъ ласкательное слово для женщинъ, особенно въ уменьш. формѣ. *Мої сестриці, мої перепеліці, мої таташечки цибетливі.* О. 1862. IX. 114. 2) Название коровы. Kolb. I. 65. 3) Родъ игры. Ив. 26. Ум. Перепелічка.

Перепелічий, е. Перепелиный. *Перепеліче сало.*

Перепелічка, кк, ж. Ум. отъ перепеліця.

Перепело, ла, с. Ключица. Константиногр. у.

Перепелюньо, ка, м. Ум. отъ перепел.

Перепелюньчи, на, не. Принадлежащій перепелкѣ. Kolb. I. 172.

Перепелѣ, лѣтя, с. Перепелка-дѣтенышъ. Вх. Пч. II. 13.

Перепелѣстій, а, е. Имѣющій цвѣтъ перепела, сѣрый.

Перепелѣчий, а, е = Перепелічий. *Перепелѣчий крик.* Мир. ХРВ. 4.

Вперередити, джу, дш, ил. = **Випередити.** *І біса перепередили.* Федьк. I. 18.

Перепѣрти, прѣ, прѣш, ил. 1) Перегнать, перевезти. 2) Переспорить. *Уже, як бачу я, тебе не переперти.* Г.-Арт.

Переперчѣти, чѣ, чѣш, ил. Слышкомъ много перцу положить въ кушанье.

Переперхнѣти, нѣ, нѣш, ил. Перелетѣть черезъ что. Вх. Уг. 258.

Перепѣча, ці, ж. = **Перепічка.** *Питалася шишечка перепечі: чи далеко доріженька до печі?* Мвл. 149.

Перепечѣйка, кк, ж. = **Перепічайка.** *Знайте мене, перепечѣйку, що на воротях тісто.* ЗОЮР. I. 148.

Перепивати, вѣю, еш, сов. в. перепити, п'ю, п'ѣш, ил. 1) Выпивать, выпить за чье здоровье, желая кому счастья. *Наситася горілки у порцію і перепивася до всіх людей з словами: „Дай вам, Боже, здоров'я!“* Шух. I. 194. 2) — **кому що.** На свадьбѣ: выпивая рюмку, дарить что либо новобрачнымъ. Kolb. I, 311, 319. *Братіку-*

перепю, перепий щастя-доло! Що маю перепиваю, щастя-долі не вгадаю. Грвн. III. 513. *Ойшла дівка Мар'єчка із своїми дружечками; насупротив їй батькомъ їй з повенькими кубочками. „Перепий, донечко, перепий, Мар'єчко, із своїми дружечками“.* Ой за жalousами за великими перепюю не брала. Рк. Макс. 3) Перепивать, перепать, выпить больше кого. *А пити, так не переп'є його й Данілка, що в той пана.* Кв.

Перепиватися, вѣюся, ешся, сов. в. перепитися, п'юся, п'ѣся, ил. Перепиваться, перепиться, увиться. *Не саухайте, се він перепивсь та з п'яну химери понав.* Кл.

Перепілювате, люю, еш, сов. в. перепіляти, лѣю, еш, ил. Перепилывать, перещипывать.

Перепинѣти, нѣю, еш, сов. в. переп'ясти, пнѣ, нѣш, ил. 1) Протигивать, протянуть что (напр. веревку, простянку), черезъ что-либо, перегородить что протянутою вещью. *Кас навуки... де тілко у горниці не перепну навуциння, зараз мене і зметуть.* Миж. 7. *Переступи рядомъ хату.* 2) Преграждать, преградить. *Хотів переп'ясти бусурменямъ шлях.* К. ЦН. 226. *Ой горами, мій милий, горами, переп'ята стежка чарами,—а ні прийти, а ні перейти, ні з тобою говорити.* Чуб. V. 193.

Перепинѣтися, нѣюся, ешся, сов. в. переп'ястися, пнѣся, нѣшся, ил. 1) Быть перегораживаемымъ, перегороженнымъ чѣмъ либо протянутымъ. 2) Опоясываться, опоясаться. *Я поясом перепинуся та й нікого не боюся.* Грвн. III. 654.

Перепинѣти, ся. См. **Перепинати, ся.**

Перепинѣти, нѣю, еш, сов. в. перепинѣти, нѣю, нѣш, ил. 1) Преграждать, преградить. *Яр нам перепинив дорогу.* Харьк. *Стережися, щоб вона тобі не перепинила дороги до царства небесного.* Кв. 2) О рѣчи: перебивать, перебить, прерывать, прервать. *Не перепиняй мене, а то і казати не буду.* Харьк.

Перепинѣтися, нѣюся, ешся, сов. в. перепинѣтися, нѣюся, нѣшся, ил. 1) Преграждаться, преградиться. 2) Прекращаться, прекратиться, прерываться, прерваться.

Перепіси, су, м. 1) Копія рукописи. 2) Перепись, ревизія. *По оцих перепісах, що тоді були, то у нашому селі 700 душ, а тепер не знаю.*

Перепісати, ся. См. **Перепісувати, ся.**

Перепісування, **ня**, **с**. Переписывание, переписка.

Перепісувати, **сую**, **еш**, **сов. в. переписати, пишу́, шеш**, **л**. 1) Переписывать, переписать. *Переписав уже знову, бо було погано.* 2) Дѣлать, сдѣлать списокъ, реестръ, перепись.

Перепісуватися, **суюся, ешся**, **сов. в. переписатися, шуюся, шешся**, **л**. Переписываться, переписаться (о сниманіи копій). *Та й довож як воно в тебе переписується, а таке маленьке.*

Перепит, **ту**, **м**. 1) Разпросъ. 2) Переспросъ.

Перепитати. См. **Перепитувати**.

Перепітки, **ків**, **м**. **мн.** Свадебный обрядъ: выпивая рюмку, дарить что-либо новобрачнымъ. См. **Перепитати** 2.

Перепітування, **ня**, **с**. 1) Разспрашивание. *А що тобі з того перепитування, що ти раз-у-раз про його сестру перепитуєш?* Полт. г. 2) Переспрашивание.

Перепітувати, **тую**, **еш**, **сов. в. перепитати, таяю, еш**, **л**. 1) Разспрашивать, разспросить. *Та перепитаю мизенького своєюю: та чи він у дорозі воли поіаняв, ой чи у шинкарки мед-горілку кружаєв.* Чуб. V. 538. *Що в козака дві дівчини, одна одну перепитуює: чи була ти, побружешко, вчора звечора на улиці?* Мнл. 117. 2) Переспрашивать, переспросить. *Все в тябличку діялося, поки вій усіх перепитав.* Г. Барв. 404.

Перепітуватися, **туюся, ешся**, **л**. Спрашивать другъ друга. *Стали вони перепитуватися між собою, хто б з них був, що се має зробити.* Ев. Л. ХХІІ. 23.

Перепіти, **ся**. См. **Перепитати, ся**.

Перепих, **ху**, **м**. Пищовъ. *З перепихом несуть його на марш.* К. Іов. 48.

Перепихати, **хаяю, еш**, **сов. в. перепихати, хаяю, еш** и **перепихнути, пхну́, неш**, **л**. Переталкивать, перетолкнуть, перепихивать, перепихнуть.

Перепієць, **пійця**, **м**. 1) Небольшой свадебный хлѣбецъ особой формы. Марк. 137. МЪЕ. III. 87 *В пятницю до діла лежні з шурту поробили та шмики і перепійці в ніч посадовили.* Мкр. Н. 21. 2) Братъ новобрачной, который, послѣ отъѣзда поспѣдней въ домъ жениха, также отправляется туда съ цѣлю узнать о результатахъ первой брачной ночи. *Константиногр. у.*

Перепій, **пійю**, **м**. 1) На свадьбѣ: обрядовое выпиваніе за здоровье молодыхъ,

сопровожаемое подарками. Чуб. IV. 677. 2) Тотъ, кто участвуетъ въ перепіі. *Братіку-перепію, перепій частя-домо!*—*Що маю,—перепіваю, щастя-доли не вдаю.* Грив. III. 513. См. еще **Перепієць** 2. 3) Перепой. *Охрипий з перепоею юлос.* Мар. Пов. II. 76. *Спить батенько з перепоею.* Чуб. V. 444.

Перепієний, **я**, **е**. Относящийся къ перепоею 1. Чуб. IV. 677.

Перепієщина, **ни**, **ж**. Подарки, дающіеся новобрачнымъ во время перепоею 1. Kolb. I. 319.

Перепієти, **каю, еш**, **сов. в. перепекти, печу́, чеш**, **л**. Перепекать, перепечь.

Перепієтися, **каюся, ешся**, **сов. в. перепектисся, печуюся, чешся**, **л**. Перепекаться, перепечься.

Перепієчка, **ки**, **ж**.—**Перепієлиця** 1, 3. Марк. 70. *Ой після я до дівчини Насті, дала вона мені перепієчку в маслі.* Чуб. V. 435. *Какъ ласкатъ для женщивъ. Дестить було її всяк: і юлубко моя вірная, і ожимко повная, і перепієчко моя утішля.* Г. Барв. 107. *Ум. Перепієльня, перепієчочна. Марушенько моя, лебідочко, зірочко моя, рибочко, перепієчочко! приговорював Василь, обнімаючи свою Марусю.* Кв. I. 55.

Перепієлочок, **чка**, **м**. Ум. отъ перепед. *Через дальні стени перепієлочком перепієжи.* Чуб. V. 469.

Перепієранка, **ки**, **ж**. Порвавшаяся отъ мытья рубаха. *Из драпки в перепієранку.* Ном. № 11239.

Перепієрати, **раю, еш**, **сов. в. перепієрати, перу́, реш**, **л**. Перестирывать, перестирать, перемить (бѣлье) наново.

Перепієратися, **раюся, ешся**, **сов. в. перепієратисся, перуюся, решся**, **л**. Перестирываться, перестираться, перемываться, перемываться. *Ото сорочка така, що через три дні перепієратисся і сама на тебе надіається.* Грив. I. 100—101.

Перепієти, **пійю, еш**, **л**.—**Перепієвати**. *Ой що зміли, перепієли,—співайте гами.* Рк. Макс.

Перепієчайка, **ки**, **ж**. 1) Родъ лепешки изъ кислаго тѣста, испеченной на сковородѣ. 2) Женщина, пекущая хлѣбы. *Знайте мене, перепієчайку, що на воротях тисто!* Ном. № 10793. *Погана перепієчайка! напече було хлѣба мезкою та сирого.* Мнж. 101.

Перепієчка, **ки**, **ж**. Ум. отъ перепієчка.

Переписчка, кя, ж. 1)==Переписчайка 1. Чуб. VII. 445. *На столі постановили чарку і юрілку, три переписчки на маслі, ковбаси тарілку.* Мкр. Н. 2) Маленькая пашочка, которую дают священнику послѣ освященія пасхальнаго хлѣба. Вх. Зп. 48. Ум. Переписечка. *Чоловіче, натечу я тобі переписечок.* Грин. II. 164.

Перепиславний, а, о. Перепиславна середá. Преполовеніе. У переплаву середу пасла дівка череду. Нп.

Переписляти, чу, чеш, л. 1) Перестать плавать. *Перепискала вже дитина, затихла.* 2) Проплакать. *Чи знаси ти, що я перепискала?* МВ. (О. 1862. I. 87). 3) Выплакаться. *Перепискала б, перемучилася б раз та її забула.* Левци. I. 39. *Побий мене, миленький, уночі, то я переписчу, білу постіль стелючи.* Нп. (Г. Барв. 290). 4)—що. Плачемъ избавитися отъ чего. *А може лихо переписчу.* Шевч. 380. 5)—могб. Превзойти плачемъ.

Переписáта, ти, ж. Перепислата. Ум. Перепислатна.

Перепислатіти. См. Перепислачувати.

Перепислатка, кя, ж. Ум. отъ перепислата.

Перепислачувати, чую, еш, сов. в. переплатіти, чý, тиш, л. Переплачивать, переплатить.

Перепислітатися, таяся, ешся, л. Перетанциться, перебрести. *Насилу перепислітався через міст, так заслб.*

Перепислесті, ся. См. Перепислітати, ся.

Перепислявати, вáю, еш, сов. в. переплявати и переплясти, вý, вѣш, л. Перепляывать, переплясть. *Ой крикнула лебедонька, море переплявиши.* Чуб. V. 940. *За лісами, за степами тебе не видати і бистренькими водами до тебе не переплявати.* Чуб. V. 929. *Вік пережить—не море переплясти.* Ном. № 8125.

Перепислигнути. См. Перепислигувати.

Перепислигувати, гую, еш, сов. в. переплигнути, нý, вѣш, л. Перепрыгивать, перепрыгнуть. *Пішли до хурія, переплиуючи через густе оудіння.* Левци. Пов. 228.

Перепислинути, ну, веш, л.==Перепливати. *Треба мені перебрести сю річку на глибокую. А чи мені перебрести, а чи мені переплинути.* Чуб. V. 456.

Переплисті. См. Переплявати.

Переплитовічка, кя, ж. Родъ вышивки. Kolb. I. 48.

Переплітати, таяю, еш, сов. в. пере-

плести, лету́, тѣш, л. Переплетать, переплестъ.

Переплітатися, таяюся, ешся, сов. в. переплестітися, тýся, тѣшся, л. Переплестаться, переплестися.

Переплітувати, тую, еш, л.==Переплітати. *Та плетуть сітки на твої дітки, на тебе, сіра утко.—Нехай плетуть, переплітують,—я того не боюся.* Мет. 157.

Переплішати, шý, шѣш, л. Заклинать наново.

Переплúтати, ся. См. Переплугувати, ся.

Переплúтувати, тую, еш, сов. в. переплúтати, таяю, еш, л. Переплывать, переплывать; оплестъ, переплестъ. 2) Слутувать, слутати, перемѣшати.

Переплúтуватися, туюся, ешся, сов. в. переплúтатися, таяюся, ешся, л. Переплываться, переплываться, обвѣяться одвѣй вокругъ другого. *Гілля переплуталось між собою.* Левци. Пов. 191.

Переплюкдрувати, рúю, еш, л. Опустошити, разграбить.

Перепну́ти, пн́у, вѣш, л.==Переп'ясти.

Переп'ясти, пн́у, вѣш, л.==Переп'ясти. *Кажуть мені річку плести широкую та глибокую. А ні її переплясти, а ні переп'ясти.* Грин. III. 416.

Переповзати, вáю, еш, сов. в. переповзати, вý, вѣш, л. Переползать, переползти.

Переповідати, дáю, еш, сов. в. переповісти, в́и, в́ісі, л. Пересказывать, пересказать.

Переповістися, в́исся, в́ісіся, л.—чого. Пересказать, передать. *Ой коби я свого любка на юдинку вздріла, я би му я своєї криди не переповіла.* Гол. IV. 454.

Переповня, в́і, ж. Избытокъ. *З переповні серія промовляють уста його.* Ёв. Л. IV. 45.

Переполіскувати, кую, еш, сов. в. переполоскати, щý, щеш, л. Переполаскивать, переполоскать, ополоскать. *У неділю рано зляла копала, а в понеділок переполоскала.* Нп.

Переполовинити, ню, наш, л. См. Переполовинювати.

Переполовинювати, нюю, еш, сов. в. переполовинити, ню, ниш, л. Брать, взять половину, растрять, отобрать на половину. *Кожна з них спостерегла, що багато дечого з батьківського добра не прийшло до рук, що його нишком переполовинило.* Левци. Пов. 87.

Переполоскати. См. Переполіскувати.

Переполіти. См. Переполіувати.

Переполіх, ху, м. 1) Исцугъ. *Підкрасляся, щоб ізлякати; коли подивляється, що обитий, — з переполіху ну відкати!* Шевч. 32. *Злякалась миша та притрьмом, поміж трясом, лопушком, з переполіху похучрала.* Гзіб. 2) Нездоровье отъ перепуга. ХС. VII. 415. *Надіть сорочку назадю назад од переполіху.* Ном. № 285. *Шенчу — уроки праяную, переполіху виливаю.* Котл. Ен. III. 13.

Переполіхати, хаю, еш, м. Перепугать, встревожить. *Вони мені всіх відчат переполіхаютъ.* Стор. II. 35.

Переполіхатися, хаяся, ешся, м. Перепугаться, встревожиться.

Переполішений, а, в. Перепуганный, испуганный. *А чою ж ти сам себе боїшся? — постигала його все переполішена.* МВ. (О. 1862. I. 95)

Переполошити, шү, шия, м. — Переполохати. *Одна така таямничка йстота переполошила кукурікітців.* Г. Барн. 351.

Переполошитися, шүся, шияся, м. — Переполохатися.

Переполошкати, каю, еш, м. — Переполохати.

Переполуднати, наю, еш, м. и **переполуднувати, нюю, еш, м.** Пополднать. *Піти ї собі переполуднува.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Переполувати, люю, еш, сов. в. переполіти. **лїю, леш, м.** Перещальвать, переполоть наново.

Переполувати, лїю, еш, м. Окончять періодъ случивъ. *Корова вже переполувала.*

Перепіна, ня, ж. Препона, препятствие. *Зауде, заклекоче вода, ламаючи містки, зносячи хисткі перепіони.* Мир. Пов. II. 41. *Його не лякала жадна перепіона.* Левц. Пов. 176.

Перепінка, кя, ж. Косая планка, прибитая къ воротамъ. Харьк. у.

Перепорітися, ріюся, рішся, м. Въ выраж. **поря перепорілась** Уже поздно, уже не время. *Хотів оне відкати в степи, на Донщину, да тільки що пора вже перепорілась.* Г. Барн. 333.

Перепорожнити. См. Перепорожнявати.

Перепоріжнювати, нюю, еш, сов. в. перепорожнити, нїю, нїш, м. Опрастывать, опростать, опорознать. *Чи порожня*

мою макітерка? — Ні, не порожня, та ось я зараз перепорожняю. Чернивг.

Перепорожняти, няю, еш, м. — Перепорожнявати. *Це ви по лемички? А я саме перепорожняю їх.* Харьк. г.

Перепоріти, рїю, реш, м. Распороть на двое.

Перепостіти, шү, стїш, м. 1) Пропустить известное время. 2) Окончить постыть.

Перепотіти, тїю, еш, м. 1) Перепотѣть. 2) Пропотѣти.

Перепочівати, вїю, еш, сов. в. перепочіти, чїню, неш, м. Отдыхать, отдохнуть немного. *Так віділав, що не дав і коням жарод перепочити.* Св. Л. 45. *Перепочину, та й знов поїду.*

Перепочінок, нїю, м. Кратковременный отдых. Стор. II. 123.

Перепочіти. См. Перепочивати.

Переправа, ви, ж. Переправа. *Як до Дністра прибували, через три перевози переправу мали.* АД. II. 103. *Ой пішли чумаки в дорогу, діїшли вони до перевозу. Один каже: річенька мала, друний каже: худа переправа.* Чуб. V. 1039.

Переправити, ся. См. Переправляти, ся

Переправляти, лїю, еш, сов. в. переправити, вїю, виш, м. Переправлять, переправить.

Переправлітися, лїюся, ешся, сов. в. переправитися, вїюся, вишся, м. Переправляться, переправиться. *Переправлюсь вони через цю море.* Рудя. Ск. I. 120.

Перепрасувати, сїю, еш, м. Вновь выгладить.

Перепрати. См. Перепирати.

Перепрацювати, цїюся, ешся, м. Переутомляться работою.

Перепрашати, шїю, еш, м. — Перепросувати. *См-м кою образив, то перепрашю.* Гол. III. 509.

Перепрївати, вїю, еш, сов. в. перепрїти, прїю, еш, м. Перепрївать, перепрїть. *Страва перепрїє в печі.* Левц. I. 198.

Перепробувати, бую, еш, м. Переиспытать. *За молодого віку перепробував усякої долі.* Г. Барн. 182.

Перепроваджувати, джю, еш, сов. в. перепровадити, джю, дш, м. Проводить, провести чрезъ что. *Досі перепроваджено його (українське слово) в нас тільки через віковічні книги Св. Письма. Наступна черта перепровадити його через поетичні*

твори великих народів і через... науку. К. XII. 135.

Перепродати. См. Перепродувати.

Перепродування, ня, с. 1) Перепродажа. *Купування та перепродування.* Мир. Пов. II. 56. 2) Барышничанье.

Перепродувати, дуо, еш, сов. в. перепродати, даю, еш, и. 1) Перепродать, торговать. *Взялась то сим, то тим перепродувати. Накупить рублів на 10 усякою краму, та й перепродує москалям.* Мир. ХРВ. 165.

Перепродуха, хи, ж. = Перекупка.

Перепродс, су, м. Извинение. *Нептуи з Болом з перепродсу дали такою перечосу, що й досі зашпори щемлять.* Котл. Ен. VI. 10.

Перепродсіння, син, ж. мн. 1) Извинение, правесение извинения. 2) Пвршка послѣ примаренія.

Перепродсити, ся. См. Перепрошувати, ся.

Перепродхати, хію, еш, и. = Перепрошувати. *Як зачав перепродхати, юрлікою частувати.* Чуб. III. 426.

Перепродшувати, шуо, еш, сов. в. перепродсити, шѣ, снш, и. 1) Извиняться, извиниться, попросить извинения. *Був ютовий упасти перед неж на коліна і перепродсити їй.* Левиц. 2) Просить, попросить, упростить. *Старий мій обрїкався у Київ, отже й не довелося йому, бо син перепродсія у волоски старшини та злови, то його й не пустили.* Харьк. г. 3) Просить, попросить многих одного за другим. *Як уже перепродсит дружба нарубків, то начинає просити діваит.* Гринч. III. 514.

Перепродшуватис, шуюся, ешся, сов. в. перепродситися, грошусь, сншся, и. Взаимно извиняться, извиниться.

Перепрядати, гію, еш, сов. в. перепрядати, жѣ, жѣш, и. Перепрядать, перепрядь.

Перепрядки, ків, м. мн. Шерсть, оставшаяся послѣ того, какъ изъ нея при прядевіи выберуть длинныя волокна. Лохв. у.

Перепрядяти, пряду, дѣш, и. — когб. Больше кого нибудь напрядь.

Перепрядати, гаю, еш, и. О филипп: прекратитъ крикъ.

Перепрядитися, джуся, дншся, и. Перепрядаться.

Перепрядхути, ну, нѣш, и. Пере-

прядхнути. *Обудитъ його, як що перепрядхне або шелекє.* МВ. (О. 1861. I. 98).

Перепускання, ня, с. 1) Пропускъ. 2) Перегонка, просѣиванье. 3) Часть полшубка отъ талии до воротника. Вас. 154, 155.

Перепускати, кію, еш, сов. в. перепустити, пушѣ, стнш, и. 1) Пропускать, пропускать. 2) — через що. Перегонять, перегнать, просѣять, профильтровать. 3) Уступать, уступить. *Кожне було скоріше своє перепустити, ніж попустити із хазяйською.* Свм. 206. 4) Уступать, уступить очередь. *А там завізно було, повен млин натаскали, черга йому прийїлася б аж через тиждень. Дай,—каже,—збрешу, що в мене батько на лаві лежить, то перепустять.* Грин. II. 296. 5) Чрезъ мѣру передерживать, передержать при какой либо работѣ, напр. перемочить, пережечь и пр. Вас. 200.

Перепуст, ту, м. 1) Сосудъ для перегонки водки, холодильникъ, колба. 2) = Переріз.

Перепустити См. Перепускати.

Перепустувати, тѣю, еш, и. Переустать палить.

Перепихати. См. Перепихати.

Перепихути. См. Перепихати.

Переп'ясти. См. Перепинати.

Переп'ят устати. Стать кому на дороге, преградить кому путь. *Переп'ят стане на тебе, москалю, мое святе, мое пророче слово.* К. XII. 97.

Переп'ятити, п'ячѣ, тнш, и. = Переп'ясти. *Битий шлях переп'ятити.* К. ЦН. 242.

Перераджувати, джюю, еш, сов. в. перераджити, джу, днш, и. Пересуживать, пересудить, перерѣшвать, перерѣшывать. *Радять мене моде, радять і друзі, а я тую раду сама перераджу.* Чуб. V. 619.

Перералити. См. Перералювати.

Перералювати, люю, еш, сов. в. перералити, лю, лиш, и. 1) Перераховать, перераховать ралом. Грин. II. 210. 2) Провести борозду ралом чрезъ что нибудь.

Перераховувати, вую, еш, сов. перерахувати, хѣю, еш, и. Пересчитывать, пересчитывать.

Перерва, ви, ж. Перерывъ, пауза, интервалъ, промежутокъ. 2) Раст. *Lysimachia nummularia.* Вх. Чл. II. 33. 3) Родъ выпивки. Kolb. I. 49.

Перерванець, нця, м. Раст. *Alsine media.* Лв. 96. См. Мокрець.

Перервати, ся. См. **Переривати**, ся.
Перервида, ці, ж. **Переривь**. З ковалем не вільно за роботу остей торгуватися, бо би була перервиця в рибі — часом вона ловила би ся, а часом ні. Шух. I. 222.

Перерезигати, гаю, еш, и. **Перезевать** жвачку.

Перерéпанка, ки, ж. Треснувший плод; потрескавшийся предметъ.

Перерéпатися, паюся, ешся, и. **Потрескаться**, **полопатися**.

Перерепетувати, тую, еш, и **Перестать** кричать, горлавить.

Перержавити, вію, еш, и. **Перержавѣть**.

I. **Переривати**, вію, еш, сов. в. **перерівати**, рвѣ, рвеш, 1) Переривать, перервать. 2) Прерывать, прервать, прекратять. *Молодий вік перервати*. Чуб. V. 376. *Не перери ж, о вічний Боже, мою життя на половини*. К. Псал. 231.

II. **Переривати**, вію, еш, сов. в. **перерівати**, рію, еш, и. Перерывать, перерезать, переканывать, перекопать. *Мої стежки несутъ, переривають*. К. Іов. 64.

Перериватися, віюся, ешся, сов. в. **переріватися**, рвѣся, рвешся, и. 1) Перерываться, перериваться. *Хуба мені перериватися та навздогін цілуватися*. *Ном. № 5265. Як не перерівється*. *Изо всѣхъ сальъ что лядо дѣлаеть. I робити — не прибити, а жать не напнеться, а почув свистілочку, — як не перерівється*. Грин. III 67. 2) Прерываться, прерваться, прекратиться.

3) Подрываться, подорваться? *Гори мої, юри! То їмъ тяжко на вас, перериваєся мильї, ходячи через вас*. Гол. III. 433.

Переригувати, тую, еш, и. **Поставить** иначе лѣса.

Переріс, ву, м. Срѣзь, половиня перерізаною поперегъ бочки. *Уже повен переріс годи наносила*.

Перерізати. См. **Перерізувати**.

Перерізувати, зую, еш, сов. в. **перерізати**, ріжу, жеш, и. **Перерѣзывать**, **перерѣзать**.

Перерік, ку, м. Пререканіе. **Не заходити з нимъ у перерік**. **Не входить съ нимъ въ споръ, пререканіа**. ЕЗ. V. 67.

Перероб, бу, м. Работа сверхъ уговора. *Два дні було переробу в мене за нимъ*. Кобеляк. у. (Залюб.).

Переробити, ся. См. **Переробляти**, ся.
Переробляння, ня, с. **Передѣльваніе**. Богод. у.

Переробляти, ляю, еш, сов. в. **переробити**, блю, беш, и. 1) **Передѣльвать**,

передѣлать. *А що зробиши, то й перероблять*. Грин. III. 482. *Паньску стоту не переробили*. МВ. I. 99. 2) **Только сов. в.** **Передѣлать**, сдѣлать все. *Паньскої роботи не переробили*. *Ном. № 1299.*

Перероблятися, ляюся, ешся, сов. в. **переробитися**, блюся, бешся, и. **Передѣльваться**, **быть передѣланнымъ**. *Мое діло переробитися, мое слово переговоритися*. Мвл. 193.

Перероджуватися, джуюся, ешся, сов. в. **переродитися**, джѣся, дшся, и. **Переродяться**, **переродитися**. *Всі немаче переродились, були веселі, жартували*. Левид. Пов. 44.

Переростати, тую, еш, сов. в. **перерості**, ту, тѣш, и. 1) **Перерастать**, **перерасти**, **вырости больше чѣмъ слѣдуетъ**. *Чи ж я, мамцю, не доріс, чи ж я, мамцю, переріс, чи не рублена хата, що не люблять дівчата?* Чуб. V. 1127. 3) **Поростать**, **порости поперегъ**. *Ой не ходи, козаче, ідрами: переросла дорізка чарамі*. Чуб. V. 1197. 3) **Перераств**, **вырости больше кого**. *Вже Юрко Семена переріс*.

Переруб, бу, м. 1) = **Переріс**. Желех. 2) **Закромъ**. Вх. Зн. 48.

Перерубати, ся. См. **Перерубувати**, ся.

Перерубувати, бую, еш, сов. в. **перерубати**, бѣю, еш, и. **Перерубывать**, **перерубить**.

Перерубування, ня, с. **Перерубаніе**, **перерубка**.

Перерубуватися, буюся, ешся, сов. в. **перерубатися**, бѣюся, ешся, и. **Перерубываться**, **перерубываться**. *Ні, ня кістка не перерубається*. Васильє. у.

Перерумегувати, гую, еш, и. = **Переремигати**. Вх. Лем. 448.

Пересаджувати, джую, еш, сов. в. **пересадити**, джѣ, дш, и. 1) **Пересаживать**, **пересадить** (растевія). 2) **Передѣлать**, **передѣлать пополамъ**, **посадить** растевія. *Пересади, моя миленькая, вишеньками двір*. Чуб. V. 411. 3) **Пересаживать**, **пересадить кого черезъ что**. *Діко, діко, пересади через порі!* Рудч. Ск. II. 66. 4) **Высовывать**, **высунуть черезъ что**. *Вівля пересадить голову черезъ коминьшу стінку*. О. 1862. V. Кух. 30.

Пересапувати, пую, еш, сов. в. **пересапувати**, пую, еш, и. **Наново полоть**, **выполоть сапою**.

Пересваритися, ріюся, ршся, и. **Разсоритися**; **перессоритися**.

Пересвистати, шү, шеш, и.—ногб. Свиснуть громче кого. Будем міряться, хто кого пересвище. Рудя. Ск. I. 68.

Пересвідчення, ня, с. Убѣдження, приобрѣтенное путемъ опыта. Я, бач, задумав писати децю своє.. а тим часом складаю собі свої пересвідчення. Левци. Пов. 89.

Пересвідчити, ся. См. Пересвідчувати, ся.

Пересвідчувати, чую, еш, сов. н. пересвідчити, чу, чш, и. Убѣждать, убѣдить фактами.

Пересвідчуватися, чуося, ешся, сов. в. пересвідчатися, чуся, чшся, и. Убѣждатися, убѣдяться фактически, увѣритися. Тепер тільки Дашкович пересвідчився в тім, що Бовдвіжеський завсаявся. Левци. Пов. 46.

Пересвятувати, кую, еш, и. Провести праздники. Усі святки пересвятували. Чуб. III. 356.

Пересѣдяти, джу, диш, и.—Пересидіти. Седів, седів чоловік на дубі і таки пересѣдів вояка. Чуб. I. 51.

Переселення, ня, с. Переселеніе. Переселення у Вавилон. Єв. Мт. I. 11.

Переселець, льця, м. Переселенець. Стор. II. 102. Дешево продавали (хату) переселці, ідуци на степи. Г. Барв. 379. Та ми переселці з Курської губерні. Астрах. г.

Переселати, ся. См. Переселяти, ся. **Переселанин, на, м.**—Переселець. Міус. окр.

Переселати, ляю, еш, сов. в. переселити, лю, лиш, и. Переселяти, переселять. Переселено їс у Вавилон. Єв. Мт. I. 12.

Переселатися, ляюся, ешся, сов. в. переселитися, люся, лишся, и. Переселяються, переселяться.

Пересердитися, джуся, дишся, и. Перестать сердиться. Дід.. думаю: баба пересердиться. Рудя. Ск. I. 62. Моя мила сердиться,—таки ж вона пересердиться. Грин. III. 172.

Пересердя, дя, с. Гвѣвъ. Нащо ти на мене таке велике пересердие мави? Ад. I. 215. З пересердя. Въ сердцахъ. Він поді з пересердя каже: піду сякої-такої віри бабу в'ю. Грин. II. 86.

Пересіджувати, джую, еш, сов. в. пересідяти, джу, диш, и. 1) Сидѣть, просидѣть. Тималу ж я годину пересіділа, поки тійшла пані. МВ. (О. 1862. III. 51). 2) Пережидать, переждать сидя. Нікуди ї не кижи, щоб забити та пересідити; бо

до села було далеченько, а дощ так і поливав. Кв. Баба в теплі пересіділа до рана. Гн. II. 12. Сховай мене, мій таточку, у комору, може я сі юстоньки перестою; сховай мене, мій таточку, хоч у хижку, та може я сі юстоньки пересижу. Мвл. 154. 3) Только сов. в. Просидѣть слишкомъ долго. Хлѣб пересидѣ у печі 4)—ногу. Отсидѣть, пересидѣть, иривангѣ, сидя, ногу.

Пересилати, ляю, еш, сов. в. переслати, шлю, шлѣш, и. Пересылать, переслать. Як не буду ік Покрові, так буду писати та пересилати чорними орлами. Чуб. V. 306.

Пересилити, лю, лиш, и. Осилить. пережечь. Милося тобі, Боже милій... щоб дав мені добру силу пересилити гире. Шевч.

Пересиніти. См. Пересинявати.

Пересинювати, нюю, еш, сов. в. пересинити, ню, ниш, и. Слишкомъ насыпвать, засыпать.

Пересип, пу, м.—Переспа.

Пересипати, паяю, еш, сов. в. пересипати, пю, лѣш, и. 1) Пересыпѣть, пересыпать. Сидити собі в пасіці, пересипає гроші—сушить. Рудя. Ск. I. 162. Пересип борошно з ночов у діжку. 2) Пересыпѣть, пересыпать тѣмъ. Вас. 157. Як швець дубом шкури пересипає. Ном. № 12617. 3) Перевбратъ, перевбратъ деревянну посуду: выбросить ветхія кленки, вставити новія и вьюе стануть обручами. То було як небудь відерце або барилце наб'ю, а тепер кадоба пересиплю, утвори підріжу. Г. Барв. 347. 4) Только несов. в. Переливать изъ пустого въ порожнее, толковать попусту. Пересипають такеньки, пересипають,—панючка ї зітхне:—Що бабуню! тільки говорим... МВ. (О. 1862. III. 39).

Пересипатися, паяюся, ешся, и. Заниматься пересыпаніємъ. Васиць стая як мала дитина нісочком пересипатись. Кв.

Пересихати, хяю, еш, сов. в. пересохнути, хну, неш, и. Пересыхать, пересохнуть. Гортань замовкла, пересохла, К. Псал. 155.

Пересіяти, сяю, еш, сов. в. пересіяти, сяю, еш, и. Пересѣять, пересѣять. Я шальвію пересію, а руги не буду. Нп.

Пересідати, даю, еш, сов. в. пересісти, сяду, деш, и. Пересѣдять, пересѣсть.

Пересідлати. См. Пересідлувати.

Пересідлувати, лую, еш, сов. в. пересідлати, ляю, еш, и. Пересѣдывать, пересѣдлать.

Пересікати, квію, еш, сов. в. пере-сікати, січу́, чеш, м. Пересікати, пере-сечь. *Пуую обуха не пересічеш.* Ном. № 1094.

Пересіа, сбулу, м. Пересоль. *Недосіа на столі, пересіа на іолові.* Ном. № 12381. **Пересісти.** См. **Пересідати.**

Пересістися, сідуса, дешся, м. О морозі: ослабѣть, уменшуватися. Чуб. I. 32. *Ну, та й мороз же позавчора був, аж у ніс кололо. А вчора, так ополудні, пересівся, і тепер бач як тепло.* Лебед. у. *Пересядься, морозе!* Ном. № 264.

Пересічка, ки, ж. Перегородка. Нѣ-жин, у.

Пересіяти. См. **Пересівати.**

Перескаком, нар. Перескакивая отъ одного къ другому. МВ. II. 114.

Перескакувати, кую, еш, сов. н. пере-скочити, чу, чий, м. Перескакивать, перескочить, перепрыгнуть. *Тече річка не-величка, сточу—перескочу.* Чуб. V. 196.

Перескаржити, жу́, жіш, м. — Пе-решкожати. *...перескаржили у її роботі.* Гв. II. 125.

Пересік, коку, м. Прыжокъ при пе-репрыгиванні черезъ что. *Свилячій пересік.* Ном., стр. 301, № 402. **Пішли грати на пересіюни.** Сталн играть нъ пере-прыгиваніе.

Переслійти, склію, ліш, м. Вставити ношня стекла.

Перескоком, нар. Скачками, въ при-прыжку. *Побі хлопць перескоком.*

Перескочити. См. **Перескакувати.**

Переслабувати, бую, еш, м. Пере-болѣть.

Переслввити, влю, виш, м. Пере-хвалити.

Переслати. 1) См. **Пересилати.** 2) См. **Перестилати.**

Переслдувати, дую, еш, м. Преслѣ-довать. (Прод.) *переслдував дуже християн.* Гв. I. 161.

Переслхати, хаю, еш, м. 1) Про-слушать, выслушать. *Ото він переслхав не, заплакав.* Рудч. Ск. I. 93. 2) Пере-слушать. *Людської брєні не переслхати.* Ном. № 6991.

Пересмажити. См. **Пересмажувати.**

Пересмажувати, жуо, еш, сов. в. пе-ресмажити, жу, жиш, м. Перекаривати, пережарити, прожарити, поджарити. *Пере-смажити сім'я.* Зміев. у

Пересмалити. См. **Пересмалювати.**

Пересмалювати, люю, еш, сов. н. пе-

ресмалити, лю, лиш, м. Слишкомъ сль-но опалувать, опалить.

Пересмердіти, джу́, діш, м. Пере-стать вояти.

Пересмикати, чу, чеш, м. Переле-гать. *Я шавію пересію, руту пересмичу.* Чуб. V. 211.

Пересмикнути, ну́, нѣш, м. 1) Одн. в. отъ пересмикати. 2) О зайцѣ: перебѣ-жать. *Зайц пересмикнув на той бік через ґреблю.*

Пересміхатися, хяюся, ешся, м. Пе-ресміиватися.

Пересміяти, жію, ёш, м. Осилить въ смѣхѣ. *Давай буди знов сміятися,—што кою пересміє.* Грив. II. 80. *Ну, тепер хто кою пересміє, того буде іпані.* Рудч. Ск. I. 69.

Пересміятися, сміюся, ёшся, м. Окон-чить смѣятися. *Тупотун пересчасував, давши товаришам пересміятися, і спав далі казити.* Г. Барв. 314.

Пересмоліти, лю, лиш, м. Осмолить вновь.

Пересмуга, ги, ж. Поперечная поло-са. Мнж. 188.

Пересмуткувати, кую, еш, м. Пере-стать грустити.

Пересіяця, ці, ж. Рыба Phoxinus pivalaris. Шух. I. 24.

Пересувати, сную, ёш, м. —що нит-ками Протягнути черезъ что нити. *Двір пересує щось нитками.* ЗОЮР. II. 17.

Пересувувати, вуо, еш, м. —Пересу-вати.

Пересувуватися, вуося, ешся, м. — Пересуватися.

Пересолити. См. **Пересоложати.**

Пересолодіти, дію, еш, м. Пересоло-діть. *Було дуже тепло в хані, і ячмінь пересолодав.*

Пересолоджувати, джую, еш, сов. в. пересолодіти, джу́, діш, м. Дѣлать, сдѣ-лать слаше чѣмъ нужно.

Пересолювати, люю, еш, сов. в. пе-ресолити, лю, лиш, м. Пересаливать, пе-ресолить.

Пересох(ну)ти. См. **Пересихати.**

Переспа, пи, ж. Пересыпъ, земляная насыпъ.

Переспати, сплю, піш, м. 1) Про-спать извѣстное время. *Отъ велика біда, що переспав языкъ одну мін із ляхівкою.* К. ЦН. 225. *Зайшло ясне крижє сонне ніч-ку переспати.* Млак. 88. 2) Сномъ изба-виться отъ чего. *Спи, сину, може перес-пати (хворобу).* Мир. ХРВ. 56.

Переспатися, сплѣюся, пійшся, г. 1) = Переспати 1. *Переспийся зо ўном їдну ніч.* Гн. I. 42. 2) *Выспатися. Ой ще бурлак не здримався, вже господирь переспався.* Чуб. V. 1014.

Перѣспів, ву, м. 1) *Перепѣвъ.* 2) *Переводъ стихами.* *Іов. Переспів Павла Ратая.*

I. Переспівати, см. Переспівувати.

II. Переспівати, ваю, еш, сов. в. переспіти, спію, еш, г. 1) *Перезрѣвать, перезрѣть, переспѣть.*

Переспівувати, вуку, еш, сов. в. переспівати, ваю, еш, г. 1) *Перепѣвать, прощѣть уже равьше прощѣтоє; повторять, повторить пѣвнє. Замість своєї ступив на чужу тропу і перепіусе думки народні.*

1861. IV. 35. 2) *Переводить, перенести стихами. Позичена кобза. Переспів чужомовних співів. Переспівував же їх Куліш Олександр Шанько.* (Ж. 1897). 3) *Только сов. в. Прощѣть, окончать пѣть. Як уже переспіватт, то діачата виходят із за стола.* Грин. III. 514. *Вже третій півні переспівали.* О. 1862. X. 13

Переспівуватися, вукуся, ешся, г. 1) *Переклякаться пѣвнємъ. Через став перещувались, жартуючи, діачата та переспівувались.* Левц. I. 17.

Переспіти, см. II. Переспівати.

Переставати, таю, еш, сов. в. перестати, стану, неш, г. 1) *Переставать, перестать. Коли ж за тобою плакати перестану.* Чуб. *Перестала дівчинька вірненько любити.* Мет.—у чому. *Останавливаться, остановиться на чемъ, перестать, дійти до чого. Іще ж то жиди-рандарі у тому не перестали: на славіній Україні всі козачьї церкви заорановили.* АД. II. 21. — *чогó.* *Оставлять, оставить что дѣлать. Коли вже ви перестанете того свисту?* МВ. 1862. III. 64). 2) *Только несов. в.?* *Переходить, перебѣгать звѣря, становиться на дорогѣ. Біжить мерицій униз: там є такі поляни, що можна добре його переставати.* Бурач. у.

Переставити, см. Переставляти.

Переставитися, влюся, вишся, г. 1) *Умереть. Перше він переставився, а з ним і вона; вступі норуки і поховали їх.* МВ I. 15.

Переставка, ки, ж. Сѣть для ловля перепеловъ. Вх. Пч. II. 16.

Переставляти, ляю, еш, сов. в. переставити, влю, виш, г. 1) *Переставлять, переставитъ, передвигать, передвинуть. Сердешний Наум ледве ноги переставляе.* Кв. *Переставляти вуліки.*

Перѣстая, ну, м. Остановка, прекрашеніє. Пташки без перестану, без спину виступували. Левц. I. 125. *Слушав би без перестану, брате, твою читання.* Грин. I. 289.

Перестановити, см. Перестановляти.

Перестановляти, ляю, еш, сов. в. перестановити, влю, виш, г. 1) = **Переставляти, переставити.**

Перестанія, ня, с. = **Перестан.** *Добре учелялися доц,—нема йому перестанія.* НВолн. у.

Перѣстаноє, нку, м. = **Перестан.** *Без перѣстанку. Постоянно. Без перестанку я о тім думаю, чи будеш ти моя.* Чуб. V. 358.

Перѣстань, ні, ж. = **Перестан.** *Нема йому перестані.*

Перестарітися, рікуся, ешся, г. 1) *Перестариться, перестарѣть.*

Перестаркуватий, а, в. *Перестарившийся.*

Перестати, см. Переставати.

Перестерегті, см. Перестерігати.

Перестерігати, гаю, еш, сов. в. перестерігати, режү; жѣш, г. 1) *Предостерегать, предостеречь.*

Перестилати, ляю, еш, сов. в. перестлати, стелю, леш, г. 1) *Перестилать, переслать вновъ. Перестилайте їм постілоньку так, як я перестилала.* Мил. 189.

Перестогнати, ну, неш, г. 1) *Окончить стовати.*

Пересторога, га, ж. *Предостереженіє. Єдною пригода—другою пересторога.* Ном. № 3908. *О Гервасій не чув сієї перестороги.* Св. Л.

Перестоявати, юю, еш, сов. в. перестояти, тою, іш, г. 1) *Проставять, простоятъ, постоять. Перестояли ми три дні в Кумляхъ.* МВ. I. 63. *Вода ся повинна перестояти де небудь у захистному місці до вечора, щоб бува хто не натисся* Грин. II. 321. 2) *Слишкомъ долго проставать, простоятъ, перестоятся. Борці перестояв і злук.* 3) *Пережидать, переждать стоя. Перестояли доц під повіткою Свояей мене, мій таточку, у колоту,—можє я сіюстопьки перестояю.* Мил. 154. 4) *Проставать, простоятъ, простоятъ дольше. Скрилисе дерево і добре перестоятъ.* Ном. № 8156.

Перестраждати, даю, еш, г. 1) *Перестраждать. Одним одна душою усе перестраждає, усе перететити.* Кв.

Перестрах, ху, м. Ужась, испугъ. Кабин коли не розбіжнися з перестражу,

коли (не) удариться об дуб рилом. Рудч. Ск. I. 23.

Перестрашіти, ш́у, ш́иш, м. Пере-
пугати, испугать. Гв. II. 171.

Перестрашітися, ш́уся, ш́ишся, м.
Перепугаться, испугаться. *Чорт перестра-*
шився та й утік. Гв. II. 10.

Перестреляти. См. Перестрелювати.

Перестрелювати, люю, еш, сов. в.
перестреляти, лю, лш, м. 1) Переби-
вать, перебить выстрѣломъ. *Перестрелив*
зайцеві ноу. 2) Стрѣляя, попадать, по-
пасть дальше предмета. *Попович стрелив—*
юру перестрелив. Чуб. V. 1078.

Перестрѣляти, лѣю, еш, м. Окончить
стрѣльбу.

Перестрибу́ти. См. Перестрибувати.

Перестрибувати, бую, еш, сов. в. пе-
рестрибу́ти, ну, неш, м. Перепрыги-
вать, перепрыгнуть. *Схиляються (хлопці)*
одни до другого у кутку, а останні пере-
стрибують. Чуб. III. 104.

Перестрига, ги, жс. 1) Овца, которая
два раза въ дѣто стрижется. Мвж. 188.
2) Персть вторичной стрижки. Вас. 198.
3) Пристриженная овчина старой овцы.
Вас. 154. 4) Насмѣшливо: обстриженный,
обстриженная. Ум. **Перестрижана**. *А вона*
й кричить на мене: „Стрижко-перестриж-
ко“! Екатеринос. у.

Перестри́гати, ж́у, ж́еш, м. Слишкомъ
коротко остричь.

Перестрижка, ки, м. Ум. отъ пере-
стрига.

Перестривати, в́ю, еш, сов. в. пере-
стри́ти, стрину, неш, м. Встрѣчать, встрѣ-
тить. *Аж от перестрива йою на дорозі*
становий. Рудч. Ск. II. 161. *Ишов, ишов,*
аж перестрива йою три старці. Мвж. 63.

Перестрѣт, ту, м. Г) Встрѣча. КС.
1882. XII. 590. 2) Болъзнь отъ встрѣчи,
сглазъ.

Перестрѣти. См. Перестривати.

Перестрѣтняк, ка, м. Раст. *Atriplex*
latifolia. Лв. 97.

Перестрѣчати, ч́ю, еш, м. — Пере-
стрівати. *Вдова Коновчиха... усіх козаків*
на дорозі перестрѣчає. КС. 1884. I. 40.

Перестрочіяти. См. Перестрочувати.

Перестрочувати, чую, еш, сов. в. пе-
рестрочі́ти, ч́у, чш, м. 1) Прострачивать,
прострочить. *Сими собі та днузуться, що*
у юлуба та сизая юлова, а в юлубки по-
золочувана, чорним шовком перестрочувана.
Чуб. V. 34. 2) —Перетяти. *Шилою та*
й умиця очеретом перестрочена. Мвл. 117.

Перестругати. См. Перестругувати.

Перестругувати, гую, еш, сов. в. пе-
рестругати́, ѓю, еш, м. Перестругивать,
перестругать. *Стругав, стругав, та й пе-*
рестругав. Ном. № 7692.

Перестуи, ну, м. 1) Преступленіе, на-
рушеніе закона. *Що ти гріхи мої переби-*
раши, перестуи дошукуюси грізно. К. Іов.
22. *Грїзна душа, бита своїми тяжкими*
переступами, зібралася каятися перед
Боюм. Мир. ХРВ. 273. 2) Волъ, заднею но-
гою переступающий слѣдъ передней. Мвж.
188. 3) Раст. *Bronia alba*. Лв. 97. См.
Перелаз.

Переступати, п́ю, еш, сов. в. пере-
ступати́, п́ю, пиш, м. 1) Переступать,
переступать. *Чужє переступи, та не зай-*
май. Ном. 2) Загрозижать, загородить
(дорогу). *Не переступай дорозі.* 3) Пре-
ступать, преступать, нарушать, нарушить
(законъ), дѣлать преступленіе. *Через закон*
переступаю, а зроблю по своєму. Кв. *Як*
ти грїшиш, що в тїм за нужда Боу і
що йому, як ти переступаєш? К. Іов. 77.
І що я йому зробила таке, чим перед ним
переступила? Мир. Пов. I. 164.

Переступень, пня, м. Раст. *Bryonia*
alba. Драг. 27. Вх. Пч. II. 9.

Переступити. См. Переступати.

Переступний, а, е. 1) Преступный.
2) О годѣ: високосный. МУЕ. III. 43.
3) —тиждень. Недѣля передъ масляною.

Переступувати, пую, еш, м. —Пере-
ступати.

Пересувати, ваю, еш, сов. в. пересу́-
нути, ну, неш, м. Передвигать, передви-
нуть.

Пересуватися, в́юся, ешся, сов. в.
пересу́нутися, нуся, нешся, м. Передви-
гаться, передвинуться.

Пересуд, ду, м. 1) Вторичный судъ.
2) Судебная пошлина, взыскиваемая въ
пользу суда съ проигравшаго процессъ. *Не*
будеш пересудів брати. АД. I. 136. 3) мн.
Пересуды, сплетни. 4) Предразсудокъ. К.
МБ. XI. 143. *Ми пересуди давніми замѣ-*
дбалк. К. МБ. III. 256. Ум. **Пересудок**.
А суддя судить, пересудки бере, пересудки
бере, на скам'ю владє. Нп.

Пересуддя, дя, с. —Пересуд 2. *Сам*
Господь Бог суд судить, ангели пересуддя
беруть. Еф. 53.

Пересуджувати, джую, еш, сов. в.
пересудити́, д́жу, дш, м. 1) Пересужи-
вать, пересудить, судить вновь. *Прошли,*

щоб нас удрує пересуджено. 2) Заниматися пересудами, пересуджувати, пересудачити.

Пересудливий, а, о: Осуждающий других. *А пересудливі жінки побрали ще й ложки.* Гліб. 31.

Пересудати. См. Пересудувати.

Пересудувати, жуку, еш, сов. в. пересудати, каю, еш, м. Пересудувать, пересудити.

● **Пересудувати, муку, еш,** м. Протосковати, прогустити. *Пересудує день у роботі, увечері біжить—що там мої діточки, як?* МВ. I. 45. *Сум пересудувати.* Пережить тоску, печаль. *Сумувала Марусенька сей день увесь день. Ой як мені сії суми пересудувати.* Мет. 158

Пересуднути, ся См. Пересудувати, ся.

Пересудчий, а, о. Хуже чым сукний (бранное слово). Чуб. V. 650. *Через цій пересудчі брехні хоч і з хати не виході.* Полт. г.

Пересудобняти, ню, ниш, м. Стянуть нанодо супобною хомуть.

Пересудрмийти, млю, мйш, м. Перетрубить.

Пересудити, ся. См. Пересудувати, ся.

Пересудувати, шуку, еш, сов. в. пересудити, шу, шиш, м. 1) Просушивать, просушить. *Ми вам тут не надокучимо, онучечки пересудилимо.* Грин. III. 430. 2) Пересушивать, пересушить чрезь міру.

Пересудуватися, шукося, ешся, сов. в. пересудитися, шуся, шисся, м. Обсушиваться, обсушиться. *Через річку брела—да й замочилася, зайшла до сестри—пересудилася.* Чуб. V. 107.

Пересягнути, ну, неш, м. Перейти, перескочити, перешагнуть, перебросаться. Ном. № 8775.

Перетанцювати, цюку, еш, м. 1) Протанцовать, окончить танцовать. *Перетанцюваши два танці, розіходяться по домиках.* О. 1862. IV. 6. 2)—ногю. Протанцовать больше кого. *Коли було візьметься за танці, так і не кажи, що іди: перетанцює яку хоч музику.* Кв.

Перетанцюватися, цюкося, ешся, м. Устать, утомиться оть танцев. *А ти чою так засналася? — „Ти перетанцювалася собі на луго“,—каже Олена.* Кв.

Перетаскати. См. Перетаскувати.

Перетаскувати, куку, еш, сов. в. перетаскати, каю, еш, м. Перетаскувать, перетаскити. *Доля багатого перетаскала ту копу між коши до багачю.* Мяз. 52.

Переташовуватися, вукося, ешся, сов. в. переташуватися, шуюся, ешся, м. Перекладываться, переложиться. *Дорога була труска і приходилось разів кілька переташовуватися.*

Перетворити, рю, риш, м. 1) Пересоздать. 2) Передѣлать.

Перетелетити, нечу, тиш, м. *Всього тобі не перетелетити так,—школа й заходу.* МВ. II. 118.

Перетерпѣти, плю, пиш, м. 1) Перестрадать, перенести, вытерпѣть. *Хиба ж ти не перетерпиш?* Мнж. 122. *На собі все лиго перетерпило, а вже нікому не скижу.* Кв. *А що я юлодом перетерпів.* ПВолын. у. 2) Перетерпѣть, переждать терпѣливо, пока пройдетъ

Перетерти, ся. См. Перетирати, ся.

Перетяжювати, нюку, еш, м. Провести недѣлю. Желех.

Перетяга, ея, ж. 1) Преграда. *На наших огородах нема а нїде ніякої перетяги, хоч наскрізь пройди.* Мнж. 189. *Доїхав до перетяги, спини біля кормчи коней.* О. 1862. I. 41. *Плетень вѣ глухомъ заулкѣ, тупикѣ.* Лебед. у. 2) Граница между двумя владѣніями, образуемая рядомъ деревьевъ? *У перетяку ходила по горізи (по опеньки, по дрова).* Шевч. 540. 3) Поперечная цвѣтная полоска на бѣломъ.

Перетякати, каю, еш, сов. в. перетякати, каю и тѣчу, чеш, м. Перегораживать, перегордить рядомъ чего либо натяканнаго. *А я тую бистру річку очеретом перетякою.* Чуб. V. 457. *А я тую багатую терном перетячу, а обую, хорошую до себе прикличу.* Чуб. V. 38.

Перетяи, ну, м Перерывъ. *Українці живуть тепер скрізь без перетяму по цїлій полтавині.*

Перетяпати, няку, еш, сов. в. перетяпати, тнѣ, нѣш, м. 1) Перерѣзывать, перерѣзать, перерубывать, перерубити, пересѣкать, пересѣчь. *А у йою та була така шабля, що на що настали, так і перетяпте.* Мнж. 36. 2) Перерѣзывать, перерѣзать путь, преградить дорогу. *Не читав князь Єрема листів іздалека: перетяв усі дороги і стежки дейчека.* К. Досв. 223. *До церкви калюжа дорогу перетяла, а до шинку можно і по під тином.* Александров. у.

Перетянок, яку, м. Небольшой поперечный плетень. *Коли б мені не тини та не перетянки, ходив би я до дівчини та що-вечоринки.* Мет. 109.

Перетирати, раю, аш, сов. в. перетёрти, трю, треш, м. 1) Перетварать, перетереть. 2) —нобі до зубів=Переминати кого на зубів. Мвр. Пов. I. 161.

Перетиратися, раюся, ашся, сов. в. перетёртисся, трюся, рёшся, м. Перетираться, перетереться.

Перетік, току, м. Протокъ. Ум. Перетічок. Тече річка з перетічками, чула старий з молодичками. Нп.

Перетисувати, сую, аш, сов. в. перетосати, шу, шеш, м. Перетесывать, перетесать вновь влв впаче.

Перетлівати, ваю, аш, сов. в. перетліти, лію, аш, м. Перетлввать, перетлвть, встлвть.

Перетути, ну, неш, м.—Перетяти. Перетоктати, вчу, чеш, м. 1) Перетолочь. 2) Перебить, переломать. 3) =Перевалити 2. Зміев. у.

Перетоктатися, чуса, чёшся, м. 1) Перетолочься. Все тов переточиться та перемелеться. Ном. № 4898. 2) Перебьтаться. А що тієї шкоди! А скільки переточеться посуду! Левац. I. 208.

Перетопити. См. Перетоплювати.

Перетоплювати, люю, аш, сов. в. перетопити, плю, пиш, м. 1) О воскѣ, салѣ в т. п. Перетоплявать, перетопить. 2) Переплавлять, переплавить. 3) Только сов. в. Вытопить, окопчать топять (печь). Уже люде перетопили, уже й поспідали. О. 1862. VI. 33.

Переточити. См. Переточувати.

Переточувати, чую, аш, сов. в. переточити, чу, чш, м. 1) Перецѣжввать, перецѣдвать, перелить изъ одной бочки въ другую. 2) Просѣввать, просѣять. Переточили пшеницю на решето. 3) Истачивать, всточить. Черви переточили дерево. Мишій ярину мені так перемочать та переточать, що скот понюхав й не їсть. Г. Барв. 303.

Перетратити. См. Перетрачувати.

Перетрачувати, чую, аш, сов. в. перетратити, чу, тш, м. Тратить больше чѣмъ слѣдуетъ, перерасходовать.

Перетремтати, мчу, тш, м. Перетрожать.

Перетривати, ваю, аш, м. Выдержать, перенести. Перетривай усе, витерти бідочку. МВ. (О. 1862. III. 61).

Перетройти, рою, іш, м. Раздѣлять на три части.

Перетрошити, шу, шш, м. Разбить многое въ дребезги, въ щепки.

Перетрусити. См. Перетрушувати.

Перетрухати, хаю, аш, сов. в. перетрухнути, ну, неш, м. О деревѣ: сгнивать, сгнить, встлѣть.

Перетрушувати, шую, аш, сов. в. перетрусити, шу, шш, м. 1) Перетрахать, перетрасти. Ми хочемо все перетрусити, передивитисъ. Леввп. Ліжко перетруссе. ЗЮОР. II. 289. 2) Пересипать, пересипать. Перетрусси яйця половою, щоб не побилисъ. 3) Только сов. в. Перетрясти. Пропасниця вже морозом перетруссила та взяла жаром. Черном.

Перетрасятися, саюся, ашся, сов. в. перетраситися, суса, сёшся, м. 1) Трястись, перетрастись въ переѣздѣ в перевозѣ, перевезтись съ имуществомъ. О. Яким як почуо, що архирей обіцяв жемиха, то й не став перетрастисся; а що переви́з—тут було, а решити й на тій парабії. Св. Л. 191. 2) Только сов. в. Надрожаться отъ холода, передрогнуть. Ой ками б ти, мати, знала, яке лихо в дорозі, що перетрастисся на лютім морозі. Грив. III. 562.

Перетужити, жу, жш, м. Перетужить, перегоревать. Затужила дівчина за мюю. Незай тужить, вона перетужить, незай козак роченька дослужить. Чуб. V. 289.

Перетупотіти, чу, тш, м. Перестать топтать ногами.

Перетуцковатися, цююся, ашся, м. Устать отъ ходьбы, движенія. Стари немка за день так перетуцкується, що ввечері й неможу вже.

Перетурбуватися, буюся, ашся, м. Перестать беспокоиться.

Перетягани, нів, мн. Переходъ гостей отъ теста къ свекру во время свадьбы; также въ первое воскресенье послѣ свадьбы.

I. Перетягати, гаю, аш, сов. в. перетягати, гу, веш, м. 1) Перетягивать, перетянуть. Перетягли шурками перину. Леввп. 2) Перетягивать, перетянуть. Перетягли їх у двір, а тут Бог дав дитину. МВ. I. 44. 3) Тануть, протянуть, прожить, перебытисъ. Як небудь ще цей тиждень перетягнемо. Зміев. у. Хоч би дав Бог оцей тиждень перетягати. Харьк.

II. Перетягати, гаю, аш, м. Перетаскать. А скільки бідних дітей вони перетягали в неволю. О. 1861. XI. Кух. 9—10.

Перетятти. См. Перетявати.

Переумяти, млю, пиш, м. Заставить

змѣнить своє мнѣнє. *Хоч мене нікто не переуючить...* МВ. II. 124.

Переуючати, чу, чий, и. Перевьючить.

Переухаюти, ну, нѣш, и. Перекусить васкоро. *Зібрався чоловік щоб з'їзати у друге місце і ввійшов у хату переухають.* Ном. № 12000, стр. 289.

Переухати, п'ю, еш, и. Перехватать. (Гусеват) ворони та сороки аж четверо переухали. Г. Барв. 314.

Перехарамаркати, каю, еш, и. Послѣшно прочесть подь носъ, пробормотать. *Ци ти дяк так сяк перехарамаркали службу.*

Перехвалити, см. Перехвалювати.

Перехвалювати, люю, еш, сов. в. перехвалити, лю, лиш, и. Перехваливать, перехвалить. *Перехвалить на один бѣк.* Ном. № 7478.

Перехварбувати, б'ю, еш, и. Перекрасить.

Перехворити, р'ю, еш, и. Переболѣть. *Иниий вил перехворіє та й живе, а иниий дозже.* Лебед. у.

Перехибити, см. Перехиблювати.

Перехиблювати, люю, еш, сов. в. перехибити, блю, бшш, и. Дѣлать, сдѣлать не такъ, какъ слѣдуетъ. *Куди ні ступлю ступнем, — у асьому перехиблю. усе не по ї.* Г. Барв. 444.

Перехибнутися, н'ся, нѣшся, и. Потерявъ равновѣсіє, унасть. Желех.

Перехилити, ся, см. Перехилити, ся.

Перехилити, л'ю, еш, сов. в. перехилити, лю, лиш, и. Наклонять, наклонить; склонять, склонить. *Перехилив порожню пляшку над чаркою.* Левц. I. 143. *Перехилив голову.* Ном. № 336. *Кому ваку мечали перехилим, тому широка вклониться земля.* К. ПС. 129.

Перехилитися, л'юся, ешся, сов. в. перехилитися, люся, лишся, и. Наклоняться, наклониться, свѣшуватися, свѣшиться. *Ой у броду беру воду, не перехилюся.* Мет. 50. *Перехилилась через тин, вітає нас.* МВ. I. 10.

Перехимородити, джу, дшш, и. Пересилать въ витрагахъ, хитростяхъ, колдовствѣ. *Він ледачий химороду химородить. Ну, та я його перехимороджу.* Г. Барв. 449.

Перехитрити, р'ю, р'шш, и. = Перехитрувати.

Перехитрувати, р'ю, еш, и. Пере-

хитрить. *Хитрував, а то ще хитрише, перехитрувало.* Ном. № 3070.

Перехитувати, тую, еш, и. Перекачивать, шатая наклонять. *Ой у полі дві тополі, одна одну перехитусе.* Мил. 117.

Перехід, х'ду, м. 1) Переходъ, перешава. *Нема люду, нема люду, нема й переходу, коли тобі люба мила,—бреди й через воду.* Чуб. III. 128. *То поляки через три ріки три переходи мали.* Магс. 2) ? *Переходом я чистім полі завіяли волошки.* Чуб. V. 136 3) Припадокъ падуцей болѣзни, эпилепсія. Грив. II. 319. У дѣтей: родимецъ; сильныя судороги Мил. 34, 19.

Перехирити, ритъ, и. беза. О тучахъ: разойтись.

Перехнябити, блю, бшш, и. Наклонить на бокъ. *Нащо ти так шапку перехнябив?*

Перехнябитися, блюся, бшшся, и. Наклониться, накренившись, покоситься. *В цьому стіжку добра кладь, то й стіжок не перехнябився.* Рк. Левц. *Стара хата вже перехнябилась набѣк.* Рк. Левц. *Санки перехнябились, а я сторч юловою.*

Перех'я, —ву, м. перехованака, ки, ж. Прятаніє; укравательство.

Переховати, ся, см. Переховувати, ся.

Переховувати, вую, еш, сов. в. переховати, в'ю, еш, и. Перепрятывать, перепрятать; спрятать на извѣстное время. *Добре, що я гроші переховав, а то затого все село буде знати: в теї куми язик довгий.* Рудч. Ск. I. 185. *Сьогодні оце словиє там, а через який час полічить їм (гроші) і перехова у друге місце.* Грив. II. 143. *Хоч і окрав би хто яку одежину, то він переховав.* Г. Барв. 190.

Переховуватися, в'юся, ешся, сов. в. переховатися, в'юся, ешся, и. 1) Прятаться, спрятаться, укрыться на извѣстное время. *Скільки раз вона переховувалась по чужих хатах, по клунях, поки в йому було не простине той пекельний воиун.* Левц. Пов. 106. 2) Сохраняться, сохраниться. *Я таки й чував про старого Филона, що в його старосвіцина переховується.* Г. Бара. 181.

Переходити, джу, дшш, сов. в. перейти, йд'у, деш, и. 1) Переходать, перейти. *Нездужаю, рідний брате, не перейду хати.* Чуб. V. 152. 2) Проходить, пройти. *Поуставлялися всі громадами побіч дороги і чекали, доки не буде попри них переходити.* Гн. I. 114. *Гшов-перейшов м-*

слив по небі. Чуб. III. 45. *Перейшло місяців два.* МВ. (О. 1862. I. 99). 3) Проходити, пройти, ованчаватися, окончитися. *Уже тоді перейшов пужарь.* Новомоск. у. 4) Превосходять, превзойти. *Він був скупий, а вона і його перейшла.* Лохв. у. 5) Носитися, провозятися дольше чого. *Наші лати переходять панські шати.* Ном. № 1615. 5) О тѣстѣ: взойдя, перестоять лишнее. *І ніч понала, і діжа перейшла.* Кв. 6) — на ного, на що. *Сдѣлаться чѣмъ.* *Він перейшов на купця.* Уман. у. *Перейшов на злидні.* 7) *Перейти танець.* Протанцювати. *Він танець чи два перейде.* Уман. у.

Переходка, кд, ж. Моствъ? *Через сине море ой там кладка дубова, переходка ялова.* Грвн. III. 69.

Переходом, нар. По пути, во время прохождения. *Колись переходом стая у нашому селі москаль.* О. 1862. I. 28.

Перехожати, жаю, еш, м. — **Переходити.** *Той блукав за морями, світ переходжав.* Шевч. 241.

Перехожий, а, 8. Прохожий. *Помогла наша Домаха чумаченька молодого перехожю.* МВ.

Перехопити, ся. См. **Перехоплювати, ся.**

Перехоплювати, люю, еш, сов. в. перехопити, плію, пш, м. 1) Перехватити, перехватить. 2) Перебивать, перебить, прервать (рѣчь). *Ходім уже, бабуню, іоді вже! перехопила паянчика.* МВ. (О. 1862. III. 38) „Колись за велику увагу ставили мов товариство“. — *Може колись, — перехопити січовик, — та не теперки.* Стор. МПр. 10.

Перехоплюватися, лююся, ешся, сов. в. перехопитися, пліюся, пшся, м. Быстро перебивать, перебивать, переправляться. *Єсть через річку і кладочки; возом не переїдем, а конем добрий козак перехопитися.* ЗОЮР. II. 206. *Перехопивши через гору, далеко побачили ми Ненаситець.* Стор. II. 121.

Перехоріти, рію, еш, перехорувати, рую, еш, м. Переболѣть.

Перехотіти, хочу, чеш, м. — **Перехотити.**

Перехотітися, четься, м. безл. — **Перехотітися.**

Перехотливий, а, е. Прихотливый, капризный. *Баццтво — перехотлива річ: от наш батько був багатий, а ми бідні стали.* Пятгор. окр.

Перехрєсний, а, е. Переврестный.

Призидити на перехрєсну дорогу, аж там стоиш сподти. Грвн. I. 188. *Вийшли на степ і стали на перехрєсній шляху.* Грвн. II. 126. **Перехрєсне вінно.** ВЪ боковой сторонѣ крыши гудульської хати: маленькое окошечко въ формѣ креста, бези стекла, для вихода дыма. Шух. I. 92.

Перехрєсниця, ці, ж. Часть самотони. (См.). Шух. I. 150.

Перѣхрєст, та, м. Выгрєсть.

Перѣхрєстити, щу, стям, м 1) Перекрестить. 2) См. **Перѣхрєщувати.**

Перѣхрєститися, щюся, стямся, м.

1) Перекреститься. *Еней тоді як народився, разі із п'ять перѣхрєстився.* Котл. Ен.

Перѣхрєсток, тка, м. Перѣхрєстокъ, распутье. *Канев. у. Ростикае ваші юлови по перѣхрєстках.* Стор. МПр. 137.

Перѣхрєстя, тя, с. 1) Два бревна, двѣ планки, доски, полосу нагрєсть одна на другую положення — отдѣльно или какъ часть различныхъ снарядовъ. Шух. I. 116, 118. Мик. 480. Поперечная перекладина креста. Уман. у. 2) Перѣхрєстокъ. *І теперки ще по палакахъ на перѣхрєстяхъ кістки їх крутяться на палях.* Стор. II. 18.

Перѣхрєщений, а, е. Поперечный. *Лезала каміночка на тій перѣхрєсній деревині, що в сатніхъ дєрєх.* Новомоск. у.

Перѣхрєщувати, щую, еш, сов. в. перѣхрєстити, щу, стям, м. Выгрєщивать, выгрєстать. *Жиди перѣхрєсти та і голову одотни.* Ном. № 905.

Перѣхрєщуватися, щуюся, ешся, сов. в. перѣхрєститися, щюся, стямся, м. Выгрєщиваться, выгрєстаться. *Пішов (татарин) у самарський манастирь та і перѣхрєстивсь у нашу віру.* Стор. II. 61.

Перѣхрєства, ти, м. — **Перѣхрєст.** Ном. № 926, 927.

Перѣхрєщувати(ся), щую(ся), еш(ся), сов. в. перѣхрєстити(ся), щу(ся), стям(ся), м. — **Перѣхрєщувати(ся), перѣхрєстити(ся).** *Як побачить було хорошу пані або жидівку, то і перѣхрєстити у свою віру.* ЗОЮР. I. 114.

Перѣхотіти, хочу, чеш, м. Перѣхотѣть. **Перѣхотітися, хочеться, м.** безл. **Перѣхотѣть.**

Перѣхорувати, рую, еш, м. Окончить царствовать, господствовать.

Перѣцвірювати, тѣю, еш, сов. в. перѣцвірювати, цвірю, чеш, м. 1) Отцвѣтывать, отцвѣсть. 2) Пльсьневѣть, заплѣсьневѣть.

Перѣцвірювати, каю, еш, м. О цуробѣ: окончить чиривать.

Передрікотати, чу́, тіш, і.л. О сверчкѣ: оковчѣть трепать.

Передрічати, чу́, чіш, і.л.—Передрікотати.

Передріжувати, джую, еш, сов. в. передріжати, джу́, диш, і.л. Продріжувати, продріжати.

Передрілувати, лу́ю, еш, і.л. Передрілювати. *Усіх (дівчат) отак передрілує.* Грин. III. 109.

Передрілуватися, лу́юся, ешся, і.л. Передрілюватися. *Передрілувались усі.*

Передріняти. См. Передріювати.

Передрінування, ня, с. Передріняка.

Передрінувати, ну́ю, еш, і.л. Передрінувати.

Передріювати, нюю, еш, сов. в. передріювати, ню́, ниш, і.л. 1) Передріювати, передріювати. 2) Одріювати, одріювати до рожі чьім слідуєть.

Передріювати, каю, еш, і.л. Перестати чмокати.

Передрі, рцю, м. Раст. а) передрі, *Piper. З перцем чи не з перцем, іно щоб з добрим серцем.* Ном. б)—собачий. *PolYGONUM HEDERIFOLIUM L. ЗЮЗО. I. 132.* 2) Дати передрі. Вздуті, дати трепку. 3) Злидні та ще з перцем. Голь съ претензіями. Ум. *Передрі. Несу передріку, венберю на свою лобу вечерю.* Грин. III. 539.

Передрісувати, сую, еш, і.л. Передрісати, повременити. *Як передріде дорогу лиха іди-на, то не іди, вернись та передрісує, то тоді вже іди.* Лебед. у. *Тупотун передрісував, давши товаришам передрісатись і став далі казати.* Г. Барв. 314.

Передрівалати, лаяю, еш, і.л. Передрівалати.

Передрівертувати, тую, еш, і.л. Раздріляти, раздріляти на чотири часті.

Передрікати, каяю, еш, і.л. Передрікати. *Зашлюбитись—не дощик передрікати.* Ном.

Передрічати, пи, ж. Преплятствіє, поміха. На передрічати бути. Служити поміхой. Ум. Передрічати.

Передрічати. См. Передрічлювати.

Передрічати, раю, еш, і.л.—що. Обмриватись чьім. Гол. IV. 419.

Передрічати, ся. См. Передрічувати, ся.

Передрічати, каю, еш, і.л. Дітск. передрічати.

Передрічати, жу, жиш, і.л. Передрічати.

Передрічати, кую, еш, і.л. Передрічати.

Передрічати, ню́, ниш, і.л. Сдріляти сверхъ чего: дати сверхъ чего. *Добра ми-*

войка була: сто кіп жита зродила; іще ся похвалила—копу передрічати. Чуб. III. 240.

Передрічати. См. Передрічати.

Передрічати, ка, ж. Додрічати, котрою бують пеньку, очившая отъ кодрічати. Сумск. у.

Передрічати, ту, м.? *В шіснадцять літ письмо мимрив та все по латині мимрив, а на шіснадцятім передрічом всо псалтирку він знав.* КС. 1882. IX. 480.

Передрічати. См. Передрічувати.

Передрічати, чу, чіш, і.л. Прекословити, противорічати. *Як ти смієш мені передрічати? Я цар—ти повинен мене слухати.* Рудч. Ск. II. 159.

Передрічати, чую, чішся, і.л. Спорити, оспаривати другъ друга. *Господь каже, що небо більше, а Петро каже, що земля більша. Господь каже: „Ой Петре, Петро, не передрічай!“* Чуб. III. 344.

Передрічувати, тую, еш, сов. в. передрічувати, таяю, еш, і.л. 1) Передрічувати, передрічувати внов. 2) Прочитувати, прочесть. *Козак листи взявши, та їй передрічавши, тяжко здригнув.* Чуб. V. 343.

Передрічувати, щаяю, еш, сов. в. передрічувати, щаяю, еш, і.л. 1) Передрічувати, передрічувати. 2) Прочитати, прочесть.

Передрілок, лку, м. Часть уздечки: попередрічати на лбу. Вас. 160.

Передрілка, ка, ж. Ум. отъ передрічати.

Передрічувати, люю, еш, сов. в. передрічувати, плію, пини, і.л. 1) Задрічувати, задрічувати, помішавъ идти, двигатись. *Він мене передрічав, а я і став.* 2) Мішати, помішати. *Я був би поїхав, та щось передрічав, забув що.* Черк. у.

Передрічати, чобу, м. Передрічати. *Підмаювали, улсцали, поки добрались до кінця, поки ділки од передрічати до самого товстїм носу.* Котл. Ен. III. 43.

Передрічувати, сую, еш, сов. в. передрічувати, шу́, шеш, і.л. Передрічувати, передрічувати.

Передрічуватися, суваю, ешся, сов. в. передрічуватися, шу́ся, шешся, і.л. Передрічуватися, передрічуватися.

Передрічати, ка, ж. 1) Передрічати, жердь. *Передрічати у стїлї.* 2) *Бо кедь 'ня забіють, вержуть 'ня до решту, будуть до 'ня ходити хлопці на передрічати.* Гол. III. 115.

Передрічувати, гаю, еш, і.л. Протереть, шарая ногами.

Передрічувати, ню́, ниш, і.л. Слишкомъ начернити.

Перечумакувати, кюю, еш, м. Провести известное время, занимаясь чумацествомъ.

Перечути, чую, еш, м. Прослышать, услышать. *Перечули вони, що у якоюсь царя покрив дзміи чотирьох дочок.* Мнж. 43. *Перечула через люде, що мій батько в іости буде.* Мет. 248. *А я тебе, мій синокку, ні відкиль не перечую і не побачу.* Мил. 214.

Перечутися, втєся, м. безл. Дойти встѣямъ, быть услышаннымъ. *Перечулося в нас об Варні, що жива й хороша.* МВ. (О. 1862. I. 106).

Перешалювати, люю, еш, м. 1) Перекрыть вновь шелевойя. 2) Поставить взъ шелевокъ перегородку.

Перешѣвка, кн, ж. Дратва, которою пришиваютъ передки.

Перешепц, ту, м. Перешептываніе. *Перешепти ночні із мицаками змии.* К. XII. 102.

Перешивання, ня, с. Перешиваніе.

Перешивати, вѣю, еш, сов. в. перешіти, шію, еш, м. 1) Перешивать, перешить наново. 2) Співать, співать известное количество. *Оцеи ремінь на людей перешисш, так оббудемо й хрестини й похрестини.* Г. Барв. 281.

Перешкандибати, бѣю, еш, м. Перейти хромая.

Перешкварити, рю, рш, м. Пережарить.

Перешкварчати, чу, чш, м. Перестать шипѣть на огнѣ.

Перешкляти, лю, лш, м. = Перешкляти.

Перешкода, дн, ж. Помѣха, препятствіе. Бүти на перешкодѣ. Служить помѣхой, препятствовать. *Нікто не розлучить, нікто не стоить на перешкодѣ.* МВ. (О. 1862. I. 90). *Сам ти бачиш, що вороги нам на перешкодѣ.* Чуб. V. 319.

Перешкоджувати, джюю, еш, м. = Перешкожати

Перешкодити. См. **Перешкожати.**

Перешкодник, ка, м. Препятствующій, бывающій помѣхой.

Перешкодниця, ці, ж. Препятствующая, бывающая помѣхой.

Перешкожати, жаю, еш, сов. в. перешкодити, джу, дш, м. Мѣшать, помѣшать, препятствовать, воспрепятствовать.

Перешкрябнүти, нү, нѣш, м. Перещарпнүти.

Перешматувати, тюю, еш, м. Переврать.

Перешугнүти, нү, нѣш, м. Перелетѣть сразу.

Перешукати. См. **Перешукувати.**

Перешукувати, кюю, еш, сов. в. перешукати, кѣю, еш, м. 1) Перенскивать, переискать наново. 2) Искать, разыскивать, перенскивать, переискать. *Перешукае, що єсть у возах.* ЗОЮР. II. 60.

Перешуміти, млю, мш, м. Перешумѣть.

Перешумувати, мую, еш, м. Перешумѣть.

Перешебетати, чу, чеш, м. Перестать шептати. *Перешебетала таки шокотуха.* Шевч.

Перешеміти, млю, мш, м. Перестать шемѣть. *Перешеміло їй серце, помилась печаль тихийя.* Левиц. I. 513.

Перешепити. См. **Перешеплювати.**

Перешеплювати, люю, еш, сов. в. перешепити, плъ, пш, м. 1) Дѣлать, сдѣлать наново прививку. 2) Перемежать, врѣзываться, врѣзаться. *Так, бач, як се уроцище перешеплювало наши землі, то й тою козака, що тутемки сидів зімовником, перещепою прозвали.* Стор. II. 137.

Перещик, ка, м. Наростъ на древесномъ стволѣ въ видѣ кольца.

Перейка, кн, ж. Перегородка. Вх. Лем. 448.

Перейкій, ѓ, ѓ. Какой бы то ни было. *Подивись, яке!—Да хоч би воно було і перейке, а я його і дурно не озму.* О. 1862. I. 34.

Перейрок, рка, м. Поперечный оврагъ, поперечная рывивка. *Тут перейрки почались, що вода повимулковала.* Св. Л. 141. *Осталось тільки один перейрок переїзати.* Св. Л. 76.

Перейти. См. **Переймати.**

Перило, ла, с. Перегородка. Вх. Зн. 48.

Періна, ня, ж. 1) Перина, пуховикъ— для спяння на вѣмъ в для укрыванья. Черниг. у. *Як ранок настане, з перини не встане.* Грив. III. 200. *Дівчина козака вірненько любила: устала раненько, його не збудила, його не збудила, периною вкрила.* Грив. III. 628. *Пух із перин неначе сні летить по вітру.* К. ЧР. 358. 2) Одно перо. *У пісня є така перина, що як треба йому на зорі вставать, то вона і крутиться.* Драг. 6. Ум. Перинка, перінонька, періночка

Періянка, кн, ж. 1) Ум. отъ перина.

На тобі мою золоту перинку. Чуб. II. 172.

2) Личинка муравья. Вх. Уг. 252.

Перинний, а, е. Относящийся къ перинѣ.

Периньонька, периньочка, кя, ж. Ум. отъ перина.

Перистий, а, е. = **Перістий.** *І ти з міста, і я з міста, кажуть люде, що периста. Сама сіла, поляділа: була чорна—поруділа.* Чуб V. 113. 2) **Перісті чоботи.** Сапоги съ красными голенищами и черными головками. Харьк.

Періг, рогъ, м. = **Пиріг.**

Періватиця, ці, ж. = **Перійка.** Анн. 362.

Перій, рію, м. Раст.: а) *пирей*, *Bromus inermis* L. Анн. 71. б) = **Перійка.** Анн. 362. в) *Phleum alpinum.* Льв. 100. в) — **лісовий.** Раст. *Bromus tectorum* L.

Перійка, кя, ж. Раст. *Triticum repens*, Вх. Пч. II. 36.

Перістий, а, е. 1) О масти: по черному полю бѣлыя поперечныя полосы. Рудч. ЧП. 255. *Віл перистий.* КС. 1898. VII. 42. *Пропало трое коней перистих.* Леванд. I. 106. 2) О цвѣтѣ: въ полоскахъ. *Ой ти гарбуз, ти перистий! Из чим тебе будем їсти?* Нп. *За рижого бога, за перистих людей.* Ном. 6853.

Перістопійїя, я, е. Съ полосами на шеѣ. Вх. Зн. 48.

Періщитя, щу, щип, м. 1) Бить, сѣчь, стегать. *Хрестять Лейбу знову: періщили, періщили, аж пір'я летіло.* Шевч. 139. 2) О сильномъ дождѣ: падать крупными каплями.

Періюватий, а, е. Съ прямѣсю перію. *Гарна солома періювата.*

Перія, ріі, ж. Рядъ, линия домовъ вдоль улицы. Св. Л. 23. *Оцією вулицею підете, то по правій періі йшо хата.* Екатериносл. *В кінці цієї періі третя хата йшо від краю.* Ольгоп. у. *Осажу йшо (село) в три періі: періа періа старими людьми, друа періа із парубками.* Чуб. III. 423.

Перкалѣвий, а, е. Коленкоровый. *Перкалѣві сорочки.* Чуб. VII. 426.

Перкаль, лю, м. Коленкоръ.

Перластий, а, е. Подобный жемчугу. Ум. **Перластеньний.** *Зуби перластенні.* Г. Варв. 273.

Перлик, ка, м. Рыболовный снарядъ: жердь, на одномъ концѣ которой небольшой сабъ, а на другомъ желѣзный моло-

токъ съ дырой, хлопя которымъ по каблю, выгоняють рыбу. Вх. Пч. II. 25.

Перліна, ня, ж. Жемчужина.

Перло, ка, с. Жемчугъ; перлъ. *На шій мала низку перел.* Св. Л. 3. *Сльози як перло.* Ном. № 2372. *А сльози мов перло сиплються мені на руки.* МВ. I. 78. *Були корали—та пішли далі, були перли, та ся стерли.* Ном. № 1560. *Зуби—коби перли чисті.* Чуб. V. 39.

Перловий, а, е. Жемчужный. *Сльози покотились як перлове зерно.* МВ. I. 123. **Перлова нитка, тїанна.** См. **Тїанна.** Гол. Од. 74. *Перлова нитка голову обв'язує.* Марк. 23.

Пернатий, а, е. 1) **Пернатый,** покрытый перьями. *Ой як птиці пернатій в чистім полі без древа ночувати... Ой так тяжко та важко на чужій чужині без кровної родини помірати.* Макс. Также: украшенный перьями. *Пернатий шлик.* К. Бай. 18. 2) ? *Ячмїнь зійшов пернатий.*

Пернїч, ча, м. = **Пірнач.**

Периця, ці, ж. = **Пирій.** Вх. Лем. 429.

Перо, рѣ, с. 1) **Перо** у птицы. *Нехай йому земля пером!* Пожеланіе умершему, чтобы ему легка была могильная земля. Рудч. Ск. I. 77. 2) **Перо** для письма. *Сидить батько з синами, пише листи перами.* Грин. III. 3. 3) **Перо** рыбе, плавникъ. *Пише риба та й велика, тільки видно пера.* Грин. III. 391. 4) **Кисточка** изъ трехъ - четырехъ куринныхъ перьевъ для проведения узкихъ полосъ при раскрашиваніи глиняной посуды. Вас. 183. 5) **Нижняя** часть, лезвіе лемеха. Вас. 199. 6) **Лезвіе** бурава. *Нема одною пера, а про те добре вертить свердел.* Волч. у. Ум. **Пірце, пір'ячо.**

Перса и перси, перс, с. 1) **Грудь,** грудя. Вх. Зн. 48. *А та кобила і пла персами назад віз.* Рудч. Ск. I. 181. *Та дай же ти, пане, сіна по коліна, а віса по перса.* Чуб. V. 872. 2) **Перси.** **Нагрудникъ.** Мнж. 189.

Персістий, а, е. Съ развитой грудью. *Кїнь персістий.* Уман. у.

Персіянський, а, е. **Персидскій.** Мнж. 152.

Персона, ня, ж. **Персона,** особа, лицо. *Не улий же, сину, із панами та з великими персонами.* Чуб. V. 102.

Перста, перст, мн. = **Перса.** Борз. у. Ум. **Перстна.** *Синку мій... Я тебе носила, своїми перстками кормила.* МУЕ. III. 35.

Перстач, ча, м.—золотник. Раст. *Potentilla aurea*. Шух. I. 20.

Перстенець, нці, м. 1) Ум. оть перстень. 2) Раст. *Cuscuta epilium*. Вх. Пч. II. 31.

Перстенник, ка, м. Ум. оть перстень.
Перстенник, ня, ж. Перстень. *Шкода мой перстенник, що їй дурень носить.* Гол. IV. 456.

Перстень, перстінь, теня в реня, м.
1) Перстень, кольцо. *Ой іскиньте золот перстень із мизинця пальця.* Мер. 19. *Береши перстень, дай мі слово, люблю в світі тля одного.* Чуб. V. 97. *Перстні доройі.* Рудч. Св. 2) Часть воссы. См. Носа I. Шух. I. 169. Ум. Перстеним, перстеничком, перстенець, перстинець. О. 1862. IV. 34, перстінюк. АД. I. 43, перстник, перстничюк. Чуб. III. 394. *Моя біла ручка у перстничку.* Мил. 89.

Пертинець, нці, м. Ум. оть перстень.
Пертінюк, нці, м. Ум. оть перстень.
Перстінь. См. Перстень.
Перстка, ток, мн. Ум. оть перста.
Перстник, ка, перстничок, чка, м.
Ум. оть перстень.

Персть, ти, ж. Земля. *Віа гребе і сам на себе персть мече.* Ном. № 9742. *Тоді козаки шаблями судоїл коплди, шапками, приполами персть виймали, Хведора безрідного зовали.* АД. I. 249.

Перський, а, в. Персидській. *Засвітила зізда перському царьові.* Гн. I. 63.

Перти, пру, преш, іа. 1) Переть, напирати; гнати. *Як забрала своє військо, як заняла ті коні, як узляла перти—вигнала з води.* Рудч. Св. I. 88. 2) Двигатися, йти. *Все далши у пекао пруту та пруту.* Стор. МПр. 47. *Як комашина пруть на Запорожжє.* Стор. МПр. 115. 3) Выпрать, выпереть. *Задихавшись, мов з його перло дух.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 84)

Пертєся, прўся, прўсьє, іа. Перетєся, напирати, гнати. *В німецькі землі, у чужій претєся знову.* Шевч. 211. *Та співаю, щоб та печаль не перлася, як той москаль.* Шевч.

Перть, ти, ж. Тропняк, по которой гоняють овец. Вх. Зн. 48.

Перўв, нї, м. 1) Громь. *Бодай тебе перун забив темненької ночі.* Чуб. V. 1092. 2) Перувъ, божество древних славянъ. Левец. Свѣт. 7.

Перхати, хаю, вш, іа. Порхати. Желех.
Перхїти, нў, нѣш, іа. 1) Побѣжать. *Де та сила візьметься,—знов перхну так,*

що аж залускотить. МВ. (КС. 1902. X. 151. 2) *Набѣжать, набѣхать мяогми.* *Та й справді перхнуло до нас юстей,—як на погороджу.* МВ. (О. 1862. III. 40).

Перцївати, цїю, вш, іа. 1) Очень зверхничо что либо дѣлать, чего либо требовать. *А він по тії ріалі з конякою перцюю, біа.* Лубен. у. *Вже не даремне батько так перцювали, щоб її (шодушку) покласти їм у юлови.* Грин. II. 186. *Та ну бо! й почне з-за Ядма юнути.* *Росказав би мерцїй, щоб там, та й край,—перцюю стара.* Грин. II. 167. 2) Дѣлать строгій выговоръ, ругать. Мнж. 189.

Перч, ча, м. Некастрированный козелъ. Херс. г.

Перчаківка, ки, ж. Перцовка, водка настоянная на перцѣ. Чуб. I. 118. *Давайте лиш млинців гарячих, а я ось пошаную юстей перчаківкою.* Б. ЧР. 247.

Перчик, ку, м. Ум. оть перець.
Перчіяна, ни, ж. Зерно, перца. Мнж. 146. Ум. Перчіянка.

Перчіати, чў, чїш, іа. Перчить, посыпать перцемъ. *Чим ми їм будем солити?* *Чим ми їм будем перчити?* О. 1862. IV. 19.

Перчіати, чу, чїш, іа. О козлахъ: оплодотворять самку. *Цапни... перчатъ кози, від чодот ті стають кітні.* Шух. I. 211.

Перш, перше, нар. I. Прежде, ранѣе. *Дівчинонька мила пери мене любила.* Чуб. V. 168. *Вона теє перше його зачувала.* Макс. *Ой чом тепер не так, як перше було.* Чуб. III. 417. 2) Сначала, сперва, прежде. *Пери воно так і було, а далі почав усе більш та більш приганяти до роботи.* Грин. II. 233. *Перше літа пролетіли як дощова змара, а тепери надо мною якась божє кара.* Чуб. V. 361.

Першїй, а, в. Первый. *Перша чарка, перша палка.* Ном. У першому садочку соловей шебече. Чуб. V. 459.

Першинїа, нї, ж. Первинна. *Хиба ж це мені першинна вареники ліпити?* Скввр. у. Ум. Першинна.

Першїсть, шостї, ж. Первенство.
Пер'ян, нї, м.—Перістїй вїл. См. Перістїй I. КС. 1898. VII. 42.

Пес, пса, м. Песь, собака. *Добрий пес луччий, як злий чоловік.* Ном. № 2356. *Бреше мов пес.* Ном. *Вибрав му пса.* *Выругаль, выбраниль.* Галиц. Фр. Пр. 157. Ум. Пѣси пѣсичюк.

Песенїа, нїти, с. Пѣенокъ, собачка. Рудан. I. 65. Вх. Зн. 14.

Песяголова, ви, ж. Собачья голова.
Пани песимологи. Каменец. у.

Песяголовець, вця, м. Сказочный человекъ съ однимъ глазомъ во лбу, пощадающий людей. *Пиймали його песимоловці (тії, що людей ділять), іудуть на сало.* Рудч. Ск. I. 71. *Колись на світі було так, що багато було, кажуть, людодів або песимологів: У їх не так, як у нас двоє очей, а в їх було одно здорове-здорове, більше ніж у вола, і то серед лоба.* Грин. I. 1—2. Бранное слово. *Ном. № 4801.*

Песня, ка, м. 1) Ум. отъ пес. *Песика б'ють, а левик бойться.* *Ном. № 3902.* 2) Ключекъ волосъ у виска. 3) — на бці. *Бѣльмо.* Грин. II. 319. 4) Часть ткацкаго станка. *См. Верстат.* МУЕ. III. 17. Шух. I. 255.

Песій, а, е. Собачій. *Великою роду, а песью ходу.* *Ном. № 2909.* *Песся мати не зачне.* *Ном. № 5308.*

Пестівний, а, е. Нѣжный, ласкающий. *Мати увечері своїм пестивим голосом нашепче дитині про любов до всього живого.* *Мер. ХРВ. 84.*

Пестіти, щу, стип, и. Нѣжить, лелѣять; баловать, нянчить. *Пести мене, моя нене, як малу дитину.* *К. Досв. 44.*

Пестітися, щуса, стипся, и. Нѣжиться. *Добре ся там пестити, де ніч велика і в кому варити.* *Ном.*

Пестіння, ня, с. Ласки, нѣжности. *Теодозя знов прирнула її до себе і поцілувала. Гані так стало шкдо те лукаве пестіння, що вона відсунулась трохи од неї до вікна.* *Левц. I. 482.*

Пестракі, ків, мн. Веснушки. Угор.

Пестракуватій, а, е. Покрытый веснушками. Угор.

Пестрѣга, ги, ж. 1) Рыба *Acipenser Stellatus*, северяга. Браун. 31. 2) Рыба *Salmafario*, форель. Вх. Пч. II. 20.

Пестрѣк, ка, м. Родъ паразитнаго растенія. *Узять пестрѣків, що на мповім дереві виростають.*

Пестування, ня, с.—**Пестіння.** *Після такого пестування та бачучи материни слюзи, туж-туж Оксана не признається, що се вона ллече.* *Кв.*

Пестувати, тую, еш, и. Ласкать. *І звичайне, як дитина, пестує старю.* *Шевч.*

Пестуватися, туюся, ешся, и. Ласкать другъ друга. *І весь день на толму проишов, що все вони пестувалися.* *Кв.*

Пестун, ва, м. Баловень; нѣженка. Ум. *Пестунецъ, пестунчик.*

Пестунка, ки, ж. Нянька. Угор. Ум. *Пестунча.* Ад. I. 65, 66.

Пестунчик, ка, м. Ум. отъ пестун. **Пестунчиги, чу, чип, и.** Быть нянькой. Вх. Лем. 448.

Пестуна, хи, ж. Баловница; нѣженка. Ум. *Пестушна.*

Пестя, ті, Балованное дитя. Борз. у. **Пескаться, каюся, ешся, и.** Пачкаться. *Радам. у.*

Пескый, а, е. Собачій. *Пустити—кричить Рябо;—не будь я пеській син, коли вже вдержу білми.* *Г.-Арт. (О. 1861. III. 82).* *Отже песька дитина тобі вже й до роботи не кидается.* *Левц. I. 277.*

Песюга, ги, м. Собака большая. Вх. Зв. 48.

Песя, сѣти, с.—**Песеня.** Вх. Пч. II. 5.

Петак, петек, ка, м. Родъ сукнаго полукафтанья безъ тальи, съ стоячимъ воротничкомъ. *Гол. Од. 68. Kolb. I. 43.*

Петельгүзий, а, е. Ковыляющий ногами.

Петелька, ки, ж. 1) Ум. отъ петля. *За петельни вхопив.* *Схватяль за грудь.* *Новомоск. у.* 2) *мн.* Переплетенныя веревки, въ которыхъ носятъ горшки съ кушаньемъ въ поле. Угор. 3) *мн.* Вербки, сложенные въ петлю: въ нихъ, на небольшихъ разстоянїи, носятъ охапки сѣна. Шух. I. 171.

Петече, чя, с. Не валяное сукно. Шух. I. 106.

Петечина, ни, ж.—**Петек.** (*См. Петака*). *Будут юсти в кармазині, а ти в лихій петечині.* *Гол. II. 576.*

Петля, лі, ж. Петля. Ум. *Петельна.*

Петрик, ка, м. Улитка. Лохв. у.

Петрівка, ки, ж. 1) Петровъ постъ. *ХС. I. 76.* *Петрівка-молодіка.* *Ном. Петрівка—передніок.* *Ном. № 462.* 2) Пѣсня которая поется въ петровъ постъ. *Зборіюся, побружечки, заспіваймо петрівочки.* *Нп. 3)* Сортъ дыни. Черном. Ум. *Петрівочка.* *Ой мала нічка петрівочка, не виспалась наша дівочка.* *Чуб. III. 202.*

Петрівний, а, е,—ній, а, е. Петровскій. *Петрівня рілля.* *Распахавная въ петровскій постъ земля для озими.* *ХС. I. 76.*

Петрівський, а, е—**Петрівний.** *День не петрівський, язык не поівський—по дічи говорити.* *Грин. II. 303.* *Пило ужсе мені, як з петрівського дня.* *Ном. № 2136.*

Петрівчаний, а, е—**Петрівний.** *Петрівчаний день.* *Ном. № 13097.*

Петрб, ра, м. Пт. дергачъ. Вх. Лем. 448.

Петрушечка, кн, 1) Ум. отъ петрушка. 2) Родъ узора въ вышивкѣ. Г. Барв. 216.

Петрушка, кн, ж, с. 1) Раст. петрушка, *Petroselinum sativum*. ЗЮЗО. I. 131. *Дибулкою позначила, петрушкою притрусила*. Чуб. V. 796. 2) —собака. Раст. *Aethusa* *Synapium* L. ЗЮЗО. I. 110.

Петрушковій, а, в = Петрущаний. Петрушкова ўстави. Устава съ особаго рода узоровъ. Kolb. I. 48. См. Петрушечка 2.

Петрущаний, а, в. Петрушечный.

Петьмó, мá. Пятно. Дала керсетку Ганки надіти, а вона в щось і зробила, — тепер увесь перед у петьмац. Черниг. у. Хустка лежала дою не розортана, так чисто вся петьмами побралась. Черниг. у. Яйця наче всі чисті були, а тепер на одному яке петьмо жовте. Черниг. у.

Пец, меж. = Пудь. Кошиак лѣтає, лѣтає, а далі пец на землю. Радомисл. у.

Печалити, лю, лиш, м. Печалить. Не хороше ти отце робити, лване, печалиши батька. Федьк.

Печалитися, люся, лишся, м. Печалиться = Журиться. Грив. III. 390. Чуб. V. 305.

Печаловитий, а, в. Печальный. А тут хто й стрінець — понурий, неговіркий, печаловитий. МВ. I. 44.

Печáлування, ня, с. Скорбь, печаль.

Печáлувати, люю, еш, м. = Печалуватися. Як лаяв стати, то найітри печалував, що не віддав труші. Св. А. 207.

Печáлуватися, лююся, ешся, м. Скорбѣть, печалиться.

Печáль, лі, ж. Печаль. *Журба-печаль з ніи валяе*. Грив. III. 392. *Лучше ж умерти, ніж з немилым жити, солхнути з печалі, що-дня смьози лити*. Мет. 71.

Печáрка, кн, ж, с. = Печерця. Угор.

Печáтати, тваю, еш, м. 1) Прикладывать печать 2) — труні. Закрывать, закрыть для погребенія гробъ. См. Запечатувати 2.

Печáтка, кн, ж, с. Ум. отъ печатъ.

Печáть, тв, ж. Печать. Чуб. II. 272. Ум. Печáтка.

Печéний, а, в. 1) Печеный. Печеніший. Богъ выпеченый. *Давайте отє хлѣбня, — те печеніше*. Черниг. г. 2) Жареный. Печене порося. Рудч. Ск. I. 169. *Чорнявая, білаяя на вечерю просити; а додому на вечерю, на рибу печену*. Чуб. V. 316. 3) Печене, ного = Печеня. *Поскачуть коло мене, поки візьму я в рот хоч справу, хоч печене*. Г.-Арт. (О. 1861. П. 84).

Печеніяна, ня, ж. = Печеня. Угор.

Печеніяця, ці, ж. Сушеные яблоки или груши. Угор.

Печéня, ні, ж. Жаркое. Грив. III. 583. Ад. I. 50. *Нам першо тепер треба перестати печеню*. Нп. 3 *молози печеня, а з міжок добрий борщик*. Чуб. V. 1142. *Носили у ночках печеню, шатками покралю*. Кв.

Печéра, ря, ж. Пещера. *Живуть вони по ямах, по байраках, між скелами в печерах сумовитих*. К. Юв. 63. 2) Подмывъ въ рѣкѣ подъ берегомъ, нора* въ берегу. Браун. 6. *Раки живуть по печерах*.

Печеріяця, ці, ж. Грибъ *Agaricus campestris* L, шампиньоновъ. ЗЮЗО. I. 110.

Печéрник, ка, м. Житель пещеры; пещерникъ, отшельникъ. *Сплять святі пещерники в гробѣх*. К. ДЗ. 156.

Печéрній, а, в. Пещерный. *Темнота пещеря*. К. МВ. XII. 262.

Печерувáння, ня, с. Ловля раковъ руками въ ихъ норахъ.

Печерувáти, рую, еш, м. = рáти. Ловить руками раковъ въ ихъ норкахъ.

Печéря, рі, ж. = Печера.

Пéчиво, ва, с. 1) Печенье. *Оце увесь хлѣб одного печива*. Бѣг давть до пѣчива — вѣтъ пова. Мнж. 167. *Дайте милостини Христа ради! — Бог дастъ, — до печива*. 2) Хлѣбъ одного печенія? *Печиво хлѣба спече.мо*. Грив. III. 104. *Паляниця — забудька, що з усюю печива сама сталася в печі забута*. Ном. № 259.

Печина, ня, ж. Кусокъ кирпича, глины, отпавшій въ печь. Грив. III. 86. *Лежить немлю у постелі, як печина у поелі*. Мет. 260. *Силь тобі в вічі та вода та печина в зуби* — бранное пожеланіе. ХС. III. 49.

Печі́хвіст, хвоста, м. Вертопрахъ, шалопай.

Пéчаще, ща, с. 1) Дно печи. Черном. 2) Мѣсто, гдѣ была печь, а послѣ разрушенія дома осталась глина и карпачъ. 3) Выжженное совцемъ мѣсто. Черк. у.

Печі́хвнця, ці, ж. Женищина, пекущая хлѣбъ. *Не емю я пасок пекти*. Бач, яка я печіхвнця, що треба показувати. Славяносерб. у.

Печі́нка, кн, ж. Печень. *Коса свиняча, що коло печінки, довенька*. Ном. № 310. **Братн за печінки**. Провнмать, трогать. *Ясь бівав по хаті та кричав. Ного знати браво за печінки*. Левид. I. 486. **В печінках сидіти**. *Надоѣсть, опротивѣть*. *Уже ти мені в печінках сидиш з своїми витребенька-*

ми. Шевч. 283. Печінки відбіти. Повредить внутренности. Ум. Печіночка.

Печіння, ня, с. = Печиво. Вх. Уг. 258.

Печіночка, ки, ж. Ум. отъ печінка.

Печіркування, ня, с. = Печерування. Вх. Зн. II. 26.

Печіркувати, кую, еш, м. = Печерувати. Вх. Зн. II. 26.

Печія, чіі, ж. Изжога. Канев. и Козел. у.у.

Печур, ра, м. = Пічур.

Печовий, а, ё. Къ печи относящійся. Волч. у.

Печоглад, да, м. Участникъ печоглади. МУЕ. III. 104, 105.

Печогладина, дя, м. Обычай (Глух. у., Черниг. г.), подобий смотрінамъ: къ жениху приходять родственники невесты; но при этомъ они дѣлають видъ, что испраляютъ, гладять, мажутъ печь, за что и получаютъ угощеніе. Въ сопровождающихъ приходъ этотъ пѣсняхъ поется однако: „Пришли ми печи гладати“, а не гладити; вѣроятно гладати = гладати, въ такомъ случаѣ печогладина = печогладина (см.), а глаженіе печи явилось уже какъ слѣдствие забвенія первоначального значенія глагола гладати и придаванія ему значенія гладити. МУЕ. III. Литвин. 105, 105.

Печогладина, дин, м. = Розгладина.

Печура, ри, ж. = Печера 2. Браун. 6.

Пещеній, а, в. Балонанный, избалованный, изнѣженный. Росла вона, як утя на воді, і пещена була така. МВ. I. 130.

Пещота, ти, ж. Нѣга, сладострастіе.

Пявище, ща, с. Ув. отъ пиво. К. ЦН. 218.

Пивний, а, в. 1) Пивной. 2) = Питний. Поча медом його шинувати питним, бо юрілки дідусь не вживав зроду. Г. Барн. 360.

Пивниє, ка, м. Продавецъ пива. Там був пивник — той що пиво продає. Екатеринос. (Залюб.).

Пивніца, ці, ж. Погребъ, подвалъ. Гя. I. 55. Пиди, дієко, у пивницю, уточи юрілки. Чуб. V. 965.

Пиво, ва, с. Пиво. Грин. III. 533. Чуб. VII. 447. Прийди, серце, пива пити. Чуб. V. 187. Негай же їде грек з винами, з пивами та в нашу квашу. Ном. № 256. Ум. Пивцѣ. О. 1862. IV. 25.

Пивовар, ра, м. Пивоваръ.

Пивоварка, ки, ж. Пивоварка. Ум. Пивоварочка. І до печі куховарку наняв, і до пива пивоварочку. Чуб. V. 1122.

Пивонія, ніі, ж. Раст.: піонъ, а) *Raeonia officinalis*. Анн. 238, б) *Raeonia coralina*. ЗЮЗО. I. 130. Як пивонія почервоніла. Г. Барн. 228.

Пиворобниця, ці, ж. Пивоваренный заводъ. Ой залули да чмелі в горі, пивовари в тиворобниці. Рк. Макс.

Пивотъ, тій, ж. Нанятокъ. Пий пивоту та виномъ мхоту, щоб тая мхота не сушила живота. Драг. 379.

Пивцѣ, цѣ, с. Ум. отъ пиво.

Пигічка, ки, ж. Пт. = Чайка. Вх. Пч. II. 15.

Пиж, жа, м. Родъ дѣтской 'вгры. Ив. 37. Чуб. IV. 39.

Пійжмо, ма, с. Раст. *Tanacetum vulgare*. Анн. 348. Ой є в менє таке зілля, три корчики пійжма. Нп.

Пійан, вів, мн. Сваренные шарики изъ кислаго гречневаго тѣста, вѣдять съ чеснокомъ и постнымъ масломъ. Чуб. VII. 442. См. Пампукъ.

Пійантися, жуся, анися, м. Дуться, важничать. І чою той Семен пійантися?

Пійьмо, ма, с. = Пижмо. Вх. Пч. I. 13.

Пійька, ки, ж. Пт. = Піщакъ. Вх. Пч. II. 8.

Піка, ки, ж. Морда, рожа. Як дам тобі лаца я в піку. Котл. Ен. I. 83. Як вихватить дід із воза велику триптику, побив бабі, помолов голову і піку. Мет. 472. Пікою закрити. Не поправлось. Ум. Пічиа.

Піквятий, а, в. Мордатый. Мов кабани юдовані, пікваті, пукваті. Ном. № 8633.

Піквядця, ці, ж. Колбаса. Угор.

Пил, лу, м. Пыль. Не жаль мені доріжєнєчки, що пилон припала. Мет. Ум. Пилон, пилочок. Як ось стук! Пилок піднявся, кіньскіі два вози їдуть в дворик. Мвр. Н. 16.

Піла, лі, ж. Пила. Шух. I. 88, 175. Ум. Пілла.

Пилоній, няті, с. = Пулень. О. 1862. VIII. 49.

Піліана, ни, ж. Пылинка. Аж ось настає голод, а у них ні кришечки хліба, ні пилини борошна. Рудч. Ск. II. 35. Ум. Пилінка, пиліночка.

Піліпівка, ки, ж. Рождественскій постъ. У пиліпівку день до обїда. Ном. № 501.

Піліпівський, а, в. и пилипівчаній, а, в. Филиповскій, бывающий въ рождественскій постъ. Пилипівський вечір. Пилипівчані дні. Леввц. I. 42.

Пиллиповий, а, о = Пиллиповський.
Пиллипове училища. Лохв. у.

Пиллиби, на, м. Названіе великорускаго раскольника. О. 1862. I. 76; IX. 120.

Пиліти, лі, ліш, м. Пилить. Ой помалу, дружески, йдіте, пилом не пилюте, щоб наша пава пилом не припала. Грвн III. 474.

I. Пилка, ки, м. 1) Пила. Вас. 149.
2) Родъ игры въ мячъ. Леввц. I. 346. Ум. Пилочка.

II. Пилка, ки, ж. Пылевка. Ум. Пилочка. Нема муки ні пилочки. Чуб. V. 496.

Пилковини, вин, ж. м. Опилки. Вх. Лем. 448.

Пилковина, ня, с. соб. = Пилковини.
Вх. Уг. 259.

Пилко, лка, м. Ум. отъ пил.

Пилочине, ка, м. Раст. *Lycopodium clavatum*. Вх. Пч. II. 33.

Пилочок, чку, м. Ум. отъ пил.

Пилувати, лу́в, еш, —ся, м. Спѣшить. Вх. Зн. 48. Пилуй! Скорѣ! поспѣши! Вх. Зн. 48.

Пилъга, га, ж. У кожевниковъ: снарядъ для приврѣпленія выдѣлюваемой кожи. Сумск. у.

Пильний, а, о. 1) Прилежный, усердный, рачительный, тщательный, старательный. 2) Безотлагательный, нужный, спѣшный. *Скорим часом, пильною людиною до юрода Чиррина прибуває.* АД. II. 6. 3) Пристальный. *Пильний поляд.* 4) Внимательный. Ум. **Пильнѣнький, пильнѣсенный.**

Пильність, вости, ж. 1) Привлеченіе. 2) Безотлагательность, спѣшность. 3) Пристальность.

Пильно, нар. 1) Привлечно, старательно. 2) Безотлагательно, спѣшно. 3) Пристально. *Дивчта пильно поглядали на мскаля.* Леввц. I. 10. *Очі витривіи і пильно так дивчтись.* Драг. I. 4) Внимательно. *Іж же та пильно прилядайся.* Котл. Ев. III. 19. Ум. **Пильнѣньо, пильнѣсенньо.**

Пильновитий, а, о = Пильний I.
Отсе й тобі истинець мій, чабане вірний, пильновитий, за те, що скот у мене ситий, за догляд у ватаги твої. Мкр. I. 29.

Пильування, ня, с. 1) Стараніе, радѣніе. 2) Вниматриваніе; внимательность. Чуб. I. 281.

Пильувати, ну́в, еш, м. 1) Заботиться, стараться, радѣть. *Баба не пильнує паню очучати, тільки пильнувала пану отвергати.* Гол. I. 90. *Взявшись за діло, пильнууй, щоб нічою не минуть—щоб свого*

дойти. МВ. *Все пильнував неборак доміжкі.* Г. Барв. 196. *Не той же вік ваги, щоб Бога пильнувати: ще матимете час,—не зараз вам умірати.* МВ. (О. 1862. III. 34).

2) Смотрѣть, наблюдать, стеречь; бодрствовать. *Мусили її дуже пильнувати, бо уночі спозитися і сама не зна, куди біжить.* Стор. *Вона пильнує цілу ніч над ними.* МВ. I. 52. *Най іде пильнувати пшениці.* Гн. II. 22. *Я пильную порога, щоб утекти.* Г. Барв. 272.

Пильня, ні, ж. Лѣсопильня. *В нил на дворі була пильня, шо дерево на ній пилать.* ХС. IV. 24.

Пильюга, га, ж. Большая пыль. *Ну й пилую на шлягу—і не дикнеш!* Харьк.

Пильюжина, ни, ж. Пылевка. Ум. Пилюжини. *І пильюжинки нема,—так чисто.* Константиногр. у.

Пильце, ка, м. Пт. Circus. Вх. Пч. II. 9.

Пильце, ки, ж. = Пильюга.

Пильіра, ри, ж. = Пильюга. Константиногр. у.

Пильяка, ки, ж. = Пильюга. Ум. Пильячна. *Дош зовсім малий,—тіки побрызкав пильяку, а землі й не промочив як снід.* Екатеринос. у. (Залуб.).

Пильати, ляю, еш, м. Пилить. *Дерево пильяли.* Чуб. I. 51.

Пинда, ди, ж. Спесь, важничанье, чванство. К. Дз. 226. К. МБ. III. 257. *Против церкви шапок через пинду дурну не здиімали.* К. МБ XII. 277.

Пиндження, ня, с. Спесивость, чванство, важничанье. К. Дз. 226.

Пиндитися, джуса, дншся, м. = Пиндучитися. *Нехай не пиндяться, що і вони двоночі.* К. Дз. 138.

Пиндрячити, чу, чнш, м. Моросить? *На дворі дощ пиндрячить.* Ковотоп. у.

Пиндрячити, чу, чнш, м. Надувать; выпячивать. *Ми полімаєті всі, а він один між нас своє пиндрячить пир'я біле.* Греб. 362. (Пані) пиндрячили якісь бочки, мотили в газеті платочки. Котл. Ев.

Пиндрячтисся, чуса чншся, м. Важничать, спесивиться.

Пиндрячливий, а, о. Спесивый, важничавший. *Вона пиндрячлива.* Нов. № 2529.

Пинійти, ню, ншш, м. Мѣшати, препятствовать. Вх. Зн. 48.

Пінхва, ви, ж. Грубая шалость: сворачивають бумажную трубку, вкладывають туда кусочек ваты, зажимают и вдувают этой трубкой дымъ въ носъ спящаго. Пин-

хви да́ти. Озадачить, сконфузить. *Задав пинхви*. Ном. № 4179. *Не раз і самому писарю давали такої пинхви, що насили прочавсь*. Кв. См. Тифа.

Пивчүв, кá, м. Житель пинского у. годн. г. О. 1861. I. 264.

Півнявий, а, в. Кропотливый, медленный. *Пір'я дерти—піньява робота*.

Півняво, нар. Медленно. *Робота йде піньяво* Вх. Зн. 48.

Півняти, нію, еш, м. Медлить, замедлять. Вх. Зн. 48.

Піпа, пи, ж. Роль дѣтской игры: одинъ изъ играющихъ вакцидываетъ на себя простыню и пугаетъ остальныхъ изъ темной комнаты.

Піпáк, кá, м. Мозоль. Вх. Зн. 48.

Піпка, ки, ж. 1) Сосокъ на груди. Константиногр. у. Вх. Пч. I. 15. 2) Сосокъ въ молочномъ рожекѣ. 3) Носокъ въ молочникѣ, чайникѣ.

Піпоть, птя, м. Болѣзненный наростъ на языкѣ у куръ, типунъ. Чуб. I. 58. Грив. I. 254. Ум. Піптин.

Піптик, ка, м. 1) Ум. отъ пипоть. 2) = Пипка.

Піра, ри, ж. = Пирга. Вх. Зн. 48.

Пірга, ги, ж. Собака дворняшка. Шух. I. 107.

Піргáч, чá, м. = Кажан. Вх. Пч. II. 7.

Піріа, ці, ж. = Метелик. Вх. Лем. 448.

Піріг, рогá, м. Пирогъ. Чуб. VII. 445.

Ой позвала дівчинька козаченка в гості, поставила козаченьку піріг на таріні. Мет. 90. Ум. Пірібон, піріжéчон.

Пірій, рію, м. Раст. = Перій.

Пірювáтий, а, в. = Періюватий. *Пірювате поле*.

Піріяка, ки, м. Ув. отъ пірій. Лебед. у.

Піркáтій, а, в. Съ рогами, поднятыми вверхъ.

Пірконосій, а, в. Курносый. Угор.

Пірий, пірячий, а, в. Пряный. Вх. Лем. 448.

Пірожáччя, чя, с. соб. Больше пироги. Константиногр. у.

Пірожѣтися, жу́ся, жѣшся, м. 1) О словѣ чего-либо, напр. глины: вздуться. Шух. I. 281. 2) Важничать. *Коли не пірі, то й не пірожѣтися*. Ном. № 1002.

Пірскати, каю, еш, м. 1) Брызгать, разбрызгивать, разбрызгиваться. 2) Раскалываться. 3) Фыркать.

Пірскач, ча, м. Пт. = Ожелех. Вх. Пч. II. 15.

Пірснути, ну, веш, м. 1) Брызнуть. *Пірснула мені в вічі пологої води*. Г. Барв. 398. 2) Выприснуть. *Так і пірснуло з рук намисто з* 3) Фыркауть.

Пірскый, á, б. Быстрый, ретивый. *Виведіт мені коня пірською*. Гол. II. 34.

Пірх! меж. для выраж. вылета. *Я до куца—коли відтіля пи-и-р-рх!* Грин. I. 224.

Пірхати, хаю, еш, м. Фыркать. *Аж пірхає, аж заліпається проклятий*. ЗОЮР. II. 30.

Пірхнути, ну, веш, м. 1) Фыркнуть. 2) Порхнуть, слетѣть. Вх. Зн. 48.

Пірхонуті, ну, веш, м. 1) = Пірхнути. 2) Толкнуть. *Вони, кажуть, там і спорились, і бились за ту межу—той той пірhone, а той того*. Павлогр. у.

Пірч, ца, м. Принцъ, нарвыцъ. Вх. Лем. 448. — **пировий**. Карбункулъ. Вх. Лем. 448.

Піріти, рію, еш, м. Бѣдить, сильно гоня лошадей. *Побачи жє він (мертв'як) мою коняку, як сів на неї,—жє він нею піряв-піряв, піряв-піряв, аж як стів, так вона і ринула*. Мнж. 131.

Пісáк, кá, м. 1) = Писава. *Мудрий писак і пером так не може списати*. КС. 1882. IX. 568. 2) Родъ рѣзца, долотца, стамески, употребляемый для вырѣзыванія орнаментовъ на деревѣ (на ступицахъ колеса) или металлѣ (въ курительныхъ трубахъ). Вас. 147, 149. 2) Родъ желѣзной печати съ орнаментомъ: раскаливъ еѣ, бо-чаръ выжигаетъ орнаментъ на своихъ издѣліяхъ. Шух. I. 252.

Пісáка, ки, м. Писецъ. Ум. Писáчна.

Пісаный, а, в. 1) Писанный. 2) = Мальований. 3) Изукрашенный рѣзбой, орнаментами, узорами на деревѣ, металлѣ, кости в пр. *Писані судини*. Шух. I. 250, 251, 262. *Писана мосляна бляха*. Шух. I. 122. *Ціка тою креса мосляна писана*. Шух. I. 230. *Дожа (у рупниці) незвичайно гарно писані*. Шух. I. 231. *Писані скрині*. Гол. I. 13. 4) Распятый, украшенный вышивкой. *Писані рукава*. Шух. I. 159. 5) Отъ тшани: украшенный дѣтными полосами. *Писана рядовина*. Вас. 168. См. рядовина. 1. 6) *Писана трава*. Раст. Phalaris arundinacea L, ленточная трава. Вх. Зн. 48.

Пісанка, ки, ж. 1) Пасхальное яйцо, расписанное разнодѣтными узорами. Чуб. VII. 385. 2) Сáнни-писáнни. Изукрашенныя сани. *Ей через іору Гамлейську, там жє*

мі біжать санки-писанки. Гол. II. 13. Ум. Писаночка.

Писання, ня, с. 1) Писаніє. 2) Сочиненіє. К. Гр. Кв. XIX. *Писання Котляревського.* 3) Укращеніє рѣзьбой (дѣйствиє в сьма рѣзбѣ) по дереву, металлу. Шух. I. 296, 277.

Писаночка, ки, ж. Ум. отъ писанка.

Писарѣнок, ка, м. Сынъ писаря. *Галасаютъ і читають дяк і дячєята, писарь сєльський, писарєнко і дякї хлоп'ята.* Мвр. Н. 25.

Писарѣць рдѣ, м. Ум. отъ писарь.

Писарїна, ни, м. Писарь, писаршак. *А тлм пановї не внодобався, писарини якому.* Рудан. I. 23.

Писарївна, ня, ж. Дочь писаря. *Чи там проги єсть судївен, писарївен і гарникз потївен?* Котл. III. 344.

Писарїна, ні, ж. Канцелярїя. *Пішли в писарїю до волосного писаря.* Александров. у. (Залуб.). *Говорити смїю про писарїю ще туюю. Раз мнї бунт там донєлося... Але ж скїльки там товклося за столами писарїв.* Котл. Од. 491. (В старовину) *панувала... мертва мови, котору викозано шпучно по старосвїтських чернечих писаряж.* К. XII. 114.

Писарїя, ні, ж. соб. Писаря.

Писарѣтво, ва, с. Должностъ писаря, канцеляриста, секретаря. Мвр. Поп. II. 44. *Сам (Хмельницький) у Суботовї сидїв а туди їдїв на писарѣтво.* ЗОЮР. I. 167.

Писарѣський, а, е. Писарскїй. *Нашше до тебе чужою писарѣською рукою лист.* К. ДС. 27.

Писарѣчик, ка, м. Ум. отъ писарь. О. 1862. IV. 19.

Писарѣчѣк, ка, м. 1) Сынъ писаря. 2) Молодой писарь, канцеляристъ.

Писарь, ря, м. 1) Писарь; канцеляристъ; секретарь. *Пивъ жєвє з олтаря, а писарь з ками черя.* Ном. № 212. 2) Названіє дами трєфъ при игрѣ вѣ цыгана. КС. 1887. VI. 466. Ум. Писарѣч, писарѣчѣк. Грин. I. 89, писарѣчик. Левец. I. 300. Чуб. III. 454.

Писарька, ки, ж. Жєна писаря.

Писарьѣк, рька, м. Ум. отъ писарь.

Писарьвѣти, рѣю, еш, м. Быть писаремъ. О. 1862. VI. 96.

Писарѣстый, а, е = Писарий 4. Ум. Писарѣстїй. *Який рушничок: писарѣстїйкий — сірі і білі і червонї смужки.* Пирят. у.

Писати, шѣ, шєш, м. 1) Писать. *Дрїбнї листи пишати.* Чуб. V. 49. 2) Писать (литературное произведеніє). *Так, видно,*

думав і Катка, пишучи дальшу повїсть:

„Конопєська вїдма“. К. Гр. Кв. XXXIV.

3) Записывать кому что по духовному завѣщанію, оставлять по духовному завѣщанію. *Сусїдам пишу рубї коралї.* Грин. III. 285. 4. Разрисовывать. Шух. I. 263. *Там писанки пишуть, крашанки красяють.* О. 1861. X. 50. 5) Украшать орнаментами (при помощи рѣзбы, вышиванья в пр.) Шух. I. 315, 252. 6) — рядки. Маргеромъ проводить борозды (на плантаціяхъ). *Як пописає рядки, тоді й сіє.* Нѣвн. у.

Писѣтися, шѣє, шєєш, м. 1) Писаться. *У тїм писемї пишєтьєся, щоб вони перестали воявать.* Руд. Ск. I. 101. 2) Записываться. *Та куди жє будєм, та милєє братїя, будємо писанєсь?* *Запишємоє у панєськє,—будєм панїв знати; запишємоє у казенкє,—будєм подати давати.* О. 1862. V. 99.

Писѣчка, ки, ж. 1) Ум. отъ писакъ. *Писала писачка, читає собачка.* Ном. № 6081. 2) Заостренная палочка для расписыванія подошвы узорами. Сумск. у.

Писачѣк, чкѣ, м. 1) Ум. отъ писакъ. 2) См. Друліяни. Шух. I. 277.

Писѣчко, ка, с. Ум. отъ письмо 3. **Письмоцо.** *Мусиш пиїти і принєсти мї од нього писемко.* Гн. II. 171.

Писѣчний, а, е. Письменный. Вх. Лем. 449.

Пись, ку, м. 1) Пискъ. *Нї писку, нї виску.* 2) = Писок. 1. 3 свинячим писком та в писеншиє тїсто. Ном. № 1036. *Як ширнума труща в писк, аж розкинув крила.* Чуб. V. 1144.

Писѣващє, вѣд, м. Раст. *Nyrochaeris uniflora.* Шух. I. 20.

Писѣвакка, ки, ж. 1) Пищалка. 2) Крильвоє дитя.

Писѣкалка, ки, ж. = Писѣвакка.

Писѣкарь, ря, м. Рыба: пискарь, *Golio vulgaris.* Браун. 25.

Писѣкати, каю, еш, м. = Пищати.

Писѣвка, ки, ж. Куряца, первый голь вєсуцяся. Шух. I. 108.

Писѣвр, ра, м. 1) Рыба *Cobitis fossilis.* Шух. I. 24. Вх. Пч. II. 19. 2) Землеройка, *Sorex.* Вх. Лем. 449.

Писѣлѣ, лѣти, с. 1) Птенець. *Пугачевє писляє у лузі голосит.* Федьк. 2) Маленькій ребенокъ. *Ото такє писля і вносити його на вїр: йому мабуть і мисляє нема відколи натїшлося.* Уман. у. 3) мн. **Пислята.** Родъ болѣзни: трещины на ногахъ. Лебед. у. Ум. Пислятию.

Пісьмява, ва, ж. Письб, пискотня. *Оце пацюки підняли пискляву.* Борз. у.

Пісьнуги, ну, вєш, м. Писнуть. *Ні писне, ні висне.* Ном. *Писнула дитина.* Левц. Пов. 60.

Пісьнуги, ну, вєш, м. Одн. в. отъ писѣти.

Пісьнява, ва, ж. Пискотня. *Тут отъ таку пискляву підіймають.* Волч. у.

Пісок, ску, м. 1) Липо; морда. Чуб I. 263. *Пісок роспутив, як циган файдю.* Чуб I. 262. 2) Носокъ косы. См. Коса I. Шух. I. 169. 3) Мысокъ на рѣвѣ. Харьв. г. 4) Мачечі піски. Раст. *Alisma plantago.* Вх. Пч. I. 8.

Пісьбѣ, ля, м. Пистолеть. К. ЧР. 3. *Нащо нам той пистоль, коли стрілять не вміємо,* Ном.

Пістолѣ, лѣти, с. Пистолеть. Шух. I. 230.

Пісьулька, ки, ж. 1) Записка, письмецо. *Пісулька до мого братухи.* О. 1862. X. 31. 2) У горшечниковъ: палочка въ толщину гусиного пера, съ двумя острыми кончиками вилочкой, для проведення двойныхъ углубленыхъ лвій (при расврашваніи посуду). Вас. 183.

Пісьмак, ка, м. 1) Грамотей. Борз. у. *Аж тут обізветься письмак до громади.* К. Досв. 7. 2) Плохой писатель. *Засіли письмаки собором у сто душ.* К. Дз. 118.

Пісьмацтво, ва, с. 1) Грамотность. 2) Плохое сочинительство. 3) соб. Плохіе писателя. *Письмацтво дике.* К. Дз. 103.

Пісьмацький, а, е. 1) Принадлежащій грамотею. 2) Принадлежащій плохому писателю. *Пісьмацькі куколі пшениці не зашкодять.* К. МВ. II. 119.

Пісьмачка, ки, ж. 1) Грамотная женщива. 2) Плохая писательница.

Пісьмяний, а, е. Грамотный. Рудч. Ск. I. 5. *Пісьмяному книжка в руки.* Ном. № 6016.

Пісьмяник, ка, м. 1) Писатель. *Виднійше нам усе те в високих розумом письменникаж.* К. (О. 1861. VI. 28). 2) Въ евангеліи: вивнянкъ І зібранихъ всіх архієреїв і письменників людських, допитувався в них, де Христу родитися. Єв. Мт. II. 4.

Пісьмяництво, ва, с. Писательство; сочинительство; письменность. К. ПС. 84.

Пісьмяницький, а, е. Писательскій. *Кобзарю! не дивись ні на хвалу темноти, ні на письменницьку опуду за пісні.* К. Дз. 207.

Пісьмяниця, ці, ж. Писательница.

Пісьмяństwo, ва, с. 1) Грамота; грамотность. *Сина звеліла письменства очити.* Г. Барв. 187. *Хами з себе письменства почилиши.* Еватерисоло. у 2) Письменность. 3) Ученость, знаніе. *Шпанючки ваше письменство і розум.* Котл. НП. 341.

Пісьмячко, ка, с. Ум. отъ писмо. *А тут і письмячко... не відаю від кою.* О. 1861. VII. 4.

Пісьмѣ, ма, с. 1) Писаніе; рука. 2) Грамотность. 3) Письмо. *А я ж тії листи, а я ж тії письма сам перечитаю.* Мет. 24. 4) **Святѣ Письмѣ.** Священное писаніе. *Ти ж Святѣ Письмо в руки бери-читави, нас, простиж людей, на все добре наставляєш.* Дума. 5) = Писання. 3. Шух. I. 292, 304. Ум. **Пісьмѣце, письмячко.**

Пісью, ся, с. Личко. *Там то Гандзя, там то зух, там то письмо як памлух.* Гол. I. 387.

Пітанья, ня, с. Вопросъ. *Непевним юлосом став Павло на питанья розказувати.* МВ. (О. 1882. I. 101). *Ні... одказала Мотря, здивувавшись такому питанню.* Мир. ХРВ. 17. Ум. **Пітаньячно.** МВ. (О. 1862. I. 79).

Пітанѣ, тѣю, еш, м. Спрашивать. *Став же в мене козаченько та дороженьки питати.* Мет. 96. *Не питаючи броду, не сумся у воду.* Посл.

Пітанѣся, тѣюся, ешся, м. = Питати. *Дитався чорт баби: що о Бозі люде ювають?* Ном. № 198.

Пітвѣ, вѣ, с. Питье.

Пітьѣ, тѣя, м. 1) Крупчатка - мельница. Подольск. г. *Се він собі млин питлем хоче будувати.* Кіев. у. 2) Мука крупчатая. *На питель, на питель пшеничка ся меле.* Гол. II. 138.

Пітѣння, ня, с. Питье. *Оттут можно і питенням і їденням підживитись.* О. 1861. VIII. 27.

Пітѣць, тѣя, м. Человѣкъ, много пьющій.

Піть, п'ю, п'єш, м. 1) Пить. *Хто н'є, той і лє.* Ном. *Ой пий, мати, тую воду, що я наносила.* Мет. 72. 2) Пить, п'явствовать. *Ой н'є Палій, ой н'є Семен, із ні ізвамися.* Нп.

Пітійий, а, е. 1) Родимий. *Де ж таки тто чував, щоб дитина так незвичайно з питимю своєю матинкою поводилась.* МВ. I. 25. 2) = Питний. **Пітійе й їдїме.** Напетки в пища. *Гуляли вони, пили, їли усе добре, да ї пошили собі назад, по-*

кидавши усе, що позоставалось: і питиме, і їдме. Рудч. Св. II. 157.

Пітася, п'юся, п'юся, м. Питая. Горілка не п'ється. Чуб. V. 420. Не до тебе пілюся. Не кь тебе обрачались, не о тебе р'єчь. Ном. № 9581.

І. Пітєк, м. Дѣтск. пить. Чою ти, зайчку, такий худенький?—Тим, що всім питки подаю. Ном. № 1292. Ум. Пітоньми, піточки. Мкр. Н. 4. Будеш, будеш ти лежати, питоньки прозати. Мет. 86.

II. Пітєк, ток, ж. мн. Выпивка, шянство. Ти все в питках та все в куляках, а об смерті нема думки. Грив. III. 143.

Питльованій, а, е. Крупчатый. Закусє питльованим кашаєм. Грив. III. 349. Давай йому... коржів з питльованою борошна. Левц. I. 180.

Питльовка, ки, ж. Крупчатая мука. Кіев. у.

Питльовати, люю, еш. м. Молоть врубчатую муку. Хто хоче питлювати, мусить зачекати. Ном. № 5596.

Питній, ь, ь. Употребляющийся для пиять. У мене в питний мед. Харьк. г.

Питомєнний, а, е = Питний. Вх. Зв. 48.

Пітоньми, а, е = Питний. Левц. Пов. 256.

Пітоньки, піточєк, м. Ум. оть питєк. **Пиття, тї,** с. 1) Питє. 2) Выпивка. Як би знаття, що в кума пиття, то й жєнку й діти привів би. Посл. 3) Напитокъ.

Питун, ва, м. Родъ глиняной кружки для пиять воды. Грив. III. 445. Маркєв. 112. 2) = Питець, Змієв. у. Ум. Питунчик.

Питущий, а, е. Пьющий.

Пиха, хї, ж. Гордость, важность, надменность, зависть. Чуб. I. 93, 282. Памська пиха. Стор. МПр. 76.

Пихати, хїю, еш. м. = Пихати. Най буде бабці пихано, а дідові мелєно. Чуб. I. 261.

Пихатий, а, е. Спесивий, гордый. МВ. II. 32. В їх питатому серці нема місця любові їк простим людям. О. 1862. I. 75.

Пихідь! меж. для вираженія пиханія, толканія. А він підкочив та пихидь їй! Так і закоричилась. Черняв. у.

Пихкати, кїю, еш. м. 1) Пыхтѣть. От ми пихкали, пихкали над тим чаєм, та й посидали його під ліжко. Грив. I. 89. 2) Потягивать (трубу). Лєжить у садку під труєю, мольку пихкає. МВ. I. 38.

Пихнути, ну, вєш, м. Одр. в. оть пихкати. Дай мольку, я разів зо три пихну. Лебед. у. Захотїлось.. тричі мольчки пихнути. Ном. № 9302.

Пихорвѣтє, нѣ, вєш, м. Свільно толквуть. Як пихорвѣ його. Мир. ХРВ. 65.

Пихтїр, ра, м. = Рєпху 2. См. Піхтїр.

Пидѣра, пидѣра, ри, ж. Ум. оть пика. Пидѣра — рєшетом не накрїєши, за три дні не обєпєши. Ном. № 13949.

Пидѣрина, ни, ж. Penis. Уман. у.

Пишанія, ня, с. Важничанє, гордость. Ой чи є де дївка пишаня, що в пидїлках листва? Ой як листва побєрєтєсь, пишаня микєтєсь. Чуб. V. 165.

Пишатиє, шїює, ешя, м. Гордвїтєсь. Дяки мусятъ пишатиєсь тим, що принадили до свого культурного цурту таках руських людей, як Замойськї та Жовковськї. К. XII. 65. Иногда: важничати. Пишатиєсь, як корова в хомутї. Ном. 2) Краєватєсь. Щє на Україні вєселї і вольнї пишалиєсь сєла. Шевч. 242.

Пишєк, мн. Перья птенца. Вх. Зв. 48.

Пишний, а, е. 1) Гордый, важный.

Оце яка пишаня молодїця: і добриєнь не каже, а дивитєсь на пївоки. Волч. у. В мене рїд юрїдїй та пишний. Чуб. V. 533. 2) Роскошный, пышный. Являєтєсь мїй свїт у пишних шатах. К. лов. Ум. Пишнєнький. Не жалє менї нї постєлї бїлєнької, нї вєчєрї пишнєнької. Чуб. V. 42. Дружєнька пишнєнька. Грив. III. 504.

Пишнийєсь, нїює, нїєсь, м. = Пишатиєсь. А про науку правди всемирної, которою горди пишанїєсь, ми скажемо, що вона ї без гордївї би обїїшлєса. К. (О. 1861. II. 230). Пожнї рожї так і пишанїєсь. О. 1862. IV. 72.

Пишнїєть, востя, ж. Пишнїєть, важность. З гордїєть, за пишнїєтью з лївої шлицки не обїїшлєли. АД. I. 193.

Пишно, нар. 1) Гордо, важно. На ставї пишно лєбїдь пїля. Греб. 362. 2) Роскошно, пышно. Один чоловік жєя цо-дня пишно. Єв. Л. XVI. 19.

Пишнобарвїстїй, а, е. Цвѣтвїстїй, блєщущїй яркими красками. Пишнобарвїстїй спїєочий і танцюристїй рїй. К. Кр. 26.

Пишнокрїлий, а, е. Сь красивими крыльями. Млак. (Жєлєх).

Пишноцвїт, ту, м. Роскошный цвѣтокъ. Пишноцвїтї зїслї ї помарнїли. Млак. 13.

Пищавка, ки, ж. Свирѣль. Гн. II. 154.

Пицало, ла, с. Свистокъ. *Приніс йому анелъ таке пицало, же коні підут далеко, він засиче, коні придуть.* Гл. I. 213.

Пицаль, лі, ж. Пицаль. Мет. 423. *Семиг'ядну пицаль підняв і орам сизо-перим куло на подарунок подарував.* АД. I. 111.

Пицання, ня, с. Пвскъ. *Пташечки малесечкі з пицанням своїм веселим.* МВ. (О. 1862. I. 72).

Пицати, щу, щійш, л. Пицать. Пицать як каля. Ном. № 2770.

Пицька, ка, м. Музикальний інструментъ,—родъ свирѣля изъ тонкаго камыша. Харьк. у. Ум. Пищичон. *Ти же було селом ідеши, ти же було в дуду граєши, тепер тебе немає, дуда твоя гуляє і пишчици zostалися, чорт-зна кому доста-лися.* Нп.

Пицьок, щка, м. Часть чубука, которую беруть въ ротъ. Шух. I. 277.

Пищуватися, щуюся, ешся, л. Питаться. *Парою з розм'яною хліба пишуться мертвої душі.* ХС. III. 56.

Піяк, ка, м. Пьяница-мужчина. Вх. Лем. 449.

Піяка, ка, об. Пьяница. Ум. Піячна. *Господар альбо господині піячка.* Гл. II. 226.

Піячка, ки, ж. Пьяница-женщина. Вх. Лем. 449.

Пів, Поль, половина. Употребляется только въ соединеніи съ другими словами: *Півстада.* Чуб. V. 189. *Півбока.* Рудч. Ск. I. 45. *Не скажати ні півслова.* Котл. Ев. II. 40.

Піваркуш, ша, м. Полуиствъ. Желех.

Піваркушевий, а, е. Полулистовой. Желех.

Півбог, бога, м. Полубогъ. *Боги, богини і півбоги... біжать в олімпську кар-васарь.* Котл. Ев. VI. 5.

Півбочок, чка, м. Полубоченокъ. Желех.

Піввідерко, ка, с. Полуведро.

Піввідровий, а, е. Полуведерный. *Ми світої люде! Осъ бери лиш піввідрове барильце та біжи по четвєртинку.* Киев. у.

Півгодінний, а, е. Получасовый. Желех.

Півгодний, а, е = Піврічний. *Півгодний білет.* Черк. у.

Півголий, а, е. Полудобаженный. Желех.

Півголосом, нар. Въ полголоса. Желех.

Півдарма, нар. Полударомъ. *За півдарма продав.* Ном. № 14060.

Півдевіта, числ. Восемь съ половиной.

Південний, а, е. 1) Полуденный. *Під гарячим промінням південного сонця рушили в дорогу.* Левц. I. 283. 2) Южный. *Манишна стрілка завжди повертається одним кінцем на північну сторону, а другим на південну.* Ком. II. 90.

Південник, ка, м. Меридіанъ. *Такий кругъ зватиметься меридіаном або південником і поділятиме для вас землю теж на дві половини: східню і західню.* Децо (4-те ввд. 1882), 23.

Південь, дній, м. 1) Полдень. *Рідня до півдня, а як сонце зайде, сам чорт нікого не знайде.* Ном. № 9340. **О півдні.** *Въ полдень.* Рудч. Ск. I. 142. 2) Югъ. *Приходить на південь, аж там стоїть золоті кресло, де оддыхає сонце.* Чуб. I. 6.

Півдесять, числ. Девять съ половиной.

Півень, вял, м. 1) Пѣтухъ. *Усі кури на сідали, півень на порозі.* Мет. 16. *Въ селѣ время ночью опредѣляется по півню пѣтуховъ: перші півні приблизително въ десять часовъ вечера, другі—въ двѣнадцять, треті—въ два часа ночи. О півнях.* На разсвѣтъ. 2)—дінний = Тетерюк. Вх. Пч. II. 15. 3)—морський. *Сказочное животное въ морѣ съ рыбьей чешуей.* Драг. 6 Ум. **Півни**, півничон.

Півзен, на, півзень, ня, м. 1) = Півзина. Лубен. у. 2) Въ шутку: сопля. *От поправ півзена під носом! ще-сь не навчив, щоб матір навчати.* Св. Л. 202.

Півзіна, ни, ж. Жердь, которую укрѣпляют солому на стогахъ и на крышахъ, кладя ее сверхъ соломы. Чуб. VII. 379. *Як прийшли чигани, то сказано і півзини з хати постятали.* Кобел. у. Ум. **Півзина.**

Півзіяка, ки, ж. 1) Ум. отъ півзіна. 2) Соломенная веревка, играющая ту же роль, что и півзина. Драг. 31.

Півзолотій, того, м. Половина пята-тиннаго, 7 $\frac{1}{2}$ коп. О. 1862. IV. 94. *Не стає мені десять грошей до півзолотоу.* Чуб. V. 1125.

Півка, ки, ж. (=Пілка) = Пелена. *За ним, за ним діточинця несе дитя в півні.* Гол. II. 429.

Півкварт, ти, ж. Мѣра жидкости: полшукфъ, $\frac{1}{20}$ ведра. *Чи то Богъ покарав мене, чи півкварт юрїлки зашкодила мені.* Левц. I. 124.

Півквартівка, ки, ж. = Півкварт. *Не здужав волови звести, поки не випив*

півквартілки з імбером пінної юрїаки. Котл. Ев. II. 13.

Півкіпчик, ка, м. Пятнадцять копекъ. *Кинути мерщій півкіпчик срібний на облату.* Мкр. Н. 29.

Півколішатице, ка, с. 1) Полукургуъ.
2) Узоръ въ видъ полуколаса.

Півкобло, ла, с. Полукургуъ. Желех.

Півкондїйка, ки, жс. Полуендова. Котл. Ев.

Півкорччик, ка, м. Водяная мельница, въ которой вода падаєть на колесо на половинѣ его высоты, отчего оно вращаєтьса назадъ, т. е. въ сторону, противную движенію воды. Мик. 481.

Півкошник, ка, м. Рабочовный, плетеный изъ прутьевъ снарядъ, родъ корзины съ небольшимъ отверстиемъ, въ которое вгоняєтьса рыба. Вх. Пч. II. 24.

Півкуля, лі, жс. Полушаріе. Желех.

Півмертвий, а, е. Полумертвый. *Немечка лежа на постелі півмертвій.* Федьк. *Розбітники zostавили його півмертвою.* Ев. Л. X. 30.

Півмісяць, ця, м. 1) Половина луны. Желех. 2) Полульсяць.

Півмісячний, а, е. Полульсячний.

Півміток, тка, м. Мѣра витокъ: 20, 25—30 васьмъ. Вас. 201. *Ляною пражі три півмітки.* Котл. Ев. IV. 43. Ум. **Півміточок.** Чуб. V. 1141.

Півник, ка, м. 1) Ум. отъ півень. Чуб. V. 409. 2) Флюгеръ. Чуб. VII. 380. 3) мн. Раст. а) *Corydalis cava* Schweigg. ЗЮЗО. I. 120. б) *Iris bohemica*. ЗЮЗО. I. 125, в) *Iris Pseudacorus* L. ЗЮЗО. I. 125. д) *Orobus vernus* L. ЗЮЗО. I. 130. *Під вікнами насадилъ Ганна бузку, півників ти півонї.* Левци. I. 23.

Півничок, чка, м. Ум. отъ півень.

Північ, ночі, м. 1) Полночь. *Нема мого миленького, що карїє очі, ні з ким менї розмовляти, сидя до півночі.* Мет. 2) Сѣверъ. *А там далі, на північ, на високому шпилі стояла церква.* Левци. Пов. 4.

Північний, а, е. 1) Полуночный. *Північна доба.* Левци. I. 97. 2) Сѣверный. *Брада. у. Маленька стрілка звѣзди повертаєтьса однимъ кінцемъ на північну сторону, а другимъ на південну.* Ком. II. 90. **Північне сїяво.** Сѣверное сїяніе. Левци.

Півніак, ка, м. Желтїйний стержень, на который надѣвається штельвага. Лохв. у.

Півніа, нати, с. Птевичкь, пѣтушокъ. Ум. **Півніаю.**

Півнячий, а, е. Пѣтушій. Константиногр. у.

Півонїа, нїл, півонь, нї, півоня, нї, жс.—Пивонїа. О. 1862. VIII. 16. Шух. I. 22.

Півобстрів, рова, м. Полуостровъ. *Півострів Кримський.* К. МХ. 27.

Півпанство, ва, с. Полупарство. *Дам тому півпарства, півпанства.* Рудч. Ск. II. 29. *Нема Христа у кулестві і в півпанстві жадному.* Чуб. III. 378.

Півпарубок, бка, м. Подростокъ, парнеше. *Гайдамаки по-над яроч з шлягу повернули, нагамлюють півпарубка.* Шевч. 176.

Півполукіпок, пка, м. Пятнадцять сложеннихъ въ полѣ сноповъ. Колв. I. 63.

Півп'ята, числ. Четыре съ половиною.

Піврік, року, м. Полугодье. Гн. II. 253. *За півроку чиниш.* О. 1862. IV. 105.

Піврічний, а, е. Полугодовой. Желех.

Півріччя, чя, с. Полугодіе.

Півсѣток, тка, м. Штука холста около 50 аршинъ (локтей). Желех. *Незай вони раненко не встав, лянної куделі не страдає, най великихъ півсѣтокъ избиває.* Чуб. V. 801. *Нема Солохи білимъ півсѣтокъ.* Чуб. V. 59.

Півсонно, нар. Въ подусгѣ. Желех.

Півстарток, тка, м. Полсквирды. *Перезови... усю пшеницю і паклав височенкий півстарток.* Грин. II. 148.

Півсьоба, числ. Шесть съ половиной.

Півтора, числ. Полтора. *Як ми любилися півтора року.* Чуб. V. 149. *Надуєся, як півтора нещастя.* Ном. № 3373. *Що не скаже, то все півтора людського,—все глупость.* Чуб. I. 248.

Півтора́к, ка, м. Все мѣрою въ 1½. *Півторакъ бичок. Півторакъ лішок.* Ум. **Півторачок.** *Вивела коника і осїдала, вивесла іачок і півторачок.* Гол. I. 339.

Півтораріччяк, ка, м. Бичекъ полуторогодовалый. Гн. II. 27. См. **Півторакъ.**

Півтораста, числ. Полтораста. *А й у тому суденї півтораста молодців.* Чуб. V. 952.

Півторачок, чка, м. Ум. отъ півторакъ. **Півторип'ядний, а, е.** Длинной или вышньої въ 1½ четверти. Вас. 145.

Півтрѣти, числ. Двѣ съ половиной (при сущ. ж. р.). *Півтрети копї.*

Півтрѣтя, числ. Два съ половиной. Ком. I. 25.

Півтрѣтяста, числ. Двѣсти пятьдесятъ. КС. 1882. VII. 90.

Півть, тн, жс. Большой кусокъ сала съ

д'яло божа свиньї. Чотири пісті солонини із них зробили. Гол. II. 507.

Півхунт, та, м. Полуфунт. Купила оце півхунта масличка, а воно у тім півхунтої більш соли, ніж масла. Харьк.

Півчварт, числ. Трї сь половиною. Щоб тебе трясла півчварт року, поки витрясе пієжний копу. Нп.

Півчвартаста, числ. Трїста пятьдесят. Сьмот турків, яничар чотирїста та бідно невольника півчвартаста. АД. I. 209.

Півчварт, числ. Двѣ сь половиною (при суц. ж. р.). Шукали, глядім і півчварті неділі. Чуб. V. 1071.

Півчий, чоґо, м. Півчий. Ми святою Петра півчі. Грин. I. 3. Я вас добре знаю, бо ви півчі. Левц. Пов. 29.

Півшоста, числ. Пять сь половиною.

Піґаністий, а, е. Піґий, пестрий. Вх. Зн. 48.

Піґвѣти, іа.—Погнати. Полон забра- ми, далі пінали. Чуб. III. 274.

Піґвѣтєся, іа. = Поґвѣтєся. Глядіа свити—не вдѣавєя, за волами так пінавє- ся. Чуб. V. 1015.

Піґвѣтєся, нѣса, немєся, іа.—Поґвѣтє- тєся. Калина пінулаєя. Чуб. V. 563.

Під, пѣду, м. 1) Низь, вязменное мѣ- сто, западина. Херс. Полт. Перепелєця сіла на поду. Харьк. 2) Основаніє, мѣсто для основанія чєґо лѣбо, напр. стоґа, печи в пр. Вас. 180. Поди під стїжки. Левц. КС. 4. 3) Возвышеніє, подмостєя, напр. возвышеніє вь мельницѣ, гдѣ находѣтєя жєрнова. Мнє. 481. Часто во мн. ч. У клуні пшєнєцѣ на подах була. Змїєв. у. 4) Неподвѣжнє основаніє вѣтрянѣої мель- нєцѣ. 5) = Горщє. Kolb. I. 57. Ум. Підби.

Під, пред. 1) Подѣ. Ой під вшєнєю, під чєрєшєю стояє старий з молодю. Нп. Грїх не личком зав'язати та під лѣвкѣ словати. Посл. 2) Кѣ, подѣ. Татарин... далі вєжє і під Київ підступєя. ЗОЮР. I. 3. Він підійшов під віконцє та і кличє курочку. Рудч. Ск. I. 19. 3) Подѣ властью. Будє добрє запарожєжє і під турком жє- ти. Нп. 4) У, при, около, подѣ. А вєжє Пайїт під Полтавою із Шведом побєся. Макс. 5) Вѣ, во. Під той час і брат при- ходить. Яка з нас під той час мнєтєся. МВ. (О. 1862. III. 46). Було під робочу пору. Г. Барв. 325. Мої ви дочкѣ і зятї кохані! Що з вами дїєтєся під сю годину, під сю страшну козачьку хуртовину. К. ЦН. 186. Під хомеру вони поляли. Мир.

Пов. I. 124. 6) На. Вирѣжєли нас... в по- хід під турка. Грин. II. 209. 7) Під ногу грѣти. Играть вѣ тактѣ. Музику грѣти під ногу маршовѣ. 8) Під п'яну руч. Подѣ пѣ- нуу руєу. 9) Під чѣрною. Во хмєлю.

Підбармѣувати, вѣу, ещ, сов. и. під- бармѣувати, мѣю, ещ, іа. Подкрашивать, подкраєть.

Підбармѣуватєся, вѣуєся, ещєся, сов. в. підбармѣуватєся, мѣюєся, ещєся, іа. 1) Подкрашиватєся, подкраєтєся. 2) Под- дѣлѣватєся, поддѣлѣтєся. Пластун підбар- мѣувєтєся ходом тїєї звѣряки, яку він... сподїєватєся знайти. О. 1862. II. 63.

Підбѣсовувати, вѣу, ещ, іа.—номѣ. Поддакѣватє кому, подольщатєся кѣ кому. Фр. Пр. 23.

Підбѣсок, сѣа, м. Барятѣв. Та що за юлос важний! чистий юлосний підба- сок. Кв.

Підбѣрѣжєа, кѣ, жє. Пт.—Верєгуля. Вх. Пч. П. 12.

Підбѣрѣвнєк, ка, м. Порода грибовѣ. Лохв. у.

Підбивѣти, вѣю, ещ, сов. в. підбѣти, підбѣю, ещ, іа. 1) Подбивать, подбить. Одступитєся, ворог, із щасливѣої дороги, підоб'ютѣ коничєнєкѣ ноги. Мет. 288. 2) Дѣ- лѣть, сдѣлѣть подкладку. На козакоѣ шап- ка бирка, зєрґу дїрка, травѣно пошитѣа, вѣтром підбита. АД. I. 169. Він лїсом під- шитий, пєом підбитий. Хитєрь вѣкѣ лїсєца, зѣль вѣкѣ собака. Ном. № 3052. 3) О тѣ- тѣ: 4) Окучивать, окучить (растєнїє). Дїв- чѣта... тѣпѣом підбивали. О. 1861. V. 71. Я вѣдє, до обїд, гурки підбивала. Г. Барв. 92. 5) Покорѣть, покорѣть, подчинѣть, по- работитѣ. Жѣлєх.

Підбивѣтєся, вѣюєся, ещєся, сов. в. підбивѣтєся, підбѣюєся, б'єшєся, іа. 1) Под- дѣмѣтєся, подпѣтєся. Як підбивєя сизий юлѣбочок угору високо, та зєстрїєя сизий юлѣбочок з буйним вѣтрами. Чуб. Проки- нєтєся козак, у віконцє,—аж підбилѣсь під обїд сонцє. Чуб. V. 150. 2) Устѣть, уто- митєся. Пустїть, кажє, людє добрї трє- нєчувѣть: дороґа далека з нєба на землю, я підбивєя. Рудч. Ск. II. 22. Пішкѣ йшли, мїшкѣ нєсли, підбилиєя, потѣмилиєя. Мнл. 155.

Підбитєнѣя, ка, м. Черный, бѣлыми овчєнами опушенний кафтанѣ у гуцуловѣ. Гол. Од. 72.

Підбѣтє, тѣ, с. Подѣемѣ ногѣ, сапоґа. Гол. Од. 15, 25.

Підбѣти, сѣ. См. Підбивѣти, сѣ.

Підбитяк, ка, м.—**Підбитеняк.** Гол. Од. 72.

Підбичувати, чу́ю, еш, м. 1) Припряч присто́жву. *Важко на юру їхати, треба підбичувати.* 2) Помочь, поддержать. *Чоловік погорів, підбичуйте його. Доц підбичує кукурзулу і всячину.*

Підбіг, га, м. Насѣв. *Bombux rubi.* (гусеняца). Вх. Пч. 1. 5.

Підбігати, га́ю, еш, сов. в. підбігати, біжу́, жа́ш, м. 1) Подбігать, подбіжать. *Брат піший пізотинець за кінними біжить-підбігає.* АД I. 114. *Почали молодці Кобзу, зараз підбігли до його і зупинили коня.* Стор. МПр. 52. 2) Только сов. в. Быть в состоянии біжати. *Отам... патється полова кобила, вона ніяк не підбіжить, отту і ззіє.* Рудч. Ск. I. 1. *Медвідь каже: я не підбіжу, як доведеться утїкати.* Рудч. Ск. 3) Течь, подтечь. *Під тебе (вербу) водича підбігає, з під тебе коріння висихає.* Мвл. 92. 4) П підбіг ви́хор—П підвіяв вихор. См. Підвізати. Мвл. 14.

Підбігцем, нар. Слегка бѣгомъ, почти бѣгомъ. *Ішла, а де і підбігцем, та поки прийшла додому.* Кв.

Підбій, ббю, м. 1) Подкладка. Вх. Зн. 48. 2) Покореніє; порабощеніє. Желех. 3) Насѣв. *Arctia* (гусеняца). Вх. Пч. I. 5.

Підбійка, ки, ж.—**Підбій** 1. Канев. у. **Підбіл, лу, м.** Раст. м. а) Вѣлокопытникъ, *Tussilago farfara*. Ани. 366. Шух. I. 22. б) *Petasites vulgaris* L. ЗЮЗО. I. 131.

Підбіляти. См. **Підбілювати.**

Підбіль, лю, м.—**Підбіл** а. Вх. Пч. I. 13.

Підбільшати, шаю, еш, сов. в. підбільшати, шаю, еш, м. 1) Выростать, вырости, подростать, подрасти. Свм. 203. *Поки маленькі були, в тідечкаж сиділи, стали підбільшати, знялись, пометіли Чуб. V. 853. Телята вже підбільшали.* Рк. Леввп. *Дерево в лісі підбільшало.* Рк. Леввп. **Підбільшати, ся.** См. **Підбільшувати, ся.**

Підбільшувати, шую, еш, сов. в. підбільшувати, шу, шаш, м. Увеличивать, увеличивать.

Підбільшуватися, шу́юся, ешся, сов. в. підбільшуватися, шуся, шашся, м. Увеличиватися, увеличиватися.

Підбілювати, люю, еш, сов. в. підбілювати, лю́, ляш, м. Подбѣливать, подбѣлят.

Підбір, ббру, м. 1) Каблукъ. *Ой устем, молоди дівчино, та бумаюю дбір, ой*

щоб не помазав молодий козаченко, ні кобіт, ні підбір. Мет. 68. 2) мн. Веревки вверху і внизу рыболовної сѣти.

Підбірати, раю, еш, сов. в. підбірати, підберу́, рѣш, м. Подбирать, подбирать. *Вона одною рукою миттю зірвала з ліч зустрю, а другою підбірала дову і чорну, як шайворон, косу.* Стор.

Підбіратися, раюся, ешся, сов. в. підбіратися, беру́ся, рѣшся, м. 1) Подбираться, подбираться, подкратся. *Підбірається під хатне віконце* МВ. I. 111. 2) Поддѣлюватися, поддѣлятися. *Ольга і Катерина швидко вивчили і співали її (пісню)... підбіраючись під Палажчини спів.* Леввп. Пов. 252.

Підбічний, а, в. Находящийся под бовомъ. **Підбічний хлѣпец.** Малачакъ, который еще съ матерью спить. Ном. № 8605.

Підбічниця, ці, ж. 1) Жена. *Виня му Панбі з лівого боку ребро і зробив му жену підбічницю його.* Гн. I. 10. 2) Надохвца. Желех.

Підбіж, ка, м. Длинный сердѣм на овчявъ. Шух. I. 139.

Підбобтати. См. **Підбобтувати.**

Підбобтувати, тую, еш, сов. в. підбобтати, таю, еш, м. Подбалтывать, подбалтывать

Підборіддя, дя, с. 1) Подбородокъ. Мвж. 157. Мвр. ХРВ. 114. *Тедосє стлила голову, закриваючи носом усе підборіддя.* Леввп. I. 236. 2) Часть уздечки: полоса вокругъ шен. Вас. 160.

І. Підборідь, нар. Подъ подбородкомъ. *Оливають її (перемітку) попід бороду, підборідь.* Шух. I. 132.

ІІ. Підборідь, роді, ж. Сафьянный ремешекъ у гудульской шляпы; проходя подъ подбородкомъ, удерживаетъ шляпу на головѣ. Шух. I. 128.

Підборквати. См. **Підборкувати.**

Підборкувати, кую, еш, сов. в. підборквати, каю, еш, м. 1) Подрѣзывать, подрѣзывать крылья. 2) Прибвирать, прибвирать къ рукавъ.

Підборний, а, в. 1) Фальшивый, подложный. *Були тѣм купичики проворні, що їздили по ярмаркам, і на аршинцях на підборний пошаний продавали крам.* Котл. Ен. 2) Относящийся къ каблуку. *Шило підборне—для каблуків шило.* Вас. 161.

Підборѣдок, два, м. 1)—**Підборіддя.** 2) мн. Серьги. *Серьги подъ клаюномъ у пѣтуха.* Вх. Пч. I. 14. Ум. **Підборѣдочок**

Підборобадня, ні, ж. Пт. = Веснівна 2. Вх. Пч. П. 8.

Підбрехати. См. Підбріхувати.

Підбрéхач, ча, м. Человекъ, помогаючий лгати. Въ шутку такъ называють второго свата, который, при сватовствѣ, своими поддакиваніями и добавленіями помогаетъ товарищу. *Та у нього чимало є чою, каже перший староста.—Де то чимало? каже підбрехач. У нього усього є бацацько.* Кв. І. 194.

Підбрехну́ти, ну́, не́ш, м. Одн. в. отъ підбріхувати.

Підбріхувати, хую, еш, сов. в. підбрехати, брешу́, шеш, м. Привирати, привирати, помогати во враньѣ. *Я буду починити брехати, а ти підбріхуй.* Кв. І. 194. *Там-той брехав, а ти підбріхуєш.* Фр. Пр. 123.

Підбу́рити, ся. См. Підбурювати, ся.

Підбу́рок, рва. м. Желѣзний, съ деревинной ручкой, багоръ для вытягиванія изъ воды пойманнаго сома, въ подмогу рыболовному крючку, которымъ обычно ловять сома. Екатеринос. у. Слов. Д. Эвари.

Підбу́рвати, рюю, еш, сов. в. підбу́рити, рю, рши, м. 1) Поднимати, подніати, возбуждати, возбужити, подстрекнути, позмутити. 2) Подливати, подлнати. *Жид таки підбурив водичи у іорілку.*

Підбу́рюватися, рююся, ешся, сов. в. підбу́ритися, рюся, ршся, м. Возмутяться, возмутитися (о людяхъ).

Підбу́вати, ваю, еш, сов. в. підбу́ти, б́ду, деш, м. Увеличиваться, увеличиться въ количестві, прибывать, прибавляться, прибавитися. Драг. 244

Підва́жити. См. Підважувати.

Підва́жувати, жую, еш, сов. в. підва́жити, жу, жши, м. Поднимати, подніати съ помощью рычага. *Воза підважити.* Г. Барв. 177. *Дружок той, що підважують зіз.* Чуб. VII. 404. *Дужий: бувало паровицю плечем підважує.* О. 1862. VIII. 18.

Підва́л, лу, м. 1) ? 2) У підва́л. Безъ разбору, силошь. *Затувала все в підвал.* Сосниц. у.

Підва́лина, ни, ж. 1) Толстая балка, составляющая основание деревянной стѣны. Чуб. VII. 376, 380. *Підвалини небесною чертою хитаються, як записав тільки м. К. Іов. 56. 2) Часть ступи. См. ступа 2, 3. Шух. І. 161, 162.*

Підва́рок, рку, м. Фольварокъ, ферма, мыза. Св. Л. 129. КС. 1884. VIII. 721.

Підвезті́. См. Підвозити.

Підвезга́ти, гаю, еш, сов. в. підвезгну́ти, ну, неш, м. Подбрасывать, подбросити; поднимати, подвнати вверху. *Підвери голосу догори.* Гн. П. 139.

Підвереді́тися, джу́ся, ді́шся, м. Подорваться. *Луци явився скарб,—Лука к ньому з мішками. на третій день, підвередившись п'ятаками, умер Лука.* Бор. 19.

Підверну́ти, ся. См. Підвертати, ся.

Підверта́ти, таю, еш, сов. в. підверну́ти, ну́, неш, м. Подворачивати, подвернути, подворотити, подложити, подсувати, ворочати. *Під коріто підвернути старшу.* Вийти замужъ раньше старшей сестры. *Меница, та раніи піде заміж. підверне старшу під корито.* Г. Барв. 294.

2)—під се́бе, собі́ під спі́д. Подчиняти, подчинити, покорити. *Всім світом буде управляти, по всіх усяодах вовчати, підверне всіх собі́ під спі́д.* Котл. Ев.

Підверта́тися, таю́ся, ешся, сов. в. підверну́тися, ну́ся, вешся, м. 1) Подворачиваться, подвернуться, подогнутъся. *Нога підвернулася.* 2)—до ні́го. Подходить, подойти хитро. *Коли ж підвертеться до дівчат, то вже ні на кого більши не дивляться, тільки на дію.* Кв.

Підвеселі́ти. См. Підвеселяти.

Підвеселі́ти, ляю, еш, сов. в. підвеселі́ти, лю́, лі́ш, м. Подвеселяти, подвеселити, развеселити, обрадовать. *Часто в мене самої так ірко на душі, так би гйда, щоб мене хто підвеселив.* Г. Барв. 245.

Підвесі́лок, лку, м. Предсвадебный обрядъ въ субботу вечеромъ, на который собираются къ невьстві́ дружки и родственники. ХС. VII. 427.

Підвє́сті, ся. См. Підводити, ся.

Підвечє́рювати, рюю, еш, сов. в. підвечє́рати, ряю, еш, м. Слегка ужинати, поужинати. *Підвечєряли, помолитися Богу.* Мнж. 130.

Підвечі́р, м. Время передъ вечеромъ. На підвечі́р. Предъ наступленіемъ вечера. *На підвечі́р, я став у слі.* Федьк.

Підвечі́рковий, а, е. Относящийся къ закускѣ предъ ужиномъ. *Підвечі́ркова доба.*

Підвечі́ркувати, кую, еш, м. Закусывать между раннимъ полдникомъ и ужиномъ. Сим. 26. Грин. І. 119. *Снідала, обідала—раз їла; полуднувала, підвечі́ркувала—два їла, вечеряла, повечі́ркувала—три їла.* Ном. № 14324. *І думка то була така, щоб підвечі́ркувати смаченько.* Г. Арт. (О. 1861. III. 110).

Підвечірок, ржу, м. Закуска предъ ужиномъ.

Підв'язати, в'язу, в'яз, сов. в. підв'язати, підв'язу, в'язу, м. Подвизувати, подвизувати. *Перемітку чи рантух підвизають... поверта черленою квітчастою фусткою, за язують верх тім'я у один будз.* Шух. I. 132.

Підв'идати, джу, диш, м. Подсмородити. ЕЗ. V. 35.

Підв'исити. См. Підвишувати.

Підвизнути, н'у, в'еш, м. Стащить, украсть. *Ой чи не підвизнули чого з воза москаї, що ти й приїхав, все мовчиши?* Ном. № 12825.

Підв'исень, в'яз, м. Родъ гриба, Agaricus grunulus. ЗЮЗО. I. 110.

Підв'исувати, шую, вш, сов. в. підв'исити, шу, вш, м. Повышати, повысить. *Ясь підв'исив голос і замов.* Левцв. I. 228.

Підв'язати, в'язу, вш, сов. в. підв'язати, в'язу, вш, м. Подв'язувати, подв'язувати. *Підв'язати кобю.* По нар. повѣр'ю: охватити вихремъ, отчого чоловікъ болѣветъ.

Підв'идник, ка, м. Подводчикъ. *Прочис поранений храничиз свого підв'идника, щоб віз поволи.* Ном. № 12836.

Підв'ий, в'язу, вш, м. Родъ болѣзни отъ вѣтра (по нар. повѣр'ю). Канев. у.

Підв'ірок, ржа, м. — Підворок. Борз. у.

Підв'іршувати, шую, вш, м. Класти верхъ на стогъ. Харьк. г.

Підв'ір'я, р'я, с. М'яго занятое дворомъ, дворъ. *Пішли віци по підв'ір'ю.* Мид. 42. *Колісь і на моім підв'ір'і буде болото.* Ном. № 4885.

Підв'исувати, шую, вш, сов. в. підв'исити, шу, вш, м. В'язати, пов'язувати. *Петра засудили: Петра підв'исити.* Гв. II. 235.

Підв'ія віі, ж. Раст. Liliun martagon. Лв. 99. См. Масло воронче.

Підв'язати. См. Підвизувати.

Підв'ладний, а, в. Подвластный. Харьк. у.

Підв'ода, дв, ж. Подвода. *Приїхав підв'одами та й погубивав усто рибу.* Рудч. Ск. II. 173.

Підв'одати, джу, диш, сов. в. підв'ести, веду, деш, м. 1) Подводити, подвести. *Коблу підвели як дубу і поставили під нілосу.* Стор. МПР. 105. *Він до очю то рило підведе, то лапу коло жару сушить.* Греб. 386. 2) Проводити, провеста. *Куди дорога до міста, дітичимо?...* — *Я вас зараз підведу, ви нече здалека.* Гв. I. 90.

3) Поднимати, подв'язати, приподняти. *Узяв колоду за комель, підв'яз проти себе як свічку.* Мвж. 9. *Маруся підвела очци вору.* Кв. *Вона ялянула: підведіть мене, добрі люде.* МВ. I. 57. 4) При побѣлкѣ и окраскѣ цвѣтної глиной (стѣны, печи и пр.): проводить, провеста вбирдуръ. Kolb. I. 56. *Зосталося тільки жовтою глиною підвести.* Мир. Пов. II. 80. 5) Подводити, подвести, подвергнути чому; обмануть ожиданія. МВ. (О. 1862. III. 68). *Пропади ти лучче сам, що нас усіх підв'яз.* Рудч. Ск. 6) — до чого, на що. *Подстрекати, подстрекнути.* *Тут і розказала все, до чою копитан мав її підвести.* Кв. *Бодай твоя мати я неклі зоріла, бо що нас молоденьких на тов підвела.* Чуб. V. 231.

Підв'одитися, джуся, дяшся, сов. в. підв'естися, д'уся, дешся, м. Вставати, встати, подниматися, поднятися, приподнятися. *Помолись, Насте, хоч лежачи, Богу, коли не здужаєши підвестись.* Кв. *Чоловік і забув про масло, що сидів на йому, та й підв'одив.* Рудч. Ск. II. 168. *Та не встану, мій миленький, не підведуся.* Чуб. V. 581. *Насилу підв'івся після хвороби.* ХС. VII. 457.

Підв'одний, а, в. Подводный. Левцв. Пов. 109.

Підв'озити, жу, вш, сов. в. підв'езти, в'у, в'еш, м. 1) Подвозити, подвести. *Чою ж ти так далеко став? Підв'озъ ближче!* 3) Провозити, провеста по пути. *Сідай же, я тебе підвезу.* Грив. I. 71. *Станьте ви, братця, коней понасіте, мене підождіте, з собою візьміте, до городя християнських підвезіте.* АД. I. 124. 3) Підвезти в'оза, носналя. Поддѣти, обмануть.

Підв'озитися, жуся, вшся, сов. в. підв'езтися, в'уся, дешся, м. Проѣзжати, проѣхати по пути на лошади, въ экипажѣ кого либо. *Як вони доїхали, я й прошуся, щоб вони мене підвезли.* — *Сідай отам на задньому возі: і підвезеся, і кобилу панятимеш.* Грив. I. 222.

Підв'оддій, дія, м. Заступаючий м'істо всеводи, помічникъ всеводи. К. ПС. 5, 75. *Мені Замоиского підв'оддій приятель, кум і сват.* К. ПС. 25.

Підв'оддєський, а, в. Привладежаний помічникъ всеводи. *Увійде Ст. Хмелецький з підв'оддєським почтом.* К. ПС. 33.

Підв'олічати, в'язу, вш, сов. в. підв'олочити, лочу, чѣш, м. 1) Подтаскивати, подтащати, подволочь. 2) Ніг не підволочѣ. Не въ состояннї в'йти.

Підволонжувати, джуу, еш, сов. в. **підволондити**, джу, дш, м. Смачивать. смочить, увлажить. Шух. I. 253.

Підволон, лока, м. 1) Родь рогатини, на которой перевозят плугь. Чуб. VII. 399. 2) Жердь, которую подкладывают подь возъ въ томъ случаѣ, если въ немъ сломається ось или колесо. Полт. у. Слов. Д. Эварн.

Підволонкія. См. Підволонкати.

Підворотень, тня, м. Сортъ горшка, вышиною отъ 5 до 7 вершковъ. Вас. 181.

Підворотній, ного, м. Сортъ горшка, вышиною отъ 3¹/₂ до 5 вершковъ. Вас. 181.

Підворотній, (няти, с.?) = Підворотень. Вас. 181.

Підвусний, а, е — хлепецъ. Юноша. *Ще бувши чурою, підвусним хлопцем.* К. Бай. 98.

Підв'язати, ся. См. Підв'язувати, ся.

Підв'язка, ки, ж. Подвязка. *Хоч юний, та в підв'язках.* Ном. № 5071.

Підв'язувати, зуу, еш, сов. в. **підв'язати**, жу, жеш, м. Подвязывать, подвязать. *Уже ж мені та докулима сю біду бідувати, ой підв'язавши та червоні сап'янци, до моря мандрувати.* Чуб. V. 938. *Який же мені до цієї спідниці попередник підв'язати?* Черниг. у. *На здобитки, підв'язавши литки.* Ном. № 10322.

Підв'язуватися, зуюся, ешся, сов. в. **підв'язатися**, жуся, жешся, м. Подвязываться, подвязаться, опоясаться. *Як писаря не любить, писарь буде паном, обуться в личаки, підв'язється валом.* Чуб. V. 1179.

Підв'язъ, зі, ж. У плотниковъ: мѣсто, гдѣ балка запускається въ стобль, служащій ей поддержкой. Уман. і Гайсин. у. у.

Підгайстер, тра, м. = Підгейстер.

Підганяти, няю, еш, сов. в. **підганяти**, піджену, нѣш, м. Подгонять, подогать, понувать; торопить. *Хто везе, того й підганяють.* Ном. № 10338. *Сестра все його підганяє, щоб швидко йшов.* Рудч. Ск. I. 126.

Підганятися, няюся, ешся, сов. в. **підганятися**, підженуся, нѣшся, м. 1) Подгоняться, подогаться, понуватися. 2) — вгору. Подростать, подрасти. *Там ціли квітки, підганялася вгору тріла, ютова під косу.* Левца. I. 373.

Підгартати, баю, еш, м. Подтащывать, подтоптать, подбить подь ногъ. *Дав Бог хлосты, що всі кости поламав і роги*

і самою душою злою підарбав під ном. КС. 1882. IV. 170.

Підгас, су, м. Соль, которую выбираютъ изъ солевойной сковороды послѣ того, какъ уже погасятъ огонь. Вх. Зп. 49

Підгатяти. См. Підгачувати.

Підгачувати, чуу, еш, сов. в. **підгатяти**, чу, тш, м. Поправлять, поправлять, починить запруду. *Річчями дорою, підгачували грѣлі.* Стор. МПр. 72, 73.

Підгейстер, тра, м. Часть воза: крѣпкая жердь, одинъ конецъ которой приврѣпленъ къ нижнему концу шворня, а другой къ задней оси; онъ охраняеть шворень отъ поломки. Чуб. VII. 402.

Підгейстра, ря, ж. = Підгейстер. Прилц. у.

Підгереть, ти, ж. = Підгейстер. Рудч. Чп. 249.

Підгерста, тл, с. = Підгейстер. Ад. II. 27.

Підгібати, баю, еш, м. Стащать. *Він у дявка підбивав кожух.* Харьк. у.

Підгиляти. См. Підгилювати.

Підгиляний, ного, м. Мальчикъ, который при игрѣ въ мячъ подбрасываетъ послѣдній для удобнаго удара по немъ палкой. КС. 1887. VI. 459.

Підгилювати, люю, еш, сов. в. **підгиляти**, лю, лиш, м. Подбрасывать, подбрасывать мячъ для удара палкою (гилюю). КС. 1887. VI. 459.

Підгинати, няю, еш, сов. в. **підгинати**, ну, неш, м. Подгибать, подогнуть, подбирать, подбирать. *Білий сніжок випадає, бурмак ноги підинає.* Чуб. V. 472. *А я поли підинаю сидати на лаві.* Гол. IV. 450. 2) — хвѣст. Трусить, робѣть.

Підгинатися, няюся, ешся, фв. в. **підгинатися**, гнуся, ешся, м. Подгибаться, подогнутися. *Ой піду я у луи по калину... да піду я підинаючись, да піду я підгилюючись, щоб мені віття не підломить.* МУЕ. III. 162.

Підгін, гбну, м. На підгін поїхати чумакамъ. Поїхать на встрѣчу съ новыми волами для замѣны утомленныхъ.

Підгір, гору, м. = Підгір'я. *Турки й татари підір узали.* Ад. I. 33.

Підгірля, ля, с. = Підгорля. Рудч. Чп. 250.

Підгірній, я, е. Подгорный, находящійся, живущій у горы. К. Кр. 37. *Вийди, вийди, мила, з хати, ти, дівчино підірня.* Нп.

Підгірок, рка, м. Склонъ горы. *Ой*

на юрі, на підірку сидів юлуб з юлубкою. *Мет.* 25.

Підгір'я, р'я, с. Подгорье, мѣстность у подошвы горы. Чуб. III. 431. К. МХ. 31. *На луках був сінокос аж до юри, а підгір'я орали під хліб, на юрі була толока.* Павлогр. у.

Підгір'янина, на, м. Житель підгір'я. Желех.

Підгледіти, джу, диш, іа.—Підглядіти.

Підгледжувати, жуо, аш, іа.—Підглядати.

Підглибіти. См. Підглибляти.

Підглибляти, дію, аш, сов. в. підглибіти, біб, біш, іа. Углублять, углубить борозду. Богод. у.

Підглухий, а, е. Глуховатий. *Підлухим і ніжим здався.* Мер. Г. 10.

Підглядати, дію, аш, сов. в. підгладіти, джу, диш, іа. Подсматривать, подсмотреть. *От баба вибіра пиріжки та на столі кладе, щоб прохолонули, а лисичка підлядла та за пирі.* Рудч. Ск. II. 6. *Все ходив за ним та підлядав.* Драг. 42.

Підглядати, ка, м. Соглядатай. *Післами підлядників.* Ва. Л. ХХ. 20.

Підгнобти. См. Підгнобувати.

Підгнобувати, ноюю, аш, сов. в. підгнобти, ноб, іш, іа. Унаважувать, унавозить.

Підгодіти. См. Підгожати.

Підгодбувати, вуо, аш, сов. в. підгодувати, дію, аш, іа. Подкармивать, подкормить. Грин. III. 365. *Ой матінко-лебідочко! Підодуї нас зоть трішечки, підодуї нас, попаруї нас.* Нп.

Підгодбуватися, вуося, ашся, сов. в. підгодуватися, діюся, ашся, іа. Подкармиваються, подкармиваються.

Підгожати, жано, аш, сов. в. підгожати, жу, диш, іа. Подражать, подражать. *Жиди піджають жито возити до Києва.*

Підголяти, ся. См. Підголювати, ся.

Підголювати, люю, аш, сов. в. підголяти, лю, лш, іа. Подбрівають, подбріть. *Підголювати чуб.* Сям. 150.

Підголюватися, лююся, ашся, сов. в. підголюватися, люся, ашся, іа. Подбріваються, подбріваються. Грин. III. 499. *Пишов підомився, сідла коня вороною та їде жемитись.* Чуб. V. 459.

Підгніяти, ню, нш, сов. в. підгніяти, жеву, веш, іа. 1) Подговнять, подговнять. *Підінав воли до воріт, аж вони стали, не хочуть іти.* Харьк. у. 2) Подговнять, подговнять, торонять, поторонять.

А ну піджени вороною, а то їде як неживий. Змієв. у. *Та ну бо неси швидче!—Чого ти мене підониш?* Харьк. 3) Подбівать, подбівать. *Підонити клин.* Шух. I. 177.

Підгорілка, кя, ж. Пт. *Apas fegina* Вх. Пч. II. 8.

Підгорілина, ня, ж.—Підгорля 1. Вх. Лем. 449.

Підгорляця, ці, ж. 1)—Підгорля 2. Kolb. I. 67. 2)—Пт. горляч. Вх. Пч. II. 9.

Підгорля, ля, с. 1) Подгрудок у рогатаго скота. Вх. Лем. 449. 2) Нижня горизонтальная часть яра. Чуб. VII. 405.

Підгорниця, ці, ж. 1)—Підгорниця 1.—Підгорля 2. 2) Часть верши (гір'я з прута): мѣсто, куда пропльзаєть рыба, пройдя входное отверстие (горло). Шух. I. 226.

Підгорнітя, ся. См. Підгортати, ся. — Підгорбдія, дя, с.—Підгородня.

Підгорбдія, ні, ж. Подгородное село, пригородъ.

Підгородянин, на, м. Подгородній житель. Новомоск. у. (Залюб.).

Підгорочка, кя, ж. Небольшая возвышенность у подошвы горы. *Видно юру, видно підорочку.* Чуб. IV. 533.

Підгорр'ати, тано, аш, сов. в. підгорн'ати, ну, веш, іа. 1) Подворачивать, повернуть, подгибать. *Сядь, Гришу, коло мене, ще й ніжечки підорни.* Чуб. V. 56. 2) Подгребать, подгресть. *Підорни ще жару до юричка.* Оучивать, оучити растение. *Підортають городовому салю.* Шух. I. 164. *Въ возз. думъ і бѣгущемъ, который какъ бы подгребаєть себѣ подъ ноги землю: Брат ніший піхотинецъ за кіними біжить-підбіає, чорний пожар під білі ноги підортає.* Ад. I. 114. 3)—під нбо. Подчвять, подчвять чьей властью, покориють. *Під себе ми своїх сусід не підортали.* К. Дз. 17. *Спіндурувати звесь Крым та й підорнути під короля.* К. ЦН. 221.

Підгорр'атися, танося, ашся, сов. в. підгорн'атися, нуося, вешся, іа. 1) Подворачиваються, повернуться, подгибаться, подогнуться. 2) Хитро подходить, подойти, подольстяться. *Вони (жінки) так і знають, коли прозати об чім своїх чоловіків, то так підорнутися, підлазуться, що й справді повіриш.* Рудч. Ск. II. 175.

Підготувати, тую, аш, іа. Подготовать.

Підгребті. См. Підгірвати.

Підгірбати, бано, аш, сов. в. підгреб-

ті, б́у, б́еш, г. Підгребати, подгресть. *Ой Івченко молодий василечки підкосив, а Іськівна можда василечки підребла.* Грнв. III. 231.

Підгрязяти, з́ить, г. безл. Сд́ляться грязно. *На дворі підгрязило, не дуже добре грати.* Канев. у.

Підѓукувати, ку́ю, еш, г. Поверкивати вь добавленіє вь крику, ѓнью и пр. *Хлопці підгукували, приказували й приспівували.* Левич. I. 16. *Колісник підгукував...* кумі. Мвр. Пов. II. 69.

Підѓлювати, лю́ю, еш, сов. в. підѓуля́ти, ля́ю, еш, г. 1) Примуц. вь сов. в. Подкутуть. *Підгуляв, що й з копитя збиєся.* Ном. № 11751. *Тепера він підгуляв, на упокої починає, на похмілля знемає.* АД. I. 216. 2)—**молод́у.** Свадебный обычай вь Борз. у.: послѣ возвращенія вь поведѣльничь новобрачныхъ изъ церкви, вхъ сажають за столъ и предлагають намазаную медомъ булку: дважды обманывають, только дѣлая видъ, что дають, а вь третій разъ отдають. Грнв. III. 448.

Піддава́ти, да́ю, еш, сов. в. підда́ти, да́ж, дася́, г. Помогать, помочь приподняти тяжесть. Мвж. 127.

Піддава́тися, да́юся, е́шся, сов. в. підда́тися, да́мся, дася́ся, г. Поддаваться, поддаться. *А я тій журбі та й не піддаюся.* Нп.

Підда́нець, нця́, м. 1) Подданный. *Всі його підданні носили латані галанці, тивились на свого царя.* Котл. Ен. IV. 14. 2) Крѣпостной. *Панські підданці.*

Підда́ний, а, е. 1)—**Підданець 1.** 2)—**Підданець 2.** *Три пани, два отамани, а оден підданий.* Ном. № 1174. *Сухомлинською пана підданий* МВ. I. 41.

Підда́нка, ки, ж. 1) Подданная. 2) Крѣпостная. Ум. **Підданочка.** *Ой пано, паночку, ведем тобі підданочку.* Мет. 235.

Підда́нство, ва, с. 1) Подданство. 2) Состояніє вь крѣпостной завасимости.

Підда́шок, шка, м. Навісь надъ выходной изъ дома дѣрью, надъ крыльцомъ. Ум. **Піддашечок.** Гол. III. 294. *Коли б мені тій малярі, — вымаювала б милою собі... вымаювала б на піддашечку, щоб дивитися як на пташечку.* Мет. 52.

Підда́шши, ши, с.—**Піддашок.** Гол. IV. 353. Шух. I. 105, 187. *Гучно, гучно у світлици батки розмовляють; либо їх сини Настусю в піддашши вітають.* К. Досв. 99.

Підд́ержати. См. Піддержувати.

Підд́ержувати, жу́ю, еш, сов. в. підд́ержати, жу́, жи́ш, г. Поддерживать, поддерживать. *Беззильною піддержав.* К. Іов. 55.

Підд́ерти. См. Піддирати.

Підд́жигувати, гу́ю, еш, г. Подстрекать.

Підд́ивитися. См. Піддвлятися.

Підд́вля́тися, ля́юся, е́шся, сов. в. підд́ивитися, вля́юся, ви́шся, г. Подсматривать, подсмотрѣть. *Пішли під вікно піддвлятися—як вона буде робить.* Рудч. Ск. II. 101.

Підд́имка, ки, ж. Названіє мелкихъ луковницъ, сохраняющихся зимою вь избѣ вь мѣшечкѣ за савоюкомъ или надъ печью, а весной высаживаемыхъ; также названіє и выросшаго изъ нихъ лука. Вас. 203. *Цибуля піддимка-засушка.* Грнв. II. 21. *Зелена піддимка розрослася.* Левич. I. 28.

Підд́имок, мка, м. Все копченое. Винниц. у.

Підд́ирання, ня, с. 1) Разореніє птичьихъ гнѣздъ. *Через те піддирання йому й лихо сталося: поліз сороку піддирати, илма вломилася, а він додолю.* Харьк. 2) Выниманіє изъ ульєвъ сотовъ.

Підд́ирати, ря́ю, еш, сов. в. підд́ирти, деру́, рѣш, г. 1) Оббирать, обобратъ, разорять птичье гнѣздо. ЗОКР. I. 231. 2) Брать, взятъ соты изъ ульєвъ. (Ведмідь) *забув і обжоло піддирати.* Котл. Ен.

Підд́івоча, чо́й, ж. Дѣвочка подростокъ лѣтъ 14—15. КС. 1883. XII. 698.

Підд́обрі́ти, ся. См. Піддобрювати, ся.

Підд́обрювати, ря́ю, еш и підд́обрят́и, ря́ю, еш, сов. в. підд́обрят́и, рѣ́, рѣш, г. 1) Сдобривать, सदобрить, подправлять, подправитъ. *Всяку цутір піддобрляла мов медком слоаами.* Мвр. Н. 22. 2) Задобривать, задобрить. *Піп був піддобрений, то й звинчав, хоч літа й не виїшли дітчини.* Волч. у.

Підд́обрюва́тися, ря́юся, е́шся и підд́обрят́ися, ря́юся, рѣ́шся, г. Занскывать, занскать расположенія. Рудч. Ск. II. 91. *Воно пак добре ближче жити, частіше до батька ходити, піддобрюватися, підлещуватися.* Левич. Пов. 82. *Все дума: як би то піддобриться під пана.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 81).

Підд́овба́ти, підд́овб́ти. См. Піддобиувати.

Підд́овбувати, бу́ю, еш, сов. в. підд́овба́ти, ба́ю, еш, и підд́овб́ти, б́у, б́еш, г. Поддвлять, поддолобъть, поддобиувать.

Піддражѣти, жу́, жиш, м. = Піддрочити. Він мене піддражєв, то я й зробив так, а без його я б на таке діло не пішов. Новомоск. у. Залоб.

Піддрочити. См. Піддрочувати.

Піддрочка, ки, ж. Подзадориваніє. Піддрочну дату. Подзадорити.

Піддрочувати, чу́ю, еш, сов. в. піддрочити, чу́, чшш, м. Подзадоривать, подзадорить. Слм. 213. (Він) піддрочув товариство на пустощі. Мвр. ХРВ. 360.

Піддру́жба, бж, м. = Піддружжй. Федьк. О. 1861. IV. 35.

Піддру́жжя, жя, м. = Піддружжй. Дружко і піддружжєв утїйдуть у залу. Мет. 188.

Піддру́жжй, жого, м. На свадьбѣ потищєвє друмиа. КС. 1883. II. 380. Маркєв. 129. Поперєз'язували дружка і піддружжєго рупиниками довшими. Кв.

Піддру́жка, ки, ж. Помощниця дру́жми. О. 1862. IV. 2, 35.

Піддубєнь, бжя, м. Родъ грибонъ, *Boletus calopus*. Авн. 66.

Піддубовик, ка, м. Раст. *Boletus rachurus* Fr. ЗЮЗО. I. 114.

Піддубок, бка, м. = Піддубєнь. Чуб. V. 1183.

Піддубати, вѣю, еш, сов. в. піддубити, дубу́, еш, м. Поддубать, поддубить. Шух. I. 284.

Піддубька, ки, ж. Одинъ вѣз садовихъ сортєвъ груши. ЗЮЗО. I. 133.

Піддубжати. См. Піддужувати.

Піддужувати, жу́ю, еш, сов. в. піддужати, жаю́, еш, м. Выздоровлявать, нѣсколькє выздоровѣть. Тоді вже я почала піддужувати, а до того була така звора, що і не підводилася з лїжка. Верхнеднѣпр. у.

Піддурїти. См. Піддурювати.

Піддурювання, нж, с. Обманъ, обманываніє, надувательство.

Піддурювати, рю́ю, еш, сов. в. піддурїти, рю́, ршш, м. Обманывать, обманывать, надувать, надуть. Дивитись—нема нічого: о, піддурили бисєи сини. Рудч. Ск. I. 71. Як хлїкаки нас вилєвє втити, то казали мед-вино пити..., а вони нас піддурили та водою напоїли. Мет. 133.

Піддурїти, чо́го, м. Помощницє дячєвє. Зараз по нашєю о. Петра та по дяка й піддурїти посилає. Г. Барв. 466. Наш піддурїти любить борж царячий, а холодний їсть і холодний. Нем. № 12142.

Піджарити. См. Піджарювати.

Піджарювати, рю́ю, еш, сов. в. під-

жарити, рю́, ршш, м. 1) Подогрѣвать, подогрѣть. 2) Поджаривать, поджарить.

Піджива, ви, ж. Подкрѣпленіє (пещей). Левч. 107.

Підживати, вѣю, еш, сов. в. підживити, живу́, вѣш, м. 1) Оправляться, оправиться, окрѣпнуть. 2) Поправлять, поправить свои обстоятелства, развиваться, развиться. Піджив наші Лейба: вже й корівка в його і конячок пара. О. 1861. IX. 74.

Підживатися, вѣюся, еш, сов. в. підживитися, вѣюся, вѣш, м. = Підживити, піджити. Після пожежє трохи піджився.

Піджог, гв, ж. 1) = Піднал. Без піджогє і вононь не горить. Ном. № 3298. 2) Подстрекательство. Як би не було піджогє, то я з батьком жив би добре. Рк. Левца. Товаришки потїшували та піджогє дають. Св. Л. 94.

Підждо́, ду, м. Поджиданіє, ожиданіє. МВ. II. 120.

Підзамча, ча, с. Мѣстность передъ замкомъ. Св. Л. 214.

Підзамчанїя, на, м. Житель мѣстности передъ замкомъ. Не встоять замкові і підзамчанє. К. ПС. 102.

Підзамчанка, ки, ж. Жительница мѣстности передъ замкомъ. Підзамчанки-молодїци. К. ПС. 79.

Підзамчанський, а, в. Находящийся въ мѣстности передъ замкомъ. Підзамчанський хати. К. ЦН. 174.

Підземблля, ля, с. Подземельє. Вийшли з того підземелля. Св. Л. 35.

Підземельний, а, в. = Підземний. Підземельне царство. Миж. 44. У підземельній шахті. О. 1861. XI. 100.

Підземний, а, в. Подземный. Освічуєи підземні льибєкости. К. Юв. 59. Закоготи якийсь підземний має. Греб. 373.

Підзвати, вѣю, еш, сов. в. підзвати, звѣу́, вѣш, м. Подзывать, подзывать. Гетьман Серп'яна козаків до себе підзиває. Макс.

Підзирати, рѣю, еш, сов. в. підзирити, рир, ршш, м. 1) Подсматривать, подсмотреть. Деякі підзирали за шалопутами, то кажуть, що вони скачуть. Новомоск. у. От він заховав дєсь і підзирає: хто буде заляйнувати. Грвн. I. 197. 2) Только сов. в. ? = Підзорити. 2.

Підзѣр, ру, м. Подозрѣніє. Закр.

Підзорїти, рѣу́, ршш, м. 1) Замѣтить. Я її не підзорїла, не можу сказати, цюб вона любила хлопців. Верхнеднѣпр. у. 2) Сглазить? Ой немає, дїдусеньку, та

вже і не буде: як вимала за ворота (курчата), підзорили люде. Нп.

Підзорний, а, в. Подозрительный. Закр.
Підб'гати, гаю, еш, м. Поджать. *Летів крячок на той бок, ніжки підобавиши.* Мет. 58.

Підб'гати́ся. гаюся, ешся, м. Поджагся; подвергнуться. *Довий хвіст од сукни підобався.* Левци. Пов. 208.

Підб'рати, ся. См. Підб'рати, ся.
Підіг'нати, ся. См. Підганяти, ся.
Підіг'нути, ся. См. Підганяти, ся.
Підіг'р'вати, в'яю, еш, сов. в. підіг'р'ти, г'рюю, еш, м. Подогр'вать, подогр'еть. (Страву) мусили підор'вати. Котл. Ен.

Підіжд'ати, жд'у, деш, м. Подождать.

Підійма́ти, маю, еш, сов. в. підійня́ти, діймаю, меш, м. 1—3=Піднімати, підняти 1—3. *Учору руки підіймали, кайданами забрачали.* АД. I. Підійняла китаячку ти й заголосила. Чуб. V. 375. 4)=Піднімати, підняти 4. *Таких людей підіймати наукою до моральної й соціальної рівности з собою.* К. XII. 9. 5)=Піднімати, підняти 5. 6)=Піднімати, підняти 6. К. МВ. X. 5. 7) На г'лузі, на сміх підійма́ти. *Насміхатся на, осміивати, підымати на см'ях.* *Отак мене на г'лузи підіймають.* Г. Барв. 367. *Стали вдовиченки на сміх підіймати.* Мет. 346. 8) — піднеб'ення. Об' опухоли мнудалеждивних железъ говорятъ въ селѣ, что это піднеб'ення оп'ало, почему его должно підійняти, надавливая снизу пальцемъ и пр. Мвж. 158.

Підійма́тися, маюся, ешся, сов. в. підійня́тися, дійм'юся, мешся, м.=Підніматися, піднятися. *Дим до неба підіймався.* Шевч. *Скільки ви запорали поля торік?—Вісім десятим толоки та вісім на зуб на овес.—А я підіймиюсь по дев'яти запорати.* Г. Барв. 306

Підійняти, ся. См. Підіймати, ся.

Підійти́. См. Підходити.

Піділя́ти, ляю, леш, м.=Підляти.

Піділяла руточку дрібними слізочками. Грвв. III. 524.

Підіп'ерти, пр'у, реш, м.=Підперти.

Підіплечка, ки, ж. Подоплека.

Підіпл'ечувати, чую, еш, м. Подшивать підплечу.

Підішк'нути. См. Підшкати.

Підір'вати, ся. См. Підривати, ся.

Підісковий, а, в. Относящийся къ підіску. Підіскове долот'о. Долото, которымъ д'лають желобъ въ оси, чтобы вставить підісок. Черк. у.—залізо. Жел'зо р'зкое

толстое, употребляемое для підісків. Вас. 198.

I. Підісла́ти. См. Підсилати.

II. Підісла́ти, ся. См. Підсилати, ся.

Підісок, ска, м. Пластинка жел'за подъ нижней частью деревянной осв. Чуб. VII. 402. Рудч. Чп. 249.

Підіт'ив'ати, ся. См. Підт'ивати, ся.

Підіт'ну́ти, ну́, неш, м.=Підт'яти.

Підіт'ну́тися, ну́ся, нешся, м.=Підт'ятися. *Ніжки їй підіт'нулись—упала.* МВ. I. 76.

Підіцьк'ну́ти, к'ну́, неш, м. Подбить? подстр'елить? *Гем перед шведами своїми Карл із носилок вилядав... Не замовив небижчик кулі, бою що вранці підіцькнули.* Греб. 353.

Під'їда́ти, дяю, еш, сов. в. під'їсти, їм, їси, м. 1) Подд'ывать, подд'ывать. *Вода сосну підймає, горносталь корінъ під'їдає.* Чуб. V. 318. 2) Подкр'пляється, подкр'пляється вищею, закусить. *Як не під'їси, то й святимъ продаси.* Ном. № 12110. *Купи мені що під'їсти.* Чуб. V. 577. 3) Подд'ывать, подд'ывать. *Заможного чоловіка то иноді й под'їсть карбованців на кілька і сал же зараз викаже.* О. 1862. I. 30

Під'їде́нь, дня, м. Нас'комое, подд'ядующее кореня у растевій: медв'їдка. Лохв. у.

Під'їзда́ти, дж'у, діш, сов. в. під'їхати, їду, деш, м. Подд'езжать, подд'езжать. *Під'їхав до воюю, дивитися.—лежить зій.* Рудч. Ск. I. 109. 2) Подд'єв'ати, подд'єв'ати. *Під'їхали нас братчики так, що тільки ушима стрепенули.* К. ЧР. 360. *Хто кто обдури, під'їхав, підсів.* Мир. Пов. II. 55.

Під'їзжа́ти, жаю, еш, м.=Під'їздити. Чуб. V. 399.

Під'їсти. См. Під'їдати.

Під'їхати. См. Під'їздити.

Підка́ждувати, джую, еш, сов. в. підкадити, дж'у, дш, м. Подкаживать, подкапть. подкурить.

Підказа́ти. См. Підказувати.

Підка́зування, ня, с. Подсказывание.

Підка́зувати, зую, еш, сов. в. підказати, жу́, жеш, м. Подсказывать, подсказать.

Підка́менець, нця, м. Пт. Saxicola. Вх. Пч. II. 14.

Підкан'еля́рист, та, м. Подканцелярист, приказной служитель. *Підканцелярист із суда.* Котл. III. 350.

Підка́пок, гка, м. Монашеская ками-

лявка. КС. 1883. III. 676. *Чернець... столя у підкапку.* О. 1861. X. 23. 2) = *Очіпом.* *Подають молодій підкапок; вона його тричі кидася до порога, а тоді таки навівають на його.* Грив. III. 548.

Підкапостити, шу, стипш, м. Подгадять, поведуть тайкомъ.

Підкаساتися, саюся, ашся, м. 1) Засучить рукава. 2) Подобрать платье, полы платья. Гол. Од. 28.

Підка́т, ту, м. Вирѣзка виже широкій часті прядильного гребня. Сумск. у.

Підка́дання, ня, с. Подбрасываніе, подкидываніе.

Підки́дати, даю, аш, сов. в. підки́нути, ну, неш, м. 1) Подбрасывать, подбросить вверхъ. *Хто вище підкине очю булаву, то того буде озеро.* Рудч. Ск. I. 61. 2) Подбрасывать, подбросить; подложить, подкинуть; пребавить. *Підкинув його під припічок.* Грив. I. 152. *Дитину підкинути кому.* *Пішов підкинуть волам сіна.* Шевч. *Був у їх стожок сіна, то чоловік підкине, то воно й зістъ.* Рудч. Ск. I. 39. *А підкинь у рубу ше дров.* 3) Придѣлывать, придѣлать что либо. *Підкинути ногу вісь.* *Підкинути підметки.*

Підки́датися, даюся, ашся, сов. в. підки́нутися, нуся, нешся, м. 1) Подбрасываться, подброситься, подкидываться, подкинуться вверхъ. *Так його трусить, так трусить пропасника, — аж уюру чоловік підкидається, не влещить.* Харьк. О рыбѣ, выбросявшійся на поверхность воды: *Сьогодні багато риби підкидається, — он ба, яка здорова зараз підкинулася.* Харьк. 2) Тольк. несов. в. Заниматься подбрасываніемъ Вишеньками забавлятися, яблучками підкидатися. Чуб. III. 292. 3) Подбрасываться, подкидываться, подкинутися. *Тричі на день у нас волам сіно підкидається.* 4) О болѣзни, преимущ. о сыпяхъ, язвахъ: прикидываться, прикинутися, првствать. *Підкинулось дике м'ясо.* *Підкинулось бешиза.* Зиѣв. у.

Підки́дач, ча, м. Подбрасыватель.

Підки́дний, а, б. Подкидной, незаконный? — *дурень.* См. Дурень.

Підки́дзата, чат, с, мн. Маленькіе сачочки, которыя при перевозѣ дерева подставляются подъ тотъ его конецъ, который висить съ большыхъ саней. Волч. у.

Підки́дьок, дька, м. Подкидьшъ. Желех.

Підки́нути, ся. См. Підкидати, ся.

Підкі́вка, кя, ж. Подкова на обуви.

У жидівки чорні брівки, високі підківки. Макс. Ум. Підівонька, підівочна. З ким стояла, говорила, — підівоньки знати. Чуб. III. 112.

Підкі́сник, ка, м. Лента, вплетенная въ косу. О. 1861. XI. 28. Ум. Підкісничок. Мет. 199.

Підкі́лад, ду, м. 1) Подстилка. *Одокія положила сестру на підклад.* Федьк. 2) Потникъ, подкладываемый подъ сѣдло. Шух. I. 78. Вх. Зн. 61. 3) Родъ рыболовного сака, растянутого на 4 угла. Части: *сакивно* — сѣть, *дуги* двѣ палки накрестъ, *растягивающія сѣть, держані* — древеко. Шух. I. 228.

Підкладання, ня, с. Подкладываніе.

Підкладати, даю, аш, сов. в. підкла́сти, кладу́, деш, м. 1) Подкладывать, подложить. *А підклала білу ручку під іоловочку свою.* Чуб. V. 433. 2) Подкладывать, подложить еще. *Буде сіна підкладати, буде віса підсипати, водичею напувати.* Чуб. V. 942. 3) — *руки нову, під когъ.* Помогать, помочь кому съ усердіемъ. *Не туди він дивиться, щоб нам руки підкладати, а щоб нас у лабетах своїх держати.* Г. Барв. 500.

Підкладач, ча, м. Бревнышко, подкладываемое подъ лодку при ея вытягиваніи. (Стряжевск.).

Підкладка, ки, ж. 1) Предметъ, служащій для подкладыванія подъ что нибудь. *Од хвѣртки до ганку й до комори лежалац по землі стежка, збиті докучи, дві дошки на підкладках з колодочок.* Левип. Пов. 20. 2) Подкладва (одежды). 3) Подошва башмака. Вх. Зн. 69.

Підкла́сти. См. Підкладати.

Підкли́кати, каю, аш, сов. в. підкли́кати, чу, чеш, м. Подзывать, подзывать. *Музык його підкликав, за чубика покликав.* Нп.

Підклоні́ти, ся. См. Підклонятися, ся.

Підклоні́ти, няю, аш, сов. в. підкло́нитися, ню, нши, м. = Підхилитися, підхилити.

Підклоні́тися, няюся, ашся, сов. п. підклоні́тися, нюся, ншся, м. = Підхилитися, підхилитися. *Підклонилися латиненій ляхві.* К. Дз. 114.

Підко́ва, ви, ж. 1) Подкова. *Пакіть підкований: тазяні на зиму підкував та й забув виврати підкови.* Рудч. Ск. II. 17. *Туди тебе зашлють, де волам роги травлять, а кіз кують підковами.* Ном. 2) Желѣзная подбавка на верхней часті ярма

(чашовні). Рудч. Чп. 250. Ум. Підівна, підівоньна, підівочка.

Підковну́тися, ну́ся, не́ся, м. Поскользвуться.

Підко́увати, ву́ю, еш, сов. в. підкува́ти, ку́ю, еш, м. Подковывать, подковать. Підкую, Юрку, вороного коника. Мет. 181.

Підко́вобель, бя, м. Зоол. *Cobitis taenia*. Вх. Уг. 259.

Підко́бл, лу, м. Дѣйствие отъ гл. підколоти. Харьк.

Підко́ліниці, ниць, ж. мн. Родъ шерстяныхъ чулковъ. Вх. Зн. 49. Желех.

Підко́лодне, ка, м. = Підколодь. Шух. I. 237.

Підко́лодь, ді, ж. Часть поволоды. Шух. I. 237.

Підко́лок, са, м. = Підшолок. Вх. Уг. 259.

Підко́лоти. См. Підколювати.

Підко́лотити. См. Підколючувати.

Підко́лочувати, чу́ю, еш, сов. в. підко́лотити, чу́, тиш, м. Подмѣшувать, подмѣшати въ жидкость.

Підко́лювати, лю́ю, еш, сов. в. підко́лоти, лю́, лощ, м.—но́гу. Укалювать, уколоти, вогнати занозу. *Оце біла та ник терниною ноу підколола. Очерет нош підколоє.* ЗОЮР. II. 26.

Підко́мбрій, рія, м. Подкоморій, придворний сановникъ (въ старой Польшѣ).

Підко́мбрство, ва, с. Должность подкоморія. Дала йому унія підкомбрство. К. ПС. 83.

Підко́пати, ся. См. Підкопувати, ся.

Підко́патя́н, ва, м. Штабс-капитанъ. Левц. Пов. 289.

Підко́пування, ня, с. Подкапываніе.

Підко́пувати, пу́ю, еш, сов. в. підко́пати, па́ю, еш, м. 1) Подкапывать, подкапывать. *Ось підкопує, мовляям, під ним землею зраба.* К. Псал. 23. 2)—но́б. Подкапываться, подкапаться подъ кого, вредити, повредити кому. *Свої своїх підкопували і чужому під нош підвертали.* О. 1862. III 25.

Підко́пуватися, пу́юся, ешся, сов. в. підко́патися, па́юся, ешся, м. Подкапываться, подкапаться. *На улику не піду і дома не всижу; хиба піду підкопаюсь до дівчини в хлїжу.* Мет. 116.

Підко́рміати, ся. См. Підкормлювати, ся.

Підко́рміювати, лю́ю, еш, сов. в.

підко́рміати, лю́ю, еш, м. Подкармливать, подкармливать.

Підко́рміюватися, лю́юся, ешся, сов. в. підко́рмітися, лю́юся, ешся, м. Подкармливаются, подкармливаются, подкрѣпить свянъ їдой. *Підкормилась трохи тим, що позоставалось од хлїтїв да дівчат.* Рудч. Ск. II. 158.

Підко́ротити. См. Підкорочувати.

Підко́рочувати, чу́ю, еш, сов. в. підко́ротити, чу́, тиш, м. Укорачивать, укоротить. *Вражі крави не вводи́ли і каптан підкоротили.* Мет. 114.

Підко́сити. См. Підкошувати.

Підко́тити, ся. См. Підкочувати, ся.

Підко́чувати, чу́ю, еш, сов. в. підко́тити, чу́, тиш, м. Подкатывать, подкатить. *Я колесо підкочу.* Чуб. III. 70. *Підкотили віз під повітку.* Чуб. V. 963.

Підко́чуватися, чу́юся, ешся, сов. в. підко́титися, чу́ся, тишся, м. Подкатываться, подкатиться. *Котиться змія із між борба ти підкотилась під бороно.* Мет. 194. *Під Солодьки підкочувавсь жи́дівський віз і на йому сидів Антоній Люборацький.* Св. Л. 308.

Підко́шувати, шу́ю, еш, сов. в. підко́сити, шу́, сяш, м. Подкашивать, подкосить. *Підкосило, як косяю.* Ном. № 1837. *Треба конось попросити василечки підкосити.* Грив. III. 231. *Семен каже—підкосив деркача—зарѣзалъ косяю при косьбѣ.* Греб. 402.

Підкра́дати, да́ю, еш, м. Обкрадывать поведеному. О. 1861. IX. 76. *Обідрана зосім! то на ліки пішло, то брали добрі люде за якусь колиць то позичку, а то ї підкрадали.* Кв.

Підкра́датися, да́юся, ешся, сов. в. підкра́стися, ду́ся, дешся, м. Підкрадаться, щоб ізлякати. Шевч. 32. *Він потиленку туди—аж там лисичка; він підкрась, та хіп її за звіст.* Рудч. Ск. II. 10.

Підкра́дьвом, нар. = Крадьвома.

Підкра́сти, ся. См. Підкратати, ся.

Підќрівний, а, в. Находящійся подъ самої кровлей. Шух. I. 91.

Підќріпати, ся. См. Підкріпляти, ся.

Підќріпляти, ля́ю, еш, сов. в. підќріпати, плі́ю, пиш, м. Подкрѣплять, подкрѣпить. *Коли б тебе Господь підкрѣпив.* Г. Барв. 280.

Підќріплятися, ля́юся, ешся, сов. в. підќріпатися, плі́юся, пишся, м. Подкрѣпляться, подкрѣпляться, закуєть. *Сідай,*

діду, старче божий, підкретись вареним.
Б. Досв. 37.

Підкріоти. См. Підкріювати.

Підкріопівняця, ці, ж. Раст. *Fragaria collina*. Вх. Пч. II. 31.

Підкріювати, кр'юю, еш, сов. в. підкріоти, кр'ю, кр'ош, м. Подір'язувати, підір'язати (одежду). *Молодий підтоїм і жупана підкріюти*. Чуб. V. 1119.

Підкрутіти. См. Підкручувати.

Підкручувати, чую, еш, сов. в. підкрутіти, чу, тиш, м. Подкручивати, подкрутити. *Наше діло мірошницьке: підкрутити та й сіа*. Ном. № 3114.

Підкувати. См. Підкуувати.

Підкувник, ка, м. В'є снаряд' для ловли риби, наз. перемет (см.): то'т' конець бивчевки, к'ь котрому привязують поплавок'. Вас. 188.

Підкуп, пу, м. Подкуп. К. Бай. 68.

Підкупіти. См. Підкупляти.

Підкупляти, ляю, еш, сов. в. підкупіти, пліб, пиш, м. Подкупать, подкупить. *Підкупляти та піддурювати... на виборат*. К. Кр. 39.

Підкуріти, ся. См. Підкурювати, ся.

Підкурювати, рюю, еш, сов. в. підкуріти, р'ю, р'иш, м. Подкуривати, подкурить, пустить дымъ подь что нибудь. *Ой цианочка да воріженька її волю волила: ой одрігла да русої коси, козака підкуріла*. ЗОЮР. II. 255. (Горигвітом) *добре од курячої сіпоти підкурюють*. Чуб. I. 82.

Підкурюватися, рююся, ешся, сов. в. підкурітися, р'юся, р'ишся, м. Подкуриватися, подкуриться. *Підкурюються од бишги*. Ном. № 8400.

Підкуса, ся, ж. Искушение. Гв. II. 181.

Підкусіти. См. Підкушувати.

Підкучорок, рака, м. Помощник' кучера. *Кучер Хома з підкучерком упорали коней*. Черняг. у.

Підкушувати, шую, еш, сов. в. підкусіти, ш'у, ш'иш, м. Искушать, искусьть. *Се був панич хороший, повний, чорнявий, крастьї, сладколовний, шо й мачуху був підкуш*. Котл. Ев. IV. 69. *Підкушують любей на цріз*. Грин. II. 154. *Біда польку підкусила, пішла полька за русина*. Грин. III. 314.

Підлабузнитися. См. Підлабузнюватися.

Підлабузнюватися, нююся, ешся, сов. в. підлабузнитися, нюся, нишся, м. Подольщаться, подольститися, приволок-

нуться. *Підлабузниць до юрмиї юроби нече справді запорожський молодець*. Гліб.

Підлагоджувати, джую, еш, сов. в. підлагодити, джу, диш, м. Починять, починять. *Підлагодити чоботи*. Треба підлагодити воза. 2) Подготовлять, подготовити.

Підлагоджуватися, джуюся, ешся, сов. в. підлагодитися, джуюся, дишся, м. 1) Починяться, починаються. 2) Подготовляється, підготовлюється.

Підладжувати, джую, еш, сов. в. підладити, джу, диш, м. Подправлять, подправть. *Я ворота підлажу, юрцок масла ізмажу*. Нп.

Підладнувати, дную, еш, м. Подлаживатися; ладеть. Мнж. 189.

Підлазистий, а, е. Лыственный, вкрадчий.

Підлазити, жу, виш, сов. в. підлізти, зу, веш, м. 1) Подлзять, подлзть подь что нибудь. *Підліз під лаву*. 2) Подлзять, подлзть ближе, подползать, подползти ближе. *Він спить, а гаюка до його підлазить—от-от укусьть*. 3) Взлзть, взлзть. *Підліз він вище (на дереві)*. Чуб. II. 84. 4) Подходить, подойти лестно. *Вона підлізла до Оксани та й стала їй розказувати, як то кохалим її любить*. Кв.

Підласій, а, е. Б'льобрухий. Рудч. Чп. 255. Мнж. 189. *Підласій—сам чорний, а живіт або іруди білі*. Черняг. у. *Підласій... віл*. Мир. ХРВ. 84. *А чепелька підласа до вісіля ласа*.

Підласистий, а, е.—Підласій. *Підласистий віл*.

Підласитися, шуся, сишся, м.—Підластитися.

Підластитися. См. Підлащуватися.

Підлатати. См. Підлатувати.

Підлате, ки, ж. Наглядка на полозяхъ в'є саяяхъ. Желех.

Підлатувати, тую, еш, сов. в. підлатати, т'аю, еш, м. Чинить, починить.

Підлащуватися, шуюся, ешся, сов. в. підластитися, шуся, стишся, м. Подлзяться, подлзяться подь расположеніе ч'є, завскаивать.

Підлева, ви, ж. Соусъ. Маркев. 153. *Потім з підлевою индик*. Котл. Ев. I. 18.

Підлега, ги, ж. Часть' воза: одна ізъ трехъ жерлей, лежашьих на дв'є кузова подь доскою. Рудч. Чп. 250.

Підлеглий, а, е. 1) Подчвненний. 2) Пр'льий. *Підлегле борошно*.

Підлеглисть, лостя, ж. 1) Подчвненность, зависимость. 2) Пр'ль.

Підлепливий, а, в. Льстивий, подлива, подлипало. Рк. Левци.

Підлепний, а, в. 1) = Підлепливий. Рк. Левци. 2) Підлепне шило. Шило для обшивки подошви и стелек. Вас. 161.

Підлепчастий, а, в. Узкий, тьсно обватывающий. *Підлепчасті штани*. Пярят. у.

Підлесливий, а, в. Льстивий. Левци. Пов. 309.

Підлесливість, вости, ж. Льстивость, вкрадчивость. Левци. Пов. 308. *Чою вона не досягне ласкою, підлесливостю і коханям.* Левци. I. 313.

Підлесливо, нар. Льстиво.

Підлестітця. См. Підлещуватися.

Підлетіти. См. Підлітати.

Підлещуватися, щуся, ешся, сов. в. підлестітця, щуся, стішся, м. Подольщаться, подольститися. *Іванець підлестивсь до січовиків.* К. ЧР. 191. *Під іолоту злюки підлестатся.* К. Бай. 74.

Підлівання, ня, с. Подливание.

Підлівати, вваю, еш, сов. в. підліти, ділля, ллеш, м. 1) Подливать, волячть, лить понемногу. *Вона сіяє тре у макотирі та підливає борщу.* Кв. *Ой там козак коня напуває, а дівчина воду підливає.* Чуб. 2) — що. Лить, наливать под что. *Миленький встає, мене вкриває та двері підливає.* Гол. I. 192. *Поливать, полить растение. Де ся діла тая дочка, що садила підливала яворочка?* Чуб. V. 210. *Чи не виїде моя мила рупи підливати?* Рудав. I. 15.—ногі. Поливать, полить кому дорогу чародійскимъ зельемъ. *Стужку йому підливала зіллячком, чарими.* Млак. 99. *Чи я еплма, чи я вбрела, чи мене підлито?* Нп.

Підліза, ня, об. Лестець, подлипало. К. Бай. 28.

Підлізатися. См. Підлявуватися.

Підлізаник, ка, м. = Підліза (о мужчині).

Підлявуватися, вуюся, ешся, сов. н. підлявѣтця, жуся, жешся, м. Подлаживаться, подольщаться, подольститься. Левци. I. 502. *Вона така підлизуха: підлижеться, підноститься.* Змієв. у.

Підлявуха, хи, ж. Подлаживающаяся, заискивающая расположенія. Змієв. у. *Панська підлизуха.* Ном. № 13570.

Підлий, а, в. 1) Подлый, низкий. *Підли чернь корчмина.* К. ЦП. 245. 2) Дурной. *Доброму животіві, то й кий не вадити, а підлому, то й пироги вадять.* Ном. № 7159.

Підлінути, ну, веш, м. Подлетѣть.

Підлінь, ні, ж. У кожевничьствѣ: верхній слой очиняемой кожи съ корнями волосъ. Вас. 157.

Підліпати, паю, еш, м. Прилипать.

Підліпчастий, а, в. 1) Пристающий, ливкій. 2) Тьсный, узкий, вь обтяжку. *Штани підліпчасті.* Мнж. 189. *Підліпчаста галаява.* Полт. г.

Підлінокуватися, куюся ешся, м. Подольщаться. *Чою се ти підліскуєшся? Шкода! не дам!* Полт. у. Слов. Д. Эварн.

Підлітник, ка, м. Раст. Asarum europaeum L. ЗЮЗО. I. 113.

Підліти. См. Підлітати.

Підліцятця, даюся, ешся, м. = Підлещуватися. Рудч. Ск. II 75. *Він і підліцятця: я, каже, буду в оас царем.* ЗЮОР. II. 50.

Підліжки, ми. Большіе камни, которые при постройкѣ хаты подлаживаются подъ основныи бревна стѣнъ, если мѣсто не ровное. Шух. I. 88.

Підлісок, ску, м. Раст.: а) Лѣсна фіалка, *Viola mirabilis* L. ЗЮЗО. I. 141. б) Душистая фіалка, *Viola odorata* L. ЗЮЗО. I. 141. в) *Achemone hepatica* (Hepāt triloba). Вх. Пч. I. 8.

Підлітати, тваю, еш, сов. в. підлетіти, лечу́, тіш, м. 1) Подлетать, подлетѣть. *Підлетіла мистівочка до свого мїзда.* 2) Подниматься, подняться въ воздухъ. *Знявся орел і високо-високо вгору підлетів.* *До сонця а ні підійти, а ні підлетіти не можна.* Ком. I. 18. 3) Пролетать, пролетѣть немного. *Стали ловити ятлика; от-от піймають, а він і підлетить трошки.* Грин. I. 146. *Як тобі, да тетірко, чо пожору да не кілко? Де пожор позорит, — крильями підлечу; де травця поляга, — ніжками підбіжу.* Мет. 221. 4) Стъ отрицаніемъ с. в.: быть не въ состояннй летѣть. *Уже й не підлетить сокіл, знеміся, сів.*

Підліток, тка, м. Подростокъ. Св. Л. 103. Ум. *Підліточок.* *Упорались... старий батько на діток лукає, — орел орлят підліточкіз дожучи збрав.* Морд.. К. 45.

Підлішок, шка, м. Однолѣтній ростокъ посаженнаго орѣховаго зерна. Желех.

Підлішка, ків, м. = Підліски. См. Підліски. Вх. Пч. I. 8.

Підлоб'я, б'я, с. Подлобье. *А Медузи злючі очі в підлоб'ї склепились.* К. МВ. III. 252. *З підлоб'я.* Исполобья. *Глянувши з підлоб'я на козаків.* Стор. МПр. 130.

Підлога, ги, ж. 1) Дошатый поль. Шух. I. 174. Грвн. II. 102. *А в нашого свата у хаті підлога.* Гол. IV. 447. *Жаба седила під підлогою.* Чуб. II. 47. 2) Въ гтабкомъ станкѣ (крѣснах): два передніе и два задніе столба (іонни), соединенные боковыми планками. Шух. I. 254.

Підлогівня, ня, с. Подхвостникъ при сѣдлѣ. Мвж. 189.

Підложо, жа, с. Низкая дщвная деревянная скамья, служащая кроватью гудулу дровосѣку въ его зимней лѣсной хатѣ. Шух. I. 174.

Підложити, жу, жшш, и. — Підкласти. *Що ж будеш робити око не підложши.* Ном № 2488. *Синія оксгуну та воликам підложу.* Г. Барв. 307.

Підложниця, ці, ж. Наложница. Шевч. II. 179.

Підлубник, ка, м. Кусокъ кожи на задникѣ сапога. Волч. у. (Лобод.).

Підльодний, а, в. Находящійся или производимый подо льдомъ. Поп. 98.

Підлюбляти, ляю, еш, и. Долюбливать. *Наша земля підлюбяє мій.* Черк. у.

Підлягати, гаю, еш, сов. и. підлягати, ляжу, жеш, и. Подчиняться, подчиниться. К. Кр. 36. *Ми підлягли очирванню християнської любови.* К. XII. 14.

Підлящ, ща, м. Молодая рыба Abramis brama (Сув.). Браун. 25.

Підмагати, гаю, еш, сов. в. підмогати, можу, жеш, и. 1) Помогать, помочь. 2) —нобі. Поддерживать, поддерживать. *Якось розважить мене, підможе мене та думка, що влітко мені.* МВ. (О. 1862. III. 77).

Підмавати. См. Підмазувати.

Підмазування, ня, с. Подмазываніе. Мир. Пов. II. 56.

Підмазувати, зую, еш, сов. в. підмазувати, жу, жеш, и. 1) Подмазывать, подмазать. *Треба підмазати, щоб не риніа.* Ном. № 7397. 2) Давать, дать взятку. *Дарма праця: я не підмазував—нічою в суді не зроблять.*

Підмайстер, стра, м. Подмастерье. **Підмальовувати**, вую, еш, сов. в. підмалювати, люю, еш, и. Подкрашивать, подкрасить. *Догнали палітру з ярсками і пензель, підмалював, як там шевц. надравав.* Кв.

Підманяти, См. Підманювати.

Підмантачити. См. Підмантачувати.

Підмантачувати, чую, еш, сов. в. підмантачити, чу, чшш, и. Слегка точить, поточать косу. Херс. у.

Підманути, ну, нѣш, и. — Підманяти. *Ти ж мене підманула, ти ж мене підвела.* Мил. 102.

Підманювати, нюю, еш, сов. в. підманяити, нюб, ниш, и. Соблазнять, соблазнить, смаянвать, смаянть; одурачивать, одурачить. Чуб. V. 1082. *Своїм личком білосеньким все підманює.* КС. 1883. I. 217. *Ні, ходім та й ходім!—Як стали просити, так таки підманула.* Рудч. Ск II. 52.

Підмарбнінок, ка, м. Раст. Galium rubroides L. ЗЮЗО. I. 123.

Підмастерок, рка, м. Подмастерье. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Підмастятти. См. Підмащувати.

Підмащувати, щую, еш, сов. в. підмастятти, щу, стіш, и. Подмазывать, подмазать.

Підмезинний палець. Безмянливый палець. Зміев. у.

Підмерги, підімерб, ретѣ, и. Перемереть. *Люду підмерло багато.*

Підмет, ту, м. 1) Грядка. Шух. I. 164, 112. 2) Колоплянникъ. Вас. 199. Ум. Підмѣтець.

Підмѣтець, тця, м. 1) Ум. отъ підмет. 2) Цѣтнякъ. Шух. I. 112.

Підмивати, вваю, еш, сов. в. підмивати, мивю, еш, и. 1) Подмывать, подмывать. 2) О текущей водѣ: подмывать, подмывать. *Підмила корін бистра вода.* Чуб. V. 587. *Тече річка невеличка, підмиває кручі.* Луваш. 55.

Підмиватися, вваюся, ешся, сов. и. підмиватися, мивюся, ешся, и. 1) Быть подмываемымъ, подмытымъ. 2) О текущей водѣ: подмываться, подмываться подъ что. *Животворний струмочку, впиго мою домочку! Віжж-ийся з Підіурра на ті любі поділля... до потомків селянських одномовців боянських, під їх села підмивий, круг садочків обвійся.* К. Дз. 105. 3) Только сов. в. Пообшпать? *Парубок підмився прикриль цріг—взяти її за себе.* О. 1862. II. 57.

Підмива, ля, ж. Иль. Вх. Уг. 259.

Підмивта, ви, ж. Подмываніе; вода, которой подмывають. *Миють також стіни, доки сяєє підмивта.* МУЕ. III. 42.

Підмити, ся. См. Підмивати, ся.

Підмісити, шу, шшш, и. Подмѣсить. *Глини мало підміси.*

Підмітати, тваю, еш, и. Подметать. *Буду хату підмитати, малі діти колихати.* Чуб. V. 833.

Підмшати, шаяю, еш, и. Подмѣшать.

Підмова, *вя*, *жс.* Подговоръ, наушення, подстрекательство. *Ти, дівчино, ти подобна, не здавайся на підмову, будеш добра.* Чуб. V. 355. *До підмови, на підмову дається.* Поддається, уступить подговорю, наущенню, позволять себе подговорити. *Дяк неборак на підмову дався.* Чуб. V. 1080. *Дайся, дівча, мені на підмову, виведу тя з мяю на дорогу.* Гол. I. 107. Ум. **Підмівонька**, **підмівочка**.

Підмівити, *ся*. См. **Підмівляти**, *ся*.

Підмівляння, *ня*, *с.* Подговоръ, подущеніє. *Багатились підмівлянням на перелюб люду.* К. XII. 46.

Підмівляти, *ляю*, *еш*, *сов. в.* підмівити, *влю*, *виш*, *л.* Подговаривать, подговорити, подстрекать, подстрекнуть, наущать. *Жить до себе давно уже підмівляє.* Котл. НП. 380. *Козак коня напував, дівчиноньку підмівляє: мандруй, мандруй, дівча, з мами, ліше буде, як у мами.* Чуб. V. 335.

Підмівлятися, *ляюся*, *ешся*, *сов. в.* підмівитися, *влюся*, *вишся*, *л.* Поддвлятися, поддвлятися словами. *Вона підлизує: і підлизеться, і підмівиться до його.* Змієв. у.

Підмівонька, **підмівочка**, *ки*, *жс.* Ум. отъ підмова.

Підмога, *ги*, *жс.* Помощь, пособіє. *Підмому вам готуємо.* К. Досв. 117. *Нещасно му—підмога його друзі.* К. Іов. 14.

Підмогорічяти. См. **Підмогорічувати**.

Підмогорічувати, *чую*, *еш*, *сов. в.* підмогорічяти, *чу*, *чш*, *л.* Подпавать, подпонтъ могоричемъ.

Підмогті. См. **Підмагати**.

Підмогтіся, *жўся*, *жешся*, *л.* Поправить свои обстоятельства. *Запращую шось, підможуся, та візьму таки Наталю.* МВ. I. 151.

Підмобжа, *ки*, *жс.*—**Підмога**. *Усе думала, що він своїм коханням мені на життя підможку дасть.* Г. Варв. 277.

Підмобіати, *каю*, *еш*, *сов. в.* підмобіувати, *ву*, *еш*, *л.* Подмобать, подмобнуть.

Підмолодь, *ді*, *жс.* Молодь, пивныя дрожжи.

Підморгнути. См. **Підморгувати**.

Підморгувати, *гую*, *еш*, *сов. в.* підморгнути, *нў*, *нш*, *л.* Подмигивать, подмигнуть. *Прійшла, Ірисі підморгнула, черкнули разом в шижку одош.* Котл. ЕВ.

Підмостіти, *ся*. См. **Підмощувати**, *ся*.

Підмостка, *ки*, *жс.* 1) Подмости. *Серед церкви поставили високі підмостики.*

Левид. Пов. 48. 2) Подставка, всякій предметъ, подставленный, подложенный подъ другой для поддержания его, напр.: дощечка, подложенная подъ болѣе короткою ножку стола. *Підмостку треба під ніжку кайти, а то стіл хитається.* Костантиногр. у.

Підмощувати, *тую*, *еш*, *сов. в.* підмощати, *таю*, *еш*, *л.* Подмощивать, подмощать. (Перстінє) *здоровий, як каблучка: щоб надіти, прійшлося прядівом підмощати.* Мвр Пов. I. 124.

Підмощіти. См. **Підмощувати**.

Підмощувати, *чую*, *еш*, *сов. в.* підмощіти, *чў*, *чш*, *л.* Подмощивать, подмощать.

Підмощати, *щю*, *еш*, *л.*—**Підмощувати**.

Підмощатися, *щюся*, *ешся*, *л.*—**Підмощуватися**. *В се время Юпитер підмощивши, з нудьи до жінки підмощавсь.* Котл. ЕВ.

Підмощувати, *щую*, *еш*, *сов. в.* підмощіти, *щў*, *стш*, *л.* 1) Подмощивать, подмощить. *І підмощувала, і сама доставала, так яблунька все вгору.* Рудч. Ск. II. 52. 2) Подкладывать, подложить.

Підмощуватися, *щуюся*, *ешся*, *сов. в.* підмощітися, *щўся*, *стшся*, *л.* 1) Подсѣдять, подсѣсть, подбираться, подобраться. *І саме в міру підмощився,—в висок Дареса затопи.* Котл. ЕВ. 2)—**під ного**. Подольщатися, подольстятися къ кому, умаститъ кого, задобрять кого. *А щоб поставити на своє, то багатири не поспушися. під кою треба підмощився, засинав тиж і сим дає.* Мвр. Г. 44. *Вона така підлизує: підлизеться, підмощитися.* Змієв. у.

Підмурівувати, *вую*, *еш*, *сов. в.* підмурувати, *рўю*, *еш*, *л.* Дѣлать, сдѣлать основаніє стѣны, фундаментъ.

Підмўрок, *рку*, *м.* Основаніє стѣны, фундаментъ. Св. Л. 26.

Підмурувати. См. **Підмуровувати**.

Піднебіння, *ня*, *с.* 1) Небо, Palatum firmum. Грив. II. 329. *Та так учепитися за язик, то за піднебіння, що ніякою силою її не відірвеш.* Кв. 2) Сводъ въ печи; также въ гончарной. См. **Сльоси**. Вас. 193, 180.

Піднебєсний, *а*, *є*. Поднебесный. *По піднебєсних горах... літає.* К. ЦН. 219.

Підневідити. См. **Підневіжувати**.

Підневіжувати, *жую*, *еш*, *сов. в.* підневідити, *джу*, *дш*, *л.* Поддвять, поддвѣть, подводять, поддвествъ. О. 1862. I. Библіогр. 67. *Таке мене підневідити, наче*

чорт шторгнув мене: піди та вкрадь.
Херс. г. Хотім стареньких підневодитъ.
См. 206.

Підневолати. См. Підневолоквати.

Підневолоквати, люю, аш, сов. в. підневолати, лю, лиш, м. Поворять, поворить, подчянять, подчявнеть. Та відма підневолена мені. К. ПС. 48.

Піднесі, ся. См. Підносити, ся.

Підніб'я, б'я, с. = Піднебєння 1. Вх. Уг. 259.

Підніжка, жя, с. 1) Подножье. І у підніжжю її місяць дано. Чуб. III. 254. 2) Разножка между ножками стола. Шух. II. 99. 3) См. Звіязши. МУЕ. III. 14. 4) Подставка в ступі. Шух. I. 162.

Підніжка, ки, ж. 1) Подножка, педаль въ ткацкомъ станкѣ. Вас. 165. МУЕ. III. 16. 2) мн. Въ огорожѣ: камни, подложенные подъ вѣннее бревно, чтобы оно не гнило, лежа на землѣ. Шух. I. 74.

Підніжок, жжа, м. Подножье. Святий Сіон його підніжок. К. Псал. 2) Подножка у кляпажа. 3) Колопствующій, раболѣпный человекъ. Підніжок твій я і підданець, із сму твоїх послідній ланець. Котл. Ен. VI. 53.

Піднімати, маю, аш, сов. в. підняти, німі, меш, м. 1) Поднимать, подвять. Приїздила мила, в оловочках сіла, да й підняла китаєчку да й заголосила. Мет. На збробітки, піднявши литки. Ном. № 11322. Щоб тебе іорою підняло! Поднимать, подвять съ одра болѣзни, вилѣчть. Коли б Він, милосердний, хоч нашою вікарою підняв, що лежить недуж. Св. Л. 126. 2) Воздвигать, воздвигнуть. Бог зможе з сього камінна підняти дітей Авраамові. Св. Мт. III. 9. Дай нам... народній дух з занепаду підняти. 3) Поднимать, подвять (крикъ, шумъ). Народ зійшовъ та цук такий підняв, мов цілму п'ять плавів оротъ. Грив. 382. 4) Возвышать, возвысить. См. Підіймати. 5) Побуждать, побудить. Ти підняв мене зруйнувати його марно. К. Іов. 6) — духа. Водушевлять, водушевити. См. Підіймати. 7) — на глузи, на сміх. Подымать, подвять на сміхъ. См. Підіймати.

Піднімати, маюся, ашся, сов. в. підніатися, німіся, мешся, м. 1) Подниматься, подвяться. Сонце піднялося висоенько. Левц. По встому селі піднявся чоловік. Ой останьмо, підійміся. Лукаш. Як підніметься кашель та прездоровий. Кв. 2) Подниматься, подвяться, встать І догори піднясь у мене волос. К.

Іов. 3). Подростать, подрости, вирости. І дочка у їх росла, уже чимала піднялася. Шевч. 4) Подниматься, подвяться, возвышаться, возвыситься. а ти, Капернауме, що аж до неба підняся, аж у некло провалишия. Св. Л. X. 15. Дух народній поти не ввійдеться, поки моде просвіщені не ввійдуть у народню сем'ю рідними братами. К. (О. 1862. III. 24). 5) Братся, взятъся за євкое либо дѣло. Піднялася охочим серцем Ієна до підпомоги. Г. Барв. 249. 6) Світ йому вгору піднявся. Легко и вольно ему сдѣлалось. Дякую вам з душі, з серця! Аж світ мені підняся вгору! Ородили ви мене, рідна матінко! МВ. (О. 1862. III. 49). Дома такий тишій, не чуля, мало й іоворить, а вийде в степ, — другий чоловік, неначе світ йому вгору піднявся. МВ. I. 65.

Піднаток, тку, м. = Піднаття. Башт. 11.

Піднаття, тѣ, с. Поднятие; возвышение. Левц. I. 257.

Підо, пред. = Під. Підо мною татари стояли. Чуб. V. 386.

Підо... Всѣ глаголы, зачинающіяся приставкою підо... см. Піді...

Підобідання, ня, с. Время предъ обѣдомъ. Все тута по иначоמו: що сніданья в підобідання, а обід аж іх полудню. Грив. III. 493.

Підозрѣнний, а, в. Заподозрѣнний, подозрительный, вызывающій подозрѣвіе. Лохв. у. Се вже я чув у самому городі Острозі від людей статечник, мовляв, віри юдних і не підозрѣнних. К. ЦН. 225.

Підбортити, рю, рши, м. Заподозрити; прихѣтитъ. Підбортити вони, що він краде, та й сталъ долядати. Константиногр. у.

Підбійма, ки, ж. 1) Рычагъ. 2) Подставка, служащая для поддержания дышла, чтобы оно не падало на землю. Kolb. I. 67. 3) Снарядъ въ мельницѣ, которымъ подымается нобилица, а съ нею и веретено съ верхнимъ жерновомъ. Чернвг. у. Мв. 481. См. Підьомо. 4) Раст.: а) Geranium plenum. Шух. I. 21. б) Geum montanum. Лв. 99. в) Tormentilla erecta. Шух. I. 22. г) — челядинська. Sanicula eugoraea. Шух. I. 22.

Підбѣк, дѣя, м. Ум. отъ під.

Підопасѣне, ня, с. Нижняя часть деревяныхъ стѣвъ гуцульскій церкви. Шух. I. 116.

Підопліка, підбплічка, ки, ж. = Підплілочка. Меж. 159.

Підопліччє, чя, с. = Підопліччє. Шух. I. 153.

Підорбати, рб, рещ, м. 1) Вспахати немого. 2) Подрізати плугомъ.

Підоси́нник, ка, м. Раст. *Agaricus emeticus*. Брацл. у.

Підоси́нь, ян, ж. Начало осени. Харьк.

Підотавитися, влюся, вишся, м. О травѣ: отрати, поднятъ послѣ косьбы. *Трава підотавилася*. Лубен. у.

Підотави́нчий, чого, м. Помощникъ атамана, старшого. напр. у досвѣтчаного отамана. Васильк. у.

Підохоти́ти. См. Підохочувати.

Підохочувати, чуо, еш, сов. в. підохотити, чу, тиш, м. Придавати, придати охоты, желанія. *Мене се підохотить*. Г. Барв. 230. Мир. Пов. I. 146. *Я ж його всяк було підохочую добре й вірно служити*. Г. Барв. 245.

Підшва, ви, ж. 1) Подошва. *Скіра на чоботи, язык на підшви*. Ном. № 2905. 2) Дно въ суднѣ (Черк. у.), въ плоскодонной лодкѣ. Вас. 161. Мнж. 181. 3) Подставка; основаніе мотовила. Вас. 201.

Підшвок, веа, м. = Перенел. Вх. 3в. 446.

Підпа́дати, даю, еш, сов. в. підпасти, паду́, дѣш, м. 1) Падати понемногу, прибавляться, прибавляться. *Сніг підпадає потроху*. 2) Падати, пасть подъ что. *То він біжить, підбіває і пожар під ноги підпадає*. КС. 1882. XII. 499. 3) Только сов. в.—на. Походять, бытъ похожимъ. *Прізвисьце підпада на шось з їси*. Лебед. у. 4)—під. Подчвняться, подчвнитися. 5)—під шисл. Нравиться, понаврився. *Ой ти мені, вразий сину, під мисленьки не підпає*. Чуб. V. 843.

Підпала́, лу, м. 1) Растопка; матеріалъ для растопки. *Візьми сухою могоу на підпала*. Без підпалу і дрова не горять. Ном. № 3298. 2) Поджогъ.

Підпала́йка, ки, ж. = Підпалак. Вх. Лем. 449.

Підпала́к, ка, м. Перепелъ. Вх. Лем. 449.

Підпала́кати, каю, еш, м. = Підпидомкати. Вх. Лем. 449.

Підпала́ий, а, в. ? Воли великі, мидої шерсти, аж підпалаї. Сим. 213.

Підпала́ити, ся. См. Підпалювати, ся.

Підпала́кувати, кую, еш, м. = Підпалакати. Вх. Лем. 449.

Підпала́ли, ля, с. соб. Тонкія щепки для растопки. Вх. Лем. 449.

Підпала́лок, лиа, м. 1) Родъ плоского

хлѣба. О. 1861. XI. Св. 67 2) = Підпал 1 7 *Лоша вощий підпалок*. Ном. № 10237. 3) = Підпалак. Вх. Лем. 449.

Підпалюва́ння, ня, с. Поджиганіє. К. Кр. 11.

Підпалюва́ти, люю, еш, сов. в. підпалити, лю, лиш, м. Поджигать, поджечь; растапливать, растопить. *Добре воюнь горить, як є чим підпалити*. Ном. *Підпалили сосну від стоду до верху*. Чуб. V. 394. *Підпалю в печі, гріє окропи*. Рудч. Ск. I. 137.

Підпалюва́тися, лююся, ешя, сов. в. підпалитися, люся, лишся, м. Поджигаться, поджечься; загораться, загорѣться отъ поджиганія. *Підпалюває, підпалюває отъ поджиганія*. *Підпалюває, підпалюває у печі,—не підпалюється, існує*. 2) Схвартвь воспаленіє легкыхъ (о лошади). *Не дай жінки тобї весілля, нікому кобили... Бо кобила тобї здожне, або підпалиться*. Чуб. V. 1066.

Підпано́к, неа, м. Служащій у барина, въ экономіи. *Не так пани, як підпанки*. Ном. *Панам, підпанкам і слугам давали в печі добру халюру*. Котл. Еп.

Підпа́рбити, ся. См. Підпарювати, ся.

Підпарубо́чий, чого, м. Молодой паренъ, подросток. К. ДС. 4. *Двоє хлопців підпарубочих*. Г. Барв. 8. *Зараз скочили підпарубочі, що напоготові стояли*. Федьк. *Вмер тоді, як я ще підпарубочим був*. Кв.

Підпарува́ти, рую, еш, м. Подобрать пару. *До мене був підпарований, що і юмінка така, і лиць було таке, однакове, як у мене*. Г. Барв. 405.

Підпа́рювати, рюю, еш, сов. в. підпа́рити, рю, рши, м. Подогрѣвать, подогрѣтъ снязу (ледъ). Сим. 147.

Підпа́рюватися, рююся, ешя, сов. в. підпа́ряться, рюся, ршю, с. О полѣ: бытъ заранѣ вспаханымъ и вывѣтриться. *Ти дуже пізно ореш... земля не підпа́рється, то й не буде в тебе гарного жита*. Г. Барв. 332.

Підпа́сач, ча, м. = Підпасич.

Підпа́сич, ча, м. Помощникъ пастуха. ЗОЮР. II. 80..

Підпа́сичик, ка, м. Небольшой хлѣбець, который дуетъ каждая хозяйка пастуху при первомъ весеннемъ выгонѣ скота въ поле. Екатеринбург. у. Слов. Д. Эварн.

Підпа́сти. См. Підпадати.

Підпа́стися, суса, єшся, м. 1) Наѣсть немого, пасась. 2) Наѣстися немого. *Ну, моя дитиночко, підпасись*. КС. 1882. IX. 459.

Піддекти́. См. Підпикати.

Підпéньок, п'єка, м.—Опеньок. *Пішше дід по гриби, баба по підпеньки.* Гол. III. 478.

Підпереза́ти, ся. См. Підперізувати, ся.

Підпері́з, за, м. Пояс, то, чѣмъ опоясуються. *Підперізи розв'язує потужним.* К. Іов. 27.

Підпері́вок, вка, м.—Підперізі.

Підперізувати, вузу, аш, сов. в. підпереза́ти, жу́, жеш, м. Подпоясувати, подпоясати. *Підперези злонця. Мати Юрася родила, місяцем обородила, сонечком підперезала.* Мет. 180.

Підперізуватися, вукося, ашеся, сов. в. підпереза́тися, жу́ся, жешся, м. Подпоясуватися, подпоясатися. *Підперезалась червоним поясом.* Рудч. Ск. I. 55.

Підпéрти, ся. См. Підпирати, ся.

Підпéртя, тя, с. Поддержка, помощь. *На підпéртя іюю узбита.*

Підпівáти, вáю, аш, сов. в. підпівáти, підпівáю, п'аш, м. Подкупувати, подкутити, выпивати, выпити. *Ой п'ють вони, підпівавать, Касю ізать підмолаяють.* Чуб. V. 909. *Як підпівать вродливі жіночки, дак танцюватимуть і чоловіки.* К. ПС. 22. *Став ляг бутурляк дорозі напикти пити підпівати.* АД. I. 212.

Підпівáлий, а, в. Выпивший, охмелѣвший. *Емей хоч трохи був підпівалий.* Котл. Ен. II. 9. *А вже підпівалий як засне, то хоч коти гармати.* Шевч.

Підпівáлок, лка, м. Напильняк.

Підпівáювати, люю, аш, сов. в. підпівáляти, лáю, аш, м. Подпильвувати, подпильвувати.

Підпис, су, м. 1) Подпись. 2) Надпись. *Там у єї на вікні підпис єсть, що вона прачка.* Кременен. у.

Підписáти, ся. См. Підписувати, ся.

Підписування, ня, с. Подписываніе.

Підписува́ти, сую, аш, сов. в. в. підписáти, шу́, шеш, м. 1) Подписувати, подписать. *Я підпишу на суді оправданія.* К. Іов. 68. 2) Надписувати, надписать.

Підписува́тися, шу́ся, шешся, м. 1) Подписуватися, подписаться. 2) Давати письменное обязательство. *Підписалось сорок тисяч під турчином жити.* Макс.

Підпівáти. См. Підпильвати.

Підпівáток, тку, м. Вь вираз. на підпиктку, на підпиктах. *Выпивши, во хмелю.* КС. 1882. XII. 503. *Будуть мене*

пани і козаки на підпиктку зневажати. Мет. 415. *Я ще не був п'яний, а так тільки, на підпиктку.* Радом. у.

Підпівáувати, тую, аш, м. Распрививать Верхнедніпр. у. (Залюб.).

Підпівáти, хáю, аш, сов. в. підпикну́ти, ну́, веш, м. 1) Подпильвувати, подпильвувати. 2) Подтыкати, подотынувати подь что; подсовувати, подсувають подь что.

Підпівáюм! меж. для вираженія крива перепела.

Підпівáювання́, ня, с. Крикъ перепела.

Підпівáюкати, каю, аш, м. Кричать (о перепелѣ). *У долині недалечко підпівáюка перепелиця.* Греб. 401.

Підпівáти, вáю, аш, сов. в. підпекти́, печу́, чеш, м. Подпекать, подпечь; поджарувати, поджарить.

Підпівáтися, кáюся, ашеся, сов. в. підпекте́ся, чу́ся, чешся, м. Подпекать-ся, подпечь-ся, поджариватися, поджариться.

Підпівáтка, ка, ж.—Перепелця. Вх. Пч. II. 13.

Підпівáля, ля, с. Мѣсто подь нарами.

Підпівáнок, ну, м. Простая водка. *Розм'як Зевес, як після пару, і висмоктає підпівáнка чару.* Котл. Ен. VI. 37.

Підпівáти, рáю, аш, сов. в. підпéрти, дпéру, преш, м. 1) Подпирати, подпереть. *Підперли дщери, щоб вона не вилзла.* Рудч. Ск. I. 17. 2) Стискувати, стиснути, спереть. *Підперло мене під груди, під серце.* Чуб. V. 435. 3) Поддерживати, поддерживать, помочь. Б. ЦН. 277. *Підпівáли своєю повагою церковні брата.* К. ХП. 115. *О, як же ти безсильною піддержав, підпер еси правцю слабовиту.* К. Іов. 55.

Підпівáтися, рáюся, ашеся, сов. в. підпéртися, дпéруся, решся, м. Подпиратися, подпереться. *Сіла я, підперлася, заплакала.* Чуб. V. 3. *Іде козак дубровою, шабелькою підпівáртися.* Чуб. V. 196.

Підпівáрка, ка, ж. Подпорка. *Підпівáрки не вдержали, як потягнув її до себе, щоб не втекла.* Кв.

Підпівáчя, чя, с. Углубленіе подь печью. Сив. 129. *Біленькі курочки з підпівáччя мляють.* Ном., стр. 292, № 64.

Підпівáччати, чу, чим, м. Подкутати. *Та там, бач, куляння було, так ми тугли і підпівáчили.* Харьк. у.

Підпівáляти, вáю, аш, сов. в. підпильвáти, ну́, веш, м. 1) Подпильвувати, подпильвувати. 2)—чим. Быть зайнятимъ (саезаме, кровью). *І що то вже плакає! так і під-*

пливає сльозами. Кв. Горить Сміла, Смілянщина кров'ю підпливає. Шевч. 167. 3) Приближаться, приблизиться. Під старість підпливали, да не було у їх цілий вік дітей. Рудч. Ск.

Підплигну́ти. См. Підплигувати.

Підпли́гувати, гу́ю, еш, сов. в. підплигну́ти, гну́, неш, м. Подпрыгивать, подпрыгнуть.

Підпли́кості, пливу́, веш, м. = Підпливти.

Підпли́тник, ка, м. Пт. = Верегуля. Вх. Пч. II 12.

Підповза́ти, заю, еш, сов. в. підповзти́, ву́, веш, м. Подползать, подползти.

Підповзати. См. Підповзати.

Підповня, ві, ж. Фаза луны: 2-я четверть. Святили воду на підповні. Черк. у.

Підповня́ти, няю, еш, сов. в. підповняти, ню, ниш, м. Доливать, долиять, чтобы полно было. Трохи їй осталося у мене в чарні, а Демко зараз підповня. МВ. (КС. 1902. X. 144).

Підпо́йти. См. Підповзати.

Підпоку́тній, я, в. Находящийся под покутям. Мв. 151.

Підполко́вник, ка, м. Подполковник. Рудч. Ск. II. 81.

Підполуденча́, чати, с. Їда между обѣдом и полдником. Вх. Лем. 449.

Підпомага́ти, гаю, еш, сов. в. підпомогти́, жу́, жеш, м. Помогать, помочь. Підпомагає спасенному задумові. К. ЦН. 312.

Підпомага́ч, ча, м. Помощник. Борз. у. К. Кр. 25.

Підпомо́га, ги, ж. Помощь; подспорье, поддержка. К. Кр. 35. Веде орду велику, мноу рутульцеві на підпомогу. Котл. Ев. IV. 69.

Підпомо́гач, ча, м. = Підпомагач. К. ЦН. 179.

Підпомогти́. См. Підпомагати.

Підпомо́ження, ня, с. Подспорье.

Підпомо́жник, ка, м. 1) Помощник. К. Кр. 21. 2) Крестянинв, на обязаности котораго лежало, вибѣсть съ нѣсколькими другими, свирядить козака въ походъ. Інші зосталися козацькими підпомощниками, що двадцять, тридцять чоловік одною козака споряджуютъ. К. ЧР. 198.

Підпомо́жний, а, в. Состоящий підпомощником 2. І виборних, і підпомощних, і простиж, і старших вельможних, хто ні полавє, того і товк. Котл. Ев. V. 50.

Підпо́ня, ня, ж. Послѣ половодья на землѣ дуга остається водяное растение кушарь; застрявши въ травѣ, сливається съ нею ковромъ, мѣшая косить,—это и есть підпо́ня. Мвж. 189.

Підпо́ра, ра, ж. 1) Подпорка. О. 1862. IV. 13. Зап'ягайте воли, йдѣте по підпорі—скиртючки підірати. Луваж. 149. Підпо́ро жи́дівська!—брань для женщины. Шух. I. 35. 2) Опора, поддержка. Мамі трох синів..., мала на старість поміжу і підпо́ру. Гн. I. 188.

Підпо́рошати, шу́, шіш, м. Присыпать сѣтвомъ. Підпо́рошило трюхи дорою.

Підпо́ювати, по́юю, еш, сов. в. підпоюти́, пою́, шш, м. Подпаявать, подпаять. К. Кр. 39. Молодий підпо́юи і жу́тана підпо́роши. Чуб. V. 1119.

Підпо́ювання, ці, ж. Родъ писанки. КС. 1891. VI. 374.

Підпра́вити. См. Підправляти.

Підпра́вляти, ляю, еш, сов. в. підправляти, вляю, виш, м. Подправлять, поправлять, поправить. Оці дощі хлібець підправлять. Харьк. г.

Підпра́гати, гаю, еш, сов. в. підпрагати́, жу́, жеш, м. Припрягать, припрячь. Рудч. Ск. I. 180. Коня третью підпрятати випросив. Г. Барв. 105. У мене кобила, та ти свою підпряжи, та й поїдьмо до торю. Черниг. г.

Підпра́дати, дяю, еш, сов. в. підпрядати́, пряду́, деш, м. Прядеть, припрядеть. Кажуть мені кужіль прости, кажуть підпрядати. Грвн. III. 416.

Підпра́жка, ки, ж. Припряжка.

Підпрядати. См. Підпрядати.

Підпу́скати, каю, еш, сов. в. підпустити, пу́ну́, стаци, м. 1) Подпускать, подпустить. 2) — бісини. Соблазвять. Як біля його не загожувались єзуїти, яких бісиків йому не підпускали, а нічого не віділяи. Стор. М. Пр. 69. 3) — москаля. Врать, соврать.

Підпу́хати, хаю, еш, сов. в. підпу́х(ну)ти, ну, неш, м. Припухать, припухнуть.

Підпу́шати, шаю, еш, сов. в. підпушати́, шу́, шш, м. — зѣмлю. Разрыхлять, разрыхлить зѣмлю.

Підпу́нчай, а, в. Подъ хмѣлькомъ, выпивши. О. 1862. VIII. 2.

Підра, ра, підря, рі, ж. 1) (Підра). Чердак для хранения сѣна, сѣноваль. Вх. Зн. 51. 2) мн. Закоулка, соборенныя мѣста. О, уже, пішла скрізь по підрах! Усе

оказала. А що найшла? Херс. у. Слов. Д. Эварв. *Нижшорія по підряз.* См. Подря.

Підрадити, джу, диш, и. Побудять. *Не знаю, що мене підрадило вкрати.* Новомоск. у. (Залюб.). См. Підрамати.

Підрадівий, а, е. Обманчивий. *Як неш та почувасяш по сназі, то чоловікові юрїка памче, а як же не почувасяш по сназі,—то вже підрадила річ.* Лубен. у.

Підраїбяти, жаю, аш, и. Подбавять совѣтами на что. Мнж. 189. См. Підрадити.

Підратувати, тую, аш, и.—ногѣ. *Помочь кому въ бѣдѣ. З возом а ні руки виїгати, а ту нема нікого, щоби ю підратува.* Гв. II. 40.

Підрешітка, тка, ж. 1) Родъ густого решета. *Коли отаси мені оцього бичка, то дам тобі підрешітку грошей.* Грив. I. 44. 2) Зерно, падающее подъ решето при очисткѣ. Херс.

Підрешіток, тка, м.—Підрешітка 1. Вас. 152.

Підривати, ваяю, аш, сов. в. підривати, рваю, аш, и. Подривать, подрывать. *Хто мимо йде, псує та мамле і вєпр дубривний підриває.* К. Псал. 187.

Підривати, ваяю, аш, сов. в. підривати, рву, рвеш, и. Подривать, подорвать.

Підриватися, ваяюся, ашся, сов. в. підриватися, рвуся, рвешся, и. Подриватися, подорватися. *Шо ти, дурний, таяєшся з такою камініюкою? Ше підорвешся.* Мнж. 10.

Підривка, ки, ж. Рыболовный снарядъ=Підклад 3. Вх. Пч. II. 23.

Підрїйка, ки, ж. Порода мелкихъ карповъ. Александров. у.

Підрїти. См. I Підривати.

Підрихтовувати, вую, аш, сов. в. підрихтувати, тую, аш, и. Подчищать и подравлять, подравить ножемъ виръзавши изъ мятої кожи полоси. Вас. 159.

Підриштувати, тую, аш, и. Поставить лѣса.

Підривювати, няю, аш, сов. в. підривняти, няю, аш, и. Подравнявать, подравнять.

Підривати. См. Підривувати.

Підривання, ня, с. Дѣйствие отъ глагола підривувати.

Підривувати, вую, аш, сов. в. підривати, жу, жеш, и. 1) Подривувать, подривать. *Піорізав поли він чимало.* Гліб. 2) Виръзувать, виръзать соти въ ульѣ. *Отъ раз підрізав він вулика.* Мнж. 100.

Зблизись і Спас. *Треба підрізувати мед.* Г. Барв. 148.

Підрївка, ки, ж. Мѣтка на ухѣ овцы: отрѣзано полъ уха. Мнж. 182.

Підрїйка, ки, ж.=Підрїйка.

Підробити, ся. См. Підроблювати, ся.

Підроблювати, ляю, аш, сов. в. підробити, бляю, биш, и. 1) Поддѣлювать, поддѣлять. К. Кр. 22, 28. 2) Еще дѣлять, сдѣлять немного, додѣлять недостающее количество. *Підроби вареників, а то не стане.*

Підроблюватися, ляюся, ашся, сов. в. підробитися, бляюся, бишся, и. Поддѣлюватися, поддѣляться. *Де ж ваш перенєць? ситає він, підроблюючись... під церковному мову.* Левенд. I. 326.

Підродити, джу, диш, и. Уродить, родить. *Це літо ніщо не підродило.*

Підростати, таяю, аш, сов. в. підрості, стю, стѣш, и. Подрастать, подростъ. *Стала дівчина підростати.* Чуб. V. 482. *Підростають сазарні буряки.* Левенд. I. 24.

Підросток, тка, м. Подростокъ, несовершеннолѣтвий. *Старшого з москалі взято, а цей ще підросток.* Лебед. у.

Підростак, ка, м.=Підвимож. Вх. Лек. 449.

Підрубати, баяю, аш, и. Подрубить. *Зелений дубе, чи не жалъ тобі буде, як підрубать білу березу люде?* Чуб. V. 494.

Підрубити, бляю, биш, и. Подрують, сдѣлять рубецъ. *Вона шила, не дошила, тільки підрубила.* Чуб. III. 175.

Підрунятися. См. Підрунюватися.

Підрунюватися, няюся, ашся, сов. в. підрунятися, няюся, нишся, и. Подростать, подрости молодой шерста подъ старю. Константиновр. у.

Підручний, а, е. 1) Подвластный, подчиненный. 2) О ковѣ, волѣ: запроженный съ лѣвой стороны. Kolb. I. 65. КС. 1898. VII. 44. *Борозного бий, а підручний і так почує.* Фр. Пр. 109. 3) Одинъ изъ играющихъ въ карточную игру хамль. КС. 1887. VI. 468.

Підручник, ка, м. 1) Помощникъ, подчиненный. *Прогоню він із своїми підручниками мимо козацької купи.* К. ЧР. 314. 2) мн. Періла. *В отьахихъ великихъ хатахъ добре ходити, скрізь підручники, шоб часом не отасти.* Черк. у.

Підра, рі, ж. См. Підра.

Підрясник, ка, м. Подрясникъ. К. Бай. 39.

Підсаджувати, джую, аш, сов. в. під-

садити, джу́, диш, м. Подсаживать, посади́ть кого, поміч вобразитися или сѣсть на возви́шеніе. *Дізь, а я підсажу тебе.* Грин. П. 230.

Підсака, ка, м. = Підсака. Вх. Пч. П. 23.

Підсака, ка, ж. Сакъ, сѣтка восьми мѣшвомъ съ длинною рукояткою для ловли рыбы, раковъ. О. 1861. XI. 114. *Завадала шевциза шевцю рибоньки ловити без підсак і без волюка.* Чуб. V. 819.

Підсаківка, ка, ж. = Підсака. Вх. Пч. П. 23.

Підсапувати, пу́ю, аш, м. Окучати (растєніє). *Ой в городі бузина,—треба підсапати.* Грин. III. 171.

Підсахну́тися, ну́ся, нѣся, м. О болѣзни: пристати, прилипнути. Уман. у.

Підсвѣтання, ня, с. Обрядове посвѣщеніє жєнхв будущимъ тєстємъ і тещєй в угощеніє—послѣ свѣтання. ХС. VII. 426.

Підсвинок, неа, м. Волѣе взрослый поросенокъ. Вас. 198.

Підсвітати, свічу́, тиш, м. О мѣсяцѣ: причинити своимъ свѣтомъ болѣзнь—лунавизмъ. *Вікно против місяця зачиняй, а то як підсвіте, то будеш сонний ходити.* ХС. II. 85.

Підсереду́льний, я, в. Слѣдующий за сєрдєнимъ (о братѣ, сестрѣ і пр.).

Підсєреду́шний, а, в. = Підсєреду́льний. *Підсєредушина (сестра) вибила в дєвері.* Чуб. П. 245.

Підсилати, ла́ю, аш, сов. в. підсилати, шлѣ́, шлєш, м. Подсылать, подослать. *Мєншї сєстри... підсали наймичку роститати хурмана: хто приїзав.* Св. Л. 121.

Підсилатися, ла́юся, ашєся, сов. в. підсилатися, шлѣ́юся, шлєшєся, м. —до кѣго. Послать, послать сватовъ кѣ кому. *Парубок... підславившєсь де небудь незрозважно, вхопить гарбуза.* О. 1862. IV. 1.

Підсилати, ся. См. Підсилувати, ся.

Підсілок, лу́, м. Подкрьпленіє. Левч. 107.

Підсілювати, лю́ю, аш, сов. в. підсілювати, лю́, лєш, м. Подкрьплять, подкрьпять, усилювати, усилятъ. Рк. Левец.

Підсілюватися, лю́юся, ашєся, сов. п. підсілюватися, лю́юся, лєшєся, м. Подкрьпляється, подкрьпяться. *Оне я так підсілюєся, шо дали мені чарку іорілки.* Уман. у.

Підсіняти. См. Підсєнєвати.

Підсєнєвати, ню́ю, аш, сов. в. підсєнєвати, ню́, нєш, м. Подсєнєвать, подсєнєвать. *Дєсь ти, козачко, сінєнки купила, шо ти собі очі підсєнила.* Чуб.

Підсєнєння, ня, с. 1) Подсєпаниє. 2) Подливаніє. *Та не підсєнай удрує борщу,—оді вже тоо підсєпання, бо я і так найєся.* Константиногр. у.

Підсєпати, па́ю, аш, сов. в. підсєпати, плѣ́, плєш, м. 1) Подсєпать, подсєпать. *Будє сїна підкладати, будє вїєса підсєпати.* Чуб. V. 942. 2) Подлавать, подлєть. *Підсєпала борщу.* 3) Класть, подложитъ яйца подъ насѣдку. Чуб. I. 62. *Кючку підсєпати годитися увєчєрї.* Грин. I. 16. *Заготїлось бабуємї та розбагатїти, підсєпала курпюнкю, щоб вїєла діти.* Нп.

Підсєпатися, па́юся, ашєся, сов. в. підсєпатися, плѣ́юся, плєшєся, м. Подольщаться, подольстєваться, заєкєивать, разєспєяться мелєвямъ бѣсомъ. *Ужє мєнє давно не любїш, а тїлькю н'яний і юлублиш, одсунься гєть, не підсєпайсь!* Котл. Ев. VI. 36. *Ой до мєнє цубєрєць підсєпав і любєви добивавсь, добивавсь.* Котл. Мч. 475.

Підсєпєа, ка, ж. 1) Подсєпаниє. 2) Порохъ, насыпаємый на полку кремєнаго ружьа. Шух. I. 231. 3) Отрубї ян мєла насыпаємая хлѣбопєкамї на лопату, чтобы сырой хлѣбъ не приставалъ кѣ ней во врємя сажанія въ печь. Волын. г. ЕЗ. V. 89.

Підсєток, тєа, м. Нєгустое свєто. *За підсєток і чювочки так-єяк узєляся.* Мкр. Н. 5. Ум. Підсєтєчок. *Заговая під прїпїчєком, та і покрью підсєтєчком.* Чуб. V. 666.

Підсєхати, ха́ю, аш, сов. в. підсєхати, хну́, нєш, м. Подсєхать, подсєхнутъ. *А дров нарубав змїлїх, та вони підсєхнутъ трюги та і займутся.* Рудч. Ск. I. 124.

Підсєвєи, мн. Посѣвъ на краю поля. Ум. Підсєвєичю. *Що ж вїн там діє?—Пїєнищю вїє ходїмо ми му заколадїймо, чєй же вїн нам дасть зюч відвїючки, хоч відвїючки на підсєвєичю.* Гол. IV. 9.

Підсєдати, да́ю, аш, сов. в. підсєдати, сяду́, дєш, м. Поддѣвать, поддѣть, причинєть вредъ. *Підсєв мєнє сєй рїк.* Мир. Пов. П. 54.

Підсєдатися, да́юся, ашєся, сов. в. підсєдатися, сяду́ся, дєшєся, м. О молокѣ: образовыватъ, образоватъ на поверхноєти слєвєк. *Молоко підсєдєтьєся.*

Підсєдєльний, я, в. Подсѣдєльный.

Підсідка, **вн**, **жс**. Засада. Желех. *На підсідку їти на заляя*. Вх. Зн. 49.

Підсікати, **каю**, **еш**, **сов**. в. **підсікати**, **січү**, **чеш**, **м**. Подсвѣать, подсвѣч.

Підсікатиця, **каюся**, **ешся**, **сов**. в. **підсікатиця**, **січүся**, **чешся**, **м**. О лошади: сбивать, сбивъ копыто или поравить ногу.

Підсікати, **ся**. См. **Підсікати**, **ся**.

Підсінінко, **ка**, **с**. Ум. отъ підсініня.

Підсініня, **ня**, **с**. Крыльцо подъ навѣсомъ. Чуб. V. 65. *Ідутъ вони без одвоини подвир'я, одвоина дочка замітає підсініня*. Чуб. V. 1078. Ум. **Підсінінько**, **підсініньчио**. *Красная Марусенко, не выгодь раненько на нове підсінінько*. Лугаш. 157.

Підсісти, **ся**. См. **Підсідати**, **ся**.

Підсіяти, **сію**, **еш**, **м**. Посвѣять еще немного.

Підскакувати, **кую**, **еш**, **сов**. в. **підскакувати**, **чу**, **чиш**, **м**. 1) Подскакивать, подскокнть вверху, подпрыгивать, подпрыгнуть. *Підскакує, як зіньке щеня*. Ном. № 3406. 2) Подскакивать, подскокнть къ чему, кому. Рудч. Ск. II. 175.

Підскарбая, **боі**, **жс**. Казнохранительница въ женскомъ братствѣ. КС. 1890. VII. 92.

Підскарбий, **бія**, **м**. Казначей, казнохранитель.

Підскаржувати, **жую**, **еш**, **м**. Доносить. *Підскаржував на своє товариство*. Ном. № 5509.

Підскіи, **кюку**, **м**. Прыжебъ, подпрыгиванье. **Підскоіюм**. Въ припрыжку. Лохв. у. В підскоіи. Быстро, бѣгомъ. *Я в підскоіи в кліть*. Федьк.

Підскозвнатиця, **нүся**, **нѣшся**, **м**. Поскользнуться. *А я трохи не застався, трохи не підскозвнунься на стезжі*. К. Псал. 166.

Підскокнти. См. **Підскакувати**.

Підсліпати, **зб**, **зіш**, **м**. Смочивъ, сдѣлать смользвнмъ. *Дощем підслізлю трохи шляг і коні аж падають*. Грин. II. 231.

Підслідувати, **джую**, **еш**, **сов**. в. **підслідувати**, **джу**, **диш**, **м**. Прослѣживать, прослѣдвть. *Підсліди ми його—куди то він несе*. Рудч. Ск. I. 9.

Підсліпа, **пи**, **об**. Подслѣповатый. *Той Юрко підсліпа*.

Підсліпий, **а**, **е**. Подслѣповатый. *Набрихано про дітку, що вона підсліпа, а вона дуже бачуча*. Грин. I. 126.

Підсліпо, **нар**. Подслѣповато, ве свѣт-

ло. *Підсліпо, чадіючи на всю хату, горі його гніт*. Мир. Пов. I. 114.

Підслухати. См. **Підслукувати**.

Підслухи, **хів**, **м**. **мн**. Подслушваніе. *Двох турчинів на підслухи послала*. АД. I. 211. Стоять на підслухах. Подслушывать.

Підслухувати, **хую**, **еш**, **сов**. в. **підслухати**, **хвою**, **еш**, **м**. Подслушивать, подслушать. *Підслухав, що змій каже його вбить*. Рудч. Ск. II. 187.

Підсмажнати, **ся**. См. **Підсмажувати**, **ся**.

Підсмажувати, **жую**, **еш**, **сов**. в. **підсмажнати**, **жу**, **жиш**, **м**. Поджаривать, поджарять. *Вона (той перець) підсмажила та й положила в горілку*. Г. Барв. 425.

Підсмажуватися, **жуюся**, **ешся**, **сов**. в. **підсмажнитися**, **жуся**, **жишся**, **м**. Поджариваться, поджаряться.

Підсмаляти. См. **Підсмалювати**.

Підсмалювати, **люю**, **еш**, **сов**. в. **підсмаляти**, **лю**, **лиш**, **м**. 1) Опалять, опалить сверху. 2)—**поладу**. Поѣздъ съ новобрачной провозить въ воротахъ двора мужа черезъ разложенный на землѣ огонь. МУЕ. III. 143.

Підсметнати, **ка**, **м**. Раст. *Agrimonia eupatoria*. Вх. Пч. II. 28.

Підсмикати, **каю**, **еш**, **сов**. в. **підсмикати**, **каю(чу)**, **еш(чеш)**, **м**. Поддерживать, воддержувъ, подобрать. *Підсмикають сорочку*. Чуб. VII. 428. *Підсмикане, підтикане та й іайда по хаті*. Ном., стр. 300, № 335.

Підсмикатиця, **каюся**, **ешся**, **сов**. в. **підсмикатиця**, **каюся(чуся)**, **ешся(чешся)**, **м**. Поддерживать, поддержувъ, подобрать платне. *І підсмикалася, і підтикалася, і підперезалася*. Стор. МПр. 158.

Підсминовати, **ню**, **еш**, **м**. Подсвѣиваться. *У беседі зо всіма і говорити, і реючеться, і підсминов*. Кв. *А ти затеже не посміє?*—*Бо му підсминов лисиця*. Глб.

Підсініжчѣ, **чѣти**, **с**. = **Підворотень**. Вас. 181.

Підсобіти. См. **Підсобляти**.

Підсобійний, **а**, **е**, **підсобійниж**, **ка**, **м**. = **Підсобійний**, **підсобійник**. Мвж. 481.

Підсобка, **ки**, **жс**. Подмога, помощь, поддержка. *Сама ж я іудю ту дитинку, сама заробляю,—нема мені підсобки ніякої ні від кого*. Павлогр. у.

Підсобляти, **ляю**, **еш**, **сов**. в. **підсобіти**, **блѣ**, **бш**, **м**. Помогать, помочь. *От може Кирило та Панько підсоблять яму копати*. Мир. Пов. II. 119.

Підсоловій, вія, м. Пт. *Silvia hypolepis*, півноча. Вх. Пч. II. 14.

Підсолоджувати, джужу, еш, сов. в. підсолоджити, джужі, дшш, м. Подслащувати, подсластити.

Підобхти. См. Підоххати.

Підобшок, шка, м. Подпорка въ плетвѣ.

Підспівач, ча, м. 1) Подпѣвающій.

2) Пляскою поетъ, подражатель. К. (Желех.).

Підспівувати, вуу, еш, м. Подпѣвувати.

Підспідок, деу, м. Нижняя горка хлѣба.

Підспіль, нар. = Суспіль. *Кумови хата стоить підспіль з могою*. Волч. у.

Підсприсувати, сую, еш, м. Подставити спрису. (См.) Гайсвн. у.

Підстава, ва, ж. 1) Основаніе. *Підстави у токарні*. Шух. I. 305, 306. 2) Замѣна. *І не вийду, і не встану, вишлю меншу сестру на підставу*. Чуб. V. 351.

Підставити. См. Підставляти.

Підставляти, лѣю, еш, сов. в. підставити, влю, вшш, м. 1) Подставлять, подставити. *Підстав, дієко, козовочку під гадочу оловочку*. Чуб. V. 915. *Уже тепер юді за вас підставляти шую*. МВ. I. 138. 2) —що. Замѣняти, замѣняти чѣмъ, дати въ замѣну. *Товар у кою зазорити, —уже він сѣй підставити*. Г. Барв. 137.

Підстарий, а, е. Не молодихъ лѣтъ. Г. Барв. 86. *Воли у мене підстарі були —літ з десять було їм, —так я їй продаю, продаю, а собі купити молодихъ*. Волч. у.

Підстаркуватий, а, е = Підстарий. *Люде підстаркуваті*. Г. Барв. 305.

Підстарѣота, ти, м. 1) Помощникъ старости 1. 2) Помощникъ старости на свадьбѣ. Марев. 130. *Старости, нани підстарости! благословіть молодихъ вивести з хати на двір поцуюти*. Кв.

Підстарѣотич, ча, м. Сынъ підстарости 1. К. ЦН. 189.

Підстаршій, а, е. Слѣдующій за старшимъ. *Старша сестра коня веде, а підстарша зброю несе*. Чуб. V. 890. *Підстарші дружки*. МУЕ. III. 89.

Підстѣп, пу, м. Возвышенный лугъ съ растительностью, переходною къ степной. Вас. 206.

Підстерегті. См. Підстерігати.

Підстерігати, гѣю, еш, сов. в. підстерегті, жужі, жѣш, м. 1) Подстерегать, подстеречь. *Як би я свою (жінку) підстері в чім, тут би їй і доклав воза*. Котл. МЧ. 472. 2) Замѣняти, замѣняти. *Підстерігав мій братуза, що у мене на думці щось криється*. Рудч. Ск. I. 133.

Підстилати, лѣю, еш, сов. в. підстилати, стелити, леш, м. *Як дитина падає, то Бог подушку підстилав*. Ном. № 9249.

Підстилатися, лѣюся, ешся, сов. в. підстилатися, підстелюся, лешся, м. 1) Подстелаться, подостелаться. 2) Заскисувати, подлаживаться, подладиться подъ кого. *Боже під його підстилались козаки й мищане*. Мкр. Н. 7.

Підстріти, рю, ршш, м. Підстригати мене стріа! Дернула і мене велегая.

Підстріжка, жа, с. Подстожье.

Підстріжок, жжу, м. Небольшой стогъ.

Підстрілка, ки, ж. Подшоха башмака. Вх. Зн. 49. См. Підшладка.

Підстрілля, ля, с. Мѣсто подъ столомъ.

Чуб. IV. 306.

Підстовба, би, ж. = Стовба 1.

Підстожене, ня, с. = Підстріжка. Kolb. I. 63.

Підстоження, жни, ж. мн. Маявна, части колосьевъ и зерно, обсыпаніяся вояругъ стога при кладѣ его. Рв. Леввд.

Підстоліни, лии, ж. мн. Сундукъ на ножкахъ, устраниваемый въ видѣ части крестьянскаго стола подъ столечницею. Вх. Зн. 49.

Підстрѣлити, лю, лшш, м. Подстрѣлеть. *Ой як стрѣлила Неваєнко, —коника підстрѣлила*. КС. 1882. III. 537. *Устав ото він та ї хотів уже сороку підстрѣлити*. Рудч. Ск. I. 136.

Підстрибувати. См. Підстрібувати.

Підстрибування, ня, с. Подскакиваніе, подпрыгиваніе.

Підстрибувати, буу, еш, сов. в. підстрибувати, ну, нѣш, м. Подпрыгивать, подпрыгнуть.

Підстригання, ня, с. Подстриганіе, подстрижка.

Підстригати, гѣю, еш, сов. в. підстригати, жужі, жѣш, м. Подстригать, подстричь. *З панамі не мійряйся чубами, бо як довгий, то підстрижуть*. Ном. № 1204.

Підстригати, гѣюся, жѣюся, ешся, сов. в. підстригати, жѣся, подстричься. *В черняхъ добре жити, тільки треба підстригатися*. Чуб. V. 381.

Підстріха, хи, ж. Мѣсто під стріхою.

Підстрішок, шку, м. = Підстріха.

Підстрішша, ша, с. = Підстріха. К. ПС. 84.

Підстроміти, млю, мшш, м. Подоткнуть.

Підстрочити, чужі, чшш, м. Подстрекнуть. *Це він його підстрочив*.

Підстругати. См. Підстругувати.

Підстругування, ня, с. Подстрагивание, подстружка.

Підстругувати, гую, еш, сов. в. підстругати, гаю, еш, м. Подстрагивать, подстругать.

Підструмент, ту, м. Вь водяной мельницѣ: каждый изъ двухъ параллельныхъ брусковъ, лежащихъ на особой подставкѣ, на нихъ поворачивають вальниці, на которой вращається шипъ вала. Підструментів двѣ пари: зверху и внутри мельниці. Червиг. у.

Підструнчити. См. Підструнчувати.

Підструнчувати, чую, еш, сов. в. підстрічати, чу, чш, м. Подстрекать, подстрекнуть, подбить. *А він підстріче їх, а сам наче й не він.* Екатеринбург. у. Слов. Д. Эварн.

Підступ, пу, м. Хитрость, коварство.

Єв. Мр. VII. 32. *Кого силою ірабують, з кого підступом здирають.* К. Псал. 59.

Підступати, пію, еш, сов. в. підступати, пію, шш, м. Подступать, подступить, подойти. *Ні підступу до його.* Ном. № 2543. *От тільки що хотів Іван до колядзя підступити,—аж тут як зачхали змії.* Рудя. Ск. I. 135.

Підступний, а, в. Коварный. *Гидке, як зрада підступна лукава.* К. XII. 53.

Підступобати, бачу, еш, м. Подстегать.

Підступобути, буу, веш, м. Хвастнуть ввухомъ? *Та ба! мари не підступобне!* Котл. Ев. VI. 39.

Підсубійний, а, в. Подлявний. *Підсубійне колесо у млині.* Підсубійний млин. Kolb. I. 61.

Підсубійник, ка, м. Подлявная мельница. Левч. 70.

Підсубійок, йка, м.—Підсубійник. Ном. № 3130.

Підсувати, вачу, еш, сов. в. підсувати, ну, веш, м. 1) Придвигать, придвигнуть, пододвинуть. *Підсунув стіл ближче до лави.* 3) Подсовывать, подсовуть. *Підсунув шапку на саме тім'я.* Кв. Зодом і вулицю підсунемо. Стор. М. Пр. 45. 2) Пододвигать, пододвигнуть подь что. *Висовував з під ліжка якусь скриню і не підсовував її, а кидав серед хати.* Левц. Пов. 6.

Підсуватися, вачуся, ешся, сов. н. підсуватися, нуся, вешся, м. Придвигаться, придвигнуться, пододвинуться.

Підсудник, ка, м. Подсудный. *Ваш підсудник.* К. Бай. 120.

Підсудній, я, в. Находящийся подь судомъ, подсудный. *Йому не минеться; аби трохи де вкрав, то зараз його зроблять підсуднім чоловіком.* Васильк. у. *І що то кажеть? Одоки живу на світі,—не траплялося, щоб підсудного настановили громадським урядником.* Васильк. у.

Підсудок, два, м. Засѣдатель уѣзднаго суда. *Тут всякі були цехмистри і ратмани, і бургомистри, судді, підсудки, писарі.* Котл. Ев. Суддео був ведмідь, вовки були підсудки. Греб. 365.

Підсуванець, вця, м. Родъ кушанья: кукурузная мука, разбланная въ молоко съ водою. Вх. Зн. 49.

Підсувати. См. Підсукувати.

Підсукувати, кую, еш, сов. в. підсукувати, кую, еш, м. Засучивать, засучить, подворачивать, подворотить (рукава, брюки). *Штани вибійчані, підсукані аж до колін.* Мир. ХРВ. 11.

Підсувати, ся. См. Підсувати, ся.

Підсусідда, дя, с. 1) Состояние підсусідда. 2) соб.—Підсусідми.

Підсусіджуватися, джучуся, ешся, сов. в. підсусіджуватися, джучуся, дшшся, м.—до нбго. Жить, находиться у кого въ положеніи підсусідда. *До його всі підсусіджувалися.* Драг. 218.

Підсусідок, два, м. Безземельный крестьянинъ, живущій въ чужомъ домѣ. Сми. 195 (=Хата 175) См. Сусіда 2.

Підсутужає, нар. Тяжело. *А як підсутужає, то й стій, я помешу, каже, а далі ти пустии коло.* Лебед. у.

Підсучча, чя, с. Шворка, на которой привязанъ поплавокъ (сучча) къ якорю лодки (дуба). Мнж. 179.

Підсушати. См. Підсушувати.

Підсушувати, шую, еш, сов. в. підсушати, шуу, шш, м. Подсушивать, подсушить.

Підтакати, каю, еш, м. Поддакивать.

Підтакача, ка, об. Поддакивающая человекъ. Въ шутку такъ називають второго свата (старосту). *Незабаром—rip у хату до Векли старости: один таки сусід її, а друшій, підтакачка, салдат.* Кв. II. 118.

Підтакувати, кую, еш, м.—Підтакати.

Підтанцювати, вую, аш, іл. Приплясывать.

Підтекті. См. Підтікати.

Підтерти. См. Підтирати.

Підтикати, каю, аш, сов. в. **підтікати**, чу, чеш в **підтікнути**, ну, неш, іл. Подтыкать, подоткнуть, подсунуть. *Уже, підтикавши десь поли, буриню добре навісна.* Котл. Ен. II. 32. *Паничу, я вас підтичу.* Ном.

Підтікатися, каюся, ашся, сов. в. **підтікатися**, чуся, чешся в **підтікнути**, нуся, нешся, іл. Подтыкаться, подоткнуться, подсунуться. *Підтикалась, підсмикалась, йду гречки косити, а шоб мені запаници та й не заросити.* Нп. Шкапові *чотири набув, підтикався, підперезався і поля цулко підтягнув.* Котл. Ен.

Підтинати, наю, аш, сов. в. **підтати** и **підтигнути**, ну, неш, іл. Подрывать, подрезать, подскабывать, подрублять, подрубывать. *А буря жито як серпом підтинала.* Канев. у. *Підтяли кучері нам трьом.* Млак. 96. 2) **Стегати**, стегнуть **кнутомъ**. *А о мене, ворон-коня твою, та й не дбаси, а догори йдеш, мене підтинаши.* Гол. I. 111.

Підтинник, ка, м. Раст. *Scrophularia podosa* L. ЗЮЗО. I. 135.

Підтирати, раю, аш, сов. в. **підтерти**, дітру, треш, іл. Подтирать, подтереть. Драг. 14.

Підтитарій, рія, м. = Підтитарний. Желех.

Підтитарний, ного, м. Церковный подстароста. Зміев. у.

Підтич, ці, ж. Палка для развішыванія сѣти. *Казяїн позабивав рядами підтичи для мереж та неводів.* Левец.

Підтичка, ки, ж. 1) = **Підтичка**. Kolb. I. 37. 2) Шерстяной кушакъ красного цвѣта съ кистями на концахъ, нашивается на запяску сверхъ сборокъ послѣдней и обвязывается вокругъ талія. Вас. 170.

Підтікати, каю, аш, сов. в. **підтекті**, течу, чеш, іл. Подтекать, подтечеть.

Підтіпанка, ки, ж. 1) Неряха, жєнщина съ испачканимъ въ грязь подоломъ. 2) Потаскуха. *Де ся підтіпанка змішалась, там верб'я золоте росло.* Котл. Ен. VI. 12.

Підтічка, ки, ж. Пришита къ верхней части вѣжня часть рубахи вивъзъ отъ пояса (изъ болѣе толстаго полотна). Харьк. г.

Підтоварник, ка, м. Бревнышко, под-

кладываемое подъ лодку при вытаскиваніи ея на берегъ. (Стрижевск.).

Підтовкачка, ки, м. Въ кабацѣ: тотъ, на обязанности котораго лежить подтакивать пьющихъ воду, чтобы она выливалась обратно въ кядь. Кв.

Підтокати, чу, чеш, іл. Истолочь недостающее количество.

Підтоки, ток, ж. мн. Бревно, соединяющее переднюю часть воза съ задней. Рудч. ЧП. 249. Чуб. VII. 402. Kolb. I. 66. *Полудрабки все працює, а підтоки все кленові.* Нп.

Підтомітися. С. л. **Підтомлятися**.

Підтомлятися, каюся, ашся, сов. в. **підтомітися**, каюся, ашся, іл. *Я підтомилась... по житю будлячи.* Г. Барв. 351.

Підтопія. См. **Підтоплювати**.

Підтоплювати, люю, аш, сов. в. **підтопіяти**, палю, пиш, іл. 1) Затапливать, затопить, залить водой. *Ой скоро дівчина на човен ступила, тижая вода човен підтопила.* Чуб. V. 367. 2) Затапливать, затопить печь, поджечь въ печи дрова. *Підтопили в печі, тріли окропи.* Мир. Пов. II. 99.

Підтопаний, а, в. 1) Стопанный. *Підтопани чоботи.* 2) Старый, пожилой, поживший. *Чоловік підтопаний.* Г. Барв. 178. *Лучча за мене й не піде, бо я підтопаний.* Г. Барв. 413. **Підтопаний** **паніч**. Старый холостякъ.

Підтопати, пчу, чеш, іл. 1) Истоптать. *Підтопати чоботи;—траву.* 2) **підногти**. Попирать ногами. *Віру християнську під ноги підтопчи.* АД. I. 211.

Підтопатися, пчуся, чешся, іл. 1) Устать отъ ходьбы. 2) Состарѣться, ослабѣть отъ старости. *Я свою вже часточку прожжи, слава Богу, підтопаяся.* Шевч. 103.

Підторжа, жи, с. Торговля на базарѣ накануне базарнаго дня. Мир. Пов. II. 97. *Сім баб—своє підторжа.* Ном. № 9085.

Підторкувати, кую, аш, сов. в. **підторкнути**, ну, неш, іл. Подгонять, подогнать (лошадь). *Доріжка добра... тільки підторкує шкану.* О. 1862. IV. 87.

Підточня, чин, ж. мн. Самое мелкое зерно, просѣявшееся сквозь решето.

Підточяти. См. **Підточувати**.

Підточія, ці, ж. Рубаха женская не изъ цѣльныхъ полотнищъ, а съ пришитою нижней частью. *В додільній сорочці, як умре, ховати, а в підточіці не можна.*

Підточка, ки, ж.—Підтічка. Чуб. VII. 426.

Підточування, ня, с. Дійствие оть глагола підточувати.

Підточувати, чую, аш, сов. в. підточити, чу́, чий, м. 1) О червяхъ, мышахъ: подтачивать, подточить, подѣсть. *Робак підточия* (яблуню). Чуб. II. 135. 2) Наставлять, наставить, пришить вусокъ матеріи. 3) Пѣдять, нацѣдитъ въ добавку. *Підточи нализки в плялику*. 4) Просѣивать, просѣять зерно на решето.

Підтравний, а, в. О косѣ: хорошо насаженная, по рукѣ. Мвж. 189.

Підтродити, джу, даш, м. Наусьвати, настроятъ. *Не в чім старий рощодись,—аж то його панич підтродити*. Харьк. г.

Підтрудоити. См. Підтрусувати.

Підтрукити, ну́, нѣш, м.—Підтрусити.

Підтрук(ну)ти, ну, нѣш, м. Подгнуть (о деревѣ).

Підтрусувати, шую, аш, сов. в. підтрусити, шу́, сий, м. 1) Подбрасывать, подбросить. *Підтрусил трошки сички*. 2) Встряхивать, встряхнуть. *Підтрусил мішок, щоб овес зміся*.

Підтумок, мка, м. Помѣсь; ублюдохъ. *То не справжній хорт—підтумок. Ні шевць, ні меще, ні чор-зна-що: ото підтумок*. Кобел. у.

Підтупачися, паюся, ашся, м. Устать оть ходьбы, оть движенія.

Підтупувати, пую, аш, м. Топать въ тактъ ногами.

Підтупцем, нар.—Підтупцем. Кв.

Підтупцем, нар. Бѣгомъ, рысшой. *І в ратуші підтупцем сунулись*. Котл. Ев. IV. 52.

Підтяга, га, м. Воръ. *У Турна був сутля, брехун, юриста, крок, підтяга, і ділом Турна заправляя*. Котл. Ев. VI. 52.

Підтягати, гаю, аш, сов. в. підтягати, гу́, нѣш, м. 1) Подтягивать, подтягнуть; подтаскивать, подтаскать. 2) Только сов. в. Мочъ потащитъ, сдвинуть съ мѣста. *Циан узля келеп,—насилу підтягне*. Рудч. Ск. П. 188.

Підтягати, гаюся, ашся, сов. в. підтягати, гу́ся, нѣшся, ч. Перетаскивать, перетаскать пловучую сукновальню на другое мѣсто. Вас. 173.

Підтягач, ча, м. Ремень, которымъ сапожникъ притягиваетъ матеріалъ къ голѣву. БС. 1890. VII. 101.

Підтягувати, гую, аш, м.—Підтягати.

Підтяжка, ки, ж. Веревка, которою привязывается задняя ось повозки. (Залюб.).

Підтягти. См. Підтинати.

Підудрѣти, вдрѣю, рийш, м. Подсмотреть. *Хиба, може, тільки Петро як небудь підудрѣв їх, бо тільки сѣдив за Оксаною*. Кв.

Підупадати, дѣю, аш, сов. в. підупасти, паду́, дѣш, м. 1) Приходить, прийти въ упадокъ. *Деякі великі (ярмаркв) підупали*. О. 1861. IX. 181. 2) Бѣдѣть, обѣдѣть. *Як я се добро мав, то я тоді кумував, а як тепер підупав, то я вже не кум став*. Чуб. I. 233. 3)—на силах. Ослабѣвать, ослабѣть.

Підупалий, а, в. Пришедшій въ упадокъ, ослабѣвшій, обѣдѣвшій. *Був колись він і здоровий, і заможний, а тепер зовсім підупалий*. *Підупале господарство*.

Підупаста. См. Підупадати.

Підуст, га, м. підустава, ви, ж. Рыба. *Chondrostoma nasus*. Вх. Пч. II. 19.

Підусты, тви, ж.—Підусты. Вх. Пч. II. 19.

Підучити, ся. См. Підучувати, ся.

Підучувати, чую, аш, сов. в. підучити, чу́, чий, м. 1) Выучивать, выучить тверже. 2) Учити, научить; подготовить, помочь въ ученіи.

Підучуватися, чуюся, ашся, сов. в. підучитися, чу́ся, чийся, м. Подготовляться, подготовиться учениемъ.

Підхарчати, чу́, чийш, м.—Підхарчувати.

Підхарчатися, чу́ся, чийся, м.—Підхарчуватися. *Подадутъ ласу потраву, як уже добре підхарчилися*. Пом. № 11967.

Підхарчувати, чу́ю, аш, м. Подборывать.

Підхарчуватися, чу́юся, ашся, м. Подкормиться; нѣсколько набѣться.

Підхвалити. См. Підхважувати.

Підхважувати, люю, аш, сов. в. підхвалити, лю́, лиш, м. Прихвалить, прихвалить. Левнц. I. 80. *Батько ті ирашки підхважовати*. Мир. ХРВ. 83.

Підхвѣт, ту, м. Рыболовный снарядъ.—Підхвѣт. Вх. Пч. II. 23.

Підхвѣчастий, а, в.—Підхвѣчастий. *Підхвѣсткѣ штани*. Лохв. у.

Підхвѣтити, ся. См. Підхвачувати, ся.

Підхвачувати, ся, чу́ю, ся, аш, ся, сов. в. підхвѣтати, ся, чу́, ся, тийш, ся, м.—Підхволювати, ся, підхвоити, ся.

Підхвєбель, ля, м. Испорч. фельдфебель. *Буде мені товчеників від... підхвєбеля за те, що отізілися.* Грив. П. 295.

Підхвістя, тя, с. Мѣсто подь хвостомъ. У собаки підхвістя. Полт. г.

Підхиліти, ся, см. Підхляти, ся.

Підхилати, ляю, еш, сов. в. підхилати, лю, лиш, г. 1) Склоняють, скло-вять подь что либо. 2) Пріотворяють, пріотворять. *Івасюва мати двері підхилала.* Лукаш. 161. 3) Покорять, покориють, подчиняють, подчинять. *Ціпка хоч кою підхилить під себе.* Мир. ХРВ. 253.

Підхилятися, ляюся, ляшся, г. 1) Склоняється, склониться подь что. *Як піду я у луц по калину, да виломлю калинову вітку, да піду я підинаючись, да піду я підхиляючись, щоб мені віття не подломить.* МУЕ. III. 162. 2) Покоряться, покориються, подчиняться, подчиняться.

Підхід, хѳду, м. Подходъ.

Підхлєсѳти, нѳ, нѳш, г. Хлебнуть. *Нам оружко мила варену, свачка підхлєснула.* Мгр. Н. 36.

Підхмєлітися, см. Підхмєлятися.

Підхмєлітися, ляюся, ляшся, г. Нанівається, наніється п'янымъ. *І півом ся підхмєляли і юрилицю.* Гол. III. 485.

Підходити, джу, дш, сов. в. підійти, дійду, деш, г. 1) Подходить, по-дойти. *Підховяють до тебе хитки—аж кіт їсть м'ясо.* Рудч. Ск. I. 22. 2) Быть похожимъ на кого. *Чоловік до чоловіка буває підходе.* Волч. у. 3)—**під кого.** Соблазнять, соблазнить кого. К. ЦН. 220. *Можна під її підійти, чи ні?* О. 1862. VII. 37.

4) Подниматься, подвѳяться. *Як крутили його в колодязь, то вода тору підходить.* Рудч. Ск. I. 102 *Тесто підходить.* 5)—**під мисл.** Нравиться, понавряться. *Хороша дочка твоя під мислї підходить.* Чуб. V. 901. 6)—**під ласну.** Пріобрѳтати, пріобрѳтвчю любовь, благосклонность. 7)—**що.** О водѳ: подмывать, подмывать, течь подь что. *Де ти, барвінку, ріс, ріс, що такий красний виріс? Я в лісі при жерниці, при студеній водичі; мене вода підходила, мене вона холодила.* О. 1862. IV. 3. 8)—**крас.** Брать, взяти кого хитростью. *Ми тобі дамо гроши як ти хочеш великі, лише ти підійди єю, чим би го з світа мож зладити.* Гн. I. 36.

Соблазнять, соблазнить. *Нечистий дух ся з'явив з первовіки і взяв підходити чоловіка. А чим підходить? цїми.* Ез. V. 100.

9) **Підійти димом.** Побывъ въ дыму, отдавать, пахнуть дымомъ. *Житю димом підійшло, як пожежа була, так чоловік дешово продавав.* Г. Барв. 299.

Підждѳти, даю, еш, г.—**Підждѳти.** *Тоді то жид-рандар стиха підждѳда.* АД. II. 22.

Підждѳний, а, е. Похожий. *Вийшла дівчинка, підждѳа до молодого цусеняти.* Г. Барв. 42.

Підждѳити, ся. См. Підждѳлювати, ся.

Підждѳлювати, ляю, еш, сов. в. підждѳити, плѳю, пиш, г. Подхватывать, подхватить. *І визор їх серед ночі підждѳить.* К. Іов. 58.

Підждѳлюватися, ляюся, ешся, сов. в. підждѳитися, плѳюся, пишся, г. Схватываться, схватиться съ мѳста, искочить, подняваться быстро. *Минала ніч, що її не олягнулись, і сонечко підждѳилось.* Св. Л. 295.

Підждѳрити, рю, рш, г. Стѳбрить, стащить. *Нишком... пляшечку оковитою підждѳрить.* Св. Л. 6.

— **Підждѳити, плѳю, пиш, г.** 1) Подтянуть, подтащить. 2) Стѳбрить, стащить. *Нишком підждѳить ти її нишком збути.* О. 1862. I. 29.

Підждѳювати, вую, еш, сов. в. підждѳювати, куѳю, ѳш, г. 1) Натравлять, натравити. *Підждѳює индику собакою.* 2) Подзадоривать, ползадорить, раздражать. *Підждѳює Грицька на топибель.* Г. Барв. 460. *Щоб все, що бачив, розкритати і щоб Дареса підждѳювати.* Котл. Ен. *Ще було й діда підждѳює, щоб грив зюлову своєї дочці.* Чуб. II. 97.

Підждѳкати, каю, еш, г. Подрубить топоромъ.

Підждѳкуѳти, нѳ, нѳш, г. Одн. в. отъ підждѳювати. Подстрекнуть. *А там послї нечестий таки зюв силу візьме, підждѳкує і полягне низку добру до пошибі.* Кв. *Підждѳкула нечиста сѳма.* О. 1862. IV. 77.

Підждѳс, су, м. Родъ супа изъ листвєвъ сєкля Фр. Пр. 111

Підждѳурити, рю, рш, г.—**Прячѳурити.** *Підждѳури, дочечко любя, нашу хитку.* О. 1862. IV. 71.

Підждѳронити, нѳю, нѳш, г. Подкрасить красной краской.

Підждѳрѳвий, а, е. Подбрюшний.

Підждѳрѳвина, ня, ж. Подбрюшина.

Підждѳрювати, юю, еш, сов. в. підждѳронити, нѳю, нѳш, г. Подчернввать, подчернить.

Підждѳсати, см. Підждѳсувати.

Підчиряжати, жу, жиш, м. Подрізати коротко.

Підчіпка, ки, жс. Оборка на подолі буби. Гол. Од. 21.

Підчіпати. См. Підчипати.

Підчіпати, шбію, еш, сов. в. підчіпати, шу, стяш, м. 1) Подчищать, подчистить. 2) Красть, украсть. *Хто се у мене підчистив їх?*

Підчіхвіст, хвоста, м. Прохвость. Рк. Левци.

Підчіпок, пка, м. Подшивокъ. Черк. у.

Підчісувати, сую, еш, сов. в. підчісати, ш'у, шеш, м. Зачесувати, зачесати вверху.

Підчоріяти. См. Підчорювати.

Підчулити. См. Підчулювати.

Підчулювати, люю, еш, сов. в. підчулювати, лю, лиш, м. В'язати сплавного дерева ср'язувати кінці бревень звязуванською. Шух. I. 181.

Підчухрати, раю, еш, м. Обрубати пнянія вітьми.

Підшальбувати, вую, еш, сов. в. підшальбувати, люю, еш, м. = Підшмальбувати, підшмлювати.

Підшвайло, лв, м. Подливало. *То підшвайло — підшмється.*

Підшівати, ваю, еш, сов. в. підшивати, ш'ю, еш, м. Подшивати, подшити.

Підшивка, ки, жс. 1) Подкладка. НВолын. у. *Одежина суконна чорна з сірою підшивкою.* Св. Л. 363. 2) Дратва, которой подшивають подошви.

Підшійник, ка, м. = Підчіпок. (Залюб.)

Підшійок, йка, м. = Підгірля. Рудч. Чп. 250.

Підшмльбувати, вую, еш, сов. в. підшмлювати, люю, еш, м. Обшивати, обшити шалевкою. Зміев. у.

Підшіяти. См. Підшивати.

Підшкльнути, ну, неш, м. Посміятися надъ к'мем, уколоти насмішкою. *Воно було й на зад пішло у їх діло, та Льво підшкльнув пана трохи, а він і каже: „як отак шкльнувати з мене, так шкода! не найму землі“.* Воля. у.

Підшк'урний, а, в. Подкожный.

Підштани, ків, м. мн. Подштаники, исподніе штани. (Залюб.)

Підштовк'нути. См. Підштовкувати.

Підштовкувати, хую, еш, сов. в. підштовк'нути, ну, неш, м. Подталкивати, подтолкнути.

Підстрижень, кид, м. В'язи в'язи в'язи, когда играющий бросает свою

палку съ ц'в'люю попадаєть въ другую, лежачую на земл'и: прохождение коня брошеной палки подъ лежачей на земл'и. Ив. 21.

Підстрикнути. См. Підстрикувати.

Підстрикувати, кую, еш, соф. в. підстрикнути, ну, неш, м. 1) Подкалывать, подколоти. 2) Подзадоривати, подзадорить. *Сатана знає, чим підстрикнути.* Кв.

Під'юджувати, джую, еш, сов. в. під'юдити, джу, дши, м. Подстреляти, подстрекнути къ чому, подб'яти. Желех. См. Юдити.

Під'ядлівчак, ка, м. Пт. Sitta europaea, попольськ. Вх. Лем. 449.

Під'язати, тся. См. Під'язувати, ся. Під'язичниця, ці, жс. Родъ д'ятской бол'язи. ЕЗ. V. 83.

Під'язник, ка, м. Служащій для подвязыванія. Ум. Під'язничок. *У мене в скрині той платочок під'язничок, що під'язую зімою.* Зміев. у.

Під'язувати, вую, еш, сов. в. під'язати, жу, жеш, м. = Підв'язувати, підв'язати.

Під'язуватися, зуюся, ешся, сов. в. під'язатися, жуся, жешся, м. = Підв'язуватися, підв'язатися.

Під'ярок, рка, м. Соб. Полугодовальне ягняти, съ которыхъ можно стричать шерсть. Вас. 198.

Піжати, жу, жиш, м. 1) О дожд'и: сивлю лить. 2) Б'яти, колотити (челов'кка). *Як же хлопці зачнуть піжати, то аж пір'я летить.* О. 1862. II. 57.

Піжмуря, рок, жс. мн. Родъ игри: жмурки. Мил. 54. *Діти в білиз сорочкал у піжмурки в яру гуляють.* Шевч. 407.

Піздріти, дрю, рши, м. Посмотр'ти. *Иди пізри, старостоньку, чи високо місяченько.* Гол.

Пізнавати, наю, еш, сов. в. пізнавати, наю, еш, м. Узнавати, узнавать. *Ой як би я зозуленька, ой крильчечка мала... то б я своєю миленькою по шатці пізнала.* Мет. З ким жити, тою й пізнавати. Чуб. I. 251.

Пізнаватися, наюся, ешся, м. 1) Узнаватися, быть узнаваемъ. 2) Знакомиться, познакомиться. *Як я з'їздам повертався, послухайте, з ким пізнався.* Грив. III. 611.

Пізнатися, нюся, няшся, м. Запоздывать, опаздывать. *Не люблю пізнатися.* Г. Барв. 393. *Пізнитися з своїм господарством удова.* Г. Барв. 264.

Пізній, я, в. Поздній. *Було се пізнійо*

осени. Г. Барв. 122. *Ой жаль мені раннього кування і пізнього літання.* Мет. 152.

Півніхрочка, ки, ж. Поздно родившійся (ребенокъ), поздно выведшійся (птенецъ). Маркв. 91. *Чого че у вас, бабо, курча погане?—Е, че в мене пізніхрочка.* Екатеринбургсл. у. Слов. Д. Эварв.

Піано, нар. Поздно. Ум. Піаненько. *Ой піаненько, нераненько із вулиці ходиш.* Нп.

Піврїтя, зрю, рїш, м. = Півдрїтя. *Пізрю гори, долів,— не виджу милого; пізрю же я, пізрю на широке поле, аж там мій миленький... оре.* Гол. I. 336.

Півьша, жи, ж. Гнївъ. Шух. I. 34.

Пїйло, ла, с. 1) Пойло. 2) Дурной папотокъ вообще.

Пїймати, маю, еш, м. 1) Поймати. Упустили соколонька, да вже й не пїймаю. Мет. *Сестра її там така, що і в ложці води не пїймаєш, т. е. очень быстрал, увертливая.* Г. Барв. 202. *Пїймали до рук.* О. 1862. IX 70. 2) Попасть. Максим пошпурив (на бугая) ірудку. *Метка рука як раз пїймала серед крутою лоба.* Мвр. ХРВ. 129. 2)—облизня. Потерпїть неудачу, подучить носъ.

Пїймиця, ці, ж. Участники свадьбы. отправляемые отъ жениха за невѣстой. Kolb. I. 305.

Пїйняти, ймї, меш, м. = Поняти. КС. 1883. IX. 220. *Пїйняв його пан Потоцький з коня за чуприну.* Лукаш. *В чистім полі много коней; в і карі, е й мїді. Як іспїлем, то поїдем, як не пїйлем,— пїшки підем.* Грив. III. 195. *Ходи, батеньку, з мене змя здїйми!—Нехай тобі той іздїйме, хто тебе пїйме.* Рв. Маєс. *А на заробїтках такого пороскаже про себе, що хто його не зна, то всяке пїйме віри, що і справді він стоючий хазяїн.* Кобел. у.

Пїйнятися, ймїся, мешся, м. = Понятися. *А з пїяницею жити не пїймуся, хита пїду утоплюся.* О. 1861. IV. 83.

Пїйстра, рв, ж. Родъ матерї. *Жилетку справив із пїйстри.* Г. Барв. 359.

Пїйтї, йдї, деш, м. = Піти. *Пїйду з села.* Мет. 15.

Пїкати, каю, еш, м. Издавать пєскъ, *Курча в лїці піка.*

Пікивѣр, пікинїр, ра, м. Пиквернеръ. КС. 1899. XII. 301. *А в пікинери вербували, та теж охочих.* Шевч. 591. *Ой як би нам славних запорожців в пікинери забрати.* Грив. III. 601.

Пікивѣрія, рі, ж. соб. Пикверны. КС. 1899. XII. 301.

Пікивѣрський, а, в. Пикверскій. КС. 1899. XII. 301.

Пікиверувати, рїю, еш, м. Служить въ пикверерахъ.

Піківний, а, е = Пікний. *Лопата піківна.* Шух. I. 97.

Піклуванія, ня, с. Заботливость. *Піклуваня про нашего отамана і пана.* К. МХ. 38.

Піклуватися, лїюся, ешся, м. 1) Заботиться, пещься. *Та таки й дитина, хоча воно і піросло, та все ж таки треба коло його піклуватись.* Шевч. 2) Безпокоиться. *Тебе не було, не дуже я за тобою пікувалась.* Черк. у.

Пікний, а, в. Употребляющийся при печенїв хлѣбввъ. *Пікна діжка, лопата.* Борз. у. *Вїко од пікної діжки.* МУЕ. III. 144.

Пікувати, кїю, еш, м. Встрѣчено въ думѣ объ Алексѣѣ Поповичъ въ знач. ябуть. Ал. Поповичъ говорить: *Нехай я буду у Чорному морю головою дарувати, ніж маю я не по вині усе вїйсько пікувати.* АД. I. 183.

Під, поблу, м. Родъ нарѣ, помѣщающихся въ украинской хатѣ вдоль задней стѣны на всемъ пространствѣ между печью в боковой стѣнной. См. 2 Чуб. VII. 382, 386. Ум. Пблн. Пврат. у. Полбчон. *У світлиці да на полочку ой шиє, шиє молода дївчина чорним шовком сорочку.* Чуб. V. 6.

Пільва, ки, ж. 1) Полотвище. *Спідниця у сім пїлок.* 2) Родъ холстинной шали, надѣвасей женщывам на плечи. Гол. Од 77. 3) Рыболовнїй сварадъ: родъ бредня. Вх. Пч. II. 21.

Пїлїяти, лїю, еш, м. Полить.

Пїлїїна, ни, ж. Половина ствола ели расколотаго въ длину. Вх. Лем. 449.

Пїлїть, ті, ж. = Пївть. Подол. г.

Пїльга, ги, ж. 1) Льгота, облегчение. К. ЧР. 425. *І мучитесь туттут він вірше над усіх віршників, і ніколи не буде йому пїльги.* ЗЮОР. I. 311. *Час мені козацьким козам пїльгу дати.* АД. I. 122. 2) Каждое въз двухъ параллельно расположенныхъ бревенъ, подкладываемыхъ подъ тяжелый предметъ, для скатыванія его по нимъ, напр. для скатыванія бочекъ, бревенъ. Шух. I. 181. Пїльгами называються также бревна, подкладываемыя подъ желобъ.

устроєний для спусканія съ горъ дереветъ (см. *ризи*). Шух. I. 178. Въ поволоді называються пильгами два паралельныя бревна, прижимающія верхнее бревно (прити) для увеличенія его тяжести. Шух. I. 178.

Пильгувати, гу́ю, аш, м. Облегчать, послаблять.

Пильський, а, е. Полевой. Вх. Зн. 49.
Пильх, ха, м. Зоол. *Agvicola*, полевая мышь. Вх. Пч. II. 5.

Піла, пред.=Віла. Піла дороженьки сяду. Гол. IV. 371.

Пімперла, ляті, с. Недоростокъ. Добре йому знакомі були сі пороци, та переступав він їх ще „пімперлям“, а тепер Іван уже... молодий зоч куди. Св. Л. 117.

Пімств, тв, м. Местъ.
Пімстяті, ся, щу́, ся, стнш, ся, м. Отомститъ. *Пімств* свою кару. Ез. V. 28.

Піна, ня, ж. Пѣна (у человекъ, животнаго). *Волосся піднялось догори, піна была з рота.* Стор МПр. 19.

Пінати, ню, ннш, м. Пѣняться. *Вода так і шумить, хвилями аж пінить.* Чуб. II. 138.

Піне, ки, ж. Масло коровье. Ез. V. 61.

Пінава, ноі, ж. Водка: пѣвникъ. Котл. Ен. II. 9. Маркв. 169. Ум. Піненька. *Тяли тут піненьку трояниі.* Котл. Ен. II. 14.

Піннік, кá, м.=Пінна. Брани й пінняка не п'єш Мкр. Г. 15.

Пінявий, а, е. Пѣнявий.
Піняті, піму́, меш, м.=Пійняти. Руки розстаєш, щоб ката того піняти. Драг. 63.

Піняз, ва в пінязь, яз, м. 1) Монета въ ½ грейцера. Угор. 2) мн. Деньги. Гол. IV. 443. Вх. Лем. 450. Ум. Пінязіи, пінязіи.

Піп, попá, м. 1) Попъ, священникъ. Попá в рѣшеті возити. Утвнявъ грѣхъ на исповѣд. 2) Пт. *Fulica astra*, лысуха черная. Вх. Пч. II. 11. 3) Натсь.—Зеленя 1, *Cetonia angata*. Вх. Пч. I. 5.

Пір, піору, м. Лузь порей. Уман. у.
Пірвати, рву́, веш, м. 1) Порвать, разорвать. 2) Схватить.

Пірватися, вуся, вешся, м. Броситься. *Гей пірвався та пан Сава до своєї зброї.* Гол. I. 19.

Пірваний, а, е.=Спораний. Вх. Зн. 66.
Пірна, ня, ж. Одно перо, перышко. Ном. № 11612.

Пирити, рю, рши, м. 1) О дождѣ:

сильно лить=Пімити 1. *А на дворі дощ такий пірить.* О. 1862. VIII. 40. 2) Бить, колотить. Грнв. III. 446.

Пір'на, ни, ж.=Пірина. Ном., стр. 292. № 63. Ум. Пір'нна.

Пірнати, нáю, аш, сов. в. пірну́ти, ну́, нѣш, м. Нырять, нырнуть, погружаться, погрузиться въ воду.

Пірна́ч, ча́, м. Булава, въ которой мѣсто шара рядъ металлическихъ дощечекъ (называющихся *пѣрами*), расположенныхъ вокругъ стержня; знакъ власти полковника. К. ЧР. 425. *Рейментарський пірнач.* К. ЧР. 16.

Пірна́чка, ки, м.=Риндая. Вх. Зн. 59.

Пірник, ка, м. Прянкъ. *Дітвори малій п'ятачля, пірники й мадрики.* Мкр. Н. 24.

Пірникова, зн, Нырокъ, чомга, Podiceps cristatus. Вх. Пч. II. 13.

Пірну́ти. См. Пірнати,
Пірдѣ, ца́, с. 1) Перышко. 2) Отдѣльный листокъ растенія рогіз. Вас. 177.

Піряти, чу, чинш, м. Колотить, бить (кого). *Народ як зсидив вовка, як почав пірчить, то вже йому й не хочеться, на силу живий вирвався.* Рудч. Ск. I. 3. *Жене баба чокчу з курчатами та пірчить її дубем.* Грнв. I. 203.

Пірчу́н, нá, м. Молодой козель. О. 1862. V. Кух. 38.

Пір'я, р'я, с. 1) Соб. Перья. *Як павне пір'я на спід потоне.* Макс. 2) Плавники рыбы. Драг. I. Ум. Пір'ячно.

Пірянний, а, е. Изъ перьевъ. Желех.
Пірячко, ка, с. 1) Ум. отъ пір'я. Перышки. *Иди, иди, курпичко, додому, та не давай пірячка нікому.* Мет. 122. 2) Зелень чеснока, лука. Вас. 204.

Пісенька, ки, ж. Ум. отъ пісня.

Пісі, м. Дѣтск. Мочяться. О. 1861. VIII. 8.

Піскля́, ляті, с.=Нурча. Вх. Пч. II. 11.

Пісковатий, а, е.=Піскуватий. *Пісковата картопля.* Харьк. у.

Пісковати́ця, ці, ж. Песчаная земля. Вг. Уг. 259.

Пісковий, á, б. Песчаный; песочный. *Збирай свої війскові лісові, лугові і піскові.* Мнж. 151.

Піскоглі́д, лоду, м. Рыба. *Petromyzon.* Вх. Зн. II. 20.

Піскозобба, би, ж. Рыба. *Cobitis taenia.* Вх. Пч. II. 19.

Піскозоблиця, піскозобниця, ці, ж.=Піскоглі́д. Вх. Пч. II. 20.

Піскуватий, а, о. Песчаный. Зміев. у. Піскувате яблуко. Разсыпчасте яблуко. Зміев. у.

Піскуваха, хи, ж. Низкое песчаное мѣсто. *Піду на піскувах, та и там ви-кою.* Зміев. у.

Піславѣць, ндѣ, м. 1) Посоль, послан-ный. Гв. I. 143. *Два післанці стоять на цыкварних дверіх.* Федьк. 2) Въ свадеб-номъ обрядѣ одно изъ дѣйствующихъ лицъ. *Час післанцямъ додому.* Грив. III. 526.

Піславський, а, о. Принадлежащій послу. *Піславський коні стоять на припоні.* Грив. III. 526.

Післати. См. Посилати.

Післяще, ща, с. Ремень, на которомъ висять стремени. Мнж. 189.

Після, нар. Послѣ. *Після великоднихъ святко.* Стор. МПр. 60. *Після чого, въ вопро-сительныхъ предложеніяхъ, кромѣ основ-ного значенія, употребляется еще въ зна-ченіи: отчего, почему. Не знаю що і після чого старі сумують.* Шевч. 100.

Піснечка, еж, ж. Ум. отъ пісня.

Пісний, ѓ, ѓ. 1) Постный. *Пісний борщ.* *Пісний день. У насъ завтра празникъ пісний.* Грив. III. 562. 2) О моголкѣ: жидко. 3) О землѣ: мало плодородная.

Пісникати, каю, еш, и. Постничать. Канев. у.

Пісниковий, а, о. Постничающій, пост-никъ. *І такий же то богомільний та піс-никовий чернець той.* Рудя. Ск. II. 200, 201.

Піснійна, ни, ж. Постная пища. *Про-щай, скоромно, йди, піснійно.* Грив. I. 242.

Піснійха, хи, ж. Постница. Мнж. 189.

Пісно, нар. Постно.

Пісноба, ти, ж. Все постное.

Піснотворній, я, а. Творящій піснѣи. *Піснотворній гений.* К. XII. 129.

Пісня, ні, ж. Пѣснь, пісня. *Наша дума, наша пісня не вмре, не загине.* Шевч. 46. Ум. Пісенья, піснечка. Мет. 151.

Пісняк, кѣ, м. Постникъ. К. ПС. 112.

Піснякати, каю, еш, и.—**Пісникати.** *Я п'ятилицю передъ великоднемъ піснякала.* Лебед. у.

Пісок, скў, м. Песокъ. *Лучше ж буду в синім морі пісок їсти, ніж із немилком да вечеряти сісти.* Мет. 101. Ум. Пісчок.

Пісочаний, а, о. Песчаный. *Пісочаний шлях.* МВ. I. 14.

Пісочник, ка, м. Раст. *Stellaria gra-minea.* Вх. Пч. I. 13.

Пісна, ни, ж. 1) Мучной отваръ съ

мѣломъ для побѣлки стѣвъ. Богодух. у. 2) Мучной отваръ для вращенія яблोकъ. Сим. 191. *Добрі у вас яблука, мабуть у пісні мочені?* Богодух. у.

Піснати, плѣся, пішся, и.—**По-снутти** *Уснути таки добре у неї, а тамті сі не піснали.* Ез. V. 96.

Піст, посту, м. Постъ.

Пістити, шу, стяш, и.—**Пестити.** *Пістити теля коло рук, то й вѣл такий буде.* Черк. у.

Пістоль, ля, м. Пистолеть. Левци. Пов. 372.

Пістолѣта, тя, с. Пистолеть. *3 пісто-лѣте оден другою застрілить.* Гв. I. 99.

Пістряк, кѣ, м. 1) Веснуха. Вх. Лем. 450. 2) Прыщ на вымени коровы. Вх. Лем. 450. 3) Родъ растенія. (Паразитный грибокъ?) Чуб. VII. 576.

Пістрячка, еж, ж. Родъ накожной болязнь.

Пісяти, сяю, еш, и. Дѣтск. Мочаться.

Піт, пѣту, м. Потъ. *Піт проймас.* Ци-лианський піт. *Дрожь. Трусилося тіло, його цылианський піт проймас.* Греб. 358.

Пітѣ, підѣ, деш, и. 1) Пойти. *Куди піти, то піти, аби дома не сидіти. Пі-шов би батька одвізав.*—*за вітром, за во-дью.* Пропастъ безслѣдно. Ном. № 1906. *Не дай мені Господь нари, та й дай мені лигу долю, та й та пішла за водою.* Нп. Уман. у. *Димовъ горор пішлѣ.* а) Сгорѣло. б) Пошло прахомъ. Ном. № 1904.—*на по-сидѣннїи.* Пойти въ гости, пойти посидѣть. Лебед. у.—*на пропастъ.* Пойти на посидѣть.—*вогнѣм.* Сгорѣть.—*світ за очі.* Пойти куда глаза глядять.—*а танѣць.* Пойти танцювать.—*в непам'ять.* См. Непам'ять. 2)—*заміж.* Вый-ти замужъ.

Пітѣся, деться, и. безл. Случиться, выпасть на долю, пойти къ чему. *Чи оно вже кому так підѣться на смерть, на при-чину?* Харьк. у. *Мені молодій на горѣ пі-шлося.* Грив. III. 357.

Пітѣяний, а, о. Употребляющійся для утѣа, относящійся въ утѣу. *Це оснѣна вовна, а то піткамна.* Славянносерб. у.

Пітканин, ин, с. Твацко: утокъ. Вас. 167. Чуб. VII. 428, 408.

Піткнутися, нѣся, нѣшся, и. Сунуть-ся, толкнуться.

Пітній, ѓ, ѓ. Потный. *Воно маленьке сонне, пітне,—простудило.* Г. Гарв. 168.

Пітнійк, кѣ, м. 1) Потникъ. Черк. у. О. 1862. V. 103. 2) Часть хомута: войлоч-ная подкладка на шеѣ лошади. Вас. 159.

Пітьма, мн, ж. 1) Тьма. 2) Густой туманъ; дождь со свѣгомъ. Шух. I. 81.

Пітькати, како, еш, м. О перепелкахъ и коростеляхъ: кричать. *Пітькають перепелиці, держачі.* Шух. I. 23.

Піхати, хаво, еш, м. Толочь (просо), вальать (суєво). Шух. I. 113, 151.

Піхви, хов, мн. Ножны. *З піхов шаблі висмайте.* АД. I. 114. Ратище полама-не, *піхи без шаблі булавної.* Мет. 444. Ум. **Піховни**. КС. 1882. X. 40.

Піхом, нар. Пѣшкомъ. К. ЧР. 359. *Пійшли хто пігом, хто возом.* Г. Барв. 240. *До отця, до матки у юсті він і пігом прибуде.* АД. I. 130.

Піхота, тн, ж. 1) Пѣхота. Гол. I. 34. 2) —ивасля. Родъ невъходяща бобовя.

Піхотина, нн, м. = **Піхотинець**. Два кінниці, *третій піший піхотина.* АД. I. 332.

Піхотинець, нця, м. = **Пішоходець**. Два кінниці, *третій піший піхотинець.* АД. I. 113.

Піхотю, нар. = **Піхом**. Мкр. Н. 14. *Дозвольте, дяченку, кинути у вас коня у дворі, а я пійду піхотою.* Г. Барв. 211. *Душ з двадцять верхи та чоловіка з півтори сотні піхотою.* О. 1861. VIII. 96, 97.

Піхом, нар. = **Піхом**. *Піхом...* за десять верхов на місто. Г. Барв. 95.

Піхтір, рѣ, м. Веревоный мѣшокъ, въ которомъ вьзять сѣно при поїздахъ. Свм. 37. См. **Пихтір**

Піхтурѣ, **піхтурю**, нар. = **Піхом**. К. ЧР. 114.

Піхур, рѣ, м. Пузырь. Подольск. г. Ум. **Піхурчик**. На пальмиках *піхурчики* намуляти. Грвн III. 325.

Піхурка, кн, ж. Тропівка для пѣшеходовъ. Вх. Зн. 49.

Піхурчик, ка, м. Ум. отъ **піхур**.

Піч, **печі**, жс. Печь. Вас. 193. Чуб. VII. 380. *Піч наша реоче, королева хоче.* Мет. 164. Мовачі, бо піч у хаті. Молчя, — есть лишніе люди. ХС. III. 48. **Піч гончарська**. Обжигальная печь для посуды. Шух. I. 263. Ум. **Пічка**.

Пічка, кн, жс. 1) Ум. отъ **піч**. 2) Въ обжигальной печи передная ея часть, гдѣ вѣтъ госуды, а горять лишє дрова. Шух. I. 263. 3) Каждая изъ ямокъ въ землѣ, по которымъ катають мячъ въ игрѣ того же имени. КС. 1887. VI. 461. 4) Продолговатая вырѣзка въ ухѣ овцы — клеимо для опознанія своей овцы. Шух. I. 195.

Пічкавня, ня, с. Возня съ обмозкой

главной или побѣлкой зданія. *Де пічкавня багато, — млину там місить.* Свм. 200.

Пічкатий, а, е. Объ овцѣ: съ **пічкою** на ухѣ. См. **Пічка** Шух. I. 195.

Пічкатися, какося, ешя, м. Возиться съ обмозкой главной или побѣлкой зданія. Свм. 129.

Пічковий, ѣ, б. Печной, сдѣланный въ печи. *Пічковий дыотъ.* Сумск. у.

Пічкур, рѣ, м. 1) Истовникъ. (Черк. у.), кочегаръ. НВолын. у. 2) Любящій лежать на печи. Левиц. Пов. 189. 3) Рыба бычекъ, Gobio. Мнж. 189. Ум. **Пічкурце**. *Ой пійду я на річку, на річку да піймаю два лимія, а третью пічкурия.* Нп.

Пічкурня, ні, жс. Отдѣленіе въ сахарномъ заводѣ, гдѣ производится томка. НВолын. у.

Пічкурувати, рѣю, еш, м. Быть истощивомъ. Черк. у.

Пічлѣз, за, м. Развратникъ. Берк. у.

Пічний, ѣ, б. Печной. *Пічний черімь.* ХС. III. 50. **Пічна стіна**. Стѣна, къ которой прилегаеть бокомъ печь, въ ней же находится дверь изъ сѣней. Черк. у. **Пічне віно**. Окно въ задней стѣнѣ, къ которой прилегаеть печь. Мврп. у.

Пічовий, ѣ, б. Печной. **Пічова лопата**. Лопата для сажанія хлѣба въ печь. Черк. у.

Пічурка, кн, жс. Печурка, янша въ печи.

Пішѣк, кѣ, м. 1) = **Піхурка**. Угор. Вх. Зн. 49. 2) Пѣшій работникъ. О. 1862. IV. 93. 3) Пѣхотинець. К. Досв. 9.

Пішаніяця, ці, об. Пѣшій человекъ. Два брата кінниці, а третій брал менший, *піша пішаниця.* АД. I. 106.

Пішва, ви, жс. Запопявка, шовъ для сшиванія двухъ кусковъ: края сшиваемыхъ кусковъ перегибаются одинъ за другой и сшиваются двойнымъ швомъ. Канев. у.

Піший, а, е. 1) Пѣшій. *Піший брат за кінними поспішає, на сире кориня, на білє каміння нош свої козацькі посікає.* Макс. 2) О птицѣ: домашній. *То летюча птиця, а це піша.* Черк. у.

Пішка, кн, жс. = **Піхурка**. Вх. Зн. 49.

Пішки, нар. = **Піхом**. *Було в мене троє коней, — тепер зожу пішки.* Грвн. III. 200.

Пішковий, ѣ, б. — ярмарок. Ярмарка, на которую сходятся пѣшкомъ вследствие впазюотія. *Буя пішковой ярмарок, а скотини не було, бо хвороба на скотину встоди була.* Волч. у. (Лобод.).

Пішнийк, ка, м. = Піхурка. Вх. Лем. 450. Ум. Пішничон.

Пішохід, хōду, м. Тротуаръ. Полт. в Харьк. г.г. У *Харьковѣ пішоходи з дощок, чи з камяно.* Лебед. у. В *городі... якісь пішоходи роблять, щоб в вразі добре, бач, було ходити пішки.* Котл. НП. 386. Раз я *вийшов в город, йду по пішоходу.* Щог. В. 63.

Пішоходець, дя, м. П'ятий. Став *пішоходець із терніа виходити.* АД. I. 125.

Піщак, кá, м. Пт. Anthus, щеврида. Вх. Пч. П. 8.

Піщанець, вцá, м. Песчаная почва. Тут у нас, *знаєте, земля не родюча на злиб, бо все піщаниць.* Черняг.

Піщугá, гй, ж. Песокъ, глубокий песокъ. *Хвист... в грязюці таки або в піщугі.* Свм. 211. Там така *піщуга, що й не віддеш.* Черк. у.

Піяк, кá, м. 1) = Пияк. Г. Барв. 290. 2) мн. Vaccinium uliginosum L. ЗЮЗО. I. 140.

Піяка, ки, м. 1) = Пияка. 2) Соленый в пустой огурецъ.

Піяти, пію, еш, м. О п'ятихъ: п'ять. *Кури піють,—у дівчини сижую.* Грин. III. 258. *Піють кури перші, піють і другі.* Грин. III. 375.

Піятиба, ки, ж. Выпивка, пьянство. *Щоби мене споминати на піятиці.* Грин. III. 285.

Піяцтво, ва, с. Пьянство. Желех.

Піячяти, чу, чияш, м. Пьянствовать.

П'їла, п'їл, мн. У кожевників: связь для растягиванія кожи. Части: два чотирьохгранних другъ другу паралельнихъ бруска — п'їлини проходять сквозь концы болѣе толстаго бруска, наз. колода; въ колоді єсть мѣчин, одявъ конець котораго на чолу, а другой прикрѣпляється сворінем. Шух. I. 254.

П'їліана, ни, ж. См. п'їла. Шух. I. 254.

Плав, ву, м. 1) Пловучій островъ изъ кам'яша в небольшихъ растеній. Поп. 258. *Коломак часною дуже трає: відрилає часом плавн з вільгами і лозою і зносить далеко.* О. 1861. VIII. 93. 2) Трясина, гдѣ подь слоємъ растительной вода. О. 1861. VIII. 26. Мнж. 189. *Плав так і дивитить. На плавх стоить і маяче в воді високий, устий, широколистяий очерет.* О. 1862. VIII. 16. *Селезень на ставу, утінка на плаву.* Мет. 214. *Хай він під плав піде!* Проклятіє: пожеланіє смерги. Мнж. 162. 2) Сорь,

всякіє предмети, пливущіє по рѣкѣ сплошнымъ слоємъ. Мнж. 170. *Злилось як плав.* Мнж. 170. *Плавом, як плав пливѣ.* Множество двигается. Мнж. 170. *Як плав пливе — війско йде.* Ном. № 7679. 4) Правильное перо, маховое перо (у птиц). Вх. Пч. I. 15. Ум. Плавон, плавчоч. Мет. 214. *Ой підпаю, підпаю селезеві костий, щоб же він не літаз на чужій плавочки.* Грин. III. 78.

Плавáк, кá, м. 1) Пловучая мельница. Каменец. у. 2) Поплавонъ въ рыболовной сѣти. Kolb. I. 73.

Плавати, заю, еш, м. Плавать. *Ой плавали утенята по тім боці ставу.* Мет. 83.

Плавач, ча, м. Пловающій ва суднѣ, плотъ, плотовщикъ. Шух. I. 37.

Плавáчча, ки, ж. Промыслъ сплавленія дерева. Вх. Зн. 49.

Плавѣць, вцá, м. Пловецъ. Мир. ХРВ. 359. *З Терешка добрий плавецъ: ураз Дінець перепливає.* Волч. у.

Плавзати, заю, еш, м. = Плавувати. О. 1862. IX. 107.

Плавáння, ня, с. Деревья, которыя нанесетъ полая вода. Вх. Зн. 49.

Плавáти, влю, виш, м. Сплавливать. *Гуцули, що жовчуть надъ бильшими рѣками, плавають ковбки, що йдуть водою.* Шух. I. 37.

Плавкй́й, á, ó. 1) Хорошо плавающій. 2) Плавный. 3) Ровный, гладкій, скользякій. *У паніє усе плавке за що не візьмешся: чи стіла, чи ослинчих,—таке все плавке, гладеньке.*—*шлях.* Ровная, гладкая санная дорога. Полт. г. Плавні сáни. Санн легкія на ходу. Черк. у.

Плавáю, нар. Плавно, безъ задержекъ. *Бильш укинтьє масла в кашу, то вона плавкйш ітїме горлом.* Лебед. у.

Плавля, лі, ж. Болотный дугъ.

Плавáвній, а, в. Растущій на плавнях. *Сіно плавнає.*

Плавнй́й, á, ó. Пловучій. Плавна́ сїтна. См. Сїтна. Ввс. 188.

Плавня, ні, ж. Пойма, тростниковая и камышевая заросль, частью постоянно затопленная, частью затопляемая только весною во время половодья, перемежаемая съ залыненными сїновосами. Вас. 206. КС. 1883. I. 43. Поп. 256.

Плавáк, вкá, м. 1) Ум. отъ плав. 2) Слѣдъ отъ пливущей птицы. *Пливе утінка з утенятами на море мочувати, а за ёю, ёю сив селезень у плавки упливає...*

Гілка Маруся із дівочками на юру популярна, а за ёю, ёю молодий Юронець у слідки уступає. Мет. 157.

Плавочо́к, чка, м. Ум. отъ плав.

Пла́вта, тн, ж. Отрѣзанный кусо́къ древеснаго ствола, длинной въ 8 метровъ. Шух. I. 88.

Плаву́шникъ, ка, м. Раст. *Hottonia palustris* L. ЗЮЗО. I. 125.

Плавці́, нар. Вплавъ. Плавці́ піті. Пуститься вплавъ. Вх. Зн. 49

Плав, ву, м. 1) Палка? Ном. № 13662, 13663. Въ игръ того-же имени длинный пруть. Kolb. I. 195. Въ игръ въ шнайдѣмъ (то-же, что и игра плав)—проведенная на землѣ черта, на которой лежитъ палка (называемая у Kolb. I. 195—плав). КС. 1887. VI. 476. 2) Родъ игры, въ которой бросаютъ палкой съ цѣлью попасть въ другую, лежащую палку. Ив. 18. Kolb. I. 195. *Діти то у плавз, то в креймаги граються.* Морд. Пл. 137.

Плавівка, ки, ж. Палочка употребляемая при игръ въ плавз.

Плавоні́тний, а, е. 1) Пресмыкающийся. 2) Плоскій. 3) Подлый.

Плавом, нар. 1) Ползкомъ. 2) Плашмя: *Ударив плавом.* НВолын. у.

Плавува́ти, зу́ю, еш, и. 1) Пресмыкається, ползати. Колл. Ен. III. 30. *На зеленому полі плавають сірі комашки поміж тим іадам.* Левци. Пов. 366. 2) Съ трудомъ ідти, вѣзати, тащиться. *Сонні всі заворушилися, потім піднялися і додому плазували.* Мпр. Н. 19. 3) Попадати палкой въ другую палку, лежащую на землѣ—при игръ въ плавз (см.). Ив. 18.

Плавѣ́ма, нар.—Плазлом

Пла́й, плав, м. 1) Горная тропинка. Шух. I. 76. Вх. Зн. 49. *Ковала мі зазуленька на плаї, на плаї.* Гол. I. 176.

2) Рядъ. Вх. Зн. 49. Ум. Плаічо́к. Шух. I. 39. 76. *Ід бичок у плаічо́к.* Шух. I. 201.

Плака́ти, чу, чеш, и. Плакать.

Плака́тися, чуся, чешся, и. 1) Плакати, оплакивать. *Не плачя на мое юре! не тобі юю оплакати.* МВ. (О. 1862. I. 75). *А за мною сиротою всі родичі плачуть. Плачя, плачя, мій родоньку, плачя, поплакайся.* Грив. III. 391.

Плаксівий, а, е. Плаксивый.

Плаксівни́ці, ців, м. м. Волѣзненная плаксивость у дѣтей. КС. 1893. VII. 80. КС. 1883. VII. 585. Мил. 34.

Плаксій, сія, м. Плакса. Черк. у.

Плаксійка, ки, ж. Плакса. Мвж. 189.

Така плаксійка: в чою, нічою,—усе плаче. Мвж. 163.

Плаку́н, на́, м. Раст. *Lythrum Salicaria* L. ЗЮЗО. I. 409.

Плане́та, те, ж. 1) Планета. *Ці зорі в науці звуться ружомими чи зодячими, або планетами.* Ком. I. 24. 2) Судьба; вѣкая таинственная сила. *Буває той чоловік оме то лизий та навіжений, то мякий та добрий,—як яка планета на нього находитъ.* 3) Планета Іх знає. *Чорт их знаєть. Договар, чи що в їх такий був,—планета їх знає!* Пярят. у.

Плане́тник, ка, м. Астрономъ. Чуб. II. 584.

Планіа́да, ди, ж.—Планета. *Кружи сонця ходить кільканадцять планид. Дещо (4-те вид.).* 26.

Планити́увати, а, е. Свѣдущій во впливі планетъ на погоду и пр. *То такі планитиувати є, що воно по планетах знає, коли на що сіяти.* Ном. № 281.

Планіа́ці, ці, ж. Часть забора отъ столба до столба. Міус. окр.

Плані́тний, а, е. Полезный, приносящий помощь. *Лік планітний.* Вх. Зн. 50.

Планити́увати, ту́ю, еш, и. Полезнымъ быть, помогать. Вх. Зн. 50.

Плѣ́нка, ки, ж. Дякое яблоко, дыкая яблоня. Угор.

Плавѣ́к, вѣа́, м. Участокъ земли въ шесть десятинъ. Вас. 197.

Плас, су, м. Часть келефа: загнутый конецъ его молотка. Шух. I. 274. Часть топирця, собственно его бартим: плоская заостренная часть. Шух. I. 289.

Пласт, ту, м. Слои. Шух. I. 171, 176.

Пласта́ти, тав, еш, и. 1) Ползти, пробираться ползкомъ, взбираться; ийти увязая ногами. Борз. у. *Пісок юю (связлягоси) пройтв по песку льва) так і засипа; той пластав, пластав та тах і пропав.* Драг. 303. *Пластунами, кажуть, звалися за те, що... все вешталис по плавлях, і як більше їм приходилось містити грязь, ніжє ходити по сулому, сиріч пластав, то і звалися пластунами.* О. 1862. II. Кух. 61. 2) Подкрадываться. *Дивлясь, аж тлір пласта до курей.* Хврък. г.

Пластів'я, в'я, с. Пласть, слой; слой срубленныхъ вѣтвей. Вх. Зн. 50.

Пласто́вѣ́нь, вня́, м. Хлопья сѣгью. *Сніг іде пластівнями.*

Пласто́вѣ́ць, вѣа́, м. Снѣгъ, падающій хлопьями. Вх. Зн. 50.

Пластовый, ка, м.—Пластовецъ. Вх. Зн. 50.

Пластовистый, а, е. Падающий хлопьями.

Пластовинный, а, е. Съ гладкой шерстью, не курчавый. *Пластовые* лня. Констативногр. у. *Пластовинный смух.* Черном.

Пласток, тка, м. У горшечниковъ: кожь формшанной глины овальной формы, приготовленный для работы изъ него. Вас. 178.

Пластувати, туу, аш, м. Быть пластуномъ. *Про Михайла була чутка, що він пластував у Чорномор'ї.* О. 1862. VIII. 27.

Пластун, на, м. 1) Кубанскій козакъ, несущій сторожевую и развѣдочную службу и въ то-же время занимающийся охотой и рыбной ловлей. Поп. 240, 241. О. 1862. I. Кух. Пластуни, 61. 2) = Пластолецъ.

Пластунець, нця, м. Родъ черноморскаго сельдя.

Пластуство, ва, с. Занятіе пластуна. *Пластун не зна роскоші, не гаразд одіжний, не повіряється, а пластуства не кидася.* О. 1862 II. Кух. 62.

Пластунський, а, е. Принадлежащій пласту. *Пластунські курені.* О. 1862. II. Кух. 63.

Плат, та, м. 1) Нѣсколько аршинъ (5—6) бѣлаго тонкаго полотна, которымъ завиваютъ новобрачной на свадьбѣ голову. Чуб. IV. 676. 2) Платокъ. *Скажу собі зав'язати з платом цювочку.* Гол. III. 385. 3) Лоскутъ.

Плата, ти, ж. Плата, вознагражденіе. *Ратуй, ратуй да ти, козаченку, мене, буде тобі прелелика плата од мене.* Мет. 101.

Платачи, тѣю, аш, м. 1) Пластачъ, распластывать. *Платаний чабак.* Міус. окр. 2) = Латачи. Вх. Зн. 50. 3) Дѣлать, откалывать, отпусаятъ. *Платав штуки небожчик.* НВолын. у.

Платва, ви, ж. 1) Срубленный древесный стволъ въ 7—8 саж. длиной и 8 дюймовъ въ діаметрѣ съ тонкаго конца. Шух. I. 183. 2) Балка, идущая параллельно сволюку вдоль хаты по стѣбъ,—на ней укрѣплены строения. Подольск. г. Kolb. I. 55. Ум. Платовна.

Платина, нж, ж. Платокъ. Вх. Зн. 50. О. 1861. X. Св. 50. *Взяв платину, розстелив.* Гн. I. 212. Ум. Платинка. *Загинув у платинку.* Гн. II. 179.

Платити, чу, тиш, м. Платить.

Платяться, чуся, тишся, м. Опла-

чиваться. *Чуже личко ремінем платиться.* Ном. № 9688.

Платіж, жу́, м. платіжева ки, ж. Платежь.

Платіжний, а, е. Платежный, подлежащій окладу. *У мене шість душ платіжних.* Лебед. у.

Платеж, ки, ж. = Латеж. Вх. Зн. 50.

Платний, а, б, і. 1) Получающій плату. 2) Расплатившійся, находящійся въ расчетѣ. *Глядіть же—ми платні.* Лебед. у. *Бувиш винним, треба бути і платним.* Ном. № 10649.

Платовка, ки, ж. Ум. отъ платва.

Платок, тка, ж. 1) Слои. *Укопану лину беруть платками за допомогою залізних лопаток.* Шух. I. 260. 2) Платокъ. Ум. Платчою.

Плаття, тя, с. Вѣлье. Ковельс. у. *Чи я в тебе, моя мати, усе плаття поносила?* Мет. 263. *Літечком жита не жала, а зімю плаття не прала.* Грин. III. 548. 2) Одежда, платье. *Дороге плаття надіває, чоботи обуває.* АД. I. 169.

Платтяний, а, е. Холщевый.

Платтяниця, ці, ж. Одѣвающаяся въ платье. Г. Барв. 48.

Платячка, ки, ж. Портиянка, ошуа. Ум. Платяночка. *На білені платяночки ти красно обуйся.* Гол. IV. 488.

Плѣх, хи, ж. 1) Составная часть невода, полотняне невода. Вас. 185, 187. 2) Верхняя часть свиной туши, снятая вокругъ всего туловища,—слои сала. Волч. у. 3) *Плѣхами продають сіль перед Різдомом дешевіше—котійок по 10 за хунт.* Волч. у. (Лобод.). 4) Подбѣно, плаха. Вх. Зн. 50. Широкая доска. Харьк., Блатерносл. Слов. Д. Эварн.

Плѣхїтка, ки, ж. Ум. отъ плахта.

Плахїття, тя, с. соб. Платье. Ум. Плахїтчно.

Плѣхотка, ки, ж. Ум. отъ плахта.

Плѣхта, ти, ж. 1) Женская одежда вмѣсто юбки: кусокъ толстой шерстяной тѣани, спеціально для этого изготовляемый, въ видѣ длиннаго четверугольняка (ширина до $\frac{3}{4}$ арш., длина до $2\frac{1}{2}$ арш.) сшивается до половинъ съ другимъ такимъ же кускомъ; на половинѣ плѣхты перегибается и обрачивается вокругъ тали. Четвертая часть плѣхты (половина четверугольняка) наз. грѣвна, считая половина наз. станѳн. неспятыя грѣвни—нрїда. Вас. 169—170. Въ черниг. у. нрїда называются нрїси. Чуб. VII. 428. КС. 1893. V.

282. КС. 1889. V. Сумцовъ, № 21—22. 2) То-же, что в полотняна, во даянная в безъ талив. Гол. Од. 44. 3) Родъ бѣлаго платка, по формѣ похожаго на широкое полотенце,—амъ покрываются лемчанки. Гол. Од. 76. 4) Простыня. Угор. Ум. Пла́хи(от)на. Г. Барв. 227. *Плахотка-червчаточка*. Шевч. 375.

Плахти́на, ни, ж. = **Плахта**, также небольшая или плохая плахта. Г. Барв. 451.

Плахти́ний, а, б. Изъ пла́хти сдѣланный, къ ней относящийся.

Плац, цу, м. 1) Вообще мѣсто в ѣе особенноти, гдѣ прежде было жилие. Чуб. VI. 304, 404. 2) Площадь. Грин. II. 75.

Плач, чу́, м. Плачь.

Плача́нда, ди, ж. Родъ слоеной лепешки. Славяносерб. у.

Плача́йвий, а, е. 1) Плаксивый. 2) Плачевный.

Пла́чий, а, е. Плачевный, скорбный, жалостный. *Матка під краєм столла, плачним гласом вымовляла*. Грин. III. 151.

Пла́чно, нар. Хочется плавать. *Так мені їх жалко стало, аж плачно*. Пврат. у.

Плачу́щий, а, е. Плачущій. *І придалася йому та дівчина плачуща*. МВ. (О. 1862. I. 75).

Плашкүва́тій, а, е. О дровахъ: азъ широкіхъ полѣвъ, плахъ. *Дрива плашкүваті*. Вх. Зн. 50.

Плащ, ща́, м. Плащъ. *Ліи під ліжком, а плащ покинув на ліжку*. Чуб. II. 215.

Плащани́ця, плащени́ця, ці, ж. 1) Плащаница, изображение на полотнѣ положенія во гробъ Спасителя. *За чужую кривавицю купив у церкву плащеницю*. Ном. № 13556. 2) Родъ писанки съ равностороннимъ четырехконечнымъ крестомъ въ орнаментѣ. КС. 1891. VI. 371.

Плащѣ́чок, че́, м. Ум. отъ плащокъ.

Плащани́на, ни, ж. Плащъ пловозатый.

Я скинув мою дракочку плащину. Федьк. **Плащок**, ща́, м. Рубашка безъ рукавовъ, въ которую одѣвають дѣтя до перваго причащенія. Мил. 29. Ум. **Плащѣ́чок**. Мил. 29.

Плащүва́тій, а, е. Одѣтый въ плащъ (о пыгнахъ). *Плащүваті цигане*.

Плева, ви, м. Название тощаго вола съ расходящимися рогами. КС. 1898. VII. 47.

Плѣка́вий, а, е. Заботливо, нѣжно воспитанный. Уман. у.

Плекатáрка, ка́, ж. Кормилица. Ум. **Пленатáромья**. Гол. II. 82.

Плекáти, ка́ю, ещ. м. 1) Холить, вѣ-жать, культивировать. *Ой косо, косо, жаль мѣ ты: не рік я тебе плекала*. Гол. II. 634. 2) Кормить грудью. Угор.

Плекáчка, ка́, ж. Мамка, кормилица, нянька. Угор.

Плекү́н, на́, м. Ягненокъ безъ матери, вскармливаемый козю. Херс.

Племѣ́нник, ка́, м. = **Небиж**.

Племѣ́нница, ці, ж. = **Небога**.

Племѣ́нник, нів, с. мн. Племена. Встрѣчено у Кулиша. *Великі й дрібненькі племення й народи*. К. Дз. 231.

Племѣ́ня, ня в **мѣни**, с. = **Плем'я**. *Одна дорога до отця, до матки, а друга дорога до роду, до племя*. Грин. III. 594.

Племѣ́фа, фи, ж. = **Пинхва**. *Племфи дали*. КС. 1882. XII. 625.

Плем'я, м'я́ти, с. Племяникъ или племянникъ. Употр. преимущ. во мн. ч.: **плем'ята**. *Дивись: шишок уже нема, а треба ще братам, плем'ятам, зрещений матері, кума...* Алв. 36.

Плем'я, м'я́ в **мѣня**, с. 1) Племя, колѣніе, родъ, потомство. Иногда объ одномъ лицѣ въ значеніи родственникъ. *Приїздить він до дядька, а дядина побачила та й кае: „че ж наше плем'я їде“* Миж. 59. 2) Племя, народъ. *В ті давні часи український народ жив невеличкими племенами*. Левиц. Перші кв. 5.

Плені́да, ди, ж. = **Планида**. Г. Барв. 319.

Плені́ця, ці, ж. 1) Надвое расплеленный стволъ строевого дерева. Вх. Зн. 50. Желех. 2) = **Планица**. 3) Заключение? *Знайшов тя у темниці, сказав еси: „Устаю, Петре, й ступай з пленіці“* Чуб. I. 166.

Плені́потѣ́нт, та, м. Довѣренное лицо, уполномоченный, повѣренный. *Панський пленіпотент*. К. ПС. 5.

Плѣ́нтати, таю, ещ. м. 1) Путать ногамъ, плестись. *Манив до себе дитину, а воно з другою кінця лави, перебіраючи ручками й дерожучися за лаву, плентало ніжками та реготалося, ідучи до батька*. Г. Барв. 165. 2) О ребенкѣ: дингать ручками. *Воно мені, малес, плентало рученятами,—чу, каже*. Г. Барв. 119.

Плѣ́нтатися, таюся, ещ. м. Плестись, тащиться; шляться. Г. Барв. 357. *Плентався і по тій землі, де вже от-от край світа*. Стор. МПр. 168.

Плеска́вица, ці, плеска́вля, ка́, ж. Рыба Abramis (Blicca) argyrolenca. Вх. Пч. II. 18.

Плескана, ної, жс. Родъ вуханья: куски гречишной лемішки, обсыпанные истолченными коноплянымъ сѣменемъ и изжаренные. Марков. 159.

Плескѣнка, ки, жс. 1) Глиняная посуда, родъ большой фляжки для водки въ видѣ плоскаго круга съ горлышкомъ; носится на шнуркѣ черезъ плечо. Шух. I. 270. 2) Плѣснѣнка сѣру. Кругъ сѣру. МУЕ. III. 47.

Плескѣння, ня, с. 1) Хлопаніе въ ладоши. 2) Выдѣлываніе коврига хлѣба. Чуб. I. 267. См. Виліскувати 2.

Плескѣтя, щѣ, щеш, м. 1) Плескаться. *А нащо було плескати на йою водою?* 2) Хлопать въ ладоши; рукоплескаться. *Вийшла доня на улицу, в білі руки плеще.* Лушач. 125. 3) = Виліскувати 2. *Плещу, плещу хлѣбчик, дай, бабо, кіста!* Харьв. 4) У кувцецовъ: клепать. Сумск. у. 5) Болтать, выдумывать. *Що ти там плещеш, — хіба нікто свого не знає або не чув зроду?* 6) Шлепать (по грязи). *А він і плеще до мене через ривчак.* О. 1862. VI. 44.

Плескѣтій, а, в. Плоскій, приплюснутый. Вас. 148. *Такий плескѣтій, як от корж.* Ком. I. 29.

Плескѣтися, щѣся, щешся, м. Плескаться. *Плескалася рибка на воді.* О. 1861. I. 97.

Плескѣч, чѣ, м. 1) Родъ круглаго хлѣба съ плоскими поверхностями. *Напече книшич, пірожкѣв, буцикѣв і плескѣчѣв.* Г. Барв. 130. 2) Шлепокъ. *Надавала йому, ворожому синові, плечкачѣв у спину, щоб не висиджувався у хаті та йшоу на роботу.* Новоюск. у.

Плескѣватій, а, в. Сплюснутый, плоскій. НВолын. у. Мил. 16.

Плеснѣ, нѣ, с. Плесна, плѣсна, meta-tagus. Константиногр. у. Вх. Зн. 50. Желех. Плѣсна. Плесневая кость. НВолын. у.

Плеснѣте, нѣ, нѣш, м. Одн. в. отъ плескати. 1) Плеснѣть. *Взяв горілку, витилив та й плеснув під стелю.* Г. Барв. 210. 2) Хлопнуть въ ладоши. *Плеснула рученьятами.*

Плеснѣтися, нѣся, нѣшся, м. Одн. отъ плескаться. Плеснѣтяться. *Плеснулася вода з мѣлика.* Рибка плеснулася.

Плѣсо, са, с. 1) Озеро по теченію рѣки, сильно расширенное мѣсто рѣки, чистое, незаросшее, съ такимъ теченіемъ. Шух. I. 6. *Коломак... літом пресидав, тільки зостаються плѣса.* О. 1861. VIII. 93. *Поліст виліскувався, як замерзле пле-*

со. Стор. МПр. 74. 2) Градка четвероугольной формы. Харьв. *Як оце плѣсо захарастили редькою.* Зміев. у. *Плѣсо оіркѣв, капуста.* Лебед. у. Ум. Плѣсцѣ. Константиногр. у.

Плѣстѣ, тѣ, тѣш, м. 1) Плѣсть. *Дівочки та віночки та плѣстимуть.* Мет. 154. *Плетуть сітки та на твої дітки.* Нп. 2) Вязать. *Плѣсти панчохи.* 3) Вить. *Плѣте... вірвоки.* Г. Барв. 14. 4) — лозѣ. Родъ дѣтской игры: дѣти становятся въ два ряда лицомъ къ лицу, всѣ пары vis-à-vis берутся за руки; крайняя пара проходить подъ руками всѣхъ и становится съ противоположнаго конца, за ней слѣдующая и т. д., — подражаніе вышлетанію въ лозы какойнибудь вещи. КС. 1887. VI. 480.

Плѣстѣся, тѣся, тѣшся, м. 1) Плѣстяться. *Як нуто сей мичак плѣся.* 2) Заплѣтаться: *Задай мене, нецько, в суботу пізенько, як дівчата поміються й плетуться дрібенько.* Грин. III. 559.

Плѣтѣник, ка, м. Кредель. Угор. **Плѣтѣніцѣ**, ці, жс. 1) Плетенка. 2) Особого рода фигуры при игрѣ въ шумя. *Ой нумо, нумо у шума гуляти, шума заплѣтати! Заплетем плѣтеницю.* Грин. III. 103.

Плѣтіяцѣ, ці, жс. — біла. Рыба Luciscus rutilus. Шух. I. 24.

Плѣтѣнка, ки, жс. 1) Вязавая шерстяная рувавица, которая вкладывается въ кожаную. Лебед. у. 2) Свитая, сплетенная мѣдная проволока, употребляемая при украшеніи деревяныхъ издѣлій выростаніемъ в пр. Шух. I. 273, 280, 277. 3) Родъ вышивки. Шух. I. 155, 156.

Плѣтѣння, ня, с. 1) Плетеніе. 2) Вязаніе.

Плѣтѣнь, тнѣ, м. Плетень. *Заплѣтайся, плѣтѣнь, заплѣтайся, завивайся, труба золотая.* Мет. 295.

Плѣтѣя, ки, жс. Сплетня. *Плѣтки слухаць не будеме.* Гол. III. 261.

Плѣтѣга, ги, жс. Лугнѣ. Угор.

Плѣтѣх, ха, м. Раст. Lucium barbatum. Вх. Пч. I. 11.

Плѣтѣява, ки, жс. 1) Огороженный восточнѣ (криницѣ). Желех. 2) Сплетенная изъ соломы лента, изъ которой спивается потиоъ шляпа. Гол. Од. 56.

Плѣхѣтися, хѣся, хѣшя, м. Тащѣться, идти съ трудомъ. Екатериносл. у. Слов. Д. Эварв.

Плѣхѣяка, ки, жс. Рубаха безъ складокъ около воротника. Вх. Зн. 50.

Плець, цю, м. Усадьба. *З-за хатки чимляди невеличкі хлівці, повіточкі; трохи далі—тіт; за током—огород; а все кругом обнесено низенькою кіскою. Зразу видно було, що то плець не дуже заможною хазяїна.* Мир. ХРВ. 9.

Плечастий, а, ө. Плечастый, широко-плечій. *Визника плечастий, устатий.* МВ. (О. 1862. III. 51).

Плечé, ча́, м. 1) Плечо. 2) Въ столбѣ, заканчивающемся шипомъ,—часть его по сторонамъ шипа. Уман. в Гайсин. у. 3) Часть топора, также сапіни. См. сагіра, сапіна. Шух. I. 175, 176. 4) Часть магілвиці. Шух. I. 154. 5) Зарѣзка въ спицѣ колеса, вступающая въ ступицу. Вас. 147. 6) Часть кухонной печи. *А в нашой нечї золотї плечи, а срібні одвірки,—дайте нам горіаки.* Грин. III. 472. 7) Въ суреновальной толчеѣ: бревно въ валу, поднимающее пестъ. Шух. I. 113. 8) Верхняя горизонтальная часть ярма, лежащая на шеѣ вола. Шух. I. 165. Ум. Плѣчино, плічнó, алчєньно. *До спіни оченками, до дружбоньки плеченьками.* О. 1862. IV. 18. Ум. Плечіці употр. только во м. ч. Маркв. 70. Мкр. Н. 10. *Обстели менї плечіці мої хришатим барвінком.* Грин. III. 496. *Тут наша дівчинька ходила, кіскою плечіці укрива.* Мих. 133.

Плечевій, а́, ө. Плечевой, къ плечу относящійся. Рушникъ плечевій. Полотенце, которымъ повязываютъ старостів на сватаньѣ. Вас. 167.

Плеченко, ка, с. Ум. отъ плече.

Плѣчко, ка, с. 1) Ум. отъ плече. 2) мн. Вставка въ рубахѣ, покрывающая плечо. Kolb. I. 39. Шух. I. 159.

Плечінда, ди, жс. Родъ пироговъ или ватрушекъ—съ творогомъ или тѣквой. Св. Л. 11. См. Плячидна.

Плечістий, а, ө=Плечастий.

Плечіці, чіць, с. мн. Ум. отъ плечі. См. Плече.

Плѣшонь, шня, м. Ломъ для ломки льда. См. Плішня.

Плешній, ні, жс.=Плішня. Снм. 147.

Плешук, ка, м. Родъ вгры на свѣтлїй праздникъ. Вх. Зн. 50.

Плив, ву, м. 1) Течение. *Час плив своїмъ пливомъ.* МВ. III. 46. *Чого Дясна у плив пошла? Шо крутий юри Грня.* III. 74. 2) Збити з пліву. Сбитъ съ толку. Усі одно зібють з пліву. НВолын. у.

Пливати, віву, вш, м.=Плавати. Грн.

II. 3. *Течер пуси не літають, ні лебеди не пливають.* Год. I. 43.

Пливати, пливати, вў, вѣш, м. Плыть. *Я вже цих катержних пусей разів десять на день відіоню, щоб вони сюди до життя не пливли.* Кобел. у.

Пливнїшки, шок, жс. мн. Въ загадкѣ: сани. *Пливуть пливнїшки, позадирали уюру вушки.* Грин. II. 311.

1. Плив! Прыгь! скокь!

П. Плив, гу, м. Прыжокъ. *З пліву збитися. Сбитися съ толку, спугатися.* *Еней од страху з пліву збився.* Котл. Ев. II. 30.

Пливання, ня, с. Прыванье.

Пливати, гіву, вш, м. Прыгать. *Сердешний звір перекидався, пливав, вертіюся і качався.* Котл. Ев. II. 25.

Пливнїти, гнў, вѣш, м. Одн. в. отъ плевати. Прыгнуть.

Плігом, нар. Вскачь, прыжками. *Дика коза біжить пливомъ.* Борз. у.

Пливнїти, нў, вѣш, м. Прыгнуть съ силой. *А собака здоровий та як плиюне йому на груди,—так і завали.*

Плінути, ну, вѣш, м. Плыть. *Плінить, плинити, білі пуси, до мойого роду.* Год. I. 274. *І риба не плине проти бистрої води.* Ном. № 1092.

Плив, су, м. Пливъ, бумажный бархатъ. Вас. 192.

Пліска, ки, жс. Птица: а) Motacilla, трисогузка. Вх. Пч. II. 12. б)—біла Motacilla alba. Вх. Пч. II. 13. в)—жѣта Motacilla flava. Вх. Пч. II. 13; г)=Лисан 4. Вх. Пч. I. 16; II, 11. *Ми були в ліску да поймали пліску чорную да чубатую.* Грин. III. 442.

Пліскатий, а, ө=Плескатий. *Дивлюсь, аж на тїй деревинї усякою розбору сичи—і крулі, і пліскати, і довенїки, та все на одному деревї.* Золотов. у.

Пліскач, ча́, м. 1)=Плескач. *Спекла жінка пліскач і дала на дороу, та тижий добрий.* Новомоск. у. 2) Шлепокъ, легкій ударъ ладонью.

Плісковатий, а, ө. Пловскій. *На низенькому плісковатому острівцї.* Левци. ПЙО. I. 496. Ум. Плісковатенький. *Плісковатенький річний камінь.* О. 1862. IX. 110.

Пліскоб, нар. Пляшма. *Повернув ножи пліском та ї ударив мене ножем по спиці.* Рв. Левци.

Плістїя, вў, вѣш, м. 1) Плыть. *Ої як лебедям плісти проти води важко.* Мет. 108. *Гуля, шля, білі пуси, на річенку плісти.* Грин. III. 249. 2) О зерпї:

випасться. *Віва ми ще не пожали, а він пливе.*

Плістька, **кн**, **ж**. = **Плиська** **а**, **б**, **в**. Вх. Пч. II. 12.

Плись, **меж**. = **Плюсь** 1. У воду тільки плиси, як раз пішло на дно. Греб. 366. *А лебідь плиси на дно*. Греб. 363. 2) Выражаєть бистрое паденіє. *Із моєї вибився, сердешний на бік плиси*. Греб. 376.

Плит, **та**, **м**. **Плоть**. Мнж. 189.

Пліта, **ти**, **ж**. **Плята**. Міус. окр. Гв. II. 121. Шух. I. 227. *Долівка камінням виможена, плятами*. Св. Л. 25.

Плитній, **платовий**, **а**, **б**. Въ плитахъ. *Камні плитні*. Міус. окр. *Сажавки обожжені плитовим камінням*. Стор. МПр. 66. *Земляне утілля бува плитне і кулагине*. Міус. окр.

Пліточка, **кн**, **ж**. Названіє корови. Kolb. I. 65.

Пліття, **тя**, **с**. **соб**. **Плиты**. Вх. Зн. 50. Шух. I. 79, 227.

Плихати, **хаю**, **ещ**, **м**. **Висѣть**, **развѣв**аться; **порхатъ**. Угор.

Плішка, **кн**, **ж**. = **Плиська** **в**). Шух. I. '89.

Пліва, **ві**, **ж**. **Плева**; **мездра**. Шух. I. 253. Ум. **Пліана**.

Пліва, **кн**, **ж**. 1) Ум. отъ **пліва**. 2) Пленка. 3) Півка на молокѣ, сливакахъ, сметавѣ.

Плід, **плѣду**, **м**. **Плодъ**; **потомство**. К. XII. 71. *Чий корінь, того й плід*. Мнж. *Ні роду, ні плоду не мав старий*. Св. Л. 307. *Гей, гей, не надь, рибалко молоденький, на зрадний так ні шуки, ні лина!... Нащо ти нивещи мій рід і плід любовенький?* Г.-Арт. (О. 1861, III. 9). *Хиба скажеш: з Рима родом, або з пугача дід мій плодом*. КС. 1882. X. 23. *А дід поросятко продав у чуже село. Каже: на плід*. Г. Барв. 359.

Плідливий, **а**, **в**. **Плодовитый**. *Жиди плідливі*. Могил. у.

Плідний, **а**, **в** = **Плідливий**. **Плідна ніця**.

Плідницья, **ці**, **ж**. **Плодовитая самка**.

Плідно, **нар**. **Плодно**, **плодоносно**. *Дай тобі, Боже, щоб у полі зрідно, щоб у полі зрідно, а у дворі плідно*. Чуб. III. 365.

Плім'я, **м'я**, **с**. = **Плем'я**. МВ. О. 1862. III. 75). *Не сама собою, з отцем, матір'ю, із родом, з плім'ям, з ким тобі Бог дав*. Мет. 331.

Плідрівня, **ня**, **ж**. **Разграбленое, разоренное, опустошенное мѣсто**. *На пу-*

стоші німецькій, на тім руйновиці, де зміль повися, по займані - плідрівні шляхецькій живе народ. К. Да. 110.

Плідрування, **ня**, **с**. **Грабежъ, разореніє, опустошеніє**.

Плідрувати, **рую**, **ещ**, **м**. **Грабить, разорять, опустошать**. *Усіх татар розбивали і плідрували*. Макс. *Не день і не два ляжи Україну плідрували*. Макс.

Пліуватий, **а**, **в**. У **гребенцяковъ**, о рогахъ: сь наростами в пленками. Вас. 163.

Пліска, **кн**, **ж**. 1) Желудная или орѣхова чашечка. 2) = **Плисна** **а**, **б**, **в**. *Ой коби я очі мама, як у тої пліски, а би ними виморали всі пирози з миски*. Гол.

Плісній, **ні**, **ж**. 1) **Плісень**. НВолын. у. 2) = **Плішня**. Берд. у.

Пліснявий, **а**, **в**. **Заплѣсневѣлый**.

Пліснявити, **вію**, **ещ**, **м**. **Плісневѣть**.

Пліснявка, **кн**, **ж**. **Болѣзь язика: молочница, плѣсневца**. КС. 1893. VII. 77. Мел. 31. *Пліснявка з язика збійжить*. Драг. 28.

Плісѣнь, (**ж.?**) **Раст. Musog muscedo**. Вх. Пч. II. 33.

Пліства, **ви**, **ж**. = **Плиська** **а**, **б**, **в**. Вх. Уг. 259.

Плісцѣ, **цѣ**, **с**. Ум. отъ **плесо**.

Пліт, **плотѣ** и **плѣту**, **м**. **Плетень**, **изгородь**, **сплетенная изъ хворосту**; у гуцуловъ изъ горизонтально лежащихъ жердей (**ворини**), концы которыхъ ущемлены между двумя рядомъ стоящими тонкими и высокими стобами (**ніле**), верхніє концы которыхъ стянуты сплетеннымъ изъ тонкаго дренеснаго ствола кольцомъ (**гунва**, **гунѣана**); нижняя жердь (**ворина**) для предохраненія отъ гніенія дежить на камняхъ, вазываемыхъ **підніжми**. Шух. I. 74. **Пліт вічний**. Огорожа сложенная изъ камней. Шух. I. 75. *Ой ходить сон коло вікон, а дримота коло плота*. Макс. *Копитан хоть і подивиться на чоловіка, то нечає собака крізь пліт*. Федьк. *Низом, низом по-під плоти, в конопляхъ сховався*. Лукаш. 126.

Плітка, **кн**, **ж**. **Руба: плотва, плотичка**. Вх. Пч. II. 19. Употр. *какъ ласкательное къ женщинѣ: Моя ти плітко!* Котл. Ев. V. 19. Ум. **Пліточка**.

Плітѣха, **хи**, **ж**. **Раст. Convolvulus serium** L. ЗЮЗО. I. 119.

Пліть, **ті**, **ж**. 1) **Вьющійся стебель**. 2) = **Плетянка** 2. Гол. Од. 56. *Пліть соло-м'яна*. О. 1862. IV. 2.

Плічка, ка, с. 1) Ум. отъ плече. 2) Передній окорокъ свиньи.

Плішати, шу, шш, м. 1) Вбивать кляньця для скрѣпленія. *Плішити сокиру.* 2)—рибу. Оглушать ударомъ палки находящюся подо льдомъ рыбу.

Плішка, ки, ж. Клинъ деревянный. Угор.

Плішніа, ні, ж. Родъ большаго долата вли лома для пробиванія льда. Сумск. у. Вас. 187.

Пліщ, ща, м.—Лящ 1. Вх. Пч. II. 18.

Плѡва, ви, ж. Ливень съ бурей. Вх. Зн. 50. Шух. I. 185. *Ударить плѡва з громами.* Шух. I. 212. *Сіюбину виб'є град, або зіб'є плѡва.* Шух. I. 166. *Не боїться мокрий плѡви.* Фр. Пр. 115.

Плодіти, джѹ, дш, м. Плодить, рождать. *Бодай же ти, бистра річенько, рибки не плоділа.* Грин. III. 279.

Плодітися, джѹся, дшся, м. Плодиться. *Загадав мені царь птицю хвазана встрімити. А як я його встрілю, що він і в нашій землі не плодиться.* Рудч. Ск. II. 83.

Плодівий, а, в—Плідливий. *Плодлива, як свиня.* Ном., стр. 286, № 4562.

Плоднік, ка, м. Матка. Вх. Уг. 259.

Плодністий, а, в—Плодливий. Вх. Лем. 450.

Плодниця, ці, ж. О жевцінѣ: раждающа дѣтѣй. НВолын. у.

Плодѹчий, а, в. Плодовитый.

Плодь, ді, ж. Животное, тварь, все, что плодится. *А в воді ще була риба й хробаки й усяка плодь.* Гн. II. 118.

Плѡсінь, сєні, ж. Плоскость; равнина. Вх. Зн. 50.

Плѡсєа, ки, ж. Плоская бутылка. *Парубки беруть плѡски в дєбні.* Федьк.

Плѡсєавця, ці, ж.—Плѡсєавця. Вх. Пч. II. 18.

Плѡскінєа, ки, ж.—Плѡскінь. Вх. Пч. II. 29.

Плѡскінний, а, в. Сдѣланный изъ ялѡсїонї. *Дасте на мене шитюю сорочку.—Де ж тобі, мила, шитюї узяти? Будєши, моя мила, в плѡскїнїї лєжати.* Мет.

Плѡскїнь, конї, ж. Дергань, замашка, мужскїє стебли конопдї. Вас. 199. Чуб. VII. 408. *Выбрала плѡскїнь.* Грин. III. 248. *Тїтає плѡскїнь.* Мвр. ХРВ. 125. *Умер уже тоді, як плѡскїні брали.* Харьк. у.

Плѡскѡнєа, си, ж. Пт. *Anas sylvatica*, шарковость. Вх. Пч. II. 8.

Плѡ:ґи, нѡ, м. Сортъ глянїянаго гор-

шеа отъ 3½ до 5 вершковъ вышиной. Вас. 181.

Плѡсѡхѹа, хи, ж. Раст. а) *Panicum Crus Galli* L. ЗЮЗО. I. 130. б)—гірнѡ. *Hierochloa borealis* R. et Sch. ЗЮЗО. I. 125.

Плѡтарь, рѡ, м. Сплайщкѣ, плѡтовщкѣ. Вх. Зн. 50.

Плѡтїк, ка, м. Пт. Крапивникъ, *Troglodytes parvulus*. Вх. Пч. II. 15.

Плѡтїця, ці, ж.—Плїтка. Вх. Пч. II. 19. *Нехай щукї їдять руки, а плѡтїци білі мшї.* Нп. Ум. *Плѡтїчна* Вх. Пч. II. 19.

Плѡтїця, ці, ж.—Плѡтїца. Вх. Пч. II. 19.

Плѡтовѡць, вдѡ, м. Раст. *Nicotiana rustica*. Вх. Пч. II. 33.

Плѡть, ти, ж.—Плїт. Шух. I. 183.

Плѡхий, ѡ, ѡ. Смирный, тихій, кроткій. *Чи сердита, чи плѡха? Грин. III. 197. А не порєє ваш собака?—Нї, він не займе: він у нас плѡхий.* Г. Барв. 215. *Ти кажеши, Петре, що самїй плѡхий звїр—заєць; над вїсню нема й плїзїюно.* О. 1861. V. 69. Ум. *Плѡхєньний, плѡхєсьеньний.*

Плѡховїтїй, а, в Тихій, смирный. *А дїтя молодєнькє та плѡговїте собї.* Федьк.

Плѡхѹта, ти, м. Смирный, тихій чоловікѣ. *Так плѡхута, нікому нічою.* Черк. у. Ум. *Плѡхѹта.* *Еней же був собї плѡхѹтка.* Котл. Ен. III. 36.

Плѡца, ці, ж.—Плѡщина.

Плѡцїк, ка, м. 1) Металлическій наконечникъ стрѣль. *Находили ще плѡцїкї од стрїл.* О. 1862. V. 97. 2) Плѡско разложенный снѡгъ для крышѣ. Вх. Зн. 50.

Плѡщина, ни, ж. Плѡсєость, равнина; площадь. *Земля здаєтьєя рївною плѡщиною.* Ком. I. 7.

Плѡщити, шу, щш, м. Болтать, разсказывать. *Я чув, що він плѡщїє, що він украє моїх коней.* Верхнеднѣпр. у. (Залѡб.).

Плуг, га, м. 1) Плугѣ. Чуб. VII. 398. *Бодай воли жївї буди, а плуг помлаєся.* Мет. 6. 2) Плуг волів. Количество воловъ, запрягаемое въ плугѣ. *Купи собї ще двї пари волів, щоб було до плуга.* КС. 1882. X. 186. Ум. *Плужѡн.* Маркєв. 49.

Плугѡнитєся, нїєся, нїєся, м. Тащїтьєя, медлено вѣхать. *Плугѡнїєся я болѡтом вєрстов п'ять.* НВолын. у.

Плугѡрь, рѡ, м.—Плугатарь.

Плугѡтарь и плугѡтирь, рѡ, м. Пащїшїй плугомъ работнїкѣ. Борз. у. *Уже овечки у чистѡму полї, уже і плугатарї*

у толоці. Лукаш. Бідний чоловік нанявся плугатирем. Раз він орав... ХС. IV. 30.

Плугач, ч́, м.=Плугатарь. *Плугач оре і в праці рветься.* Ном. № 1144.

Плуговий, а́, б́. Плужный. *Плужовий віл.*

Плужити, жу́, жищ, і. 1) Пахати плугом. *Плужили, волочили та сіяли.* ЕЗ, V. 31. 2) Везти, вадити хорошо. *Поки щастя плужить, поти й ворог служить.* Ном. *Не плужило йому якомь: чи скотичну заведе, чи свиничку, чи кобилу...—леди й подоже, або вовк поїсть.* Драг. 146.

Плужніца, ці́, ж. Родь плуга: косуля. Сумск. у.

Плужок, жкв́, ж. Ум. оть плуг.

Плутанина, ни́, ж.=Плутаниця.

Плутаниця, ці́, ж. Путаниця, вздоръ, чепуха. Рудч. Ск. II. 65. *Плутаницю плутав мені таку, що зовсім не до ладу.* Павлогр. у.

Плутанка, кн, ж. Путаниця. *Аж у юлові плутається од тії плутанки.*

Плутати, тваю́, еш, і. 1) Путать.

2) Путать, совбвчиво розказувать.

Плутатися, таюся́, ешся, і. Путатися. *Плутатися волосся. Плутаются нитки.* О неум'ялой ходьбѣ. *Вона посередні, а ми—кругом, мов ті каченята плувають по траві.* Свм. 203.

Плутія, ні́, ж. 1) Путаниця, запутанное дѣло. НВолын. у. 2) Плутовство. Чуб. IV. 204.

Плутощі, щів́, мн.=Плутня 2. Мир. ХРВ. 383.

Плутага, ги́, м. Плуть, мошенникъ.

Плюва́, ві́, ж. Родь игры въ мячъ. *Давайте, хлопці зрати у плюви.* Лебед. у.

Плюва́ки, вів́, мн.=Плюва. Лебед. у.

Плюондр, ра, м. 1) Этакъ. Св. Л. 218. *Вікна в сьому домі на спідньому плюондрі Бог-зна колишні.* Св. Л. 217. 2) мн. Поперечныя балки (въ хагѣ). Вх. Зн. 50.

Плюондратися, раюся́, ешся, і. Шлепать, идти по водѣ. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Плюондрований, а, о. Въ нѣсколько этажей. *Довгий плюондрований дім.* Св. Л. 217.

Плюва́ка, кн, об. Постоянно плююцій, плюющая. Ум. *Плюва́ча.*

Плюва́ння, ня́, с. Плеваніе.

Плюва́ти, плюю́, еш, і. Плевать.

Плюва́чка, кн, об. 1) Ум. оть плювака. 2) Плевальниця. Желех.

Плю́га, ги́, ж. Некрасивая, гадкая женщина. Гол. II. 427, 443.

Плюгавѣнький, а, ч. Ум. оть плюгавий.

Плюгавець, вца́, м. Гадкій, дрянной, презрѣнный чоловікъ. *Плюгавець ти паскудний! плюгавець!* К. ЧР. 245.

Плюга́вий, а, о. Гадкій, скверный, дрянной; презрѣнный. К. ЧР. 424. Ум. **Плюгавѣнький**. *Плюгавѣнький панок.* О. 1862. IX. 72.

Плюга́вити, влю́, виш, і. =Плюганяти. Желех.

Плюга́виця, ці́, ж. Гадкая, скверная, безиравственная, презрѣнная женщина. Желех.

Плюга́вити, вію́, еш, і. =Поганіти.

Плюга́вца, кн, ж. =Плюгавиця. Желех.

Плюга́вство, ва, с. 1) Гадость, мерзость, нечистота. 2) Соб. оть плюгавець. *І жидів, тою плюгавства, мов на ярмарку в Ромні.* Котл. Од. 490.

Плюга́ш, шв́, м. =Плюгавець. МВ. (КС. 1902. X. 152).

Плю́й, плю́я, м. Плевокъ.

Плюю́к, кв́, м. Любящій плевать.

Плюондратися, раюся́, ешся, і. =Плюондратися. *Плюондратється по воді.*

Плюондр, рів́, мн. Желтые верховые брюки у галицкихъ жиданъ. Гол. Од. 14.

Плюондрува́ння, ня́, с. =Плюондрува́ння. К. ПС. 14.

Плюондрува́ти, рую́, еш, і. =Плюондрувати. ЗОЮР. I. 128.

Плюонру́ти, ну́, неш, і. Плюнуть.

Плюоска́ння, ня́, с. Плесканье.

Плюоска́ти, каю́, еш, і. Плескать. *А я слушаю... як ті паничі керманичі веселяцями плюоскають.* Фѣдк.

Плюоскій, а́, б́. Плюскій. Шух. I. 91. 112.

Плюоский, а, о. Плюскій, сплюсценный. *Гречка така поспалена (од блвскавки) та плюоскла, що й зерна путнього не вибереш.* Рудч. Ск. II. 208.

Плюоскватий, а, о. Плюскій, сморщенный, приплюснутый. Лубен. у.

Плюоско́та, ти́, ж. Плескъ. *Вода... без розливу і без плюскоти вже топиться ледаї, ще вїоня, та вже не чути.* МВ. (О. 1862. III. 98).

Плюосну́ти, ну́, неш, і. 1) Плеснуть. 2) Шлепнуться. *Так і плюоснув дідок наш у калюжу.* Г. Барв. 189.

Плюсь меж. 1) Выраз. плескъ предмета, упавшаго въ воду. 2) Шасьг. *Тут плюсь Еней, як будто з неба: "Ось, осьде я, коли вам треба".* Котл. Ев. I. 17.

Плюта, ти, ж. Дождь, дождлива погода. *А дождж такий пере, плюта така.* Гв. II. 63. Ум. **Плютиа.** *Ой на дворі плютка, тоди нам добре тутка.* Гол. IV. 318.

Плюха, хи, ж. = Заплювиця. Вх. Пч. I. 7.

Плюхкати, каю, еш, м. = Хлюпати. *Піди до моря та плюхни од себе води, то буде тобі (чортові) товариш.* *От прийшов він, злюкнув, дивиться, стоїть такий, як і він; давай він тоді плюхкати.* Драг. 42.

Плюхнути, ну, неш, м. 1) = Хлюкнути. См. **Плюхкати.** Драг. 42. 2) Садясь, опустяться сразу, какъ бы упастъ. *Плюхнула в крісло, аж її підкинуло.* МВ. I. 113.

Плюща, щі, ж. = Силуща. Вх. Зн. 65.

Плющати, шү, щіш, м. = Плюскати. *Умочи тріщити, а відень плющить.* Ном. № 518.

Плющити, шу, щіш, м. Закрывать глаза. *Плющить він очі.* Мир. ХРВ. 304.

Плющитися, шуса, щішся, м. Смыывать глаза.

Плякати, каю, еш, м. 1) = Плескати 2. Херс. г. Черном. Александров. у. 2) Попыть сь пальца ягвенка, теленка, оставшагося безъ матері. Мнж. 189.

Плякаться, каюся, ешся, м. Сосать молого у маткв. *Колъ с такі віви, що не даються яняті плякаться... Ормишована віця стоїть по неволі і янятко плякаться.* О. 1862. У. Кух. 32.

Плякунчѣ, чати, с. Ягвеночк, не питающийся молокомъ матерв. Черном.

Пляк! меж., выражающее звукъ при завкавіи губами.

Пляма, ми, ж. Пятно. Вас. 153. *Де-не-де темними плямами червоніло на траві запеклая кров.* Стор. МПр. 105. *Без страху й плями лицарь запорозький.* К. ЦН. 291. Ум. **Плямна, плямочка.** *На небі ні змарочки, ні плямочки—чисте.* Мир. Пов. I. 167.

Плямива, ни, ж. Пятно.

Плямістий, в, е. 1) Покрытый пятнами. 2) Маркій. *Біла сукня пляміста.*

Пляміти, млю, міш, м. Пятнать, пятнать.

Плямітися, млюся, мішся, м. Пятнаться, пятнаться.

Плямка, ки, ж. 1) Ум. отъ пляма. 2) = Плямка. Левч. 180.

Плямкання, ня, с. Чавканіе, причмокивание губами. *Та бо не плямкай, бо всі свині розбіаються на тоез плямкання.* Константиногр. у.

Плямкати, каю, еш, м. Чавкать, причмокивать губами. Черниг. Полт. г.

Плямовітій, плямуватій, в, е. Пятнистый, въ пятнахъ. Черк. у. НВолын. у.

Плямочка, ки, ж. Ум. отъ пляма.

Плямувати, мую, еш, м. = Плямити. *Шкодъ ї меча об тебе плямувати.* К. Бай 92.

Плямчүк, кѣ, м. Затворка на крышкѣ у трубки, чтобы она не открывалась. Лебед. у.

Пляв, ну, м. Плавъ. Гв. II. 230.

Плянта, ти, ж. Ровное мѣсто? *Сплянтували ліс, плянту зробили, що ї кормя не видно.* Чуб. II. 183.

Пляскати, каю, еш, м. = Плескати. **Пляскѣч, чѣ, м.** = Плескач 2. *Пляскача дати.* О. 1861. XI. Св. 35.

Плястер, ру, м. 1) Пластырь. 2) Сотг-меду.

Пляхѣ, хі, ж. Бутылъ, большая бутылка. *Раз у сінях мене найав з пляхоу превалкою: „Випий чарку, випий!“* Г. Барв. 93.

Пляц, цу, м. 1) Площадь. Св. Л. 137. 2) = Пляць. Гв. II 66; I. 132. 3) Крестьянскій надѣль: поле въ 3 руки и огорождъ въстѣ. Староб. у. 4) Мѣсто для поединка. *Ідуть вони на мідний пляц битися.* Чуб. II. 209. **Відали собі пляц.** Вызвали другъ друга на бой. Гв. II. 219.

Плячінда, ди, ж. Сладкій пирогъ. Подольск. г. См. **Плячинда, плечинда.**

Пляшка, ки, ж. Бутылка. *Ой прийдить, братіки, в неділеньку вранці, наточим гурілки в зеленій пляшці.* Мет. 249. Ум. **Пляшечна.**

Пляшувати, шүю, еш, м. У кожевниковъ: оцнать овчину отъ мездры. Вас. 153.

Пляшіна, ни, ж. Бутылка, небольшая бутылка. *Тут зараз за пляшину взявся.. усім по чарі піднести.* Алв. 23.

Пню́тися, пню́ся, пню́шся, м. = Пястяться.

По, пред. 1) По. *Не по чім і бѣ, як не по голові.* ЗОЮР. I. 146. *Гріх по дорозі біт та до нас пли.* Ном. № 96 *По всьому саду ходила шукаючи,—нема. Дав на рік по сто червоних. Хиба ж ти не помітив по їй, що вона ї здавну навіженна?* МВ. (О. 1862. III. 63, 64). *Подзвонили по дитяті у великий дзвін.* Грин. III. 275. *Дзвонять по душі. Служила вона по своїз, служила по жидат, служила й по купцяз.* Мир. Пов. I. 124. *Трудно стало старень-*

кій по людях жити. Г. Барв. 371. Треба дітей пускати по людях. Г. Барв. 284. Чувати було по людях, що вони живуть собі як риба з водою. Г. Барв. 106, 107. Іздили по знахурах та по знахурках округи верстов за сто. Г. Барв. жЗ. 2) Послѣ. По шкоді і лях мудрий. Ном. Коли тревога, то до Бога, а по тревозі забув о Бозі. Ном. № 86. Тепер Довжинова земля, а ко десяти літах знов буде Даврінова. НВолын. у. По всьому. Послѣ всего. Св. Л. 41. От і по гробах. Вотъ ужъ в нѣтъ денегъ. О. 1862. IV. 106. Вне по йому, по йи. Онъ уже умеръ, она уже умерла. Ою, вже тепер буде по нѣм. Фр. Пр. 133. Було би по нѣм, — пропалъ бы я, конецъ былъ-бы мнѣ. Фр. Пр. 132. Як не буде маленького, то буде по мені. Гол. IV. 457. 3) Съ, въ. По кавуцак малый найдок. Лебед. у. Висиділа перепілочка діти, а сама пішла в садочок сидіти. Ой що ж мені, дітки, по вас, коли мого перепілочка не маю. Рк. Макс. 4) За. Чи не вийде стара мати по холодну воду? Мил. 113. Вернуєсь по той обіт Грив. I. 214. Його по смерть послати, то нажитись можна. Ном. Прийшла по мене вся моя родина. Г. Барв. 353. До кою ж мені тут по роботу одатись? Г. Барв. 240. 5) По конецъ. Въ концѣ. По конецъ црелі там стоять верби. Гол. III. 301. 6) — По нѣм усього надійся. Стъ него всего можно ождати. Фр. Пр. 153. 7) Що ж по тому? Что же изъ этого? Що ж по тому, що кохаю, коли в неї не буваю. Грив. III. 186. 8) По тѣм, по чѣм. Тѣмъ, чѣмъ. По тѣм козик славен. А ти, діво, по чѣм славна? Хиба що багата. Грив. III. 212. 9) По тверезому, по п'яному. Въ трезвомъ, пьяномъ видѣ. По тверезому про се поговоримо. Г. Барв. 153.

Побабистий, а, е. Покрытый морщинами.

Побабити, блю, биш, іа. = Побабувати.

Побабіти, бію, еш, іа. 1) Сдѣляться женоподобними (мног.). Желех. 2) Сморщиться. Оце як твої руки побабіли.

Побабрати, раю, еш, іа. Помарать, испачкати. Не їв, тільки побабрав-побабрав. Ном. № 12266.

Побабувати, бўю, еш, іа. Позаниматься акушерствомъ. Коли вдова побабувала, то їй вже не можна йтии заміж. Мнж. 155.

Побабчитися, чуся, чшся, іа. Сдѣляться старухой. Домаха дівою посивіла і побабчилася.

Побавити, влю, виш, іа. Занять, забавити, развлечь. Побав дитину, бач як репетує.

Побавитися, влюся, вишся, іа. 1) Развлечься, забавитися. 2) Помедлитъ, повременитъ.

Побагатіти, тію, еш, іа. Разбогатѣть (о многияхъ). Побачитіли всі так, що й їді! Ні приступи до ї!

Побагато, нар Помногу. Вони здорово роблять, за те ж і їдять побачато. Харьк.

Побагатшати, шаю, еш, іа. Сдѣляться богаче.

Побадьорнішати, шаю, еш, іа. Сдѣляться бодрѣе. Мвр. ХРВ. 257.

Побажати, жаю, еш, іа. Пожелать. Побажай чою, так і станеться. Ном. № 280.

Побажатися, жасться, іа. беза. Заохтѣться.

Побазікати, каю, еш, іа. Поболтать, потолковать, побалагурить. Як зійдеться з молодичками, то любила й побазікати. Св. Л. 5.

Побайдикувати, кую, еш, іа. Поблуднищати.

Побалазувати, аю, еш, іа. Испачкати (пальцями). Побалазував пальцями та й їж після його.

Побалакати, каю, еш, іа. Поговорять; поболтать. Іди ж до Гали та гляди — гарненько побалакай з нею. Шевч. 284. Популюючи, побалакавши... пішов багатий брат. Рудч. Ск. П. 144.

Побанити, ню, ниш, іа. Помыть (посуду, утварь, мебель, мясо, овощи и пр.). Мнж. 121. Дожечки побаню. Мнж. 32. Горшки побаню. Г. Барв. 356. В роті побанити.

Побанувати, ную, еш, іа. Погрустить. Желех.

Побарітися, ріюся, ршся, іа. Промедлитъ, замѣшкаться. Він видавись з тебе олю, от тільки йще тут побарис! Гляди ж, сьогодні щоб убрався. Мил. Ев. I. 29.

Побаришувати, шую, еш, іа. Побарышничать, взятъ прибыль при продажѣ. От побаришував: ні стопа, ні борюина (барыша?). Ном. № 10575.

Побарлокітися, жуся, жшся, іа. Понавалиться въ грязь.

Побасувати, сую, еш, іа. О лошади: пробѣжать галопомъ, носкати.

Побатувати, тую, еш, іа. 1) Перевязать лошадей рядами. 2) Порѣзати. На-

що ти такими великими скибками поб'ятував? Харьк.

Поб'ятися, **каюся**, **всія**, *д.* Стять в'я отношевія отця и сына. Вони поб'яткались собі, Петро та Семен: Петро сказав, що буде Семенови за сина, то й послуга як батька. Новомоск. у. (Залуб.).

Поб'ятківськи, нар. Поотповски. Отець поб'ятківськи поб'є, поб'ятківськи й помилюе. Ном. № 9356.

Поб'якувати, **кую**, **вш**, *д.* 1) Побить посаженным отцем, в'я качеств'я отца. 2) Поругать, зад'явая из брани отца. Ще полая, поб'якував трохи. Мир. ХРВ. 146.

Побахурувати, **рую**, **вш**, *д.* Поразвративчати.

Поб'ачення, **ня**, *с.* Свданіе. Желех.

Поб'ачити, **чу**, **чиш**, *д.* 1) Увид'ять. ЗОЮР. I. 114. *Нехай же я сам побачу, де марно зашну.* Мет. *Гаразд, гаразд, пане Сава, це лучче з тобою: як ми тебе побачимо на воронім коню.* Закр. 13. 2) Посмотр'ять, взглянуть. *А побачте, діду, що то воно горить.* НВолын. у. *Встань, мила, встань, господине, за тобою вся худоба шине!* *Нехай ине, нехай пропадає, побач, милий, як друа над'яє.* Чуб. V. 783.

Поб'ачитися, **чуся**, **чишся**, *д.* Увид'яться. *Радіють, що побачились, говорять про все.* Рудч. Ск. I. 206.

Поб'ати, **б'аю**, **вш**, *д.* 1) Под'янять, под'ялять. *Як поб'ають перепійці, борону, то тоді сажовлять їх у ніч.* МУЕ. I. 119. Полт. *Призвачусь мерцій до тіста, пирош поб'аю.* Мвр. Н. 15. 2) Сломкати; сложити (випр. тьянь). *У нас кокиши посідлані столами, у нас жутани поб'ані лежали.* Лукаш. 95.

Поб'атися, **б'аюся**, **вшся**, *д.* Сложитися складками, сломкаться. *Поано ти одержу поскладала, бач, як усе поб'алося.* Паргт. у.

Поб'євати, **ваю**, **вш**, *д.* Позвонити в'я колокол в'я некоторое время.

Поб'єдрина, **ня**, *ж.* 1) Горизонтальная перекладина, соединяющая два столба, — часть разлечных сваяродя: иросен, помолуди, снуавни, струнки. Шух. I. 254, 237, 150, 192, 194. 2) В'я мелничном'я колес'я то-же, что в перекрестя. Шух. I. 113.

Поб'єд'ядіти, **дію**, **вш**, *д.* Подур'ять, обезум'ять (о многихх).

Поб'єсиліти, **лію**, **вш**, *д.* Обезсил'ять (о многихх).

Побелькотати, **чу**, **чеш**, *д.* Побормотать в'я некоторое время.

Побенкетувати, **тую**, **вш**, *д.* Попировать. *Ми в свата добре побенкетували.*

Побентежити, **жу**, **жш**, *д.* Обезкуражить, смутить (многихх).

Поб'єрдитися, **діт'яся**, *д.* без. Повезти, удал'ся. *Мені не поб'єрділось.*

Поберег'ї, **ся**. См. **Поберігатися**, **ся**. **Побер'яв'їня**, **ва**, *м.* Житель побереж'я. КС. 1885. XI. 538.

Побереж'я, **жя**, *с.* Побережье, прибрежье; повизонье. *Повій, повій, вітронку, з береж'я в Литвонку.* Чуб. V. 277. *На береж'яси пасуть.* Ум. **Побереж'ячко**.

Побереж'яна, **ня**, *ж.* Прибрежье, м'єстность по берегу р'єки. КС. 1884. VIII. 719.

Побереж'ичка, **ка**, *ж.?* *Біла телчичка побереж'ичка.* Чуб. III. 478.

Побереж'ний, **я**, *в.* 1) Береговой. *Побереж'ї сели.* *Сонце стало серед неба понад білим побереж'нім піском.* Левца. I. 62. 2) Набереж'ний. *Побереж'я стіна.*

Побереж'няк, **ка**, *м.* Л'єсной страж, пол'єсовникъ, л'єсникъ. Kolb. I. 68. Уман. у. Хотин. у.

Побереж'ничити, **чу**, **чиш**, *д.* Быть л'єсным сторожемъ. Желех.

Побереч'ї, **реж'ї**, **ж'єш**, *д.*—**Поберег'ї**. Желех.

Поберігати, **гаю**, **вш**, *сов. в.* **поберег'ї**, **ж'ї**, **ж'єш**, *д.* Беречь, поберечь. *Він і прийшов немощий, та таки себе не поб'єрив.* Кв. *Діка себе не поберега.* Кв. *Не поберіши тіла, і душу полюбиш.* Ном. № 8794. *Пошкодуу моїх ні старих, та і своїх побережи.* Мвр. Пов. II. 43.

Поберігатися, **гаюся**, **вшся**, *сов. в.* **поберег'їтися**, **ж'їся**, **ж'єшся**, *д.* Беречься, поберечься.

Побесідувати, **дюю**, **вш**, *д.* Попировать. побыть на бесіді. См. **Беседа 2**, **бесіда**. *Гості мої ви любоненькії, сад'те в мене побесідуйте: хліба - соли ви покушайте, пива - меду не соромайтеся.* Чуб. V. 575.

Поб'єштити, **чу**, **тиш**, *д.* Загадать. *Воно ж оті музи раз-у-раз до пада літять та і нівечать усе.* Бач, як бріль поб'єштитим. Лубен. у.

Поб'єштати, **таю**, **вш**, *д.* Выругать, выбранить (многихх).

Поб'їв'їя, **ня**, *м.* Названіе сказочнаго героя, будто бы вс'якъ поб'єждающаго. Мж. 90.

Поб'їванка, **ка**, *ж.* Пораженіе. *Козаки*

після побиванок під Кумейками на Гостві і Старіці позаходили в Московщину. Стор. МПр. 60.

Побівання, ня, с. Забота, печаль. Г. Барв. 133. Душа моя втомилась побиванням. К. Іов. 21.

Побівати, в'яю, еш, м. 1) Бити, убивати, колотити. Де ся взявся сизокрилий орел, став лебідку бити, побивати. Нп. Що найменша в стегу птиця ти й та мене била.—Ой тим вона тебе побиває, що роду немає. Чуб. V. 447. 2) Бити обо що-либо, ушибати. На біле каміння, на сире коріння свої ніжки козацькі-молодецькі побиває. АД. I. 107. 3) Обивати. Ой із уорода Транзонна виступала залеза, златосиніми киндяками побивана. АД. I. 208. Комарові труну збудували, дорогами сукнами окадали, золотими цвяхами побивали. Луваш. 4) Одолівати, побіждати. Він силою колише синє море і мудрістю дракона побиває. К. Іов. 5) Сльоза́ слезо́у побиває. Слеза за слезой катится. Рудч. Чп. 153. Думна думну побиває. Одна мысль быстро смъняеть, замъняеть другую. Ном. № 10042.

Побіватися, в'яюся, ешся, м. 1) Битися, трепетати. Рива... тріпалась, побивалась в сітці. Левци. I. 109. 2) Вспокоюватися, заботитися, боротися съ прелятствіями. Ми повинні побиватися, щоб він ширися у нас. О. 1862. I. 66. Мовчки собі побивалось, мовчки у Бога долі просило. Г. Бар. 16. Я й роститику иноді про його лиха, як він побивавсь у світі змалку. Г. Барв. 357. Б'ється, б'ється та й побивається мое сердечко без тебе. Чуб. V. 127. Мати за дітьми да побивається. Чуб. V. 712.

Побивач, ча, м. Снаряд для набивання обручей. Вх. Лем. 451.

Побівачка, вя, жс. = Побивач. Вх. Лем. 451.

Побійпес, пса, м. = Гицель. Желех.

Побирати, раю, еш, м. Брати. Сум нас побирав. Насъ охватывала печаль. Вх. Зн. 50.

Побит, ту, м. 1) Бити. Чорноморський побит. 2) Образ, спосіб. Як би побитом спасися? Котл. Ен. 713. А може між ними є такий, щоб яким небудь побитом одиужив цього хазяїна. Рудч. Ск. II. 148. З якого побиту. Съ какой стати? З якого же побиту жніи вас обманювати? Котл. III. 372.

Побіти, б'ю, ёш, м. 1) Побити, поколотити. За мое житю, та мене й побито.

Ном. 2) Побити, разбити (во множ.), перебити. Пішла по воду, відра побила. Мет. 5.

3) Переб'яти, поубивати (многихъ). Наци за ними (турками), побили й порубали. ЗОЮР. I. 7. І зо зла памію хлапав... штурнув—та й всіх курей побив. Гліб. 6.

4) Побіждити, одоліти, поразити. Гей молодих турків бавів москалі побили. Гол. Поб'ють тебе, козаченьку, сиротинські слюзи. Чуб. Бодай же вас, сини мої... у полі побילו разом три недолі. ЗОЮР. I. 21. 5) Украсити. Вистроїв тросяний палац, маковим цвітом побив. Чуб. П. 191.

Побітий, а, е. Покритый крышей. Побита хата. Хата, крыша которой съ наклонюмъ до 60°. Шух. I. 91. Ум. Побитеньий. Хатка моя побитенька, хатка на помості. Шух. I. 201.

Побітиса, б'юся, ёшся, м. 1) Разбитися. Пішла по воду, відра побила. Я же не побила, постановила, з юри покотились, да й сами побились. Мет. 5. 2) Сразитися; подратися. Треба кріпко побитися з ляками. Нп. Поставитися з дітьми на улиці, а то й поб'ється. МВ. II. 10. Два брати... поирзился та й побились, ідучи степом. ЗОЮР. I. 306.

Побітовий, а, е. Бытовой.

Побігійка, вя, жс. В'яно б'гаюшная ізъ дому. Мабуть уже кудись майнула побігійка. Мир. ХРВ. 114.

Побігійчик, ка, м. Быстро б'гающій,—зп'ятець зайца. Зайчик-побігійчик. Рудч. Ск. II. 2.

Побігійця, кок, жс. мн. Поб'гущки, б'гютня. Побила мене лиха людина та нещислива з тими побігачками. Та то же день у день, ніч у ніч. Мир. ХРВ. 324.

Побіганя, ня, с. В'ганіє, поб'гущки, Ум. Побіганячко Ой весна-красна, що вона винесла? Ой винесла тепло і добре літєчко... Моїм діткам на побіганячко. Чуб. III. 109.

Побігати, гаю, еш, м. Поб'гати.—По світу як іще побіа, чийсь багачко вилє сліз. Котл. Ен.

Побігати, гаю, еш, м. = Побігти. І тєв пром'яляли (кінні брати), відтіл побігали. АД. I. 107.

Побігач, ча, м. Постоянно б'гающій тудя і сюда челоуєк. Рк. Леняц.

Побігачка, вя, жс. I) = Побігачка. Рк. Левци. 2) Понось. Рк. Левци.

Побігашєя, шок, жс. мн. = Побіганєя. МВ. III 80.

Побігеньки, ньок, жс. мн. = Побіган-

ки. Првауд. у. Цілий день у побієньках.
Рк. Леввд.

Побігну́ти, гну́, нєш. м.—**Побігтн.**
Побіти із костела.

Побігтн, біжү, жіш, м. 1) Побѣжать.
Ой побіла дівчинонька до порожки просто.
Нп. 2) Побѣхати. Наум зараз шатнувся,
наняв збіржаника і побіли що є духу з
цілюрином додому. Кв

Побігүдґа, ці, ж. 1)—**Побігайґа.** Та
не можна її (найвички) держати: така
побігүця, що ніколи в таті не всидить.
Валк. у. 2) мн.—**Побіганнн.** Справлѣти по-
бігүці. Вѣчно бѣгати, постоянно уходить
визь дому. Що се ти побігүці справляеш?
Лохв. у.

Побігүщій, а, в. 1) Живий, провор-
ный, подвижной. Вх. Зн. 17. 2) Постоянно
бѣгающий туда и сюда человекъ. Желех.

Побіда, ди, ж. Побѣда. Глиси возви-
шайте, мир весь утішайте побідою новою.
Нп. Млр. Л. Сб.

Побідаш, шд, м. Горемыка, бѣдняга.
То я вже і не змагаюсь (з жінкою) а як
той побідаш, що сіяв ячмінь, а жінка
йому: „вечка!“ — зложуюся й я: нещій буде
вечка. МВ. (КС. 1902. X. 156).

Побідєнний, а, в. Горемичный. МВ.
(О. 1862. I. 94). А тобі мене жалі, як
побідєнного, нещасливого. Стор. МПр. 10.

Побідєнник, ка, м. Бѣдняга, горе-
мыка. Вареники-побідєнники, в окрнї кн-
пїлм, велику муку терпїли. Ном. № 12351.

Побідятн. См. Побіджати.
Побідятн, джу, диш, м. Обидѣть.
Овечками сей год побідило. Той рік і без
того так мене побідив, що я не зберуся
на прощі. Могвд. у.

Побіджати́ся, каюся, ешся, м. Посѣ-
товать. Побідкався, побідкався піп, та й
вернув проші.

Побідник, ка, м. Побѣдитель. І свій
памаш, що звавсь побідник, до боку Низа
приїзжав. Котл. Ён. V. 45.

Побідити, нію, еш, м. Обидѣть (о
многихъ). За ці годн дужє люде побідили.
Черниг. у.

Побідншати, шаю, еш, м. Сдѣлаться
бѣдѣе.

Побідувати, дүю, еш, м. Побѣдство-
вать. Не що вже робити, тїки побідувати.
О. 1862. VI. 94.

Побіджати, даю, еш, сов. в. побідати,
джү, диш, м. Побѣждати, побѣдѣти. Пан
Хмельницький добре учинив: Польщу засму-
тив, Волощину побідив. Макс.

Побій, ббю, м. 1) Бой, побойще. Ти,
пане козаченьку, не продавай мене, не про-
давай мене, сподай на себе, як ми з то-
бою да були в побюю: в першому побюю із
татарамн, в другому побюю у Німєщннн,
в третьому побюю у Турєщннн. Як побіли
нас тополам з татарамн, як проинали нас
до тилою Дунаю. Нп. 2) Побов. Я б не
хотів і десяти карбованців за оцей побій.
Екаториносл. у. Се було скоро після того,
як стався той побій з нею, як її побито.
Екаториносл. у. 3) Крыша, кровля. Шух.
I. 92, 116, 117. Вх. Зн. 50. Комори,
стайні—усє під побюямн. Федьк. 4) Стати
поббем. Осадити городъ? Сам звїя королю
та й беремо пішов, став побюям перед Хо-
тином. Чуб. III. 295. Ставати до побюю,
пїти до побюю. Идти въ бой. Дали коня,
дали зброю, ставай, синку, до побюю. Гол.
I. 22. А як пішов до побюю, все вїйсько по-
бїдв. Гол. Ум. Поббєць. Гол. I. 61.

Побіл, лу, м. 1) Бѣлая глина. Вас.
182. 2) Побѣлка. Лохн. у.

Побіліати. См. Побіляти.
Побіліятся, лїєся, лїшся, м. Побѣ-
лѣть. Чуб. V. 39.

Побілілий, а, в. 1) Побѣльший. 2) По-
бѣдѣвший.

Побіліши, лію, еш, м. 1) Побѣлѣть.
Побілило о́коло. 2) Побѣдїгѣть. Стор. МПр.
54. Побілів як стїна, як полотно, як лист-
ка, як смерть, як Пилат. Ном. № № 4381—
4385. Побілів як вїльхова дівбня. Покрас-
вѣль. Мвж 167.

Побілішати, шаю, еш, м. Стать бѣ-
лѣе. Тришки побілішали руки, як побула
дома. Васильк. у.

Побілка, ки, ж. Глазурь изъ бѣлой
фаянсовой глины, которою покрывають
глиняную посуду передъ размаленою ея.
Шух. I. 262.

Побілувати, дүю, еш, м. 1) Посди-
рать кожи съ животныхъ. 2) Побѣлѣть
стѣну бѣлой глиной. Давайте глини, буде-
мо сіркувати, а послї побілуємо. (Залюбовск.)
Побіль, лі, ж. Мелкіє кусочкн сахару.
Одажте бо менї побілі хлїтїя зо два по
копї з шагом,—адже я до цїни даю. Лебед. у.

Побільшати, шаю, еш, м. Увеличатся,
сдѣлаться больше, прибавяться. Менї ої-
лєчка побільшало, и здоров'ячка поменшало.
Чуб. V. 591. Малї діти, маєт й лиго;
побільшають,—попришють. Чуб. V. 833.

Побільшати, а, в. Большей. Ой прости
собї в пана вєводи та побільшой плати. Нп.
Побільшити, шү, шшш, м. Увеличить.

Побілювання, ня, с. Побѣлка.

Побіля, нар. Возлѣ, около. *А народу, народу! і за домовиною і побіля домовини.* Кв. *Тече річка з винограду та й побіля труші.* Грив. III. 393.

Побіляти, ляю, еш, сов. в. побіляти, лѣю, лиш, і. Вѣлять, побілять. *Нащо мені, моя мати, личко побіляла? Чуб. V. 462. Побіляла... полотню.* Рудч. Ск. II. 44.

Побір, ббру, м. Поборь; взятки. *Невелика ще біда сі побори.* Стор Ум. **Побірон.** *От же побірки прокляті.* Костом.

Побірати, раю, еш, і. Братъ, подучать. *Палмар побірав шестий книш.* Гн. II. 260.

Побіратися, раюся, ешся, і. Отправлятися, йти. *Час мені й до господи побіратися, бо там мене чекають.* Грив. I. 289.

Побірець, рця, м. Сборщикъ. Рк. Левнц. *Я й сам побірем чотири годи пробув.*

Побірниці, виць, ж. мн.—Плосківъ. Вх. Лем. 451.

Побірчий, чога, м. Сборщикъ податей. **Побіснуватися**, нѣюся, ешся, і. Побѣсповаться.

Пббіч, нар. Возлѣ, рядомъ. *Пббіч мене.* Левнц. МБ. 57.

Побічниця, ці, ж. 1) Часть стола: горизонтальная планка, соединяющая ножки. Шух. I. 98. 2) Боковая доска колыбели. Шух. I. 98.

Побічний, я, е. 1) Боковой. 2) Посторонній. *Побічня служба.* Левнц. Пов. 52.

Побіяти, яю, еш, і.—Побити. *Ой сталася приодонька, побіяв муж жінку.* Гол. I. 196.

Поблагословити, влѣю, виш, і. Поблагословить. *От їх благословили і одружили.* Рудч. Ск. II. 48.

Поблагословітися, влѣюся, вишся, і. 1) Получить благословеніе. *Я підійшов поблагословитись.* Св. Л. 10. 2) Перекреститься передъ началомъ дѣла. Г. Барв. 391. *Тільки що поблагословився їсти, аж та стріла так і астромилась в печеню.* ЗОЮР. I. 3.

Поблѣкнути, ну, неш, і. Поблѣкнуть. *Там все поблѣло і поблѣло.* Котл. Ен.

Поблѣжчати, чаю, еш, і. Приблизитися, стать ближе.

Поблѣжче, нар. Ближе. *От тоді ж то він поближче їх сїдав.* Мет.

Поблизяти, жу, виш, і. Слишкомъ приблизити. Желех.

Поблизняти, ню, ниш, і.—Поблиз-

ничити. *Таки ж одною привести—живит болить, а то ж двоє поблизнала.* Грив. III. 449.

Поблизничити, чу, чиш, і. Родять двойни. *Всі ж ті овечки та покотили, та покотили, поблизничали.* Гол. II. 16.

Поблизу, нар. Вблизі. *Поблизу стояли старі вишні.* Левнц. I. 331.

Поблизький, а, е. Вблизю находящийся, близлежащий.

Пбблизько, нар.—Поблизу.

Побліскаати. См. Побліскувати.

Побліскувати, кую, еш, сов. в. побліскаати, каю, еш, і. Влестѣть по временамъ, поблестѣть, посверкать. *Вінуть, пливуть човенцями, побліскують веселцями.* АД. I. 246. *Жоби росеніями ноги як крила, полетілиши вперше на своєму віку по вітрі, побліскуючи білими животами проти зорі.* Левац. I. 121. *Милкола тільки побліскує на дого очима.* О. 1862. II. 79.

Поблідний, а, е. Поблѣднѣвший. *Чорняві хлопчята потомлені, поблідні.* МВ. I. 45.

Побліднути, ну, неш, і. Поблѣднѣть. *Ой ти ж моя голівонько бідна, чогось моя миленька поблїдала.* Мет. 271. *Вжажнулись і поблїдли на виду.* К. ЧР. 325.

Поблудити, джѣ, деш, і. Поблудить. *Поблудивши по морям, якось і землю видко стало.* Котл. Ен. 2) Заблудитися. *Не ідіть дурами, бо поблудите.* Мвл. 220. 3) Ошибатися, напорити въ дѣлѣ. *Коби тупи не поблудити де в чім.* Фр. Пр. 62.

Поблудітися, джѣся, дешся, і.—Поблудити. 2. *Либонь же ми поблудилися, не до свата та забилися.* Грив. III. 481.

Поблудний, а, е. ? Люблять мене все поблудні. Нп.

Поблужати, каю, еш, і. Поблуждять, побродить, поскитатися. *Поблужавши мій Петрусь, до мене оп'ять вернувся.* Котл. Нп. **Поблѣякий**, а, е. Поблѣякий. Черняг. у. **Поблѣянути**, ну, неш, і. Поблѣяють. Черняг. у.

Поббѣтати, таю, еш, і. Вблѣтять. *Поббѣтала лещики з молоком.*

Поббѣтатися, таюся, ешся, і. Побплескаться въ водѣ. *Поббѣталася дитина в воді і повеселїшала.*

Поббѣць, йця, м. Ум. отъ побій.

Побожєвдіти, діємо, ете, і. Съ ума сойти (о многихъ). Г. Барв. 467.

Побожити, жу, жеш, і. Поблагословить? *Въ свадебной пѣснѣ послѣ вѣнчанія: Дякуєме попомьковї... наменьку нас од-*

правів, *но твердо нас побожис.* Гол. IV. 439.

Побожітис, **ж**уся, **ж**ишся, **и**. Побожиться. *Побожисся, що позовав трупу його.* Рудч. Ск. I. 110.

Побожкати, **каю**, **еш**, **и**. Выразить сокрушение словами: **а Боже! ой Боже!** *Ото казали, що її вбило. От я побожкала, побожкала, та й кажу: що ж робити!* Верхвездьбар. у.

Побожний, **а**, **в**. Набожный, благочестивый. *От як розжився той чоловік, то покинув і п'ять,—і такий побожний зробився.* Рудч. Ск. II. 22.

Побожність, **востя**, **ж**. Набожность, благочестіє. К. Кр. 13. *З побожности своєї пожертвував на церкву сто рублів.* Волч. у.

Побожно, **нар**. Набожно, благочестиво.

Поболіти, **лію**, **еш**, **и**. Перенести болізню. *Дай, Боже, в добрім здоров'ї поболіти.* Ном. № 13918. *(Кажуть тому, хто удає з себе тварю).*

Поболітис, **лію**мося, **етес**я, **и**. Заболеть (о многихъ). *Воли му ся поболіли, сам бідний заслаб.* Рудч. Чп. 163.

Побоблювати, **люю**, **еш**, **и**. Побалавать. *Палец поболове мє.* Вх. Зв. 50.

Поборгувати, **гую**, **еш**, **и**. Дать въ долгъ. *Ще арендар поміркує, нам іоріжк поборує.* Чуб. V. 1094.

Поборець, **рця**, **м**. — **Побірець.**

Побородніє, **ка**, **м**. Раст. Трагорогоп. Шух. I. 20.

Поборозняє, **ка**, **м**. Личинка майського жука. Вх. Пч. II. 27.

Побороніти, **ню**, **ниш**, **и**. Запретить. *Не поборони, батеньку, хоч за возом побити.* Ном. № 8993. *Скільки хоч куштуй, ніхто тобі й не поборонить.* Кв.

Побороти, **рю**, **реш**, **и**. Побороть, одолеть. *Хто кою поборе, той тому оце озеро одустить.* Рудч. Ск. I. 61.

Поборотис, **рися**, **реш**ся, **и**. Поборотиться. *Поборовся б, як би малось сили.* Ном. № 4160.

Поборенє, **сня**, **м**. Построєня. Сям. 37.

Побосіти, **сіємо**, **ете**, **и**. Остаться безъ обуви (о многихъ). *Побосіли у нас усі,—треба чоботи справляти.* Славяносерб. у.

Пббочень, **чня**, **м**. Боковая полоса въ шлефѣ. Вас. 160.

Поббчина, **ни**, **ж**. Боковая стѣна. Вх. Зв. 50.

Поббчкати, **каю**, **еш**, **и**. Подѣловать. *Єдно личко поббчкама, а в доуєс укусила.* Гол. III. 67.

Побобривувати, **ную**, **еш**, **и**. Побить шаферомъ на свадбѣ.

Побойтис, **бойся**, **ішся**, **и**. Побоятся. *Я побоявся, щоб дзмилика не поламать.* Рудч. Ск. I. 95.

Побратати, **тэю**, **еш**, **и**. Сдружать съ кѣмъ. *Який тебе милий ізміє і побратас з панамъ?* Греб. (Хата 54).

Побрататис, **тэюся**, **ешся**, **и**. Побрататься, подружатися. *Побратались соиня з пастулом.* Ном. № 2540. *Був собі коник і пієник, та й побратались.* Рудч. Ск. II. 3.

Побратіи, **беру**, **реш**, **и**. Взять (во множествѣ), забрать; разобрать. *От поберуть коси да й пйдуть ніби то косить.* ЗОЮР. I. 287. *Чи ти ж казає, щоб свої ложки побрали?* Рудч. Ск. I. 186. *Наварили, посідали круюм казана, побрали ложки.* Драг. 340. 2) *Вывратъ, выдергать (день, коноплю).* *Я свої конопельки сама поберу.* Грня. III. 302.

Побратіи, **ма**, **м**. Названный братъ, другъ. *При добрій іодні всі куми і побратими.* Ном. № 2310. *Одріклася вся названая родина, тоді нема ні кума, ні побратима.* Чуб. V. 469. Ум. **Побратіи**мо. Федьв. II. 125.

Побратімець, **вця**, **м**. — **Побратим**. Гол. IV. 458. *Ото його і іости й побратимий.* К. МБ. III. 261.

Побратішко, **ка**, **м**. Ум. отъ побратим.

Побратіштво, **на**, **с**. Братство, дружба. ЕЗ. V. 197. *Може ви чували коли небудь про побратіштво? Де вже не чували? Се наш січовий зичай; як не одрізняй себе од миру, а все чоловікові хочеться до кою небудь прихилитись; нема рідного брата, так живуче названою; от побратаются да й жуцуть довіку укуні, як риба з водою.* К. ЧР. 123.

Побратіся, **беруся**, **берешся**, **и**.

1) *Взяться, взять другъ друга.* *Поберутся усі хлопці і дівчата рядком за руки.* Чуб.

2) *Пойти, отправиться.* *Побрався Павло додому.* МВ. (О. 1862. I. 76). *Гараско до овець побрався.* Мкр. Г. 27. *Куди отие летять з оселі іоробий? Дивалось, у сад побрались молодці.* Греб. 367. 3) *Поженяться.*

Мет. 7. *Доки не поберутся, любляться, а як поберутся, то судяться.* Ном. № 9822.

Поберемося, небо! Чуб. V. 121. 4) *Обратиться, прерватиться во что (о многихъ).*

В їх од його лікарства усе в животні брусом побралось. Г. Барв. 325.

Побреніти, **ню**, **ниш**, **и**. 1) *Потечь*

журча; полетѣть жуужа. *Текли річки, побренькали до Заводської аже у сіни.* Чуб. III. 220. 2) Цвѣсть нѣкоторое время. *Маківка побренькала та й осипалася.*

Побренькати, каяю, еш, м. Побреньчатъ, позвякати. *Тут треба побренькати.* Ном. № 9776.

Побренькач, ча, м. Больше во мн. ч. **побренькачі.** Звонкая монета, денѣги (переносно, въ пословицѣ). *Аби були побренькачі, то будуть і послухачі.* Ном. № 5431.

Побренькувати, кую, еш, м. Побрякивать. *Ой возьму я ключі не побренькуючи.* Чуб. V. 130.

Побресті, бреду́, дѣш, м. 1) Пойти въ бродъ. *Побреду я по кісточки, щоб любили невісточки.* Ном. *Хоч побреду через вогу, ди до свого роду.* Чуб. V. 460. 2) Побрестъ. *Вона подумала: мабуть мій бичок додому побрѣ.* Рудч. Ск. II. 14.

Побрехати, брешу́, шеш, м. Повратъ.

Побрехенька, ки, жс. Побасенка, анекдотъ. *Я давно чув про усі ці побрехеньки, та усе якось не діймав їм віри.* Ком. I. 16.

Побрідки, док, жс, м. Бродяжничество, броженіе. *Оце немає сучки Оленки! пішла, мабуть, на побридки.* ЗОЮР. II. 19.

Побріднути, ну, шеш, м. Надоѣсть, опротивѣть (о многихъ).

Побріжнитися, жуся, жншся, м. Поморщитися, сморщитися. Борз. Лебед. уу. *Як випрати сукняку хустку, то побрижитися.*

Побрідзати, дваю, еш, м. Побрести. *Побрідзав у сад.* Екатериносл. у. Слов. Д. Эвар.

Побрішкати, каяю, еш, м. Почванитися, пофурфуритися, поважничать.

Побріхувати, хую, еш, м. Лгать, врать; притвирять. *Не побріхуй, — нічого свого не було.* Ковстантинogr. у. *Він бреше, а ти побріхуєш.* Ном. № 6941.

Побродіте, джу́, дш, м. 1) Походить въ бродъ. *Побродила по воді.* Кв. 2) Отправитися бродять, уйти изъ дому. *Сама съ дівка побродила, що съ козаки полюбили.* Гол. I. 121. 3) Потоптать, бродя. *Поброджено та поброджено ворожними кінями, то ж ходила, побродила журавочка з дитми.* Чуб. V. 52. *Не жаль мені тої травичі, що її побродила, тільки жаль мені свою пір'ячка, що його поронила.* Рк. Макс.

Поброїти, рбю, їш, м.—**Наброїти.** Вх. Лем. 451.

Побрудіти, нію, ніш, м. Сдѣлать грязнымъ, загрязнить.

Побрудіти, нію, еш, м. Сдѣлаться грязнымъ.

Побрукатися, каюся, ешся, м. Побарахтаться. *Не сповивайте, нехай воно хоч трохи побрукається.*

Побрякати. См. **Побрякувати.**

Побрякач, ча, м.—**Побренькач.** *Аби були побрякачі, то будуть і послухачі.* Ном. № 5431.

Побрякувати, кую, еш, сов. в. **побрякати, каяю, еш, м.** Брядать, побрядять, побрякивать. *Перенесу ключі не побрякуючи.* Мет.

Побрячати, чу́, чш, м.—**Побрякати.** *Там пан Василько пройжжав, лучком побрячав, братів пробужав.* Чуб. III. 272.

Побубнявіти, віємо, ете, м. Поразбучать (во множествѣ). *У мокрому іороз полевжив, та як побубнявів.* Харьк.

Побубоніти, нію, ніш, м.—**Побормотать.** *Побубонить та й замовкне.* Харьк.

Побувати, ваю, еш, м. Побывать. *Вона в мене не побувала, тільки в мене та побувала.* Чуб. V. 553.

Побуджати, джяю, еш, сов. в. **побудіти, джу́, дш, м.** Будить, разбудить (многихъ). *Уставав Василеві мати, усю свою челядь побуджав.* Чуб. V. 703. *Побудив усіх.* Грин. I. 200 *Нас побуди... Тоді вона побудила їх.* Драг. 305. *Побудив своїх братів.* Драг. 334.

Побудувати, дую, еш, м. Построить. *Побудували литовичи церкву.* Рудч. Ск. II. 196. *Опочивав сном тихим, безпробуділим, як сплять нарі і дуки їмніти, що помники собі побудували.* К. Юв. 8.

Побужати, жаю, еш, м.—**Побуджати.** *Рано, рано-поранею уставала, ще її раніше матуся побужала.* Чуб. V. 487.

Побурити, рю, рш, м. Разрыть, разорвать, разбросать. *Побурять свині зерно.* Вх. Лем. 451.

Побурлакувати, кую, еш, м. Побыть бурлакою.

Побуринструвати, рую, еш, м. Побыть бургомистромъ.

Побурчати, чу́, чш, м. Поворчать. *Ні, в мене свекруга не зла. Часом побурчить трохи, а не лає.* Харьк.

Побусурманити и побусурманити, нію, ніш, м. Обасурманить (многихъ).

Побусурманитися и побусурманитися, ніюся, нішся, м. Обасурманиться.

АД. I. 209. Був тридцять літ у неволі, двадцять чотири як став на волі, потурччися, побусурманчися. Дума. Вже я потурччюся, побусурманчюся. ЗСУР. I. 213. АД. I. 233. Хмельниченько побусурманчюшися, збив пушкою з гори Валака верт з батківської церкви. ЗОЮР. I. 277.

Побут, ту, м.—**Побит.** К. Рр. 18. У такому побуті бажали Йван з Мотрею своєї діток зрстити. Мар. ХРВ. 127.

Побу́ти, б́ду, деш, м. Побыть. *От побує піроку та задумає женитися.* Рудч. Ск. Трохи побує у лісі та й раненко вернувся. Рудч.

Побу́тніти, вію, еш, м. Истлѣть, сгнѣть, заплесневіть. *Милый, милый, що тобі є? Же ті власкі побутніли, білі личка почорніли.* Гол. I. 84.

Побуча́вити, вію, еш, м. Разбухнуть.

Побу́яти, бу́яю, еш, м. Побуѣствовать, погулять. *То вже бідний козак розгадає п'ятак, то нельзя по улиці пійти побуяти.* АД. I. 114.

Поваб, буі, м. Влеченіє. *Из сього блаюсовогого найкі повбу выикла їх думка...* К. XII. 8. *Шкода нашою повбуу й замияня!* К. (ЗОЮР. II. 200).

Пова́ба, би, ж. Привлекательность, прельщення. *Поваба, которою нас маняты із тихих хуторів.* К. (О. 1861. I. 311).

Пова́бити, блю, биш, м. Привлечь, прельстеть; поманять.

Пова́битися, блюся, бишся, м. Соблазниться, польститься. *Повабились наші на мову лукаву.* К. Досв. 8.

Пова́га, ги, ж. 1) Уваженіє, честь. *Ой були ми в пана, була нам повага: пили мед-горілку за Ганцуску жінку. Нп. Старше старчим, а повалу любити.* Ном. 2) Важность, значеніє. *Двір перейди тихо, у вічі лянь з повагою.* МВ. Шевч. 3) Рѣшительность. *Як би він не мав поваги, щоб підпалить і мене не підіжгував, то не було б і пожежі.* Катериносл. у. (Залюб.).

Пова́гом, нар. Медленно, не спѣша, протяжно. *Не хатайсь пісні співать—повагом!* Ном. № 9650. *Стали по душі дзвонити во всі дзвони та повагом, та жалібно.* ЗОЮР. II. 285. *А ніч іде, іде собі повагом.* К. Іов. 15.

Поважа́ти, жаю, еш, м. Уважать, чтить. ЗОЮР. I. 31, 21, 35, 23. *Ой поважай стару матір, хоч вона й не рідна.* Чуб. V. 935. *Хто не згик правди поважати, той заше ласий панувати.* Ном. № 1130. *Ей шати мої, шати! пійте, цу-*

ляйте: не мене шанують, бо вас поважають. ЗОЮР. I. 208.

Поважа́тися, жаюся, ешся, м. 1) Уважаться. 2)—за. Считаться чѣмъ. *Ні сама послідня дівка в нашому селі так би не зробила, як моя дочка, що поважалася за саму першу.* Кв.

Пова́женія, ня, с. Уваженіє. *Привола тобі і чести, і радости, і поваженія.* Кв.

Пова́жити, жу, жиш, м. 1) Взеѣсть многое. 2) Уважить. *Поважив її Василь—оддав (їй хустку).* Кв.

Пова́житися, жуся, жишся, м. 1) Рѣшиться, отвѣжиться. *Поважився на таке діло! (Залюб.). Такс молоде, а він поважився її брати.* Лохв. у. 2) Польститься, прельститься. *Не подоба, старий діду, не подоба, хиба на те поважуся, що худоба.* Чуб. V. 1135.

Пова́жо, нар. Тяжеловато.

Пова́жливий, а, е—**Поважний** 2. *Пісні поважливї.* КС. 1882. VIII. 264.

Пова́жний, а, е. 1) Почтенный, достойный уваженія. *Лице трошки засоромилась перед поважним гостем, то й очіч ступила в землю.* К. ЧР. 48. 2) Серіозный; солидний. *Такий зробився тихий та поважний.* Рудч. Ск. II. 162. *Поважне обличчя.* К. Досв. 127. *Йому здавалось... ніби він чув поважну його мову.* 3) У поважному стані. *О женців: беремена. Пані моя нездужає: вона в поважному стані.*

Пова́жність, ности, ж. Важность, важный, серіозный видъ, достоинство.

Пова́жно, нар. 1) Почтенно. 2) Серіозно, съ важностью, съ достоинством. *Поважно їа тихо... сходилися полковники.* Шевч. 233. *Промовила Зося поважно.* Левц. I. 433.

Пова́жч, ти, чаю, еш, м. Потяжелѣть. *Чого ви мені в клонок наклали, що він так поважчав?* Харьк.

Пова́ла, ля, ж. Потолокъ. Вх. Зн. 66. МУЕ. III. 42.

Пова́лець, льця, м., тажке навидѣльний повалець. *Волосяний арканъ.* О. 1862. I. Ревяк. 20.

Пова́лина, ни, ж.—**Поваля.** Вх. Зн. 66.

Пова́літи, ля́, лиш, м. 1) Повалять. *Ой там на долині жужи бабу повалили.* Чуб. V. 1128. 2) Поваляти, пойти масса-ми. *Повалили гайдамаки, аж стоїє діброва.* Шевч. 157.

Пова́літися, ля́ся, лишся, м. Пова-

дяться, сваляться, упасть. *Як брат пива да й написся, по конюку повалився*. Чуб. V. 433. *У свою кума Хмельницького дорогою напитку написся, у його долі спати повалився*. АД. II. 11. *У ніженьки повалилась*. Чуб. V. 910. *А то я як черкну його можем по горлу, то він так і повалився*. ЗОЮР. I. 159.

Повалувати, лую, еш, и. Повалить толпой. *Повалувало у хату все всіля.*

Поваліти, ляю, еш, и. 1) Свалить (многихъ). *І перших Фина, Тамариса на землю махом повалав*. Котл. Ев. Чорненке маленьке весь світ повалав. *Ном. № 40, стр. 291.* 2) Запачкати, испачкати. *Не займай мене, Грицю, повалаєш спідницю*. Чуб. V. 1120. *Не ззість пес, поки не повалаєш*. Чуб. I. 279.

Повалітися, ляюся, ешся, и. Разрушаться, повалиться. *Пошили білські хати, повалались*. Шевч. 530.

Повандрувати, рую, еш, и. = **Помандрувати**. *Куди та дівчина повандрує?* Чуб. V. 96.

Пованяти, плю, пиш, и. Поштуватуриуть.

Поваріць, рцá, м. Перекладина, на которую навешивают котелокъ, когда въ немъ варять. *Екатериносл. у. Слов. Д. Эварн.*

Поваріти, рю, пиш, и. Поварить, сварить (многое). *Чи яйця вже поварені? Васильк. у.*

Поварітися, рюся, пишся, и. 1) Повариться, свариться. 2) Увязься, заваянуть. *Од стьки поварилося все на городі*. Харьк.

Поварка, ки, ж. = **Полоникъ**. Черном.

Повартувати, тую, еш, и. Подстеречь, посторожить.

Поварувати, рую, еш, и. Сохранить, уберечь. *Бог поварував*. Вх. Зн. 18.

Поваруватися, руюся, ешся, и. Остеречься, не рѣшиться. *Ти свою хату не поваруєшся спродати?* МВ. (О. 1862. I. 93).

Повбезпечувати, чую, еш, и. Обезпечить (о многихъ). *Повбезпечувам себе... пристановишем*. К. Кр. 30.

Повбивати, ваяю, еш, и. Перебить, убить (многихъ). *Той кінч їх повбивав*. Рудч. Ск. I. 156. *В одній хаті три татарки сидять посеред хати... От наші їх повбивали... і повернули додому*. ЗОЮР. I. 103.

Повбиватися, ваяюся, етєся, и. Убитися (о многихъ). *Ном. № 7541.*

Повбірати, ся, и. = **Повбірати, ся.**

Повбігати, гаяю, ете, и. Вбѣгать одному за другимъ. *Хорти за ним повбігали (у хату) і полягали під лавою*. Рудч. Ск. I. 140.

Повбірати, раю, еш, и. Одѣть (многихъ). *У неділоньку так гарно їх повбірає*. Кв.

Повбіратися, раюся, етєся, и. Одѣтись (о многихъ). *Дівчата... повбіраються так, що ну!* Кв.

Повббвуватися, туємося, етєся, и. Замочить одєжу при ходьбѣ по грязь, по водѣ (о многихъ).

Повббжати, жаємо, ете, и. Обѣднѣть (о многихъ).

Повбувати, ваяю, еш, и. Обуть (многихъ, многое).

Повбуватися, ваяюся, етєся, и. Обуться (о многихъ). *Це ви ще й досі не повбувались? Богодух. у.*

Повбуджати, джаяю, еш, и. Разбудить (многихъ). *Хто ж нас рано повбуджав, моя мила дівчино?* Гол. I. 200.

Поввіходити, димо, дитє, и. Войти одному за другимъ. *Поввіходили нами, посідали*. Левец. I. 182.

Поввѣдати, джу, пиш, и. Ввести (многихъ).

Поввѣзати, жу, пиш, и. Ввезти (многихъ, многое).

Повволієвати, каяю, еш, и. Втапчить (многихъ, многое).

Поввгдувати, дую, еш, и. Угадать (о многомъ).

Поввгнати, наю, еш, и. Вогнуть (о многомъ).

Поввгнатися, наюся, ешся, ж. Вогнуться (во многихъ мѣстахъ). *Дошки поввгналися*.

Поввгичувати, чую, еш, и. Вдавить (о многомъ).

Поввгнобувати, нбюю, еш, и. Удобрить навозомъ (о многомъ).

Поввгдбувати, вую, еш, и. Откормить (многихъ).

Поввгдбуватися, дбуємося, етєся, и. Откармливаться, откормиться (о многихъ). *Гарно у вас индики поввгдбувалися*. Васильк. у.

Поввгнати, ню, пиш, и. Вогнать (многихъ).

Поввгузати, заємо, ете, и. Увязнуть; войти въ землю; вѣсться въ тѣло (о многихъ). *Хата в тою Хоми така, що й вікна в землю поввгузали*. Г. Барв. 190. *До парубка, аж у його і вірвовки поввгузали в руки*. ХС. III. 57.

Повдаватися, даюся, етєся, м. Тоже, что и удатися, но о многихъ или многомъ. *Дити ж пак у йому повдавались лядачи.* Драг. 218.

Повдвляювати, люю, еш, м. Вдаить, втиснуть (во множествѣ). *Хлопець... подвляював йому очі в ямки.* Драг. 238.

Повдвбувати, бую, еш, м. Вставить въ выдолбленное углубление (о многомъ). Чуб. I. 76.

Повдовіти, вію, еш, м. Овдовѣть. *Перепеличечка повдовіла, заміжє їти заготіла.* Чуб. V. 1127.

Повдовольяти, няю, еш, м. Удовлестворить (многыхъ).

Повдовольнятися, няюся, етєся, м. Удовлетворяться (о многыхъ).

Повдигати, гаяю, еш, м. 1) Одѣть (многихъ). *Піп повдигав їх та й повів додому.* Драг. 255. 2) Надѣть на себя (во множествѣ).

Повдигатися, гаяюся, етєся, м. Одѣться (о многыхъ). Чуб. II. 601. *Повдигалися їти до церкви.* Славяносерб. у.

Поведенція, ція, ж. Обычай, обыкновеніе. Греб. 408. *Така вже в нас поведенція старосвітська.—Усе про те тільки й думає, щоб заробити копійку; така вже їх московська поведенія.* Кв.

Поведінка, ки, ж.—**Поведенція.** Чи й у вас, як у нас, така поведінка: за копійку сто парубків, за сто рублів діака. Грин. III. 649. *Така у нас поведінка, що мусять підпарубочі ватажним парубкам коней подати.* Федьк

Поведія, дія, ж.—**Поведенція.** Чи й у вас така поведія, щоб новоженець мав волю гуляти? Федьк.

Повѣтї, вѣ, вѣщ, м. Повезти. *Уже була змерла, повезли ховати.* Чуб. V. 12.

Повелачка, ки, ж.—**Поведенція.** Мж. 189.

Повеликий, а, в. Нѣсколько большой. *Це повеликі черевичи на мене.* Харьк.

Повеличати, чѣ, чїш, м. Сдѣлать большимъ, чѣмъ слѣдуетъ. *Маиштер, як робив криж, повеличїя.* МУЕ. III. 43.

Повелівати. См. **Повелїти.**

Повелїння, ня, с. Повелѣніе.

Повелївати, вїю, еш, сов. в. повелїти, лю, лїш. м. Повелѣвать, повелѣть. *Повелїв нам любитися, тепер розлучаєм.* Чуб. V. 265.

Повен, ваа, не = Повний. *Нарвала кружок повен хвартушок.* Чуб. V. 412.

Поверѣдяти, джу, дїш, м. Повредить.

Поверѣдитися, джуся, дїшося, м. Повредить себя, надорваться.

Повередувати, дїю, еш, м. Повапризначать, поприхотничать.

Повересїде, дя, с.—**Повересло.** Вх. Зн. 50.

Повересло, ла, с.—**Перевесло.** Вх. Зн. 50.

Поверещати, щѣ, щїш, м. Покрывать.

Поверїтати, сїя. См. **Повертати, ся.**

Повертання, ня, с. Поворотъ. *Повертання головою.* Левец. I. 430. 2) Возвращеніе, возвратъ.

Повертати, таяю, еш, сов. в. повернїти, нї, неш, м. 1) Вертѣть. повернуть, вращать; свернуть. *Все на той бїк поглядають, де козаки кїньми грають, шабелками повертають.* Чуб. На вечер сонце повернуло, поночі їти—буду коло вас ночувать. Рудч. Ск. I. 211. *Він так хвостом і повернув.* Рудч. Ск. I. 25. 2) Возвращать, возвратить. *І хто зна, коли мене Бог поверне до своєї гостодї.* Левец. 3) Возвращаться, возвратиться. *При місяці із ярмарку повертали.* Грин. III. 325. 4) Обращать, обратять, прератить. *Козаки зостались козаками, а нас у постїлїсто повернено.* К. ЧР. 71. *Щоб ту чорну та зноя у білу повернути.* Драг. 77. *Усі троїшї повернув на хату, щоб добру зробити.* У нївць повернїти Въ ничто обратять. *Старшина хоче писаря в нївць повернути.* Харьк. у. *Повернїти на нористь.* Обратить въ пользу. *Люде повернули очі сили на користь собі.* Ком. II. 19.

Повертатися, таяюся, ешся, сов. в. повернїтися, нїся, нешся, м. 1) Поворачиваться, повернуться. *Ой млин мене, вода реве, а колесо не повернеться.* Чуб. V. 549. *Ледицю куди не повернеться, то всоди йому зле.* 2) Возвращаться, возвратиться. *Як з дорои повернуся, то з тобою оженюся.* Чуб. V. 4. *Повернуся я з Сїбору, нема мені долї.* Чуб. V. 962. 3) Обращаться, обратяться. *Не було й гадки, щоб усе те щастя у велике лихо повернулось.* МВ. II. 23. 4) Отправнїться, направиться. *Ой їдь, мїй миленький, дорона щаслива, куди ся повернеш, буду ти жичлива.* Чуб. V. 222. 5) Находиться, быть. *Нехай йому легкомо здається, де він у свїтї повертається.* Ном. № 11609. *Козаки запорожїї, де ви ся повертаєте? де ви ся маєте?* Мет. 444.

Повертїти, чѣ, тїш, м. Повертѣть, покрутить.

Повертітись, чуся, таяся, л. Повертяться. *Повертілись перед очима та й круть за двері.* МВ. I. 112. *То оце вискочить із лісу козак, повертяться, повертяться на коні перед Жиботиним, та зноя і поїде в ліс.* ЗОЮР. I. 282.

Повёртом, нар. Возвращаясь, на обратномъ пути.

Повёрх, нар. 1) Сверхъ. *І сліду нема, мов поверх води поплили.* Шевч. 296. 2) Выше, надъ. *Як дуже зліма кипить—милій поверх дерева летить.* Ном. № 231. 3) Наверхъ. *Кожух носить наиворот шерстю поверх.* Стор. МПр. 169. 4) Свыше. *Поверх сотні.* Хотяв. у.

Поверх, ху, м. 1) Поверхность. 2) Этажъ. *На н'ятий поверх свій як мога поспішили.* К. Дз. 147.

Поверхній, ка, м. Верхній жердовъ въ ручной мельницѣ. Шух. I. 103, 146.

Повёрхниця, ці, ж. 1) У гудуловъ: толстая суконная олуча—вторая изъ трехъ, наматываемыхъ на ногу. Шух. I. 138. 2) Попона поверхъ сѣдла. Вх. Зп. 61. Ум-П.вёрхничка.

Повёрхничка, ки, ж. 1) Ум. отъ поверхниця. 2) Родъ вышивши. Чуб. VII. 427.

Поверховниця, ці, ж. Рыба = Омлія, *Aspius lucidus.* Вх. Пч. II. 18.

Повершіти, шў, шій, л. 1) Окончить дѣло. *Коли сам, каже, не поверішу, то синови передам.* Шевч. 151. 2) Превзойти. *Я завтра мабуть і вас поверхиу стати.* Славяносерб. у. *Отже ж дарма, що цей бичок менший,—а він більшою за літо повериши.* Міус. окр.

Повеселіти, лю, ліш, л. Порадовать. *Не повеселила ти нас, живучи з своїмъ Василемъ.* Кв.

Повеселітись, люся, лішся, л. Повеселиться. *Хиба мій вік не сон? Стривай же, хоч трошки дай мені повеселитись.* К. Іов. 23.

Повеселіти, лію, еш, л. Повеселѣть, сдѣлаться веселымъ. *Іван повеселі, хоч і отляв уже, не йвши три дні.* Рудч. Ск. I. 137.

Повеселішати, шяю, еш, л. Повеселѣть, сдѣлаться веселѣе. *Я й позичила йому ті гроші, що за хату й за худобу взяла, та ніби в нас і в хаті повеселішало.* МВ. I. 9.

Повесті, веду, дѣш, л. Повести. *Та повіз її до батенька.* Нп. *Та зв'язали білі руки, та повели хлопця вводи по ринку.* Чуб. V. 410. *Поведемъ кривою таниця.* Кв.

Як же ви... погано повели свою дочку. Св. Д. 82. *Пальцями повела себе по виду.* Г. Барв. 116.

Повестіся, ведѣтсья, л. безл. 1) Пойти. *Зноуя повелось по старому.* Ком. I. 15. 2) Удаться. *От же матері дач Бог талан, а мені дак уже й не повелось.* Г. Барв. 424.

Повечеряти, ряю, еш, л. Поуживать. ЗОЮР. I. 74. *Дай мені, милесенький, повечеряти, повечеряши, ляжемо спати.* Чуб. V. 54.

Повечіркувати, кую, еш, л. Ъсть послѣ ужина. *Вечеряла, повечіркувала.* Ном. № 14324.

Повечоріти, ріс, л. безл. Повечерѣть, наступить вечеру. *Коли б мені да, Господи, повечоріло, до б на мовму серденьку поздоровіло.* Чуб III. 169.

Повѣштатися, таяся, ешся, л. Пошататься, послоняться. *Поселитався я тучечки чимало на своєму віку.* Стор. II. 130.

Повз, нар. Мимо. *Що повз мій двір, ворітечка ілубка летіла.* Мет.

Повзаня, ня, с. Ползаніе.

Повзати, заю, еш, л. Ползати; скользнуть. *По столу повзе рукою.*

Повзті, зў, зѣш, л. Ползти, лѣзти, слѣзати. *І ракомъ ліз, і повз черевом, і котився з юри.*

Повзувати, ваю, еш, л. Обуть (многахъ). *Пани поззувані, сліди ваші босі.* Ном. № 1183.

Повзуватися, ваюся, ешся, л. Обуться (о многихъ).

Повзути, нѣ, м. 1) Ползунъ. 2) Въ вѣтряной мельницѣ: брусъ, на которыхъ поворачивається мельница. Лохв. у.

Повибивати, ваю, еш, л. 1) Выбѣть (о многихъ). *Ви мені очі повибиваєте.* Рудч. Ск. II. 103. 2) Перевѣть (многахъ). *Такого народу повибивали під ту війну.* 3) Окончатъ барабанать (на многихъ барабанахъ). *Дівчинонька крѣпко полюбила, козаченька рано не збудила, що в барабани да повибивали, у жоломійки да повиравали.* Чуб. V. 151.

Повибирати, ряю, еш, л. =Повибирати. *Повибирало коралики до зерен.* Чуб. V. 338.

Повибігати, гяємо, ете, л. Выбѣжать (о многихъ). *Повибігали якісь пачочки.* МВ. I. 112. *І жінки, і молодіці повибіють.* Кв.

Повибирати, ряю, еш, л. Выбрать, выбрать, собрать (во множествѣ). *Сідай, по-*

рнійся трохи, поки я пиріжочки поввбіраю з печі. Рудч. Ск. П. 6. Як поввбірави хліб меккий з печі, а тоді знову посадиш допикатися, то двічі вміратимеш. Грнв. П. 25.

Поввбратися, рвасюся, етеся, і.а. То же, що в вибратися, но о многих. Інші зовсім поввбратились на Донуцину, попродавши хати й городи. Г. Барв. 240.

Поввббтувати, тую, еш, і.а. Выблать, выплесать (во множествѣ).

Поввббдбувати, вую, еш, і.а. Выстронть (во множествѣ). Попоріалці поввббдбували гарні хати після пожежі. Волч. у.

Поввбурббдувати, вую, еш, і.а. Вымостять (во множествѣ). Поввбуркуваню каменем вулиці.

Поввбвлювати, люю, еш, і.а. 1) Вывалить (во множ.). 2) Высунуть (языки—о многих). Дванадцятю левів роти порозівляли, язики поввбвлювали. Мнж. 19.

Поввбврувати, рую, еш, і.а. Выварить (во множествѣ).

Поввбвати, в'ю, еш, сов. в. поввбати, в'ю, еш, і.а. 1) Обвинять, обвить, поввбать. Молодця в трезвому очіку, поввбому тонким серпанком. Стор. МПр. 54. Високі ті моци, де ляло спочити козачке біле тіло, в китайку поввбать. Шевч. 48. 2) Пеленать, спеленать. Молодая Оленочка синочка родила, поввбала його, поввбала та у білій пелюшці. Чуб. V. 890. Не одирав: того слова, що мати співала, як мало поввбала. Шевч. 128. Переносно: рожать, родить. І прийшла юдина і я тя поввбала, грудьми юдувала, до серця тумала. Гол. III. 454. 3) Завивать, завить. Ой ти, вербо кудрявая, хто на тобі кудрі поввбать? Чуб. III. 117. 4) Вить, -святъ (в'внокъ). Старости, нані старости! благословіть молодій вінки поввбать! Мил. Св. 3.

Поввбватися, в'юся, ешся, сов. в. поввбватися, в'юся, ешся, і.а. 1) Поввбваться, поввбяться, обивяться. Серпанком поввбавється. Долина туманом поввбавється. 2) Пеленаться, спеленаться. Погано поввбавється сям поввбачем. 3) Завиваться, завьяться. Кучері поввбалися. 4) О растені: ползть, вьяться, обивяться. Поввбавя коробиний горошок. МВ. I. 140. Королі цитъ поввбавя по лісі. Г. Барв. 89. 5) Взввваться, взввваться. Тоді жайворонки поввбалися. АД. I. 161.

Поввбвач, ча, м. Свєвалєнвкъ. Мил. 29. Там Пречиста сина купала, а скрушиши поввбвачем сповики. ХС. VII. 444.

Повввертати, т'юю, еш, і.а. 1) Опро-

кнутъ (многое), опрокидывая вылить или выбросить. Страву повввертав, посуду поввбав. Мнж. 43. Гачики повввертама. Предки наші славіи в склепах спочивали, а тепер їх іайдмаки, з трун повввертали. Б. Досв. 27. 2) Выворотить, вывернуть наязнаку. Кожухи повввертали. 3) Выставить, выплывать, выворотить. Пішов бідний брат до волів, а вони лежать, боки повввертали. Рудч. Ск. П. 132.

Повввертатися, т'асюся, етеся, і.а. 1) Опрокнутъся (о многих). 2) Вывернуться на язнаку. Рукава поввверталися. 3) Разлечься (о многих). Усі понаїдали і поввверталися та й не встануть. Рудч. Ск. 59.

Повввершувати, шую, еш, і.а. Закончить кладку стогов.

Поввврчувати, чую, еш, і.а. Высверлятъ (во множествѣ).

Поввввршувати, шую, еш, і.а. = Повввершувати.

Поввввшувати, шую, еш, і.а. Выв'святъ (во множествѣ).

Поввввдяти, джу, дш, і.а. 1) Вывести (мвогихъ). 2) Наплодить, высвд'ять изъ явць (мвогихъ). Курка курчат повввводила.

Поввввдитися, димося, дитеся, і.а. 1) Вывестясь, всвезнуть. Ведмеді у нас повввводились. 2) Выйти, вывлвнуться изъ яйца (во мвож.). Курчата вже повввводились.

Повввввити, жу, зш, і.а. Вывести (мвогое). А хазяїн так зачував, що й усі можна боки поввввзити. Рудч. Ск. П. 151.

Поввввдівати, в'юю, еш, і.а. Выволочъ, витаскать (мвогихъ). Вони як поспуть, то хч за ноги їх поввввдікай. Харьк. у.

Поввввчати, ч'юю, еш, і.а. Выучать, научть (мвогое, мвогихъ). Поввввчала сама всіх пісень. Харьк.

Поввввчатися, ч'асюся, етеся, і.а. Выучаться (о многихъ). Поввввчалися ми всі прасті.

Повввв'язувати, вую, еш, і.а. Поввввзять (о многихъ или мвогихъ). Голови шовковими платками повввв'язують. Мвр. ХРВ. 25.

Повввв'ядувати, дую, еш, і.а. Выдумать; взобр'бсть (мвогое). Чимало чого повввв'ядували розумні та учені люде. Ком. П. 9.

Повввв'ягати, в'юю, еш, і.а. = Поввввгнати.

Поввввгнвати, в'юю, еш, і.а. Выгнать (во многихъ м'стахъ). Солома на хаті як поввввгивала. Харьк.

Повігнобувати, юю, еш, і. = Повгнокувати.

Повигодбувати, вую, еш, і. Вскормити, викормити (многих).

Повиголднюватися, люємося, етеся, і. Проголодатися (о многих). *Муги поголоднювались та й кусають*. НВолын. у.

Повигонити, ню, ниш, і. Выгнати (многих). Рудч. Ск. I. 88. *Не озивайтесь, бо й вас з хати повигонить*. Драг. 176. *Пан звелів, щоб повигонили кури й цуси*. Рудч. Ск. II. 155.

Повигортати, тāju, еш, і. Выгрести (во множестві). *Повигортай попіл з усіх ґрубок*.

Повигострювати, рую, еш, і. Наточити (многе, о многих). *Повигострювали свої ножи*. Харьк.

Повигострюватися, руюмося, етеся, і. Наточаться. *Ніяк не наостро своєю ножа*.—*А нгії добре повигострювались*.

Повигравати, ваємо, ете, і. 1) Выиграти (о многих). *Не можна всім повигравати, треба ж комусь і програти*. 2) Окончить, перестати вграти (о многих). *Уже ж барабани та й повибивали, скрипки, дудки та й повигравали*. Чуб. V. 951.

Повигрбати, бāju, еш, і. = Поввгортати.

Повигромаджувати, джую, еш, і. Выгрести (во множ.). *Повигромаджуй жар з обох ґруб та відаси вуїлля*.

Повигулюватися, люємося, етеся, і. Нагуляться (о многих) Грин. II. 82.

Повидавати, даю, еш, і. Выдать (многих). *Чимало дочок повидавав уже заміж*. Левци. Пов. 26.

Повидаватися, даємося, етеся, і. Выйти замуж (о многих).

Повидавлювати, люю, еш, і. 1) Выдавить (по множестві). *Давить мороз?*—*Та давить, бодай йому очі повидавало*. Маж. 144. 2) Передавить (многих).

Повидати, дāju, еш, і. Повидать. *Виведи нас з хати на двір погуляти, світа повидати*. Грин. III. 487. *Ой почувайте і повидайте, що на Україні постало*. ЗОУР. I. 271.

Повидатися, даюся, ешся, і. Повидаться, увидѣться. *Таки з своїм родом та повидуюся*. Чуб. V. 474.

Повидзобувати, бую, еш, і. Выслеживать (многе).

Повидирати, рāju, еш, і. 1) Вырвать (во множ.). *Не хуй, зозульсько, теменької*

ночі, повидирали на ліциноньку очі. Чуб. III. 157.

Повидіти, джу, диш, і. Увидѣть. *Господина повиділа, що чоловік щось збирає*. Чуб. II. 555. *Циган... повидів, що кум іде з сохрою*. Чуб. II. 555.

Повидло, ла, с. = Павидло.

Повидлякка, кка, ж. Родъ кушанья: *разводять повидло горячей водою й їдять съ кулешою*. МУЕ. I. 101.

Повидну, нар. При світѣ, вогда видно. *Пішов я з Лаврином роздивитися город повидну*. О. 1861. X. 146. *Завтра повидну допишем, покимь тепер*.

Повидобувати, бую, еш, і. 1) Выдобрать (во множестві). 2) Выковырять (во множ.). *Повидобував йому очі*. Рудч. Ск. II. 28. *Як очей на стичку не повидобує*. Конол. у.

Повидніти, ніє и повиднішати, шав, і. безл. 1) Проснитися. 2) Разсвѣсть.

Повидноті, нар. На рассвѣтѣ.

Повидумувати, мую, еш, і. = Повигадувати. *Отсе три дні панські одбудеи, а четвертий за подушне, п'ятниця й субота якіс толочні повидумували*. МВ. I. 98.

Повидурювати, рую, еш, і. Выманить обманом (многе, о многих).

Повіж, нар. Выше. *Повиж моря краю зачися мисляв в туманах блукати*. Федьк. I. 57.

Повиживати, ваю, еш, і. Остаться въ живых (о многих).

Повижинати, наю, еш, і. Сжать (серпом—во множ.). *Уже всю траву в садку повижинала*. Черниг. у.

Повизбирувати, рую, еш, і. Собрать все. Черк. у.

Повизолати, лāju, еш, і. Освободить (многих). *З неволі прстрашенної нас повизоляла*. К. МБ. III. 249.

Повизидати, хіаємо, ете, і. Перехнуть. *Воли да корови—все повизидас*. Чуб. V. 867. *Певно, всі собаки в рові повизидали*. Пом. № 7894.

Повизнаходити, джу, диш, і. Найти, выискать (многе). *Де що було відівське... повизнаходила*. Г. Барв. 484.

Повизолчувати, чую, еш, і. Позолотить (во множ.). *Таки повизолчувани усе пам'ятники*.

Повидати, даю, еш, і. Съѣсть все. *Я понанікував, понавирював, а вони прийшли, повидали*. Чуб. III. 73. *Що варила, то все не повиділо*. Константиногр. у.

Повижджати, джāju, еш, і. Вы-

б'язь (о многихъ). *Попарувашви (воле) да її повніжджати.* Чуб. V. 1028.

Повніждіти, димб, дитб. і.з. = Повніжджати.

Повнімати, маю, еш, і. Вынуть (во множ.). *Уже й шаблі повнімали, щоб рубать.* ЗОЮР. I. 120. *Повнімаю чорний терен з білих ні.* Чуб. V. 626. *А я же того звычай знаю, двері й вікна повнімаю.* Чуб. **Повнімати** очі. Выболоть глаза. *Очі повнімаю.* Мер. ХРВ. 33. *Дай ючі повнімати, то дам пими.* Рудч. Ск. II. 49.

Повнікідати, даю, еш, і. Выбросить (во множ.). *А я тії 'сирі дрова та й повнікідую.* Чуб. V. 262. *Долежались труші, що й попили,—повнікідай їх.* Харьк. у.

Повнікінчувати, чую, еш, і. Окончить многое.

Повнікладати, даю, еш, і. Выложить (многое). *Повнікладай же покутки з мішка.* Харьк. у.

Повніклякати, каю, еш, і. Вызвать (многихъ). *Повніклякай усіх дітей.* Грин. I. 236.

Повнікльбувати, вую, еш, і. Выклевать (многое). *Горобіи що лі на повнікльбують усе, що він не понасіває.* Кв.

Повнікнути, ну, веш, і. Привыкнуть. *Повнікли ляжи нас дурити.* КС. 1882. X. 26. *Повнікли вони вже так робити.* Константиногр. у.

Повнікбувати, вую, еш, і. Выковать (во множ.).

Повніквірювати, рюю, еш, і. Выковырять (во множ.). *Повніколупував із лоба очі.* К. МВ. III. 242.

Повнікбювати, лую, еш, і. 1) Выколоти (во множ.). *Взяли йому очі повнікбювали.* Мнж. 39. *Перепеличенько, не літай так поночі, бо повнікбюючи на стерниночку очі.* Чуб. V. 854. 2) Переколотъ (всѣхъ).

Повнікбувати, пую, еш, і. Выкопать (во множ.). *Зося звеліла повнікбувати всі чисто куці.* Левяц. I. 407.

Повнікоренати, нію, еш, і. Искоренять (многое). *Я таки завлявся дерезу з гурода повнікоренати.* Богодух. у.

Повнікоріювати, нюю, еш, і. = Повнікоренати. *А брати, як квітки я посію на своєму гуроді, то повнікоріюю.* Г. Барв. 226.

Повнікорчбувати, вую, еш, і. Выкорчевать (во множ.).

Повнікбувати, хую, еш, і. Выро-

стить, вздѣлять (многихъ). *Дітей своіх він повнікбював добре.* Г. Барв. 163.

Повнікбчувати, чую, еш, і. Выкатыть (во множ.). *Бочки меду та горілки повнікбчувани.* Рудч. Ск. II. 81. *Бочками повнікбчували венерське вино.* Стор. МПр. 146.

Повнікбшувати, шую, еш, і. Выкосить (во множ.). *Я скрізь у садку повнікбшував.* Скрізь повнікбшувано, повідчичувано. О. 1861. XI. 26.

Повнікградати, даю, еш, і. Выкрасить (во многихъ мѣстахъ, многое). *Як є в хаті такі дівчата, що на досвітки ходять, то вже де є в матері який кусок сала, чи шишою, чи ліця, — усе повнікградають.* Славяносерб. у.

Повнікрѣчувати, чую, еш, і. То-же, что и **выкрутити**, но во множествѣ. *Він її руки повнікрѣчував.* Кв. *Гляди ж, добре повнікрѣчуй сорочки, щоб не текло з їх.* Васильє. у.

Повнікуплати, даю, еш, і. Выкупить (во множествѣ). *Син заробив грошей та повнікупля одержу, що батько в шинк поодносил. Богодух. у.*

Повнікубвлювати, лую, еш, і. = Повнікупляти. *Як уже дружби і староста повнікубвлюють шапки, то вигодят на двір.* Грин. III. 507.

Повнікуббувати, вую, еш, і. = Повнікупляти. К. ЦН. 228.

Повнікѣрювати, рюю, еш, і. Выкупить (во множествѣ). *Котрому козакові повні кавки жінка тютюну напхала... то все те повнікѣрювали.* ЗОЮР. I. 290.

Повнілазити, вимо, зяте, і. Вылѣзть (во множествѣ). *Всі гадюки повнілазили. По правді роби, по правді й очі повнілазять.* Ном. № 3027. *Бодай йому повнілазили (очі).* Ном. № 3715.

Повніливати, вію, еш, і. Вылить (во множ.). *А що попомучилась вона, що сніз повніливала над ними — Мати Божа!* МВ. I. 45.

Повнілиняти, наємо, ете, і. Вылетѣть (о многихъ).

Повнілинювати, няємо, ете, і. Облинять, отлїняться (о многихъ). *З одѣжі усі повнілинювали*—обносилсь. Грин. II. 185.

Повнілинюватися, няємося, етєся, і. = Повнілинювати. *Повнілинювались коні.* Константиногр. у.

Повніломляти, ляю, еш, і. Переломать, выломать (во множествѣ). *Ой садвинаград повніломляем.* О. 1861. XI. Св. 63.

Повнілітати, тїаємо, ете, і. Вылетѣть

(о многихъ). *Гляньте, вже й ластів'ята повилітали.* Харьк. у. Чоловік стукнув обухом, клинця повилітало, а облопки так і збілись докоти. Чуб. II. 395.

Повилічувати, чую, еш, іл. 1) Вилічить (многихъ). 2) Высчитать (во множествѣ).

Повилуплювати, люю, еш, іл. Выломать (во множествѣ).

Повилуплювати, люю, еш, іл. 1) Вылущить (во множ.), отколоть (во множ.). 2) Ввести (о многихъ). *Усі квочки повилуплювали курчат, а ся ні.* 3) Выпучать (глаза). *Чого ви всі на мене очі повилуплювали.*

Повилуплюватися, лююся, етеса, іл. Выйти взъ яйца (о многихъ). *У нас ранні курчата ирно повилуплювалися.*

Повилушувати, шую, еш, іл. Вышелущить (во множествѣ).

Повимазувати, вую, еш, іл. Вымазать (во множ.). *У юхтиях чоботях... та так повимазували, що двоють так з низ і тече.* Кв.

Повимальбувати, вую, еш, іл. Нарисовать, налєсать красками, раскрасить (во множ.).

Повимантáчувати, чую, еш, іл.—Повидурювати.

Повиманювати, нюю, еш, іл. Выманить (во множ.). *Хоч не давай дітям нічого, бо сусідські все повиманюють та повідурюють.* Богодух. у.

Повимашáти, шáю, еш, іл. То-же, что и вимастити, но во множествѣ. *Ой сестричко Оленочко! І світлоньки повимашай, вікна красно повитирай.* АД. I. 298.

Повимерéжувати, жую, еш, іл. Сдѣлати ажурныя вышивки. *У сорочок і рукави, і лягівки повимеряні та повимеряжувані.* Кв.

Повимерáти, рáюмо, ете, іл. Вымерзнуть (во множ.). *Не сходить у мене на юроді нічою: рано посяял, так мабуть повимерзало.* Черниг. у.

Повиміювати, нюю, еш, іл. Вымѣнять (во множ.). *Я все те повиміювала: то за пшоно труджене, то відпряду.* Г. Барв. 484.

Повимірати, рáюмо, ете, іл. Вымереть, перемереть. *Вже поклірали тії люде, мої свідки.* Шевч. 594.

Повимітáти, тáю, еш, іл. Вымести (во множ.). Левци. I. 54. *Світлоньки повимітай.* АД. I. 297.

Повимокáти, кáюмо, ете, іл. Вымок-

нуть (о многихъ). *В людей жито або повилакає, або посохне.* Г. Барв. 195.

Повиморéжувати, жую, еш, іл. Выморозить (во множествѣ).

Повиморювати, рюю, еш, іл. Измучить, истомить (многихъ). *Повиморював нас пан добре, поки діждалися грошей.* Харьк. у.

Повимотувати, тую, еш, іл. Вымотать (во множ.).

Повимобчувати, чую, еш, іл. Вымочить (во множ.).

Повимобчувати, шую, еш, іл. Вымостить, выстлатъ (во множествѣ). *Де були в полі стежки, дорожки, волоськими головками повимобчував.* АД. II. 102.

Повимудрбувати, вую, еш, іл.—Повишадувати.

Повимуштрбувати, вую, еш, іл.

1) Обучить военнымъ приемамъ (многихъ).

2) Вышколить (многихъ).

Повінен, вна, не=Повинний. *Скарай, Боже, хто з нас винен, хто не любить, як повинен.* Грив. III. 242. *Я царь—ти повинен мене слухати.* Рудч. Ск. П. 159.

Повиніється, няся, няшся, іл.—Повинуватися. *Та призналась і повинилась їй.* Стор. МПр. 35.

Повинний, а, е. Долженъ, обяванъ. *А коли ж ти, горда, ти повинна жарти знати: як парубок заціпає, ти повинна жартиувати.* Чуб. V. 1176.

Повинність, ности, ж. 1) Долгъ, обяванность. Левци. Пов. 333. *Забудь отця, забудь і матку, лети повинність ісправлять.* Котл. Ен. V. 43. 2) Повинность. *Люде панів не слухають, повинности не відбувають... Сами пани бідні свині займають.* Грив. III. 565.

Повінно, нар. 1) Должно. *І над собакою повинно ласку мати.* Ном. № 4498. 2) Должно быть. *Під лісом повинно є вода.* Кіев. у.

Повинорювати, рюю, еш, іл. Выискать (во множ.). *Та тут хоч печерині і єсть, так за бисовою діворою не вбачиш їй: як де наїбають, так і повинорюють.* Мирг. у. Слов. Д. Эварі.

Повинобити, шу, снш, іл. Вынести (во множествѣ). *Сало повинности, собак понаголював.* Рудч. Ск. I. 197.

Повинуватити, чу, тиш, іл. Обвинить. *Він у чому памилиться,—вона себе повинуватить.* МВ. (О. 1862. I. 71). *Усі будете повинуватити до одного.* МВ. (О. 1862. I. 103).

Пови́нватися́тися, чу́ся, те́шся, і. Пови́нятися, созна́тися вь ви́нѣ.

Пови́ну́ти, ку́, не́си, і. Нахли́нути. *Фала пови́нула, човен затопила.* Гол. I. 184.

Пови́нбу́вати, ху́ю, еш, і. Выно́хать. *Все те (козакв) пови́курвали й пови́ногували.* ЗОЮР. I. 290.

Пови́нянчу́вати, чу́ю, еш, і. Выня́нчить (многихъ). *Я в їх усіх дітей пови́нянчувала.* Богодух. у.

Пови́пада́ти, да́ємо, ете, і. Выпа́сть (во множествѣ). *Чи чуви, дя́дку! Щось у тебе з воза пови́падало!* Киев. у. *Зуби... пови́падали.* Чуб. П. 270.

Пови́па́лювати, лю́ю, еш, і. Выже́чь (во множ.).

Пови́па́рювати, рю́ю, еш, і. Выпа́рять (многіе предмети). *Уже діжки пови́паровала.* Черниг. у.

Пови́пива́ти, ва́ю, еш, і. Выпи́ть (во множествѣ). *Дяги були—усе взяли, кров пови́пивали.* Шевч.

Пови́пя́лювати, лю́ю, еш, і. Выпя́леть (во множествѣ).

Пови́пя́нати, на́ю, еш, і. Выпя́тять (во множ.).

Пови́пя́нати́ся, на́ємося, етеся, і. Выпя́тяться (о многихъ).

Пови́псу́вати, су́ю, еш, і. Выпса́ть (во множ.).

Пови́пика́ти, ха́ю, еш, і. Вытолка́ть (многихъ). *Повипикав усіх... з хати.* Левиц. I. 535.

Пови́пика́ти, ка́ю, еш, і. 1) Выпечъ (во множествѣ). 2) Выже́чь (во множествѣ). *Повипикала йому очі. Ко́жю очі повипикав.* Драг. 303.

Пови́пирати́, ра́ю, еш, і. Вытѣ́снить, вытолка́ть (многихъ). *Повипирала б я вас за старця.* Г. Барв. 4.

Пови́пла́кувати, ку́ю, еш, Выпла́кять (во множествѣ). *Повиплакувала собі очі.*

Пови́пла́чувати, чу́ю, еш, і. Выпла́тять (во множествѣ). *Усе вже повиплачував, що винен був.*

Пови́плива́ти, ва́ємо, ете, і. Выплы́ть (о многихъ). *Нікто не етоп,—усі повипливали.*

Пови́пли́тати, та́ю, еш, і. Выплес́ть, сислестъ, связа́ть (во множествѣ).

Пови́пло́джувати, джу́ю, еш, і. Выпло́дити, выве́сти (многихъ).

Пови́пло́джувати́ся, джу́ємося, етеся, і. Выпло́диться, выве́стися (о многихъ).

Пови́плу́тувати, ту́ю, еш, і. Выпу́тати (во множествѣ).

Пови́плибу́вати, ву́ю, еш, і. Выпле́вать (о многихъ, во множествѣ). *Хто візьме в рот, то й виплюне і виплюне,—так усі повиплювували.*

Пови́плюва́ти, ву́ю, еш, і. Истре́бить, опу́стошить (во множествѣ).

Пови́плю́скувати, ку́ю, еш, і. Выплесну́ть (во множествѣ).

Пови́пови́ювати, ню́ю, еш, і. Напо́лнять (во множествѣ). *Де були в полі злибокії долини, волоською кров'ю пови́повиював.* АД. I. 102.

Пови́полі́скувати, ку́ю, еш, і. Выполоска́ть (во множествѣ). *Повиполіскуй пляшки.*

Пови́по́лювати, лю́ю, еш, і. Выпо́лотить (во множествѣ). *Усі гра́дки пови́полювала.*

Пови́по́рювати, рю́ю, еш, і. Выпо́ротить (во множ.).

Пови́пра́вдувати, ду́ю, еш, і. Оправда́ть (во множествѣ).

Пови́пра́вдувати́ся, ду́ємося, етеся, і. Опра́дяться (о многихъ).

Пови́пра́вля́ти, ля́ю, еш, і. 1) Выпра́вить, испра́вить (во множествѣ). 2) Опра́вдать (многихъ). 3) Истре́бовать (во множ.). *Хто йому що винен був—усе пови́правляв.* 4) Отпра́вить (во множествѣ).

Пови́пріва́ти, ва́ємо, ете, і. Выпре́ть (о многихъ). *Усе вже й пови́прівало, а батька й досі нема обідати.* Богодух. у.

Пови́проду́вати, ду́ю, еш, і. Распродать (во множествѣ). *Усе вже пови́продувала,—нема ні лещичка молока.*

Пови́прі́стувати, ту́ю, еш, і. Выпрямя́ть (во множествѣ). *Посідали на траві і ноги пови́прістували.* Черниг. у.

Пови́прі́стувати́ся, ту́ємося, етеся, і. Выпрямя́ться (о многихъ). *Усі пови́прістувалися, стоять, як са́дати на муштрі.*

Пови́пру́чувати́ся, чу́ємося, етеся, і. Освобо́диться, вырва́ться изъ рукъ, лапъ (о многихъ). *Сторожі були такі нас положили з кавунами, а ми такі пови́пручувалися та й пострікали.* Харьк. у.

Пови́пряга́ти, га́ю, еш, і. Выпря́чь (во множествѣ). *Повипрягали воли.* Рудч. Ск. I. 170. *Кони пови́прягав.* Драг. 412.

Пови́прядати́, да́ю, еш, і. Выпря́сть (во множествѣ).

Пови́пуска́ти, ка́ю, еш, і. Выпу́стить (многихъ). *Сад-виноград етоптали, райськіі пташки пови́пускали.* Чуб. III. 357. *Повипускала дівка людей* (з неволи). Драг. 384.

Повираховувати, *вую, еш, я.* Высчитать (во множествѣ).

Повиривати, *ваю, еш, я.* Вырвать (во множествѣ). *Чисто подер тіло, з м'ясом повиривав.* Рудч. Св. I. 173. *Усю лободу вже повиривала.* Чернвг. у. *Пси його так кусають, що аж з боків йому шкуру повиривали.* Чуб. II. 411.

Повириватися, *вваємося, етеся, я.* Вырваться (о многихъ).

Повиринати, *наємо, ете, я.* Выпринуть (о многихъ). *Аж цулак—з Дніпра повиринали малі діти сміючись.* Шевч. 29.

Повирівнювати, *нюю, еш, я.* Выравнять (во множествѣ).

Повирівнюватися, *нюємося, етеся, я.* Выравняться (во множествѣ). *Скотину за ніч так повирівнював, що боки повирівнюютья, мов у сажових свиней.* Г. Варв. 195.

Повирівняти, *наю, еш, я.* Выдѣлать (во множествѣ). *Лянят з отари повирівняли.*

Повирівнятися, *наємося, етеся, я.* Отличиться, отдѣлаться (о многихъ).

Повирізувати, *зую, еш, я.* Вырзывать (во множествѣ), перерзывать (многохъ).

Повирімовувати, *нюю, еш, я.*—Повіривувати.

Повироблювати, *ляю, еш, я.*—Повиробляти. *Вуліки ще не повироблювані.* Харьк. *Були повироблювані клуби для квіток.* Левнц. Пов. 145.

Повиробляти, *ляю, еш, я.* Выдѣлать, сдѣлать (во множествѣ).

Повиростати, *твємо, ете, я.* Вырасти (о многихъ). *Ой не журися, мене, ти тепереньки нами, ми повиростаєм та й розійдемося сами.* Чуб. V. 857. *Повиростали вони—усіх уже женить пора.* Чуб. II. 473.

Повиріщувати, *щую, еш, я.* Вырасить (во множествѣ).

Повирубувати, *бую, еш, я.* Вырубать (во множествѣ).

Повиряжати, *жаю, еш, я.* Сварядить, отравить (многохъ). *Повиряжали хлопців до прийому.* Харьк. г.

Повиряжатися, *жаємося, етеся, я.* Сварядиться, отравиться (о многихъ).

Повирятівувати, *вую, еш, я.* Спасти (многохъ).

Повирячувати, *чуємо, ете, я.*—бчі. Вытаращити глаза (о многихъ). *Ну чого очі повирячували? Яке тут диво?* Харьк. у.

Повисаджувати, *джую, еш, я.* 1) Высадить (многохъ). 2) Выломать, выбить (двери, напр., во множествѣ). 3) Поднявъ, посадить на что (во множествѣ).

Повисапувати, *пую, еш, я.* Выполоть (во множествѣ). *Гляди ж, добре повисапууй, не кидай бур'яну.* Чернвг. у.

Повисватувати, *тую, еш, я.* Посвятить (многохъ). *За ці м'ясиці мабуть усіх дівчат у нас повисватують.* Чернвг. у.

Повисвічувати, *чую, еш, я.* Израсходовать весь свѣтильный матеріалъ на освѣщеніе. *Повисвічувала уесь ліп.*

Повиселювати, *ляю, еш, я.* Выселять (многохъ).

Повиселюватися, *ляємося, етеся, я.* Выселиться (о многихъ). *Наших людей бачито на Амур повиселювалося.* Київ. у.

Повисипати, *паю, еш, я.* Высыпать (во множествѣ). *Повикидай скарби свої на смітник і золото повисипай у воду.* К. Тов. 50.

Повисиплітати, *ляємося, етеся, я.* Выспаться (о многихъ). *Повисиплілися наші хлопці сьогодні і за ту, і за сю ніч.* Зміев. у.

Повисипувати, *пую, еш, я.* 1) Посыпать, усыпать. *Стезжки все жовтим піском повисипувані.* МВ. I. 112. 2) Насыпать (во множествѣ). *І коли ті вали повисипувані.* Драг. 224

Повисівати, *ваю, еш, я.* Израсходовать на сѣяніе.—*Чи нема в тебе якою насіння з квіток?—І чом же ти вчора не сказала? Сьогодні вже вже повисівала.* Київ. у.

Повисікати, *каю, еш, я.* Вырубить, высьчъ (во множествѣ).

Повисіти, *шу, еши, я.* Повисѣть. *Нехай свита на дворі повисить, просягне.* Богодух. у.

Повисікувати, *куємо, еш, я.* Выскочить (о многихъ). *Повисікували, беруть його, ведуть.* Рудч. Св. II. 11.

Повискаляти, *ляємо, ете, я.* Оскалять (о многихъ). *Повискаляли на його собаки зуби, постали округи,—не пускають.*

Повискрібати, *ббаю, еш, я.* Выскрестъ (во множествѣ). *Діжки повискрібала й повимивала,—чи їх у потріб повимосити? Васильє. у.*

Повискубати, *баю, еш, я.* Вырвать (волоса, перья во многихъ мѣстахъ). *Так дуже мою хлопця побив і волосся повискубав.* Пирят. у.

Повислужувати, *жуємо, ете, я.* 1) Заслужить (о многихъ). 2) Выслужить, окончить срокъ службы (о многихъ). *Мої хлопці обидва вже строки повислужували, тепер дома.* Славяносерб. у.

Повислужуватися, *жуємося, етеся, я.*

и Вислухитися (о многихъ). *Швидко ж ви, дітчата, повислухувалися: у ту неділю з дому, а в цю вже додому.* Київ у.

Повислухувати, хую, аш, и. Вислухати (о многихъ, многое).

Повисліювати, люю, аш, и. Выпалать, выжечь (во множествѣ).

Повислути, ну, неш, и. Повиснуть; повѣстися. *Маруся так і повисла йому на шию.* Кв. Чи вжреш, чи повиснеш—раз мати вродила. *Ном. № 4268.*

По-високу, нар. Въ выпяніѣ. *Не добре, як по-високу вітер віє... а як долом потихо віє, то добре.* Шух. I. 89.

Повисолопювати, люємо, ете, и. Висунуть (языкъ, о многихъ). *Шість левів язики повисолоплювали.* Мнж. 19.

Повиставляти, ляю, аш, и. Выставить (во множествѣ). *Глибоке проваляя... повиставляло напроти сонця свої жовті глинясті боки.* Левци I. 89.

Повистарювати, руюмо, ете, и. Потерять отъ старости. *Діди вже й розум повистарювали.* Миус. окр.

Повистріпувати, пую, аш, и. Выдернуть нитки въ ткани (во множествѣ).

Повистріпуватися, пуюся, аш, и. О ткань: обстрепаться (во многихъ мѣстахъ).

Повистропювати, люю, аш, и. Выставить, выткнуть (во множествѣ). *Нащо ви руки повистроплювали? Пожовайте, а то померзнуть.* Харьк. у.

Повистропюватися, люємося, етеся, и. Выставитися, вытнутися (во множествѣ).

Повистрѣгувати, гую, аш, и. Выстрогать (во множествѣ). *Оні ж дошки гарно повистрѣгували!* Славяносерб. у.

Повиступати, пую, аш, и. Выступать (во множествѣ, во многихъ мѣстахъ). *На ночах і на руках повиступала од стужи* кров. Шевч. 340.

Повистѣббувати, бую, аш, и. Выстегать (во множествѣ).

Повисукувати, кую, аш, и. Высучать (во множествѣ).

Повисушувати, шую, аш, и. Висушить (во множествѣ). *Такий же вітер жарячий: де була вода—скрізь повисушував.* Харьк. г. *У такому то юроді усю воду повисушував, так що тепер... носять її за 30 та 40 верст.* Чуб. II. 388.

Повисѣрбувати, бую, аш, и. Выхлебать (во множествѣ).

Повитавати, таю, аш, и. Показаться

(изъ подъ протаявшого снѣга). *Травичка повитавала з під снігу.*

Повити. См. Повивати.

Повиткѣати, каю, аш, и. Выткнуть, высунуть (во множествѣ).

Повиткѣатися, каємося, етею, и. Висунутися, вытнутися, торчать (во множествѣ). *Повиткались ті скелі з водної глибини і стирчать, неначе вартова сторожа.* Стор. II. 124.

Повитирати, раю, аш, и. То-же, что в витерги, но во множествѣ. *Вікна красно повитирай.* АД. I. 298.

Повитиса. См. Повиватися.

Повитіяця, ці, ж. Раст.: а) —Повійка. Вх. Уг 260. ХС. IV. 54. б) Cuscutae. Лв. 98.

Повитісувати, сую, аш, и. Вытесать (во множествѣ). *Чи ти вже повитісував кілочки на ірабі?* Харьк. у.

Повитолочувати, чую, аш, и. Вытоптать (растения, во множествѣ). *Таке мені юре: чийсь коні повитолочували і ячмінь, і пшеницю.* Славяносерб. у.

Повитоптувати, тую, аш, и. Вытоптать (во множествѣ).

Повиточок, чеа, м. 1) Свѣвальникъ и пеленки, въ которые завернуть ребенка. *А жаль мені тую дочку, що покинула в повиточку.* Чуб. V. 665. 2) Сорочка (въ которой родится иногда животное). *Теля в повиточку.* Богод. у.

Повиточувати, чую, аш, и. 1) Выточить на товарномъ станкѣ (во множествѣ). *Колеса штучно повиточувані.* Г. Барв. 137. 2) Выпѣдять (во множествѣ). *З обох барильців повиточував усе, що там було.*

Повитріщати, щѣмо, ете, и. Вытаращить (о многихъ). *Повитріщали очі.* Драг. 244. *Отъ ждуть вони, стоять, усі баньки повитріщали.* Гліб.

Повитрѣхувати, хую, аш, и. Вытрасти (во множествѣ). *Вітри повитрѣхували зерно з колосків.* Зміев. у.

Повитрѣшувати, шую, аш, и. Вытрасти (во множествѣ). Левци. I. 54.

Повитія, тіа, с. Пеленки.

Повитѣха, хи, ж. Понивальная бабка. *Баба повитѣха вже днювала і ночувала в Лемкино.* Левци. I. 353.

Повитягати, гаю, аш, и. 1) Вытянуть (во множествѣ). *Будьмо живі, щоб з наших ворогів повитягло жили.* *Ном. № 11580.*

2) Вытащить, вынуть. *Повитягли собі книжки і читают.* Драг. 365.

Повиучувати, чую, аш, и. Выучить,

изучить (во множествѣ). *I все те позамічати, на пам'ять повичувати.* Левид. Пов. 34. *Повичувати слав'янські мови.* К. ХП. 127.

Повихарчовуватися, вуємося, етеся, і. Израсходовать съѣстные припасы (о многих). *Ми повихарчовувались уже.* НВолнв. у.

Повихатися, хajúся, ешся, і. Показаться. *Ходім же, вибратимеші собі сужену; та гледи, як не вибереш,—твоя юлова отам на коляці повихається.* Чуб. II. 22.

Повихворюватися, руюмося, етеся, і. Выздоровѣть (о многих). *Як би воли повихворювались.*

Повихітувати, туу, еш, і. Распатыть (во множествѣ). *Оце який вітер,—і дерева повихитувє.* Славяносерб. у.

Повихлюпувати, пуу, еш, і. Выплескать (во множествѣ). *Повихлюпували всю воду з діжки, а тепер і носи.* Полт.

Повіхнути, ну, пещ, і. Свихнуть. *Сє злий знак, особливо для парубків; таким приповідать, що повихнула твоя діжка ноу, т. е. сошла съ пути нравственности.* Шух. I. 169.

Повиходити, днго, дите, і. Выйти (о многих). *Чорти повиходили всі з печла.* Руд. Ск. I. 70. *Повиходили на улику як юлюбів парка.* Чуб. V. 290. *Повиходили тоді відьми з хати.* Драг. 354.

Повихожуватися, жуємося, етеся, і. 1) Отгормяться (о многих). *Годують свині: такі то славі повихожувались.* О. 1862. IV. 82. 2) Оправиться оть болѣзни, выздоровѣть (о животных). *I в нас одна овечка пропала з цієї хвороби, а ті, Боі дав, повихожувались.*

Повихолбдјувати, джуу, еш, і. Выхолодить (во множествѣ).

Повихолбдјуватися, джуємося, етеся, і. Простыть (во множествѣ).

Повихоблювати, плюу, еш, і. Выхватить (во множествѣ). *Дала своїм дітям по буб'ку, а ті шибеники сусідські повихоблюли з рук.* Харьк. у.

По хоблюватися, лююся, ешся, і. Вырвать; выбѣжать, выскочить. *Дівчата повихоблювались без святок у самих баевих черониц юлказ.* Кв.

Повихрещувати, щую, еш, і. Выкрестить (многих).

Повихрещуватися, щуємося, етеся, і. Выкреститься (о многих). *У нас уже багато жидів повихрещувалося.* Харьк. г.

Повіхритися, рую, ршися, і. Закружиться вихремъ.

Повихрещуватися, щуємося, етеся, і. = Повихрещуватися.

Повидіжувати, жуу, еш, і. Выдѣдить (во множествѣ). *З усіх пляшок уже повидіжував.*

Повидцлювати, люу, еш, і. Вытащить (во множествѣ).

Повидчавлювати, люу, еш, і. Выдавить (во множествѣ).

Повичѣрювати, нюу, еш, і. Вычерпнуть (во множествѣ).

Повичісувати, суу, еш, і. Вычесать (многих). *Дітям голови позмивала, повичісувала.* Богод. у. *Головки помиті і повичісувані.* Чуб. II. 405.

Повічка, ки, ж. Привычка, обыкновеніе. *Ви йому не дивуйте, бо в нього така повичка.*

Повичунювати, нюу, еш, і. Выздоровѣть, оправиться (о многих). *Крѣпко лежали в ліст, а ні одна не вмерла, всі повичунювали.* Черниг. у.

Повичухуватися, хуюмося, етеся, і. Оправиться (о многих). *Думали всі, що помруть Пархаченів діти, а вони таки повичухувалися.*

Повишарбувати, вуу, еш, і. Вымыть при помощи мочалки (во множествѣ). *Лави гарно віттем та піском повишаруує.* Богодух. у.

Повишівати, вюу, еш, і. Вышить (во множествѣ). *Кожухи, шовком повишивані.* Кв. I. 143. *Уставки повишивала.* Драг. 361.

Повишітувати, туу, еш, і. Излѣчить заговоромъ (многих).

Повишкрбувати и повишєрбувати, буу, еш, і. Выскрестъ (во множествѣ). *Такі люді поприхопили, як сіли вечирати, так і зорщечки повишкрбували.*

Повишкарбувати, вуу, еш, і. Смазывать, обизать (во множествѣ).

Повиширбувати, гуу, еш, і. Выдернуть (во множествѣ).

Повишчувати, чуу, еш, і. Найти (во множествѣ).

Повіщати, щау, еш, і. Сдѣлаться выше.

Повіщати, щу, щійш, і. Повищать. **Повіще,** нар. Выше. *Зробив залони повище сажня.* Чуб. II. 36. *Ухи повище лоба не ростуть.* Ном. № 1016.

Повищєрбувати, люу, еш, і. Вызубрить (во множествѣ). *I що чим можем*

роблено, що так повищерблювано? Ти мені вже всі лещики повищерблювала.

Пошищувати, **пую**, **еш**, *л.* Выщипать (во множествѣ).

Пошищрювати, **рюю**, **еш**, *л.*—По-вискаляти.

Повібати, **віаю**, **еш**, *л.* Повѣвать, вѣять. *Буде вітер повібати, буде наше дитя колисати.* Чуб. V. 339.

Повід, **вода**, *м.* Поводь. *Украдено в мене коня вороного і поводи з зеленою шваку.* Чуб. V. 410. Ум. **Повідієць**.

Повідати, **двію**, **еш**, *сов. в.* повісти, **вім**, **вісім**, *л.* Говорять, розказувать, розсказать. *Ой карабин на стілочку, карабин на клинку, повідав губернатор: шкода тебе, синку.* Чуб. V. 1004. *Як же, каже, Акане башо, твої сон одгатали, що ти не можеш нам повідати.* Макс. Черчук просить, *щоби сісти, бо він має щось повісти.* Гол. III. 351. *Повідж мені правдочку.* Гол. *Ой летіли дикі пуси... правди мені не повіли.* Гол. *Повідати сама по себе.* Драг. 308.

Повідач, **ча**, *м.* Розказчикъ. *Ном. № 12871.*

Повідбатувати, **вую**, **еш**, *л.* Отрѣзати (во множествѣ) *Повідбатовували по шматку хліба.* Харьк. у.

Повідбівати, **віаю**, **еш**, *л.* Отбѣти (во множествѣ). *Як би йому довший хвіст, то сам би собі боки повідбивав.* *Ном. № 2514.* *Так йому бамбаги повідбивають, що на силу удосвіта рачки додому долізе.* Кв.

Повідірати, **раю**, **еш**, *л.* Отобрать (во множествѣ). *Хотя ж ви од нас ключі повідірали.* А.Д. II. 111.

Повідвілювати, **люю**, **еш**, *л.* Отвалить; отколоть (во множествѣ).

Повідвертати, **твію**, **еш**, *л.* То-же, *что и відвернути*, но во множествѣ.

Повідвіноувати; **вую**, **еш**, *л.* Дать *придаве* (многвмъ). *Свої доньки повідвіноував.* Гв. II. 54.

Повідвоняти, **жу**, **виш**, *л.* Отвезти (во множествѣ).

Повідвізувати, **зую**, **еш**, *л.* Отвлязати (во множествѣ).

Повідгдувати, **дую**, **еш**, *л.* Отгадать (во множествѣ). *Я егші загадки всі повідгдував,—відгадуйте тепер мої.* Богод. у.

Повідгнівати, **віаю**, **еш**, *л.* Отгнать (во множествѣ). *Як полморези ноги та як зачали вони інисти, так і пальці повідгнівали.* Черниг. у.

Повідгодбувати, **вую**, **еш**, *л.* Откор-

муть (многихъ). *Конеі поодиодували.* ЗОЮР. I. 140.

Повідгнати, **вію**, **виш**, *л.* Отогнать (многахъ). *Повідгнать собак од корита, нехай свині попереду найдяться.*

Повідгорбжувати, **джую**, **еш**, *л.* Отгородять (во множествѣ). *Повідгорбжували свої городи.* Харьк.

Повідгоргати, **гвію**, **еш**, *л.* Отгресть (во множествѣ). *Повідгортай оту землю звідтіля.*

Повідгоріти, **раю**, **еш**, *л.* Отгоргѣть (во множествѣ).

Повідгрявати, **гвію**, **еш**, *л.* Отгрызть (во множествѣ).

Повідгрібати, **бвію**, **еш**, *л.*—Повідгоргати.

Повіддавати, **даю**, **еш**, *л.* Отдать (во множествѣ).

Повіддиматися, **міємося**, **стєся**, *л.* Отдуться; выпатється (во множествѣ) *Землянки при самій землі як мошакки повіддималися.* Мвр. ХРВ. 80.

Повіддрати, **раю**, **еш**, *л.* Оторвать, отодратъ (во множествѣ).

Повіддшувати, **шую**, **еш**, *л.* Отдавить (во множествѣ).

Повідда, **дя**, *с.* Половодье. *Черк. НВольн. у.* *Це вже десятъ рокіа, як було в Трушках таке повідда.* Рв. Левец. *Чи і в ваших сторонах бул цієї осени таке велике повідда, як у нас: всі млини повинило.* Таращ. у.

Повідркове, **вого**, *с.* Пошлява съ ведра.

Повідієць, **дця**, *м.* 1) Ум. отъ **повід.** 2) Березка, *которой привязывають ногу ягненка къ другому ягненку.* О. 1862. V. Кух. 32.

Повідживати, **віаємо**, **сте**, *л.* Ожить (во множествѣ).

Повідживляти, **ліаю**, **еш**, *л.* Оживить (во множествѣ).

Повіджинати, **міаю**, **еш**, *л.* Постирать бѣлье (во множествѣ). *Повіджинали дівчата сорочки.* Харьк.

Повіджинати, **наю**, **еш**, *л.* Сжати за долгъ (многвмъ). *У кою позичали,—есім повіджинали.*

Повідімати, **міаю**, **еш**, *л.* Отнять (у многихъ). *Повідімав у всіх та й зібрав собі.*

Повідідати, **двію**, **еш**, *л.* Отбѣсть, отгрызть (у многихъ). *Кім повідідав риби хвости.*

Повідієзувати, **вую**, **еш**, *л.* Отвѣтять

(многимъ). *Хто про що питає,—усім по-відказує.*

Повідкві, ків, м. мн. Возля. Вх. Лем. 451.

Повідкідати, дію, еш, 1. Отбросять (во множествѣ).

Повідкладати, дію, еш, 1. Отложитъ (во множествѣ).

Повідколу́пувати, пу́ю, еш, 1.—**Повідколу́плювати.** *Взяли вони, поодколу-пували з скель каміння одинакової ваги, поставали на горі... і давай шпурлять.* Драг. 231.

Повідколуплювати, лую, еш, 1. Отковырять (по множествѣ).

Повідкобувати, пу́ю, еш, 1. Отеопать (во множествѣ). *Де які батько позакопує гроші, то тепер він повідкопував та й бататіє.* Харьк.

Повідкобувати, чу́ю, еш, 1. Отеатать (во множествѣ). *Повідкочуй оте каміння далі.*

Повідкривати, вію, еш, 1. Открыть (во множествѣ).

Повідкру́чувати, чу́ю, еш, 1. Открутять (мног.).

Повідкупля́ти, ля́ю, еш, 1. Откупить, выкупить (во множествѣ).

Повідкупля́тися, ля́ємося, етєся, 1. Откупаться, выкупаться (многимъ).

Повідку́шувати, шу́ю, еш, 1. Откусятъ (во множествѣ).

Повідла́вити, зно, знте, 1. Отползти (во множествѣ).

Повідла́мувати, му́ю, еш, 1. Отломать (во множествѣ). *Повідламував усі колочки з термової пілки.*

Повідлі́тати, та́ємо, ете, 1. Отлетѣть (во множествѣ). Драг. 273. *Пташки, що вітну так співали, у црій вже подлітали.* Греб. 387.

Повідлі́чувати, чу́ю, еш, 1. Отсчитатьъ (во множествѣ).

Повідло́блювати, лую, еш, 1.—**Повідламувати.**

Повідлуча́ти, ча́ю, еш, 1. Отлучить, разлучить, отдѣлить (многихъ).

Повідмерза́ти, за́ємо, ете, 1. Отмерзнуть (во множествѣ). *Вуха повідмерзали і пальці на ногах.*

Повідми́кати, ка́ю, еш, 1. Отпереть (во множествѣ). *Всі двері повідмикані були.* Св. Л. 311.

Повідмовля́ти, ля́ю, еш, 1.—**Повідказувати.**

Повідніма́ти, маю, аш, 1.—**Повіднімати.**

Повідно́сити, шу, еш, 1. Отнести (во множествѣ). *Повідносив йому все, що має.*

Повідня́, ні, эс. У колесняковъ: дышло или приводъ, вставленный во вращающееся ухо пеня́ка (см.); приводится въ дѣйствие силою лошади или воловь, совершающихъ круговое движеніе съ привъръленнымъ перевкавъ къ повідні ободомъ. Вас. 147.

Повідпада́ти, да́ємо, ете, 1. Отпасть (во множествѣ). *Хто охочий був битися, тому зараз кулаки повідпадають.* Кв.

Повідпа́суватися, су́ємося, етєся, 1. Откормиться (о многихъ).

Повідпа́сувати, су́ю, еш, 1. Отвѣтеть письменно (многимъ). *Усім повідписував, хто до його писав.*

Повідпи́хати, ха́ю, еш, 1. Оттолкнуть (многихъ). *Повідпихала обох од себе.*

Повідпли́вати, ві́ємо, ете, 1. Отплыть (во множествѣ). *То були коло берега оті плави маленькі, а тепер повідпливали.*

Повідпра́вляти, ля́ю, еш, 1. 1) Отправить, отослать (многихъ). *До людей діти поодправляю.* Мил. 187. 2) Означить служеніє въ церквяхъ. *Скрізь по церквахъ уже повідправляли службу Богу.* Харьк. у.

Повідпрൊ́вджувати, джую, еш, 1. Отправить, отослать (многихъ).

Повідпряда́ти, да́ю, еш, 1. Отработать пряденіємъ. *Усе, що напозичалася, те все повідпрядала.*

Повідпу́скати, ка́ю, еш, 1. Отпустить (многихъ). *Повідпуская їх,—нащо вони тобі зділися?*

Повідрива́ти, ві́ю, еш, 1. Оторвать (во множествѣ). *Повідривала усі.* Чуб. III. 105.

Повідрива́тися, ві́ємося, етєся, 1. Оторваться (во множествѣ). *Повідривалися телята та й повтікали.*

Повідріза́ти, ня́ю, еш, 1. Отдѣлять (во множествѣ).

Повідрі́зватися, ві́ємося, етєся, 1. Отдѣляться (во множествѣ).

Повідрзу́вати, зу́ю, еш, 1. Отрѣзать (во множествѣ). *Повідрзували навіть йому гудзики від мундира.* Чуб. II. 599.

Повідроста́ти, та́ємо, ете, 1. Отрости (во множ.). *Не юлим юлов, от волосся і повідростало.* Стор. II. 36.

Повідру́бувати, бу́ю, еш, 1. Отрубить (во множествѣ). *Повідрубувала вона своїм дігчатам юлови.* Драг. 337.

Повідсилати, лаяю, еш, л. Отослати (во множествѣ).

Повідсихати, хаямо, ете, л. Отсохнуть (во множествѣ).

Повідскакувати, куемо, ете, л. Отскокати (во множествѣ).

Повідслужувати, жуу, еш, л. То-же, что и відслужити, но во множествѣ.

Повідслужуватися, жуємося, етеся, л. То-же, что и відслужитися, но во множествѣ.

Повідстваляти, лаяю, еш, л. Отставити (во множествѣ). *Повідставляя юрички від жару.*

Повідстобурчувати, чуу, еш, л. Оттопирити (во множествѣ).

Повідстравати, раймо, ете, л. Отстать, отступитися (о многих).

Повідступати, паяю, еш, л. То-же, что и відступити, но во множествѣ.

Повідступатися, паяємося, ешся, л. То-же, что и відступитися, но во множествѣ.

Повідсувати, ваяю, еш, л. Отодвигнуть, отсунуть (во множествѣ).

Повідсуватися, ваємося, етеся, л. Отодвинутися, отсунутися (о многих).

Повідтавати, таємо, ете, л. Оттаяти (во множествѣ).

Повідтукати, каяю, еш, л. Оттупорити (во множествѣ).

Повідтинати, наю, еш, л. Отрубить, отрзати (во множествѣ).

Повідточувати, чуу, еш, л. Отгрызти (во множествѣ).

Повідтуляти, лаяю, еш, л. Открыть (во множествѣ).

Повідтухати, хаємо, ете, л. Объ опухляхъ: свастъ, уменьшаться.

Повідтягати, таяю, еш, л. Оттащить (во множествѣ).

Повідтучати, чаяю, еш, л. Оттучить (многих).

Повідхідити, димо, дите, л. Отойти (во множествѣ).

Повідхилати, лаяю, еш, л. То-же что и відхилити, но во множествѣ.

Повідхилатися, ляємося, етеся, л. Отклонитися, уклонитися (во множествѣ).

Повідвігати, таємо, ете, повідвітатися, таяємося, етеся, л. Отдвѣсть (во множествѣ). *Повідвітатися вже проміски. У нас уже поодвігався мак, а в вас і досі чисте.* Богодух. у.

Повіддіжувати, жуу, еш, л. Отдѣдити (во множествѣ).

Повідчиняти, наю, еш, л. Отворити

(во множествѣ). *Срібні ворота повідчиняли, ворони коні починускали.* Чуб. III. 357. *Царські врата повідчинювані.* Грив. III. 147.

Повідчинятися, няємося, етеся, л. Отворитися (во множествѣ). *То він тільки скаже слово: „одчинитесь“, то двері й поодчиняються.* Драг. 107.

Повідчіплювати, лаяю, еш, л. Отдѣпить (во множествѣ).

Повідчіплюватися, ляємося, етеся, л. То-же, что відчепитися, но во множествѣ.

Повідшіптувати, тую, еш, л. — Повншіптувати.

Повідшукувати, куу, еш, л. Отыскать (во множествѣ).

Повідшукуватися, куємося, етеся, л. То-же, что и відшукатися, но во множествѣ.

Повідщипувати, пуу, еш, л. Отщипнуть (во множествѣ). *Не забудь жє, поодщипуй довші корінні в росаді, а то капуста драгнитиметься вору.* Славяносерб. у.

І. Повідь, води, ж. Наводнение, половодье. *Пороставали сніг, зійшла повідь, позбігла скрізь вода.* Кв. См. Повіда.

II. Повідь, ді, ж. Рассказъ. *Ой не чужую жє повідь повідаю, сам же ту полонку рубав, коня напував.* Чуб. III. 298.

Повідьміти, мияю, еш, л. Сдѣлаться вѣдьмой.

Повієчка, ки, ж. Ум. отъ повіяка. **Повієз, возу, м.** Экипажъ. *Повієдали пани у той повіз.* МВ. (О 1862. III. 51). *Перестріли розбойники і одібрали і гроші, і одежу, і коні з повозом.* Чуб. II. 206.

Повієз, нар. — **Пова.** Лохв. у. *Іду повіз його та й думаю: чи займе жє він мене?* Парат. у.

Повій, вояю, м. Раст. а) *Lyctium Barbarum* L. Авн. 202. б) *Polygonum dumetorum* L. 100.

Повійка, ки, ж. Раст. *Convolvulus arvensis* L. Авн. 107. Вх. Пч. I. 9. Ум. **Повієчка.** *На городі повієчка.* Грив. III. 325.

Повійниця, ці, ж. Потаскуха. Мир. ХРВ. 158. *Чи не з повійницею була якою спізнався.* Мир. ХРВ. 296.

Повійнути, ну, вѣш, л. Повѣять. *Повійне вітер.* Змієв. у.

Повіж, нар. Вѣчно, до смерти, во вѣкъ; никогда (при отрицанні). *Маленька собачка повіж щєня.* Ном. № 8608. *Я своєї дичиньки повіж не забуду.* Мет. 27. *Ой уже нашого пана-кошового повіж не видати.* Грив. III. 602. **Повіж-віки.**

Повіка, **кн**, **ж**. Вѣко. Трудно слюзам ради дати, коли сами лються. Нехай лються річеньками, най (не) сохнуть повіки, — колись мила рученьками утре їх навіки. Грнн. III. 183.

Повієувати, **күю**, **ещ**, **л**. Долго жьять. Вх. Зн. 50.

Повільний, **а**, **е**. 1) Свободный, вольный. *Ти ж мій повільником світу!* Мет. 147. 2) Свободный, просторный. *Шапка повільна*. Лубев. у. 3) Умѣренный, легкий. *Торік зима була повільна. Повільний огонь*. 4) Медленный. Ум. Повільнѣний.

Повільність, **ности**, **ж**. Медленность, умѣренность въ движеніяхъ. Чуб. I. 283.

Повільно, **нар**. 1) Свободно, вольно. 2) Свободно, просторно. *В хаті стало повільніше*, 3) Умѣренно. 4) Медленно. Ум. Повільнѣно. *То дош, то знов спека, така що їй Боже! А як би повільнѣно, то хліб кращій був би*. Чернвг. у.

Повінути, **нү**, **нѣш**, **л**. Повѣять. *Повінь вітроньку, в ту сторононьку, иде мій милий пробуває*. Чуб. V. 1204. *Вітрець повія, то колоски так і крещуть, як у кресиво*. Г. Барв. 147. *Як із низу тизий вітер повіе, вся ваша жидівська сторожа поїве*. ЗОЮР. I. 60.

Повінчати, **чаю**, **ещ**, **л**. Певѣнчать. *І світ мені зов'язали, із нелюбом повінчали*. Чуб. V. 539.

Повінчатися, **чаюся**, **єпся**, **л**. Повѣнчатися. *Не топиш, козаче, бо душу за зубиш; ходім повінчаймось, коли вірно любиш*. Мет. 17.

Повішування, **ня**, **с**. Поздравление.

Повішувати, **шүю**, **ещ**, **л**. Поздравлять.

Півінь, **вені**, **ж**. Разливъ. Шух. I. 180.

Повірати, **рю**, **рвш**, **л**. 1) Повѣрять. *Росказав би про те лизо, та чи то ж повірати?* Шевч. 78. 2) См. Повірати.

Повірній, **а**, **е**. Дякуючий въ долгъ (о торговцѣ, кабатчикѣ). *Шинкарочко молодая, колись була повірняя: повірь меду і юрляки, бо не маю собі жінки*. Нп.

Повірник, **ка**, **м**. Довѣренное лцо, погѣренний.

Повірувати, **рюю**, **ещ**, **л**. Вѣрять нѣвторое время. *Повіруєм ще трохи в волю, а потім жити почнемо*. Шевч. 383.

Повірник, **ка**, **м**. Крыша надъ струною, — частью кошари, гдѣ доять овець гуцульскіе вастухъ. Шух. I. 193, 194.

Повірати, **ряю**, **ещ**, **сов**. в. **повірите**, **рю**, **рвш**, **л**. 1) Давать, дать въ долгъ.

Вона мене здавну знає, мед-юрляку повіряє. Чуб. V. 1033. *Шинкарочко молодая, повірь меду і вина*. Чуб. V. 201. 2) Довѣрять, довіряють. *І наймичка у нас була хороша, а не повіряла (мати дітей) на неї*. Г. Барв. 51.

Повіє, **су**, **м**. Отвѣсь. Ромен. у.

Повіємце, **дя**, **с**. Ум. отъ повіємо.

Повієтати, **шу**, **єпц**, **л**. Повѣсять. *За сев Боі не повієтати*. Ном. № 114. ЗОЮР. I. 228. *Куплю тобі намисто та на шию повічу*. Мет. 7.

Повієтися, **шуся**, **єпсися**, **л**. Повѣситься. *Коли мишей боїшия, на воротах повієся*. Чуб. *Осичина тим труситься, що на її Скарійот повієвся*. Ном. № 316.

Повіємо, **ма**, **с**. Связка пеньки или льна въ 10 или 12 мнѣвъ. Вас. 200. Чуб. 408. Шух. I. 148. *От баба дала дідовій дочці поніємо конопел, щоб вона за ніч спрала*. Рудч. Ск. II. 51. Ум. Повіємце. Гол. Од. 36.

Повієняний, **а**, **е**, — не полотно. Полотно болѣе тонкое, чѣмъ ключове, которое въ свою очередь тоньше валовини Вх. Зн. 5.

Повієсти. См. Повідати.

Повієтяти, **щү**, **стїш**, **л**. 1) Рассказать. *Де котрий пожартує, инший стане та сївй сміток-жгль повієтяти*. МВ. I. 44. 2) Извѣстять. *Пішли люде у свободу повієтити*. Мвж. 130.

Повієтка, **кн**, **ж**. 1) Повѣстка. 2) Рассказъ. *Повієтки (народні оповідання)* Марка Вовчка. Сиб. 1861.

Повієувати, **түю**, **ещ**, **л**. Говорить, рассказывать. Шух. I. 45. *Я хотів, бадічку, коли ж мене мене не пускали, повієтує хлопцев плачучи*. Федьк.

Повієсть, **ти**, **ж**. Повѣсть, рассказъ. *Так казала мені стара Куцайка, розказуючи сюю повієсть*. Кв.

Повієтяр, **ра**, **м**. Писатель повѣстей, рассказчывъ. *З того часу, як зроблено в Галичині особне видання Квітчиної повієсти „Маруся“, жоден з українских повієтярів не видавав у нас особно книжкою своєї праці*. Левиц. I. Слівне од видавництва.

Повіт, **ту**, **м**. 1) Уѣздъ. Лелев. Пов. 208. *Таких ведмедів на приміті ще трохи є у нашому повіті*. Гліб. 2) Повітати. Мѣстами, полосами. *Оцей сніг випав не скрізь, а повітати: от за Любар, то ї нема вже*. НВолын. у.

Повієтяти, **тāju**, **ещ**, **л**. Привѣтствовать. *Щоб пан отець, пані мати і вся родина*

лийшли повітали та донькою сина. Мет. 171.

Повітцідя, ці, ж. Раст. *Cuscuta Eri-
linum* Wahl. ЗЮЗО. I. 120.

Повітця, кн, ж. Сарай для скота. (Чуб. VII. 393), також навесі изь соло-
менною крыша пра таковъ сараѣ. Під по-
віткою наймички конопі тїляють. Левц.
I. 175. Чи в тобі не казала, як стояла
під повіткою: не йди, милий, та у Крим
по сінь, бо зостанеш під наміткою. Чуб.
V. 198. Ум. **Повіточка**.

Повітовій, а, в. Уъздвий. **Повітовий**
суд. Котл. В одному повітовому місті жив
мишанин Демішка. Левц. I. 238.

Повітра, ри, ж. Повѣтріе, епидемія.
Така повітра пішла, що люде мруть—зо-
лера. Балтск. у. А щоб на неї повітра
прийшла. Васильє. у. А щоб тебе миза
повітра забрала. Подольск. г.

Повітраця, ці, ж. Вяхрь. Вх. Уг.
260.

Повітра, ря, с. 1) Воздухъ Левц.
I. 25. О. 1862. IX. 115. Летить орел по-
над хутір, а в повітру в'єтсі. АД. II. 20.
2) = **Повітраця**. Вх. Уг. 260.

Повіть, ті, ж. = **Повічка**. Батько був
на юриці, мати — в повіті. Сви. 222. По-
віть, хату й ковий тин. Мвр. Г. 63.

Повітерця, ці, ж. Вяхрь, буря. Вх.
Уг. 260

Повічайка, кн, ж. = **Повіца**. Вх. Уг.
260.

Повішальник, ка, м. Повѣсвшійся.
Каменец. у.

Повішати, шью, еш, м. 1) Повѣшать,
развѣсити. *Повішала хустки на юриці.*
2) Повѣсити. *Взяли тою пона, присудили
повішати.* Чуб. III. 325. *Так їх (козагів)
і повішали.* Драг. 417.

Повішатися, шуюся, ешся, м. Повѣ-
сяться. *Повіи до того дуба і на ньому по-
вішався.* Чуб. II. 381.

Повішення, ка, м. = **Повішальник**.
ЕЗ. V. 209.

Повішно, мор. Навсєгда, навѣки.
Зинев. у.

Повіщати, щью, еш, м. Объявляти,
возвѣщати.

Повіш, віп, ж. = **Повішиця**. Мвр.
ХРВ. 313. *Мабуть казала бєть повіш
сєвітню та й вѣтєся.* Мвр. ХРВ. 324.

Повічати, вію, еш, м. Повѣяти. *Ой
повіч, віпуроньку, з юри в долиноньку.* Чуб.
V. 134. *Повіч, віпурє долюньський, з
глибокою хру.* Мет. 84.

Повіжтися, віюся, ешся, м. Отпра-
виться, пойти. *Гайдамаки повіжлись із Чер-
кас.* ЗЮОР. I. 256. *Мати повіжлась ху-
дись.* *Сами тєред повіжлись.* МВ. I. 74.

Повж, ку, м. Польж. *Прийшли три
козаки з повжу: розв'язали Марусі юловку.*
Мет. 105. Ум. **Повчи**. *Отак Вочок жєне
ляглія повчок.* Ном. № 673.

Повжидати, даю, еш, м. Бросити во
что вибудь (во множествѣ). *Луципаниа з
яєць повжидала в піч.* Кв. *Ти жє їл, Боже,
в рив милокий, повжидави на пошлє.* К.
Псал. 127. *Повіи їх (жидів) дуринь до річ-
ки, повжидав по одиною.* Драг. 347.

Повжидатися, даємося, етєся, м.
1) Броситися во что (во множествѣ). *Пов-
жидавсь у воду.* 2) Впасть во что, при-
страститися кь чєму (о многихъ).

Повжидатися, даємося, етєся, м.
Учється (о многихъ). К. Досв. 93. *Повє-
черявши, старі люде стать повжидавсь.*
К. ДС. 13.

Повжидати, каємо, етє, м. Стати на
колѣни (о многихъ). *Повжидали сєред
хати, дово ся Богу помолити.* МУЕ. III. 56.

Повжівник, ка, м. в пр. = **Полковник**.

Повжівувати, вьюю, еш, м. Воткнути
(во множествѣ). *Повжівую юлки в стїну.*

Повжівувати, вьюю, еш, м. Закопати,
вкопати (во множествѣ). *Де-не-де стояли
повжівувати стовби.* Стор. II. 14.

Повжівувати, чую, еш, м. Вьатати
(во множествѣ). *Повжівувати колеса в повітку.*
Харьв.

Повжівуватися, шуюмося, етєся, м.
Взоситися (о многихъ).

Повкривати, вьюю, еш, м. 1) Укрити,
накрити (многими, многое). *Лягайте оїт-
ки, спати, а я вас покриваю гарнєнько,
щоб не замерзли.* Богодух. у. *Вороти (ва-
току) живіоче покривайте, бо доци нагоде.*
Харьв. у.

Повкриватися, вьємося, етєся, м.
Укритися, накрытись (о многихъ). *Поля-
чили на печі, ще й кожухами покривалися.*
Харьв. у.

Повкручувати, чуюю, еш, м. Винтити
(во множествѣ).

Повкуш, ндо. Вѣсть. *Ми з Гатрею
зараз зїїшли з хати, стали повкупі під
дєртва.* МВ. II. 111.

Повкучувати, чуюю, еш, м. Обутати,
зєкутати (во множествѣ). *Стяють мазєт,
щукудами повкучувани.* Рудч. Ск. II. 173.

Повкутуватися, туємося, етєся, м.

Закутаться (о многихъ). *Не витопили, а в хаті холодно, — дуже холодно буде спати. — Покутуємося добре, то й не буде холодно.* Чернвг. у.

Повладати, д'аю, аш, м. Повладѣть нѣскольке времени. *Молодий пан не дово повладав батьківщиною: усю землю пропродав та й пов'явся худись гроші перевозити.* Харьк. у.

Повлавити, зимо, зите, м. Влѣзть (во множествѣ). *Душа вилетіла, а чорти повлазили в тулуб та й сидять.* Рудч. Ск. І. 69. *Поробитися, каже, муравками та лізти у пляшку. Вони усі поперекидались та й посузили у ту пляшку.* Мнж. 129.

Повлѣжуватися, жуємося, етеся, м. Улежаться (во множествѣ). *Уже повлѣжувались гурші.* Київ. у.

Повлітати, т'аємо, ете, м. Влетѣти (о многихъ). *Повлітаємо до йою в келію.* Грин. II. 13.

Повлягаться, г'авмося, етеся, м. Улечься, лечь (о многихъ). *Повлягався народ спати.* Змiev. у.

Повмазувати, вую, аш, м. 1) Запахачать (многое). *Де се ти так повмазувала руки? 2) Влѣпнуть въ стѣну при мазанні глиною (во множествѣ).*

Повмазуватися, вуємося, етеся, м. Запахачаться (о многихъ). *Повмазувались діти так, що й милом не одмиєш.*

Повмаювати, нюю, аш, м. Заманить во что (многихъ). *Повманюй поросят у хату.*

Повмірати, раємо, ете, м. Перемереть, умереть (о многихъ). *Всі чотири повмірають.* Чуб. V. 167. *Ужє старі повмірали обов.* Чуб. II. 429.

Повмовляти, л'аю, аш, м. Уговорить (многихъ).

Повмочати, чаю, аш, м. Обмочить (во множествѣ). *Дорожій сукні в воду повмочала.* Чуб. V. 1070.

Повмуровувати, вую, аш, м. Вставити въ стѣну при кладѣ ея (во множествѣ)

Повна́джуватися, джуємося, етеся, м. Понадаться (о многихъ).

Повнѣча, чі, ж. Скопленіе въ чемъ либо, заполненіе чего либо. *Какъ нарѣчие: полво, биткомъ набито. В корчмі повнеча людей.*

Повний, а, е. 1) Полный, наполненный. *Хиба ревути воли, як ясла повні?* К. Гов. 13. *Напою я кониченька з повного відерця.* Чуб. V. 382. *Добра повна.* Большая

полвая чаша. *Ще ти вип'єш добру повну.* Еще ты перетерпівшь много горя. Котл. Ев. III. 15. 2) **Повный.** *Коралі й дукачі як жар горіли на її повний грудях.* Стор. МПр. 54. 3) **Махровый.** *Моя ерода—повная рожка.* Чуб. V. 575. 4) **Весь, полонъ.** *Позна шия наміста.* Кв. **Повний місяць.** **Ум. Повненький, повнѣсенький.** *Назбірали фруктовок повненький хвартушок.* Чуб. V. 107. *Полетів орел до чужих сторін, німав юлубів повненький двір.* Мет. 108.

Повпнати, ню, аш, м. Исполнять.

Повпніць, ці, ж. Полный сосудъ. **Вх. Зн. 50.** **Ум. Повнічна, повнонька, повночка.** *Кропи нас, мати, водою святою непочатою, з повною повничкою доброю долечкою.* Рк. Макс. *Не пий, затуно, період повноньки.* О. 1862. IV. 30. *Стань, батеньку, перед мене і напийся до мене з повними повноньками з дрібними сізоньками.* Грин. III. 513. *Чарочко—повночко, як мені до тебе пристати.* Чуб. V. 1105.

Повпніньцький, а, е=Повнісінький. **Повнісінький** горщик молока. НВолын. у.

Повнісінький, а, е. Совершенно полный, полнехонький. *Рудч. Ск. I. 129.* *Засіки повнісінькі грошей.* Драг. 83. *Хазяїн (торбу) взяв, повнісіньку червоними й напхав.* Гзля. 47.

Повнісінько, нар. Совершенно полно, полнехонько. *Народу в церкві повнісінько.* Левин. Прв. 18.

Повнішати, шаю, аш, м. Дѣлаться полнѣе. *Ольжине лише повнішало й наливалось.* Левин. Пов. 240. *Місяць що день, то й повнішає.* Дешо.

Повно, нар. Полно, доверху. *Добре господині, коли повно в судині.* Ном. № 1404. *Вжє несила: випив повно.* МВ. (О. 1862. III. 68). **Ум. Повненько, повнѣсенько.**

Повнобокый, а, е. Съ выпуклыми боками. *І есє те (товар), знаєте, викохане таке, повнобоке.* Сим. 211.

Повновідий, а, е. Круглолицый, полнолицый. **К. ЧР. 45.** *Чоловік плечистий, руський, повновидий.* ЗОЮР. I. 97. *Андрійко був у мене повновидий, ясноокий, кучерявий.* МВ. II. 7. *Місяць... був би повновидий.* Дешо.

Повновідий, а, е=Повновидий. **Повновидий** ном. місяць. Ном. 8572.

Повнонька, ки, ж. **Ум.** отъ повнища. **Повноєсати, шу, сич, м.** Внести (во множествѣ). *Познімай та повноєс сорочки в хату, — вже посохли.* Харьк.

Повноспівний, а, е. Имѣющій ровную

и широкую синю. *Це віа повноспинний,—*
везтиме добре. Волч. у.

Повнота, ти, ж. Полнота. *Жадає, щоб*
швидше явилась у повноті краса миру. Кв.

Півночка, ки, ж. Ум. отъ повниці.

Повнощбтний, а, в. Заключающій
столько предметовъ, сколько ихъ должно
быть по счету. Вас. 190.

Повну́рватися, руюся, етеся, і.
Погружаться, углубиться (о многвѣзъ). *Всі*
повнурвувались у книжку і нічирк. Св.
Л. 163.

Півня, ні, ж. 1) Полнота. *Не дасть*
йому розвинути художницького смаку своєю
до повної повні. К. XII. 18. *Тут в повню*
ростіи дав їм Бю. Мър. Г. 67. Перейти
дорігу у повні. Перейти дорігу съ полны-
ми ведрами. Шух. I. 239. 2) Изобиліе.
І на полі у тебе буде повня. К. Іов. 13.
Моїм балажтвом я втішався і повнею моею
веселився. К. Іов. 67. 3) Полнолуніе. Чуб.
I. 10. Місяць у повні. Полнолуніе.

Півнява, ви, ж.—Повня 1, 2. У по-
няві дізнає недостатку, всі злигодні подій-
мутся на його. К. Іов. 44.

Повнявий, а, в. Полноватий.

Повняк, ва, м. Раст. а) *Tagetes erecta*
L. Анн. 347. б) *Tagetes patula*. Вх.
Пч. II. 36.

Повоту́ватися, жуся, вишся, і. По-
возитися. *Довго повотузулися, поки розі-*
брали добре, як треба робити (молотити
машинкою). Харьк. у.

Поводарь, ра, м. Вожакъ, проводникъ.
Він замалечку за поволаря в старців був.
Харьк.

Поводатарь, поводатирь, ра, м.—По-
вударь. *Поки я з вами, то буду вашим*
поводатарем. Стор. МІр. 117. *Сліпий луч-*
че ходить, як поводатирь водить. Ном.
№ 4659.

Поводдя, дя, с. Повода. *Держить коня*
за поводдя. АД. I. 7.

Поводір, ра, м.—Поводатарь. Ном.
№ 4656.

Поводити, джу, диш, і. 1) Водить.
На рученках носить хача, очий поводити.
Шевч. 68. *Рукою поводить по любові.* Кв.
Поводить станом та воловою. Леввц. I. 12.
2) Править, управляетъ лошадьми. Сам пак
кіньми поводити. 3) Обращаться. *Вони*
вийдуть було з хати, це її дверки лус-
нуть, оттак вони було ними поводять. Федьб.

Поводіти, джу, диш, і. Поводить.
Коли б мене молодій хача по хаті повдив.
Чуб. V. 577.

Поводитися, джуся, дишся, і. 1) Дер-
жать себя, обращаться. *Де ж таки хто*
чував, щоб дитина так незвичайно з пи-
тливою своєю матінкою поводилась. МВ. I.
25. *Так із тобою поводяться, як із своїм*
братом. МВ. (О. 1862. III. 56). 2) Быть
въ обычаѣ. *Бач, як у вас поводиться. Як*
за Хмельницького поводилось. Шапки з квіт-
кою, як поводиться, не спорядили. О. 1861.
III. 17. *Ой у нас на Дому не поводиться*
сьому: син матері не бере, за брата сест-
ра не їде. Чуб. V. 926. 3) Удаваться,
вмѣть успѣхъ. *Піділа до того чоловіка і*
просила, щоб розказав, де він його бачив
і як йому поводиться. Кв. *Як йому буде*
поводитись, яке коли нещастя впаде.
Драг. 75.

Пово́жати, того, м.—Поводарь. *Ішов*
кобзарь до Київѣ та сів спочивати: тор-
бинками обвішаний його повожатий.
Шевч. 89

Пово́жувати, жую, ви, і.—Поводити.
Утки плавно пливають, тільки голочками
повожують. Кв.

Повозіти, жу́, виш, і. 1) Повозить.
Повозити полі в рѣшеті. Утавть грѣхъ на
всповѣди. 2) Свезти. *Повозив уже всі сно-*
пи з поля.

Повозітоньки, і. Ум. отъ повозити.
Наставляв копок, як на небі зорю; настав-
ляв стоїв на чотири роїя. Чим же тоє
повозітоїкки? *Тими волами, як соколами.*
Чуб. III. 386.

Пово́зка, ки, ж. Телѣга. Рудя. Св.
II. 155. Ум. Повозочка. *Ти запрягай пово-*
зочку, та поїдем в чисте поле. Чуб. V.
911.

Пово́зце, ного, с. Пошлина съ воза.
Повозчина, ни, ж. Телѣженка. *Ста-*
рою ж лісу в тебе ця повозчина. *Піди ж*
підмаж повозчину. Чуб. II. 656.

Пово́литися, см. Поволятися.

Повбі́, нар. 1) Медленно, не спѣша.
Поволі їдеи, далеко будеш. Ном. *Велике*
дерево поволі росте. Ном. № 989. **Повбі-**
повбі! *Тише-тише! осторожнїе!* НВолны. у.
2) Свободно, вольно. *Душни дїтей повбі—*
і сам будеш у неволі. Посл. *Тоді я вкелмі,*
тоді я бататий, як буде серденько поволі
цумати. Шевч. 76.

Поволо́чка, ки, ж. Ум. отъ поволона.

Поволо́щина, ни, ж. Пошлина, сборъ
съ вола.
Поволо́ба, ки, ж. 1) Ремни, шавурн
на обуви. 2) Слѣдъ, оставленный тачи-
мымъ предметомъ. *Зрубали дерево і стали*

поно волокти додому та й поробили поволоки, а лісничий поволоки вислідив. Павлогр. у. Згрібають поволоки—послі проташеняго, протешеняго сѣна сгребвають оставшеєє по пути. Шух. I. 170. Ум. Поволічка, поволіченя.

Поволокці, чў, чѣш, м. Поволоць, потащить. *Москаль встав і насили поволик потомлені нош.* Левци. I. 2. *Чи не поволочили ти вочого хвоста?* Ном. № 11037.

Поволоктися, чўся, чѣшся, м. Потащитися. *О!.. стягнитися та поволоктися: казав чоловік—маку дам.* Ном. № 10891. *Смаа вона худієш поволоклась із сусід, бо вона в сусідає жила.* Г. Барв. 175.

Поволоситися, шўся, шисся, м. — з ним. Потаскати друг друга за волоси. *Поволосися з Іваном.* Вх. Зн. 8.

Поволохатити, тію, еш, м. Сдѣляться косматими.

Поволоцьки, нар. Болоча. *Як піймав ню за коси та поволоцьки через подвірря.* Каменец. у.

Поволоченька, кя, ж. Ум. оть поволока.

Поволочіти, чў, чид, м.—Поволокти. *Поволочено по сніг.* Лукаш. 152.

Поволочітня, чўся, чашся, м.—Поволоктися.

Поволічка, ки, ж. Поволочка. *За косицик та в поволочку.* Ном. № 3995.

Поволітєся, ліюся, ешся, сов. в. поволітєся, люся, лашся, м. Изъявлять, изъявлять согласіє. *Ходив, просив по всьому селу, щоб вони (громадяне) поволилиє на слоді оддати мені змлоку.* Не поволяються. Катериносл. у. (Залюбовск.).

Поворіт, рѣту, м. 1) Поворотъ. *На повороті шляху.* Стор. МПр. 122. **Поворіту нема.** Нельзя поворотитися. *Повороту спирноно нема за оцим возом,—як би його тєть зійди.* Волч. у. 2) Возвращеніє. 3) Та часть вѣтряной мельницы, кь которой прицѣпляють веревку для ея поворачиванія. Лебед. у. 4) Вѣротъ. Лебед. у.

Поворітєя, кя, ж. Поворотъ на дорогѣ.

Поворітєшя, нар. На обратномъ пути. **Помуркотати, чў, чѣш, м.** Помурлыкать.

Поворувати, кўю, еш, м. Поворковать. *Дилляя, люблю, та поворкуєм, та носумуєм.* Пєва. 141.

Поворужити, жў, жиш, м. Погадать. *Пшла вночі до ворожки, щоб поворужити.* Шевч. 14. Переносно: поговоритъ съ кѣмъ

въ секретѣ съ цѣлю устроить что-либо, оказати кому протекцію и пр., устроить, уладити что-либо негласными способами. *Попереду він кинувсь до лисниці, щоб тая нящечком у лисниці поворужила про його.* Гліб.

Пвороз, зу, м.—Пворозка. Шух. I. 224.

Пворозка, кя, ж. 1) Шнурокъ, биченка. Левци. I. 358. КС. 1893. VII. 80. *В кунтузі з срібними китицями і поворозками.* Стор. МПр. 76. 2) Ленточка для завязыванія сѣнна. Козелец. у. КС. 1893. XII. 449. Также тєсьма для завязыванія передника, юбки. Ум. Поворозочка. Ез. V. 136.

Пворотєя, тия, м. Поворотъ съ дороги въ сторону. НВовыц. у.

Пворотко, нар. Просторно, удобно поворачиватися. *Не поворотко копати в вузькій крутиці.*

Пворотний, а, е. Возвратный. Шух. I. 154.

Пворочувати, чую, еш, м.—Повертати. Кв.

Пворочуватися, чуюся, ешся, м.—Повертатися. *Олена усуди по господарству поворочувалась.* Кв.

Пворухнїти, нў, вѣш, м. Пошевельть, сдвинуть съ мѣста, шевельнуть.

Пворухнитися, нўся, вѣшся, м. Пошевельнуться, шелохнуться. *Жінка сидить там да її не поворухнется вже.* Рудч. Ск. I. 189. *Аби прокинулось, аби поворухнулось—ужє вона її коло коліски.* МВ. I. 97.

Пворушїтєя, шў, шиш, м. Пошевели. *Як перестопє твоє житю ти хїра небудь пворушишї його, то там не можна (хати) строить.* Чуб. I. 101.

Пворушїтися, шўся, шисся, м. Пошевельтєся. *Аби поворушились, аби словечко мже собою заговорили, зарєз нами її триматьте.* МВ. I. 46.

Пворушїння, ня, с. Движеніє. *Мола слїдити за кожним пою поворушїнням.* Левци. Пов. 244.

Пвосковє, вѣго, с. Подать съ улья пчель.

Пвоуцїти, шў, шїш, м. Натереть носкомъ. *Треба повоуцїти шитки.* Черк. у.

Пвоювати, воюю, еш, м. Побѣдять, одолѣть (воюя). *Тут де не взялиє генерали, сенатори, панства усякою поназбїгались; радятьє, як їм тою змїя повоювати.* Рудч. Ск. II. 10. *Сказжи царю, як не одисть ще її тепер, то я його войню по-*

воюю і силою царівну візьму. Рудч. Ск. П. 85

Повпиватися, вівмося, етєся, і.и. 1) Упиватися (о многихъ). *Найшли горілку і повпивались.* Чуб. П. 362. *І ми такі повпивались, особливе пак.* Стор. П. 26.

Повпивались були його поезією. К. (Хата VIII.). 2) Впитися (во множествѣ). *Дві чорні брочи, мов дві чорні п'янки, повпивались над очима.* Мвр. ХРВ. 6.

Повпихати, хāju, еш, і.и. Втопнуть, впихнуть (многихъ). *Повпитала обох швидче в хату та й двері прикинула.* Харьб.

Повповати, вāju, еш, і.и. Повпадеться. *На кою ти, Химочко, повповала, що ти собі Марочка сподобала?* Грив. III. 460.

Повпрюхуватися, хуємося, етєся, і.и. Упросьить кого впустити в хату (многихъ). *Повпрюхувалися в хату повітисъ.* Волч. у.

Повпригати, гāju, еш, і.и. Запрячь (многихъ). *Ох вони стали, воли пом'язали, сірі воли повпригали.* Чуб. V. 1051.

Повпускати, вāju, еш, і.и. 1) Впустити (многихъ). *Коли б вже швидче розкопали, тоді б у рай нас повпустили.* Шевч. 2) Опустити (многихъ). *Викопали яму під причілкою, поставили ноги й їсти всього і їх туди повпустили.* Рудч. Ск. I. 117.

Повруннюватися, нюємося, етєся, і.и. Густо зазеленѣть, хорошо взойти. *Повруннювались жита.*

Повручати, чāju, еш, і.и. Поручити (многихъ). *Нашо ж ви, таточку, сиріт накидали і кому ж ви їх повручали?* Мвл. 186.

Повряжати, жāju, еш, і.и. Нарядити (многихъ). *Там стоять коні да посідлані і нарубочки повряжані.* Чуб. III. 115.

Повряжатися, жаемося, етєся, і.и. Нарядитися (о многихъ).

Повряжувати, жую, еш, і.и.—**Повряжати.** *Дівчата повряжувані.* Харьб. *Церкві золоті та повряжувані.* Змієв. у.

Повряжуватися, жуємося, етєся, і.и.—**Повряжатися.**

Повсаджати, джāju, еш, і.и.—**Повсаджувати.** *Повсаджав їх до темниці.* Драг. 260.

Повсаджувати, джую, еш, і.и. Усадить, посадити (многихъ).

Повсіджуватися, джуємося, етєся, і.и. Усѣсться (о многихъ).

Повсіджуватися, жуємося, етєся, і.и.—**Повсаджуватися.** *Тільки що ті повсажувались, аж та дівога, що бігла круї церкви, сюди ж присідала.* Кв.

Повсєгда, повсєдä, нар. Всегда. Лохв. у.

Повсихати, хавмо, ете, і.и. Усохнути (во множествѣ). *Як з тобою спізнавались, сухі дуби розвивались, як любитисъ перестали, одполітки повсихали.* Чуб. V. 62. *Були річки,—повтікали, були ставки,—повсихали.* Чуб. V. 540.

Повсєчаний, в, е. Всегдашній, постійний, вічний. *Нема... не переходячо на божому світі, нема повсєчасного, навичного—або перейде, або привикнеш.* МВ. (КС. 1902. X. 149).

Повсєкаувати, вуємо, ете, і.и. Вскочить, випригнутъ во что (во множествѣ). Рудч. Ск. II. 133.

Повсєловатися, люємося, етєся, і.и. Просолѣть (во множествѣ).

I. Повставати, тавмò, етє, і.и. Встать (во множествѣ). *Старі діди стояли повстававши.* К. Іов. 61. *Ото гарненько повстававши, помолитисъ до церкви Бою.* Кв. *Вранні Бог, св. Петро і св. Миколай повстанали.* Драг. 111. 2) *Всидатися.* *На землю з човні повстававши, спитавсь, чи с що їсти їм.* Котл. Ен.

II. Повставати, тавò, еш, сов. в. повстати, стāju, неш, і.и. 1) Возставать, воззати, возмутитися. *При Хмельницькому одностайне за Україну повстали.* К. ЧР. 11. 2) *Поднятися, поднятися.* *Над земними ярами повстав легесенький туман.* Левци. I. 120. *Галас повстане.* 3) *Возникать, возникнуть.* *Те, що повстало з самою життя народнього.* О. 1861. IX. 181.

Повставляти, лāju, еш, і.и. Вставити (во множествѣ). *Йди ж повставляй (очі), щоб вони мені бачили.* Чуб. II. 306.

Повстанець, вдя, м. Инсургентъ.
Повстання, ня, с. Возстаніє. Левци. I. 146.

Повстїнг, ни, ж. Кусокъ, штука войлока. Мкр. Г. 38. *Положит її на теплу і суху повстину.* Мвр. Н. 5.

Повстїгце, ща, с. У гребенщиковъ: кусокъ суина на доскѣ, о который труть гребенку при ея полировкѣ. Вас. 163.

Повствка, ки, ж. Войлочная поделка на внутрєней части хомута, лежащей на шеѣ лошади. Вас. 159.

Повстрїчати, чāju, еш, і.и. Встрѣтити. *По городу тоді шлїла, коли троянці повстрїчала.* Котл. Ен.

Повстрїчатися, чаемося, етєся, і.и. Встрѣтнитися. *Біт кїт із села, а мисичка із лісу, да її повстрїчались вони.* Рудч. Ск. I. 22.

Повстромлюватися, люємося, етєся, і.и.

Вотквуться (во множествѣ). *Сію повстромлювалося в дірки.* Левци. I. 195.

Повствра́ти, ряємб, етє, м. 1) Втыкаться (во множествѣ). *Такий ліс, що йому кінця нема, а високий такий, що аж у небо верики повствравали.* Грив. II. 347.

2) Вышпаться (о многихъ). *І чою вони всі туди повствравали? Хиба то їх діло?* Харьк.

Повствь, ті н тв, ж. Войлокъ. *Мали собі од вітру і хуртуну халабуду, окутані повствями.* Стор. II. 182. *Повсті бити.* Дзельт войлокъ. Сим. 197.

Повствяній, ѓ, ѓ. Войлочный. КС. 1887. VI. 456. *Бривъ повствяний.* Рудч. Ск. I. 62. *Язык мов повствяний.* Ном. № 11756.

Повствя́ники, ків, м. м. Валенки. Кремева. у.

Повствя́нка, кн, ж. Кусокъ войлока? *І моя душа не повствянка.* Ном. № 1586.

Повсю́дний, а, е. Повсемѣстный. *Голод, мір, крові потоки і посюдная руїна.* К. МБ. III. 243.

Повсю́дність, ностя, ж. Всеобщее распространеніе. Желех.

Повсю́дно, нар. Вездѣ, повсемѣстно. *Се сюдно роблять наші молодичі й баби.* Г. Барв. 421.

Повся́дєнщина, ни, ж. Обыденность. *Сходили з цромогарної гори у подоль повсядєнщини.* К. КИ. 130.

Повся́дєнний, а, е. Ежедневный. **Повся́дєнно, нар.** Ежедневно. К. МБ. III. 261.

Повся́гчєсний, а, е. Всегдашній. Мир. ХРВ. 273.

Повся́гчєсно, нар. Во всякое время, всегда.

Повстваня́жувати, жую, еш, м. Утомыть сильно (многихъ).

Повствє́рати, ряю, еш, м. Отворить (во множествѣ). *Входить Семен до комори,—постверані скрині.* Гол. I. 80.

Повствє́лющувати, щую, еш, м. То-же, что и утелющити, но во множествѣ.

Повствє́лющуватися, щуємося, етєся, м. То-же, что и утелющитися, нс во множествѣ.

Повствікати, каяю, еш, м. Воткнуть (во множествѣ). *Повствікав кізки.* Левци. I. 106.

Повствівати, наю, еш, м. Отрубить (во множествѣ). *Повствівати пальчики.* Чуб. III. 63.

Повствірати, раю, еш, м. Утереть (многихъ). *Повствірай дітей, бач як повмазувалися квашею.* Богод. у.

Повствіратися, раємося, етєся, м. Утереться (о многихъ). *Вони швидче повствірались, буцим то і не плакали.* Рудч. Ск. I. 180.

Повствіровати, ряю, еш, м. То-же, что и утирити, но во множествѣ.

Повствіроватися, ряємося, етєся, м. То-же, что и утирватися, но о многихъ. Желех. *Повствіровались усі в хату.*

Повствіхати, хаямо, етє, м. Утихнуть (о многихъ). *Мої думи повствіхали.* Федьк. I. 29.

Повствішкувати, кую, еш, м. Втолкнуть (многихъ). *Не спить Сатанал з першими янолами, темнішими, да радиться, щоб Бога і тіх янолів у воду повствішкувати—повствіхати.* Чуб. I. 144.

Повствікати, каяю, еш, м. 1) Убѣжать (о многихъ). *Люде повствікали з хати.* Рудч. Ск. I. 12. *Були на масниці вареники, та в піст на вербу повствікали.* Ном. 2) Вытечь (во множествѣ). *Були річки—повствікали, були ставки—повствікали.* Чуб. V. 540.

Повствіпати́ся, шаямося, етєся, м. Порадоваться (о многихъ). *Вірно любилися, да й не побралися, тільки вороженьки да повствішалися.* Мет. 92.

Повтомля́ти, ляю, еш, м. Утомить (многихъ).

Повтомля́тися, ляємося, етєся, м. Утомваться (о многихъ). *Чи повтомлялись, чи поморлись, чи на мене, ніяку, забулись?* Чуб. III. 241.

Повто́птувати, тую, еш, м. 1) Утоптать (во множествѣ). *Бач, які стежки потоптували, через город ходячи.* Червиг. у. 2) Втоптать (во множествѣ).

Повто́рєне, нар. Вторично. О. 1862. IV. 2.

Повто́рний, а, е. Вторичный. — брат. Членъ второго церковнаго братства, въ которое вступаютъ болѣе молодые люди, при существующемъ братствѣ изъ старшихъ лѣтами прихожанъ. МУЕ. III. 57.

Повторя́ти, ряю, еш, м. Вторить. *Що бурлака ірко робить, аж ніт очі замисає, а хаяїи його ласє, а хаяїйка посторє: де ти в чортє волочисєся?* Чуб. V. 472.

Повту́лювати, люю, еш, м. То-же что и утулити, но во множествѣ.

Повтяга́ти, гаю, еш, м. Втащить (во множествѣ). *Повтягали усі мішки в хату. Очі йому повтягало.* Ввалились глаза. О. 1862. VI. 59.

Повузати, жу́, айш, м. Стузить, сдѣлать уже. *Коли б була мати кишени не*

повузила, були б і в мене широкі рукава. Кож. П. № 900.

Повузький, а, в. Узковатий. Повузька свита. НВодн. у.

Повх, хв, м.—Пільх. Вх. Пч. П. 5.

Повхатий, а, е—Волохатий. Волохатий. Вх. Лем. 457.

Повходити, димо, дите, і. Войти (о многихъ). От вони повходили в хату. Рудч. Св. П. 48.

Повчати, чу, чиш, і. Сооружать? мастерить? Хату повчу, та й не сплячу й догі. Вас. 208.

Повчѣти, вчу, вчѣш, і. Почути; прочути. Та так тебе повчу, що й до віку не візьмешся за чарку. Кв.

Повчѣтися, вчѣс, вчѣшся, і. 1) Почути. От же взявся танцювати, та може й не вію! Повчѣтися було у кривою Хами. Кв. 2) Только во мя. Ч. Навчѣтися (о многихъ). Сами з себе письменства повчѣлися Екватеривосл. у.

Повчѣлюватися, лююся, етєся, і. Вѣщитися (о многихъ). Дитвора йому в поли повчѣлювалася. О. 1861. IV. 149.

Повчѣк, чкѣ, м. Ум. отъ повк.

Повшѣдний, а, в. Обиженный, обычный. Скинувши свою пошѣдну одєжу... надів чорноморську. Шевч. (О. 1861. X. 4).

Повшѣнок, нев, м. Маленькій мальчикъ. Черк. у.

Повшѣк, кѣ, м.—Повшѣнок. Я ще зная його таким повшѣком. Забр.

Повшѣчати, чу, чиш, і. Навшѣчати (многихъ). Стоять коні пошѣтані, повшѣчені Нп.

Повшѣзати, жѣ, жеш, і. 1) Завязать, надѣть. Я повшѣжу на голову червону скіндѣчку Кв. 2) Связать (во множествѣ). (П'янихъ) повшѣзав. Чуб. П. 362. Сирою сирішею назад руки повшѣзано. АД. 1. 90. Ой зійдуться вороженки сплики повшѣжуть. Чуб. Ой за ярм брала дівка льон, та забулася повшѣзати. Мет. 60. Ой повшѣжу льон, ой повшѣжу льон хоть сирою дубинкою. Чуб. Взяли мене (калену) помамали і в пучечки повшѣзали. ЗОЮР. П. 243.

Повшѣзатися, жѣся, жешся, і. 1) Надѣть на голову повязку, ленту. 2) Оковчати связываніе спововъ. Зміев. у. 3) Обраровати завязъ. Повшѣзалися були добре ошукі й кавури, та дощу не було дово, то й в'язъ посохла. Волч. у.

Повшѣзати, ни, ж. 1) На хлѣвахѣ: жердь вибѣсто лѣти. Міус. окр. 2) мн. повшѣ-

зати. Обрядъ повязыванія новобрачною. Вх. Лем. 451.

Повшѣзка, ки, ж.? Повшѣзки з гарбуза, а сѣдѣльне конустяне. Чуб. V. 1161.

Повшѣзъ, зв, м. Связъ. Може, думаю собі, знайдеться який повшѣз між двома легендами. Г. Варв. 429.

Повшѣзати, лію, ліш, і. Сдѣлать вяльмиъ, заставити увянуть. Холодна та зима була, цвіт повшѣзила. Чуб. V. 120.

Повшѣнути, ну, неш, і. Завянуть, увянуть. Ой у полю при дорозі повшѣзули цвѣтки. Гол. I. 14. На городі бузина—повшѣло кориння. Чуб. V. 9.

Погѣвкати, каю, еш, і. Полаять. Собака погѣвала, а пітер рознесе. Шевч. (О. 1862. VI. 13).

Погѣданка, ки, ж. Мысль, дума. І вид його ясний мов засмутися якось погѣданкою тяжкою. К. МБ. XI. 144.

Погѣдати, даю, еш, і. 1) Подумать; поразмыслить. Я не погѣдала, тільки погѣдала. Нп. 2) Вспомнить. А трудів їх нікто не погѣдав. Ном. № 1581. Як погѣдио батькову щирність, обливають мене сльози. Чуб. V. 338. Як собі погѣдаю, де були вечерниці, біда ж мені на світі, бідній молодий. Чуб. V. 400.

Погѣдка, ки, ж.—Погѣданка. Ум. Погѣдочна. Як я собі погѣдию свої погѣдочки. Грин. III. 255.

Погѣйсати, сѣю, еш, і. Побѣжать, пойтв, отправитися. Куди погѣдаси, туди й погѣйсаси. Чуб. V. 1194.

Погѣлѣняти, ню, виш, і. Помочять въ растворѣ красцовъ.

Погѣмати, маю, еш, і. Поглотать сѣсть (во множествѣ).

Погѣмелитися, люся, лишся, і? Та й гарний то панич, як би з ним мені,—каже молодий,—триги погамелитись. Черк. у.

Погѣмувати, мую, еш, і. Остановити, усмирить.

Погѣнець, нця, м. 1) Гадкій чоловікъ, мерзавецъ. Чи бач! ще і базікати стало... такою ще поганиа не бувало. Глѣб. Плаче, плаче та ридає, як рибонька бѣється... а над нею, молодого, поганецъ смѣється. Шевч. 484. 2) Язычникъ.

Погѣний, а, в. 1) Дурной, плохой. Царь як погѣнутъ бѣри, аж він такий поганій. Рудч. Св. I. 108. Велів поганій бути погоді. Котл. Ев. Деревині почало казати, яке йому життє погане. Глѣб. 2) Некрасивій. Літше мені в сѣй Дунай

попашь, ніж з шидим, поаням до шлю- бойку сташь. Чуб. V. 162. Ум. Поганень- ний. Я знаю однієї поганенької (пісні). Рудч. Ск. I. 53.

Пога́нін, на, м. 1) Язычникъ. Єв. Мт. X. 5. *Був їден поганин, недовірок.* Гв. I. 127. *Остафій як був поганином, завасі Плакида.* Гв. I. 156. 2) Вольфъ. О. 1861. X. 126.

Пога́нінка, ки, ж. Язычница. *Вона була поганинка.* Гв. II. 98.

Пога́нити, няю, ниш, м. Гадить, осквер- нять. *Одна паршива овечка усю отару по- ганить.* Ном. № 5987. *Чор-зна-що — щоб і посудини не поганило.* Ном. № 3288.

Пога́нитися, нюся, нишся, м. Пач- катися, осквернятися. *Давай напередки: хто кого випереде, то того й буде паня.— Я не хочу з тобою поганитися,—лучче хай побіжить мій синок.* Грян. I. 218.

Пога́ніти, нію, еш, м. 1) Дѣляться хуже. 2) Дурнѣть.

Пога́нка, ки, ж. 1) Мерзавка. *Я б її сяку таку поанку через помію додому добула.* Мир. Пов. II. 95. *Ой не бий, милій, да через ту поанку.* Чуб. V. 618. 2) Некрасивая. Мнж. 47. 3) Плохая вещь. *Латку поанку скимь під лавку.* Мет. 209. 4) Язычница. *Дою серце! ти говориш мов не християнка: ти і Бога собі твориш наче, тфбу! поанка.* К. МВ. III. 250. 5) Лхорадеа. КС. 1889. XI. 305. 6) Зм'я, Pelias cherssea. Шух. I. 22. 7) =Беретіль- ния, Anguis fragilis. Вх. Пч. II. 16.

Пога́нкува́тий, а, е. 1) Плоховатий. 2) Невзрачний, некрасивий. *Дівка вже до- тожила, тільки поганкувата і до роботи лінива.* О. 1862. VII. 39.

Пога́нкува́то, нар. Плоховато.

Пога́но, нар. 1) Дурно, плохо. *Наду- мавсь вовк, що жить йому погано: не з'їсть, не засне до пуття.* Гліб. 2) Некрасиво. Ум. Поганеньно.

Пога́нство, ва, с. 1) Язычество. Гв. I. 157. *Передмурре древне християнства, що стоить з мечем на чаті супроти поганства.* К. Дз. 123. 2) соб. Язычники. *Борокити... християнів од поганства.* Гв. I. 64.

Пога́нський, а, е. Языческий. *Поганське божество.* Левц. Світ. 9. *Гей ви, жидове, поганські синове! Нащо то ви великий бунт, тревони зривали?* ЗОЮР. I. 225. *За- чали збиткувати над християнами поган- ські народи.* Гв. I. 182.

Пога́нчати, чаю, еш, м. =Паганшати.

Ольга все кращала та кращала, Катерина поанками. Левц. Пов. 240.

Пога́шати, шаю, еш, м. Дурнѣть.

Пога́нь, ні, ж. 1) Гадость, дрянь, скверность. *Старі собако, де б молитись, верзеш тут погань.* Шевч. 159. *З того потелу завелась вся тая поань: мошки, ко- марі, жуки.* ЗОЮР. II. 30. *Ну, юді, юді, Грицьку, буде ти погань спінура хватить.* Греб. 390. 2) соб. Язычники. Гв. I. 187.

Пога́ньбіти, блію, біш, м. Охулить, осрамит. *Старий його поганьбів.* Чуб. II. 335.

Пога́ньбува́ти, бую, еш, м. — **ним.** Пренебречь, отвергнуть, считая плохимъ.

Пога́нюга, гв, ж. Ув. отъ пога́нь.

Пога́нючий, а, е. Ув. отъ поганій.

Пога́нючо, нар. Ув. отъ погано. *Пога- нючо співали.*

Пога́нійлівський, а, е. Кучерской, ямщицкій. Ном. № 11370.

Пога́нійло, ла, м. 1) Кучеръ, возни- ца. Сим. X. *Тпру! цукнув наш поганяйло.* Ком. I. 48. *Поганяйло коло коней.* Сам. 203. 2) Вячъ, кнугъ.

Пога́нійляк, ка, м. =Поганяйло 1. Ум. Поганяйничо. КС. 1882. XI. 23.

Пога́ніння, ня, с. Понуканіе.

Пога́ніти, нію, еш, м. Погонять. *Тоді чоловік весело співає, як п'ятериком поганяє.* Ном. *Оре милий своїм палуом, чужа мила поганяє.* Мет. 57.

Пога́р, ра, м. 1) =Пугар. *Єдин погар витила.* Гол. III. 226. 2) =Погарь. Желех.

Пога́ра́дитися, джуся, дешся, м. Устроитися какъ слѣдуєть, прийти нѣ нор- мальное положеніе. *Тепер дівчина не хоче йти за вдівця, а як повинчаються та ста- нуть жити вкупі, то й погаразітяться.* *Він чоловік ще молодий, гарний.* Волч. у.

Пога́рбати, баю, еш, м. Захватить, насильно взяти (во множествѣ).

Пога́рбува́ти, бую, еш, м. =Пога́р- бати.

Пога́рець, рця, м. Пт. удоць. Шух. I. 23.

Пога́рїкати, каю, еш, м. Поворчать. *Погарїкай там, погарїкай,—ось я тебе.* Мнж. 95.

Пога́рманити, ню, ниш, м. Смолотить при допомозі катка. См. Гарман, гарманити. *Що ми горюх помолотимо, начавшию погар- манимо.* Мил. 157.

Пога́рманитися, нюся, нишся, м. Помолотить *Наслани... гарман, трошки погарманились, а то оставили ми затра.* Грян. I. 87.

Погарманувати, ну́ю, еш, м. = Погарманяти.

Погарніти, нію, еш, м. Похорошѣть, сдѣлаться лучше. *Погарніли* люди. Констанціяногр. у.

Погартувати, тую, еш, м. Закалить (во множествѣ).

Погарцювати, цюю, еш, м. Поскакать верхомъ, погарцювать.

Погарчати, чу́, чѣш, м. Поворчати (о собацѣ и человѣкѣ).

Погарь. Мѣсто, на которомъ сожженъ лѣсъ. Вх. За. 21.

Погарювати, ваю, еш, м. = Погарювати.

Погасати, сѣю, еш, сов. в. погаснути, ну, неш, м. Погасать, погаснуть, потухать, потухнуть. *Горіло* світло, погасало, погасло. Шевч. 148. *Пішов* по маслу, та й в печі погасло. *Ном. № 10934.* Уже зорі погасать, раюк наступає. Федьк. II. 81.

Погасяти, шѣ, сѣш, м. Потушить, погасить. *А в рум'яню така сила, що всі вогні погасила.* Чуб. V. 38.

Погасятися, шѣся, сѣлися, м. Потухнуть.

Погаслий, а, е. Угасшій. Скільки вчотила сміх із старил погаслих очей, задуючи про мене. Г. Барв. 406.

Погаснути. См. Погасати.

Погѣтати, гѣюся, ешся, м. Поведать, помѣшкати.

Погѣкати. См. Погѣкувати.

Погѣкувати, кую, еш, сов. в. погѣкати, ваю, еш, м. Кричать, покрикивать: гей! погонять. *Вже плачуть арі погѣкують, а вичарихи посивистують.* Нп.

Погемблувати, люю, еш, м. Построгать рубанкомъ.

Погетманувати, ну́ю, еш, м. Побыть гетманомъ.

Погѣбати, бѣю, еш, сов. в. погѣбнути, ну, неш, м. Погибать, погибнуть. *Вірно* любила, як приязнала в вірності вмірати, да й прийшлося за мою вірність в нещасті погібати. Чуб. V. 184. Ніч мити не дасть погібати. НВолын. у. Тут тобі, серденько, в степу погібати. *Мет. 94.* Щоб із пульт погібати! *Ном. № 3695.*

Погібель, ді, ж. 1) Гибель, погибель. *Як не жде* вона його з світу, то ще одно місце зостається, де його погібель учиниться. Рудя. Ск. I. 135. 2) Згинутися у три погібелі. Сильно согнутися, спорбитися. *Ном. № 3042.* *Изпугався* у три погібелі. Драг. 165.

Погібельний, а, е. Гибельний. *І в погібельні тенети ворони її вловили.* К. Псал. 35.

Погібнути. См. Погібати.

Погідувати, ду́ю, еш, м. Побрезгати. *Коли мене погидуєш, любви моєю сучку.* Чуб. V. 1113.

Погія́тися, ніюся, ешся, м. Наклоняться. *Пачна* неться, починає, *дець* там мене поминаю. Чуб. V. 32.

Погіянути, ну, неш, м. Погибнуть. *Забив* Данило жінку, да й сам погину. МВ. I. 158. *Як би* Бог слував паству, то давно б погинуло стадо. *Ном. № 4124.* *Як із Низу* тихий вітер повіє, вся *вигна* жидівська сторожа погине. ЗОЮР. I. 60.

Погіркати, ваю, еш, м. = Погарювати.

Погідати, ваю, еш, м. Покачать на рукахъ (ребенка).

Погідливий, а, е. Благоприятный, хорошій (о погодѣ). *Погідливі* дні. НВолын. у.

Погідний, а, е = Погідливий. *У шасте* наше *вдарив* грім в погідную годину. Млак. 46.

Погін, гіню, м. 1) Скорость движенія. *Як тільки* трохли *пушу* погону (у мляні). *Тоді* зараз і зломиться. 2) Союзі то довалося, то знов впливало із-за високих скель, а вони, величаві, темними позонами мерезили *спиний* і *малий*, як скло, *Дніпр.* Стор. II. 142.

Погінга, га, ж. = Погонга. *Треби* оддати *підчку*, щоб погінки не було ни *свѣі* од *людей*.

Погіншливо, нар. Усвѣшно. *Хоть* би воно *тішло* погіншливо, а то *полеи*, *попеш*, *моє* і не *спяч*. Мнж. 189.

Погінь, гоні, ж. = Погонь. *А я у погінь* за ним, *та й донає*. Новомоск. у. *Не* *дрімай*, *козаче*, не *дрімай* за мною, *сам* же ти *знаєш*, *погінь* за *тобою*. Чуб. V. 278 Ум. *Погіочка*.

Погірелути, ну, неш, м. Прогорѣють, сдѣлаться горькимъ (во множествѣ).

Погірник, кі, м. = Погар. 2) Желех. *Пастбище* для дойнихъ овець. Шух. I. 215.

Погіршати, шаю, еш, м. 1) Сдѣлаться хуже. *Замужє* пішло—не й *поіришало*: мені *ділечка* *побімшало*, а *доров'ячка* *поменшало*. Чуб. V. 591. 2) Увеличиться. *Малі діти*—*має* й *лицо*; *діти* *побімшати*—*лицо* *поіришає*. *Ном. № 9197.*

Погладити, джу, дити, м. Поглядить. *Погладив* проти шерсти. *Ном. № 3990.*

Поглédити, джу, даш, м.—**Поглядіти.** Од неділі до неділі щоб всі люде погледали. *Ном. № 13273.*

Погля́бати, баю, еш, м. Съ трудомъ полетѣть. *Е, після вашого пострілу я запити́вся добре, що одна качка ледве, ледве полдбала, та отам десь певно і впаля.* Брацл. у.

Поглі́бшати, шаю, еш, м. Сдѣлаться глубже.

Поглуну́ти, ну́, неш, м. Проглотить. *Зинули, мов їх земля поглинула. Бодай вас свята земля поглинула живими!*—*прояляте.* Левц. ПЮ. I. 369.

Поглузува́ти, в'ю, еш, м. Посмѣяться, поддерегнутъ насмѣшкамъ. *Поглузують, покоскують та й кинуть під лаву.* Шевч. 123.

Поглум, му, м. Издѣвательство.

Поглумі́тися, шлю́ся, ми́ся, м. Насмѣяться. *Почув Господь—і сміхом посмѣяся, на небі з них, безумних, поглумився.* К. Псал. 3.

Поглумка, ки, ж. Насмѣшка. *Нехай Бог боронить від скажесної миги,—поглумка.* *Ном. № 3485.*

Поглу́хнути, немо, нете, м. Оглухвуть (о многяхъ). *Як холодою пойдять, то так зараз і поглухнуть.* Мвж. 92. *Люде поглухли.* Чуб. II. 581.

Поглу́шити, шу́, шиш, м. 1) Оглушити (многихъ) 2) Заглушити (во множествѣ). *Тернина поглушила його.* Ев. Мр. IV. 7. *Садами летіла,—сади поглушила своїм голосочками.* Чуб. V. 749.

Погляд, ду, м. Взглядъ. *Видно сокола по польоту, а сову по погляду.* *Ном. № 7343.* *На погляд вона добра пані.* Черниг.

Погляда́ння, ня, с. Посматриваніе. *Не злядай на неї: нічого з того поглядання не буде, бо вона не про тебе думає.* Харьк.

Погляда́ти, дajú, еш, м. Посматривать, поглядывать, взглядывать. *Не поглядай, серце, на дружиц.* *Мет. 54.*

Погляда́тися, дajúся, ешся, м.—**Поглядати.** *Та на свого цюру поглядається.* АД. I. 145. *На чорняву все поглядайтеся.* АД. I. 82.

Погля́дити, джу, даш, м. 1) Посмотрѣть, поглядѣть. *Піди, мила, погляди, чи всі коні вороні.* Чуб. V. 739. 2) Пошувать. *Поляділа кишеню, аж тютюнок за жменю.* Грин. III. 561.

Погля́нути, ну, неш, м. Взглянуть. *І бабата, і хороша, хто поляне—азне.*

Чуб. V. 37. *Поляну я у викопце.* Чуб. V. 649.

Погля́нутися, нуся, нешся, м.—**Поглянути.** *Поглянутися в кватиричку—старий же близенько.* Лукаш. 126. *Полянеися в кватиричку—повно лягів в місті.* Лукаш. 109.

Погна́ти, жону́, неш, м. Погнать. *Пошла... бичка пасти.* Рудч. Ск. II. 13. *Поженуть вас на війну.* Стор. II. 85. *Хи́мєри погна́ти.* *Понести чепуху. Се він сп'яну гимери погнав.* Кв.

Погна́тися, жону́ся, нешся, м. 1) Погнаться. *Піймав, не пі́ймав, а погна́тися можна.* *Ном. № 4281.* *Чорт погнався за ним і не догнав.* Рудч. Ск. I. 69. 2) Отправиться, пойти, гоня; побѣжать. *Покинув чоловік упруа недоораного, погнався із воліками додому.* Г. Варв. 198. *Трое товари погнало геть дорогою.* Драг. 64. *Свої волі набралася, на весілля погналася.* Чуб. V. 562. 3) Выраств. *Висадки пішли в куці, а цибуля погналася в стрілки.* Левц. I. 28. 4. Сблзлануться, польстяться. *Погнався, що велике качання*

Погні́сти, погні́ти, няю́, еш, м. Погнвить. *Картопля погніла на граді.*

Погніва́тися, ваюся, еш, м. Разсердиться, разгнѣваться. *Покиналися всі дітки.* Грин. III. 504. *Та кланяйся низенько і садові близенько, щоб родина не тівалася! Кланяйся низько й садові близько, і родина погнівалася.* Грин. III. 538.

Погніва́ти, влю́, виш, м. 1) Погнѣваться. *Не погніви: що Бог дав, те й з'їж.* О. 1862. IV. 89. 2) Разгнѣвать. *Та виломлю казинову квітку та застромлю за білу намітку, щоб сії квітки не подавити, щоб свого роду не помівити.* Мвл. Св. 59.

Погні́й, нюю, м. Сильно унавожена земля. *НВолын. у. Черниг. г.*

Погніта́ти, чу́, тиш, м. Подавять, прдавять (во множествѣ).

Погно́їти, ною́, іш, м. Дать сгнить. *Вже на току погної зліб.* Каменец. у.

Погну́ти, гну́, гнеш, м. Погнуть. *Довгий кістявий ніс його якось погнуло набік.* Стор.

Погну́тися, гну́ся, гнешся, м. Погнуться. *Столи його погнулись від м'яса.* К. Іов. 47.

Погові́р, вору́, м. Толки, слетени, пересуды. *На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла: вона лежить на печі і ноги задержла.* *Ном. А на мене молодую поговір та слава.* *Мет. 85.* *Як ми любилися, та й*

не побралися, слави-поговору понабралися. Мет. 84.

Поговірка, ки, ж. Пересуды; также предмет пересудовъ. Мвр. Пов. I. 165. Г. Барв. 295. *Була слава, була слава, стали й поговірки та на тую дівчиноньку, що чорні бріаки.* Мвл. 75. *Тепер же ти ні жінка, ні дівка, а тепер же ти людська поговірка.* Чуб. V. 337.

Поговіти, вію, еш, м. Поговѣть.

Поговоріти, рію, рш, м. Поговорить. *Він у мене такий був, що не до розмови: як прийде, так і засне і не поговоре.* Чуб. V. 28.

Погода, дя, ж. 1) Соглашеніе, мировая. Вх. Лем. 451. 2) Погода. *Бол, оставшись на юлюді, зібрав всія вітріє до двора, веліє поаніи бути погоди.* Котл. Ев. -3) Хорошая, ясная погода. *І в поюду часом тріє ударить.* Ном. № 1965. *Чи в поюду, чи в салоту веселии іду на роботу.* Чуб. V. 39. 4) Вѣтеръ, буря, дождь, снѣгъ. *Пюода упаде.* Шух. I. 178. *Пюода у вікно б'є,—зачинить.* Лебед. у. *Як і́зав, то одвернувся, відкіє пюода йшла.* Ум. **Погодьнка.** *Дай, Боже, з вечора поюдоньку.* Чуб. V. 312.

Погоддіа, дя, с. Благоприятное время.

Погоджати, джаю, еш, сов. в. погодіти, джѹ, дш, м. 1) Способствовать, пособствовать, благоприятствовать, по-благоприятствовать. *Бог мені поюдид, пшемицею наградид.* Нп. *А мені Бог поюдид, що-ч сокиру уломив.* Год. III. 480. *Тепер мені поюдидо, що прядію не вродило, та вродила чечевича, та буде мені хвартух і спідниця.* Чуб. V. 1184. 2) Мертвъ, по-мрять. *Олію з водою ніколи не поюдиш.* Ном. № 4154.

Погоджатися, джаюся, ешя, сов. в. погодітися, джѹся, дшся, м. 1) Мряться, по-мряться, сойтися. *Два коути, два дими, дві юсподини ніколи не поюдяться.* Ном. № 4155. 2) Уславляватися, усло-нитися, договоритися. *Поюдились брати туру, та підвод нема.*

Погодьва, ки, ж. = **Погодяк.** Харьк. г. Мяз. 189.

Погодливий, а, е = **Погідливий.**

Погодний, а, е = **Благоприятный.** *По-юдний час.*

Погодняк, ка, м. Флюгеръ. Прил. у.

Погодонька, ки, ж. Ум. отъ погода.

Погодувати, дѹю, еш, м. 1) Покор-мь. ЗОЮР. I. 147. *Поюдуи, положи, та хоть в'ять побіжи.* Чуб. V. 682. 2) Вскормять (многихъ). *Ой як я живу,*

як я юрюю, я своіє діточок не поюду. Мет. 248. *Оз, милосердний Творче і всі святій отій, поможить мені малих діток поюдувати, із їх розума да й діждати.* КС. 1884. I. 31. 3) Отворять (многихъ). *Поюдуем... кабани.* Рудч. Ск. II. 26.

Погодуватися, дѹюся, ешя, м. По-кормятися, поѣсть. Котл. МЧ. 481.

Погобжий, а, е 1) Ясный, чистый, свѣтлый. *Не поюжа в стаю вода,—метять (утенята) до кримиці.* Чуб. V. 169. *З поюжой кримиченьки коня напувати.* Грив. III. 680. *Поюжий соляний день.* К. ЧР. II. 41. 2) Благоприятный, попутный (о вѣтрѣ). *Поюжий вѣтер дме.*

Погобіти, гобю, ш, м. Залѣчать (во множествѣ). *Так потекла руки, що в силу поюга.* Черниг. у.

Погобітися, гобюся, гобітєся, м. Залѣ-чаться (во множествѣ). *Ой коли б побив та й пожалував, до б мої раночки да й поюймь.* Чуб. V. 821.

Погойдати, дѹю, еш, м. Покачать (ра-стеніе или что либо висящее). *Сю ніч по-юляем, лягнѣ поюйдаем.* Шевч. 153.

Погойдіяти, дау, нѣш, м. Показнуть (растеніе или что-либо висящее). *Вітер поюйне, поюйдне те поліно, то воно об де-рево й ступає.* Чуб. II. 65.

Погобіватися, дѹюся, ешя, м. По-качиваться. *І ходила, поюйдуючись та під-ківками поюкоючи.* Св. Л. 114.

Поголіти, лю, лш, м. Пообрить. *Він нам поюлим голови гладко.* Ном. № 675. **Лобі поголіти.** *Забрить лобъ (въ солдаты). Брати на тишину ходили, поки лоби їм поюлими.* Шевч. (1883), 388.

Поголітися, люся, лшся, м. По-бряться. *Звелів йому ушитися й поголіти-ся, бо борода у його вирюсла наче у пасіч-ника.* Рудч. Ск. II. 164.

Поголіти, ліємо, ете, м. Об'єднѣть, обнищать (о многихъ). *Не тим наші диди поюліли, що солодко тили й їли.* Ном. № 7239. *І здається сей кімєць на зайві дні їх не займав так як колєсь при Омдірю Степановичу було, що чиколі поспіа три тижні роблять, а поюліли зовсім люде.* О. 1862. V. 111.

Поголоастий, а, е. Покатний, пологій. Бердяч. у.

Поголодіти, джѹ, дш, м. Оставить голодными (многихъ). *Ти поїх жанцов по-лолодла.* Грив. III. 136.

Поголодувати, дѹю, еш, м. Поголо-дать.

Поголос, сґ, м.—**Поголоска**. *Поголос розійшовся по всій окміні*. Ев. Л. IV. 14.

Поголосія, шґ, снп, іл. *Поплакати*.

Поголоска, кя, ж. Слух, молва. К. ЧР. 397. *Скрізь пішла поголоска, що Кармалюк ходить*. КС. 1883. II. 467. *Деся дзвін мли і пустили таку поголоску*, *Ном. № 7807*. *Хиба не чув ти поголоски про чорну раду?* К. ЧР. 107.

Поголосній, а, в. Шумний. *Зацумяють ліси поголосніи*. Грив. III. 12.

Поголоснійшати, **поголоснішати**, шья, еш, іл. Сдѣлять громе. *Голосна пісня його через те ще поголоснійшала на широкую світі*. К. XII. 130.

Поголубія, блю, бяц, іл. *Поласкати*. Вх. Зн. 51.

Поголубитися, блюся, бяцся, іл. *Поласкаться*. *Білесемкі, повні, як тівовч, маківки, що мовая, де тільки русальна з молодиком поголубляться, там вони врожаять і цвітуть*. О. 1862. VIII. 16.

Поголубіти, бію, еш іл. Сдѣлять голубямъ. Вх. Зн. 51.

Поголубкатися, каюся, епся, іл.—**Поголубитися**. *Молоді, як би моли кризь землю пройти, щоб там притулитися, поголубкатися, то ні минути не ждали б*. Св. Л. 270.

Погомоніти, ню, нил, іл. *Поговорити, побесѣдовать*. *Чумаки собі й байдуже, а москалі шось погомоніли собі тихенько*. Рудч. Ск. II. 171. *Парубки погомоніли-пощмоніли та й розійшлись*. МВ. I. 40. *Сядь, погомони*. ЗОЮР. I. 48.

Погонач, ча, м. *Часть ручної мельниці*. См. жорна. Шух. I. 146.

Погоніць, яця, м. 1) **Погоняч** 2. Г. Барв. 18. *Був в погоняч за Дунаєм*. Мкр. Н. 2) *Погоняцьк, посланий за кѣмъ въ погоню*. *Більшу одна дорою, а пшонцеві десять*. Фр. Пр. 37.

Погоняти, ню, нил, іл.—**Поганяти**. *Ані стій, ані погони*. *Посл. Ой у лузі воли в плузі, мій мчаний погонити, за поясом батіи носить, за мною полосить*. Чуб. V. 73.

Погоняч, ча, м. 1) *Погоняцьк, работникъ, погоняючий воловъ при пахотѣ или у чумаковъ*. Рудч. Чп. 90. *От він узяв, нарвав шійне і підірїв єї, а жінку поставив за погонича*. Рудч. Ск. I. 180. 2) *Возница*. *Лягнув погонич пуною, коні... потюнали і зникли з очей*. К. Оп. 5.

Погонка, кя, ж. Преслѣдованіє; недовольствіє, нареканіє. Мнж. 189. *Воки*

погонку ганять, що пробі пару волів даси за безестя. Павлогр. ґ. *Він один робить як слід, а вона ще на його і погонку жене*. *Екатериносл. у*. *Вона на тебе таку погонку жене, що біда*. *Екатериносл. у*. (Залюб.) См. *Погічка*.

Погонька, кя, ж. Ум. отъ погоня.

Погонь, ні, ж.—**Погоня**. Мнж. 26. *Поючи за мною*. Мет. 100. *Буде за нами з города Азова велика погонь уганяти*. АД. I. 121.

Погоня, яі, ж. *Поговя*. КС. 1882. XII. 502. *Ой Марку ж, мій Марку, не дрімай за мною, бо побіжить мати в погоню за мною*. Чуб. V. 226. Ум. *Погонечна, погоньчана*.

Погорда, дя, ж. *Пренебреженіє, презрѣніє*. Г. Барв. 460. *Не видно було ні неависти, ні погорди*. Левил. I. 463.

Погорджування, ея, с. *Пренебреженіє, презрѣніє*. *Піднялася до погорджування великою юридичею*. К. XII. 129.

Погорджувати, джую, еш, сов. в. *погордіати, джү, діц, іл. Пренебрегати, пренебrecь, презврати, презрѣти*. К. XII. 114. *Погорджує недужним і дитора*. К. Пов. 42. *Не погорди і заостіт*. Ез. V. 67.

Погордувати, дую, еш, іл. *Пренебrecь*. Грив. III. 471. *Похлчмо ми брата мою до себе у юсті,—можє він не погордує те пер нами*. Рудч. Ск. II. 143.

Погрѣвня, яя, с. *Пренебреженіє, презрѣніє*. *В його душі змінялись то жаль, то погрѣвня*. Стор. МПр. 16.

Погоріджа, жи, ж. *Пожаръ, пожарище*. МВ. (О. 1862. III. 40). *Торік була погоріджа, ще і досі чуми*. Ном. № 4125. *Чи не на погоріджу біжете?* МВ. I. 38.

Погорістий, а, в. *Горвстий*. *Земля у нас, коли б не юри, була б зовсім добра, да тільки те, що трохи погориста, як звичайне край над Дніпром з правого боку*. О. 1861. VIII. 88.

Погорілець, льця, м. *Погорѣлецъ*. Черк. у. *Погорілець хлїб зів, а сому спаив*. Ном.

Погорілий, а, в. 1) *Погорѣлий*. *Боюся ще погорілу хату руйнувати*. Шевч. 264. 2) *Поговіля* = *Поговіля*. *На погоріле хоч шажок дайте*. Макс.

Погорілице, ца, с. *Пожарище, пепелище*.

Погорілля, ля, с. *Несчастьє отъ пожара*. *Він просить на погорілля*.

Погорілець, ндя, м.—**Погорілець**. Вх. Лем. 451.

Погоріта, р'ю, р'яш, м. 1) Погоріть, сгоріть. *Погоріли степи, поля і зелені байраки. Нп. Торіх ми погоріли та оце й досі на хату не стялися—у брата живе.м.* 2) Побагровіть. *Зоря погоріла дуже на вітер. Грив. I. 11.* 3) Загоріть. *Од сонечка погорів, од вітречка почорнів. ХС. II. 196.*

Погородити, дж'у, д'яш, м. Загородити (во множестві) *Як прийдеши додому, то погороди загороди великі. Рудя. Ск. I. 144.*

Погосподарювати, р'ю, еш, м. Похозяйничать. *Була дочка, оддали заміжж, та не довго й погосподарювала—вмерла. МВ. I. 16.*

Погостіти, ш'у, ст'яш, м. Угостить, принять как гостя. *Прийняла їх у хату, але не мала чим їх погостити. Гв. I. 93. Нас... так ф'айно погостив. Гв. II. 41. Запросія і погостив їх дуже красно. Драг. 121.*

Погостітиса, ш'уса, ст'яша, м. Быть в гостях, провести время съ гостями. *Ой устань, мила, та й пробудиса, я до тебе прийшов погоститиса. Чуб. V. 48. Запроси до себе та погостимоса трохи. Чуб. II. 630.*

Погостріти, р'ю, р'яш, м. Поострить. **Погостювати, т'ю, еш, м.** = 1) = Погостити. 2) Побыть в гостях, погостить. Чуб. IV. 580.

Поготів, нар. Подавно, т'ямь бол'ше. *Не кракала ворона, вору літаючи, а емиз ужеж й поготів. Ном. Коли щеня не задавив, мене не займе й поготів. Гліб. 21. Дити батька мало що й слухають, а нас і поготів. Г. Барв. 413. Не служався парубком, а оженившись і поготів не буде. Н'жвн. у.*

Поготувати, т'ю, еш, м. Наготовить, приготовить (во множестві). *Чи все вже поготували нам на дорозу?*

Пограбувати, му, кеш, м. Окочен'ять. *Пограбувати иноді руки на річці. Руки на дощі та на холоді пограбули. Рк. Леввд.*

Пограбувати, б'ю, еш, м. Ограблять. К. ЧР. 62. *А вона ж бо їх да й пограбувала: у одного везла вороного коня. Чуб. III. 391.*

Пограти, граю, еш, м. 1) Помграть. 2) Обиграть. *Та мені хоч аби що, то пограю його, дарма, що в його самі тузи та королі. Лубен. у. А котрий котрого пограю. Лубен. у.*

Погратиса, граюся, ешся, м. Поиграть. *Пограймось, популяймо та пісеньку заспіваймо. Шевч. 29.*

Погр'єб, бу, м. = Погр'іб. Гв. II. 160. *Старий погріючись із мертвим тілом мовчки і без плачу й ізлєю поблажоголовив на погреб. К. ЧР. 105.*

Погр'єбати, б'ю, еш, м. Погребгать. *Глянь, яка гарна! за таку б кралю і я не погребав. Стор. II. 32.*

Погр'єбарь, ра, м. Могильщикъ. Вх. 3н. 51.

Погр'єб'єльня, ного, с. Пошляна за пров'язь через платаву.

Погр'єб'яци, ці, жс. Землянка.

Погр'єб'яще, ш'я, с. = Погр'іб. В погріб'ящі темному замкнули. К. ІС. 122.

Погр'єб'яний, а, е. Погребальный, похоронный. *Погр'єбна одрани.*

Погр'єб'янік, к'я, м. = Пригреб'яця 1. *Ув'иходить сонце, скинуло свої ризи і повисало на погреб'янику і приходить у хату. Чуб. I. 5.*

Погр'єб'ятиса, н'уса, н'єша, м. Гребнуть вєсл'омъ. *Харон не зараз скаменюєся, разіз з чотирі погреб'яєся і з качком причалив к ним. Котл. Ен.*

Погр'єб'яї, ві, жс. = Погреб'яник.

Погр'єб'яний, а, е. 1) Похоронный. 2) Бывший на погребені, похоронахъ. *По погріб'яї запросис... усіх погреб'яє на істину, щоби за ір'ишну душу випили та децю перекусили. ЕЗ. V. 170.*

Погр'єб'янина, з'єк, мн. Поманки во уєсп'ємъ. Вх. Ут. 260.

Погр'єб'яї. См. Погр'ібати.

Погр'яв'яна, в'я, жс. Комли високо скошенной травы. *Щоб добре косили да погрізми не пускали. О. 1861. X. 35.*

Погр'язти, з'у, з'єш, м. Погрызть, взгрызть. *І погрізе йому густати й жили. К. Іог. 39.*

Погр'язтиса, з'уса, з'єшся, м. 1) Погрызтиса. 2) Поссоритиса. *Се не собаки, се два брати, що погризлись та й побились, ідуци степом. ЗОЮР. I. 306.*

Погр'язати, ж'ю, еш, м. = Погр'язати.

Погр'іби, ба, м. Погреб'ь. *Дід... закинув його у погріб. Рудя. Ск. II. 14. Ум. Погр'ібець Чуб. V. 1174. В погріб'і замурувався. Драг. 39. Маленький погрібець повеняє. ХС. III. 63.*

Погр'іби, р'єбу, м. Погребеніє.

Погр'ібати, б'ю, еш, сов. в. погреб'яї, б'у, б'єш, м. 1) Погребать, совершать погребеніє, хоронять, похоронить. *Ой заплачуть, погребуть. Чуб. V. 461.* 2) Только сов. в. Стр'єсть, окончить сгребать. *Ой покош'єно, погреб'єно. Грив. III. 85.*

Погрібач, ча, м. Кочерга. Вх. Лем. 451.

Погрібний, а, е=Погребний.

Погрібніак, ка, м.=Погребник? Канев. у.

Погріміння, ня, с. Стукъ, звонъ, громъ. *Погрімання кубків за трапезою.* К. ЧР. 180.

Погрімати, маю, еш, сов. в. **погрімати**, маю, еш, м. 1) *Став ірім погрімати, стала чорна змара наступати.* КС. 1884. I. 32. *Вже переходить гроза,—це трохи погірма та й затихне.* Харьк. 2) *Греміть, погрімить, громихать, погромихать, стучать, постукивать, постучать.* *Із різних пишчалъ погірмали, Хмелниченка ітьманом поздоровляли.* Мет. 398. *Став козак конівкою по мосту добре погірмати.* ЗОЮР. I. 205. 3) *Тільки сов. в. Покричать, накричать на кого. Пак оконом погірмав і вишшов.* МВ. I. 132. *А щоб оттам розсердиться, погірмать—на наймита, або так на кою—ніхто і не чув ніколи.* Сим. 228.

Погріти, грію, еш, м. 1) **Нагрѣть.** *Буде чим руки погірть.* Ном. № 9851. *Та ж хаточка без вікон, без дверей, у тій хатці ітер не новіє і сонечко не погірє.* Мал. 183. 2) *Побить. Двадцять літ я й за дубець не брався, а тепер би погірв ломакою спину, дак син не дає.* Р. Барв. 337.

Погрітнся, гріюся, ешся, м. **Погрѣтнся.** *З побобою холодно, піду у пекло погірться.* Шевч. 300.

Погріхувати, хую, еш, м. *Напрасно обвиняти, заподозрити.* *Погріхували на його дурно, що він яблука покрав.* Борз. у.

Погрішати, шу, шійш, м. **Погрѣшати.** *Узя великий жалъ його спасенну душу, що словом погіршиш, сказав неправду Богу.* К. Псал. 246.

Погрішник, ка, м. **Грѣшникъ.** *Амел... каже: „Ті паничі, що я від них носа затикав, великі погіршики; зотъ жарно убрані були, а гріхи від них так смерділи, що я мусів носа затикати.* Гн. II. 97.

Погрожати, жаю, еш, сов. в. **погрожати**, жу, виш, м. **Грозить, угрожатъ, погрозить.** *І погрозив йому Ісус.* Єв. Мр. I. 25.

Погрожування, ня, с. **Угрозы.** *Му-жичька мовав... піднялась до погрожування великою гординою і до погрожування великій потузі.* К. XII. 129.

Погрожувати, жуку, еш, м.=**Погрожати.** К. Кр. 38. К. Вай. 74. *Король погрожує нас руйнувати.* К. ЦН. 249. *Що ж ви тепер мені погрожуєте?* К. XII. 35.

Погроза, ая, ж. **Угроза.** *Він погрози не страхався.* Мал. 99. Уж. **Погрозна.**

Погрозати. См. **Погрознати.**

Погробака, ки, ж. Ум. отъ **погроза.**

Погромадити, джу, диш, м. 1) **Погрестъ.** *На грабі, погромадъ іще ти.* 2) **Сгрестъ.** *Сіно вже погромалили.*

Погроміти, млію, миш, м. **Разгромьти.**

Погрімаше, ща, с. **Разгромъ.** *Мов після великої пожежє, або після татарської погромши.* Морд. Пл. 6.

Погронітнся, нієся, ниєся, м. **Образовать гроздья.** *Винограде-виноградочку!.. прошу ж тебе, ізроди ясно.* Ви, трюночки, погронітнся. Мет. 176.

Погрузити, жу, виш, м.=**Згрузити.** *Погрузили так дорогу, що хоч не їдъ.*

Погрюкати. См. **Погрюкувати.**

Погрюкувати, вую, еш, сов. в. **погрюкати**, каю, еш, м. **Погромихувати, грохотати.** *погрімить (о громѣ, выстрѣлахъ).* *Ою, кажуть, орачі, та сей не аби як погрюкує... Певно се копитам тусей так.* Сим. 218.

Погуба, би, ж. **Погубель.** *Відратуйте, отче, душу від погуби.* Гн. II. 43.

Погубитель, дя, м. **Погубитель, губитель.** *Тут лежить копицян, погубитель її.* Кв.

Погубити, блю, биш, м. 1) **Растерять.** *Заплакали запорожці, коней погубиши.* Чуб. V. 940. 2) См. **Погубляти.**

Погубляти, ляю, еш, сов. в. **погубити**, блю, биш, м. **Губить, погубяти.** *Як ті душі погубляють, так сі людське тіло.* К. МВ. X. 7. *Не поберіши тіла і душу погубиш.* Ном. № 8794.

Погудити, джу, диш, м. **Выразить порицаніє, охувать.** Чуб. III. 192. *Сестру похвалять, мене погудять.* Гол. IV. 536.

Погудка, ки, ж. **Порицаніє.**

Погук, ву, м. **Выврєвъ; крикъ; привзвний крикъ.** Чуб. III. 104. *Застівайте Господєві пісню псалму нову жарно, любо з погуками співайте здорєві.* К. Псал. 73.

Погукати, каю, еш, м. 1) **Покричать.** *Ой піду я, пукуючи, горобчика шукаючи, буду в жалю поукати, горобчика проклинати.* Чуб. V. 273. 2) **Громко позвать.**

Погукіяти. См. **Погукувати.**

Погукована, ня, ж. **Взносъ въ мірской канцвалъ на уплату податєй за бѣднихъ і на другія благотворительня цѣли.** *Ти б мовчав, бо й досі не оддав погуковщини.* О. 1861. VIII. 102.

Погукування, ня, с. **Покрикування,**

вряк, выврякн. Христя мерщій тікає у дѣр, а за нею слідом погуквання та вишування. Мяр. Пов. II. 57.

Погуквати, кую, еш, одн. в. погукну́ти, ну́, нѣш, м. Погруквквати, врякнуть. Сама, як нани, тідьки погукую: „А се подай, а те принеси!“ Св. I. 115. За ворота вийшла, косу чесала, та на своїх дружок погукувала. Мет. 114. Погукують плугатари, поганяючи воли в плугі. Левци. I. 76. Годі!—погукнула на весь юос свій. МВ. Погукнув він (на злощя): біжи мерщій та спитайся. Чуб. II. 649.

Погуля́вка, кв, ж. 1) Гулявце. 2) Превыване в гостях. Петрусь за шапку да й айда на вечорниці на погулявкы. Г. Барв. 506.

Погуля́ння, ня, с. 1) Гулявие, хождение куда либо въ свободное время. У неділю одпрохалась якось у батька на погуляння. Вийшли ми за село, на моголу. МВ. I. 85. 2) Охота; война. Як поїгав королевич на погуляння, та покинув Маруселку на ирванне. Чуб. V. 767. Як приїгав Василь з погуляння: пані-матко, де моя Галя? Чуб. V. 703. А Мазепенко... зібрав свою ватагу,—айда в степ! да й забушував. Гей, каже, шарю, давай на погуляння! Петро жалнувся: знає, що ніякою силою не одоліє. ЗОЮР. I. 118. 3) Пвршка, гульба. Узав вісім п'ятків на погуляння. Новомоск. у. Ук. Погуляннячко. 3 погуляничка йду, я нікого не боюся. МУЕ. III. 138.

Погуля́ти, ляю, еш, м. 1) Погулять. Вибіла за юрод погуляти. Рудч. Ск. I. 32. Книге мати вечеряти, кашуки простини. „Стривай, мати, погуляю, женишки нистили“. Чуб. V. 10. 2) Побить, пробить. Мет. 45. Погуляла дівчиною років ж три. МВ. I. 7. 3) Побить въ гостях, побить у кого либо. Пустити мене, серце, до батька до вашого, піду, погуляю, а то будуть ниватися: як же так можна не пійти?“... Пішла; шуляла там, шуляла, і їла, і пила. Рудч. Ск. I. 82. Отсюда: погулай, погуляйте употребляется въ смыслѣ пождѣ, пождѣвте. Погуляйте трохи,—батько зараз приїде. Борз. у. 4) Побить, пробить безъ лѣла, незанятимъ. Погуляв днів зо три—нудно без роботи. Годів зо два погуляла та нива мєорина. 5) Повгратъ. Погуляли в карти. 6) Погулять, погутьть.

Погупцувати, цюю, еш, м. Потанцо-

вать. Ось ну лишень, не соромайся, поцупиоймо трохи. Марьев. 60.

Погуркати, каю, еш, м. Погремѣть погромыхать, постучать.

Погуркотити, чу́, чѣш, м. 1)—**Погуркати.** Погуркотило і стало стигати. Драг. 64. 2) Загремѣть, уѣзжая. Чум,—погуркотів із.

Погурчати, чу́, чѣш, м.—**Погуркотити**

Погустити, тїю, еш, м. Сгуститься. Погустішати, шаю, еш, м. Сдѣлаться гуще. Стала висівки корші давати, то попустішало молоко. Черняг. у.

Погустіа, дү, дѣш, м. Погудѣть. **Погурбрити, рю, рш, м.** Поговорить, поболтать. Ідти, тїтко, посидимо, погурбимо. Мяр. Пов. I. 140.

Погутькало, ла, с.—**Пугач.** А ворони—старі жєони тїшли танцювати, а крочище зяв дручище пішов підняти, а сич на порозі став на сторожі; погутькало утеклося (увлялося!), ляло на дорозі. Чуб. V. 1124.

Погавдувати, дүю, еш, м. Похозяйничать.

Погавгувати, түю, еш, м. 1) Пошумѣть, покричать. 2) Провзвести насвїле (надъ мнєгымъ).

Погвдѣгати, гаюся, ешя, м. 1) Пометаться изъ стороны въ сторону. 2) Покапрвзвнчать.

Погерготѣти, гочү, чеш, м. 1) Покричать (о гусяхъ, надѣйснвхъ пѣгухахъ). 2) Поговорить на непонятномъ языкѣ.

Пограсувати, сүю, еш, м. Вытоптать, встоптать (во множествѣ).

Погүвати, лаю, еш, м. Одолѣть, освялеть. Лубен. у. Одна заюбована бѣжола може погулати десяток незалоюваннц. Грив. II. 322. Се така наука, що лядить лишень, чи всякий учитель погула. О. 1862. I. 66.

Подавѣльник, ка, м. Работникъ, подающий снопы. Левил. ПЙО. II. 303.

Подавання, ня, с. Подаваніе, подача.

Подавати, даю́, вш, сов. в. подати́, дам, дася́, м. 1) Подавать, подавать. Як Бо дастъ, то і в вікно подасть. Ном. № 13. Будеш, будеш ти лежати, питонки прохати, та нікому тобі буде і кудля подати. Мет. 86. Подай, мила, свою білу ручку. Мет. 261. 2) Давать, дать. Він мені подав за себе викуп. К. Іов. 73. Йому подам на суд увесь мій побит. К. Іов. 27. Він подавав кожному в руку. Рудч. Ск. I.

67. *Подавав серти їм золоті.* АД. I. 81. *Подати милостиню.* Кв. *На церкву подав.* Г. Барв. 208.—*до рук.* Вручать, вручить.—*звістку.* Извѣщать, извѣститъ. Левц. I. 57. Мил. 217.—*рушники.* Обычай сватовства: приймав пропозицію, переказувати сватовъ особо для того приготовленими полотенцями. *От послася до неї,—вона й рушники подавала.* Рудч. Ск. II. 49. 3) *Отдавать,* отдати въ выраженьяхъ:—*на глум,* на поталу—см. *глуи,* *потала.* 4) *Передавать,* передати, посылати, посылать—письмо, деньги или подарокъ. *Вибличайте, що так довго листу не подавала.* О. 1862. IX. 111. *Коли я умру, то й поховайте і до моєї миленької листи подайте.* О. 1861. IV. 96. *Ми обписували своєму салдатові та й подали йому дві карбованці. Я б юстинчик (татові) подавала, та ніким подати.* Мил. 182. *Подати мѡзу.* Передати (слова). *Подали тую мову оди по одному, оди по одному.* ЗОЮР. I. 6. 5)—*гѡлос.* Отзиваться, отозваться, заговорить. *Чи ви помітили? Подайте хоч юлос.* 6) *Казаться,* показаться. *На лиці наче б то чорний подав.* Зміев. у. 7) *Подалѡ му.* О больномъ: ему лучше. Угор.

Подаватися, даюся, ёпса, сов. в. *подѡтнся, дѡмся, дасѡся,* гл. 1) *Подаватися,* податися, наклоняться, наклониться. *Зеленька ялиночка на яр подалася.* Чуб. V. 122. 2) *Раздаватися,* раздаться, расширяться, расшпиряться. *Ном. № 12013. Широкая да улица да ще й подалася.* Чуб. V. 421. 3) *Отступать,* отступити, подвигаться, подвинуться. *Перед мечем назад не податється.* К. Іов. 89. 4)—*ноу́.* Уступать, уступити, податися. *Грицько перший раз подався качалові, а друий раз не подався.* Рудч. Ск. I. 201. 5) *Ослабѣть,* похудѣть. *Ного жінки дуже подалася, змѣрилася, збѡдила.* Лев. Пов. 155. 6) *Отправляться,* отпраплятися. *Подалася до річки.* Мвж. I. *Подалась на чуже село.* Г. Барв. 366. *Глянув тільки в хату, та й подався геть у поле.* Зміев. у. *Осѡдлали кониченьки, в степи подалися.* Грив. III. 591. 7)—*на поталу.* См. *Потала.*

Подавити, влѡб, выш, гл. *Передавити.* Я вми його отпраплю к бісу і вас подавимо як мух. Котл. Ев.

Подаватися, влѡся, вышя, гл. *Подаватися.* *Коли ти не подався своїм словом, то я не подавалюь тим хлѡбом, що од щирого серця хотів з тобою подѡлитись.* Стор. II. 20.

Подѡвник, ка, м. = *Лѡгкѡдушник.* Шух. I. 143.

Подавно, нар. Довольно давно, давненько. *Подѡльск. г., Кѡев. г., Борз. у. Я прийшла подавно.* Черниг. у. *Він уже подавно сказав.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 101).

Подѡла, ли, ж. *Замужняя* жєнщина, любєзничающа съ парниєм. Шух. I. 33.

Пѡдалєко, нар. Далековато, довольно далеко. *Чи далеко до того села?—Пѡдалєко.* Черниг. у. *Далеко вам ходити?—Та пѡдалєко.* Черниг. у.

Пѡдалі, нар. 1) *Поодаль.* 2) *Далѣ.*

Пѡдарѣнє, *пѡдарѣнє,* нар. *Напрасно,* даромъ. Рк. Левп.

Пѡдарѣти, рѡ, рш, гл. = *Пѡдарувати.* *То ж мені пан-отець подарив, щоб хороший молодець полюбив.* Чуб. V. 8.

Пѡдарѣний, а, е. 1) *Относящійся* къ подарку. 2) *Служащій* подаркомъ. *Рушник подарковий.* Вас. 168.

Пѡдарѡк, рѡу, м. = *Дарунок.* *Ото той купецъ приносить шкуру і дав князю чю подарок.* Рудч. Ск. II. 93. Ум. *Пѡдарѡчок.* МВ. I. 116. Чуб. V. 342. *Не дивуйте, наші свѡнечки, що короткіі подарѡчки.* Грив. III. 434.

Пѡдаррѡ, рѡ, с. *Подарки.* *Даютъ мені подаррѡ жєнѡ по корѡбѡці.* Харьк. у.

Пѡдарувати, рѡу, еш, гл. 1)—*ноу́,* когѡ. *Бѡдному нікто не подарує.* Ном. № 2304. *А поїзд наш подарувати чи буде, чи немає чим?* Алв. 26. *Батько подарував йому свого коня.* Рудч. Ск. I. 96. 2) *Простить.* *Я йому цього не подарую, що він поді мене наляв.* *Подаруй моїй жєнѡці якє там незвичайне слово.* МВ. I. 12. *Батько ти мене журила, та нехай тобі Господь подарує.* МВ. I. 27.

Пѡдаруватися, рѡукося, етєся, гл. *Простить* другъ друга. *Вже як там не погодимось на чѡму, то подаруємось.* МВ. I. 9.

Пѡдару́йко, ка, м. *Даритель,* его подарки дѡбляєть. *Пѡдару́йко за кордоном без штанѡв ходитъ.* Ком. П. № 928.

Пѡдару́нок, нєка, м. *Подарокъ.* *Шкѡда твоїх подарунків, що їй дарував.* Лукаш. *Благайте його, панотченку, й словами, й подарунками.* ЗОЮР. II. 28. Ум. *Пѡдару́нчок.* Чуб. V. 170.

Пѡдару́цько, ка, м. = *Пѡдару́йко.*

Пѡдѡтѡ, сѡ. См. *Подавати,* сѡ.

Пѡдѡтѡвнѡй, а, е. *Податной.* Ев. Мт. XXII. 9.

Пѡдѡтльвнѡй, а, е. *Податльвий.* *Дуб податльвнѡйший рубати, ніж грушина.* Волч. у.

Податний, а, е. О горшечной глянці: м'який, легко поддаючийся при работі. Шух. I. 260.

Податок, тку, м. Подать. Рудя. Ск. П. 163. *Ой видить сам Господь з неба, на податок гроші треба.* Луваш. 139.

Подаць, тя, ж. = **Податок.** *Ой сам же Бои бачить з неба, що на подаць грошей треба.* Чуб. V. 621.

Подача, ці, ж. Оброкъ. *Яків, бачте, у Київї на зиробітках був. У нас пускають (кріпаків), треба тільки подачу дати, яку там положить.* МВ. I. 109. *Живуть тихо, не дають подачі.* КС. 1882. IX. 568.

Подбати, дбāju, ещ, м. Позаботиться. *За мене нікому подбати, я сирота.* Богоду. у.

Подвиг, га, м. 1) Подвигъ. Левяц. Пов. 30. *Він дикю, люту силу воювнику до подвиги спасених нализале.* К. Бай. 134. *Ні пишним мазолом, ні солодкою сосою хвалою не зробили б нашому батькові Тарасу такої памоби, як сїм тихим братолюбним подвигом.* К. (O. 1862. III. 23).

І. Подвігати, гаю, аш, м. Подвигать, потаскать тяжести.

II. Подвігати, гāju, ещ, сов. в. **подвігнути, ну, веш, м.** Побуждать, побудити, подвигнуть. *І чий се дух уста твої подвигнув?* К. Іов. 55.

Подвігаться, гājuся, епся, сов. в. **подвігнуться, нуся, вешся, м.** Отступать, отступить передъ кѣмъ. *Не подвигнувся передъ злами.* К. Псал. 31.

Подвігивки, ка, м. Подвигивка. Г. Гр. 56.

Подвіжництво, ва, с. Подвижничество. К. ПС. 85. К. Бай. 14, 32.

Подвіжницький, а, е. Подвижнический. *Мошам подвижницьким мошиться.* К. МВ. II. 123.

Подвійний, а, е. Двойной. *Подвійне скло.* МВ. (O. 1862. III. 56). *Подвійні вікна.*

Подвійно, нар. Вдвойнѣ.

Подвіренько, ка, Ум. отъ подвір'я.

Подвірній, а, е. Дворовий, домашній. *Повега їх у хату, де стояло молоко, здорові кошики з яйцями всякої подвірньої птиці.* Левяц. I. 483.

Подвірничко, ва, с. Ум. отъ подвір'я.

Подвір'я, р'я, с. = **Підвір'я.** Чуб. VII. 391. *Як твоя, доню, доля, то закупить чоловік і поле, а як безділля, то продасть і подвір'я.* Ном. № 1661. *А що ж мені*

по худобі, що все подвір'я заляже? нейдня дружиночка молодому світ зав'яже. Чуб. V. 31. *У мене подвір'я в'їжжению, на подвір'ї пана зустрічаю.* Чуб. V. 729. Ум. **Подвіренько, подвірничко.** Грин. III. 138. **Подвір'ячко.** Чуб. V. 245, 130. *Вийди, дружбонько, на подвірничко, подиися на сонечко.* O. 1862. IV. 33.

Подвійти, двюї, їп, м. Улвитися.

Подвійтиса, двюїся, їпся, м. 1) Раздвоїтиса. 2) Противрѣчить самому себѣ. *Він подвійся: раз казав, що нічого не бачив, а вдруге признався, що бачив.* Новомоск. у.

Подвірець, рця, м. Сѣни. **На подвірці.** Вѣ сѣняхъ, по дворѣ. Вх. Лем. 451.

Подвікувати, кую, ещ, м. Поговаривать. ЕЗ. V. 21. *Ну, що подієкують про йою.* Борз. у. *Люде подієкують, що подушкою не буде.* Валк. у. *Чи сватають тебе, дівоко?—Ні, не сватають, а тільки подієкують.* Кобел. у. *Подієкували на Бульбу, що він ніби то украв, аже воно виявилось потім, що аж он хто.* Волч. у.

Подьколи, нар. Ивогда. *Иноді буває так, що усе сонце темніє, а подеколи тільки частина його буває темна.* Ком. I. 45.

Подькуди, нар. 1) Кое-гдѣ. *Чувать подькуди і в наших сторонах.* Ном. № 3570. 2) Отчасти. *Цікавила мене історія сільського вбоства, вбоства подькуди з своєї волі.* Г. Барв. 372.

Подоєна, ня, ж. Возвышеніє взъ вамя, покрытое толстымъ слоємъ вѣтвей і соломи і служашее основаніємъ для стога. Шух. I. 166, 170.

Поденник, ка, м. Поденчикъ, поденный рабочій. *З поденника викрутить останню краплю поту.* Г. Барв. 162.

Поденница, ці, ж. Поденщица. Черниг. у. Ум. **Поденнична.**

Поденно, нар. Поденно. *Піду я поденно работи.* МВ. (O. 1862. III. 72). *Поденно до людей хожу.* Г. Барв. 270.

Подівня, ня, с. 1) Мѣсто на току для складыванья хлѣба въ скирды. 2) Дно саней или вообще экипажа.

Подівнок, века, м. 1) Потолокъ въ ковшѣ. Вх. Лем. 451. 2) м. **Подівник.** Подовки, остатки. *Капусты тільки подівники zostалися в діжжі.* Лебед. у.

Подівнишна, ня, ж. Поденщишна. *Раноранієнню схолюєся, біжу на подівнишну.* МВ. (O. 1862. III. 73).

Подеревеніти, подерев'яніти, нію, ещ, м. Одеревѣть. *Як скоро їмость пана*

оком узріла, на її тіло подеревеніло. Чуб. V. 1069. Вона не заплакала, а тільки вся подерев'яніла. Кв.

Подереча, чі, ж. Поборы; подать, налог. Чернів. г. КС. 1882. IX. 568.

Подержати, жу, жіш, м. 1) Подержати. *Щось я маю їй сказати, за рученьку подержати.* Мет. 76. 2)—до хреста. Крестить, воспривать отъ купели. Таки своїх байстрятъ за десятку у год подержать до хреста. Шевч. 464.

Подерти, рў, рѣш, м. 1) Порвать, взорвать. *Зима! хліба нема, чоботи подерті, доведеться вмерти.* Канев. у. 2) Исцарапать. *Як зачав котом по тілі дерти,— чисто подер тіло.* Рудч. Ск. I. 173.

Подертися, рўся, рѣся, м. 1) Порваться, изорваться. *Ой як лиштва подертися, пишання микеться.* Чуб. 2) Исцарапать друг друга. *Подерлася, як пес з котом.* Чуб. I. 290.

Подесніщина, ня, ж. Мѣстность, страна надъ Десною. Желех.

Подесьбіч, нар. Одесною, по правую сторону.

Подесятеріти, рўю, рїш, м. Повторить десять разъ. Употр. въ знач. повторить нѣсколько, много разъ. *Я вже юворив і подесятерив, щоб хлопці не робили шкоди в полі.* Рк. Левец.

Подешевіти, влїю, виш, м. Продешевить.

Подешевіти, вію, еш і подешевшати, шхо, еш, м. Подешевѣть.

Побѣякий, а, е. Кой кто, нѣкоторый. Желех. Вх. Зп. 51.

Пбдзвін, вбву, м. Звонъ по умершему. *Не без того, що й за подзвін хто перекине.* Мир Пов. II. 63.

Подзвінний, а, е. Относящийся къ звону по умершему. Употр. также какъ сущ. въ значеніи: человекъ, звоняцій по умершему. *А подзвінному дам сім мір полотна, щоби мені озвонив цілий тиждень цю-дня.* Грян. III. 285.

Подзвіня, ня, с.—Подзвін.

Подзвоніти, нїю, ниш, м. 1) Позвонить. *Ой помер мій Давидко, поховали й ног не видко. Редькою подзвонила, рїпкою поминала.* Чуб. V. 797. 2) Позвенѣть. *За ворітечка вишила, ключами подзвонила.* Чуб. III. 235.

Подзвонітися, ниться, м. безл. **Щоб, бодай подзвонілося!** Пусть зазвонятъ (надъ тобой мертвымъ)—п. желаніе смерти.

Що не по їх, зараз: щоб і подзвонилось, щоб і закурилося! Г. Барв. 438.

Подзвонювати, дяю, еш, м. Звонить. *Ми, Правдичі, усі здавезних давен подзвонюем у предкіську одвагу.* К. ЦН. 159.

Подзвеленькати, каю, еш, м. Позвякати, позвенѣть; позвонить.

Подзвенчати, чў, чїш, м.—Подзвеленькати.

Подзвѣнкати, каю, еш, м.—Подзвеленькати.

Подзвѣгун, на, м. Презрительное названіе бѣлоруса.

Подзвжчати, подзвжчати, чў, чїш, м. Пожужжати (о комарѣ, мухѣ). *Подзвжчав камарь та й стиг.* Харьк.

Подзвббати, бїю, еш, м.—Подзвобати. *Соловейко на маківці весь мак подзвобав.* Грян. III. 129.

Подзвобати, бзю, еш, м. 1) Поклевывать. *Курчатка пишно їсть чисто все подзвобали.* 2) Подзвобаний. Изрытый оспой. *Хоча бо я й подзвобана на виду, таки ж бо я зроблена доладу.* Чуб. V. 1125. *Там така гідка ника подзвобана.* Лебед. у.

Подзвобатися, бїюся, ешся, м. Поклевывать нѣкоторое время. *Подзвобався ігорбець вишень та й полетів.* Переносно о людяхъ: пощипать (ягодъ). *Пйдіть у садок, порічків подзвобайтеся.* Зміев. у.

Подзворіти, рўю, рїш, м. Помять струей. *Он знов кризь стелю подзворило.* О сильномъ дождѣ: полить. *А тут знов подзворил дорц.* О. 1862. I. 59.

Подї, дів, м. Низменная мѣста, долина. Черном. См. Під 1.

Подїбати, баю, еш, м. 1) Пойти съ трудомъ, поспѣвть. *Подїбала стара мати дочку з милим розлучати.* Шевч. 397. 2) Встрѣтити; вайти, повасть. *Він дає страву яку тільки подїбле.* ЕЗ. V. 211.

Пбдїв, ву, м. Поглядѣнье. *Для подїву дїву продають.* Ном. № 8985.

Подївїти, влїю, виш і подївїтисся, влїюся, вишся, м. Посмотрѣть. *Тепер мені на милого не можно подївїти.* Чуб. V. 281. *Та подївила на бистру воду.* Гол. III. 12. *Ой зїйду я на гору високу та подївлюсь в долину широку.* Чуб. V. 359.

Подївуванїя, ня, с. Удвлєненїе.

Подївувати, вїю, еш і подївуватисся, вїюся, ешся, м. Удвлєнитися. *А ти, боярине, не подївуй, їди собі ичучо поилубуй.* Нп. *Подївувався Іван такїй жадобі сестринїй.* Рудч. Ск. I. 136.

Подимати, *мѣю*, *еш*, *л.* Повѣзвать. *Буде вітрець подимати.* АД. I. 64.

Подимне, *кого*, *с.* Подать отъ дыму. *Взяли подимне од двори.* Котл. Ен. IV. 58.

Подимок, *мжу*, *м.* Подниманіе? Вѣяніе? *Золотий золотничок, чою ти забьєся, із міста звалився? чи ти з подимків, чи ти з подівок?* Чуб. I. 129.

Подимщина, *ни*, *ж.* = Подимне.

Подина, *ни*, *ж.* Низменная мѣстность, иногда заливаемая водой. *Ой вийду я на мотулу та поляну на подину: на подині воюнь горить, коло воюнь турок сидить.* Нп.

Подирати, *рѣю*, *еш*, *л.* Драть, рвать. Переносно: ругать. *Як бере, то своєю батька бере, а як віддава, то твоєю подира.* Ком. П. № 346.

Подирбати, (*баю*, *еш?*), *л.* Потрасти, подергать. Вх. Лем. 451.

Подирчати, *чѣ*, *чѣш*, *л.* Подрезать.

Подих, *ху*, *м.* Дыханіе; дуновение. К. XII. 23. *Гріє їй своїм подихом руки.* Г. Барв. 537. *Подих ночної прохолоди.* К. МХ. 21.

Подихати, *хаю*, *еш*, *л.* Подышать.

Подихати, *хаю*, *еш*, *сов. в.* подихну́ти, *вѣ*, *вѣш*, *л.* Повѣзвать, повѣять. *Тільки одна труба, та й та димовая, а з тисєї труби димно подихав.* Чуб. V. 342. *Наш вік—мов вітрець, що стиха подихав.* К. Псал. 319.

Подичавити, *віємо*, *ете*, *л.* Одичать (о многязѣ).

Подібний, *а*, *е.* 1) Подобный, похожий. 2) Пригожий, красивый. 3) Годный.

Подібність, *ности*, *ж.* Сходство. Желех.

Подібно, *нар.* 1) Красиво, къ лицу. *Дивися, немько, чи хорошиенько, чи хорошиенько і подібненько.* Чуб. III. 302. 2) Вѣроятно. *Що ти, милий, думаєш-радаєш, подібно-сь мене покинути маши.* Нп. Ум. Подібною.

Подівати, *вію*, *еш*, *л.* Дѣвать (многое). *Ой брат сестрицю рослітав, де ж тій ульоти подівав?* Мет. 205.

Подіватися, *віємосья*, *етесья*, *л.* Задѣваться (во множествѣ). *А коні не знати де подівались.* Рудч. Св. I. 112.

Подівок, *вжу*, *м.?* Быть может: *підвісок*—подвѣваніе, подвѣяніе? *Золотий золотничок, чою ти забьєся, із міста звалився? чи ти з подимків, чи ти з подівок?* Чуб. I. 129.

Подівувати, *вѣю*, *еш*, *л.* Пожить дѣ-

вухкой. Г. Барв. 105. *Вона таки подіювала.*

Подій, *дѣю*, *м.* Удой, молоко. *Дай нам свою подію (подою?). Вона (ведмедьця) їм удоїла. Він узля те молоко і поїхав.* Грин. I. 158.

Поділ, *дѣлу*, *м.* 1) Низменная мѣсто, низменность. Вас. 206. *Ой ходила, подруженьки, з іір на поділ.* Мет. 130. *Заркам коники на подолі.* КС. 1883. II. 388.

2) Подолъ женской рубашки. Чуб. VII. 427. *Не цєла калмнонька ік Петру, да замѣла калмнонька ік Різду—а в мою свекорка у каморі, а в мене молоді у подолі.* Нп. Чаше во мн. ч. **поділи**. В подолах мережки. Грин. III. 136. *Тим же вона мабуть горда, що в подолах митва.* Чуб. V. 170. Ум. **Поділон**, **поділочон**. О. 1861. XI. 10. *А на тії Бондарівні в поділах мережка.* Грин. III. 614. *Ой чи є де ділка пишина, що в поділах митва.* Чуб. V. 165.

Піділ, *лу*, *м.* 1) Раздѣлъ; дѣлєжь. *Нехай би їм без поділу усе, що ми з тобою придбали на віку.* О. 1861. УШ. 18. *Поділ у них іде, дак ще сварки за землею.* 2) Разверстка, размежеваніе. 3) В аріем.: дѣленіе. К. Гр. 100. Кон. Ар. 2.

Поділяти, *ся*. См. Поділяти, *ся*.

I. Поділля, *ля*, *с.* Часть, доставшаяся въ надѣлъ.

II. Поділля, *ля*, *с.* Низменная мѣстность.

I. Поділок, *лку*, *м.* Ум. отъ **поділ**.

II. Поділок, *лку*, *м.* Надѣлъ. *Поділку у їх по дві десятині.* Константиногр. у.

Поділом, *нар.* По частямъ. Радам. у.

Поділшливий, *а*, *е* = **Подільчивий**.

Подільчивий, *а*, *е.* Подѣльчивый, готовый уступать.

Подільчивість, *вости*, *ж.* Подѣльчивость, готовность уступить.

Поділющий, *а*, *е* = **Подільчивий**.

Вона у вас гарна: трудяща і поділюща. Г. Барв. 132.

Поділяти, *лѣю*, *еш*, *сов. в.* **поділяти**, *лѣб*, *лиш*, *л.* 1) Дѣлить, раздѣлять между нѣсколькими или на нѣсколько частей. Мнж. 103. *Батько їх (сивів) поділив хазяйством та й умер.* Драг. 339. *Блао-слови, Боже... коровай поділити.* Мет. 202. *Діли мерціи, а то ми тебе поділимо.* Кв. 2) В аріем.: раздѣлять. Кс. Ар. 97.

Поділятися, *лѣюся*, *енся*, *сов. в.* **поділятися**, *лѣся*, *лишся*, *л.* Дѣлиться, раздѣлять между собой. Мнж. 87. *З ними щоденним добром поділяюсь.* К. Дз. 230.

Стали поділятися. Чуб. I. 132. На дорозі ізнайшли золотого перся і ніяк ним не поділялися. Рудч. Ск. I. 165. Грішми вони поділилися. Рудч. Ск. I. 192. Ідуть турки з татарами і людьми ся поділяють. АД. I. 291.

Подімство, ва, с. Дворь съ построй-качч, усальба. Мвж. 189.

Подінути, —ся, ну, —ся, —неш, —ся, и. = Подіти, ся.

Подіркуватий, а, е. Ноздреватий, свєжєвстий, пористий. Константиногр. у.

Подіркуватіти, тію, еш, и. = Подір-чавіти.

Подірчавіти, вію, еш, и. Покрывать дьрками. Мир. ХРВ. 48. Як часто сорочки перуть, то вони подірчавіють швидко. Оселя подірчавіла, — вода у зату млася. Мир. Пов. I. 111.

Подіти, діну, неш, и. Дівать, запра-тять. Що у вдовч діти, да ніде їх подіти. Мет. 241. Або віддай їх кому... або де хоч подінь. Рудч. Ск. II. 63.

Подітися, дінуся, непся, и. Дівать-ся, рєчєзнуть. Ої де пішла, де поділася Марусина мати. Мет. 207. Деся ся подів рум'янець з мого личенька? Чуб. V. 138. Де Христос подіся? — На небо знявся. Чуб. III. 350.

Подія, дії, ж. 1) Событіє. Нашо вже вселий, нежурблиний, та й він заклопотався тією подією. МВ. I. 38. 2) По-ступокъ. Криєніс добре знав свою вину і вочевидьки бачив, що такою подією тра-тити віру і силу у себе поміж товариством. Стор. МПр. 146.

Подіяти, дію, еш, и. 1) Сдѣлать. Заморські лікарі нічого не подіють. Чуб. II. 389. 2) Сдѣлать, првчявять колдов-ствоць. Се щось йому подіяно: не їсть, не п'є.

Подіятися, етєся, и. безл. Произойти, сдѣлаться. Побіжу мерціи додому, чи не подіялось чого там? Шевч. 311. Що се з нею подіялось? МВ. I. 101. Що вам оє такою подіялось? Федьк.

Поддубьяти, бью, еш, и. Пововнять.

Поддубьятися, бьюся, ешся, и. 1) = Поддубьяти. 2) — у голові. Сильно поду-мать.

Подляк, бѣ, м. Подлецъ. Він звав Воздєжєнського в вічі подляком-туляком. Левиз. Пов. 13.

Подлятися, дляюся, ешся, и. Про-медлять извѣстное время.

Підмух, ху, м. Дуновение. Желех.

Подмұхати, хаву, еш, и. Подуть. А Іван як подмұхав своїм дихом, до воно й прохалло. Рудч. Ск. I. 95.

Подніпрівєнь, нця, м. Житель под-бїпровья. Желех.

Подніпрівшица, ня, ж. Подбїпровье.

Подністрия, ря, с. = Подністриянцица. Желех.

Подністріянцица, ня, ж. Подбїст-ровье.

Подоба, бя, ж. 1) Образъ, видѣ, на-ружність. Виходь, наша пані молода, аби-сьме виділи, што в ты за подоба: ци-сь така, як была, ци-сь ся перемінила. Гол. IV. 441. Що в салдата за подоба, за плє-чима вся худоба. Чуб. V. 970. Дуже гарна дївчина, такої подобі і не бачили у нас. Стор. МПр. 27. 2) Сходство, подобіє.

3) Употребляється какъ нарѣчіє или безл. глаголъ преимущественно съ отрицаніємъ въ значеніи: прилично, слѣдуетъ; нравятся. Г. Барв. 420. Чи подоба так робити? Чи подоба ж се, бабуню? МВ. (О. 1862. III. 37). Не подоба зірці так рано зіходити, не подоба діви до козака виходити. Чуб. V. 311. Не подоба, діду, тобі таке роби-ти. Змієв. у. Не подоба твоя, не подобніі річи викладати коня, до козача бічи. Гол. III. 317. 4) До подобі. Нравится. Ой, дів-чино, то-сь ми до подобі. Гол. 4) У подб-бі стѣти. Понравиться. У подобі став їй новий пп. Г. Барв. 149. Ум. Подобняна. Як милою не любити, коли подобонька: сам білявий, вус чорняний, як у соко-лонька. Гол.

Подобаня, ня, с. = Уподобя. Ходив по ярмарку і до своєю подобані коней не найшо. Гв. I. 189.

Подобати, баво, еш, и. 1) Він подобав. Ему повпавилось. Ой ти, Аєраме, старий чоловіче, подобав есь собі жити в небі віч-не. Чуб. Отія і матку наляла, вона їх наляла і не подобала. Мвжс. 2) Ідти, првлвчєствовать. Так подоба, як сліпому дзеркало. Ном. 3) Походить, быть похо-жємъ. На що таке подобає земля: чи на скриню, чи на коржєа? Ком. I. 9.

Подобатися, бавюся, ешся, и. Нра-виться, повпавиться. От подобалась бога-тировѣ одна ікона. Рудч. Ск. II. 145.

Подобєнство, ва, с. = Подоба 3. Чи подобєнство, брате, тебе рубати? ЗОЖР. I. Чи подобєнство, мій брате, щоб я своє добро турєньє на шляху покидав? АД. I. 114. Не подобєнство также: не возможно. Привіз до двора ми тік і висернув, бо не

подобство було скинути порядно в стои за один день. Гн. II. 167.

Подобень, бня, м. Красивий чоловікъ.
Убери пень, буде подобень. Ном. № 11171.

Подобяться, блюся, бншся, і. Уподобляться. Приложиться той до скотини, подобиться той беззавесним. К. Псал. 116.

Подобігати, гаємо, ете, і. Добъжати (о многихъ).

Подобний, а, е = Подібний. Хочь я гарна і подобна, до роботи не способна. Грав. III. 215. Ти, дівчино, ти подобна, не здавайся на підмову, будеш добра. Чуб. V. 355. Пречистенський монастирь, подобний, як на Озвонський гурі. Стор. МПр. 166.

Подобно, нар. 1) = Подібно. Що ти, милий, ідаси-думаєси, подобно-сь ти мене покинути маєси. Чуб. V. 194. Чоюсь води калимутьися,—подобно хвиля збила; чоюсь дівчина смутил невесела,—подобно мати було. Чуб. V. 215. 2) Слѣдуєть, должно, приличествуєть. Такий мазниці камлєти істи не подобно. Зієв. у.

Подоболька, ки, ж. Ум. отъ подоба.

Подобріти, рію, еш, і. Сдѣлаться добре. О. 1861. XI. Св. 67. Ох, арендар подобріт, взяв жінку з собою, тепер мене остали з дітьми сиротою. Чуб. V. 1089.

Подобрішати, шаю, еш, і. = Подобріти.

Подобувати, ваю, еш, і. Добыть (во множествѣ). Подобували городи.

Подоважувати, жую, еш, і. Довѣсть (во множествѣ).

Подоварювати, рюю, еш, і. Доварить многое.

Подоварюватися, рюємося, етєся, і. Довариться (во множествѣ).

Подовбати, баю, еш, і. Поковыряти.

Подовбачися, баюся, ешся, і. Поковырять; поковатися. Подовбачь це раз у кишені, тягне карбованця. О. 1861. X. 23.

Подовёршувати, шую, еш, і. Довершить, доложитъ верхи (во множествѣ).

Подвиж, нар. = Подовш. Пишла бідна вдова подовж улонькю. КС. 1884. I. 32.

Подовжати, жу, жшш, і. Удлинить.

Подовжний, а, е и подовжній, я, в. Продольный. Вас. 149.—невід. Такой неводъ, въ которомъ его составныя части, отдѣльные куски сѣти, пришиваются по своей ширинѣ и болѣе глубоко погружаются въ воду. Вас. 186.

Подовідуватися, дуємося, етєся, і. Узнать, развѣдать (о многихъ).

Подовбджувати, джую, еш, і. = Подоводити.

Подоводити, джу, диш, і. Довести (многое, многихъ). До добра нічою не подоводили. К. (О. 1861. II. 229).

Подоволбчувати, чую, еш, і. Окончить бороновать послѣ посѣва (во многихъ мѣстахъ).

Подовш, нар. Вдоль. Летить сова подовш Мил. 63. Тоді очи, як уперек на лавці лежить, а як подовши ляжє, то тоді вже його трудно вчити. Ном.

Подовшати, шаю, еш, і. Удлинить, сдѣлаться длиннѣ

Подовшати, шў, шшш, і. = Подовжати. Покоротити можна, а подовшити вже ні. Нѣзн. у.

Подоганяти, няю, еш, і. Догнать (многихъ).

Подоглѣдзуватися, джуємося, етєся, і. Досмотрѣться (о многихъ). Сокотули наші до всего подоглѣдзувались. Г. Барв. 16.

Подогодбувати, вую, еш, і. Вскормить (многихъ).

Подогравати, граємо, етє, і. Окончить-играть (о многихъ).

Пододавати, даю, еш, і. Окончить прибавлять (во множествѣ).

Пододёржувати, жую, еш, і. Додержать (многихъ).

Пододѣбувати, дѣбуємо, ете, і. Дойти съ трудомъ (о многихъ).

Пододумуватися, думуємося, етєся, і. Додуматься (о многихъ).

Подожартівуватися, вуємося, етєся, і. Дожутиться (о многихъ).

Подоживати, ваємо, ете, і. Дожить (о многихъ).

Подожинати, няю, еш, і. Дожать (многое).

Подозвляти, лю, лиш, і. Дозволить, позволить. Посилає спитати короля: чи дозволить він йому поторувати у його королівстві. Чуб. II. 389.

Подозволяти, ляю, еш, і. Дозволить (многихъ).

Подознаватися, знаємося, етєся, і. Дознаваться (о многихъ).

Пододігати, даю, еш, і. Доѣсть (многое).

Пододігати, димб, дитє, і. Доѣхать (о многихъ). Пододігали всі до яру та її поставили: повєн води—не переїдеи. Харьв.

Пододіти, дою, іш, і. Подоты. Иди, корови дїй, що від батька нашла.—Я ти подотю, що в тебе застала. Чуб.

Подок, дка́, м. 1) Ум. отъ під. 2) Въ мельницѣ: возвышеніе, гдѣ находится жернова. Шух. I. 112.

Подокблѣвати, люю, еш, гл. Доколотъ (многихъ).

Подокбшувати, пую, еш, гл. Докопаты (во множествѣ).

Подокбчувати, чую, еш, гл. Докатить (во множествѣ).

Подокбшувати, шую, еш, гл. Доко- сить (во множествѣ).

Подокрѣувати, юю, еш, гл. Докроить (ис множествѣ).

Подокрѣувати, чую, еш, гл. Докру- тить (во множествѣ).

Подокуплѣати, лѣю, еш, гл.—Подо- купувати.

Подокупбувати, вую, еш, гл. Доку- пить (во множествѣ).

Подокѹрвати, рюю, еш, гл. Доку- рять (во множествѣ).

Подолѣзати, лѣзимо, зяте, гл. До- лѣзть (о многихъ).

Подолѣжуватися, жуємося, етеся, гл. Долежаться (о многихъ). *Подолѣжувався, що вже сонечко під обід підбилося.* Харьк.

Подолівати, вѣю, еш, гл. Доить (во множествѣ). *Подоливай мечики, щоб повні були.*

Подолитѣти, тѣємо, ете, гл. Доить (о многихъ).

Подолити, лію, еш, гл. Одолѣть. *Немає нікого, щоб нас подолили.* Макс. *Подолити своє горе.* Г. Барв. 394.

Подоловдѣвати, люю, еш, гл. Доло- вить (многихъ).

Подолок, лѣа, м. 1) Юбка изъ холста. Угор. *Ой ти руський, а я полька, не дасяй ми до подолка, бо в подолку три талляри, що ми хлопці надавали.* Чуб. V. 1163. 2)—Поділок. Чаше мн. Поділки. КС. 1893. V. 283.

Подолуплювати, люю, еш, гл. Долу- пить (во множествѣ).

Подолушка, ки, ж. Часть оконной рамы: продольный брусокъ. Вас. 149.

Подолушувати, шую, еш, гл. Окон- чать шелушить (во множествѣ).

Подолѣя, кѣ, м.—Подолѣяни. Желех.

Подолѣяни, из, м. Житель Подолѣя. *Наші подолѣяне церков збудували, не так збудували, як намальовали.* Чуб. III. 215.

Подолѣяна, ки, ж. Жительница По- долѣя. *Ой не жаль мені дітки подолѣянки, но жаль мені червоної китайки.* Чуб. V.

1199. Ум. Подолѣяночка. *Три подолѣяночки— всі три сестрочки.* АД. I. 87.

Подолѣячка, ки, ж.—Подолѣяна. Желех.

Подомѣзувати, зую, еш, гл. Домазаты, окончатъ мазаты (многое).

Подомальбувати, вую, еш, гл. Окон- чить писать красками (многое). *Що пороспицавав, усе подмалював.*

Подомблѣвати, люю, еш, гл. Домо- лотъ (во множествѣ).

Подомивѣти, вѣю, еш, гл. Домытъ (во множествѣ).

Подоминѣти, нѣю, еш, гл. Окончатъ мять (во множествѣ).

Подоминѣтися, лѣємося, етеся, гл.— Подоміркоуватися.

Подоміркоуватися, вємося, етеся, гл. Додуматься (о многихъ).

Подомірювати, рюю, еш, гл. Домѣ- рять (во множествѣ).

Подомурбувати, вую, еш, гл. Доко- нчить кладку каменныхъ стѣнъ, зданій (во множествѣ).

Подонивувати, зую, еш, гл. Довизаты (во множествѣ).

Подонішпоркуватися, рюємося, етеся, гл. Доискаться, докопаться.

Подонсѣти, нбшу, сш, гл. Донести (во множествѣ).

Подоніхуватися, хуємося, зтеся, гл. Донхаться (о многихъ).

Подобрувати, рюю, еш, гл. Доназаты (во множествѣ). *Що було недооране в його, все подоорював.*

Подоплѣкувати, люю, еш, гл. Окон- чить жечь (во множествѣ).

Подопивѣти, вѣю, еш, гл. Допить (во множествѣ).

Подопивѣтися, вємося, етеся, гл. Допиться до чего (о многихъ). *Бач, до чою подопивавсь.* К. ЦН. 218.

Подопирѣти, рѣю, еш, гл. Довести, дотанить съ трудомъ (во множествѣ).

Подописувати, сую, еш, гл. Довисаты (во множествѣ).

Подопітуватися, туюся, ешся, гл. Разузнать разспросами (многое, о многихъ).

Подопіхѣтися, хємося, етеся, гл. Добраться, дойти (о многихъ).

Подопікѣти, кѣю, еш, гл. Окончить печь (во множествѣ).

Подоплѣчувати, чую, еш, гл. Додла- тить (во множествѣ).

Подоплівѣти, вѣємо, ете, гл. Додлѣть (о многихъ).

Подоплітати, т́аю, вш, м. Доплести (во множестві).

Подоповзати, за́ємо, ете, м. Доползти (о многих).

Подоповіяти, на́ю, вш, м. Дополвити (во множестві).

Подопровіджувати, джую, вш, м. Довести (во множестві).

Подопрадати, да́ю, вш, м. Допрясти (во множестві).

Подоптати, пчу́, чешь, м. Потовтати. *Ой Ганнусю душенько, що шавлія подоптана? Кмі ся розбриками, шавлію подоптали.* Чуб. V. 64.

Подоривати, ва́ю, вш, м. То-же, що и дорівати, но во множестві.

Подорізувати, ву́ю, вш, м. Дорізувати. (во мнж.).

Подоробляти, ля́ю, вш, м. Додбляти, окончить (во множестві).

Подорожати, жу́, жіш, м. = Подорожитися.

Подорожитися, жу́ся, жішся, м. Запросити или взять дорого. *Ще добре, що не подорожились іоріаю.*

Подорожник, кв, м. 1) Раст. а) *Plantago major* L. ЗЮО. і. 131. б) *Plantago lanceolata* L. О. 1861. І. 206. в) *Plantago media* Шух. І. 22. г) *Polycnemum arvense*. Вх. Пч. І. 12. г) *Polygonum aviculare*. Лв. 100. 2) Дорожня записки, записки путешствующаго. О. 1861. VIII. 92.

Подорожник, я, в. 1) Дорожний; путешствующій, странствующій. *Що й у мене борц не порожній: китів же там жук подорожній.* Грнн. ПЦ. 132. *Подорожня торбина в мене на пачах.* Г. Барв. 176. *Подорожня сукня.* К. ЧР. 53. *Пишу про свої подорожні вражіння.* Г. Барв. 31. *Я з подорожною товаришкою своєю увійшла в хату.* Г. Барв. 31. *Подорожній живіт підкресити.* Чуб. V. 1171. *Набожний—як жид подорожній.* Ном. № 172. *Гумене, ну мене, бо я подорожня!* Ном. № 2528. *Подорожня скриня.* Чемадав. НВолн. у. 2) Путешествєвникъ. *Подорожні були якісь смутні. Нікто б не сказав, що вони йдуть у істї до веселого пана Череваня.* К. ЧР. 4. *Теманскїй і савськї подорожні надіялись на liebe євдоїліо.* К. Іов. 14.

Подорбжчати, чаю, вш, м. Вздоржжати.

Подорбжчана, ни, жс. Плата за проїздъ по дорогѣ. Родъ денежной повин-

ности, уплачиваемой крѣпостными помещику. Чуб. VII. 517.

Подоростати, та́ємо, ете, м. Дорости (о многих).

Подосаджувати, джую, вш, м. Окочить садити, посадити до конца (во множестві). *Подосаджую іще в кожному рядї по три іручки.*

Подосвідчуватися, чуємося, етєся, м. Убѣдиться (о многих).

Подосїджуватися, джуємося, етєся, м. Досидѣти (о многих). *Де це ви сидите? Подосиджувались, що вже й вечір.*

Подосілати, ля́ю, вш, м. Дослати (во множестві).

Подосихати, хаємо, ете, м. Досохнуть (во множестві).

Подосівати, ва́ю, вш, м. Досїяти (во множестві).

Подоска́кувати, куємо, ете, м. То-же, что и доснакати, но во множестві.

Подоскромáджувати, джую, вш, м. Доскрестѣти (во множестві). *Подоскромáджуйте швиденько свої буряки ти будема обідати.*

Подослїджувати, джую, вш, м. Исслѣдовать (во множестві).

Подослужувати, жуємо, ете, м. Дослужити (о многих). *Подослужували свого та й пішли додому.*

Подособлювати, ля́ю, вш, м. Досолѣти (многое). *Уся страга не солони,—подосолой усе.*

Подост, нар. = Подостатком. Гв. II. 45.

Подоставати, та́ю, вш, м. Достати (многое). *Ото подоставали усього, начали обїд варить.* Рудч. Ск. І. 24.

Подоставатися, таємбюся, етєся, м. 1) Достатися (во множестві). *Він собі добру частку вловив, а нам аби що подоставалося.* 2) Добратися (о многих). *Вже не скоро, один по одному, подоставалися і ми в Полтаву.*

Подостатком, нар. Достаточно, вдоволь. *Всього мая подостатком.* Гв. II. 59.

Подостаток, теу, м. Достатокъ. *Не кланяєся за іриш, ні за хлїб нікому, бо маємо подостаток і їсти, і пити.* Лубаш. 140.

Подостачати, ча́ю, вш, м. Доставити (многое). *Нїчого в їх не було, а це вже він подостачав усе.* Харьк.

Подостигати, га́ємо, ете, м. Дозрїти, досїти (во множестві).

Подостругувати, гу́ю, вш, м. Достругати (во множестві).

Подо́сукувати, кую, еш, і. Досучити (во множестві).

Подотісувати, сую, еш, і. Дотесати (во множестві).

Подотлі́вати, ваємо, ете, і. То-же, що в дотліти, но во множестві).

Подотоплювати, люю, еш, і. Дотопити (во множестві). *Подотоплюй же швидче труби та позачиняй гарненько.*

Подоточувати, чую, еш, і. Прибавити кь чьому, приставити, пришити еще кусокъ (во множестві). *Що в юлуба та сизая голова, а в голубки позолочувана, чорним шовком подоточувана.* Мет. 26.

Подбхнути, немо, нете, і. Издохнуть (о многих). *Коли прилетіло дві ворони та зачали клювати та її подохли.* Рудч. Ск. II. 181.

Подохджувати, джуемо, ете, і. = Подоходити.

Подохдіти, димо, дите, і. 1) Дойти.

2) Дойти, достати, добитися. *Люде з розумом та з мовою, а потім ще з запомогою письменства, подоходили до краицих порядків.* Дешо. 3) Узнати, подуматься. *Як же се, считаєте, подоходили, що залізо або мідь добре пропускають тепло?* Дешо. 4) — рбзуму. Вырасти и сдѣлаться разумными.

Подочітувати, тую, еш, і. Дочитати (во множестві). *Я подочитував уже всі твої книги.*

Подочісувати, сую, еш, і. Дочесати (многих).

Подочісуватися, суємося, етеся, і. Дочесаться, окончить причесываться (о многих).

Подобшв, шві́, ж. Снарядъ для ловли рыбы (плетеный изъ прутьевъ) Вх Пч. II. 24.

Подош́уватися, куюся, ешся, і. Дояскається (многаго).

Пбдра, ря, ж. Насѣть для курь. Ольгоп. у. 2) = Пбдра I. Вх. Зн. 51.

Подражніти, нію, ниш, і. Подразнить.

Подражнітися, ніюся, ешся, і. Дразниться.

Подратувати, тую, еш, і. Подразнить. *А поклонивсь йому затим, щоб подратувати маларя.* Кв.

Подра́ти, деру́, рещ, і. = Подерти. *Хоч чорт латні подрав, та докучи зібрав.* Ном. № 9023.

Подра́тися, деру́ся, рещся, і. 1) = Подертися. *Пошарнався, увесь подрався, на тім'ї начевав аж струн.* Котл. Ен. I. 9.

2) Подѣзть, покарабаться; потянуться. *Пан Підпольський подрався на дуба.* Стор МПр. 107. *Одно дерево ставбом подравлось догори.* Стор. МПр. 65.

Подревніти, нію, еш, і. Одеревенѣть. *Од морозу оудина подревніла.* Лебед. у.

Подригати, гваю, еш, і. Подергать, поболтать ногами.

Подри́гувати, гую, еш, і. Дергать судорожно ногами. Вх. Зн. 51.

Подригус, са, м. Въ вырж.: з подригусом (улонитися). Сильно разшаркнувшись (поклониться). *Вклонивсь хлопець та ще з таким подригусом, аж довілку зер.* Св. Л. 250.

Подри́звати, дзваю, еш, подри́зати, заю, еш, і. = Подрипати. *Подризвав (п'ялий) .. до юсподи.* Грин. II. 333.

Подрипати, паю, еш, і. Пойти (грубое выражение). *Подрипала пішки, не взяв таки на санчата.*

Пбдріб, робу, м. Потроха. Иногда лишь во мн. ч. подроби. Вх. Пч. I. 15. *Вона свинний пбдріб продав, а сало з цілого кабана держать.* На базарі купила подробу. Лубен. у.

Пбдрі́бити, блю, биш, і. = Подробити. *Анелъ і сказав: возьми же їх та пбдріби та її закопай у яму.* Рудч. Ск. I. 34.

Пбдрі́бити, бію, биш, і. Раздробить, раздѣлять на малыя части. *Як і їсти ту рибу, що ти її так пбдрібила?*

Пбдрі́бниця, ці, ж. Подробность. *Все розкажіть мені, з чою і як схолиось ваше лице, нехай я усю пбдрібницю втямлю.* МВ. (КС. 1902. v 150).

Пбдрі́бити, нію, еш, і. Сдѣлаться меньше, мельче.

Пбдрі́бці, ців, м. мн. = Пбдріб. Вх. Пч. I. 15.

Пбдрі́жнітися, ніюся, ешся, і. — кому́. Подражать кому. Вх. Лем. 452.

Пбдрі́бити, блю, биш, і. = Пбдрі́бнити. *Сала кус самий лобіший зараз пбдрібила.* Мкр. Н. 16.

Пбдрі́бця, ці, ж. 1) Мелочь. *Що там у його купувати: самі сірники та сіль, та така всяка подробиця.* Нѣжин. у. **Пбдрі́бницею**. По мелочамъ; въ розницу. *Коли гуртом не продають, то пбдрібницею (горілку).* 2) Подробность. *Прохаєте оповістити вам усяку пригоду у подробиці.* МВ. III. 51.

Пбдрі́тити, чу́, чиш, і. = Подратувати.

Пбдруга, гя, ж. Подруга. *Було то*

таким три жінки і такі були побруни, що одна од другої нікуди не піде. Рудч. Ск. I. 165. Ум. Подружня, подруженьна, подружняча.

Подругувати, г'юю, еш, м. Дружити, быть подругами. *Ото моя дочка з його дочкою подругувала.* Лебед. у. Я з Пріською давно вже не подругую.

Подруженьва, подруженька, ки, ж. Ум. оть подруга.

Подружня, жа, с. 1) Супружество, бракъ. *Од сього подружжя народився Єремія.* Стор. МП. 63. 2) Мужъ, жена; пара (супружеская). *Стали сини до розуму доложати, стали собі молоді подружжя мати.* Мет. 345. *Ми, бачите, шукаємо до нашої дівчини подружжя.* Стор. Ум. Подружнячно. *Не травица нош спутала, не ростила очі вибила. Спутало мене замужжячко, невїрне мов подружжячко.* Нп. (Г. Барв. 417).

Подружня, ки, ж. Подруга. *Чи бачила, подружжю, мого чорнобрива?* Мил. 70.

Подружити, жу, жип, м. Поженить. *Уже бідна вдова... синів подружила.* КС. 1834. I. 31. *Взяли їх поблажословили та її подружили, та таке всілля справили, що увесь мір смиккали.* Рудч. Ск. II. 114.

Подружитися, жуся, жинюя, м. Вийти закруж, женитися. *Ясна зирнька закотила ся, ой я, молода, зажурилася, а що од роду да її обдилася, да на чужині подружилася.* Чуб. V. 747.

Подружка, ки, ж. Ум. оть подруга.

Подружняця, ці, ж. Подруга. *Була в удови дочка Маруся, наша подружниця.* МВ. II. 82. *Ти мені не щира подружниця.* МВ. II. 103.

Подружьки, нар. По дружески.

Подругувати, к'юю, еш, м. Непечатать (во множестві).

Подруцкати, каю, еш, м. Раздробить, растереть. Вх. Лем. 452.

Побрі, рі, ж. 1) Чердакъ подь кровлей Угор. См. Пидра. 2) Поака. Шух. I. 214, 199.

Подряпати, каю, еш, м. Поцарапать. *А він у куцях чом покалічив, тіло подряпане.* Рудч. Ск. II. 160.

Подряпатися, паюся, ешся, м. Поцарапаться. *Так він у терен, думає: там готь подряпається.* Рудч. Ск. I. 54.

Подубіти, біємо ете, м. 1) Обозечувать. *Руки подубіли.* 2) Замерзнуть, умереть, замерзнуть. *Діти ж юлі... подубіли на морозі.* Мнж. 112.

Подубунути, немо, бета, м.—Подубіти. КС. 1882. IX. 568.

Подоу, ву, м.—Подмух. Желех.

Подуваний, няю, виш, м. Поддѣлать. *Між собою подуваними.*

Подуванитися, бюся, вишся, м. Поддѣлать.

Подувати, в'юю, еш, сов. в. подути, д'юу, д'юш, м. Дуть, подуть. *Витре бурий, Аквилоне, подми чарами, крилатий.* К. Дз. 222. *Знав би собі міхом подувати та заізо кувати.* КС. 1882. X. 19.

Подувчатися, чуся, чинся, м. Вздуться. *Подувчилися сливки од гробачків.* Вх. Лем. 452.

Подуга, га, ж. Побѣда. *Встрѣчево у Кулиша. Ляону димуючого не потушить, доки не доведе субу до подуги.* Ев. Мт. XII. 20.

Подудрювати, раю, еш, м. Ворчать, брюзжать. Вх. Уг. 260.

Подужати, см. Подужувати.

Подужу, нар. Сильно. *Він у оні опалювався, присмажувався, горів повелику й помаленьку, подужу й полегеньку, поки аж опинився на свіжолу містечку.* МВ. III. 50.

Подужувати, жуу, еш, сов. в. подужати, каю, еш, м. 1) Оселявати, оселяти, одолѣвати, одолѣть. *Він був самий млодий і нікого не подужав.* Рудч. Ск. I. 21. *Насилу десять чоловіка його подужали.* Стор. МПр. 84. 2) Быть въ силахъ, смочь. *Як то ми вдовг подужали вклати в копи стільки гориляки?* Левци. I. 155. *Багато дуже, дак я не подужав забрать усіх.* Чуб. II. 506.

Подужчати, чаю, еш, м. Сдѣлать ся сильнѣе, здоровѣе. *От як зачала та колячка кризти траву, то її трошки подужчала.* Рудч. Ск. II. 16. *Слабим, щоб подужчали, давав питть по маленькому кухлику гориляки.* Стор. МПр. 165.

Подумняни, ки, с. Мысли, помышленія. *Знав глиштку мисель і подумання шатана.* Гв. I. 9.

Подумати, маю, еш, м. 1) Подумать; поразмыслить. *Ой вииду я до Дунаю, стану, подумаю; стану, подумаю, що долі не маю.* Чуб. V. 214. *Хиба ти подумала, що я украв?* Рудч. Ск. II. 25. 2) Задумать. *Подумай женитися—то й діток пониша.* Ном. 3)—на вѣгъ. *Заподозреть вого. На Антося ніхто й не подумав.* Св. Л. 183.

Подумняний, в, е. Подуманный. *Сонянишин... і подумняні, і помисляні, погандані.* Ком. П. стр. 114.

Поддунути, ну, неш, м. = Подути.
Сонце приріло, вітер подунув. Рудч. Ск. I. 87.

Подупельние, ка, м. 1) Лакомка, баловень. Лохв. у. 2) Ловелась. (К. П. Михальч.).

Подуріти, ріо, рнш, м. Лиля най хоть подурити, що мя любить... я повірю. Федьк. II. 87.

Подуріти, ріемо, ете, м. Сойти съ ума (о многихъ). Бодай тій подурили, що нас розлучили. Мет. 70.

Подурмнітися, нюся, нншся, м. Прикинуться дуракомъ. Два розумних, і третій називався Ясам-дурень,—значить, він був собі лицарь, да вже так подурманюсь. Рудч. Ск. II. 71.

Подурнішати, шаю, еш, м. Поглубіть, сдбляться глупше. Желех.

Подуся, сі, ж. Ласк. оть подушна. Ходи до Марусі на білі подусі. Чуб. V. 11. Спакусі на білій подусі (говоритья ребенку, укладывая его спать).

Подути, дмѹ, дмѣш, м. Подуть. Живеш як у решеті: відки вітер подме, то новні хати. Ном. № 10284.

Подутися, днешося, дметося, м. 1) Надутися, напнжиться (о многихъ). 2) Надутися, разсердиться (о многихъ). Ой уже ж наші та вороженьки та усі подулися. Гол. I. 256. 3) Потускнѣть, затуманиться. Зорі подулися.

Подуха, хн, ж. Духота. Желех. Вх. 3н. 51.

Подухати, хаю, еш, м. Подуть. За друми разом ножик топлять у миску, потім ложску вертено і зрѣбінку. Послі подухають на миску і кажуть... Чуб. I. 114.

Подушѣнство, ва с. Богослуженіе по умершемъ, панихида. Вх. Лем. 452.

Пѣдушечка, кн, ж. Ум. оть подушка.

Подушіти, шѹ, шнш, 1) Задушити (многихъ). Ховайтесь, казала лисичка, бо він же приїде та і подушить нас. Рудч. Ск. I. 24. 2) Надавить. Воздух подушить і вижене воду з лівера. Дешо.

Пѣдушка, кн, ж. 1) Подушка. Вона взяла та під ту подушку, що він спить, і підкинула змієвою зуба. Рудч. Ск. I. 129. 2) Коконъ муравья. Комашки, комашки, ховайте подушки, бо татаре йдуть. Ном. № 339. Ум. Пѣдущечка. Грив. III. 273.

Подушне, ного, с. Подушная податей. Оттаке здоров'я, а подушне дай. Ном. № 970. Бачать люде і Бог з неба, на подушне грошей треба. Чуб. V. 621.

Подушник, ка, м. Сборщикъ податей. Г. Барв. 411. Зароблю грошей, то батькові-матері запоможу в їх старощах, а то подушники уже, може, там і вікна повидирали. Г. Барв. 242.

Подуціна, нн, ж. Подушка, не особливо хороша подушка. ЕЗ. V. 93.

Подюгати, гаю, еш, м. Поковырять, потыкать. Бог узав і сотворив Адама з глини і десь там до чогось притер. Алі він (чорт), пек му, прибіг, увидів і подюгав пальником. І днесь черес тото на чоловіці вісна. Гн. I. 6.

Подяка, кн, ж. Благодарность. Ном. № 4611.

Подякування, ня, с. Благодареніе.

Подякувати, кую, еш, м. Поблагодарить. АД. I. 14. От овк виліз, поїв, подякував і побіг. Рудч. Ск. I. 177. Подякую йому за хліб, за сіль. МВ. I. 139.

Подячний, а, в. Благодарственный. Не вмів бідаха вимовити подячного слова, бо змалечку кому і за що приходило йому дякувати. Г. Барв. 28. Заробила Маруся пироги, хоч не пишениші, да лишні—свому родові подячні. Мет. 233.

Поєвійка, кн, ж. Ум. оть поезія 2.

Поевія, віі, ж. 1) Поезія. (Квітка) постерп і переня поезію цюденної сільської мови, як Шевченко поезію народної пісні. К. (Хата Х.). Народня поезія. К. (Хата Х.). 2) Стихотвореніе. Въ этомъ значеніи виѣть мн. ч.: Поезій Ю. Г. Федьковича (Колом. 1867). Въ этомъ значеніи ум. поєвійка. Желех. Иногда и въ ед. ч. въ знач. стихотворенія, поэтической произведевія. Оменная поезія Шевченка. К. Оп. 119. Унала мені в руки поезія якоюсь на на Щоралева. Зрадів я, її прочитавши... Не багато тих пісень, да чистий же мед, а не пера словесна. К. Хата 2.

Поєма, ми, ж. Поэма. Шевч. 214. Ум. Поємка. Желех.

Поєт, та, м. Поэтъ. Чою стоить Шевченко як поет народній. К. Оп. 115.

Поетивування, ня, с. Опоэтизирование. Желех.

Поетивувати, вую, еш, м. Опоэтизировать. Левиц. Пов. 316.

Поетичний, а, в, поетичний, я, в. Поэтический. Слухало все, що живо, їх нових поетичних творів. К. (Хата, XV). Поетичні слози над Марушиною гарною і смутною долею. К. (Хата XVIII). Поетичня мова. К. (Хата, XX). Талант поетичний. К. (О. 1862. III. 53. Брали поетичні

фарби... з тою, що бачили перед собою. Левиц. Світогл. 11.

Поетичність, ности, ж. Поетическія свойства, поэтическое. К. ХП. 23. Левиц. Пов. 268.

Поетів, това, во. Приналежаций поету. Душа постова святая. Шевч. 561.

Поетка, ки, ж. Поетесса. Желех.

Поєдніи, нар. Наєднїи. Шо ж він заходився корити нас при всіх: лучче б він казав нам поєдніи, ніжє страмити так. Павлогр. у.

Поєдинок, неа, м. 1) Хозинїи, вмѣющій только одну пару воловь. КС. 1901. III. 143. 2) род. над.: поєди́ну. Поєдинокъ. Запорожїи, скоро було заспорїти, зараз на поєдинок на пістолети. ЗОЮР. I. 302. Полянскїи царь летит вже кїлканїицїиць миль до мене на поєдинок. Драг. 316.

Поєдїицем, нар. Поєдинокѣ.

Поєднїи, ня, с. 1) Примиренїе. 2) Договора, соглашенїе. Повернувся додому і почив пїдводити своїх двох грошовитих знакомих (на гуртовї гроші торгувати)... Порадилися свїри проміж себе і зодилися на таке поєднїи. Чуб. II. 664.

Поєднїати, нїю, еш, м. 1) Соединити. В неволї, в самотї немає, нема з ким серця поєднїати. Шевч. 584. 2) Приирити. Поєднє з недолею і з людми. Шевч. 338. 3) Договора, наняти. Так він то поєднє Кузьму Трогїиновича та й поєднєв його, щоб списав йому салдата. Кв.

Поєднїатися, нїюся, ешя, м. 1) Подружитися, сойтися, соединитися. Зїбралися: старїи, мамїи, убогїи, багатїи, поєднїалися,—дожидаютъ великого свїята. Шевч. 150. 2) Условитися, договоритися. Шевч. 104.

Поєзуїити, їчу, тиш, м. Сдѣлати подобнимъ їезуиту. Поєзуїеню шляхетство. К. ЦН. 240.

Пожеднїи, ня, с. Пожеланїе, желанїе.

Пожеднїий, а, е. Желанный.

Пожеднїати, дїю, еш, м. Сильно пожелати.

Пожеднїатися, етсья, м. беза. Пожелаться. Ходїи (чумакувати), коли йому пожеднїатся, не поспїаючись. МВ. II. 75.

Пожедливїи, а, е. Завистливїи, жаднїи.

Пожедливїість, вости, ж. Вождедлїїе, похоть, жадность. Левч. 38.

Пожекувати, кїю, еш, м. Разорити, разграбїти, расхїити. Не може нїтїи ху-

добї сильно пожекувати. Ев. Мр. III. 27. Пожекувати зсі крамнїи коморн. К. ПС. 102.

Пожедїти, лїю, лїш, м. Пожелити, изжалити. Як би на кропиву не мороз, вона б всіх людїей пожедїла. Ном. № 3825.

Пожедїти, лю, лїш, м. Пожалѣть. Пожедї мене, милїи Божє, що я молоденька. Чуб. V. 831.

Пожедїтися, лїюся, лїшся, м. 1) Сжалїться надъ кѣмъ; пожалѣть кого. Ої пожедїлась, милїи Божє, дївчинюмкїи молодїей. Мет. 260. 2) Пожалѣть чєго. Пожедїсья, Божє, собацї бїлого хлїба. Ном. № 10780.

Пожедїти, лїю, еш, м. Пожалѣть. Він пожедї мене вбїти, да й одвїз в лїс. Рудч. Св. I. 25.

Пожедкувати, кїю, еш, м. Пожалѣть. Коли б то він сїаменуся та покинув так робити... та пожедкував би моїх слїзочок. Кв.

Пожедкуватися, кїюся, ешя, м. Пожаловатися. Панночка пожедкувалась на тебе старїи. МВ. (О. 1862. III. 43).

Пожедувати, лїю, еш, м. 1) Приласкати, прївѣтливо обойтися. Побїти, що й аби хто знайдеться, от инше дїло пожедувати. Ном. № 4072. Вона же мене пожедує, як свою дїтїину. Чуб. V. 455. Пожедуї же, Марушенько, молодїцю, вклонїися, і пошануї. МВ. I. 17. 2) Пожалѣть. Мале пожедуєш, велике етерлєш. Чуб. I. 293. Нїчого не пожедуєш, усе віддам, що в мене є. Шевч. 301. Як припало до лїшєнька,—купїи, мамю, жєнїшєнька! Не пожедуї конї грошей, щоб чорнїицїи та хоршїи. Нп.

Пожар, рї, м. Пожарь. Вїкресали воїню їз ружинїи да й пустїли пожар по долині. Чуб. V. 850. На пожар спуснїати. Сжїгати. А галєру на пожар спускали. АД. I. 219. Вь пїсьнях иногда вь значенїи вїжженнаго мѣста: Бїжїишь-пїдбїиєв, чорнїи пожар пїд бїлїи ношїи пїдїортає. АД. I. 114. Ум. Пожарєць, пожарєчон. А вїзя же його (бранцїи) по пужаронїи,—чорнїи пужарєць нїжєнькїи коле. АД. I. 24. Да повїя же його да пожарєчком. АД. I. 26.

Пожарїи, нї, ж. Пожаршє. Ої так на чужинїи, як на пожаринїи нїтїи не прїорнє а в лїхїи їоднїи. Чуб. V. 323.

Пожарїицє, ща, с.—Пожарїица. Полїиля рікїи крошїи, пожар поїасїли, а нїмчїи пожарїицїи й свїрїи поїїли. Шевч. 237.

Пожарка, ки, ж. Пожарная машина. Лохв. у.

Пожарний, а, в. Пожарный. Так само, як смоки, роблять пожарні труби. Кож. П. 75.

Пожарня, ні, ж. Домъ, гдѣ помѣщається пожарная команда. Лебед. у.

Пожартувати, тїю, еш, гл. Попутить. До всякого прийтима й ласкава, і заговорить, і засміється, і пожартує. МВ. I. 33. *Ой ти, мужиче-невірниченьку, да не вірши мене білому личеньку, що не вільно стати, пожартувати, молодого жевніра поцілувати.* Нп. З паянками пожартуєм. Шевч. 158.

Пожата, см. Пожинати.

Пожахати, хай, еш, гл. Попугать.

Пожахачка, ки, ж. Трусиха. Тільки часом Галя пожахнеться й пошептом питає: що ж як кава прийде?—Не прийде,—одказують їй усі.—А як вовк присуне? шепче знає Галя.—О пожахачко! МВ. III. 68.

Пожахїтиса, нїси, нїси, гл. Испугаться. Часом Галя пожахнеться. МВ. III. 68.

Пожбурити, рїю, рїш, гл.—Пошпурити. Желех.

Пожвѣдати, вѣдо, еш, гл. Пожевать.

Пождати, ждї, ждїш, гл. Обождать, подождать. *Пожди, небоже! ще козак за мною їде.* Г. Варв. 380. *А пожди но! НВольн. у.* Чи зараз, чи пождавши поїдеши? НВольн. у.

Пожєврїти, рїю, еш, гл. Полгїть нѣ-которое время (о горящихъ угляхъ).

Пожєга, га, ж.—Пожєжа Щог. В. 32. *Лєва на пожезі не було.* О. 1862. VIII. 10.

Пожєд, ждї, м. Процентъ. Угор.

Пожєжа, жи, ж. Пожаръ. Як нчолн сняться, то буде пожежа. Чуб. I. 90. *Уже хати брали хуторянів в пожежі палали.* Мет. 436.

Пожєжний, а, в. 1) Пожарный. 2) Страховой. Тут би саме їзати по нову хату, по дерево на клїю та стивить, поки ще на годїні, дак коли ж нема й чутки за тїї пожежні гроші. Василь. у. 3) Пожежна справа Пожарная команда. По великихъ городах до там є пожежна стїрня. Василь. у.

Пожєжчужити, жї, жїш, гл. Покрїть жемчугомъ. Голубонько мїй, коли б же ти жїя, я б твої крили позолотила, я б твої пір'я пожемчужила. Чуб. V. 346.

Пожєжити, жї, жїш, гл. Поженить. *Старий пожежив усіхъ синїв.* Грен. II. 343.

От царїни він так уподобався, що й поженили їх. Рудч. Ск. II. 13.

Пожєжитися, жїмося, тєся, гл. Женяться (о мвогїхъ); вступити въ бракъ. *Ну, тепер ми всі поженились,—як би нам шурка ожєнить.* Рудч. Ск. I. 86. *От поженились вони собі (дївка й парубокъ).* Чуб. II. 546.

Пожєжитиса, хїжєся, ешєся, гл. Поухаживать. Чуб. V. 109. *Подивись, олянься, який же я вдався! Хїба даси пївталїра, щоб поженитиса.* Нп.

Пожєрач, ча, м. Обжора.

Пожєрєбитиса, бїмося, тєся, гл. Ожєрєбитися (о мвогїхъ).

Пожєрти, см. Пожирати.

Пожива, ви, ж. 1) Пища. *Хїба єє ти даси поживу лєву і лєвенят їдуєш у пустїні?* К. Іов. 87. 2) Пожива. *Лїт з дєсять був у нас судєдо Глїва... Да, знаєш, зачотїє на лакомай кусок, в Полтаву перєйшов: там, кажуть, є пожива.* Греб. 385.

Поживаннї, нї, с. 1) Житє. *Нехай мав в чужїй землї добре поживаннї.* Котл. МЧ. 426. *Дуже бїдно живити. Я далекий їх родич і знаю їх бїдне поживаннї.* Котл. НП. 389. 2) Потребленїє. *На, кажу, братїку мїй! нехай тобі на добре поживаннї будуть (гроші).* МВ. I. 31.

Поживати, вѣдо, еш, сов. и. пожити, живїти, вѣш, гл. 1) Жїть, поживати, пожить. *Та буду без отця і без матерї поживати.* Чуб. V. 646. *Я ще хочу на свїтї пожити.* Мет. 95. 2) Ъсть, сѣсть. *Стали ми хлїба-соли поживати.* АД. I. 181. *Дай, Божє, пожити з жєнкою і з дїтками на тарїлочї.* Мнж. 80. 3) Потреблять, потребить, пользоваться, воспользоваться. *Скупий складає, а шєдрїй поживає.* Ном. № 4669. *Поживє добро чєстї Шевч Країцє... чєсно зарєбляти ї пожити.* Мир. ХРВ. 349. *Узяв мов власне та ї не вїдає,—Бог їз ним—зай собі пожива.* Новомоск. у. *Як умру, дак худобу поживє чортї знає сто.* Борз. у. 4) Пожити смєртї. Умереть. *Таки жє бо я Рузю люблю, хоч смєрти поживю.* Чуб. V. 143. *З їюю рук пожила смєрти.* Св. Л. 323.

Поживитиса, см. Поживлятися.

Поживлїння, ви, с. Пища. Узяти якоюсь похарку, поживлїння. Гв. I. 88.

Поживлїти, лїю, еш, гл. Питать. Молитвами душу поживляти. К. Гр. Кв. II.

Поживлїтиса, лїюся, ешєся, сов. в. поживитиса, влїєся, вишєся, гл. Поживляється, поживитиса; пропитываться, про-

питаться. *Пожививсь, як собака мухою.* *Ном. № 4763. Бджола шукає, де б їй поживитися.* *Радомысл. у.*

Поживність, ности, ж. Пропитаніє, кориб. *Оса не має тепер поживности.* *Радома. у.*

Пожівок, вку, м. = **Поживність.** *Щоб мало поживку з сієї мухи.* *Левич. I. 147.*

Пожидитися, джуся, дашся, і. = **Пожидовіти.**

Пожидовіти, вію, еш, і. Ожидовитися, усвоить себѣ єврейскія замашки и пр. *К. (Желех.).*

Пожилбѣ, льцá, м. Жилець, постоляець. *Мнж. 189. Оттакий пожилець наш! мість місяців прожив та й копійки не дав.* *Харьк. г.*

Пожиліця, ці, пожилічча, ка, ж. Жилця, квартирантка. *Мнж. 189.*

Поживати, няю, еш, сов. в. пожати, жнѹ, жнѣш, і. Поживать, пожать. *Хто сіяє зло, той пожинає скорботу.* *К. Іов. 10. Взяли мене да й пожали, у снопики пов'язали.* *Чуб. V. 538.*

Поживатоньки, і. Ум. отъ пожинати. *Широке поле, жито зупнее... Чим же тое пожинатойки?* *Чуб. V. 385.*

Пожирати, раю, аш, сов. в. пожерти, жерѹ, жерѣш, і. Пожирать, пожрать. *Налетіло птаство небесє і пожерло його.* *Єв. Мр. IV. 4. Жерцєм пожиратк. Тайно іонять, яко б'ють, підкладають сіті, не навидять, іонять, б'ють, жерцєм пожирють.* *Чуб. V. 448.* Також: поглотять, поглотить. *Щоб тебе сира земля пожерла.* *Ном. № 3792. Друге (судно) дунайське ірло пожерло.* *АД. I. 188. Аже тепер правда, правди вже померла, а шира неправда увесь світ пожерла.* *О. 1861. X. 95.—Оном, очіма. Смотриць но всѣ глаза, не сводить глазъ съ кого. Вона вже і оком своїм нас пожерла.* *МВ. (О. 1862. III. 59). Вона їх очима так і пожерла обох.* *Г. Барв. 152.*

Пожирення, ня, с. Пожвравье, пожравье. *Грин. II. 350. Переказує якийсь зміій цареві, щоб він або три вози золота дав, або старшу дочку на пожирення.* *Гриад. I. 152.*

Пожирувати, рѹю, еш, і. Побаловатися, пошалати.

Пожіти. См. **Поживати.**

Пожиткування, ня, с. Пользованіє.

Пожиткувати, еѹю, еш, і. Пользоваться.

Пожитно, нар. Выгодно, доходно.

Пожиток, тку, 1) Пропитаніє. *Дастъ Богъ день—дасть і пожиток.* *Ном. № 79.*
 2) Житье, достатки. *За цього пана у нас стали поані пожитки.* *Харьк. у.*
 3) Имущество. *Ой беріте ж воли й мажі і весь мій пожиток.* *К. Досв. 83.*
 4) Прибыль, польза, выгода. *Чимало чою учени вшадали на пожиток усім людям.* *Ком. II. 91.*

Пожиточний, а, е. Полезный. *Замужний хліб добрий, да не пожиточний.* *Чуб. II. 121.*

Пожиточво, нар. Полезно.

Пожиття, тá, с. Прожитье, прожитокъ. *Ставало на пожиття його.* *Мир. ХРВ. 359. Пиття—пожиття.* *Ном. № 11668.*

Пожичати, чаю, еш, і. = **Позичати.** *Поки я була в свою отця, у своєї матусеньки,—не пожичала лусточки хліба, ні мочечки солі; а тепер пожичу і оддати мушу, ізінчаливши із сим товаришем. проплатити мушу.* *Чуб. V. 124.*

Пожлѹтати, тваю, еш, і. Выпить (во множествѣ).

Пожмáвати, каю, еш, і. Скомнать (во множествѣ).

Пожжєлий, а, е. Пожелтѣвшій. *І листя пожжєкле вітри рознесли.* *Шевч. 121.*

Пожжєнути, єну, неш, і. Пожелтѣти. *Пожжєкло, не гнѣти.* *Гліб. Пожжєкло матері у вічку.* *Мвр. ХРВ. 17.*

Пожжєтїти, вчѹ, тїш, і. Пожелтеть.

Пожжєтїти, тїю, еш, і. = **Пожжєнути.**

Пожжєтєвий, а, е. Желтоватый. *Вх. Лем. 452.*

Пожжєга, гя, ж. = **Пожжєга = пожжєжа.** *Пажжєна, що оджжєнулись під час татарської пожжєси.* *Стор. МПр. 93. Після шведської пожжєси... був військовим осадом оцей самий Дорог.* *Стор. II. 55.*

Пожжєбнитися, блєся, бїшся, і. Покоробитися.

Пожжєвати, жѹю, еш, і. Пожевать, взжевать.

Пожжєрати, рѹю, рїш, і. Опечалить (многихъ). *Росказала про своє горе та і пожжєрила тим нас усіх.*

Пожжєртїся, рїєд, рїєся, і. 1) Погрустити. *Засїпає та й згадає, що він сиротина, пожжєртїся, посумує, сидїти під тїном.* *Шевч. 7. Треба б було пожжєртїся, по худобі пожжєртїся.* *Чуб. V. 1012*
 2) Опечалитися (о многихъ). *Пожжєртилися всі,—такі сумні сидять.* *Харьк. Пожжєртилися наші чужаченьки.* *Рудч. Чп. 91.*

Поз, нар. 1) = **Повз**. Один москаль на-лядзів якось гарну молодичку та все біга позад двір, все біга, щоб як небудь зачепить її. Рудя. Ск. II. 164. 2) **Возлѣ**. МУЕ. I. 124. Поз молоду з лівого боку сідає старша дружка. МУЕ. I. 124. (Шолт. г.).

Поза́, пред. За. **Поза** гаєм, гаєм, гаєм зелененьким там дівчина брала мюн дрібненький. Чуб. V. 447. **Скрізь і перед** нами і поза нами брентіють жіночі чіпки, чоловічі шапки, дівочі квітчані волошиками юлови. Г. Барв. 148. **Поза** очі. За глаза. Се не поза очі люде кажуть, а в вічі. Г. Барв. 426.

Позабійкуватися, **куємося**, **етєся**, **и.** = **Позавовтуватися**. Спасибі тому цареві, що цей міст вистроїв: як ми доволі люде, та б ми позабійкувались тут. Чуб. II. 256.

Позабивати, **в'яю**, **еш**, **и.** 1) Убити (многих). Се ті самі зарцизи, що пана Щуку і патера позабивали. Стор. МПр. 123. На той світ позабивали (різками) сердимих. Мвр. ХРВ. 267. 2) **Вбити**, **забити** (во множествѣ). **Позабивай** тут скрізь коляки.

Позабігати, **г'яємо**, **ете**, **и.** **Заб'їжати** (о многих). Кинувши рідний край, **позабігали** у Московщину. Стор. МПр. 92.

Позабірати, **р'яю**, **еш**, **и.** **Забрати** (многое). Усе позабірала, а синій камінець, що батько звелі купити, я й не взяла в Василія. Кв. В слободі позабірають усе. ЗОЮР. I. 110.

Позавовтувати, **тую**, **еш**, **и.** **Забрызгати** края платя грязью, замочити края платя. Бач, як позавовтували спідниці.

Позавовтуватися, **туємося**, **етєся**, **и.** **Позавовтувалися**, **по росі ходивши**.

Позавор'ювати, **нюю**, **еш**, **и.** **Заприти** (во множествѣ).

Позабрызкувати, **кую**, **еш**, **и.** **Забрызгати** (многое). Жупани позабрызкували в грязь у байраці. К. ЧР. 93.

Позабріхуватися, **хуємося**, **етєся**, **и.** **Завратися** (о многих). **Позабріхувались** уже ви так, що далі нікуди.

Позабр'їдувати, **джу**, **еш**, **и.** = **Позавовтувати**.

Позабр'їдувати, **джу**, **еш**, **и.** **Загрязнити** (многое).

Позабувати, **в'яю**, **еш**, **и.** **Забуть** (многое). **Позабувала** усе те, що думала звечора і вночі. Кв.

Позабуватися, **в'яємося**, **етєся**, **и.** 1) **Забуть** (о многих). Солов'ї співать по-

забувались. Мел. 93. А ми всі позабувались, що нам ще й на хутір заходити, та й проминули його. Харьк. у. 2) **Беза**. **Буть** **забытымъ** (о многих). Усе вже позабувалося.

Позавбудувати, **вую**, **еш**, **и.** **Застроити** (во множествѣ). Обидва двори позавбудували.

Позав'ялювати, **ляю**, **еш**, **и.** **Замавити** (многих).

Позав'ялювати, **ляю**, **еш**, **и.** **Обрушити** (во множествѣ).

Позав'ялюватися, **ляємося**, **етєся**, **и.** **Обрушиться** (во множествѣ).

Позав'ярувати, **рюю**, **еш**, **и.** **Заварити** (многое).

Позавгор'їдно, нар. 1) — **иті**. Идти за огородами, а не улицей, идти окольнымъ путемъ. 2) — **назати**. Говорити не прямо. Ви ніколи мені щиро не кажете, а завжди манівлямі, позавгор'їдно. Нѣжан. у.

Позавдавати, **даю**, **еш**, **и.** То-же, что и **завдати**, но о многих или о многих: Я вас у Сібір позавдаю. Г. Барв. 311.

Позавертати, **т'яю**, **еш**, **и.** **Воротити** (многих). Як їх турки-яниченьки із-за моши напам... коні з добиччу назад у іород у Турецщину позавертали. ЗОЮР. I. 42.

Позавертатися, **т'яємося**, **етєся**, **и.** **Воротитися** (о многих). **Доїзали** до річки, аж уже й місток вода знесла, міжк переїхати, так ми й позаверталися додому. Харьк. г.

Позав'єршувати, **шую**, **еш**, **и.** **Закочити** гринь, кладку стоговъ и пр.

Позавив'яти, **в'яю**, **еш**, **и.** 1) **Обмотати**, **обв'яти** (многих, многое). **Пусті** ж мене, мати, в той сад поцупляти, свого маленького кости позб'ярати, на тихім Дунаю переполоскати, в шовкову хустину позавив'яти. Чуб. V. 245. 2) **Завити**. Я б свої кучері та позавив'яла. Чуб. V. 100. **Місяць** дощовий буде, бо як народився, то ріжки униз спустив; а як такий, що так і позавив'яє ріжки вгору, то не буде дощу. Грив. I. 12.

Позавидіти, **джу**, **диш**, **и.** = **Позавидувати**. Желех.

Позавидувати, **дую**, **еш**, **и.** **Позавидовати**. **Всі** віб'яють проти тебе, щоб хоть подивитися на тебе та позавидувати на твою красу. Кв.

Позависати, **с'яю**, **еш**, **и.** **Буть** **зав'ішенимъ** **многемъ**. Досі тая доріженька терном заросла, терном заросла, пілом

припала, червоною та каліною позависала. Чуб. V. 753.

Позавістувати, тую, вш, м. — на що = **Позавидувати**. *Позавистував на пишениченьку*. Гол. II. 86.

Позавірчувати, чую, вш, м. Обмотати замотати (во множестві). *Жінки позавірчували хустками чи намітками*. Левц. I. 330.

Позавічний, а, в. Заглазний, заочний. Ном. № 10497.

Позавічно, нар. Заглазно, заочно. *Я не була при тому, як се діялось. Це сталою записав позавічно*.

Позавмірати, раємо, ете, м. Замереть (о многих). *Не можна мішати ліця під квочкою, бо курчатка в них позавмірають*. Ез V. 254.

Позаводити, джу, дши, м. 1) Завести (многих). *Сики позаводять коней у ліс*. Драг. 147. 2) Завести, устроить (во множестві). *Позаводив... роскіи*. Левц. I. 222. *В декотрих селах попи і нами позаводили школи*. О. 1862. II. 52.

Позаводитися, димося, дитеса, м. Завестись (во множестві). *У нас в обох хатах швіркуні позаводилися*.

Позавозити, воіку, виш, м. 1) Завезти (многое). *Як станем їхати в город, то її почнуть баби: завези моїй дочці сорочку! завези мені синові чоботи! та як почнемо завозити та її прогавися, поки всім позавозили*. Харьк. 2) Ув'язати, не возвративши занятого. *Позичили кому грошей, чи її так чою попросе, а тоді її поїде і не віддасть*. *Отак чимало вже нашого позавозили*. Харьк. у.

Позавойовувати, вую, вш, м. Завоевати (во множестві). *Позавойовував собі і городів і земель*. ЗОЮР. I. 115.

Позаворжувати, жую, вш, м. Заворжувати (многих).

Позавтрьому, нар. Послѣзавтра.

Позавуш, нар. За ухом. *Як талани пою позавуш*. Гн. I. 164. *Слопив ту плічку та так і пустив в Орисю та її понав її позавуш*. Св. Л. 313.

Позавчора, нар. Третьяго дня. *Ні! лучше я зав'яжуся хусткою попросту, як позавчора*. Левц. I. 196.

Позавчорашній, я, в. Третьягодняшній.

Позав'язувати, вую, вш, м. Зав'язати (во множестві). *Назад руки (новобранцям) позав'язували*. Чуб. V. 995.

Позав'язуватися, вуємося, етеса, м.

Пов'язатися (о многих). *Усі дівчата наші новими хустками позав'язувалися*.

Позагадувати, дую, вш, м. 1) Загадати (во множестві). 2) Приказати (многим).

Позагальмувати, вую, вш, м. Загормозити (во множестві).

Позаганяти, няю, вш, м. Загнати (многих). *Вона б нашу худобоньку та позаганяла*. Чуб. V. 726.

Позагарбувати, бую, вш, м. Заграбастати (многое).

Позагартбувати, вую, вш, м. Загалити (во множестві).

Позагачувати, чую, вш, м. Запрудити (многое), сдѣлати плотини.

Позагашувати, шую, вш, м. Погасити, потушити (во множестві).

Позагіджувати, джую, вш, м. Заванкостити (во множестві).

Позагільувати, люю, вш, м. Забросити м'ячи, удараючи палкою.

Позагіняти, няю, вш, м. Загнути (во множестві).

Позагівляти, ляємо, ете, м. Заговеться (о многих).

Позагівлятися, ляємося, етеса, м. = **Позагіляти**.

Позагладжувати, джую, вш, м. 1) Загладити (во множестві). 2) Уничтожити (во множестві). *Йому карі очі позагладжували*. Ад. I. 81.

Позаглушувати, шую, вш, м. Заглушити (во множестві).

Позагіндувати, дую, вш, м. Зануздаті (многих).

Позагбювати, люю, вш, м. Обнажити, подняв платя (о многих).

Позагбюватися, люємося, етеса, м. Обнажитися, подняв платя (о многих).

Позагбнити, ню, ниш, м. Загнати (многих). *Позносили з возів, а воли позайонили у далекі моги*. Рудя. Св. II. 146.

Позагорбджувати, джую, вш, м. Загородити (многое).

Позагоргати, гаю, вш, м. Завернути (во множестві). *Взяла діти, позайортала*. Драг. 411.

Позагбструвати, рую, вш, м. Заострити (во множестві).

Позагбювати, бюю, вш, м. Заживити, залѣчить (рану).

Позагбюватися, бюємося, етеса, м. Зажити (о ранах).

Позагрізати, зрю, вш, м. Загризти (многих). *Ваші собаки вже скоро позайризають наших*. Богодук. у.

Позагрібати, б'аю, вш, і.а. Загresti (во множестві).

Позагромаджувати, джую, вш, і.а.—**Позагрібати**.

Позагузати, в'аємо, ете, і.а. Завязнуть, увязнуть (о многихъ). *Корови біля річки позагузали*. Харьк. у.

Позагублювати, люю, вш, і.а. Потерять (во множестві).

Позагусати, с'аємо, ете, і.а. Сгуститься (о многомъ).

Позад, нар. Позади. *Пливє позади завязтий Гамалія*. Шевч. 61.

Позаддя, дя, с.—**Позады**.

Позадив'ати, н'аю, вш, і.а. Вставить дно (во многомъ). *Бондарь позадинає барильця*. Волч. у.

Позадирати, р'аю, вш, і.а. Задрать, поднять вверхъ (во множ). *Позадирали ноги*.

Позадивати, в'аю, вш, і.а. Дѣть (во множ.). *Ой чому ж ти, легінику, та й не співаєси? Де ти свої співаночки та й позадиваєси?* Шух. I. 201.

Позадивця, ці, ж. Задняя половинна запаскв. Аф. 428. См. Задивця.

Позадовольнати, н'аю, вш, і.а. Удовлетворить (многихъ).

Позадіпувати, пую, вш, і.а.—**Позавобтувати**. *I де ви додили, що так спідницї позадріпували?* Богодух. у.

Позадіпуватися, пуємося, етєся, і.а.—**Позавобтуватися**. *Бачите, як позадріпувалися? Усієнку дороу дощ мочив*. Богодух. у.

Позаду, нар. Сзади, позади. *Позаду зоставайся*.

Позадублювати, люю, вш, і.а. Обнажить, поднявъ вверхъ платье (во множестві).

Позадувати, в'аю, вш, і.а. Зав'язать, замести (во множестві). *Позадувало снігом*. Вх. Лем. 452.

Позадумувати, мую, вш, і.а. Задумать (во множестві).

Позадумуватися, муємося, етєся, і.а. Задуматься (о многихъ).

Позадурювати, рюю, вш, і.а. Забять голову, одурить (многихъ).

Позадушувати, шую, вш, і.а. Задуть (многихъ).

Позадь, ді, ж.—**Послід** I. Вх. Зн. 51.

Позажигатися, г'аємося, етєся, і.а. То-же, что и зажигатися, но о многихъ. *Ячменї позажигалися*. Мвл. 93.

Позажигати, в'аємо, ете, і.а. Начать жать (о многихъ).

Позажурювати, рюю, вш, і.а. Опечалить (многихъ).

Позажурюватися, рюємося, етєся, і.а. Опечалиться (о многихъ). *Дігчата позажурювалися*. Г. Барв. 111.

Позаздрити, дрю, рш, і.а. Позавидовать.

Позазивати, в'аю, вш, і.а. Зазвать (многихъ).

Позазичати, ч'аю, вш, і.а. Занять (во множестві, о многихъ).

Позазимбувати, вуємо, ете, і.а. Зазимовать (о многихъ).

Позазнавати, знаємо, етє, і.а. Испытать, извѣдать (о многихъ).

Позазнаватися, знаємося, етєся, і.а. Познакомиться (со многими, о многихъ).

Позазничий, а, е—**Позавчорашній**. Вх. Зн. 65.

Позавночі, нар.—**Позавчора**. Вх. Зн. 65.

Позайдати, д'аю, вш, і.а. 1) Заѣсть (во множестві). 2) Поѣсть (во множестві). *Москальки-соколики, позаїдали ви наші волики*. Ном. № 801. 3) Заѣсть, погубить (многихъ).

Позайджати, дж'аємо, ете, і.а. Заѣздить (многихъ). *А вже мої коні, коні воронїї позаїджали*. Чуб. V. 1025.

Позайржавлювати, люємо, ете, і.а. Заржавѣть (во множестві).

Позаймати, м'аю, вш, і.а. 1) Занять; покрыть (во множестві). *Позаймали поstatti хто на своїй ниві, а хто й на чужому полі за копу*. Г. Барв. 147. *Річко ж моя бистрая, позаймала всі луки*. Чуб. V. 321. 2) Загнать скотъ (во множестві). *Усі воли позаймали, кривою мишили*. Рудч. Чп 95.

Позайолбжувати, жую, вш, і.а. Засалить (во множестві). *Позайолбжуємо було собі і носи, і руки*. Сим. 232.

Позакаждати, дж'аю, вш, і.а. Позадать. *Світлоньки позимтай і в покоях позакажай*. АД. I. 297.

Позакажувати, чую, вш, і.а. Замутить (во множестві).

Позакандзоблювати, люю, вш, і.а. Загнуть крючкомъ (во множестві).

Позакандзоблюватися, люємося, етєся, і.а. Загнуться крючкомъ (о многихъ).

Позаканувати, ную, вш, і.а. Заканать что (во множестві).

Позаварлючувати, чую, вш, і.а. Загнуть (во множестві).

Позакарлючуватися, чуємося, етеся,
1. Загну́ться (по множествѣ).

Позакáчувати, чую, еш, м. Засучыть (во множествѣ). *Позакачували рукава в сорочці.* Кв.

Позакв́ичувати, чую, еш, м. Убрать цвѣтами (во множествѣ). *Коси позаквітували і жовтими гвоздиками та барвінком позаквічували.* Кв.

Позакв́ичуватися, чуємося, етеся, м. Увраситися цвѣтами (о многихъ).

Позакидáти, даю, еш, м. Забросить, закинуть (во множествѣ). *В мене в багатю обит, що я позакладав нагору.* Рудя. Ск. I. 213. *Перні позакидали в воду.* К. XII. 27. *Позакидали юлови, наслы на їх держалися шапки.* Левци. I. 15.

Позаквипáти, пáємо, ете, м. Заквипѣть (о многомъ). *Уже всі чазуни позакипали.* Харьк.

Позакладáти, даю, еш, м. 1) Заложить (во множествѣ). *Положав в блиску-чому довиюму каптані, позакладавши назад руки.* Левци. I. 103. 2) Позакладáло. Заложило уши. Їм позакладáло. Оув оглохли. Гліб.

Позаклѣювати, клѣюю, еш, м. Закле-нить (во множествѣ). *Вікна великі, та зляпані і позаклеювані папером.* Г. Барв. 31.

Позакликáти, каю, еш, м. Зазвать; позвать (многихъ).

Позаклинáти, наю, еш, м. Заклять (во множествѣ). (Скарби) *поклали і позаклиналим.* Драг. 78.

Позакльóбувати, вую, еш, м. Закле-нять (многихъ).

Позаєлякáти, кáємо, ете, м. Одѣпе-нить отъ холода (о многохъ).

Позакóбувати, вую, еш, м. Заковать (многихъ). *Білі ніжки позакóбували.* Чуб. V. 995.

Позако́лисувати, сую, еш, м. Зака-чать (многихъ).

Позако́ліхувати, хую, еш, м.—По-зако́лисувати.

Позакóлювати, люю, еш, м. Заколотъ (многихъ).

Позако́пáлювати, люємо, ете, м.—губи. То-же, что и закопáлити губи, но о многихъ.

Позабóбувати, пую, еш, м. Закопáть (многое, многихъ). *Біля замку позакóбували (броню).* Стор. МПр. 110. *Я знаю, як запоріжські скарби позакóбувані.* КС. 1883. I. 32.

Позакóчувати, чую, еш, м. Отворо-титъ, засучыть (по множествѣ).

Позакóчуватися, чуємося, етеся, м. Зака́татися (во множествѣ). *Зрачки позакóчувались йому під лоб.* Стор. МПр. 21.

Позакóхуватися, хуємося, етеся, м. Влюбитися (о многихъ).

Позакрадáтися, даємося, етеся, м. Закры́ться, прокры́ться (о многихъ). *Ні-хто її не вледів, як вони позакрадалися в садок.*

Позакрáпувати, пую, еш, м.—Поза-ка́пувати.

Позакрáщувати, шую, еш, м. Укра-сить (многое).

Позакривáти, вáю, еш, м. Закрыть (во множествѣ).

Позакривáлювати, люю, еш, м. Окров-авить (во множествѣ).

Позакрúглювати, люю, еш, м. Округли-ть (во множествѣ).

Позакрúчувати, чую, еш, м. Закру-титъ (во множествѣ). *Позакрúчували уси.* ЗОЮР. I. 162.

Позакупóбувати, вую, еш, м. Заку-пить (во множествѣ). *Позакупóбували усі ярмаркові будови.* О. 1861. IX. 180.

Позакúрювати, рюю, еш, м. 1) Заку-рить (о многихъ). *Позакúрювали мляки.* 2) Закопгитъ (во множествѣ). 3) Запыль-ть (во множествѣ). *Одежу позакúрювали в до-розі.*

Позакúтувати, тую, еш, м. Закутáть (во множествѣ).

Позакúшувати, шуємо, ете, м. Заку-сить (о многихъ).

Позалагóджувати, джую, еш, м. 1) Починитъ (во множествѣ). 2) Уладитъ (во множествѣ).

Позалáзати, зéмо, зéте, м. Залѣзть (о многихъ).

Позалáлювати, люємо, ете, м. За-ломить (о многихъ).

Позалáтувати, тую, еш, м. Наложитъ заплати.

Позалáштувати, вúю, еш, м. Задѣ-лать, починять, исправить (во множествѣ).

Позалéжуватися, жуємося, етеся, м. Залéжаться (о многихъ).

Позаливáти, вáю, еш, м. Залить (во множествѣ). *На Великдень, водами позалива.* Мил. 183. *Позаливали вода луци, сінокоси.* Левци. I. 127. *Громида була озилась, то бататирь зараз її горілкою роти позаливав.* Г. Барв. 174.

Позаливáтися, вáємося, етеся, м. За-

лється (о многихъ). Чому люде не позализують ся кров'ю, он ті, що під сподом землі жь-уть? Ком. I. 13.

Позализувати, вую, еш, м. Зализать (во множествѣ).

Позализати, п'ємо, ете, м. Облипнуть (о многихъ).

Позаличкувати, вую, еш, м. Прикрыть плохе лучшымъ (во множествѣ).

Позалиплювати, плію, еш, м. Залеплять, заліплюють (во множествѣ).

Позалітати, т'ємо, ете, м. Залетѣть (о многихъ).

Позалітисъ, нар. = Позаторік. Вх. Зн. 33

Позаломлювати, люю, еш, м. = Позаломлювати

Позаломлюватися, люємося, етеся, м. Заломляться (во множествѣ).

Позалоскобувати, чую, еш, м. Защекотать (многихъ).

Позалучивувати, люю, еш, м. Залучить (во множествѣ).

Позаучага, чаю, еш, м. 1) Завербовать (многихъ). 2) Загнать (многихъ) домашніхъ животнихъ).

Позаулюбувати, вую, еш, м. Заплять (во множествѣ).

Позауляти, гаємо, ете, м. То-же, что и залігати, но о многихъ или о многихъ. Ви всі місяці позаяляли,—мені й лягти ніде. Як прийде мая сем'я, то вони й під ляжками позаяляють. Чуб. II. 382. Твої ляги на нас позаяляли (устроивши засаду). К. ПН. 191.

Позаякувати, кую, еш, м. Запугать (многихъ). Позаякував дітей так, що й дулю йому бояться. Харьк. у.

Позаякуватися, куємося, етеся, м. Напугаться (о многихъ). Так ся позаякували, що навіть єден на другу і не подивитсь. Чуб. II. 635.

Позаяцувати, цую, еш, м. Забрызгать (о многихъ). Дитинчій куліи чисто позаяцувале їм с'я. Драг. 340.

Позаядуватися, дуємося, етеся, м. Забрызкаться (о многихъ). Де це так ірзують тім алядувались? Харьк. у.

Позаязувати, зую, еш, м. Замазать (во множествѣ).

Позаяльувати, вую, еш, м. Закрасить (во множествѣ).

Позаяннувати, нюю, еш, м. Заманить (многихъ).

Позаямерзати, з'ємо, ете, м. Замерзнуть (о многихъ, о многихъ). У порибі і

квас, і капуста, і оірки—усе позаямерзало. Васильк. у.

Позаяникати, к'аю, еш, м. 1) Запереть (во множествѣ). Позаяникали і церкву, і цвинтар, і зійшли на кладвище. Кв. Як у церквѣ та в коморѣ замки замаяються, так щоб нашим ворогам зуби і пуби позаяникало. Драг. 38. 2) Залігчуть, запереть (многихъ). Позаяникали всіх парубків у холодну. Харьк. 3) Преградять (многихъ).

Позаяникатися, к'аюся, ешся, м. 1) = Позаяникати. Дівка позаяникатися і ляля спати. Грин. I. 199. 2) Запереться (о многихъ). А люде бідні в селі, неначе злякані янято, позаяникались у хатах. Шевч. 544.

Позаянкувати, кую, еш, м. = Позаяникати. У мене ворота позаянкувані. Мил. 57.

Позаяннувати, нюю, еш, м. Заманить, пром'явить.

Позаярати, р'ємо, ете, м. Замереть (о многихъ).

Позаятати, т'аю, еш, м. Замести (во множествѣ). Ой коли б мені та, Господи, ранесенько встати, ой щоб тій два слідочки ики й позаятати. Чуб. V. 63.

Позаячати, чаю, еш, м. Зам'ятить, прим'ятить (во множествѣ).

Позаяшувати, шую, еш, м. Зам'яшуть (во множествѣ).

Позаялівати, в'ємо, ете, м. Ослабѣть, взнуриться (о многихъ).

Позаямкати, к'ємо, ете, м. Замокнуть (о многихъ).

Позаямовляти, л'аю, еш, м. Заговорить (болѣзни во множествѣ).

Позаямкати, к'ємо, ете, м. Замокнуть (во множествѣ).

Позаямордбувати, вую, еш, м. Замучить (многихъ).

Позаяморюквати, мую, еш, м. Заморозитъ (многихъ).

Позаяморчувати, чую, еш, м. Заморочить, одурить (многихъ).

Позаямрювати, р'ую, еш, м. Заморить (многихъ).

Позаямотувати, тую, еш, м. Замотать (многихъ). Позаямотував руки у вірвовки. Стор. МІР. 133.

Позаямочувати, чую, еш, м. Замочить (во множествѣ).

Позаямощувати, щую, еш, м. Замосить, п'арять (во множествѣ).

Позаямулювати, люю, еш, м. Занести еломъ (во множествѣ). І була б трава, та позаямулювало. Канев. у.

Позамулюватися, лююся, етеся, м.

- 1) Быть занесенным вломъ (во множествѣ). *Над річкою іоруди позамулювались.*
2) Натереть себѣ шею ярмомъ (о воллахъ). *Вони позамулювались, до треба... волам ший парити, щоб поійлись.* Рудя. Св. I. 171.

Позамурзувати, вую, еш, м. Замуслить, испачкать (многихъ). *А діти, як отудала, позамурзувані ходять.* Г. Барв. 285.

Позамурзуватися, зуємося, етеся, м. Замуслиться, запачкаться (о многихъ). *Ой як же ви позамурзувалися, діточки!* Харьк.

Позамуровувати, вую, еш, м. 1) Задѣлать камнемъ, впривичку (во множествѣ). *Де були вікна,—позамуровував.* 2) Засипать снѣгомъ; покрить окна слоємъ снѣга в льда. Мир. ХРВ. 57. *Мороз вікна позамуровував.* Свм. 232. *Десять хати зовсім позамусило, позамуровувало.* Мвр. Пов. I. 112.

Позамучувати, чую, еш, м. Замучить, измучить (многихъ). *Вони обидва такі катюхи: жінюк своїх чисто позамучували.* Харьк. у.

Позамучуватися, чуємося, етеся, м. Замучиться, измучиться (о многихъ). *Позамучуватесь, танцюючи.* Драг. 343.

Позаневбювати, люю, еш, м. Лишить свободы (многихъ).

Позанедбювати, вую, еш, м. Оставить безъ вниманія (многихъ), пренебречь (многихъ). *Старосвітські зичай позанедбювали.* К.: (О. 1861. VI. 31).

Позанеджувати, жуємо, ете, м. Заболѣть (о многихъ).

Позанехлювати, хлюю, еш, м. = Позанедбювати.

Позанічний, а, е. Позавчерашній. Вх. (Желех.).

Позаніснити, шу, сш, м. То-же, что и замѣсти, но во множествѣ.

Позанічувати, чую, еш, м. Замѣтить, сдѣлать замѣтки, записать (во множествѣ). *Позбірав докупти, що позаночувано у себе в штаргалат.* Ном. Передм. II.

Позаніжуватися, жуємося, етеся, м. Заскучать, затосковать (о многихъ). *Дай їм по коню, недай проїздяться, бо вони молоді, позаніжувались.* Чуб. II. 257.

Позаніздувати, дую, еш, м. Зануздать (многихъ). *Позануздуї обож коней.* Харьк.

Позабрювати, рюю, еш, м. Запахать (во множествѣ).

Позаохчувати, чую, еш, м. Прилечь къ чему, поощрить (многихъ).

Позападати, даємо, ете, м. Впасть, запастъ (о многихъ). *Глибоко позападали у лоб його очі.* Стор. МПр. 129.

Позапакбувати, вую, еш, м. Упаковать (во множествѣ).

Позапалювати, люю, еш, м. Зажечь, поджечь (во множествѣ). *Свічі позапалювані.* Грин. III. 147.

Позапáрувати, ррюю, еш, м. Запарить (во множествѣ).

Позапáскуджувати, джую, еш, м. Загадить (во множествѣ).

Позапечáтувати, тую, еш, м. Запечатать (во множествѣ).

Позапівати, вáємо, ете, м. Запять (о многихъ). *Позапівали причастя.* Богодух. у.

Позапілювати, люю, еш, м. Запылить (во множествѣ). *Коні в їх потюмлені, одежа і торюки позапілювані.* К. ЧР. 3.

Позапіпати, пáю, еш, м. 1) Завѣсить, затынуть (напр. тканью—во множествѣ). *Нічим ні позапіпати дірок, ні позапикати.* Г. Барв. 20, 21. 2) Застегнуть; скотить (во множествѣ).

Позапісувати, сую, еш, м. Записать (во множествѣ). *Все, що йому трапилося позаписувати на селі.* Левцв. Пов. 237. *Всіх позаписував.* Драг. 141.

Позапісуватися, суємося, етеся, м. Записаться (о многихъ).

Позапітувати, тую, еш, м. Спросить (многихъ).

Позапіхати, хлюю, еш, м. Запихнуть, засунуть (во множествѣ). *Позапіхав злидні в бокал.* Драг. 414.

Позапіяватися, нюємося, етеся, м. Опоздать, запоздать (о многихъ).

Позапікати, кáю, еш, м. Запечь (во множествѣ).

Позапікати́ся, кáємося, етеся, м. Запечься (во множествѣ). *Як садкють квочку... нічо під тїю чіс не юдит сі печи в тїй хаті, бо би сі т. пікали куртіа в лїцьох.* ЕЗ. V. 82.

Позапірати, рáю, еш, м. Запереть (во множествѣ).

Позапáкувати, кую, еш, м. Заплавать что (во множествѣ). *Чорні кудрі позачісувані, чорні очі позапалакувані.* Чуб. V. 995.

Позапáкуватися, куємося, етеся, м. Быть заплаканнымъ (о многихъ); быть

смоchenнямъ отъ дождя (объ окнахъ). *Позаплакувались вікна.* Харьк.

Позаяліскувати, *кую*, *еш*, *м.* Привить верхности почвы дождемъ (во множествѣ). *Доці позаляіскували землю.* Зміев. у.

Позаялітувати, *тую*, *еш*, *м.* Заплестъ (во множествѣ) *Коси у дрібушки позаляітували.* Зміев. у.

Позаялішувати, *шую*, *еш*, *м.* То же, что и заплішити, во во множествѣ.

Позаялѣджувати, *джую*, *еш*, *м.* Расплодитъ, развести (во множествѣ).

Позаялѣджуватися, *джуємося*, *етєся*, *м.* Расплодиться, завестись (во множествѣ).

Позаялѣтувати, *тую*, *еш*, *м.* Запутать (во множествѣ).

Позаялѣтуватися, *тѣємося*, *етєся*, *м.* Запутаться (во множествѣ).

Позаялѣбувати, *вую*, *еш*, *м.* Заплевать (во множествѣ). *Позаялѣбував їм очі та й нішов.* Харьк. у.

Позаялѣщувати, *щую*, *еш*, *м.* Зарыть, замуришь (глаза—преимущественно о многихъ). *Не дивіться, позаляіщуйте очі, а я скажу, як можна буде дивитися.* Харьк. у.

Позаялѣмлювати, *люю*, *еш*, *м.* Запятнать (во множествѣ).

Позаяповзати, *зѣємо*, *етє*, *м.* Заползти (о многихъ).

Позаяповідати, *дѣю*, *еш*, *м.* 1) Договорить (во множествѣ). *Жидів з юрїлками позаповідає аж з Вишнїци.* Федьк. 2) = **Позаязувати.** Вх. Уг. 260.

Позаяпоганювати, *нюю*, *еш*, *м.* Загадить, осквернить (во множествѣ).

Позаяполіскувати, *кую*, *еш*, *м.* Замыть, полоща (во множествѣ). *Побіжи, дочко, на річку, позаполіскуй сорочки Семенкови.* Славяносерб. у.

Позаяправліати, *лѣю*, *еш*, *м.* То же, что и заправити, во во множествѣ.

Позаяпрацьбувати, *вуємо*, *етє*, *м.* Заработать (о многихъ).

Позаяпровѣджувати, *джую*, *еш*, *м.* То же, что и запровадити, во во множествѣ. *Куди всі пожі позапровѣджуват? Ні одного не знайду.* Богодух. у.

Позаяпрѣдувати, *дую*, *еш*, *м.* Запродать, продать (во множествѣ).

Позаяпрѣшувати, *шую*, *еш*, *м.* Приглашать (многихъ). *Гляди же, стари, щоб було що їсти й пити, бо я на храм багато людей позапрѣшуват.*

Позаяпрягати, *гѣю*, *еш*, *м.* Запрячь (во множествѣ). *Вели позапрягають.* Грнц.

III. 50. *Мої коні воронї да позапрягани стоять.* Чуб. V. 534.

Позаяпридѣти, *дѣємо*, *етє*, *м.* Заработать прядениемъ (о многихъ).

Позаяпускати, *каю*, *еш*, *м.* То же, что и запуснати, во во множествѣ.

Позаяпухати, *хѣємо*, *етє*, *м.* Запухнуть (о многихъ). *І доки ви спатимете? Вже аж позапугали од спання.* Харьк. у.

Позаярѣлювати, *люю*, *еш*, *м.* То же, что и зарѣлити, но во многихъ мѣстахъ.

Позаярѣдѣбувати, *вую*, *еш*, *м.* Зарендовать (во множествѣ). *Позаярѣдѣбували всі козацькі ріки.* К. Кр. 16.

Позаярѣни, *нар.* Послѣзавтра. *Позаярѣни будеме мати свято Спаса.* Вх. Лем. 452.

Позаярѣвлювати, *влюємо*, *етє*, *м.* = **Позаярѣзвлювати.**

Позаярѣвати, *вѣю*, *еш*, *м.* Зарыть (во множествѣ). *Як у нас короги погнули, так не дозволили й щурки поздирати, так і позаривали.* Славяносерб. у.

Позаярѣвнювати, *нюю*, *еш*, *м.* Заравнять (во многихъ мѣстахъ). *Заміси глини та позарѣвнїю ямки в долині.* Черниг. у.

Позаярѣкати, *кѣємося*, *етєся*, *м.* Дать зарокъ (о многихъ). *Це ті йдуть, що позарѣкали юрїлку пити.* Богод. у.

Позаярѣлѣти, *лѣю*, *еш*, *м.* Задѣлать (во множествѣ).

Позаярѣжувати, *джую*, *еш*, *м.* Уродеть (во множествѣ).

Позаярѣстѣти, *тѣємо*, *етє*, *м.* Зарости (во множествѣ). *Позаярѣстѣли стежки і доріжки травою зеленою.* Мет. 56.

Позаярѣсуювати, *шую*, *еш*, *м.* Замочить росой (во множествѣ).

Позаярѣшуватися, *шуюся*, *етєся*, *м.* Замочиться росой (о многихъ). *Позаярѣшувалися наші хлопці, аж тече з їх.* Харьк.

Позаярѣбувати, *бую*, *еш*, *м.* Зарубить (во множествѣ).

Позаярѣчувати, *чую*, *еш*, *м.* Обручить (многихъ).

Позаясѣдѣжувати, *джую*, *еш*, *м.* Засадить (во множествѣ).

Позаясѣвтувати, *тую*, *еш*, *м.* Поспать (многихъ).

Позаясвѣдѣчувати, *чую*, *еш*, *м.* Засвѣдѣтельствовать (во множествѣ).

Позаясвѣчувати, *чую*, *еш*, *м.* Зажечь (во множествѣ). Св. Л. XII. 35. *На селі вже свѣтло позаясвѣчувано.* Ком. I. 4.

Позаясвѣчуватися, *чуємося*, *етєся*, *м.* Зажечься (во множествѣ). *Сами соїчі позаясвѣчувалися.* Ни.

Позасіджуватися, джуємося, етеся, и. = Позасиджуватися.

Позасіджуватися, джуємося, етеся, и. Засидітися (о многихъ). *Не по своїй волі позасиджувалися* (дівчата). О. 1861. XI. 100.

Позасилати, лаяю, еш, и. 1) Заслатъ (во множествѣ). 2) Сослать (многихъ). *Десь у Сибір їх позасилили за те, що церкву обікрали*. Харьк. у.

Позасиніяти, наємо, ете, и. Заснутъ (о многихъ). *Позасинали ченці, а Танський не спить*. О. 1861. VIII. 30.

Позасинювати, нюю, еш, и. Слшкоу насинять бѣле. *Позасинювала собочки, аж лягнути їдко*. Васильг. у.

Позасипати, лаяю, еш, и. 1) Засипать (во множествѣ). 2) Заснутъ (о многихъ). *Діточки позасипають*. Чуб. V. 795.

Позасипітися, пмаємо, етеся, и. Заспаться. (о многихъ). *Довоу протирали очі... дуже таки позасипались*. Стор. МПр. 117.

Позасипляти, лаямо, ете, и. = Позасипати 2. *Бідні діти, де сиділи, там і позасипляли, вечери доживаючи*. Харьк. у.

Позасипувати, пуяю, еш, и. Позасипати 1. *У мене ворота позасипували, жовтим піском позасипували*. Мил. 57.

Позасихати, хмаємо, ете, и. Засохнуть (о многихъ). *У прови волосся позасихало*. Маяс.

Позасівати, ваяю, еш, и. Засѣять (во множествѣ). *Чорні роллі позасівають*. Грив. III. 50. *Ой дівчино та Марусечко, позасівай свої стежечки то руюто, то м'якою*. Мет. 228.

Позасідати, дмаємо, ете, и. Занять мѣсто, сѣвъ (о многихъ). *Ходи до хати та що з'їждж! Вийшов до хати, позасідали*. Драг. 412. *Вже до обіду позасідали*. Драг. 353.

Позасікати, хаяю, еш, и. Засѣчь (многихъ).

Позасіювати, сіюю, еш, и. = Позасівати.

Позаскакувати, куємо, ете, и. То-же, что и заскачити, но о многихъ.

Позаскалювати, люю, еш, и. Зановзьть (во множествѣ).

Позаскляплювати, люю, еш, и. То-же, что и заскляпнати 1—4, но во множествѣ.

Позаскорбджувати, джую, еш, и. Забороновать во многихъ мѣстахъ.

Позасліювати, нюю, еш, и. Заслювать (во множествѣ).

Позасліюватися, нюємося, етеся, и. Заслювиться (о многихъ).

Позасловіати, наю, еш, и. Засловить, закрыть, зафіксити во многихъ мѣстахъ. *Робили вони, позасловляли вікна од двору*. Левиц. I. 188.

Позаслужбівати, а, в. Внѣслужбный. Желез.

Позаслужувати, жуємо, ете, и. Заслужить, зарабатывать (о многихъ). *Чи побачило ж ви в Київї позаслужували?* Київ. у.

Позаслухуватися, хуємося, етеся, и. Заслушаться (о многихъ).

Позасмажувати, жуяю, еш, и. 1) Зажарить (во множествѣ). *Гусей зо троє треба буде засмажити*.—*Позасмажуємо!* 2) Запранить масломъ, изжареннымъ съ лукомъ (многое).

Позасмальцьбувати, вуяю, еш, и. Засалить (во множествѣ). *Лу, та й позасмальцьбував ти обидва рукава!* Полт.

Позасмалювати, люю, еш, и. Обжечь, опалить (во множествѣ). *Йде чоловік з десятком пішо без ратиць і без усього, а тільки козки позасмалювали та й ідуть*. ЗОЮР. I. 253.

Позасмерджуватися, джуємося, етеся, и. Протухнуть, испортиться (во множествѣ). *Напали тільки перемелиць, що сі їм позасмерджували*. Гн. I. 33.

Позасмієувати, кую, еш, и. Задержать (многихъ).

Позасмічувати, чую, еш, и. Засорить (во множествѣ).

Позасмільювати, люю, еш, и. Засмолить (во множествѣ). *Мабуть дороге дуже вино, що пляшки позасмолювані*. Київ. у.

Позасмучувати, чую, еш, и. Опечалить (многихъ). *Усіх ти, синку, позасмучував, отак недобре живучи*. Харьк. у.

Позасмучуватися, чуюємося, етеся, и. Опечалиться (о многихъ). *Усі товариші його позасмучувалися, як почули про його лихо*.

Позасіювати, вуяю, еш, и. 1) Основать (во множествѣ). 2) Затгать (паутиной во многихъ мѣстахъ). *Павутиною пауки позасіювали*. Г. Барв. 285.

Позасолбджувати, джую, еш, и. Подсластить (во множествѣ).

Позасорбляюватися, люємося, етеся, и. Застыдиться (о многихъ). *Позасорбляювалися наші дівчата*.

Позаспоковувати, кобую, еш, и. Успокоить (многихъ). *На превелику силу то тим, то сим позаспоковував їх*. Богодух. у.

Позаспокоюватися, **ко́юємося**, **стеса**, *м.* Успокоитися (о многихъ).

Позаставати, **стаю́**, **еш**, *м.* Застать (многихъ). *Усіх дома позаставав, тільки дядька Петра не було, так я німії Марині сказав.* Славносерб. у.

Позаставляти, **ляю́**, **еш**, *м.* 1) Заставить (во множествѣ). 2) Заложить (во множествѣ). *Яка була одержинка, всю позаставляв шинкарів.* Київ. у.

Позаставляти, **ляю́**, **еш**, *м.*—**Позаставляти**. *Против і худобу всю, позаставляла, що можна було.* О. 1862. VI. 29.

Позастелювати, **люю́**, **еш** и **позастілювати**, **люю́**, **еш**, *м.* Застелать (во множествѣ). *Всі столи вам позастелювані.* Грив. III. 147. *Тесові столи позастилувані.* Грив. III. 142.

Позастібати, **біаю́**, **еш**, *м.* Застегнуть (во множествѣ). *Дала їм усім білі сорочки і новими стріжками позастібала.* Чуб. II. 405.

Позастіювані. Застоявшієся. *Ой прийшов до нової стоянки, а вже його воронки позастіювані.* Гол. I. 116.

Позастрблявати, **люю́**, **еш**, *м.* Воткнуть (во множествѣ).

Позастрѣгувати, **гую́**, **еш**, *м.* Застрогать (во множествѣ).

Позастрявати, **ряю́**, **етє**, *м.* Застрянуть (во множествѣ). *Иродову чреблю провряла вода і вози там позастрявали.* О. 1862. I. 34.

Позасувати, **віаю́**, **еш**, *м.* Засунуть, задевнуть, влпхнуть (во множествѣ). *Бульбу садили так: ішов з колом, робив тим колом ямки, в ямки кидав бульбу та й колом позасував і вже.*

Позасуджувати, **джую́**, **еш**, *м.* Засудить, осудить (многихъ). *Куди же їх позасуджували?—Аж у Сібір.* Васильк. у.

Позасуєувати, **кую́**, **еш**, *м.* Засуєчить (во множествѣ). *Позасуєували по локоть рукава.* К. (ЗОЮР. II. 205).

Позасушувати, **шую́**, **еш**, *м.* Засушить (во множествѣ). *Нащо ти так пироги позасушувала? Пирогі добрі, як м'якеникі, и то засушила, аж торохтять.* Богод. у.

Позатаскувати, **кую́**, **еш**, *м.* Затаяць, затають (во множествѣ).

Позатаяувати, **таяю́**, **еш**, *м.* Утанть (во множествѣ).

Позатвєрджувати, **джую́**, **еш**, *м.* Утвердить (во множествѣ).

Позативати, **каю́**, **еш**, *м.* 1) Затягнуть (во множествѣ). *Уші наче позативані.* Свм.

235. 2) Воткнуть, водрузить (во множествѣ). *Позативав прапорі.* К. ПН. 309.

Позатівуватися, **куюся**, **ешся**, *м.* Утвять, украсить себѣ голову цвѣтами. *Бувало, позатикуємося квітками.* Богод. у.

Позатїллю, *нар.* Сзавд. *А молода Марусенька позатїллила їде.* Гол. I. 54.

Позатїрвати, **раю́**, **еш**, *м.* Затереть (во множествѣ). *Позатїрай оте, що поналивала.* Київ. у.

Позатїхати, **хвємо**, **ете**, *м.* Затїхнуть (о многихъ). *В людських хатах все було позатїхле, все носне.* Левци. I. 116.

Позатїкати, **каємо**, **ете**, *м.* Затечь (во множествѣ). *Поано стїжки складені, позатїкали.* Харьк. у.

Позатїсувати, **сую́**, **еш**, *м.* Затесать (во множествѣ). *Уже кілля позатїсував.* Черниг.

Позатїватися, **ввємося**, **етеса**, *м.* Затїтється (во множествѣ). *Положила дров у піч, щоб на завтра висохли, а вони позатївалися.*

Позатівкувати, **кую́**, **еш**, *м.* То-же, что и затовити, но о многихъ. *Чи страво вже позатівкувала? Харьк. у.*

Позатїмлювати, **люю́**, **еш**, *м.* Истопить, изнурить (многихъ).

Позатошляти, **ляю́** **еш**, *м.* 1) Затопить водою (во множествѣ). *Не клади мізда у вершині Дністра: у вершині Дністра вода прибуває, вона тобі жально понаробляє, вона твої дїтки позатопляє.* Чуб. V. 876. 2) Затопить (печя).

Позатоптувати, **тую́**, **еш**, *м.* Затоптать (во множествѣ).

Позаторік, *нар.* Вь позанпрошломь году. *Твою долю, моя доно, позаторік знала.* Шевч.

Позаторішний, **я**, **в.** Позанпрошлогодій. *Позаторішний весну його лигий поніс чомь за Десну.* Греб. 383.

Позаточувати, **чую́** **еш**, *м.* Забать, завезти (звїпажи куда). *Вози у возіно позаточував.*

Позатрїмувати, **мую́**, **еш**, *м.* Задержать (во множествѣ).

Позатрушувати, **шую́**, **еш**, *м.* Засыпать чѣмь во многихъ мѣстахъ). *Бач, як злили долівку? Позатрушуй піском або пілом.* Богодух. у.

Позатрювати, **рїую́**, **еш**, *м.* Заразить (многихъ). *Ми не знали, що в їх короста, та й дали їм чебра, так вони й нас позатрювали: ми всі чисті короста напача.* Черниг. у.

Позаягати, гаю, эш, м. 1) Затянуть (во множествѣ). *Люльки позаяляють та купами ходять кругом дівчат.* Кв. 2) *Очі позаягало.* Глаза ввалились. Левц. Пов. 100.

Позауш, м.—**Позавуш**. Желех.

Позахарчовувати, вую, еш, м. Заморить голодомъ, плохимъ кормомъ (многихъ). *Пішки наші корови по руках, зробились такі позахарчовувани.* Г. Барв. 54.

Позахлюпувати, нуу, еш, м. Забризгати (во множествѣ). *Де це ви так сорочки позахлюпували?* Богодух. у.

Позахлюпуватися, пуємося, етеся, м. Забризгатися (о многихъ). *Як підемо по воду та як почнемо одна на одну хлюпати, позахлюпуємось так, що аж тіче.* Богодух. у.

Позахлявѣти, вѣємо, ете, м. Отопѣть, ослабѣть (о многихъ). *Позахлявали так, що не можуть одтягти до його м'ясу.* Грен. III. 349.

Позахобувати, вую, еш, м. Запрятати (во множествѣ). *Так позаховує, що вже ніхто без неї не знайде.* Черниг. у.

Позаходити, дино, дитє, м. То-же, що в зайті, но о многихъ или о многомъ. *Козаки після побиванок під Кумейками, на Гостіві і Старичі позаходили до якою часу в Московщину.* Стор. МПр. 60. *Так плакали за ним батько і мати, що трохи в юлову не позаходили.* Чуб. I. 250.

Позаходитися, димося, дитєся, м. То-же, що в зайтися, но о многихъ или о многомъ. Також: посорятися (о многихъ). *На друшій день цюсь сі позаходили, а він побив і жінку.* Гв. II. 113.

Позаходбжувати, джую, еш, м. Застудити (во множествѣ).

Позаходбжувати, нюємо, ете, м. Простить, остить (во множествѣ). *Позаходбжувала страва.* Константиногр. у.

Позахоблювати, люю, еш, м. Захватить (во множествѣ). *Де краща земля, то багачі позахоблювали.* Харьк. у.

Позацвітати, тѣємо, ете, м. 1) Зацвѣсть (во множествѣ). *Сади позацивітають.* Мил. 207. 2) Зацвѣсневѣть (во множествѣ). *У його меду позацивітали.* Чуб. V. 735.

Позацвітатися, тѣємося, етеся, м.—**Позацвітати**. *На полиці паляничі позацивітались.* Чуб. V. 1171.

Позацігувати, туємо, ете, м.—**Позацігати**. *Ой пришив до своєї пижничі, а вже ж вина, пива позацигувані.* Год. I. 116.

Позацібувати, вую, еш, м. Зацѣлювати (многихъ).

Позацькбувати, вую, еш, м. Затравити собаками (многихъ). *Двоє цуценяток було, так же сусідські діти своїми собаками позацькбували.* Богодух. у.

Позачарбувати, вую, еш, м. Очаровувати, зачаровувати (многихъ).

Позачинювати, нюю, еш, позачиня́ти, няю, эш, м. Затворити (во множествѣ). *Царські врата позачинювані.* Грен. III. 147. *Позачиняйте віконниці.* Ком. II. 83. *Воротечка позачиняні.* Мил. Св. 33.

Позачитуватися, туємося, етеся, м. Зачитатися (о многихъ).

Позачіплювати, люю, еш, м. Зацѣпить (во множествѣ).

Позачісувати, сую, еш, м. Зачесати (во множествѣ). *Чорні кудрі позачісувані.* Чуб. V. 995.

Позачісуватися, суємося, етеся, м. Зачесатися (о многихъ). *Дивись, як гарно всі дівчата позачісувались, а ти патлато.* Харьк. у.

Позашивѣти, вѣю, еш, м. Зашить (во множествѣ). *Позашивай розпірки в сорочці.* Богодух. у.

Позашивѣтися, вѣємося, етеся, м. Зашитися (во множ.).

Позашилбувати, вую, еш, м. Зацѣлювати шалевками во многихъ мѣстахъ.

Позашибругувати, гую, еш, м. Затянуть (петли и пр. во множествѣ).

Позашпільувати, люю, еш, м. Сколоть, заколоть, зашпильвати (во множествѣ).

Позацигувати, нуу, еш, м. То-же, що в зацігнути, но во множествѣ. *У нас двері позацигувані.* Мил. 104.

Позбавити, влю, веш, м. Лишити. *Най ся багач не хвалить, що я Гандзі позбавить.* Чуб. V. 39. *Бодай ти, мати, в світі не жила, що ти Ганнусі життя позбавила.* Чуб. V. 54.

Позбавитися, влюся, вешся, м. Лишиться.

Позбавляти, ляю, еш, м. 1) Умертвить (многихъ). *Багачко позбавляв Бумляка таким способом людей.* Драг. 204. 2) Лишити многихъ.

Позбивати, вѣю, еш, м. То-же, що в збити, но о многихъ или о многомъ. *Барак рош позбивал.* Мнж. 6. *Всіх нехай із людзу позбиває.* К. Дз. 44.

Позбиватися, вѣємося, етеся, м. Сблизься, спутатися (о волосахъ). *А як пішки до свєкружи, то й набралася муки: позби-*

вались мої кудрі в горючій струці. Грив. ПІ. 301.

Позбирати, раю, еш, іл.—Позбирати.

Позбиткувати, кую, еш, іл. Плохо поступати съ кѣмъ, обидѣть кого; повредити что. *Позбиткував худобу.* Вх. Зн. 51.

Позбиткуватися, куюся, ешся, іл.— з кого. Обидѣть кого.

Позбігати, гаємо, ете, іл. Сбѣжать (о многихъ). *З двора й собаки наші позбігали.* Г. Барв. 54.

Позбігатися, гаємося, етеся, іл. Сбѣжаться (о многихъ). *Діти з цілою село позбігались.* Чуб. *От злощії позбігались.* ЗОЮР. I. 76.

Позбірати, раю, еш, іл. Собрати (во множествѣ). *Шануєся миттю сам із хати своїх трояких позбірати.* Котл. Ев. I. 30. *Ой роспустив віви, та не позбіраю.* Мет. 108.

Позбіряться, раємося, етеся, іл. Собраться (о многихъ). *Ще не всі солдати позбіряться.* Кв.

Позбобтувати, тую, еш, іл. Взболтати (во множествѣ).

Позбувати, ваю, еш, іл. Сбыть (во множествѣ). *Подушки і рядна, усе позбувала за царство небесне Марусі і за душу свою й Наумову.* Кв.

Позбуджати, дяю, еш і позбуджувати, дяю, еш, іл. Разбудяти (многихъ).

Позбуджатися, дяємося, етеся і позбуджуватися, дяємося, етеся іл. Проснуться (о многихъ). *Позбуджались, потовали.* Гн. I. 162.

Позбудувувати, вую, еш, іл. Построить (во множествѣ).

Позбуджати, жаю, еш, іл.—Позбуджати. *Раних слов'їв позбуджала.* Чуб. V. 588.

Позбўтися, бўдуса, дешся, іл. 1) Избавиться. *Позбўтись лиха.* Рк. Левцв. 2) Потерять. *І молодців своїх, краси своєї, всього позбўлася.* Г. Барв. 276.

Позва́ти, зв'ї, зв'єш, іл. Позвать. *Та познала дівчинонька козаченька в юсті.* Мет. 90.

Поверхівний, а, е. Поверхостный.

Поверхівно, нар. Поверхостно.

Повнівати, ваю, еш, іл. Свить (во множествѣ).

Повнівати, ваємо, ете, іл. Привнукнуть (о многихъ). *Чи вже позвикали ваші дівчата в городі жити?* Кіев. у.

Повнісати, саємо, ете, іл. Свѣситися

(во множествѣ). *Заснув н'яний на возі, потім аж до колеса повнісали.* Черниг. у.

Повзвичайнішати, шаю, еш, іл. Сдѣлаться вѣжливіе, улучшиться по своему поведенію. *Був розбишака на все село, а в руках подержаво його — повзвичайнішов, став м'який, хоть в ухо бай.* Конот. у.

Повзичувати, чую, еш, іл. Повѣнчать (многихъ).

Повзв'рчувати, чую, еш, іл. То-же, что и зв'рчувати, но во множествѣ.

Повзівувати, вію, еш, іл. Свѣятъ, сдуть (во множествѣ). *Із шпилів сніг поззівсало так, що гола земля.* Славносерб. у.

Повзводити, джу, дьш, іл. То-же, что и звести, но о многихъ или многихъ. *Заходилась тоді смерть біля психологів... чисто їх повзводила з світу.* Драг. 2. *Усе наше добро повзводи.* Г. Барв. 473. *Зажив собі Іван спокійнецько, повзводивши своїх ворогів.* Чуб. II. 568.

Повзводитися, дьмося, дьтєся, іл. То-же, что и звестися, но о многихъ или многихъ. *Повзводилося панів багато, — пнувати ні з чою.* Зміев. у.

Повзвонити, жу, виш, іл. Свезти (во множествѣ). *Повзвонили люде мішки до того млина молоти.* Харьк.

Повзволити. См. Позволити.

Повзволитися, дьсося, лишся, іл. Испросить, получить позволение. *Хапці молодії, може погуляти которому хочеться, до дівчат кортить, — нехай же піде котрій без відома, що не позволиться у Палія, то вже й не вернеться.* Драг. 204.

Повзволіати, ляю, еш, сов. в. повзволіати, ляю, лиш, іл. Позволять, позволить. *Я люблю дівчину та й мислю її взяти; не позволяють вороженьки, ше й рідная мати.* Чуб. V. 137.

Повзворішувати, шую, еш, іл. Сдвинуть, расшелвелть, всколыхнуть (во множествѣ).

Повзвужувати, жую, еш, іл. Свужать (во множествѣ). *Усім би добре пошито, тільки рукава широкі — треба повзвужувати.* Кіев. у.

Повз'язувати, зую, еш, іл. Связать (во множествѣ).

Повз'язуватися, зуємося, етеся, іл. Связаться (о многихъ). *Всі кости мертві позв'язувались сухими жилами.* Левцв. I. 91.

Повзгадувати, дую, еш, іл. Вспомнить (многихъ, о многихъ). *Боже, яке давне ми сьогодні позгадували.* Харьк. у.

Позганя́ти, на́ю, еш, м. Согнати (многихъ). *Позганяй траків.* Драг. 413.

Позгаса́ти са́мо, ете, м. Погаснуть, потухнуть (во множествѣ).

Позгига́ти, на́ю, еш, м. Согнуть (во множествѣ).

Позгигва́ти, ва́сно, ете, м.—**Погнати.**

Позгнува́тися, ша́юся, ешся, м. Погнушаться. *Не познуцайтесь вислухати нас.* Кв.

Позго́джуватися, джу́жося, етеса, м. Согласиться (о многихъ).

Позгодо́бувати, жу́ю, еш, м. Вскормить (многихъ). *Діток позпоздовували і худоби прибали.* Г. Барв. 8.

Позго́блювати, лю́ю, еш, м. Собрать (о многихъ). *Наші старі позмоловали бороди та й думають, що помолодчали.*

Позго́бити, ню, ниш, м. 1) Согнать съ мѣста (многихъ); согнать въ одно мѣсто. *Уже й овечі позгоним.* Мир. ХРВ. 39. 2) Взогнать (многихъ). *Позгонив воли на юру.*

Позго́рта́ти, та́ю, еш, м. Свернуть (во множествѣ). *Позортай одежу та поховай у скриню.* Кіев. у.

Позго́рта́тися, та́асося, етеса, м. Свернуться (во множествѣ).

Позгріба́ти, ба́ю, еш, м. Сгрести (во множествѣ). *Позгрібай солому.* Харьк. у.

Позгрібува́ти, бу́ю, еш, м.—**Позгрібати.** *Усе позмітувано, позгрібувано, чи кізях, чи трісочка.* Г. Барв. 193.

Позгро́ма́джувати, джу́ю, еш, м.—**Позгрібати.**

Позгублюва́ти, лю́ю, еш, м. Растерять.

Поздава́ти, да́ю, еш, м. Сдать (во множествѣ). *Поздавали хліпці у некрути.* Богодух. у.

Позда́влювати, лю́ю, еш, м. Сдавить (во множествѣ).

Поздаро́вувати, ву́ю, еш, м. Надарить. *Поздаровували люде поюрільцям усякою хліба чимало.* Волч. у.

Поздвга́ти, га́ю, еш, м. Сдвинуть (во множествѣ). *Таке каміння, що наслуч з місця поздвгали.* Славяносерб. у.

Позде́ржувати, жу́ю, еш, м. Удержать, сдержать (многихъ).

Поздрáти, ра́ю, еш, м. Содрать (во множествѣ). *І який то дурень поздирав кору з дерева.* Черниг. у.

Поздира́тися, ра́юся, ешся, м. Содратися.

Позди́хати, ха́сно, ете, м. Издохнуть (о многихъ). *Воли поздихати.* Чуб. V. 26.

Позді́рря, ря, с. Кострвка. *Будемо поздір'я трясти, на ручники прясти.* Гол. IV. 380.

Позді́мати, ма́ю, еш, м. То-же, что и зняти, но о многихъ или многомъ.

Поздму́хувати, ху́ю, еш, м. Сдуть (во множествѣ).

Поздоро́віти, см. Поздоровляти, **Поздоро́вітися, влю́ся, ви́шся, м.**—**Поздоровка́тися.** *Увійшов, не поздорогося, не привітався.* Ез. V. 184.

Поздо́вжний, а, в.—**Подовжний.** *По до­розі від Тельки до Кам'янок єсть попе­речний яр і поздовжний видолінок.* Св. Л. 306.

Поздоро́віти, ві́ю, еш, м. Сдѣлаться здоровымъ, выздоровѣть. *Був мене чоловік, кости поломив, а я ляла, полежала, встала, ззіла, вола, кабана... і допіро поздоро­віла.* Чуб. V. 1140. *Жінка попова поздоро­віла.* Драг. 63.

Поздоро́віпати, ша́ю, еш, м.—**Поадо­ровшати.** *Спасибі невістці, я за нею по­здоровіаала.* Кіев. у.

Поздоро́вкати, ка́ю, еш, м. Пожелать здоровья при првѣтствіи, выпиваніи вод­ки и пр. Вх. Зн. 21.

Поздоро́вкати, ка́юся, ешся, м. Поздороваться. Васильк. у.

Поздору́вління, ня, с. Поздравленіе.

Поздору́вля́ти, ля́ю, еш, сов. в. по­здорові́ти, влю́, ви́ш, м. 1) Давать, дать здоровья (употребляется преимущ. въ сов. в.). *Десь мій милий чорнобривий та в сте­пу ночує. Як в степу при дорозі,—поздо­рог же його, Боже!* Чуб. V. 15. 2) По­здравлять, поздравятъ. *Чом ти... не поздо­ровиши його? Адже бачим, він заручився.* Котл. НП. 386. *Кішчу Самііла поздоров­ляли.* АД. I. 219. **Поздору́віти днем.** При встрѣчѣ поздравитъ съ настоящимъ днемъ. ЗОЮР. I. 48.

Поздору́вшати, ша́ю, еш, м. Сдѣлать­ся здоровѣе. Г. Барв. 13. *Він мені кажє не їсти того й того, а я на злість на­імся та поздоровіаю.* Левци I. 136.

Поздре́на, ня, с. Видѣть, видѣніе. *З то­ю весело поздрені і пагушою повітри так заспокоється.* Гн. II. 77.

Поаду́вати, ва́ю, еш, м. Сдуть (во множествѣ). *Будем думи так, щоб всі гори і ліса поздувати, щоб скрізь рівно було.* Чуб. II. 15.

Позду́мувати, му́ю, еш, м. Вспомнить

(многое). Став здумувати та писати, що в його дома є. Усе, усе поздумував. Чуб. П. 18.

Поздурювати, рюю, еш, м. Обмануть, одурячить (многихъ).

Позеленіти, ню, ніш, м. Сдѣлать зеленимъ. Не жди весни—святої долі! Во-на не зійде вже ніколи садочок твій позеленить. Шевч. 654.

Позеленітися, нюся, нішся, м. Окраситься въ зеленый цвѣтъ. На траві позелениться полотно. Міус. окр.

Позеленіти, ню, еш, м. Позеленѣть.

Позеленуватий, а, е. Зеленоватий, не вповнѣ зрѣлий. Яблука ще позеленуваті. Харьк.

Повѣшний, а, е. Горизонтальный. Желех.

Повѣмно, нар. Горизонтально. Херс. у. Слов. Д. Эварн.

Позерніти, ню, ніш, м. Дѣ гь крупное зерно хлѣбу. Як би Господь позерниш просо! Зміев. у.

Позернітися, нюся, нішся, м. Уродить съ хорошимъ зерномъ. Добре ж, як позернитися добре гречка. Кролев. у.

Позживати, вѣмо, ете, м. Прожить (о многихъ). Ми з бабою вік позживали. Лебед. у.

Позживати, наю, еш, м. Сжаты (во многихъ мѣстахъ). Як вже їет усе позживають, то лишють трохли „на оборі“, аби горобіи зїли. ЕЗ. V. 86.

Позивати, вѣю, еш, м. Созвать (о многихъ). Ой на то же я вас усіхъ позивав, щоб медом-вином усіхъ пштував. Чуб. V. 449.

Позувати, вѣю, еш, м. Свать обувь (во множествѣ).

Позивака, ки, об. Сутяга. Ну ї позивака же він! Лохв. у.

Позивальник, ка, м. Истець, тяжущійся, ведущій процессъ. Полт.

Позивання, ня, с. Привлечение къ суду, судебный процессъ.

Позивати, вѣю, еш, м. Привлекать къ судебной отвѣтственности, предъявлять искъ къ кому, судиться съ кѣмъ. Позивайте мене і в рокове свято на... суд. К. Кр. 37. Ой пішов міщанин міщаночку позивати, присудили старі люде добре попрохати. Чуб. V. 1075.

Позиватися, вѣюся, ешся, м. Судиться, предъявлять искъ къ кому. Привлц. у.

Позівка, ки, ж. 1) Заемъ, кредитъ. Дайте, будьте ласкаві, в позикку, чи то на одробіток хоч з в'язки. Грин. П. 208. Коня

у позикку не давай. 2) Долгъ. Батька ї матір у такі позикки ототи, що ї ушей не видно. Г. Барв. 506.

Позирати, раю, еш, сов. в. позирнути, ну, нѣш, м. Смотрѣть, носмотрѣть, глянуть. Да полядаю, да позираю да на ту чорну хмару. Мет. 85. Позирнути на них міно, рече чоловікові. Ев. Мр III. 5.

Позичайло, ла, м. Занмодавецъ, кредиторъ; ростовщикъ. К. (Желех.).

Позичати, чѣю, еш, сов. в. позичити, чу, чий, м. 1)—у кого. Занцивать, занять, брать, взять въ долгъ. Ой піду я до сусіда воза позичати. Мет. 12. 2)—кому. Одолжать, одоляють кому, давать, дати въ долгъ. Одна бере і другимъ позичає, а друа не бере і другимъ не дає. Ком. II. 50.

Позичка, ки, ж.—Позика. Позичка босоніж ходитъ. Ном. № 10618. Заснівав би—був волосок, та позички зїли. Шевч.

Позіпати, пѣю, еш, м. Погорлявить. Позіпай довише, то я тобі затумо рота!

Позір, зѣру, м. 1) Видъ. Ос візьміть оцю диню; позір гарний у неї. Волч. у. 2) На позір. На виглядъ. Так як на позір, то це масло наче таке саме, як і те. Пират. у. І на позір нема. Совсімъ вѣтъ. І на позір немає кавунів, а сіяя пусто. Волч. у. 3)—дати Обратитъ внимание, наблюдать, присматривать. Вх. Лем. 452.

Позірка, ки, ж. Внимание, наблюдение. Позірну мати=Позір дати. Вх. Лем. 452.

Позіскакувати, куємо, ете, м. Соскочить (о многихъ). Слуш позіскакували з постелі. Левц. I. 518.

Позіхати, хѣю, еш, м. 1) Зѣвать. Протирав очі, позіхав, хрестячи рот за кожнимъ разом. Левц. 2) О втрѣ: дуть по временахъ. Утомилась заверюха, де-де позіхав. Шевч.

Позіхатися, хѣється, м. безл. Зѣваться. Дяжмо стати... вже ї мені часто позіхавється. Г. Барв. 78.

Пзівіхи, хів, м. мр. Зѣвота. Позіхи напали. Черк. у.

Позіходитися, димося, дитеса, м. Сойтнся. А тим часъ позіходилось народу вже чимало. Кв.

Позіцнуок, нева, м. Родъ заплаты въ куску овчини съ шерстю, приврѣбляемый кожейнами въ омъ мѣстѣ, гдѣ на видѣлюваеомой овчинѣ находится лысна. МУЕ. I. 75.

Поз'ідати, дѣю, еш, м. 1) Сѣсть (верхній слой, верхокъ у растенія) (во

множествѣ). *Вона в нас як кішка: сметанку з мичків поз'їдає, вершечки поспиває.* Харьк. у. *Корова вечкила у сідок і поз'їдала щени молоденькі.* Харьк. у. 2) Разв'ѣсть. *Кайдани руки-ноги поз'їдали.* АД. I. 94.

Поз'їдзятѣ, джѣвано, ете, м. Св'язать, ух'язть (о многихъ). *Були річки—посиджали, були краєи—поз'їджали.* Чуб. V. 540.

Поз'їдзятѣся, джѣвмося, етеся, м. Св'язаться (о многихъ). *Та поз'їдзжались та пани та стали сумувати.* АД. II. 65

Поз'їдзжувати, джужу, аш, м. Испортить їздой. *Вже ж твої ворон-коні та поз'їдзжувані.* Пол. I. 116.

Позлѣзати, вимо, зито, м. 1) Слѣзть (о многихъ). *Декоتری позлазили вниз.* Левец. I. 90. *Брати позлазили з дуба.* Драг. 340. 2) Взлѣзть (о многихъ). *Хлопці позлазили на дерева. Позлазим на дуба та переночуем.* Драг. 340.

Позлѣжувати, жую, аш, м. Сломать (во множествѣ). *Якась недобра душа вишеньки мені позлажувала.* Богодух. у.

Позлегатѣ. См. Полягати.

Позлѣжуватися, жуемося, етеся, м. Слѣзяться (о многихъ). *У його жупани та позлѣжувалися.* Чуб. V. 735.

Позливати, вѣю, аш, м. Слить (во множествѣ). *Позливала недоїдки в миску і дав мені їсти.* Богодух. у.

Позлїгувати, гую, аш, м. То-же, что в злїгати, но о многихъ.

Позлїднѣти, нїю, аш, м. Обїднѣть. Черном.

Позлїзувати, зую, аш, м. Слизать (во множествѣ). *Сонечко позлізує сніг де з яких гурбиків на піску.* Кв.

Позлїтѣ, ки, ж.—Ожеледница. Вх. Лем. 452

Позлїплювати, лїю, аш, м. Слѣплять (во множествѣ).

Позлїплюватися, лїемося, етеся, м. Слѣпнуться, склеється (во множествѣ). *Тїсно посадила паляницї, бач, як позлїплювались.* Богодух. у.

Позлїтѣти, тѣсно, ете, м. 1) Слетѣть. *Кури позлїтали з сїдала.* 2) Взлетѣть. *Глянь, півні позлїтали аж на тату та й там б'ються.*

Позлїтѣтися, тѣмося, етеся, м. Слѣгаться (о многихъ). *Чортн... позлїтѣлись увечерї.* Мнж. 127.

Позлїтѣ, ки, ж. 1) Позументъ. Уман. у. См. Позлїтна. 2) Сусальное золото. Грнн. III. 507.

Позлѣта, ти, ж.—Позолота.

Позлѣтець, тїд, м. Мшюра, сусальное золото. См. Позлїтна. Вх. Лем. 452.

Позлѣтѣстїй, а, в. Золоченый. *Из під поли позлѣтѣстїй недоїлок виньмає ЗОЮР. I. 206.* Об'ї одежѣ: пятый золо томъ. *Слави в барвах позлѣтѣстїх гуляють по річцку.* К. Досв. 21.

Позлѣчати, лѣчү, тѣш, м.—Позолотити. *Річка вона чубок берїнку позлѣтила.* Ез. V. 96.

Позлѣтка, ки, ж.—Позлїтка 1. *Позлѣтку із чистою комра воздїрає.* АД. I. 250.

Позлүщувати, щую, аш, м. То-же, что в залүщити, но во множествѣ.

Позлүщуватися, щуюся, ашся, м. То-же, что в залүщитися, но во многихъ мѣстахъ.

Позлягати, гѣсно, ете, м.—Полягати. *Спать позлягають.* Чуб. V. 795.

Позмагати, гѣю, аш, м. Одолѣть (многихъ). *Сон позмагав усіхъ.*

Позмагѣти, гѣюся, ашся, м. Поспорити, поссориться. *За що позмагались?—За масляні вишкварки.* Ном. № 3513.

Позмагѣувати, вую, аш, м. То-же, что в замагѣти, но во множествѣ.

Позманювати, нїю, аш, м. Сманить (многихъ). *Ота городська пройда багато дїчат позманювала, щоб їшли в город.* Кїев. у.

Позмахувати, хую, аш, м. Смахнуть, смѣть (во множествѣ).

Позмерѣжувати, жую, аш, м. То-же, что в змерѣжити, но во множествѣ.

Позмерѣятися, зѣмося, етеся, м. Прїзмерзнут: другъ ко другу (во множествѣ). *Чѣботи позмерѣяли.* Промокшая кожа самогъ замерзла.

Позмивѣти, вѣю, аш, м. То-же, что в змїти, но во множествѣ. *Позмивай лави.* Харьк. г. *Позмивала дїтям голови.* Богодух. у.

Позмивѣтися, вѣмося, етеся, м. То-же, что в змїтїся, но о многихъ.

Позмикати, вѣю, аш, м. Свести судорогой (во множествѣ). *Позмикало йому і руки і ноги.*

Позмиклювати, лїю, аш, м. Смылить (во множествѣ). *Усе мило позмиклювали.* Богодух. у.

Позминати, нѣю, аш, м. Смять (во множествѣ). *Дїти... подушки позминали.* Чуб. V. 65.

Позмїновати, нїю, аш, м. Измѣнить

(во множестві). За нових панів усе не так стало, як за старих було, усе позмінковали. Харьб. у.

Позмірювати, рюю, еш, м. Изміряти (во множестві).

Повмітати, таяю, еш, м. Сместь (во множестві).

Повмітувати, тую, еш, м. 1) = **Позмітати**. Усе *позмітувано*, *позмірбувано*. Г. Барв. 193. 2) Сбросить съ чего (во множестві). *Пишов, тото позмітував з себе, іде... обідраний*. Гн. I. 52.

Повмішувати, шую, еш, м. Смішати (во множестві).

Позмовкати, каяемо, етє, м. Смолкнуть (о многих). *Позмовкали пісні на селі*. Г. Барв. 122. *Голоси... позмовкали*. Г. Барв. 308.

Позмовляти, ляю, еш, м. Сговорить (многих).

Позмокати, каяемо, етє, м. Измокнуть (о многих). *Ну, вже ж і позмокали ми сьогодні, і рубля сухою нема*. Богодух. у.

Позмордівувати, вую, еш, м. Измучить, изнурить (многих).

Позморіжувати, жую, еш, м. Заморозить (многих). *Ця зима багато людей позморіжувала*.

Позморщувати, щую, еш, м. Поморщити (во множестві).

Позморщуватися, щуємося, етєся, м. Сморщитися (о многих).

Позмбтувати, тую, еш, м. Смотрать (во множестві).

Позмбчувати, чую, еш, м. Измочить, смочить (во множестві).

Позмурівувати, вую, еш, м. Сдѣлать изъ камня, кирпича (во множестві).

Позна, ни, жє. = Шкода 1. *Глядіт, щоб кінь позни не нароби*. Вх. Зн. 51.

Познавати, паю, еш, сов. в. **познати**, знаю, еш, м. 1. = **Пізнавати**, пізнати. ЗОЮР. I. 210. *Види, мати, з хати познавати дитяти*. Мет. 171.

Познайти, млю, миш, м. Познакомить.

Познайтися, млюся, мишся, м. Познакомиться.

Познака, ки, жє. Мѣтка, знакъ, примѣта *Хиба під вечір або дуже зраня можна здогадатись, що там села, бо дим зніметься, а другої позники нема*, — сказано, в яру. Св. І. 72. *Позники нема*. НВолын. у.

Познакомити, млю, меш, м. = **Познайти**.

Познакомитися, млюся, мишся, м. = **Познайтися**. *А знаєш, як я познакомився з тим Хоцінським?* Левец. I. 145.

Познаменуватися, нуюся, ешся, м. Привложити (къ священному предмету). Драг. 237. *У Лаврі на моці познаменувався*. Чягир. у.

Познати. См. **Познавати**.

Познатися, наюся, ешся, м. = **Пізнатися**.

Познаття, тѣ, с. Узнаваніе, знаніе, распознаваніе. Вх. Уг. 260.

Познаходити, джу, диш, м. Найти (во множестві). *Прадід усе те познаходив*. Мнж. 133.

Познаходитися, димося, дитєся, м. **Найтись** (во множестві). *Усе познаходилося, що в їж покрадено*. Черниг. у.

Позначати, чаяю, еш, сов. в. **позначати**, чѣ, чѣш, м. Обозначать, обозначить; намѣчати, намѣтити. Маркв. 121. *Дибилькою позначила, петрушкою притрушила*. Чуб. V. 796.

Позначатися, чаяюся, ешся, сов. в. **позначатися**, чѣся, чѣпся, м. 1) Обозначаться, обозначиться. 2) Сдѣлаться, стать замѣтнимъ. Левец. ПЮ. I. 482. *І не позначилось ні трохи, а скілько уже брали*. Иногда прливо въ значеніи: уменьшиться на видѣ. *Наче і їмо не сито, а сага в бодні дуже позначилось*.

Познаважати, жаю, еш, м. То-же, что и **знаважати**, но многих.

Познавлювати, люю, еш, м. То-же, что и **знавлювати**, но многих.

Познищувати, щую, еш, м. Уничтожить (во множестві).

Познищуватися, щуємося, етєся, м. Уничтожиться (во множестві).

Познищувувати, чую, еш, м. То-же, что и **знівечити**, но многих, или многое. ЗОЮР. Желех.

Познімати, маю, еш, м. Святъ (во множестві). *Познімали страву і поставили орли на стіл*. Кв. *Познімай сорочки з тину*, — вже посозли. Харьб. *От ми й стали коло шляху і шапки познімали*. ЗОЮР. I. 253.

Познобити, блю, биш, м. Поморозить. *Картоплі познобило*. Лебед. у.

Позносити, шу, еш, м. То-же, что и **знести**, но во множестві. *Вода... позносила млини*. Левец. I. 127. *Позносили мішки в комору... посидали*. Кв. *Позносили ото вони з воза свої клунки*. Драг. 174.

Позновсвати, сюю, еш, і.л.—Позновсати. *Позновсвали* (снопн). Грнв. I. 111.

Познушати́ся, шajúся, ашся, і.л. Позндіваться.

Повбв, зву в повбву, м. Искъ, тяжба. *Не знайду на свічку, а на позов—як бис дасть*. Ном. № 7374. *Я просив його, щоб без позову зняв комору з моєї землі, так він не слуха*. Новом. у.—**дати**, заломити. Возбудити процесъ. *Пав возний позов дасть*. Котл. Еп. IV. 48.

Поводягати, гаю, еш, і.л. Одѣть (многихъ). *Він за свої гроші усіх дітей її позодягав*. Васильк. у.

Поволіти, лю, лиш, і.л. Побучить. *Позич мені поніау, а то в мене не стане сороки позолити*. Харьк.

Поволота, тя, ж. Позолотв. *Твоя юлова не до позолоти*. Чуб. I. 242. *Позолота була вся витерта*. Левид. I. 293.

Поволотіти. См. Позолочувати.

Поволотіти, тію, еш, і.л. Сдѣлаться похожимъ на золото, прибрѣсть цвѣтъ золота, пожелтѣть. *Каменец у. Колос позолотів* Г. Барв. 147.

Позолотка, ки, ж. Сусальное золото. Гол. Од. 60.

Позолочувати, чую, еш, сов. в. позолотіти, лочу, тиш, і.л. Золотить, позолотити. *Що в юлува та сизая юлова, а в юлубки позолочувана*. Мет. 26. *Голубньокій, коли б же ти жив, а в твої крила позолотила*. Чуб. V. 246.

Повомлівати, вѣємо, ете, і.л. То-же, что и зомліти, но о многихъ.

Поворувати, руу, еш, і.л. Обращать ввмввіе. См. Позір. Вх. Лем. 452.

Повбрувати, рюу, еш, і.л. Вспахать (во множествѣ).

Поворіти, ріаю, еш, і.л.? *Ой всі поля самарські позорили, тільки вони не зорили, що в річки Самарки, а в кринички Салтанки, де три терни дрібненьких, де два байраки зелененьких*. Мет. 437.

Повоставитися, твѣмося, етѣся, і.л. Остаться (о многихъ). *Не стало вже ставати і сала, а тільки самі тринки позоставалися*. ЗОЮР. I. 290. *От і сі діти, що позоставалися живі... чоюсь вже мізерніють*. Левид. I. 139.

Повостати, тѣну, неш, і.л. Остаться. *Нема милою, позостала тма*. Гол. I. 370.

Повостатися, тѣнуса, нѣшся, і.л. Остаться. *Умер, умер пан полковник і візняя мова, позоставались кінь вороний і ясная зброя*. Чуб. V. 317.

Повострівати, вѣю, еш, і.л. Встрѣтять (многихъ и не разомъ).

Повострічати, чаю, еш, і.л.—Повострівати.

Повозглівати, вѣємо, ете, і.л. Истлѣть (о многихъ).

Повозбучуватися, чужмося, етєся, і.л. Проявить охоту, желаніе, согласиться что либо сдѣлать (о многихъ).

Повзріджувати, джую, еш, і.л. Измѣнить (о многихъ, многомъ).

Повзрлювати, люю, еш, і.л. То-же, что и зрліти, но во многихъ мѣстахъ.

Повзраховувати, вуу, еш, і.л. Счестъ (во множествѣ).

Повзривати, вѣю, еш, і.л. Сорвать (во множествѣ). *Почала всна рвати на собі усе, що було, та повзривати йому*. Позривала й те усе. Чуб. II. 413.

Повзривати, вѣємо, ете, і.л. Выпирнуть, выплыть на поверхность (во множествѣ). *Помочила конопі та мабути поцано придавила, а вони й позривали*. Харьк. у.

Повзривувати, нюю, еш, і.л. Сравнять (во множествѣ).

Повзривувати, зую, еш, і.л. Срѣзать (во множествѣ). *Баба маківки позривувала*. Грнв. II. 86.

Повзркіатися, вѣюся, ашся, і.л. Отказаться (отъ многого, о многихъ).

Позріти, рію, рши, і.л. Посмотрѣть, взглянуть. *Позри, Єлена, на он ту юру*. Гол. IV. 523.

Повзріджувати, джую, еш, і.л. Родять (многихъ).

Повзростати, тѣємо, ете, і.л. Вырасти (о многихъ).

Повзростатися, тѣємося, етєся, і.л. Срастись (во множествѣ). *Кущі люду, терну і шипшини позростались ніби*. Стор. М. Пр. 110, 111.

Повзрощувати, шуу, еш, і.л. Оросить (во множествѣ).

Повзрощувати, щую, еш, і.л. Вырастить (многихъ).

Повзрѣувати, буу, еш, і.л. Срубить (во множествѣ). *Де яка деревина була,— все позрѣував*. Пврат. у.

Повзруйнаувати, вуу, еш, і.л. Разорить, разрушить, развалить (во множествѣ).

Повзрушувати, шуу, еш, і.л. То-же, что и зрушити, но о многихъ.

Повзряжати, жѣю, еш, і.л. То-же, что и зряжати, но во множествѣ. *Позряжав своїх дочок та й не надивитися на їх*. Борз. у.

Позсаджувати, джую, еш, м. То-же, что в засадити, но во множествѣ. *Узяв та й посаджував дітей на віз.* О. 1861. V. 71.

Позсапнувати, пую, еш, м. Срубить многія растенія при полотѣхъ.

Позсаплати, лаяю, еш, м. То-же, что в заслати, но о многихъ.

Позсапнати, паяю, еш, м. Ссыпать (во множествѣ). *В мішечки позсапай (горох).* Г.-Арт. (О. 1861. III. 93).

Позсахати, хаяю, еш, м. Иссохнуть (во множ.). *Були річки,—позсахали.* Чуб. V. 539.

Позсахатися, хаямося, етеса, м. Ссохнуться (во множествѣ). *Не еретичі його й постолі! як же позсахались!... Насилу нацумив.* О. 1862. II. 26.

Позсідати, даяю, еш, м. То-же, что в зсідати, но о многихъ.

Позсідатися, даямося, етеса, м. Сквснуть, створятися (во множествѣ).

Позсікати, каяю, еш, м. Срубить (во множествѣ). *Велика була буря... Доць комийші позсікав, як шаблю.* МВ. I. 141.

Позскажувати, куемо, ете, м. То-же, что в зскажити, но о многихъ. *Позскажували як опечені.* Харьк. у.

Позсбнувати, вую, еш, м. Сдвинуть (во множествѣ). *Спершу чисто, мов їх (хати) одну до другої хто позсбнував, щоб було затинішніе й темніше, а далі рідче.* Мир. Пов. II. 83.

Позсбнуватися, вуямося, етеса, м. Сдвинутися (о многихъ).

Позстарюватися, раямося, етеса, м. Состариться (о многихъ).

Позсукувати, кую, еш, м. Ссучить (во множествѣ).

Позубіти, бліяю, биш, м. 1) Зазубрить; сдѣлать зазубривши. *Позубили мені сокиру. Ой десь мене Господь Бог не простив, що я у неділю серти позубив.* АД. I. 81. 2) Сдѣлать зубцы. *Позубила комір і чохлу.*

Позубітися, бліяюся, бишося, м. Иззубряться. *Шабля позубилась.* ЗОЮР. I. 96.

Позубцювати, цюю, еш, м. = **Позубити** 2. *Оце вже тобі сорочку попрутукувала і позубцювала в поділках.* Київ. у.

Позужувати, жую, еш, м. Съзвать (во множествѣ).

Позурочувати, чую, еш, м. Сглазить (многихъ). *Дітей мені позурочувала.* Богдох. у.

Позустрівати, ваяю, еш, м. = **Позострівати**.

Позустрічати, чаяю, еш, м. = **Позострічати**.

Позціплювати, люю, еш, м. — **зуби**, ріни. *Стягнути, сжати (во множествѣ).* *Позціплювали зуби тѣ й лежать як неживі.*

Позціплювати, люю, ая, м. Сцѣбнуть одно съ другимъ (во множествѣ).

Позціплюватися, люємося, етеса, м. Сцѣбнуться другъ съ другомъ, переплесться другъ съ другомъ. *Верби понанимались над водою, позціплювались зеленими вертами.* Левци. I. 62.

Позшивати, ваяю, еш, м. Співать (во множествѣ). *Вони (Адам і Ева) позшивали листи з липи, позакривались.* Чуб. I. 146.

Поз'язувати, ся, зуюся, ся, еш, ся, м. = **Пов'язувати**, ся.

Повнѣшати, шаяю, еш, м. Измѣниться. *Садок сей у вас зараз повнѣшав би.*

Поїзбавити, ваяю, виш, м. = **Позбавити**. *А ти мене поїзбавив любого спокою.* Гол. I. 323.

Поїд, ду, м. Съѣденіе. **Поїдом** їсти Заѣдати. В поїд. Сколько можно съѣсть. *На луках наші не в поїд.* Лебед. у.

Поїдайло, ла, м. Обжора.

Поїдати, даяю, еш, сов. в. поїсти, їм, їси, м. Поѣдать, поѣсть, сѣдять, сѣсть; пожирать; уничтожать, уничтожить. *Його врожай шлодний поїдає.* К. Юв. 11. *Каже (вовк): „Отепер я вас поїм“.* Рудч. Ск. I. 7. *Зілля сухе огонь поїда.* Полт. г.

Поїдинок, нуу, м. = **Повдинок** 1. *А вчора уночі сходилися балачі, стали раду радити, кого в некрути взяти: поїдинки не брати, будем лани орати; чинчового не брати, будем лани сівати.* Чуб. V. 981.

Поїдка, ки, ж. Количество, необходимо на разъ для ѣды. *У нас хліба ще на одну поїдку буде.* Волч. у.

Поїднання, ня, с. и пр. = **Поеднання** и пр.

Поїзд, ду, м. Свадебный поѣздъ, свадебная процессія. ХС. VII. 428, 429. Грин. III. 438. Хотя бы даже жевихъ и шелъ со своей свитой, все же эта процессія называется поїзд. МУЕ. I. 125. (Полт. г.). *Молодий збірає поїзд і їде до молодої.* Грин. III. 430. Ум. **Поїздонок**.

Поїздоний, а, е. Относящійся къ свадебному поѣзду. *Пісні поїздоні співать дружки і сванки.* Грин. III. 479.

Поїздонько, ка, м. Ум. отъ поїзд.

Поїзжанив, на, м. Участвующій въ свадебномъ поѣздѣ, въ свад. процессіи. МУЕ. III. 92. *Як стануть поїзжане уже в мо-*

лоді на дворі, то дружки... співають їм. О. 1862. IV. 27. А зга зори поїзжаме на шлях виїзжають. Шевч. 455.

Поїзжати, жая, еш, м. Їздить, раз'їзжать. Деятеро коней водить, на десятиім поїзжає. Грив. III. 591. Нам паночок молоденький на конюку поїзжає, до двору женчиків займає. Чуб. III. 239.

Поїсти. См. Поїдати.

Поїстися, їтса, їоїся, м. Погрызтись. Свої собаки поїстися. Ном. № 9448.

Поїхати, їду, деш, м. Поїхать. Сидлай, комаче, копя вороного, та поїдем вінчатися до пана чужого. Чуб. V. 137. Пойдьмо, кажу, дідусю, в ліс да нарубаєм дров. ЗОЮР. I. 229.

Поїйда, ди, ж. = Побігайва. А, а, їйда! чужа мати пойда, а начая пані, ходить у жупані. Макс. (1849). 105.

Поїменувати, ную, еш, м. Поименовать. Росказав, де їюю хата стоїть, поїменував сусід своїх. МВ. (О. 1862. I. 77).

Поїняти, їмю, меш, м. = Поняти. Грив. III. 534.

Покабкати, каю, еш, м. Покричати (о вороні).

Покадіти, жая, диш, м. Покадити. Я оттоном покаділа, а редькою споминала. Чуб. V. 562.

Показ, ву, м. 1) Указаніє. Добре заходивсь по німецькому показу. Шевч. 2) Показ. Взляла та положила на блюдо тров кошенят та й унесла на показ. Рудч. Ск. II. 91.

Показання, ня, с. = Показанщина 1.

Показанщина, ня, ж. 1) Плата отъ вивокуреннаго котла. 2) Особичество, отдаєніє себе отъ общества. Поп. 68.

Показати, ся. См. Показувати, ся.

Показати кажу, знш, м. Испортити. Дощ показати дорогу. Шух. I. 81. Чарівниця таки показат марожину. Ез. V. 61.

Показатися, вимося, зитеса, м. Взб'єситися (о многих).

Показний, а, б. Видный, представительный. Таке не показне: ні з очей, ні з плечей. Кож. П. 148. Одначе він з себе дуже показний, злоровий. Левци. Пов. 38.

Показність, ности, ж. Видь, красаєля наружность.

Показувати, зую, еш, м. 1) Показывать, показати, указувать, указать. Сидимо в саяку, він мені показує: "Дигись, яка вода чиста". МВ. II. 26. Ой там дівчина жито жезла, дороженьку показала. Чуб. V. 373. А чому же не зумію?—каже дівчина.—

Раз мені покажете, паніматко, а другий і сама знатиму. Рудч. Ск. II. 56. Не плач, Катерино, не показуй людям слози. Шевч. 2) без. Показує. Кажеться. З обличчя більш двадцяти літ їй не показувало. Св. Л. 65.

Показуватися, зуєш, аєш, сов. в. показатися, жуєш, мешся, м. 1) Показываться, показаться, появляться, появляться. Вона їюю як, гощиче! так, що їюю і свічки у очах показались. Рудч. Ск. I. 7. Бач, мабуть злякався, що не показався. Шевч. 290. 2) Казаться, показаться. Драг. 43. Дивись, котора цука тобі показується красна, ту й лочи. Грив. I. 46.

Показчик, ка, м. Указатель. Ном. Од. ввд. II. Показчик до приказок. Ном.

Покалавурити, рю, ршш, м. Покарать.

Покалавурити, чу, тиш, м. Помутить.

Покалатати, тая, еш, м. Позвонить; постучать въ колотушку. Покалатай трохи, а я їду в хату поїрюся. Черниг. у.

Покалічити, чу, чшш, м. Искальчить (многих). К. ЧР. 358. А він в куцах нош покалічив. Рудч. Ск. II. 160.

Покаляти, ляю, еш, м. Запачкати. На ніч турба хату мести: як приїде Мати Божя з ангелами, то щоб ні не покаляла. ХС. VII. 418. Ой устели, молюда дівчино, рупничками двір, щоб не покаляе червоних чобіток, золотих підків. Чуб. 397.

Покалятися, ляюся, аєшя, м. Испачкаться, запачкаться.

Покаменіти, покам'яніти, ніємо, ете, м. Окаменеть (о многих). Він за двері та Онимку й веде за руку. Ми й покаменіли. Г. Барв. 210. Вони обидві й покам'янили. Мез. 134.

Покаменувати, ную, еш, м. Побить каинням. Народ покаменує нас. Ев. Л. XX. 6.

Поканючати, чу, чшш, м. Покляничать. Ти думави, що як довше поканючати, так і дам. Богодух. у.

Покапати, паю, еш, м. Покапать; закатать. Як роса та до сгід сонця, покапали слози. Шевч. 74.

Покапдунити, ню, ниш, м. Выколостить (многих).

Покапати, пошу, стиш, м. Изгладить (во множестві).

Покапати, почу, тійш, м. Закапати. Покар'яння, ня, с. Наказаніє, казн.

Покарати, рая, еш, м. Наказать. Бо

все бачить, а вже разом покарав на тім світі. *Ном. № 52.*

Покарбувати, бую, еш, і. Изр'язать пар'язами; украсить выр'язанной орнаментировкой. *Сволок гарний, дубовий, штучно покарбований. К. ЧР. 37.*

Покарбуляти, ляю, еш, і. Бросить палку такъ, чтобы она пошла колесомъ, ударяясь о землю то однимъ, то другимъ концемъ (въ вгрь въ плаз). *Желех.*

Покарбути́ти, бучу́, тиш, і. = Покарбуляти. *Kolb. I. 196.*

Покарлючити, чу, чиш, і. Согнуть, искривить. *Чого це тут дерева такі покарлючені? Харьк. у.*

Повартати, тая, еш, і. Побранвить. *Словами покартай його, а не бий. Ном. № 3872.*

Покасувати, сую, еш, і. Упразднить (во множествѣ).

Покатати, тая, еш, і. 1) Покатать, повозить. 2) Быстро поѣхать. *О. Гервасій покатав льодом, тільки паламар поцьокуе. Св. Л. 95.*

Покататися, таяся, ешся, і. Покататься. *Он, покаталися—привели додому того коня. Рудч. Ск. I. 164.*

Покатувати, тую, еш, і. Подпергнуть истязанію, поучитъ. *Ой, ой він мене... покатуе. Чуб. V. 617.*

Покатулятися, ляюся, ешся, і. Покатываться. *Вх. Уг. 260.*

Покашляти, каю, еш, і. Покашлять. **Поцадубути, немо, нете, і.** Окоченеть (о многихъ). *Ну мороз! поки доїдемо, то й покацубнемо.*

Покачати, чая, еш, і. 1) Покатать. *Глянь, як кішка: покачае лапкою клубок та й кине, а моді знов.* 2) Покатать (бѣлье). *Покачай сорочки.* 3) Раскатать тѣсто. *Покачай коржі.* 4) Повалить. *Собака не зистъ, не покачаши.* *Посл. 5) О бѣшеной собакѣ: свалить и покусать (собаку). Як собаку покачае дурна собака, то та собака покусана бѣжить сама такою зляля шукати од сказу. Грвн. II. 20.*

Покачатися, чаяся, ешся, і. 1) Повалиться, повалиться. *Кінь покачався на траві.* 2) Побѣждать. *Текля... покачалася до його, крикучи: „Татко! тат-ко!“ Св. Л. 10.*

Покашляти, ляю, еш, і. Покашлять. *Покашляв днів зо два, а мене вже й іоді. Черниг. у.*

Покаяння, ня, с. Покаяніе. *Єдного скарания десятиом покаяння. Ном. № 3907.*

Покаяться, каюся, ешся, і. Покаяться. *Покаявся злодій у людях. Ном. № 2250.*

Поквап, ну, м. Поспѣшность. *Желех.* **Поквапитися, плюся, пишся, і.** 1) Поспѣшить, поторопиться. 2) Польститься. *Але не багато значних панів поквапилося до неї в юсті. Левел. I. 491.*

Поквапний, а, в. Поспѣшный. **Поквапність, ностя, ж.** = Поквап. **Поквапно, нар.** Поспѣшно.

Поквасити, шу, сиш, і. Поквасить. **Поквасити, нію, еш, і.** Скиснуть. **Покваснути, ну, неш, і.** = Поквасити.

Поквиляти, лю, лиш, і. 1) Поплакать. 2) Покричать (о нѣкоторыхъ звѣряхъ и птицахъ).

Поквивати, каю, еш, і. Повязать (о гвнвѣ).

Покви́льно, нар. 1) = Покволом 2) Свободно, льготно. *Не знаю, як у вас, каже, а в нас дак і теть то стало покви́льно панським. О. 1862. VI. 58.*

Поквітчати, чая, еш, і. Украсить цвѣтами.

Поквовати, каю, еш, і. = Поквоетати.

Поквоетати, вчу, чеш, і. Поклохтать (о насѣдкѣ); поквакать глухо (о лягушкѣ).

Покво́лом, нар. Медленно. *Спускався він із скля покво́лом. Мкр. Г. 14. Іде собі покво́лом. МВ. I. 41.*

Покпеувати, каю, еш, і. Поспѣлаться надъ кѣмъ. *Дай, Боже, щоб ні догадалися брат з брата в чім покпеувать. Котл. Ен. III. 65.*

Покерувати, рую, еш, і. Поуправлять.

Покя, нар. Пока, покамість. *Поки діда, поти й гліба. Лебед. у. Поти пряла, поки й задрімала. Рудч. Ск. II. 14. Поки-м тебе не любила, були-м як голубка. Чуб. V. 13. О-пони. Вотъ до какнхъ поръ. Мені в стаяку о-поки. Зміев. у. Покі світа, покі сонця. Во вѣкъ, нікогда. Поки світа, поки сонця не прилетимо. Мвл. 136.*

Покивання, ня, с. Киваніе. *Зробив притчу з нас в язичіх, покивання глани в людл. К. Псал. 106.*

Покивати, ваю, еш, і. Покивать. *Назад подишлася, покивала головою та й заюлюсила. Шевч. 74.*

Покидати, даю, еш, сов. в. покинути, ну, неш, і. Покидать, покинуть, остав-

лять, оставать бросать. *Ой юлубокох юде, а юлубка буркоче, що юлуб юлубку покидають таче.* Мет. 78. *Як дівчини не журились,—козак покидав.* Мет. 79. *Покинь баремну думку думати, покинь немцре мене колатаи.* Чуб. V. 386. *Кали покидаеш, покинь дліба їсти, а щоб тобі було тяжко систи.* Чуб. V. 194. *Чи подобенство, мій брате, щоб я своє добро турецьке на шлягу покидав?* ЗОЮР. I. 33

Покидати, даю, еш, ц. Бросить, оставать (во мвдествѣ). *Нащо ж ти діточка покидала?* Мил. 221. *В руйновиці, що люде по'ббили, покидали мов кучуруи цемл.* К. Іов. 34. *Чубі покидати.* Первоначально: острачься (о многих), а затѣмъ: быть взятымъ въ солдаты, таъ ельв прв этомъ взятыхъ стригуть. Г. Барь. 15.

Покидатися, даюся, ешся, ц. Прибѣдъ завапать одежду. Вх. Уг. 260.

Покиднще, шв, с.—**Покидъко, покидъка** Чия вона?—*Ет, чия там!*—*покидище.* Козел. у. Слов. Д. Эварн.

Покидь, ді, ж.—**Покидъка.** К. (Хатв, 2).

Покидъва, ка, ж. 1) Негодный предметъ. К. (Хата, XVI). 2) Заброшенное существо женскаго рода. *Я така вбога і безталанна дівчина, покидъка, чужий попихач.* Г. Барв. 381.

Покидъків, кова, в. Относящийся къ негодному предмету, существу. *Пеміддий брат.* Негодный предметъ. Лебед. у.

Покидъко, ка, м. Заброшенное существо мужскаго рода. *Ні батька, ні матері,—покидъко.* Козел. у. Слов. Д. Эварн.

Покидъдок, дьва, м.—**Покидъва.** Грин. I. 238.

Покинути. См. Покидати.

Покинутися, нуся, нешся, ц. Отстать (отъ стада), иля за кѣмъ ненавѣрно остаться. *О, я тебе не покинуся.* *Вражий баран і не покинетъся.* Литвн. у.

Покипѣти, пль, пѣш, ц. 1) Появѣть нѣкоторое время. *Хай це трохи покипѣть борш.* Василь. у 2) Свариться (во множествѣ). *Часмята покипили в каші.* Рудч. Чп. 90. 2) О хлѣбахъ на корню: засохнуть отъ сильной жары. *Віиси так і покипили.* Зміев. у.

Покиданья, ня, с. Въ игрѣ въ жмурка: прикосновеніе къ играющему. См. Покидати. О. 1861. XI. Св. 38.

Покидати, дію, еш, ц.—**кобѣ.** Въ игрѣ въ жмурка: дотронуться до кого-либо

изъ играющихъ, который послѣ этого вачинаеть жмурить. О. 1861. XI. Св. 37, 38.

І. Покій, кою, м. Покой, миръ. **Дати покій, діти чистий покій.** Оставить въ покоѣ. *Дай їй покій!* Чуб. V. 273. *Та дай мені чистий покій...* Уб не маю кали і в юлову пошкраватиш. Св. Л. 202.

ІІ. Покій, кою, м. Комната. *Прошу, серце, до покою, повоєримо з тобою.* Нп. *Та привели Бондаріону в покої високі.* Грин. III. 614. *А пани есе по покояхъ ходять.* МВ. (О. 1862. III. 54). Ум. **Покіби, покійччи.** За тымъ покоємъ е покійчикъ. Драг. 307.

Покійний, а, в. Покойный, умершій. *Зачубила материну дустку, що ще од її покійної матері.* Кв.

Покійник, ка, м.—**Небіжчик.** *Там двонять по души, там юлосять по покійнику.* Кв. Ум. **Покійничок.**

Покійниця, ці, ж.—**Небіжчиця.** *Я задала покійницю нянку.* Шевч. 314. Ум. **Покійничка.** Г. Барв. 424.

Покійничок, чка, м. Ум. отъ покійника.

Покійчик, ка, м. Ум. отъ **ІІ Покій.** **Покіэль, нар.**—**Пока.** *Ой спи, дитя, до обіда, покіль мати з міста приїде.* Мет. 1.

Покієчнитися, чуса, чнися, ц. Пустить ростен (о зернѣ). Черк. у.

Покієчати, чѣю, еш, ц. Окочить (во множествѣ).

Покієчѣти, чѣ, чѣш, ц. Окочить, заковчить.

Покірливий, а, в. Смирный, кроткій. *Покірлива дитина. Души покірливої.* К. Досв. 117.

Покірливість, вости, ж. Смирненіе, кротость. *Може ласкавостю своєю та покірливістю втихомирю її.* МВ. I. 28.

Покірливо, нар. Покорно, смиренно, со смирненіемъ. *Спокічюсь вам широ та покірливо.* К. ПН. 220.

Покірно, нар.—**Покірно.** *Покірно оджали вони.* Оп. 75.

Покірний, а, в. Покорный, кроткій, смиренный. *Покірної олови мен не йметь.* Ном. № 3305. *Покірнес та дитятко та Мар'єчка.* Мет. 175. Ум. **Покірнійий.**

Покірник, ка, м. Покорный кому чоловікъ. *Рятуй душу мою, Спасе: я покірникъ твоїй прихильний.* К. Псал. 198.

Покірниця, ці, ж. Покорная кому женщина.

Покірність, ности, ж. Покорность;

кротость. *Покірність твоя жизні і здоров'я мені придасть.* Котл. НН. 376.

Покірно, нар. Покорво, кротко. Ум. **Покірянью**.

Покіс, **кбсу**, м. Повось. *Косарики косять, а відвоочка поховас, орібними сльозами покоси поливає.* Мет. 315.

Покіот, **кбсту**, м. Лакъ; лакированная поверность. *Таке гладеньке, як покіст.* НВолын. у.

Покість, **кості**, ж. ? *Клама бись мости з червоною покости.* Гол. II. 107. *Мостила мости жестими покости.* Гол. IV. 409.

Покіт, **кбту**, м. 1) Скать. *Гори крутоярі з зеленими покотами.* К. ЧР. 62. 2) В покіт=Понотом.

Поклѣд, **ду**, м. 1) Яйцо (натуральное или изъ мѣлу), которое кладуть въ какомъ нибудь мѣстѣ, чтобы курица неслась въ томъ мѣстѣ. *Сяде курка ѣ без поклада.* 2) Пометь.

Покладѣти, **дѣю**, еш, сов. в. **поклѣсти**, **кладу**, **дѣш**, м. 1) Класти, полагать, положить, сложить. *Буду в земѣ козацькій юлову христьянську покладати.* АД. I. 212. *Поклони покладати.* Г. Барв. 106. *Мимо церкви святой проїжжасми... на себе хреста не покладали.* АД. I. 193. 2) Наложать, наложить. *По дово кайданів на нош покладаю.* АД. I. 90. 3) Раскладывать, разложить (человѣка для порчи). *Як не вийду на панцину, покладають зараз: а Сихора покладає, Верюнець тримає, а вокомон із паличков коло задку грає.* Гол. III. 478. 4)=Паренити. Вх. Зб. 46. 5) Строить, построить. *Поклали новий манастирь.* Волын. г. *Двори собі поклав на боці від своєї мами.* Гн. I. 153. 6)—гнів на кого. *Сердиться, гнѣваться.* *На свою старшого брата великий гнів покладає.* АД. I. 187. 7)—надѣй. *Возлагать надежды; надѣяться.* *На його единого покладаю мої надѣй.* Стор. МПр. 93. 8)—гріх на кого. *Взводити на кого грѣхъ.* *Які же ти гріхи на себе покладаєш?* АД. I. 188. *Я ні на кого не покладаю гріха, як на Петра.* 9) і в голову сього не покладай. *И не думай зтого.* 10) **Покладѣючи** робити. *Не спѣша в сь толькомъ дѣлать.* Лубен. у. (Леонтовчъ).

Покладѣтися, **дѣюся**, **ешся**, м. **Укладѣватися**, **удожѣтися**, **быть положеннымъ.** *Там і попрядеться, і потчеться, і в скриню покладеться.* Рудч. Св. II. 51. 2) **Ложься**, **дечь**. 3) **Условься**, **согласься.** Вх. Уг. 260.

Покладень, **дня**, м.—**Поклад** 1. *Покладень нід куркою ви zostавили?* Борз. у.

Покладѣти, **кѣв**, м. Куряныя яйца. *Шух. I. 106, 238. Годують курочки, таких накладали покладків.* Гн. II. 205.

Покладливий, **а**, **в**. **Покладливый**, ласковый. *Мирг. у. Ум. Покладливѣнький.* Г. Барв. 446.

Покладний, **а**, **в**. **Запасной.** *Покладний гріш.* Подольск. г. *Покладні гроші.* Шух. I. 51.

Покладѣтися, **нѣюся**, **ешся**, м. **Покланѣтися.**

Покланѣтися, **нѣюся**, **ешся**, м.—**Поклонѣтися.** *Брат сестрі покланѣється.* Чуб. V. 547.

Поклѣсти, **са**. См. **Покладати**, **са**. **Поклѣдати**, **цаю**, **еш**, м. **Пощелѣзть** зубами.

Поклекотѣти, **кочу**, **чеш**, м. **Повлокотать.**

Поклекотѣти, **кочу**, **тѣш**, м.—**Поклекестати.**

Поклѣпати, **пѣю**, **еш**, м. **Отбѣтъ** (восу). *По обіді оддыхали, потім коси поклепали.* Мет. 314.

Поклик, **кѣ**, м. **Зовѣ**, **вльчѣ**; **воззваніє**. К. XII. 14. *Мертвє нехотѣ устав на чарівницький поклик з домовини.* К. ЧР. 217.

Покликати, **чу**, **чеш**, м. **Позвать.** *Ото він пішов покликав людей і походились.* Рудч. Ск. I. 92.

Покликѣти, **кѣю**, **еш**, м. **Воскликать**, **громкѣмъ голосомъ** **обращаться къ кому**; **взывать къ кому**, **отзываться къ кому.** *На слуху свою добре кликавъ-покликавъ: „Ей, слуху ти мій, повірений Хмельницького“.* АД. I. 4. *На турків яничар, изъ біднихъ невольників покликає.* АД. I. 209. *Іхъ стали люде знати, добримъ словомъ покликати.* ЗОЮР. I. 24.

Покликувати, **кѣ**, **неш**, м. 1) **Крикнути.** *Покликне він на Івана Луговського, писаря військового.* Дума. 2) **Воззвать**, **вкликнуть** **вдѣч.** *Ой на славній Україні кликне, покликне Филоненко, корсунський полковник, на долину Черчень гуляти.* Лубен. 36.

Покликувати, **кѣю**, **еш**, м.—**Покликати.** *Голосно ми на свого братаго зупорѣя покликаємо.* К. (О. 1861. II. 229).

Поклицивати, **цѣю**, **еш**, м. **Набитъ стѣну** **клявшками** **для** **обмязки** **глиной**

Покліи, **лѣю**, м. **Поклонъ.** *Десь мій милий чорнобривий черезъ людей покляньєть-*

ся... А що ж мені по поклому, коли його самого нема. Чуб. V. 202. *Покле бити, класти, покладати, давати, віддати.* Оддайте поклони мамі й жінці. АД. II. 80. Також подарок при передаванню поклоня: *А він її поклін дав—коля вороною, вона йому поклін дав—густочку шовкову.* Чуб. V. 324. Ум. *Поклінчик, покліночок.*

Поклінь, ти, ж. 1) Часть колодезної сруба вище урвня землі. Уман. у. 2) Рама борони. Желех.

Поклінець, яди, м.—**Поклін.** *Сирітка кинулась до ні, поклонці тричі положила.* Мер. I. 35.

Поклоніти, ся. См. **Поклоняти, ся.** **Покліночок.** **ч.ку, м.** Ум. оть **поклін.**

Поклоня́ти, няю, еш, сов. в. покло-ня́ти, нію, ниш, м. 1) Наклонять, наклонить. 2) Кланяться, поклоняться, посылать поклонь. *То не сива зозуля згувала, як сестра до брата з чужої сторони покля-няла.* Мет. 356.

Поклоня́тися, ніюся, ешся, сов. в. покло-ня́тися, ніюся, нишся, м. 1) Кля-нятися, поклоняться. *Батькові й неціці поклоняся.* Чуб. V. 370. Також: передати покловь. *Покляються бідний невольник із землі турецької, із віри бусурманської, у іорода християнські до отця, до матусі...поклоняється голубоньком сивеньким.* АД. I. 93. *Болак до дівки ворлами та покло-нився.* Мет. 82. 2) Поклоніться пані-матці хлібом Посваталъ дочь. Св. Л. 275.

Поклопотáтися, чýся, чешся, м. По-заботитися. *Робитимши не для кою, як для себе; любо буде й поклопотатись.* МВ. I. 36.

Покло́бчати, чу, чш, м.—**прядиво.** Порвать коноплю при мяті в обратвь ее вт. павлю. Богодух. у.

Поклюва́ти, влюю, еш, м. Поклевать, всклевать. Чуб. V. 297. *Курчатам тиона посипала, а кури поклювали.* Харьк. у.

Поклю́чати, чýся, чшся, м.—**По-кільчатися.** Черк. у. *Насипала насіння розсади й цибулі в черепки, присипала зем-лю й полила та проростила, а потім по-сіла вже, як насіння поключилось.* Рк. Левци.

Покля́, нар.—**Покіль.** *Ія, любку, не забуду, покля буду жити.* Гол. III. 429.

Покля́(ну)ти, кну, еш, м. Скло-нятися, вагнувшись. *Колос позолотів, набуб-нявів, покляк.* Г. Барв. 147. *Отчі прямиї колоски жосім пустісінькі, ростуть на нмї даром; котрі ж поклякнули, то баже*

благодать: їх не зерно, вони нас мусять іодувать. Греб. 363.

Покля́сти, вляну́ в вляну́, ніш, м. Поклясть, проклясть. *Мене, молодю, кажеш поклене.* Чуб. V. 747

Покля́ти, чу, чаш, м. Сдѣлать заломы на растеняихъ для привѣти: сдѣ-лать межевые знаки на деревяихъ. *Оце поклячили усі дерева,—тепер уже не буде крадіжки.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Покмі́тливий, а, е **Замѣтливий,** при-мѣтливий. *Добре тому вчитись грамоти, в кою покмітлива голова.* Канев. у.

Покмі́ть, ти, ж. Признакъ, примѣта. Вх. Зн. 51.

Покыва́вати, люю, еш, м. Побить кузнедомъ.

Покыва́ти, заю, еш, м. Сдѣлать глад-квмъ, скользя по чму.

Покыва́тися, заюся, ешся, м. Пока-таться на льду, скользя.

Покывоз, нар. Скользя. *Били мужики бабу, та потім покывозом тляли.* Прил. у.

Покывза́тися, взу́ся, нішся, м. По-скользнутися. *Пан катрля покывзались по крові своєї барвовї.* Федьк.

Покыва́ти, таю, еш, м. Проглотить (многое). Грин. I. 43. *Море покывтало бідозат.* К. Бай. 48.

Покывати. См. **Покывтувати.**

Покывтач, ча, м. Пт. дятель. Вх. Пч. II. 13.

Покывтувати, тую, еш, м. сов. в. **покывтати, таю, еш.** Постукивать, уда-рять, постучать. *Іде турок з весіленьком, приїжеас в подвіренько, покывтуе в тра-наточку: вийди, вийди, Романоньку.* АД. I. 300. *Покывтала пальцем у бриму.* Драг. 325.

Покывка, ки, ж. Горничная. *З на-нею мїгала польська двїртя, польки-поко-ївки.* Левци. I. 159.

Покывчати, на, не. Приналежащїй горничной. Желех.

Покі́в, ку, м. Ум. оть **поків.**

Покі́ти, кою, іш, м. Поковть, лелѣ-ять. *Я тебе не покину довіку, буду тебе покіти.* Кв.

Покі́тися, ко́юся, ішся, м. Поко-итися.

Покі́вний, а, е. Комнатный.

Покі́вати, каю, еш, м. Постричь, об-стричь (овенъ). Мнж. 182.

Покі́вене, ного, с. Подать оть мель-ничного колеса.

Покі́лещина, ни, ж.—**Покі́лешне.**

Поколивати, ваю, еш, і.л.—**Поколивати**.

Поколисати, саю, еш, і.л.—**Поколивати**. *Трошки поколисаля, воно й заснуло.*

Поколивати хаю, (шу), еш (шеш), і.л. Поколивати, погачати. *Од кулішу ні не поколишу. Ном. № 12323. Ой нехай мої штії рукави буйний вітер да поколише. Чуб. V. 605.*

Поколиватися, хаюся (шюся), хашся (шешся), ч. 1) Погачатися. 2) Поколиватися. *Росердився і розсричався аж цілий світ поколихався. Котл. Ен.*

Поколивхнути, ну, нбш, і.л. Повачнати, пошатнати. *Дзвоничок цей дуже юлошний, поколивхнею пою тільки, заріз почувши, як він задзвенить. Ком. Роз. II. 81. Положиши пою на ту подушку і поколивхне. Грин. II. 344.*

Поколивхнутися, нуся, нбшся, і.л. Повачнутися, пошатнутися.

Поколивниці, ниць, ж. м.м.—**Доколивниці**. Гол. Од. 72.

Покоління, ня, с. Поколівнє. К. МХ. 44. Левец. Пов. 324.

Поколіти, діємо, ете, і.л. Околіть (о многих). *На чистому щоб поколіти, щоб не остаясь ні чоловік. Котл. Ен. I. 33.*

Поколодва, ви, ж. Ловушка для лисиць і куниц: дві вбиті в землю развилки (розсохи), соединенныя бревномъ (победрина), вь развилкахъ ихъ лежить второе бревно (підолодник), а надъ нимъ третье (притяг),—посредстві оно поддерживається подставкой (свердли), установленною на підолоднику, а на концы его наклонно положено два бревна (пільги): верхніми концами они (заціпвв сучьями) на підолоднику, а нижніми на землі; згьр, силясь достать прыванку, просовывають голову между двумя верхними бревнами, выталкивають подставку и прываждается тяжестью упавшаго бревна за шею. Шух. I. 237.

Поколодне, ного, с. Откупная плата за привозиваніе колодки (на масляницѣ).

Поколоситися, шюся, сшся, і.л. Поколоситься. *Така хороша тишниця поросля, вже й поколосилась. Чуб. П. 7.*

Поколоти, лю, леш, і.л. 1) Переколоты, заколоты; исколоты. *Коли б свині рот, то б усіх поколола. Ном. № 3827. Поцілував мене, та так поколос вусами. Левец. I. 199. 2) Зарізати (півсколькихъ свиней). *Ми ці кабани поколем та попродаем. Рудч. Ск. II. 26.**

Поколотися, люся, лешся, і.л. Исколотися, уколотися.

Поколопшати, ваю, еш, і.л. 1) Всколочити, взерошати (волосы). О градѣ: побиты, свалиты стебли растений. *Градъ поколопшав трошки хліб. Харьк. 2) Встреложити, испугать. *Та не юмони, дячку: усю рибу поколопшав. Морд. Оп. 33. Москаль убій у хату, з пещі її стая, дітей поколопшав. Г. Барв. 53.**

Поколупати, паю, еш, і.л. Покочувати, искоувати. *Хто це мені ніч поколував? Богодух. у.*

Поколупатися, паюся, ешся, і.л. Покочуватися, быти искоуванымъ.

Поколядувати, дую, еш, і.л. Прошѣти въ одною или многихъ мѣстахъ колядн.

Поколядь, ді, ж. Припѣвъ къ колядѣ въ честь хозяина. Гол. IV. 553.

Поконизитися, жуся, вшся, і.л. Показривничати, поуправитися. *Не зважай на неї: поконизитися та й перестане. Богодух. у.*

Поконати, ваю, еш, і.л. 1) Умереть, помереть. *Дай Боже і поконатъ по правді. Ном. № 6695. Бодай наші вороги поконали до нощі. Чуб. V. 246. 2) Побѣдити. *Поконали козацьку волю. Св. Л. 64.**

Поконичний, а, е. Извѣстный. *Поконичні о жкѣ Карпати. Млак. 88.*

Поконання, ня, с. Изрытіе.

Покопати, паю, еш, і.л. 1) Изрыты, ископати. 2) Перекопати (во множествѣ). *Не можна мені з нею бувати і з нею розмовляти, бо лихіі воріженьки покопали до ріженьки. Чуб. V. 24. 3) Накопати, выкопати (во множествѣ). *Сусідки близькі—то он вороги самі—покопали ями по під ким, під нами. Чуб. V. 72.**

Покоперати, саю, еш, і.л. Изрыты, покочувати. *Ганна показала синої обидіі ручки, сині, покопирсані неначе ножем. Левец. I. 67.*

Покопати, плю, пшш, і.л. Собрать, сложить въ мопи. Г. Барв. 146. *Покосили, поиребли, а покопити—ні. Миж. 166. Ми своєму пану ізробили славу: ой ми сію покопили, вечеряти зиробили. Нп.*

Покопотити, почу, тшш, і.л. Побѣждати мелкими шажками, стуча погами (о дѣтяхъ). *Раді діти уволити материну волю: ізнялись, покопотили на мопшу в поле. К. Досв. 81.*

Покора, ри, ж. Покорность, смиреніе. К. Дз. 226. Мир. ХРВ. 289. *Цнота і покора не мав місця у панського двора. Ном.*

№ 1313. *Що питали, на все одмовляв з покорю.* МВ. (О. 1862. I. 102).

Покоржавіти, вію, аш, і.а. Сдѣлаться корявямъ.

Покорістувати, тую, аш, і.а.—**Покорістуватися**. Як вислужив год, хтязін йому посяв день проса, щоб він ним покориствував. Рудч. Ск. I. 89.

Покорістуватися, туюся, ашся, і.а. Извлечь пользу, выгоду, воспользоваться. Стор. II. 114. *Од Бога положено покориствуватися їм од твоєї коняки.* Мпж. 147. *Одже покійний дядько добре покориствувався з нашої худоби.*

Покоріяти, рію, рипш, і.а. Смирять? Бі покорити, Бі і простити. Ном. № 60.

Покорітися, ріся, рипся, і.а. Покориться, смиряться предъ кѣмъ. *Кому мені покоритися: чи старому та старенькому, чи малому та малесенькому.* Чуб. V. 669.

Покорм, му, м. Молоко матерв (женщины, самев). Рудч. Ск. I. 135. *Мати занедужала, і в неї не стало покорму.* Стор. МПР. 29.

Покорміти, млю, миш, і.а. Покормить. *Я собаки покормлю, покормивши зажену.* Чуб. V. 193. *На річці риби вловити, жінку свою з дітьми покормити.* ЗЮОР. I. 58.

Покормітися, млюся, мишся, і.а. Покориться.

Покорствівати, вію, аш, і.а. 1) Заболѣть чесоткой. 2) Покорявѣть, сдѣлаться шероховатымъ, пятнистымъ (о кожѣ чловека влв растенія). *Кавуни покорствівали.* Лебед. у. *Чоюсь картопля наша покорствівала.* Черваг. у.

Покоротіти, ся. См. Покорочувати, ся. **Покороткий**, а, в. Коротковатый. *Покоротка свита.* НВолын. у.

Покороткуватий, а, в.—**Покоротей**. *Старенька дерв покороткувата.* Мвр. Пов. II. 56.

Покорочіти, чюю, аш, сов. в. **покоротіти**, чү, таш, і.а. Укорачивать, укоротить. дѣлать, сдѣлать короче чѣмъ слѣдуєть. *Сукню пошили, покоротили.* Гол. III. 73.

Покорочітися, чюся, ташся, і.а. Укорачиваться, укоротиться; сокращаться, сократиться. *Діта же мої молодії, літа молоденькі, як вас здибле мѣса доля, будьте коротенькі! Як дасть Господь мізу долю, то покоротіться, а як буде добре доля, ой то продовжїться.* Гол. I. 273.

Покоротіти, тїть, і.а. безл. Нѣкоторое

время хотѣть сильно; не терпѣться. *Нехай покортить.* *Кортить побіти подвїтись.*

Покорчити, чить, і.а. безл. Покорчить. *Щоб тобі руки покорчили.* Ном. № 3719. **Покорчувати**, чюю, аш, і.а. Покорчевать.

Покоріяти, ся. См. Покоряти, ся. **Покоріяти**, рію, аш, сов. в. **покоріяти**, рію, рипш, і.а. Покорять, покорить.

Покорітися, ріся, рипся, і.а. Покоряться, покортяться.

Покосарщина, ни, ж. Пирושка женъ косарей по уходѣ вѣх мужей на работу. Рк. Кулиша.

Покосіти, шү, сипш, і.а. Скосять. *Хто ж тую травину покосить?* Чуб. III. 136. *Пішли вони косити; покосили і поклали в копії.* Чуб. II. 409.

Покосітися, шүся, сипся, і.а. Покосить нѣсколько. *Одужаю,—прїйду покоситись.* Мнж. 147.

Покотѣло, ла, с. Кружокъ (деревянный, металлическій). *Моя покотѣло червоніє крізь хмару—сонце занялось.* Шевч. (КС. 1885. III. 521).

Покот, та, м. Имя собаки. *Покот з Вовчком несуться до мене, спинаються, ледє не залять.* О. 1862. VIII. 18.

Покотигорішок, шва, м.—**Котигорішок**.

Покотіло, ла, с. Большой горшокъ. *Варить борщ у такому покотилі, як відро.* Ком. П. № 235.

Покотистий, а, в. О дорогѣ: укатанный. *Покотиста дорога.* Черк. у.

Покотисто, нар. Покато, подь гору. *Туди покотисто земля їде.* Новомиє. у.

Покотіти, кочү, таш, і.а. 1) Покатить. *Покотив бубалк—кіт улопити.* Г. Варв. 37. *Вона йпо за ворота собаками випровадила. а по йпо слїду каменем покотила.* Мет. 115. *І горі покотів би. И горя мало.* Мнж. 169. 2) Покатить, повхатъ, ринуться. *На хмарі в Пафос покотила.* Котл. Ен. V. 26. *Сів на возовку і покотило у місто.* Левц. I. 446. *Як та туча, худи луча, так і покотили.* КС. 1882. IV. 171. *Пішло покосарцице улять степом: геть покотить і дим; і полум'я.* Греб. 400. *О водѣ: хлынуть. Маленька річка, що так тизенько йшла, залякотїла, зарева і через греблю покотила.* Греб. 384. См. Поночувати.

Покотітися, чүся, ташся, і.а. 1) Покатиться, скатиться. *Клубочок покотився.*

Рудч. Ск. II. 155. *З юри покотились (відра) та й сами побились.* Мет. 5. *Як брат пила її напився, по конику покотився.* Чуб. *Покотяться дрібні сльози з твоєю білою лиць.* Чуб. V. 188. 2) О кошках, овцях: родять. *Чи всі вітки покотились, чи ялиці породились?* Мет.

Покотом, нар. Впавалу. *Троляні покотом лез ти і на дозвілі добре спали.* Богл. Ел. III. 75. *В іаю все покотом ласало.* Шевч. 334.

Покотьбло, лв, с. Деревянный кружокъ (дѣтская вгрушка). *Скочусь, некаче те покотьбло, не забувшись.* Стор. МПр. 40. Ум. Покотьблиць.

Покотючий, а, е. Удобокачющийся. *От анатемський шай, який покотючий: троти був не закотись.* Лебед. у.

Покохати, хаяю, еш, м. 1) Полюбить. Чуб. V. 196. *Щиро покочала йою наша гурдвата Катря.* МВ. I. 139. 2) Выростить, вздѣлять. *Як би йою воля, то б він які роци покочав.* Ном. № 10208.

Покохатися, хаяюся, ешся, м. Полюбить друг друга. *З сиротою покочалась.* Шевч. 361. *Бодай тебе, бодай мене, бодай нас обоє! А що ж ми покочались на лишечко своє.* Мет. 63.

Покочістий, а, е=**Покотистий**. *Покочиста дорожа.* Васильк. у.

Покочувати, чую, еш, сов. в. покотити, кочу́, тиш, м. Обмыть доенку, изъ которой вышло молоко. *У мене нема тій й моди, щоб дійницю покочувати та гладички тил доливати.* А бацто так роблять, що як непова гладичка, так дійницю покотить і долье. Червнг. у.

Покочітися, шітися, м. безл.=**Окошиться** 2. *Ти за всіл іовориш, за все й відповідатимеш. Бунтуєш дружиц, а на тобі все покочіться.* Св. Л. 296. *Иногда въ звач. окончиться. На тѣм не покочилось, що вибили Тимоху.* Св. Л. 289.

Покочинка, кн, жс. Лугъ, только что выкошенный. Вх. Уг. 260.

Покочкати, каю, еш, м.=**Покочлати**.

Покочлати, лаю, еш, м. Вздерошить. *Хто це тобі так волоссячко покочлав?* Харьк. у.

Покочлатити, тію, еш, м. Вздерошиться, сдѣляться вздерошенимъ. *Покочлатилі мої ягята.*

Покочувати, тую, еш, м.=**Покочувати**. *Не вір' нубі: покочитуй то захоцється.* Нот. № 12020.

Покочування, ня, с. Наведеніе лакомъ, лакированіе.

Покочувати, щую, еш, м. 1) Лакировать; алфитъ; газировать. *Що маляр малював ще й покочував, возницю - кучерями погочував.* Нп. *Стоять мостоньки наминові, килинові, покочені.* Гол. II. 27. *Та покочувано і пошучувано шимичку.* Мил. 155.

Покравати, ваяю, еш, м. Рѣзать на куски.—*А чим покравав (яблучко)?—Золотий ножик має.* Ад. I. 70. *Моя Ганнуса з иншим розмовляє, мов серденько як ножиком покравав.* Гол. I. 385.

Покравцувати, цюю, еш, м. Побить партнѣмъ.

Покрагати, м.=**Покраяти**. Вх. Зв. 51.

Покрадаємо, нар.=**Покрадаємці**. *Яксь чоловік покрадаємо ловить рибу.* Чуб. II. 628.

Покрадаємці, нар. Тайкомъ, украдкою. *Він покрадаємці від мене всю пшеницю попродав.* Уман. у.

Покрадіти, даю, еш, м. Красть постоянно понемногу.

Покраденці, **побрадці**, **побрадьки**, нар. Украдкою, тайкомъ.

Покрамарювати, ряю, еш, м. Побить купцемъ, поторговать.

Покрапати, паю, еш, м. Покапать.

Покрапати, цію, еш, м. Накрапывать (о дождѣ). *Та се дрібен дощик покравав, та синього моря доповняє.* Чуб. V. 851. *Став покрапати дощ.* Драг. 424.

Покроплати, лію, еш, м.=**Накравати**. *Дощик покравляє.* О. 1862. IV. 16.

Покраса, си, жс. 1) Украшеніе. Харьк. г. *Це дерево тільки що для покраси й стоїть, з йою нічого нема.* Киев. г. 2) Въ свадебномъ обрядѣ: а) Кровавое платно на сорочкѣ новобрачной, предьявляемое какъ доказательство ея цѣломудрія. *Старости, нами старости! благословіть покрасу в хату унести.* Мил. 124. б) Красная запаска на древкѣ, въ видѣ флага, выставленная на хатѣ, гдѣ свадьба, какъ извѣщеніе о доказанномъ цѣломудрїи невѣсты. Мил. 124. в) Снопъ необмолоченнаго жита, раздѣленный на 9 пучковъ, затыкваемхъ въ свадебной хатѣ: по одному въ углахъ, три надъ образами и два за сволюкомъ. Черниг. г. Полт. г. (МУЕ. I. 121; III. 87, 88). Красныя ленточки, тесемки, раздаваемые въ понедѣльникъ участникамъ свадебнаго обряда. *Ті покраси, що на весілі чіпляють в волосся, як роздають в понеділок,*

то сховаї. Драг. 21. 3) Взнось въ цервовъ за новорожденнаго сына. Сумск. у.

Покрасѣти, шў, оїни, и. Украсить; скрасить. *Одни молода чорнорива і всія покрасила.* КС. 1883. II. 374.

Покрасти, краду, деш, и. Покрасть. *Каля ся закрала, курчаток покрала.* Чуб. V. 1124.

Покрастися, крадуса, дешся, и. Покрасться, пойти украдкой. *Озираючись на всі боки, покрасяя у сїни.* Мпр. Пов. II. 55.

Покрасувати, сую, еш, и. = **Покрасуватися.**

Покрасуватися, оуюся, ешся, и. Покрасоваться. *Вернися, дочко, вернися, поміркуюлося, хоч рочок, хоч два у мене покрасуєшся.* Чуб. V. 494.

Покрацати, плаю, еш, и. 1) Похорошить, сдѣлаться красивѣе. *Той цїпок так пристая до її лица, що вона вдово покращала.* Левиц. Пов. 64. 2) Сдѣлаться лучше.

Покраяти, краю, еш, и. Порѣзать на куски. *Та покрайали поросляину, поклали що краче з своєю боку.* Ном. № 939, стр. 283.

Покрѣвний, а, е. Родной. *Господоньку, пом'яни душі померших родителів покрѣвних.* ЕЗ. V. 109.

Покрѣвність, нести, ж. Родство.

Покрѣйта, ти, покрѣйтка, ки, ж. Павильне перо или пѣттокъ, затыкаемое парнями за шляпу. Желех. Год. Од. 75, 77, 79.

Покрѣтати, кчў, чеш, и. Покрѣхтѣть. *Виши, покрѣтая, утѣся.* Ном. № 2981.

Покрѣпити, ся, и. = **Покрѣпити, ся.**

Покрѣплювати, люю, еш, и. = **Покрѣплюати.** *Дух козачийскій покрѣплює самими юрїлками.* К. ЦН. 299.

Покресѣти, шў, швш, и. Выскѣать огонь въ некоторое время.

Покрѣва, ви, ж. Покрышка. *Але то ж вітер був сеї ночи великий, теть покриває поскидав з вулів.* Липовец. у. Ум. Покрѣва, покрѣвочна.

Покрѣвайлечко, покрѣвалечко, ка, с. Ум. отъ покрѣвало.

Покрѣвайло, покрѣвало, ла, с. Покрѣвало. *Бере покрѣвало (намїгку), розортує і накидав на голову зонсі.* Грин. III. 448. *Кішулі тоненькі, покривала біленькі вони б виюшали.* Нп. *Покрѣвало на мертву кутля.* Кролев. у. *Окрило їх покрѣвало змѣте.* К. Тов. 36. Ум. *Покрѣвайлечко, покрѣвалечко.* Мет. 207.

Покрѣвайнаця, ці, ж. = **Покрѣвахъ-**

наця. *Покрѣвайнаця плаче, покрѣватися не хоче.* Чуб. IV. 367.

Покрѣвало. См. **Покрѣвайло.**

Покрѣвальница, ці, ж. = **Покрѣвахъ.** *Покрѣвальница плаче, — чою ж вона хоче? Цїчхика і кибалочки для своєї юловочки.* Рк. Мвкс.

Покрѣванка, ки, ж. Новобрачная въ обрядѣ покрѣваяя головы.

Покрѣвання, ня, с. 1) Название дѣйствія отъ глагола покрѣвати. 2) **Покрѣвало.** Ум. **Покрѣванничко.** *Та вийму (з сирви) завиванничко, своє вішнее покрѣванничко.* Мал. 119.

Покрѣвати, вѣю, еш, сов. в. покрѣтити, крїю, еш, и. 1) Покрѣвать, покрѣть. *Мені хустиноньку в руках не носити, — за-для слави козачийскі сидѣнье покрѣтити.* Чуб. V. 289. *Прійшла Покрова, — покрѣне листом, то сніом.* *Покрова всю землю листом покрива.* Ном. № 494. *Хляля роздалася, закинїла, застомила і обох покривала.* Шевч. 23. 2) Закрѣвать, закрѣть. *Довою стояв Кобза на моїмї, провожаючи очима Марка; вже і юра його покривала.* Стор. Мпр. 60. 3) — **молодѣ.** Въ свадебномъ обрядѣ: надѣвать на голову новобрачной уборъ замужней женщины, — это происходитъ въ воскресенье; въ понедѣльникъ иногда еще покрѣвать новобрачную въ деревнѣ священникъ. КС. 1896. XI. 270. Чуб. IV. 364. Грин. III. 489, 548. См. **Скривати.** Поэтому покрѣвати ісусу значить выходить замужъ: *Я ж не буду, козаченьку, коси покрѣвать.* Грив. III. 217. *Свята Покрѣвонько, покрѣй мені юловоньку, — прѣситъ дѣвущка, желающая выйти замужъ.* Г. Барв. 373. *Покрѣвають, скрѣвають также дѣваушку, лишившуюся невинности.* КС. 1882 II. 427. 4) Покрѣвать, покрѣть какое-либо дѣло, не желая обнаруживать. — *Гей козачко, козачко! Десь твоїй козак нерано з походу прибував, що поїдї очима добрі юстинїні подавав. То козачка добре дбала, по своему козака покрѣвала. — „Я пішла по дрова, та не трапила по дрова, а трапила по лучину. — поїдївнала собі очі на ключину.* ЗОЮР. I. 219. *Єсть у мене стара мати, — буде славу покрѣвати.* Грин. III. 277. *Покрѣвнута дѣвущка просятъ: Прийди, прийди, мій миленький, покрѣй мою славу.* Чуб. V. 814. Въ слѣдующемъ похоронномъ прѣчитаньѣ покрѣвати значить почти заступатися: *Моя матїно, моя її юлубонько!... Хто мене буде покрѣвать, хто мене буде заступать?* Мил. 196.

5) Извиняють, извинять; вознаграждать Хо-
злева просять гостей: *Що єсть, зажи-
вайте, за нас вибачайте: що не здарить
можность наша, най покрие ласка ваша.*
Гол. III. 505. 6) Превосходить, превзойти.
Вже й мене покрия багатством. Грив. II.
84. *Так розбагатів, вже й багатого брата
покрия.* Драг. 50. *Ланів завийоки беруть,
шо як же муцурь, та покрия.* Мнж. 83.

Покрива́тися, в'яюся, ешся, сов. в. покритися, кр'іюся, епся, іл. 1) Покривається, покритися. *Не китаюко покрилися козацькі очі.* Шевч. 27. 2) Скрыться изъ вида. *Дивиться—вже зять покривсь.* Рудч. Ск. I. 183. *Вдарили по коняч і покрилися за іасм.* Г. Барв. 153. *Покрилися бусурмени густими тернами.* О. 1862. VI. 39.

Покрива́дити, джу, диш, іл. Обидѣть. *Гріх їм буде, що сироту покривдили.*

Покрива́ти, влю, виш, іл. Искривлять.

Покрива́тися, влюся, вишся, іл. 1) Скривиться. *Не покривитесь верши з болота.* Ном. № 7999. 2) Искривиться.

Покриву́ляти, лю, лиш, іл. 1) Искривить. 2) Похв'ят не прямою дорогою. *Похв'ят не по проті́ дорозі, а покривуляв.* Ном. № 14086.

Покриє, ку, м. Возгласъ, крикъ. *Од свого покрику покотилась луна.* Стор. МПр. 26. *Нікто не чув грізно покрику.* Св. Л. 300.

Покрива́ти, в'яю, еш, іл. Кричать, покривать. *І він кричить, покрикає.* Мвл. М. 38.

Покрива́нути, вну, веш, іл. Вскрикнуть. *Ой крикнув-покрикнув силне батом молодий.* Рудч. ЧП. 82. *Тик і покрикнули з жалю та з досади.* МВ. I. 41. *Справді?—покрикне панночки, зівавшись з місяця.* МВ. (О. 1862. III. 48).

Покриву́вати, кую, еш, іл. Вскривлять; покривать. *А князь аж сикій по-хожеє та сям несмілим наливає та ще й покрикує: віват!* Шевч. 326. *Вона все покрикує на мене: „Та хутче ж бо, хутче!“* МВ. (О. 1862. III. 38).

Покрива́ти, еа, с. Ум. отъ покриття. **Покрива́ти, ся.** См. Покривати, ся.

Покрива́ти, ки, ж. Дівушка, лишившаяся неввинною, родившая ребенка. См. Покривати 3. КС. 1889. XI. *Од тебе гина маля, покриткою стала... покриткою... який сором!* Шевч. 86. *То покритка поидь тинки з байстриям шандибає.* Шевч.

Покрива́ти, та, с. 1) = Покривало.

2) Одежда. *Покриття літунше.* Вх. Уг. 260. Ум. **Покрива́ти, да, матінко, покритенько на своє дитяченько.** О. 1862. IV. 35.

Покрива́ти, чу́, чіш, іл. Покривать. **Покрива́ти, ки, ж.** Ум. отъ покриття.

Покрива́ти, шу́, шиш, іл. 1) Покривать. *Мовчи та диш, а то шоб і тебе на ложишину не покрилили.* Кв. 2) Порѣзати небольшими кусками. *Ліпка достала хліба й солі, покришила сала.* Левци. Пов. 105. *Покришене м'ясо.* О. 1862. IV. 89.

Покрива́ти, ца, с. Ув. отъ покриття. **Покрива́ти, ки, ж.** Крышка, покрыва.

Покрива́ти, ки, ж. Крышка, покрыва. Чуб. I. 73. Вас. 185. Ум. **Покрива́ти, на молеку покрива́ти поробили.** Г. Барв. 218.

Покрива́ти, рови, ж. = Покрова 1. **Покрива́ти, покросоно, покрий мою юзовоноку.** Ном. № 493.

Покрива́ти, влю, виш, іл. Окровавить. *Увіходить Байда з побратимами і иними козаками, всі покривавлені.* К. Бай. 94.

Покрива́ти, влюся, вишся, іл. Окровавиться.

Покрива́ти, вця, м. 1) Покровъ мертвеца. Драг. 67. Мнж. 159. Грив. II. 93. 2) Крышка для покривавия пчелиныхъ ульевъ. *Покриві на вуліці ладною.* Зміев. у. 3) Крышка, употребляемая для прикрывавия чего-либо. *Сизар, палляция—все те було понакривано плетеними покривавиями.* Левци. I. 293.

Покрива́ти, лі, ж. 1) Кровля. Левци. I. 90. *Стрїха місяци позимивала, покривля де-де проваллася, вікна побиті.* Мир. ХРВ. 24. *Ключ у нас зовжде лежав під стрїзою у покривлі.* Екатеринбург. у. (Залюб.). 2) Глиняная покрывка для ульевъ. Богдуд. у.

Покрива́ти, а, е. Относящійся къ празднику Покрова.

Покрива́ти, а, е = Покрива́ти. *Мороз хоч і покрива́ти, а бере за плечі.* Г. Барв. 301.

Покрива́ти, ся. См. Покривати, ся. **Покрива́ти, ляю, еш, сов. в. покрива́ти, плію, піш, іл.** Подкривлять, подкривлять. *За столом сиділи, покривляли сили.* К. Досв. 110. *Навчив еси людей на добрий розум і покривляв знеможній руки.* К. Іов. 9.

Покрива́ти, ляюся, ешся, сов. в. покрива́ти, пліюся, пішся, іл. Под-

крівляться, подкрівляться. *Покрепився, як собака милою.* Ном. № 4763.

Покріпний, а, в. Кривательный, подкривляющий. *Горілка покріпна тиначка.* К. ЦН. 184.

Покрѳва, ва, ж. 1) Праздник: Покровъ Пресвятыя Богородици. ХС. I. 79. *Сподіваєся; дівчиночко, мене ік Покрові.* Чуб. V. 1028. 2) Покровительница. Ум. *Покрѳовна, покрѳовна.* *Моя матінко, моя і покрѳовно!* Мил. 194.

Покрѳвний, а, е. Покрытый. *Ой із юрода із Трапезонта виступала галера... турецькою білою абою покрѳовена.* АД. I. 208.

Покрѳвез, ки, ж. Яблоня, плоды которой созревают къ концу сентября.

Покропівник, ка, м. покропівница, ці, ж. Птица Accentor modularis, завиршка бурая, ольшанка. Вх. Цч. II. 7.

Покропѳти. См. Покроплати.

Покроплѳння, ня, с. Окропление.

Покроплати, лаяю, еш, сов. в. покропѳти, плѳю, пиш, м. 1) Окроплатъ, окроплѳти. *Покропили дознику святою водою.* Кв. *Тим уо обок бѳдѳт в кишені аж цуло, не так то цуто дои із роу золотого їх покроплат.* К. Дз. 141. 2) Вспрыскивать, всприснути, выпить по случаю чего. *Ми покропили тайї прихід.* Г. Барв. 505.

Покружѳти, жаяю, еш, м. =Покружляти.

Покружляти, лаяю, еш, м. 1) Покружить, покружѳться (летая, ходя, бѳгая). 2) Пошировать.

Покрупник, ник, ж. 1) =Покруп'янка. Желез. 2) Засахарившийся медъ въ крупицахъ. Вх. Зн. 51.

Покруп'янка, ка, ж. Мука грезневая изъ медъ крупъ, т. е. болае мелкія крупы, высѳявныя изъ крупныхъ. Вх. Зн. 51.

Покрутити, чѳю, пиш, м. 1) Покрутити, повертѳти. *А чорт тоді покрутив юлового і каже: таки і я тебе покаличив.* Рудч. Ск. I. 52. 2) Исковеркать. *Щоб тобї покрутило.* Чуб. I. 90.

Покрутитися, чѳся, пишся, м. Покружѳться. *Старі покрутилися, а молоді навчилися.* Ном. № 6107.

Покрутнѳти, нѳю, нѳш, м. Крутнуть. *Дід... ус покрутнув.* Рудч. Ск. I. 131.

Покруч, ча, м. Ублѳдокъ; метель.

Покувѳти, куѳю, еш, м. 1) Сковать, выковать (во множествѳ). *Да покувала б я, да позолотила золотїй кривецька.* Мет. 146. *Покуймо ж собі мідяні цюена, мідяні*

цюена, золотї весла. АД. I. 1. 2) Подковать (многихъ). *Ой як конї покую і як силки поладжу, то по твою бѳль поїду.* Чуб. III. 470. *Взявся робити, черевичкіи шити. І пошив, покував.* Мил. 45. 3) Перестать куковать (о кукушкѳ). *Уже зозуленьки та і покували, соловівчки пощебетали.* Чуб. V. 802.

Покувѳкати, каю, еш, м. Повызжать (о свиныхъ).

Покудудѳкати, каю, еш, м. Покудахать (о курицѳ).

Покудлати, лаяю, еш, м. Взъерошить, всялсчить.

Покудѳвчати, чу, пиш, м. =Покудлати.

Покуйѳвдѳти, джу, пиш, м. Взъерошить.

Покукурѳкати, каю, еш, м. Покукарекать.

Покукнѳти, ну, пиш, м. Выглянуть. Вх. Уг. 261.

Покульбѳчати, чу, пиш, м. Осѳдлатъ (многихъ лошадей).

Покульгѳти, гаяю, еш, м. Похромать.

Покулатися, лаяюся, ешся, м. =Покатулятися. Вх. Уг. 260.

Покумѳня, ня, с. Вступленіе въ отношенія кумовьевъ. *Покуманья... з Гаезю.* Мир. ХРВ. 353.

Покумѳтися, маюся, ешся, м. Сѳдлатися кумовьями. *Покумався цхан із патинником.* Мнж. 113. *Ой я з кумою покумаюся.* Чуб. V. 1106.

Покумѳтися, мляюся, пишся, м. =Покуматися.

Покумувати, муѳю, еш, м. Побытъ кумомъ, кумою.

Покундѳсѳти, шу, пиш, м. Потормошить? *Прїїгала до нас панї у юлубому жупанї, а в нас вона да не прошена, буде вона покундошена.* МУЕ. III. 147.

Покунѳти, няю, еш, м. Подрывать.

Пбуц, цу, м. 1) Кушля. 2) Покупка. 3) Спросъ *Як нема покупу, то вони (храмарї там, чи цю) дешево продаватимуть кожусли.* Черк. у.

Покупѳти, паяю, еш, м. Выкупать (многихъ).

Покупѳтися, паяюся, ешся, м. Выкупаться. *Душно, каже, сестро, на дзѳрї, тодім покутасьмося.* Рудч. Ск. II. 52.

Покупѳць, цѳя, м. Покупатель. КС. 1882. III. 600. *Принаджували тисячі покупцѳв.* Ленин. Пов. 21.

Покупѳти, плѳю, пиш, м. Купить.

Дивіться, чоловіченки, які в мене черевичечки! Оце ж мені пан-отець покупив. Мет. 118.

Покупіти, нар. = **Укупіти** Ці два покупі стояли один біля днюго, а я їть далі був. Новооск. у. (Залюб.).

Побупеа, ки, ж. **Побупеа**. Змієв. у.

Покупляти, дію, еш, іл. = **Покупувати**. У нашої да Ганночки в подолі мерезки, покупляв їй да Яковко про свят день серезки. Чуб. III. 131.

Покупувати, дію, еш, іл. Накупить, купить. *Може в вас така дучка, що я все те покупував.* МВ. I. 84.

Покупчатися, чуся, чияся, іл. По-торговать. Вх. Лем. 452.

Покурати, рію, рши, іл. 1) Покадить. 2) Покурить. *От він полежає трохи, покуриє зюльки.* Рудч. Ск. II. 179. 3) Не покурши. Не удасться тебѣ. *Мабуть не на таких наскочив, не покурить.* Рудч. Ск. I. 75.

Покус, нар. Немного, нѣсколько, нѣкоторе количество. Вх. Лем. 452.

Покуса, си, ж. **Искушение**. На понусу підводити. *Искушать. Страшно тебе й слухами, що ти мене на покусу підводиш!* Стор. МПр. 14.

Покусати, сію, еш, іл. **Покусать**. Собаки зі, *покусують.* Шевч. 83.

Покусатися, сіюся, ешся, іл. **Покусатися**. *Свої собаки: покусуються і перестануть.* Ном. № 9451.

Покусцідка, нар. Немного, малое количество. Вх. Лем. 452.

Побук, та, м. = **Побукать** = **Побукать**. МУЕ. I. 130.

Покута, ти, ж. 1) **Покаяніе**. *Де гріх, там і покута.* Ном. № 124. 2) **Епитимія**. *Ти на мене накинеш покуну?—Які ж твої гріхи?* ЗОЮР. I. 130.

Покутати, таю, еш, іл. **Убрать**, **прибрать**. *А я вже... скрізь покутаю як треба.* Федьк.

Покутатися, таюся, ешся, іл. **Окончить** роботу. *Дехто вже покутався та зюльку курить.* Федьк.

Покуте. См. **Побукать** 2.

Покутник, ка, м. **Кающийся**, **отбывающий** покаліє, епитимію.

Покутниця, ці, ж. **Кающаяся**, **отбывающая** покаліє, епитимію. К. МБ. XI. 157. *Йди до тої покутниці, що ширю покунуї, Богу сі молиш.* Гн. II. 98.

Покутній, я, е. **Находящийся** **возлѣ** **понути**. **Покутня** **стіна**. Мил. 171. **По-**

кутне **вікно**. Вас. 193. *Переїду я сінечки і оту покунтню лаву, перебуна поговори, перебуду і славу.* Мет. 87. *Під покунтнім віконечком як голубка жула.* Чуб. V. 552. 2) **Покаянный**. *Я з себе верету покунтню зняв.* К. ПС. 115.

Побукать, **побукать**, **ти**, с. 1) **Красный** **уголь**. Рудч. Ск. II. 27. *Закопав під покунтням.* Мнж. 59. *Посажу батька та на покунті.* Чуб. V. 699. *Узвар на базар, а хутя на покунте.* Ном. № 343. 2) **Покунте**. *Страва при Пру.ѣ, Черемушѣ до Днѣстра какъ сѣверной границы.* Kolb. I. 3, 17, 339.

Покунувати, тую, еш, іл. **Искупать** **грѣх**, **вести** **епитимію**, **каяться**. *Це тобі Бог присудив, щоб ти дев'ять літ покунувая своєю гордістю.* Рудч. Ск. II. 163. *Ти ще будеш покунувать гріхи на сім світі.* Шевч. 336.

Побукать, **ти**, м. = **Побукать**. Рудч. Ск. I. 40.

Побукать **См.** **Побукать**.

Покунтнини, на, м. **Житель** **Покунти**. **Желех**.

Покуховарити, рію, рши, іл. **Побить** **кухаркою**.

Покуховне, **ного**, с. **Корчемный** **сборъ** **отъ** **бочки** **(нѣхви)**.

Покучерівити, влю, веш, іл. **Сдѣлать** **кудрявямъ**.

Покучерівити, вію, еш, іл. **Сдѣлаться** **кудрявямъ**.

Покучкурувати, рію, еш, іл. **Посмѣяться** **надъ** **кѣмъ**. *Покучкурують, покучкурують з його та й розійдуться.* Черк. у.

Покунання, ня, с. **Отвѣдываніе**. *Не ходиться о наїдок, але о покунання.* Ном. № 12116.

Покунати, шаю, еш, іл. **Отвѣдати**. *Сядьте в мене, побесідуйте, хліба-соли ви покунайте.* Чуб. V. 575. *Трошки покунув горілки.* Грин. III. 502. *Покунув меду—добрий.* Чуб. II. 494.

Покунтування, ня, с. **Проба**, **отвѣдываніе**.

Покунтувати, тую, еш, іл. **Попробувати**, **отвѣдати**. *Дай панові покунтувати, а він і цалкне.* Ном. № 1148. *Царь як покунтує борщ,—аж він такий поаний.* Рудч. Ск. I. 106.

Ціля, лія, ж. 1) **Пола**. *Від напасті і полу вірже, а вітхай.* Ном. *Під полою, під правою чужою милою держить.* Чуб. V. 387. *Ой вдарила мати об поли руками: діти ж мої, квіти мої, пропала ж я з вами.* Нп.

Взяв за себе панну в самого короля з під пом. К. ЦН. 221. 2) Подотвище. Спідниця в сім тіл. 3) У коженвинов: кажда изь двухъ боковухъ частей видѣланной вози: середня часть, самая толстая, вязив. слуп, слупецъ, а боковья пом. Волч. у. 4) мн. пом. У обжигателей углей: въ кучѣ дровъ, приготовленной для обжиганія,—нижня часть, состоящая изь болѣе длинныхъ и тонкихъ дровъ. Вас. 146. 5) Каменная плита. Вх. Зн. 51. 6) Менструація. Вх. Зн. 51.

Полавочник, ка, м. Покрывало для снамы.

Полагода, ди, ж. 1) Исправленіе. 2) Улаженіе (спорнаго дѣла, ссоры). Вх. Лек. 452.

Полагодити, джу, дши, м. 1) Приготовити. *Йди же, іди та поклич мені Галу, а затимъ сама полагодь рушники.* Шевч. 284. 2) Починити, исправить. О. 1861. IV. 62. *Зробив колесо або полагодив його.* Стор. МПр. 170. *Черезики полагодити.* Г. Варв. 284. 3) Уладити (спорное дѣло, ссору).

Полад, ду, м. Ладъ, порядокъ. *Ні ладу, ні поладу нема.* Кобстантвногр. у.

Поладити, джу, дши, м. Починити; приготовить, смастерити. *Ой як коні покую і як сами полажу, то по твому биль пойдю.* Чуб. III. 370. *Поладила якось драбину.* Чуб. I. 6.

Поладитися, джуся, дшися, м. Помирятися. *Вони сваряться та й поладяться.* НВолын. у.

Поладити, наю, еш, м. Поладить, сойтися. *З товаришками,—хоть усе й москалі були,—зараз поладна.* Кв.

Полаз, ву, м. Каждый изь случающихся въ филипповскій постъ праздниковъ. Желех.

Полавецъ, зця, м.—Полазник. Желех.

Полазник, ка, м. Тотъ, кто первый войдетъ во дворъ или избу въ полаз. Желех. Въ другихъ мѣстахъ Галиціи полазникъ бываеъ два: на Введеніе (21 ноября) и на Рождество. МУЕ. III. 51, 59. *На Введенія першій полазник. Хто тою дня першій ввійде „до хиж“, тотъ є полазником. Коли добре ведеся черезъ рік, повідать, що добро полазника мам; а зле, то зле.* МУЕ III. 51.

Полазъ, зка, м. Полянка въ черномъ лѣсу. Вх. Лек. 452.

Полазъка ки об Катляка полазующій.

Поламання, ня, с. 1) Поломка. 2) Нарушеніе, уничтоженіе.

Поламанъти, наю, еш, м. 1) Поломать, взломать. *Санки поламанети.* Рудч. Ск. II. 6. *Взяли мене, поламами і в пучечки пов'язали.* Чуб. V. 538. 2) Нарушить, уничтожить. *Знайшлись такі метиці, що й громадску волю поламали.* Мир. ХРВ. 222. *Я стану або дружою людикою, або поламаю віру.* Левид. I. 181. 3) Потревожить? *Нащо ти мене із сна поламає? Черк. у. Не заснує, а тільки очі поламала.* Снж. 185.

Поламанѣтися, наюся, ешся, м. Изломаться. *Воли поздижали, вози поламанись.* Шевч. 532. *Кали на те піде, то й серед битого шляху поламанись.* Ном. № 1679.

Полапати, наю, еш, м. Почувати. *Поламала за ребро.* Чуб. II. 86. *Ось понеси молитъ, то підкруте, полана борошно та й сяде.* Ном. № 3114, стр. 285.

Поблапки, нар. Ощунью. *Поночі, так я поланки вибирала.* Пврат. у. *Удень вони як серед ночі ходять, і поланки шукають о полудні.* К. Іов. 12.

Поблапце, нар.—Поланки. *От, не встанчи, поланцем намамаєш котру (грушу) біля себе та й їси.* Греб. 402.

Поласкавішати, наю, еш, м. Сдѣлаться ласковѣе, добрѣе, милостивѣе. *Одъези їм усім по книжці, то може вони й поласкавішають.* Шевч. (О. 1862. VI, 10, 11).

Польсуювати, сую, еш, м. 1) Полькоматься. 2) Польстяться. *Польсувала на великі гроші і окрала.* Грин. I. 186.

Польсуюватися, сууюся, ешся, м. Польстяться. *Польсуються на баранця да й зловить дою.* Чуб. II. 603.

Полатайко, ка, м. Занимающийся починкою обуви. Желех.

Полатай-хата, ти, об. Эпвтетъ сына: прибрѣтающій въ хозяйство. *Син—полатай-хата, а дочка—обѣри-хата.* Ком. П. № 1079.

Полатаѣти, тѣю, еш, м. 1) Починити, положить заплату. *Хлопець у свитині полатаѣти.* Шевч. 176. 2)—бѣги. Любить, отколотить. *Кийом боки полатами.* Грив. III. 620.

Полаторжиться, жуся, жишся, м. Помириться. *Як би вони полаторжились, се б то поладилась, то й жили б умісті.* Борз у.

Полатух ха м.—Полатайко. Желех. **Полатувати тѣю, еш, м.**—Пологодити. *Полатувати зоги*

Полати, наю, еш, м. Побранить.

Ой хоть була, хоть не була, тільки трохи поляла. Чуб. V. 142.

Поляяться, ляюся, ешся, і. Побраються. Поляялись за масляні вишкарки. *Ном. № 3513.*

Поле, ля, с. 1) Поле. В чистому полі да і тиеничсьмьку поле. *Мет. 101.* Святий Юрій по полю ходить, хліб житю родить. *Ном. № 433.* В чистім полі край дороги висока мошпа. *Мет. 97.* 2) Фовь (въ узоровой ткани в пр.). *Вас. 171. Чуб. VII. 426.* 3) Поля. А ворожека і каже: „Оже, бабо, на твої гроші ще одна твоя дитина жеметься!“ — А киньте же, — кажу, з якою поля: з жіночою, чи з мужичюю? — „З мужичюю“, — каже. *Кобел. у. Ум. Поленью. О. 1862. IV. 12. Полечю. Маркв. 105. польце. Зорати польце. Засіяв чоловік просом польце. О. 1862. VIII. 25.*

Полегкяр, ря, м. Человкь легкомысленный; любитель легкой (цетрудовой) жизни. Угор.

Полегкий, а, е. Легковатый.

Полэгкїсть, кости, ж. Облегчение. *ЗОЮР. II. 283.* Усе вам розкажу, чи не буде якої полекости душі. *Г. Барв. 379.* Хай ли будем, бідни безцагні невольники, у чужій землі хоч мале число полекости собі мати. *АД. I. 91.*

Полэглий, а, е. 1) Полегший. 2) Слегавшийся.

Полегом, нар. Не спѣша. Люде бачили, що він неав волів. Хазяїн полегом би неав, а то підтїпником: відомо, що ханани. *Новомоск. у.*

Полетї, ляжу, жеш, і.—Полягти.

Полэгчати, чаю, еш и **полэгшати, шаю, еш, і.** Слѣдяться легче, стать легче. Хоч за три дні перед смертю полешає. Закади ручицу та за палушину, чи не полешає моему серденьку. *Чуб. V. 420.*

Полегчати, чаю, еш, сов. в. **полегчати, чү, чїш** и **полегшати, шаю, еш, сов. в.** **полегшїти, шү, шїш, і.** Облегчать, облегчить. Бричку нашу треба було полечити від ваги. *Г. Барв. 27.*

Пологшїня, ня, с. Облегчение. Зробив полешїння нашому краєві. *О. 1862. V. 70.*

Поледачїтися, чуся, чнсья, і. Полѣвнїться. Поледачїсь сам пїти та послав дурного хлопця. *Новомоск. у. (Залюб.).*

Поледашїти, щїємо, ете, і. Облѣвнїться, онустїться (о мнїгихъ).

Поледїця, ці, ж.—Ожеледїця. *Вх. Зн. 43. Шух. I. 81, 179.*

Поледївка, кя, ж.—Поледїця. *Вх. Уг. 261.*

Поледвїця, ці, ж.—Поледїця. *Вх. Уг. 249.*

Полежай, жая, м. Лежебока. Будуть менї козаки прїзвище прикладати, гречкосїєм, полежаєм називати. *Нп.*

Полежак, кя, м.—Положай. *Жак-полежак. Ном. № 10875.*

Полежак, кя, об. Лежебока мужчина или женщина. Одна дочка у Івана та її та полежака. *Мил. 76.* *Каша—мати наша, а борщ—полежака. Ном. № 12316.*

Полежакъ, ня, м. Бекасъ. *Млж. 189.*

Полѣжати, жу, жиш, і. Полежать. Хоч під лавою полежу та на хорошою полежу. *Ном. № 8491.*

Полежакъ, хя, ж. Лѣнтыйка, лежебока. Я не яка небудї полежала. *Зміев. у.*

Полежїй, жїя, м.—Полежай. Будуть мене пани й козаки на підпїтку звеажати, полежїєм, домотуром, гречкосїєм узивати. *Мет. 415.*

Полекшати, полекшати, полекшїня—Полегнати, полегнати, полегшїня. *ЕЗ. V. 24.*

Полемнугувати, тую, еш, і. Поврячать, повопить.

Поленїчник, ка, м. Клубника (само растение). Ой є стежечка да миленькая—муравочка зелененькая; ой заросла да суничником, зацїла поленичником. *Мет. 163.*

Поленько, ка, с. Ум. отъ поле.

Полестатїся, таюся, ешся, і. Поплестїсь. Як би потепїло, — полесталась би я по дорїжї, а то зїма отся їзнула та їзсушила мене. *Черн. Губ. Вѣд. 1853. Стр. 61.*

Полетїти, лечү, тїш, і. Полетѣть. Полетїв голуб та й сїв у житї. *Мет. 107.*

Пблечко, ка, с. Ум. отъ поле.

Полява, ви, ж. 1) Глазурь, мурава. *Шух. I. 262, 264.* 2) Глазврованная, муравленая посуда. Повїз поливу аж у Чорноморїю на продаж.

Полївайка, кя, ж. Лейка для поливки. *Лохв. и Нѣжин. у.у.*

Полївайчик, ка, м. Эпитетъ дождя: полївайшїй. Ой дощїку полївайшїчку, полївайї, полївайї! *Чуб. III. 166.*

Полївальник, ка, м. Полївальщикъ. *Лохв. у.*

Полївальниця, ці, ж. 1) Полївальщица. *Лохв. у.* 2) Лейка. *Лохв. у. Херс.*

Полїваний, а, е—Полївїяний. *Полївана судина. Шух. I. 265.*

Полїванка, кя, ж. Полївка, полївавьє.

Полївати, ваю, еш, сов. в. **полїти, ллїю, ллеш, і.** 1) Поливать, полить, оро-

шати, оросати. *А хто буде вяр поливати, той буде мене споминати.* Чуб. V 210. *Поливала та ромен-зілля дрібними сльозами.* Чуб. V 336. 2) Глазировать, покрывать, покрывъ глазурью (посуду). Шух. I. 264.

Полівка, кв, ж. 1) Соусъ, подливка, *Все двірської помилки хлоснува, а оброковою хліба покушав.* *Ном. № 1312.* 2) Супъ. *Вх. Уг. 261.* 3) Каша съ тертымъ коноплянымъ сѣменемъ. *Мнж. 190. Ум. Поливачка.* *Усядь, брате, на лавичку, сербай добру поливачку.* *Гол. I. 209.*

Полівко, ва, с. 1) = Поливка. *Вас. 180.* 2) Сорный травы, который выпалываютъ. *Чи у вас там городи ростуть?—Поливо росте, а городошми нема.* *Черниг. у.*

Полівочка, кв, ж. Ум. отъ поливка.

Полів'яний, ва, е. Глазировавший, муровленный. *Тут їм різні потрави і все з полив'яних мисок.* *Котл. Ен. I. 18.* *Се ще тиня з полив'яним носом.* *Ном. № 2887.*

Полів'яник, ка, м. Горшечникъ, дѣлающий глазированную посуду, прецмуществомъ миски. *О. 1862. V. 20.*

Полігати, гай, еш, и. Поглотать, пость съ жадностью.

Полігатися, гайся, ешся, и. Зойтнсь, связаться съ кѣмъ. *Полігатися з жидами.* *Шевч. Латин старий і полігатися з Ежем нашим молодцем, Еней і зятєм називався.* *Котл. Ен. IV. 33.*

Полігатися, гайся, ешся, и. Потащиться, отравиться. *Полігатися і я у Києв.* *Зміев. в.*

Полігач, ча, м. Соучастникъ. *Полігач Бруховецькою, Вулягем.* *К. ЧР. 313.*

Полізати, ляжѹ, жеш, и. Полызать.

Полізач, ча, м. Лизунъ; блюдолизъ.

Полізькати, каю, еш, и. Подызать. *Де не взявся сабак, — полізькав, полызькав.* *Грин. I. 150. 151.*

Полік, кв, ж. Ум. отъ піл.

Полік, кв, м. Вышитые наплечники женской сорочки. *КС. 1893. V. 281.* *В кожній сорочки з поліками.* *Св. Л. 2.* *Поліки шовкові лосняють, літа мої минають.* *Чуб. V 1093.*

Полій, ну, м. *Раст. Artemisia Absinthium L. Вх. Пч. I. 9.* *Шух. I. 21.* *Вона й напувала ірким поливом.* *Нп. Ум. Поличочо.* *Ой в милоба ірка цуба, ше й ірша поличочку.* *Чуб. V. 998.*

Поліпати, пайю, еш, и. Летѣть. *Поліпайте ж, дітки, пташками по світу: тину, синку, соловейком, а ти, доню, зозу-*

лею. *ЗОЮР. II. 34.* *Сива зозуленька поликає.* *Мнж. 193.*

Поліпѣць, пцѣ, м. *Раст. Artemisia austriaca L. ЗЮЗО. I. 112.*

Поліпівка, кв, ж. *Полынная водка.* *Богодух. у.*

Поліпнѣчюк, цку, м. Ум. отъ полин.

Поліпнѹти, нѹ, пѣш, и. Полетѣть. *Ой коли б я зозуля, я б до неба полипнѹла.* *Макс. Козак як голуб: злявся та й полипнѹв.* *Ном. № 785.*

Поліпнчик, ку, м. *Раст. Gnaphalium argense. L. Черк. у.*

Поліпнѣ, пѣю, м. = **Полін.** *Воліла б я іркий полимъ їсти, як з тобою на посаді сісти.* *Чуб. V. 368.*

Поліпнати, пайю, еш, и. Поднимать, поблѣвнѹть. *Поліпнала стрічка, брови поліпняють.* *Шевч. 12.*

Полісіти, сію, еш, и. Облещѣть. *Пуста голова а ні полісієв, а ні посиєіє.* *Ном. № 6156.*

Поліскування, ня, с. Сверканіє.

Поліскувати, ся, кую, ся, еш, ся, и. Блещѣть, лосниться, сверкать. *Важ сизиною коси поліскувались.* *Св. Л. 135.* *Поліскується бріль золот'яний, наче золотий.* *О. 1862. VI. 42.*

Полістуватися, тѹюся, ешся, и. Перешиваться съ кѣмъ нѣкоторое время.

Політи. См. **Полнвати.**

Політися, лдѹюся, лдѣшся, и. Полыться. *Слово полум'єм взялося, і з мовчання, сумування моя той бистрень полілося.* *К. Псал. 95.* *Кров полілася.* *Шевч. 167.*

Поліхослѣвити, влѹю, виш, и. Поругать, поругаться.

Поліцієнне, ка, м. = **Поліцієн.** *Гол. Од. 14.*

Поліціє, ції, ж. *Поліція.* *А нарешті досталося, що в поліції сидіє.* *Рудч. Чп. 237.*

Поліцієн, на, поліцієнт, та, м. *Состоящий на полицейской службѣ, полицейскій.* *О. 1862. III. 78.* *На плячу нема нічого, хіба який душовий до консисторій протяне та поліцієн гвариться.* *Св. Л. 217.* *Иди по поліцієна.* *Вх. Лем. 452.*

Полієд, ці, ж. 1) *Полка.* *Чуб. VII. 386.* *Кизилі нам нієка, що є в пана іорієка в колорі на полині.* *Лукаш. 148.*

2) *Отваль у плуга.* *Вас. 199.* *Шух. I. 165.* *Тепер моя полієдочка в тузі, памалася полієдочка в плузі.* *Ой чи мені полиєдочку тесати, чи до дівчини на всю ніч ма-*

зати. Грин. III. 276. 3) У колесниковъ: стойка съ желѣзнымъ стержнемъ, на который накладывается просверленная предварятельно ступица колеса. Вас. 147. 4) Раст. *Trifolium arvense* L. Вх. Пч. I. 13. Ум. Полічина, поліченна.

Полічка, **кв**, ж. 1) Ум. отъ полянда. 2) Дощечка отъ земли къ отверстию улья, по которой ходять пчелы. Шух. I. 111.

Поліччя, **чя**, с. Портретъ. *Посилаю тепер тобі, друже мій єдиний, своє поліччя.* (О. 1861. X. 8).

Полішити, **шү**, **шиш**, **ш.** Оставить, перестать. *Полішили свої маєтки, та й за ним у слід пішли.* Гв. I. 124. *Ой полішили білий хлопця Маріку любити.* Гол. IV. 506.

Полібічок, **полібочок**, **чва**, м. Кадка. *По кутах стоять... полібочки з капустию, оїрками, бураками, квасом.* Шух. I. 103.

Полівити, **влію**, **віш**, **ш.** 1) Свернуть влѣво. 2)—**кому**. Облегчиться кому, сдѣлаться лучше кому. *Йому полівило.* Ему стало лучше (о больномъ). Угор.

Полівна, **вн**, ж. 1) Ум. отъ полова. *Манить так, як горобця на полівку.* Ном. № 3098. 2) Равнина, поле. *То став же брат старший та середуший на полівку ізбижити, на стени високі, на великі дороги розсідні.* АД. I. 116.

Поліг, **догу**, м. 1) Низменное мѣсто у рѣвъ. 2)—**Поис**. Шух. I. 170.

Поліж, **жу**, м. ? *Траву на поліж коти.* Вх. Зн. 52.

Поліжніця, **ці**, ж.—**Породілля**. Ги. II. 197.

Полізти, **зу**, **зеш**, **ш.** Подлѣзть. *Полізтьмо на дуба.* Рудч. Ск. II. 18. *Люде б'ють гадюку, а вона, бідна, уже їй не полізе.* Грин. I. 197. *Задав жаху! аж волося до юри диб полізло.* Харьк. г.

Полізун, **нв**, м. Сказочное существо: великанъ, одна рука котораго величыннй съ обыкновеннаго человека; онъ не ходить, а лазить на колѣняхъ. Чуб. II. 250.

Полій, **лія**, м. 1) Вода поверхъ льда. Мнж. 189. *Не можна річку переїзати: полії пішов по льоду.* Новомоск. у. 3) Раст.: а) *Mentha aquatica* L. ЗЮЗО. I. 128; б) *Mentha pulegium* L. ЗЮЗО. I. 128.

Полікарівати, **рію**, **еш**, **ш.** Пробить врачомъ въ которое время.

Полільник, **ка**, м. Полыщичкъ. Харьк. у.

Полільницький, **а**, **в**. Относящійся

къ полотью. *Пісні полільницькі.* Грин. III. 127.

Полільниця, **ці**, ж. Полыщичка. Харьк. у.

Полім'я, **м'я**, с.—**Полум'я**. *А він загадав їй рибу варити без воїну і без полім'я.* Чуб. V. 820.

Поліньвий, **а**, **в**. Лѣноватый. НВолыв. у.

Полінья, **на**, с. Полотье. Константиногр. у.

Поліно, **на**, с. Полѣво. *Хрін його батька знає: у багатого поєна ніч та юрить, а в мене одно поліно, та й те не юрить.* Ном. № 2138. Ум. Полінце, поліночно.

Полінуватися, **нїюся**, **ешся**, **ш.** Прлѣняться. *Не полінується провіяють.* Г.-Арт. (О. 1861 III. 93). *Полінувались рано встать.* Черняг. г.

Полініяка, **кв**, ж.—**Поліно**. *Він поліняку дров... приніс.* Г. Барв. 98.

Полініти, **плію**, **пиш**, **ш.** 1) Слѣпить, вылпить (во множествѣ). *Вареники полінили.* 2) Облѣпить, замарать (во множествѣ). *Сир їм,—зуби полінили.* МУЕ. III. 103. *Поліпіла кошелек.* Вх. Уг. 261.

3) Прлѣпить (во множествѣ). *Пішла в церкву стара баба, свічок накупила, де була яка ікона, сюди поліпила!* Рудан. I. 100.

Поліпнати, **паю**, **еш**, **ш.** Сдѣлаться лучше, улучшиться.

Поліпнення, **ня**, с. Улучшеніе.

Поліпшити. См. Поліпшувати.

Поліпшувати, **шю**, **еш**, **сов. в.** поліпшити, **шу**, **шиш**, **ш.** Улучшать, улучшать.

Полісся, **сн**, с. Полѣсье. *А в самую шістьсот улігв пасіки було. Аж на полісся було посилає.* Г. Барв. 174.

Полісун, **нв**, м. Лѣшій. Балт. у.

Полісюк, **кв**, м.—**Поліщуз**. Гол. I. 684.

Політ, **лѣту**, м. Полетъ. *Він сам за мною залетів, за моїм титим польотом.* Мет. 178.

Політати, **тѣю**, **еш**, **ш.** Полетать.

Політика, **кв**, ж. 1) Политика. К. ЧР. 346. *Що то політика?—Нещирість.* Ном. № 950. 2) Лепта—шелковая, гарусная. *Я їй віддарував дуже мудрою політикою.* Федьк. Гол. Од. 66. ЕЗ. V. 218. Ум. Політична.

Політикуватися, **кїюся**, **ешся**, **ш.** Вестъ другъ съ другомъ политику. *Обидва ж вони політикуються, подарунками*

обсмаються, а нішком один на одного чикають. К. ЧР. 16.

Політичний, в, е. Політаческий. *Політична часопись*. О. 1861. III. 81. *Політичні бурі в Європі*. К. XII. 128.

Політние, ка, м. Рабочій на лѣто. Желез.

I. Політниця, ці, ж. Работница, нанятая на лѣто. Нѣжин. у.

II. Політниця, ці, ж. Полольщица. Переясл. у.

Політок, тка, м. Годовой кругъ древесны. Вх. Зв. 52.

Поліття, тя, с. Благоприятная погода; благоприятное урожайное лѣто. *Не поліття, а лихоліття*. Ном. Як закуе зузую на Юрія на голе дерево, то буде годне літо, а як на лист, то буде поліття. Ном. № 439. *Свого року поліття на васі огород*. Сосн. у. *Не на всяке літо добре поліття*. Ком. П. № 646. *Таке все поліття мочливе. Як сміть вимаде, тоді поліття ходити на зайців*.

Поліття, ті, с. 1) = Полінья. 2) Сорня трава, которая нужно выпалывать. *Поліття вже наростло*. Константиногр. у.

Політура, ра, ж. Лакъ. *Мажув у столярню і вінс політуру*. Св. Л. 223.

Політура, ха, ж. Летающая (зпитеть мух). *А я муха полетуша*. Грив. III. 666.

Полічення, ня, с. Исчисление.

Полічійтя, чү, чий, и. 1) Сосчитать. *Гроші полічили*. Чуб. V. 243. 2) Полгчить. *Три дні полічили, а там сказали, що умер багачир*. Рудч. Ск. II. 148.

Поліщук, ка, м. Житель Польсьа. О. 1861. I. 264.

Полк, ку, м. 1) Полкъ. 2) Въ старой Украинѣ XVII—XVIII в.: часть украинской земли, провинція, заключающая въ себя города, мѣстечки, села, носившая название по главному городу, гдѣ было правленіе полка, и раздѣленная на сотні. *Осяли й позаймали козаки всі землі на Україні під полки, а в полках під сотні, а в сотнях під свої зупорі, двори, пастовники чи левади*. К. Хм. 127.

Полковій, а, ё. Полковой. *Третя сотня під полковою короною*. Лукаш. 45.

Полковник, ка, м. Полковникъ, начальникъ поля въ одномъ или обоихъ значенійхъ. *Кому, красо, достанешся, чи сотнику, чи полковнику?* Чуб. V. 495. Ум. *Полковничом*. Грив. III. 666.

Полковникувати, күй, вш, и. Быть полковникомъ. К. ЧР. 186.

Полковництво ва, с. Должность полковника. *Зложив з себе полковництво*. К. ЧР. 14.

Полковницький, в, е. Принадлежащій полковнику, относящійся къ нему. *Дали йому до рук полковницькі клейноди, одарили з гармат, да й став нам-отець Шрам полковником*. К. ЧР. 16.

Полковняця, ці, ж. Полковница. Шевч. 296. *Молодая полковница полковника просить*. Грив. III. 417.

Полковничай, в, е. 1) = Полковницький. *Він протопче стежку через полковничий садок*. Шевч. 296. 2) = Полковним.

Полковничок, чка, м. Ум. отъ полковникъ.

Полковдчина, ни, ж. с. ? *А по сей бѣк Орелі мінія була, а по той бѣк Орелі, за Нехворощю, полководчина була*. КС. 1882. XII. 593.

Полбѣти, лѣю, вш, и. Полить. Сквири. у. **Полба**, ва, ж. Мянна. *Мани та й мани, як горобия на полузу*. Ном. № 3098. Ум. *Полбна, полбна*. Ном. № 3098. **Полбвочив**.

Половень, вня, м. = Омшанк. Константиногр. у.

Половецъ, вця, м. Половецъ. Левец. Перші князі, 68.

Половецький, в, е. Половецкій. *Серед землі половецької*. Шевч. 645.

I. Половій, а, ё. 1) Желтый, цвѣта свѣлой ржи. *Вийди, паноньку, проти нас, викуп си вінець у нас, положи червоною від вінця полового*. Лукаш. 148. 2) О масті: свѣтлорыжий. Чуб. V. 258 *сѣрый съ желтымъ отливомъ*. КС. 1898. VII. 41. *Ой воли мої та полові, чом же ви не орете?* Мет. Ум. *Половѣньий*. Чуб. V. 275.

II. Половій, а, ё. Находящійся въ задней стѣнѣ хаты; вдоль которой устроенъ піл. *Полове вікно*. ХС. III. 56.

Половій, ка, м. Порода ястреба. О. 1862. IX. 62. Kolb. I. 65. *Гу! га! Половик! зпавай курку за їзк*. ЕЗ. 5. 150.

Половія, ня, ж. Половина. *Перебруду бистру річку й половину ставу*. Мет. 83. *Половина літ минає, я частя не маю*. Чуб. V. 360. **О-половіні**. Въ половину. *Як же тебе, пане, нести: чи поперз дерев, чи о-половині дерев*. Грив. I. 172. Ум. *Половінна, половиночка*. Грив. III. 583.

Половінниця, ці, ж. 1) Сортъ плахти. Черниг. у. 2) Та, которая все уменьшаетъ на половину (переполовинює?) *Встрѣч. въ уменьшат. формѣ въ слѣдующей по-*

словидь: *Винничка*—осьому половинничка, *малничок*—осьому віночок. *Ном.* № 14017.

Половінка, половіночка, ки, ж. Ум. оть половина.

Половінчастий, а, е. Створчатий. *Половінчасті черепашки.* Черк. у.

Половіничка, ка, м. Самая маленькая бутылочка казенной водки. *Мирг.* у. *Слов.* Д. Эварн.

Половінищина, ни, ж. Половина недѣленного загона. (?) *Козел.* у.

Половіти, влю, виш, и. Сметывать, шивать на живую нитку. *Шух.* I. 153.

Половіти, влю, виш, и. Поймать; передовать, выловить. *Взяли коника половити.* Чуб. V. 799. *Коли б половили шуку велику.* Рудч. Ск. I. 81. *Як рибу в сак, половити.* *Ном.* № 1649. *Чи половила вже курчата?* Харь.

Половиця, ці, ж. = Полова. *Вівсяної половиці та й не хоче їсти.* Чуб. V. 1126.

Половічанка, ки, ж. Рожь съ пшеницею. Угор.

Половіти, вію, еш, и. Желтѣть (о хлѣбахъ). *Із-за юри вітер віє, житю половіє.* Чуб. V. 169. *Окружи мене то житю половіє, а купка мону голубо цвіте.* *МВ.* I. 14.

Половник, ка, м. 1) Закрыль для мякны. Угор. 2) Родъ хлѣва для мякны и пр.—вногда какъ часть клуви, вногда отдѣльно. Чуб. VII. 397. *Лохв.* у. *Славяносерб.* у. Въ Галиціи хлѣвъ, гдѣ зямой стоять овцы и телята. *Фр.* Пр. 136.

Половніця, ці, ж. 1) = Полуниця. 2) Половищца. *Полоти нездужаєш, — нехай тобі половищца нарає.* О. 1862. VII. 36. *По тім боці пшевиченька, по сім боці половищенька.* Чуб. V. 380.

Половнічник, ка, м. 1) = Полуничник. 2) Родъ узора въ вышивкѣ. Г. Барв. 216.

Половня, ні, ж. Мѣсто куда ссынають полову.

Половчастий, а, е. Обь особаго рода узорѣ въ вышивкѣ. *Половчасті уставки.* *Колб.* I. 48.

Половчик, ка, м. Родъ небольшой птицы полового (см.) пвѣта. Вх. Лем. 453.

Полов'яний, а, е. Изъ мякны. *Полов'яний хлѣб не голод, а пачосня сорочка не намота.* *Ном.* № 5355.

Полов'яник, ка, м. = Половня.

Пблог, гу, м. 1) Роды, разрѣшеніе оть бременн. *Ой Маруся в полозі лежала, чортим шовком голочку зв'язала.* *Нп.* У по-

логахъ бути. *Рожать.* *Жінка була в полозат.* *ХС.* 1893. VII. 74. 2) мн. пологіи. *Низьменная равнина по лѣвѣмъ берегамъ рѣкв.* *Вас.* 206.

Пологіий, а, е. Отлогій, покатый. *Полога гора.* Вх. Лем. 453. *Полозі зелені луки.* *Левин.* I. 63.

Положістий, а, е. = Пологий. Вх. Лем. 453.

Положіти, жу́, жиш, и. = Покласти. *Спекла колобок і положила на вікні.* *Рудч.* Ск. II. 2. *На кою такий інів великий положили?* *Мил.* 183.

Положітися, жу́ся, жишся, и. 1) Лечь. Чуб. II. 410. *В Вишнємі народився, там у яслах положився.* Чуб. V. 328. *Спать з тобою положусь.* Чуб. V. 8. 2) Утегитися. *Положілася короєа.* *Каменец.* у.

Положіяня, ні, ж. = Полжіяня. Желех.

Пблог, за, м. 1) Полозь въ саняхъ. *Колб.* I. 67. *Сумск.* у. *Як буде полоз вохкий, то буде й кінв мокрий.* *Ном.* 2) Большая змѣя изъ семейства удавовъ, повидимому *Euz turcicus.* *КС.* 1882. VIII, 377; *КС.* 1890. IV. 99. Ум. *Полозін.* *Рудч.* Ск. II. 7.

Полозюк, ка, м. = Полоз 2.

Половати, каю, еш, и. Мыть, половать. Угор. *Полокна пшеництва.* *Каменец.* у.

Половшити, шу́, шіш, и. Искрошить какъ лашпу.

Полом, му, м. Сломя. *Як на полом піде хата, то багато дерева пропаде.* *НВолын.* у.

Поломіти, шлю́, виш, и. 1) Сломать. *Коні потомити, вози поломити.* *Грин.* III. 20. 2) Нарушить. *Але ж бо я поломила матушину волю, тепер же я проклинаю свою лизу долу.* Чуб. V. 250. *Встрѣчаются также формы: Поламле... заповідь.* *Єв.* Мт. V. 19. *Віру християнську під ноги підтопчи, хрест на собі полами.* *АД.* I. 211.

Поломітися, шлю́ся, вишся, и. Сломаться. *Дорогою вісь поломилася.* *КС.* 1883. III. 671. *Мостовичка поломилася, вірний дружок затонув.* Чуб. V. 370. *Плаужок... не поламнеться.* Г. Барв. 195. *Свічки не поламнеться, як оцюди положу?* *Пирят.* у.

Поломінь, ні, ж. Пламя. *Робім ся ономъ.* *Яков ти поломієв будеш?* *Драг.* 266. *Іван палахнув наче ти поломінь.* *Федьк.*

Пбломно, нар. Пламенно. *Зорі наче палми, одна зоря поломніш від друї.* *МВ.* III. 73.

Положня, ня, **пблом'я**, н'я, с.—**Полуж'я**. *Положня їде до небес*. Грив. I. 156. *А він загадав їй рибочку жарити без огню і без палом'я*. Чуб. V. 819. Ум. **Пблом'яччо**.

Пблом'яний, а, в. Пламенный. *Пблом'яне я дулом бачу море*. К. ЦН. 178.

Пблом'ячко, ка, с. Ум. оть **палом'я**.

Полбн, ну, м. 1) Пльвн. *Чи її убито, чи в полон зайнято*. Чуб. V. 628. 2) Пльвнше. *Татарове полон женуть: одик полон з жіночками, друий полон з дівочками*. Нп. Там татари полон ділят. АД. I. 75. 3) Родъ наськомаго. Вх. Пч. I. 8. ЕЗ. V. 82. Bibio. Вх. Пч. II. 26.

Полонієн, ка, м. Пльвннєк.

Полбнєк, ка, м. 1) Разливная ложка, большая ложка. Шух. I. 250. *Замішався, як палоним межи ложками*. Ном. № 7936. 2) Головастиєк.

Полоніна, ни, ж. Горная равнина, пастбище на вершинах горъ. Шух. I. 184. *Ой висока полонина з вітром говорила*. Шух. I. 200. Ум. **Полонінна**. Шух. I. 198. **Полоніночка**. ЕЗ. V. 229.

Полонієн, ка, ж. 1) Ум. оть **полонієн**. *Пішли віці в полоничку самі біленькі*. Гол. I. 229. 2) Обрядовая п'єсня, которая поется во время выгона гондулами скота въ полонини. Шух. I. 197. 3) Раст. *Anthus spinoletta* L. Вх. Зв. 52.

Полонієний, а, в. Относящійся къ полонині. Желех.

Полонієчка, ки, ж. Ум. оть **полонієн**.

Полонієський, а, в. = **Полонієний**. *Зацай, чари і полонієські примівки*. Шух. I. 195.—*хід*. Выгонъ скота весной въ полонину. Шух. I. 197.

Полонієстий, а, в. Покатый. *Полонієста юра*. Черк. у.

Полонієти, нію, нищ, м. 1) Пльвнть. 2) Дѣлатъ проруби во льду. Kolb. I. 68.

Полонієца, ці, ж. и пр. = **Полунієца** в проч.

Полбнка, ки, ж. = **Оподонок**. *Сам же я ту полонку рубав, коня напував*. Чуб. III. 298.

Полбнь, ні, ж. 1) = **Полон**. *Не дай, Спасе, у неволу, у полонь мені упати*. К. Псал. 2) = **Полн**. Вх. Лем. 453.

Полонієн, ка, м. Сѣрній мелѣдъ, живущій въ полонінах. Вх. Пч. II. 7.

Полонієн, на, м. Пльвннєк. *Чи скаже він тобі покірне слово, благатиме тебе як полонієн*. К. Іов. 92.

Полонієнка, ки, ж. Пльвнница. Ум. **Полонієночка**.

Полбпати, павю, ещ, м. Пожрать, съѣсть. *І куди вони все палопали?* Богодух. у.

Полбпатися, павмося, етєся, м. Лопнуть (о многихъ). *Будуть пани дуться, поки палопатяться*. Ном. № 1246.

Полоскання, ня, с. 1) Полосканіє. 2) Плесканье въ водѣ.

Полоскати, щу, щєщ, м. Полоскать. *Розмай зілля знайшла, полоскала на річці*. Чуб. V. 414.

Полоскати, щуся, щєщєся, м. Плескаться въ водѣ, мыться. *Що на морі та на дощечці красна дівчина полощеться; полощеться, одіається, в черевички обувається*. Чуб. V. 8.

Полосковуб, ба, м. Первый день ведлеаго поста, когда крестьяне **полбщуть** зуби, чтобы между ними не осталось ничего скоромнаго, т. е. выпиваютъ въ корчмѣ. Чуб. III. 8.

Полоскотати, чу, чєщ, м. Пощекотать.

Полотбєчєк, ка, с. Ум. оть **полотно**.

Полотбєк, ка, с. 1) Ум. оть **полотно**. 2) Полотно для свта. *Вязка личаних полотєнєк на рєшетта*. О. 1862. IX. 63. 3) = **Полотєнє** 3. Вх. Уг. 261.

Полотбєний, а, в. Холщевой.

Полотбєцє, дє, с. 1) Ум. оть **полотно**. КС. 1884. V. 175. *Полотєнє на станок лянєно*. Мкр. Н. 38. 2) Часть мєрєжнн. Сє. мєрєжнн 1. (Залюбов.). 3) Пазавательная перепонка. Мнж. 189. Вх. Пч. I. 15. 4) Кливнокъ косы. Желех. Ум. **Полотбєчєно**.

Полбти, лбю, лєщ, м. Полоть. *Полю я конопельки дрібні зеленєчки*. Чуб. V. 282.

Полотица, ці, ж. Раст. *Convolvulus arvensis*. Вх. Пч. II. 30.

Полотнієн, ни, ж. Кусокъ полотна. Ум. **Полотнієн**. *Дай чисту полотнієнку зав'язати руку*.

Полотнієти, нію, ещ, м. Влѣднть, дѣлаться бльнмъ какъ полотно.

Полстбю, нє, с. 1) Полотно, холстъ.

Побіала, як полотно. Ном. № 4383. *Закохалась дівчинька в хлопця молодого, і наготовила румиників з полотна нового*. Чуб. V. 242. 2) = **Пілка** 3. Вх. Пч. II. 21. 3) Кливнокъ косы. Шух. I. 169. Ум. **Полотбєно**, **полотбєнєцє**, **полотбєчєно**. *Всього потрошку—і конопель, і полотєнка*. Г. Барв. 16. *Полотєнка на станок*. Г. Барв. 115. *Ой тобі, подруженько, на рукава полотєнєчки*. Чуб. V. 379.

Полотняний, а, е = **Полотенний**. У синоному журанкові, у старих полотняних шарварак. К. ЧР. 8.

Полотнянка, кв, ж. Верхнее полотняное платье крестьян (мужчинъ и женщинъ) въ некоторыхъ мѣстностяхъ Галиціи: или длинное съ таліей, или, у мужчєвъ подо Львовомъ, короткое, только до пояса. Гол. Од. 44, 51. Но нимъ стара брудна полотнянка. ЕЗ. V. 116.

Полотѣк, ткѣ, м. Грудь гуся или гуся разрѣзанный вдоль надвое, просоленный и прокопченный. Маркв. 159.

Полоття, тѣ, с. Полотье. Черк. у. Г. Барв. 146. *Роспочинається полоття.* Левид. I. 24.

Полоть, пїлтя, м. = **Полоток.** *Пїлтя нікто не мастить.* Ном. № 13281.

Полох, ха, м. 1) Смятеніе, ужасъ. *І радувався царь, що вийшли з його краю, бо страх обняв усіх, увесь Єгипет—полох.* К. Псал. 242.

Полбх, меж. Выражает испугъ, также удары сердца съ испуга. *Серце у мене тільки полох-полох, та й замліло.* Г. Барв. 127.

Полбханий, а, в. Нануганный, пугливый. *Полоханий заць, і пєчка боїться.* Ном. № 5796.

Полбханя, ня, с. Испугъ, напугваніе, пуганіе.

Полбхати, хаю, еш, ил. Пугать. *Се тая Солоха, що кури полоха.* Нн. Побачила, що так полоха Гол синка, що аж зазляв. Котл. Ен I. 12.

Полбхатися, хаюся, ешся, ил. Пугаться. *Як почувете про войни та бунти, не пологайтесь.* Ев. Л. XXI. 9.

Полохій, ѣ, в = **Полохливий.** Кїнь полахий. Волч. у.

Полохливий, а, в. Пугливый, робкій. *Голуб полахливий.* К. Досв. 140. *Шкодливий як кішка, а полахливий як заць.*

Полохливість, вости, ж. Боязливость, робость. Желєх.

Полохливо, нар. Пугливо, робко.

Полбчок, чку, м. Ум. отъ пїл.

Полошїти, шїу, шїаш, ил. Вспугивать, пугать. *Пїштво полошїли.* МВ. (О. 1862. III. 60).

Полошїтися, шїєся, шїєшся, ил. Пугаться. *Тільки минув мїст, зараз зачали ся конї полошїти.* Драг. 46.

Полбшати, хаю, еш, ил. Вспугивать.

Полошлявий, а, е = **Полєхливий.** *Полошлявий кїнь.* Каменец. у.

Полбшувати, щую, еш, ил. ? *Та покошувано і полошувано шишечку.* Мал. 155.

Полтѣвѣць, вдя, м. Житель Полтавской губерніи. *Ой писали басарабіи та до наших хлопців листи: „Ой ідїть, полтавци, та до нас риби їсти.“* Грин. III. 563.

Полубѣць, са, м. Полу-бѣць, полу-челвѣць. *Мабути вона полубїса ердила?* Греб. 373.

Плбубва, кв, ж. Деревянная крышка улья. См. Палуба 2. *Прийшов у пасїку, дивлюсь,—полубка лежить на землі, скинута з вулика.* Новомоск. у.

Полубок, бка, м. = **Обчайка.** Вх. Зн. 51.

Полуботок, теа, м. Полусаножекъ, ботанокъ.

Полубочок, чеа, м. Боченокъ ведеръ въ 10—15. *Аж три бочки і полубочки та солодкою меду.* Грин. III. 494.

Полувѣвниця, ці, ж. Кадочка на ножкахъ, вѣвшая въ двѣ отверстіе, заткнутое затячкой,—употребляется для бученія нитокъ. Шух. I. 149.

Полувѣд, лу, м. Цѣльная плотная кожа, преимущественно воловая, выдѣланная преимущественно для подошвъ. Вас. 138.

Полувѣвця, ці, ж. = **Полуниця.** МВ. III. 138.

Полуда, дн, ж. 1) Глазурь. 2) Катакть, бѣльмо. *Полуда на очі сіла. Полудю очі затягло. Мені полуда спала.* Кромѣ примаго значенія, переносно: я прозрѣлъ, увидѣлъ то, чего раньше не видѣлъ. *Мені давненько почала спадати з очей полуда.* Левяц. Пов. 172. См. Луда.

Полудання, ня, с. Полдникъ.

Полуденний, а, в. Полуденный, южный. *І повернув Господь од сходу буйний вїтер, а другою підняв з полуденною круаю.* К. Псал. 179.

Полуденник, ва, м. Насѣк. Syngrius. Вх. Пч. II. 27.

Полуденниця, вець, ж. мн. Родъ дѣтской болѣзни. *Цьому младенцеві ізмени... крикливиці, плаксивиці, ночниця, полуночниця, денниця, полуденниця і несплячки.* (Заговоръ). КС. 1883. VII. 588.

Полуденок, нва, м. Полдникъ. Грин. III. 204. *Се вже була остання чарка після полуденку.* Св. Л. 323. *А я підчу додомонку, ти не забавляйся, чи готовий полуденок та відвідаєся.* Гол. I. 203.

Плудень, дня, м. 1) Полдень. *А вже сонце по полудні, дівчинине серце нудне.*

Чуб. 0-полудні. Въ полдень. *Удень як серед ночі ходять, і поланки шукають о-полудні.* К. Іов. 12. 2) Полдникъ. Ум. Полуденно. О. 1862. IV. 13.

Полуденькувати, кую, еш, м. = Полуднати.

Полудняня, ня, с. 1) Поддвнчагіе. 2) = Полудень 2. *Буде йому на снідання і на обляння і на полудняня.* АД. I. 148.

Полуднати, няю, еш, м. Полднячати. *Сядеш, мати, полуднати,—ні з ким розмовляти.* Мет. 224.

Полуднівий, а, в. Полуденный, южный. Брацл. у.

Полуднець, денця, м. Ум. отъ полудень. *Обідесь під полуднець, вечера по тіюночі.* Гол. IV. 240.

Полудна, ня, с. Полдени. *Чи то зоря розсвітає? Чи полудне ірє?* Чуб. V. 2.

Полудній, я, в. Поддвнчий. *У меділю у полудню годину сам Филоненко виступав.* Макс.

Полуднувати, ную, еш, м. = Полуднати. *Ігав чумака, та їдучи полуднував.* Чуб. I. 34.

Полуднювати, нюю, еш, м. = Полуднувати. *Ой перший раз обідио, а другий раз полуднюю.* Чуб. V. 807.

Полудрабок, бка, м. Грядка въ телгѣ. Чуб. VII. 40. Рудч. Чп. 250. См. Драбина 2, драбини. *Полудрабок поломився.* Чуб. V. 1139.

Полудуватий, а, в. Съ бѣльмомъ ва глазу. Лубен. у. (Левтовичъ).

Полумупанчик, ка, м. Родъ полукафтаныя изъ легкой матеріи съ рукавами или безъ рукавовъ, съ стоячимъ воротничкомъ,—надѣвається галдицими мѣшачами на рубашку. Гол. Ох. 15.

Полузати, зяю, еш, м. Пощелкати (орѣхи, сѣмячви).

Полузка, ки, ж. Низка (коралловъ в пр.). Вх. Зп. 52.

Полузіпок, пва, м. Копна въ тридцать сповпѣ. *По обиди боки дороги спояло так бачито полузіпкѣ, що як лягнути, то й поля було не видно.* Левц. Нов. 114.

Полушацько, цька, м. Мѣра сыпучихъ тѣлъ. О. 30743 гектол. *Давав полушацькохъ вѣса.* МУЕ. III. 58.

Полумисок, ска, м. Родъ глубокой тарелки, неглубокая миска. Рудч. Ск. I. 11. Вас. 181. *Да їдять вони качачі з одного полумиска, ой н'ють вони мѣдною з одною кубочка.* Нц.

Полуміння, ня, с. = Полум'я. *Полуміння палає.* Грив. III. 529.

Полумінь, ні, ж. = Полум'я. ЕЗ. V. 78.

Полум'я, м'я, с. Пламя, полмя. *А полум'я так з рота й наше, так і наше.* Рудч. Ск. II. 31. Ум. Полум'ячко. Мил. 88.

Полум'яний, а, в. Пламенный. Левц. I. 306. Ком. II. 113.

Полум'ячко, ка, с. Ум. отъ полум'я.

Полунати, няю, еш, м. О звукѣ: раздаваться въ некоторое время.

Полуніяця, ці, ж. Употр. преимущественно во мн. ч. Клубника, Fragaria collina L. ЗЮЗО. I. 123. *Замовлія полуніиці.* Грив. III. 252. *Зродили полуніиці.* Чуб. V. 395. Ум. Полуніиченка. *На іорі суніиченки, на долинні полуніиченки.* Чуб. V. 4.

Полуніячий, полуніяшний, а, в. Клубничный.

Полуніячник, полуніяшник, ка, м. 1) Стебель и листья клубника, клубничный кустикъ. *Полуніячнику блато, а яїд на йому нема.* 2) Наливка на клубникѣ. 3) Раст. Trifolium montanum L. ЗЮЗО. I. 139.

Полуніячиця, полуніяшниця, ці, ж. Родъ півсанки КС. 1891. VI. 375.

Полуночий, полуношний, а, в. Полуночный. *Світлова зоря ясна, полуночна темна.* Грин. III. 198. *Стала полуночна година наступати, став Алякан бачи до галери прибувати.* Дума. *Полуночна зірка зійшла, а вони ще далеко од сѣла.* Кв.

Полуночиця, полуношниця, ці, ж. Родъ дѣтской болѣзни. КС. 1883. VII. 588. См. Полудениця.

Полупанівка, ки, ж. Жена полуванца. *Дочки замѣжніхъ козаків ходять у гостину до повіевъ або до полупанійок.* О. 1861. XI. 112.

Полупанок, нка, м. То-же, что и панюн, мелкій помѣщикъ, также разношинець, свлящійся жить по барски и пр. *Пани й полупанки навчилися тратити всякі гроші.* Кв. *Дикта старою п. ганкомъ нашимъ можна здивувати.* Шевч. 365.

Полупати, паю, еш, м. —сѣма. Полхлпать, поморгати глазами. *Офїиер полупав-полупав очима, за шапку та й за дзері.* О. 1861. IX. 77.

Полупати, паю, еш, м. Поковырять, облудить (напр. обмазку).

Полупетро, ра, м. День 30 іюня, соборъ дванадцяти апостоловъ. ХС. I. 77. Маркев. 15. *Це діялось ни Полупетри.* Закр.

Полупіти, плб, пиш, м. 1) Облупити; обчистити. *Волила я, воли мої, вас всіх полупити.* Рудя. Чп. 166. *Даютъ мні бараболі полупити їсти.* Чуб. V. 1125. 2) О насвѣдахъ: висидѣть (во множествѣ). *Хоч би тобі один розбошок! Усі яйця квочки полупили.* Г. Барв. 194.

Полупітися, плбсб, пишомъ, м. Облупитися. *Кожоря, побита змійною мезодою, полупиуована всеняними дощами, полупилаєя.* Мир. Пов. II. 79. *Порѣпалась і полупилась кожа.* К. Іов. 16.

Полупотіти, почу, тѣш, м. Застучать глухо, падає (напр. о плодахъ, падаючихъ съ дерева). *От і вчепишь злонецъ трясти (груші); полупотили чернообокі.* Св. Л. 205.

Полурібка, ки, ж. Камбола? Баба сказала піймати полурібку і зїсти. Чуб. II. 252.

Полуріпка, ки, ж. Четверть загова (загонъ=5—6 десат.). Козелец. у.

Полусеток, тка, м. ? *Накупи шість полусетків платна.* Драг. 336.

Полуск, ку, м. Трескъ. *Не чує полуску.* Ном. № 4222.

Полускати, каю, еш, м. Поцелкати (сѣмячки, орѣхи) вѣкторое время или всѣ.

Полускирт, та, полускарток, тка, м. Полскарды. *Були скирти, полускирти, а тепер немає.* Мяз. 172.

Полусорочини, чѣн, ж. мн. Поминка по умершему въ третью недѣлю. *Справляла Наум і Настя зноє і третини, і де'ятини, і полусорочини, і сорочини, як треба по християнські.* Кн.

Полустав, за, м. Святцы, молитвенникъ съ мѣсяцесловомъ.

Полуставецъ, вця, м. = Полустав. Свм. XII. *Еней тут зараз взяв доадку, веліє побігши до дяків,—купить піярську ураматку, полуставаців, октоїзів.* Котл. Ен. IV. 21.

Полутабѣнковий, а, е. Сдѣланный изъ полутабену.

Полутабѣнок, нку, м. Родъ шелковой матеріи.

Полудвіт, ту, полудвіток, тка, м. Раст. Иванъ-да-Марья, *Viola tricolor.* Желех. *Ой по юрі полудвітки процвітають.* Мет. 138.

Получабк, ка, м. Родъ рыбы.

Получати, чаю, еш, сов. в. **получити**, чу, чип, м. 1) Соединять, соединить. *Чей нас Бог получить з собов,—будеє часливі.* Гол. III. 393. 2) Получать, получить. *Ди, синку, та за рідне браття, та получиши,*

мій синочку, юсузарське плаття. Чуб. V. 974.

Получити, чу, чип, м. = Улучити. *Стрѣльє уміє... добре получити—вцїлити звіря.* Шух. I. 235.

Получчати, чаю, еш, м. Улучшиться, сдѣлаться лучше. *Унивались і чужої, і своєї крові, а получчали?* Шевч. 409.

Получче, нар. Лучше, получше. *Скажи мені получче бідного невольника доладати.* АД. I. 210.

Полушка, ки, ж. Полушка, $\frac{1}{4}$ копейки. Грин. III. 546. *Баба рака купила, три полушки дала; баба рака зварила, добра юшка була.* Нп.

Польгувати, гую, еш, м. Давать льготу. *Віри своєї християнської у поруку не подайте, жидівському шабашу не полуйте.* АД. II. 23.

Полька, ки, ж. 1) Полька. *Ой ти руський, а я полька.* Чуб. V. 1163. 2) Таецъ: полька. Левид. Пов. 240. 3) Названіє корови. Kolb. I. 65.

Польнувати, ную, еш, м. Походить по приходу, собирає съ прихожанъ лєнь і прочі даянці (о попадѣяхъ).

Польованецъ, вця, м. Охотникъ. Вх. Зн. 52.

Польовій, а, в. 1) Полевой. *Чорне кучеряє волосє, заквітчанє польовими квітками.* Мир. ХРВ. 6. *Кукіль, то польового дїдѣна робота.* Ном. № 10140. 2)—вбгв. Надсмотрщикъ за полевыми работами. Kolb. I. 68. *Люде зромадять панське сіно на панщині... а польовий так бє людей палююю.* Гв. II. 145. 3) Раст.: а)—*ві васильїи.* *Salvia pendula* Vahl. ЗЮЗО. I. 173. б)—*ві вінни.* *Artemisia inodora.* ЗЮЗО. I. 173. в)—*ва рѣма.* *Lavatera thuringiaca* L. ЗЮЗО. I. 173. г)—*ва сѣсонка.* *Equisetum arvense* L. ЗЮЗО. I. 173.

Польовій, ка, м. 1) Житель полей, равнинъ. 2) Вѣсь, живущій въ полѣ. Левч. 37.

Польовїна, ни, ж. Полина, небольшое полевоє пространство. *Невеличка польовина, да пусті копци.* Чуб. V. 669.

Польовка, ки, ж. = Польованья. Вх. Уг. 261.

Польовниця, ці, ж. = Полунця.

Польсьєній, а, в. Польский.

Польсьєкїсть, кости, ж. Свойство польскаго, то-же, что в польщизна. Желех.

Польцѣ, ца, с. Ум. отъ поле.

Польща, ці, ж. Польша. Чуб. V. 35.

Не за вас се діялось,—давно колись, як па-

увела на Україні *о-двійі* Польща і Московщина. МВ. I. 137.

Польщак, ка, м. Такъ въ Херс. губ. называють крестьянина изъ Подольск. или Киевск. г.

Польщачка, ки, ж. Такъ въ Херс. губ. называють крестьянку изъ Подольск. или Киевск. г.

Польщяна, ни, ж. Польская народность, польскій языкъ, духъ. Велику роботу нам він (М. Вончок) підню, очищаючи смак рідної мови од польщизни. К (Хата, XIV). Навчили ми лхазу латину писати, польщизною мисти й літописи писати. К. Дз. 16.

Полубіти, блію, биш, м. Полубить. Полубила пройдисита. Мет. 85. Будь для того, лати, добра, що я полубила. Мет. 73.

Полубітися, блієся, бишся, м.
1) Полубить другъ друга. 2) Повраться. Полубитесь її він мосці і стане бісики прускати.

Полубліати, ліаю, еш, м. Любить, долюблять. Не полубляю я цюю. Змієв. у. За сусідом молодий, за сусідом і одовий, і овчати полубають,— всі сусіди полубляють. Котл. НН. 393.

Полубівник, ка, м. Любовникъ. Свир у. Кому, красо, достанеши? Чи соннику, чи полковнику, чи презньому полубовнику. Чуб. IV. 495. Ум. Полубовничок.

Полубівниця, ці, ж. Любовниця. Ой поїду я селом-улицею, здибаює з полубовницею. Чуб. V. 91.

Полубувати, бую, еш, м.—Уподобати. Пани полубувала мої сами та й купила. Черниг. у. 2) Полубоваться на. Він полубував на неї. Мвж. 19. Дитя моє колане! поулав би в світі, полубував красу і тишиність світову. МВ. I. 44.

Полубівання, ня, с. 1) Охота. Він мав такий зичай, що як тільки настав ранок, то зараз сіда на коня і їде на полубівання, бо колане у полубіванні. Рудч. Ск. I. 121. 2) Періодъ половой горячности у корови. Ум. Полубіваннячо.

Полубівати, лую, еш, м. 1) Охотиться. Полубили вони, полубвали цілий день і нічого не виполували. Рудч. Ск. II. 75. 2) Імѣть желаніє къ случкѣ (о коровѣ). Бабо! а що не ви жито жарите?—Та тут, не вам кажучи, тисяця полюю. Ми вже й буля до неї підпускали, так ні, не помана, знов полюю та й полюю. Лебед. у.

Полубдя, дя, с. Полубье, обрядъ для собиравіа даян съ народа і самаа даян

ята. Варя, що на полубддъ з юрода вишшов. К. (О. 1861. II. 228).

Полубіати, лію, еш. полубішати, шаю, еш, м. 1) Сдѣлаться человѣкомъ. То він уже тепер немаче трохи полубіє, а то спершу був такий, як той звір. Кобел. у. 2) Воажувати. 3) Сдѣлаться людиє.

Полубієска, полубієскою, полубієску, нар. Какъ сѣдуєтъ, какъ пріяєтъ. І матері поможе в чому, і до мене полубієски заворить. МВ. I. 27. У тебе все не полубієскаму. Ком. II. 45. В Луцку все не полубієску: навало вода, а в середині біда. Ном № 720.

Полубувати, тую, еш, м. 1) Позлаться. побѣнться. 2) Попаять.

Полубовка, ки, ж. Родъ мерення. Полубоватися, тався, еш, м. Забрызгаться жидкой грязью. Вх. Лем. 453.

Полівина, ни, ж. 1) Поляна. Мвж. 189. Пасли овця на полявинах. Павлогр. у. 2) Полявина. Часть невода: пространство сѣтя изъ 4-хъ ячей дев'ятим или трехъ семиразки; черезъ каждыя двѣ полявини по днѣ невода прикрѣпляютъ поплавокъ. Вас. 186.

Поліягти, гаю, еш, м. 1) Ложиться. Чорна хмара поляє, милай миму покидов. Чуб. V. 399. Косарі косять, а трия полями. Чуб. V. 518. 2) Лечь (о мвогахъ). Весь день всело проуляли, і п'яні спати поляли. Котл. Поляйте. То оддихнемо трохи. Рудч. Ск. I. 92. 3) О хлѣбѣ: вылечь. Ой вернітеся ж, милеє браття,— вже жита поспівають!— Не вернемся, вже не вернемся, хоч нехай поляють". Грин. III. 601.

Поліягти, ліжу, жеш, м. Полечь, лечь. А моя моила край синього моря, поляли любці і шира розмова. Мет. 93. Слава не поляже. Ном. Да як моя головоныка пляже, до тоді тобі всяке ледащо скаже. Чуб. V. 517. Всі вороги спать поляжуть. Грин. III. 190.

Поліягтися, жуся, жешся, м.—Полягти. Кіль біжить — земля движить, трава полялася, любив же я дівчиноньку, та вже віддалася. Чуб. V. 261.

Поляк, ка, м. Полякъ. До поляків не ходимо на жидну пораду. ЕЗ. V. 242. Ум. Поліченью, йтськолю прерзительно: полячів. Хвалилися поляченьки, що они звоювали. АД. II. 39. Зріклимося... і тих панків, тих полячків, котрі і нас жьли. ЕЗ. V. 242.

Полява, ва, ж. Всеобщій испугъ, паника. Мнж. 189.

Полявати, ваю, еш, м. Напугать, поугать. *Усіх поляка своїм криком. Полякий його трохи, щоб не ходив суди.*

Поляватися, каюся, етєся, м. Перепугаться, напугаться (о многихъ). *Вони всі полякались і змії злякались.* Рудч. Ск. I. 114.

Поляна, на, ж. = Полянина. Зміев. у. *Од сих печер полою розлялась чимала поляна, оточена лісом і густою зарослею чагарника.* Стор. МПр. 128. *Вийшов на чистий пляч, на поляну, сів на оддику.* Чуб. II. 594. Ум. Полянка, поляночка. Чуб. V. 477.

Полянки, нок, ж. Порода вишень. Богодух. у.

Поляпас, са, м. = Ляпас. *Поляпаса дати.* Ном. № 3853.

Поляпати, паю, еш, м. Похлопать; пошлепать.

Поляпатися, паюся, ешся, м. Забрызгаться, закапаться жидкой грязью, вообще какой либо жидкостью.

Поляскати, каю, еш, м. Похлопать (внутромъ, въ ладоши). *Поляскав батюгом.*

Полятиця, ці, ж. Раст. *Convolvulus argvensis.* Вх. Пч. I. 9.

Поляченюк, ка, м. Ум. отъ поляк.

Полячатися, чуся, чшся, м. Оплячиваться. *Самогитъ полячилася наша вельможна, инорочита Русь.* К. XII. 114.

Полячок, чѣа, м. Ум. отъ поляк.

Поляшати, шу, шшш, м. Оплячать. Ном. Од. ввд. III.

Поляштися, шуся, шшся, м. Оплячаться.

Полящати, щу, щшш, м. 1) = Поляскати. 2) О звукѣ: пронзительно, рѣзко раздаваться нѣкоторое время.

Помагати, гаю, еш, сов. в. помагати, можу, жеш, м. Помогать, помочь. *Роби, небожє, то й Бог помаже.* Посл. *Як би не би, хто б нам поміг.* Ном. Помагай-бі, помагай-бу! Богъ въ помощь! *Помагай-бі тобі, дівчино!* Рудч. Ск. II. 56. *Помагай-бу, женче!* Чуб. V. 551.

Помагати, гається, сов. в. помагати, жбжється, м. безл. 1) Приносить, приносить пользу, оказывать дѣйствіе, сдѣлаться лучше (о здоровьѣ). *Неначе й помажеться.* Шевч. 2) Съ отрицаніемъ: не помагати, быть безпользнымъ, напраснымъ. *Не просисъ, каже, не помажеться.* Рудч. Ск. I. 18. *От лаяла і плакала, та нічою не по-*

мажеться. Рудч. Ск. II. 59. *Годі, каже, бабусю, плакати: не помажеться.* МВ. I. 154

Помагач, ча, м. Помощникъ *Геть собі, бо ти ні грач, ні помач.* Ном. № 6544. *Дити мої, тепер нема в нас жидиноу заступника, нема помача.* МВ. I. 47.

Помаглювати, люю, еш, м. Вызвать на каткѣ (во множествѣ).

Помазанець, нця, м. Помазанникъ. *На Господа вони забритували, помазанцем його поурдували.* К. Псал. 3.

Помазаня, ни, с. Помазаніе.

Помазати, ся. См. Помазувати, ся.

Помазатися, каюся, епся, м. — з ним. Войти съ кѣмъ въ дружбу, заладить съ кѣмъ. *Помазався з старшиною, та й робе, що хоч.* Воляч. у.

Помазбк, зка, м. = Квач I. Зміев. у.

Помазувати, зую, еш, сов. в. помазати, жу, жеш, м. Помазывать, помазать, намазывать, намазать. *Тільки по зубас помазав.* Ном. *Як помазав стину, аж шкура одстала.* Чуб. V. 406. 2) Помазывать, помазать муромъ. *Се я царя помазав на Сіоні.* К. Псал. 3) Только сов. в. Запачкати. Чуб. V. 522. *Ой обстели, мила, голубонько сива, китайкою двір, ой щоб не помазатъ дорожж сап'яників, золотих підків.* Мет. 68.

Помазуватися, ауюся, ешся, сов. в. помазуватися, жуся, жешся, м. 1) Намазывать, намазаться. **Помазаться паном, панамі.** Стать бариномъ, на барскій ладъ жить. Сим. 141. *Уже він помазався паном Черк. у.* *Возний так і бундючиться, що помазався паном.* Котл. НН. 387. **Помазатися чми.** Употребл. иногда въ значеніи: едва что-либо узнать. *Тільки що помазався книжкою, що й розорнуть гаразд не вміє.* Ком. П. № 871. 2) Получать, получать помазаніе. 3) Запачкиваться, запачкаться.

Помазуха, хи, ж. Мазальщина. Мил. 27. Ум. Помазушка. Мил. 218.

Помазяти, чу, чшш, м. Побить въ кровь. Мнж. 80.

Помайнувати, ную, еш, м. Понестись, помчаться. *Мов сарна в гаю помайнують.* Шевч. 629.

Помайструвати, рую, еш, м. Помастерить. *Він у тій коморі вікна попорубував, сляк-так помайстрував.* Драг. 176.

Помаленьку, помалесеньку, нар. Ум. отъ помалу.

Помали, нар. Неможко. *А чєть, комар, із нош, ний тїмцюю помали.* Гол. IV. 513.

Помаляй, а, в. Маловатий. У вас овечки помаляі. Вале. у. Чоботи пошии мені помилі.

Помаляти, лѣю, ліш, м. 1) Умалить. 2) Спити меньше мѣрки. Грив. III. 46. Сукню пошили,—покоротили, чобітки вишили, та помаляли. Гол. IV. 73.

Пома́лу, нар. 1) Тиховко, осторожно, слегка. *Пома́лу ступайте, пілу не збивайте.* Чуб. III. 34. *Мороз дуже старий чоловік; він як дитя пома́лу, то й мороз не великий.* Чуб. I. 32. 2) Тихо. *Ой пома́лу ма́лу, чумаченьку, трай, да не врази мою середнька окрай.* ЗОЮР. II. 21. 3) Медленно, не спіша. *Ой ходімо, памеbrate, на той кут пома́лу.* Чуб. V. 256. *Ні, каже, не бі,—я пома́лу йшов.* Рудч. Ск. II. 182. Ум. **Помаля́ньку**, **помалясе́ньку**, **помалясе́ньку**.

Помаляюва́ти, лѣю, еш, м. Расписать красками, покрасить. *Найми друцю, щоб постіля смала, щоб піля ходили помаляювала.* Чуб. V. 92. *Плавало суденце—помаляюване дечке.* Чуб. V. 952.

Помаляюсіньку, нар. Совершенно тихо, совершенно медленно. *Що із хати помаляюсіньку, а з сімечок потихусіньку.* Грив. III. 439.

Помаляти, лѣю, еш, м. Пищу немного поѣсть, потомъ оставить. Вх. Лем. 453.

Пома́на, ии, ж. Родъ кулича (поминальнаго) съ крестомъ. О. 1861. XI. Св. 61.

Пома́ндрува́ти, рѣю, еш, м. Отправиться, пуститься въ путь. *Пома́ндрую прічки темньскої нічки.* Мет. *Ой я тую далекую глотцям подарую, а до сеї близької та й сам пома́ндрю.* Чуб V. 26.

Помаля́ньку, **помалясе́ньку**, нар. Ум. оть пома́лу.

Помавя́ти, жаю, еш, м. Отправиться, пойти. *Йди, діво, з нами молодильми, ліпше тобі буде, як в рідної мамі.* *Дурна дівка тою послужала, з ними пома́жсала.* Чуб. V. 334.

Помавя́ти, вию, виш, м. Поманить.

Помаві́жити, жу, жаш, м. Повѣзть.

Помаві́житися, жуся, жишся, м. Повѣзтися.

Помаля́вий, а, в. Заманчвий. *Була десь у тігній земній неволі, та се визволилася, і знов йдеться їй на життя веселе й любе, і забіває вона вже думками поманялыми.* МВ. II. 134.

Помава́чати, чу, чиш, м. Поточить воду кантачною.

Помавя́ньку, нар. Повемноже. **Ковстантиногр. у.**

Помаві́чати, чу, чиш, м. Видя́тись нѣкоторое время вдали.

Пома́рнати, рѣю, риш, м. Помечтать. Левц. I. 291.

Пома́рніати, ню, ниш, м.—ного. Уничтожить воро. Вх. Уг. 261.

Пома́рнілий, а, в. Увядшій, поху́дѣвшій, зачахнувшій. *Круюм тебе пропаянулася трупом бездиганним пома́рнілая пустина.* Шевч. 432.

Пома́рніти, нію, еш, м. Увянуть, поху́дѣти, зачахнути, подурнѣти. *Боже небо юлубсе і те пома́рніло.* Шевч. 404.

Пома́рнотра́вити, влю, виш, м.—**Пома́рнотра́тити**.

Пома́рнотра́тити, чу, тиш, м. Проматать, растратить, расточить (во множествѣ).

Пома́рнува́ти, нѣю, еш, м. Безъ толку, попусту растратить, истребить (во множествѣ).

Пома́ршалкува́ти, вѣю, еш, м. Побыть предводителемъ дворянства.

Пома́слува́ти, лѣю, еш, м. Пособоровать.

Помасти́ти, щѣ, стійш, м. 1) Помазать. *Помасти вареники. Помасти тям болотом очі.* Гв. I. 125. *Вона її (пія) по́нїводила, помастила.* Чуб. II. 67. 2) Запачкати. *Помастила одѣжу.* Уман. у.

Пома́тиса, ма́ся, епся, м. Пообѣщать. *Помався перше косить, а тепер не йде.* Кролев. у. *Я помаюсь зробити, та добре не знаю, чи добре зробию.* Кролев. у. *Пома́лася ходити до мене на досвітки.* Нѣжин. у.

Пома́трікува́ти, кѣю, еш, м. Виругать во матери.

Помаха́ти, хаю, еш, м. 1) **Помахува́ти**. *Ой де моя миленькая похажас, да шпигими рукавами помахас.* Чуб. III. 190. 2) См. **Помахувати**.

Помахи́нути, ну, нѣш, м. Махнуть. *Устану я у н'ятницю, помотаю сю бідницю; сходи-туди помахнула, та нічою не вмотнула.* Грив. III. 494.

Пома́хувати, хую, еш, сов. в. помаха́ти, хаю, еш, м. Помахивать, помахать. *Хусточкою помахуе.* Кв. *Повішу ще твій рукава,—хай вітер помахас.* Чуб. V. 606.

Пома́цати, цаю, еш, м. Пощупать. *Знайшов, не знайшов, а помацати можна.* Ном. № 4280.

Пома́цатися. См. **Помацуватися**.

Пома́цки, нар. Ощупью. *Помацки...*

доєрей шукать. Г. Барв. 286. *Гіркий світ: тато і мама осліи, а діти помацки ходять.* Пом. № 9229.

Пома́дуватися, ду́ся, еся, сов. в. **пома́дяться**, ца́ся, ася, м. Пошупувати, пощупати себя или друга друга. *Помаццється за ніздрі та полядає на пальці, чи не їде крох з носа.* Св. Л. 303.

Помаширува́ти, ру́ю, еш, м. Помаршировать. *І в парі, брате, ми мабуть на той помашируем світ.* Федьк.

Пома́яти, ма́ю, еш, м. Разбиваться некоторое время. *Уже моя руса коси по доору помаяла.* Чуб. V. 582. *Не дають вітри постояти, зеленому листу помаяти; та не дають люде погуляти, русою косяю помаяти.* Мил. 87.

Пома́ячити, чу, чш, м. = **Пома́нячити**.

По́меж, нар. = **По́між**.

По́меже, нар. = **По́між**. *Ходить пил Канювський та помеже шанці... Ой стікала бондарівна помеже домами.* Гол. I. 65.

По́межбичик, ка, м. = **По́міжбичик**. *Він мені помеженник, межа з межею: як же мені не знати його.* Новомоск. у.

По́межбно, нар. Смежно. Новомоск. у.

По́межно, нар. = **По́меженно**. *Жим вони сусідами. У жодного був гарний садок і отгород і притумовались вони один до другою помежно.* Чуб. II. 658.

По́межува́ти, жу́ю, еш, м. Размежевать (во множестві). *Ой помежували стени запорозькі і козацькі славні луки.* О. 1861. VIII. 101.

По́межати, каю, еш, м. Поблеять, погрязать (объ овцахъ).

По́мел, лѣ, с. 1) Метла. *Зробив батько помело,— три дні хати не мело.* Чуб. V. 1136. 2) Тряпка на дливній палкѣ для чищення трубъ отъ сажи. Харьк. 3) Раст. *Viscum album*, омела. Вх. Лем. 453. Ум. **По́мелце**. *Помелце замело.* ЕЗ. V. 128.

По́менити, ня́, ня́ш, м. Упомянуть, назвать.

По́мені́тися. Ся. По́менятися.

По́менува́ти, ну́ю, еш, м. Поименовать.

По́менча́ти, ся, по́менча́ти, ся = **По́менша́ти**, ся, по́менша́ти, ся.

По́меншання, ня, с. Уменьшение

По́меншати, шаю, еш, м. Уменьшиться. *Мені ділечка побільшало, а здоров'ячка помешало.* Чуб. V. 591.

По́менша́ти, ша́ю, еш, сов. в. по́менша́ти, шу́, ша́ш, м. Уменьшать, уменьшать. Желех.

По́менша́тися, ша́юся, ася, сов. в. по́менша́тися, шу́ся, ня́ся, м. Уменьшаться, уменьшиться. *Служба (салдатам) на год поменшлася.* Г. Барв. 500.

По́мені́тися, ня́юся, еся, сов. в. по́мені́тися, ня́юся, ня́ся, м. Пообщаться. *Я поменяю йому це дати.* Константиногр. у.

По́мер, ру, м. Смерть. Употребляется лишь въ выраженіи: *На помер душі. Къ смерти. Як неждужаеш... тоді нішло тебе не бачити; а як помер душі, дак назбиються.* Г. Барв. 435.

По́мере́нець, ня́, м. Апельсинъ. *Приносить жид до Поплицького цетрини й померанці.* Рудч. Ск. II. 204.

По́мере́жати, жаю, еш, в. по́мере́жати, жу, жш, м. 1) Выпить акурю. 2) Изукрасить узорами (рѣзьбой, рисоунаємъ, вышивкой). *Наші чоботи... шокком помережено.* Мет. 186. 3) Испещрять. *Греблі з тарасу помережили річку наче чорними шнурками.* Левц.

По́мере́нитися, няюся, няюся, м. ? *Не померезинишис з ким, не літи приятеля.* Пом. № 9529. *Сула по наріванту (не посварилишис) должно было-бы значить: поспорять.*

По́мерв'ятися, жу́ся, зя́юся. м. Получить отвращение. Вх. Уг. 261.

По́мерв'ялий, а, в. Смерзшій.

По́мерв'янути, ану, еш, м. Померзнуть, смерзнуть. *Нони померзли.* Пом.

По́мерки, ків, м. мн. Мракъ. *Сизі померки ночі.* Мар. Пов. II. 93. *Крізь чибки уриваються жостуваті померки.* Мир. Пов. II. 72. *Негай його важка окури тмара, і померки исповнять його страхам.* К. Іов. 7.

По́мерклий, а, в. Померкшій, угасшій. *Померклим поллюдом вона обмела кругом хату.* Мир. Пов. I. 170. *Вірний опрь ледві диче, зна, що зинуть пора, і померклими очима на воляку позира.* Щог. Сл. 29.

По́мерк(ну)ти, кну, еш, м. Померзнуть. *Золото так і померкло.* АД. I. 51. *Білки під лоб—і світ помери.* Котл. Ев.

По́мерлий, а, в. Умершій. *Царство небесне померлим душам.*

По́мертвіти, вію, еш, м. 1) Помертвѣть 2) Поблѣдѣть какъ мертвый. *Внікаєте необзир помертвіти.* К. Іов. 94.

По́мерти, мру́, мрѣш, м. Умереть, помереть. *Як помру, а ти будеш жива, прийдеш, подивися, де моя могила.* Чуб. V. 147.

По́мертиса, мру́са, мрѣся, м. = **По**

мерзти. Да як же моя шловонька померзєть, до тої тобі все шляння минеться. Чуб. V. 517.

Померзти, хну, неш, м. Потускнїть. Очі в його якось померзли. МВ. II. 14. Золото так і померзєть. ЗОЮР. I. 5.

Помершлєнник, ка, м. Покойник. Негай їх Мати Бажа помилує й спасє помершлєнників. Харьк. у.

Помєсти. См. Помітати.

Помєт, та, м. 1) Бросанє, разбросє Жати хлїб у помєт. Жать, оставляя хлїбъ невянучимъ.

Помєтати, мечѣ, чєш, м. 1) Бросить (во множествѣ). Дрібні листи написана та й на воду помєтали. Чуб. V. 948. Волі турків у Чорнеє море помєтали. АД. I. 215. 2) Разорвать на куски. Тїлко змїи ноу з струєна, так озота (звіри) його і помєтала. Мнж. 32. Обѣ одеждѣ: разорвать, взорвать. Через перслаз упав—жу-памину помєтав. Грин. III. 665. Изрубить вєтє куски. Ой як поїду, всєх повоюю, мечом помєчу, конем поточу. Грин. III. 44.

Помєтушїтисѣ, шѣсь, шїшсь, м. Посуетисѣся.

Помивати, вїю, еш, м. Мыть еще разъ? Їдна шивє, друга мивє, третя помивєє. Чуб. V. 395.

Помїї, їв, м. мн. Помов. В помїях утопити. Ном. № 14237. Ум. Помїйки. Чуб. III. 86.

Помїйний, а, е. Помойный. Помїйне відр.^о Славяносерб. у.

Помїйник, ка, м. Первоначально—человѣкъ, занимающійся шивосомъ помоєть, а затѣмъ всякій человекъ, занимающійся грязной работой; бранное слово. Лохв. у. Ти помїйник жидівський. Гн. II. 70. 2) Собака, постоянно роющаясь въ помоєтахъ, любящая помов. Лохв. у.

Помїйницѣ, ці, ж. 1) Лоханка для помоєть, помойница. Се ходить віник по диниці,—будє кваша в помїйницї. Чуб. I. 110. 2) Бранное слово для женщывн. Шух. I. 34. Жидівська пїанська помїйницѣ. Брань для женщывн служашей у євреевъ, у господь. Грин. I. 235, 241. Ум. Помїйничка.

Помїкати, каю, еш, м. Расчесать в шриготовить для пряденя нєвуь или лєнь. Мил. М. 16. На тобі круї прядїва: щоб ти його помїкала, потїпала і в мички помїкала. Рудч. Ск. II. 44.

Помїкати, каю, еш, м. 1) Порывать, влєчь. Не видно матї хати, тїлько видно

трушу, туди ж мою помїкає що-вєчора душу. Чуб. V. 61. 2) Поспѣшать. Вєртасєся було, то начє ззаду чорт доганяє,—так помїкаєш. Ск. Л. 32.

Помїлєшно, нар. Общєчно

Помилїтисѣ. См. Помилїятисѣ.

Помилєка, кя, ж. Ошибка. Помилєка за твалми не їде. Ном. № 7446. У помїлку. По ошибкѣ. Оце дивїзія та й їди! чи воно пїт помилєсь, щоб став я лічити, аж воно цїаїєнька сороківка грошеї у помїлку переїшла.

Помилуваннѣ, ня, с. Помилуванїє; пощада. З мою рятуваннѣ не будє помилуваннѣ. Ком. П. № 934.

Помилувати, лѣю, еш, м. Помилувать; пощадить. Усе Бога молить, щоб Бог його помилував. Рудч. Ск. II. 22. Вочєчки братїки, помилуйте мене—не їзте. Рудч. Ск. I. 4.

Помилуватисѣ, лѣюся, ешсь, м. 1) Полюбоватисѣ. Парубок постоя на зїрку, помилуваєся красою околицї. Мир. ХРВ. 8. 2) Подласкать другъ друга. Помилуймосѣ, помилуймосѣ, хто кому рад. Чуб. IV. 239.

Помилєньє, ного, с. Плата посланному отъ мли.

Помилїати, лїю, еш, м. Намыслєвать еще разъ? Їдна шивє, друга мивє, третя помивєє, а четверта милом милить, п'ята помилєє. Чуб. V. 395.

Помилїтисѣ, лїюся, ешсь, сов в. помилїтисѣ, лїєсь, лїєсь, м. Ошибитисѣ, ошибитисѣ. Читать кники помилїютисѣ. Чуб. V. 1166. Дивїсь, щоб не помилєсь, а опися не журиєсь. Ном. № 5859.

Помїмрѣти, рѣю, рїш, м. Побормотать нѣкоторое время Помимрив, помимрив шовь. Мнж. 104.

Помїни, ну, м. Поминанїє. Ой Сергїю поможили да і зловали, да помин по Україні, помин відправляли. Также в ном. ч. Подумала, що його вже на світі нема і стала справляти помини. Грин. I. 210. См. Поминки.

Поминїальний, а, е. Поминальный.

Поминїальник, ка, м. Синодаль.

Поминїальницѣ, ці, ж. Одна изъ четирєхъ осєннихъ суббѣть (Нузьминї, Лучинї, Дмитрова, Михайлова), въ которыя поминяютьсѣ умершеї подаванїємъ свянєннєку „на часточку“ и воздержанїємъ отъ нѣкоторыхъ работъ. Мил. 171.

І. Поминїати, нїю, еш, сов. в. помїкати, нї, нєш, м. 1) Поминать, помилувати, упомянуть, назвать по имени. Хто

мене пом'янув, щоб той не минув. Ном. 2) Помпнати, помпануть (госпаго). Чуб. V. 370. Хрестна нікто не поставить і не пом'яне. Шевч.

II. Поміняти, н'яю, еш, сов. в. помін'юти, н'у, н'єш, і. Проходити, проїзжати, проїхати і пр. м'ямо, минувати, мвн'ють. Ми вже той хуртір поминчу. Змієв. у. Уже петрівочка поминає. Мил. 93.

Помінятися, н'яюся, ешся, і. Быть помн'яемымъ. Ох, моя матінко, смився мені батенько. — Цур йому, моя доненько, — поминаться хоче. Ном. № 12812.

Поминка, нок, ж. м. Поминки. Зробити поминки я хочу, поставити обід старця. Котл. Ев. Я нічого не жалував на поминки. Г. Барв. 209. Русальні поминки. Четверг троникою неділя. Г. Барв. 350. См. Помин.

Помин'ютися, н'юся, н'є ся, і. Мвн'ють. Поминувся в саду ялущка, ще й солодкі думки; поминувся дівуаннлячко, ще й дівочкі думки. Грин. III. 224. Поминуться роскішеники, і сама я бачу. Чуб. V. 517.

Помир'яти, р'є, р'єш, і. Помирить. Може й Хмельницькому доседесть їх помирить. Стор. МПр. 89. Пійди лишень помири їх. ЗОЮР. I. 162.

Помир'ятися, р'єся, р'єшся, і. Помириться. Не помиряться, як два коти над салою. Ном. № 4148.

Помір'ява, н'є, ж. Мирова. Ось я вам напишу помірну. Ном. № 4204.

Помірувати, р'ю, еш, і. Помазати едеємъ.

Поміршав'яти, вію, еш, і. Сд'яляться чахлимъ, бол'язненнымъ, невзрачвмъ. Чоись хлопець поміршав'є. Рідне село наче... поміршав'єло. Мир. Пов. II. 93

Помисел, сл, м. Помышленіє. Щоб з нею одружитись... то я тою і в помисаі не маю. МВ. (КС. 1902. X. 150). Чи нема в його помислу, щоб—нехай Бог боронить—самому собі смерть заподіять Кв.

Помисляти, с'яю, лш, і. Подумати. Бачиш мене, милий, южу, хорошу, южу, хорошу, повік здорову; а боронь, Боже, недуги, тоді ти помислиш об другій. Мет. 46.

Помітн, м'яю, еш, і. Помыть. Ой поміла у воді, посушила на юрі. Чуб. V. 435.

Поміт'ися, м'яюся, ешся, і. Помыться. Чоловік той став просити вояка, щоб він дозволив йому перед смертю помитися.

Чуб. I. 52. Помыть голову. Задай мене, несько, в суботу пізенько, як дівчата помикотися й плетуться дрібенько. Грин. III. 559.

Поміток, тку, м. — Майка. Вх. Лем. 453.

Помик'іти, х'ч'у, т'ш, і. Поб'яжати. На улию да й помик'іла. Грин. III. 99.

Помишлен'я, ня, с. Помышленіє. Тільки моєй й думки, тільки і помишлен'я, щоб швидче бути укупі з Марусею. Кв.

Помашляти, л'яю, еш, і. Думати, помышлять. Нічого о собі не дбаєш, о розбою помышляєш. Чуб. V. 233.

Помівка, кв, ж. — Помовка. Це в нас така помівка. Каменец. у.

I. Поміж, зі, ж. Проходь. Кругом люде у два ряд' постали рясно, мов квіток хто рядочками насаджав, тільки поміж пропустили попові з причетом пройти. Г. Барв. 65.

II. Поміж, нар. 1) Около, возл', в' смежності. Мати за няньку у другому дворі поміж. Г. Барв. 544. 2) Подь рядл, сплоща. У трьох дворах поміж вишинули скотина, Лебед. у.

Поміж, пред. 1) Между, среди. Поміж тими туманами сиз голуб літає. Чуб. Піті поміж люде. Пойти в люди, в' среду людей. От і пішов поміж чужей люде. Федьк. 2) М'ямо. А подружечки все віночки та й нестинуть, поміж тієї ворісенка та й нестинуть. Мил. 131.

Поміжний, а, в. Смежный, сос'ядній. Іноді бував так як одрізане село од других поміжних сел і обличчєм, і одежею, і мовою. О. 1862. VIII. 31.

Поміжник, ка, м. Сос'єд по земельнымъ влад'нямъ.

Поміжув'яти, к'ю, еш, і. Подумати, поразмыслить. Коли точиш що казати—перш поміжкуй, як почать. Ном. № 14205.

Поміжчати, ч'ф, ч'ш, і. Разбитъ в' дребезги. Потроциш, поміжчав' єть ті юришки. Драг. 209.

Поміж, м'юу, м. Ковопля, намоченая в' р'єчк'. Старична звел'єв' помоки повитязати з р'єчки, а то чийсь помік один зостався. Волч.

Помілко, нар. Мелковато.

Поміняти, к'ю, н'єш, і. 1) Об'яжати. Та она мені помінила подарунок дати. ЕЗ V. 146. 2) Загадати. Як завітте вишня на св. в'єч', — збудеться, на що помінила. О. 1861. XI. Св. 51.

Помінятися, н'юся, н'єшся, і. Дать

об'являти, пооб'являти, об'язатися. (Гроші) до церкви помінилась на молебні однести. О. 1861. VI. 73. Я помінилась поставити свічку за сорок копійок. Харьк Помінився дочку за мене дати. Черк. у.

Поміняти, няю, еш, и. Об'являти (во множестві). Він свої коні на ярмарку поміняв: цукні оддав, а поміни взяв та ще й додачі цуканам дав. Черниг. у.

Помінятися, няюся, ешся, и. Пом'являтися. Ось тобі поменький карбованець, поміняйсь на старою. МВ. I. 56.

I. Помір, жбру, м. Морзь, епідемія. ЕЗ. V. 102. Помір в селі. О. 1861. XI. Св. 66.

II. Помір, міру, м. Изм'ярення землі. Желех.

Помірання, ня, с. Умирання, смерть. Оце тобі, мій синочку, та усе твоє докоряння, а за те ж тобі, мій синочку, та таке ж твоє помірання. Гран. III. 383.

Помірати, ряю, еш, и. Умирати. Ой прощай, світе ясний, прекрасний, тяжко на тобі жити; а тяжче, важче молоденькій не нажишисть помірати. Чуб. V. 146.

Поміркований, в, в. Разсудительний, (Анааньє у.) обдуманний.

Помірковання, ня, с. Разсудительність, разсчетливість, благорозуміє. Волян. г.

Помірковати, кую, еш, и. Подумати, поразмыслити. Лучче ж поміркую, де то моя Катерина. Шевч. 79. Своім розумом помірковувать. ЗОЮР. I. 174.

Помірковатися, куюся, ешся, и. 1) Подумати, поразмыслити. Драг. 244. Вернися, дочко, вернися, поміркуюся. Чуб. V. 906. Оптак серцега наш Рябоко поміркуювавсь, та й спати на цілий день і цілу ніч погнавсь. Г.-Арт. (О. 1861. III. 83). Пішов до голови по розуму, помірковувавсь. О. 1861. III. 88. 2) Одуматися. Будеи бити, сли-м провинула, а може ся поміркувати та мені подаруєш. Гол

Помірне, ного, с. Подать отъ м'яру.

Помірний, в, в. 1) Въ пору, въ м'яру, какъ разъ. Мнж. 190. 2) Ум'ярений. Херс. г. А я так неблизько бажала! моя малитва така помірна була. Левац. I. 515.

Поміряця, ді, ж. Бочка, въ которую ссыпають зерно мельнику.

Помірність, ностя, ж. Ум'ярненість. Левиц. I. 475. Чуб. I. 283.

Помірно, нар. 1) Въ пору, въ м'яру, какъ разъ. Мнж. 190. 2) Ум'ярнено.

I. Помірок, рку, м. = I. Помір. Як коли, до воно (вебо) розчиняється, тільки на яку небудь окозю: на войну, або на помірок, або на голод. Чуб. I. 2.

II. Помірок, рку, м. Приусадебная ежегодно зас'являемая земля. Козел. у. На лумельському помірку стояли береза в барвінку Мет. 183.

Помірчий, чого, м. Землем'яръ. НВолын. у.

Поміря, р'я, с. = I. Помірок. Челядників їх випубать поміря, і води їх сльозами не заплачуть. К. Іов. 58.

Помірати, ряю, еш, и. Изм'яръти. Та й малий же, каже, з біга; а ну я тебе поміряю. Рудч. Ск. I. 3.—нижки, ручни дитині. При купанні ребенка свестя в'ясть на моментъ правую ручку съ л'вюю ножкой, а л'вюю ручку съ правою ножкой. Навчаю, як і покупати... як ніжски, ручки помірати, щоб і своій дитині, була, ніжсок не злихнула. Г. Барн. 436.

Поміратися, ряюся, ешся, и. Сміярътися. Рудч. Ск. II. 168.

Помієти, ш'у, снш, и. 1) Пом'ясть н'якотреє время. 2) Смієти (т'єсто, глину—во множестві).

Поміє, місту, м. Поль деревянный. Сим. 2. Шух. I. 93. А в нашою Галайди хата на помієті. Шевч. 209. Дожидайся мене, серденьяко мое, гей та до себе в гості, як виросте в тебе трава на помієті. Мет. 23. У дівчини чорнявої весь двір на помієті. Мет. 90. Як шхваркне об поміє. Мнж. 7.

Помієти, ся. См. Помічати, ся.

Помієті, нар. В'ясть. Там же біля того шинку стоїть і друий шиньок, там помієті стоїть. Екваторіосл. у. (Зялюбов.).

Помієтніця, ці, ж. 1) Доска на дві веза. 2) Половица.

Помієто, та, с. = Помієтя. Лохв. у.

Помієти, нар. Будто, словно. І такі веселі були, часамі! любо й подивитися, помієти сам одмолодієш. МВ. I. 131.

Помієтя, тя, с. Должність, служба, м'єсто. Чи не знаєте, кажу, де б тут помієтя можно знайти? МВ. I. 23.

Помієсь, нар. = Помієсть. Помієсь би то не бачити. ЗОЮР. I. 27. Говорить, помієсь співає. МВ. (О. 1862. III. 46).

Помієшаню, нар. Помієшачю.

Помієти, т'яю, еш, сов. и. помієстї, мету, т'єш, и. Местъ, выметать, выместъ. Будемо хату помітати. Вже й світлонька помітена. Грив. III. 47.

Помітачка, кн, ж. Стара изодраная шапка? *Поки ем ся не оженив, — шапка ми рогачка, а як ем ся оженив, — тепер помітачка*. Гол. II. 556.

Помітити. См. Помічати.

Помітний, а, в. Замітний, приємний. Катериносл. у. *Я свого ножа заризнаю, бо він помітний*. Славяносерб. у.

Помітно, нар. Замітно. *Не помітно, щоб він ходив з тією дівкою*. Катериносл. у.

Помітувати, тую, еш, м. Бросати. *Дрібне листе пописує, там у воду помітує*. Ад. I. 135.

Помітуха, хл, ж. Выметальщица. Пожеланіе новорожденной на крестинахъ: *Щоб часна, красна, доволітня... щоб помітуха і помазуха, і швачка, і прачка, і пряха*. Мил. 27. Ум. Помітушна.

Поміть, меті, ж. Кучка сжатаго, но еще не связаннаго въ снопы хлѣба. *Збіже на пометі*. Вх. Зн. 52. См. Памет.

Поміч, мочі, ж. Помощь. ЗОЮР. I. 65. *Молодо оженившись, скоріше помочи діждеш*. Ном. № 5909. *Милосердою Бога на поміч не прогали*. Макс. У помічі, до помічі стати Помощь. Ум. Помічка. *Мої милі соколки, станіте мені до полочки*. Чуб. III. 48.

Помічати, чаю, еш, сон. в. помітити, чу, тиш, м. Замічати, замітять. *Я помічати стала, що Парася сама собі думає та думає*. МВ. II. 20.

Помічний, а, б. Помогающий въ болѣзняхъ, цѣлительный. ЕЗ. V. 194, 206. *Вода була така помічна, тяжко помічна, як хто на очі слабів*. КС. 1884. VIII. 720. (Зілли) помічне від уроків. МУЕ. III. 47.

Помічник, помішник, кн, м. Помощник. Левец. Пов. 136 *Попереду йшов Щука з своїм помішником паном Підпольським*. Стор. МІр. 103.

Помічнийця, ці, ж. Помощница. К. Досв. 220. Мил. 34. *Бриця в панині помічнийця*. Ном. № 10136. Ум. Помішничка. *Та не сама пряха, — були помішнички*. Чуб. V. 1182.

Помішати, шяю, еш, м. 1) Помішувать. *Борц каже: „помішай мене!“* Чуб. III. 58. 2) Смѣшати. *З хатами помішані якісь хліпці, якісь загоруди*. Левец. I. 90.

Помішатися, шяюся, ешся, м. 1) Смѣшуватися. *Помішався з їл ледачим кодлом*. К. Псал. 246. 2) Смѣшати, сбитися. *Він казав раз так, а вдруге інак, — сам помішався*. Катериносл. у.

Помішник, помішниця. См. Помічник, помічниця.

Помішничка, кн, ж. Ум. отъ помішниця.

Помішати, шяю, еш, сов. в. помістити, міщю, стиш, м. Помішувати, помістити.

Помішатися, шяюся, ешся, сов. в. поміститися, міщюся, стишся, м. Помішуватися, поміститися. Ном. № 8817. Рудч. Ср. I. 62.

Поміж, кн, ж. Въ выраженіяхъ: *Узяти в поміж*. Запоминть. *Візьми собі у поміж*. Мені в поміж, не в поміж. Я помню, не помню. О. 1862. IX. 70. *В поміж всім, як Сутяженко оддавав Одарку*. См. Помжи, помок. Мкр. Н. 32.

Поміжи, нар. Памятно. *Помжи вам, панове, як горів Харьков?* Харьк. г. *Мені се у поміжи, як чумство було по холодній горі*. Харьк. г. См. Помжа, помок.

Поміжнутися, нѣся, нѣшся, м. Помічатися, бросятися. *Поміжнулась аж туди птишка*.

Поміжвати, ваю, еш, сов. в. помліти, млію, еш, м. 1) Обомлввати, обомлвть. *Моє сердечко мліє, мліє, помліває*. Чуб. V. 403. *Болить живи іочок, все тіло помліло*. Чуб. V. 263. У. помліти: *„Се він, — кажуть, — збожеволів“*. Г. Барв. 210. 2) Вспотѣть, обезсилѣть отъ жару. *Буйволи на сонні помліли*. Драг. 2.

Помножання, ня, с. Умноженіе.

Помножати, жаю, еш, сов. в. помножити, жу, жиш, м. Умножати, умножити.

Помножатися, жаюся, ешся, сов. в. помножитися, жуся, жишся, м. Умножаться, умножитися.

Помняешати, шаю, еш, м. = Пом'яшати. Мвр. Пов. I. 160.

Помняти, мнѣ, нѣш, м. и пр. = Пом'ятн и пр.

Помняшкурити, рю, риш, м. = Пом'яшеурити. Черк. у.

Помовати, влю, виш, м. Поговорити.

Помовка, кн, ж. 1) Пословица, поговорка. 2) Разговор, рѣчь. *На вовка помовка, а злодій кобилу втрап*. Ном. *О вовку помовка*. Чуб. I. 240.

Помовнути, немю, нете, м. Умолвнуть (о многихъ). *Усі троє полягам і помовкли, мов би поснули*. Мир. Пов. II. 110. *Гадюки як засичить, а сама більша як засичить на них, — вони всі і помовкли*. Драг. 11.

Помовляти, ляю, еш, м. Уговаривать.

Усімкою називав, шлюбу брати помовляв. Мет. 9.

Помовчати, чу, чий, м. Помолчать. Помовчи, личку, кашки дам. Ном. № 1108.

Помоба, ги, ж. Помощь. Ном. № 4557. Мкр. Г. 22. Бог усім помоба. Черк. у. Переплив на помому. Шевч. 60. Та з бо-жої помоти вороги під ноги. Нп.

Помогати, ся, м.—Помогати, ся.

Помогорачити, чу, чий, м. Угостить могорьче ь.

Помогті, ся. См. Помогати; ся.

Помок, мку, м.—Помка. Пляма без помку. Мкр. Г. 7. Як би я се все у помку держала! а то ж воно мені не нужне, то й забулось. Новомоск. у. См. Помка, помня.

Помоб(ну)ти, немо, нете, м. Измокнуть (о многихъ).

Помокрілий, а, е. Измокший, сдѣлавшийся мокримъ. Довно тинь від неї вийдалася на помокрілій снізі. Мкр. Пов. І. 115.

Помокріти, рію, еш, м. Сдѣлаться мокримъ.

Помоліти, ліо, лиш, м. Заставить (ребенка) молиться Богу, говоря ему молитву, которую ребенок повторяетъ. Ти, старий, хоч би дитинку Богу помолити. Золотонош. у. А я скажу татові, що ти мене Богу не помолити. Харьк. и Екатеринбург. г.г.

Помолітися, лієся, лишєся, м. Помолиться. Встали вони, помолілись Богу, і стало світати. Рудч. Ск. І. 120.

Помолодикувати, кую, еш, м. Побить молодымъ человекомъ. Сьогодні сиву шопку на бакир зверне, помолодикує; на зовтра чорну слухиску. Г. Барв. 103.

Помолодітєся, джусь, дѣшєся, м. Покриється тонкими бѣлыми облачками (о небѣ). Помолодітєся небо. Вх. Зп. 52.

Помолодіти, дію, еш, м. Помолодѣть, сдѣлаться молодымъ. Помолодів і зробивєся ще краший, ніжє був. Рудч. Ск. І. 128.

Помолодішати, шаю, еш, м.—Помолодшати.

Помолодки, м. Бѣлыя облачка на небѣ. Вх. Зп. 52.

Помолодчати, чаю, еш и помолодшати, шаю, еш, м. Сдѣлаться моложе, помолодѣть. Аж помолодшав, наче на турка їде. МВ.

Помолоѣти, мелѣб, леш, м. Помолоть, смолотъ.

Помолотѣти, лочу, тиш, м. Помолотить, смолотить. Я ціпом помолотю. Чуб. V. 1144.

Помолочник, ка, м. Раст. Capsella Bursa pastoris Mönch. ЗЮЗО. I 115.

Помильне, ного, с. Сборъ хлѣбомъ съ мельняниъ.

Поморгати, гаю, еш, м. Помогать. Штїри хлопці вартї дали, на солького поморили. Чуб. V. 983.

Помордувати, дую, еш, м. Помучить. Помордуватєся, дуюєся, ешєся, м. Помучаться.

Поморѣти, рію, риш, м. Утомять (многихъ),

Поморѣтєся, римоєся, тєєся, м. Устать, умориться (о многихъ). Чи поморилиєся, чи поморилиєся, чи на мене, няву, забулиєся. Чуб. III. 241. Танцювали, танцювали та й поморилиєся. Драг. 340.

Поморѣвати, жу, виш, м. Поморозить. Мороз поморозив (гречку). Рудч. Ск. І. 90. Білі ніжємки мороз поморозить. Чуб. V. 84.

Помороєв, ві, ж. Изморозь. Де родитьєся той лід, прозирає крича, та поморозь, той иней піднебєсний. К. Іон. 87.

Поморѣчати, чу, чий, м. 1) Нѣкоторое время морочити. 2) Одурять, лишать сознанія, забвѣть голову (многихъ, многимъ).

Поморѣчєся, чусєя, чийєся, м. Повозьтєся.

Поморхлий, а, е. Сморицнвийшій.

Поморхнути, ну, неш, м. Сморицнєся. А на вроду який? увєсь поморх, а ходи, а мова яка! Г. Барв. 85. Гнїздо своє мочу... на старих поморхалих пубєж. О. 1862. VII. 48. Поморхнуть кавуни, як мїж оїрками лежатимуть,—так і побрижжєутьєся, як халєя. Волч. у.

Поморщана, ня, жє.—Помір—І Помірок. Се будє поморщана: се смєрть юлєсила. Так одного юду було, так цю дїтєю передущиєю оїтною дїтєрик. Гривчєнко, Изъ усть народа. 126.

Поморщати, щу, щияш, м. Поморщить, сморщить. Чуб. V. 1106.

Поморщєся, щусєя, щийєся, м. Поморщєтєся, сморщєтєся. Палці почорніли, поморщилиєся, пошєрхли. Ленци. І. 194.

Поморявєць, вєц, м. Приморскій житель. Изъ фальсифицированной пѣсни: З ливюю б'їтєся поморянці. Мет. 373.

Помоскаліти, лю, лєш, м. Обрусить. Левци. І. 332. Ном. Од. вил. III.

Помоскалітєся, лєєся, лєшєся, м. Обрусѣть.

Помостина, ня, жє. 1) —Помістєниця. I. Kolb. I. 67. 2) —Владна. Ум. Помістєночка.

Через річеньку, через бистреньку помости-ночка лежить. Грин. III. 278.

Помостити, моцý, стеш, гл. 1) Вымостить, настлать. *Ми мости помостимо та й підемо гулять.* Чуб. 2) Наложить, настлать. *Прийшов у садок, помостив на деревині колочок і сів на їх.* Рудч. Ск. I. 153. 3) Свить (гнѣздо). *Не мости гнѣздечка й у лужечку, помости гнѣздечко й у садочку.* Чуб. V. 850.

Помоститися, пуся, стися, гл. Постлать себѣ постель. *Помостилась на лаві... і собі лягла.* Мир. Пов. II. 55.

Помотайло, ла, с. Первоначальное значение: тотъ, кто мотаеъ, наматываеъ. Встрѣчено въ сказкѣ, гдѣ помотайломъ въ шутку названъ человекъ, учившій женщину пряхти, мотати и пр. Мвж. 100.

Помотати, тая, еш, гл. Смотати (во множествѣ). *На тобі на дві мички прядіва, щоб ти і зом'яла, і спрала й помотала.* Рудч. Ск. II. 44.

Помотатися, таяся, еся, гл. 1) Помотаться, поболтаться. 2) Пощататься, походить, посуетаться. *Поміж людьми помотатися. зичаєя набирається.* МУЕ. III. 159.

Помотлошати, шу, шіш, гл. 1) Превратить въ хламъ, въ куски, разломать въ куски, разорвать въ куски. *Очила вже помотлоши мене й пожег (чорт).* МВ. (КС. 1902. X. 154).

Помотлатися, лаяся, еся, гл. 1) Помотаться, поболтаться. 2) Пословяться.

Помотрошити, шу, шіш, гл. Поморосьати, попоросьати (о дождѣ, свѣгѣ). *Сніжок помотрошив трошки та й перестав.* Харьк. у.

Помохнатити, тую, еш, гл. Сдѣлаться мохнатымъ.

Помоцуватися, цуюся, еся, гл. Сялється, ватужаться, дѣлать усилія пѣкоторое время. *Як би в що задніми ногами пертисся, та так би й вистрибнув; а так помоцуется - помоцуется і бовтне (в воду).* Св. Л. 96.

Помочі, поможу, жеш, гл. = Помогти. Желех.

Помочіти, чу, чш, гл. Замочить. помочить. *Дош помочить.* Рудч. Ск. I. 170. *Скочила, перескочила та звостик помочила.* Ном. № 9878.

Помочітися, чуса, чшся, гл. Помокнуть, смокнуть.

Помочка, ки, ж. Ум. отъ поміч.

Помобчувати, чую, еш, гл. Смачивать. Шух. I. 253.

Помпа, пи, ж. 1) Велькодѣние, пышность. 2) Важничанье. *Це він з помпи.* Переясл. у. 3) Насось. Желех.

Помпувати, пую, еш, гл. Качать насосомъ. *Помпуе, як чорт у боклазі.*

Помряка, ки, ж. Пасмурная погода, туманъ. Вх. Зн. 52.

Помріти, мрію, еш, гл. Виднѣться нѣкоторое время вдали.

Помріяти, мрію, еш, гл. Помечтать. **Помуржати, жу, жиш, гл.** Пожмурять нѣкоторое время глаза.

Помрачати, чу, чш, гл. Поморосьати (о дождѣ). *У нас не було дощу, так тільки помрачав.*

Помста, ти, ж. Мечь, отмщеніе. Стор. МПр. 32. К. Бай. 84. *Його душа кипіла помстою і ненавистю.* Левид. Пов. 12.

Помститель, ля, м. = Помстникъ. *Помститель кривди.* К. МВ. X. 8.

Помстити, мпу, стіш, гл. = Помстятися. Грин. I. 66.

Помститися, мпуся, стішся, гл. Отомстить кому. *Як би це над ним помститься?* Драг. 166. *Бенед над Лазором помстися.* НВолын. у. *Зневажала його і він за те помстися.* Чуб. I. 45.

Помстник, ка, м. Мститель. *Рука Господня помстників каре.* Костом. (Сніп. 76).

Помугкати, каю, еш, гл. Пѣть нѣкоторое время себѣ подъ носъ.

Помуляти, лю, лиш, гл. 1) Давить, жать нѣкоторое время. 2) Натереть (ногу сапогомъ и пр.—во множествѣ).

Помуляти, ляю, еш, гл. = Помулити 2. *Аж ласчі помуляя вірвокою.* Рудч. Ск. I. 53.

Помурьотати, кочу, чеш, гл. Помурлыкать.

Помурмотати, чу, чеш, гл. Побориотать.

Помурувати, рую, еш, гл. Построить, сложить изъ камня или кирпича. *Що в конєць мосту да калинового, там стояла світлочка помурована.* Чуб. III. 391.

Помурчати, чу, чш, гл. Помурлыкать.

Помутити, чу, тиш, гл. = Скаламутиги.

Помутитися, чуса, тишся, гл. 1) = Скаламутигтися 2) Помрачаться въ разсудкѣ. *Христя зприко на матір дигилася, думаючи, чи не помутилася бува.* Мир. Пов. I. 171.

Помутитися, весей, нішя, нішся, гл. Помутиться. *Весей думки помутнїлися.* Мир. Пов. I. 134.

Помучити, чу, чий, м. Помучить, измучать. *Що воно за чоловік був так помучений.* Рудя. Ск. II. 149.

Помуштрувати, рую, еш, м. Поучать вѣкторое время военнимъ приѣмамъ; пошековать.

Помчати, мчѹ, чийш, м. Помчать, быстро понести, повезти. *Куди Мар'єчку помчали,—тільки слід.* Мет. 229. *Чортинята миттю приробили йому дозвнені крила та й помчав він мене у те саме дуло.* Стор. МІР. 47.

Помчатися, мчѹся, чийся, м. Помчаться. *Данило на коня і помчався не олядаючись.* МВ. I. 156.

Помшїти, мшѹ, шийш, м. ? Шовком шити,—щоб не помшити. Грин. III. 11.

Пом'якшати, чѹ, чийш і пом'якшїти, шѹ, шийш, м. Размягчать, сдѣлать мягкимъ. *Велика буває чубачина наукачкака, а инийш довідається, що й малотить не можна: пом'якшати ребра.* ЗОЮР. I. 146.

Пом'якшати, шаю, еш, м. Смягчаться, сдѣлаться мягче. *На дворі пом'якшало, а то мороз був сильний.* Борз. у.

Пом'якшити. См. **Пом'яечити.**

Пом'янути. См. **Поминати.**

Пом'яти, мнѹ, мнѣш, м. Помять. *На тобі круї прядїва: щоб ти його пом'яла, потїпала і в лички полїкала.* Рудя. Ск. II. 44.

Пом'ятися, мнѹся, мнѣшся, м. 1) Помяться, взятися. 2) ? *Він довго не спремався, потерся, пом'явся та й мусїв доставити цюші.* Левц. Пов. 65.

Пом'яшкїрувати, рю, рийш, м. Измять, намять. Червом.

Понабаламѹчувати, чую, еш, м. То же, что в набаламутити, но во множествѣ.

Понабївати, вѣю, еш, м. То же, что в набити, но во множ. *Ваші дїжки всі вже понабївав.*

Понабїгати, гѣємо, ете, м. Набїгать, сбїзяться (о многихъ). *Понабїгають з слободи дїтвора до дїда.* Драг. 419.

Понабїловати, льюю, еш, м. Набїлять (во множествѣ).

Понабїрати, раю, еш, м. То же, что в набїрати, но во множествѣ. ЗОЮР. I. 291. *Вони понабїрали за пазузу піску.* Рудя. Ск. II. 68.

Понабїратися, рѣємося, етеся. м. То же, что в набїратися, но во множествѣ. *Як ми любилися, як ми коталися, слави повору понабїралися.* Мет. 53. *О, де ви жакї розумні й понибїралися.* Ном. № 6219.

Понаблїжати, жѣю, еш, м. Приблизеть (во множествѣ).

Понаблїжати, жѣємося, етеся, м. Приблизиться (во множествѣ).

Понабрїхувати, хую, еш, м. Налгать (во множествѣ). *Що вона на мене понабрїхувала! Я сяка й така, і носата, і зубата, і юратата, і задрїпана, і лиса, ще й до того відьма.* Левц. ПІО. I. 375.

Понабрїювати, брїюю, еш, м. То же, что в набрїюти, но во множествѣ или о многихъ.

Понабрякати, кѣємо, ете, м. Набухнуть (о многихъ). *Бруньки в саду на деревї понабрякали.* Левц. I. 339.

Понабувати, вѣю, еш, м. 1) Надѣть обувь (во множествѣ или о многихъ). 2) Приобрѣсть (во множествѣ). *Деся понабували й дерева.* Мир. ХРВ. 102.

Понабудовувати, вую, еш, м. Настроить (во множествѣ).

Понабурбїювати, вую, еш, м. Намести снѣгу. *Он дивись, як понабурбїювало колу хати.* Екатеринбург. у. Слов Д. Эвар.

Понавѣжувати, жую, еш, м. То же, что в навамїти, но во множествѣ или о многихъ.

Понавалювати, лую, еш, м. Навалить (во множествѣ).

Понаварювати, рую, еш, м. Наварить (во множествѣ). Маркев. 71. *Вона загодилась,—понапїкала хлїба, понаварювала.* Грин. II. 85. *Мати понапїкала й понаварювала.* Левц. Пов. 154.

Понавербїювати, вую, еш, м. Навербовать (многихъ).

Понавергати, тѣю, еш, м. То же, что в навернїти, но во множествѣ. *Зозвїя хлїб, поставив на току: оттакї скїрти понавертїв.* Мвр. ХРВ. 59.

Понавивати, вѣю, еш, м. Навить, вамотать (во множествѣ).

Понавикѣти, кѣємо, ете, м. Привыкнуть (о многихъ). *Так уже дїти в їх по-язно понавикнали.* Черниг. у.

Понависати, сѣю, еш, м. 1) Нависнуть (во множествѣ). *Сїно дощовою водою понесло, так воно на пламах понависало.* Змїев. у. 2) Быть завѣшеду, закрытъ чѣмъ либо навешнымъ. *Та вже тая дорїженка терном заросла, терном заросла, пилмо припала, червоною та калмною понависала.* Чуб. V. 752. См. **Позависати.**

Понавивати, вѣю, еш, м. Навѣять (во множествѣ).

Понавірати, р'яю, еш, м. Раздать въ долгъ. Людямъ багато понав'ряв, як би то єси поодавали.

Понавішувати, шую, еш, м. Нав'єсть, разв'єсть (во множествѣ).

Понавкруті, нар.=Навкрути. Понавкрути нїде нічою не видно й близько. Мнж. 149.

Понавбідити, джу, деш, м. Навести (многихъ). *Е, та ти тут не один, з тобою ще якісь п'яниці, понавбідити уже!* Чуб. I. 153.

Понавбівити, жу, виш, м. Навести (во множествѣ). *Що то, батечку, із яких то міст на той ярмарок не понавбівили всякого хліба.* Кв.

Понаволікати, к'яю, еш, м. Наташати (во множествѣ). *На що то ти всякого ломаччя сюди понаволікає?* Харьк. у.

Понаврб'чувати, чую, еш, м. То-же, что и наврб'чити, но во множествѣ.

Понавч'яти, ч'яю, еш, м. Научати (многихъ или многому). *Він і сам читати вміє і дітей усіх понавчав.* Шпрят. у.

Понавч'яти, ч'яємося, етеся, м. Научаться (о многихъ или многому). *Ми понавчались.* Г. Барв. 436. *В панів понавчались.* Кв.

Понагадувати, дую, еш, м. Напомнить (многимъ). *Понагадуй же їм, а то може хто забудеся.* Богодух. у.

Понаганати, н'яю, еш, м. Нагнать, пригнать, согнать. *Коней поганяли.* Драг. 203.

Понагарбувати, буу, еш, м. То-же, что и нагарбати, но во множествѣ. *Понагарбували вони собі і грошей і всього,—буде і їм і дітям.* Богодух. у.

Понагарб'бувати, вуу, еш, м.=Нагартувати.

Понаг'чувати, чую, еш, м. То-же, что и наг'тити, но во множествѣ.

Понагнати, н'яю, еш, м. Нагнуть (во множествѣ). *Як би нам оці вишні хто понагнив, а то не достанемо рвати.* Богодух. у.

Понагн'ятися, н'яємося, етеся, м. Нагнуться (о многихъ). *Верби понагнались над водою.* Левци. I. 62.

Понагліати, л'яю, еш, м. Торопить. Гол. III. 503.

Понагліатися, л'яємося, ешся, м. Торопиться, сп'єшати. Гол. II. 714.

Понагн'чувати, чую, еш, м. Нажать, надавать (во множествѣ). *Понагн'чуй же і камусту і буряки.* Чернив. у.

Понагнобувати, н'юю, еш, м. Упавозить (во множествѣ).

Понаговрб'увати, р'юю, еш, м. 1) Наговорить (во множествѣ). 2) Наклеветать (во множествѣ). *Всі знали Бортола, навіть юдили йому, щоб часом не понаговорював чого на дочок.* Левци. I. 180.

Понаговрб'уватися, р'ємося, етеся, м. Наговориться (о многихъ).

Понагод'бувати, вуу, еш, м. Нагорвать (многихъ). *Він понагод'бував салома усіх.* Рудч. Ск. I. 196.

Понагонити, н'ю, виш, м.=Понаганяти. *Поєм двір овець... понагонив.* Рудч. Ск. II. 15.

Понагорт'яти, т'яю, еш, м. Нагрести (во множествѣ). *Люде, що та муршани, купки собі понагортали і жиють.* Св. Л. 213.

Понагот'б'ювати, л'юю, еш, м. Наготовить (во множествѣ). *Жінка усе те понаготовлювала.* Мнж. 131.

Понаготовліати, л'яю, еш, м.=Понаготовлювати. *Ти вже же ми і столи позастилали, та свої латинці їсти понаготовляли.* Мил. 199.

Понаграв'ятися, грав'ємося, етеся, м. То-же, что и наг'ратися, но о многихъ.

Понагріб'яти, б'яю, еш, м. Нагрести (во множествѣ)

Понагрівати, в'яю, еш, м. Нагр'ять (во множествѣ).

Понагріватися, в'яємося, етеся, м. Нагр'яться (во множествѣ). *Груби добре понагрівалися,—тепло буде.* Васильє. у.

Понагрізати, з'яю, еш, м. Нагрізати (во множествѣ). *От бісові миші скільки понагрізали.* Харьк. у.

Понагрішувати, шую, еш, м. Нагр'єшить (во множествѣ).

Понагром'аджувати, джую, еш, м. Нагрести (во множествѣ).

Понагулівати, л'юю, еш, м. То-же, что и нагуліати, но во множествѣ.

Понагулюватися, л'ємося, етеся, м. 1) Нагуляться (о многихъ). 2) Наиграться въ вакую або игру (о многихъ).

Понад, пред. Надъ, вдоль чего, около. *Понад морем Дунаєм вітер явор хитав.* Макс. *Плиє помод берегом.* Рудч. Ск. II. 19. *Понад шляхом, щирисю говорашки гуляють.* Шевч. 77.

Понада, ди, жс.=Принада. Вх Зн. 52. **Понадавати, даб, еш, м.** Надавать. *І хвил, і родилим.—всього мєні понадає.* Шевч.

Понадавлувати, люю, еш, і. Надавити (во множествѣ).

Понадбрювати, рюю, еш, і. Надарити (во множествѣ). *Родичі багаті, так усього їй понадарували.* Київ. у.

Понадбивати, в'юю, еш, і. Надбити, отбити часть (во множествѣ).

Понадбиватися, в'ємося, етеся, і. Надбитися (во множествѣ).

Понадбїрати, р'юю, еш, і. Отобразить часть (во множествѣ). *Понадбїрай картонні з мішків, а то такі нові, що й не зав'яжеш.* Харьк. у.

Понадб'увати, в'юю, еш, і. Приобр'єсть. Свм. 199. *Понадб'ував добру.*

Понадвер'джуватися, д'жемося, етеся, і. Надорватися (о многихъ, о здоров'ї).

Понадвисати, с'аю, еш, і. = **Понависати** 1. *Та вже ж тая стежечка терном заросла... черною та каліною понадвисала.* Чуб. V. 756.

Понадгорб'джувати, д'жую, еш, і. Наградить (многихъ).

Понадгрібати, б'юю, еш, і. Отгрестъ часть (во множествѣ).

Понадимати, м'аю, еш, і. Надуть (во множествѣ).

Понадиматися, м'ємося, етеся, і. Надуться (во множествѣ). *Як птиця на дворі понадимається і носи погова,—буде буря і голод.* ХС. VII. 417. *Паруси шовкові так і понадимались.* Рудч. Ск. II. 80. *Коли місяць і зорі понадимаються, т е. тускло світять,—буде вітер.* Грин. I. 254. *Всі понадимаються, як ті їжаки.*

Понадирати, р'юю, еш, і. Надратъ (во множествѣ).

Понадіти, д'жу, деш, і. Приманить; повадить. *Понаділи собак помями, тепер і не обжешеш.* Черниг. у.

Понадітися, д'жуся, дешся, і. 1) = **Повабитися**. *Понадівся на неї найпервішій парубок на все село.* Г. Барв. 422. *Як збрешеш, то зоча кадсядся, на ласку послі не понадся.* Котл. Ен. I. 9. 2) **Поведитися**. *Цяк дітей тільки раз-два помани, що так і понадяться, разів десять на день біжать сюди.* Богодух. у.

Понадівати, в'юю, еш, і. Над'єти (во множествѣ). *Понадівали, що нову свиту, що китаву юпку.* Кв. *Понадівав на юлову, на руки і на ноги.* Рудч. Ск. I. 107. *Понадівав на їх ксмондівську одужу.* Чуб. II. 603.

Понаділати, л'аю, еш, і. То-же, что

и над'єти, но многихъ. *Спасибі матері, усім нас понаділяли.* Богодух. у.

Понадкидати, д'аю, еш, і. Отбросить, отобразъ часть (во множествѣ). *Це ти важко понакладав (дров на сани), понадкидай, а то на юру не сидимо.* Харьк. у.

Понадкладати, д'аю, еш, і. Отложить часть (во множествѣ).

Понадк'опувати, п'юю, еш, і. Надк'опувать (во множествѣ).

Понадк'обувати, л'юю, еш, і. Надк'одоть (во множествѣ). *Хто це мені дощечки понадк'обував?* Васильк. у.

Понадк'орб'чувати, ч'юю, еш, і. Укоротитъ (во множествѣ).

Понадк'увати, ш'юю, еш, і. Надк'осить (во многихъ м'єстахъ).

Понадкр'ювати, р'юю, еш, і. Надр'єзати, ур'єзати (во множествѣ). *Дивно мені, що і скриня замкнена була, а полотно понадкр'юване.* Черняг. у.

Понадкр'ювати, кр'юю, еш, і. = **Понадкраувати**. *Я, було, стьомжжи понадк'роюю, дівчатам пороздаю.* Г. Барв. 65.

Понадк'усувати, с'юю, еш, і. Надк'усить (во множествѣ). *Хто то ябука понадк'усував?* Харьк. у.

Понадл'амувати, м'юю, еш, і. Надломить (во множествѣ).

Понадл'млювати, л'юю, еш, і. = **Понадламувати**.

Понадмолб'чувати, ч'юю, еш, і. Надмолотить (во множествѣ).

Понаднізувати, в'юю, еш, і. Снять часть ванизаннаго со многихъ визокъ. *Я, було, стьомжжи понадк'роюю, дівчатам пороздаю; разки понаднізую,—так би все й розділясь із ними.* Г. Барв. 65.

Понаднювати, д'юю, еш, і. Надотъ (во множествѣ). *Чотирі королі держать та по трічі на день дотъ. Що тою м'олока понаднюють!* Богодух. у.

Понадп'івати, в'юю, еш, і. Надпитъ (во множествѣ). *Оце пошло лечики в погр'іб повиносити, що ж ви думаете? Усі понадп'ивав.* Харьк. у.

Понадп'лювати, л'юю, еш, і. Надпелить (во множествѣ). *Дошки які довші—понадп'люй, щоб усі однакові були.* Богодух. у.

Понадп'сувати, с'юю, еш, і. Надп'сать (во множествѣ).

Понадривати, в'юю, еш, і. Надорвать (во множествѣ)

Понадрізувати, в'юю, еш, і. Надр'єзати (во множествѣ). *Це дуже широкі чоз-*

ли будуть, — може понадізувати? Васильк. у.

Понадрубувати, бую, еш, м. Надрубить (во множествѣ). Ключки понадрубувати треба, бо дуже довгі. Харьк. у.

Понадрукувати, вую, еш, м. Напечатать (во множествѣ).

Понадрівувати, цую, еш, м. Нацарапати (во множествѣ).

Понадсаджувати, джую, еш, м. То же, что и надсадити, но во множествѣ.

Понадспіяти, пію, еш, м. Надсыпать (во множествѣ). Мабуть понадспіятию погрому пір'я з подушок, а то мати такі туні понасипали. Черниг. у.

Понадсохати, хасмо, ете, м. Подсохнуть (во множествѣ).

Понадсікати, каяю, еш, м. Надсѣчь (во множествѣ).

Понадомикувати, кую, еш, м. Надергать часть (во множествѣ).

Понадсоптувати, тую, еш, м. Надсосать (во множествѣ).

Понадточувати, чую, еш, м. То же, что и надточити, но во множествѣ.

Понадувати, ваю, еш, м. = Понадидати.

Понадуватися, васмося, етеся, м. = Понадиматися. Сям. 146.

Понадумуватися, муємося, етеся, м. Задумать, надуматися (о многих). Поки понадумується, чи йтати, чи не йтати, то й вечір буде. Харьк. у.

Понадходити, димо, дите, м. Подойти, приблизиться (во множествѣ).

Понадщерблювати, люю, еш, м. Выщербить часть (во множествѣ).

Понавжений, а, е. Привыкший къ чему, разслабнвшійся. Я юрляки не п'ю, а на вино понавжений. Волч. у.

Поназбігатися, гасмося, етеся, м. Сбѣжаться (во множествѣ). Поназбігалось їг. Чуб. II. 55. Пам'ятаю улякою поназбігалось. Рудя. Ск. II. 10.

Поназбірувати, рую, еш, м. Собрать (во множествѣ). Поназбірували сльоз та й продають по коні відро. Лебед. у.

Поназдивитися, влюся, вился, м. Разсмотрѣть, увидѣть. Поживете, то поназдивитесь, що у нас робиться. Мнж. 190. Ож побачите! аж поназдивитесь! Левци. I. 166.

Понадирати, раю, еш, м. Надрать (во множествѣ). З лгвів козакк понадирали. К. Хм. 60.

Поназдоганяти, няю, еш, м. Догнать (многих).

Поназивати, ваю, еш, м. Назвать (многих). Їдного назвав Гавриїлам, другою Михайлом, — всіх поназивав. Чуб. I. 144.

Поназітуватися, туємося, етеся, м. Слетѣться (о многих). Сероки і ворони поназітуются і перозлапують кужель. ЗОЮР. II. 23.

Поназнавати, наю, еш, м. То же, что и назнати, но во множествѣ.

Поназначати, чаяю, еш, м. Отмѣнять, замѣнить, обозначить (во множествѣ).

Понайдатися, давмося, етеся, м. Наѣсться (о многих). Драг. 111. Усі понайдались і повертались. Рудя. Ск. II. 59.

Понаїжджати, джасмо, ете, м. = Понаїждити. Тут стали рушати й наші, що з боршом понаїжджали. Кв. Понаїжджали у юсті. ЗОЮР. I. 164.

Понаїздити, димо, дите, м. Наѣзять (о многих), сѣзяться. Понаїздили до князя юсті. Стор. МІР. 68.

Понайбільше, нар. По большей части. Вх. Лем. 453.

Понаймаги, маю, еш, м. Нанять (многих). Дичит ми буряки понайма. Г. Барь. 515. Негай мене моя мати похова, негай мені музиченьки понайма. Чуб. V. 894.

Понайматися, шасмося, етеся, м. Навятыся (о многих). Наши дітвата в строки понаймалися до Покрови. Славяносерб. у.

Понакльовувати, вую, еш, м. Наговорить (во множествѣ). Понакльовував мой матері такого, чою й зосім не було. Васильк. у.

Понакльощувати, щую, еш, м. Навакостеть (во множествѣ).

Понакарбувати, вую, еш, м. То же, что и напарувати, но во множествѣ.

Понакидати, даю, еш, м. Набросать (во множествѣ). Понакидали діти в хаті. Харьк. Ік Рідюв сніги понакидають. Грвн. III. 373.

Понакипати, павмо, ете, м. Навивѣть (во множествѣ).

Понакладати, даю, еш, м. Наоклать (во множествѣ). Сила блато понакладати. Рудя. Ск. II. 26.

Понакликати, каю, еш, м. Созвать, назвать (многих). Навіщо ти так блато людеі понакликати? Де ли їг посадимо? Харьк. у.

Понакльовуватися, вуємося, етеся.

и. То-же, что и налягнуться, но во множествѣ. *Вже яєня покнальовичались.* НВодн. у.

Понакбвувати, вую, еш, и. Наконать (во множествѣ).

Понаколбчувати, чую, еш, и. Наболтать, нальшать (во множествѣ). *Понаколочувала такою, що її свині не їстимуть, а вона нам дає.* Богодух. у.

Понакблвувати, лую, еш, и. Наколоть (во множествѣ). *Без наперстка шила, та як нальці покнаколввала.* Ппрятин. у.

Понакбцувати, пуу, еш, и. Накопать (во множествѣ). *Понакбцувать ямки.* Чуб. I. 101.

Понакбчувати, чую, еш, и. То-же, что и наковити, но во множествѣ.

Понакбшувати, шуу, еш, и. Накосить (во множествѣ).

Понакрдати, даю, еш, и. Наврасть (во множествѣ). *На ярмарку покнакрдатою, а тоді ї кажуть, що покнакуповували.*

Понакрдатися, дѣємося, етеся, и. Навровать (во множествѣ). *Понакрдалися грошей та її нікому волос з голови не спав.* Каменец. у.

Понакривати, вѣю, еш, и. Накрывать (во множествѣ). *Я покнаваржова, покнапикава, а вони прийшли, поглядали, листочками покнакривали та її пішам.* Чуб. III. 73.

Понакриватися, вѣємося, етеся, и. Накриваться (о многихъ). *Жінки покнакривались білими дустками.* Ком. II. 56.

Понакрпшувати, шуу, еш, и. Накрошить

Понакрбчувати, чую, еш, и. То-же, что и накрутити, но во множествѣ. *Понакрбчує гульки (ва тілі).* Мл. М. 89.

Понакупляти, лѣю, еш, и. —Понакупуувати. *Боже жє, багато всєю покнакупляли!* Славяносерб. у.

Понакуповувати, вую, еш, и. Накупить (во множествѣ). *Боже мій! Чого се покнакуповували? Я соло не точу.* МВ. (О. 1862. III. 48). *Понакуповували хліба та мачи пою з барнишем продавати* Кв.

Понакурювати, рюу, еш, и. Накурить (о многихъ). *Оці ще мені куріє! Понакурюють так, що її світу не видно!* Харьк. у.

Поналбгоджувати, джую, еш, и. 1) Наготовить, приготовить (во множествѣ).

2) Устроить, наладить (во множествѣ).

Поналбзати, зимо, зиче, и. Налбзять (во множествѣ). *Чого ти сюди покналбзали?* Чуб. II. 638.

Поналбмувати, муу, еш, и. Наломать (во множествѣ).

Поналбтувати, туу, еш, и. Нашить много заплатъ.

Поналаштвувати, вуу, еш, и. Приготовить, снарядить (во множествѣ).

Поналбжуватися, жуємося, етеся, и. Надежаться (о многихъ).

Поналбвѣати, вѣю, еш, и. Назить (во множествѣ). *Поналбвала у казани амаи і помаставляла у піч.* Рудч. Св. II. 152. *Ну що їм від того прибуде, як дощ покналбвала води?* Гліб.

Поналбгувати, гуу, еш, и. Тоже, что и налгати, но многихъ. *Поналбгуий ослі.*

Поналбтати, тѣємо, ете, и. Наестъ (во множествѣ). *Відкіля це оси до нас покналбтали?* Киев. у.

Поналбчувати, чую, еш, и. Насчитать (во множествѣ). *Жид покналбчував на людей стільки долт.* ЗОЮР. I. 285.

Поналблвувати, лую, еш, и. Наловить (во множествѣ). *Усяких пташок покналовле та її носє продавати.* Богодух. у.

Поналбзувати, зуу, еш, и. Налущить, нащелкать (сѣмязковъ,—во множествѣ). *Не люблю я, як ви скрізь покналущуєте; візьміть што небудь та позамітайте.* Ппрятин. у.

Поналбпшувати, лѣю, еш, и. То-же, что и налущити, но во множествѣ.

Поналбскувати, куу, еш, и. Налущить. *Скрізь покналскував насіння.* Богодух. у.

Поналбгѣати, гѣємо, ете, и. Тоже что и налягати, но о многихъ.

Поналбкувати, куу, еш, и. Напугать (многихъ). *Вони свої дітєй дуже покналкували то цианами, то дідом з торбою.* Богодух. у.

Поналбкувати, пуу, еш, и. Налачкать жалнемъ, навапять (во многихъ мѣстахъ). *Оце ще мені мазильниця! Тричі щіткою мазне, а всюди покналчує.* Богодух. у.

Поналбскувати, куу, еш, и. Тоже, что и наляснати, но во множествѣ. Также: нахлѣскасть, наплѣскасть (во многихъ мѣстахъ). *Ач як долі покналѣскуєи водою.* Киев. у.

Поналбзувати, вую, еш, и. Намазать (во множествѣ). *Тими людьми покнамазує очки (у вуллях).* Чуб. I. *Понамазуєв підшою смалою.* Чуб. II. 604.

Понамайструувати, вую, еш, и. Намастерить (во множествѣ).

Понамалювати, вую, еш, іа. Написати красками, нарисовати (во множестві).

Понамантачувати, чую, еш, іа. Наточити коси мантачною.

Понаманювати, нюю, еш, іа. Приманити (многих).

Понамацувати, цую, еш, іа. Нащупати (во множестві). *Він хоч і сліпий, а не дуже з чим словається. Як почне мацати, то скрізь усе понамацує, де що лежить.* Харьк. у.

Понаміщувати, шую, еш, іа. 1) Намазати масломъ, саломъ. 2) Намазати (гльною).

Понамербжувати, жую, еш, іа. То-же, що и намержити, но во множестві.

Понамерзати, зяемо, ете, іа. Намерзнути (во множестві). Превнуш безлячно: *Понамерзало на бороді льоду; понамерзало на вікнах.*

Понамерзатися, зяємося, етеса, іа. Намерзнутися (о многих). *Додре понамерзалися, поки дійшли.* Богод. у.

Понамілювати, люю, еш, іа. Намилити (во множестві). *Понамилуй сорочки.* Богод. у.

Понамінати, наяю, еш, іа. То-же, що и намяти, но во множестві. *А що, добре понаминав вам чуби дід на баштані? Пирятв. у.*

Понамінювати, нюю, еш, іа. Нам'явяти (во множестві). *Щетинники усячини понамінює: і полотна, і цетиники, і яєць, а тоді в тороді їй продає.* Славяносерб. у.

Понаміщувати, шую, еш, іа. Нам'яшати (во множестві). *Понаміщуй же їсти корсаам та свиням.* Харьк. у.

Понамбжувати, жую, еш, іа. Умножити, расплодити.

Понамбжуватися, жуємося, етеса, іа. Размножатися.

Понамовлати, лаяю, еш, іа. Подоговорити (многих). *Орличенько вірні слухи мав, а вже ж їх та понамовляв, чи не могли б крапок'янку екрати.* Чуб. V. 1085.

Понамокати, кяемо, ете, іа. Намокнути (о многих).

Понамолювати, чую, еш, іа. Намолювати (во множестві).

Понамордбуватися, вуємося етеса, іа. Намучитися, устати (о многих).

Понамочувати, чую, еш, іа. Намочити (во многих м'єстахъ или многое). *Позбірай же все плаття нечисте та понамочуй.* Васильк. у.

Понамоцувати, цую, еш, іа. То-же, що и намостити, но во множестві.

Понамулювати, люю, еш, іа. То-же, що и намулити, но во множестві. *Стрибав, стрибав, та вже аж боки понамулював канатом.* Драг. 342.

Понамурбувати, вую, еш, іа. Настроить (каменнихъ построекъ).

Понамуцувати, чую, еш, іа. Измучити, намучити (многих).

Понанізувати, зую, еш, іа. Навязати (во множестві). *Розкі понаризаємо та на нитку понанизуємо, так такі гарні вінки.* Київ. у.

Понанобити, шу, сяш, іа. Нанести (во множестві). *Понаносив стьожок, серво, наміста доброю.* Рудч. Ск. II. 16. *Повечеряймо того, що попи покійні тобі понаносил.* Драг. 157.

Понаобрювати, рюю, еш, іа. Вспахати (во множестві). *Уже на зяб понаорювали.* Богод. у.

Понапакобувати, вую, еш, іа. Наложити во что, набить, напаковать (во множестві).

Понапалювати, люю, еш, іа. 1) Натопити (во многих печалхъ). 2) Нажечь (во множестві).

Понапасати, саю, еш, іа. Напасти (мі 'вхъ). *Скотину за ніч так понапасав, що окои поворіанюються.* Г. Барв. 195.

Понапаскуджувати, джую, еш, іа. Нагадити (во многих м'єстахъ). *Діти понапаскуджували.* Мнж. 59.

Понапетлювати, вую, еш, іа. То-же, що и напетлювати, но во множестві.

Понапечатувати, туу, еш, іа. Напечатати (во множестві). *По їгньому понапечатувано.* О. 1862. IX. 65.

Понапиатися, вяємося, етеса, іа. Нап'ятися (о многих). *От посподились люде, понаїдалися, понапиались, подякували, стали розходитися.* Рудч. Ск. II. 163.

Понапинати, наяю, еш, іа. То-же, що и напинати, но во множестві. *В хаті у їх світиться ще; ляну я в вікно, та нічою не бачу, бо вікна понапинані.* Борзна.

Понапинатися, вяємося, етеса, іа. То-же, що и напинатися, но о многих. *Понапиналися хустками і не знають, чи дівчата, чи баби.* Васильк. у.

Понапісувати, сую, еш, іа. Написати (во множестві). Драг. 141. *Вони взяла їй понаписувала на усіх воротахъ.* Рудч. Ск. II. 149.

Понапікати, каяю, еш, іа. Напечь.

Всюю понатикано. Мнж. 130. Вона захо-
дилась, понатікала хліба. Грив. II. 85.
Мати понатікала і понаварювала. Левип.
Пов. 154.

Понап'якувати, кую, еш, м.—Пона-
п'якати. Свм. 209. Маргев. 71. Я пона-
п'якував, понаварював, а вони прийшли, по-
сиділи. Чуб. III. 73.

Понап'якуватися, куємося, етеся,
м. Нап'якуватися (о многихъ).

Понап'якувати, кую, еш, м. Нап'я-
кати (во многихъ м'стахъ).

Понап'якати, т'яю, еш, м. Нап'ясти
(во множестві).

Понаплод'жувати, джую, еш, м. На-
плодити (во множестві). Дітей понаплод-
жували, а годувати нічим. Васильк. у.

Понаплод'жуватися, джуємося, етеся,
м. Наплод'жуватися (во множестві). Сухе літо,
так багато всякої черви понаплод'жувалося.
Харьк. у.

Понап'ятувати, тую, еш, м. Напу-
тати (во множестві).

Понап'якувати, вую, еш, м. Нап'я-
кати (во множестві). Не люблю я кур'я
за те, що понакур'яють та понап'яку-
ють. Харьк. у.

Понаповнювати, нюю, еш, м.—По-
наповняти. Г. Барв. 424.

Понаповняти, няю, еш, м. Наповнити
(во множестві). Мил. 183. Кубки стоять
понаповнені. Мет. 338.

Понапоганювати, нюю, еш, м. Нага-
дити (во многихъ м'стахъ).

Понапоганювати, кую, еш, м. Напо-
ганювати (во множестві).

Понапоршувати, шую, еш, м. Напы-
лити, насыпати (во многихъ м'стахъ). Чою
це в нас скрізь борошно понапоршувано?
Пвратин. у.

Понапорювати, рую, еш, м. То-же,
що в напорювати, но о многихъ. Понапорю-
валим іоруху повні пазули, ідуть собі, іор-
ух ідуть. Св. Л. 140.

Понаправляти, л'яю, еш, м. То-же,
що в направляти, но во множестві.

**Понапрацьбуватися, ц'буємося, ете-
ся, м.** Працьбуватися, вдоволь потрудитися
(о многихъ).

Понапр'якувати, хую, еш, м. Понапр'я-
кувати, шую, еш, м. Напр'ясти; назвати;
созвати. Понапр'якували юстей, а юстити
не дуже в чим. Харьк. у.

Понапр'якувати, вую, еш, м. При-
обр'ясти (во множестві). Усю ж то одержу
понапр'якував, і хрести, і намиста, і рушники,

і всякі подарки, що понапр'якувала за
дочками давати. Кв.

Понапр'якуватися, жуємося, етеся,
м. Напружатися (во множестві). Глянь,
як жили понапружувалися. Харьк. г.

Понапр'ядати, д'яю, еш, м. Напр'ясти
(во множестві). Г. Барв. 330. Тонкою су-
вій полотна мати для неї задержала, а
то вже все вона понапр'ядала. Г. Барв. 208.

Понапувати, в'яю, еш, м. Напоити
(во многихъ). А своїх діток та і годувала б,
ранньою росю понапувала б. Чуб. III. 267.

Понапуватися, ваємося, етеся, м.—
Понапиватися. Обыкновенно употреба-
ється понапиватися, но въ сказк' гуси го-
ворять о себ'я: Ми понапуваємося води.
Рудч. Ск. I. 7.

Понапускати, в'яю, еш, м. Напустити.
І шук зг'яля у став понапускати. Гліб. 42.
Сякий-такий бродя понапускав. Чуб. II.
330.

Понапухати, х'яю, еш, м. 1) Напух-
нути (во многихъ м'стахъ). 2) О зв'здахъ:
то-же, що понадиматися. Свм. 146.

Понараджувати, джую, еш, м. Посо-
в'ювати (во множестві).

Понаралявати, ляю, еш, м. Напа-
хати р'ялом во многихъ м'стахъ.

Понараховувати, вую, еш, м.—По-
налічувати.

Понараювати, р'яю, еш, м.—Пона-
раджувати.

Понаривати, в'яю, еш, м. То-же, що
в наривати, но во множестві. Повні пазули
ірушок понаривали. Драг. 121. Хлюці
остали, вози підмазали, нові ярма понари-
вали, сиві воли позаривали. Рудч. Чп. 97.

Понариг'ювати, вую, еш, м. То-же,
що в нариг'ювати, но во множестві.

Понаривувати, вую, еш, м. Нар'язати
(во множестві). Отак що-дня понаривували
хліба багато, а тоді й засихають шматки.
Кіев. у.

Понаривати, в'яю, еш, м. Назвати,
назменовати (во многихъ).

Понароблювати, ляю, еш, м.—Пона-
робляти. Стор. МПр. 143. Скриді аж со-
ром і ір'я, що там (у церкві) понароблю-
вали прокляті сичі. Драг. 244.

Понаробляти, ляю, еш, м. Над'являти;
сд'являти; причинити. Драг. 288, 421. У
вершині Дністра вода прибуває, вона тобі
жало понаробляв, вона твої дітки поза-
топав. Чуб. V. 876.

Понароджувати, джую, еш, м. На-
родити (во многихъ).

Понарбджуватися, джуємося, етеся, і. Народитися (о многихъ). *Нових людей понароджувалося багато після ревізії, а землі не прибавилося*. Харьк. у.

Понароста́ти, та́ємо, ете, і. Нарости (во множествѣ) *І коли ці дівчата понаростали?* Черниг. г.

Понаряджа́ти, джа́ю, еш, і. То-же, что в нарядити, но во множествѣ.

Понарѣджува́ти, джую, еш, і. — **Понаряджа́ти**.

Понаса́джува́ти, джую, еш, і. Насадити. *Крутом куці всякі зелені понасажувани*. Драг. 119 *Се ж він своїми руками і дерева понасажував*. Стор. II. 25.

Понаса́люва́ти, люю, еш, і. Насалити (во множествѣ). *Губи понасалювали, а тоді ще й цілуватися лізуть*. Васильк. у.

Понаселя́ти, ля́ю, еш, і. Населити (во множествѣ). *Города, села понаселяли*. Драг. 421.

Понасипа́ти, па́ю, еш, і. Насыпать (во множествѣ). *Треба на всіх чотирох углах понасипати по купці жита*. Чуб. I. 101.

Понасипа́тися, па́ється, і. безл. Насыпаться (во множ.). *Скрізь понасипалося борошна*. Харьк.

Понасіва́ти, ва́ю, еш, і. Насѣять (во многихъ мѣстахъ, во множествѣ). *Гороби що-літо повикльовують зсе, що він понасіває*. Ка.

Понасіка́ти, ка́ю, еш, і. Насѣчь, нарубити (во множествѣ).

Понасіюва́ти, сіюю, еш, і. — **Понасіва́ти**. *Се все понасажував, понасіював дідусь*. О. 1862. VIII. 15.

Понасі́кува́ти, куємо, ете, і. Наскочить (о многихъ).

Понаскі́рнюва́ти, нюю, еш, і. Нагадити (во многихъ мѣстахъ, о многихъ). *Понасківернювали коло порога, що гідко їй до хати доступити*. Лебед. у.

Понаскі́пува́ти, пую, еш, і. Наколоть (щепокъ, — во множествѣ).

Понаслухува́тися, хуємося, етеся, і. Наслушаться (о многихъ). *Понаслухуються всяких брезень*. Богод. у.

Понасма́жувати, жую, еш, і. Накарити (во множествѣ). *Гусей, поросят понасмажували*. Київ. г.

Понасма́льцьбува́ти, вую, еш, і. Намазати жирнымъ (во множествѣ).

Понасмі́ттува́ти, ттюю, еш, і. — **Понасмі́чувати**. Зміев. у.

Понасімі́чувати, чую, еш, і. Насо-

рити (во множествѣ). *Бач, як дітвора по насмічувала*. Звенигор. у.

Понасмі́люва́ти, люю, еш, і. Насмолити, осмолити (во множествѣ).

Понасбува́ти, вую, еш, і. — **Понасува́ти**.

Понасбува́тися, вуємося, етеся, і. — **Понасува́тися**. *Брови на очі йому понасбувалися*. К. Оп. 4.

Понасоло́джува́ти, джую, еш, і. Насластити (во множествѣ).

Понасоби́люва́ти, люю, еш, і. Насолити (во множествѣ). *Що-дня страву понасобилюють, аж ірке*. Київ. у.

Понасе́рджувати, джуємо, ете, і. Навонати (о многихъ).

Понастава́ти, ставі́ю, ете, і. Настать, наступити (во множествѣ). *Злі газдове понаставали*. Левиц. Світ. 12.

Понаставля́ти, ля́ю, еш, і. То-же, что в наставити, но во множествѣ. Драг. 288. *Понаставляла у казани оливи і понаставляла у піч*. Рудч. Ск. II. 152.

Понаста́люва́ти, люю, еш, і. Насталити (во множествѣ).

Понастані́блюва́ти, люю, еш, і. — **Понастані́юва́ти**. Драг. 157. *Найдіка, напикткія понастанювалося*. МВ. (О. 1862. III. 36).

Понастані́юва́ти, ля́ю, еш, і. То-же, что в настаніювати, но во множествѣ. *Князми нас при своїм боці понастанював*. К. ЦН. 275.

Понастача́ти, ча́ю, еш, і. Доставити, приготувати (во множествѣ).

Понасто(в)бу́рчува́ти, чую, еш, і. То-же, что в насто(в)бурчити, но во множествѣ.

Понасторб́увати, чуємо, ете, і. То-же, что в насторочити, но во множествѣ.

Понасторб́увати, шую, еш, і. — **Понасторочува́ти**. *Вітряки на горах понасторочували крила*. К. ДС. 9.

Понасторб́шуватися, шуємося, етеся, і. Наставитися, поднятися. *Квіточки, як зірочки, понасторшувалися*. Г. Барв. 73.

Понастро́блюва́ти, люю, еш, і. То-же, что в настромити, но во множествѣ. *Понастролюйте на щогли голови рандарські*. К. Довс. 123.

Понастро́блюва́тися, люємося, етеся, і. То-же, что в настромитися, но во множествѣ.

Понастро́юва́ти, стрі́юю, еш, і. Настроить (во множествѣ).

Понасува́ти, ва́ю, еш, і. Насунути,

надвинуть (во множествѣ). *Понасували штики аж на вула.* Богодур. у.

Понасуватися, вѣмося, етеся, м. Насунуться, надвинуться (во множествѣ).

Понасуплювати, плюємо, ете, м. Нахмурить (во множествѣ).

Понасуплюватися, плюємося, етеся, м. Нахмуриться (о многихъ).

Понасұшувати, шую, еш, м. Насушить (во множествѣ). *Я собі понасушила і вишень, і жули, і бляк,—буде на всю зиму.* Харьк. у.

Понатягівувати, нюю, еш, м. Подіть сить котелки къ треножинкамъ. *Я понатягала козанки, а тоді піду по картоплю.* Воля. у. (Лобод.).

Понатвѣржувати, рюю, еш, м. Надѣлать, ватворить.

Понатягати, кѣю, еш, м. То-же, что и натягати, натягати, но во множествѣ.

Понатерѣти, рѣю, еш, м. Натереть (во множествѣ).

Понатерѣтися, рѣємося, етеся, м. Натереться (во множествѣ).

Понатискати, кѣю, еш, м. Тоже, что и натиснути, но во множествѣ.

Понатискатися, кѣємося, етеся, м. Натолпиться. *У кормчу понатискалось людей.* НВолын. у.

Понатіскувати, ся, м.—Понатискати, ся.

Понатісувати, сую, еш, м. Натесать (во множествѣ). *Бач, скільки трісок понатісували.* Богодур. у.

Понатѣкувати, кую, еш, м. Тоже, что и натѣвити, но во множествѣ.

Понатѣлювати, люю, еш, м. Утомять (многихъ).

Понатѣлюватися, люємося, етеся, м. Утомиться (о многихъ).

Понатѣплювати, люю, еш, м. То-же, что и натѣпити, но во множествѣ. *Поки понатѣплюєш усі хати, то вже й нікому йти.* Сумск. у. *Понатѣлювала смальцю і цусячою, і свиначою.* Богод. у.

Понатѣплюватися, люємося, етеся, м. 1) Натопиться (во множ.). *Понатѣплювалися хати.* 2) Натопиться (во множ.—о жервѣ, салѣ). *Гляньте, скільки смальцю з цусей понатѣплювалося.* Богод. у.

Понатѣпувати, тую, еш, м. 1) Натоптать (ногами грязь во многихъ мѣстахъ). 2) Набить плотно (во множествѣ).

Понаторѣчувати, чую, еш, м. То-же, что и наторѣчити, но во множествѣ. *Оті*

брехли понаторѣчують вам, а ви й вірите. Богодур. у.

Понатѣчувати, чую, еш, м. То-же, что и натѣчити, но во множествѣ.

Понатрѣщувати, шую, еш, м. Тоже, что и натрѣщити, но во множествѣ.

Понатрѣджувати, джую, еш, м. Тоже, что и натрудити, но во множествѣ.

Понатрѣшувати, шую, еш, м. Тоже, что и натрусити, но во множествѣ. *А ну тебе! заходився тут з половою, понатрѣшувася скрізь.* Богодур. у.

Понатрѣшуватися, шуємося, етеся, м. Натрастяться, насыпаться (во множ.). *Дужче натрѣшуй, то й понатрѣшуются мішки добре.* Харьк. *Не понатрѣшувала мичків, то й понатрѣшувалося чи половы, чи що.* Богод. у.

Понатягати, гѣю, еш, м. То-же, что и натягати, по во множествѣ.

Понаучувати, чую, еш, м.—Понавчати. *Як жарно Богу їх молитися поначував.* К. (О. 1861. II. 228).

Понаучуватися, чуємося, етеся, м.—Понавчатися. *Потім поначувались вони усяку пашню сіяти.* Депо.

Понахѣпувати, пую, еш, м. Нахватать (во множествѣ).

Понахѣржувати, жую, еш, м. Нахархать, наплевать (во множествѣ). *Ото понахаржували,—взьми хоч піскою позасипий.* Богодур. у.

Понахѣчувати, чую, еш, м.—Понахапувати.

Понахѣбувати, вую, еш, м. То-же, что и наховати, но во множествѣ. *Під однією діжкою два куски сала знайшла, під другою—пісина взулик,—мабути невісточка понаховувала, щоб до матері однести.* Пярт. у.

Понахѣдити, джу, дш, м. 1) Найти, разыскать (во множествѣ). 2) Сойтись, прийти (о многихъ). *З запорожжя понахѣдило таки чимало братчиків січовиків.* Стор. МПр. 60.

Понахѣдитися, дямося, дитеса, м. Найтись, отыскаться (во множествѣ). *Чи понахѣдились же коні?—Понахѣдились пан позаймав у шкоді.* Киев. у.

Понацілювати, люємо, ете, м. Наквнуть (на себя одежду—о многихъ).

Понаціжувати, жую, еш, м. Надѣдить (во множествѣ).

Понацілювати, люю, еш, м. Навести на цѣль, прицѣлять (во множествѣ).

Понацілюватися, лююся, етеся, м. Прицілюється (о многих).

Поначиняти, няю, еш, м. Начинять, нафаршировать, набить (во множествѣ). *Ковбаси вже поначиняла*. Богодух. у.

Поначитувати, тую, еш, м. Вычитать (во множествѣ).

Поначитуватися, туємося, етеся, м. Начытаться (о многих). *Ми й сами всього того доволі поначитувались*. К. Хата, IX.

Понацілювати, люю, еш, м. Нацѣпять (во множествѣ). *Ти тільки придивись, чого вони поначілювали на себе*. Левц. Пов. 143. *Понацілювано цусто струни золоті*. К. МБ. 141.

Понацілюватися, лююся, етеся, м. Вцѣпиться, прицѣпиться (о многих). *Як поначілювались їй і в платку, і в намітку рішні душі, щоб і собі з того перла вибратися*. ЗОЮР. I. 308.

Поначісувати, сую, еш, м. Начесать (во множествѣ).

Понашарпувати, ную, еш, м. Надергать, натереть (во множествѣ).

Понашатобувати, вую, еш, м. Нашпиговать (капусты,—во множествѣ). *Ми собі по здоровій діжці капусти понашатобували*.

Понашебкуватися, куюся, етеся, м. Найти толпой, налѣзть (во множествѣ). *Понашебувались у тату такого народу—і родичі, і свати, і чужі*. Александров. у.

Понашебуватися, пуємося, етеся, м.=
Понашевуватися. *Це вже після запорожців понашевувались сюди пани*. Херс. у. Слов. Д. Эварн.

Понашеретувати, вую, еш, м. То же, что в нашеретувати, но во множествѣ.

Понашикати, ваю, еш, м. Нашпль (во множествѣ). *На тіх латках нові латки понашивано*. Г. Барв. 304. *Ти собі понашивави доронх суконь*. Левц. Пов. 59.

Понашиптувати, тую, еш, м. То же, что в нашептати, но во множествѣ.

Понашебджувати, джую, еш, м. То же, что в нашедити, но во множествѣ.

Понашмаркувати, кую, еш, м. То же, что в шамарнати, но во множествѣ.

Понашматовувати, вую, еш, м. Нарѣзать, нарвать кусовь.

Понашукувати, кую, еш, м. Выискать, найти (во множествѣ).

Понацибувати, пую, еш, м. Нацѣпять (во множествѣ).

Понацілювати, люю, еш, м. Привить (во множествѣ). *Він, покійник, і блух, і зручи поначілював*. Богодух. у.

Понащулювати, люю, еш, м. Насторожить (во множествѣ). *Кони понашчулювали вуля*.

Поневільний, а, е. Насильственный, принудительный. *Там на юрі церковця стола, там дівчина поневільний шлюб брала*. Гол. I. 203.

Поневірити, нію, еш, м. Сдѣлаться хуже. *Поневірили воли*.

Поневірати, раю, еш, м. Пренебрежительно обращаться. МВ. (О. 1862. I. 93). *Вірвала вона в мене тоді, як мене мною поневіряли*. К. МХ. 5.

Поневіратися, ряюся, ешся, м. Жить въ несчастіи, тяжелой жизнью. *Будеш з своєю дитиною поневіратися*. *Син мій буде щасливіший, не буде так поневіратися, як я оттут*. Левц. I. 66.

Поневолити, лю, лиш, м. Принудить. *Поневолила дочку заміж*. Васильк. у.

Понеділковий, а, е. 1) Понедѣльный. *День понеділковий*. КС. 1885. I. 80. *Понеділкові пісні*. 2) Понедѣлкова мінна. Женщина, придерживающаяся обычая понедѣлканья. О. 1861. X. 129. *Що бішена кишка, що понеділкова жінка, що чоловік з Боршитола—все їдно*. Ном. № 8096.

Понеділкування, ня, с. 1) Обычай замужнихъ женщинъ: быть свободной отъ обязательнаго труда въ каждый понедѣльникъ, теперь существующій въ болѣе или менѣе полномъ объемѣ лишь въ м. Борисполѣ, Переясл. у., гдѣ онъ сопровождается в пирушкѣ и правѣ на него вносится въ брачныи договоръ; въ остальныхъ мѣстностяхъ Украины обычай сохранился лишь въ формѣ воздержанія въ понедѣльникъ отъ извѣстнаго рода работы. КС. 1887. I. 180—183; IV, 763—771. О. 1861. X. 129. 2) Пощеніе въ понедѣльники.

Понеділкувати, кую, еш, м. 1) Придерживаться обычая понедѣлкуванія. См. Понедѣлкування 1. 2) Постыть по понедѣльникамъ. Мер. Н. 30. *Треба понеділкувати, спостити три понеділки*. Мнж. 161. *Понеділкував сім понеділів, восьмому неділечку*. Чуб. V. 21.

Понеділок, леа, м. Понедѣльникъ. *Понеділкував сім понеділів*. Чуб. V. 21.

Понедумати, жасмо, ете, м. Заболѣть (о многих). *Дівчата аж понедумали за ним*. Шевч. 569.

Понесла, дої, прил. ж. Беременная. Воронеж. г.

Понесіти, сү, сещ, м. 1) Понести, отнести. Лисичка й понесла півника додому. Рудч. Ск. II. 5. *Ой чи ж бо ти, мов серце, натури такої, щоб почув од їдної, поніс до другої.* Чуб. V. 146. *Нечиста його туди понесла!* Пайду, де очі понесуть. Пойду, куда глава глядять. Грин. II. 150. 2) Забеременіть. 3) Внести, имѣть вѣсь. *Важке бисове сало... мабути так, що й мов понесе на терезах.* О. 1862. I. 34.

Понесітиса, суся, сещош, м. Понестись. *Счеплються руками і мене взоплють та й понесуться, реточучись, аж земля їде.* МВ. I. 87.

Понехати, хію, еш, м. Оставить без внимания, бросить. *Мене понехав ту самісіньку дню в пустці.* Гн. II. 24. *А як мені буде пірко, я вас понехало.* Гол. IV. 461. *Ой вже ж очі надивилися, та вже понегали.* Гол. I. 256.

Понехати, хію, еш, м. — Понехати. *Крю 'сте любили, уж ю понехайте.* Гол. II. 224.

Понехтувати, тую, еш, м. 1) Пренебречь. 2) Испортить, попортить; причинять вредъ. *Як нап'ється, то сорочки рве, юрмики б'є, сказано, що на очі натрапитися, уже понехтує.* Червинг. г. *От надлучні діти — понехтували хлоп'я: як побігли.* Змієв. у.

Понивати, вію, еш, сов. в. понівати, нівати, еш, м. Извивать, извять. *Нис серце, нива-понивас.* Грин. III. 295. *Важко їй було той вечір перший дома, без людей, без юмону людського понивати.* МВ. (О. 1862. I. 99). *Болять карі очі, серденько пониво; як не бачу миленького, і діло не мило.* Чуб. V. 293. *Болять, болять головонька і тіло пониво.* Мет. 41.

Понидіти, діже, ете, м. Заскучать, извять (о многихъ). *Мвр. ХРВ. 86. Ідїть хвилину варїть, а то ви пониділи.* Ном. № 12622. *Да вже ж ми пониділи, світонька не виділи, поведіть танцювати, будемо розлядати.* Рк. Макс.

Понижати, жію, еш, сов. в. понижати, жуї, зїш, м. 1) Понижать, понизвять. *Понизв ясла.* Лохв. у. 2) Унизжать, унизвять. *Мяж. 173. К. Бай. 26. Вони рідного тата ї неку не понижали.* Полт. г. *Ми ж тебе, Химочко, не понижасем і святим Рожеством поздоровляєм.* Чуб. III. 432.

Понижувати, жую, еш, м. — Понизжа-

ти. *Понижують високу природу поета до низьких ідеалів своїх.* К. XII. 23.

Понизвати, жуї, жеш, м. Навизать (во множествѣ). *Чи зумієш ти намисто понизвати?* Харьк. у.

Понизвати. См. Понизжати.

Пониз'я, в'я, с. Низовье, понизовье. О. 1862. IV. 1.

I. Понизвати, кію, еш, м. Пословаться, побродить туда в сюда. *Поникав-поникав по двору і пішов собі.*

II. Понизвати, кію, еш, сов. в. понизкути, ну, неш, м. Понизать, понизнуть, склониться. *Бабуся старенька-старесенька, аж до землі поникав.* МВ. (О. 1862. III. 55). *Поникли юлови козачі неначе стоптана трава.* Шевч.

Понизлий, а, в. Понизлий. *Схилив свою головоньку червоно-рожеву до білому понизлого личенька лилей.* Шевч. 365.

Понизкути. См. Понизвати.

Поніти. См. Понизвати.

Понішпорити, рю, рипш, м. Пошарить, повскать. *По всіх закутках понішпорила,—ніде нічого не знайшла.* Харьк.

Поніщити, щу, щипш, м. Истребить (во множествѣ).

Понібі'я, б'я, с. — Піднебenna. Вх. Лем. 453.

Понівечити, чу, чипш, м. Попортить; искалячить. *Усяке садиво понівечило ірлдом.* К. Псал. 241. *Бо ти мене, безталанну, понівечив дуже.* Грин. III. 336.

Понімати, кію, еш, сов. в. понімати, поймаї, неш, м. 1) Ловить, поймать, схватывать, схватить. *Поняв ти мені заця.* Чуб. II. 189. *За Дунаєм ти за річкою злика поняли.* Грин. III. 604. 2) — *погб.* *Жевить на комъ; жениться на комъ. Не встиг отець і мати за молодого сина подружжя поняти.* Мет. 349. *Уже ж той сивок оженився: поняв собі памяточку.* Мет. 448. *Поняв собі багату жінку.* МВ. (О. 1862. I. 72). 3) Покривать, покрить, завять, затапливать, затопить. *Поняла вода всю землю.* К. Грам. 65. *Ой вже діда вода по коліна поняла.* Нп. 4) Охватывать, охватить. *Гнів... понімав його душу.* МВ. (О. 1862. I. 84). *Поняли Бона жєлєонї до людей.* ЕЗ. V. 112. *Хитиється під нашу волю стали, бо їм наука наша поняла.* К. ПС. III. 8. 5) Поняти віри. *Повбїрять. Брат і віри поняв.* Рудч. Ск. I. 132. *Не поняв віри словам моїм.* Єв. Л. I. 20.

Поніятиса, ківюся, ешса, сов. в. поніятиса, поймаїся, мѣшса, м. Сходиться,

сойтись, соединяться, соединиться. Уже *таво біле лічко з моім понялося*. Мет. 12. *Моє серце з твоім понялося*. К. Досв. 60. 2) Только сов. в. Вступити въ бракъ. *Староу Хмарі дочка та з кріпаком понялася*. МВ. I. 40. 3)—чим. Обращаться, обратяться во что. *Незабаром сніжок поняся водою*. Греб. 400.

Поніменитися, чуся, чияся, и. Онї-мечитися.

Поніміти, міємо, сте, и. Онїмѣть (о многихъ). Грин. II. 307. *Ой як я маю до тебе ходити, коли нас будуть зорони судити. Ой нехай судять, як розуміють, приїде тая іудинька, вони поніміють*. Мет. 44.

Поніччитися, чуся, чияся, и. Прийти въ упадобъ, ухѣдшитися. Поніячилися шевці. Вх. Зн. 52.

Понѣва, ви, жс. 1) У охотниковъ: слѣдъ на свѣжѣмъ свѣгѣ. 2)? *Що ж з того, що бджола кинулась на пречку, а по нозі таки немає*.

Понѣвни, ви, жс. мн. Обновленіе. *Були жс понѣвни в Єрусалимі*. Ев. I. X. 22.

Поновіти, ся. См. Поновляти, ся.

Поновлѣння, ня, с. 1) Возобновленіе. *Поновлѣння прая сяченої природи*. К. Дз. 7. *Поновлѣння старини ждемо*. К. Дз. 7. 2) Обновленіе.

Поновляти, ляю, еш, сов. в. поновляти, влѣй, виш, и. 1) Возобновлять, возобновить. 2) Обновлять, обновить. К. МХ. 45. К. XII. 12. *Тоді б ми тїмъ Олея звесмили і щит його на брамі поновили*. К. Бай. 85. *Нумо слово рятувати, славу предків поновлять*. К. Дз. 106.

Поновлятися, ляюся, ешся, сов. в. поновлятися, влѣюся, вишюся, и. 1) Возобновлятися, возобновиться. 2) Обновлятися, обновиться. *В природі силою весни все оживало і поновлялось*. Щог. Сл. 69.

Понѣжі, жей, мн. Часть ткацкаго станка. См. Верстат. Шух. I. 255, 256. МУЕ. III. 24.

Понорястий, а, в. Изрытый, неровный (о дорогѣ). Шух. I. 81.

Понѣс, су, м. Рожденіе (у животныхъ). *У святи два понѣси в літо*. Черниг. г.

Поносіти, шѣ, сис, и. Износить (во множествѣ). Чуб. V. 538. *Що matka дала, поносила усе чисто і придбати нічою не прибала*. Рудя. Ск. I. 176. *Оддай, мати, товаришу, хай поносить одежу*. Лис. V, № 18.

Поноситися, шѣся, сисся, и. Износиться.

Поночѣньвий, а, в. Темный, лишенный свѣта. *Скидай сорочку не там, де видко, а на поноченькому*. Константиногр. у.

Поночѣнько, нар. Довольно темно. *Поноченько тоді вже було, не зосім і видко—не можна і розібрати—що воно*. Екатериносл. у. *Уже стало поноченько добре, як ми верталися з поля*. Волч. у.

Пночці, нар. 1) Впотьмахъ. *Святий та божий! свѣчки поїв, а пночці сидить*. Ном. № 176. *Пночці ходиш, що вже ся темніє*. Чуб. V. 69. 2) Темно. *Та й пночці! Не здриши нічойсїною, хоч око вишло*. Кобел. у. *На всѣр сонце повернуло, пночці йти,—буду коло вас ночувати*. Рудя. Ск. I. 211.

Пноччї, чїв, и. безл. Темнѣть вечеромъ. *Уже стало пноччїти, як ми рушили додому*. Волч. у. *Хай ще бїльш пноччїє*. Мнж. 190.

Пноччїжники, ка, м. Настухъ при ночной пастьбѣ. Ум. Пноччїжничок. *То не ийдамки, то пноччїжнички*. Мет. 308.

Пноудіти, джѣ, дш, и. Истомять (многихъ). *Ой ходила та блудлиа, діток пноудила*. Мет. 243.

Пноудати, дѣю, еш, и. Взвудать (лошадей).

Пноудати, кш, жс. Поощреніе, подстрекательство. *Пноудати дати*. Поощрити, подстрекнути. Вх. Зн. 53.

Пноувучи, ну, неш, и.—Поощрити, подстрекнути. Вх. Зн. 53.

Пноур, ра, м. Личинка маискаго жука. Вх. Зн. 53.

Пноура, ри, об. 1) Угрюмый человекъ, человекъ смотрящій внизъ. *Ходив собі пноурою*. МВ. (О. 1862. I. 71). *За ними йшли святи понури, що не дивились і на світ*. Котл. Еп. III. 29. *Сидить собі як понура, ні на кого й не дивиться*. Кв. 2) Въ загадкѣ: свинья. ХС. III. 65.

Пноурній, а, в. 1) Смотрящій внизъ. *Понура свиня глибоко корінь копав*. Ном. 2) Угрюмый, мрачный. *Думи мої молодії, понури діти*. Шевч. *Понури думки*. К. Іов. 10.

Пноурястий, а, в. Угрюмый, мрачный, Черв. у.

Пноурити, рю, рш, и. Опустить, наклонити, пстунить. *Як понури голову мій Грши, то до самого дому не звів*. МВ. I. 64. *Очі понури у землю*. Кв.

Пноуритися, рюся, ршся, и. Угрюмо опустить голову. *Ой вище брат,—понурилося, вище матір,—зжуритися*. Ад. I.

270. *Посідали, понурились, нікто й пари з рота не пустив.* Стор. II. 14.

Пону́ристь, **рости**, **жс.** Угрюмость. Желех.

Пону́ро, *нар.* 1) Смотри внизъ, наклонясь. *Боли пою коло воза понуро стоять.* Шевч. 535. 2) Угрюмо, мрачно. *Та не там твоя доля!—додав понуро Марко.* Стор. МПр. 24. *Понуро не мочи.* Г. Барв. 343

Пону́рок, **рка**, **м.** Ит. Columbus, гарга; морской поугай. Вх. Пч. II. 9.

Пону́руватий, **а**, **е.** Смотрищій въ землю, повѣсившій голову, угрюмый. НВолын. у.

Поньх, **ха**, **м.** Щепотка табаку (нюхательнаго).

Поньхати, **хаю**, **еш**, **л.** Понюхать. *Прийди, козаче, к моєму городоньку, понюхаєм зіллячка розмаринною.* Чуб. V. 312. *Табакі понюхаю.* Рудч. ск. I. 4.

Поню́шити, **шф**, **пійш**, **л.** О животномъ: понюхать воздухъ.

Поню́шка, **ка**, **жс.**—**Понюх.** *Табакі на понюшку.* Чуб. II. 573.

Поня́вкати, **каю**, **еш**, **л.** Помнякати.

Понявча́ти, **чф**, **чійш**, **л.**—**Понявкати.**

Поня́ти, **ся.** См. **Понікати**, **ся.**

Пообвива́ти, **ваю**, **еш**, **л.** То-же, что и обвити, но во множествѣ.

Пооббіга́ти, **гаємо**, **ете**, **л.** Оббѣгать вокругъ чего (о многихъ).

Пооббілюва́ти, **люю**, **еш**, **л.** Оббѣлить (во множествѣ).

Пооббіра́ти, **раю**, **еш**, **л.** То-же, что и обіра́ти, но во множествѣ. *Круюм їх (уліів) пообшукує, сухе пообірає.* Г. Барв. 144.

Пооббри́в(ь)жувати, **кую**, **еш**, **л.** Обрызгать (во множествѣ). *Ну бо не дурій, Горпимо! Глаюк як пооббризкувала нас.* Харьк. у.

Пооббри́жувати, **жую**, **еш**, **л.** Оболгать, оклеветать (многихъ). *Як роспустить язика, так усіх на кутку пооббрижує.* Харьк. у.

Пооббѣжувати, **жую**, **еш**, **л.** Отяготить, обременить (во множествѣ).

Пооббѣжуватися, **жуємося**, **етеся**, **л.** Набрать много тяжести на возы.

Пооббѣлюва́ти, **вую**, **еш**, **л.** Оббѣлнить главной (во множествѣ) *Уже оббѣлювали і хату і комору.* Богод. у.

Пооббѣлювати, **люю**, **еш**, **л.** То-же, что и оббѣляти, оббѣлнить, но во множествѣ.

Пооббѣляватися, **ляємося**, **етеся**, **л.** То-же, что и оббѣлятися, оббѣлятися, но во множествѣ.

Пообва́ржувати, **рюю**, **еш**, **л.** Обварить (во множествѣ).

Пообверта́ти, **таю**, **еш**, **л.**—**Пообгортати.**

Пообвива́ти, **ваю**, **еш**, **л.** Обвить (во множествѣ).

Пообвива́тися, **ваємося**, **етеся**, **л.** Обвиться (во множествѣ).

Пообвинувѣжувати, **чую**, **еш**, **л.** Обвинить (многихъ).

Пообвиса́ти, **саємо**, **ете**, **л.** Обвиснуть, повиснуть (во множествѣ).

Пообвѣя́ти, **ваю**, **еш**, **л.** Обвѣять (во множествѣ).

Пообвѣржувати, **чую**, **еш**, **л.** Обворотить, обвить (во множествѣ).

Пообвѣшувати, **шую**, **еш**, **л.** Обвѣшать, увѣшать (во множествѣ).

Пообвѣжувати, **віюю**, **еш**, **л.**—**Пообвівати.**

Пообводи́ти, **джу**, **деш**, **л.** Обвести (во множествѣ). *Вікну... червоною глиною пообводили.* Г. Барв. 249.

Пообво́жувати, **жую**, **еш**, **л.**—**Пообводити.**

Пообволи́кати, **каю**, **еш**, **л.** Обволичить (во множествѣ).

Пообворо́жувати, **жую**, **еш**, **л.** Обворожить, оварожить (многихъ).

Пообв'язува́ти, **ваю**, **еш**, **л.** Обвязать (во множествѣ).

Пообгна́ти, **наю**, **еш**, **л.** 1) Обогнать (многихъ). 2) Отогнать (многихъ).

Пообглі́джувати, **джую**, **еш**, **л.** Осмотрѣть (во множествѣ).

Пообгово́ривати, **рюю**, **еш**, **л.** Оговорить, оклеветать (многихъ).

Пообговтува́тися, **туємося**, **етеся**, **л.** То-же, что и обгвтуватися, но о многихъ.

Пообгодо́жувати, **вую**, **еш**, **л.** Обкормить (многихъ). *Це ви нас так пообгодуйте, що й завтра не схочеться.* Богдох. у.

Пообгодо́жуватися, **вуємося**, **етеся**, **л.** Обѣсться (о многихъ).

Пообго́лювати, **люю**, **еш**, **л.** 1) Оголювить, обнажить (многихъ). 2) Обрить (многихъ). 3) Обобратить (многихъ).

Пообго́люватися, **ляємося**, **етеся**, **л.** 1) Обнажиться (о многихъ). 2) Обряться (о многихъ).

Пообгоро́джувати, **джую**, **еш**, **л.** Обгородить (во множествѣ). Г. Барв. 190.

Пообгоро́джуватися, **джуємося**, **етеся**, **л.** Обгородиться (о многихъ).

Пообгорта́ти, **таю**, **еш**, **л.** То-же, что

и обгорніти, но во множествѣ. *Ночи ж пообгортайте кожулом, а то померзнуть* Славяносерб. у.

Пообгорати, раємо, ете, і.з. Обгорѣть (во множествѣ). *Стіни пообгоряли.* Харьк.

Пообгравати, граю, еш, і.з. Обыграть (многихъ).

Пообгривати, ваю, еш, і.з. Обгрывать (во множествѣ). *Очі кісточки пообгривай.* Черниг. у.

Пообгрібати, баю, еш, і.з. Огрестъ (во множествѣ). *Пообгрібайстіжки.* Харьк. у.

Пообгрівати, ваю, еш, і.з. Обогрѣть (многихъ).

Пообгрюжувати, жую, еш, і.з. То-же, что и обгрюзти, но во множествѣ.

Пообгуджувати, джую, еш, і.з. Оговорить, очернить (многихъ).

Пообдавати, даю, еш, і.з. Дать (многимъ).

Пообдаровувати, вую, еш, і.з. Одарить (многихъ). *Стара намі було як приїде, так усіх пообдаровує.* Черниг. у.

Пообдзобувати, бую, еш, і.з. Обклевать (во множествѣ). *Горобці чисто пообдзобували вички.* Харьк. г.

Пообдмгати, маю, еш, і.з. То-же, что и обдѣти, но во множествѣ.

Пообдмгати, маємо, ете, і.з. Надуться (о многихъ). *Дошч іде, а люде ж то сидять на базарі, померзли, пообдмгались як сичі.* Киев. у.

Пообдирати, раю, еш, і.з. Ободрать (во множествѣ).

Пообдиратися, раємо, ете, і.з. 1) Ободратъся (во множествѣ). 2) Обовряться (о многихъ). *Як старці пообдирались.*

Пообділювати, ляю, еш, і.з. Надѣлать (многихъ), дать (многимъ).

Пообділяти, ляю, еш, і.з. = Пообділювати. *Усіх, усіх старців під церквою бубликами пообділяла.* Борз. у.

Пообертати, таю, еш, і.з. То-же, что и обернути, но во множествѣ. *Хто ж це мені ілечики пообертав?* Богод. у.

Пообертатися, таємо, ете, і.з. То-же, что и обернутися, но во множествѣ. *Пооберталися з сіном на реблі.* Черниг. у.

Пообживятися, ваємо, ете, і.з. То-же, что и обжитися, но о многихъ.

Пообжинати, наю, еш, і.з. То-же, что и обнати, но во множествѣ. *Пообжинали ті дерева окури.* Зміев. у.

Пообжинатися, наємо, ете, і.з. Окончатъ жатву (о многихъ).

Пообжирати, раю, еш, і.з. Обожрать (во множествѣ).

Пообжиратися, раємо, ете, і.з. Обожратъся (о многихъ).

Пообзолочувати, чую, еш, і.з. Озолотить (многихъ).

Пообід, нар. Послѣ обѣда. О. 1862. I. 81.

Пообідати, даю, еш, і.з. Пообѣдать. *Сядем ли з тобою послідаем, ли пообідаем.* ЗОЮР. I. 207.

Пообідній, я, в. Послѣобѣденный. *Передобідня іодина і пообідня.* О. 1862. I. 81.

Пообіцати, цаю, еш, і.з. = Пообіцатися.

Пообіцатися, цаюся, еш, і.з. Дать обѣщаніе, обѣщатъся.

Пообіч, нар. Съ обѣихъ сторонъ.

Пообімати, маю, еш, і.з. Обнять (многихъ).

Пообідати, даю, еш, і.з. Обѣсть (во множествѣ). *Такого мишей багато, що мабуть і вули нам уночі пообідають.* Богд. у.

Пообідатися, даємо, ете, і.з. Обѣсться (о многихъ). *Пообідалися, аж із за столу важко встати.* Черниг. у.

Пообіжджати, джаю, еш, і.з. = Пообіждити.

Пообіждити, джу, діш, і.з. Обѣхать (многое).

Пообікувати, кую, еш, і.з. Обгадеть (во множествѣ).

Пообікпувати, пую, еш, і.з. То-же, что и обіпати, но во множествѣ. *Це на страстях так воском юпки пообікпували.* Черниг. у.

Пообвітчувати, чую, еш, і.з. Украсить цвѣтами (многихъ, многое).

Пообвітчуватися, чуємо, ете, і.з. Украситься цвѣтами (о многихъ).

Пообкидати, даю, еш, і.з. То-же, что и обкидати, но во множествѣ.

Пообкипати, паємо, ете, і.з. То-же, что и обкипати, но во множествѣ.

Пообкисати, саємо, ете, і.з. Обмокнути (во множествѣ). *Ми пообкисали на дощі.* Зміев. у.

Пообкладати, даю, еш, і.з. Обложить (во множествѣ).

Пообкладатися, даємо, ете, і.з. То-же, что и обкисатися, но о многихъ.

Пообкладувати, дую, еш, і.з. = Пообкладати.

Пообклеювати, клеюю, еш, м. Оклеить (во множествѣ).

Пообклеювати, вую, еш, м. Оковать (во множествѣ).

Пообколупувати, пую, еш, м. Облупить, обковырять (во множествѣ). *Стіни пообколупували, долівку розбивали.* Васильк. у.

Пообколупуватися, пуємося, етеся, м. Облупиться (во множествѣ).

Пообкобувати, пую, еш, м. Окопать (во множествѣ).

Пообкобуватися, пуємося, етеся, м. Окопаться (о многих).

Пообкошувати, шую, еш, м. Скосить вокруг многих мѣсть. *Кругом їх (уліїв) пообкошує.* Г. Барн. 144.

Пообкошуватися, шуємося, етеся, м. Окончить косью (о многих).

Пообкрадати, дяю, еш, м. Обокрасть (многих). *Він уже багато людей пообкрадав.* Харьк. у.

Пообкрівувати, крвію, еш, м. Обрѣзать (во множествѣ).

Пообкрівчувати, чую, еш, м. То-же, что и обкрутить, но во множествѣ.

Пообкрівчуватися, чуємося, етеся, м. То-же, что и обкрутятся, но о многих.

Пообкурювати, рюю, еш, м. Окурить, окутать дымомъ (во множествѣ).

Пообкурювати, тую, еш, м. Окутать (во множествѣ). *Мороз великий, треба добре млички пообкутувати, а то позамерзає молоко, поки донесу.* Черниг. г.

Пообкурюватися, туємося, етеся, м. Окутаться (о многих). *Чою ви так пообкутувалися? Мороз же невеликий.* Черниг. у.

Пообкушувати, шую, еш, м. Обкусать, обгрызть (во множествѣ).

Пооблагоджувати, джую, еш, м. Устроить, исправить (здвнїе и пр — во множествѣ).

Пооблавити, жу, виш, м. То-же, что и облати, но во множествѣ.

Пооблаивувати, мую, еш, м. Обломить (во множествѣ). *Бач, як великі хлопці пооблаивували. Хоч би вже рвали та не ламали.* Богодух. у.

Пооблаивуватися, муємося, етеся, м. Обломиться (во множествѣ).

Пооблаивувати, люю, еш, м. = Пооблаивувати.

Пооблаивувати, пую, еш, м. То-же, что и облати, но во множествѣ.

Пооблаивувати, тую, еш, м. То-же,

что и облати, но во множествѣ. *П'ятеро дітей та все хлопці, усе на їх так і юрить.* Треба ж їх пооблаивувати. Богодух. у.

Пообливати, ваю, еш, м. Облить (во множествѣ). *Пустували біля криниці, та бач як одна одну пообливали.* Славяносерб. у.

Пообливатися, ваємося, етеся, м. Облиться (о многих). *Пообливалися, аж тече з їх.* Черниг. у.

Пооблизувати, вую, еш, м. Облизать (во множествѣ). *Головки пооблизували, такий добрий кісіль.* Киев. у.

Пооблизати, півмо, ете, м. Облизнуть (во множествѣ). *Сорочки на їх мокрієнькі, так і пооблизали.* Черниг. г.

Пооблітати, тавю, еш, м. Облетѣть (многія мѣста).

Пооблуплювати, люю, еш, м. Облупять (во множествѣ).

Пооблуплюватися, люємося, етеся, м. Облупиться (во множествѣ). *Верш в дуби повисали і кора на їх пооблуплювалась.* Стор. МПр. 105.

Пооблагати, гаємо, ете, м. То-же, что и облагить, но во множествѣ.

Пооблаивувати, вую, еш, м. Омайнить (во множествѣ).

Пооблаивувати, пую, еш, м. То-же, что и облати, но во множествѣ. *Заходилися танцювати по кризі і нас пооблаивували.* Сумск. у.

Пооблаивуватися, пуємося, етеся, м. То-же, что и облатиться, но о многих.

Пообмазувати, вую, еш, м. 1) Обмазать (во множествѣ). 2) Испачкать (во множествѣ).

Пообмальовувати, вую, еш, м. То-же, что и обмалювати, но во множествѣ. *Придавсь один чернець на малювання і пообмальовував не то шкраву, та й саму ораду округи Братства.* К. ЧР. 82.

Пообмаивувати, нюю, еш, м. Обмакнуть (многих).

Пообмаслювати, люю, еш, м. Обмаслить (во множествѣ).

Пообмахувати, хую, еш, м. Обмахнуть (во множествѣ).

Пообмежбувати, вую, еш, м. Обмежевать, ограничить (во множествѣ).

Пообмерзати, заємо, ете, м. Обмерзнуть (во множествѣ). *Ою, як вуси пообмерзали.* Киев. у.

Пообмивати, ваю, еш, м. Обмыть (во множествѣ). *Пообмивав ноги.* Ев. І. XIII. 12.

Пообмиватися, ваємося, етеся, м.

Обм'ятися (о многих). *Пішли до ставка та пообм'ялися.* Київ. у.

Пообм'я́ти, п'яю, еш, м. Обойти, пройти мимо (во множестві). *А ми так швиденько йдемо,—усіх людей пообм'яли.* Харьк.

Пообм'я́рвати, рюю, еш, м. Обм'ярити, изм'ярити (во множестві).

Пообм'я́ти, т'яю, еш, м. Обмести (во множестві). *Візьми віник та пообм'ятай у сінях паутиння.* Черняг. у.

Пообм'я́лати, л'яю, еш, м. Оглев'ятати (многих).

Пообм'я́кати, к'яємо, ете, м. Обм'якнути (о многих). *Не дали нам юпок, а ми пообм'якали, пообм'якали на доці.* Зміев. у.

Пообм'я́о́чувати, чую, еш, м. Обм'яювати (во множестві).

Пообм'я́рчувати, чую, еш, м. То-же, что и обм'яручати, но во множестві.

Пообм'я́тувати, т'чу, еш, м. Обмотати (во множестві). *Пообмотували ноги полотном* (жертвому). Харьк. у.

Пообм'я́чувати, чую, еш, м. Обмочити (во множестві).

Пообм'я́ощувати, щую, еш, м. То-же, что и обм'ястити, но во множестві.

Пообм'я́рубувати, вую, еш, м. Обнести каменними, кирпичними ст'янами. *І двір, і сад пообм'ярубував.* Славяносерб. у.

Пообм'я́мати, м'яю, еш, м. Обняти (многих).

Пообм'я́матися, м'яємося, етеся, м. Обнятися (о многих).

Пообм'я́сити, шу, с'яш, м. То-же, что и обнести, но во множестві.

Пообм'я́хувати, хую, еш, м. Обнюхати (во множестві).

Пообм'я́дівати, в'яємо, ете, м. То-же, что и обемліти, но о многих.

Пообм'я́ня́ти, няю, еш, м. Оборонити, защитити (многих).

Пообм'я́роні́тися, няємося, етеся, м. Защититися (о многих).

Пообм'я́да́ти, д'яємо, ете, м. То-же, что и об'ясти, но во множестві.

Пообм'я́лювати, люю, еш, м. Обжечь (во множестві).

Пообм'я́люватися, люємося, етеся, м. Опалитися (о многих); загор'ятися (о многих). *Пообм'ялювалися у дорозі на тих степових вітрах.* Г. Барв. 150.

Пообм'я́рвати, рюю, еш, м. Опартити (во множестві).

Пообм'я́рватися, р'яємося, етеся, м. Опартитися (о многих).

Пообм'я́нювати, вую, еш, м. Обломати поб'іги на стеблях табаку, подсолнечника и пр. (во множестві).

Пообм'я́суджувати, джую, еш, м. Обгадити (во множестві).

Пообм'я́суджуватися, джуємося, етеся, м. Обгадитися (о многих).

Пообм'я́в'ати, в'яю, еш, м. Опить (во множестві). *Чи ми вас пооб'їдали, чи ми вас пообм'явали?* Київ. у.

Пообм'я́в'атися, в'яємося, етеся, м. Опитися (о многих).

Пообм'я́сувати, сую, еш, м. 1) Описати (во множестві). 2) Исписати вокруг. *Єсть тики, що хрестами все пообм'ясує: і ночви, і двері...* Г. Барв. 428.

Пообм'я́рати, р'яю, еш, м. То-же, что и обірати, но многих.

Пообм'я́в'ати, в'яю, еш, м. Проилляти вокруг многих предметів.

Пообм'я́літати, т'яю, еш, м. Облести (во множестві).

Пообм'я́тувати, тую, еш, м. Опутати (во множестві).

Пообм'я́льовувати, вую, еш, м. Оглев'ятати (во множестві).

Пообм'я́ганювати, нюю, еш, м. Обгадити (во множестві).

Пообм'я́ганюватися, нюємося, етеся, м. Обгадитися (о многих).

Пообм'я́ліскувати, кую, еш, м. Ополоскати (во множестві). *Пообм'яліскуй оті горщечки.* Харьк. у.

Пообм'я́ліскуватися, к'юємося, етеся, м. Ополоскатися (о многих). *Тільки вскочили в воду, пообм'яліскувалися та й назад.* Харьк. у.

Пообм'я́лювати, люю, еш, м. Онолоти (во множестві). *Малину вже пообм'ялювала.* Богодух. у.

Пообрах'ювати, вую, еш, м. То-же, что и обрахувати, но во множестві.

Пообрив'ати, в'яю, еш, м. Оборвать (во множестві). *Вишні вже пообривали, а сливи ще й не починали.* Черняг. у.

Пообрив'атися, в'яємося, етеся, м. Оборватися (во множестві).

Пообрив'ювати, нюю, еш, м. Обравляти (во множестві).

Пообрізувати, вую, еш, м. Обр'язати, отр'язати (во множестві). *Мати скоро вмерла за нею, а кума пішла вночі, де її сховали, да руки їй і пообрізувала.* ЗОЮР. II. 15. *Пообрізувала їй шкуру на руках.* Чуб. II. 433.

Пообрікатися, ка́мюся, етєся, 1. л. Дать обіти (о многихъ).

Пооброблювати, люю, еш, 1. л. = Пообробляти.

Пообробля́ти, дяю, еш, 1. л. Обработать, отділять (во множествѣ).

Пообробля́тися, ля́мюся, етєся, 1. л. Окончить работу (о многихъ). Уже люде в полі пооброблялися. Богодух. у.

Пооброста́ти, та́ємо, ете, 1. л. Обрасти (во множествѣ). Гори лісом пообростали. Харьк. г.

Пообрубува́ти, бую, еш, 1. л. Обрубить (во множествѣ). Пообрубував паки. Харьк. у.

Пообрүшувати, шую, еш, 1. л. Потрясти, обвалить (во множествѣ).

Пообса́джувати, джую, еш, 1. л. Обсаждать (во множествѣ).

Пообса́зувати, пую, еш, 1. л. Обплодотворить и окутать (во множествѣ). Як гарно пообсапуєш картоплю, то більша вродить. Екатеринос. г.

Пообселя́вати, люю, еш, 1. л. Поселить (многихъ).

Пообселя́ватися, лююся, етєся, 1. л. То-же, что и обселитися, но во множествѣ.

Пообсе́ка́тися, са́ємося, етєся, 1. л. Обсосаться, объесться, сосать. Осв пійду йому телят до корів повипускаю,—негай пообсекаються. Г. Барв. 195.

Пообсе́ивати, ваю, еш, 1. л. Обсеивать (во множествѣ).

Пообсе́ива́тися, ва́ємося, етєся, 1. л. Окончить сѣять. За годинки люде пообсеивалися. Харьк.

Пообсе́идати, да́ємо, ете, 1. л. То-же, что и обсеити, но во множествѣ. Пообсеидали крутом його жінка, батько й мати.

Пообсе́кати, ка́ю, еш, 1. л. Обсе́чь (во множествѣ).

Пообсе́рбати, баю, еш, 1. л. Оскрестъ (во множествѣ).

Пообсе́кувати, баю, еш, 1. л. Ощипать, оборвать (во множествѣ).

Пообсе́мжувати, жую, еш, 1. л. Обжарить (во множествѣ).

Пообсе́млювати, люю, еш, 1. л. Опалить (во множествѣ).

Пообсе́млюва́ти, кую, еш, 1. л. Обдергать (во множествѣ). Пообсемикуйте нам сорочки, щоб рівно було. Киев. у.

Пообсе́мювати, юю, еш, 1. л. Осмѣять (во множествѣ).

Пообсе́мюва́ти, тую, еш, 1. л. Обсо-
сать (во множествѣ).

Пообсе́млюва́ти, люю, еш, 1. л. Осмѣ-
лять (во множествѣ).

Пообсе́юва́ти, вую, еш, 1. л. Засно-
вать (во множествѣ).

Пообста́вляти, дяю, еш, 1. л. Обста-
вить (во множествѣ).

Пообсте́лювати, люю, еш, 1. л. То-же,
что и обстелити, но во множествѣ.

Пообстрига́ти, гаю, еш, 1. л. Остричь
(многихъ).

Пообстру́гувати, гую, еш, 1. л. Остро-
гать (во множествѣ).

Пообсту́жувати, жую, еш, 1. л. Об-
дуть, судить (во множествѣ). Уже з усюю
пил пообстужувала. Пврат. у.

Пообсту́пати, паю, еш, 1. л. Обступитъ
(во множествѣ).

Пообсу́шувати, шую, еш, 1. л. Обсу-
шить (во множествѣ).

Пообсу́шувати́ся, шу́ємося, етєся, 1. л.
Обсушиться (о многихъ).

Пообта́вляти, та́ємо, етє, 1. л. Обтаять
(во множествѣ). А що, пообтавали вже
вуси? Харьк. у.

Пообтве́яти, ваю, еш, 1. л. Обтывать
(во множествѣ).

Пообтве́ятися, ка́ємося, етєся, 1. л. Об-
тывать себя (о многихъ).

Пообрі́зати, ряю, еш, 1. л. Обрѣзать
(во множествѣ).

Пообрі́рати, раю, еш, 1. л. Обтереть (во
множествѣ). Пообрірай чоботи. Черняг. у.

Пообрі́сувати, сую, еш, 1. л. Обгесать
(во множествѣ). Оці ось дубки пообрісуї-
те попереду. Харьк. у.

Пообрі́увати, вую, еш, 1. л. Обто-
лочъ (во множествѣ).

Пообрі́увати, тую, еш, 1. л. Обтоп-
тать (во множествѣ).

Пообрі́чувати, чую, еш, 1. л. То-же,
что и обточити, но во множествѣ.

Пообрі́нувати, ную, еш, 1. л. Отря-
нуть (во множествѣ).

Пообрі́нувати́ся, ну́ємося, етєся, 1. л.
Отрянуться (во множествѣ).

Пообрі́щувати, щую, еш, 1. л. Обло-
мать вокругъ (во множествѣ).

Пообрі́шувати, шую, еш, 1. л. То-же,
что и обтрусити, но во множествѣ.

Пообрү́шувати́ся, шу́ємося, етєся, 1. л.
То-же, что и обтруситься, но во множествѣ.

Пообта́гати, гаю, еш, 1. л. Обтануть (во
множествѣ).

Пообува́ти, ваю, еш, 1. л. Обуть (во
множествѣ).

Пообуватися, в'яємося, етеся, *и.*
Обутися (о многихъ).

Пообхаркувати, кую, *еш, и.* Обхар-
кати (во множествѣ).

Пообхвачувати, чую, *еш, и.* = Пооб-
хотлювати.

Пообхлюпувати, пую, *еш, и.* Обпле-
скати, обляти водою (во множествѣ).

Пообхоплювати, люю, *еш, и.* Обхва-
тити (во множествѣ).

Пообхвахнувати, вую, *еш, и.* Обвѣ-
тствовать (во множествѣ).

Пообцілювати, вую, *еш, и.* То-же,
что и обцілювати, но многихъ.

Пообчёрнювати, нюю, *еш, и.* Сдѣ-
лать черными (во множествѣ).

Пообчирк'ювати, жую, *еш, и.* Обрѣ-
зати, обкарнати (во множествѣ).

Пообчищати, щ'аю, *еш, и.* Обчистить,
очистить (во множествѣ).

Пообчищатися, щ'аємося, етеся, *и.*
Обчиститься, очиститься (о многихъ).

Пообчиркувати, кую, *еш, и.* Очер-
тити (во множествѣ).

Пообчухрувати, рую, *еш, и.* То-же,
что и обчухрати, но во множествѣ.

Пообшарпувати, пую, *еш, и.* То-же,
что и обшарпати, но во множествѣ.

Пообшарпуватися, пуємося, етеся,
и. То-же, что и обшарпати, но о мно-
гихъ. *Як старці пообшарпувалися, а спра-
вити одезу ні за що.* Богол. у.

Пообшивати, ваю, *еш, и.* Обшить (во
множествѣ). Стор. МПР. 169.

Пообшиватися, в'яємося, етеся, *и.*
То-же, что и обшитися, но о многихъ.

Пообшкр'яувати, бую, *еш, и.* Обскрестъ
(во множествѣ).

Пообшмарвувати, вую, *еш, и.* То-
же, что и обшмарувати, но во множествѣ.

Пообшукувати, кую, *еш, и.* Обыскать
(во множествѣ).

Пооб'яувати, вую, *еш, и.* = Пооб'я-
увати.

Пооб'яуватися, вуємося, етеся, *и.* =
Пооб'яуватися.

Поодв... См. Повідб...

Поодв... См. Повідв...

Поодг... См. Повідг...

Поодд... См. Повідд...

Поодж... См. Повідж...

Поодз... См. Повідз...

Поодинокий, а, е. 1) Отдѣльный.

2) Одноконный? *Хлюсь в'їзше до нас на
подієр'є поодинокими сачочками сірою ко-
млячкою.* ЫС. 1883. II. 466.

Поодінці, *нар.* По одному, въ одиночку.

Поодж... См. Повідж...

Поодл... См. Повідл...

Поодж... См. Повідж...

Поодн... См. Повідн...

Пооддворонь, *нар.* Въ одну борону.

Поодп... См. Повідп...

Поодр... См. Повідр...

Поодр'ювати, жую, *еш, и.* Сочетать
бракомъ, поженить (многихъ).

Поодр'юватися, жуємося, етеся, *и.*
Жениться, ийти замужь (о многихъ).

Поодс... См. Повідс...

Поодт... См. Повідт...

Поодужувати, жуємо, ете, *и.* Выздо-
ровѣть (о многихъ). *Ті люде поодужували.*
Грив. II. 97.

Поодурювати, рую, *еш, и.* = Пообду-
ривати.

Поодх... См. Повідх...

Поодц... См. Повідц...

Поодч... См. Повідч...

Поодш... См. Повідш...

Поодш... См. Повідш...

Поодягати, гаю, *еш, и.* Одѣть (мно-
гихъ).

Поодягатися, гаємося, етеся, *и.*
Одѣться (о многихъ).

Поожнювати, нюю, *еш, и.* Женить
(многихъ).

Поожнюватися, нюємося, етеся, *и.*
Жениться (о многихъ).

Поожер'облюватися, люємося, етеся,
и. Ожербиться (о многихъ).

Пооживати, ваємо, ете, *и.* Ожить
(о многихъ). *Всі і пооживали.* Мнж. 30.
*Помазав ятминята цілющою водою, вони
і пооживали.* Рудч. Ск. I. 155.

Пооживляти, ляю, *еш, и.* Оживить
(многихъ).

Пооздблювати, люю, *еш, и.* Угра-
нить (во множествѣ).

Поозувати, ся, ваю ся, *еш, ся, и.* =
Поозувати, ся.

Поопадати, д'аємо, ете, *и.* = Поопад-
дати.

Поопинятися, в'яємося, етеся, *и.*
Очутиться (о многихъ).

Поописувати, сую, *еш, и.* Описать
(во множествѣ).

Пооповіщати, щ'аю, *еш, и.* Извѣстить
(многихъ).

Поопоганювати, нюю, *еш, и.* = По-
обпоганювати.

Поопускати, каю, *еш, и.* То-же, что
и олустиати, но во множествѣ.

Поопускáтисѣ, кáемосѣ, етесѣ, и. То-же, что в опуститисѣ, но во множествѣ.
Поопухáти, хáемо, ете, и. Опухнуть (во множествѣ).

Поорáти, рáб, рéш, и. Вспахать. *Та вэсе ж люде в полі поорали.* Рудч. Чп. 223.

Поорендувáти, дýю, еш, и. Заарендовать (во множествѣ).

Поорúдувати, дую, еш, и. Распорядиться, поуправлять нѣкоторое время.

Поосáжувати, жую, еш, и. Поселить (многихъ). *Поосажував пан людей у лісі.* Черк. у.

Поосвídчати, чáю, еш, и. Объяснить, сообщить (во множествѣ).

Поосвídчувати, чую, еш, и. = Поосвídчати.

Поосвícчувати, чую, еш, и. Освѣтить (во множествѣ).

Поосблýвати, люю, еш, и. Поселить (многихъ).

Поосблýватися, люмосѣ, етесѣ, и. Поселиться (о многихъ).

Пооспáтисѣ, пáвмосѣ, етесѣ, и. Осыпаться (во множествѣ). *Як стрепенув... яблуно, так яблука і пооспались.* Драг. 132.

Поосídати, дáемо, ете, и. То-же, что в осисти, но во множествѣ.

Поосídáтисѣ, дáвмосѣ, етесѣ, и. То-же, что в осистисѣ, но о многихъ.

Поосídдувати, дую, еш, и. Осѣдлать (во множествѣ).

Пооскóбити, млю, миш, и. Набить. оскобину.

Пооскóбитисѣ, млюсѣ, мишсѣ, и. Набить себѣ оскобину.

Пооскорóмлювати, люю, еш, и. Оскоромить (многихъ).

Пооскорóмлюватися, люмосѣ, етесѣ, и. Оскоромиться (о многихъ).

Поослабáти, бáемо, ете, и. Ослабнуть, держаться непрочно. *Поослабали трубки.* НВольн. у.

Поослáвлювати, длюю, еш, и. То-же, что в ослáвити, но многихъ.

Поосмíлюватися, люмосѣ, етесѣ, и. То-же, что в осмíлитисѣ, но о многихъ.

Поосмíювати, юю, еш, и. = Пообсмíювати.

Поосибувати, вую, еш, и. Основать (во множествѣ).

Поосолóджувати, джую, еш, и. Услаждать (многихъ).

Поосорúжуватисѣ, жумосѣ, етесѣ, и.

Опротивѣть, надóесть, опостылѣть (во множествѣ).

Пооставлáти, лáю, еш, и. Оставить (во множествѣ).

Поостúджувати, джую, еш, и. Остудить, охладить (во множествѣ).

Поосушувати, шую, еш, и. Осушить (во множествѣ).

Поотруговати, труюю, еш, и. Отравить (многихъ).

Поотумáнювати, нюю, еш, и. Обмануть, одурачить (многихъ).

Поохаблáти, лáю, еш, и. Оставить (многихъ). Вх. Уг. 261.

Поохáювати, хáюю, еш, и. Прибрать, привести въ опрятный видъ (во множествѣ).

Поохкати, каю, еш, и. Поохать.

Поохлáбуватися, буемосѣ, етесѣ, и. Ослабнуть, расшататься (во множествѣ). *У возі поохлáбувалось усе.* НВольн. у.

Поохолóджувати, джую, еш, и. Охлаждать (во множествѣ).

Поохóбити. См. Поохочувати.

Поохóбитисѣ, чуюсѣ, тишсѣ, и. Пожелать, захотѣть.

Поохóчувати, чую, еш, сов. н. поохóтити, хóчу, тиш, и. Поощрять, поощрять. *Батько не поощчував мене до цього, а я таки зробив, та й пішло по-яно.* Рк. Левин.

Поохрécувати, щую, еш, и. Окрестить (многихъ).

Поохрécуватисѣ, щуемосѣ, етесѣ, и. Окреститься (о многихъ).

Поохрипáти, пáемо, ете, и. Охрипнуть (о многихъ).

Пооцíнювати, нюю, еш, и. Оцѣвять (во множествѣ).

Поочищáти, щáемо, ете, и. Очищать (во множествѣ).

Поощúкувати, кую, еш, и. Обмошенивать, надуть (многихъ).

Попа́ва, ва, ж. Раст. *Taraxacum officinale.* Вх. Уг. 261.

Попадáти, дáемо, ете, и. Упасть (о многихъ). *Обидва попадали жертві.* Стор. МПр. 107. Безлично употребляется и въ ед. ч. *Инише попадаю між тернину.* Ев. Мр. IV. 7.

Попадáти, дáю, еш, сов. н. попадéсти, падú, дéш, и. Попадать, попасть, поймать, захватить.

Попадéтисѣ, дáюсѣ, ешсѣ, и. Распопасться, опасть. *Шкура попадалась ниши.* *Носик сорочку, шки попадалась.* За-

раз надіму. *Мое попадалось, дак оце, спасибі вам, тепер зніму.* Г. Барн. 29.

Попадѣтися, даюся, ешся, сов. н. **попаѣтися, дѣся, дѣшся,** 1. Попадатися, попасться, быть пойману, захвачену. *Попалася в лѣхі руки невѣрній дружині.* Мет. 253.

Попадѣнко, ка, м. Сынъ попады.

Попадѣн, нѣ, нѣ. Попадлынъ. *Попадина дочка.* Г. Барн. 294, 295.

Попадѣця, ці, ж. Та, которая попалась? *Молодице моя, попадице моя, попади ти мені,—буде добре тобі.* Чуб. IV. 517.

Попадѣка, ки, ж. Ум. отъ попады.

Попадѣ, ді, ж. 1) Попадѣя, жена священника. *Уповала, маминю, на кереху, думала бути попадею.* Мет. 237. 2) Рыба *Rhodeus amarus.* Вх. Пч. II. 20. 3) Въ свадебномъ обрядѣ: бутылка настоенной водки, которую (бутылку) мать невѣсты затыкаетъ пучкомъ калины и обвязываетъ красной ленточкой; **попадѣ** не трогать до тѣхъ поръ, пока не прѣйдутъ отъ новобрачнаго дружинъ послѣ номѣри. МУЕ. III. 92. Ум. **Попадѣня.** *Поплянув панотець на свою попадку.* Св. Л. 200.

Попайдѣти, дѣти, 1. безл. Повезти, удаться. *Мені поайдѣло.*

Попайкостити, кошту встих, 1. Изгадить, испортить.

Попакувати, кую, еш, 1. Упаковать (во множествѣ).

Попакуватися, куюмся, етеса, 1. Упаковать (о многихъ).

Попаламарювати, рюю, еш, 1. Побывать пономаремъ.

Попалѣти, даю, еш, 1. Попылатъ.

Попалахкотити, кочѣ, тѣш, 1. Попылатъ сильно.

Попалѣти, лю, лиш, 1. Сжечь; обжечь (во множествѣ). *Гей роспутили пожар по долині, попалили діти солов'їні.* АД. I. 269.

Попалѣтися, лимося, теса, 1. Сжечься, обжечься (во множествѣ). 2) **Попалюся** на небі. При закатѣ солнца облака стали красны. Вх. Лем. 453.

Попанѣти, нѣю, еш, 1. Сдѣлаться бариномъ. *Ну, як уже й мужик попаніе, то гам з його буде.* Харьк. у.

Попантравати, рую, еш, 1. Посторожить.

Попанувати, нѣю, еш, 1) Погосподствовать, поцарствовать, побывать бариномъ. *І над нимшище намъ народомъ ще хотъ*

трохи попануи. Котл. Од. 494. *Як би тобі довелася в нас попанувати.* Шевч. 453. 2) Поблагодарить, побдѣлять. *Тепер весна попанувала на ярину.* НВолын. у.

Попанькятися, каюся, ешся, 1. Попынькаться, поухаживать за вѣмъ.

Попанѣчитися, чуся, чнися, 1. — **Попанѣти.** Свм. 141. *Все тебе куди попанѣчилося і пиндоचितися почало.* Свм. 227.

Попарити, рю, рш, 1. 1) **Попарить** горячей водой, на огнѣ,—во множествѣ. *Тікай лиш од печі,—попарю плечі.* Грнв. I. 243. 2) Высѣчь розгами, побить. *Як попарить мужик ціпом,—аж шкура обмізла.* Грнв. III. 674. *За теж із і попарили сыодні (різками).* Мир. ХРВ. 268.

Попаритися, рюся, ршся, 1. Париться.

Попартѣтити, чу, чнш, 1. Испортить плохой работой (во множествѣ).

Попартѣлити, лю, лиш, 1. — **Попартѣтити.**

Попартѣрити, рю, рш, 1. — **Попартѣлити.**

Попарубкувати, кую, еш, 1. Побывать парнемъ. *Попарубкував трохи, то його й женимо.* Морд. Пл. 13.

Попарувати, рую, еш, 1. 1) Спарить нѣсколько паръ. 2) Поженить вѣсколькихъ. *Попаруем діток.* К. Досв. 109.

Попаруватися, руюмося, етеса, 1. 1) Спариться (о многихъ). 2) Вступать въ бракъ (о многихъ).

Попаршѣвити, віємо, ето, 1. Сдѣлаться паршивымъ (о многихъ), сдѣлаться плохемъ (о многихъ).

Попасѣ, су, м. Кормъ на пастбищѣ, пастбище, выпасъ. Рудч. Чп. 47, 252. *Пойдемо разом з вітром, попасу не буде.* Мет. 97. **Стѣти на попасі.** Остановиться, чтобы попаси воловъ, лошадей. *Ой пішли чумаки з Украйни стали на попасі край долини.* Мет. 369. **Попасом** — **Попасни** 1. *Попасом поїдемо.* Ум. **Попасочом.**

Попасица, ця, с. Кормъ на пастбищѣ. *Пустили коней на попасання.* Макс. (1849). 54.

Попасѣти, сѣю, еш, 1. Пасты въ догребъ. *Воли попасали.* Рудч. Чп. 89. *Іде Марко з чумаками, ідучи співав, не востіша до господи—воли попасав.* Шевч. 116.

Попасище, ща, с. Пастбище. *Оце коло хутора і пасище має.* Марг. у. Слов. Д. Эварн.

Попасішникувати, кую, еш, іа. По-
быть пчеловодомъ.

Попаски, нар. 1) Пася, пасяся на ходу.
Сим. 197. *Отара пасаски похпалась на-
ямаля. Греб. 381. Віві... роскотилися по
толоці, щипаючи попаски низеньку, при-
земну травицю. Мир. ХРВ. 50. 2)* Остро-
рожно. *Кішка іде попаски. Борз. у.*

Попаскудити, джу, дяш, іа. Изга-
дять (во множествѣ) *Усю одезжу попаску-
ди. Васильк. у.*

Попасті, оу, сеш, іа. Попасті. *Стань-
мо, братіку, тута, коні попасімо. ЗОЮР.
I. 40. Ниде... і коня попасті. ЗОЮР. I.
209.*

Попасувати, суя, еш, іа. = Попасати.
*Ми стали біля слободи Кінської... попасу-
вати волі. Драг. 415.*

Попатлати, лаю, еш, іа. Взєрошатъ
(многихъ).

Попатрати, раю, еш, іа. Оварить птиць
и оципати перья.

Попацикувати, зую, еш, іа. Пораз-
глагольствовать, преимун. дерево. *Такий
чепурис у жабкоу попацикувати. МВ.
(КС. 1902. X. 143).*

Попекті, печу, чеш, іа. 1) Печь,
испечь, изжарить. 2) Обжечь. 3) Пожа-
лить, ужалить (красивой) (во множествѣ).
*Ускочила у кропиву та й ніженьки по-
пекла. Грин. III. 645.*

Попектіся, печуся, чешся, іа.
1) Испечься (о многомъ). *Гарно паланиці
попеклися. Славяносерб. у. 2) Обжечься.
Він, кажуть, на якомусь заводі робив і
там дуже попекся, ото й шрамуватий
тою такий. Цвирятин. у.*

Попеластій, а, е Пепельный (о цибѣ).
*Попеластий віз. Греб. 365. Ми (гусв) по-
пеласті всі. Греб. 362. Ви, кури, білі,
чорні, трібенасті, попеласті. Мил. М. 51.*

Попелітиса, лієд, лієша, іа. Рыться
въ землѣ, въ сорѣ (о курці). Вх. Уг. 261.

Попеліца, ці, ж. Настъ. *Arbis bgras-
sicae, капустная тля. Вх. Пч. I. 5. Попе-
ліця на капусті. ЕЗ. У. 193. Попеліця
напала на капусту. Волч. у.*

Попеліще, ша, с. 1) Мѣсто, куда вы-
брасываютъ золу. Рв. Левнд. 2) У Шев-
ченка съ измѣн. удареніємъ: *попеліще*—
попелище. *А Максим на пожарнице та
на попеліще подилявся. Шевч. 590.*

Попеліти, лію, еш, іа. Обращаться
въ пепель. Киев. у.

Попеліть, ні, ж. Мѣсто для сыпки
золи.

Попеліюх, хъ, м. 1) Сказочный герой,
получившій свое имя отъ того, что въ
молодости сдѣлать въ золѣ, а затѣмъ совер-
шившій рядъ подвиговъ и сдѣлавшійся
царемъ. *Звали ю попелюгом, бо все у по-
пелі сидів. Драг. 262. 2) Животв. Muoxus
glis. Вх. Пч. II. 6.*

Попеліюха, хи, ж. 1) Хохлатый жаво-
ронокъ, *Alanda rustica.* 2) Тля травяная.
Рв. Левнд. 2) = Попелюх. Вх. Пч. II. 6.

Попелястий, а, е = Попеластий.

Попенко, кв, м. Ум. отъ ппч. О.
1862. IV. 29.

Попеня, ніяти, с. Ребенокъ попа, свя-
щенника. *Возив попеня у цурбно,—у
школу, чи шо. О. 1862. VIII. 12.*

Попер, прю, м. Передъ. Вх. Лем. 453.

Попервах, нар. Сперва, сначала. *По-
первах жили вони гаразд, а потім—Бо
йою зна. Новомоск. у.*

Поперебивати, вая, еш, іа. То-же,
что и перебити, но во множествѣ. *Попере-
бивали їм нош. Єв. I. IX. 31. Я вашому
собаці нош поперебиваю. Киев. у. Як уло-
влять свиню, то нош поперебивають. Драг.
81. Уже наші жінки і подушки попере-
бивали. АД. II. 12.*

Поперебиватися, ваямося, етеся, іа.
Перебитися (во множествѣ).

Поперебигати, гаємо, ете, іа. Перебѣ-
жать (о многихъ). *Усі поперебигали на цей
бік. Борз. у.*

Попереблювати, люю, еш, іа. Пере-
блѣить (во множествѣ).

Поперебріати, раю, еш, іа. То-же, что
и перебрати, но во множествѣ.

Поперебріатися, раємося, етеся, іа.
То-же, что и перебратися, но о многихъ.
*От вони поперебріалися: понадівали на дів-
чат свою одезжу і з дівчат поздіймали і
на себе понадітали. Чуб. II. 37.*

Поперебтовувати, тую, еш, іа. Взбол-
тать (во множествѣ).

Поперебтовуватися, туюмося, етеся, іа.
Взболтаться (о многомъ). *Молочко гарне
було, позастоялося, а поки довели по цій
дорозі, то й поперебтовувалося. Черниг. г.*

Попереблювати, люємо, ете, іа. То-
же, что и переблѣити, но во множествѣ.

Поперебривувати, хую, еш, іа. Пере-
вратъ (многое). *Вона зроду не скаже так,
як чула од людей, а все поперебривує.
Харьк. у.*

Попереброджувати, джую, еш, іа. Пе-
рейти въ бродъ (во многихъ мѣстахъ, о
многихъ людяхъ).

Поперебувати, ваю, еш, и. Перебі-
нити обувь (многимь).

Поперебуватися, ваємося, етеся, и.
Перебіжить обувь (о многихь).

Попереблювати, люю, еш, и. Пе-
реманить (многихь).

Поперебжувати, жую, еш, и. Пере-
всїть (многое).

Попереблювати, люю, еш, и. То-же,
что и перевалити, но во множествѣ.

Поперебарювати, рюю, еш, и. Пере-
варить (во множествѣ).

Поперевертати, тваю, еш, и. То-же,
что и перевернути, но во множествѣ. Мнж.
32. *Ослони... поперевертав.* Ев. Мр. XI. 15.
*Сю штуку написав москаль по нашому і
дуже поперевертив слова.* Котл. III. 398.

Поперевертатися, тваємося, етеся, и.
То-же что и перевернутися, но о многихь.
*Тоді крутом нашого села усе пущі були...
А тепер бач на яке попереверталось орем
усюди.* Драг. 222.

Поперевисати, сваємо, ете, и. Перебі-
ситься черезъ что-либо, напр. черезъ за-
боръ (во множествѣ). *Наші труші до сусід
поперевисали, а вони ї обривають.* Киев. у.

Поперевінчувати, чую, еш, и. Об-
вінчать (многихь).

Поперевішувати, шую, еш, и. Пере-
вїсать на другія мїста (во множествѣ).
*Поперевішуй сорочки на сонце, щоб швидче
подосихали.* Васильк. у.

Поперевіювати, вюю, еш, и. Пере-
вїять (во множествѣ).

Попереводити, джу, диш, и. То-же,
что и перевести, но во множествѣ.

Попереводитися, диємося, дитеса, и.
То-же, что и перевестися, но во множествѣ.
Пестиловаці осталось мало: попереводились.
Драг. 2. *Птиця... вже попереводилась.*
Драг. 237.

Поперевазувати, зую, еш, и. Пере-
визать (многихь). *Поперевазувала старос-
тів рубликами.* Богодух. у.

Попереганяти, няю, еш, и. То-же,
что и переганяти, но во множествѣ. *Попе-
реганяйте віці на той бік, там краща
паша.* Екатеринбург. у.

Поперегачувати, чую, еш, и. То-же,
что и перегачити, но во множествѣ.

Попереганяти, няю, еш, и. Пере-
гнуть (во множествѣ).

Поперегблжувати, джую, еш, и. =
Попереглядати.

Попереглядати, дяю, еш, и. То-же,
что и переглядати, но во множествѣ.

Поперегиввати, ваємо, ете, и. То-же,
что и перегнати, но во множествѣ.

Попереговорювати, рюю, еш, и. То-
же, что и переговорити, но во множествѣ.

Поперегнати, ню, няш, и. То-же,
что и перегнати, но во множествѣ. *Попе-
регнали воли через річку.*

Поперегрівати, граю, еш, и. То-же,
что и переграти, но во множествѣ.

Поперегривати, заю, еш, и. Пере-
грязть (во множествѣ).

I. Поперед, нар. 1) Впереди. *Поперді
себе вражиз ляхів облавою пруть.* Ни. *По-
перед війська да січуть рубать.* АД. I.
25. 2) Сперва. *Поперед ти іди, і тоді я.*
3) Прежде. *Поперед усюга. Поперед батька
не лїзь у печло.*

II. Поперед, пред. Предъ, передъ.
Воли, коні на оборі, а біда поперед очі.
Ном. № 2177. Если слѣдующее слово на-
чинается друмя согласными, употр. *поне-
редо Безлюдна доріженька поперед ляюю.*
МВ. (О. 1862. III. 51).

Попередавати, даю, еш, и. То-же,
что и передати, но во множествѣ.

Попередавлювати, люю, еш, и. Раз-
давть (во множествѣ).

Попередень, дя, м. Дощечка, соеди-
няющая головки двухъ полозьевъ въ са-
няхъ. Сумск. у.

Попередвбнювати, нюю, еш, и. Окон-
чить звонить (во множествѣ).

Попередвлятися, ляюся, етеся, и.
Пересмотрѣть (во множествѣ).

Попередіти, ся. См. Попережати, ся.
Попереді, нар. = Попереду.

Попереділяти, ляю, еш, и. Раздѣ-
лить (многое). *І землю, і гроші, і асю ху-
добу на троє попереділяли, щоб усім одна-
ково було.* Харьков. у.

Попередниця, ці, ж. Передняя часть
запаски, фартухъ, надѣваемый спереди къ
запаскѣ, плахѣ. Чуб. VII. 427. КС. 1893.
V, 282, XII, 449. Вас. 170. МУЕ. I. 141.
См. Задниця.

Попередній, я, в. Предыдущій.

Попередок, дка, м. = Попередень.
Сумск. у.

Попередбчку, нар. Ум. отъ попереду.

Попередражювати, нюю, еш, и. Пе-
редразнить (многихь, о многихь). *Скільки
буде дічат на досвітках, він усіх попе-
редражнює.* Харьков. у.

Попередруківувати, вую, еш, и. Пе-
репечатать (во множествѣ).

Попереду, нар. 1) Впереди, спереди.

Сам хоружий попереду йде. Макс. 2) Вперед, наперед. *І то лице попереду знати, що нам в світі зостринеться.* Шенч. 12. *Погляв мене... попереду, а сам мусить би то йти за нами.* ЗОЮР. I. 291. 3) Сперва, спачала. Ум. *Попередочку. Лешити золуленька попередочку.* Мет. 151.

Попередумувати, мую, еш, м. То-же, что и **передумати**, но во множествѣ.

Попереджати, жаю, еш, сов. н. **попередити, джю, дѣш, м.** Опережать, опередить. *Скажіть ученикам, що попередити вас у Галичѣ.* Чв. Мр. XVI. 7. *Батько... сам хоче одружитися, дак йому чудис попереджати сина.* Г. Барв. 538.

Попереджатися, жаюся, вшся, сов. н. **попередитися, джюся, дѣшся, м.** Опережати, опередить, выставляться, выставлясь вперёдъ. *Не попереджайся поперед війська і не оставайся позаді війська.* АД. I. 314.

Попередживати, вѣю, еш, м. То-же, что и **перемити**, но во множествѣ.

Попереджовкати, кѣємо, ете, м. **Пожегати** (во множествѣ). *Опирки попереджовкали і солити недоляці.* Волч. у.

Попереджувати, вую, еш, м. **Перезевать** (во множествѣ).

Попередзивати, вѣю, еш, м. **Перезвать** (многвхъ).

Попередзібувати, вую, еш, м. То-же, что и **перезібувати**, но во множествѣ.

Попередзувати, вѣю, еш, м. **Обуть** наново, **перезивнть** **обувь** (во множествѣ).

Попередзуватися, вѣємося, етеся, м. **Обуться** наново, **перезивнть** **обувь** (о многвхъ).

Попереніакувати, шую, еш, м. **Сдѣлать** иначе, **измѣнить** (во множествѣ).

Попереніачувати, чую, еш, м. = **Попереніакувати**

Попереїдати, даю, еш, м. То-же, что и **перейсти**, но во множествѣ. *Уже й мши не лишню попереїдали.* Г. Барв. 264.

Попереїджати, джаю, еш, м. = **Попереїдати**.

Попереїдати, джю, дѣш, м. **Передѣхать** (во множествѣ).

Попереймати, маю, еш, м. То-же, что и **переймати**, но во множествѣ. *Від німців усе не попереїмаи.* ЕЗ. V. 201.

Поперейменовувати, вую, еш, м. **Переименовать** (во множествѣ).

Поперек, кю, м. Поясница; талія. *Обляла за поперек.* Котл. Ен. VI. 37. Ум. **Поперечні.**

Поперекѣувати, зую, еш, м. То-же, что и **перекѣати**, но во множествѣ.

Поперекаламучувати, чую, еш, м. **Помутить**, **возмутить** (во множествѣ).

Поперекидати, даю, еш, м. То-же, что и **перекидати**, **перекинуть**, но во множествѣ. *Поперекидала вози... в воду.* Рудч. Ск. I. 33

Поперекидатися, давємося, втеся, м. То-же, что и **перекинутися**, но о многвхъ. *Драг. 157. Поробитися, каже, муряками та лізте у пляшку. Вони усі попередидались та й поулазили у ту пляшку.* Мвж. 129.

Поперекіпати, пѣємо, ете, м. **Переквѣть** (во множествѣ).

Поперекисати, сѣємо, ете, м. То-же, что и **перекиснути**, но во множествѣ. *Телю дуже в погребі, попередкисало мое ауриво.* Чернвг. у.

Поперекладати, даю, еш, м. То-же, что и **перекласти**, но во множествѣ.

Поперекликати, кѣю, еш, м. **Перезвать** (многихъ).

Попереківий, а, в. Поясничий. Константиногр. у. **Поперінові містні.** Поясничие позвонки. Константиногр. у.

Попереківувати, вую, еш, м. **Перекивать** (во множ.).

Попереківувати, ную, еш, м. **Убѣдять** (многихъ).

Попереківуватися, нуємося, етеся, м. **Убѣдяться** (о многвхъ).

Поперекішувати, шую, еш, м. **Перекосить** (косою, — во множествѣ).

Поперекрадати, даю, еш, м. То-же, что и **перекрасти**, но во множествѣ. *Оп-такій злоді в людійз попередкрасили.* Харьк. у.

Поперекрѣвати, юю, еш, м. **Перерѣзать** **пополам** (во множествѣ).

Поперекривати, вѣю, еш, м. **Перекрывать** **наною** (во множествѣ).

Поперекривляти, ляю, еш, м. То-же, что и **перекривити**, но во множествѣ.

Поперекрїжувати, кую, еш, м. То-же, что и **перекрїжати**, но многвхъ.

Поперекрїшувати, шую, еш, м. **Нашинковать**, **накрошеть** **мельче**. *Треба кинушту дрібніше попередкрїшувати.* Чернвг. у.

Поперекрүчувати, чую, еш, м. То-же, что и **перекрүтити**, но во множествѣ. *Коли треба було скарати автора за те, що він попередкрүчував історію так, як її й досі перекрүчують, то скарати хитби релігом.* К. ХП. 34.

Поперекручуватися, чуємося, етеся, 1.1. То-же, что и перекрутїтїся, но во множествѣ.

Поперекулѣбчувати, чую, еш, 1.1. Пересѣдлати (во множествѣ).

Поперекуповувати, вую, еш, 1.1. Перекупити (во множествѣ).

Поперекушувати, шую, еш, 1.1. Перекусити зубами (во множествѣ).

Поперелѣгожувати, жую, еш, 1.1. Перелѣблати, перелѣдати (во множествѣ).

Поперелѣзати, жу, зїш, 1.1. Перелѣзти (о многихъ).

Поперелѣзати, вѣю, еш, 1.1. Перелѣзти (во множествѣ).

Поперелицьбчувати, вую, еш, 1.1. То-же, что и перелицовати, но во множествѣ.

Поперелїтати, тѣємо, ете, 1.1. Перелетѣти (о многихъ).

Поперелїчувати, чую, еш, 1.1. Пересчитати (во множествѣ).

Поперелѣлювати, люю, еш, 1.1. Перелѣбїтї (во множествѣ).

Поперелѣмлювати, люю, еш, 1.1. Перелѣдомити (во множествѣ).

Поперелѣкувати, вую, еш, 1.1. Перепугати, напугати (многихъ). *Порозяня, поперелякуе дітей.* О. 1861. VI. 77.

Поперелѣкуватися, куємося, етеся, 1.1. Перецугатися (о многихъ). Левц. Пов. 289. *Люде тікають з поля, усі поперелякуються.* Ком. I. 42.

Поперемѣгати, гѣю, еш, 1.1. То-же, что и перемогти, но многихъ.

Поперемѣзувати, зую, еш, 1.1. Перемазати, вымазати вновь (во множествѣ).

Поперемальбчувати, вую, еш, 1.1. То-же, что и перемалювати, но во множествѣ.

Поперемѣнювати, нюю, еш, 1.1. Переманити (многихъ).

Поперемѣхльбчувати, вую, еш, 1.1. То-же, что и перемѣхлювати, но во множествѣ.

Поперемѣщувати, шую, еш, 1.1. То-же, что и перемѣстити, но во множествѣ.

Поперемѣжбчувати, вую, еш, 1.1. Перемѣжешати (во множествѣ).

Поперемѣлювати, люю, еш, 1.1. Перемолотѣти (во множествѣ).

Поперемѣнѣвати, вѣю, еш, 1.1. Перемыти (во множествѣ). *Поперемивала миски й ложки.* Кїев. у.

Поперемѣнѣвати, вѣю, еш, 1.1. То-же, что и перемѣнїти, но во множествѣ.

Поперемѣнѣватися, вѣємося, етеся, 1.1. То-же, что и перемѣнїтїся, но во множествѣ.

Поперемѣнѣватися, вѣємося, етеся, 1.1. То-же, что и перемѣнїтїся, но во множествѣ.

Поперемѣнювати, нюю, еш, 1.1. = Поперемѣнїтї.

Поперемѣнїтати, вѣю, еш, 1.1. То-же, что и перемѣнїтї. но во множествѣ. *Поперемїняла йому все плаття, наодувала йому, напоїла.* Чуб. II. 469.

Поперемѣрювати, рую, еш, 1.1. Перемѣрїати (во множествѣ).

Поперемѣшувати, шую, еш, 1.1. То-же, что и а) перемѣсити, б) перемѣшати, но во множествѣ.

Поперемѣшуватися, шуємося, етеся, 1.1. Перемѣшатися, смѣшатися (о многихъ).

Поперемѣлѣвати, вѣємо, ете, 1.1. То-же, что и перемѣлїти, но во множествѣ.

Поперемѣлѣвати, лѣю, еш, 1.1. То-же, что и перемѣлїти, но во множествѣ.

Поперемѣкати, кѣємо, ете, 1.1. Перемокнуть (во множествѣ).

Поперемѣлѣчувати, чую, еш, 1.1. Перемолотити (во множествѣ).

Поперемѣтувати, тую, еш, 1.1. Перемотати (во множествѣ).

Поперемѣжбчувати, чую, еш, 1.1. Измѣчить (во множествѣ).

Поперемѣщувати, шую, еш, 1.1. Перемѣстити (во множествѣ).

Поперемѣдрбчувати, вую, еш, 1.1. Перехитрїти, перемудрїти (многихъ).

Поперемѣрубувати, вую, еш, 1.1. Перестроити каменныя постройки.

Поперемѣчувати, чую, еш, 1.1. Измѣчить (многихъ).

Поперемѣчуватися, чуємося, етеся, 1.1. Измѣчїтїся (о многихъ).

Поперемѣджувати, джую, еш, 1.1. Переманїти (многихъ).

Поперемѣзувати, зую, еш, 1.1. Перемнїзати (во множествѣ). *Давно не перемнїзувала намїста, треба сїсти та перемнїзувати, а то ще порветься.* Харьк.

Поперемѣвечувати, чую, еш, 1.1. То-же, что и перемѣвечити, но во множествѣ.

Поперемѣносити, нѣшу, сїш, 1.1. Перенести (во множествѣ).

Поперемѣночбчувати, вую, ете, 1.1. То-же, что и перемѣночувати, но о многихъ.

Поперемѣношувати, шую, еш, 1.1. = Поперемѣносити.

Поперемѣношувати, хую, еш, 1.1. Перенюхати (во множествѣ).

Поперемѣрювати, рую, еш, 1.1. То-же, что и перемѣрїати, но во множествѣ.

Поперемѣнабчувати, вую, еш, 1.1. Пе-

репаковать, переложить упакованные вещи (во множествѣ).

Поперепа́лювати, люю, еш, 11. То-же, что и перепалити, но во множествѣ.

Поперепа́люватися, лююмося, етеся, 11. Пережечься (во множествѣ).

Поперепа́рювати, рюю, еш, 11. То-же, что и перепарити, но во множествѣ.

Поперепа́сқуджувати, джюю, еш, 11. Изгадить (во множествѣ).

Поперепа́няти, вюю, еш, 11. То-же, что и перепяити, но во множествѣ.

Поперепа́нятися, вююмося, етеся, 11. Перепяиться (о многихъ). *Так поперепа́нялися, що і з-за стату не повлазили, тал і посуху.* Киев. у.

Поперепа́лювати, люю, еш, 11. Переплать (во множествѣ). *Поперекляюу дошки на трое, щоб по два аршини були заводошки.* Харьков. у.

Поперепа́няти, няю, еш, 11. То-же, что и перепясти, но во множествѣ.

Поперепа́няти, няю, еш, 11. То-же, что и перепяити, но во множествѣ.

Поперепа́сувати, сую, еш, 11. Переписать (во множествѣ).

Поперепа́тувати, тую, еш, 11. То-же, что и перепитати, но во множествѣ.

Поперепа́кати, кюю, еш, 11. Перепечь (во множествѣ). *Ти хоч як, а поперепа́кави пироги.* Богод. у.

Поперепа́каться, кююмося, етеся, 11. Перепечься (во множествѣ). *Паляниці поперепа́калися.*

Поперепа́рати, рюю, еш, 11. Перемыть бѣлье напою (во множествѣ).

Поперепа́лчувати, чюю, еш, 11. Переплатить (во множествѣ). *Ми за цю землю панові багато вже грошей поперепа́лчували: більш десятка год платимо.* Полт. у.

Поперепа́ливати, вюю, еш, 11. Переплыть (во множествѣ). *Добіли до Дніпра, поперепа́ливали кіньми.* Драг. 417.

Поперепа́лгувати, гую, еш, 11. Перепрыгнуть, перескочить (во множествѣ). *Поперепа́лгували через річка.*

Поперепа́літати, тюю, еш, 11. Переплестъ (во множествѣ).

Поперепа́лшувати, шую, еш, 11. То-же, что и переплшити, но во множествѣ.

Поперепа́лтувати, тую, еш, 11. Перепнуть (во множествѣ).

Поперепа́бзувати, вую, еш, 11. Перепознать (во множествѣ).

Поперепа́новати, нюю, еш, 11. Перепознать (во множествѣ).

Поперепа́нювати, нюю, еш, 11. Изгадить, испортить (во множествѣ).

Поперепа́люкувати, кюю, еш, 11. Переполосать (во множествѣ). *Побіжи в бері, поперепа́люкуй оці ганчірочки.* Славяносерб. у.

Поперепа́рляти, ляю, еш, 11. Переправить (многихъ).

Поперепа́рשובувати, вую, еш, 11. Перепгладить вновь (во множествѣ).

Поперепа́ривати, вююмо, ете, 11. Перепрѣть (во множествѣ). *Усе в печі поперепа́ривало.* Харьков.

Поперепа́рідувати, дую, еш, 11. Перепродать (во множествѣ). *Оці жиди у нас понакупують усячини, а в городі поперепа́рідують та й зароблять собі.* Киев.

Поперепа́ршувати, шую, еш, 11. То-же, что и перепросити, но многихъ.

Поперепа́рягати, гаю, еш, 11. Перепрячь (во множествѣ).

Поперепа́скаати, кюю, еш, 11. То-же, что и перепустити, но во множествѣ.

Поперепа́ріджувати, джюю, еш, 11. Перепрѣшать (во множествѣ).

Поперепа́рлювати, люю, еш, 11. То-же, что и перепарити, но во множествѣ.

Поперепа́ршувати, вую, еш, 11. Вновь пересчитать (во множествѣ).

Поперепа́ржувати, люю, еш, 11. Перержавѣть, (во множествѣ).

Поперепа́ривати, вюю, еш, 11. То-же, что и перепарити, но во множествѣ.

Поперепа́риваться, вююмося, етеся, 11. То-же, что и перепариваться, но во множествѣ.

Поперепа́рштовувати, вую, еш, 11. Поставить вначелѣ лѣса (во многихъ мѣстахъ).

Поперепа́ривувати, вую, еш, 11. Перепрѣзать (во множествѣ).

Поперепа́рблувати, люю, еш, 11. Перепредѣлатъ (во множествѣ). К. XII. 38. *Поперепа́рблосали їх (церкви) на костолои.* Стор. МПр. 65.

Поперепа́ріджуватися, джююмося, етеся, 11. Переродиться (о многихъ).

Поперепа́рстати, тюю, еш, 11. Перерасти (многихъ, о многихъ). *Мої дочки вже мене поперепа́рстали.* Богодух. у.

Поперепа́рбувати, бую, еш, 11. Перепрывать (во множествѣ). *Поперепа́рбуїи на трое.*

Поперепа́ріджувати, джюю, еш, 11. То-же, что и пересадить, но во множествѣ. *Хочу вишні ближче до хати поперепа́ріджувати.* Екатеринбург. у.

Поперепа́рсель, сля, м. Поперепа́рсельный ре-

мешекъ у хомута въ шлефъ. *Він спитив, скільки попереснів у моєму хомуті, да й полічив.*

Попереслѣти, лѣю, еш, и. Переслать (во множествѣ).

Попереслѣти, пѣю, еш, и. То-же, что и пореслѣти, но во множествѣ.

Попереслѣти, хѣмо, ете, и. Пересохнуть, высохнуть больше чѣмъ нужно. *Сорожки не попереслѣли,—саме добре буде качати.* Чернѣг. у.

Попереслѣти, дѣмо, ете, и. Пересѣсть (о многихъ). *Попереслѣли в холодок.* Харьк. у.

Попереслѣти, лѣю, еш, и. Переслѣдять (во множествѣ).

Попереслѣти, кѣю, еш, и. Разсѣчь (на части).

Попереслѣти, сѣю, еш, и. Пересѣять (во множествѣ).

Попереслѣти, кѣю, еш, и. Перескочить, перепрыгнуть (многое, о многихъ). *Ви поперескакуете до мене.* Мнж. 3.

Попереслѣти, хѣю, еш, и. Выслушать (многихъ).

Попереслѣти, жѣю, еш, и. Перезарить (во множествѣ).

Попереслѣти, жуемо, етея, и. Перезариться. *Чому ж ти й не залямула в пич? Глянь, як качки попереслѣжувались.* Кіев. у.

Попереслѣти, кѣю, еш, и. Перелернуть (во множествѣ).

Попереслѣти, юю, еш, и. Осилить въ сѣтѣхъ (многихъ).

Попереслѣти, вѣю, еш, и. То-же, что и переспѣти, но во множествѣ. *Та я вже всі пісні попереслѣвала,—більше не знаю.* Константиногр. у.

Попереслѣти, лѣю, еш, и. Переставить (во множествѣ).

Попереслѣти, лѣю, еш, и. = **Попереставляти.**

Попереслѣти, рѣмося, етеся, и. Перестарѣть (о многихъ).

Попереслѣти, лѣю, еш, и. = **Поперестялѣти.**

Попереслѣти, лѣмося, етеся, и. = **Поперестялѣти.**

Попереслѣти, гѣмо, ете, и. Переслѣть (во множествѣ).

Попереслѣти, лѣю, еш, и. Перестать вновь (во множествѣ).

Попереслѣти, лѣмося, етеся, и. Быть перестлану, перестлаться (во множествѣ).

Поперестѣти, юемо, ете, и. То-же, что и перестѣти, но во множествѣ.

Поперестѣти, юемося, етеся, и. Перестояться (во множествѣ). *Неодобра трава, як поперестѣється у нсчі.* Богодух. у.

Поперестѣти, шѣю, еш, и. Перепугать, испугать (многихъ).

Поперестѣти, буемо, ете, и. Перепрыгнуть, перескочить (во множествѣ). *А ну, чи поперестрибуемо через воду? Лубен. у.*

Поперестѣти, пѣю, еш, и. Переступить (во множествѣ).

Поперестѣти, кѣю, еш, и. Пересучить (во множествѣ).

Поперестѣти, шѣю, еш, и. 1) Просушить (во множествѣ). *Оце повиймаю одѣжу з скрині на попересушю.* Кіев. у. 2) Пересушить (во множествѣ). *Попересушували насіння,—гляньте, аж поприрмалю.* Васильк. у.

Поперестѣти, шуемося, етеся, и. 1) Обсудиться (о многихъ). *Поки попересушувались після того дощу, то вже й асир.* Харьк. у. 2) Пересушиться чрезъ мѣру (во множествѣ).

Поперестѣти, вѣмо, ете, и. То-же, что и перетанцювати, но во множествѣ.

Поперестѣти, кѣю, еш, и. То-же, что и перетинати, но во множествѣ.

Поперестѣти, нѣю, еш, и. То-же, что и перетати, но во множествѣ. *Поперестинали рѣмні, котрими поскручували були руки у козаків.* Стор. МПр. 108.

Поперестѣти, рѣю, еш, и. То-же, что и перетѣти, но во множествѣ.

Поперестѣти, рѣмося, етеся, и. То-же, что и перетѣти, но во множествѣ.

Поперестѣти, сѣю, еш, и. Перетесать (во множествѣ).

Поперестѣти, вѣмо, ете, и. Перетлѣть (во множествѣ).

Поперестѣти, кѣю, еш, и. То-же, что и перетовити, но во множествѣ.

Поперестѣти, лѣю, еш, и. То-же, что и перетопити, но во множествѣ.

Поперестѣти, чѣю, еш, и. То-же, что и переточити, но во множествѣ.

Поперестѣти, шѣю, еш, и. Растрошчить (во множествѣ).

Поперестѣти, шѣю, еш, и. То-же, что и перетрусити, но во множествѣ. *Прибрала гарно світличку: рушники шиті*

порознішувати, суді ліля за зволоком і за богами поперетрушувала. Г. Барв. 161.

Поперетягати, гаю, еш, м. То-же, что и перетягти, но во множествѣ.

Поперехвѣлювати, люю, еш, м. Перехвалити (многихъ). *Поперехвалюся моїх дівчат, ліниві стали прями.* Харьк.

Поперехилати, ляю, еш, м. Наклонити, склонити (во множествѣ).

Поперехилатися, лаємось, етєся, м. Перебѣстаться черезъ что. *Королів цвіт поився по місі, вишні поперехилилися.* Г. Барв. 89.

Попереходити, джу, диш, м. То-же, что и перейти, но во множествѣ. *Усі вже попереходили через місток.* Харьк.

Поперехоблювати, люю, еш, м. Перехватити (во множествѣ).

Поперехрищувати, щую, еш, м. То-же, что и перехрестити, но во множествѣ.

Поперехрищуватися, щуємось, етєся, м. То-же, что и перехреститися, но о многихъ.

Поперечіжувати, жую, еш, м. Прощадити (во множествѣ).

Поперечілювати, вую, еш, м. Перечілювати (во множествѣ).

Поперечіювати, вюю, еш, м. То-же, что и перечіювати, но во множествѣ.

Поперечатися, чуся, чияся, м. Пощорити. *Мої мама... поперечили сі з татом...* Гв. II. 125. *Щос сі поперечил з наймитом.* Гв. II. 113.

Поперечітувати, тую, еш, м. То-же, что и перечітати, но во множествѣ.

Поперечіщати, щіаю, еш, м. Перечистити (во множествѣ).

Поперечілювати, люю, еш, м. То-же, что и перечепити, но во множествѣ.

Поперечісувати, сую, еш, м. Перечесати (многихъ).

Поперечісуватися, суємось, етєся, м. Перечесаться (о многихъ).

Поперечка, ки, ж. 1) Деревинная досечка, прибитая въ саняхъ спереди, соединяющая одинъ стяголъ съ другимъ. *Сумск. у.* 2) У ткачей: поперечная доска въ сповальницѣ. *Сумск. у.* 3) Перемычка у оконной рамы, поперечная планка.

Поперечний, а, е. Поперечный.

Поперечница, ці, ж. Часть ткацкого станка. *См. Верстат.* Шух. I. 254—256

Поперечок чкѣ. м. Ум. отъ поперек.

Поперечуватися, чусься, ешся, м. Перекрестиватися. *Полотно є ушкоєне з двох ридів миток, які поперечуватися, а то з по-*

двожних, що творять основу і поперечник: ткаєня. Шух. I. 154.

Поперешний, а, е==Поперечный. *Вас. 149.*

Поперешкувати, кую, еш, м. То-же, что и перешкувати, но во множествѣ.

Поперідь, нар. Впереди. *Мвж. 190.*

Поперник, ка, м., поперница, ці, ж. Поперечница. *Вх. Лем. 454.*

Поперти, прѣ, рѣш, м. 1) Напереть. *Прозогою вискочили козаки і поперти на лягів.* *Стор. МПр. 122.* 2) Побѣждать. *Як почув се циган, як попре додоуму, і чобит не набув.* *Драг. 192.* 3) Швырнуть. *Да з словом сим на їх поліном і попер.* *О. 1861.* IV. 62. 4) Потанцать. *Шуліка уловила курча, а за ним появилсь уюру і останні курчята з ключкою, бо звязані були міцно: так усіх і попер шуліка.* *Чуб. II. 529.*

Попертися, прѣса, прѣшся, м. Отправитися куда, пойти, полѣзть (грубо). *Так і поперся і яний у хату до чужих людей.* Харьк.

Поперхливий, а, в. Вспылчивый, запальчивый. *Вх. Лем. 454.*

Поперчіти, чѣ, чіш, м. Посыпать перцемъ. *З смичженої капусти поперченою... ліпляти пирош.* МУЕ. I. 99.

Попе́стия, пецу, стияш, м. Повѣжить, поделѣть, поласкать. *Свм. 67.* *Пощаньбила Івана-сина іодувати; воно стоїтєс кричало у годолочку за спомом; розсповила, нагодувала, поместила.* *Шенч. 623.*

Попе́стятися, чусься, стияшся, м. Понѣжиться; поласкаться.

Попечѣтати, таю, еш, м. Запечатать (во множествѣ).

Попивати, ваю, еш, м. Попивать, пить. *Напитну дорогою не попиває.* *АД. II. 6* *Чорний ворон залітає, тую кровию попиває.* *АД. I. 85.*

Попивати, каю, еш, м. Медленно отпивать короткими глотками. *Вх. Уг. 261.*

Попівятися, жуся, зияся, м. Побить, надувши губы, поважничать. *Що ми ще їстимем? — „Лизи та засни“. — Які? — А такі, що полизались та й засни.* *Богод. у.*

Попиве, ка, м. 1) Ум. отъ піп. 2) мн. *Раст. Caltha palustris L. ЗЮЗО. I 173.* 3) *Насѣк. Chrysomela, листоїдъ.* *Вх. Пч. I. 5.*

Попивлювати, вѣю, еш, м. 1) Подзаботвиться, постараться. *Попивлюий під старість дому.* *Котл. Од. 492.* 2) Постеречь, присмотрѣть, наблюсть; бодрствовать въ некоторое время. *Гп, Симоне, не мѣ однісі юдини попилувати.* *Св. Мр. XIV. 37.*

Попиви, пив, ж. мн. Название узора

для выпивки: *човники з поміниками*. Чуб. VII. 415.

Попівка, кя, ж. Епитрахиль. *Виспоїдай мене, попе, від попинько*. Маркев. 58. **Пописати**. См. **Пописувати**.

Пописувати, суу, еш, сош, в. пописати, пишшу, шеш, ш. 1) Писать, написать (во множествѣ). *Дрібне мисте пописує*. АД. I. 135. *Там (у книгах) усе як раз написано*. О. 1862. VI. 59. 2) Только сов. в. Исписать. *Пописав увесь папер*.

Попісько, ка, м.—**Піп**. *Пописко стішився за ті гроші*. Гв. II. 122.

Пописьмачити, чу, чш, ш. Измѣвять на книжный ладъ. *Ном. Од. вид. III.*

Попит, ту, м. Спросъ. *Він було сам оєз задуу своє діло справляє; а без попиту ніде тобі в світі і на малий час не ододиться*. Васильк у.

Попитання, ня, с. Спросъ. *Я без попитання не брав*. НВольн. у.

Попитати, тѣю, еш, ш. Спросить. *Оце попитують його люде, що як він живе*. Г. Барв. 524.

Попитатися, тѣюся, ешся, ш.—**Попитати**. *Нехай я попитаюся в неї, чи вона думає приходити, чи може вже не споче*. Київ. у.

І. Попити, плу, пиш, ш.—**Попувати**. *Навчит біда попити, коли нема що в зубу вложити*. Фр. Пр. 47.

II. Попіти, п'ю, еш, ш. Выпить (во множествѣ). *Був мед, та юсті, попили*. *Ном. № 1897. Попив змій кров*. Мнж. 35.

Попітися, п'ємся, етєся, ш. Напитъся п'яннємъ (о многихъ). *ЗОЮР. I. 152. АД. II. 71. Пили, пили козаченки, та вже попилися*. Грив. III. 591. *Стали й там кружати, попились: Гарас наслуу гуадає в юспєду, і свати не напивались так, як турч, ізроду*. Мкр. Н. 39.

Попитлювати, лѣю, еш, ш. Смолоть крупчатую муку.

Попітувати, туу, еш, ш. Спрашивати. *Пчелиная мати ройочка веде, ой веде, веде да й попитує: „ой де б нам... хороше присилає найти?“* Грив. III. 7.

Попихати, хѣю, еш, ш. 1) Толкать, подталкивать. *Став дід кивм поихати*. Грив. III. 340. 2) Помыкать кѣмъ. *Хто для всіх був поихачем, тепер став друми поихати*. Св. Л. 135. *На кого ти тіх діток покидала? Та хто їх буде доглядати? Та їх будуть чужі діти поихати*. Св. Л. 221.

Попихатися, хѣюся, ешся, ш. 1) Под-

талкиватися. 2) Помыкать. *Верховодила Маса над матір'ю, та й сестрам доставалось: вони були їй за найминок, всюди ними поихахалось*. Св. Л. 115.

Попіхач, ча, м. Человѣкъ, которымъ каждый помыкаеть. Св. Л. 135. *Ном. № 10688. Сирота Ярема, сирота убогий: ні сестри, ні брата, нікого нема! поихач жидівський, винєш у пероу*. Шевч. 133. *Ми, бач, теперечки тільки жіночі поихачі*. Стор. МПр. 157.

Попіхачний, а, в. Употребляющийся для толканія. *О, як би любо їм було тепер допхатись до берега, коли б у дідолах було в запасі про случаи на кризі біля хати яке поихачне знарядде, чи весло*. К. Дз. 157.

Попіхкати, каю, еш, ш. 1) Попыхтѣть 2) Подымить трубкой курительной.

Попіхувати, хуу, еш, ш. Дымить, куря трубку. *Попихують із мюлок*. КС. 1883. XI. 503.

Попічка, кя, ж. Птица *Palus palustris*, синица болотная, камышевка. Вх. Пч. II. 13.

Попішатися, шѣюся, ешся, ш. По-красоваться. *Не довго ж вона попишалася! так, годочок, або зо два*. Г. Барв. 106.

Попів, лу, м.—**Попіл**. Драг. 264.

Попів, пѣва, ве. Приналежащій попу. *Чиї ворота минеш, а поповиз не минеш*. *Ном. № 216.*

Попівна, ня, ж. Дочь священника, попівна. *Шукайте собі, добродію, в юроді паньочки. Чи там трохи єсть суддівєн, писарівєн і гарних поповєн?* Котл. НП. 344.

Попівство, ва, с. 1) Званіє священника. *Давайте поповіство за дванадцятимітню науку*. О. 1862. VIII. 22. 2) Священнический домъ, дворъ. *Дві дівки, служниці на поповістві*. МУЕ. III. 50. 3) соб. Попы, священники. *Найхало... поповіства повєн двір*. Рк. Левид.

Попіськвий, а, в. Поповскій. *Попіськвої кишені не наповниш*. Посл.

Попід, пред. 1) Подъ. *Попід темним гасм*. Шевч. *Попід очі смуги*. Св. Л. 103. 2) Вдоль чего. *Ото пішов наш шлях попід ліс*. Литин. у. *Пішов любо попід ниши, попід левадочку*. *Ой не видко його стану, лише юловочку*. Гол. IV. 459.

Попідбивати, вѣю, еш, ш. То-же, что и підбити, но во множествѣ. *Гвіздками чоботи поподбиваю*. *Ой твої карі очі поподбиваю*. О. 1861. IV. 83. *Нп. Оден король... поподбивав під себе баіато країв і миру*. Гн. II. 11.

Попідбиватися, в'ямося, етеся, м. То-же, що и підбитися, по о многихх. *Некрутики.. попідбивалися їдучи.* Мвр. ХРВ. 142.

Попідбігати, г'аємо, ете, м. Подб'ять (о многихх).

Попідб'рати, р'аю, еш, м. Подобрать (во множествѣ).

Попідбіччу. Подъ бокъ. *Вона лежить на землі, а він в'є її попідбіччу ногами.* Невомоск. у.

Попідв'ажувати, жую, еш, м. Подяты съ помощью рычага (во множествѣ).

Попідвер'еджуватися, джуємося, етеся, м. Подорватися (о многихх). *Це вони в економії попідвер'еджувалися, н'ятипудові чували тляючи.* Славяносерб. у.

Попідвішувати, шую, еш, м. Пов'свить (многоч).

Попідвіконня, нар. Подъ окнами. *На дворі ні дерева, а ніякої рослини,—тільки величезні будяки попідвіконню.* Г. Барв. 21. **Попідвіконню пішов.** Отправился нищенствовать, сд'ялася нищымъ.

Попідв'одити, джу, даш, м. То-же, что и підвести, но во множествѣ. *Вона її (піч) попідв'одила, помастила, опрятала.* Чуб. II. 67.

Попідв'одитися, димося, дитеса, м. Поднятыся, встать (о многихх). *Насилу попідв'одилися уранці,—так уночі почали.* Харьк. Употребл и въ ед. ч., вогда глаголь относится къ собирательному мвени сущ. *Хліб хоч і нолі трохи од уряду, а потому попідв'одився.* Воля. у.

Попідв'олікати, к'аю, еш, м. То-же, что и підволікти, но во множествѣ.

Попідв'язувати, вую, еш, м. Подв'язать (во множествѣ) *У саду дерева попідв'язувала.* Чернвг. у.

Попідв'язуватися, вуємося, етеся, м. Подв'язаться (о многихх). *Ми високо попідв'язувалися, не позаботуємося.* Харьк. г.

Попідганати, н'аю, еш, м. То-же, что и підганати, но многихх.

Попідгнати, н'аю, еш, м. Подогнуть (во множествѣ). *Посідали, попідгнали нош.* Харьк. г.

Попідгнати, в'ямося, етеся, м. Подогнуться (во множествѣ).

Попідг'рю, нар. Подъ горою. *Ой піду я попідг'рю.* Грин. III. 417.

Попідгледжувати, джую, еш, м. Подглядати.

Попідглядати, д'аю, еш, м. Подсмотреть (во множествѣ).

Попідгодб'увати, вую, еш, м. Подкормить (многихх).

Попідголювати, люю, еш, м. Подбрить (многихх).

Попідголюватися, люємося, етеся, м. Подбриться (о многихх).

Попідгор'ати, т'аю, еш, м. То-же, что и підгор'нути, но во множествѣ.

Попідгор'атися, т'аємося, етеся, м. То-же, что и підгор'нутися, но во множествѣ.

Попідгривати, в'аю, еш, м. Подб'ять, подгрязть. *Щось капусту попідгривало,—невже мнш так укинувся, що й погородах есть?* Славяносерб. у.

Попідгр'іпати, б'аю, еш, м. Подгресть (во множествѣ). *Оту солому попідгр'ібай до ожереду.* Харьк. у.

Попіддир'ати, р'аю, еш, м. То-же, что и підд'рты, но во множествѣ.

Попідд'обувати, бую, еш, м. То-же, что и підд'обти, но во множествѣ.

Попідд'р'чувати, ч'ую, еш, м. Подзадорить (многихх). *Попідд'р'чувала своїх братів так, що вони й завелися з моїми братами лаятися, а далі й битися.* Васильк. у.

Попідд'урювати, р'юю, еш, м. Обмануть, надуть (многихх). *Він один нас усіх попідд'урював.* Харьк. у.

Попідз'емний, а, е То-же, что и підз'емний, подземный, но занимающій подъ поверхностью земли боляе обширное пространство, идущій подъ землею.

Попідіймати, м'аю, еш, м. То-же, что и підійняти, но во множествѣ.

Попід'їждати, д'ж'аємо, ете, м. Подпід'їждати.

Попід'їждати, димб, дит'є, м. Подб'хат. (о многихх).

Попідкладати, д'аю, еш, м. То-же, что и підкласти, но во множествѣ.

Попідкоб'увати, вую, еш, м. Подкопаль (во множествѣ).

Попідколювати, люю, еш, м. То-же, что и підколюти, но во множествѣ. *Пазьці попідколювала.* Васильк. у.

Попідкопувати, п'ую, еш, м. Подкопаль (во множествѣ).

Попідкопуватися, пуємося, етеся, м. Подкопаться (о многихх).

Попідкошувати, чую, еш, м. Подк'атить (во множествѣ). *Вози попідкошуйте до моря, будемо м'шки накаладати.* Харьк. у.

Попідкошуватися, чуємося, етеся, м. Подк'атиться (во множествѣ).

Попідкошувати, шую, еш, м. Подкопаль (во множествѣ).

Попідкратитися, **двемося**, **етеси**, *н.* Подрастать (о многих). *І як ті злодії попідкратилися до коней, що ми ж і не спали.* Валк. у.

Попідкручувати, **чую**, **еш**, *н.* Подкрутить (во множествѣ).

Попідкулати, **ляю**, **еш**, *н.* Подкупить (многихъ).

Попідкурювати, **рюю**, **еш**, *н.* Подкурить, пустить дымъ подъ что (во множествѣ).

Попідлзати, **зимо**, **зате**, *н.* То-же, что и підлзти, но о многихъ.

Попідлзувати, **тую**, **еш**, *н.* Починить, подложивъ заплати (во множествѣ).

Попідлещуватися, **щемося**, **етесея**, *н.* Подольститься (о многихъ). *Вони такі, що до всіх попідлещуються.* Харьк. у.

Попідливати, **вāju**, **еш**, *н.* Поливать (во множествѣ). *Не дає Бог дощу: треба попідливати щени, а то аж листя на їх крутиться.* Черниг. г.

Попідлизуватися, **звемося**, **етесея**, *н.* Подольститься (о многихъ). *Вони попідлизувалися до хазяйки, так їм і добре, а як я не змію підлизуватися, так мене й тризуть усі.* Харьк.

Попідлі, *нар.* Подлѣ, возлѣ. *Ой взяв же єю попідлі коня, а позів єю а в чеську землю.* Гол. II. 30.

Попідмазувати, **зую**, **еш**, *н.* Подмазать (во множествѣ). *Вони вже попідмазував,—чи заплата? Харьк. у.*

Попідмальбувати, **вую**, **еш**, *н.* Подкрасить (во множествѣ).

Попідманювати, **нюю**, **еш**, *н.* Смазнить, соблазнить (многихъ).

Попідмашувати, **щую**, **еш**, *н.* Подмазать (во множествѣ).

Попідмивати, **вāju**, **еш**, *н.* Подмыть (во множествѣ). *Ти ж візьми води в відро та попідмивай корови, а тоді їй доїтимми.* Харьк. у.

Попідмітати, **тāju**, **еш**, *н.* Подмести (во множествѣ).

Попідмовлати, **ляю**, **еш**, *н.* Подготовлять, подстрекнуть (многихъ).

Попідмочувати, **чую**, **еш**, *н.* Подмочить (во множествѣ). *Такий дощ лив, вороги мені на току попідмочувало.* Харьк. у.

Попідмощувати, **щую**, **еш**, *н.* 1) Подмостять (во множествѣ). 2) Подложить подъ что (во множествѣ).

Попіднікати, **вємо**, **ете**, *н.* Подрости (о многихъ). *Коб мені діти попіднікали, то б я не жудився.* НВолын. у.

Попіднімати, **мāju**, **еш**, *н.*—**Попідіймати**.

Попідпалювати, **ляю**, **еш**, *н.* Поджечь (во множествѣ). *Чи вже попідпалювала в трубах?* Васильк. у.

Попідперізувати, **зую**, **еш**, *н.* Подпоясать (многихъ). *Гирисенько же попідперізуї дітей, бо вітер на дворі.* Богод. у.

Попідперізуватися, **звемося**, **етесея**, *н.* Подпоясаться (о многихъ).

Попідпйсувати, **сую**, **еш**, *н.* Подпйсать (во множествѣ).

Попідпйсуватися, **суюмса**, **етесея**, *н.* Подпйсаться (о многихъ).

Попідпяхати, **хāju**, **еш**, *н.* Подоткнуть подъ что (во множествѣ).

Попідпйкати, **кāju**, **еш**, *н.* Подпечь, поджарить (во множествѣ).

Попідпйкати, **квємося**, **етесея**, *н.* Подпечься, поджариться. *Я люблю, щоб тирони добре попідпйкалися.* Богодух. у.

Попідпйкати, **кую**, **еш**, *н.*—**Попідпйкати**. *Повів же його до ножарничком, да пожар ноженьки да попідпйкнув.* Черниг. (АД. I. 26).

Попідпйрати, **рāju**, **еш**, *н.* То-же, что и підпйрти, но во множествѣ. *Попідпйрати кілками, щоб не авив.* Харьк.

Попідпливати, **вємо**, **ете**, *н.* Подплывать (во множествѣ).

Попідпювати, **пюю**, **еш**, *н.* Подпювать (многихъ). *Він їс попідпював, а тоді ї пвидирював троші.*

Попідправляти, **ляю**, **еш**, *н.* Поправить (во множествѣ).

Попідправлятися, **ляємося**, **етесея**, *н.* Поправиться (о многихъ). *Жита після дощу трохи попідправлялися.* Богодух. у.

Попідпрягати, **гāju**, **еш**, *н.* Припрячь (во множествѣ).

Попідпускати, **кāju**, **еш**, *н.* То-же, что и підпустити, но во множествѣ.

Попідпухати, **хāju**, **еш**, *н.* Припухнуть (во многихъ мѣстахъ).

Попідривати, **вāju**, **еш**, *н.* 1) Подрыть (во множествѣ). *Яблуні свині попідривали.*

2) Подорвать (во множествѣ).

Попідривнувати, **нюю**, **еш**, *н.* Подравнять (во множествѣ).

Попідрізувати, **зую**, **еш**, *н.* То-же, что и підрізати, но во множествѣ.

Попідробляти, **ляю**, **еш**, *н.* То-же, что и підробити, но во множествѣ.

Попідростати, **твємо**, **ете**, *н.* Подрости (о многихъ). *Дітки вже попідростали, є поміч і батькові й матері.* Богодух. у. (Свині) *вже попідростали.* Драг. 333.

Попідрублявати, люю, еш, *м.* Подрубать (во множествѣ), сдѣлать при шитьѣ рубці. *Рушники вже попідрублявала.* Во-годух. у.

Попідрубувати, бую, еш, *м.* Подрубить (во множествѣ).

Попідсаджувати, джую, еш, *м.* То-же, что и підсадити, но во множествѣ.

Попідсиляти, ляю, еш, *м.* Подослать (многихъ).

Попідсиювати, нюю, еш, *м.* Подсипать (во множествѣ).

Попідсипати, паяю, еш, *м.* 1) Подсипать (во множествѣ). 2) Подлить (во множествѣ). 3) Положить яйця подъ насѣдн.

Попідсихати, хаямо, ете, *м.* Подсохнуть (во множествѣ).

Попідсікати, каяю, еш, *м.* Подсѣчь (во множествѣ).

Попідсіювати, сіюю, еш, *м.* То-же, что и підсіяти, но во множествѣ.

Попідскікувати, куемо, ете, *м.* Подскочить, подпрыгнуть (во множествѣ).

Попідслухувати, хую, еш, *м.* Подслушать (во множествѣ).

Попідсмажувати, жую, еш, *м.* Поджарить (во множествѣ).

Попідсмілювати, люю, еш, *м.* Опалать снзю (во множествѣ).

Попідсмікувати, кую, еш, *м.* Подернуть, подобрать (во множествѣ).

Попідсолджувати, джую, еш, *м.* Подсластить (во множествѣ).

Попідставляти, ляю, еш, *м.* Подставить (во множествѣ).

Попідстиляти, ляю, еш, *м.* Подостлать (во множествѣ).

Попідстрѣлювати, люю, еш, *м.* Подстрѣлить (во множествѣ).

Попідстригати, гаяю, еш, *м.* Подстричь (во множествѣ).

Попідстригати́ся, гаямося, етеся, *м.* Подстричься (о многихъ).

Попідстругувати, гую, еш, *м.* Подстрогать (во множествѣ).

Попідступати, паямо, ете, *м.* Подступать (о многихъ).

Попідсувати, ваяю, еш, *м.* Подсунуть, вододвинуть (во множествѣ).

Попідсувати́ся, ваямося, етеся, *м.* Подсунуться, вододвинуться (во множествѣ).

Попідсушувати, шую, еш, *м.* Подсушить (во множествѣ).

Попідтнвати, каяю, еш, *м.* Подоткнуть (во множествѣ). *Попідтнкали під яку*

тільки було можна стріху сухою бадилля. О. 1862. II. 55. *Попідтнкали плати.* К. (ЗОЮР. II. 265).

Попідтнгатися, каямося, етеся, *м.* Подоткнуться (о многихъ). *Чого це так наші дівчата попідтнкалися? Через річку брести думают?* Харьк.

Попідтнвати, наяю, еш, *м.* Подрѣзать, подсѣчь, подрубить (во множествѣ).

Попідтнню, *нар.* Подъ плетнемъ, подъ заборомъ. Шевч.

Попідтнвати, каямо, ете, *м.* То-же, что и підтнати, но во множествѣ.

Попідтоблжувати, люю, еш, *м.* То-же, что и підтоплити, но во множествѣ.

Попідтоптувати, тую, еш, *м.* То-же, что и підтоптати, но во множествѣ.

Попідточувати, чую, еш, *м.* То-же, что и підточити, но во множествѣ.

Попідтрюшувати, шую, еш, *м.* То-же, что и підтрюсити, но во множествѣ.

Попідтягати, гаяю, еш; *м.* 1) Подтянуть (во множествѣ). 2) Подтянуть. *Пояси попідтягаємо, щоб менше ззісти.* Г. Барн. 505.

Попідхилати, ляю, еш, *м.* То-же, что и підхилити, но во множествѣ.

Попідхилати́ся, лаямося, етеся, *м.* То-же, что и підхилитися, но во множествѣ.

Попідхплювати, люю, еш, *м.* Подхватить (во множествѣ).

Попідчєрнювати, нюю, еш, *м.* Подчернить (во множествѣ).

Попідчищати, щаяю, еш, и попідчищувати, щую, еш, *м.* То-же, что и підчистити, но во множествѣ. *Скрізь повикувано, попідчищувано.* О. 1861. XI. 26.

Попідчисувати, сую, еш, *м.* Зачесать вверхъ (во множествѣ).

Попідчухувати, рую, еш, *м.* Обрубить нижнія вѣтви (на многихъ деревьяхъ). *Попідчухував дубочки,—які рівенькі столы.* Харьк. у.

Попідшивати, ваяю, еш, *м.* Подшить (во множествѣ).

Попізнавати, наяю, еш, *м.* Узнавать (многихъ).

Попізнати́ся, нимося, нитєся, *м.* Опоздать (о многихъ).

Попіклувати́ся, луюся, ешся, *м.* Поблизиться (о многомъ).

Попіл, лу, *м.* Пепель, зола. На попіл побіти. Разбить на мельчайшія части. *Той кінь такий згорюлений камінь на попіл побив.* Мнж. 8. Ум. **Попілець**. Рудч. Ск. II. 109.

Попільник, ка, м. = **Попельня**. Номоск. у.

Попільниця, ці, ж. Капустная тля. ХС. III. 50. См. **Попелюха, поплінуха**.

Попільнуха, хв, ж. 1) = **Попелюха 2**. См. **Попільниця**. 2) Гашеная известь. Славяносерб. у.

Попіля, нар. = **Побіля**. Ухопив же го попіля коня, попіля коня, близько стременя. Гол. II. 29.

Попістяться, щуся, стияся, м. Отомститъ. Чоловік попістивсь на скотині за ту деревину.

Попівити, ню, няш, м. Запачкати півной (о бѣшеной собацѣ).

Попірчати, чу, чвш, м. Побать, тренку дати. Троти мене півень не попірчив, уже був хвіст ростопірчив. МУЕ. I. 167.

Попісникувати, кую, еш, м. Попоствичать.

Попісцати, цю, цїш, м. Пососать. Як попісе корову теля, то й дастся здохти. Волч. у.

Попка, кя, ж. Зрачекъ. Вх. Уг. 261. **Попки, мн.** Раст. *Trifolium pratense* L. ЗЮЗО. I. 139.

Поплава, вя, ж. Болотистое пастбище. Вх. Зн. 53.

Поплавець вдя, м. Поплавокъ. На березі рибалка молодничий на поплавець ядуть. Г.-Арт. (О. 1861. III. 118).

Поплазка, кя, ж. Родъ пресмыкающагося? Гидкий як поплазка. Ном. № 8494.

Поплазувати, вую, еш, м. 1) Поползти. Безной черви поплазували. Мир. Пов. I. 128. 2) Медленно, съ трудомъ пойти, поплестись. Поплазував він до церкви.

Поплакати, плачу, чеш, м. Плакати. На чужині не ті люде, —тяжко з ними жити! ні з ким буде поплакати, ні поговорити. Шевч. (1883), 213.

Поплакатися, каюся, ешся, м. А за мною сиротою всі родичі плачуть. Плачя, плачя, мій родоньку, плачя, поплакайся, а сід мене нечасної повік не шурайся. Грин. III. 391.

Поплатити, чу, тияш, м. Выплатить (во множествѣ). Усім уже заплатив, кому винен був.

Поплѣтатися, таяся, ешся, м. Потащиться. Поплѣтався старий до шинку. Поплѣтався на двір казати коні зтрячати. Св. Л. 59.

Поплескати, плещу, щеш, м. 1) Плескать нѣкоторое время. 2) Похлопать, похлодировать. 3) Поболтать нѣкоторое вре-

мя. 4) У кузнецовъ: покленать нѣкоторое время.

Поплескаться, щуся, щешся, м. 1) Побрызгаться, поплескаться (водой, въ водѣ). Дитина в ваннах поплескалася та й заснула. 2) Потащиться, отправиться. Поплескалась би я за чумаками на Дн. О. 1862. VI. 29.

Поплесті, тую, тѣш, м. Связать, выплестъ, сплестъ, заплестъ (во множествѣ). Поплесту сітки на твої дітки. Вінки поплете. Свм 203. Мене дядина в дрібушки поплете. Г. Барв. 64.

Поплывати, вую, вѣш, м. Поплыть. Поплывемо на той бік озера. Єв. Л. VIII. 22.

Поплыгати, гаю, еш, м. Попрыгати, въ припрыжку пойти. Я спугав кобилу, а вона й поплыгала.

Поплынути, ну, веш, м. = **Поплыти**. Бистренькою річенькою на Дунай поплывеш Лукаш. 124.

Поплести, плыву, вѣш, м. = **Поплыти**. Котл. Ен. II 38.

Поплісок, ська, м. Родъ большой лужи, оставшейся послѣ половодья или большого дождя на мѣстѣ покрытомъ травой. Там жарно поплотна слати у поплісках. Черпвт. у.

Поплітати, таяю, еш, м. 1) Оплетать сверху. Щоби коса довгий час... добре заплетена трималася, поплітають косу поплітками. Шух. I. 135. 2) Связывать горшки проволокою. Вх. Зн. 53.

Поплітка, кя, ж. 1) Верхняя пряда на веревкѣ. Могалев. у. 2) Красная гарусная вѣть, которой оплетаютъ сверху косы. Kolb. I. 40. Шух. I. 135.

Ппліть, ті, ж. Верхняя часть плетня. Угор.

Попліч, нар. Рядомъ, плечо съ плечемъ. Будемъ... попліч його дванадцять парсон сажати. АД. II 121. Попліч сиділа коло його стара бабуся. МВ. (О. 1862. I. 91).

Поплічник, ка, м. Помощникъ, подручный.

Поплодіти, джю, дяш, м. Родить (во множествѣ).

Поплодітися, димося, дитеса, м. Родиться, наплодиться, выплодиться. А вони ж із чю поплоділись? І вони ж із мужиків шродились. ЗЮЮР. I 162.

Поплоскнитися, вюся, няшся, м. О коноплѣ: дорости до того времени, когда ова дѣлается на плоскнѣ в матірку. Волч. у.

Поплохшати, шаю, еш, м. Присми-

рять, сдѣлаться болѣе тихимъ. *Семен по-мощивъ.* Волч. 7.

Поплутати, таю, еш, и. Спутать, запутать.

Поплутатися, таюся, ешся, и. Спутаться' запутаться.

Поплювати, плюю, ёш, и. Поплевать.

Поплювати, вісно, ете, и.—**Спога-шити**, во во множествѣ.

Поплюндрувати, рую, еш, и. Разорить, разграбить (во множествѣ).

Поплюскинути, ну, еш, и. Сплюснуться, стать плоскимъ, шуплымъ. *Кимна зимою взяла та й поплюскала,—люди стали плоскваті, що й соку в їх не зосталося.* Рк. Левинц. *Посуха захватила житю, а зерно й поплюско.* Черниг. у.

Поплюсок, ску, м.—**Поплюсок.** *Тепер тут води багато, а перш були тільки поплюски води.* Кобеляк. у.

Поплякати, каю, еш, и. Пососать у матки молока. *Мнж.* 189. *Близят, коли одна вівця не поплякй обох, одно одбирається.* О. 1862. V. Кух. 32.

Поплямити, млію, мійш, и. Запятнать, покрыть пятнами.

Поплямитися, мліюся, мійшся, и. Запятнаться, покрыться пятнами.

Поплякати, каю, еш, и. Почавкать (губами).

Попобіти, б'ю, ёш, и. Побить, поколотить. *Він знов посварився з людьми, і ті його попобили добре та й пронали.* Рудч. Ск. II. 161. *Дурня попобив.* Чуб. II. 490

Попобрьхатися, хаюся, ешся, и. Долгое время побродить въ водѣ, въ тинѣ. *Попобрьхався я в тій копаниці, поки тачи, дав Бог, змііла. А то вже думала, що й смерть мені там буде.* Киев. у.

Поповѣщатися, таюся, ешся, и. Много походить, много постранствовать. *І поповѣщаталася же сердешина Катря, чужі пороги оббиваючи.* Морд. Оп. 13.

Поповзом, нар. Ползкомъ; сколько. *Плу вискочив з борозни і потяся поповзом по землі.*

Поповзти, ву, вѣш, и. Поползти. *Он ладюка поповзла.*

Поповиварювати, рую, еш, и. Повиварить много. *Поповиварювати воді з кіго.* Измучить кого прядирками, издѣвательствомъ. *Ще трохи змуцався ти з нас?... Ще мало поповиварював води, як жили в тебе?* Мир. Нов. I. 131.

Поповий, а, е—**Попів.**

Попович, ча, м. Поповичъ, сынъ попа.

Попововтүватися, жуся, вишся, и. Повозиться много. *Багато треба коло тою ледячою попововтүватися.* О. 1862. I. 65.

Поповчати, вчу, вчійш, и. Учить достаточно много, долго. *У школу оддали і там чимало поповчили.* Шевч. II. 146.

Поповчитися, чуся, чійшся, и. Учиться достаточно много, долго. *Поповчився і я чимало, ти не дуже навчився.*

Попогарікати, каю, еш, и. Побранить, поворчать, дѣлая кому-либо внушения. *Попогариков було ще, поки зберуться.* Сим. 222.

Попогібити, бію, еш, и. Побѣдствовать. *Як попогібів з тиждеңь, то покине горіаку пити.* НВолын. у.

Попоговорати, рю, рийш, и. Поговорить много.

Попогребті, б'у, бѣш, и. Погребть много. *Душі ірко стане, як попогребеш, жемучи так швидко човна.*

Попогрюкати, каю, еш, и. То-же, что и грюбати, но продолжительное время. *Попогрюкала добре в двері, поки почуви,—добре сплять люде.* Харьк. у.

Попогрюкати, каю, еш, и. Погребмть много. *Попогрюкав (грим).* Мнж. 115.

Поподібати, баю, еш, и. Много походить. *Зміев. у.*

Поподүти, дмү, дмѣш, и. Подуть много.

Попожуратися, рюся, рийшся, и. Попечалиться много. *Що вона попожурилась.* Г. Барв. 58.

Поповіпати, паю, еш, и. Достаточно покривчать.

Поповідити, джу, диш, и. Поѣздить много. *Як поповідили, так набрали собі усякого звіра.* Мнж. 31.

Попойсти, їм, їсї, и. Поѣсть. *Попойоби до поту, то й попойси в озоту.* Грив. II. 309. *Жінко! та чи нема чого попойсти? Далебі аж шкура болять, так їсти хочеться.* Котл. МЧ. 446.

Попойті, йдү, йдѣш, и. Идти долго. *Як попойшли ми день та друшій, так на третій як поставали, то вже я не ступну на ноги.* Киев. у.

Попок, пкѣ, м. 1) Ум. отъ піл. 2) = **Жидок** 2. 3) = **Попичка.** Вх. Пч. II. 19.

Попокланятися, няюся, ешся, и. Поклоняться много. *Так вона мені попокланялась, попопросила мене.* Грив. I. 32.

Попокуделити, лю, лиш, и. Потаскать за волосы долго и сильно. *Так їм*

же його і попокуделив. Харьк. у. Слов. Д. Эварн.

Пололамати, маю, еш, и. Ломать много. *Що я пополажала, що я попоундила, що я пополажала рук.* Г. Барв. 433.

Пололовіти, вію, еш, и. Пожелтѣть. *А маруна походилла та пополовіла.* Гол. I. 290.

Пололоскати, щу, щеш, и. Пололоскать. *Ми (гуси) попливем да ноги пополощем.* Рудч. Ск. I. 10.

Пололотніти, вію, еш, и. Поблѣдѣть. Стор. МПр. 10. *Пололотніла Мотря.* Мвр. ХРВ. 174.

Пололохати, хаю, еш, и. Испугать многихъ

Пололоштити, шу, шиш, и.—**Пололохати.**

Пололошитися, шимося, шитесь, и. Испугаться, встревожиться (о многихъ).

Пололудувати, дяую, еш, и. Пололудничать.

Пололювати, люю, еш, и. Поохотиться.

Пололякати, каю, еш, и. Напугать сильно. *Уже і так пополякали, насили баби одшештали.* Котл. Ен. II. 41.

Поломірати, ряю, еш, и. 1) Помѣрять много. 2) Много, долго идти какою либо дорогою. *Далекий шлях, панибрати... Поїдміряя і я колись, щоб його не міряти!* Шевч. 78.

Полокотати, таю, еш, и. Помотать много.

Поломучитися, мучуся, чашся, и. Помучиться. *Нехай трохи помучиться.* Драг. 346.

Поломуштрувати, рую, еш, и. 1) Печузить достаточно долго военнымъ приемамъ. 2) Печузить вообще. *Ось я тебе попомуштрую, не так, як в бурі.* Шевч. 501.

Попбна, ни, ж. Попона. *Червоні попони, червоні сідла.* Грин. II. 315.

Поповеділеувати, кую, еш, и. Поповеститься. *Йди, небою, не журися, попоне-ділкуй, помолися.* Котл. Ев. I. 14.

Попоносити, носу, сии, и. Попоносить много. *Попоносив по келійках води.* К. ПС. 116.

Попоноситися, носуся, сиися, и.—**з чии.** Попоносить что долго. К. ЧР. 356.

Поповочіти, чів, и. безл. Стенягъть. *Уже поповочіло.* Константиногр. у.

Попонудити, джу, диш, и. Тоняться много, тосковать. См. Нудити. *Що я по-*

потужила, що я світом попомудили. Г. Барв. 433.

Попонудитися, джуся, дишся, и.—**Попонудити.** *А побрилися,—що було я попонудися, поги не пішли дити.* Г. Барв. 42.

Попонько, ка, м. Ум. отъ піп.

Попоня, ні, ж.—Дерга. *Добре, ненько, у попони ходити до річки, не змерзнеш так як у спідниці.* Волч. у.

Попоогриватися, заюся, ешся, и. Много огриватися.

Попопаятати, таю, еш, и. Попопаять. *Попопаятатиеш московський місяць.* Ном. № 5632.

Попопаныкаться, каюся, ешся, и. Повозиться, полянячиться много. *Зміел. у.*

Попопеліти, ліаю, ете, и. Превратиться въ пепель (во множествѣ).

Попоплікати, плачу, чеш, и. Много плакать, наплакаться. *Стара тіі листи цю-дня вичитує,—і попоплаче над ними, і попоплетися.* МВ. (О. 1862. III. 35). *Що попоплакала мати наша покійна за батьком!* О. 1862. X. 33.

Попопрати, перу, рѣш, и. 1) Постирать много. 2) Помочить сильно. *Доц мене попопрати.* Харьк. у.

Попопросити, шу, сииш, и. Напроситься, просить много. *Тик вона мені попокланялась, попопросила мене.* Грин. I. 32.

Попоп'ястися, пуся, пвѣшся, и. Много сылаться, взобратися, добратися. *Попоп'явшися добренько, свою можна доп'ястися.* О. 1862. I. 69.

Попопрати, раю, еш, и. Убратъ, привестъ въ должный видъ, порядокъ. *Попопрати коні.* НВолын. у.

Попопратися, раюся, ешся, и. Похозяничать. *А тут уже чутка: Текеля на Січі попорався.* Мир. ХРВ. 85.

Попорватися, рвуся, рвѣшся, и. Порываться, рваться много. *Що вона попоплакала, що попорвалася так іодів зо три або й з чотирі.* Г. Барв. 112.

Попоріпати, паю, еш, и. Поксривѣть. *Попоріпати мені дверима.*

Попоробіти, блію, биш, и. Поработать много, наработаться. *Попороби до поту, то й попоіси в аготу.* Грин. II. 309.

Попорожнити, ню, ніш, и. Опорожнить (во множествѣ). МУЕ. III. 118. *Кубочки попорожнимо.* Мил. 152.

Попорожнити, ню, еш, и. Сдѣлаться пустымъ. *Грѣба зібрати ивидче кавуни, а то попорожніють: дошу нема, а спека.* Волч. у.

Попороситися, самоса, ситеса, і.і. Родити поросатъ (о вногахъ). *Всі м'ягкі се попоросили.* Kolb. I. 135.

Попороскошувати, ш'ю, вш, і.і. Пожити, не ст'явши себя, пожити въ роскоши *Я за першим чоловіком попороскошувала.* Лебед. у.

Попороти, р'ю, реш, і.і. Распороти *Попороти сорочки, бо не по моему пошита,—по своєму першиму.* Васильк. у.

Попоротися, р'юся, решся, і.і. Распоротися. *Черевики... попоротися.* Мнж. 55.

Попорохніти, вію, вш, і.і. Сд'ялаться трудямъ, обратиться въ пыль.

Попорохнівати, вію, вш, і.і. = **Попорохніти.** *І деревня попорохнявіє, поки збережеться тату перекіятиві.*

Попорошити, ш'у, шаш, і.і. Посыпать пылью, пороскомъ.

Попорькати, к'ю, вш, і.і. Побрызгать. К. ЧР. 66. *Набрала води сил'ючої, попорькала.* ЗОЮР. II. 56.

Попортаний, а, е = **Портаний.** Гол. Од. 55.

Попосваритися, р'юся, рашся, і.і. Нассориться, много сороситься. *Коло кожного воза треба попосваритись.* О. 1862. VI. 98.

Попосідіти, д'ю, даш, і.і. Посид'ять долго. *І поосиділа же вона під поштою не людину, дождидиачись.* Г. Барв. 498.

Попослужити, ж'у, жеш, і.і. Послужить много *Попослужив... з н'ятнадцять літ.* Г. Барв. 407.

Попосміятися, юся, єшося, і.і. Насм'яяться вдоволь, посміятися много. *Попосміялись же за те з Цюмага дово.* Сим. 215. *Тіі мести що-дня вичитув,—і попличе над ними, і поосміється.* МВ. (О. 1862. III. 35).

Попосмузувати, т'ю, вш, і.і. Попечалиться много. *Попосмузував я на чужині.* Г. Барв. 407.

Попостити, ш'у, стип, і.і. = **Попіскити, кувати.**

Попост'яти, ст'ю, іш, і.і. Простоять много, настояться. *Добре, що перва прийшла, а то б попостояла.* Г. Барв. 498.

Попотіпати, п'ю, вш, і.і. 1) Потрепать много (льна, конопля). 2) Поколотить, побить. *Хиба який чорт попоти́па на досятках.* Лебед. у.

Попотіти, тію, ете, і.і. Вспот'іти (о м'ягкихъ). *Віжучи, попоти́ли.* АД. II. 37.

Попотужити, ж'у, жеш, і.і. Погоревать много, нагореваться, напалкаться. *Як*

випала мене свекрука...—щоб я попощурилась, ид я попотужила. Г. Барв. 433.

Попотупкатися, каюся, єшося, і.і. Потоптаться много, натоптаться,—к'юло ного. *Поухаживать за к'ємъ много, пока доб'єшся.* *Попотупкатися коло нього на слуцай якої оказії та й кишню потрясеш.* Св. Д. 281.

Попотагати, г'ю, гвеш, і.і. Поташити много. *Хай, думає нам, і він попотагне повозку з хамутом та з дукою.* Грив. II. 213.

Попочівнитися, яюся, вишся, і.і. Попочивчатъ, почванитися. *Що то вже він попочивнитися, то й Боже.* Лебед. у.

Поп'ючок, ч'ю, м. Ум. отъ піп.

Поправа, ви, ж. 1) Починка, исправленіє. 2) Исправленіє (правственное). *Горе нам, як не дождеться од нас ніякої правди Той, що ненавидить усякий гріх.* Гречулевич, Пров'їздъ (1857), 78. Ум. **Поправа.**

Поправді, нар. Д'яйствительно, въ самомъ д'яль. *Другий день поправді везут королівку.* Драг. 285.

Поправляти. См. **Поправляти.**

Поправка, к'я, ж. Ум. отъ **поправа.**

Поправляти, л'ю, вш, сов. в. **поправити, в'ю, виш, і.і.** 1) Поправлять, поправить, починать. 2) Направитъ лошадь. *Коли це дивалось світлится; я й поправила на те світло.* Приїзду. Мнж. 130.

Поправуватися, в'юся, єшося, і.і. Исправлятися. *Поправуйтесь ви, вілні доріженьки, поправуйтесь ви, мліі воріженьки.* Нп. (Балт. у.)

Поправ'єи, на, м. Второй день посл'я праздника, отданіє праздника. Св. Л. 76. *Чою тобі... на оті прокляті довіткі, на празники та попразєи ходить.* КС. 1882. VII. 263.

Поправ'єиця, ці, ж. = **Поправ'єи.** Чуб. VII. 576.

Поправ'єиче, чого, с. = **Поправ'єи.** Kolb. I. 22.

Попрагати, пер'у, р'еш, і.і. Постырать. *Попрали баби панам сорочки.* Мнж. 129.

Попрацювати, ц'ю, вш, і.і. Потрудяться.

Попрацюватися, ц'ююся, єшося, і.і. Сильно потрудиться. *Отому чоловікові, що хата зоріла, так юре: доведеться попрацюватися, бо все з себе самого, ніхто не поможе.* Харьк.

Попрац'ати, щ'ю, вш, і.і.—ногб. Про-

ститься съ кѣмъ. См. Попрощати. *Навіки 'смо попращали свої любі юри.* ЕЗ. V. 242.

Попрѣтно, нар. Опрятно, чисто. Галич.

Попрѣ, пред. 1) Возлѣ, подлѣ, около, мимо. Гн. II. 60. *Даруй, Боже, мiровi, та й нам попрѣ мир.* Каменец. у. *Иде попрѣ вас як товарина: нi помагай-бi, а нi здорова не скаже, то то ж цiя!* Каменец. у. *Йду попрѣ корчму, кали щось спiває.* Каменец. у. *Ту пишеничку жала кречная панна, попрѣ ту пишеницю улякий юстинець, iзав туди, iзав позовиченько.* Гол. IV. 107.

2) Вмѣстѣ съ, при. *Попрѣ пса i котка люде до нинi iодують сi.* Гн. I. 78.

Попривавляти, лѣю, еш, ил. Привавить (во множествѣ).

Попрививати, вѣю, еш, ил. Привить (во множествѣ). *Попрививав зацiпки до дщери.* Харьков. у.

Попривоігати, гѣємо, ете, ил. Прибѣжать (о многихъ). *Дiти попривоігали, кричать: їсти!* Черняг. у.

Попривірати, рѣю, еш, ил. Приврать. *I в хаті, i в дворі попривірала, аж iмнугти любо.* Харьков. у.

Попривлуджуватися, джуємося, етеся, ил. То-же, что и приплудитися, но о многихъ.

Попривіоркувати, кую, еш, ил. То-же, что и приіоркати, но многихъ.

Попривірихувати, хую, еш, ил. Приврать (во множествѣ).

Попривіривати, рую, еш, ил. То-же, что и приварити, но во множествѣ.

Попривертати, тѣю, еш, ил. То-же, что и привернути, но во множествѣ.

Попрививати, вѣємо, ете, ил. Привыкнуть (о многихъ).

Привіодити, джу, диш, ил. То-же, что и привести, но во множествѣ. *Слiпих попривіодъ сюди.* Єв. Л. XIV. 21.

Привіовати, жу, виш, ил. Привезти (во множествѣ). *Це син iз города все привіовав.* Харьков. у.

Привіовікати, вѣю, еш, ил. Притащить (во множествѣ).

Приві'язувати, вую, еш, ил. Привязать (во множествѣ). *Кони... поприв'язують.* Драг. 147. *Всi трое були в мене поприв'язуванi на оборі.* Драг. 64.

Привігдувати, дую, еш, ил. Вспомнить (во множествѣ).

Привігдуватися, дуємося, етеся, ил. Вспомниться (во множествѣ). *Усе попривігдувалося, що колись було.* Лубен. у.

Привігати, вѣю, еш, ил. Привгнать

(многихъ). *Ми попривігалемо* (байволіи). Драг. 323.

Привігнати, вѣю, еш, ил. Привгнать (во множествѣ). *Попривінай бо мені ролачі, а то не беруть жечих горицкив,* Харьков. у.

Привігнатися, вѣємося, етеся, ил. Привгнутися (во множествѣ). *Хлопці попривіналися за тинам, щоб їх не побачили.* Кіев. у.

Привігладжувати, джую, еш, ил. Привгладить (во множествѣ).

Привігнiчувати, чую, еш, ил. То-же, что и привігнати, но во множествѣ.

Привігнати, ню, виш, ил. = **Привігати**.

Привігороджувати, джую, еш, ил. Привгородить (во множествѣ).

Привігоргати, тѣю, еш, ил. То-же, что и пригорнути, но во множествѣ.

Привігоргатися, тѣємося, етеся, ил. То-же, что и пригорнутися, но о многихъ.

Привігрівати, вѣю, еш, ил. Привіграть (во множествѣ).

Привігріватися, вѣємося, етеся, ил. Привігратися, нагрѣтися. *Уже попривігравалися окопи, снавай оджимати сорочки.*

Привідавлювати, лую, еш, ил. Привдавить (во множествѣ).

Привідавлюватися, люємося, етеся, ил. Привдавиться (во множествѣ). *Якi хороші були паланини, а поки довезла—привідавлювалися.* Богод. у.

Привізвиачуватися, вуюємося, етеся, ил. Привыкнуть (о многихъ). *Попривізвиачувалися до всячини з малку.* О. 1862. I. 77. *Жінки уже так попривізвиачувалися.* Драг. 172.

Привізнаватися, наехіся, етеся, ил. Признаться (о многихъ). *Усi вже попривізнавалися.* Васильєв. у.

Привіздати, дiмо, дiте, ил. Приіхати (о многихъ). *Наші дiти вже всi попріздиди.* Богод. у. *Ми не дово гостили, не в порожні попріздидили.* Мет. 188.

Привіятати, вѣю, еш, ил. Привять (во множествѣ). *Хлiб лежить,—от я зараз попривіаю.* Гряв. II. 171. *Ой ти тихий Дунаю, моiх дiток попривімай.* Нп.

Привіятатися, вѣємося, етеся, ил. Привятыся (во множествѣ).

Привікати, ку, м. Перецъ. *I варена, i нечена, i попріком напопрена.* Гол. IV. 530.

Привікдати, дѣю, еш, ил. То-же, что и привікнати, но во множествѣ.

Привікнати, вѣю, еш, ил. То-же, что

в прийма́ти, но во множествѣ. *Ми так і поприкипали на місті.* МВ. I. 70.

Поприкладати, даю, еш, м. То-же, что и приложити, но во множествѣ. *Поприкладали до чиряків печеної цибулі.* Харьк. *Поприкладав* (печатку) усім на лобі. Чуб. II. 605.

Поприковувати, вуку, еш, м. Приковать (во множествѣ).

Поприоблювати, люю, еш, м. Пришпилить (во множествѣ).

Поприкорбчувати, чую, еш, м. Укоротить (во множествѣ). *Я їм язика поприкорочую, щоб не брехали так.* Богод. у.

Поприбобувати, чую, еш, м. Прикалывать (во множествѣ). *Діжки поприкобуємо сюди та тут і позалочуємо.* Харьк.

Поприкривати, ваю, еш, м. Прикрывать (во множествѣ).

Поприкриватися, ваємося, етеся, м. Прикрываться (о многихъ).

Поприкрѣчувати, чую, еш, м. То-же, что и прикрутити, но во множествѣ.

Поприкувати, паю, еш, м. Прикупить (во множествѣ).

Поприлагоджувати, джую, еш, м. Прилагать (во множествѣ).

Поприлязати, вимо, зите, м. Прилязть, приползти (о многихъ).

Поприлипати, паємо, ете, м. Пристать, прилипнуть (во множествѣ). *Нехай вони до твою кривю носа поприлипають.* Стор. МПр. 132.

Поприлітати, таємо, ете, м. Прилѣтѣть (во множествѣ). *Уже ластівочки поприлітали.* Харьк.

Поприлучати, чаю, еш, м. Присоединить (во множествѣ).

Поприлучатися, чаємося, етеся, м. Присоединиться (о многихъ).

Поприлягати, гаємо, ете, м. То-же, что и прилягти, но во множествѣ. *Під їми коні поприлядали, золоті гриви поприлягали.* АД. I. 28.

Попримѣзувати, зуку, еш, м. То-же, что и примѣзати, но во множествѣ. *Попримѣзувала вже в обох хатах.* Харьк.

Поприманювати, нюю, еш, м. Приманить (во множествѣ). *З усього хутора собак сюди поприманював.* Харьк.

Попримежбувати, вуку, еш, м. То-же, что и примежувати, но во множествѣ.

Попримерѣати, вємо, ете, м. То-же, что и примѣрнуть, но во множествѣ.

Поприобцувати, цую, еш, м. То-же, что и приобстити, но во множествѣ.

Попримощуватися, шуюся, етеся, м. То-же; что и примоститися, но о многихъ. (Хаты) *попримощувалися на крутих боках долини.* Левид. ПЙО. I. 474.

Попримурбовувати, вуку, еш, м. Сдѣлать каменные пристройки.

Попримѣшувати, шую, еш, м. Причудить (многихъ).

Попринаджувати, джую, еш, м. Приманить, привлечь (многихъ). *На що ти моїх юлюбів до себе попринаджував?* Богод. у.

Попри́ндитися, джуюся, дшся, ч. Разсердиться, раскпризничаться (о многихъ). *Дівчата попри́ндилися на хлопців та ї не пішли у танець.*

Поприневблювати, люю, еш, м. Причудить (многихъ). *Хиба його дочки охотою заміж ішли?* *Поприневлював.*

Поприносити, шу, сши, м. Принести (во множествѣ). *Поприносили до його всіз недужил.* Ев. Мр. I. 32.

Поприорювати, рюку, еш, м. То-же, что и приорати, но во множествѣ.

Поприпадати, даємо, ете, м. То-же, что и припасти, но во множествѣ. *„Припадайте до землі!“* *Поприпадали усі ниць.* ЗОЮР. I. 247. *Під їми коні поприпадали, золоті гриви поприлягали.* АД. I. 28.

Поприпалювати, люю, еш, м. Прижечь (во множествѣ).

Поприпинати, паю, еш, м. Привязать на веревку (многихъ). *Назад руки пов'язали, до коней поприпинали.* Гол. I. 155.

Поприпізнати, паємо, ете, м.—що. Заподѣть съ чѣмъ. *Поприпізнали сятки.* Литин. у.

Поприпізнатися, паємося, етеся, м. Заподѣть (о многихъ).

Поприпикати, каю, еш, м. Прижечь (во множествѣ).

Поприправляти, ляю, еш, м. То-же, что и приправити, но во множествѣ.

Поприпускати, каю, еш, м. То-же, что и припустити, но во множествѣ.

Поприрахобувати, вуку, еш, м. Присчитать (во множествѣ).

Поприрівнювати, нюку, еш, м. То-же, что и прирівняти, но во множествѣ.

Поприробляти, ляю, еш, м. То-же, что и приробити, но во множествѣ.

Поприростати, таємо, ете, м. Прирости (во множествѣ). *„Де ваші мизинці-пальці і лінії уші?“* *Потім показав їм, поприруляв всякому до руки, до ноги і уха*

до ялови,—вони знов поприростали. Рудч. Ск. I. 109.

Попаручати, чаю, еш, і.л. Поручать (во множествѣ).

Поприсядати, чаю, еш, і.л. Присялать (во множествѣ). *Попросіть книжочол, що з оцім листом пописиламі.* О. 1862. VI. 59.

Поприсялювати, люю, еш, і.л. Привязать (во множествѣ).

Попришибати, пію, еш, і.л. Присыпать (во множествѣ).

Попришибатися, шавмося, етеся, і.л. Присыпаться (во множествѣ).

Поприсірякувати, нюю, еш, і.л. ? *Що пописирковано, а доцй нахрана,—поприбіря як слідує.* Сим. 198.

Поприсідати, дівмо, ете, і.л. Присѣсть (о многихъ).

Поприсіювати, сіюю, еш, і.л. То-же, что и присіяти, но во множествѣ.

Попрескакувати, куемо, ете, і.л. Подскокчить къ чему (о многихъ).

Попрескувати, кую, еш, і.л. Пофыривать. *Ой на броду, броду пив сивий кінь воду. Кінь на воду та поприскує, удилами та побрякує.* Грив. III. 546.

Поприставати, таємб, етѣ, і.л. То-же, что и пристати, но во множествѣ. *Тепер до його пристав князь Корейський... поприставали модно й оружно Котлубай, Дяляшевські, Горностаї.* К. ЦН. 277. *Воли юдуйт добре, щоб не поприставали.* Маркев. 121.

Поприсягати, гівмо, ете, і.л. Присягнуть (о многихъ). *І поважати присуд наші козацький над королівський всі поприсямали.* К. ЦН. 179.

Поприяти, рію, ріш, і.л.—**Парчити.** Вх. Уг. 261.

Попригупувати, тую, еш, і.л. Пригупать (во множествѣ). *Вийшов сіяч сіяти насіння своє; і як він сіяє, мисле впало край шляху, і попригупувано його.* Ев. Л. VIII. 5.

Попригужувати, жую, еш, і.л. Придавить, притянуть жердями солому на крышѣ. *Треба добрими притужинами попригужувати солому, а то злунеться з криші.* Воля. у.

Попригуювати, люю, еш, попригуюватися, люмося, етеся, і.л.—**Попригуляти**, ся. (Хати) позлазили вниз, погловались між купами каміння, попригулювались до провалин. Левц. ПЙО. I. 474.

Попригуювати, люю, еш, і.л. То-же, что и притягати, во во множествѣ. *Попри-*

гуювати.. (одрізани) уза до ялови,—вони знов попригуювали. Рудч. Ск. I. 109.

Попригудятися, дямося, етеся, і.л. То-же, что и притягтися, но о многихъ.

Поприходати, дямо, дяте, і.л. Прийти (о многихъ). *Всі поприходили до його.* Ев. Мр. III. 8. *У неділю поприходять з служби.* Драг. 143.

Попричиняти, няю, еш, і.л. Притворить (во множествѣ). *Двері всі попричиняла.* МВ. (О. 1862. III. 56).

Попричиплювати, люю, еш, і.л. Причѣпять (во множествѣ).

Попришивати, вваю, еш, і.л. Пришить (во множествѣ).

Поприщити, щить, і.л. безл. Покрыть прыщами. *Чого не тебе так поприщило? Червиг. Йому поприщило пику.*

Поприщитися, щух, щашся, і.л. Покрыться прыщами. *Щоб тобі поприщилось!*

Поприйти, пріємо ете, і.л. Сопруѣть. *Поприли усі стоги*

Попробувати, бую, еш, і.л. Испытать испробовать. *Ходім же тепер...попробувати сили,—што дужчий.* Рудч. Ск. II. 16.

Попробуватися, буюся, ешся, і.л. Испытаться, попробоваться. *Як дам, то на свій зріст все подв'ря змряти...—Попробуємся!—Та що тут пробуватися! Без сором казка: он де дєрє, або тебе витхало.* Св. Л. 317. *Ти бігаєш, як жєден молдавєн не побіжить,—попробуйся.* Св. Л. 137.

Попробуркувати, кую, еш, і.л. Пробудать (многихъ). *Насилу дітей попробуркував.*

Попробувуватися, куємося, етеся, і.л. Пробудиться (о многихъ). *Як тіки попробувуватися нами, тоді біда!*

Попровадити, джу, дяш, і.л. Потащить, понести, повезти. *І попровадили тих братів на Сібір.* Грив. I. 97.

Попровадитися, дямося, дитєся, і.л. Потащиться, отправиться, пойти. *І куди ото вони попровадилися прямо в ґрязюку,—наче обійти не можно.* Харьк.

Попровірчувати, чую, еш, і.л. Проверлить (во множествѣ). *Попровірчував дірочки в дощі.* Харьк.

Попроганяти, няю, еш, і.л.—**Попроганяти.** *Роботників, вражих синів, зосім потрошанями.* Драг. 290.

Попрогледжувати, джу, еш, і.л. Проглядѣть. *Здається, усі вікна попрогледжувала, його визираючи.* Г. Барв. 121.

Попроганяти, ню, няш, і.л. Прогнать; отогнать (во множествѣ). *Попрогно оєчки, що родина здарували.* Мет. 265.

Попроризати, візу, еш, м. Прогрызти (во множестві). *Телета б всі попроризала.* Гліб. 19.

Пропродати, даю, еш, м. Распродать, продать. *Пропроди воли з возами.* Драг. 160. *Пропродав усю худобу.*

Пропродобувати, бую, еш, м. Продолжать (во множестві). *У чумаки колеса товсті, то в коесах було попродовбує дірки да туди гроші положити.* ЗОЮР. I. 76.

Пропроз, нар.=Поуз. *Проз мій городок стежкою до иншої ідеи.* Чуб.

Пропродати, даю, еш, м. Проѣсть (во множестві). *Батько дово збірав, а синки швидко попродали.* Харьк. у.

Пропрокідати, даємося, етеса, м. То-же, що я проинітуса, но о многих. *Пропрокідалися діти, повставали, зараз—істи.* Харьк. *Риненько позолоти короти, риненько й попрокідалися.* Змієв. у.

Пропроківувати, вую, еш, м. Растратить, веда развратную жизнь. *Пропроківували худобу сини, як умер пан старий.* Лебед. у.

Пропроківувати, шую, еш, м. Прокусить (во множестві). *Возки задавили двоє овець, попроківували юрла.* КС. 1883. XII. 700.

Пропромивати, ваю, еш, м. Промыть (во множестві).

Пропромівувати, нюю, еш, м. Промѣвлять (во множестві).

Пропромітати, таю, еш, м. Промести (во множестві). *Всі стежки пропримітали.*

Пропронадати, даю, еш, м. Пропасть (о многих). *Кали б ще козики з голоду не попронадали.* ЗОЮР. I. 290. *Скільки їх вже попронадало, от же ж все ще восьмеро є.* Драг. 217.

Пропропивати, ваю, еш, м. Пропить (во множестві). *Усю худобу пропропивав.* Сорочок із тридцять було, —усе пропропивала. ЗОЮР. I. 9.

Пропропиватися, ваємося, етеса, м. Пропиваться (о многих). *Пропропивалися ми до голою тіла.* К. ЦН. 227.

Пропроривати, ваю, еш, м. Разрѣдять, вырванъ часть. *Ще треба попроривати бурляки, бо ще такі густі.* Харьк.

Пропрорівувати, вую, еш, м. Прорѣзати (во множестві). Стор. МПр. 95.

Пропроростати, таю, еш, м. Прорастать (во множестві). *Пшениця попроростала.*

Пропрорубувати, бую, еш, м. Прорубить (во множестві). *Він у тій коморі*

вікна попрорубував. Драг. 176. *Вже Сидір ополонки попрорубував.*

Попросіти, шу́, сипш, м. Попросить. *Просили батько й мати, просила й родина, нехай тіло це попросить милая юдина.* Мет. 84.

Попросітися, шу́ся, сипся, м. Попроситься.

Прпросом, нар. *Проса. Назбирайте пропросом грошей доволі та поставте над ним великою хреста.* Г. Барв. 459.

Попростати, таю, еш, м. Направиться. *Покинув її і весільних, сам попростав до хати.* Г. Барв. 202.

Попростітися, шу́ся, стіся, м. 1) Проститься. *Маж. 29, 47. От попростіться він і нішов собі.* Маж. 138. *Прощавайте, сусідоньки, може з ким сварився, та хоч сварився, не сварився, аби попростився.* Чуб. 2) Испросить прощенья. *За що каже, я її удирив? вернусь, попростюсь.* Маж. 33.

Попростювати, тью, еш, м. Походить, побродить. *Попростже по стелу корова, хоч трохи напасеться, а прийде—підкинь сіна.* Лебед. у.

Попростягати, гаю, еш, м. Протянуть (во множестві). *Кучеряї в'язи... попростягали зелені лати над річкою.* К. (ЗОЮР. II. 205).

Попростягатися, гаємося, етеса, м. Протянуться (о многих). *Козаки посідали, жовніри попростягалися біля їх на траві.* Стор. МПр. 105.

Пропротив, нар.=Прети. *Ще, каже, прототив себе не вишукав.* Федьк.

Пропротівувати, тую, еш, м. То-же, что и протоптати, но во множестві. *Чоботи шквалові протоптували, і пучки видно.* К. ЧР. 262.

Пропротівуватися, туємося, етеса, м. То-же, что и протоптатися, но во множестві.

Пропрохати, хаю, еш, м.=Попросити.

Пропрохатися, хаємося, ешся, м.=Попросватися. *А ти б попрохалася, може б і пустили.*

Пропрохідувати, рую, еш, м. Промотать, растратить (во множестві). *Люде... рили попрохідували.* К. ЦН. 227.

Пропроцищати, щаю, еш, м. Прочистить (во множестві). *Дороженьки пропроцищала.* Мил. 183.

Попрощечуватися, чуємося, етеса, м. Прощафаться (о многих). О. 1862.

V. 109. *Попрошинечувались, дак їх і попрошювали.* Г. Барв. 44.

Попрошати, щюю, еш, м. — ногб. Проститься съ кѣмъ.

Попрошати́ся, щююся, ешся, м. — Попрошаться. *Ти б коня добув, до мене прибув, попрошався зо мною.* Мет. 66. *Поцілувались, попрошались.* ЗОЮР. I. 73

Попру́г, га, м. Шрамъ, царапина. *Коянка дзизнула по морді, попруг зубила на носі—і досі знать.* Верхведівпр. у.

Попру́га, ги, ж. 1) Подпруга. Шух. I. 252. Вх. Зя. 61. Вас. 160. *Та кутимо сіделце з попругою.* Грин. III. 320. *Та підтягай, дожуро, та підтягай, малий, тученько попруги.* АД. II. 44. 2) Поясъ кожаний,—см. Ремітник. Чуб. VII. 418. 3) Часть толчев. См. Ступа номіна. Шух. I. 161, 162. 4) Часть рыболовного сака. См. Сам. Шух. 5) Полоса,—напр. поперечная полоса на боку перітого вода. Рудч. Чп. 255. *Між небом і водою став чорноз попругою ліс.* Левци. ПЙО. I. 500. *Сонце... довою і широкою попругою лягло через усю хату.* Мир. ХРВ. 182. Ум. **Попру́жна, попру́женька, попру́жечна** Ой підтягай, та малий глонку, попруженьки ступа. АД. II. 71. **Попру́жуйтєся ви, вилньі поріженьки, попружуйтєся ви, ліхї воріженьки.** Нп. (Балт. у.).

Попру́жка, кя, ж. 1) Ум. отъ попруга. 2) То-же, что и окраїна, узкій шерстяной поясъ у женщинъ. Шух. I. 132, 123. Kolb. I. 46.

Попрути́кувати, кюю, еш, м. Сдѣлать прутин. *Оце вже тобі сорочку попрутикували і позубиювала в поділках.* Киев. у.

Попручати́ся, чююся, ешся, м. Побарахтаться. *Попручався, поки її виржався.*

Попряди, дів, мн. — **Попрядки.** *Приїде до її кума на поряди.* О. 1862. I. 73.

Побрядки, док, мн. — **Попряки.** *В одну хату нас, дівчат, напиритсья, було, як раків у ятір, на порядки.* Г. Барв. 102.

Попрямувати, мюю, еш, м. Нойти напрямикъ, направитсья. *Галка потягла в хату, а Іван попрямував до клуні.*

Попрямувати́ся, мююся, ешся, м. Выпрямятсья.

Попряник, ка, м. Медовый пряникъ. Борз. у.

Попря́стя, дү, дѣш, м. Сврястя. *На тобі крул прядіва: щоб ти його пом'яла, потінала і в мички помикала і щоб попряла.* Рудч. Ск. II. 44.

Попря́стєся, дүсє, дѣсєя, м. 1) По-

прясть нѣкоторое время. 2) Спрястсья. *Прокидається, а ті мички попрялись, посукались.* Рудч. Ск. II. 44.

Попрѣтати, тако, еш, м. Прибрать. Мнж. 57.

Попрѣтниця, ці, ж. Хорошая хозяйка, прибиральщица. *До хати попрятницю, до поля обітницю, до комори ключницю.* Гол. IV. 332. *А сестриця-попрятниця.* Мнж. 57.

Попрѣтно, нар. Чисто, опрятно. Вх. Зн. 53.

Попрѣтувати, тую, еш, м. Прибирать. *Взялись попрятувати.* Св. Л. 280.

Побрѣяхи, рях, ж. мн. Дневныя собранія дѣвущихъ въхъ досвітчаній хатѣ, безъ участія парней, для приденія и другихъ работъ; бывають послѣ 1 октября. Мил. 61. *Приходь до мене на попряхи.* КС. 1883. XII. 698. *Після Миколи не виходила ні на досітки, ні до кою на попряхи.* Мир. Пов. I. 137.

Попсувѣння, ня, с. Порча.

Попсувати, псую, еш, м. Испортить. *Там добре, де нас нема, а куди ми поткнулось, так і погусемо.* Нов. № 2052. *Занаси мої найкращі погусали.*

Попсувати́ся, псую́ся, ешся, м. Испортитсья.

Попуванія, ня, с. Священствованіе, бытіе попомъ. *Сів на попування в Солодькал.* Св. Л. 290.

Попувати, пую, еш, м. Свщцествовать, бытѣ попомъ. *При тій церквоці попуе.* К. МБ. X. 2.

Попудати, джу, даш, м. Погнать. *А кум їх так попудив, що тільки куряву підням..*

Попужнүти, жиү, вѣш, м. Пугнуть. *Як уже пужнули драїжемнїтї, вона поруч з батьком на диво билась з ворогами.* Стор. МШр. 28.

Попу́кати, каю, еш, м. 1) Постучать. 2) Лопнуть (во множествѣ). *Попукають шибки у зімі.* Каменец. у.

Попу́кати́ся, каємо́ся, етєся, м. Лопнуть (во множествѣ). *Варити, покіль ячмінь попукається.*

Попука́ч, ча, м. Удодъ (птаца). Угор.

Попу́ск, ку, м. Послабленіе, попусценіе—**Попускати.** Дозволять, потворствовать. *По що же ти їм сей попуск попускаєш?* К. XII. 79.

Попу́скати, каю, еш, сов. в. **попусти́ти, шу́, ешш, м.** 1) Распускать, рапустить. *Стяжжєки до кірок попустити.* Г. Барв. 65. *Трохи не попустив і слїа.*

Кота. Ев. II. 23. 2) Опускати, опустити. *Попустив свої орлові крила від смутку.* О. 1861. VI. Куд. 29. *Побів із села вовкулакою, попустивши хвоста.* Г. Барв. 451. *Ніс під себе попустити.* Смішатися, устидяться. Мвж. 171. 3) Запускати, запустити. *А він уюру як попустити шаклу (=м'яч).* Радом. у. 4) Ослаблювати, ослабити. *Попусти вірвоку.* 5) Допускати, допустити; отдати во владу, вв'язати в жертву комусь. *Не попущу тебе, мила, иншому достатись.* Мет. 70. *Спасибі, каже, Богу, що не попустило душі християнської лютому звіру.* Рудя. Ск. 1. 4. 6) Упускати, упустити, уступати, уступити. *Чужою не бери, а своєю не попусти.* Чуб. I. 239. *Я йому сього не попущу.* Я ему этого не уступлю, не прощу.—*міся, поля.* Уступати, уступити м'ясто, дати м'ясто. *Тоді ляжи, дуки-срібляники добре обали, далше їх пороку посували, козаку-нетязі більше місяця на покуті попускали.* ЗЮОР. I. 205. *Більше йому поля чуляли попускали.* Макс. (1849), 86. 7)—себе. *Доускати, допустити себе до чого безвравственаго, плохого, распускати, распустити себе.* *Як же то мені самій тяжко на його дивитись, що він себе так попустив.* Г. Барв. 285. *І не попустило ж себе як небудь: ніде слова про його неможю не чути.* Г. Барв. 14. 8)—попуск, попуст. См. Попуск. 6) Попускати. 1) Пустяти (многахъ). *Кони у чисте поле попускали.* Мвж. 41. *Конеі пустошани попускали.* АД. I. 118. 2) Уроняти (во множестві). *Що було в руках,—усе попускали.* *Детіла сорока з висока, попускала пір'я додолю.* Мет. 301.

Попускати́ся, ка́юся, ешся, сов. в. **попустити́ся, щі́ся, стися,** м. Допускати, допустити себе до чого. *Як свиня окусить, або жінка попов'є, то на страшний суд не останеш, щоб ти не попускався.* Г. Барв. 322.

Попуст, ту, м. 1) = **Попуск.** *Господь бо всякий попуст попускає.* К. ПС. 46. 2) Облегчення. *Ані смерті, ані попусту.* Ном. № 8220. 3) *Однѣ въз концевѣ веревки въ рыболовныхъ снарядахъ перемет в коряк.* Вас. 188, 189.

Попустити, ся. См. Попускати, ся.

Попусто́шити, шу, шив, м. Опустошити. *Вернулись, попустошивши весь край, руйною зробивши тизий рай.* К. ПС. 13.

Попустува́ти, ту́в, еш, м. Пошляти. *Ну, попустували трохи — і іоді!*

Попу́тати, тав, еш, м. Спутати (ло-

шадей). *Попутали коників у долині.* АД. I. 269.

Попу́тати, ка, м. Раст. *Plantago major* L. ЗЮЗО. I. 131.

Попу́хнути, немо, нете, м. **Опухнути.** *Попухли нони.* Він зовсім хворий, в його волосся попухло,—наслідька надъ здоров'ямъ, жадуючимся на болѣзнь.

Попх́атися, х́юся, ешся, м. **Попле-стися, потащитися; полѣзти.** *Еней то берегу попхався.* Котл. Ев. I. 15. *Отара ж попхаси попхалась назманя.* Греб. 381. *Попхався в прийми, то лиха прийме.* Ком. Пр. 661.

Попх́енькати, каю, еш, м. = **Попхкати.** *Нехай троха попхенькає,— буде лучче спати.* ЕЗ. V. 123.

Попх́икати, каю, еш, м. О ребенгъ: твою поплакати, всхльгнувля, хныча. *Попхикало маленьке трохи та й замовкло.* Харьк.

Попх́інути, ну, нѣш, м. **Толкнути.** *Жінка його попхнула.* *Терти! за долею, куди попхне, зились, як хилитесь од вітру ілка.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 112).

Поп'я́тися, пу́ся, пнѣшся, м. **Пов-вяться, полѣзти.** *Гарбуз на тим поп'явся.* *Славяносерб. у Черв'як... поп'явся.* Мвр. ХРВ. 48. *Шалх... іаюкою поп'явся вюру.* Мвр. Пов. II. 49. *На мов стесаній борідіи де-іде поп'ялось тонко, як паутиння, во-лоссячко.* Мвр. ХРВ. 4.

Порá, рі́, ж. 1) **Время, пера.** *Як прийшла до його тая пера, що вже йому треба бігти, то він так стоїне.* Грян. II. 137. *У роботу пору.* Стор. МПр. 67. 2) **Возрасть.** *Дівчиниз на порі, у порі.* *Дѣвущка-невѣста.* *Росла, росла дівчиночка та й у порі стала.* Зміев. у. 3) **На таких порáх бути.** *Буть беременной.* *Хиба ти вже забув, що покинув мене на таких порáх?* Чуб. II. 19. 4) **Без порі.** *Прездверемно.* *Пив дуже іорілку, та так без порі і умер.* Кавев. у. 5) **Употр. якъ нарѣчіе: порá.** *Та іоді седіти, да порá летіти.* Мет. 257.

Порáда, дж, ж. **Совѣтъ; помощь.** *Піду та сяду в зеленому саду, чи не прийде щасливая доля та до мене на порáду.* Мет. 366. *Час приходить умірати, нікому порáди дати.* Макс. (1849). 78. *Ум. Порáдонька, порáдонька.* *Я до вас на порáдоньку іду.* Мвл. 184.

Порáдити, ся. См. **Порáжати, ся.**

Порáдити, дію, еш, м. **Порáдоватися.** *Вийде мила,—порáдіє.* АД. I. 270.

Пора́дливий, а, е. Даючий совѣтъ. *Ой ти мати та порадлива, на що ж ти мене порадила, порадила та й не оженила.* Нп.

Пора́дний, а, е. Имѣючий совѣтъ, поміць. *Старими людьми село порадне.* АД. I. 49.

Пора́дник, ка, м. Совѣтникъ. К. ЧР. 131. *Мій батеньку, мій старесенький, мій порадику дорожесенький.* Мил. 180. *Не порадику він, а щирий зрадник.* Ум. **Пора́дничок**. *Мій таточку, мій порадиичку.* Мвл. 184.

Пора́дниця, ці, ж. Совѣтниця. *Ой мати, мати—порадниця в хаті.* Мет. 260. *Сестриці ви, порадниці, порадыте ж ви мене.* Мет. 186. Ум. **Пора́дничка**. *Моя матінко, моя й порадиичко.* Мвл. 197.

Пора́дничок, чека, м. Ум. отъ порадиик.

Пора́донька, пора́дочка, ки, ж. Ум. отъ порада.

Пора́дувати, дую, еш, л. Порадовать. *Чого се так збентеживсь, нічим мабуть порадувати?* Стор.

Пора́дуватися, дуюся, ешся, л. Порадоваться. *Німіц не порадується нішому безголою.* Стор.

Пора́жати, жаю, аш, сов. в. пора́дити, джу, диш, л. Совѣтовать, посовѣтовать; помочь. *Моя матінко, моя порадоно! та хто ж мене поражатиме, як ви поражали?* Мил. 204. *Єсть у мене отець-мати, та не хочуть поражати.* Грив. III. 199. *Ой порады мене, мати, як мені на світі жити, як нелюбому юбити.* Мет. 279. *І поради мене щиро, куди прямувати.* К. Досв. 86. *А чи ж не можна тому що порадити, щоб він (упирь) не ходив?* Грив. II. 100.

Пора́жати, жаюся, ешся, сов. в. пора́дитися, джуся, дишся, л. Совѣтоваться, посовѣтоваться. *Аж тільки радяться, поражаються три дуки сребриники на кабак ітти.* Мет. 378. *З матінкою поражалася: порады мене, моя мати, скільки мені дружок брати.* Мил. 132. *Кого ж ми будем поражатися, кого ж ми будем питатися?* Мил. 189. *Дак ото ми з бабою й порадились.* ЗОЮР. I. 65.

Пора́за, ви, ж. Рана. *Вона йому задушила вищо, бо не було на йому ніякої поразы.* МВ. II. 189.

Пора́зяти, жу, виш, л. 1) Поразить. *Поразені руки, робити нічою не можна.*

Черк. у. 2) Укусать. *Согія (=маюка) поразила худобу.* Вх. Зв. 53.

Пора́ка, ки, ж. Пораженіе.

Пора́й, раю, м.—Порада, рада. *Там крутенько, тут хутенько, дав Бог всьому порай: ад зорозив, чорта стрѣбив, смерть із миха зворя.* КС. 1882. IV. 171.

Пора́лити, лю, лиш, л. Вспахать ралом. Чуб. VII. 400.

Пора́неньку, нар. Равехонько. *Ой у небілю рано-пораненьку, ой то ранніми зорями.* ЗОЮР. I. 24.

Пора́нина, ня, ж. Уборка, праборва; страпня. НВолын. у.

Пора́нити, ню, ниш, л. Ранить, взранить. Св. Л. XX. 12. *Ти мене поранила дуже.* Рудч. Св. I. 53. *Положив на місті чоловіка зо три, а деяких поранив.* Драг. 418.

Пора́натися, вюся, вишся, л. Слишкомъ рано сдѣлать, поспѣшить. *Поранися прийти.*

Пора́нка, ки, ж.—Поранина.

Пора́нку, нар.—Уранці. *Затра поранку викопаем ямку.* Грив. III. 670.

Пора́ник, ку, м. Раст. *Plantago lanceolata* L. O. 1861. I. 206.

Пора́ння, ня, с.—Поранина. *Скрізь порання: печуть, варять, вимітають, митють.* Шевч. 151.

Пора́но, нар. Равовато. *Квітки робленої було ще надівати не дає: порано ще каже, небою, ще вишляйся, підіймись на кірх,—тоді й квітки.* Г. Барв. 65. *Порано встала.* Г. Барв. 73.

Пора́ти, раю, аш, л. 1) Обрабатувати (землю), убравть (хлѣбъ). *Порати город.* Кролев. у. *Порали ярину.* Г. Барв. 147. 2) Ухаживать (за скотомъ). *Пішов порати скотину.*

Пора́тися, раюся, ешся, л. 1) Занятися по хозяйству, стринати; возваться. *Приходить ото Охрим до Грицька у двір, а той саме у дворі порастється.* Грив. II. 209. *Деякі (молодичі) порались біля печі і камиш, а другі шили козакам сорочки.* Стор. МПр. 126. *Василь порастється з деревом.* НВолын. у. 2) Одѣваться. Шух. I. 135.

Поратува́ння, ня, с. Спасеніе, поміць.

Поратува́ник, ка, м. Спаситель; даючий поміць. ЕЗ. V. 60. *Угодику божий, поратівнику божий, поратуй мене!* Шух. I. 38. Ум. **Поратівничок**. ЕЗ. V. 109.

Поратува́ти, тую, еш, л. Спасити, поміць. *Поратівнику божий, поратуй мене!* Шух. I. 38.

Поратунок, ну, м. Спасеніє, помоць.
Пише єсєр до москаї: „Йди на поратунок!“
ЕЗ. V. 25. Аби вам Пречиста Діва
стала до помочи, до поратунку у потре-
баз ваших. ЕЗ. V. 107.

Порухбється, блюся, бшся, м. По-
считаться. Полт.

Порухвати, хую, еш, м. 1) Посча-
тять. 2) Размыслить, обдумать. Наші по-
рагуванн, - поругуванн та й випустили їх.
ЗОЮР. I. 244. Там уже поругуємо, що
треба робити. Чуб. II. 21. Скажи ж їй,
щоб пішла вона до мене на поряду, про ве-
сілля поругувати. Чуб. II. 614.

Порухвється, хуюся, ешся, м. По-
считаться.

Порухунок, ну, м. Разсчеť. Вх. Лем.
454.

Поручити, чу, чш, м. Въ п'єсв'ї:
ушпичуть (о ракѣ). Трохи мене рак не по-
рачив. МУЕ. I. 157.

Поручувати, кую, еш, м. Полѣзть
на четверенькахъ. Присів у борозну й тихо,
як той злодій, поручував. Мир. ХРВ. 60.

Порувати, рую, еш, м. Посовѣтовать.

Порувати, рву, рвеш, м. 1) Порвать,
перервать; изорвать. Іше шуби не зносила,
коралив не порвала. Мет. 58. Порве нове
вино бурдоки. Єв. Л. 37. 2) Покусать, уку-
сать. Щоб свині не порвали вас. Єв. Мт.
VII. 6. Підеши по селу, так собаки порвуть.
Мил. 205. 3)—ноги=Натрудити? А я
молодий всю нічку не спала, всю нічку не
спала, нізеньки порвала, таки свою неньку
на лавці застала. Грав. III. 395. 4) См.
Поривати.

Поруваться, рвуся, рवेशя, м. 1) Ра-
зорваться, изорваться, перерваться. 2) Пре-
рваться. Порвались разом усі розмови. К.
ХП. 25. Розмова на тому і порвалася.
Мир. Пов. II. 82. 3) См. Пориваться.

Порѣбриня, ни, ж. Реберная часть.
Чуб. VII. 443. Маршев. 158.

Пореготати, чу, чеш, м. Похотять.
Пореготатися, чуся, чешся, м.—**Поре-
готати.** Пореготася (з бабв) і поїзав
соби. Грин. II. 231.

Порекла, ла, с. Прозвище, прозваніє.
Шух. I. 29.

Поремствувати, вую, еш, м. Поро-
гать, быть въ претензів. Найпаче прошю,
не поремствуйте на мене, що є приказки
два рази надруковані. Ном. Од. Вид. VI.

Поремствуватися, вуся, ешся, м.—
Поремствувати. Ли неї нікто було не по-
ремствується. Сим. 200.

Поренчата, чат, с. Перила. Лохв. у.
Ленц. Пов. 328.

Порѣпатися, паюся, ешся, м. Потрес-
таться.

Поржавіти, вію, еш, м. Заржавѣть.
Таке ж брідке (болото), тиле мерзене, по-
ржавіло, від жабуру зелене. Греб. 369.

Порзняй, а, е. Скоромный. Гн. I. 186.
ЕЗ. V. 209.

Порзнятися, няся, анся, м. Скорю-
мваться. МУЕ. III. 47.

Поривати, вію, еш, м. сов. н. **порива-
ти, рву, рвеш,** 1) Схватывать, схватить.
Як порве мене за руку! НВолын. у. Я по-
равав його за груди. НВолын. у. 2) Влечь,
увлекать, увлечь. Плинут рибки, плинут,
близше приймають, мою синка жучка да-
лій поривають. Гол. III. 500. Туди мою
поривав рано її вечір душу. Мет. 6. 3) **По-
ривати очи.** а) Стремиться заглянуть. Раз-
по-раз у сій розмові поривав наші кобзарь
очи за ту межу, що відмежовує імперію
од народї свободниц. К. ХП. 21. б) Смот-
рѣть съ завистью. На чужий коронай очей
не поривай. Мнж. 166. 4) **Поривати руку.**
Простирать руку, стараться схватить. А на
мою долю нехай не поривав руки. Г. Барв.
542.

**Пориватися, віюся, ешся, сов. н. по-
риватися, рвуся, рवेशя, м.** Порываться,
рваться; бросаться, броситься. Скільки раз
я поривався до вас. Г. Барв. 280. Ще віри
мене зневажає, и ділі її бити вже порва-
лась. МВ. I. 29. Ой поривався казак Печай
до туюго лука. АД. II. 79. „Змилиўсь,
свате, я в цій зроду лані не купався!“
Скорчивсь, зморчивсь,—шубовсть в воду
та й назад порвався. Г.-Арт. (О. 1861.
III. 106).

Поривкати, каю, еш, м. Неглубоко
вскопать, взрыть. От і не широкій до них,
коли так поривкал, що гоч зараз заходься
та й друий раз копай після них. Брацл. у.

Поривкожа, жі, ж. Болѣзнь, когда на
вогахъ трескается кожа.

Поримарувати, рую, еш, м. Познати-
маться шорвничествомъ.

Поріягати, няю, еш, м. Нырять. Мнж.
141. На ставі тихо лебідь плив, а цуси
сірії край його поринали. Греб. 362. Любо
місяю з зорями в воду поринати. К.
Досв. 90.

Поріягати, ну, неш, м. Хлынуть.
Спершу я сміявся, а потім поринули слюзи.
К. Досв. 86.

Поріягати, ну, неш, м.—**Пирюгати.**

Та й замовкла русалочка, в Дніпро пори-
мула. Шевч. 359.

Поріпати, паю, еш, и. Поскрипіть.

Поріпатися, паюся, ешся, и. Похо-
дять до входа, то виходя и скрипя дверью.

Порипіти, плію, піш, и. Поскрипіть.

Поріскати, каю, еш, и. = **Порішка-
ти.** Поріскала як свиня, та й плати їй.
НВолын. у. Треба поріскати там ще, чи
нема картоплі. НВолын. у.

Порисувати, сую, еш, и. 1) Начер-
тять (во множестві).

Порисуватися, суюся, ешся, и. По-
кряться трещинами. Дошка порисувалася.
Лубен. у. (Леонтовичь).

Порити, рію, еш, и. Изрыть. Увесь
іорід мечі ваші свині порили. Богод. у.

Порітися, ріюся, ешся, и. Поритися.

Порихтувати, тую, еш, и. Сварядить,
приготовить. Ти порихтуй воза, а я піду
за волами. Черв. у. Велих ирмати порих-
тувати, на Вирвин іорід стріли пускати.
Мет. 335.

Поріш, шү, м. Раст. Verbena officina-
lis. Вх. Пч. II. 37.

Поріб, робу, м. Утокъ. Желех. Гол.
Од. 37, 40.

Порібля, лі, ж. = **Порєбрина.** Хотин. у.

Порібре, ря, с. = **Порібля.** МУЕ. I. 106.

Порібриза, ни, ж. = **Порєбрина.** Ко-
зел. у. Черк. у.

Поріб'я, б'я, с. = **Порєбрина.** Черк. у.

Порівняти, няю, еш, и. 1) Сравнять.

Порівняй, Боже, і гори, і долини. Мет.
315. 2) Уравнять. К. ЧР. 354. *Всіх нас
сира земля порівняє* Мар. Пов. II. 42.
3) Сравнять.

Порівнятися, няюся, ешся, и. Порав-
няться. *А він, порівнявшись із нами, та й
каже: „Здорові!“* ЗОЮР. I. 253.

Порівні, нар. Врозь, поодиночкѣ. Люди
на калині, на бузні кетягами, а на тер-
нові порівні. НВолын. у.

Поріг, рбгу, м. 1) Порогъ. *Стоить
дівка на порозі да з козака сміється.* Мет. 89.
У порігах стояти. Стоять у порога КС.
1883. II. 383. Мнж. 66. *Пють у кума
мед-вино, а ми в порогах стоїмо.* Грин. II.
302. 2) Порогъ на рѣкѣ *Як та воля, що
минулась, Дніпр широкий—море, степ і
степ, — режуть пороги і могили—гори.*
Шевч. 4. 3) Нижня часть живота (у ро-
дильниці?) *Дитина стала у порогах та й
стоить (у породілі).* Волч. у. Ум. **Порі-
женько.** Грин. III. 525. **Поріжон, поріжечон.**

Поріддя, дя, с. Родъ, порода, поколѣ-

ніе. *Чу у їх поріддя таке, що вони всі од-
наково нездужають.* Лебед. у.

Порідшати, шаю, еш, и. = **Порід-
шати.**

Порідніти, ню, ніш, и. Породнить,
сдѣлать роднымъ. *Порідшила нас недоля.*

Поріднитися, нюся, нішся, и. По-
роднитися. *Не судия Господь нам порідни-
тись.* МВ. II. 140.

Порідня, ні, ж. = **Поріддя.** *З нашої
порідні не було такого.* Черк. у.

Порідшати, шаю, еш, и. Сдѣлаться
рѣже, порідѣть. *Порідшил, дуже порідшал
ліс.* Богод. у.

Поріж, жі, ж. Крупноячейная сѣть
взъ толстыхъ нитокъ, покрывающая густую
рыболовную сѣть. Харьк. г. Вас. 188.

Поріженько, ка, м. Ум. отъ поріг.

Поріжок, жка, м. 1) Ум. отъ поріг.

2) Перекладина, поперечная перегородка
въ лодкѣ. Черк. у.

Порізати, жу, жеш, и. 1) Порѣзати,
обрѣзати. 2) Перерѣзати (многихъ). *На-
йшли пуд мостом дітей порізаних.* Чуб.
II. 475.

Порізатися, жуся, жешся, и. Обрѣ-
заться.

Порізняк, ка, м. Раст. = **Поранник.** О.
1861. I. 206.

Порізнякувати, кую, еш, и. Побуть
мясникомъ нѣкоторое время.

Порізнити, ню, ніш, и. Раздѣлѣти,
разрознить. *Ото ж порізнили мене з брат-
ом, то ми й живемо собі кожен особие.*
Новомоск. у. *Неситій ксьондзи, мамати,
нас порізнили, розвеш.* Шевч. (1883). 458.
Неволя порізнила дітей однимъ батьків.
Мир. ХРВ. 356.

Порізнитися, нюся, нішся, и. Раздѣ-
лѣтись; разойтись. ЗОЮР. I. 259. *Вони
порізнилися собі й стало три двори, а перш
був один великий.* Новомоск. у. *Ми з чо-
ловікомъ чотирнадцять год жили, а тепер
прийшлося,—порізнилися.* Луб. у.

Порізно, нар. Отдѣльно. врозь. НВол-
лын. у. *Планети не цуртом біають, а
вростич, жадна собі порізно.* Ком. I. 25.

Порізати, каю, еш, и. Укоряти, обвя-
зати въ чужѣ. *Мій писарь вірний мені чо-
ловік, я не дозволю на його порікати.*
Кост. Ч. 99.

Порізувати, кую, еш, и. Роптати,
МВ. II. 84.

Порісць, росту, м. Ростокъ.

Порічави, на, м. Прирѣчний житель.
Сумск. у.

Порічки, чок, ж. м. Красная смородина, *Rhus rubra* L.

Порічківка, ки, м. Наливка, настойка на красной смородині.

Порічковий, а, в. Приналежачий красной смородині, свойственный, относящийся къ ней.

Порічка, ча, с. Прирѣчная мѣстность. Сумск. у.

Порціаниці. См. Портяниці.

Порцілиця, ці, ж. = Пориллиця 1. Шух. I. 146.

Порнути, ну, нѣш, н. 1) = Пірнути. *Я на дно порку і сіти порку.* Лукаш. 95. 2) Пырнуть, колынуть. *Він йоло як порне списом.* ЗОЮР. I. 285.

Порпала, па, ж. Трава, растущая на погір'яхъ. Шух. I. 215.

Поробіти, блію, биш, н. 1) Сдѣлати (во множествѣ). *Понакладали юри скель, ніби так слм Господь їх поробив.* Стор. МПр. 66. *Поробили собі маленькі списи.* ЗОЮР. I. 285. 2) Причинити болѣзнь злой волей или кавквѣмъ либо чародѣйскимъ дѣйствіємъ. Мил. 34.

Поробітися, бліюся, бишся, н. 1) Поработать. 2) Сдѣлатися (во множествѣ). *З тієї пари і поробілися легесенькі водянкі пузирьки.* Ком. II. 22.

Поробляти, лію, еш, н. Подѣлювати. *А що поробляете, куме?* Черк. у.

Поробок, бок, м. = Уток. НВолын. у. МУЕ. III. 15. ЕЗ. V. 223.

Поровий, а, в. Своєвременний. *Порові діти. Не порова дитина—це б через місьмъ їй треба бути: хто-й-зна, чи ї житиме.* Черниг. г.

Порода, ди, ж. 1) Родъ, поколѣнне, фамилія. *Се чоловік хорошої породи. Їх уся порода хороша.* Нѣжин. у. 2) Разрѣшеніе отъ бремени. Угор. *В три дні по породі на папске ей інали.* Гол. II. 699.

Породіти, джу, дши, н. Родити. *Породила ти удовонка хорошого сина.* Нп.

Породітися, джмося, дитися, н. Родитися. *А вони ж із чою поплотились? І вони ж із мужиків породились.* ЗОЮР. I. 162.

Породичатися, чався, ешя, н. Вступити въ родство. *Та ми ж породичалися: мій брат узля її сестру.* Харьк. у.

Породілля, породілля, ді, ж. Родильниця. Мвл. 21. ХС. VII. 432. *Несе подаруюч породілі.* Нѣжин. у.

Порозбідняція, ці, ж. Родительниця. *Не встѣ ти мені майкича або челядниця,*

а встѣ ти мені матінка-порожденниця. Чуб. V. 847.

Порожнѣм, нар. Порожнемъ. *Порожнемъ їзати.* Зміев. у.

Порожній, ка, м. Мѣсто около дверей, гдѣ обыкновенно ставятъ метлу. Вх. Зв. 153.

Порожній, я, в. 1) Пустой, порожній. *Порожня торба.* 2) Пустой, наврасный, тщетный. *Порожня надія твоя.* Волч. у. 3) Порожня. Не беременная. *Порожня юдує (дитину) два юди.* Мвл. 30.

Порожнявати, нїю, еш, н. Пустовать. *Хата цілу зиму порожнює.*

Порожній, ні, ж. Пустота, пустое мѣсто; мѣсто незасѣянное в невокрытой травой. *Колі б у хлібові або на сіножаті, а то у порожні піймав та й штраф.* НВолын. у. *В порожні. Съ пустими руками, безъ груза, порожнемъ. Да просимъ прозобою, прозобою, щоб ми не дою їстими, не в порожні попріздим.* Мет. 188.

Поробнява, ва, ж. Пустота. *І в серці порожняву почує.* К. ПС. 50

Порожняк, ка, м. 1) Извозчикъ съ пустымъ возомъ. *Як що є порожняки, то може ї довзуть.* Полт. г. *Порожнякомъ. Порожнемъ, безъ клады.* Ном. № 7132. *Порожнякомъ їде.* Драг. 115. 2) Сортъ горшка. Вас. 181.

Порозбівати, вію, еш, н. То-же, что и розбіти, но во множествѣ. *Двері порозбивав.* Мж. 34. *Порозбивали з ірїєчкою бочки.* ЗОЮР. I. 245. *Він би ї зуби ї зуби усім порозбивав.* ЗОЮР. I. 95.

Порозбіватися, віємося, етеса, н. То-же, что и розбітися, но во множествѣ.

Порозбіватися, гівємося, етеса, н. Разбѣжаться (о многихъ). *Порозбівались ік нечистій матері ляди.* К. ЧР. 114.

Порозбїрати, рїю, еш, н. То-же, что и розбїрати, но во множествѣ.

Порозбїлюватися, лїємося, етеса, н. Разбїлѣться (во множествѣ).

Порозбїрювати, нїю, еш, н. Развести многихъ дерущихся.

Порозбїрсувати, сую, еш, н. Распутать (во множествѣ).

Порозбїрякувати, кую, еш, н. Разбрызгать (во множествѣ).

Порозбїрякуватися, куємося, етеса, н. Разбрызгаться (во множествѣ).

Порозбїрїхувати, хую, еш, н. Разболтать, рассказать всѣмъ (во множествѣ). *Оті твої подруки такі, що ти їм нічою не кажи, бо зараз порозбїрїхуть.* Харьк. у.

Порозбріхуватися, хуємося, етеся, *л.* То-же, что и розбрехатися, но во множествѣ.

Порозбувати, вāju, еш, *л.* Разуть (многихъ)

Порозбуватися, вáємося, етеся, *л.* Разуть (о многихъ). Тут не глибоко: порозбуваемсь та й перебрдемо.

Порозбужати, жāju, еш, *л.* Разбудить (многихъ). Ой устала мила, як не лежала, усю челядоньку порозбужчала. Мет. 242.

Порозбужувати, жую, еш, *л.* = Порозбужати.

Порозбуркувати, кую, еш, *л.* Разбудить, разогнать сонъ (многимъ).

Порозважати, жāju, еш, *л.* То-же, что и розважити, но во множествѣ.

Порозважатися, жáємося, етеся, *л.* То-же, что и розважитися, но во множествѣ. Уже не так жураються за батьком, порозважалися трохи.

Порозв'язувати, жую, еш, *л.* Разв'язать (на в'сахъ, но множествѣ).

Порозв'язувати, дяю, еш, *л.* Разв'язать (во множествѣ). Де були цілі, де порозв'язані зм'янки. Драг. 425.

Порозв'язуватися, ляємося, етеся, *л.* Развалиться (во множествѣ). Сказано бає казана: усе в дворі порозв'язалося. Харьк. у.

Порозв'язувати, рюю, еш, *л.* Разв'язать (во множествѣ).

Порозв'язуватися, рюємося, етеся, *л.* Развариться (во множествѣ).

Порозвержувати, жую, еш, *л.* Развердить (во множествѣ).

Порозвертати, тāju, еш, *л.* То-же, что и розвернути, но во множествѣ.

Порозвеселити, ляю, еш, *л.* Развеселить (многихъ).

Порозвеселитися, ляємося, етеся, *л.* Развеселиться (о многихъ). Бач, як наші старі порозвеселилися.

Порозвивати, вāju, еш, *л.* То-же, что и розвить, но во множествѣ. Порозвивала вона, що було в рушники позавиване. Константиногр. у.

Порозвиватися, вáємося, етеся, *л.* То-же, что и розвиться, но во множествѣ. Верби вже порозвивалися. Харьк.

Порозвідувати, дяю, еш, *л.* То-же, что и розвідати, но во множествѣ.

Порозвінчувати, чую, еш, *л.* Разв'язать (многихъ).

Порозвірчувати, чую, еш, *л.* Развогнать, размотать (во множествѣ).

Порозвішувати, шую, еш, *л.* Разв'язать (во множествѣ). Драг. 288. Порозвішували їх, щоб висохли. Грин. I. 31. Розмальовані мушкеті скрізь порозвішувані по деревах. Стор МПр. 80.

Порозводити, джу, диш, *л.* То-же, что и розвести, но во множествѣ.

Порозводитися, димося, дитеса, *л.* То-же, что и розвестися, но во множествѣ.

Порозв'язати, жу, зяш, *л.* Развести (во множествѣ).

Порозволікати, кáю, еш, *л.* Растащить (во множествѣ).

Порозволікатися, кáємося, етеся, *л.* Разбрестися. Порозволікалися люде. Черк. у.

Порозворушувати, шую, еш, *л.* То-же, что и розворушити, но во множествѣ.

Порозворювати, рюю, еш, *л.* То-же, что и розворити, но о многихъ тельгахъ.

Порозв'язувати, зую, еш, *л.* То-же, что и розв'язати, но во множествѣ.

Порозв'язуватися, зуємося, етеся, *л.* То-же, что и розв'язатися, но о многихъ.

Порозгáдувати, дяю, еш, *л.* То-же, что и розгадати, но во множествѣ.

Порозганяти, няю, еш, *л.* Разогнать (многихъ). У леги товцяє і порозганяє звіди усіх чортів. Стор. МПр. 40.

Порозгв'інчувати, чую, еш, *л.* Развинтить (во множествѣ).

Порозгв'інчуватися, чуємося, етеся, *л.* Развинтиться (во множествѣ).

Порозг'ялітися, ляємося, етеся, *л.* Разгортаться (о многихъ).

Порозг'ялівувати, жую, еш, *л.* Разгладить (во множествѣ).

Порозглядати, дяю, еш, *л.* Рассмотреть (многихъ). Я їх усіх порозглядав добре.

Порозг'ядувати, дяю, еш, *л.* Раскачать (во множествѣ).

Порозгобшувати, шую, еш, *л.* Разгласить (во множествѣ).

Порозгорбжувати, жую, еш, *л.* Разгородить (во множествѣ).

Порозгоржати, тāju, еш, *л.* То-же, что и розгорнути, но во множествѣ.

Порозгорювати, рюю, еш, *л.* Добыть съ трудомъ, съ горемъ (во множествѣ).

Порозгорятися, р'яємося, етеся, *л.* Разгоряться (во множествѣ). Порозгорялися дрова в обох зрубач. Харьк.

Порозгрявати, зāju, еш, *л.* Разгрызть (во множествѣ).

Порозгрібати, бāju, еш, *л.* Разгрести (во множествѣ). Кури порозгрібали грядочки. Харьк. у.

Порозгружувати, жу́ю, еш, м. То-же, что и розгружити, но во множествѣ.

Порозгублювати, люю, еш, м. Растерзать (во множествѣ). *Поки донесеш, то се порозгублюєш.* Богодух. у.

Порозгублюватися, люємося, етеся, м. То-же, что и розгубити, но во многихъ. *Саме порозгублювалися добре, аж тут казкуць: пора розходитиць.*

Пороздавати, даю́, еш, м. Раздать (во множествѣ). *Як помери сини, так вони всю одєжу їмю пороздавали за царство души.* Харьк. у.

Пороздавлювати, люю, еш, м. Раздавать (во множествѣ).

Пороздавлюватися, люємося, етеся, м. Раздаваться (во множествѣ).

Пороздарювати, вую, еш, м. Раздарить (во множествѣ). *Порозарює нам, дядьковим, або от Кібчєнятам.* Свм. 227.

Пороздвюватися, двюємося, етеся, м. То-же, что и роздвоїтися, но во множествѣ.

Пороздявляти, ляємо, ете, м. = Порозьявляти.

Пороздяплювати, люємо, ете, м. То-же, что и роздяпиги, но во множествѣ.

Пороздарати, раю, еш, м. 1) Разорвать, разорзать (во множествѣ). *Пороздарали собі муза* Мнж. 4. 2) Растерзать (многихъ).

Пороздаритися, раємося, етеся, м. Разорваться, разорзаться (о многихъ).

Пороздилати, ляю, еш, м. Раздѣлать (во множествѣ).

Пороздилатися, ляємося, етеся, м. Раздѣлаться (во множествѣ).

Пороздлбувати, бую, еш, м. То-же, что и роздлбати, но во множествѣ.

Порозди́хувати, хую, еш, м. Раздуть (во множествѣ).

Пороздобрюватися, рюємося, етеся, м. Раздобряться (о многихъ).

Пороздобувати, вую, еш, м. Раздобыть (во множествѣ).

Пороздобувати, бую, еш, м. Раздолбить (во множествѣ).

Пороздражнювати, нюю, еш, м. Раздражнить (многихъ).

Пороздроблювати, вую, еш, м. Раздражить (многихъ).

Пороздрблявати, люю, еш, м. Размельчать (во множествѣ).

Пороздрбчувати, чую, еш, м. Раздражнять, раздражить (многихъ).

Пороздрбчватися, чуємося, етеся, м. Првдти нъ раздражение (о многихъ).

Пороздрбчувати, пую, еш, м. Разцаращать (во множествѣ).

Пороздшувати, шую, еш, м. Раздавать (во множествѣ).

Пороздягати, гаю, еш, м. Раздѣть (многихъ).

Пороздягатися, гаємося, етеся, м. Раздѣться (о многихъ). *Пороздягалися, давай усі топтатися (у потоці) та шукати.* Драг. 192.

Порозжакбювати, вую, еш, м. То-же, что и розжакбати, но во множествѣ.

Порозжвѣтатися, вѣємося, етеся, м. То-же, что и розжвѣтати, но во множествѣ.

Порозжбювати, вую, еш, м. Разжевать (во множествѣ).

Пороззувати, зую, еш, м. = Порозбувати.

Пороззуватися, зємося, етеся, м. = Порозбуватися. *Давий пороззуємося, швидче дїйдемо.* Кїєн. у.

Пороззявляти, ляємо, ете, м. Разинуть (о многихъ). *Пороззявляли роти та й дивляються.* Харьк.

Порозіходитися, дїмося, дїтеся, м. Разойтись (во множествѣ).

Поров'їдати, даю, еш, м. Развѣсть (во множествѣ). *Цє якась мило попане: ляняйте, як руки пороз'їдало.* Кїєв. у.

Поров'їдатися, дѣємося, етеся, м. То-же, что и роз'їстися, во о многихъ.

Поров'їдатися, дїмося, дїтеся, м. Развѣхаться. *Поров'їздились ми нарїзно на досвітки.* Драг. 417.

Поров'їжатися, жѣємося, етеся, м. = Пороз'їдатися.

Порозлявтитися, зємося, зїтеся, м. Раздѣзться (о многихъ). *Отак же, не накрила рики, а вони й порозлявилися по нїей хатї.* Васильє. у.

Порозлямувати, мую, еш, м. Разломить (во множествѣ). *Хоч би вже по цілому періжку дітям дала, а то по половинї порозлямувала.* Славяносерб. у.

Порозледачуватися, чуємося, етеся, м. То-же, что и розледачити, но о многихъ.

Порозлявати, вую, еш, м. Разлить (во множествѣ). *(Вода) скрізь по долині порозлявана.* О. 1862. III. 32. *К великодню водами порозлява.* Мвл. 208.

Порозлявчатися, вѣємося, етеся, м. Разлиться (во множествѣ). *Річки широко порозлявилися.* Харьк. у.

Поролягувати, гую, еш, 14. То-же, что и розлягати, но во множествѣ.

Порозлінівуватися, вуємося, етеся, 14. Разлівнятися (о многихъ).

Порозліплювати, люю, еш, 14. Разліпять слышшееся (во множествѣ).

Порозліплюватися, люємося, етеся, 14. Разліпяться (во множествѣ). *Хто ж то так вареники ліпив, що вже й порозліплювались?* Харьк.

Порозлігати, тѣємося, етеся, 14. Разлетѣться (о многихъ). (Кури) *порозлігались*. Мнж. 2.

Порозлуплювати, люю, еш, 14. То-же, что и розлупити, но во множествѣ.

Порозлютовувати, вую, еш, 14. То-же, что и розлютовати, но во множествѣ.

Порозлютовуватися, вуємося, етеся, 14. То-же, что и розлютоватися, но во множествѣ.

Порозлягати, гѣємося, етеся, 14. Разлечься (о многихъ). *Порозлягались любисінько на юлих лавках, підмостивши під юлови своєї кожухи*. Г. Барн. 304.

Порозмазувати, вую, еш, 14. Размазывать (во множествѣ).

Порозмазуватися, вуюся, ешся, 14. Размазаться.

Порозмальовувати, вую, еш, 14. Расписать красками (во множествѣ).

Порозманя́чувати, чую, еш, 14. Расстратить, промотать (во множествѣ).

Порозмежовувати, вую, еш, 14. Размежевать (во множествѣ).

Порозмерзати, вѣємося, етеся, 14. 1) Оттаять (во множествѣ). 2) Лопнуть отъ мороза (во множествѣ). *Не повносили молока, а за ніч аж лемчки порозмерзалися,—такий мороз удрав*. Харьк. у.

Порозметувати, тую, еш, 14. 1) Разбросать (во множествѣ). 2) Разорвать (во множествѣ).

Порозми́вати, вѣю, еш, 14. Размыть (во множествѣ).

Порозми́нати, нѣю, еш, 14. Размять (во множествѣ).

Порозми́нати, нѣємося, етеся, 14. 1) Размяться (во множествѣ). 2) Разойтись или разбѣжаться, минуя другъ друга (во множествѣ).

Порозмі́гати, тѣю, еш, 14. Разместить (во множествѣ).

Порозмі́шувати, шую, еш, 14. Размѣшать (во множествѣ).

Порозмі́вати, вѣємо, ете, 14. Сильно развариться. *Порозмівали кістки в казані*. Сосниц. у.

Порозмно́жувати, жую, еш, 14. Размножить (во множествѣ).

Порозмно́жуватися, жуємося, етеся, 14. Размножиться (во множествѣ).

Порозмовля́ти, ляю, еш, 14. Поговорять.

Порозмовля́ти, кѣємо, ете, 14. Размолнуть (во множествѣ).

Порозмóтувати, тую, еш, 14. Размотать (во множествѣ). Леввд. Пов. 240.

Порозмóчувати, чую, еш, 14. Размочить (во множествѣ). *Сухарі було порозмочуємо ти й їмо*. Черниг. у.

Порозмурóвувати, вую, еш, 14. Разобрать каменные стѣны (во множествѣ).

Порозм'я́кати, кѣємо, ете, 14. Размякнуть (во множествѣ).

Порозні́мати, нѣю, еш, 14. То-же, что и розніяти, но во множествѣ.

Порозні́сати, шу, еш, 14. То-же, что и рознести, но во множествѣ. *Що неділі вам нарізно порознісити сорочки, кому на село, кому на місто*. Г. Барн. 504.

Порозрóвувати, рюю, еш, 14. Распахать (во множествѣ).

Порозрóхувати, чую, еш, 14. То-же, что и розохотити, но многихъ.

Порозрóхуватися, чуємося, етеся, 14. То-же, что и розохотиться, но о многихъ.

Порозрѣ́ювати, рѣю, еш, 14. То-же, что и розрѣяти, но многихъ.

Порозривати, вѣю, еш, 14. Разорвать (во множествѣ). *Нове вино порозривав бурдюки*. Сп. Мр. II. 22. *Порозривають подушки, порозсипають пір'я по хаті*. Драг. 199.

Порозривати, вѣємося, ешся, 14. Разорваться (о многихъ предметахъ, о многихъ разрывахъ на одномъ предметѣ).

Порозривнувати, нюю, еш, 14. Выравнять, сравнять (во множествѣ).

Порозривнувати, нюю, еш, 14. То-же, что и розривнити, но во множествѣ.

Порозривнуватися, нюємося, етеся, 14. То-же, что и розривнитися, но во множествѣ.

Порозривні́тися, нѣємося, етеся, 14. = **Порозривнуватися**. *Поженились всі три (брати) і порозривнілись: кожний став хазяїнувати особо*. Драг. 344.

Порозривувати, вую, еш, 14. Разрѣзать (во множествѣ).

Порозрогáтися, тѣємося, етеся, 14. Разросться (во множествѣ). *Куці порозрогáлися*.

Порозрубувати, бую, еш, м. Разрубить (во множествѣ).

Порозруйнівувати, вую, еш, м. Разрушити (во множествѣ).

Порозруйнівуватися, вуємося, етеса, м. Разрушитися (во множествѣ). *Будівлі без догляду порозруйнівувалися.*

Порозсáджувати, джую, еш, м. Разсадять (во множествѣ).

Порозсѣлюватися, люємося, етеса, м. Разсѣлитися (о многихъ).

Порозсѣрджувати, джую, еш, м. Разсердятъ (многихъ).

Порозсѣрджуватися, джуємося, етеса, м. Разсердиться (о многихъ).

Порозсилáти, лáю, еш, м. Разослать (многихъ). *Всѣх по хатах порозсилає.* Г. Барв. 341. *Теперечки при замку нема і тисячі кварцяних, усіх порозсилає.* Стор. МПр. 100.

Порозсипáти, пáю, еш, м. Разсыпать (во множествѣ). *Порозсипав гроші.* Єв. I. II. 15. *Порозсипають подушки, порозсипають пір'я по хаті.* Драг. 199.

Порозсипáтися, сипáюся, етеса, м. Разсипатися (во множествѣ).

Порозсипáтися, сипáємося, етеса, м. Разсипатися (во множествѣ). *Повнось джежкы у паріб, а то порозсипається.*

Порозсівáти, вáю, еш, м. Разсѣять, посѣять (во множествѣ). *Розсіяв жито і заходився волочити.* Черниг.

Порозсідáтися, дбáємося, етеса, м. То-же, что и розсѣстися, но во множествѣ.

Порозсідлувати, лую, еш, м. Разсѣдлать (во множествѣ).

Порозсикáти, кáю, еш, м. Разсѣчь (во множествѣ).

Порозсіювати, сіюю, еш, м. = Порозсіювати.

Порозсіюватися, сіюємося, етеса, м. Разсѣяться (во множествѣ).

Порозска́куватися, куємося, етеса, м. То-же, что и розсѣкнитися, но во множествѣ.

Порозсмійкувати, кую, еш, м. Раздергать (во множествѣ).

Порозсмійкуватися, куємося, етеса, м. Раздергаться (во множествѣ).

Порозсмішувати, шую, еш, м. Разсмішувать (многихъ).

Порозспівуватися, вуємося, етеса, м. Распѣяться (о многихъ).

Порозстáватися, тáємося, етеса, м. Разстаться (о многихъ).

Порозставáти, лáю, еш, м. Разста-

вить (во множествѣ). *А отамин пішов за ними да й порозставляв кругом Жаботина козаків.* ЗОЮР. I. 282.

Порозставáтися, лáюся, етеса, м. = Порозставляти. *По всій хаті з гориками та з мисками порозставлялася.* А ну миш поприймай хоч трохи. Чернів.

Порозстановáти, лáю, еш, м. = Порозставляти.

Порозстѣлювати, люю, еш, м. Разостлать (во множествѣ).

Порозстѣлюватися, люємося, етеса, м. Разостлаться (во множествѣ).

Порозстрѣлювати, люю, еш, м. Разстрѣлять (многихъ). *Там порозстрѣлювали Шелеста, Лусконош і Гниду.* ЗОЮР. I. 302.

Порозстригáти, гáю, еш, м. Разстричь (многихъ).

Порозстригáтися, гáємося, етеса, м. Разстричься (о многихъ).

Порозступáтися, пáємося, етеса, м. Разступиться (о многихъ).

Порозсувáти, вáю, еш, м. Разсунуть, раздвинуть (во множествѣ).

Порозсувáтися, вáємося, етеса, м. Разсунуться, раздвинуться (о многихъ).

Порозсуджувати, джую, еш, м. Разсудить (многихъ).

Порозсуджувати, жую, еш, м. Разсудить, раскрутить (во множествѣ).

Порозсупіювати, юю, еш, м. Развязать супію (во множествѣ).

Порозсупіюватися, юємося, етеса, м. То-же, что и розсупінитися, но во множествѣ.

Порозуміння, ня, с. Взаимное пониманіе; солидарность.

Порозуміти, мію, еш, м. = Порозумнішати. *Де вже він порозуміє, коли тепер дурний.* Каменец. у.

Порозумнішати, шаю, еш, м. = Порозумнішати.

Порозумніти, нію, еш, м. = Порозумнішати.

Порозумнішати, шаю, еш, м. Поумнѣть. *Чи ти коли порозумнішавши, чи все такий дурний і будеш?* Харьк. у. *Ось послухай мене дурной, то, може, чи не порозумнішавши.* Грин. II. 276.

Порозцáірніюватися, куємося, етеса, м. О воробьяхъ: раскричаться.

Порозцвітáти, тáємо, ете, м. Разцвѣсть (во множествѣ).

Порозцвітáтися, тáємося, етеса, м. = Порозцвітати.

Порозціплювати, люю, еш, іл. Разжати, разняти (во множествѣ).

Порозчівлювати, люю, еш, іл. Раздавати (во множествѣ).

Порозчэхувати, хую, еш, іл. То-же, что и розчакнути, но во множествѣ.

Порозчэхуватися, хуємося, етєся, іл. То-же, что и розчакнутися, но во множествѣ.

Порозчійкувати, ікою, еш, іл. = **Порозчиняти**.

Порозчиняти, іію, еш, іл. То-же, что и розчинити, но во множествѣ.

Порозчинятися, ііємося, етєся, іл. Раствориться (во множествѣ). *Як повійнуло, так і двері й вікна порозчинялися.* Харьк.

Порозчищати, щяю, еш, іл. Расчистить (во множествѣ).

Порозціплювати, люю, еш, іл. Расцѣпить (во множествѣ).

Порозчїсувати, сую, еш, іл. Расчесать (во множествѣ).

Порозчїсуватися, суємося, етєся, іл. Расчесаться (о многихъ). *Дівчата порозчїсувалися, позатїталися.* Киев. у.

Порозчівцувати, пую, еш, іл. Разобрать, понять (во множествѣ).

Порозчухувати, хую, еш, іл. Расчесать (тѣло во многихъ мѣстахъ).

Порозшарцувати, пую, еш, іл. Растерзать (во множествѣ).

Порозшматовувати, вую, еш, іл. Разорвать на куски (во множествѣ).

Порозшморгувати, гую, еш, іл. То-же, что и розшморгнути, но во множествѣ.

Порозшнуровувати, вую, еш, іл. То-же, что и розшнурувати, но во множествѣ.

Порозштовхувати, хую, еш, іл. Растволжать (многихъ).

Порошукувати, кую, еш, іл. Разыскать (во множествѣ).

Пороз'язувати, вую, еш, іл. = **Порозв'язувати**.

Порозв'язуватися, зуємося, етєся, іл. = **Порозв'язуватися**.

Поробі, іб, м. Шаромъ. Драг. 244. Гв. I. 153. *Коби човен, поробі та весельце, пробувай бим в тебе вечер, серце.* Гол. II. 399.

Пороняти, іню, еш, іл. Бросить, сбросить (во множествѣ). *Кайдани із рук, із ні у Чорне море пороняв.* АД. I. 214.

Поропїяти, плїю, іпш, іл. Покропить, слегка смочить растворомъ соли (ропїю). *Поропш солону, то тепер худоба краще буде їсти.* НВодын. у.

І. Поросїти, шў, сїш, іл. Замочить въ росѣ.

ІІ. Поросїти, шў, сїш, іл. Приносьть поросять (о свиныхъ).

І. Поросїтися, шўся, сїшся, іл. Замочиться въ росѣ. Константиногр. у.

ІІ. Поросїтися, шўся, сїшся, іл. О свиныхъ: поросются. *А свиня лиш поросилась.* Рудан. I. 84.

Пороскїзувати, вую, еш, іл. Рассказывать (во множествѣ). *Тоді вона все пороскїзувала їм, що було з нею.* Чуб. II. 473.

Пороскїчувати, чую, еш, іл. Рассказывать (во множествѣ).

Пороскїплюватися, люємося, етєся, іл. Раскаплиться (о многихъ). *Діти чуюсь як пороскїплювалися, то й я за ними не спала.* Черниг. у.

Пороскївшувати, шую, еш, іл. То-же, что и роскївсити, но во множествѣ.

Пороскївчуватися, чуєшся, етєся, іл. Снять вѣнокъ, цвѣты съ своей головы (о многихъ).

Пороскїдати, дїю, еш, іл. Разбросать. *Каміння пороскїдав.* Миж. 34.

Пороскїдїтися, дїємося, етєся, іл. Разбросаться (во множествѣ).

Пороскїпїти, пїємо, етє, іл. Раскипїть, развариться отъ кипївія. *Пороскїпали вареники.* Харьк.

Пороскїпїтися, пїємося, етєся, іл. = **Пороскїпїти**.

Пороскїсїти, сїємо, етє, іл. Размокнуть (во множествѣ). *Поїані чоботи вдалися: небалано й походив по їязї, а чисто пороскїсали, вода крізь ремїнь їде.* Харьк. у.

Пороскїдїти, дїю, еш, іл. То-же, что и роскїлати, но во множествѣ.

Пороскїдїтися, дїємося, етєся, іл. Разложиться. *Бач, пороскїдалася з своїм добром, що й сїсти їде.* Киев. у.

Пороскїкувати, клїюю, еш, іл. Отклеить (во множествѣ).

Пороскїлюватися, кїлюємося, етєся, іл. Расклеиться (во множествѣ). *На доцї стїлїцї постояли та й пороскїлювались.* Харьк.

Пороскїльовувати, вую, еш, іл. Расклеивать (во множествѣ).

Пороскїбувати, вую, еш, іл. Расковать (во множествѣ). *І неволникїя тїж пороскїбуеш сам.* К. МБ. XII. 279.

Пороскїліхувати, хую, еш, іл. Раскачать (во множествѣ).

Пороскїлбчувати, чую, еш, іл. Рабодтать (жидкости).

Пороскїлупувати, пую, еш, іл. Расковырять (во множествѣ).

Порокоширувати, оую, еш, м. Расковырять (во множествѣ).

Пороскѣдувати, пую, еш, м. Раскопать (во множествѣ).

Пороскорѣюватися, нюємося, етеся, м. То-же, что и роскоренитися, но во множествѣ.

Пороскѣчувати, чую, еш, м. Раскапывать (во множествѣ).

Пороскѣчуватися, чуємося, етеся, м. То-же, что и роскотиитися, но во множествѣ. *Позбирай мені гудзики, а то по всій хаті пороскочувалися.* Киев. у.

Пороскрадѣти, даю, еш, м. Разокрасть (многое).

Пороскраювати, краюю, еш, м. То-же, что и роскраяти, но во множествѣ.

Пороскривѣти, вѣю, еш, м. Раскрыть (во множествѣ).

Пороскривѣтися, вѣємося, етеся, м. Раскрыться (о многихъ) *В хаті було душно, діти пороскривалися і лежали роскидалились.* Харь

Пороскрішувати, шую, еш, м. Раскрошить, вакрошить (во множествѣ).

Пороскрівѣлювати, люю, еш, м. Разбить до крови (во множествѣ).

Пороскрѣювати, крѣюю, еш, м. = Пороскраювати.

Пороскрѣчувати, чую, еш, м. То-же, что и роскрутити, но во множествѣ.

Пороскрѣчуватися, чуємося, етеся, м. Раскрутиться, развернуться (во множ.).

Пороскрѣблюватися, люємося, етеся, м. То-же, что и роскрѣблитися, но о многихъ.

Пороскрѣддувати, лую, еш, м. Растрепать (волосы во множествѣ).

Пороскрѣддуватися, луємося, етеся, м. Растрепать себя волосы (о многихъ). *Ото як ви пороскрѣдувалися! Пороскрѣддуйтеся маленько.*

Пороскуйбвджувати, джую, еш, м. = Пороскуддувати.

Пороскрѣрювати, рюю, еш, м. Раскрутить (во множествѣ). *Пахучі ладани пороскруювані.* Грвн. III. 142.

Пороскѣшувати, шую, еш, м. Раскусывать (во множествѣ).

Пороскѣшуватися, щуємося, етеся, м. Разростись кустами, раскуститься.

Порѣслива, при. О свинѣ: плодовитая.

Порѣслий, а, в. Заросшій, поросшій. **Пѣросль**, лі, ж. Вѣтвь, отростокъ. *Стоить вѣрба посеред села, роспустила по-*

рослі до кожної двора. (Загадка: сонце). ХС. III. 66.

Порѣсна, при. О свинѣ: поросная. *Льоха порѣсна.* Вх. Пч. II. 7.

Пороснути, ну, вѣш, м. 1) Разсыпаться, посыпаться. *Намисто пороснуло з мій додою* (бо порвала). Мир. ХРВ. 321. *Яблучка так і пороснули у візок.* Рудч. Св. II. 57. 2) Броситься бѣжать; побѣжать. *Вівиі так і пороснуть до соли, одно друго стережаючи.* О. 1862. V. Кух. 35. 3) О дождѣ: сразу политься, брызнуть. *Дош пороснув йому в гаряче лице.* Мир. ХРВ. 305.

Пороспадѣтися, даємося, етеся, м. То-же, что и роспадітися, но во множествѣ. *Скелі пороспадалися.* Св. Мт. XXVII. 51.

Пороспадлючуватися, чуємося, етеся, м. Развратиться, испортиться нравственно (о многихъ).

Пороспакобувати, вую, еш, м. Распаковать (во множествѣ) —

Пороспѣлювати, люю, еш, м. То-же, что и роспалити, но во множествѣ.

Пороспѣлюватися, люємося, етеся, м. То-же, что и роспалитися, но во множествѣ.

Пороспанѣхувати, хую, еш, м. То-же, что и роспанѣхати, но во множествѣ. *Усі штани пороспанѣхував, лазячи по яблунях.* Харь.

Пороспѣрювати, рюю, еш, м. Распарить (во множествѣ).

Пороспѣрюватися, рюємося, етеся, м. Распариться (во множествѣ).

Пороспаскуддувати, джую, еш, м. Испортить нравственно (многихъ).

Пороспаскуддуватися, джуємося, етеся, м. Испортиться нравственно (о многихъ). *Сидухи тій по тіх ярмарках пороспаскуддуються.* О. 1862. VI. 98.

Поросперізувати, зую, еш, м. Распоясать (многихъ).

Поросперізуватися, зуємося, етеся, м. Распоясаться (о многихъ).

Пороспечѣтувати, тую, еш, м. Распечатать (во множествѣ).

Пороспещувати, щую, еш, м. Избаловать (многихъ). *Пороспещували ви дуже своїх дітей.*

Пороспіватися, вѣємося, етеся, м. Распиться, распьянствоваться (о многихъ). *Попи молоді, голодні, небуті, пороспівались.* Стор. МПр. 92.

Пороспѣлювати, люю, еш, м. Распильять (во множествѣ).

Пороспівати, наю, еш, 11. То-же, что и розп'яти, но во множествѣ.

Пороспіватися, наємося, етеся, 11. То-же, что и розп'ятися, но во множествѣ. *Чю ви пороспиналися на дверях? іріх! Харьк.*

Пороспівувати, сую, еш, 11. То-же, что и росписати, но во множествѣ.

Пороспівуватися, суємося, етеся, 11. То-же, что и росписатися, но во множествѣ.

Пороспівувати, тую, еш, 11. Распростить (з.ногихъ, о многихъ).

Пороспівуватися, туюся, ешся, 11. = Пороспитувати.

Пороспівати, хаю, еш, 11. То-же, что и розп'хати, но во множествѣ.

Пороспівати, наю, еш, 11. То-же, что и розп'знати, но во множествѣ.

Пороспівати, каю, еш, 11. То-же, что и роспелти, но во множествѣ.

Пороспіватися, каємося, етеся, 11. То-же, что и роспелтиса, но во множествѣ.

Пороспівати, раю, еш, 11. То-же, что и роспелти, но во множествѣ.

Пороспівуватися, куємося, етеся, 11. Расплакаться (о многихъ).

Пороспівувати, тую, еш, 11. То-же, что и расплатати, но во множествѣ.

Пороспівуватися, туємося, етеся, 11. То-же, что и расплататися, но во множествѣ.

Пороспівуватися, чуємося, етеся, 11. Расплатиться (о многихъ).

Пороспіватися, ваємося, етеся, 11. Понять въ разныя стороны (о многихъ).

Пороспівувати, кую, еш, 11. 1) Расплескаться (во множествѣ). 2) Разболтать, разгласить (во множествѣ).

Пороспівати, таю, еш, 11. Распелсти (во множествѣ). *Пороспівати коси.* Харьк.

Пороспіватися, твеємося, етеся, 11. Распелститься (во множествѣ). *Джерезелі і дрібушки ще не пороспівалися.* Стор. МПр. 9.

Пороспівувати, джую, еш, 11. Расплодить, развести (во множествѣ).

Пороспівуватися, джуємося, етеся, 11. Расплодиться, развестися. *Як пороспівувалися (пани), так погано стало.* Драг. 217.

Пороспівувати, тую, еш, 11. Распутать (во множествѣ).

Пороспівуватися, туємося, етеся, 11. Распутаться (во множествѣ).

Пороспівувати, кую, еш, 11. = Пороспівувати 1.

Пороспівувати, шуємо, ете, 11. — очі. Раскрыть глаза (о многихъ).

Пороспіватися, ваємося, етеся, 11. Расползтиса (о многихъ).

Пороспівати, даю, еш, 11. Рассказывать (во множествѣ).

Пороспівати, шаю, еш, 11. Разгласить (во множествѣ).

Пороспівати, раю, еш, 11. = Розглядати. Вх. Уг. 261.

Пороспівати, чаю, еш, 11. Раздать взаимно (многимъ). *Гроші пороспівача.* Св. Л. 185.

Пороспівувати, хую, еш, 11. Разогнать, распугать.

Пороспівувати, рую, еш, 11. Распороть (во множествѣ).

Пороспівуватися, руюємося, етеся, 11. Распоротися (во множествѣ).

Пороспівати, жаю, еш, 11. Указать, дать всѣмъ дѣло. *То вона нам спече, зварить, ще й повизаня, вона нашу челядонку пороспівує.* Грин. III. 692.

Пороспівати, наю, еш, 11. Начать (во множествѣ).

Пороспівати, лаю, еш, 11. Расправить (во множествѣ).

Пороспівувати, дюю, еш, 11. Распродать (во множествѣ).

Пороспівати, раю, еш, 11. То-же, что и роспростѣрти, но во множествѣ.

Пороспівувати, рую, еш, 11. То-же, что и роспростѣрти, но во множествѣ.

Пороспівувати, тую, еш, 11. Расправить, выправить (во множествѣ).

Пороспівати, гаю, еш, 11. Распречь (во множествѣ). *Батько воли пороспівує.* Г. Барв. 381.

Пороспівувати, джую, еш, 11. = Пороспівувати.

Пороспіватися, каємося, етеся, 11. Лопнуть (о многихъ). Драг. 267.

Пороспівуватися, куємося, етеся, 11. Раздѣсть, расцутиться (во множествѣ).

Пороспівати, каю, еш, 11. То-же, что и распустити, но во множествѣ.

Пороспіватися, каємося, етеся, 11. То-же, что и распуститися, но во множествѣ.

Пороспівати, хаємо, ете, 11. Распухнуть (во множествѣ).

Поростаскувати, таю, еш, 11. Растаять (во множествѣ). *Сніг уже скрізь поростав.* Киев. у. *Усі річки вже пороставали.* Харьк. у.

Поростаскувати, кую, еш, 11. Растащить (во множествѣ).

Поросташовуватися, вуємося, етеся, і. 1. Разложити товаръ, какия либо вещи. (о многихъ). Уже поросташовувалися крамарі з своїм крамом. Харьк.

I. Порості, мн. Зарослн. Зміев. у.

II. Порості, тэмб, тетѣ, і. 1) Вырасти (во множествѣ). *Поросте зелена трава.* Рудч. Чп. 148. *Матінко наша, не журися ти нами, як поростемо, підемо у найми.* Мет. 278. *Як поростуть діти, то їм буде ця хата.* Зміев. у. 2) Нарости. *Помпають пою за боки: чи багато поросло сала.* Драг. 2.

Поростікати, кая, еш, і. Растыкать (во множествѣ).

Поростинати, наю, еш, і. Разрѣзати, разрубити (во множествѣ). *Поростинали вірвоки, що були пов'язані бурлаки.* Стор. МПр. 122.

Поростіти, роцѣ, стійш, і. Возрастити. *Бо поростити.* Черк. у. *Бо поростити хлѣб добрий.* Миус. окр.

Поростіцувати, цюю, еш, і. Растыкать, воткнути во многихъ мѣсахъ. *По середині (садка)—чисте місце, тільки десь-де-дєсь поростіцвані вишеньки та квітки.* Свн. 202.

Поростікати, каємося, етеся, і. То-же, что в ростеніи, но во множествѣ. *Як почала та дубинка лостей чистити! шо побіла, шо поростікала.* Мих. 71.

Поростовкиачувати, чую, еш, і. То-же, что в ростовніачити, но во множествѣ.

Поростівкувати, кую, еш, і. = Поростовкиачувати.

Поростілювати, люю, еш, і. То-же, что в ростіліти, но во множествѣ.

Поростілюватися, люємося, етеся, і. То-же, что в ростілітися, но во множествѣ.

Поростіптувати, тую, еш, і. Раствоптати (во множествѣ).

Поросторгівуватися, вуємося, етеся, і. Растворговаться (о многихъ).

Поростічувати, чую, еш, і. То-же, что в ростічити, но во множествѣ.

Порострѣчувати, чую, еш, і. Растратити (во множествѣ).

Порострѣчуватися, чуємося, етеся, і. Растратитися (во множествѣ).

Порострїнькувати, кую, еш, і. Растратити (во множествѣ).

Порострїнувати, ную, еш, і. Растревать (во множествѣ).

Порострїнуватися, нуємося, етеся, і. Растрепаться (о многихъ).

Порострѣшувати, шую, еш, і. Разбить въ дребезги (во множествѣ).

Порострїшувати, шую, еш, і. Растрести, разсыпать (во множествѣ). *Гілля, скільки сіна порострїшували,—візьми граблі та понідірбай.* Харьк

Порострїшуватися, шуємося, етеся, і. Раструситися, разсыпаться (во множествѣ).

Поростудювати, люю, еш, і. То-же, что в ростіліти, но во множествѣ.

Поростагати, гаю, еш, і. Растащати (во множествѣ).

Поросхїдувати, пую, еш, і. Расхватать. *Сороки і ворони показітують і поросхїтують кукуль да і порозносять на нїзда.* ЗОЮР. II. 23.

Поросхїлювати, люю, еш, і. То-же, что в росхїліти, но во множествѣ.

Поросхїтувати, тую, еш, і. Раскачать, расшатать (во множествѣ).

Поросхїтуватися, туємося, етеся, і. Раскачаться, расшататься (во множествѣ).

Поросхїлювати, пую, еш, і. Расплескаться (во множествѣ). *Поросхїлювали діти воду.*

Поросхїлюватися, пуємося, етеся, і. Расплескаться (во множествѣ).

Поросхїдитися, дїємося, дїтеся, і. Разойтись (о многихъ). *Послї вечері зарас поросхїдились на спочинок.* К. ЧР. 52. *Дякі з шляхетства, що бенкетували, поросхїдились.* Стор. МПр. 98. *Чи ще в люде біля волости?—Балато вже поросхїдилось, а трохи ще в.* Харьк.

Поросхїстуватися, туємося, етеся, і. То-же, что в росхїстатися, но о многихъ. *Чою ви поросхїстувалися? Позастїбайтесь!* Харьк.

Поросїє, ка, м. = Поросїя.

Поросїчка, ки, ж. Свинья съ поросятами. Александровск. у. Г. Барв. 244. (Поросїята) *суть оградну поросїочку.* Г. Барв. 418.

Поросї, сїти, с. 1) Поросенокъ. *Качавсь у барлозі, мов поросїя.* Котл. Ев. III. 14. 2) —морсьїє. *Савїя совава, морська свинка.* Вх. Пч. II. 5. Ум. Поросїяно.

Поросїянина, ни, ж. Мясо поросенка. Ум. Поросїянина.

Поросїтко, ка, с. Ум. отъ поросїя.

Поросїчка, ки, ж. = Поросїочка. Радом. у.

Порѣти, рїѣ, реш, і. 1) Пороть, распаривать. *Порѣла ррївава цілий бемь.* 2) Вскрывать, потрошить. *Уже ж тою*

Нестерюка на брамі пороши, они ж єю потрошили і юлов мупали. Гол. I. 55. 3) —*пір'я=Дерти пір'я.* Вх. Лем. 454. 4) О дождѣ: лять. *Доц так і поре.*

Поротина, ня, ж. 1) Клеймо на овцѣ: уху разрѣзається вдоль до половны. Харьк. г. 2) Клеймо на домашней птицѣ: разрѣзъ перепонки между пальцами. Мянж. 182.

Поротися, рюся, рещся, м. Пороться, распарываться.

Порох, ху, м. 1) в во мн. порохи. Пыль; прахъ. *Порох з ніи ваших обтрусить.* Єв. Л. IX. 5. *У хаті по стінах порохи.* Каменец. у. *Віри крильма землю збили, порохами скопотили.* АД. I. 298. 2) Порохъ. Г. Барв. 463. *Понавозили рушниці і великі запаси пороху і оліва.* Стор. МПр. 60. Ум. Порошок.

Порохън, ні, ж. ==Порохонъ. Мил. 172.

Порохъчка, кн, ж. Жаба, Вифо. Вх. Пч. II. 16. То-же: Карапаня, рапаана.

Порохнѣвий, а, е. 1) Истлѣвший. 2) Превратившийся въ пыль. 3) Сгнивший. *Порохнавий зуб.* ЕЗ. V. 183.

Порохнѣвити, вію, еш, м. 1) Истлѣвать, обращаться въ труху. 2) Обращаться въ пыль. *Земля порохнавіє.* Каменец. у. 3) Гнить. *У чоловіка зуби порохнѣвають.* ЕЗ. V. 183.

Порохній, а, б=Порошний. *Шлях... чужий та людний та порохний.* МВ. III. 66.

Порошина, ня, ж. ==Порохонъ. Вх. Лем. 454.

Порохніти, нію, еш, м. ==Порохнавити.

Порохнѣ, нѣ, с. ==Порохня. Угор.

Порохнѣ, ні, ж. Труха, сгнившее дерево. Грин. I. 10. Алв. 68. *Тикий старий, що і порохня сипляється.* (Комора) похилилась і порохнею взялась. Г. Барв. 184.

Порохнѣвий, а, е=Порохнавий. *Церква стара, аж поросла, аж порохнява.* Чуб. II. 192.

Порохнѣвити, вію, еш, м. ==Порохнавити. Угор.

Порохоний, а, е. Пороховой.

Порохонъ, ні, ж. Гнилушка, гнилое дерево. Ромен. у.

Порѣчно, нар. Погодно. *Жив тут недалеко у наму обного він порѣчно.* МВ. (О. 1862. I. 102).

Порѣша, ші, ж. Первый свѣтъ. Грин. III. 341. *По двору, по двору да пороша утало; а на тій пороші сліди хороші.* Мет. 232. Ум. Порошеньна

Порошина, ня, ж. 1) Порошина. *Цропаде, моя порошина з дула, тая козацька слава.* Макс. 2) Пылинка. *Я вийму порошину тобі з ока.* Єв. Мт. VII. 4. Ум. Порошина.

Порошити, шѣ, шш, м. 1) Пылить. 2) О свѣтѣ: сыпаться. *Сніг порошити.*

Порошѣвий, а, е=звір. У охотниковъ: звѣрь по время отъ 1 октября по 1 марта. О. 1862. II. 62.

Пороший, а, б. Пыльный. Желех.

Порошний, кѣ, м. Рогъ для пороха. Вх. Зн. 52.

Порошница, ці, ж. Пороховница. Шух. I. 230, 231.

Порошно, нар. Посыпано, усыпано (пылью, мукой и пр.). *Де борошно, там і порошно.* Ном. № 9874.

Порошок, шку, м. Ум. отъ порох.

Порошати, шѣ, шш, м. 1) О дождѣ, свѣтѣ: барабанить по окнамъ, стѣнамъ. *Доц порошати у вікно.* Харьк. *Хуртовина все забуває та порошати у вікна.* О. 1861. V. 74. 2) Кричать торопясь, въ гнѣвѣ (о человекѣ). Левч. 27.

Порпати, паю, еш, м. Копаться, разгребать, выгребать (о курахъ и пр.). *Кури портають ірядки.* Каменец. у. (Пес) *порпає лму.* ЕЗ. 5. 177. 2) Возиться, рыться въ чьемъ.

Порплатися, плюся, пляся, м. ==Порпати. *Порплатися кожей собі в гостоді, як курка на індіі.* Мир. ХРВ. 88. *І чою ти там так довог порплатишся?* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Порплица, ці, ж. 1) Желѣзная планка въ верхнемъ мельничномъ камнѣ, въ нее входитъ верхній конецъ веретена, вращающаго жерновъ. Вас. 179. Мик. 481. Kolb. I. 61. 2) мн. Стружья на гозовѣ. ЗЮЗО. I. 173.

Порпличник, ка, м. Раст. *Verbena officinalis* V. ЗЮЗО. I. 173.

Порпли, дів, м. мн. ==Порплица 2. Вх. Зн. 53.

Порскати, порськати, каю, еш, м. 1) Брызгать. 2) Сыпаться, летѣть во множествѣ. *В неділю рано дрова рубали, а ми до личка тріски порскали.* Левид. Світ. 12. 3) Выскальзывать; о вѣтви: вырываться изъ рукъ вверхъ.

Порскій, порській, а, б. 1) Рѣзвый, быстрый. О. 1862. V. Кух. 38. *Порській хлопчик.* Черк. у. *Почувши волю, кінъ порскій ість стегомъ вибрикомъ побрався.* Греб. 354. 2) Легко раскалывающійся.

Та ясена важче колоти, ніж дуба, дуб куди поркшіший за ясена. Брадл. у. 3) Быстро высальзываючий, скользкій. Той хлопцев поркський як в'юн: ми його збори, а він так тобі попід руками й випорсне. Київ. у. Чоловік такий поркський, що з усякої біди знайде як викрутиться. Київ. у. Мило таке поркське—не вдержиси. Київ. у. Ум. Порксьєнний, порксьєнний. Котл. Ев. III. 72.

Порклявий, а, в—Порский 1. Не спотикаваюсь, ким порклявий б'ється, пускаю вітру гриву. Греб. 327.

Порк'юти, ві, н'єш, м. 1) Брызнуть. 2) Посыпаться, полетѣть градомъ. 3) Выскльзнуть; о вѣтви: вырваться изъ рукъ вверхъ. Гілячка поркнула вору. Левц. Пов. 192. 4) Броситься б'жать. Поркнули в ростіч. 5) Ударить сильно.

Порьскати, порьскій. См. Порскати, порскій.

Порт, ту, м. 1) Пенковая (или льняная) нитка въ шерстяной матеріи или сукні. О. 1861. XI. 26. Борз. у. Лебед. у. Це не чисте сукно, а з портом. Черниг. у. 2) Родъ полотняной шали, или платка. Вх. Лем. 454.

Портій, ків, м. мн. Шта, ч. въ полотна. Козел. у. Гол. Од. 43. Б. Зн. 83.

Портній, а, б. Пенковый. Діла дерна портня, а та вовняна. Черк. у.

Портняна, ни, ж. 1) Ткань изъ пеньки, льна. Лебед. у. 2) Грубая нитка изъ очесовъ пеньки. Вас. 201.

Портняний, а, е. Холщевой, полотняный. Чуб. VII. 419. О. 1862. II. 65.

Порт'єк, тка, м. 1) Скатерть. Угор. 2) Кусокъ полотна. Вх. Уг. 262.

Портрѣт, та, м. Портретъ.

Портрѣт, ті, ж.—Портрет. Така была уродлива, що у кождою царя вбита вї портрѣт била, вималювана. Драг. 264.

Порт, ті, ж.—Порт 1. Гол. Од. 55.

Портяній, а, б. О сукні: съ основной изъ пеньковыхъ нитокъ, пору. Гол. Од. 55.

Портяніці, нидь (также: порниці, порниці), мн. Штаны изъ толстаго бѣлаго холста. Гол. Од. 66. Шух. I. 120, 153. Kolb. I. 41.

Портянка, ки, ж. Сукно съ основной изъ пеньковыхъ нитокъ. Гол. Од. 55.

Поруб, бу, м. 1) Порубка, рубка. Це дрова і тріски ще волки,—вчорашню порубу. Рк. Левц. 2) Раны? І вквітчався трут на маком,—порубом рцарським. К. МБ. X. 13.

Порубати, б'ю, вш, м. 1) Изрубить.

ЗОЮР. I. 167. Хведора Безрідною, отамана куринною постріляли, порубали. АД. I. 248. 2) Изранить клякми (о дивках свиньяхъ). Неповалений на місті кмур хидасється на дим і своїми здоровенними иклами порубає пластуна, як не встиг битись. О. 1862. II. 63.

Порубо, б'єм, м. Подать, сборъ на общественныя потребности (содержаніе писаря, учителя, сторожей и пр.). Вх. Зн. 53.

Поруга, гя, ж. Поруганіе, оскорбленіе. Віри своєї християнської у пору вічні часи не подайте. АД. II. 7. Я знаю, що ти мої сестри не лишиш в пору. Федьк. Ум. Поругонья. Мет. 141.

Поругатися, г'юся, вшя, м.—кни. Надругаться, поиздѣваться надъ кѣмъ. Як приїде бідний, як ним ся поругають, а як приїде боляч..., як їю шанують. Гн. I. 60.

Порудити, дію, вш, м. Поружить.

Поруйнувати, н'юю, вш, м. Разрушить (во множествѣ).

Порубка, ки, ж. Поручительство. Рк. Левц.

Порукатися, к'юся, вшя, м. Подозриваться за руку. Зустрілись, порукалася. Черк. у.

Порукувати, к'юю, вш, м.—Заручити. Вх. Уг. 262.

Порус'явити, вію, вш, м. Сдѣлаться русымъ.

Порук, ху, м. Движеніе.

Поруба, ки, ж. Смищеніе матки или другого органа. Уман. у. Мил. М. 91. Ув. Порубище. Мил. М. 91.

Поруч, мар. Рядомъ. Поруч себе сажав. Макс. В одній домовині із ним поховайте, да положите, мати, поруч головами. Мет. 95.

Поручати, ч'юю, вш, сов. в. поручати, ч'ю, чш, м. Поручать, поручить.

Поручатися, ч'юся, вшя, сов. в. поручитися, ч'юся, чшя, м. Поручаться, поручиться. Ти, старосто, поручаєшся за мого? Грин. III. 566.

Поручник, ка, м. 1) Поручитель. Черк. у. Позич мені руб грошей!—Дай, каже, поручника.—Якого ж я тобі поручника дам? Хто за мене поручиться? Я бідний. Чуб. II. 27. 2) Поручникъ. Не пущу, тв, поручнику, аж року дослужиши. Гол. I. 285.

Поручча, чів, м. мн. Перла. Каменец. у. **Порущати, ш'юю, вш, сов. в. порущити, шу, шш, м.** 1) Двигать, двинуть. 2) Трогать, тронуть. Віл не порущав з яєл жадною стѣбла. Драг. 109. Також и въ

п्रावствен. смислѣ: *Може й Русалку, ду-маю собі, весна порушить, і піде вона, щоб натішатися з гаїв, левад та лук.* Г. Барв. 374. 3) Побуждать, побудять. Як тебе сумління порушило отак зроби? НВолын. у.

Порухатися, шався, ешся, сов. в. порушитися, шуся, шисся, і. 1) Двигаться, двинуться. 2) Подриваться, подорваться. Черниг. у.

Порущище, щі, ж. Ув. отъ поруха. I. Порущник, ка, м. = Поручник I. Лебед. у. Він його порушник, ручися за нього,—ну тим так і каже. Екатериносл. у.

II. Порущник, ка, м. Раст.: а) Cep-taurea Marschaliana Spr. ЗЮЗО. I. 116. б) Chimaphilla umbellata Nut. ЗЮЗО. I. 116.

Порухавка, кн, ж. 1) Bufo, жаба. Вх. Пч. П. 16. 2) Раст. Licoperdon bovista. ЗЮЗО. I. 127.

Порційка, кн, ж. Ум. отъ порція. Порція, ція, ж. 1) Водка, даесяма работиць предъ обѣдомъ и ужиномъ; мѣра водки. Дає нам по сьмаку або по четвертаку та по три порції на день. О. 1861. XI. 115. 2) Рюмка, стаканчикъ для водки. Шух. I. 101. Ходімо ж по порції вин'ємо. Г. Барв. 427. Ум. Порційка. Брат вітає мальованими порційками. Федьк.

Порчак, ка, м. Раст. Bunias orientalis L. ЗЮЗО. I. 115.

Порюмати, маю, еш, і. Поплакати, позныкати.

Порюмати, сая, еш, і. = Порюмати.

Порябіти, білю, біш, і. Сдѣлать рябигъ. Вісна одного хлопця мені порябила. Г. Барв.

Порябіти, бію, еш, і. Сдѣляться рябигъ.

Порядити, джу, дш, і. Прибрати, привести въ порядокъ. Вх. Зн. 53.

Поряджати, джаю, еш, і. = Порядкувати. Буду вам господарства долядати, поряджати. МВ. (О. 1862. III. 49).

Поряджування, ял, с. Распоряженіе, хозяйничанье. Ознаки новою порядкування. К. (О. 1861. II. 233).

Порядкувати, кюю, еш, і. Распоряжаться, хозяйничать. Хто ж тут у вас порядкує?—Нема ще нікого, теперчки збираємсь обрати собі свою ватажка. Стор. МР. 126, 127.

Порядний, а, е. Порядочный, пристойный. Він собі чоловік порядний. Г. Барв.

164. Народ показний, камиликуватий, хоти порядні. Г. Барв. 240.

Порядність, ности, ж. Порядчость; порядливость. Нема в них порядности. Г. Барв. 162. Великою в мене стоить порядність, щоб чоловік усякої іудини був рівен. Г. Барв. 163.

Порядно, нар. 1) Порядочно, порядливо. 2) Какъ слѣдуетъ, по порядку. Неме, іовори порядно: хто ти і кого ти зови Левком? К. МБ. XI. 148.

Порядокъ, дку, м. 1) Порядокъ. Сирота плаче, сильненько риде, що порядку немає. Мет. 2)—давати. Распоряжаться. 3) У порядок. По порядку. Марев. 128. Ум. Порядочно. Рад би я встати до свого дитяти порядочок дати. Грин. III. 410.

Поряду, нар. По порядку. Поряджати, жаюся, ешся, і. = Поряджати. Ой там братя ряджати, поряджати: ой що ми дамо, подаруємо зяту своїмому? МУЕ. I. 134. (Полт.).

Порядочка, кя, ж. Употреблено къ нар. п'єснѣ въ томъ же значеніи, что в рясна (растение, с. рясна I) или в значеніи: корисленіе рясною. Утка йде, утєнята веде, на напасочку, на порячочку, на холодну водичку, на зелену травичку. Чуб. III. 180.

Порятувати, тую, еш, і. Спасати. Порятуюк, кюю, м. Спасеніе, помоца. Бато Зинову Чигиринський помочи - порятунку дай. Мет. 408. Ум. Порятуючок.

Посаг, гу, м. 1) Приданое. Хоць в мене посагу не буде, але возьмуть мене і так люде. Чуб. V. 116. На посаги не уважайте, іно добрих жінок шукайте. Чуб. V. 519. 2) = Посад I. О. 1862. IV. 20—26. Ішла красна Маруся на посаг. Лукаш. 152. Боліла б я іркий полинь прийти, як з тобою на посаг сісти. Чуб. V. 368. Ум. Посаженно. Грин. III. 512.

Посагувати, гую, еш, і. Садити невѣсту на посаг? Надѣлять приданімъ? Ішла красна Маруся на посаг, титється, довідється від батенька:—а від кою, мій батеньку, посаг став?—Від Бога, від добрих людеі, дитятко. Посауєть сам Господь Бог з ангелами, посауєть тя, мов дитятко, з друмами. Лукаш. 152.

Посад, ду, м. 1) Мѣсто, гдѣ савають жених и невѣсту во время свадьбы. Грин. III. 539. Благословє ж мене, та мій батеньку, на сім посаг сісти. Мет. 144. 2) Поставъ въ мельницѣ. У млині два посади. Лебед. у. 3) Рядъ или кругъ слововъ

на току для молотбы. Александров. у. Ум. Посадонько. Мет. 175.

Посада, дв, ж. Должність, місце.

Посаджати, джати, еш, и. Посадить, расставить. *Присмо до столу у свою юсподоньку, посаджаєм на ослоньку.* Мет. 200. *Хайба напекла такого молодого, що як посаждала, а він увесь і сівся в печі.* Рудч. Ск.

Посадити, джѣти, дшѣ, и. 1) Посадить. *Козаченка молодого на ослоніні посажу.* Чуб. *Насип же, млтїчко, високу могилу, посади, матінко, червону камину.* Мет. 95. 2) Засадить. *А ми гори посадили собі виноградом.* ЕЗ. V. 242. 3) Истратить попусту. *Коли яка копійка йому трапилась, він у тій беседі її й посадиш.* Г. Барв. 276. 4)—на лід. Поставить въ затрудненіе.

Посадитися, джѣся, дшѣся, и. 1) Сѣсть. *Брат посадився з тим парубком.* Федьк. 2) Быть посаженнымъ. Мвл. М. 85. *Сказали б шовковий оцій: викоремись і посадиш у морю.* Ев. Л. XVII. 6.

Посадище, ща, с. Село. Черниг. г.

Посадки, дов, ж. м. Деревья, посаженія для обозначенія дороги. *Просто їхати, то й дві версти не буде, а посадами, то штри.* Черниг. г.

Посадний, в, е.—батько. Посаженный отецъ на свадьбѣ. *Посаднимъ батьком на весілля закликаемо.* К. ПС. 19.

Посадовати, влю, вш, и. Посадить. *Поклая хлѣб, ложки, старціє посадовив.* Ном. № 11997.

Посажати, жати, еш, и.—Посаджати.

Посаженько, ка, м. Ум. отъ посаг.

Посащєред, нар. Впереді всѣхъ. *Из-за щорі, з-за крутїтї горде вийсько виступає, посащєред Морозенко сивим конем вираєв.* Нп.

Посапати, пати, еш, и.—Посапувати.

Посапувати, пати, еш, и. Выполотъ салбо.

Посатанити, нити, еш, и. Разъяриться, прийти въ бѣшенство. *Дідона црکو заридал, із серія аж волосся рвала... запинилась, посатанила.* Котл. Ев. I. 32.

Посаавлияти, ляти, лш, и. Посволювати.

Посварити, рѣти, ршѣ, и. 1) Поссориться. *Все козакі Хмельницького з ляхами брзо посварили.* ЗОЮР. I. 224. 2)—ногѣ Поссорить. 3)—ногѣ. Сдѣлать кому выговоръ, избранить кого. *Треба йому посварити, щоб звычайніший був.* Його мати посварила, що в мене бував. Грив. III. 300.

Посваритися, рѣся, ршѣся, и. 1) По-

ссориться. *Не посварились з ким перш, не міти приятеля.* Ном. № 9529. *От вони чоюсь посварились, а таки пішли на вечерниці.* Рудч. Ск. II. 61. 2) Разсердиться на кого, избранить кого. *Було за день добре мені втечеться своєю пустотою, а ще лучче розважить. І посварюся, і поцїмлю його.* МВ. II. 8.

Посварека, ки, ж. Ссора. *І зачинають посварки з панамі.* К. ЦН. 178.

Посватати, таю, еш, и. Посватать. *Любия же я дівчиньку, посватали люде, мені молодому пароньки не буде.* Нп.

Посвататися, таюся, ешся, и. Посвататься. *Коли так по Семені; другого дня, і не сподівалась, і не смилось мені, та й посватався він.* МВ. I. 8.

Посвататися, тѣмося, етєся, и. Сдѣлать сватами (черезъ бракъ дѣтей или по покупкѣ). *У вас дочка, а в нас син, то може й посватавмося.* Харьк. у. *Дешево даєте—не посватавмося.* Славяносерб. у.

Посватувати, тую, еш, и. Сдѣлать сватами (по покупкѣ). Змiev. у.

Посвахатися, хатюся, ешся, и. Сдѣлать свѣхами. *Колись ми собі так посвахались. Соколиха собі рада, що з багатим родом посвахалась.* Федьк.

Посвахувати, кую, еш, и. Побытъ свѣхово.

Посварбіти, бліти, бш, и. Позудѣти, почесатися (о глѣбѣ).

Посвист, ту, м. Свистъ. *Гук і посвист.* *Так божєвильні чукає і свище.* Мар. Пов. II. 74.

Посвистати, щѣти, стш, и. Посвистать. *Виїхав на улицю, посвистав, уже він своєї миленької не застав.* Чуб. III. 219. *Коло тебе нагаєчка посвище.* Грив. III. 441. 2) Полыться, ударить струей. *Так крує і посвистала з руки.* Радом. у.

Посвистач, ча, м. Богъ вѣтровъ, погоды. *Встрѣчено въ фальсифцированной думѣ и таковомъ же вступленіи къ ней, опубликованныхъ Пшцацкииъ - Илданчємъ (о походѣ князя-язычника въ христіанскую землю). Слово повидимому выдуманное составителемъ думы.* ЗОЮР. I. 173, 176, 177.

Посвідувати, дѣти, еш, и. Засвидѣтельствовать. *Нехай же перш люде скажуть, посвідують, чи воца до любви, по добрій златоді иде за його замѣж.* Васильк. у.

Посвідчення, ня, с. Засвидѣтельствованіе.

Посвідчити, чу, чш, и. Засвидѣтельствовать.

Посвіт, ту, м. Свѣтъ, огонь. *Идутъ вни дальше, аж з далека вздрѣли посвіт.* Старший братъ вирѣдживъ найменшого, чи би не вѣз з тої хати посвіту. Гв. II. 241.

Посвігач, ча, м. Подсвѣчникъ, приборъ для освѣщенія лучиною. НВолын. у.

Посвігати, чѣ, тпш, м. 1) Посвѣтити. *Посвіти нам.* Шевч. 29. *Тілом посвігати.*

Обнажити тѣло. *Треба комуся спиною посвітити—кого-то будуть сѣчь.* Ком. II. № 99. **Волосом посвітити.** О замузвѣй жещицѣ: побить безъ головного убора. 2) Зажечь (свѣчи, лампы). *Свѣчи посвітила.* Мзл. 220. 3) Освѣтити. *Ой братъ сестру проводив, а мѣсяць дорою посвітив.* Мет. 228.

Посвітитися, тмося, ттося, м. 1) Зажечься (во множествѣ). Мкр. Н. 25. *Сами свѣчи посвітилися.* Чуб. V. 837. 2) Зажечь огни. *Було вже смерком,—по хатахъ вже посвітилися.* Харьк.

Посвоїтися, своїся, йтися, м. Порохнѣтися. *Ой кумцю, кумцю, посвоїтмося, та й юрїлочки та й нап'ємося.* Чуб. V. 412.

Посвят, ту, м. Жертва (на церковь). *Любити ближнього якъ себе самого, се більше, ніжъ усі оняні жертви і посвяти.* Єв. Мр. XII. 33.

Посвятити, ся. См. **Посвячувати, ся.** **Посвятний, а, б.** Праздничный. *Одежа посвятна.*

Посвѣтство, ва, с. Освященіе. *Хотіла була сама у посвятство паски нести, та вже тепер молодцю припрогала.* Лебед. у.

Посвячене, ного, с. Пасхальный хлѣбъ в прочія свѣди, освящаемыя на праздникъ пасхи. Один чоловікъ заколовъ порося к посвяченому. Грин. II. 334.

Посвячіння, ня, с. Освященіе. Левцв. I. 331. *Це порося на посвячіння.* НВолын. у.

Посвячувати, чую, еш, сов. п. **посвятити, чѣ, тпш, м.** Посвящать, посвятить, освятити. *Якъ будете посвячувати, посвятити і мос.* Чуб. V. 805. *Посвятить хату.* Рудч. Ск. I. 92.

Посвячуватися, чуюся, ешся, сов. в. **посвятитися чѣся, ттисся, м.** Рукополагатися, рукоположитися, постригатися, постригтися. *На те нїп посвятився, щобъ по церкві крутився.* Ном. № 210. *Піду я в монастир, там посвячуся, на тебе, мила, не подивлюся.* Гол. I. 249.

Посвяченія, ня, с.—**Посвячіння.** Кв.

Посвячувати, щую, еш, м.—**Посвячувати.** *Позаторікъ посвячували иркуву у нас.* Каменед. у.

Посѣв, сля, м.—**Посел.** *Послали посла*

аж под Варну, поймавъ же посевъ турчина. Гол. I. 3

Посѣдіння, ня, с. Сидѣніе, посѣживаніе. *Умъ Посидіннячко. Ой весна-красна, що намъ вилесла? Ой вилесла тепло і добре лтечко... Молодимъ діткамъ—ручницьки бити, а старимъ дідамъ—раду радити, а старимъ бабамъ—посѣдіннячко.* Чуб. III. 109.

Посѣдіти, джу, дпш, м.—**Посидіти.** *Я посѣджу й сама в хаті.* Чуб. II. 157.

Посѣд, слѣ, м. 1) Посоль. ЗОЮР. I. 163. *По п'ять разъ послы посилала, а за шостимъ разомъ сама поїхала.* Чуб. V. 1068. 2)—**Переписъ** 2. Валк. у. Ум. **Посленье.** Чуб. V. 275.

Поселѣти, лѣ, дпш, м. **Поселить.** *Купивъ маленький шматочокъ з хаткою і поселивъ їх.* Г. Варв. 544.

Поселѣтися, лѣся, лшся, м. **Поселитися.** *Чою Еней приплив к латину і біля Тибра поселився.* Котл. Ев. *Поссалимся у його під нічю змидні.* Чуб. II. 393.

Посѣлок, лѣа, м. **Поселокъ.** *Слобідъ ще не було такъ багато якъ тепер, а такъ було—де не де посілок.* Драг. 417.

Посѣльський, а, в. **Посельскій.** К. Бай. 21.

Посѣльство, ва, с. **Посольство.** **Посемѣйка, ки, ж.** **Семейка.** МВ. III. 138.

Посемѣйство, ва, с. **Семейство.** *Переїхали у сей замок на життя з своїмъ посемействомъ.* Стор. МПр. 64.

Посердити, джу, дпш, м. **Поссорить.** *Посердивъ не одну см'ю з другою.* Левцв. I. 170.

Посерднитися, джуся, дпшся, м. 1) **Посердяться.** 2) **Поссоритися.** ЗОЮР. II. 49. *Розділивши батьківське добро, обидві сестри посердилися.* Левцв. Поч. 87.

Посерѣд, нар. **Средв.** *Дитинься, посеред моря юрить огонь.* Рудч. Ск. I. 109. *Дівчино моя, ти ж моя мати, дай м'ні вечеряти хоч посеред хати.* Ни.

Посерѣдні, нар. **Посреды.** *А щобъ мене до вечора посередині хати побачила.* Ном. № 6763. *Роздералась завіса церковня посередні.* Єв. Л. XXIII. 45.

Посерѣднє, ка, м. **Мировий посередникъ.** Мир. ХРВ. 263. *Посерѣдникъ обгодинитися з крѣпаками до-ладу.* О. 1862. IX. 123.

Посерѣдній, я, в. **Средвнний.** **Посесія, сія, ж.** **Аренда, арендное владѣніе.** *Збермо прошенят, візьмемо носесію або кутимо тупір.* Левцв. I. 201.

Посесор, ра. м. Арендаторь. *Тоді було даси два рублі чиншу посесорові ти одбудеши дванадцять день шарварку.* ЗОЮР. I. 143.

Посестра, ри, ж. Названная сестра; подруга, приятельница, возлюбленная. *Кобись такий до роботи, який до посестри.* Гол. IV. 487.

Посестратися, раюся, ешся. м. Сдѣлаться названными сестрами. Драг. 301. *Вона собі посестрилась.* Черк. у.

Посестрина, ня, ж.—**Посестра.** *Прибули й посестрини дружечками.* О. 1862. VIII. 24.

Посестряця, ці, ж—**Посестра.** *Якусь собі, бировику, посестряцю вибрав?* Гол. IV. 502.

Посівілий, а, в. Посѣдѣвшій. *Ціле рудо посівілою волосся на голові.* Мир. Поп. I. 115.

Посівіти, вію, еш, м. Посѣдѣть. *І голова посівіє.* Ном. X. 5637.

Посиденья, вів, м. мн. Посиживание, сидѣніє. Въ выраженіи: на посидѣнни піти, вийти. Отправиться посидѣть, побыть—въ гостяхъ, на улицѣ. *Повиздолим селяне й батько Настусин на посиденьки на майдан.* Г. Барв. 456. *Походѣнни та посидѣнни справляє.* Ничого не дѣлаєть, лѣвѣтѣйничаетъ. Левец. КС. 66.

Посиджінє, ня, с. Сидѣніє, бодрствованіє при покойникѣ. Вх. Зв 53.

Посиділяця, ці, ж. Лѣнтяйка, сидилица безъ дѣла. *Чою сидиш, посиділянице? Чому не ставш до діла, неробітнице?* Сп. Л. 256.

Посидіти, джу, днш, м. Посидѣть. *Посиділа я в нмѣ та й додому беруся.* МВ. II. 24.

Посидобний, а, в.—**ва хата.** Обычная хата гуцула, въ которой онъ живеть съ семьей,—называется такъ въ противоположность зимней хатѣ на отдаленныхъ сѣверныхъ угодьяхъ, которая вазычається зимарна. Шух. I. 111.

Посидящій, а, в. Усидѣвшій. Рк. Левец. **Посівіти, вію, еш, м.** Посизѣть. *Тим часом чорна хмара посизіла і побіліла.* ЗОЮР. II. 40.

Посиланя, ня, с. Посыланіє. Грив. III. 41.

Посилати, лѣю, еш, м. сов. н. **послѣти** н. **послѣти, шлю, шлѣш, м.** 1) Посылатъ, послѣти. *Шо-неділі до дѣвичи товариши посилає.* Чуб. V. 377. *Пішли дурня по раки, а він жаб наловить.* Чуб. I. 249.

Посилає, посилан, серденьячко мое, частенькій листи. Мет. 24. *Пошли, Боже, з неба чою нам треба.* Ном. X. 147. 2) Двигать, двинуть (рукою, ногою). *Став він крадькома до хліба руку посилати.* Мир. ХРВ 33. *Посилає вперед нош за ногою.* Мир. ХРВ. 30. 3)—**поклон.** **Кланитися, поклоновтися.** *У світилицю ввійшє, —низький поклон послав.* АД. II. 5.

Посилатися, лѣюся, ешся, сов. в. **послѣтися** н. **послѣтися, шлюся, шлѣшся, м.** 1) Посылатися, послѣтися, быть посланнымъ. 2)—**ним.** Только сов. в. **Посылатъ** кого. *Чи послатись за чим, чи що треба кому, то ким, як не ретором?* Св. Л. 227. *Вмѣл съ, мати, дочкою съ посилати.* Грив. III. 510 3) **Свататися, посылатъ** сватовѣ. *Послав до неї, вона й рушники подавала.* Рудч. Ск. II. 49. *Посылає до дѣвичи та не сподобався, посилывє цимй юд хотів її взяти, —наюдила дідча мати товарища в хаті.* Гол. I. 252. 4) **Ссылатися, сослѣтися.** *Пославє цшан на свої діти.* Посл.

Посилити, лю, лиш, м. Подкрѣпить. **Посилитися, люся, лишся, м.** Подкрѣпиться.

Посиліти, лю, еш, м. Осилать, быть въ состояніи. Г. Барв. 428.

Посилєа, ки, ж. Посыланіє, посылєа. О. 1862. IV. Рус. вес. 1.

Посилкувати, кую, еш, м. 1) Помогать, поддерживать. *В дочасних потребат посилкувати буду.* 2) Кормить, навармливать. Гн. I. 174.

Посилкуватися, куюся, ешся, м. Употребить усиліє. *Посилкувались та й зробили.* Черк. у. *Не посилкуєтьє ні мало, щоб так палати перестало і щоб оцей пожар поїас.* Котл. Ев. II. 32.

Посиліти, ля, с. Въ выраженіи: **як посилєа.** **По мѣрѣ силъ.** *Так роби, як посилєа.* Лубев у.

Посилок, лку, м. Усиліє. *Тури з серія скрєтотєа зубами, що в крѣпості осі ні туку; а стін не розб'єш лобами, з посилку тиєа зоть в дучу.* Котл. Ев. V. 33.

Посилєятн, няю, еш, м. Укрѣплять. *Невидима Божє сила іюю посилєає.* Гол. III. 259.

Посилѣти, лѣю, еш, м. Наизывать. *На ремін єснї кілька посилѣть.* Млак. 8. **Посивілий, а, в.** Посивѣвшій. *Посивілі руки.* Мир. Пов. I. 158 б.

Посивіти, вію, нїш, м. Посвятитъ.

Посівити, вію, еш, м. Посивѣть. *Посивію, як той пуп.* Ном. № 654.

Посипання, ня, с. Посыпать.

Посипати, пію, еш, сов. в. **посипати**, **плю**, плеш, м. 1) Посипать, насыпать. 2) Насыпать, насыпать. *Ой дай, доню, принадоньку, нехай привикає (голуб).* *Посип пионця по коліниці, водичі по крушля.* Чуб. V. 69.

Посипатися, плюся, плешся, м. Посыпаться. *Чорт як свиснув, то аж листя посипалось.* Рудч. Ск. I. 68.

Посипонутти, ну, нѣш, м. Сыпнуть. *Він як посипоне просом—і йою засипав.* Рудч. Ск. I. 38.

Посирій, а, е. Сыроватый. Лебед. у.

Посиротіти, чү, тіш, м. Осиротить. Мвл. 200. Драг. 179. *Маленькіі дітки та й посиротіла.* Чуб. V. 710.

Посиротіти, тіємо, ете, м. Осиротѣть (о многихъ). Г. Барв. 172. *Я молода задовіла, діти мої посиротіли.* Чуб. V. 806. *Завсіда ми з худобою були, а тепер оне посиротіли.* Драг. 143.

Посисати, сію, еш, м. Сосать, высасывать. *Крюк посисати.* Шух. I. 39.

Посітчати, чаю, еш, м. Потолстѣть, пожирвѣть.

Посихати, хію, еш, м. Высыхать, засыхать. Грин. III. 297. *Ой у степу на долині трава посуха.* Чуб. V. 220.

Посичати, чү, чіш, м. О змѣѣ: пошипѣть.

Посі, нар. До этого мѣста. *Бунтує на род, навчаючи на сій Юдеї, почавши від Галичї аж посі.* Ев. Л. XXIII. 5.

Посів, ву, м. Посѣвъ, сѣвъ. *Из ворога, осталося пановї мішечкїв з п'ять,—тїльки що на посів.* Грин. II. 70. *В кою воно на посів, то (тому) й своїм засів.* Стор. II. 40.

Посівальник, ка, м. Посыпавший зерномъ въ день новаго года. О. 1861. XI. Св. 65.

Посівати, вію, еш, м. Утромъ на новий годъ ходити по домамъ, набравъ зерна въ рузавцю, и посипать этимъ зерномъ въ жилищахъ съ пожеланіємъ урожая. О. 1861. XI. Св. 65. *Сіє, посіває..., стига промолая: „Роди, Боже, пшеницю як лаву“.* Ад. I. 80.

Посіверіти, рію, еш, м. = Пошерхнути. *Бач, як цуби посіверіли.*

Посіватися, ваюся, ешся, м. О матерї: сдѣляться рѣдкой, подобной киселѣ. *Уже вона (спідниця) і так посівалась, а*

як почну у будень носити, дак і роспадеться зовсім.

Посівний, а, б. Посѣвный. **Посівнє**. Всякое зерно, которое сѣется. *Там усе посівне роде добре.* Волч. у.

І Посідати, діємо, ете, м. 1) Сѣсть (о многихъ). *Посідали з Ісусом і ученики Йою.* Ев. Мр. II. 15. *Уся ірмада посідала.* Глїб. 51.

ІІ Посідати, дію, еш, сов. в. **посісти**, **сїду**, деш, м. 1) Одолѣвать, одолѣть. *Той з цієї сторони, а той з тієї* (Карл та Мазепа),—*посідають Полтаву.* КС. 1882. III. 612. *Палій посів тою лицера, зв'язав його віжками.* Драг. 201. 2) Завладѣвать, завладѣть чѣмъ. *Не думаю я, що ти посядеш мою худобу.* Грин. I. 287. *Думая худобу Хрущеву посісти.* Мвр. ХРВ. 54.

Посідатися, діюся, ешся, м. Треснуть въ нѣсколькихъ мѣстахъ. *Уже посівсь мій юрщик.* *Корові вим'я посідаєся* ЕЗ. V. 256.

Посідки, док, жс. = **Посиденьки**. **Піти на посідки**. Пойти посидѣть къ кому. *Пшла жінка на посідки, а діти дома були.* Каменец. у.

Посідлати, дію, еш, м. Осѣдлатъ (многихъ). *Уже козаки коней посідали і посідали, і поїзали.* Чуб. *Посідайте коні воронїі.* АД. I. 124. *У нас коники посідлані стояли.* Мвл. Св. 42.

Посісти, сїчү, чѣш, м. Посѣчь, порубить. Драг. 177. *Той меч — самосіч і посік йою на маленькі шматочки.* Рудч. Ск. I. 127.

Посістися, сїчүся, чѣшся, м. Посѣчься. *Мої довї коси посістяться.* Шевч. 330.

Посілля, ля, с. Усадьба. *Старе посілля, де жив батко, мѣщому братовї досталося* Борз. у.

Посімейство, ва, с. = **Посемейство**. Мнж. 72. Драг. 14.

Посім'яніи, на, м. Членъ семьи. МВ. (О. 1862. XI. 40).

Посіпака, ки, м. = **Сіпака**. ЕЗ. V. 32.

Посіріти, рію, еш, м. Сдѣляться сѣрымъ. *Таскають црязь і цей зо дна да мажуть лебедя, щоб пір'я посіріло.* Греб. 363.

Посіркувати, кїю, еш, м. Помазати (сѣну, напр.) въ перанй разъ полубѣлой глиной по сѣрпю. *Чою же воно не біліє стїна? Адже ви побізували її сьогодні?—Та ні, ми не бізували, ми тїльки посіркували.* Новомоск. у.

Посісти, сїду, деш, м. 1) = **І Посідати**. Грин. III. 396, 429. *Уже ж наші воро-*

женьки вечерять посіли. Чуб. V. 150: *Посіли вони любенько, п'ють собі, гуляють.* Драг. 156. *Кінь сказав, щоб ми сідали на його, ми й посіли обоє.* Чуб. II. 141. 2) Осѣсть, покрыть что слесью. *На зубак посіла смага.* Левич. I. 75. *Бурява посіла на семинаристві.* Левич. Пов. 4. 3) Переносно: впасть. *Віда, пане-гетьмане! от-тепер ми посіли.* К. ЧР. 344. 4) См. II Посідати.

Посітний, а, в. О материн: рѣдкій. *Посітке полотно.* НВольн. у.

Посіяти, сію, еш, и. 1) Посѣять. *Посія я пишеничку рідко.* Мет. 28. *Ой посію на юрі пишеницю, під юрою овес.* Мет. 68. 2) Насіѣшляво: потерять. *С-під очей у мене зпо хоч берш, я не боромо, і своє усе посію.* Г. Барш. 365.

Посітися, сіюся, ешся, и. 1) Посѣяться, засѣяться. *Подем розстелися (ниво), та посійся добрим житом.* Шевч. 652. 2) О волосахъ: разсыпаться. *Очіпок зовсім звис на очі, волосся посіялося.* Г. Барш. 115.

Поскабяти, блю, биш, и. Занозить. **Поскавчати, чѣ, чш, и.** Понязжати. **Поскакати, чѣ, чш, и.** Поскакать. *Поскочи гайдучки та й передо мною.* Чуб. V. 1075. *Ой баранці крушорой поскакали по дорозі.* Чуб. III. 454.

Поскакувати, кую, еш, и. Поскакивать, попрыгивать. *Все вода ставна мела і стили поскакувать шучки брїбненькі.* МВ. (О. 1862. I. 72).

Поскалічувати, чую, еш, и. Искалѣчить (многихъ).

Поскаржитися, жуся, жишся, и. Пожаловаться.

Поскарлічувати, чую, еш, и. Искривить, согнуть (многихъ).

Поскарлічуватися, чуємося, етеся, и. Искривиться, согнуться ізъ кручекъ (во множествѣ). *Поскарлювався ячмінъ од стеки (в полі).* Волч. у.

Поскасбувати, вую, еш, и. Уничтожать, упразднить (во множествѣ).

Поскверніти, нію, ніш, и. Изгадить. *Посквернило дорочу.* Харьк. г.

Поскіглати, лю, лиш, и. Повить. **Поскідати, дію, еш, и.** То-же, что в сїинути, но во множествѣ. *Йовдоха-святога скоренько усе із себе поскїдала та у ніч, а сама сидить.* Рудч. Ск. I. 177. *Поскїдала з себе шовкове убрання, надїла знов своє рам'я.* Рудч. Ск. II. 46. *Поскїдний потужник з престолів.* Єв. Л. I. 52.

Поскіняй, а, в. =Плоскіняй

Поскінь, коня, ж. =Плоскінь. Вх. Пч. II. 29.

Поскіпати, п'аю, еш, и. Расколоть на лучинки для растопки. *А чим у грубі распалювати?—Оце сосное позїнне поскіпай, то й распалиш.* Харьк.

Поскіпатися, п'аюся, ешся, и. Расколоться на лучинки для растопки. *Сучковата дровина—не поскіпатися.* Харьк.

Поскладати, дію, еш, и. То-же, что и сил'ати, но во множествѣ. Драг. 95. *Зараз і задумається і рученята поскладає.* Кв. *Баранина в горшакъ поскладена ст'їть.* Миж. 130.

Поскладатися, діємося, етеся, и. 1) Сложиться (во множествѣ). 2) Уложиться (о многихъ).

Поскл'ювати, юю, еш, и. Силить (во множествѣ).

Посклякати, к'аю, еш, и. Созвать (многихъ). *Посклякала собачню.* Стор. МПр. 112.

Посклякатися, к'аємося, етеся, и. Переглядаясь, созвать другъ друга. *Посклякались вони докупш.* Рудч. Ск. I. 31.

Поскл'їти, кл'ю, ліш, и. Вставить стекла (во множествѣ).

Посклярувати, р'ую, еш, и. Побить стеклышками.

Поскбувати, вую, еш, и. Скывать (многихъ). *У три ряди бїдних, безцасних невольників посажено, но два, по три до купи посковувано.* АД. I. 19.

Посколбчувати, чую, еш, и. Возмутить (воду во многихъ мѣстахъ); взболтать (но множествѣ).

Посколупувати, пую, еш, и. Сквырять; исковырять (во множествѣ).

Поскбловати, люю, еш, и. То-же, что и скл'їти, но во множествѣ).

Поскбпувати, пую, еш, и. То-же, что и сп'їати, но о многомъ.

Поскорїтися, р'їся, ршся, и. Поторопиться. *Поскорїт'ся ж, щоб я не мїв'алась.* МВ. О. 1862. III. 48). *О, я вже постїшуся-посторося.* МВ. (О. 1862. I. 87).

Поскорбїти, джу, дш, и. Забороновать.

Поскорбїти, м'ю, мш, и. Оскоромить.

Поскорбїтися, м'юся, мшся, и. Оскоромиться.

Поскорбувати, чую, еш, и. Покорчить. *Руки поскорбчує та поводить.* Кв.

Поскбчати, чу, чш, и. Прыгнуть; быстро пойти. *Поскочила Ориса до дверей.* К. (ЗОЮР. II. 201).

Поскошувати, шую, аш, и. Скосить (во множествѣ). *Дивувались воки, що чій же то лани позорюстувані, не поскошувані.* Чуб. V. 981. *Поскошуй і хлібець, і сіно.* О. 1862. II. 58.

Поскреті, б́у, б́еш, и. Поскресть.

Поскрегаті, ч́у, ч́еш, и. Поскрежетать.

Поскривляти, ляю, аш, и. Искривить (во множествѣ).

Поскривлятися, ляємося, етеся, и. 1) Искривиться (во множествѣ). 2) Сдѣлать недовольную мину (о многихъ). *Всі сестри, дивлячись на матір, і собі поскривлялись.* Левци. I. 172.

Поскрипувати, пуо, аш, и. Поскрипывать. *Ой чою ти поскрипуєш, ти, ядова хато?* Лукаш. 38.

Поскрибач, ча, м. Царапающий. Вх. Уг. 262.

Поскрибачка, кя, ж. Царапающая. Вх. Уг. 262.

Поскрибок, бка, м. Последний хлѣбъ въ данный разъ печенья — въ оскребокъ тѣста. *Недобрий хлѣб, мабуть поскрибок.* Черниг. у.

Поскромідити, джу, днш, и. 1) = **Поскретти.** 2) — потилицю. Почесать въ затылкѣ. *Грицько... поскромідиш потилицю і тель відійшов.* Мир. Пов. I. 157.

Поскроміяти, млію, м́шш, и. Укротить, усмирять.

Поскручувати, чуо, аш, и. 1) Скрутити (во множествѣ). *Поперетинами ремні, котрими поскручувані були руки у козаків.* Стор. МПр. 108. 2) — гдлови. Свернуть головы. *Давай... їм (горобенятам) голови поскручуємо.* Мвр. ХРВ. 42.

Поскубти, б́у, б́еш, и. Подергать за волосы, за ухо.

Поскубтися, бемб́ся, бетб́ся, и. Потяскать другъ друга за волосы (о многихъ). *Нсма його і на світі, як із своєю ріднею, з мужиком: чи поскубтисся, чи побитисся, чи і помиритисся, то все воно, таки сказано, свій брат.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 100).

Покудб́ячати, чу, чнш, и. 1) = **Покудлати.** 2) Отколотить.

Покудб́дити, джу, днш, и. = **Покудлати.**

Поскупати, п́аю, аш, и. Скупить. *Поскупав у людей землю, та й не озьме його кат.* Лебед. у.

Поскупитися, п́люся, п́шшося, и. Поскупиться. *Наділя Бог і розумом, і голосом, і вродою, ти на талач поскуписся.*

Ком. Пр. № 361. *Не поскупись наняти биржу.* Кв.

Поскупіти, п́ємо, п́іте, и. Сдѣлаться скуднымъ (о многихъ).

Поскуплювати, люю, аш, и. Собрать вмѣстѣ. *Поскуплюй червоє козацтво.* К. Бай. 25.

Поскуплюватися, люємося, етеся, и. Столаться. *Так козацтво поскуплювалось, як бжело до потоки.* К. ЧР. 321.

Поскупувати, пу́ю, аш, и. Поскупиться. Борз. у.

Поскучати, ч́аю, аш, и. Поскучать. *Трошки ваїї синки поскучують—без тою не можна в світі.* МВ. II. 13.

Послабати, б́аю, аш, и. Ослабѣвать, терять прочность, расшатываться. *Дно у бербеніці послабає.* Вх. Зн. 54.

Послабити, бл́ю, б́шш, и. Ослабить. *Жару ті казани, а там були вітрині душі. Раз ті душі його і просять: „не жарь нас“... Він трохи і послабив оном.* Мвж. 55.

Послабіти, біємо, ете, и. Забодѣть (о многихъ).

Послабувати, б́ую, аш, и. Поболѣть.

Пославити, в́аю, в́нш, и. Ославить, прославить. *Порішили, щоб божевільним його прославити.* МВ. (О. 1862. I. 104).

Пославка, кя, ж. Слухъ, молва. Черк. у. *Про чорта тільки пославка, а нікто тою чорта зроду не бачив.* МВ. (КС. 1902. X. 141).

Пославб́ць, и́ця, м. = **Пиславенець.** Драг. 170. Св. Л. 102. *Послація не тнуть, не рубають.* Ном. № 949.

Посла́нція, ці, ж. Посланная. *Посла́нці Божі.* Г. Барв. 132.

Посла́ння, ня, с. Посланіе.

I. Посла́ти, ся. См. **Посилати, оя.**

II. Посла́ти. См. **Посилати.**

Посла́тися, стел́юся, лешся, и. 1) Приготовить постель. *Послались долі і ляли.* Драг. 129. *Як послася, так і виспаяся.* Посл. 2) Простлаться, разстлаться. *І надає, і по землі постались ті коси білі.* К. МВ. X. 16.

Послеб́ивувати, в́ую, аш, и. Поговорить или вочитать вяло.

Послиз(ну)ти, ну, неш, и. 1) Сдѣлаться скользкимъ, покрыться слизью. *Послизло сало.* Черк. у. *Уже м'ясо послизло.* Черк. у. 2) Исчезнуть, пропасть (о многихъ). *Щоб люди всі, що Яри Енеї, послизли.* Котл. Ен. I. 8. *Злії душі, так як муш, всі уже послизли.* КС. 1882. IV. 169.

Послизватися, нуся, нєсься, и. Поскользнуться. Як послизнуєся, та й упав. НВолья. у.

Послізнити, ню, ниш, и. Послювнать. Мвр. ХРВ. 63. Пальці послине. Кв.

Послід, нар. слѣ. Послі pochodились. Рудч. Ск. I. 25. Облянки не забувайся, бо послі, чєш, ни чичирк. Котл. Ен.

Послід, ду, м. 1) Остатки зерна, смѣшаннєє съ соромъ, остающієся при пѣльвіи, и очистѣ зерна. Бідний (сіє) сльий послід, уже одвійок од тиєнниї. Грив. II. 151. 2) Испраженєня. Крутиться, як послід її озолоний. Ном. № 2998. 3) Результатъ, послѣдствіє. Давня то річ! иє послід її свѣжий і до свого часу. Левец. 4) Кошець. Ми стали собі оби май у посліді. Федьк.

Послідній, я, в. 1) Послѣдній. Дозволь мені хоч улитись на послідній дорозі. Рудч. Ск. 2) Худшій, плохой. Хиба ж таки я посліднійший од усіх. Ном. № 2339. Ні сами послідня дівка в нашому селі так би не зробила. Кв.

Послідок, джу, м. 1) Остатокъ. Він с'ому випивши восьмуху, послідки з кварти вилівав. Котл. Ен. I. 12. На послідну. Вь концѣ. Поколонись панові, паніі, панянкам і Масі на послідку. Св. Л. 108. 2) Послѣдствіє, результатъ. Муки і лиха, і всякі болѣсти бувають послідком неправди. О. 1862. VI. Кост. і 0.

Послідуватий, а, в. О зернѣ: неполный, похожий на послѣд I. Рк. Левец.

Послідуючий, а, в. Худшій. Кирило Тур був у Січі не послідуючий. К. ЧР. 274. Піду, каже, утоплюсь, усі мене обижать— я послідуючий на світі. Ном. № 4346, стр. 286.

Посліпѣти, плѣ, піш, и. Ослѣпить (многихъ). К. МВ. X. 14. Баньки їм бодай посліпило. Ном. № 3714.

Посліпѣтися, пимбѣя, тєся, и. Ослѣпнуть. На очах бѣльма поробились, коли б до віку посліпились. Котл. Ен.

Посліпнути, немо, него, и. Ослѣпнуть (о многихъ). Котл. МЧ. 437. Драг. 165. Мвж. 92. Бодай письменні посліпили, як не кажуть правди. Каменец. у.

Послонець, ка, м. Ум. отъ посел, посол.

Послувати, лѣю, еш, и. Быть депутатомъ въ парламентѣ, въ сеймѣ. Желех.

Послуга, ги, ж. 1) Услуги, служеніє, услуженіє. Мвр. ХРВ. 59. Не в золотій нисі земної жизни суть, а в праці пра-

ведній, у послуді народу. К. Дз. 181. Дам тобі молока, а старіюо сими на послуду. Рудч. Ск. I. 139. Господь йому дав мех свій на послуду. К. Іов. 91. 2) Слуга. Не втішайся, мати, мною, не буду ти послуюю. Гол. I. 173. Годував дитя не рік, не чотири, а оддав дитя не дня, не юдини, людяи послуда, а мені на серці туга. Рѣ. Макс. Ум. Послужниа. Свекор каже: невістко моя, свекруха каже: послужко моя. Чуб. III. 282.

Послугувати, вую, еш, и. Служить, услуживать, прислуживать. Теши Симонова послуговувала їм. Єв. Л. IV. 39.

Послугувати, рую, еш, и. = Послугувувати. Послужили вони їм. Єв. Мр. I. 31.

Послужаньє, єя, ж. Служанка. Я в його послужанкою. Чуб. II. 20.

Послужити, жѣ, жияш, и. Послужить. Служила є бурлацтві, послужити це її у зазайстві. Чуб. V. 524. Послужи, моя ти зброє, молодій це силі, послужи йому так щиро, як мені служима. Шевч. 249.

Послужка, єя, ж. Ум. отъ послуга.

Послух, ху, м. Послушаніє. Желех.

Послухання, ня, с. 1) Слушаніє. Щоб ішли усі до громади на послухання, слухати гетьмана Жовковського одповідання. Макс. (1849). 55. 2) = Послух. Чи змусиши ти до послухання тура? К. Іов. 88. 3) Послушаніє, работа въ монастырѣ ради спасенія души. Ми підем до черниці на послухання. К. ЦН. 282. 4) Работа кому либо не за деньги, а по просьбѣ или по обязанности. Усі останні ідуть до його на послуи і на послухання. Чуб. III. 45.

Послухати, хѣю, еш, сов. в. послухати, хаю, еш, и. 1) Слушати, послушаться. Ми в добрих людей віку доживемо, будемо їх послухати, щоб і їм було добре від нис. Г. Барв. 435. Козак дівку підмовляє: „Ідь із нами, дівча, з нами, з молодими козаками“. А дівчина послудала, з козаками поїхала. Чуб. V. 353. 2) Только сов. в. Послушать. Послухавши псалтиря, що дяк усе читав, Наум сів біля своєї старої. Кв.

Послухатися, хаюся, ешєя, и. Послушаться. Послухайся мене хоч тепер. МВ. I. 27.

Послухатор, ра, м. = Послухач. Двадцять козарів, дванадцять послухаторів. Драг. 373.

Послухач, ча, м. Слушатель. Аби були побрязкачі, то будуть і послухачі. Ном. № 5431.

Послухнявий, а, в. Послушный. *Розумний та послухнявий був.* О. 1862. V. 106.

Послухнявство, ва, с. Послушаніє. *Потіште своїм послухнявством і мене, старою батька.* Кв.

Послушки, шок, ж. мн. Слушаніє. *Ой у лузі, лузі, іворили туси, а я молоденька слухала раненько,—за тия послушки била мене мати.* Грин III. 74.

Послушне, нар. Покорно. *Прошу послушне.* Федьк.

Послушний, а, в. Послушный. *А я молода та послушная, свою свекорка та послухала.* Чуб. V. 689.

Послушник, ка, м. Слуга. *Повідає царь до них своїх послушників, жеби забили сипо волів ему на обід.* Драг. 275. Ум. **Послушничок.** *Мою батька брата та була взяли орди; а він там був послушничком у одною татарина н'ять год.* О. 1862. V. 3 нар. уст. 85.

Послушниця, ці, ж. Служавка. Ум. **Послушничка.** *І дядина мого батька була в неволі (у татар). Вісім год послушничкою була.* О. 1862. V. 3 нар. уст. 85.

Послушничок, чка, м. Ум. оть послушник.

Послосарювати, рію, еш, л. Побыть слесаремъ.

Посмагнути, ну, веш, л. 1) Потемніть оть сонца, сивляго тепла. *Гречка настала.* Лебед. у. *Висуше насіння, що аж посмине.* Лебед. у. 2) Загорѣть. 3) О губахъ: засохнуть, запечься. *Посмали зуби.*

Посмажати, жу, жиш, л. Изжарить (во множествѣ).

Посмалѣти, люб, лиш, л. Опалить, обжечь. *Дев'ятнадцять самих баранячих голів до заголоду сами посмалла.* Г. Барв. 425. *Та одна діброва не іоріла, соловейкові крильця посмалла.* Чуб. V. 1057.

Посмачѣти, чѣ, чѣш, л. Придати вкусъ, сдѣлать вкусѣте приправою, приправить. Левид. Поа. 320. *Нема чим картоплю посмачити.* НВолын. у.

Посмачнѣти, нію, еш, л. Сдѣлаться вкусѣте.

Посмердіти, джѣ, діш, л. Повонять вѣкторое время.

Посмертіти, рчѣ, тіш, л. Умертвить (многвхъ). *Людей посмертила для макістия црошей.* Гп. II. 74.

Посмертвий, а, в. Посмертвий.

Посмив, ка, м. 1) У борони: веревка конопляная, чаще скрученна изъ ствола

молодого дерева, однимъ концемъ зацѣпленна за уголь борони, а на другомъ имѣюща валець съ постромками, въ которыя впрягається лошади; иногда посмивъ бываєть желѣзный. Подольск. г. НВолын. у. 2) Репіс. Новомоск. у.

Посмівати, чу, чеш, л. Подергать. *Ой паничу, паничу! я вас за чуб посмичу.* Ном. № 1162.

Посмирнѣти, шаю, еш, л. Присмирѣть. *Зробиться сумною і на яку часину посмирнѣше.* Стор. МІр. 153.

Посмілішати, шаю, еш, л. Сдѣлаться смѣлѣ.

Посміт, ту, м. Встрѣчено у Кулиша = сміття, сорь. *Нехай посмітом зметуться, змикнуть, як постали.* К. Псал. 194.

Посміти, смію, еш, л. Посміѣть, осмілється. *Любить козак дівиноньку. лиять не посміє.* Чуб. V. 151.

Посмітѣти, чѣ, тіш, л. Насорить.

Посмітнє, ка, м.? Бранное слово. *А бодай тобі ...посмітнику ти, сіну!...* Грин. II. 165.

Посміттюха, хи, ж. 1) Птица: жаворонокъ хохлатый *Alauda cristata L.* Сіла собі нид водою сива посміттюха. Гол. III. 209. 2) Бранное слово для челоувѣка: дрянъ, негодникъ, негодница. *Посміттюха яка небудь командуватиме.* Константиногр. у.

Посміттюшок, шка, м. = Посміттюха. I. Вх. Пч. II. 8.

Посміх, ху, м. Смѣхъ, насмішка. *Скорий посміх—людям посміха.* Ном. № 5580. 3) посміху люде бувають. Посл. 2) Посмішнице. *І прийміть же мене до себе і пригорніть же мене до себе, щоб я людським посміхом не ходила.* Мнл. 198.

Посміхѣти, хѣю, еш, л. Посмішатися. *Стали люде теє зачувати, стали з удовиченьків посміхати.* Мвл. 346.

Посміховисько, ка, с. = Посміховище. Гн. I. 115.

Посміховище, ща, с. Посмішнице. *На посміховищу я їм здавля?* Сим. 217.

Посміхуватися, хуюся, ешся, л. Посмішуватися. *Кляня тільки посміхуется.* НВолын. у.

Посмішаний, а, в. Осміянный, униженвий. *Нехай вони (шалопутв) посмішени будуть, а не дом Божий.* Павлогр. у.

Посмішка, ки, ж. Насмішка. *Це... посмішка за мене.* Грин I. 193.

Посмішувати, кую, еш, л. Насмі-

хаться. Нам треба, щоб хто посмішував з нас чи що? Каменец. у.

Посмішуватися, куюся, єшся, і. Насміблюватися. *Летув жартував, посмішувалася з новобранців.* Св. Л. 65. *А він посмішнується: кобила як собака.* Каменец. у.

Посмішливий, а, е. Насмішливий, веселий.

Посмішний, а, е—Посмішливий.

Посміяться, сміюся, єшся, і. Посміяться. *Ти думаєш, дурню, що підеш вичається, а я з тебе, дурню, аби посміяться.* Чуб. V. 176.

Посмоктати, кчу́, чеш, і. Пососать. *Шарпинули мушила, із'їли і посмоктали кісточки.* Кота. Ев. IV. 44. *Полежу да посмокну лямьки.* О. 1861. XI. 68.

Посмоктувати, тую, єш, і. Посасувати.

Посмолюти, лю, лиш, і. Осмолють.

Посмуговати, гую, єш, і. Исполосовать. *Вся пижа, шия і руки посмуговані.* Стор. II. 69.

Посмути́ти, чу́, ти́ш, і. Опечалить (многвхъ). Гряв. III. 494. *Гей як заплачу, ось рід посмучу.* Чуб. V. 755.

Посмути́тися, тямбеса, титбеса, і.—Засмути́тися. *Ми без музики посмутилися.* Алв. 48.

Посмукувати, кую, єш, і. Погрустити.

Посмути́ти, нію, єш, і. Опечалитися.

Поснідання, ня, с. Пора завтра. *І сонце зійшло, вже і поснідання, а його ось нема.* Верхнеднізур у. (Залюбовск.).

Поснідати, даю, єш, і. Позавтракать. *Як не прийдеши обідати, прийди поснідати.* Чуб. V. 413.

Поснідувати, кую, єш, і.—Поснідати. *Що ж ми мемо поснідувати, моя жма дівчино?* Год. I. 201.

Посновігати, гаю, єш, і. Посновать, пошататься. *Семя у панський двір заліза, посновігала там.* Гліб. 39.

Поснувати, сную, єш, і. Сдѣлать основу для тванн; протягнув нитки. *Що по нашім двору чорним шовком та посноване.* Грив. III. 470.

Посну́ти, снемб, -нетб, і. Засну́ть (о многвхъ). *Діти поснули.* Г. Барв. 225. *Прийшла піви́ч, всі поснули.* Рудя. Ск.

Посчү́тися, снембса, нетбса, і.—Поснути. *Я думала, що ви поснулися, аж ото і ні.* Лебед. у.

Поснідіти, дію єш, і. О творогѣ: испортитися. Мпж. 190. *Сир поснядів, як йому не послаши.* Черном.

Посбба, би, ж. Помощь. *Пособу дав братові.* Харьк. г.

Пособачитися, чуся, чишся, і. Сдѣлаться подобным собацѣ, переносно: развратиться. *А чортюга невістка-сучка, пособачилась.* Рудя. Ск. *У людях був, то не знав тії мольки, а з людей вишюв—пособачив: став мольку наминати.* Харьк. г.

Пособя́ти, ся. См. Пособляти, ся.

Пособкати, каю, єш, і. Покричать на воловъ: соб!

Пособля́ти, ляю єш, сов. в. пособіти, блію, биш, і. Помогать, помочь. *Тепломір скрізь пособляе чоловікові.* Ком. II. 81.

Пособля́тися, ляється, сов. в. пособі́тися, біється, і. безл. Помогать, помочь (безлич.). *Хоч плач, хоч пробач,—не пособіться.* Кролев. у.

Пособняк, ка, м. Помощникъ.

Пособниця, ці, ж. Помощниця.

Пособрувати, рую, єш, і. Пособоровать, совершить надъ больнымъ таинство елееосвященія. *Пособрували, посовідали і запричастили (хворого).* ЗОЮР. II. 283.

Посовати, ваю, єш, і. Подвигать, посовать.

Посоватися, ваюся, єшся, і. Подвигаться, посоваться.

Посовіа́ти, нію, єш, і. Побить въ полубезсознательномъ состояніи, въ опьяненіи. *Сидить Петро дуже п'яний, держить у руці десятку, а Іван як узопить її та й хода.—Що ж йому на те Петро сказав?—Аж нічогісінько: посидів ще трохи, посовинів-посовинів та й пішов собі з шинку.* Екатервносл. у. (Залюбовск.).

Посовіувати, тую, єш, і.—Порадити. *Йому посовіували одну гарну дітку, щоб він її брав.* Рудя. Ск. I. 148.

Посовіуватися, туюся. єшса, і.—Порадитися. Шевч. 298.

Посовом, нар. Посовиваясь. *Следиш верхи та посовом і перелізеши, щоб у воду не впасти.* Лебед. у.

Посовувати, вую, єш, і. Подвигать. *А далі потроху посовують пальцем усе вище і вище, приколаючи: тут пень, тут колода.* Чуб. III. 108.

Посовуватися, вуюся, єшся, і. Подвигаться.

Посококтівся, чуся, тишся, і. Поберецька. *Простить сват і свага, і пан молодий, і пані молода їсти і пити... і так ся посококтити, аби молодому ся не лишити.* Гол. IV. 342.

Посбл, сла, м. 1)—Посел. 2) Депутат парламента, сейма. Желех.

Посолати, лб, лш, л. Посолять. Коли б хліб, то б я їла, коли б сіль—посолила. Чуб. V. 1165.

Посоляти, вію, еш, л. О глазахъ: посоловѣти, потускнѣть. Чи посоловіли в мене очі? Грин. II. 241. Не відмагається від дружої (чарки)... очині посоловіли... зацебетала наша Оксана. Кв.

Посолодіти, джў, діш, л. Подсластити. Випили вони чай, а хазяйка так дякує купцеві, так дякує: хоч у душі, каже, посолоділо. Грин. I. 114.

Посолодіти, дію, еш, л. Сдѣлаться сладкимъ. Посолоділо таки, а чи багато сахарцю укинув.

Посолюдвѣй, а, е. Сладковатый. Міус. окр. Посолюдео, нар. Сладковато.

Посолюдшати, шавю, еш, л. Сдѣлаться слаже. Запінкка посолюдила. Стор. II. 221.

Посолоніти, вію, еш, л. Сдѣлаться болѣе солевимъ. Посолонів борці. Константивногр. у.

Посолонцювати, цюю, еш, л. Сѣсть солеваго. Хоч посолонцювати оселедцем. Ном. № 2121.

Посольськей, а, е. 1)—Посельський. Бо я посольських справ не розумію. К. МВ. II. 121. 2) Депутатскій. Желех.

Посольство, ва, с. Обязанности и достоинство депутата въ парламентѣ, сеймѣ. Желех.

Посопті, плб, пѣш, л. Посопѣть.

Посорбятися, маюся, ешся, л.—Посоромитися.

Посороміати, млб, мш, л. Посрамить. Народній дух з занпаду підняти, засителів його посоромити. К. Бай. 7.

Посоромитися, маюся, мшся, л. Постыдиться. Глянь на Бога та посоромся людей. Ном. № 2950.

Посорумно, нар. Совѣстно, стыдно.

Посортувати, тўю, еш, л. Разсортировать.

Посотникувати, кўю, еш, л. Побывать сотникомъ.

Посохлийий, а, е. Высохшій. Посохляни гравя. НВолын. у.

Посохнути, ну, кеш, л. Высохнуть. Земля посохла була—от він її змочив. Полт. Інише насіння, посоходивши, посохло. Єв. Л. VIII. 5.

Посохтувати, тўю, еш, л. Поспѣшивать. Вх. Зн. 65.

Поспасибіти, блю, бшш, л. Сказать

спасибо, поблагодарить. Мені люде поспасибіли та ї люди. Павлогр. у. (Лобод.).

Поспадіти, дѣмо, ете, л. То-же, что и спасти, но во мпожествѣ. Ото поспадали всі дванадцять замків. Драг. 83.

Поспати, сплб, спшш, л. Поспать. Грин. III. 261. Як би поспав до обід, так приснився б ведмідь. Посл.

Поспѣтися, спнибся, спитѣся, л. Заснуть (о многихъ). Вони слухали, слухали й трохи не поспались. Левинц. Пов. 141.

Поспѣшувати, шую, еш, л. О травѣ, хлѣбѣ, находячихся на корню: дати скотинѣ ихъ выпасть. Коли жито чи тиениця дуже ростуть з осені, то щоб не пішло в стрілки, то треба пускати скотину по йому пастися—поспѣшувати.

Поспѣватися, каюся, ешся, л. Избавиться отъ чего. Хотів би, сі поспекати, відвернути відь себе спілоту. ЄЗ. V. 84.

Поспівати, вѣю, еш, л. Надпѣть. Кішка глечики поспивала. Харьк. г.

Поспіватися, вѣюся, етеся, л.—з чого. Растратить, пянствую, что. Пють, поки ї з батьківичики поспиваються. Г. Барв. 261.

Поспит, ту, м. 1) Спросъ. Без поспити, що хочеш, те ї рещи. КС. 1882. XI. 399. 2) Проба, опытъ. Нащо нам той Дім? Буде з тебе поспити, що наброся по світах, пора своїм кошом осістись. Г. Барв. 181.

Поспитати, тѣю, еш, л. 1) Спросить. Та забула поспитати, чого їдиш коло хати. Чуб. V. 1153. 2)—Покуштувати. А ви поспитайте борцу: по моему наче дуже кислий. Черниг. у. 3) Испытать, испробовать. Поспитавши юря, чи не пошамується. О. 1861. X. 36.

Поспитатися, тѣюся, ешся, л. Спросить, спростаться.

Поспихати, хѣю, еш, л. Спихнуть (многихъ). Я вас із неба поспихаю. Котл. Ев. Пѣспів, ву, м. 1) Пѣніе, напѣвъ. 2) Заключение, эпilogъ (поэтического произведенія). Поспів до думи. К. Дз. 149.

І. Поспівати, вѣю, еш, сов. в. поспіти, цію, еш, л. 1) Созрѣвати, созрѣть. Поспіють яблука. ЗОЮР. I. 310. Козакова тиениця поспіла. Мет. 28. 2) Успѣвать, успѣть. Поспівати з козами на торі. Ном. № 5563. Ой умер син у неділю вранці, нелюба невістка в обідню юдину, та ї не поспіла в одну домовину. Чуб. V. 714. 3)—Поспигати, постигнути 3. Ні кадила, ні світила,—отак мене смерть поспіла. Грин. III. 144.

II. Поспівати, в'яю, аш, м. Погѣть.

Ім хотілося і побитати, і поспівати. Левци. Пов. 135.

Поспів'я, в'я, с. Цѣпіє, гѣсвопѣнія.

Святе поспів'я. Мвр. Пов. II. 59.

I. Поспів, нар.—Поспіль. Дарма що стара, а ще б поспів билася з чоловіком. НВолын. у. Поспів три тижнеді роблять. О. 1862. V. 111.

II. Поспів, по́лу, м. Вь выражені: у поспілі. Совмѣстно. Вона найняла собі хатину в поспілі. Св. Л. 245.

Поспівий, а, в. Зрѣлий. Не старе мре, а поспіє. Ном. № 7262.

Песпіль, нар. 1) Подрядъ; непрерывно. У мене було семеро дочок песпіля. Славяноверб. у. Песпіль два роки. НВолын. у. Доцї песпіля ідуць. Було мене Отчанаשו вчить, Богородицї, так було песпіль і прокажу, не мину ї слова. Г. Барв. 356. 2) Вѣстѣ, вообще. Бувай же здоров, паме господарю! з своєю милою господинкою, зо всего поспіля челядочкою. Гол. IV. 29.

Песпільство, ва, с. Простой народъ, червь. К. ЧР. 71. Донеки (ляхи) козакам і поспільству. К. ЧР. 39.

Поспівути, ну, неш, м.—Поспїти. На обід саме поспїнеш. Мвр. Пов. I. 112.

Поспїратися, р'аюся, аш, м. Опереться (о многух). Деякі поспїрались на тин і лузали насїня. Левци. Пов. 186.

Поспїтя. См. Поспівати.

Пспіх, ху, м. 1) Пспішность, скорость, быстрота. Скорий пспіх—людям юсмїх. Ном. № 5580. Ну, хлопці, для поспїгу по чарї. НВолын. у. Пспіхом. Пспішно. 2) Успіхъ. Мвр. Г. 40.

Поспїшатї, ш'ю, аш, сов. в. поспїжїти, ш'ї, ш'їш, м. Спїшити, поспїшвть, торопитися, поторопитися. Шендче додому поспїшає. Рудя. Ск. I. 137. Ой не копай, козаченьку, зілля, та поспїшай до дівчини на весілля. Чуб. V. 366.

Поспїшатися, ш'юся, аш, сов. в. поспїшатися, ш'їся, ш'їшся, м.—Поспїшати, поспїшити. А по воду їде, поспїшається. Чуб. V. 700. Поспїшається з козами на торї. Ном. № 7739. Поспїшався козаченько той перї із'їсти. Чуб. V. 436.

Поспїшій, а, в. Горопливий. Поспїшнїх чорт хапав. Ном. № 13733. Ум. Поспїшнїчий.

Поспїшно, нар. Пспішно. КС. 1882. XII. 514. Ідуть, щоб побідити поспїшно, або щоб трюном поляти. Котл. Ен. Ум. Поспїшнїченько.

Поспїтати, т'ю, аш, м. Спесть вѣстѣ. Під високими дубами притулилась тонка ліщина, поспїтавши свої верхи. Левци. I. 347.

Поспїтатися, т'юся, аш, м. Спесться, переплесться. Королів цїт поспїтався з крученими панчидами. Харьк.

Посповнати, н'ю, аш, м. Наповнить. Кубочки посповняла. Мил. 220.

Посповнїтися, н'яюся, аш, м. 1) Наповнитися (по множествѣ). 2) Сдѣлаться полнымъ (во множествѣ). Ви, яїдки, посповняїтєся. Грив. III. 497.

Посполїтїй, а, в. 1) Простой, простонародний. 2) Какъ существ.: крестьянинъ. Давай посполитий до скарбу і подичку од диму, давай і підводу, і грелї по шляхах тати, а козак бач, нічою тою ї не знає. К. ЧР. 198.

Посполїтися, л'юся, лїшся, м. Сойтєся, вступити въ дружескія отношенїя. З ним трудно посполитєся. НВолын. у.

Посполїця, ці, ж. Сплошная недѣля. Угор.

Поспѣлу, нар. Вѣстѣ, разомъ. ЕЗ. V. 207. Допо вони плакали ї горювали удвох поспѣлу. Полт. у. На добридень тобі, тату, і тобі, мамо, вам, діди, і вам, баби, вам, братїки і сестрици, і всім поспѣлу, і Богу святому. Кобел. у. Бувайте здорові, з недією!—Спасибі, поспѣлу з вами. Каменец. у.

Поспѣльний, а, в. Безпостный, когда вѣтъ поста. Угор.

Поспѣльство, ва, с.—Поспільство.

Поспонувати, н'ю, аш, м. Ругать, поносить. Вх Зн. 54.

Поспорожїати, н'ю, аш, м. Опорожнить (во множествѣ). Барилечки поспорожїаєм. Грив. III. 430. Підождіть, поспорожїає діжки, дак і вам одну дам.

Поспорожїатися, н'яюся, аш, м. Опорожїатися (во множествѣ). Ой, скоро вже нашї кошелї поспорожїаються,—тижнїя зо два доведеться їбу купувати, поки до новою. Екатеринбург. у.

Поспособїяє, кн, ж. Карнизъ изъ досокъ подъ стрїхом. НВолын. у.

Поспотнїятися, к'юся, аш, м. Поспотываться нѣкоторое время.

Посправляти, л'ю, аш, м. То-же, что в спрїяти, но во множествѣ. Посправля собі ї дїтям одежу. Драг. 149. По три, по два стирїї хайдани посправляя. Макс.

Поспрудувати, д'ю, аш, м. Распрудать. Зараз поспрудував усе. Драг. 183.

Поспродуватися, дуаюся, етося, м. То-же, что в спродатися, но о многихъ. *Ярмарок великий був, і ми добре поспродуваємся.*

Поспрощувати, шую, еш, м. Пригласити (многихъ), созвать. *Як всіх вже поспросю, то іде додому.* Грян. III. 502.

Поспускати, каю, еш, м. То-же, что в спустити, но во множествѣ. *Дуб і посушкав ілля.* Мнж. 6. *Він швидко поробивши човни, на синє море посушкав.* Котл. Ев. I. 6.

Посрібняти, ню, ніш, м. Посеребрить. *Він як уложив (руки у срібло),—коли виймає, аж руки посрібнені.* Рудч. Ск. I. 104.

Посрібрятн, рю, ріш, м.—Посрібняти. **Посрібрятися, рѣся, рѣся, м.** Посеребрятися. *Сріблом посрібрився.* Рудч. Ск. I. 112.

Поссати, соу, сѣш, м. Пососать.

Постав, ва, м. Штука, кусокъ (матерію). *Сукна дорой поставами, не мірячи...* брати. АД. I. 94. *Постав матерії.* НВолын. у.

Постава, ви, жс. 1) Наружность, осянка, видъ. *Постава святя, а суманія злодійске.* Ном. № 178. *Що за краса! що за урода пишна! що за постага юрда і велишна!* К. ЦН. 173. **2)** Поза, положеніє тѣла. *Глянина не змінила своєї постави.* К. ЧР. 326. **3)** Угощеніє. *Де була така постава? де такий достаток? І напитки, і найдки, і музикам взток?* Мвр. Н. 32.

Поставати, таѣ, ѣш, сов. в. поставати, стану, неш, м. **1)** Дѣляться, сдѣляться, стать (о многихъ). *Ходім, сестро, лугами та постановем кѣйтками.* Чуб. V. 919. *Тенер люде постали дрібні.* Г. Барв. 427. **2)** Возникать, возникнуть, появляться, появляться. *Звідкіля вони (ляхи над Вислоу) там постали,—історія не змогла й досі доказати. ...Тут же таки, між Вислоу і Одрю постало невеличке та завязте плем'я ляги.* К. (Правда, 1868, стр. 5). *Субота ради чоловіка постала, а не чоловік ради суботи.* Ев. Мр. II. 27. *Великі чвари між ними щось постали.* К. (О. 1861. IX. 84). **3)** Только сов. в.—Поставати. *Постали всі кругом.* Чуб. II. 166. **4)** Только сов. в. Остановиться. *У мене воли молодії, недолюбії,—це постануть.* Драг. 118.

II. Поставати, ставѣш, етѣ, м. Стать (о многихъ). *Поставало їх багато: коли б ще два стало, то й достали б його.* Рудч. Ск. I. 7.

Поставѣць, вцѣ, м. Родъ сосуда для

пятьє взѣ него. *Журба в шинку мед-юрілку поставцем кружсала.* Шевч. 49.

Поставити, влю, виш, м. **1)** Поставить. *Поставила тарілку з хлібом перед старим Еолом дідом.* Котл. Ев. I. 7. *Зосав своє житю... поставив в коні.* Чуб. П. 11. *В п'ятюх як вийдемо на ниву, то по пудкинку поставим.* Г. Барв. 347. **Поставити обід.** Дать обѣдъ. **2)** Построить, выстроить. *Чуб. V. 489. Поставили собі хатки.* Рудч. Ск. I. 27. **3)** Помѣстити (на кварталѣ). *У тієї Пйотрової поставили Антося на станцію.* Св. Л. 135. **4)** Првставить къ какой работѣ, опредѣлить, назначить. *Сьогодні уперше нас поставлено (до роботи).* МВ. (О. 1862. I. 74). *Серія постави пан за клошника.* О. 1862. V. 107. *Вони його поставили собі лакеєм.* Грян. I. 2. **Поставити на попа.** О. 1861. XI. Кух. 32. **5)** Выставить на видѣ. *Вона свою наймичку прилюдно все хвалить, уміє перед людські очі поставити.* Г. Барв. 305.

Поставитися. См. Поставлятися.

Поставувати, кую, еш, м. Оставляваться по временамъ, дѣляно работати. *Рубай, рубай, не поставкуй, як нарубаш, домій вандруй.* Гол. II. 553.

Поставління, ня, с. 1) Ставленіє. *Честъ-хвалу дайте наперед Боу і посподарю, і ісподниці, і його дочці, і куховарочці за хліба поставління, за страву доношіння.* Рк. Макс. 2) Рукоположеніє.

Поставляти, ляю, еш, м.—Поставити (во множ.). *Баби поставляли все.* Грян. I. 146. *Ой виковай, мати, глибокую яму, та позовай, мати, сю слазную пару, та поставляй, мати, хрести золотій.* Мет. 96. *Паруймував хати та й не поставляв.* К. Іов. 44.

Поставлятися, ляюся, ешся, сов. в. поставлятися, влюся, вишся, м. Доставлять, доставить, подавать, подати. *Торбо, поставляйся.* Рудч. Ск. II. 137. *Як почав поставлятися: вино, налижка, мед, пиво,—сказано уєсь стіла застановив пляшками.* Лебед. у. *Хоч застався, а постався.* Ном. № 11932.

Поставний, ѣ, ѣ. 1) Узаконенный, установленный. *Поставнѣ ціна.* Такса. **2)** Статный, видный, стройный. *Пархсен поставний, а Манійло ще поставніший.* НВолын. у. *Якийсь народ тепер мирнавий став. Нема вже таких поставних, як колись були.* КС. 1883. III. 676.

Поставник, кѣ, м.—**Ставник.** Каменец. у. Шух. I. 270. *Поставник юрив.* Св. Л. 109.

Постадикувати, кую, еш, м. Побить пастухом лошадей.

Постадиця, ці, ж. Дівушка, играющая главную роль на обжывкахъ. Подлясье.

Постанець, нця, м. Тараканъ. Вх. Лем. 454.

Постанова, ви, ж. Постановленіе, рѣшеніе. *Не переміня своєї постанови.* Св. Л. 173.

Постановити. См. Постановляти.

Постановляти, ляю, еш, сов. в. **постановити**, вляю, виш, м. 1) Ставить, поставитъ. *Постановив їх (волв) серед двора до ясел.* Г. Барв. 381. *Пущку сироту упереду постановляв.* АД. II. 24. *І рідня, і діти єсть у його, а нікому хрест постановити.* Шевч. 508. *Постановили салдата на квартиру.* 2) Истрачивать, истратитъ. *Що прибали ми,—усе за тебе постановили.* Г. Барв. 133. 3) Постановлять, постановити, сдѣлать постановленіе. *Постановила я собі покинути удову бабуся.* Г. Барв. 395. *Старий пацюк хричить, закон постановити.* Глѣб. 4) Людямъ постановити. Сдѣлать человѣкомъ. *Час тебе оженити, людьми постановити.* Лукаш. 152.

Постарѣтися, рѣюся, ешся, м. Постарѣться. *Я хутко миттю постарѣюся в тріста його к чортам закатъ.* Котл. Ев. I. 9.

Постарий, а, е. Староватый, пожелой. *Вже постарий чоловік Онона.* НВолын. у. *Стоить якась постара замучена молодича.* МВ. I.

Постарѣтися, рѣюся, ешся, м. Составѣться. *Обоє постарѣлись.* Св. Л. I. 7.

Постарѣти, рѣю, еш, м. Постарѣть, состарѣться. *Ніколи не постарѣ.* НВолын. у.

Постаростувати, тую, еш, м. Побити старостою.

Постарувати, рую, еш, м. Распоряжаться въкоторое время въ качествѣ старшаго.

Постарчати, чѣю, еш, м. = Постачати.

Постаршинувати, ную, еш, м. Побити старшимъ, побити старшиною.

Постѣти. См. Поставити.

Постаткувати, кую, еш, м. Остепениться. *Нехай він постаткує.* НВолын. у. *Уже постаткував, покинув цуляти.* НВолын. у.

Постать, ті, ж. 1) Видъ, фигура, образъ. *Дивитися,—итось стоить на воро-*

тяж, зайожа постать. Грин. II. 94. *Святий дух бував в постаті юлуба.* Волын. г. *Вона думала, що то чорт у моїй постаті.* Уман. у. *Обіясник у моїй постаті ходє.* НВолын. у. 2) Полоса нивы, занятая жвѣдами, молодыщницами. *Ой два сини оре, чотири молоте, а дванадцять дочок за постать загоде.* Мет. 244. *Підем, матінко, у поле та зеленою жита жати, та займем широкую постать.* Мет. 224. 3) Всѣ приваждѣности къ плугу. *Чи в тебе в еся постать?* Черк. у. Ум. *Пбстатьна.* *Ні з ким буде жита жати.* *Займем постатьку маленьку (баштану) пропслоли до сніданья.* Волч. у.

Постачати, чѣю, еш, сов. в. **постачити**, чу, чш, м. Доставлять, доставити. *Нема рушників, то ми і свої постачимо.* МУЕ. I. 113. *Матері буду всього постачати, чою забажав.* Кв.

Постачѣтися, чѣюся, ешся, м. Доставлять, дѣлать слѣдуемое? *Братіку, не ляхайся, братіку, постачайся,—не продавай сестри.* Грин. III. 483.

Постебнувати, ную, еш, м. Зашагать. *Постебнував він через хату.* Св. Л. 203.

Постѣлечка, ки, ж. Ум. отъ постеля.

Постѣліти, ся. См. Постеляти, ся.

Постѣльня, ня, с. Тюфякъ, перьяна. Вх. Уг. 262.

Постѣляти, ляю, еш, сов. в. **постѣляти**, лю, леш, м. = Постылати, постлѣти. *Мида постіль постѣляла.* Грин. III. 179. *Ой ти, хозаче, ти, хрецацій барвінку, хто ж тобі постеле у дорозі та постілечку.* Мет. 81.

Постѣлятися, ляюся, ешся, сов. в. **постѣлятися**, лѣся, лешся, м. 1) Стлать, постлать постель. *А він уліз у мішок, то постѣлявся і вкрився.* Ном. № 1308. 2) Разстлаться, разослаться. *Ой через межу юрошок та постѣлявся.* Мет. 82. 3) Ложиться, лечь. *Сон чловку похилає, Івасенко коникові по триї ся постѣляє.* Гол. I. 11.

Постѣль, лі, ж. Настилка взъ бересты подъ подошвы печи. Радом. у.

Постѣльняця, ці, ж. Доска въ днѣхъ кузова телѣги.

Постѣля, лі, ж. 1) = Постіль. *І я кровавили слозами не раз постѣлю омочу.* Шевч. 379. 2) Бѣла постѣля. *Смертвний одръ.* *Скоро його мати старая на божой постелі вдріла, на свое лице християнське хрест собі положила.* Чуб. V. 850. Ум. **Постѣлечка.** Мет. 81.

Постерегти́, ся. См. **Постерігати, ся.**
Постерігання, ня, с. **Зам'бчане,** на-
 бльденіє.

Постерігати, гаю, аш, сов. в. **посте-
 ретті, режү, жбщ,** 1.) **Зам'бчати, зам'б-
 тяти.** *Петро й постері, хто се такий і
 почав придивлятися, що там за Брухо-
 вецький.* К. ЧР. 261. *Ми на йому нічого
 не постеріли, ніякою познаку.* НВолын. у.
Постері лопатки в юросі. Ном. № 4331.
Постері старий, що він тяжко сопришив.
 Грин. II. 154. 2) **Просл'бжувати, просл'б-
 дити.** *Я й стала постерігати: як він із
 хати, то й я до неї.* Г. Барв. 109. *Де
 то він ходить, ніколи з нами не буває в
 компанії, — треба його постеріти.* Рудч.
 Ск. I. 78.

Постерігатися, гаюся, ашся, сов. в.
постереттїся, жўся, жбщся, 1.) **Зам'бча-
 ти, зам'бтити.** *Так і не постерілись, як
 налили трутизни.* Драг. 185. *Брише, аж
 не постережеться.* Ном. № 6947. 2) **Осте-
 регатися, остеречься, поберецься.** *Говорили
 йому миряне, щоб він постеріся: щоб не
 встав в лєс і з чортом не стріся.* Рудч.
 Ск. I. 63. *Він тоді став постерігатися.*
 НВолын. у.

Постеріак, кў, м.—**Пастернак.** Вх.
 Пч. I. 12. *Ликом постернаку не викопави.*
 Пслд.

Постігати, гаю, аш, сов. в. **постігти,
 гуу, нем,** 1.) **Созр'бвати, созр'бти.** *Ви-
 тер повіає, жито постіає.* Нп. *Пше-
 ница постіла жатися.* Черк. у. 2) **Посп'б-
 вати, постп'бти, быть готовым.** *Уже й
 вечеря постіла, а батько не йде в хату.*
 Чуб. II. 99. **Хліб постіи,—виймаю.** Г.
 Барв. 242. 3) **Настігати, настичи, при-
 сп'бти, придти.** *П'ятидцятий год постіи.*
 Г. Барв. 64. *Смерть мене постіає саму.*
 МВ. I. 57. *От його-то постіла мила ю-
 диня.* Кв. 4) **Усп'бвати, усп'бти.** *Ще по-
 стіинемо до церкви.* Левци. I. *Добре, добре,
 що постіи вовчик: із короги голоза да хвост-
 тик.* Чуб. V. 635. *Де сам чорт не пості-
 ає, туди, мовляли, бабу послає.* К. ЦН.
 301. 5) **Холод'бти, похолод'бти.** *Як тобі
 дам, аж тобі в п'ятах постіине.* Ном.
 № 3636.

Постіденний, а, е. **Посрамлений.**
*Негай постіденний буде Хрисак, а не ми,
 бо ми стоїмо за правду.* Павлогр. у.

Постідітися, джўся, дїхся, 1.) **Пос-
 тьдїтися.** *І на віки постідітися, що бі-
 дою веселяться.* К. Псал. 83.

Постілати, лаю, аш, сов. в. **посл'бти,**

стелю, лєш, 1.) **Стлати, постлати.**—**Що
 будемо постілати?—Ой у тебе запанича,
 а у мене сірячина, то те будем постілати.**
 Чуб. V. 191. *Послала баба рідна.* Рудч.
 Ск. I. 37.

Постілка, ки, ж. **Подстїлка.** Херс.

Постіпати, паю, аш, 1.) **Обезглавити,
 зарубити (многах).** *По всьому царству по-
 стіпати малих дітей.* Шевч. 638. **Пості-
 нав їм голову.** Чуб. II. 600.

Постіпатися, п'бамося, атеся, 1.) **За-
 мерзнути (во множестві)? Учора гранці
 ходила я на річку сорочок прати, то
 дуже було холодно, аж береш постінались.**
 Харьк. г.

Постірати, раю, аш, 1.) **Вытерети,
 стерети.** *Візьми он стирок та постірай
 лави.*

Постіратися, раамося, атеся, 1.) **Сте-
 ретися (во множестві).** *Білі рученки зми-
 ваються, а персники постіраються.* Чуб.
 V. 591.

Постіскати, каю, аш, 1.) **Пожати
 (во множестві).** 2) **Стянути туже (во мно-
 жестві).** *Постіскайте ходаки, а ти води
 наляється.* Каменец. у.

Постіти, щў, стпщ, 1.) **Постити.** *По-
 стімо як размани.* Ном. № 128.

Постішуватися, шўмося, атеся, 1.)
Утихнути, успоковитися (о многых). *Крик
 був такий, а тепер постішувалися.* Чер-
 нг. у.

Постібати, баю, аш, 1.) **Постегати.**

Постівка, ки, ж. 1)—**Постіль.** *Забрав
 цроші, забрав скрині, та й білу постілку.*
 Гол. I. 70. 2)—**Покіс.** Вх. Лем. 454.

Постій, тбю, м. **Постой.** *Приїшли у
 ту слободу, де вона жила, самдати на по-
 стій.* Кв. *Відмили нас постоями (ляхи).*
 К. Досв. 115.

Постікати, каємо, ате, 1.) **Стечи
 (во множестві).** *Весна настіла. Постікали
 води, зазеленіли трави.* Мвр ХРВ. 11.
Були річки — постікали. Чуб. V. 539.
 2) **О зерні: не наліється.** *Постікало в хлі-
 боу біле зерно.* Харьк. у. *Въ подобномъ же
 значеніи о корнеплодахъ.* *Буряки пості-
 кали, бо заросли бур'яном.* Цират. у.

Постіл, тола, м. 1) **Родъ обуви, ко-
 жаний лапоть.** Чуб. VII. 419. *А постіл
 личака да й попережає: ой коли ти
 постіл, то іззаду постій, ой коли ти
 личак, то попереду юп-цак.* Нп. (О. 1861.
 II. Об'ясн. слов.) 6). *Въ другихъ м'ст-
 ностяхъ такъ називається в лапоть изъ
 лыка, такеж изъ лозы, вербы.* КС.

1893. V. 280. O. 1861. X. 127. *На козакої постолі в'язові.* АД. I. 168. *Куди ти обрався на стіл з постоломи?* Ном. № 2840. *Нахилилася під стіл, наїшла чобит і постілі; слава Богу, що найшла, убумся та й пішла.* Чуб. V. 216. *Постолім добрі в'язять, н'бять,*—обычное шуточное окончание сказок. *Оце ж і вся (казка),—живуть і хліб жують, і постолом добро в'язять.* ЗОЮР. II. 12. 2) Металлическая обивка на бонці чого дико, напр. песта в толчеї. (Шух. I. 161, 162), деревяний лопатки (Шух. I. 164), конца ружейного привлада. (Шух. I. 229). 3) Металлическая обивка дна углубленія толчеї, в которое падает песть. Шух. I. 104. См. Ступа 3. 4) Часть плуга—леміш. Шух. I. 165. 5) Подвозка в товарном стангѣ. Шух. I. 305, 306. См. Тонаря. 6) Название вола съ широкими копытами. КС. 1893. VII. 47. Ум. *Постолѣць, постолім.* Ув. *Постоліще.* Чуб. III. 158. *Вербові постоліца.* Грин. III. 98.

Постіленька, постілечка, постілонька, постілочка, ки, ж. Ум. отъ постіль.

Постілей. Раст. Scabiosae. Шух. I. 20.

Постіль, тѣлі, ж. Постель. *Мене мати не давала, щоб я тобі постіль слали.* Чуб. V. 335. *Постіль білу стала слали, нема з ким розмовляти.* Чуб. V. 1. Ум. *Постільна, постіленька, постілечка, постілонька, постілочка.* Чуб. V. 21, 192. Мер. 74. Чуб. V. 832.

Постільгá, гá, м. Pt. Falco tinunculus, постельга. Вх. Пч. II. 10. *Чою кінець постіліма у лози ховається?* Морд. К. 22.

Постілька, ки, ж. Ум. отъ постіль.

Постільніца, ці, ж. Постель, тюфякъ, перна. — *Хто ж ти буде постілоньку слали?* „*Ой є в полю зелена травиця,—то ж буде моя постільніца.*“ Гол. III. 153.

Постіньке, ка, м. Постынькѣ. Ев. Мр. II. 18.

Постінькати, каю, еш, м.—Піснюкувати. *Ой постінькала я сім понеділкѣ, а восьму неділоньку.* Чуб. V. 1202.

Постогнати, гнѣ, веш, м. Постонать вѣкоторое время.

Постогнувати, ную, еш, м. Стовать, охать. *Пішов, постоную.* Черк. у.

Постолбкати, каю, еш, м. Разглагольствовать, говорить медленно и неинтересно. *Постоломак чорт батька зна що!.. Ну, вже! як сяє та як почне постолокати!* Александрійск. у. Слов. Д. Эварн.

Посторожити, жу, жиш, м. Постеречь.

Постолѣць, льдѣ, постѣлик, ка, м. Ум. отъ постілі.

Постоліще, ша, м. Ув. отъ постілі.

Постоліянка, ки, ж. Раст. Aster. Вх. Пч. II. 29.

Посторбнок, нка, м. Посторбнка. *В чинці уродився, а на посторонку зинс.* Ном. № 4091. *В коляску запряли дванадцятьеро коней, по парі втрояж, перевиши хомути і посторонки стьожками.* Стор. Ум. **Посторбночок.**

Посторонь, нар. Въ сторону, поодавъ, особнякомъ. *Яким вже я тихим видом не підходила розмовитись з нею, роспитаться за все, так вона ж од мене посторонь.* МВ. II. 97.

Постояльне, ного, с. Постояная повинность. *Я же іще плачу й постояльне у поміч бідним.* Кв.

Постояльний, а, е. Постоялый. *Стоить коло дороги постояльний двір.* О. 1862. VIII. 29. *Почнемо держати свій постояльний.* Кв.

Постоянець, нця, м. Солдатъ на постѣ. Черк. у. *Матнула швидко до троянців, щоб сиз латинських постоянців по своєму останить.* Котл. Ев. IV. 41.

Постоянка, ки, ж. Остановка. Ромны.

Постоянный, а, е.—Постояльный. *Заїхали на постоянный двір.* Драг. 174.

Постояння, ня, с. Стояніє. *Хилилася береза своєї зеленої діброві: дякую ж тобі, зелена діброво, за мое постійня, кільки я у тобі стояла, буйного вітру не знала.* Рк. Макс.

Постѣяти, стѣю, іш, м. 1) Постоять. *Чи бачила жениха мого? Ой як же я не бачила, що ще з ним і постояла.* Чуб. V. 78.

Постѣячка, ки, ж. Приборъ, состоящий изъ лезвъ, расположенныхъ однакъ надъ другими, круговъ на четырехъ ножкахъ, въ средину котораго ставятъ дитя, уцащєся ходять. Мвл. 30.

Пострах, ху, м. Страхъ, ужась; устрашевіє. *Сотворив потуужну силу ворогам твоім на пострах.* К. Псал. 14. *І тичка в мене в руках, щоб ніхто не підійшов. Не ходи! держу на пострасі.* Г. Барв. 314.

Пострашати, хаю, еш, м. Пострашать. *Хоч жалко, не жалко, а треба впитини: і пострашати було, і крикнеш на його.* МВ. II. 10.

Пострашитися, шибься, тѣся, м. Испугаться. *Вони пострашилися, не мали де словатися на повлазили в грубу.* Чуб. П. 669.

Пострелати, ляю, еш, м. Пострі́ в (многихъ). *Як їх турки-яниченьки із-за молила напали, — постреляли - порубали.* ЗОЮР. I. 42.

Пострелати, б'аю, еш, м. Поскакати, попрыгати. *Пострелала через двір.* Шевч. 522.

Пострибувати, бую, еш, м. Поскакивать. *За нею дві дівчинки пострибують як м'я лошатка.* МВ. I. 114.

Постриб'ун, н'а, м. Скакунъ, шалунъ. Ум. Пострибунчин. *О, мій пострибунчик! мій кокотенъ міленький.* Г. Барв. 6.

Постривати, ваю, еш, м. Подождать, погодить. *З якої речі? Постривайте! Озвася сийий дід.* Гліб. *Постривай бо, не сумсья поперед батька в пекло.* Левцв. I. 102.

Постриг, гу, м. 1) Постриженіє. Рк. Левцв. 2) Обрядовая стрижка ребенка в первый разъ въ его жизни, когда ему исполнится годъ. Новомоск. у. Слов. Д. Эварн.

Постриганна, ня, с. Стрижка.

Постригати, гаю, еш, сов. в. постри́гти, жу́, ж'єш, м. 1) Стричь, остричь. *Як її одяли, як постричали по хлоп'ячі, вона не пручалась.* Кв. 2) Постригать, постричь (въ монахи). Постригти в брехуні = Пошити в брехуни. Шевч. О. 1861. X. 9.

Постриг'атися, гаюся, еш, сов. в. постри́гтися, жу́ся, ж'єшся, м. 1) Премудц. въ сов. в. Постричься. 2) Постриг'атися, постричься въ монахи. Рудч. Чп. 212. *В черницї постриглась.* Шевч. 337. *Не пострижайся, бо літа заубиш, зайчайся з тою, котру вірно любиш.* Гол. 3) — у що. Сд'яляться ч'єв'язь. *В дурні... постриксь.* Греб. 325.

Пострижчини, чин, ж. м. = Обстрижчини. Мил. 31.

Постригати, ваю, еш, м. = Постривати. *Постривай же, мій голубе, дивись, я не плачу.* Шевч.

Постріа, лу, м. Выстрѣль. К. ПС. 57. *За їдним пострілом сорок сім качок убив.* Чуб. I. 300. *За їдним пострілом убив дві качки.* НВольн. у.

Постріляти, ляю, еш, м. 1) Разстрілять, втрагити стрѣляя. *Уже стріли і кулі постріляли.* Чуб. 2) Застрілять (многихъ). *Царь зараз сказав, щоб зараз їх постріляли.* Рудч. Ск. 3) Изранить выстрѣлами. *Не дуже його порубано, не дуже його постреляно.* Чуб. V. 943.

Пострічатися, ч'аю, еш, м. Встрітяться. ЗОЮР. I. 251. *Пострічай Господи! — Пожелавіє божьей помоци.* *Пострічай тебе, Господи, моя крихотко!* Г. Барв. 280.

Пострічатися, ч'аюся, еш, м. Встрітяться. *На Стрітення зима з літом пострічаються.* Ном. № 521.

Постріш, ші, ж. Група въ 8—10 дворовъ навівающая сообща одного пастуха. Вх. 3н. 54.

Постр'іни, ін, ж. м. Постройки. *Гарні моде, построїни доладу і велики єсть, і овечата єсть, і конячки мають.* Чуб. IV. 95.

Постр'іти, р'ою, іш, м. Построить. *Вирубайте ї мені яворець, я ї собі построю дворцї.* Рудч. Ск. I. 14.

Постр'ітися, р'оюся, ішся, м. Построиться. *Построїсь такий дом, що ну!* Рудч. Ск. I. 92.

Постромяти, ляю, еш, м. Воткнуть (во множествѣ). *Палочок набірав, постромяля кругом хати.* Миж. 79. *Узяв ту лозину поламав та за халявї і постромяля.* Маж. 138.

Постругати, гаю, еш в. поструга́ти, жш, м. 1) Постругать нѣкоторое время. 2) Перестругать (во множествѣ). 3) — до р'огу. Почивать, вычвистить. *Постругу дороженьку к святому Різду, — сніжком припаде.* Мил. 193.

Пострун'іти, пію, еш, м. Покрыться струпами. *Його тіло почорніло, а від вітру пострун'іло.* АД. I. 270.

Пострянути, немо, вете, м. Застрянуть, увязнуть (о многихъ). *Тут, бра-не, коні не потянуть нехай там будуть хоч які... — де-де, а тут вони пострянуть.* О. 1861. IV. 157.

Постування, ня, с. Пошевіє.

Постувати, тую, еш, м. Постить.

Постугон'іти, н'ю, н'ш, м. Погудѣть, погрозхотать глухо нѣкоторое время.

Постуден'іти, н'є, м. безл. Походождѣть. *Постуденіло на дворі.* Каменец. у.

Постук, ку, м. Стукъ. *Лежу... коли се стукає. Се ж його постук.* Г. Барв. 237.

Постукати, каю, еш, м. Постучать. *Як прийде та постукає, зараз одчинити йому.* Єв. Л. XII. 36.

Постукач, ч'а, м. Встрічено въ слѣд. словниці: *Аби б був послужач, а постукач буде.* Ном. № 5432. Повидимому, словница значить: лишь-бы былъ тотъ, кто повинуется, а приказывающій (толкающій, б'ющій) выйдется. Въ такомъ случаѣ постукач = тотъ, кто б'єтъ кого?

Постукотити, ч'у, чеш, м. Постучать. **Постукувати, кую, еш, м.** Постука-

вать. *Сяде вертам на кочеру, постукуе ею по хаті.* Чуб. I. 68.

Пбступ, пу, м. 1) Шагъ, постуць. *Боже вас борони на кождім поступі, де ся постуците.* Фр. Пр. 72. 2) Прогрессъ, движеніе впередъ. *За правду, поступ, волю кожен з нас на смерть готов.* Млак. 124.

Поступанія, ня, с. Успѣхъ. *Не раз тиши він батька і вчителів незвичайним поступанням у науці.* Левцв. I. 247.

Поступати, пбю, аш, сов. в. посту-пати, пблб, пш, м. 1) Идти, пойти, пройти, двигаться, подвинуться куда-либо, ступать, стать куда-либо. *І така, і онака, і ть-пріч пішла, і знову суди поступай.* МВ. (О. 1862. III. 41). *Ми поступили так, щоб (вашо) тіні з-за берези не було видно.* Г. Барв. 79. *Усе думає, що вона перед вінчанням скраде батюшці: „не со-мласна“, то він і поступить на місце Омелькове через один ступінь... Г. Барв. 510. 2) Входитъ, войти. *Як ходив ще... Боі по світі, поступив раз зі святим Петром до більшого (старшого) брата.* Гв. I. 81. 3) Давать, дать, обѣщать, пообещать, дать, прабавитъ въ видѣ уступки, уступить. *За іудовище п'ятора цілкового поступив.* ЗОЮР. I. 46. *Не жаль їй кусок орода поступити.* Г. Барв. 308. *І батька й роду свою через їю відигралась, і молодощів своїх, краси своєї, всюю позбулася, а він мені що за се поступив?* Г. Барв. 276. *Да наняла вед-медика за плауом ходити... Поступила вед-медику да юрцок меду.* КС. 1884. I. 49. *Дя пійди до жиди-рандара да поступи йому часть оддати.* АД. II. 22. *Давая за вола Дорошові сорок карбованців, так не хоче: поступім йому ще зо два.* Каіев. у. *Своє поступи, а чужою не займай.* Г. Барв. 430.*

Поступатися, пбюся, ешся, сов. в. поступятися, пблбся, пишся, м. 1) = Поступати, поступити. 1) *Поступається на-зад.* *Боже вас борони на кождім поступі, де ся постуците.* Фр. Пр. 72. *Поступніи на товстолю вишивати: шитки товсті, то воно посту-пається скоріи.* Константиногр. у. 2) = Поступати, поступити. 2. ХС. VII. 421. *Нічим не поступиться бісова скнара.* *Мак-сим поступився взяти хуру, а ділі ї не схотів.* Воля. v. *Чи мені ж та поступа-ється полем тобі і морем?* К. XII. 66.

Поступній, а, ё. Тотъ, при работѣ вадъ которымъ можно быстро подвигаться впередъ. *Це шитво поступне.* Константи-ногр. у.

Поступно, нар. Успѣшно, быстро (о движеніи работы). *Поступніи на товстолю вишивати: шитки товсті, то воно посту-пається скоріи.* Константиногр. у.

Пбступок, пку, м. Процентъ, над-бавка сверхъ обычной цѣны. *Він дав мені восьмиривеника поступку.* Нѣжн. у. *Він хоч і жид, а не бере собі поступку.* Нѣжн. у. 2) Уступка. 3) Поступокъ, пове-деніе. Вх. Лем. 454. Ум. Пбступонько. Вх. Лем. 454.

Поступуванія, ня, с. Поведеніе.

Поступувати, пбю, аш, м. Вести себя обрацать, поступать.

Пбступцем, нар. Отступая шагъ за шагомъ. Кіев. у.

Постухати, хбемо, ете, м. Умень-шиться опухли (во множествѣ).

Постьобати, ббю, аш, м. 1) Постегать. 2) Запачать, пойти. *Постьобав неборак, по-курившиси.* Св. Л. 224.

Постягати, гбю, аш, м. То-же, что и стягати, во во множествѣ. *Назад руки по-стягала, під хана погнала.* АД. I. 74.

Постягтися, гбюся, ашся, сов. в. постягтися, гуся, нешся, м. Потяги-ваться, потануться, протянуться. *Тинь до-ля постяглась по зелених ґрядках.* Г. Барв. 79.

Посуботіти, тів, м. безл. Наступить субботѣ. *Е, вже посуботило, можно скором їсти.* Ном. № 541.

Посувати, вбю, аш, сов. в. посувати, ну, неш, м. 1) Подвигать, подвинуть. *Посувай колоду далі.* Харьк. *Посувачи хлб, що завжди лежить на столі, к по-куто, сів на лавку.* Кв. 2) Идти, пойти, отправляться, отправиться. *Кобиляча ю-лова посукала з хати.* Чуб. П. 66. *Насуне бриль на лоб, так собі й посуне з хати.* О. 1861. X. 28. *Готово! парус роспустили, посунали по синій хвилі.* Шевч. 441.

Посуватися, вбюся, ашся, сов. в. посу-вуватися, нуся, нешся, м. 1) Подви-гаться, подвинуться. *Мій парубок тільки очима світить та по за мною посува-ється, знай, до дівчини.* МВ. I. 112. 2) Со-ваться, сунуться. *Всі п'яні, хоть куди по-суньсь.* Ен. Котля.

Пбсувом, нар. Подвигая, подвв сь.

Пбсуд, ду, м. 1) = Посуда. Св. Мр. VII. 4. *Деревянная посуда.* Мнж. 190. *Загодилась всякій посуд мить і добувати: понада дала їй куфу і нове барило, шан-лики й юдяці ноччи староста Курило.* Мкр. Н. 20.

Посуда, ди, жс. Посуда. *Як чорзна-*

що—не черпай, щоб і посуду не запаскудити. Ном. № 3288.

Посудяна, **ни**, **ж**. Сосудь. Як немає в посудині, то поді до господарні. НВолын. у. Чорзнаціо—щоб і посудини не поналио. Ном. № 3288. Ум. Посудинна. Жінка, приноси посудинку мира, почала обмивати ною його. Єв. Л. VII. 37.

Посудяти, **джу**, **диш**, **и**. Посудити. Посудим людей раз, а люде десять раз. Ном. № 7016.

Посудник, **ка**, **м**. Гончарь, виготовляючий разного рода глазированья и терракотовья вздбляі, сравнительно лучшія. Вас. 177.

Посудов, **дку**, **м**. 1) =Посуда. Вх. Зн. 54. 2) Утварь. Украла дею з посудку. НВолын у.

Посудобити, **мить**, **и**. безл. Свести, судорожно стянуть. Щоб тобі руки посудомало. Ном. № 3719.

Посукати, **каю**, **еш**, **и** **сучу**, **чиш**, **и**. 1) Ссучить (во множествѣ). Чом ти, козаче, поводів не маєш? Ой як не маєш, я ж би ти посукала. Чуб. V. 391. Из його сама свічі посукала. Чуб. V. 1072.

Посукатися, **каюся**, **етеса** **и** **сучюся**, **читеса**, **и**. Ссучитися (во множествѣ). Проклядається, а ті мички й попрялись і посукались. Рудч. Ск. II. 44.

Посукбнний, **а**, **е**. Состоящий изъ чистыхъ шерстяныхъ нитокъ (о сукнѣ). Гол. Од. 55. Посуконне сукно. НВолын. у.

Посукбнщина, **ни**, **ж**. Сукно изъ чистыхъ шерстяныхъ витокъ.

Посукувати, **кую**, **еш**, **и**. Выводить, выпрядывать нитку. Посукувати починок. Вас. 201.

Посуміти, **мію**, **еш**, **и**. Опечалиться. Невістка смутная ходить, і діти навіть посуміли. МВ. I. 9.

Посумнітися, **мніюся**, **мнійся**, **и**. Усумниться. Тільки прошу в тім не посумниться.

Посумніти, **нію**, **еш**. **и**. =Посуміти. Надійшла осінь. На дворі посумніло.

Посумувати, **мую**, **еш**, **и**. Погоревать, попечалиться. Там нікто не посумує по твоєй смерті. Рудч. Чп. 234. Посумували чумаки, посумували, може котрий з їх і поплакав трохи—ді що вже зробити. Рудч. Ск. II. 154.

Посунути, **ся**. Сп. Посувати, ся.

Посуניתи, **плю**, **пиш**, **и**. 1) Нахмурить. 2) =Похиюпити. Голову посуנית. Кв. **Посуניתися**, **плюся**, **пишся**, **и**. 1) На-

хмуриться. 2) =Похиюпитися. Ну, іді ж тобі, дочко, посупившись стояти. Шевч. 289.

Посурутити, **плю**, **пиш**, **и**. Потрубить.

Посуניתи, **ніе**, **и**. безл. Потемнѣть. Як вже добре посуניתо, пішли на іробки. Грин. II. 186.

Посутижати, **жу**, **жиш**, **и**. Потануть, повезти тяжело. Аби кінш добре посутижис, зраз; і на ноги впаде. Кремень. у.

Посуха, **хи**, **ж**. Засуха. Вихор бува під посуху. Чуб. I. 35.

Побсуш, **ші**, **ж**. Валежникъ, сухія вѣтви. Радом. у.

Посушити, **шу**, **пиш**, **и**. Высушить (во множествѣ). Ой пішов дід по гриби, баба по опеньки, дід свої посушив, бабини сиремкі. Чуб. V. 1129.

Посушитися, **шуся**, **пишся**, **и**. Посушиться. В середині коша була і кабиця за для воюю, часом щоб було де порітяться і посушитися. Стор. II. 182.

Посушний, **а**, **е**. О времени года: когда бывають засухи, сухой. Під той посушний рік я насіяв хліба багато, та й не вродив. Каменец. у.

Посухачуватися, **чуємося**, **етеса**, **и**. Схватиться, вскочить (о мвогахъ). Побудив усіх, посухачувались усі. Грин. I. 200.

Посухляти, **ляю**, **еш**, **и**. Нагнуть, склонить (во множествѣ). Ой у роти верги крути, піду посухляю. Мет. 116. Ой у лісі на іорісі, там гадки ініздо звили, іоловоньки посухляли. Чуб. V. 915.

Посухлятися, **ляюся**, **етеса**, **и**. Наклоняться, нагнутися (во множествѣ). Хрести дубові посухлялись. Шевч. 430.

Посухіти, **иу**, **нѣш**, **и**. =Посох(ну)ти. Ще тиждень поцвітуть, а потім і посухнуть. Гліб.

Посходити, **димо**, **дять**, **и**. 1) Сойти (внизъ) (о мвогихъ). Посходили з іори. Черниг. у. 3) Взойти (во множествѣ) (о растеніяхъ). Так річко посходив (часник), наче нечистий кіллям потикав. Ном. № 10187. 4) Уйти (о мвогихъ). А тут і дітей нема: як на те же посходили з хати. Г. Барв. 299. Посходили із сѣту і паприоти. К. ПС. 7. 2) Взойти (на высоту) (о мвогихъ). Посходять було на ту могилу, балакають... усіхж співають пісень. ЗОЮР. I. 280.

Посходяться, **димосся**, **дятесся**, **и**. Соїтись (о мвогихъ). Уночі походились усі іайдамаки. Рудч. Ск. II. 147.

Посополювати, люю, еш, м. Схватить (во множествѣ).

Посополюватися, лююся, етеса, м. Схватиться, вскопчить (о многихъ). *Посополювалися усі—да навтіки*. Рудч. Ск. I. 23. *Жили посополювалися да, піднявши манатки, так і майнули*. Рудч. Ск. II. 194. *Посополювалися ми на віз*. О. 1861. У. 71.

Посціка́йло, ла, с. Испусканіе урянн. *З каюніе найдку нема, тільки посцікайло*. Лебед. у.

Поська́ти, каю, еш, м. Понскаць вѣ годовѣ. Грин. II. 63. *Баба надувала його, напоїла і юлову йому змила і поськала*. Рудч. Ск. II. 43.

Посьорба́ти, баю, еш, м. Похлебать. *Мали ту надію, як море стане закипать, щоб юшки добре посьорбати*. Гліб.

Посьох, ка, м. Обѣд, состоящій изъ одного только борща. Борз. у.

Посяга́ти, гаю, еш, сов. в. **посяга́ти**, гу́, неш, м. Протягивать, протянуть руку, доставать, достать; засовывать, засунути (руку вѣ карманъ). *Посягни в кишеню, вийми грошей ремню*. Грин. III. 506. *Брат посла у ремінь та й виймив мені сорокатиц*. Федьк.

Потава́ти, таю, еш, сов. в. **пота́ти**, таю, неш, м. Тонуть, утонуть. Вх. Зн. 54. *Миколай пішов за попом водою, але не потав*. Гн. II. 240. *Відро було залізне та й потало у криницю*. НВолын. у. *Ой упало згіда з неба, потала в кирничю*. Гол. I. 289. *У синє море сонце вже потало*. Федьк.

Потає́нне, нар.—Тайно, тайкомъ. Канев. у. Могил. у. *Так вона потаєнне від мене все переносила до сідки*. Уман. у.

Потає́нний, а, о. Тайный, таивственный. *Прислухайся тільки,—чуєш, над водою моя щось потаєнне юлосно співає*. О. 1861. XI. 14. *Потаєнний... лаз через стару стіну у злочок*. Морд. Пл. 68.

Потає́нню, нар.—Потаєнне. Рк. Левц. *Потаєнню знов прийшла до Гиліни*. Гн. I. 143.

Потає́нці, нар.—Потаєнне—Потай. *Потаєнці од усіх*. Рк. Левц.

Пота́ти, таю, їш, м. Скрыть, удержать вѣ тайнѣ. *Сором сказати, а гріх попати*. Ном. № 3175.

Потай, нар. Тайно, тайкомъ, скрытно. *Не роби потай*. Черк. у. *Треба робити потай Бога, щоб і чорт не знав*. ЗОЮР. I. 147. *Дав йому гроші у потай*. НВолын. у.

Потайки, нар.—Потай. НВолын. у.

Потайко́м, нар.—Потай. *Да й протися у діточки потайком*. Мет. 121.

Потайни́й, а, о. Потайной, тайный, скрытый. *Потайного собаки гріх треба болятися*. Ном. № 3046. *Тільки скажу по-дружеско потайному*. Чуб. У. 663. *Пошептом дав козакам потайний наказ*. К. Цн. 213. *Потайний гріх це й грішніици*. Г. Барв. 452. *Потайна лизоманка*. Зміев. у.

Потайни́к, ка, м. Подземный ходъ. *В потайники пустить олюнь*. Шевч. 189.

Потайно, нар.—Потай. *Накляв рибалку, щоб його перевіз потайно на сей бік*. ЗОЮР. I. 264.

Потайці, нар.—Потай. НВолын. у. *Сама собі їсть в потайці од матері*. Чуб. I. 66.

Потак, ка, м.—Шпудляр, приборъ для мазанія. МУЕ. III. 25.

Потакáйло, ла, с.—Потакач. *Се чоловік потакайло*. Полт. г.

Потакáтися, каюся, ешся, м. Сговориться. *Обчество потакалося, щоб не було його у нас*. Волч. у.

Потакáч, ча́, м. Поддакввающий. *Потакач тим і живе, що язиком грає*.

Потакáвник, ка, м.—Потакач. Волч. у. (Лобод.).

Потакáувати, кую, еш, м. Поддакввувать. Зміев. у. *Мовчи та потакуй*. Ном. № 1113. *Я потакую за ним, а він і розказав мені все*. Черв. у. *Люде потакують за ним*. НВолын. у.

Потáла, ли, ж. Съѣденіе; встребленіе. *На поталу да́ти, подáти, подáтися*. Вѣ добычу, вѣ жертву оддати, быть отданнымъ. *У чистому полі поговайте, звіру-птиці на поталу не подайте*. АД. I. 114. *А віри християнської на поталу в вічний час не подайте*. АД. II. 14. *У найми не пускала, у чужі руки на поталу не давала*. Грин. III. 692. *Довелося валятися, звіру-птиці на поталу податися*. АД. I. 132.

Потала́ннї, нїть, м. Безъ. *Не поталанило йому бачити її*. Г. Барв. 123.

Потáнути, ну, неш, м. Растаять. *Вже багато потало снігу*. Черняг. у. *Пошнуть лигі люде, як той сніг нехай потануть*. К. Псал. 85.

Потанцюва́ти, цюю, еш, м. Потанцовувать. *Пошаний, кобзарю, я заграю*. Шевч. 186.

Потáпці, ців, м. Маленькіе сухарьки, которые ѣдять съ горячєй ухой, также съ медовой сьтой. *Лий потапці, впусти чми в юшку*. Ном. № 11994.

Потарабаняти, ню, ниш, м. 1) Побарабаняти. 2) Потапати. *Салдат того попа на обережок,—потарабанис.* Драг. 150.

Потарапати, шу, шиш, м. Потапати. Вх. Зн. 54.

Потарсувати, сую, еш, м.—Поторсувати. *Він мене за круди зловив та дово потарсував таки.* Катериносл. у.

Потаска, ки, ж. У горшечниковъ: деревяная, рѣдко желѣзная кочерга въ видѣ буквы Т для перегребанія въ горнѣ во время обжиганія. Вас. 179.

Потаскати, каяу, еш, м. Потапати. *Вона і потаскала його.* Мнж. 30. *Із бою потаскали і стан.* Котл. Ен.

Потасувати, сую, еш, м. Поколотить. *Було його на вольній або на вечорницях потасують добре, бо таке заборне було.* Кв. *Тим же він і сердитий.* *Добре, що це не потасував тебе.* *Се диво, що москаль холодний заснув, не потасувавши хазяйки.* Котл. МЧ. 443.

Потати. См. Потапати.

Потатуритися, рюся, рияся, м. Приквіттися. *Може і справді втисся, бо багато він випив, а може й потатурився,—його не розбереш, дуже влидний чоловік був.* О. 1862. VII. 40.

Потахати, хаяу, еш, сов. в. **потахнути**, хну, еш, м. 1) Тонуть, потонуть, погрузитися. *Потях в воду.* Вх. Зн. 54. 2) Убивать, убитъ. *В кошовоці все мід потахає, вже діачині розуму не стає.* Гол. I. 107.

Поташ, шў, м. Поташъ.

Поташня, ні, ж. Поташенный заводъ. Черк. у.

Потвар, ра, м.—Потвора. К. МБ. X. 12. *Тепер кругом я потвар слямаувала.* К. ХП. 93.

Потверезу, нар. Въ трезвомъ видѣ. *На друиий день ми пішли до його уже потверезу і балакали; уже тоді в голові нічого не було.* Верхнедзѣр. у.

Потвір, вбру, м.—Потвора? *Привезли скриню й перину і молодую княгиню; привезено та потвір у дѣр; а з того потворочку торошенько по дворочку: і хлѣб родить, і товар плодить, і пчілки роятся, по саду ядовляється.* Нп. Ум. **Потворочко.**

Потвора, ри, об. Уродь, чудовище. *О потворі ніякові буду вам співати: марузатий, нелешатий, брамкий, забабраний.* Гол. III. 486.

Потворятися, рюся, рияся, м. За-

ряться, желать чего, хотѣть имѣть. *Ты ся не потвори на тому бестію.* Гол. II. 427.

Потебнй, ні, ж. Кожаная лопасть съ каждого бока сѣдла. Потеб. IV. 14. Ум. **Потебенька.** Мнж. 190. *Як сів на коня та вдарив в потебеньку, та поїхав поманеньку.* Ном. № 14211. *Сав'яниці із Торжка новенькі, мальовані потебеньки.* Котл. Ен. VI. 56.

Потекті, течу, чѣш, м. Потечь. Чуб. V. 434. *Ріки... потечуть.* Ев. I. VII. 38.

Потектіся, чўся, чѣшся, м. Уйти, За пачком-протисвітом потеклась свѣтлами. Млак. 106. *Німці пошваркотили та й потеклися.* Федьк.

Потелѣнкати, каю, еш, м. Побренчать, позвонять.

Потелѣпати, паю, еш, м. Потрясти. *Як потелѣпав і всьо завалив.* Гн. I. 36. *Слику потрис, потелѣпав, та й не впама не їдна.* Гн. I. 208.

Потелѣпатися, паюся, ешся, м. Потапатися. *Вовчиско... потелѣпав сі в мс.* Гн. I. 131. *Уже кудись потелѣпалась швендя.*

Потелѣжитися, жуся, жишся, м. Побрести, потапатися. *Потемжилося у мс.* Полт. у.

Потелїтися, лимбся, литбся, м. Отелиться (о многихъ). *Коровочки потелїлися.* Мет. 31.

Потелїпатися, паюся, ешся, м.—Потелѣпатися. *Пам махнув рукою, покрутив головою і потелїпався далі.* О. 1862. IX. 71.

Пѣтемки, нар. Во тьмѣ. *Що ви потемки промовили, повідну чутимуть.* Ев. Л. XII. 3.

Пѣтемиий, а, е. Темноватий.

Пѣтемиїти, ню, ниш, м. Ослѣпять. *Щоб тебе побило, потемнило на путі, на дорозі і куди ти повернешися лицем своїм!* Ном. № 3786.

Пѣтемиїти, нію, еш, м. Потемнѣть. *Калино-малино, чого потемніла?* Нп.

Пѣтемишати, шаю, еш, м. Сдѣлаться темнѣе.

Пѣтемно, нар. Темновато.

Пѣтему, нар. Въ потемкахъ. *Цьою потемку не зробиш.*

Пѣтемок, мжу, м. Темнота. *Оскресни Боян, свѣтлий наш співаче, чому так дово в потемку почувси?* Федьк. I. 26.

Пѣтемяти, рю, рияш, м. Помрачать. *Досада і сльози потемрили їх.* Мир. Пов. I. 134.

Потемрява, *вж.* ж. Пасмурная погода; густой туманъ. Вх. Зв. 54.

Потемряв. кá, *м.* Ночная, сумеречная бабочка. Вх. Лем. 454.

Потенѣтати, *чу, тиш, и.* При покрасѣ: покрыть легкимъ просвѣтляющимъ слоемъ краски. *Потенѣтати сак-так стіа хварбою.* Переяс. у. *Позолота така—потенѣтати та й юді.* Переяс. у.

Потентáт, *та, м.* Властелинъ, властитель, державный государь. *Хоть ми собі живем у Січі просто, та нас великі потентати знають.* К. Бай. 17. *Ненаситні младиством потентати.* К. ЦН. 163.

Потепліти, *лію, еш, и.* Потеплѣть. *На дворі втихло й потепліло.* Левц. I. 55.

Потеплішати, *шаю, еш, и.* Сдѣлаться теплѣе. *Потеплішав на дворі.* Левц. I. 340.

Потереб'яти, *бл'ю, б'ащ, и.* Потанцить. *Підня ч'юю і цетъ потеребив за гору.* Греб. 381.

Потерев'ятити, *ню, ниш, и.* Поболтать. *Добре ми з ним потерев'ятили.* О. 1862. IX. 61.

Потераувати, *взую, еш, и.* Сильно звбвть. *Побив її, потерзував.* Зміев. у.

Потерм'янитися, *нюся, нишся, и.* Оббитися, обтрепанитися. *Колеса ся потерм'янили, треба одмінити колеса.* Вх. Лем. 454.

Потерп'ати, *п'аю, еш, и.* 1) Терпнуть. *Ой як іде з коршми, то й викрикає, а на мені тіло та потерпає.* Чуб. V. 1091.

2) Боятися, дрожать. *Всі жиди в страху, кожодий потерпає.* ЕЗ. V. 200. *Я потерпаю за свою дитину: саму покинула, а воно мале.* НВолын. у. *Ми тут потерпаєм за його, бо ще повістися.* НВолын. у. *Злодій іден за оруцію потерпає.* НВолын. у.

Потерп'іння, *ня, с.* Терп'івіе. *За потерп'іння дасть Боє сластиня.* Ном. № 2428.

Потерп'іти, *п'лю, пиш, и.* Потерпѣть въкоторое время. *Поживемо це, потерпимо це за гріди наші на сім світі.* Ка.

Потерп'іння, *ня, с.*—**Потерп'іння.** Вх. Лем. 454.

Потертв. См. **Потирати.**

Потертися, *тр'уся, тр'б'ся, и.* 1) Потереться. *Вже не одна пр'янда на голові потерлася на сіно.* Левц. I. 187. 2) Пом'ятися, побыть въ нерѣшительности. *Старости потерлись, пом'ялись, а з хати не йдуть, м'я це чою ждуть.* Грин. II. 274.

П'отертъ, *тв, ж.* Потертый табакъ, солома в пр., труха. *Зірни той цвіт цр'яний, висуши його й зітри на потертъ.* Грин. П. 322.

Потер'уха, *хи, жс.* 1)—**Потертъ.** Кіев. Подольск. Волян. гг. 2) Сафидильс. Шух. I. 45. Ум. **Потер'уха**, **потер'ушечна.** Грин. III. 462. *Хоч і риба потерушка, та хороша юшка.* Ном. № 13843.

Потерчá, *ч'ати, с.* Дятло, умершее безъ крещенія. *Потеб. III. 59.* Ум. **Потерч'атию.** Гн. I. 168.

Потерч'ук. кá, *м.*—**Потерча.** Вх. Зв. 54.

Потер'я, *р'і, жс.* Порча, вредъ. *Він остався на дорозі, бо йому трапилась потер'я: упряж порвалась.* Борзна.

Потер'яти, *р'аю, еш, и.* Испортить, сдѣлать вредъ, разорвать, разрушить, разстроить. *Мет. 210.* *Мамо, я собі хатку зробила, а Семен потер'я.* Славяносерб. у. *Потер'яла я віночок через дурний розумчок.* Чуб. V. 345. *Як так гратся, то й хатку потер'яєм.* Ном. № 3814. *Задзвони римен'ю в суботу, потер'яй двочкам роботу.* Грин. III. 474. **Потер'яти дитя.** *Прозвнести выкидышъ.* КС. 1893. VI. 75.

Потер'ятися, *р'аюся, ешся, и.* Испортиться, разорваться, разрушиться, разстроиться. *Ой десь стоить парочка, любая розмова, ой як третій уміається, то й потер'яється.* Нп.

Потесáти, *ш'у, шеш, и.* 1) Потесать въкоторое время. 2) Обтесать, вытесать (во множествѣ).

П'отв, нар. 1) До тѣхъ поръ. *Поти пр'яла, поки й задрімала.* Рудч. Ск. II. 14. *Поки частя плужить, поти приятель служить.* Ном. № 2308. **До сихъ поръ.** *І повелі: бурхатимеш от поти, оттут межа твоім сердитим хвильям.* К. Іов. 85.

Потиж'енно, *нар.* Понедѣльно. *Ціни не скавав, почому платиме Трохимові, чи в день, чи потиж'енно.* Кв.

Потик'ятися, *к'акся, ешся, сов. в.* **поткн'ятися, н'уса, н'б'ся, и.** 1) Споткаться, споткнуться. *Ой поткнувся Нецайв кінъ на малу тичину.* Лукаш. 110. *Взевси джурі маленькому коник потикати.* АД. II. 86. 2) Показываться, показаться. *До батька боюсь і потикається.* Г. Варв. 275. *Там добре, де нас нема, а куди ми поткнемось, так і попсумемо.* Ном. № 2052.

Пот'ялиця, *ці, ж.* Затылокъ. *Росчесала чорні кудрі аж на пот'ялицю.* Чуб. V. 32. Ум. **Пот'яличка.** *Намиточка новенька, пот'яличка юленька.* Грин. III. 309. Ув. **Пот'яліца.**

Пот'ялишник, ка, м. 1) Подзатыльничекъ. *Геть, пріч, вб'райтесь відсіля к чорту, я в'ом пот'ялишника дам.* Котл. Ев. III. 36. **Пот'ялишника нагодувати.** *Нада-*

вать подзатыльниковъ. *Ном. № 3855. 2) = Крижівниці. Полт. г.*

Потілъ, нар. = Потю. Потилъ не престану, покіль не достану. Чуб. V. 225.

Потиліа, ки, ж. Ув. отъ потилиця. *Мнж. 124. Грин. I. 219.*

Потинятися, няюся, ешся, и. Побродать, послоняться, попатьаться.

Потирати, раю, еш, сов. в. потёрти, трѹ, трѣш, и. 1) Тереть, потирать, потереть. Ученики його їли колося, потерти в руках. *Св. Л. VI. 1. Чи не висять рушнички нам потерти ручки?* *Мет. 190. Не лучше б нам з ляхами... мирно пробувати, а з нїими луйв потирати, своїм тілом кх арїв їдувати.* *АД. II. 9. Потирати рѹки об ного.* Помыкать кѣмъ. *Досталося ледачому рѹки потирати.* Чуб. V. 557. *Варили воду з нас ледачі дуки і потирали об козацтво руки.* *К. Бай. 55. 2) Разбить. Буком узав, потер горї до жука.* *Гн. I. 53.*

Потїрач, ча, м. Помыкающій кѣмъ. *Довелося газяїку многу рѹки потирати. Ой потирай, потирачу, коли тобі довелось, а я буду користися. коли менї горе няюся.* *Нп. (Г. Барв. 275).*

Потїряти, рю, ршш, и. 1) Поташить. Чуб. II. 541. 2) Пшвурнуть, бросить. *Подають його. Куди! озьме тх так до порога й потире.* *Драг. 63.*

Потїряться, рюся, ршся, и. = Провадитися. *Тхк і потирися в калюжу, — наче далеко обїйти.* *Харьк. Уже потирились до шинку.* *Харьк.*

Потїрка, ки, ж. = Потөрча? Чуб. I. 21.

Потискати, кая, еш, сов. в. потїснути, ну, неш, и. Сжимать, сжать, давить, придавить. *Потискає бондарїзму за білії пальї.* *Гол. I. 65. Бере камїнь лев у лати... як потисне, — камїнь трїснув.* *Рудан. I. 76. Потискув мов Хому Ярема, що й очї вискочили прїч.* *Котл. Ев. V. 49. Мороз потїс. Сильный мороз.* *Драг. 276. Мороз... як потиснув.* *Гн. II. 12. 2) Пшвирять, пшвирнуть, бросить. Так і потис менї межє очї.* *Черк. у. 3) Отправиться, пойти. Шанку в кулах і потис за ворота.* *Св. Л. 317.*

Потїснутися, нуся, нешся, и. Потїсниться.

Потитарювати, рїю, еш, и. Побывать церковнымъ старшой.

Потиха, нар. = Потиху. *Вх. Лем. 454.*

Потїху, нар. Потвхоньку. *Мати з сином ходить, потиху зворить.* Чуб. III. 153. *Ум. Потїхеньку, потїхєсьнюку, потїхусеньку.* *Грин. III. 439. Чуб. V. 1134.*

Потїхшати, шаю, еш, и. Сдѣлаться тшше, смириѣе.

Потїч, нар. Внязь головою. *Який вїм менї родик? Хиба що летїв через тин потїч.* *Посл. Лїз потїч додомочку.* *Гол. II. 463.*

Потїчати, чу, чшш, и. Обгородить тичнами. *Вх. Зн. 69.*

Потїв, току, м. Потокъ, ручей. *Каме-нец, у. Ум. Потїчом. Дїшшов до потїчка, став переходити, підкачав штани.* *Драг. 191.*

Потїкати, кая, еш, и. Течь. *Аж слинка в ротї потїкає.* *Ном. № 5023.*

Потїль, нар. = Потїль. *Потїль бить, покіль та шучина кожа облізе.* *Рудч. Ск. II. 53.*

Потїм, нар. 1) Потомъ. *Як би той розум поперед, що потїм назадї знайометься.* *Ном. № 5406. 2) Тѣмъ болѣе, подавно. Алв. 38. Я горїлки не н'ю, а царїної і потїм. Котл. МЧ. 453. У Одесї нема землі, а у Чорноморїї і потїм нема.* *Черк. у. 3) Впрочемъ. Семен казав, що вїн наче у Безлюдовїї, а потїм — хто його зна.* *Харьк. у.*

Потїпака, ки, ж. 1) = **Потїпаха** 1. *Оцї це менї потїпаки! і де їх нечиста мати носила.* *Харьк. у. 2) Обѣдъ, состоящій изъ одного только борща.* *Ворз. у.*

Потїпати, пая, еш, и. Потрепать. *На тобі круг прїдїва: щоб ти його пом'яла, потїпала.* *Рудч. Ск. II. 44. Потїпати за бороду.* *ХС. IV. 23.*

Потїпаха, хи, ж. 1) Бродяга. 2) *Потаскуха. Се чеснїї, не потїпахи, були тендітнї при людях.* *Котл. Ен. III. 49.*

Потїпач, чя, м. *Трепальщїкъ. Ой ти, ткачу потїпачу, не махай руками.* Чуб. III. 162.

Потїсний, а, е. Тѣсноватый.

Потїсно, нар. Тѣсновато.

Потїха, хи, ж. *Радость, утѣха.* *Мкр. Н. 9. Ох, Боже ти мїї єдиний, ти — моя потїха! Потїш мене нещасную, вибав з сього лиха.* Чуб. V. 480. *Вїтцєві мати з тебе потїху.* *Колб. I. 192. Ум. Потїшна. ЕЗ. V. 125. Потїшечка.* Чуб V. 1088. *Грин. III. 467.*

Потїчок, чка, м. Ум. отъ потїк.

Потїшати, шаю, еш, сов. в. потїшити, шу, шшш, и. Радовать, обрадовать, утѣшать, утѣшить. *Кого Бог засмутить, того і потїшить.* *Ном. № 46. Негай Грод марно поїбає, наш Бог прєдвїчний всїх нас потїшає.* Чуб. III. 328. *Подобно сь тм,*

мій миленький, тільки мене потішася, ой чую я через моде, що ти инуюю кохася. Чуб. V. 125.

Потішатися, шаюся, ешся, сов. в. **потішитися**, шуса, шнися, і. Радуватися, обрадуватися, утїшатися, утїшатися. Іду селом, ревно плачу,—ви, вороги, потішайтесь. Чуб. V. 458.

Потішечка, ки, жс. Ум. оть потіха.

Потішися, ся. См. Потішати, ся.

Потішека, ки, жс. Ум. оть потіха.

Потішний, а, о. Утїшительный. Принесу вам потішну заітку. К. ЧР. 253.

Потішувати, шую, еш, іа. = **Потішати**. Бума вона вродилась паннов, мудро ученов, завше тата потішувала. Гв. I. 140.

Поткánнй, ня, с. = **Піткання**. Чия основа, аби мов поткання. Ном. № 9702. Ум. Поткánнчко. Ном. № 7547.

Поткáти, тчў, тчеш, іа. 1) Соткати (во множествї) *На тобі круи прядіва: щоб ти йою пом'яла, потіпала і в мички помикала і щоб попряла, помотала, оскувала і поткала і побілила*. Рудч. Сб. II. 44. 2) Заткати. *Та всі тії три жупани всі сріблом поткани*. Чуб. V. 886. *Да я тебе, біле, черню потчу, да тую платотку в свято зношу*. Чуб. V. 489.

Поткáтися, тчўся, тчешся, іа. Соткаться. *Тобі там і попрядеться і потчється, і в скриню покладється*. Рудч. Сб. II. 51.

Поткнўти, енў, неш, іа. Высунуть, показати. *І носа поткнуть не можна*.

Поткнўтися. См. Поткєтєся.

Потлїти, тлїю, еш, іа. Истлѣть. *Йою тіло в полі почорніло та й од вітру потлїло*. Грив. III. 593. *Так би й потлїли живцем в нечистотї*. Левц. I. 91.

Потломїти, млїю, мїш, іа. = **Потлумити**. *Мил. М. 65. То сіно таке, що не дуже потломлять*. Черв. у.

Потлумáчити, чу, чш, іа. Объяснять (во множествї).

Потлумїти, млїю, мїш, іа. 1) Заглушить, задавить. 2) Побить, поколотить. *„Ходім, будеє бити“ Витїли Петра від стїни, потлумили*. Гв. I. 84. 3) Истребить, уничтожить.

Потлўмєння, ня, с. Заглушевіе, подалєніе.

Потмарїти, рїю, рїш, іа. = **Потмаряти**. *На небї усі звїзди потмарїю*. АД. I. 185.

Потоварїшати, шў, шїш, іа. Сдѣлаться товарищем, сойтись. *Яким зовсіє потоварїшав з о. Хведором*. Левц. I. 463.

Потоварїшувати, шўю, еш, іа. = **Потоварїшити**.

Потовїй, б, б. 1) Относящийся къ поту. 2) Заработанный тяжелым трудом. *Нї дончо, нї, серце! за крїпака не підеши... нашому роду так на прикоже свої потовї скарби у панські дворища передавати*. Г. Барв. 85.

Потовкáчити, чу, чш, іа. = **Потовкєти**. *Хома думає, що ще трохи йою потовкєчи, —принявсь лежачою шкварити*. Кв. (О. 1861. V. 22).

Потовкєти, вчў, чеш, іа. 1) Потолочь, истолочь. 2) Побить въ дребезги. *Потовкє йому усі пляшки й усі чарки*. Кв. Горїшк потовкє, вікна побєо. О. 1861. VI. 77. 2) Поколотить. *Вона йою п'яною потовкє*. Стор. МПр. 155.

Потовтїся, чўся, чешся, іа. 1) Потолочься, побиться. *Потовчуться дорогою всі горїшки, миски, макїтри*. Левц. I. 208. 2) Потолочься пѣвоторе время.

Потовкўчий, а, о. Хлопотливый, суетливый.

Потівпати, пїю, пїш, іа. Умѣстить, помѣстять.

Потівпатїся, пїюся, пїшся, іа. Умѣститься, помѣститься. *На всіх умїлях люде так і смують, аж не потівпатїся*. МВ. I. 38. *Иниша добродїйка і в доорї не потівпатїся*. МВ. (О. 1862. III. 40).

Потівстий, а, о. Толстоватый, нѣсколькo толстїй. *Се дубок потівстий трохи*. Волч. у.

Потовчї, чў, чеш, іа. = **Потовкєти**. Желех.

Потівшати, шаю, еш, іа. Потолстѣть. *Вони од тепла роздалися, потівшали*. Ком. II. 54.

Потокмáчити, чу, чш, іа. = **Потовкєчати**.

Потокмїтися, млїюся, мїшся, іа. Условиться, договоряться. Вх. Зя. 70.

Потолóка, ки, жс. = **Потолоччя**.

Потолóчити, чу, чш, іа. Измять траву, хлѣбъ, постель. *Не дав Бог жабї гвоста, а тб б усю траву потолóчила*. Ном. № 3828. *Та не стели білої постелї, — потолóчатъ*. Мил. 118.

Потолóччя, чя. Измятое мѣсто въ травѣ или хлѣбѣ, взмятае трава или хлѣбъ. *Наша панї охоча зїбрала потолóча життєв и тищенїчєв*. Чуб. III. 235.

Потóля, лї, жс. Потворство, поблажа, потачка, вола. Ном. № 3354. *Дай дїтям потóлю, сам підеи у неволю*. Волч. у. *Язи-*

ком що хоч роби, а руками потолі не давай. *Ном. Левенець дово опинався і серцю не давав потолі.* Мкр. Г. 18.

Потолати, ляю, еш, і. Потворствовать.

Потоміти, млію, миш, і. Утомить. *Драг. 65. Ідуть вони, ідуть,—вже й коні потомили й зюлодніли сами.* Рудч. Ск. II. 62. *Ми їхали за три милі, кониченьки потомили.* Мил. Св. 34.

Потомітися, нимоса, теса, і. Устать, утомиться (о многих). Так *потомилися, що насилу ноги волочуть.* Рудч. Ск. II. 48. *Їздили ми лугами сірими волами, сірі воли потомилися.* Мил. Св. 42.

Потомній, а, е, потімній, а, в. Будущий, грядущий. (Будинки) цілі і кріпкі і ще постоять для потомнього часу. О. 1861. VI. 169.

Потомність, ности. ж. Будущее. Желех.

Потомок, меа, м. 1) *Потомокъ.* *Пан вибрав собі до двору двох хлопців, потомків старих козаків.* Левнц. I. 159. 2) *соб.* Потомство. Мвк. 56. Мпл. М. 65. *Свій потомок поучу.* Драг. 30. *У нас у селі захворав на холеру батько, мати і увесь їх потомок (діти й онуки).* Волч. у.

Потомство, ва, с. Потомство. Гн. II. 129. *Ти рятував народ свій вірний, потомство Якова блаюю.* К. Псал. 175.

Потому, нар. 1)—**Потім 1.** *Я потому піду.* Каменец. у. *Хочеш мене розкохати, а потому занехати.* Чуб. V. 153. *Тепер ти кажеш, що зоронька ясна, а потому скажеш, що доля нещасна.* Чуб. V. 116. 2)—**Потім 2.** *Тепер вітрян нема, а там і потому.* Константиногр. у.

Потонкий, а, е. Тонковатий. *Це дошки потонкі.* Харьк. г.

Потонко, нар. Тонковато.

Потонути, ну, веш, і. Потонуть. *Слава тобі, любомудре, чеху-слав'янине, що не дав ти потонуту в німецькій пучині.* Шенц. 238.

Потоншати, шаю, еш, і. Сдѣляться тоньше. *То людина схудне, а дерево не потоншає.* Київ. у.

Потоншіти, шу, шіш, і. Сдѣлять тоньше. Лебед. у.

Потоп, пу, м. Потопъ. *Сидиш у тьмі, кругом себе не бачиши. потопом вод окрило твою душу.* К. Іов. 49.

Потопи, пе, ж. Потопъ, наводняєніе. Гн. II. 3. *Ік маля бути потопи світа, то Ной будував ковч.* Гн. II. 249. *Як пустив воду... та стала потопи, та тото війско зараз ізбули.* Драг. 259.

Потопати, паю, еш, і. Пойти, побрести. *Ледею потопав.* Рудч. Ск. I. 3.

Потопати, паю, еш, сов. в. потопнути, ну, веш, і. Потопать, тонуть, утонуть. *Потопав моя доля край синього моря.* Мет. 461. *Потопало два брати рідненькі.* ЗОКУР. I. 29.

Потопільник, ка, м. Утопленникъ. Шух. I. 42. 182.

Потопати, плію, пиш, і. Потопить, затопить, утопить. *Дітей потоплю і сам утоплюсь.* Чуб. II. 13. *Вона собі сина породила, в глибокому колодязі потопила.* Чуб. V. 363.

Потопітися, пліюся, пишся, і. Утонуть. *Розбила буря їх корабель і усі люде потопились.* Рудч. Ск. II. 19. *Ой брат сестру через море вів, сестра потопилась, брат переплюв.* Грин. III. 404.

Потоплення, потопляння, ка, м.—**Потопельник.** ЕЗ. V. 209. Каменец. у.

Потопний, а, е. Относящийся къ потопу. *Із небес потопні води.* К. МБ. XI. 157.

Потопнути. См. Потопати.

Потоптати, пчу́, чеш, і. Потоптать. *Топчу, топчу ряс: дай, Боже, потоптати і того року діждати.* Ном. № 331.

Потоптатися, пчүся, чешся, і. Потоптаться.

Потоптом, нар. Топча. *Стоптали кіньми над Горинню чату і потоптом ідуть по всій Волині.* К. ЦН. 171. *Як одкрив ворота, то чужоземці ввалились у Киев да і пішли потоптом.* ЗОКУР. I. 4.

Поторгати, гаю, еш, і. Потергать. *Зійшла вона з дочкою на рундук, поторгала дверми,—ні духу не чути.* Св. Л. 79. *Хоть би були поторгали (собаки), хоть би були з'їли, в мене тоді окріч тебе чотири сідли.* Гол. I. 243.

Поторгувати, гюю, еш, і. Поторговать; продать или купить на базарѣ. *Поїхав він на базар—от як би і у нас у Корсуні—поторгував він, що йому треба було.* Рудч. Ск. I. 115.

Поторгуватися, гююся, ешся, і. Поторговаться. *Купи, не купи, а поторгуватися можна.* Ном. № 4283.

Поторжева, ки, ж. Торгъ, торговля. *Сьогодні на базарі нема поторжежи.* Лебед. у.

Поторкати, каяю, еш, і. Касаться, трогать, толкать. *Вітрянсь віє, позіває і ворітечка поторкає.* Чуб. III. 211. *Старого козака совстрічає,—тордим словом знаважає; молодого совстрічає,—прощєння не прий-*

має, стремечем у груди поторкає. Луваш. 43.

2) Потрогати, потолкати.

Поторопіти, ціємо, ете, ш. Оторопіть (о многихъ). Рудч. Ск. II. 127. Вони так і поторопіли. Рудч. Ск. II. 30.

Поторохтіти, хчү, тійш, ш. Погремѣть, постучать.

Потороча, чі, ж. Привидініе, привряк; пугало. МУЕ. III. 166. Смилась мені, моя мати, потороча учої: в поторочі чорні очі і жуван на плечі. (О. 1861. II. Обясн. слов., 2).

Потобрати, саю, еш, ш. Подергати, потрасти; взяти за грудь и астрахнути. Поторкає жінку, а вона її скинула дитинку. Канев. у.

Потобратися, саюся, ешся, ш. Потрясти другъ друга за грудь. Поторсались чорна як та ще її пішли її позиваться. Канев. в.

Потобчяна, ви, ж. 1) Небольшой ручей. Невелика поточина луки помумила. Гол. II. 427. З сиз ір сливають поточини, що ділять поле на менші частки. МУЕ. III. 47. 2) Русло потока.

Поточіти, чү, чияш, ш. Источить, взгрязть. Стор. МПр. 62. Бач, як поточило дерево—мабуть шашиль.

Поточітися, чүся, чияся, ш. 1) Поэачнутися, запататься (о человекѣ). Куди не піжнуть, туди й поточилися. Ном. № 10689. Турн перший заидів Енея, що з пліч упала і керя, Еней був поточився назад. Котл. Ев. 2) Броситься, побѣжать, поплыть. Поточились із хати не озируюсья. Кв. Півень кинуся йому в лице; пороссята та индики поточились під ноги. Левв. Щука плеснула хвостом да її поточилась на дно, а далі виплила. Чуб II. 112.

Потобчий, а, е. Текущій; обыденный. Поточні потреби.

Потобчуватися, чуюся, ешся, ш. Показываться, пошатываться. Заннібда увійшов у кухню, поточуючись. Мар. Пов. II. 76.

Потрава, ви, ж. Кушанье, блюдо. Ном. № 5171. Ріжуть на потраву птицю або й порося. Стор. МПр. 30. Тут їм різні потрави і все з полив'яних мисок. Котл. Ев. I. 18.

Потравка, ея, ж. Родъ кушанья изъ мелянхъ кусковъ мяса, иногда съ примѣсью бусочковъ колбасы. МУЕ. I. 106. Що потравка, то потравка. Ном. № 11537.

Потрапати, ся. См. Потрапляти, ся.

Потраплати, ляю, еш, сов. в. потрапати, плю, пиш, ш. 1) Попадать, попасть, дѣлать, сдѣлать въ мѣру, въ ладъ. Скажи, дівчико, як тебе звати, щоб я потрапив до твоєї хати. Чуб. V. 412. Молоте та потрапляє, щоб солома ідомиша була скотини і не дуже вимолочує зерно. Грин. I. 299. Його в ступі не потрапили. Посл. Я не потраплю з вами співати, а може й пісні такої не знаю, яку ви знаєте. Котл. МЧ. 425. 2) Улучать время, выбирать время. Ну й ми потрапили орати—саге в дощ. НВолын. у.

Потраплатися, ляюся, ешся, сов. в. потрапатися, плюся, пишся, ш. Попадать, попасть, поваться. Доставай, що в руку потрапитися. Чуб. I. 142. Він у горі добу да потрапився й до його. Змієв. у.

Потра́та, тя, ж. Утрата, издержка. Лучи́тися, що чоловік зовсім дурни, а жінка вередлива та видалік. Тоді вже округі оре та потра́та. Рудч. Ск. II. 174.

Потра́тяти. См. Потрачати.

Потра́фити, флю, фиш, ш.—Потрапати. І збрехати добре не кождий потрафит. Фр. Пр. 122.

Потра́чати, чаю, еш, сов. в. потрачати, чаю, тиш, ш. Тратять, истратить, издержать, утрачивать, утратить. Кипити, мов у горщику окріп і силу даром потрачає. О. 1861. IV. 158.

Потра́ба, бя, ж. 1) Надобность, потребность, необходимость, нужда. Вичочує старий Грива той від тепер на ишную потребу. К. (ЗОЮР. II. 202). Про ілю потребу я дав йому. НВолын. у. Воже яка потреба,—ні до кого не іду,—вона зарятує. Г. Барв. 187. 2) Дѣло, битва. Бодай тебе у першій потребі військовій перша куля сіткала. Дума.

Потра́бен, бен, не—Потрібний. Ном. № 4750.

Потра́бна, ви, ж. Потребность, нужда. Хто мав при собі гроші, склатая у громадську скарбовню на народні потреби. О. 1862. III. 25.

Потра́бити. См. Потрапляти.

Потра́бляти, ляю, еш, сов. в. потрабляти, блію, біш, ш. 1) Истреблять, истребить. Хоробрий дух роскошамі встиляли, кругом султана честь і правду потрабляли. К. МБ. XI. 151. 2) Истрачивать, истратить. За тиждень пуд муки потрабить. Лебед. у.

Потрабува́ти, бую, еш, ш. Нуждаться въ комъ, чемъ. Ми нових боїв не потре-

буємо, ми старюю бога любимо. Фр. Пр. 81.
Нащо ти нас потребуєш? Ад. II. 119.

Потремтіти, мчѹ, тїш, м. Подрозжати.

Потретїяній, я, в. Потретїяне сукно. Сукно, вѣ основѣ котораго каждая третья нитка пеньковая. НВолын. у.

Потривати, вѣю, еш, м. Погодати, повременити, подождати. *Потривайте, я вам ще й не так зроблю.* Ком. II. 8. *Ось потривай лиш,—я тут брод знаю.* ЗОЮР. I. 301.

Потривати, вѣю, еш, м. Подержати. *Потривав деякі (книжки) в руках.* О. 1862. IX. 67. *Коня дайте, я потриваю.* Чуб. II. 628.

Потрїянти, ню, ниш, м. Съѣсть все, до остатка. *Так потрїяли, так поїли, що лише кістки лишили.* Драг. 275.

Потрїб, бш, ж. 1) Надобность, дѣло. *Купив оце й я собі на потрїб дерева.* Каменец. у. *Сей оскінок у потрїб піде.* НВолын. у. *В нас іде на потрїб ціла липа, а не колена.* Брацл. у. *Яворина все на потрїб яку там купуєся.* Каменец. у. 2) Свой потрїб. Естественная нужда, испражнение. ЕЗ. V. 189.

Потривати, вѣю, еш, м.—Потривати.

Потрївжїятися, жуся, жїшся, м. Испугаться, взволноваться. *Всі його бачили і потрївжїлись.* Єв. Мр. VI. 50.

Потрїкки, кїв, м. мн. Ключки льна, опадаючі при трепанїи его треллїм. Черняг. у.

Потрїпувати, пую, еш, м. 1) Потрепывать. *Вона стоїть собі та конопї потрїпує.* 2) Осуджати; ругати, поносить. *Не дуже лишень потрїпуїте село, коли любите сїльську мову.* Левец. Пов. 170. *Сидить та потрїпує своїх сусїдок.* *Потрїпує сучим сином.* Лубен. у.

Потрїскається, каяся, ешся, м. Потрескаться. *Ворота кам'яні од великого жару потрїскались.* Стор. МПр. 42.

Потрїшки, нар. Ум. отъ потроху.

Потрїцїати, шѹ, шїш, м. Потрещати.

Потровїяти, влїю, виш, м. Употребити на кормъ. *Потровїи солому скотчиною.* Лебед. у. *Нї, він травою потровїить (т. е. не выкоситъ на сїно, а выпасетъ).* Лебед. у.

Потроїти, роїю, їш, м. Раздѣлять на три части.

Потропїяти, плїю, пїш, м. Истоптати, вытоптати. *Худоба потропила збіже.* Вх. Зв. 54.

Потрїхи, потрїху, нар. Понемногу. *Пара робиться туманом і потрїху підні-*

мається вгору. Ком. II. 22. Ум. **Потрїшку, потрїшки, потрїшечку.** *Бої дав їй усякої наших потрїшки.* Грин. I. 7.

Потроцїяти, шѹ, шїш, м. 1) Раздавать, разбить, изломать, раздробити. *Потроцїили їм ноги на гамуз.* ЗОЮР. I. 76. 2) Съѣсть (во множествѣ,—о не жидкой пищѣ).

Потрудїти, джѹ, диш, м. Затруднить, побезпокоить. *Попа до себе потрудили.* Ялв. 104.

Потрудїтися, джѹся, дишся, м. 1) Потрудиться. 2) Бѣгу потрудїтися. *Пробожїть.* Борз. у.

Потруїти, труїю, їш, м. Отравить (многихъ).

Потруїтися, труїмоя, їтєся, м. Отравиться (о многихъ). *Потруїлись тим їллям поганим.* Шевч. 474.

Потруєння, снї, ж. мн. Собраніе небольшого исла гостей, лишь болѣе близкихъ семья, на другой день послѣ пиршкв, для добїданїа и допиванїа остатковъ отъ вчерашняго дня. Лубен. у. Слов. Д. Эварн.

Потрусїти, шѹ, сїш, м. 1) Потрясти. 2) Посмѣять. *Потрусї борошном стїл та й выкачуй пальницї.* Богод. у. 3) Обыскать кого.

Потрусїтися, шѹся, сїшся, м. Потрястись.

Пѣтрук, ху, м. 1) Сѣно, солома стертая, труха. Черк. у. 2) мн. потрухі. *Потроха.* Маркев. 159.

Потрухїлий, а, в. Сгнившїй (о деревѣ).

Потрухїавїти, вїю, еш, м.—Потрухнутї.

Потрухнутї, ну, неш, м. Сгнить (о деревѣ). *Потрухли чумацкї вози і занози.* Ком. Пр. № 1271.

Потручїти, чїю, еш, м. Потолкзати.

Потрухїкати, каю, еш, м. Потрусить мелкимъ шагомъ? *Отъ потрухїкв собї їл помалу.* Чуб. II. 154.

Потряса, кя, ж. Родъ танца. Вх. Лем. 454.

Потрястї, сѹ, сѣш, м. 1)—Потрусїти 1. Св. Л. 281. 2) Помчаться. *І потрясла (в танцї), аж вїтер вїв.* Св. Л. 206.

Потряхїти, хїю, еш, м. Встряхивать. *Підняли його на руки.* *Я потряхїв-потряхав його,—так нї, він неживий був.* Новомоск. у.

Потуга, гя, ж. 1) Сила, мощь. *Царство Боже прїйде в потузі.* Єв. Мр. IX. I. *Перемоло б нечисту силу ти пречистою*

потуюю своєю. К. Дз. 166. 2) Военная сила, войско. *Та підтялай, малий, джуро, та попури стуа, бо буде ж нам, малий джуро, велика потуа.* Мет. 401. А я (Богд. Хмельн.) *лязія не боюся і адки не маю, за собою великую потуу я знаю, іде і орду татарськую веду за собою.* Гол. I. 4. 2) Потугу чүйи. Предчувствовать бѣду (отъ какой либо силы). *Не лай мене,—каже кінч,—я мені не обивається (в землю), коли я потуу чую.—Яку ж ти потуу чеші?—ниа хлопечь.—А таку: як насипле мати тобі борщу, то ти не їж та за вікно вилий, во як попоїси, то бляти тобі не жить.* Грин. I. 150. Ум. Потугонья. *Десь на свою оловоньку потуюнью чую.* Рудч. Чп. 185.

Потугшати, шаю, еш, м. Сдѣлаться туже.

Потугонья, ки, ж. Ум. отъ потуга.

Потугувати, гую, еш, м. Мучиться въ родахъ. *Роди були тяжко трудні: потувала наша Мотря два дні и дві ночі.* Мпр. ХРВ. 22.

Потужівати, вію, еш, м. Сдѣлаться тверже (напр. о кочняхъ капусты, о землѣ высыхающей послѣ дождя).

Потужіти, жў, жиш, м. 1) Поплакать, поголосить. 2) Стянуть, натянуть туго, туже. Вх. Уг. 262. *Нижки йому зав'язали, ручки потужили, ой так Штолу молодого заболіли жили.* ЕЗ. V. 34.

Потужний, а, в. Могучій, мощный, сильний. *Поскидав потужних з престолів.* Єв. Л. I. 52. *Потужна вода йшла.* Кродев. у. *Учора раб, сьогодні царь потужний.* К. ЦН. 293.

Потужник, ка, м. Союзникъ, помощникъ, доставляющій помощь своєю силою. К. Кр. 21. К. ПС. 13. *Редиде й Кантеміре... ви зорям ясными засіяли, Исламові потужниками стали.* К. МБ. 152.

Потужно, нар. Сильно, мощно, могутственно. *Одна струна дзвенить потужно а мене, моя те перо орание против бурі.* К. Бай. 11. *Як потужно, як безмірно можно любити.* Г. Барв. 496.

Потужняти, ню, ниш, м. Одурачить (многихъ):

Потужняти, нію, еш, м. 1) Покрыть-ся туманомъ, затуманяться. 2) Одурачить. *З лядами потужняти й ми.* К. ПС. 28.

Потупати, паю, еш, м. 1) Пойти, пойти стуча ногами. *Потупали діти.* МВ. (О. 1862. I. 91). 2)—що. Оставить слѣды

на чемъ, ходя. *Ступенці на пісочку зна-ти: русалочки потупали.* Г. Барв. 351.

Потупіти, плю, пиш, м. Иступить (во множествѣ). *Обидва ножі потупили,—тепер чим хоч, тим і криши.* Черниг. у.

Потупотіти, чў, чеш, м. Затопать, побѣжать.

Потур, ру, м. Поблажка, потворство. *Потуру дітям не даю, навчаю.* Г. Барв. 437. *Потуру не давав Василеві, щоб ще іпри з тою чою не вишло.* Г. Барв. 387.

Потурання, ня, с. Потворствованіе.

Потурати, раю, еш, м. 1) Потворствовать, благоволить, мурволить. *Ей, не потурай дитині змалечку, бо на старість з його не буде людей.* Канев. у. *Не потурай, дівчинько, мойй розмовоні.* Мет. 83. 2) Обращать вниманіе. *У петрівку не можна всіх пісень співати, а ми не потураємо на те, співаємо всіх.* Уман. у.

Потурбітиса, бліюся, бішся, м.—**Потурбуватися.** А я оженився, не довго нажився, тільки потурбівся. Грин. III. 396.

Потурбувати, бўю, еш, м. Побезпокоить. *Дід потурбує свою старість.* О. 1861. X. 56.

Потурбуватися, бўюся, ешся, м. Побезпокоиться.

Потурготіти, гочў, тіш, м. Погреть, постучать.

Потуріти, рю, ріш, м.—**Потурляти.** *Ном. № 12822.*

Потурвати, каю, еш, м. 1) Поворковать. 2) Поговорить нѣкоторое время одно в то-же, не переставая.

Потуркотати, кочў, чеш, м. 1) и 2)—**Потуркати.** 3) Постучать; побарабанить.

Потуркотіти, кочў, тіш, м.—**Потуркотати.**

Потурліти, лю, ліш, м. Погнать. *Мерцій потурлив барана на ярмарок.* Грин. II. 276.

Потурляти, ляю, еш, м. Растворять, потолкать (многихъ); разогнать. *Потурляв він їх.* Пандогр. у.

Потурнак, ка, м. Ренегать (отуречившійся). Желех.

Потурнацтво, ва, с. 1) Ренегатство, принятіе турецкой національности и ислама. 2) соб. Ренегаты (отуречившіеся). *Обманював... сонне потурнацтво над Босфором.* К. Дз. 75.

Потурняча, ки, ж. Ренегатка (отуречившаяся).

Потурнутися, нуся, нѣшся, м. По-

гвати. А він як потурчється за мною! я навтіки. Павлогр. у. (Залюбовск.).

Потурчати, чу́, чїш, и.—**Потурчати.**

Потурчати, чу, чїш, и. Отурчять.

Потурчїтися, чуся, чїсся, и. Отурчється. АД. I. 233. *Потурчїся, побу-сурманївся для панства великого.* АД. I. 209.

Потуха, хв, ж. 1) Прїбоддренїе? Де в хатї свєтруха, там сїну потуха, а не-вїстка ходїть, як прибита муха. Грин. III. 300. 2) Вїпити на потуху. Вїпить вь заключенїе. На потуху вїпиїте четвєртуху. Ном. № 11543. Далї мїтнуч з пляшки на потуху юрїлки. Стор. Мїр.

Потухати, хїю, еш, сов. в. потух- (ну)ти, хну, неш, и. Потухать, потух-нуть.

Потухїти, шў, шїш, и. Пстусить.

Потьмарїти, рїю, рїш, и. Помрачить.

На святому небї усі звїзди потьмарїло. АД. I. 194. *Половина сонця ї місяця у тьму потьмарїло.* АД. I. 190.

Потьмарїтися, рїся, рїсся, и. Помрачїться. Сонце потьмарїтсья. Г. Барв. 322.

Потьбк, ку, м. Струя, потекь. *Пїт котїся з їх потьбоками.* Левїц. Нов. 4.

Потьпати, паю, еш, и. Пойти, шле-пая по грязи.

Потьпатїся, паюся, ешся, и.—**Потьпа-пати.**

Потьбкати, каю, еш, и. Побитсья нїкоторе время (о сердцї). 2) Пощелкать (о соловьї).

Потьпати, паю, еш, и. Пойти вли побїжать мелкими шажками; побїжать рысдой. *Конї заржсали, почувши лузову пашу, потюпали ї зникли з очей.* К. (ЗОЮР. II. 202). *Вокз тоді потюпав у лїс.* Драг. 59.

Потя́, тїти, с. 1) Птенець; цыпленокъ. Вх. Пч. II. 11. *Спало потя на ворота та ї нїс, та ї нїс.* Гол. III. 438. Ум. **Потїтно.** А з потїтком своїм всю нїч роз-мовляли. Гол. III. 387. 2) — татарське. Чайка. Вх. Пч. II. 15.

Пбїгати, гу, м. 1) Влеченїе, побужденїе, стремленїе. У його потїга до танцїв та до скокїв. Рк. Левїц. 2) Доходь, прибыль. *Нема потїгу.* НВолын. у. 3) Поїздъ. 4) Ремень у сапожниковъ, котормь при-держивается сапогъ вли доска на колї-няхъ. Вас. 161. 5) Длинная и узкая по-лоса бураковъ вли иного посїва, далеко потїгнувїся вь поле. Рк. Левїц. 6) мн. Потїгиванїе. *Потїги напали мене.* НВо-лын. у. (Лобод.).

Потїгати, ги, ж. Возка тяжестей? *Та ся коняка не до бїги, а до потїги: двїтсья, якї ноги зрубї.* Канев. у.

Потїганька, ки, ж. Женская крытая шуба. Черниг. у.

Потїгати, гу, еш, сов. в. потїгати, гнў, гнєш, и. 1) Потїгивать, потїгуть. *Козак сердега млячку потїгає, у кобуу трає-вираває.* Мет. 446. 2) Покрывать, по-крыть (мїхъ). *Кожух, сукном потїгнєний.* Борз. у. *Думаю потїгати свою кожуху черкасином.* Черниг. у. 3) Ударять, уда-рять (кого). Мир. ХРВ. 9. *Екїтел потїга не по охотї Дареса, щоб його він знав.* Котл. Ен. II. 19. 4) Стремиться къ чему, желать чего. *Парубок дївку любить, а вона за їнчим потїгає.* ЕЗ. V. 97. *Вона во-щирє любила, а він ї не потїгав сватати.* ЕЗ. V. 96. См. Потїгати.

Потїгати́ся, гїюся, ешся, сов. в. потїгати́ся, гїюся, гнєшся, и. Потїгиватьсья, потїгутьсья. *Не годїться на людїку потїгати́ся, бо вмре.* Грин. II. 25.

Потїгачка, ки, ж. Потїгота, потїгиванье членовъ. *Яка там тебе потїгачка напала?* ЕЗ. V. 188.

Потїгалий, а, в. Отлогїй и глянївий. *Потїгала юра.* Могил. у.

Потїгати, гнў, неш, и. 1) Потїгуть. *Потїгати за кїнець, то воно ї роз ягеться.* *Потїгати ломаку до себе.* 2) Потащїть, по-вестї. *Тут, брате, конї не потїгнуть.* О. 1861. IV. 57. 3) Потащїться, поїти. ЗОЮР. I. 13. *Де ж Ярема? Взїяти торбу, потїга у Вїльїану.* Шевч. 134. *Потїга за ворота.* Св. Л. 3. 4) — за нїм. Взятї чью сторону. Алв. 111. *За нас руку потїга.* Сив. М. 231. 5) См. Потїгати 2, 3.

Потїгати́ся, гїюся, нешся, и. 1) Потащїться. *Потїгали і вона за москалями.* 2) См. Потїгати́ся.

Пбїгаквїй, а, в. Тяжеловатїй.

Пбїгакко, нар. Тяжеловато. НВолын. у.

Пбїгать, зі, ж. Длинное озеро, длин-ное болото. Меж. 190. Длинныя полосы воды, оставшїся послѣ разлива на поем-ныхъ мїстахъ. Алекс. у.

Потїкувати, кую, еш, и.—**Натїкати.** Алекс. у.

Потїати, тнў, тнєш, и. Изрубить.

Потїатко, ка, с. Ум. отъ потїа.

Поуз, нар.—**Повз.** *Поуз мїй двїр, во-рїтечка голубка лїтила.* Мет. 252. *Сади-виногради в воду порїкнуть; поуз берег ясні сїмуи як сїрїло сяють.* К. Досв.

Поурмлений, а, в. Тронутїй скотвиной

при пастбѣ, съѣденный сверху (о травѣ). Сильніші віви, вистоявшись за день, ідут швидко, зривають тільки верішки з трави так, що заду, котрі віви слабші, а паче лянтка, не можуть пастися, бо поурмленої трави віви не їстиме. О. 1862. У Кух 33.

Похвалшувати, ш'ю, еш, м. Поддѣ лать (во множествѣ). К. Кр. 34.

Похабітиса, блієса, бшса, чогось), м. Оставлять, покладать. Вх. Зн. 54.

Похавіввати, каю, еш, м. Покричать (о перепелѣ).

Похавійнувати, н'ю, еш, м. Похозяйничать.

Похалаштати, т'ю, еш, м. Оскопить (многохл.).

Похамаркати, каю, еш, м. Побормотать.

Похаліти, п'ю, еш, м. Расхватать. Дочок шляхетських і старшинських козаки собі за жінок силою інших похалили. К. ЧР. 357.

Похалпній, а, е. Быстрый въ движеніяхъ, прыткий.

Похалцем, нар. Поспѣшно, торопливо. Похалцем звинчилися, щоб не розлучили нас нані. МВ. (О. 1862. III. 68).

Похарамаркати, каю, еш, м. = **Похармаркати.**

Похаралудитиса, джуся, дшса, м. Попугаться нѣкоторое время (о лошади).

Похарчизувати, з'ю, еш, м. Поразбойничать.

Похарчѣти, ч'ю, ч'ш, м. Похрипѣть.

Похарчѣти, ч'ю, ч'ш, м. = **Похарчувати.**

Похарчѣтиса, ч'ся, ч'шса, м. Покормитиса; поестоваться нѣкоторое время. Дали їй лиш тільки на дорозу, щоб вона мала похарчитиса. Чуб. II. 67.

Похарчувати, ч'ю, еш, м. 1) Покормить нѣкоторое время (людей), поестоловать. 2) Накормить. Тра похарчувати чоловіка, тра і скотини їю щось дати їсти. О. 1862. VI. 97. Він їх файно приймив, похарчував. Гн. I. 81.

П'хва, ви, ж. = **Піхва.** В похву шаблю не говило. Лукаш. 37.

П'хвал, лу, м. = **Похвала.** Радом. у.

Похвалд ді, ж. 1) Похвала; одобриве. Ми тобі похвалу написали. Г. Барв. 9. 2) Слава, гордость (т. е. то, чѣмъ можно гордиться). Ой спасибі ж тобі, похвало України велика, що ти нас слобонили з свого бесурменською лиха. К. МВ. XII. 280. 3) Суббота 5-й недѣли великаго поста.

ЕЗ. V. 208. На похвалу сорока яйцем похвалитиса. Ном. № 425.

Похвалѣнство, ва, с. Угроза.—робіти. Угрозать. Тетер похвалѣнство робе—уб'ю, каже. НВолын. у.

Похваліти, ся. Св. Похваляти, ся.

Похвалѣа, вѣ, ж. Угроза. Плянуть ви на їю похвалки. Мир. Пов. I. 164. Василь на похвалках живе. Черк. у. Похвалки ті нічою не варті. НВолын. у.

Похвалѣний, а, е.—тїждень. Пятая недѣля великаго поста. Ном. № 425.

Похвалшувати, ш'ю, еш, м. = **Похвалшувати.**

Похваліти, л'ю, еш, сов. в. похваліти, л'ю, лиш, м. Одобрительно отзываться, отозваться, хвалить, похвалить, одобрять, одобрить. Те, що треба б не похваляти; а цинити. О. 1861. XI. 103 Яка гарна молода! похвалляли деякі. Стор МПр. 77.

Похвалітиса, л'юся, ешса, сов. в. похвалітиса, л'юся, лишса, м. 1) Угрозять (словами), произносить угрозы. Похваляється бити мене. НВолын. у. Він похваляється, похвалявся на Василя, ти таки ї домоствись. Черк. у. Яконом похвалюсь бити їю. Рудч. Св. I. 167. 2) Сообщать, сообщать, рассказать о чѣмъ. Похвалявся я їюму, а він друму. Кролев. у. Молодци похваляються, що вона (попада) обидлива з народом. Г. Барв. 132.

Похварбувати, б'ю, еш, м. Окрасить НВолын. у.

Похват, ту, м. Въ выраж.: на похв'аті. Подъ рукой. Що є в хаті на похв'аті?—Клямка. ХС. III. 61. Та держити напачку на похв'аті. Грн. III. 84

Похватѣти, т'ю, еш, м. = **Похватати.**

П'хв'атейій, а, е. Скорый, быстрый. Похв'аткий кінь. НВолын. у.

Похватній, а, е. Удобоподвижный, удобоносный, удобный для взятія. Замалась хата—та пожарні бочки похв'атні—скоро води привезли. Міус. окр.

Похверцювати, ц'ю, еш, м. Пощеголять.

Похвилювати, л'юю, еш, м. Поволновать.

Похвилюватиса, л'юся, ешса, м. 1) Поволноватиса. 2) Взволноватиса (во множествѣ).

Похвйськати, каю, еш, м. = **Похвоськати.**

Похвизати, ц'ю, еш, м. Побрызгать нѣкоторое время.

Похворатися, рвѣсемо, етеса, іа. Заболѣть (о многихъ). *Усі у нас похворалися.* Змѣя. у.

Похворіти, рвемо, ете, іа. Заболѣть (о многихъ). *Воли похворіли.* Рудч. Чп. 89.

Похворостіти, щу́, стіш, іа. Побить хворостиною, постегать (кого).

Похворту́нити, няті, іа. безл. Повезти (кому), уdatися.

Похвобстатися, таюся, ешся, іа. Поволочитися, потащитися сзади хвостомъ.

Похвобска́ти, каю, еш, іа. Постегать (прутомъ, вnutомъ).

Похибну́ти, ну́, нѣш, іа. Покачнуть.

Похибну́тися, ну́ся, нѣшся, іа. Покачнуться.

Похизуватися, вуюся, ешся, іа. Пощеголять. Свм. 214. *Вам хочеться похизуватися у моєму кобеняці.*

Похід, ду, м. Наклонъ. *Малій похід у сієї сохи.* Волч. у.

Похідлий, а, е. 1) Склонившійся, наклоненный, наклонный. *Похиле та дерево та ялина.* Мет. 175. *На похиле дерево і кози скачуть.* *Посл. Гора похила до річки.* Волч. у. *Він горбатий, а я похила, тил я його полюбива.* Мвл. 103. 2) Покорный. 3) О лѣтахъ: преклонный. *Ще ж бо ти на світі у похилих лїтах не зовсім одиця.* К. Досв. 142.

Похідли́стий, а, е==**Похидлий 1.** *Шапка чорна, похилиста.* ЗОЮР. I. 97.

Похідлисто, нар.==**Похило.**

Похидати, ся. См. **Похидати, ся.**

Похило, нар. Наклонно.

Похидльни́й, а, е==**Похидлий 1.** *Похильне дерево похилляється, а покірлиге дитячко поклоняється.* Нп. *Ниде мені постояти під похильним тином.* Мвл. 73.

Похидльчастий, а, е==**Похильный.** *Похильчасте то дерево—ялина.* Нп. *Яма похильчаста — яма, расходящаяся вверху.* Волч. у.

Похидати, дію, еш, сов. в. похидати, лію, лиш, іа. 1) Склонять, склонять, наклонять, наклонять. *Скрізь же ти, буйнесенькій, по полю гуляеш, шумиш, гудеш, вистистуєш, тиру похилляеш.* О. 1861. XI. 44. *Тоді Кічка Саміло... на чердак виступав, червоній, хреціатїї, давнїй короги із кишенї винїмав, роспунтив, до води похилив.* АД. I. 218. 2) ==**Похиллятися, похилитися.** „*Десь у мене був з хулями галач,— я ж тобі юстинця дам.*“ *Як став йому юстинці посилати, став татарин з коня похилляти.* АД. I. 173. **Похидало на нас.**

Склонилось въ нашу сторону. Волч. у. 3) **Превмуц. сов. в.** Пойти куда. *Хведір... тито похилив по за церквою.* Мвр. Пов. I. 137.

Похилитися, діюся, ешся, сов. в. похилитися, ліюся, лишся, іа. Наклоняться, наклониться. *На долині яровина хоче похилитися.* Мет. 16. *Червона калина похилляється.* Грвн. III. 388.

Похимерувати, рую, еш, іа. Причудувать вѣвторое время.

Похимеродити, джу, дш, іа. 1) ==**Похимерувати.** 2) Поколодовать вѣвторое время.

Похиріти, рвемо, ете, іа. Заболѣть (о многихъ). *Бодай же вам, чумаки, воли похиріли.* Рудч. Чп. 90.

Похирляти, дію, еш, іа. Проболѣть вѣвторое время. *Так збили, що ледво живого додому привезли.* *Похирляв і в недозї вмер.* ЕЗ. V. 31.

Похистіти, щу́, стіш, іа. Защищать, укрить, спрятать. *Ти мене захисти, бо він дуже напада.* Новомоск. у. (Залюбовск.).

Похит, ту, м. Качанье, расквашиванье. *Одним похитом вивернув з землі кілок.*

Похитати, дію, еш, іа. Пошатать, покачать.

Похитатися, діюся, ешся, іа. Пошататься, покачатися.

Похитати, хичу́, тіш, іа. Скрыть, утаить, покрыть, не выдавать. *Як би знав, що вбито чоловіка, то я б доніс, я не міг би свого похитити,— як то можна.* *Еваториносл. у.* *Він давав мені п'ять карбованців, щоб не виказував на його: похити мене, каже.* Так я не взяв грошей і сказав, що не похитю. Павлогр. у. (Залюбовск.).

Похитну́ти, ну́, нѣш, іа. Пошатнуть, покачнуть.

Похитну́тися, ну́ся, нѣшся, іа. Пошатнуться, покачнуться.

Похитрувати, рую, еш, іа. Похитрить.

Похитувати, тую, еш, іа. Пошатывать, покачивать. *Сидить ворон над скалою, похитує юловою.* Лукаш. 134. *Докочуть жінки, похитуючи юловами.* Мвр. ХРВ. 23.

Похитуватися, туюся, ешся, іа. Пошатываться, покачиваться.

Похитну́ти, похитну́ти, іа. Дѣтек. качать.

Похід, ходу, м. 1) **Похід.** Походка, поступь. *У обох похід однаковий: як увечері, то її не розбереш, котрий іде: чи той, чи сей.* Новомоск. у. *Видно пана по*

погоду. Лебед. у. *Похід жвавий і моторний*. Грив. III. 610. У кожного зєвря в плаєні є свій похід. О. 1862. II. 63. 2) *Похід*. Походь. См. Поход. Ум. Походєць. *Не Марій то походець, то Марійн лии убогєць*. АД. I. 303.

Похідний, а, б. 1) Быстрый вь хольбѣ? *Приступит до мене своїми ніжками похіднькими*. ЕЗ. V. 109. 2) О мельницѣ: передвижной, плавучий. *Похідні машини*. Лебед. у. 3) О погребѣ: не вертикально выкопанный, а вь видѣ подвала; подваль. *У нас погріб похідний*. Константиногр. у. Ум. Похіднький.

Похідний, я, в. Походный. К. ЦН. 283.

Похідня, ні, ж. Перекидной мостикъ, напр. отъ берега до барєя, до мельницы, в т. п. Гадяц. у.

Пб́хп, хопу, м. Влечение, склонность къ чему. Желео.

Пб́хпвий, а, в. Скорый, бойкий, живой, прыткий. *Похіпкий хлопчак*. НВолын. у. *Похіпкий кінь*. НВолын. у.

Пб́хпко, нар. Скоро, бойко, прытко.

Похіпливий, похіпний, а, в. 1) Проворный, быстрый. *Высокою зросту, кошовий, похіпливий, жвавий*. МВ. II. 136. 2) *Понятливий, быстро схватывающий, воспримчивый*. *Похіпна дитина*. НВолын. у. *Не похіпне якєсь*. НВолын. у. 3) = **Похватний**. *Чарка—найпохіпнище діло*. НВолын. у.

Похісуватися, н́хюся, ешся, м. = **Похористуватися**.

Похлепн́ватися, н́хся, н́шся, м. = **Похляпн́ватися**. *Похлепнется за їжею*. Ном. № 11798.

Похлєтати, ц́ху, чеш, м. Похлєбать, положить. Желех. *Собака похлєтєвє трохи з миски борщу та й пшєв*.

Похлєв́тєся, н́хюся, ешся, сов. в. похлєн́тєся, н́хся, н́шся, м. Поперхнуться, захлєбнуться. *Замибїда похлєнуєся, закахлєся*. Мвр. Пов. II. 52.

Похлєб́ти, блб́, б́ш, м. Поддерживать кого, потянуть руку за ќзмь. *Я похлєбє за ним*. Черк. у.

Пб́хлопні, нів, м. Лавты, подплетенная пенькою.

Похлюстат́ся, пощ́ся, щєшся, м. Повлєскаться. *Пірнує разєв причі, похлюстєтєся та й на беріє*. О. 1862. VIII. 25.

Похл́янути, немо, вєтє, м. То-же, что в охлєнути, но о многьх. *Гуси похлєли без водї*. Борв. у.

Похмар́ити, р́ю, р́ш, м. Помрачить,

закричь тучами. *Половину сонця—місяця похмарило*. АД. I. 197.

Похмар́ити, р́ть, м. безл. = **Нахмарити**. *Сонце було вилєснось, а потім ун'ять нахмарило*. Богод. у.

Похмар́итися, р́тєся, м. безл. *Покриється тучами*. *Вилєснось було, потім знову похмарилось*. Харьк. у.

Похмар́ити, р́є, м. безл. = **Похмаритися**.

Пб́хмарний, а, в. Пасмурный.

Пб́хмарно, нар. Пасмурно. Міус. окр.

Похмєл́яти, ся. См. Похмєлати, ся.

Похмєл́яти, л́ю, еш, сов. в. похмєл́яти, л́ю, лиш, м. Опохмєлять, опохмєлять. *Вєсь деньочок юловоньку похмєляла*. Грив. III. 325.

Похмєл́ятися, л́юся, ешся, сов. в. похмєл́ятися, л́юся, лишся, м. Опохмєляться, опохмєлиться. *Троянці з хмєлю проспєнались, скучали, що не похмєлялись*. Котл. Ев. IV. 20.

Похм́їлля, ля, с. Похм́їльє. *Єсть мені, братіє, із хмєлю похм́їлля*. Мет. 249. Ум. **Похм́їллєно**. Грив. III. 7. **Похм́їллєчно**. Грив. III. 324.

Похм́їльвий, а, в. Большой отъ перепоя. *Не так моя юловонька п'яная як похм́їльная*.

Похмур́атися, рєтєся, м. безл. = **Нахмарити**. *Похмурєлося на дворі*. Вх. Лєм. 455.

Похмур́ий, а, в. Угрюмый.

Похмур́итися, р́юся, р́шся, м. Надуться, разсердиться. *Чи вилєяє, чи не вилєяє, зараз похмурєлась і пішла з хати*. Каменєц. у.

Похмур́ити, р́ю, еш, м. Нахмуриться, првдти въ дурное расположение духа (о многьх). *Усі похмурєли, зажурєлися*. Мвр. ХРВ. 140.

Похмур́ий, а, в. Пасмурный. *Над Нєвою під снігами, при похмурім сонці, ти поліє вси, мій друже, на чужій стороні*. О. 1861. III. 10.

Похмур́о, нар. Угрюмо. *Якєсь похмуро озирєлись воєи*. Стор. МПр. 50.

Похн́юпа, пш, б. Человѣкъ, постоянно смотрящий вь землю, угрюмый.

Похн́юпий, а, в. Опустивший голову, угрюмый.

Похн́юпити, плю, пш, м. Опустить (голову), повбєсть (носъ). *Позад всіх пшєв молодий, похн́юпивши нєс*. Стор. МПр. 55.

Похн́юпитися, плюся, пшся, м. Повбєсть голову. *Єней похн́юпивєся*. Котл. Ев. III. 16.

Поховання, ня, с. Похорони, погребення. *Бої його зна, що воно за пошесть така! ото прийшов чоловік з другою села на поховання та й сам умер з холери.* Лубен. у.

Похováти, ва́ю, еш, гл. 1) Спритати (во мнжж.). *В сій річці скарби поховали.* ЗОЮР. I. 55. 2) Похоронити. *Смерти нашої долядати, тіло наше козацьке молодечке в чистім полі поховати.* Макс. (1849), 18. *Ой викопай, мати, либокую яму та поховай, мати, сю славную пару.* Мет. 96.

Поховáтися, ва́ємося, етеса, гл. Спрятатися (о многих). *Духом, як мичий, поховались козаци у ту нору.* Стор. МПр. 111.

Похóд, ду, м. 1) = **Похід** 2. *Убирайся, козаченьку, завтра поход буде.* Мет. 22. 2) Свадебне шествіє. *Йшли із церкви молодій, роду честь і слава. Переза неслась за ними, з хат сторі і діти вибігали, поспішали на поход лядити.* Мгр. Н. 37.

Похóда, ди, ж. = **Похід** 1. *Ух. Походьня.* О. 1862. IV. 22.

Походéньки, ків, м. Хождєніє, постійне хождєніє. *Походєньки та посидєньки справляє.* Левец. КС. 66. *А він по всяк час у походєнках.* Харьк. г.

Похóдець, дця, м. Ум. оть похід.

Похóджáти, джáю, еш, гл. Похаживати. *Косарки косять, а вдівочка похóджáє, дрібними слюзами покоси полгає.* Мет. 315.

Похóдистий, а, в. Отлогіий, сь легкими слювами. *Похóдиста юра.* Вх. Лем. 455.

Похóдити, джу, диш, гл. Походити, быти похóжымъ. *Такий він був тижий, звичайний... і на панича не походив.* МВ. (О. 1862. III. 44). *Він блыи походив на звіроку, як на чоловіка.* Стор. МПр. 83.

Похóдїтя, джў, диш, гл. 1) Походити. *Єсть у мене гарний хлопєць, я його любила, то він буде припадати, де я походила.* Грвн. III. 222. *По тобі походить ще й ломана—будеш еще в палкой битъ.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 83). 2) Извосьити. *Баченьку-золубоньку! че внайвша на мене, що-м ті хлїб переїла, сукнї-м ті походила.* О. 1862. IV. 15. 3) Заберементъ (о коровѣ). *Ранєнько походили корови, ранєнько й попрોકидалися.* Змїєв. у.

Похóднє, нóго, с. Плата въ цєхъ оть вновъ поступающаго. Козел. у.

Похóднї, нбї, ж. Музыкальная пєса въ свадебному шествію. *Похóдну оп'ять заграли: і отець, і мати виражають молодую в церкву—покривати.* Мгр. Н. 37.

Похóднїй, я, в = **Похіднїй.** *Лицьясь серед похóднїої трївоги.* К. Бай. 28.

Похóдонька, ки, ж. Ум. оть похода.

Похóдїучий, а, в = **Похóдїтьий.** *Похóдїуча ступа.* См. Ступа. Шух. I. 104. 162.

Похóдїщий, а, в. 1) = **Похóдїщий.** *Похóдїщя оснїснїчя.* Лохв. у. 2) **Перехóжїй, веживущїй** постоянно въ одномъ домѣ. *Похóдїщїй кїтї.* НВолын. у.

Похóдїщїй, а, в. Передвижной, переносной. *Похóдїщїй стїл.* Змїєв. у.

Похóжáлий, а, в. О человекѣ: непосидящїй; о вєщї: переходящїй взъ рукъ въ руки. Рк. Левец.

Похóжáти, жáю, еш, гл. = **Похóджáти.** *По ринку він похóжáє.* Макс. *В дорожках шатах похóжáли.* О. 1862. I. 57.

Похóлодїти, джў, диш, гл. Охладити. **Похóлодїшати, шаю, еш, гл.** Сдѣлаться холоднѣе. Ком. II. 48.

Похóлодїнути, ну, нєш, гл. 1) Охладїть, застыть. 2) Застыть (со страха). *З жахом і мовчки дивились на свого там: а у всїх похóлоло на душі.* Стор. *Ми всі так і похóлоли на місцї, а на думцї у всїх: Бармалок.* КС. 1883. II. 467.

Пóхоп, пу, м. Влєченїє. *Нема похóпу до роботи.* НВолын. у.

Похóпїтя, плїю, пиш, гл. Схватити, перенять, воспрїяти, поняти. *Він гарно не похóпїть, а поганє зараз.* НВолын. у. *Я йому казав, але він не похóпїв, та через те й склалось отакє.* НВолын. у.

Похóпїтєся, плїєш, пишєся, гл. Поспїшити, усїсть. *Підождїть, я вам постєлю,—похóпїлася Одарка і хутко помстїла подушкє.* Мир. Пєв. II. 113. *Єдє на покуті, нечакє вони голова в сєзі, рустїтити язика... А я сїжу, мов дурна, не можна дїти за менє й словом похóпїтїся.* Левец. ПНО. I. 364.

Похóплївий, а, в = **Похіплївий.** *Пропадутъ мої конопельки! подумала Кайдашїца: похóплїви невісточка попряде їз собі на полонїю.* Левец. КС. 71.

Похóплїй, á, в = **Похіплївий** 1. *Моторна ти похóпїна дївчина.* Г. Барв. 180.

Похóрїтя, рїємо, ете, гл. = **Похворїтя.** *Тодї саме наші діти похóрїли.* Васильк. у.

Похóрєя, ну, м. Похорони. *Та дала вельможна три тисячі грошїй, ой щоб їсправити похóрон хорошїй.* Гол. I. 64. **Тємнїй пóхорон.** *Въ кобзарской думѣ тагъ названо растєрзанїє мертвецá звѣрями в птвцями.* *Вовнї-сїрохманїи нахождали, орлицорнокрилїи наїтали, в юловках сїдали,—*

хотіли задалегоди живота темний похорон одправляти. АД. I. 117.

Похоронка, *кн.*, *ж.* Скрытное, секретное місце. *Я всі її похоронки знаю.* Богодух у.

Похоронний, *а*, *б*. Похоронный; траурный. *І Божий світ сукном похоронним окрився.* К. МХ. 35.

Похороння, *ня*, *с*.—**Похорон**. *Скільки хто хотів, стільки за похороння й брав.* ЗОЮР. II. 288.

Похоробшуватися, *шукся*, *вшся*, *и*. Красоватися, охорашиватися.

Похорувати, *рую*, *вш*, *и*. Проболѣть въ которое время.

Похоруватися, *рушюся*, *втеся*, *и*. Заболѣть (о многихъ). *Восько похорувало сі.* Гн. I. 157.

Похотіти, *хочу*, *чеш*, *и*. Пожелать (о многихъ). *Ми вже врут аж спати похотіли.* Кіев. у. *Хто його зна, чи похотять люде.* Каменец. у.

Похотітися, *четься*, *и*. Безл. Захотѣться.

Похобувати, *чую*, *вш*, *и*. Хотѣть. *Батько каже: сватай, так дієки не похочує.* НВолын. у.

Похобуватися, *чуеться*, *и*. Хотѣться. *Вже пора полуднувати, бо таки трошки й похочується.* Радом. у.

Похрамни, *мин*, *ж.* *мн.* Празднованіє на второй день храмоваго праздника. *Мало їм храму, ще похрамини випадали.* Лохв. у.

Похреbt, *ту*, *м.* Хребеть, спина. *Бик має міцний похреbt.* Вх. Лем 455.

Похрѣbtина, *ни*, *ж.* 1) Крестецъ, хребеть. Константиногр. у. Хребеть. Харьк. у. 2) Боковая часть сѣдла. Шух. I. 252.

Похрѣсник, *ка*, *м.* Крестникъ. ЕЗ. V. 196. Каменец. у. *Я йому хрещений батько, це мій похрѣсник.* Брацл. у.

Похрѣсниця, *ці*, *ж.* Крестниця. Каменец. у.

Похрѣстини, *тин*, *ж.* *мн.* Праздество на второй день крестинъ. То-же, что и продирини, очедирины. Мил. 27.

Похрѣстїти, *щю*, *стиш*, *и*. Окрестить (многихъ). *Може б ти мені діти похрѣстив?* Грив. II. 5. *Вікна похрѣстива.* Грив. II. 97.

Похрѣстїтися, *тмося*, *твтеся*, *и*. 1) Перекреститься (о многихъ). *Похрѣстивсь, ударили три поклони.* Г. Варв. 240. 2) Обреститься (о многихъ).

Похрїпнути, *немо*, *нете*, *и*. Охрип-

нуть (о многихъ). *Челядь цілісіньку ні колядує, аж похрїпне сердешна.* О. 1862 IV. 87.

Похрїстобатися, *саюся*, *вшся*, *и*. Похрїстосоватися. *Похрїстосавишсь з хаяїном, підійшов до батюшки.* Мир. Пов. II. 60.

Похрїбостити, *бошю*, *стїш*, *и*. Захрїстѣть, напр. *вдя въ лѣсу по сухому належвину.* Вх. Зн 54.

Похрїптї, *пю*, *пѣш*, *и*. Похрапѣть въ которое время.

Похрїмати, *маю*, *вш*, *и*. Стѣсть что-либо хрустящее. *Усі кісточки похрїмав.*

Похрїмкати, *каю*, *вш*, *и*.—**Похрїмати**.

Похрїмїти, *мчю*, *тїш*, *и*. Похрїстѣть.

Похрїмчати, *мчю*, *тїш*, *и*.—**Похрїмїти**.

Похрїпати, *паю*, *вш*, *и*.—**Похрїмати**.

Похрїстати, *таю*, *вш*, *и*.—**Похрїмати**. *Я ж, каже (лпс), похрїстав їх (ятленят).* Грив. II. 5.

Похрїкати, *каю*, *вш*, *и*. Захаркати.

Похрїпатися, *паюся*, *вшся*, *и*. Потрескаться, поколоться. *Похрїпався з човен.* Лебед. у.

Похуднути, *немо*, *нете*, *и*. Похудѣть. *Як воли в мене умикнули за весь день хоч отакє стебло, то най мені очі з лоба вибере, а ти кажеш: худі! тїба зи день не похуднуть?* Каменец. у.

Похукати, *каю*, *вш*, *и*. Подуть (ртомъ). Чуб. II. 191.

Похурдїляти, *лю*, *лиш*, *и*. Покрутить (о вѣтрѣ).

Похурманувати, *нүю*, *вш*, *и*. Позаниматься извозомъ.

Похурчати, *чю*, *чїш*, *и*. Пожужжать отъ быстрого вращенія (о веретенѣ, напр.).

Похутрувати, *рую*, *вш*, *и* 1) Подбїть мѣхомъ. 2) Обмазать глиной печь.

Похухати, *хаю*, *вш*, *и*.—**Похукати**.

Подарювати, *рюю*, *вш*, *и*. Поцарствоувати. *Пощирювали вони трохи.* Меж. 53.

Подвѣнєкати, *каю*, *вш*, *и*. Поговорить на непонятномъ языкѣ. *Жид поцвѣнєкав до жидівки, а тоді й каже...*

Подвїгати, *гаю*, *вш*, *и*. Похлестать чѣмъ.

Подвїляй, *в*, *в*. Заплѣснѣвѣлый.

Подвїрготїти, *чю*, *чеш*, *и*.—**Подвїрчати**.

Подвїрїякати, *каю*, *вш*, *и*. Почирїякати.

Поцвіріньчати, чу́, чїш, м.—Поцвіріньчати.

Поцвіркати, каю, еш, м.—Поцвіркати.

Поцвірчати, чу́, чїш, м. О сверчкѣ: покривчати.

Поцвісті, тў, тѣш, м. 1) Поцвѣсть нѣкоторое время. *Ще тиждень поцвітуть та й зав'януть ваші квітки.* Харьк. 2) Покритися плѣсенью. *Так у хаті вождо, що й хліб поцвів.* Харьк. у. *Баба... така стара, що вже аж поцвіла.* Чуб. II. 332.

Поцвітѣти, чу́, тїш, м. Украсити цвѣтами? *Поцвітчена калинонька, поцвітчена, уже наша Маруся повінчана.* Мил. Св. 7.

Поцвічати, чу, чїш, м. Поувчат, пошкодити.

Поцвахувати, хўю, еш, м. Обить гвоздиками для украшенія.

Поцїдїти, джў, дїш, м. Процїдїти (во́ множествѣ).

Поцїлати, лю, лиш, м. 1) Привцїляться. 2) Попасть (въ цѣль). *Стрельнїя і саме в крило поцїли.* Крути-верти, вовчику, головою, щоб не поцїли сучий син булавою. Рудч. Ск. I. 21.

Поцїлувати, лўю, еш м. Поцѣловать. *Дївчино моя, переясїлю, поцїлуй же мене, моя ластїво.* Нп.

Поцїлуватися, лўюся, ешся, м. Поцѣловаться. *Поцїлувались, попрощались.* ЗОЮР. I. 73.

Поцїлуйко, ка, м. Любящїй цѣловаться. Копаставиногр. у.

Поцїлунок, нку, м. Поцѣлуй.

Поцїкний, а, е. По цвѣт̄ подходящїй, недорогой.

Поцїно, поцїношу, нар. Не дорого, подходяще по цвѣт̄. Сим. 230. *Як внодобаю та буде поцїнно, то треба неодмінне ті колеса купити.* МВ (КС. 1902. X. 143). *Поцїнно купи.* Черк. у. *Купи поцїнно.* НВолын. у.

Поцїновка, ен, ж. Оцѣнка вмущества для продажа съ публичнаго торга.

Поцїнувати, нўю, еш, м. Описать (вмущество). *І землю, і лїс, і доли—усе поцїнувал.* Богодух. у.

Поцїкати, каю, еш, Почиркати, попицати (о птицѣ). Угор.

Поцїбкати, каю, еш, м. Почмокать. *Поцїможав губами.* Харьк. у.

Поцїбкатися, каюся, ешся, м. Поцѣловаться.

Поцїбкнути, ну, неш, м. Чмокнути.

Вїдали дочку, а свої парубки лиш поцїмкнули. Гн. II. 27.

Поцїбкати, каю, еш, м. Побрякати.

Поцїбокся, каюся, ешся, м. Ударять одно объ другое, почокаться.

Поцїкотати, чу́, чеш в поцїкотїти, чу́, тїш, м. 1) Постуцати. 2) Пострекотать. 3) Быстро поговорить.

Поцїбувати, кую, еш, м. Побрякивать. *Ходила поюйдуючись та підївками поцїкуючи.* Св. Л. 114.

Поцїтївий, а, е—Почтивий. *Жиймо як поцїтїви люде.* Гол. I. 346.

Поцїкровоатїти, тїю, еш, м. Засахариться. *Поцїкровоатїє мед.* Вх. Зн. 54.

Поцїпнати, плю, пїш, м. 1) Потянуть, потащить. 2) Утянуть, утащить. 3) Потянуть, ударить. *Через тин утїкав та й не почеркнувся, як поцїптив дядько цїпом, так я й осмігнувся.* Мет. 109.

Поцїуратися, рўюся, ешся, м. Пре небречь кѣмъ, отказаться отъ кого. *Скажіть, не поцїурайтеся, спасїби вам.* Ком. I. 9.

Поцїца, ен, ж. Vulva.

Поцїков, ву, м. Травля, натравляванїе (собаками) Змїев. у.

Поцїкати, каю, еш, м. Слегка порувать топоромъ, саблей. *Козак лежить і поцїюканий, і порубаний.* ХС. II. 196.

Поцїкоротїти, чу́, тїш, м. Потечь, журча.

Поцят, ти, ж. Что либо особенно красиво. *Яка поцят ялиця!* Вх. Лем. 455.

Поцятїтися, тўюся, ешся, м. Сыграть въ четъ в нечетъ. Кв.

Поцяткувати, кўю, еш, м. Сдѣлать орнаментъ точками. Шух. I. 297.

Поцяцькувати, кўю, еш, м. Украсить (предметъ) рїзьбой, инкрустаціей, вышивкой в пр. Желех.

Почабанувати, нўю, еш, м. Побить пастухомъ овецъ.

Почавати, влю, виш, м. Раздавить (во множествѣ).

Почавчати, чу, чїш, м.—Почавити. *Почавчили люди.* Борз. у.

Почадїти, діємо, ете, м. Угорѣтъ (о многохъ).

Почаклувати, лўю, еш, м. Поклодовать.

Почапати, паю, еш, м. Пойти (старческой походкой).

Почаркувати, хўю, еш, м. Пошнянствовать.

Почарувати, рўю, еш, м. 1) Поклодовать. 2) Очаровать (многохъ).

Почасти, нар. Отчаств.

Поча́сточка, ки, ж. = Почастунок.

Матінко, повная розже, прошу тебе на поча́сточку, на цюю чарочку. Мет. 201.

Поча́сту, нар. Часто. І поча́стув в оионокидали його і в воду. Єв. Мр. IX. 22.

Поча́стувати, тую, еш, и. Попотчевать (напитеамн). А вже ж тобі од тої да не вшляти, щоб старостам руминички не подавати. Ой перві прийшли, вона тым отказала, а других поча́стувала. Мет. 124.

Поча́стуватися, туюся, етєся, и. Попотчевать друг друга.

Поча́стунок, ику, м. Угощение. Побідавши, брат дякує за поча́стунок.

Поча́ти, ся. См. Починати, ся.

Поча́тківий, а, е. Начальный. Поча́ткові шкільні книжечки. К. XII. 125.

Поча́ток, тку, м. Начало. Поча́ток і не можна знать, відкіля взявся. Ном. № 388.

Поча́тувати, тую, еш, и. Посторожить, покараульть.

Поча́туха, хи, ж. Зачинщица? КС. 1883. II. 394. Заськи, поча́тухо, заськи! Мвл. 156.

Поча́щати, щāju, еш, и. Учащать; часто ударять. А він все буваюю його поча́ща, та був, аж поки той упав. Мвж. 20.

Поча́ляти, ляю, еш, и. Пойть, побреть. До дому поча́ляв. Котл. Єв. VI. 45. До річки поча́ляв. Греб. 385.

Поча́лятися, няюся, нєсяся, и. Почваняться, поважничать.

Почва́ра, ри, ж. Привидініе.

Поча́ртикувати, кую, еш, и. = Почаркувати.

Поча́рнути, немо, нете, и. Исчезнуть (о многихъ). Від диму всі комарі поча́рнули.

Поча́кати, каю, еш, и. Подождать.

О, поча́кайте лиш, не буде в вас ототи за живота чортам служити! Греб. 379.

Поча́лядикувати, кую, еш, и. Побить слугою, нанятимъ работникомъ.

Поча́нцювати, цюю, еш, и. Побить монахомъ.

Поча́п, пу, м. ? = Почіпка? Сидіти на почелі. Сидѣть на самомъ ковчѣ.

Поча́пини, пин, ж. мн. Надѣваніе на новоборзную головнаго женскаго убора.

Поча́пяти, пю, пєш, и. Надѣвять, навѣсить, повѣсити. Поча́пяти собі савки на плечі. Греб. 389. Поча́пила свою шиття руминик діду на шию. ЗОЮР. II. 11. Ой беріть з возів, беріть шкурування ще й ватажку поча́пите. Рудч. Чп. 101.

Поча́пяться, пюся, пєшся, и. Надѣвяться.

Поча́пичка, ки, ж. ? Пшавкві поча́пички, а яворове бердо, — дай же нам, Боженку, пов'язати Марусю твердо. Год. IV.

Поча́плятн, ляю, еш, и. Надѣть, навѣсити, надѣвять (во множествѣ).

Поча́плятися, ляюся, етєся, и. Привѣстися, навѣстися (во множествѣ).

Поча́пурияти, ню, еш, и. Похорошѣть.

Поча́рвоияти, ню, нєш, и. Сдѣлать краснымъ.

Поча́рвоили, а, е. Покраснѣвший. Поча́рвоилими очима дивилась вона на його. Мир. Пов. II. 77.

Поча́рвоити, ню, еш, и. Сдѣлаться краснымъ, покраснѣть. Вона як жар поча́рвоиє. Стор. МПр. 33.

Поча́рєвѣтити, тією, етє, и. Сдѣлаться брюхатымъ (о многихъ).

Поча́рєвина, ни, ж. 1) Нижняя часть живота. 2) Полоса кожи или сала съ брюха животнаго. Міус. окр. Рв. Левив. 3) Пируща послѣ крестьянъ Мвж. 190. В понедѣлок родилася, у віаторок хрестилася, у середу на руки змывала, в четвер почарєвини пила. Мвж. 100. 4) = Почарєвщина 2.

Поча́рєвщина 2. Міус. окр.

Поча́рєвниця, ці, ж. Кровавий поносъ.

Вх. Зн. 54.

Поча́рєвщина, ни, ж. 1) Пухъ на брюхѣ у животныхъ. 2) Плата или угощение проституткѣ. НВолын. у.

Поча́редникувати, кую, еш, и. Побить пастухомъ коровъ.

Поча́рєжно, нар. Поочередно. О. 1862. II. 61. Цілу зіму сіно поочередно стережемо.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєз плоти понадвисала червона калина. Федьк. 2) В-продолженіе. Рубила почарєз цілий рік. Гв. II. 58. 2) Изъ-за. Мана Юди смила раз, що породє сина і почарєз тою сина маї умерти сам Ису Христос. Гв. II. 236.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєз плоти понадвисала червона калина. Федьк. 2) В-продолженіе. Рубила почарєз цілий рік. Гв. II. 58. 2) Изъ-за. Мана Юди смила раз, що породє сина і почарєз тою сина маї умерти сам Ису Христос. Гв. II. 236.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Поча́рєв, пред. 1) Черезъ. Пішов у томо місто почарєв високу гору. Гв. II. 233.

Почерняти, ню, ніш, і. = Почорняти.

Почернічити, чу, чип, і. Побыть мованхней.

Почерпати, п'яю, еш, і. Черпать вѣ-
которе время.

Почерствіти, віємо, ете, і. Зачер-
ствѣть (во множествѣ). *Чогось наши п'яля-
нціи швидко почерствіли,—мабуть круто
замішні.*

Почесати, шу, шеш, і. 1) Расчесать,
причесать (многихъ) *Усі дівки та молодії
почесані йдуть.* Грин. III. 274. 2) Поче-
сать вѣкоторое время (волосы). 3) Побѣ-
жать, быстро пойтв. *Повернула круто на-
ліво, почесала яриною.* Мир. ХРВ. 7.

Почесний, почесаний, а, е. 1) Почтен-
ный, уважаемый. *Титарівна—Немерівна по-
чесного роду.* Шевч. 655. *Він чоловік по-
чесний.* Черк. у. 2) Почетный. **Почесний**
хліб. Хлібъ, съ которымъ приходять ста-
рості сватать дѣвуху. Тільки й знає по-
чесний хліб старостам вертати. Р. Барв.
457. **Почесна** (чарна?)—угощение водкой
въ некоторые моменты свадебнаго обряда.
*Дружба наливає чарку горіжки і кличе на
почесну.* Грин. III. 513. *Тут по саме у
Тараса коровай ділили; за вечерю бояре
дружечок гулили; подвалим їм почесну, а
сами коцали.* Мкр. Н. 35.

Почестка, ви, ж. 1) Привошение, даръ
(начальству, уважаемымъ лицамъ, сватамъ).
Почестку приніс. НВолын. у. *Випросила
у мене т'яня й т'янона, в-остинне почестку
дати своїм товарицям і досвідчаній ма-
тері.* Р. Барв. 205. *Почестку їм (старо-
стам) дала, і запали заручини.* Р. Барв.
423. 2) Честь, слава. *Дивись, як Семен
пішов у почестку.* Черк. у.

Побчесть, ти, ж. Чествование. *Наш
Миколай чесний, взявся до почести, кивнув,
морнув на Параску, щоб поділа меду
п'ялиску.* Нп.

Почесъвий, а, е = Почесний 2. *Ста-
ростам аби почесъки була.* Р. Барв. 201.

Почет, чту, м. Свята. *За ним шля-
хетний почет виступав.* К. МБ. II. 120.

Почікати, к'яю, еш, і. Дѣтск. порѣ-
зати.

Почікріжати, жу, жиш, і. Порѣ-
зати, покресати.

Почіхати, х'яю, еш, і. Скоро побѣ-
жать. Вх. Зн. 43. *Так почіхав, аж сі за
ним закурило.* Гн. II. 42.

Почімчикувати, к'ю, еш, і. Пойти
быстро. Шевч. 663. *Почімчикував майда-*

ном. Мир. Пов. I. 162. *І отто зараз ку-
дись почімчикував.* Стор. МПр. 150.

Почійн, ну, м. Начало. *З почіну були
самовидцями.* Ев. Л. I. 2. *Як небо блакит-
не—нема йому краю, так душі почіну
і краю немає.* Шевч. 122. *Дайте нам на
почіи.* Грин. III. 455.

Почіяв'альний, а, е. Относящийся къ
началу дѣльствія, начальный. *Ой дайте
нам коровайную почіявальную шшичку.*
Грин. III. 463.

Почіяв'альця, ці, ж. Начинаящая.
*П'ятниця—почіяв'альниця, а субота—шши-
коб'альниця.* Мвл. 149.

Почіяв'яни, ня, с. Начиваніе. К. ЦН.
241.

**Почіявати, н'яю, еш, сов. в. поч'яти,
ч'ю, в'еш, і.** 1) Начинать, начать. *Я не
знаю, що мені робити, що мені почати.
Тоді козаки як діти не гарзд починали,
по дві штики гармат набірали.* Макс.
2) = Гочік'атися. КС. 1882. XII. 487.

**Почіяв'атися, в'якося, ешся, сов. в.
поч'ятися, ч'юся, в'ешся, і.** Начинаться,
начаться. *Ой чи добре, сини, в дорозі по-
чиналося?* Лукаш. 63.

Почіяїти, н'ю, виш, і. Сдѣлать. *Ди
що будем робити, що ми починамо?* Лу-
каш. 30. *Отже то йому яража двою по-
чинили.* Федьк.

Почіюно, яку, м. 1) Начало = Почин.
Г.-Арт. (О. 1861. III. 106). *Віл щось по-
чав був говорити, да судді річ його з по-
чинку перебили.* Греб. 366. 2) Нитки на
веретевѣ, наполненомъ совершенно. Чуб.
VII. 410. Гол. Од. 36. Вас. 201. *Тутілько
дідова дочка одвернется куди небудь, то
бабина дочка в'узьме да ї змотає починок
із її веретеса на ів'оє: от у єї і б'уліший
починок стане.* Чуб. II. 64. 3) мн. Родъ
вышивки на женской сорокѣ. Чуб. VII.
427. Ум. **Почіюноч.** Я раненко устиво,
по два почіюночки попрядаю. Мет. 370.

Почіюночок, ч'ка, м. 1) Ум. отъ по-
чинок. 2) мн. Раст. *Spigaea Filependula* L.
3ЮЗО. I. 137.

Почірятися, р'яюся, ешся, і. Помѣ-
няться. Вх. Уг. 262.

Почіслити, лю, лиш, і. Посчитать.
*Пан помислю і питає: кільки тобі п'янів
ше дати?* Гн. I. 126.

Почістити, шу, стиш, і. Почистить.
Почітати, т'яю, еш, і. Почитать.
Почітувати, тую, еш, і. Читати.

Книжки німецькі так як справжні німці почитували. К. (О. 1861. II. 232). Почитували в церкві, що вічни буде. Константинавгр. у. А батюшка почитує да все ка-дуть... по церкві. Г. Барв 254.

Почивати, щю, еш, м. Вть, коловать. Мвж. 61. Взяла ломану... давай її баба тим поширол почивати. Мвж. 140

Почіпка, вя, ж. Веревочка, привязаная кь люлькѣ,—ставя ил зтогъ шурогъ ногу, качаютъ люльку. Чуб. VII. 386. У неї ногъ не сходить із почіпки. Г. Барв. 436. Сісти на почіпки, сидіти на почіпках. Сѣсть на корточкав, сидѣть на корточкахъ. Каменец. у.

Почкати, кая, еш, м. = **Почекати.** Почкай, дяжку! Чуб. II. 29. Чекай, я щось тобі скажу!—Вона почкала. Чуб. II. 68. Почкай, милий, іодинку почкай, милий, друцю. Год. I. 315.

Почкн, чок, ж. мн. 1) Внутренности (тѣла). Вх. Зн. 54. Ез. V. 44. 2) Зернышки тиквы. Шух. I. 142.

Почманіти, ніємо, ете, м. Одурѣть (о иногахъ).

Почміхати, хаю, еш, м. Нѣкоторое время чміхати. Подивилась, почміхала... сказано, атакарка: зараз почула щось не-певне. ЗОЮР. II. 34.

Почовгати, гаю, еш, м. Пошаркать, потереть (ногами).

Почовгатися, гаюся, ешся, м. Потерѣться. Почовгались чоботи. Черном.

Почоломгатися, каюся, ешся, м. 1) Облобызаться. 2) Подать руки другъ другу вь знакъ привѣтствія. Рк. Левнд.

Почорніяти, ню, няш, м. Почернить.

Почорнілий, а, е. Почерявшій. Почорнілий снігъ береться водою. Мир. Пов. II. 41. Почорнілий дах.

Почорніти, нію, еш, м. Почернѣть. Червона калина, чого почорніла? Мет. 93.

Почорвявий, а, е. Червоватый, смугловатый. Вх. Лєж. 455

Почортіти, тіємо, ете, м. Развратить-ся. Почортіли, забули Бога. Свм. 141.

Почта, ти и пр. = **Почта** в пр.

Почтійний, а, е. Почтенный.

Почубеньки, ків, мн. Трепаніе за волосы. Почубеньків дати. Оттрепать за волосы. Ном. X 3854.

Почубіяти, блю, биш, м. Выдрать за волосы.

Почубітися, блюся, бишся, м. Дать потасовку другъ другу. Підіти гадки нераз добре почубілися. МУЕ. III. 58.

Почування, вя, с. Чувствованіе, чувство.

Почувати, вая, еш, сов. в. почути, чую, еш, м. 1) Слышать, услышать; узнать. Ой почувайте і повидіайте, що на Вкраїні постало, що за Дашевом під Сорокою мно-жество ляхів пропало. Мет. 399. Почула Єлизавета вітання. Єв. Л. I. 41. Почуши же, що в омі спеклас, сказав: „Нехай її вічне царство!“ Котл. Ев. II. 5. 2) Чувствовать, почувствовать. Почув тепло козак. Греб. 376. Бий його дужче, щоб почути. Харьк. г. 3) Чуть, почуять. Почула душа, що смерть за плечима. Ком. Пр. X 1109. Ми весну почуем та в'яють помандруем. Грин. III. 562.

Почуватися, ваяюся, ешся, сов. в. по-чутися, чуюся, ешся, м. 1) Слышаться, посылшаться. Почулось за парку: „Ловить, держить!“ Стор. МПр. 82. 2) Чувствовать, почувствовать. Так лянула на Масло, немов почувалась старошо за мно. Св. Л. 80. Почуваюся на силу. К. ПС. 15. Так співай, щоб чоловік на добре, а не на зле почувся. К. ЧР. 33. 3) Только сов. в. Почувствовать младенца во чреві. НВолын. г. Я вже почувся.

Почуд, ду, м. Удивленіе, диво. Сон дивен, барзо дивен, на почуд. АД. I. 209.

Почудування, вя, с. Удивленіе. Вх Уг. 262.

Почудувати, дую, еш, м. Пошутить, пошалить. Свм. 214. Почудувать заочетися. Свм. 212

Почудуватися, дуюся, ешся, м. Пс-двиньтись, поудивлятись нѣкоторое время.

Почужітися, жаяюся, ешся, м. Сдѣ-латься чужимъ другъ другу. Вони криві, та почужілися. НВолын.

Почужітися, жуюся, жияся, м. = **Почужатися.** Желех.

Почукати, каю, еш, м. Позабавить дитя, подбрасывая его на рукѣ.

Почумакувати, кую, еш, м. Позави-маться чумачествомъ.

Почуманіти, ніємо, ете, м. Одурѣть, потерять сознаніе (о многихъ).

Почуріти, рю, ріш, м. Почечь струей. А кров почуріла по білому кабанові. Федьк.

Почурюкати, каю, еш, м. Погворить? Піду лиш я ще до козаків та децю з ними почурюкаю. О. 1881 XI. Кух. 10.

Почустріти, рю, ріш, м. Побить, по-колотить. Як почувстріли єю (тройчаткою) невтомонну шлягту років з двадцять, то де той музд у їх подітеться. Стор. МПр. 46.

Почути, ся. Св. Почувати, ся.

Почутка, *кя*, *ж*. Слухъ, молва. *Пшла почутка, що у паніа людей царь одбере.* Каменеп. у.

Почуття, *тїа*, *с*.—Почування. *Поміс у серці ірке почуття ненависти.* Мяр. ХРВ. 36. *Несказанне, невимовне кобза промовляє і святими почуттями серце надгав.* К. МВ. XI. 141.

Почутувати, *тую*, *еш*, *м*. Слышать? *Копас козаченько зиллячко та почутує, почутує: я думав, що підкозя кригнуть, а то по Марусі усі дзвони чешуть.* Грин. III. 241.

Почухати, *хаю*, *еш*, *м*. Почесать (зудящее мѣсто). *Біда з ними,—каже, почухавши потилицю.* Стор. МПр. 44.

Почухатися, *хаюся*, *ешся*, *м*. Почесаться (на зудящемъ мѣстѣ).

Почухарити, *рю*, *риш*, *м*. То-же, что в почухати, но сильно.

Почухаритися, *рюся*, *ришся*, *м*. То-же, что в почухатися, но сильно.

Почухрати, *раю*, *еш*, *м*. 1) Очистить, обрубить сучья на деревѣ (во множествѣ).

2) Почистить руками овечью шерсть отъ всякаго сора и пр. Вас. 202. 3) Побѣжать, побѣхать, махнуть куда. *Він, швидко поробивши човни, на синє море поспускав, троянців насажавши повні, і куди очі почухрав.* Котл. Ев. I. 6.

Почухратися, *раюся*, *ешся*, *м*.—**Почухатися**. *Почухрайся, де тя не свербить.* Ном. № 3644.

Почухверити, *ріємо*, *ето*, *м*. Захирѣть (во множествѣ). *Як ударила спека, так мої отірки і почухверіли.*

Пошамотити, *чў*, *тіш*, *м*. Пошелестѣть, пошуршать.

Пошамрѣти, *рїо*, *рїш*, *м*. Пошелестѣть. **Пошандїбяти**, *бят*, *м*. Безл. Посчастливиться, повезти. Переясл. у.

Пошанівка, *кя*, *ж*. Хорошее обращеніе, бережность. *Як він буде довои носити свиту, коли у нього оджежі ніякої пошанівки нема: чи сьмота, чи шо, все в новій шаргав.* Брацл. у.

Пошанівля, *діа*, *ж*.—**Пошанівка**. *Як би у пошанівлі держав, то було б до віку гати.* НВолын. у.

Пошанівок, *вку*, *м*. 1)—**Пошанівка**. *Як у пошанівку, то рукавиць цих з вас стане на три роки.* НВолын. у. *Та цєю бочкою можна возити років з вісім, а в добрий пошанівок, то і на десять стане.* Брацл. у. 2) Уваженіе. *Лиш одна душа у неї мала і ласку і пошанівок.* Федьб.

Пошанування, *ня*, *с*. Уваженіе, почитаніе, почтеніе. К. ЧР. 223. *Наш Тодір як малювання, треба йому пошанування, треба його пошанувати, до боку густку дати.* Грин. III. 512.

Пошанувати, *вўю*, *еш*, *м*. 1) Почтять, отвѣстись съ уваженіемъ. *Пошануйте сиротину і не вводите в славу.* Котл. НП. 345. 2) Угостить. *Пошануйте влишою юрілочкою.* О. 1862. II. 56. *Наливають молодій квартиру юрілки, ідуть молодого шанувати.* Грин. III. 426.

Пошануватися, *вўюся*, *ешся*, *м*. 1) Повести себя хорошо. *Тобі на Бога не сподватся, самій було пошануватися.* Лукаш. 75. 2) Угостить другъ друга. Грин. III. 426.

Пошанарувати, *рўю*, *еш*, *м*. Побыть экономять, ключникомъ.

Пошанкувати, *кўю*, *еш*, *м*.—*ног*. Поздороваться или попрощаться съ кѣмъ, снявъ шапку. *Пошанкували його да й кажуть.* К. ЧР. 296.

Пошанкуватися, *кўюся*, *ешся*, *м*. Поздороваться или попрощаться другъ съ другомъ, снямаъ шапку.

Пошарпати, *паю*, *еш*, *м*. 1) Изорвать, растерзать. *Тербинку пошарпали на шматки.* Стор. МПр. 113. 2) Потрѣпать, потерзать, потормошить (кого). *Зацькувала псами, пси її дуже пошарпали.* ЕЗ V. 216.

Пошарпатися, *паюся*, *ешся*, *м*. 1) Изорваться; изорвать на себѣ; исцарапаться. *Козьсь серцьиний об тернину, пошартався весь об шипшину.* Котл. Ев. III. 20. *Еней тут крикнув, як на пуп; заплакався і заридався, пошартався, увесь подрався, на тім'ї начесав аж струн.* Котл. Ев. III. 9. 2) Потормошить другъ друга. *Іден з дружим пошарпалися, а не бились.* НВолын. у.

Пошарпушки, *шок*, *ж*. *мн*. Тормошенъе, дерганіе туда и сюда. *Бацяхко побіашок і пошарпушок треба йому було спожити.* МВ. III. 80.

Пошарувати, *рўю*, *еш*, *м*. Вымыть, при чемъ тереть мочалкой, щеткой и пр. 2) Прополоть.

Пошарудити, *джў*, *дїш*, *м*. Пошуршать.

Пошастати, *таю*, *еш*, *м*. Походить туда и сюда; пошнырять.

Пошастатися, *таюся*, *ешся*, *м*.—**Пошастати**,

Пошасть, *меж*.—**Шасть**. *Він мене колине-коли ціпом, а я його батюом тіако иасть та пошасть.* Мнж. 115.

Пошахрува́ти, ру́ю, еш, м. 1) Помешнячити вькаторе время, поплудовать. 2) Помотать, порасточать вькаторе время.

Пошвѣдѣти, даю, еш, м. Пошляться, побродить.

Пошвѣдѣти, дяю, еш, м.—Пошвѣдѣти.

Пошевѣка, ки, ж. 1) Каждая изъ двухъ балокъ, лежащихъ въ основаніи крыши хаты влодъ восточной и западной стѣнъ. Kolb. I. 55. 2)—Пошивана. Гн. II. 31.

Пошевцюва́ти, цюю, еш, м. Позаниматься портняжествомъ.

Пошелѣвѣкати́ся, каємося, етеса, м. Полѣзть куда, повалить, броситься куда гурьбой. *Пошелѣвкали усі в хату.* Константиногр. у. *Як обкланяється молодий батькові і матері хрещеним, тоді прямо іде у хату, а за ним увесь поїзд пошелѣвкаться.* МУЕ. I. 124. (Полт. г.)

Пошелѣпати́ся, паюся, ешся, м. Поташиться. *Пошелѣпався до Янків у юсті.*

Пошелѣсти́ти, щу́, стіш, м. Помумъть, пошелѣсти́ть.

Пошепки, нар. Шепотомъ. *Пошепки сказала.* Г. Барв. 510. *Розмовляють собі пошепки.* Каменец. у.

Пошепотѣти, чу́, чеш, м.—Пошептати.

Пошепотѣти, чу́, тїш, м.—Пошептати. *Жінки щось пошепотїли проміж (себе).* Драг. 170.

Пошептѣти, пчу́, чеш, м. Пошептати. Стор. МПр. 42.

Пошептом, нар. Шепотомъ. *Пошептом дає козакам таємний наказ.* К. ЦН. 213.

Пошеретува́ти, тшу́, еш, м. Передъ помоломъ ободратъ шедуху съ зерна.

Пошереть, тя, ж.—Пошеть. Ном. № 8349.

Пошѣрхнути, ну неш, м. О кожѣ челоука: сдѣлаться шероховатой.

Пошиб, бу, м. Впечатлѣніе, вліяніе. *Гарячий пошиб перихи млобоцей.* Мир. ХРВ. 393. *Невідомі місяц, котрі довелось Грицькові вперше переходити, моде, яких йому лучалося стрігати,—все це мало незвичайний пошиб на парубка: на все те він дивився, рота роззявивши.* Мир. ХРВ. 67.

Пошибати, баю, еш, м. Ударять, бить; вырываться. *Из под тої труби димок пошибає.* Грив. III. 684. *Думка думку пошибає—Думка думку побиває.* Г. Барв. 411. См. Побивати 5. Сльоза́—сльозу́ пошиба́= Сльоза сльозу побива. См. Побивати 5. *Пошибають сльози, сльози, котяться горогом.*

К. Дз. 130. *Дух дѣха пошибає.* Захватається духъ. См. 235. *Дух дѣха пошибає, аж вымазали очі, а він усє біжить.*

Пошиба́йло, да, м. Игра съ жгутомъ. Мил. 56.

Пошиба́льник, ка, м. Мастеръ, кроудщій крыши соломой. Желех.

Пошиба́нка, ки, ж. 1) Наволока. *Він завівся на худобу, на хазійство; в є його і скриня, і подушки, є й полотняні пошиванки на їх.* Васильє. у. 2) Родъ вышивки. Г. Барв. 216.

Пошиба́ння, ня, с. Покрываніе крыши соломой. *Пошиба́ння коштує мені 23 карбованкі.* Каменец. у.

Пошибати, няю, еш, сов. в. пошїти, шїю, еш, м. Крыть, покрыть соломой крышу. *Пошивати хату.* Каменец. у. *Стоїть корчма над болотом, не пошита околото.* Гол. III. 522. 2)—дрїтєв. Обвивать, обвать проволокой. Шух. I. 275.

Пошива́ч, ча, м.—Пошивальник. Желех.

Пошивка, ки, ж.—Пошиванка 1.

Пошикува́ти, кю́ю, еш, м. Построить въ ряды.

Пошикува́ти, кю́ю, еш, м. Позаниматься продажей спиртныхъ напитковъ.

Пошинува́ти, ну́ю, еш, м. Обтануть колеса шинами. *Колеса пошинювані.* Мил. 154.

Пошипѣти, плю́, пїш, м. Пошипѣть вькаторе время.

Пошира́ти, рю, рїш, м. 1) Распространить. 2) См. 4 поширати.

Пошира́тися, рюся, рїшся, м. 1) Распространиться. 2) См. Поширитися.

Поширочѣти, чу́, чїш, м.—Поширяти.

Поширшати, шю, еш, м. Сдѣлаться шире.

І. Пошира́ти, раю, еш, сов. в. пошїрати, рїю, рїш, м. Дѣлать, сдѣлать шире, расширить. Черк. у.

ІІ. Пошира́ти, раю, еш, м. 1) Порѣзать (о птицѣ). 2) Потыкать, попырять. *Треба було переїздити місток, а темно дуже. Поширив ломакою по мосту,—дірок нема, тоді її переїхали.* Павлогр. у.

Пошира́тися, раюся, рїшся, сов. в. пошїра́тися, рїюся, рїшся, м. Расширяться, расширяться.

Пошїти, шїю, еш, м. 1) Сшить. *Жупанина по колїна, пошита до діла.* Мет. 38. 2) Пошїти у брехунї. Сдѣлать кого лгуномъ, выставить кого какъ лгуна. 3) См. Пошивати.

Поштітсья, шійюся, ешся, м. 1) Спать-Поштітсья сорочка. 2) Лѣзть, проскальзывать, швырнуть. *Зідтіть майнула зелена лицірка і поштітсья поміж качачками й шпорціом.* Левид. Пов. 334. 3) — у ко́го, між ко́го. Превратиться въ кого. *Ти... поштітсья з ріднею в москалі.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 87). *Не поштітсья ми в чужоземцику смірды за своїми спокушеними глазами.* К. XII. 131. *І вона між нами поштітсья.* — в дурні. Остаться въ дурняхъ.

Пошкелубѣти, бѣю, еш, м. = Поколупати.

Пошкелубитися, бляюся, бияшся, м. Покрытыя трещинами.

Пошкялюбѣти, люю, еш, м. Посмѣяться надъ чѣмъ.

Пошкямотѣти, (твю, еш?), м. Изорвать въ куски, встерзать. *А в той жінки груди тѣть пошкяматані, тей би пси пошарпал.* ЕЗ. V. 217.

Пошкандѣти, дѣю, еш, м. Въ вгрѣві о брошенной палкѣ: ударившись копецъ объ землю, перевернуться. Ив. 21.

Пошкандибѣти, бѣю, еш, м. Поковылять, пойти прихрамывая. *Пошкандибав тизенько* Драг. 159.

Пошкѣпити, питъ. **пошкѣпитися**, питсья, м. безл. Посчастливиться. Александр. у.

Пошкарубитися, бляюся, бишся, м. = Пошкарубіти.

Пошкарубіти, бію, еш, м. Покоривѣть, покрываться сверху корой.

Пошкатильгѣти, гѣю, еш, м. Пойти прихрамывая. *Старий сказив та й пошкатиляв у коримю.* Федьк.

Пошквѣрити, рю, рип, м. 1) Пожарить въ некоторое время. 2) Изжарить (во множествѣ).

Пошкварчѣти, чѣ, чѣш, м. Пошипѣть, потрещать (на огнѣ) — (о жирѣ, маслѣ и пр.).

Пошкитильгѣти, гѣю, еш, м. = Пошкатильгѣти.

Пошкірний, а, в, О рукавѣ: сдѣланный изъ цѣльной шкурки, овчины. МУЕ: I. 74.

Пошкѣліти, лѣю, лѣш, м. = Поскляти.

Пошкѣдіти, дѣю, дѣш, м. Повредить.

Пошкѣдіти, дію, еш, м. = Пошководувати. *Вона і пошкѣділа його колоти.* Мяз. 32. *Пошкѣділа рідного брата.* Новомск. у.

Пошководувати, дую, еш, м. Пожалѣть. *Пошководуй моїх нї старих та й своїх побережи.* Мир. Пов. II. 43.

Пошкюпиртѣти, тѣю, еш, м. Бросить палку шкюпиртѣ. КС. 1887. VI. 475. См. Шюпирта, нар.

Пошкребѣти, бѣ, бѣш, м. = Поскребти.

Пошкромѣдати, дѣю, дѣш, м. = Поскромѣдати.

Пошкрѣбати, бѣю, еш, м. Поскребсть, поцарапать.

Пошкрѣбятися, бляюся, ешся, м. Поскребсть, поцарапать себѣ. — а голову. *Почечать рукою въ головѣ.* *Пошкрѣбався в чоловоньку.* Грив. III. 639.

Пошкутильгѣти, гѣю, еш, м. = Пошкатильгѣти. *Пошкутиляв до волости.* Черк. у.

Пошклубувѣти, бѣю, еш, м. Повѣнчаться съ кѣмъ. *А ти, боярине, не подивуй, іди собі иншюю гошклубуй.* Нп.

Пошмагѣти, гѣю, еш, м. Постегать. *Оце тебе за те по жижкал, бра Рѣблю, так гарно пошмагали, що нав із панєю сю цілу ніч не спали.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 83).

Пошмалѣти, лѣю, лѣш, м. = Посмалити.

Пошмандигѣти, гѣю, еш, м. = Почухрвати 3. *Пошмандигав до села.* Г. Барв. 411.

Пошмарувѣти, рѣю, еш, м. Смазать.

Пошматѣти, тѣю, еш, м. = Пошматувати. *Зриве шкуру, начне її шматати, поки пошматѣ на кусочки.* Драг. 289.

Пошматувати, тѣю, еш, м. Изорвать, взрѣзать на куски. Рудч Ск. II. 147. *Собака... за запаску і пошматувала.* Г. Барв. 91.

Пѣшморг, гу, м. 1) Дерганіе, подергиваніе. *Цей кїнь мав пошмори у віоруч.* Лубен. у. (Леонтовчѣ). 2) Царапина, садна. *Борожились, та й поробили один одному знаки: я побачив у його на виду і на тілі пошмори.* Екатеринбург. у. 3) Слѣды полозьевъ на дорогѣ. *А шо, як там дорога? — Та зстѣ тільки пошмори, а доброї ще нема.* Полт. г. Слов. Д. Эвар.

Пѣшморг, ги, ж. Сученный ремешокъ. Александров. у.

Пошморгати, гѣю, еш, м. 1) Подергать. 2) Очистить пеньку отъ кострива.

Пошморгатися, гѣюся, ешся, м. Подергаться (о веревкѣ, напр.).

Пѣшморгом, нар. Соскользнуть, сорвавшись. *Пили сокира пошморгом по деревѣ та мене по руці.* Камебд. у.

Пощмуґляти, лѣю, еш, м. Натереть, ободрать (кожу), покрыть садинами. *Кайдаци-залізо ноги пошмуґляли, біле тіло ко-*

зацьке молодечьке коло жовтої кости пошумляти. АД. I. 89.

Пошпайпати, паю, еш, м. Обнюхать. Шух. I. 79.

Пошпай, пайю, м. Свѣжій свѣгъ, пороша. Шух. I. 235, 81.

Пошпáрити, рю, рш, м. Обварить кипяткомъ (во множествѣ).

Пошпарувати, рюю, еш, м. Замазати въ стѣнѣ глиной шеля и углубления.

Пошпéтити, чу, тш, м. 1) Обезобразить, попортить, повредить. *У нас пишениця пошпетена мисцями, позаїдали завраги.* Еватеринос. у. 2) Побранить, дать наговий.

Пошпóтатися, тався, ешя, м. Спотыкнуться. *Пошпотався під Нечасем коник на кутинку.* Гол. I. 8.

Пошпувати, пую, еш, м. Побрызгать, окропить.

Пошпугувати, гюю, еш, м. Исполосовать. *Комора, побита зимьюю негодюю, пошпугувана весняними дощами, полумилася.* Мвр. Пов. II. 79.

Пошпúрити, рю, рш, м. Швырнуть. Мж. 117. *Як пошпуре коляку туди, де вона вперше лежала, так та коляка в землю і вгородилася.* Драг. 23.

Пошпурати, ну, неш, м.—Пошпуряти. Мж. 25.

Пошпáрувати, мую, еш, м. Нокрывать рубцами тѣло. *У тих то случаях (боах) пошпáровано йому вдовж і впоперек.* К. ЧР. 13.

Пошта, ти, ж. 1) Почта, почтовая контора. Греб. 400. *Гроші поштою шлють.* Г. Барв. 488. 2) Почтовая станція. Г. Барв. 91.

Поштампувати, пую, еш, м. Выбить штемпель.

Поштарський, а, е. Принадлежащій поштарю.

Поштарь, ря, м. 1) Почталіовъ. *Город пуцяцій ... і пошта е, і поштары ходять, мов ті москалі з черними кожрами, і письма роздають чотго, не розпечатувавши.* Греб. 400. 2) Ямщикъ. *Поштар наш був злющій на жидів.* Г. Барв. 18.

Поштарювати, рюю, еш, м. Быть почталіономъ, ямщикомъ.

Поштáво, нар. Благопристоиво, вѣжливо. *Нехай же Їва нічого не розказуе та сяде поштáво.* О. 1861. XI. Кух. 25. *Так просить поштáво, що Боже мій!* О. 1861. XI. Кух. 24.

Поштáтися, шчúся, штáшся, м.—Пошпавуватися. Змievъ у.

Поштóвий, а, е. Почтовый. Грив. III. 161.

Поштóхати, хáю, еш, м. Потолкать. Рудч. Ск. I. 125.

Поштóбухувати, хую, еш, м. Поталкивать. *Я дурня свого в спину поштóвухую.* Г. Барв. 307.

Поштривати, кáю, еш, м. Поколоть, пошпирять; исколоть.

Поштукувати, кую, еш, м.—Поштукувати.

Поштурмувати, мую, еш, м. Поштурмовать.

Поштúрхати, хáю, еш, м. Потолкать. **Поштúрхатися, хáємося, етеса, м.**

Потолкать другъ друга, надавать другъ другу тумаковъ, пинковъ. *Хоть на кїі, хоть кулаками поштурхатисъ понід боками.* Котл. Ев. IV. 41.

Пошухати, кáю, еш, м. Понсеать.

Пошуміти, млю, мш, м. Пошумѣть. *Пошумів лїс та й затих.* Харьк. у.

Поштурдирити, рю, рш, м. Пошарить; пошекатать. *Чорнява сівчина з карими очимами біленькими пальчиками поштурдирала за шию.* О. 1861. VII. 5.

Поштукувати, кую, еш, м. Поштутить.

Пошадити, джú, дш, м. Пожалѣть. *Та ще такою козака у море пускати пошадим.* АД. I. 184.

Пошаслáвити, влю, виш, м. Осчастливить (многихъ).

Пошастáти, титъ, м. безл. Посчастливиться. *Мені пошастáло дешево купити.* Черк. у.

Пошебáти, бáю, еш, м. Исколоть. *Турецькая землемоньки шабельками пошебана.* Гол. I. 101.

Пошербáти, блю, бш, м. 1) Сдѣлать зазубрины на рѣжущемъ инструментѣ. *Гей коняку турки обили, ляли шаблю пошербили.* Щог. В. 9. 2) Выбить въ нѣкоторыхъ мѣстахъ края главняной посуды.

Пошебáти, бáю, еш, м. Отряхнуть. *Ни високій полонини пошибана роса: ба, кто єї да пошибав? Бѣлячя боса.* Гол. II. 454.

Пошóляний, а, е. Истресканнійся, весь изъ шедяхъ. *Двоє дверей пошóляних.* Г. Барв. 20.

Поѡв, ву, м. Появление, явленіе. К. Дз. 58. *Ще до появу Шевченка в літературі.* К. XII. 19.

Появѡти, ся, См. Появляти, ся.

Появляти, лáю, еш, сов. н. появѡти, влю, виш, м., 1) Являть, явять. *Стидно й очі появѡти.* Ном. № 3174. 2) Рождати, родить. *Абраамъ появиъ Ісаака.* Ев. Мт. I. 1.

Появля́тися, ля́юся, вшся, сов. в. появи́тися, влю́ся, вишся, ил. Фармаїю! *появись!* Стор. МПр. 44.

Появля́ються, чуся, чнся, ил. Со-врать? *Не ймете віри? Може думаєте: позячмися Свирид?* МВ. (КС. 1902. X. 142).

Поа́рковий, а, е. Полярковий, нзъ шерсти молодыхъ ягнятъ. *Здорові пояркові брилі.* О. 1862. IX. 62.

Поармаркува́ти, кю́ю, еш, ил. Продать или купить на ярмаркѣ. Харьков.

Поармачити, чу, чнш, ил.=Поармаркувати. Вх. Уг. 262.

Поа́рок, рку, м. Шерсть съ молодыхъ ягнятъ. Змиєв. у. Черниг. у.

Поа́с, са, м. 1) Поясъ, кушакъ. Чуб. VII. 417. *Шалевим поясомъ підперезаний.* Стор. МПр. 76. 2) Чесний пояс. То-же, что и веселна, радуга. Вх. Зн. 6. Ум. **Поясо́н, поясчо́н.**

Поа́си́на, ни, ж.=Пояс. *Поясина з ножем-колодієм у пізві.* Г. Барв. 22. *На козаку, бідному нетязі, три сиром'язі, станчина розозова, пояси́на жмелова.* ЗОЮР. I. 201.

Поа́си́нна, ня, с. Объяснение.

Поа́си́нті. См. **Поа́си́нати.**

Поа́си́нця, ці, ж. Родъ писанки съ поперечной ливіей вокругъ. КС. 1891. VI. 364.

Поа́си́нати, на́ю, еш, сов. в. поа́си́нати, ню́, нїш, ил. Объяснять, объяснять.

Поа́со́ж, скá, м. 1) Ум. отъ поа́с. 2) Мѣсто связан пучка камыша, употребляемаго для котця. Браун. 15. 3) Карнизъ (на печкѣ). Лебед. у. 4) Въ плужномъ лемехъ: поперечная набойка съ лѣвой стороны. Вас. 199. 5) Поперечная круговая ливія на рисункѣ писанки. 6) Круговая широкая ливія въ орнаментѣ раскрашеной мяскн. Вас. 184.

Поа́со́чок, чка, м. Ум. отъ поа́с.

Поа́ти, йму́, меш, ил.=Поа́тати. *А воячка-жона сама его стяла і другою си мимістра поала.* Драг. 271.

Прабаба, ба, ж. Прабабушка. Ковстантиногр. у.

Прабабський, а, е. Относящійся къ прабабушкѣ, ей принадлежащій. *Прабабські казали б казочки.* К. Дз. 140.

Права́чка, ки, ж. Въ крестьянской хатѣ: жилая комната по правую сторону сѣвей. Шух. I. 95.

Пра́вда, ди, ж. Правда, истина. *Все зиме, тільки правда зостанеться.* Ном.

Вона мене вірно любить, вона мені правду скаже. Мет. 89. *Ой не по правді, мій миленький, зо мною живеши.* Мет. 67. **На правду** сназати. По правдѣ сказати. *Бо те пере, на правду сказати, що рідко де доброю чувати.* Грин. III. 565. Ум. **Права́дця, правдо́нна, правдо́чна.** Тільки в дівонокъ правдиці, кілко в коновкаъ водниці. Чуб. III. 37. *Нїхто мені без милці правдо́нчки не скаже.* Мет. 64. *Скільки в решеті дірочок, стїлки у їх правдо́чок.* Г. Барв. 528. *Кїлько в решеті водниці, тільки парубкомъ правдиці.* О. 1861. XI. Св.44. (Нп.).

Права́дешній, я, е. Настоящій. *Вім правдешній буковинець.* Федьк.

Права́дїве, нар.=Правди́во. *Сей правди́ве у Бога вірує.* О. 1861. IX. 179.

Права́дївий, а, е. 1) Правди́вий, справедливый. *Смирїтєся перед правди́вим слово́м.* К. Іов. *Козак—душа правди́вая, словочки не має.* Ном. № 769. *Судом правди́вим осудити.* К. Іов. 76. 2) Настоящій, истинный, дѣйствительный. *Правди́и волюські гарбузи.* Свм. 210. *Нарід каптував (економ),—правди́вий кат був.* Гн. II. 144. *Слухай, що жертві уста без сили до серця твого будуть казати і жаль правди́вий оповїдати.* Чуб. V. 376.

Права́дївість, вості, ж. Правди́вості. К. Бай. 65. *Апостоли правди́вості святої.* К. Дз. 23. *Суди, Господи, незлобу і правди́вість моего серця.* К. Псал. 58

Права́дїво, нар. 1) Правди́во, справе́дливо. *Правди́во ви свїдуєте.* Ев. Л. XI. 48. *Перед Богом стою і кажу правди́во.* Чуб. V. 376. 2) Истинно.

Права́дїти, джу́, диш, ил. Оправды́вать. *Чоловіка винили, а жінку правди́ли.* Полт. **Права́дїця, ці, ж.** Ум. отъ правда. **Правадолюбе́ць, бца, м.** Поборникъ истины.

Правадо́мбе́ць, впа, м. Чоловѣкъ, говорящій правду.

Правадо́нка, правдо́чка, ки, ж. Ум. отъ правда.

Правадува́ти, дю́ю, еш, ил. 1) Быть правдою. *Нема в світі правди, правди не зискати, що тепер неправда стала правдувати.* ЗОЮР. II. 101. 2) Жить по правдѣ. *Хто бреше, тому леже, а хто правдує, той бідує.* Фр. Пр. 123.

Пра́ве, нар. Почтв. Свм. 216. *Праве забули, що й єсть вона на світі.* Свм. 222.

Пра́ведний, а, е. 1) Праве́дный, безгрѣшный. *Праве́дная душе, прийми мою мову.* Шевч. 36. *Праве́дне сонце.* Рудч. Ск.

І 94. 2)=Праведникъ 2. Не мають праведного таланту. К. (О. 1862. III. 52, 53).

Праведник, ка, м. Праведникъ. Бо любить праведника, а чортъ ябедника. Ном. № 8073. Господь його між праведники приймає. К. ЦН. 237.

Праведниця, ці, ж. Праведниця.

Праведничий, а, в. Приналежашій праведнику. Одержить нагороду праведничу. Єв. Мт. X. 41.

Праведність, ности, ж. Праведность. Доки ти будеш держатись праведности. К. Іов. 6.

Праведно, нар. 1) Праведно, по правдѣ. Праведно жили. Шевч. 242. Худоба... праведно досталась. О. 1861. X. 33. 2) Истинно. Мошила Шевченкова мусить нам статись початком нової науки і подивив праведно християнськиж. К. (О. 1861. VI. 30).

Правець, вцѣ, м. Направленіе. Оцього одуинно правець он куди, а його вітер повернує ба' куди. Волч. у. Найдє собі правець вода і сама. Волч. у.

Правиборець, ридя, м. Избиратель, участвующій въ выборѣ избирателей народныхъ представителей. Желез.

Правибори, рія, м. мн. Выборъ избирателей. Желез.

Правий, а, в. 1) Справедливый, праведный, безгрішний. Боже правий! К. ЧР. 22. Ні правою Господь не відкидає і грішному руці він не протягне. К. Іов. 18. 2) Правый, вепиновий. 3) Права середѣ. Преполовеніе. Мак... святять у праву середу. Чуб. V. 85. Ум. Правенький, правесенький.

Правий, ѓ, ѓ. 1) Ровный и прямой, перпендикулярный. Рубайся, деревце, криже і праве. Чуб. II. 114. Правиим робить стежки його. Єв. Л. III. 4. Як права солома, так добре тотити, а як стора та перебита, так погано юрити. Пярят. у. Права мила; правий між. Шух. I. 175, 281. Ой не ступай, мила, правою ногою. Чуб. V. 244. Правий біл полотно, сунѣ (вшиваного). Лицєвая сторона полотна, сунѣ (вышитаго). Шух. I. 154. Ум. Правенький, правесенький. Катіойки рвала правесенькою рукою. Чуб. V. 6. Вирсла бузинка, та така царна, прихвєнька. Мнж. 58.

Правилка, ки, ж. Просѣва въ дѣсу. Рк. Левид.

Правилля, ля, ѓ. Инструменты.

Правило, ла, с. 1) Руль. Мнж. 179. Човен без весла і правила. Морд. II. 36.

2) Часть сапожной колоды, клинообразные куски дерева, вставляемые въ гслевище. Вас. 161. Де узаяся шевць і краєць, принісшило і правило, ще і драготи кінєць. Грив. III. 660. 3) Часть походилої ступи. См. Стула. Шух. I. 162. 4) Часть олійницї. (См.). Шух. I. 163. 5) Часть веретінника. (См.). Шух. I. 149. 6) Въ деревяной стѣвѣ: бревно, идущее право (прямо) отъ угла до угла, не прерываемое окнами влѣ дверями. Шух. I. 90, 91.

Правильце, ця, с. Аршинъ у каменщиковъ. Сумск. у.

Правинѣ, нѣ, ж. Выясненіе, требованіе.

Правити, влю, виш, м. 1) *Говорить, твердить, настойчиво повторять, наставлять. Я йому кажу одно, а він своє править. Рвдом. у. Там що йому не толкує, а він своє править. Лебед. у. 2) Требовать, высквывать. Правити дол. Нікто не прийдє привити проценту. Рудч. Ск. II. 26. Півчих уп'янь пішою править жорна: кукуріку! оддай, пале, жорна! Рудч. Ск. I. 38. 3) Спрашивать извѣстную дѣлу, запрашивать. А вона тільки її правила шитирі злотих за нього. Умань. Править, як за бѣтна, — такъ дорого. 4) Служить (церковному службу). Шевч. 234. Малебні день-у-день Спасилеві править. 5) — за що. Служить чѣмъ. 7) Выправлять. Буде він знати, де козам рони правити. Богодух. у. 6) Управлять. Гляди, щоб добре народом правити. Рудч. Ск. II. 163. Владично правити ти народом. К. Псал. 204. 8) Дѣлать. Будеме правити із Мар'ї невісту. Гол. IV. Правити гніздо. Дѣлать гнѣздо. Вх. Уг. 262.

Правитися, влюся, вишся, м. 1) Направляться. А куди правитесь? — До Київѣ. Я до того дуба правлюся, — чи не зрубати його. Харьк. 2) Возиться, хлопотать. Екаторносл. у. Чіпка вже правився коло шкоди: там тин підняв та набив, нові ворота приборив... Мир. ХРВ. 342. А ми ще не ляли, все правилися. Лебед. у. 3) Исправлять должность чью. Іва правитися за старосту. НВолын. у. 4) Служиться (о церковномъ служеніи). Скоро служба Божа правитимється. Грив. II. 112. 5) Судиться, искать за обвиду, жаловаться. Ію, прався на мене, куди знави. Новомоск. у. 6) Поправляться. Дакот тото зіє худобі, щоб ся правила. Вх. Зн. 54.

Правиця, ці, ж. 1) Десница, правая рука. Без Ніжєської полку, як без руки-правиці. К. ЧР. 344. Станьте ви, правед-

ники, по правіці, а ви, грішники, по лівій. Гв. II. 81. 2) Немятая, ровная со-
лома. Принеси мені на устілки провіці.
Черк. у. Ум. Правична.

Правічка, кк, ж. 1) Ум. отъ пра-
вця. 2) Дѣвственница. НВолын. у.

Правіжка, кк, ж. Взысканіе, требова-
ніе уплаты. Мир. ХРВ. 357. См. Правина.

Правний, а, в. Законный, основанный
на правѣ. Ми позвожди усуди правний
суди. К. ЧР. 132. 2) Правовой.

Правнік, ба, м. Юристъ, правовѣдъ.
К. ПС. 41. Желех.

Правничий, а, в. Юридическій. Желех.
Правно, нар. Законно.

Правнук, ка, м. Правнукъ. *Славних
прайдіе великих правнуки погані.* Шевч. 213.

І. Право, ва, с. 1) Право, законъ. *Без
суда й права.* Ном. № 4050. *Так король
і дав їм права.* ЗОЮР. I. 166. *Шукати
загисту під правом польським.* К. ПС. 26.

2) Тяжба, процесъ, дѣло въ судѣ. *З Богом
до права не підеи.* Фр. Пр. 77. *А донька
матір все проклимає, а син на вітця право
тягає.* Гол. II. 21. *Ой бо син вітця до
права тяне.* Гол. II. 22. 3) Слѣдующее.

*А ви, люде, знайте, наше право дайте:
наше право—калача.* Гол. IV. 526. 4) Об-
разъ, манеръ, способъ. *Вносить ту курку...,
а там черепаха (з курки зробилася). Так
як нарито було двома полумисками, так
і в черепахи череп'я зверху і зісподу... То
черепаха таким правом.* Драг. 10.

II. Право, нар. 1) Прямо. *Право стоить.*
Черк. у. *Виходить паночка та й право
до пана мою.* Федьк. 2) Истинно. *Право
відказав еси.* Єв. Л. X. 28. Ум. **Правенно,
правесенно.** *Колись я, братіку, правесенко
ходив.* Гліб. 28.

Правобічкий, а, в = **Правобічний.**
Лівобічка і правобічка України. Си. Л. 23.

Правобіч, нар. По правую сторону.
Стоячи правобіч жертовні. Єв. Л. I. 11.

Правобічний, а, в. Приобережний;
находящийся на правой сторонѣ.

Правовірний, а, в. Правовірний. *Пра-
вовірні християне.* ЕЗ. V. 74 *Правовірні
наші мусульмане.* К. МБ. X. 19.

Правовірнак, ка, м. Правовірний че-
ловѣкъ. *І правовірнака серця возвессяє.*
К. МБ. X. 19.

Праволѣмний, а, в. Законнопреступный.

Праволѣмство, ва, с. Нарушеніе за-
кона, незаконное дѣйствіе.

Правпис, су, м. Правописаніе, орео-
графія.

Правопісний, а, в. Относящийся къ
правописавію, ореографическій. Желех.

Правобіпись, ся, ж. = **Правопис.** *Дру-
куємо сей лист, не одмінючи в йому пра-
вотписи.* О. 1861. X. 136.

Правоправний, а, в. Законный? *Трон
правоправний.* К. ПС. 57.

Правбруч, нар. Направо.

Праворушниця, ці, ж. (= **Праворуч-
ниця**). Эпитетъ Божіей Матери. *Свидящая
по правую руку? Господи милостивий,
поможи мені і Матер Божая праворушниця.*
Мил. М. 42.

Правосвітлий, а, в. Сіяюпій свѣтомъ
истины, справедливости? *Божже, прийми до
царства, до раю правосвітлого! (Изъ мо-
литвы нищихъ).* ЕЗ. V. 243.

Правослѣвний, а, в. Православный.
*Вірному православному християнству ми-
ром мир.* Посл.

Правослѣвник, ка, м. Православный
человѣкъ. К. ПС. 5.

Правослѣвницький, а, в. Относящийся
къ православному, ему принадлежащій.
Царство правослѣвницьке московське. К. МБ.
II. 135.

Правослѣвність, ности, ж. Правосла-
віе. Желех.

Правосуддя, дя, с. Правосудіе.

Правосудець, дця, м. Правый судья.
Це наш правосудці так розсудили їх. Ле-
бед. у.

Правосудний, а, в. Правосудный. *По-
томство правосудне.* К. ЦН. 290.

Правотѣ, ті, ж. Протоа, справедли-
вость. *Суд чинитиє незлибний людам пра-
вотою.* К. Псал. 17.

Правотѣти, чѣ, тѣш, и. Искать су-
домъ. Угор.

Правотѣтися, чѣся, тѣшся, и. = **Пра-
вуватися.** *Видобрала пелегана сокола від
мене. Видобрала, відобрала, не є штію ло-
бити, ці би мї сл з пелеганев сім раз пра-
вотити.* Гол. IV. 506.

Правотѣрити, рю, рш, и. Ссылать.
засаживать, упрятывать, отдавать. *Свій
своє в неволю притворити.* Мир. ХРВ. 86.

Правування, ня, с. 1) Тяжба. 2) Управ-
леніе.

Правувати, вѣю, еш, и. Управлять.
Правувати човном. Рк. Левяц. *Правують
нами добри.* Лебед. у.

Правуватися, вѣюся, ешся, и. Су-
диться съ вѣмъ, тягаться. *Не я над їм
суддя: усе товариство з їм правувати-
меться.* К. ЧР. 246. *Іван правується з Яре-*

мою за якіс ірощі. НВолын. у. Років де-сять назад правувався б ти зо мною за це порохом та кулею. К. ЧР. 77. Не будуть ся, кде в правах правувати. ЕЗ. V. 241.

Правушник, кв, м. У оконциковець: инструментъ для скальванія кромокъ. Вас. 149.

Правцем, нар.—поставити. Выпрямить, не давать согнутъся. *Правцем руки поставило.* НВолын. у. *Ночу й руку правцем як поставило, дак так чотири дні лежала і не поворуцнулася.* Г. Барв. 508. *Як здавило в грудях, то так правцем і поставило, як довбешку.*

Прагнути, ну, неш, л. Жаждати, желати сильно. *Всі покою щиро прагнуть.* Хто мною має, той прагне більше. Ном. № 1447. *Я зроду не жадав багатства, а тепер прагну всіх роскошій для тебе, тобі на втіху.* МВ. (О. 1862. III. 47).

Прагнутий, а, в. Жаждущій. *Був ем прагнутий,—не наповлисте мене.* Гн. II. 81.

Прагнутий, а, в. Жадный. *Я на ірліку не прагнутий.* Сквир. у.

Прадід, дв, м. Прадѣдъ. Рудч. Ск. I. 62. *Славних прадідів великих правнику погани.* Шевч. 213.

Прадідівський, а, в. Прадѣдовскій. **Прадідівщина, ня, ж.** Наслѣдство, доставшееся отъ прадѣда. Желех.

Прадідний, а, в. = Прадідівський. Желех.

Пражина, ня, ж. Родъ земельной мѣры Чуб. VI. 205.

Пражний, а, в. Напрасный; суетный. *Чом не заговорили до мене?—Усі слова пражні. Треба молитись.* МВ. II. 201.

Правник, кв, м. Праздникъ. У Бога що-дня празник. Ном. № 185. Ум. Празничон.

Правник, кв, м. = Правник = Правник. Вх. Зв. 55.

Практика, ки, ж. 1) Практика. *Громадянам буде наука і... практика.* К. (О. 1862. III. 30). 2) Насмѣшка. *Сей тестъ тільки на практиці: сидить да сміється з усіх.* Г. Барв. 318.

Практичний, а, в. Практическій. *До практичної мудрости.* К. (О. 1861. I. 313).

Практичність, ности, ж. Практичность. Желех.

Правец, ва, м. Самый сильный левъ? *Я,—касе,—лев.—А я правец.* Чуб. II. 123.

Правіс, су, м. Дѣйственный лѣвсъ.

Над озером у пралісі цустому словались. Млак. 100. *За лісом, за пралісом червоное теля риче.* ЕЗ. V. 159.

Право, лв, с. Мѣсто на рѣкѣ, і, дѣ можуть бѣлье. Каменець. у. Вх. Зв. 55.

Правлийк, кв, м. = Правник.

Правлютий, а, в. Чрезвычайно злой, лютий. Рудч. Ск. II. 186.

Правля, лі, ж. Прачка.

Правно, на, с. Волокно, нить. 3 копонець прамена. Вх. Лем. 455.

Правець, вца, м. Чаше употреб. во мн. ч. **Правці.** Сифились. Мил. М. 88. *Хай тобі на язичі садуть... правці.* (Ном. № 3717).—ругательство, также каєв в въ слѣдующей фразѣ: *Іди ж куди хоч, правець тебе бери.* Кролев. у.

Правник, кв, м. 1) Валець у працькѣ. Вас. 169. 2) Часть тѣла (какая?) ЕЗ. V. 66. 3) Рядомнѣ правник. См. Рядовина I. Вас. 168.

Правнѣ, нѣ, с. Мытье, стирка бѣлья. Чуб. VII 117.

Правці, ців, м. См. Правець.

Правцюватий, а, в. 1) Зараженный сифилисомъ. Мил. М. 88. 2) Бранное: негодный, мерзкій. *Працювати коні.* *Набрались правцюватого духу.* Стор. МПр. 169.

Правцюватити, тію, еш, л. Болѣть, покрываться сифилитическими язвами, сыпями.

Правнук, кв, м. = Правнуць. *Стане тобі його на весь твій вік і ще й дітям, онукам і праонукам твоім останеться.* Чуб. II. 361.

Праотець, тѣа, м. Праотець. Гн. I. 10. *Наші праотці на тебе уповали.* К. Псал. 50.

Правперек, рка, м. = Прапірок. АД. II. 250.

Правпір, пору и ра, м. Знамя. К. Дв. 106. *На мошлѣ правпір устромили, славу козацьку учинили.* Дума. Ум. Правпірон, правпорець.

Правпірча, ви, ж. Роговой отростокъ сзади надъ копытомъ двухкопытныхъ. Черк. у.

Правпірчк, рка, м. Значекъ; флагъ. *Червоні прапірки у руки давав.* Мерг. 414. *Високою мошлу виситали і прапірок у юловах устромили.* АД. I. 255.

Правпор, ра и ру, м. 1) = Правпір. У юловыхъ червоный прапор постановили. Лукаш. 44. 2) Блгый платокъ, прибиваемый на могильномъ вкрестѣ. Мил. 169. 3) = Папороть. Чуб. V. 1073.

Прапорець, рця, м.—Прапірок, *Прапорці*—зроблені з довгих паличок хороююки з різномбарвною паперу. МУЕ. III. 86.

Прапорщичка, ки, ж.—Прапіржа.

Праправнук, ка, м, Праправнукъ. К. Досв. 42.

Праправнучка, ки, ж. Праправнучка. Г. Барв. 419.

Прапрядід, да, м. Прапрядьдъ. Желех.

Прапращура, ра, м. Прапращуръ. *І праправники задають прапращурів діло*. К. Досв. 42.

Прапращурський, а, в. Отвосящийся къ прапращуру. *О, любі пращурі, що давнину знали праприщурську*. К. Дз. 156.

Прарід, роду, м. Первый родъ, изъ котораго вышли другіе роды. *І роду і прароду закажу, щоб не ходили заміж*. Г. Барв. 287.

Прародич, ча, м. Прародитель. *З того самою дерева заказав Памбіх (=Пан-Бі) їсти янка нашим прародичам*. Гв. I. 19.

Прародичка, ки, ж. Прародя ельница. Желех.

Прас, су, м. 1) Утюгъ. 2) Прессъ. *Оце в мене сир під прасом*. Київ. у. 3) Трепка. *Смертельною задави прасу, як пса покинув на піску*. Котл. Ев. VI. 33. 4) Раст. *Allium rotundum*. Херсон. Ум. Прасон.

Праск! меж. для вираженія звука вистрѣла. Гв. I. 211.

Праска, ки, ж. Утюгъ.

Прасло, ла, с. Часть досятаго забора отъ столба до столба. Київ. и Подольск. гг.

Прасок, ску, м. Ум. отъ прас. Употребляется и самостоятельно въ знач. 1 и 3. *Знала б прасок добрий*. Пом. № 3624.

Прасол, ла, м. Мелкій торговецъ прен.ущ. вяленой рыбой и солью.

Прасолувати, лѹю, вш, м. Заниматься прасольствомъ.

Прасольство, ва, с. Мелочной торгъ вяленую рыбою и солью, прасольство.

Прасольський, а, в. Относящийся къ прасолу.

Прасування, ня, с. Глаженье, утюженье. *Ніч просиділи памянки над прасуванням*. Св. Л. 201.

Прасувати, сѹю, вш, м. 1) Жать, выжимать, давить. *Сир прасувати*. 2) Гладити, утюжить. *Буду білі хустки прати...—Где будеш сушила?...—Где будеш прасувала?* Чуб. V. 1199. *Насилу володала руками,*

прасуючи заміком мушинною сукню. Левп. I. 179.

Прасунок, нку, м. 1) Скорбь, огорченіе, безпокойство. *Ой не услышай, Господи, клятвы моеї, що я своїх синів кляла-проклинала: у своїй голові великий прасунок мала*. ЗОЮР. I. 24. 2) Хай йому прасунок! Чортъ съ нимъ. *Ном. № 5123. Незай йому лихий прасунок, як голодом нам поміратъ*. Котл. Ев. III. 24.

Пратва, вѣ, ж. То-же, что и праяо, мѣсто, на рѣкѣ, гдѣ моють бѣлье. Черк. у. *Змаю пратву рубають, т. е. вырубываютъ прорубь*. *Ваші ніколи не ідуть пратау розрубувати, ви так і понаділись на готовеньке годити*. Пярат. у.

Прати, перу, рѣш, м. 1) Стирать, мыть. *Буду хуста прати*. Чуб. V. 82. 2) Бить, колотить, дубасить. *Та й зачли пана дяка в штирі кий прати*. Чуб. V. 675.

Пратися, перуся, рѣшся, м. Стираться. Загадка: *Що на омі переться, а на воді сушиться?* (Віск). *Ном. № 141, стр. 295.*

Праття, тѣ, с.—Пражня. Сив. 132. *Праття в мене багато, коли я його й перу?* Константиногр. у.

Праушник, ка, м. Буравчикъ для просверливанія того отверстія въ курительной трубкѣ, въ которое владнається чубукъ. Вас. 149.

Прах, ху, м. Прахъ. *Ном. № 10344. Обох земля присипле своїм прахом*. К. Іов. 47. *Ясен міч твоєї головоньки не йме, на прах розпада*. АД. I. 129.

Практика, ки, ж. Привлеченіе, исторія. *Як зо мною була практика, то варто навіть списати ие*. Драг. 63.

Працьєнка, ки, ж. Ум. отъ праця.

Працівник, ка, м. Труженекъ, работникъ. Желех. Ум. *Працівничби, працівниченько. Мої працівниченьки милі!* ЕЗ. V. 107.

Працьовітній, а, в. Трудолюбивый. *Вона така працювати, а він таке ледащо*. Грив. II. 145. *Розумна пани і моторна... трудола, дуже працювати*. Котл. Ев. I. 15. **Працьовітність**, тости, ж. Трудолюбіе.

Працьовальник, ка, м.—Працівникъ. Константиногр. у.

Працьовання, ня, с. Трудъ. К. ЦН. 175.

Працьовати, дѣю, вш, м. Трудиться. *Я молодий і здоровий, працювати буду, будеш мати, що захочеш*. Чуб. V. 141. *Чумак робить і працює, і ніт очі зализав*. *Мет. 464.*

Працюватися, **цьюся**, **вся**, **и**. Трудається, стараться, умотреблять усялія. *Треба було вдвох засажувати оуліки на віз, бо вони не повироблювані, а я сам працюювавсь.* Змієв. у.

Праця, **ці**, **ж**. Трудь, работа. Шевч. 133. Котл. Ев. VI. 87. *Кричить пробі її мати, щоб дівчину рятувати, каже, що за працю тую я дівчину подарую.* Чуб. V. 1117. Ум. Працьєнка. ЕЗ. V. 109.

Прач, **чб**, **м**.—**Працьє** Козел. у., НВолын. у. *Отто тобі, мати, і прац на заіати: як будеш прачем прати, будеш мене споминати.* Мет. 227. Ум. Прачіи.

Прачечка, **ки**, **ж**. Ум. оть прачка.

Прачкя, **ка**, **м**. 1) Ум. оть прач. 2) Головастькь. НВолын. у.

Прачкитя, **чу**, **чяш**, **и**. Бить валькомь бѣлье, полотно. *Я думав, що прачки пра-чуть, а то по Марусі малі діти плачуть.* Грин. III. 241.

Прачка, **ки**, **ж**. Прачка. Чуб. V. 1133. *І швачка, і прачка, і пряха.* Мил. 27. *Литом і качка прачка.* Ном. № 552. Ум. Прачечка. Мил. 217.

Прачка́рня, **ні**, **ж**. Прачешная. Васильв. у. (Рк. Левич.). Київ.

Прачкун, **нб**, **м**. Помощникь прачки, займающийся катавемь и глаженемь бѣлья. Київ. (Рк. Левич.).

Прачувати, **чую**, **еш**, **и**.—**Прачкитя**. Вас. 169.

Прашовіани, **ня**, **с**. Полотье, мотыженьє.

Прашпорт, **та**, **м**. Испорч. в.м. пашпорт. Пашпортъ. *Перестрѣвъ його на дорозі становий... „Прашпорт с?“—Ні, нем. „Як же ти без прашпорта ходиш? Ти блудляна жийсь“.* Рудч. Ск. II. 161. *Узяв авочий прашпорт. Его выгналі.* Ном. № 10492.

Прашувати, **шую**, **еш**, **и**. Полоть, мотыжить. *Я оне дуже втомилась, бо в таку спеку дуже погано працювати: земля розсипається.* Київ. у. *Прашують кукурузу.* Бессар.

Пращукувати, **кую**, **еш**, **и**.—**Пашчукувати**. Лебед. у.

Пращур, **ра**, **м**. Пращуръ, отецъ працѣда. МУЕ. III. 171.

Пращурка, **ки**, **ж**. Пращурка. МУЕ. III. 171. *Увесь рід її, всі баби й прабаби з пращурами і пращурками.* Г. Барв. 366.

Пре... въ сочетаніи съ прилагательными и нарѣчіями усилюєть качество. (*пребагатий, предобрый, безмірний, предбідний, пребісовий; прегарно, преселю*). Слова,

которыя въ большей или меньшей мѣрѣ составляютъ исключеніе изъ этого правила (напр., гдѣ слово съ пре, риломъ съ усиленіємъ степени качества, получило в особый отгѣнокъ значенія), перечислены ниже. Иногда пре, какъ приставка при глаголѣ вля существительномъ есть сокращенное пере: **пребродити** = **перебродити**, **пребувати** = **перебувати**; всѣ такія слова см. на пере.

Превелѣбний, **а**, **в**. Высокопочтенный, высокодостойный. — главнымъ образомъ титулъ духовнаго лица. У Шевченка о козацкой радѣ: *Превелѣбную громаду докупи скликали.* Шевч. 233.

Превсяжий, **а**, **в**. Всяческій; всевозможный. *Там він бачив—крий Боже—яку тьму-темряву всякої-пресякої птици.* Стор. МПр. 167.

Предвік, **ку**, **м**.—**Передвік**. 3 предвіку. Съ незапамятныхъ временъ. *Ой давно, давно, та із предвіку.* Гол. IV. 27.

Предвічний, **а**, **в**.—**Передвічний**. Шевч. 665. *У тебе, предвічний царю, ми шукаєм оборони.* К. Псал. 170.

Предвісьєвий, **а**, **в**. Доставшийся отъ предковъ. К. Доса. 88. *Єремія на диво обновив предківський замок.* Стор. МПр. 65.

Предківщина, **ни**, **ж**. Старина; унаслѣдованное отъ предковъ. *Моя се предківщина по сурягах.* К. ПС. 134.

Предків'я, **в'я**, **м**. мн. Предки. Ном. № 865. *Не ми, Діво Маріє, мучили Христа, мучили Христа наші предков'я.* Чг. 57. См. Предок.

Предковецький, **а**, **в**. Предковскій. Радом. у.

Предковий, **а**, **в**. Предковскій. *Ця земля предкова.* Черк. у.

Предковіковий, **а**, **в**.—**Предковічний**. *О, слово рідне! Ти стоїш на члнї предковікових пам'яток сятини.* К. XII. 97.

Предковіцький, **а**, **в**.—**Предковічний**: *Се земля наша предковіцька.* НВолын. у.

Предковічний, **а**, **в**. Древній. К. Чг. 88. *Гори предковічні.* Шевч. *Засяєши знову духом предковічним.* К. XII. 54.

Предмищаннй, **на**, **м**. Житель предмѣстья. АД. I. 15. *Вийшли до його усі міщане, усі міщане, всі предмищане.* Нп.

Предоавідля, **ля**, **с**. Привольє, раздольє, удобное мѣстоположеніе. *У вас тут гарне предоавідля і вода близька, над річкою іроди...* Волч. у.

Прѣдок, **дка**, **м**. Предковъ. 3 предкіо газяїн. Мвж. 67. *Ви, жидове, Христа за-*

мучили.—*Не ми, Маріє, то наші предки.* Чуб. III. 353. См. Преднів'я.

Предокучтя, чу, чий, и. Надоість. Уже же мені та й предокучтя під віконцем стоячи, твою волю волячи, тебе дождаючи. Чуб. V. 83.

Представитися. См. Представляючи.

Представлятися, ляюся, ешся, сов. в. представитися, влюся, вшся, и. Прививжваться, правидьтєся. *То представляється Алкан - пашати трапезондському князяті, молодому панкїті, сон дивен, барзо дивен на прочуд.* Лукаш. 16.

І. Прѣся, нар.=Предці.

II. Прѣси, прил. Прѣдъ смѣ бывшая. Встрѣчено только въ ж. р. К. ЧР. 426. *Прѣся Русь.* К. ЧР. 70. *Вбачати в нас щиру прѣсю Русь.* К. Гр. К. 4.

Предувлїля, ля, с.=Предовїлїля. О. 1862. IX. 69.

Прѣдї, прѣдця, нар. Однако, тѣмъ же менше. *Бо не всі ся пани родять, прѣдї до щастя приходять.* Гол. I. 304.

Прѣжній, я, в. Прѣжній. *Як би була прѣжняя розмова.* Чуб. V. 531.

Прѣз, нар.=Черев. Прѣз Христовї страїті не маєш щастя у пеклі. Чуб. III. 17.

Прѣзвїрх, нар. Черезъ край. У йою вже й прѣзвїрх в, а все заїрбає. О. 1862. V. 84.

Прѣзїрство, ва, с. Прѣзрївїє. *Буде на неї дивитись з презирством і обходитись з неповагою.* Котл. НП. 373.

Прѣзмагаїти, гаю, еш, и. Одолъвать, побъждать. *За кису світ увесь не мирить; що й у панів, да й то вона все презмагав.* Г. Барв. 448.

Прѣйма, нар. По крайней мѣрѣ. *Хоч з торбами підємо, та прѣйма матимем, де зіму зимувати.* Св. Л. 69. *Вишукують собі таких малюків ручиц, щоб украв і втік, а прѣйма викрутивсь.* Св. Л. 136.

Прѣкладати, даю, еш, и.—над що. Предпочитать чему. К. ПС. 94. *О, божєвіяма! де твій розум дївся, щоб зрадника над мене прѣкладати.* К. ЦН. 203. *Науку і талант над значність прѣкладали.* К. Дв. 13.

Прекрасен, сьа, не, прекрасний, а, в. Прекрасный, чрезвычайно красивый. Молодецький козаченьку, словами прекрасен. Чуб. V. 185. *Ти, дівчино, ти прекрасна, як на небї зоря ясна.* Грин. III. 241. *Ой світе мій ясний, ой світе прекрасний.* Мет. 80.

Прекрасно, нар. Чрезвычайно красиво. *Прекрасно оберися.* Грин. III. 343.

Прем, нар.=Притьмож. *В мене шия чиста... що-дня мило, шибя вже прем часу не маю.* Св. Л. 171.

Премилбнївий, а, в. Очень милый. *Що то за премиленний чоловік у тії жїмки.* Черк. у.

Премїч, мочї, ж. Сила, наибольшая сила. *З усієї премочї смикнув.* Константиногр. у.

Премудрий, а, в. 1) Премудрый. *І премудрих немудрі одурять.* Шевч. 213.

2) Очень искусный. *Бери мене, дядьку, премудрую швачку.* Нп.

Премудрїсть, рости, ж. Премудрость. *Чи ти стягнув до себе всю премудрїсть?* К. Іов. 32.

Премудро, нар. Премудро, очень мудро. *Зробив вси премудро.* К. Псал. 15.

Преномерант, та, м. Подписчикъ. *Чи багато в тебе преномерантів на „Записки о Южн. Руси“?* Шевч. (О. 1862. V. 10).

Преогорчати, чаю, еш, сов. в. преогорчати, чў, чїш, и. Сильно огорчать, огорчить. *Лучче йому з нудби зачунути, ніж пан-отия навїк преогорчити.* К. ЧР. 234.

Прѣпїр, ру, м.=Припїр. Мнж/ 181.

Преподобитися, блюся, бшся, и. Сдѣлаться преподобнымъ, святымъ; сдѣлаться угоднымъ Богу.—*В потїиники пустїть оюмь!..—Постригаїте, не обивайте: там моя Оксама. Годиочку, батьки мої Я її достану!*—*Добре, добре!.. Залїзняє, цукни, щоб палили.* *Преподобиться з лядами!..* Шевч. 189. *Царь Давид... колись преподобився Боюві.* Драг. 98.

Преподобний, а, в. 1) Преподобный, праведный, святой. *Не зовте преподобних лютого Нерона.* Шевч. 2) Красивый, прекрасный. *Преподобна дівчина.* Чуб. V. 19.

Преподобнїє, ва, м. Преподобный, угодникъ, праведникъ. К. Бай. 45.

Преподобнїця, ці, ж. 1) Преподобная, праведная, святая. Левиц. I. 287. 2) Красавиця. *Як була я молодою преподобницею, повідсила звартушину над віконницею.* Ном. № 12546.

Пресподнїця, ці, ж. Пресподная. *Та й укниву йою в темницю, та й мибокую пресподнїцю.* Чуб. V. 1021.

Престїл, тїду, м. 1) Престоль, тронъ. Шух. I. 39. *Бїда на престолї, коли нема нічою в стодолї.* Ном. № 214. *Поскяда потужник з престолів.* Св. Л. I. 52. 2) Пре-

столь вь церкви, вь олтареѣ. *Привів її під церквою: „тепер ти моя“* Вона йому відповіла: „неправда твоя“. *Привів її до престолу: „тепер ти моя“*. Вона йому відказала: „неправда твоя“. Чуб. V. 204.

Престільниця, ці, ж. Верхня доска столу? *Вийшов Івасенко до нової світлиці, лежить миленька на престільниці*. Гол. I. 181.

Претак, ка, м. Рѣшето. Вх. Лем. 456.

Претінка, ки, ж.==Прутинка? *Защуміла шабелечка, як з ліса претінка*. Гол. I. 20.

Префѣкт, та, м. Помощникъ ректора Кієно-братської коллегіи (академіи), нещій обовязаннсть административна и вь тоже время бывшій и професоромъ. *Кассіян Сакович, префѣкт Братської школи*. К. ПС. 5.

Прѣцинь, нар. Между тьмъ, однако.

Преч, нар.==Пріч. *Пишов мій миленький преч на полювання*. Гол. I. 338.

Пречїста, тої, ж. Пречистая. Эпѣтетъ Богоматери. *Благослови, Боже, Пречиста Госпоже*. Мвл. Св. 3. Безъ существеннаго употребленія вь значеніи: Богоматери, также образъ Богоматери и нижепоименованнєе празднєв вь честь ея. *Ой там ішла Пречистая, Пречистая Мати Божа*. Чуб. III. 367. *На Іордані тиха вода стояла, там Пречиста своєю сина купала*. Чуб. III. 449. *Перша Пречїста*. Успеніє Пресв. Богородици (15 августа). ХС. I. 78. *Друга Пречїста*. Рождество Пресв. Богородици (8-сентября). ХС. I. 78.

Пречудо, да, с. Большое чудо; большое диво. *З усюю села збіглися діти дивитись на те пречудо*. Мир. ХРВ. 355.

При, предл. 1) При, воздѣ. *Силять... луси при березі*. Св. Л. 226. *Три явори посадила сестра при доміні*. Шевч. 393. *Була в мене небога, при мені вона і зросла*. МВ. II. 19. *У нас при душі копійки нема*. Г. Барв. 283. 2) Во время. *При згоді були жиде. Каменец. у. 3) Бүти, жити при...* Быть, жить въ... *Як живе чоловік при вбзтові, то й хороний зробиться поганим, а як при волі, то й ледацю покажется гарне*. Грин. I. 113. *Був чоловік середніз літ, при здоровлю*. Г. Барв. 304. *При розумі бүти*. Быть вь своемъ умѣ, вь сознаниі. *Биснуватий сидить при розумі*. Св. Мр. IV. 15.

Прибавити, ся, См. Прибавляти, ся.

Прибавка, ки, ж. Прибавка. *Як даватимемо прибавки, то не матимемо ні стопа, ні барша*. Лебед. у.

Прибавляти, ляю, еш, сов. в. прибавити, бавлю, виш, м. Прибавлять, прибавить. Рудч. Ск. I. 114.

Прибавлятися, ляюся, ешся, сов. в. прибавлятися, прибавитися. *Ном. № 513. 2) Забѣшкаться* *Прибавитися було Семен на вечерниях, вони (батько) до його цілий день і слова говорити не будуть*. Федьк.

Прибгати, гаю, еш, сов. в. прибгати и прибгнүти, ну, веш, м. Имѣть, возмѣтитъ странное желаніє. Желех.

Прибггом, нар. По прихотв, случайно. Желех.

Прибгжний, а, в. Изъ прихоти жєлаемый. Вх. Зн. 55.

Прибгчати, чу, чш, м. Подсмотрѣть *Чоловік у вікно прибгчав, що він робив у хаті, та ото як підзорив, та й став усім розказувать*. Новомоск. у.

Прибгати, бгату, еш, м. 1) Пригнүти. 2) Прибрати къ рукамъ? Захватить? *Заберуть усе до нитки, а деколи, як не стоваяться гарна дичина або молодича, то й їх прибгють*. Стор. МПр. 68. 3) Прибавить. *Та й „Митроза“ прибав би до „Княгині“*. Шевч. (О. 1862. III. 7).

Прибгга, га, об. Безпріютный чєловѣкъ. *Ходє, як прибгга*. Лебед. у.

Прибгвати, вату, еш, сов. в. прибгати, б'ю, б'єш, м. 1) Прибывать, прибывать. *Дошку прибгив вїздками*. 2) Прибывать, прибывать чѣмъ либо упавшимъ сверху и придавившимъ внизъ. *Бодай тебе, мій миленький, ворота прибгили, а шоб тебе опрїч мене інші не любили*. Мет. 63. 3) Прибывать, прибывать, приносить, принести (водою). *Хиляя прибгала чєвом до берега*. 4) Только сов. в.? Подогнать, повудать. *І робити не прибгити, а жать не наметєся*. Грян. III. 67.

Прибгватися, ватуся, ешся, сов. в. прибгтєся, б'юся, б'єшся, м. Приходить, прїйти, прїѣхать, зайтв, звѣхатв, попасть куда. Мнж. 39. *Шукаючи, заблудила. Ой прибгилась до риночку*. Чуб. V. 909. *Блукаючи по Україні, прибгивсь якось я в Чирин*. Шевч. 337.

Прибгвати, ча, м. Инструментъ, которымъ выбввають бббрики (см.). Шух. I. 278.

Прибграти, ся, рату, ся, еш, ся, м.== Прибграти, ся.

Прибгтоє, тку, м.==Прибгток. *Кривє душею для прибгтку*. Котл. Ен.

Прибгвувати, вує, еш, сов. в. при-

бичувати, чу́ю, еш, м. 1) Припргать, припречь, пристегивать, пристегнуть (животное въ помощь другимъ везущимъ). 2) Прибавлять, прибавить, присчитывать, присчитать. *Люде що почують, то приби-чуютъ.* Ком. Пр. № 114. *Ти нащо приби-човуєш, чою й не було?* НВолын. у. *Я ви-нен два рублі, а він прибичовує ще їден.* НВолын. у.

Приб'ігати, га́ю, еш, сов. в. приб'ігти, біж'ю, жіш, м. Приб'ігать, приб'іжать. *За Зинькою слідком прибігли єї мати, чоловік і ще кілька бабусь.* Стор. *Прибігає вочик до ополонки.* Рудч. Ск. II 8.

Прибігнути, ну, веш, м.—Приб'ігти. Вх. Уг. 263.

Прибідок, дку, м. Прибавка къ бѣдѣ, добавочная бѣда. *До бѣди найдеш все й прибідок.* Фр. Пр. 44.

Прибіжання, на, м. Богомолецъ. *Сто двадцять літ живе чернець мовущий... На поучення прибіжанамъ темнимъ знай мимрять.* К. МВ. II. 132.

Прибіій, ббю, м. 1) Плавка, бревнышко, прибиваемое вдоль стѣны украинской хаты на аршинъ отъ низу,—на него ошвратятъ концы досокъ, възъ которыхъ составленъ піл (на котормъ сьять). Сим. 2. 2) Gepapnsh palustre. Лв. 9

Прибіійница, ці, ж. Часть молідки, сварада для выдѣльванія корѣбок. Вас. 148.

Прибіік, бока, м. 1) Боковая пристройка къ зданію, напр. прибіоки въ клуні—по об'ѣмъ ея сторонамъ, для большей вмѣстимости, находящая въ связи съ клу-нею, но отдѣлена отъ нея стѣнама. Волч. у. 2) Часть сѣней, прилегающая къ хатѣ, отдѣленная отъ остальныхъ сѣней стѣн-кой,—здѣсь находится устье варястой печи и входъ въ хату. Вас. 195.

Прибіілий, а, е. В'ѣловатый. Вх. Зв. 55.

Прибільшати, шаю, еш и прибіль-шувати, шую, еш, сов. в. прибільшати, шу, шис, м. 1) Увеличивать, увеличить. 2) Прибавлять, прибавить. Левци. Пов. 270. *Сами прибільшують невіри плати.* К. Бай. 24. 3) Преувеличивать, преувели-чать. *Хоциньский любивъ дечого багати і при-більшати, прикинути зайве.* Левци. I. 212.

Прибільшатися, шаюся, ешся, сов. в. при-більшатися, шуся, шисся, м. 1) Увели-чиваться, увеличатися. Канев. у. *Іхъ вій-сько тми збілими прибільшувалося і в силу збівалося.* К. Хм. 41. 2) Прибавляться,

прибавляться. 3) Преувеличиваться, преуве-личиться.

Приб'ір, ббру, м. 1) Одежда, нарядъ. *Краща дівчина твоя всіх, на її приборе більше всіх.* Чуб. III. 150. 2) Одѣваніе, на-ряжанье. *Хиба мені до прибору? Аби гарної.* Ком. Пр. № 823. *Косу заплетемо,—які ж тут прибори? Та й до церкви, та й на рушники.* О. 1861. XI. Кух. 27. Вообще приготвлення къ чему либо (свадьбѣ, празднику) и необходимія для этого вещи. *Треба ж таки приборатся къ весіллю; хоч рушники і єсть ютові, так іще дечою треба.*—Аби рушники були, а за прибори на весілля не турбуйтесь: нашъ Возний... на свій коштъ таке бундючне весілля удужи мє. Котл. НП. 377. 3) Узорная вышивка дѣт-ными витками по лацгану полшубка. Вас. 155.

Приб'ірання, ня, с. 1) Уборка, при-борка. 2) Одѣваніе, наряжаніе, а также самыя одежды, наряды. *А жаль мені діву-вання, дівочьного прибірання.* Чуб. V. 42. Ужъ Прибіраннечю. Мвл. 131.

Приб'ірати, раю, еш, сов. в. приб'ірати, бер'у, рѣш, м. 1) Убравать, убравать, приб-рывать, прибравать, приве-ти въ порядокъ; при-нимать, привнать. *Прийшовши, знайде (до-мівку) виметену й прибору.* Ев. Л. XI. 25. *А в дівчини одна хата, та й та не при-брата.* Грин. III. 250. 2) Одѣвать, одѣть, наряжать, нарядять. Чуб. V. 733. *Дівчата гарні, усі приборані.* Кв. *Прибери пень, то й пень покращає.* Г. Барв. 414. 3) Брать, взять. *Еней, матню в кулакъ приборавши і „не до соли“ промовляючи, садивъ крутенько іайдука.* Котл. Ев. I. 20. *До рукъ приб'ірати.* Прибравать къ рукамъ, захватить. 4) Под-бирать, подобравать, выбирать то, что подхо-дить въ цору, въ м'ѣру. *Не приборє Харитина невістки до душі.* Грин. III. 76. *Не приборє нічою він собі купити за тій іроші.* Грин. II. 191. *У тому то селі родивсь нашъ Г. Ф. Квітка і по сьому то селу приборавъ собі наданє ім'я Основ'яненко.* К. Гр. Кв. 6. *Нічою не прибравъ більшъ їй одмівти.*—Ничего больше не нашелся ей отвѣтъ. МВ. О. 1862. I. 73)—рѣшуму, умѣ, спѣсіб, спѣсобу. Находить, найти спо-собъ, додуматься, выдумать. *А отаман чу-мацький, Товстуха, собі ума приборавъ, що йому робити.* ЗОЮР. I. 76. *Прибравли люде спѣсобу літати по воздусі.* Дещо. *Стали яли спѣсобъ приборати.* АД. II. 113. *Синъ прибораній.* Пріємный сынъ. *Вожъ хований, пріятель перепрошений, синъ прибораній,*

а жид грешений, то все непевні. *Ном. № 8101.* 5) Сьїдати, сьїсть, поїдати. Нічого не робить, а все приборає, що подають на стіл. *Г. Барв. 507. Найдівя, напискиє понастановляял... А панючка усе приборя, наче той юронець, хутенцько і чистенько. МВ. (О. 1862. III. 36).*

Прибратися, раюся, ашя, сов. в. приборатся, беруся, рєша, м. Одїватися, одїтсья, наряджати, нарядьтсья. В юлубий жупан приборися. *Макс. Що як прийде суботонька, я змиюся й рощешуся, а в недїлю приборуся. Мет. 76.*

Прибїрний, а, е. Нарядний. На тобі сукні дуже прибїрні. *Чуб. V. 1127.*

Прибїрниця, ці, єс. Та, которая прибораеть. *Сестриця-прибїрниця мої кїсточки приборала. Рудя. Ск. II. 36.*

Прибїч, бочї, ж. Прибыль, доходъ. *Вона оплачує зрунт і прибїчї мав кирбованив з триста. НВолын. у.*

Прибїчи, м.—Прибїгтї. *Вх. Уг. 263.*

Прибїчник, ка, м. Приблизненный чей, помощникъ. *Я не приборує з наказом від громади шукати в князя вірної поради: його прибїчники нас упевняли, щоб ми від його тільки масла ждали. К. ЦН. 249.*

Приблїгати, гїю, аш, м. Приобрѣсть, съ трудомъ нажить. *Бач, яка вона—пробї, дай їй і свитинку, і кожух, і коровку,—усе, що я своєї рїдній дитинї приблїгала. Еватервноса. у.*

Приблїжність, ностя, ж. Разстоянїє, Ковот. у.

Приблуда, ди, об. Бродяга, прашелець; приставшее животное. *Не знаю, де вони взяли—приблуда князь, була й княгиня. Шевч. 325. Коня мого приблудою будуть називати. Макс.*

Приблудїти, ся, джї, ся, диш, ся, м. Заблудившись или блуждая прийти куда. *Чуб. V. 350. Приблудили к Дунаецку. Чуб. III. 486. Дївчинька по триби ходила, в зеленому лїсі заблудїла, приблудила к зеленому дубу. Чуб. V. 346. Пішов же він по пуццх блудити; блудив же він сім год і чотири, приблудився к обїдній годинї. Мет. 359.*

Приблудний, а, е. Приблудившийся, приставший. *Не сподївайся дяки від приблудної псяки. Ном. № 4604.*

Приблукати, кїю, аш, м.—Приблудити. Ходила вона, ходила та й приблудка до пона у свободу. *Мнж. 37.*

Приборкати. См. Приборкувати.

Приборкувати, хую, аш, сов. в. при-

боркати, кїю, аш, м. 1) Подрїзывать, подрїзати крылья птицѣ, окарнати крылья. *Чуб. V. 263. Приборкано усїм орлятам крила. К. ХП. 92.* 2) Прибравать, приборать къ ружью. *Думає шляхту приборкати трошки. Вона добре свою соєкруху приборкала, тепер а ні писне. Харьк.*

Прибочний, а, е. Боковой. *НВолын. у.*

Прибочок, чка, м. Чуланъ, пристройка возле дома.

Прибрати, ся. См. Прибратися, ся. **Прибрестї, дї, дєш, м.** Прийти по водї.

Прибрєхати. См. Прибрїхувати.

Прибрєхїти, нї, неш, м.—Прибрєхати. Умїють добре прибрєхнути. *Глїб.*

Прибрєхувати, хую, аш, сов. в. прибрєхати, брєшї, шєш, м. Приварить, приварити. *Глухий не почує, так прибрєше. Ном. № 8564.*

І. Прибувати, вїю, аш, сов. с. прибути, бїду, дєш, м. 1) Прибывать, прибывать, прїїзжати, прїїхати. *Прибуди, милїй чорнобрїий, з далекого краю. Ой рад би я прибувати, та далеко дуже. Мет. 84.* 2) Прибывать, прибывать, увеличиватьсь, увеличиться. *Понад берегами вода прибувала. Грин. III. 252. Прибуло дня на курячу н'ядь. Чуб. I. 245.*

ІІ. Прибувати, вїю, аш, сов. в. прибути, бїю, аш, м. Примѣрять, примѣрять (обувь). *Чи ти прибувала черевки? не малї? Константиногр. у.*

Прибудувати, вую, аш, сов. в. прибудувати, дїю, аш, м. Пристраивать, пристроить. *Г. Барв. 379. НВолын. у. З обох боків старої будівлї прибудував ще по крилу покїю. Стор. МПр. 65.*

Прибулий, а, е. Прибывший. *Запрошували—прибулим козаків поснїдати. Стор. МПр. 126.*

Прибути. См. Прибувати.

Прибутний, ї, є. 1) То, что прибавляется, увеличивается въ количествѣ. *Дїво—прибутне, бо... вона прибувала в юстодарствї, коли зто свої корови дїїни мав. Грин. II. 275.* 2) Прибылой. *Прибутна вода. Канєв. у.*

Прибутний, ї, є. Чужесторонний, прибывший. *Се прибутний чоловік. НВолын. у.*

Прибуток, теу, м. Прибыль. *З прибутку голова не болить. Ном. № 9834. Чи мали який прибуток з садочку? О. 1862. IX. 115.*

Прїваб, бу, м.—Прїваба. Желєх.

Прїваба, бї, ж. Привлекательность,

заманчивость; также: то, что привлекает. Желех.

Прывабіти. См. Прываблювати.

Прываблювання, ня, с. Привлечение.

Прываблювати, ляю, еш, сов. в. привабіти, блю, биш, гл. Привлекать, привлечь. *Ой, дівчино любя, мила, ти ж то мене привабля.* Грин. III. 161.

Прывабний, а, е. Привлекательный. Желех.

Прывадити, джу, диш, гл. Привязать, привязать. Угор. Вх. Лем. 456.

Прыва́л, лу, м. Выступ скалы. Желех. *Сили собі на привалу, мольки закурили.* Гол. I. 160.

Прывало́к, лжу, м. Неподвижная скамья, придѣлаемая к лежанкѣ. МУЕ. I. 89. (Черниг.).

Прыва́рѣти. См. Прыварювати.

Прыва́рювати, рюю, еш, сов. в. прива́рѣти, рю, рнш, гл. 1) Доваривать, доварить. *Треба приварити каші, бо мало.* 2) О желѣзѣ: ваваривать, наварить, приварить.

Прыва́тний, а, е. Частный. *Заприсягну не втручатись у жадні козацькі справи і стону жити... приватною особою.* Кост. Ч. 101.

Приведе́нник, ка, м. Сынъ жены, рожденный ею отъ первого мужа и приведенный въ семью второго. Ум. Приведе́нничок

Приведе́нниця, ці, ж. Дочь жены, рожденная ею отъ первого мужа и приведенная въ семью второго. Ум. Приведе́нничка.

Приведе́нничок, чка, м. Ум. отъ приведе́нника.

Приведе́ння, ня, с.—Приведе́нція. *З однією жінкою було ось яке приведе́ння.* ЗОЮР. II. 34.

Приведе́нція, ці, ж. Пряключение. См. 151.

Привезті, ся. См. Привозити, ся.

Привертѣтисѣ, вѣся, вѣшся, гл. Примерещиться, пригрезиться. Шевч. 363. *Чою у сні не привертѣтисѣ.*

Приверну́ти, ся. См. Привертати, ся.

Привертѣти, тѣю, еш, сов. в. приверну́ти, ну, неш, гл. 1) Поворачивать, поворотить къ чему (при ѣздѣ). *Нехай вони човни до берега привертѣють.* АД. I, 248. *Коло мою дворика козаченько кониченьком трас, да все до моїх ворітешок коня привертас.* Чуб. V. 150. 2) Располагать, располагать, склонять, склонить къ чему. 3) Наваливать, навалить чѣмъ-либо тяжелымъ сверху. *В вишнеїм садочку сгорнула, сирю землю приорнула, біленьким камінем привернула.* Чуб. V. 781. *Дес*

мого милою сира земля привернула. Рудч. Чп. 137. 4) Возвращать, возвратить. *Назад до життя привернув.* Гн. I. 112. 5) Запощивать, запощить. Шух. I. 153.

Привертѣтисѣ, тѣюся, ешся, сов. в. приверну́тисѣ, нуся, нешся, гл. 1) Поворачиваться, поворотиться къ чему, склоняться, склониться къ чему. *Берега росте, розростається, лист до листочка привертѣється.* Гол. I. 187. 2) Возвращаться, возвратиться. *Нехай додому не вертѣється. Як же вона привертѣється, то-то ж вона лиха наберѣється.* Грин. III. 304. 3) Склоняться, склониться къ чему, кому, чувствовать, почувствовать склонность, влечение. *Чуб. V. 549. Не привертѣється і не приюртѣється мое серце до його.* Грин. III. 329.

Приве́ртиця, ці, ж. Раст. Convolvulus, вьюнокъ. Мнж. 190.

Приве́ршуватисѣ, шуюся, ешся, гл. Нарастать, увеличиваться. *Що - року по рублеві привершується.* НВолын. у.

Приве́сти, веду́, дѣц, гл. 1) См. Приводити. 2) Родить. *Жінка привела дитя.* КС. 1893. VII. 74 *До паньча, бацьчи, ходила, поки дитину привела.* Шевч. *Кобила привела коника.* Грин. I. 149.

Приве́рѣтисѣ, рѣтсѣя, м. безл. Смеркнуться. Вх. Уг. 203.

Привѣ́ддя, дя, с. Видѣвіе. *Сни і привиддя ночні.* К. Іов. 72. *Колісь рабу Твоєму, Боже, ти в приви́дді млаюла.* К. Псал. 206.

Привѣ́джуватисѣ, джуюся, ешся, сов. в. привѣ́дитисѣ, джусѣя, дишся, гл. Грезиться, пригрезиться, показываться, показаться. Чуб. I. 90. *Ой то тобі приснилось, ой то тобі привиділося.* Чуб. V. 1093. *Той шлях мені привижувася: бачив кілька слобід і Лубні.*—“Звідці?”—спитав Кобза, дивуючися: „яка ж мара показувала тобі ті слободи і Лубні?” Стор. МІР. 24.

Привѣ́дка, ків, м. мн. Видѣвія. *А ти мене що-раз лякаєш снами, у приви́дки трівожиш мою душу.* К. Іов. 16.

Привѣ́кати, каю, еш, сов. в. привѣ́к(ну)ти, ну, неш, гл. Привыкать, привыкнуть. *Голуб, мати, голуб, мати, к вікну прилітає.* „Давай, дождю, принадомьку, нехай приликає”. Мет. 23.

Привѣ́катисѣ, кѣюся, ешся, сов. в. привѣ́кнутисѣ, нуся, нешся, гл.—Привыкать, привыкнуть. *З ким любилає, — розлучилає, мушу забуватисѣ; з ким не зналає,—попінчалає, мушу привикатисѣ.* Чуб. V. 186.

Привѣ́клий, а, е. Привыкший.

Привікнути, ся См. Привикати, ся.

Привікти. См. Привикати.

Привілей, лею, м. Привілеія. *Дав нам привілей осягли під город поля, таї і сіножаті, які сами улюбимо.* К. ЧР. 225. *Чудо попованою привілеями панства.* К. XII. 23.

Привінон, вінна, но. Привиснове-ненть, причастєнь. *Рукою чоловікові біду зробили, а язиком ще й ірши, а очі нічому не привинки.* Кв. I. 25. *Я не привинен до тою.* НВолын. у.

Привітняця, ці, ж. Родъ растєвія. ХС. III. 51.

Привічати, чаю, еш, сов. в. приві-чити, чу, чаш, з. Причати, причати. *То він так привичи.* Черк. у.

Привічєнька, ки, ж. Ум. отъ при-вчєка.

Привічити. См. Привичати.

Привічва, ки, ж. Привичка. Ум. Привічєнька. Мет. 316.

Прівід, воду, м. 1) Руководство, пред-водительство. *А дурень за моїм приводом працює.* Г. Барв. 307. *Рад би я встати та й прівід дати своєму дитяточку.* О. 1862. IV. 40. (Нр). *Всюду прівід дає, а татусь тільки за него, хоть і не дуже то покійник любив за чужим приводом ходити.* Сям. 202. *Моторний, сміливий, він скрізь давє усюму прівід.* Мар. ХРВ 146. 2) Причина, основаніє. *З якого приводу? Па вакій причинѣ?*

Прівідєць, дця я прівідця, ці, м. Руководитель; предводитель. Черк. у. *Геть у полі у широкім татари почують... Іх привідєць по табору, мов пан який, ходить.* АД. I. 166. *Макогоненко до всєї біди прівідця.* Котл. НП. 378. *Прівідця був во всіх содомих.* Котл. Ен. VI. 25.

Прівідняця, ці, ж. Предводитель-ница; руководительница. Левц. I. 286.

Прівіжєа, ки, ж. Возжа для пристяж-ной. Міусск. овр.

Прівій, вою, м. Веревка или реме-шекъ, котрымъ привірвлено къ верхвей частє яра кольцо (наблучка), соединяю-щее яро съ дышломъ. Чуб. VII. 405. Рудя. Чп. 250.

Прівіля, ля, с. 1) Привольє, раз-долє. *Нл вовків там привіля, — все пуці, а людей нема.* Лебед. у. 2) Достатокъ. *Нема привілля ніяко у його, як же за його йти.* НВолын. у. 3) Бути за приві-лями. *Быть въ уютномъ удобномъ мѣстѣ. Буо за привіллям у вас і я, і коні.* НВолын. у.

Прівільний, а, в. Првольный.

Прівіт, ту, м. Привѣтъ, привѣтствіє. Харьк. г. Мет. 242.

Прівітанья, ня, с. Привѣтствіє. *Щирє привітанья.* Стор. МПр. 94. *Забувши й своє панство, зустрів батька Пулача з та-ким привітаньям, мов той у найдорожєих кармазинях.* К. ЧР. 223.

Прівітати, тєю, еш, з. Пранятъ, при-вѣтствовать. *От воно і вклонилось, і при-вїтало мене чепурником.* МВ. I. 18. *Тую галєру із грізної гармати привітайте, юстинья їй дайте.* Лукаш.

Прівітатися, тєюся, ешєя, з. Поздо-роватися. *Зііз з коника, привітасєя: „День добрий, серденько!“* Чуб. V. 384. *Иду, доню, найди їй, найди, привітайся.* Шев. 72.

Прівітця, ці, ж. Раст. Cuscuta mo-rogina Wahl. ЗЮЗО. I. 120.

Прівітїй, а, в. Привѣтливый. *До вського привітна й ласкава.* МВ. I. 35. Ум. Привітєнький.

Прівітняця, ці, ж. Привѣтлива жен-щина. *І нашим кокорам клоишиця, і на-шому роду привітница.* Чуб. V. 727.

Прівітє, нар. Привѣтливо. Стор. МПр. 52. *Въ знач.: уютно. Там (у кім-ваті) було тепло, жарно, спокійно, привітно зімньої темної ночі.* Левац. Пов. 190. Ум. Привітєнько.

Прівітєтися, віжєя, ешєя, з. При-вѣтъ, прѣтатитєся, явитєся (неуважительно къ прѣбывшему). *Забув же він собі по-звать; а совонька не нївалась, сама вона привілясь.* Грин. III. 662.

Привластїти. См. Привлащати.

Привлащати, щєю, еш, сов. в. при-властїти, щї, стїш, м. Присванять, присвоать. *Гетьман маєтностей і добр військових не має самовласно собі привла-щати.*

Пріводити, джу, диш, сов. в. при-вєстї, вєду, дѣш, м. Приводять, привести. *Приводити він до тою дерева вовків.* Рудя. Ск. I. 7.

Пріводні, днів, м. мн. Въ водяной мельницѣ, въ цутя, по которому вода идєть къ наружєому колєсу, — мѣсто между застєвною и лѣддями, т. е. отъ застави до того пункта, гдѣ вода привасаєтся къ колєсу. Черниг. у.

Прівозити, жу, зиш, сов. в. привєз-тї, зї, зѣш, м. Привозить, привезти. *Чым я той дровєць привезу?* Рудя. Ск. II. 7.

Прівозитися, жуєя, зиєєя, з. Прїззєать, привєтєтися, зїєєя, зѣєєя, з.

прїхать. *Сама привезеся своїм повозом.*
Вх. Лем. 456.

Приволікати, **каю**, **еш**, **сов. в.** приволокти, **лочу́**, **чѣш**, **м.** Притаскивать, приташить, заплести веревкой и т. п. *Приволік копицю сіна. Приволокли його.* Мвж. 57.

Приволоба, **ки**, **ж.** Рыболовная сѣть. **Приволокті**. См. **Приволікати**.

Приворожіти. См. **Приворожувати**.
Приворожувати, **жую**, **еш**, **сов. в.** приворожіти, **жу́**, **жиш**, **м.** Приколдовывать, приколдовать О. 1862. X. 11.

Приворот, **ту**, **м.** Раст. *Veronica Chamaedrys* L. Мил. М. 26.

Пріворотень, **тия**, **м.** Раст. а) *Pyrethrum corymbosum* ЗЮЗО. I. 133. б) *Netotia aris* L. ЗЮЗО. I. 129. в) *Tanacetum vulgare* L. Вх. Зв. 55.

Приворотки, **ток**, **ж. мн.**—**Приворот**. ЗЮЗО. I. 141.

Приворотній, **а**, **б.** Приколдовывающий, привлекающий. *Приворотне зімя.* Ном. № 246.

Привселюдно, **нар.** Открыто; публично. *Бачилась з своїм козаченком привселюдно на „вулиці“.* Морд. Пл. 92.

Приву́шний, **а**, **в.** Приву́шні **сѣрги**. Сѣрга маленькія, находящіяся при само́м ухѣ. *Куплю собі сѣрежки приву́шні.* Пирят. у.

Привча́ти, **чаю**, **еш**, **сов. в.** **привча́ти**, **вчу́**, **вчіш**, **м.** Приучать, приучить.

Привча́твля, **чаюся**, **ешся**, **сов. в.** **привча́тися**, **чүся**, **чішся**, **м.** Приучаться, приучаться. *Привчаться до панських звичай.* Левц. I. 319.

Прив'ява́ти, **ваю**, **еш**, **сов. в.** **прив'я́вувати**, **ву**, **неш**, **м.** Привядать, привянуть. *Уже наші василечки од сонця пов'яли. Нещай в'януть, прив'явають.* Мет. 316.

Прив'яза́тися. См. **Прив'язуватися**.

Прів'язка, **ки**, **ж.** Снурок, веревочка или что либо подобное, употребляемое для привязываия, напр. красная гарусная витка, которой гуцулки связывают концы свейкы косы. (Шух. I. 135), веревочка, которой постил привязывается къ ногѣ. *Прів'язку біля постола обирав.* Волч. у. *Шила сукню та й укоротила, шила черевечки та й помалала, а остаточки—на під'ялочки, а обрізочки на прив'язочки.* Грин. III. 47.

Прив'язування, **ня**, **с.** Привязываніе.

Прив'язувати, **ваю**, **еш**, **сов. в.** **прив'язати**, **жу́**, **жеш**, **м.** Привязывать, привязать. *Прів'язала коня до берестонька.* Мет. 19.

Прив'язуватися, **ваюся**, **ешся**, **сов. в.** **прив'язатися**, **жу́ся**, **жешся**, **м.** Привязываться, быть привязаннымъ.

Прив'я́лий, **а**, **в.** Привядший, отчасти увядший. Левц. Пов. 103.

Прив'я́лити, **лю́**, **ліш**, **м.** Заставить привянуть. Переносно о человекѣ: *привібною словомъ, привести въ уніиє.* *Чоловік так і прив'ялить словомъ.* Г. Барв. 287.

Прив'я́нути. См. **Прив'язати**.

Пригада́ти, **ся**, **м.** **Пригадувати**, **ся**.

Прига́дування, **ня**, **с.** 1) Припоминаніе. 2) Придумываніе.

Прига́дувати, **дую**, **еш**, **сов. в.** **пригада́ти**, **даю**, **еш**, **м.** 1) Припоминать, припомнить. Чуб. V. 245. 2) Придумывать, придумать. *Не придумай, мати, да й не пригадай, яку тобі да птищечку з гостинцем прислати.* Чуб. V. 744.

Прига́дуватися, **дуюся**, **ешся**, **сов. в.** **пригада́тися**, **даюся**, **ешся**, **м.** Припоминаться, припоминаться. *Усе пригадалось Олеси.* МВ. I. 49.

Прига́на, **ни**, **ж.**—**Догана**. *Дала-с ми, миленька, дала-с ми пригану, же я єм не варта за файку дуану.* Гол. II. 221.

Пригальмува́ти, **мюю**, **еш**, **м.** Притормозить. Вх. Зв. 55.

Приганя́ти, **няю**, **еш**, **сов. в.** **приганя́ти**, **жену́**, **неш**, **м.** 1) Пригнать, пригнать. *Шостою вола зостав, а п'ять приженю.* Рудч. Ск. I. 182. **Пригнати** **човен до...** **Подѣхать** лодкой вѣ... *Принали вони човни свої до берега.* Ев. Л. V. 11. 2) Подгонять, подогвать, понуждать, понудить. *Вчителі добре приганяли, а я дуже боявся каторжної лози.* Левц. I. 152. *До роботи приганя, а про їжу не пита.* Грин. III. 561.

Пригара, **ри**, **ж.** 1) Пригорѣлыя части кушарья. 2) Сливное масло, гарь (о водкѣ). *Одониць пригари гарілка.* НВолын. у.

Пригарок, **реу**, **м.**—**Пригара** 1. *Виїли кашу—самі пригарки в горщечку.* Чернив. у.

Пригаса́ти, **саю**, **еш**, **сов. в.** **пригаса́нути**, **сву**, **неш**, **м.** Притухать, првтухнуть, пригаснуть.

Пригаси́ти. См. **Пригашати**.

Пригася́нути. См. **Пригасати**.

Пригаша́ти, **шаю**, **еш**, **сов. в.** **пригаси́ти**, **шу́**, **сиш**, **м.** Пригашивать, пригасить, притухать. *Пригашують трохи волю.* Дешо.

Пригати́ти. См. **Пригачувати**.

Прига́ток, **тку**, **м.** Маленькая гать у берега. Вх. Зв. 55.

Прига́чувати, **чую**, **еш**, **сов. в.** **при-**

гатати, гачу́, тиш, м. Запруживать, запрудить (ігсьолько?) А я тую криниченку приачу. Чуб. V. 393.

Приг'яти, гаю́, еш, м. Задержать, заставить опоздать. Приаля ти нас. Полт. г.

Пригвоздіти, джу́, діш, м. Приткнуть, поставить. Нема де й так повернутися,—куди ти ще ослона пригвоздиш. Зміев. у.

Пригвоздітися, джуся, дишся, м. Привязаться, пристать. Привоздилася, як воздік. Грин. I. 241.

Приг'яжуватий, а, е. ? Приг'яжуватий вовк. ЗОЮР. II. 36.

Пригнати, наю́, еш, сов. в. пригну́ти, гаю́, гнєш, м. Приганать, пригнуть.

Пригн, гону́, м. 1) Пригонь. 2) Понузденіє. А що біжить без пригону, без пригону, без поводя? Чуб. V. 1190 3) У аргобі ходити. О волахъ выраженныхъ въ плугъ: быть во второй средней парѣ. Волч. у.

Пригінний, а, е. 1) Работающий по повужденію, стбывающий повинность натурой. 2) О волѣ: ходящій въ пригоні. З. Волч. у.

Пригінчий, чого, м. Надсмотрщикъ надъ рабочими.

Пригір, гору́, м. Холмъ. Іде черниця у Вишгород на Київ дивитись та посидити на пригорі. Шевч. 370.

Пригір'явий, а, е. Горьковатый. Прициркає масло.

Пригіркнути, ну, неш, м. Прогоркнуть.

Пригірщ, горщі, жс. Пригоршн. ЗОЮР. I. 255.

Пригіст, госту́, м. Привітствіє. Мулика зачинає відіравати на приіст. Федьк.

Пригістне, ного, с. Гостинець, подарокъ посѣтителя. Шух. I. 218.

Пригладжувати, джую́, еш, м. Приглаживать, приглядывать. Пригладь її чорні брієки. Чуб. III. 63.

Пригледіти. См. Приглядати.

Пригледжуватися, жуся́, ешся, м.== Приглядатися. Як почне пригледжуватися до тебе або прислухатися, поки ти пізна або почує. Свм. 235.

Приглу́нути, ну, неш, м. Немного оглохнути Желех.

Приглухуватий, а, е. Глуховатый. Черк. у.

Приглушіти. См. Приглушувати.

Приглушувати, шу́ю, еш, сов. в. приглушіти, шу́, шивш, м. Оглушать, оглу-

шать. Од жалю і од плачу моя приглушений ходив. Сим. 2.9.

Пригледати, даю́, еш, сов. в. пригледіти, пригледіти, джу́, диш, м. Присматривать, присмотрѣть. Пустіть мене, пані...приледити за Одаркою. МВ. I. 77.

Пригледатися, даюся́, ешся, сов. в. пригледнутися, нуся́, нешся, м. Присматриваться, присмотрѣться. Чуб. III. 19. Ти сядеш на лаві, а я на ослоні, будем приглядатися, в кого чорні брови. Чуб. V. 290. Ходить такий, що аж жовтий та білий. Як прилянешся, то аж світиться. Драг. 143.

Пригледіти. См. Приглядати.

Пригледжуватися, дуся́, ешся, м.== Приглядатися. Кобза став пригледжуватися, щоб побачити свою рідну хату. Стор.

Пригланути, ну, неш, м.==Пригледіти. Дитину прилядати, а мене хто тепер приляне? Кв.

Пригланутися. См. Приглядатися.

Пригна́да, ди, жс.==Принада. Які ж ємої чароньки, що чорні брівоньки, яка ж моя принада—шо я дівка молода. Уман. у.

Пригнаджати, джаю́, еш, м.==Пригнаджувати. Уман. у.

Пригнати. См. Приганати.

Пригн'ятися, жену́ся, вєшся, м. Прибѣжать, примчаться. Пан, що було в його суку, пригнався. МВ. (О. 1862. III. 70). Пригнався Данило... "Не втечеш!" крикнув. МВ. I. 158.—з волами. Прядти, пригнавъ воловъ. Бодай воли живі були, а плуг поламався, щоб мій милий із волами додому пригнався. Мет. 6.

Пригн'ядітися, джу́ся, дішся, м. Присѣсть, присосѣдиться. Коли чого просити має, то добрий одидає час і к чоловіку пригн'ядітися, пришулитися, прилоубитися. Котл. Ев. V. 19.

Пригн'яти, ту́, м. Притѣсненіє. Нас так таяжко тіснять і пригн'яють не обачні... Ми і в тісноті і в пригн'яті... К. XII. 132.

Пригн'ятити, таю́, еш, сов. в. пригн'ятити, нічу́, тиш, м. 1) Придавливать, придавить. А довбня з стелі, та по юлові довожуда, так його й пригн'ятити. Чуб. II. 97. 2) Угнетать. І не зважитися багатий братя пригн'ятити. К. Псал. 23.

Пригн'яте, тка, м. 1) Прессъ. 2) Угнетений человекъ.

Пригн'явати, чу́ю, еш, м.==Пригн'ятити. Безбожники пригн'яють нещасних. К. Іов. 76.

Пригну́ти. См. Пригнати.

Пригові́р, вору́, м. = Приговірка. Мург. у. Слов. Д. Эварі.

Пригові́рка, ки, ж. = Приповідка. Мург. у. Слов. Д. Эварі.

Приговорі́ти. См. Приговорювати.

Приговорюва́ти, рюю, вш, сов. в. приговорі́ти, рю, рш, и. Приговаривать, приговорить, приговарять, присказывать. Рудч. Ск. I. 16. *Буйним вітром та й приговорила: „Повій, вітре, з далекого краю“.* Мвл. 119.

Приговта́ти, таю, вш, и. Приучить, освоить, ознакомить. *Як куллена товарина, то тра приогтати.* НВолын. у.

Приговта́тися, таюся, вшся, и. Освоиться, ознакомиться.

Пригба́, ди, ж. 1) Приключеніе; несчастье, несчастный случай. *Не дай, Боже, пригоди на тебе.* Макс. *Не атічайтеся, воріженьки, моїй приоді.* Мет. 42. **Стати пригбді.** Приключиться несчастью. *Ой на козаченьків, ой на запорожців та приодонька стала: ой у середу та й у обідній час із Москва забрала.* ЗОЮР. I. 135.

2) Надсбность, польза *Годувала собі дочку для своєї приоди, щоб принесла їз криниці холодної води.* Макс. (1849) 111. 3) **Стати у пригбді.** Пригодиться, помочь. *Не бий мене, чоловіче добрий, я тобі в великій приоді стану.* Рудч. Ск. I. 91. Ум. **Пригбдонья.** Чуб. V. 346.

Пригбддя́, дя, с. Привоолье. *Їдь на Кубань, там буде тобі приоддя.*

Пригоді́тися, джүся, дішся, и. Случаться, приключиться.

Пригодівува́ти, вую, вш, сов. в. пригдівати, дүю, вш, и. Выкармливать, выкормить. *Пригдівували скотинку на важку польову роботу.* Мир. Пов. I. 166. *Чикнуть ножем пальця: як біжить маска, то же пригдівують, а як ні, то то значить одитесь на зарі.* Драг. 2.

Пригбдонька́, ки, ж. Ум. отъ пригода.

Пригбже́, нар. Красиво; хорошо. *Не плач, милай, не журися,—все буде приогже.* Грвн. III. 160.

Пригбжий, а, в. Пригожий, красивый, хороший. *Ой ви, чумаченьки, ой ви, молоденькі, ви южі й приогжі.* Рудч. Чу. 148. *Приогжа, як рожка.* Мет. 208.

Пригоблвач, ча, м. 1) Изголобие; у грудного ребенка: свернутая пеленка, подкладываемая ему под голову, напр. во время купанья. 2) Въ гробу: доски въ

изголобии и ногахъ, соединяющія боковыя длинныя доски. НВолын. у. *У труні два приоловачі.* Черк. у. 3) Полѣно, которое кладется поперегъ печи, чтобы на него класть поперечныя полѣнья. Угор. Ум. **Пригоблвач.** *А біленькія пелюшечки сповивала, а з дев'ятою шовку сповивачик сукала, а з сребра-злата приоловачок прикладала.* Чуб. III. 324.

Пригоблвние, ка, м. Каждое изъ четырехъ бревенъ, на которыхъ кладется печь въ гуцульской колібі. Шух. I. 175.

Пригоблвоч, вка, м. 1) = Пригоблвач 1. 2) = Пригоблвач 3. Радом. у. 3) Въ оковной рамѣ: верхній поперечный брусокъ. Вас. 149. Ум. **Пригоблвочин, пригоблвчн.** Чуб. III. 324. Г. Варв. 436.

Приголүбяти, ся. См. Приголүблювати, ся.

Приголүблвий, а, в. Нѣжный, ласкающій. *Ой вийшла мати, і з слюзами приолүблвими словами, за руку взявши, каже їй.* Греб. 319.

Приголүблвати, люю, вш, сов. в. приголүбяти, блю, бш, и. Ласкать, приласкать, приголүбить. *До кого я пригнурма і хто приолүбить, коли тепер нема тою, який мене любить.* Котл. III. 340. *А ще цїше, як хто кою любить. Любить, любить та й не приолүбить.* Чуб. V. 298.

Приголүблвватися, лююся, вшся, сов. в. приголүбятися, блюся, бшся, и. Ласкаться, приласкаться. *І к чоловіку пригдїдїться, прищумїться, приолүбїться, цілує, гладить, ласкотить.* Котл. Ен. V. 19.

Пригбнати, ню, нш, и. = Приганяти. *Наша нані хупава, роспустила рукава, і сама не робить, і нас не пригонить.* Мет. 323.

Пригбнич, ча, м. = Пригвничий. Рк. Левнц.

Пригорілий, а, в. Пригорѣлый. *Вони пір'я приоріле ногами.* Ном. № 13186.

Пригорі́ти, рю, рш, и. Пригорѣть.

Пригорнү́ти, ся. См. Пригортати, ся.

Пригород, да, м. Пригородъ. *Усі гориоди й пригориоди породавав їм (панам) король то на староства, то на волости.* К. ЧР. 195.

Пригороджувати, джюю, вш, сов. в. пригородити, джү, діш, и. Пригораживать, пригородить.

Пригорта́ти, таю, вш, сов. в. пригорнү́ти, нү, нш, и. 1) Прижимать, при-

жати (въ сердцу), приласкати. *Приорнути до серденька та й поцілувати.* Мет. 23. *Ой хто ж мене молодю на чужині приорне?* Мет. 78. 2) Привалявати, приваляти (сыпучим тѣломъ), пригрѣсть сыпучее тѣло (землю, свѣтъ) и засыпати вмѣ сверху. *В вишневім садочку схоронила, сирого землею приорнула.* Чуб. V. 781.

Пригоратися, таяся, ешся, сов. в. пригорітисѣ, притаяся, притаясь, притаясь. *Не приорнетися саме серденько і мов до його.* Мет. 66.

Пригорці, ці, ж.—**Пригірці** Енея з приорноше ланци велів судбам не потопити. Котл. Ев. VI. 9.

Пригостити, щу, стійш, м. 1) Привѣтити, привѣхати въ гости. *Ми пригостили до Ілани.* Федьк. *В цюря дочку заручили, та й додому пригостили.* Год. IV. 551.

2) Принять какъ гостя, угостить. *І я сестра його пригостила добре.* Мвж. 16.

Приготівка, дѣ, ж.—**Приготування.** Рк. Левяв. Хотив. у.

Приготування, ня, с. Приготовление. **Приготувати, тую, еш, м.** Приготовити. *Мати йому приготув на цілий день юрчок кисляю.* Рудя. Ск. II. 85.

Приготуватися, туюся, ешся, м. Приготовитися.

Пригра, ри, ж. Вылетъ пчелъ значительной кучей взъ улья на нѣкоторое время. *Зашуміло село, як на приру божоми.* Мчр. ХРВ. 260.

Пригравання, ня, с. Аккомпаниментъ. **Пригравати, раю, еш, м.** Аккомпанировать.

Пригребниця, ці, ж. 1) Погребница, передняя часть погребя, входить надъ ступеньками, ведущими въ погребъ. 2) Входъ въ помѣщеніе съ гончарнымъ горномъ, Вас. 180. 3) У колесниковъ: входъ въ яму, служащую для склада топлива и сообщенія съ тошкой. Вас. 146.

Пригрів, ву, м. Мѣсто, обогреваемое соляндеръ; соляндечекъ. *Чабан на сонячному пригріві... спить.* О. 1862. V. Кух. 31.

Пригрівати, ваю, еш, сов. в. пригріяти, грію, еш, м. Привезать, припечь, пригрѣвать, пригрѣть. *Зійшло сонце під віконце... стало пригрівати.* Чуб. V. 1016. *Наше жениданія—як дітня роса: вітер повіе, сонце пригрів, роса опаде.* Чуб. V. 180.

Пригрозитися, маюся, мішся, м. Нахлынуть, собраться массой. *Як пригрозять люде до колодязя, дак дотопу нема.*

Пригубник, ва, м. ? Мал. М. 62. Же-

лех. *Пани чаї та шипити п'ють, а ми в пригубнику знай ляльки пшондримо.* Ном. № 10380. См. Губникъ 2.

Пригубок, бка, м. Выступъ возлѣ печа.

Пригрудчя, чѣти, с. Грудной ребенокъ. Пярят. у.

Пригустити. См. Пригущати.

Пригущати, щяю, еш, сов. в. пригустити, густити, стити, м. Внущать, внущать, привязывать, привязать. *Він так мені приручив, щоб я тобі наказав.* Черв. у. *Можайки кражив здорово за паничами, мядів їх, як своїх дітей, приручив, щоб не робили погано.* Новомоск. у. *Лизий свекор погупляти да не пустить; ой хоть пустить молодю да й прирустити:* „Іди, іди, дитя мов, не барися; у сітечки за дверчки да й вернися.“ Маркев. 103.

Пригукувати, кую, еш, м. Кричать въ добавленіе къ работѣ. *Іди поможи стягати сволок на зату, — хоч бидай прикукувати, а то нічою не зробимо.* Константяногр. у.

Пригулень, льяя, м.—**Відгулень.** О. 1862. I. 20.

Пригуляти, ляю, еш, м. 1) Приобрѣсть, гуляя. 2)—дитину. Привѣть ребенка.

Пригуменок, яка, м. Часть гумна, гдѣ складываются земледѣльческія орудія. Радам. у.

Придабѣшка, ки, ж.—**Привдабѣшка.** *Станемо собі наші стрілецькі привдабѣчки уповідати Федьк.*

Придавати, даю, еш, сов. в. придавати, дам, даси, м. 1) Приваляти, привалять. *„Ще ж нам цюю мало.“ — „Що ж ми вам придамо?“* Чуб. III. 39. — *ходи.* Привалять, привалять шагъ. *Чим дуже придив ходи в нощ.* Мир. ХРВ. 9. 3) Давать, дати въ качествѣ приданого крѣпостнаго челоуѣка. *Ви за молодю панією мабуть придані?* МВ. (О. 1862. I. 73).

Привалятися, даюся, ешся, сов. в. придатися, дамся, дасясь, м. 1) Годиться, пригодиться. *Золотий ключик до кожних дверей придасться.* Ном. № 7393. 2) Удаваться, уdatся, овладѣть, выйти какъемъ; оказаться къ чему годнымъ, способнымъ. *В чім ти, мила, купалася, що такая придалася?* Чуб. V. 38. *Оттакий то придився нам солодкий мед.* Грин. II. 171. *Писка у нас хороша придалася.* Кв. Наймичку собі приняла, та й добра дівчина придалась. Г. Барв. 295. *Придався один чернець на малювання.* К. ЧР. 82.

Придавати. См. Придаювати.

Прида́вувати, ляю, еш, сов. в. прида́йти, вляю, виш, л. Придавливать, придавить. *Придавила його до тиму, щоб він не виваєсь.* Рудч. Ск. I. 8. *Мороз як придави—стало холодно.* Чуб. I. 6.

Прида́лий, а, в. Пригодный. *Юрасева сосна тонкая да високая, тонкая да кудрявая на пчоли прилася.* Мет. 195.

Прида́не, дав, прида́нкі, ноб, мн. Свадебные гости со стороны новобрачной, отправляющиеся съ вѣдъ въ домъ новобрачнаго. Маркев. 134, 147. *Сващки і приданки роздіають молоду.* МУЕ. III. 149. *Коня у позику не давай, жінки у приданки не пускай.* Ном. № 8091.

Прида́няє, нян, мн.—Придане. Вх. Лем. 456.

Прида́ти, ся. См. Придавати, ся.

Прида́тний, а, в. Годный, пригодный; способный. *Хлюпець дуже розумний і до всього придатний.* Левц. I. 167.

Прида́тність, ности, ж. Пригодность, годность. Желех.

Прида́ток, тку, м. Прибавленіе, прибавка. *Придаток не стоить за даток.* Ном. № 10590. *На придаток дам ще корову.*

Прида́вати, ваю, еш, сов. в. прида́ти, баю, еш, л. Приобрѣтать, приобретать. *Се придбавають у Бога собі ласки, даючи милостину.* Волч. у. *Худоби дїждался,—придбали хутір, став і млин.* Шеня. Хочу я з рочок погуляти, щоб собі посаду що придбати. Мет. 46.

Прида́ння, ня, с. Приобрѣтеніе. Г. Барв. 528.

Прида́ти. См. Придавати.

Прида́бувати, вую, еш, л.—Придбавати. Г. Барв. 307.

Придвѣ́рний, а, в. Придверный. *Придвѣрна стїна—стїна въ которой находится дверь.* Шух. I. 101.

Придѣ́жати, ся. См. Придержувати, ся.

Придѣ́жувати, жую, еш, сов. в. придѣ́жати, жу, жиш, л. Придерживать, придерживать. *Протиуз донала; Недовна придержав.* Рудч. Ск. I. 121. *Придѣржати ходу.* Умѣрати шагъ, пойти тише. МВ. I. 105.

Придѣ́жуватися, жуєся, ешся, сов. в. придѣ́жатися, жуся, жиєся, л. 1) Придерживаться, быть придерживаемымъ. *Ловитися і придѣжуеться норська вїля.* О. 1862. У. Кух. 38. 2) Придерживаться, придержаться за что. *Придержуйсь за бильця, а то етадеш.*

Приджди́жувати, лю, лиш, л.—Причепурити. Сим. 183.

Приджди́житися, люся, лишся, л.—Причепуриться. Сим. 182.

Придѣ́гльбований, а, в. Вертлявый (преимущественно о женщинѣ?) О. 1861. XI. Кух. 26. См. Придзігльованя.

Придѣ́гльбованка, ки, ж. Вертушка, вертлявая женщина. Котл. Ен. Словарь 23. *Там придзігльованки журились, що нікому вже підморити.* Котл. Ен. III. 55.

Придѣ́банчик, ка, м. ? Ой танчику, придибанчику, поплинь, поплинь. Гол. IV. 166.

Придѣ́бати, баю, еш, л. 1) Приплетаться, прийти. *Он сіромашний дїд придібає до нас на поміч.* Стор. МПр. 165. 2)—когб. Встрѣтить кого. *Го нераз в полі придібле.* ЕЗ. V. 77.

Придѣ́бачка, ки, ж.—Придбашка. Мирг. у. Слов. Д. Эварн. *Трапилась придбачка.* Звенгор. у.

Придѣ́башка, ки, ж. Привлечение, проишествіе. *Хвалить Бога, що ти приїхав, а то я тут турбуваюсь—чи не лучилась тобі ізнову яка придбашка, що так дово не було.* Рудч. Ск. II. 142

Придвѣ́титися. См. Придвѣтити.

Придвѣ́титися, вляєся, виєся, л. 1) Присматриваться, присмотрѣться. *Придвѣтись лишень,—то й побачиш.* МВ. I. 26. 2) Притупиться (о зрѣніи). *Очка ми ся придвѣтись, мильняго жуучи.* Гол. IV. 459.

Придѣ́хатися, хаясь, ешся, л. Почувать неприятный запахъ. *Вода придіхається.*

Придѣ́ти, лу, м. Назначеніе, приуроченіе къ какому либо мѣсту, дѣлу. *І приділу хѣба йому не буде?* Константиногр. у. *Треба кожній дитини приділ дати: тому пити, тому їсти, те спати хоче, а те спити.* Волч. у.

Придѣ́ляти. См. Придѣляти.

Придѣ́ляти, ляю, еш, сов. в. придѣ́ляти, лю, лиш, л. Опредѣлять, опредѣлять, назначать, назначать. *Діточкам моїм пан щось приділить за мою смерть.* МВ. (О. 1862. I. 104).

Придѣ́ба, би, ж. Удобство. *Сестра Меланія посіла у якомуся великому кріслі, що в ньому мало було придоби, а багато цявля.* МВ. II. 202. *Славлють, що як обсвідчутся, то житиуть і в самому темі, хоч у кип'ячі й смоли не велика придоба.* МВ. (КС. 1902. X. 149).

Придобий, а, в. Удобный. *Які за-точку були придобні, які славні.* МВ. II. 186.

Придобно, нар. Удобно, ось удобством. *Я живу собі придобно на своїй селидби.* МВ. II. 206.

Придобрїтися, см. Придобрюватися.

Придобрїватися, рююся, ешся, сов. в. придобрїтися, рїюся, рїшся, м. Подлаживаться, подладаться, поддобриваться, поддобриться. *Бач як придобрїся—все по-має.* Константиногр. у.

Придобрїжати, жу, жиш, м. Пройти рівом вь двину по засїяному полю. НВолы. у.

Придогліянути, ну, неш, м. =Доглянути. *А призовіте мою родиночку придогліяте смерті.* Чуб. V. 442.

Придолийнок, нку, м. Устьє долины. Левч. 34. *На степку садочок в придолийнку.* Сим 202.

Придолюб, ба, м. =Градиль. Шух. I. 165.

Придомок, мка, м. Флигель? *Як я в цьому дворі був, так тоді це цього дому не було, а тільки оті придомки стояли.* Київ. г.

Придóхлий, а, в. Полудохлый.

Придрївонець, вця, м. Прішедшій во время слякоти.

Придрїватися, паюся, ешся, м. Прїйти во время слякоти.

Придрукувати, кую, еш, м. Припечатать, сдїлать печатное приваєленіє.

Придужати, жаю, еш, м. Быть вь сивлах, вь состоянїя. *Кожне зичайно бере на себе, кїлько придужєт взяти.* Могил. у.

Придумати, см. Придумувати.

Придумувати, мую, еш, сов. в. придумати, маю, еш, м. Придумывать, придумать. *Нїяк не придумєє, щоб іюо тут утворити таке, щоб у чумака трошї украси.* Рудч. Св. II. 169.

Придуркуватий, придуруватий, а, в. Глуповатий, сь придурько. *А чоловік був у єї придуруватий.* Черк. у.

Придурти, дую, еш, м. Прибїжати, прибїхати быстро. *Сїв на хазяїнського коня, вмент придур з юрїлкою.* Драг. 253.

Придуха, хи, ж. Недостаток свїжаго воздуха. *Риба від придухи їде на лотки.*

Придушїти, ся, см. Придушувати, ся.

Придушувати, шую, еш, сов. в. придумити, шї, шїш, м. 1) Придушивать, придумить. 2) Прадавлявать, придавить.

Придушуватися, шуюся, ешся, сов. в. придумитися, шїся, шїшся, м. 1) Придушиваться, придумиться. 2) Придавляватися, придавиться.

Прїємний, а, в. Прїятный. *Романюки прїємні люде.* Камевед. у. *Наче вітерець шелегне в листї, — така іюо була прїємна і тїла мова.* Г. Барв. 355.

Прїємність, ности, ж. 1) Прїятность. 2) Удовольствіє.

Прїємно, нар. Прїятно. *Зелене вино Бою прїємно.* Чуб. III. 415.

Прїжилувати, лую, еш, м. Приметать. *Щоб гарно прїжити, до треба попереду прїжилувати.* Київ. у.

Прїжити, живу, вїш, м. Прижить (дяти). *Жила. жила удівоньки та на край села, та прїжила та удівонька сына сокала.* Чуб. V. 976.

Прїжитий, а, в. Незаконнорожденный. *Було ї жїлку мою злочика... Жалує, жа-лує, а послї ї одвернется: „що жє прїжитне“.* Г. Барв. 477.

Прїжбквий, а, в. Нїськолко не елїтїшій.

Прїжбк(нути), кну, неш, м. Нїськолко пожелать

Прїжовтий, а, в. Желтоватий. Вх. Зв 55.

Прїзабути, буду, деш, м. Нїськолко забыть. *Прїзабує своє рїдне слово.* Г. Барв. 489. *Тим часом мене тут прїзабути.* Г. Барв. 317.

Прїзапамєти, пашу, сїш, м. Запасти. *Він собі жїнку прїзапамєти тільки про епо-кїйніці часи.* К. ЦН. 225.

Прїзапамєтиса, пашуся, сїшся, м. Запасться. *Прїзапамєтася, щоб було надово.* Константиногр. у.

Прїзаба, би, ж. Заваленка. Чуб. VII. 380.

Прїзав, ви, ж. Призавь їз военную службу. *Ходив на призву вїямати жєребки.* Васильк. у.

Прїзвестї, см. Прїзводити.

Привичаїти, ся, см. Привичаявати, ся.

Привичаїлка, ки, ж. Привычка. Левч. 123.

Привичаявання, ня, с. Прїученіє. *Треба їт до діла привичаїти. От і поча-лось... привичаявання.* Мвр. ХРВ. 127.

Привичаявати, чаюю, еш, сов. в. привичаїти, чаю, їш, м. Прїучить, прїучити. *Наймичка привичаїла... заждє прїходити вранцї до панї.* Левч. I. 225. *Привичаїш (ї) до роботи.* Мвр. ХРВ. 77.

Привичаюватися, чаююся, ешся, сов. в. привича́ттися, чаюся, ішся, іл. Привыкать, привыкнуть. *До того, бач, треба привичаїтись.* Левец. I. 108.

Привича́ння, ня, с. Привычка, навч. Чуб. I. 286.

Пріві́д, воду, м. Прімі́ръ, руководство. *Вони б (дітв) не шкодили, та ти пріві́д даеш.* Лубев. у. *Та майстер на млі пріві́ди.* Полт. у.

Пріві́сливий, пріві́сний, а, в. Предвѣщающий. Павлогр. у. *Сич—се пріві́сне.* Волч. у.

Пріві́стіти. См. Приві́щати.

Пріві́стка, ки, ж. Предвѣстіе, предзнаменованіе. Павлогр. у.

Пріві́шеувати, куо, еш, іл.—коб. Давать кому прозваніе. Шух. I. 72.

Пріві́щати, щю, стійш, іл, сов. в. пріві́стіти, щю, стійш, іл. Предвѣщать, предвѣщать. Павлогр. у.

Пріві́дити, джу, дияш, сов. в. пріві́зсті, веду́, дѣш, іл. Устранять, устроить такъ, что бы желаемое сдѣлалось, доводитъ, довести кого понужденіями, подстрекательствами в пр. до того, чтобы онь совершилъ извѣстное дѣяніе. *Не сам же я жінку брав: батько мене неволів, а матір привела, щоб нас парочка була.* Чуб. V. 681. *Він сам такою не зробив,—се його той пріві́в.* Харьк. *На добрий ум приві́дили,—ти не возлюбив.* КС. 1883. II. 471.

Пріві́вонія, ня, с. Позволеніе; соизволеніе.

Пріві́влити, ся. См. Приві́зляти, ся.

Пріві́зляти, ляю, еш, сов. в. пріві́зляти, ляю, еш, іл. Позволять, позволить; соизволять, соизволить. *Молода приві́зляла вінчати?* К. Бай. 34.

Пріві́злятися, ляюся, ешся, сов. в. пріві́злятися, люся, ляшся, іл. Ъсть, кушать, покушать. *Їжте бо, приві́зляйтеся до борщу.*

Пріві́зляще, щого, с. Воля, усмотрѣніе. *Я вам на приві́зляще даю—як хочете, так і робіть.* Зміев. у.

Пріві́дріня, ня, с. Подозрѣніе. *Він у нас у пріві́дріні.* Харьк. г.

Пріві́зелений, а, в. Зеленоватий. Вх. Зп. 55.

Пріві́зеленкуватий, а, в. Зеленоватий. Желсх.

Пріві́земкуватий, а, в. 1) У самой земли растуцій, визкій. 2) Приземистый (о чоловікѣ). *Чоловік плечистий, приві́земку-*

ватий. МВ. II. 182. 3) О чоловікѣ: не ви́жюцій возвищеннаго духа. *Чим вони рівня приві́земкуватим людям?* К. ХП. 130.

Пріві́земний, а, в. Приві́земкуватий 1). *Низенька приві́земна пріві́зця.* Мир. ХРВ. 50.

Пріві́земко, мка, м. Малышъ, приві́земистый. *Ще хлоп'ям був, приві́земком, а всі вже зілля знав.* МВ. II. 8.

Пріві́зратися, рѣся, рѣшся, іл. Присматриваться, присмотрѣться. Г. Барв. 435. *А він дивиться—пріві́зратється.* Федьк. *Мати ся пріві́рля на скриньку і на писмо... познала.* Гв. I. 123.

Пріві́р, зору, м. 1) Сглазь. Маркев. 89. 2) Для пріві́зру Для вяду. *Там і мала тою поклала в кашу—для пріві́зру.* Міусск. окр.

Пріві́рний, а, в. Причиненный сглазомъ. Чуб. I. 119.

Пріві́внатися, наюся, ешся, сов. в. пріві́внатися, наюся, ешся, іл. 1) Привчаваться, привчаться; сознаваться, сознаться. *А тепер я пріві́внатися мучи: люблю, люблю козаченька так, як свою душу.* Чуб. V. 219. 2)—до чого. *Пріві́внати, пріві́знати что своимъ.* Василь *пріві́знався до тою ножа.* НВолн. у. 3) до кобо. *Давати, дати себя узнати.* Мир. Пов. II. 49. *Ой як віні́деш на улицу,—до мене пріві́знайся.* Чуб. V. 85.

Пріві́зна, ки, ж. Знакъ, признакъ, примѣта. Мнж. 32. *Будем ми терное ві́ття, верхи стинати і будем тобі, найменшому брату, пініш пішаний, на признаку покидати, щоб знав з тяжкої неволі... куди утікати.* АД. I. 108. *І признаки навіть нема теперки, що був став.* Каменец. у.

Пріві́знако́митися, шлюся, мишся, іл. Познако́миться. *Я таки вам радитиму з Меласю признако́митися, бо вона розумна дівчинка.* МВ. III. 136.

Пріві́знатися. См. Приві́внатися.

Пріві́знаний, а, в. Выдающийся, замѣтный. *Попова хата у селі призначна.* Павлогр. у.

Пріві́знати, чаю, еш, сов. в. пріві́знати, чу, чийш, іл. 1) Замѣчать, замѣтить. *Вони такі маленькі, що їх і не призначили.* Харьк. у. 2) Назначать, назначать. *Ном. № 9033. П'ять овечат, що їй призначали.* Г. Барв. 466-467. *Половина літ минав, я щастя не млю,—так то мені Бог призначив.* Чуб. V. 360.

Пріві́зніня, ня, с. 1) Назначеніе.

Левц. Пов. 154. 2) Предопредѣленіе. Перед призначенням ніде не зговарився. Гн. I. 166.

Прива́чка, *кв*, *жс*. Пригѣта. В своїх приятелів і навіть ворогів на призначити він був, як чоловік робочий. К. Дз. 173.

Привнести́, *сф*, *сбш*, *м*. Привнести. Богу жертвою принесє. Мвж. 155.

Привѣрий, *а*, *в*: Близорукій. Шух. I. 33.

Привѣрстий, *а*, *в*—Приворій. Шух. I. 33.

Привѣрити, *рв*, *рш*, *м*. Подстеречь, подсмотрѣть.

Прі́зра, *рн*, *жс*. Подозрѣніе. Левц. 108.

Прі́зру на нього ні́ги. Подозрѣвать кого. Подольск. г.

Приві́ртіся. См. Привиратися.

Прівѣба, *бн*, *жс*.—Прівѣба. Стара сідла з дочкою на привѣбі і здалека вилѣділа сина. Стор. МПр. 56.

Прі́вд, *ду*, *м*. 1) Прі́вдъ. Левц. I. 248. 2) Подвѣздъ. Хата його на юрі, та поганий до неї прі́вд. Канев. у. 3) Ввѣздъ. Зіоріло сімнадцять дворів зараз з прі́вду. Ум. Прі́здоньо. Все для свекорка та для старенькою, та для прі́здоньку його. Мет. 126.

Прі́вджати, *джю*, *еш*, *м*.—Прі́вджати.

Прі́вджий, *а*, *в*. Прі́вджій. Ном. № 2528.

Прі́вдѣти, *джу*, *дш*, *м*. Прі́вдѣть. Що - дня обні виїздили, друї прі́вдѣли. Стор. МПр. 67.

Прі́вдїий, *а*, *б*. 1) Прі́вдїій. 2) Совершавшійся въ честь прі́вда. Перша чарка прі́вдїна, друга відї́вдїна. Чуб. I. 109. 3) Прі́вдїей. Подарокъ прислугѣ отъ прі́вдїей гостей. З істєй прі́вдїною хто дасть наймици. Соснц. у.

Прі́вдїця, *ці*, *жс*. Прі́вдїе, угощеніе. Встаючи послі вечері: Встанте, братя, підведітєся, зійміт шапочки, поклонітєся наперед Богу, господареві, ісподиноні і всій родиноні і тим пишним кухарочкам за соли посоліне, за добру волю, за пана молодого і за прі́вдїю єго. Гол. П. 110.

Прі́вдїще, *ща*, *с*. Прі́вдїе. Которі порубані, которі в полон взяті, ой там же їм прі́вдїлице, сира земля прі́вдїлице. Чуб. V. 1053.

Прі́вдхати, *дху*, *деш*, *м*. Прі́вдхати. Прі́вдхати до дівчини три козаченьки пізно. Мет. 88.

Прі́вгра, *рн*, *жс*.—Прі́вгра. Пасіка рої на на прі́вгру виїшла. К. ЦН. 237.

Прі́вдешній, *а*, *в*. Будущій. Якє моє щастя? Не було в минулому, не буде й в прі́вдешньому. Севвр. у. На прі́вдешній тиждєне покинути б молотити, а до буряків узятись. Брацл. у. Не пора ще про прі́вдешнє цих дітей балакати. Брацл. у.

Прі́вдїсть, *дсти*, *жс*. Будущность, будущее. Меншя сестра побіла покони, а вони, старші, зостались у дівока, і на який кінець, і на яку прі́вдїсть? Левц. I. 328.

Прі́вдїчка, *кв*, *жс*. То-же, що в прі́вдїуда (о жєнщїнѣ). Константиногр. у.

Прі́йма, *ми*, *жс*. Въ бандурѣ: пятая изъ шести большихъ струнъ, называемыхъ бунти. КС. 1882. VIII. 282.

Прі́ймак, *кв*, **прі́ймака**, *кв*, *м*. 1) Прі́емшѣ. Прі́ймаці (прі́ймакові)—як собачі: собака у прі́ймак був, та й хвоста збув. Ном. № 9408. 2) Мужъ, перешедшій въ семью жены. Ум. Прі́ймаченью. Грив. III. 383.

Прі́йма́ти, *мѣю*, *еш*, *сов. в*. **прі́йма́ти**, **прі́нѣти**, **їмѣ́ти**, *меш*, *м*. 1) Прі́нѣмать, прі́нѣять. Він прі́йма до свого цурту, тільки не всякою, а з проби. Стор. МПр. 118. Прі́ймай мою вірну дружинку да за рідну дитину. Мет. 241. Свої не прі́нѣмали його. Зв. I. I. 11. Ле би очима, та душа не прі́нѣмає. Чуб. I. 212. 2) Прі́нѣмать, прі́нѣять за что, счесть за что. Як не прі́ймає Ві ірїги за жарт, то буде шєстєу багато. Ном. № 108. 3) Получать, получать, брать, взять. Королевські листи до рук добре прі́нѣмати. АД. II: 4. На коня сїдав, опрощеня прі́нѣмає. Макс. Чотири карбованці даю за таке нікчемне тєля, ще й не хоче! ну,—нема часу балакати,—прі́ймай ірїші. Каменец. у. Прі́нѣти слово. Заговорять. Прі́нѣв ізнов слово божий чоловік. К. ЧР. 29. 4) Братсья, взятсья. За замок руками не прі́нѣмали. АД. I. 214. 5) Терпѣть, вытерпѣть. Лиша душа прі́йма довіку муку. К. Іов. 33. Наруку од дітей прі́нѣмати. Г. Барв. 369. 6)—ланцюгами. Скєвувать, скєвувать цѣпямъ. Ланцюгами втрос себе прі́нѣв. АД. I. 213.

Прі́йма́тєся, **мѣюся**, *ешся*, *сов. в*. **прі́нѣ́тєся**, **прі́нѣ́тєся**, **їмѣ́тєся**, **мешся**, *м*. Прі́нѣматьсья, прі́нѣятьсья. Ой обєади, мила, любубонько сива, вишеньками двір. Да вже ж я садила, вже ж я поливала,—не прі́ймаєтєся. Мет. 67.

Прі́йма́цький, *а*, *в*. Принадлежачій прі́емшєму. Хай прі́ймацький—собачький. Ком. Пр. № 968.

Прі́йма́ченью, *кв*, *м*. Ум. отъ прі́ймак.

Приймачисько, ка, м.—**Приймачище**.
Збув *приймак-приймачисько хліба й соли*
взяти. Чуб. III. 127.

Приймачище, ща, м. Ув. оть **приймак**.
Як прийтав приймачище,—зачав тешу
бити. Чуб. III. 128.

Приймачка, ки, ж. **Приємш** жен-
скаго пола.

Прийми, ми. Вь выраженіяхъ: У **приймах**
бути, жити. Быть **приємшемъ**, жить
вь чужой семьѣ. У *приймах* собака був
да й хвоста збув. Посл. У **прийми** пристати,
у **прийми** піти. Не имѣя своего хозяйства,
сѣсть на хозяйство жены вь ея домѣ.
ЗЮЮР. I. 46.

Приймит, та, м.—**Приймак**. Кв.

Прийміти, мѣ, меш, и.—**Приняти**.
Гв. I. 157.

Приймітися, мѣся, мешся, и.—**Принятися**.
Тут *приймилися* зараз за діло.
Федьк.

Прийняти, ся. См. **Приймати**, ся.

Прийм, му, м. 1) **Пріємъ** вь ново-
бранцѣ; также и мѣсто, гдѣ овъ произво-
дится. Ой ставали до **прієому** а все в одну
лаву. Нп. Та повезли до **прієому**, оддали
в москалі. Шевч. 477. У **прієому** славиий
двір,—т-м нам буде *перебір*. Чуб. V. 997.
2) **Богъ в прієм**. Вь жертву Господу.
Богъ в прієм!—*приказує титарь, ходлячи*
з карнивою по церкві. Рк. Левц. Ум.
Приймочо. Чуб. V. 997.

Прийомний, а, е. **Гостеприймний**. Там
для *хліба-соли прийомний чоловік*. Лебед. у.

Приймочок, чка, м. Ум. оть **прієм**.

Прийті, ся. См. **Приходити**, ся.

Прийшлий, а, е. **Будущій**. *Радис руш-
ницю придбати добру на прийшли часи*.
МВ. III. 144. *Дай, Боже, діждати при-
шлою року*. Кременч. у.

Прийкідуватий, а, е. О **человѣкѣ**:
малорослий и толстый. Слов. Д. Эварн.

Прийкідов, дка и дку, м. Небольшая
вадна. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Прийказ, зу, м. **Прийказъ**. *Біда не знає*
прийказу. Ном. № 2204.

Прийказання, ня, с. **Заповѣдь**. *Прий-
шов Мойсей з приказаннями*. Гв. II. 226.
Десять приказаній Божих.

Прийказати. См. **Привазувати**.

Прийказка, ки, ж. 1) **Поговорка**, по-
словица. *Українські приказки, прислів'я*
і таке инше... *Сторудий М.* *Номис.* (Спб.
1863). 2) У **Гребівки**: **басня**. (Греб. 361).

Прийказування, ня, с. **Праговоръ**, **при-
говорка**.

Прийказувати, зу, аш, сов. в. **прика-
зати**, кажѣ, жеш, и. 1) **Приговаривать**:
приговорять, примолвить. *Піди до ополонки,*
устрами в ополонку хвіст та... *приказуй,*
ловись, рибко, мала і велика. Рудч. Св. II. 8.
2) **Наказувать**. **звѣздать**, **распорядяться**.
Мені мати приказала, щоб я з вами не
гуляла. *Мет. 30. Ой мати дочку мала та*
її заміж дала; як давала, то приказувала,
щоб у юсті не будала. *Мет. 25б.*

Прийкалѣбок, бка, м. **Пристройка**, ве-
ольшое помѣщеніе, пристроенное вь боль-
шему; чуланчикъ, сарайчикъ; уголовъ, осо-
бое отдѣленіе вь кладовой. шкафу в т. п.
Василь. у. *Завѣтив самопальний сирничок,*
пішов у друиий прикалѣбок,—коли ямає,
аж висить чоловік неживий. Рудч. Св. II.
180. Ум. **Прийкалѣбочок**. Там *такий був*
маленький прикалѣбочок; туди складаємо було
то трісочки, то курпки, а иноді і курку
закинемо. *Екатериносл. у.*

Прийкарѣбов, бка, м.—**Прийкалѣбок**.
Верхнедѣвр. у.

Прийкарѣчити, чу, чш, и. **Приклеить**
столярнымъ клеємъ.

Прийкѣти, чѣю, аш, и. О **бѣльцѣ**: не-
много **выкаты**.

Прийкѣтувати, тую, аш, и. **Сопро-**
вождать что-либо **кудахтаньемъ**. *Поста-*
вили на покуть кутю з узваром. *Грицько*
приквожував, щоб несли кури і дитину
жив, держучи на руках. Г. Барв. 165.

Прийкідати, даю, аш, и. **Набросать**
сверху надъ **чѣмъ**. *Закопав було добре в*
ямі та хащем прикидає. КС. 1884. VIII.
720.

Прийкідати, дѣю, аш, сов. в. **прики-
нути**, ну, неш, и. 1) **Прикідать**, **прики-**
нуть, **привбавити**. *До услакою мисля треба б*
було прикинути по скільки днів, щоб виш-
ило 12 місяціє за весь рік. *Ком. I. 38.*
2) **Примѣрять**, **примѣрять**, **сравнить**. 3) **Воз-**
вращать, **возвратити**, **завбраковав**, **сдѣлан-**
ное, **купленное**. *Позвав Кузьму Трохимов-*
вича та й повдав його, щоб списав йому
салдата, та щоб такий, як живий був,
щоб і юробці боялися: „а буде яка хвали,
прикину, кає, тобі“. Кв. I. 9. *Отак лю-*
дяк купувати! Як напалася: наברי та й
наברי мені в базарі на покурѣдник. *Я на-*
брала, а вона й не слотіла брати, а мені
прикинула: не таке каже. *Черн. у. 4)*
—слівцѣ. *Ввернуть словцо*. *Левц. Пов. 116.*
5)—**пеню**. **Взвести бѣду**, **напрасляну**. *Ще*
скажуть, що я вас отруїв та прикинуть
пеню, що й копою не одбудеш. Кв.

Прикладатися, даюся, ешся, сов. в. **прикиннутися**, нуся, нешся, *ш.* 1) О бо-дльнях: приставать, пристать, приключить-ся. *Бешка прикинулась.* 2) Только несов. в. Любить кого, быть склоннымъ къ кому. *Хоч як горюю, а прикидаюсь до дитини і люблю її.* Г. Барв. 530.

Прикидка, *кв, ж.* Прибавка. *Дав на прикидку одною дубка.* НВолын. у.

Прикидливий, *а, в* — до чбо. Стара-тельный, любящий что. *Я така була до діла прикидлива.* Г. Барв. 223. *Узяв жінку... до роботи не прикидливую.* КС. 1887. VIII. 77.

Прикинути, *ся.* См. Прикидати, *ш.*

Прикипати, *п'аю, еш*, сов. в. **прики-пати**, *пл'ю, п'аю, ш.* 1) Прикипать, при-кипеть. 2) Прилипать, прилинуть. *А в дітяхми Ганки смоляній лавки: як сів,—прикипів і вечерять не сходити.* ХС. II. 196. 3) Примерзать, примерзнуть. *Будуть твої білі ноги до морозу прикипати.* Чуб. V. 603. *Поти ловив вочник рибу, поки хвіст так і прикипів в сполоні.* Рудч. Ск. II. 8. 4) Оцпневѣвать, оцпневѣть, остаться неподвижнымъ. *Так і прикипів на місці.* МВ. I. 101. *Я так і прикипів до землі.*

Прикисувати, *ну, неш*, *ш.* Немного скиснуть. *Не винесла молока, а воно вже й прикисло.*

Прикибний, *а, в.* Ловкий, умѣющий завлечь. *Та там прикибний купець.* Ле-бед. у.

Прикілок, *лка, м.* Колышекъ. *Осиковий прикілок, що на Ордані дірку у хресті забивають.* Грив. I. 67. *Стоять прикілки у тини височенькі.* Грив. I. 206. Ум. Прикілочок. Грив I 69.

Прикичати, *ч'аю, еш*, сов. в. **прики-чати**, *ч'у, ч'аю, ш.* Доканчивать, докон-чать. Мнж. 61.

Приклад ду, *м.* 1) Прямѣрь. *Лучший приклад, ніж наука.* Ном. № 6106. **Наприклад.** Напрямѣрь. **До-прикладу.** Хорошо, удачно, складно. Харьк. г. *Не вмію я до прикладу у сьому ділі сказати.* Кв. **Не до ладу, не до прикладу.** Ни къ селу, ни къ городу.

Прикладѣти, *д'аю, еш*, сов. в. **при-кладѣти**, *кладу́, д'еш*, *ш.* 1) Прикладывать, приложить. *Тернове віття, верги у руки бере-зілає, до серця козацькою прикладає.* АД. I. 109. *То лях до корчми прихожає, як свиня ухо до корчми прикладає.* Макс. 2) Прямѣвять, прямѣвяти къ чему. (Друж-кв співать), *прикладати пісню до ма-*

тери. О. 1862. IV. 28. 3) Насмѣхаться, давать, дати насмѣшливыя прозвища. *Но їх будуть прізвища прикладати.* Мвл. 221. 4) Ревновать, приревновать. *Жінка до свою чоловіка дівку прикладає.* Балт. у. *Такий неймовірний чоловік у мене, що до всякого мене прикладає.* Уман. у.

Прикладѣтися, *д'аюся, ешся*, сов. в. **прикладѣтися**, *д'уся, д'ешся, ш.* 1) При-кладываться, приложиться, быть приложен-нымъ. 2)—до кого. **Прямѣвѣтися**, *прямѣ-*ниться къ кому. *Ще і нам треба до вас прикладатись.* Пѣвн. у.

Прикладка, *кв, ж.* Насмѣшка, на-смѣшливое прозвище, каламбуръ, острота. *Жартовливий, на видахки, на прикладки поперед усіх, тільки його й чути, од його весь реит іде.* Кв. *На видахки та на при-кладки, то й нари йому нема.* О. 1861. VIII. 19. *Ой скажу всім, щоб про тебе весняки співали, щоб прізвища та при-кладки тобі прикладали.* Чуб. III. 179.

Прикладний, *а, в.* Удобный, подхо-дящий, пригодный. Шух. I. 170. **Приклад-ний степ.** Прикладна земля. Полт. г.

Прикладно, *нар.* 1) Складно, связно. *Усе так одповідає прикладно, як глосець удастий.* О. 1862. IV. 32. *Писе при-кладно одно до 'дною.* Борз. у. *Лаявся прикладно.* Ном. № 13601. 2) Прямѣрно.

Прикладос, *два, м.* Небольшая копка хлѣба. Аван. у. *Кладь соломы.* Мнж. 190.

Прикладѣти, *ся.* См. Прикладати, *ся.*

Приклепати, *п'аюся, ешся, ш.* При-вязаться, пристать.

Приклепка, *кв, ж.*—Прикляп. *Лихо приклепки шукає.* Ном. № 1973.

Приклеювати, *л'еюю, еш*, сов. в. **при-клевіти**, *кл'ею, ш*, *ш.* Приклевать, при-клевать.

Приклеювання, *ня, с.* Подзывать, при-зывать.

Приклепати, *к'аю, еш*, сов. в. **при-клякати**, *клячу, чеш*, *ш.* Призывать, при-зывать, подзывать, подозвать. *Всіх полков-ників приклякати до себе.* Рудч. Ск. I. 114. *Сказав прикликоти собі слу тих.* Єв. Л. XIX. 15. *Мати сина прикликає.* Рудч. Чп. 227.

Приклеювати, *кн'у, неш*, *ш.* Одн. в. отъ **приклякати**. *Раз калкинула, трох ляхків прикликнула.* Ном. № 8805.

Прякляти, *лепу, м.* 1) Придирка, при-цѣпка. *Гляди, щоб не було іще прикляпу.*

2) Предлогъ, поводъ. *Як би який приклін, щоб зайти до попа.* Борз. у.

Приклоніти, ся. См. Приклоняти, ся.

Приклоніти, нію, еш, сов. в. приклоніти, нію, ниш, л. Наклонять, наклонять, склонить. *Сам приклонив головою на маленьку ідиночку.* Чуб. V. 947.

Приклонятися, ніюся, ешся, сов. в. приклонітися, ніюся, нишся, л. Наклоняться, наклоняться; поклониться. *До білмз ніжок приклоняться, дрібними слюзами умиватся.* Чуб. V. 700.

Приклячтися, чітсья, л. употребл. только въ 3-мъ лицѣ. Приклячтись. Приклячалося їм горе. Рудч. Ск. I. 131.

Приклячка, ки, ж. 1) Приключеніе. *Не всіло одно гаразд забутиися, — друга приклячка приклячалося.* Мир. ХРВ. 49. *Така йому приклячка була.* НВолын. у. 2) Предлогъ. *Ляхо приклячки шукав.* Ном. № 1973. *Приклячки шукають... пошарпать панство.* К. ПН. 177. *Він давно шукає на мене приклячки, щоб половить.* Черк. у. *Я таки зайшов приклячку, щоб до його зайти.* Полт. у.

Приклік(ну)ти, впу, неш, л. Опуститься на колѣна. *Пречистая улякнула, на колінки приклякнула.* Чуб. III. 367.

Прикмета, прикміта, ти, ж. 1) Примѣта, знакъ. *Поробили в моїх таях прикмети.* К. ЧР. 226. *Прикміта козачья.* Грив. III. 592. *На приміті.* *На примѣтѣ.* *У каю дві криниці в єї на прикметі було: у одній сїлюща, а в другій живуща вода.* ЗОЮР. II. 55.

Прикметити, прикмітити. См. Прикметати, прикмічати.

Прикметний и **прикмітний**, а, е. Примѣтний; замѣтний, выдающийся. Левч. 124. *Один був Турн царюк нешестний, з матином у сусідній жив, дочці і матері прикметний, і батько дуже з ним дружив.* Котл. Ев. IV. 17.

Прикметати, прикмічати, чаю, еш, сов. в. прикметити, прикмітити, чу, тиш, л. Примѣчати, примѣтять. *Прикметают старі люде.* НВолын. у. *Прикмічай же, моя мати, який сон присниться.* Чуб. V. 720.

Прикметувати, чую, еш, л. = Прикметати. *Прикметувє жид, а мовить.* НВолын. у.

Приков, ву, м. Цѣпъ. *Три дні на прикові край пушки держав.* АД. II. 102. *Потивались пайдани у ноги бідакам і в руки... Дознають на прикові короткім страшенної муки.* К. МВ. XII. 275.

Приковувати, вую, еш, сов. в. прикувати, кую, ёш, л. Приковывать, приковать. *Коло тих стовпів дванадцять зміїв на ланцюгах приковано.* Рудч. Ск. I. 135. *Стоить мов прикований—і очей не зведе.* Рудч. Ск. II. 47.

Прикол, ла, м. Небольшой колышеть, вбитый въ землю. *Кінь ходить на приколі.* *Конь пасеться, будучи привязанъ на длинной веревкѣ въ колу.*

Приколень, льяна, м. 1) Небольшой колодокъ, прикрѣпляющій жердь къ крышѣ. Мусск. окр. 2) = Прикол. *Найди приколень, що коня припинають, і вийми його із землі.* Чуб. I. 74. 3) Часть кола, вбитая въ землю. Шух. I. 74.

Приколѣти. См. Приколювати.

Приколоток, тка, м. 1) Не совсѣтъ вымолоченный снопокъ. Брадл. у. 2) = Околот. Вх. Зв. 43. Фр. Пр. 32.

Приколювати, люю, еш, сов. в. приколѣти, колю, леш, л. Прикалывать, приколѣть.

Прикомірок, рева, м. Чуланъ, пристроенный къ хатѣ или амбару. Рудч. Ск. I. 39.

Прикобчник, ка, м. Коцець (кнута, арапника). *Як стали циана різать гараниками, — били, що аж прикобчник в одному однав.* Рудч. Ск. II. 183.

Прикобччя, чя, с. Окончаніе, ковецъ. *Уся зима була тепла, а прикобччя дуже холодне.* Лебед. у. *Прикобччя - Хмельницини* П. А. Куліша. О. 1861. X. 136.

Прикопати, ся. См. Прикопувати, ся.

Прикопувати, пую, еш, сов. в. прикопати, пуаю, еш, л. 1) Закапывать, закопать, привалить землей. *Сад картоплю, та не глибоко прикопує.* Вѣ значенія: похоронить. *Хвали попа, прикопавши.* Ном. № 5188. *Моя нещю, моя матінко! на що ти мене, нещаснию, вродилл, цирку долю віділа? Чом же ти мене не прикопала, щоб я не горювала?* Мвл. 197. 2) Еще вскапывать, ископать; еще выкапывать, выкопывать.

Прикопуватися, пуюся, ешся, сов. в. прикопатися, пуаюся, ешся, л. Придираться, придратсья. *Сам не знаю, чою це старшина до мене прикопався.*

Прикоренітися, ніюся, нішся, л. Прикрѣпляться корнями.

Прикорень, рня, м. 1) Часть ствола у корня, пень. АД. I. 138. 2) = Прикол. *Воли держить на прикорні.* Полт. г. *Поросъ з прикорнем утекло.* Полт. г.

Прикоріти, рію, еш, л. Засохнуть въ

вадъ коры. Не обмила зараз, а тепер прикоріло, що ї не оддереш і не обскребеш. Черниг. у. От як каша прикоріда—і не оддержи. Черниг. у.

Прикорочати. См. Прикорочати.

Прикорочати, чаю, еш, м.—**Прикоротитя.** З панським своєю язика не рівняй: коли догий, так прикорочають, коли короткий, так витягнуть. Ном. №1203.

Прикорочати, чаю, еш, сов. с. прикоротітя, чу, тиш, м. Укорачувать, укоротить.

Прикорпати, паю, еш, м. Прякопати, упріобріствати немного. Желех.

Прикорхнути, ну, нощ, м. Прякурнуть, вздремнуть. Сам. 185. *Прикорхнеш, та зараз і прокинешся.* О. 1862. VI. 57. *Давай прикорхнем трохи.* Черк. у. *Я хоч би під ворітьми прикорхнув трохи.* Мир. Пов. II. 108.

Прикорчати. См. Прикорчувати.

Прикорчувати, чую, еш, сов. в. прикорчати, чу, чиш, м. Поджигать, поджечь. *Півень... ніжку прикорчив.* О. 1862. I. 75.

Прикосьвати, каю, еш, м. Усмирить, умиротворить.

Прикотіти, ся. См. Прикочувати, ся.

Прикохати, хію, еш, м. Присягнуть за чьім, съ любовью позаботиться о всемъ необходимомъ (для дѣтей, животныхъ, растений). *На усю садибу їх, на усє житов'я пада мустиня: і на ту хату нову, не біляму давно, неприбрату; на той іурод не скопаній, не обсіаний; той садок не прикоханий.* МВ. (О. 1862. I. 97).

Прикочувати, чую, еш, м. Прикочевать; прибыть. *Начувайтесь, завтра всі до вас прикочемо.*

Прикочувати, чую, еш, сов. в. прикотіти, кочу, тиш, м. 1) Привезивать, приватить. *Прикотил камінюку.* Екватерносл. г. Чи вас сюди звилею прибило, чи дужом тихим прикотило? Ком. Пр. № 247. 2) Уваживать, укатать ваткою. Херс. г. 3) Наваливать, навалить. *У вишневім садочку сторонили... важким каменем прикотили.* Чуб. V. 779. 4) Только сов. в., приватить, прівізати быстро. *На ярмарок покотила. Прикотила до комори, бере чоти коркові.* Грин. III. 650.

Прикочуватися, чуся, ешся, сов. в. прикотітися, чуся, тишся, м. Привативаться, прикатиться. *Прикотились до дверей.* Рудч. Ск. I. 93.

Прикрадтіся, дѣюся, ешся, сов. в.

прикрастися, дуся, дешся, м. Подкрадываться, подрастаться. *Божки прикрадаються овечку або вола з'їсти.* Г. Барв. 453. *Засіли вони недалеко панських будинок, за могилою, а як смеркло, прикрались під самі вікна.* МВ. I. 132. *Хотів прикрастися, та ї не прикравсь, а довго ї кравсь.* Черк. у.

Прикра́са, ся, ж. Мелкія украшения комваты, плаття. Рк. Левинц.

Прикра́сити. См. Прикрашати.

Прикра́стися. См. Прикрадтисся.

Прикра́шати, шаю, еш, сов. в. прикра́сити, шу, сіш, м. Украшати, украсить, сдѣлати краше. *Хазимаса княгиня, що дарів позна скриня; пійдіте, принесіте боярїв прикра́сите.* Рк. Макс. *Там то красна, там то южа, подивлюся, — коби рожса, а в личенку така шира, що всі квітти прикра́сила.* Чуб. V. 107.

Прикрива́ти, ваю, еш, сов. в. прикрі́ти, крію, еш, м. Прякрывать, прякрывать. *Ой вирю я листочок та прикрию слідочок, щоб не милого мою, по слідочку його всяка птиця не ходила.* Чуб. V. 528. *Ничим грудини прикріти.* Не во что одѣться. Ном. № 1527.

Прикрива́тися, ваюся, ешся, сов. в. прикрі́тися, кріюся, ешся, м. Прякрываться, прякрываться. *Заснув, прикрившись свитиною.* Левинц. I. 126.

При́крий, а, в. 1) Неприятный. 2) Крутой. *Прикрий бері.* *Прошу... трошки злізти під іору, бо прикра, та всім не витянуть бички.* Гн. II. 168. 3) Сильный, крайній. *Прикрий мороз.* Каменец. у. *Як приїде робота прикра; по платять і по тів рубля.* Каменец. у. 4) О п'я́тб: різкій. *Червоный, аж прикрий.* Лохв. у.

При́крият, ту, м. Родъ растевія. Маркев. 85.

Прикрі́ти, ся. См. Прикривати, ся.

При́крітисся, рюся, рішся, м. Досаждать, докучать.

При́крість, рости, ж. 1) Неприятность. *Не роби прикрости.* НВолня. у. *Начс на прикрість матері Маса все водилася з ляхами та з лягівками.* Св. Л. 247. 2) Неприятный вкусъ. *Ця іорілка має прикрість.* НВолня. у.

При́кро, нар. 1) Неприятно, горько, обидно. *Прикро стало мені.* Лохв. у. 2) Тяжело, трудно. *Прикро жити мені на світі.* Каменец. у. *Як прикро припаде, то ї жиди ідять ту ж лавочину, що ї ми.* Каменец. у. 3) Круто. *Прикро закармочене.*

4) Крайне, різко. *Прикро юстрий ніж.* НВолын. у. *Та муки, що наче буде жовта, жовтим оддає, то опа краца, аніж прикро біла.* Лебед. у. *Прикро сірий.* Борз. у. *Прикро одрубати, одрізати.* Гладко, близько къ краю отрубати, отрізати. Мнж. 190. 5) Усердно, горячо. *Узявъ прикро до ковальства.* 6) Очень, сильно. *А сам сивів він, сивів прикро, і все у думі, як у хмарі, ходив.* МВ. (О. 1862. I. 97). При прилагательних, обозначаючихъ цвѣта, ставится для усиленія качества въ значеніи: сильно, різко: *Прикро червоний, прикро зелений* и пр. 7) Совершенно. *У нас оце пожар був, так Іван прикро згорів,—нічого не зосталося.* Волч. у. 8)—Дивитися. Смотрѣть не сводя глазъ, настойчивымъ рѣзвымъ взглядомъ. *Христя прикро подивилася на матір: по обличчю пізнавала, чи добру звістку мати принесла.* Мир. Пов. I. 158. *Збожеволілими очима прикро дивилася на Грицька.* Мир. Пов. I. 122.

Прикроїстий, а, е. О землѣ: не сыпучая, отпадающая при пазанія глыбами. Ровен. у.

Прикрійний, а, е. 1) Укромный. *Постав саму у прикрійному місці.* 2) О сапогъ: съ пришпатыми къ голенищу головками. Вас. 161.

Прикропїти, ся. См. Прикроплати, ся.

Прикроплати, лїю, еш, сов. в. прикропїти, плїю, пїш, и. Брызгать, побрызгать сверху. *Да ідуть доцї все частїї, да землю прикропляютъ.* Грнв. III. 636.

Прикроплїтїся, лїюся, ешся, сов. в. прикропїтїся, плїюся, пїшся, и. Быть побрызганнымъ сверху.

Прикротїий, а, е. Спїшний. *Настигає жосовиця, а там пїйдуть жнива—до самої осені прикротне діло.* Г. Барв. 145.

Прикротїно, нар. Спїшно. *Увїдила в пекарку Палажка, а попадаюць саме прикротїно поралась коло тіста.* Г. Барв. 156.

Прикрўчувати, чую, еш, сов. в. прикрўтїти, крўчу, тиш, и. 1) Приеручивать, прикрўтивать. *Навату пражу мусить ткач прикрўчувати.* МУЕ. III. 21. 2) Привичивать, привинтїть. 3) Строго приказывать, приказать. *Пїйдїть інія менї клинїте, до мене зараз щоб прийшов, глїдїть же, цупко прикрўтїте, щоб він в шинюк та не зайшов.* Котл. Ен. I. 27. 4) Прїтїсянати, прїтїсянвть. *Податками тебе примучено, важкою працею прикрўчено.* Мир. Пов. II. 41.

Прикубанський, а, е. Находящїйся

при р. Кубаня. *Пластуни в прикубанських плавнях.* О. 1862. II. 63.

Прикувати. См. Приковувати.

Прикувати, каю, еш, и. О кукушкѣ: призвать вукованьемъ. Вх. Лем. 456.

Прикувобити, блю, биш, и. Прибрати, устроить. *Своя домівка в їй садок: як стара прикувобе її, то аж весело.* Харьк. у.

Прикуц, цу, м. Привуленная земля. Прилц. у.

Прикупати, пїю, еш, сов. в. прикупїти, плїю, пїш, и. Прикупать, прикупить. *Ще мати їй город прикупила.* Г. Барв. 256. *Живѣ, лїха прикупивши,—живеть кокакъ, съ бѣдою.* Ном. № 7504.

Прикупати. См. Прикупувати.

Прикутати, таю, еш, и. 1) Прикрывать, закутати сверху. *Прикутала свою дитину.* Мвл. М. 36. 2)—Прикорпати. Желех. Вх. 3н. 55.

Прикутий, а, е. Прикованный. *Прикутий до стовпа.* Стор. II. 194.

Прикухѣнок, нва и нуку, м. Пристройка къ кухнѣ. *Чи не думаете до кухнї,—воми в вас тіснувата,—прїбудувати прикухенок?* Г. Барв. 378.

Прикушувати шуку, еш, сов. в. прикусїти, шу, еш, и. Прикусывать, прикусить. *Прикуси язичок.* Ном. № 1126. *Не можна показувати пальцем на мїсяць, бо палець устє, а коли вже покажеш, то прикуси палець.* Грнв. I. 13.

Прилабувнїтися, нюся, нишся, и. Подольстяться, подойти. *Прилабувнїсь до Киприди.* Котл. Ен. V. 18.

Прилавок, вва и вву, м. Часть неподвижной скамьи (лави) въ украинской хатѣ, вдуная вдоль придверной стѣны, до дверей, подъ мїсничом. ЕЗ. V. 91. *Евандр же в хату рачки лїз і там під прилавком зїнувся.* Котл. Ен. V. 16.

Приладжувати, джую, еш, сов. в. приладгодити, джу, дш, и. Приготовлять, приготовить. *Просимо вас на те, що Бог дав та добрі люде приладдили.* Федьк.

Приладжуватися, джуюся, ешся, сов. в. приладгодитися, джуюся, дшся, и. Приготовляться, готовиться. *Він прилажується на ярмарок.* Каманец. у.

Приладжувати, джую, еш, сов. в. приладити, джу, дш, и. —Приладнювати, приладнати. *Науку приладити до народа.* О. 1861. XI. 104; 1862. IX. 125.

Приладжуватися, джуюся, ешся, сов. в. приладитися, джуюся, дшся, и. —При-

ладнюватися, приладнати. *Лекше ж таки одному чоловікові приладитися до цілої громади.* О. 1862. IX. 125.

Приладнати, ся. См. Приладнювати, ся.

Приладний, а, е. Ум'ющий приластяться, вградчвний. *Така то до кожного прикидчива, приладна, лстна.* МВ. II. 140.

Приладнювати, вую, еш, сов. в. приладнати, няю, еш, м. Прилаживать, приладеть.

Приладнюватися, вуюся, ешся, сов. в. приладнатися, няюся, ешся, м. Прилаживаться, приладеться.

Приладяти, лажу, виш, сов. в. приляти, лізу, веш, м. Приподзати, припозати, прлязати, прлязти. *Примла... чорна ладина.* Чуб. V. 734.

Приласкувати, кую, еш, м. Ласкати. *Треба вола приласкувати.* як запрягаеш. Павлогр. у.

Прилатати. См. Прилатувати.

Прилатувати, тую, еш, сов. в. прилатати, тая, еш, м. Пришивати, пршивать заплата. А ні пришити, а ні прилатати. Ничого нельзя сдлати. Ном. № 7625.

Прилаштувати, вую, еш, сов. в. прилаштувати, тую, еш, м. Придбляти, придбляти, прилаживати, приладити, пргнати.

Прилящитися, щуса, щисся, м. Приластяться. *Нехай вода прилящитися до його, і знов воно земле пустить листя.* К. л.в. 30.

Прильглий, а, е. 1) Прльгий. *Прильгле жито.* Харьк. 2) Примыкающий, сосѣдній. *Опинилася на улиці прильглій.* МВ. III. 32.

Прильжати, жу, жиш, м. Полежати. *Так заболіло в животі, що оце трохи й прилежала.* Пирят. у.

Прильжний, а, е. Приналежачий къ чечу. *Я був тоді не сам касиром, а Семен був до мене прильжний.* НВолын. у.

Прильзати, заю, еш, м. Прилестися, притачитися. *Насилу прильзали додому Полт.*

Прильзати, ну, неш, м. — Прилинути. *Ой прийди або прилени ти соколюнком до мене.* Мет. 60.

Прильзкуватий, а, е. ? *На годі ледка прильзкувата.* Мил. 105.

Прильщистий, а, е. Обтяжний, въ обтяжку, плотно прилегающий къ тѣлу. *Прильщиста сорочка*—рубашка, плотно обхватывающая под мышками. Павлогр. у.

Прилестітися. См. Прялещатися.

Прилетіти. См. Пролітати.

Прилещатися, щаяся, ешся, сов. в. прилестітися, щяся, стяшся, м. Подольщатися, подольстяться. *От вона до його прилестилась та її питається раз у його: Чи есть, каже, на світі такий чоловік, щоб тебе подужав?* ЗОЮР. II. 28.

Приливати, вая, еш, сов. в. приляти, ляю, ллеш, м. 1) Подливать, полить. Мил. 197. *Приливайте доріженьку, щоб пилом не пала.* Мет. 22. *Голосила, викрикуючи жалібні слова, приливаючи їх ще жалібнішими сльозами.* Мир. Пов. II. 121. 2) Заливать, залить. *От він візьме та її прилле водою оюмь.* Чуб. II. 149.

Прилягати, гаю, еш, м. Привязати налігачем (воловь).

Приляга, ви, об. Съ гладко причесанными волосами; шеголь, франт.

Прилявати, ся. См. Прилизувати, ся.

Прилязувати, аую, еш, сов. в. прилязати, жу, жеш, м. 1) Прилизовать, прилязати языкомъ. 2) Причесывать, причесать.

Прилязуватися, ауюся, ешся, сов. в. прилязатися, жуся, жешся, м. 1) Прилизуваться, прилязаться языкомъ. 2) Гладко причесываться, причесаться. *Схотилъся раменько, зараз миться, прилизується до дзеркальця.* Левнд. I. 277.

Прильцати, ну, неш, м. 1) Прилетѣть. *Коли б я зозула, то я б криличка мала.... прилинула б до двора.* Мет. 54. 2) Быстро придти, приѣхать, появиться. *Рад же б я, милая моя, та до тебе прилинути.* Мет.

Прилиц, ду, м. Раст. Galium aparine. Вх. Зв. II. 32.

Прилипати, пая, еш, сов. с. приляп(ну)ти, ну, неш, м. 1) Прилипать, прилипать. 2) Приставать, прстать. *Прилип до мене, як шевська смола до чобота.* Ном. № 2750.

Приляпчик, ка, м. Эпитетъ члпчина, очіпка въ свад. пбсйв. (Чуб. IV. 432). *Вже мені бинда обридла, а вже ж мені члпчик приляпчик*—т. е. нов приляп до голви—такъ хорошо пришелся.

Приляти. См. Приливати.

Прилякувати, кую, еш, м. У столарь: ургнати.

Приляг, логу, м. 1) Боковая часть сѣдла. Шух. I. 252. 2) Въ боченкѣ: прибиваемая сверху клепокъ дощечка съ отверстіемъ, сквозь которое добываютъ жадность. Шух. I. 307.

Прилістає. См. Прилазити.

Прилі́стити, ся. См. Приліплювати, ся.

Прилі́плювати, люю, еш, сов. в. прилі́пяти, плю́, пиш, 1. Прилі́плювати, прилі́плює, прилі́плює, прилі́плює. *Одірає клатки бомажки і приліплює її лоєм до дни чарки.* Ком. II. 8.

Прилі́плюватися, лююся, ешся, сов. в. прилі́плюється, плю́ся, пишся, 1. Прилі́плюється, прилі́плюється, прилі́плюється.

Прилі́с, су, м. Опущка лѣса? За лісом, за прилісом золоте теля реве. Чуб. I. 315. См. Проліс.

Прилі́тати, тату, еш, сов. в. прилі́тати, лоту́, тити́, тити́, 1. Прилітати, прилітати. *Прилітає зозуленька над ними кувати.* Шевч. 32. *Будуш титашки прилітати, кажиномку їсти, будуть мені прикосити од родомку їсти.* Чуб. V. 222. *Прилітєв орел з чорної жари.* Мет. 167. 2) Быстро приходит, придти, приїхати, приїхати.

Прилі́тувати, тую, еш, 1. = Прилітати. Вх. Лем. 456.

Прилі́чати. См. Прилічувати.

Прилі́чувати, чую, еш, сов. в. прилі́чувати, чу́, чийш, 1. Присчитувати, присчитати.

Прилі́бом, нар. Склонившись, наклонившись. *Прилібом написєа води.* Вх. Зя. 55.

Прило́жити, жу́, жийш, 1. = Прикласти. *Дай мені смоли, голубчику, приложити до боку.* Рудч. Ск. II. 15. *Хто же се тобі таке призоже приложити?* Стор. МПр. 133. *Ні до чого ї рук приложити.* Г. Барв. 388. 2) Ударити. Вх. Лем. 456.

Прило́житися, жу́ся, жийся, 1. = Прикластися.

Прило́жити, шу́, шийш, 1. Прибавити, прибавити. *Приложили йому добре.* Чуб. II. 117.

Прило́жати, каю, еш, 1. Побити, побити. *Так того стария приложили, що ї їти не здужєа, — повели.* Перят. у.

Прило́митися, млю́ся, мийся, 1. Причиркнутися, причиркнутися, набити руку. Мяз. 190.

Прило́мов, мєа, м. Воспина, приліплена в ульї, назначеном для поселєня роя. Конотоп. у.

Прило́потити, чу́, тити́, 1. Прибїжати.

Прилу́ка, кє, жє. 1) Присоединєніє. К. (Желех). 2) Полянка среди лѣсов. *Корови і воли пасуть прилуками.* Шух. I. 211. мн. прилуки. Поперемївно то лѣса, то поле. Шух. I. 73. 3) Названіє города:

Прилука. *Славєн город Біла Церква, славиша Прилука.* Грив. III. 615.

Прилу́чати, чу́ю, еш, сов. в. прилу́чати, чу́, чийш, 1. Присоединяти, присоединяти. *До їх голосів прилуцає ї молодї свій жалїбний голос.* Леввц. Пов. 175.

Прилу́чатися, чу́юся, ешся, сов. в. прилу́чається, чу́ся, чийся, 1) Присоединяється, присоединяється. *Там Маруся заручається, од батєнька одлучається, до свєкорка прилуцається.* Мет. 217. 2) Случається, случается. *Ої не п'ютьєа пива-мєди, не п'єтьєа вода, — прилучилась з чумаченьком у степу біда.* Шевч. 535.

Прилу́бїти, ся. См. Прилюбляти, ся. Прилу́бїваний, а, о. Отъ любви прилу́бїванийшїй? *Встрѣєно в заговорах: Стиски, стисцила!.. і погаданї, і прилюбованї.* Мал. М. 69. *Уроки, урочища, і вітрянї, і водянї... прилюбованї.* Мал. М. 42.

Прилу́бїати, лїю, еш, сов. в. прилу́бїати, блїю́, биш, 1. Пльняти, пльняти, приобрїсти любовь чью. Желех. 2) Только несов. в.? Любить. *Тодї ж покупиє він... і ту шапку чорну, що він ї дужє прилюбляє.* МВ. III. 135.

Прилу́бїатюва, лїюся, ешся, сов. в. прилу́бїється, блїю́ся, бишся, 1) Сходиться, сойтєсь съ кѣмь, узнає, полюбить. *Як я до його придижєлась, прилюбїлась, моя матїнка, так він менї за дитини рїдну став.* МВ. II. 22. 2) Пристращаться, пристращаться. *Прилюбїєсь до горики.* Канєв. у.

Прилу́бноє, нар. = Прилюдно. *Я йому до рук прилюдно віддає грошї.* Еватерноє. у.

Прилу́бний, а, о. 1) Публичный, открытый. *Коли буде прилюдно сватаня?* МУЕ. I. 115. (Полт. г.). 2) Съ вмѣн. удар. прилюдный. *Объ одєждѣ: празничный. Прилюдно лудинє (убранє).* Шух. I. 39.

Прилу́бність, ности, жє. Публичность. Желех.

Прилу́бно, нар. Открыто, публично. *Прилюдно, принародно бито.* Мвр. ХРВ. 286. *Вона своє наймичку прилюдно все звалить.* Г. Барв. 305.

Прилу́тувати, тїю, еш, 1. Припаяти.

Прилагати, тїю, еш, сов. в. прилагати, лїю, жєш, 1. Прилагати, прилагати. *То приляжє, то послужєа, як кобзарь сїває.* Шевч. *Прилії на возї.* Г. Барв. 14. *Спочити приляга.* Глїб. 2) Налєгати, налєгати, придавити. *Туман, мамин, туман прилягає.* Чуб. V. 69. *Ої да сирєа земля*

ручки й ніжки приляпа. Чуб. V. 270.

3) Склоняться, склониться къ кому. *Не приляже мое серце ніколи до його.* Мет. 66.

Приляпати, паю, еш, м. Пришлепать.

Примазати, ся. См. Примазувати, ся.

Примазування, ня, с. 1) Примазывание чѣмъ. 2) Поправка, подновленіе глиняной обмазки на печи, стѣнахъ.

Примазувати, вую, еш, сов. в. примазати, мажу, жеш, 1) Примазывать, примазать чѣмъ. *Морав сонники очима, що злились... неначе карюком примазані.* Левци. I. 235. 2) Поправлять, подновлять главную обмазку печи, стѣны.

Примазуватися, вуся, ешся, сов. в. примазатися, мажуся, жешся, м. 1) Быть примазываемымъ, примазаннымъ. 2) Быть подновляемымъ, подновленнымъ (о глиняной обмазкѣ стѣвъ, печи). *Що-суботи в нас примазується, то й хота чистенька.* Харь.

Примайструвати, рую, еш, м. Примастерить, придѣлать.

Примайій, а. е. Маловатый. Вх. Лем. 456.

Примальбувати, вую, еш, сов. в. прималювати, люю, еш, м. Пририсовывать, пририсовать.

Примана, ни, ж. Приманка. *Горох—людська примана.* Ном. № 12391.

Примандрувати, рую, еш, м. Прийти издалека. *Примандручи, молода дівчино, під лісочок.* Чуб. V. 339. *Примандрує мій миленький з лубенського поляку.* Мил. 67.

Приманіти. См. Приманювати.

Приманювати, нюю, еш, сов. в. приманіти, ню, ниш, м. Приманивать, приманить. *Там соловейко ніздо зняв, собі галочку приманив.* Чуб. III. 177.

Примастіти. См. Примазувати.

Примастка, ки, ж. 1) Сдабриваніе корма. Херс. г. 2) мн. Лстивыя рѣчи, сладенныя слова. *Примастками балака.* НВольн. у.

Приматкобжитися, жуся, жншся, м. 1) Подольститься, подмазаться, приласкаться. *Чи ба! як приматкобжилась!* Брацл. у. 2) Пристроиться, помѣститься. *Де б мені тут приматкобжитись з оселедемъ?* Брацл. у.

Примашувати, шую, еш, сов. в. примаштіти, мащү, стіш, м. Сдабривать, сдобрить кормъ. Херс. г. *Мукою примашують січку худобі.* МУЕ. I. 99.

Примеджувати (=приметкувати),

күю, еш, м. Придумать, приспособить. *Треба примеджувати так клячку до дорець, щоб свині не одчикли.* Рк. Левци.

Примежбувати, вую, еш, сов. в. примежувати, жую, еш, м. Примежевывать, примежевать, прирѣзать (земли). Стор. II. 117.

Применований, а. в. ? Встрѣчено въ заговорахъ: *Уроки, урочища, і вітряні, і водняні... применовані.* Мил. М. 42.

Применчати, чаю, еш, сов. в. применчати, чү, чіш, м.=Применшати, применшати.

Применшати, шәю, еш, сов. в. применшати, шү, шіш, м. Уменьшать, уменьшать.

Применшувати, шую, еш, м.=Применшати. *Ніяково і заходити, думає Христа, применшуючи ходи.* Мнр. Нов. II. 94.

Примержати. См. Примережувати.

Примережувати, жую, еш, сов. в. примержати, жу, жиш, м. Пришивать, пришить рукавъ, соединивъ его съ рубашкою мерною. Волч. у.

Примервати, ваю, еш, сов. в. примервати, вноути, вноу, еш, м. 1) Примерзать, примерзнуть. *Примерзала кладка до криги, треба вирубувати.* Харь. 2) Зябнуть, озябнуть. *Стали мої білі ніжки примерзати.* Чуб. V. 339. *Трошки снігом притрясає, бурлак в полі примерзає.* Чуб. V, 1015.

Примеркання, ня, с. Сумерки. *Це було так на примерканиі,—сонце сіло.* Новомоск. у.

Примеркати, кав, сов. в. примеркати, кне, м. безл. Темнѣть, стемнѣть, смеркаться, смеркнуться. Грин. II. 161. *Вже примерка, над вечір.* Грин. II. 113.

Примеркаться, кается, сов. в. примеркати, примеркнути. Вх. Лем. 456. *Вже ся добре примеркло, як ми рушили з міста.* Каменец. у.

Примерки, рок, ж. мн. Сумерки.

Примерлий, а. е. Обмерший.

Приместі. См. Примітати.

Примиллятися, люся, лишся, м. 1) См. Примилляти. 2) Немного ошибиться. Вх. Лем. 456.

Примилувати, люю, еш, м. Приласкать *Не тупай, не тупай, ляжку, ногою: не ляжу, не ляжу спати з тобою; а хоть і ляжу,—не поцілю, до своєю серденька не примилую.* КС. 1882. II. 302.

Примиллятися, люся, лишся, м. Поддаб-

риваться, поддобриться кь кому, выражать, выразить кому любовь, подольститься.

Примивати, наю, еш, сов. в. прим'ят. мнў, мѣш, гл. Примивати, прямиать.

Примвр. ру, м.=Примирок.

Примирати, ся. См. Примирати, ся.
Примірок, рка, м. приміря, р'я, с. Перемиріе, примиреніе. АД. II. 103. *Посли посланич, просить примір'я.* Єв. Л. XIV. 32. Из бусурменским салтаном примир'е мали. Макс.

Примирати, ряю, еш, сов. в. примир'яти, рѣ, рѣш, гл. Ладить, поладать, мириться, помириться.

Примирятися, ряюся, ешся, сов. в. примирятися, рѣся, рѣша, гл.=Примиряти, примирятя. В чорному ходи, до скажуть: ледиццязя; а в білому ходи, до скажуть: чепуритися! Сама не знаю, як із ними примиритися. Чуб. V. 859.

Примисляти, лю, лиш, гл. Придумать.

Примітка, ки, жс. Поговорка, пословица, приговорка. *Страхи на ляги,—ся примітка од нас перейшла і до ляги.* Ном. № 871. *Пиймо юрїлку, маймо примітку, маймо примовля: дай, Боже, здоровля.* Чуб. V. 1100.

Примінянє, ка, м. Захарь, лѣчачій заговоромъ. ЕЗ. V. 57.

Примінятися. См. Примінятися.

Примінятися, няюся, ешся, сов. в. примінятися, няюся, няшся, гл. Пр спобляється, приспособиться. Желех.

Примір, ру, м. 1) Намѣреніе. *Я маю примір поїхати у ліс.* Черк. у. 2) **Приміръ.** О. 1861. V. 72.

Примірати, ся. См. Примирати, ся.

Примірянє, ка, м. Экземпляръ. Желех.

Примірати, ряю, еш, сов. в. примірати, ряю, еш, гл. Примірати, приміряти. *Примірають той золотий черевичок.* Рудч. Ск. II. 47.

Приміратися, ряюся, ешся, сов. в. приміратися, рюся, рѣша, гл. 1) **Примірятися, приміряти.** 2) **Прицѣплятися, прицѣпляти.** *Без міри пороку підсає, татарину гостиния в груди посилає. Ой це козак не приміряє, а татарин ік лихий матері з коня покотися.* АД. I. 170. 3) **Прилагаться, приложиться** какъ разъ какъ слѣдуетъ. *Так уже соно приміряється, як горбатий до стіни.* Ном. № 13079.

Приміюти, шў, сиш, гл. Примѣсять.

Приміютея, ки, жс. 1) Ступенька въ зѣпичу для восхожденія на печь. Вас. 194. 2) Подмостки; временный столъ, скамья.

Я стариям сім кіп самими копійкамм роздає, бо й вони, пообідавши на дворі на примітках, разувались ростодитися. ЗОЮР. II. 287. 3) = **Примістна.**

Приміта, ти, жс.=Примета. *Мершому брату приміту покидає.* Дума.

Примітати, тѣю, еш, сов. в. примітѣти, метў, тѣш, гл. 1) **Приметать, приместъ,** подмести (соръ) кь какому либо мѣсту. *Примела сміття до порога та й покинула, а винести?* Харьк. 2) **Наметать, намести** на что либо сверху. *Ії (торбву) і в руки не беруть, а иноді і сміттям приместуть.* Глб. *Да й примітало сніжком білесеньким.* Чуб. V. 800.

Примітатися, тѣюся, ешся, сов. в. примітѣтися, метўся, тѣшся, гл. 1) **Быть приметаемымъ, приметеннымъ.** *Тут приместись би їм хотъ сміттячком до брами.* К. Дз. 157. 2) **Быть наметенымъ.**

Приміти, мію, еш, гл. Быть въ силахъ, мочь. *Примів би,—всіх із іаю порозняма, щоб не щепстали.* Г. Варв. 62.

Примітати. См. Примічати.

Примітка, ки, жс. 1) = **Приміта.** *У нас примітка така: впадуши, як сонце заходить,—коли червоно—буде вітер.* 2) **У примітну бѣти.** а) **Быть замѣтвымъ.** *Устане яснє сонце і зайде, і нову устане, а Прісії і не в примітку.* Мвр. Пов. II. III. б) **Быть знакомымъ.** *Знайома хода, оджа трохи в примітку, а парубок наче незнайомий.* Мвр. Пов. II. 92. 3) = **Намітна.** Вх. Зв. 55.

Примітливий, а, о. Внимательный, все переинавующій и усваивающий. *Примітлива дівчина,—усе в хазяйстві перейма.* Лохв. у.

Примітний, а, о. **Замѣтный.** *Ярочок, ледві примітний серед широкого степу.* Левд. Пов. 191.

Примічати, чѣю, еш, сов. в. примічати, мічу, тиш, гл. **Примѣчать, примѣтывать.** *По чім мене, мила, примічашу?—По тім, милий, тебе примічаю: рано встаси, коня наповаси.* Мет 282.

Примішати, ся. См. Примішувати, ся.

Примішувати, шую, еш, сов. в. примішати, шѣю, еш, гл. **Примѣшивать, примѣшать.**

Примішуватися, шуюся, ешся, гл. **Вмѣшиваться, вмѣшаться,** быть причастнымъ. *Цей не причетний до нас, не примінується до нас, ходить особе.* Верхнедніпр. у.

Приміжнати, нў, нѣш, гл. **Притворити.**

Примовжати, жѣю, еш, сов. в. при-

множити, жу, жиш, м. Умножать, умножить, увеличивать. *Григи свої примножили він.* К. Іов. 77. *Нехай вам доля спрієє і веселости примножає.*

Примовжати́ся, жуся, жи́ся, м. Сов. в. примовжитися, жуся, жи́ся, м. Умножаться, умножиться, увеличиться.

Примовжувати, жу́ю, еш, м. = Примовжати.

Примовжувати́ся, жу́юся, е́ся, м. = Примовжати́ся. *Людей осе примовжується, а землі мало.* Київ. у.

Примовба, ви, ж. Заговоръ (знахарскій).

Примовбити. См. Примовляти.

Примовка, ки, ж. = Примівка. Ном. № 259. Г. Барв. 366.

Примовля, ля, с. = Примівка. *Пиймо сорляку, маймо примівку; маймо примовля: дай, Боже, здоровля! Чуб.* V. 1100.

Примовля́ння, ня, с. 1) = Приказування. 2) = Примова. Гол. IV. 539. Грин. II. 317.

Примовля́ти, ля́ю, еш, сов. в. примовляти, ля́ю, виш, м. 1) = Примовжувати, примовзати 1. *Старий ірає, примовляє.* Шевч. 248. *Десь ти мене, моя мати, в барвінку купала, кутаючи, примовляла, щоб долі не мала.* Мег. 275. 2) = Примовлятися, примовитися. *Тут і я примовила.* Г. Барв. 219. *Люде іговорять, кожне примовляло.* МВ. (О. 1862. I. 96). 3) Говорити, сказати знахарскій заговоръ. *Баба пристріти змовляє і до матки примовляє.* КС. 1893. VII. 76.

Примовля́тися, ля́юся, е́ся, сов. в. примовлятися, ля́юся, ви́ся, м. Говорити, сказати, вмѣшати въ разговоръ. *В вік не дасть куска хліба зисти; так, щоб примовився, що ось образи малює добре отой, а ні: я малюю та і тільки.* Лебед. у. *В вієско наржаєся, до козачки примовляєся: „Козачко, прощу тебе, як Бога, малди моє худоби“.* Чуб. V. 1171. *Тут уже й друї примовились.* Мир. ХРВ. 195.

Примовчати, чу, чин, м. Смолчати.

Примоворя́чати, чу, чин, м. Привлечь которичемъ на свою сторону.

Примовті́, жу́, жеш, м. Быть въ силѣ, мочь. *Примі би,—очима зів.* Ном. № 3400. *Примі би,—крізь землю пішов.* МВ. (О. 1862. III. 62). *Як би примі малювати, то намалював би.* (КС. 1902. X. 142).

Примовті́ся, жу́ся, жешся, м. = Примовчати. *Не знаю, коли вже я примовжуся тобі вернути.* МВ. (О. 1862. III. 76).

Примовка́ти, ка́ю, еш, сов. в. примовкати (ну)ти, кну, неш, м. Примовать, примокнуть.

Примоло́тити. См. Примолочувати. Примолочува́ти, чу́ю, еш, сов. в. примолотити, дочу́, тиш, м. Трогать, тронуть только слегка молотъбой.

Приморгу́вати. См. Приморгувати.

Приморгува́ти, гу́ю, еш, сов. в. приморгнути, ну́, неш, м. Подмигивать, подмигнуть.

Приморі́ти, рі́ю, риш, м. Приморять.

Приморобува́ти, жу́ю, еш, сов. в. приморобити, жу, виш, м. Примораживать, приморозити. *А Юхим вузо приморозив.* Харьк. Безл. *Приморобило.* Стать морозъ. *Ой звечора дрібний дощ пішов, а к тіночі притуманило, а к світоєі приморозило.* Грин. III. 164.

Приморо́зок, зку, м. Утренній морозъ. НВолын. у. *Почалися на дворі приморозки.* Левц. I. 385. *Приморозком підемо у Жванець зраня.* Каменец. у.

Приморб́ити, щу, щип, м. Нѣсколько сморщити.

Примості́ти, ся. См. Примощувати, ся.

Примосте́ка, ки, ж. Прилаженная къ чему либо скамья, прилаженная къ чему либо подмостья. Харьк. См. Примістия.

Примоті́тися, т́юся, е́ся, м. Прибрести, придти. *Хедив, блаудив молодий козак по річці по Дону, пришатався, примотався іх самому Дунаю.* КС. 1883. IV. 735.

Примочі́ти. См. Примочувати.

Примочува́ти, чу́ю, еш, сов. в. примочити, чу́, чин, м. Примачивать, примочить. *Красні русі коси його дочки примочили.* Федьк.

Примоща́ти, ща́ю, еш, м. = Примощувати. *Прийди, прийди, мій миленький, сю ніч ночувати: хоч лавочки узесенні,—буду примощати.* Мвл. 66.

Примощува́ти, щу́ю, еш, сов. в. примостити, мощу́, стиш, м. Прилаживать, приладить; приставити—напр. доску, чтобы увеличить ширину.

Примощува́тися, щу́юся, е́ся, сов. в. примостітися, мощу́ся, сти́ся, м. Прилаживаться, приладиться, прясѣсть, усѣсться. *Примостись, як сорока на колу.* Ном. № 13785. *Вибрався на середину сухою ілля, примостився як раз над Кобзою.* Стор. МПР. 107. *Я до дітей примостость, та усе таки наймся.* Мвж. 7.

Помрі́тися, мрі́ється, м. Безл. Представитися, пригрезитися.

Примружати. См. **Примружувати.**
Примружувати, жу, жш, сов. в. **примружити,** жу, жш, м. Прищуривать, прищурить.

Примудрувати, рую, еш, м. Прадумать, ухитриться.

Примудькатися, казся, ешся, м.— до кого. Собственно: прикоснуться къ шулятамъ (см. **мудо**); употребляется въ значеніи: дать себя оплодотворить кому (о женщивѣ). Вх. Зн. 55.

Примулина, ни, ж. Напесенный водою вль. Вх. Уг. 263.

Примулити, лю, лиш, м. Занести влодь. *Зверху листом припадена, з споду мулом примулена.* Гол. I. 235.

Примуляти, ляю, еш, м. Нажать, надавить.

Примурок, рка, м. 1) Карнизъ у печки. НВолын. у. 2) Каменная пристройка. 3) Бочковая стѣна гончарной печи. Шух. I. 263.

Примуровувати, вую, еш, сов. в. **прижурувати,** рую, еш, м. Пристроить каменную пристройку.

Примус, су, м. 1) Принужденіе. Ном. № 11341. 3) **примусу.** По принужденію. 2) = **Принуа** 2. Ном. № 11889. *Доволі й примусу було,—не так, як ув имшиж, що все, ловляя, було, усе було, тільки примусу не було. Якось, бачте, ніяково юстеві їсти й нити без примусу.* Г. Барв. 425.

Примусити. См. **Примусувати.**

Примусія, сій, ж. 1) Принадлежности. *Ткача не приймають у печко, бо в його такою багато примусій, що як почне вноситися в печко,—ніяк не забере за один раз.* Лохв. у. 2) Возня, хлопоты. 3) *дигшем такою багато примусій: треба добирати рівні коні, щоб рівно тягли.* Кременчуг. у. *Така була мені примусія з оцим чоловіком: не розшолопає, що йому кажеш, та й юді.* Волч. у.

Примусний, а, в. Изобрѣтательный, способный, находчивый. Мнж. 190.

Примучити. См. **Примучувати.**

Примучувати, чую, еш, сов. в. **примучити,** чу, чш, м. Измучивать, измучить. *Податками тебе примучено, важкою працею прикручено.* Мир. Пов. П. 41. *Примучено його на тілі.* К. ХП. 130.

Примущати, шую, еш, **примущувати,** шую, еш, сов. в. **примусити,** мшшу, еш, м. Принуждать, принудять, заставлять, заставлять. Чуб. V. 305. *Ніхто тебе не примушив.* НВолын. у. *Примусій учеників своїх увійти в човен.* Ев. Мр. VI. 45.

Примущичай, а, в. Принудительный, насильственный, вынужденный. *Ой шлюбе, мій шлюбе, примущений шлюбе.* Гол. I. 285.

Примущування, ня, с. Принужденіе.

Примущувати. См. **Примущати.**

Прімха, хи, ж. 1) Прихоть, капризъ, выдумка. *Жінко, кажє, се вже, бачу, твої примхи.* МВ. I. 11. 2) *мн. Суевѣрная примѣта, предразсудокъ.* Лубен. у. Знахарство. Грин. I. 280.

Прімхати, хую, еш, м. Прихотничать, капризничать. *Почне він примхати.* МВ. II. 108.

Прімхливий, а, в. Прихотливый, капризный.

Примхуватий, а, в. Прихотливый, капризный. Вх. Зв. 55.

Примчати, мчу, чш, м. Примчать. *Примчали з казанок свугли.* Котл. Ев. *Дідько й попа примчав.* КС. 1882. X. 33.

Примчатися, мчюся, чшся, м. Примчаться.

Прим'яти. См. **Приминати.**

Принавіть, нар. Даже. См. **Навіть.** Вх. Зв. 55.

Принада, ди, ж. **Приманка.** *В мене принада—сама молода.* Мет. 84. *Дід і зробив сімце, насипав принади, поставив те сімце.* Рудч. Ск. II: 37. Ум. **Принадонья,** **принадошна.** Чуб. V. 68.

Принаджувати, джую, еш, сов. в. **принадити,** джу, дш, м. 1) **Приманять,** **приманить.** *Принаджує моїх юлюбів.* Харьк. *А дівчина громадила, козаченька принадила.* Лукаш. 143. *Коли б літала пташкою,—був би золотим просом принади.* МВ. I. 86.

Принаджуватися, джуюся, ешся, сов. с. **принадитися,** джуюся, дшся, м. **Поважуватися,** **поважаться.** *Принадився вовк до овечь.* НВолын. у.

Принадний, а, в. **Заманчивый,** **привлекательный.** *Принадна царна молодичя.* К. ПС. 121. *Усміх принадний.* Г. Барв. 223.

Принадність, **ности,** ж. **Привлекательность;** **красота.** *Уроди, граціі, принадности цариче.* К. Дз. 87.

Принадно, нар. **Заманчиво,** **привлекательно.** **Левци.** I. 265.

Принадонька, **принадошка,** **кя,** ж. Ум. отъ **принада.**

Принаймні, нар. По крайней мѣрѣ. *Принаймні вкупі сумували, задавши той веселій рай.* Шевч. 562.

Приналежати, жу, жш, м. **Принадлежать.**

Приналежаться, жуся, жишся, *м.* 1) = Приналежати. 2) Надлежать. *Попустилися там, як ся приналежить.* Драг. 275.

Приналежний, а, е. Принадлежащий.

Принальний, а, е. Пригодный? спсобный? *Він у мене їсть то принальний до писання. Гаразд тише: од його аби зто прочита.* Лебед. у.

Принальні нар. = Принаймні.

Принародно, нар. = Прилюдно. *Александр у. Прилюдно, принародно бито.* Мвар. ХРВ. 286.

Принатурити, ся. См. Принатурювати, ся.

Принатурювати, рюю, еш, сов. в. принатурити, рю, рияш, *м.* Приучать, приучеть. *Батько принатурив його до чумаштва.* Харьк. г.

Принатурюватися, рююся, ешся, сов. в. принатуритися, рюся, рияшся, *м.* Привыкать, привыкнуть, привычаться. *Віддала б його до людей у науку, от би воно й принатурилось.* Лебед. у. *А ось сусіди: чи вони зміли робити землю? все було чужі роблять, а далі потроху принатурились, то й сами почали робити.* Лебед. у.

Принда, ди, *ж.* 1) Спесь, чванство. 2) об. Спесивый, чваный человекъ. Лохв. у. 3) Капризы. 4) об. Капризный человекъ. Лохв. у.

Приндитися, джуся, дишся, *м.* 1) Спесивиться, важничать. *Бував ииний чоловік все приндитися.* Глб. 2) Капризничать.

Приневільний, а, е. Подневольный, рабский.

Приневільти. См. Приневолювати.

Приневільвання, ня, с. = Примушування. Харьк.

Приневільювати, люю, еш, сов. в. приневільти, лю, лиш, *м.* Принуждать, привудять. *Почала жінка приневолювать чоловіка, щоб і він робив.* Грив. II. 175. *Мати приневолила подавать рушники.* Стор. МПр. 33.

Принесті. См. Приносити.

Принижатися, жаюся, ешся, сов. в. принижатися, жуся, яшся, *м.* 1) Опустаться, опуститься ниже, понизиться. *Всяка гора і горб принизитися.* Св. Л. III. 5. 2) Унижаться, увязьтяться. *Принизився панський рід великий.* К. ПС. 41.

Принижати. См. Принижувати.

Принижувати, жую, еш, сов. в. принижати, жу, жаш, принижати, жу, яш, *м.* 1) Опустать, опустить ниже, понизить. *І принизив Господь небо, окрите димами.*

К. Псал. 36. 2) Унижать, увязьтеть. Низьке принижує й згаюю. К. Бай. 158. 3) Обижать, обидеть. *Бо очима принижив.* (Очі болять). Грив. II. 302. *Так Господь принизив: опала сей рік вся скотина.* Киев. у.

Приникати, каю, еш, сов. в. приликнути, чну, неш, *м.* Прибывать, прибыть. *А менший син, піша пішаниця за юстя (додому) приникає.* АД. I. 113.

Приновіти, влю, віш, *м.* Обновить.

Принос, су, *м.* Приношение, жертвованье, жертва. *Ном. № 960. К. Псал. 45. До небес драбичу представляють із молитов та приносів нечистих.* К. XII. 90.

Приносини, син, *ж. м.* = Принос. Рк. Левап.

Приносити, шу, сиш, сов. н. принести, несуть, сеш, *м.* Приносить; принести. *А я меду принесу на закуску.* Рудч. Ск. I. 24. *Принеси мій голосочок милої до хаты.* Мет. 11. *Відкіля се тебе принесло? Откуда ты явился? І принесло його! І нужно было явиться! Дівчинонь, приніс тебе дідо.* Мет. 28.

Приношати, шаю, еш, *м.* = Приносити. *Асаули по уликах пробігали, червоної прапорки у руках приношали.* Мет. 414.

Принудати, джу, диш, *м.* Истомить, истомить тоской. *Уже мене упинила чужая дитина: і рученьки зв'язала, чулять не пустила і серденько принудила.* Чуб. V. 542.

Принуждатися, дяюся, ешся, *м.* Одолжаться у кого, обращаться въ нуждѣ. *Хто їх зна, як вони жили; вони до мене нічим не принуждались, а я їх не боюрадиг; не було так, щоб вони запрошували про що, і не знаю я про них.* Екатериносл. у.

Принюва, ки, *ж.* 1) Принужденіє. *Як не даси з прозби, то даси з принуки.* Ном. № 1059. 2) Усиленныя упрашиванія і понужденія при угощенія гостей, считаючіяся у крестьянъ обязательнымъ актомъ угощенія, а отсутствіе ихъ скудостью и невѣжливостью. *Було що їти иї пити, тільки принуки не було.* Ном. № 11889.

Принюувати, кую, еш, *м.* Принуждать, понуждать. *Тут треба все принукувати палицю, нагам, та й тим нічого не одіеш.* Левед. I. 476.

Принц, ча, *м.* Принцъ. Драг. 264. *На тім весілю принци з синих землев были.* Драг. 265.

Принцизна, ни, *ж.* Принцесса. Драг. 259. *Хиба принцизни ждеди?* Федьк. Бис

еден царь, а ніхто не мі до його прим-
цями доступити. Драг. 274.

Прив'яти, ся. См. **Пріймати, ся.**

Прюбіц'яти, цію, еш, г. Пооб'язать.
Що ти мені пробіц'яєши за твої діти?
Гв. I. 22.

Прюбр'іти, рію, еш, г. = **Прядбати.**
Вх. Зн. 55.

Прюдіна, ви, ж. Одежда, платье. Вх.
Лем. 456.

Прюдіти, діну, неш, г. Одѣть. АД.
I. 246. *Був ем наї і не прюділисте мене.*
Гв. II. 81.

Прюжелѣдитися, диться, г. безл.
Наступити гололедницѣ. Миуск. окр.

Прюколѣток, тку, м. = **Прюколоток 2.**

Прюнадіти, джу, диш, г. = **Прина-**
дити. Вх. Зн. 55.

Прюр'ати, ся. См. **Приорювати, ся.**

Прюр'ужити. См. **Приорюжувати.**

Прюр'ужувати, жу, еш, сов. в. при-
ор'ужити, жу, жиш, г. Вооружать, во-
оружить. *Гин зовсім приоруженій.* О.
1861. XI. Кух. 7.

Прюр'ювати, рюю, еш, сов. в. при-
ор'ати, рю, рѣш, г. Пря пахань захва-
тывать, захватить часть сосѣдней земли.

Прюр'юватися, рююся, ешся, сов. в.
прюр'ятися, р'юся, рѣся, г. Допахивать,
допахать до якого либо мѣста. *Приорався*
Семен до межі, до бору. Чуб. V. 404.

Прюстав'ати, таю, еш, сов. в. при-
ст'ати, ст'ану, неш, г. Переставать, пе-
рестать. *Янко ходив, а далі і приотстав*
ходити. Федьк.

Прюст'анок, нку, м. Конець, окон-
чаніє. *Що це він на приотстанку розка-*
зував? Борз. у.

Прюст'ати. См. **Приоставати.**

Прюощад'яти. См. **Приощажати.**

Прюощаж'ати, ж'аю, еш, сов. в. при-
ощад'яти, д'жу, д'иш, г. Сберегать, сбе-
речь, приберегать, приберечь. *Я приоща-*
жам на зіму капусту. НВолын. у.

Прюпад'яти, д'аю, еш, сов. в. припад-
яти, пад'у, д'ѣш, г. 1) Припадать, припасть.
Ой скинув чумака свитку і козусь, припа-
дає к сирій землі, теплий зводить дух.
Нп. *Василь аж до землі припадає,—про-*
ситься. МВ. I. 122. *Тепер тут, тепер*
тута, а завтра поїду,—хтось то буде
припадати до мойого сліду. Грив. III. 222.
Все дам тобі, ком, припаши, поклонися
мені. Єв. Мт. IV. 9. *Прюпадати, припасть*
къ кому, прильнуть. *Прійшов козак до*
світлоньки,—дівчина хорув, припав до м-

ченька,—дівчину цілує. Чуб. V. 344. *А*
дітки як очепилися за шию мені... як при-
пали вони, то не можна і одшхилити од
себе. МВ. I. 20, 21. 2) *Прюпадати, при-*
паднуть. *Гончар мацає праву руку у воду,*
аби злила не припаа до руки. Шух. I.
260. 3) *Прюпадаться, покрываться сверху*
какимъ либо сьучимъ тѣломъ (пилью,
снѣгомъ). *Не жаль мені доріженьки, що*
пилем припаа. Мет. 22. 4) *Доставаться,*
достаться. *Як ми поділились, то мені при-*
паа клуна. Харьк. у. 5) *Случаться, слу-*
чаться, приходяться, прійтись. *Припао*
на Різдваїх святках саме їзати до кума.
Наоколо містились, де припао, возтуря-
ні. Стор. МПр. 128. *Голово моя козачка!*
Бувала ти у землях турецьких, у віраж
бусурменських, а тепер припао на без-
відді, на безгліб'ї пошубати. АД. I. 118.
6) *Прюпадаться, прійтись къ чому.* Левнц.
Пов. 264. *Припасти до влодобі, до натурі.*
Понравиться. Левнц. Пов. 23. Чуб. V. 820.
Робота не важна, таме припаа йому до
влодобі. Мир. ХРВ. 46.—*до смаку.* *Прій-*
тись по в'ясу. Ном. № 5020. *Обід іще*
більше припав до смаку. Г. Барв. 309.
7) *Усердно дѣлать какое либо дѣло.* *Чинка*
так і припадає до хазяїства. Мир. ХРВ.
60. 8) *Прюпадывать, прійтись къ чому.* *К по-*
лудній годині до города Січави припав. АД.
II. 101.

Прюпад'ятися, д'аюся, ешся, сов. в.
прюпад'ятися, д'уся, д'ѣся, г. 1) Доста-
ваться, достаться, приходяться, прійтись.
Турки село зрабували, цомадами людей
нзли.... припалася зятю тещи. АД. I. 290.
Ходім, братте, у ліс темний, вирублем
три жереби та положим в три іроди:
кому, братте, припадеться. Чуб. V. 984.
2) *Случаться, случаться, прійтись.* *Щось*
ся псові припаало, цо бреше. Ном. № 6833.

Прюпад'истий, а, в. 1) **Пологий.** Мвж.
190. *Добру зату збудував, та припадаста*
стріха, так як пастка. 2) **Тѣсний, ввз-**
вій въ подъемѣ (о салогѣ). *Припадисті*
чоботи. Мвж. 190.

Прюпад'еом, нар. Случайно. Вх. Лем.
457.

Прюпад'ливий, а, в. Низменный. *При-*
падлива земля у долинах родить у посузу,
а в мочливє літо ні.

Прюпад'ок, дку, м. Случай. Чуб. V.
476. *Прюходили у всяких припадках до*
нею, а він кождому раду давав. Гв. I. 38.
Як совітуєши в таковом моім припадцї?
Котл. III. 352.

Припадъ, ді, ж. 1) Низменное мѣсто. 2) Черноземъ съ вязкой главной. 3) Часть рыболовнаго снаряда. См. Вершина. Шух. I. 227.

Припадъ, пѣю, м. При обрывистомъ морскомъ берегу полоса земли, обыкновенно песчаная или песчано-рагушечная, внизу между этимъ берегомъ и водой. Черное и Азовск. м.

Припадлий, в, е. Припавшій, покрытый. *Скло, припаде порохом.* Левниц. I. 234.

Припадліти. См. Припалювати.

Припадлювання, ня, с. Опаливаніе, обжиганіе, прижиганіе.

Припадлювати, люю, еш, сов. в. **припадляти**, лю, лиш, и. Опалить, опалить, обжигать, обжечь, прижигать, прижечь, припадлять, припадлять. *Приходить на своє поле, дилитися,—аж... сонце припало йому.* Рудч. Ск. I. 54. *Поветів би та не мушу, припала дівчина мою душу, ой чи огнем, чи водою, чи своєю хорошою еродю.* Чуб. V. 613.

Припаятися, пѣюся, нѣшся, и. = **Зашивати**? *Бач, як припаясь.*

Припарка, ея, ж. 1) Припарка. 2) Сильное сжеченіе, порка. *Березової дам припарки.* Котл. Ев. VI. 6.

Припарувати, рую, еш, и. Спрячь въ пару. *На мідюю коня не всяде злодій, то він припарує та й поведе.* НВолын. у.

Припас, су, м. Запасъ. *Підпакоють камазини з хлібом і припасами.* Стор. МПр. 80.

Припасати, сѣю, еш, сов. в. **припасати**, сѣу, сѣш, и. 1) Припасать, припасать, запасать, запасты. *Для щитів ночви припасали, і дна із діжок вибвали.* Котл. Ев. 2) Подкармливать, подкормить. *Стали чумаки воли припасати. Я припас овіві та й іду.* Черк. у.

Припасний, а, в. Запасной. *Припасна копійка є у його.* Каменец. у.

Припасни, ся. См. Припадати, ся.

Припасті. См. Припасати.

Припасувати, сѣю, еш, и. У столаровъ: пригвать. *Припасував луньку.* Ком. Пр. № 749.

Припеч, ка, м. = **Припечок**. НВолын. у.

Припекті. См. Припекати.

Приперезати. См. Приперізувати.

Приперізувати, зую, еш, сов. в. **приперезати**, жѹ, жещ, и. Прихватывать, прихватить поясомъ, подсуновъ подъ поясъ, прихватить имъ. *Виросла коса до но-*

яса, ні росплетсти, ні росчесати; приде ми ся приперезати. МУЕ. III. 38.

Приперти, прѹ, прѣш, и. 1) Прихватить, принести. *Цілий улік меду припер.* Рудч. Ск. II. 15. 2) См. Приперати.

Припертися, прѹся, прѣшся, и. Прихватиться. *Тебе не кликано, так чою ж приперся?* Харьк. г.

Припѣвати, вѣю, еш, и. — до нѣго. При потчиваніи напитокомъ угощающей подносить чарку угощаемому, но, по просьбѣ послѣдняго, долженъ сперва выпить самъ (часто въ этомъ случаѣ отпивается только немного изъ рюмки),—это и называется **припѣвати**. *Друзьки співають,—я частую і від усякого прип'ю.* Алв. 23. *До ляла медом і оковитою горіакою припѣвав.* АД. II. 114.

Припѣлка, ея, ж. Птица тиркута, *Glareola melanoptera.* Драг. 6.

Припильнувати, ную, еш, и. 1) Присмотреть. 2) Постараться (въ работѣ), поусердствовать. *Нумо, діти, нумо, нумо припильнуймо. Як не будемъ пильнувати, то тут будемъ ночувати.* Нп.

Припий, ну, м. 1) Остановка, задержка. 2) Припій дати кому. Усмирить. Черк. у.

Припнѣвати, нѣю, еш, сов. в. **припнѣти**, нѣу, нѣш, и. Привязывать, привязать, приколотъ. Чуб. I. 74. *Прилоземъ, що коня припнакнѣт.* Чуб. I. 74. *Ой припну коня коло калиночки, а сам ляжу слати на край мошлочки.* Макс. *Припну фартух дорогий, золотій берези.* Макс. *Припни шаблю в мѣйм боці.* Драг. 66.

Припнѣтися, нѣюся, ешся, сов. в. **припнѣтися**, нѣюся, нѣшся, и. Привязываться, быть привязаннымъ, прикрѣпленнымъ. *Перше була куна в притворі церковнім, до которої припнѣлись покритки.* Чуб. VI. 20.

Припнѣчка, ея, ж. Веревка, которою привязываютъ съѣтъ для пастыбы. Рк. Левин.

Припнѣти, ся. См. Припнѣяти, ся.

Припника, ея, ж. = **Припник**. *Ледяна шкана скрізь припники мав.* Ном. № 10848.

Припнѣти, нѣю, еш, сов. в. **припнѣти**, нѣу, нѣш, и. Останавливать, останавливать, удерживать. *Що то оно? батька бити? Треба припнѣжити.* НВолын.

Припнѣтися, нѣюся, ешся, сов. в. **припнѣтися**, нѣюся, нѣшся, и. Останавливаться, останавливаться, удерживаться. *Марта, дивлюсь, припнѣлилась... і слугав.* МВ. I. 109.

Приписанець, нця, м. Вновь приписавшийся къ обществу; натурализованный. *Потім стали ходити до нас оті приписанці, що приписалися з чужих сел, що вже не те пішло.* Павлогр. у.

Приписати, ся. См. Приписувати, ся.

Приписувати, суу, еш, сов. в. приписати, шў, шеш, м. 1) Приписывать, написать. 2) Писать, написать (въ письмѣ). Грив. II. 290, 100. *Батько приписав з дому до сина, щоб той приїхав.* Грив. II. 271. *Наш москаль приписав, щоб йому хоч карбованців два подали.* Киев. у. *А ще од своєї рук листи писав, до Василя Молдавського посилає, а в листах приписував..* АД. II. 100.

Приписуватися, сууюся, ешся, сов. в. приписатися, шўся, шешся, м. Приписываться, приписаться. *Приписався до Мар'янівської громади.* Мар. Пов. II. 42.

Приписувати, жу, вищ, м. Укрѣпить соломенную крышу пизинями. Чуб. III. 390.

Приписуватися. См. Приписуватися.

Приписуюватися, сууюся, ешся, м. = Приписуватися.

Приписуватися, няюся, ешся, сов. в. приписуватися, няюся, няшся, м. Опоздывать, опоздать. Сив. 222. *Забарився, на вечерю приписувая.* Чуб. V. 1014.

Приписування, ня, с. Приписывание.

Припика́ти, каю, еш, сов. в. припекати, печу́, чеш, м. 1) Припекать, припечь, прижигать, прижечь. *Сонце в віконце пече, припикає.* Ном. № 8742. 2) О сильнономъ холодѣ: допнмать, довать. *Да й припикає! учора руки померзли, а сьогодні ноги.* О. 1861. V. 76.

Припід, вбду, м. Пола, свернутая таць, чтобы положить къ нее что нибудь. Чуб. V. 752. *Тоді козакі шаблями суходіл копали, шапками, приполами персть виймали, Хведора Безридною зовали.* АД. I. 249.

Припима́ти, ну, неш, м. Вспоминать. *Припимають собі сердешних батька, рідну немьку.* Млак. 92.

Припін, побу, м. Привязь. К. Юв. 88. Грив. III. 253. *Гей мої коні в хача на припін.* Нп.

Припир, побру, м. Часть шев у вола, о которую упирается ярмо. Волч. у. Мнж. 181.

Припирати, раю, еш, сов. в. припирати, прў, реш, м. Упираться, упереться. (Буянов) *до другую стріжа в стріжу припирав.* ЕЗ. V. 77.

Припичок, чка, м. 1) Шестовъ (въ кухонной печи). Чуб. VII. 381. Вас. 193. *На припичку жар.* Мет. 16. *Піч наша реюче, короля хоче; а припичок усміхавється, короля стодивавється.* Мет. 164. 2) Лежанка. *Мати сидить на припичку.* Рудч. Ск. I. 182. *А дитина на припичку розсвакалася.* Чуб. V. 635.

Припшати, шаж, еш, м. Первоначально: сдѣлаться пѣшимъ, утратить лошадей, воловъ, а затѣмъ и вообще обѣднѣть. *Був колись багатира, а тепер припшав.* Черк. у.

Припшати, плачу́, чеш, м. Оросить слезами. *Припшала бабука увесь ліс, а по їй ні біс.* Ном. № 2386. *Мати усі думки припшалами: „Що йому робити і що йому чинити?“* МВ. II. 122.

Припшати, ти, ж. Припшати, доплата.

Припшати, ся. См. Припшувати, ся.

Припшувати, чуо, еш, сов. в. припшати, чу́, тиш, м. Припшавать, доплата, доплатить.

Припшуватися, чууюся, ешся, сов. в. припшуватися, чу́ся, тишся, м. Платиться, поплачиваться. *От як страшенно поплачивали наші вельможні предки за те, що не вклонили своєї національної тропи.* К. XII. 116.

Припшувати, таю, еш, припшуватися, таюся, ешся, м. Прибрати, првтащиться. *Відкіля ти у біса припшуваш сюди?* Стор. МПр. 162. *Припшувався до нас та й живе.* Волощина припшувалась. Рудч. Ск. II. 10.

Припшувати, ча, м. Пришлецъ, бродяга. *І хто? Троянець, юляк, отікач, припшувач, ланець.* Колг. Ев. IV. 40.

Припшувати. См. Припшувати.

Припшати, ся. См. Припшати, ся.

Припшати, вбю, еш, сов. в. припшати в припшати, вў, веш, м. Припшавать, припшавать. Рудч. Ск. II. 19. *Припшавла до берега.*

Припшувати, ну, неш, м. = Припшати.

Припшати. См. Припшувати.

Припшати, пбду, м. Припшодъ. *Корови їх припшодом звеселяють.* К. Юв. 46.

Припшодок, джу, м. = Припшод. Дрлг. 118. *Припшодок од скотинки.* Сив. 196. У Г. Барвінок слово припшодается и къ людямъ. *Добре, що в тебе припшодку (=дітей) нема, дак ти таке й верзеш.* Г. Барв. 324.

Припліскувати, кую, еш, сов. в. **приплескати**, плещу́, щеш, *м.* 1) Прибавлять, прибавлять сверху преимуществ. чѣмъ либо плоскымъ (ладонью, ложатой) съ дѣлюю сравнять в придавать поверхность. *Взяв важку лопату й почав припліскувати боки новою стѣжка.* Левиц. Пов. 194. *Ноженьками придоптала, рученьками приплескала.* Чуб. III. 78. 2) Хлопать, прихлопывать, похлопывать (въ ладони). Левиц. I. 286. *Почав кричати та в долоні припліскує.* Св. Л. 106.

Приплітати, тāju, еш, сов. в. **приплести́**, плету́, тещ, *м.* Приплетать, приплести. *Ой там моя затонька край води з високою дерева лободи.—А я ж к тому сімечки приплі-ту з високою дерева черету.* Нп.

Приплітатися, тājuся, ешся, сов. в. **приплестися́**, туюсь, тещся, *м.* 1) Приплетаться, приплестись. 2) Присоединяться, присоединиться. Черк. у.

Приплітка, *кн, ж.* Дополненное.

Приплітувати, тую, еш, *м.*—**Приплітати**. *Да плетуть сітки да на твої дітки і на тебе, сіра утучко.—Да нехай же плетуть і приплітують, я ж того не боюся.* Маркев. 118.

Припліштіти, шу́, шіш, *м.*—**Заліштіти**.

Припліштіятий, а, о. Плоховатый. *Жито припліштіє.* Вх. Лем. 456.

Приплігнати́ся, нюся, нишся, *м.* Медленно дотачиться. *Тяк нацупалися, що на велику силу додому приплігнулися.* О. 1862. IX. 111.

Приплігнитися́, жуся, жишся, *м.*—**Приплігнати́ся**.

Приплітати, ся. См. **Приплітувати**, ся.

Приплітувати, тую, еш, сов. в. **приплітати́**, тāju, еш, *м.* Припутывать, припутать.

Приплітуватися, туюся, ешся, сов. в. **приплітатися́**, тajúся, ешся, *м.* Привязываться, привязаться, припутываться, припутаться, вмѣшаться. *Не приплітуйтесь ви до нас, а ми до вас.* Драг. 171.

Припліскнути, ну, неш, *м.* Зачахвуть, ведоразвиться (о зернѣ).

Припліщити. См. **Припліщувати**.

Припліщувати, щую, еш, сов. в. **припліщити**, шу, щіш, *м.* 1) Сплющить, сплюснуть, сдавить. 2) Прижмуривать, прижмурить глаза.

Припніти, пніу́, нѣш, *м.*—**Припнясти**. *Припну фартух дорогий.* Чуб. V. 10.

Припняти, пніу́, нѣш, *м.*—**Припнясти**. *А я скажу коника припняти.* Чуб. V. 259.

Приповзати, зāju, еш, сов. в. **приповзати́**, зу́, зѣш, *м.* Приползать, приползти. Г Варв. 354.

Приповеді́нка, *кн, ж.*—**Приповідка**. *У нас така приповеді́нка: де парубок, там і дівка.* Ном. № 8736.

Приповіданька, *кн, ж.*—**Приповідка**. Вх. Лем. 456.

Приповідати, дāju, еш, сов. в. **припові́сти**, ві́м, вісі́, *м.* 1) Приговоривать, присказывать, присказать. *Ой як і став дяк псастиру читати, стала, стала бондарочка та й приповідати.* Гол. I. 229. 2) Рассказывать, рассказать. *Нема, нема Іваночка цілих неді́ль шість, ніде нікто за Іваночка нічого не припові́сть.* Гол. I. 58. *Приповідають люде, що де наше теперки село, то колись ліс був.* Каменец. у. 3) Говорить, сказать пословицамъ. *Старі люде приповідають: на їднім місці і камінь обростає.* Каменец. у.

Приповідка, *кн, ж.* Пословица, поговорка.

Приповідувати, ду́ю, еш, *м.*—**Приповідати**. *Ой видавав батенько дочку у чужую стороночку, да казав, приповідує, щоб сім рік не бувала.* Чуб. V. 750.

Припові́сти. См. **Приповідати**.

Припові́стися, ві́мся, вісі́ся, *м.*—**Припові́сти**. 2. *Сестра плаче, а припові́стися і мені навіть не хотіла.* Федьк.

Припові́стея, *кн, ж.*—**Припові́сть**. *Припові́стка батькова за татарський набіи.* Мар. ХРВ. 85.

Припові́сть, *тн, ж.* 1)—**Приповідка**. *Припові́сть в школярів: не окрав, але достав.* Ном. № 6095. 2) Рассказъ. *Чуючи од батька страшні припові́сти про війни та походи...* Мар. ХРВ. 82. *Од старих людей припові́сти такої не чувала, щоб о Петрі бистрі́ річки-озера замерзали.* ЗОЮР. I. 27. 3) Прятка. *Говорив до них припові́стями.* Єв. Мр. III. 23.

Приповня́ти, нāju, еш, *м.* Дополнять. *Хай вам Бог приповня.* Ном. № 4553.

Приподобі́тися. См. **Приподоблятися**. **Приподобля́тися**, лājuся, ешся, сов. в. **приподобі́тися**, блюся, блішся, *м.* 1) Сдѣлаться угоднымъ. *Чим той Лазарь Боу приподобі́вся?* Ном. № 172. 2) Угодничать передъ кѣмъ, подольщаться, подольстяться. *Приподобляючись (русини) до приятелів лятів, робились римськими католиками.* К. ХП. 114.

Припозва́ти. См. Припозивати.

Припозива́ти, ва́ю, вш, сов. в. приповза́ти, зву́, ве́ш, *м.*—позовом. Привлещать, привлечь къ суду. Котл. НП. 399.

Припоко́бити, ко́ю, іш, *м.* Позаботиться о спокойствіи. *Одіне, змиє, припокоїть.* Мер. Г. 19.

Припо́лок, леа, *м.* Доска возлѣ печки, на которой лежать доски пола.

Припом'яну́ти, ну́, нѣш, *м.* Припомнить. *Об мові пригоди козацької припом'яни.* АД. I. 94.

Припо́бристий, а, е. 1) О волѣ: съ хорошо выдающеюся частью шеп, о которую ухватается ярмо. 2) О саняхъ: съ полозьями, загнутыми подъ прямьямъ угломъ. Каменец. у.

Припороші́ти, шу́, шиш, *м.* Присыпать. *І мій волос сивина теть припорошила.* Млак. 10.

Припору́ка, ки, ж. *н.* рученіе.

Припоруча́ти, чу́ю, вш, сов. в. поруча́ти, чу́, чаш, *м.* Поручать, поручить. *Припоручаю тобі твою брата.* Г. Барв. 406.

Припораді́ти, джу́, діш, *м.* Приварядить; украсить; привести въ порядокъ.

Припораді́тися, джу́ся, дішся, *м.* Приварядиться; украсить; привести себя въ порядокъ.

Припосла́ти, ла́ю, вш, сов. в. припосла́ти, сла́ю, сла́ш, *м.* Ниспосылать, вписослать. *Нехай тобі Бог з вищою неба припослає.* О. 1861. VI. 75.

Припослідо́з, дзу, *м.* Конецъ. Премущ. въ выраженіи: на припослідку виходе битися той Іван. Грив. I. 182.

Припості́ти. См. Припошувати.

Припочива́ти, ва́ю, вш, сов. в. припочи́ти, чи́ю, ве́ш, *м.* Отдыхать, отдохнуть. *Нема собі ляли на постіль припочивати.* Федьк. *Ім коні припочили.* АД. I. 135. *Люде ідуть, припочивають.* Шух. I. 221.

Припошувати, шу́ю, вш, сов. в. припості́ти, пощу́, стіш, *м.* Наложать, наложить постѣ, изнурять, изнурить постомъ. *Ой як би я знав, ой як би я відав своєї житні край, то я б свою душу іршину постами припостив.* Грив. III. 148.

Припра́ва, ва, ж. Приправа. Чуб. V. 666. Шух. I. 143. *Яка приправа, така й потрава.* Ном. № 7117. Ум. Припра́вна. Грив. III. 653.

Припра́вяти. См. Приправляти.

Припрáвка, ки, ж. Ум. отъ приправа.

Приправля́ти, ла́ю, вш, сов. в. припра́вяти, вля́ю, вш, *м.* 1) Придѣлывать, придѣлать. *Бач, як гарно засує приправив.* Харьк. у. 2) Приправлять, приправятъ. МВ. (О. 1862. III. 60).

Припрáвджувати, джую, *вш,* сов. в. припрáвдяти, джу, диш, *м.* Приводить, привести. *Узяв її старий жовнір за білуку руки, припрáвдив Камювському на велику муку.* Пп. *Живою медведя припрáвдит пану.* Гв. II. 170.

Припросі́ти, ся. См. Припрошувати, ся.

Припро́ха, хи, ж. Припрашиванье. *В юстях усього було, а припрохи ні трохи.* Чуб. I. 254.

Припроха́ти. См. Припрохувати.

Припро́хувати, хую, *вш,* сов. в. припроха́ти, ха́ю, *вш,* *м.*—Припрошувати, припросити. *Та виходьте, не бітьесь!... припрохував їх Сузобрус.* Левец. Пов. 28.

Припроша́ти, ша́ю, вш, *м.*—Припрошувати. Почав припрошати: „Пійте, браття!“ Св. Л. 181.

Припро́шувати, шу́ю, вш, сов. в. припросі́ти, шу́, шиш, *м.* Припрашивати, припросить. *Усякі найдки та напитки розношує, кожною сам припрошує.* Рудч. Ск. II. 163. *Ой ми б закусили, як би нас припросили.* Грив. III. 504. *Се він знарешне їх налякав, щоб вони припросили його проводити їх.* Кв. I. 52.

Припро́шуватися, шу́юся, вшся, *сов.* в. припросі́тися, шу́ся, шишся, *м.* Испрашивать, испросить разрѣшеніе войти. *Пришов до свого села і припросився на ніч.* Гв. I. 213. См. Упроситися.

Припрагáти, га́ю, вш, сов. в. припрятáти, пражу́, жѣш, *м.* Припрятать, припречь.

Припу́дати, джу, даш, *м.* 1) Притащить. *Припудив такий мішок вівса, що здається треба добрих двох.* 2) Напугать. *Хлоп'я краю яблука, а я як припудив його, то воно аж п'ятами нахивало.*

Припу́ск, ву, м. 1) Допущеніе. 2) — Припуст. *У припуск теля пускаємо їсти.* Константиногр. у.

Припусkáти, ка́ю, вш, сов. в. припусті́ти, пу́щу, стіш, *м.* 1) Допускати, допустить. *Кобила припустила до нових стіжків.* Сим. 228. *Припустила теля до корови.* 2) Прилаживати, приладити. *А припускай по людині, а я тим часом юлобли опоряжу.* 3) Припускать, припустити, побѣжать быстро. *Як припустив коня воро-*

ново,—міст мені вломився. АД. П. 168. Як припустив бітти,—утіх. МВ. (О. 1862. I. 104). Доц припустив. Пошелъ сильный дождь. Наче був перестав доц, а тепер ба який припустив. Харьк.

Припускати́ся, ка́юся, ешя, сов. в. **припустя́тися, щяся, стящя,** и. 1) Съ жадностью что ѣсть, пить. *Не припускай жадно до юрліки. Каменец. у.* 2) Ссылаться, сослаться. *Припускаюсь на людей, то ї ті скажуть, що я дітей своїх до пуття довела.* Харьк. у.

Припуст, ту, м. См. Уприпуст. Сив. 182.

Припустя́ти, ся. См. Припусевати, ся.

Припустя́ниця, ці, ж. Короткія стропила на обохъ причілахъ крышъ. (Е Чикаленко).

Припутень, тня, м. Пт.: а) Двкій голубъ; б) подорожникъ, Emberiza Ammer. Вх. Пч. II. 10. *Ном. № 10945. Сивий припутень.* Левци I. 204. *Припутень ходє над шляхом.* Мвж. 172.

Припутня, ня, ж. Временная подпора къ стропиламъ для удержанія ихъ въ вертикальномъ положеніи. Харьк.

Припуцальник, ка, м. То-же, что и грибъ въ ткацкомъ станкѣ. См. Верстат. МУЕ. III. 24.

Прихати, хату, еш, и. Приващивъ, привести.

Прихати́ся, хату́ся, ешя, и. Прятаться. *Гришко з Пришкою прихалися в лєсті.* КС. 1882. X. 11.

При'яти, ся. См. Приципати, ся.

При'яти, ни́, нещ, и. = Приципати.

Прирадіти, джу, диш, и. Присовѣтовати

Прира́жений, а, е. Опаленный солнцемъ. Вх. Лем. 456.

Прира́ки, ми. Двойныя плечи въ мужской рубашкѣ. Гол. Од. 13.

Прирахувати, хую, еш, и. Присвячати.

Прирати, рату, еш, и. = Прирадіти. Драг. 170. *Прираляи люде: поиди заміж, — добре тобі буде.* Чуб. V. 592. *Люде прираляи, щоб кою за дитику (взяти).* Сив. 234.

Прирвати, рву, рвеш, и. Дорвать, арвать еще.

Приректі, речу, чеш, и. Сказать. *Жна прирекла до дітей: "Чекайте, діти!"* Гп. I. 92.

Приржавіти, вію, еш, и. Покрывтись слегка ржавчиной.

Пририхтовувати, вую, еш, сов. в. при-

рихтувати, тую, еш, и. Прилаживать, приладить, устроить. *Свої органи пририхтували до ірня.* Гв. I. 181. *Крісло пририхтував Люципер так, що коли Ісус мав сісти, то мав сі в ланцюги златати.* Гв. I. 119.

Прирівнювати, нюю, еш, сов. в. **прирівняти, няю, еш,** и. Сравнивать, сравнивать. *Ном. № 1390. Не хочу я ні кого прирівняти, звиняйте, до свині.* Глб. *Прирівняв кішку до собаки.* *Ном. № 7929.*

Прирівнюватися, нююся, ешя, сов. в. **прирівнятися, няюся, ешя,** и. Сравнивать, сравнивать себя. *Прирівнялась свиня до коня.* *Ном. № 7931.*

Прирідок, джу, м. Прврожденное свойство. *У його такий прирідок, що він ростом малий, а дужий.* Волч. у.

Прирїст, росту, м. Наростъ. Зміев. у.

Приробіти, ся. Приробляти.

Прироблювати, люю, еш, и. = Приробляти

Приробля́ти, ляю, еш, сов. в. **приробіти, блю, биш,** и. 1) Правдѣловать, правдѣлать. *Чортинята миттю приробили йому довемькі крила.* Стор. МПр. 47. 2) Зарабатывать, заработать. Г. Варв. 371. *Два іоди ходив по Дону, приробив трохи грошей.* Г. Варв. 175. *Позичив грошей та ї приробив собі, як той, що талант дано йому, що у сванеліи читають.* Каменец. у.

Природа, дя, ж. 1) Природа. 2) Прирожденныя способности. *Природу тяжкою одмінити.* Глм. № 3208. *У мене до цього діла природи нема.* Хорол. у. Слов. Д. Эварн. 3) = Природжіння. Драг. 101.

Природжіння, ня, с. Половые органы. Желез. *Коли то було ще з предка, як створив Бог чоловіка, — чи забув, чи ся встидав: природжіння йому не дав.* Подольск. г.

Приро, 'тя, джу, диш, и. Уродить. *Нащо це ми цілу картоплю, а не половинки садити? — Шоб Бог більшу природив.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Природний, а, е. 1) Естественный. К. Іов. 90. 2) Прирожденный. *Він такий уже природний, зроду такий.* Константиногр. у. — до чого. Способный къ чему. *Не природний він до цього.* Константиногр. у.

Природність, ности, ж. Естественность. Желез.

Природно, нар. Естественно.

Прирожденный, а, е. 1) Првородный, врожденный. *Лучший розум природжений, як налучений.* *Ном. № 6039. Прирожденна*

відома не така злюча, як учена. ЗОЮР. II. 39. 2) Рождений, родной (о сынѣ, дочери). *Вигодь, мати, з віком стрічать своїх діток: одно дитя прирожденне, друге дитя суженне.* МУЕ. III. 173.

Прирозуміти, мію, еш, м. Сообразить, придумати, хитритися. Мир. Г. 57. Г. Барв. 507. *Воно дурне, а прирозуміло вкраси.* Лебед. у. *Якось лоять (дева)... прирозуміли.* Мир. ХРВ. 69.

Приросіти, шў, сіш, м. Слегка побризгати. *Доц приросив землю.* Черк. у.

Приростати, тѣю, еш, сов. в. прирості, стў, тѣш, м. Приростать, прирасти. *А думка проклята марою до серця так і приросла.* Шевч. 496.

Приросток, тву, м.—Приплід. Рк. Левц.

Прирощений, а, е. Приросій. Черк. у. **Прирубати**, бѣю, еш, м. 1) См. Прирубувати. 2) = Присікати 2. Изъ заговора: *Шенчу і виливаю, і присікаю, і прирубаю...* Мил. М. 48.

Прирубітися, блюся, бімся, м. О раів: захити, зарости. Вх. Лем. 456.

Прирубувати, бую, еш, сов. в. прирубати, бѣю, еш, м. Рубить, нарубить въ добавленіе. *Прирубай ще трохи дровець.*

Приручати, чѣю, еш, сов. в. приручати, чў, чш, м. Перучать, поручить. *Кому ж ти мене, мій батечку, приручаєш?* Мил. 180. *Покидаєш мене, серденьятко моє! Ой кому ж ти приручаєш?* Мет. 25.

Присада, ди, ж. 1) Усадьба. У Пимона присада добра. НВолын. у. 2) Привитая вѣтка плодового дерева. **Присаду** мѣсти. Прививать деревья. Шух. I. 110.

Присаджувати, джую, еш, сов. в. присадіти, джў, даш, м. 1) Садити, посадити еще въ добавленіе къ равше посаженному. 2) Засаживать, засадити (за работу). *Звика бігати та чуляти, так хто тебе присадить за роботу.* Кв. *То це вона в вас і досі в ляльки чуляється?* Сорол, велика вже: пора за требінь присадити, нехай пряде. Харьк. 3) Осаживать, осадити вниз; опускати, опустити вниз. Мил. 481.

Присадистий, а, е. Низкій и толстый, коротконогий. *Присадистий кінч.* НВолын. у.

Присадіти. См. Присаджувати.

Присаджуватий, а, е.—Присадистий. Левц.

Присалабнітися, нюся, няшся, м. Притащаться. *Ти, бабо, знов присалабони-*

лась із тим листом? Мирг. у. Слов. Д. Эвар.

Присанабжитися, жуся, жишся, м. Присосѣдиться. Мнж. 190.

Присапати. См. Присапувати.

Присапувати, пую, еш, сов. в. присапати, пѣю, еш, м. Прикрывать, прикрывать мотыгой сѣмена. Хотин. у.

Присаха, хи, ж. Въ сѣдлец. губ.: жєящина, сопровождающая, вмѣстѣ со старшей дружкой, невѣсту въ то время, когда послѣдняя ходитъ съзывать сосѣдей на сватанье. Чуб. IV. 64.

Присвідувати, дўю, еш, м. Дѣлать показанія, свидѣтельствовать. *Присвідує на мене, що я, каже, вкрав.* НВолын. у.

Присвідчити, чу, чш, м. Засвидѣтельствовать, удостовѣрити. Чуб. V. 137.

Присвідчатися, чуся, чшся, м. Убѣдиться, удостовѣриться. *Присвідчилися, що земля крулобока.* Ком. I. 52.

Присвітити. См. Присвічувати.

Присвітка, ки, ж. Освѣщеніе какого либо предмета или кому либо при его дѣйствіяхъ. *Не було мені присвітки, я й упав на сходахъ.*

Присвічати, чѣю, еш, м.—Присвічувати. *Там Тодорок коня сідав, батько йому присвічав.* Чуб. III. 464.

Присвічувати, чую, еш, сов. в. присвітити, свічў, тиш, м. Освѣщать, освѣщать какой либо предметъ, кому либо при дѣйствіяхъ его. Св. Л. 119. *Присвіти лишень мені,—голку впустила.* Харьк. *Присвічуй, Боже, мені з неба!* К. Псал. 8.

Присвоіти, вою, іш, м. 1) Присвоить. ЕЗ. V. 61. *Присвоїв мою сокиру.* Черк. у. 2) Принять въ свое общество, признати своимъ. *Ото ви присвоїли собі циана, а він у вашому селі і краде коні.* Волч. у.

Присвоітися, своіся. ішся, м. Сродниться. *Із чужим, як проживеш днів з двадцять, та й то присвоїшся, а то ж таки брат рідний.* Волч. у.

Прісвят, ту, м. Посвященіе. *Прісвят усіх моїх творів землякам.* К. Дз. 110.

Прісвятити, ся. См. Присвачувати, ся.

Прісвятот, теа, м. Небольшой праздникъ. Чуб. III. 253.

Прісвѣчувати, чую, еш, сов. в. присвятити, свѣчў, тиш, м. Посвящать, посвящать. *Чернець про те, щоб Господеві тіло і душу в жертву чисту присвятити.* К. ПС. 85. *Посвящать, посвящать кому свое произведеніе.* К. Кр. 5.

Присячуютися, чуюся, ашся, сов. в. присвятятися, чўся, лїся, м. 1) Псвятятися, посвятитися, быть посвященным кому, чему. 2) Дїлатися, сдїлатися святымъ. *Пйду в черкїї, вморю себе юлодом, присячучь молитвами.* Г. Барв. 24⁹.

Присящуютися, щуюся, ашся, м. = Присячуютися. *Тодї люде присящувались, а тепер зай присвятитися.* Лебед. у.

Присєрбитися, бїтєся, бїшся, м. 1) Присосїдїтєся, пристать, привязаться. *Так вона до його прикинулась, так присєрбилась.* МВ. II. 141.

Присїл, лу, м. Присылка. Кв. (Желех).

Прислїтєя, лїю, аш, сов. в. прислїтєя, шлїю, шлєш, м. Присылать, прислать. *Кланяється, каже, нан Запчанський, прислав подарунок.* Рудя. Ск. II. 12.

Прислїтєся, лїюся, ашся, сов. в. прислїтєся, шлїюся, шлєшся, м. Присылать сватовъ. *Ой хоч сватай, хоч не сватай, та хоч прислайся, а щоб слава не пропала, що рїк ти козався.* Луквш. 77.

Присїдїтєя. См. Присїлїтєя.

Присїлїлї, лїя, с. Простанцїе? *Печилия мати ройочка веде. Ой веде, веде да ї потише: „Ой де б нам, дїетка, хороше присїлїя найти? Грив. III. 8.*

Присїлдуванїя, нїя, с. Принужденїе. Правда, 1868, стр. 437.

Присїлдувати, лїю, аш, м. Принудить, заставить. *Шкода мене вмовляти, а силувати—тож не знаю, тїю мене присїлує.* МВ. I. 19.

Присїлїтєя, лїю, аш, сов. в. присїлїтєя, лїю, лїш, м. Привязывать, привязать. *Взяв він Марїєнку за білу ручейку, присїлїти до сосни, до сосни пачими.* Гол. I. 163. *Я присїлїти кониченька до дубонька зеленого.* Гол. I. 22.

Присїлїтєя, ка, м. Родъ лепешки, присланной творогомъ. Вх. Уг. 263.

Присїпїтєя, пїю, аш, сов. в. присїпїтєя, пїю, пїш, м. Присїпїть, присїпать. *Хорошенько коровай біають, сирцєм присїпають.* Мет. 163.

Присїпїтєся, пїюся, пїшся, сов. в. присїпїтєся, пїюся, пїшся, м. Присїпїтєся, быть присїпаннымъ. Левип. (Правда, 1868, ст. 423). *А сам почав уже сїти волосом, як снїжком, присїпїтєся.* МВ. (О. 1862. III. 72). *Ти, ялїше, злякнєши, із коня спаднєши, сам присїпїтєся землєю.* АД. II. 42.

Присїпка, ки, ж. Порошокъ, который

присыпають что-либо, — присїпка, напр., для выдѣлываемыхъ кожъ. МУЕ. I. 70.

Присїплїтєя, лїю, аш, сов. в. присїпїтєя, спїлїю, спїш, м. 1) Убажкивать, убажывать. КС. 1893. VII. 81. *Ходи, сонку, в колїсочку, присїпи нашу дїтиночку.* Макс. (1849). 102. 2) Задушивать, задушить ребенка, придавивъ его (о спящей женщїи).

Присїхїтєя, хїю, аш, сов. в. присїхїтєя (ну)тєя, хну, нєш, м. Присыхать, присохнуть.

Присївїтєя, вїю, аш, сов. в. присївїтєя, сїю, аш, м. Свїять, посвїять. *Посїяти конопельки обїцїався. Як сїяв, присївав, присїваючки, казав...* Чуб. V. 1159. *Усюю двї десятички присїваємо, а сїм'я велика, є кому їсти.* Черниг. у.

Присївок, взу, м. 1) Привѣвка работнику къ денежной платѣ въ видѣ куска полевой земли, засвѣваемой хозяиномъ, урожай съ котораго собирають работникъ. Чуб. VI. 76, 405. *На присївок дав му пїдесятини.* Каменец. у. 2) Посвѣвъ, засвѣянное поле. *Ой пїла я в понедїлок, та ї пропїла весь присївок.* Грин. III. 324. *Як зраня (на Дмитра) днє вїтер, то раннїй присївок буде добрий; як в полуднє, то середнїй; а як вечером, то пїзнїй.* МУЕ. III. 50.

Присїд, ду, м. Присїсть. *За їдним присїдом вечера з обїдом.* Ном. № 11972.

Присїдїтєя, дїю, аш, сов. в. присїдїтєя, сїду, дєш, м. 1) Присїдїтєя, присїсть. Рудя. Ск. I. 4, 134. *Дурного по нозах, щоб присїв.* Кролев. у. 2) Придавливать, придавить, садясь. *Як саджають молодїх на посад, то тодї молода кїлько пїльцїє правої руки присїде, тїлько лїт не буде мати дїтей.* ЕЗ. V. 179. 3) Одолѣвать, одолѣть. *А дївчину думи лотїї присїли.* Млак. 5. *А ще як вороги присїдуть—Господи! то так уже доскулять до живого.* ЕЗ. V. 215. *Його присїла сїдина. Онъ посїдїл.* Шух. I. 32.

Прїсїда, дїв, м. мн. Въ выраженїи: на-в-прїсїди. См. Напрїсїдїни.

Прїсїдка, ки, ж. = Поверхнїца 2. Вх. Зв. 61. Шух. I. 79.

Присїдїлїтєя. См. Присїдлувати.

Присїдлувати, лїю, аш, сов. в. присїдїлїтєя, лїю, аш, м. Прїтягивать, прїтянуть сїдло подругой. Шух. I. 78.

Присїкїтєя, кїю, аш, сов. в. присїкїтєя, сїчїю, чєш, м. 1) Присїкїтєя, прїсїчь. 2)—переполнїх. Свинчатїчески дїжить испугъ отсїченїємъ ва порогѣ концевъ во-

лось більшого в в'явля вь соединеніи съ извѣстными приѣмами. Черк. у. Мвл. М. 48. Грвн. II. 318.

Присіватися, **каюся**, **ешся**, *гл.* Привязатися, придратися, прастати. *Присікався до чоловіка,— як не б'є.* Рудч. Ск. II. 168. *Присікався як оса.* Ном. № 2758.

Присілок, **дка**, *м.* Приселокъ. *Любився парубок з дівкою і ходив до неї з дружою присілкою.* Грвн. II. 177. *Я вчора їздив на присілок.* Могил. у.

Присіночки, *мн.* Ум. отъ присінки. **Присінешний**, *а, в.* Отвосящійся къ присінкам, Стор. МПр. 99.

Присівки. См. **Присінок**
Присінок; **нка**, *м.* Пристройка. Вх. Зн. 55. Чаше во мн. присінки. Крыльцо, крыльцо съ навѣсомъ на двухъ столбикахъ. Поп. 52. *В присінках всі пани сиділи, на дворі жь вкруи стояв народ.* Котл. Ев. II. 15. *Наймити ї наймички на присінках.* Смм. 205. Ум. **Присієчки**. Чуб. У. 1076. *Ой у сієчки, у присієчки ясне сонечко сходить.* Мвл. Св. 18.

Присієння, *на, с.*—**Присієнки**.

Присіпатися, **паюся**, **ешся**, *гл.*—**Присікатися**. *Дівчата так і присіпались: „Скажи, Мотре!“* МВ. I. 87. *Чою се їн до мене присіпався?* О. 1862. VII. 35.

Присієсти. См. **Присідати**.

Присішок, **шея**, *м.* 1) Подпорка. Лебед. у. 2) Столбикъ съ развилной на концѣ, въ котору помѣщають горизонтальное бревно (при постройкѣ сараа). Чуб. VII. 393. 3) *мн.* присішки. Въ думѣ—стремена. *То тев (козак Голота) промовля, на присішках став, без міри порогу підсипав, татарину юстинця в груди посилає.* АД. I. 170. Это же мѣсто съ переводомъ: ЗОЮР. I. 18.

Присіяти. См. **Присівати**.

Прискавати, **чѣ**, **чеш**, *гл.* Прискавать. **Прискаком**, *нар.* Урывками. *Прискаком шила, бо ніколи добре сісти.* Черниг. у.

Прискакувати, **кую**, **еш**, *сов. в.* **прискобчати**, **чу**, **чиш**, *гл.* Подскакивать, подскокати къ кому, чему, подбѣгать. Рудч. Ск. II. 30. *Прискочив до лави.* Драг. 63. *Впучка качається по садку білим клубочком: і до нас прискочить, і знов у гушавині зеленій зникне.* МВ. I. 18. *Скаче юробейко по двору, то прискакує їк вікну.* Грвн. III. 539.

Прискалка, **ка**, *ж.* Виступъ свалы, боковая свала. *Я урвався з скали та упав на прискалку, а звідти знов ударивсь об*

прискалку. Каменец. у. *Антосью... роздвляясь на юри та жатався, як люде лазили по низ, ступаючи з прискалка на прискалок.* Св. Л. 217.

Пріскаєць, **иця**, *м.* Родъ алады нѣзъ сладяго тѣста.

Прискаржити. См. **Прискакувати**.

Прискакувати, **жую**, **еш**, *сов. в.* **прискаржити**, **жу**, **жиш**, *гл.*—**ноб.** Жаловатися, пожаловатися на кого. Могилев. у. *Не забули ми тобі, як ти нас прискакував (перед паном).* Св. Л. 68.

Пріскати, **каю**, **еш**, *гл.* 1) Брызгать. Грвн. II. 37. 2) Фыркатъ. *Русердила невѣрно, що аж прискає.* Грвн. III. 308.

Прискіпати, **паюся**, **ешся**, *гл.*—**Присікатися**. *Біда до мене прискіпалась.*

Прискобчати. См. **Прискакувати**.

Прискрігнути, **ну**, **неш**, *гл.* Прокрутити, поставити въ стѣснительное положеніє. *Як прискрігне, що ради не можно дати, то їдем помочи шукати.*

Прискрінок, **нка**, *м.* Ящичекъ въ сувдукѣ, вверху, вдоль боковой стѣвки, для храненія мелкихъ вещей. Вас. 150.

Прискріпати, **паю**, **еш**, *гл.*—**Прискрігнути**. *Прискріпала мене нещасна юдина: амерла жінка, зосталась дитина.* Грвн. III. 381.

Прислѣти, **ся**. См. **Прислати**, **ся**, **Прислїни**, *мн.*—**Паслїн**. Вх. Пч. I. 13. **Прислїєняк**, **ка**, *м.*—**Прислїє'я**. Вх. Лем. 456.

Прислїє'я, **в'я**, *с.* Пословица, поговорка. *Українські приказки, прислїє'я і таке инше.* Збірники О. В. Марковича і др. Споруди. М. Номис. Спб. 1864.

Прислїдзувати, **джую**, **еш**, *сов. в.* **прислїдїти**, **джу**, **дїш**, *гл.* **Прослїжнвати**, **прослїдїти**. *Дивлюсь,—нішов він у двір; я ї пристояв, щоб побачити, що він робитиме, прислїдов за ним; а він до дєрей: зламав замок та в хату.* Новомоск. у.

Прислїєуватї, **а**, *в.* Слїшой на одїєнь глазъ. (Залюбовск.).

Прислїбн, **ну**, *м.* 1) Мѣсто, гдѣ лежить покойникъ въ домѣ. Угор. 2) Горный обрывъ. Угор.

Прислїга, **ги**, *ж.* Услуга.

Прислїєбувати, **вую**, **еш**, **гувати**, **гую**, **еш**, *гл.* **Прислуживати**. Левиц. I. 476.

Прислїєжити, **ся**. См. **Прислужувати**, **ся**.

Прислужувати, **жую**, **еш**, *сов. в.* **при-**

служити, жу́, жиш, і. Прислуживать, прислужить, услужить.

Прислужуватися, жу́ся, ешея, сов. в. приолужитися, жу́ся, жишея, і. Прислуживатися, прислужатися. Левац. Пов. 52.

Прислух, ху, м. Прислушыванье, подслушыванье. МВ. II. 111.

Прислухання, ня, с. Прислушываніе.

Прислухати, хату, еш, і. = Прислухатися. *Шла дівчина та цукаючи, аж два двори та минаючи, до третього прислухаючи.* Мил. 141. *Дивиться, як ходять, прислухає, як гомонять.* МВ. (О. 1862. I. 105).

Прислухатися, хатуся, ешея, сов. в. прислухатися, хаюся, ешея, і. Прислушыватися, прислушатися. *А к славі не прислухаюся, то й гадки не маю.* Мет. 87. *Вони будуть прислухатися—з ким буду стояти.* Чуб. V. 262.

Прислухуватися, ву́ся, ешея, прислухуватися, хуюся, ешея, і. = Прислухатися. *Прислухувалася, ніби боляса, щоб не підмали того, хто її скривдив.* Стор. МПр. 83.

Присмагати, гаю, еш, і. = Присмажуватися. Желех.

Присмагнути, ну, неш, і. 1) Прогорѣть, сильно прижаритися. *Печене поросся аж присмаю.* Греб. 404. 2) Подергнутися пленкой, покритися налетом. *У його зуби присмаю.* *На озері вода присмаюла.*

Присмагнути, нуся, нешея, і. = Присмагнути 1. Вх. Лем. 456.

Присмажати, ся. См. Присмажувати, ся.

Присмажка, ви, ж. = Присмака. *Да все коли б смажиньке, да коли б салця більше, присмажку добру зробили.* Г. Барв. 503. *От нічимня страва смажина без присмажки.* Г. Барв. 441.

Присмажуватися, жу́ся, ешея, сов. в. присмажитися, жу́ся, жишея, і. Поджариватися, поджаритися.

Присмака, ви, ж. Чаше во мв. ч. присмаїни. 1) Приправа. НВолын. у. 2) Лакомство. *Кухарі зварили вечерю з доброї страви і напекли усякі присмаки і витребушки.* Стор. МПр. 146.

Присмалїти, ся. См. Присмалювати, ся.

Присмалювання, ня, с. Опалюваніе, припалюваніе.

Присмалювати, люю, еш, сов. в. присмалїти, лю́, лиш, і. Прижигать, при-

жечь, опалить. *Присмалюи ту волосину.* Рудч. Ск. I. 105. *Дустили пожар по долині, соловйових діток попалили, соловейка старого присмалюи.* Чуб. V. 851. *Присмалювати халасїї, лїтїї.* Ухаживать за женщиной. Ном. № 8974.

Присмалюватися, лю́юся, ешея, сов. в. присмалїтися, лишся, лиш, і. Прижигатися, прижечься, опалитися. *Така тарачка лежанка, що аж подушка присмалюлась.* Харьк.

Присмачїти. См. Присмачувати.

Присмачувати, чу́ю, еш, сов. в. присмачїти, чу́, чїш, і. Сдабривать, сдобривать. *Сядуть за обїд,—не присмачений обїд їм веглою річку Грицьковою.* Г. Барв. 160.

Присмерджувати, джу́ю, еш, і. Припахивать, немного вонять. *Риба вже присмерджує.* Рв. Леввц.

Присмерк, ку, м. Сумерки. У присмерку ледві-ледві по степеню розялому шлях мряса. МВ. (О. 1862. I. 77).—

Присмерком. Вѣ сумерках. *Присмерком дочапали до хутора.* МВ. (О. 1862. III. 52).

Присмертний, а, е. Умираючий. О. 1862. IX. 27. *На пашицу не пішов: „в мене жінка присмертна“,—одпротався тим.* МВ. (О. 1862. I. 84).

Присмиком, нар. Порывисто. *Віе вїтер присмиком.* Волч. у.

Присмирїти. См. Присмирятї.

Присмирятї, ряю, еш, сов. в. присмирятї, рію́, ріш, і. Усмирять, усмирять. *Гайдамак як присмирїли були, пани вже версї взяли.* Драг. 210.

Присмігати, смїю, еш, і. Осмілюється, рѣшється. *Як би присмів, то б убив.* НВолын. у.

Присмоктати. См. Присмоктувати.

Присмоктувати, ту́ю, еш, сов. в. присмоктати, кчу́, чеш, і. Присасывать, присосать. *Читає він сю книгу, а Іван—не кажи що присмоктало його—ї відірватись ніяк не може.* Грвн. I. 289. *Напивсь того чаю, присмоктуючи лозку.* Кв.

Присмоляти. См. Присмолювати.

Присмолювати, люю, еш, сов. в. присмоляти, лю́, лиш, і. Осмолювать, Осмолють. *Діжечка тече в дні,—присмолюти трохи треба.* Черниг. у.

Приснітися, нію́ся, нішея, і. Присвятися. *Приснівся дворяченькві предивенький сон.* Чуб. V. 365.

Приснідати, даю, еш, і. Упустить, утратить завтрака, взь-за завтрака. *Да*

ти, дію, свою долю у п'ятітку приспівала, в суботонку приснідала, в неділеньку сорішила, що до церкви не сходила. Чуб. V. 602.

Присноціти, плі, діш, м. Прибить, пришибить. Г. Барв. 131. Коли не кулаком, то словом присноцити. Г. Барв. 273.

Приснути, ву, веш, м. 1) Брызнуть. Повноєда, краса з лиця як не присне. Г. Барв. 102. Треба набрати у рот води та її приснути нею проти соція. Ком. I. 2) Фыркнуть. Захлинувся, чхнув і приснув. Г.-Арт. (О. 1861. III. 106). 3) Приснуть, впряться, вискочить, вилетіть. Як схопе скочить, то аж в землю присідає, та її присне ризал відтіля. Греб. 395. Стрепене приснув над кущами. Щог. В. 53. Присне сніг із під копит. Щог. Сл. 7. Приснули на синім морі скалки. Г. Арт. (О. 1861. III. 109). 3 печі, з горючого дерева, тисне очують і вискочить аж насеред хати. ЕЗ. V. 191.

Присогласіти. См. Присоглашати.

Присоглашати, шю, еш, сов. н. Присогласити, шү, сіш, м. Привлекать, привлечь къ участію, склоняють, склонить. Він самий первий, та ще двоє присогласив. Присогласи шинкарь нашою, щоб той перейшов у їтню віру. Мнж. 122.

Присок, сьу, м. Горяча зола съ огнем. Проріб присок в омиці. Грин. II. 183. Присок зсіпати на кбго. Задѣть, разсердити кого. Це на його як приску зсипав. НВолын. у.

Присоліти. См. Присолювати.

Присолодживати, джую, еш, сов. в. присолодити, джү, діш, м. 1) Подслащивать, подсластить. 2) Привлекать, привлечь на свою сторону. Чимсь присолодила вона його. НВолын. у. 3) —язикі. Ябедничать, ваябедничать. Св. Л. 223. Чи не ти язика присолодила? Та він і руками й ногами відхристіється. Не дух же святій навіяє інспектора! От ми і зговорились докопатись до донощика. Св. Л. 221.

Присоблювати, люю, еш, сов. в. присолити, лю, лш, м. Присаливать, присолят. Не присолювала її не затюкувала страву. Г. Барв. 92.

Присотатися, таяся, ешя, м. 1) Прявляться, прятать. Ой присоталас до серденька туга, та її не може відчипитися. Шейк. Бать Подолянь. I. 59. 2) Придти, приобрести. Прошу не остаться на мою прозбу до мене присотатися. Грин. II. 197.

Прісох, ха, м. Столбъ въ клуні для

поддержанія крыши; столбъ для укрѣпленія плетня. Козел. у.

Прісох(ну)ти. См. Прісохати.

Присочати, чү, чіш, м. Подкараулить. ЗОЮР. I. 160. Я таки присочила, што в нас капушту краде. Черниг. у. Треба присочити качку, де вона несеться

Пріспа, пи, ж.—Привѣба. I ді, і баба у неділю на присі двох собі сиділа. Шевч. 100.

Пріспанеа, ки, ж. Наложница, любовница. Вх. Зн. 56.

Приспати. См. Приспляти.

Приспѣтися, плієся, пішся, м. Поспать съ мужчиной. Вх. Лем. 456.

Пріспів, ву, м. Пріпівѣ. Г. Барв. 366.

I. Пріспівати. См. Пріспівувати.

II. Пріспівати, вюю, еш, сов. н. приспѣти, епію, еш, м. 1) Подоспѣвать, подоспѣть, приспѣть. Жито поспіло, приспіло діло. Лукаш. 85. Отцевоєска-матчина молотва у купецтві, і в реместві, і на полі, і на морі на поміч приспівав. АД. I. 181. 2) Поспѣвать, поспѣть, созрѣть. Єже одовоніи пшенички приспіла. Чуб. V. 856. 3) Застгнути. Смерть старих приспіла извидко. Рудч. Ск. I. 131.

Пріспівва, ки, ж.—Пріспів, то что кому либо о немъ поють. Чуб. III. 395. Здадала чоюсь до неї мою приспіву, бо приспівками змалку звикали розмовляти з Настусею. Г. Барв. 466. I я тепер на приспівки їм здався. К. Іов. 63.

Пріспівок, вку, м.—Пріспів. Гарна пісенька та ще її з приспівком. Константьногр. у.

Пріспівнути, ну, веш, м. Пропѣть, припѣть. Да ще притупне ногою і приспівне сі слова,—так її і еразить. Г. Барв. 340.

Пріспівувати, вую, еш, сов. в. приспівати, вюю, еш, м. 1) Припѣвать, припѣть. Котл. НП. 391. Теца дитя колихала і дитині приспівала: „люлю, люлю, татарчатко!“ АД. I. 288. Нехай лишень сядуть за стіл, уже не я буду, щоб не приспівала йому: „Стариний боярин як болван.“ Кв. А вона сама грас і приспівує. Рудч. Ск. I. 160. Пріспівувати пдубна дівчині. Називать ихъ имена виѣстѣ въ пѣснѣ. МУЕ. III. 11, 12. 2) Упустить, утратити взъ за пѣнія. Да ти, дію, свою долю у п'ятітку приспівала в т. д. (Чуб. V. 602),—см. Приснідати.

Пріспівальця, ці, ж. Маслягва. Угор.

Приспівати. См. Приспівати.

Приспоріяти. См. Приспорити.

Приспоріяти, ріати, еш, сов. в. **приспоріяти, рїа, ріш, м.** Умножати, умножити. Грив. III. 158. *Бог приспоряє і ранньою і пізньою россою.* Ном. № 584. *Став їм Господь видимо помогати, а ї в полі і в домі всю худобу приспоряти.* КС. 1884. I. 33.

Приспособіятися. См. Приспособлятися.

Приспособіятися, лїюся, аєся, сов. в. **приспособіятися, блїюся, бїшся, м.** Дїлатися, сдїлатися угоднимъ. *Можє хотї сїм Богові приспособїєся.* Сям. 236.

Присосїти, ссї, ссїш, м. Присосати. *Став виходити із води,—так ні: так їою ї присосало, і носч не витягне з болота.* Чуб. II. 138.

Пристава, ви, м. Наблюдающій за работама. *Святий молотять жито, а святий Петро стоїть над їми за пристава.* Чуб. II. 337.

Приставіати, таї, єш, сов. в. **приставіати, тїну, неш, м.** 1) Приставити, приставити, причаляти. АД. I. 209. МВ. I. 138. 2) Приєднїватися, приєднїватися; пристати. *Та ї ні до кого не пристає, і до себе не приймає.* Стор. МПр. 114. *Ої ти, тїю, ої ти, журбо, не пристань до мене.* Мет. 59. *З яким пристаєси, сам таким ставси.* Ном. № 5988. *Чернець остався у тїї церкві Богу молитися. Почали люде туди ходити, пристаєть у віру, він їх навчав.* Грив. II. 12. **Пристїати у прийїи.** См. **Прийїи.** 3) Приставати, пристати, прильпнати. *Баятий брат вилазав у середїні кружку меду, щоб присталс те, що мїрїтимут.* Грив. I. 180. 4) Быть кь ладу, вїдти; подходить. *Пристало, як свїчї наришники.* Ном. № 11207. *Це ж тобі, Марусю, не сподоба,—не пристає чепець до лоба.* Мет. 209. *Нї до кого не пристає так ота приповість... як до подоян.* Св. Л. 201. 5) Быть пригоднимъ. *Пїсна страва не пристає так до живота, як скоромна.* Лебед. у. 6) Уставати, устать до невозможности работать, вїдти; выбиваться, выбитися вїз силъ. *Мосму миленькому волики пристали.* Чуб. V. 403. *Ої став коник приставати.* Мет. 74. 7) Соглашаться, согласїтис. *Чи пристаєси, Бондарїю, з нашим паном жити?* Грив. III. 614. *Нї, я на такий суд не пристану!* *Довго панї-матка не пристаєла вїддати Масю в науку.* Св. Л. 53. 8) Пристає, пристало

серце до... *Любить, полюбить кого. Пристало серденько мое до твою.* Мет. 6. *Ої до стидко, ої до брїдкою серденько не пристає.* Мет. 67. 9) Остававлятися, оставоваться. *Пристав трохи на тому словї, а далї знову поїдає.* Гв. II. 28.

Приставіти. См. Приставляти.
Приставітися, влюся, вишся, м. Умереть. *Вже ж і моя сестра п'ятиї рїк як до Бога приставилася.* Г. Барв. 184.

Приставка, ки, ж. Доставка. Херс. г.

Приставляти, лїю, єш, сов. в. **приставити, влю, виш, м.** 1) Приставляти, поставити, поставити. *Пристав драбину до стїни. Затопила піч, поставила окропи.* Рудч. Ск. II. 59. 2) Доставляти, доставити. *ЗОЮР. II. 56. Приставив Остап глїб від свою пана.* Г. Барв. 24. 3) Приставляти, поставити кь дїлу. *Хто ж нас тепер буде изражати і порядок давати, і на діло приставлять.* Мил. 188.

Пристанціна, ни, об. н ж. 1) Пристанщій, присоединившійся кь кому либо человекъ кь видѣ прїемша или участника дїла, даючаго только свой трудъ, безъ капитала. *Він і той їд пристаєва на шимок (торгувати) без копїйки грошей, на чужї гроші а не на свої,—вїн пристаєчица.* Павлогр. у. 2) Невїзвѣстная женщїна, вступивша въ сожителство на правахъ хозяйки. *Александров. у.* 3) Привидѣніе. *Став бїлий як пристаєчица.* Харьк. у.

Пристай, тая, м. Тотъ, который кь чему либо пристаєтъ, присоединяется. Желех.

Пристамоцкувати, кїю, єш, м. Ни во что ставить, презирать. Угор.

Пристани, нїв, м. 1) = Пристановище. 2) Присоединенїе вь компанїю.

Пристанїна, ня, с. = Пристановище. *Ходить, ходить,—нїде їому нема пристанїя.* Рудч. Ск. I. 70.

Пристановіти. См. Пристановляти.

Пристановітися, влюся, вишся, м. — до чого. 1) Избрать занятїе. *Пристановився до канїю.* 2) Найти убїжїще. Вї. Зн. 56.

Пристановисько, ка, с. = Пристановище. Гв. I. 201.

Пристановище, ща, с. Пристанїще. *Був собі безчасний Іван, да такий безчасний, що нема... нїякого пристановища їому нїде.* Рудч. Ск. I. 89. *Нема їому пристановища, нїкто не приймає.* Грив. I. 290.

Пристановляти, лїю, єш, сов. в. **при-**

становити, влію, виш, і. = Пристав-
ляти, приставити. *А ми ж їх, прескур-
вих синів, та у город пристановили.* Чуб.
V. 1052. *Зоставила мене хазайка зовсім
у себе, пристановила до дитини.* Г. Барв.
363.

Пристань, ні, ж. Пристань. Чуб. V.
1170. АД. I. 218. *В тій галері од при-
стані далеко одпускали, Чорним морем да-
леко цуляли.* АД. I. 209.

Пристарий, а, в. Пожвлой. *Пристара
жінка.* НВолын. у. Устим пристарий чо-
ловік. НВолын. у.

Пристаріти, рію, еш, і. = Пристарі-
тися. *Як я пристарів, зуби з рота пови-
падали.* Чуб. II. 270.

Пристарітися, ріюся, ешся, і. Соста-
риться. *Тепер, як пристарівся, морне си-
вим усом,—громада й примічас.* МВ. I. 108.
*Сдѣляться старимъ (о вешахъ). Заново
ситие на колючку, а як пристаріється,—
садять квочку.* Ном. № 5316.

Пристаркуватий, а, в. 1) Пожилой.
Яксь пристаркувата пані. МВ. I. 24.
2) Старообразный.

Приста́ча, ці, ж. Поставка, доставка.
*Ми на роботу прийдемо без лопат, а ло-
пати—це вже ваша приста́ча.* Змієв. у.
Дати на хату,—це вже наша приста́ча.
Харьк. у.

Приста́ш, ша, м. Мужчина, который
не береть жєну на свое хозяйство, но
самъ вдесть въ женивъ домъ и на жениво
хозяйство. Вх. Уг. 263.

Приста́я, та́і, 1) м. = Пристай. Желех.
2) м. = Присташ. Желех. 3) ж. Вступленіє
въ бракъ въ качествѣ приста́ша. *Волю
йти у жовніри, ніжє на 'пристаю.* Гол.
II. 96.

Пристерігати, гаяю, еш, сов. в. при-
стерегти, режѹ, жѣш, і. 1) Подкараули-
вать, подкараулить. *Я таки пристережу,
кто мої дині переводить.* Рудч. Ск. II. 10.
*Я тебе давнєнько пристерігаю,—аж от
коли ніймалась.* МВ. (О. 1862. III. 70).
2) Подмѣчать, подмѣтити. *Я пристерігаю
то йому давно.* Черк. у.

Пристигати, гаяю, еш, сов. в. при-
стигати, гну, вєш, і. 1) Созрѣвать, соз-
рѣть. *Дині стали пристигати.* Рудч. Ск.
II. 9. 2) Застигать, застичь, постыть. *При-
стигла козака нетягу нещаслива година,
злая хуртовина, то відіуралася і прита-
манная родина.* Мет. 435. 3) Подоспѣвать,
подоспѣть, приспѣвать, приспѣть. *Баба-*

ля уже скоро сюди пристигне. Рудч. Ск.
I. 136. *Пристигла година.* Ев. Мр. XIV. 41.
Присти у саму пору до старого. К. ПС.
135.

Пристин, ну, м. Отвѣсный берегъ рѣки.
Харьк.

Пристойний, а, в. 1) Приличный, при-
стойный. *Нема, кажю, пари мені пристой-
ної.* Г. Барв. 11. 2) Пригожий, красивый.
Г. Барв. 426. *Парубок молодий, здоровий,
пристойний, хоч до шлюбу ставляй.* Чуб.
I. 155.

Пристойно, нар. Прилично. *Панє геть-
манє, старого пса не пристойно мшати
в нашу компанію.* К. ЧР. 28.

Пристосбувати, вую, еш, сов. в. при-
стооувати, оую, еш, і. Примѣнять, при-
мѣнять.

Пристосбуватися, вуюся, ешся, сов.
в. пристосуватися, суюся, ешся, і. При-
мѣняться, примѣняться. *Треба вѣтити при-
тосуватись до дітей, щоб вони зрозуміли
тебе.* Кієв. у.

Пристойати, тбю, їш, і. Постоять,
ождать. *Я пристояв, а він минув мене.*
НВолын. у. *Трохи пристояв, поки він виї-
шов.* Харьк. г.

Пристрахати, хаяю, еш, і. Припуг-
нуть.

Пристрашка, ки, ж. Острастка.

Пристрибом, нар. Въ припрыжку.
Лохв. у.

Пристригати, гаяю, еш, сов. в. при-
стригати, стрижѹ, жѣш, і. Пристригать,
пристричь. *Пулзці ножичками пристри-
гають.*

Пристрі́й, рбю, м. Приборъ, снарядъ.
Ком. II. 85.

Пристрі́т, ту, м. Болѣзнь, происходя-
щая, по понятіямъ народа, отъ дурной
встрѣчи, сглазъ: лихорадочное и горячеч-
ное состояніє съ тошлотой, домогой, колю-
ками. Чуб. I. 43, 134. Мил. М. 36. КС.
1889. XI. 309. Грив. II. 33. Ув. Пристрі-
тище. Грив. II. 33.

Пристрітельний, а, в. = Пристрітний.
Бф. 26.

Пристрі́ти, стрі́ну, вєш, і. Сглазить.
*Чи не пристрів тебе, сестро, Костомара?
У його, кажуть, ледачі очі: гляне на коня,
завидуючи, то й коневі не минеться.* К.
ЧР. 324.

Пристрітище, ща, м. Ув. отъ пристрїт.

Пристрітний, а, в. Происходящій отъ
сглаза, дурной встрѣчи. Чуб. I. 116. *Ти*

цривъ і трудова, і пристрійня. Мвл. М. 55.
У небуи пристрійні уроки. Мвр. Н. 4.

Пристрійняк, ка, м. 1) Чоловѣкъ, вибушій способность спгзлати при встрѣчѣ съ кѣмъ. Чуб. I. 126. 2) Раст. *Lysimachia nummularia*. Вх. Пч. II. 33.

Пристрійчений, а, е. Замѣченный въ чемъ либо, заподозрѣнный. *Та чом же на його напались за ту крадіжку?*—Тим, що він був уже пристрійчений напереді. Новомоск. у.

Пристрійти, рбу, їш, і. Приготовить; предѣлать. Вх. Лем. 457.

Пристроїти. См. Пристроїлювати.

Пристроїлювати, люю, еш, сов. в. пристроїти, млю, мшш, і. Привалывать, приколоть, пробивъ чѣмъ либо остримъ (волоомъ, копьемъ и пр.). Чуб. V. 1003. *Закопай і осичиною з клечаними пристроми.* Мжк. 156. *Отяночі сына породила... шипшиною взяла пристромила.* Мвл. 119.

Приструїник, ка, м. Въ струнномъ инструмѣнтѣ: мѣсто, гдѣ приврѣплюють и начинаютъ струны. КС. 1882. VIII. 282.

Приструїнок, веа, м. Въ бандурѣ, кобзѣ или торбанѣ: каждая изъ шести короткихъ струвъ. КС. 1892. III. 383; 1882. VIII. 282.

Пристравати, ряю, еш, сов. в. пристрѣяти, рѣну, неш, і. = Устравати, устрати. *Пристрав ти туди чого?* Харьк.

Пристудѣний, а, е. Холодноватый. Вх. Лем. 457.

Приступ, пу, м. 1) Доступъ; приступъ. *Мав приступ до двору.* Леввц. Пов. 117. *І приступу до тебе нема.* Г. Барв. 497. 2) Приступъ (военный). *Враг мене візьми, коли б я засурмив вам хоч на один приступ.* К. ЧР. 66.

Приступати, пюю, еш, сов. в. приступати, плюю, пшш, і. Приступать, приступать, подходить, подойти. *І приступиши, приторкнися до мар.* Єв. До невістки страшно й приступити. Чуб. V. 732.

Приступѣтися, пююся, ешся, сов. в. приступѣтися, плюся, пшся, і. = Приступати. *Ой лежить тіло як папер біле, ой нікто к тілу не приступитися.* Мет. 307.

Приступки, пок, ж. Ступеньки лѣстниці, крыльця.

Приступний, а, б. 1) Доступный. *Приступни, добра, не стесива.* Котл. Ен. *Пишм про мене слава яко про приступку і балакучу панію.* Г. Барв. 372. 2) Привѣтливый. *У мене хлопці вожкувати, а дівчатко*

так до всякого приступніе, дарма, що невелике. Волч. у. 3) Близкій, доступный. *І всі віри тій людині приступні здаються.* К. МВ. XII. 259.

Пристубати, бюю, еш, і. Пристегать, пришить крупными стежками. Г. Барв. 62.

Пристяжання, ня, с. Притѣсненіе. *Пристяжання—от що не дає глянути людин на світ: драчі та неправди усякі.* Лебед. у.

Пристяжати. См. Приставати.

Пристязати, зюю, еш, сов. в. пристязати, жу, жшш, і. Притѣснять, притѣснять. *Ном. № 5276.* *Тут діти маленькі, а тут же і тим пристязаютъ: хлопець був год чотиринадцяти,—тою взяли, наняли за подушине.* ЗОЮР. I. 12.

Присувати, вюю, еш, сов. в. присувати, ну, неш, і. Привдвгати, привдвгивать. *Не присувай соломи до воитю.* Ном. № 5887.

Присувѣтися, вююся, ешся, сов. в. присувѣтися, нуся, нешся, і. Привдвгаться, привдвгиваться. *Зеленький барвіночку, стелися низенько, а ти, млиий чорнобривий, присувься близенько!* Нп.

Присуд, ду, м. 1) Приговоръ. К. МХ. 33. 2) Юрисдикція. К. Бай. 39. *І поважати присуд наш козацький над королевський всі поирисяли.* К. ЦН. 179.

Присуджувати, джую, еш, сов. в. присудити, джу, дшш, і. Приговаривать, приговорить, присуживать, присудать; называть, называть, предназначить. *Присуджено його покарати. Кого ж я не любила, та й присудив мені Господь.* Грив. III. 248. *Ой любилося двое дітей сердешне, присудив Господь розійтися конешне.* Чуб. V. 372.

Присудник, ка, м. Состояцій подѣ чьей властью, подвластный. *А він каже (бачте, присудникам вже своїм): „Іди по воду!“* Рудч. Ск. I. 47.

Присувати, ся. См. Присувувати, ся. **Присувувати, кую, еш, сов. в.** присувати, кюю, еш, і. При ткань: прикрѣплять, приврѣшати къ еромкѣ нити основы. Вас. 171. При шить: присучивать, присучивать. *Як шиеши мережку, так нитку до нитки треба присувувати, щоб вузлика не було.* Богодух. у.

Присувуватися, еуюся, ешся, сов. в. присувуватися, кююся, ешся, і. Прикрѣпляться, прикрѣпляться витямъ основы къ еромкѣ. Мжк. 193. Быть присувуваемымъ, присуваннымъ. *Чююсь ніяк нитка не присукується.* Богодух. у.

Присунути, ся. См. Присувати, ся.

Присурганятися, нюся, нишся, и. Притащатися. *Палажка присурганилась до криниці.* Левц. ПЮ. I. 369.

Присусіджуватися, джуся, ешся, сов. в. присусідитися, джуся, дишся, и. Присосб'являтися, присосб'ядься, и. *Присусидівсь до мене один проїдисвіт.* Г. Барв. 317. *До одній такої купки присусидівся і наш Крулий.* Ком. II. 56.

Присут'якати, жу, жаш, и. Прижати, прит'єснить. *Дуже присут'яжив людей.*

Присухий, а, е. Суховатий. Вх. Уг. 263.

Присхн'їти, н'ї, н'їш, и. Присохнуть. *Присх, як на собачі.* Ном. № 4117.

Присц'яти, ц'їю, ц'їш, и. О телятк: пососать корову, такъ что она послѣ этого дасть себя доить. *Видьма... доїла, доїла, аж поки та не стала давати молока; тоді вона зробилась телям, присц'яла корову і в'їять стала доїти.* ХС. VII. 452.

Прись! меж. Выражаетъ внезапное поивленіе, высказиваніе. *Коли це він прись із хати, или через ліску в город!* Ново-моск. у.

Присюди=Присядки. *Всі сусіди йдуть в присюди, додають йому охоти.* Чуб. V. 20. См. Присіди, присядки.

Присяга, гу, ж. Клятва, присяга. Шевч. 199. Чуб. V. 45.

Присяг'яти, г'яю, еш, сов. в. присяг'яті, г'я'ї, н'їш, и. Присягати, присягнуть, клястися, повлястися. *Свідки присягали в суді. Я иши не люблю, Богом присягаю.* Чуб. V. 295. *Ой матінко моя, вже ж бо я не тую: ой вже ж бо я тою пана, що я з ним присягала.* О. 1862. IV. 29.

Присяг'ятися, г'яюся, ешся, сов. в. присягнутися, н'їся, н'їшся, и. Клястися, повлястися. *Ти божище, присягався—не покину я тебе.* Мет. 15. *Присягались сліпці, що своїми очима бачили.* Ном. № 6849.

Присядки, дов, ж. мн. Въ выраз.: у присядки. Въ присядку. *А я в скоки та у боки, у присядки та у долоні.* Чуб. V. 1143.

Присяжний, а, е. Присяжный.

Присяй-Вогу, присясто-Воже, присясто-Вогу! *Ей Вогу! Ей-ей! Каменец. у. Фр. Пр. 85. Присяй-Богу буду бити.* Гол. III. 162. *Присясто-Боже, я не брав.* Каменец. у.

Притаганьа, кя, ж. Веревка, которой привязывается къ берегу дуб (большая лодка). Мвж. 180.

Притабний, а, в. Скрытый. *Притабний чоловік.* Черк. у.

Притаїти, таїю, їш, и. Притаить. *Ничирк, і дух притаїв.* Ном. № 12942.

Притаїтися, таїюся, їшся, и. Притавтяться. Грин. II. 117. *Притаїлась, ніби б то нежива.* Рудч. Ск. I. 173. *Притаїлися біля ганку.* Стор. МПр. 80.

Притаков'їти, вл'їю, в'їш, и. Приютить, пом'єстятъ.

Притаков'їтися, вл'їюся, в'їшся, и. 1) Приютиться, пом'єстятися, присоединяться. 2) Случиться, ироизойти. Желех.

Притакувати, кую, еш, и. Поддакивать.

Притаку'їти, н'ї, н'їш, и. 1) Поддакнуть, согласиться съ к'їмъ. Желех. 2) Прис'єсть. *Нема де притакнути на лавці.* Вх. Зв. 56.

Притаб'їний, а, в. Настоящій, собственный, подливный. Г. Барв. (О. 1861. III. 99). *Моя притаманна сестра.* НВолын. у. *Моя притаманна земля.* НВолын. у. *За що я дам кому притаманною ограда.* НВолын. у. *Притаманне мое яня.* НВолын. у. *Одуралася і притаманная родина.* Мет. 435.

Притаб'їно, нар. Какъ слѣдуетъ, настоящымъ образомъ. *Не дала себе притаманно роспитати.* Полт. у.

Притаб'їний, а, в.=Притаманний. *Тут досить знаю, що се його притаманний баран, а він ні та і ні.* Уман. у.

Притамув'яти, м'їю, еш, и. Задержать, првдержати.

Пританд'їбувати, вую, еш, и. Притандовывать. *Він приспівував і пританд'їбував, узявши в боки.* Левц. I. 478.

Притараб'їнати, ню, няш, и. Притащать. *Притараб'їнили скриню.*

Притараб'їнитися, нюся, нишся, и. Притащатися. *Ще виадай що!*—*крикнув Ясь: та нас люде обсм'їють, як ми притараб'їнимось з качками та з индиками.* Левц. I. 215.

Притарасбувати, вую, еш, сов. в. притарасув'яти, с'їю, еш, и. Укр'їплять, укр'їплять фашьявнокомъ, засыпавъ сверху землею. Лубен. у.

Притаск'яти, к'яю, еш, и. Притащить. Мвж. 131. *Піймали щуку молодіи та в шаплиці гуртом до суду притаскали.* Глїб. *Притаскли вони його і додому.* Драг. 70.

Притвор, ру, м. Притворъ въ церкви. Левц. I. 13. Шух. I. 115. *Обізвався два ангела у притворі.* Мил. Св. 20.

притиснує! Латин. у. 2) Только сов. в. Прятащить. *Притис барило горілки.* Повт.

Притяха́ти, ха́ю, еш, сов. в. **притя́х-**(ну)ти, ну, неш, *и.* Притяхать, притяхнуть, утихать, утихнуть. *Маруся притихла і стала б то засипати.* Кв.

Притяхо́мірити, рю, рияш, *и.* Усмирить.

Притяхо́міритися, рюся, рияся, *и.* Утихнуть.

Притя́хти. См. Притяхати.

Притя́хшати, шаю, еш, *и.*—Притяхнуть. *Делі так би то й притихшав.* О. 1862. I. 32.

Притя́чина, ни, ж. 1) Препятствие, задержка. *Йому ніби не перепиняла дороги жадна притичина.* Левци. Пов. 176. 2) Прилочкине. Левци. Пов. 28. *Колі б не було нам якої притичини.* Киев. у.

Притя́чка, вя, ж. 1) Ум. отъ притина. *Пішов по вії, вигзатив притичку.* Грян. II. 288. 2) Колышекъ, которымъ приврѣпляются въ задней части воза підто́ни и підгёрсть. Рудя. Чп. 249, 250. 3) Кусокъ холста, вставляемый вмѣсто болѣе дорогой матеріи, въ юбку, въ то мѣсто, которое закрывается фартукомъ. Гол. Од. 21. 4) Пт. *Glareola melanoptera*, тиркуша степная. Мнж. 172, 190.

Притя́іти, шў, шіш, *и.* Усмирить. *Треба притиіти себе.* НВолын. у.

Притя́іти. См. I. Притяхати.

Притеву́ти, ся. См. II. Притивати, ся. **Притовкѣчати, чу, чияш,** *и.*—Притовкети.

Притоветі, вчу́, чеш, *и.* Придавить, вдавить, притиснуть.

Притовпнѣтися, пимоса, питеся, *и.* Подойти голдой, столпиться. *Та ти не дивись, що люде притовпнѣли: дорожче ніхто не дасть, як я.* Волч. у.

Прито́ка, вя, ж. 1) Туликъ, глухой переулочекъ. *У притоці хата стоїть.* НВолын. у. 2) Удобное для какой нибудь спеціальной цѣли мѣсто. Мнж. 190. 3) Касательство, отношеніе. *Що нам за притока до їх? вони сами повезуть своє подушне.* НВолын. у. *Обертайтесь камяна, хоць сухі лотки.—заснівайте, дівчаточка, щоби до притоки.* Гол. II. 373.

Притокнѣти, млю, миш, *и.* Пристроить, присоединить, опредѣлть къ мѣсту. *Чи притокнѣв ти їх у те „училище?“* Шевч. (О. 1962, VI. 6). *І він туди притокмаий.* НВолын. у.

Притоло́чити, чу, чияш, *и.* Притоптать (траву, посѣвы).

Притомѣн, мна, не—Притомний. *Сам був притомен, як принесли до Шрама козаки сина, сім раз наскрізь пробитою кулями.* К. ЧР. 105.

Притоміти, ся. См. Притомляти, ся.

Притомля́ти, ляю, еш, сов. в. **притоміти, млю, миш,** *и.* Утомлять, утомить. *Ой узлял вражі ляхи джуру притомляти.* АД. II. 86.

Притомля́тися, ляюся, ешся, сов. в. **притомітися, млюся, мишся,** *и.* Утомляться, утомиться. *Циган пішов на заклад, що буде косити до захід сонця, але, притомившись добре, і почав його благиати і ренетувати, щоб мерці загодило.* Ном. № 10057. *Притомився він і сів собі спочивати.* Рудя. Ск. I. 118.

Притомний, в, е. 1) Находящийся въ сознаніи. О. 1862. II. 56. *Притомна була, поки і вмерла.* Свм. 236. 2) Присутствующій. *Притомним при тій прилоді Петровою Михайла був ще Ясько.* ЕЗ. V. 31.

Притоло́яти, плю, пиш, *и.* Утопить. *Було, мати, не вловати, що я в тебе одииня, було мене притопить, де глибока криниця.* Грян. II. 312.

Притопта́ти. См. Притоптувати.

Притоптува́ти, гую, еш, сов. в. **притопта́ти, пчу́, чеш,** *и.* 1) Притаптывать, притоптать. *Бравінок хрещатий притоптаній коло тиму засигає-в'яне.* Шевч. 507. *Поговала, заребала, це й ногою притоптала.* Чуб. V. 1154. 2) Придавливать, придавить, нажмать, надавливать, надавить. *Чоловікам на лопату Бог сили наклав та це й притоптав, а жінкам на вила та й то струсив.* Ном. № 9165. *Притоптувати тим ножем омик і примовлять тричі.* Ком. II. 111.

Приторго́вувати, вую, еш, сов. в. **приторгову́вати, гу́ю, еш,** *и.* Приторговывать, приторговать, сторговать. *Де хліба приторює, де підводи найме, та все недорого.* Кв. *Приторювали ми собі стареньку хату.* Г. Барв. 414.

Приторжѣти, жу́, жіш, *и.*—Приторговувати. Новомоск. у.

Приторкѣ́тися, кѣюся, ешся, сов. в. **приторкнѣ́тися, нўся, нѣшся,** *и.* Дотрагиваться, дотронуться. *Простягли руки, приторкнувся до його.* Св. Л. V. 13. *Як задзвоняль у дзвін, приторкнѣв до його рукою, зараз почувш, що дзвін дрижить.*

Ком. II. 34. *Та хоч покинутий, та хоч
цубою приторкнувся.* МВ. II. 239.

Приторкувати, ся, жую, ся, еш, ся, і. = **Приторвати, са.** Та обливай водою,
та приторкуй ноюю. Грив. III. 329.

Приторочити, чї, чїш, і. Привязать
ремнями (тороками). *Приторочити сажки
коло сідала.* Черк. у.

Приточити, чу, чїш, і. **Приточувати.**

**Приточувати, чую, еш, сов. в. при-
точити, чї, чїш, і.** 1) Прибавлять, при-
бавить. *Варвара ночі увірвала, а дня
приточила.* Ном. № 504. *Приточу і я своє
ім'я — нехай буде разом і твоє, і моє.*
О. 1861. VI. 59. 2) Прашивать, прivityть
для удлинненія. *Ой цуль-цулі! сорочечки
кулі, — будем робити, щоб приточити.* Ном.
№ 9259. 3) Приводить, прivityть (прivityрн,
пivityтати). *Приточимо приклади.* О. 1862.
I. 81.

Притощний, а, е. Удобный, подходя-
щий, идущий къ лицу. Мвж. 190.

Притривитися, пivityся, і. безл. = **Тра-
гивтися.**

Притрапка, ви, ж. Случай. *Така мені
притрапка трапилася.*

Притрапунок, ну, м. = **Притрапка.**
Оптакій притрапунок скоївся! Переясл. у.
Слов. Д. Эварн.

Притриміватися. См. Притримуватися.

**Притримуватися, муюся, ешся, сов.
в. притриміватися, міюся, ешся, і.** При-
держуватися, придержаться. Гв. I. 171.

Притрїд, ду, м. = **Підбїй** 3. Вх. Пч.
I. 5. См. Набїй.

Притрусїти. См. Притрушувати.

Притрїт, ту, м. Родъ болїзнев. *При-
трит такоже на носі робитися, вся шкура
на п'ятї затвердне, пошкоюже, а під нею
набирає часом так, що аж до кости ви-
тїне.* ЕЗ. V. 179.

Притрїхлий, а, е. Слегка подгнївший.
Притрїхле дерево.

Притрїх(ну)ти, хну, еш, і. Слегка
подняти.

**Притрїшувати, шую, еш, сов. в. при-
трусїти, шї, сш, і.** Посыпать, посы-
пать, присыпать сверху. *Онисько закопав
їю в землю, ще ї зверху притрусив су-
хим бадиллям.* Левпч. Пов. 228.

Притрагїтися, сїса, сїсся, і. Приїти.
Мвл. Св. 11. *Коровка наласється і додому
притрагїється.* Мвл. 41.

Притїга, ги, ж. Затрудьбительное, тя-
желое положенїе, горе, бїда. *У притїзі
треба знать усячику і дороги щоб не пи-*

таться. Ном. № 5839. *Да не дай, Боже,
притїти, — на мою дитину недуги.* Чуб. V.
461. *Такї лейкодузи, що в рощах та
роскошах нема над їх, а в притїзі вони
як трава полягають.* МВ. (О. 1862. I. 90).

Притїжина, ня, ж. Жердь по краю
соломенной крыши, придавливающая со-
лому. Міусь. окр.

Притїжити, жу, жиш, і. Народное
вїрованїе: чрезвїрной печалью вызвать
появленїе покойника. *А чи я ж не ту-
жїв за нею моччки, хоч не плавав слїзми?
адже ж не притїжїв!* Левпч. I. 116.

Притїжити, жу, жиш, і. Укрїплить
жердями соломенную крышу или возъ со
снопями.

Притїжний, а, е. Очень тяжелый,
обременительный. Киев. у.

Притїл, лу, м. = **Притїлок.** Желез.

Притїла, ля, ж. 1) Сарай для скота
или для вникъ хозяйственныхъ надоб-
ностей подъ одной крышей съ хатой.
Шух. I. 31, 106. Kolb. I. 60. 2) Въ
штїтливой пїснї какъ зивгеть любимой
женщины. *Де ж ес ми си забарила, ма
мила притїло? Коли ж бм ти цілювати,
тогди ти не було.* ЕЗ. V. 146.

Притїлити, ся. См. Притїляти, ся.

Притїлок, лу, м. 1) Пристанаше,
убїзъше, прїють. *Нема їому бїдоласї без-
хатньому нїде притїлку.* Харьк. *Самї бур-
лаки да гольтаники, що, не маючи жадного
притїлку, служили тільки ко бровах,
по винкицях.* К. ЧР. 258. 2) Укронное
мїсто. *Не дає ся видїти... сидит собі в
притїлках.* Драг. 279. Ум. **Притїлоч.** Г.
Барв. 21.

Притїлювати, ляю, еш, і. = **При-
тїляти.** *Притїлюють сю побрехеньку иноді
до цигана.* Ном. № 2980.

**Притїляти, ляю, еш, сов. в. при-
тїляти, ляю, ляш, і.** 1) Пристаняють, при-
ставить. *Одрїзана скиба од хлїба, — вже її
не притїляти.* Ном. № 8890. 2) Давать
прїють, прїютьвить. *Одна дитина тільки з
шїстою зосталася, — і тою нїде притї-
ляти і прогодувати.* Г. Барв. 265. 3) Ста-
вить, поставити, помїстити, помїстити;
привстраивать, пристроить. *Я не знаю, де
оцю макїтуру притїляти.* 4) Привнмать,
прivityть. *Кобза першї кинулася до неї і,
притїлявши до трудей, чуло промвил...*
Стор. Мїр. 58. 5) Призагать, прivityти,
привнмать въ кому. *Притїляли до їого ск
вшаюк, а воно зосїм до їого ї не пасує.*

Притїлятися, ляюся, ешся, сов. в.

притулі́тися, лі́ся, лишся, м. 1) Прижматься, прижаться. *Дитинка притулилась до матері.* Харьк. Также о душевном состоянні: *Нема в мене родинючки, — ні до кою притулитися.* Чуб. V. 146. 2) Находятся, найти пріють, прижаться. *Сам зостався серед хати, не знав куди притулитися.* Левинц. Пов. 55. *Аж ось дав мені Бог притулитись до 'оної вдови убоюї.* Г. Барв. 368. *Де сирота безрідний притулитися? Де захисток собі знайде?* 3) Присловяться, присловиться; приставать, пристать. *Притулюся плечима й до іруби.* Чуб. V. 406. *Так уже воно притулюється, як ірватий до стіни.* Ном. № 13079.

Притума́ннати. См. Притуманювати.
Притума́нювати, нюю, сов. в. притума́ннати, ннати, м. безл. Затуманювати, затуманять, покрыть туманомъ. *Ой звечора дрібний дощ ішов, а к пізночі притуманило.* Грин. III. 164.

Приту́пати, паю, еш, м. 1) Прійти. *Прійшло, притупало: позичте нам...* Ном. стр. 298, № 258. 2) Утомить, ходя. *Одпочиь же, пане, трохи: ти уже притупав ноги, — тупав друий нехай.* Котл. Од. 492.

Приту́пати, плію, па́ш, м. Притупить. *До обіда покосили, іострі коси притупили.* Мет. 314.

Притупува́ти, пую, еш, м. Притупивать. *Узявшись у боки, почала примовлять та притупувать.* Стор. МПр. 158.

Притуплю́вувати, вую, еш, м. Притупивать.

Притур, ра, м. Насѣк. Егуса eurphogiae. Вх. Нч. II. 26.

Притуха́ти, ха́ю, еш, сов. в. притух(ну)ти, хну, неш, м. = Пригасати, пригаснути. Левинц. I. 74.

Притхля, лі, ж. Затхлость. *Одiana вода притхлю.*

Притхну́тися, ну́ся, не́шся, м. Заговяється. Рудч. Ск. I. 185. *Притхлась вода.* Черк. у. *Риба притхлась.*

Прити́м, нар. = Прити́юм. *Прити́ма забув чопа в бочку.* Борз. у. *Мах прити́ма червоний.* Борз. у. *Щось прити́ма убігло в сіни.* Стор. МПр. 58.

Прити́мб, ма́, с. Клеймо на ухѣ овцы: прямая горизонтальная черта. Мвж. 191.

Прити́мби, нар. 1) Безотлагательно, какъ можно скорѣе. *Прити́юм треба іршей.* Кв. *Щоб прити́юм було зроблено.* Черк. у. *Злякалась миша та прити́юм поміж травом, лопушком з переполозу по-*

чухрала. Гліб. 2) Очень, сильно, настоячиво. *А їсти прити́юм хочеться.* Котл. МЧ. 458. *Ледві ноги волочить, нім із неї так і тече, прити́юм просить музику: „Та іоді бо, дядьку!“* Кв. *Тепер ти бачиш сам, що можрим він рядном напаси на тебе і знай верзе прити́юм, що...* Г.-Арт. (О. 1861. III. 83). 3) Совершенно, окончательно, рѣшительно, какъ разъ, непремѣнно. *Хоч прити́юм винен, — каже: ні!* *Прити́юм лежить, каже — стоїть.* НВолын. у. *Прити́юм прибрав у свої руки.* Стор. МПр. 146. *Прити́юм у сій порі прийшов, ні, каже, опізнився.* НВолын. у. *Чи гавкає Рябка, чи мовчки ніччу стить, все випада таки Рябка прити́юм побить.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 85). *Коли люде косять, заробляють, — їюму прити́юм у шимок треба йти.* Г. Барв. 286. 4) Оковчательно, рѣшительно; навѣрное. *Нехай скаже прити́юм.* НВолын. у. *А тут я прити́юм знаю, що не він тут був.* Уман. у.

Прити́юпати, ся, паю, ся, еш, ся, м. Притяцаться, притячься по грши. *Прити́юпалась за ним аж сюди.* О. 1861. XI. Кух. 30.

Прити́южина, ни, ж. = Прити́южина. Мюсск. окр.

Прити́южити, жу, жнш, м. 1) Укрѣпить соломенную крышу прити́южинами. Мюсск. окр.

Прити́юнути, ну, неш, м. Крикнуть въ догонку, въ добавленіе: тю.

Прити́юпати, ся, паю, ся, еш, ся, м. = Притупати. *Прити́юпали пішки.* Морд. Пя. 173.

Притяг, гу, м. Часть ловушки для звѣрей. См. Полюдова Шух. I. 236, 237.

Притяга́ти, га́ю, еш, сов. в. притяга́ти, га́ю, неш, м. 1) Притягивать, притягнуть. *Земля притягас до себе усе, як магніт.* Ком. I. 56. 2) Притаскивать, притячьти. *І знов собака притяг кістку в хату.* Харьк. *Я й сама (дров) притягну.* Рудч. Ск. II. 51. 3) Притягивать, притягнуть, привязываля. *Узяв, обмотав його, притяг добре до воза.* Рудч. Ск. I. 17. 4) Только сов. в. Прійти, прятаться. *Притяг Остап у чайок.* Рудч. Ск. I. 63.

Притяга́тися, га́юся, е́шся, сов. в. притяга́тися, га́юся, не́шся, м. 1) Притягиваться, притягнуться, быть притягиваемымъ, притаскиваемымъ. 2) Только сов. в. Притяцаться, прійти.

Притя́жа, жі, ж. Жердь, привязыва-

ощаєся сздаи стельаѣм для пристяжныхъ лошадей. Могил. у.

Притати. См. Притинати.

Пріѣлокъ, два в яку, м. Переулокъ. *Сів собі на яком там пріулку.* Федьк.

Приміється, міюся, ешся, м. Сообразить, вайтвсь. *Добре хоть ти примієся сказати.*

Пріханья, ня, с. Фирканіе. К. (Желех).

Пріхапцем, пріхапці, нар. 1) Урывками. *Я пріхапцем нарубав білиш оров, між він за день.* НВолын. у. 2) На скорую руку. *Пріхапці взяв хліба шматок на дорогу.*

Пріхати, хаю, еш, м.=Пирхати, переносно: кашлять. *Учора спотіла, аж ніт із лоба капотів, розділась зразу, да от сьогодні й прихае.*

Пріхаток, тку, м. Небольшая прастройка жылая прі хатѣ. *Николи коло хати ставляють ще одну невеличку хатку—пріхаток.* МУЕ. I. 8. (Чернив.).

Пріхачуліти, лю, лаш, м.=Прічепуряти. *Да ми в чоботи (сваху) да обуємо, таки связу да пріхачулімо.* Грин. III. 431.

Пріхачулітися, люся, лишся, м.=Прічепурятися. *Ну й пріхачулілась! Нѣжнв. у. Зким пріхачулілась, то бояре й мед потють.* Нов. № 10962.

Пріхваліти. См. Пріхвалювати.

Пріхвальба, би, ж. Похвала. Левци. I. 476.

Пріхвалювати, люю, еш, сов. в. пріхваліти, лю, лаш, м. Похваливать, похвалити, пріхвалювать, пріхвалити. *Зміев. у. „Як питатимуть (ва ярмарку), чи побрий, так ти пріхвали ти ще й забожись“.* Коли так, вивіг, давай пріхвалювати та божитись,—люде і купили зариз. Мвж. 146.

Пріхватіти, ся. См. Пріхвачувати, ся

Пріхватком, нар. Урывками *На дворі—пріхватком тіпає плоскінь.* Мир. ХРВ. 125.

Пріхвачувати, чую, еш, сов. в. пріхватіти, чу, тиш, м. Пріхвачувать, пріхватити.

Пріхвачуватися, чуюся, ешся, сов. в. пріхватітися, чуся, тишся, м. Попспішно братися, взятися. *Пріхвтають мерцій до писти, пироги побюю.* Мир. Н. 15.

Пріхажкуватий, а, е=Прігнажкуватий? *Хоч би жб знеслась инша пріхажкувата курка,—він те явко знайде й принесе.*

Прихліти, ся. См. Прихляти, ся.

Прихліще, ща, с. Убѣжище, пристаище. Чуб. V. 1059. КС. 1882. X. 188. *А як поставимо хату, то все таки буде хоча би яке пріхліще.* Лебед. у. *А пріхліща в степу ніде не найдеш, окрім воза.* О. 1862. VI. 57.

Прихліти, ля, с. 1)=Прихліще. *Цема мені пріхліла.* НВолын. у. *Біда сироті без тижого пріхліла.* Г. Барв. 367. 2) Расположеніе. Чуб. III. 153.

Прихліный, а, в. Расположенный, склонный, благосклонный. *Ти ще одна до мене пріхліньна зосталась.* Мир. Нов. II. 114. *Вони були пріхліньні до церковної служби.* К. Гр. Кв. VIII.

Прихліньк, кв. м. 1) Человѣкъ расположенный къ кому. 2) Сторонникъ, поборникъ. *Пріхліньники грецької і латинської церкви.* К. Кр. 14.

Прихліньність, ности, ж. Расположеніе, склонность. *Прихліньність до своєї віри.* Стор. Мир. 80.

Прихліньо, нар. Благосклонно.

Прихліти, дію, еш, сов. в. пріхліти, лю, лаш, м. 1) Наклонять, наклонить къ чему, склонить, преклонять, преклонить. *Витреть шелеме та пріхліти мені у віконце папуку бузок.* МВ. (О. 1862. III. 42). *Немає до юлови пріхлітити.* Св. Л. IX. 58. *Ій ніде бідній було жити, юловоньки на старість пріхлітити.* Гліб. і неба ім пріхліли би. *Готовь все для нихъ сдѣлати.* Св. Л. 18. *Рад би я небо пріхлітити, та не хилиться.* МВ. (О. 1862. III. 47). 2) Притворять, притворити. *Пріхліли двері.* 3) Склонять, склонить, расположить къ кому. *Пріхліляймо його до нас.*

Прихлітися, діюся, ешся, сов. в. пріхлітяться, діюся, лишся, м. 1) Наклоняться, наклониться, склоняться, преклоняться. *Ой дуб до калини пріхлітяться.* Нп. *Ой встй у саду криниченька нова... пріхліюся та й нап'юся.* Чуб. V. 193.—до кого. *Найти у кого расположеніе, любовь, пріють, пріятвється.* *До кою ж я, молодця, до кою же я пріхлілюсь?* Мет. 106. *Пріхлілюсь я до тебе, сину, на старість, а ти доляєши стару недужу матір.* Леввд. I. 58. 2) Чувствовать, почувствовать къ кому расположеніе, склонность. *Княизна лутко до його пріхлілюсь.* Стор. Мир. 70. *Поки світу сонця, не пріхлітяться братами люде до погонця.* К. Хп. 68. 3)—до чого. *Склоняться, склоняться къ чему, дѣляться, сдѣляться сторонникомъ якого*

либо діла. Князь Василь... прихистається до нішої козацької стайки. К. ЦН. 224.

Прихистіти, хистіу, стіш, и. Спрятати, дати пріют, иѣсто. Понаклала на вози садовину: груші та сливи, щоб везти на ярмарок, а решету, що не влізла в вози, треба прихистити у коморі або в хижі до завітрюю до ранку. Рк. Леввц.

Прихитрувати, рую, еш, и. Ухитряться. Ти так прихитруєш і украдь те лоша. Грин. I. 168.

Прихід, ходу, м. 1) Приходь, прибьтіє. Левпв. Пов. 41. Чуб. IV. 71. Р. Барв. 505. 2) Входить 3 приходу в селі тівань страхоченка. Радем. у. Нора з приходу узенька Драг. 81. Ой ходила та Маруся по ворітці на садика сад-виноград з приходу. Мил. Св. 34. На приході. При входѣ. Його гити у містечку на приході. НВолын. у. Янкелева хата на місті зараз на приході. НВолын. у.

Прихідець, ддя, м.—**Прихідько.** Ой роде, роде багатий, та двай же товар роатий, а ви, братки,—коників, і ви, сестриці, яниці, а ви, прихідці,—по копійці. Грин. III. 495.

Прихідцями, нар. Уривкамв.

Прихідько, вж, м. Пришлець. Що же се такє, що все платимо ми та ми, а прихідьки як? Хіба вони дурно житимуть на нашій землі. Кобел. у.

Прихліськувати, хую, еш, и. Прихлебывать. Ість паляницю, а чаєм прихліськує. Змієв. у.

• **Прихлюпати. См. Прихлюпувати.**

Прихлюпути, ну, вѣш, и. Одн. в. оть прихлюпувати. А дров нарубаж вилиж, то вони підсохнуть трохи, та й займуться; а він возьме та й прихлюпне, та й прихлюпне водою, щоб не так горіли. Рудч. Ск. I. 124.

Прихлюпувати, пую, еш, сов. в. прихлюпати, паю, еш, и. Заливать, залити водою. Воша прихлюпує тепер оном водою.

Прихмарю, нар. Довольно пасмурно. Тоді було прихмарю. Нономоск. у.

Прихмелітися, люся, лешся, и. Опалитися. прижечєся (о хлѣбѣ на корюю). Барзо прихмелєвся ярєч. Вх. Лем. 457.

Прихнути, ну, вѣш, и.—**Пархнути** 1. Чуб. II. 303.

Приховати, ся. См. Приховувати, ся.
Приховувати, аую, еш, сов. в. приховати, вāju, еш, и. Припрятывать, припрятать. К. Юв. 86.

Приховуватися, вуюся, емся, сов. в.

приховатися, вājuся, емся, и. Запрятываться, запрятаться. Воша плакала гірко, де небудь приховавшися. МВ. III. 111.

Приходень, ддя, приходець, ддя, м.—**Прихідько.**

Прихідати, джу, даш, сов. в. прийти, йду, йдеш, и. 1) Приходити, прийти. Коли це приходити до його лисичка та й питає. Рудч. Ск. I. 23. Пришов до його отамак іого, бере за рученьку, жалує іого. Нп. Як милоліття було, то прийшов чужоземець, татарин і ото вже на Вишгород бє, а далі вже й під Київ підступає. ЗОЮР. I. 3. Прийшла звістка до милої, що милого вбито. Мет. 103. 2) Наступати, наступити, прийти. Ой як прийде ніч темненька,—я не може спати. Чуб. V. 61. Що як прийде суботонька,—я змиюся й розсичуся. Нп. Прийшла літа, минулися,—я їх не лічила. Чуб. V. 360. Прийшло на рано, прийшло на вѣчир. Настало утро, настала вечерь. Гв. I. 172. 3)—до пам'яті. Приходити, прийти нь сознание. До смерті своєї до пам'яті не приходив. Драг. 86. 4)—на свій хлѣб. О дѣтяхъ малыхъ: начинать питаться не молокомъ матери, а иной пашей. ЕЗ. V. 123.

Приходьтиса, диться, сов. в. прийтиса, деться, и. без. 1) Приходьтиса, прийтиса. Десь прийдєтиса тут пропастки. Рудч. Ск. II. 19. Не приходьтиса москала дядьком звати. Ном. № 850 2) Случатьсє, случитиса прийтиса. Не приходьтиса бачити. 3) Доставатиса, достатиса. Г. Барв. 453. У кою маю життя, нехай не розсѣває, бо воно і так гірко приходьтиса. Рудч. Ск. II. 127. 4) До чого приходьтиса. Къ чему ийти. Він знає, до чого се приходьтиса, здригнув увесь. Кв. I. 99.

Приходьщий, щого, м. Захожий, гость. Скаріята така! І звичаю свого нема, щоб на столі хлѣб був на приходьщого. Г. Барв. 93.

Прихожати, жāju, еш, приходжати, жядāju, еш, и.—**Приходати.** То козачка-неборачка до іого приходжає. Чуб. V. 934. То до їх дівка-бранки Маруся, потісна бо-цуславка, приходжає. АД. I. 230.

Прихолодний, а, е. Холодный. Вх. Лем. 457.

Прихопіяти. См. Прихоплювати.
Прихоплювати, люю, еш, сов. в. прихопіяти, плію, паш, и. Прихватывать, прихватить.

Прихорний, а, е. Нарядный. Горюдицк. у.

Прицабанити, вю, виш, м.—Прицупати. Вх. Лем. 457.

Прицабунити, вю, виш, м. Схватить. Вх. Лем. 457.

Прицілїтися. См. Прицілїтися.

Прицілїтися, ляюся, ешся, сов. в. прицілїтися, ляюся, лишеся, м. Прицілїтися, прицілїтися.

Прицілїтися. См. Прицілїтися.

Прицілїтися, няюся, ешся, сов. в. прицілїтися, няюся, нишеся, м. Прицілїтися, прицілїтися. О. 1861. VI. 74. *Той купце, той торце, той божитесь, той прицілїється*. Кв.

Прицімкнучи. См. Прицімкнучи.

Прицімкнучи, кую, еш, сов. в. прицімкнучи, ву, веши, м. Прицімкнучи, прицімкнучи. *Ото смачна!—промови Масюк, випивши чарку і прицімкнучи*. Левнд. Пов. 199.

Приціпнати, плю, пиш, м. 1) Прицявуть. *Приціпи мені рубець, щоб віз осів*. 2) Прицяцить. *Зелів приціпнати викуватця у росправу*.

Приціпуватий, а, е. Глувоватий. *Гаямся на Бога, приціпуватий!* О. 1861. XI. Кух. 25. *Приціпувата надлюка!* (бравь). Константиногр. у.

Прицікувати, кую, еш, м. Натравить собаками.

Приціпати, паю, еш, м. Примочить, побрызгать. Вх. Лем. 457.

Приціпати, влю, виш, м. Придавать, прижать. *Прицавля пальця*. НВолын. у. *Прицавля мене до стіни*. НВолын. у.

Приціпати, дію, еш, м. Немного угорьбть. *Голова болить, мабуть таки я трогти приціпати*. Парят. у.

Приціпати, ся. Шся, м. Прицаться. Желех.

Прицалувати, лую, еш, м. Приколдовать.

Причал, лу, м. 1) Причалъ, веревка, забрасываемая для остановки судна у берега; столбъ, въ которомъ привязываютъ судно. 2) Отдыхъ, привалъ. *Вже косарі причал роблять*. 3) Пристанище, убъжище. *Усякому краще, як є причал який у йою*. Пачюгр. у.

Причалпати, паю, еш, м. Приплестись.

Причалити, ся. См. Причалувати, ся.

Причалувати, лую, еш, сов. в. причалити, лю, лиш, м. 1) Причаливать, причалить. пристать къ берегу. Ев. Мр. VI. 33. *Який вас ери скди направив і хто*

до берега причалив? Котл. Ев. I. 16. *До свого бѣрега причалив навіин*. Умерь. Ком. Пр. № 1106. 2) Подъѣзжать, подлѣхать. *Причалили тури до комори, випрягли волів*. О. 1862. VIII. 22. 3) —приближаться, приближаться. *Причалив до старою знайомаго, щоб і Антося тут поставити, і самому перебути*. Св. Л. 216. 4) Присоединяться, присоединиться, пристать. *А до його причалило ще чоловік десятъ*.

Причалуватися, ляюся, ешся, сов. в. причалитися, люся, лишеся, м. 1) Причаливать, приставать, пристать. *Причалився човен до берега*. Харьк. г. 2) Присоединяться, присоединиться, пристать, прийтись. *Як би дома, то причалимся би до людей, а тут усе чужі*. Павлогр. у. *Він причалився на шпичечку*. Кролевец. у.

Причалитися, ляюся, ешся, м.—Причалюватися. *Ці шалопути не причалюються до нас, шураються людей*. Павлогр. у.

Причандѣл, лу, м. Чаше мн. причандѣли. Прваздежности. Левнд. Нов. 139. *Галанецъ з причандолою*. О. 1862. I. 16. *Лялька з усїма причандолами*.

Причѣпати, паю, еш, м. Приплестись. *Причалили старі баби, озлоючи*. МВ. (О. 1862. I. 81).

Причѣпати, чу, чш, м. Привести въ порядокъ. *Нужа напала витину, то я її причѣпачила—обстригла на приборали*. Змїев. у.

Причѣпувати, вую, еш, сов. в. причѣпувати, рую, еш, м. Привороживать, приножовить, преволдовать. *Дівчинонька козаченьки на і причѣпувала*. Мет. 12.

Причѣстїий, а, е. Относящійся къ причащенію, къ причащенію. *Причѣстїя молитва*. Молитва предъ причащеніємъ. Харьк. у.

Причѣстник, ва, м. 1) Тотъ, кто причащается. *Багато причѣстників сьогодні було*. Харьк. 2) Тотъ, кто причащается. *Господь зсилає до тебе причѣстника свого, в котрого запричѣстився*. Гц. II. 142.

Причѣстїа, тѣ, с. Причѣстїе. Укрѣсти причѣстїа. Не быть въ день причащенія въ церквѣ на вечернѣ. Ном. № 139.

Причѣпати, щѣю, еш, м. Прицашать. *Занедужали небога,—уже і причѣпали*. Шевч. 115.

Причѣпатися, щѣюся, ешся, м. Прицашаться.

Причвалѣти, лѣю, еш, м. Привести. *Емїй по берегу потакає... аж злукъ—і в городъ причвалов*. Котл. Ев. I. 15.

Причѣпа, пш, об. Придира, назойливый, привязчивый человекъ. Черк. у. *Оне причепилась причепа*. Левец. I. 417. *Уже і сляк, і так мостить, щоб одкаснулась причепа*. Грин. I. 293.

Причепѣзда, ди, об. = Причепа. *Чою ти в'яжешся, причепендо?* О. 1861. XI. Кух. 23.

Причепѣти, плѣ, пиш, гл. Причѣптити; шадѣти, пошѣсити. *До ший білий камінь причепите*. Макс.

Причепѣтися, плѣюся, пишся, гл. Причѣптитися; пристати, привязаться. *Причепитися, як реп'ях*. Ном. № 2744. *Вона як причепилась до його: «Скажи таки, чоловіче!»* Рудч. Ск. I. 208.

Причепка, ки, жс. 1) Причѣпка, придира. 2) Подвѣска, бредокъ.

Причѣпливий, а, е. Навязчивый, придирачивый. Левец. Пов. 146

Причѣпний, а, е = Причепливий. Левец. I. 302.

Причепурѣти, рѣб, рѣш, гл. 1) Приодѣти, приварядить. *Царь і взяв його,—одяли, причепурили*. Рудч. Ск. II. 13. 2) Приукрасити, убратъ. *Так гарненько причепурила хату*.

Причепурѣтися, рѣся, рѣшся, гл. Приодѣтися, приварядитися, приубратися. *Умилася, причепурилася... хоти би до дудки на танець*. Котл. Ен. I. 12.

Причѣсати, ся, См. Причѣсувати, ся.

Причѣт, та в ту, м. 1) Причѣт. *Причѣт в підрипках ходить, то панотці мугать ходити в рясі*. Св. Л. 10. 2) Свита, льца, сопровождающія кого. *Увесь весільний причѣт молодого ршав до молодої, стівночи*. О. 1862. IV. 30. 3) Причѣт, ту. Причастіе къ дѣлу, участіе въ дѣлѣ. *Став він мені признаватися про ті смушки, що покрадено у жиди, а я ї питаю: «Хиба й ти в тім причѣт?»—«А він і каже: «Нас три було»*. Новомоск. у.

Причѣтѣн, тив, не, причѣтний, а, е. Причастенъ, причастный. *Як би я до того причѣтен, ну так*. Черк. у. *Не причѣтна я зовсім до нѣй*. Я совсѣм не взяю съ ней дѣла Константиногр. у.

Причѣтний, ка, м. Участникъ, причастный къ чѣму человекъ. *І ти причѣтний у те діло?* Констанціногр. у.

Причѣпа, ни, жс. 1) Причѣпа. *Було б чути се, що земля ходить*.—*З якої причѣпки? Земля не віз*. Ком. I. 24. *Хто був причиною розстання мого, щоб мій весел смуток упав на мого*. Чуб. V. 358. Я ж

не причиною, що болить,—не виновать же я что болитъ. Змiev. у. 2) Вина. *Не можу я пане, на інших казати, бо моя причина,—буде Бог карати*. Чуб. V. 344. 3) Несчастіе, бѣда. *Сталася йому причина: сім головоку розбила*. Рудч. Чп. 168. *Плаче, плаче сиротина по мойй причині*. Мет. 463. *Я з тою не винен, що така причина впала*. КС. 1883. III. 671. 4) Падучая болѣзнь. *Причина його б'є*. *Щоб тебе причина кинула. Ї ї не сватають, бо на їй причина буває*. Червиг. у. 5) Помѣшательство, порча. *Ото ж моя дівчинонька, що сонна блудила: отаку то їй причиною ворожка зробила*. Шевч. 30. Ум. Причинна. Мет. 191. Причиньна. Чуб. V. 584.

Причѣнець, нця, м. Зачиникъ, виновникъ. Закур.

Причѣпѣти, ся, См. Причѣпяти, ся.

Причѣпка, ки, жс. Ум. отъ причина.

Причѣпний, а, е Помѣшанный, порченый. *Упирі бувають двойки: родимі і причинні*. ЕЗ. V. 216.

Причѣпок, яку, м. Причѣпа. *Косинський... зробивъ причинком заа*. К. Дз. 88.

Причѣпонька, ки, жс. Ум. отъ причина.

Причѣпѣти, нѣю, еш, сов. в. причѣпѣти, нѣю, пиш, гл. 1) Притворити, притворить. *Скриплять мой ворітечки, нікто не причѣпѣти*. Мет. 62. 2) Прибавляти, прибавити. Грин. III. 524 *Я нічого не причѣпѣю, кажу то, що він казав*. Камеєц. у. *Причѣпѣти собі роботи*. Чуб. V. 215. *Причѣпѣти вам, Боже, віку*. Фр. Пр. 85.

Причѣпѣтися, нѣюся, пишся, гл. 1) Притворяться, притворитися (о дѣякахъ, крышкѣ и пр.). 2) Прибавлятися, прибавитися. *А диви но, тільки причѣпѣлося села*. Камеєц. у. 3)—до чого. *Содѣйствувати, способствувати, поспособствувати чѣму, участвовати въ чѣмъ*. Чуб. VI. 99.

Причѣпок, вка, м. = Причілок 1. Шух. I. 92. *Коло тої, каже, ніколи зробили причѣпки...* *А на тотих причѣпках зродила ожина*. Гол. I. 56. Ум. Причѣпок.

Причѣлковий, а, е. Относящійся въ причѣлку. ХС. III. 56 *Одними причѣлкове вікно*. Левец. Пов. 213. *Молодий сидав на причѣлковой лаї*. Грин. III. 541.

Причілок, лка, м. 1) Боковая стѣна дома; бокъ крыши дома, фронтонъ. Рудч. Ск. I. 117. 2) Боковая стѣнка сундука. Сумск. у. Вас. 150.

Причільняй, а, е—**Причільковий**. Чи чула ж ти, немко, як я в тебе була, під причільним віконечком як толубка чула. Чуб. V. 743.

Причільник, ка, м. Часть очіина (охватывающая лобъ?) КС. 1893. XII. 449.

Причіпка, ки, ж. Придврка.

Причіпок, пку, м. Что-либо причіпленое, приділанное къ другому, большему. *Посідали нами у той повіз. Мене причіпили позаду на якомусь високому причіпку.* (МВ. О 1862. III. 51).

Причірть, вь выраж.: у причірть. Равно съ краями. *Наливай у причірть.* Лебед. у. См. Упрічерть,

Причісувати, сую, еш, сов. в. причесати, чешу́, шеш, м. Причесывать, причесать. *Да прийди додому, юловку причешеш.* Чуб. V. 678.

Причісуватися, суюся, ешся, сов. в. причесатися, щуся́, шешся, м. Причесываться, причесаться. *Довго чепурилася, обіраюся та причісуватися.* Левц. Пов. 205,

Причком, Вь выраж.: не причком сязати. Не говоря дурного слова. Подольск. г.

Причмеліти, лю́, ліщ, м. Ошеломлять, озадачить. *Братікові аж ложка з рук упала, а я стою мов причмелити.* Федьк.

Причорніти, нію, еш, м. Слегка почерніти. *Ячмінь у покосах доц намочив, та й причорнів; то завше, як причорнів, то й хліб не білий.* Каженец. у.

Причта, ти, ж. История, происшествіе. *Одному чоловікові була з лісвиюком така причта.* Г. Барв. 336. *Була, бац мені на віку причта.* Левц. I. 122.

Причтовий, а, е. Причиной которого было какое либо происшествіе, слузай. См. **Причта**. *Чи ти, (пропаснице) погадана, чи ти наслана, чи ти наспаня, чи ти надієна, чи напитя, чи ти місюва, чи ти притова, чи ти призірна?...* Чуб. I. 119.

Причуватися, чу́юся, ешся, сов. в. причутися, чу́юся, ешся, м. 1) Слышаться, послышаться, казаться, что слышеть. *Се вже тобі сліпому так причувається.* Драг. 166. *Наче тизий юмні розходився в луцині і дзвони причувались.* Св. Л. 211. 2) Прислушиваться, прислушаться. *Причувається Оксана—усі добре сплять.* Кв. Уго причувалось. Щог. V. 107.

Пришанувати, ну́ю, еш, м. Угостить, принять гостей. *І до людей було ниде, і сама пришанув.* О. 1861. X. 38.

Пришва, шов, ж, мн. Вь сапогахъ: голловки. *Ном. № 3087. Гол. Од. 15.*

Пришеліпкуватий, **пришеліпуватий**, а, е, Пришибленный, придурватий. Чуб. II. 623. *Левц. I. 323. Славна дівка на натуру,—пришеліпкувата.* Мил. 105.

Пришенець, нця, м. Пришелець. *Не хотлось бы мені, мати, в чужій стороні пробувати: будуть мене, мати, пришеняси м називати.* Лукаш. 59.

Пришерхати, хбію, еш, сов. в. пришерхнути, ну, неш, м. 1) Покрываются, покрываются сверху корой, тонкимъ слоемъ льда. *Морозеш маленький був,—на дворі трози пришерхло.* Лохв. у. 2) О кожѣ челоука: дѣлаться, сдѣлаться шершавой.

Пришибу, бу, м. 1) Пристанце, уютное, защищенное мѣсто. *Підеи на заробітки та й коренько: нема тобі ниде пришибу.* Рк. Левц. 2) Мѣсто на берегу, гдѣ можно пристать лодкѣ. *Берег високий,—не знайдю пришибу для чоуна.* Рк. Левц.

Пришивати, ваю, еш, сов. н. пришити, шійю, еш, м. Пришивать, пришить. *Мені, діво, та пришивють квітку.* Мер. 15.

Пришиватися, ваюся, ешся, сов. в. пришитися, шійюся, ешся, м. Пришиваться, прашитися, быть пришитымъ.

Пришивка, ки, ж. Каждй изъ кусковъ сѣти, изъ которыхъ она сшита. Браун. 9.

Пришивній, а́, ё. Любяній шить. *Там така пришивна, що від шиток не одірвеш.* Г. Барв. 215.

Пришій хвіст, хвостá, об. Прихвостень.

Пришіти, ся. См. **Пришивати**, ся.

Пришкандибати, ббію, еш, м. Прійти, хромая. *Насилу оце пришкандибав до вас,—слизько дуже йти.* Харьк.

Пришкваряти. См. **Пришкварювати**,

Пришкварювати, рюю, еш, сов. в. пришкваряти, рю, рш, м. Прижаривати, прижарить, припечь. *Стор. МІР. 103.*

Пришквартати, таю, еш, м. = **Пришкандибати**. Вх. Уг. 276.

Пришлий, а, е. Будущій. О. 1861. XI. Св. 36, 60. *Дай нам, Боже, добре проживати цей рік і на прилий в добрімъ щасті панувати.* Чуб. III. 28. *Пришле життя.* О. 1862. IV. 104.

Пришлість, лостя, ж. Будущее, будущность. МВ. III. 126.

Пришляй, мн. Выпряденные изъ одной нумелі нитки вмістѣ съ неретенами, на которыхъ онѣ намотаны. Шух. I. 149.

Пришовка, ки, ж. = **Пришивка**. Вас. 187.

Пришолом'ятя, шлію, шіщ, м. Ошело-

мвть. Як ударив кобилу, та й пришоломив.
ІВолын. у.

Пришолобукуватий, пришолобуватий,
а, е = Пришелепенкуватий.

Пришпаліти. См. Пришпалювати.

Пришпилька, ки, жс. Булавка. Кон-
стантиногр. у.

Пришпилькувати, люю, еш, сов. в. при-
шпилькати, лю, лвш, м. Прикальвати, при-
колоть. Я пришпильку стовожку. Шевч. 315.
Пришпилькати квітку. Дати насмішливое проз-
вання, гострити на чей счетъ.

Пришта, ти, жс. = Причта. Драг. 237.
Була й нам пришта. Грин. I. 89.

Приштапувати, пую, еш, м. Присте-
гати.

Приштрика, зи, жс. То чѣмъ при-
штрикують. Шуточное слово въ сказкѣ:
Взяв рожжен і приштрикнув її у потилицю
до землі. Вони тоді й просить: „Прости
мене, свята приштричко!“ Грин. II. 163.

Приштрикувати. См. Приштрикувати.

Приштрикувати, кую, еш, сов. в. при-
штрикувати, ну, нѣш, м. Прикальвати,
приколоть, пригвоздити. Приштрикнув до
землі як жабу. Полт. Взяв рожжен і при-
штрикнув її у потилицю до землі. Грин.
II. 163.

Приштукувати, кую, еш, гл. Придѣ-
лати, приладити.

Прищ, щѣ, м. 1) Прищѣ. Левц. I. 7.
2) Родъ печенья. Сям. 231. Прищі при-
щити. Сим. 235. Ум. Прищичи.

Прищавіти, влю, вѣш, м. = Прича-
вяти. Днищем прищавила. Г. Барв. 520.

Прищипати, пю, пѣш, м. Приве-
мать. Угор.

Прищобнути, ну, нѣш, м. Застегнуть.
Прищобни галлик.

Прищѣпа, пѣ, жс. Привитий черепокъ.
Ум. Прищѣпонья, прищѣпочна.

Прищѣпѣтися, пѣюся, епся, м. = При-
щѣплюватися. О. 1862. I. 59.

Прищѣпати, ся. См. Прищѣплюва-
ти, ся.

Прищѣплювання ня, с. Прививка.

Прищѣплювати, люю, еш, сов. в.
прищѣпати, плю, пѣш, м. Прививать,
привить. Чуб. II. 186. Прищѣпив яблуню.
Щепій прищѣпив вісту. Капозичкиі нами
з нашими перевертнями условиувались унію
на Вкраїні прищѣпити. К. ЧР. 10.

Прищѣплюватися, лююся, епся, сов.
в. прищѣпѣтися, плѣюся, пѣпся, м. При-
виваться, прививтъся.

Прищѣпати, бѣю, еш, м. Стогать. По-

під бескід зелененький віви прищѣбаю. Год.
IV. 489.

Прищяк, ка, м. Ум. отъ прищ.
Прищякнѣти, ну, нѣш, м. Приве-
мать. Не стромляй пильви між двері, бо
прищякнѣти. Ном. № 589:2.

Прищякуватий, а, е = Прищюватий.

Прищятѣти. См. Прищятювати.
Прищити, щятѣ, м. 1) безл. Покры-
нать прищами. Наїлася меду, а тепер і
прищити вид. 2) Прищі прищити. См. Прищ. 2.
Сим. 205.

Прищятися, щуся, щѣся, м. 1) По-
крытись прищами. Не поштрикала коржів,
а вони й поприщились. Харьк. 2) Харахо-
риться. Та якою іспида прищитися? Ном.
№ 354:3.

Прищятювати, тую, еш, сов. в. при-
щятѣти, тѣю, еш, м. Прищятювати, при-
считати. На сто рублів ивѣряє, а на двіст-
ті прищятює. Чуб. V. 1034.

Прищюватий, а, е. Прищюватий. Мл.
М. 99. Сало прищювате. Грин. II. 19.

Прищюляти, ся. См. Прищюлю-
вати, ся.

Прищюлювати, люю, еш, сов. в. при-
щюляти, лю, лиш, м. 1) Прищюлювати,
прижати (объ ухахъ). Кинь уха прищю-
лює. 2) Прищюлювати, прищюлювати.
Прищюлює очі.

Прищюлюватися, лююся, ешся, сов.
в. прищюлюватися, люся, лишся, гл. 1) При-
тануваться, притануваться. Прищюлює у
куточку. 2) Прищюлюватися, прищюлю-
ватися. А я до його ще й більш прищюлює. Г. Барв.
358. Іх чоловіку прищюлюється, прищю-
люється, прищюлюється, цілує, гладить, лас-
котить. Котл. Ев. V. 19.

Прищюрити, ся. См. Прищюрювати, ся.

Прищюрювати, рюю, еш, сов. в. при-
щюрити, рю, рѣш, м. = Прищюлювати,
прищюляти. Кинь прищюрює уха. Рудч.
Ск. I. 99.

Прищюрюватися, рююся, ешся, сов.
в. прищюрюватися, рюся, рѣся, м. = При-
щюлюватися, прищюлятися. Прищюрює
собі в куточку. Мвр. ХРВ. 398.

Пріяязний, а, е. 1) Расположенный,
дружелюбный. Ти був батькові противи-
щий, а до його був батько приязнийши.
НВолын. у. 2) Любезный кому. Юрий сла-
вний, Богови святому приязний. Драг. 37.

Пріяязність, ности, жс. Привѣтливость,
дружелюбіє.

Пріяязно, нар. 1) Привѣтливо, любезно,
пріяязнево. 2) Искренно. Стали пріяязно

прогати, щоб він їм розказав. О. 1862. VI. 60. *Цюо маленькому мені теді так приязно молилось?* Шевч. 404. Ум. Приязненько. *Жанеко ми оттакеньки приязненько собі та любю.* МВ. I.

Прія́знувати, вую, еш, л. Относитись приязненно, дружественно; дружить.

Прія́знь, ві, ж. Пріязнь, дружба. *Чи в прия́нн кою зриває?* Чуб. V. 233.

Прія́лѣчати, прия́лѣчати, чав в прия́лѣчувати. чув, л. бѣл. Итти. Быть къ лицу, прядичествовать. Рв. Левиц. *Тобі чорне убрання не прия́ма.* Прилуцк. у.

Прія́рок, рку, м. Небольшой оврагъ, отрогъ оврага. Лохв. у.

Прія́тель, дя, м. Другъ, пріятель. *Поки щастя плужить, поти пріятель служить.* Ном. № 2308. *Колі ти, сестро, такий мені пріятель, то зоставайся собі тут, а я поїду.* Рудч. Ск. I. 126.

Прія́телька, ка, ж. Пріятельница. *Почим нищати якісь пріятелики.* МВ. I. 27. *С у мене сусідонька, добри пріятелика.* Чуб. V. 651.

Прія́тельство, ва, с. Дружба. МВ. I. 117.

Прія́тельський, а, о. Пріятельскій, дружескій.

Прія́тлюва́ти, любю, еш, л. Пріятельствовать, дружить.

Прія́ти, прія́ю, еш, л. 1) Благопріятельствовать, содѣйствовать. (То) *чорт—не рука, що собі не пріяє.* Ном. № 9726. См. Спріяти. 2) Пріяять. Вх. Лем. 457. *Я тебе мило на неч пріяти.* Гв. II. 13.

Прія́тний, а, о. 1) Благопріятний. *Тим на горі сонце гріє, там пріятний отер віє.* Чуб. V. 1197. *Противодувати рк Господень пріятний.* Ев. Л. IV. 19. 2) Любезный, милый, пріятеливый. Мил. 215. *Пріду впе, мій таточку, низьким поклонієм, пріятним словом.* Мил. 185. Ум. Пріятенный, пріятенський. *Яка Маріяє чспурисенька і до людей пріятенський.* Мил. Св. 54.

Прія́тно, нар. 1) Благопріятно. 2) Любезно, мило, пріятеливо. 3) Пріялично. *Надть чумарку: до пана їти пріятніш.* Мвх. 190.

Прія́тритися, рясєя, рясєся, л. Прикинутись (о бѣдѣ, нарывахъ). *Я шкуру на нашихъ тїлкахъ зодрала, а воно пріятрилось, нарыва.* Харьк. у. *Не дуже з такимъ свитом, а то й тобі ця творба пріятриться.* Волч. у.

Прі́гра, ри, ж. = Пригра. *Пішла на пріру бжоза.* Черк. у.

Прі́звисько, ка, прізвище. ща, с. 1) Прізвище, прозвание. *На їх будуть прізвища прикладати.* Мил. 221. 2) Фамилиа. *Як прозвали його Шрамом, то й забули реестрове його прізвище.* Ч. ЧР. 13. *На прізвисьмо, прізвище.* По фамилии, по прованію. *Я зі Львова попізна, на прізвисько Карпівна.* Гол. I. 73. *Юма, на прізвище Дидим.* Ев. I. XI. 16.

Прі́лий, а, о. Прѣлый. Харьк. *Пріє сіно.*

Прі́лобкий, а, о. Съ большими глазами. Чуб. VII. 577.

Прі́рава, ва, ж. 1) Мѣсто, гдѣ шорвава платана. *Вода раз требуло просмоктала.... Зякавєя мірошник та й біжить прітьмом до пріри, щоб затить.* Глїб. 2) Яма въ рѣкѣ, морѣ. *Хоч і в прірау.* Ном. № 2078. *В морі єсть безодні пріри.* Чуб. I. 42.

Прі́ска, ки, ж. = Прісянще. Вас. 196.

Прі́сний, а, о. 1) Прѣсный. 2) Въ сказвахъ: чужой, посторонній. *Цирь... сховавєя під ліжко. Прілітає змії, ввійшовє в палач: "Фе, фе! прісна кість смердить!" — Та де там тобі, — каже панна, — тут прісна кість узлясь? Сюди прісною чоловіка і ворон кости не занєсе.* Чуб. II. 209.

Прі́сянше, ща, с. Прісяншице, нява, съ которой свято просо.

Прі́сно, нар. Прѣсно. *Хоч кисло, хоч прісно—уєє вали умісто!* Ном. № 5033.

Прі́сянк, ка, м. Прѣсный хлѣбъ Іже прісянки, заким будуть кисляти. Ном. № 12289.

Прі́сяник, ка, м. Прѣсный хлѣбъ. Вх. Уг. 263. См. Прісянк.

Прі́сяя, сѣ, с. = Прісянще. Лохв. у.

Прі́сѣ, дія, с. Ум. отъ просо.

Прі́сь! меж. Крикъ на кошку: брысь!

Прі́ти, прію, еш, л. 1) Прѣть. *Каши пріла, не допріла.* Мил. 72. *Вітер не віє, сонечко не гріє, тільки сирі земля пріє.* Мил. 200. 2) Жарить, печь (о солнцѣ). *Ховавєя маржина.... перє сонцем, що в полудне дуже пріє.* Шух. I. 185. 3) Гнѣть, встѣвять. Шух. I. 74. Грив. III. 597. *Будєш же ти, тїло, в сирій земі пріти, а ти будєш, душе, у омі горіти.* Чуб. I. 151. *Чи прістаси, Бондарюно, з нашимъ паномъ жити, чи прістоси, Бондарюно, в сирій земі пріти?* Грив. III. 614.

Прі́тьма, нар. Въ глаза. *Як маєє казати по за очі, прітьма кажи.* Каменец. у.

Прітьма не можна давати становому гроші, а то ще й... Каменец. у.

Пріч, нар.—Геть. Ой полетіла свая юлбонька та від юлбонька пріч. Грин. III. 362.

Прічка, кн, ж. Невіста, милая. Желех. Прощай же ти, стара несе, та й ти, любая прічко! Гол. I. 6.

Прічки, нар.—Пріч. Мвл. Св. 54. Збираюся з паном прічки против темнької пички. Гол. I. 71.

Про, пред. О, объ, про. Не все ж Бо дарує, про що люд міркує. Ном. №. 71. Хто про що, а він про Наливайка. Посл. 2) Для, на. Сим. 227. К. ЦН. 279. Свічки у мене про всяк час. Харьк. Мабуть Бог так дає про те, щоб менше люде ірішили. Г. Барв. 423. Десь у садочку ише сорочку своїму миленькому про неділочку. Нп. Про мене. Какъ угодно, какъ хочеш, для меня все равно. 3) По. Про мене хоч вояк траву їж. Посл. Діду, дай мені нуру, а тебе про мене нехай собачи зїдять. Посл. 4) Проте. Между тьмъ. І словом він було впоить тебе, як медом, а про те дивний, якийсь дивний з його чоловік був. МВ. II. 21. 5) Про що. Зачьмъ, почему. Нащо, про що, коли Господь дорожу запородив і темряву насунув? К. Іов. 9.

Проба, бн, ж. Проба, яспытаніє. Він жриймов до своєї турни не всякою, а з проби. Стор. МІр. 113. Пробу з'їмати. Провзводити онгыт, дѣлать пробу. Чи можна було витягти ту скриню в вільно,—не знаю, бо ми проби не знімали. Новомоск. у.

Пробабити, блю, бнш. м. Прожити, займаюся акушерствомъ.

Пробабувати, б'ю, еш, м.—Пробабити.

Пробавити, влю, виш, м. Промедляти, употребити время. Цілий ранок на тому пробавити. МВ. (О. 1862. III. 41).

Пробавитися, влюся, вишся, м. Промедляти, пром'шквати.

Пробазікати, как, еш, м. Проболтати, проговорити.

Пробайдикувати, к'ю еш, м. Пробаклушничати.

Пробалакати, каю, еш, м. Проговорити, проболтати. Не раз було панночки пробалакають цілу ніч до світа. Леввц. I. 38.

Пробалакатися, каюся, ешся, м. Проговоритися, проболтатися. Він пробалакався перш сам, що отруєно того чоловіка. Верхнеднпр. (Залубовск.).

Пробалузати, л'ю, еш, м. ? Юж моя миленька за иншого пішла. Ней іде, ней іде, нехай пробалує, ней ю кольки возьме, ней ся забавує. Гол. I. 337.

Пробалюдрясити, шу, снш, м.—Пробавікати.

Пробант, та, м. Опытный человекъ. Вх. Лем. 457.

Пробантний, а, в. Опытный. Вх. Лем. 457.

Пробату́рнитися, рюся, рншся, м.—Прочуматися. Вх. Лем. 457.

Пробабіція, цїї, ж. Проба, испытаніє. Славяносерб. у.

Пробачати, ч'ю, еш, сов. в. пробачити, чу, чнш, м. Пропати, простати, извинять, извинять. Пробачте, юсті мой не скрусьте, така спроможность. Ном. № 12025.

Пробачення, ня, с. Извиненіє, прощеніє. Почув просити в неї, пробачення. Леввц. Пов. 56.

Пробачити. См. Пробачати.

Пробавкати, каю, еш, м. 1) Прозвонити (на колокольї). 2) Пробездѣльничати, прогулять извѣстное время. Лохв. у.

Пробелькотати, ч'ю, чеш, пробелькотити, ч'ю, тїш, м. Пробормотати, пролепетати. Еге,—пробелькотили гайдамаки, низенько вклонившись. Стор. II. 62.

Пробекетувати, т'ю, еш, м. Проварувати.

Проберегті, реж'ю, жѣш. м. Простеречь извѣстное время. Став бересту той сад і проберіть три дні. Грин. I. 64.

Пробесідувати, дуо, еш, м. Проговорити, сказать. Кріль пробесідувив до Петра: «Што ж ти потребуєш, хлопку?» Гн. I. 193.

Пробіванка, кн, ж.—Пробуток. Ей родиню, родинонько, ти й родичі мої! Прийдіт, прийдіт поспотріти пробіванки мої. Гол. II. 451.

Пробівати, в'ю, еш, сов. в. пробіти, б'ю, бш, м. 1) Пробивать, пробить. Не бий, бо проб'еш. Ном. № 3813. Піп його тоді книжкою як узав бити—і голову пробив йому. Рудч. Ск. I. 166. Головою стїни не проб'еш. Плетью обуха не перешибеш. Ном. № 5257. 2) Протыкать, проткнуть, проколоть. Чогось мое сердце як ножем пробито. Чуб. V. 3. Простр'їлвати, простр'їлвати. Ой плыве шука з Кременчука да пробитая з лука. О. 1861. XI. 9. (Нп.).

Пробіватися, в'юся, ешся, сов. в. пробітися, б'юся, ешся, м. 1) Пробиться,

протиснутися, вийти наружу. *До Бога не підскомиш, в землю не пробієшся.* Ном. № 2033. *З очей не пробилась ні одна сльозина.* Стор. МПр. 23. *Пробилась я на янусь поляну, аж там людей ціла мля.* Г. Барв. 352. 2) Пробивать, пробить, прокальвать, проколоти себѣ якую либо часть тѣла. *Бувай помаяся за собакою та, і пробився* (за відог). Мвр. ХРВ. 130.

Пробівач, ча, м. Инструментъ для пробивання дыр в желѣзѣ. Вх. Зв. 56.

Пробій-голова, ви, м. Сорви-голова, бунѣв. *Приладь-голови не знайдеш, хіба пробий-голову.* Ном. 4073.

Пробішѣка, ки, м. Бунѣв, сорванець. *Та коли б же люде путні, а то пробішакі, як і сам.* Кв.

Прбі! сокращ. возг **Про-Біг.** 1) Радв Бога. *Ой берите ж озлі і масі і ваясь мій пожиток, тільки, пробі, не робіте сиротами діток.* К. Досв. 84. 2) Какъ междуметіе употребляется въ значеніи: радв Бога спасите! караул! *Пробі кричати.* Ном. № 2385. *Як зустрів вовака, то кричав і „ратуйте!“ і „пробі!“ та нікто не чув.* Остер. у. 3) Какъ нарѣзіе: непремѣнно; сильно, крайне. *Пробі oddайте нашою князю кунцю, вашу красну дівцю.* Шевч. 289. *От пробі—Великоднь! а він зовсім не великий.* Ном. № 430. *Пробі трѣба.*

Пробігати, гату, еш, сов. в. **пробігти, біжѣ, жіш,** м. 1) Пробігати, пробіжати. *День так швидко пробіжить, як часиночка.* Кв. 2) Пробіжати, пробіхати быстро. *Пан четверною пробіжить.* МВ. I. 22.

Пробігнути, ну, нѣш, м.—**Пробігти.** *Сли тоті гори пробігнеш, то я ти дам вѣсо.* Драг. 284.

Пробідувати, дѣю, еш, м. Пробіждствовать въ некоторое время.

Пробій, ббю, м. Проходь, провикновение куда силой. *Нас не пускали в містечко, а ми пробієм поїхали.* НВолын. у. *Ні, бабо, стій, бо я тебе не пуцу!... Та баба пробієм іде.* Чуб. II. 187, 188.

Пробічки, ка, м. Швло, котормъ пробивать дыры въ грохотѣ. Рк. Левец.

Пробіліти. См. **Пробілювати.**

Пробілуватий, а, е. Бѣловатый. *Пробілувати вояки зморо.* Константывогр. у. *У того хлопця на голові волосся було пробілувате, наче зовсім біле.* Верхнедѣвр. у.

Пробілювати, люю, еш, сов. в. **пробіліти, хѣ, лиш,** м. Чистить, очыстить кожу шнафю (у кожевниковъ). Шух. I. 254.

Пробірати, раю, еш, сов. в. **пробрати, берѣ, рѣш,** м. 1) Вырывать, вырвать (часть растений). *Пробрала конопі.* 2) —**місто.** Очищать, очыстять, освободить, приготовить місто. Мил. 189. *Та пробірайте ж, моя матінко, містечко біля себе, приймайте і припортмайте мене до себе!* Мил. 202.

Пробіратися, раюся, ешся, сов. в. **пробіратися, берѣся, рѣшся,** м. Пробіратися, пробратися. *Довою того розказувати, як наша сердечина Оксана з своїм Митриком пробіралась через усі міста до своєю села.* Кв.

Пробіснутатися, нуся, ешся, м. Пробісноватися.

Пробіщатися, щяюся, ешся, м. Просвѣчивать, блещеть сквозь что. *Ти, місяю, світи, світи, ти, конику, біжи, біжи, ти, місяю, пробіщайся, ти, конику, поспішайся.* Чуб. V. 547.

Пробікати, каяю, еш, м. Пробіжудать. *Лекстатіе ціліснійкий день у іороді, наче недужий, або пробікае по степу.* МВ. II. 21.

Пробілювати, люю, еш, м. Рвать, блевать въ некоторое время. *Усю ніч пробілював.*

Пробібвнути, ну, нѣш, м. 1) О колодѣ: издать отрывистый звукъ. *Дзвін пробовкнув.* 2) Проговорять. К. ЧР. 382. *Вона пробовкнула щось про природу, про втрату бідолошньої дитини.* К. МВ. XI. 145. *А ще ж козак Морозенко словами пробовкнув.* Нп. Зумилися! *всі четверо замовкли, проти мене ні слова не пробовкнути.* К. Іов. 71.

Пробіватися, таяюся, ешся, м. Проболтаться (въ водѣ, жидкости) извѣстное время. *Та оге ж усе з тими сорочками бовталась на річці,—аж до обід пробовталась.* Харьк.

Пробіець, йця, м. Пробойнякъ. Херс. у.

Проболіти, лю, ліш, м. Проболѣть. *Проболіла рука три дні, а тоді перестала.* Харьк.

Пробоньку! меж. Ум. отъ пробі! *Ой пробоньку! повна гата косячків.* Ном. № 14171.

Пробрати, ся. См. **Пробірати, ся.**

Пробресті, бредѣ, дѣш, м. Пробрестъ (по водѣ). *Пробріє річку до середини, а далі вже ні—льбоко.* Харьк.

Пробрехати, шѣ, шѣш, м. 1) Лгать извѣстное время. 2) Лгать възвѣстное время. *Усю ніч рабно пробрехав,—мабуть воока чув.* Харьк.

Пробрехатися. См. **Пробіхуватися.**

Пробіхуватися, хуся, еся, сов. в. пробрехатися, шүся, шешся, г. Провнратися, провратися. Чи дворянин він, чи купець,—про те вже не скажу вам, братця, щоб иноди не пробрехатися. Гліб. Хто бреше, той ся пробреше. Чуб. I. 236.

Пробіттися, рбюся, ішся, г. Провннатися, напроказити.

Пробрязкати, каю, еш, г. Пробренчатъ взвѣтвое время.

Пробрязчати, чү, чїш, г.==Пробрязкати.

Прббу, меж.==Пробі. Грвн. I. 286. *Ном. № 14171. Нептун дочувъ в скляних будинках, що пробу закричав Еней.* Котл. Ея.

Пробубоніти, нїю, нїш, г. Пробормотать. „Е, як би була!“—пробубонїв Кобза. Стор. МІр. 84.

Пробувалїй, а, е. Бывалїй, опытнїй. *Пробувалїй чоловік Стах.* НВолвы. у.

Пробувати, вѣю, еш, г. Быть, находяться, пребывать, жвьт. Бо як тяжко на безвідді рибі пробувати, так тяжко на чужині безвідному пробувати. Мет. 349.

Прббувати, бую, еш, г. Пробовать, испытывать. Не треба пробувати Бога. Гв. I. 83. *Він же тебе цілує, він тебе милає! а він твого дівочькою розуму пробує.* Мет. 41.

Пробуджувати, джую, еш, сов. в. пробудїти, джү, днш, г.==Збуджувати, збудити Перенесу ключі не побрязкуючи, пробуджу милою не доторкуючи. Мет. 26.

Пробуджуватися, джуюся, еся, сов. в. пробудїтися, джүся, дншся, г.==Збуджуватися, збудитися. Лях тоді добрий, як спить, а пробудїтїся, то біда. *Ном. № 856.*

Пробужати, жѣю, еш, г.==Пробуджувати. *Пробужає свою пана.* Чуб. V. 942.

Пробужатися, жѣюся, еся, г.==Пробуджуватися. *Він на затра устает, пробужається.* Рудч. Ск. I. 84.

Пробунов. нву, м. Проба. *Котками закачав ріллю на пробунок.*

Пробунтувати, тјю, еш, г. Пробунтовать.

Пробуркати, ся. См. Пробуркувати, ся.

Пробуркувати, кую, еш, сов. в. пробуркати, каю, еш, г. Пробуждать, пробудятї. *Пробуркав у серці в його знаєвист.* Полт.

Пробуркуватися, куюся, еся, сов. в. пробуркатися, каюся, еся, г. Просыпаться, проснуться, пробуждаться, пробу-

дяться. *Византия пробуркалась, витрїпав очі.* Шевч. 60. *Прокїнься, милеє дїтятко, пробуркаєся і проходїсь.* Котл. Ея. II. 37.

Пробурлакувати, кую, еш, г. Прожьт бездомнїм бобылемъ. *Вік пробурлакувати.* *Ном. № 10686.*

Пробурміструвати, рјю, еш, г. Пробыть бургомїстромъ.

Пробуртїти, чү, тїш, г. Просверлять, пробуравть. *Ось шрами, а ось-де куля пробуртїла ногу.* Мкр. Н. 27.

Пробурчати, чү, чїш, г. Проворчать. *Якою там кулика ви вїдумали, дядьку!*—пробурчав. МВ. I. 105.

Пробүти, бүду, деш, г. Пробыть. См. **Пробувати.** *Пробув у городї при дні.* *Через лихі ворожемки нїде проїйти дорїжемки, нїде проїти, ні пробутити, щоб в дівчини в гостях бути.* Грвн. III. 18).

Пробүток, тву, м. Житье. Kolb, I. 98. *Дай, Боже, вік довгий, пробүток добрий.* Гол. IV. 554. *Я дав йому пустиню на пробүток.* К. Іов. 88.

Провадити, джу, днш, г. 1) Вести, везти. О. 1862. IX. 110. *А куди Бог провадити? Св. Л. 8.—житї.* *Вести жизнь.* *Життя провадити собаче.* *Ном. № 2114.*

2) Дѣлять. *Провадили ми наше діло в благодатній тихостї.* К. XII. 10. 3) Доставлять. *Аж з Рейну і Угорщини бочками провадили рейнське і усякі напїшки.* Стор. МІр. 67. 4) Твердити, настойчиво говорять одно і то-же. *Мудрець же фізику провачив.* Котл. Ея. III. 53. *Перша каже: у неботи приспїртїні уроки; друга плеше: їй завїйна всунулися в боки; третя мого зве уразом і провадити зїлля: росторпшю, то хвилїник і друге безділля.* Мкр. Н. 4.

Провадити на вербі грүші. *Розказувать небїдлиць.—не знать що. Нести вздоръ.* *Не знать що провадять!... То випадки бабські!* К. Досв. 79.

Провакувати, кую, еш, г. Пропустить, потерять (время). *А берн ми ціна та будемо молотити, а то й день так провакуємо.* Грвн. II. 207.

Провал, лу, м.==Провалля. Вх. Зн. 56.

Проваласятися, сѣюся, еся, г. Прошляяться, протаскаються. *Копїйчини не принїс, а літ чотирнадцять проваласяся.* Г. Барв. 527.

Провална, нн, ж. Яма, гдѣ проваллялась земля, пропасть. *Засипати... провалину.* Левцв. I. 279. *Декотрі позлазили вниз, поховались меж кунами каміння, по-притумувались до провалин.* Левцв. I. 90.

Земля завалилась... спустили в ту провалину. Чуб. П. 208.

Провалити, ся. См. Проваливати, ся.

Провалля, ля, с. Пропасть, овраг. АД. П. 26. *Ой зіду я на пірочку та заміяну в провалля.* Чуб. V. 1016. Ум. Проваллячко. Ном. № 11412. Ув. Провалляка. Лохв. у.

Провалювати, люю, еш, сов. в. провалити, лію, лиш, л. Провалювати, проломити, пробивати, пробити. А ні каменя не дадут олово провалити. Ном. № 4689. 2) Навалювати, навалити. Шух. I. 91.

Провалюватися, лююся, ешся, сов. в. провалитися, ліюся, лишся, л. 1) Провалюватися, провалитися. *Туди не підскочиш, туди не провалитися.* Ном. № 2033. 2) Провалюватися, проломитися. Ударив кулаком у стіну,—так стіна і провалилась, дама, що була така завтаски, як у мужика хата. Рудч. Ск. I. 104.

Провартувати, тую, еш, л. Пробити на страж, прокарарудити.

Провезті. См. Провозити.

Прогередити, джу, дш, л. Проколоти, пробити насквозь. Вх. Зн. 56.

Провердувати, дую, еш, л. Прокапівничати, прихотничати изліство вряя.

Проверещати, щу, щш, л. Різно прокрячати.

Проверяють, ну, неш, л.—Провертити *Провертити дірки в дощі.* См. Провірювати.

Провеселитися, ліюся, лишся, л. Провести весело время.

Провесін, ні, ж. Начало весны. *Настам ж провесін і воду скрізь пустило.* К. Дз. 153. Переносно: молодые годы. *А кому нелюбо олянулося назад себе, сподадат свого провесін.* Св. Л. 38.

Прівесня, ні, ж.—Провесін. Маж. 190. На прівесні. Ранней весной.

Провесті, ся. См. Проводити, ся.

Провечеряти, ряю, еш, л. Проуживати. *Провечеряв три котійки.* Харьк.

Провештатися, таюся, ешся, л. Прошататися, прошлятися. *Пішли запорожці до турчина і провештались у його літ з двадцять.* Стор. П. 141.

Провідити, джу, дш, л. Прозреть. ЕЗ. V. 201. *Ту є на долині така керниця... що її аби темний у ні умисі, то би провідит.* Гв. П. 203.

Провіна, ні, ж. Вина, проступок. АД. П. 62. *За яку провину у холодну посадили його?* НВолын. у. *То се вони кари-*

ються у його за провину, за гордоці без міри. К. Іов. 79. Ум. Провінна, провінонька. *А за тому провіноньку Бог би тя скоряв.* Гол. I. 294.

Провінен, вінна, не, провінний, а, е. Винавати, вивонень. *Дівчинька мила пери мене любила, тепер залишила; скажи мені, що провинен? чи не люблю, як повинен?* Чуб. V. 168.

Провніти, ню, ніш, л. Провнітися. *Що ж я провинив, що тя питаю?* Чуб. V. 89. *Будеш бити, сли-м провинил.* Гол.

Провнітися, ніюся, нішся, л.—Провніти. *Скажи, в чому той я провинився?* К. Іов.

Провінка, ки, ж. Ум. оть провіна.

Провінник, ка, м. Вивонник, провнівшийся. *Провінників-парубків посадили в холодку.* Рк. Левин.

Провіноньба, ки, ж. Ум. оть провіна.

Провинуватитися, чуюся, тишся, л. Провнітися. *Жив дяк у якомусь селі, та чимсь провинувативсь.* О. 1862. VI. 54.

Провіати, ваю, еш, сов. в. провіяти, вію, еш, л. Провіяти, провіяти, продувати, продуть. (Землячка) *без дверей і без віконця: нікуди вітру провіяти.* Мет. 448. *Куди віє, туди й провіає, козака молодого прозолоджає.* ЗОЮР. I 15. *Роскидаю всю одежку, нехай вітер провіа.* Грин. III. 196.

Провід, воду, м. 1) Руководство, предводительство, ведевіє. Ком. Пр. № 1091. **Давати провід.** Руководить 2) Провожаніє, а также люди, провожающие кого либо. *З музиками, з проводом провозжали гостей.* Левин. Пов. 183. Похоронная процессія: духовенство съ хоругвями и народъ за гробомъ. О. 1862. IX. 52. *Бучно з проводом ховали потівну.* НВолын. у.

Провідання, ня, с.—Відвідання? *Там вам буде пиння, цуляння, хороше буде вам провідання.* Мл. М. 69.

Провідати. См. Провідувати.

Провідний, а, ё. 1) Путеводный, руководящий. 2)—тиждень. *Фомина ведля.*

Провідник, ка, м. Проводник; руководитель. Мл. Св. 54. *Ой дай мені провідника, рідного братіка.* Пв. Ум. Провідничок. *Ой дай мені провідничка хоч братічка.* Мл. Св. 54.

Провідниця, ці, ж. Проводниця, руководительница. Мл. Св. 54. *Ой дай мені провідничка—рідного братіка, ой дай мені*

провідницю, — зоть сестрицю. Мет. 225.
Ум. Провідничка.

Провідничка, ки, ж. 1) Ум. оть провідниці. 2) Особая свѣчка во время похоронъ: съ такими свѣчками въ рукахъ дѣти становяются вокругъ гроба предъ выносомъ его изъ дому, трижды ихъ притушввають, а остатокъ придѣляютъ къ срединѣ гроба. Мил. 169.

Провідувати, дуку, еш, сов. в. провідати, даку, еш, и.—Видівувати, видівдати. *Опріч дівчат приходили провідувати Оксану й жінки, й молодий, бо Оксану усі сеюм любили.* Кв.

Провів, пред.—Проз. *А я пройду провіз нийї чати.* К: МБ. X. 19.

Провікувати, кѣю, еш, и.—Прожать жвзнь. *Сма свій вік провікуе.* Зміев. у.

Провіряти. См. Провіряти.

Провіркування, ня, с. Просверливание. Харьк.

Провірчувати, чую, еш, сов. в. провертїти, рчѣ, тїш, и. Просверливать, просверлить, пробуривать. *Провірчуй дірку в дошїи отим великим свердлов.* Харьк. у.

Провіряти, рїю, еш, сов. в. провіряти, рю, рїш, и.—Перевіряти, перевіряти.

Провіряти, ся. См. Провітрувати, ся.

Провітрувати, рюю, еш, сов. в. провітряти, рю, рїш, и. Провітрявать, провітрять. Шевч. 169. *Треба провітрувати одежу.* НВолы. у. *Нехай тільки сунеться, то ми його на першїй осїци провітрум.* Стор. МІр. 221.

Провітруватися, рююся, ешся, сов. в. провітрятися, рюся, рїшся, и. Провітрянваться, провітритися. Шевч. 169. *Ви трошки проітритесь і поздоровіаєте.* Левиц. Пов. 271.

Провіщати, щїю, еш, и. 1) Возвѣщать, проповідывать. *Ти ж (Іван Хреститель) ходивши по містах і селах провіщав: „покайтесь від грїхів“.* Чуб. I. 172. 2) Предвѣщать. *Що жє за юмїн чудний ходить од краю до краю? Чи він що нам наладує, чи що провіщав?* Кост. (О. 1861. II. 45).

Провіщо, нар. Зачѣмъ, для чего. *Навіщо й провіщо своє віддати?*

Провіщувати, щїю, еш, и. Предсказать, возвѣщать. *Сич провіщував щось недобре.*

Провіяти, вію, еш, и. Провѣять (зерно). *А що жє тут міркувати? Не полїнуїсь провіяти,—сказала Хївря тут,—в мішечки позпїлай.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 93).

Провладати, даю, еш, и. Провладѣть. **Проводарь, рї, м.** Проводникъ, вожатый. *Замалечку я був сиритським батьком, від матерї—проводарем удовам.* К. Іов. 67.

Проводї, від, м. мн. 1) Омина недѣля. О. 1861. XI. Св. 42. *То було на самї проводи, і треба було через кладовище йти, де на гробах у той день усі поминать своїх родичів.* Кв. *Після провід ми ун'ять поїдмо до товару.* Харьк. г. *Після провід ми ун'ять поїдмо туди.* Харьк. г. 2)—русальні, русальчини. Первый понедѣльникъ послѣ троицкихъ святковъ, когда, согласно пошїрю, провозають ітѣвими ухляцїяхъ русалокъ. Грин. III. 116.

Проводїрь, рї, м.—Проводарь. Св. Л. 139. *Горє вам, проводирї слїні!* Св. Мт. XXIII. 16.

Проводити, джу, даш, сов. н. провестї, ведѣ, дѣш, и. Проводить, провозать, провеств. *Котилася зїрка з неба та впаала додолю: ой хто мене молодую проведе додолю? Проводь, приводь, козаченьку, проводь, не барися.* Нп.

Проводитися, джуся, дашся, сов. в. провестїся, дѣся, дѣшся, и. Продолжаться, продолжиться, тянуться, длиться, продлится. *Як пішло по судит, та й провелося оте діло і тєть дово.* Лебед. у.

Провожати, жїю, еш, и.—Проводити. *Провожала сина матї.* Шевч. 32.

Провозити, жу, виш, сов. в. провезтї, вѣ, вѣш, и. Провозеть, провезти. *Верхнїи зо двї я його провіз, а там він уже сам пішов.* Харьк. у.

Проволїкати, кїю, еш, сов. в. проволотїтї, чѣ, чѣш, и. Протаскивать, протаскать, проволочать.

Проволїкати, кїюся, ешся, сов. в. проволотїтися, чѣся, чѣшся, и. 1) Протаскиваться, протаскаться. 2) Тянуться, протянуться. *Це діло проволотїлось до Рїзда.* НВолы. у.

Проволовдїти, джу, двш, и. Затынуть, замедлить.

Проволовдїтися, джуся, дашся, и. Промедлять, провозяться.

Проволока, ки, ж. Замедленіе, проволочка. Шевч. (О. 1862. III. 7). *Пішло наше діло у проволоку.* Волч. у.

Проволокїти, ти, ж. Бродяжничество, шлянье. *Як пустить Бої Микиту на проволочку, то аби де умре.* Ном. № 2120.

Проволочїти, чѣ, чїш, и.—Проволокти

Проволочїтися, чѣся, чїшся, и.

1) = **Проволоктися**. 2) Пробродить. *Цілий день проволочився, ходячи то сюди, то туди.*

Проворіття, **тя**, с. Проська. промешують между двумя лісами. Черк. у.

Проворуватий, **а**, **е** = **Проворний**. Червиг. г.

Проворний, **а**, **е**. Проворный, быстрый, ловкий. *На лице здався він проворний, завзятийший од всіх бурлак.* Котл. Ев. I.

Проворно, нар. Проворно, быстро.

Проворіка, **ки**, об. Проворный, ловкий, проворная, ловкая. *Я, мамочко, проворіка, їду, а дядьків парубок роззяляла їде та прями мені голублю в рот.* Грив. II. 310.

Провулок, **лека** и **леку**, м. Проулокъ.

Провчати, **чату**, еш, сов. в. **провчати**, **вчу**, **вчійш**, і. Прочать, проучать. *У нас не попадайся, зараз провчимо. Ось потривай, смішко,—я його провчу.* Руд. Св. I. 180. См. Прочити.

Прів'язь, **зі**, ж. Средняя часть рыболовной сіть.

Прогаввати, **каю**, еш, і. Пролаять.

Прогайива, **ни**, ж. Прогалина.

Прогайіка, **ки**, ж. Промедленіє. Міусск окр.

Прогайльовина, **ни**, ж. = **Прогальовина**. Левч. 120.

Прогайнувати, **ную**, еш, і. 1) Промотать, смутить. *Ой ти пров'еш, прогайнуши ужо худобоньку.* Чуб. V. 423. *Що воєнь зморжеш, за ніч прогайнуєш.* Нп. 2) Даромъ прогулять (время). *Прогайнував цілий тиждень.* Вх. Зв. 56.

Прогайина, **ни**, ж. = **Прилука** I. Шух. I. 73.

Прогальовина, **ни**, ж. Прогалина, поляна вь лісу. Черк. у.

Прогальюватина, **ни**, ж. Прогалина, незасіяване місце среди хлібьов. Лохв. у.

Прогайивина, **ни**, ж. = **Прогальовина**.

Проганяти, **няю**, еш, сов. в. **проганяти**, **жену**, **неш**, і. = **Прогонити**. *Ти проганяя шлюного від себе.* К. Юв. 49. *Ей туди удова, удова молода та сірій воли проганяла.* Грив. III. 418.

Прогантувати, **тую**, еш, і. Проработать, вышивая золотомъ или серебромъ.

Прогаря, м. 1) Отверстія в печюмъ поддушатъ. вь рѣшеткѣ поддувала. Міусск. окр. 2) Отверстія вь печи кирпичнаго завода, сивозъ котрый проходить вверхъ на кирпична огонь. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Прогаржанувати, **ную**, еш, і. Промолотить гарманом. (См.).

Прогарцювати, **цьюю**, еш, і. Прогарцовать. *Цілий день прогарцював на коні.*

Прогарчати, **чу**, **чійш**, і. Проворчать. *Шука узяв подарунко, доторкнувся устами до сукні молодої і щось прогарчав собі під ніс.* Стор. МІр. 85.

Прогаяти, **гаю**, еш, і. Непроизводительно потратить, пропустить (о времени). *Днів два продержуть, днів два в проїзді, от і проаять.* Київ.

Прогваріти, **рйо**, **риш**, і. = **Проговорити**. Гол. II. 711.

Прогіи, **гону**, м. 1) Дорога (между полями в пр.) для прогона скота. Вх. Зв. 56. Чуб. VI. 45. 2) Палка у невода, котрою пропускають неводъ подь ледъ. Полт. г. 2) Длина здавія отъ угла до угла. Чуб. VII. 377. 4) Діаметръ. *Млиновий камінь має три аршини у проноі.* Черк. у. 5) мн. Вь говчарномъ горвѣ: круглая отверстія вь черіні для пропуска огвя и дыма. Вас. 180.

Проглаблати, **лаю**, еш, і. Проговорить. *Так проглаблявши, замовк старий.* К. ЧР. 421.

Прогледіти, **джу**, **диш**, і. Проглянуть. *Така гуциня, що й проледіть не можна.* Червиг. г.

Прогледітися, **джуся**, **дишся**, і. Просмотрѣть, не замѣтитъ при осмотрѣ. *Гляди та й не проглядиш, купи та й не прокупиш.* Ном. № 5861.

Проглинути, **ну**, **неш**, і. Проглотить. Мж. 26. *Не будь ні цркий, ні солодкий: будеш цркий—прокленуть, а солодкий—проглануть.* Посл.

Проглуб, **бу**, м. Глубина. Вх. Зв. 56. **Прогляд**, **ду**, м. = **Перегляд**. *Частенько шлють мені землячки на прогляд своі словесні трудо.* К. Хата. 7.

Проглядати, **даю**, еш, сов. в. **прогладнути**, **ну**, **неш**, і. 1) Проникать, проникнуть взглядомъ; охватывать, охватить взглядомъ. *Ой таю же, мій таю же, цустий не прогляну.* Чуб. V. 33. *Поле ж мое широке! Не могла м тя проглянути чорненькими оченьками.* АД. I. 289. 2) Проглядывать, проглянуть, видѣться. *А між ними і землячки де-де проглядають.* Шевч. 3) Только сов. в. Позвать. *Піти у Поचाїв сіта проглянути.* Каменец. у.

Проглянутися, **нуся**, **нешся**, і. = **Проглянути** I. *Зійшов у ліс, та такий цустий, що й не проглянеишя.* Грив. I. 91.

Прогнати. См. Прогонити.

Прогнѣвати, ваю, еш, сов. и. прогнѣсти и прогнѣти, гнѣю, ёш, и. Прогнѣвать, прогнѣть.

Прогнѣвати, ся, ваю, ся, еш, ся, и. = Прогнѣяти, ся. *Ми вас просимо: не прогнѣйтесь!* О. 1861. XI. Св. 63. *Исус прогнѣвся.* Єв. Мр. X. 14.

Прогнѣяти, ся. См. Прогнѣляти, ся.

Прогнѣляти, ляю, еш, сов. в. прогнѣляти, вляю, вѣш, и. Гвѣвать, прогвѣвать, разсердить. *Не так по отцевої і матчиної молитви прогати, як її прогнѣляти.* Чуб. V. 849. *Милосердного грѣхами прогнѣляли.* К. МВ. X. 3. *Ой десь же ми, да милі братця, да Бога прогнѣвили, що у неділеньку до сгід сонця горілочку пили.* Чуб. V. 1024.

Прогнѣлятися, ляюся, ешся, сов. в. прогнѣлятися, вляюся, вѣшся, и. Гвѣваться, прогвѣваться, разгнѣваться. Чуб. III. 357. *Прогнѣвся ти на народи, вишубив жорстоких.* К. Псал. 17.

Прогнѣи, нѣю, м. Незамерзающее мѣсто на болотѣ. Свм. 147. Низкое мѣсто, заливаемое водой по крайней мѣрѣ на полѣ лѣта. Нѣзан. у. Тонкое мѣсто. Волч. у. *Кобилиці... у прогнѣи поховались.* Рудч. Ск. I. 87. *Отам попереди був віщуна, а тепер прогнѣи, шрясовина.* Волч. у.

Прогнѣіва, ня, ж. Трясина.

Прогнѣістий, а, е. Имѣющій много прогнѣв.

Прогнѣити, гнѣю, їш, и. 1) Прогнѣить. *В калюжі, в болоті серце прогнѣило і в дула голдине іаюк напустила.* Шевч. 668. 2) Уनावозить. *Прогнѣити поле.* Вх. Лех. 457.

Прогнѣити, вѣю, еш, и. 1) Прогнѣвить. 2) Истратить на говѣвѣ. *Копійок 30 прогнѣила.* Харьк. г.

Проговорѣти, ся. См. Проговорѣвати, ся.

Проговорѣвати, рѣю, еш, сов. в. проговорѣти, рѣю, рѣш, и. Проговаривать, проговорить. *Не проговорили до його ні словечка.* Кв.

Проговорѣватися, рѣюся, ешся, сов. в. проговорѣтися, рѣся, рѣшся, и. Проговариваться, проговорѣться. *Говори, та не проговорися.* Ном. № 1115.

Прогодувати, дѣю, еш, и. Прокормить. *До проходу діти малі і вдови старі.* Чуб. III. 414.

Прогодуватися, дѣюся, ешся, и. Прокормиться. *Самим твоім заробітком не проходуємося.* Київ. у.

Прогодіти. См. Проголювати.

Проголовувати, вѣю, еш, и. Пробыть годовой взлѣтное время.

Проголовувати, дѣю, еш, и. Проголодать. *Проголовувала з тиждєнь (шукуючи заробітку), та з тим і додому, прийшла.* Київ. у.

Проголоосѣти, шѣ, еш, и. Проплакать. *Проголоосѣла весь дені.*

Проголювати, люю, еш, сов. и. проголюѣти, люю, лиш, и. Пробрывать, пробрѣть. *Патер з проголюем тїмням.* Стор. МПр. 44.

Прогон, ну, м. См. Прогін.

Прогонѣти, нѣю, няш, сов. в. прогнѣти, женѣ, вѣш, и. Прогонять, прогнѣть. *Ох, жінко, каже чоловік, проженем ми ціюю барана.* Рудч. Ск. I. 41. *На боже слово воки б наслідься, дурним би назвали, од себе б пронали.* Шевч. 9.

Прогонѣч, ча, м. Желѣзный болтъ, которымъ запираются ставни. *З прогонѣча зуєдрів дірку.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 107).

Прогонѣчарувати, рѣю, еш, и. Заниматься горшечнымъ ремесломъ извѣстное время.

Прогонѣ, ні, ж. Просѣка въ лѣсу. Харьк. г.

Прогорѣти, рѣю, рѣш, и. Прогорѣть. *З причілку стїна прогорѣла наскрізь.*

Прогорѣница, ці, ж. Круглая дыра въ центрѣ верхняго жернова ручной мельницы. Шух. I. 104, 106.

Прогорѣнути, ся. См. Прогорѣтати.

Прогорѣтати, тѣю, еш, сов. в. прогорѣнути, нѣю, вѣш, и. Раздвѣгать, раздвѣнуть, отворачивать; прогребать, прогрести, прочистить. *Ой то перетілочка, ой маха невеличка, ой по полю літає, ой комий прогорѣтає.* Чуб. V. 22. *Вуса прогорѣтає.* Св. Л. 202. *Я сніжок прогорѣну.* Мил. 192. *Я солою прогорѣтаю, зерняти шукою.* Грив. III. 166.

Прогорѣвати, рѣю, еш, и. Прогоревать. *Прогорѣвала ще скілько літ з мамим Тишком.* МВ. I. 53.

Прогосподарѣвати, рѣю, еш, и. 1) Прогосподаривать. 2) Хозяинничать, потеряти. *І корови, і воли—уже прогосподаривали.*

Прогостювати, тѣю, еш, и. Прогостять. *Цілий день прогостєе було.* МВ. (О. 1862. III. 46). *Чи дїмо, старій, прогостєеш у нас?* Стор. II. 84.

Прѣгра, ря, ж. Провѣрнѣть. Ровен у. *Люби ігру, люби її проіру.* Ном. № 12591.

Програвати, граю, еш, сов. в. про-

гра́ти, гра́ю, еш, и. Прогривать, проигрывать. *Або виграє, або програв.* *Ном. № 4273. Програв чумака вози й воли в кості.* Чуб. V. 1039. 2) Играть, проигрывать на музыкальном инструменте. *У військовому суремку добре грав-програвас.* АД. I. 258.

Програватися, раюся, ешся, сов. в. **програ́тися, граюся, ешся,** и. Прогриваться, проиграться. *Котл. Ен. V. 28. От грали, грали, один програвся.* Драг. 127. *Ти ж знає, що вчора лиш у карти пан програвся?* Г.-Арт. (О. 1861. III. 83).

Прогреба́ти. См. Прогрѣбати.

Прогремі́ти, мілю, міш, и. Прогреміть.

Прогрива́ти, вію, еш, сов. в. **прогрѣяти, вію, віш,** и. Прогривать, прогрызть. *Так не проклята миша! Глянь, яку дірку прогрыз!* Чернат. у.

Прогрива́тися, віюся, ешся, сов. в. **прогрѣятися, віюся, вішся,** и. Прогриваться, прогрызаться. *Той змії як прогрызся скрізь той ліс і знов летить за ними.* Рудч. Ск. I. 119.

Прогрѣба́ти, баю, еш, сов. в. **прогрѣба́ти, бую, беш,** и. Прогрѣбать, прогресть, прочистить. *Прогрѣб присок в ошниці.* Гран. II. 183. *Чорний ворон... кітлями-нітлями прогрѣбас.* Мил. М. 38.

Прогрѣва́ти, вію, еш, сов. в. **прогрѣти, грію, еш,** и. Достигать, достигив своимъ теплою куда, сквозь что. *Такої ж ви затюпки (=труна) забажали темної, невидної, невеселої! Туди сонечко не прогріє, вітрець не провіє.* Мил. 185.

Прогрѣма́ти, маю, еш, и. Прогреміть.

Прогрѣмота́ти, чу́, чеш, прогрѣмотіти, чу́, тіш, и. =Прогрѣмати.

Прогрѣ́х, ха, м. Погрѣшность, промахъ. *Левц. (Правда, 1868, 545).*

Прогрѣша́ти, шаю, еш, сов. в. **прогрѣша́ти, шу́, шіш,** и. Погрѣшать, погрѣшить. *Що ж ем прогрішиш, о що тя нітак, ти ж сама знаєш, як тя кохаю.* Гол. I. 349

Прогрѣша́тися, шаюся, ешся, сов. в. **прогрѣшитися, шу́ся, шішся,** и. Провиняться, провиниться. *Ти любиш її, хоч вона й прогрішилась.* Г. Барв. 344.

Прогромѣ́джувати, джую, еш, сов. в. **прогромѣ́дити, джу, дш,** и. Прогрѣбати, прогресть. *Прогромѣдив ляку і заговав кость.* О. 1862. V. 84.

Прогугна́ти, нію, ніш, прогугна́віти, вію, еш, и. Произнести въ нось, прогно-

саявить. *„Спасибі, пани молодці!“ прогугнав Кривоніс.* Стор. МПр. 130.

Прогу́лок, ля и лку м. Узкій проходъ. НВолын. у.

Прогу́лка, еи, ж. Гульба? *Чоловіче, ти знаєш, що ти все п'єш та гуляєш, що все гуляки та прогульки, а об смерті нема думки.* Чуб. V. 1093.

Прогу́лком, нар. То появляясь, то исчезая. *Місяць прогулком з-за хмар вилядає.*

Прогу́люватина, ни, ж. =Прогалулюватина. Лохв. у.

Прогу́ляння, ня, с. Прогулка. *Поїдемо, Домно, а в чисте поле, в чисте поле да й на прогуляння.* Чуб. V. 704. *Ой нути́ть коня на прогуляння.* Грин. III. 631.

Прогу́ляти, ляю, еш, и. 1) Прогулять. Чуб. V. 542. 2) Прокутить (деньги, имущество). *А чи гуляв, не гуляв, сто червонців прогуляв.* Чуб. V. 796. *Прокутить известное время. Та вже ж люде в полі погнали, ми з тобою в корчмі прогуляли.* Рудч. Чп. 223.

Прогу́лятися, ляюся, ешся, и. Прогуляться. *Позвольте, каже, мамо, у садочку прогулятися.* Рудч. Ск. I. 98.

Прогурко́тити, чу́, тіш, и. Прогреміть.

Прогусті́, дү, дѣш, и. Прогудеть, прожужжать. *Проуло прокляте лихо та й заснуло.* Шевч. 106. *Чутна прогула.* Протель слухъ. Св. Л. 202.

Прогу́брити, рю, рш, и. Проговорить въкоторое время.

Прогѣвита́, влю виш, и. Проворонить, прозвѣвать.

Прогѣвита́ся, влюся, вишся, и. =Прогавтяти. *Ледачі чабани прогѣвляться.* О. 1862. V. Кух. 31.

Продава́льник, ка, м. Продающий,—такъ называется въ свадебномъ обрядѣ каждый изъ мальчиковъ, который, вмѣстѣ съ братьями невісты, будго бы обороняетъ ее отъ жениха и затѣмъ „продаетъ“ послѣднему. Мил. 122.

Продава́ння, ня, с. Продажа, продаваніе. Харьк. у.

Продава́ти, даю, еш, сов. в. **продѣти, даю, дасі,** и. Продавать, продать. *Продай, моя мати, коня вороною.* Чуб. V. 365.

Продава́тися, даюся, ешся, сов. в. **продѣтися, даюся, дасіся,** и. Продаваться, продаться. Мил. Св. 30. *Наняся—продався.* *Ном. № 10386. Один чоловік продався чортові.* Грин. I. 40.

Продавець, вді, м. Продавець. *Знає то купити та продавець.* Ном. № 9575.

Продагуха, хи, ж. Продавщица. Чуб. III. 93.

Продаж, жу, м. Продажа. *Неге молодця на продаж або птицю, або овочі.* Левци. I. 104. *Купля руки печс, а продаж триє.* Ном. № 10493. *Виставив грудню на продаж.* Видно голую грудь. Ном. № 11226.

Продажний, а, е. Назначений кь продажѣ. *Продажне—заважне.* Ном. № 10523.

Продажнийє, ва, м.—Продавальнийє. Мил. 122.

Продажність, ности, ж. Продажність. К. Кр. 28.

Продай, даю, м.—Продаж. На продай—для продаж. Вх. Лем. 457.

Продання, с. Продажа.

Продармувати, мую, вш, и. Пробыть безь употребленія.

Продати, ся. См. Продавати, ся.

Продаус, са, м. (Продаус?) Велико-возрастний ученикь учебного заведенія, вмѣющій уже усы. *Приходить аж три чертокласники—всє продауси та юлибододи.* Св. Л. 137.

Продеклямувати, мую, вш, и. Прорекламувати.

Продержати, жу, жиш, и. Продержать.

Продёрти, ся. См. Продирати, ся.

Продешевити, ся, влю, ся, виш, ся, и. Продешевити, слвшкомь дешево продати. *Ви ж млатіть, дядьку, не продешевиться.* Мир. Пов. II. 47.

Продзвонити, ню, ниш, и. Прозвонити. *Гарбузом продзвонила, редькою прокадила, отут лежи, вражий сину, в ямі.* Чуб. V. 797.

Продзельнєкати, каю, вш, и. Прозельнєть.

Продзвизчати, чу, чйш, и. Прозужжати.

Продзьобати, баю, вш, и. Проклевать.

Продивитися. См. Продивлятися.

Продивлятися, дяюся, вшся, сов. в. **продивитися**, влюся, вишся, и. 1) = **Передивлятися**, передивитися. 2) **Провнявати**, провнякуть, взглядсѣ. *Небо синє, чистє,—ні плямочки,—глибоке, просторе та широке, не продивитишь його либини.* Мвр. ХРВ. 40. *Ще прикрише подвилася дощй у вічі, немаче хотіла продивитися йй у душу.* Мир. Пов. II. 102.

Продиво, ва, с. Большое дяво, большое чудо. Левци. I. 172. *На продиво була родлива.* Г. Барв. 217.

Продивити, маю, вш, сов. в. **продути**, джѣ, джѣш, и. 1. Продувать, продути. Ном. № 158, стр. 295. *Така хата, що наскрізь продимає* Харьк. *Добри-вечір, кумо моя! чи продула місце, та щоб мені з твоім милим вечеряти сісти?*—*Ой щоб же ти, кумо моя, цюго не діждала, щоб я тобі з моім милим місце продимала.* Грив. III. 350.

Продивити, ся. См. Продивляти, ся.

Продивляти, ляю, вш, сов. в. **продивити**, млю, мйш, и. Прокаичивать, прокоптити.

Продивлятися, ляюся, вшся, сов. в. **продивитися**, млюся, мйшся, и. Прокаичиваться, прокоптитися.

Продирати, раю, вш, сов. в. **продёрти**, деру, рѣш, и. Продирать, продрать. *Лізе на хату, продрє стігу та й лапає в те місце, де сало висіло.* Рудч. Ск. I. 193. *Не продереш очі, то продереш калитку.* Ном. № 9970.

Продиратися, раюся, вшся, сов. в. **продёртися**, рѣся, рѣшся, и. Пробиратися, пробратися сквозь что. *Щось... затрицало, продиричилось між куцями.* Стор. МІПр. 81. *Почали вони поміж тими куцями продиричатися.* КС. 1882. XII. 590.

Продірини, рив, ж. мн.—**Похрестини** Мил 27.

Продіхатися, хаюся, вшся, и. Отдышаться, освѣжитися, дыша чистымь воздухомь. *Збираються в Дорнях, хто пішки, хто возком, продихатись в галях, бо день був дуже шпаркий.* К. Дз. 141.

Продівувати, вую, вш, и. Прожить въ дѣвняхъ. *Чи вік же йй продивувити, зносити бривоньки ні за що.* Шенч. 586.

Продівувати, дую, вш, и. Прожить старикомь.

Продіймати, маю, вш, и. = **Продивяти**. *Як одгнеш кватирку, то так тебе вітрець продімає.* Волч. у.

Проділіати. См. Проділяти.

Проділь, лю, м. Проборъ въ прическѣ. Чуб. VII. 422. *Дий, синку, я розділю тобі проділь.* Левци. I. 262.

Проділяти, ляю, вш, сов. в. **проділяти**, лю, лйш, и. Дѣлать, сдѣлать проборъ на голові. *Вмієте ви проділити проділь по паньскій?* Левци. I. 262.

Продір, ра, м.—**Протір**. ЕЗ. V. 188.

Продіркувати, кую, вш, и. Продыравить. Конот. у.

Продлубатися, баюся, вшся, и. Про-

розв'язати надъ тѣмъ. *Продлубався пів дня по дурному.*

Продляти, хѣю, еш, м. Промедляти, протануть. *Продляли цілий день.* Черк. у.

Продмухати, хѣю, еш, сов. в. **продмухати**, хаю, еш, м. Продувати, продуть.

Продмухнути, ну́, нѣш, м. Одн. в. отъ продмухати.

Продювати, днюю, еш, м. Провести день.

Продовбати. См. **Продовбувати**.

Продовбувати, бую, еш, сов. в. **продовбати** в **продовбти**, б́у, бѣш, м. **Продолбавати**, **продолбати**. *Дірку продовба.* Рудя Ск. I. 117.

Продовганитися, нюся, нишся, м. **Замѣшкаться**. *Линю до сусіди, казав: „та я не дою“, та ось бач і продовганися ось мочи, що вже й вечір став.* Екатервносл. у.

Продовжати, ся. См. **Продовжувати**, ся.

Продбжувати, жую, еш, сов. в. **продбжати**, жу, жиш, м. **Продлати**, **продлати**, **протянути**. *Доброму чоловіку продовж, Боже, віку.* Ном. № 4430.

Продбжуватися, жуся, жишся, м. **Давт-ся**. *Літа ж мої молодії, літа молоденькі!.. Як дасть Господь мизу долю, то покоро-титься, а як буде добра доля, ой то про-довжтись.* Гол. I. 273.

Продойти. См. **Продоювати**.

Продолубати, б́аю, еш, м. **Проковы-рати**. *Начав долубати. Продолубав таку вже дірочку, що й кумак улізе.* Грив. III. 336.

Продомувати, му́ю, еш, м. **Провдѣть** дома. *А ми всі святки продомували, нікуди в світі не ходили.*

Продохнути, ну́, нѣш, м. **Передохнути**. *Жостий пісочок заліи носочок, нельзя про-дохнути.* Мет. 151.

Продоювати, доюю, еш, сов. в. **продойти**, дою, їш, м. **Довт**, **подовт** слегка вь началъ доєвія. Шух. I. 193.

Продражнити, няю, ниш, м. **Прозвати**, **дати** насмѣшливое прозвище. *Подавав пріз-вища усім сусідам: одного продражнив по-міткоюм.* Леввл. Нов. 147.

Продрати, деру́, рѣш, м. = **Продерти**.

Продратися, деру́ся, рѣшся, м. = **Продертися**. *Я пролізу, продеруся до дичини в тижю.* Чуб. V. 1118.

Продряжати, жу́, жиш, м. **Продро-жати**.

Продрімати, х́аю, еш, м. 1) **Продре-**

мати. *Продрімав пів ночі, а заснути таки не дали.* **Потерати**, **утратити** изъ-за дре-моты. Мнж. 112. 2) **Задремати**. *Зробив єм собі на тій яблоні тернову постіль: як ся продрімав, то ся уколе.* Драг. 263.

Продрухання, ня, с. **Отрезвлення** отъ сна.

Продрухатися, хаюся, ешся, м. = **Прочуматися**. **Подол**. г. **За такою робо-тою продрухався**, ілянув по боках. Св. Л. 303.

Продумати, маю, еш, м. **Продумати**.

Продути. См. **Продимати**.

Продухвина, **продуховина**, ни, ж. **Продухвина**; **прорубь**. *Поставили ятірі у продуховині. На яру ставочки здавалися якимись продухвинами.* Леввл. I 17.

Прожартувати, ту́ю, еш, м. **Про-шутити**.

Прожати, жну́, жнѣш, м. **Прожати**.

Проженихатися, х́аюся, ешся, м. **Проухаживати**.

Прожереніа, ня, с. **Пожраніе**. *При-везе цимак парівну нашому змієві на по-жереніе.* Мнж. 31.

Прожерка, ки, ж. **Раст.** Paris quadri folia. Лв. 100.

Прожерливий, а, в. **Прожорливий**.

Прожерти. См. **Прожирати**.

Прожиря, рі, об. **Прожора**. Мнж. 190.

Проживати, ваю, еш, сов. в. **прожи-ти**, живу́, вѣш, (жнїю, їш), м. **Прожи-вати**, **прожити**, **жити**. *Горе нам; юрочан-ня,—як нам прожити? Чуб. V. 23. Дай же тобі, Боже, в щастю прожити.* Чуб. III. 335. *Из своєго дружиною в світі про-жию.* Чуб. V. 1041. *Проживай, моя ясо-ко, веселою.* МВ. (O. 1862. I. 72).

Проживатися, **ваюся**, **ешся**, **сов. в.** **прожитися**, **живу́ся**, **вѣшся**, м. 1) **Про-живатися**, **бити** **прожити**. *Як во сні мені здалося, що на світі прожилося.* КС. 1883. II. 468. 2) **Безд.** **песов.** **в.** **жтвсья**. *Ой як тобі, моя сестро, та проживатися?* Грив. III. 402.

Прожирати, раю, еш, сов. в. **прожѣр-ти**, **жеру́**, **жерѣш**, м. **Проглатувати**, **проглотити**; **сожирати**, **сожрати**, **„пожрати**. Драг. 249. *Адам узів в рот та нагадавсі, що то Бог наказав, та й лануєсі за горло, щоби не прожер.* Гн. II. 223. *Плив по морі, та й ю рыба з човном прожерла.* Гн. I. 48. *Царь оддав змієві прожестти свою дочку.* Драг. 248.

Прожирувати, ру́ю, еш, м. **Пробало-ватися**, **прошазати**.

Прожирь, рі, ж. Соб. Обжоры. *Нена-сима прожирь*. Мир. ХРВ. 9.

Прожіяти. См. Проживати.

Прожиток, тку, м. Життя; средства для живанн. Шух. I. 304. *Жінка, випра-тивши на лікарів весь прожиток, не могла вижитись*. Св. Л. VIII. 43. *Не то мені, не то дітям, а онукам і правнукам стане на прожиток*. Грив. I. 92. Ум. **Прожито-чок**. *Аби то вас Пречиста Діва уздоровила ніком і здоров'єчком добрим, прожиточком щасливим*. ЕЗ. V. 108.

Прожиття́, та́, с.—**Прожиток**. *Ой дай, Боже, усім християнам мноюї літа, до щасливого прожиття у сім світі*. Макс. Тяжнь звітди і на податки, і на прожиття. Мир. Пов. II. 85.

Прожбг, гу, м. Стремленіє, стрем-тельность. *Страховище, наставивши рои, неслоь з усюю свого страшною прожою*. Мир. ХРВ. 29.

Прожбгом, нар. Стремглавь, опрометью. *Не роститевшиє броду, не лізь прожоюм в воду*. Посл. Собаки сумулись прожоюм до мене. Черк. у.

Прожра, ра, об. Обжора. *Як та прожра жре*. Мир. ХРВ. 178.

Прожури́тися, ріюся, рися, м. Про-печалитися, прогоревать.

Проя, пред. 1) Мимо. *Йтимеш проз його*. Лохв. у. *Йде... проз двір*. Грив. II. 166. 2) Съвозъ, черезъ. *Пройділа проз сито*. Васильк. у. *Проз лійку наливала ка-расину і то розлила*. Васильк. у.

Проба, ви, ж. Проза. *Прозою мальов-ничою нам їх (думки) переказано*. К. (О. 1861. II. 231). *Не так то вони (вірші) голосні і часом наче в прозу впадають*. К. (Хата, 3).

Прозв'ати, ся. См. Прозивати, ся.

Проздріти, рю, рящ, м.—**Провидіти**. *Хто був темний ...проздрів*. Гв. I. 190.

Прозеленуватий, а, в. Зеленоватий. Константиногр. у.

Прозив'ати, в'аю, вш, сов. в. прозв'ати, зв'у, зв'ещ, м. Прозивать, прозвать. *Не знає, як і батьки її звать і прозивають*. Кв. *Царські слухи прозвали його Незмайком*. Рудя. Ск. I. 146.

Прозив'атися, в'аюся, вшся, сов. в. прозв'атися, в'аюся, зв'ещся, м. Назы-ваться, называться. *Стара прозивається Гер-пилька Горпина, а дочка Наталка*. Котл. НВ. 390. *Ой був в Січі старий козак, про-зивався Чалий*. О. 1862. IX. I. (Нц.).

Проя́зка, кя, ж. 1) Насм'яшлявєе

прозаваніє. Вх. Лем. 457. 2) Бравнос слово. Вх. Лем. 457.

Прозирало, ла, с.—**Дверкало**. Вх. Лем. 457. Вх. Уг. 264.

Прозирати, р'аю, вш, сов. в. прозир-н'ати, н'у, н'ещ, м. Прозирать, прозр'ять, провн'ять, провн'ають зр'вн'ємъ. *Ти у небо прозираєш і в землю глибоко*. К. Досв. 78. *Ледві-ледві опіюючі серцем прозираю*. Шевч. 263. *Хто ж із них прозирає глибоше в історично правду?* Б. XII. 40.

Прозимув'ати, н'ую, вш, м.—**Перезі-мувати**.

Прозір, зору, м. 1) Отверстіє въ крышѣ для прохода дыма в пр. Шух. I. 110, 174. 2) Провс'ять, дыра между сложен-ными бревнами. *Клади зрова шильниці, а то прозир великий*. Волч. у. 3) Дурной глазъ, взглядъ, отъ котораго привлючается бо-лѣзнь, слгзъ. Мил. М. 36, 40.

Прозірний, а, в. 1) —**Прозорий**. *Річок прозирний чисті води*. Щог. Сл. 104. 2) Отъ сгзаду провсколящій. Мил. М. 51, 40, 57. *Пристрїти.... прозирній*. Мвж. 152. 3) Зр'ельный. *Прозирна труба*. ЗОЮР. II. 53. Рк. Левц. 4) Четкій. *Книжка ся прозирна бо в неї великі букви і мені добре читатъ*. Рк. Левц.

Прозірнійк, ку, м. Раст. Huregicum quadrangulum. Шух. I. 21.

Прозирність, ности, ж. Прозрачность. Желех.

Прозбрий, а, в. Прозрачный. *Світ про-ходить крізь скло, бо воно прозоре*. Ком. П. 42. *Поділ, втяючись роюм у Дніпро, неначе плавав на синій тижій прозорій воді з своїми церквами і будинками*. Левци. Пов. 4.

Прозорістий, а, в. Ажурный. *Вістря долітїв перебивають бляху наскрїз—се про-зориста бляха*. Шух. I. 277.

Прозбрний, а, в. 1) — **Прозирний**. 2) Прозбрна рушниця. Ружье большого ка-лябра.

Прозбро, нар. Прозрачно.

Прозбрчастий, а, в.—**Прозорий**. Мир. Пов. II. 84. *Прозорчаста вода*. Левяц. I. 62.

Прозбриня, ня, с. Зр'внє. Вх. Лем. 457.

Прозьба, бш, ж. Просьба. *Як не даси з прозьби, то даси з принуки, а чою прозьба не докаже, то докажуть брки*. Ном. № 1059. Ум. **Прозьбоньна**. Грив. III. 378.

Прод'ати, д'аю, вш, сов. в. проствя, їш, їси, м. 1) Прод'ать, проств'ять, издер-жать на пшцу. *Протратив там масток*

свій... Як ж пройде усе, настала молоднеча
вельма в землі тій. Ев. Л. XV. 13, 14.
2) Проїздати, проїсть, прогрізть дыру.
Проїз дїрку у бичка, з середини все вийде.
Рудч. Ск. II. 7. Протирати, протереть.
Сирая сириця до жовтості кости тіло ко-
зачьке пройдала. АД. I. 94. 3) Только
сов. в. Заїсть, загрізть кого преслїдо-
ваніямв. Там старшо неїстка пройла менчу:
доти їм, поки таки свекор ту бїдну ви-
став. Пират. у.

Проїзд, ду, м. 1) Проїздь. Лучалось
ї проїздом завернуть, щоб переночувать.
Стор. II. 167. 2) Проїздь, мїсто для прої-
зда. Проїзду не дав і на ступїні. НВо-
лян. у.

Проїзджати, джїю, еш, м. —Проїздити.
Там пам Василью проїзджав. Чуб. III.
272. Десь мій милий ми Україні на ко-
нику проїзжав Чуб. V. 381.

Проїзджачий, чого, м. Проїзджій. Ном.
№ 892. Та прохожих, проїзджачих у двір
закликав. Шевч. 108. Перехожий, проїз-
жачий—що їл там на шляху не кидалось
в вічі, мїсто мене не заняв, спасїбі Богу. Кв.

Проїздїти, джї, дїш, сов. в. прої-
хати, їду, деш, м. Проїзжати, їхати,
проїхать. Усюде, де не проїзди Кобза, на-
род воружився. Стор. МІР. 51. Проїгали
поле, проїгали друє. Чуб. V. 226.

Проїздити, джу, дїш, м. Проїздить.
Хоче Палїї проїздити коня свого. Драг.
204.

Проїздитися, джуса, дяшся, м. Прої-
здитися. Пойдьмо туди, побачим і погу-
ляєм там, да таки ї проїздимся трохи.
Рудч. Ск. II. 93.

Проїсній, а, б. Прозорливий. Та хай
їм лига юдника, щоб я попочиць юбувала,—
бо це народ проїсний. Харьк. г.

Проїсти. См. Пройдати.

Проїстливий, а, е—Проїсній. Така
дитина проїстлива, що чисто няк її не
нагодуєш. Змієв. у. Слов. Д. Эварн.

Проїсть, ти, ж. Обжорство. Оця бо ще
менї дїтворї як почне той хлїб святїй
джавати,—справді, наче проїсть напала.
Екватерноєд у.

Проїти, проїю, їш, м. Варять в за-
крытомь крышкої горшкї. Вх. Зв. 56.

Проїхати. См. Проїздити.

Проїйде ди, об. Проїйдох. У якусь там
село прислали новою паламаря, та такою
проїду. Чуб. II. 656. А ти, пройдо все-
світїя, твоїх рук нічого не мине!

Проїдисвіт, та, м. Проїйдох, влав-

турьств. Да не лай мене, моя матїнко,
ніколи ні за що, помилбля проїдисвіта,
превелике ледащо. Мет. 85.

Проїмїти, маю, еш, сов. в. проїняти
в проїняти, їмї, жеш, м. 1) Пронимать,
провать. Цианський пїт пройма. Ном.
№ 3197. Ой як рушити плечима, проїме
душу очима. Чуб. V. 1084. Чоюсь у бабусї
чепурненької слюзи покотились, наче б то
нічого ї пркюю не сказав, а проняв. Г.
Барв. 503. 2) Продївать, продїать. Про-
няти нитку в голку. Борз. у. 3) Проня-
зывать, пронизать, проникнуть сквозь что.
Мнж. 83.—зубом. Прокусить. 4) Заїплять,
заїпнїть. Взїям Байдю, їзїяли, за лїве
ребро такою проїняли. АД. I. 147. 5) Охва-
тывать, охватїть. Холод почив проїмїти
Карта. Леватї. КС. 71. Великий сум про-
няв менї все тіло. К. Іов. Радїсть прої-
має тебе. Мир. ХРВ. 241. 6) Пронялї
думка ногб. Явилагь у кого мысль. Така
саме думка проїняла ї Чїнку. Мир. ХРВ.
241.

Проїмїтися, маюся, ешся, сов. в.
проїнятися в проїнятися, їмїся, жешся,
м. 1) Быть пропямаемым, пронятым,
провизанным в пр. 2) Проняваться, про-
някнуться. Мати—як мати: вона проня-
лась жаслєм рїдної дитини, зїянулася на
її слюзи. Мир. ХРВ. 330.

Проїти, ся. См. Проходити, ся.

Прокадїти, джї, дїш, м. Покадїть.
Чуб. V. 797.

Прокажєнний, а, е. Прокаженный.
Приходить до його прокаженний. Ев. Мр.
I. 40.

Прока́за, зи, ж. Проказа. Прийшов
чоловік увесь у прокази. Ев. Л. V. 12.
Старци тебе цураютьсь мов тїї прокази.
Шевч. 460.

Проказати. См. Проказувати.

Проказувати, вую, еш, сов. в. прока-
зати, жї, жеш, м. 1) Говорить, прогово-
рять. Скоро се брат проказав, так і зняв
хресаню. Федьк. 2) Диктовать, продикто-
вать. Ном., Передм. I. Ой, добродїю! та
будте ж милостивї, треба ще писати...
їще не все я проказала. МВ. I. 50. 3) При
обучєніи: говорити, сказати что либо, что
учениакь должен повторить за учителемъ.
ЗОЮР. I. 50.

Прокалатати, таю, еш, м. 1) Просту-
чать в колотушку; прозвонять. 2) Пройти
(о времени). Прокалатав швидко час. Греб.
333.

Прокапати, паю, еш, м. Капать сквозь

что. *Що мої реберечка травка поростає, а мої карі очі кров прокапає.* Чуб. V: 662.

Прокарата́ти, та́ю, еш, 1. Прожить. *Як довгий вік прокараташи.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 112).

Прока́тати, та́ю, еш, 1. Прокатать (на лошади).

Прока́татися, та́юся, ешся, 1. Прокататися. *Син каже: прокатаємось.* Рудч. Ск. I. 101.

Прока́хкати, ка́ю, еш, 1. Прокашлять сухимъ кашлемъ.

Прока́чати, ча́ю, еш, 1. Прокатать известное время (бѣлье).

Прока́чатися, ча́юся, ешся, 1. Проваляться. *Всю ніч прокачалася і таки не зснула.* Харьк. Два тиждні хвора прокачалася.

Прока́шливати, ля́ю, еш, сов. в. прока́шляти, ля́ю, еш, 1. Прокашливать, прокашлять.

Прока́шливатися, ля́юся, ешся, сов. в. прока́шлятися, ля́юся, ешся, 1. Прокашливаться, прокашляться. *О, бодай його!—скригнув він, прокашлюючись.* Мир. Пов. II. 52. *Прокашляйся без зубів, сестрице, до мене ближче приглись.* Котл. Ен.

Проква́кати, ка́ю, еш, 1. Проквакать.

Проква́сити, шу, еш, 1.—дѣшу. Бѣдо, преимущественно квслою, немного оживить себя. *Постой, каже, чорте, хоч я собі трушок вирну,—буде чим душу проквасити.* Рудч. Ск. II. 24. (Вівдя) *почесала з шляху до зеленою моріжку вхопити свіжої травичі та хоч капелку проквасити душу од тій страшної пилуи.* Мвр. ХРВ. 39.

Проква́сити, нію, еш, 1. Прокваснуть.

Проква́ситися, ніюся, ешся, 1.—Проквасити. Вх. Уг. 263.

Прокви́літи, см. Прокви́ляти.

Прокви́ляти, ля́ю, еш, сов. в. прокві́ляти, ля́ю, еш, 1. 1) Плакать, стонать, прстонать. 2) Кривчать, прокривчать (преимущественно жалобно. О нѣкоторыхъ звѣряхъ и птицахъ). АД. I. 185. *Вояки-сіроманиї кивлять-проквіляють.* Мет. 443. *Там сидить ясен скіл-білозерень, жалобненно кивлять-проквіляє.* АД. I. 190.

Прокві́тати, та́ю, еш, 1.—Провітати. Гол. IV. 523.

Прокво́кати, кчу́, чеш, 1. Проклохтать (о курицѣ).

Прокво́лясто, прѣкво́ло, прѣкво́лом, нар. Медленно. *Прѣкво́лом свівати.* Скввр. у.

Прѣвѣд, ду, м. Пробужденіе. *Прокид від сну.* К. Дз. 110.

Прокі́дати, да́ю, еш, сов. в. прокі́дати, даю, еш, в. прокі́нути, ну, неш, 1. 1) Раскидывать, раскинуть, прогостить, отъ свѣга и пр. *Ну і понамітали снігу! Треба прокидати (прокинути) стежку від хати до ліва.* 2) Не попадать, не попасть, промахнуться. *Стрѣляли козати на рейтари. І вони прокинули.* Морд. Пл. 171. 3) Простлать, простлатъ. *Прокинувши на полу ряднину, ляла і сама хоч задрімати.* Мвр. ХРВ. 56. *Та зійду я на мочилу, та прокину срячину, та ляжу трохи спочину.* КС. 1883. IV. 907. (Нп.). 4) Истрачивать, истратить, потерпѣть убытокъ. *На весілі в родичів рублів п'ять прокинеш.* Лубен. у. *На тому заробчи, на тому прокинеш.* Лубен. у. 5) Сов. в. только прокинути. Будить, разбудить. *Цілу ніч прокидало Христю материне важке зітхання.* Мир. Пов. I. 118. *Зснула без подушки,—прокинули б дівчину та поклали б їй подушку.* Зміев. у.

Прокі́датися, да́юся, ешся, сов. в. прокі́нутися, нуся, нешся, 1. 1) Прокисаться, проснуться. *Вчочі прокинешся,—не спить Василько мій.* МВ. II. 9. Иногда прокинутися въ знач. очнуться. МВ. (О. 1862. III. 41). *Зомів Марко, і земля задріжала... Прокинувся... до матері,—а мати вже спала.* Шевч. 118. 2) Появляться, появляться; встрѣчаться, случаться. *Щоки повпадали і вже волося прокидається біле.* О. 1862. X. 8. *Стали прокидатися де-де і злодіячки—новина в Пискаг.* Мир. ХРВ. 119. *Все ж таки прокидається такий час, що вони і цуляші бувають, і одточинуть як слід.* Драг. 171. 3) Только сов. в. ? *Отелиться. Рано походила наша корова, то рано і прокинулась.* Зміев. у.

Прокі́піти, пію́, еш, м. Прокіпѣть.

Прокі́сати, са́ю, еш, сов. в. прокі́с(ну)ти, ну, неш, 1. Прокисать, прокиснуть. *Нехай кисне,—не прокисне, да нікому їсти.* Чуб. V. 133.

Прокі́'я, п'я, с. Праздникъ 8 іюля (Прокопа).

Прокла́дати, да́ю, еш, сов. в. прокля́сти, кладу́, дѣш, 1. Прокладывать, проложить. *Проклали зрочки дорочу у Русалия.* Стор. МІР. 41.

Прокля́нати, ня́ю, еш, сов. в. прокля́сти, кляну́, неш, 1. Проклинать, проклясть. *Пішла мати да плачучи, своєю сина проклянула.* Макс. *Дівчинонька плаче,*

сильменью ридав, свою долю проклинає.
Мет. 79.

Проклиня́тися, на́юся, е́ся, сов. в. прокля́тися, ну́ся, ве́шся, м. 1) Проклиня́тися, быть прокляты́мъ. Шевч. 212. 2) Руга́ться. *Аби ми нечистого духа не зидували, нечистим духом ся не проклинали.* Ез. V. 100.

Проклину́ти, ну́, ве́ш, м. = **Проклясти**. *Бо я твою долю давню проклинула.* Грив. III. 394.

Проклі́н, льо́ну, м. Прокля́тіе. *Проклі́н усім, хто пале, коле, ріже.* К. ЦН. 302. *Батькова та матичина молитва із моря виймає, а проклін у калюжі топить.* Ном. № 9373.

Проклі́ни́ця, ці, ж. Та, которая проклина́еть. Гн. II. 126.

Проклюва́ти, клюю́, е́ш, м. Проклева́ть. *Гусак: „Одчини, лулуне теля!“— „Не одчини.“— „Ну, нюком проклюю.“* Рудч. Ск. I. 40.

Прокля́ти, ся. См. **Прокли́нати**, ся.

Пробля́тий, а, е. Прокля́тый. Употребляется как бранное слово. *Журба моя, журба, журба проклятая, та наважилась мене зовсім ізжурити.* Чуб. V. 420. *В одного чоловіка була жінка Химка, і така була проклята, що все його б'є.* Рудч. Ск. I. 57.

Прокля́ття, та́, с. Прокля́тіе. К. Псал. 88. *Байде мені латинське прокляття!* К. ПС. 52. *Нехай ляже прокляття на йому.* Левци. I. 527.

Прокляту́щий, а, е. Ум. отъ прокля́тий. Бравное слово. *Така нитюра вже проклятуща удається.* Рудч. Ск. II. 174. *А проклятуший хміль як рута зелені.* Греб. 371.

Прокотну́ти, ну́, ве́ш, м. Проглотить. *А лисичка йому — ам! та й прокотнула.* Рудч. Ск. II. 3.

Проко́лиха́ти, шу́, шеш, м. Покачать. *Повішу ще тії рукава — хай вітер проколише.* Чуб. V. 606.

Проко́лоти, ся. См. **Проколювати**, ся.

Проколу́пати, паю́, е́ш, м. Проковы́пать.

Проко́лювати, люю́, е́ш, сов. в. проко́лоти, лю́, леш, м. Прока́лывать, проко́лывать. *Голову проколеш йому остю.* К. Юв. 93.

Проко́люватися, люю́ся, е́ся, сов. в. проко́лотися, лю́ся, лешся, м. 1) Прока́люватися, проко́лотися. 2) О зубахъ: прорі́зуватися, прорі́затися. *Дитині... проколюються зуби.* Ез. V. 183.

Проко́ладува́ти, ду́ю, е́ш, м. Прошты́ ко́ляду.

Прокопа́ти. См. **Прокопувати**.

Проко́пувати, пу́ю, е́ш, сов. в. прокопа́ти, паю́, е́ш, м. Прока́пывать, прокопа́ть.

Прокорм, му́, м. *Кормъ. Щебече, мов синичка та, що дитиняток доглядає, за прокормом для їх літає.* Мкр. Г. 22.

Прокорми́ти, млю́, миш, м. Прокорвля́ти.

Прокорми́тися, млю́ся, ми́ся, м. Прокорвля́тися.

Прокоса́ти. См. **Прекосувати**.

Прокоти́ти. См. **Прокочувати**.

Проко́чувати, чу́ю, е́ш, сов. в. проко́тити, кочу́, таш, м. Прока́тывать, прока́тывать.

Проко́шувати, шу́ю, е́ш, сов. в. проко́сити, кошу́, шиш, м. Прока́шивать, проко́шивать.

Прокрада́тися, да́юся, е́ся, сов. в. прокра́стися, ду́ся, дешся, м. 1) Ловте́ться, пойматися на веровстві́, прокра́стися. *Крав, крав, але ж і прокраєся.* Подольск. г. *Слюсарь прокраєся, а коваля покарали.* Ком. Пр. № 157. 2) Прокра́дыватися, прокра́стися. *Прійти тайкомъ. Ярем з Лейбою прокраєся аж у будинок, в самий мого.* Шевч. 189.

Прокрича́ти, чу́, ча́ш, м. Прокрича́ть. *Нехай він лютє, поки сам зачне, поки безголов'я ворон прокричить.* Шевч. 35.

Прокрути́ти. См. **Прокручувати**.

Прокрута́тися, чу́ся, ти́ся, м. Провертэ́тися. *Як установи удосвіта, та до пізна й прокрутилася і попоїсти ігразд ніколи.* Еватервносл. г.

Прокру́чувати, чу́ю е́ш, сов. в. прокру́тити, чу́, тиш, м. Просверлить. *Взяла його, сказала до стирні і прокрутила маленьку дірочку, щоб дух пускати.* Чуб. II. 9.

Прокра́кати, каю́, е́ш, м. Кра́чить, ж. Прокарка́ть.

Проку́бляти, лю́, лиш, м. Въ стогу сдвэ́лать углубле́ніе, подобное норѣ. *У трипуск теля пускаємо, воно й прокубмлю стіи.* Константиногр. у.

Прокува́ти, ку́ю, е́ш, м. Проврива́ть (о кукушѣ). *Зацізім вишні, прокувала сива зозуля.* МВ. I. 140.

Прокукури́кати, каю́, е́ш, м. Прокукарека́ть, прокрича́ть (о пѣтухѣ).

Прокульга́ти, гаю́, е́ш, м. Пройти хрома́я.

Прокуна́ти, наю́, е́ш, м. Продрема́ть.

Прокупитися, пліюся, пишся, *гл.* Прокупитися, заплатити лишнее. *Купи, та й не прокупись.* *Ном. № 5861.*

Прокур, ру, *м.* Неоплаченный акцизом сиварт, утаєний отъ акцизу перекурь. *Каменец. у.*

Прокуравати, влю, виш, *гл.* Растратити на публичныхъ женщивъ. *А п'яничка що не прин'є, то все прокуравати.* *Гол. I. 222.*

Прокурор, ра, *м.* Прокуроръ. *Нащо було Памьку прохатся в прокурори?* *Греб. 362.*

Прокусити. *См.* Прокушувати.

Прокушувати, шую, еш, *сов. в.* прокусити, ш'у, сиш, *гл.* Прокусывать, прокусить.

Пролізати, жу, зиш, *сов. в.* пролізати, лізу, веш, *гл.* Проползати, проползти; пролізати, пролізати. *Проліза іадюка. Марко проліз по під куцем лоду.* *Стор. МПр. 111. Не можна в двері,—я в квартиру, або пролізу в шишу дірку.* *Глоб.*

Проламати. *См.* Проламувати.

Проламувати, мую, еш, *сов. в.* проламати, маю, еш, *гл.* Проламывать, проломать. *І проламати (стелю), спустили ліжко.* *Єв. Мр. 4. Проламав (у лісі) стежку.* *Рудя. Ск. II. 106.*

Проласувати, сую, еш, *гл.* Употребити на лакомства. *Як би ник був він перед очима, а то за материними очима, то хоч і перенаде йому карбованець або два, то й проласує.* *Лебед. у.*

Пролєв, ва, *м.*==*Пралєв.* *Ти лєв собі, а я пролєв,—циши одвічає.* *Рудан. I. 72.*

Пролєжати, жу, жиш, *гл.* 1) Пролєжати. *Ніч настине,—я в слізючка пролєжу.* *Чуб. V. 467. Ляже в сидку та ціліснийкй день і пролєжить нерухомо.* *МВ. II. 8.* 2) Продавати, лежати. *Моя тобі зброя кілочка не вломить, я сам молод ліжка не пролєжу.* *Чуб. V. 63.*

Пролетіти. *См.* Пролітати.

Пролівати, ваю, еш, *сов. в.* пролітати, ллї, ллєш, *гл.* 1) Пролівати, пролітати. разливати, разлітати. (Препнущественно о брови, слезяхъ). *Кров не вода, пролівати шкода.* *Ном. № 1283. Молодая молодиче, нащо слюзи пролівати?* *Чуб. V. 202.* 2) Пролівати слюзіамм. Пролівати слези. *КС. 1882. XII. 498, 502. Гірко плаче, дрібними слюзами проліває.* *КС. 1882. XII. 494.*

Проліватися, ваюся, ешя, *сов. в.* пролітатися, ллїюся, ллєшя, *гл.* Пролі-

ватися, пролітатися. *Се єсть кров моя, що за многих пролівається.* *Єв. Мр. XIV. 24. Длїве човєк, води повєн, да коли б не пролівся.* *О. 1861. XI. 9. (Нп.).*

Пролїгати, гаю, еш, *гл.* Проглотити. *Музика що затирлигає, то і пролігає.* *Ном. № 12465.*

Пробля, ву, *м.* Незамерзающее мїсто на рїчкѣ. *Аж зирк,—заєш у пролізі чмика.... бїдний ланками перебіра, от-от під лїд нїде.* *Єв. Л. 95. Оце проліз буде, а по три нею їдуть через рїчку і не провалюється крига.* *Каменец. у.*

Пролїзати. *См.* Пролїзувати.

Пролїзна, ня, *ж.*==*Пролїз.* *Черк. у. Її ноги вїгнули тонкий лїд, шургнули в пролізину.* *Левид. I. 470.*

Пролїзувати, зую, еш, *сов. в.* пролізати, ліж'у, жеш, *гл.* Пролїзывать, пролізати. *Лизнула раз, за другим разом уже дірку пролізала.* *Рудя. Ск. II. 75.*

Пролїути, н'у, нєш, *гл.* Пролетѣти. *Ой хоч бачив,—промінуло, галочкою пролінуло.* *Чуб. V. 190.*

Пролїскуватися, куюся, ешя, *гл.* Лосниться, проблескивати. *Волос у мене вже сріблом проліскується.* *Г. Барв. 8.*

Пролїти, ся. *См.* Пролївати, ся.

Пролїти. *См.* Пролівати.

Пролїй, (лія?) *м.* Ливень. *Вх. Зв. 458. Прлїє, су, *м.*==*Пралїє.* *ХС. VII. 457. За лісом, за пролієом золота діжа сходить.* *Чуб. I. 315.**

Пролїска, ки, *ж.* *Раст.* *Hepatica triloba Chaix.* *ЗЮЗО. I. 124.*

Пролїсок, ску, *м.* Прогалина, поляна. *На полянах і пролісках росла висока трава і ніколи не косилась.* *Стор. II. 118 2) мн. Раст. Scilla cernua. Потебня. К'в вст. звук. III. 96.*

Пролїт, ту, *м.* 1) Летѣти, летаніє. *Потепліло, пішла бджола у проліт.* *Лебед. у.* 2) Діаметръ, поперечникъ. *Те колесо на проліт має три аршини.* *Черк. у.*

І. Пролїтати, таю, еш, *сов. в.* пролетіти, лєч'у, тїш, *гл.* Пролетати, пролетѣти. *Широкє поле, широка толога, тїлько орлам пролітати.* *Чуб. V. 128. Дрібний сніжок проліває.* *Чуб. V. 1015.*

II. Пролїтати, таю, еш, *гл.* Облетѣти. *Я весь свїт пролітала, золотих орїв не видала.* *Чуб. V. 386.*

Пролїтувати, тую, еш, *гл.* Прожити лїто, провести лїто. *Знов пішла по лїдях: де пролітучо, де пролімучо.* *Г. Барв. 368.*

Пролічити, чѣ, чшш, і. Просчитати.

Проліяти, ляю, еш, і. Пролить.

Проложити, жѣ, жшш, і. 1) — Прокласти. Ніколи не звернемо з дороги, що ти нам проложиш еси. К. (О. 1861. III. 6).

2) — пісню. Сложати, сочвати пѣсню. Проложи їм пісню про Царя Наливая. К. ЦН. 307. Не з добра то хтось проложив пісню: „Мати наша, мати! не журись ти нами“... Г. Барв. 175. Се не пісенька, а щира правдонька. Так ми у своїх батьків служили, да оце про їх і пісню проложено. ЗОЮР. I. 80. — гутірку. Сложати розсказъ. „Чи чував ти, братіку, щоб ми одкусила коли голову чоловікові? — Засміявся козак: „Се, пане ясновельможний, тільки таку цутірку проложено“. К. ЧР. 381.

Пролом, му, м. Брешь, проломъ. Ломаться мов у пролом заложив, потужніють руйною моєю. К. Іов. 64.

Проломина, ви, жс. Проломъ, проломленная дыра. А в воротах унизу дочечка проломана... От вовк повернувся другим боком, усунув хвоста в ту проломину... Г. Барв. 244

Проломіти, илю, ишш, і. Проломать. Круюм хату обступили, самі двері проломали. Чуб. V. 968.

Проломітися, илюся, ишся, і. Проломитися.

Пролуб, бу, м. = Ополовка. Скочив в пролуб, але більше тою не робив, бо дуже ю студію пропала. МУЕ. III. 54.

Пролотувати, тѣю, еш, і. Пробыть известное время разозленнымъ, разсерженнымъ.

Пролящати, щѣ, щшш, і. Известное время лящати (см.).

Промалювати, люю, еш, і. Прокатать известное время на каткѣ (бѣлье).

Промавати, маву жеш, і. Промазать известное время.

Промайнѣти, нѣ, нѣш, і. Промелькнуть. Щось наче промайнуло повз вікна.

Промайструвати, рѣю, еш, і. Проработать (о плотникѣ, столярѣ).

Промалювати, рѣю, еш, і. Пробыть живописцемъ вля маларомъ известное время.

Промандрувати, рѣю, еш, і. Пропутешествовать; пройти, путешествовать.

Проманіжити, жу, жшш, і. Побить кого. Я його добре проманіжив, — знатиме, як мене займати.

Проматчяти, чѣ, чшш, і. Промотать, расточать. Не против я, не промай-

чував, не проматчав, не проиндрия без пуття. К. ЧР. 266.

Проматчятися, чѣ, чшш, і. Промотать, расточать, промотать. Проматчятимось гордяне на свої що-тиждня новій моді. К. (О. 1861. I. 311).

Промарнотравити, влю, виш и промарнотратити, чѣ, тшш, і. Расточать, растратить, промотать. Промарнотратили добро, пропили, проайнували. Полт.

Промарудитися, джуся, дшся, і. Прокопаться, провозиться, промѣшкать.

Промаршалкувати, кѣю, еш, Пробыть известное время маршалкомъ.

Промажати, хѣю, еш, і. Расчистить поверхность воды прежде чѣмъ набрать. Ой у броду беру воду, да її не промажаю. Нв.

Промажнутися, нѣся, нѣшя, і. Промажнуться. (Объ ударѣ, но не о выстрѣлѣ). Як ударить хто, то промовить: „лясь!“, а як промажеться, то товариши починаюю руки гладити. Чуб. III. 103.

Промажати, цаю, еш, і. Прощупать.

Промашка, ки, жс. Значительное расстояние для прохождения, большая проходка. До Василькова звідсіля добра промашка. Рѣ. Левец.

Промачити, чію, еш, і. Промачаться. Сяк так, то з журбою, то з туюю промачила Маруся до епископи. Кв.

Промѣж, пред. = Проміж. Утікала Бондарівна промѣжи домами. Чуб. V. 427.

Промѣжка, ки, жс. Промежутокъ, промежуточное расстояние. Промѣжка між кроквами дуже широка, — се недобре, як крокви рідко стоять. Волч. у.

Промѣжок, жеу, м. Полевая дорожка по межѣ между двумя полями, интерваль. Лохв. у.

Промѣкати, промѣкѣкати, промѣкѣкати, кѣю, еш, і. Проблѣять.

Промѣл, лу, м. Плата за помолъ зерномъ. В нас беруть десяту мірку промѣлу. Нѣжив. у.

Промѣнистий, а, о = Промінистий, Веселого промѣнистого ранку. МВ. II. 147.

Промѣнати, ніе, і. безл. Сіять, испуская лучи. Весілилася, аж сполянула — так же бо промѣнію з очей хорошиц, — вірада сама. МВ. III. 37.

Промержави, жу, жшш, і. Дѣлать известное время мерзими. Переносно: писать (у Шевч. о стихахъ). Уже два юди промержав і третій в добрий час почну. Шевч. 444.

Промерзати, вію, еш. сов. в. промервнути, ну, неш, м. Промерзати, промерзнуть. *Наскрізь промерзло сало.*

Проместі. См. Промітати.

Прометній, вію, еш. сов. в. прометний. *Пилив не те, що Зінець: це валоко, ледащо, нікчемний чоловік, а той — то прометний: у його й хлібця посіяно, і по хазайству пеклується.* Новооск. у.

Прометушійся, шўся, шншся, м. Просується.

Промешати, каю, еш, м. Находиться. *Хведор Безродний, безвольний пробуває порубаний, постреляний, на рани смертельні незмає, а кождо його джуря Ярема промешає.* АД. I. 252.

Промивати, вію, еш, сов. в. проміти, шїю, еш, м. Промивати, промити. *Тече річка невеличка, промиває піски.* О. 1862. I. 49. *Возьми води керничної, промий чорні очі.* Чуб. V. 996.

Промивнути, ну, неш, м. Промелькнуть.— *І промивнула вона в його по душі, як холодний вітер.* МВ. (О. 1862. I. 77).

Промитіти, гчў, гтіш, м. Промелькнуть. *Швидко-швидко біли коні,— тільки в очач усе тебе промитіло.* МВ. (О. 1862. III. 51).

Промівати, каю, еш, м. Продервнути, протягнути сквозь что. Шух. I. 233.

Проміжрати, рю, рш, м. Пробормотати, проговорити невнятно.

Промінати, вію, еш, сов. в. промивнути, ну, неш, м. 1) Проходить, пройти мимо, мивовати. *Не по правді, мій милий, зо мною живечи, що проминаєш мої ворітенька, до киншої ідеши.* Чуб. V. 180. 2) Пропускати, пропустити.— *А чому ж ти тут квіточки не нашіла?— Не вледіла, та й проминула Я ось заверну та нашію.* Черниг. г.

Промінсел, слу, м. Проміселъ. Левци. Пов. 161.

Проміти. См. Промивати.

Промітій, вію, еш. Промитий. *Нема промітій воді кошу. Постоянний придирки кь кому.* Г. Барв. 238. *Почала братови мене знов допитати. Вже тепер і ступити мені не дасть; уже нема мені й промітій воді: та те не добре, та се не гарзд.* МВ. I. 21. *Промітій воді не дав.* И вздохнуть не дасть. Г. Барв. 493. *Не було в тебе промітій години—не было у тебя и часу вольного.* Кролев. у. *Сказано: промітій години дитя не дасть—усе плаче.* Кролев. у.

Проміто, та, с. Высокая пошлыва.

Платять пажке промоти заміс лепшою мила. К. Кр. 19. *Ще ж то жиди-рандарі у тому не перестали: на славії України всі козацькі торги заоранювали, да брали мито-промото.* АД. I. 21

Промішляти, ляю, еш, м. 1) Промышлять, заниматься. *Чим же ви, діду, промишляям, поки ще була жива ваша покійниця?* Левци. I. 100. 2)— *про себе.* *Заботьтвся о себѣ. Я став лучче промишляти про себе.* Г. Барв. 315.

Промівеа, еш, ж. Рѣчь. *Послухайте мене і моєї промівки.* Шух. I. 192. См. Проміва.

Проміж, пред. Между промежъ. *Йому пробіла хобака проміж ногами.* Нои. № 3179.

Проміжвий, вію, еш. Промежуточный.

Проміш, ну, м. Мѣна. НВолын. у.

Проміна, ви, ж. = Проміня. *Проміна одному служить.* Ком. Пр. № 681.

Промінястий, вію, еш. Лучистый; лучезарный.

Проміняне, ного, с. То, что берется за размінь.

Проміня, вію, еш. Соб. Лучи. *Сонце... сипнуло проміням по росиних травах.* К. XII. 23. *Зішов місяць і вдарив яским проміням по білих татах.* МВ. I. 39.

Промінь, ню, м. 1) Лучъ. *Моливсь за них, як сонце світ на землю рано розсипало, моливсь, як проміні спускало воно під спід землі.* Мкр. Г. 68. *Вечірній промінь сонячний наче золотом чев-воним його обєипає.* МВ. I. 17. 2) Рукавъ рѣки. Вх. Зв. 56.

Промінястий, вію, еш. = Промінястий. *Високо над усім трав піше промінясте сонечко.* МВ. (О. 1862. III. 77). *Промінясте очі.* Левци. Пов. 252.

Проміняти, вію, еш, м. Проміняти, обміняти. *Віди ні продати, ні проміняти, і шрім біди не заб'є.* Нои. № 2173.

Промінятися, віюся, ешся, м. По-мінятися. *Проміняймося: дайте мені таку рибку золоту і срібну, а я вам птичку.* Рудч. Ск. I. 163.

Промір, міру, м. Моръ. *У Київї, кажуть, великий промір: по 70 чоловіка на день мре.* Канев. у.

Проміркувати, кую, еш, м. Размышлять взбѣтеное время.

Проміт, та, м. Разбитной, бѣдовый. *О, то проміт!* НВолын. у.

Промітати, вію, еш, сов. в. промести, ту, теш, м. Прометать, промести. *Неме-*

тена уличка, не метена, — треба уличку промести. Мет. 211. Будеш ти у мене затку промітати. КС. 1882. XII. 498. Стішну кому промітати. Крім прямого значення, також: уготовлять кому путь (на тоть світъ). Ти, моя дитино, (мати до мертвої), промітай нам стежечку, прибірай же листячко твоєї матіні, твоєму батенькові. Г. Барв. 125.

Промітний, ́, 6 Ловкій, изворотливий, разбитвой, підприємчивий. *А промітний він: оце повернувся, купив горіжків, поїхав у базар, продав та купив обіддя, — ото вже й заробив 15 карбованців; а про те рідко виголоно вже.... От брат, то то замула.* Канев. у.

Промітти, ти, с. Зарево. Харьк.

Промітувати, туу, аш, м. Разв'язувати (кожу). Шух. I. 253.

Промішкання, ня, с. Сожительство. Мет. 354.

Промінути, ну, нѣш, м. Проглотить. Угор. 2) Прослабить. *Оце зліли коні послиду пшеничного, та й промкнуло їй: бачте, як біжить з них, який рідкий кал. Браця. у. Мене так і промкнуло од сирічю.* Рк. Левца. 3) Постыть, узвать, провняють, повяте, угадате. *Ти хіба промкнеш чоловіка, чи п'яничя він, чи ні, а милостину все таки дай.* Черк. у.

Промнявати, каю, аш, м. Промякуват.

Промба, ви, ж. Р'ч. *Царь Наливай промову промовляе.* К. ЦН. 240. *Бюсюв казив промову над якимсь помершим паном.* Грив. I. 230. Ум. Промба.

Промбен, вна, вно. Краткая форма оть промвений. *До всякої людини маю слово, промовен я і з цисарем великим, а з нею — мовчазний.* К. ЦН. 196.

Промбець, вця, м.— Ораторъ. Левца. МБ. 28.

Промбити, са. См. Промовляти, ся.

Промбка, ки, ж. 1) Р'ч, разговор, погодка. *Про вояка промовка, аж дідько вояка і несе.* Маркев. 58. 2) Провздошення, апевть. *Яка у його чудна промовка.* Левч. 129. См. Промба, проміана.

Промовляти, ляю, аш, сов. в. промовити, влю, виш, м. Говорить, проговорить, сказать. *Ой дівчиночка стига промовляе, мене молодого як по серденьку крас.* Лукаш. 128. *Струна струни промовляе: нема краю тигому Дунаю.* Чуб. V. 343. *Стига словами промовляе.* ЗОЮР. I. 208. *Дрібні слова рою, слова не про-*

моваю. Мет. *Ой вийди, вийди, як виходила, промов словечко, як говорила.* Чуб. V.

Промовлятися, ляюся, ашся, сов. в. промовитися, влюся, вишся, м. Проговариватися, проговоритися. *Старости не промовляться.* Шевч. 287.

Промовний, ́, 6. Краснор'чливий. К. Дз. 174.

Промовчати, чу, чш, м. Промолчать. *Бідні невольники хоч добре знали, собі промовчали.* Дума.

Промба, ги, ж. = Проможність. Желех.

Промогоріччати, чу, чш, м. Пропить деньги, ставя негоричі. Желех.

Промогти, можу, жеш, м. Мочь, быть въ состояніи. *Як би промолчи, — аж не знати що (зробляв-б).* Драг. 178.

Проможність, ности, ж. = Спроможність. ЕЗ. V. 108.

Промокати, каю, аш, сов. в. промок(ну)ти, ну, неш, м. Промокать, промокнуть. *Пан промок та й замерз.* Рудч. Ск. II. 75.

Промолодикувати, кую, аш, м. Прожеть нежеватымъ. *Промолодикував свій вік, не знайшов собі пари.*

Промолоти, мелю, леш, м. Промолотъ звѣстное время. *Аж до світа промолот.*

Промолотіти, лочу, тиш, м. Промолотить звѣстное время. *У вдови промолотили ми з тиждень.*

Проморгати, гюю, аш, м. Проз'ввать. *А що, хлопче, проморган дівчину?* Харьк.

Промордувати, дую, аш, м. Промучать.

Промордуватися, дуюся, ашся, м. 1) Промучитися. 2) Провозитися, выбиваясь взъ свѣд. *Оце міслять промордувався з'вашим хлопцем, та вже більш і не хочу, — забірайте його. Таке ледаче та неслухняне.* Харьк. 3) Проб'сватися. *Прійшов п'яний та промордувався всю ніч, — і на волосок я не заснула.* Червиг. у.

Проморіти, рю, рш, м. Проморить. *Як проморю голодом до вечора, так признаешся.* Харьк.

Проморчати, чу, чш, м. Забввать голову, надоб'ять приставаніями звѣстное время. *А ну бо їди! І так уже пів дня проморочив мені голову всякими своїми витіями.*

Проморчятися, чуса, чшся, м. Провозятися, испытать затрудненія, хлопоты, заботы.

Промбція, ці, ж. Повышеніе; пере-

воду въ высшій классъ. *Промочія у вищій клас.* Св. Л. 290.

Промочіти, чў, чяш, и. Промочить. *Подай, каже, пане Остапе, хоч води уста промочити.* Рудч. Ск. I. 64. *Гей, як заплачу, весь лист промочу.* Чуб. V. 755. *В ту хаточку і дощик не промоче.* Мил. 218.

Промрочіти, чать, и. безл. Проморосить извѣстное время. *Таки ж два дні вже промрочило, а тепер би й сонечку пора визирнути, а то й покоси поцикють.*

Промугівати, каю, еш, и. Пронїть подь ность, промурлыкать.

Промуркотати, чў, чеш, и. Промурлыкать.

Промучити, чу, чяш, и. Промучить. *Цілієньке літо промучив я свою голову.* Ком. I 5.

Промучитися, чуса, чяшея, и. Промучиться. *Місяків зо три промучилась бідна дитина, та таки й умерла.* Харьк.

Промуштрувати, рую, еш, и. Прочуть извѣстное время военнымъ приемамъ.

Промчати, мчў, мчійш, и. Промчатъ. *Коні так швидко промчали, — і не роздивилася, хто їхав.* Харьк.

Промчатися, мчуса, мчійшея, и. Промчатся. *Промчється буря по над ним і прах його розвіє.* К. Псал. 234.

Промчати, мнў, мнөг, и. Промчать.

Пронести, ся. См. **Пронести, ся.**

Пронідіти, дію, еш, и. Проскучать; просидѣть безъ дѣла. *Він годів зо два там просидів, а мабуть би і білих пронидів, як би його враз не спіткав.* Котл. Ен. I. 26.

Пронизати. См. **Пронизувати.**

Пронизувати, вую, еш, сов. в. пронизати, жў, жеш, и. Пронизывать, пронизать; пронзить. *Тим поглядом пронизав він княжню аж до самого серця.* Стор. МПр. 77.

Пронієливий, а, в. Проницательный. *Він виявлював розум проникливий.* К. Хп. 22.

Пронішпорити, рю, рещ, и. = **Пронюхати.** КС. 1883. П. 403.

Проняти, ймў, мѣш, и. = **Проняти.** *Наче можем проняла Христю наскрізь.* Мвр. Пов. II. 78.

Пронювати, ви, об. Пронюрга. К. ЧР. 426. *Тут всякі́ були пронози, перекупки і шмаровози, жиди, міняйли, шинкарі.* Котл. Ен. III. 44. *Водяєз у старовину з ляжани, так проноза вже добрий.* К. ЧР. 26.

Пронюзуватий, а, в. Пронюшливый.

Пронсе, су, м. Поносъ. Мил. М. 82, 80.

Пронести, шу, сяш, сов. в. пронести, сў, сѣш, и. 1) Проносить, пронести. Рудч. Ск. I. 69. 2) Слабить, прослабить.

Проносіти, шў, сяш, и. Проносить (одежду, обувь). *Як зачухеш, ненюко, що я тут прилежу, то дай моїй подруженці проносить одержу.* Грин. III. 559.

Приносітися, шуса, сяшея, сов. в. пронестіся, несўся, сѣшея, и. Проностіся, пронестись. *Пронеслася надо мною буря.* К. Псал. 303.

Пронудити, джў, даш, и. Заставить проскучать — світом. Протомитися. *Так вона ще годів кілька пронудила світом — вилежала, викачалась на полу.* Свм. 236.

Пронудітися, джуся, дашея, и. Проскучать.

Пронурити, рю, рещ, и. Погрузиться въ воду. Гн. I. 31.

Пронуритися, рюся, рещея, и. = **Пронурити.** Вх. Зн. 49.

Пронурок, рка, м. = **Понурок.** Вх. Пч. I. 9.

Пронямати, маю, еш, и. = **Проймати.** Черк. 7.

Пронюхати. См. **Пронюхувати.**

Пронюхати, хую, еш, сов. в. пронюхати, хаю, еш, и. Пронюхвать, пронюхать, разнюхать, развѣдывать, развѣдать, провѣдать. *Пронюхала миша, що вже нема котів, та швидко до мішків. Г'їб.*

Пронявчати, каю, еш, пронявчати, чў, чійш, и. Пронявчати.

Пронявчати, чу, чеш, и. Пронявчати.

Проняти. См. **Проймати.**

Пробідати, дяю, еш, и. Пропустить, потерять что обѣдая.

Прорраті, рїб, рѣш, и. Провахать. *Вийшли на поле, хлон'я взяло та й прорало мавхрест.* Грин. I. 72.

Протаманювати, ную, аш, и. Пробыть атаманомъ.

Пробхати, кваю, еш, и. Проохать. *Як охнула звечора, та й ужо ніч проохкала, думала, що й до світу не дожине.* Харьк.

Пропадати, дяю, еш, сов. в. пропасти, падў, дѣш, и. 1) Пропадать, пропасть, исчезать, исчезнуть. *Що з воза впадо, то пропало.* Ном. Герод. Буша зовсім з людьми пропав. Стор. МПр. 162. *Згадай мишо — то й бандура, минулось, пропало.* Шевч. 34. 2) Погибать, погибнуть; вздыхать, вздохнуть. *Не спитаю, щоб не знали, за що*

пропадаю. Шевч. 175. *Хто що кому вимеч, най пропаде з світа.* Чуб. *Дай чого їсти, а то пропаду з голоду.* Рудч. Ск. I. I. *Воски як узопили тут воска, розірвали і пропав бідний.* Рудч. Ск. I. 6.

Пропажений, а, в. Пропавший. *Пропажений коні.* НВолын. у.

Пропалати, л'ю, еш, м. Очистити опелушене зерно от шелухи (см. Палати 3). *Пропалати мені шел.*

Пропалити, а, в. Пропавший.

Пропалити. См. Пропадлявати.

Пропалювати, л'ю, еш, сов. в. пропалити, л'ю, лич, м. Прожигать, прожечь.

Пропанувати, н'ю, еш, м. 1) Проваривать. 2) Продарствовать.

Пропанькаться, каюся, ешся, м. Прованькаться, проухаживать, провозяться.

Пропарубкувати, к'ю, еш, м. Пробыть парнемъ.

Пропасішникувати, к'ю, еш, м. Пробыть пасішником. *Я в того пана годів із сім пропасішникував.* Харьк.

Пропасна, нбі, ж. Бездна, пропасть. *Которій праведній душі,—становиться одеску! Которій грішні, недостойні—западите в пропащу.* Грив. III. 149.

Пропасняий, а, в. Лихорадочный. МВ. III. 91.

Пропасниця, ці, ж. Лихорадка. Мял. М. 57. *Добрідень, пропасниці! есть вас сімдесят сім, а я принесла вам снідання всім.* Чуб. I. 118.

Пропаста. См. Пропадати.

Пропасть, ти, ж. 1) Гавель. *Пау! на його пропасть!* 2) Пропасть, бездна. ЕЗ. V. 39. Гн. II. 25.

Проп'яхати, х'ю, еш, м. Пропетать запаломъ, надушить. *Проп'яхаете ладаном і хати, і одержу.* Левци. I. 403.

Проп'яхатися, х'юся, ешся, м. Пропетаться запаломъ. *Годі вам усе з панамі та з панамі.* Чи бач, як панамі проп'яхалися. Мар. Пов. II. 67.

Проп'ячий, а, д. Погобшіи, пропачій. *Вона за тобою буде пропача.* Гляди, щоб ти її ніде не дів, бо тільки ти її де небудь дінеш, то тоді усі ми пропачі. Рудч. Ск. I. 62. *Проп'ячі світі.* Пропало все. З тієї ляліка вишла, та така, що з юлими руками не приступай; а сей москалем став. *Проп'ячі світі!* Св. Л. 247.

Проп'якті, ся. См. Проп'якати, ся.

Проп'ярти, пр'ю, пр'еш, м. Протаять, провеста. *Гін з дово оцей мишок як пропер, так тепер і стини не розігну.* Харьк.

Проп'яртися, пр'юся, пр'ешся, м. Прол'зть, протиснуться, пройти. *Яка тімота, а він таки проперся,—он бач, спереду стоить.* Харьк.

Проп'ястяті, шу, стиш, м. Прон'яжить известное время.

Проп'яв'яті, в'ю, еш, сов. в. проп'яйти, п'ю, ёш, м. Пропивать, пропить. *Всі свої троші проп'яй.* Рудч. Ск. II. 21. *Проп'яв'яті батьма.* О свадбених гостяхъ: пять въ шинкѣ вмѣстѣ со свекромъ во вторникъ послѣ свадьбы. Мил. 125.

Проп'яй-воли, л'ів, м. Встр'ячено у Шевченка, въ значеніи: пропивающий волю, какъ эпитетъ чумака. *Коли не в наймах де застряли, або не живе в шинку з проп'яй-волами чумаками.* Шевч. 248.

Проп'ясати. См. Прописувати.

Проп'ясувати, с'ю, еш, сов. в. прописати, ш'ю, ш'еш, м. 1) Писать, написать; написать въ письмѣ. Драг. 114. *Од своїх рук листи пишав.... а в листах прописував.* АД. II. 23. *Чому ёс ти мені зараз свою не прописала?* МВ. (O. 1862. III. 36). См. Приписувати 2. 2) Проводять, провести черту.

Проп'ятати, ся. См. Пропитувати, ся.

Проп'яти. См. Пропивати.

Проп'ятос, т'ю, м. Провтаніе. *Проп'ятку немає.* НВолын. у.

Проп'ятувати, т'ю, еш, сов. в. проп'ятати, т'ю, еш, м. 1) Пропитывать, пропитать, прокормить. *Ложки, тарілочки на базарь понесе, свою душу проп'ятає, ще й додому принесе.* Чуб. V. 487. 2) Спрашивать, спросить, разспросить. *Принеси, Боже, кою я люблю дуже! Ой хоч не його, дак товариша його: проп'ятаю про здоров'ячко його.* Г. Варв. 527. (Нп.). *Нам'яла я свою Степанка і стала проп'итувати, щоб і дівчат понаймати.* Г. Варв. 287. *Дівчата й парубки так і проп'итують на селі, де яка вдова живе да хорошу хату простірну має, щоб її ярсити у досягчани матері.* Г. Варв. 56. *Проп'итув.... чого лист той вернуся.* Г. Варв. 508.

Проп'ятуватися, т'юся, ешся, сов. в. проп'ятатися, т'юся, ешся, м. Пропитываться, пропитаться, прокормиваться. *Жили і робили, і проп'яталися.* Кв.

Проп'яхати, х'ю, еш, сов. в. проп'ягти, п'х'ю, еш, м. Пропихивать, пропихнуть.

Проп'яхатися, п'х'юся, ешся, м. Протаскиваться, протиснуться, протолкаться. *Ста-ла між народом проп'яхатися.* Кв.

Пропівчач, чя, м. Названіе одного изъ играющихъ въ дѣтской игрѣ того-же внев. Чуб. III. 97.

Пропівчати, щу́, щійш, и. Пропівчати.

Пропій, пію, м. 1) Пропой; пьянство. *Заробітку а ніякого!*—*А на пропій є?* Мир. Пов. I. 129. *Де попадає яку копійку,—все на пропій.* Киев. у. 2) Пьянвина. *Ой я стала приступати, стала йою устижати:* „*Ой пропою, пропою, пропала я за тобою*“. Чуб. V. 582.

Пропійка, кя, ж. = Пропій 1. Рк. Лезид.

Пропійний, а, е. Предназначевный для пропою. Желех.

Пропійця, ці, ж. Та, которая пропиваетъ. *Пропійця, пропійця! пропила мати дочку на солодкім медочку.* МУЕ. III. 76.

Пропікати, каяю, аш, сов. в. пропекти́, печу́, чеш, Прожигать, прожечи, пропевать, пропечь.

Пропікати́ся, каяюся, ешся, сов. в. пропекти́ся, печу́ся, чешся, и. Прожигаться, прожечься, пропекаться, пропечься,

Пропір, ру, м. Пропорція, мѣра, доза, порція. Харьк. г.

Пропійка, кя, м. Пропойца.

Проплавати, ваю, аш, и. Проплавать. **Проплакати**, чу, чеш, и. 1) Проплакать. 2) Выплакать. *Висохну од жалю і проплачу очі, тебе не забуду а ні вдень, ні вночі.* Чуб. V. 264.

Проплігати, гаяю, аш, и. Проскакать, пропрыгать.

Проплінути, ну, неш, и. Проплыть.

Проплісти, ву́, веш, и. 1) Проплыть. 2) Быстро пройти. *Не счуєшя, як воно біжить, як ластівка пропливе.* Кв.

Проплювати, плюю́, еш, и. Расплевать; заплевать. *Солодкою проплунуть, іркою проплюють.* Ном. № 4602. *Твою бороду проплюють, прогарають, моє личенько цілюють, обнімають.* Грив. III. 359.

Проповті, зу́, веш, и. Проползти.

Проповідати, даю, аш, и. Предсказывать. *Пишов і повісися, як му було проповіджено през амева.* Гн. I. 123.

Проповідник, ка, м. Проповѣдникъ. Е. Кр. 27.

Проповідувати, дую, аш, и. Проповѣдывать. *Я проповідувати буду про йою теори несказані.* К. Псал. 168.

Проповідуватися, дуюся, ашся, и. Быть проповѣдыаемымъ, проповѣдываться.

Де проповідувалась евангелія ся? Бв. Мр. XIV. 9.

Проповідь, ді, ж. Проповѣдь. К. Гр. Кв. 34.

Пропбець, йця, м. Пьянвца. Грив. III. 285.

Проповівати, ваю, аш, и. Просудить, истратить деньги на процессъ. *Десятина та може варта сто карбованців, а я її проповіваю сто.* Рк. Левив.

Прополіскувати, кую, аш, сов. в. прополоскати, щу́, щеш, и. Прополаскивать, прополоскаться.

Прополоти. См. Прополовяти.

Прополовати, лую, аш, сов. в. прополоти, лю́, леш, и. Пропалывать, прополоть. *Точчи, милій, дожієньку, а я свою прополю.* Чуб. V. 275.

Прополовати, люю, аш, и. Проохотиться.

Пропонеділувати, кую, аш, и. Пропостять въ поведѣльнень. *Пропонеділувала я вже сім понеділів.* Харьк.

Пропонувати, ну́ю, аш, и. Предлагать. *Що то за грунт, що він нам пропонує?* Шевч. (О. 1862. VI. 11). *Як отруєно Батуру, так першим на його престол пропонували нани князя Василя.* К. ЦН. 225.

Пропробати, раюся, ашся, и. Проработать, занимаясь по хозяйству, стрипая.

Пропорожнювати, нюю, аш, и. Пропустовать.

Пропороти, рію, реш, и. Пропороть.

Пропостити, щу, стяш, и. Пропостити.

Пропразникувати, кую, аш, и. = Просвяткувати.

Пропрасувати, сую, аш, и. Прогладить. *Усїснїйкий день пропрасувала.*

Пропрати, перу́, реш, и. Простирать. *Пропрала на річці аж до вечора.*

Пропрясти, пряду́, деш, и. Пропрясть известное время.

Пропудити, джу, даш, и. Прогнать. *Вітер доц пропудити.* Чуб. I. 239.

Пропускати, каю, аш, сов. в. пропустити, щу́, стяш, и. Вода і скло добре пропускають крізь себе світ. Ком. II. 42. 2) Давать, дать дорогу. *Ой вороги, пропустіте дороги.* Чуб. V. 453. 3) —дірну. Дѣлатъ, сдѣлатъ, оставить дыру, отверстие. *Викопав у клуні велику яму і звергу пропусив таку дірку, аби бриль помістився у яму.* Рудч. Ск. I. 62.

Пронхати, ся. См. Пронхати.

Пронхати, ну́, веш, и. = Пронхати.

Пропхнутися, *нїся, нїшея, нї.* = **Прохнатися**. Котл. Ол. 489.

Проралити, *лю, лиш, нї.* Пронахати *ралом*.

Прорвати, *си. См. Проривати, ся.*

Прорвати, *риву, вїш, нї.* Проривати.

Прореготати, *чї, чїш, нї.* Проміятися. *Увесь вечір прореготали—так весело було.*

Проректи. *См. Прорікати.*

Прорепетувати, *тїю, еш, нї.* Прокричати, проорать.

Прорічистий, *а, в.* Краснорічявий. *Моя ж прорічиста сусїда тягне та й тягне своє буденне оповідання.* Г. Барв. 425. *Я не прорічистий на красне слово.* К. XII. 51.

Прорічистість, *тости, ж.* Красноріччє. Желех.

Прорічисто, *нар.* Краснорічиво. *Прорічисто казала далі й далі.* Г. Барв. 429.

Проржати, *ржу, ржїш, нї.* Проржать.

Прорив, *ву, нї.* Проривъ (запр. нарыва). Мнж. 190.

I. Проривати, *вїю, еш, сов. в. прорвати, рву, рвїш, нї.* 1) Прорывати, проирати. *Нашо ж ти, доно, стїлю проривала?* Чуб. V. 341. *Водниця зрїбелюку проривала.* О. 1861. IV. 62. *Болячка набрякла, та й прорвала і потїк бруд.* 2) Выривати, вырвать часть растевій, чтобы остальнымъ было больше простора, или чтобы ояснить среди растевій проходъ. *Пишницю поле, кукіль проривас.* Грив. III. 397. *Черчику, вагильчику, поїсю тебе в юродчику, буду тебе шонувати, трїчі на день поливати, а що суботи проривати.* Чуб. III. 467. *Та коли тебе в юсті дождидать?... Що к Рїздю снами позамїта, а к Великодню водою позалива, а к святїй недїлонїй травною позароста.* Я й сїмїюк проирну, я й водницю пролю, я й травницю прорву. Мвл. 192.

II. Проривати, *вїю, еш, сов. в. прорвати, рїю, еш, нї.* Прорывать, прорывать. *„Одичини, дуплене тїля!“—Не дїчиню.—„Ну, носом прорїю.“* Рудч. Ск. I. 40.

I. Прориватися, *вїюся, ешся, сов. в. прорватися, рвїся, вїшся, нї.* Прорываться, прориваться. *Нїмїю отьвертуться уста, прорветься слово, як вода.* Шевч. 629.

II. Прориватися, *вїюся, ешся, сов. в. прорватися, рїюся, ешся, нї.* Прорываться, прорываться.

Прорідати, *дїю, еш, нї.* Прорыдять.

Прорїти, *си. См. Проривати, ся.*

Прорїдкуватий, *а, в.* Рїдковатий. Ектервносл. у. Слов. Д. Эварн.

Прорїв, *ву, м.* 1) Прорївъ. Желех. 2) Дыра во льду. Шух. I. 81.

Прорївати. *См. Прорїзувати.*

Прорївнувати, *кїю, еш, нї.* Пробыть мясникомъ.

Прорїзувати, *зую, еш, сов. в. прорїзати, жу, жїш, нї.* Прорїзывать, прорїзывать. *Прорїзан дно у тїм брилі.* Рудч. Ск. I. 62.

Прорїк, *рїка, м.* Пророкъ. *Нещасний рїк, як умре прорїк.* Ном. № 9370. *Що рїк, то й прорїк.* Что годъ, то дѣтя раждається.

Прорїкати, *кїю, еш, сов. в. проректи, речу, чїш, нї.* Изрекать, говорить, сказать. *Порано ще, панове громадо, прорїкати слово оставїте про Тораса.* К. (О. 1861. VI. 28). *Не прорїк нї слова.* Г. Барв. 28. *Вдово небого, прорїк я слово, чи багато дїтей мавїш?* Чуб. V. 820.

Прорїст, *росту, м.* Выходы.

Прорїсь, *сї, ж.* = **Прорїст.** *Прорїсь нїшла.*

Прорїшка, *кї, ж.* Родъ шанен. *Шанки були прорїшки, а тепер усе кучми.* Борз. у.

Проробїти. *См. Проробляти.*

Проробляти, *лїю, еш, сов. в. проробїти, блїю, бїш, нї.* Нести, повестъ убытокъ ирн работѣ. *Іде на стїни, думка—заробе, аж і своє проробля.* Лебед. у.

Пророк, *ка, м.* = **Прорїк.** *Господи... промовля устами святїих од віку пророкїв своїх.* Ев. Л. I. 70. *Зустрїчає його пророк Ілїя.* Грив. II. 146.

Пророкъ, *кї, м.* = **Прорїк** = **Пророк.** *Як був собі чоловік пророка.* Мнж. 125.

Пророкуваннє, *ня, с.* Пророчество, пророчествованїе. К. XII. 12, 13. К. МХ. 34. *Аж поки сповнїлось велике Боже слово, прославилю його святе пророкуваннє.* К. Псал. 240.

Пророкувати, *кїю, еш, нї.* Пророчествовать. *Мкр. Н. 8. Дobre пророкував Ісаїя про вас.* Ев. Мр. VII. 6. *Ідїть, казасе Бо, пророкуйте, навчайте.* Лебед. у.

Проростати, *тїю, еш, сов. в. прорости, тї, тїш, нї.* Прорастать, прорастати, начивать расти. *Травки проростає вже.* НВолын. у. Прорастать, прорастати сквозь что. *Що мої реберечка травка проростає.* Чуб. V. 662.

Проростати, *рошї, стїш, нї.* Прорастать, дать взойти. *Насїпала насїння розсади й цїбули в черепки; присїпала землїю й полила та проростила, а потїм по-*

сіяла, *якже* як насіння *п*оключилося. Рв. Левид.

Прорість, ти, ж. — Проріст. Прорости нічого нема, бо дощів нема. Змів. у. У лісі вже прорость проростає. Черк. у.

Проробіттво, ва, с. Пророчество. *Пророчтво я до тебе промовляю.* К. ЦН. 294.

Проробчий, а, в. Пророческій. *Виявив забуту нашу правду своїм пророчим словом.* О. 1862. III. 27. *Ти пророчив на всю Україну свої думи пророчи.* О. 1861. III. 6, 7.

Проробчиця, ці, ж. Пророчица. *Були Анна пророчиця.* Єв. Л. II. 36.

Прорубати. См. Прорубувати.

Прорубка, ки, ж. — Ополонка. Біля прорубки стоять білі юлубли. (Загад.). ХС. III. 63.

Прорубня, ні, ж. — Прорубка = Ополонка. *Коло прорубні сидять білі юлубні.* Ном. стр. 297. № 235.

Прорубувати, бую, еш, сов. в. прорубати, *б*аю, *еш, л.* Прорубувать, прорубить. *Прорубує тернову оворожу.* К. Іов. 11. *Прорубай вікно, щоб видно було.* Чуб.

Просіджувати, джую, еш, сов. в. просадити, *д*жю́, *диш, л.* 1) Продівтяться, продіть, просувуть. 2) Прокалювать, проколоти.

Просіджуватися, джуюся, ешся, сов. в. просадитися, *д*жуся, *дишся, л.* 1) Продівтяться, продітяться, просунуться. 2) Прокалюватися; проколотися, наколотися.

Просапати. См. Просалувати.

Просапувати, пую, еш, сов. в. просапати, *п*аю, *еш, л.* Пропалювать, прополоть сапою.

Просатарка, ки, ж. Женщина, приглашаюча гостей на крестини, свадьбу, похорони і пр. Вх. Лем. 458.

Просатарь, ря, м. Мужчина, приглашающий гостей на крестини, свадьбу, похорони і пр. Вх. Лем. 458. См. Прохатарь.

Просвистіти, щу́, стійш, л. 1) Просвистіть. 2) Растратить. *Просвистіла всі наші гроші на своїм убори.* Левид. I. 529.

Просвіта, ти, ж. Просвіщеніє, образованіє. *Просвіти за плечима не носити.* Ком. Пр. № 1003. *І сей лист не мусить пропастися із історії української просвіти.* Морд. П. 27. *На тому й скінчилася наука й просвіта Сухобрусівен.* Левид. Пов. 21.

Просвітити, ся. См. Просвічати, ся.

Просвітлий, а, в. Світлий, радісний, веселий, отрадний. *Не маю просвітлої юдими.* НВолын. у. *Був я в чужій стороні, —*

нема роду при мені, а ні роду, ні родини, ні просвітлої юдини. Грив. III. 408.

Просвітлість, достя, ж. Просвітленіє. *Діть до мене більша знаняти.... очам просвітлости дати.* Грив. II. 40.

Просвітний, а, в. Просвітвательный. Желех.

Просвіток, тку, м. 1) Просвітъ; проблискъ; бликъ. 2) Отрада, душевний покой; свобода. *Просвітку за ним нема. Нѣтъ життя. покой за нимъ. Просвітку не дає.* Докучаєть, преслѣдуетъ неотступно. Ном. № 12699. *По вечернихъ всі ходили, просвітку не було дівкам.* Котл. Ев. I. 24.

Просвічати, чаю, еш, сов. в. просвітити, *ч*у́, *тиш, л.* 1) Освіщати, освітвлять. *Рада б вона сягати, весь світ просвічати.* Чуб. III. 365. *Ясний місяцю, чим ся похвалиш? — Як я зійду рано звечора, то просвітку юри і долини.* Чуб. III. 453. 2) Просвіщати, просвітвлять. *Почуй мій юлос, млян на мене, незрячі очі просвіти.* К. Псал. 26. Також: просвіщати, просвітити умственно. *Світло просвічує кожню чоловіка.* Ев. I. I. 9. *Покажи, що слово Боже тебе просвічує.* Г. Барв. 345.

Просвічатися, чаюся, ешся, сов. в. просвітитися, *ч*уса́, *тишся, л.* 1) Освіщатися, освітвлятися. 2) Просвіщатися, просвітитися. *Прийтуть до юю, просвітяться, люде.* К. Псал. 77.

Просвічений, а, в. Просвіщенный; образованный. *Україна вставала перед ним з своїм гордим, поетичним і добрим народом, багатим і просвіченим.* Левид. Пов. 175.

Просвічати, щаю, еш, л. — Просвічати. Левид. Пов. 164.

Просвічатися, щасяся, ешся, л. 1) — Просвічатися. 2) Світити. *Ти, місяцю, просвічайся.* Мет. 76

Просвяткувати, кю́, еш, л. Провести святка.

Просідіти, джу, диш, л. — Просидіти. **Просерёд, ду, м.** Песчаная коса в берега в среди Дафара. Вас. 206.

Просерен, ну і просерень, ня, м. Раст. а) Подсвіжнвкъ, *Calanthus nivalis* L. Авн. 150. б) *Crocus riticulatus* L. ЗЮЗО. Г. 120.

Просвний, а, в. Сѣдоватый, съ просѣдою. Ум. Прѣсвненьный. *Ой налетіло дві, три зазуленьки, всі три просвняньки.* Гол. I. 192.

Просіджувати, джую, еш, сов. в. просадити, *д*жю́, *диш, л.* Просиджувать, просадіть.

Просіяна, *им. ж.* Зерно проса.

Просніа́тися, *на́юся, впа́сх*, *сов. в.* **просні́тися**, *нўся, нўшся*, *м.* Просыпаться, проснуться. Борз. Соснич. уу. Рудя. Ск. I. 84. *Так уже не просиналася до світу.* Г. Барв. 78.

Просніц, *пу, м.* 1) Пробужденіє. 2) Без просніц *н'є, нема́ йому́ просипу.* Пьянь, нікогда не приходить в'є чувство. *День и ніч без просипу н'є.* Рудя. Ск. II. 21. *Г'є і н'є, нема́ йому́ просипу.* Ном. № 11703.

Просі́ти, *шў, снш, м.* 1) Просить. *А я завше Бога прошу з вечора до ранку, да щоб ти мав частя й долю, мій милий котанку.* Мет. *Прошу я її милою прозьбою.* МВ. I. 19. 2) Приглашать. *Хазайка тим часом вечеряти просить.* МВ. (О. 1862. III. 74). 3) Смерті на себе просіти. *Наклявять ва себя смерть. Сам на себе смерти просив.* НВолнян. у.

Просі́тися, *шўся, сншся, м.* Проситься. *Просимся злидні на три дні, так чорт їх і довіку викишкає.* Ном. № 1538. *Ой царь невірний красно ся просит.* АД. I. 25.

Просі́хати, *хajú, вш, сов. в.* **просі́х- (ну)ти, ну, веш, м.** Просыхать, просохнуть. *А тим часом просохли очі у вдови.* Шевч. *Світлина твоя просохне.* Г. Барв. 190.

Просі́чати, *чў, чїш, м.* Прошип'ять (о зм'ї). *Ужача просичає.*

Просі́ще, *ща, с.* Поле, бывшее подь просомь. Вас. 196. *На просіщі дак і добремьке житю.*

Просі́яти, *яю, вш, м.* Просіять. *Ти, моя зоре, просіяєси надо мною.* Шевч. 240.

Просі́вати, *вajú, вш, сов. в.* **просі́ати**, *сію, вш, м.* Просівать, просівать. *Просівати, як пшеницю.* Єв. Л. XXII. 31.

Просі́ка, *кя, ж.* Просівка. *Він зробив (у лісі) просіку.* Драг. 205а.

Просі́кати, *кajú, вш, сов. в.* **просі́кти**, *січў, чеш, м.* Просівать, просівать.

Просі́д, *сбду, м.* Соленая рыба, родъ холоднаго кушанья изъ соленой рыбы. Копчот. у. *В скоромний день із маслом бутанці, кнущі, вареники і всякі ладоминки, у п'ятницю просід.* Греб. 383.

Просі́лне, *ного, с.* Родъ кушанья. *Готова страва вся стояла.... просілне з ушками, з грїнками і юшка.* Котл. Ев. V. 14.

Просі́яти. См. **Просівати**.

Проска́увати, *чў, чїш, м.* Провиззять (о собак'ї).

Проска́кати, *чў, чеш, м.* 1) Пропры-

гать. 2) Проскакать. *Проскакав конем швидко.* Харьк.

Проска́кувати, *жую, вш, сов. в.* **проска́кати**, *чу, чїш, м.* Проскакивать, проскочить. *На селі стихло; хіба де стукке віконце або проскочить під ворітцями хистикий парубок.* МВ. I. 106. *Як скочив—і проскочив тоті дві юри.* Драг. 284.

Проска́глити, *лю, лиш, м.* О собак'ї: провиззати; о птич'ї: жалобно прокрячати; о человек'ї: прокрячати жалобно, жалобно заплакати, прохати.

Проскі́в, *кóку, м.* Галоп'є. *Кінь білий у просків Лошадь скачеть галопомь.* Вх. Зв. 67.

Проскóчити. См. **Проскакувати**.

Проскри́іти, *плáб, піш, м.* Проскрип'ять.

Проскóбти, *бў, беш, м.* Проципять, выщипать немного (шерья, волосы, шерсть).

Прóскура, *рш, ж.* Просфора. *Як перш попу жила, да все проскуру їла, тепер за тобою—сухар із водою.* Чуб. V. 666. Ум. **Прóскурна**.

Прóскурень, *рш, м.* Раст. *Malva rotundifolia*.

Проску́рина, *ни, ж.* Раст.: а) *Evonimus europaeus* L. ЗЮЗО. I. 6) *Evonimus vergrucosus* Scop. ЗЮЗО. I. 123.

Проску́риця, *ці, ж.* = **Проскура**. *Яра пшеница—на проскуруцю.* Чуб. III. 390.

Проску́рка, *кя, ж.* 1) Ум. отъ **проскура**. 2) *м.* Раст. *Malva rotundifolia* L. ЗЮЗО. I. 128.

Проску́риця, *ці, ж.* Просвирня. *Гості позаймали всі людські хати, стали в дяка, паламаря, проскурині.* Левци. I. 183.

Прóскурня, *ні, ж.* М'єсто, гд'є некуть просфори, просфорная.

Проску́рняк, *ка, м.* Раст. *Althaea officinalis* L. ЗЮЗО. I. 111.

Проску́рчастий, *а, в.* Об'є узор'є вышвяк: в'є форм'є просфори. Kolb. 48, 49.

Прослабу́вати, *бўю, вш, м.* Пролоб'ять.

Просла́ва, *вш, ж.* Большая слава. *Про того Сірка слава, слава і прослава.* Екатериносл. у. Слов. Д. Эварн.

Просла́вен, *вна, не.* Прославленный. *Славен-прославлен молодць Івашко, йон прославився на три городи.* Грив. III. 40.

Просла́вити, *ся. См. Прославляти, ся.*

Просла́вяти, *лajú, вш, сов. в.* **просла́вити**, *влajú, вш, м.* Прославлять, прославить. Чуб. III. 351. *Тоді і я прославляю твою силу, що ти собі запомоти умів.* К. Іов. 91.

Просла́влятися, ля́юся, е́шся, сов. п. просла́влятися, вля́юся, вля́юся, і. 1) Просла́вляється, просла́вляється. *Просла́вився на Вкраїні ще козак і Гонта.* Ном. № 672. 2) Тільки сов. в. Просла́йти. *Він просла́вився у селі за великою злодія.*

Просла́йти. См. **Простя́ляти**.

Прослебі́увати, а́ую, е́ш, і. 1) Прочесть по складамъ. О. 1862. I. 68. 2) Проговорять или прочитать вяло.

Прослі́зувати, а́ую, е́ш, і. Протекать, слезяться. *Прослізує вода крізь вікно.* Константиногр. у.

Прослі́дити, дж́у, ді́ш, і. 1) Пролі́дити, пойти слідо́мъ. За нею ходив гусичий молодінь, слі́дня-прослі́дня аж до світляньки. Чуб. III. 315. 2) Сді́лать, оставити слі́дь. *Коло хати слідо́чок,—ой хто його прослі́див? То хлопчина молоденький до дівчини приходив, черевички приносив.* Мвля. 110.

Прослі́док, джу, м. Слі́дь. НВолын. у. *Прослі́док по дорозі видко.* Харьк. у. *Та мота пожежея іще не зовсім закладилась: куди ні кинь оком, усюди виден був по їй прослі́док.* К. ЧР. 65.

Прослужі́ти, ж́у жи́ш, і. **Прослужа́ть**. А ну, каже, чи вірно прослужив (у наймах) ю́д? Грин. I. 196.

Прослу́х, ху, м. Слу́х, вѣсть, зві́стіє. *Ні слугу, ні прослу́ху.* Ном. № 1936.

Прослу́хати, ха́ю, е́ш, сов. в. **прослу́хати**, ха́ю, е́ш, і. Слушати, прислушиватися, послухати. *Іще слухав-прослухав, чи не судити його де козак альбо мужик.* АД. II. 110.

Просма́жити, жу, жи́ш, і. **Прожари́ти**.

Просма́житися, жу́ся, жи́тися, і. **Прожари́тися**.

Просма́лити, лбо́, лиш, і. **Прожечь** (матерію, шерсть, волоси) *Я у ірубі запалив, собі штани просма́лив.* Чуб. III. 426.

Просмерді́ти, дж́у, ді́ш, і. **Прово́няти**.

Просмерді́тися, дж́у́ся, ді́шся, і. **Прово́нятися**. *Ся просмерді́в світ.* МУЕ. III. 56.

Просмерді́нути, ну, не́ш, і. **Прово́нятися**. *Просмерді́в і цілі картопля, м'яжачи з цилюю.* НВолын. у.

Просмі́кувати, ку́ю, е́ш, сов. в. **просмі́кувати**, ну́, вѣ́ш, і. **Продергивати**, продерну́ти скво́зь что. *Бождому гостеві просмікує в застіжку (стрічку).* МУЕ. III. 153.

Просмі́х, ху, м. Улы́бка. Павлогр. у.

Просмі́хатися, ха́юся, е́шся, сов. в. **просмі́хнутися**, ну́ся, не́шся, і. Улы́баться, улы́бнуться, усмі́хаться, усмі́хнутися. *От бачиш, вже й припадає, що то за зрабі, просміхуючись сказав батько.* Грин. II. 207. *Піч наша реюче, коровію хоче, а припічок просміхавється, коровію дождається.* Грин. III. 472.

Просмі́яти, мію́, е́ш, і. 1) **Осмі́ляти**. *Як би за юдинку перед тим Маса побачила, що хто робить такі штуки, сама просміяла б, а тепер ось як!* Св. Л. 14. 2) Утратити что изъ за смѣха. *А яка ж є доля тієї дівки, що ся сміяла?—Вона свою долю просміяла.* Гв. II. 167.

Просмо́кати, чу́, че́ш, і. **Прососа́ти**. *Вода раз зрєблю просмоктала,—ну що ж! узяти й запити.* Гліб.

Просмо́літи, лбо́, лиш, і. **Просмо́лити**.

Просні́дати, да́ю, е́ш, і. Утратити изъ за завтрака, завтракая. *Ти свою долю у неділю проснідала, а в н'ятинцю проснівала.* Ном. № 8878.

Просну́тися. См. **Просня́тися**.

Просо́, са, с. **Просо**. *Ой на юрі просо, під юрою житю.* Мет. 103. *Він знай на печі в просі.* Рудч. Ск. II. 78. 2) **Проса́**. Поля засѣяныя просомъ. 3) **Просо́ диме**. Раст. *Amaranthus laudatus* L. Вх. Пч. I. 8. 4) **Просо́ турецьке**. Раст. а) = **Просо́ диме**. Вх. Пч. I. 8. б) *Sorghum vulgare*. Херс. 5) **Просо́**, **просо́ сіяти**. Родъ игри (въ двухъ вариантахъ). *Ив. 66, 75. О. 1861. XI. Св. 36. Маркев. 74. Чуб. III. 65. Ум. Прісцѣ.* *Іще то не біда, як у просі лобода, а оттоді біда, як ні прісія, ні лободи.* Ном. № 14310.

Просо́кати, чу́, че́ш, **просо́кати**, чу́, ті́ш, і. О куриці: прокрячати, прокляхтати, прокухтати.

Просо́літи, ся. См. **Просолюва́ти**, **са**.

Просо́літи, лію́, е́ш, і. **Просо́литися**, просо́лєть. *Солоніі м'яки слізьми просо́ли.* К. Досв. 11. *Просо́лила риба.* Константиногр. у.

Просо́лодати, да́ю, е́ш, і. **Просо́лодѣти**.

Просо́лодкува́тий, а, є. **Сладковатий**. *Я люблю хліб просолодкуватий.* Волч. у. *Просо́лодкувате тісто.* Волч. у.

Просо́лювати, лю́ю, е́ш, сов. в. **просо́літи**, лбо́, лиш, і. **Просо́лювати**, **просо́лити**.

Просо́люватися, лю́юся, е́шся, сов. в. **просо́літися**, лбо́д, лишся, і. **Просо́ли-**

ваться, просоляться. *Стілю само просоля-
ється.* Павлогр. у.

Просоння, ня, с. Просоння. *Еней з про-
соння як схопився.* Котл. Ев. II. 38. *З про-
соння яко мога давай кручати кукуріу.* Кв.

Просох(ну)ти. См. Просихати.

Проспати, сплю, спиш, м. 1) Про-
спать. *Чишрине, Чишрине, мій друже еди-
ний! проспав еси стени, ліси і всю Україну.*
Шевч. 2) Переспать. *Ничишпр проспав свої
лімля.* Кв.

Проспáтися, пльбся, пішся, м. 1) Про-
спаться. 2) Выспаться; проснуться. *Поки
багата проспалась, убога-небога напразлась.*
Чуб. V. 916. *Барабаш, یتیمان молодий,
од сна проспався.* АД. II. 12.

Проспівати, в'ю, еш, м. 1) Проп'ять.
Виз проспівати: не чує котик. Рудч. Ск.
II. 4. 2) За пльбієм утратити. *Ти свою
долю у нещлю проспівала, а в н'ятинцю
проспівала.* Ном. № 8878.

Простáк, кá, м. Простой человекъ,
простолюдняв. *Учений недоучений ц'рше
як простак.* Ном. № 6089. *Буя собі ма-
зур,—так собі простак.* Грвн. I. 228.

Простарцювати, ц'юю, еш, м. Пробыть
вщимъ. *Отак вік свій і простарцював,
а робили не хотів.* Харьк.

Простаршиувати, в'ю, еш, м. Про-
быть старшвою. *Простаршиував два
курси,—буде з мене, нехай ще хто инший
одбуває.*

Простáти, тáю, еш, м. — Простувати.
Простали ми в Україну вольними ногами.
Шевч. 259.

Простáцтво, ва, с. 1) Простовародный
быть. *Ниньки у нас, у простаитві стома
карбованцями не обійдеши за рік.* Камен-
ец. у. 2) Соб. Простые людв. К. Дз. 35.
*Співались воли або читались у рукописі
ить широкю по Україні між панами,
а деякі чував я й між простаитвом.* К.
XII. 19.

Простáцбий, в, е. Простой, просто-
народный. *Не пошроду уступити до на-
шої простацкой людности.* К. ЧР 227.

Простаченко, ка, м. Сынъ простолю-
дяна. *І простаченко, і панчик.* К. ПС. 136.

Простачисько, ка, м. — Простак. *Не
кидай ми трояка: я не люблю дворян;
кинь мені шоттачка, бо я люблю проста-
чка.* О. 1862. IV. 18.

Простéжати, жу, жаш, м. Просл'я-
ть.

Простелáти, ся. См. Простеляти, ся.

Простелáти, л'юю, еш, сов. н. про-

стелáти, л'ю, леш, м. — Простилати, про-
слати.

Простелáтися, л'юся, ешся, сов. в.
простелáтися, л'юся, лешся, м. — Прости-
латися, просл'ятися.

Простень, ні, жс. Натка на вереген'ї.
Шух. I. 148. Вх. Зн. 55.

Простёрти, ся. См. Простирати, ся.

Простёшь, цá, м. Прямоє направлєніє.
Верне і соб, і цабе, а простеиш і мене.
Полт.

Простібі, сокр. въз Прости-Біг. Прости
Богъ. Шух. I. 77. *Простібі, що такого
бажаю.* Полт. *І спасибі вам, паниченьку,
і простібі вам за вашу ласку.* Левци.
Пов. 224.

Простигáти, гáю, еш, сов. в. про-
ст'гáти, гну, неш, м. Простыгать, про-
стыть. *Кличе мати вечеряти: галушки про-
стигли.* Нп.

Простій, а, е 1) Простой. *Простий
люд.* К. ЧР. 359. *Хто такий, простий чо-
ловік, дається в знаки.* Ном. № 4114.
2) Прямой. *Визволь, Господи, невольника
з неволі на простій дорозі.* АД. I. 91.
Я знаю сам, що просте, що кривеє. К. Іов.
15. 3) Прямой, искренній. *Десь Бо мене
покарав,—лігу долю мені дав: лігу долю,
просту душу.* Чуб. V. 229.

Простілáти, л'юю, еш, сов. в. про-
слáти, стелáю, леш, м. Простилать, про-
стлать, разостлать. *Я простелю зупанцуну,
ти простелеш звартушкуну.* Чуб. V. 191.

Простілáтися, л'юся, ешся, сов. в.
простлáтися, стелáюся, лешся, м. 1) Про-
стлаться, простлаться. 2) Простираться,
протереться. *Тике болото, що ні прол'зти,
ні пройти, перед ним простілається.*
і рив. I. 2.

Простінá, ві, об. Простой, негородй
человекъ. *Як із діда балач, або із пана
пан, так і простиня, а як із мужика пан,
так і юртиня.* Ном. № 1267.

Простярáло, ла, с. Простыня. Камен-
ец. у. *То дайте ж нам, дайте, щосте
нам обняли: три подушок імхових і тос
простирало, що шовком вишивано.* Лукаш.
163. *Узяв, закрия сі простиралом вочі, аби
ся не дивив.* Гн. I. 31.

Простирáти, рáю, еш, сов. в. про-
стёрти, тр'ю, р'еш, м. 1) Разстилать, разо-
стлать, простлать, простлать. *Вин зараз
простер їм на лаву простирало біле.* Гн.
I. 88. 2) Протягивать, протявуть. *Руці
свої простираете.* ЕЗ. V. 110. 3) Распу-
скать, распусать, распростереть. *Почас*

зараз жушок крилий простирати: „Полечу, міднесу“.

Простирядно, на, с. = **Простирало.** *Високе жидівське ліжко з перинами й подушками, закрите білим простирядном з зубцями навкруги.* Левци. Пов. 178.

Простіяти, ся. См. **Прощати, ся.**

Простінько, нар. = **Простінько.** *А я простінько за ням побіи.* НВолын. у.

Простір, тору, м. 1) Просторъ. *Рівняти рапавіи миву і простором благословляти.* К. Псал. 144. *Душа потребує простору, жада воли.* Св. Л. 294. Свободное, незаятое мѣсто. *Пріймаю солому з току, бо син привезе своєї,—щоб був простір.* Рв. Левци. 2) в мн. Пространствію.

Простірний, а, в. Просторний.

Простірність, ности, ж. Свобода, нестѣняемость, отсуттвіє субординації, распушенность. *Як то можна, щоб син мав таку простірність.* НВолын. у.

Простірно нар. Просторно. К. Псал. 235. *Нам було простірно й затісно.* Г. Барв. 329.

Простісінський, а, в. Совершенно прямой; совершенно прямой, примехонькій.

Простісінко, нар. Совершенно просто; совершенно прямо, примехонько. *Простісінко подивився в вічі.* Левци. Пов. 69.

Простість, тости, ж. Простота. Желех.

Простіський, а, в = **Простісінський.** Желех.

Простіник, ка, м. Стебель, преимущественно прямой и вертикально стоящий. Вх. Зв. 57.

Просто, нар. 1) Просто, безъ затѣй. Рудч. Ск. I. 150. *Сказати просто: вмер, та й їди.* Гліб. *Він так малював собі просто, абиак.* Кв. 2) Прямо. *Плив... під темний луз просто.* Чуб. V. 342. *Простялись дві дороги: одна просто, а друга нішла у праву руку.* Стор. *Іде... нані, та просто до їх у двір.* Рудч. Ск. II. 64. 3) Противъ, напротивъ, насупротивъ. *Хата його стоить просто церкви.* Борз. у.

Простовісний, а, в. Вертикальний. Желех.

Простоволосий, а, в. Съ непокрытой головой, съ распушенными волосами. *Гол, босе й простоволосе — треба йти!* Ном. № 655. *Венера без спідниці, боса, в халатнику, простоволоса.* Котл. Ен. V. 16.

Простогнати, ну, веш, и. Простонать.

Простоблюд, ду, м. Простонародіє. Уман. III. 210.

Простоблюдець, дця, м. Простоблюдинъ.

Пани б'ються, а в простоблюців чуби болять. Ном. № 1304

Простоблюдія, ді, ж. соб. = **Престоблюд.** КС. 1882. IV. 165.

Простоблюдинй, а, в. Простонародный. К. XII. 116. *Вибивається з вузького кола простонародного побуту.* Г. Барв. 378.

Просторій, а, в. Просторный. *Просторій двір.* Стор. II. 96. *Вийш Бог мене з тісноти на просторі оболоне.* К. Псал. 38.

Просторікати, каю, еш, и просторікувати, кую, еш, и. Разглагольствовать. Борз. у. *Годи просторікувати.* Ном. № 14188.

Просторікуватий, а, в. Многогнѣвный. К. XII. 116. *В її просторікуватому оповіданні.* Г. Барв. 425.

Просторо, нар. 1) Просторно. *Ти казав—тісно буде, аж воно зовсім просторо.* Харьк. 2) Подробно, обширно, обстоятельно (визлагати). О. 1862. I. 75.

Простороніще, ща, с. = **Просторонь.** *Більше простороніще пускай.*

Просторонь, ні, ж. Пространство. *Він і тебе з тісноти і темниці на просторонь без крику колись верне.* К. Іов. 80.

Простота, ти, ж. 1) Простота. *Щось і блякнута з простоти.* К. ЧР. 28. *Світ простоти і покою—стародавній заповіт.* Щог. Сл. 99. 2) Простой народъ. О. 1862. I. 57. *Ні, зникнете ви, царі дуци, почеснете, як і простота.* К. Псал. 192. *Твої слова простоту темну на добрий розум ниставляють.* К. Псал. 283. 3) Неучъ; наивный человекъ. Левци. I. 215.

Просточка, ця, ж. Ласкательно: простоблюдинка, простая женщина. *Я ж не царювіна, не королювіна, я ж так просточка, батькова дочка.* Грин. III. 22.

Простояти, тую, їш, и. 1) Простоятъ. *Довенько такі простояли наші сірми коло перевозу.* Стор. МПр. 125. *Я ж з твоїм сином не одну нічку простояла.* Лис. III. № 10. 2) Причинить вредъ или порчу стояніємъ. *Мій тобі кончик стайні не простоятъ, моя тобі зброя кілочка не вломить.* Чуб. V. 63.

Прострѣляти. См. **Прострѣлювати.**

Прострѣбути, ну, вѣш, и. Проскочить.

Прострѣгати, гаю, еш, сов. в. прострѣгати, жу, жѣш, и. Прострѣгать, прострѣчь.

Прострѣлювати, люю, еш, сов. в. прострѣляти, лю, лиш, и. Прострѣлювать, прострѣлять. *Хитнувся, мов прострѣлений.* Мир. Пов. II. 60.

Прострінь, ня, м. = **Простень**. Вх. Зв. 55.

Простроміти. См. **Простромлювати**.

Прострбілювати, люю, ещ, сов. в. **простроміти**, млю, миш, м. *Ночу... так і простромив шаблюкою*. Драг. 207. *От-от буай настине, от-от простроме роєм накрізь Максимову спину*. Мвр. ХРВ. 129. 2) **Просовувати**, просунуть. *Простромив ялову в двері*. Радом. у.

Простругати. См. **Простругувати**.

Простругувати, гую, ещ, сов. в. **простругати**, гаю, ещ, м. 1) Проходити, пройти строга, прострогати. 2) Прочистити, прочистити дорогу. *Простружу до ріженьку к святому Великодню,—водицею залле*. Мал. 193.

Прострувати, тую, ещ, м. *Йдти прямо, направлятися* *Хло простує, той дома не мочує*. Ном. № 11406. *Простували вони до Лубень невеличкими кутами*. Стор. МПР. 60. *Пливе військо, простуючи униз до порою*. Морд. К. 5. *Скрізь по потоках шовська покиднені корита, якими простує вода з... менших потоків*. Шух. I. 185.

Простругівити, вію, віш, м. Прогреть, простучать *Крамарський віз* (шляхом) *простругівити*. МВ. I. 22.

Простудіти, джү, даш, м. 1) Охладити, охолодити. 2) Простудити.

Простудітися, джүся, дашся, м. 1) Охладитися. 2) Простудиться. *Простудилася ти, молодце, промовив він*. Левид. Пов. 221.

Простукати, каю, ещ, м. Простучать.

Простукувати, чү, чеш. м. Простучать, прогромахати.

Проступати, пваю, ещ, сов. в. **проступати**, плю, пиш, м. 1) Проходити, пройти вперед. Так тісно, що й проступити не можна. 2) Преміщ. сов. в. Провинитися. *Я проступила Богу і людам добрим*. Черв. у. *Мабуть я іршник, або мій батько, або мати ким проступила, та на мені кара божа почувается*. Г. Барв. 207.

Проступітися, плюся, пишся, м. Провинитися, совершити проступок. *Чи ми Богу проступилися, що на нас такешло*. Харьк. у. *Ми, прости люде, коли і проступилось іноді, то нам Бог і вибачить*. Котл. МЧ. 427. *Прости, паночко! проступилась я далебі дурна була*. Котл. Ев.

Проступок, іку, м. 1) Прегрешеніє, вина. *Перед Господом Богом іршимо всілякими проступками,—всілякими іршами*. ЕЗ. У. 102. *Підвести кою на проступок*.

Котл. МЧ. 427. 2) Проходь. *Він мені цю далі, то все більше проступку не дає, а я втікаю, зовою од його*. Г. Барв. 394.

Простьобати, бая, ещ, м. Простегати.

Простягання, ня, с. Протягиваніє. Левид. (Правда, 1868, 431).

Простягати, гаю, ещ, сов. в. **простягати**, гяү, неш, м. Протягивати, протягуть, протереть. *Він простя руку та й поблаюслота мене*. МВ. I. 17.

Простягтися, гаюся, ешся, сов. в. **простягтися**, гяүся, нешся, м. 1) Протягиватися, протягнуться. *Простяглася та й лежить*. Ном. № 7394. *Простяглася по дїброві по над Дніпром козацька ватага*. Шевч. 170. 2) Тільки сов. в. **Направитися**. *Василь... простяся на музики під верби*. Левид. I. 15.

Простяж. Улотр. вь вираз. в **простям**. Цугомь. *В коляску запряли дванадцятю коней на парі в простяж*. Стор. П. 36.

Простяжній, а, е. Длинний в отлогій. *Гора не так круна, та дуже простяжна*. Лебед. у. *Простяжни гора*. НВолын. у.

Простяка, ки, б. Простой, не гордый человекъ. *Наш пан—простяка*. Волч. у.

Простяком, нар. Напрявкь, ближайшею дорогою. *Він їзав до нас простяком, а не тям шляхом*. Новомоск. у.

Простяха, хи, **простячка**, ки, ж. Сортъ плáтки. Червиг. у.

Просувати, вваю, ещ, сов. в. **просувати**, ну, неш, м. 1) **Просовувати**, просунуть. Мвж. 26. *Прийшов у ліс у такий пустий, що й пучки, здається, просунути не можна*. Рудч. Ск. I. 134. 2) **Отодвигати**, отодвинуть, отсутнути. *Просуну я кватирочку, аж матуся в ості їде*. Чуб. V. 624.

Просуватися, вваюся, ешся, сов. в. **просуватися**, нуся, нешся, м. **Просовуватися**, просунутися, пролзати, пролзть, протискиватися, протиснутися. *Аж там такий ліс, такий пустий, що ні пройти, ні просунутися*. Рудч. Ск. У *хатах уже і просунутися ніде*. Мвр. Пов. II. 58.

Просумувати, мюю, ещ, м. Прогрустити, провечалитися в известное время.

Просурень, рня, м. Раст. а. *Crocus reticulatus* L. ЗЮЗО. I. 120. См. **Просерень**. 6)—гадючий. *Bulbocodium ruthenicum* Bunge. ЗЮЗО. I. 115.

Просурянка, ки, ж. = **Просурень** а, *Crocus reticulatus* L. ЗЮЗО. I. 120.

Просурміти, млю, миш, м. Протрубить.

Просу́ха, хи, ж. Вь ви́раж. на просу́сі. Когда просухнетъ (дорога). *На просу́сі при́иду, перед великоднем.* Харьк. г.

Просуш, ши, ж. = Сухоліс. Вх. Зн. 57.

Просуши́ти, ся. См. Просушувати, ся.

Просушувати, шую, еш, сов. в. просуш́яти, шѹ́, шаш, л. Просушивать, просушить.

Просушуватися, шуюся, ешся, сов. в. просуш́итися, шѹся, шашся, л. Просушиватися, просушиться. *Ой хоть замочуся, в роду прхушуся.* Чуб. V. 460.

Просня́ий, а, е. Просняой. *Просня солома.* Волч. у. Мир. ХРВ. 126.

Просня́йця, ці, ж. Просная солома. Сям. 153. НВолын. у. *Овсняця, просняйця—все то товару корис.* Ном. № 10186.

Просня́нка, ки, ж. = Просняйця.

Прося́ти и **прося́яти**, сяю, еш, л. **Прося́ть**. *Ой зрюнька зйшла, стала, аж бо на весь світ просяла.* Гацдук, Абетва, 28. (Нп).

Прося́йий, а, е. Просяйий, живущій подальніемъ. *Уроди, Боже, на трудящого... на просящого, на крадящого і на всякую долю.* Грин. I. 16.

Протаві́ти, таю́, ёш, сов. в. **протаві́нути**, ну, веш, л. Протавяты, протаяты. *То там, то тут протав.* НВолын. у.

Протаві́вка, ки, ж. Проталынка. *Уже в протавки на полі.* НВолын. у.

Протавцюва́ти, цюю́, еш, л. **Протавцюва́ти**, проплясать. *Аж до межигурського Спаси протавцював синий.* Шевч. 370.

Протараба́няти, ню, нш, л. 1) Проташить. 2) Пробарабаныть.

Протарахкоті́ти, чу́, тѣш, л. Простучать, прогromы́хатъ (быстро). *Хтось возом протарахкотів проз хату.*

Протаска́ти, каю́, еш, л. Проташить.

Протаска́тися, каю́ся, ешся, л. Пробраться, доташиться. *Як тільки в кріпость протаскався, тузити зараз і прийняся.* Котл. Ен.

Протверезі́ти, жу́, зйш, л. Протрезвить, отрезвить. *Нужда протверезила його, прояснила його душу.* Левин. I. 541.

Протверезі́тися, жу́ся, зйшся, л. Протрезвиться, отрезвиться. *А далі трошки проходився, прочумався, протверезився.* Котл. Ен. II. 12.

Протѣ́, нар. Между тѣмъ, однако. МВ. I. 25. *Не віре, ну, а протѣ хоче дізнатися, чи справді воно так.* Грин. II. 117. *Ох, я ж її вже просила, я ж її і їдила,*

протѣ зляя мачуха сорочки не шила. Грин. III. 412.

Протекті́. См. Протікати.

Протелѣ́жкати, каю́, еш, л. Прозевѣть, прозвонить; о часахъ: протікати.

Протѣ́п, пу, м. Тропа? *Ходім сами, протѣпом своїм.* Зміев. у.

Протѣ́пом, нар. Опрометью. Харьк. у. Мирг. у.

Протѣ́реб, бу, м. Прочистка, прорубка лѣса. НВолын. у.

Протѣ́ребі́ти. См. Протѣребілювати.

Протѣ́ребок, бка, м. = Протѣреб. НВолын. у.

Протѣ́ребілювати, люю́, еш, сов. в. **протѣребі́ти**, блю́, біш, л. 1) Расчищать, расчищать лѣсъ. *Протѣреблював лѣс.* НВолын. у. 2) Выкорчевувать, выкорчевать мелкія деревья. *Протѣреблю сімозать.* НВолын. у. 3) Прочищать, прочувить. *Тра протѣребілювати чубук.* НВолын. у.

Протѣ́рлі́кати, каю́, еш, л. Пропилывать, провгратъ плохо (на струнахъ). *Що затерлінав, те і протерлінав.* *Что заработалъ игрой, то и истратилъ (о музыкантѣ).* Вх. Зн. 69.

Протѣ́рти. См. Протирати.

Протесати́, шу́, шеш, л. 1) Протесать. 2) Потерять? утратить? *Зубив Сава, протесав Сава свою віру навики.* Нп.

Проті́, проті́въ, пред. 1) Противъ. *Чи легкіе тати проти води, чи за водою?* Грин. I. 39. *Проти рожена не праювати.* Ном. *Хто против Бога, то й Бі против ньому.* Ном. № 92. 2) Передъ. *Нема того, хто естотъ проти його.* К. Іов. 19. *Отож не встоятъ нечестивим проти бляих людей на суді.* К. Псал. 2. 3) На встрѣчу. *Кою визираю? проти кою вибію?* Г. Барв. 252. *Іде літо проти зими і несе квіточку таку гарку.* Чуб. I. 13. *Выгодила воля проти череди і заляділа Василя.* 4) На, для, къ. *Проти всіх людей земля не ерде.* Черк. у. *Проти дня брехня, проти ноці правда.* Посл. 5) Лицомъ къ чему, напротивъ. *Стояла вона проти місяця молодика.* МВ. I. *Проти місяця людо.* Мет. 141. 6) По сравненію, сравнительно съ кѣмъ, чѣмъ. *Проти нас трюх нема в світі дужчою.* Грин. I. 189. *Проти його нема чоловіка.* 7) Подъ (какой либо день), предъ (днемъ, событіемъ). *Проти н'ятниці мені приснилась скриня, повака добра.* Мил. 9. *Проти смерти двох синів мені стилось, що два юлуби прилетіло в оселю.* Мил. 8. *Що се за сон? проти чою?* Г. Барв. 272.

Проти ночі. Къ ночи, на ночь. *Куди ви проти ночі?...* Та переночували б. Св. Л. 123. Не розслажу противі ночі, а то ще при-сниться. Шевч. 146. 8) Смотря по, соораз-во съ. Шух. I. 104. 9) Проти себе під-вести, підняти. Подвять что либо, держа его передь собой. Мвж. 9.

Противитися, влюся, вишся, м. 1) Проти-вितися. сопровитляться. *Дурневі і Бог не проититися.* Ном. № 6208. 2) Возражать. *Лас мене, я і не противляюся, бо винен.* НВолын. у. *Хоч на мене люди брешуть,— я ся не противляю.* Чуб. V. 395.

Противний, а, в. 1) Противулежацій, находящийся навпроти. *З противної ву-лиці доносять парубочий юмін.* Мир. Пов. I. 148. Противна хата. Хата по другу сторону сней. *Сидів собі на лавці у но-вій світлиці, що одгородив од противної дати.* Кв. *Через сіни противна хата.* Кв. 2) О волвъ: противная. *На Чорному морі медобжв вчинає: противну філаю зо дна моря знімає.* АД. I. 192. См. Супротивний. 3) Непокорный, противняційся. *Привів бран-ців із дарами і противняцій своїм волі пра-щивати в твоїм храмі.* К. Псал. 152. 4) Неурядный. Противная, як старцеві гривня. Ном. № 5016. 5) Противорѣчай. *Я ж їй слова противного не промовля.* Г. Барв. 207.

Противник, ка, м. Противникъ, не-притель. *Щоб було так важко і жалко рабам біси, суддіям, противникам, нена-висникам і усім ворогам моім.* Чуб. I. 96.

Противність, ности, ж. Противно-шлость. *Частіше робить людей близь-кими приятелями противність їх удачі.* Левц. I. 133.

Противіати, кая, еш, сов. в. проти-кнѣти, нѣ, нѣш м. Противкати, противнѣти. *За царя Тимка, як була земля тонка: пальцем противкати та й води напийся.* Ном. № 6856.

Противіатися, влюся, ешся, м. Про-бродять, прословитися. *Може це днів зо три й противіатися тут.* Кролевец. у.

Противіати, раю, еш, сов. в. протерѣти, трѣ, трѣш, м. 1) Протирать, протереть, вытирать, вытереть. *А россою очі проми-вати, а рушником очі протирати.* Грив. III. 473. *Протри мені смажні уста.* Чуб. I. 253. 2) Проторивать, проторить. *Перед домою був широкий двір, такий широкий, що волі ледві встигли протерти кружю його вузьку дорогу.* Левц. Пов. 145. *Тепер скорий шлях просторий до рая протерли.*

КС. 1882. IV. 169. 3) Протѣрта голя. Игла безъ ушка. *Нема, як моя сусіди: увесь куток обділяє; ось і мене поритувало: дала протерту юлку ще й без жильця.* По-дольск. г.

Протиснѣти, ну, неш, м. Протиснуть. *Тімота така, що й кием не протиснеш.* Ном. № 7681.

Протис(я)утися, нуся, нешся, м. Протиснуться. Мвж. 190. *Трудно було протиснутися, так було багато народа.* Ле-виц. Пов. 24.

Протичка, ки, ж. Родъ металлического прутика для чыстки трубъ. Гол. Од. 66. Шух. I. 300, 276. *Вистягли мольку, дово він довбався в ній протичкою.* Мир. ХРВ. 224.

Протікати, кая, еш, сов. в. протекти, течѣ, чѣш, м. 1) Протекать, протечь, течь. *Ой у полю кривиченька, вода проті-кає.* Чуб. V. 377. *По долинка ріки проті-кають.* Чуб. V. 937. 2) О посудѣ, крышѣ: давать, дати течь. *Наша водянка десь у дні протікає.* Харьк. г. *Треба перекривати кляну, бо вже і в невеликий дощ протікає.* Харьк.

Протір, ра, м. Игла безъ ушка. Ном. № 250.

Протіс, теса, м. Половина дерева, раз-рѣзаннаго надвое по длянѣ. Шух. I. 88.

Протічок, чка, м. Ручей, ручеекъ. *Біжать з ір долинами прудкі потічки сїлової води.* Мир. ХРВ. 354. (У балці) пробівав невеличкий протічок. Мир. Пов. II. 45.

Проткнѣти. См. Противкати

Прото, нар. Поэтому. Вх. Лем. 458.

Протовкѣти, вчѣ, чѣш, м. Протолочь.

Протопч, ну, м. Проходъ (сквозь тол-цу). *Лагодись... шукають собі протопчу до кафедр.* К. XII. 27.

Протівнитися. См. Протовплюватися.

Протівплюватися, плюся, ешся и протовплѣтися, лѣюся, ешся, сов. в. протівнитися, плюся, пишся, м. Протискиватися, протиснується в товпѣ. *Петро протовплював усе дально.* К. ЧР. 260. *За народом так насилу протовплюлись до хати.* Кв.

Протопвом, нар. Проталкиваясь.

Протіпка, ки, ж. 1) Пролить. 2) Ру-кавъ рѣкъ.

Протопіати, імлю, миш, м. Утомить.

Протопіати, плѣ, дяш, м. Протопить. *Нема дров а ні поляна, нічим хати про-топити.* Чуб V. 1074.

Прѣтопки, пок, ж. мн. Слѣды ногъ на размокшей землѣ. Константиногр. у.

Прѣтопѣца, пи, м. Прѣтоіерей. Як пожеги той піп у нас рокує зо два, то його зробили прѣтопѣцою. ЗЮОР. I. 266.

Прѣтопѣпівна, ни, ж. Дочь прѣтоіерея. Сараз на черніївську прѣтопѣпівну закинув, то й сам злякався од неївни. Кв.

Прѣтопѣша, ші, ж. Жена прѣтоіерея. Левци. I. 347.

Прѣтопѣти, пчѣ, пчеш, м. Прѣтопѣтати. Прѣтопѣтати дорогу. Прѣтопѣтати роботу. Прѣтопѣти стѣжку до нѣго. Часто бывать у нѣго. Я його знаю, він прѣтопѣте стѣжку через полковничий садок. Шевч. 296.

Прѣторг, га, м.—**Прѣторі**. Москва і мѣстори проковте, та не двіається. Ком. Пр. № 715. Хто хоче собаку з свѣта зубити, той дастъ їй прѣторія зсісти. Борз. у.

Прѣторгувати, гѣю, вш, м. 1) Прѣторговать. Прѣторгував аж три юди. Харьк. у. 2) Потерать, торгуясь. Кажуть, що Сомко хоче теж із мѣстем по задіцьких мунках торгуваться. Коли б свою не прѣторгував. К. ЧР. 319.

Прѣторохтіти, хчѣ, тіш, м. Прѣгромыхать. Хутко прѣторохтіти вулицями. МВ. (О. 1862. III. 71).

Прѣторувати, рѣю, вш, м. Прѣтереть, углядать дорогу.

Прѣтѣчина, ни, ж. 1) Мѣсто въ плотинѣ, гдѣ вода просачивается. Уміємо прѣтѣчини затити і словане на Божий свѣт лалати. К. Іов. 59. Дыра, сквозь котору прѣтекаеть вода (въ крышѣ, запрудѣ). Рв. Левци. 2) Дыра, прѣдѣнная мышамъ, червямъ.

Прѣтѣчити, чѣ, чш, м. 1) Прѣгрызть; прорыть (нору). Так уже добре накрила діжку з борошною од мишей; а вони дірку прѣтѣчили і таки доізли до борошна. Харьк. г. 2) Очистить на грохотѣ (зерновой хлѣбѣ). 3)—голову. Надоѣсть постоянными настояніями, пристававіями і пр. Уже він прѣтѣчив мені голову; єднайте та й єднайте Оленку. Г. Барв. 397.

Прѣтѣчний, а, в. Текущій. Вода прѣтѣчна. МВ. (Д. 1862. I. 81).

Прѣтратити, чу, тиш, м. Прѣтратить, истратить. Молодий син прѣтратив маєток. Єв. Л. XV. 13. Останню копійку прѣтратив. Св. Л. 167.

Прѣтрѣтити, мчѣ, тіш, м. Прѣдрожать. Усю ніч прѣтрѣтила: собаки чоюсь

так уїдали, а я сами в хаті, так і страшно.

Прѣтримати, маю, вш, м. Прѣдержать. Прѣтримвати, каю, вш, м. Растратить, промотать. Батько може увесь рік не доідав, не досилав та копійку до копійки складв, а сим швиденько усе прѣтримкав. Харьк. г.

Прѣтрубити, блѣ, бѣш, м. Прѣтрубить. Прѣтрусити, шѣ, смш, м. Прѣтрясти. Прѣтрусятися, шѣся, смшся, м. Прѣтрястися,

Прѣтрухлявіти, вію, вш, м. Прѣганить, стать трухльмъ.

Прѣтрухнути, ну, неш, м.—Прѣтрухлявіти.

Прѣтрясті, сѣ, сѣш, м. 1) Прѣтрусити. 2) Издержать. На цей позов він білато грошей прѣтряс. В Черніюкі аж н'ять кіп прѣтряс. Кв.

Прѣтрясіяся, сѣся, сѣшся, м.—Прѣтрусятися.

Прѣтряхати, хаю, вш, сов. в. прѣтріхнути, ну, неш, м. Просыхать, просохнуть (о землѣ, краскахъ, бѣльѣ). (На образахъ прѣтряхали свіжі фарби. Левци. Нон. 21. Рядно вже прѣтряхло, — візьми, скачай. Черниг. у.

Прѣтунати, паю, вш, м. Прѣтопѣтати.

Прѣтунотити, почѣ, тіш, м. Пробѣжать, топать.

Прѣтурбуватися, бѣюся, вшся, м. Пробезпокоиться.

Прѣтурготити, чѣ, тіш, м. Прѣгремѣть, простучать.

Прѣтурити. См. Прѣтуряти.

Прѣтуркати, каю, вш, м.—Прѣтуркотати.

Прѣтуркотати, чѣ, чеш, м. Прѣворковать.

Прѣтуркотити, чѣ, тіш, м.—Прѣтуркотати.

Прѣтурчати, чѣ, чѣш, м. 1) Прѣтуркотати. 2)—голову, уха. Намозолить уши, твердя постоянно одно и то же. Ти вже мені сими молодощами й голову прѣтурчав. Г. Барв. 497.

Прѣтуряти. См. Прѣтуряти.

Прѣтуряти, ряю, вш, сов. в. прѣтуряти, рѣю, рѣш, м. Прѣговать, прогнать. Латиням кі чорту прѣтуряши, з Енеєм в куту ізійшлись. Котл. Ев. VI. 34. Прѣтурили татарську орду за Перекин. Стор. МЦр. 28.

Прѣтрѣхати, каю, вш, м. О солодѣ: прощелкать.

Протюкати, каю, еш, ш. Кривнути на кого тю. *Протюкайте на його, що він чорт-зна-що робить.* Константиногр. у.

Протюпати, паю, еш, ш. Пройти мелкими шажками; пройтись медлено.

Протяг, гу, м. 1) Протягненіє. 2) Протягненіє. *Нова сцена в хаті здалася йому тільки протягом першої.* Левц. I. 231. 3) Протяжність. 3 **протягом.** Протяжно, растягивая. *Вимовляя слова з протягом.* Левц. I. 157. *Чинка вимовляя кожне слово з протягом.* Мвр. ХРВ. 278.

Протягати, гаю, еш, сов. в. протягати, гну, веш, ш. 1) Протягивать, протянуть. *Ой протягну я волокниці крізь віконце.* Чуб. V. 618. *Іде і тягне за собою рідно,—по всьому двору протяг.* Харьк. у. 2) Продолжать, продолжать, продлать. *Господь не протяг їй віку.* Стор. МПр. 63.

Протягаться, гаюся, ешся, сов. в. протягтися, гаюся, нешся, ш. 1) Протягиваться, протянуться. 2) Тянуться, длиться, продолжаться, продлиться. *Наше діло доволі буде протягнатися.* Харьк. у.

Протяглий, а, е. Пологий (о горі). *Протягла гора.* НВолын. у.

Протягом, нар. Протяжно. *Оцю пісню у нас протягом співають.* Харьк. г.

Протягати, ся. См. Протягати, ся.

Протяжний, а, б. Продолжительный. *Протяжні була осінні цей іод—усі на яринку покарювались.* Волч. у.

Прочати, чаю, вш, сов. в. прочитати, чу, чш, ш. = Провчати, прочитати. *Та велі злотояти прутів пукі—мене прочитати.* Чуб. V. 1014. *Ой дай, жінко, наля, прочитати німчя.* Ном.

Профатний, а, в. (=Проханий). Въ выраженіи: *шов профатнов дорогов=шов світ за очі.* См. Світ. Вх. Зв. 57.

Професор, ра, м. Профессоръ. *Дашкович швидко піднявся між професорами своїми лекціями.* Левц. Пов. 50.

Професорівна, ж. Дочь профессора. *Молоді професорівні й кунцівні не слотили навіть тити чаю.* Левц. Псв. 55.

Професорка, кя, ж. Жінщина-професор. Желех.

Професорство, ва, с. Профессорство. Желех.

Професорський, з, а. Профессорскій.

Професорувати, рую, вш, ш. Быть профессоромъ. Желех.

Профіт, ту, м. Польза. *Не має злий жуз профіту з людей.* Гв. II. 226.

Прохавівкати, каю, еш, ш. О перепелі: прокрячать.

Прохажка, кя, ж. = Прохідка. Вх. Зв. 57.

Прохазяйнувати, ну, веш, ш. 1) Прохазяйничать. 2) Растратить, неуужло хозяйничая.

Прохавівкнут, ну, веш, ш. Проглотить съ жалдностью. *Пес прохавівкнув печеню.* Вх. Зв. 57.

Прохальний, а, в. Просительный. *Випрохав у владики книжку прогальну, щоб зібрати грошей (на церкву).* Г. Барв. 162.

Прохамаркати, каю, еш, ш. = Прохарамаркати. *Було маюся урані і ввечері, то з молитвами і письмо прохамаркаю.* Стор. II. 81.

Проханий, а, в. 1) Прошений, выпрошенный. *Проханий кусок ірлю дере.* Ном. № 4493. 2) Приглашенный. *Гість не проханий, не дуже буває тучений.* Ном. № 11896. *Приглашенный на время замѣстить кого либо.* Я проханий, а не титарь. Харьк. 3)—обід, бенкет. *Обѣд, парь по приглашенію. Це великі, прохані бенкети. А так юсті—не минає дня, щоб за столом не сиділо дуди турі або чотири чужих.* Мвр. ХРВ. 109.

Прохання, ня, с. Просьба. Левц. Пов. 57. *На моє прохання.... одікнулись.* Ном. Од. видав. I.

Прохавуватися, пуся, ешся, ш. — крізь вуха. *Так вишит, аж ми сі крізь вуха проханує.* Фр. Пр. 197.

Прохарамаркати, каю, еш, ш. Прочестъ, проговорить невнятно. *Яку небудь молитву прохарамаркаю над мертвим і не гокину його труну.* Стор. МПр. 22.

Прохарчати, чу, чш, ш. = Прохарчувати.

Прохарчатися, чуся, чшся, ш. = Прохарчуватися. *Аж два тижні там поробив, та тільки що там прохарчився, а додому нічого й не прикіс.* Кв. Я й страви не їм, а взявши крайчик хліба, так собі й прохарчусь ходячи. Г. Барв. 192.

Прохарчування, ня, с. Прокормленіє. *Він живе аби день до вечора, дбаючи тільки для прохарчування свого.* Левц. (Правда 1868, 416).

Прохарчувати, чую, вш, ш. Прокормить. *На свої гроші і зодянку, і прохарчую себе й жінку.* Левц. I. 327.

Прохарчуватися, чуюся, ешся, ш. Прокормиться. *Заробимо, то прохарчумось.* Грив. II. 67.

Прохатарь, ря, м.—**Прохач**. *Прійшли прохатарі ті, що на церкву просять.*—*Ну, наברי їм киви пишениці.* Харьк.

Прохати, хāju, еш, л. *Просить.* *Як тому не дати, хто вміє прохати.* Ном. № 4473.—*на виступці.* Указувати на дверь, просить вонь.

Прохатися, хājuся, ешся, л. *Проситься.* *Став прохатися на ніч.* Рудч. Ск. II. 150. *Дочка в батька прохалася: ой піду ж я, мій батеньку, на круту юру поцуля.* Мет. 138.

Прохач, чá, м. 1) *Проситель.* *В-осени багачі, а на весні прохачі.* Лохв. у. *А як би ти завтра став старцем прохачем.* Левич. Пов. 69. 2) *Собираючий даяння на постройку церкви.* Лебед. у.

Прохватень, тня, м. *Въ вігрѣ въ вѣвертень: такой ударъ броненной палкой въ другую, лежачую на землѣ, палку, при которой броненная проскальзываетъ подъ лежачей.* Ив. 21.

Прохвистати, шү, шеш, л. *Пробать.* *Чорний віз хоч яку стіну прохвище.* (Загадка: свердель). Ном. стр. 303, № 488.

Прохворіти, рію, еш, л. *Проболѣть.* **Прохворостіти**, шү, стійш, л. *Высѣхъ.* *Треба простити, або прохворостити.* Ном. № 13635.

Прохвотця, ці, ж.—**Прочуханка.** *Пішла біда до Лохвиці, і там дано прохвотці.* КС. 1884. I. 29.

Прохиліти. См. **Прохиляти**. **Прохиляти**, лю, лиш, л. *Раздвигать, раздвигать (густо растущія растения), пролагая себѣ путь, наклоняя (растения) въ противоположную сторону.* *Ой в городі бузина, вітер не прохилить.* Грин. III. 171.

Прохід, хóду, м. 1) *Проходъ.* 2) **Прохідна**. *У неділю по вечері помолвивсь пан Богу, взяв собі вірну славу, пішов для проходу.* Грин. III. 616.

Прохідка, кя, ж. *Прогулка.* Харьк. **Прохідний**, á, ё. 1) *Свободний для прохода.* 2) **стүпа**—**Походюча ступа.** См. **Ступа**. Шух. I. 104, 162.

Прохіра, ря, об. *Лукавий, хитрий, коварний человекъ иля такое же животное.* *Прохіра мисля.* Білецк. - Нос., Приказки, кн. III., 77.

Прохірний, а, е. *Лукавий, хитрий, коварний.* *До їх підкралася мисля, ізвісна прохірна мѣдація.* Білецк. - Приказки, кн. XVI, 127. См. еще тамъ-же кн. IV, 95, кн. XI, 73.

Прохірство, ва, с. *Лукавство, хитрость, коварство.* *Як заловатися невинній (курці) од прохірства, моєї братії (лисиці) кводо здирства.* Білецк. - Нос., Приказки, кн. VIII. 10. См. еще тамъ же кн. XIV. 53.

Прохліпати, паю, еш, л. *Проплавать, всхлипывая.*

Прохліпатися, паюся, ешя, л. *Проболтаться въ волѣ извѣстное время.*

Прохмелітися. См. **Прохмелятися**.

Прохмелітися, люся, ешя, сов. в. *прохмелітися, люся, лишся, л.* *Протрезвиться.* *Піду до коршомки, та й нап'юся, піду в вишневий сад, прохмелюся.* Чуб. V. 51. *Прохмелились вони да й думаютъ: „Ой Боже мій, що ж це ми наробили? ми ж нацупали не на 30, не на 50 карбованив“.* Чуб. II. 33.

Проходжати, джāju, еш, л.—**Проходити**. Мет. 241. *Поміж рядами прохожайте.* АД. I. 213.

Проходжуватися, джуюся, ешя, л.—**Проходитися**. *Царівна на той час по саду проходжувалася.* Рудч. Ск.

Проходити, джу, дшш, сов. в. **пройти**, йдү, деш, л. 1) *Пройти, пройти.* *Пройшов же я світ увесь.* Чуб. V. 449. 2)—*когó.* *Пройдуть, пройти мимо кого, мивоватъ.* *Він проходить тих двох.* Чуб. II. 182.

Проходіти, джү, дшш, л. *Пройдуть, потратить время на хождение.* *Хотіла було сваритися на дочку, чою довго проходила.* Кв.

Проходитися, джүся, дшшя, сов. в. *проходітися, пройтися, дшшя, л.* *Прохаживаться, пройтися.* *А далі трошки прохадився, прочумався, протверзився.* Котл. Ев. *Ми дозволили їй прохадитися у садочку.* Рудч. Ск. I. 98. *Теперечки вечір теплий, прохадимось трохи.* Стор. II. 99.

Проходка, кя, ж.—**Прохідка**. *Тільки їй і проходки, що до церкви божої.* Кв. *Царівна.... пішла раз у проходку.* Мнж. 41.

Прохожаний, а, е. *Прохожий.* *Похожані над дорогами то чумаки, то прохожалі.* Ном. № 297.

Прохожий, а, е—**Перехожий**. *З молодичями танцює та двір вимітає, та прохожис, проїжжачих у двір закликає.* Шевч. 108. *Всі прохожі задивлялись на нанючок.* Левич. I. 288.

Прохожуватися, жуюся, ешя, л.—**Проходитися**. *Пойшов на двір прохожуватися.* Рудч. Ск. I. 18.

Прохолба, дж, ж. **Прохлада**. См.

204. *То кидали козаки лягів у воду к чортовій матері на проходу.* АД. II. 37. *Огіння ракова прохода.* Мир. ХРВ. 188.

Проходата́ти, даю, еш, м. Простыть, остыть. Шух. I. 141.

Проходжа́ти, джаю, еш в проходжувати, джую, еш, сов. в. проходіти, джіу, діш, м. Охлаждать, охладить, прожаждать, прохладать. *Куди віе, туди й провіває, козака молодого прохоложає.* АД. I. 169. *Я тебе прохоложу трем. Рудч. Ск. II. 166. Нехай Лазарь прохолодить язик мій.* Єв. Л. XVI. 24.

Проходжа́тися, джаюся, ешся и прохолоджуватися, джуюся, ешся, сов. в. прохолодітися, джіюся, дішся, м. Охлаждаться, охладиться. *Я; душно, виіде прохолодитися.* НВолын. у.

Проходні́й, а, е. Прохладный. К. Бай. 68.

Проходно́, нар. Прохладно. *Ідіт сюди, тут проходно.* НВолын. у. *Хата, як квітник: чисто, ясно, проходно.* Г. Барн. 122.

Проходну́ти. См. Прохолопати.

Прохоло́няти, няю, еш, сов. в. прохолобути, ну, неш, м. Остыть, остыть. *А Івни як подмузав своїм дугом, до воно і прохолонуло.* Рудч. Ск. I. 98.

Проході́тися, діюся, пишся, м. 1) Проснуться. ЕЗ. V. 85. *Дитя ся прохоло.* Гол. I. 59. 2) Ошибиться, промахнуться. 3) Сказать то, чего не следовало. *Нехай Бог боронить! — прохолодись стара й сама не зоглядівшись.* Левц. I. 174.

Прохорі́ти, рію, еш, прохорувати, рюю, еш, м. = Прохворіти.

Прохра́кати, каю, еш, м. Охаркать. *Твою бороду прохлюють, прохракать, мое личенько цілюють, обнімають.* Грин. III. 359.

Прохри́іти, плію, піш, м. Прохрипеть. *Не журись!.. прохрипів.* МВ. II. із.

Проху́кати. См. Прохукувати.

Проху́кувати, кую, еш, сов. в. прохукати, каю, еш, м. Дышать, подышать зимой на окно, отчего намерзший на немъ ледь протавяает. *Прохукаеш нікно, лянеш на двір.* Греб. 404.

Прохурману́вати, ную, еш, м. Прохуть извозчикомъ.

Прохуха́ти. См. Прохухувати.

Прохухо́увати, вую, еш, сов. в. прохухати, хаю, еш, м. = Прохукувати, прохукати. *Дивиться в поле, через ца-*

рину, прохухавши заморозъ на склі. Коли ж їй здалось, наче хтось ізмавору прохуховує. Г. Барв. 167.

Процарюва́ти, рюю, еш, м. Процарствовать.

Продвѣ́жкати, каю, еш, м. Проговорить на малопонятномъ или непонятномъ языкѣ; вообще — проговорить, но презрительно.

Процві́ндрияти. См. Процвіндрувати.

Процві́ндрувати, рюю, еш, сов. в. процвіндрияти, рюю, рш, м. = Процвіндрувати, процвіндрияти. *За його порядками троха чи не процвіндрили б швидко і всієї худоби.* Кв. Гроші процвіндруवास у карти. Мюрд. Пл. 67.

Процвірі́нжати, каю, еш, м. Проциривать.

Процві́ржати, жь, чіш, м. О сверчекъ: протрещать. *Усю ніч процвіржав цвіркун.*

Процві́сті. См. Процвітати.

Процві́т, ту, м. Цвѣтѣніе, расцвѣтѣніе, процвѣтаніе. Желех. *Пророкував їй (українській мові) новий процвіт, нову красу і силу.* К. XII. 116.

Процві́таній, а, е. Разцвѣтѣнный, разукрѣпленный. *Ой із юрода Трапезонта виступила галера, трьома цвітами процвітана, малювана. Ой перим цвітом процвітана — златосініми киядяками побивана; а дружим цвітом процвітана — гарчатами арештована; третім цвітом процвітана — турецькою білою шабою покровена.* АД. I. 208.

Процві́тати, таю, еш, сов. в. процвісті, тую, теш, м. 1) Цвѣть, процвѣтати, расцвѣтати, расцвѣсть. *Калина процвітає.* Мет. 33. *Кружом хлопці ти дівчата, як мак процвітає.* Шевч. 51. *Піднявся, процвіє і в'яне, мов та квітка.* К. Гов. 30. 2) Богатѣть, разбогатѣть, достигъ благополучія. *А процвіє був мій брат: поважали угі, майстер, грошей багато.* Лебед. у. *Чи ба, як мід процвіє тепері: тільки пани колись так жили, як оце наші міщане.* Лебед. у. 3) Расцвѣчивать, расцвѣтити, разукрасити. См. Процвітаній.

Процвѣ́т, ту, м. Проценты. Гин. I. 109. *Нікто нѣ прийде правити процвѣту.* Рудч. Ск. II. 26.

Процвѣ́сія, сіі, ж. Церковное шестіе съ врѣстами, хоругвями. Чуб. I. 286. *Лезуть вони до світа; приходять до них з процесією, і беруть їх у церкву.* Рудч. Ск. I. 79.

Процві́ганяти, ню, няш, м. Цыганщанча цыгани процвіганяти. Посл.

Процїндрияти. См. **Процїндриувати.**

Процїндриувати, ряю, еш, сов. в. **процїндрияти,** ряю, ряш, *и.* Проматувати, промотати, спустити. *Грошей вчора він процїндриував цїсь не трохи.* А.-Арт. (О. 1861. III).

Процїдживати, джую, еш, сов. в. **процїдїяти,** джу́, дїш, *и.* Процїдживати, процїдїяти. Чуб. III. 75.

Процїхувати, хую, еш, *и.* Прогнати. *Такою дурня відтіля процїхують.* Константиногр. у.

Процокотати, чую́, чеш, *и.* Проболтати, протрентати.

Процокотїти, кочу́, тїш, *и.* = **Процокотати.**

Процаклувати, лую́, еш, *и.* Проволшебствовать извѣстное время.

Процїнни, на, *м.* Богомолецъ; странникъ. *Куди, процїнне, ви йдете?* Котл. Ен. I. 16. *Над вечір увїйшли ми в село, і розбрїлись процїнне улицями.* МВ. I. 17.

Процїнне, ки, *ж.* Богомолка; странница. К. ЧР. 91.

Процїпати, паю, еш, *и.* Проплестись.

Прочатувати, тую́, еш, *и.* Пробыть на стражѣ, прокараулити.

Прочахати, хая́, еш, сов. в. **прочах(ну)ти,** ну, веш, *и.* Простывати, простяхти. *Не їж юшки: хай прочахне.* Лубен. у. *Отож про пиття ї держи собі од поганик таку воду, що як гарад перекинуть, тоді її у лєк та ї на вікно, щоб прочахла.* Лубен. у.

Прочвалати, лая́, еш, *и.* Протащитись, пролестись.

Прочвара, ри, *об.* Уродъ, чудовище.

Я не прочвара, не упиць. Котл. Ен. V. 9.

Прочекати, вью́, еш, *и.* Прождать.

Прочередниувати, кую́, еш, *и.* Пробыть чередниомъ.

Прочерть, ти, *ж.* Прогалина, поляна. Вх. Зн. 57.

Прочесати, шу́, шеш, *и.* Прочесать.

Прочинати, няю́, еш, сов. в. **прочиняти,** няю́, вю́, веш, *и.* = **Прочинятися,** прочинутися. *То вона од сна прочинала.* Лубен. 45. *Тодї Барабаш рано прочинав.* АД. II. 10.

Прочинятися, няюся, ешся, сов. в. **прочинутися,** нюся, вешся, *и.* 1) Пробуждаться, пробудитись, просыпаться, проснувшись. *Крїтко заснув Синоп, не прочинається.* Морд.-К. 63. *На зорї-зорї я прочинумася.* Шевч. 295. *Прочинуся і говорити своїй жонї: „та то приснився менї сон“.* Драг. 137. 2) Приходить, прийти въ себя,

очнуться. *Зараз вони і ну йою качати... поки аж прочинуся він.* Рудч. Ск. I. 136.

Прочинїти, ся. См. **Прочинятися,** ся.

Прочїнок, яку́, *м.* Прубужденіє.

Прочїняти, няю́, еш, сов. в. **прочинїти,** няю́, няш, *и.* Прїтворяти, прїтворити. *Прочїнай, паночку, ворота,—несем тобі вїнка із золота.* Чуб. III. 246. *Крамаре, крамарочку, прочини комїрочку.* Мет. 189.

Прочїнятися, няюся, ешся, сов. в. **прїчїнятися,** няюся, няшся, *и.* Прїтворятись, прїтворитись. *Ворота прїчїнились туди, де сплять святї печерники.* К. Дз. 156.

Прочїстити, ся. См. **Прочїщати,** ся.

Прчїстка, ки, *ж.* 1) Очищеніє. *Дав лікарь дитинї лосєчку лїків на прочїстку живоїтї.* Рк. Левип. 2) Прочищєная, проложєная лопатой дорожка. Волч. у. 3) Просїбка. *У лїсї прочїстку зроблено.* Змїєв. у.

Прочитан, ну, *м.* Раст. *Hedera helix.* Вх. Пч. II. 32.

Прочїтати, тая́, еш, *и.* Прочестъ. *На тобі книжку, щоб ти прочїтав.* Рудч. Ск. I. 110. *Женися, женися, щоб ся моє плядали, щоб за тобою псалтирь прочїтали.* Чуб. V. 379.

Прочїщати, щая́, еш, сов. в. **прчїстити,** щу, стїш, *и.* Прочищать, прочищать. *Стежки ї дорожки прочищати.* Мил. 196. *Рання пташка носок прочища, а пізня очїці мружить.* Посл. *Жакується Лиман морю, що Днїпр робить своєю волю: свої ірла прочищає; лимановї закидає.* Грин. III. 592.

Прочищатися, щаяюся, ешся, сов. в. **прчїститися,** щуся, стїшся, *и.* Прочищаться, прочищаться. *Вийтиє кубочок меду, то горло ї прочищитися.*

Прчїд, чола, прочболок, леа, *м.* 1) Передня часть (хаты). Вх. Зн. 57. 2) Вершина горы. Желех.

Прчїрати, ряю, еш, *и.* Промївнати. Вх. Лем. 458.

Прчїрати, лая́, еш, *и.* Провести праздно (время). *Прчїрляв день.* Черк. у.

Прчїрути, ся. См. **Прчїняти,** ся.

Прчїрвати, гаю, еш, *и.* Протереть хольбой обувъ.

Прчїрбок. См. **Прчїл.**

Прчувати, ваю́, еш, сов. в. **прчути,** чую́, еш, *и.* 1) Узнавать, узнать по слухамъ, услышать, провїдвать. *Скажи менї, що по світу їдучи, прочував.* О. 1861. XI.

44. *Прочуми про його недолю приятелі його.* К. Іов. 6. *Він про тебе вже прочує, що ти вернешся.* Г. Барв. 178. 2) Чувствовать, почувствовать, предчувствовать. *Прочував неспевку правду доразу.* МВ. (О. 1862. I. 96). *Затріпotalось серденько, мoho прочувало.* Мляк. 101. *Вже я довіжукуюся, прочувую, добродію мій! Якесь хороше та веселе діло маємо.* МВ. (О. 1862. I. 94).

Прочудо, да, с. Дво. Пренмущ. въ выраженіи: на прочудо. На удивленіе, взувствительно. *Козак приборавсь на прочудо.* АД. I. 168.

Прочумакувати, кую, еш, м. Прочувачествовать.

Прочуматися, маюся, ешся, м. Опомнитися, очнутися, прийти въ себя, прийти въ чувство. *Негай трохи прочуматися.* Г.тз. НІ. 385. *Еней прочумався, простався і юмодранців позбирав.* Котл. Ев. I. 14.

Прочумітися, млюся, мійся, м.—**Прочуматися.** *Устань, устань, братіку, устань, прочумися, вода в відеречку, братіку, вмийся.* Чуб. V. 927.

Прочувувати, нюю, еш, сов. и. **прочунати**, няю, еш, м. 1) Приходити, прийти въ себя. 2) Выздоровлявати, выздороньти, оправдаться отъ болѣзни. *Пані почала прочувувати, такъ якъ слід і по галазійству прийдесться.* О. 1862. X. 15.

Прочунатися, няюся, ешся, м.—**Прочунати.** *Насилу прочунявся.* Шевч. 300.

Прочудрвати, рю, рш, м. Задать треклу.

Прочуті. См. **Прочувати**.

Прочутітися, чўся, тїшся, м. Прийти въ себя, очнутися. *Устань, устань, милая, прочутися.* Чуб. V. 52. *Пила вона нічку, пила вона друту, а на третю нічку прочутилася.* Мил. 119.

Прочухати, ха, м. **прочуханка**, кя, ж. Трепка, потасовка. *Дали нам трєки прочухана і самою Енея пана в три вирзи шинали вїтїал.* Котл. Ев. I. 16. *Ой там на тїлїні жуки бібу повалили і сорочку зняли, прочуханки дали.* Чуб. V. 1128.

Прочухатися, хаюся, ешся, м.—**Прочуматися.** *Як ото трохи прочуняли і прочухались, Гоцопун обізнявся по їх.* Стор. МПр. 163.

Прочухрати, раю, еш, м. Прогнать. *Прочухратъ с двора.* Греб. 347.

Прочхатися, ххюся, ешся, м. Прочитаться, вычихаться. *Понюхав табаки, прочхавсь, прощєр очі полого.* Кв.

Прощак, ка, м. Попрошайка; нищій.

Шух. I. 33. *Але ото приходится до неї прощак, прощитъ подати йому, що ласка її, вона йому і дала цибулю.* Брацл. у.

Прощамотіти, мочу, тїш, м. Прощелестять.

Прощаповалити, лю, лш, м. Пробыть шерстобовтомъ.

Прощастався, таюся, ешся, м. Прощмыгать извѣстное время.

Прощатїритися, ршся, ршся, м. Промотаться. *Був колись багатий пан, а тепер прощатїривсь.* Александров. у. Слов. Д. Эварі.

Прощаткувати, кую, еш, м. Проработать, шинку каусту.

Прощвѣдати, дяю, еш, м. Прощляться. *Прощвѣдали заробітчане цілий тиждень.* Мир. ХРВ. 156.

Прощевювати, цюю, еш, м. Пробыть сапожникомъ.

Прощелестіти, щу, стїш, м. Прощелестять.

Прощелїти, лїю, лїш, (прощилити?) м. Просунуть, продвинуть въ отверстие. *Вїдїлима кватирку та прощєма руку в вікно, та й достав.* Новомоск. у. (Залюбовск.).

Прощепотати, чў, щш, **прощепотїти**, чў, тїш, **прощептати**, пчў, чш, м. Прощептать. *Може серце яке мило тїло прощептало.* Шевч. 334.

Прощив, ву, м. Въ выраженіи: у **прощив**. Прощивая насквозь, продѣвая насквозь. *Як виведесть стїнка (очеретяна), то.... окрепляється дїдами, прикрученими в прошив дережо або пареним тонким тереном.* О. 1862. V. Кух. 29.

Прощивка, кя, ж. Вороникъ въ женской сорочкѣ, также въ кептарі. Шух. I. 15, 122.

Прощивати, вваю, еш, сов. и. **прощити**, шїю, еш, м. 1) Прощивать, прошить. 2) Провзати, прознить. *Коли стече від острого залїза, то мїдний лук прошивє його наскрїзь.* К. Іов. 45.

Прощиватися, вваюся, ешся, сов. и. **прощитися**, шїюся, ешся, м. 1) Прощиваться, прошивться. 2) Проникати, проникнуть, пролѣзть. *Я вночі сїди прошивася, ніби муза.* Греб. 341.

Прощивте, тя, с. Родъ вышивки. Шух. I, 155, 156.

Прощїти, ся. См. **Прощивати**, ся.

Прощкандабати, баю, еш, м. Прокочылять, хрсляя.

Прощхїтїтися, ххюся, ххшся, м.—

Прощетитися. *Був потім становим, да якось і прощетився.* О. 1862. VI. 61.

Прощодитися, джуся, двашся, *ш.* **Провинитися.** *Прощодитися в чім небудь, сором між людьми; або кари злякається, от і дасть дропака в Січ.* Стор. II. 154.

Прощолярувати, рую, еш, *ш.* **Пробити** школянякомъ.

Прощормгати, ну, неш, *ш.* **Продернуть.**

Прощнутися, нуся, нешся, *ш.* = **Прочнутися.** Хата, 15. МУЕ. III. 77.

Прощпѣтатися, чуся, тишся, *ш.* **Провинитися.** *Ном. № 3599. Його наставили сюди на службу, бо там він прощпѣтвся. То сірота тьма: винники, дейские, прощпѣтившись, утікають у степи далекі.* К. Досв. 24.

Прощпѣти, прощпѣтити, чу, тиш, *ш.* **Изрять,** переруть; нездѣ пройти, пролѣзти. Желех. Вх. Зн. 83.

Прощтихувати, вую, еш, **прощтихувати,** хую, еш, *ш.* **Защепенное** лезве сравняти или ковкой (не накладывая новой стали) или на точилѣ. *Як прощтихувую сокиру, то добра буде.* НВолын. у. Щербату сокиру на точилі прощтихували. Черк. у.

Прощтовхати, ся. *См.* **Прощтовхувати,** ся.

Прощтѣхувати, хую, еш, *сов. в.* **прощтовхати,** хую, еш, *ш.* **Проталкивати,** протолкнутъ.

Прощтѣхуватися, хуюся, ешся, *сов. в.* **прощтовхатися,** хуюся, ешся, *ш.* **Проталкиватися,** протолкаться. *Люде... давили один одного, прощтовхуючись до вікон.* Стор. МПр. 80.

Прощтрикнути. *См.* **Прощтрикувати.** **Прощтрикувати,** кую, еш, *сов. в.* **прощтрикнути,** чу, неш, *ш.* **Прокалювати,** проколоти. К. Іов. 92.

Прощукати, каю, еш, *ш.* **Провскати.** *Прощукав увесь день, а не знайшов.*

Прощуміти, млю, мійш, *ш.* **Прощуміть.**

Прощухлювати, люю, еш, *ш.* **Прощняти.** *Ти десь прощухлюєш коняку оцю.* НВолын. у.

Проща, щі, *ж.* 1) **Прощеніє,** отпушеніє грѣховъ. Шух. I. 38. *За бідного прощущу будеш мати.* Каменец. у. 2) **Богомольє.** Шевч. 79. *На прощущу ходили, у Києві були, каже.* МВ. I. *Іхали з усею сем'єю на прощущу до якого монастиря да молились Богу.* К. ЧР. 51.

Прощава, ви, *ж.* **Чернь,** простой народъ. Угор.

Прощавай! *См.* **Прощати** 2.

Прощальний, а, е. 1) **Прощальний.** 2)—**молітва.** **Разрѣшительная** молитва.

Прощальникъ, ня, *м.* **Козакъ,** прощающийся перушкой со свѣтской жвзнью предъ поступленіємъ въ монахи. *А погулявши недѣль ізо дві да начудовавши увесі Києв, ідутъ було вже з музиками до Міжморською Спаса. Хто ж іде, а хто з прощальникомъ танцює до самого монастиря... А за ним везуть бокаши з напѣтками і всякі ласощі.* К. ЧР. 85, 86.

Прощання, ня, *с.* **Прощаніє.** **разлука.** *Плаксивєє з синкомъ прощання.* Котл. Ен. V. 62. *На прощанні випросила Маруся я Басіля сватаній платок.* Кв.

Прощати, щую, еш, *сов. в.* **прощати,** щу, стійш, *ш.* 1) **Прощать,** простить. *Хто чою не знає, тому то Бог прощас.* Посл. 2) **Прощавай,** прощай, прощайте. **Прощай,** прощайте. *Прощайте, піду вже од вас.* Харьк. *Прощай, прощай, громадонко.* Мет. 23. *Прощайте, маленькіі діти і вірна дружино.* Чуб. V. 442.

Прощатися, щуюся, ешся, *сов. в.* **прощатися,** щуюся, стійся, *ш.* 1) **Прощаться,** проститься, быть прощенымъ. *Не простились їмъ ірїзи.* Ев. Мр. IV. 12. 2) Только несов. в. **Прощать** прощевія у всѣхъ передъ говнѣємъ, исповѣдью. *Кожною року іде в Києв іовіти... то ходить по кутку, кланяється, з усіми прощатся: „Простіть, Христа ради, в чолю я вина“.* Левец. ПИО. 364. 3) Только несов. в. **Прощатися.** *І шапки не зняв, і руки не дав, не прощався зо мною.* Мет. 67.

Прощебетати, чу, чеш, *ш.* **Прощебетати.**

Прощедрувати, рую, еш, *ш.* **Прощедрувати,** щедрівну.

Прощення, ня, *с.* **Прощеніє.** *Тоді він, попросивши прощення у своєї першої жінки, присяг наново бутъ чоловікомъ.* Рудя. Ск. II. 98.

Проява, ви, *ж.* 1) **Провсшествіє.** *Розкаже, як то їй добре було йти на базаръ холодкомъ, що бачила на місці... і кою бачила, і з ким іворила, і яка проява лучалась.* Кв. I. 59. 2) *об.* **Удивительный,** **странный** человекъ. К. Бай. 12. *Хоча б ти шанував піч та лаву, та себе прояву.* Ном. № 3648. *І ходить мій Охрім, наче та проява.* Глѣб. Ум. **Проява.** *Въ сказкѣ: Жабка-проява.* Чуб. II. 109.

Провліти, ся. См. Провліяти, ся.
Провіва, ки, ж. Ум. отъ проваа.
Провліати, лію, еш, сов. в. про-
 вліяти, влію, виш, и. Обнаруживать, об-
 парувати.

Провліатися, ліюся, ешся, сов. в.
 провлітяться, вліюся, вишся, и. Обнару-
 живатися, обнаружитися, появлятися. *Що*
у нашому селі проявилась пожина не велика,
не мала. Чуб. V. 1136. *Проявився коза-*
ченко пане у синьому жупані. Грян. III.
 241.

Проязичити, чу, чиш, и. Разгла-
 сять, разболтать. *Проязичили, що в його*
єсть така книжка. Харьк. у.

Проязичитися, чуся, чишся, и. Про-
 болтаться, проговориться. *А ви оіе, па-*
мичу, балакали з тим лукавим Голованем
та й проязичились. Харьк. у. Слов. Д.
 Эварв.

Проясніти, ся. См. Прояснити, ся.
Проясніти, нію, еш, сов. в. прояс-
 ніяти, нію, ніш, и. Прояснять, прояснить.
Проясни чоло назмурне. Котл. Ев.

Прояснитися, ніюся, ешся, сов. в.
 прояснитися, ніюся, нішся, и. Прояс-
 нятися, проясняться. *Коли ваш розум про-*
ясниться? К. Псад. 218.

Прочіати, чу́, чи́ш, и. Прокричать
 (о лебедѣ).

Пррст! меж. Крикъ, котóryмъ возвра-
 щають назадъ забѣжавшую впередъ овцу.
 Шух. I. 210.

Пруг, га, м. 1) Кромка, край мате-
 ріи. Харьк. г. Борз. у. Нѣжин. у. При-
 луц. у. МУЕ. III. 19. 2) Ребро многогран-
 ника, (Черк. у.) грань. Мяс. 480. 3) =
Упруг. *Сонце стояло вже на вечерньому*
прузі. Левц. I. Мнр. ХРВ. 175. 4) мн.
 Черты. Левц. Пов. 68. Ум. **Прумок**.

Пруд, ду, м. Быстрое теченіе воды.
Там, де вода прудко йде,—то й пруд.
 Черниг. у.

Прудіти, джу, диш, и. Выгонять
 блохъ, вшей изъ одежды. *Лягаючи, пру-*
дятъ блохи. Грян. II. 10. *Ой коли ж я*
вошкопруд,—сити дома, воші прудѣ. Грян.
 III. 687.

Прудітися, джуся, дишся, и. Ловить
 у себя въ одеждѣ блохъ, вшей. *Лежа роз-*
мовляла, а хто прудівся у кабиці. Котл.
 Ев. VI. 20.

Прудіус, са, м. = **Прутывус**. К. ЧР.
 128. *Як я тою прудіуса любила, не одні*
я черевички зносила. Нп.

Прудий, а, ё. Быстрый. скорый.

Прудка річка. Прудка коза. Левц. I. 92.
Прудка дуже! за порі не вийдеш, умреш.
 Шевч.

Прудкість, кости, ж. Быстрота, ско-
 рость.

Прудко, нар. Быстро, скоро. Чуб. I. 74.
Жени комі прудко, повертайся хутко. Нп.

Прудковід, вѣду, м. Быстрое теченіе.
 Александров. у.

Прудком, нар.? *Не прудком кажучи.*
 Ном. № 13118.

Прудковгий, а, в. Быстро бѣгающій.
Збили сарни прудконоі. Щог. Сл. 67.

Пружина, ня, ж. 1) Пружина. Левц.
 Пов. 118. Шух. I. 291. 2) Гибкій шестъ,
 прикрѣпляемый надъ станкомъ, служащимъ
 для обточек ступиць. Сумск. у. Вас. 147.

3) Доружка для двѣхъ утокъ: свлюкъ,
 привязанный къ концу гибкой палки, дру-
 гой конецъ которой укрѣпляется въ двѣ
 рѣки явл вочкѣ. Сям. 20. Подобное же
 для звѣрей. О. 1862. II. Кух. 62.

Пружинувати, а, в. Упругий. Волч. у.

Пружок, жкѣ, м. 1) Ум. отъ пруг.
На віникл (у миски) трещики, на боках
пружки. Сям. 233. 2) Черешокъ, стебе-
 лекъ лѣства. *Сей год не буде капусты:*
черги погли,—від листя тирчать самі
пружки. Новомоск. у.

Пруз, пред. = **Проз.** *Тягти пруз вікно.*
 Рудч. Ск. I. 172.

Прузик, ка, м. Кузнечикъ. Херс. г.

Пруні, прунькѣй, мн. = **Тернослив**.
 Шух. I. 109. Желех.

Прус, са, м. 1) Настѣк прусака. 2) Прус-
 сакъ, житель Пруссіи. Шух. I. 183. *Ізюю-*
вав москаль пруса. Лукаш. 69.

Пруску, ка, м. Чемерна безрукавка
 съ двумя разрѣзами на бокахъ в трѣхъ
 назавл. Лебед. у.

Прусъкій, а, в. Прусскій. Г. Барв. 298.

Прут, та, м. Хлысть, пруть, розга.
 Грян. III. 657. *Бол не карає прутом.* Ном.
 № 53. *Ой у лісі на торісі скаче птах по*
пруті. Чуб. V. 630. *Зеліний прут.* Грян.
 III. 657. Ум. **Прутик**, прутѣчок, прутчки.
Прутчик... зламав. Млак. 103.

Прутівус, са, м. Усачъ. *Прутивус*
перекинув через море гуса, а по йому люде
переходять. Мнж. 43.

Прутнъ, ка, м. 1) Ум. отъ прут. Чуб.
 I. 50. Гв. I. 40. 2) Родъ мѣреним. (КС.
 1893. V. 281. Чуб. VII. 415). Скорѣе: часть
 мѣренимъ: рядъ круглыхъ отверстій съ обѣ-
 ихъ сторонъ; штеця также в отдѣльно—
 по краямъ полотенца, сорочимъ.

Прутикува́ти, кую, вш, л. Шить прутки. Киев. у.

Прути́на, ни, ж. Хворостина, розга. *Ой тишов дід на повітря та взяв за прутину.* Чуб. V. 1131. Ум. Прути́нка.

Пру́ті, л. Дѣтск. Гулять. О. 1861. VШ. 8.

Прути́ти, ну, вѣш, л. Быстро побѣжати. *Він так прутити, що тільки курява зосталась.* Конотов. у.

Прути́стий, а, в. Обильный прутьями (о деревѣ). *Нова хата... вилядала з-за обоглених лизого осіннього негодюю груш та трайка прутястих верб.* Мир. ХРВ. 213.

Пруто́к, тка́, м. Ножка листа, плода. Вх. Уг. 264.

Пруто́чок, чека, м. Ум. отъ прут.

Пру́ття, тя, с. Соб. отъ прут. *Роспустила верба листя, а береза пруття.* Грин. Ш. 181. *Пшло щастя в лис по пруття.* Посл. Ум. Пру́ттячко.

Пру́тчик, ка, м. Ум. отъ прут.

Пруча́тися, чу́юся, вшся, л. Артачиться, упираться, сопротивляться. *Ой ну, жолі, не пручайся, коли тобі таке щастя.* Чуб. V. 446. *Лавися перше мов пручалась, а послі мов угамувалась.* Котл. Ев. IV. 38.

Пручу́тися, ну́ся, вѣшся, л. Рвануться, броситься. *Як пручуєся з усїї сили, то так од його усї й посилаєся.* Полт. *Пручуєся мікати, він за мною.* Кобел. у. (Залкубовск).

Пршю! меж. Призывъ для лошадей. Шух. I. 211.

Пря, прі, ж. Споръ. *Бо ти став на прю за мене, вивів мое право.* К. Псал. 17. *Хто з ним на суд, на прю словеску стане.* К. Іов. 19.

Прягáти, жу́, жѣш, л. 1) Жарить; топить (молоко). *Прягли сало. Вицпигне тіста, та на сковороду ув олию, аж шкварчить! та зараз і пряхесть.* Кв. I. 16. *Стала на сковороді пряхти молоко.* ХС. VII. 453. 2) Разглядывать, присматриваться. *Неначе б то прийшла до їх масла купувати, а тут на дівку пряху.* Черк. у. 3) Запрягать. *Пряхіт коні воронїї, везіт маму в єї краї.* АД. I. 289.

Пряда, дя, ж. Раст. *Setaria veridisi.* ЗЮЗО. I. 136.

Прядáч, ча́, м. Прядильщикъ (ва фабрикѣ). Канев. у.

Прядиво, см. Прядіво.

Прядівна, ня, ж. Одн волокно пеньки. *Усе прядиво пряд повибивав,—нема й прядівини.* Константиногр. у.

Прядіво и прядиво, ва, с. Пенька, приготовленняя для пряденія волокна пеньки. Вас. 200. *Тепер мені поодило, що прядиво не вродило.* Нп. *Та ні тобі круї прядіва: щоб ти його пом'яла.* Рудч. Ск. II. 44. *І прядіва на вірвоки не наста-чишл.* Стор. МПр. 81. Ум. Прядівцѣ. *Прядівце чесла.* МУЕ. III. 51.

Прядів'явий, а, в. Пеньковий. *Прядів'яне подотно.* НВолын. у.

Прядівниця, ці, ж. =Пряха. Шух. I. 148, 149.

Прядівня, ня, с. Пряденіе. Сим. 236. ЕЗ. V. 194.

Прядка, ки, ж. 1) Прялка. Г. Барв. 251. Части ея: на ніжніа лежить стільчик, пось нимъ підніжок (педаль), отъ него къ веретѣну (валъ колеса) идетъ циганка. Кі-лесо со спицами стоитъ между двумя стовпчиками, стоящими на мюлянутомъ стільчинові. Передній стовпчик болѣе короткий, сверху на немъ лежить сволочоні, одинъ конецъ котораго выступаетъ за передній стовпчик, и на этомъ концѣ стоитъ третій маленькій стовпчик; въ немъ сбоку приделанъ шуратонъ съ отверстіемъ; второе, верхнее веретѣно однимъ концемъ держится въ этомъ отверстіи, а другимъ—въ верхнемъ концѣ задняго стовпчика, нмѣющаго вверху гайку, при помощи которой второе веретѣно можетъ быть опускаемо и приподнимаемо. На верхнемъ веретѣні находятся: а) вилка съ десятию или десятиа кірочками, б) скіална, в) колісцѣ: на колісці і на скіалці—шнур, охватывающій и колесо. Константиногр. у. Б. Гринченко. 2) =Пряха. Вх. Лем. 458. *Скажуть люде: твоя прядка, буду тобі кужіа пряхти.* Мет. 368. 3) лм. Предни = Попрядни. Вх. Лем. 458. Ум. Прядочка. Г. Барв. 540.

Прядло, ла, с. Пряденіе. *На прядіи не заробили.* НВолын. у.

Прядочка, ки, ж. Ум. отъ прядка.

Прядун, на́, м. Прядильщикъ. Лохв. у.

Пряду́нка, ки, ж. =Пряха. Лохв. у.

Пряду́ха, хи, ж. =Пряха. *Всі прядули кужіа пряхи.* Грин. Ш. 325.

Пря́жа, жі, ж. Пряжа. Натки прядення, но не сучення. *Да весіла мені мати тонку пряху пряхти: „Да пряди, пряди, доню, тонку пряху з льону.“* Чуб. V. 175.

Пряджанка, ки, ж. Варенець. Рк. Левиц. См. Ряджанка.

Пряжєвий, а, в. Жарєный. *Пряжєна ковбаса.* Котл. МЧ. 440. *Пряжєне молоко.* Топленое молоко.

Пращяна, ні, ж. Яячница съ мукой в молокомъ. Маркев. 159.

Пращка, кш, ж. Пращка. Шух. I. 290. *Ходила в черевиках з жоветыми пражками.*—*тепер хожу по морозу билими ніжками.* Гол. Од. 25. *Нема ні в кім правди, тільки в ремінні помі та в залізни пражці.* Ном. № 2578, стр. 285.

Пращець, мцѣ, м. Прямал лвнія. *Ось дивись на крокуя! ба, де пражець од крокуя.* Воля. у.

Пращій, а, в. 1) Прямой. *Рубайся дерево і праже, і криве.* Рудч. Ск. II. 7. 2) На-стоящій. *То ж не татари, то не пражій,—то бояри могодії.* Грин. III. 470. Ум. **Пращійний**, **пращієнький**. *До Бога важкий шаят, а до пекла пражієнький.* Ном. № 201.

Пращієнький, а, в. Совершенно прямо. Ком. II. 40. *Пращієнька та рієнієнька, як струнка.*

Пращієнько, нар. Совершенно прямо, пражеховько. *Ти так пражієнько і біжить, до бідної ялятин.* Гліб. *Пращієнько додому.* Мир. Пов. I. 142.

Пращо, нар. Прямю. Чуб. V. 207. *Пражо неси до моєї сани.* Рудч. Ск. I. 97. Ум. **Пращієнько**, **пращієнько**.

Пращуванія, ня, с. 1) Направленіє. *Поважне пражуванія його розуму.* Левц. Пов. 55. 2) Стремленіє. *Пращуванія до вищого уряду.* Левц. I. 241. *Дав нам закон промадяньского житія і розумового пражуванія.* К. XII. 135.

Пращувати, м'юю, еш, м. 1) Идти направльєть. *Ні направо, ні наліво світ ніколи не звертає, а так собі наперед усе і пражує.* Ком. II. 38. 2) Направльється. *Товариство на Січ пражувало.* Шевч. 259. 3) Клонвьється. *Куди вон ідється і до чою оно пражує?* Левц. Пов. 73.

Пращуватися, м'ююся, ешся, м. Направльється. О. 1862. П. 30. *До пекла направльєть пражуйся.* Котл. Ен. П. 38.

Пращієм, нар. 1) Направльєть. *Пращієм до пекла.* Котл. Ен. III. 25. *Не спитавиши броду, не сунься пражієм у воду.* Ном. № 5836. 2)—**поставити**. Поставити вертикально. Лповец. у. *Щоб тебе пражієм поставило.* Пусть съ тобою сдѣлаєтся столбняк (брань).

Пращієвати, ц'юю, еш, м.—**Пращувати** 1, 2. Св. Л. 215. *І не куди іде він, а до них у ворота пражієв.* Св. Л. 272.

Пращій, а, в. Полосатій. Желех. *Зарикала коровочка, зарикала пражна.* Гол.

Пращієний, а, в.—**Пращій**. Желех. *Пращієний худоба.* Вх. Зв. 57.

Пращієти, ну, неш, м. Бросьть, кинуть. *Вона пражієла мене на землю і біла ногами.* Новомоск. у. (Залубовск.).

Пращієця, ці, ж. = **Днище** 2. Вх. Зв. 55.

Пращієло, ла, с. Часть плетня между двумя кольями. Шух. I. 70.

Пращієня, ці, ж. 1)—**Кружівка**. Черниг. у. 2)—**Пращієця**. Волян. у.

Пращієти, д'у, д'єш, м. 1) Пражь. *Дово пражієти та ткати, а почне кражієти, так і мало чою.* Ном. № 9857. 2)—**очієма**. *Играць глазами. Очі в неї зашкряки, зазрали....* *Пращієти ними, вона питає в його.* Мир. ХРВ. 7. *Яка ж я?—пражієти веселими очієма, допитувалася вона.* Мир. ХРВ. 332.

Пращієся, д'юся, д'єшся, м. Пражьєся. *Одному на прієсоці пражьєся, а дружю і вєрєтінє не хоче.* Ном. № 1695. *Чоює мені не пражьєся.* Мвл. 94.

Пращієня, ня, с. Приборка, уборка. Шух. I. 215.

Пращієтати, таю, еш, м. 1) Прибравать, убирать. 2) Погребать, хоронить. *А коли брата пражієли? Федьб.*

Праща, хи, ж. Придиєльница. Грин. III. 376. *І шачка, і пражка, і пражка.* Мвл. 27. *Моя мати пражка.* Шевч. 301. Ум. **Пращієчка**. Мвл. 217. *Моя дочка, моя пражієчка, пражіє на рушники.* Г. Барв. 54.

Пращка, ки, ж. 1) Пращка. Угор. 2) Раст. *Equisetum*. хвоць. Вх. Лем. 458.

Пращкати, каю, еш, м. Застєгивать пражкою. Угор.

Пращкєчка, ки, ж. Ум. оть пражка. **Псалом**, д'яб, м. Псаломъ. *Насміються на псалюм той, що вилює сльозами.* Шевч. 46.

Псаломник, ка, м. Псаломъбвєць. Желех.

Псалтырка, ки, ж. Книга псалтырь. Ум. **Псалтырочка**. *Дякові пишу черну яляцю, щоби читав псалтырочку цілую нічку.* Грив. III. 285.

Псалтырник, ка, м. Учащійся псалтыри.

Псалтырний, а, в. Псалтырный. *Псалтырні вірші.* К. XII. 58. *На струнах псалтырних заграю.* К. Псал. 115.

Псалтырочка, ки, ж. Ум. оть Псалтырка.

Псалтырь, рѣ, м. Псалтырь. *На псалтырь уже дзвонять, та нас не зачонять.* Ном. № 162. *Щоб за тобою псалтырь прочитали!—* *Пожеданіє смерти.* Чуб. V. 379.

Псальма, ми, ж. 1) = Псалом. *Псалтиря псальма*. К. XII. 58. 2) Духовная пѣснь. *Пан отец тиземко собі сидить та думав... а то псалми співав—так хороще, Господи!* МВ. I. 18.

Псе, нескл. Нячто. *Звів усе на псе*. Посл. **Псевник, ка, м.** = Гидель. Шух. I. 73.

Пейк! меж. Крикь на кошку: брысь! Вх. Лем. 425.

Пейна, ня, ж. Псина. Употребл. какъ бранное слово. *Чи чуси, псина, як старій співають?* К. МВ. XI. 153.

Пейний, а, е = Песький. *Брешеш, псине мясо!* Мяз. 20.

Пейнка, ки, ж. 1) Ум. отъ псина. 2) Раст. *Solanum nigruin* L. ЗЮЗО. I. 136. См. Пасльон.

Пейти, псю, псяш, и. Хирѣть, болѣть. *Уже ия корова так псеиа, так псила—юки и дозми.* Зміев. у.

Пейця, ці, ж. Сука. Желех. **Пейще, ща, м.** Ув. отъ псе. КС. 1882. IV. 170.

Пейя, пся, псе = Песький. *Великого роду, а псеюю злоду.* Чуб. I. 282. *З нього такий господарь, як з псеюю хвоста сито.* Ком. Пр. № 228. *Іди до псеюбі мамі!*—Убирайся къ чорту! ЕЗ. V. 253.

Пейний, ми. Общее название большей части несъѣдобныхъ грибовъ. МУЕ. I. 107.

Пейти, псею, еш, и. Жить по собачьи; жить бѣдно, перебиваться. Угор.

Побта, ти, ж. 1) Бѣдность; бѣда, нужда. Вх. Уг. 264. 2) Плохая погода. Вх. Лем. 458. 3) Брань. Вх. Лем. 458.

Пестивкати, каю, еш, и. Всклипывать, плакать по временамъ. *Чюю пстивкаши, шмарката?* Вх. Зн. 57.

Пеструг, га, м. Рыба *Salmo fario*, форель. Вх. Пч. II. 20. Ум. **Пестружок, Желех.**

Пеструглі, ми. Веснушки. ЕЗ. V. 187.

Пестружок, жкѣ, м. Ум. отъ пеструг.

Псуванья, ня, с. Порча.

Псувати, псею, еш, и. 1) Порчать. Чуб. V. 1173. *Хоть займае, не займае, нехай не цілае, нехай мого біленького личенька не псеуе.* Чуб. V. 12. 2) Бранить, поносить. Угор.

Псуватися, псеюся, ешся, и. Портиться. *Як смать псеується, то чоловік ума береться.* Ном. № 10198. *А псеується у вис картопля.* Могил. у.

Псоголавецъ, вця, м. Человѣкъ съ собачьей головой. *То були псоголаві, люде з псесями головами.* ЕЗ. V. 202. См. Песиголовецъ.

Псюка, ки, ж. Собака.

Псюрник, ка, м. Псарь, собачникъ. Черк. у.

Псюрница, ці, ж. Жена псаря, любительница собакъ.

Псюрня, ні, ж. = Псярня. *Як псюрня вся собак напала,—оттут мені вже вірна смерть.* Дль. 92.

Псявіра, ри, об. Бранное слово: собачья вѣра. *Псявіра десь тягається, не ночує дома.* Рудч. Ск. I. 78.

Псяга, гя, ж. Раст. *Nardus stricta*. Вх. Пч. II. 33.

Псякувати, кую, еш, и. Бранить, ругать, поносить (какъ собаку). *Всяка шельма псякуе.* Кобел. у.

Псякка, ки, ж. = Псяга. Вх. Пч. II. 33. Шух. I. 20.

Псяр, рѣ, м. Псарь. Желех.

Псярка, ки, ж. = Псяга. Вх. Зн. 458.

Псярник, ка, м. 1) = Псяр. Желех. 2) Раст. = Молочай, *Euphorbia*. Вх. Пч. I. 10.

Псярня, ні, ж. = Псюрня. *От доведеться піти світ за очі через ту псярню.* Рудч. Ск. I. 122.

Псячий, а, е = Песький. *З псячою хвоста сита не буде.* Чуб. I. 279.

Псячати, чу, чш, и. = Псякувати. Вх. Зн. 57. *Як прийде чоловік, то вона так псячить чоловіка.* Каменец. у.

Псячка, ки, ж. 1) Собачій пометъ. Вх. Зн. 8. 2) Раст. *Leonurus cardiaca*. Вх. Пч. II. 33.

Псяюха, хи, ж. Бранное слово: собачья кровь. *Купив козак Олені зауиничі зелені, як причепив до уха—яка ж гарна псяюха.* Чуб. V. 1107. Ум. Псяюшна.

Птаство, ва, с. Соб. Птицы. *Хижже птаство на степену.* К. ЧР. 111. *Дрібне птаство.* Грин. I. 192.

Птаський, а, е. Птичий. **Птах, хѣ, м.** и **птаха, хи, ж.** Птица. Ном. № 10849. *Вилтайте, сірі птахи!* Шевч. 59. Ум. Пташок. *Приметів пташок—золоті крильця.* Чуб. V. 885.

Пташіа, шати, с. Птенецъ. *Пташа стороже.* Г. Варв. 358. *Кладуть вони пташат своїх безечно.* К. Псал. 195. Ум. Пташіако.

Пташіако, а, е. Птичий. *Хиба пташачого молока нема.* іпом. № 1348. *Пташаче миздо.* ЕЗ. V. 177.

Пташачор, ра, м. Порода ястреба, *Nisus communis*. Вх. Лем. 264.

Пташенька, ки, ж. Ум. отъ пташка.

Пташевй, вати, с.—**Пташа.** Обсім мене, як дрібні пташенята. МВ. I. 11. Ум. Пташенятко. Коло його як пташенятко живається. МВ. (О. 1862. I. 7).

Пташечка, ки, ж. Ум. отъ пташка.

Пташіва, ви, ж. Птичка. Ой ти, доле нещасна, та же съ ти мя з'їла, і найменша пташина тою б не стерпіла. Чуб. V. 476. Ум. Пташинна, пташіночка. Дівчиночко, пташиночко, шибетушечко! О. 1861. VI. 151.

Пташіний, а, е—**Пташечий.** Хуба пташиного молока нема. Ном. № 1348.

Пташів'я, в'я, с. соб.—**Птаство.** Вх. Лем. 458.

Пташка, ки, ж. 1) Птичка. Пристїла пташка, біля його стала. Мет. 103. В полі пташки м'яють, веселенько співають. Мет. 65. Употребл. какъ ласкательное имя. Зроби, моя пташко! Шевч. 15. Ой мамко, пташко! НВолын. у. 2)—**бѣна.** Пчела. Сим. 202. Ум. Пташенка, пташечка. Чуб. V. 275.

Пташінік, кѣ, м. 1) Птичникъ. 2) Птицеловъ.

Пташіница, ці, ж. Птичница.

Пташіні, ні, ж. Птичникъ, птичій двір.

Пташбк, шкѣ, м. Ум. отъ птах.

Пти. Въ выраженіи: на птї.—*На що се?—На птї: щоб дивувались такі дурні, як ти!* Харьк. г.

Птіця, ці, ж.—**Птах.** Не всі старі птіці високо літають. Посл. Ум. Птична. птічєна. Употребл. какъ ласкат. слово. Пані моя, пані моя, пані влюблена, моя серденько, моя птічєчко. Мет. 122.

Птиченй, вати, с.—**Пташеня.** Дожальте мені полізти на те дерево і видерти птиченята. Грив. II. 260.

Птичий, а, е—**Пташиний.** Ном. № 997.

Птічка, ки, ж. 1) Ум. отъ птіця. 2) Родъ дѣтской игры. Ив. 48.

Птічко, ка, с.—**Пташа.** Мавє птічко. Вх. Лем. 458.

Птруту! меж. Крикъ на ягилы у гуцульскимъ пастуховъ. Шух. I. 210.

Пту́завка, ки, ж.—**Птукач.** Вх. Лем. 458.

Пту́кѣч, ча, м. Горлинка, Turtus auritus. Вх. Лем. 458. См. Герлиця.

Птуц! меж. Крикъ, котрымъ гонять телят. Вх. Лем. 458.

Пту-гей-са! меж. Крикъ на воловъ: налѣво. Вх. Лем. 458.

Пту-ча! меж. Крикъ на воловъ: направо! Вх. Лем. 458.

Публіка, ки, ж. 1) Стыдъ, позоръ. Гол. II. 471. Ой сміх і публіка: была жінка чоловіка. Нп. 2) Позорный столбъ. Желехъ. На публіку сісти. Стать къ позорному столбу. Бо я піду серед села на публіку сісти. Гол. 3) Мужьяна или женщина дурного поведєвія. Я казала, що Семен чоловік, а Семен публіка, ще й неїда на вєсє свѣт. Чуб. V. 338.

Пўва, ки, ж.—**велиноцїтна.** Раст. *Sterpis grandiflora.* Шух. I. 20.

Пўга, ги, ж. Кнуть. Вас. 160. 159. Ляснує погонич пўгою, коні заросали. К. (ЗОЮР. II. 202). Ян пўгою по воді. Какъ гороховъ объ стѣну. Ном. № 1783. Ум. Пўжна.

Пугѣ, ги, ж.—**Пугач.** Вх. Пч. II. 14.

Пугавїй, вія, м.—**Пўга** (кнуть). Козел. у. Слов. Д. Эварн.

Пўганя, ня, с. Крикъ филва, также подражаніе ему у запорожцєвъ. А хтось у вікно по-запорозьки: пугу! пугу! Жінки обидві так і затрептіли. Уже їм не впервичку було се низове пуанья. К. ЧР. 244.

Пугѣрчик, ка, м. 1) Ум. отъ пугаръ. 2) Рюмка. Шух. I. 397.

Пугѣр, рѣ, м. Стаканъ. Шух. I. 101. Ум. Пугѣрчи.

Пўгати, гаю, еш, гл. Кричать (о филвѣ). Ой не пугай, пугаченьку! Мет. 283. Подражать крику филина (о запорожцєвъ).

Пўгач, ча, м. Пт. филвѣ, *Strix bubo.* Злетів пугач на мочилу та й крикнув він: пугу. Ум. Пугачєньо. Ой не пугай, пугаченьку, в зеленому байраченьку. Мет. 283.

Пугачєвий, а, е.—**Относящїйся къ филву.**

Пугѣкват, каво, еш, гл. Кричать (о филвахъ, совахъ). Сови та пугачі скїлизи, пушкали. Стор. М. Пр. 16.

Пугѣквуги, ву, вєш, ш. Одн. в. отъ пугєквати.

Пўговица, ці, ж. Родъ мѣдной пуговицы съ ушкомо; такія пуговицы употребляются для украшенія кожаныхъ сумокъ (табїов). Шух. I. 279, 284.

Пўголовацїца, ці, ж.—**Пуголовок.** Желехъ.

Пўголовач, ча, м.—**Пуголовок.** Вх. Пч. I. 16, II. 17.

Пўголовица, ці, ж.—**Пуголовок.** Вх. Пч. II. 17.

Пўголовека, ки, ж. 1) —**Пуголовок.** Вх. Пч. II. 17. 2) Рыба. *Benthophilus macrocephalus.* Браун. 27.

Пўголовек, вєа, м. Головастикъ. Такъ

води забивається, аж у юрлі засохло; про мене хочай би й з пуголками, аби мокра була. Подольск. г.

Пу́гом, нар. Грозно, сердято. Вони у волості кричали пугом на мене, щоб призналася, хто вкрав, то я і сказав, що я. Екатеринос. (Залюбовск.).

Пу́гу-пу́гу! меж. 1) Крик фялвна. 2) Условный крик у запорожцев.

Пугу́кнути, ну, веш, м. Крикнути: пугу! Барило пугнува, і юрба зупинилась. Стор. МПр. 119.

Пугу́тьвало, ла, м.—Сяч. Каменец. у. Вх. Пч. II. 14.

Пуга́чі, чів, мн.—Матаржин. Шух. I. 144.

І. Пуд, дв, м. Пудъ. Дві каменюки, кожна в десять пудів. Стор. МПр. 113.

II. Пуд, ду, м. Страхъ, испугъ. Такою на їх пуду нажав. Ковел. у. Ой чою, чою, сивий голубоньку, голубоньки шукаеш, ой бо та ж, бо та ж сива голубонька та набралася пуду. Лукаш. 143.

Пуджети́ся, джеюся, вешя, м. О лошадахъ: пугаться. Шух. I. 83. ЕЗ. V. 180.

Пуджі́вно, на, с.—Пужално. Вх. Зн. 57.

Пудити, джу, диш, м. 1) Гнать. Молоде зудь, та в двір пудь, а старе хвали, та з двора веди. Міусск. окр. 2) Мочиться. Киев. у.

Пудно, нар. Страшно. Вх. Зн. 57.

Пудофѣт, та, м. Тяжелый на подъемъ. Котл. Слов. 24. Так ви, бачу, всі легкодухи, передо мною так, як мухи, і пудофети наголо. Котл. Ен. II. 16.

Пужа́к, вѣ, м.—Пужално. Вх. Зн. 57.

Пужално, на, с. Кнутовниче. Рудч. Чп. 245. Іде чумак дорогою, на пужално й упирається. Рудч. Чп. 203.

Пужина́, ж. Пустое зерно, легковесное зерно. Мнж. 191. Новомоск. у. Лубен. у. Посіяв мірку конопель, та сама пужина уродила. Міусск. окр. Недозрѣлыя зерна конопля. Вас. 199.

Пужі́новатий, а, в. О зерні: пустой; съ пустымъ зерномъ. Пужинувате просо. Черк. у.

Пужити́ся, жуся, жишся, м. Щетиняться. Волося і вує як щетина пужається. МВ. (О. 1862. III. 72).

Пужка, ки, ж. Ум. отъ пуга.

Пужли́вий, а, в. Пугливый. Грин. III. 449.

Пужник, ка, м. Раст. Turritis glabra L. ЗЮЗО. I. 139.

Пуза́н, на, м. Брюхачъ. Г. Барв. 313. Ум. Пуза́нчик. Старий батько сидить коло хити та вчить внука - пузанчика чолом оддавати. Шевч. 261.

Пуза́нок, нека, м. Родъ сельди. Херс. г.

Пуза́нчик, ка, м. Ум. отъ пузан.

Пуза́нь, на́, м.—Пузан. Черк. у. К. ПС. 112.

Пуза́тій, а, в. Брюхатый. Шевч.

Пузвѣлі́кнй, а, в. Указательный (о пальцѣ). Пузвѣликий палець. Черк. у.

Пуздѣ́рко, ка, с. і пуздѣ́рок, река, м. Дорожный погребецъ. ЗОЮР. I. 167. Котл. Слов. 24.

Пуздракува́тій, а, в. Одутлый, одуловатый? Він був собі якийсь малий, пуздракуватий та болісний. Мир. ХРВ. 53.

Пуздра́тій, а, в. Брюхатый, толстый? Мовчить пуздрата собака! (про старшину). Мир. ХРВ. 247.

Пуздрѣ́, рѣ́, с. 1) Мочевой пузырь. 2) Мошна у животныхъ. 3) Погребецъ.

Пу́здра, рі, ж. Прыщъ; волдырь.

Пуви́рѣвій, а, в. Пузиревим салом назують шиї волам.

Пуви́рѣтися, рѣюся, рѣшся, м. 1) Вздываться пузырями. Отце погана бачюка, ілянь, пузирѣтися як. Греб. 369 2) Дуться.

Пуви́рь, рѣ, м. Пузырь.

Пу́зо, за, с. Брюхо, пузо. Ум. Пузи́цѣ.

Пузи́цѣ, цѣ́, с. 1) Ум. отъ пузо. 2) Часть веретена. См. Веретено 1.

Пук, ка, м. 1) Пукъ. Пов'яже солому у пукі та й везе до міста продавати жида-м. Каменец. у. 2) Раст. Selinum carvifolia. Шух. I. 22.

Пу́ка, ки, ж. Конецъ пальца, точнѣе: внутренняя сторона конца пальца. Писк пальці роз'їдає, кривизна пукі заливає. Гол. I. 50. Ум. Пучка. См. это слово.

Пу́кавка і **пу́калка**, ки, ж. Родъ хлопущка: трубка изъ гусиного пера, дерева, изъ которой пробка вытальвается сжатымъ воздухомъ. КС. 1887. VI. 479. Чуб. II. 157.

Пукáл, ла, с. Грязь, иль на днѣ оляныхъ озеръ. Черном.

Пу́калка, ки, ж. 1) См. Пукавка. 2) Раст. Samolula, колокольчики. Вх. Лем. 458. 3) Кисточка на концѣ кнута. Вх. Уг. 264.

Пукáрити, рю, риш, м. Пахать букеромъ. Херс. у.

Пу́карь, ря, м. Букверъ. Херс. у.

Пукас, са, м. Рыба *Rhodeus amarus*, горячавъ. Вх. Пч. II. 20.

Пука́ти, каю, еш, ил. 1) Стучать. 2) Лопать, трескаться, хлопать. *Те крутилося і тричало, а те пукало й цюло.* Стор. МПр. 87. 3) Лопаться, растрескиваться. *Коли пукас акация, належитьсь сіяти кукурузи.* ЕЗ. V. 246.

Пука́тий, а, е. 1) Выпуклый. *Пуката бочка.* Черк. у. 2) Раздувшийся, толстый. *Пуката жаба.* Вх. Лем. 458.

Пука́ться, каюся, ешся, ил. Трескаться. *Аж ся під ним земля пукала.* Гол. I. 83.

Пука́шка, ки, ж. ? Карапузь. Вх. Зя. 57
Пука́лий, а, е = Пука́тий. Вх. Лем. 458.

Пу́кнути, ну, веш, ил. 1) Стукнуть. *Ой піду я під віконце, пукну.* Гол. I. 276. *Пукни, та не пукни, або та не стукни.* НВолыв. у. 2) Лопнуть, треснуть.

Пука́йстий, а, е = Пука́тий. *Оця чашечка хоть нижча, за те в неї боки пукнясті, то вона ще більша за ту.* Волыв. г.

Пу́ком, нар. О паденіи: быстро, подобно камню. *Горобіи пуком падають.* Мнж. 191.

Пу́кта, впу, веш, ил. = Пу́кнути. *Пукла шибка.* Каменец. у. *Пукли обручі на бочці.* Чуб. II. 89.

Пуку́! меж. Стукъ. *Пуку, пуку в окопечко, вилянь, вилянь, дівчиночко!* О. 1861. XI. 130.

Пуль! меж. Призывъ для надюшать, цыплятъ, гусятъ. Kolb. I. 65, 66.

Пу́лька, ки, ж. = Индикча. Вх. Пч. II. 12.

Пульош, ша, м. = Пульнак. Вх. Лем. 458.

Пульпа́к, ка, м. = Индик. Шух. I. 108.

Пульпа́н, на, м. = Пульнак = Индик. Вх. Пч. II. 12.

Пульч, меж. Призывъ для инд. куръ. Вх. Лем. 459.

Пульча́, ча́ти, с. = Пуля 1. Вх. Лем. 458.

Пульба́ти, каю, еш, ил. Объявлять: кричать: пуль, пуль. Вх. Пч. II. 12. IX. 119.

Пуля́, ля́ти, е. 1) = Индикча. Вх. Пч. II. 12. 2) = Курча. Черниг. у.

Пуля́к, ка, м. = Пульнак = Индик. Вх. Пч. II. 12.

Пуляковий, а, е = Индикчий. Вх. Лем. 458.

Пуляш, ша, м. = Пуляк. Вх. Лем. 459.
Пу́ккати, каю, еш, ил. = Кумкати. Лохв. у.

Пу́ндик, ки, м. Родъ пирожного. Котл. Слов. 24. Куханье: словъ тѣста, переложенные поджареннымъ на постномъ маслѣ лукомъ и испеченные. Маркев. 158.

Пу́ндиковый, а, е. Привыкшій къ лакомствамъ. *Пу́ндикова дитина, не хоче хліба їсти, а все давай палляниці.* Мѣусск. окр. Бач, яка пундикова, хліба не їсть. Харьк. г.

Пу́ндіо́ха, хи, ж. Названіе коровы. Вх. Лем. 459.

Пу́ндіо́читися, чуся, чнися, ил. = Вундіо́читися. О. 1862. I. 53.

Пу́ночка, ки, ж. Пт. Сосновка. Пу́нтово́, во́го, с. Земскій сборъ на почтовыхъ лошадей. Кременч. у.

Пу́нь, (ня, м.?), пу́нька, ки, ж., пу́нь-кыло, ла, с. Зоол. *Vombinator igneus*, жерлянка. Вх. Пч. II. 16.

Пу́п, па, м. Пувь, пупокъ. *Посинів, як той пуп.* Ном. № 654. Крича́ти на пуп. Кричать благимъ матомъ. *Вона на це й пупа не поривала.* Она совсемъ не работала въ этомъ дѣлѣ. Грин. I. 233. Ум. Пу́пець, пу́пін, пу́пчин. 3 пу́пчу. Сызмала. *Авентій був розбійник з пупку.* Котл. Ен. IV. 67.

Пу́пенак, ка, м. Родъ птицы. Вх. Лем. 459.

Пу́пер, пра, м. = Пу́пець 3. Вх. Лем. 459. Ум. Пу́прик.

Пу́перник, ка, м. Карликъ. Вх. Уг. 264.

Пу́пець, пца́, м. 1) Ум. отъ пуп. *Купець, щоб тобі усох пупець.* Чуб. I. 260. 3) Пу́повина. *Дитині в її житті пупець... обмотається довкола шиї.* ЕЗ. V. 180. 3) Пу́поць, птичій желудокъ. Вх. Лем. 459. Желех. 4) Часть косы (инструмента). См. Коса 1. Шух. I. 169.

Пу́пінок, вка, м. = Пу́п'янок 1. Желех.

Пу́плишок, шка, м. = Пу́п'яшок 1. Вх. Пч. I. 15.

Пу́плянок, вка, м. = Пу́п'янок. Ум. Пу́пляночон. Желех.

Пу́плях, ха, м. = Пу́п'яшок. Желех. Ум. Пу́пляшок.

Пу́пник, ка, м. Родъ птицы. Вх. Лем. 459.

Пу́пови́ць, чо́го, с. Болѣзнь пупка у грудного ребенка. Новомоск. у. Слов. Д. Эваря.

Пу́по́к, пка́, м. 1) = Пу́пець 1. Бх.

Лем. 459. 2) Почка (древесная). Вх. Лем. 459.

Пупорізка, ки, ж. Повивальная бабка. *Гляда раз пупорізка худить на родини.* Драг. 49.

Пупорізна баба, ної—ба, ж.—Пупорізка.

Пупчик, ка, м. 1) Ум. отъ пуп. 2) мн. Родъ узора въ вышивкѣ. Чуб. VII. 415. Kolb. I. 48.

Пуп'янок, нка, м. 1) Бутонъ; почка. *Квітки розкручували свої пуп'яночки.* Левци. ПИО. I. 500. 2) Завязь огуречныхъ растений. Сквир. у. Маленькій огурчикъ. *Дам тобі уірок і пуп'янок.* Ном. № 566. 3) З пуп'янку. Сызмала. *Він і з пуп'янку накий був; ще років п'ять йому було, то все по сусідських юродах крав.* Волян. г Ум. Пуп'яночок. *Нехай я собі ойрочка-пуп'яночка знайду.* Ном. № 566.

Пуп'яшочок, чка, м. Ум. отъ пуп'яшок.

Пуп'яшок, шка, м.—Пуп'янок. Ум. Пуп'яшочок.

Пурнати, няю, еш, сов. в. пурнати, нѣ, вѣш, л. Нырять, нырнуть. *Пусти ж мене, мати, на річку купатись, буду плавати, пурнати, дольки шукати.* Мет. 276. *Діточки (=утята) пурнуть.* Мет. 157. См. Пирнати.

Пурнач, ча, м. Ныртель.

Пурнікова, ва, ж.—Пирнікова.

Пурнати. См. Пурнати.

Пурняло, ла, с. Ночное пастбище овецъ лѣтомъ. О. 1862. V. Кух. 34.

Пурняти, няю, еш, л. Пастъ ночью стадо овецъ. О. 1862. V. Кух. 38.

Пурх! меж. Порхъ! *Якагъ пташка прилетіла і сіла передо мною на шляху... Я до неї ловити,— вона: пурх!* Г. Барв. 352.

Пурхати, хаву, еш, сов. в. пурхнути, ну, неш, л. Порхать, порхнуть. Левци. Пов. 176. *Якагъ пташка пролетіла... Я за нею,— вона й пурхе.* Г. Барв. 352. *Я пурхнула у хату.* О. 1862. X. 9.

Пускати, каю, еш, сов. в. пустити, пушѣ, стияш, л. Пускать, пустить, выпустить. *Як візьмеш ти за рученьку,— не мусиш пустити.* Мет. Дадали, та з рук не пускали. Ном. № 9785. *Пустимо стрілку, як ірім по небу.* АД. I. 9. 2) Отпустить, отпустить; позволить. *Ой чом не прийшов?... чи мати не пускала?* Мет. 32. 3) Впускать, впускать. *Не пускають в хату почувати.* Шевч. 4) Испускать, испустить. *Вода, нарівнюючись, пускає од себе пару.* О. 1862. III. 32. *Зомлів, і слину вже*

з переляку пускає. Грин. II. 232. 5) Всарываться, вскрываться (о рѣкѣ). *На провесні от-от річка Горинь пустить.* Г. Барв. 27. 6)—на пожар. Сжигать, сжечь. *Семирад султанський хочуть пустити на пожар і спіндрувати.* К. ЦН. 211. 7) Пускати бісики. Кокетничать, завлекать. *Киянини нічого вже було до Четвертинського бісики пускати.* Стор. МПр. 86. 8)—туманъ. Дурачить, обманывать. 9)—славу. Распространять молву, распускать дурные слухи.

Пускаться, каюся, ешся, сов. в. пуститися, щѣся, стися, л. 1) Пускаться, пуститься. *Мідяні човна, золоті весла. Ой пустимо ж ся на тихій Дунай.* АД. I. 1. *Пустимось кінями, як дрібен дощик.* АД. I. 9. *Два роки в речі не пускався.* Мяр. Г. 8. *Не трить, куме, сили, пускайся на дно.* Грин. I. 240. 2) Растн, вырасти. *Червоно роже зацвіла; і треба ж, на біду,— край неї змлів пустися.* Греб. 371. 3) Только сов. в. Чачать, ствѣть; начаться. *Пустися я йти, коли дощ.* Могил. у. *А тут уже й дітки пустилися.* *Породили Мотря за три роки трьох синів.* Мир. ХРВ. 90. 4)—на що. Итти, войти, рѣшиться на что. *Я не вірю, щоб Христия на таке пустилася.* Мяр. Пов. II. 110. 5)—чогб. Выпускать, выпустить взъ рукъ. *Як пришла до кухля, немаче ї уста до іюю прикиліли, та поти всею не випила,— не пустилася.* Мир. Пов. II. 113. *Пуститися берега.* Заросить все, ни о чемъ не заботиться, опуститься. *Чи можно ж із таким чоловіком зорудувати? Пустися береги зовсім.* Г. Барв. 284. *А я теж пустилася берега.* Де було перш чисто,—тепер сміття по коліна. Г. Барв. 393. 6) Духу пускається хто. Испускаеть духъ, умираеть. *Коні біжать, духу пускаються, а він все свариться: чою пожалу йдеш?* Св. Л. 269

Пусляк, ка, х. Родъ одежды. З тми ся треба любити, што в пусляку ходит. Гол. II. 424.

Пустельний, а, е. Пустынный. Желѣз. (Мир. ХРВ. 323).

Пустельник, ка, м. Пустынный, отшельникъ. Стор. МПр. 39. Гв. II. 94.

Пустельників, кова, ве. Принадлежащій пустыннику. *Почувши оттакі пустельникови речі.* Стор. МПр. 39.

Пустельница, ді, ж. Пустыница. О. 1862. VIII. 14.

Пустеля, лі, ж. Пустыня.

Пустяна, ня, ж. Незаселенная мѣст-

ность. Залюдняли стару пустизну униз Дніпра, Дністра і Бона. К. Хмельн. 20.

Пустий, а, в. 1) Пустой. 2) Пустой, глупий, безсодержательный, легкомысленный. *Да ти пусто оце бесіду зів. Федька в козака розум пустий; хоче дівку з ума звести.* Грин. III. 259. 3) Невужный, безполезный. Вх. Зн. 57. **Пустé зiлля.** Сорная трава. Вх. Зн. 57.

Пустийник, ка, .м. = Пустельник. Гв. II. 95.

Пустиння, ня, с. Пустырь; пустошь, заброшенная усадьба. *Прямо у свою слободу та у свій двір. Як ілянуз, аж там таке: пустиння! пообвалювалось, скотина реве, холодна.* Мвж. 86.

Пустяня, ні, ж. 1) Пустыня. *Пишла юдова пустинен з маленькою дитиною.* Грин. III. 418. **Кругом сама пустиня, нема людей, тільки хижий зір.** Стор. МПр. 29. 2) Пустякь *За пустиню сваряться.* НВолын. у.

Пустяти, ся. См. Пускати, ся.

Пустяця, ці, ж. = Пустка. Херс. у. Слон. Д. Эварн.

Пустій, тія, м. = Пустун. *Дитина спить, а мати ростовідає старшим пустія.... про сиріток та мачуху.* ЕЗ V. 125.

Пустісінький, а, в. Совершенно пустой. *Отпі прямій колески зовсім пустісінькі, ростуть на ниві даром.* Греб. 363.

Пустісінько, нар. Совершенно пусто.

Пустіти, тію, еш, м. 1) Пустѣть. *Пустіє в хаті, в коморі і на дворі без газяіна.* 2) Пустовать. Змив. у.

Пустка, ки, ж. 1) Нежлой домъ, опустѣвшій домъ. Г. Барв. 249. *У нашою Гадаіана вишивана хустка, буде в наших Озерляніє не одна пустка.* Нп. 2) Участокъ земли, принадлежащій лицу, выбывшему изъ сельскаго общества. Козел. у.

Пусто, нар. 1) Пусто. *Що в тому тивулі, коли пусто в шкатулі.* Чуб. I. 283. **Ніть, не вивѣтся.** *Порядку пусто.* 2) Напрасно. *Пусто затрудилась, паночку.* Вх. Зн. 58. 3) —говорити. *Говорить пустяки.* *Посіяв я пшениченьку рідко.—Говорич ти, козаченьку, пусто: зійде твоє пшениченька пусто.* Мет. 28. 4) —іті, піті, а) Попусто́му провадять, пропасть *На панцині робить, а свої дні дома й так,—ідутъ пусто.* Г. Барв. 98. б) Плохо весту себя, не заботиться ви о чемъ. *А я бул ілжу: „Слухай, Грицю, як ти пусто ідеш, то й я пусто іду“.* Г. Барв. 284.

Пустоб'яка, ки, об. Пустой, распущенный человекъ. *Тільки пустоб'яки жсакують за шинком, а добрий чоловік не жсалиє.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Пустобаний, а, в. Шаловливый. *Отпустований та мордований.*

Пустовливий, а, в. Шаловливый, рѣзвий.

Пустовщина, ни, жс. Опустѣвшее поселеніє, пустошь.

Пустоджок, ика, м. Не домовтвый человекъ.

Пустоблака, ки, жс. Ханжа. *Були там чесні пустомолаки.* Котл. Ен. III. 47.

Пустобаш, нар. Безъ пастуха. *Каменец. у. Ходять коні пустобаші. Каменец. у. Тоді вони коней пустобаші попускали.* АД. I. 118. *В полі вже тільки стерні жовтіли та рябіли пуси, а де-де й худобина ходила пустобаші.* Св. I. 63.

Пустобашний, а, в. —худоба. Скотъ, не употребляющийся въ работу. Вх. Зн. 58.

Пустоба, ти, жс. 1) Шалость, проказы. *Ото вже пустоти робе.* Черк. у. 2) соб. Шалуны. *Дожидають мої голубята. Оце як побачуть, з мій мене звалать, тая пустота.* МВ. (О. 1862. I. 82). *Пустувє цілий день моя оця пустота.*

Пустобливий, а, в. = Пустовливий.

Пустотні, ні, жс. = Пустота 1. *Хлоп'ят любив, з дитимъ, мов сам дитина, зрава, вони йому здавалися пташками; їх реготом та скоками втішався і веселився забутими піснями. А послі пустотні впадав у сум ілюбокий....* К. МХ. 17.

Пустоцвіт, ту, м. Пустоцвѣть. *Холо іде самий пустоцвіт, укинъ личака у їрадки.*

Пустоширокий, а, в. Широкий в пустой, безлюдный. *Пустоширокі стени.* Рудч. Чп. 13.

Пустошита, шу, шис, м. Опустовать. *Щоб іаів, садів не пустошили.*

Пустоші, шей, шів, жс. мн. Баловство, шалости. *З пустоців не зна що робити.* Черк. у.

Пустувати, тую, еш, м. 1) Шалить, рѣзвиться, проказать. *Не пустуй, а то битиму.* Лебед. у. 2) Пустовать, быть незаявлять. *Руїна ся пустувє вже століття.* К. ПС. 27.

Пустун, на, м. Шалуны. *Він пустун, неслух.* Кролев. у.

Пустуха, хи, м. Шалуны. Ум. *Пустухка, пустушечка.* *Не пустуй, моя пустухико!* Щог. Сл. 124.

Път, та, м. = Путь. Вх. Лем. 459. Ум. Пўтин. Вх. Лем. 459.

Путарыйкн, йок, ж. мн. Раст. Ribes rubrum. Вх. Пч. II. 35.

Пўтата, таю, еш, м. Надѣвать пути. Швидче пугай кобилау.

Путѣнно, нар. Хорошо, какъ слѣдуетъ. Та путенко ж і зроблено. Екатериносл. у. Слов. Д. Эварв.

Пўтера, рн, ж. Деревянный сосудъ для приготоуленія овечьаго сыра. Вх. Зн. 58.

Путівець, видя, м. Проселочная дорога. Борз. у. Сидятъ на дорогі аж дванадцять вогків... Сидятъ рядком по пугивцю, наче ждуть мене. Г. Барв. 443. Ум. Пугівчин.

Путівка, ки, ж. Сортъ яблокъ. Ум. Пугівочка. Порис, Приямове дитячко, пугивочку Венері дав. Котл. Ев. I. 6.

Пўтик, ба, м. Ум. отъ пут.

Путілівка, ки, ж. Курительная трубка, слѣпанная въ Путиловѣ (въ Буковнѣ). Шух. I. 277.

Путімець, мця, м. = Пугивецъ. Борз. у.

Путіна, ни, ж. Сосудъ для молока. Шух. I. 186. Сосудъ для приготоуленія овечьаго сыра. Вх. Зн. 58.

Пўтлиця, ці, ж. Ремень, которымъ привязывается стремя.

Пўтлице, ща, с. Три нити у бумажнаго змѣя, связаннаго одвймъ концемъ.

Пўтній, я, а. Пугній, порядочный, дѣльный. Внизу пугній ставок, а черезъ його ледаченкий місток. О. 1862. IX. 62. Нічого пугнього не припадаю. Ком. I. 8.

Пўтня, ні, ж. Бочка. Kolb. I. 70.

Пўто, та, с. Премущ. во мн. пўта. 1) Пуги. Ой на волики нашіачі, а на кокики пуга. Мет. 56. 2) Кандали. Закували запорожців в залізній пуга. Нп.

Пўтрати, рю, рш, м. 1) О дымъ: валить. А дим з вікна так і пугрить. Кролев. у. 2) Пугать, ругать. Як зачала вже їх пугрити за те! Зміев. у.

Пўтря, рі, ж. Роль кушанья изъ свареннаго ячменя и сладкаго квасу. Маркв. 157. Чуб. VII. 440. На закуску куліш і кашу, лемішку, зубні, пугрю, квашу. Котл. Ев. I. 18.

Пуття, тя, с. Первоначально: путь, дорога, но употребл. лишь въ переносн. значеніи: тольк, прокъ. Молоді хлязі, думас,—чому й на пуття не навести. Св. Л. 244. Не буде з його пуття. Не буде вже ім ні пуття, ні добра. Стор. МПр.

154. Без пуття. Безъ толку, безъ смысла. Все робить безъ пуття.

I. Путь, ті, ж. Путь. Благослови, тату, в божу путь пойти. Маркв. 120: Вона в велику путь задухала,—т.с. умираеть. Г. Барв. 524. Щоб твоя путь пошла! (брань).

II. Путь-путь! меж. Призывъ для кудрей. О. 1862. IX. 35.

Пўтькало, ла, с. 1) = Пугутькало. Вх. Пч. II. 14. 2) = Пугач. Мирг. у. Слов. Д. Эварв.

Пўтяній, а, е. Порядочный, хороший. Грбод пугяний. Греб. 400. Пугяний чоловік з його буде.

Пух, ху, м. 1) Пухъ. 2) Первые мелкіе волоски растительности на бородахъ. Борода тільки пухом поростала. Св. Л. 192. 3) Раст.: а) Eriophorum vaginatum L. ЗЮЗО. I. 12. б) — болѣтняий. Eriophorum latifolium Норре. ЗЮЗО. I. 122.

Пуха, хй, ж. 1) Въ выраженіяхъ: Добіти пухи, добіти до пухи. Довести до крайности, покончить съ чѣмъ. Добили чоловіка до пухи. Борз. у. Тепер уже ляхам наші добили пухи. Ном. № 874.

Пухай, хая, м. Чучело, пугало. Чуб. VII. 576.

Пухір, рѣ, пухірь, рѣ, м. 1) Волдырь. Як линула окопом на руку, так он які пухіри понабілаи. Харьк. г. 2) Пузырь. 3) Мочевой пузырь. НВолын. у.

Пухір, ра, м. = Пухирь. Ком. I. 14.

Пухкати, ваю, еш, м. Пухкѣть. Ходитъ після обѣду по кімнаті та тільки пухкає.

Пухкій, ѣ, ѣ. 1) Рыхлый, мягкій (о хлѣбѣ, землѣ). Пухкій хлѣб удався. НВолын. у. Пухка паляница,—точ губами їж. Харьк. Земля пухка. Г. Барв. 212. 3) Мягкій, нѣжный. Пухкі оєчкии. НВолын. у.

Пухленіна, ня, ж. = Пухлятина. Вх. Зв. 58.

Пўхлий, а, е. Пухлый, опухшій. Леввц. ПЙО. I. 380.

Пўхлякн, ків, м. мн. Особнымъ образомъ собранныя сборки на рукавѣ иногда и на воротѣ рубахи. Кіев. у. Поано пухляки позбірала, треба дрібніше ї рієтише. Харьк. у.

Пухляна, ни, ж. = Пухлятина. Херсон. г.

Пухлятина, ни, ж. Опухоль. Грвн. II. 38. Рослику живокість добре класти од пухлятини.

Пухнатій, а, е. 1) Пухистый. 2) Рых-

дий, м'який. Гарні пироги вдалися, пухнати. Пирят. у. Пухната булка. Козел. у. 3) Полний, жирний. Козел. у. (Жівка) така пухната, мов пампушок. Гв. II. 27. Ум. Пухнатенький. Чотири донечки: височенькі, пухнатенькі і чорнобривенькі Гол. III. 461.

Пуховий, а, в. Пуховой, сд'яланый взъ пуха. В'яже коня до ялики, а сам іде до діточки, до дівчини до Марусі на пуховій подусі. Мет. 91.

Пуховийця, ці, ж. Пуховийць. Стеле дзвін та пухову пуховицю, а безчасний чумах у дорозі та нещасну важницю. Мет. 458.

Пухтєлик, кв, м. Пышка. Не все ж їсти пухтелики, треба спекти і житнього тїла.

Пухтїй, тїя, м. Жирний, неповоротливий чоловіць. Черк. у.

Пухтї, хну, веш, м. Пухнуть. По червоїм середній пальчик у дитини, став пухтїти. Г. Барв. 530.

Пухтїя, ті, м. = Пухтїй.

Пудьва, ви, ж. Menbrum virile. Вх. Уг. 264.

Пудувати, пудю, вш, м. Чистять. Гол. III. 113.

Пудь! меж., виражающее момент падевія, бұхь! Дивалося воно (ворсненя) уюру полетїло да ї пудь на шию барану. Греб. 301. (Шлявий) пудь на землю. Мир. ХРВ. 199. Пудь з неба! ось і ми, коли вам треба. Чуб. I. 248. А воно пудь з рук. Черк. у.

Пудьверинок и пудьверінок, вкз, м. 1) Неоперившїйся птенець. Харьк. г. Вона драла по нїзлах пудьверїнкїв. Стор. МПр. 29. 2) Маленькій ребенокъ. О, пудьверинку Купидоне! Котл. Ев. I. 36.

Пудьнути, ну, веш, м. Упасть, бухнуть.

Пучечка, ки, ж. Ум. отъ пучка.

Пучечок, чка, м. 1) Ум. отъ пучок. 2) Букетньб. Пучечок кїток. Харьк.

Пучка, ви, ж. Ум. отъ малоупотребительнаго пума (см.), но употребляется самостоятельно въ томъ-же значенїи.

1) Конецъ пальца на рукѣ, точїе: внутрєннїя часть конца пальца на рукѣ; иногда въ значенїи: палець. З пучок та з ручок житимемо. Г. Барв. 231. Занїла шпичку під нїють, а тепер пучку обривав. Харьк. г. Пучками та ручками. мовляв. зїб заробляемо. Лебед. у. Я собі один одним, як пучка. Г. Барв. 191. Да ї зїмати каблучку з пучки. Г. Барв. 206. На

одній рупї пучки, та неоднакові. Вож. Пр. № 829. 2) Шепотка. Позич менї пучку соли. Харьк. Ум. Пучечка. Паянчочка, чи лянула на нас, чи ні,—простїла двї пучечки поцїлувати. МВ. (О. 1862. III. 37).

Пучок, чкя, м. Пучокъ. Пучок зїлля. Стор. МПр. 155. Ум. Пучечок.

Пучечка, ки, ж. Ум. отъ пучка.

Пушїна, ви, ж. Пушинна. Паляничка легєсеньки як пушина. Харьк. Ум. Пушинна.

Пушїти, шї, шїш, м. 1) Взрїзять. Пушїв свою яблуню. 2) Дїлатъ ползньмъ. вздувать. Мовчанка не пушїть і череви не дме. Ном. № 1117.

Пўшка, ки, ж. 1) Жєстаная или деревяная шапка. Волын. г. Шух. I. 307. Пушка на цукор. 2) = Гармата. 3) Ружье. Шух. I. 234. 4) = Пучна 1. Вх. Пч. I. 15. Жєлєх. Ум. Пўшечка. Подаруйте менї оцю пушечку на юлки та на нїтки. Кїев. у.

Пушкарський, а, в. Артиллерійський.

Пушкарь, ря, м. 1) Артиллеристъ.

2) Стрїлокъ. Угор. 3) Родъ сельскаго польдейскаго (въ Галицїи), вооружєннаго ружьємъ. Вх. Зв. 58.

Пушок, шкў, м. Ум. отъ пух.

Пўца, шї, ж. Дремучїй лїсь, лїсная чаща. Не спотїв вїн із жїнокю жити, пішов же вїн по пўцах блудити. Мет. 359. Ото же раз поїтав князь на полованнїя да ї обдивсь у пўци од своєї чєлїдї. Б. (ЗОЮР. II. 203).

Пущадло, пущало, лв, с. Лавцєть для пусканїя крови. Херс. Жєлєх.

Пущальний, а, в. Мисопустный.

Пўцання и пўщення, ня, с. Заговїньє. На пущеннїя як зав'язано. Ном. № 524.

Пхати, пхяю, вш, м. 1) Пихать, толкать. Чою ти так мене, наскудо, в боки пхїши? Греб. 2) Впихивать. I страву всякую без мови в юлодний пхали все куток. Котл. Ев. I. 11.

Пхатївсь, пхїюся, ешся, м. 1) Толкаться; проталкїваться, переться. Чою ти пхїсишь? Харьк. г. Де їдять, там пхїся, де бїдують,—звїдти тїхай. Чуб. I. 276. 2) Медленно итти, їхати. Пхївся на бовкунї. В Латїю з вїйськом такоже пхїавсь. Котл. Ев. IV. 67.

Пхї! меж. Фи! Бач, яке пхї! і не приступу до його.

Пхїкати, каю, вш, м. Говорить: пхї!

Пхїканнїя, ня, с. Хвїканьє, всхлїпыванїє. Котл. Ев. IV. 61.

Пхїкати, каю, вш, м. О ребєвкї:

тихо плакати, всхлипувая, хныч. *Замоскло, не плаче, тільки пшика.* Шевч.

Пшеникати, каю, еш, м. = **Пшкати.**
Желех.

Пшиць! меж. Толкы! *Невистка сплеснула руками, а потім мене пшиць!* Г. Барв. 403.

Пшицьнути, ну, неш, м. Толкнуть. Г. Барв. 411.

Пши́ти, ну́, не́ш, м. Пихнуть. *Того пшике рукою, а другою тикне ціпком.* Стор. МПр. 163.

Пшу! меж. Тьфу!

І. Пших! меж. Чихь!

П. Пших, ху, м. Чхавіе. *Бодай тобі поганий пших був.* ЕЗ. V. 188.

Пши́хане, ня, с. = **Чханья.** ЕЗ. V. 188.

Пши́хати, хаю, еш, м. = **Чхати**

Пши́няк, ка, м. *Raphanistrum arvense.* Вх. Лем. 459.

Пши́лка, ки, ж. Ум. оть пчола.

Пши́ла, лі, ж. = **Вджола.** Ум. Пши́ла.

Пши́ла вкусила. Грин. III. 313.

Пши́лінець, вця, м. = **Омшаник.** Вх. Зн. 58.

Пши́лячий, а, е = **Вджоляний.** *Свічечки з пчолоючого воску.* ЕЗ. V. 194.

Пши́яця, ці, ж. Пшениця, *Triticum vulgare* (растение в зерно). ЗЮЗО. I. 139. *Ой постою на горі пшеницю, від горою овес.* Мет. 68. *Уродив Бог пшеницю: густа та рівна стоить як лава, а колос великий, важкий.* Харьк. г. *Які в вас пшениці білі,—мабути мила пшеницю?* Харьк. г. *Я бачив, раз пшеницю мила.* Греб. Ум. **Пшеничка, пшениченька.**

Пшени́чна, ня, ж. Отдільное зерно или отдільный стебель пшеницы. *У людей пшениці—як гай, а в нас—самий віскок, і пшеничини не озриш.* Константиногр. у.

Пшени́чесько, ка, с = **Пшеничище.** Вх. Зн. 58.

Пшени́чище, ща, с. Нива, съ которой снята пшеница.

Пшени́чка, ки, ж. 1) Ум. оть пшениця. 2) Манс, кукуруза, *Zea Mays* L. ЗЮЗО. I. 142. 3) Родь узора въ вышивкѣ. Г. Барв. 216. 4) Ракова игра. ЕЗ. V. 177.

Пшени́чниця, ці, ж. = **Пшенишниця.**

Пшени́шний, а, в. Пшеничный. *Пшениші зернятки* Стор. МПр. 66. *Пшеничною борщина в нас обмалъ,—треба змолоти.* Харьк. г.

Пшени́шняк, ка, м. Бѣлий, пшенич-

ный хлѣбъ. *Пшенишники доведуть, що і хлѣба не дадуть.*

Пшени́шниця, ці, ж. Пшеничная солома. НВолын. у. Сив. 153.

Пшени́шнице, ща, с. = **Пшеничище.** Вас. 196.

Пшик! меж. Выражает короткое шипѣніе оть погруженія въ воду раскаленнаго желѣза. Употребл. какъ существительное: **пшик, ну, м.** *Перевіся на ковальський пшик.* Ном. № 1858. *Був коваль такий мудрий, що взявся лемий чоловікові кувать, та багато заліза... перепалив. „Ні, каже, чоловіче, скую тобі сокиру“ „Не сокиру, а серп“.* А далі вже швайку, а далі й пшик: *росник залізя шматочок, що зосталось, та в воду: „от тобі, каже, й пшик“.* Ном., стр. 284, № 1858.

Пши́кати, каю, еш, сов. в. **пши́кнати, ну, неш, м.** 1) Шипѣть, зашипѣть (о горячемъ желѣзѣ, брошеномъ въ воду). 2) Только несов. в.? Употреблять часто звуки пш (о польской рѣчи). *Нехай аакають вельможні з москалями, як ісемькали та пшикали з лягами.* К. Дз. 34.

Пши́ка, ки, ж. 1) = **Пшеничка 2.** ЗЮЗО II. 147. 2) Раст. *Galium verum* L. ЗЮЗО. I. 123.

Пши́не, ця, с. Ум. оть пшоно.

Пшони́, на́, с. 1) Пшено. 2) Название одного изъ отдѣленій игры въ крѣймахи. *Ив. 40.* Ум. **Пши́нці.** *Оце пши́нці на кулеших і сало.* Чуб. II. 98. *Насич пшениця по колінця, водий по крильця.* Мет. 23.

Пшони́ячий, а, в. Пшениный. *Хазійка подавати стала із маслом пшониаяч млинця.* Алв. 45.

Пшони́як, ка, м. Блинъ изъ пшена.

Пштирок, реа, м. Щелчекъ по носу. Вх. Лем. 459.

Пши́вця, ці, ж = **пшивача.** *Пшивця лошадиная.* Вх. Пч. II. 28.

Пши́вка, ки, ж. 1) Пшавка, *Hirudo officinalis.* Чуб. I. 238. Вх. Пч. II. 28. 2) Свиякъ оть удара палкой или крутомъ. *Пши́вка набіла.* 3) Кровошійца. 4) Желѣзная скоба для приврѣпленія нашивки въ лодяхъ (при плочуей мельницѣ). Вас. 173.

Пши́вущник, ка, м. Родь слизняка болотнаго.

Пши́дак, ка, м. Насѣк. Гусеница геометра, *Cheimatobia brumata.* Вх. Лем. 459.

Пши́даки, ків, м. м. Раст. *Lycorodium annotinum et clavatum.* Лв. 100.

Пши́дяти, джу, дш, м. 1) Мѣрять п'яддю. Вх. Лем. 459. 2) О гусеницѣ гео-

метра: ползти. *Плдит усення*. Вх. Лем. 459. 3) Стремляться, достигать, добиться. Вх. Лем. 459.

П'ядь, дві в ді, ж. Пядь, м'бра около четверти аршина. *На три п'яді завдовжки*. Грив. III. 326. *Піл—на п'ядь дошки од дошки*. Мир. ХРВ. 24. *Прибуло дня на курячу п'ядь*. Чуб. I. 245.

П'ядечка, чбк, м.н. Ум. оть п'ядці.

П'яділо. См. П'яло.

П'ядька, кв, ж. Пищеприёмный каналъ. Вх. Лем. 459.

П'яло в п'яділо, лв, с. 1) Рязьв, двя которыхъ раздѣшваютъ коже в т. п. Харьк. г. 2) мн. П'яла. См. П'яла.

П'ядці и **п'ядця**, ців, м. мн. Пяльцы. *Малювані п'яльці*. Мет. 20. Ум. П'ядечка. 3 п'ядчок не встаетъ, олочок не випускае. Грив. III. 201.

П'явняий, а, в. Сильно пьяный. *Молодий Петро п'явняий лежить*. Грив. III. 7.

П'яній, а, в. 1) Пьяный. *П'яній, як цип,—як земля,—як ніч,—як квац,—як валяється,—зоч візьми та й викрути,—що й стежки не бачити*. Ном. № 11740, 11741, 11745, 11755, 11748, 11750, 11754. *Буде твоя олошка що-день п'яна*. Мет. 125. 2) П'яну руч Въ полномъ ввдѣ. Сим. 230. 3) П'яна барабѣля. Порода картофеля. МУЕ. I. 101. Ум. П'янецький. *Ой учора ізвечора п'янецька була*. Грив. III. 273.

П'яництво, ва с. Шпанство.

П'яницюга, гн, об. = П'янюга. Мврг. у. Слов. Д. Энари.

П'яниця, ці, об. 1) 1 явица. *Я з п'яницею жити не буду*. Мет. 67. 2) Родъ втры въ карты. Ум. П'яничка, п'яниченька. *Не дай мене за п'яниченьку*. Мет. 37.

П'яничка, кв, об. Ум. оть п'яниця. Пьявчузка. Марк. 57.

П'яніснвкий, а, в. Совершенно пьяный, пьянехонвкий. Харьк. у.

П'яніти, нію, вш, л. Пьявѣть. *Він швидко п'яніти: дві чарки випив, то вже й п'яній*. Харьк.

П'яно, нар. До пьяна. *Солодко з'їсти, п'яно спити, хороше походити*. МВ. (О. 1862. III. 40).

П'яństwo, ва, с. Пьянство.

П'януватий, а, в. Немного пьяный, выпивши. Черк. у.

П'янувати, чу, чш, л. Напиваться, пьянствовать. *На сім світі грішили, юрлякою п'янували*. Гв. II. 72.

П'янюга, гн, об. Ув. оть п'яниця. Харьк. Ув. П'янюжище.

П'янюжка, кв, об. = П'яничка. О. 1861. XI. Св. 71.

П'ясти, пну, пнеш, л. Пдлить, вап'лявать.

П'ястіся, нуся, пнешся, л. 1) Лѣзть, взбираться, карабкаться. *П'ястися, п'ястися на ту юру,—не зонитесь*. Пнестися, як жаба до цусяти. Чуб. I. 250. *П'ястися до یتьманування на Вкраїні*. К. XII. 11. 2) Силиться, напрягать силы. *Вона взяла і сповила його. От він п'яст-п'яст, п'яст-п'яст,—не морав*. Чуб. II. 288. *Ми чотири юри п'ястися, платячи аренду, і скотину побудували,—так несила наша держати землю*. Волч. у.

П'ятá, ті, ж. Пята, пятак. *Находилася, аж на п'яти не стану,—так болять*. Киев. у. *Видні п'яти і пальці, де ступити,—босою ногою слід лише*. Дума. *П'ятами наживати*. *Уб'язать П'ятами з Трої наживи*. Котл. Ен. I. 5. *І той панові Хмельницькому ще й юлими п'ятами наживи*. АД. II. 27.

П'ятáк, кá, м. Монета пятикопеечная. *Вторювала, серденько, п'ятака*. Шевч. Ум. П'ятáчбн.

П'ятáковий, а, в. = П'ятáшний. Желех.

П'ятáчя, чя, с. соб. Пятаки. Г. Барн. 65. *Дитворі малій п'ятáчя, пірники й мандрики (давали)*. Мкр. Н. 4.

П'ятáшний, а, в. Стовцій пятакъ. *Це пряники п'ятáшні*. Харьк. г.

П'ятáсáт, тбх, числ. Пятьдесятъ.

П'ятáсáтеро, числ. Пятьдесятъ. *Садовить їх купами по п'ятáсáтеро*. Св. Л. IX. 14.

П'ятáсáтий, а, в. Пятидесятый. Желех. **П'ятáсáтка**, кв, ж. Агсвгнація въ 50 гудльовѣ. Желех.

П'ятáсáтолітній, а, в. Пятидесятилѣтній. *П'ятáсáтолітній год, як вони побралися*. Кролев. у.

П'ятáятко, кв, с. Въ сказкѣ, шутовско: дитя пятавця. *П'ятáтка з маленькими п'ятемятками*. Мвж. 112.

П'ятáрик, кá, м. 1) Пять штукъ (воловъ). Желех. 2) Свѣчи, которыхъ на фунтъ идетъ пять. Харьк. г. 3) М'бра жидкости (водки): полведра. Сим. 143. 4) Шлєсъ пятью полосами (продольными в поперецными). Вас. 160. 5) Главняный горшокъ, вмѣщюй въ діаметръ $3\frac{1}{4}$ вершка. Вас. 181.

П'ятеро, числ. Пятеро. *Хиба п'ятеро*

юробців не продають за два шахи. Св. Л. XII. 6.

П'ятиголовий, а, о. Пятиглавый. Знає ту... п'ятиголову... церкву. К. ЧР. 81.

П'ятидесятій, а, о. Пятидесятый.

П'ятидлітнє, ка, м. Монета в 75 коп.

П'ятий, а, о. Пятый.

П'ятикутний, а, о. Пятиугольный. Желех.

П'ятикутник, ка, м. Пятиугольник. Желех.

П'ятилітній, я, о. Пятилетний. Желех.

П'ятиліток, тка, м. Пятилетний мальчик. Желех.

П'ятимісячний, а, о. Пятимесячный. Желех.

П'ятіна, ни, ж. Пятая часть. Желех.

П'ятиперстень, тва, м. Раст. Potentilla alba L. ЗЮЗО. I. 174.

П'ятипіршниця, ці, ж. Родь болізна (накожной?) на руках. ХС. VII. 416.

П'ятисотник, ка, м. Пятисотский. Він їд шість був за сотника, а це вибрали громадою за п'ятисотника. Васильк. у.

П'ятітка, ки, ж. Ум. оть п'ятниця.

П'ятірко, числ. Пятеро. У старшого нема дітей, а у меншого ціла метка, аж п'ятірко. Г. Барв. 130.

П'ятка, ки, ж. 1) Пятка. 2) Кучка в ь пять сноповъ. сложенная в ь оуль. Мисцями і жєнци біліли, і копи вже стояли, а білши того, що п'ятки. Св. Л. 45.

3) Пять гульденовъ, пять рублей (в ь одной монетѣ или ассигнаціи). Желех. Екатеринасл. г. 4) Пятерка в ь картахъ.

5) У пчелъ: ячєйка матки, маточникъ. Бджоли у п'ятку назілки кидаютъ. Лебед. у. 6) Задняя часть косы около рукоятки. Шух. I. 169. См. Носа. 7) Нижній конєць задняго столба воротъ, то-же в ь дверяхъ, ходящихъ не на петляхъ. Двері на п'ятці. 8) Задняя часть ружейнаго

приклада, та, которой прикладъ упирається в ь землю Шух. I. 229. 9) Часть веретена. См. Веретено I. 10) Часть сапіни (см.). Шух. I. 176.

П'ятнадцатєро, числ. Пятнадцать человекъ, штукъ. Не багато зів—п'ятнадцатєро хліба. Грив. II. 270.

П'ятнадцятий, а, о. Пятнадцатый.

П'ятнадцятка, ки, ж. Рыболовная сѣть, в ь 1/4 арш. которой помѣщается 15 ячей и в ь дльну и в ь ширину. Вас. 187.

П'ятнадцять, тьох, числ. Пятнадцать.

П'ятнайдцятий, а, о. и пр. = П'ятнадцятий и пр.

П'ятнік, ка, м. Гвіздо для нижняго конца верєи (в ь воротахъ, дверяхъ). Що, було, злощї роблять? Уночі ворота з п'ятників іздіймуть та і занесуть. Г. Барв. У їх там і хата така,—двері на п'ятнику. Славяносерб. у.

П'ятниця, ці, ж. Пятница. Був демь п'ятниця. Св. Л. XXIII. 54. По народному повѣрью есть и святая этого имени или просто сверхъ-естественное существо—женщина. Грив. Изъ усть вар. 194, 195.

Маркєв. 19. Ум. П'ятінна, п'ятниченька. Грив. III. 501, Мет. 290. П'ятноньна. Ги. I. 179. Перші п'ятинні. Препод. Параскеви 14 октября. XI. I. 79. Другі п'ятинні. Вмч.

Параскеви 28 окт. ХС. I. 79.

П'ятнишний, а, о. Пятничный. Шух. I. 40.

П'ятнувати, ную, еш, м. Выжигать клеймо, тавро на домашней скотинѣ. Шух. I. 195.

П'ятра, тер, с. мн. = П'ятрини. Вас. 179.

П'ятріни, рїн, ж. мн. У горшечника: полки, на которыхъ ставится готовая посуда. Черк. у.

П'ятсот, тисот, числ. Пятьсотъ.

П'ять, тьох, числ. Пять.

Р.

Раб, бѣ, м. 1) Рабъ. Ном. № 8412. *Кого благодѣ, благій раби незрячій, сліпій?* Шевч. 608. 2) Крѣпостной, слуга. *Добрі паки за рабами, а раби за паками.* Ном. № 1145.

Рабѣ, бѣ, ж. Раба, рабыня. *Не смійся раба рабѣ,—буде ѣ тобі.* Ном. № 12688.

Рабѣта, тѣ, ж. Вислая петля на груди верхней мужской одежды чамари. Гол. Од. 16.

Рабнѣ, на, м. Равнѣвъ. АД. II. 28. *Рабнѣ умер, а книжечка зосталася.* Ном. № 918.

Рабнѣни, на, не. Рабынѣ привадежацій. *І рабыниного сына заступи од нечестивих.* К. Псал. 200.

Рабнѣвъ, нова, ве. Привадежацій равнѣву.

Рабнѣвъ, ві, ж. Рабыня. *Молода рабыня у старого сивобородого турчина служити і тремтити.* К. ЧР. 218. *Коли раба мого або рабыню я пригнѣтав, придавлював на суді.* К. Іов. 67. Ум. Рабнѣвна. Ном. № 9106.

Рабнѣвъ, кѣ, м. Грабитель.

Рабнѣвнѣцтво, ва, с. Грабежъ, грабительство.

Рабнѣвнѣцкій, а, е. Грабительскій.

Рабнѣвнѣцкій, а, е. = Рабѣвнѣцкій. К. XII. 42.

Рабнѣвнѣцкій, а, е. Награбленнѣй.

Рабнѣство, ва, с. Рабство. О. 1862. IX. 28. *Неначе присудили їй зумиско на темному і рабство.* Левци. Пов. 254.

Рабѣвнѣцкій, а, е. Рабскій. Опат. 64.

Рабуваннѣ, на, с. Грабежъ. *Рабуваннѣм чужих оселъ живилъся.* К. Хм.

Рабуваннѣ, бѣю, жш, гл. Грабить. К. ЧР. 333. *Встань, начхору, годі спати, ідуть турки рабуваннѣ; ідуть турки на рабувки, зрабууютъ тя молодого, возьмутъ коня вороного.* Чуб. V. 1087. *Один роз-*

бійникъ страшнѣй розбивав, лотував, рабував. Гв II 143.

Рабунѣк, ну, м. 1) Грабежъ. *Ідуть турки на рабувки.* Чуб. V. 1087. 2) Награбленное имущество, добыча. *Як то вони в татар рабувки пооднимають і як мають їм дуванитись.* К. Хм. 65.

Рав, ва, м. = Рабнѣ. *Ей жидівочко ж моя Рося! Будь мені тепер наставникъ равом.* Дума.

Равѣш, ша, м. = Ревѣш. КС. 1889. VIII. 404.

Равѣр, ра, м. Большая лягушка, живущая въ колодцахъ. Чуб. I. 66.

Равл, ла, м. Улитка. Вх. Пч. I. 16. Ум. Равлики. *Равлику, Павлику! виставь ноги на чотирі стоги Ни.*

Равлик, ка, м. 1) Ум. отъ равл. 2) Родъ кожавыхъ лашей, подобныхъ постолом. О. 1861. XI. Св. 26.

Раврик, ка, м. = Равл. Лохв. у.

Равлик, ка, м. Настѣк. *Lusanus cervus*, жувъ-олень. Вх. Пч. II. 27.

Равляк, кѣ, м. = Олень. Вх. Пч. II. 6.

Равлѣш, ша, м. Дорога, по которой гуцульскіе древорубы стигиваютъ срубленныя деревья въ кучи. Шух. I. 178, 179.

Равѣля, лі, ж. Сварядъ для ловли раковъ, родъ небольшого бредня. Екатер. Губ. Вѣдом. 1892, № 50.

Рад, да, де = Радий. *Хто рад обіцяти, той не має охоти дати.* Ном. № 4520.

Радѣ, дя, ж. 1) Совѣтъ, помощь. *Одна рада хороша, а двѣ ліше.* Ном. № 6112. *Інша рада гірш як зрада.* Ном. № 6131.

Рада в радѣ. *Посоветовавшись. Рада в раду, та ѣ купили. Дати раду кому, чомѣ. Помочь кому, чему, справитись съ чѣмъ, усилѣть въ чѣмъ, устроить что. Не дав ради дітям, не дав їм доброго вчення. Левци. I. Ой гвалт, сама в хаті, не дам ради кошениат.* Ном. № 8766. *Що єже*

они ради дадуть. Ном. № 7887. Кидается і сірою собакою, і білою собакою, та ради не дасть. Ном. Не дам собі раді. Не знаю, що дѣлать, теряю голову. Ном. № 7887. Немає раді. Ничего не подѣлаєшь. Немає ради з тим. Ном. № 7887. 2) Совѣтъ, совѣщаніє, собраніє, сходка. Ой там стояло мужів громада, мужів громада, велика рада. Чуб. Ш. 440. На раду тишу, на розмову коли ми зійдемося знову. Шевч. 383. Товариство кошового на раді прохало: „благослови, отамане, байдаки спускати“. Рáду радити, радувати. Держать совѣтъ, совѣщаніє. К. ХП. 45. Подобає йому в короля служити, в короля служити, раду радити, раду радити, суди судити. Чуб. Ш. Чи там раду радять, як на турка стати, не чуюмо на чужині. Шевч. 56. Чорна рада. Общее собраніє всѣхъ козаковъ. Судня рада. Соборніє козаковъ для суда надъ кѣмъ либо. К. Ваї. 97. Гороб'яча рада. Собраніє воровцевъ 1-го сентября. Драг. 9. 3) Порядокъ, ладъ. Нова рада, нова рада світу ся з'явила: да чиста Панна сина породила да в Орлейовім місті дуже рано. Чуб. Ш. 328. Вієсько стояло, ради не знало, ради не знало, Івана прохало. Чуб. Ш. 282. Ум. Рáдка, рáдонька, рáдочка, рáдниця. Чуб. V. 978. Чуб. Ш. 407. Не маєм отця, ні матки, немає кому і нам дати радки. Чуб. V. 74. Як оженились, то вдовх дадуть раду землі. Н.-Волын. у. Радичі мі дайте. Гол. IV. 498.

Рáди, пред. Ради, для. Хоч не для Ісуса, так ради хліба куса. Ном. № 9765.

Рáдйй, а, в. Радъ, веселий, довольный. Вечері було прийде її москаль з роботи, радий та веселий. Левци. I. 34. Чим хата багата, тим і рада. Чуб. Ш. 29. Всі вороги раді з того, що нема чумака мого. Чуб. V. 1198. Рада Ганка за пома, та пам не бере. Ном. № 5386. Ум. Радѣнький, радѣсенький. Шевч. 254. Раденький; що дуренький. Ном. № 12674.

Рáдити, джу, дшш, гл. 1) Совѣтовать, помогать. Добре той радить, хто людей не звадить. Ном. Радять мене люди. Мет. 26. Було ражу її: збріломо так. МВ. I. 9. 2) Рядить, судить, совѣтоваться. Як не раде, не буде так, як ти хочеш, а так буде, як Бог дасть. Ном. Рáду радити. См. Рада 2. Малим дѣткам—ручечки бити, а старим дѣдам—раду радити, а старим бабам—поседіннячко, а господарам—полс орати. Чуб. Ш. 3) Рас-

поряжаться. Не моя то воля: родинонька мною радить, нещаслива доля. Чуб. V. 141.

Рáдитися, джуєш, дшш, гл. Совѣтоваться; совѣщаться. Сами стали радитись, що з нею робити. Кв. I. 94.

Рáдица, ці, ж. Ум. отъ рада.

Рáдіння, ня, с. Совѣтованіє, совѣтъ. Уже ж я ждала од Бога помочи і од людей радіння.

Рáдіння, ня, с. Радованіє, радість.

Рáдіснйкий, а, в. Очень радий. Рáдіснйкі, що піймали. Шевч. 360.

Рáдісний, а, в. Радостный, веселый. Не радисною вісткою тебе стрічати му. Стор. М. Пр. 56.

Рáдісно, нар. Радостно. І весело я люблю і радисно. Левци. I. 25.

Рáдість, достя, ж. Радість, удовольствіє. Грин. Ш. 23. Старість не радість. Ном. № 8682. Лиша та радість, по котрій смуток наступає. Ном. № 2292. Ум. Рáдбсточка. Тенер мі братчик з війни приїзав, та привіз мені три даруночки, три даруночки—три радбсточки: одну мі радість.... Kolb. I. 102.

Рáдіти, дію, еш, гл. Радоваться. Кажуть люди, що козаченьку буде дівчина рада. Хоть радій, не радій, то не буду брати, було б тоді з другим не жартувати. Чуб. V. 284.

Рáдка, ки, ж. Ум. отъ рада.

І. Рáдний, а, в.—Радий. Поїхала б, синку, з рѣдної душі. Федьк. Я б сам радніший, щоб не стати. Борз. у.

ІІ. Рáдний, а, в, радній, я, с. Совѣтующий, подаючий совѣтъ. Став тоді старий князь своїм радним слугам казати. ЗОЮР. I. 177.

Рáднше, нар. Охотнѣе.

Рáдо, нар. Съ радостью, охотно. Та гарно, мая дитино,—одказує Мотря радо. Мвр. ХРВ. 344.

Рáдонька, рáдочка, ки, ж. Ум. отъ рада.

Рáдбсточка, ки, ж. Ум. отъ радість.

Рáдош, ці, чаще во ім. ч. рáдоші, ців. Радість. Чуб. V. 205. Грин. II. 248. Ой привіз же він три равоці в двір: першу радоц—зелений жупан, другу радоц—золотий пояс, третю радоц—боброву шапку. Чуб. Ш. 294. Аж три пари на радоцах кувів назбїрали. Шевч. 103.

Рáдування, ня, с. Совѣщаніє. Вік поганські радування в нієць обертає, хит-

рі задуми невірних мов той лев змітає. К. Псал. 75.

Рáдувати, ду́ю, вш, гл. Радовать. Молодця смуткує, журиться, ніщо їй не радує і не веселить. Стор. II. 183.

Рáдувати, д́ую, вш, гл. Совѣщатися, держати совѣть. *Почали радувати про військовій речі.* К. ЧР. 28. *На людей твоїх радують нечестиву раду.* К. Псал. 192.

Рáдуватися, ду́юся, вшся, гл. Радоваться. *Не радуйся чужому лихові.* Ном. № 2338. *Дай Боже дитками радуватися.* Ном. № 4568.

Раду́т, та, м.—Редута. *Од річки Орелі, аж по р. Кінку були побудовані радуты.* Стор. II. 162.

Радця́, ці, м. Совѣтникъ. *Еге ж, пакове радці,—добре було б.* О. 1861. XI. 104.

Рáдше, нар. Охотнѣе, скорѣе.

Рáжень, жвю, м. У сапожників: подшивенный товаръ. Сумск. у.

Раз, зу, м. 1) Разъ. *Раз мати родила, раз і померати.* Ном. № 4268. *Линивий два рази робить, скрийий два рази платить.* Ном. № 4673. 2) Одинъ. *Раз, два, три, чотири,—до драбини причепили.* Нн. 3) Одважды, одинъ разъ. *Пішов я раз на вулицю, та й тепера каюсь.* Нп. 4) Случай. *Тразив на злий раз.* Ном. № 1807. *Порятуй мене в пригоді, а в добрім разі не потребуєм рятунка.* Ном. № 2328. 5) Раз-разом. *Одвмь одинъ разъ. Тільки раз-разом пам мене за вухо поскубили.* Г. Варв. 475. *Я тільки раз-разом був у Катеринославі.* Кобел. у. 6) Раз коло разу. То и дѣло, безъ промежутковъ. *Я скребла моркву раз коло разу.* Н.-Волын. у. 7) Раз-по-раз, раз-поз- (проз)-раз, раз-у-раз. Постоянно, то и дѣло, поминутно. *Стука раз-по-раз, мов його домотик душитъ.* Ном. № 3142. *Чого так ти тобі раз-у-раз до церкви ходишь?* ЗОЮР. I. 50. *Сичі в гаю перекликались та ясем раз-у-раз скрипів.* Шевч. 26. 8) **Одног разъ.** Одважды. *Одного разу над містечком стояла тиха місячна літня ніч.* Левец. I. 9) **Від-разу, до-разу=Від-разу.** доразу. *Се він,—визнала до-разу Катря.* МВ. II. 112. 10) **В-раз=Ураз.** Пливи, плини, дитятко, плини враз з водою. Чуб. *Вітаймо, дитятко, ураз його матку.* Чуб. 11) **За-що-раз.** Каздий разъ. *За-що-раз дощ зачинаєся з тій закутки.* Каменец. у. 12) **Ні-раз.** Вовсе. *Нема ладу ні-раз.* Васил. у. 13) **Як-раз.** Какъ разъ, въ пору. *Як-раз батька в лоб, щоб*

не знав, куди „соб“. Ном. № 1779. *Як-раз Савці свитка, та тільки рукавія нема.* Ном. № 7562. *Ум. Разом, разбоком.*

Разі́, зі́в, м. мн. ? Він на другу весну плуг і рази забравши і між пшеницею і житом пооравши, в середині горох увесь засіяв сіві. Г. Арт. (О. 1861. III. 96).

Разі́на, ни, ж. Разокъ. Ум. **Разі́нка.** Тільки разинку й поцілував та й побіг. Г. Варв. 190.

Разі́ти, жу́, зі́ти, гл. Разить, поражать. Чуб. III. 348.

Разко́м нар. 1) За одинъ разъ. *Я вимету разом та вивезу возком.* Чуб. V. 1112. 2) **Вмістѣ.** *Вставайте, та разом холодоком і побіжимо до господи.* Левец. Пов. 219.

Разкува́ти, кую, вш, гл.—Разувати. Желех.

Рáзний и пр.—Різний и пр.

Рáзно, щі, ж. Всячина. Різна різнощ. Всякая всячина. Змієв. у.

Разв́ий, а, в. О мукт: простянная только сквозь рѣшето. Каменец. у.—хліб Хгббъ изъ муки простянной только разъ сквозь рѣшето.

Разо́к, зва́, м. 1) Ум. отъ раз. *А жо ж мені, мя мати, не перий разок, через плечі дротянький дутіжок.* Чуб. 2) Нитка мониста. *На шиях намиста у кожної разік по десять.* Кв. I. 20. 3) Борозда, слѣдь, черта. *Пускаючи з себе довгими разками краплі прозорой води.* Левец. I. 95. Ум. **Разбоком.** *Нема в мене намистечка, тільки одик разочок.* Мяз 70.

Рáзом, нар. 1) Вдургъ. *Як Бог творив землю, то їй перше варив, послі разом остудив.* Чуб. *Коли разом я помичати стала, що Парася щось собі думає та думає.* МВ. II. 70. 2) **Вмістѣ.** *Одна біда—не біда: от коли дві або три разом біди.* Ном. № 2190. *А він зачав до трох разом ходити, я зачала штирох разом любити.* Чуб. 3) **Иногда.** *Разом густо, а разом пусто.* Ном. № 7768. 4) **Сразу.** *Нс все ж разом, хорошого попришку.* Ном. № 4846. *І дуже дорого, і гроші не можна разом.* МВ. I.

Разо́чок, чва, м. Ум. отъ разок.

Разува́ти, зу́ю, вш, гл. Бѣть одинъ разъ нь день. Тараш. Київ. уу. *В суботу сі не виваю, в негілю разую.* Kolb. II. 125.

Разура́зній, я, в. Безперервний, безпреставний. Рк. Левец.

Ра́йна, ни, ж. Пірамидальний тополь.

Черном. *На зріст височенька, гнучка, ста-
ночок як та раїна.* О. 1862. VШ. 16.

Раїти, раїо, шп, гл.—**Райти.**

Рай, раїо, м. 1) Рай, жилище праро-
дителей. *Як Бог вигнав Адама і Єву з
раю, то вони посідали в лісі.* Чуб. I. 146.

2) Рай, жилище праведних. *У неклі все
тепло, а піди в рай, то й дровами дбай.*

Ном. № 200. 3) Родъ игры; также рай з
пелом. Ив. 34, 36, 37. 4) На второй день
крестинъ обычай омовенія рукъ роженниці

я пр., послѣ чего участники (кромѣ роже-
ниці) идуть въ шинокъ угощаться на
деньги бабки; все это называется ходіти
в рай. ХС. VII, 433. Ум. Райбч, райбчон.
Шевч. 630. Чуб. Ш. 322.

Райдерезо, ва, с. Раст. а) сирень, Sy-
ringa. О. 1862. IV. 70. *Несла в руках
ропкишку гілку райдереза.* Левци I. 287.

б) Rhus cotinus L. ЗЮЗО. I. 134. в) My-
ricaria germanica. Вх. Уг. 264. г) Ricinus
communis L. Анн. 299.

Райдуга, гш, ж. Радуга. Грин. Ш. 300.
Райдуга воду бере на доч. ХС. II. 88.

Райський, а, в. Райскій. *А в райскій
двері сам Господь ходить.* Чуб. Ш. 293.

Райце, ці, с. Яйце-райце. Сказочное
яйцо, заключающее въ себѣ богатство въ
видѣ скота. *Розбив те яйце-райце. Як
узая же скот вернуть із того яйця...
верне та й верне.* Рудч. Ск. I. 144.

Райця, ці, м. 1) Совѣтникъ. *Він каш-
теляк і райця королівскій.* К. МВ. II.
120. 2) Ратманъ, членъ магистрата. *В сва-
тах пішли не аби які люди: бурмистро-
ве та райці магистратські.* К. ЧР. 297.

Рак, ка, м. 1) Ракъ. *Не буде риба ра-
ком.* Ном. № 5644. *Вспиняся як рак.*
Ном. № 3997. *Напенті раків.* Покрасяѣть
отъ стыда. *Напик же пан Терешко раків,
як і сам розглядив, що справді салдат
намальований і що увесь базаръ з нього
глузує.* Кв. I. 23. *Наловити раків.* а) Уто-
нуть. б)—*Раків напенті.* Раків через його
наловили та так-из уже великих, що де
їх і ловити—изъ-за него сильно при-
шлося красяѣть. Змієв. у. Він знає, де ра-
ки зімуть. Онъ не промахъ. Як, рак свѣ-
зе. Никогда. Ном. № 5492. *Рана стати*—
Раком стати. См. Стати. Хата рака стала—
развзливаясь, раскварающаяся. Г. Варв. 371.
2) *Насѣк.*—*Раглик.* Вх. Пч. I. 6. 3) Родъ
жельзвой подковы съ 4-мя зубцами, под-
вязываемой подъ подошву, что бы не сколь-
зять по льду и пр. Шух. I. 176. 4) Бревно
съ вожками, родъ козелъ, ставящихся

на дно рѣки при ея загачиваніи и служа-
щихъ основаніемъ для плотины. Шух. I.
113. 5) *м.* Родъ вышинки на сорочкахъ.
Чуб. VII. 427. Ум. Рацон.

Ракавка, кш, ж.—**Раканя.** Вх. Уг.
264. См. Рахкава.

Раканя, ні, ж. Древесная лягушка,
Nyct arborea. Вх. Лем. 459.

Ракати, рачу, чш, гл.—**Рахкати.**
Ї вечеру рачат жаби. Вх. Уг. 264.

Раква, вш, ж. Масляница, маслека.
Шух. I. 307.

Ракло, лѣ, м. Босаякъ. Харьк. *У нас
у Хорькові так завелось, що коли де куч-
ка народу збереться, то вже між гуцу
і ракло трепеться.* Харьк.

Ракляцький, а, в. Босаякій. Харьк. у.

Раківий, а, в. 1) Раковий. Маркев. 49.

Борц птій похожий на ракову юшку.
КС. 1882. X. 20. 2) Ракові шийни. Раст.
Polygonum bistorta L. ЗЮЗО. I. 132.

Раковиння, вш, с. Раковая скорлупа.
Чуб. I. 71.

Раком, нар. На четверенькахъ, на ко-
рачкахъ. *Став на дверях раком.* Грин.
II. 3. *Не всім туди раком лізти, де зу-
зула кув.* Ном. № 5169.

Ракотидя, ці, ж. Копыто у свињи.
*Мій підсвинок... ракотиями дереться
об хворост.* Левци. Пов. 341.

Ракші, ші, ж. Пт. сивоворонка, Coe-
cias. *Ракша-клоушниця од вирію.* Ном.
№ 14029.

Ралѣць, льді, м. Подарокъ, приноше-
ніе при поздравленіи, визитѣ и пр. Рудч.
Чп. 253. *Цехові братчики понесли цех-
мистрові на ралець пляшку горілки та
ковбасу.* Нѣжин. у. *Не тільки все те збе-
режу, но взявши із своєї скрини, товари-
ша свого дитини ралець та й добрий по-
ложу.* Мгр. Г. 35. *Ходіти на ралѣць.* Идти
съ поздравленіемъ и подаркомъ. *Взяло
очінок грезетовий і кунтуш з усамі
люстротий, пішла к Зевесу на ралець.*
Котл. Ев. I. 12.

Ралити, лю, лиш, гл. Пахать ралом
поперегъ пахоты плугомъ. Чуб. VII. 400.
Зробив рало і півот ралити. Грин. I. 188.
*Василь стає в людей багачів орати, ра-
лити, сіяти.* Левци. I. 24.

Райця, ці, ж. Поле, вспаханное ра-
лом. *Ізгору я ралицю, посію я тиеницю.*
Чуб. V. 168.

Ралія, лѣ, с. Паханье ралом *Ой іде*

мицанин па з поля з ралля, його жінка із корчми з гуляння. Чуб. V. 1075.

Рало, ла. с. 1) Родъ земледѣльческаго орудія для ралбинки вспаханной земли. Части его: жертка (грідна). (Любл. и Сѣдл. г.)--шесть, на одномъ концѣ котораго ярно, а на другомъ прикрѣплены зубья--копистъ, зуб; копистъ прикрѣпляется къ концу жертки особыми дощечками--стобами. Продошными сквозь отверстія кописті и жертки; между копистою и жертною распорка изъ крѣпкаго дерева--жабна; на самомъ концѣ жертки--ручка для управленія ралом; иногда на копистъ надѣваются желѣзные нарѣзники, ваконечники. Чуб. VII. 400, 401. *І до плуга, і до рала, і до хлопців дала драла.* Ном. № 8806.

Ральний, а, е. Относящійся къ ралу. Залізо ральне. Желѣзо, употребляющееся для зубьевъ рала. Вас. 198.

Раланка, ки, ж. 1) Паханіе ралом. Чер. у. 2) Время паханія ралом. 3) Поле, взрылленное только ралом. Вас. 196.

Ралач, ча, м. Идущій за ралом во время работы. *Умер хлопець, а вже ралач був.*

Рама, ми, жс. 1) Рама. 2) Переплетъ у оква, рама. 3) Зарубка. Вх. Лем. 459.

Рамак, ка, м.=Рубель 2. Вх. Лем. 459.

Рамат, ту, м. Трнка, спиралка. Шух. I. 96.

Раматта, та, с.=Рам'я. Вх. Зв. 58.

Раматка, ки, жс.=Рамат. Шух. I. 96.

Рамено, на, с. 1) Перекрестіе креста. Лохв. у. 2) Въ вѣтряной мельницѣ: каждое изъ двухъ бревень, проходящихъ сквозь валъ и перекрещивающихся, къ которымъ приделаны крылья. Лохв. у. 3) Въ мельницѣ: радіусъ соединяющій кругъ колеса съ осью. Черниг. у. Мик. 480. 4) Часть ступи походной. Шух. I. 104.

Рамка, ка, м. Зарубка. Вх. Лем. 459. См. Рама 3.

Раміана, ни, жс.=Рама.

Раміанне, ка, м. Кожаный поясъ. Вх. Зв. 58. См. Реміинки.

Раміав, меню, м.=Ремінь.

Рамка, ки, ж. Рамка. *На стінах висіло багато образів, невеликих картинок у чорних узеньких рамках.* Левц. I. 134. Ум. Рамочка.

Рамкастий, а, е. Съ зарубками. Вх. Лем. 459.

Рамта, та, с.=Рам'я. Лохв. у.

Рамуватий, а, е=Рамкастий. Вх. Лем. 459.

Рамп'я, рѣмця, ців, ж. мн. 1)=Рамка. Лениц. I. 8. 2)=Рама 2. Шух. I. 90.

Рам'я, м'я, с. Рубище. *Дороге убрання поскидала, своє рам'я наділа.* Рудч. Ск. II. 47.

Рава, ни, ж. Рапа. *Од милого папа не болить і рана.* Ном. № 9157. *Рапа загоїться, але зле слово ніколи.* Ном. № 12866 Ум. Ранка, рانونька, райочка. Чуб. V. 821. *Ой хто ж тобі рانونьки промше?* Чуб. V. 876.

Ранговий, а, ё. Относящійся къ рангу.—маєтн,—ва земля. Пивіане, земля, которми пользовалась на поміствомъ, правѣ козацкая старшина.

Ранг, гу, м.=Ранг.

Ранговий, а, е=Ранговий.

Рандарство, ва, с.=Орандарство. К. Досв. 167.

Рандарський, а, е=Орандарський. К. Досв. 13.

Рандарь, рѣ, м=Орандарь. *Из жидам-рандаром торг торговала.* Мет.

Ранений, а, е. Раненый. *Реве, як ранений кабан.* Котл. Ен.

Ранець, нця, м. Равець. *Ой заплачеш, моя мила, заплачеш, як мене молодого з ранці забачиш.* Чуб. V. 993.

Раняти, ню, няти, гл. Ранить. *Словими ранять як стрілами.* К. Цесл. 142.

Ранісінько, нар. Очень рано. *До схід сонця ранісінько.* Шевч. 17. *Рако-ранісінько схоплюся.* МВ. (О. 1862. III. 73).

Ранішій, а, е. Болѣ равній. *Нема дерева ранішого над дубочка.* Чуб. V. 439.

Раніший, я, я. Утренній. Черк. у. *По під тми легеньким ранішим туманом.* О. 1861. XI. 14.

Ранковій, а, е. Утренній. *Осіня ранкова прохолода.* Мир. ХРВ. 188. *Нате вам крикливиці: вечірні, полувечірні, полудночній, світові і ранкові.* Чуб. I. 141.

Ранком, нар. Утромъ. *Я тоє терно ранком посічу, я до матюжки орлом полечу.* Чуб. V. 754.

Ранкувати, кую, еш, гл. Проводить утро. О. 1861. III. 18. *На камині зозуля, а на камині свая там кує, ночує, ранкує, ніхто зозулі не чує.* Чуб. V. 691. *Де ти, Марусю, де ти, молода, сей ранок ранкувала? Ранкувала я, мої подружечки, у старшої дружечки.* Нп.

Ранний, а, е. Раненый.

Ранник, ку, м. Раст. а) *Lysimachia vulgaris* L. ЗЮЗО. I. 127; б) *Paris quadrifolia* L. ЗЮЗО. I. 130; в) *Plantago major* L. ЗЮЗО. I. 131; г) *Scrophularia aquatica* L. ЗЮЗО. I. 135; д) *Vincetoxicum officinale* L. ЗЮЗО. I. 141; е) иногда—*Convallaria majalis* L. (ЗЮЗО. I. 119). но болѣе правильно названіе этого растенія—**конвалія**.

Ранній, я, е. Ранній. *Рання сійба хоч не вродить, то із хліба не зводить*. Ном. № 10153. *Рання пташка пшеничку клею, а пізня очки дере*. Ном. № 11309. Ум. Раненький, ранёсеный. Чуб. V. 656.

Рання, ва, с.—**Ранок**. *Ще від самого рані: і сестри виглядали Анноса*. Св. I. 46. **Що-рання**—**Що-ранку**. *Що-рання по сто палок давати*. Чуб. V. 984.

Рано, нар. 1) **Рано**. *Прийшов пізно, аж завізно; прийшов рано, так не дано*. Ном. № 1802. *Ой дівчино, збуди мене рано, так рано, щоб ще не світало*. Чуб. V. 63. 2) **Утромь**. *Приложи ти, моя мила, до голови руні: клади рано і ввечері, щоб здоровій бути*. Пп. *Викопайте крикиченку в вишневім саду, чи не прийде дівчинонька рано по воду*. Пп. *Рано-поранёньку, рано-ранёньку, рано-вранці*. *Рано-утромь*. *Ой в неділю рано-поранёньку брала дівчина льон*. Чуб. V. 290. *Встала вона рано-раненько, умилася біло-біленько*. Чуб. V. 704. *Ой у неділеньку ввесь день пила, в понеділок спала, а в вівторок своїм сорок пшениченку нажвала... а в неділю рано-вранці однесла шиккарці*. Чуб. V. 1098. **З рана**. *Сь утра. Будь весела з рана до вечора*. Чуб. V. 1080. Ум. Ранёнько, ранёсененько. Мет. 8. Шевч. 542.

Ранок, веу, м. 1) **Утро**. *Ой, журавко, журавко, чого кричиш по ранках?* Чуб. V. 461. *Я завше Бога прошу з вечора до ранку*. Мет. 59. **Що-ранку**. *Кажде утро. Що-вечора, що-ранку, то й надінеш ко-водранку*. Ном. № 11241. Ум. **Раночок**. Чуб. V. 586. Мил. 148.

Рановька, раночка, ки, ж. Ум. оть рана.

Рант, ту, м. **Ранть**. *Чоботи під рант*. Вас. 162. *Чоботи пошиті до ранту*. Прил. у.

Рантовій, а, б. На ранту. *Черевки рантові*. Вас. 162. *Рантові чобітки пошити тато*. Миргор. у.

Рант'ух, ха, м. 1) Головної убори за-мужней жевщины въ Галиціи—бѣлий тов-

кій платокъ, покрывало. О. 1862. IV. 37, 30. *Уся в рантухах та в намистах золотих*. Федьк. Пов. 85. 2) Родъ тонкой бумажной ткани. 3) Родъ юбки суконной. Kolb. I. 37. 4)—**Лант'ух**. Ум. **Рант'убок**. Гол. IV. 353.

Рант'уховій, а, е. Пзъ тонкой бумажной ткани. *Сорочка рант'ухова*. Федьк. Пов. 5.

Рант'ушина, ня, ж.—**Рант'ух**.

Рант'убок, шк'а, м. Ум. оть рант'ух.

Ранш, нар.—**Раніш**. *Сьогодні рани ніж учора збирались судяці*. Кв. II. 250. Ум. **Раншененько**. Г. Барв. 150.

Раняший, я, е—**Раніший**. *Раняшля вода*. О. 1862. VI. 91. *Раняшля сонце*. К. XII. 23.

Р'анавий, а, е. Шероховатий, жествій. Вх. Зя. 58.

Р'анавка, ки, ж.—**Ропуха**. Шух. I. 22, 210. Вх. Зя. 24.

Р'анак, ка, м. Птица дергачъ. Вх. Лем. 459.

Р'анак, ча, м.—**Р'анак**. Вх. Уг. 264. **Р'аніч, пчу, пиш, гл.** *Шум'ять, стучать*. Вх. Лем. 460.

Р'анкати, каю, еш и пчу, чийш, гл. О дергачѣ: кричать. Также объ уткѣ и о лягушкѣ. Вх. Лем. 460. *Качур ранчот*. Вх. Уг. 264.

Р'анотати, почу, тийш, гл. Трається; перемѣшуваться. Вх. Лем. 460.

Р'антовій, а, е. Неожиданный, внезапный. Черк. у. *Лучаються й рантові дощі*. О. 1861. IX. 30. *Рантова енергія*. Левпц. I.

Р'антово, нар. Внезапно, неожиданно. *А чому се ви не їсте?—рантово спитала їх, аж крикнула, памі Висока*. Левпц. Пов. 210. *Гладкий як гукнув на своїг та рантово як хинулися на штурму, дак не дали ї брами зачинити*. КС. 1885. VI. 349.

Р'антом, нар. Внезапно, вдругъ, неожиданно. Олат. 17. *Так рантом взяв і поїхав*. Уман. у. *Як рипнули двері, москаль рантом прокинувся*. Левпц. Пов. 178.

Р'ант'анка, ки, ж. Быстрый и шумный ручей. Желех. Вх. Зя. 58.

Р'ант'атта, тя, с. Хл'амъ, старый ломъ. Вх. Зя. 58.

Р'анч'ак, ка, м.—**Р'анак**. Вх. Уг. 264. **Р'анч'ати, чу, чийш, гл.**—**Р'анкати**. Вх. Лем. 460.

Р'аріг, рога, м. Балабанъ (порода ястребовъ), *Falco lanarius*. Вх. Пч. II. 10.

Пани хорти заводять да рароги. К. Дз. 74. *Пуця туди не знає жижє тпаство, не зазирає і раріг туди оком.* К. Іов. 59. Дивиться як на рарога. Смотрить-как на дигвину.

Рарожий, а, в. Приналежачій базабану.

Раст, ту, м. Раст. а) *Primula veris*. Шух. I. 22, б) *Anemone nemorosa*. Вх. Гл. I. 8.

Рата, ти, ж. Сроць платежа, также часть платы (арендной и пр.), приходящаяся на давний срокъ. Чуб. VI. 226. *Першу рату заплатив. Ратами виплачувати.* Уплачивать по частямъ, частями. Подольск. г. Росклати плату на рати. Распредѣлять уплату на известные сроки. Подольск. г. *Суха рата.* Арендная плата въ веурожайный годъ. Подольск. г. *На рати.* На вылату, Галиц.

Ратай, таа, м. Пахарь. АД. I. 53.

Ратайський, а, в. Пахарский.

Ратиця, ці, ж. 1) = **Ракотця.** 2) = **Рак** З? Ум. **Ратица.** *Поприроблюють до підшош (рибалки) залізни ратицки та й ходять по льоду безпечке.* Черк. у.

Ратище, ща, с. Древко копыя; копые. ЗОЮР. I. 293. *Насажували на списи ратища.* Стор. *Да взяв на ратище ворота так, як от скіп святаго хліба взьмеш.* ЗОЮР. I. 4. *А мій милий коня веде, на ратище підпірається.* Грин. III. 593. Ув. **Ратища.**

Ратман, на, м. Ратманъ. КС. 1882. V. 233. *Тут всякіі були цехмистри і ратмани, і бургомистри.* Кота. Ен.

Ратовище, ща, с. = **Ратище.**

Ратувати, тую, еш, гл. и пр. = **Ратувати** и пр. *Хто в Бога вірує — ратуйте!* Ном.

Ратуш, ша, м. = **Ратуша** I. Св. I. 75.

Ратуша, ши, ж. 1) Городская дума, магистратъ, ратуша. Кв. I. 256. 2) Сельское правленіе. Грин. I. 32.

Ратушний, а, в. 1) Относящійся къ ратушѣ. 2) Членъ городского или сельскаго управленія. Харьк.

Ратиба, ги, ж. Ув. отъ ратище. О. 1862. VI. 76.

Ратфа, кя, ж. Круглая, выточенная изъ дерева посуда для масла, сыру. Вх. Зв. 58.

Ратхатися, хатюся, ешя, гл. Трогаться. *Постій, не разайся з місяця.* Уман. у.

Ратхавка, ки, ж. = **Раканя.** Вх. Уг. 264.

Ракхати, каю, еш, гл. Квакать. Вх. Уг. 264.

Ракхан, на, м. 1) По народному повѣрью: житель мпонецкой мѣстности, праведный христіанинъ. Чуб. I. 220. Ш. 29. Колб. I. 198—200. 2) Нищій. *Поти ракхан плохий, поки собаки не обступлять.* Ном. № 4224.

Ракханний, а, в. Смирный, тихій. *Ракханний кнѣ.* Черниг. у.

Ракханський, а, в. Относящійся къ **ракханамъ.** Чуб. I. 220. *Ни Юра-Івана, на разманський великдень.* Ном. № 5634.

Ракхистер, тра, м. Счетчикъ.

Ракхистія, ві, ж. Счетчица. Ном. № 2484.

Ракхта, ти, ж. Второй день храмоваго праздника. *На другий день (після храму) у нас рати, щоб то мед вже допивати.* О. 1861. XI. 108.

Ракхувати, тую, еш, гл. Разсуждать, разсчитывать.

Ракхуба, би, ж. 1) Счетъ, отчетъ, рассчетъ. *Як ударив в губу, то й розбив всю рахубу.* Ном. № 5813. *Скільки всіх зорь, цьому ще нікто рахуби не склав.* Ком. I. 49. *Ракхубе не дам.* а) не могу счастья, б) ничего не могу подѣлать. Ном. № 6666. 2) Разсчесть, соображеніе. *Не прийдесться рахуба до чуба.* Ном. 3) Возня, хлопота. *Буде ще з ним рахуба. Оце рахуба!*

Ракхубно, нар. Разсчетливо, обдуманно. *Я бачу, що він не рахубно робить — продає свяціи жиду.* Борз. у.

Ракхування, ня, с. Вычисленіе, исчисленіе. *Рахування не в помилання! Коли ж небудь треба да по нас помилки робити.* Макс.

Рахувати, хую, гл. 1) Считать, разсчитывать, вычислять. *Гроші рахувати.* Грин. III. 396. *Рахувати сир, масло, то й вареники не їсти.* Ном. *Тернові очка звізди рахувать.* Чуб. 2) Разсчитывать, взвѣшивать, обдумывать. Чуб. II. 22. *Тут дового тяжко рахували.* Кота. Ен. II. 34. *А козакі гляділи, у вічі обачали, проміж себе рахували.* Макс.

Рахуванися, хуюся, ешя, гл. 1) Считаться. *Маханя забиття не рахується.* Ном. № 3884. *Любімося як брати, рахуємося як жиди.* Ном. № 9712. 2) Собираться, намѣряться. *Ми рахуємося вже їзати, як вони прийшли до нас.*

Рахунковий, а, в. Счетный. *Рахункові книжки.*

Рахунок, нуу, м. Счетъ, расчетъ. *В рахунку помилися.* Котл. Ев. VI. 19. Під рахуном бути. Быть считавнымъ. *Мав... саджавку, де були сами великі риби під рахунком.* Гн. I. 193. *Здавати рахунок.* Давать отчетъ. *Пішла... здавати рахунок, шьо робила почерез цілий рік.* Гн. II. 58.

Радавий, а, е=Рапавий. Вх. Зп. 58.

Радавка, ки, ж.=Рапавка. Вх. Зв. 58.

Радія, ція, ж. 1) Основаніє, причина, поводъ. *Чи не мав но цей чоловік радій?* О. 1862. VI. 96. *І чи не мала ж вона радій написати до його після цифрой розмови з ним?* Ленич. I. 303. 2) Привітственна річъ, поздравленіє. *Посли к латинку приступились, три рази низько поклонились, а старший радію наказав.* Котл. Ев. IV. 27.

Радъвий, а, е=Рачачий. Черк. у.

Радъга, ги, м. Большой ракъ. Волч. у.

Рачачий, а, е. Рачій, принадлежачій раку, отвосящійся къ раку, изъ раковъ сдѣланный *Рачача нога.* Ном. № 425. стр. 302. *Очі... рачачі.* Драг. 13.

Раченій, нійти, с. Раченокъ, маленькій равъ. М.л. 157.

Рачешійки, йок, ж. м. Раст.=Ракові шийки. ЗЮЗО. I. 132.

Рачити, чу, чш, г. Благоволять, изволять. *Бог... з неба зійти рачити.* КС. 1882. IV. 170. *Яг бачить, так і рачить.* Ном. № 13572. *Рач нам, Христе добротливий, тое здарити, і з тобою царствієм твоїм на віки жити.* Чуб. III. 383.

Рачія, ці, ж. Самка рака. Вх. Лем. 428.

Рачій, нар. Скорѣе, вѣрѣе, лучше. *Рачій було б.*

Рачки, нар.=Раком. Робити, хоч ким бити, а їсти, хоч рачки лізти. Ном. № 12184. *Евандр у хату рачки ліз.* Котл. Ев. V. 16.

Рачкувати, кюю, еш, гл. Ползати на четверенькахъ, *Дівчинонька кропиву шаткує, а за нею дитинка рачкує.* Чуб. V. 866.

Рачкуватися, кююся, еся, гл.=Рачкувати. *Як почав він рачкуватися та насили дорачкувався: звісю, ходить не може, то лізе на всіх чотирьох.* Поврмоск.

Рачок, чѣа, м. 1) Ум. огъ рак. 2) Назвъ. Нера сінега. IX. Пч. II. 27. 2) Названіє маленькаго вола съ небольшии рогами, выступающими впередъ. КС. 1898. VII. 47. 4) м. Раст.=Ракові шийки. ЗЮЗО.

I. 132. 5) Родъ вышивки. Чуб. VII. 427. 6) м. Глиняныя подставки въ видѣ гребенчиковъ или обручковой для разъединенія посуды, вкладываемой одна въ другую для обжиганія. Ва. 179.

Рашкуль, ля, м. Терпугъ.

Рашпіль, ля, м.=Рашкуль.

Раюванія, ня, с. Жизнь въ раю, райское блаженство.

Раювати, кюю, еш, гл. Блаженствовать. Грин. III. 394. К. ЦН. 230. *Нехай так часлуво вікує, наче раює.* Г. Барв. 310.

Раяти, раю, еш, гл. Совѣтовать. *Мскі раяли, шоб я поїхав на три роки у Січ.* Стор.

Раятися, раюся, еся, гл. Совѣтоваться. *Ви б раялись, та й до школи хлопця.*

Рывіяця, ці, ж. Плоды, сорванные съ деревьєвъ, а не стряхнутыя.

Рвати, рву, рвеш, гл. 1) Рвать, разрывать. *Хто се, хто се по тім боці рве на собі коси?* Шевч. 19. *Тиха вода греблі рве, а бистра тамує.* Ном. № 3030. *Не рви нитки.* 2) Рвать, срывать. *По садочку пішла, квіточки рвала.* Чуб. V. 6. *Козаки ідуть, гурки рвуть.* Ном. № 14027.

3) О собацѣ: кусать. *Собака собаки не рве.* Ном. № 7954. 4) Терзать. *Заступи мене, болаю, шоб не рвали мою душу.* К. Псал. 11. 5) Рвати бѣни. Надрываться отъ оміха. *Аже боки рває од сміху.* Левци. Пов. 62.

Рватися, рвюся, рвешся, гл. 1) Рваться, разрываться. *Де коротко, там і рвється.* Ном. № 2131. *Паки б'ються, а в нашого брата чуби рвуться.* Ном. № 1303.

2) Надрываться, изнемогать. Г. Барв. 388. *Плучач оре і в праці рветься, а наське черево отпач аж дметься.* Ном. № 1114. 3) Порываться, рваться. *Рветься, як дурний до образа.* Ном. № 3149. *Не рвися, як собака на репязі.* Ном. № 3162. *Серце рвалося, сміялось.* Шевч. 4.

Рвач, чѣ, м. Тотъ, кто рветъ, провически: дантистъ. *Добрий рвач, нічого казати.* Черк. у.

Рвачий, а, б. 1) Легко рвущійся. *Рвачі нитки.* Константиногр. у. 2) О вѣтрѣ: порывистый.

Рвонюти, ню, веш, гл. Рвануть. *Як ірвонув віжки,—мов перегоріли.* Харьк.

Рвонутися, нюся, вешся, гл. Рвануться, порывисто броситься. *Чорт як рвонеться,—тільки нил схватився.* Рудч. Ск. II. 23.

Рджок, ка, м. Зоол. Землеройка, *Sorex*. Вх. Лем. 460.

Рдїтися, джўся, дїшся, гл. О животных: горячиться. *Жеребець серед холби рдїтися*. Лохв. у.

Ребѣрчко, ка, с. Ум. отъ ребро.

Ребѣрце, ця, с. 1) Ум. отъ ребро. О. 1861. Ш. 88. 2) мн. Родъ вышивки на сорочкѣ. Чуб. VII. 427.

Ребрó, рá, с. 1) Ребро. *Худий, аж ребра свѣтяться*. Ном. № 8551. 2) Бокъ горы, обрыва, скалы. Шух. I. 14. *Яри гайові меж невисокили, та крутими горами та шпильями, меж дубовими та грабовими гаями, що роскишно поросли на крутих ребрах, на вершках гір та шпилья*. Левци. I. 203. 3) Каждая изъ двухъ боковыхъ дощечекъ терлицы. Шух. I. 147. 4) — бже. Раст. *Convallaria multiflora*. Лв. 97. См. Нукуричка. Ум. Ребѣрце, ребѣрчко. Чуб. V. 662. *Повернися бочком..., це й реберечком*. Мил. 103.

Ребровачка, ки, ж. = Рубель (для каганя бѣлья). Вх. Зв. 68.

Рев, ву, м. Ревъ. Скот пустился з ревом. Миж. 35. *Вийшла к Юноні з ревом, стуком*. Котл. Ев.

Рѣва, ви, об. Плакса. Черк. у. О. 1862. IX. 119. *Ом рева яблука розсинала*. Ном. № 13978. Ув. Рѣвище. *Оце ще ревище!*

Рѣвiш, ша, м. У гуп. древорубовъ: счетъ срубленнаго дерева, проработанныхъ дней и пр., а у гуцульскихъ пастуховъ счетъ удоя, отмѣчаемыхъ зарубками на деревянномъ брусѣ, называемомъ колбá и распадающемся вдоль на двѣ половины, причемъ зарубки дѣлаются поперегъ бруска и проходятъ сразу черезъ обѣ половины его; одна изъ вихъ, также называемая *реваш*, отдается работнику или хозяину скота, а другая остается у ведущаго счетъ. Шух. I. 173, 205, 206, 209.

Рѣвiнь, ню, м. Раст. Rheum.

Ревидѣ, на, м. Резизоръ. *Та наїхали та ревидѣи бурлак у службу брати*. О. 1862. V. 99. См. Ревизон.

Ревидувати, дїю, еш, гл. Ревизовать, осматривать. Чуб. III. 349. О. 1861. XI. 9. *Стаз жовнїр гостюю ревидувати: чом в тебе, гостюю, уста солодкі?... Чом в тебе, гостюю, очка чорненькі?* Гол. I. 147. *Нехай опека мене ревидус*. Прил. у.

Рѣвiця, вїї, ж. 1) Ревизія. 2) Пародная переплсн. Ном. № 1755. Кв. I. 157.

Хлопця у ревізію записали. О. 1861. VIII. 16.

Ревизѣн, на, м. = Ревизор. *Та наїхали та ревидѣи бурлак у службу брати*. О. 1862. V. 99.

Ревизѣр, ра, м. Ревизоръ. Стор. II. 104.

Ревизьскій, а, е. Ревизьскій, значащійся по ревизьской записи. Кв. I. 157.

Рѣвище, ща, с. 1) Сильный ревъ. *Як ускочив вовк у череду, а вона як стинить ревище*. Лебед. у. 2) Мѣсто, гдѣ ревутъ коровы, воли, чуя кровь скотины. *Вують мов на ревищі бики*. К. Пс. 89. *Заревів Марко, як вїл на ревищі*. Стор. М. Пр. 19.

Рѣвiль, ля, м. = Рѣвiнь. Черк. у.

Рѣвiння, ня, с. Ревъ, мчавье. *Рѣвiння альпійськихъ коров*. Левци. Пов. 134.

Рѣвiти, вў, вѣш, гл. = Ревти.

Ревлiвий, а, е. 1) Плаксивый. *Ревлiва дитина*. 2) Крикливый, ревушій. *Ревлiва корова*. Змiev. у.

Рѣвно, нар. 1) Горество, горько, жалоство. Грин. III. 257. *Ой ви, діти дрібненькі, заплачте ж ви ревно, це й орендар подобри, то вам маму верне*. Чуб. V. 189. *Я так ревно плачу, що аж серце з мене вискакує*. Федьк. 2) Искрено, сердечно, вѣжно. *Хто любить ревно, жаліє певне*. Ном. № 8781. Ум. Ревнiнько. Чуб. V. 763. *Ревненько залгчу*. Волгя. у.

Ревнiвий, а, е. Ревнивый; придиричивый. Чуб. V. 604. Мил. 145. *Тільки дав мені Бог да ревного мужа*. Чуб. V. 565. *В мене сеокруха ревного, це й до ділечка лінива*. Чуб. V. 691.

Рѣвнiй, а, е. 1) Горькій, горестивый. МВ. 10. 1852. III. 66). *Рѣвїї сльози*. ЗОЮР. II. 296. *Плачем ревнiм я заплавав*. К. Псал. 36. 2) Искренній, задумешный, трогательный. *Вислухай, Боже, ревку молитя*. К. Псал. 138. *Набравшисъ ізмалку всього, чим живе й дише селянин, він (Шевченко) підняв прости хатні розмови до високої пісні і разом зробив із них ревку, сердечну лірику і величкий епос*. К. (Хата).

Рѣвнiдї, ниць, ж. мн. Ревностъ. *Ревниці немаче горячим залїзом палили мое нутро*. Стор. М. Пр. 34.

Рѣвно, нар. = Рѣвно. Гол. П. 575. *Ой чого я так журюся, чого ревно плачу?* К. МВ. X. 12.

Ревнувати, нїю, еш, гл. Ревновать. *Гриця козала та й регнувала*. Чуб. V.

431. Я вже не плачу тепер, я вже не ревную, та й не козаю. МВ. II. 151.

Ревну́ти. См. Ревняти.

Ревнява, ви, ж. 1) Ревь. 2) Шумь. крикть. *Бач, яку підняли собаки ревняву.* Крелен. у.

Ревня́, ву, вощ, одн. в. **ревну́ти, ну́, вощ, гл.** 1) Ревьть, заревьть, мычать, ва-мычать. *Ведмідь на ретязі товсто реве.* Ном. № 1337. *Чого бик навик, того й реве.* Ном. № 9565. *На синьому морі лютий змій реве.* Чуб. I. 140. 2) Орать, заорать, крикнуть. *Ви передержанці!—ревну писарь,—ви передержуєте біглих!* Кв. II. 373. *Ревнує, мов у маточину,—як бугай.* Ном. № 12445, 12443. 3) Пьть очень громко и плохо, запівать сразу громко. *На віват з мушчирів спіряляли, тут гримко трубаці іграли, а много літ дяки ревууть.* Котл. Ев. IV. 32. 4) Ревьть, плакати съ крикомъ, заревьть. *Оце ще рева реве!* Харьк. *Дідона тяжко зажурилась... кричала, плакала, ревла.* Котл. Ев. I. 34. 5) Громко играти, заиграти на духовомъ инструментѣ. *А Михайл в трубу реве на всю губу.* Чуб. III. 382. 6) О водѣ, втѣрѣ: ревьть, заревьть, шумьть, гудьть, завывати. *Прокляті вітри роздулись, а море з лиха аж реве.* Котл. Ев. Як та воля, що минулась, Дніпр широкий—море, степ и степ, ревууть пороги, и могилы-гори. Шевч. 4. *Ревни, завірюхо, засип його снігом!* Левци. I. 156. 7) О колоколѣ: сильно звонити. *Всі дзвони ревууть,—уже ж того козаченька товати несуть.* Чуб. V. 371. 8) О пушкахъ: грехотати, грохнуть. *Реве гарматами Скутара, ревууть, лютують вороги.* Шевч. 59. *Як став місяць серед неба—ревула гармата!* Шевч. 40. 9) О землѣ: гудьть. *Летить ізнов змій, аж земля реве.* Рудч. Ск. I. 147.

Ревну́х, ха, м.—Рептух.

Реву́н, на́, м.—Рева. Ум. Ревунець. *Ревунці ревууть.* Ном. стр. 298.

Реву́чий, а, в. Ревучій. *По колізеї ревучим гроном пронеслась і стихла буря.* Шевч. 614. *Щоб лани широкополі і Дніпро, і кручі були видні, було чути, як реве ревучий.* Шевч. 666.

Рѣва, ги, м. Названіе вола съ головою и рогами, похожими на голову и роги бугая. КС. 1898. VII. 45.

Рѣгіт, готу, м. *Хохоть О, сміху було! хлонці аж кишки порвали од реготу.* Кв. I. 124. *Аж ляциють жіночий регіт.*

Шевч. 334. *Там такого реготу, аж стіни гудуть.* Пирят. 7.

Рѣгітно, нар. Смиьшно, хочется смиьтаться. *Мені регітно, а він плаче.* Сосн. у.

Регітня́, ні́, ж. Хохоть, хохотаніе. Черк. у.

Рѣганути, ну, веш, гл. Сильно желать, стремиться. *Аж регне заміж, та нікто не свата.* Ном. № 8873. *Він аж регне купити у мене вола.* Міусск. окр.

Реготання́, ня, с.—Регіт. *По вечері ж все замерло, тихо, глухо стало, реготання, спів і криху мов і не бувало.* Мкр. Н. 36.

Реготати́(ся), чу́(ся), чеш(ся), гл. 1) Хохотати. *Піч наша регоче, короваля хоче.* Мет. 164. *Що Микита сміється, до Марусі береться; а Маруся регочеться, до Микити не хощеться.* Чуб. V. 177. 2) Ржать. Вх. Лем. 460.

Рѣготи, тів, м. мн. Хохоть, хохотаніе. *Сміх не реготи—підшла баба в перевертти.* Ном.

Реготіння́, ня, с.—Реготи. Черк. у.

Реготіти, чу́, тіш, гл. 1)—Реготати. 2) О сычѣ: крвчати. *Пугач реготіє.* Мил. 10.

Реготітися, титься, гл. безл. Смиьтаться, хохотати. *Йй реготіться. Ей хочеться хохотати, ова охотно хохочеть. Щоб ходило і хотілось (на доснітки), до всіз хлонців реготілось.* Мил. 60.

Реготливий, а, в. Смиьшаввий, хохотливый. *Послухавши дівочого реготливого шепотання.* Мир. Пов. I. 137.

Рѣготно, нар.—Регітно. *А мені так реготно з його, що туди вліз, а назад не вилізе.* Пирят. у.

Реготня́, ні́, ж.—Регітня. Котл. Ев. VI. 21. *Скрізь гармидер та реготня.* Шевч. 108.

Реготун, на́, м. Хохотунь. Мир. ХРВ. 131. *О Хведор був веселий, реготун.* Левци. I. 132.

Реготуха, хи, ж. Хохотунья. Мир. ХРВ. 258. *Сватай мене реготуху.* Чуб. V. 1127. *Перша реготуха на селі.* Мир. Пов. I. 137.

Рѣгула, ли, ж. Уставь. *По військовій регулі за се повинен він смертною кари.* Стор. М. Пр. 28.

Рѣдечка, ки, ж. Ум. отъ редьма.

Рѣдута, ти, ж. Редуть. *Зійлось десят-*

ків п'ять гетьманських козаків на Кручому руду. ЗОЮР. I. 267. Розвалилися рудини і рови густою від низів і до верхини вкрилися травою. Щог. Ст. 9.

РѢдька, кн, ж. Раст. а) *Raphanus sativus*. ЗЮЗО. I. 133. б)—дика. *Raphanus Raphanistrum* L. ЗЮЗО. I. 133. *Любить, як собака рѢдьку.* Пом. № 5078. СкрѢбти ко́му рѢдьку. Читати по́чию. СкрѢбнути рѢдьки. Навовять. Пом. № 3448. 2) Механизмъ, на которомъ вращается крыша мельницы. Сосн у. 3) Воль, у которого осталось одно ядро, вслѣдствіе неудачной кастраціи. Мург. у. Слос. Д. Эварн. Ум. РѢдечка. Мет. 120.

РѢстр, ру, м.==РѢстер. *Шість тисяч тільки їс оставлено в реєстрі.* К. ЧР. 11.

РѢстрѡвий, а, в. Реестровый, записанный въ реестрѣ. *Реестровий козак.*

РѢвз, та, м. Реветь. Желез.

РѢстр, стру, м. Реестръ, списокъ. *Записки, Миколо, у реестер (козака).* Шевч. 170.

РѢж, жа, м. Крыло рыболовной сѣти. *В сѣти дві п'яки: рѢжі, а в середині трепля—пров'язь.*

РѢзед, дѣ, ж. Раст. *Reseda odorata* L, рездеа. ЗЮЗО. I. 133.

РѢйвах, ху, м. Суматоха, плачь.

РѢйдити, джу, диш, гл. Болтать, пустомелить. *Хоча б оті п'яки не рейдили.* Черк. у.

РѢйка, кн, ж. Рельсѣ. Екатериносл. у.

РѢймѡнт, ту, м. 1) Подъѣ, отрядъ. 2) Начальствованіе.

РѢймѡнтарський, а, в. Относящійся къ рейментарю. *Рейментарський пірнач.* К. ЧР. 16.

РѢймѡнтарь, ря, м. Военачальникъ, командирующій войскомъ. *Ой дозволив нам реймѡнтарь черв'яки забрати, не дозволя Котовича з шибениці зняти.* Нп.

РѢймѡнтарювати, рѢю, еш, гл. Предводительствовать.

РѢйтѡр, ра, м. Конный солдатъ. *Близьнула грѣшниця із чорної змари, повалилась, покохались п'яки и рейтари.* К. Доск. 9.

РѢкрут, та, м. рекрутка, кн, ж., рекрутство, ва, с., рекрутський, а, в.—некрут, некрутка, некрутство, некрутський.

РѢктѣ, речу, чѣш, гл. Говорить, скальвать. ЗОЮР. II. 50. *Добре речеш, тільки в громаду не беруть.* Пом. № 6865.

РѢктор, ра, м. Ректоръ. Левиц. Пов. 317.

РѢкторство, ва, с. Ректорство, должность ректора. *На ректорствѣ одпасуе жити.* К. ПС. 83.

РѢкторський, а, в. Ректорский.

РѢля, лі, ж. 1) Чащѣ во мн. рѢлі. Качель. *Пішли на рѢлі покохались.* Лебед. у. 2)==Ліра. О. 1861. V. 52.

РѢмгати, жгу, жѣш, гл. Шенгать. Чуб. VII. 551.

РѢмез, за, м. Птица: ремезъ, *Parus pendulinus*. Вх. Пч. II. 13. *Ой ремезе, ремезочку, не клади гнізда у верхині Дністра.* Чуб. V. 876. Ум. Ремѡзонько, ремѡбочок. Грпн. III. 617.

РѢмезни, на, нв. Принадлежащій, относящійся къ ремезу. *Ремезни гніздо.* Стор. М. Пр. 158.

Ремѡзонько, ка, ремѡбочок, чка, м. Ум. отъ ремез.

Ремезувати, зѢю, еш, гл. КрѢпко сдѢлать что нибудь. Черном.

Ремѡнаръ, ря, м. Шорникъ. Угор.

Ремѡник, ка, Ремѡнешкъ, вх. Лем. 460.

Ремѡннак, ка, м. Ремезный кувтъ. Угор.

Ремѡняний, а, в. Ремезный.

Ремеслѡ, лѡ, с. 1) Ремесло. *Нема то ремесло, як лемчи та чересло.* Пом. № 10125. 2) Собраніе инструментовъ, употребляемыхъ въ какомъ нибудь ремеслѣ. *Забрав усе своє ремесло та поніс додому.*

Ремесний, ѡ, в. Ремесленный. *Ремесні козаки.* О. 1862. II. 61. *Як ремесний чоловік, то й добре живе теперя—пошиш чоботи та штани, от і є на хлѣб.* Лебед. у. *Оддати дитину до ремесної науки.* К. (О. 1862. III. 22).

Ремесний, кѡ, м. Ремесленникъ. *В ремесника золотая рука та калый рот.* Пом. № 10410. Ум. Ремесничок, ремесничѣно. *Ой жалѣ мені на мого батенька, що мнѣ не дав за ремесниченька.* Ад. I. 61.

Ремесницький, а, в. Относящійся къ ремесленнику, принадлежащій ремесленнику. *Цѣх ремесницький. Сердце ремесницькі роботи.* О. 1861. XI. 102.

Ремесниця, цѣ, ж. Ремесловница. Ковстантиногр. у.

Ремесничѣно, ка, Ум. отъ ремесникъ.

Ремесничий, в, е==Ремесницкий. *Ремесничий цѣх.* К. Кр. 17.

Ремесничок, чкѣ, м. Ум. отъ ремесникъ. **Ремѡство, ва, с.** Ремесло. *Отцѣва-матчина молитва в купецтѣ, в ремѡствѣ на поміч помає.* Мет. 347.

Реместува́ти, в'ю́, вш, м. Заняття ремесломъ. К. Хм. 13.

Ремига́ти, га́ю, вш, м. Жевать жвачку (о воллахъ). *Вози риплять, ярма брязчать, воли ремигають.* Мег. 453. 2) О людяхъ грубо: їсть, жрать. *А ну, їди вже вам ремигати!* Волч. у. См. Розремига́тися.

Реміно́ць, нця́, м. 1) Ум. отъ ремінь. Ремешекъ. 2) Тонкая нить кожи, употребляемая вмѣсто драгты. Шух. I. 292.

Ремі́нний а, в. Ременный, сдѣланный изъ ремня, кожаный. *Ремі́нний пояс.* Ном. № 2578. *Ремі́нний батіг.* Чуб. V. 472.

Ремі́нник, ка, 1) Родъ широкаго кожанаго мужскаго пояса изъ куска толстой кожи, сшитой вдвое, такъ что въ средину прячуть деньги,—тоже, что и черес, только шире. Чуб. VII. 418. 2) Ремі́нникъ. См. Вуголов. Шух. I. 166.

Ремі́ння, ня, с. соб. Ремни. АД. I. 104. *За неві́ннїя беруть ремі́ння.* Ном. № 6035. Ум. *Ремі́ннячко.*

Ремі́нчик, ка, м. Ум. отъ ремінь.

Ремі́нь, вю, м. 1) Ремень. *З вас деруть ремі́нь, а з їх, бувало, й мій топили.* Ном. № 4036. 2) Кожа выдѣланная, сапожный товаръ. Шух. I. 292. *Оце кушив ремі́ню чоботи пошю.* Харьк. у. 3) Широкий кожаный поясъ съ сумочкою при немъ и пр. *Брат пося у ремі́нь та й вийми мені́ сорочівця.* Федьк. Пов. 16. Ум. *Ремі́нець, ремі́нчик.* *Лучче своє личко, як чужий ремі́нець.* Ном. № 9682.

Ремі́няка, ка, ж. Ув. отъ ремінь. *На що мені́ женитися, на що мені́ панство: коло купів ремі́няка — то все господарство.* Ном. № 830.

Ремі́сийк, ка, м. У ткачей: сварялъ. посредствомъ котораго наматываются нитки на шпульку, выдѣлаваемую затѣмъ въ ткацкій челнокъ. Части его: двѣ вертикально стоящія доски—*лаби*, обращенныя другъ къ другу широкой поверхностью и соединенныя по срединѣ продогатоватымъ деревяннымъ ящикомъ—*сиринною*; нижніе концы лабъ стоятъ на землѣ, въ верхнихъ вращается желѣзный прутъ—*веретено*, на которомъ толстое деревянное маховое колесо; тонкій конецъ веретена называется *спінь* и на немъ вращается шпулька—*цівка*; веретено приводится во вращательное движеніе при помощи *лучка*—дервяной палочки, къ обоямъ концамъ которой

привязанъ *ремі́нець* (ремешекъ), охватывающій веретено; къ яцику (*сиринка*) привѣлана скатейка для садѣнья—*сідець*. Шух. I. 257.

Ремно, нар = Ревно.

Ремсати, сая, вш, м. = Рюмсати. *А той струмочок, що тихо дзоркотить колони нашихъ по камінчикахъ, нѣби мале дитя ремсає.* Левиц. I. 290.

Ремст, ту, м. Неудовольствіе, претензія. *Він на мене ремст мав.* *На нас і на тїхъ людей мав він великий ремст.* Васильк. у.

Ремство, ва, с. Недовольство; нареканія, ропотъ. *Господи! ремства прости мені́ грїх!* Щог. Сл. 35.

Ремствувати, вую, вш, м. Роптать, быть недовольнымъ, претендовать. *Уся громада стала на його ремствувати.* *Тяжко і скрутило їмъ жилось, але ніколи на се не ремствували.* Грин. II. 152.

Ремствати, щу, стип, м. = Ремствувати. *Отъ Хвядь не буде ремствати на чоловіка: Бог з нимъ, каже!* Канев. у.

Ремств, тї, ж. = Ремств. *Він на мене ремств мав та через те й коня не дав до міста.* Канев. у.

Рем'я, н'я, с. = Рам'я. Канев. у.

Ремдѣйло, ла, с. Задница. *Одвернув, як циган ремдѣйло.* Ном. № 11333.

Ремське, кого, с. Рѣйское вино, реинвейвъ. Мкр. Н. 31. *Вродилось ремське з курдимононом.* Котл. Ев. *Барвила з горілкою, ремськимъ.* Морд. Пл. 72.

Ремьгорт, та, м. Подпруга. *Накинъ ося деру на підюю та й підяни ремьгортномъ.* Брацл. у.

Ремпалка, ка, ж. То-же, что и новзализ, на которой парни и дѣвушки скользятъ попарно, взлышисъ за руки. КС. 1887. VI. 482.

Ремпаноць, нця, м. Треснувшій плодъ, хлѣбъ. *Оірки-репанці вносять люде в хату та й кладуть під лаву, чи що, щобъ полежали ще: більше встаріється насіння.* (Залюбочск.).

Ремпани, ва, в. 1) Коряный, потрескавшійся. *Дуже стїли диня—репана.* Лебед. у. 2) Простой, грубый, неотесанный. *Репани мужики.* Черк. у.

Ремпаник, ка, м. = Репанецъ.

Ремпанка, ки, ж. = Репанецъ.

Репати(ся), паю(ся), вш(ся), м. Трескаться, лопатся. *Таке то трепанс: ти його в пч, а воно й репается.* Ном. № 3368. *Щобъ дїйки не репались* (у коро-ви). Грин. II. 46.

Репет, ту, м. Крик, вопль. Як зачули про се панаські доде, пішов репет по восьму селу. О. 1862. V. 119. Як баби поскубулись—отто вже репету. Полт. г.

Репетування, ня, с. Крик, вопль. Сей час і репетування троля всіх в смуток пришло. Котл. Ев. 62.

Репетувати, тую, вш, м. Кричати, вопити, орать. Кричить баба, репетує, нішто баби не ратує. Нп. Репетує на всю хату. ЗОЮР. II. 34.

Репик, ка, м. Раст. *Agripmonia Eupragioides*.

Репиця, ці, ж. Основаніе хвоста позвоночныхъ животныхъ. „На тобі, хортище-собачице, хвоста, да не куай по жовтому, а кусай по білому“. А хорт як укусив, так при самій репиці одкусив. Рудч. Ск. 16.

Репітати, гаю, вш, м. Сильно лити. Угор.

Репіжати, жу, жиш, м. 1) Сильно колотити, бити. Сів він на неї (на лошницю) та й овай репіжить тією палицею. Грив. I. 258. 2) = Репігати. Доц репіжить. Угор. 3) Плязати, рватися. Дитина рипіжала з пів-години. Вх. Зв. 59.

Репнути, ну, веш, м. 1) Треснути, растрескаться, лопнуть. (Паска) не репнула. Кв. II. 177. Як положиш кислицю у ніч спектись, то шкурка на їй репне. Дещо. Іде він льодом, коли лід репнув. Грив. I. 205. 2) Съ силою упасти на землю. Угор.

Рептух, ха, м. 1) Рептух, родъ широкого, во неглубокого м'яшка, привизываемаго къ оглоблямъ,—въ него вспаюгть овесь для корма лошадямъ. Сим. 93. 2) Родъ плетеного изъ веревки м'яшка для с'ява. 3) Названіе толстого неповоротливого чоловіка. Чуб. VII. 576.

Репчин, ну, м. Раст. *Raphanistrum agrvense* L. Вх. Уг. 265.

Реп'ях, ха, м. 1) Раст. *Aretium lappa*. репейникъ. Причепився, як реп'ях. Ном. № 2744 2) —польовій. Раст. *Carduus pultans*. ЗЮЗО. I. 174. Уж. Реп'яшба.

Реп'яхівка, ки, ж. Разновидность плахти. КС. 1893. XII. 448.

Реп'яшківий, в, о. 1) Репейниковий. 2) Реп'яшбва кривулька. Родъ вишивки. Лебед. у. (Залюбовск.).

Реп'яшб, шкв, м. 1) Ум. отъ реп'ях. 2) Раст. *Xanthium strumarium* L. ЗЮЗО. I. 142. 3) Родъ вишивки. Чуб. VII. 427.

Рескаль, ля, м. = Рискаль. Як сотво-

рив Бог Адама, то дав йому рескаль: копай, каже, землю та й користуйся. Звенигор. у.

Ретельне, нар. Аккуратно, точно. Знаю ретельне, що... Федьк.

Ретельний, в, о. Аккуратный, точный. Подольск. г.

Ретітися, рец'юся, тішся, м. Битися, боротися. Галиц. Вх. Зв. '59.

Ретівъ, зя, м. = Ретяз 1. Кіев. у. Шух. I. 273, 280, 281. Ум. Ретізи.

Ретор, ра, м. Ученик класса реторики. См. Реторна 3. Сим. 175.

Реторва, ви, ж. соб. Ученики класса реторики 3. Св. I. 299.

Реторика, ки, ж. 1) Риторика. 2) Учебникъ риторики. Плянь на свої реторики й альяри. К. ПС. 67. 3) Пятый изъ семи классовъ духовныхъ училищъ и семинарій. Сим. 175.

Ретяз, за ретязъ, зя, м. 1) Цѣпь, цѣпочка. Пол. Од. 67. А де ретязъ—комъ при'ясти? Кобел. у. Ведидь на ретязі товсто реєг. Ном. № 1337. Не ревия, як собака на ретязі. Ном. № 3162. Держить хорта на ретязі. АД. I. 7. 2) Родъ прямицевиднаго штыря в рубахахъ. Ум. Ретязьб. На тім полєі жезоті ретязки, на тих ретязкахъ золоті ключі. АД. I. 43. Перед образами на срібному ретязку висіла срібна лампадка. Мир. ХРВ. 315.

Реус, са, м. = Рева. Лебед. у.

Рецетівка, ки, ж. Сорть плахти. Червинг. у.

Рецок, цка, м. = Рджок. Вх. Лем. 460.

Реч, ці, ж. = Річ.

Реч'й, ч'у, ч'оп, м. = Речтя. Вх. Зв. 59.

Реченець, нця, м. Срък. Св. I. 215.

Приїде реченець у осени гроші одламо. Могил. г.

Речінь, ня, м. = Реченець.

Речійк, ка, м. 1) Ораторъ, ангів. К. ЧР. 200. І хочуть злати, що від речника почувть. К. МБ. II. 120. Була вже рада, чули вже доволі речей прихильних, речників розумних. К. ЦН. 197. Сеймоги речників. К. ПС. 83. 2) Представитель, заступникъ, ходатай, адвокатъ. Славних претентатів намістників і речників достойні. К. Бай. 23.

Речійстий, в, о. Говорливий, р'чистий. Черк. у.

Речійський, в, о. Относящийся къ оратору, адвокату. Бувай коротко у речників слові. К. Бай. 100.

Решетілка, ки, ж. Шанка изъ реше-

тиловскаго каракуля. *Шапка решеткика.* Котл.

Решетина, ия, ж. = Решето. *Малый коровай члди в ситини, в решетини, що не стане всій родини.* Рк. Макс.

Решетити, чу, тип, и. Прежде покрыванія крыши соломою прокладывать на лагах камышем или тонкимъ хворостомъ, что бы солома было на чемъ держаться. Волч. у.

Решетиче, ща, с. Ободъ въ рѣшетѣ

Решетняк, ка, м. Грибъ изъ породы *Kobtus*. Радом. у.

Рѣшето, та, с. 1) Рѣшето. *Вода в рѣшеті не встоиться.* Ном. № 2715. *Перейшов уже кризь сито й рѣшето*—всего испытать. Ном. № 5778. *Полѣ в рѣшеті возиги.* Лгать на исповѣди. Ном. № 138. 2) Тамбуринъ (музыкальный инструментъ). Чуб. VII. 450. Ум. Рѣшѣце.

Решетувати, тую, еш, и. = Решетити.

Рѣшѣтка, кя, ж. 1) Рѣшетка. Желех. 2) Родъ орнамента въ украшеніяхъ деревянныхъ гудульскихъ издѣлій (гладкой проволокой, втискиваемой въ дерево): ломанія ливні, различно перестѣкающіяся и образующія ромбическія кѣтки. Шух. I. 281. 3) Подобный предыдущему орнаментъ при раскраскѣ гончарной посуды. Вас. 184. 4) Родъ вышивки. Шух. I. 157. 158, Колв. I. 48, 49. 5) Снарядъ для собиранія черники: родъ совка съ плоскимъ дномъ, наружный край котораго окачнчивается зубьями гребня; части: дво—гребѣнь, бока—оборуч, ручка—фіст. Шух. I. 167. 6) Собств. Рѣшѣтна. Родъ полки подъ шерстобитнымъ луном, на которой лежить разбиваемая шерсть. Седневь, Черниг. у. Ум. Рѣшѣточка. Чуб. VII. 415.

Решѣтняк, ка, м. 1) Продающій рѣшета. 2)—гадинецъ. Раст. *Veronica Chamaedryx*. Шух. I. 20.

Решѣточка, кя, ж. Ум. отъ решѣтна.

Решѣтце, ца, с. 1) Ум. отъ решето.

2) Часть токарнаго станка. Шух. I. 305, 306. См. Токарня.

Решт, ту, м. = Решта.

Рѣшта, тя, ж. Остатокъ, остальное. *Рубае мечемъ голови з плечей, а решту пошити водою.* Мет. 399. *Та й рѣшта.* Да и все тутъ. *От скажу вам: ви лядачі та й рѣшита.* До-рѣшита. Въ конецъ, совершенно. *От лихи воля мшуда й до-рѣшита.* Федьк.

Рѣштак, рештуванія и пр. См. Рѣштак, рѣштуванія и пр.

Рѣштайт, та, м. Арестантъ. *Їх ни роботу з рѣштайтами не вганяли.* ЗОЮР. I. 78.

Рѣвка, кя, ж. Родъ гудульской орнаментики при украшеніи одежды, въ рѣвѣѣ. Шух. I. 128, 303.

Ржа, ржи, ж. Ржавчина (на желѣзѣ, водѣ). *Ість як ржа залізо.* Ном. № 2726. Ржа вкпопѣлась. Пристада ржавчина, начало ржавѣть. Черк. у.

Ржавѣць, вця, м. Ржавоз болото, ржавая рѣка.

Ржавий, а, в. Ржавый (о желѣзѣ, водѣ, травѣ). *Хвиртка на ржавихъ завѣсах.* Кн.

Ржавіти, вю, еш, и. Ржавѣть.

Ржанецъ, яцю, с. Раст. *Phleum patense* L. ЗЮЗО. I. 131.

Ржаний, ня, с. Ржаніе. *Навич йою, мов сарану, скакати і голоснимъ льякати серце ржанямъ.* К. Іов. 69.

Ржати, ржу, ржеш, и. Ржать, *Коники ржали йою везучи.* Чуб. V. 882.

Ржий, ржя, м. Раст. *Camelina sativa*. Вх. Пч. II. 37.

Рѣба, би, ж. Рыба. *Козак з бѣдою, як риба з водою.* Ном. № 775. *Держись берега, а риба буде.* Ном. № 2058. Ум. *Рѣбиа рибонька.*

Рѣбак, ка, м. = Рибалея 1. *Вудка мѣкс, а рибакъ сохне.* Ном. № 10451. 2) = Рибалка 2. Вх Пч. II. 14. Ум. *Рибаченько.* Грн. Ш. 369.

Рибалити, лю, лиш, и. = Рибалчити. КС. 1883. I. 39. *Рибаль собі, а на добич не ходи.* КС. 1883. IV. 737.

Рибалея, кя, м. 1) Рибаль. *Сам Бог з рибалокъ апостоломъ вѣнчил.* Ном. № 10450. 2) Птица: рыболовъ. *Плеветъ собі та спивають; рибалка літѣе.* Шевч. 49. Ум. *Рибалочна, рибалонька.* Шевч. 22. Мет. 19.

Рибалчик, кя, м. = Рибалка 1. *Прислухаюсь, як ті молоді рибалчики собі присивують.* Федьк. Пов. 47.

Рибалчин, на, не. Принадлежащій, свойственный рыбаку. *Рибалчина хата.* Левец. Пов. 273.

Рибалчити, чу, чий, и. Заниматься рыбной ловлей. Мнж. 40. О. 1862. II. 62. *Пшов дід риз до моря, став рибалчити.* Мнж. 54.

Рибальня, ні, ж. Мѣсто, гдѣ производится рыбная ловля, рыбный заводъ. *Що в лямі на рибальняхъ загорують, то*

яє проп'юнь та прогайнують. Стор. II. 191.

Рибальство, ва, с. Рыболовство. Черк. у. Стор. II. 98.

Рибальський, а, в. Рыболовный. КС. 1833. II. 291. *Рибальське знаряддя.*

Рибарити, рю, рити, гл. = **Рибалчити.** Вх. Зн. 59.

Рибарство, ва, с. = **Рибальство.** Шух. I. 222.

Рибарчик, ка, м. = **Рибалчик.** Три братчики рибарчики рибоньку ловили. Гол. I. 51.

Рибарь, рй, м. = **Рибалка.** Вх. Зн. 59. *Сим Бог призвав рибаря на апостолія.* Гол. Од. 11.

Рибас, са, м. Продавец рыбы. Червом.

Рибаска, ки, ж. Торговка рыбой. Полт.

Рибáха, хи, ж. Рыба. большая рыба. *Вживають вони щуку-рибаху.* АД. II. 40.

Рибáдтво, ва, с. = **Рибальство.**

Рибáченько, ка, м. Ум. отъ рибан.

Рибáчтв. чу, чш, гл. = **Рибалчтв.** Вх. Зн. 59.

Рибáчхв, хи, ж. Жена рыбака.

Рибáць, бид, м. Рыба: рыбаць, *Abrahis vimba.* Браун. 26. *Славна рибка рибцо.* Чуб. V. 1121.

Рибáчи, ва, нв. Рыбий. *Збiрав музики-рибичи язики.* Чуб. III. 116.

Рибáчи, ни, ж. Одна рыба. Грин. III. 275. *Не пиймати ані однієнької рибичи.* Левин. Пон. 110. Ум. Рибична. Маж. 25.

Рибка, ки, ж. 1) Ум. отъ рибан. 2) Ласкат. имя къ женщинамъ. *Серце мое, рибко моя!* Шевч. 276. *Ганяусю, рибко, душко, любо!* Котл. 2) Нас. *Lipisma saccharinum.* Вх. Пч. I. 6. f) *Варена рибка.* Родъ игри. Грин. III. 110. Ум. *Рибонька, рибочка.*

Рибний, а, в. Рыбий. *У рибного ловця недогої рукавиця.* Ном. № 12177.

Рибний á, б. Обильный рыбой. *Невелика рiчка, але рибна! отам ракiв i риб на ярмаркi продають!* Канев. у.

Рибник, ва, м. 1) Рыбный садокъ. 2) Родъ сарая, гдѣ солятъ рыбу. Азовск. море. (Стриженск.).

Рибно, нар. Обильно рыбой, рыбно. *Хоч не рибно, аби юшко.* Ном. № 12177.

Рибод, да, м. Черный аистъ, *Ciconia nigra.*

Риболов, ва, м. 1) = **Рибалка 1.** *Назвали риболови та риби ловити.* Чуб. V. 891. 2) = **Рибалка 2.** Вх. Пч. II. 14.

Риболовць, вца, м. 1) = **Рибалка 1.**

Ой ви, хлопці, ой ви, риболовці, закидайте сітки через бистрі ріки. Пч. 2) = **Рибалка 2.** Вх. Пч. II. 14. Ум. Риболовчн.

Риболовч. ча, м. = **Рибалка 2.** Вх. Пч. II. 14.

Риболовка, ки, ж. = **Рибалка 2.** Вх. Пч. II. 14.

Риболовний, а, в. 1) Рыболовный. *Риболовни сітки.* 2) Обильный рыбою. *Озеро риболовне.* Лебед. у.

Риболовник, ка, м. = **Рибалка 1.** Ум. Риболовничом. *Рибаку ж мот, риболовнички.* Мет. 311.

Рибонька, рибочка, ки, ж. 1) Ум. отъ рибан. 2) Ласкательное имя къ женщинамъ. *Серденько, рибонько, дорогий кришталю.* Чуб. V. 891. *Стала коло матусі і стоїть, не динє, моя рибочка.* МВ. I. 70.

Рибчина, ни, ж. 1) Рыбка. 2) Ласкат. имя къ женщинамъ. *Вийди, дівчино, вийди, рибчино, поговоримо з тобою.* Чуб. V. 256. Ум. Рибчионька. Лукаш. 73.

Риб'я, яти, с. Рыбка, молодая рыба. *Мая би чоловік піти та риб'я пиймати.* АД. II. 26. Ум. Риб'яно. Вх. Лем. 460.

Риб'яний, á, б. Рыбий. *Риб'яний жир.* Черк. у.

Риб'ятко, ва, с. Ум. отъ риб'я.

Риб'ячий, а, в. Рыбий. *Риб'яча сирість.* Левин. I.

Ригати, гаю, еш, одн. в. ригути, ну, нбш, гл. 1) Дѣлать отрыжку, отрыгнуть. *Не їо редьки, не буде ригати.* Ном. № 6744. 2) Блсвать, врать, вырвать. 3) Пыргать, изрыгнуть. *Язики на мене гострять і отруту з уст ризають.* К. Псал. 313.

Ригачка, ки, ж. Рвота.

Рігч, гив, м. им. 1) Рвданіє. 2) Рвота. Лохв. у.

Ригути. См. Ригати.

Ригуває, ни, ж. Блсвотина. Лохв. у.

Ригувати, гую, еш, гл. О рогатомъ скотѣ: метаться, блсвоваться съ реномъ. *Скотина ригує, як побачить свіжеу кров.* Ромен. у.

Ригівниці, ці, ж. У ткачей: дощечка съ отверстиями для вставки въ нихъ концевъ начиния или блята, когда концевъ послѣдніє пропускають нити основы; *ригівниці* бывають при этомъ подвѣшены. Колостаятиногр. у.

Ригувати, гую, еш, гл. Дурво писать. *Ото ригує.—такі карлючки, що ї не розбереш.* Канев. у.

Рідання, *нд*, с. Рыданіе. У нас у хаті рідання голосне та гірке та розпачливе. МВ. II. 145.

Ридати, *дбу*, *еш*, *гл.* Рыдать. Ой я плачу і ридаю по своїму нещастю. Мет. 65.

Ридван, *на*, *м.* Дорожня карета, колымага. К. ЧР. 54. Кв. I. 233. Поїхала в своїм ридвані мов сотника якого пані. Котл. Ен.

Ридваний, *а*, *в.* Относящийся к ридвану.

Риж, *жу*, *м.* *Oryza sativa* L, рись. Ном. № 7588. Котл. Ен. IV. 67. ЗЮЗО. I. 130.

Риженький, *а*, *в.* Ум. отъ рижий.

Рижіще, *ща*, *с.* Поле, гдѣ былъ рижій Лохв. у.

Рижій, *а*, *в.* Рижій. Чорноброва, як рижє теля. Ном. № 8525. Ум. Риженький.

Рижієвий, *а*, *в.* Сдѣланий изъ рижія. Рижієва олія. Мяр. Пов. I. 142.

Рижій, *жію*, *м.* Раст. *Camelina sativa*. ЗЮЗО. I. 115.

Рижіти, *жію*, *еш*, *гл.*—Рудіти.

Рижоб, *жкб*, *м.* Грибъ, рыжлякъ. Кв. I. 90. Такий червоний, як рижожок. Ном. № 8585. На високій полонині уродили рижки. Гол. I. 164.

Рижуха, *хи*, *жс.* Раст. *Draba nemorosa*. ЗЮЗО. I. 121.

Різа, *зи*, *жс.* 1) Риза, одежда священнослужителей. Чуб. I. 5, 85. Коли не піп, то не микайєс в ризи. Ном. № 9571. 2) Поповій ризи. Родъ писанки. КС. 1891. VI. 371. 3) = Різа.

Різава, *зя*, *с.* Лохмотья. К. ПС. 51. Ветхе риззя обтрїпалось і на латах лати. К. МВ. II. 135. Старець.... труситься в дырлому риззі. Г. Барв. 271.

Різа, *зей*, *жс.* *мн.* Родъ сбитаго изъ бревень деревяного желоба, по которому гудульскіе древорубы спускають съ горы внизъ срубленнйя деревья. Шух. I. 178.

Різінка, *ки*, *жс.* Одно изъ бревень, употребляемыхъ для устройства різей. См. Різи. Шух. I. 178, 179.

Ріже, *ки*, *жс.* Половина загона отдѣленна во владѣніе другому лицу. Черниг. г.

Різник, *ка*, *м.* 1) Різничій, хранитель ризницы. 2) Шюпій церковный облачений.

Різниця, *ці*, *жс.* Різниця. Стор. II. 136.

Рійка, *ки*, *жс.* Навозный жукъ. *Scaptobaeus stercorarius*. Вх. Пч. II. 27.

Рив, *ку*, *м.* 1) Рычаніе. 2) Ревъ (во-

ла, коровы). Г. Барв. 245. На волбвий рив. Пространство, на которомъ слышеть ревъ вола. Ном. № 7747. Могила од могили на волловий рив.

Рикало, *ла*, *м.* 1) Обладающий громкимъ голосомъ. Наші дяк—добрий рикало: як що виголосить у церкві, так хто його зна де чути. 2) Картавапій чоловікъ.

Рикання, *вж*, *с.* 1) Рычаніе. К. XII. 52. Рикання їх в чагорняках чувати. К. Іов. 2) Ревъ (вола, коровы).

Рика́ти, *каю*, *еш*, *одн.* в. **рика́ти**, *ну́*, *неш*, *гл.* 1) Рычать, рыкнуть. Вовк як рикнув,—збіглоє вовків щось із тисячу. Рудч. Ск. I. 32. 2) Ревѣть, заревѣть. Рикає віл. Н.-Вслын. у. Теля рикає, а корова десь пішла. Каменец. у. Рикнув віл на сім сіл. Ном. стр. 290.

3) Грозно кричать. Рикає, наче лев. К. МВ. II. 124.

Рика́ти. См. Рикати.

Рику-рику! *меж*. выражающее подражаніе рычанію или реву животного. Ковінонька рику-рику! Рудч. Ск. I. 50.

Рику́ля, *лі*, *жс.* Ласкательное названіе коровы. У рикулі штурі кулі. Ном. стр. 293, № 114.

Рило, *ла*, *с.* 1) Рыло, морда. А ти, міхонюша, дми козі під рило. Чуб. III. 263. Кабан коли не розбіжиться з перестражу, коли удариться об дуб рилом. Рудч. Ск. I. 23. 2) Бранвое: лицо у чоловіка. Видно й з рила, що Паргім. Ном. № 6315.

Рильний, *ного*. *м.* Испорч. лірник. Сим. 149.

Рилія, *лі*, *жс.* Испорченное, то-же, что ліра 2. Сим. 149.

Риліяч, *ча*, *м.* Животное съ рыломъ, кабанъ. Рудч. Ск. I. 22.

Римарѣнок, *ка*, *м.* Сынъ шорника. См. Лимаренко.

Римарівна, *ня*, *жс.* Дочь шорника. См. Лимарівна.

Римарка, *ки*, *жс.* Жена шорника. См. Лимарка.

Римарство, *ва*, *с.* Шорное ремесло. шорничество. О. 1861. I. 311. См. Лимарство.

Римарський, *а*, *в.* Шорный. См. Лимарський.

Римарчук, *ка*, *м.* 1) Сынъ шорника. 2) Подмастерій у шорника.

Римарчі, *чїти*. *с.* Дитя шорника.

Рімарщина, ви, ж. Шорное мастерство.

Рімарь, ря, м. Шорникъ. См. Лимарь.
Рімарювати, рюю, еш, гл. Забиваться шорничествомъ. См. Лимарювати.

Рішциня, ви, ж. Раст. *Aquilegia*. Вх. Пч. II. 29.

Рінва, ви, ж. 1) Водосточная труба. *Ой стаку я під ринвою, з ринви вода летється*. Чуб. V. 395. 3 дощю та під ринву. Изъ огня да въ подымля. Ном. № 1791. 2) Въ водяной мельницѣ; сбитый изъ досокъ желобъ, по которому вода изъ лотонів течеть на колесо. Харьк. у. Мик. 480. Яльва, пустя рінва. Желобъ, по которому спускають излишнюю воду. Мик. 480. Ум. Риновна.

Рингач, чя, м. Быкъ, плохо выхолощенный (Червом.) похожий на племенного быка. Мик. 192. См. Риндач.

Рінда, ди, рінди, ді, ж. Свиныя. *Скунда скаче, ринда риве*. (Заг.: сорочка і свиня). Ном. стр. 294. *Назад, ринде, завтра п'ятниця*. Посл. *Йди, ринде, де инде, де тебе не знатимуть і риндою не зватимуть*. Ном.

Риндач, чя, м. Волъ съ кудрявой шерстью на лбу. Александров. у. См. Рингач.

Риндва, ви, ж. Родъ второга, приготовленнаго въ желудкѣ молодого ягнєнка или телєнка. Шух. I. 213.

Риндзак, ка, м. Желудокъ. Желех.

Риндэка, ки, ж. Сычугъ. Вх. Уг. 239.

Риндзя, ві, ж. Телячий желудокъ. Вх. Зв. 59.

І. Рінди, ді, ж. 1) = Ринда. 2) Желудокъ, утро. Желех.

ІІ. Рінди, ді, м. Въ свадебныхъ празднєствахъ въ Черниг. губ.: разбѣжающіе во вторникъ послѣ свадьбы верхомъ на лошадахъ трубачи съ трубами. МУЕ. Ш. 169.

Рінка, ки, ж. Родъ глиняной кастрюль. Шух. I. 264. Вас. 181. *Чигиринці спекли черта в ринці, а тараранці згліли оранці*. Ном. № 721. Ум. Риночка.

Рінов, нви, ж. = Ривва. Вх. Уг. 265.

Риновка, ки, ж. 1) Ум. отъ ринва. 2) Вазонъ, цвѣточный горшокъ. Черк. у.

Ринох, нху, м. Рынокъ. *Я пшеици не жала, ячменю не в'язала: була на ринку, пила мед-горіжку*. Чуб. V. 124. Ум. Риночок. Мет. 281.

Риночка, ки, ж. Ум. отъ ринна.

Ринути, ну, неш, гл. Сильно тепъ. *Ой*

не спийайте у стагу води, нехай вода рине. Мет. 67. Переносно о людяхъ: валить толпой. *До сіней як змара ринуть, товпляться, гухають*. Мкр. Н. 26.

Ринь, ні, ж. Гравій, рвчєные камешки. Галиц.

Риньовка, ки, ж. Горный ключъ. Житом.

Ринявець, вци, м. Человѣкъ въ струпияхъ, шелудяхъ. Вх. Лем. 460.

Ринявий, а, е. Струпистый, шелудивый. Вх. Лем. 460.

І. Рип, пу, м. Скрипъ. *Рип за рипом у хату старости. Рипи справляти*. Часто отворять дєрь. *Чоботи, черевни на рипах*. Сапоги, башмаки со скрипомъ. *Чоботи на рипах ваксовани*. Св. I. 174.

ІІ. Рип! меж. Скрип! *Коли ж тут у сінях дєрє—рип!* Г. Барв. 198. *Чую—рип!* МВ. I. 111. *Рип у хату*. Левци. I. 104.

Ріпа, пи, ж. 1) Промоина, рытвина. Аняев. у. 2) Высокій обрывистый берегъ, обрывъ. Шух. I. 80. Вх. Зя. 59. Ум. Рипка.

Ріпати, паяу, еш, гл. Скрипѣть. *На річку йшли чоботи—рипали, а з річки йшли чоботи—хлипали*. Нп.—дєрєма. Скрипѣть дєрью.

Ріпатися, паяюся, ешся, гл. Часто отворить дєрь. *Сиди в хаті, не рипайся*. Ном. № 13305.

Рипгатися, гаяюся, ешся, гл. Презрительно: ползать. Вх. Лем. 460.

Рипіти, пляу, піш, гл. одн. в. рипнути, ну, неш, гл. Скрипѣть, скрипнуть. *На носі сап'ян рипить, а в борці трясця китить*. Ном. № 11191. *Ой скриплять, риплять мої ворітечка*. Чуб. V. 197. *Вози риплять, ярма бряжєчат*. Нп. *Рипнули дєрє, увійшла наша Одарка*. МВ. I. 71.

Рипкати, каю, еш, гл. = Рипатися. Угор.

Риплівий, а, е. Скрипучій. *Риплівий віз*. МВ. II. 14.

Рігнути, см. Рипіти.

Рипотія, ні, ж. Скрипъ постоянный. *Рипу-рипу!* меж. выраж. скрипъ. *Черєвики—рипу-рипу!* Чуб. V. 1123.

Рипяк, ка, м. Раст. *Arctium majus*. Лв. 96.

Ріса, си, ж. Черта. Левци. I. 461, 475. *До лица був той вінок її тонким рисам*. Г. Барв. 372. Ум. Рісва, рісочка.

Риска, **ка**, **ж.** 1) Ум. оть риса. 2) Рисний біти. На свекловичныхъ плантаціяхъ: пропалувать буряки бородами, полосами между двумя рядами свекловицы. Рн. Левиц.

Рискаліна, **ня**, **ж.** Рукотка заступа. Хотин. у.

Рискаль, **ля**, **м.** Заступъ. *Хиба тобі вже розв'язе рискаль та лопата.* Гол. I. 290. *То Костюшко, то москаль сварилися за рискаль.* Гол.

Рист! **меж.** Крикъ на овець, когда гудульскій настухъ, перегоняеть ихъ изъ одвого помѣщенія въ другое для доенія. Шух. I. 193.

Ристь, **ті**, **ж.** Рысь. К. ЧР. 150. *Ристю, коники, ристю!* Грин. III. 491. *За користю біжи ристю.* Ном. № 14002. В собачу ристь побігти. Быстро побѣжать. *А далі аж не оглядівся, з двора в собачу ристь побіг.* Котл. Ев. I. 34

Рістю, **нар.** Рысью. См. Ристь.

Рістячком, **нар.** Рысью. *Скорійш, скорійш ристячком.*

Рисування, **ня**, **с.** Рисованіе, черченіе.

Рисувати, **сую**, **еш.** гл. 1) Рисовать, чернить. *Мальовали, рисували чорні брови мої.* Нп. 2) Обходити? *Другого дня, як шли на поле, то вже рисувала через дві різк.* Левиц. Пов. 338.

Рись, **сі**, **ж.** Рысь, Felix lync.

Рітя, **рію**, **еш.** гл. 1) Рыть, копать. *Дніпро берег рис, рис, яворові корінь лив.* Шевч. 618. *Поміра свиня, а глибоко рис.* Ном. № 7323. 2) Рыти на мбо. Подкапываться подъ кого, стропить коня. *Рис та й рис на мене.* Ном. № 9555.

Рітися, **ріюся**, **ешся**, **гл.** Рыться, копаться. *Кабан ристється у хамло.* Рудч. Ск. I. 24.

Ритки, **ток**, **ж.** мн. У ткачей: снарядъ, при помощи котораго приготавлиють основу для наматыванія на ваной: родъ узкой рамки дивной въ ширину ваная съ рѣдкими поперечными зубьями или перегородками, сквозь отверстия между которыми проходятъ нити основы. Вас. 166. Части: зубья—зубий, (въ Константиногр. у. кілочки), отверстие между ними—*юмбра*, дивная плавки рамки—*лістовки*, концы риток—*засувий* или *зачочки*. МУЕ. III. 20.

Рітьми, **рію**, **нар.** Назадъ. Вх. Зв. 59.

Ріхва, **ва**, **ж.** Желѣзное кольцо, желѣзний обручъ, обхватывающій что либо для скрѣпленія. Черк. у. Ум. **Ріховка**.

Рихтѣлье, **нар.**—**Ретельно**. *Він тобі скаже рихтѣлье.* Ольгон. у.

Рихтá, **тá**, **ж.** Прибыль, доходъ. *Вольв. г. Слов. Д. Эварн.*

Рихтѣ, **нар.** Совершенно, точь въ точь. *Оттакий рихтѣ*, як ти. Умав. у. *Вчора бачив коня, рихтѣ* як той гнідий. Борз. у.

Рихтно, **нар.** Именно, навѣрное. *Та се рихтно він зробив.* Брацл. у.

Рихтувати, **тую**, **еш.** гл. 1) Прочить, готовить. *Мене рихтували все в москалі, а я й утік.* Качев. у. *Багатому рихтувала, за бідного дала.* Гол. *Для тебе тещенка обідце готує і доленьку рихтує.* Грин. III. 526. 2) Наводять, направлять, цѣлятъ. *Вольв. г. А своє війско на Львів рихтує.* АД. I. 15. См. Риштувати.

Рихтуватися, **туюся**, **ешся**. гл. Сваржаться, готовиться. *Почали в дорогу рихтуватися.* Св. Л. 174. *До того пана написали два цісарі: „Ти сі рихтуй, бо ми маємо бути в тебе на обіді“.* Гн. I. 155.

Ріцарство, **ва**, **с.**—**Лицарство**.

Ріцарський, **в**, **в.**—**Лицарський**.

Ріцарь, **ря**, **м.**—**Лицарь**.

Ріцарювати, **рбію**, **еш.** гл.—**Лицарювати**. К. ЧР. 191.

Ричати, **чү**, **чійш**, **гл.**—**Рикати**. Угор.

Ричка, **ка**, **ж.** Коровница, скогница. Чуб. VII. 576. *З дійницею ричка виступала.* Котл. Ев. IV. 16.

Ричківнá, **ричківна**, **ні**, **ж.** 1) Помѣщеніе для дойного скота. Волк. у. 2) Помѣщеніе для молочныхъ продуктовъ. *Старі пани вичилили мене за шапаря й за отамана, то було що-дня божого на степ їздити, або у льодовню, у ричковню підѣш, бо й туди треба догляду щоденного,—у ричковні молоко, масло, сметана, глянганка.* Золотон. у.

Ришляк, **ка**, **м.** У гребенниковъ: величійше рога молодого скота. Вас. 163.

Риштáк, **ка**, **м.** 1) Кавава для стока воды. Лебед. у. Желобъ у колодца. 2) Въ мельницѣ: коникъ, палочка, трясущая корытце, изъ котораго падаеть въ отверстіе жернова зерно. Черк. у. Черниг. у. Мил. 481.

Риштування, **ня**, **с.** 1) Лѣса. *Почали риштування робить, щоб то до наймита добратися.* Ном. № 3603. 2) Постройка лѣсовъ.

Риштувати, **тую**, **еш.** гл. 1) Устранять лѣса. 2) Сваржать. *Гармати да конані вози в поход риштує.* К. ЦН. 242. *А ну лишень риштуй воза, бо завтра треба вже по степи їзати.* Качев. у.

Загодиться ристувати вози в далеку дорогу. Шевч. 663. См. Ристувати.

Ристуватися, туюси, еси, гл. = **Ристуватися.** Треба мерщій ристуватися та в похід рушати. Грив. Ш. 581.

Ристунок, аку, м. Вооруженіє, доспѣхв. Народ... при всім воєнним ристунку. Стор. II. 164.

Рів, рову, м. 1) Ровъ. ХС. Ш. 56. Є груша в лісі і рів коло неї. Драг. 80. Така правда, як у рові вовк іздох. Ном. № 6887. 2) Каназь. Прийшла жидова рови копати, море спускати, Христа шукати. Чуб. Ш. 349. Уя Рівець, рівчиди, рівчичи. Рівець невеличкий прокопаний. Мир. ХРВ. 24.

Рівбя, вна, не = **Рівний.** Обзиввся Яютин: „Ніжен мені побратим“. А Ніжен каже: „Є у степу Ромек, то й той мені не рівек“. Ном. № 729.

Рівень, вия, м. Уровень. Галич.

Рівець, вдя, м. Ум. отъ рів.

Рівніснький, а, е. Совершенно гладкій, с. прямої, с. ранній.

Рівнісінько, нар. Совершенно гладко, с. прямо, с. рівно.

Рівний, а, е. 1) Ровный, гладкій. Ой я зроду чумакую, йду на гору—не бичую, а із гори не гальмую, по рівному поганяю. Чуб. V. 1034. 2) Ровный, прямої. Пішов гордою ходою Яким рівний, дужий з широкими плечима. Левец. I. 262. Голос буз у неї чудовий, тонкий та рівний, як шовкова нитка. Левец. I. 112. 3) Равный, одинаковий. Кїнь конезі не рівний. Ном. № 1019. Одного батька діти, та не рівні. Ном. № 9229. Ум. Рівненький, рівнєсенький.

Рівнина, ня, ж. Равнина, ровное мѣсто.

Рівність, ности, ж. Равенство. Левец. Пов. 266. Таких людей підіймати до моральної і соціальної рівності з собою. К. XII. 9. Не стало рівности, не стало братства. Мир. ХРВ. 85.

Рівно, нар. 1) Ровно, гладко. Чи так у вас, як у нас єсюдї полем рівно? Нп. Рівно—хоть покотись. Полт. 2) Ровно, прямо. Ой у полі на чистім роздолі там стояло рівно два дубочки. Чуб. V. 298. 3) Равно, одинаково. Щї вбогий, що багатий—у Бога все рівно. Ном. 4) Въ уровень. Рости, хмелю, над водою рівно

з тичиною. Чуб. V. 110. Ум. Рівнєнко, рівнєсєнко.

Рівновáга, ги, ж. Равновѣсіє. Стояла б шляхта з козаками на бойовому полі в рівновáзі. К. ЦН. 287. Вім держить вітри у рівновáзі. К. Бай. 9. 2) Равный для всѣхъ. Під козацьке рівноваге право до вільного народу приставайте. К. ЦН. 212.

Рівновáговий, а, е. Равновѣсний, раннозвучущий. Дві рівновагові половини спасєнної асоціації „капитала“ з працею і роботи розумової з роботою мускульною. К. Кр. 20.

Рівновáжитися, жуся, жишся, гл. 1) Уравновѣшиваться. 2) Мѣряться силами. Чи то ж вам легше буде рівноважитись із Русєю тоді? К. Кр. 39.

Рівновáжний, а, е = **Рівновáговий.** Ми не виробили собі під византійщиною культури, рівноважної з римською. К. XII. 65.

Рівнодѣнник, ка, м Экваторъ. Круг цей зветься екватором або рівнодѣнником, бо в тих місяцх день завше рівний з ніччю. Дещо.

Рівнодѣчний, а, е. Однозначчий, раннослівний смыслозь. Желєх.

Рівнодѣрний, а, е. Равноправный. О. 1861. VII. 90.

Рівнодѣрництво, ва, с. Равноправіє. Козацьке рівнодѣрництво. К. ЦН. 271.

Рівнодѣрно, нар. Равноправно.

Рівнодѣсний, а, е. Одновременный. Желєх.

Рівнодѣсність, ности, ж. Одновременность. Желєх.

Рівнодѣсно, нар. Одновременноно.

Рівня, ві, ж. Пара, равный по положєвю, по состоянїю, по характеру. Кїнь волю не рівня. Ном. № 1022. Ти багач, а убога—не рівня з тобою. Чуб. V. 330.

Рівнява, ва, ж. Равнина. Лубев. Черк. уу. З'являлись посеред степової рівняви. К. XII. 65.

Рівняти, няю, еш. гл. 1) Дѣлать равнымъ, гладкимъ, равнѣть, выравнивать. Вім мені дарує силу і рівня мою дорогу. К. Псал. 40. Богу правий путь рівняйте. К. Псал. 149. 2) Сравнѣвать, выравнивать. Рівня ягня проти коня. Ном. № 7931. З панським свого язика не рів-

няй, бо як довгий, то притнуть, а як короткий, то витягнуть. Ном. № 1203.

Рівня́тися, на́юся, спса, гл. Равнятися, уподобляється, сравнивається; сравнивається ростомъ съ чьмъ. *Куди рівняється свині до коня, коли шерсть не така.* Ном. № 7931. *Хто в псах кохається, сам йому рівняється.* Ном. № 12581. *А запашиної та висилеюк із тинами рівняється.* Грин. III. 537.

Рівча́к, ка́, м. 1) Ум. отъ рів. *Поле-тіла в рів, бо саме коло нашої різи був глибокий рівчак з маленькою криничкою.* Левиц Шов. 338. 2) Ручей. *З джерел вода збирається в струмені, з них роблються рівчаки, з рівчаків річка.* Дещо. 3) Желобокъ, углубленіє. Вас. 159. Ум. Рівчачок. Вас. 167.

Рівча́стий, а, е. Имѣющій въ себѣ желобокъ, сдѣланный желобкомъ, желобчатый. Шух. I. 256.

Рівчачо́к, чка́, м. Ум. отъ рівчак.

Рівча́к, ка, м. 1) Ум. отъ рів. 2) = Рівчак 3. Шух. I. 284.

Ріг, ро́га, м. 1) Рогъ. *Коли б свині роги, то б усіх поколола.* Ном. № 3827. *Там ходить барак з великими рогами.* Чуб. I. 129. *Віяти, збити, притерті роги.* Сбить спсьбъ. *Гордим Бог позбива роги.* Ном. № 2457. *Були і в кози роги, та притерті.* Ном. № 1853. *Рогом вилізти.* Перевозно: бокомъ вийти. *Тривай, це йому рогом виїзе.* Ном. № 4103. *Очі ро́гом лізуть.* *Дурне, аж очі йому рогом лізуть.* Ном. № 6239. *Наплакалась, аж очі ро́гом лізуть,* Харьк. *Де козам ро́ги втиняють.* *Де козам ро́ги правлять.* *Куда Макарь телять не гонялъ.* Ном. № 3630. *Туди тебе зашлють, де козам ро́ги правлять.* Ном. № 3631. 2) Роговая пороховница. 3) Рожокъ для нюхательнаго табаку; также для помѣщенія мѣднаго купороса у овечьихъ настуховъ. *Ріг носять чабани з синім каменем, як нюхари́ табоку.* О. 1862. V. Кух. 38. 4) Муз. Рогъ, рожокъ. 5) Кочыкъ полумѣсяца. *Молодик-молодик! в тебе ро́ги золоті.* Ном. № 268. 6) Каждый изъ двухъ ковецъ развильявъ (напр. въ вилахъ, въ мотовилі и пр.). 7) Уголь варужный, выстугъ всякаго предмета съ углами: столъ, платка, ушны, рѣпки и пр. Сим. III. *На першій святій вечеръ кладся до вечері на стіл під обруч на всіч чотирьох рогач по головіч чашкику.* МУЕ. III. 39. 8) Мысь. 9) Ла-

па у якоря. Ум. Ріжокъ, ріжечок. *Взяла сусу, зав'язала в три рожки по камінчику.* Чуб. II. 200.

Рід, ро́ду, м. 1) Родъ, родственники, фамилія. *Чи обідала, чи не обідала, оби рід відвідала.* Ном. № 7274. *В мене батька немає і рід не приймає.* Чуб. *Нема в його ні роду родини, та нема в його ні вірної дружини.* Чуб. V. 268. 2) Родъ, племя, происхождение. *Козацькому роду нема переводу.* Ном. № 771. *Баба з пекла родом.* Ном. *Великого роду, а пьсого ходу.* Ном. № 2909. 2) Порода. *Родом кури чубані.* Ном. № 7982. *Такий уже в їх рід, що вони всі низенькі та напотувані.* Кобел. у. 4) 3-роду=зроду. *Не було добра з-роду, не буде й до гробу.* Ном. № 2030. 5) На роду написано. *Суждено. Що написано на роду, тдо не обійдеши на льоду.* Ном. № 8951. 6) Рбдом=Зроду. *Кого не любила і родом не знала, то судив мені дідько.* Чуб. Ум. Рбдин родбчок, родонько. Чуб. V. 760, 463.

Рідна́, ня, ж. Жидкость, жижица. Константиногр. у. См. Рідота.

Рідіша́ти, шаю, еш, гл. = Рідшати.

Рідкі́й, а, є. 1) Рѣдкій, не густой. *Не жаль мені, що мак рідкий.* Чуб. V. 785. 2) Жидкій. *Давайть крупу, варити, бо рідкої ні з чою.* Ном. № 9801. 3) О земля: рідка́ земля—легкая, малосвязная земля. Херс. 4) Рѣдкій, не частый. Ум. Ріденький, рідесенький.

Рідко́, нар. 1) Рѣдко, не густо. *Засій рідко, уродиться дідько.* Ном. *Посія я пше-ниченьку рідко.* Мет. 2) Жидко. *Бодай тобі, діво, що очинила рідко.* Чуб. V. 1120. 3) Рѣдко, не часто. *З панамі рідко а з дурякми ніколи не ставай.* Ном. № 6167. Ум. Ріденько, рідесенько.

Рідко́дубна, ня, ж. Рѣдкій дубовий лѣсокъ. Черк. у.

Рідко́дубні́й, а, в. Є съ рѣдкими зубами. Вх. Зв. 59.

Рідко́лісє, ся, с. Рѣдкій лѣсъ. *Наші сіроми перебігли рідколісєм і вже кралися пуццями.* Стор. М. Пр. 109.

Рідни́й, а, в. 1) Родной; родимый. *Нема в світі правди—тільки рідна мати.* Ном. № 9362. *Товаришу, рідний брате, виклич дівчиноньку з хати.* Мет. 76. 2) —край. *Родина, Треба ратувать рідний край.* Стор. МПр. 57. Ум. Ріденький, рідененький. *Як мати рідненька, то й сорочка біленька.* Ном. № 9364.

Рідаю, нар. 1) Родственню, по родному. *Пригорнитесь до мене рідно.* 2) Искренно, сильно (любить). Ум. Рідненько, рідненьво. *Ой рад же б я ходити, тебе рідненько любити.* Чуб. V. 190. *Я люблю тебе рідненько.* МВ. (О. 1862. I. 83).

Рідня́, ні, ж. Родня, родственники. Грив. III. 258. *Хочу бути вам ріднею: будь ти тещою моєю.* Чуб. V. 233. *Рідні—край Божя мати, та ні в кого обночувати.* Ном. № 9338.

Рідня́в, ка́, м. Родственник. Обращеніє к умершим родственникам при помяненні ихъ. *Нані рідняки, не поминайте лихо! чим хата багата, тим і рада.* Чуб. III. 29.

Рідокоха́нок, яка, м. Любимий родиву? Любимець рода? Слово встрѣчено только въ стихотвореніи Мелниського въ приложеніи къ бандуристу: *Кому й співати сю співанку, як не тобі, рідокотанку?* Южно-р. Зб., Отд. I, 21.

Рідба́, ти, ж. Жижидя. Константиног. у.

Рідча́ти, рідшати, шаю, ещ, гл. Рѣдѣть. *Опівдні ярмарок почав рідшати, почали люде розходитись, поярмаркувавши.* Левец. I. 108.

Ріжа, жі, ж. 1) Поляна, врѣзующаяся клиномъ въ лѣсъ. Шух. I. 220, 211. 2) Гусевина вѣсьмого Arctia Nebe. Вх. Шч. I. 5.

Ріжджа, жі, ж. Хворость. Угор.

Ріжбня́, ня, с. Сѣня мужское. *На сорочці у неї я бачила ріженья—такі п'ятна, що бувають після гриза з чоловіком.* Верхведѣнр. у. (Залюбовск.).

Ріжбчо́к, чка, м. 1) Ум. отъ ріг. 2) Родъ вышивки. Лебед. у. (Залюбовск.).

Ріжкати́й, а, е. Угастый. Шух. I. 161.

Ріжнати́й, а, е. Ріжнати́, сѣня. Дровни. Константиногр. у.

Ріжвий, а, е=Різвий. *З перцем, з шафраном, з ріжними приправами.* Гол. IV. 301.

Ріжвийця, ці, ж. Развѣда. Г. Барв. 226.

Ріжо́к, жка́, м. 1) Ум. отъ ріг. *От баранець і позбивав собі ріжки.* Грив. I. 148. *Варила дружечка пиріжки, заціпувала їх в три ріжки.* О. 1862. IV. 35. *У місяця молодика гострі ріжки.* Грив. I. 254. *Не варт і ріжка табаки.* Ном. 2) У горшечниковъ: воловій рогъ со встав-

ленимъ въ товкій ковецъ гусинымъ перомъ, вилоченный краской,—употребляется для раскрашиванья посуды. Шух. I. 263. 3) Каждый изъ ковецъ виль. Шух. I. 169. 4) Каждый изъ ковецъ развѣтвленія мотвила. Вас. 201. 5) м. Названіє вола съ мало расходившимся въ стороны тонкими и прямыми рогами. КС. 1898. VII. 45) 6) м. Родъ прически. О. 1861. XI. 27. *Шляхнянки в дрібниці не заплитаються, а в ріжки.* Св. I. 2. 7) м. Сладкіє рожки (стручок. растеніє). Мкр. Н. 31. *Купував я двоє ріжки та горішки.* Грив. III. 200. 8) Спорыня. *Як єсть в хлібі ріжки, будуть і пиріжки, а як уродить метлиця, то буде і хліб снитися.* Ном. № 10135. 9) Отростки при коряві камыша, употребляемые въ пищу. *Ласощі достаємо з води.... спичаки, рогіз, ріжки.* О. 1862. I. 55. Ум. Ріжічюк.

Різа, зи, ж. Отмежеваннє участка поля въ 3, 6, 10 морговъ, смотря по мѣстностямъ. *Виложу я жати свою різу.* Левец. Пов. 338. *Під ним (городом) ціла різа землі буде.* КС. 1882. VII. 89.

Різа́лка, кя, ж.=Різа́чка I. Вх. Лем. 461.

Різа́к, ка́, м. 1) Рѣзель, рѣзакъ, большой ножъ. 2) Рѣзакъ, ножъ въ разныхъ машинахъ. 3) Родъ короткой серпообразной косы для кошенія камыша на дѣпровскомъ лимавѣ. Херс. 4)=Різа́чка. Рк. Левец. 5) Раст. а) Stratiotes Aloides L. ЗЮЗО. I. 138. (Од рязачки) *варять і п'ють ризак* (просте в болоті). Грив. II. 318. б)—*степовий. Falcaria Rivini* Host. ЗЮЗО. I. 123. 6) Киричъ изъ вазова для топлива. *Він йому дав сажень ризака.* Верхведѣнр. у. 7) ? *Ой грайте же мі мдзичейки гудаком ризаком.* Гол. I. 324.

Різа́нець, нця, м. Еввухъ. К. МВ. XII. 269.

Різа́ння, ни, ж. Рѣзня. Св. I. 104. Греб. 350. К. Кр. 27. *Он'ята війна і ризанина.* Котл. Ев. VI. 61.

Різа́вка, ки, ж. 1) Срѣзокъ, половинна бочка 2) Лапша. Вх. Зв. 59. См. Лѣшина, лѣшина.

Різа́ти, жук, жеш, гл. 1) Рѣзать. *Не пилій мене тупим, та ріж гострим.* Ном. № 2753. *Поли ріже, а плечі латає.* Ном. № 1545. 2) Срѣзывать. *Мак ріжу.* Г. Барв. 354. 3) О водѣ: промывать, размывать. *Коло млина, млина вода фосу*

ріже. Чуб. V. 1130. 4) Играть (о музыкѣ). Мкр. Н. 31. *Ріжете, музики, ріжете, а ви, бояре, їжте*. Грин. III. 539. *Де їд і радіє і в скрипочку ріже*. Грин. III. 340.

Різатися, жуся, жешся, гл. 1) Рѣзаться. *Став різати, суди-туди—не ріжеться*. Стор. II. 44. 2)—з ним. Рѣзаться съ кѣмъ. *За що ж боролись ми з ляхами? за що ж ми різались з панами?* Шевч. (1883), 161. 3) Пробиваться въ свѣту. *Він од неї тікав, по пояє снігом ріжеться*. Мир Пов. I. 138. *Піднялась жуха.... Вже я, каже, (савьни) різавсь, різавсь*. Мвж 130.

Різачка, ки, ж. 1) Рѣзь въ животѣ. Рк. Левиц. *Щоб тебе різачка попорізала*. Ном. № 3725. 2) Кривавий поносъ.

Різобарь, рѣ, м. Рѣзчикъ, каятель, скульпторъ. Угор.

Різвий, а е Бойкій, проворный, скорый, прыткий, рзвий. *Промовляє до мене все різими словами*. Грин. III. 169. *Присилася дівчина в свого різвого свекра*. Мил. 161. Ум. Різвѣнький, різвѣсеный. *Нижки мої різвѣнкії, чом не ходите?* Чуб. V. 767.

Різво, нар. Бойко, проворно, рѣзно. *Брат чоловік плочий, не кайдеться, що відказатъ, а той—чоловік не такий, уміє різво говорити—то його і верх буде*. Павлогр. у. Ум. Різвѣньо, різвѣсеню. *Іграйте, музики, різвѣньо*. Мил. 134.

Різдиб, вѣ, с. Рождество (праздн. 25 дек.). *Різдиб Ісуса сталося так*. Єв Мт. I. 18. *Добриндѣ на Великоднѣ, добринчѣр на Різдиб*. Ном. № 6394.

Різди́вний, и, е. Рождественскій. Ном. № 11926. Різди́вни свѣта. Рождество, рождественскіе праздники.

Різди́вський, а, е=Різди́вний. О. 1861. IX. 191.

Різѣць, зці, м. 1) Игообразный стальной рѣзецъ, котормъ шарѣвають матрицу для выбойки холста. Вас. 192. 2) Статиска — у колесниковъ, оковниковъ, токарей и пр. Вас. 147, 149. Шух. I. 306. 3) У лещниковъ: ножъ съ кривымъ лезвиемъ, посредствомъ котораго шарѣвають углубленіе ложки; лезвіе называется — лїжма, рукоятъ—коладка. Шух. I. 247. 2) Рѣзецъ, инструментъ для подрѣзки сотавъ. Черг. у.

Різа́, за́, с. Отрубленная при подчисткѣ деревьевъ вѣточка. Каменец. у.

Різка, ки, ж. 1) Вѣтка товкая, пруть. *Чухрас різки з берізки, кидас конику під ніжки*. МУЕ. III. 115. *Ой різко, різко гільчаста* О. 1862. IV. 26. 2) Розга. *Витому і різку покажи, то він боїться*. Ном. № 5801. 3) Сѣчка, рубленая солома для скота. 4) Мѣра земли: 2 1/2 морга. Балг. у. 5) Раст. *Najas major* Ал. ЗЮЗО. I. 129. 6) Складка, сгибъ, сборка, морщина. Шух. I. 13. 7) мн. Родъ игры. Ив. 36. Ум. Різочка.

Різкій, а, б. 1) Острый, хорошее рѣжущій. *Як різка коса, то десятику за день викосе*. Мирг. у. Слов Д. Эварв. 2) Рѣзкій, пронзительный. *Ну та й вітер же різкий, мов ножемъ ріже*. Канев. у. 3) Жесткій. *Найди вітчикъ різкий, щоб можна було добре витерти*. Черк. у. *Цимъ піскомъ не помажачиши коси, бо не різкий*. Канев. у.

Різдо, нар. 1) Рѣздо, пронзительно. *Грайте, музики, різко, кланяїся, Ганнусе, матусѣ низько*. Нп. Камснец. у. 2) Жестко. 3) Быстро. Мил. 134

Різвадіа, ції, ж. Разведиеніє, разно-голосица.

Різвий, а, е. 1) Разный, различный, всякій. *У вичневімъ сиду почувала, різнихъ птишокъ вислушала*. Чуб. 2) Разный, различный, неодинаковий. *Мій пїнжюк найняос до одного тина... я до другого хазяїтн найнялась—у різні сели*. Г. Барв. 265.

Різник, кѣ, м. 1) Мясникъ. *Не витріщайся ні на кого, як коза, на різника*. Ном. № 6598. 2) Торговецъ мясомъ.

Різниківна, ни, ж. Дочь мясника или торгонца мясомъ. Змѣв. у.

Різникувати, єжу, еш, гл. Быть мясникомъ, заниматься продажей мяса. *Віх звікували та нічого того не було, як тепер повелось, що коли різникуеш, то й плати за право-торговлю*. Харьк.

Різніти, нію, нїш, гл. 1) Не быть съ согласіє съ кѣмъ, чѣмъ, отдѣлять отъ, вѣти врозъ. *Не можна тежъ запевнати, що і в такихъ людей, як Марко Вовчок не різнить децо з народньою мовою*. О. 1861. IV. 33. 2) Въ хороовѣ пївни, въ оркестрѣ: фальшивить. *І зновъ почались пісні з музиками, тільки вже деякі голоси дуже різнили*. Левиц. I. 352. 3) О ружьѣ: рассыпать, разбрасывать дробъ въ стороны. *Пушниця різнить*. Черк. у.

Різнитися, **вбса**, **нішся**, *гл.* 1) Отличаться, различаться. 2) Отдѣляться, расходиться, разставаться. *Отпак на березі Каяли брати різнилися, бо не стало крови-вина.* Шевч. 646.

Різниці, **ць**, *ж.* 1) Бойни, скотобойни. *Лемішка випасував на степах товар до різниць.* Левич. I. 239. 2) Мясная лавка, мясной рядъ. *Пристав, мов собака до різниць.* *Ном.* № 9567.

Різницький, **а**, *в.* Мясничій. *Миж.* 170. *Дети: різницький, коновальський.* *Котл. Ев.* *Худенкий, як різницький стовчик.* *Ном.* № 8582.

Рівничко, **ка**, *м.* Сынъ мясника или торговца мясомъ.

Різничий, **а**, *в.*—**Рівницький**. *Різничий обух.* *Г.* *Барв.* 27.

Різничати, **чу**, **чиш**, *гл.*—**Рівнижувати**. *Я різничу, торгую мясом—тим мене і прозивають різником.* *Екатеринос.* *у.*

Різнячка, **ки**, *ж.* Жена мясника.

Різно, *нар.* 1) Различно, не однаково. *На довгому віку, як на довгий ниві, різно буває.* *Ном.* № 9894. 2) Отдѣльно. *Всі курочки до курочки, тівень ходить різно.* *Нп.* 3) Врозь, в разные стороны. *Ой ви, тучі гралові, розійдітесь різно.* *Нп.* *Ей да оце ж тобі, да молодий козаче, аж три доріженьки різно: ей, що одна на Дін, а другая у Крич по сіл, а третя ба на те Запорожжа.* *Чуб.* V. 112.

Рівномісткий, **а**, *с.* Разноцвѣтний.

Рівноція, **ції**, *ж.* Разногласіє, разбродъ. *К.* *Пп.* 239, 255.

Різнучи, **нучі**, **веш**, *гл.* 1) См. **Різати**. 2) Ударить, хватить. *Узяв дружок та як різне його по голові, що трюхи очі не повилазили.* *Рудч.* *Ск.* I. 68.

Різня, **ні**, *ж.* 1) Бойня. *П.*—*Водив.* *у.* 2) Убой. *Грив.* *Ш.* 283. *Волів женуть на різню.* *Остер.* *у.*

Рівовини, **вин**, *ж.* *м.* Опилки. *Вх.* *Лем.* 461.

Рівоватець, **тця**, *м.* *Раст.* *Carices.* *Лв.* 97. *См.* *Лепишин.*

Рівовини, **ни**, *с.*—**Рівовини**. *Вх.* *Лем.* 461.

Рівонучи, **нучі**, **веш**, *гл.* Съ силой рѣзати. *Тут разом різонучо ножем та й аминь.* *Кв.* II. 315.

Різочка, **ки**, *ж.* 1) *Ум.* отъ різна. *Взяв різочку і б'є того ужа.* *Чуб.* II. 60. 2) Че-

ренокъ. *Привинюкъ.* *Упостр.* *какъ ласкательное.* *Донько, моя різочко!* *Чуб.* *Ш.* 44.

Різув, **ві**, *м.* Головорѣзъ, разбойникъ.

Різь, **зі**, *ж.* 1) Рѣзь. 2) Рѣзьба. *Ми наняли маляра, щоб образи у церкву помалював та й різь позлотив, бо гарний силно канастас таки у нас.* *Кавен.* *у.*

Різьба, **бі**, *ж.* Рѣзьба, рѣзная работа. *Шух.* I. 192. *Дорогу різьбу рубають.* *К.* *Псал.* 169.

Різьбований, **а**, *в.* Рѣзной. *Стоости різбовані церковні.* *К.* *Псал.* 320.

Різьбар, **ра**, *м.*—**Різьбарь**. *Шух.* I. 245, 318.

Різьбарство, **ва**, *с.* Искусство рѣзчика. *Шух.* I. 292.

Рій, **рої**, *м.* *Рой.* *Не гуди, рою, понад головою.* *Мет.* 169. *Сідайте, щоб рої рились і старости садилися.* *Ном.* № 11862. *За думою дума роєм вилітає.* *Шевч.* 230. *Ум.* **Ройби**, **роєчок**. *Та осядь, осядь, тихий роєчку, у вишневому садочку.* *МУЕ.* *Ш.* 97.

Рійба, **бі**, *ж.* Роенія, время роенія пчель. *Черк.* *у.* *Вже сонечко дощуляє—отто рійба піде.* *Подольск.* *г.*

Рійно, *нар.* Много роевъ. *Дай же ті, Боже, й а в полі буйно, й а в полі буйно, в оборі плідно, в оборі плідно, в паціці рійно.* *Колб.* I. 99.

Рік, **року**, *м.* Годъ. *Мет.* 70. 56. *Рік не вік.* *Ном.* *Минулися тії роки, що росливали пироги боки.* *Ном.* *Сьогб року.* *Въ этомъ году. Року 1903.* *Въ 1903 году. Року 1160* *Ізяслав Давидович привів половеця.* *К.* (О. 1861. IX. 103). *Рівно* *Божого.* *Въ лѣто отъ варожденія Христа.* *Шо-року* *Ежегодно, каждый годъ.* *Левич.* I. 142. *До року, на рік.* *Черезъ годъ.* *Ченкай мене, діачино, до року.* *Чуб.* V. 1108. *Не журися, серце моє, на рік сподівайся.* *Подольск.* *г.* *То-річ, поза-то-річ*—*Торіч, позаторіч.* *Ум.* **Річок**, **рочок**. *Чуб.* V. 749.

Рілля, **лі**, *ж.* *Вспаханное поле, навшя.* *З доброї рілля—ори плугом, а хліб буде.* *Ном.* № 8900. *Така люба рілля, що дитина виросла б, коли б посадив.* *Ном.* № 10150.

Рільник, **ка**, *м.* Земледѣлець, хлѣбопашецъ.

Рільництво, **ва**, *с.* Земледѣліє, хлѣбопашество.

Рівнати, **наю**, *ещ*, *гл.*—**Рівняти**. *Розстання з милим смерті ся рівнає.* *Ном.* № 8782.

Рівнина, **ні**, *ж.*—**Рівнина**. *Рівнина*

яка! нема де клуню постановити. Канев. у. *Літам коло Маньківки рімнина, так навкруги миль на кілька видно.* Брацл. у.

Рімнота́, тї, ж.—Рімінна. Під Печергами поділь—рімнота. Волч. у.

Ріве́ць, нця́, м. Нирець (втица) Харьк г.

Рівня́тий, а, в—Рівнявий. Желех.

Рівняк, ва, м. Пт. оляка, воднової воробей, *Cinclus aquitaticus*. Вх. Пч. II. 9.

Рівнува́тий, а, в. О землі: перемішаний съ крупнимъ пескомъ, гравіємъ.

Рівні, ріні, ж. Крупний песокъ, гравій. Каменец. у. Гол. Од. 62. *Рівні віддається їй в носі.* Гол. III. 197.

Рівня́вий, рівня́ний, а, в. Усыпаний крупнимъ пескомъ, гравіємъ. *Річечка рівнява.* Гол. II. 554.

Рівня́к, ва́, м.—Рівнь. Желех.

Ріпа, пи, ж. 1) Рѣпа. Ном. № 12393. Зуби—яя ріпа. Хорошіе бѣлые зуби. Ном. № 8576. 2) Картофель. Стрыськ. у. въ Галици. Вх. Пч. I. 13. Шух. I. 111. Ум. Ріпка.

Ріпа́к, ва́, м. Рапсъ.

Ріпа́чийя, ня, с. Стебли отъ рапса. Вх. Зн. 59.

Ріпа́чийсько, ва, с. Поле подъ рапсомъ. Галиц. Вх. Зн. 60.

Ріпичя, ці, ж.—Репичя.

Ріпка, ва, ж. 1) Ум. отъ ріпа. 2) Родъ игры. КС. 1887. VI. 479. Інв. 48. Маркев. 73. Грин. III. 115.

Ріпля́х, ха, м. Раст. *Lappa tomentosa*. Вх. Пч. I. 8.

Ріпня́к, ва́, м. Роботникъ, добывающий нефть. Желех.

Ріпня́цький, а, в Относящийся къ ріпнику.

Ріпничя, ці, ж. Роботница при нефтяныхъ шахтахъ.

Ріпня́к, ва́, м. Раст. *Carduus nutans* L. 3030. I. 115.

Ріп'яня́к, ва́, м. Коржъ изъ букурузы и картофеля. Вх. Зв. 60.

Ріса, си, ж. Сборка въ юбкѣ. Гол. Од. 71.

Ріса́ти, рішу, свш, гл.—Рісувати. Вх. Зв. 60.

Рісва, ви, ж. 1) Капля, росивка. 2) Крошка. *Ні ріски хліба.* Рудч. Ск. II. 27. І ріски в рбї не булѣ—ничего не ѣлъ

и не п'ялъ. Ном. № 12138. 3) Раст. *Lemma*. Вх. Пч. I. 11. 4) мж. Родъ выпивки. Kolb. I. 47, 49. Ум. Рісонька, рісочка.

Ріст, рбсту, м. 1) Ростъ. *Вбачив в ріст, як заць в хвіст.* Ном. № 8601.

2) Проценты деньги, лихва. *Позичили людям гроші і росту не брали.* Ум. Росточок.

Рісува́ти, су́ю, свш, гл. Складувати складками. Шух. I. 132.

Ріт, ро́та, м. 1) Ротъ. *Сула... ложка ріт дере.* К. ПС. 12. 2) Въ посудѣ: отверстие, въ которое вливается и выливается жидкость. Шух. I. 179. Ум. Ротбчок.

Річ, рече́, ж. 1) Рѣчь, слово, разговор. *На речал—наче на кобзі.* Ном. № 2289. *Нехай вша річ на переді,* Ном. № 4970. *Про вовка річ, а вовк цвастріч.* Ном. № 5769. *Видялб річ.* О больномъ: отнило языкъ. Кобел. у. *Зняті річ.* Начать говорить, заговорить. Ном. Річ на двічі. Двусмысленность. Ном. № 12813. *Не до тебе річ.* Не съ тобой говорять. Ном. № 9578.

Бути з ним на речах. П'яты съ кѣмъ разговоръ. Ном. № 12857. *Стати на річах з ним.* Вступитъ въ разговоръ. Ном. № 3475. *В рече́ вихідити, західити.* Пускаться, идываться въ разгворы. *Вийшов із нею в рече́.* Алв. 25 *Не дуже в рече́ захожу; пропитаюь дороги в Дем'янівку, подякую за хліб-сіль та й далі.* МВ. I. 11. 2) Дѣло. *Остання річ вовком орати.* Ном. № 5264. *Я буду просити тебе об одну річ.* ЗОЮР. I. 128. *Жіноча річ—коло припичка.* Ном. № 9039. *Був шляхтич в військових речах бравий, звався Пилип.* *Не в тім річ.* Не въ томъ дѣло. *Не в тім річ, що в хаті піч: то бѣда, як неча.* Ном. *До рече́.* Кстати, дѣльно. *Не віттова дочка, та до рече́ говорити.* Ном. № 13059.

Не до рече́. Нестати, не къ дѣлу. *Не од тієї рече́.* Не прочь. Ном. № 5051. *З явбі рече́.* Съ какой стати. Ном. № 6456. *Моя твоя и т. д. річ.* Мое, твое и пр. дѣло. *Твоя річ—мене вірне кохати.* Чуб. V. 89. *Не подоба-річ.* Неприлично. *Не подоба-річ мені старому по весіллях гуляти.* МВ.

Звичайна річ. Обычная вещь. *То в такцял звичайна річ.* Лениц. Пов. 56. 3) Вещь, предметъ. *Вікно три рече́ несе: апрамент, сіль і молоду жінку.* Ном. № 5914. *Недивним річам не дивуйсь.* Ном. № 7815.

4) Пѣна и слюна у мертвеца. Мил. 167.

Річенька, річечка, ви, ж. Ум. отъ річка.

Річйще, щá, с. Русло, прежнее русло р'ки. Черк. у. КС. 1885. XI. 538.

Річка, кв. ж. Р'чка, р'чика * Ворскла річка *невеличка, береги ламає.* Ном. № 731. Ум. Річечька, річечка.

Річковий, á, é. Огносящийся къ р'чкѣ, р'чкыю. *Слобода наша над самою лукою річкоюю на п'яти горах стоить кр'йдяниг.* МВ. II. 71. *Річкова оода.*

Річний, а, е. Головой. *Річна плаща.* Левиц. I. 214.

Річнійстий, а, в. Р'чнійстий. Борз. у.

Річно, нар. Въ годъ. *Плачу два кирбовини річно.*

Річнйк, кв., м. О свотѣ: годовалый, одялѣтокъ. Вх. Пч. II. 7.

Рішати, шáю, еш, сов. в. рішітя, шү, шйш, гл. 1. Лпшати, лишити. *А жінка й діти? Адже ти їх усього рішиш.* Кв. П. 33. 2) Теряти, потеряти, лишаться, лишаться. *Ой не прибуду скоро, жизнь свою рішу Чуб.* V. 611. *Поки дійшов додому, то чисто всі гроші рішив.* Кобел. у. 3) Р'шати, р'шити. *Вас розсудила паланка, рішили отамани і військовий суддя.* Стор.

Рішатися, шáюся, ешся, сов. в. рішітиса, шүса, шйшса, гл. 1. Лпшатися, лишитися. *Шляхтич за гонор вулха рішивсь.* Ном. № 4211. *За більшим поженись, то й того рішивсь.* Ном. № 4829. *Оксано! жалко мені тебе рішатись.* Кв. I. 226. *Умá рішітиса.* Сойти съ ума МВ. (О. 1862. I. 103). *Душá рішітиса.* Потеряти жизнь 2) Уславливаться, условитися, уговоритися. *З попом же ти уже рішивсь? Багацько він з тебе злупис?* (за вінчанья). Аз. 16.

Рішений, а, в. Сложений складкамп. *Рішена перемітка.* Шух. I. 133. *Рішеий фартух.* Вх. Зв. 60.

Рішивець, вцá, м. 1) Р'шеніє, опредѣленіє, притоворъ. *Побачимо, який рішинець вийде, а діло щось яложке.* Кобел. у. *Почула рішинець.* Аз. 11. 2) Конець. *Тут тобі й рішинець.* Черк. у.

Рішати, ся, см. Рішати, ся.

Рішняк, кв., м. = Річняк *Був у мене баранець рішняк, та вовк задавив клятий.* Каман. у. Ум. Рішнячи.

Ріща, щі, ж. Владежниць. Каменец. у. Ум. Р'щечко. *Які тил дрова—ріщечко саче.* Каменец. у.

Ріяти, рію, еш, гл. О пчелах: ронть-

ся? *Ой не рій, не рій, яра пчільньоко, у бору.* Рк. Макс.

Роб, ба, м. 1) Работникъ. *Поглянь бо, серце, що тамечки роби моѣ роблять.* Староб. у. 2) Невольникъ, арестантъ. Угор. 3) Каждый взъ пары играющихъ къ игръ роби. Пк. 55. 4) Образъ, способъ, манера. *Константинович факти робом широкої історичної хитрости.* І. Кр. 37. **Робити, ходити яким, чім рббом.** Дѣлать какимъ либо образомъ, способомъ, манеромъ, дѣлать по чьому либо способу, образу. К. Бай. 47. *Не всі ми того робом ходимо.* К. (О. 1862. III. 23). *Пора... про Україну робом иншим обати.* К. Бай. 68. *А така думка, що нехай люде того робом роблять, то усе добре буде.* МВ. II. 131. *Ти мене слухай, а своїм робом не ходи.* ЗОЮР. I. 147. **Ходити правім, лийим рббом.** Дѣйствовать спрaведливо, дурно. *А сто правим ходити робом, того милуй.* К. Псал. 13. *Г'я їх покинув на волю їх серцю: нехай собі ходять лизим своїм робом.* К. Псал. 190.

Роба, бж, ж. Трудолобивая, работающа. *Наймѣть цю жінку, вона і ввиде, і їсти зварить, і вимие—така роба, що нема вже що й казати.* Могил. у.

Робак, кв., м. Червь, червякъ. *Робк влз у хрін та й думав, що вже немає солодчого коріння.* Ном. № 9461. Ум. Робачок.

Робактво, ва, с. соб. Червп. *Забуде їх те лоця, що пестило, робактво їх обійме під землею.* К. Пов. 54.

Робачок, чкá, м. Ум. отъ робак.

Робина, нж, ж. Р'бина. *Словий мене; брате, вірний товаришу, в вишневім саду, в вишневім садочку, на жвтіім пісочку, під робиною.* Нп. Ум. Робиньона. робиньочка

Робити, блю, биш, гл. 1) Дѣлать. *Роби тес, що піп каже, а не роби того, що він робить.* Ном. № 5157. 2) Работать *Роби, неможже, то й Бог поможе.* Ном. № 69. *До спасівки мухи на пана роблять, а в спасівку ни себ.* Ном. № 482. *Літо на зиму робить.* Ном. № 356. *Будемо жити, будемо робити, буде нам часця річкою плити.* Чуб. 3) Поступать. *По правді роби, по правді й очі поваляють.* Ном. № 3027. 4) Своім ббгом робити *Дѣлать по своему. Не слуха, все своїм богом робить.* 5) **Робити вбю.** Исполнять желаніє. 6) **Робити звисти.** Подавать вѣсть. *Янгол сидить на камені та й нап*

звістку робить. Чуб. 7) Хліб робіти. Обрабатувать землю. *Натальці треба не письменного, а хазяїна доброго, щоб умів хліб робити.* Котл. НП. 350. 8)—плату. Платить. *Одчиняйте хату та робіте плату.* Грив. Ш. 128.

Робітися, блієся, биєся, гл. 1) Дѣляться. *Каліка не родиться, а робиться.* *Зірки робляться із праведних душ.* Чуб. I. 15. 2) Дѣляться, происходить, бываєть *Не так воно робиться, як нам хочеться.* *Не так ивидко робиться, як мовиться.* *Ном. № 5371. Не так ивидко робиться, як мовиться.* *Ном. № 5603.*

Робіння, ня, с. Работа, трудъ. Ум. Робінничю. *Ой весна красна, що вона винесла? Ой винесла тепло і добрес літечко... хорощим людям на робінничю.* Чуб. I. 109.

Робітлівий, а, в=Робітний 1. *Чи хороша, чи вродлива, чи до діла робітлівая?* Мил. 96.

Робітка, кв, ж. Ум. отъ робота.

Робітний, а, в. 1) Трудолюбивий, работоряцій. *Там є дівка дуже красна, та лем не робітна.* Гол. IV. 504. 2) Рабочий, для работы. *Це сорочка робітна.*

Робітник, ка, м. Работникъ. *Гроші добрий робітник, але поганый господарь.* *Ном. № 13484.*

Робітниця, ці, ж. Работница. *Батько іде, звалить мене: оддали дочку робітницю: по сім кіп жене.* Чуб. V. 723. Ум. Р. бтнична, робітнична. *Зіронько вечірняя, то жесь освітила, а з дому домінонькою, а з поля робітничюкою.* Рк. Макс.

Робітня, ві, ж. Мастерская. Желех.

Робітенька, кв, ж. Ум. отъ робота.

Роблєний, а, в. 1) Прич. прош. стр. отъ робити. 2) Искусственный. *Роблені квітки.* Харьк. *Роблена сметана.* Харьк. *Кресало буде роблений магнит, а не природний.* Ком. П. *Роблена відьма.* По нар. повѣрью відьма не прирощена, а научена. ХС. VII. 449. 3) Бывшій въ работѣ, истощенный. *работой. Коні роблені, того й такі худі.* Каменец у.

Робленця, ці, ж. Насыпная гора, курганъ. Ленч. 27.

Роблю, ва, с. Издѣлю. *Це ложки мо- роблюва.* Харьк. у

Роблювати, люю, ещ, гл. Дѣлювать. *Господи, що за речі він роблював.* Федьк.

Робота, ти, ж. 1) Работа, трудъ, дѣло, занятіє. *Яка плата, така й робота.* *Ном. Субота не робота—помий, помаж та й спати ляж.* *Ном. 542. Цілісінький день у роботі.* МВ. I. 26. 2) Издѣлю, произведение, работа. *По роботі пізнати майстра.* *Ном. № 7338. 3) соб. Работники. Одчиняй, пане, ворота, іде твоя робота.* *Ном. № 10000 Ум. Робітка, робітнична, робітничка.* Грив. Ш. 400, 393.

Роботівна, ня, ж. Барщина. *Два дні роботизний.* Гн. II. 228. *Ой дуки, позабірали ви наші степи й луки!... А тепер на них чужими руками роботизму страляють.* Мир. ХРВ. 86.

Роботу́ха, хи, ж. Работница трудолюбивая. *А й до діла роботу́ха, і до хлопців щebetу́са.* Мил. 110.

Роботяга, ги, м. Труженникъ, работникъ. *Всього надбав роботяга, та не прибав долі.* Шевч. 527. Ум. Роботяжна, роботяжечка. *Як у мене чоловік роботяжечка був.* Грив. Ш. 658.

Роботій, тїя, м.=Роботяга. Черк. у. **Роботящій, а, в.** Работящій, трудолюбивий. *Ручки ж мої роботящі. чом не робите?* Чуб. V. 777.

Роботій, а, в. 1) Рабочій. *Забіжиш до Марусі у роботу часину.* Мл. II. 83. 2) Трудолюбивий. *Робоча як бджола.* *Ном. № 4562. Наша Меланка не робоче, на ній сорочка парубоча.* Чуб. Ш. 169.

Робучий, а, в=Робочий 2.

Ровень, вня, м. 1) Паря, равный. *Нашим дівкам ровень.* Гол. IV. 435. 2)=Ровінь. Вх. Лем. 461.

Ровінь, вю, м. Равнина. Вх. Зв. 60.

Ровта, ти, ж. Отрядъ войскъ *А плути ровти избірати, за нами гонити, а ми будем з файнов любков мед горіаку пити.* Лукаш. 136.

Ровчак, ка, м.=Різчак.

Рогаль, ля, м. 1) Волъ съ большими рогами не расходящимися въ стороны. *Рудч. Чп. 255. Віл рогаль.* 2) Родъ жука = Рогач 4. 3) Толстое ребро листа, жилка. *З капусты лем рогалі остали,— так об'їла гусениця.* Вх. Лем. 461.

Рогань, ня, м.=Рогаль 1. Александров. у. Слов. Д. Эварн.

Рогатівна, ня, ж. соб. Рогатий скотъ. Канев. у.

Рогатій, а, в. 1) Рогатий. *Мужик багатий, як віл рогатий.* *Ном. Чорт рогатий.* ЗОЮР. II. 92. 2) Угловатий, съ углами. *Хата рогата.* Дѣла много въ хатѣ

(въ каждомъ углѣ дѣло). Ном. № 10277. **Рогата плахта**—Плахта рогатка. *Наша пани багата, на їй плахта рогата.* Грин. Ш. 136.

Рогатина, ви, ж. 1) Рогатина. *Преться як віл на рогатину.* Ном. № 13691. 2) Родъ кивжала. Гол. Од. 66. Ум. **Рогатина**.

Рогач, ча, м. 1) Ухватъ. Чуб. II. 140. *Нагодують калачем, та і в спину рогачем.* Ном. 2) = Рогаль 1. *Як не дасте калача,—займем вола рогача.* Чуб. Ш. 458. 3) = Олень. Вх. Пч. II. 6. 4) Жукъ-олень. *Licanius cervus.* Вх. Пч. I. 6. Ум. **Рогачин**.

Рогачик, ка, м. 1) Ум. отъ рогач. 2) мн. Родъ вышивки. Г. Барв. 216.

Рогачило, на, с. Древко къ ухватю. Канев. у.

Рогачка, ви, ж. 1) Рогатая онца. Вх. Лем. Ш. 471. 2) = Рогатина. Грин. Ш. 270. *Шо за мода, шо за мода—все шапки рогачки.* Чуб. V. 1191. 3) Раст. *Sisymbrium irio* риппоісум. 4) Насѣв. ухвертка. Харьк. г. 5) Двужубая вилка. двужубыя вилы для выбрасыванія яввоза.

Рогова, ві, ж. Въ волынкѣ: рожекъ козы, прикрѣпленный въ концу трубки. О. 1862. V. Кух. 38.

Рогівник, ка, м. Выдѣлывающій рогожн. Вас. 176.

Рогів, гбуз, м. Болотное растеніе. *Turra angustifolia.* ЗЮЗО. I. 140. Котл. Ен. Ш. 64. О. 1862. I. 55 *Покинь сами, візьми віз, та й поїдем по рогів.* Ном. № 546.

Рогітра, ри, ж. У гребенниковъ: перерѣзанная по днѣвѣ обыкновенная столярная пила. Вас. 164.

Роговѣ, вѣго, с. Плата за вынасъ рогатаго скота. *Заплатив рогового сім карбованців.*

Роговий, а, б. 1) Роговой, сдѣланный изъ рога. Гн. I. 19. *Рогове тіло Бог перемінив на таке, як у нас тепер, а рогового тіла оставив тільки на кінци пальців.* Чуб. I. 146. *Їздив Василько в війско служити, заслужив собі три свистілошки: одну—золотую, а другую—мідяную, а третью—роговую.* Чуб. Ш. 280. 2) Угловой, находящійся на углу. *Рогова лата.* 3) Рогова худоба. Рогатыи скотъ. О. 1861. XI. Св. 62. *Здоровля в сей дом на челядоньку, щастячка на двір на худобоньку, на худобоньку на роговцю.* Чуб. Ш. 285.

Рогівка, ки, ж. Сорть плахти. Черниг. у. **Рогівка, жі, ж.** Рогожка. Чуб. II. 118. *Милого ложа—між да рогожка, то мені постіль пожа.* Чуб. V. 21. Ум. **Рогівки**.

Рогожіна, ви, ж. Рогожка, плохая рогожка. *Мав я собі хорошу постіль, оті пузовую нерину, а тепер я маю одним одну рогожину.* О. 1862. V. 88.

Рогівка, ки, ж. Ум. отъ рогожа. **Рогівковий, а, е.** Сдѣланный изъ рогожи. **Рогова, жі, ж.** = **Рогів.** *Хиба росте папирус уз болото, і рогоза живе в безвідній суші?* К. Іов. 18.

Роговѣвий, а, е. Сдѣланный изъ рогози. *На козаку бідному нетялі три сиром'язі, опанчина рогозова, поясини хмельвова.* Дума.

Рогульа, ки, ж. 1) Ум. отъ рогуля. 2) мн. Раст. *Tara patans* L. ЗЮЗО. I. 139.

Рогуля, жі, ж. 1) Искривленное бревно, искривленная палка. 2) Въ загадкѣ: самка рогатыихъ животныхъ. Ном. стр. 293. 3) Палка съ раздвоеніемъ на концѣ, употребляемая при ловлѣ раковъ для вспугиванія ихъ. О. 1861. XI. 116. Ум. **Рогулька**, **рогульча.** Ном. № 13056.

Рогівк, ка, м. = **Рогач** 4. Вх. Пч. II. 27.

Родак, ка, м. Родственникъ. Черк. у.

Родатися, діаюся, ешся, м. 1) Родиться, вступать въ родство. Александров. у. 2) Поддерживать родственныя отношенія, прызваться въ родствѣ. *Старі повнірали, а молоді не дуже вже родатяться.* Черк. у. *Хто з нами родатється, той і родич нам.* Лебед. у.

Родачка, ки, ж. Родственница.

Родѣля, лі, ж. Родъ рыболовнаго сваряда. Черк. у.

Роджати, джѣю, еш, м. Рождать. *І роджае беззаконія на громадське безолов'я.* К. Псал. 13.

Роджений, а, е. 1) Прич. отъ родити. *Ангел Михайл не роджений, тільки сотворений.* Гн. I. 5. 2) Родной. *Вийди, мати, з гати познавати дитятя: одною родженого, другою судженого.* Мет. 172.

Родзінки, нок, ж. мн. Изюмъ. Мкр. Н. 31. Св. Л. 184. *Кашоузу хоч родзінками іодуй, а все буде кашоуза.* Ном. № 2832. Ум. **Родзіночки**.

Родзінковий, а, е. Изюмный.

Родзіночки, чок, ж. мн. Ум. отъ родзінки.

Родиво, ва, с. 1) Роды. *Померла з родива.* Маяж. 191. *Не дай Боже, яке в мене за першою дитиною сутужне родиво*

було. У мене було важке родиво. Сквир у.
2) Хлібб и полкварти водки, которые отецъ новорожденного, вмѣстѣ съ извѣстїемъ о рожденїи несутъ тesty. Мил. 21.
3) Родословная. *От се же воно й родиво починається Господанашою Ісуса Христа.* Лубев. у.

Родимець, мця, м. Болѣзнь: параличъ. Чуб. I. 111. Шевч. 307. Алв. 20. *Щоб тебе родимецъ побив.* *Ном. № 3729. Коли б йому язык родимецъ одібрав.* Г. Арг. (О. 1861. Ш. 87).

Родийнй, а, в. 1) Врожденный, природный. *Гірна відьма вчена, ніж родима.* *Ном. № 235. Що б, панє, ваші оци очі (окуляри) Бог на світі подержав, а родимий щоб пошлязали.* *Ном. № 890, стр. 283.* 2) Свой, родиннийся гдѣ, уроженецъ. *Я тут чоловік родимий.* Харьк. г. *Він наш чоловік родимий.* Каменец. у. 3) Родимый, родной. *Їхав милий край Дунаю та до родимого краю.* Чуб. V. 378.

Родина, нв. ж. 1) Родня, родные. Чуб. V. 123, 423, 849, 886; I. 217. *За троші не купиш ні батька, ні матері, ні родини.* *Ном. № 1440. Що воно за родина, як мене не родила.* *Ном. № 9379. Твій син Ахид, твоя рідина, єдина твоя родина.* Шевч. 606. 2) Семейство. Галиц. Ум. **Родина, родинона, родіночна, рідоньна.** Чуб. V. 324, Мет. 106. *Підожди ж ти, (смерге), час-годину, поки зберу всю родину!...* *Покі родонька, зійшлася, душа з тілом розійшлася.* Грпп. Ш. 143.

Родини, дін, ж. мн. 1) Рожавіє, роды. 2) Празднество по случаю родин. Мил. 21. *Прод на свої родини бенкет справив.* Єв. Мр. VI. 21. Ум. **Родини.** *Ном. № 9499.*

Родиня, на, не. Приналежачій роднв. *Там родинин голосок, там моя родина с.* Чуб. V. 464.

Родіяна, ні, ж.—**Родина.** *Обіла ж мене чужиня, все Іванкова родина.* Рк. Макс.

Родитель, ля, м. Родитель, отецъ. Чуб. Ш. 29. *Шануй учителя наче родителя.* *Ном. № 6101, Родителі.* а) Родители, отецъ и мать. *Та я же буду вікопечка одсудувати своїх родителів в юсті виглядати.* Мил. 181. б) Родственники (покойные?) *Дочь плачетъ надъ мертвымъ отцомъ. Стрїчайте, мой родителі, мою татуся ріденького, пробірайте містечко коло себе близесенько і доглядайте так, як я доглядала.* Мил. 189. *На проводи в нас на шробки ходять, родителів поминають.* Червиг. г.

Родителька, ки, ж. Родительница, мать. *Не було родительки навчати.* Лебед. у.
Родительський, а, в. Родительскій. *Родительська любов.* Левиц. I. 242.

Родити, джуж, диш, гл. 1) Родить, производить. *Раз мати родила, раз і віраїти.* *Ном. № 4268. Нам Бога не вчить, як хліб родити.* *Ном. № 35.* 2) Родить, давать урожай. *На одвороті гречка родить.* *Ном. № 4194.*

Родитися, джужся, дишся, гл. Родиться. *Ще той не родився, щоб усім додоиди людял.* *Ном. № 4600. Сійся, родися, житопишниця, всіляка пашниця.* *Ном. № 347.*

Родич, ча, м. 1) Родственникъ. МВ. I. 14. Чуб. V. 1156. Мет. 252. *Баято родичів, та ніде пообідати.* *Ном. № 9338.* *Вони йому родичі: дідовою сусіда молодички — свєсьмъ ве рідственники.* *Ном. № 9350.* 2) Родитель. *Мали родичі сина.* Гн. II. 67.

Родичатися, чаюся, ешся, гл.—**Родатися.** 1) *Баятирі з бідники не дуже родичаються.* Харьк. 2) *Посажав укуні свєкруху з невісткою та каже: родичайтесь.* Змїев. у. *Родичатися він не дуже любить.* Константиногр. у.

Родичів, чевя, ве. Приналежачій рідственнику. *Як завітте увесь цвіт, як заплаче увесь рід, що родичева голова в чужім краю поляла.* Чуб. V. 1035.

Родичка, ки, ж. Родственница. *Поблагословила молодик якась родичка замісто матері.* Левиц. I. 333.

Роділля, лі, ж. Роженица. Уман. у. *Роділі до сорока день не можна ні на базарь, ні на ярядки ходити.* Мвж. 155.

Родіння, ня, с. Рожавіє, роды. *Мати з родіння померли.* Мелитоп. у. *Слов. Д. Эварв.*

Родийнй, а, б. ? *Це родийнй камінь—кинь його.* Радам. у.

Родовийтй, а, в. 1) Родовный, знатный. *Чи ти роду баятого, чи ти роду родовитого?* Чуб. V. 911. 2) *Наслѣдственый, прирощенный.* Мил. 34. *Він родовитий злодій.* 3) Плодородный. *Родовита земля.*

Родовитість, тости, ж. 1) Знатное происхождение, родоитость 2) *Наслѣдственность.* 3) *Плодородіє.*

Родовід, вбду, м. Родословіє. *Книга родоводу Ісуса Христа.* Єв. Мт. I. 1.

Родовути, ну, нѣш, гл. Сильно уро-

днів. Така думка: *от де родоне жито!*
Земля як галка чорна, а рано виорано...
ажіт: поєзда, і жито заміркуване. Волч. у.

Родонька, кя, ж. Ум. оть родина.

Родоньків, кова, ве, прип. оть ум. родонько: принадежачій родственикамъ, роду. *Перей же двір—свекорки, а другий же двір—батькиві, а третій же двір—родоньків.* Маркев. 139.

Родонько, ка, родочок, чка, м. Ум. оть рід.

Родючий, а, в. Плодоносний, плодородный, плодотворный. *Мак... родючий був.* ХС. I. 75. *Родюча земля. Родюче дерево.* Мил. 172.

Родючина, ня, ж. Дикія плодовые деревья. Харьк. г.

Родючість, чоти. ж. Плодородіє, плодотворність. Желех.

Родючий, а, в.=Родючий. I з *несолі на родючу либу землю виселяє.* К. Псал. 150.

Роєнний, а, в. Къ рою относящійся, оть рою, роєвию получений. У мене половина бджіл роєних, а половина не роєних. Волч. у.

Роєчок, чка, м. Ум. оть рій.

Рожя, жї, ж. 1) Роза, *Rosa centifolia.* Також півна рожя, півнасьна рожя. *Моя врода, як повная рожя.* Макс. *Сидить Олена між дружок як повная рожя.* МВ. II. 66. *Ой ти, дівчино, повная рожє!* Нп. *Цейв куди, півнаської рожї.* Левци. I. 23. 2) **Гасва рожя.** Шиповникъ. МВ. I. 156. 3) **Мальна Собача рожя.** а) *Althaea officinalis* L. ЗЮЗО. I. 111. б) *Lavatera thuringiaca* L. ЗЮЗО. I. 175, 126. 4) **Чорна рожя.** Раст. *Althaea rosea.* Вх. Пч. I. 8. То-же горбд-ня рожя. ЗЮЗО. I. 174. 5) **Рожя півна.** Родъ вишникъ. Чуб. VII. 427. 6)—**польова.** Раст. *Lavatera thuringiaca.* Лв. 99. 7)—**перевіта, подлужна, польова.** Роды писанокъ. КС. 1891. VI. 375. 8) Родъ дѣтської игри. Ив. 63. Ум. **Роєньна, роєночка.** *Гшов мийий пірочкою, мила під горою; зацїв мийий роєнькою, мила калиною.* Чуб. V. 266. *Та чи мак, чи рожя на дво-рі провітає? А ні мак, ні роєночка, дочко моя, а то ж швол челядь чула.* КС. 1883. II. 376.

Рожайстий, а, в. Многплодный. Мжж. 191. *Із щени та така яблуня рожаєста, що куди вал.* Канев. у.

Рожай, жаю, м.=Врожай. *Під рожаї прося киші паїсисл.*

Рожавий, а, в. 1) Розовий. 2) Мальвовий.

Рожатя, жаю, еш, м. Раждать. *Одна мати рожає, та не один обичай дає.* Ном. № 7917.

Рожатися, жаюся, ешся, м. Раждать-ся. Ном. № 5575

Рождати(ся), дая(ся), еш(ся), м.=Рожати, ся.

Рожденець, ня, м. Уроженецъ. *Та він ще з одів, з прадідів—рожденець харьківської губернії.* Харьк.

Рождений, а, в. Природжений. *Рождена відма.* ХС. VII. 449. *Відми в рождені і вчені.* Драг. 68.

Рожденик, ка, м. Родитель. Рк. Левци.

Рожденіє, ці, ж. 1) Родительниця. *Пошїте милостиши за свою рожденію, за своїх покрятих.* Рк. Левци. Васильк. у. 2) *Роженці. Приспори роженці, хрещенці, раби Божї Явдохи покорму... Приспори роженці, молитванці, хрещенці, раби божї Явдоє дитя годувати.* Мил. 25.

Рождєнка, кя, ж. Уроженка. *Яка ж я прилбди не цього свїта? Я тутешня рождєнка.* Васильк. у.

Рождєння, ня, с. 1) Роженіє. *Ой був же я на роженні в Дїви Марїї, породила Дїва сина в яслах на сїні.* Чуб. III. 368. 2) *Поміство. Жалї свого рождєня.* Кв. *Наслїдує тобі тей сина, твое рождєння.* К. Псал. 300.

Рожевий, а, в. 1) Розовий. Шевч. 62. Грин. III. 3. *Збудуємо світломьку з рожевою квітотьку.* Мет. 120. 2) Названіє узора въ вишивкѣ. Чуб. VII. 415. 3) Названіє сорга плахти. КС. 1893. XII. 448.

Рожево, нар. Розовимъ цвѣтомъ, розово. *Тільки з краску рожево зардлося од схід сонця.* МВ. II. 188. *І єинь, й рожево коло тїї хатки.* МВ. I. 18.

Рожен, жня, м. 1) *Вертель. Єдин тримає печеню, а другий рожен.* Пом. № 13199. 2) *Роженъ, зяостренний колъ (въ проритыхъ саяняхъ и пр.).* Г. Барн. 323. *Ой хто ж мене та не любить, роженъ по му в серце.* Чуб. V. 10.

Роженочка, рожєнька, кя, ж. Ум. оть рожя.

Рожня, на, нє. Принадежачій розѣ мальвѣ. Чуб. III. 100.

Рожїна, ня, ж. Цвѣтокъ розы. *Зацїв козак роженною, діка калиною.* Чуб. V. 283.

Рожївка, кя, ж. 1)=Рожя? *Щимліне*

рожіюку. Чуб. IV. 280. 2) Родь писавки съ орнаментомъ въ видѣ розы; различаються рожи́на сторчова́ и бонова́. КС. 1891. VI. 374.

Рожі́вна, *ж*, *ж*. Дочь розы. *Рожа* дочку чesала, як чesала та й навчала: „дочко моя, рожівно!...“ Мет. 300.

Рожувати, *ж*ую, *еш*, *гл*. Родить. *Давно колись рожувало лучче і садки були не такі, як тепер*. Харьк. у.

Роза, *ж*, *ж*. Роза. См. Рожа, троянда. Ум. *Розоньна, розочка*. У саду, в саду розонька ціла. Пішла Катречка розочки щипати, вирвала квіточку, приложила к личеньку. Грин. III. 25.

Роза́н, *на*, *м*. Розга. Дали йому добрих розанів. *Повелі, пане сотнику, возмутити її розанами*. Кв. I. 100.

Розаби́ць, *вді*, *м* = *Вергун*. МУЕ. III. 3. **Розбага́тіти**, *тію*, *еш*, *гл*. Розбагатіть. *Так розбагатіла! поли дереу та спину латаю*. Ном. № 1545.

Розбага́тшати, *шаю*, *еш*, *гл*. = *Розбагтіти*.

Розбагні́тися, *ніюся*, *нішся*, *гл*. Сділаться грязнимъ. *Дорога так розбагнілася, ще не можна їзати*.

Розбадьорі́тися, *рюся*, *рішся*, *гл*. Расхрабриться. *Іноді скочить (штина) розбадьорившись та пугою тебе й наб'є*. Г. Варв. 311.

Розбаза́р'я, *р'я*, *с*. Окончавіе базара. *В той день був зранку базарь, так уже к тій порі одходив,—так було вже на розбазар'ї*. Павлогр. у.

Розбаза́каться, *каюся*, *ешся*, *гл*. Разболтаться, разговориться. *Перше сидів смутний, а далі як розбазикався, то аж нудко спало*.

Розбайорі́тися, *рбіся*, *рішся*, *гл*. — Исходиться, розозлиться. *От як розбайорився*. Ном. № 3415.

Розба́кати, *каю*, *еш*, *гл*. Огговорить, отсөговать. *Так батько та мати її туди і не пустили: там же, кажуть, тебе розбакають, то ти і не підеш заміж*. Мирг. у. Слов. Д. Энар.

Розбала́каться, *каюся*, *ешся*, *гл*. Разговориться. *Вишли по царці, розбалакались*. Левиц. I. 446.

Розбала́кувати, *кую*, *еш*, *гл*. 1) Разговаривать. 2) — коб. Угонаривить, увітриять, наговорити кому. *Почали (панн) царя розбалакувати та й завірили, що це правда*. Мнж. 83.

Розба́товувати, *вую*, *еш*, *сов. в.* **розба́тувати**, *тїю*, *еш*, *гл*. Разрѣзывать, разрѣзати на куски. *Розбатовують телицю, стегна заікають*. Рудав. I. 75.

Розба́лкотітися, *чїся*, *чешся*, *гл*. Разболтаться.

Розба́нкетуватися, *тїюся*, *ешся*, *гл*. Разгуляться, давать пиры.

Розба́сідуватися, *дуюся*, *ешся*, *гл*. Разговориться. Вх. Уг. 265.

Розба́хкати, *каю*, *еш*, *гл*: Разлить, разбить. Черном.

Розба́штати, *таю*, *еш* и **розба́штувати**, *тїю*, *еш*, *гл*. Разбаловать, развратить. О. 1862. I. 72. *Оці його могоричі та прахтири і розбештали*. Мирг. у. Слов. Д. Энар.

Розба́штатися, *таюся*, *ешся*, *гл*. Разбаловаться, развратиться. О. 1862. I. 74. Лубев. у.

Розба́щенй, *а*, *в*. Распушенный, разбалованный.

Розби́вати, *ваю*, *еш*, *сов. в.* **розбі́ти**, *віб'ю*, *еш*, *гл*. 1) Разбивать, разбить. *Тому дали яйце-райце і сказали: тільки не розбивай ніде на дорозі*. Рудч. Ск. I. 144. *На теплого Олексі шука риба лід хавстом розбиває*. Ном. № 416. *Чорне море вітер-буря колаєт, там турецький корабель розбиває*. Чуб. V. 935. *Глек розбіти з ним. Поссоритися съ кбмъ*. Ном. № 9539. *Глек бресні назібали та й розбили — поссорились изъ-за силетевъ*. Ном. № 9538. 2) Убивать, убить. *Приказав (Ирод) Христа шукати, діток малих розбивати*. Чуб. III. 356. 3) Грябить, разбойничать. *У чумакив колеса товсті, то в колесах було попровдовує вірки да туди гроші положити, да й позабиває гвіздками; то його (чумака) зомь як хоч нехай розбиває, а гроші є*. ЗОЮР. I. 76. *Розбойничок — лихий чоловічок: як веєре — коня напуває, а як смеркає — коника сідлає, опівночі людей розбиває*. *Розбив же він та того купця*. Чуб. V. 741. 4) Раздѣляти, разрѣзывать, разрѣзати (воны при плаванні). *Не плавав, літа Семен Дніпром, тільки човен сию хвилю розбиває*. МВ. I. 140. 5) Раздѣдинить, раздѣдинить, разлучать, разлучить. *Зашумів сокіл із за крупних гір, розбив, розлучив пару голубів*. Чуб. V. 206. *Се чорний ворон; розбив пташенят і найкращу настигає*. МВ. II. 70. 6) Разсѣять, разсѣять, увичтожать, увичтожить. *Бий,*

дзвоне, бий, хмару розбий! Ном. № 335. Вороний коцю, заграй підо мною, розбий, розбий тушу по зеленому луку козакові молодому. Чуб. V. 877. Я зараз приведу Зінку шептуху, то вона скропить тебе водицею і розібіє ті чари. (тор. II. 215. 7) Сокрушати, сокрушити (о мыслях). Стали умисли козацьку голову ключника розбивати. АД. I. 212.

Розбиватися, вібуся, ешся. сов. н. **розбітися, вібуся, ешся, гл.** 1) Розбиватися, розбитися. На Петра Вериги розбиваються криги. Ном. № 520. Піду ж бо й утоплюся, або в камінь розвіюся. Чуб. V. 22. 2) Сокрушати, убивати. Чумакова жінка за чумаком розбивається. Чуб. V. 1032. 3) Роздѣлятися, роздѣлятися.

Розбівати, ся—**Розбівати, ся.**
Розбіти, ся, См. Розбівати, ся.
Розбвиш ша, ем Розбівникъ. Та тут по ціл лісах розбвиші жили. Лебед. у.

Розбвишака, ки, м. Розбівникъ, бузвѣ. Називають мене бурлакою, а мого товариша розбвишакою. Чуб. Яна ж ватага розбвишак! Котл. Ен. I. 16.

Розбвишакувати, кую, еш, гл. Розбівничать Демь-у-демь п'гнє, гуляєте та розбвишкунє. Мир. ХІV. 243.

Розбвишацтво, ва, с. Розбівничество.

Розбвишацький, а, в. Розбівничій. К. Кр. 11.

Розбігати, гаюся, ешся, сов. н. розбігтися, жўся, жинся, гл. 1) Розбігатися, розбігати вь разныя стороны. Синки мої дорогїі, берїть конї воронїі, розбігайтесь бити м шляхом. Чуб. V. 909. 2) Розбігати, розбігати (для толчка, прыжка).

Розбігатися, гаюся, ешся, гл. Розбігати. Чого це ти так розбігався сьогодні?

Розбігтися. См. Розбігатися.

Розбідкати, каюся, ешся, гл. Прикинутися слишком бдливимъ, начати бдливитися.

Розбїй, ббю, м. 1) Разбой. 2) Разбойникъ. Иди, синку, в темні ліси, нехай тебе розбїй за в'є. Гол. I. 173.

Розбїйня, а, в. Взятїй разбоемъ. Розбїйні речі.

Розбїйник, ка, м. Разбойникъ. Хотів у розбїйника та ще й кий одняти. Ном. № 4794. Ум. Розбїйничок, розбїйничєнко. Чуб. V. 738.

Розбїйників, кова, во Привадежачїй разбойнику. Ой не есть ти милий мїй, ти розбїйників син Чуб.

Розбїйницький, а, в. Разбойническій. Розбїйницькій син. Чуб. В розбїйницьких наметахъ тихо й мирно. К. лов. 25.

Розбїйница, ці, ж. Разбойница.

Розбїйничєнко, ка, розбїйничок, чка, м. Ум. отъ розбїйни.

Розбїяство, ва, с. Разбой. КС. 1883. IV. 773. То розбїяство, то гайдамацтво. Левц. I. 535.

Розбїський, а, в. Разбойническій. Ой пали; мила кам'яні груби,—нехай я погрію розбїський груди. Чуб. V. 737.

Розбїль, болю, м. Заболѣваніє. До рострієку, до розболу будеш жпати. Вх. Зн. 61.

Розбїр, ббру, м. Разборъ, различіє. Нікому нема розбору, не вважають нікого. Кв. I. 148.

Розбїрати, раю, еш, сов. в. розбїрати, берї, рѣш, гл. 1) Розбїрати, розбїрати ва части, разлагати на составнія части. Твою хату (будуть) розбїрати Чуб. III. 450. Шинкорочко молода, давай меду і вика, пини гроші на стїку. Ой як стїку розбереш, тоді гроші побереш. Чуб. V. 917. Люде пїч розберуть. Ном. № 10569.

2) Розбїрати, розбїрати, різности по качеству или назначенію вещи, разсортировать. Одомкнув екряку і все таки мовчки став розбїрати. Що їм відкладає, що особо одбїрас. Кв. I. 15. 3) Розбїрати, розбїрати, схватати. Зосталось сім сиріточок малосїмких, і як їх стали люде розбїрати, то й вони злочика... взяли у прийми. Кв. I. 199. А ну те, пани молодці, казав він, розсїдаючи брону на довічку,—розбїрайте у кого нема. Стор. М. Пр. 115.

4) Розбїрати, розбїрати, различати, разсматривати. Довго я не хотів їсти сирого м'яса; да вже як прики, поді вже і не розбїрав. Грн. I. 46. Не розбїра, їсть усіх, їсть і дївчаток, і злочиків. Шенч. 309. Чаеом вони любили не розбїрати своєї і чужої одежі. Левц. Пов. 6. 5) Роздѣлювати, роздѣляти тушу. Пїймав ту свиню, заколов та й ну розбїрати. Мвж. 149. 6) Розбїрати, розбїрати, понимати, понятя, взяти вь толкъ. Буду слугати, що мені казати мені, буду й сама розбїрати. Кв. I. 167. Що воно означає? Не-хай письменні розберуть. Стор. М. Пр.

167. 7) Раздвѣвать, раздѣвъ. Увечері кличуть: „Иди до памочки — розбірати“. МВ. (О. 1862. Ш. 38). 8) Разбирать, раззобрать, пронимать, провять, начать дѣйствовать. Пропастицю личать так: як тільки вона почне розбірать чоловіка... Чуб. I. 119. Ой уже мою та головоньку та хміль розбіра. Чуб. V. 949. Радука почала розбірати злість. Левиц. Його душу туга розбіра. Г. Барв. 138.

Розабіратися, раюся, еся, сов. в. розібраться, берѣся, рѣся, гл. 1) Разбираться, раззобраться на части. 2) Раздвѣваться, раздѣвъ. Не видав Гриць нагавця: то ся вбірає, то розбірає. Ном. № 2595. Пані Висока не лягала й не розбіралась. Левиц. Пов. 290. Почав розбіратися. Геть розбірався, галий зостався. Грин. II. 127. 3) Усиливаться, усилиться. Як вітер розбереться, то погано буде хату крити. Зміев. у. 4) Зазнаваться, заваться. и начать что угодно дѣлать. Як створив Бог жидів, то вони перше й шанувались, а дальше розкорчилились та й розібрались. КС. 1863. Ш. 670.

Розбіснуватися, нѣюся, еся, гл. Разшалиться, разбуянятся. Було як розбіснеться (кіт), то і хата йому тісна: і по столу, і по лавах, і по мискику. Смя. 229.

Розбісцький, а, е=Вісовський. Ой як отаман та соцький, то вони сини розбісцькі. Чуб. V. 1012.

Розбіяка, ки, м. Разбойникъ, забіяка, драчунъ. КС. 1882. X. 167. Грин. Ш. 591. І чоловічок не показаний, а там розбіяка такий, що й Господи. Харьков.

Розбліскатися, каюся, еся, гл. Засверкать отовсюду.

Розблюватися, лююся, еся, гл. Начать сильно рвать.

Розблягукати, каю, еш, гл. Разболтать. Це вже баби розблягукали по всьому селу. Александров. у. Слов. Д. Эварн.

Розбокати, каю, еш, гл. Раззвонить, разболтать.

Розбокнатися, каюся, еся, гл. Раззвоняться.

Розбовтати, ся. См. Розбовтувати, ся. **Розбовток, тка, м.** Невыѣженное яйцо, яйцо-болтувъ.

Розбовтувати, тую, еш, сов. в. разобтывать, таю, еш, гл. Разбалтывать, разболтать, размѣшивать, размѣшать. Як болить живот і приступас до серця, роз-

бовтують мезиним пальцем з правши сіль у воді і п'ють. Ном. № 13628.

Розббвуватися, туюся, еся, сов. в. разбобтаться, таюся, еся, гл. Разбалтываться, разболтаться.

Розбогарадити, джу, даш, гл. Выпросить, раздобыть. Де б його розбогарадити грошей. Канев. у.

Розббла, ли, ж. Причина, начало боли. Ой розбола серцю маму, як вечер настає. Гол. II. 383.

Розболітися, ліюся, еся, гл. Разболдться, разнемочься. Не їд—зомлів, наївся—розболівся. Ном. № 12156. Гриць розгорівся, Гриць розболівся, прийшов четвер—аже Гриць полер. Чуб. V. 431.

Розбондарюватися, рѣюся, еся, гл. Завяяться бочарствомъ въ широкихъ размѣрахъ.

Розбрлівий, а, е. Понимающій, разсудительный. Я жінка не розбрліва, та й то розумію. Зміев. у.

Розбороніти. См. Розбороняти.

Розбороніти, няю, еш, сов. в. разбороніти, нѣю, няш, гл. Разводить. развести дерущихся. Ном. № 9450. Як позбивали перекунки одна одній очіпки та в коси повчеплювались, то ледві вже водою розборонено їх. Прил. у. Лочнуть одна одну за коси тягач... поки зто не надійде да не розборонить. Чуб II. 71. Бійка... насилу розборонили люде. Мир. ХРВ. 260.

Розборсати, саю, еш, гл. Распутать. Розборсати верівку, мотузок, коли їз що зав'язано. Черк. у.

Робарат, ту, м. 1) Разрывъ дружественныхъ отношеній, вражда. К. Кр. 38. Жили добре, а пішло у їх на розбарат.

Розбрестися. См. Розбродитися.

Розбрехати. См. Розбрехувати.

Розбрехатися, шѣся, шешся, гл. Поднять сильный лай. Ти винен, бра Рябо, що нічку розбрехався. Г. Арт. (О. 1861. Ш. 83). 2) Разболтаться. Троянці п'яні розбрехались і чванились без пуття. Котл. Ен. V. 15.

Розбрівкати, ся. См. Розбривкувати, ся.

Розбрівкувати, кую, еш, сов. в. разбрівкати, каю, еш, гл. Разбривывать, разбривать.

Розбрівкуватися, куюся, еся, сов. в. разбрівкаться, каюся, еся, гл. 1) Разбривываться, разбриваться. 2) Разби-

натися, разбитися (о волвахъ). (Хвилі) *розбризкуються об скелі*. О. 1862. IX. 27.

Розбрикати́ся, каюся, емся; гл. При-
няться лягати. *Кони ся розбрикли, шаль-
вію подоптали*. Чуб. V. 64.

Розбри́шкати́ся, каюся, емся, гл. Рас-
капризничаться, разважничаться, расхва-
статься.

Розбри́хувати, хую, еш, сов. в. **роз-
бріхати, шу, шеш,** гл. Разбалтывать,
разболтать, разносить, разнести (слетяи).
*Жінки дуже нетерплячі,—зараз розбри-
шуть, як тільки що почують*. Рудч. Ск.
I. 188.

Розбродитися, джуюся, емся, сов. в.
розбрести́ся, дуюся, дешся, гл. Раз-
бредаться, разбрестись. Г. Барв. 205. *Щоб
не дуже розбродились*. О. 1862. П. 55.
Розбрелись прочане улицями. МВ. I. 17.
*Було зібрались люди, та тепера роз-
брелись*. Полт. у.

Розбрі́зкати́ся, каюся, емся, гл. Силь-
но бранять, звонить чьмъ.

Розбу́днівати, вію, еш, гл. Разбухнуть.

Розбу́вати, ваю, еш, сов. в. **розбу́ти,
бюу, еш,** гл. Разувать, разуть. *Ходи, ми-
лий, роздну, розбуу*. Чуб. V. 615.

Розбу́ватися, ваюся, емся, сов. в.
розбу́тися, буюся, емся, гл. Разуваться,
разуться. *Ох і ночував я в своєї дівчини
да ї не розбувався*. Мет. 240.

Розбу́дїти, ся. См. **Розбужати, ся.**

Розбу́жати, жаю, еш, сов. в. **розбу-
дити, джї, дш,** гл. Разбудить, пробудить.
Чуб. V. 55. *Ви ж було ранесенко
встаєте та нас розбужаєте*. Мил. 200.
Нерано дочку розбудила. Чуб. V. 787.

Розбу́жати́ся, жуся, емся, сов. в.
розбудитися, джїюся, дшся, гл. Про-
буждаться, пробудиться. *Встаньте, брат-
тя, та розбудїтеся*. Чуб. V. 911.

Розбу́ркати, ся. См. **Розбуркувати, ся.**

Розбу́ркотїтися, чїся, тїшся, гл. Раз-
ворчаться.

Розбу́ркувати, кую, еш, сов. в. **роз-
буркати, каю, еш,** гл. Пробуждать, раз-
будит, разговять, разогнать совъ. *Гук і
галас розбуркали його*. Стор. М. Пр. 18.

Розбу́ркуватися, куюся, емся, сов. в.
розбу́ркати́ся, каюся, емся, гл. Про-
буждаться, пробудиться, прийти въ себя
отъ сна.

Розбу́рхати́ся, хājuся, емся, гл. Раз-
бушеваться.

Розбу́рхотїтися, чїся, чешся, гл.—
Розбурхатися.

Розбу́ти, ся. См. **Розбувати, ся.**

Розбу́тїй, а, в. Разутый. *Не роздягне-
на, не розбута*. Мвр. ХРВ. 18.

Розбу́хїкати́ся, каюся, емся, гл. Рас-
кашляться.

Розбу́їтися, яюся, емся, гл. Разбуя-
ниться, разбушеваться. *Розбуялась вороже-
нета, голову воздвигла*. К. Псал. 192.

Розва́га, ги, ж. Утїшеніе, успокоеніе,
развлеченіе. Левяц. Пов. 142.

Розва́жання, ня, с.—Розвага.

Розва́жати, жаю, еш, сов. в. **розва́жи-
ти, жу, жш,** гл. Утїшать, утїшить,
развлекать, развлечь. *Іди, моя рибко, до
сестриці; вона у великій печалі,—розва-
житимеш її*. МВ. I. 143. *У бандурку
виграве і сам себе розважає*. Мет. 73.
*Розважайте дівчиноньку, щоб не жури-
лася*. Нп. 2) Обдумывать, обдумать, взвї-
шивать, взвїсїть обстоятельства дїла. *Ой
куме ж мїй, куме, ти розважний розу-
ме, розваж тїї слова, що я твоя кума*.
Чуб. I. 41.

Розва́жати́ся, жаюся, емся, сов. в.
розва́житися, жуся, жшся, гл. 1) Утї-
шаться, утїшиться, развлекаться, развлечь-
ся. *Баум, дивлячись на неї, що вона ста-
ла розважатись, собі повеселїшася*. Кв.
I. 89. 2) = **Розважати, розважити** 2. *Не
розваженишся з головою до чогось инного
не важся*. Ном. № 5837.

Розва́жнїти, ся, См. **розважати, ся** и
розважувати, ся.

Розва́жнїй, а, в. Разсудительный, бла-
горазумный. *Ой куме ж мїй куме, ти роз-
важнїй розуме*. Чуб. I. 41.

Розва́жно, нар. Разсудительно, благо-
разумно.

Розва́жувати, жуу, еш, м. 1) Развї-
шивать, развїсїть. Мир. ХРВ. 32. 2) = **Роз-
важати, розважити** 2.

Розва́жувати́ся, жуюся, емся, сов. в.
розва́житися, жуся, жшся, м. 1) Раз-
вїшиваться, развїсїться. 2) = **Розважати́ся,
розважитися** 2.

Розва́літи, ся. См. **Розвалявати, ся.**
Розва́лювати, люю, еш, сов. в. **роз-
ва́літи, лю, лиш,** м. Разваливать, раз-
валить, разрушать, разрушить. *Гайдамаки
стїни розвалили*. Шевч. 200.

Розва́лювати́ся, лююся, емся, сов. в.
розва́літися, люся, лишся, м. Развали-
ваться, разваляться, разрушаться, разру-

шиться. *А широк у печі розвалився, кий'ячи.* Чуб. V. 635.

Розваліти, ляю, аш, м.—**Розвалити.** *А де ж його дом?—А оттам стояв колись, та оце його недавно розвалили.* Левиц. Пов. 333.

Рованятися, няюся, ешся, м.—**Ровбештатися.** *Це вже рованялось так, що.... поскудне таке стало.* Мєрг. у. Слов. Д. Эварн.

Ровваріти, ся. См. **Розварювати, ся.** **Ровварня, ні, ж.** Лїтвивая женцвна. Вх. Лем. 461.

Розварювати, рюю, аш, сов. в. розваріти, рю рин, м. Разваривать, разварить.

Розварюватися, рююся, ешся, сов. в. розварітися, рюся, ринся, м. 1) Развариваться, развариться. 2) Варить много кушаньевъ? *Тепер ніст,—нічому по багатю розварюваться.* Полт. г.

Роввѣа, аш, ж. Развня? *Ця дівка добра розвеза: ніколи дверей за собою не зачиняє.* Рк. Левиц. *Ночувала оруу (віч) під березою з тобою, козаче, розвезою.* Мил. 91.

Розвезти. См. **Розвозити.**

Розверѣджувати, джую, аш, сов. в. розверѣдити, джу, дїш, м. Растравлять, растравить, разбередить. *Я ще тіри розверѣдїв твою болячку.* Стор. II. 234.

Розверѣдуватися, дјуся, ешся, м. Раскапризничаться. Мир. ХРВ. 33. *Розверѣдувались (люде).* Кв. II. 187.

Розверещатися, щїся, щїшся, м. Раскричатся.

Розверіути, ся. См. **Розвертати, ся.**

Розвертати, тїю, аш, сов. в. розвертїти, нї, неш, м. 1) Разворачивать, развернуть, разворотить. *Розвернув якусь бумажу і читає замість лепорта.* Кв. II. 268. 2) Развалить, разломить. *Що ти таке посадив на лаві, що мало хати не рознерне?* Рудч. Ск. I. 65.

Розвертатися, тїюся, ешся, сов. в. розвертїтися, нїся, нешся, м. 1) Разворачиваться, развернуться, раскрываться, раскрыться. *Як розвертється на весну лист, то підемо всі в світ.* Ном. № 11035. *Розвернулась мотила, виліз відтіля пан.* Грин. I. 12. *Круті чорі розсернітьсь, літа мої завернітьсь.* Чуб. V. 480. 3) Премиш. сов. в. Разойтись, разыгратись. *Розвернулося весілля.* Шевч. 109. 2) Распространяться, распространяться. *Розвернулось би на весь світ.* Левиц. I. 221.

Розвертїти, рну, неш, м.—**Розвернути.** Гв. I. 179.

Розвертїся, рвуся, нешся, м.—**Розвернутися.** Шух. I. 74.

Розвертїти. См. **Розвірчувати.**

Розвертувати, тую, аш, м.—**Розвертати.** *Йди на річку пери, не розортуючи, не розвертуючи.* Чуб. V. 739.

Розвеселіти, ся. См. **Розвеселити, ся.**

Розвесеління, ня, с. Развеселение, развлечения. *Зробив му жену.... Гля розвесеління Адама.* Гн. I. 10.

Розвеселіти, лїю, лїш, аш, сов. в. розвеселіти, лїю, лїш, м. Развеселить, развеселить. *Мет. 80. Мил. 221. Ох заболіла в мене головошка, що нікому розвеселити.* Чуб. V. 223. *Ані я сплю, ані лежу, туди на серденьку не розвесело.* Чуб. V. 346.

Розвеселітися, лїюся, ешся, сов. в. розвеселітися, лїюся, лїшся, м. Развеселяться, развеселиться. *Грин. III. 55. Чуб. III. 147. Як о тобі спогадаю, то й розвеселюся.* Чуб. V. 277.

Розвестїти, ся. См. **Розводити, ся.**

Розвѣбтатися, тїюся, ешся, м. Постоянно шаяться, бродить.

Розвївати, вїю, аш, сов. в. розвїти, зів'їю, аш, м. 1) Развивать, развить. 2) Дѣлать, сдѣлать такъ, чтобы распустились растенїя. *Мале соло'я садї розвиває.* Нп. *Садами летїла, садї розвивала та своїми юлосами.* Чуб. V. 748. 3) Разворачивать, разворотить. *Ой на, мила, біле плаття, не розвивай, не гляди, нїди в Дунай понери.* Чуб. V. 748. 4) Распускать, распустить, развернуть (звямї). *Пїшли, розвивши короговики.* Котл. Ев.

Розвиватися, вїюся, ешся, сов. в. розвїтися, зів'їюся, ешся, м. 1) Развиваться, развиваться. *Ми попередили свою мову, розвиваючись на инцих полях.* О. 1861. IV. 33. 2) Распускаться, распуститьсь. *Мет. 108. Як ми з тобою стїзнавїли, сухї дуби розвивались.* Мет. 69.

Розвїднатися. См. **Розвїднати.**

Розвїднїти. См. **Розвїднати.**

Розвїднюватися, нюються, м. безл.==**Розвїднати.**

Розвїднїти, нїю, сов. в. розвїднїти, нїю, м. безл. Свѣтять, разсїяють. *А як стало розвїднати, тінов ем глады.* Гол. I. 196. *Тїльки развїднїло,—узяє своїх хортів і тішов.* Рудч. Ск. I. 136.

Розвїднїтися, нїються, сов. в. розвїднїтися, нїються, м.—**Розвїднати,**

вїти. Саме розвіднятися стало. НВольнєс. у. Вже на дворї стало розвіднятисяє. Левнц. Пов. 37.

Розвілвна, нн, ж. Мїсто розвїтвленія вїтвей. Мїусск. окр.

Розвілнстїй, а, е. Вїтнїстїй. *Розвілнстє дєрєво.* Мїусск. окр.

Розвілнєв, лок, ж. Расходящїяся дороги.

Розвілнўти, нў, нєш, м.—**Розвїтн.** *Не оцїтє йому розвїтнурн худобнїцькою смаку.* К. ХП. 18. *Розвїтнурн пранорї.*

Розвїлнўтєся, нўєя, нєшєя, м.—**Розвїтнєся.** *Головки хнтнўлєся, коса розвїтнўлєся.* Рудав. I. 32. *Ої так мїй, цюю, як єя менї не розвїтнєш, то тєя нурїбаю.* Гол. П. 323.

Розвїтн, єя. См. **Розвїтєвєтн, єя.**

Розвїтнок, тєу, м. Развитие. Желєх.

Розвїхєтн, хєю, єш, м. Раскатать.

Розвїхєтнєся, хєюєя, єшєя, м. 1) Раскататься. 2) О вїтрї: уснїтнєся. *Завїрїєтнї абн рунтнєя, а то розвїхєтнєся.* Харьк. у.

Розвїєтн, вєю, єш, сов. в. розвїєтнєя, вїю, єш, м. Развїєвєтн, развїєвєтнє. Шевч. 8. *Бїлїшїй вїтер повнєє, широкїй лїст розвїєвєє.* Чуб. V. 40. *Шкода, шєкода бїлою цвїту, то розвїєя вїтер по вєсьму свїту.* Чуб.

Розвїєд, воду, м. 1) Разводєть, расплодєть. *Курїєд і цусєй на розвїєд дєлєя.* Св. I. 278. *Ої одчнєяїй, нєтнї напчкн, новїй двїр, бо чєсєм тобї вїпочкє на розвїєд.* Чуб. Ш. 246. 2) Разрывьтн, ссорєя. *Я жє тобї скєзєлєя при тївєлї у роду, цюб не бїло послї мїжє нємї розвоу.* Мет. 46. 3) Порядок, толкє. *І єсьму дєлєя розвїєд, і тому оєлєя розвїєд, а єєє розвоу, вєє обєчнє.* Фєдїк. Пов. 31.

Розвїєдєтн, єя. См. **Розвїєдєвєтн, єя.**

Розвїєдєкє, єя, ж. 1) Развїєдєвєнє, слїдєствїє. *Нєдовїшї чєс розвїєдєкє Вєсвїшнїї, цюб нєє судом правднїм осудтнє: бєз розвїєдєкє мочнїтнє обнєє.* К. Гов. 76. 2) Ислїєдєвєнє (ялчнє). 3) Жєнєя развєдєвєнєя єь мужємь.

Розвїєдїй, вбї, ж. Разводнєя, бракєрозводнєя актє. *Тєстє ужє дєвєєя і розвїєдїнє, кєзєє, сам дєбудє, бє дєчкєя нєздужєя,—тнїк я нє єхотїє.* Нєвлєгр. у.

Розвїєдєвєтн, дєю, єш, сов. в. розвїєдєвєтнє, дєю, єш, м. 1) Нєвїєдєвєтнє, нєвїєдєстнє. *Колї б жєя єя зєлєнєчкєя, я б до нїю полєтєлєя, то б я євоєо снєнє-однїчнїкєя чєжєєм крєю розвїєдєлєя.* Чуб. V. 1045.

2) Разуєнєвєтнє, разуєвєтнє. *Ої тєо бїднє чє знєє, нєхєяї мєнє єптєєє, бє я в бїдї обїдєєє, і бїднєчкє розвїєдєє.* Чуб. V. 1163.

Розвїєдєвєтнє, дєюєя, єшєя, сов. в. розвїєдєтнє, дєюєя, єшєя, м. Узнєвєтнє, узнєвєтнє. *Дїзнєєєя я про зємљєю; зємєлєцєєя цєє розвїєдєтнє про нєбє.* Кол. I. 18. *Зє колотчєчєю то цю Антєєєя нє гєрєзд розвїєдєвєєєя, цює то прїєздїлєя лєдєє з Сєлєдєкїє.* Св. I. 300.

Розвїєй, вою, м. Развитие. Гєлнєц.

Розвїєчєтнє. См. **Розвїєчєвєтнє.**

Розвїєчєвєтнє, чєю, єш, сов. в. розвїєчєтнє, чєю, єш, м. Развїєчєчєвєтнє, развїєчєчєтнє. *Сємї йєю розвїєчєлєя, єкнїлєя з прєстєлєя.* П. 101.

Розвїєрїєтн, рїю, рїєш, м. Раздєтнє вї долгє. *Розвїєрїєвє шнєркєя у полїчкє рублїє єтє.* Кєстєнтнєвєгр. у.

Розвїєрїєкєя, єя, об. Разнєя, рєтєзїєй. *Я єтєю прєвєрнєкєя, а вїн їдє розвїєрїєкєя, тє менї днїєлєю у рот.* Нєм. № 6594.

Розвїєрїєчєтнє, чєю, єш, сов. в. розвєрїєтнє, рєчї, тнїш, м. Разворєчнєвєтнє, разворєчнєтнє, размєтнєвєтнє, размєтнєтнє. Левнц. Пов. 204. Мєт. 210. *Я мєлєдєя нє вєтєрнїлєя, вєлєя плєтнє рєзєртнїлєя.* Чуб. V. 740. *Як бї мє єхотїлєя, мє б її (покрнєтнє мєлєдє) рєзєртнїлєя.* Грнє. Ш. 490.

Розвїєрїєчєвєтнє, чєюєя, єшєя, сов. в. розвєртнєтнє, чєюєя, тнїєєя, м. Разворєчнєчєвєтнє, разворєчнєтнє, размєтнєвєтнє, размєтнєтнє чтє лнбє нє сєбї нємотєнєє. *Внєкє... вєє рєзєртнєчєлєєєя (з вєлєю) тє чєпурнєлєєя.* Левнц. Пов. 205.

Розвїєєтнє, єш, єшєя, м. 1)—**Розвїєєтнє.** 2)—*вїхє.* Довїрчнєє слєхєтнє. *Тїй брєєєє, а вїн ужє ї вєлєя розвїєєєя.* Знїєє. у. 3) Снєтнє повїєєнєєє. *Ік вїн єє зєвїєєєя, то нїхтє нє знєє, дє вїн єє дїєє тє ї нїхтє ю (Юдє) нє вїдїєєєя, нє розвїєєєя.* Гнє. П. 238.

Розвїєрїтнєєя, рїтнєєя, м. бєзл. Слїдєтнєєя вїтєрєнє (є погодї).

Розвїєєтнє. См. **Розвїєєвєтнє.**

Розвїєєвєтнє, єш, єш, сов. в. розвїєєєтнє, єш, єш, м. Развїєєєчєвєтнє, развїєєєчєтнє. МВ. П. 134. *Нєлєтнє бублїєкєя, розвїєєєєєя їлє нїчїє прєдє вїкнємї.* Рудч. Ск. I. 188. *Ої я тнєю одєжєнєчкєю нє тнїє розвїєєєєя.* Чуб. V. 719.

Розвїєєтнє. См. **Розвїєєєтнє.**

Ровзлати подернця.—ти—ці, ж. Раст. *Aiga caespitosa*. Шух. I. 20.

Ровзодити, джу, дши, сов. в. ровзесті, дў, дѣш, м. 1) Разводить, развести, разлучать, разлучить. *Хто нас розведе, то з ума зведє.* Чуб. V. 260. 2) Разводить, развести (мужа съ женой). *Як Бог дасть, що моя дочка оджасє, я буду єстити вас судом, буду просити ровзести вас.* Левци. I. 521. 3) Развивать, развить, разбеднить, раздвигать, раздвинуть. *Скочив їй за руку,—рук не розведе.* Кв. I. 201. *Очей, що загляди йому торіакою, не розведе.* Кв. I. 239. *Густі виши... били йому тонкими п'яльцями по виші. Він мусив ровзодити руками ілля і зам'яти лише й очі.* Левци. Пов. 191. 4) В'є пил'ї зубья: разводити, развести, чтобы одинъ былъ въ одну сторону, а другой въ другую. *В пилі зуби розведені.* МУЕ. Ш. 27. 5) Разводить, развести, разжижать, распускать, распустить, разбавлять, разбавить. Кв. I. 109. *Скільки п'янок занесе водою розведеною торіаки.* Г. Барв. 31. 6) Разговнять, разогвать, разс'ять. *Бажає батенька, щоб розвів їй туу.* Кв. I. 17. 7) Разводить, развести, расплаживать, расплюдить. *В чужей кошарі овець не розведє.* Пом. № 9659. *Любив він і садки ровзодити.* Стор. II. 117. 8) Разводити, развести, разложить (огонь). *Огонь чималий ровзели.* Шевч. 339. *І ровзели пожар чималий.* Котл. Ев. 9) Пространно излагать, изложить, распространяться. См. **Ровзодитися** 4. *Хто слухає се простє слово з розумом, тому не треба широко ровзодити, якї б то велика користь була народові од єього нового засіу.* К. (О. 1862. Ш. 23)

Ровзодитися, джуся, дѣшя, сов. в. ровзестіся, дўся, дѣшся, м. 1) Разводиться, развестись, разойтись. *Нам (чоловікові й живці) і сходитись не треба було, а ровзестись і Бог велів.* Левци. I. 521. *Ровзедеться з жінкою.* Ев. Мр. X. 11. 2) Развиваться, развиться. 3) Разводиться, развестись, расплаживаться, расплюдиться, размножиться. *Ном. № 14217. Малих (дві риби) укинули у воду, щоб ровзодились.* Чуб. I. 144. 4) Распространяться, распространяться (о словесномъ или письменномъ изложеніи). *Письмо було коротеньке. Битько знаєш не мав часу ровзодитись.* Левци. Нов. 287.

Ровдѣка, кѣ, ж. Железный ключъ къ пил'ї, которимъ раздвигать ея зубья.

Ровзодити лист. Разводная. Ев. Мр. X. 4.

Ровзобити, вѣжу, зпш, сов. в. ровзезти, везу, вѣш, м. Развозити, развести. *Запаси ровзозили по лісах.* Стор. М. Пр. 60.

Ровзолікати, кѣю, еш, сов. в. ровзодоктї, чў, чѣш, м. Растаскивать, растащить, растаскать.

Ровзоложити, жў, жиш, м. Расшнелить. *Я мав не кѣти на те весілля; коли приходе зять: ходімо, тату, та й ходімо, та се, та оте,—ровзоложив таки, мусів старістю тьопатись, та ще й далеко.* Канев. у. *Ровзоложити душу.* Подольск. г.

Ровзолотї. См. **Ровзолікати.**

Ровзолочити, чў, чпш, м. 1) **Ровзолотити.** 2) —ногѣ. Приучить кого ходить куда либо, шитаться, избаловать. *Шо єта мене молодого та й ровзолочила. Не я тебе волочила, та й не моя пенька, а чорній мой очі, чівочка гладенька; не я тебе та й волочу, сам же сі волочиш, замієш їти в полонинку, цуляєш поночі.* Шух. I. 198.

Ровзолочитися, чўся, чпшся, м. 1) Привыквуть шитаться, таскаться. 2) Избаловаться, развратиться. *Жени, мати, свого сина, бо ровзолочитесь.* Чуб. V. 166.

Ровзѣра, рѣ, ж. 1) Шесть для удлиненія воза. См. **Ровзорити.** 2) Разина, рото-з'їйка, з'ївака. *Їхала, мамо, ровзѣра та оглоблює мені в рот.* Ном. № 6594. У лемков: лѣнивая жепчина, только з'ївающая по сторонамъ. Вх. Лем. 462.

Ровзѣрина, иѣ, ж. = **Ровзора.** Екатериносл. у.

Ровзорити. См. **Ровзорювати.**

Ровзорювати, вую, еш, сов. в. ровзоровати, рўю, еш, м. = **Ровзорювати, ровзорити.**

Ровзорюватися, вуюся, ешся, сов. в. ровзороватися, рўюся, ешся, м. О возѣ: быть удлиненнымъ при помощи шеста. Чуб. VII. 403.

Ровзорѣтти, тѣ, с. Отверстіе для воротъ. *В стїні (оградѣ) ровзорѣтти для брами, на самої нема, лиш діра та назвище зостались.* Св. Л. Л. 214.

Ровзорсати, сѣю, еш, м. Расковырять. *Як ровзорсали йому толюку, так як роснухне руки як колода.*

Ровзорухнїти, нў, нѣш, м. = **Ровзоровити.**

Ровзоровшїти, сѣ. См. **Ровзорюшувати.**

Ровзорюшувати, шую, еш, сов. в. ров-

ворушіти, шү, шш, м. Расшевелить, расшевелить. Левц. Пов. 189, 146, 13.

Розворушуватися, шуюся, ешся, сов. в. **розворушійтися, шüşя, шшся, м.** Расшевеляться, расшевелиться. *Чого се ви розворушились, як божолі?* МВ. I. 84.

Розвóрвати, рбю, еш, сов. в. **розвóрити, ро, рш, м.**—**вбза.** Отдѣль въ возу передокъ отъ задка, свова ихъ соединити длиннымъ шестомъ и такимъ образомъ удлинить возъ—для перевозки напр. срубленыхъ деревень, досокъ и пр.

Роз'взати, ся. См. **Роз'язувати, ся.**

Розв'язок, зку, м Рѣшеніе. Вх. Зв. 60.

Розв'язувати, зую, еш, сов. в. **розв'язати, жү, жеш, м.** 1) Развязывать, развязать. *Илий бо з'язав той нехай і розв'язе.* Ном.—руи. Развести съ мужемъ. *Ой іду я до пона, поговору стиха: розв'язи мї, попе, руки без бідн, без миха.* Чуб.—світ. Освободити, дать волю. *Зав'язала світ головоні, не розв'язу й до віку.* Чуб. 2) Разрѣшать, разрѣшати, истолковать. *Снився мені сон дивненький..... Розв'яз мені, що то за сон, най і доше не думаю.* Гол.

Розв'язуватися, зуюся, ешся, сов. в. **розв'язітися, жüşя, жешся, м.** 1) Развязываться, развязаться. *Не жаль мені, що нелюба узала, та жаль мені, що не хрико з'язали збо мій нелюб розв'язеться й утече.* Нп. Світ розв'язівся. *Марині стало і в хаті веселіше, і на серці легше, неначе світ за для неї воруже розв'язався.* Левц. Тут тобі й пуп розв'язеться! Тутъ тебѣ и смерть!

Розв'язь, ві, ж. Развязанные свопы къ стогѣ. Кв. Левц.

Розгáкати, каюся, ешся, м. О собакахъ: раззаяться.

Розгадати, ся. См. **Розгадувати, ся.**

Розгадка, ки, ж. Разгадка, рѣшеніе загадки. *Така ваша загадка, що нема й розгадки.* Ном. № 13055. Ум. **Розгадочка.**

Розгадувати, дую, еш, сов. в. **розгадати, даю, еш, м.** 1) Отгадывать, отгадать, разгадать, истолковать. *Бабусенько-лоубонько, розгадай мені сон.* Чуб. V. 769. *Дівчачу натуру трудно розгадати.* Кв. I. 22. *Розгадати загадку.* 2) Раздумывать, раздумать, вспоминати. *Задумався, розгадав ешо, що коли учинив, взяв то такой жаль.* Гв. II. 143. 3) Раздбывать, раздбывать, вайти. Котл. Еп. IV. 51.

Розгадуватися, дуюся, ешся, сов. в. **розгадїтися, дїюся, ешся, м.** Размы-

шлять, размыслить, подумать. *Роздумався я оттакечи, розгадався.* МВ. (КС. 1902. X. 153).

Розгадбчитися. См. **Розгадчюватися**
Розгадбчуватися, чуюся, ешся, сов. в. **розгадбчїтися, чüşя, чшся, м.** Дѣлаться, сдѣлаться подобнымъ змѣямъ. *Цїла б то їх колонія завелася там та й розгадбчїнались сучі.* О. 1862. V. 45.

Розгайкатися, каюся, ешся, м. Расквичаться, зояя кого либо.

Розгайнувати, ную, еш, м. Прлвести въ безпорядокъ. *У нас у хаті розгайновано було, а тут батюшка з хрестом у хату.* Волч. у.

Розгаласуватися, сїуюся, ешся, м. Раскритчаться, драть горло. *І чого ти розгаласувався?*

Розгам'яз, ви, об. Пентяхъ, развня, растеряха, глуповатый человекъ. Ширят. у. Слов. Д. Эварн.

Розгáнати, нїю, еш, сов. в. **розгáнати, розженї, нбш, м.** Разговяты, разогнать, разбѣвать, разсѣять. *Вітер повіває, хмару рознає.* Чуб. V. 814. *Удївоньку з душі люблю, дітей розгáню.* Чуб. V. 823. *Він їм тулу рознає, хоть сам світом нудити.* Шевч. 7.

Розгáнїтися, нїюся, ешся, сов. в. **розгáнїтися, розженїся, нбшся, м.** 1) Раздбгаться, раздбгаться. Чуб. V. 163. *Під ним кінч вороний розгáнївся.* Чуб. 2) Раздбгаться, раздбгаться въ разныя стороны. *Да розгáнїлися малі діти, як чорная хмара.* Чуб.

Розгардія, ді, ж.—**Розгардіяш.** Вх. Лем. 461.

Розгардіш, шү, м. Безпорядокъ, неурядица, сумбуръ, сумятица. *Тут чистий був розгардіяш: лежи, спи, їж, пий, веселся, мовчи, кричи, сївай, крутися.* Котл. Ев. *Ти же отачан наш, не добаеш про нас, та вже ж наше товариство як розгардіяш.* Нп.

Розгардішати, шу, шш, м. Производить безпорядокъ, неурядицу, буйявить. *Максимові готїюсь самому битись, рубатись, розгардішати.* Мир. ХРВ. 128.

Розгáри, гáр, ж, м. Семикъ, праздникъ Тройцы. Ном. № 459.

Розгáрикатися, каюся, ешся, м. Разворчаться. *Та їй роларикалась сьгодня стара баба.*

Розгáрний, а, в. Очень хорощій. *Гарний-роларний.* О. 1861. V. 24.

Розгарцюватися, цїюся, ешся, м.

1) Слишкомъ много ѣздить верхомъ. 2) Расшались.

Розгарчати́ся, чу́ся, чи́шся, и.л. Розворчаться.

Розгарба́тися, каю́ся, е́ся, и.л. == **Розгарбатися.**

Розгарча́ти, чу́, чи́ш, и.л. Розгорчать.

Розгаса́ти, са́е, сов. в. розгаси́ти, сне, и.л. безл. Размерзать, замерзнуть, таять, растаять. *Саме спочатку весни розгасло так; що крий Боже! таке бановище, що ні йти, ні йхати.* Канев. у. *То була ірляз затужавіла, як мороз був, а тепер то лнов розгасла.* Волч. у.

Розгаса́тися, са́юся, е́ся, и.л. Разбѣгаться.

Розгаси́ти. См. Розгасати.

Розгва́тува́тися, ту́юся, е́ся, и.л. Раскрыться, подыять крикъ. *Перекупки чюсь розгвалтувались на базарі.*

Розгвини́ти. См. Розгвинчувати.

Розгвинчува́ти, чу́ю, е́ш, сов. в. розгвини́ти, чу́, ти́ш, и.л. Развинчивать, развинтить.

Розгѣ́ватися, каю́ся, е́ся, и.л. == **Розгаѣваться.**

Розгѣ́дти, джу́, ди́ш, и.л. Сдѣлать гадкимъ, испортить. *Так розгидили старшину і старосту, що й слова не кажи, а то битиме.* Канев. у.

Розгѣ́дтися, джу́ся, ди́шся, и.л. Сдѣлаться гадкимъ, испортиться.

Розгика́тися, каю́ся, е́ся, и.л. Много икать.

Розгина́ти, наю́, е́ш, сов. в. розгину́ти, ну́, не́ш, и.л. Разгнѣвать, разогнуть. *Підкови розгинаю.* Стор. М. Пр. 7.

Розгина́тися, наю́ся, е́ся, сов. в. розгину́тися, ну́ся, не́ся, и.л. Разгнѣваться, разогнуться.

Розгірчати́ся, каю́ся, е́ся, и.л. Разворчаться.

Розгівлі́тися, лію́ся, е́ся, сов. в. розгівлі́тися, лію́ся, е́ся, и.л. Разгавливаться, разговѣться. *От дождались і Петра, розгівлись.* Кв. I. 51.

Розгільчастий, а е = Гіллястий. *Дуб розгільчастий.* Стор. М. Пр. 102.

Розгін, гону́, м. 1) Разогнаніе, разгонъ. *Вони потікали в Чорноморію, як розгін був.* Канев. у. *Йдть, диті, додому, не буде вам розгону.* Чуб. 2) **Разбѣгъ, размахъ.** *Зо всього розгону занас колесникові кулака в бік.* Мир. Пов. II. 60. *Зо всього розгону рів перекочив. Дождався і зо всього*

розгону єлиш такого макюна, що нав Талес шкереберть став. Котл. Ев. *На веретені осаджене грубе дерев'яне колесо, що служить до розгону.* Шух. I. 258. 3) **Распоръ, распорка** для удерживанія двухъ предметовъ врозь. Шух. I. 150.

4) **Орѣти у розгін.** Пахать отъ середины къ краямъ. Канев. у. 5) **Давонити у розгѣна.** Звонить, раскачивая весь колоколь.

Розгладжува́ти, джу́ю, е́ш, сов. в. розгладжу́ти, джу́, ди́ш, и.л. Разглаживать, разгладить. *З радошів аж уси собі розгладив.* Кв. I. 255.

Розгладжува́тися, джу́юся, е́ся, сов. в. розгладжу́тися, джу́ся, ди́шся, и.л. Разглаживаться, разгладиться, стать гладкимъ.

Розгладі́ти, джу́ю, е́ш, сов. в. розгладі́ти, джу́, ди́ш, и.л. == **Розгладати, розгладіти.**

Розгляд, ду́, м. 1) Рассмотрѣніе. 2) **Разсмотриъ, развѣдка.** *Та й пустивсь сідком за нею на розгляд і довід.* Мкр. Н. 11.

Розглядѣ́ння, ня, с. Разсмотрѣніе. *АД. I. 52. Да поїдем, братиці, на прогуляння, на розглядѣння.* Чуб. III. 283.

Розгляді́ти, даю́, е́ш, сов. в. розгляді́ти, джу́, ди́ш, и.л. Разсмотрѣвать, разсмотрѣть. *Еней з мою розгляділи всі дива там, які були.* Котл. Ев.

Розгляді́тися, даю́ся, е́ся, сов. в. розгляді́тися, джу́ся, ди́шся, и.л. Осматриваться, осматрѣться. *Хотіла м йому шанувати, своє серце йому дати, а він собі розбрав, розглядівся да й не взяв.* Чуб. V. 196.

Розглядѣ́ч, ча, м. Соглядатай. *Опат. 75.*

Розгляді́ння, дия, ж. мп. == **Розгляд.** *Зуб. IV. 95. На розглядни ідуть батько й мати молоді, брат.* Грин. III. 531.

Розгляді́ти, ся. См. Розгладати, ся. **Розгляді́дувати, дую́, е́ш, и.л.** == **Розглядати.**

Розгнѣва́тися, ваю́ся, е́ся, сов. в. розгнѣ́тися, ваю́ся, е́ся, и.л. Загниваться, загниваться. *Розрубав попу наче й не дуже, а тепер глянѣе, як розгнѣлася.* Харьк.

Розгнѣва́ти, ваю́, е́ш, и.л. Разсердить, разгнѣвать. *Грин. I. 297.*

Розгнѣва́тися, ваю́ся, е́ся, и.л. Разсердиться, разгнѣваться. *Чюю, милий, розсердився, чюю розгнѣвся?* Чуб. V. 830.

Розгнѣ́ти, влію́, ві́ш, и.л. == **Розгнѣвати.** *Чим я тебе, моя матінко, розгнѣвала?*

Миз. 194. *Розгнівуй старшину! як то можна?... та він тобі й зуби пошибива.* Канев. у.

Розгніватися, **вліюся**, **внїся**, **и.** = **Розгніватися**. *На кого ти розсердилась, на кого ти розгнівилась?* Миз. 190. *Як наш латин ступ розгнівися і на тїля диво олімся, що зуби з серія покусав.* Котл. Ев.

Розгнідїтися, **джуся**, **дишся**, **и.** О птїцах: *розгнідїтися вь гнїздахъ.* Там любо розгнідїлось дике птаство, на ханарисї бусель там осїся. К. Псал. 236.

Розгнїтися. См. **Розгноюватися**. **Розгноюватися**, **юся**, **ешся**, **сов. в.** **розгноїтися**, **ююся**, **ишся**, **и.** Дїляться, сдїляться гнївнимъ.

Розговїни, **вїн**, **ж.** мн. **Разговнїе**. *Маруся чи їла, чи не їла, їй лучше всяких розовїн те, що Василь вернує і живї і юров.* Кв. I. 72.

Розговїтися. См. **Розгїлятися**. **Розговорїти**. См. **Розговорювати**.

Розговорїтися, **рїбся**, **рїшся**, **и.** **Розговорїтися**. *Розговорнєсь, як свїня з цукою.* Ном. № 12946.

Розговрїж, **рок**, **ж.** мн. **Разговоры**. Вх. Лем. 461.

Розговрїювати, **рюю**, **еш**, **сов. в.** **розговрїти**, **рїв**, **рїш**, **и** 1) **Разговаривать**, **поговорять**. *Борону на себе дивитись, розговрїювати і бадїся точити.* Котл. МЧ. Ні з ким об вірі християнській **розговрїти**. АД. I. 213. 2) **Развлекать**, **развлечь** **разговоромъ**. *Христїя і рада тому мовчанню: ніщо їй не заборонює думати про себе, ніщо їй не розговорює.* Мир. Пов. II. 84. *Так то я вже радїю, як розговорю їю, розважу.* МВ. (О. 1862. III. 69). **Поворїти**, **їтїмочко**, **розповрїнь** **мєнє**. МВ. II. 41.

Розговрїдїи, **а**, **е** = **Марнатратнїи**. Вх. Лем. 462.

Розгодїнитися. См. **Розгодиюватися**. **Розгодиюватися**, **вїюється**, **сов. в.** **розгодиїнитися**, **вїється**, **гл. безл.** О **погодї**: **проявляється**, **проявляється**. *Доцу не буде, вже розгодиїниться.* Терск. обл. *Коли відтїля розгодиїниться, то ніколи не буде доцу.* Змієв. у.

Розгїбїдати, **сї** См. **Розгїйдувати**, **сї**. **Розгїйдувати**, **дую**, **еш**, **сов. в.** **розгїйдати**, **даю**, **еш**, **гл.** **Раскачивать**, **раскачать**, **расколыхать**. *Розгїйдай трошки гїйдалку, а потїм ми самї будемо гїйдатися.* (Вїтра) *так розгїйдали на морї*

хвилї, що ще бїльшї як хати їдуть една за другою. Чуб. II. 15.

Розгїйдуватися, **дуюся**, **ешся**, **сов. в.** **розгїйдатися**, **даюся**, **ешся**, **гл.** **Раскачиваться**, **раскачатъся**, **расколыхаться**. *Як розгїйдаються було, то аж страшно дивитися.* Канев. у.

Розгїоблїювати, **люю**, **еш**, **гл. ?** *Коли пїдверетїнок не щїльно пристає до варжїля, то кїжуть, що розгїоблїювати треба.* Черк. у.

Розгїолєс, **су**, **и.** **Мозва**, **слухъ**. **Розгїолєсїти**. См. **Розгїолошати**.

Розгїолєсїтися, **шїся**, **снїся**, **гл.** **Расплакаться** **громко**, **разревїться**. *Ото баба розгїолєсилась, хоч уха затїкай.*

Розгїолошати, **шїю**, **еш**, **сов. в.** **розгїолєсїти**, **шї**, **снї**, **гл.** **Разглашать**, **разгласать**. Ном. № 13345.

Розгїолїшувати, **шїю**, **еш**, **гл.** = **Розгїолошати**. *Не видїя потреби розгїолїшувати, що і як то.* Гн. II. 26.

Розгїомонїтися, **вїюся**, **внїся**, **гл.** **Разговориться**.

Розгїонїти, **їю**, **їш**, **гл.** = **Розгїязати**. *Гуца дїтей не розгїонїть.* Ном. № 1369.

Розгїонїха, **хл**, **ж.** Та, которая **разговяетъ**, — **эпитегъ** **каши**, **такъ** **какъ** **при** **простомъ** **крестяньскомъ** **обїдї** **послї** **зєв** **встають** **їзъ-за** **стола**. *Каша—розгїонїха наша.* Ном. № 12317.

Розгїощївїтися, **цїюся**, **ешся**, **гл.** **Растапцоваться**.

Розгїрдїтися, **джуся**, **дишся**, **гл.** = **Розгїрдїти**.

Розгїрдїти, **дїю**, **еш**, **гл.** **Возгордиться**, **загордиться**. *Так розгїрдїли деякі.* Коряєв. I. гл. IV. 18.

Розгїрдуватися, **дїюся**, **ешся**, **гл.** = **Розгїрдїти**.

Розгїрїти, **рю**, **рїш**, **гл.** **Добыть** **сї** **трудомъ**, **сї** **горемъ** **пополамъ**. МВ. II. 50. Г. Барв. 186. *Дєсь бї собі розгїрїв шматочок дєрева.* Черк. у.

Розгїрїти, **сї** См. **Розгїртати**, **єя**. **Розгїродїти**. См. **Розгїорожувати**.

Розгїрїжувати, **жїю**, **еш**, **сов. в.** **розгїродїти**, **джї**, **диш**, **гл.** **Разгїражавать**, **разгїродитъ**, **снїяг** **огорожу**. *Коли обгїродивсь, так нам його не розгїорожувать уже.* Грин. I. 87.

Розгїртати, **тїю**, **еш**, **сов. в.** **розгїрїти**, **нї**, **неш**, **гл.** 1) **Разворачивать**, **разворотїти**. *Взяла плаття і розгїртнула.* Чуб. V. 739. 2) **Раскрывать**, **раскрыть**

(книгу). *Ольга розгорнула книжку і почала читати.* Левец. Пов. 266. *Розгорнено другу книжечку.* К. (О. 1862. III. 49). 3) Открывать, открыть (душу). *Яким розгорнув перед нею всю свою душу.* Левец. I. 304. 4) Разгребать, разгресть. *Розгорни сміття і пошукай, може там гроші.* 5)—ус. Расправлять, расправить усы так, чтобы обнажились губы. Снм. 4, 5.

Розгорті́тися, та́юся, ешся, сов. в. **розгорні́тися, ві́ся, ве́ся,** гл. 1) Разворачиваться, разворотиться. 2) Раскрываться, раскрыться. *Квіточка бузкова... розгортілася в темному вечері.* МВ. (О. 1862. I. 75).

Розго́ртувати(ся), тую(ся), еш(ся), гл.—Розгортати, ся.

Розгорюва́ти, рю́ю, еш, гл.—Розгорити. *Він собі й хату розгорював.* Г. Барв. 5.

Розгорюва́тися, рю́юся, ешся, гл.—на щб—Розгорити. *Як небудь розгорюємося на скотинку.* Мир. ХРВ. 58. *Розгорювався десь на десять рублів.* Мир. ХРВ. 59.

Розгоря́ти, ря́ю, еш, гл.—Розгоряти? *Тільки дав мені Бог неймовірну дружину, що він не да гуляв да все мене розгоряв.* Чуб. V. 571.

Розгоря́тися, ря́юся, ешся, сов. в. **розгорі́тися, рю́ся, рі́ся,** гл. 1) Разгораться, разгорѣться. *У печі вже розгоряється.* Харьк. *Ранок свіжий і росяний саме розгорявся.* Левец. Пов. 371. 2) Быть в жару. Г. Барв. 345. *Гриць розгорівся, Гриць розболівся, прийшов четвер, вже Гриць помер.* Чуб. V. 428.

Розгостя́тися, щю́ся, отя́ся, гл. Быть гостем, гостить. *Наші соколята тебе привітають, скажуть: рідна хата чим має—приймає. Розгостися, батьку!* О. 1862. I. 109. *Розгостився у тестя таки й геть то.*

Розгостюва́тися, тю́юся, ешся, гл.—Розгоститися.

Розграба́ти, баю, еш, гл.—Розгребти. *Курка не зїсть, доки не розграбає.* Ном. № 12271.

Розгребті́. См. Розгрібати.

Розгріжа́ти, жу, жеш, гл.—Розгорити. Мвж. 191.

Розгріза́ти, заю, еш, сов. в. **розгріва́ти, зу́, зеш,** гл. Разгрязати, разгрязть, раскусить. *Нехай вже раз той горіх розгрязу.* Ном. № 4937.

Розгрі́ватися, зу́ся, ве́ся, гл. Разсориться. *Вони ж як та собака розгрізлася з усіма родичами.* Кобел. у.

Розгріба́ти, баю, еш, сов. в. **розгребті́, бу́, беш,** гл. Разгребать, разгресть. КС. 1883. VII. 587. *Курка збіжжєя розгрібає, а в смітті зерно шукає.* Ном. № 5849.

Розгріма́тися, маю́ся, ешся, гл. 1) Разгремѣться. 2) Раскрячаться, сєрєясь. *Оце як розгрімася.* Ном. *Розгрімались як на дурного.* МВ. I. 42.

Розгрімота́тися, чу́ся, че́ся, гл. Разгремѣться.

Розгрі́шення, ня, с. Разрѣшеніє грѣховъ. *Яка ісповід, таке й розгрішення.* Ном. № 7115.

Розгрі́шати, шаю, еш, сов. в. **розгрі́шити, шу́, шеш,** гл. Разрѣшати, разрѣшити, отпустить грѣхи: Гл. II. 141.

Розгрома́джувати, джую, еш, сов. в. **розгрома́дити, джу, диш,** гл. Разгребать, разгресть.

Розгрома́ти. См. Розгромяти.

Розгрома́ляти, ляю, еш, сов. в. **розгроми́ти, млю́, миш,** гл. Громить, разгромить. (Запорожці) *громом розгромяли орду, татар, вражих турків.* Млак. 121. *Ой як догонив (турків), та й їх розгромив.* Чуб. III. 431.

Розгруза́ти, жу́, зіш, гл. Размѣсить, растоптать грязь. *Розгрузили так, що й до хрипці не можна доступити.* Канєв. у. См. Розгрязати.

Розгру́чити, чу, чиш, гл. Нарушити цѣлость, начать. Мвж. 191.

Розгряза́ти, жу́, зіш, гл. Размѣсить грязь. *Знову розгрязять свині коло порога грядь.* Черк. у. См. Розгрузити.

Розгуба́ти, ся. См. Розгублювати, ся.

Розгублюва́ти, люю, еш, сов. в. **розгубі́ти, блю́, биш,** гл. Растеривать, растерять. *Ліжника не зробила і вовкицю розгубила.* Чуб. V. 1143.

Розгублюва́тися, люю́ся, ешся, сов. в. **розгубі́тися, блю́ся, би́ся,** гл. Растеривать, растерять вещи, растеряться. *Розгубивсь, як швець з копилляем.* Ном. № 6621. *А я на їх задививсь та з волми розубивсь.* Мил. 100.

Розгуде́ць, дя, м. Человѣкъ, отговаривающій отъ чего своимъ порицаемъ. *Дасть Бог купця, а чорт розгудця.* Ном. № 10580.

Розгуджува́ти, джую, еш, сов. в. **розгуді́ти, джу, диш,** гл. Разлучать, разлучить, отвращать, отвратити отъ чего наговоромъ. Драг. 74. *Кого Бог судить, чоло-*

вік не розгудить. *Ном. № 8950. Сужене—не розгужене. Ном. № 8950.*

Розгукѣтися, кѣюся, ешся, гл. Раскрячаться, зови кого нибудь.

Розгулѣтися, лѣюся, ешся, гл. 1) Розгуляться, гулять. *Зойду, зойду на гору круту, на горі крутій розгуляюся. Грив. Ш. 389.* 2) Разгуляться, расшалиться, разыгратися, раскутиться. *Розгулявся, як Сірко на прив'язі. Ном. № 12491. Ой Гачмусю-душечко, чого підлога подоптала? Діти ся розгуляли, підлогу подоптали. Чуб. V. 64.*

Розгуркнѣтися, кѣюся, ешся, гл. Разгремѣться.

Розгуркотѣтися, чѣся, чешся, розгуркотѣтися, чѣся, тѣшся, гл.—**Розгуркѣтися**

Розгүторити, рю, рш, гл.—**мбув.** Разговориться. *Из вітром сонечко розгүторило мову про силу, бачите, хто з них моцніший був. Греб. 375.*

Розгүбритися, рюся, ршся, гл. Разговориться, разбогатѣть. *Між людьми рідко-рідко коли розгүторитися, та й то ще не з усіма. Сим. 228.*

Розгүбгѣтися, гѣюся, ешся, гл. 1) Разбѣгаться, мечась подь влізніємь боли оть укусовь наєьконыхь (о четверон. животныхь). 2) Расшалиться, раскапризничаться. 3) Разсердиться. *Грицько дуже розгүбгѣвся. Волч. у.*

Роздабарювати, рюю, еш, гл. Разглагольствовать. *Що ви тут так довог роздабарюєте? Котл. III. 411.*

Роздавальник, ка, м 1) Раздающій. 2) Щедро раздающій, любящій дарить. *Рк. Левиц.*

Роздавѣння, ня, с. Раздача.

Роздавѣти, даѣ, еш, сов. в. роздѣти, дѣм, дасѣ, гл. Раздавать, раздѣть. *Бог старий господар, має більше, ніж роздасть. Ном. № 58.*

Роздавѣтися, даѣся, ешся, сов. в. роздѣтися, дѣмся, дасѣся, гл. 1) Раздавѣтися, раздѣться, быть розданнымь. 2) Разступаться, разстунуться: *Хвиля роздалася і обох покрила. Шевч.* 3) Расширяться, обширяться. *Не кравець винен: сам розлазиться, то й одежа мусить роздатися. Левиц I. 140. Тільки що нибудь нагрѣється, то сразу робиться більшим, роздається. Дешо.* 4) Разгуляться. *Ой поїдем в чисте поле, в чистім полі роздаймося. Чуб. V. 42.*

Роздавѣти ся. См. **Роздавлювати, ся.**

Роздавлювати, люю, еш, сов. в. роздаїти, влю, виш, гл. Раздавлювать, раздавить. *Я роздавлю тебе як жабу. Котл. Ев.*

Роздавлюватися, лююся, ешся, сов. в. роздаїтися, влюся, вишся, гл. Раздавлюваться, раздавиться.

Роздѣйко, ка, м. Щедрый, много раздающій.

Роздарїти. См. **Роздарувати.**

Роздарѣбуватися, вуюся, ешся, гл. Любить щедро раздавать, роздаривать. *Рк. Левиц.*

Роздарювати, вюю, еш, сов. в. роздарувати, рую, еш, гл. Роздаривать, роздарить. *Дичини повна гомора: і роздарює знакомих, своякам і всім, і продавав. Гв. I. 212.*

Роздѣти, ся. См. **Роздавати, ся.**

Роздѣча, чї, ж. Раздача. *В мене нема на роздѣчу: я й сам собі не настачу. Ном. № 14331.*

Роздвій, вою, м. Раздвоєние. Желех.

Роздвоїти, ся. См. **Роздвоювати, ся.** **Роздвора, ри, ж.**—**Розвора 2.** Вх. Лем. 462.

Роздвоювати, двююю, еш, сов. в. роздвоїти, двюї, їш, гл. Раздванять, раздвоить.

Роздвоюватися, двююся, ешся, сов. в. роздвоїтися, двюїся їшся, гл. 1) Раздваняться, раздвоїтися. *Левиц. Пов. 261.* 2) Раскрываться, раскрыться на двѣ стороны. *Ворітєчка двійменкї, роздвоїтеця! Чуб. V. 776.*

Роздебѣндювати, дюю, еш, гл. Растваривать, болтать. *Спокійнесенько роздебѣндювали молодички. Св. I. 286.*

Роздѣнѣти, нѣю, еш, сов. в. роздїнїти, нїю, нїш, гл. Вынимать, вынуть дво. *Вх. Зн. 60. Узлял вони той вулик украли та й повезли його в поле, та там десь і роздїнили,—дно викопали. Новомоск. у.*

Роздѣнїчати, чу, чш, гл.—**Роздїнїти.** Желех.

Роздѣрти, ся. См. **Роздирати, ся.**

Роздѣхатися, хѣюся, ешся, гл. Разсвирїпѣть. *Зевьк. у.*

Роздвонїтися, нїбся, нїшся, гл. Раззвоняться.

Роздзобати, роздзобѣти, бню, еш, гл. Расклевать. *Дала бих тя їскувати, кавкам, зранкам роздзобати. АД. I. 65. Ворон тіло роздзобав, кости розкидав. Чуб. V. 375.*

Роздіявити, ся. См. Роздіяляти, ся. **Роздіяляти, ляю, еш, сов. в. роздіявити, влю, вш, гл.** Роздів'ять, разину'ють, раск'рыть (ротъ). *Мовчи, невістко, не роздіяляй губи.* Чуб. *Роздія' уста смажні, я тобі їх сповню.* К. Псал. 190. *Гамна побачила через тин. барбосову морду з роздіявленим ротом, з вишикириними зубами.* Левци. I. 31.

Роздіявлітис'я, ляюся, вшся, сов. в. роздіявлітис'я, влюся, вшся, гл. 1) Роздів'яться, разину'ються. 2) Разверзатис'я, разверзутис'я. *Стенув ти землю—розступилася, роздіявлітис'я безодні ями.* К. Псал. 136.

Роздіяптити, ся. См. Роздіяплювати, ся.

Роздіяплювати, ляю, еш, сов. в. роздіяптити, плю, лиш, гл. Раскрыват'ь, раск'рыть, растворят'ь, растворят'ь настезь, разину'ють. *Оце роздіяпив дереві, як теща рот.* Ном.

Роздіяплюватис'я, ляюся, ешся, сов. в. роздіяптитис'я, плюся, пшся, гл. Раскрыватис'я, раск'рытис'я, разину'ються.

Роздіялтис'я. См. Роздіялятис'я.

Роздіялтис'я, ляюся, ешся, сов. в. роздіялтис'я, влюся, вшся, гл. Разсма-триват'ь, рассмотреть. *Роздіялявся на їх коней.* Левци. Нов. 166. *Вийшли (злодії) у сіни, та й там роздіяляються.* Рудч. Ск. I. 192.

Роздіматі, маю, еш, сов. в. роздіт'и, роздіму, меш, гл. Раздуват'ь, раздуть. *Було те Запорожжя як у горні искра: який хоч, такий і роздіми з неї огонь.* К. ЧР. 88. *Роздімають його (вогонь) великими шкурятяними міхами.* Дещо. *Пику аж роздуло.* Кв. II. 334.

Роздіматис'я, маюся, ешся, сов. в. роздітис'я, відмус'я, мешся, гл. Раздуватис'я, раздутис'я. *Пузирь зараз почне роздіматис'я.* Дещо. *Нехай дмється, аж роздімється.* Ном. № 2507. *Роздувся як ковальський міх.* Ном. № 3377.

Роздіраті, раю, еш, сов. в. роздёрт'и, деру́, рэш, гл. 1) Разриват'ь, разорват'ь, раздират'ь, раздрат'ь. *Роздірав сорочку.* 2) Растерзуват'ь, растерзат'ь. *Чорти роздёрли батька.* Рудч. Ск. I. 70. *Хорти.... роздёруть.* Ном. № 12574

Роздиратис'я, раюся, ешся, сов. в. роздёртис'я, дерус'я, рэша, гл. 1) Разриватис'я, разорватис'я, раздиратис'я, раздратис'я. *Єдному не роздертис'я надвоє.* Ном. № 10342. *У церкві надвоє роздёрлась завіса.* Чуб.

Ш. 16. 2) Преймуш. несов. в. Очевь кричат'ь, орат'ь. Угор. Харьк. г.

Роздичавіти, вію, еш, гл. Одичать. *І не здоровкається дитина—роздичавіла.* Черк. у.

Роздичати, чаю, еш, гл.—Роздичавіти. **Роздичавіти, нш, с.** Роздичавіти. *Ой що ж то, мати, за гуляння,—що на сінешному порозі завертання, а на хатньому порозі роздичання.* Чуб. V. 490.

Роздівати, ваю, еш, сов. в. роздіти, діну, неш, гл. Раздів'ять, раздів'ять. *Велить мені розувати, роздівати.* Чуб. V. 592.

Роздіватис'я, ваюся, ешся, сов. в. роздітис'я, дінуся, нешся, гл. Раздів'ятис'я, раздів'ятис'я. *Ой там вони роздівалис'я.* Чуб. V. 1185.

Роздіяматі, маю, еш, сов. в. роздіямити и роздіяміти, йм'у, меш, гл.—Роздіямити, розвяти. Вх. Зн. 60. Желех.

Розділ, лу, м. 1) Раздѣль, дѣльжъ. 2) Глава (въ книгѣ). *Противні мені статут і розділи.* Котл. НП. 3) Місто между куполами ва церковній крыль. *Аж на розділ на церкву постягував у Батурині пушки да бив.* ЗОЮР. I. 124.

Роздібляти, нш, с. Раздѣленіе. *Чи думаєте, що прийшов дати епокію на землі? Ні, глаголю вам, а розділення.* Ев. Л. XII. 51.

Розділіати, ся. См. Розділіати, ся.

Розділіати, ляю, еш, сов. в. розділіати, лю, лиш, гл. Раздѣлять, раздѣлять. *Ризи його меж собою розділили.* Чуб. Ш. 19. *Зібравшися, подружечки, да й поговорімо, на чужую стороньку журбу розділимо.* Чуб. Ш. 124

Розділітис'я, ляюся, ешся, сов. в. розділітис'я, люся, лишся, гл. Раздѣлять, раздѣлять между собою. *Давай гроші—розділімося.* Чуб. I. 159. *Бодай ти з душею розділився!*—пожелавши смерти. Мнж. 171.

Роздір, дору, м. Часть повозки при задних колесахъ. Вх. Лем. 462.

Роздіти, ся. См. Роздівати, ся.

Роздіубати, баю, еш, гл. 1)—Роздубати. 2) Повят'ь. *Ніяк не роздубаю, що воно є.*

Роздмухати, хаю, еш, сов. в. роздмухати, хаю, еш, одв. в. роздмухн'яти, н'у, неш, гл. Раздуват'ь, раздуть.

Роздмухувати, хую, еш, гл.—Роздмухати. *Почала носити покришку по хаті, роздмухуючи жар.* Левци. I. 72.

Помсту роздмухуете в огняних серцях.
К. ПС. 96.

Роздобіча, *чі, ж.* Добыча, роздобыва-
віє. *Поїхали вони на роздобичу.* Чуб. II.
251. (Змів) полетів кудись на роздобичу.
Грин. I. 162.

Роздобріти, *рб, рвш, гл.*—кого. Уми-
остивить кого, сдѣлать кого добрымъ. Вх.
Уг. 265.

Роздобрітися, *рбся, ршся, гл.* Раз-
добритися, сдѣлаться добрымъ. *Роздобривсь*
сач як, що вже й грошей дає. Констан-
тиногр. у.

Роздоброхотітися, *чўся, чєся, гл.* Раз-
дохотітися. *Еней наш роздоброхотався.*
ірища вздумав завести. Котл. Ев. II. 14.

Роздобрухатися, *хаюся, ешся, гл.* Раз-
добритися. *Рад був о. Гервасій, що пак*
так роздобрухавсь. Св. А. 21.

Роздобувати, *вю, еш, сов. в. роздо-*
бўти, бўду, деш, гл. Раздобывать, раздо-
бывать. *Хліба роздобує.* Ном. № 9144.

Роздобуватися, *вюся, ешся, сов. в.*
роздобўтися, бўдуся, дешся, гл. Раздо-
бываться, раздобыть, достать, приобрести.
Усі... знай багатіють, а ти ось ніяк не
роздобудешся ні на що, щоб почати гос-
подарювати. Кв.

Роздобуток, *ткю, м.* 1) Раздобываніє,
добываніє, добыча, промыселъ. К. ПС. 141.
А ну лишень на роздобутки. О. 1862.
II. 54. *Опріч хліборобства, инших роз-*
добутоків не трапляється. О. 1861. XI.
112.

Роздобвати. См. Роздобувати.

Роздобувати, *буо, еш, сов. в. роздо-*
бвати, бав, еш, гл. 1) Раздлагивать,
раздоложить. 2) Расковыривать, расковы-
рять. *Роздобвати ніс.* 3) Понять, уразу-
мѣть, добиться толку. *Мати ж примху*
роздобвала, так не докопалась, відки доні
теє лихо, з ким вона спізналась. Мкр. Н. 6.

Роздоїтися. См. Роздоюватися.

Роздоймати, *млб, меш, гл.*—Роздѣ-
лити=Рознати. *Злапав його за шию ру-*
ками і так'ю моцно руки затис, пальці
поза пальці, що той... роздоймати їх
не міг. Гв. II. 111.

Роздол, *ду, м.* Низменное мѣсто на
равнинѣ. *Скоро вїдете за село, то пак*
роздолом і їдете. Канев.

Роздолья, *дя, с.* 1) Широкая низмен-
ность, долина. Грин. III. 196. *Ой в поліу,*
полю, в поліу на роздолі, там дієчина

пасла оїрі воли і коні. Чуб. V. 55. 2) Раз-
дольє, ширь, воля.

Роздоріжжя, *жя, с.* Перекрестокъ, рас-
путьє. Ушиц. у. Чуб. I. 95, 97. *Знайшли*
осля знадвору на роздоріжжю. Ев. Мр.
XI. 4. *Іде на роздорожжя, де три доро-*
ги сходяться. Драг. 56.

Роздорож, *жу, м.*—Роздоріжжя. *Опі-*
ночі пішов на роздорож. Драг. 56.

Роздобуватися, *ююся, ешся, сов. в.*
роздоїтися, доїсья, ішся, гл. О коровѣ:
начать хорошо доиться, когда вымя отъ
доенія сдѣлается болѣе мягкимъ. *Локи*
роздоїться корова, то туга на доїння.
Волч. у.

Роздражніти. См. Роздражнювати.

Роздражнювати, *вюю, еш, сов. в. роз-*
дражнити, нб, нвш, гл. Дразнить, раз-
дразнить.

Роздратувати, *вюю, еш, сов. в. роз-*
дратувати, тўю, еш, гл. Раздражать,
раздражить. *Мати думали мене наляка-*
ти, та тільки гірше мене роздратували.
Стор. М. Пр. 36.

Роздратуватися, *вююся, ешся, сов. в.*
роздратуватися, тўюся, ешся, гл. Раз-
дражаться, раздражиться.

Роздріб, *рбчу, м.* 1) Раздробленіє. 2) На
роздріб. Въ розницу. *Як на роздріб про-*
давать миски, то по шість копійок, а на
гурт, то по п'ять. Канев. у.

Роздрімати, *мівюся, ешся, гл.* Пре-
даться дремотѣ.

Роздробіти. См. Роздробляти.

Роздробляти, *лвію, еш, сов. в. роздро-*
бїти, блб, бвш, гл. Раздроблять, раздро-
бить, размельчать, размельчить. Чуб. I. 71.

Роздродітися, *джўся, дшся, гл.* Раз-
свирѣпѣть. *К дияволу хармазині!.. за-*
гукала громада, роздродившись як бугаї.
К. ЧР. 68.

Роздрочіти, *чў, чвш, гл.* Раздразнить,
раздражить. *Нащо ж людей ви роздрочи-*
ли? Котл. Ев. VI. 7.

Роздрочітися, *чўся, чшся, гл.* Раз-
свирѣпѣть, разъяриться. *Роздрочились, мов*
бугаї. Ном. № 4168.

Роздрух, *ха, м.*—Розрух.

Роздрпанати. См. Роздрпанувати.

Роздрпанувати, *цую, еш, сов. в. роз-*
дрпанати, пав, еш, гл. Расцарапывать,
расцарапывать.

Роздума, *ми, фс.* Размышленіє. *Мав*
час на роздуму,—пірочку зналися. МВ.
(О. 1862. I. 80).

Роздѹмати, ся. См **Роздумувати**, ся.

Роздѹмувати, муѹ, еш, сов. в. **роздѹмати**, маѹ, еш, гл. Думати, подумати, размышлять, поразмыслить. *Щоб я була тее знала, що я тепер роздумала; лучше було не пѹзати, як, пѹзавши, покохати.* Чуб. V. 196. *Не роздумавши і не розладѹвши постановились і застановили дорогу.* Кв. I. 40.

Роздѹмуватися, муѹся, ешся, сов. в. **роздѹматися**, маѹся, ешся, гл. Одумываться, одуматься, размыслить. *А на послѹ матусенка роздумалася: вернись, вернись, мій синочку!* Чуб. V. 878. *Катренко, роздумайся добре!* МВ. II. 125.

Роздѹти, ся. См **Роздѹмати**, ся.

Роздѹхати, хѹю, еш, сов. в. **роздѹхати**, хѹю, еш, гл. Раздуть. *Пѹди лишень та роздѹхай самуварь.* Херс. у. Слов. Д. Эварн.

Роздѹшати, шѹ, шшш, гл. Раздавить.

Роздѹвати. См **Роздѹвляти**.

Роздѹвляти, лѹю, еш, сов. в. **роздѹвати**, влѹю, вшш, гл. и пр. = **Роздѹзвляти**, **роздѹзвяти** и пр. *Чого ти стоїши, роздѹзвѹвши рот?* Левиц. Пов. 45.

Роздѹгати, гѹю, еш, сов. в. **роздѹгати**, гнѹю, нѹш, гл. Раздѹвать, раздѹть. *Од всѹх в свѹтлицѹ зачинившись, себе там стала роздѹгати.* Котл. Ев. V. 20.

Роздѹгатися, гѹюся, ешся, сов. в. **роздѹгати**ся, гвѹюся, нѹшся, гл. *Еней один не роздѹгався, Еней один за всѹх не спав.* Котл. Ев. VI. 20.

Роздѹкуватися, куѹюся, ешся, гл. Рассыпаться въ благодарностяхъ.

Розѹднати, ся. См **Розѹднувати**, сл.

Розѹднувати, нуѹю, еш, сов. в. **розѹднати**, нѹю, еш, гл. Разѹднѹвать, разѹднѹвать.

Розѹднуватися, нуѹюся, ешся, сог. в. **розѹднатися**, нѹюся, ешся, гл. Разѹднѹваться, разѹднѹваться, разойтись. *Того ж батька, такі ж дѹти,—жити б та брататься! нѹ, не вѹли, не хотѹли, треба розѹднатися.* Шевч. 175.

Розжѹгати, гѹю, еш, гл. Поправить огонь въ печи, чтобы овъ разгорѹлся. *Я ѹ дров не пѹкладав у грубу, а тѹльки розжѹгав.* Черк. у.

Розжѹкувати, куѹю, еш, гл. Расхвѹтатъ, разграбѹть.

Розжалати, ся. См **Розжалати**, ся.

Розжалуватися, куѹюся, ешся, гл. **Розжалобѹться**. *Розжалувався, як вѹк над поросям.*

Розжалобѹти, бло, биш, гл. **Розжалобѹть**. Г. Барв. 10, 226. *Треба його розжалобѹти, щоб тѹльки він заплакав, то йому ѹ легше будѹ.* Кв. I. 106.

Розжалобѹтися, люѹся, ешся, гл. **Розжалобѹвся** як вѹк над поросям: *вѹдѹвѹ нижки та ѹ плаче.* Пом. № 4692.

Розжалуватися, люѹся, ешся, гл. = **Розжалобѹватися**. Пом. № 4692. *Розжалувався, як Бог над раком.* Пом. № 4684.

Розжалѹти, лѹю, еш, сов. в. **розжалѹти**, лѹю, лиш, гл. **Розжалобливати**, **розжалобѹти**. *Най я довше не думаю, най серця не розжалѹю.* Гв. I. 182. *Дѹсь у тебе, Марусе, кам'янее сердечко: вечѹр стоїти, не заплачеш, матѹнки не розжалѹши.* Мет. 203. *Батенька розжалѹлила.* Чуб. III. 190.

Розжалѹтися, лѹюся, ешся, сов. в. **розжалѹтися**, люѹся, лишся, гл. **Огорчаться**, быть огорченнымъ кѹмъ. *Ой приѹдь, приѹдь, мій миленький, приѹдь же ти до мене, розжалѹлилося серденько мое, розжалѹлилося на тебе.* Чуб. V. 290.

Розжѹрити, рѹю, ршш, гл. **Разгорѹть**, **накалѹть**. *Розжѹрити грубу.*

Розжѹритися, рѹся, ршшся, гл. **Разгорѹться**, **разгорѹтися**, **накалѹтися**.

Розжѹгуватися, тѹюся, ешся, гл. **Расшугѹться**, **мнѹти шугѹти**, **разыграться**. *Як розжѹртѹються (на вечерницахъ), то як кому, то ѹ мѹчки попадають.* Г. Барв. 57.

Розжнатися. См **Розжнѹватися**.

Розжѹкати, **розжѹкати**, каю, еш, гл. 1) **Разжевать**. *Таке жиливе тѹсто, що ѹ не розжѹяквѹси.* 2) **Обдумать**. Чуб. I. 250. *Перше розжѹважай, що маѹши робѹти, або казати.* Пом. № 3484.

Розжѹврѹти(ся), рѹю(ся), еш(ся), гл. **Разгорѹться**. *Голозеника розжѹврѹла.* Черк. у. *Розжѹврѹлося і розгорѹлося, пѹшов димок до самихъ змар.* Котл. Ев. II. 29.

Розжѹва, вѹя, ж. **Разжѹва**. *Грошей не дасть нам на розжѹву нѹ копѹйки.* Кв. II. 203.

Розжѹватися, ваѹюся, ешся, сов. в. **розжѹватися**, живѹюся, вѹшся, гл. 1) **Жить** хорошо, хорошей жизнью. *Живи, живи, дѹво, за парубком, живи, розживайся.* Чуб. V. 284. *Уѹзв милѹи свою милѹу у свѹтлочку: „отут тобі, мила, розживатися“.* Чуб. V. 762. 2) **Разживаться**, **разжѹваться**, дѹлатися, сдѹватися **зажиточнѹнь**. *Як стали жити, розживатися, стала родина прижнѹватися.* Мет. 246.

Розжнѹватися, ваѹюся, ешся, сов. в.

розж'ятися, віжн'юся, нешся, гл. Начивать, вачать усердно жать. *Ой жніте, жєнки, розжияйтеся, а назад себе не оглядайтеся.* Чуб. III. 227.

Розжиріти, ріж, ш. гл. Разжирять.

Розжируватися, р'юся, ешся, гл. Раздурачиться, расшальтяться.

Рожитво, ва, с. Хорошее жатье. *Хоч би яке там рожитво, так не хочу в прийми.* Червиг. у.

Рожіток, тку, м. 1) Развлечение? *Служу рік, служу другий, — ні смутний, ні веселий. Нічо мене не займає, нічо не тішить.... Тільки того й рожитку, коли стану бувало на стоїці та собі тихесенько поплачу.* Федьк. Пов. 64. 2) Разжива. *Задалась, виходячи з церкви, понести колісь понові рунце на рожиток.* Г. Барв. 156.

Рожобувати, вую, еш, сов. в. розжувати, жу́б, їш, гл. 1) Разжевывать, разжевать. *Рожжуй та ще й у рот положи.* *Ном. № 6407.* 2) Обдумывать, обдумать, сообразить. *Що маси казати, то поперед рожжуй.* *Ном. № 12873.*

Розж'ятися, ж'яюся, ешся, гл. Раскрячаться. *Розж'явся на їл.* Чуб. II 202.

Розж'ячати, ч'яю, еш, сов. в. розж'ячати, чу, чш, гл. Раздавать, раздать вь догг. *Злишки гроші розж'ячали, сли хто потребував позички.* МУЕ. III. 58.

Розж'ітатися, п'яюся, ешся, л. Раскрячаться. *Дитинка розж'італась.*

Розж'іхатися, х'яюся, ешся, гл. Разз'яться, чього з'ятья.

Розвалб'ятися, жуся, ст'яшся, гл. Развалзиться, разсердиться. *Гя. II. 32. Вони сі посварили і як сі дочка розвалб'ятилась те й ударила матір.* Гя. II. 255.

Роззнавати, зна́в, їш, сов. в. розізна́ти, зна́ю, еш, гл. Разузнавать, разузнать, разв'ідывать, разв'ідать. *Меж. 73. Роззнавай мене, роспитуй про мене, може таки про мене що небудь і добре почувси.* Кв. I. 35. *Куди до некла мандрувати щоб розізнати, роспитати, бо в некло стежки він не знав.* Котл. Ев.

Роззнаватися, зна́юся, ешся, сов. н. розізна́тися, зна́юся, ешся, гл. 1) Узнавать, разузнавать, разузнать друг о друг, друг друга. *А ті... як розізнали, та дай, кажуть, тікати.* *Миж. 94.*

Роззнав, ка, м. роззнав, ки, ж. Зв'ючий чоловік. *Істр'єчено вь употребленіи только съ отрицаніємъ нъ: Бреше, бреше,*

а я слухав та мовчу, наче б то я й не роззнав. Я жінка не роззнака, не знаю, куду обернутись. См. Нероззнама.

Роззолот'яти. См. Роззолочувати.

Роззолочувати, чу́ю, еш, сов. в. роззолот'яти, чу́, тиш, гл. Позлащать, позолотить, разукрасить золотомъ. *Котл. Ев.*

Роззувати, ва́ю, еш, сов. в. роззу́ти, зу́ю, еш, гл. Разувать, разуть, снімати, с'ять обувъ. *Ой у мене в огороді зозуля кувала, — бодай милій не дїждав, щоб я тебе роззувала. Найми собі хлопця та маленького, щоб він тебе роззував молоденького.* *Нп. Як же роззули чоботи й очучі, то й знайшли зашитих аж п'ять золотих.* Кв. II. 315. 2) — бчі. Взглянуть ввнимательво? *Ном. № 6603.*

Роззуватися, ва́юся, ешся, сов. в. роззу́тися, зу́юся, ешся, гл. Разуваться, разуться, снімать, с'ять обувъ. *Ном. № 13712. Роззу́йся бо з чобит!* Лебед. у.

Роззумбел'яти, ля́ю, еш, гл. Разнуздать. *Ти додому їдеш та й спати лягаєш, мене, ворон кони, не роззумбеласи.* Гол. III. 194.

Роззу́ти, ся. См. Роззувати, ся.

Роззява, ва, об. Раззява, ротоз'їй. *Ном. № 6594.*

Роззявити, ся. См. Роззявляти, ся. **Роззявляти, ни, ж.** Расщелива, отверстіє, пасть. *Черном.*

Роззявкуватий, в. в. Раззян, невнимательный. *Мужик роззявкуватий.* Черк. у.

Роззявляка, ки, об. — Роззява. *Ном. № 6584, 6594. Грин. III. 67. Один лисарь у хупорі, да й той роззявляка.* Чуб.

Роззявляти, ля́ю, еш, сов. в. роззя́вити, в'ю, виш, гл. Разз'ять, разинуть. *Роззявив губу.* *Ном. № 3446.* Чуб. I. 88, 52. *Губі не роззявив. Не сказавъ ни слова. Лаяла-лаяла, а він і губи не роззявив.* Св. I. 184. *Чббіт рота роззявив. Вь саногѣ носокъ разорвался, верхъ отдѣлявся отъ подошвы.*

Роззявлятися, ля́юся, ешся, сов. в. роззя́витися, в'юся, вишся, гл. Разз'яться, разинуться.

Роззяпина, ни, ж. — Роззявина.

Роззяпнути. См. Роззяплювати.

Роззяплювати, пл'юю, еш, сов. в. роззя́пнути, пл'ю, пиш, гл. — Роззяплювати, роззяпнати.

Розігри, рів, м. мн. 1) Розыгрышъ.

2) Первый день петрова поста, женскій народный праздникъ вь этотъ день. О. 1861 X. Св. 44. *Зараз у петріску як заговили,*

на самі розигри, тільки що повимали хліб з печі, Тихон і позабірав його увесь до себе. Кв. II. 17, 18. 3) Бойкое місце. Він на таких розиграх живе, що хто їде, не мине.

Розівніти, ків, м. мн. 1)—Родивки. 2)—продавати. З'являть по сторонамъ. По місту ходячи, розинків не продавай. Ном. № 10486.

Розіврати, гаю, еш, гл. 1) Развернуть, раскрыть. 2) Разнести, разв'яють, разшвыряють. *Моє веселіє украє, в степу на турсі розіврав.* Шевч. 644.

Розіврати, ся. См. Розвирати, ся.
Розівнати, ся. См. Розганати, ся.
Розівнути, ся. См. Розвирати, ся.
Розіврати, ся. См. Розвирувати.
Розівратися, ріюся, ешся, гл. Разыграться. *Розіврався мій кінч підо мною.* Чуб. V. 259. *Розіврались сліпий проти п'ятниці святій.* Ном. № 4649. *В меділоньку рано розівралось море.* Чуб. V. 450.

Розіврівати, вію, еш, сов. в. розівріти, рію, еш, гл. Разогр'явать, разогр'ять, отогр'ять. *Гадкині ніколи не грій за пазухою, бо як розіврієш, то вкусь.* Ном. № 2877.

Розівріватися, віюся, ешся, сов. в. розіврітися, ріюся, ешся, гл. Разогр'яняться, разогр'яться, нагр'яться, отогр'яться. *Мнж. 1. Як розіврілось, захищено, запарилось, заклекотило.* Котл. Ев.

Розіврувати, рую, еш, сов. в. розіврати, рію, еш, гл. 1) Разыгрывать, разыграть. 2)—Розівратися. *А синев море розіврувало, турецький корабель розіврувало.* АД. I. 99.

Розівдбати, б'ю, еш, гл. Добыть, раздобыть. *А я хліба маю, соли розівдбаю.* Грин. III. 348. *Повези та продай, а нам горілочку розівдбай.* Мил. 164.

Розівднати. См. Розденати.
Розівдрати, деру, р'еш, гл.—Роздерти.
Розівдратися, дер'юся, р'ешся, гл.—Роздертися. *Одному не розівдратися.* Ном. № 10342.

Розівліти, в'ю, л'ш, гл. Разозлить.
Розівлітатися, ліюся, л'шся, гл. Разозлиться. К. Псал. 51. *Я розівлітись та й ударив.* НВолын. у.

Розівзнати, ся. См. Роззнавати, ся.
Розівзятися. См. Розіходитися.
Розівж'ясти, ся. См. Розж'ядати, ся.
Розівкратити, ся. См. Розж'ядати, ся.
Розівл'яти, лію, еш, гл.—Розв'язати.

Розівл'ятися, л'юся, ешся, гл.—Розв'язатися. *Розівл'явся сильно-дуже Дунай бистра річка.* Чуб. V. 323.

Розівжнути, ся. См. Розж'якати, ся.
Розівжнати(ся), жну(ся), неш(ся), гл.—Розівжати, ся.

Розівжлівати, вію, еш, сов. в. розівжліти, лію, еш, гл. 1) Разогр'явать, разогр'ять, разваритися (о варящейся пищѣ). 2) Разогр'явать, разогр'ять, вспот'ять сильно (о челоуікѣ).

Розівжчати, ч'ю, ч'ш, гл. Разнести быстро. *Як усі господарюватимуть, то й господарство воє рознесуть чисто. Так і золоту гору розівжчати.* МВ. I. 10.

Розівжчатися, ч'юся, ч'шся, гл. Развестись. *Такая розівжчалась чутка в народі, в городі, в полках.* Котл. Ев.

Розівж'яти, ся. См. Розж'якати, ся.
Розівжнути, вію, неш, гл.—Розівж'яти.

Розівсісти, сію, еш, гл. Испортиться нравственно. *Всі одвернулися од правди, всі зледаціли, розівсісли.* К. Псал. 124. *Сказано: батько й мати далеко, а гріх на порозі,—зовсім розівсіє.* Г. Барв. 438.

Розівж'хати. См. Розж'якати.
Розівж'ясті, ся. См. Розж'якати, ся.
Розіврвати, ся. См. Розвирвати, ся.
I Розівслати, шлю, леш, гл. См. Розвасилати.

II Розівслати, ся. См. Розстилати, ся.
Розівс'яній, а, е Разоснавшийся. НВолын. у.

Розівс'ятися, пл'юся, д'шся, гл. Разоснаваться. *Вечеряйте ж, дітки, я розівс'явся.* Ном. № 14113.

Розівтлітися, ліюся, ешся, гл. Разогр'ється. *Вугілля дубове добре, та поки розівтліється, то попожди.* Лебед. у.

Розівтнути, вію, неш, гл.—Розтати.

Розівхоб'ятися, джуся, д'шся, сов. в. розівх'ятися, в'д'юся, д'шся, гл. 1) Расходиться, разойтись, разбредитись, разс'ятися. *Вийшли люде з церкви і розівх'ялися по хатах.* Левіц. I. 26. *Ой ви, тучі громоуї, розівх'їтеся різно.* Мет. 51. 2) Расходиться, разойтись, разставаться, разстаться. *Розівх'їдемося, серце, з тобою, як на небі місяць з зорою.* Мет. 55. *Душа з тілом розівх'ялася.* Грин. III. 143. 3) Раздаваться, раздаться, расходиться, разойтись. *А ти, сира земле, розступися, а тесові дошки розівх'їд'яться.* Чуб. 4) Расходиться, разойтись (въ цѣвѣ). *Хотіла була собою кутити, та ціною розівх'ялася.* Харьк. г.

годиться. *Ном. № 1283. Де п'ють, там і розливають. Ном. № 11640. Тим я слюзи розливаю,—невірного друга маю. Чуб. V. 278.*

Розливати́ся, ва́юся, ешо́я, *сов. в. розлі́тися, відля́ся, лдешся, гл.* Розливатися, разлитися, проливаться, протисся. *Ви, дрібній слюзи, ви розливайтесь. Чуб. V. 202. Іноді не втерти і розіллеться гіркими словами. Г. Барв. 394.*

Розлі́вчастий, а, в. *Разливаючийся, разливной. Розливчаста ріка.* *Васильк. у.*

Розліга́тя, га́ю, еш, *гл.* Снять налігач съ воловъ.

Розліга́тися, га́юся, ешя, *гл.* О воллах: освободиться отъ налігача.

Розліва́ти, жу́, жеш, *гл.* Разливать, слизать. *Не будь солодкий, бо розлижуть, не будь гіркий, бо росплюють. Ном. № 4602.*

Розлі́нутися, ну́ся, нешся, *гл.* Разлетѣться. *Не журися, наша мати, нами, як ми підростем, розлинемося сами. Чуб. V. 855.*

Розлі́ти, ся. *См. Розливати, ся.*

Розліга́тися, га́юся, ешя, *гл.*—**Розля́гати, Я́к** *взяла ковати, жали́бно співа́ти, аж ся взяла к землі луги калінові від голосу розлігати.* *Гол. I. 193.*

Розліва́тися (м. Розливатися).

Розлі́нува́тися, ну́юся, ешся, *гл.* Разлітяться. *Керез твою дочку ди и моя розлінується. Чуб. II. 64.*

Розлі́т, ту, м. *Разлетаніе въ разныя стороны. Кинулись в розліт, як курчата від шуляка. Св. I. 223.*

Розліта́тися, та́юся, ешо́я, *сов. в. розлеті́тися, ч́ся, т́шся,* *гл.* *Разлетаться, разлетѣться. Розлетілись, як липозе клинця. Ном. № 1881. Не турбу́йся ж ти, наша матінко, нами: як підростуть крильця, то розлетимося й сами. Чуб. Переносно: разбѣгаться, разбѣжаться. Але ішли легионики да все гомотіли, як учули да роточку, вни ся розлетіли. Лукаш. 157.*

Розлі́чати, ся. *См. Розлічувати, ся.*

Розлі́чувати, ч́ю, еш, *сов. в. розліч́ати, ч́ь, чнш,* *гл.* *Разсчитывать, расчитывать, расчесть. Котл. Ев. VI. 19. Поки розлічила гроші, то ви вже и побігли. Кіролев. у.*

Розлі́чуватися, ч́юся, ешя, *сов. в. розліч́ітися, ч́ся, чншся,* *гл.*—**Розлі́чувати, розліч́ати.** *Багатий туту на смерть гнівися, що він з грішми не роз-*

лічився, кому і скільки треба дати. Котл. Ев. III. 53.

Розлобу́рива́тися, рю́юся, ешся, *гл.* *Разлітяться, привыкнутьъ къ праздної жизни.*

Розло́ги, гів, м. мн. *Особаго рода ворота у гудулов: состоятъ изъ двухъ столбовъ, въ которыхъ сѣланы дыры—гѣри, а сквозь нихъ продѣваються жерди—заворітниці; когда нужно проѣхать, жерди высовываются; для пѣшеходовъ достаточно рассунуть лишь верхвія жерди, такъ бакъ около воротъ лежать каміни, помогаючіе переступать вижнія Шух. I. 86.*

Розло́гий, а, в. 1) *Просторный, широкий. Од Дударів до Чернишия дорога розлога. Чуб. V. 199. 2)* *О рвѣ, рѣкѣ: съ отлогими берегами. 3)* *Расклистый (о деревьяхъ). 4)* *О рогахъ: расходящійся въ разныя стороны. Рудч. Чп. 255.*

Розло́жистий, а, в.—**Розложистий.** *Рівчак там розложий був. Новомоск.*

Розло́жистий, а, в.—**Розложий.** *Дорожка твоя ой розложистая. Чуб. V. 1010 Розложисті роги. КС. 1898. VII. 44.*

Розложі́ти, жу́, жнш, *гл.*—**Роскласти** *Розложили сѣреду двора озонь. Кв. I. 108.*

Розложі́тися, жу́ся, жншся, *гл.*—**Роскластися.** *Кромѣ указанихъ значевій, еше—4)* *Раздаться, раздѣлиться на обѣ стороны. Ти, вишневий саду, розложися, біленький камінь одчинися. Чуб. V. 781.*

Розло́мити, ся. *См. Розломлювати, ся.*

Розло́млювати, лю́ю, еш, *сов. в. розло́мити, млю́, мнш,* *гл.* 1) *Разламывать, разломить. Кругом хату обступили, дівці двері розломили. Чуб. V. 988. 2)* *Только сон. н. Розломіло менѣ. Ломить меня. Болить мене всюди, руки й ноги як побудрубувані, розломіло мене. Драг. 64.*

Розло́млюватися, лю́юся, ешся, *сов. в. розломі́тися, млю́ся, мншся,* *гл.* *Разламываться, разломиться.*

Розлу́к, ву, м. *Раздѣленію. На розлу́н повідати—говорить раздѣлю. Вх. Уг. 265.*

Розлу́ка, ки, ж. 1) *Разлука. Як ізъяже піп руки, не буде, серденько, розлуки. Чуб. V. 132. 2)* *Разводъ. Мировий розлуку дас. Г. Барв. 508. 3)* *Знахарское средство противъ колдовства, града и пр. Шух. I. 43. Ум. Розлу́чна. А од нелюба од поганого повіт нема розлуки Грив. III. 330.*

Розлу́патися, паю́ся, ешя, *гл.* *Продраť глаза (послѣ сна). Поки встане та начується та розлупается та роздівиться, а робота стоить. Херс. у.*

Розлупити, ся. См. Розлуплювати, ся.

Розлуплювати, ся, **луп,** **вш,** **сов. и. розлупити, плю,** **пшш,** **гл.** Разламивати, разломити на части что либо хрупкое: посуду, яйцо и пр. О. 1562. I. 32. *Розлупила горщик, лиску.* Черк. у.

Розлуплюватися, лююся, вшся, **сов. и. розлупитися, плюся, пшшся,** **гл.** Разламиватися, разломитися на части (о посудѣ и пр). *Макитра розлупилася; яйце розлупилося.* Зісів. у.

Розлучіння, ня, **с.** Разлука, разставиніе. *Тяжке розлучання, моя малицю, з побов.* Гол. I. 327. Ум. Розлучіннячко.

Розлучати, чаю, вш, **сов. и. розлучити, чѣ, чшш,** **гл.** 1) Разлучать, разлучить. *Не розлучай мене з милім.* Мег. 73. *Розлучено нас обоє як на орлі крила.* Грин. Ш. 216. 2) Отдѣлять, отдѣлать свой скотъ изъ общаго стада осенью, послѣ оковчанія пастбы на полонинах. Шух. I. 218.

Розлучатися, чаюся, вшся, **сов. и. розлучитися, чѣся, чшшся,** **гл.** Разлучаться, разлучиться. *Лучше було не любитися, ніж тепера розлучитися.* Ни.

Розлучбня, розлучіння, ня, **с.** Отдѣленіе своего скота изъ общаго стада осенью, послѣ оковчанія пастбы на полонинах. Шух. I. 218, 213. *Половинка веселая лиш до розлученя, а як пішла худібонька, она засмучена.* Шух. I. 204.

Розлучити, ся. См. Розлучати, ся.

Розлучний, а, в. Разлучающій, раздѣлюющій.

Розлучник, ка, м. Разлучитель. *Допоможі мисі, моцний Боже, розлучника вбити, най не ходить, де я хожу дівчину любити.* Чуб. V. 385.

Розлучниця, ді, ж. Разлучительница. *Мати твою розлучниця, розлучила нас з побов.* Чуб. V. 380.

Розлюбити, блю, бшш, **гл.** Разлюбить. *Хий він тебе покидає—иний не розлюбивъ.* Чуб. V. 410.

Розлюбитися, блюся, бшшся, **гл.** Разлюбити, перестать любить. *Щоб серцю можна розлюбитися, утихомириться на час.* Котл. Ел.

Розлютувати, тую, вш, **гл.** Разозлитъ. *Сестрина відповідь ще більш і ще гірше мене розлютувала.* Стор. М. Пр. 36.

І. Розлютуватися, туюся, вшся, **гл.** Разлютоваться. *Як розлютується пані, як накинеться на неї.* МВ. I. 52.

II. Розлютуватися, туюся, вшся, **гл.** Распаяться.

Розлючений, а, в. Разсвирѣбшій. *Навіженя розлучена темното покинула душити Магомета.* К. МХ. 20.

Розлягатися, гаюся, вшся, **сов. и. розлягтися, жуся, жешся,** **гл.** 1) Разлегаться, разлечься. *Розляглася Марусянка на усю скамницю.* Чуб. V. 768. 2) Раскидываться, раскинуться, расположиться; простираться, простереться. *По сивому косогорі розляглося містечко.* Левци. I. 89. 3) Разданяться, раздаться на обѣ стороны. *Мчалася густим житою—воно тільки розляглося за ею, як розлягаються хвилі під напиеком душой руки, що керує човном.* Мир. ХРВ. 65. *Та я ж лугами йтишу,—луки розлягатимуться, а сабами йтишу.—сади розливатимуться.* Мил. 181. 4) Разпаняться, раздаться, разноситися, разнести. *Голос по дубині аж ся розлягас.* Чуб. V. 69. *Пісні виспіває було ясними зорями. Голос його по всьому селу розлягається.* МВ. II. 12. *І по стазках той плає луною розлягається.* К. Дз. 131. Иногда глаголъ относится къ слову, обозначающему мѣсто, гдѣ раздаются: свѣи—аж будинок розлягається. (Мир. ХРВ. 117)—домъ полною звуковъ пѣсень. *Кінь у коюшки б'ється, аж дѣв' розлягається.* Миж. 23. *Да наляла собі да прѣсні музики, аж корчюма розлягається.* Чуб. V. 1032. *Регін—аж вінъ розлягається.* Мир. ХРВ. 27.

Розляпати, см. Розляпувати.

Розляпати, каю, вш, **гл.** Распаячивать, распаячить. *Розляпати тісто.* Вх. Лем. 462.

Розляпувати, пую, вш, **сов. и. розляпати, паю, вш,** **гл.** 1) Разбрызгивать, разбрызгать, распылать. 2) Разблѣивать, разболѣвать, разблѣнить.

Розляпатися, паюся, вшся, **гл.** Разболѣваться, говорить слѣшкомъ много. *Перед послем язык чернецкий розляпавъ у твоєї чесній палаті.* К. МВ. II. 128.

Розляскатися, каюся, вшся, **гл.** Припять педкати (кнутомъ).

Розлящатися, щюся, щшшся, **гл.** Раскричаться, кричать рѣзкимъ голосомъ.

Розмагати, гаю, вш, **гл.** Разслаблять, пом'ять. *Сон голоюку розмагас.* Чуб. V. 43.

Розмагритися, ряся, ршшся, **гл.** Разсердиться. *От як розмагритися.* Пом. № 3415.

Розмазати, ся. См. Розмазувати, ся.

Розмазувати, *вую, еш, сов. розмазати, жу, жеш, гл.* Размазывать, размазывать.

Розмазуватися, *зуюся, ешся, сон. п. розмазуватися, жуся, жешся, гл.* Размазываться, размазываться.

Розмазати, *чю, чийш, гл.* Избить въ бровь. *Пику розмазчу.*

Розмаїти, *маю, їш, гл.* Разнообразить. *А ви вже бо жирно хочете,— щоб чотири сорочки та й розмаїти, щоб неоднакові були.— Як це, діду розмаїти?— Так, щоб одна на одну не схожа була шитвом.* Лебел. у.

Розмаїтий, **розмаїтний**, *а, в.* Разнообразный. *Ном. № 11783. Чуб. I. 176. Вуйн пише листи розмаїті. Грин. III. 243. Було в барилах ренське розмаїте. Мкр. Н. 31. У справника все розмаїтний народ: у того шапка черкеська, а в того сива, той у жупані, а той у сонті.* Лебел. у.

Розмаїтний. См. **Розмаїтий**.

Розмаїто, *нар.* Разнообразно. *Думали... люде розмаїто.* Гв. II. 26.

Розмаїй, **маю**, *л.* Основное значение: что-либо развѣвующееся, поэтому **розмаїй**— эпитетъ гѣса: *Ой гаю мій, гаю, великий розмаю, як я впушу голубочку, вже ж і не стіймаю.* Также тотъ, который развѣвываетъ, разбрасываетъ въ стороны; поэтому въ свадебной пѣснѣ брать невесты, расплетяцій ей косу, развѣвываетъ: **розмаїй-коса.** *Ой глянй, дівчино, кризь колач, карими очима та й заплач, бо їде твоїй розмаїй-коса, загуби-краса.* III. **Розмаїй**, **розмаїй-зілля**—растѣніе, о которомъ поется въ пѣсняхъ, повидимому то-же, что и тирлич. (когда его варить, то это заставляеть милого прилетѣть), а быть можетъ это и не имъ опредѣленнаго растевія, а названіе волшебнаго зелья, имѣющаго извѣстную чудодѣйственную силу *Біжен, дівко, до гаю, шукай корінь розмаю. Ще до гаю не діятла, розмаїй-зіллячко знайтла... Книги, кили, корінець, поки приїде молодець!* Ще корінець не вкитів, вже молодець прилетів. Чуб. V. 414.

Розмаїоритися, *рюся, рйшся, гл.* = **Розмагоритися**. *Ном. № 3115.*

Розмаїрин, *ву, м.* Раст. Розмаринъ. *Rosmarinus officinalis.* Вх. Пч. I. 12. *Просив слотчик розмаїрину журчик.* Грин. III. 228.

Розмаїобувати, *вую, еш, сов. в. роз-*

маїювати. *люю, еш, гл.* Расписывать, расписать (красками). *Збудую тобі хату світлу, світлу та високу, розмаюю її усякими красками.* Шевч. 313.

Розмаїдруватися, *рїуюся, ешся, гл.* Предаться страствованію, бродяжничеству.

Розмаїжитися, *жуся, жишся, гл.* Развѣжиться.

Розмаїчати, *чу, чийш, гл.* Растратить, промотать.

Розмаїрін, *ву, м.* = **Розмаїрин**. Чуб. V. 195.

Розмаїрія, *рїї, ж.* = **Розмаїрин**. *Розмаїрія сходить.* Гол. I. 337.

Розмаїринний, *а, в.* Розмаринный: *Покхасм зіллячка розмаїринного.* Чуб. V. 312.

Розмах, *ху, м.* Размахъ.

Розмахати, *ся.* См. **Розмахувати**, **ся**. **Розмахнути**, *нү, нбш, гл.* Одн. п. отъ **розмахувати**. **Розмахути**.

Розмахнутися, *нуса, нѣшся, гл.* Одв. п. отъ **розмахуватися**. **Розмахнуться**.

Розмахувати, *хую, еш, сов. в. розмахати, хую, еш, гл.* 1) Размахивать, размахать, махая раскочать. *Екшй чий дуже спие розмахаю.* Котл. Ен. *Розмахував рукамі.* Левци. *Стануть падить степи: виїде чоловік у поле, викресне огню, положить його у сломлїний візотъ, розмахи гврнськю да й кине.* Греб. 400. 2) Развѣвать, развѣвать, распутиль по нѣтру. *Над моїми воротами чорнськїя хмара... А я шуку чорну хмару пером розмахаю.* Мет. 87. *Попіл вітром розмахало.* Шевч. 545. *Вітер по полю слова розмахаю.* Шевч. 9.

Розмахуватися, *хуюся, ешся, сон. в. розмахатися, хуюся, ешся, гл.* Размахиваться, расмахаться. *Не довго я пожила з ним на волі: і крилом не даи розмахатися.* Г. Барв. 118. *Мати лас, бать ко лас, дуже й розмахаєся: ой дав Бог, якось хушко наой увірваєся.* Чуб.

Розмацатися, *цаюся, ешся, л.* Усердно шунати.

Розмаювати, *юю, еш, сов. в. розмаїяти, маю, еш, гл.* Развѣвать, расшѣвть. *Повій, вітре, вгору, повій по розгоку, розмаїй рйсу косу по червонім поясу, розмаїй по волосині, як жито по колосині.* III. *А я шуку хмару рукавом розмаю.* Мет. 85.

Розмаяний, *а, в.* Развѣваційся *З розмаяними косми, я вінку з конвалій бігла вока.* Г. Барв. 399.

Розміяти. См. Розмеювати.

Розмежовувати, вую, еш, сов. в. **розмежувати,** жу́ю, еш, гл. Размежевывать, размежевать. *По тім бої Самарі нами розмежують землі.* Стор. II. 14.

Розмежування, ня, с. Размежевание.

Розмежувати. См. Розмежовувати.

Розмекатися, каюся, ешся, гл. Расквашиваться, (о телятѣ, баранѣ и пр.).

Розмекотатися, чуюся, чешся, гл. = Розмекатися.

Розмілкуватий, а, в. О. колесѣ: съ большимъ отверстиемъ, чѣмъ нужно, чѣмъ тѣлѣнна оси. *Розмілкувате колесо.* Черк. у.

Розмерзатися, заюся, ешся, сов. в. **розмерзтися,** зиуся, нешся, гл. 1) Отглатить, отглатъ. *До первого грому земля не розмерзается.* Пом. № 417. 2) Лопатися, лопнуть отъ мороза, замерзнувъ съ жидкостью. *Пляшка з водою стояла в сніж та й розмерзлася.* Богод. у.

Розметати, таяю, еш, гл. 1) Разметать, разбросать. *Розметаю всіх, як вітер мете пил з дорош.* К. Псал. 41. *Кружак, еранай розметала.* А. І. 67. 2) Разорвать, разметать. *Охоти як наскочила, — розметала його.* Мнж. 31. *Щоби того пістоleta куля розметала, що я молоденька на нїм присягала.* Чуб. I. 165.

Розметикувати, кую, еш, гл. Поразмыслить.

Розміскати, каю, еш, гл. Раздавить, разозжить. Вх. Зн. 60.

Розмивати, ваю, еш, сов. в. **розмивти,** мивю, еш, гл. Размывать, размьть, подмывать, подмьть. *Прудка ріка береги розмивас.* Пом. № 5574. *Нехай мої руки пойдуть гадюці, а білес тіло вода розмис.* Грин. III. 266.

Розливки, воє, ж. мн. = Зливки 2. Маркев. 90. КС. 1889. X. 31.

Розмікати, каю, еш, сов. в. **розмікати,** ківу, неш, гл. Растворять, растворять, открывать, открытъ. *Я розмікнув портикмет, то й видно було, що грошей тімало у мене.* Волч. у.

Розмікатися, каюся, ешся, сов. в. **розмікнутися,** віуся, нешся, гл. Размыкаться, разомкнуться, раскрываться. *Уста твої не розмікаються.* МВ. I. 87.

Розмивати, ваю, еш, сов. в. **розмивти** и **розмивти,** миву, неш, гл. Размывать, размьть.

Розмінатися, каюся, ешся, сов. в. **розмінутися,** віуся, нешся, гл. Расходиться, разойтись, раминаться, разминуть-

ся, разойтись или разѣхаться, минуть другъ друга. *Понаставляли тут верстів, що й розминувшись трудно.* Пом. № 6595.

Розмир, ру, м. Разрывъ дружескихъ, мирныхъ отношеній, война. О. 1862. II. 65; V. Кух. 29. *Адже ми розмир утвердили! Ми з шурком поб'ємось одні.* Котл Ев. *Турки підявся, стався розмир; почали викликати козацтво.* О. 1862. II. 61. *Вона того Кибичю ще в Самарі перед розмиром полюбила.* О. 1861. XI. Кух. 13.

Розмиратися, ріюся, рішся, гл. Разсориться.

Розмисл, лу, м. Размышление. *Лучий розмисл, як замисл.* Пом. № 5835. *Правди розмислу не потрібує.* Пом. № 6701

Розміслити, ся. См. Розмишляти, ся.

Розміти. См. Розмивати.

Розмітій, а, в. 1) Размытый. 2) **Воні між собою не розміта вода.** — Они межъ собой очень дружны. Пом. № 9525.

Розмишляти, ляю, еш, сов. и. **розмишлити,** сляю, лиш, гл. 1) Размышлять, размыслить. Чуб. V. 302. *Зачас Адамі розмишляти: як би нам хліба достати.* Чуб. I. 147. 2) Повинять, понять, смыслить. *Так навѣсенний цап на весь охіл зукав. Хазяїн річ таку почувши, а по цатиному він діцо розмишляв...* Греб. 361.

Розмишлятися, ляюся, ешся, сов. и. **розмишлятися,** люся, лишся, гл. Преданяться, предаться размышленію, размыслить. *Не сиди, Марусю, розмишляйся.* Мет. 159.

Розмівка, ки, ж. = Розмова *Розмівка не така, удача не така.* Г. Барв. 408.

Розмічати, чую, еш, гл. Разозжить.

Розмін, ну, м. 1) Размывъ. 2) Обратная мѣла.

Розмінити, ниву, нивш, гл. Купить, взкъ купленное, заплатить деньги. *Пожиц мені таляра розмінити черевички.* Гол. IV. 520.

Розмінити, нивю, еш, гл. Развѣнать. *Розміняє карбованця, — їде до корини пити.* Чуб. V. 961.

Розмінитися, нивюся, ешся, гл. Возвратить другъ другу обратно вещи, которыми равнше помѣнялись. *Поміняймось! Я візьму твоє, а ти мєє; а у год і розміняємось ми сім самім містї.* О. 1862. V.

Розмір, ру, м. 1) Размыраваніє. 2) Часть зриваго хлѣба, остаюцаяся въ пельзу мельника зѣ помоль. *А я в ставу купаюся, а у саду кохалася, а у млинї роз-*

мір брала, мірошника сподобала. III.
3) = Розмірач. Сумск. у.

Розмірач, ча, м. Циркуль деревиний
у бочаровъ. Черк. у.

Розмірати. См. **Розмірати.**

Розміркувати, вую, еш, сов. в. розміркувати, кую, еш, гл. Разсуджати, разсудити, пораздумати, соображати, сообразити. Мені треба розміркувати, скільки стратити. Левин. Пов. 59.

Розмір'яти, ряю, еш, сов. в. розмір'яти, рю, рши, гл. 1) Размір'яти, розмір'ити. Хто розмір'яв по всій землі грядиці? К. Іон. 74. 2) — пл'єчі. Побити, поколотити. Малка ся роспили, всі грощі пропили: тато ся розмір'яли, мамці пл'єчі розмір'яли. Чуб. V. 1150.

Розмір'ятися, ряюся, ешся, гл. — в ким-отмір'ити що сл'їдуєть кому.

Розмісіяти. См. I. **Розмішувати.**

Розмітати, т'аю, еш, сов. в. розмітати, мету, т'еш, гл. Разметати, размести. Лапами розрібає, хвостом розмітає. Чуб. I. 136. Лопатами розкидає, а л'єтлами розмітає. КС. 1883. VII 587.

Розмішати. См. II. **Розмішувати.**

I. **Розмішувати, шую, еш, сов. в. розміс'яти, шую, еш, гл.** Размішувати, розміс'яти. Крив з тіском розміс'или. Чуб. I. 163.

II. **Розмішувати, шую, еш, сов. в. розмішати, ш'аю, еш, гл.** Размішувати, розмішати.

Розмножити, ся. См. **Розмножувати, ся.**

Розмножувати, жую, еш, сов. в. розмножити, жу, жши, гл. 1) Розмножати, розмножити. Не с'єть то пташок, то Божая сила, що по всьому світі людей розмножила. Чуб. III. 447.

Розмножуватися, жуся, ешся, сов. в. розмножитися, жуся, жшися, гл. Розмножуватися, розмножитися. Ви, небеса, розстоїр'іт'ся, а ви, мир Божий, розмножит'ся. Чуб. III. 331.

Розмова, ви, ж. Розговоръ, бес'їда. Тоді дорога сп'їсна, коли розмова в'їсна. Пом. № 11384. Таке личко, такі й брови, тільки не такая до розмови. Мет. 11. В'ї п'євняч часто въ приложеніи кълюбимому члов'їку въ смысл'ї: собес'їдникъ, собес'їдница. Вже я виїзжаю, любан розмово. Грив. III. 174. Від моря до моря побитая дорога, куди моя поїхала любая

розмова, Чуб. V. 267. Ум. **Розмовонька, розмовочка.** Мет. 217. Грив. III. 271.

Розмовини, вин, ж. мн. Розговорня. Затирала свої сміток шуткуваннямъ з молодичих розмовин під церквою. Г. Барв. 152.

Розмовитися, влюся, вишся, гл. Поговорити, переговорити. Грив. III. 347. Не розмовившись з головою, до чогось иншого не важся. Пом. № 5837. Ой зачекай, дівчинонько, розмовся зо мною. Чуб. V. 375.

Розмовляти, л'яю, еш, гл. Разговаривати, бес'їдувати. В кого батько, в кого мати, — є з ким розмовляти. Чуб. V. 266. Сестра з братом іздалека розмовляла. Макс.

Розмовний, а, в. Разговорный. Желех. **Розмовонька, розмовочка, ви, ж.** Ум. отъ розмова.

Розмокати, к'аю, еш, сов. в. розмокати, кну, еш, гл. Размокати, размочити.

Розмолодіти, дію, еш, гл. О т'їст'ї: с'їд'латися м'якимъ. Чого це наше т'їсто розмолоділо? Наче крупно м'їсила, а те пер яке молоде, Пирят. у.

Розмолотіти, мелю, л'еш, гл. Размолотіти. Чуб. I. 117.

Розмолотіти, лочу, т'ш, гл. Размолотіти. Ми тебе, бишилу, ц'їнами розмолопили. КС. 1883. VII. 587.

Розмор'ятися, г'аюся, ешся, гл. Принятися подмаргивати. Ми гаразд розморгалися до дівчат. Федьк. Пов. 6.

Розмордувати, дую, еш, гл. Разражати, с'їд'лати безповинимъ (бранно). Пр'ец'ї його розмордував.

Розмордуватися, дуюся, ешся, гл. Распалитися, разбуяннятся.

Розморозити, жу, виш, гл. Застанити растаяти. М'їслюк ся бере заморозити гори, долину і верховини... Сонейко ся бере розморозити гори, долини і верховини, глибокі поточейки і бистрі річечки. Гол. II. 4.

Розморщити. См. **Розморщувати**

Розморщувати, щую, еш, сов. в. розморщити, шу, шши, гл. Разморщувати, разморщити, разглаживати, разгладити морщинами. А Бескид розморщив чоло, підніє брови. О. 1862. I. 109.

Розмотати, ся. См. **Розмотувати, ся.**

Розмотувати, тую, еш, сов. в. розмотати, т'аю, еш, гл. Разматувати, размотати. **Розмотуватися, туюся, ешся, сов. в.**

розмота́тися, таю́ся, ешея, гл. Розматынятися, размотатися.

Розмотузува́ти, з'ю́ю, еш, гл. Развизать что либо связанное. *Розмотузувавши обстрижену відцю.* Ном. № 10210.

Розмоча́йти. См. Розмочувати.

Розмочува́ти, чу́ю, еш, сов. в. розмоча́йти, чу́, чаш, гл. Размачивать, размочить. *Скоринку розмочити, душу промочити.* Чуб. V. 1123

Розму́ржити, жу́, жиш, гл. Раскрыть (глаза) *А лях тужить едень і вночі, не розмуружить своїх очей.* Чуб. V. 236.

Розму́ркатися, каю́ся, ешея, гл. Напівать подь чось півсю.

Розмуркота́тися, чу́ся, чешся, гл. Размурыкаться.

Розму́рбувати, ву́ю, еш, сов. в. розмурува́ти, ру́ю, еш, гл. Разбирать, разобрать каменную стѣву. *Маж. 42.*

Розм'як(ну)ти, кну, веш, гл. Размяквуть. *Уже Вулкан розм'як як каша.* Котл. Ев.

Розм'якча́йти, чу́, чаш, гл. Размягчить. *Розм'якчив серця народам чужоземним.* К. Псал. 217.

Розм'яку́шити, шу, шеш, гл. Расплющить, раздавить. *Сів та її розм'якушити квітку.* Подольск. г.

Рознеду́жатися, жаю́ся, ешея, гл. Разбодѣться. *Рознедужався Павло мій.* МВ. I. 8.

Рознемо́гтиса, можу́ся, жешся, гл. Разнемочся, разболѣться. *Вона... справді рзнемоглась.* К. ЧР. 133.

Розвесті́, ся. См. Розносити, ся.

Розвиза́ти, жу́, жеш, гл. Разорвать, разордрать. *Як ухопити зо зла руками шовкову спідницю, так і розвизали оди подолу до самого стану.* Мир. ХРВ. 321.

Розвня́ти, а, е и пр. = **Різвня́ти** и пр.

Розвня́ти, няю́, еш, сов. в. розвня́ти, няю́, меш, гл. 1) Разнимать, развять, раскрывають, раскрыть. *Заліпилися мої карі очі, не можу я розвняти.* Чуб. V. 950. *Зуби носем розвняли, щоб води злити, так сїпила (зомлівши).* Харьк. 2) Разнимать, разнять, развести. *Як же сцепились вони—така буча збилася, що ледві розняли їх.* МВ. II. 184.

Розвня́ти, няю́, няш, гл. Возвратити кѣмому способность гонорить. *Соломон був німий... А Пречиста Діва почала просити Господа Бога, шоби... його розвняти.* Гн. II. 230.

Рознопе́рві, а, е. Пестрый, съ разноцвѣтними перьями. *Кури рознопері.* МВ.

Розно́сити, шу, сеш, сов. в. розно́сті, с'ю́, сеш, гл. 1) Разносить, разнести. *Людям роботу ролні і роздяв.* Щог. В. 51.

2) Разносить, разнести, развѣять. *Іс вітер як полову, і бурл, мов солому, реве, розносить.* К. Іов. 46. *Гей! може трохи рознесу я свою тяжку журію,* Грив. III. 676. *І рознесе твою славу по всій Україні.* Шевч. 450. 3) Разносить, разнести, растаскивать, растащить. *Сини принесуть, а дочка її угли рознесуть.* Ном. № 10821.

4) Разбалтывать, разболтать, разгласить. *Люде зараз рознесли по всьому світу й те, чого нема.* Грив. II. 118. *Коли мене вірно любиш, не кажи нікому, бо то люде рознесуть, як вітер солому.* Чуб. V. 200. 5) Разносить, разнести, разрушити, разбїть. Чуб. III. 431. *Дійте ковбасу, бо вам хату рознесу.* Чуб. III. 455. *Нехай його тї просять, що греблі розносять.* Чуб. V. 210.

Розно́сити, шу́, сеш, гл. 1) = **Рознести** 3. *Затим ходим у портухи, що розносили вовну мути.* Ном. № 13850. 2) безл. **Розно́сіло но́г.** *Начал часто появляться кто, не кстаги явились ко. Як був квас, то не було бас, а як настало квасило, то й вас розносило.* Ном. № 4579. *Тільки що хотїла випитувати, аж туп Олену розносило з своїм боярином: давай ізнов жаловаться.* Кв. I. 18.

Розно́сїтися, с'ю́ся, сешся, гл. Разноситься, разнести, разлетѣться. *Піра по лугах рознеслося.* Чуб. V. 17

Розно́сїтися, шу́ся, сешся, гл. Слїшково часто возиться съ чѣмъ, говорить о чѣмъ. *Розносїсь (з чям) як в писаною торбою.* Ном. № 2691.

Розноша́ти, шаю́, еш, гл. = **Розвня́ти.** АД. I. 118. *І воєки-сіроланці набїгали, кості по байраках, по мелюсах розношали.* АД. I. 11. *Гніздекчо розношають.* МВ. II. 118.

Розношува́ти, шу́ю, еш, гл. = **Розвня́ти.** *Спитай чорного ворона, що його кість розношує.* МВ. I. 154.

Розвня́хати. См. Розвнювати.

Розвню́вати, хую́, еш, сов. в. розвню́вати, хаю́, еш, гл. 1) Развнюхивать, развнюхать 2) Разгадывать, разгадать, узнавать, узнать. *Як я його розвнював, так він, бачу, ха-зна який чоловік.* Полт. г.

Розвня́ти. См. Розвняти.

Розо .. См. Розі ..

Розогніти, нію, еш, гл. Разгоричиться, ноїти въ азарті. Ровен у.

Розодітися, нуся, вешся, гл. Раздѣтись. Вх. Зп. 20.

Розонаджати, джу, диш, гл. = Розоначити. Вх. Зп. 13.

Розоначити, чу, чиш, гл. Растрепать въ разныя стороны, расплести. *Розоначити волося*. Вх. Лем. 462.

Розонька, ки, ж. Ум. отъ роза.

І Розор, ру, м. Разореніе. Алп. 76. *Дома усе в розор пішло, а він—сиди*. Мир. Пов. I. 129. *Те поїли, те попили, те розібрали, того не догляділи—розор та й годі!* Кв. II. 222.

II. Розор, ру, м. Углубленіе, образуемое плугомъ послѣ извѣстнаго прѣма вспашки, а именво: *орати в розор* — пахать поле, пашущая съ краевъ участка и оканчивая на средней линіи, гдѣ образуется углубленіе, которое и есть розор. Нжкнв у.

Розбра, ри, ж. 1) = І Розор 2) = II Розор. Скинр. у. Вообще передѣлтъ, черта между двумя вспаханнми полями, проведенная плугомъ, или между грядками, сдѣланная заступомъ. *Запрі його у созу та й проорав розору*. Грив. II. 236.

Розорати. См. Розорювати.

Розоратися, рѣся, рѣшся, гл. Увлечься пахавьемъ.

Розорва, ви, ж. = Прірва? В розорву їсть. Жадно ѣсть. Ном. № 12209.

Розоріти, ся См. Розоряти, ся

Розорювати, рюю, еш, сов. в. розорати, рѣ, рѣш, гл. Распахивать, распахать. *Ой висока положина з вітром говорили, хибя ж її розорити, жито би родила*. Шух. I. 200.

Розорати, раю, еш, сов. в. розоріти, рѣ, рѣш, гл. Разорять, разорить. *Вона і Трою розорила, вона Дідому погубила*. Котл. Бя.

Розоратися, раюся, ешя, сов. в. розорітися, рѣся, рѣшся, гл. Разориться, разориться. Ном. № 13748.

Розохотити, ся. См. Розохочувати, ся.

Розохочувати, чую, еш, сов. в. розохотити, чу, тиш, гл. Возбуждать, возбуждать охоту, желаніе. *Розохоття до гульні*. Левц. Пов. 25.

Розохочуватися, чувся, ешя, сов. в.

розохотитися, чуся, тишся, гл. Получать, получить желаніе, охоту.

Рѣвочка, ки, ж. Ум. отъ роза.

Розрабування, ня, с. Разграбленіе, грабѣжъ.

Розрабувати, бую, еш, гл. Разграбѣти.

Ровраді, ди, ж. Песнягасіе, раздортъ, раздѣлъ. *Писарь волосний і новий старшина в розраді з ним*. Новонос. у.

Розраджати, джаю, еш, сов. в. розраджити, джу, диш, гл. Отсвѣтывать, разсвѣтывать, разсвѣтовать. *Люде мені розраджають, же посагу мало, а вже ж мені моє діва до серця приетало*. Гол. I. 365. *Твої сестри розрадили, щоби ми ся не любили*. Лукаш. 130.

Розрадіняк, ка, м. Тотъ, который отговариваетъ, отсвѣтываетъ. *Трохи одвік од шинку, од своїх порадиників та розрадіників*. Г. Барв. 282.

Розражати, жаю, еш, сов. в. розражати, жу, виш, гл. Раздражать, раздражить, растравлять, растравить. *Зібралося моя родинонька, та я не розважас, тільки мою та смірих пресрашную хуже розражас*. Чуб. V. 442. *Ще гірше розрадила її серце*. Мир. Пов. I. 123.

Розраляти, лю, лиш, гл. Распахать раломъ

Розрахування, ня, с. Расчисленіе, разсчесть.

Розрахувати, хую, еш, гл. Рассчитать, разсчесть.

Розрахуватися, хуюся, ешя, гл. 1) Рассчитаться. 2) Разсудить, обдумать.

Розраювати, раюю, еш, сов. в. розраляти, раю, еш, гл. 1) Отсвѣтывать, отговаривать, отговорить. *Полюбив дівчину—розраляли люде,— мені молодому пароньки не буде*. Ип. *Подавили рушники змовились,— чи годиться ж розраювати?* МВ. I. 10. *Розраляли, разсудили, щоб ми в парі не ходили*. Чуб. V. 242. 2) Посвѣтовать. *Да розраляли мене врижі люде: їди заліж—лучей тобі буде*. Чуб V. 591.

Розревтіся, вўся, вѣшся, гл. Разреветься, расплакаться.

Розреготатися, чўся, чешся, гл. Расхотяться. *Кали б мертвий чуж, як воиа баляси точиш, то й той би розреготався*. Кв. I. 158.

Розремигатися, гаюся, ешя, гл. Овлахъ: привяяться долго жевать жвачку. Переносно о людяхъ: долго ѣсть. *А ну, годі вже вам ремигати! Ёт розремигати*

лися у сніданні як на обідом! Волч. у. (Лобол.).

Розвісатися, висся, есся, гл = Розв'югатися.

Розрепетуватися, туюся, есся, гл. Раскритичать, распуснутья. Ном. № 9102. *Падає її бодська, дак вона ще гірше розрепетується.* Стор. МПр. 153.

Розрив, ву. м. Раст. *Inpatris noli tangere* L. ЗЮЗО. I. 125. **Розрив-трава**—ін народнихх іфронанійх: трава, обкладаючая своєютвом разривать Чуб. I. 66. *Що нам кайдани? Я прилапає такої розрив-трави, що тільки притулючи, дак ік нечистому її поростаються.* К. ЧР. 400.

I. Розривати, вію, еш, сов. в. розривати, вію, еш, гл. Разривать, разорвать. *Черепаша знає, де сечь розрива трава: як оборотити її гніздо, то вона сичи зіллям згіраз розриває.* Чуб. I. 66. *А вовчок сіресекий воли розриває.* Чуб. V. 308. *Розривали мос серце на дві половини.* Чуб. V. 308. *Шлюб у не розрив: казав бо при вінчакні, що не покину її аж до смерти.* Кв.

II. Розривати, вію, еш, сов. в. розривати, рію, еш, гл. Разривать, разить, раскалывать, раскачать.

Розриватися, віюся, есся, сов. в. розриватися, віюся, есся, гл. Разриваться, разорваться. *Сам побіт зашиї, коли розривається.* Ном. X 11265. *Серце мос розривається, дивлячись на вас.* Кв. I. 88. *Ой нехай плаче, розривається, а уже мене не дождеться.* Чуб. V. 789.

Розривка, ки, ж. Развлеченіє. ПВолын. у *Роздулував тро її легку, веселу кяттуру, лику до розривок.* Левин. I. 311.

Розриватися, діюся, есся, гл. Разриватися *Марта розривдалася.* Левин. Пов. 43.

Розриватися, віюся, есся, гл. Часто входити и выходить, отворяти и затворяти дверь.

Розривати, вію, еш, гл. Выровнять, сгладить.

Розриватися, віюся, нішся, гл. Разойтись съ родными, *Розривкилася з рідною* Греб. 332.

Розривати. См. **Розривувати.**

Розривка, ки, ж. 1) Раздѣл. Угр. у. 2) Размешиваніє. *Дождилося розривки (землі), ти ще її досі немо.* Павлоград. у.

Розривати, ся. См. **Розривати, ся.**

Розривати, вію, еш, сов. в. розривати, вію, еш, гл. 1) Раздѣлять, раздѣ-

лить, разлучать, разлучить. *Треба розривати парубка та дівуку.* Грин. I. 280. 2) Различать, различить, разбирать, разобрать. *Не може розривити, що говорять: стільки було сміху.* Г. Барв. 311.

Розриватися, віюся, есся, сов. в. розриватися, віюся, нішся, гл. Раздѣляться, раздѣлитися, разлучаться, разлучиться, пойти разными путями. *Як же пошули Олену, так зараз і розривилися, немаче й не вони.* Кв. I. 40. *Ой у полі, в полі три дороги—треба розривитися.* Мет. 361.

Розривувати, вію, еш, сов. в. розривувати, жу, жеш, гл. Разривувать, разривать. *Онисько розривав кавука надвос.* Левин. Пов. 228.

Розрив, росту, м. Ростъ, развитіє.

Розривати. См. **Розроблювати.**

Розроблювати, вію, еш, розробляти, вію, еш, сов. в. розробити, вію, еш, гл. Разрабатывать, разработать.

Розродитися, дж'юся, дшся, гл. Разрѣшиться отъ бремени. *На ту гору усе лізуть ті жінки, що на цім світі не розродились.* Мшж. 141.

Розр'їтися, рошся, ішся, гл. Развестись роємъ (о пчелахъ). *З одного р'їтка розр'їлося їм білимъ як сто колодок.* Стор. II. 100.

Розровити, вію, ніш, гл. Разогнать. *Де орду воюю, тамъ розрою.* АД. I. 35.

Розростатися, туюся, есся, сов. в. розростатися, туюся, тѣся, гл. Разрастаться, разрастись. *Папороть розрослась купую.* МВ.

Розростуватися, туюся, есся, гл. = Розростатися. *Як би доці, то б обудина розростувалася.* Лебед. у.

Розрубати. См. **Розрубувати.**

Розрубати, вію, еш, гл. Разложить, распределить (подать и т. п.). Угор.

Розрубувати, вію, еш, сов. в. розрубати, вію, еш, гл. Разрубать, разрубить. *Черенягли шкурками шкуру й одну подику і сокирю розрубали як раз по половині.* Левин. Пов. 87.

Розруйнувати, вію, еш, сов. в. розруйнувати, вію, еш, гл. Разрушать, разрушить, размалывать, размалывать. Шевч. 219, 208. *Палій зараз послав таких, що розруйнували геть чисто той стовб.* ЗЮЗО. I. 116.

Розрумиїтися, віюся, нішся, гл. Раскраситься. *Палажка, розрумиї-*

шиє дуже, шаталась уранці в неділю по коморі. Г. Барв. 155.

Розруїтати, таю, еш, гл. Разбросать, разрыть.

Рбзрух, ху, м. 1) Возмущеніє, мятеж, бунть. 2) Смуга, тревога, смятковіє. А тут вже розрух зробився: шукають тій молодиці: порозбігалася скрізь, якою вона дорогою йшла, та й найшли у житі. Рудч. Ск. I. 210.

Розрухати, хрю, еш, гл. Расшевелять.

Розрухатися, хаюся, ешся, гл. Расшевеляться.

Розрушати, шрю, еш, сов. в. розрушати, шу, шиш, гл. Расшелепывать, расшелепить, приводить, привести въ движеніє. *Ідутъ дощі все дрібні, землю розрушають і травою устилають.* Нп.

Розрубсатися, саюся, ешся, гл. Расплакаться.

Розсада, ди, ж. 1) Разсада *Ти, капуста, ти, розсада моя.* Чуб. V. 1166. 2) — заяча. Раст. *Sedum Telephium* L. ЗЮЗО. I. 136.

Розсаджувати, джую, еш, сов. н. розсадити, джу, дш, гл. 1) Разсаживать, разсадить. *Молодиць розсадила, де який як припало.* Кв. I. 134. *Ой гаю мій, гаю, розсажений лрдка!* Чуб. V. 647. 2) Разсаживать, разсадить, разбити, раздвинуть. *Як ми тебе (барилу) не витягло, — бодай те бе розсадило.* МУЕ. Ш. 159. *Розсадили казан.* Харьк. у.

Розсадіана, ви, ж. Стебель разсады. Ном. № 261.

Розсадити. См. **Розсаджувати.**

Розсвербітися, бліюся, бішся, гл. Раззудитися. *Розсвербілась спина.* Константиногр. у.

Розсвінїти, нб, гл. безл. Разсвѣсть, наступити розсвѣту. *Так рано вспала, що аж на порозі розсвіцкло.* Ном. № 13900.

Розсвіт, ту, м. Разсвѣтъ. Чуб. V. 715. *На розсвітні добре спаняк, хто не знає закохання.* Чуб. V. 34.

Розсвітати, тав, гл. безл. Разсвѣтати. *Чи те зоря розсвітає, чи полудне гріє?* Чуб. V. 2.

Розсвітатися, тавється, гл. безл. = **Розсвітати.** *Світ вже біленький розсвітався, як ми з того весілля повертали додому.* МВ. II. 93.

Розсвітати, чї, тиш, гл. Разжечь, застатити ярко горѣть. *Занали є печі!... От вона розсвітала.* Рудч. Ск. II. 62. **Роз-**

світати йому свічку, аж з очей іскри летять. Ном. № 3978.

Розсвітатися, чїся, тишся, гл. Разгорѣться. *Тільки що розсвітались (зірочки), та й то не зовсім ясно, а наче крізь серпакот.* Кв. I. 28.

Розсвѣдати, джу, дш, гл. Разсердити. *На шалюю воду грю, на руту не буду; розсердила миленького, просити не буду.* Чуб. V. 210.

Розсвѣдватися, джуся, дшся, гл. Разсердиться. *Розсердся, та не вдарь.* Ном. № 3810.

Розсвѣлати, лрю, еш, сов. в. розсвѣлати, шрю, лш, гл. Разсылать, разослать. *От десь мої воли пропали! Шукаю сам і хлопців розслав і найти не можна.* Ном. № 14052. *Дрібні листи відсала, на губернях розсилала.* Чуб. V. 978.

I. Розсип, пу, м 1) Разсыпъ, разсыпка. *Дивимось — сївжий розсип: видно брав хитсьє зерно вночі.* Новомоск. у. 2) = **Розсипна.** *Од його всі в розсип, як голуби від шуліки.* МВ. I. 72.

II. Рбзсип, пи, ж. На Днѣстрѣ: лиманія береговая мель, слегка покрытая подою и во время сѣверных вѣтровъ обнажающаяся на далекое расстояние. Браун. 52.

Розсипати, прю, еш, сов. н. розсипати, плю, пл ш, гл. Разсыпѣть, разсыпать. *Породила мене мати на бїду, розсипала м орїнськы на льоду, Чуб. V. 11.* *Розсипала я на його чимало карбованчиків.* Левич. Ном. 348.

Розсипатися, прюся, плешся, гл. 1) Разсыпѣться, разсыпаться. *Горох розсипався. Волосся розсипалось по плечах. Весели троїньє сонця йшов через вїкно, розсипавсь поміж зеленим листом.* Левич. Ном. 162. *Голос його розсипався між скелями, як всьнякий перший грїм.* Левич. Ном. 355. 2) Распадатися, распахтѣсь. *Тая земля, що він одлучив, взяла та й розсипалася у його в руки.* Чуб. I. 114. *Цебер розсохся і розсипався.* Рудч. Ск. I. 129. *Ой упала зоря з неба та й розсипалася, мила зорю побрїрала та й затикалася.* Чуб. V. 1194. *Розсипались жовті костии як жерр по печі.* Чуб. V. 739. 3) Разрѣшиться, разрѣшиться отъ бремени. *У мене жїтти розсипалася.* Лохч. у. 1) Успленцо хлопотати, изъ кожи лѣзти. *Зубижа жтуть так і розсипаються. І свди шатїються, і туди потїються: і камисто*

Олені налязує на шию, і голову квітчас.
Кв. II. 140.

Ровсінка, *кв.*, *ж.* В ровсінку. Вь раз-
сплнуу. В ровсінку кінних роспутивши,
сам як опарений кричав. Котл. Ев.

Ровсіний, *а.*, *б.* Разбросанный. *Ровсі-*
на наша волость. Харьк. г.

Ровсіпчастий, *а.*, *в.* Разсыпчастый *Аж*
кружало витоптав, танцюючи на ровсіп-
частій долині. Св. Л. 207. *Разсіпчаста*
картопля.

Ровсітати, *чү*, *тіш*, *м.* О медь, саха-
рѣ: развести водой. *Ровсітати* (мед) *так,*
як би в продажю. Чуб. I. 72.

Ровсіхатися, *хяюся*, *ешся*, *сов. в.*
ровсіхтоса, *хяюса*, *нешся*, *м.* Разсыхаться,
разсохнуть. *Цебер розсохся і розсі-*
пався. Рудя. Ск. I. 129.

Ровсівати, *вюю*, *еш*, *сов. в.* *ровсіяти*,
оюю, *еш*, *м.* Разсвѣтать, разсвѣять. *Розсі-*
я пшениченьку рідко. Чуб. V. 865.

Ровсіветися, *вююся*, *ешся*, *сов. в.* *ров-*
сіятися, *сіюся*, *ешся*, *м.* Разсвѣтаться, раз-
свѣяться. *Ходім, сестро, горою, розсі-*
вємося травю. Чуб. V. 201.

Ровсідатися, *дхююся*, *ешся*, *сов. в.* *ров-*
сіотися, *сідюся*, *дешся*, *м.* 1) Разсажи-
ваться, разсѣяться. *Гості розсідалися по*
лавах. Харьк. 2) Разсідтаться, разсѣяться.
Це вже ти розсілася, а робити їй годі.
Кобел. у. 3) Распадаться, расцѣпаться, лоп-
нуть. Мвж. 137. *Не їв—зомлів, наївся—*
розсівся. Ном. № 12156. *А ше Кася не*
осілася, вже колеса розсілася. Чуб. V. 908.
Нехай сердитесь, хоч розсядеться. Грин.
III. 241. *Де ударить, то розсядеться її*
шкурка. Чуб. V. 595

Ровсідхати, *ся*. См. **Ровсідлувати**, *ся*.

Ровсідлувати, *лхюю*, *еш*, *сов. в.* *ровсід-*
хати, *лхюю*, *еш*, *м.* Разсідлувать, разсід-
лать. *Удівонько молода, розсідлай мені ко-*
мля. Чуб. V. 817.

Ровсідлуватися, *лхююся*, *ешся*, *сов. в.*
ровсідхатися, *лхююся*, *ешся*, *м.* Разсідл-
ваться, разсідлаться.

Ровсіпати, *кхюю*, *еш*, *сов. в.* *ровсіпати*,
отчү, *чѣш*, *м.* Рассвѣгать, разсѣчь. Грин.
III. 587. *Мечем юстрим розсікає і о ка-*
мьнѣ розбиває. Чуб. III. 364.

Ровсіпняци, *ці*, *ж.* Родъ шей изъ
кислой капусты и кукурузной муки. Вх.
Зв. 60

Ровсішка, *кв.*, *ж.* Ум. отъ розсоха.

Ровсіяти, *од*. См. **Ровсівати**, *од*.

Ровсікакітоса, *кхююся*, *ешся*, *м.* Рас-
прыгаться, растанцоваться. Вх. Уг. 266.

Ровсікпатітоса, *кхююся*, *ешся*, *м.* Раз-
щепитися, расколотися.

Ровсікглитися, *лхююся*, *лишоса*, *м.* На-
чать жалобно кричать.

Ровсікочитоса, *чхююся*, *чхююся*, *м.* 1) Рас-
пасться на куски, раскочитися. *Так той*
меч на камурки і розкочивсь. Мвж. 10.
2) Лопнуть, треснуть. *Аж ся земля роз-*
скочила. Гол. IV. 479. *Розкочитися мое*
серце на дві половини. Грин. III. 256.

Ровсікувати, *бхюю*, *еш*, *сов. в.* *ровсікү-*
вати, *бүю*, *бѣш*, *м.* Раздергивать, раздергать,
расщипать. *Розсікувати ковтунина (у вов-*
ні). Вас. 202.

Ровсілати. См. **Ровсівалати**.

Ровсівалати, *лхюю*, *еш*, *сов. в.* *ровсіл-*
вати, *влхюю*, *вш*, *м.* Разглашать, разгла-
сить. *Хтос цікавий підготи та розсла-*
вля по селу—от і поговір став недобрый.
МВ. II. 181.

Ровсілбезувати, *зхюю*, *еш*, *м.* Проч-
тать съ трудомъ. Переносно: разобрать,
выять.

Ровсілхати, *ххюю*, *еш*, *м.* Разслышать.
Чи через.... жаб, чи.... через кою.... я щось
не розслухав. Кв. I. 78.

Ровсілхатися, *ххююся*, *ешся*, *м.* Вслу-
шаться, понять, выслушавъ. *Перш було*
розсердився, а далі, як розслухавсь, що
іому Настя, сполучи, розказала, то їй за-
мовк. Кв. I. 90.

Ровсімердітоса, *дхююся*, *дхююся*, *м.* На-
чать сильно вонять.

Ровсімікати, *ся*. См. **Ровсімікувати**, *ся*.

Ровсімікувати, *кхюю*, *еш*, *сов. в.* *ровсі-*
міквати, *кхюю*, *еш*, *м.* Раздергивать, раз-
дергать.

Ровсімікуватися, *кхююся*, *ешся*, *сов.*
в. *ровсімікатися*, *кхююся*, *ешся*, *м.* Раз-
дергаться. Драг. 79.

Ровсімішити, *шүю*, *шіш*, *м.* Разсмѣ-
шить. *А вже розсімішити, так їй пода-*
вай. Кв. I. 158

Ровсімітоса, *міюся*, *ешся*, *м.* Разсмѣ-
яться. Чуб. I. 155. *Розсіміявся так крас-*
но, як би некла не хотів. Ном. № 12635.

Ровсімоктати, *кчүю*, *чеш*, *м.* Разсо-
сать. **Ровсінастятися**, *щүюся*, *стїшся*, *м.* Раз-
валитися, разломаться (о чемъ либо сдѣ-
лавномъ, сбитомъ изъ различныхъ частей).
Журавель коло криници розсінастятися, як
недобре збитий. Рк. Левид.

Ровсіобчятоса, *чхююся*, *чхююся*, *м.* — **Ро-**
сіобчїти.

Розсоко́тати́ся, чу́юя, че́шюя, гл. О кура-рах і женщи́нах: раскрячати́ся, распу-ми́тися.

Розсо́літи. См. **Розсолювати.**

Розсо́лода, ди, об. Неповоротливый, не-улыбчив человекъ. *Ич який розсолода!* Екатериносл. у. Слов. Д. Эваря.

Розсо́лбджува́ти, джюю, еш, сов. в. розсо́лоди́ти, джу́, ди́ш, гл. Разводить, развести сладкимъ.

Розсо́блюва́ти, люю, еш, сов. в. розсо́ли́ти, лю́, лиш, гл. Солить, посолить. *Пи-ти йому схотілось. От він (дурень) на-брав води, покуш жував—не солоня. Узяв тоді, усю сіль у воду висипав, розсолю.* Грн. I. 205.

Розсо́пті́ся, пу́юя, пёшюя, гл. Разсо-пѣться.

Розсо́ха, хи, ж. 1) Чаше во мн. ч. **розсо́хи.** Развилка, развилина, мѣсто, гдѣ что-либо раздвоится, напр. бревно съ вилообразнымъ концемъ, мѣсто, гдѣ рас-ходятся ноги, распутье и пр. Драг. 35. О. 1861. XI. Св. 32. Мнж. 148. Шух. I. 149. 2) *мн.* Деревянные вилы для навоза. Вх. Зн. 61. Ум. **Розсо́хня.**

Розсо́хня, ні, ж. Коршунъ красный, шулятникъ, Falco tinnivus. Желех. *Розсох-ня має хвіст розсохатий.* Вх. Зн. 60.

Розсо́хатий, а, е. 1) = **Розсохуватий.** *Розсохатий явір.* Млак. 49. 2) О влахъ: съ развѣсистыми рогами.

Розсо́хач, ча, м. Олень. Вх. Пч. II. 6. **Розсо́хтися.** См. **Розсохтися.**

Розсо́хуватий, а, е. Раздвоенный ви-лообразно. Мил. 20. *Розсохуватий дуб.* *Розсохувата грици.*

Розсо́пві́тися, вю́юя, ешюя, гл. Рас-пѣться.

Розстава́ння, ня, с. Разставаніе, раз-лука. См. **Розстання.** *Цілуєчись по братер-ський на розставанні.* Левци. I. 463. *Не-симовна мука—із милим розлука, розста-вання—серця розривання.* К. Досв. 128.

Розстава́тися, твю́юся, ешюя, сов. в. розста́тися, ота́нуся, нешюя, гл. Разста-ваться, разстаться. *Ох і тяжко-важко, як то зою любить, а ще тяжче, як то розставтися.* Нп.

Розста́вити. См. **Розставляти.**

Розстава́ти, влю́, виш, гл. Разставяти, раз-ставити. *Наймички бігали, розставаючи тарілки.* Левци. Пов. 394. *Стій но, жіно-ко, я побачу, чи не впало що в кіш, що рано розставя.* Рудч. Ск. I. 186.

Розста́ння, ня, с. Разлука. См. **Розста-вання.** *Розстання з милим смерті ся римає.* Ном. № 8782. *Хто був причиною розстання мого, щоб мій весь смуток упав на нього.* Чуб. V. 358.

Розстави́ти. См. **Розстановляти.**

Розстано́вляти, ляю, еш, сов. в. роз-стано́вити, влю́, виш, гл. = **Розставляти, розставити.** *Розстановила усе на столі, як треба.* Кв. I. 70.

Розста́нь, ні, ж. Распутье, мѣсто раз-дѣленія дорогъ. Чуб. I. 85. *Щоб тебе по-ховали на розстанях.* Ном. № 3799.

Розста́ньки, ків, м. мн. = **Розстань.** Ном. № 3799.

Розста́рті́ся, ра́юся, ешюя, гл. Раз-добити. *Як потягнувся на юшку, то роз-старайся і на петрушку.* Ном. № 4884. *Як розстарається грошей, заплатите мені.* Грн. II. 291.

Розста́рува́тися, рю́юся, ешюя, гл. При-нятися корчипъ вѣз себя взрослога чело-вѣка, резонировать.

Розста́рцїва́тися, цю́юся, ешюя, гл. Привыкнуть къ виществу.

Розста́ти, ста́ну, неш, гл. Уничтожить-ся, перестати существовать. *Що ся ста-ло, розстати не мусить.* Ном. № 5237.

Розста́тися. См. **Розставатися.**

Розсте́бну́ти, ся. См. Розсте́бати, ся.
Розсте́лити, ся. См. Розстелати, ся.
Розсте́ляти, ляю, еш, сов. в. розсте-ляти, лю́, леш, гл. = **Розстилати, розі-слати.**

Розсте́ля́тися, ляю́ся, ешюя, сов. в. розсте́ля́тися, ляю́ся, лешюя, гл. = **Роз-стилятися, розіслатися.** Левци. I. 272. *Під вікнами розстелялася зелена трава.* Левци. I. 331.

Розсте́рва́тися, влю́ся, вишюя, гл. Остервенѣти.

Розсти́ляти, ляю, еш, сов. в. розісла́-ти, ста́лю, леш, гл. Разстилати, разослати. *Та й розіслав королевич шовковий ковер.* Чуб. V. 772. *На шпильч стоять дуби зубчатою стїною, розіслалиши мічче гл-ля з широким листом по синьому небу.* Левци. I. 204. *За сонцем хмаронька пли-ве, червоні поли розстилає.* Шевч. 445.

Розсти́ля́тися, ляю́ся, ешюя, сов. в. розісла́тися, ста́люся, лешюя, гл. Степ почає розстилятися далеко, далеко і зе-леніє, скільки засягало око. Левци. Пов. 369. *Ой хрещатий барвіночку, розсти-ляйся нижче, ой ти, милій чорнобри-вий, приунось ще ближче.* Чуб. V. 181.

Розстібати, б'яю, еш, сов. н. **розстебн'яти**, н'ї, неш, гл. Разстегивать, разстегнуть. *Він розстебнув одержу.* Левиц. Пов. 190.

Розстіб'ятися, б'яюся, ешся, сов. в. **розстебн'ятися**, н'юся, нешся, гл. Разстегиваться, разстегнуться. *Синій жупан розстебнувся.* Левиц. I. 240.

Розстогн'ятися, н'юся, нешся, гл. Принять я стогать. *Ото вона і розстогналася: така хвора, така хвора.* Мвж. 96.

Розстр'їдети. См. **Розстр'їлювати**.

Розстр'їгати, г'яю, еш, сов. в. **розстр'їгати**, ж'ї, ж'їш, гл. Разстр'їгати, разстр'їчить.

Розстр'їлювати, люю, еш, сов. в. **розстр'їлювати**, лю, лиш, гл. Разстр'їлювать, разстр'їлять. Чуб. V. 249.

Розстрив'яти, ряю, еш, гл. = **Розотряв'ятися**.

Розстрив'ятися, ряюся, ешся, сов. в. **розотряв'ятися**, нуся, нешся, гл. Разставаться, разстаться. Грин. III. 69. *Душа з тілом розотрявалася.* Харьк. г. *Ліпи би не знатися, неже зараз і розотрятися.* Н.-м. № 8783.

Розст'їк'ятися, к'яюся, ешся, гл. Стучать не переставая.

Розступ'ятися, п'яюся, ешся, сов. в. **розступ'ятися**, п'яюся, п'яшся, гл. Разступаться, разступиться, раздвинуться. *Розступ'їт'ися, подолане, нехай гиря погуляє.* Ном. № 12507. *Розступися, сине море, з своєї широкості.* Чуб. V. 378. *Розступися, сира земле, ой я піду жива з тебе.* Чуб. V. 559.

Розст'їбба, б'я, ж. Неряха в' одерж'ї.

Розсув'яти, в'яю, еш, сов. в. **розсув'яти**, ну, неш, гл. Разсовывать, рассовать, раздвигать, раздвинуть.

Розсув'ятися, в'яюся, ешся, сов. в. **розсув'ятися**, нуся, нешся, гл. Разсовываться, рассовываться, раздвигаться, раздвигаться.

Р'бсуд, ду, м. = **Розсудок** 2.

Розсудець, д'їд, м. Разлучающій, ссорящій сплетнями? См. **Розсудити** 3. *Бог дасть судця, а чорт розсудця.* Ном. № 7381.

Розсуджувати, дж'юю, еш, сов. в. **розсудж'їти**, дж'ї, дж'їш, гл. 1) Разсуживать, рассудить. р'їшати *Розсудж'їте пригн'їчених по правді.* К. Іов. 79. *Зараз не в'їшат'ї, а поперед розсудять.* Ном. № 7445. 2) Разр'їшати, разр'їшити, загадати. *Ой розсуди, бабусянько, сей наудний сон.* Чуб. V. 775. 3) Разговорами сплетнями разлучать, разлучити. *Женихася з неї*

не см'їяся,—дума— моя буде,—розр'їали та розсудили проклят'її люде. Чуб. V. 263.

Розсуж'їти, ж'їю, еш, гл. = **Розсуджувати**. *За отецькою дитиною отець-матир'ї стане, за бідною сиротою сам Бог розсужає.* Чуб. V. 448.

Розсукаїти, а, е. Нескладний, непроворний. *Хд'їти як розсукана.* Кобел. у. *І чим вона хороша? довга та розсукана.* Кобел. у.

Розсукаїти. См. **Розсукувати**.

Розсукувати, кую, еш, сов. в. **розсукаїти**, к'яю, еш, гл. Разсучивать, рассучить, раскручивать, раскрутить.

Розсукув'ятися, к'яюся, ешся, гл. Затосковать.

Розсукувати, ся. См. **Розсукувати**, ся.

Розсуноп'їти, ню, ниш, гл. Развязать супоню.

Розсуноп'їтися, н'юся, нишся, гл. Развязать пояс, разстегнуть юбку.

Розсуч'їти, а, е. Боле ч'їм сучий. *От розсучого сина!* (брав). Рудч. Ск. II. 76.

Розск'їк'ятися, к'яю, еш, сов. в. **розск'їк'ятися**, ку, неш, гл. Разм'їчатися, разм'їчатися отъ жидкости. *Розск'їк'ятися добре, як масло.*

Розув'їння, ня, с. **розув'їти**(ся), в'яю(ся), еш(ся), гл. = **Розування**, **розув'їти**, ся.

Р'бзум, шу, м. 1) Разум, умъ. *Не штука наука, а штука розум.* Ном. № 603. *Людей слухай, а свій розум май.* Ном. *Дурний р'бзум.* Глупость. *Дурний розум у тобі.* Мет. 3 *дурного р'бзumu.* По глупости. *Бр'їти на р'бзум.* Зам'їчати, правн'їать в'ї св'їд'їнню. *Бери, Петре, на р'бзум.* Ном. № 6076. *На р'бзум навести.* Навести на умъ, ваучати, посов'їтовать, растолковать. *Скорш'ї дурень одурити розумного, як розумний дурня на розум наведе.* Ном. № 6155. *З р'бзumu звести.* Обмануть, одурачити, сб'їти с'ї толку. *Як питається, так на розум наведи, а як не питається, так і з того розуму зведи.* Ном. № 3311. *Навч'їти р'бзуму, навч'їти на р'бзум.* Наставлять. *Я її розуму навчала і добра її гляділа.* МВ. II. 19. *Почну на добрий розум навчати—як умію, так і навчаю.* МВ. II. 9. *До р'бзumu прийм'їти.* Внимательно слушать. *До р'бзumu діяти.* Поумн'їть, с'ї возрастомъ поумн'їть. *Яка ще з нею мова? вона ще дурна, нехай перше розуму д'їйде.* МВ. II. 36. *До р'бзumu довести.* Воспитать, вскорм'їти. *Не той тато, що спл'їд'їє, а той, що до розуму довіє.* Ном.

№ 7236. Держати розум в голові. Быть благоразумнымъ. *Не потурай, дівчинонько, та мой розмовонці, держи розум та ум добрий в своїй головоноці.* Чуб. V. 62. **Добратн рбзуму.** Взять въ толкъ, сообразить, придумать. *Мати сина зробила, не добрала розуму та в салдати, оддала.* Чуб. V. 1008. **В рбзум прийти.** Образумиться. *Не словна рбзуму. Не въ полномъ умѣ Моя жінка не сповна розуму, то вона і чого на світі нема—наговорить.* Рудч. Ск. I. 187. **Перевестися на чий рбзум.** Держать чью руку, дѣлать все по чьому указавіс. *Поки не брав дочки в Солов'їхи, був чоловік, як чоловік, а тепер зовсім переверся на Палажчин розум.* Левиц. Пов. 343. **Слѣсти на рбзум.** Прийти на умъ. *Нікому така думка не спала на розум.* Кв. II. 286. **Піти, ходити до голови по рбзум.** Думать, подумать, обращаться къ доводамъ ума. *Чи він у барвінку кунаний, що так дівчат чарує? Коли вже на правду йде, то й мені він чи одну нічку смився. Вже я ходила-ходила до голови по рбзум, поки схаменулася.* МВ. II. 157. 2) **Смысль.** Силкуватися Якимко постерегти розум тієї чудної для українця мови. Левиц. I. 244. **Ум. Розумѣць, розумѣн, розумѣчон, розумѣнько.** Чуб. V. 347. *Був мужиком, тепер паную і трохи розумцю набравсь.* Алв. 7.

Розумѣхв, хв, об. Умный человекъ, мудрець.

І Розумѣць, мдѣ, м. Умникъ. *Бач, який найшовся розумець.* Черниг.

II. Розумѣць, мцю, м. Ум. отъ розум.

Розумі́ння, ня, с. Пониманіє. К. Кр. 28. *Того святого розумі́ння не вмю розумом забнути.* К. Псал. 310.

Розумі́ти, мію, еш, гл. Понимать. *Так мені сталося, наче я дитина мала: не розумію нічого, не знаю, не пам'ятаю.* МВ. II. 13.

Розумі́тися, міюся, ешся, гл.—на чбму. Понимать, смыслить въ чьмъ, звать толкъ ръ чьмъ. *Він на тому не розуміється. Розуміється, як Мошко на перці.* Ном. № 6512.

Розумі́ний, а, е. 1) Разумный, одаренный разу́момъ. *І скотина розумна, даром, що не говорить.* Ном. № 404. 2) Умный. *Було собі три брати—два розумних, а третій дурний.* Рудч. Ск. I. 69. **Ум. Розумі́ньний, розумі́сьнений.**

Розумі́ник, кв, м. Умникъ. Желех.

Розумі́ниця, ці, жс. Умница. Шевч. 306.

Розумі́шати, шаю, еш, гл. Дѣлаться умі́те, умі́ть. Ном. № 4164.

Розумі́но, нар. 1) Умно, разумно. *Наш отаман розумно порядкує.* Стор. II. 247. *Він розумно відказав.* Єв. Мр. XII. 34. 2) **Понятно.** О. 1861. V. 32. *Нічого було й не говорять, дивляться тільки одно на одного, а що на душі робиться, усе їм розумно.* К. ЧР. 182. *Нехай усім вам зробиться розумно, що се єдиний праведний Господь наш.* К. Псал. 227. **Ум. Розумі́ньно, розумі́сьньо.**

Розумі́ний, а, е. Умственный. К. Кр. 20. **Розумова неволя.** Левиц. I. 241. **Ви́сока стадія розумової культури.** К. ХП. 124. **Дас нам закон громадянського життя і розумового прямування.** К. ХП. 135.

Розумі́ць, мдѣ, розумі́нько, кв, розумі́чоч, чка, м. Ум. отъ розум.

Розумува́ння, ня, с. Разсужденіє. О. 1862. I. 68. *Не багато тут буде нашого розумування.* О. 1862. I. 65.

Розумува́ти, мію, еш, гл. Разсуждать.

Розві́йний, ці, жс. Расточительный. Желех. *Ведемо ті господню: до камори клошницю, до муки розві́йницю.* О. 1862. IV. 36.

Розві́рінькатися, каюся, ешся, гл. Разщебетаться, разсверчаться. *Горобець розві́рінькався.*

Розві́ркатися, каюся, ешся, гл. О вороб'ї: раскрячаться. *Як пішов горобчик танцювати,—росмурзався, розві́ркався.* Грні. III. 663.

Розві́стія, ся, см. Розцвітати, см.

Розві́т, ту, м. Расцвѣтъ, процвітаніє. *Стали сі люде... міркувати, яким би робом зупинити розцвіт української мови.* К. ХП. 125.

Розві́тати, тѣю, еш, сов. в. розві́стія, тѣ, тѣш, гл. Расцвѣтатъ, расцвѣсти. *То не вишня-черешня розцвітас.* Чуб.

Розві́татися, тѣюся, ешся, сов. в. розві́стіся, тѣюся, тѣшся, гл.—Розцві́тати, розцві́сти. *У лузі Калинонька розцвілася.* Чуб. III. 118. *Гречка розцвілася саме, а мороз узяв да й зморозив.* Рудч. Ск. I. 90.

Розцві́увати, хюю, еш, гл. Расцвѣтитъ гвѣздицями.

Розцві́увати, лѣю, еш, гл. Расцвѣловать **Розцві́уватися, лѣюся, ешся, гл.** Рас-

цѣловаться. *Розцілувався, як жид на ша-
баші.* Ном. № 11586.

Розціпати, нб, пиш, гл.—**Розціпувати.** *Розціпали всякий ступінь землі.* К. (О. 1861. I. 310).

Розціпувати, нбю, еш, гл. **Расцѣпять.**

Розціпати. См. **Розціплати.**

**Розціплати, лбю, еш, сов. в. розціпи-
ти, плю, пиш, гл.** **Разжимать, разжать,**
разнимать, развять. *Розціпити зуби. Роз-
ціпила руки і трохи пальцями повела
себе по виду.* Г. Барв. 116.

Розцокотатися, чўса, чешся, гл.—
Розсокогатися.

Розцуратися, раўся, ешся, гл. **Разой-
тись, прекратить знакомство.** *Він розцу-
рався з своєю жінкою та й не живають
укупі.* Павлогр. у.

Розчавіти, влб, пиш, гл. **Раздавить,**
расплющить. *Розчавитаркана.* НВолын. у.

Розчавічити, чу, чш, гл.—**Розчави-
ти.** *А догомудові так і смерть прийшла:
добня його розчавичила.* Чуб. II. 97.

Розчавушити, шу, шш, гл.—**Розча-
вити.** *Розчавушили хлб.* Кобел. у.

Розчавіти, чў, чш, гл.—**Розчавити.**
Мир. у. Слов. Д. Зваря.

Розчасувати, тўю, еш, гл. **Израсхо-
довать, потчуя.** *Ось розчасую оцю горі-
лку та й піду з шиньку.* Екатеринос. у.

Розчати, ся. См. **Розчинати, ся.**

Рбчач, ху, м. **Расколъ въ деревѣ**
вдоль ствола. Мїс. окр.

Розчакну́ти, нў, нбш, гл. 1) **Раско-
лотъ** вдоль съ мѣста развѣтвленія дерева.
2) **Разорвать** въ паху отъ расхожденія
ногъ (ва льду напр.). *Колоть же така—ні
з двору. Дехто з гарячих поїзав та й
закався: той вола розчакнув, а той раз-
ом пару.* Мир. Пов. I. 111. 3) **Распах-
нуть, растворить.** *Настя розчакнула дзе-
рї з гуком, стала на порозї і сміється.*
МВ. II. 46

Розчакну́тися, нўса, нбшся, гл. 1) **О**
деревѣ: **разодратися, расколотися** вдоль въ
мѣстѣ развѣтвленія. 2) **О** человекѣ, скотѣ:
разорваться въ паху отъ расхожденія ногъ.
Шух. I. 215. *На льоду розчакнувся.* Ном.
№ 8135.

Розчавіати, кбю, еш, гл. **Расквасить.**
Він йому так пику й розчавав. Ново-
моск. у. Слов. Д. Зваря.

Розчепіратися, рўся, ршся, гл.—
Розчепіратица. Угор.

Розчепіти, ся. См. **Розціплювати, ся.**

Розчепірати, рю, рш, гл. **Распы-
рить.** *Жаби розчепірили ноги як крила.*
Левец. I. 121.

Розчепіратися, рўся, ршся, гл. **Рас-
топыряться.**

Розчепу́тися, нўса, нбшся, гл. **Раз-
стегнуться.** *Корсет розчепнувся.* Кв. II.
127.

Розчерво́нітися, нїюся, ешся, гл. **Рас-
красніться.** *Розчервоилось лице.* Левец.
I. 67. *Чого се так розчервоилась, наче
хто вибив?* МВ. (О. 1862. III. 61).

Розчеса́ти, ся. См. **Розцісувати, ся.**
Розчетверту́вати, тўю, еш, гл. **Чет-
вертовать.** *Всїх невольничків та пови-
пускали... взяли Неурюенка, розчетвер-
тували.* Чуб. V. 1022.

Рбччина, нв, ж. **Закваска, ферментъ**
для хлба. *Нетерплячий Омелько з діжї
розчину бере, на сковороді перепечку пе-
че.* Чуб. I. 273. *Не видав хтось хислого
та в розчину впа. Ном. Прийшла діжка
додому, а поладя саме діжу учинила.—
Чого ти, пита, посуду побила?—А по-
роскидайте цю розчину по хаті, так
скажу.* Мвж. 6. Ум. **Рбччина.**

**Розчинати, нбю, еш, сов. в. розчати,
зичнў, нбш, гл.**—**Розпочинати, розпо-
чати, Трохи згодом, оддивавши, Мирї зно-
ву розчина.** Мир. ХРВ. 87. **Розчали ро-
бити хату.** Константиновгр. у. **Розчав**
вїти зерно. Гв. II. 12.

Розчинати́ся, нбюся, ешся, сов. в.
розчатися, зичнўся, нбшся, гл.—**Розпо-
чинатися, распочатися.** Чуб. I. 2.

Розчинати, ся. См. **Розчинати, ся.**
Рбччина, кв, ж. Ум. отъ розчина.

**Розчинати, нбю, еш, сов. в. розчини-
ти, нб, пиш, гл.** 1) **Отворять, отворить,**
растворять, растворить. *Дверї розчиняв.*
МВ. II. 177. 2) **Растворить, растворить,**
дѣлатъ, сдѣлатъ закваску для хлба. МУЕ.
III. 34. Св. I. 97. *Гречаники розчиняла.*
Чуб. V. 1173. 3) **Вскрывать, вынимать,**
выдуть внутревности. *Стали розчинять
рибу.* Грин. I. 66.

Розчинати́ся, нбюся, ешся, сов. в.
розчинитися, нбюся, пишся, гл. 1) **От-
воряться, отвориться.** *Коли се розчини-
лись дверї,* Левец. I. 324. 2) **О** ящери-
цахъ: **разривитися** отъ бремени. *Ящурка
розчинилась.* Чуб. I. 65.

Розчисляти. См. **Розчисляти.**

**Розчисля́ти, лбю, еш, сов. в. розчі-
слити, лбю, пиш, гл.** **Разсчитывать, раз-**

счнтать. *Я ж тій гроші розумом розчислю.* Чуб. Ш. 271.

Розчистити. См. Розчищати.

Розчитатися, **таюся**, **ешся**, гл. 1) Начать читаться. *Само ся світло позажигало, сами ся книги та й розчитали.* Гол. IV. 545. 2) Увлечься чтением. *Саме тільки розчитався, а тут треба йти.* Харьк.

Розчищати, **щати**, **еш**, сов. в. **розчисти**ти, **щ**, **отщ**, гл. Расчищать, расчистить. Стор. М. Пр. 67.

Розціплювати, **люю**, **еш**, сов. в. **розчепі**ти, **плію**, **еш**, гл. 1) Расцплывать, расцплить. *Зачепила гаплик за гаплик, а тепер ніяк не розчеплю.* Харьк. 2) Разинять, разянять. *Як дав же він мені мольоби, так і зуби розціплювали.* Г. Барв. 289.

Розціплюватися, **лююся**, **ешся**, сов. в. **розчепі**тися, **пліюся**, **ешся**, гл. Разцплываться, отцплываться, отцпиться. *Як зачепили його, то і до застряго, як то кажуть, не розчепишся.* О. 1862. I. 77.

Розчісувати, **сую**, **еш**, сов. в. **розчеса**ти, **ш**, **еш**, гл. Расчесывать, расчесать. *Розчешу я русо косу.* Чуб. V. 7. **Розчесати** дівчині **косу**. Лишять дівзунку невинности. *Ном. № 8827.*

Розчісуватися, **суюся**, **ешся**, сов. в. **розчеса**тися, **ш**, **ешся**, **ешся**, гл. Расчесываться, расчесаться. *Я змиюся і розчешуся.* Мет. 76.

Розчівнати, **паю**, **еш**, гл. Понять, уразуметь. *Не розчовнав гаразд де і що.* *Ном. № 7915.* *Приська тоді тільки розчовнала, що говорили про станцію.* Мир. Пов. I. 155.

Розчовнівати, **в**, **еш**, гл.=**Розчов**пати. *Та що це ви балакаєте, що я й не розчовкну?* Чуб. II. 19. *Не розчовкну, що ти пророчиш.* Котл. Еш. III. 16.

Розчобліна, **ни**, **ж**. Гора, на которой сверху вниз идет одной полосой лѣсъ, а другой поле или пастбище. Шух. I. 73.

Розчолопати, **паю**, **еш**, гл.=**Розшоло**пати. *Бач коли розчолопав, що воно й як діється.* Волч. у.

Розчумакуватися, **к**, **ешся**, гл. Отдаться чумачеству.

Розчумати, **маю**, **еш**, гл. Понять, уразуметь. О. 1861. XI. Кух. 12. *Він не розглядів і не розчумав нічого.* Кв. II. 175.

Розчуркати, **каю**, **еш**, гл.=**Розчума**

ти. *Поки ж то ми розчуркали та зупинились.* О. 1861. XI. Кух. 33.

Розчухати. См. Розчухувати.

Розчухати, **раю**, **еш**, гл. 1) Разрубить надвое. 2) Разбросать, раскидать. *Всі човники їх (море) розчухрало.* Котл. Еш. I. 10. *Весь город розчухрив.* КС. 1883. V. 351.

Розчухувати, **хую**, **еш**, сов. в. **розчуха**ти, **хаю**, **еш**, гл. 1) Расчесывать, расчесать (тѣло). *Турн собі розчухав литку.* Котл. Еш. V. 59: 2) Понимать, понять, сообразить. *Спасибі!*—сказав голосно *Уласович*, не розчухавши, що йому наговорив пан *Пістряк*. Кв. I. 91.

Розшабашуватися, **в**, **ешся**, **ешся**, сов. в. **розшабашувати**ся, **ш**, **ешся**, **ешся**, гл. ? *Най вони там здоровенькі розшабашовуються, а я вам тим часом розкажу про Ілаша.* Федьк. Пов. 6.

Розшайнутися, **ш**, **ешся**, гл. Разлится; разсыпаться; разлетѣться. *Зелене вино розшайнулося, розшайнулося по тісовім столі.* Гол. II. 21.

Розшарітися, **р**, **ешся**, гл.=**Розчерво**нітися. *Дивлюсь, вона так розшарілася.* *Екатеринвол. у.*

Розшарпати. См. Розшарувати.

Розшарувати, **паю**, **еш**, сов. в. **розшар**пати, **паю**, **еш**, гл. Растерзывать, растерзать. *Піду в ліса, піду в гори і на острі скали, а щоб мов грішне тіло зєри розшарпали.* Чуб. V. 222.

Розшахвати, **хваю**, **еш**, гл. Развернуть. АД. I. 59.

Розшахувати, **в**, **еш**, гл. Расточить, промотать.

Розшведатися, **даюся**, **ешся** и **розшведатися**, **даюся**, **ешся**, гл. Расходиться, много ходить.

Розшелестітися, **ш**, **ешся**, **ешся**, гл. Привягаться шелестѣть.

Розшерѣна, **ня**, **об.** Человѣкъ, ходящій разставя воги.

Розшибатися, **баюся**, **ешся**, гл. Метаться. *рватися.* *Ніколи нападас її якийсь гнів немощний, що розшибалися вона та плакала неабраливо собі.* МВ. (О. 1862. I. 100). *Е, бачу,—каже пан,—тобі тут місця мало. І остой же: розшибати. меши у москаля скільки хотя.* МВ. (О. 1862. III. 71).

Розшивати, **ваю**, **еш**, сов. в. **розши**ти, **шію**, **еш**, гл. Распарывать, распороть.

Грин. Ш. 692. *А подніємося ж, що там у торбі? Я розшила.* Г. Барв. 255, 256.

Розшиївуться, нїся, нїшся, гл. = **Розшиїаються.** *Розшиїаються оси, пототилися слюзи* Kolb. I. 329.

Розшикувати, кїю, еш, гл. Распредѣлять, разставити.

Розширяти, ся. См. **Розширяти, ся.** **Розширїати, рїю, еш, сов. в. розширїати, рїю, рїш, гл.** Расширять, расширять, распространяють, распространяют.

Розширїатися, рїюся, ешся, сов. в. розширїатися, рїюся, рїшся, гл. Расширяться, расширяться, распространяться, распространяются

Розшиїти. См. **Розшивати.**

Розшиїтися, шїюся, ешся, гл. Окурити: сїсть на гнїздо, чтобы снести яйцо. Шух. 238.

Розшикнати, плю, пиш, гл. Расколоть, расщепить. Вх. Лем. 463.

Розшиатувати, тїю, еш, гл. Разорвать на куски. (Хорти)її, *бісову, розшиають.* О. 1862. VI. Кост. 58.

Розшиоргнути, нї, нїш, гл. Раздернуть. *Розшиоргнув калитку.* Рудж. Ск. I. 66. *Розшиоргнув торбинку.* Маж. 60.

Розшипурбувати, вую, еш, сов. в. розшипурувати, рїю, еш, гл. Разшипурувать, разшипурувать, разшипурувать увязанное веревками. *Розшипурувї віз, вражий сину.* ЗОЮР. I. 157.

Розшиолопати, паю, еш, гл. Сообразить, понять, смекнуть. Ком, I. 48. Левиц. I. 313. *Не розшиолопав, що то той казав.* Грин. II. 60. *Як я розшиолопав, дак воно видило ось що.*

Розшиїкуватися, кїюся, ешся, гл. Разстегнуться. Вх. Зв. 61.

Розшибувати, бїю, еш, гл. Развинтывать. *Всі сугасти розшибує.* Котл. Ен. V. 19.

Розшибуватися, бїюся, ешся, гл. Развинтываться.

Розштохїати. См. **Розштохувати.**

Розштохувати, хїю, еш, сов. в. розштохїати, хїю, еш, гл. Расталкивать, растолкать.

Розшугїкати, каю, еш, гл. Широко распахнуть. *На що це ти так розшугїкаєш дверї, — не влїзеш, чи що? І такемки холодно.* Харьк. у. Слов. Д. Эварн.

Розшукїати, ся. См. **Розшукувати, ся.** **Розшїкуваннїя, нї, с.** Разыскываніе.

Розшїкувати, кїю, еш, сов. в. розшїкувати, нїю, еш, гл. Разыскывать, разы-

скать. *Коли б чїю долю пїймав, може б тоді розшїкував десь і свою.* Грин. I. 112.

Розшїкуватися, кїюся, ешся, сов. в. розшїкуватися, кїюся, ешся, гл. Разыскываться, разыскываться.

Розшїлїчати, чї, чїш, гл. Разобрать, поять. Черк. у. *Насилу я розшїлїчив, де їй край.* Верходаївр. у. *Вештався Петро, поки не розшїлїчив головою, що нема чого ї вештатися.*

Розшїмувати, мїюся, ешся, гл. Начать сильно пївнїть.

Розшїшїкати, каю, еш, гл. = **Розшїлїчати.** *Розшїшїкав тоді, що воно ї справді вигадки.* Александров. у. Слѣв. Д. Эварн.

Розщобїати, чї, чїш, гл. Разболтать, развести. *Любив я її пїтора року, поки не знали вороги з боку; бо як узнали, розщобїали.* Чуб. V. 150.

Розщобїатися, чїся, чїшся, гл. Разщобїатися.

Розщїдрїтися, рїюся, рїшся, гл. Разщїдрїтись. *Розщїдрївся, як був у нас, зотїя послїднїм поїлїтисю.* Котл. Ен.

Розщїбїати, бїю, еш, гл. Разбивать. *Сама стадо завертаєш, нїжки свої розщїбїеш.* Гол. I. 88.

Розщїбїатися, бїюся, ешся, гл. Развѣваться. *Ой за поповичем дзвонїть розщїбають.* Гол. I. 61.

Розщїпїати. См. **Розщїпувати.**

Розщїпувати, пїю, еш, сов. в. розщїпїати, пїю, еш, гл. Разщїпывать, разщїпывать. *Став розщїпувати вареник.* Кв. I. 260. *Розщїпали на дрібнї каважки.* Гв. II. 204.

Розщїбїати, бїю, еш, сов. в. розщїбїати, нї, нїш, гл. = **Розщїпати, розщїпувати.** *Розщїбанї дїверї.* Двери, ярчекъ которых откинуть. МВ. (О. 1862. I. 98).

Розщїпїати, нїю, еш, сов. в. розщїпїати, нї, нїш, гл. Разстегивать, разстегнуть. *Розщїпени лудзїки.*

Розщїпїатися, пїюся, ешся, сов. в. розщїпїатися, нїся, нїшся, гл. Разстегиваться, разстегнуться. *Свїта розщїпенулася.*

Розщїт, ту, м. Разчетъ. *Як пили, то гомонїли, а до розщїтоту, то ї понїмїли.* Ном. № 11642.

Розшїїтїтися, шїся, нїшся, гл. Сильно разсердиться, раздражиться.

Розшї, ві, ж. Дѣтск. розгв. О. 1862. IX. 119.

Розшївати, ся. См. **Розшїкувати, ся.**

Роз'язувати, вуо, еш, сов. в. роз'язá-ти, жу́, жеш, гл.—Розв'язувати, розв'язати.

Роз'язуватися, вуося, ешся, сов. в. роз'язáтися, жу́ся, жешся, гл.—Розв'язуватися, розв'язатися.

Роз'ярити, ся. См. Роз'ярíти, ся.

Роз'ярíти, ряю, еш, сов. в. роз'ярíти, рíю, рíш, гл. 1) Разъярять, разъярить. *І роз'ярив дружинку злую побить Енеевих прочам.* Котл. Ев. 2) Разжигать, разжечь. *В його душі Божу іскру Господь роз'ярє.* Гол. III. 259.

Роз'ярíтися, ряюся, ешся, сов. в. роз'ярíтися, рíся, рíшся, гл. Разъяряться, разъяряться. *Росердився і роз'ярився, аж піку з рота попустив.* Котл. Ев.

Роз'ясити, шу́, сїш, гл. Открыть, обнаружить. *Він узав і роз'ясив, що Клим зумисне що зробив Канев.* у.

Роз'ятрíти, ся. См. Роз'ятр'ювати, ся.

Роз'ятр'ювати, р'юю, еш, сов. в. роз'ятр'ювати, р'ю, р'ш, гл. Растрьявлять, растрьявить. *Роз'ятр'ити раку.* *Розмова з Василем роз'ятр'ила старе серце, старі рани.* Левц. I. 8.

Роз'ятр'юватися, р'юся, ешся, сов. в. роз'ятр'юватися, р'юся, р'шся, гл. 1) Растрьявляться, растрьявляться. *Рака роз'ятр'илась.* 2) Воспламеняться, воспламениться, возбудиться. *Почувши хміль, хлопці роз'ятр'ились—тільки б гуляти.* Св. Л. 188.

Ройвня, ні, ж. Ройникъ, корзина, куда собирають рой.

Ройстий, в, в. Богатый роями. *Пасіка ройста.* К. ЦН. 237.

Ройтя, ройу́, іш, гл. Выпускать рой. *Ой де ж ми будем присаду мати, рой ройти і меди носити.* Чуб. III. 392.

Ройтися, ройся, ішся, гл. 1) Ройтись. *Сідайте, щоб рой ройтись.* Ном. № 11862. 2)—в голові. Вспоминаться. *Усього то не згадаеш... а так перекину, що ройтись в голові з крамаревого оповідакня.* О. 1862. IX. 70. *Йому в голові і буде все ройтись, що... вока йому не рівня.* Котл. НП. 373.

Ройовий, á, ё. Привадежачий рою, т. е. восковой (о свѣчѣ)? *Над миленьков, над молоденьков ройова свічка горить.* ЗЮЗО. II. 416.

Ройовіє, кá, м. Раст. маточникъ, Melissa officinalis L. Авн. 213.

Ройвіця, ці, ж.—Рійба.

Ройбк, йкá, ройбчок, чва, м. Ум. отъ рій.

Рокíта, ти, ж. Ракита. *Ой лежав козак убитий та у полі під рокітою.* Чуб. V. 881. Ум. Рокіточка. Мет. 56.

Рокíтиня, ни, ж.—Рокіта. Желех.

Рокíтняк, ка, м Раст а) Salix incus-bacea L. Salix rosmarinifolia. ЗЮЗО. I. 134. б) Cytisus biflorus L. ЗЮЗО. I. 120.

Рокíтовий, а, в. Ракитый. Чуб. V. 358.

Рокíточка, ни, ж. Ум. отъ рокіта.

Рокíтиний, а, в.—Рокитовий, Желех.

Рокіціня, ни, ж.—Рокіце. К. МВ. X. 3. *Се засуджена попівська від них рокіцічина.* К. МВ. X. 7.

Роківé, вóго с. Годичный сборъ, собираемый съ прихожанъ священникомъ. *Шертъ-верть, бери чверть—вийшло рокове.* Ном. № 217.

Роківій, á, ё. 1) Годовой, бывающий разъ въ году. *Роківий ярмарок.* Св. Л. 20. *Зов'єм віночки на всі святочки, на годовій, на роковій.* Чуб. III. 334. *До вас прийдуть рокові гості.* Чуб. III. 192. *Заєтра святий празник, роковий день Великдень.* Ад. I. 231. 2) Годовой. *Ой щоб ту ніч пожерла тьма страшенна, щоб не личив її ніхто в роковім крузі.* К. Іов. 7.

Роківіни, він, ж. мн. Годовщина. *Роківіни по Шевченкові.* О. 1862. III. 22.

Рокотáти, чу́, чеш, рокотáти, чу́, тш, гл. Грешѣть, рокотать. *Грім так і рокотить.* Кв. II. 310.

Рокотніá, ні, ж. Грохотавіє грома. Кв.

Рольніє, кá, м.—Рільник, *Воже був з його добрий погонич або й рільник.* Чуб. I. 154.

Ролá, лі, ж.—Рілля *Не хотять по ролі спотикати, за плугом спини лама-ти.* Лукаш. 37.

Ромáн, ну, м. 1) Раст. а) Matricaria Chamomilla, ромашка. Авн. 209. б) Chrysanthemum inodorum. Лв. 97. 2) Романъ (лит. произведеніє). *Писав романи.* К. Гр. Кв. 18. Ум. Романець.

Ромвѣдѣ, нцá, м. 1) Ум. отъ роман. 2) Раст. Chrysanthemum corymbosum. Вх. Пч. II. 30.

Ролáник, ка, м. Пг.—Ремез. Вх. Пч. II. 13.

Ромáнів, нова, вв. Привадежачий Роману. *Ромáнова хата.* Острогъ. *Хиба хочеш у романову хату, де вікна великі?* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Ромѣн, ну, м. = **Роман** I. *Ромен-зілля*. *ромен-зілля по дорозі рѣзти.летється*. Чуб. V. 278.

Ромѣновий, а, е. Ромашковый!

Ромшѣнок, нуку, м. Душистая ромашка. Умав. у.

Ромшас, са, м. Двойная подошва. Гол. Од. 29.

Ромшасѣвий, а, е. О сапогѣ: съ двойной подошмой. Гол. Од. 14.

Ронд, ду, м. Сбруя. *Шитій золотом ронди*. К. ЧР. 38. Ум. Рѣдким.

Ронѣти, нѣ, ниш, гл. 1) Ровять, терять. *Дрѣбні слѣзю роню*. Мет. 53. *Там нава ходила, нѣрѣ ронила*. Мет. 332. 2) Сбросить ребенка. 3) Дух за ним ронити. Быть безъ души отъ кого, души не слышать въ комъ. Ном. № 8753.

Ронѣти, нѣю, еш, гл. = **Ронити**. *Що так роняеш дрѣбні слѣзоньки*. Чуб. V. 119.

Ропѣ, пѣ, ж. 1) Сукровица. 2) Разсолъ. *Солохий як ропѣ*. Ном. № 12381. 3) Нефть. Шух. I. 15.

Ропавка, ки, ж. Жаба. Вх. Зн. 24.

Рѣпище, ща, с. Мѣсто, гдѣ нѣбється въ жмѣлѣ нефть. Шух. I. 15.

Ропляий, а, ѣ. Смоченный разсолемъ.

Ропнути, ну, неш, гл. Пердуть. *Стпирѣть — не радѣть: що кашлянеш, то й ропнеш*. Ном. № 8682. стр. 288.

Ропотѣти, чѣ, тиш, гл. 1) Болтать безъ умолку, говорить вслѣмъ сразу; болтовать. 2) Шумѣть при движеніи. *Як лѣтит, то й ропотѣв, як умав, то й пронав*. Ном. № 13539. См. Роптати.

Роптѣти, пчѣ, чеш, гл. 1) Говорить вслѣмъ сразу, говорить сразу гакъ, что разговоръ сливается въ одинъ гулъ, ропотѣ; болтовать. *Чи чуеш, доню, що люде ропчуть як твою славоныку під ноги топчуть?* Нн. 2) О водѣ: сильно журчать. *Вода... тило лелѣв, не ропче* МВ. II. 75.

Ропутѣти, чѣ, тиш, гл. = **Ропотѣти**. *Люде ропчуть на зборщика, що гроші вкрав*. Мѣус. окр.

Ропуха, хи, ж. = **Ропавка**. Вх. Пч. II. 16.

Ропухѣния, нѣ, ж. = **Ропуха**.

Ролухѣтій, а, е. Толстый, раздутый подобно жабѣ. Вх. Лев. 463.

Росѣ, сѣ, ж. 1) Роса. *Поки сонце зійде, роса очі вѣтеть*. Ном. № 5679. *Сама ще молоденьки, тѣльки як роса біла*. МВ. I. 102. *Перегнати на рѣсу ногѣ*. Задать кому. Ном. № 3170. 2) Бѣжа росѣ. Молоч-

ные продукты. Ном. № 12371. *За божу росу (молоко) не беруть грошей*. Ном. № 12372. Ум. *Росинна, росиночна, росѣця, росѣчка, рѣсонна*. Чуб. V. 283. Чуб. III. 176. *Сонечко зійшло, росѣця спала*. Мет. 322.

Росѣй, а, е = **Русѣй**. О. 1862. IV. 8. *Розчѣти росу косу*. О. 1861. XI. Св. 46.

Росѣти, шѣ, сѣш, гл. Орошать. *Дощик траву росѣти*. Нн. *По що росѣти лѣчко своє гѣрково слѣзозѣ?* Млак. 20. *Росѣти дрѣбно слѣзю їй обличчя молоде*. МВ. (О. 1862. I. 73).

Росѣтися, шѣся, сѣшся, гл. Покрывать росой.

Росѣця, цѣ, ж. Ум. отъ роса. 2) = **Рѣсянна**. ЗЮЗО. I. 121.

Росѣян, на, м. Россѣянинъ, русскій. Гн. I. 196.

Росѣвниця, цѣ, ж. Родъ кушавья. Шух. I. 141, 142.

Росѣл, сѣлу, м. Родъ кушавья. НВолын. у. *Спасибі за росѣл, а хлѣб свѣій та й сѣль*. Ном. № 12076.

Роскава, зу, м. Повелѣніе, приказаніе. Чуб. III 378, 379. *Разом за Божимъ росказом*. Ном. *Горѣ дворові, де корова росказ волові*. Ном.

Роскавати. См. **Росказувати**.

Росказувати, зѣю, еш, сов. в. **роскавати**, жѣ, жеш, гл. 1) Рассказывать, рассказать. *Росказує нов із книжки берѣ*. Ном. № 12905. 2) Велѣть, приказывать, приказать. *Я би-м тя рада косати, — трудно серцю росказати*. Грин. III. 241. *Я так росказую, так має бути*. Гв. I. 92.

Рѣскалѣ, лѣ, ж. Распутица.

Роскалѣстися, щуся, стшся, гл. Распакопѣтятся.

Роскалѣститися, щуся, стшся, гл. Раскѣстися, занять много мѣста. *Ото роскапустаилась, нікуди й пройти*.

Роскарѣка, ки, об. 1) Дерево съ раздвоеннымъ стволомъ. *Верба-роскарѣка*. Грин. III. 68. 2) Человѣкъ или животное, веторое ходитъ, разстави ноги.

Роскарѣкуватій, а, е. 1) О деревѣ: со стиломъ, расходящимся въ верхней части. 2) О человѣкѣ, который ходитъ разстави ноги.

Роскарѣчѣти, ся. См. **Роскарячувати**, ся.

Роскарячувати, чую, еш, сов. и. **роскарѣчѣти**, чу, чш, гл. Разставитъ, разставить, раздвинуть вѣтви, ноги.

Роскарячуватися, чуюся, ешся, сов. в. **роскарячтисся, чуся, чшся**, гл. Раскарячиваться, раскарячиться.

Роскачати. См. **Роскачувати**.

Роскачувати, чую, еш, сов. в. **роскачати, чаю, еш**, гл. 1) Раскачивать, раскачать. 2) Расгалкивать, разгалкать *Ногоми в силу розкачали*. Когл. Ен.

Роскашлятися, ляюся, ешся, гл. Раскашляться.

Роскаїтися. См. **Роскаюватися**.

Роскаюватися, ююся, ешся, сов. в. **роскаїтися, кяюся, ешся**, гл. Раскаиваться, раскаяться. *Создав Бог та й розкався*. Ном. № 8512.

Роскваситися, квасюся, ешся, гл. Раскваситься. Первоначально: разрешиться. *А дитина на припічку розквасалася*. Чуб. V. 635.

Росквас, су, м, Закваска къ тѣсту.

Росквасити. См. **Росквасувати**.

Росквашувати, шую, еш, сов. в. **росквашити, шу, еш**, гл. 1) Растворить, растворить тѣсто. 2) безл. *Росквашило*. Стало гризно, распустило. *Після дощу дорогу розквашило*. 3) — губи. Распускать, распустишь губи. *Росквашо губи як ханци*. Ном. № 2378. 4) Разбивать, разбить. *Загадай дурному Богу молитись, то він собі і лоб розквасить*. Ном. № 6576.

Росквась, сі, ж. Распутица.

Росквильтисся, льюся, лишся, гл. Распицаться, раскрячаться (о чайкѣ, соколѣ).

Росквітання, ня, с. Расцветъ. *Як прийшлося до розквітання, то козаки зосталися козаками, а нас у поспільство повернено*. К. ЧР. 71.

Росквітатися, туюся, ешся, гл. Расцветаться, расплатиться, расквітаться. *Як признався — розквітався*. Ном.

Росквіт, ту, м. 1) Расцвѣтъ. 2) Первый цвѣтокъ. *Перший розквіт на житі*. Чуб. I. 74.

Росквітлий, а, о. Расцвѣтшій. МВ. I. 18. *Росквітлі садки й городи*. МВ. I. 13

Росквітчати, чаю, еш, гл. Снять цвѣты или вѣнокъ со головы.

Росквітчатися, чуюся, ешся, гл. Святъ цвѣты или вѣнокъ съ своей головы.

Росквенкуватися, куюся, ешся, гл. Приняться за васмѣшки.

Роскоренити, ня, вінш, гл. Разрыть, изрыть. *Свині розкоренили город*. Вх. За. 60.

Росквѣтисся, вѣюся, ешся, гл. При-

няться кивать. *Що з того буде, що ви головами розквѣталися?* МВ. II. 108.

Роскид, ду, м. Разбросъ. *Сѣвъ в роскид*. Сбять разбросомъ, въ роскидѣ.

Роскидати, даю, еш, сов. в. **роскидати, даю, еш**, одя. в. **роскинути, ну, неш**, гл. 1) Разбрасывать, разбросать, раскидывать, раскидать, раскинуть. *Бідні розкидають, а багаті збирають*. Ном. № 1361. *Не штука розкинути, а штука зібрати*. Ном. № 10620. 2) Разрушать, разрушить, разобрать (постройку). *А ну, синку, розкидаймо хлѣвець та чарубеємо дривець*. Ном. № 10289. 3) Раскидывать, раскинуть врозь. *Ложить собі на пісочку, білі рученята розкидала*. Шевч. 24. 4) Простилать, простлать, разослать. *Роскиньте ж, небожата, червоий цвіт славетний по чорній сумній домовині Тарасовій*. К. (О. 1861. VI. 31).

Роскидатися, даюся, ешся, сов. в. **роскидатися, даюся, ешся**, одя. в. **роскинутися, нуся, нешся**, гл. 1) Разбрасываться, разбросаться. *Ні, тепер люде не дуже розкидаються з гримхи*. Лебед. у. 2) Раскидываться, раскинуться, сидѣть, лежать, раскинуть ноги, руки. (Молодця) *лежала, розкидавшись, стогнала і плакала*. Левинц. Пов. 221. *Панючка на стільчику розкинулася, плаче*. МВ. (О. 1862 III. 41).

Роскидувати, дую, еш, гл. = **Роскидати**

Роскинути, ся. См. **Роскидати, ся**.

Роскисати, сѣю, еш, сов. в. **роскиснути и роскиснѣти, сну, неш**, гл. Раскисать, раскиснуть.

Роскіл, колу, м. Узкій проходъ для овецъ въ загородку, называемую *агѣл* (см.). О. 1862. V. Кух. 38.

Роскіш, пу, м. 1) Росколъ, расщепъ. Шух. I. 171. 2) Развѣтвленіе, напр. въ рукавкѣ граблей, въ дышлѣ воловьего воза. Шух. I. 166.

Роскіш, коші, ж. 1) Роскошь, изобиліе, наслажденіе, удовольствіе, прелесть. *Роскіш творить біль: як приходить — смакуе, як виходить — катуе*. Ном. № 1718. *Степи-поля! роскіш моя!* Ном. № 10112. *Захоче багатства і много грошей, а мене позбавить лобої роскоші*. Чуб. 2) мн. Роскіші. Обиліе, достатокъ. *Я з нѣяницею жити не буду, тільки роскоші забуду*. Мет. Сивий соколонько по полю літає,

по своїм роскошам пароньки шукає. Мет. Ум. Роскішеня, роскішоньки. Мет. 139.

Роскішний, а, в. Роскошны, изобильный, богатый. *Роскішна сторона лежала пожарищем.* К. Псал. 242.

Роскішник, ка, м. Живущий нъ роскоши, сибарить. Маркв. 43. Вх. Лем. 462.

Роскішниця, ці, ж. Живущая въ роскоши, сибаритка. Ном. № 741. Вх. Лем. 462.

Роскішно, нар. Роскошно, изобильно, богато. (Гал) *роскішно поросли на крутихъ горахъ, на вершинахъ гір.* Левниц. I. 203.

Роскішня, шя, с. = Роскіш. О. 1862. Ш. 47.

Роскладати, даю, еш, сов. в. росклати и ровклати. *кладу, дбю, гл.* 1) Раскладывать, разложить. *І вияв тельбузи з книжки, росклав гарньою їх рядами.* Котл. Ев. Росклати ворба. Вынуть жерди, которыми заложено отверстие для воротъ, вынуть жерди въ розлогахъ (см). Вх. Зн. 60. 2) Разлагать, разложить на составныя части. *Учені люде зуміли росклати воду на дві первітні частини.* Дешо. 3) Раскладывать, разложить, развести (огонь). *Чорт росклав огонь да й стереже його.* Чуб. I. 45.

Роскладатися, даюся, ешся, сов. в. росклатися и ровклатися, *кладуся, дбюся, гл.* 1) Раскладываться, разложиться, распаковаться. 2) Разлагаться, разложиться на составныя части. 3) Разваливаться, развалиться, разлечься. *Росклався на покуті мов свяжий турецький.* Ном. № 13547.

Роскладний, а, б. Составной, раздѣляющийся на частн. *Роскладний ніж.*

Роскладувати, дую, еш, гл. = Роскладати.

Росклати, ся. См. Роскладати, ся.

Росклевати, вчу, чеш, гл. Разглазить, разбогтать. *Як ми любились та пістора року, покіль не знали вороги збучу. Ой як узнали, то розпарували, нашу любов росклеветали.* Грив. Ш. 187.

Росклетати, ся. См. Росклевати, ся.

Росклетатися, чуся, чешся, росклеватися, чуся, чешся, гл. 1) Сильно раскпаться, клотаться. 2) Объ орлахъ: раскричаться.

Росклеувати, юю, еш, сов. в. роскле-

ути, клею, Іш, гл. Расклеивать, расклеть, отклеить.

Росклеуватися, ююся, ешся, сов. в. росклетатися, клеюся, Ішся, гл. Расклеиваться, расклеться, отклеиться.

Роскліне, ня, с. Родъ орнаментики въ рѣзбѣ. Шух. I. 303.

Роскліняє, ків, м. мн. Украшенные рѣзбой верхніе концы столбовъ по обимъ сторонамъ дверецъ, ведущихъ на крыльцо. Шух. I. 105.

Росклопотатися, чуся, чешся, гл. Засуетиться, много хлопотать.

Росклеувати, вую, еш, сов. в. росклеувати, клею, еш, гл. Расклеивать, расклевать.

Роскніжитися, жуся, жишся, гл. Разложить книги. *Тут треба зату чепурити, а ви роскніжились, що за вами ніде повернутися.* Лубен. у.

Роскобжати, кваю, еш, гл. Раздобыть. Вас. 213.

Роскобжкатися, кваюся, ешся, гл. Разжиться. Вас. 213.

Росковерзуватися, зуюся, ешся, гл. Раскапризнаться. *Дитина росковерзувалася.*

Роскуувати, вую, еш, сов. в. роскуувати, кую, еш, гл. Роскуывать, раскуывать. Шевч. 160. *Іва не дала нікому роскуувати Левка, сама зняла залізо.* Кв. II. 263. *З кайданів муну розум роскуувати.* К. МБ. Ш. 261.

Роскууватися, куюся, ешся, сов. в. роскууватися, куюся, ешся, гл. 1) Раскуываться, раскуваться. *Роскуються незабаром заковані люде.* Шевч. 211. 2) Только сов. в. О будущѣ: раскуоваться.

Росколивати, вію, еш, гл. Расколебать, распатать.

Росколина, ня, ж. Разщелина, трещина. Левниц. Пов. 362. *Вода в росколинѣ лилася.* Котл. Ев. Ш. 37.

Росколисати, саяю, еш, гл. = Росколикати 1.

Росколикати, ся. См. Росколихувати, ся.

Росколихувати, хую, еш, сов. в. росколихати, хую, еш и коляшчу, шеш, гл. 1) Раскачивать, раскатать. *Серця (в дивові) не росколизали.* Сив. 178. 2) — духа. Воодушевлять, ноодушевняться. *Росколихавши душа, перейшов од розмови до народніх пісень.* К. ХП. 21.

Росколихуватися, хуюся, ешся, сов. в.

росколіхатися, хаяюся, ешся і колишўся, шешся, гл. 1) Раскачиваться, раскачаться. 2) Разойтись, раавеселиться. *Росколіхались наші дівчата.* Кв. I. 12.

Росколонизуватися, хуюся, ешся, гл. Расселиться колоніями. К. Кр. 18.

Росколоти, ся. См. Росколювати, ся. Росколотіти, ся. См. Росколочувати, ся.

Росколочувати, чую, еш, сов. в. росологати, чў, тиш, гл. Разбалтывать, разболтать, изболтать (жидкость). *І скочив голій п. у росколочену сажу.* Грин. II 161 *Росколочили світлану.*

Росколупати. См. Росколуплювати. Росколуплювати, люю, еш и росколупувати, пую, еш, сов. в. росколупати, паяю, еш, гл. Расковыривать, расковырять.

Росколювати, люю, еш, сов. в. росколоти, лю, леш, гл. Раскалывать, расколоть.

Росколюватина, ни, ж. = Росколина. Борз. у.

Росколюватися, лююся, ешся, сов. в. росколотіся, люся, лешся, гл. Раскалываться, расколотиться. *Камінь... росколює я віднос.* Левци. Пов. 263.

Роскомашувати, шую, еш, гл. Разбрасывать, сорить деньгами. Новомоск. у.

Роскомпонувати, вую, еш, гл. Сообразить. *Ти їй тільки стави на догад закладти, а вона вже й роскомпонувала, що куди йде і до чого.* Кв. II. 196.

Роскопати, ся. См. Роскопувати, ся. Роскопатітися, чўся, тишся, гл. Раскопелиться. *Оце я, бабуся моя, зайшла була до своєї та й роскопатилась на кілька вісьмишок.* Харьк.

Роскопувати, пую, еш, сов. в. роскопати, паяю, еш, гл. Раскапывать, раскопать, рызывать, рызывать. *Стали вони роскопувати ту гору.* Рудч. Ск. I. 31.

Роскопуватися, пуюся, ешся, сов. в. роскопатіся, паяюся, ешся, гл. Раскапываться, раскопаться, рызываться, рызваться. *Та гора роскопується, Дніпр туди йде.* Рудч. Ск. I 146.

Роскоренятися, няся, няшся, гл. Распростись, распространиться, размножиться. КС. 1883. III. 670. *Перед вікнами роскоренився широкий куц буюк.* Левци. I. 72. *Рід... роскоренився великий та дужий.* Мир. ХРВ. 120. *Я бачив, як дурний роскоренився, то я прокляв його оселею марну.* К. Юв. 11.

Роскорпати, паяю, еш, гл. Расковырять. Роскорчовуватися, вуюся, ешся, сов. в. роскорчуватися, чўюся, ешся, гл. Кустииться, раскуститься.

Роскосітися, шўся, свшся, гл. Увлечься косьбай. *Тільки що роскосілися добре, а тут дощ.* Харьк.

Роскотистий, а, е. 1) Легкий на ходу. *Цей віз роскотистий.* 2) Поватий. *Роскотисте місце.*

Роскотіти, ся. См. Роскочувати, ся.

Роскохати, хаяю, еш, гл. 1) Возбудить любовь. *Хочен мене роскохати, а після ся послити.* Чуб. V. 106. 2) О ескотї: раскормить.

Роскохатися, хаяюся, ешся, гл. Воспылать любовью. *Відхли роскохались, аж лавіи подурили, з лиця спали, схнуть.* МВ. (О 1862. III. 40).

Роскочувати, чую, еш, сов. в. роскотати, чў, тиш, гл. Раскатывать, раскатить.

Роскочуватися, чуюся, ешся, сов. в. роскотатіся, чўся, тишся, гл. 1) Раскатываться, раскатиться. *Було в мене три орішки, та всі роскотились.* Чуб. V. 200. *Грин крулий... роскотились.* Нов. №9924. 2) Разбредаться, разбрестись, разойтись вь разные стороны. *Та ви же, мої діточки, роскотились, як горох при дорозі.* Мил. 216. *Віви... роскотились по толоці, цитачи... травичю.* Мир. ХРВ. 50. 3) О лугуї: разданаться, раздаться, разнестись. *Роскотиться по небу глас итужий.* К. Юв. 84. *Дзвінкий регім такий чути, що так і роскочується.* МВ. II. 182.

Роскошеліб, ба, м. Сибарять. *Обудилсь турки роскошелоуби.* МВ. III. 62.

Роскошітися, шўся, шшсья, гл. 1) Расположиться. 2) Жить вь довольїи. Г. Барв. 518. *Чоловіче мій, роскоші мої, роскоші превеликії! роскошилася я за тобою, як верба над водою.* Нп. Г. Барв. 285.

Роскошіч, ча, м. Расточитель. *Покосичі-роскошічі: хто прийде в жунаї, то піде без свитки.* Нов. № 13450.

Роскошіти, шїю, еш, гл. Дьлаться роскошвѣ. *Коси у їх роскошіють.* Г. Барв. 293.

Роскошкати, каю, еш, гл. Взьерошить. Роскошлати, лаю, еш, гл. = Роскошка-ти. *Роскошлати волосся.* Чуб.

Роскошонька, ки, ж. Ум. оть роскш. Роскоштувати, тую, еш, гл. = Роскуштувати.

Роскошувати, шую, еш, гл. Роскошничати; внаслаждатися. *Мали всякого добра, що й не злічили, та не довго роскошували.* МВ. I. 150. *Тут тобі не бувати, тут тобі не роскошувати.* Чуб. I. 115. *Всіз більше роскошувала нею (оперою)... „молода княгиня“.* К. XII. 26.

Роскратити, дію, еш, сов. в. роскратити и **розкратити, раду, деш, гл.** Раскратывать, разокрасть. *Роскратили мою працю.* Рудая. I. 71. *Роскратили як овця.* Шевч.

Роскратитися, діюся, ешся, сов. в. роскратитися и **розкратитися, дуся, дешся, гл.** 1) Раскратываться, разокрастись. 2) Только сов. в. Сдѣлаться воромъ.

Роскрамарюватися, рююся, ешся, гл. Расторговаться.

Роскрасити, шу, сіяш, гл. Украсить. *Пальки дого розкрасила, що сивая шапка.* Чуб. V. 206.

Роскрасити, сія. См. **Роскратити, сія.**
Роскрасити, рію, еш, гл. Разрѣзати. *Хліб... розкрася.* МУЕ. III. 41. *Роскрасило серце на дві половини.* Чуб. V. 856.

Роскрехтатися, хчюся, чешся, гл. Расквнаться (о лягушкахъ). *Жабки шоді як роскрехтуться, все: кре, кре.* Радомysl. y.

Роскривати, вію, еш, сов. в. роскривати, рію, еш, гл. Раскрывать, раскрыть.

Роскриватися, віюся, ешся, сов. в. роскриватися, ріюся, ешся, гл. Раскрываться, раскрыться. *Білі ручкията роскривала, роскривалася.* Шевч. 24.

Роскриватися, чюся, чішся, гл. Раскрываться. *Роскривався, моя на батька.* Нов. № 3465.

Роскривати, сія. См. **Роскривавати, сія.**

Роскривавати, ляю, еш, сов. в. роскривавати, вію, еш, гл. Окроважнати, окровавить, разбить до крони. *Бе, аж роскривавить.* Св. Л. 283.

Роскрієлити, лю, лиш, гл. Разставити, распирити (руки). *Той б'гнися, той гонився, той роскрієлить руки і крутиться.* Св. Л. 291.

Роскрієлити, крюю, їш, гл. = **Роскрасити.** *Я ударив кийком, так і роскріє бороду і зуб вибив.* Шврит. y.

Роскрієтися, роїся, їшся, гл. Треснуть. *Губа спідня роскрієлася.* Борз. y.

Роскруватися, каюся, ешся, гл. Раскручаться (о норовахъ).

Роскрут, та, м. Кольцо изъ деревян-

наго прута, — напр. въ ярѣхъ, гдѣ оно играетъ ту-же роль, что и живецъ (см. живецъ 11).

Шух. I. 165. Ум. **Роскрутець.** Шух. I. 214.

Роскрутити, сія. См. **Роскручувати, сія.**
Роскрутити, та, с. Стволы молодого дерева, которыми связываюся сплавляемии деревья въ плоть, тальбу. Шух. I. 181.

Роскручувати, чую, еш, сов. в. роскручувати, чюся, ешся, гл. Раскручивать, раскрутить, развертывать, развернуть. *Чоловік крутить, а Бог роскручує.* Нов. № 84. *Венкі квітки роскручували свої шуп'яночки.* Левц. I. 125.

Роскручуватися, чуюся, ешся, сов. в. роскручуватися, чюся, ешся, гл. Раскручиваться, раскрутиться, развертываться, развернуться.

Роскруватися, каюся, ешся, гл. Раскручаться.

Роскруватися, блюся, лишся, гл. 1) Устроить большое гнѣздо, завести гнѣздо много мѣста. 2) Родить много дѣтей. *Моя Мотронка як роскрувилася заму жем, дак і в дворі дїтярок не поновитися.* Г. Барв. 179.

Роскувуватися, каюся, ешся, гл. Расплакаться (о дѣтяхъ).

Роскувати, сія. См. **Росковувати, сія.**
Роскудудуватися, кюся, ешся, гл. Раскудудиваться. *Роскудудукала, як ключка.* Котл. Ев. I. 7.

Роскудудати, сія. См. **Роскудудувати, сія.**

Роскудудувати, лую, еш, сов. в. роскудудувати, ляю, еш, гл. Взьеронивати, взьеронить, растрепать (волосы). *На голіві волосі було роскудудане.* Левц. Пов. 177.

Роскудудуватися, луся, ешся, сов. в. роскудудуватися, ляся, ешся, гл. О волосахъ: взьерониваться, взьерониться, растрепаться.

Роскудубичити, сія. См. **Роскудубчувати, сія.**

Роскудубчувати, чую, еш, сов. в. роскудубчувати, чю, чіш, гл. = **Роскудудувати, роскудудити.** *Волосся йому роскудубчене.* Кв. I. 113.

Роскудубчуватися, чуюся, ешся, сов. в. роскудубчуватися, чюся, чішся, гл. = **Роскудудуватися, роскудудитися.**

Роскузьомитися, нлюся, нишся, гл. Расплакаться по дѣтски, раскныкаться. *Зійшлися докути та й росплакалися, росплакалися й роскузьомилися.* ЗЮЗО. I. Мат. 42.

Роскуйдати и **роскуйдити**. См. **Роскуйдувати**.

Роскуйдувати, **дую**, **еш**, сов. в. **роскуйдати**, **даю**, **еш** и **роскуйдити**, **джу**, **диш**, **гл.** = **Роскуддувати**, **роскуддати** Мене змиють дрібні дощі, а розчешуть густі шерки, а висушать ясне сонце, а **роскуйдити** буйкий вітер. Рудч. Чп. 227. Хвостір пізно вернувся додому, **роскуйдатий**, без шапки. Мир. Пов. I. 163.

Роскуйбдити, **джу**, **диш**, **гл.** = **Роскудлвити**.

Роскуйбдитися, **джуся**, **дишся**, **гл.** = **Роскудлатися**.

Роскуварікатися, **каюся**, **ешся**, **гл.** О п'ятух': **раскритчатися**.

Роскульбачити, **чу**, **чиш**, **гл.** **Разс'ядати**.

Роскум'ятися, **маюся**, **ешся**, **гл.** Прервати кумонськія отношенія. Я з тією кумою **роскумаюся**, з куминим дівчям **попівниюся**. Чуб. V. 155.

Роскуп'яти. См. **Роскуповувати**.

Роскуп'бувати, **вую**, **еш**, сов. в. **роскуп'яти**, **пл'ю**, **пиш**, **гл.** **Раскупать**, **раскупить**.

Роскур'ватися, **влюся**, **вишся**, **гл.** **Развратитися**.

Роскур'іти, **ся**. См. **Роскурювати**, **ся**.

Роскур'ювати, **рюю**, **еш**, сов. в. **роскур'іти**, **рю**, **риш**, **гл.** **Раскуривать**, **раскурить**. Я йому **роскурила** (люльку) і **поділа**. Ном. № 9302.

Роскур'юватися, **рююся**, **ешся**, сов. в. **роскур'ітися**, **р'юся**, **ришся**, **гл.** 1) **Раскуриватися**, **раскуриться** 2) Сильно димить.

Роскус'іти, **ся**. См. **Роскумувати**, **ся**.

Роскус'іти, **куб'**, **іш**, **гл.** = **Роскувати**. Кінь утомлений, **копита** **роскуті**, **розбиті**. Шевч. 611.

Роскуч'натися, **маюся**, **ешся**, **гл.** = **Роскудлатися**. (О волосахъ). Уман. у.

Роскуштувати, **т'юю**, **еш**, **гл.** **Распробовать**.

Роскуштуватися, **т'ююся**, **ешся**, **гл.** Хорошенько **распробовать**. **Роскуштувалися**, — а воно добре, — давай тоді їсти. Константиногр. у.

Роскушувати, **шую**, **еш**, сов. в. **роскус'іти**, **ш'ї**, **ешш**, **гл.** **Раскусывать**, **раскусить**. **Роскушу** орішок. Чуб.

Роскушуватися, **шуюся**, **ешся**, сов. в. **роскус'ітися**, **ш'юся**, **ешшся**, **гл.** **Раскусываться**, **раскуситься**.

Роскущ'ятися, **щ'юся**, **щ'іюся**, **гл.** **Раз-**

растись кустомъ. **Роскущилась** бузина.

Рославий, **а**, **є** = **Рослий**. **Рославі** явори. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Рослий, **а**, **є**. Високий, **рослий**. **Росле** дерево. НВолня. у.

Росліна, **ни**, **ж**. = **Ростина**. Борз. у. **Густа** роса **посіла** на всякій **рослині**. Левци. I. 125. **В** ясену та **холодну** ніч **трава** і **всяка** **рослина** **швидче** **охоложується**. Ком. II. 25. Ум. **Рослінка**.

Росом'аха, **хи**, **ж**. Зв'рь: **россомаха**. КС. 1882. VIII. 377.

Рбон'ява, **ки**, **ж**. **Рос. Ум.** **отъ** **роса**.

Рбснад, **ду**, **м**. **Распаденіє**.

Рбснад'ятися, **д'аюся**, **ешся**, сов. в. **рбсп'ятися**, **д'юся**, **д'іюся**, **гл.** 1) **Распадаться**, **рбсп'ятися**, **разсип'ятися**, **разсип'ятися**. **Під** **притечком** **воду** **брала**, **гrecаники** **розчиняла**. **Чому** **мені** **не** **вдалося**, **аж** **на** **трьох** **росналися**? Чуб. V. 1173. **Панич** **порізав** **завука** **на** **скибки**... **скибки** **роспалися** і **з** **середи** **винав** **червоий** **овк**. Левци. Пов. 229. **Ад** **в** **порох** **роснався**. Чуб. III. 25. **Так** **то** **вже** **побивалась** **нещаслива**, **що** **їй** **кам'яне** **б** **серце** **роспалося**. МВ. I. 74. 2) **Тільки** **несов.** **в**. **Усердство** **вати**, **старатися** **изо** **вс'якъ** **сила** **что** **либо** **д'їлати**, **доказувати** **и** **пр.** **Брежня** **с'юму**, **ей** **же** **то** **Богу** **брежня!** — **так** **роспадалась** **Іага**, **вже** **осмілюється** **зовсім**. Кв. II. 249. **Хазяїн** **аж** **роспадається**, **так** **станкує** **коло** **хазяїства**. Рк. Левци.

Рбсп'яд'ня, **ни**, **ж**. **Разс'ял'ня**.

Рбсп'ябувати, **вую**, **еш**, сов. в. **рбсп'яувати**, **к'юю**, **еш**, **гл.** **Распаковувати**, **распаковать**.

Рбспал, **лу**, **м**. **Распопка**. **На** **роспал** **нема** **тріски**. Черниг. г.

Рбспал'ятися, **л'аюся**, **ешся**, **гл.** 1) **Начати** **сильно** **пылать**. **Пожар** **удвоє** **рогорівся**, **роспалався** **до** **самої** **з'марі**. Шевч. 180. 2) () **чолов'якъ**: **з'ард'ється**, **сильно** **покрас'їти**, **разгор'їтися**. Г. Барв. 340.

Рбсп'яліна, **ши**, **ж**. **Трещина**, **разс'яліна**. **Темно** **було** **у** **печері**... **Де** **зверху**, **у** **горозу** **роспалину**, **соляний** **промінь** **роння** **сесяючу** **стягу**. МВ. II. 159.

Рбспал'іти, **ся**, **См.** **Рбспалювати**, **ся**. **Рбспалка**, **ки**, **ж** **Мелкія** **дрова**, **шепки** **для** **растоники**.

Рбсп'ялювати, **люю**, **еш**, сов. в. **рбсп'яліти**, **л'ю**, **л'иш**, **гл.** 1) **Разжигать**, **разжечь**. **Роспалили** **люльку**. Кв. **С'яос** **серце** **роспалюючи**... Чуб. III. 21. **Мене** **розбой** **роспалює**: **хоть** **би** **батька**, **та** **б** **убив**. Чуб. V. 741. 2) **Растопить** (печь), **развести**

(оговъ). Вона я нечї роспалили. МВ. II. 25. Найлит роспалня багатня. Левид. Пов. 109.

Роспáлюватися, лююся, ешся, сов. в. **роспáлїтися, лїюся, лїшся,** гл. 1) Разгораться, разгорѣться. 2) Раскаливаться, раскалиться. 3) Разгорѣться, покрасѣть сильно. *Роспалились у мене цюки.* Г. Барв. 381. *Чого се ти так роспалилася? Собака, чи вовк налякав?* Г. Барв. 397. 4) Пилать, воспилать. *Еней, таку удрївнїи зраду, великим гнївом роспалився.* Котл. Ев. *Дуже палка натура нашого люду, швидко він розпалюється високим полум'ям, та що ж, коли й малесенький дощик може позасити те полум'я.* О. 1862. IX. 29. 5) Вбїти в азартї; вспилить. *Роспалився як оса.* Ном. № 3110. *Роспалився, як жаба до каченяти.* Ном. № 3411.

Роспáлїти, лїю, еш, гл. = **Роспáлювати.** *Огонь великий роспáлюють.* Котл. Ев.

Роспáляхати, хню, еш, гл. Сильно разорвать или разрѣзать на двое. Левид. Пов. 360. *Роспáляють погане гнїле серце, трудне.* Шев. 669.

Роспáлошїтиса, пуся, шїшся, гл. = **Запáлїти.** Гв. I. 187.

I. Рóспари, рїв, м. лн. Отгешель. Александров. у.

II. Рóспари, рїв, мн. О волнїх; не парьяе. Мвж. 191. См. **Рóспарн.**

Роспáрїти, ся. См. **Роспарювати, ся.** **Рóспаржї,** мн. О сапогах, рукавицах и пр. = вс парные. Мвж. 191. См. **II. Рóспари.**

Роспáрїувати, вую, еш, сов. в. **роспáрувати, рїю, еш,** гл. Раздѣлять, раздѣлить пару, разнести, раздѣлять. *Я ми любилїся та нїтора року, покїль не знали вороги збону. Ои як узнали, то роспарували.* Грив. III. 187. *На що маю роспарювати коней; кунуїте обох.* Камсвєц. у.

Роспáрувати, рїю, еш, сов. в. **роспáрїти, рїю, рвш,** гл. Распаривать, распарить. Вас. 163.

Роспáруватися, рїюся, ешся, сов. и. **роспáрїтиса, рїюся, рїшся,** гл. Распариваться, распариться. *Жолудик у нечї роспаривсь.* Мвж. 1.

Роспáсати, сáю, еш, гл. Распосать.

Роспáсатиса, сáюся, ешся, гл. Распосаться. Борз. у.

Роспáскўдїтиса, джу, двш, гл. Испортить нравственно.

Роспáскўдїтиса, джуся, двшся, гл. Распоскоститься, испортиться нравственно.

Роспáстї, сў, сїш, гл. Распуститъ. *Лежить на лавї як снас, і бороду роспáс.* Мвж. 114.

Роспáстїса. См. **Роспáдатиса.**

Роспáтлїти, ся. См. **Роспáтлїувати, ся.** **Роспáтлїувати, лїю, еш,** сов. в. **роспáтлїати, лїю, еш,** гл. Растрепывать, растрепать (волосы). *Попереду несли Зимку роспáтлїати і росхристану, иначе чертау.* Стор. М. Пр. 55.

Роспáтлїуватиса, лїюся, ешся, сов. в. **роспáтлїатиса, лїюся, ешся,** гл. Растрепываться, растрепаться.

Роспáтїкатиса, каюся, ешся, гл. Раблаться. *Патя на патя, та й роспáтїкатиса, немаче цїлий вїк їм укупі на сьому мїстї жити.* Кв. II. 41.

Роспáч, чї, ж. Отчаянїе. Гол. II. 518. *Гляну на дївчину — блїда, грїзна, сама роспáч гїрка.* МВ. II. 43.

Роспáчлївий, а, в. Отчаянный. *Уже в латї рїдання голосе на гїрке роспáчлїве.* МВ. II. 112.

Роспáчлїво, нар. Отчаяливо, ст. отчаянїемъ.

Рóспаш, шу, м. Въ выраж.: у рóспаш. Въ разсыпную. *Шпатки по обкоти лодятъ в роспаш, як можна тїшше, щоб по правї не роззубнїть язїяток.* (I. 1862. V. 33.

Роспáшнїстїй, а, в. Вѣтвистый. Червом. **Роспáшнїкуватиса, кўюся, ешся,** гл. Раскриваться, разговориться (рѣзкимъ голосомъ).

Роспáшювати, юю, еш, гл. Раздѣлить на части, распредѣлить. *Брат так роспáше хлопцїв краснo, що друий і з рїсма шак не удав би.* Федьк. Нов. 2.

Роспáшнїтиса, пуся, шїшся, гл. Сильво раздражиться, впасть въ сильное возбужденїе, раздраженїе. Вх. Лем. 462. См. **Розшїнитиса.**

Роспéктї, ся. См. **Роспéкати, ся.**

Росперевáтї, ся. См. **Росперізувати, ся.**

Росперізувати, вую, еш, сов. в. **росперевáтї, жу́, жеш,** гл. Распосывать, распосать. *Їж лїбї, хоч роспережи паса.* Ном. № 679.

Росперізуватися, жу́юся, ешся, сов. в. **росперевáтїса, жу́ся, жешся,** гл. Распосываться, распосаться. *Пришов додому, роздзяс, росперезивсь та й лїг.* Кв. I. 120.

Роспéрти. См. **Роспíряти.**

Роспéстати, шу, стип, гл. Избалонать, изв'яжить.

Роспéститися, щуса, стипся, гл. Избалонаться. *Хоро коли не вмере, то роспéститися.* Пом. № 8151.

Роспечáтати. См. **Роспечатувати.**

Роспечáтувати, тую, еш, сов. в. распечáтати, тзю, еш, гл. Распечатывать, распечатать.

Роспíвáтися, вáюся, ешся, сов. в. распíтися; *вп'ябса, ешся,* гл. Распиваться, распиться, распиваивствоваться. *Вдовин син распився, роздувся.* Чуб. V. 734. *Матка ся распилн, оги грошички пропилн.* Чуб. V. 1156.

Роспíвлювати, люю, еш, сов. в. распíляти, лáю, еш, гл. Распивлять, распивлять.

Роспíвáння, ня, с. Распивание, распивание. *Од самого распивання Христа ходо по світу.* Стор. М. Пр. 169.

Роспíвáтель, ля, м. Распивающий; переносно: мучитель. *Распивателі поділили одержу його.* Ви. Мр. XV. 24. *Распивателі м народни м, грядущим тиранам.* Шевч. II. 167.

Роспíвáти, вáю, еш, сов. в. розпíну́ти и розпíв'я́ти, пн'ю, веш, гл. 1) Распивлять, распилить, растягивать, растянуть. *Сорочку... один за один рукав, а другий за другий розп'яли.* Сиз. 213.

2) Распивать, разбить, раскидывать, раскинуть (назатку). *Шатро край шляху розп'яли.* Шевч. 3) Распускати, распустить (паруса). *Ни байдаках распивають паруси.* Децко. 1) Распивать, распивать (ва крестъ). *Пилат руки умивас, на хрест Христа распивас.* Чуб. III. 20. *Гірше ляха свої діти її распивають.* Шевч. 215. 5) Разставлять, разставить ноги, руки, *1 Масюк розп'яв руки, піднявши вгору.* Левци. Пов. 194.

Роспíвáтися, вáюся, ешся, сов. в. розпíну́тися и розпíв'я́тися, пн'юся, вешся, гл. 1) Распивляться, распилиться, растягиваться, распиваться, распиваться. 2) Распиваться, распиваться. *Постав хрест і розп'явсь ни йому.* Драг. 73.—за кого. Отстивить кого, стоять горой за кого. *Роспивайся, умри за них.* Кв. I. 2. 3) Разставлять, разставить ноги, руки. *На порозі не можна распиватися.* Чуб. I. 102.

Роспíвдженій, в, в. Разважачившийся, зазнавшийся *Роспíвдена ляха.* К. ПС. 137.

Роспíвднiтися, джуся, дшся, гл. Разважичаться, зазнажичать, ядменность показать.

Роспíвнiя, ки, ж, Распорка (для удерживания духъ предметовъ въ раздѣльномъ положеніи). Лебед. у. Ковставтиногр. у.

Роспíрскатися. См. **Роспирскуватися.**

Роспíрскуватися, куюся, ешся, сов. в. распíрскатися, каяся, ешся, гл. Разкаиваться, раскочиться нъ разныя стороны, разбрасываться, разбросаться. *Зерно не распирскувалося, а падало в дугай.* МУЕ. III. 54.

Роспíсáти, ся. См. **Расписувати, ся.** **Росписка, ки, ж.** Расписка. *Ходім у хату росписку писати.* Чуб. I. 185. *Я не повірю на слові: хай дасть мені росписку, своєю кровю написану.* Чуб. II. 18. Ум. **Росписочка.** Грин. I. 8.

Роспíсуватися, суюся, ешся, сов. в. распісáтися, шуюся, шешся, гл. Расписываться, расписаться, дать расписку. *Расписався, що оддасть непрелінно.* Рудч. Ск. I. 116.

Роспíтáти, ся. См. **Распитувати, ся.**

Роспíтáти, ся. См. **Распитувати.**

Роспíток, тку, м. Разспросъ. *Науи пристав до його з роспитками.* Кв. I. 91. **Без роспíтву.** Безъ разспросовъ. Черк. у.

Роспíтування, ня, с. Разспрашиваніе, разспросы. *Вибігла його мила на роспитування, обняла миленького та й поцілувала.* Чуб. V. 673.

Роспíтувати, тую, еш, сов. в. распітáти, тзю, еш, гл. Разспрашивать, разспросить другъ друга, выяснять что-либо совмѣстно. *Ой ти п'еш, мене б'еш—роспитаймося: защо?* Чуб. V. 118. *Тут між собою роспиталися.* Когл. Ен.

Роспíтуватися, туюся, ешся, сов. в. распітáтися, тзюся, ешся, гл. 1) = **Распитувати, распитати.** *Распитуйся жадних гостей.* Чуб. III. 410. 2) Разспрашивать, разспросить другъ друга, выяснять что-либо совмѣстно. *Ой ти п'еш, мене б'еш—роспитаймося: защо?* Чуб. V. 118. *Тут між собою роспиталися.* Когл. Ен.

Роспíхáти, хáю, еш, сов. в. розпíхáти, хáю, еш, одн. в. розпíхну́ти, в'ю веш, гл. Рассталкивать, растолкать, растолкнуть. *Так тісно, хоч людей роспихай, як у церкві.* Левци. Пов. 32. *Боярин наслу розпихав гурт.* Левци. I. 187.

Роспíшнiтися, вюся, вешся, гл. Пышно расцѣвиться. *Гаяя роспшнiлась, як ти триянда повка.* Левци. I. 227.

Роспіщатися, щўса, щїсьса. гл. Распищаться.

Роспізнавати, наю, єш, сов. в. **роспізнати, наю, єш,** гл. Узнавать, узнаѣть различать, различить. *Багато з хвастливим не розпізнаєш.* *Ном. № 2572.*

Роспізнаватися, наюся, єсьса, сов. в. **роспізнатися, наюся, єсьса,** гл. Знакомиться, ознакомиться.

Роспікати, каю, єш, сов. в. **роспекти, печу, чєш,** гл. 1) Распекать, распечь, раскаливать, раскалить. *Левц. Пов. 157. Чуб.*

2) Раздражать, раздражить. *У нас... дуже розпікають людей... Там, чуси, прикажи побито чоловіка.* *О. 1862. II. 74.*

Роспікатися, каюся, єсьса, сов. в. **роспектїся, чўсьа, чєсьса,** гл. Распекаться, распечься, раскалиться, раскалиться. *Наказав жєніці топити, а як розпеклась черинь...* *Миж. 117.*

Роспірати, раю, єш, сов. в. **роспєрти, зїпру, рєш,** гл. Распирать, распереть, раздунать, раздуть, разносить, развести. *Ном. № 13215. Минулися тїї роки, що роспірали пироги боки.* *Ном. № 681. Воздух у пузирї від тепла поширив, роздасться і розїре пузир.* *Дещо. Як же почувла скотина кров, як заревуть, як динуть лавою,— батечки!—роспєри і загони ч ортової матери!* *Стор. II. 45.*

Роспірка, кя, жє. Распорка, распорочное мїсто, прорєха. *Показала маленьку роспірку на плєчї.* *Левц. Пов. 143. Ум. Роспірочка.*

Роспісєртїся, стрўса, рєсьса, гл. Распануться, распостереться, лечь. *Поки дяк кїмі то роспірї, то попував, пан-отець вїдїтишов трохи набїк і роспісєртися на травї.* *Также расположитья, занять мїсто: Показали отут на столї, що менї нїяк роспісєртися нї з чїм.* *Волч у.*

Росплїкатися, чўса, чєсьса, гл. Расплїкаться. *Ой устань, жїжко Уляночко, бо росплїкалось дитяточко!*—*Ой нехай плаче, росплїкється, а менї вжє з ним не бачиться.* *Чуб. V. 789.*

Роспланувати, нўю, єш. гл. Распланировать. *Я вжє роспланував, де треба ї хати спановити.* *Мїс. окр.*

Росплїта, тє, жє. Расплата. *Оце ж тобї, Лебеденку, за усе росплїта.* *Чуб. V. 962.*

Росплїтати, тїю, єш, гл. 1) Расплїтати. *Доставши рибу шўжу, або яку другу, принєси додому, росплїтай.* *Чуб. I.*

75. 2) Распянуть, разложить. *Росплїтала дочку та ї тнє її лозинкою.* *Харьк. г.*

Росплїтати, тїюся, єсьса, гл. 1) Расплетаться, расплестись, упавь. *Миж. 191. Ти вжє і впає добре—так і росплїтаєся на долици.* *Харьк. г. Вїн росплїтаєсь коло порога.* *Маж. 131. 2) Отпїцї: распростереть крыльа. В блакитнїм небї... росплїтаєшис на крылах, пїтєв орєл.* *О. 1862. VII. 47.*

Росплїтати. См. **Росплїчуватися.**

Росплїтєвє, кя, жє. Платєж. *Индї вїзьмєш і вєї грошї, як треба на росплїтки.* *Верхнедїєвр. у.*

Росплїчуватися, чўюся, єсьса, сов. в. **росплїтїтися, чўся, тїсьса,** гл. Расплїчваться, расплїтїться. *Тєпер вжє я тобї грошей не дам, бо ми росплїтаєшис: ти мене вїбавив од смертї, а я тєбе.* *Рудч. Ск. I. 73. Ось нї тобї карбованєць та їди росплїтєсь.* *Чуб. V. 677.*

Росплїєтати, таю, єш, гл. Распугать. *Заплутався в гарбузїння та ї наробив шкоди...* *Росплїєтайте з гарбузїння,— вам шкоди не будє.* *Мил. 107.*

Росплїєскати, ся. См. **Росплїскувати, ся.**

Росплєстї, ся. См. **Росплїтати, ся.**

Росплїватися, вўся, вєсьса, гл. 1) Расплїваться, расплїться, поплїтть вь разных стороны. 2) Печєтати, печєзувати, силити. *Усе росплївалось (добро).* *Ном. № 1856.*

Росплїгати, гаюся, єсьса, гл. Распрыгаться.

Росплївнутися, нўса, нєсьса, гл. = **Росплївтися** *Чуб. I. 313.*

Росплїстїся, вўся, вєсьса, гл. = **Росплївтїся.**

Росплїд, лоду, м. Расплїдъ, разведєвіє. *На Сєлєна чорт мїрає соробїцїя мїркою... з верхом насїпє мїрку. То, що в мїрї, те пошу вєдє, а що зєркнє, те зостаєшис на росплїдї.* *Драг. 9.*

Росплїскувати, кўю, єш, сов. в. **росплєскати, плєщў, чєш,** гл. 1) Расплєскивать, расплєскать. 2) Разбалтывать, разболтать, разгласити.

Росплїскуватися, кўюся, єсьса, сов. в. **росплєскати, щўсьа, чєсьса,** гл. Расплєскиваться, расплєскаться.

Росплїтїння, ня, с. Расплїтєвіє. *О. 1862. IV. 12.*

Росплїтати, тїю, єш, сов. в. **росплєстї, тў, тєш,** гл. Расплїтати, расплєстї.

Росла коса до пояса—ні росплетсти, ні рочесати. Чуб. V. 549.

Росплітатися, таяся, еся, сов. н. **росплетіся, тую, тєся,** гл. 1) Расплетаться, расплестись. Грив. III. 103. 2) Расплетать, расплести себѣ волосы.

Росплітка, ки, ж. Косоплетка. См. Заплітка, нісний. *Брат естрицю росплітав, де тій росплітки подівав?* Грив. III. 488.

Роспашуватися, шуюся, еся. гл. О деревяныхъ сварядахъ, мебели: распашаться вследствие выпаденія клиньевъ. *Роспашувалося мое ліжко.— треба заплізувати.* Червиг. у.

Роспліджувати, джую, еш, сов. н. **росплодіти, джу, дши,** гл. Распложивать, расплодить, развести. *Нігде сісти, гнізда звити, малих дітей росплодити.* Чуб. V. 937. *В чужій кошорі овець не росплодиш.* Ном. № 9659.

Роспліджуватися, джуюся, еся, сов. в. **росплодітися, джуся, дшися,** гл. Распложиваться, расплодиться, развестись. *Як би їх (чортів) грім не був та овки не видали, то їх би такого росплодилося, що ї світу не було б видно.* Чуб. I. 52.

Росплітати, ся. См. Роспашувати, ся. **Росплітувати, тую, еш,** сов. в. **росплітати, тая, еш,** гл. Распугывать, распугать.

Росплітуватися, туюся, еся, сов. н. **росплітатися, таяса, еся,** гл. Распугываться, распугаться.

Росплівувати, вую, еш, сов. н. **росплювати, плюю, еш,** гл. Расплевывать, расплевать. *Як таку рибу їсти, то тільки хліб росплівувати.* Чуб. I. 238. *Не будь солодкий, бо розлижуть, не будь гіркий, бо росплюють.* Ном. № 4602.

Росплюватися, плююся, еся, гл. Разсориться, разойтись. *Як дружили, та й росплювалися.* Кобел. у.

Роспліскати, каю, еш, гл. 1) Расплекать. 2) = Росплювати 2.

Роспліскнути, ву, веш, гл. Расплюкнуться. *Як удрило я дикою об землю,— вони так і росплюскала.* Волч. у.

Росплювати, щію, еш, сов. в. **росплющити, шу, шши,** гл. 1) О глазахъ: раскрывать, раскрывать. *Василі росплющити трохи сонні очі.* Левнц. I. 29. 2) Раздавливать, раздавить, расплющивать, расплющить. *Не стримля пальці у двері, бо расплющать.* Ном. № 5892.

Росплючатися, щіюся, еся, сов. в. **росплющитися, шуся, шшися,** гл. 1) Рас-

крывать, раскрыть глаза. *Кім як росплющитись, як гляне своїми очима.* Кв. 2) Раскрываться, раскрыться (о глазахъ). 3) Расплющиваться, расплющиться.

Росплімактися, каюся, еся, гл. Приняться чмокать губами.

Росповзітися, вуюся, еся, сов. в. **росповзітися, вуся, ешся,** гл. Распозлаться, распозлаться.

Росповівати, ваю, еш, сов. в. **росповівати, в'ю, еш,** гл. Распеленывать, распеленать.

Росповіватися, ваюся, еся, сов. в. **росповіватися, в'юся, ешся,** гл. Распеленываться, распеленаться. *Та нехай (дитини) плаче, росповіється, а уже мене не дождеться.* Чуб. V. 787.

Росповідати, даю, еш, сов. в. **росповідати, вім, вісім,** гл. Расказывать, расказывать. *Усе, що бачила, я їм росповіла.* Гв. II. 65. *Росповідано йому, де я служу.* МВ. I. 19.

Росповідати, см. **Росповідати.** **Росповістувати, тую, еш,** гл. = **Росповісти.** *Вони росповістували єму.* Гв. II. 230.

Росповідати, щію, еш, сов. в. **росповістатися, щу, стш,** гл. Разглашать, разглашать, вездѣ дать знать. *Що бачею і не росповісти гаразд, а я вже був у Сидора.* Федь. Пов. 56.

Росповсіджувати, джую, еш, сов. в. **росповсіджати, джу, дши,** гл. Распространить, распространить.

Росповсіджуватися, джуюся, еся, сов. в. **росповсіджатися, джуся, дшися,** гл. Распространяться, распространяться.

Роспогода, де, ж. Наступленіе яснои погоди. Лубен. у.

Роспогоджуватися, джуються, сов. в. **роспогодітися, дитью,** гл. Наступать, наступить яснои погодѣ. Черк. у.

Росподіліти. См. **Росподіляти.**

Росподіляти, ляю, еш, сов. в. **росподіляти, ляб, лши,** гл. Распредѣлять, распредѣлять, раздѣлять, раздѣлять. *Я казав: нехай мати росподіляти між нами усе, як прийдути; так ні, він не послушав.* Верхнедніпр. у. (Залуб.).

Росповічати, чаю, еш, гл. = **Росповічати.** *Росповічав гроші то тому, то иншому.* МВ. I. 150.

Росповічати, чу, чши, гл. Раздаты взаимы. *Гроші тато людім росповічили, та й нема, а оце б треба.* Кавсв. у.

Роспогти, погб, їти, гл. Роспогть. *Шляхта роспогла венгжиною моїх посланців.* Стор. М. Пр. 43.

Росполіскувати, кую, еш, сов. в. росполіскати, кую, еш, гл. 1) Полоскати, пополоскати? *Я й рада такимі прачкам: обі росполіскувати сорочину.* Кобел. у. 2) Размивати, размьяти. *Вода росполіскує береги.*

Роспологнїтися. См. Роспологуюватися.
Роспологнїтися, нбїся, нїшся, гл. 1) Расширяться, расширяться, распространяться, распространити, разростаться, разростись. *Тепер малий садок, а як роспологнїтися, то буде дуже гарний. Он ба, як малина роспологнїлася.* Змієв. у. 2) Разлитыя (о рїкї). *Дніпро роспологнївся, що й не можна проїтати.*

Росполохати. См. Росполохувати.
Росполохувати, хух, еш, сов. в. росполохати, хаю, еш, гл. Распугать, разогнать. *Спани піратими і росполохави лижих.* К. Целя 319.

Росполошати, шў, шнш, гл. = Росполохати. Вх. Лем. 462.

Роспонадїтися, джуса, дїшся, гл. Разыкомиться, понадпїться. *Дити роспонадїлися на солодке.* Змієв. у. *Роспонадївся вовк, ше їде.* Мвж 3.

Роспорбти, ся. См. Роспорювати, ся.
Роспоршати, ся. См. Роспоршувати, ся.

Роспорбтка, ки, ж. Вь вираж: у роспорбтку — вразсыпваю. *Так вони, хлопці, так у роспорбтку од нього та й повтікали.* Козел. у. Слов. Д. Эварв. У роспорбтку піпї. *Разсыться, разбїжаться. Більше війська немає?—Немає, пане гетьмане. Цї в роспорбтку пішли.* Костомаров, Б. Хмельн. (1884, 4-е изд.). II. 393.

Роспорбшувати, шую, еш, сов. в. роспоршати, шў, шнш, гл. 1) Разсыпати, разсыпати (о порохї, мукї). 2) Разсыбать, разсыбати. *Роспоршув турка й таторя на Черкень-долинї.* К. ЦН. 227.

Роспоршуватися, шуюся, ешся, сов. в. роспоршїтися, шўся, шншся, гл. 1) Разсыпаться, разсыпаться. 2) Разсыбаться, разсыбаться.

Роспоршчатися, шўся, щїшся, гл. Раскрячаться.

Роспоршвати, рюю, еш, сов. в. роспорбти, рїб, рещ, гл. Распарывать, распороть 2) Разрїзывать, разрїзывать, распороть

(тїлю). Чуб. I 183. *Роспороти їй живота.* Рудч. Ск. I. 209.

Роспробуватися, рююся, ешся, сов. в. роспорбтїся, рїся, рещя, гл. Распарываться, распороться.

Роспоряджати, джїю, еш, сов. в. роспорядїти, джїу, дїш, гл. 1) Давать, дати порядок, устроить: распредїити, распредїлїти. *Старшика приїде, роспорядить, та й знов на хутїр.* Канев. у. *Дай менї, Боже, так по правдї їм: їзжїть ї дїтей роспорядити, як я по правдї кажу.* Пом. № 6750. *Роспорядивши Турн як треба....* Котл. Ен. *Може що м провинила? Ой то провинила, що м челядочку до роботи не роспорядила.* Чуб. V. 1096.

Роспоряджатися, джїюся, ешся, сов. в. роспорядїтися, джїюся, дїшся, гл. = Роспорядити. *Роспорядься, жінко, цоби ти збрала хлїб.* Рудч. Ск. I. 80.

Роспорядкувати, кую, еш, гл. = Роспорядити. Сил. 237. *Вже тїлько емїй роспорядкувати, то буде копїйчина перепадати.* Кв. II. 196.

Роспорядливий, а, в. Распорядительный. Черк. у.

Роспорядок, дку, м. = Роспорядкування. Грив. I. 195.

Роспоряджати, ся, гл. = Роспоряджати, ся.

Роспотворити, рю, рнш, гл. Избаловать, распусить. *Лихо не вмере, а распотворе.* Пом. № 2004.

Роспотрушити, шу, шнш, гл. = Рострусити I. *Стала ся точїти, де мали гнїздо вїти: вила бїлї го вила.... та гл. лїцинойцї; лїцинойку рушит, гнїздо роспотрушит. гнїздо роспотрушит, дїти мї оглушит.* Гол. II. 78.

Роспочати, ся. См. Роспочнати, ся.
Роспочнати, нїю, еш, сов. в. роспочати, чнў, нїш, гл. Начинать, начать. *Позабувала все, що мали роспочала робїти.* МВ. II. 23. *Ще ти недавно роспочав жити.* Г. Барн. 177. *Ворог і роспочав війну цнїть.* Грив. I. 187. *Роспочали молотити.* Грив. II. 206.

Роспочнїтися, нїюся, ешся, сов. в. роспочатїся, чнўся, нїшся, гл. Начинаться, начаться. К. Кр. 15. *Роспочалось весїлля.* Левц. I. 21.

Роспрїва, ви, ж. 1) Расправа. К. ЧР. 245. *Тягнїть Варвару на росправу.* Пом. № 3929. *Я найду суд і росправу.* МВ. I. 134. 2) Статя (дипертурван). *Почав Квітка їще з 1816 року писати для харь-*

ківського журналу *росправи про институт*. К. Гр. Кв. ХУШ. 3) — сільська. Поміщевіє сільського правління.

Роспрáвяти, ся. См. **Роспрáвляти, ся.**
Роспрáвляти, ляю, еш, сов. в. **роспрáвяти, влю, виш,** гл. *Распрáвляти, распрáвлять. Нксилу руку роспрáвила.* Кн. I. 99. *Роспрáвляй... крильця.* Чуб. V. 1126.

Роспрáвля́тися, ляюся, ешся, сов. в. **роспрáвля́тися, влюся, вишся,** гл. *Распрáвля́тися, распрáвля́ться. Шаблю ми з ким роспрáвимося.* К. ЧР. 336.

Роспрáсува́ти, с'ю, еш, гл. *Разгладити утгоми.*

Роспрáндитися, джуся, дишся, гл. 1) *Раскапризничатися.* 2) *Разв'язничатися.* *Задравши ніс, роспрáндившиє ходили.* Греб. 366. *Роспрáндився і росхрáбрився, і на троянів полетів.* Котл. Ев. VI. 71.

Роспрáскати, ся. См. **Роспрáскувати, ся.**

Роспрáскувати, кую, еш, сов. в. **роспрáскати, каю, еш,** гл. *Разбрызгивати, разбрызгáть.*

Роспрáскуватися, куюся, ешся, сов. в. **роспрáскатися, каюся, ешся,** гл. 1) *Разбрызгиватися, разбрызгáтися.* *Вода роспрáскалася.* 2) *Себдитися, разсердичитися, расходиться.* *Як роспрáскується мій Ахмось! е, як та вода на лотоках.* Сн. I. 173. *Якого ти биса так роспрáскуєся?*

Роспрáдава́ти, даю, еш, сов. в. **роспрáдати, дам, дася,** гл. *Продавати, распрáдавати, распрáдати.* *Усім дівочкам да роспрáдає, своїй Настечці да даром дас.* Чуб. III. 126.

Роспрáдувати, дую, еш, гл. = **Роспрáдавати.**

Роспрáстати, ся. См. **Роспрáстувати, ся.**

Роспрáстерти, ся. См. **Роспрáстирати, ся.**

Роспрáстирáти, раю, еш, сов. в. **роспрáстерти, стр'ю, р'еш,** гл. 1) *Распрáстирати, распрáстереть.* *Так щедри руки роспрáстер благий Господь над нами.* К. Псал. 233. 2) *Распрáстирати, распрáстирати.* *Освітну народню скр'язь роспрáстер.* К. (О. 1861. II. 226).

Роспрáстирáтися, раюся, ешся, сов. в. **роспрáстертися, стр'юся, р'ешся,** гл. 1) *Распрáстиратися, распрáстеретися.* 2) *Распрáстравитися, распрáстравитися.* *Як же мислиш роспрáстертись на всю Украйну.* К. XII. 63.

Роспрáстóряти, ся. См. **Роспрáстóрювати, ся.**

Роспрáстóрювати, рюю, еш, сов. в. **роспрáстóряти, рю, риш,** гл. 1) *Распрáстравляти, распрáстравити, простирати, простереть* *Ти своє величчє з неба на всю землю роспрáстóрив.* К. Псал. 11. *Тинь тамної ночі піднімала своє чорне крило: і роспрáстóривала усюди темноту.* Мир-Пов. II. 115. 2) *Разстáвляти, разстáвлять (руки).* *Роспрáстóрила руки, начє хрила.* Грин. II. 280.

Роспрáстóрюватися, рююся, ешся, сов. в. **роспрáстóриватися, рюся, ришся,** гл. *Распрáстравлятися, распрáстравитися, распрáстравитися, распрáстеретися.* *Окрилось поле холодками і роспрáстóрилиє вітри.* К. Псал. 184. *Роспрáстóримоєя, брате, від моря до моря.* К. Дз. 122.

Роспрáстóрувати, тую, еш, сов. в. **роспрáстóрати, таю, еш,** гл. *Распрáвляти, распрáвлять, виправити.* *Цю дужку треба роспрáстати, а то загиндлася скраю.* Черниг. г.

Роспрáстóруватися, туюся, ешся, сов. в. **роспрáстóратися, таюся, ешся,** гл. *Распрáвлятися, распрáвлятися, виправитися.*

Роспрáщання, ня, с **Прощання.** *Що же тобі говорила начальниця на роспрáщанні?* Левци. Пов. 140. *На роспрáщання поставили могорич.* Сн. I. 188.

Роспрáщáтися, щáюся, ешся, гл. *Распрáщатися, проститися.* *Роспрáщалась душа з тілом.* Чуб. V. 741.

Роспрáгáти, гаю, еш, сов. в. **роспрáгáти, ж'ю, ж'еш,** гл. *Распрáгáти, распрáчь.* *Узяв роспри (кобилу) та дугою і звив.* Рудч. Ск. I. 181.

Роспрáгáтися, гаюся, ешся, сов. в. **роспрáгáтися, ж'юся, ж'ешся,** гл. *Распрáгáтися, распрáчься.* *Кони роспрáглиєся.*

Роспрáди(о)в'ятися, влюся, вишся, гл. *О янтє, веревкї: раскрутитися.* *Роспрáдовилася нитка.* Мирг. у.

Роспрáмляти, ся. См. **Роспрáмлювати, ся.**

Роспрáмлювати, люю, еш, сов. в. **роспрáмляти, млю, миш,** гл. *Выпрáмляти, выпрáмить.*

Роспрáмлюватися, лююся, ешся, сов. в. **роспрáмлятися, млюся, мишся,** гл. *Выпрáмлятися, выпрáмитися.*

Роспрáєтися, д'юся, д'ешся, гл. *Принятися усердно прáсть, увлечєся прáде-нємь.* *Тац роспрáєлася, що й спати лягати не хочеться.*

Роспобитися, чуся, тишся гл. = **Роспобити**. *Бй, то то ти дуже вже роспобитися*. Ном. № 2925.

Роспуджувати, джую, вш, сов. в. роспудити, джу, дш, гл. Разговняти, розговяти. Мпр. ХРВ. 117. *Роспуджував, мов птаство, татару*. К. ПС. 65. *Чи ба! вівці роспудив*. Кобел. у.

Роспужати, жюю, вш, гл. = **Роспудити**. *Да й він мені не зертпаз, вірні коні роспужав*. Чуб. V. 741.

Роспўка, кк, ж. Отчанніе. К. Кр. 31. *О, розлука, мій миленький, розлука, розлука, — комусь буде потіменька, а мені роспука*. Гол. II. 778. *Удорила з роспуки об поли руками*. Г. Барв. 531.

Роспўжати, жюю, вш, сов. в. роспўжнути, ну, веш, гл. 1) Разриватися, риворватися, лопувти, треснути. *Роспукос серце, каменють груди*. Рудан. I. 13. 2) Расцвѣтати, расцвѣсти, распускатися, распуститися. *Подивлюся на калину, — вона роспука*. Рудан. I. 14.

Роспўкати́ся, кюся, вшся, сов. в. роспўкати́ся, кюся, вшся, гл. 1) = **Роспукати, роспукнути** I. Переносно: прийти въ отчаяніе. *Вийди дівчюно, бо ся з жалю роспукну*. — *Хоч пукай, хоч ся зараз роспукай, роз тобі кажю; иншої собі шукай*. Чуб. V. 157. 2) = **Роспукати, роспукнути** 2. *Піднялись стебелючки, роспукались цвіточки*. Кв. I. 29. *Морозенко, козаченько як мак роспукався*. Грив. III. 590.

Роспўківка, кк, ж. Распустившіяся цвѣтокъ. *Роспуківка, перва квітка*. Г. Барв. 125.

Роспўкнути. См. **Роспукати**.

Роспўкнутися, вуса, вешся, гл. 1) = **Роспукатися** 1. *Прийде мї ся роспукнути, хлопче за тобою*. Гол. III. 395. 2) = **Роспукати** 2.

Роспўкуватися, куюся, вшся, гл. = **Роспукатися**. ЗОЮР. II. 77. Г. Барв. 222. *А дівчина, справди, як та квіточка роспукувється*. МВ. I. 98.

Роспўрхатися, хюся, вшся, гл. Распорхаться. *Як пішов горобчик танцювати — роспурхався, розцїрхався*. Грив. III. 663.

Роспўск, ку, м. 1) Роспўскъ, распущеніе, отпущеніе. 2) Потворство распущенности, неповинновѣію. *Через твої роспўск двоє робітників утеряли*. МВ. (О 1862. III. 74).

Роспўскати, кюю, вш, сов. в. роспў-

скати, щю, стш, гл. 1) Распукать, распустять. дозволяти розойтись. *Роспукати коні по всій оболоні*. Ном. стр. 291. № 32. *Роспущив вівчарь вівці та по крутій горі*. Мет. 108. *Роспущили вїйсько козацьке в славнім місті Жаботині*. Нп. *Кажуть токи, що не швидко їх роспущать*. — *Не журиш, може те його і сього вечора побачиш*. Кв. II. 120. 2) Распукать, распусти, распространять, отпущать, отпустить, дать развернуться, распустились. *Ой ти, дубе кучерявий, нащо гілля роспукаеш*. Грив. III. 247. *Як широка сокорина віти роспустила*. Шеня. 324. *Косоньку роспуцу*. Чуб. III. 85. *Наша пані хунава роспустила рукава*. Чуб. III. 235. *Чи ти се дав таку коневі силу і роспустив йому хвилясту гриву?* К. Іов. 89. *Хвіст роспустив*. Ном. № 5035. *Какчух роспукав*. Нп. О. 1862. II. 97. *Роспустіте ж ви шовковий невод*. Чуб. III. 300. *Червоної хрещатїї давній корогви... роспустив, до води похилив*. Ад. I. 218. — *губи, мурду, язикі* Говорить лишнее, много говорятъ, крвчать, *Та цить, невістко, та не роспукай зуби, як бачиш коцубу, то позбїраш зуби*. Чуб. V. 698. *Роспустив мурду, як галляву*. Ном. № 3445. *Не дай рукам волі, то й сам не підеш у неволю, та язика ще не роспукай*. Ном. № 3521. — *слѣзи*. Расплаваться. *Дивлюсь, а наша Уляна і слюзоньки роспустила*. Стр. II. 32. — *пальчи*. Разрѣвѣтисъ. *Чого роспустив пальчи?* *Адже не била, дак і мовчи!* 3) Развязывать, развязать. *Роспустив того мїха, гад і полїз, і полїз з нього*. Драг. 8. 4) Распарывать, распороть. *Пір'я взорї, мов подушку що роспустило*. Снм. 211. *Роспусти собі черево, пошіймаю тельбушки*. Мнж. 69. — *ширу*. Разрѣзывать, разрѣзати кожу на куски. Вх. Зн. 60. 5) Распространять, распространить. *Роспустив королївські листи*. К. ЦН. 227. 6) Распукать, распусти, избаловать. *Бог нас покарає, що ми так дитинку роспустили*. МВ. I. 26. 7) Распукать, распусти, растворять, растворить (въ жидоби). *Вода збрїає або роспукає в єдоби по дорозі багато частки*. Дешо. О льдѣ: расплавить. *Лїд роспусти*. Чуб. I. 73. 8) Гасить, погасить (извѣсть). Славяносерб. у.

Роспўскати́ся, кюся, вшся, сов. в. роспўскати́ся, щюся, стшся, гл. 1) Распукаться, распусти, развернуться. *Роспустися як циганська пуга*. Ном.

№ 2848. *Довга коса роспустилася по воді.* МВ. I. 158. 2) Распущаться, распуститься, развратиться. *Розволочитися да і само роспуститися: слова говорять сидкі, старого не поважають.* Г. Барв. 438. *Наша молодіж так роспустилася, що і ходити на улицях страшно.* Левиц. Пон. 132. 3) Раствориться, раствориться, распуститься. *Не в кожній воді мило роспуститися.* Ном. № 5322.

Роспу́ста, ти, ж. 1) Распущенность, своеволие. *Дати роспу́сту.* Распустити, избаловать. *Мали вдова їдму дочку, дала їй роспусточку.* Грив. III. 386. 2) Развратъ, распутство. Ум. **Роспу́стонька, роспу́сточка.**

Роспу́стяті, ся. См. **роспускати, ся.**
Роспу́стка, ки, ж. Родъ дѣвичьей игри на празникъ Пасхи. Kolb. I. 153.

Роспу́стний, а, е. 1) Распущенный. *Федьк Нов. 6. Добре, що у тебе діти не роспустні.* КС. 1882. X. 57. 2) Развратный.

Роспу́стник, ка, м. Развратникъ. *Святий чоловік, пізнай себе для Бога, що роспустником презлая дорожа.* Чуб. III. 17.

Роспу́стниця, ці, ж. Развратниця. *Ой улиця роспустниця.* Мил. 69.

Роспу́стонька, роспу́сточка, ки, ж. Ум. отъ распуста.

Роспу́туватися, туюся, ешся, гл. Расшальваться.

Роспу́тляти, ляю, еш, гл. Распутати. *Наш писарь волосний так запутляв діло, що й два писарі на превелику силу распутляли.* Волч. у. (Лобод.).

Роспу́тний, а, е = Роспу́стний. *Роспутне життя в молодості приносить хоробу на старій носі.* Ном. № 8786.

Роспу́ття, тя, с. Распутье, перекрестокъ. Хата. 15. Ном. № 3694. *На роспутті кобзарь сидить та на кобзі грає.* Шевч. 51. *Ой верби, вербо-вербице, ти на роспутті стояла, що ти чула, бачила?* Чуб. III. 118. Ум. **Роспу́ттячко** Мет. 303.

Роспу́хати, хаяю, еш, сов. в. роспу́хнути, ну, неш, гл. Распухать, распухнуть.

Роспу́хатися, хаяюся, ешся, гл. Тихо расшалакаться.

Роспу́яті ся. См. **роспинаати, ся**
Роспу́ятті, ті, с. 1) Распятіе (дѣяст-віе). *Поведи його на розпятіи.* Ев. Мг. XXVII. 31. 2) Распятіє (образъ распятаго Христа на кривні или крестѣ) *У церкві стояло розпятія угорі.* Черинг. г.

Ростава́ти, таю, ёш, сов. в. роставу́ти, и ростати, таю, неш, гл. Таеять, раставать. *Під тобою лід ростав, а піді мною мерже.* Ном. № 2135. *Тричі крига замрзала, тричі роставала.* Шевч. 111. *Унів сніжок на облежок та вже й не ростав.* Мет. 50.

Роста́ль, лі, ж. Отпель.

Роста́нути. См. **Ростава́ти.**

Роста́нювати, цюю, еш, гл. Развлекать, таяцям *Не жадну й тугу танцюри ростанює.* МВ. II 109.

Ростаска́ти. См. **Ростаскувати.**

Роста́скувати, кую, еш, сов. в. ростаска́ти, каяю, еш, гл. Растаскивать, растаскивать, развлекать. *Худобу растаскають.* Кл. I. 63. *Будете ви всі через три дні пови́шні, і лави ваг ростаскають.* Мж 69.

Ростати. См. **Ростава́ти.**

Ростапу́ватися, пуюся, ешся, гл. Разложить что-либо. *Ростанувався мов жид у ярмарку.* Ном. № 14254. *Кожна з своїх крапом ростанувався.* Кв. I. 134.

Роста́рвати, ся. См. **Роста́рвати, ся.**

Роста́рвати, ряю, еш, сов. в. ростро́рвати, рю, риш, гл. Открывать, открывать. *Небеса ростворили.* Чуб. III. 329.

Ростро́рватися, ряюся, ешся, сов. в. ростро́рватися, рюся, ришою, гл. Открываться, открываться. *Ви, небеса, ростворітеся, ви, святій, Ісусу Христу поклонітеся.* Чуб. III. 344. *До первого грому земля не роствориться.* Ном. № 417.

Росте́тїся. См. **Рості́ватися.**

Ростелесува́ти, сую, еш, гл. Разорвать на части (животное).

Ростепі́рчати. См. **Ростепі́рчувати.**

Ростепі́рчувати, чую, еш, сов. в. ростепі́рчати, чу, чеш, гл. 1) Растопыривать, растопыривать. *Ростепі́рчила пальці та й показує.* Новоюск. 2) Растормошить. *Трошки ростепі́рчила я вузлик і бачила, що там гроші.* Новоюск. (Залуб.).

Росте́рвати, ся. См. **Ростира́ти, ся.**

Рості́, тї, те́ш, гл. 1) Расти. *На би́шій дорогі трава не росте.* Ном. 3878. *Рости, рости, дівчинонько, на другу весну.* Чуб. V. 292. 2) Рості вгору. О чело́вкѣ: а) вызываться. б) испытывать подлѣмъ духа. *Росту я вгору.* Г. Бар. 293. То же значеніе пмѣст. *душа́ росте́ вгору.* Г. Бар. 142

Рості́вати, каяю, еш, сов. в. рості́вати, каяю, еш, гл. Растивать, растівать,

наткнувши, розставить. Ноги й руки ростимали по шляхах. Стор. М. Пр. 99.

Ростіна, ви, ж. Ростеніє. Без неї (воц) нема життя нічому живому — ні рогтиці, ні чоловікові. Дешо (1874) 60. Длі пішла вся ростина — росіє, як з води аде. О. 1862. V. Кух. 31. Бог створив світ та поклав усіх до себе і почав землю ділити... і чоловікові, і звірю, і птиці, і комахі усякій і землю, і воду, й рослину, і їжу указав. Драг. 14.

Ростинати, наю, еш, сов. в. ростати и **розтинати, нү, неш, гл.** Разрубати, разрубати, разрубвати, разрубвати. Острим мечем ростинає, кров як воду розливає. Чуб. III. 363. Видиється: мене гетьман Кішка на три часті ростяє. АД. I. 210.

Ростинатися, наюся, ешся, гл. Раздаватися, розноситися (о звукі).

Ростирати, раю, еш, сов. в. ростерти, вітру, рещ, гл. Расгирати, растереть. Ном. № 12605. Масюк взяв колосок, ростер його, дмудку на доложу і показав Радюкові великі зерна, блискучі як золото. Левиц. Нов. 194. Розопри ту їжу з перцем. Чуб. I. 72.

Ростиратися, раюся, ешся, сов. в. ростертися, вітруся, рещся, гл. Буя шаг, та в кишекі ростерся. Ном. № 1563. стр. 284.

Ростірхати, хаю, еш, гл. Раздергати, разбросати. Ростирхав солому. Вх. Зв. 69.

Ростіти, щү, стійш, гл. Растити. Як ягідку, як пташечку кохала, ростила. Шевч. Ростив телечку цілу зиму й літо, а потім продав. Рк. Левиц.

Ростич, чі, ж. = **Ростіч**. Як звянуть одного, другого запорожці, так хто оставсь у ростич. К. ЧР. 358.

Ростіє, току, м. I) Мѣсто раздѣленія улицы пль дороги на двѣ, рѣки ва два рукава. Вх. Зв. 61. Ой в городі на ростіці п'ють, гуляють запорожці. Лис IV. № 7. На ростіці, на потоці два годуби воду пили. Гол. II. 529. 2) Разгові? К. Псал. 215. Угамуй рогатих турів, гордих бжх у срібній зброї, ростічи лихим ростохом, най не п'ють крови людської. К. Пс л. 153. 3) мж. Уголь скам'я на побійстві. Отут сідайте ча ростохом. Київ. у.

Ростікатися, каюся, ешся, сов. в. ростекатися, чүся, чөсья, гл. 1) Расплькаться, расилиться. Перевосно: исчезать,

исчезнуть. Хазяїстлячко було, і те ростеклося. ЗОЮР. I. 12. Ростеклось добро усе, як слина по воді Ном. № 1855.

2) Расходиться, разойтись. Відійшли і рстеклись по хатах. Г. Барв. 352. Ростеклося товариство, хто куди. Мир. ХРВ. 86. Біжать згонити овець, що ростеклися по вей чарині. Мир. ХРВ. 39. Ростеклися, як руді шні. Ном. № 1850.

Ростіпаха, хв, ж. Живціна легкаго поведенія, потаскуха.

Ростіч, чі, ж. Разбрідь. У ростіч. Вь разспиную, вь развниі сторони. Троянці тажже всі здригнули і в ростіч, сто куди, наскули. Котл. Ев.

Ростічка, кн, ж. Небольшая поперечная долина. Вх. Зв. 61.

Ростобірочов, тий, а, в. Растрепанний, торчачий вь развниі сторони. Мж. 151. Сп. Ростопирочувати.

Ростовітій, а, в. Скоро растуший

Верба — *ростовите дерево*. Міус. окр. (Гобод.)

Ростовкнати, чу, чш, гл. 1) Разобити, растолочить. Харьк. 2) Разъявнити, растолоковать. Харьк.

Ростовкнати, чү, чөсь, гл. 1) = **Ростовкнати 1**. Так пам'яті носі і *ростовк*. Мир. ХРВ. *Ростовкнати таку добру макінру*. 2) = **Ростовкнати 2**. Чи ви мене стравді морочите, чи на глумі піднімаєте? Я нічого туй не ростовкнати собі. Котл. МЧ. 180.

Ростовкнати, чу, чш, гл. = **Ростовкнати**.

Ростовкнати, плю, пш, гл. Раздвинуть толпу. Пропустімо яєніє панів — сказав Тарас Сурнач. до й ростовкнати своїх гостей. Розсунулись і дали проїзати. І ЧР. 75.

Ростовкнати, п юся, пшся, гл. Раздаться, раздвинуться. Ростовкнати на люде, пропустіть старого уперед.

Ростоба, кн, ж. = **Ростіє 1**.

Ростолкувати, кую, еш, гл. Раствольвати. Король загадує, що схоже; як слуга не зна, що робити на загадку королеву, то король йому ростолкує і той повинен зробити. Чуб. III. 46.

Ростолкуватися, куюся, ешся, гл. Переговорити, обяснитися. Так тоді й ростолкуємось, а тепер ніколи. Кв. I. 69.

Ростомленій, а, в. Любезвіший, милій. Літала она без гори до своєї любий ростомленої матери. Гол. II. 721.

Ростовьки, гл. Ум. отъ роста. *Ростовьки в костоньки*. Мил. 36.

Ростобласть, ти, ж. Раст. а) = **Ростопаш** = **Земзеленя**. Шух. I. 21. б) *Pyrethium partenium*. Шух. I. 22

Ростобаш, шу, ч. **ростобашка**, жн, ж. Раст. чистотѣль, *Chelidonium majus* L. ЗЮЗО I. 116. Брацл. у.

Ростопирвати, ся. См. **Ростопирювати**.

Ростопирювати, рюю, еш, сов. в. **ростопирити**, рю, рши, гл. Растипиривати, растопирити. Нов. № 9265.

Ростопирюватися, рююся, ешся, сов. и. **ростопиритися**, рюся, ршся, гл. Разставляти, разставити, растопирити руки и ноги.

Ростопирювачуватий, а, в. Растипиренный. *Нопхав мішок соломою, щоб ростопирювачуватий був*. Мнж. 2.

Ростопіти, ся. См. **Ростоплювати**, ся. **Ростоблювати**, люю, еш, гл. = **Ростопляти**. *Царенко поналивав у казани води і ростоплює*. Рудч. Ск. I. 124.

Ростоблюватися, лююся, ешся, гл. = **Ростоплятися**.

Ростопляти, лрю, еш, сов. в. **ростопіти**, плю, пиш, гл. 1) Растанливати, растонити, расплавляти, расплавити. *Когатим та скурим вливали ростопленес срібло в рот*. Котл. Ев. 2) Растанливати, растонити (въ печи).

Ростоплятися, лрюся, ешся, сов. и. **ростопітися**, плюся, пишся, гл. 1) Растанливатися, растонитися, расплавлятися, расплавитися. *Комарь боїться сонця, він каже: на сонці я ростоплює*. Нов. № 14026. 2) Растанливатися, растонитися (въ печи).

Ростоптати, ся. См. **Ростоптувати**, ся.

Ростоптувати, тую, еш, сов. в. **ростоптати**, пчу, чеш, гл. Растантивати, растоптати. *А вже бабу курчаточка в хитиу загаяє. Загаяла, загаяла! — шрос ростоптала*. Чуб. V. 1130

Ростоптуватися, туюся, ешся, сов. и. **ростоптатися**, пчуся, чешся, гл. Обл. обуви: растапшуватися, растоптатися. *Стари (чоботи) он уже растопталися*. Мир. Нов. I. 134.

Ростопшати, ші, ж. 1) Целовкая, яснопоротливая женщина. Харьк. 2) Раст. *Silybium lagianum Gaertn.* ЗЮЗО. I. 136.

Росторгати, См. **Росторгувати**.

Росторгати, ну, нѣш, гл. Разсѣять, развлечь. *Не росторгнет мойї туги найблизша родина*. Гол. III. 429.

Росторгувати, гую, еш, сов. в. **росторгати**, гаю, еш, гл. Разривати, разорвать. *Дораз бим тя росторгала, крука и, еранам розметала*. Гол. I. 175. *Злу, прокляту бабу казав... кіньми росторгати*. Гол. I. 90.

Росторгуватися, гуюся, ешся, гл. Растиорговуватися.

Росторжати, жя, с. Оковчаніе ярмарки. *базара. Пішов Кульбашний на росторжати купити дитю на дорогу*. О. 1862. X. 25

Росторона, пи, об. Повятливий. *Такий росторона!* Рудч. Ск. II. 69.

Росторонати, паю, еш, гл. Появяти.

Ростороншати, ші, ж. Раст. а) *Silybium Marianum*. Анв. 330. б) *Echinops sphaerocephalus* L. См. **Ростропша**. *Третя лиго зве уразом і провадить зілля: ростропшу, то хвилівник, то друге безділля*. Мир. Н. 4.

Росточіяти, ся. См. **Росточувати**, ся. **Росточно**, нар. Безпутно? *Літа мої молодії пішли росточно*. Нп.

Росточувати, чую, еш, сов. и. **росточіяти**, ччу, чш, гл. 1) Разбрасивати, разбросати, раскидати, развѣяти. *Росточено, поволочено по сінях*. Лукаш. 152. *Тоді вигуби їх, Боже, росточи, розвій, як сміття*. К. Псл. 135. 2) Разливати, разлити изъ бочки по бутылкамъ. 3) Увеличивати, увеличити (здавнє, ождау). *Ми оце будемо церкву росточувати*. Харьк. *Рукана вузькі, треба росточити*. Харьк. 4) Истачивати, источити, изгрызати, изгрызти. *На ню впади вуши, блохи і всілякий гід, то такой ї на місці росточили*. Гв. I. 29.

Росточуватися, чуюся, ешся, сов. и. **росточітися**, ччуся, чшся, гл. Разбрасиватися, разбросатися, разсыпаться, разнѣятися.

Рострата, ти, ж. Растрата. *Добро покидати чужим людям, чужим дітям на сміх, на рострату*. Шенч. 99.

Ростратити, ся. См. **Рострачувати**, ся.

Рострачувати, чую, еш, сов. в. **ростратити**, чу, тиш, гл. Растрачивати, растратити. *Батьківщини ми з нею не ростратили*. Кв. I. 61.

Рострачуватися, чуюся, ешся, сов. и. **ростратитися**, чуся, тишся, гл. Растрачиватися, растратитися.

Рострибухати, хи, ж. Развратная женщина. Мир. Нов. II. 70.

Ростринькати, См. **Ростринькувати**. **Ростринькувати**, кую, еш, сов. в. **ростриькати**, каю, еш, гл. Растрачивати,

растратити попусту, промотати. Він узяв щось карбованців із п'ятнадцять; всі ж і розпринькав. Браца. у.

Ростріпати, ся. См. Ростріпувати, ся.

Ростріпувати, пуоу, еш, сов. в. ростріпати, паю, еш, гл. 1) Растрепивати, растрепати. Чуб. У. 1033. *Кого моя жовтенючка! не мати тя рощіусе, візник бимем ростріпусе.* Ад. I. 86. 2) Разбивати, разбити. *Рострепати яйце.* Дівка *рострєнала горнец.* Вх. Уг. 266.

Ростріпуватися, пуоюся, ешся, сов. в. ростріпатися, паюся, ешся, гл. Растрепиватися, растрєпатися.

Ростріск, ку, м. Расколь. *растрєскъ.* До *ростріску* робити. До повнаго истощенія сил. *До ростріску, до розболю будем жити.* Вх. Зн. 61.

Ростріскати, каю, еш, гл. = **Рострощити.** *Грім забив одного чоловіка, геть його ростріскав.* Гн. I. 18.

Ростріскатися, каюся, ешся, гл. *Расгрескатися, расколотися.* Той *зніждюк* так і *роплився* по черіні і *ростріскавсь.* П. Барв. 323.

Ростріснутися, нуся, нешся, гл. *Расгреснутися, расколотися.*

Рострїпша, шї, ж. = **Росторопша.** Авн. 130.

Рострощїти, щї, щш, гл. *Расстрощить, раздавить, разбить въ дребзги.* *Поб'єши їх жежлом твоїм залїзним, рострощїши їх, мов глечик черепаший.* К. Псал. 3. *Права ніжка рострощена, з під правого крила кров.* Свм. 216.

Ростроюдитися, джуся, дшся, гл. *Воспылать (любовью).* *Ростроюднєся* *кожданям до дітки гарної насправжки.* Полт. г.

Рострубїти, блю, бш, гл. *Расструбить, разгласит.* *Уже рострубили по селу—негай знають.*

Рострудїти, джу, дш, гл. *Расдавить, наівдѣв.* *Мою сестру конї рострудили.* Лебел. у.

Роструїти, ся. См. **Ростручати.**

Рострушїти, ся. См. **Рострушувати, ся.**
Роструха, хш, ж. *Публичная женщина.* Полт. г. Харьк. у.

Ростручати, чаю, еш в. ростручувати, чуо, еш, сов. в. ростручїти, чу, тш, гл. *Расстакивать, растокать, раздавливать, раздавить.* *Не пий горілочку рано в недїленьку та не грай конем улицею, не*

ростручай малюх дітей, та не зневажай старих людей. Чуб. У. 1021.

Рострушувати, шую, еш, сов. в. рострушїти, шї, шш, гл. *Расструшивать, разтрусить, разсыпать.*

Рострушуватися, шуюся, ешся, сов. в. рострушїтися, шїся, ешся, гл. *Расструшиватися, разтруситися, разсыпаться.* *Жовтенюкий нісочок, рострусиця.* Чуб. У. 779.

Рострявїння, ня, с. *Разлука.* *Рострявїння дїти з тілом.* ЗЮЗО. I. Матер. 32.

Рострявата(ся), ряю(ся), єш(ся), гл. = **Рострявати, ся.** ЗЮЗО. I. Матер. 10. *Буде душа козацька молодецька з білим тілом рострявати.* Ад. I. 131.

Ростряїти, сї, сш, гл. = **Рострусити.**
Ростружїтися, жуся, жшся, гл. *Предати тоскѣ.*

Ростуїїти, ся. См. **Ростулати, ся.**

Ростуїювати, люю, еш, гл. = **Ростулати.**

Ростуїюватися, лююся, ешся, гл. = **Ростулатися.**

Ростуїїти, люю, еш, сов. в. ростуїїти, лююся, ешся, гл. *Разжимать, разжать, раскрывать, раскрыть.* *Ростуїїши руку—і нема голодних.* К. Псал. 238. *Котик зубки ростуїїв та Василька й укусив.* Грив. Ш. 552.

Ростуїїтися, лююся, ешся, сов. в. ростуїїтися, лююся, ешся, гл. *Разжиматься, разжаться, раскрываться, раскрываться.*

Ростїн, нї, м. *Порода льна, сїмена* *котораго сами выскакивають.* Полт. г.

Ростурбувати, бїю, еш, гл. *Растревожить.*

Ростурбувїтися, бїюся, ешся, гл. *Встревожиться.*

Рость, тш, ж. *Растительность.* *Там о окопї і рость в.*

Ростїчий, а, е = **Ростовтий** Міус. окр. (Лобод.).

Ростягвїння, ня, с. 1) *Растягивание.*
2) *Растаскивание.*

Ростягїти, гаю, еш, сов. в. ростягїти, гшї, неш, гл. 1) *Растягивать, растянуть.* *Ном. № 2346.* *Котики ростягли свої сухї ребра, мов жорти й винесли балагулу з багна.* *Левц. Пов. 99.* 2) *Растаскивать, растащить.* *І арубки кинулись розбороняти і ледї їх ростягли.* *Левц. Пов. 111.* 3) *Растягивать, растануть* (словз при разговорї).

Ростягїтися, гаюся, ешся, сов. в. ростягїтися, гшїся, нешся, гл. 1) *Растяги-*

ваться, растянуться. 2) Растаскиваться, растащить.

Ростяпака, *кн.*, *об.* Раззня. *Ото ще чортова ростяпака: несла свиту і не бачила, як люлька з кишені випала.* Мирг. у. Слов. Д. Фварн.

Росхавити, *вду.*, *виш.*, *гл.* Разставити. *Руки розхавила, рота роззявила.* Чуб. IV. 355.

Росхапати. См. Росхапувати.

Росхапувати, *пуя*, *еш*, *сов.* в. росхапати, *паю*, *еш*, *гл.* Расхватывать, расхватывать. *Товариство миттю випило воду і розхапало сусарі.* Стор. М. Пр. 113.

Росхвалітися. См. Росхвалюватися.

Росхвалюватися, *лююся*, *ешся*, *сов.* в. *росхвалітися*, *лююся*, *лишся*, *гл.* Хвастать, рихвастаться. *А додому йди,—не розхвалюйся.* Грин. III. 695.

Росхвалюватися, *лююся*, *ешся*, *гл.* Изволноваться, разволноваться.

Росхвіяти, *вію*, *еш*, *гл.* Растратить, промотать. *Як ночали гуляти, то геть чисто розхвіяти батьківську працю.* Брацл. у.

Росхворітися, *рїюся*, *ешся*, *гл.* Расхворяться. *Вона стогне, наче розхворілась.* Мвж. 38.

Росхобати, *заю*, *еш*, *гл.* Разбить, расколотить. *Росхобала вже знову миску? От ручки!* Харьк.

Росхиліти, *ся*. См. Росхиляти, *ся*.

Росхильчастий, *а*, *е*. Расходящийся вь разныя стороны: о рогахъ, рядомъ стоящихъ коляхъ и пр. *Поставив ручки дуже росхильчасті.* Рк. Левци.

Росхиліти, *лію*, *еш*, *сов.* в. *росхиліти*, *лію*, *лиш*, *гл.* Разгибать, разогнуть вь разныя стороны. *Вітер жито росхилляе.* Мет. 366. *Ой із-за гори буйний вітер повіває та вишневий садочок росхилляе.* Чуб. V. 798. *А я смерти не боюся... гостеньками обсажуся.—Чоловіче, що ти знаєш, що смерть гостей росхилляе, та й на тебе постягає.* Чуб. V. 1093.

Росхилітися, *ліюся*, *ешся*, *сов.* в. *росхилітися*, *ліюся*, *лишся*, *гл.* Разгибаться, разогнуться. *Жала Ганна и не росхиллялась.* Чуб. V. 721. *Росхиліться, калинові віти!* Мет. 266.

Росхита, *ти*, *об.* Нимбюшій нестройную походку, ходящій раскачиваясь. *Така вже з неї росхита,—як іде, то все росхитується.* Кобел. у.

Росхитати, *ся*. См. Росхитувати, *ся*.

Росхитувати, *туя*, *еш*, *сов.* в. *росхи-*

тати, *тāju*, *еш*, *гл.* 1) Расшатывать, расшатать. *Росхитав стовпа так, що скоро стаде.* Харьк. 2) Раскачивать, раскатыть. *Не росхитуй човна, бо звернешся.* Полт. г.

Росхитуватися, *туюся*, *ешся*, *сов.* в. *росхитатися*, *тājuся*, *ешся*, *гл.* 1) Расшатываться, расшататься. *Росхитавшися, бризнув в воду.* Котл. Ен. II. 42. 2) Раскачиваться, раскатыться.

Росхід, *хбду*, *м.* Расходъ. *Більший росхід, ніжє прихід.* Пом. № 16572.

Росхідній, *а*, *б*. Расходящийся. *То став же брат старший та середульший на полюку ізбігати, на степи широкі, на великі дороги росхідні.* АД. I. 116.

Росхідній, *ку*, *м.* а) *Arctostaphylos*, *Uva ursi* Spreng. ЗЮЗО. I. 112. б) *Sedum acre* L. Вх. IIч. I. 12. ЗЮЗО. I. 136. в) *Glechoma hederacea* L. ЗЮЗО. I. 124.

Росхідниця, *ці*, *ж.* Угощевіе, устриваемое молодежю вь день окончанія (за неділю до Родження) хождевія на вечерниці. Kolb. I. 76.

Росхліпаться, *паюся*, *ешся*, *гл.* Расплакаться.

Росхліпати, *ся*. См. Росхліпувати, *ся*.

Росхліпувати, *пуяю*, *еш*, *сов.* в. *росхліпати*, *паю*, *еш*, *гл.* Расилескивать, расплескать, расилесувть. *Не росхліпуй води по дурному—ти її не носила.* Харьк.

Росхліпуватися, *пуюся*, *ешся*, *сов.* в. *росхліпатися*, *паюся*, *ешся*, *гл.* Расилескиваться, расилескаться (о жидкости). *Поки донесла воду, то по ній відра росхліпалось, так бігла.* Харьк.

Росходжуватися, *джуюся*, *ешся*, *сов.* в. *росходітися*, *джуся*, *дшися*, *гл.* 1) Только сов. в. Заходить, принятися ходить. *Ти, козо, росходися, розвеселися.* Грвн. III. 55. *Росходилась, як квочка перед бурею.* Ном. 2) Усилываться, усилитися (о вѣтрѣ); сердиться, разсердиться, выйти изъ себя, войти вь азартъ; капризничать, раскапризничаться. *Еней і сам так росходися, як на аркані жеребець.* Котл. Ен. Мала дитина не давала доєі вночі спокою і часом росходжувалась саме при гостях. Левци. I. 355. *Росходися, як московський постіа.* Ном, № 3414.

Росходини, *дин*, *ж.* мн. Конецъ сходки, собранія.

Росходітися, *джуся*, *дшися*, *гл.* = **Розходитися**. *Хтось співає... Голос тон-*

ний, гмуклий, дзвінкий так і розходився на всі боки. Мир. ХРВ. 5.

Росходітєся. См. Росходжуватися.

Росходкати, каю, еш, гл.—Росходкати. А це ти глечичок росходкала та й мовчиш? Харьк. у. Слов. Д. Эваря.

Росхробритися, рѣся, рѣшся, гл. Расхробриться. Росприрндився і росхробрився і на троянція полетів. Котл. Ен.

Росхробруватися, рѣюся ешся, гл.—Росхробритися.

Росхристаній, а, е. Съ раскрытой грудью, незастегнутий. Старий Грімач без шапки ходить, росхристаній. МВ. I. 144. Росхристана сорочка. Кв. I. 51.

Росхристати, таю, еш, гл. Разстегнуть, открыть на груди. Сидить росхриставши сорочку. Котл. Ен. VI. 18.

Росхристатися, таюся, ешся, гл. Разстегнуться на груди. Росхристалася та й ходить усюде. Сорочка росхристалася. Кв. II. 127.

Росхристя, ті, об. Ходящій съ открытой грудью.

Росхряпаній, а, е. Разбитый, расколотый. Росхряпаній віз. Черк. у. Росхряпаній чоловік. Черк. у. Купила макітру, аж вона росхряпана.

Росхряпень, ня, м. Разбитый, расколотый предмет. Черк. у.

Росяний, а, е. Росистый, росвий. Росяна нива. КС. 1882. V. 358. По степу росяному шлях мріяся. МВ. (О. 1862. I. 77). Ранок свіжий і росяний саме розгоряся. Левиц. Пов. 37.

Росянка, еш, ж. Раст. Drosera rotundifolia L. ЗЮЗО. I. 121.

Росяно, мар. Росно, мокро отъ росы. **Рот, та, м. 1)**—Ріт. Рот не город, не загородити. Ном. № 6990. 2) Отверстіе верхі или ятра, въ которое входитъ рыба. Шух. I. 226, 227. Ум. Ротѣн, ротѣочн. Ув. Ротѣн, Радомыс. у.

Рѣта, ти, ж. Рота. Всі роти, полки у поход пішли. Чуб. V. 971. Вийшла козачка за ворота,—сидить жінок ціла рота. Чуб. V. 1171.

Ротатій, а, е. 1) Имѣющій большой ротъ. 2) Крикливый. Ото ротата—на есе село. Ном. № 12983.

Ротені, нѣти, с. Ротякъ. Г. Арг. (О. 1861. Ш. 110).

Роткистр, ра, м. Роткистръ. К. ЧР. 9, 116.

Рѣтний (ній), а (я), е (е). Ротный. Чуб. V. 972. Стояли на селі москалі...

а їхній ротній стояв у батюшки. Грив. II. 201.

Ротѣк, тѣя, ротѣчок, чѣя, м. Ум. отъ рот.

Ротѣка, еш, м. Ув. отъ рот. **Рох!** меж. вираж. хрюканье свиньи. Тільки й чути: рох, рох!

Рѣха, хи, ж. Свинья. Вх. Пч. II. 7. **Рѣхавня, ня, с.** Хриканіе. Свиняче рожкання чути. Екатеринбург. г.

Рѣхати, каю, еш, гл. Хрюкать. Маркв. 97. Беру хоч свинку, аби на мене не рожкала. Мнж. 164.

Рочістий, а, е. Годовой, бывающій разъ въ году. Ішлося вже до Різдва. Рочисте свято клопотало кожному сем'ю. Мир. ХРВ. 255.

Рочітися, чѣся, чішся, гл. Давать обѣтъ. Не рочися, бо грѣх буде. Шинацкій.

Рочѣк, чѣя, м. Ум. отъ ріи.

Роц, щі, ж.—Ростъ. Буде доц, буде й роц.

Роц....—Роач...

I. Руб, бя, м. 1) Рубецъ. Ходив... у такихъ (сорочках), що руб руба позивае. Мир. ХРВ. 344. I руба сушого на йому не осталось. Ном. № 579. На рѣби надѣти. Надѣтъ на изнанку. Галац. 2) Ребро, грань, край. Шух. I. 260. Рубом поставити. а) Поставитъ на ребро. б) Выставитъ на показъ. Так яхось зміла все вона,—як то кажуть, всяку копійку рубом. Сім. 231. Ум. Рубчин.

II Руб, блія, м.—II Рубель. У людей шаг скаче, а в скупого руб плаче. Ном. № 4668. Не май сто рублів, а май сто друзів. Ном. № 9512. Ум. Рублин.

Рубай, бай, м. Дровосѣкъ. Віддайте гроші рубасі. Харьк.

Рубай, кя, м. 1)—Рубай. Міус. окр. 2) У колесниковъ: стамеска для первоначального спускавня крупній стружки при обтачиванні ступици. Вас. 147.

Рубаѣя, еш, м. Рубака. Латин старій був не рубака і воюватися не хотів. Котл. Ен.

Рубанецъ, нѣя, м. 1) Полѣно, отрубѣкъ. О. 1862. VI. 34. Свічка горить, свічка палае, шмаровоз по підпичку рубанця шукае. Чуб. V. 675. 2)—Пранки. Богод. у.

Рубанній, а, е. Рубленый. Рубаннх дров уже трошки зосталося,—треба вже рубати. Рубана рана. Рана отъ сабля или другого подобнаго рубящаго оружія. Маю я на собі девять ран—рубані широкі, а

чотири—стреляні глибокі. АД. I. 258.
Рубаний колодязь=Рублений колодязь. *Ой в рубанім колодязі.... там дівчина воду брала.* Чуб. V. 1184.

Рубанійсько, кв, с. Місто в лѣсу, гдѣ вироблені дерева. Вх. Лем. 463.

Рубанка, кв, ж. 1) Рубка (дровъ).
 2) Сортъ мелколистой махорки.

Рубанія, ня, с. Рубаніє, рубка.

Рубанок, нку, м. Рубанокъ, стругъ. Уман. у.

Рубате, тя, с. об. Вѣле; лохмотья. Вх. Зв. 61. Желех.

Рубати, бая, еш, гл. 1) Рубить. *Було б не рубати зеленої вишні.* Чуб. V. 160. *В лѣсі дрова рубать, а до села тріски падають.* Ном. № 7002. *Поперед війська да січуть рубать.* Чуб. Ш. 270. **Рубати в пень.** Истреблять (врага) до послѣдняго человѣка. ЗОЮБР. I. 120.

Рубатися, баяся, ешя, гл. Рубиться. *Рубайся, дерево, кривее і правее.* Ном. № 12802. *Свій з своїм січися, рубайся, а чужий не мішайся.* Ном. № 9452.

Рубатки, кв, ж. Грубая рубашка. Вх. Зв. 61.

Рубач, чѣ, м. Рубщикъ, древорубъ. Гв. I. 165. *Нам покладали у віз ті дрючки рубачі, що лѣс рубали.* Новомоск. у.

Рубѣж и рубіж, жа, м. 1) Нарѣзь, вырѣзка, зарубка. *Рубѣжі в рублі.* 2) Тушпа сторона ножа и пр. 3) Край, грань. *Об піл, об рубіж головою вдарилось.* Пирят. у. Ум. Рубѣжні. *У рубѣжних такомо багато пилу покабивалося.* Черниг. у.

I. Рубѣль, блѣ, м. 1) Длинная жердь, наглядываемая сверху вѣса съ сѣномъ, снопами и притягиваемая за концы веревкою такъ что она удерживаетъ лежащее на вѣсу. 2) Валець для катанія бѣлья—толстая плашка съ зарубками и рукоятью. *Як гарний рубель, широкий та важенький, так і сорочки гарно покачеш.* Харьк. *Ой був рублем і качалкою.* Нп. 3)=Рубѣж I. Шух. I. 206, 209.

II. Рубѣль, блѣ, м. Рубль, денежная единица. Ум. Рублик. *Несу рублика золотого викупляти коня вороного.* Чуб. V. 586. Ув. Рубляна.

Рубѣць, бцѣ, м. 1) Рубецъ въ шитѣ, одеждѣ. *Доносила до того, що зв'язує рубецъ до рубця.* Рудч. Ск. I. 176. *Шити рубцѣм.* Шивать, захватывая за самыя края матеріи. Канев. у. 2)=Шрам. 3) мн. Рубці. Рубецъ, одинъ изъ четырехъ желуд-

ковъ жвачнаго животнаго, а также и кушавье изъ него. Чуб. VII. 443. Ум. Рубчик.

Рубѣти, блѣ, бш, гл. Обрублять. *Шовком шила, шовком шила, золотом рубила.* Мет. 20.

Рубіж, жа, м. См. Рубѣж.

Рубковій, а, е. Изъ тонкаго полотна. *Крайте рушнички рубковій.* Рк. Макс.

Рублѣвий, а, е. Рублевый. *Купи мені, моя мати, за три шаги голку, за чотири золотій червоною шовку, за п'ятого рублевого мальовані п'яльця.* Мет. 20.

Рублений, а, е. Сдѣланный въ рубль. *Рублена хата.* Чуб. VII. 377. *Двір гарний з рубленою хатою.* Котл. Нп. 356. *Ой у полі рублена хрициця.* Чуб. V. 154. **Рублений колодязь.**

Рублик, кв, м. Ум. отъ II Рубель и Руб.

Рубліник, кв, м. Одинъ изъ древорубовъ, которому поручено на особыхъ пенькахъ отмѣчать нарѣзками счетъ проработанныхъ каждымъ дѣей или срубленныхъ деревьевъ. Шух. I. 173.

Рубльовиє, кв, м. Рублевая монета. *Купи мені, моя мати, за три копѣ голку.... а за того рубльовика мальовані п'яльця.* Чуб. V. 17.

Рубляца, кв, м. Ув. отъ II Рубель, руб.

Рубнути, нѣ, нѣш, гл. Одв. отъ рубати.
 1) Рубнуть. *Піди, зрубай тую биличку.—Первий раз рубнує—струскулася, другий раз рубнує—вона загула.* Чуб. V. 707.
 2) Зангратъ съ жаромъ. *Як граю „Долі“ або „Зради“, собаки виють під вікном. А як „Одарочки лигої“, або рубну тиє якої....* О. 1862. X. 32.

Рубѣе, бкѣ, м. 1) Тонкое полотно. *Стара скрині з колори вишукче та оксамити, рубки тонкі вибрав та кроїть та приміряє на паночку.* МВ. (О. 1862. III. 39). *Шила кошульку з тонкого рубку.* Мет. 176. 2) Тонкій перкадевий или батистовный платокъ. Гол. Од. 27. Гол. Ш. 303. *Шовковий пояс крижі покрав, тонкий рубок на всю голозу.* Чуб. Ш. 403. *Увила головоку в рубок тонсеневкий.* Гол. I. 64. Ум. Рубочок, рубонько. Гол. IV. 441. *Один рубонько—голову завивати, другий рубонько—дитятко повивати.* Гол. II. 596.

Рубонѣти, нѣ, нѣш, гл. Сильно рубнуть. *То розмахувались з усієї сили, що аж шабля свище; то знов один одного тільки манили, а сами чизали, як би рубонуть да й закінчати зразу.* К. ЧР. 167.

Рубчастий, а. в. Гравеный. Частува-
ла хума з рубчастой чарки. Полт.

Рубче, кв, м. Ум. отъ руб.

Руб'я, б'я, с. Рубище. Рудч. Ск. I. 177.
Мкр. Н. 4. Руб'ям прикривати спину.
Мкр. Г. 52. Треба прями, щоб руб'ям
не трясти. Ном. № 7199.

Руба, гв, ж. Церковная земля, земля,
отведенная обществомъ на содержаніе ду-
ховенства. Убогий той нп, що не то
що—й шматка свого поля немає.... ні
туди немає, нічого. Рудч. Ск. II. 207.

Рубач, ча, м. Шт.—Смішок. Вх. Пч.
II. 12.

Рубля, лі, ж.—**Рачник.** Мнж. 192.

Руда, дй, ж. 1) Руда. 2) Ржавое боло-
го. 3) Кровь. Шевч. 419, 667. Руда—не
вода. Ном. № 1283. Кинувъ цілурник і
яко мога поспіиас: та й кинув їй руду
з руки. Кв. I. 97. 4) Дощъ сквозъ солн-
це. Угор. 5) Дышло въ корчугах, саянхъ
для перевозки бревень. Шух. I. 180.

Рудиголова, вй, об. Рыжеволосый че-
ловѣкъ. Дивлюсь батого, зульт!... а його
вже й нема.... Більш нікто, як рудиго-
лова шельмовська окрала. Екатеринбург. у.

Рудий, а, б. Рыжий. Ой ти рудий та
поганый, поганого роду. Чуб. III. 172. Ру-
дий, як собака. Ном. № 5524. Голый, як
руда миш. Ном. № 1519. Чому в ставу
вода руда? Мабуть звила збила. Мет.
113. Руда глина. Ном. № 3773. Ум. Ру-
дѣнный, рудѣсенький.

Рудити, дію, еш, гл. Рыжѣть.

Рудна, ки, ж. Ржавое болото, болото.
Мир. ХРВ. 5. Тоді по оцій самій дорозі,
де ми ідемо, були непереходимі рудки....
кто не знавши, як усочити було у руд-
ку, та ще з важким возом, то пакечки
зав'язне в багнюці. О. 1861. XI. 2. Ко-
ли б нам через рудку перешватиться.

Рудник, ка, м. Рудокопъ.

Рудна, ні, ж. 1) Мѣсто добыванія же-
лѣзной руди. 2) Желѣзо-плавильный заводъ.
Рудобривий, а, в. Рыжебровый. Чужа
пані рудобрива. Чуб. III. 247.

Рудомізий, а, в. О волгѣ: съ рыжими
пятнами на мордѣ. Рудомизий вѣл. Алек-
сандров. у.

Рудуватий, а, в. Рыжеватый; корч-
неватый. ПВолын. у.

Рудь, дя, м.—**Рудько** А ти, котку-
рудю, та ви мети грубу. Мил. 43.

Рудько, ка, м. Кличка рижихъ домаш-
нихъ животныхъ, преимущ. собакъ, кошекъ.

А ти, коте-рудьку, підтопи нам грубку.
Мил. 43.

Рудавий, а, в. Рыжеватый. Черк. у.
Рудавина, ни, ж. Ржавое болото.

Рудак, ка, м. 1) Что-либо порижѣвшее.
Тютюн-рудяк. Лохв. у. 2) Гречиха съ пло-
хо валившимся шульмъ зервомъ. Сторо-
на рудяку, спорона і гречці. Ном. М. 1004.

Руданий, а, б. 1) Краватый. 2) О во-
дѣ: покрытый ржавчиной.

Ружа, жі, ж.—**Рожа.** Чия роля не
йорана, на ній ружа не зривана. Гол.
I. 207.

Ружай, на, м. ?. „Долини мой зеленой-
кі! орав би-м вас ружанами, сіяв би-м
вас червонани“....—**Ей, Романе, Романе!**
та де твої ружане?—„Ей, ружане в
половинці, а червені у липойці. Гол. I.
171.

Ружійна, ни, ж. Ружье. См. Оружійна.
Ад. I. 274. Мир. ХРВ. 142. Ухожу до
йдо в хату, а в кутку ружин з чоти-
ри стоять. Черниг. г. Вихресали вогню
із ружини, да й пустили пожар по до-
лині. Чуб. V. 850. Ум. Ружійнонька.

Руживий, а, в. Относящийся къ руж-
идущій на содержаніе духовенства. Руж-
на земля.

Руйна, ни, ж. 1) Развалина. Все оста-
лось, все сумує, як руйні Трої. Шевч. 36.
Заплакали б тяжко, бо ви б не пізнали
козацької слави убогих руйн. Шевч. 149.
2) Разрушеніе, истребленіе. Чига його го-
лодная поизбель, що-день його руйна на-
зирає. К. Іов. 39. 3) Разореніе. Бачили
лихї свою руйну. К. Іов. 47.

Руйнний, а, в. Разрушительный. Впи-
нили від лютой руйної роботи. К. ПН.
292. Кохається в руйннихъ идеалах. К.
Дз. 189.

Руйник, ка, м. Разрушитель. К. ПС. 7.
Наслѣдники руйника монгола. К. Дз. 80.

Руйнівнще, ца, с. Развалины, мѣсто
покрытое развалинами. Бо пустками во-
ни (добрал, руйнівнщемъ стояли. К. Дз.
99. Отпим же то живе він у руйнах,
в руйновнщї, що люде поددбїгали. К. Іов. 31.

Руйнування, ня, с. Разрушеніе. Не
забудь буняннї злющих, руйнування огня-
ного. К. Псал. 171.

Руйнувати, ную, еш, гл. Разрушати,
разорять, истреблять, уничтожать. Згода
дїм будує, а незгода руйнує. Ном. № 3280.
Тоді треба старе руйнувати, як є з чо-

го нове будувати. Ном. № 13746. *Руйнують твій народ поганці. К. Іов. 217. Тяжко важко заступає, як Сім руйнували.* Шевч. 8.

Руйнуватися, нїюся, вщєж, гл. Разрушаться. уничтожаться, розоряться.

Руйнувіна, ня ж. Разореніє, запусьтїє. *Там смертка тїнь, непоряд, руйнувіна.* К. Іов. 23.

Рукá, ей, мн. ч. рѹкѹ и рѹці, ж. Кожна рука до себе горне. Ном. *Не в'яжіте Касї рѹці.* Чуб. V. 910. До рун. Вї. руки. *Забрав нас до рук.* Стор. II. 208. *Чи ти давав менї його до рук?* Левиц. Пов. 59. *Рѹну давати.* Подавати руку. *І шапки не зняв, і руки не дав, не прощався зо мною.* Мет. 67. *Рѹну давати, придавати.* Особий обряд на свадьбѣ: подаваніє невѣстой жениху черезь столъ платка вѣ знакь согласія на виходъ замуж. МУЕ. Ш. 97. *Придавали рученьки за столом.* МУЕ. Ш. 97. *Рѹну подати.*

а) Подати руку. б) Помочь. *Взиваєть тебе ціла Україна, діво царице, надеждо єдина, абись подала єй руку в пригодї,* Чуб. I. 163. *Рѹна, не рунá номѹ.* Удобно, не удобно кому. *Коли тобі рука се брати, то й бери, а менї не рука.* Полт. Ні, не рука. Рудч. Ст. II. 112. *Рѹна власна, рунюю власною.* Замѣчаніє при подпїси: собственоручно. *На руну, на руну новїшня.* Вѣ руки, выгодно, удобно. Ном. № 5039. *Марусї на руку ковінька.* Кв. I. 49. *Правю рунюю бутї у кѹго.* Быть первымъ помощникомъ вѣ дѣлахъ, быть правой рукой. *Ти у його правая рука.* Ном. № 9523. б) *Рѹни зв'язати.* Пов'язатися. *Ходїмо до церкви—зв'яземо рѹки.* Чуб. V. 77. *Рѹни зложити.* Умереть. Ном. № 3594. — *перебивати.* Разнимать руки, быть свидѣтелемъ при сдѣлкѣ, пари. Ном. № 14062. — *поганити.* а) Братися за дѣло, не стоюще того; б) братися за дѣло неумѣло. *Коли не коваль, то й рук не погань.* Ном. № 9574. — *погріти чим.* Нажитися на чемъ, оборотать кого. *Буде чим рѹки погріти.* Ном. № 9851. — *прикладати.* Усердно работать. *Бога зивай, а рѹки прикладай.* Ном. № 65. *Нї за віщо рун зачепити.* Не надѣ чѣмъ работать, хозяйничать; вечего украсть. Ном. № 9870. *Пїти рунюю.* Повезти, имѣть удачу. *Недавно ся оженили, не пішло рукою: пішла жїнка за тином, а я за мукою.* Нп. Ном. № 8855. *Пїти в рѹку.* Пойти вѣ прокъ. *Як хто продає жалкючи, не піде куп-*

лене в руку. Ном. № 13416. *Мати до рунї когб. Имѣть вѣ виду?* „*Батько за тебе дати мене не хоче.*“ — *Має другого зятя до рѹки?* МВ II. 114. *Рѹну тягтї за ним.* Держать чѹю сторону. *Рѹку потягтї за ним.* Принять чѹю сторону. Кв. I. 218. *Бѹти за рунами.* Быть подѣ присмотрѣмъ, быть взаперти. *Думала, що корова пропала, а вона була за руками.* *Злодїн пїймали, не буде бїльше красти, бо сидить за руками.* *З двѣго рунюю під манастїрь, під цѣрвну, під цвїнтарь.* Отказъ попросхайкѣ—отправляєся просить около монастыря, церкви, гдѣ стоятъ нищїє. Ном. № 4733. *Дѹвгї рунї матї.* Брать чужое, воровать. *Пїйшла я ходити з хати в хату, бо дуже довгї руки мала.* Г. Барв. 365. *З чїєй рунї бѹти.* Сѣ чѹей стороны быть. *Сващки з його і її руну сївають: його на дворї, а її в хатї.* Грвн. Ш. 483. *За рѹни дати.* При заключенїи пари отдавать условенный выигрышь третьему лицу, отъ котораго выигравшїй и получаетъ какъ свою собственность обратно, такъ и выигрышь. Грвн. II. 90. *Рун доложїти до чѹго.* Поработать надъ чѣмъ. 2) *Власть. Сильного руку Бог один судить.* Ном. № 945. 3) *Смѣна поля: участокъ, клнвть поля.* *У трюх рѹках поле.* Харьк. *Поля в неї в кожну руку по 15 десятик.* Г. Барв. 303. 4) *Сторона. Треба повертати у лїву руку.* Стор. II. 14. 5) — *бїна.* Раст. *Hexacleum Sponctium.* Шух. I. 21. Ум. *Рѹчка, рѹченька, рѹчечка.* *Як же менї, козаченку, раненько ходити? Як візьмеш ти за рѹченку,—не мусиш пустити.* Мет. 83.

Рукáв, ва, м. 1) Рукавъ. Сидить без обнови сиріточка, рѹченлята стовачив в рукава. Шевч. 461. *Як раз Савчї свитка, та тїльки рукавїв нема.* Ном. № 7562. *Снї мов з рукава—сильный свѣг.* Ном. № 625. *Він би робив, та в його рукава болять—насмѣшка надъ лѣвивымъ.* Ном. № 1095. 2) *Тонкій конецъ ступици, обрацєнвий наружу.* Сумс. у. 3) *Часть начинїя.* *Константиногр. у. Ум. Рукавѣць, рунáвчїи, рунáвочон, рунáвоньно.* Чуб. V. 606, 208.

Рукавіця, ці, ж. 1) Рукавица. *Од Спаса та й рукавиці до нас.* Ном. № 485. 2) *Перчатка.* Вѣ этомъ значенїи употребляется преимущественно вѣ формѣ уменьшительной. Ум. *Рукавична.* Чуб. Ш. 451. *Лажей у бїлизь рукавичкає.* Левиц. Пов. 433.

Рукавичний, а, в. Перчаточный.

Рукавічник, кв, м. Перчаточник.
Рукавочок, чка, **рукавонько**, ка, **рукавички**, чка, м. Ум. отъ рукав.

Рукавчі чати, с. Рукавичк. Чуб. V. 606. *І маленькі рукавчата шовком вишивала.* Шевч. 329. *Вишивані рукавчата мають.* Г. Барв. 110.

Рукатися, **каюся**, **ешся**, м. Здороватися рукопожатієм. *І рукалася з їдним.* Уман. у.

Руків'я, в'я, с. Рукоятка, — напр. у креста, хоругви. Мвж. 192.

Руковіни, **вин**, ж. мн.—**Заручини**. Чуб. IV. 65.

Рукодівник, кв, м. Конецъ косовиша, за который держатся лъвой рукой. Шух. I. 169.

Рукодівни, **ин**, ж. мн.—**Заручини**. Чуб. IV. 65.

Рукодівний, а, е. Добровольный. *Рукодівний слуха.* К. Дз. 74.

Рукодівник, кв, м. Рукодѣльникъ. Харьк.

Рукодівниця, ці, ж. Рукодѣльниця. Харьк.

Рукодівня, ні, ж. Рукодѣліе. *Свитка, шуба під лисичим хутром—то усе її рукодівня.* Харьк. г.

Рукодівник, кв, м.—**Рукодівник**.

Рукодівниця, ці, ж.—**Рукодівниця**. Котл. Нп. 349.

Рукодільство, ва, с. Ремесло, кустарный промыселъ. *Він живе хліборобством тільки, ніякого рукодільства не знає.* Новомоск. у.

Рукодія, дії, ж. Рукодѣліе, издѣліе. *Сорочка своєї рукодії.* КС. 1883. XI. 500.

Рукодівня, ня, с.—**Рукодія**. *Нема в світі, як своєю рукодівня чи полотно, чи свита; пошитиметься не знають докіля.* Васильк. у.

Рукомесло, лъ, с.—**Рукомество**. *Вже моя рукомесло бур'яном заросло.* Ном. № 10413.

Рукомесний, а, е. Ремесленный. *Тепер тіко й життя за рукомесним чоловіком.* Харьк. г.

Рукомесник, кв, м. 1) Ремесленникъ. 2) Мастеръ.

Рукомесниця, ці, ж. 1) Ремесленниця. 2) Материца. *Та така дівка: сказано—оо всякого шитва рукомесниця.* Харьк. г.

Рукомество ва, с. Ремесло. *Зараз зна-*

ти, що той парубок у людѣх був, бо рукомества навчивсь. Харьк. г.

Рукомія, мій, ж. Рукомойникъ.

Рукопаш, нар. Съ помощью только рукъ. *Беріть (вагу) рукопаш, дрюків не треба.* Черк. у.

Рукопашний, а, е. Ручной. *У нас сцикавки ті—труби пожарні,—малі, сказано рукопашні, недалеко сцика.* Черниг. у.

Рукопис, су, м. Рукопись. Ном. Од видавця. Ш.

Рукописний, а, е. Рукописный. *Рукописний збірник.* Стор. II. 153.

Рўлка, кв, ж. Трубка. Мвж. 134. Грин. II. 186. Ум. Рўлочка.

Рўла, лі, ж. Дуло ружья. *До того дотріскались, що за рўло не можна було взятись, так розорілась.* ЗОЮР. I. 69.

Рум, му, м. Сухопутье. *Одна чата румом, а другая судном під турчина втікала.* Нп.

Рум, меж.—**Рип**, меж. *В суботу інспектор рум до хати.* Св. Л. 222.

Румак, кá, м. Аргамакъ, ратный, боевой конь. *Прийшла свиня до коня та й каже: ось бо й я румах.* Ном. № 7931.

Руманда, дя, с.—**Рем'я**. Вх. Зн. 58.

Руманець, нця, м. Раст. *Matricaria chamomyllata.* Вх. Пч. I. 11.

Румати, кам, еш, м.—**Рюмати**. Левпц. I. 246.

Румегати, гаю, еш, м.—**Ремігати**.

Румовій, á, б. Сухопутный, растущій на сухомъ мѣстѣ. *Сіно румове.* Ном № 10181.

Румса, си, об.—**Рюмса**.

Румсати, саю, еш, м.—**Рюсати**. *Що ж Хівря? Румсає.* Г. Арт. (О. 1861. III. 96).

Рум'ян, ну, м.—**Рюман**. *Рум'ян поле покриває, де козак ся проїзжає.* Лукаш. 134.

Рум'янець, нця, м. Румянецъ. *А в рум'янцю така сила, що всі квіти погасила.* Чуб. V. 38.

Рум'яний, а, е. Румяный. Чуб. V. 136, 1117. *Біда, в кого жінка бліда, а в кого рум'яна, кажуть, завжди п'яна, або: всім козана.* Ном. № 9124. Ум. Рум'яніний, рум'янісенний.

Рум'янітис, нѣся, нѣшся, м. Красѣть, рѣть. *Личко рум'янітисся.* Гол. I. 96.

Рум'яність, ности, ж. Румянность. *Що мені по твоїй рум'яності, нема мені од тебе прилзности.* Чуб. V. 312.

Рум'яніти, єю, еш, і. Дзяться рум'янимъ. Коли б же діялось по мой волі, коли б моя сила, то я б рум'яніла. МВ. II 156. Рум'яніє, як червона маківка. МВ. (О. 1862. III 46).

Рум'янка, кя, ж. Раст. *Anchusa officinalis* L. ЗЮЗО. I. 111. Ум. Рум'яночна. Та гляну я в долинку, аж там ходять нанядючки та зривають рум'яночки на неділю на віточки. Чуб. V. 353.

Рум'янок, нку, м. Раст. а) *Matricaria chamomilla*. Вх. Пч. II. 33. б) — пясичий. *Anthemis cotula*. Вх. Пч. II. 29. в) — собачий. *Matuta Cotula*. Dec. ЗЮЗО. I. 128.

Руна́, ві, ж. = Дуна 2. Лохв. у. Лубев. у. І зник, пропав той тяжкий голос, тільки руна в яру чула. Шевч. II. 223.

Рувати, вію, еш, і. = Лувати. Лубев. у.
Рувдѣк, ка, м. 1) Крыльцо. Його мати старая на рундуку стояла, все плакала, ридала. Чуб. V. 980. Княгиня зійшла з рундука на зустріч гостям. К. ЧР. 211. 2) Ларь на базарній площаді. Ум. Рундучо́н. МВ. II. 32.

Рундуківий, а, в. Крыльчатий. Розчинились у темьмана рундукові двері. К. МВ. III. 246.

Рундучий, а, в. Относящийся къ крыльцу, къ ларямъ. Рундучий торг.

Рундучок, чка, м. Ум. отъ рундѣк.

Рувенце, дя, с. Ум. отъ рѣно.

Руністий, а, в. Кустистий. Мокрець — злілля руністе, стелеться цусто і коренисто.

Рунітися, ніся, нішся, і. Куститися.

Рунка, ки, ж. Въ деревяній курительній трубкѣ: металіческій полый цилиндрикъ, въ который вкладывается табакъ. Вас. 148.

Рѣно, на, с. 1) Руно. Вас. 198. Од вовка отечи, а руно принеси. Ном. № 10240. Шерсть на тій собачі як руно. Черк. у. 2) мн. Виходи. Побитишся на руна польові: жити такі, що й вузь не пролізе. МВ. (О. 1862. I. 74). Ум. Рѣнце. Ном. № 10240.
Рувенце. Тепер вовниця дорога: як руністе, так кова. Мил. 44.

Рунтати, таю, еш, і. Тревожить, безпокоить, трогать съ мѣста, разрушать. Ми як пайшли того мертв'яка, так він і лежав до сліствія, його не рунтали, не роздѣляли, не займали. Верхнедѣвр. у.

Рунтатися, таюся, ешся, і. Тревожиться, безпокоиться. Так і хурман: аби коням добре, то й сидіє він і не рунтатися. Св. I. 123.

Рунтувати, тѣю, еш, і. = Рунтати. Чию селю за некрута стануть рунтувати. Кіев. у. Прийдеться рунтувати лежанку й піч. Рк. Левин.

Рувѣб, дя, с. Ум. отъ рѣно.

Рѣпа, пи, ж. Яма, въ которой держать зимой картофель. Угор.

Рѣпати, плю, пиш, і. Быть желательнымъ, интересовати. Що кому рѣпати, той про те і мунить. Ном. № 9752. Уже мені після керчію оцей тютюн зовсім не рѣпати. Оце задінеш де побудь дялюку, ти ций день і не задаєши про неї, бо не змонеться. Червом. Щоб матеріална вернула — от мене що рунтало. Г. Барв. 475. Його господарство ще не рѣпати. Лубев. у. Тепер додому не поспішаюся: не рѣпати мені домівка. Г. Барв. 337.

Русавка, ки, ж. 1) = Русалка. Русавки полюлю боляться. Ном. № 276. 2) — пахнівна. Раст. *Antoxantum odoratum*. Шух. I. 20.

Русак, ка, м. Крупная порода сельдей. Херс. г.

Русали, лів, м. мн. = Ровагри 3. О. 1861. X. Св. 44. На русали купаються, щоб не було посухи. О. 1861. X. Св. 47.

Русалка, ки, ж. Русалка. Чуб. I. 207. Сиділа русалка на білій березі, просила русалка в жіночок намітки. Чуб. III. 187. Ум. Русалоньна, русалочна. Круном дуба русалоньки мовчки дожидали, взяли її сердешну та й залоскотали. Шевч. 30.

Русалкувати, вѣю, еш, і. Быть русалкой. Може вона й досі русалкує. Г. Барв. 375.

Русальвий, а, в. Относящийся къ русалкамъ. Чуб. III. 185. Русальвий тиждень, великдень. Грив. I. 45. Русальні рѣзигри — по Лукашевичу четвергъ трошкочі ведѣли, т. е. то-же, что и русальний великдень. Грив. III. 116.

Русальчян, на, не. Приналежащій русалкѣ. Русальчян великдень — четвергъ Троникой ведѣли. Ном. № 461.

Русаля, лів, мн. Трошкочі святки. Вх. Лем. 463.

Рѣсий, а, в. Рѣсий. Руса коса. Чуб. V. 110. Ум. Русѣнький. Обстєлю тобі илещі русѣнькими кісочками. Грив. III. 426.

Рѣсія, ва, м. Русинь, малороссія. О. 1861. I. 264. Посунься, лясє, пай русинь сяде. Ном. № 878.

Русінка, ки, ж. Русинька, малороссіянка.
Русіак, русіак, ка, м. = Русин. О. 1861. I. 264. МУЕ. III. 37.

Русокосий, а, в. Съ русою косою. Любе дича русокосе. Млак 18.

Русь, см., ж. Русь. Наленіли ідеи з Русі, сколотили воду Марусь. Чуб. V. 898.

Руський, а, в. 1) Въ Галиції и Буковинѣ: ялорусскій, украинскій. 2) Велико-русскій. Пісня народія, як українська, так і руська. Левц. Пов. 8. 3) Велико-россь. Левч. 187.

Русьвий, а, в. Свѣтлорусскій, бляднвй. Стоить дивок, як дрок, то чорняв, то русьвян. Чуб. V. 143.

Русавітя, вію, еш, и. Ставониться свѣтлорусьма.

Рута, тв, ж. 1) Раст. а) Ruta graveolens L. Вх. Пч. I. 12. Мил. 35. ЗЮЮЗ. I. 131. Зелене, як руна. Ном. 13156. б) пташина. Fimaria officinalis. ЗЮЮЗ. I. 123. в)—польова. Onoprychis sativa. Лв. 100. 2) Родъ писавки съ рисункомъ, въ которомъ заключається близкій къ трезубцу знакъ триквель или трикветръ. КС. 1891. VI. 366. Ум. Рутка, рутонька, руточка. Чуб. V. 401, 857; III. 150.

Рутвйний, а, б=Рутяний. Г. Барв. 248. Ой в'яну я, в'яну, як рутвйня квітка. Чуб. V. 105.

Рутитя, рутчу, тит, и. Крѣпко спать (наємѣшное слово). Чуб. VII. 576.

Рутѣ, ки, ж. 1) Ум. отъ рута. 2)—польова. Раст.=Рута пташина. ЗЮЮЗ. I. 123.

Рутній, я, в. ? Ой куди, рутній Іване, весілля рясного шие. Пч. Ой мій рутній Боже, хто ж мені словомо? Пч.

Рутонька, руточка, ки, ж. Ум. отъ рута.

Рутяний, а, б. Иль рути. Г. Барв. 124. Ой то ти втринати в'ючка рутянолю. Чуб. V. 35. Ум. Рутяньвий. Зеля з мене виче рутяньвий. Чуб. V. 413.

Рух, ху, ж. Движеніе. Гв. I. 96. Рух ний, хода, все було поважне. Левц. Пов. 9.

Рухавка, ки, ж. Движеніе, возневіе смуга.

Рухати, хаю, еш, сов. в. рѣхнути, ну, веш. и. 1)=Рухати, рушити I. Гв. II. 182. 2)=Рухати, рушити 2. Грив III. 581. Ни Варуда, як земля рухи. Драг. 11. Заходились рушити до юсиди. Грив. II. 275. Мов би навипередки з кимсь рухнув титом. Грив. II. 334. 3) Только сов. в. Приннягся, начатъ. Дядина як рухнула пилкати. Пирят у.

Рухатися, хуюся, ешся, сов. п. рѣхнутися, нуся, жешся, и. Двигаться, дви-

нутися, шевелиться, пошенелиться, тровуться. Як добре пається, то й з міста не рухнешся. Павлогр. у.

Рухливий, а, в. Подвижвой, проворный. За молодих ліи баба тямовата була і рухлива. Г. Барв. 486.

Рухлий, а, в. Рухливй. Земля рухля, скоро копається. Пятигор. окр.

Рухнути, ся. См. Рухати, ся.

Рухоний, а, в. Движимый. Рухоме добрѣ. Движимос имущество.

Рухоність, мости, ж. Движимость, динжимос имущество. Чуб. VI. 313. Мкр. Г. 62. Яка там рухомість у його є? свитинок латаных пара, та титани без голом. Кавен. у. Худоба і вся рухомість при йому. Сив. 196.

Руча, ці, ж. Дѣтск. Рука, ручка. О. 1862. IX. 119.

Руч. въ выраженіяхъ: 1) У ліву руч. В'тво. 2) У праву руч. Вправо. 3) Руч-об-руч. Рука обь руку. Як спарується руч-об-руч докини, то моді убие він тебе у руки. Харьк. г. Під п'яну руч. Поді пьваю руку. Ном. № 11734. Не в чім його у хаті немає, аж він, голубе сивий, забравсь під п'яну руч до дичат та й журує з ними. Староб. у. 5) Під добру руч. Въ хорошую мнвту. Як підкотиши під добру руч, то й у кари чулжмо з тм. Харьк. г. 6) Під гарячу руч. Въ мнвту г'яна, подь сердитую руку. Гляди, як підкотиши під гарячу руч, то щоб був не поповив тебе дооре. Харьк. г. 7) Тягті за ним руч. Приннять чью сторону. Ном. № 4925. І син за твою руч тиние. Г. Барв. 225. Зять його вощає добри, латил, що він йому носитиив нару копей і за тм руч тиние. Рудч. Ск. I. 183. 8) Твој руч. Тебѣ ва руку. В кійні города млин, до чоловік-прислав: берись каже, мірошикурани, бо твоя руч. Ото ти і став мірошиником. Кіев. у. 9) На мою, на твою, на його, на свою руч. Въ мою, твою, его, свою пользу. Ти вони все на свою руч, а мй, сказано, дурні—кваки. Лубен. у. Гролада почала схилатися на руч Гришковоу. Мир. Пов. I. 156. З козаної руки аж ченверо було, а з нашої тики двое, тм вои на їх руч і оіао нішло. Лубен. у. 10) На свою руч горній. Говорити въ свою пользу. Черк. у. 11) На їх руч стояти. Быть на ихъ сторонѣ. Він бо рил-у-раз на їх руч стоить. Лубен. у. 12) На скору, швидѣу руч. Наскоро. А тм

поставлять захусити на скору рчи чоґо псбудоѣ. Алл. 49.

Руча́й, ча́ю, м. Ручей. *Приблудився до нѣю, дрібниського ручаю і став коля пшннати.* Чуб. V. 946 Ум. Руча́єць. Чуб. III. 305.

Руча́йка, ви, ж. Мѣра пеньки, льна: столько, сколько можно взять рукой= $1/10$ по-вісма=жменя Черниг. у. Черк. у. Вас. 200.

Руча́тися, ча́юся, ешся, м.=Ручи-тися.

Руче́ний, а, в. Ручной, къ рукѣ отно-сящійся. Мвж. 42.

Руче́нька, руче́чка, ви, ж. Ум. отъ руна.

Руче́нїя, нїти, с. Рученка, маленькая ручка. *Бїлі ручеґята мліть-обнімають.* Шевч. 133. Ум Рученїятко, рученїяточко.

Руче́й, а, в. Локкій. *Веселий, ручай молодик.* Мгр. Г': 7. *Дївня руча, цира, жвава, невисипуца.* Мгр. Н. 4. *Вишукують собі таких малюків ручих, щоб укрив і втїк, а прїйма викрутивсь.* Св. Л. 136. *Коби менї тепер хоч за жменю людєй ручого плеча, кипувя б я левом...* на спи-рогю Острозькою. К. ЦН. 223.

Руча́йна, ви, ж. Рука. *Он ти стара непе, та слѣд коло мене, закладай ручицу та й зи пазушицу.* Чуб. V. 420.

Ручи́ти, чу, чшш, м.=Ручитися. *Я ла йою ррчу.* ШВолын. у.

Ручи́тися, чу́ся, чшсья, м. Ручаться. *Хто ррчнтись, той і мрчнтись.* Пом. № 10661. *Не ррчнсь не то то за рїдлю-го бнтька, а за свою пазуру.* Пом. № 6827.

Ручи́ця, ці, ж. 1) Ум. отъ руна. *Вил-ла сусїда удовцю за бїлюру ррчнцю.* КС. 1884. I. 32. *Зеленою китайкою ррчнцї покрив.* Чуб. V. 776. 2) Въ повозкѣ: укрѣ-пленнїй въ подушкѣ и стоящїй наружу накладво колышекъ; четыре такихъ ко-лышка (два въ передней подушкѣ и два въ задней) поддерживаютъ съ обѣихъ сто-ронъ драбину. Чуб. VII. 402, 403. Рудч. Цн. 250. *Ррчнця ладобується в пасад і на неї накладається налюшник.*

Руче́а, ви, ж. 1) Ум. отъ руна. *Апоп нїжею, а зїмою ррчкою.* Пом. № 559. *А нрчтє з бїлх ррчок!* - говоритъ молодой хозяїнѣ, когда п тчуетъ напшгкомѣ. Пом. № 11518. У ррчнцї з ним браїсья. Вступать съ вѣтъ въ рукопаншню, Соротись пнл биться. Лохв. у. 2) Рукоятка многихъ инструментовъ и орудїй, напр. въ топорѣ-топорнщє (Слм. 24), въ нилгѣ—чсренокї

(Шух. I. 291), рукоятка въ шлѣ (Шух. I. 175), въ ножницяхъ— часть, куда вхо-дитъ пальцы (Шух. I. 153), въ косовищѣ— рукоятка, за которую держитсѣ косарь пра-ной рукой (Шух. I. 169). у велефа—пер-вая часть, за которую держится рука (Шух. I. 274), ррчца у огинна (Шух. I. 284 , у лучнѣ, которымъ приводится въ движенїе валикъ ремїсина (Шух. I. 257), у трїба (МУЕ. III. 17) п пр. 3) Каждая изъ па-ры желѣзныхъ дужекъ сундука, за кото-рыя берется руками при передвиганїи сун-дука. Вас. 150. 4) Грифъ струннаго инстру-мента (бандуры, нобан, торбана). КС. 1882. VIII, 281, 1892. III. 383. 5) Въ мельничїй часть корытца (висячаго подѣ коннемъ), за которую трисетъ корытце коннѣ (см. *Норитко, штак*). Мвж. 181 6) Одна по-лоса покоса. Вх. Зп. 5. *Пройшли одну ррчку.* 7)—Божїей Матерї. Раст. Anastatica hierochuntica L, іерихонская роза. ЗЮЗО. I. 31. 8)—Пресвѣтї Дївн. Раст. Gymnadenia conopsea. Лв. 99.

Ручко́вий, а, в. 1) Изъ рукъ давнїй. *Почаснїй же нє, кралецько мал, ррчко-вою, щоб зайкакача тисло,обдала.* Стор. II. 221. 2) О табакѣ: папущинїй. *Куплять шїбаку ррчковою.* ХС. VII. 416.

Руче́й, а, в. 1) Ручной. *І изъ словнх окували ррчнцми окурлять.* Шевч. 611. 2) О писанїѣ: рукописнїй. *Друкованє й ррчнє шєльо чїтатъ павчлсья.* К. Дз. 153.

Ручнї́к, ба, м. 1)=Рущник. 2) Въ ножиной толчѣ: перекладина за которую работающїй держится руками. Шух. I. 161. 162.

Ррчнї́ця, ці, ж. 1)=Рущенця. 2) Каж-дый изъ двухъ коячєвъ шлы съ отвер-стїемъ, въ которое встанлева деревянная рукоятъ. Шух. I. 175.

Ррччо, ррчшо, нар.=Зрччо. *Бам бн радїти, що так вїходить ррччо.* МВ. (О. 1862. I. 103). *Вони тут часто бувають, то їм і ррчшо скїзнили банкнцї, а м-тї видко ходити.* Волч. у. (лобод).

Ррччуха, ви, ж. Рука, ручка. *Твоє ррччухна подали.* Чуб. V. 1158.

Рршаннїя, яя, с. Движенїє съ мѣста.

Рршати, шаю, еш, сов. в. рршати, шу, шшш, м. 1) Двгать, двинуть, трогать, тровуть, шевелить, пошевелить, шевельнуть. *Чорнєсья маленькє црнѣбїлнцу колдату рршати.* Пом. стр. 295, № 149. *Свѣт, не свѣт, а мого не ррчи пїчою.* Пом. № 9414. *Не ррш чужого.* Пом.

9672. Як *длати не любити, як же за тим не журити: ой як рушати очима, — вийме одну плечини; ой як рушати плечима, прийме одну очима.* Чуб. V. 1081 2) Двигатися, дивнутися, трогатися, тровутися. Сам Хмельницький наперед *всіх рушав.* Макс. *Ой як будете, вірне товариство, з Перекою рушити, то не забувайте, вірне товариство, і моєї волів зайати.* Нн. Ти й рушило тилгоєсно в далеку доржу. Шевч. 664. *Вітрьє руши.* Мир. Пов. I. 112. *Рушай! Трогай! Марш!*

Рушати́ся, шаюся, ешея. сов. в. рушати́ся, шуса, шинса, ш. Двигатися, дивнутися, трогатися, тронутися, шевелитися, шевелюватися. *Оля не рушилася з місця.* Левц. Пов. 120. *Батько рушався в доржу.* Змієн. у. *А ну, рушайтесь ви рибачу.* Волч. у. *Вгєр рушається.* Піднімається вгєтер. Змієн. у.

Рушє́ння, ня, с. Опущєніє. *Владика благодєляє нас на рушє́ння.* М. Пр. 51. *Моя пасиодине рушє́ня ланши в царєвї завєдєсь.* Колл. Ев.

Рушати́, ся См. **Рушати, ся.**

Рушля́та, лят, с. мн. Родь дєтської игри. Мил. 56.

Рушнї́й, а, в. Подвижной, проворный. Вх. Лем. 463.

Рушнї́к, кá, м. Полотєнце. Различныя названїя, смотря по употребленїю: рушнїк-убїрач — для лица и рукъ, — стїрок — для вытиранїя посуды, *мїлковїй* — богато вышитый — для украшенїя образонъ, *картинъ*, *божнїй* — для иконъ, *плечевїй* — богато вышитый для сватовъ, *подарковїй* — дешєвый для свадебныхъ подарковъ и пр. Вас. 167, 168. *Вода в вїберечку, — братїку, вийси;* *рушнїк на мїлочку, — братїку, вприси.* Чуб. V. 927. *На образахъ рушнїки, шитї орлами тї хмєдє.* Левц. I. 27. *Рушнїкї подавати.* Перевязать особо для этого пригото- вленными полотєнками, но время обряда сватовства, сватовъ иъ знакє согласїя на выходъ замужъ: *дать согласїє на выходъ замужъ. На рушнїкї стойти.* Вѣнчати́ся. *Ти ми з тобою на рушнїчку стояли, та ми з тобою й прїснути мамі.* Чуб. 2) *Вѣлий ноєсь, вытканнїй иъ нїтокъ, съ красными и синими полосками на концїхъ.* Чуб. VII. 417. Ум. **Рушнїчбá.**

Рушнї́чка, цї, ж. Ружь. *Ой упала Бондарївна близько перєлазу — лавиє, забив нан Канєвський з рушнїнїкї образу.* Чуб. V. 427. Ум. **Рушнї́чка.** Грив. II. 222.

З рушнїчки золотої стрїляє пташки. Гв. I. 169.

Рушнїчбá, чкá, м. Ум. отъ рушнїк.

Рўшно. См. **Ручно.**

Рушту́нок, нєа, м. = **Риштунок.** Федьб.

Пов. 65.

Рюб, бá, м. Игра = **Хроцик.** Мил. 55.

Рюк, ну, м. Платъ.

Рюв, мя, об. Плакат. См. **Рюса.**

Рювати, маю, еш, мн. Плакать. *Та ю- ві тобі рювати.*

Рюбáк, кá, м. Въ выраж. *удрати рюм- кá* — заплакать, заревѣть. *Чи не водєр Мл- кола рюмкá?* Змієн. у.

Рю́са, св, об. Плакат.

Рю́саєня, ня, с. Плачъ.

Рю́сати, саю, еш, мн. Плакать, рю- мить. Пов. № 13527.

Ряб, бу, м. = **Рюб.** Мил. 55.

Рябєць, бцá, м. Родь коршуна. *Так рябєць і вєхотїть.* Пов. № 13678.

Рябї́й, á, б. Пестрый. *Рябї курчата.* Чуб. III. 138. 2) **Рябїй,** покритый осни- нами, рыжими пятнами. *А я рябї роди- лася, чорнявому судилася.* Чуб. V. 604. Ум. — **Рябєнький, рябєсьнький.** *И, голубє свєсьєнький, ти на крыльї рябєсьнький.* Грив. III. 184.

Рябї́на, ня, ж. Рябина, Sorbus aucu- rapia. Чуб. V. 742.

Рябї́ти, блá, бїш, мн. Дѣлать пестрымъ.

Рябїсі́нький, а, в. Совершенно пестрый, совершенно рябїй.

Рябїсі́нько, нар. Совершенно пестро, рябо.

Рябї́ти, бїю, еш, мн. Пестрѣть. Св. I. 308.

Рябї́тися, бїюся, ешєя, мн. Видѣться иъ вѣдѣ отдѣльныхъ пятєвъ, точекъ. *Ти юрї, далеко за долиною... цюєсь рябїюєя, і не пїзати, чи люде ходили, чи тов- ряка наєлєсь.* Св. I. 211.

Рябкани́стїй, а, в. Пестрый. См. **Ря- бїй** 1. Вх. Зн. 61.

Ряббá, кá, м. 1) Родь варєного ку- шаєня изъ пшєна и грєчєной мукї. Кїєв. у. *Вбїрали... хрїн з квасєм, редьку, буряки, рябкá, тетєро, соломату.* Котл. Ев. IV. 19. *Чюю то з сєю святюю глїба не зроби- тє? уєацїнї: оїда, братки, рябкá, сучку, калєнїка...* Кух. (О. 1861. XI. 27. 2) **Клїч- ка** собаки. *Иъ Рябкá годують, так Рябкó й тавка.* Пов. № 7129. 3) Названїє пестра- го котá. *Ой ти, котє-рябкү!* Мил. 42.

Ря́бо, нар. 1) Пестро. *Аби, бабо, рябо.*

Ном. № 5223. 2) Рябо, съ оспивами, съ пятнами на лицѣ. *Хоч рябо на виду, так маслаки доладу.* Ном. № 7317.

Рябокъ, бжѣ, м. 1) Рябчикъ. 2) Веснушка. Чуб. I. 59.

Рябокряпый, а, в. Пестрокрылый. *Соловейко рябокряпый.* Грня. III. 179. Ум. **Рябокряпеленый.** *Есть голубецъ рябокряпеленый.* Чуб. V. 310.

Рябомыный, в, в. 1) О животномъ: съ черными пятнами на мордѣ. *Рябомыза віця.* Мнж. 192. 2) Пестрый. *На собі мав шаровари в хлітку і жилетку якусь рябомызу.* Св. Л. 303.

Ряботыня, на, с. 1) Слѣды отъ оспы на лицѣ. Ном. № 8519. 2) Рыжіе пятна на кожѣ рыжихъ людей; пятна на лицѣ беременной женщины. Черк. у. (Лобод.).

Рябуха, хж, ж. Пестрый предметъ. *Магорка рябуха.* Курка *рябуха.* Ум. **Рябушка, рябушечна.** *В мене сучка-рябушечка.* Мнж. 81. *Мамі собі курочку-рябушечку.* Чуб. II. 90.

Рябчикъ, ка, м. 1)—Рябка 2. Гудч. Ск. I. 201. 2) Сортъ арбузовъ, у которыхъ корка съ темными полосами. Лохя. у.

Рядъ, ду, м. 1) Рядъ; лівія. *Железная дѣрвонька в три ряди посажена.* Чуб. V. 1009. *Сідайте в рядъ, щоб Бог був рад.* Ном. № 11864. *Іще ж мене цїтко з ряду не выкидав.* Г. Барв. 318. *Ішли бояре ряд по ряду.* Мнж. 132. **Ряду донести.** Обойти все собраніе съ угощеніемъ. **Ряд у ряд ставати.** Становиться ровными рядами. **В ряді-годи, в ряді-часи.** Изрѣдка. *То вже в ряди-годи упаде така пїчка, щоб він стючив тилем духом.* МВ. II. 9. *Ми Чайчючка билим в ряди-часи.* МВ. II. 96. 2) Очереди. *Чекай ряду, дістанеш коляду.* Ном. № 5568. *Пшанко й до тебе рад дійде.* 3) Конская сбруя. Желох. Шух. I. 101. 4) мн. ряди. У ткачей: дощечка съ двумя отверстіями, въ которыя пропускаются нити основы. Вас. 202. 5) Договорчи. *Боз ряду чаяя роботу.* Ум. **Ряди, рядічок.**

Рядѣлце, ця, с. Ум. отъ рядло.

Рядѣнце, ця, с. Ум. отъ рядно.

Рядити, джѣ, дш, гл. 1) Распоряжаться, давать порядокъ. *Чоловикъ мислить, а Бог рядить.* Ном. № 82. *Хиба він староста, що рядить у селі.* НВолын. у. 2) Приводить въ надлежащій видъ, убирать. *Дівчині русу косу чешуть, казакові домовину тежуть, а дівчині косу русу рядять, а колака до тробу провадять.* Чуб. V. 377. 3) Договаривать, подрязать. *Чи*

не ви рядите під сахаръ? Черк. у. 4) Готовить для чего, годъ, опредѣлять для чего, кого. *Оце тобі, Миколо, моя дитина: спершу я не радив її за тебе, та заслужив ти у мене.* О. 1862. II. 78.

Рядитися, джѣ, дш, гл. Собираться, готовиться. *Пріч рядися, а хлїб сій.* Ном. № 10128.

Рядло, лѣ, с. Зернышко въ косточкѣ плода. Коволь.

Рядна, ної, ж. Условіе, договоръ. *Но коровакъ угівір-рядну писали.* Дума.

Рядный, а, в. Аккуратный, хозяйственный. *Сама є'м ся дивувала, яка'м была рядна: єдно'м мала телатище, і то є'м не загнула.* Гол. II. 449.

Рядына, нж, ж. Тоже, что и рядно, но плоховатое. *Лежить Ганка на старій драптині, прикрита старою драпою рядыною.* Левци. I. 75. *Гей було їй сорочки не дати, було обвертїни в подрану рядыну.* Мет. 268. 2) Одежда изъ плохой грубой ткани. *Ти в мамі ходив в грубій рядыні, а в нас будеш ходити в синім кармазикі.* Чуб. V. 393. Ум. **Рядынина.**

Рядно, нѣ, с. 1) Толстая пеньковая ткань, родъ плотной и толстой дерюги; родъ простыни или одѣла изъ такой ткани. Вас. 168. *Тягн рядно на двоє одно.* Ном. № 12793. *Виткала п'ятеро ряден.* Черниг. у. **Напрїти мѣрим рядномъ.** Набросаться—и слова не дать сказать. Ном. № 3420. Ум. **Рядѣнце.**

Рядно, нар. Нарядно. *В дорогім одянії він рядно ходив.* Гол. Ш. 267.

Рядныий, а, в. Сдѣланный изъ дерюги. *На Ковалїці усе діжки да убогїї, кроїли дари рядныий.* Чуб. III. 115.

Рядовий, а, б. 1) Обычный, обыкновенный. 2) Рядовой. **Рядовий козак його доганяє.** КС. 1884. I. 37. *Ой ви, сотники і полковники і козаки рядовїї.* КС. 1882. XII. 513. 3) Очередной, слѣдующій по порядку. *Рядову чарку піднести.* *Наламала пальниці, рядову підносить.* Мкр. II. 16. 6)—Рядняний. *Ой посажу я дітей у рядову торбину.* Чуб. V. 860.

Рядовѣк, кѣ, м. 1) Рядовой (о козацѣ, солдатѣ). Г. Барн. 443. *Черниговської сотні козак рядових.* Костон. 7. 70. 2) Раст. *Sanguisorba officinalis* L. ЗЮЗО. I. 135.

Рядовиня, нї, ж. 1) Дерюга, грубый холстъ, употребляющійся на рядна, скалтерти, мѣшци и пр. Чуб. VII. 408. Различные сорта рядовины: базарьба—шири-

ною въ аршинъ, біла — пл. выбѣленнаго вѣлу, идетъ для ряден и мѣшкови, дорѣжки — полостал на вскрѣпленной основѣ и крашеномъ утѣ, **мѣшкова** — для мѣшкови, шириной 12 вершковъ, писана — въ попережныхъ цвѣтныхъ полосахъ для пологниковъ, **пранки** — полубѣлая, изъ сѣрой основы и недобѣленнаго утка, **сирова** — небѣленая, в сбѣсони — плотная, особо вытканная и пр. Вас. 168. 2) Худшіи сорты сукна. Чуб. VII, 421.

Рядокъ, двѣ, м. 1) Ум. отъ ряд. *Сидать дѣвчата рядкомъ на приспѣ*. Чуб. III, 100. 2) Строка въ книгѣ. Ум. **Рядчок** *Плавать качки в два рядочки*. Мет. 56.

Рядувати, дѣю, вш, гл. Обходить ряды сидѣщихъ, — напр. угощая водкой. *Вона рядує людей, то й мене не минає чаркою*. Пономоски. у. (Залюб).

Рядюга, ги, ж. 1) Деревяг. 2) = Рядно? Ум. **Рядюжна**. *Коли не пропав в пелюшкахъ, а вже в рядюжкахъ не пропаду*. Ном. № 5291.

Рѣжа, жі, ж. 1) *соб.* Утварь, орудія, для чего либо необходимыя. Желех. 2) Шайка балял. Ум. **Рѣжа, рѣмечна**.

Рѣжанка, ви, ж. Варенецъ, родъ простовашн. Кавси. у. Чуб. VII, 438. См. Гусяника, пржанка.

Рѣжечка, ки, ж. Ум. отъ ряжа. Черниг. у.

Рѣжка, ки, ж. Ум. отъ ряжа. Канев. у. Полт. у. Черниг. у.

Рѣма, ми, ж. = Рама. Левец. I, 23.

Рѣмено, на, с. Оконная рама, перенлетъ оконной рамы. *Застукали в рѣмено того вѣжма*. Екатеринбургск. у. (Залюб.).

Рѣми, рям, ж. Складки, сборки. Угор. **Рямити, млю, миша, гл.** Складывать въ складки. Угор.

Рѣмка, ки, ж. = Рамка. Левец. Пов. 227.

Рѣмпати, паю, еш, гл. Чиркати, трещати. Вх. Уг. 226.

Рѣмца, та, с. = Рям'я = Рамтя. Лохв. у. **Рѣмца, ців, мн.** Рамка. Мир. ХРВ. 120.

Рям'я, н'я, с. Рубище. *Світиться у васъ крѣзь рям'є тѣло*. К. Ціп. 238. *Не одежа на ній, а старече рям'я*. Кн. I, 215.

Рянда, дв, ж. Лоскутъ, тряпка. Вх. Лем. 463. Ум. **Ряндка, рѣндочка**. Вх. Уг. 266.

Ряндавий, а, в. Оборванный, рваный, въ лохмотьяхъ. *Ряндава кошуля*. Вх. Лем. 463.

Ряндка, рѣндочка, ки, ж. Ум. отъ рянда.

Ряндя, дя, с. Лохмотье, тряпье. Угор. **Ряндярь, рѣ, м.** Ветомникъ. Угор.

Рянуха, хв, ж. = Равака. Вх. Пч. II, 16.

Рѣса, си, ж. 1) Рѣса. *Нарядися, як ній у рѣсу*. Ном. № 11215. 2) Колосъ прѣса, овса, метелка у растеній, вѣвичья. *Рѣса у прѣса*. Вх. Лем. 463.

Рѣсити, шѣ, сѣш, гл. Дѣлать обильными плодами, листьями. *Не вати то батько садочокъ садив, садочокъ садив, все злотои рѣсив*. Чуб. III, 401.

Рѣсиця, ці, ж. Складка, сборка. *Старший бояринъ красен, а в його жуяни рѣсен, а за тими рѣсицями сидять воші коницями*. Мил. 156.

Рѣска, ки, ж. 1) Водное растеніе: *Letna minor L. L. trichnea L.* ЗЮЗО. I, 126. *Ой обвиває од берега щука-риба рѣску*. Мет. 8. 2) Сережка ва деревѣ, напр. на оршанинѣ. Угор. 3) = Рѣса 2. МУЕ. III, 48.

Рѣсний, ѓ. ѓ. Преимущественно о растеніяхъ: густой, обильный листьями, вѣтвями, обильный плодами. *Садн рѣсні похилилися*. Шевч. 219. *Ти, дѣвично красна, де ти воли пасла?* — *Під дубками з порубками, де травиця рѣсна*. Грин. III, 157. *Обсїй, матїнко, овесецю, щобъ наш овесецъ расен був*. Пч. *Ой ти, дубе кучерявий, листя твоє рѣсне*. Чуб. V, 13. *Рѣсна яблуна*. Харьков. *Рѣсна картопля — имѣюцян много картофелинь*. НВолын. у. О волосахъ: густой. Г. Барв. 359. Объ одеждѣ: со многими складками, широкій. *Рѣсна сорочка* О. 1861. XI, 21. *Рѣсні рукава в сорочці*. О людяхъ: хорошо одѣтый. *Якъ приїде весна красна, буде наша голота рѣсна*. Пч. Ум. **Рѣснѣнький, рѣснѣсьмьий**.

Рѣснїстий, а, в. = Рѣсний *Копя на копї, а снїп на снопї, копї пашкїстї, снопи рѣснїстї*. Гол. II, 3.

Рѣсиця, ці, ж. = Рѣсица. КС. 1883. II, 393.

Рѣснїти, вїю, еш, гл. Быть густо покрытымъ, изобиловать. *Це дерево рѣснїє яблуками*. *Турецкї ринки рѣснїють нашимъ людемъ україньскимъ*. К. Вѣй 71.

Рѣсно, кор. Обильно, густо. *Ой вишенько-чрешенько, чомъ не рѣсно родиш?* Чуб. *Щобъ у васъ увесь вїхъ такъ було рѣсно, якъ оце теперъ на столї*. Г. Барв. 84. *Садн цїли рѣсно*. Левец. I, 524. **Рѣсно-**

рясно плакала. Мир. ХРВ. 406. Ум. Рясненью, ряснєсенню.

Ряснота, ти, ж. Обиліє, изобиліє (плодонь, листьєвъ). Екатеринбург. у.

Рясотѣ, тѣ, ж. = Ряснота. Черк. у. Там груші — рясота, аж гілля гнуть. Сн. Л. 205. Там рясота така, що гілля підперий. Камець. у. Обѣ одеждѣ: обиліє складокъ. Оце вже я спереду мало рясоти пустила, бо під хвартухом, а щоб іззаду рясніша бул спідниця. Цирят. у. Въ нижеслѣд. примѣрѣ: полнота. Молодик, молодий, тобі вповні, мені на здоров'ї, тобі рясота, мені красота. Грив. П. 316.

Ряст, ту, м. Раст. а) *Primula veris*. Маркв. 6. б) *Corydalis solida* Smith. ЗЮЗО. I. 120. в) *Scilla bifolia* L. ЗЮЗО. I. 135. г) — білий. *Corydalis cava* Schweig et Koerth. ЗЮЗО. I. 174. Встала й весна, чорну землю сонку розбудила, уквітчала її рястом, барвінком покрила. Шевч. 195. Топтати ряст — жить, не топтати рясту — умереть. Сим. 219. Мабуть уже йому рясту не топтати. Ном. № 8228. Не довго з того часу стара ряст топтала — через тиждень, чи що, й умерла. Грин. П. 144.

Рятування, ня, с. Спасаніє.

Рятувати, тую, вш, гл. Спасать. Рятуї мене, батеньку, бо я молод козак потопаю. Лукаш. 131. Обізвавъ Тарас Трясило віру рятувати. Шенч. 52. Рятуйте! Спасите! Караулъ! Рятуйте, хто в Бога вірує, рятуйте! Ном. № 4506.

Рятуватися, туюся, вшся, гл. Спасаться. Здалека зоглядали (татарина) з гір, ховалися й рятувались. МВ. П. 74.

Рятуйточки, гл. Ум. отъ рятувати. Ох, лишенько! ох, рятуйточки! Лохв. у.

Ряту́н, на́, м. Спаситель, спасающий. Лохв. у.

Ряту́нка, ви, ж. Спасительница, спасающая. Лохв. у.

Ряту́нок, нку, м. Спасеніє. К. Бай. 41. На тім світі пани рятунокку не мають. П. Волян. у. Ах там молод козак потопає: просить він рятунокку. Лукаш. 131.

Ряхатися, хаюся, вшся, гл. Собираться, трогаться. Свати вже ряхались додому. Камець. у. Я вже й ряхатися не буду. Лубен. у.

Ряха, ти, ж. ? Оце ляхвицька ряха. Ном. № 13947.

Ряхтіть, хчѹ, тіш, гл. Блестѣть, сверкать. Як золото ряхтишь. Гол. IV. 438. На морі огрядні кораблі без ліку-міри стоять собі пишними рядами та ряхтять мов пав'яке пір'я на стнці. Федьк. Нов. 46.

Ряхтивій, а́, ё. Блестящій, сверлящій? Ряхтивяна звѣздця. Гол. П. 540.

Ряцькя, нар. = Рачкя. Угор.

Ряцькувати, кую, вш, гл. = Рачкувати. Угор.

С.

С, пред.—8.
Са! а са! меж. Крикъ на свиней, когда ихъ гонять. Колб. I. 65.

Сабаніти, нѣб, нѣш, гл. Сильво бранить. Желех.

Сабаш, шу, м. Шабашъ, суббота у евреевъ.

Сабашівка, ки, ж. 1) Родъ еврейской шабашковой шанки. Желех. 2) У евреевъ: шабашковая водка. Желех. 3) У евреевъ: шабашковая свѣча. Желех.

Сабашувати, шѣю, еш, гл. О евреяхъ: праздновать субботу.

Сабѣ, меж.—Цабе.

Саблѣк, кѣ, м. саблѣка, ки, ж. Сорти яблочки. Подольск. губ.

Сабза, ки, ж. Разновѣдность вітра. Вх. Пл. II. 22.

Савити, влю, виш, гл. Праздновать день св. Саввы. Було не савити, не варварити, ні амбросити, але куделю було кудосити. Пом. № 4007.

Савтіра, ри, савтірь, рі, ж. Испорч. испатирь. Екват. у. Слов. Д. Эвари.

Савула, ла, савула, ли, м.—Осавула, осавула.

Сага, гѣ, ж. Заливъ рѣчной. Хведора безрідного... над сагою Дніпровою в чистім полі поховати. Мет. 441.

Сагайдак, кѣ, м. Колчанъ, чехоль на лукъ и стрѣлы. Познаси пішою з сагайдаком. Пом. № 13284. У Куліша—лукъ: сагайдак із стрілкою на печаті вирізано. К. ЧП. 392, 426. Ум. Сагайдачѣм.

Сагаи́стий, в, е. О лошади: на высокихъ ногахъ. Желех.

Сагнал и сагнал, дѣ, м. Небольшое стадо молодыхъ ягвятъ съ матками. Херс. г. О. 1862. V. Кух. 38.

Саган, нѣ, м. Котель, большой горщикъ; вообще посуда (даже деревянная). Желех. Ум. Саганин, саганичн, саганѣць.

Сад, ду, м. 1) Садъ. Сади рясні похилились. Шенч.—виноград. Виноградникъ. 2) Мельничный поставъ. Ум. Саде́м, садѣчон, садѣонько. Садох вишневий коло хати. Шенч.

Саджавка, ки, ж. Рыбный садокъ, бассейнъ для разведенія рыбы, прудъ. Хотин. у.

Саджати, джаю, еш, гл. Сажать. Богатого за стѣл сажають, а убогий коло печі не саде. Пом. № 1598.

Саджений, в, е. Осыпанный (драгоценными камнями). Келет, саджений изумрудами. К. Бай. 21.

Садіба, би, ж. Усадьба. О. 1862. VI. 95. Не було ні садиби, ні кроку землі. МВ. II. 33.

Садікати, каю, еш, гл. Тузить, бить. Лубен. у.

Садіти, джѣ, дш, гл. Садить. Наша Маруся садила капусту. Мет. 216. 2) Насаживать, помѣщать. Латку на латці сажу, ша на горілку держу. Пом. № 11719. 3)—гайдунѣ. Танцовать гайдука, трепана. Еней, латку в кулак прибравши і „не до соли“ промовлявши, садив крутенько гайдука. Котл. Ен.

Садітсья, джѣю, дшсья, гл. Сажатьсья, быть сажаему. Картопля садітсья, а мак сіеться.

Садібія, ні, ж. Питомникъ для растеній. Лубен. у.

Садівник, кѣ, м. Садовникъ. Камецев. у. Ев. I. XX. 15.

Садівничий, а, е. 1) Садовничій, Черк. у. 2) Садовникъ. Мій дід був садівничим у панськѣм садку. Канев. у.

Садівничити, чу, чши, гл. Занятись садоводствомъ. Волч. у. (Лолод).

Садінія, ви, с. Сажавіе, посадка (растеній). Херс. г. Сю веску посади півост-

ні яблуно; та як би після того садіння та частювати, а то воно й сожне. Харьк. у.

Сядковій, а, б. Садовой. *Садвое сіно.*

Садко, на, с. Ссадина; рава, натерта сѣдломъ или сѣделкою у лошади. Вх. Зн. 61. Та й мучи поспались на садно; треба чимось ятувати. Харьк. г.

Саднути, дну, вѣш, гл. Ударить, дати тумака. Лубев. у.

Садовій, а, б. Садовый. *Проклята їх на світі займанщина, не знашишуть дороги садової.* К. Іов. 54.

Садовива, нѣ, ж. Садовые плоды, дєренья. *Верби та садовина попережлялись через тини.* О. 1862. IX. 60.

Садовити, влю, виш, гл. Сидить, усаживать. *Садовив його (сина) собі на шию; бігав з їм по гатах, Левци.* Нов. 148. *Садовлять (молоду) на ослін.* Нов. № 298.

Садовитися, влієся, вишся, гл. Сидитися, усаживатися. *Дівчина родитися, а козак на коня садовитися.* Нов. № 3734. *Просьте садовитися.* Сим. 209. *Милости просимо! садовитися.* МВ. (О. 1862. I. 91).

Садовіще, ща, мѣсто, гдѣ былъ садъ. Гайс. у.

Садовніє, ка, м. = Садівніє. Грин. II. 260.

Садвинчка, кя, ж. Жєна садовника. Грин. II. 261.

Садбк, двѣ, м. Ум. отъ сад. Саднѣ.

Садбюко, ка, м. Ум. отъ сад.

Садбочоє, чка, м. Ум. отъ сад.

Садъ, ту, н. садѣта, ти, ж. 1) Родъ тонкаго авглійскаго сувна. К. ЧП. 426. *Штани із дорогої саети.* К. ЧП. 85. 2) Шелковая матерія? *Жінки у золоті, у саеті, у намістах дуже дорогих.* Рудч. Ск. II. 102.

Садтовий, а, в. Изъ саети.

Саж, жѣ, м. 1) Хлѣвъ, мѣсто, куда затворють животное для откармливанія. Чуб. VI. 393, 395. *К Різдуу Максим у саж закинув кабана.* Бор. 72. *А де отні? неже в сажж годус жли собі на сало?* Сеняч. 2) Плетена изъ лозы овалъная корзинка, но формѣ напоминающая яйцо; она погружается въ воду и нефъ въ хриплит помяннїя рыба.

Сажка, жі, ж. Сажка. *А я свої (брови) в сажу влажу—твої прєважу.* Чуб. III. 133. Ум. Сажка.

Сажавка, сажалка, кя, ж. = Сажєвка. *Сажалки була, — калина кругом покависала так рєсно, як дівочі сльози.* Г. Варш. 33. *Викопали сажалку.* Чуб. II. 185.

Сажанка, кя, ж. Посажєнное растєніє. *Се тоттон сїянка, а то сажанка.* Лохв. у. *Цибуля сажанка і сїянка.* Мусск. окр.

Сажати, жѣно, вш, гл. 1) = Садити 1. *Та йди, жінко, та йди, любко, квасолі садити.* Грин. III. 350. 2) = Садовити. *Важтого за сїял сажують, а убогого й так випровожують.* Нов. 3) Посєлєги, посєлїть. *Ой став горади, панські слєбоди по річках сажати.* КС. 1882. II. 436. 4) Вєсивати, вєладивати. *Сажай мені кужель у правє ухо!* — *Вона вєсдить.* ЗОЮР. II. 23.

Сажєнь, жєна, м. 1) Сажєнь. 2) -- носовий. Рєзстоянїє мєжду конєпєм ноги и вытянутой вєрхєй рукой. *Щоб під ним і над ним зємля горїла на косовий сажєнь.* Нов. № 3795. 3) маховий. Рєзстоянїє мєжду распрєстєртыми горизонтально руками. 4) Плавати сажнїями. Плавати, вытягивати руки.

Сажєр, ра, м. = Сажотрус. Шух. I. 92.

Сажєк, кя, ж. 1) Ум. отъ сама. 2) = Зана = Зона. *Вона буває у пшеиці і в просї,—так, як качанчик і з його так як сїжа силєнєсь.* *Через його борошко буває чорнє.* *Дїти як углядять та кричать: ось де сажєк багаті! на вїбратють їх.* Пирит. у. 3) = Верша. Вх. II. 24.

Сажїий, а, б. Покрытый сажєю. *Чорні руки, бо вєгрївав сажєні трїски.* Черк. у.

Сажїїца, ці, ж. Сорєчка, в которой чистїть труби отъ сажї.

Сажнєвий, а, в. Сажєнный, длиною въ сажєнь.

Сажовій, а, б. Выкормлевный въ сажї. *Нї, добродїю, гуєи не сажєви, надвїрні.*

Сажотрус, са, м. Трубочнєсть. Конст. у. **Сазан, на, м.** Рыба: карп. *Омсьєко кашовар щєрбу притириє ваганями, вєрєску гуєно з сазанями.* Мкр. Г. 4.

Сайгак, кѣ, м. 1) Дикий бєза, сайга. *З власних рук годував диких кїз, сайгаків.* Стор. II. 56. 2) Коль вышнєю стє чєловѣка; два тєлнхь колє, збитїє ридохъ, служать свєрядєм для привязыванїя оведъ; шєю овцє вєладиваютъ мєжду ними, а свєрху нхъ связиваютъ. О. 1862. V. Кух. 32, 38. *А ну, хлопці, пїймайтє оту вїзцу на в сайгакї її, а то вона щє одкинєсь од лєянїи.* Кїск. у.

Сайдак, кѣ, м. 1) = Саг-їдак. *Ой поїхав Вєкєслєв на коню гуляти, а повїєля чєрєз плєчї та сайдак багатий.* Макс. *Дєзєнїш над ним сайдак і лук мїдлїий.* К. Іон. 89. 2) Родъ рыбєловнїєго сака. Вх. II. 23.

Сак, ка. и. Рыболовный яридь: сакъ. Части его: конусообразный мѣшокъ изъ сѣти—**саківнѣ**, острый конецъ его—**гогѣвани**, выше послѣдняяго—**бшино**, самый широкая часть—**чѣрево**, само отверстие—**гѣрло**; при отверстіи мѣшокъ падѣтъ на деревянную дугу—**дугу**, концы дуги удерживаетъ на извѣстномъ разстояніи веревка—**пѣпруга**, на которую надѣта остальная часть края сѣти; отъ середины пѣпруги и до гогѣванки черезъ дугу идетъ другая дуга—**облѣи**, который держитъ сѣть растянутой; деревянная палка, къ которой привязанъ сакъ, наз. **держакъ**. Шух. I. 224. Сакъ до гониння—сакъ, въ который вгоняютъ рыбу, испугивая ее. Шух. I. 227, 228.

Сакá, кá, ж. Бочка водовозная. КС. 1882. XI. 580.

Сакалáш, шá, м. Игра съ огнемъ въ ночь Воскресенія Христова. Угор.

Сáква, вв, ж.—Сакъ. Вх. Пч. II. 22.

Саквй, кѣв, ж. мн. 1) Сума переметная. *Пріяязь саквй до троку, взяв коня зп повод.* Мкр. II 11 2) Родъ писавки. КС. 1891. VI. 374, 379. 3) Названіе двухъ вѣлокъ при игрѣ въ хвальну. КС. 1887. VI. 466. Ум. Саківні.

Саківнѣ, нá, с. Часть сакá. Шух. I. 224, 228. См. Сакъ. Часть пѣдладу. Шух. I. 228.

Саклáк, ку, м. Раст. Evonimus europæens L. ЗЮЗО. I. 123.

Сакрамент, ту, м. Причастіе. *И приймається—не станеш його сповідати і сакраменту давати.* Чуб. II. 106.

Сакраментувáти, тѣю, еш, гл. Приобщать Св. Таинъ. *А тиля часомъ непрощеній грѣшникъ уиѣрас, Уже його цукявого сакраментуван.* Шеня. II. 206.

Саксаган, ву, м. Конецъ, смерть. Борк. у. *Гам йому саксаган.* Пом. № 14081.

Сакүля, лй, ж. Родъ рыболовнаго сакá на подобіе мѣшачи изъ рѣдкаго полотна. Вх. Пч. II. 22.

Сал, ду, м. При ловлѣ рыбы: все пространство воды или льда, захваченное сѣтями. Пом. 100.

Сáла, лв, ж. Небольшой плоть или мясцо, употреблявшійся козаками при переправѣ черезъ рѣку: на него складывали оружіе и одежду въ привязанныхъ его къ хвосту лошади.

Салабáй, бая, м. Цюцю, дурный сабáй. Пом. № 6487.

Саламáха, хв, ж. 1) Кушавье: истолченный чеснокъ съ солью в хлѣбонъ, при-

бавляють еще фасолі. Kolb. I. 54. 2) = Соломаха. *Не журися ти, двичино, вѣть тамъ в полѣ саламаха, козацькая завертаха.* Лукаш. 121.

Салáта, тн, ж. Раст. а) Lactuca, салать. в)—зѣчка. Ranunculus Ficaria L. ЗЮЗО. I. 133. *Ой на горѣ салата,—роди, Боже, дівчата!* Грин. III. 306.

Салáтник, ка, м. = Салата заячка. ЗЮЗО. I. 133.

Салáш, шá, м. Шалашь. *Не пришили-сьме тутъ стояти, треба намъ салашдати.* Гол. IV. 409. 2) = Кошара? *На здвигу розбѣрають вѣці з салашу.* МУЕ. III. 48.

Салашинá, мн, ж. = Салаш. Желех.

Салашитися, шүсь, шйсья, гл. Поселяться гдѣ. Желех.

Салашувáти, шүю, еш, гл. Жить въ шалаши. Желех.

Салáш, нá, м. Бойня для скота вмѣстѣ съ салотонней. Екат., Херс. и Таврич. г.г.

Салáтъ, та, м. Солдатъ. *З салатомъ не з своїмъ братомъ, не стягайся.* Пом. № 805. Ум. Салáтъни.

Салáтънá, вй, ж. соб. = Салдатня. *Лаятьсья, як салдатня.* Св. I. 218.

Салáтънá, нй, ж. соб. Солдаты. *Ото скільки салáтънй.* Зміев. у.

Салáтъченко, ка, м. Сынъ солдата.

Салáтъцькй, а, е. Солдатскій. Леванд. I. 59.

Салáтра и салáтра, рн, ж. Селитра.

Салѣна, ка, м. Личинка майскаго жука. Вх. Зн. 62.

Салѣмон, на, м. Испор. Соломонъ. Названіе гадательной книжки лубочнаго изданія, въ заглавномъ листкѣ которой обыкновеняю помѣщается большой кругъ, поддерживаемый мужчиной; на кругъ бросаютъ шарики, который падаетъ на какое нибудь изъ помѣщенныхъ тамъ чиселъ, — подъ этимъ числомъ находится въ книжкѣ отвѣтъ на задуманное. *На салѣмонъ ворожили.* Г. Барн 338.

Салйй, лйá, м. = Саленикъ. Вх. Зн. 62.

Салмáш, шá, м. Помощникъ овечьяго пастуха, чабана. Херс. г.

Сáло, ла, с. 1) Сало. *Різати кабанів на сало.* Стор. М. Пр. 60. *Перчунъ придбав салів, не каятиметься—упоргуе.* Колел. у. Угорск.: внутренний жиръ у свиный, чедвѣкъ и пѣкотъ др. животныхъ. 2) **Дурнѣ сáло.** Тупица, дуракъ. 3) **Сáло дѣрни.** Родъ игры у мальчиковъ: повиснуть, зацѣ-

пвшисъ за перекладину ногами, внизъ головою. 4) Залити сала за шкуру. Досадить, донечи кому. Не одному гарячого сала за шкуру зальємо. Стор. М. Пр. 45. 5) Дідове сало. Раст. *Salvia verticillata*. Шух. I. 22. Ум. Сальце. Пляшка собі сальце. Ном. № 1137. По чарці вит'ємо, сальця згімо шматок. Гліб.

Салогуб, бя, м. Бранное; торговецъ, мѣщанинъ. К. ЧР. 69, 126. Міщанинъ зливас селянина—очкур, чубрій: а селянинъ міщанина—салогуб О. 1862. VІІІ. 32. Пика широка на одуш.ловати, як у того салогуба. Стор. I. 60. К. Повѣсти. I. 200.

Салом'як, ка, м. Нашатырь.

Салотівка, ви, ж. 1) Деревянный сосудъ съ нестикомъ для толченія сала. Товачемъ товчуть сало в салотівці задля борщу, або-що. Червом. 2) Глухая башка.

Салтан, на, м. Султанъ, турецкій императоръ. На такій подушці не погребував би виспатись і сам салтан турецкій. Стор. I. 208.

Сальник, ка, м. Родъ кушанья. Изрубленая свиняя печенка, пережбанная съ гречневою кашею и изжаренная въ сальникѣ. Маркв. 162.

Сальце, цѣ, с. Ум. отъ сало.

Салынка, ки, ж. От. Сигица, Рагнъ. Мнж. 192.

Салыник, ка, м. Майскій шукъ, *Melolontha vulgaris*. Вх. Пч. II. 27.

Сам, самѣ, самб. мѣст. 1) Самъ, сама, само. Біг дає, як сам знає. Ном. № 32. За багачем сам чортъ з калачем. Ном. № 1423. Адже дзеркало показує ніку, якої саме не баче. Ном. № 13828. 2) Самъ одинъ, одиць только, одинъ лишъ. Ватько кликв' їх вечеряти і не дїждався; муся сам вечеряти. Левци. Пов. 25. Нещастя ніколи само не приходить. Ном. Зосталися самі вишкарки. Ном. № 1929.—одін. Совершенно одиць. Сам-одик, як палець. Ном. № 10679.—душю. Одиць однихонекъ. Сам-душю сижу дома.

Сама, ж. Въ им. пад. ед. ч. не употр., а лишъ въ слѣд. выраженіи: брати у саму—размышлять, обдумывать. Вх. Зн. 62. Желех.

Самаратъ, раю, вш, гл. Походить, быть похожимъ. Кіс самарає на дрозда. Вх. Зн. 62.

Самарно, нар. Вѣроятно, правдоподобно. Желех.

Самбір, бору, м. Родъ дерева. Сікуть,

рубать самбір-дерево, сікуть, рубать на Дунай пускають. Лукаш. 157. Жовнар каже: ходіи, серце, у мій новий край: в мене ганки мальовані, садами самбір. Федьк. III. 109.

Самбірка, кч, ж. Раст. *Salix purpurea* L. Анн. 310.

Самбірний, а, в. Изъ дерева самбір. Самбірний гай. Федьк. (Желех.).

Саме, нар. Именно, какъ разъ. Приходить, а дочка саме хліб із печі виймала. Грин. II. 170. Саме гречка розцвілалась. Рудч. Ск. I. 90. Саме так було, як я оце кажу. Саме тоді.

Самець, мѣд, м. 1) Самецъ. Чуб. V. 317. 2) Раст. *Aster amellus*. Вх. Пч. II. 29.

Самий, а, в. мѣст. Самый. Ой топи мене, моя мати, да на самое денце. Чуб. V. 569. В собакахъ сами сила Рудч. Ск. I. 121. Докатає до самого краю. Ном. Ой дай комо овеа по самий перса. Чуб.

Самій, самі и самія, самб и самее, мѣст. Одинъ, только одинъ, лишъ. Самій борщъ на борщ без нічого що-дня як їсти, то хліба найсися? Ужє то не даромъ тобі так солодко самій сидіти дома! Рудч. Ск. I. 132. У самій сорочці вискакує з хати на мороз. І постіль убога—самая солома. Чуб. III. 382. Оставили саме бадиля. Рудч. Ск. I. 52. Самі за себе. Одинъ только. А багато було людей в церкві?—Людей, мало, не було нікогисінько, тільки самі зи себе люстали. Ном. № 828. Ум. Саменький, самбесенний.

Саміца, ці, ж. Самка. Ум. Самична.

Самісінький, а, в. 1) Какъ разъ самый. Над самісінькимъ краємъ гори стояли рядими гуляці люде. Левци. Пов. 131. Схамекувся на самісінькій свят-вечір. Шевч. 279. Годував його і доглядав аж до самісінької смерті. Грин. II. 169. 2) Совершенно одиць. Самісінькі сужарі гризе,—нічого нема. Зосталась я самісінька. МВ. I. 17.

Самісінько, нар. Именно, какъ разъ. Все так самісінько. О. 1862. IV. 27.

Саміський, а, в.=Самісінький. Мабуть тільки правди у твоєму світі, що в ворога кущили за готову кров, з саміського серця на хресті пролиту. Федьк. III. 141.

Самітний, а, в.=Самотний. Зося не придатна до самітнього тихого життя. Левци. I. 340. Не кидай же хоть ти ме-

не, Катрусю, самітної-бездітної лозулі.
К. Бай. 16.

Самітник, *ка.* м. Одинокій чоловік, чоловік, живущий уединенно, отшельникомъ. *Він у Київі, яко артист, буде самітником.* К. XII. 18. *Самітником, та ще й сумним собі живе.* Г. Барв. 477.

Самітність, *ности, ж.* — **Самотність.**
К. XII. 18.

Самка, *ка, ж.* Родь дѣтской болѣзни. *Щоб тебе взяла санка з пристрітом.* *Ном. № 3723.*

Самб, *нар.* Холя. однако, все-таки. но. Угор.

Само, *нар.* = **Саме.**

Самобієць, *бійця, м.* О мечѣ: самъ рубячий (въ сказкахъ). *Меч-самобієць.* Грин. I. 185.

Самобійка, *ка, ж.* О саблѣ: сама рубящая (въ сказкахъ). *Шабелька-самобійка така, що скільки відсека не буде, — все сама поб'є.* Грин. I. 100.

Самовар, *ру* и *самоварь, рю, м.* Самоваръ. *Усватив, як панського самовару.* *Ном. № 6571.*

Самовідець, *дця, м.* Очевидецъ. *Міусек. овр. Були самовідецьми.* Ев. I. I. 2.

Самовільний, *самовольний, а, в.* Своенольний.

Самовільно, *самовольно, нар.* Своенольно. *А в папері тому не велів нікому самовольно в Дніпрі утопати.* *Думитранко.* (Петров. Оч. убр. л. 75).

Самовладний, *в, в.* Самовластний, самодержавний. К. ПС. 135. *Князювати над самовладниками князми й панами.* К. ЦН. 200.

Самовладник, *ка, м.* Самовластний, самодержавний государь. Желех.

Самовладність, *ности, ж.* Самовластіє. самодержавіє. Желех.

Самовладно, *нар.* Самовластно, самодержавно. Желех.

Самовоз, *за, м.* Промышленникъ, занимающийся сукновальною мельницею, для которой сукна самъ собираєть у хозяевъ ихъ и загѣмъ самъ ихъ доставляєть обратно. *Вас. 174.*

Самоволець, *ляця, м.* Своевольникъ. *Ти що лише життя із тими самовольцями.* *МВ. II. 80.* *Бач, які самовольці: самі роблять як знають.* Черк. у.

Самоволя, *ті, ж.* Своеволіє. Желех.

Самовправа, *ви, ж.* Самоуправіє. *Мир. ХРВ. 366.*

Самогра́й, *граю* и *самогрія* *рїю,* м. Шутливо: самоваръ.

Самогрѣбка, *ка, ж.* Машина для сгребанія скошеного. Прилук. у.

Самогуд, *дів, м.* Эпитетъ гуслей (въ сказкахъ): самі собою издаюють звукъ. *Найди мені гуслі-самогуди.* Чуб. II. 39.

Самогужки, *нар.* = **Самогужки.** *Вези мене швидче додому, тільки самогужки вези мене.* Рудч. Ск. I. 166. Не просто-ли это опечатка вмѣсто: самогужки?

Самодвадцятій, *а, в.* Я и еще девятнадцать. *Вх. Зн. 62.*

Самодержавець, *вця, м.* Самодержецъ. Шевч. II. 245.

Самодержавний, *а, в.* Самодержавный. К. Кр. 14. *Прихриває своє самодержавне чоло чернечим клобуком.* Морд. II. 32.

Самодержавність, *ности, ж.* Самодержавіє, неограниченый образъ правленія. Желех.

Самодержавство, *ва, с.* = **Самодержавність.** К. Бай. 141.

Самодержець, *ждця, м.* = **Самодержавець.** К. Кр. 19. К. Бай. 27. *Московский самодержецъ.* К. ПС. 128.

Самодѣри, *рив, м. мн.* Рыболовный снарядъ для ловли сома: три сингазавці между собою большихъ крочка съ грузомъ для тяжести. Браун. 36.

Самодесятій, *а, в.* Я и еще десять. *Вх. Зн. 62.*

Самодруг, *гого, м.* Вдвоємъ пребывающий, самодругъ. *Вх. Зн. 62.*

Самодруга, *гої, ж.* Беременная. *Желех. Фрайрочко моя, так една, як орула, тепер мѣ повіджете, котра самодруга.* Гол. II. 222.

Саможатка, *ка, ж.* Жатвенная машина, жєя. Прилук. у.

Саможер, *ра, м.* Себя ядущій. К. XII. 53.

Самозавѣдбаня, *ва, с.* Самоотреченіє.

К. (Желех).

Самозелень, *ні, ж.* Раст. Euphorbia asygdaloides. Шух. I. 21.

Самозрад, *ду, м. ?* *Самозрад, самозрад, сама 'м ся зрадила, коли 'м до гайку на травку ходила.* Гол. II. 218.

Самостійність, *ности, ж.* = **Самостаяність.** Стор. I. 181.

Саможеша, *ші, ж.* Раст. Coronilla. Шух. I. 21.

Самокієв, *ся, с.* и **самокієв**, *сі, ж.* Протоквана. *Вх. Зн. 62.*

Самокіш, *самокіша, ші, ж.* = **Самокієв.** *Вх. Зн. 62.* Желех.

Самокбска, ки, ж. Косилка, жняя. Славносерб. у.

Самокрїтка, ки, ж. = **Покрїтка.** Клопот. у.

Самозречєня, ня, с. Самоотречєніє. *Дівочї самопокори жертва, самопокори і самозречєня.* К. ЦН. 297.

Самопал, лу, м. 1) Самопаль, ружьє. *Вибїрався Козубай на війну з лягами, взяв з собою самопал і лук зо стрїлами.* Лукаш. 112. 2) Довушка на медвїдей и др. крупных звїрей. Вх. Пч. П. 7.

Самопальний, а, е. Самоноспламеняющийся. *Засвітив самопальний сірничок.* Рудя. Ск. II. 180.

І. Самопас, нар. Безъ пастуха, безъ присмотра, на свободѣ.

II. Самобпас, са, м. Пасупій самъ свой скотъ, а не въ общественномъ стадѣ. *Конст. у. Ми самопаса, бо кожен у нас сам свої конї пасе.* Конст. у.

Самопаски, самопасно, самопасом, нар. = **Самопас.** Чуб. VI. 141.

Самобрше, нор. Прежде всего. Вх. Уг. 266.

Самопіски, нар. Безъ посторонней помощи (писати). *Самописки навчивсь писати.* Славянос. у.

Самопіхом, на-самопїх, нар. Возг. приглашеня, нахально, насильно, самоуправно. Г. Барв. 505. Мнж. 192. *Лізуть у гату самопїхом.* Зміен. у. *Як я до їх піду на-самопїх.* Черн. у.

Самопїч, пѣчі, ж. Эпитетъ квашни въ сказкахъ: сама пекущая. Чуб. II. 38. *Угля діжу-самопїч.* Чуб. II. 38.

Самопїчний, а, е. Самъ пекущій. **Самопїчна діжа** = **Діжа самопїч.** Чуб. II. 38.

Самоповіага, га, ж. Самоувіженіє, чувство собственнаго достоинства. К. (Желех.).

Самопокра, ря, ж. Смирєніє, самоуничиженіє. *Дівочї самопокори жертва.* К. ЦН. 297. *В великій тузі і в самопокорї.* К. ЦН. 268.

Самопосвіта, тя, ж. Самопожертвованіє. *Возможеш подвигом самопосвіти скасєння створишь своїму народу.* К. ЦН. 266.

Самопотїти, почу, тіш, гл. Коптїти, испускати копотъ. *Вона (ляпка) самопотїти.* Шух. I. 104.

Самопрївєць, вїд, м. Своенравный челонїкъ? *Молодий бацтанник був собі чоловік веселий та гордий, та щасливий.*

та немилостивий — себелюбець і самопривєць. МВ. III. 103.

Самопрїсуд, ду, м. Приво собственнаго суда, самоуправленіє. *Під самоприсудом козацькимъ жити.* К. Бай. 63.

Самопрїд, ду, м. = **Самопрїдка.** **Самопрїдка, ви, ж.** = **Прїдка.** Ум.в. у. Черн. у.

Саморадощї, шей, ж. мн. Радость въ одиночку? *Встрѣчено только у Свидницкого. Він дїбав, похитуючись, і з саморадоццєхъ насвистував.* Св. I. 255.

Саморїдний, а, е. 1) Самородный, естественный, натуральный. *Саморїдна віспа.* Полт. г. 2) — **дна дїтина.** Незаконнорожденный ребенокъ. 3) — **дне зїлля.** Раст. = **Пісочник.** Вх. Пч. I. 13.

Саморѣзка, ки, ж. Самодѣльная вещь. Рк. Левиц.

Саморѣбний, а, е. Самодѣльный, домашняго приготавленія. *Це сукно саморѣбно.* Рк. Левиц.

Саморѣвий, вою, м. Саморазвитіє. К. Кр. 35.

Саморѣслий, а, е. О землѣ: грунтъ, нетронутая почва. *Тут нема вже чога далї й копати: пішла саморѣсла земля.* Брацл. у.

Самоуничуванія, ня, с. Самоуничтоженіє. К. ЦС. 147.

Саморуч, нар. Собственноручно. **Саморучний, а, е.** Самодѣльный. *Рушники саморучні.* Екат. у. (Залюб.).

Самосвідомствє, мости, ж. Самосознаніє. Желех.

Самосїл, ла, м. 1) Самовластитель. *Цей губернатор в губерні самосїл.* Козел. у. 2) Раст. *Teucrium chamaedrys* L. ЗЮЗО. I. 138.

Самосїй, сїю, м. Самосѣвка. *Овес-самосїй.* Чуб. III. 266. *Горох самосїй.* Грин. III. 54.

Самосїйка, ки, ж. Сѣлка.

Самосїйний, а, е. 1) Самосѣбный. 2) — **на дїтина.** Незаконнорожденное дитя. Г. Барн 310.

Самосїч, ча, м. = **Самобїєць.** *Міч-самосїч.* Рудя. Ск. I. 98. Чуб. II. 38.

Самостай, тayo, м. Раст. *Senecio eugaeifolius* L. ЗЮЗО. I. 136.

Самостайний, самостїйний, а, е. Самостоятельный. О. 1862. I. 79; X. 1.

Самостайно, самостїєно, нар. Самостоятельно. Морд. III. 42.

Самостанівість, самоотійнівість, ности,
ж. Самостоятельность.

Самостій, тою, м. Раст. *Randunculus aquatilis*. Вх. Пч. II. 35.

Самостріл, лу, м. 1) Лопушка для мед в'їдей и др. крушнихъ звїрей. Вх. Пч. II. 7. 2) Болгзнь: стрїльба въ поясиць. Желех. *Самостріл ми лобку напав, лупає очима, усе каже, що їй болить щось нежн плечима.* Гол. Ш. 223.

Самосуд, ду, м. Самосудъ. К. ЦН. 184. *Кривавий самосуд.* К. Дз. 55.

Самотá, ті, ж. Уединеніє, одиночество. К. ЧР. 426. Рудч. Чп. 253. *На самоті. Невидитъ. Кобза на самоті, схилившись на стіл, облився гіркими слозами.* Стор. М. Пр. 59. **Самотбо.** Въ однокочку, одиночо. К. ДС. 14. *Злапали Швачку та й самотою, та до Львова віддали.* Гол. I. 17.

Самотба, ви, ж. Безымянная р'їчка. *Зробила той кут якась р'їчка самотека, нашиви у р'їчку Остер, у лузі.* К. ЧР. 257. См. еще русскій перенодъ „Черв. Радич“. Пов'їсти К. I. 229.

Самотина, ні, ж.—**Самота.** *Без дружими і надїє в самотині посиє.* Шевч.

Самотити, тію, вл. гл. Жить уединенно. *А я самотію у Новогрудку.*

Самоткánвий, а, е. Собственного, домашнего тканья. *Мої хусточки самотканїє.* Грин. III. 119.

Самотний, а, е, самотній, и, е. Уединенный, одинокій. *Підкраденця, наробиши миза, запалили рай мій самотний.* Шевч.

Самотність, ности, ж. Уединеніє. Левин. I. 289.

Самотба, ви, ж.—**Самотека.** *Іди ж, каже, оціни пісками глибокими да р'їчками самотоками.* Рудч. Ск. I. 136. 2) *Тож, что и витушка (см.), во в'їсколько сложяче устроєнная, а именовано: положевннхъ накрестъ палокъ—перехрестивъ (бильця у витушки), зд'єсь дв'ї пари—внизу и вверху, и каждый верхній коонецъ соединенъ съ соответствующимъ нижнимъ дощечкой съ зазубринами (зазубами)—на́чною (=юник, качечка у витушки); каждая такал пара соединєвннхъ перехрестивъ наз. ермб; ерма отд'єлены другъ отъ друга расноркою—розгбномъ; стержень, на кот. над'єты ерма, наз. свбрень.* Шух. I. 150.

Самотрїть. Самъ третей, и и еще дное. Вх. Зп. 62. *Втвори мені ворота! Бо я*

їду самотрїть на вечерю, на обїд. Гол. IV. 512.

Самотужки, нар. Собственными силами, усилиями. Сив. 20. Грин. I. 4. *Так вїн ото самотужки і порося уклав? А тож!* Кобел. у. *Ми з сестрою возило зимою до р'їчки сорочки прати не конєли, а так, самотужки сакки тягнємо.* Пирит. у.

Самотїж, нар.—**Самотужки.**

Самоўе, ка, м. Самоучка. Желех.

Самоўкий, а, е. Самъ учившійся. Желех.

Самохїттю, нар. Добровольно, по своей волї. *Сам погинув... чи самохїттю, чи так уже Господь його покарав.* МВ. I. 158.

Самохїть, нар.—**Самохїттю.** К. ЧР. К. Бай. 12. *Як таки самохїть свою душу морити.* Борз. у. *Самохїть підставити під ярмо шию.* Мир. ХРВ. 95.

Самохідник, ца, м. Въ сказкѣ эпители сказочного бистроногого бычка. Чуб. II. 241.

Самоцївїт, ту, м. Самоцївѣтъ, драгоценный камень. *Була убрана на весїлї в жєнчужї, в дукачах і самоцївацх.* Стор. I. 34. *Переносно: вообще что-либо прекрасное по своимъ природнымъ качествамъ. (Українська мова) зоставила багато своєю самоцївїту в польській слаєвности.* К. XII. 116.

Самоцївїтний, а, е. Самоцївѣтвый, драгоценный; переносно: прекрасный по своимъ природнымъ качествамъ. *Буйно проросла та самоцївїтка мова.* К. XII. 116.

Самочуття, тã, с. Самочувствїє, самосознанїє. *Наши тільки вїк знає, чого стоїть сей оран (нар. слово) національного самочуття.* К. XII. 121.

Самочетв'єртий, а, е. II и еще трое. Вх. Зя. 62.

Самшїсть. Самъ-шести.

Самўра, ри, ж. Спявця. Вх. Лем. 461.

Санджак, ка, м. Губернаторъ турецкій. АД. I. 226.

Санджаківна, ни, ж. Дочь губерниатора (турецкаго). *Дівка-санджаківна на вєстрїчу вихожєє, Алкана-пачу в город Козлов зо вєїм вїєськом затягєє.* АД. I. 211.

Сандова, ви, ж. Жел'їзный трезубецъ для битья рыбы. Поп. 96 См. Сандоля.

Сандбля, лі, ж. Сварядъ для ловли крушної рыбы: дивный шести-, на которомъ прикр'їдена жел'їзная вилка въ два острїя. Брлун. 31.

Санжарівка и **санжарка**, **кв**, **ж**. Названіе одной п'єси, а также и танца. *Санжарівка на скрипці грали*. Котл. Ен. I. 19. *Вони як вжарили санжарки*. Алв. 55.

Сани, **вэй**, **ж**. *мн.* Сани. *Не в свої сани вліз*. *Ном.* № 9601. *Приїкне, кажуть, собака за возом бігти, то біжить і за саними*. *Посл. Ум.* Сányи. саночий. *См.* Сányна.

Саниці, **пъ**, **ж**. *мн.* Полозья. *Вх.* *Лев.* 164.

Санька, **кв**, **ж**. 1) Полозь. *Брацлав.* у. 2) *мн.* Санки. *Запряжу я коня в санки на поїду до козакки*. Чуб. V. 43.

Сányий, **а**, **е**. Сányий. *Самна їзда—ангельська їзда, але дідчий виворіт*. *Ном.* X. 11433.

Санувати, **нүю**, **вш**, **гл.**—**Шанувати**. *Гол.* IV. 490.

Санчата, **чят**, **ж**. *мн.* Маленькія сани. *Що на горі санчата,—спускаються дівчата*. Чуб. V. 98.

Санчата, **чйщ**, **ж**. *мн.* Большія сани. *Бактротій везе кійи на старих санчищях*. *Фр.* Пр. 22.

Сап, **пу**, **м**. Соп'віе. *З кимнати доноситься сап важкий*. *Мир.* *Нов.* II. 73.

Сапá, **пй**, **ж**. Кирка для выпалыванні сорняк трави, для окучуванні растеній. *Роспочинається полотноя; народ висипає, як та хмара, як та орда, з сапами*. *Левци.* I. 24. *Сапа має дерев'яне держівно—фіст, вправлене в залізне вухо, що вистає з плоскої залізної жмені*. *Шух.* I. 161. *Ум.* Сápка, сáпочна.

Сапáй, **пáй**, **м**. Въ загадкѣ—носъ. *Ой на горі гай, під гаєм мигай, під мигасм сапáй*. *Ном.*, стр. 297, № 222.

Сапáльник, **ка**, **м**. Полольщикъ.

Сапáльниця, **ці**, **ж**. Полольниця.

Сапáння, **ня**, **с**. Полотьє.

Сапáти, **паю**, **вш**, **гл.** Дышать съ соп'віємъ. 2) Пышать. *З рота поломя сапáте*. *О.* 1861. VIII. 31. *Так і сапáв полу'я*.

Сапáти, **пáю**, **вш**, **гл.** Полотьг и окучувать. *Ти їди вже на город, картоплю треба сапáти*.

Сапáчка, **кв**, **ж**. *Ум.* отъ сапа.

Сапáт, **га**, **м**. 1) Большая плетеная корзина въ видѣ наставки на повозку—для возки огородныхъ овощей, угля и пр. *Вис.* 204. 2) Плетеная изъ лозы ручная корзина. *Херс.* у. *Слов.* Д. Эварн.

Сапáта, **ти**, **ж**.—**Сапáт**. *Ум.* Сапáтна.

Сапáтн, **ву**, **м**. Родъ киселя изъ бу-

зныи. *Найкраща їжа дтям—то сапáтн*. *Переясл.* у.

Сапáльно, **на**, **с**. Ручка у сапи. *Черк.* у.

Сапáна, **ня**, **ж**. Инструментъ дровурововъ: на топориче насаженъ (такимъ образомъ какъ и топоръ) родъ желз'наго ключа, загнутаго вгугрь; части: топориче входить въ плечѣ з п'ятною, ключъ—штіль, згнутый ковецъ его—падь. *Шух.* I. 176.

Сápка, **кв**, **ж**. *Ум.* отъ сапа.

Сапкйй, **á**, **б**. 1) Утомительный, трудный. *Сапка дорога—бач, як коні засалась*. *Павлогр.* у. 2) Рыхлый, сыпучий. *Скйи були глибокі та сапки*. *Павлогр.* у.

Сапкйути, **нү**, **веш**, **гл.** Поцуть, потинуть. *Сапкйуло з печері холодом*. *Харьк.* г. *З провалля сапкйуло чадом*.

Сапувáльник, **ка**, **м**.—**Сапáльник**. *Лохв.* у.

Сапувáльниця, **ці**, **ж**.—**Сапáльниця**. *Лохв.* у.

Сапувáння, **ня**, **с**.—**Сапáння**. *Лохв.* у.

Сапувáти, **пáю**, **вш**, **гл.**—**Сапáти**. *Сапувати я тобі не буду і полоти не буду*. *Колет.* у.

Сапýга, **гя**, **ж**.—**Пужално**. *Вх.* *Зн.* 62.

Сапýн, **на**, **м**. Въ загадкѣ: носъ. Чуб. I. 307.

Сапýха, **хи**, **ж**. Сажа. *Лохв.* у.

Сап'ян, **нү**, **м**. Сафьянъ. Чуб. V. 300. *На носі сап'ян рипити, а в борці тряця кипить*. *Ном.* № 11191.

Сап'яний, **сап'яновий**, **а**, **е**. Сафьянный. Чуб. V. 339. *Сап'янич черевички на носі*. Чуб. III. 152. *Шик-пик, не в сіх, не в тих, в сап'янових*. *Ном.* № 13586.

Сап'янци, **цв**, **м**. *мн.* Сафьянныя сапогы. *Вас.* 162. *КС* 1893. V. 283. *Ня козаку бідному летязі сап'янци,—видні п'яти і пальці*. *Мет.* 377.

Сарáка, **кв**, **об**. Бѣдпуга, несчастный. *Та кувала задулиця на зеленій руті, та займили на Сімбірки сарáки рекрутти*. *Гол.*

Сарaná, **нй**, **ж**. Сараяча. *Накочувала сарана*. *Ном.* № 9246.

Сарanáчий, **а**, **е**. Саравчевий. *О.* 1861. X. 131.

Сарáпати, **паю**, **вш**, **гл.** Испыпать. *Вх.* *Зн.* 62.

Сардáк, **ка**, **м**.—**Сердак**. *На нему сардак чорний*. *Федьк.*

Сардáчина, **ни**, **ж**. То-же что и сардан. но плохонатий *Холь латинка сардáчина,—люде поважають*. *Федьк.* III. 110.

Саркати, каю, еш, саркати, чў, чїш, одв. в. саркнати, вш, веш, гл. 1) Фыркати, фыркнути. Вх. Зн. 62. Желех. 2) Фыркати, фыркнути, отвітнати рїзко.

Сарва, нн, ж. = **Серва.** Незрячі проаряті, а криїї, моя сарва в саю помаюють. Шевч. Сарна під байрак віікав. Греб. 319.

Сарсама, нн, ж. Инструменти ремеслевника. Шух. I. 84, 87, 174.

Сас, са, м. Насїк. прусаць. Вх. Пч. I. 5.

Сатана, нн, м. Сатана. Геть від мене, сатано! Св. Л. IV. 8.

Сатанаїл, ла, м. Сатана, князь бїсовскїй. Бог бачить, що уже Сатанаїл дожене ангела... Чуб. I. 35.

Сатанївїй, а, в. Сатанівскїй. Сатаннє чадо. Левци. Пов. 343.

Сатанїти, нїю, еш, гл. Бїснїся, злїтїся.

Сатанїюка, кн, м. Ум. оть сатана.

Сахар, ру, м. = **Сахарь.**

Сахарєць, рїю, м. Ум. оть сахарь.

Сахарнїй, а, в. Сахарнїй. Утри мої смажнїй уста, а сахарнїй і сам утру. Пом. № 12313.

Сахарнїця, ці, ж. Сахарнїца. Левци. I. 368.

Сахарна, нн, ж. Сахарнїй завод. Вавелїка з Ганкою ставали на роботу в сахарнї. Левци. I. 23.

Сахарь рю, Сахарь. Чужа бїда за сахарь. Пом. № 234. Сахарю кус, а солонї віз. Пом. № 12395. Ум. Сахарєць.

Сахїтїся, хїюся, ешя, гл. Отдалятьсє, чуждаться, пїбїгать. Дїтина сажається її. Екат. у. Сахайся брєснї. Сажається вона тебе, як чорта. Конст. у.

Сачовїця, ці, ж. Чечевїца. Ум. Сачовїчна.

Свавїльнїй, а, в. Своевольнїй, самовольнїй. Лебед. у. Чуб. I. 164. Чи я ж тобі не казала, не бери ж ти мене, бо я роду свавїльного, не навчїш ти мене. Нп.

Свавїльнїк, ка, м. = **Сваволець.** Мир. ХРВ 91.

Свавїльство, ва, с. Своевольнїчество. Лубен. у.

Свавїльно, нар. Своевольно.

Сваволець, вольця, м. Своевольнїй чєлвїк.

Свавїлїти, лю, лиш, гл. Своєвольнїчїть.

Свавїля, лі, ж. Своєволїє. Добра та ладу не було, а були тїльки бучї, ко-

лотнєча та сваволя. Мир. ХРВ. 87. Снїчочку, Ясенюку, мене Кася не слудала, я сваволю вдавляся. Чуб. V. 727. 2) Свавольная жєпцїна. Яка ж у тебе дочка-сваволя.

Свїяба, свїяльба, бн, ж. Свадьба = **Весїлля.** Бїсова свїяба: бачнїш якї чорнї тучї?—Вїдно бїс жєнїться. Чуб. I. 24.

Свїанєнька, свїанєчка, кн, ж. Ум. оть сваха

Свїанєнько, свїанєчко, ка, м. Ум. оть сват.

Свїянька, кн, ж. Ум. оть сваха. Желех. **Свїанїтка, кн, ж.** Ум. оть сваха. Желех.

Свїар, ру, м. Брань, сердитїє укоры. Злого ласкою бїльше уладїши, як свїарїш. Котл. III.

Свїара, рн, ж. Несогласїє, ссора.

Свїарїти, рїю, рнш, гл. 1) Бранїть, грїлїть. Батько свїарїть, а мотиї лучче: не лодї, сїну, на зальоти бїльше. Чуб. V. 36. Не свари на мене. Грнї. III. 324. 2) Ссорїть.

Свїарїтїся, рїюся, рншся, гл. Сердїтїся на кого. Лубен. у. Пом. № 564. Я на вас свїарїлася. НВолын, у. Гєсподь золотю рїзкою свїарїтїся. Пом. № 563.

2) Ссорїтїся. Котл. Ев. VI. 6. З великою худобою бїтїсь да свїарїтїсь. Мет. 83.

Свїарїтонькн, гл. Ум. оть свїарїти. Як ти будєш свїарїтонькн, то ся буду журилонькн. Грнї. III. 324.

Свїарїця, нн, с. = **Свар.** Ум. Свїарнїячко. А я бїтєнькн не боюся, нї свїарнїячка дого. МГЕ. III. 139.

Свїарка, кн, ж. Ссора. Гди, сїну, прїч од мене, через тебе свїарка в мене. Лубен. у. Добра жєлба, коли свїаркн нєма. Пом. № 3277.

Свїаркїй, а, в. Сердїтїй, бранчївнїй. Ну та ї свїаркїй жє твїй коландїр. Стор. II 84.

Свїарлїво, нар. Сорїсь, сердїто. Налєтїять горобїці та ї, свїарлїво цївїрчучи, угору шугнуть з пустого городу. МВ. (О. 1862. I. 96).

Свїарлївець, вця, м. Раст. Helyschrisus ageratum. Авн. 164. ЗЮЗО. I. 124.

Свїарлївїй, а, в. Сердїтїй, бранчївнїй, свїарлївїй. Пронїж є тебе, мїй млєнькїй, до свєкружї ї не вєдї, бо свєкружї ї лепєтуха, свїарлїваго голова. Чуб. V. 535.

Свїарлївїсть, востн, ж. Бранчївость, свїарлївость.

Сварливо; нар. Бранчиво, сердито.

Сварник, ка, м. Раст. *Lygodium clavatum*. Вх. Пч. II. 33.

Свѣт, та, м., мн. свѣті и свѣтово.

1) Отець зятя или невѣстки; свѣтѣми називаються прежде всего родители мужа по отношенію къ родителямъ жены и наоборотъ, а затѣмъ, въ такомъ же отношеніи, и ближайшіе родственники супруговъ. Маркв. 109. *Окисько мені сват, бо моя сестра за його братом.* Харьк. 2) Свѣтѣми взаимно называются совершившіе между собою какую-либо коммерческую сдѣлку. 2) Также и свѣтѣи. Желѣзныи стержень внутри ткацкого челнока, на которомъ вращается шпулька съ нитками. Вас. 166. Ум. и ласк. Свѣтѣи, свѣтѣи, свѣтѣочн, свѣтѣоньн, свѣтѣуно. Грин. III. 485. К. ПС. 33. *Ви, свѣтѣую, будете ще довго, довго жити.* Левиц. I. 377. За исключеніемъ свѣтѣи и свѣтѣочн. употребляются лишь въ двухъ первыхъ значеніяхъ.

Свѣтальний, а, в. Употребляемый при сватанніи. *Рушники свѣтальні давала.*

Свѣтальник, ка, м. Свагъ. *Бодай свѣтальнику добра не було.* Ном. № 8962.

Свѣтанія, ня, с. Сватанье. КС 1883. II. 368. *Сватанія не братанія.* Ном. № 9506.

Свѣтати, таю, вш, гл. Сватать. *Сватати мене, козаченьку, не вводи у неславу.* Мет. 83. *Козакъ дівку вірно любить,—заянати не сміє.—Тимъ я її не займаю, що свѣтати маю.* Мет. 105.

Свѣтатися, таюся, ешся, гл. 1) Свататься. *Тільки що задумали свататися, то й спанели зараз брахати: безъ брехні ні жоден чоловік не сватается.* Ном. № 8961. Въ нижеслѣдующемъ значеніи съ измѣненнымъ удар.: свѣтатися: 2) Дѣлаться по отношенію другъ къ другу свѣтѣми въ значеніи свѣт I и 2. См. еще Свахатися.

Свѣтач, ча, м. Женихъ. Св. А. 278. О. 1861. XI. Св. 49. *Такий мѣ ся свѣтачъ узяв, што не моя руня; не моєй руні, не моєй овертѣ, женившисьъ билъ Янче, сіма роки перше.* Гол. VI. 507. *Свѣтачъ ї три свѣтачі. А їго кортіло за всі данці, бо всі добрі гадѣи.* Гп. II. 53. Ум. Свѣтачѣнью. *Ой надійшли свѣтачѣнкі пойдъ береженьскі, я гадала, що до мене, та вмила коженьскі.* Фр. Пр. 17.

Свѣтѣа, би, ж. соб. Всѣ участвующіе въ свадебномъ обрядѣ, за исключеніемъ новобрачныхъ и ихъ родителей. Вх. Лем. 465.

Свѣтѣи, това, ве, м. Принадлежащи свѣту въ 1-мъ или 2-мъ значеніи.

Свѣтѣо, кѣ, м. Ум. и ласк. отъ свѣт. **Свѣтѣній, я, в.** = Свѣтѣи *Ми свого хлѣба пожалуєм, и будемо животи оставити на свѣтѣній.* Грин. III. 451.

Свѣтѣовько, ка, м. Ум. отъ свѣт. **Свѣтѣтѣ, тѣ, с. соб. отъ свѣт.** *Не сміхомъ свѣтѣтѣя, не сміхом.* Ном. № 12651.

Свѣтѣуно, ня, м. Ласк. отъ свѣт.

Свѣха, хи, ж. 1) Мать зятя или невѣстки, а также родственница одного изъ супруговъ, по отношенію къ родственницѣ другого. Маркв. 109. *Пишна сваха, пишна, проти зятя не вишла.* Мет. 191.

2) Свѣхами взаимно называются женщины, вступившіе между собою въ какую-либо коммерческую сдѣлку. Ум. Свѣшѣна, свѣшечка, свѣшня, свѣненъна, свѣнечна, свѣнѣтна и пр., но всѣ эти слова употребляются преимущественно въ особомъ значеніи.—см. Свашна.

Свахатися, хѣюся, ешся, гл. О материхъ жениха и невѣстки: вступать въ родство.

Свѣшовька, свѣшечка, ки, ж. Ум. отъ свѣшна.

Свѣшка, ки, ж. Въ свадебномъ обрядѣ: замужняя сестра жениха, а если ея нѣтъ, то другая самая близкая замужняя родственница, исполняющая на свадьбѣ извѣстныя обязанности и, между прочимъ, оглодпцалъ, вмѣстѣ съ дружиномъ, новобрачныхъ въ коморю, раздѣляющая новобрачную и пр. Обыкновенно приглашаются и еще свѣшні—все замужнія родственницы жениха. КС. 1883. II. 380. ХС VII. 425. МУЕ. III. 93, 94, 141. *Кожній свѣщикъ по повбасіи.* Ном. № 3528. Ум. Свѣшенъна, свѣшечка, свѣшня, свѣненъна, свѣнечна, свѣнѣтна. *Ви, буяре, сідайте на коні, а свѣнечки на сачочкі.* Мвл. 152.

Свашкувати, кѣю, вш, гл. Быть свѣшкою.

Свашчѣк, кѣ, м. Въ свадебномъ обрядѣ: то-же, что и дружокъ? Гол. IV. 372, 377.

Свашчѣти, чу, чш, гл. = Свашкувати. Вх. Лем. 461.

Свѣкла, ли, ж. (Свекольная ботва, листья свеклы). Чуб. V. 724.

Свѣклявѣй, а, в. Пѣль. лѣстевъ свеклы. *Борщъ свѣклявѣй.* Шах. I. 141.

Свѣкор, кра, м. Свекоръ. *Збірається якъ свѣкоръ пельюнокъ прати.* Ном. № 10967. Ум. Свѣкорно, свѣкореньн Мет. 124. Чуб. V. 607.

Свєкоржів, кова, ве. Ум. отъ свєкрів. Маркен. 139. *Да звеселимо увесь рід свій! Що першій рід—свєкоржів, а другий—башенків.* Мет. 233.

Свєкрів, рова, ве. Приналежачій свєкрів. Мил. 132. *Ой зирягай свєкріві коні.* Мет.

Свєкрівонька, ки, жє. Ум. отъ свєкруха.

Свєкрівщина, ви, жє. Ниущество, останеся пості свєкра. Зміев. у.

Свєкровько, ка, м. Ум. отъ свєкор.

Свєкрівця, ці, жє. Ум. отъ свєкруха.

Свєкруха, хи, жє. Свєкровь. *Чужа хата така, як свєкруха лизая.* Мет. 120. Ум. Свєкрівонька, свєкрівця, свєкрівшеня. Чуб. V. 723.

Свєкруха, ни, жє.—Свєкруха. Грин. III. 306.

Свєкрівшеня, ки, жє. Ум. отъ свєкруха. **Свєкрівши, а, в.** Приналежачій свєкріві. Г. Барв. 437.

Свєкрівщина, ни, жє.—Свєкруха. *Прибрійся, свєкрушино, прибрійся, молодой звістотки сподівайся.* Мил. 138.

Свєкрівшище, щі, жє. Уя. отъ свєкруха. Чуб. V. 718.

Свєрб, бу, м. Зудь.

Свєрбіга, ги, жє. Раст. *Bunias orientalis* L. См. Порчак. настр. ЗЮЗО. I. 115.

Свєрбігуз, за, м. 1) Часто чешуїїй надичку. 2) Раст. *Torilis Antryseus* Gaert. ЗЮЗО. I. 139.

Свєрбіла, ля, жє. Раст. = Голодовина. Вх. Пч. I. 12.

Свєрбіти, бію, біш, гл. Зудіть, чешуться. *Свєрбіти долоня проти чогось.* Ном. № 306. *Ви мені і за вухом не свєрбіте—миб до вась дїла вїтъь, я совєршево кь вамь равнодушнїт.* Мпр. Пов. I. 159.

Свєрбілїчка, ки, жє. Зудь.

Свєрбілїчий, а, в. Чешуїїй, зудящїй.

Свєрбіота, ти, жє. (свєрбежъ. Волч. у.

Свєрбічка, ки, жє. 1) = Свєрбілїчка. Угорск. 2) Чесотка, короста. Угорск.

Свєрготіти, чў, тїш, гл. Чирквять. *Понїд стрїду горобїчки свєрготїять.* Чуб. V. 639.

Свєрдїя, ва, м.—Цвїркум. Вх. Пч. II. 27.

Свєрдел, дїя, м. Буравь. *Бере жїнку, рескаль, лопату і сокиру і свєрдел їдїти зароблїяти.* Рудч. Ст. I. 162. 2) — Сохар. Шух. I. 181.

Свєрдєльце, дї, с. Ум. отъ свєрдело. Ум. Свєрдєлик, свєрдїин, свєрдєлїчин, свєрдєлїчнин. Вас. 149.

Свєрдєлїчик, ка, м. 1) Ум. отъ свєрдел. 2) Мїтка на мїшкаль дегтемь вь формї, напминающей буравь. Новомоск. у. (Залюб.).

Свєрдлик, ка, м. 1) Ум. отъ свєрдел. 2) Часть поколоден (см.). Шух. I. 237.

Свєрдлїти, дїю, лїш, гл. Свєрлїть, буравить. Грин. II. 3. *Колїсник—поганий чоловік: свєрдлї та довба та знов забива.* (Погон.) Волч. у. (Лобод.).

Свєрдло, ла, с. = Свєрдел. Чуб VI. 105. Ум. Свєрдєльце. Мнж. 137.

Свєрщок, щкї, свєрщук, ка, м.—Цвїркум. Вх. Пч. I. 6.—польовїй. Кузнецкїк, *Cirsium campestre*. Вх. Пч. II. 27.

Свєщенєкв, ки, жє. Ум. отъ свїсть.

Свїд, ду, м. 1) Раст. = Свїдина. Шух. I. 18. Сім. 23. Св. I. 306. 2) Большая, иногда до сажня длинн, и хорошо завяловная палка Сім. 23. Ном. № 13663. *Тодї ще, як ти з свїдом довзим, підїрїком сукняким добрим по Харьковю собак явив.* О. 1862. X. Писар. 31. 3) *У свїд на свїд, у свїду.* Недозрїлимь. *Скочити у свїд.* Мнж. 192. *У свїд жати жито.* Борз. у. *У свїд брати льон.* Борз. у. *Люде мес саське жито у свїду беруть, бо аби лишне троти лобрєнїло, тє землю уштеє.* Могил. у. 2) *На свїді.* Моложавїй. *Він чоловік на свїді.*

Свїдина, ни, жє. Раст. *Cornus sanguinea* L. ЗЮЗО. I. 119.

Свїдвий, а, в. = Свїдовой. Вх. Пч. I. 15.

Свїдовїй, а, б. 1) Изъ дерева свїд. *Вирубїй придєлїть дубоч терновїк, глотовїк, шїтїновїк і свїдовїк.* Грин. II. 34. 2) Не переспїлїй, чуть-чуть недозрїлїй. *Чи не сїплетєш шїтїнїя?* Ні, вона сїлє свїдова. Лубен. у. (Леонт.). *Свїдоває жито.* Мнж. 192. *У нас молодїять жито свїдоває, з його жїб смачнїший бува.*

Свїдовїтїй, а, в. = Свїдуватїй. Озер свїдовїтїй. Васильк. у.

Свїдуватїй, а, в. Недозрїлїй, зеленяватїй. *У мене тїяжко добрий овес, а в його ялїсь кукїлюватїй, свїдуватїй.* Васильк. у. 2) Молодой, молоджавїй. *Свїдуватє серво, свїдуватїй чоловік.* Борз. у.

Свїжка, ки, жє. Стрїла изъ тростїяк и смоли. Лебед. у.

- Свинарик**, ка, м. Ум. отъ свинарь.
- Свинарія**, ріі, ж. Бранное названіе свинариі,—слово семинарско-бурсацкое, составленное по образцу слова семинарія. Чому я не родивсь чим другим, а поповичем? чому мене не віддали куди инше. а в сю проклятицю свинарию? Св. Л. 261.
- Свинарка**, ки, ж. Свинопаска.
- Свинарник**, ка, м. Свинюшникъ.
- Свинарни**, ві, ж. = Свинарник. Миж. 89.
- Свинарчя**, чати, с. Мальчикъ свинопастъ.
- Свинарчук**, ка, м. Мальчикъ свинопастъ.
- Свинарь**, ря, м. Свинопаска. Киевск. Подол. г.г. Шух. І. 190. Ум. Свинарни.
- Свинарювати**, рюю, вш, гл. Быть свинопасомъ. *Тобі, друже, не дружжувати, тобі, друже, свинарювати, з довою ломакою, з чорною собакою.* Свяд. п.
- Свинець**, вць, м. Свинець. Вас. 183. *Важка, мов свинцем налита.* Грин. II. 184.
- Свинява**, ва, ж. 1) Свиныя. *Нема над рибу лимину, а над м'ясо свинину.* Ном. № 7523. 2) Свиныя. *Не можеш (гадиво) їди пушити а ні в челядині, а ні в худобині, а ні в свинині.* (Закляввіе отъ укуса змѣи). МУЕ. III. 53. Ум. Свинява. Чуб. III. 429.
- Свинянець**, нця, м. Хлѣвъ, для свиней, свинюшникъ. *В свиняці родившисє, міжє святими не обідати.* Ном. № 1034. Ум. Свиняничин.
- Свиня**, ки, ж. 1) Ум. отъ свиня́. 2) Родъ игры, а также дерев. шаръ, которій гоняють палкой при игрѣ въ свинки. Ів. 13. 3) Жукъ: долгоносикъ. 4) Рыба *Chondros tomanus*. Шух. І. 24. 5) ж. Раст. *Xanthium strumarium*. Вх. Пч. І. 14.
- Свиня́й**, й, б. Свиной. Ном. № 887. В свиний гóлос прийті, зрòбити. Слишкомъ поздно, пропустивъ срокъ (прийти, сдѣлать). Ном. № 7797.
- Свиногрѣя**, яя, м. Шуточно: собака. Новомоск. у.
- Свиногъд**, да, м. Бздивный верхомъ на свиня́х. К. ЧП. 339.
- Свинопас**, са, м. = Свинарь. Ном. № 12722.
- Свинорія**, ріі, м. Мѣсто, изрытое свиньями. Грин. III. 84. Г. Барв. 338.
- Свинота**, та, ж. Собира. свиньи. *Напрудилає гадова свинота—бодай тобі репкуло.* Ном. № 12407.
- Свиночка**, ки, ж. Ум. отъ свиня.
- Свинуватий**, я, е. Поступающій по свинскп. *Ан би не був свинуватий, то би не був багатий.* Фр. Пр. 93. *Свинуватий чоловік.* Камеvec. у.
- Свиню́шник**, ка, м. Раст. *Salvia verticillata* L. ЗЮЗО. І. 135.
- Свиню́х**, ха, м. Раст. *Salvia verticillata*. Вх. Пч. І. 12.
- Свиню́ха**, хи, ж. Раст. *Nardus stricta*. Вх. Пч. II. 33.
- Свиню́шник**, ка, м. = Свинивець. Чуб. VII. 395.
- Свиня́**, ні, ж. 1) Свиныя. Вас. 198. *Свиня́ лино волочити* Угроза, означающая: будетъ битъ, бита. *Оришко! свиня лино волочити.* Харьк. 2)—морсья́. Дельфинъ. 3) Родъ игры въ карты. КС. 1887. VI. 464. Ум. Свиняна, свинючна. Ув. Свиняна. *Завира раненью свиняці хлѣв загородиш.* Левци. Пен. 183.
- Свиня́к**, ка, м. 1) Порода грибовъ. Гадом. у. 2) Свиной экскрементъ. ЕЗ. V. 61.
- Свиня́ка**, ки, ж. = Свиня. Маркв. 63. *У господарствѣ була в того чоловіка, вибачайте, свиняка.* Драг. 81. Ум. Свинячна. *Є вже її свинячка, і курчатко, а далі її корівчина.* Грин. П. 152.
- Свиня́твк**, ка, м. = Свинивець. Екат. г. (Залюб.).
- Свиня́чий**, а, е. 1) Свиной, свинскій. *Свиняче ліво.* Тут їли... свинячу голову до хрину. Котл. Ев. І. 18. *Свиняча їда.* Чуб. V. 843. 2)—дощ. Дождь сквозь солнце.
- Свиня́ча**, ки, ж. Ум. отъ свиняка.
- 2) Раст. = Свинюха. Вх. Пч. II. 33.
- Сви́рїлка**, ки, ж. Ум. отъ свирі́ль. *Прадід Адалі в дядько Хам зайгнали в свирі́лки.* КС. 1882. IV. 170. Ум. Сви́рїлочка. *В правій руці свирі́лочка, а в лівій монорець (у вівчаря).* Шух. І. 202.
- Сви́рїпа**, пи, ж. Раст. а) *Bunias orientalis* L. O. 1862. X. 46. б) *Brassica napus* L. ЗЮЗО. І. 114. в) *Sinapis arvensis* L. ЗЮЗО. І. 136.
- Сви́рїпаця**, ці, ж. Раст. = Сви́рїпа ЗЮЗО. І. 136.
- Сви́рїпиний**, а, е. Приготовленный изъ свирі́пи.
- Сви́рка**, ки, ж. Раст. *Pinus pilla* L. ЗЮЗО. І. 131.
- Сви́рковий**, а, е. Изъ сві́рки. Сви́ркове дѣрево = Сви́рка. ЗЮЗО. І. 131.
- Свислѣ**, лѣв, м. Нижній конецъ плавной сігни. Вас. 188.
- Свиснути**, сну, веш, гл. 1) Свиснуть. А

ну я свисну, тільки ти очі зав'яжи. Рудч. Ск. I. 61. 2) Брызнуть струей. Дала руку, він здавив,—тільки пучки змать: локі здавила,—хрив з під нігтія свисну. Г. Барв. 127.

Свіснава, ви, ж. Свісаніє, свисть. Тим така криклява, свиснява. Ленч. 62.

Свісбути, ну, неш, гл. Съ силою свиснуть. А він як свисоне! Нономоск. у. (Залюб.).

Свист, ту, м. 1) Свисть. (Змія) своім свистом за 40 верстов людей побивав. Грин. II. 270. Коли вже ви перестанете того свисту? МВ. (О. 1862. Ш. 64). 2) Піти у свист. Об'їзжать, поїти в б'їга. Як розвернешся на весну лист, то піде по всі в свист. Ном. № 11035. 3) = **Цвист**. Вас. 166.

Свистання, ня, с. = **Свистізня**.

Свистати, щу́, щеш, гл. = **Свистіти**.

Свістик, ка, м. Свистокъ. Купил за л ятак свестис та й свистокъ. Екват. у. (Залюб.).

Свистілка, ки, ж. Свирѣль. Свистять в свистілки. Котл. Бн. V. 63. Ум. Свистілочка, свистілочка. Грин. III. 59. В свистілочку гроє. Чуб. III. 127. Заграй мені в свистілочку стига-попаленьку. Чуб. III. 125

Свистіння, ня, с. Свісаніє, свисть. Грлх. свистіння й шумотіння лилося... з того краю. Левци. Пов. 139.

Свистіти, щу́, стійш в щеш, гл. Свистать, свистѣть. Дяк як їсти хоче, то свище. Ном. № 877. В очах мистить, а в голові свистить. Ном. № 6329. Що в першому садочку головою свищать. Мет. 242. Вітер він звірюкою, свистить по під стрілами. Левци. I. 42.

Свистівач, ча, м. = **Свистун 3**. Вх. 62.

Свисту́н, на́, м. 1) Свистячий чоловік. 2) Дітская игрушка: глиняная свистулька въ видѣ птиці или звіря. 3) Пустой орѣхъ съ отвѣрстіємъ. Буя колась орѣх, а тепер свистун. Ном. № 1866. Ум. Свистунець, свистунчик.

Свисту́ха, хи, ж. 1) Повозь. Миж. 192.

2) Застарѣлий конвалъ Миж. 192.

Свисту́ля, лі, ж. Раєт. Сопіши маслатин L. ЗЮЗО. I. 119

Світа, ти, ж. 1) Крестьянская верхняя одежда изъ домашнего толстаго сукна, полукафтанье, роль сермяги Чуб. VII. 419.

Гол. Од. 44. Кожухи, свити погубили. Котл. Бн. 2) — **ворова**. Мужской полушубокъ нагольный бараній, бѣзь ладакнвиъ, гладкій, съ стоячимъ смушковымъ воротникомъ. Вас. 151. Ум. Світна, свиточка. КС. 1893. V. 279, 283. Було в його два жуляни, тепер нема й свитки. Грин. III. 201. У його свиточка латка на латці. Рудч. Ск. II. 82.

Світїна, ни, ж. = **Світа**. Гол. Од. 44. Шанка чорна, шанка чорна, а свитїна біла. Мет. 38. Ум. Світїна, свитїночка. У латаній свитїночї, на плечахъ торбина, в руці цїпок... Певч. 79.

Світєв, ки, ж. Ум. огъ свита.

Світїняк, ка, м. 1) Шьюцій свити. Шорник свитїнику не товариш. Ном. № 1028. 2) Торгующій свитами.

Світїнка, ки, ж. Короткая свитна. Вийшла дітина... в свитянци з червоним з холоду носом. Г. Барв. 79.

Світцѣ, щї, м. 1) Ячейка для пчелиныхъ матокъ. Рк. Левци. 2) = **Свистун 3**. Світці в борці. Ном. № 1930.

Світцє, ка, м. Свистокъ.

Свідор, ра, м. = **Свердел**. Подольск. г.

Свідєв, ки, ж. Свидѣтельница. Закр. **Свідєвання, ня, с.** Свидѣтельство, свидѣтельствованіє. Єв. Мр. I. 44.

Свідкувати, кую, еш, гл. = **Свідчити**. Велике слово свідку про величє того народу, що зачав його в глибині свого дула. К. XII. 131.

Свідок, двє, м. Свидѣтель. Єв. I. 127. Вам оце на свідки треба йти, як що бачили, як там він їй був. Лебед. у.

Свідомий, а, е. 1) Извѣстный, знакомый. Се хорова свідомі — хїба ж ми не знаємо її. (Залюб.). Грек проходи скритї знав, шляхи ж свідомі облінав. Мкр. Г. 39. 2) — **чогб**. Знакомий съ чѣмъ, свѣдущій въ чѣмъ. К. Кр. 35. Ян і ви свідомі. Какъ п вамъ извѣстно. Гн. I. 68. 3) Сознательный.

Свідомість, мости, ж. 1) Законство. По свідомости це я вас наділю. Полт. Для мене все зроблять по свідомости. Ном. № 183. 2) Сознаніє.

Свідомо, ндр. 1) Извѣстно, знакомо. 2) Сознательно.

Свідчення, ня, с. Свидѣтельство. Архи. реї шукали свідченнл. Єв. Мр. XIV. 55.

Свідчий, чого, м. = **Свідок**. Шпрят. у.

Свідчити, чу, чш, гл. Свидѣтельство-

вать, показувать, давать показаніє. *Москочка свідчила, що він був там тоді, як батька били.* Канев. у. *Недоїдки свідчили, що тут були люди.* Св. Л. 223. *Йшла фальшивим свідком свідчити.* Гол. IV. 543. *Святе писаніє свідчить-висвідчає.* АД. I. 185.

Свідчитися, чуся, чинся, гл. Призывати во свідтели. *Богом свідчитися, а чорту душу запродав.* Ном. № 6790.

Свідчиця, ці, ж.—Свідка. Закр.

Свіжий, з, в. Свѣжій. *Оттака ловись, хоч дрібно, але свіжа.* Ном. № 7857. Ум. Свіженький, свіжесенький.

Свіжиня, ві, ж. 1) Свѣжіє припасы, свѣжеє. 2) Свѣжєє свинное мясо. Угор.

Свіжіти, жу́, жиш, гл. Освѣжать. *Роса... свіжить світ Божий.* Стор. I. 243.

Свіжість, жостя, ж. Свѣжесть. Левци. I. 471.

Свіжіти, жию, еш, гл. Свѣжѣть.

Свіжо, нар. Недавно, только что. (Поля) *свіжо заскорожені.* Мир. Пов. II. 85.

Свій, свої, свої, мѣст. Своей. *Своєї недолі в конем не об'їдеи.* Ном. № 1732. *Хто кривдить людей, той кривдить своїх дітей.* Ном. № 2296. *Я свою свитку сховав.* *Чорте, чорте! верни мє, візьми своє.* Ном. № 273. *Як не свій ходить.* Самъ не свой. Ном. № 2282. *Я прибіг не своїми.* *Я бѣжалъ безъ памяти.* Г. Барв. 207.

Свійський, а, в. Домашній. *Кожний свійський птах сусидивсь до людей в солом'яній хатині.* К. Дз. 137. *Коли нема диких (качок), то з досади і свійських лущить.* Стор. I. 233.

Свінути, ну, нѣш, гл. Разсвѣтъ. *Світ свінує, а ти ще й не вставав.* *Як світ йому свінує—сразу ему все ясно стало.* Ном. № 4929. *Як гав, так гав, поки свінуло на дворі.* Гул.-Арт. (О. 1861. III. 82).

Свінутоє, нѣтєся, гл. безл. Разсвѣтъ. *Спитєся, смитєся, свінетєся—все митєся.* Ном. № 1135.

Свіркуї, ві, м.—Цвіркуї Вх. Пч. I. 6.

Свірка, ея, ж. 1) Шворка или ремешек, котрымъ кнутъ прикрѣпляєть къ кнутовищу. Желех. 2) Въ загадкѣ: мышь. *Питалася швидка свірка, чи є хатно дола? (мышя та кіт).* Ном., стр. 294, № 129. 3) Сверчокъ. Желех.

Свірло, ла, с.—Свердел.

Свірні, нів, м. мн. Кавдали. *А замкнули та Пилипка у желізні свірні.* Гол. I. 161.

Світонька, кв, ж. Ум. отъ свѣсть.

Свѣсть, сти, ж. Свояченица. Мил. 157. *Я ж тобі, зятеньку, рідная свѣсть.* Гриа. III. 485. Ум. Свѣстонька, свѣщенна. *Ой глянь, зятеньку, на мене, меншая свѣтонька од тебе.* Мет. 198. *Скаче свещенька, скаче, чогось вона хоче: стрібно-го золотого од зятя молодого.* Грин. III. 545.

Світ, ту, м. 1) Свѣтъ, разсвѣтъ. *Колми ж так перед світом—аж Важко гарчить.* Рудч. Ск. I. 151. *Ой без милого соловейка і світ не світає.* Мет. 5. *Поки світ-сонця діакою не буду.* Мет. 259. *Світ-зоря.* Разсвѣтъ. *Ой уставай, мій миленький, вже на дворі світ-зоря.* Чуб. V. 535. *На світ займатися.* Свѣтять. *На світ благословлятися.* Разсвѣтати. *Ось нічка утекла, мов стало розсвѣтати, мов пошло на світ благословлятися.* Греб. 386.

2) Свѣтъ, міръ, вселенная. *Хто ж в світі знає, що Бог гадає.* Пом *Ще я лочу на світі пожити.* Мет. 95. *Над нашого козаченька і в світі немає.* Мет. 20. *Се не близький світ.* Туда далеко. *Не близький світ од Хоменкового хутора сюди теліпаться.* Мир. ХРВ. 8. *Світ за очі, за очима.* Куди глаза глядять. *Пішов—змандрував, бідолаха, світ за очі,—тільки й бачили.* Полт. у. *Іду світ за очі.* Рудч. Ск. II. 16.—*зав'язати.* Лишить свободы, стѣснить. *Світу запобігти.* Подучати помощь. Ном. № 4485. *Світом ся блукати.* Бродить по міру *А не буду тя більше світом ся блукати.* Федьк. I. 34. *Світ мені піднявся.* Мнѣ стало веселѣє, отрадітє. *Від свѣта дурень.* Всесвітній дуракъ. *Піти у світї,—світїми.* Пойти бродить по свѣту. Ном. № 11042. *Я їду в світи.* Рудч. Ск. I. 9. *Взяла його на плечі і понесла світами.* Гл. II. 66. *У світах.* Не дома, въ мірѣ. *Я ж би твою Україну кругом облітала, я ж би свого миленького в світах пізнавала.* Чуб. V. 5. *Яким світом?* Какинь образомъ? *Мала-и трої дітея, всі трої сі потопили нараз.* *Кьондз зачав тоди питати: яким світом, що, як?* Гл. II. 127. Ум. *Світів, світочів, світонько.* *Ой уставай-жс, мій миленький,—ої вже на дворі світок біленький.* Чуб. V. 46. *Пійду я по гірочі, гляну я по світочку.* Чуб. V. 543. *Ні в світочку.* Никогда. *Щоб тали посваритися з ким, як другі, то ні в*

світочку. МВ. I. 150. *За брідними слізочками світонька не бачу.* Мет. 65. *Ой горенько мені на світоньку* Г. Арт. (О. 1861. III. 110).

Світання, ня, с. Разсвітг. *Сон веселий змівся... на світанні.* Мкр. Г. 37. *У віно вже світання синіє.* МВ. II. 105.

Світатъ, тав, гл. безл. Світатъ, разсвітатъ. *Світас, край неба палає.* Шевч. *Ой без милого соловейка і світ не світас.* Мет. 5.

Світач, ча, м. 1) Маленькій желізвий подсвічникъ для воскової свѣчи уяконъ: желізвий стержень, вбиваемий въ стѣву или боїннъ, съ трубочкою для свѣчи. Волк. у. См. Світч. 2) Въ курной полѣської хатѣ: четырехугольна деревяная труба, спускающаяся изъ крыши въ избу, внизу подъ нею подвішена желѣзная рѣшетка, на которой вечеромъ зажагають лучину. Чуб. VII. 390.

Світалець, чья, м. Рыболовнй снарядъ, устроєний почти такъ же, какъ и сакуля. Вх. Пч. II. 23.

Світалець, ки, ж. Дѣвушка, исполняющая обрядъ держанія меча и свѣчи на свадьбѣ,— это сестра жениха, а если ея нѣтъ, ближайшая послѣ нея родственница: если ихъ нѣсколко, то естъ старша. КС. 1883. II. 380. ХС. VII. 425. МУЕ. III. 106. Ум. Світалоцька. Грин. III. 481. *Світалоцько, повная роже, дивитися на тебе гоже.* Мет. 202.

Світало, ла, с. 1) Свѣтло. К. Бай. 156. К. Юв. 68. 2) Свѣчи церковныя. *Велике диво світало.* Ном. № 5537. *Несуть тїло до гроба оєз кадила, безъ світала.* Грин. III. 143.

Світальник, ка, м. 1) Украшенная свѣча, которую свѣтляка держитъ на свадьбѣ. 2) Подсвѣчникъ. Харьк. у.

Світати, чѣ, тиш, гл. 1) Свѣтити. *Сонце свѣтить.* Ном. № 236. *Ой місяць, місяченьку і ти, зорє яснѣ!* *Ой свѣтитъ там по подвір'ю, де дівчина красна.* ЗОЮР. II. 241. *Світати в бѣ.* Листить. Св. I. 226. *Пак тїльки в очі свѣтис, що лучче було б, якъ би він гудив.* Св. I. 92. 2) Зажагатъ. *Та свѣти вже свѣчку, нічого не видко.* 3) Въ карточній игрѣ: а) быть козыремъ. *Король жаровой свѣтис Голякмасти, черви свѣтисъ—гра словъ, на свѣшка надъ обѣдакомъ.* Ном. № 1526. б) Открывать козыря. *Свѣти козыря.* КС. 1887. VI. 171. 4)—волосом. О замуженій женцинѣ: ходитъ съ непокрытой головою.

Левц. I. 279. 5)—головю. *Быть дѣвшков. Що жінкою, то не дівкою, не свѣтити голівкою.* Грин. III. 297. 6)—тїлом. Показывать обнаженное тѣло.

Світатися, чѣса, тишса, гл. 1) Свѣтитися, издавать свѣтъ. *Він свѣтитися, якъ сонце.* 2) Просвѣчиватися. *Сорочка такъ виносилась, що ажъ свѣтитися.* *Рѣбра свѣтяться.* Очень худъ. КС. 1882. X. 36. 3) безл. Быть свѣту, быть освѣщеннымъ, свѣтиться, горѣть. *Приходить він до теї горальні, ажъ тамъ свѣтитися.* Рудч. Ск. I. 87. *І досі ще в їхъ свѣтитися,—се не лягають.*

Світач, ча, м. 1) Свѣтильникъ, фонарь. Вх. Лем. 464. *В трупарні свѣтчи свѣтять, але вже конас.* Федьк. I. 66. 2) Подсвѣчникъ. Угор. 3)—Світлч. 4) Мѣсто на печномъ шесткѣ, гдѣ кладуть лучину. Вх. Зн. 62. 5) Паникадило, церковная люстра. Шух. I. 117.

Світка, ки, ж. Козырь (нѣ карточній игрѣ). Левч. 58.

Світлч, ча, м. Свѣтець для владынанія лучины. Подольск. г

Світлѣнько, світлѣсенько, нар. Умъ отъ II свѣтло.

Світлий, в, о. 1) Свѣтлый, ясный. *Да нема цѣтуну світленького надъ маківку* Чуб. V. 439. 2) Свѣтлѣ бно. См. Окс. 3)—тиждень. Недѣля Христова Воскресєнн. МУЕ. III. 45. Ум. Світлѣбный, світлѣсєнн-кий.

Світліца, ці, ж. Въ малорусскихъ хатахъ чистая комната безъ кухонной печи, вообще комната. Чуб. VII. 382. Kolb. I. 61. Вас. 195. *Поставлю я світлицю на високій горі.* Грин. III. 10. *Дождайся мене, серденько мое, гей та до себе в гості, якъ виросте в тебе у світлиці трави на помості.* Мет. 23. Ум. Світлицьочка, світлицьна, світлицьенка, світлицьона, світлицька. Чуб. V. 939. III. 315, 391. Грин. III. 261. *Та й сів сокіл на віконечку, та поглядав у світлицьочку.* Грин. III. 47. *Світлички невеличкі, та гарні, чистенькі.* МВ. (О. 1862. III. 53).

Світлість, лоста, ж. Свѣтъ. *Чимъ Богъ свѣтлостъ доточивъ? Огнемъ.* Ном. № 403. *Очамъ свѣтлостъ показавъ.* Грин. II. 40.

Світліть, лію, вш, гл. Свѣтлѣть, проясняться. *Небо свѣтліє, світъ недалечко.* Левц. I. 154.

І. Світло, да, с. 1) Свѣтъ, освѣщеніе. *Без світла лічать барини.* Шевч. *Над вечір, як вже світло зосвітили.* Стор. М. Пр. 35. 2) Матеріаль для освѣщенія. *Світла не стало, треба купити*

ІІ. Світло, нар. Свѣтло, ясно. Ум. Світлѣнню, світлѣсенню. *Світить місяць світлѣсенню.* Федьк. I. 28.

Світлонька, світлочка, ки, ж. Ум. отъ світляка.

Світлѹха, хи, ж. 1) **Світлѹхѹ**. Древесноуксусная кислота, получаемая при гонкѣ смолы и дегтя. Ум. **Світлѹшна**. Вх. Пч. I. 9. 2) *мн.* світлѹхи. Раст. *Carthamus tinctorius* L. ЗЮЗО. I. 116. Авг. 87.

Світовий, а, б. 1) Утренній. *Да зійшла зоря да вечірняя, зійде світова.* Грин. III. 165. *Світова зоря, зірниця.* Чуб. I. 134. *Поки світові півні засіпають.* Мнж. 134. 2) Живущій нѣ свѣтъ. *Тут, світові, зважше, любе, що то в онім неклі буде.* Гол. III. 279. 3) Всесвѣтний, мировой. *Світовий закон.* 4) Извѣстній всему свѣту. *Світовий брехун.* Св. Л. 179. 5) Життєвскій. *Світові роскоші.* Грин. III. 144. *Поговорило про се да про те світове.* Г. Вар. 226. 6) Життєвскій, обыкновенный, естественный, общепринятый. *Се світове.* Ном. № 3203. *Світове діло.* Мнж. 170.

Світогляд, ду, м. Мировозрѣніе. І. XII. 123. Левци. Ном. 89, 261. *Я хочу виробити власкй філософскй світогляд.* Левци. Пов. 90.

Світोक, тебѹ, м. Ум. отъ світ.

Світом, нар. На разсвѣтъ. Левци. I. 31. *Ой заболіла голівонька світом.* Грин. III. 628.

Світонько, ка, м. Ум. отъ світ.

Світоправній, я, в. Управлющій міромъ. *Світоправня єзуїцька сила.* К. ПС. 8.

Світота, ти, ж. Далекая сторѹна. *Пішла за Дніпро,—така світота.* Рк. Левци.

Світочок, чка, м. 1) Умен. отъ світ. 2) *мн.* Світочкй польовѹ. Раст. *Gymnadenia odoratissima*. Шух. I. 21.

Світськвй, а, в.—Світовий 2 и 3. (м. Несвітськвй).

Світувати, тѹю, вш, гл. Ходити по свѣту. Чуб. III. 262.

Світун, нѹ, м. Настѹк. *Lauryris postilusa*, свѣтлягъ, ивановъ червячекъ. Вх. Пч. I. 6.

Світцѹн, ну, м. Раст. *Myosotis*. Вх. Пч. I. 11.

Свіча, чї, ж. Свѣча. *Свіча горить.* Рудч. Ск. I. 197. Ум. **Свічна**, свѣчка. *Свічечка горить, батенько не спить,—не виїду.* Чуб. III. 136.

Свічадо, дв, с. Зеркало. ЗОЮР. II. 16.

Свічарниця, ці, ж. Женина, двѣлющя свѣчи. Черн. у.

Свічарня, ні, ж. 1) Подсвѣчникъ? *З голови буде мхтарня, з очей буде свічарня.* Чуб. V. 1120. 2) Свѣчвой заводъ. НВолын. у.

Свічарь, рѹ, м. Свѣчникъ, свѣчвой мастеръ.

Свічка, ки, ж. 1) Ум. отъ свіча. Свѣчка. *Ой зсучу я яру свічку.* Чуб. V. 309. 2) По нар. повѣрью звѣзды—небесныя свічки, для каждого челоуѹка по одной; когда челоуѹкъ умираеть, его звѣзда гасеть, когда живеть грѣшной жизнью—тусквѣеть; отсюда выраженіе: *яогі свічка яно горить*,—онъ живеть хорошею, праведной жизнью. Чуб. I. 14. 2) Длинная шерстяная кисть сзади наелерныя верхей одежды лежковъ, называемой чуга. Гол. Од. 76. 3)—**бѹжа**. Раст. *Gymnadenia odoratissima*. Шух. I. 21. Ум. **Свічечка**, свѣченька.

Свічолѹп, па, м. Челоуѹкъ, снимающій нѣ церкви со свѣчей нгарь, также гасящій ихъ; насмѣшливо: церковный староста. Рк. Левци.

Свічний, а, б. Свѣчной.

Свічнийє, ка, м 1) Подсвѣчникъ. *Засвітивши свічку, не ставлять під носу динку, а на свічнийє.* Св. Мт. V. 15. 2) **Настѹк**.—Світун. Вх. Пч. I. 6.

Свобідний, а, в. Свободный.

Свобідно, нар. Свободно. Вх. Зн. 62.

Своббда, да, ж. Свобода. *Чи треба шам непогоди, де єсть щастя і свобода.* Чуб. V. 236.

Свободити, джѹ, дѹш, гл. Освободитъ. *Всьому світу сына породила, шир з неюлі свободила.* Чуб. III. 375.

Свобідний, а, в.—Свобідний. *А моде дякуть за те, що вона стала свобідна.* Рудч. Ск. I. 127.

Своєумець, мѹя, м. Все по своему дѣлющій.

Своєумка, ки, ж. Все по своему дѣлющя. *Тока вона своєумка, непокірлива.* МВ. II. 79.

Своѣщина, ки, ж. Свое собственное

хозяйство или имущество. *Діти роблять на своєщину.* Волч. у.

Своїтя, своїв, їш, гл. Присваивать. *Платочок був наш, обог, а вона тепер його своїть.* Сумск. у.

Своїтися, своєюся, їтсся, гл. Выражать родственныя чувства, то-же, что и родичатися. *Уже сі своят до бідного: коли гроші маї, то вже щос варт.* Гв. II. 18.

Сволок, ка, м. Балка, поддерживающая потолок, матица. Вас. 148, 188. *Ой бачу я два стовпи, на тих стовпах: сволок лежить: на сволоці шнурок висить.* III. 2) мн. Кровля. (Угор.) Ум. Сволочіи.

Сволокіщина, ви, ж. Угощеніе работавшимъ при встаскиванні на хату матица. ХС. III. 41.

Сворінь, ня, м. 1) Шворень. Kolb. I. 67. 2) Волтикъ, которымъ прикрѣпляють подножки въ ткацкомъ ставкѣ. МУЕ. III. 16. 3) Часть самотіи. Шух. I. 150.

1) Швиль, на которомъ вращается рулевое весло у плота. См. Керма. Шух. I. 181. 5) Чисть п'їл. См. П'їла. Шух. I. 254.

Своєк, ка, м. Своєкъ. *Свій своєкя вгядас здалека.* Ном. № 7962.

Своєкнина, ві, ж. Своєченица. Міус. окр.

Свят, а, 6²). 1) = **Святій.** *Як дух свят.* Ном. № 6779. 2) — день. Праздничный день. *Покупляв їй да Яковю про свят-день сережки.* Чуб. III. 131. 3) — вечер. *Кавуць Роджества.*

Святѣнниця, ці, ж. Святоша. *То святѣнниця ота черниця: було раз-у-раз Богу молилась та усе було каже: „ханийство — про життя наше, а письмо святе — то про Бога, про душу“.* Дубен. у.

²) Для этого слова и его производныхъ принято въ литературѣ правописание безъ апострофа, — такъ и выговариваетъ эти слова украинская интеллигенція; но народное произношеніе отличается отъ этого выговора. Народъ выговариваетъ и **святій**, и **святый**, и **святий**, и **святїй**. Вопросъ этотъ не исследованъ въ достаточной мѣрѣ, собраны лишь нѣкоторые материалы къ нему (см., напр. Житецкій, Очеркъ звук. ист. млр. нар. 250; Назменко, Обзоръ фонет. особ. млр. рѣчи. 43; Михальчукъ въ „Трудахъ“ Чуб. VII, 482; — Верхратський, Про говор галиц. земкін. 62, 63; — Гринченко, Отзвѣвъ о есч. А. Н. Малинки, 61—62). Мы удерживаемъ здѣсь правописание безъ апострофа, не считая въ то-же время этотъ вопросъ окончательно рѣшеннымъ.

Святѣць, тцѣ, м. 1) Святѣцъ. КС. 1882. XII. 625. 2) Придорожный намятникъ съ статуею святого.

Святѣчний, а, е. Праздничный. Шевч. II. 216.

Святій, а, 6 Святой. *Хлѣб святїий.* МВ. (О. 1862. III. 52). *Нехай менѣ святїй хрест побѣ!* — божба. Лениц. I. 413. *Свята присяга передъ тобою, що-сь присягався передо мною,* Чуб. V. 374. — *вѣчир.* = **Свят-вѣчир**, — недѣля. Свѣтлое воскресенье. *У святю недѣлю не сизі орли заклекотали.* Макс. — *письмо.* Священное писаніе. 2) Святой, угодившій божій. *Як Бог не положе, то й святї не оборонять.* Ном. № 16.

Святїня, ні, ж. 1) Святїня. *Знущались надъ Божою святїнею.* Стор. М. II. 65. *Святе слово — рідна мати: єсть їшо святїня вища, Богові милїиша — ріднїя Вкраїна.* К. Досв. 50. 2) Храмъ. *Не построи ти тутъ святїни, бо ли тебе і задумим.* Рудч. Ск. I. 60.

Святитель, ля, м. Святитель. *І святитель не положе, як іскажуть „Святїй Боже!“* Ном. № 8248.

Святїть, чѣ, тиш, гл. Святить. *Колї не прийду до церкви, то все паски святїть.* Ном. № 168. 2) Рукополагать.

Святїтися, чюся, тишося, гл. 1) Дѣлаться, быть святымъ. *Отче наш, що ни небї! Нехай святїтися їм'я твоє.* Св. Мт. VI. 9. *Святїтися б гурток, коли б не чортюва ззїжа.* Ном. № 10733. 2) Освящаться. 3) Рукополагаться. *Як святїтися ще на діакона та був у печерах.* КС. 1883. III. 675. 4) Свято почитаться. *Честь тоді святїлася дуже.* Мкр. II. 35.

Святїця, ці, ж. Святая, угодица божїя. *Свята святїця, небеска нариця.* Драг. 38.

Святїбоха, хи, ж. Названїе русалки. Новгородсѣя у. Грин. III. 117. —

Свѣчене, ного, с. Освященное во время Пасхи. Чуб. III. 22.

Свѣченїй, а, е. Освященный. *Свѣченї вода.*

Свѣченица, ни, ж. = **Свѣчене.** Вх. Iем. 465.

Свѣченїя, ня, с. Освященїе.

Свѣченїк, ка, м. = **Піп.** Фв. Мр. I. 44.

Свѣченїкїв, кова, ве = **Попів.** *Ра-ляли менї левця, щобъ я бравъ свѣченїкїво-ву дочку.* Левци. I. 201.

Сг... = **Зг.**

Сд... = **Зд.**

Се, мѣст. с. р. отъ **сей.**

Себеб, м'яст. Себя. Мені й себе й тебе жалко. Ганна була невеличка з себе. Левниц. I. 11. Нум, брате, ми з себе зелені жуляки скидати. АД. I. 116.

Себелъ, ля, м. Рыба: Albugnus lucidus. себелъ. Себелъ та пліточок (лєвлять). Морд. Оп. 31. Ум. Себеліни.

Себелюб, бу, м. Себялюбіє, згоизмъ. Панує в їх серці себелюбу гріх. К. Д. 135.

Себелюбець, бця, м. Себялюбєць, згоист. МВ. III. 103.

Себелюбнй, а, е. Себялюбивый, згоистическій. Шевч. II. 159.

Себ-то, нар. То-єсть. См. Сей.

Сегельба, би, ж. М'єсто, приготовленое для поля, гдѣ выкорчевавъ и выжжевъ лѣсъ. Вх. Зв. 62. Желех. Коли сльота сіє, а ти в сегельбі, друже, в жменю душ, то я сідаю та віршю. Федьк. II. 65.

Седляк, ка, м. Селянинъ. Гол. Ум. Седлячок. Помогай Біг, вбогий седлячку. Гол. II. 9.

Седмй, числ. Семью.

Седмица, ці, ж. Седмица. Чуб. I. 88.

Седно, на, с. 1) Задіяця. Трахиваю в седно. Ном. № 1782. 2) = Садно.

Сей, ся и сїя, се и сєв. м'єст. 1) Этогъ, эта, это. Прости, Боже, сей раз. Ном. № 155. Сей ласки я і в жида достану. Ном. № 4768. Се ж наша батьківщина. ЗОЮР. I. За сеє ж дівку чорноброву, повстєпєчку, гарну, уродливу тобі я далєбі що дам. Котл. Ев. Чол се хата не метєка? Ном. № 1182. То се така твоя добрість? Левниц. Пов. 81. Сеє не тєє. Се да то. Сидимо у її рїдні: тепєр вои сеє не тєє... балакали, а далі... Канєв. у. Се б то. То єсть. А його жїтка, се б то Олена, що була хорунжївна. Кв. Коли се. Какъ вдругъ, какъ воть. Їдуть собі, коли се — мишачє військо. ЗОЮР. II. 61.

Сейм, му, м. Сеймъ. Ум. Сейми.

Сеймик, ка, м. 1) Ум. отъ сейм. 2) Провинціальний с'їздъ шляхты в польскомъ государствѣ. Сейми, сеймики рев.ш. Шевч. 130.

Сеймиківнй, а, е. Относящійся къ сєймику.

Сеймовнй, а, е. Относящійся къ сейму.

Сеймувати, м'ю, еш, гл. Участвовать въ сєймѣ.

Секбрнй, а, е. Стройнй, ловкй. (Угор.).

Секрєт, ту и та, м. 1) Секрєтъ. Дєсь мій милй, чорнобрнй з иншою секрєти

має. Мєт. 33. 2) Рыба Luciperoga volgensis. Браун. 22.

Секрєтєрь, рє, м. Секрєтєрь. Пани мої секрєтєри утїмили волю. Грнв. III. 352.

Секстрєнє, нє, м. Тєтрадь. Павл. 58.

Сєкт, ту, м. Распрєдєленіє. Пластунки... розїходятьсє на охоту по сєкту в рїзнї сторони, щоб один на другого не наткнувсє... Иншй не здержить сєкту та й поверне в ту сторону, де вжє хїдить один товариш. О. 1862. II. Кух. 63.

Сєкта, тє, ж. Сєкта. Зєзудїчєні прєлати... звивають усє духовєство Грєцької віри Налївайковою сєктою. К. Кр. 19.

Сєкунда, дє, ж. При грїфѣ на торбааѣ: второй звѣз четырехъ верхнїхъ товоѣ. товѣ la. КС. 1892. III. 383.

Сєкундувати, д'ю, еш, гл. Помогать. Най му пан Біг сєкундує. Фр. Пр. 82.

Сєлєдєць, дцє, м. = Осєлєдєць. Рудч. Ск. II. 172.

Сєлєзєнь, знє, м. 1) Сєлєзєнь. Пливє, пливи, сєлєзєню, протїв водї тїхо. Мєт. 19. Ум. Сєлєзник, сєлєзничон. Грнв. I. 104.

Не настунай, сєлєзнику, утїочї на крильця. Чуб. V. 307. 2) Знать отъ удара по льду, когда лєдъ въ ударєнномъ мѣстѣ трєсєаєтсє, во не выбиваєтсє. Дїд вибрав чистєнькє на льоду лїстєчко, як учєшє новизько, — так сєлєзєнь і вкїтїв. Мнж. 119. 3) Узоры, намєрзнїє на оковномъ стєклѣ. Вирюч. у.

Сєлєзник, ка, сєлєзничок, чка, м. Ум. отъ сєлєзєнь.

Сєлєзніствнй, а, е. Имѣющій цвѣтної отливъ, хроматическій. Сєлєзністє вуглєля землянє. Міусск. обр.

Сєлєц, ха, м. = Сєлєзєнь. Рудч. Ск. I. 39. Ум. Сєлєшбн. Чуб. II. 369.

Сєлєчко, ка, с. Ум. отъ сєло.

Сєлєшобє, шєбє, м. Ум. отъ сєлєх.

Сєлїтва, вн, ж. Основанїє, фундамєнтъ. (Угор.).

Сєлїтя, л'ю, лш, гл. Сєлїть, посєлягї.

Сєлїтсєя, л'юсєя, лшсєя, гл. Сєлїтсєя. Не дай, Боже, двї разї жєнитсєя, и три разї сєлїтсєя. Ном. № 8865.

Сєлїтьба, бц, ж. Усадьба. У нєї булї і хата слава, і сєлїтьба. МВ. II. 19.

Сєлїщє, ща, с. 1) Сєлєвіє. Весєлї сєлїща в гаях. Шевч. 2) М'єсто, гдѣ было сєло. На сєлїщї найшов шага. Канєв. у. Виклїкали чабулу гордїнськї і робїли сєлїщами сєла українськї. К. Дз. 68.

Сєлїток, тка, м. Роднївшїєся вь атомъ году.

Село, ді, с. Село, деревня. То гуляє козак Голота, погуляє, ні города, ні села не займає. ЗОЮР. Ум. Сблечко, сбльце. Через наше селце везено деревце. Чуб. Ш. 139. Ой дано ж ему та три селечка. АД. I. 19.

Сельбище, ща, с. Поселеніє, мѣсто поселенія. Посідали хуторами і сельбищами ті запорожці. Стор. Наш Хорол—як городок—ледаченький, а як сельбище,—то прехороше. О. 1861. VII. 187.

Сельський, а, б. Сельскій, деревенскій. Разу їдного хлопці сельські зговорились меж собою. Рудч. Ск. I. 78.

Сельцѣ, ці, с. Ум. оть село.

Селюк, кі, м. Житель села, деревенщина. Простий люд—селюки. К. ЧР. 352.

Селючка, ки, ж. Жительниця села, деревенщина. МВ. I. 25.

Селява, ви, ж. Шамає. Поп. 102.

Селянин, на, м. Поселянинъ. крестьянинъ. Ой задумав селянин міщаночку брати, вона йому обказала: „не вмю я жати“. Чуб. V. 685.

Селяниця, ці, ж.—Селянка. А із місця та міщаночки, а із села селяниці, соромій молодіці. МУЕ. Ш. 83.

Селянка, ки, ж. Поселянка, крестьянка. Ум. Селяночка. Да із села да селяночка, а із міста міщаночка. Мет. 162.

Селянський, а, в. Сельскій.

Сембреля, сембріла, лі, ж. Плата слугамъ, нанятимъ рабочимъ. Вх. Зн. 62. Вознагражденіє натурой (молочними продуктами), даванеє гупуломъ, хазяиномъ стада своимъ пастухамъ. Шух. I. 190. Палитися неситий, що й сембрелю не виплатить. Федьк. Ш. 113.

Сембечка, ки, сембійка, ки, ж. Ум. оть семія.

Семєнастий, а, в. 1) Обильний сѣмєнами. 2) О цвѣтѣ: въ мелкихъ крапінкахъ, нестрий. Семєнастий півник—як по сірому мов жовтуваті перинки. (Залюб.).

Семєник, ва, м. Пт.—Попичка. Вх. Пч. II. 13.

Семєно, на, м. Сѣмя. Черн. у.

Семєрик, кі, м. 1) Семь парь воловъ. Рудч. Чп. 253. 2) Сито средней густоты, имѣющее въ основѣ 3, въ уткѣ 4 волоса. Вас. 152.

Семєриця, ці, ж. Семь воловъ въ плугѣ. При доріжсєці сам плужок оре, сам плужок оре семєрицею. Чуб. Ш. 465.

Семеро, числ. Семерѣ. Як напало на

мене семеро перекупок, та леді одгрилась. ЗОЮР. I. 147.

Семеряга, ги, ж. Семяга. Ум. Семеряжна. Своя семеряжка не важка. Ном. № 9644.

Семигривенний, ного, м.—Семигривенник. Турки—семигривенний за сотку. О. 1861. X. 146.

Семигривенник, ва, м. Монета въ двадцать копеекъ. Дружко кладе на тарілку семигривенник грошей. Чуб. II. 593. Ё семигривенник у кишені.... ходімо прогуляємо. Мир. Пов. I. 157.

Семидільник, ва, м. Дѣлающий за разъ нѣсколько дѣлъ.

Семидільниця, ці, ж. Дѣлающая за разъ нѣсколько дѣлъ. Грин. Ш. 109.

Семилатний, а, о. Съ семью заплатами,—т. е. вообще покрытый заплатами. Шуточное слово въ выраженіи: „семяга семилатна, составленомъ какъ народіи къ выраженію: пицаль семіп'ядная. Гей ти, татарого, сідий бородастий, на що ти вповаєш? Чи на свою шапку-бирку, що шовком шита, вітром підбита, а зверху дірка? Чи на свої постолі боброві, що волоки шовкові,—в односталь з валу? Чи на свою. семягу семилатную? Макс. (1849), 16.

Семилітка, ки, ж. Имѣющая семь лѣтъ. Грин. Ш. 83. Стрїв дівку семилітку. Чуб. V. 1190.

Семиліток, тка, об. Имѣющий или имѣющая семь лѣтъ. Грин. II. 269, 344. Найменший брат семиліток. Чуб. II. 167. Мати вмерла, я семилітком зосталась. Г. Барр. 462. Оженився я у петрірку та взяв дівку семилітку. Грин. Ш. 313.

Семінарський, а, в. Семінарскій. У ваній семінарскій бібліотеці певне єсть. Шевч. (О. 1862. IV. 22).

Семінарїст, та, м. Семінаристъ. О. 1862. I. 54.

Семінарїя, ріі, ж. Семінарія.

Семіп'єрний, а, в. ? Семіперску могли висипати, з семіп'яделної пицалі подзвонили. Мет. 441.

Семіп'яльний, а, в. Въ семь полотниць. Семіпуюльна сподниченька. Грин. Ш. 77.

Семіп'ядельний, семіп'ядєвний, а, в.—Семіп'ядний. З семіп'яделної пицалі подзвонили. Мет. 441. І шаблока, мов гадюка, й ратище-дрючина, й самопал

семп яденний говис за плечима. Шевч. 250.

Семиразка, *ки, ж.* Сѣть, въ $\frac{1}{4}$ кв. арш. которой во всѣ стороны помѣщаеся семь ячей. Вас. 187.

Семип'ядний, *а, в.* Имѣющій мѣры семь ячей. *Семип'ядную пицаль підняли.* АД. I. 111. *В семип'ядні пицали гримали.* Макс. (1849). 27.

Семирбгий, *а, в.* Семирбога плахта. Сортъ плахты. Кв. (Желех).

Семирага, *ги, ж.* = Семеряга. *На козакові шати дорогій: три семирази лихії.* АД. I. 168.

Семисотный, *а, в.* Семисотный. *Випро-талась, як семисотна верства.* Ном. № 8625.

Семішникъ, *ка, м.* Монета въ 2 коп. (Загр.).

Семірка, *ки, ж.* Полотно, тканое въ семь пасмъ.

Семряга, *ги, ж.* = Семеряга. *Хоч в сем-рязі, аби в добрі зв'язі.* Ном. № 11250. Ум. Семряжна.

Сем'я, *шї, ж.* Семья. Ум. Семейна, сем'яця, семейна. *Росла я в світлиці при веселій сем'їці.* Чуб. V. 119. *У нашого Омелька велика семейка: Сидірко та Нестірко та діток шестірко, та батько та мати, та нас три брати.* Нп. Волч. у.

Сем'янін, *на, об.* Семьянинъ, члвъ семьи (о мужичнахъ и женщинахъ). *Нема одного сем'янина дома.* Волч. у. *Дах що ж, що ти не сем'янин, а все таки ти не чужа: ти моя землячка.* Г. Барв. 40. *Розріжеш яблучко і даси по скибці всім сем'янам. жінці й дітям.* Г. Барв. 343.

Сем'янистий, *а, в.* Многосемейный. *То народ сем'янистий.* О. 1861. II. 246.

Сенат, *ту, м.* Сенатъ. *Патрицій-аристократи і мудрий кесарів сенат.* Шевч. 607. *Повезуть у сенат до царя.* ЕЗ. V. 7.

Сенатор, *ра, м.* Сенаторъ. *Пани мої, сенатори, вольте мою волю!* Грин. III. 351. *Самого короля сенатори, пани да бискупы у рукахъ держали.* К. ЧР. 10.

Сеньга, *гї, ж.* Родъ рыбы. *Оселедцію по три сотні і сеньги дохської (купила).* Мкр. Н. 20.

Серака, *ки, об.* = Сарака. *Ой серака Поляниця кужурузи сіе.* Гол. II. 357.

Сербин, *на, м.* 1) Сербъ. 2) Родъ тавца. ЗЮЗО. II. 503. Ум. Сербиньонко.

Сербинчѣк, *ка, м.* Молодой сербъ. Федьк. (Желех).

Сербський, *а, в.* Сербскій. Федьк. I. 130.

Сербувати, *бѣю, вш, гл.* Основное значеніе: быть сербомъ; но встрѣчено лишь въ значеніи: служить наемникомъ въ войскѣ. *Ой сербине, сербиночку, годі сербувати, бери серп та йди в степ пикичиченки жати.* Нп.

Сербщина, *ни, ж.* Сербія.

Сербѣта, *ти, ж.* Салфетка. *Бора. у.* Левиц. I. 394. *Котл. Ен. IV. 45.* Ум. Сербѣтна. *Левиц. I. 435.*

Сербѣтний, *а, в.* Салфеточный.

Сѣрга, *ги, ж.* Сѣрга. *Я тобі ствожок серго, намиста доброго нанесу.* Рудч. Ск. II. 15. 2) Кольцо, прикрѣпляющее ко-су къ рукояткѣ. Ум. Сѣржня, сѣржечка.

Сѣргій, *гїя, м.* Плетъ. *Маркев. 48.* *Цыганъ грозить ей плетью. Ох, жінко, жінко! Як почну я тебе отсим сѣргієм латати, то вся шкура на тобі буде трицати.* КС. 1882. X. 19.

Сѣрдяк, *ка, м.* Верхнее теплое суконное платье галицкихъ крестьянъ, расшитое шурками. *Гол. Од. 68.* *Kolb. I. 35.* Шух. I. 126. 128.

Сѣрдячина, *ни, ж.* = Сѣрдяк. *Озьму я сі вбого дівча в одній сѣрдячині.* Гол. II. 396.

Сѣрдѣга, *ги, сѣрдѣка, ки, об.* Бѣдняга. *Сѣрдѣга в світі не наживсь.* Котл. Ен. VI. 30.

Сѣрдѣчко, *ка, с.* 1) Ум. отъ сердце. 2) Насѣк. То-же, что и сонечко, Coccinella. *Вх. Пч. II. 26.*

Сѣрденя, *ніти, с.* Сердечко. Употребляется преимущественно какъ ласкательное слово. *Чуб. III. 166.* *Вже не чути, не видати мого сѣрденяти, десь у мого сѣрденяти нерідная мати.* Нп. Ум. *Сѣрденяно, сѣрденятючко. Покидаю тебе, сѣрденятю моє, гей единому Богу.* Мет. 23.

Сѣрдѣчина, *ни, об.* = Сѣрдѣга.

Сѣрдечко, *ка, с.* Ум. отъ сердце.

Сѣрдѣне, *сѣрдѣчно, сѣрдѣшно, сѣрдѣшно, нар.* Искренно. *Ой любилося двоє дітей сѣрдѣшне.* Чуб. V. 372.

Сѣрдѣчний, *сѣрдѣшний, а, в.* 1) Сердечный, искренній. *Одчураласъ нас близькая й далекая, вся названая, сѣрдѣшная родина.* ЗЮЮР. I. 28. 2) Бѣдняга, достойный сожалѣнія, злосчастный, злополучный. *Несповита заплакана сѣрдѣшина дитина.* Шевч. *Ти, козаچه сѣрдѣшний, який же ти*

безпечний. Чуб. V. 129. Поодрубувая руки й ноги,—есе за той сердешний хліб. Грин. I. 177. 3) Сердешне дерево=Сердешник. 4)—шма трава. Раст. *Orobogus verpus* L. ЗЮЗО. I. 130. Ум. Сердешний. Шевч. 302. Котл. Ен. II. 41.

Сердешник, сердешник, ка, м. Шух. I. 176. 1) Сердцевина дерева. 2) Часть дубівнина. Шух. I. 277.

Сердешний, а, в=Червоный. Вх. Зв. 62. **Сердити, джу, даш, гл.** Сердитъ. *Щоб не сердитъ отамана, покинув Оксану.* Шевч.

Сердитий, а, в. Сердитый, злой. ЗОЮР. I. 12. *Сердитий вітер завива.* Шевч.

Сердитися, джуса, дашся, гл. Сердиться. *Сердилаь баба на діда, а від того не відав.* Ном. № 3473.

Сердіто, нар. Сердито. *А тобі навіщо? одказав від траси сердито.* Левци. I. 99. *Стало їм і соромно, і сердито на гасидську дівку за таку одповідь.* Грин. II. 275.

Сердіня, ня, с. Гайнь. *Я на твоє сердіня байдуже.* Нп.

Сердопашний, а, в. Кичливый. *Вийшов багатий сам за ворота, за ним вибігла челядь сердопашна, горда.* Гол. III. 267.

Сердубати, дую, еш, гл. Сердиться. Мяз. 192. *На кого ж ти, мій милий, сердуси, що мою білу постіль руйнуєш.* Грин. III. 301.

Сердубаник, ка, м. Раст. *Eguthraea Septaureum Pers.* ЗЮЗО. I. 122.

Сердуб, ка, м. Тѣлохранитель при гетманѣ. К. ЧР. 426. *Списи блищать, шапки рябіють; б'ють тулумбаси; сердюки по полю скачуть.* Греб. 343. 2) Сердитый, раздражительный. Лубев. у.

Сердубча, ки, ж. Сердитая, раздражительная. Лубев. у.

Сердубчина, ни, ж. соб. отъ сердюк. I. **Серебрó, рá, с.=Сріблó.**

Серед, нар. Среди, посреди. *Серед Чорного моря утопило.* ЗОЮР. I. 29. *Серед хати стояв... чоловік.* Левци. Пов. 104.

Середá, ді, ж. Среда. *Ще не біда, що без риби середá.* Ном. № 7229.

Середземний, а, в. Средиземный. *Середземне море.* Средиземное море. *На гарячому березі Середземного моря.* Левци. Пов. 15.

Середина, ни, ж. 1) Середина, середина. 2) Внутренность. Ум. Середина.

Серединка, ки, ж. 1) Ум. отъ середина.

на. 2) Родъ игры въ мячъ. О. 1861. XI. Св. 36.

Середній, я, в. 1) Средний, срединный. Чуб. V. 938. *Поперед війська не вихвачайся, а позад війська не зоставайся, держися війська все середнього.* АД. I. 16. 2) Среднихъ лѣтъ. *Ой маненьких потоптала (орда), старих порунала, а середніх чоловіків у полон погнала.* Нп.

Середньозіковий, á, б. Среднезѣковый. К. Кр. 17.

Середнік, ка, м. Сердцевина рога. См. Осередок I. Вас. 163.

Середобити, а, б. 1) Внутренній. *Як його побито, приходить хвершал дивитисъ; так він не признавъ побитъ середових, значить у животі, або в грудях; тільки й бачив хвершал сияк під плечем та на голові.* Екат. у. (Залюб.) *Сало середове.* *Либонь до сієї комори треба середовий ключ, бо вона заірається з середими.* (Залюб.). 2) Средній. 3) Среднихъ лѣтъ.

Середопістя, тя, с. Крестопоклонная недѣля.

Середохрєсний, а, в. Крестопоклонный. Ном. № 423. ХС. I. 75. *Середохрєсний понеділок, тиждень.*

Середохрєстá, тя, с. 1) Крестопоклонная недѣля. Грян. II. 93. *Аж ось заранке стало сонечко припикати, неначе о правій середі, а це тільки середохрєсте.* Кв. 2) Мѣсто, гдѣ расходятся дороги. О. 1862. IX. 69.

Середу́, предл. Посреди. *Розложили середу двора огонь.* Кв.

Середу́щий, а, в.=Середульший. *Наймолодший сидѣлец несе, середущий собірається.* Чуб. V. 985.

Середу́льший, а, в. Средний. АД. I. 108. *Озветься менший до середульшого, середульший до старшого.* Чуб. V. 847.

Серѣжочка, ки, ж. Ум. отъ серга.

Серѣжка, ки, ж. 1) Ум. отъ серга. *Ой надіну у сережки і добре намисто.* Шевч. 2) Цвѣты вѣкоторыхъ деревень (ивы, осини, березы, оршника). Ум. Серѣжечка. *У нашої Олени сережечки зелені.* Ном. № 5351.

Серѣн, на, м. Замерзший твердый снѣгъ. Угор.

Серѣнитя, нію, ніш, гл. Напирать. Угор.

Серѣнина, ни, ж.=Жоржина. Мил. 168.

Серік, нар. Сего года. Борз. у.

Серпіншій, я. в. = Сьогорішній.

Серм'яга, гв. ж. = Семер'яга. Ум. Серм'яжна.

Серм'яжина, нв. ж. 1) = Серм'яга. Серм'яжина по коліна—дівчата сміються. Нп. 2) Домашнього надб'їля сукно, ізь которого шьются серм'яги. Гол. Од. 55.

Серм'яжник, ка, м. Носящій серм'ягу, б'їднякь. Усі козаки, багачі-молодні в улаки пійшли, а мужики-серм'яжники та й не хотіли. Чуб. V. 955.

Серм'янина, нв. ж. = Серм'яжина. Ой лежить козак на глибокій долині, поспелив собі в голову серм'янику. Гол. I. 105.

Серна, нв. ж. Серна, козуля, косуля, Cervus capreolus. Вх. Пч. II. 6. Левинц. I. 494.

Сернійця, ці. ж. = Серня. Вх. Пч. II. 6. Скакали би 'м у три боки, як серниці при потоки; копкала би 'м подковками, як серниці копитками. Гол. III. 435.

Сернійє, ка, м. Самець серни, косули, Cervus capreolus. Вх. Пч. II. 6.

Серп, па, м. Серп. *Базитого і серп голить, а убогого і бритва не хоче.* Ном. № 1600. Ум. Серпни, серпні.

Серпанковий, а, в. Кисейний.

Серпанок, нку, м. 1) Кисей. Кв. *Сонце вже піднялось геть-то, так дим—унизу поліж деревои синій, а вгорі наче золотий серпанок.* К. ЧР. 235. *Піднялась роса і як серпанком відкрила степ.* М. Пр. 16. *Серпанків вісім на маліткки.* Котл. Ев. VI. 43. 2) *Покрывало на голову у замужеї женщины.* Ум. Серпаночок. *Серпаночок од дрібних слізочок та ніколи не висихає.* Чуб. V. 220.

Серпень, ну, м. Родь танца или хоровадного шествія на праздникь Христова Воскресенія. Колв. I. 149.

Серпень, пня, м. Августь.

Серпик, ка, м. Ум. оть серп.

Серпівній, ка, м. Раст. Cichorium Intybus. Шух. I. 21.

Серпій, пія, серпник, ка, м. Раст. Chrysanthemum lecanthemum. Вх. Пч. I. 9.

Серпіб, пка, м. Ум. оть серп.

Серпорів, ву, м. Раст. а) *Falcaria Rivini.* Анн. 143. ЗЮЗО. I. 123. б) *Achillea Millefolium* L. ЗЮЗО. I. 109.

Серп'юха, хв. ж. Раст. *Serratula tinctoria* L. ЗЮЗО. I. 136.

Серстівник, ка, м. = Підклад 2. Вх. Зн. 49.

Сертувати, тую, аш, гл. Таскати сюда и тудя. *Розбійники вдовох напали мене та й таскають; довго сертували мене сюди та туди по двору.* Екат. у. (Залюб.).

Сертук, ка, м. Сюртукь. *Раз іде у виступацця і сертуку.* ЗЮЮР. I. 69.

Сертучіна, нв. ж. Сюртукь, плохой сюртукь. *Прійшов... у якийся сертучині.* О. 1862. II. 75.

Сэрце, ця, с 1) Сердце. *Вийшов козак із сіней, за сердце береться.* Мет. 90. *Від сердца до Бога навпростець дорога.* Ном. *Від сердца до неба шляху не треба.* Ном. *Щірим сэрцем рббить.* Усердно д'їлаєть, работаєть. МВ. II. 11. Употр. какъ ласкательное слово: *Скажи мені, сердце, що маєш на мислі?* Мет. 63. *Сэрцем нудити.* Тосковать. *Ой я злопець нещасливий, а як тяжко сэрцем нуджу: кого люблю та й не виджу.* Чуб. На тще сэрце Натощакъ. 2) *Гн'ївъ.* Снм. 229. *Не то сильний, що камінь верне, тільки сильний, що сердце в собі одержить.* Ном. № 3556. *Трохи з сердца не скажисє.* Стор. М. Пр. 44. 3) *сэрця.* Гн'ївно, сергито. *Крикнув чоловік із сердца.* Рудч. Ск. II. 127. Сн. 3-сэрця. *Сэрця додати.* Еше болге разсердить. 3) *Штифтъ въ замкѣ.* 4) *Языкъ въ колоколѣ.* Снм. 178. 5) *Сердцевина дерева.* Шух. I. 176. 6) *Полигъ, медуза.* 7) —земнє. *Родь трюфелей.* Фр. Пр. 177. *Винохав би земнє сэрце.* *Высгядилъ бы даже въ землѣ спрятанное.* Фр. Пр. 177.

Ум. *Сэрденюко, сэрденчко, сэрденя, сэрденятно, сэрденяточно.* *Злая година мене злушила, коло мого сэрденки гніздечко звала.* Чуб. V. 108. *Ходи, сэрденко, сюди!* *Не зви мене козаком, зови мене сэрденком.* Мил. 103. *Горобець маленький, а сэрденко має,—сердитєя, можеть сердатєся.* Ном. № 3322.

Сердечвий, а, в. Сердечный, къ сердцу относящійся.—нбжнн. Почти овалной формы деревянная дощечка съ отверстїемъ для держачаго ее пальца посреднїи; всею горшечникъ выраниваетъ сваружи стѣжки выльпленной посуды. Шух. I. 261, 262.

Сесе, мьст. Это. *Нї за сесе, нї за томо* Фр. Пр. 6.

Сестра, рїя, ж. Сестра. *То не сива зозуленька закувала, то не дрібна пташка щибетала, як сестра до брата на чужу чужину добрим здоров'ям покляклялася.* ЗЮЮР. I. 24. Ум. *Сестриця, сестрична, сестрочна, сестриченна.* Чуб. III. 468; V. 78. *Та нема ні братїка, ні сестрици-*

жализниці. Часто употребяється какъ часкат. между жевщицями. *Де твій брат, сестрице?*

Сестриця, ків, м. Раст. Melampyrum nemorosum L. ЗЮЗО. I. 128.

Сестрич, на, не. Сестринь, принадлежачій сестрѣ. *Іван покля віри сестриний мові.* Рудч. Ск. I. 132.

Сестрича, ни, ж. = **Сестра** = **Сеструна**. *Була у мене старша сестрича, квіточка розжева на порі.* О. 1862. VIII. 14.

Сестритися, рюся, ршся, гл. Дѣляться названою сестрою, сестритися. *Колись божились та клялись, братались, сестрились зо мною.* Шевч. 546

Сестриця, на, не. Приналежачій сестричѣ. *От тобі, сестрице, сестрицим убор.* Мет. 205.

Сестриця, ці, ж. Ум. отъ сестра.

Сестрич, ча, м. = **Сестринець**.

Сестричка, ки, ж. 1) Ум. отъ сестра. 2) Членъ женскаго братскаго цеха. КС. 1890. VII. 91. 3) Раст. *Viola tricolor.* Вх. Пч. II. 37.

Сестрична, ної, ж = **Сестриниця**. Желех.

Сестричний, ного, м. = **Сестринець**. Желех.

Сестриниця, ці, ж. = **Сестриница**. Грин. III. 109.

Сестринець, нця, м. Племянникъ, сынъ сестры. Желех.

Сестриниця, ці, ж. Племянница, дочка сестры. Желех.

Сестринич, ча, м. = **Сестринець**. Желех.

Сестринка, ки, ж. = **Сестриниця**. Желех.

Сестриноч, нча, м. = **Сестринець**. Желех.

Сестричя, чати, с. Маленькая сестра. Ум. Сестричатно. Желех.

Сестронька, ки, ж. Ум. отъ сестра.

Сеструня, ні, сеструся, сі, ж. Лась. отъ сестра. О. 1862. VIII. 14. Св. I. 248. *Ой не є ж то зазуля, но твоя сеструня.* Гол. I. 196. *Ні батька, ні матусі, ні ріднеючої сеструсі.* Чуб. V. 983.

Сѣч, ці, ж. Моча, урина. Борз. у. *Дуже добре діло виносити од хворого сеч, щоб не застоювалась.* Волч. у. *Кіжська сеч.* Мнж. 140.

Се! меж. Крикъ на корову, когда ее гонятъ. Вх. Лем. 472.

Сив, ва, ве = **Сивий**. *На тій сосні сив сокіл сидить.* Чуб. III. 299.

Сивак, ка, м. 1) О человекѣ: сѣдой. К. ЦН. 283. 2) Волъ темно-сѣрый. КС. 1898. VII. 41, 42. *Гейкнув на сиваки і рушив в дорогу.* Гв. II. 168. 3) Порода голубей. Ум. **Сивачки**. КС. 1898. VII. 42.

Сива́стий, а, в. Сѣдоватый, сѣроватый. Вх. Зн. 62.

Сива́ш, ша, м. Сивака, сивый. *Ой коні наші сиваші, чи були ви на наших?* Мет. 218.

Сиве́ць, впа, м. = **Сиваш**. *Не першина сивцю війна.* Ном. № 5782. *Да як жалъ же мені сивця-воронця, сивця-воронця, білого копитця.* Чуб. III. 295.

Сивя́зна, ни, ж. Сѣдина. *Сивизна на висказ.* Ном. № 8709.

Сівий, а, в. 1) Сѣдой. *Сивий дід.* 2) Сѣрый. *Раз приїде сивим конем, у другий—вороним.* ЗЮОР. I. 97. *Не в тім сила, що кобила сива, а в тім як везе.* Посл. *Сива шапка.* Чуб. VII. 414. Гол. Од. 18. *Брови чорні, очі сиві.* Грин. III. 241.

3) Сивый. *Ходить голуб сивий-волозатий.* Мет. 10. *Вилмула б з-під калки, як сиви зозуля.* Чуб. V. 51. *Туманець сивий.* Грин. III. 398. Ум. **Сивенький, сиве́сенський.** *Дідуся сивесенький рида.* Шевч. *Ой ти, мій милесенький, голубе сивесенький.* Чуб. V. 257.

Сивина, ня, ж. = **Сивизна**. Грин. III. 651. *Не сивина на світі правду творить.* К. Іов. 70.

Сиви́ця, ці, ж. Раст. *Nardus stricta.* Вх. Лем. 464.

Сивісінький, а, в. Совершенно сѣдой. *Мій батечку старенький, сивісінький.* Мил. 188.

Сівіть, вію, еш, гл. Сѣдѣть. *У школі мучилося, росло, у школі й сівіть почало.* Шевч.

Сиваківий, а, в. Сѣрый, изъ сѣрой шерсти. *Бо я вігчар нетяга, сивкова сермяга.* Чуб. V. 124.

Сивоборідий, а, в. Сѣдобородый. *Гетери гостя привели сивобородого.* Шевч. 604.

Сивоборідько, ка, м. Человекъ съ сѣдой бородой.

Сивовіський, а, в. Съ сѣдыми волосами на вискахъ. *А у тій же Оленовці діяки сивовіські.* Чуб. III. 182.

Сивоволо́сий, а, в. Сѣдоволосый. *І си-*

вовологий підняв руки калічені до святого Бога. Шевч.

Сивоголовий, а, в. Съ сѣдой головой. Левиц. I. 367.

Сивограк, ка, м. Пт. Сивоворонка, *Socias garrula*.

Сивограунт, ту, м. Сѣрый смушекъ съ темнымъ подшерсткомъ. Вас. 198.

Сивозалізний, а, в. О цвѣтѣ: стальн. I. О масти: темносѣрый. Сим. 59. Вх. Зн. 61.

Сивокрїлий, а, в. = **Сизокрїлий.** *Лєтитъ орел сивокрїлий.* Чуб. V. 807.

Сивораѣша, шї, ж. = **Сивограк.** *Перелітають з гори на гору то ряба горлиця, то сивий припутень, то сивя сивограша.* Левиц. I. 204.

Сивострокїтий, а, в. О масти: сѣрый съ пятнами иного цвѣта? *Кїнь сивострокїтїя.*

Сивоусий, а, в. Сѣдоусый. *Заворожи мене, волхве, друже сивоусий.* Шевч. *Сївах сивоусий.* Млак. 34.

Сивуватий, а, в. Сѣдоватий. *Сивуватї вуси.* Левиц. Пов. 198.

Сивуля, лі, ж. 1) Порода грибовъ. Подольск. г. 2) Названїе коровы. Kolb. I. 65.

Сивуляк, кб, м. Сѣрый, безъ глазури горшокъ. Вх. Зн. 62, 88.

Сивуха, хд, ж. Сивуха. Маркев. 140. *Шли на radoшax сивуху.* Котл.

Сїгла, лв, ж. 1) = **Смерека** (европейская пихта), имѣющая вѣтви лишь вверху. Шух. I. 176. 2) Горный лѣсъ изъ такихъ сїгл. Шух. I. 177.

Сїдень, дня, м. Сидящїй на одномъ мѣстѣ, малоподвижный человекъ, домосѣдъ. *Оце ще сидень,—ї мїж люде нїколи не вїйде!*

Сїдженя, сїдїння, ня, с. Сидѣніе. *Через сїдженя, не мїг запопасти в лежаня.* Ном. № 10846. *Через сїдїння не впадо в лежїння.* Ном. № 10846.

Сидїти, джї, дїш, гл. 1) Сидѣть. *Сидить, як кїточка.* ЗОЮР. I. 145. *Сидить голуб на дубочку, голубка на вишнї.* Мет. 62. *Сидїв у темницї.* Ном. № 7068. У парї сидїти. Прямой смыслъ: сидѣть рядомъ на свадьбѣ, т. е. быть новобрачнымъ, сочетаться бракомъ. *Дай, Боже, пошили, Боже, у парї сидїти.* Грив. III. 650. 2) Жить, занимать мѣсто для жительства. ЗОЮР. I. 150. *Лївий бїк Днїпра нїзький, то тутеньки люде не сїдять.* Киев. г.

Сидїтїся, дїтїся, гл. безл. Сидѣться. *Не сидїлось ї Омиськовї з молододоу жїнкою.* Стор. М. Пр. I. 171.

Сиднїя, нї, ж. Сидѣніе. Рудч. Ск. II. 208. *Це йому так від сиднї сталось.* 2) Праздное житье. *У тестя не буде йому сиднї: тесть дурно не годуватиме, скаже: роби.*

Сидїун, нб, м. = **Сидень.** Рк. Левиц. **Сидїуша, ки, ж.** Маленькій стулъ съ засовомъ спереди, въ который, садятъ дѣтей, начинающихъ сидѣть. Рк. Левиц.

Сидїма, нар. Сидя. *Вїн був сидїма тодї, як нас похликали,—сидїв, а не лежав.* Екат. у.

Сидїчїй, а, в. Сидящїй, сидячїй. *Побачили молодця сидячого.* Ев. Mr. XVI. 5.

Сїж, жа, м. Родъ игры въ карты, подобный великорусскимъ „воскамъ“. КС. 1887. VI. 467.

Сїженя, ня, с. = **Сидженя.** *За сїженя нема їженя.* Ном. № 8115.

Сїз, сїзий, а, в. Сизый. *На тїм яворї сїз сокл сидить.* Чуб. III. 441. *Голуб сизий, голуб сизий, голубка сизїйша.* Чуб. V. 251. *Сїзї орли заклекотали.* ЗОЮР. I. 42. Ум. **Сїзєньний, сїзєсенїий.** *Постїй, постїй, козаченку, мїй сїзєнїий орле.* Чуб. V. 86. *Голубочко моя сїзєсеня, дївчинюнько моя вїрнесеня.* Чуб. V. 248.

Сїзїй. См. **Сїз.** **Сїзєнїий, сїзєсенїий, а, в.** Ум. отъ сизий.

Сїзїяк, ка, м. Особый родъ шмелей съ зеленовато-сизымъ пушкомъ на верхнемъ щиткѣ. Лубев. у. (Леонт.).

Сїзїти, зїю, еш, гл. Быть сизаго цвѣта. *Окамити сїзїти.* Мир. ХРВ. 68.

Сизокрїл, сизокрїлий, а, в. Сизокрїлый. *Ой де взявся сизокрїлий орел.* Чуб. V. 246. *Да не кидай же мене, сизокрїлий орле.* Мет. 78. Ум. **Сизокрїленїий.** *Ви, голубцї сизокрїленїий.* Грив. III. 389.

Сивоокий, а, в. Съ сѣрыми глазами. *Рають йому двї дївчїцї: їдна косоока, друга сивоока.* Чуб. V. 35.

Сивобренїкий, а, в. Сизый какъ орелъ? *Ви, голубцї сизокрїленїий, сизокрїли, сизокрїленїий.* Грив. III. 389.

Сивооерець, рцд, м. Съ сизыми перьями. *Орли сивооерецї наїтали.* Нп.

Сивооєрїй, сивооїрїй, а, в. Сивооєрїй. АД. I. 113. *Ой брате мїй, брате, сивооїрїй орле, доглядай же ти, брате, моїх малих дїток.* Чуб. V. 853.

Сизоперка, кв, ж. Съ сизыми перьями. Ум. Сизоперочка. *Ой галочки сизоперочки, підіймайтесь вгору.* Чуб. V. 959.

Сизота, ти, ж. Сизота.

Сікавка, ки, ж. 1) = Сікавка. 2) Раст. (*Opuntia maculatum* L., ЗЮЗО. I. 119. 3) = Сіновиця. Вх. Пч. II. 19.

Сікати, како, еш, гл. = Сцяти. Угор. **Сікатися, куюся, ешся в чуся, чпшся, гл.** 1) = Сікатися. *Сичеться в віці мов оса.* Ном. № 2758. *Так і сичуться до нас, як чмара та.* Г. Барв. 49.

Сікель. Названіє косточки сливы въ загадкѣ. *Сікель викинь, тіло з'їж.* Чуб. I. 315.

Сікїр, кору, м. Пт. *Parus major*, сива-кузнечикъ. Вх. Пч. II. 13.

Сілля = Сікавця. Вх. Пч. 19.

Сіклїни, лив, ж. мн. = Сцєклїни. Шух. I. 153.

Сікман, на, м. Артель дроворубовъ на все время работы. Шух. I. 173.

Сікорка, ки, ж. = Сікїр. Вх. Пч. II. 13.

Сїла, ли, ж. 1) Сила, мочь, могутество, преобладаніе, власть, значеніе. *Нїякою сїлою не одолїє.* ЗЮОР. *Божа воля, Божа й сїла.* Ном. № 21. *Голубчики, каже, не наша сїла.* ЗЮОР. I. 71. *Як ще були козаки у старосцини Солтикової, то вже було без його не підуться грядищаться, бо не їх буде сїла.* ЗЮОР. I. 109. **Сїлою.** Насильно. *Людей гонили сїлою на присягу, то й батько присягав на унію.* ЗЮОР. I. 137. **Сїлу взїти.** Приобрѣсть власть. **У сїлу вбиватися.** Входитъ въ силу, укрѣпляться. **В-сїлу.** Едва, съ трудомъ, еле. *Кїнь у-сїлу їде.* Грян. II. 55. **В-сїлу бїдолази втекли од його.** МВ. I. 151. **Сїлу-в-сїлу.** Едва, съ большимъ трудомъ. *Як я молодюю бувала, по 40 вареників їдала, а тепер хамелю, хамелю—сїлу-у-сїлу бїо їзїси.* Ном. № 8146.

На-сїлу, на превелїну сїлу. Съ трудомъ, съ величайшимъ трудомъ. **Над сїлу.** Сверхъ сїль. **Через сїлу.** Противъ желанія, принуждая себя; сверхъ сїль. **Через сїлу не горїлку.** Роблю через сїлу. МВ. II. 14. **Од сїли.** Самое большее. *Цим чоботями од сїли три карбованці ціна.* Кролев. у. **В чїм сїла?** Въ чьмъ сузь? въ чьмъ дѣло? **Не в тїм сїла,** що кобила сїва, а в тїм, що не везе. Пом. № 7221. **Знати в чому сїлу.** Знать въ чьмъ тодькъ. *Розумний чоловік і в коня сїлу зна.* Греб. 382.

2) **Небѣсна сїла.** Ангелы. Нечїста сїла. Дьяволъ, чортъ. 3) Много, множество. *Там*

була людей велика сїла. *Худоби в його сїла.* Грян. III. 226. *Ще більша сїла відом налетїла у хату.* Грян. I. 67.

4) **Під сїлу, попід сїлу.** Подъ мышки. *Ой узяли Параску попід обї сїли, повели ю за Станислав та й там повїсили.* Гол. I. 58. Ум. **Сїлна, сїлонька, сїлечка, сїлочна.** Чуб. V. 875. МВ. (O. 1862. III. 44). *Бери, сїночку, сїльки сїлочка злюже.* КС. 1883. II. 381.

Сїлак, кá, м. Силачъ. Мвж. 192.

Сїлѣний, а, в. Очень сильный; могущественный. Мвж. 121. *Сїлѣний дощ.* Харьк. у. *А морю широченному, глїбокому, сїлѣнному, води не надаєи.* Глїб.

Сїлѣба, ці, ж. Ув. отъ сїла въ 3-мъ знач., множество. *Раків сїлеча.*

Сїлечка, ки, ж. Ум. отъ сїла.

Сїлїти, люб, лїш, гл. Завязывать узелъ. Угор.

Сїлка, ки, ж. 1) Ум. отъ сїла. *Сїлка маленька.* Ном. № 8232. 2) Горшокъ. Угор.

Сїлковїй, á, ё. Сильный. *Хиба ж тобї не видно, що він такий сїлковий, що його все боїться.* Рудч. Ск. I. 133.

Сїлкування, ня, с. Усиліе, стараніе. *Сїлкувалася перемотги себе, та з великого сїлкуваня тїльки слюзи ковтає.* Г. Барв. 166.

Сїлкуватися, кїюся, ешся, гл. Сидитися, усилываться. К. Іов. 55. *Маруся сїлкувалася, та не здужала за ним і слова сказати.* Кв. I. 99. (Вї) *в плузі сїлкувався, копиці волочив.* Греб. 378.

Сїлок, леа, м. = Сїлка 2. Угор.

Сїлом, нар. Насильно. *Не треба дївки одавати замїж сїлом.* Змїев. у.

Сїломїття, тя, с. Насилїе. *Було б кому заступити дочку від сїломїття.* Г. Барв. 509.

Сїломїть, нар. = Сїломїць = Сїлом. *Сїломїть люде втопили.* Г. Барв. 517.

Сїломїцїй, а, в. Насильственный. К. XII. 131.

Сїломїць, сїломїццю, нар. = Сїлом. *Велї її сїломїць узяти до покоїв.* *У хату так сїломїццю і пхаеться, хоч би то як гарно на дворї.* Харьк. г.

Сїлонька, ки, ж. Ум. отъ сїла.

Сїлопїхом, нар. = Сїлом. *Сїлопїхом у хату отирився.* Староб. у. *Сїлопїхом замїж вїтурили.* Староб. у.

Сїлочка, ки, ж. Ум. отъ сїла.

Силування, ня, с. Принужденіє. До милувантя нема силувантя. Ном. № 4979.

Силуваний, а, в. Принужденный. Силуваним волом не наробишся. Ном. № 1087. Вола мене не жалувала, силувану заміж оддала. Нп.

Силувати, лую, еш, гл. 1) Принуждать. Не силуйте мене за нелюба. Мет. 243. У нас по циганській: не хоче робити—не силуй, їсти не хоче—бий. Ном. № 11024. 2) Припрашивать, угощая.

Сильне, нар. Сильно, весьма, очень. Туди йшла стара мати—сильне плаче і ридає. Макс. Той чоловік був сильне багатий. Рудч. Ск. Під ним кониченько, під ним вороненький, сильне дужий. Чуб. Церква давня сильне. МВ. I. Ум. Сильненько, сильненько. Тяжко зітхнула, сильненько заплакала. Чуб. III. 119. Став сильненько кричати. Чуб. V. 436.

Сильний, а, в. 1) Сильный, вѣрный, могучий. ЗОЮР. I. 141. Хоч не сильна, аби двір закрасило. Ном. № 8899. Тут є сильний лицарь. ЗОЮР. I. 3. 2) Дающий силу, мощь. Чуб. II. 209—210. У зм'я єсть дві бочки: у одній вода силна, а в другій безсилна. Як він з ким небудь б'ється, то сам н'є силну воду, а другому дав безсилну. Чуб. II. 208. 3) Большой, сильный. Були на селі сильні багачі. Грнв. II. 187. Вона ще зроду не бачила такої сильної води. Чуб. II. 30. Прийшли у такий сильний ліс, що йому і кіньч-краю нема. Мнж. 37. На Різдо стіги сильні залягають. Мнл. 202. Що там за сильний ярмарок став. Левиц. I. 104. Ув. Сильненький, сильненький.

Сильник, ка, м. Могущественный человекъ. Хлібороб був собі тиллий, роботящий чоловік, дбайливий, обережний—знає уже він, як у світі жити мав простий чоловік межи князі та сильники. МВ. III. 104.

Сильно, нар. 1) = Сильне. Той чоловік був сильно багатий. Рудч. Ск. I. 153. 2) Насильно. Не сильно—вільно. Ном. № 4953.

Сильцѣ, цѣ, ж. Петля, ловушка въ видѣ петли, силкоѣ. Шух. I. 236, 237. См. Сіло.

Силуощий, а, в. Огромный. Силуоща могла. Херс. г. Слов. Д. Эваря.

Силаянка, ж, ж. 1) Веревочка, свурочкѣ. Угор. 2) Мелкая бисеринка. КС. 1884. IX. 66. 3) Низка бусъ, грибовъ. Силаянка ягід. Ягоди, навизаньява на сте-

белекъ травы. Вх. Зв. 33. 4) Левточка изъ бисера, вѣсколько соединенныхъ низокъ бусъ. Гол. Од. 60, 72, 73. Шух. I. 124, 125. Ум. Сіяяночка.

Силѣти, лїю, еш, гл. Низать. КС. 1884. IX. 66.

Син, на, м. м. синий; иногда синѣе. Сынъ. Син своєї матері до ніг уклонився. Нп. Какъ ласковое обращение син въ зват. падежѣ прилагается къ дочерн. Вола й каже йому: „Дідуся, продайте мені цю коняку!—Як я маю тобі, сину, каже той дід, продавати, то лучше я тобі так дам. Чуб. II. 68. Бѣний Син. Сынъ Божій І. Христось. За кого ж ти ростишася, Христе, Сине Божій? Шевч. Бісів, вряний, врянький, чѣртів син. Чортовъ сынъ (бравъ). Брешиш, вряжий сичу! ЗОЮР. I. 76. Гей ви, ляхове, вряжкѣ синове! ік порогу посужайтесь, мені, козаку-нетязі, на покуті місце попускайте! ЗОЮР. I. 205. Пѣський, сучий син. Сувинъ сынъ. Я сучий син, коли отче не він. Греб. 390. Такий-сякий син. Бранное выражение, которымъ, для притяжчя, замѣняются болѣе ругательные эпитеты. А ти вже закозакувався, сякий-такий сичу. ЗОЮР. I. 154. Яний син! Кой чортъ. Се ж Личипір кажучи, брешав: який сін у його і крапля була в господі. Кв. Злий з сіна... Злий з сіна був старий дук, дук. Котл. Ея. III. 33. Ум. Синѣн, сійно, сійноньно, синѣчон, сійчичон. Грнв. III. 692. П'ятий сичко ще й Пилитко. Рудч. Ск. I. 28. Одиє сиччичок, як одиччичок Чуб. III. 278.

Синаш, шѣ, м. Сынѣнокъ. Добре, синашу! Рудч. Ск. II. 127. Здоров, синашу, ма дитино!—Анжиз Єнеєві сказав. Котл. Ея. III. 69. Ум. Синашко. Люляй, люляй козацький синашуку! Чуб. V. 347.

Синевод, да, м. Пт. Зимородокъ.

Синеголов, ва, м. Раст. Eryngium platan L. ЗЮЗО. I. 122.

Синеній, нѣти, с. Маленький сынѣнокъ. Мнж. 45.

Синѣта, ти, ж. Темный лѣсь. Желех. Ой на горі синѣта. Гол. III. 244.

Синетарь, ря, м. ?. Ей вівчарю, синетарю, покинь візці пасти. Гол. III. 240.

Синѣць, вцѣ, м. 1) = Синяк 1. Подивись на твоє млчко, маєш сикциъ сорок. 2) Рыба. Abramis ballerus. Брауяв. 26. 3) Раст. а) скьяк 3. ЗЮЗО. I. 121. б) Centaurea cyanus. Вх. Лем. 464.

Синів, нова, вє. Сынѣвий, принадле-

жащій сынъ, относящійся къ нему. Харьков. г.

Синиц, ка, м. = Синица. Вх. Лем. 464.

Синило, ла, с. Сянило, сивая краска. *Усякі в його плямечки: де глина наколена, де цегла, де синило.* Г. Барв. 325. **Реміство синило.** Сивильное ремесло. Роблю же я таки те реміство синило, так чою мені добре в знакі далось: як я його мішала, так воно мені за очі взялося. ЗЮОР. I. 219.

Синити, ню, виш, гл. Окрапивать ил. сивую краску, сивить.

Синіха, хи, ж. = Синюва. Син, як син. та синиха лиха. Н. м. № 9298.

Синиця, ці, ж. 1) Сяница. *В саду щедучуть синиці.* Чуб. V. 454. 2) Названіе вола масти вѣскольбо темнѣ димана (см.). КС. 1898. VII. 43. Ум. Синичка.

Синичка, ки, ж. 1) Ум. отъ синиця. Чуб. V. 465. 2) Раст. Delphinium elatum L. ЗЮЗО. I. 121.

Синів, нова, во. Сяновій, принадлежащій сыну, относящійся къ нему. *Як заплаче мій отець, що сивова голова в чужім краю полягло.* Чуб. V. 1034.

Синівство, ва, с. Сяновство, сивовее сотвяніе.

Синівський, а, о. Сяновій

Синій, я, с. 1) Сивій. *Синій жуан. Сinya квітка. А моя могила край сивього моря.* Мет. 93 *У п'яниці коли не очі сині, то спина в глині.* Ном. 2) -- камінь. Мѣвній купорось. Ум. Синѣній, синѣсеній.

Синіте, ню, еш, гл. Сивѣть. *Кругом того степ, як море широке, синіте.* Шевч.

Синітка, ки, ж. = Синятка. См. Сивюта.

Синю, ка, м. Ум. отъ син.

Синюва, воі, ж. Жева сына.

Синювць, вдѣ, м. 1) Сынъ. *І битьло а матінка його... тили, гуляли, веселились за частія сивювця свого.* Мкр. I. 61. *Маруся сивювця родила.* Мкр. Г. 68. 2) Племянникъ, сынъ брати. Желех.

Синювдѣ, ці, ж. Племянниця, дочь брата.

Синюк, неѣ, сивювчюк, ка, сивючок, чка, синичюк, чка, м. Ум. отъ син.

Синь, ві, ж. Сивева. *За пшшюкою у сині вітати.* Ном. № 13205.

Синька, ки, ж. Синька. *Синька купина.* Чуб. V. 1171.

Синьо, нар. Сиве. *Цвіте воно синьо.* Ум. Синѣню, синѣсеню. *Ой на горі, немко, да зацвіло синенько.* Чуб. V. 111.

Синювода, дв, ж. Раст. = Острижка. Вх. Пч. I. 10.

Синюворонка, хи, ж. = Сивограк. Вх. Пч. II. 9.

Синюгрудка, ж. Пт. Lusciola suecica. Вх. Пч. 12.

Синюгуб, ба, м. Рыба Abramis vimba. Вх. Пч. II. 18.

Синюкаптанникъ, ка, м. Носящій синій кафтанъ. *Та постривайте, памі-кармазини! гукнув один з синюкаптанників.* К. ЧР. 71.

Синюте, ті, ж. Синій цвѣтъ. *На плазмі синюти багато, то й зуютъ: плазта-синітка.* Волч. у.

Синюцвіт, ту, м. Раст. а) Delphinium Ajacis L. ЗЮЗО. I. 121. б) Nepeta nuda L. ЗЮЗО. I. 129.

Синюк, ка, м. 1) Грибъ изъ породы Boletus. Радом. у. 2) = Синиця 1. Вх. Пч. II. 13.

Синюха, хи, ж. Раст. Agaricus violaceus L. ЗЮЗО. I. 110.

Синюва, ви, ж. Сивева. Г. Барв. 217. *Україна зникла в синюві.* К. Дз. 155.

Синювка, ки, ж. 1) Стоячая вода, болото, лужа. Вх. Зн. 88, 63. 2) мн. Раст. Knautia arvensis coult. ЗЮЗО. I. 126.

Синювчѣ, чати, с. = Синиц 6. Вх. Зн. 30.

Синюк, ка, м. 1) Сивякъ. *Еге, нароком, коли сивякъ під оком.* Ном. № 14234. 2) Пт. лѣсной голубь, дивій синій голубь. Columba oenas. Вх. Пч. 9. 3) Раст. а) Echium vulgare L. ЗЮЗО. I. 121. б) Anchusa officinalis L. ЗЮЗО. I. 175. 4) Грибъ Agaricus necator. *Ой казали сивяки, що ми зроду солодкі.* Чуб. V. 1183. 5) Мѣвній купорось. Гол. 6) = Сивуля 3

Синютѣва, ви, ж. Сивякъ. *Бє жінку—воно синютѣвини тижнями носить.* Крещенч. у.

Синютка, ки, ж. Сортъ плѣхти, запѣси. Чуб. VII. 428. Вас. 170. Г. Барв. 52. *Що в лянній сорочці, а в плазній синютці.* Чуб. V. 117 Ум. Синюточка. Маркев. 11. *Запачочка синюточка.* Чуб. III. 486.

Синютко, ка, с. Сивючекъ. *Пригорнула Олегі синютко до серця.* МВ. I.

Синюччик, ка, м. Раст. Isatis tinctoria L. ЗЮЗО. I. 125.

Сипавець, вди, м. Амбара (для есенія зерна). Вх. Зн. 63. Желех.

Сипаний, а, в. Лигов (изъ металла). Шух. I. 277.

Сипанка, кн, ж. Деревянная посуда для сыпки зерна. Левиц. I. 217. Чуб. VI. 250. Вх. Зн. 63.

Сипання, ня, с. 1) Сыпание. 2) Наливание. 3) Отливка изъ металла. Шух. I. 283.

Сипати, плю, плеш, гл. 1) Сыпать. (*чи соди борошно. Чи засміється, чи застидиться,—так искри і силе з очей.* Г. Барв. 293. *Так аж сігом силе за шкуру.* Ном. № 4397. 2) Лить, валивать. *Ой н'є козак да горюлочку, а шинкарочка силе.* Грин. III. 316. *Ой си сирівця та криши оп'єнки.* Шевч. *Сип воду!* Kolb. I. 34. 3) Лить, отливать изъ металла. Шух. I. 273, 275, 281—284. 4) О сѣти: выбрасывать нъ воду. *Сипати невід.* (Стрижев.). 5) Шоссировать, мостить камнемъ (дорогу). *Дорога широка, сипана камнемъ.* Гн. I. 11

Сипатися, плюся, плешся, гл. 1) Сыпаться. *Сіль силється.* 2) Наливаться.

Сипець, пцѣ, м. (Сыпуче тѣло. Канев. у. Земля—сипець, суха (Залюб.). Там кукурузи, самий нісок сипець. Новоюск. у. Сипець дати. При постройкѣ плотины засыпать хворостъ чѣмъ-нибудь сыпучимъ. *Каторжний жид силко не дав греблі, а загатав тїльки зворостом.*

Сипкий, а, б. 1) Сыпучій. (*Сипкий нісок.*) 2) Разсыпчастій. *Картопля сипка.* Гайс. у.

Сипляти, ляю, еш, гл. = Спати. *А чѣм воно сипляе? В пухових подушкках.* Чуб. III. 41.

Сипаўти, пнў, вѣш, гл. 1) Однокр. отъ сипати. Посыпать сразу. *Сипке їм маку,—от вони поки вилб'рають, вока і втече од їх.* Грин. II. 25. 2) Высыпать, выйти во множествѣ. *Оп і братія сипнула.* Шевч. *Дітвори так і сипнула в сад.* МВ. (О. 1862. III. 69).

Сипоўти, нў, нѣш, гл. Сильно посыпать сразу. *Комарі як сипоке, то аж свѣта не видно.* Зміев. у.

Сипучка, кн, ж. Погода зимняя, когда нѣтеръ мететь свѣгъ. Судж. у.

Сир, ру, м. 1) Сыръ. 2) Творогъ. *Масляница баламутка: обіщала масла ї сыру, та не хурко.* Ном. № 256. Ум. Сирець.

Сирвасер, ру, м. Кръпкая водка, азотная кислота. Св. I. 223.

Сирватка, кн, ж. 1) = Сироватка. *Дала сирватки напились (бо вони тогди*

видувували сыр). Гн. I. 92. 2) Пт. = Пляска біла. Вх. Пч. II. 13.

Сирено, нар. = Сиряно. *Сирено, масляно—корова ожеребилась.* Ном. № 6484.

Сирець, рцѣ, м. 1) Ум. отъ сир. Шух. I. 203. *Сирцел присипають, в масличко вливають.* Мет. 163. 2) Псевыжженный кирпичъ. Екатеринбург. г.

Сирій, а, б. 1) Сыроп, ве сваренный. *Сире м'ясо, сира картопля.* 2) Сыровъ, влажный. *Щоб тебе сира земля пожерла.* Ном. № 3792. 3) ? *Сира дуца їсти хоче.* Ном. № 1584. Ум. Сирѣнный, сирѣсенький.

Сиріця, цѣ, ж. Сыромятная вожа, сыром. ремень. *Стас навколѣчки, степенся,—сиріця так і тріснула.* ЗОЮР. I. 6. *Взяли руки да сиріцею.* А. Д. I. 79. *Пов'яжу я той лок сирою сиріцею.* Чуб. V. 227. Ум. Сирічка, сиріченъна **Сирічина, ви, ж.** = Сиріця. Волч. у. (Лоод.).

Сирічуватий, а, в. Недостаточно выдѣланный, изъ недостаточно выдѣланной кожи. *Підшова сирічувата.* *Сирічуваті постолі.* КС. 1863. I. 33

Сирівець, вцѣ и вцѣ, м. 1) Хлѣбный квасъ. Чуб. VII. 146. *І кубками пили сирівянку, мед, пиво, бражку, сирівець.* Колт. 2) = Сиріця. 3) м. Сирівцѣ. То-же, что и постолі, но изъ сыромятной кожи съ шерстью. Шух. I. 120.

Сирівочка, кн, ж. Сирвель. Гол. II. 620.

Сиріснький, а, в. Совершенно сырой. **Сирість, ростн, ж.** 1) Сырость, влажность. 2) Особый запахъ рыбный. Ном. № 1270. *Запахло на березі баговінням, мулом та рыб'ячою сирістю.* Левиц. I. 125.

Сирітка, кн, ж. 1) Ум. отъ сирота. 2) Раст. *Bellis perennis.* Вх. Пч. II. 29.

Сирітство, ва, с. Сиротство. *Умерти умістї ї бажно, аніж жисти сама маю у сирітствї такім.* Чуб. III. 16.

Сирітський, а, в. Сиротскій. Ном. № 5037. МВ. II. 26.

Сиріти, рію, еш, гл. Сырѣть.

Сирних, кн, м. Сирныхъ, творожннкъ.

Сіро, на, с. Малевый, низенькій столпкъ, вокругъ котораго сидтъ ва землѣ. О. 1861. XI. Кух. 26. *Прийшли брати до суддї, вклонились, положили по звичию на сирно буханці.* Стор. I. 33.

Сирняк, кн, м. Сырые дрова. Вх. Зн. 36.

Сир'ячча, ча, с. = **Сирячк.** Вх. Зв. 36.
Сир'ятовень, тв'я, м. Пт. Луни. М'яж. 192.

Сир'яватка, ки, ж. Сыровотка молочная. *І вже такі дари: сметанку ізбери, а сир'яватку дай.* Ном. № 4772.

Сир'яватчаный, а, в. Изъ молочной сыровотки сдѣланный. *Сир'яватчаный куліш.* Чуб. VII. 439.

Сир'явѣць, вдѣ и вѣд', м. = **Сир'явѣць.**

Сир'явія, а, б. 1) Сырой, влажный. *Хоч сир'явої землі хватайсь.* Ном. № 2081. *Сир'ява гіллячка.* Черк. у. 2) Не сваренный (о нищѣ). *Сир'яв'я х'ярк* Сухом'ятка, сухая, не варена пища Зяв'я у. 3) О кожѣ: не выдѣланный. *Ой я казала, що нагачка з паперу, а нагачка з сир'явого рем'яку.* Чуб. V. 599. 4) О полотнѣ: невыб'яленый, необ'ялennyй, суровый. *К Великодню сорочка хоч лихенька, аби біленька, а к Різдов'ю хоч сир'ява, аби нова.* Ном. № 428. 5) *Сир'яв'я жинка.* Жившчина послѣ родов'я.

Сир'яв'яця, ці, ж. 1) = **Сир'яця.** *Ой бив ти же мене сир'яв'яцею.* Грин. III. 335. 2) Красильное сѣрое вещество въ холстѣ. Сум. у. *Вода вит'ягас сир'яв'яцю з полотна.* 3) Соленая вода (въ землѣ), изъ которой вывариваютъ соль. Шух. I. 16.

Сир'яв'ядка, ки, ж. Раст. *Agaricus giber.* Вх. Пч-II. 28.

Сир'яд'ій, д'юю, м. Сырое молоко.

Сир'яд'ід, да, м. Людофѣд'. Чуб. I. 212.

Сир'яд'івка, ки, ж. 1) Людофѣда. 2) = **Сир'яв'яд'івка.** Вх. Пч. II. 28.

Сир'яж'ючка, ки, ж. Ум. отъ сир'яж'юка.

Сир'яж'юка, ки, ж. Грибы: сир'яж'юка, *Agaricus Russula.* ЗЮЗО I. 110. *Св'іжшій, сарошшій, як сир'яж'юка.* Ном. № 13145. Ум. Сир'яж'ючка. Чуб. V. 1183

Сир'ят'я, т'я, об. 1) Сирота. *Сирота Ярема, сирота убогий: ні сестри, ні брата, нікого нема.* Шевч. 2) мн. Сироти. Прищипки, выступаючіе на тѣлѣ отъ холоду. Ум. Сир'ятка, сир'ятом'я, сир'яточка.

Сир'ятовень, тв'я, м. Раст. *Stocys reticulatus* L. ЗЮЗО. I. 120.

Сир'ятіана, ня, об. Сирота. *Нема вину двовичаму сину, що зів'я з ума д'яку сир'ятинку.* Мет. 14. Ум. Сир'ятіаня.

Сир'ятинськый, а, в. Сиротскій. *Поб'ють тебе, козаченьку, сир'ятинск'і сльозки.* Чуб. V. 401.

Сир'ят'ити, ч'у, т'яш, гл. Сиротить. *Не*

б'ити мене, не сиротить моїх д'ітей. М'яж. 30.

Сир'от'іта, т'ію, еш, гл. Дѣлаться или быть сиротою. *Тут я родилась, тут я хрестилась, тут сирот'іти... тут і в'иру.* МВ. (O. 1862. III. 76).

Сир'от'ів'яна, ня, об. = **Сир'от'ів'я.** *Одно другого на хл'іб, на с'іль закликає; а я стою, ур'об'ідная сир'от'ів'яна,—ніхто мене не прив'ітас.* Чуб. V. 469.

Сир'от'ув'яти, т'ую, еш, гл. Быть сиротой. *Згадала, що я сир'отую, що вбога я, та не при батькові-матері зросла, живу у чужій сем'ї з ласки.* МВ. II. 105

Сир'от'юк, к'я, м. Сирота. Желех.

Сир'от'я, т'ят'я, с. Ребенок сирота. *Діти мої не сир'от'ятка.* Чуб. V. 334. Ум. **Сир'от'ятно.** *Сир'от'ятко, що не має роду.* Федьк. I. 58.

Сир'охм'ян, ня, м. Сирота (мужчина). Угор.; б'зв'яга. Вх. Зв. 63.

Сир'охм'яна, н'я, ж. Сирота (дѣвочка). Угор.

Сир'ув'ятій, а, в. Сыроватый.

Сир'як, к'я, м. = **Сир'ячк.** Вх. Зв. 36.

Сир'янь, сир'яний, а, в. Сырный, изъ творога, съ творогомъ. М'яж. 29. *Та її привезли д'яжку сиру на коровай: та хвалимо Бога—сир'ян буде наш коровай.* Грин. III. 532.

Сир'яник, ка, м. Сыринки, творожники. Вх. Уг. 267.

Сир'яно, нар. Обильно творогомъ. *Сир'яно-масляно дай, Боже, на користь.* Ном. № 6485.

Сир'ячча, ча, с. = **Сир'яччя.** Вх. Зв. 36.

Сир'ячка, ки, ж. Раст. *Trifolium gibens.* Вх. Лем. 465.

Сис'я́, к'я, м. 1) Мушкетеръ. Угор. 2) = **Сис'я́н.** Угор. 3) Зол. *Salamandra maculosa.* Вх. Пч. II. 17.

Сис'я́ти, с'яю, еш, гл. = **Сс'яти.** *Пацц сис'ят.* Вх. Лем. 465.

Сис'я́н, н'я, м. Сосувъ. Ум. **Сис'я́н'юць**

Сис'я́н'я, ч'ят'я, с. = **Сис'я́н.** (Залюб.). **Сис'я́рка, ки, ж.** = **Мас'я́рка.** К. ЧР. 427. *Сталеві сорочки, шапки сис'я́рки, що вкриє тебе залізною с'я́ткою.* К. ЧР. 38.

Сит'я́, т'я, ж. Растворъ меду, сита. *Бу дещи його годувати цукромъ головою, будеш його напувати від меду ситюю.* Чуб. V. 68.

Сит'я́р, р'я, м. Ситочникъ, дѣлающій сита. Ум. **Сит'я́рчик.** Гол. III. 462.

Сит'я́й, а, в. Ситый. *Увесь вік хобил ситий і вкритий.* ЗЮОР. I. 9. 2) **Жир-**

ный. *Ситий борщ*. 3) О землѣ: жирный, гучный. Шух. I. 20. *Це з ситої землі хліб*. Мир. ХРВ. 210. 4) О хвойныхъ деревьяхъ: смолистый. *Сита соснина*. Черк. у. 5) О людяхъ, животныхъ: жирный, толстый, гучный, упитанный, откормленный. *Ситий баран пасется*. Рудч. Ск. I. 2. Ум. **Ситѣный**, **ситѣсенный**. *Та й закусишь ситѣнхми*. Рудч. Ск. I. 1.

Ситѣти, **чѣ**, **тѣш**, гл. 1) — мед. Дѣлать изъ меду сыту. *Чи ситив медок на святій вечер*. Чуб. Ш. 347. 2) Насыщать. *Отець да і мати старшого сина кляне, проклинає, із очей зганяє, середулиного сина ситить, жалує, поважає, за гостя приймає*. АД. I. 113. *Трупи б тліли та ситили й без того сити землю*. Мир. ХРВ. 357.

Ситѣця, ці, ж. = **Сита**. *Чим дитину годувать?... Чи купинкою із ситицею?* Мил. 37.

Ситѣвка, вк, ж. ? *Дивись яка ситѣвка в очас*. Ном. № 13926.

Ситѣий, а, в. 1) = **Ситий** 1. *Ті дітти були такі голодні і на тую хвилину, як І. Христос прирік, стали дуже ситними*. Гр. I. 92. 2) Питательный, сытный. *Ситка наша. Ой пийте, ляжи, води-калюжі, води-калюжі болотняні, а що пи-вали на тій Вкраїні меду та вина ситні*. АД. II. 40. 3) = **Ситий** 3. *Земля ситна*. 4) = **Ситий** 5. *Пита ситний худого: а куди ти йдеш*. Рудч. Ск. II. 16. 5) Богатый, хлѣбородный. *Туда (в Сербію) ситній край, не так як у нас*. Федьк.

Ситѣник, вк, м. Дѣлающій сита, ситовщикъ. Вас. 152. *Не сват ситник коробейникові*. Чуб. I. 292. Ум. **Ситѣничок**.

Ситѣність, ностѣ, ж. Сытность, питательность. *З свого сіка ситности не багаті*. Воляч. у.

Ситѣяг, гѣ, м. Родъ воднаго растенія. Стор. II. 151. *Дике утя..., забилось собі між ситѣяг*. Греб. 402.

Ситѣчко, **ситѣко**, вк, с. Ум. отъ сито. I. **Сіто**, **та**, с. Сито. Вас. 152. *Коробом соце—ситом дош*. Ном. № 571. *Оце була на базарі та й купила собі аж двое ситів*. Харьк. г. Ум. **Сітко**, **ситѣчко**, **ситце**. *Одному ситце, другому ренітне*. Ном. № 1690.

II. **Сіто**, нар. Жирно. *Вари лишень зречані галушки та сито їх із салом затовчи*. Рудч. Ск. I. 11.

Сітощи, щей и щів, ж. Жиръ, жирное. **Сітко**, цк, с. Ум. отъ сито.

Сітчати, **чаю**, вш, гл. Полаять толстѣть, жирѣть.

Сіть, **тѣ**, ж. Жиръ. *А як впросте кабан, то вже аж тобі кладе на собі сить*. Рк. Левич.

Сітчій, а, в. Ум. отъ ситий. *Очень жирный, гучный, толстый*. *Ситяча віця*. Ковст. у.

Сич, **чѣ**, м. Птица: сичъ. *Сичі куку-вакають на латі*. Грин. I. 255. *Тю, з дупла того дуба сич вилетів*. Ном. № 13067. *Дивиться, як сич на сову*. Пост. Ум. **Сичин**.

Сичавця, ці, ж. = **Сочевця**. Грин. Ш. 486.

Сичівити, вію, вш, гл. О тканяхъ: сбѣгатьса.

Сичівня, нк, с. Шипѣніе звѣп, гусей *Гадюче сичання*. О. 1861. Ш. 31.

Сичати, **чѣ**, **чѣш**, гл. О звѣяхъ, гусяхъ: шипѣть. *Вилазить гадюка, та й сичить*. Рудч. Ск. I. 146. *Гуси сичали*. Глѣб. О людяхъ: издавать долго тянущійся звукъ с.

Сичачк, вк, м. 1) Ум. отъ сич. 2) Кочечекъ размельченнаго и поджареннаго для выжиманія масла коноплянаго сѣмени, — лакомство сельскихъ дѣтей. Змѣн. у.

Сичівнік, кѣ, м. Мочевой пузырь. Вх. За. 63.

Сіяті, **сіаю**, вш, гл. = **Сяти**.

Сі, **мѣст**. 1) = **Собі** 2) Им. пад. мн. ч. отъ сей.

Сібір, ру, м. 1) Сибирь. *Повернувся я з Сібіру, нема ж мені доли: хоч, здається, не в кайданах, все таки в неволі*. Грин. Ш. 618. 2) Каторга. 3) Тяжкая жизнь.

Сібірка, вк, ж. 1) Коротенькая шубка, обшитая мѣхомъ. *Почкай, доню, до пітірка, буде шуба і сібірка*. Чуб. Ш. 51. 2) Кузуска. 3) Сибирская язва. Славяно-серб. у.

Сібірній, а, в. 1) Каторжный, тяжелый. *Ой послали ж його у сібірну роботу, ще й канали копати*. Грин. Ш. 596. 2) Брачное: злодійскій. *От сібірні*. Ном. № 3568.

Обібрник, вк, м. 1) Сославный въ Сибирь. 2) Злодѣй, разбойникъ.

Сів, **ву**, м. Сѣвъ, посѣвъ. *Сів, сів, сів не доходить, дівчинонька з обідом приходить*. Мет. 28.

Сівá, **віá**, ж. 1) Часть нивы, засѣянная однимъ взмахомъ руки. *Будь помалу йти, сіву мечу займать*. *Ширше рясните сіву*.

вою. 2) М'яшокъ, употреблений при с'яванні.

Сівак, ка, м. = Сівач.

Сівадка, ки, ж. С'ялка. Хотин. у.

Сіваѣти, в'ю, еш, гл. Зас'яв'ати. Будем лани с'явати. Чуб. V. 981.

Сівач, ча, м. С'вятель. Чуб. VI. 334. Васильков и Канев. у. у. *Останнім с'ивачем, як і останнім орачем, був Опанас Г. Барв.* 315.

Сівачка, ки, ж. С'ятка.

Сіваѣ, б'ї, ж. С'яніє. Гн. I. 78.

Сіваѣва, н'ї, ж. Пос'янное зерно, пос'явъ. Шух. I. 165. *При роботі в городі, або в полі не можна нічого їсти, бо тата з'їла би с'ївину.* Шух. I. 166.

Сіваѣця, ці, ж. Зерно для пос'ява. Будем с'яти жито, пшекицю, жито, пшекицю, всяку с'ївицю. Гол. IV. 16

Сівер, ру, м. Холодь.

Сіверко, с'іверно, нар. Холодно. Сіверко на дворі.

Сіверний, а, в. Холодный.

Сівак'їй, а, б. 1) Смычк'їй. 2) Много пространства зас'яв'ающій (о зернѣ). *Оце зерно — як мак, с'ївак'їше, ніж пирій.* Волч. у.

Сівак, в'ка, м. Количество взятого для пос'ява въ руку зерна.

Сідавка, ки, ж. Сид'їв'є для ткача въ ткацькомъ ставкѣ. Шух. I. 255. См. Сидець.

Сідак, в'а, м. = Сідавка. МУЕ. III. 17.

Сідалка, ки, ж. = Сідавка. *Я сидів на сідалці у хаюку.* Екат. у.

Сідало, ла, с. 1) Насѣсть. *Усі кури на сідалі, півень на пророзі.* Мет. 16. 2) С'їдальщина часть человѣческаго т'їла, задница. ЕЗ. V. 57.

Сідавня, ви, с. Дѣйствіє отъ глагола сідати.

Сідати, даю, еш, сов. в. с'їсти, с'їду, деш, гл. 1) Садиться, сѣсть. *Сідайте, щоб старости сідали.* Пом. № 11860. *Стали воки на коні сідати.* ЗОЮР. I. 41. *Сіла м'рочна, сіла! Гонорять курнцѣ, когда ее ловять.* Лохн. у. Ні сіло, ні вп'їло. Безв. всакихъ основній, безъ всякой причини. *Ні сіло, ні вмало, — давай йому грошей!* 2) О совацѣ: заходити, зайти, садиться. *За горою сонечко сідас.* Шевч. *Червоне сонечко вже спочивать сідас.* К. Дз. 160. 3) Осѣд'ати, осѣсть.

Сід'ятся, даюся, еш, гл. Дѣлать уси-

лія, надриваться. *Вик було аж сід'ятся та рогоче.*

Сід'яч, ча, м. Раст. *Inula hirta* L. ЗЮЗО. I. 125.

Сідѣлечко, ка, с. Ум. огъ сідло.

Сідѣлка, ки, ж. С'їд'їлка. Вас. 160.

Сідѣлко, ка, с. Ум. отъ сідло. АД. I. 10. 2) = Сіделка. Лохн. у.

Сідѣльце, ця, с. Ум. отъ сідло.

Сідѣць, д'ця, м. Сид'їв'є для работника при разл. работахъ: у пряхъ то-же, что динце 2. у ткачей—сид'їв'є въ ткацькомъ ставкѣ или въ ремісничій, у токари—сид'їв'є при тог. ставкѣ, у гуц. пастуховъ—голстый и низкій столбикъ, на кот. сидить доящій корову или овуц, и пр. Шух. I. 148, 257, 255, 305, 306, 192, 194.

Сід'їй, а, б = Сивий. *Зажурилась Хмельницького сідая голова.* Макс.

Сід'ї-в'оса, ж. Возрастъ, когда с'їд'їють волосы. *Сид'їтимеш до сіді-коси.* Пом. № 8855.

Сід'їлати, л'аю, еш, гл. С'їд'їлати. *Сід'їлай, слопче, коня вороного.* Мет. 75.

Сід'їлатий, а, в. О ковѣ: с'їд'їстый. Богод. у.

Сідло, ла, с. Мѣсто, гдѣ садятся рыбаки удить рыбу. Васильк. у.

Сідло, л'а, с. С'їдло. *К'їнь знав, як му сідло долгас.* Пом. № 235Е. Ум. Сідѣлко, сідѣльце, сідѣлечко. АД. I. 10. Грин. III. 175.

Сідл'ар, ра, м. С'їд'їльщикъ. Гол. IV. 185.

Сід'їха, хи, ж. Торговка, сидняная на базарѣ. *Сластьони шквариливъ, сід'їхи цокотіли.* Греб. (Хата. 43). *Побіг циган меж сід'їхи, купив собі хрону.* Рудав. I. 66.

Сідь, дв, ж. С'їдняки. *Ужс, бач, сідь проростас.* Морд.

Сід'їба, б'а, ж. = Сіва. *Анто на сід'їбу.* ХС. I. 77. *Він дуже мудро зробив, роздавши людям зерно на сід'їбу.* Кв. II. 43. *На Семка—середня сід'їба.* Канев. у. *Далі орачка на з'їмину. шс далі—сід'їба Мир.* ХРВ 125.

Сід'їка, ки, ж. Птица: соя. Желех.

Сід'їник, ка, м. = Сівач. *Треба йти до сід'їників на степ, — як воки там с'їють.* Екат. у. (Залюб.).

Сік, соку, м. Сока. *Сік березовий.* Чуб. VII. 446. *Не пиво диво—дивнійший сік, що раз у рік.* Пом. № 7246.

Сівав'їця, ці, ж. Рыба: *Cobitis taenia* Vх. Пч. II. 19.

Сівавка, ки, ж. 1) Дѣтская игрушка.

родь брызгалки, шприца изъ бузины или трубчатого ствола какого нибудь растенія, напр. георгини. КС. 1887. VI. 479 2) Пожарный насосъ. 3) Рыба. = Сіканиця. Вх. Пч. II. 19.

Сіканка, ки, ж. 1) Порка, наказаніе розгамп. Лохв. у. 2) Свѣнная капуста.

Сікаръ, рѣ, м. Производящій порку, сѣкучій. *Підпроси сікаря..., щоб не дуже був.* О. 1862. V. III. 18.

Сікарня, ні, ж. Доска, на которой рубяць котлеты. Черниг.

Сікатися, каюся, вшся, одн. в. сікнутися, каюся, нешся, гл. Бросаться, ваяться на кого, соваться куда, привязываться, приставать. *Не сікайся нікто в війну, нікто ніяк не помагайте.* Котл. Ен. VI, 14. *Сікався, сікався, щоб просукнутись.* Кв. I. 247. *Вона як буде сікатися до тебе, то ти возьми груші розсип.* Рудч. Ск. II. 29.

Сікач, чѣ, м. Сѣчка (для рубки капусты) Харьк. г., Угор.

Сікачка, ки, ж. Сѣчка (для рубки капусты). Полт.

Сікнүти. См. Сікти.

Сікнутися. См. Сікатися.

Сікнүти, нү, нѣш, гл. Сильно сѣкнүти. *Рубнүть. Щоб тебе кат сікокув перед великими вікнами.* Ном. № 3689.

Сікти, січү, чѣш, одн. в. сікнүти, нү, нѣш, гл. Сѣчь, рубить, рубнүть. *Сердешного козака Голоту січе да рубав.* Макс. *Відному Саяці нема долі ні на печі, ні на лаві; на печі печуть, а на лавці січуть.* Ном. Січѣ й рубѣ Разсердивишсь, скоро и крикливо говорить. Ном. № 3347.

Сіктися, січүся, чѣшся, гл. Сѣчься. *Свій з своїм січүся, рубайся, а чужий не мішайся.* Ном. № 9452.

Сікнүтка, ки, ж. = Сіканиця. Вх. Пч. II. 19.

Сілий, сілький, а, б. О соли: обладающій достаточной силой. *Сіль-кримка — сілька, а сіль манічка не сілька.* Міус. окр.

Сіло, ла, с. Петля, сядлокъ. *Понав в сіло.* Ном. № 3924. *Лучше ж пекному сіло на шю зложити, ніж бідних людей правдивих зводити.* Ном. № 2793. Ум. Сілицѣ.

Сіль, обля, ж. 1) Соль. *Оце чертку соли купив.* ЗОЮР. I. 9. *Хлѣба соли вживати.* 2) Не до сіля. а) Не до того: *Те-*

пер мені не до соли, коли грають на ба-солі. Ном. в) Названіе пѣсни *Еней, матню в кулак прибраши, і „не до соли“ примовляючи, сядив крутенюк гайдука.* Котл. Ен. I. 20.

Сількись, сількось, нар. Ладно, все равню, согласенъ. Котл. Ен. VI. 86. *Та вже сількось, нехай б'ють.* Г. Арт. (О. 1861. III. 100). *Ти сількось, каже, мені однаково тягати той год.* Рудч. Ск. I. 183.

Сільній, а, е. Соляной. Шух. I. 16. **Сільніца, ці, ж.** Соловка. Желех Вх. Лем. 465. Ум. Сільнічка.

Сільський, а, в. Сельскій. *Сільська собака ній ся між двірскій не мішає.* Ном. № 1313.

Сільцѣ, цѣ, с. Силокъ. *Як би хто инший на тій ниві сілицѣ поставив.* Шевч. См. Сіло.

Сім, семі и сімь, обоюх, числ. Семь. *Щодня ззідав по семи хлѣба.* Грни. II. 269. *Баба сім миль за пекла, — очень зляя баба.* Ном. № 212. *Коли б сім соляк, то б од усіх сімьх оцѣлась.* Ном. № 3315.

Сімак, кі, м. = Сьомак. Сімак лошак. Рудч. Ск. II. 26.

Сімдесѣт, ти, числ. Семьдесятъ *Чорт сімдесѣт пар постоліа стоптав, поки їх докупти зібрав.* Ном. № 9023.

Сімдесѣток, тку, м. Семьдесятъ. *Вік таки явж і старенкий був, було йому годів сімдесѣток.* СХО VIII 314.

Сіменітий, а, в = Сіменистий. Вх. Зв. 63.

Сіменѣць, нцѣ, м. Конопляное сѣмя. Вх. Лем. 465.

Сіменітися, шѣся, нѣшся, гл. О жончинѣ: рожать дѣтей. *Тільки діти часто докучають. Сіма й не вправлясь. З першого году так і почала сіменітись.* Г. Барв. 259.

Сіменчик, кі, м. Дерево, оставляющее при вырубываніи лѣса несрубленными. Рк. Левци.

Сіменю, нѣ, с. Мяж. ч. не вмѣсть. *Сѣмя на постѣв (зернового хлѣба).* Рк. Левци. **Сіменюха, ки, ж.** Кушнѣе: съ ковопьянинь мозокомъ каша. Вх. Зв. 63.

Сіменистий, а, в = Семенистый. *Ти ж зозулиця, чи не сімениста.* Ном. № 1332.

Сілка, ки, ж. Семерка (въ картахъ). КС. 1887. VI. 463. *Щль дивиться козирною сілкою.*

Сімнадцѣтере, числ. соб. Семнадцать

(штукъ). *Сімвадцятеро дверей у тім кте-рі*. Рудч. Ск. I. 46.

Сімвадцятий, в, в. Семвадцятий. *Ми-нув мій рік шіснадцятий, сімнадцятий починаю* МВ. I. 84.

Сімвадцять, ті, числ. Семвадцять. Ном. № 10169.

Сімня, ня, с. Сім'я. *Поле не оране, сімня не мряне; хто сіє, той розуміє*. Ном. № 172.

Сімірага, ги, ж. = Семеряга. *Вийду я за воріт, надіну сімірагу*. Чуб. V. 450. Ум. Сіміряна.

Сімебт, числ. Семьсотъ. *У вдовиній доч-ки сімебт сорочок; як повіне вітер, так і тіло знать* Ном., стр. 292, № 75.

Сімебтвй, а, в. Семьсотый.

Сім'я, і, ж. = Сем'я. *В болоті не без чорта, — в сім'ї не без няниці* Ном. № 2448.

Сім'я, я, с. Сім'я. *Чоловік сім'я сіє, а чорт плевели*. Ном. № 3119. Болше упо-ребительно въ знач.: конопляное сім'я.

Сім'явий, а, б. Сім'явий изъ конопляного сім'яни. *Сім'яна олія. Сім'яний макух*. Шух. I. 164.

Сім'явий, на, м. = Сем'яний. *Привітала мене зійдвого, як сім'янина*. МВ. I. 20.

I. Сім'яністий, в, в. = Сем'яністий. *Як сім'яністому чоловікові, то й нічого, як панцир девятии з десятих, бо в чо-му робити, а вже одному душею — шкіді*. Лебед. у.

II. Сім'яністий, а, в. Обильный сім'янами.

Сінечка, чок, мн. Ум. отъ сіни.

Сінешний, а, в. Относящийся къ сѣ-нямъ. Мет. 150. *Сінешні дасрі, поріг. Сі-ченина стіна*. Вас. 193.

Сіни, ней, ж. Сіни. *Коло сінеи, коло хати ходить голуб сивій-волохатий*. Мет. 10. Ум. Сіниці, сінечки.

Сіний, а, б. 1) Кормящийся сѣномъ. *Сінийи конем, а солом'яним волом не далеко заїдеи*. Ном. № 10216. 2) = Сінеш-ний. МУЕ Ш. 143. *Не замкнуо сінийих дверей*. Грин. III. 385.

Сіний, а, в. = Сінешний. *Иди, мила, іди, не барися, а з сінього пороженья назад... вернися*. Чуб. V. 130.

Сіно, на, с. Сѣно. *Куди сіно в стозі, то забув о Бозі*. Ном. № 85. Ум. Сіноб.

Сінобз, за, м. Возящій сѣно. Сіновози,

сіновози, ловить мене по дорозі. Елиса-вет.. у.

Сіножатка, ки, ж. = Сівожать. Мар-кев. 45. *Куплю тобі хатку, іще й сіно-жатку*. Котл. III. 351.

Сіножатта, тя, с. = Сівожать. *Мав же я поле, мав же я сіножаття*. Грин. III. 287.

Сіножать, ті, ж. и тя. м. Сѣнокось. *Ой чия ж то сіножать да некошеяна?* Маркев. 15. *Ой буду я ночувати на зе-ленім сіножаті*. Нн.

Сінокіє, кіосу, н. = Сівожать. Лениц. I. 127.

Сіноб, ці, с. Ум. отъ сіно.

Сіноці, ців, ж. Ум. отъ сіни.

Сінівки, вок, ж. мн. Рѣшетки, упо-ребляемыя при перевозкѣ сѣна. Вх. Зн. 67. Желех.

Сіні меж. Дерг! Хвать! *За руку сіи мене*. Алн. 17. *Мене за чупринку сіні!* Го-лов. I. 143.

Сіпака, ки, м. Злой и придиурчивый начальнякъ. полицейскій, взяточнякъ; во-обще бранное прозвище всякаго админи-стратора. *Сіпаки повід віконко загадують на панцину*. *Данок до лихого царя був вліз з остереним пробоєм з сталі: ни тім го сіпаки спімали*. Федьк. I. 89.

Сіпанія, ни, ж. 1) Дерганіє. 2) При-диурки административныя и судебныя, тя-ганіє по судамъ. *Як половили злодія, що ліє кради, то така сіпанія було, що крий Боже, за тит 10 гробків*. Кавен. у.

Сіпати, паю, вш, одн. н. сіпаути, пнў. нѣш, гл. Дергати, дернуть. Рудч. Ск. I. 13.

Сіпатися, паюся, ется, одн. в. сіпнў-тиса, пнўса, нѣшса, гл. 1) Дергаться, дернутися. *Зачеши віровку ногою, воки сіпнулася та й об'язалась*. 2) Подерги-ватися, подервуться. *Сіпається в його миш-ка на виду*. Целт. 3) Рватися, рвануться. *Аж грушу зивертає з коріння (чорт), так сіпається*. Рудч. II. 24.

Сіпачий, а, в. Относящийся къ сіпані. **Сіпнўти, ся.** См. Сіпати, ся.

Сіпом, нар. Дергая. *Кони везуть сіпо м.* Ромен. у. (Леонт.).

Сіпоути, нў, нѣш, гл. Сѣ силой дер-нуть.

Сіпўтв, гя, м. = Сіпака. Грин. II. 165. *Тут сіпуга, вїтн п'яного вже не доку-чає*. КС. 1882. IX. 568.

Сіра, ри, ж. Сѣра. *Вім мене сірою не*

подкурить. Рудч. Ск. I. 63. Болѣе употребительво ум. *сірка*.

Сіра́й, рай, м. Одявъ изъ играющихъ въ игру тинало, обязанность его искать спрятавную подъ кѣмъ то изъ сидящихъ игроковъ налочку. КС. 1887. VI. 475.

Сіра́ты, ра́ю, еш, гл. При игрѣ въ тинало: искать спрятавную подъ кѣмъ то изъ сидящихъ игроковъ налочку. КС. 1887. VI. 475.

Сіра́к, ка́, м. и пр. = **Сірак** и пр.

Сіра́й, а, в. 1) Сѣрый. *Дівчинонько, сіра утко!* Мет. 7. *Сіра свита*. Ном. № 2808. 2) *Сіре зѣлля*. Раст. *Trifolium repens* L. ЗЮЗО. I. 139. Ум. Сіренъний, сіренельный.

Сіра́кв, ків, м. мн. Раст. *Capsella Bursa pastoris* Mönch. ЗЮЗО. I. 115.

Сіра́ця, ці. ж. Раст. *Nardus stricta*. Вх. Пч. II. 32.

Сіра́та, рію, еш, гл. 1) Сѣрѣть. 2) Сѣрѣть. свѣтатъ. *Вже в вікнах сіре, і небо світліє, світ недалеко*. Левни. I. 154.

Сірка, кя, ж. 1) Ум. отъ сіра. Ном. № 14298. 2) Сѣрка въ ухахъ.

Сіра́ч, ча́, м. = **Сірачк**. Вх. Зв. 63.

Сірко́, ка́, м. Собака сѣрой масти. *Поживієсь, як сірко паски*. Ном. № 1798. У сіріа очей позичати. Прямой смыслъ: брать у собаки взаймы глаза, т. е.: своимъ будетъ стыдно смотрѣть (что либо сдѣлать, чего должно стыдиться). Говорится преимущественно о безстыдвыхъ людяхъ.

Сіркува́ти, кю́, еш, гл. Мазать сѣры поудблѣн глиной передъ оговательнымъ бѣлвемъ. *Даяйте глини, будемо сіркувати, а послі побілуємо*. (Залуб.).

Сірма́н, на́, м. Сѣрый волкъ.

Сіри́к, ка́, м. Спичка зажигательная. Ум. Сіричѣк. *Засвітив самопальний сіричок*. Рудч. Ск. II. 180

Сіри́чка, кя́, ж. 1) Спичка. Ги. I. 100. 2) Обгорѣлая уже спичка. Лубен. у.

Сіри́шниця, ці́, ж. Спичечница. Лохн. у.

Сірогра́вий, а, в. Съ сѣрой гривой. Ум. Сірогривенький. Грин. III. 334.

Сіровѣ́н, му, м. Сѣрай земл.

Сіро́ма, яв, м. 1) Бѣдыяк, горемыка. *Чи ж на горе, ни біду сірома вродивел*. Чуб. V. 951. 2) *Соб. Бѣдыяки, горемыки*.

Сірома́н, на, м. = **Сіроманець** *Вовки-сіромани нахождали*. АД. I. 123.

Сіроманець, вця́, м. Эплетъ волка:

сѣрый. *Вовки-сіромани набігали, тіло козацьє ревали*. Макс.

Сіроманок, вка́, м. Сѣрый волкъ. *Ой волки-сіроманки, чом ви не ореге?* Шух. I. 199

Сіроманський, а, в. Относящійся къ сіроману, горельный. *Де бережиши широкій, ой там переправи сіроманській*. Грин. III. 591.

Сірома́ха, хя́, м. = **Сірома** 1. Лукаш. 66. Грин. III. 183. *Попід тинню сіромаха і днює і ночеу*. Шевч. 7.

Сіромаша́вий, а, в. Горемычвый. *Он сіромашний дід придибав до нас на поліч*. Стор. М. Пр. 165.

Сіромашня́, ні́, ж. *соб отъ сірома́ха*. *Усі пани, усі дуки у наметі сіли, наше браття-сіромашня так і не послили*. Нп.

Сіромашня́, шя́, с. = **Сіромашня**. Рудч. Чп. 109.

Сіробокій, а, в. Сѣроглазый. *Скифи сіробоки*. Шевч. 616.

Сірохманець, вця́, м. = **Сірохманець**. *Вовки-сірохманці нахождали*. ЗЮОР. I. 38.

Сірочува́тий, а, в. Сдѣланный изъ свиной кожи. *Сірочувати постолои*. Добруджа.

Сірува́тий, а, в. = **Сіравий**.

Сірача́ний, а, в. Сѣрный. К. ПС. 109.

Сірача́стий, а, в. Сѣристый. *Жадної ж там не матимеш помочі, де сірачстий вогонь заливає вочі*. Чуб. III. 17.

Сіра́к, ка́, м. 1) Верхняя теплая одежда изъ толстаго сѣраго сукна. Чуб. VII. 421. *Ні холодно, ні душно: як на святках у сіраках*. Ном. № 620. *Прошайте тепер, пани, покидайте жупани, повдягайте сірки, бо не ваші мужики*. Грин. III. 640. 2) Мужик. *Сам крепак, недюкваший сірачк*. Шевч. 513. Ум. Сірачѣк.

Сірача́на, вв, ж. = **Сірач**. *Сусідоньки в кармазині, а ти, мати, в сіраччині*. Макс. (1849). 100. *Я постелю сіраччину, а в головах кулаччину*. Чуб. V. 938. Ум. Сіраччина. *Хобив ж я в чумарочі, тепер в сіраччині*. Грин. III. 200.

Сіста́. См. Сідати.

Сітка, кя́, ж. Сѣтка вообще. Сѣть поменьше невода для ловли рыбы; также сѣть для ловли перепеловъ. Сим. 28. *Зилутася, мов рибка в сітці*. Котл. Ев. V. 5. — **плавна́**. Особый родъ сѣти для ловли рыбы по фарватеру рѣки. Вас. 188. Ум. Сѣточна.

Сітніти, тню, виш, гл. О дождь: на-крашувать, моросить. Вх. Уг. 267.

Сітняг, гү, м.=Осітняг.

Сіточка, ви, ж. Ум. отъ сѣть.

Сіть, ті, ж. Сѣть. Щастя му з рук видетіло, як птиця із сіті. Ном. № 1820. Ум. Сѣна, сѣочна.

Сітѣвка, ки, ж. Плохая, рѣдка ткань. Пресвята Покровойко, покрій мою глого войку яков таков сітняков, ний зістину христянков. Старомиск. у. въ Галиц. МУЕ. III. 50.

Січ, чі, ж. Сѣч (запорожская). Січ—мати, а Великий луг—батько.

Січень, чви, м. Январь.

Січка, ки, ж. 1) Рѣзка изъ соломы на кормъ скоту. Коли коні їдять і набік глядять?—Як січку їдять. Ном. № 5090. 2) Монисто изъ коралловыхъ обрѣзковъ.

Січка́рия, ні, ж. Соломорѣзка. НВолын. у.

Січний, а, б. Сочный. Січний кавун. Рк. Левец.

Січовий, а, б. Приважденный Сѣчи, изъ Сѣчи. Первую часть на Покрову Січовую да на Спасу Межигородского отдали. ЗОЮР. I. 63. Січові гості. Кул.

Січовик, ка, м. Житель Сѣчи, запорожець.

Сішка, ки, ж. Ум. отъ соха.

Сішнѣнко (=січнѣнко), ка, м. Февраль. Это названіе обозначаетъ, что февраль—сынъ января (січня). Сішнѣнко казав: як би мені батькови літа, то я б бикові третякові рік сосис, а дівці семилітці коромисел до плечей приморозив. Мнж. 156.

Сішльник, ка, м.=Сівач. Лохв. у.

Сіянець, виц, м. Посвянное растение. Сіянець повитикався з грядки густо, як щіль. Левец. I. 28.

Сіянець, ки, ж. 1) Время посѣва. 2) = Сіянецъ. Вас. 203. Се тутюк сіянка, а то сажанка Лохв. у.

Сіяти, сію, вш, гл. Сѣять. Козаченько шешиченьку сів. Мет. 27. Тяжко сіяти, коли кіщо орати. Ном. № 1576.—вбду. Кропить водою. Шух. I. 179.

Сіяти, ію, вш, гл.=Сяти. На горі церквовцъ сіяла, там дівчина з козаком шлюбо брала. Чуб. V. 78.

Сіятися, сіюся, вшся, гл. Сѣяться. Ку-

куруза сіється, кукуруза родиться. Чуб. V. 481.

Сіяч, ча, м. Сѣятель. Ось вишиов сіяч сіяти. Ев. Мр. IV. 3.

Скаба, бі, ж. Полоса жельза. Славяносерб. у.

Скабка, ки, ж. Заноза. Скабку загнао у пучку. Червинг. у.

Скавало, ла, вигунъ. Годі тобі скавучати! Ич, який скавало! Не ходи босий, то й не будуть тобі наступати на ноги. Александр. у. Слов. Д. Эвара.

Скаву! меж., выражающее визжаніе нѣкотор. животныхъ, напр. собакъ, зайца. Лапки поік (зайчик). Скаву! Скаву! Мил. 57.

Скавуліти, лю, ліш, гл.=Скавучати. Желех.

Скавучання, ня, с. Визжаніе, визгъ (собаки).

Скавучати, чү, чіш, гл. Визжать (о собакахъ).

Скавчати, чү, чіш, гл.=Скавучати.

Скаженій, а, е. 1) Бѣшеный. Скажеми собака. 2) О человекѣ: бѣшеного, вспыльчиваго характера. Мати скажена, а син ще скаженіиши. Лебед. у. Ум. Скаженѣнный. Та той дід таки трохи скаженіикий, я це знаю.

Скаженіана, ня, ж. Бѣшенство. О. 1862. X. 112.

Скаженівка, ки, ж. Бѣшенство, водобоязнь. Треба дати чогось од скаженівки отому собаці рудому. Лубен. у. Чоловік у горілиці. як собака у скаженіюці. Лубев. у.

Скаженість, ности, ж. Бѣшенство. Желех.

Скаженіти, вію, вш, гл. Бѣсноваться. Гамалію, серце ліє. Скутаре скаженіє. Шевч. Чого ти заріз скаженіси, як п'яний?

Скаженуватий, а, е. Подверженный припадкамъ бѣшенства, злости. Він скаженуваний трохи. Зміев. у.

Скаженюка, ки, ж. Бѣшеное животное. Мов та скаженюка.

Сказ, зу, м. 1) Бѣшенство. Грив. II. 20. Чоловік мій, мов який сказ на його напас, що день тобі у Бога бурла б'є та каламуте. Екатер. г. 2) = Огрих. Аванъевск. у. 3) Мѣсто въ полотѣ, гдѣ осталася слѣдъ спутанныхъ при тканіи нитокъ. МУЕ. III. 20.

Сказати, жү, жеш, гл. 1) Сказать. Сказано і сокирю не вирубаеш. Ном.

№ 12870. 2) Велѣтъ. *Він все це поробив, як йому сказано було.* Рудч. Ск. I. 105. *Сказав нагріти два казани.* Грин. II. 99. 3) Сказано. *Извѣство. Сказано—дитина!* Г. Барв. 363.

Сказати, **ж'у**, **зипш**, *гл.* 1) Сдѣлать бѣшеннымъ. *Не поможє бабі кадило. як бабѹ скамло.* Чуб. I. 292. *А нехай його скамить—это це на мене каже.* Лебед. у. 2) Испортить. *Сказив горнець шибѹ.* Вх. Зн. 23. *Їй чарівниця сказала маржину.* БЗ. V. 61.

Сказатися, **ж'уся**, **зипся**, *гл.* 1) Взбѣдиться. *Собака сказалаєя. Трохи з дѣрця не сказивєя.* Стор. М. Пр. 41 2) Испортиться. Желех. Гв. I. 53.

Сказівка, **кв**, *ж.* Часть ткацкого станка. См. Блат. МУЕ. III. 18.

Сказавця, **ці**, **скавквкв**, **кв**, *гл.* Плушка. Вх. Зн. 63.

Скавання, **ив**, *с.* 1) Скаканіє, прыганіє. 2) Танцы. 3)—в грѣчку. Любовная связь (внѣ брака). К. ЧР. 274.

Скавати, **ч'у**, **чеш**, *одн. в.* **скакв'ути**, **н'у**, **нѣш**, *гл.* 1) Скакать, прыгати, прыгвуть. *Скачи, вражеє, як пан каже, на те він багатий.* Шевч. *Искра з печі скакнула.* Ном. № 11797. 2) Только несов. в. Тавцокать. Черниг. г. *Ой загадали хорошенєко іграти, а парубку з дівчиною скакати.* „Лучше я буду крутій гори копати, як я маю з поганим скакати“. Мет. 161. 3) Скакати в грѣчку. Имѣть любовная связь (внѣ брака). *І до півночі там гуляли і в грѣчку деколи скакали.* Котл. Ев. III. 42. 4) —дда. Скакать на одной ногѣ. Ном. № 12296.

Скавелюха, **хв**, *ж.* Насѣк. Naltica, земляная блоха. Вх. Пч. I. 6. *Скаче, начє скакелюха.* Ном. № 9244.

Скавці! *мєж.*, выражающее прыжокъ. *Воек скавціц зі скрині.* Гв. I. 166.

Скавля, **лі**, *ж.* Въ загадкѣ: сорока. *Скавля скаче, риндя рис.* Чуб. I. 315.

Скакв'ути. См. **Скакати**.
Скаков'ути, **н'у**, **нѣш**, *гл.* Сильно прыгвуть, скаквуть. *А кінь як скаконе.* Грин. I. 186.

Скакулець, **льця**, *м.* = **Скакелюха**. Вх. Пч. I. 6.

Скакун, **в'а**, *м.* 1) Прыгунъ. 2) Тавцоръ. *Маєш же дружбоньку скакуна?* Гол. II. 665. 3) Насѣк. Tetric. Вх. Пч. I. 5. 4) Лень-текучка, головка котораго лопаються ва корню, ровля сѣмя. Полт. г.

5) Колесо въ колѣшні плуга, противоположное тому, которое идетъ въ бороздѣ, оно бываєтъ часто безъ обода, съ одними спицами. Ум. Скакунѣць, скакунчик.

Скакуночок, **чєв**, *м.* Насѣк. = **Кобилєка** 9. Вх. Пч. I. 5.

Скакунчєв, **ка**, *м.* Ум. отъ скакун
Скак'уца, **ці**, *ж.* = **Скаквиця**. Вх. Зн. 63.

Скак'увий, **а**, *в.* Имѣющій свойство прыгати. *Сей горох скакучий, як молотий.*

Скал'а, **л'я**, *ж.* = **Скєля**. *Сидить ворон над скалою, похитиє головою.* Чуб. V. 941. 2) Въ летящемъ рою: передовой рядъ пчелъ. *Скала веде рій у лїс.* Волч. у. (Лобод.). См. Скаль. 3) = **Скална** 1, 2. *Винити скалу з ноги.* Вх. Лем. 165.

Скалам'утити, **чу**, **тиш**, *гл.* Помутить.
Скалам'утитися, **чусєя**, **тишєя**, *гл.* Помутиться, возмутиться.

Скал'яуб, **ба**, *м.* Вхобскаль.

Скал'яти, **л'ю**, **л'яш**, *гл.* 1) Занозить. *Ноги собі скалить, а чоботи на кию носить.* Ном. № 10230. 2) Сказати, оскалывать обяжать. *Скалить зуби, як собака.* Ном. № 12639. 3) Сильно бить, разбивать въ щепки. Угор. 4) Браниться, ручаться. Угор.
Скал'итися, **люєя**, **л'яшєя**, *гл.* Скалиться. *Скалтьєся, як собака на висівки.* Ном. № 12638.

Скал'ичити, **чу**, **чиш**, *гл.* Искалѣчить, изувѣчить. *І нячину всю рать розбили, скал'ичили, розпотрошили.* Котл. Ев. IV. 46.

Скалєв, **кв**, *ж.* 1) Лучина, щепка. *Скалками на Поділїю свѣтять.* Я скалками завітвила. Грин. III. 333. 2) Заноза. 3) Кусокъ, осколокъ кремня, стекла и пр. 4) Искра, отраженный лучь сонца. *З груби скалки скачуть.* Мороз, аж скалки кристалл въ формѣ стрѣлы, иглы (при замерзаніи воды). 6) Узоръ на окнахъ отъ мороза. *Скалки мороз малює на вікнах.* 7) Жирная капля на водѣ. Ном. № 13423. 8) Вѣльмо на глазу. 9) Раковина створчатая. Вх. Пч. I. 15. Ум. **Скалочка**. *Розб'ю в скалочки отой каламарчик.* Г. Барв. 539.

Скалєватий, **а**, *в.* Имѣющій острые края. *Скалєваті камінці.*

І. Скал(л)я, **лєя**, *с. соб.* 1) Кленки бочки, кадки. Желех. 2) Лучина, щепка. Вх. Зн. 63.

П. Скал(я)л, ля, с. соб. Скалы, обломки скаль, камин. Вх. За. 63. Вх. Лем. 464.

Скальнїк, кá, м. Полїно, предназначено для лучины, но еще не расколотое. Подол. г.

Скалобóкий, а, в. Имѣющій бѣльмо на глазу.

Скалочка, ки, ж. Ум. отъ скала.

Скалубина, ви, ж. Скажина, трещина. Чуб. V. 683. *Як пан Біг дає, то й скалубинами птає, а як відбирає, то й двері не замикає.* Фр. Пр. 91. *Дивиться господар скалубиною, що робит жовніръ з господинею.* Гол. I 147.

Скалубинник, ка, м. Послѣдній мѣсяць зими. Угор.

Скаль, ля, м. Часть роя-пчель, вылетающая предварительно, чтобы отыскать мѣсто для роя. Желех. *Як мас виходити рій, то дни за два виходити скаль да й літа, поки знайдє спосібє місце—тоді і рій летить.* Радом. у. См. Скала 2.

Скальвий, á, б. 1) Скалистый, утесный. 2)—олія. Горное масло, нефть.

Скальїти, дію, вш, гл. 1) Испачкать, замазать. 2) Занятвать. *Хто не хоче скальїти золотої слави своєї; той гайда з нами за пороги.* К. ЧР. 378.

Скаменїти, вб, вїш, гл.—Скам'янити. *І очима-гадюками доцю скаменила.* К. МВ. Ш. 232.

Скамєнїлий, а, в—Скам'янїлий.

Скамєнїти, вію, вш, гл.—Скам'янити.

Скамєнї, нї, ж. Скамья? Столъ? *Говорила сестра із сестрою, сидячи за скамєю.* Мет. 221. См. Скам'я.

Скамнїця, ці, ж.—Скамня. КС. 1884. 1. 32. *Обозветься та Мар'єчка у світлиці, прихиливши головонку ік скамнїці.* Мет. 178. *Лежить мила на усю скамнїцю.* Чуб. V. 365.

Скамнї, пі, ж.—Скамня. *Він у царя в Бога сидить за скамнею.* Грив. Ш. 3. Уж. Скамнїчка. Чуб. V. 773.

Скам'я, м'ї, ж.—Скамня. *А в свого пака скам'я заслана, а на нїй скам'ї три кубки стоять.* Чуб. Ш. 416.

Скам'янїти, вб, вїш, гл. Превратить въ камень. *Там така баба-яга, що хто не прибуде, зараз одуре та й скам'янить.* Мжж. 33. Переносно: привести въ оцѣслєніє. См. Скаменити.

Скам'янїлий, а, в. Окаменѣлый.

Скам'янити, вію, вш, гл. Окаменѣть. Мжж. 29. *Чого це тут усе скам'яніло?* Мжж. 32.

Скандзобити, блю, бїш, гл. Скорчить, свести. *Хто охочий був битись, тому зараз кулаки повідпадають і руки скандзобити у три погібелі.* Кв.

Скандзобитися, блюся, бїшея, гл. 1) Скорчиться. 2) Переносно: околѣть. *А шоб той собака тобі скандзобився!* Мирг. у. Слов. Д. Эварв.

Скантувати, тўюся, вшея, гл. Поборьваться, искривиться. *Церква скантувалася.*

Скапарати, раю, вш, гл. Испортить; изгадить.—жити. Бѣдственно, жалкимъ образомъ провести свою жизнь. Желех.

Скапаратися, раюся, вшея, гл. Пропадать, исчезать. *Уродися-вдайся, а ні, то скапарайся.* Ном. № 1657.

Скапарити, рю, рїш, гл.—Скапарати. Желех.

Скапати. См. Скапувати.

Скалунити, ню, вїш, гл. 1) О птицѣ: выхлостить. 2) Также: лишить невѣности? *Молодий молоду скалунив.* Рк. Макс.

Скапаути, пну, неш, гл. Медленно чахнуть, умереть. Вх. Лем. 465.

Скапостати, щу, стїш, гл. Изгадить, испачкаться.

Скапрати, вію, вш, гл. Загноться (о глазахъ) Желех.

Скапувати, пуу, вш, сов. в. скапати. паю, вш, гл. Скатываться. скатиться по каплѣ; вытекать, вытечь по каплѣ. *Усе додолу (ск. і.) скапують та й скапують.* Рудя. Св. I. 138. *Водай ти очі скапали.* Колв. I. 21. *Як я що винен, най перед вашими очима як віск скапаю.* Фр. Пр. 176.

Скапўтитися, чуся, тїшея, гл. Умереть, издохнуть, околѣть.

Скапанити, вію, вш, гл. Обдѣлать (о вѣр'яхъ). *Тепер він, бач, трохи скапанїв.* Левиц. I. 103.

Скаралўша, ці, ж. Скорлуша.

Скараннї, ня, с. Наказанїє. Левч. 55.

Скараскатися, каюся, вшея, гл. Избавиться, отдѣлаться отъ... *Набжїть який чорт, то бїди не скараскашеш.* Св. Л. 235.

Скарати, раю, вш, гл. Покарать, наказать. *Скарай мене, мїцний Боже, коли ты забуду.* Чуб. V. 57. *Чия кривди,*

нехай того Бог скарає. *Ном. № 2243. Ой мати моя стара, нащо ти мене скарала? Мет. 263.*

Скарб, бу, м. 1) Сокровище, кладь. *Колись наші діди над сією річкою козакували, да в сій річці скарби поховали; як будете скарби находити, будем з вами пополам ділити. ЗОЮР. I. 55. 2) Богатства, финансы, средства. На церкві наклали... которі давні козацьким скарбом будували. Макс. (1849). 47. Буду я з тебе великій скарби мати. Мет. 393. 3) Казна. Левч. 55. Казенное учреждение. А то робили ми в Раківці, мур становили у скарбу. Грив. II. 94.*

Скарбєць, бця, м. Зарыта в землю посуда (горшок, кувинь, котелок съ деньгами). *Вмираючи казав у пуці викопати під дубом два скарби з грошима. МВ. I. 63.*

Скарбівниця, ці, ж. Казнохранилище, сокровищница. *К. МБ. III. 256.*

Скарбівничий, чого, м. Казначей, касирь.

Скарбівня, ні, ж. 1) Казначейство. *Повітова скарбівня. О. 1861. X. 146. 2) Сокровищница. К. Дз. 213. Святе насліддя—слово! Воно бо скарбівня нашого духа. К. XII. 134.*

Скарбний, а, б.—Скарбовий.

Скарбник, ка, м. 1)—Скарбівничий. *Мир. ХРВ. 123. 2) Чорт, живущий у богача, продавшого свою душу аду, сторожакцій і у величивающий его богатство. Чуб. I. 193.*

Скарбниця, ці, ж. Денежный сундук, касса, казнохранилище. *К. ЦН. 237. К. ЧР. 427. До мене пишуть про царську корону, що ніби в князя Василя в скарбниці лежить—блищить на золотій полиці і сявом підземний склеп сповняє. К. ЦН. 249.*

Скарбничий, чого, м.—Скарбівничий.

Скарбвий, а, б. Казенный. *Ном. № 1285. Скарбові гроші. Левич. Пов. 3. Скарбові люде. К. ЦН. 227. А де ж твої, Нечаснику, скарбові вози? Лукаш.*

Скарбона, ни, ж.—Скарбівня 2. *Кидали дари свої в скарбону заможні. Єв. I. XXI. 1.*

Скарбувати, бўю, еш, гл. Собирать сокровища. *Скарбує для себе, а не в Бога багатіє. Єв. I. XII. 21.*

Скарбулитися, люся, лишся, гл. Свервуться в кольцо, в трубку. *Вх. Уг. 267.*

Скарга, ги, ж. Жалоба. *Тільки й чуєш, що скарги на тебе. Св. I. 115. Пидеш до пана Бога на скаргу. Фр. Пр. 85.*

Скаргуватися, гуюся, ешя, гл.—Скаржитися. *Перед Богом вовк скаргуваєся. Гн. II. 225.*

Скаржити, жу, живш, гл.—коб. Подавать жалобу на кого. *Вишукавсь якийсь родич шинкарю небіжчику, що скаржити прийшов. МВ. II. 192. Вже його перед нами Богом скаржит. Гн. II. 227.*

Скаржитися, жуся, жившя, гл. Жаловаться, сѣтовать. *МВ. (О. 1862. I. 78). Невістка скаржитися, а на лиці не змарніла. Ном. № 6899.*

Скарлючтися, чуся, жившя, гл. Согнутися, скорчиться. *Зигнута постать удово перегнулась, скарлючилась. Мир. Нов. II. 111.*

Скасування, ня, с. Отмѣна, уничтоженіє.

Скасувати, сую, еш, гл. Отмѣнить, уничтожить. *Окомоніє, ватаманіє уже скасували. Гол. II. 207.*

Скасуватися, суюся, ешя, гл. Быть отмѣненным, уничтожиться. *Відподі зараз і пакичина скасувалась. Гол. II. 145.*

Свѣт, ту, м. Скатерть. *На столах скапти все лянній. Гол. IV. 552.*

Скателічати, чу, чш, гл. Окатоличить. *К. ПС. 139.*

Скѣтерка, ки, ж. Скатертка. *НВолын. у. Накрила сина скатеркою. Чуб. V. 715. Ум. Скѣтеронька. Чуб. V. 1067.*

Скѣтертяна, ни, ж. Скатерть. *Ном. № 12126. Стіл дубовий покривала біла скѣтертина. Мкр. Н. 16. Ум. Скѣтертинна.*

Скѣтертонька, ки, ж. Ум. отъ скѣтерна.

Скѣтерть, тя, м. Скатерть. *Мил. 139. З старого скѣтертя зробив скѣтертинку. Черк. у. Вили Марусі віночок та її покотили по столі, по квітчастому скѣтертю. Мет. 143.*

Скѣтертьбвий, а, е. Относящийся къ скѣтерти. *Волч. у.*

Скѣтертяна, ни, ж.—Скѣтертина. *НВолын. у.*

Скѣтувати, тую, еш, гл. 1) Измучить, истязаваніям, пыткой. *Увидіє Христа такого скѣтованого. Гн. I. 115. 2) Казнить. Чуб. V. 841. Бабуку дочку прив'язав коною до хвоста і пустив у поле. Так її скѣтували. Рудч. Ск. II. 53.*

Скѣучати, чү, чш, гл.—Скѣвучати. **Скахва, ви, ж.** У очивнянковъ: инструментъ для очистки кожъ: широкий ножъ,

вставлены в долъ въ край деревянной дощечки. Вас. 153, 157. См. Шафа.

Сбаціруваці, рўю, еш, гл. Избить. Зміев. у.

Сбацяцца, сбаюся, ешя, гл. Раскаяться. Чорна гречка, білі крупі, не впадайся, дівча, в рюкы, бо як мекі попадешся. то й на послі не скаешся. Чуб. У. 123.

Сквапійвий, а, в. Торопливый, поспешный. Суд скавпійвий рідко буває справедливий. Пом. № 7379.

Сквапійво, нар. Торопливо, поспешно. **Сквапій, а, в.** 1) = Сквапійвий. 2) Надкій. Котл. Ев. IV. 11. О, він сквапій на те, щоб крадене кутувати. Волч. у.

Сквар, ру, м. Жаръ, зной. См. Шивара. **Скварчати, рчў, чїш, гл.** = Шкварчати.

Скверёсть, меж., выражающее крикъ птицы? См. Сиверещати. Коли есть, то шелест, а як нема, то скверестъ. Пом. № 10830.

Скверещати, щў, щїш, гл. Рёзко чиркати (о сойбѣ п др.).

Скверій, а, в. Скверный. *Скверній гаде* Шевч.

Скверяїти, нбў, нїш, гл. Оскверять. *Умийтеся; образ Божий багом не скверяїте.* Шевч.

Скверність, нусти, ж. Скверность, гадость.

Сквіръ, ри, ж. = Шквіря. У середині граблі, цїла і сокира, якими було роблю, зоть якая сквіра. КС. 1832. I. 224.

Сквірь, ву, м. Плачь, хныканье.

Сквіртиса, руся, рїша, гл. Хныкать, плакать. Тільки й мовить, як лалить, а як на руки,—і почне сквіртипись.

Скельїстий, а, в. Скалистый. (Будинки) стояли на високому скельїстому шпилі. Левц. I. 217.

Скельний, а, в. Скальї принадлежаций, къ скальї относящійся, скальный. *Так орел, осявши скельної вершини, дивиться зневажно на малі таарини.* Щог. Ст. 41.

Скеля, лі, ж. Скала. *Миж. 32. Море, грай, рези, скелі ламай.* Шевч. 57.

Скелїти, мзў, мїш, гл. 1) Колоть, вить, болеть. *Скелїти в зубї, в ушаз.* Вх. Зв. 63. 2) Жужжать. *Муха скелїти.* Вх. Зв. 63.

Скелїваня, ня, с. = Скїпанья.

Скелїка, ки, ж. = Скїпка.

Скелїти, пзў, еш, гл. = Скїпяти.

Скелїкуваці, кўю, еш, гл. Сдѣлать пакость въ васмѣшку? *Москаль прокляти*

так зробя їм да такую капость скелїкував. Рудч. Ск. II. 173.

Скєрєвнїти, влю, вїш, гл. = Скєрєвнїти. *Збили, скєрєвили, обдерли до нава.* Гв. I. 11.

Скєрєблї, лі, об. Болѣзненный человекъ.

Скєрєвнїти, рўю, еш, гл. Направить. *Одшиби браму та скєрєй половици добре, щоб часом не зачетицься.* Рк. Левц.

Скїба, бц, ж. 1) Лопоть. *Одрїзана скїба од хлїба, вже її не прїтулиш.* Пом. № 8990. 2) Пасты земля при паханїи. Чуб. VII. 398. Грив. II. 152. Ум. *скїбна, скїбонна, скїбочка.* Чуб. V. 492. *Порїзав кавуна на скїбки.* Левц. Пов. 229. *Ой ори, ори, синку, дрїбненьку скїбку.* Чуб. III. 389. *Розрїжеш яблучко і даси по скїбочці всїм.* Г. Барв. 343.

Скїбчєстий, а, в. Съ продолжьными углубленїями снаружї (о плодахъ). *Скїбчєста диня.*

Скївнїти, нў, нєш, гл. Кївнуть. *Та й головою скївнула.* Г. Барв. 116.

Скїг, ру, м. = Скїгліня. МВ. III. 95.

Скїгліня, ня, с. Визгъ, жалобный визгъ. *Скїгліня собаче.* К. МБ. X. 11.

Скїглїти, глаю, лїш, гл. Визжать, стонать, плакать, издавать жалобные звуки. *Скїглїть, мов кривий цуцик.* Пом., стр. 47. *Чайка скїглїть, лїтаючи, мов за дїтьми плаче.* Шевч. *Сови та нураї скїглїли, нукакали.* Стор. М. Пр 16. *Не скїгли, бо ти всїх побудили.* Шевч.

Скїдати, дзў, еш, сов. в. скїнїти, ну, нєш, гл. 1) Обрасывать, збросить ввизъ, сваливать, свалить. *Шото ввало?—То я з столу ложку скїнула.* Червг. у. *Добчї із коней скїдате.* ЗОЮР. I. 32.

2) Вскїдывать, вскїнуть на верхъ. *Убў та й на вїшку скїну.* Пом. № 3649. *Скїнув рушкїцю на плече.* Мир ХРВ. 81.

3) Снимать, свять. *Нум, брате, ми з себе зеленї жупани скїдати.* ЗОЮР. I. 36. *Почас скїдати шапку.* Рудч. Ск. I. 129.

4) Только с. в. Выпить (водки). *Скїнув чарку-другу.* Мир. Пов. II. 63. *І по третїй скїнули на шлунок.* Мкр. Н. 37.

5) Смѣнять, смѣнить, отставлять, отставитъ отъ должности. *Скїньо голову, люде добрі.* Левц. Пов. 185. 6) —горщї. Ставить, поставитъ родъ сухой бабки на животъ.

7) Скїдати на кбго. Быть похожимъ. *Обличчям вїн дуже скїда на вас.* О. 1862.

IX. 61. 8) —ручкою на кбго, що. Показывать, показать. ЗОЮР. I. 310. 9) —бном, очїма. Бросать, бросить взглядъ, взглянуть.

Г. Барв. 215. *Скину на неї оком, то вона як жар почервоніє.* Стор. М. Пр. 33.

Скі́дати, даю, еш, гл. Сбросити, сложити съ чего либо или куда нибудь (многие предметы). *Скидай лати отам під хлівом. Не скидали ми стога, а сонце вже заходить.* Чуб. II. 10.

Ски́датися, даюся, ешся, сов. в. скі́нутися, нуся, нешся, гл. 1) Складываться, сложиться (дев'ягами), сдв'ягаться складчину. *І скинулись по копійці, купили ще й горілки.* Чуб. V. 1048. 2) —**чим.** Обращаться, обратиться во что. *Скидайсь ти, Довно, гадуюко, а я білим каменем стану.* Нар. ск. *Підем, сестро, в дуброву, скинемося травою.* Чуб. V. 918. *А дочка не апертіла, в рік прилетіла, скинулася своєю зизулькою, у вишневім саду сіла.* Мет. 256. 3) —**очима.** Взглядывать друг на друга. *Він нахилився підійняти, а я ї собі... скинулись близько очима.* Г. Барв. 66. 4) —**на когось.** Быть похожим, походить на. *Він так скидається на когось, та ніяк не загаю на кого це.* Кіев., Под. г.г. *Вона на тебе трохи скинулася.*

Скі́датися, даюся, ешся, гл. Спохватиться, броситься. *Скидались шукати, коли ж нема.* Черном. *Скидався хортів годувати поді, як на влови їзять.* Черном.

Скі́дєнь, дня, м. Родь красной рыбы въ Азовскомь морѣ.

Ски́дчя, чати, с. Ягненокъ недоносокъ. Новомоск. у. (Залюб.).

Ски́дя, нар. Бросая, броскомь. *Ударив мене скидя довшкою, не зруч.* Кобел. у. (Залюб.).

Ски́сувати, сую, еш, гл. Ошибиться, остьхся. *Скисуеш раз, поді прощай.* Котл. Ен. V. 40.

Скі́мник, кв, м. Схмнянкъ. К. Бай. 43.

Ски́ббі, їв, мн. Внутренности, кишки. *Вовк... (кббилу) розізвав, випустив скинбі ї їзять ї.* Грин. II. 241.

Ски́вдяк, кв, м. Лента. Ум. Скиндячбн.

Ски́вдячка, кв, ж. = Скиндяк. *Пов'язу на голову червоку скиндячку.* Кв.

Скі́нути, си. См. Скидати. **си.**

Скі́пати, паяю, еш, гл. = Скипати. ЕЗ. V. 57.

І. Скі́патися, паяюся, ешся, сов. в. скі́пінися, паяся, пійшся, гл. Свертываться, свернуться (о молокѣ).

ІІ. Скі́патися, паяюся, ешся, гл. = Скіпатися. *Тут Катря моя гине, а тут чоловік считається проти мене.* МВ. II. 132.

Скі́пень, пня, м. Сильный холодъ зимою при тихой погодѣ. Умаг. у.

Скі́петро, ра, с. Скипетръ. *Тепер ми всі царі, що землю осягнули під вічне скипетро науки да культури.* К. Дз. 13.

Скі́пєць, пца, м. Приваѣе дерево. Угор.

Скі́пїти, пляю, пійш, гл. 1) Скипѣть, свариться. *Опаривсь і скіпїв у молоці.* Рудч. Ск. I. 95. 2) Вспыхнуть, вскипѣть (о человекѣ). *Невістка так і скіпїла і зачервонілася.* Г. Барв. 369.

Скі́пїтися. См. Скипатися.

Скі́пїти, пляю, пійш, гл. Прививать. Угор.

Скі́ргївати, чу, чеш, гл. Плохо ибѣть. *Хлопці, дітки... скіргичуть колядки.* КС. 1882. XII. 624.

Скі́рготїти, гочу́, тїш, гл. = Скірго-тати. *Зубами скірготити.* Чуб. II. 417.

Скі́рта, ти, ж. Скірта. Котл. Ен. I. 6. *А там снопи, а там скирти.* Шевч. *Скирта сіна.* Грин. II. 201. Ум. Скір-точка.

Скі́сати, саяю, еш, сов. в. скі́снути, ну, неш, гл. Скісать, скіснуть. *Нехай він скісє на пурю.* Ном. № 5119.

Скі́слїти, лію, еш, гл. = Скіснати. *Капустича під лавкою іще не скіслїла.* Грин. III. 327.

Скі́снути. См. Скісати.

Скіт, ту, м. Скитъ. К. Бай. 112.

Скі́тальник, кв, м. Скиталець. Ум. *Скітальничон Мій тапочку, мій скитальничку! Ви наскитались, ви нагорювались.* Мил. '86.

Скі́тальниця, ці, ж. Скиталица. *Моя й скитальничка, моя й горювальничка!* Мил. 195. Ум. Скітальничка.

Скі́танїя, ня, с. Скитаніє. Мил. 201.

Скі́танюся, таяюся, ешся, гл. Скитаться. *Тоанє, сичочку мій, де ми скитався?* Грин. I. 46. *Нещасні ж сирітки та підуть скитатися.* Грин. III. 411.

Скі́тєв, кїв, мн. Скитанїя. *Пій у—.* *Отправиться скитаться.* *Він у скитки пішов.* Г. Барв. 295.

Скі́тєвк, кв, м. Скитєвкъ. *Колїсь, кажуть, скитєвкки були такі, що снасались.* Пирят. у.

Скі́тувати, туюю, еш, гл. Жить скитничкомь. *Хто ж у цїм скити скитуватице?* К. Бай. 112.

Скі́глити, глю, ляш, гл. = Скіглити.

Скіавка, ки, ж. = Скаввиця. Вх. Зв. 63.

Сківи, м'єст. = Скільви. *Наносив сківи йому треба було.* Грин. II. 72.

І. Скі! *межд.* Скок! Аж лукавий скік до його на плечі. Рудч. Ск. I. 65.

II. Скік, скбуку, м. 1) Скачок, прыжок. *Да високі скоки в сороки.* Р. Макс. *То скоком, то боком.* Ном. № 11849. *На новий рік прибавилось дня на заячий скік.* Ном., стр. 12. № 513. 2) Танець. *Ой гвалт, не до скоку!* Грин. III. 159. *Чаще но мв. ч. Всюди скоки та музики.* ЗОЮР. I. 121. 3) мн. Ноги у зайця. Вх. IIч. II. 6. 1) мн. Торчащіє изъ воды камни. Шух. I. 181. *Пороги в р'єв'ї.* Шух. I. 81. *Досвідчений керманич... зна... всі скоки у воді, о які розбитися може дараба.* Шух. I. 183.

Сків'їти, кну, вєш, гл. Скакнуть. *Комарь з дуба впаде, то скікне.* Ном. № 5770.

Скіко, м'єст. = Скіки. Грин. I. 94.

Скілька, скільки, скілько, м'єст.

1) Сколько. Рудч. Ск. I. 65. *Не питає і не знає де вони і скільки.* ЗОЮР. I. 9. 2) П'єсколько. *Зібралось ще скілько сусідочок.* МВ. II. 54. 3) = Скіько. *Не скілько смаку, тільки більше гризу.* Ном.

Скількість, кости, ж. Количество. Желез.

Скількісь, скількось, м'єст. Н'єсколько, скелько-то. *Дав йому скількісь шагів грошей.* Стор. М. Пр. 150.

Скількоро, м'єст. Н'єсколько. *Та вийшло скількоро чоловіка копати буряки.* Брац. у.

Скімлити, лю, лиш, гл. Стонать. *пшати, хвнять, визжать.* А чого там він скімлити, чи не б'є котрий! *Зачинили собаку в клуду, тепер як скімлити.* Уман. у.

Сків, сківу, м. 1) Ковчина, смерть. 2) Конець, пред'їль.

Сків'їання, ня, с. Окончаніє. *Скажу на сків'їання...* О. 1862. II. 58.

Сків'їання, ня, с. = Сків'їання. Ев. Л. XIV. 28.

Сків'їати, ч'ї, чїш, гл. Окончатъ. *Чи вже сків'їав твої жорстоті речі?* К. Юв. 35.

Сків'їатися, ч'їся, чїшся, гл. 1) Окончатися. 2) Скопчатися. *Постій, милий, не жемися: ще ж я не сків'їчалась.* Нп.

Сківа, ня, ж. Щепка. Угор. *Висох як*

сківа. Ум. Скіпка, скіпочка. *Кому ідеться, то й на скіпку прядеться.* Ном. № 1666. *Скіпочку засвітила.* Гол. I. 58.

Скіпання, ня, с. Раскальвання, разшеленіє (лучини).

Скіпати, паю, єш, гл. 1) Колотъ, раскальвать, пинать (лучину). 2) Раздроблять въ шенки. (Гарматами) *скіпас в скіпки наш Байда гаспидські галери.* К. Баї. 90.

Скіпатися, паюся, єшся, гл. Придиратися, привязуватися, приставать. *Скіпаться до лісовика: нащо ти мою корову загнав? вона не була в лісі.* Новомоск. у.

Скіп'їць, п'їць, м. Ямка такої глубини, сколько захватить лопата. Мнж. 192. *Ямка для обозначенія границь землі.* Херс. у.

Скіпка, ки, ж. Ум. отъ скіпа.

Скіп'їць, ка, м. Платящій за нанято поле частью урожая. Харьк. г. Лохн. у.

Скіплина, ни, ж. = Скіп'їця. О. 1862. I. 60.

Скіп'їця, ни, ж. Изв'єстная часть урожая, достающаяся соучастнику въ обработк'є землі. *Беруть землю за скіп'їцнцу у панів.* О. 1861. IX. 175.

Скіра, ри, ж. Кожа. Шух. I. 122. (Швецъ) *буде чоботи шити, мені скаже скіри волочити.* Гол. IV. 185. Ум. Скірна.

Скірен, рив, не. Скорь. *Бог зоч не скірен, та влучи.* Ном. № 47.

Скірочка, ки, ж. = Скорняка. *Хліба ні скірочки.* Ном. № 12294.

Скірня, ні, ж. Сапогъ. *Єдна скірня.* Вх. Лем. 466. Гол. Од. 77. Прем. во мв. ч.: *сірні. Тепер же мі грайте, чорні скірни поторгала, червоні мі дайте.* Гол. III. 422. Ум. во мв. ч. Скіреньки, скір'їятна. Вх. Лем. 466.

Скіраній, а, б. Кожаний. *Уберайтесь борзенько у постолі скіраній.* Гол. I. 152.

Скісній, а, б. Накловний. Шух. I. 154.

Скісно, нар. Нанскось, вкось.

Скісок, ска, м. 1) Сточенная коса, кусокъ косы, употребляющейся вм. ножа. бритвы и пр. *Борода стирчала чорна, остюкувата, давно, мабути, не бачила скіска.* Мир. ХРВ. 11. 2) М'ятка у онць на ух'ї: а) ковецъ уха нанскось отр'їзавъ. Черк. у. б) ковецъ уха нанскось прор'їзавъ. Мнж. 182

Скіт'їти, чу, тнш, гл. Расточить, потратить. Угор.

Скіщуту, діу, веш, гл.—Скіщнути.
Скіць! меж.—Скік. *Троякці наші чуриндири на землю скіць! як там були.* Котл. Ён. IV. 14.

Склад, ду, м. 1) Состав, соединеніе.
2) Складъ, складочное мѣсто. *Склади медовій.* 3) Складъ, слогъ. Левци. I. 243. *По складах читас.* 4) Стиль, слогъ, изложеніе. *Росказав нам про дощ таким складом, як ніби ми були невчені селяне.* К. (О. 1862. III. 30). 5) Связь, стройное соединеніе. *Ані ладу, ані складу.* Ном. № 13066. 6) **Ора́ти у склад.** Пахать, начинающая съ середины участка такимъ образомъ, что пласты земли дождатся вгнуръ участка. Нѣжин. у.

Складаний, а, в. Складной. *Складаний ніж.* Чуб. VII. 406. Левци. Пов. 228.

Складання, ня, с. 1) Складываніе. 2) Наборъ, набираніе (въ типографіи). 3) Составленіе изъ частей. 4) Составленіе, сочиненіе. 5) Сложеніе. Кош. Ар. 97.

Складати, даю, вш, сов. в. скласти, складу́, дѣш, гл. 1) Складывать, сложить. *Зорем лан посеєворові та, вижавши, складем і звозим.* ЗОЮР. I. 143. *Так я свій крам у коробочку склад.* АД. II. 35. *Ганна сиділа, клавши руки.* Левци. I. 29. 2) Набирать, набрать (типографск. терминъ). 3) Составлять, составлять изъ отдѣльныхъ частей, собирать. *Складати машинку.* Херс. 4) Слагать, сложить, составлять, составить, сочинять, сочинять. *Хто вміє красити, той вміє і брезеньку скласти.* Ном. № 6814. *Оці вірші віршую я для себе, братія моя! мені легше в неволі, як я їх складаю.* Шевч. 442. 5) Арном. Слагать. Кош. Ар. 3.—**раху́бу.** Считать, посчитывать. *Скільки всіх зорь, цьому ще ніхто рахубу не склав.* Кош. РІ. 49. 6) —хрест. Креститься, перекреститься. *Перед домом Божим хреста не склав, тим його й Бог скарав.* Харьк. г.

Складатися, даюся, вшся, сов. в. скла́стися, складу́ся, дѣшся, гл. 1) Складываться, сложиться, слагаться. *Тут як почало (дерево) рубатися, хотитися, складатися.* Рудч. Ск. I. 91. *Дай, Боже, час добрий, щоб моя капусточка приймалася і в головку складалася.* Ном. № 261. 2) Складываться, дѣлать, сдѣлать складчину. Мил. 88. Вас. 155. *Туди парубки збірались, по золотому складались.* Чуб. III. 150. 3) Укладываться, уложиться. *Усе складався та пригатовлював вози.* Рудч. Ск. II. 144. *Склався і поїхав.* Рудч. Ск.

II. 198. 4) Состоять, составляться, составлять изъ чего. *Все її лице складалось з одного носа.* Левци. I. 235. *З яких частин вода складається.* Дешо. 5) Полагаться. *На Бога складайся, розуму ж тримайся.* Ном. № 64. 6) Пронсходить, прозойти. *Відкіля і лихо склалось.* Рудч. Ск. II. 128. *Складеться недогода та не обачність яка, то він гукає та махає їм де що робитися і де що не так.* Стор. М. Пр. 166. *Війка з ишими хлопцями складеться.* Г. Барв. 447. *Регім такий складається.* Г. Барв. 440.

Складач, ча, м. 1) Складывающий что либо. 2) Наборщикъ. 3) Широкой обручъ, въ которомъ бочаръ сбруаетъ первоначально клепок посуду. Пух. 249.

Складка, ки, ж. Складчина. *На й моїх п'ять грошей до складки, щоб було дещо.* Ном. № 6436.

Складний, а, б. 1) Сложный. 2) Складный; статный, стройный. *Постать орядна, повна і розом складна.* Левци. I. 434. *Скомпоуните тимпанній лики і гарно скадні музики.* Чуб. III. 26.

Складничек, чка, м. Портмоне. Нож. 192.

Складність, ности, ж. 1) Сложность. 2) Соразмѣрность, стройность.

Складно, нар. 1) Сложно. 2) Складно, стройно. Левци. Пов. 49.

Складня, ні, ж.—**Кладня.** Гол. II. 518.

Складовий, а, б. 1) Складочный, амбарный. *На коморах складових складати.* 2) Составной.

Скла́сти, ся—**Складати, ся.**

Скля́ти, ся. См. Складывати, ся.

Скле́йвити, вію, віш, гл. Помѣтнить клеѣймою. *Мішок це новий, а він його уже склейвиз.* Новомоск. у.

Скле́ний, а, в. Покрытый глазурью (о посудѣ). *Скленый кулик.* Канев. у.

Скле́ння, ня, с. Обливаніе обожженной посуды полявою. Вас. 181.

Скле́п, пу, м. 1) Сводъ. 2) Склепъ. *Оа казав пан Каньовський ще й склеп склепувати, молодю Бондарівну гарно половати.* Чуб. V. 428. 3) Подваль, подземелье; погребъ. *ЗВолын. у.* *Від смерті і в склепу не замурується.* Чуб. I. 294. *Тільки у Скутарі, в склепу, не дрімать козаки сердцем.* Чого вони ждуть? Шевч. 58. 4) Магазинъ, лавка. Гал. Ум. Скля́пни.

Склепа́тися, паюся, вшся, сов. в. скле́пятися, пліюся, пишся, гл. Смыкаться,

сомьвуться, закрьются. *Уже треті півкі співують, а в мене й очі не склепались.* Г. Барв. 385. *Склепилися корі очі й устійки мої.* Мет. 129.

Склепенти, плію, киш, гл. Дѣлять сводъ, склень. 2) — бѣи, у тѣ. Снежить, сомьвуть. *Склепив очі та й умер.* — рѣчи. Сложить руки. *Лежись вона на постелі, склепила руки, мов нежива.* Екат. г. — зуби. Стиснуть дуби.

Склепѣтися. См. Склепатися.

Склепіння, ня, с. Сводъ. Св. Л. 214. **Склепѣтися, плѣюся, ешся, гл.** = Склепѣтися. *Уста і очі склепляються (в мертвого).* Мнл. 165.

Склепувати, пѣю, еш, гл. = Склепени. *Ой же назав пам Киньовский це й склеп склепувати.* Чуб. V. 428.

Склеювати, склеюю, еш, гл. = склѣбити, склѣю, іш, гл. Склеивать, склеить. *Склеїв чорна з рогом.* Ном. № 10443.

Склеюватися, склеююся, ешся, сов. в. склѣбітися, склѣюся, ішся, гл. Склеиваться, склеиваться.

Склянути, вну, кеш, гл. Исчезнуть, ускользнуть. См. Слизнути.

Скляк, ку, м. Сосыль.

Скляканець, вця, м. Призынной колоколь. небольшой колоколь на колокольѣ. Ум. Скляканчик. *Ось уже до божого дому скляканчик кличе.* Г. Барв. 253. *Перше божке у скляканчик, а далі в другий, потім у нідтарший та в старший та й во всі разом ЗОКУР.* II. 285.

Скляканья, ня, с. Сосываніе.

Скляканчик, ка, м. Ум отъ скляканець. *На дзвікиці дзвонять у скляканчик.* Кв. I. 241.

Склякати, каю, еш, сов. в. склякати, чу, чеш, гл. Сзывать, созывать. *Усе вісцю своє допущи у громаду скляка.* Макс. *Дзвін до церкви скликає, а сам в ній не бувас.* Ном. № 162.

Склякѣтися, каюся, ешся, гл. 1) Переключаться, звать другъ друга. *І почили вони склякѣтися.* Рудч. Ск. I. 31. 2) Сзывать.

Склякѣваний, а, в. Сбѣтѣи, всклокоченный (о волосяхъ). Шух. I. 31.

Склякѣти, маю, еш, гл. Прокианять. МУЕ. III. 57.

Склякѣвати, цѣю, еш, гл. Сбѣтѣи клявими.

Скляти, скляю, лѣю, гл. Вставлять стекло. *Він скляти мені вікна в новій*

хаті. 2) Глазурить. *Скляти миски.* Канев у.

Склявочка, ка, ж. Стакляничъ, стеклянка. *Така склявочка з квіточками.* Федьк.

Склячѣтися, чѣюся, ешся, гл. Совокуплятися (о собакахъ) (Залюб).

Скляти, лѣю, еш, гл. = Склияти. *Хто сіє, той віє, хто не сіє, той скляє.* Ном. № 7165.

Склящѣтися. См. Склящуватися.

Склящуватися, щуюся, ешся, сов. в. склящѣтися, щуса, щисся = Скличѣтися. Вх. Зн. 63.

Скло, лв, с. Стекло.

Склонѣти, ся, см. Склоняти, ся.

Склонѣти, няю, еш, сов. в. склонѣти, нѣю, киш, гл. Склонять, склонить. *Склонив, склонив головоньку аж додолу.* Чуб. V. 329.

Склонѣтися, няюся, ешся, сов. в. склонѣтися, нѣюся, кишся, гл. Склоняться, склоняться, наклоняться, взклоняться, кланяться, поклоняться. *Взключо склонившись до гостей, він одійшов од хазяйки.* Левиц. I. 461. *Зояя склонилася до всіх.* Левиц. I. 491.

Склопотѣти, чѣю, чеш, гл. Озаботить. *Ой най же спить, най не устає, щоби моєй головоньки не склопотала.* Чуб. III. 35.

Склобѣчѣтися, чѣся, чашся, гл. Вскоблѣчѣтися. Вх. Зн. 63.

Склобачѣтися, чѣся, чашся, гл. Свернуться въ кольцо, въ трубку. *Склобачѣтися бабим псе.* Вх. Уг. 267.

Скловати, лѣю, еш, гл. Поблєвать. *Я покрую свого миленького слѣдочок, щоб вітер не звѣя, пташки не склювали.* Чуб. V. 46.

Склобѣчѣтися, чѣся, чашся, гл. = Склобачѣтися. Вх. Лем. 466.

Скляний, а, в. Стекланный. *Нентун дочувъ в скляних будинках, що пробу закочивас Еней.* Кота. Ен. Скляний Ббг. См. Бог.

Скляница, ці, ж. Стаканъ. *Тоді крѣво наповнилися блюди і скляници.* Чуб. I. 173. *Пішла до пивниці, взяла дві скляници і в одну наточила солодкого меду.* Гол. I. 81.

Скляничина, ни, ж. Кусокъ стекла, склянка. Вх. Лем. 466.

Склянка, ка, ж. 1) Оковное стекло. Хурьк. г. Шух. I. 95. 2) Стаканъ. Св. Л. 177. Грин. III. 514. *Треба риби, треба*

м'яса і горілки в склянці. Чуб. V. 676.
Склянку води візьме. МВ. (О. 1862. III. 39). 3) Бутылка. Вх. Лем. 466. 4) Кусокъ разбитого стекла. Ум. Скляночка.

Склянична, ни, ж. 1) Стаканъ, стаканчикъ. *По скляничні води.* Гн. I. 135. 2) Стекланяны бусы и вообще стеклянны украшения. Вх. Лем. 466.

Склян, шу, м. Обрубокъ дерева, заостренный съ одного конца и плоскій съ другого,—употребляется для игры того же имени. Чуб. III. 98.

Скляр, ра́, м. Стекольникъ.
Склярѣха, хи, ж. Жена стекольщика.
Склярѣка, ки, ж. Жена стекольщика.
Склярський, а, в. Стекольщичій.
Склярувати, рѣю, аш, гл. Быть стекольщикомъ.

Склярчук, ча́, м. Подмастерье у стекольщика.

Скляний, а, в. Блестящій какъ стекло, гляцоватый. Вх. Лем. 466.

Скяра, ри, об. Скупецъ, скаредъ, скряга. К. ЦН. 176. Г. Барв. 455.

Скярий, а, в. Скупой, скаредный. К. Розм. II. 50.

Скярість, роста, ж. и **скяръство, ва, с.** Скупость, скаредность, скряжничество. К. ЧР. 283, 43.

Скяро, нар. Скупо, скаредно.

Скярувати, рѣю, аш, гл. Скупиться. *Подумали б, що я скярую,* Г. Барв. 420.

Скяра, ри, м.—**Скяра** и пр. *Багач брат скяра і захланник.* Гн. II. 27.

Скяти, нію, аш, гл.—**Видіти.** Желех.
Скба, би, ж. Крючекъ къ дверямъ. Вх. Зв. 63.

Скобѣлка, ки, ж. Родъ дугообразнаго струга для строганія бревенъ и пр. Вас. 148.

Скобѣль, бля, м. Пробой.

Скобѣлка, ки, ж.—**Ковзалька.**

Скобѣтися, заюся, еся, гл.—**Ковзатися.**

Скобаути, на́, м. Конекъ (для катанья на льду).

Скобляк, ка, м. Рыба *Gobio fluviatilis*, пискаръ. Вх. Пч. II. 19.

Скобляти, лю, лиш, гл. Скоблить, скрести. *Скоблити бульбу.* Самбор. у. въ Галиц. Вх. Зв. 63.

Скобзалька, скобзалька, ки, ж.—**Скобзалька.** *Без його скобзанка не витиралась.* Св. Л. 29.

Скобзатися, заюся, еся, гл.—**Скобзатися.** О. 1862. I. 41.

Скозький, а́, ё. Скозькій. *У Марисі скозькій двір, не витиралась ворон кінв.* О. 1862. IV. 25.

Скобавко, нар. Скозько. О. 1862. I. 40.

Скобинути, вчу, веш, гл. Околѣть. *Бодай ти скювиз, як я маю отак побитись та бідатись!* Харьк. г.

Сковорідка, ки, ж. Ум. отъ словорода.
Сковорода́, ді, ж. Сковорода. Ум. **Сковорідна.** Ув. **Сковорідка.** Змѣв. у.

Скобувати, вую, аш, сов. в. **скувати, скую, еш, гл.** Скобывать, сковать. Рудч. Ск. II. 41. *Доброго лемша мені скував. Тоді його скували з злодіями та й повели.* Рудч. Ск. II. 161. *Не скуе душі живої і слова живого.* Шевч. II. 56.

Скобуватися, вуюся, еся, сов. в. **скуватися, скуюся, еся, гл.** Скобывать, сковать. *З частя та з горя скувалося доля.* Ном. № 1725. *Кому скується, а кому змелеться.* Ном. № 3601.

Скогодіти, лю́, лиш, гл.—**Скяглати.** *Ти, суко, не скогоди.* Чуб. II. 252.

Скожѣтися, шуся, шеш, гл. Вздуться, отстать и приподнятися (о кожѣ на тѣлѣ, гливѣ на стѣнѣ и пр.) *Як поназала цією глиною, то воно так і скожущилось, наче оддулось.* Новомоск. у.

Скозачити, чу, чеш, гл. Оказачить. *Скозачені панки.* К. Дз. 36.

Скозачитися, чуса, чешся, гл. Оказачиться. (Закр.).

Скозуватися, зѣюся, еся, гл. Спорить, препираться. Грин. II. 210; Ш. 486. *Почас скозується, а далі й биться з парубками.* Грин. II. 171.

Скобіти, ко́ю, їш, гл. Сдѣлать, совершить (дурное).

Скобітися, їться, гл. безл. Произойти, случиться (преимуществ. о дурномъ). *Загоїться поки вісілля скобіться.* Посл.

Скобѣка, ки, ж. Ракушка; устрица. (Камен. у.) Драг. 386.

Скоба, ки, ж.—**Скакавица.** Вх. Зв. 63.

Скобнути, кчу, веш, гл.—**Скякнути.**
Скобом, нар.—**Скочки.** Сим. 114. *Пішов кінв скоком.* Волч. у.

Сколихати, шѣ, шеш, гл. Заколыхать, убаюкать. *А ти, корабель новий, сколиши моїх синів.* Чуб. V. 389.

Сколихнути, хчу́, веш, гл. Восколыхнуть, качауть.

Сколінитися, чуся, чинися, гл. Ослабити на ноги. Угор. Вх. Зв. 64.

Сколівувати, тію, еш, гл. = Сколінитися. Вх. Зв. 64.

Сколоти. См. Сколювати.

Сколотити, ни, ж. Чаще во мн. ч. Пахтанье, жидкость, остающаяся после обивки масла. Полт. Херс. г.г. Шух. I. 199. VII. 433.

Сколотися, лхся, лхся, гл. Заколотися. *Нехай твій батько сколотися.* Ном. № 3759.

Сколотити, чү, тш, гл. 1) Возмутить. *Налетіли гуси з броду, склотили мені воду.* Чуб. V. 90. 2) Взболтаться. Котл. Ен. VI. 73. 3) Сбить (масло и пр.). 4) Встревожить, смутить. *Побіг Сара поперед, а скотило всю череду.* Чуб. III. 376.

Сколотитися, чүся, тшся, гл. 1) Возмутиться, помутиться. 2) Взболтаться. 3) Сбиться (о масле и пр.). 4) Встревожиться, смутиться. 5) Произойти, случиться неожиданно. *І що се лихо так скотилось несподівано.* МВ. II. 99.

Сколотчий, ва, м. Изъ плахтанья (сколотня) приготовленный. *Сколотчий куліш.* Чуб. VII. 439.

Сколотяник, ва, м. Лепешка (норж) на пахтаньи (сколотнях). Лохв. у.

Сколотиати, каю, еш, гл. Вспугнуть. **Сколупати, паяю, еш, гл.** Исковырять. КС. 1883. II. 389.

Сколывати, лхю, еш, сов. в. сколоти, лб, леш, гл. Уколоть, заколоть, проколоть. *Сколую кожену житину шилом.* Мнж. 145. *Ой ходила молода дівчина по лісочку да сколола білу южку на трісочку.* Чуб. V. 303. *Туку-туку ногами, сколю тебе рогами.* Рудя. Ск. I. 45. *Котрий котрого да на стрілочку сколе.* Чуб. V. 1079. *Воки сами скололи того гайдамаку.* ЗОЮР. I. 241.

Скомандувати, дую, еш, гл. Скомандовать. *Я скомандую, щоб річка перейшла через вас.* Рудя. Ск. II. 186.

Скомовитися, жуся, зшся, гл. Закапризничать, заупрямиться. О. 1861. XI. Кух. 12. *Чи він справді скомезився.* Полт. г.

Скомпоувати, ную, еш, гл. Составить, сочинить. *Мене за сю не лайте мову,— не я її скомпоував.* Котл. Ен. IV. 6. (Товариство) скомпоувало собі статут. К. XII. 27.

Сконтати, таяю, еш, гл. Зудеть. Угор. **Сконтити, шү, шш, гл.** Скомкать, извять.

Сконтитися, шүся, шшся, гл. Сбьтсья въ комокъ. *Як повстка борода сконтилась.* Котл. Ен. III. 31.

Сконтити, ни, ж. Оскомонна. Угор.

Сконтити, ни, с. Контити.

Сконтати, паяю, еш, гл. Скончаться, умереть. *Бодай тій не сконало, що нас розлучили.* Чуб. V. 250. *Гриць сконае, нім когут запіє.* Гол. I. 202.

Сконтити, чү, чш, гл. = Сконтити. *Розступися, сире море, в своїй широкості,—нехай же я життя скончу в твоїй глибокості.* Чуб. V. 295.

Сконтитися, чүся, чшся, гл. = Сконтитися. *Постой, милий, не женися, це я не скончалась.* Чуб. V. 459.

Скоп, па, м. Кладеный баранъ. Вх. Пч. II. 6.

Скоп, пі, ж. Родъ морской птицы. (На морі) *ізерку риба грав; шумить скопа; шубось... хватав — і гору мчить якесь звесо.* Мвр. I. 42.

Скопати. См. Скопувати.

Скопердін, на, м. Родъ игры.

Скопедь, пдї, м. 1) = Скоп. НВолын. у. 2) Дойникъ, родъ лоханки, кадочки. Шух. I. 251. 3) = Монецъ 1. Ковчотоп. у.

Скопїлити, лю, лш, гл. = Скопїлїтити. *Скопїлїти, кіс, зубу.* Ніс скопїлїти мов Грїнджолї. Г. Арт. (О. 1861. III. 107).

Скопїлитися, лхся, лхся, гл. О дѣвущкѣ: родить дитя. *Скопїлилася дїака.* Вх. Зв. 64.

Скопич, ча, м. ? Скопичу луста, погничу луста, а малому дитятї скоринка. Нп.

Скопиче, ща, с. Мѣсто, гдѣ стояли копны или стоги. (Залюб.).

Скопковї, а, б. ? Як дружко ж нести поповї здумав перепїєць, то Тарас сумув на його скопковїй червїєць. Мвр. Н. 37.

Скопотати, чү, тш, гл. Взбїять, поднять (пыль). *Вїрли крильма землю збїли, порохами скопотили.* Гол. I. 38.

Скопувати, пую, еш, сов. в. скопати, паяю, еш, гл. 1) Всканывать, вскопать. *Цїлий тиждень скопували той горб.* (Залюб.). *Дорожку скопала, руту посїяла.* Чуб. V. 422. 2) Изрывать, взрывать. *Цїлу хату скопали,—шукали грошей, та нічого не знаїшли.* Рудя. Ск. I. 188.

Скор, окорїй, в, в. Скорый. *Бог хоч не скор, та влучен.* Ном. № 47. *Скорїй сам набїжить, а на плошого Бог наїше.*

Ном. № 1962. Ум. Скорённий, скорёсенький

Скорбіти, блю́, бйш, гл. Причиняти скорбь. Старого лиц скорбили, серденьку му точили. Млак. 72.

Скорбіти, блю́, бйш, гл. Скорбѣти. *І щоб росло — не боліло, й на серденьку не скорбіло.* Мил. 43

Скорбний, а, е. Скорбний. *І думу скорбную мою твоїй душі передаю.* Шевч.

Скорбота, тв, ж. Скорбь; печаль. Лукаш. 66. КС. 1882. X. 184 *Зруйнували Запорожся та й забрали клейноци; наробили сіромахам превеликої скорботи.* Нп. О. 1862 VIII. *Іскарай вас, милій Боже, великою да скорботою.* Чуб. V. 549.

Скорботнів, в, е. Скорбний.
Скорботно, нар. Скорбно, печально. Ум. Скорботнёнько. МВ. III 91.

Скорбувати, бую, еш, гл. Скорбѣти. *Хай битько не скорбус.* Мет. 57.

Скордія, дії, ж. Раст. Teucrium scor-dium L. ЗЮЗО. I 138.

Скорен = **Скорый**. Ном. № 47.
Скореніти. Си. Ск ренати.

Скореніти, няю, еш, сов. в. скореніти, няю, няш, гл. Искоренять, искоренить. *Нашого насіння ніхто не скоренить.* КС. 1883. IV. 773.

Скорив, а, е. Си. Скор.
Скорина, ни, ж. Корка (хлѣба). *Дівчата-неошата, дайте скорину хлѣба.* Чуб. V. 1123. Ум. Си ринна, скоріночна. Чуб. V. 583.

Скоріноньки, вьок, им. Ум. отъ скірни.
Скоріночка, ки, ж. Ум. отъ скорина.
Скориняти, няю, еш, гл. = **Скоринати**. *Порублю калиночку, бо вмію, скориняю Парасочку, бо смію.* Гол. II. 129.

Скорістуватися, туюся, ешся, гл. — а чо́го, з ко́го. Воспользоваться. *Всяке хоче з тебе скористуватися.* Г. Барв. 242.

Скорити, рю́, ріш, гл. Покорить.
Скоритися, рю́ся, рішся, гл. Покоритися.

Скорість, роств, Скорость. Жехен
Скорні, мя. = **Скірні**. (См. **Скірні**). Гол. Од. 77.

Скорнати, няю, еш, гл. Разбудить. *Скорней его.* Вх. Зн. 64. *Ліше грати тило, тило, аби братів не скорнати.* Федьк. I. 41. 2) Согнать. Вх. Зн. 64

Скоро нар. 1) Скоро. *Журба ж мене, моя мати, скоро з ніг ізвалить.* Пп. 2) Какъ только, коль скоро, лишъ только.

Скоро женил і гості з двора, минючка в плач. МВ. (О. 1862. III. 49) *Скоро зобачив Мозепенкову ватагу, зираз узлята і об'їзжав її кругом.* ЗОЮР. I. 120. Ум. Скорёнько, скорёенько

Скоробататько, ка, м. Делючий скоро разбогатѣти, скоро разбогатѣвший.

Скоробѣха, хи, об. Враль, лгунь.
Скородити, джу, дш, гл. Боровити передъ постномъ. Вас. 196. Чуб. VII. 401. *Він оре, скороде, конопельки сів.* Мет. 309. *Се ще вилими писно, а граблями скороджено.* Ном. № 6821.

Скородільник, ка, м. Боровальщикъ.
Скороздра, ря, ж. Скоросѣлка. Миж. 192.

Скороздрій, а, е = **Скороздрілий**. Черк. у. *Се ягода скороздра, то тим рано й поспіла.* Новомир. у.

Скороздрілий а, е. Скоросѣлий. *Чорний бо овес скороздрілий, так ми його й насіємо Черн. г.*

Ск розріст, росту, м. Раст. Galanthus pivalis Вх. Пч. 31.

Скорбіски, ків, м. мн. Синіе подсвѣжники. НВолын. у.

Скоро́м, му, м. Скоромное. *Скільки скорому, стільки й гриди.* Левци. *У середу нічого скоромом запитатися.* Харьк. г.

Скоромина, ни, ж. Скоромное, скоромная пища. Миж. 112. *Процавай, скоромино, їди, пісино.* Грин. I. 242. *Забажалось йому скоромини.* Рудч. Ск. II. 201.

Скоромити, млю, мш, гл. Скоромити.
Скоромитися, влюся, вшся, гл. Скоромитися. *Як і свого соромитися, то ніколи і скоромитися.* Ном. № 3202.

Скоромний, а, е. Скоромний. *Як то його душа квертнеться в п'ятицию скоромне їсти.* Ном. № 737.

Скоромно, нар. — їсти. Їсть скоромное. *Німець каже, що постити все половину: вдень їсть скоромно, а вночі постити.* Ном. № 940.

Скорона́дий, а, е. Быстрый, скоро бѣгающа *Нижки ж мої скорона́ді, чому не підете?* Гол. I. 182.

Скоропѣха, хи, ж. Черепоконное животное. Вх. Пч. I. 16.

Скороспінний, а, е. Торопливий.
Скоротити. См. **Скорочувати**.
Скорохват, та, м. Чоловѣкъ, быстро за всо берущійся.

Скорохвацький, а, е. Спѣшвий, быстрый.

Проміж таким скорозвацьким ділрм ще яєні і зрєичи кахикнути. Кв.

Скороход, да, **скорохдець**, ддя, м. Скороходъ. Рудч. Ск. II. 82. Літа мої біжати, як скороходець. К. Іов. 21. Чоботи скороходи. Грив. II. 78.

Скорочення, ня, с. Сокращеніє.

Скорочувати, чую, вш. сов в скоротити, чю, тиш, гл. 1) Укорачивать, укоротити. 2) Сокращать, сократить. *Колісь він сам прилетить, тугу серцю скоротить.* Чуб. V. 277.

Скорс, са, м. 1) Загнутый конець полоза у савей. Кавев. у. 2) Огрубокъ пня, служашій бовзавкою для трубокъ. Вас. 148.

Скоршина, ни, ж. Часть дерева, упогребляемал на полозья.

Скортіти, тить, гл. безл. Сильно захогьтсь. *Його віять скортіло зазирнуть.* Грив. II. 123.

Скорувіти, рую, вш. гл.—дерево. Снамагь съ дєрєна кору. Вх. Лем. 466.

Скорух, ха, м. Дерево рябина. Вх. Лем. 466.

Скорушина, ни, ж.—Скорух. Вх. Лем. 466.

Скорчити, чу, чш, гл. Скорчить, скрипить. *Так йому руку скорчило.*

Скорчитися, чуся, чшєся, гл. Скорчтисл, согнутисл. *Скорчтєся, як циганський башько.* Ном. № 8195. *Скорчтєся, зморщтєся та й зажуриєся.* Чуб. V. 1147.

Скбса, нар. Пєкєса. *Скєса поглядає.* Чуб. V. 1124.

Скєсєрний, а, в. ? *Нацєкєтєли тїй вєрхоулки скєсєрні, а ти віри понєяла.* МВ. (О. 1862. III. 45).

Скєсєстий, а, в. Нанєсєсь стєящій, наклонний. *Скєсєста гєра.* Вх. Лем. 466.

Скєсєти, єя. См. Скошувати, єя.

Скєсєбчєтисл, чуєя, чшєся, гл. Перєкєсєтисл на одєу стєрєну. *Стїг скєсєбчєтисл.* Волч. у.

Скєсєгїр, гору, м. Пєкєтєсть (о повєрхєности землї). *Ни скєсєгорї стєгтє загєрєда, тєи вєна й похїлїєлєся з гєри на долєну.* Волч. у.

Скєсєом, нар. Нанєсєсь. Шух I. 259.

Скот, та, м. Скотъ, рогатый скотъ. *Млєни дєрєжєв, скєт прєдєвєв, тє-щє.* ЗОЖР. I. 96. Ум. Скєтєб, скєтєбчєк.

Скєбтє, тш, ж. Дєговє, вєрє звєрїная, бєрєдєга яма. Мж. I, 192 *Лєсїчє скєтє.* Грив. II. 342. *Я (вєк) скєтєну вєрїєу в*

кучєз. Алв. 67. *Гєдєкє пїд Чєсєного Хрєстє улїєтє збїрєютьєя у свєє скєтє.* Грив. I. 4.

Скєтєрєк, єв, м. Ум. отъ скєтєрь.

Скєтєрєтє, рю, рш, гл. 1) Быть скєтєнєкємъ, настєхємъ рєгатєго скєга. Вх. Зв. 7. 2) Звєниматєся скєтєводєствємъ.

Скєтєрєствє, вє, с. Скєтєнодєствє.

Скєтєрєський, а, в. Пєстєшєський, скєтєводєвий.

Скєтєрєчє, чєгї, с. Мєлєчнїкъ скєтєнєкъ, настєхъ рєгатєго скєга.

Скєтєрєчє, кє, м. Мєлєчнїкъ скєтєнєкъ, настєхъ рєгатєго скєга

Скєтєрь, рї, м. 1) Скєтєнєкъ, настєхъ рєгатєго скєга. 2) Скєтєводє. *Скєтєрї, тєбушчїкє, чєбєнї і отїрїчїкє плєнтєлїсь по стєпєх.* Стєр. II. 137. Ум.

Скєтєрєк.

Скєтєрєнєвїтє, рїю, єш, гл.—Скєтєрєтє.

Скєтєнєа, ни, ж.—Скєтє. *Ой вєчєрєм та долєкєю ітєєв настєхъ з скєтєнєю.* Нн. Ум. Скєтєнєкє, скєтєнєчєкє.

Скєтєнєнїй, скєтєнєнєчїй, а, в. Отноєнїщїєнїє къ скєту, скєтєскїй. *Цє бєу в нєсєкєтєнєнїчїй ярїєрєк.* Мїєс. окр.

Скєтєнєнєкє, кє, ж. Однє скєтєнєа. *Кєушїє волїв, абє корєву, абє тєк яку нєбєдє скєтєнєнєкє.* ХС. III. 60.

Скєтєнєнєкє, кє, ж.—Скєтєнєнєкє. Харьк.

Скєтєнєстє, нар. Пєкєтє.

Скєтєтїє, єя. См. Скошувати, єя.

Скєтєтєщє, щє, с.—Скєтє *Вєвчє скєтєтєщє.* Мєрд. II. 67.

Скєтєкє, єя, ж. Sorex, землєрєйкє. Вх. Уг. 267.

Скєтєчєк, тєб, скєтєчєк, чєк, м. Ум. отъ скєтє.

Скєтєчїй, а, в. Скєтєскїй. *Скєтєчїєнїй Хєрє.*

Скєчїєтєся, хєчєся, єшєя, гл. Пєлєчїєтє другє другє, слєчїєтєся. *Нє нє долєгє зїєшїєлїє мє, сєрєдєнєкє, з тєбєю, нє нє долєгє скєчєлїєся, як рєбє з вєдєю.* Щєг. В. 11.

Скєчєнєць, дєчє, м.—Вїскєчєнєць. Гєл. Од. 37.

Скєчїєрєбчєтисл, блєжє, бшєся, гл. Скорччєтєся Жєлєх.

Скєчїєстїй, а, в. Пєкєтєый. *Скєчїєстє дєрєгє.*

Скєчїєтє, чу, чш, гл. 1) Вїскєчїєтє. *Як єчєчє, тє й, нє гєру скєчє.* Нєм. № 2647. 2) Сїєчїєчїєтє. *Тїлєкє цїрї прїбїє до тєрєну, а вєлє і скєчїєлє з їєгє.* Рудч.

Ск. I. 54. 3) Пригнупти куда. *Скочив у білу кишучу хвилю.* Левци. Пов. 352. *Скоч куди хоч.* Мил. 57.

Скочка, кя, ж. 1) Лисная мышь, *Mus silvaticus.* Вх. Уг. 267. 2) мян. раст. а) *Sempervivum hirtum* L. ЗЮЗО. I. 136. б) *Sempervivum tectorum* L. ЗЮЗО. I. 136.

Скочувати, чую, еш, сов. в. **скотіти, чў, тиш, гл.** Скатывати, скатити, взвазивати, взвалити. *Скоти сей камінь наниз.* *Хотіли удвох скотити на віз того кабана..., а я його й сам скоцу.* Рудч. Ск. I. 157.

Скочуватися, чуюся, ешся, сов. в. **скотітися, чўся, тишся, гл.** 1) Скатыватися, скатитися. *А по руні тихо скотилася горошиною на стіл сльоза.* Левци. I. 76. 2) Сворачиватися, свернутися. *Як буде страшний суд, то... небо скотиться у клубочок і впаде додолу на землю.* Чуб. I. 221.

Скочуватися, чўюся, ешся, гл. Перелітати, переселитися. Вх. Зв. 64.

Скочки, нар. Вскачи, галономь. *Кони бігли скочки.* Еват. у.

Скошлатіти, тію, еш, гл. Стать включоченнямь.

Скоштувати, тўю, еш, гл. = **Скуштувати.** *Чи знаєш ти, дієчино, я хороше прошу яблущка червоного з саду скоштувати.* Чуб. V. 327.

Скоштунок, нсу, м. Проба.

Скошувати, шую, еш, сов. в. **скосити, шў, снш, гл.** Скашивати, скосити. Г. Барв. 224. *Косарь непевний, мовчки скосити.* Шевч. *Молоде, то як косяю скосило.* МВ. II. 16.

Скошуватися, шуюся, ешся, сов. в. **скоситися, шўся, сншся, гл.** 1) Скашиватися, быть скошевающимь косяю. 2) Перекашиватися, перекоситися, скашиватися, дьлатися, сдьлатися косымь. Ковст. у. 3) Только сов. в. ? Свихнутися, сойти съ ума. Г. Барв. 79. *Ти зовсім скосилася!— з серцем промовила дядика.* Г. Барв. 86.

Скра, рп, ж. Пескра.

Скраголь, гля, м. = **Скраколь.**

Скрадатися, дьуюся, ешся, сов. в. **скрастіся, дуся, дешся, гл.** Крастися, подкрадыватися, подкрастися *Ото я скрадаюсь та й скочив до лави.* Драг. 63. *Я сиділа, вінок плела, а він скрався та й злякав.* Мир. ХРВ. 304.

Скраквік, кя, м. 1) Часть ткацкого ставка. См. Верстат Шух. I. 255. 2) Часть маслобойни. См. Олійниця. Шух. I. 163.

Скракіль, кля, м. Родь бегля. **Скракля.** Игра въ кегли, при которой кегли сбиваются бросаемой палкой. Чуб. III. 98. КС. 1887. VI. 477. Ив. 23. 2) Деревяная связь у пауги, куда вставляють дашило. Борз. у. Новомоск. у. 3) Въ ткацкомь ставкѣ то-же, что жабки, нарпутьці. 4) См. Начиння. Шух. I. 255, 256. 4 Часть маслобойни. См. Олійниця. Шух. I. 163. 5) Лепадь. Лубев. у. 6) Родь мышывки. Чуб. VII. 427.

Скрамниця, ці, ж. = **Скамниця.** *Лежить його миленькия на усю скрамницю.* Чуб. V. 777.

Скрастіти. См. **Скрапати.**

Скрашаті, шїю, еш, сов. в. **скрасити, шў, снш, гл.** Украшати, украсити. К. ЧР. 39. К. Пс. 109. *Красили цвітом іскрашають.* Грин. III. 638.

Скраю, нар. Скраю. *Моя хата скраю, я нічого не знаю.* Посл.

Скребачка, кя, ж. У горпечниковь: деревянная лопаточка для сосребанія глины съ круга и съ рукъ. Вас. 179.

Скреблї, ля, с. Скребниця.

Скребїти, бїў, нїш, гл. Оды. в. отгскребти. *Скребнув редьку, що аж із хати тїкай.* Ном. № 3418.

Скребтати, бчў, чеш, гл. = **Скребти.** *Сирота сироту скребче, щоб було жити легче.* Ном. № 10715.

Скребтатися, бчўся, чешся, гл. Чесаться (пальцами). *Сила бабка на печі, в голову ся скребче.* Чуб. V. 1130.

Скребти, бї, бїш, гл. Скресть, скоблїти. *Досада скребе, як кішка лапою.* Ном. № 3365. 2) — **мориву** = **Мориву** скромідити (См. Морива).

Скребтїся, бїся, бїшся, гл. Чесаться.

Скрегїт, готу, м. 1) Скрежеть. 2) Стрекотаніє.

Скреготанія, ня, с. 1) Скрежетаніє. 2) Стрекотаніє.

Скреготати, чў, чеш, гл. 1) Скрежеть. *Зубами скрегоче.* Шевч. 2) Стрекотать. *Ой в лісі, лісі сова скрегоче.* Чуб. V. 683. *Оце мабути дощ буде, що так скрегочуть жаби.* 3) Болгать, скоро и много говорить. *Скрегоче, мов сорока на вербі.*

Скреготїя, нї, ж. = **Скреготанія.** *Там буде плач і скреготня зубів.* Ев. Л. XIII. 28.

Скрегїт, коту, м. Стрекотаніє.

Скрекотанія, ня, с. Стрекотаніє.

Скрекотати, коцў, чеш и скрокотїти,

чѹ, тїш, м. Стрекотать, варкать, квакать. Чуб. II. 90. *Сорока скрекоче—гостї будуть.* Ном. № 11793. *І скрекотять жаби, мов тисяча бївок регоче на селї під великоднї сьята.* К. Дз. 141.

Скрекотѹха, хѹ, жс. Стрекотухъ, квакушка. Ум. Скрекотѹшка. *А це скаче жаба та й каже: „Что, хто у цїй рукавичцї?“ — Мишка-скряботушка. А ти хто? — Жабка-скрекошушка.* Рудч. Ск. II. 1.

Скрепѣник, ка, м. Согъ, прилѣпнящїй въ пустомъ ульѣ для новаго роя.

Скрепѣнїтї, нїѹ, вїш, гл. Прилѣпнїть скрепѣник.

Скрепїтїся, плїсїа, пшся, гл. = **Склепнїтїся.** Скреплїся уста мої, не могу промовити. Чуб. V. 865.

Скрепїца, цї, жс. = **Скрипїца 1.** Взяти Донця, пїямали, назад руки звязали, та й повели в темниці, закували в скрипїци. Чуб. V. 952.

Скреснути, сву, веш, гл. О льдѣ, свѣтѣ: тронуться (весвой). Скресла криза, пройшла. МВ. I. 140. *Як снїг скресне, параз сїй. Сирѣсне на вѣсну. На весну поворотить. Сон-трава цвїте, скоро скресне на весну.*

Скрїва, нар. Нискоса. *Ой на татарика скрива, як вовк, поглядає.* ЗОЮР. I. 16.

Скрївало, ля, с. Покривало (намітка), которымъ покривають новобрачвую. Грив. III. 449.

Скрївати, вїю, еш, сов. в. скрїти, рїю, еш, гл. 1) Скрывать, скрыть. *Ой нїду я до рїчки, до Десни, та нехай вона мене скриве.* Чуб. V. 359. 2) Покрывать, покрывъ. *Голубїї фїялочки гору скрїли.* Миз 134.—*молодѹ.* Надѣвать на голову новобрачной жесїї головної уборъ: очїок, наміку. Марк. 129. *Така вока молодѹ, як свогоднї скрїта,—ї старощї нѣ пристають.* Черв. у.

Скрїватися, вїюся, ешюа, сов. в. скрїтїся, рїюся, ешся, гл. Скрываться, скрїтїся, покрываться, покрїтїся. *Надїя в кут скрїлася.* Ном. № 3608.

Скрївдати, джу, дш, гл. Обидѣть, причинить несправедливость. Ном., стр. 180. *Скрївдили ляги український люд.* Стор. М. Пр. 130.

Скрївати, вїю, вїш, гл. Покривить, некривить, согнуть. *Не поможе бабї кадїло, коли бабу скрївило.* Ном. № 5667.

Скрївїтїся, вїюся, вїшся, гл. 1) Покривїтїся, некривїтїся. 2) Сморгнїтїся,

поморгнїтїся. *Скрївився, як сьрїба на п'ятилицю.* Ном. № 8195. *Як бїдний плоче, то нїкто не баче, а як багатий скрївїтїсь, то всяке дивити, Ном.*

Скрївїти, вїю, еш, гл. Сдѣлаться хрумьмъ.

Скрїволїти, лїю, еш, гл. = **Скрївїти.** *Отак, так танень їде, по кривому скрїволїє.* Чуб. III. 35.

Скрїгїндзати, дзюа, еш, гл. = **Скреготати 1.** Скрїгїндзати зубами. Вх. Зв. 64.

Скрїгїлець, льца, м. = **Крагудець.** Вх. Пч. II. 8.

Скрїжїва, ки, жс. — **калїсти.** Отрїзавный кружєть капустяго кочня. Вх. Зв. 64.

Скрїкнути. См. Скрїкувати.

Скрїкувати, кую, еш, сов. в. скрїкнути, ву, веш, гл. 1) Созывать, созвать. *Скрїкнїть ви сон з усіх сторон на рожденного і хрещеного раба Божого Н.* Ном. № 8412. 2) Вскрїкнути. *Ой менї лихо! — скрїкнула молодїця.* Стор. I. 41.

Скрїмцївати, цїю, еш, гл. Крѣпко связать. *Як пїямали його бїдолазу, то назад руки скрїмцївали так, що анї сюди, анї туди не можна ними повстїнути.* Уман. у.

Скрїнник, ка, м. = **Скрїнник.** Сум. у.

Скрїнечка, ки, жс. Ум. отъ скрїня.

Скрїннє, ка, м. Сувдучинь, дѣлавоюй сувдуки. Вас. 150.

Скрїнчїна, ни, жс. Плоховатый сувдукъ. *Твоя лїжчина, моя скрїнчїна і бї снїжми сорочками.* Мил. 159.

Скрїнчїва, ки, жс. 1) Ум. отъ скрїня. 2) Ларчнїк, шкатулка. *Винїє скрїнчїку з грошима, а мабути було у їй соти тупї рублїв.* Кв. I. 96. 3) Часть ремїсникї (см.). Шух. I. 257. Ум. Скрїнчїна.

Скрїня, нї, жс. 1) Сувдукъ. *Добра господїня, коли повна скрїня.* Ном. 2) Въ мельницѣ: ящикъ, въ который падать мукѹ. Мѹк. 481. 3) Въ водяной мельницѣ: шлюзъ, пространство, заполненное водой передъ заставкою. Черв. у. Новомоск. у. Ум. Скрїнчїна, скрїнечка.

І. Скрїп! меж. Скрїп! *Пїшли колеса... тїльки скрїп, скрїп, скрїп.* Грив. I. 39.

II. Скрїп, ну, м. Скрїпъ, скрїпчїє. **Чбѹти на скрїпах.** Скрїпячїє сагога.

Скрїпѣк, кѹ, м. = **Скрїпаль.** Шух. I. 29.

Скрїпаль, лѹ, м. Скрїпачъ. *Пїшовъ*

тоді скрипаль по селах, грає та й грає.
Грин. I. 41.

Скрипаль, рй, м. = Скрипаль. К. ЦН. 224.

Скрипати, пю, ш, одн и. скрипнути, пну, веш, гл. Скрипѣть, скрипнуть. *Намаяся — продався: скажуть дверима скрипати, то скрипай.* Ном. № 10386.

Скрипці, ці, ж. 1) Колодка, дерев'яные бандали. *Візьміть Палія Семена та забийте в кайдаки, а на руки скрипці.* О. 1862. VIII *Скували ніжки да скрипцюю.* АД. I. 79. 2) Вь блокѣ, на кот. подвѣшивается вь ткацк. станкѣ машиння, скрипцями наз. та часть блока (жабни), вь которой обрацається каточект. Пух. I. 256.

Скрипціти, плю, пиш, гл. 1) Скрипѣть. *На мози сап'ян скрипть, а в горшку трацяя кипить.* Ном. № 11191. 2) Скрежетать. *Василь як спить, скрипть зубами.* Терек. обл. 3) Играть на скрипку. *Пан узів скрипку, зачів скрипціти, а богач з жинков і родіпов пішли в данец.* Гв. II. 177.

Скрипцічик, ка, м. = Скрипаль. ЕЗ. V. 68. Гв. II. 177. *Цимбалонки ріжуть, скрипцічки грають.* Федьк. I. 44.

Скрипка, ки, ж. Скрипка *Сакжаріжки на скрипці грали.* Котл. Ум. Скрипочка.

Скрипльвий, а, в. Скрипучій. *Скрипльвій шорітечка, трудно їх зоперти.* Чуб. V. 216.

Скрипник, ка, м. 1) = Скрипаль. О. 1862. IX 70. Гч. II. 8. 2) Настѣ. Латія. Вх. Пч. I. 6.

Скрипнути. См. Скрипціти.

Скрипочіти, почу, тіш, гл. = Скрипціти. *Ворітця скрипочуть.* Грин. I. 147.

Скрипула, ли, ж. Старая дѣва. *Ти, скрипуло стара.* Вх. Зн. 64.

Скрипуць, ня, м. = Скрипникъ 2. Вх. Пч. I. 6.

Скрипуцьий, а, в. = Скрипльвий. *Скрипуче колесо довше ходить.* Ном. № 8156.

Скріти, ся. См. Скривати, ся.

Скриткувати, кую, еш, гл. Отнестиь критическн, подвергнуь критикѣ. *То була така необачність, що скриткує її й мала дитина.* К. ХП. 126.

Скрітсья, рйсья, рйсья, гл. = Искривити. *На личмані в мене (од сонця)... як зоря скривсья.* Г. Барв. 83.

Скрітка, ки, ж. = Накривка = Покривка. КС. 1882. II. 427.

Скріто, нар. Скрыто, тайкомъ. *Давно люде християне скрито ся молили.* Гв. II. 251.

Скричати, чу, чіш, гл. Зякричать. *Хочу скричати — дух мені захопило.* МВ. (О. 1862. Ш. 41)

Скричатсья, чусь, чішсья, гл. Истомиться, измучиться отъ крика. *(Дитя) за ніч іскричалось і ніч не спало.* Г. Барв. 530.

Скришати, шу, шеш, гл. Искроштити. *На капусту скришу.*

Скрібачка, ки, ж. Скребица. *Скребили заліжними скрібачками.* Чуб. I. 77.

Скрівавити, влю, виш, гл. Обрывать. *Скрівавив йому всю лику, — побив.*

Скрівь, нар. *Вездѣ скривь добре, де нас нема.* Ном. *Скривь гарлидер та роготня в хаті і на дворі.* Шевч. 2) Всегда, постоянно. *Він скруозь так робить, — так і вчора й позавчора було.* Черв. г.

Скріпляти, ляю, ш, гл. Скрѣплять, укрѣплять. *Добрий борць осконистий приставляє, живіт козаків скріпляє.* Чуб. V. 934.

Скрававити, влю, виш, гл. = Скрівавити. *Ой ти ж мужа, ой ти ж мужа істробила, всі сінечки скрававила.* Чуб. V. 840.

Скрѣйка, ки, ж. Выкройка, паблонъ (для шитья). Бас. 156.

Скромадіння, ня, с. Скобленіє.

Скромадити, джу, диш, гл. Скоблить, скрестъ. *Морнау, буряки скромадити.*

Скромадитсья, джуса, дишсья, гл. Царапаться. *Чую, в сіняг щось скромадитсья.* Борз. у.

Скропїти. См. Скропляти.

Скроплявати, ляю, еш, скропляти, ляю, еш, сов. в. скропїти, плю, пиш, гл. Окроплять, окропить. К. Дз. 217. *Скроплай нас, матіонько, свяченою водою.* Грин. III. 523. *І скроплював безплідную пустиню.* К. Іов. 86. *Не скропили того свяченою водою.* Ном. № 5670.

Скруг, га, м. На скрузі. *На ушерба луны Йому на скрузі голова болить.* Канев. у.

Скругліти. См. Скруглити.

Скругліти, ляю, еш, сов. в. скругліати, глю, пиш, гл. 1) Округлять, округлять. *Ти мене, мов глину, зліпив, скруглив.* К. Іов. 22. 2) Очищать, очыстять хлѣбныя зерна вращенієм вь решетѣ. Вх. Зн. 64.

Скружен, жок, ж. мн. То, что отбрасывается отъ зерна, когда его скругляють.

(См. Скругляти 2): части колосъевъ, соломы и пр. Вх. Зв. 67.

Скружати, ляю, еш, гл. = Скругляти.

Скрутілий, а, в. Заскорузлый. *Кожуху скрутілий.* ЗОЮР. I. 319.

Скрут, ту, м. 1) = Скрута. Сим. 204. *До скруту як прийшлося, а він тоді: батечку, голубчику, не буду вже!* Канев. у. *Ой скрут же мій та й дуже важкий: що ж у маю робити.* Канев. у. *До пристані прибудеш, дорожний скрут, нудьгу забудеш.* Мкр. Г. 43. *До скрүту треба.* Крайне необходимо. *Туди він не часто забігав; хіба вже до скрүту чого треба, то заїде.* Мар. Пов. II. 42. 2) Вь водяной мельницѣ: сварядъ, при помощи котораго мш можно передвинуть вь сторону отъ жернова. Мик. 481. 3) Продолговатый клубокъ, смотанный изъ выплетеной для приготовления шляпъ соломенной ленты. Гол. Од. 56.

Скрута, тя, ж. Стѣсненное, затруднительное, тяжелое положение, состояніе, со множествомъ хлопотъ, дѣла.

Скрутѣль, ля, м. Свернутая горстка пеньки, очищенной отъ кострики. Гол. Од. 35.

Скрутѣнь, окрутѣнь, тяя, м. Пучекъ, скрученный пучекъ. Миж. 192. *Посеред лѣса лежить скрутѣнь заліза—это найде, обмине (зѣба).* Ном. № 102, стр. 293. *Скрутѣнь бакуму.* Вх. Зв. 64.

Скрутіти, ся. См. Скручувати, ся.

Скрутіть, тія, м. = Скрутѣль. Гол. Од. 35.

Скрутіть, ля, м. 1) = Скрутіть. Гол. Од. 35. 2) Свернутый пучекъ соломы. Гол. Од. 49.

Скрутний, а, в. Затруднительный, тяжель, стѣснительный.

Скрутно, нар. Затруднительно, тяжело, стѣснительно. *За землю стало скрутнѣше.* Левци. I. 161.

Скрутнѣти, нѣ, вѣш, гл. Поворотить, крутнуть. *Скрутнула головою і мовчки зайшла з хати.* Мар. Пов. II. 46. *Поклав на одного кося руку,—той тїлко головою скрутнуа.* Миж. 30.

Скруток, тку, м. Свернутый пучекъ табачныхъ листьевъ. Шух. I. 36.

Скруха, хв, ж. Сокрушеніе. *Дай їй серцу скрухи, би ся спаятали.* Гол. III. 385. *І такий він, сірошаха, смутненький.... У такий скрусі, що мені жалько стало.* МВ. (КС. 1902. X. 148).

Скручування, вл, с. 1) Скручиваніе.

2) Сворачиваніе, поворачиваніе. О. 1862. V. Кух. 30.

Скручувати, чую, еш, сов. в. скручіти, чѣ, тиш, гл. 1) Скручивать, скрутить, связать. *Скрутити вас треба залізними обручами.* Левци. Пов. 322. 2) Сворачивать, свернуть. *Скрутив цигарку.* Харьк. 3) Поворачивать, поворотить. *Скручують (голянь кружком) отару в кожѣ.* О. 1862. V. Кух. 30. 4) —голову, в'язи комф. а) Свернуть голову, шею. *Оттак я йому голову скрутив.* Ном. № 939. *Іди к чорту, а то я тобі й в'язи скручу.* Г. Барв. 531.—чому. б) Разбить, сломать что.

Скручуватися, чуюся, ешся, сов. в. скручітися, чѣся, тишся, гл. 1) Сворачиваться, свернуться. *Дерево гадюкою скрутілось.* Стор. М. Пр. 66. 2) Потерпеть неудачи вь дѣлахъ, свихнуться. *Хоч би я за пака пішла: як моя доля така, то й пак скрутіться, а як моя добра доля, то піду за п'яницю, то й п'яниця поправиться.* Ном. № 1663. 3) Только сов. в. *Околіть, умереть.* Марк. 56. 4) Только сов. в. *Сойти съ ума, обезумѣть.* *Гріх осуковою палкою бити і скопину, і людей, бо зараз скрутіться.* Чуб. I. 76. 5) Безл. *Прійтись плохо, тяжело.* *Ей, чоловіче, скрутіться тобі! от якою буде бити.* Рудч. Ск. I. 167.

Скрушіти, ся. Ся. **Скрушувати, ся.** **Скрушви, шок, ж.** *ик.* = Скружви. Вх. Зв. 67.

Скрушувати, шую, еш, сов. в. скрушіти, шѣ, тиш, гл. Сокрушать, сокрушить. *І вернусь до неї розум, скрушений бїдою.* К. МВ. XI. 146.

Скрушуватися, шуюся, ешся, сов. в. скрушітися, шѣся, тишся, гл. Сокрушаться, сокрушиться. *Глянь на Бога, чи у тебе руки зведуться на мене, на таку стару жемичку? Може й у тебе матка є стара?* Полю сердце скрушилось, він і пустив. Чуб. II. 188.

Скруботушка, ки, ж. = Шкруботушка. *Мишка-скруботушка.* Рудч. Ск. II. 1.

Скуб, меж. Дергъ! (о выдергиваніи волосъ, пера и пр.). *Скуб, та й висмикнула з нього перо.* Чуб. II. 135.

Скубанка, вл, ж. 1) Дерганье, шипаніе (персти, волосъ, перьевъ). 2) Корпія. Желех

Скубати, бāju, еш, гл. = Скубти.

Скубевь, вл, м. = Скубка 1? *Навіджеха скиця цигля покидає, бо боїться його скубля, що добре кусає.* Чуб. V. 1124.

Ску́бка, кн, ж. 1) = Скуба́нка 1. *Од чого більш жаль візле: чи од батьковиз скубок, або зоть і пужки, чи од материного голублення.* Кв. 2) мн. Родь игры въ карты, при которой проигравших держают за волосы. КС. 1887. VI. 471.

Скуба́йти, бнѹ, нѣш, гл. Одокр. отъ скубити. Дернуть, рвануть. *Як горох при дорозі: хто йде, той скубне.* Ном. X. 2095. *Скубне за чуба.* Стор. М. Пр. 31.

Скубовѹти, нѹ, нѣш, гл. Сильно дернуть. О. 1862. IV. Слов.

Скубрїя, рїя, м. Взяточникъ, любящїй содрать. Черн. г.

Ску́бти, бѹ, бѣш, гл. = Скубити. Угор. **Скубти, бу, (блѣ), бѣш, гл.** Дергать (шерсть), щипать, опщипывать, драть (за волосы). *Кудельки не скубла.* Мет. 213. *Скубло (скубу) не пера, їм не м'ясо.* Ном., стр. 293. № 92. *Чужий лоб скубти, треба й свого наставити.* Ном. № 11931. *На припонї конї отаву скубуть.* Шевч.

Ску́бтися, бѹся, бѣшся, гл. Драть другъ друга за волосы. *Пани скубуться, а в мужиків чуби болять.* Посл.

Скува́ти, ся. См. Скувувати, ся.

Скугнїти, нѣю, нѣш, скуготати, чѹ, чѣш, гл. О свиньяхъ: визжать. *Скугнить як пороса.* Вх. Зв. 64. *Пошли свинї полову, поївши полову, скугочуть.* Шп.

Скугѹ! межд., выражающее визгъ. *Заць... через колоду та скїць у воду—скугѹ! скугѹ!*

Скудѹтися, даюся, ашся, гл. Оскудѣть. *У нас хто сіс ѣ десятиц хлїба, той зі мною не скудається.* Павлогр. у.

Скудлѹчати, чу, чш, гл. Взыерошить. **Скудлїя, длю, лш, гл.** Взыерошить. **Скудний, а, е.** Скудный. Левци. I. 391. **Скудота, тн, ж.** Скудность.

Скудрѹвити, влю, виш, гл. Сдѣлать кудрявѣмъ.

Скудрѹвїти, вїю, еш, гл. Сдѣлаться кудрявѣмъ. *Сосенко моя кудрявая, чом ти рано скудрѹвила?* Чуб. V. 589.

Ску́ва, ав, ж. Извиненїе, оправданїе, отговорка. Гаїс. у.

Скувуватися, зюся, ашся, гл. Извиняться, оправдываться, отговариваться. Гаїс. у.

Скуйовдати, даю, еш, гл. 1) Взъе-
Скуйовдїти, джу, дш, гл. } рошить,
причестя въ безпорядокъ (волоса). 2) Ском-
пати, смить. *Скуйовдила сїдницю.* 3) Вол-

будить, взволновать. *І всіх скуйовдила собою.* Котл. Ев. VI. 69.

Ску́ка, кн, ж. Скука. *Тобї од скуки тїлько ловити муж.* Ном. № 10871.

Ску́ла, лш, ж. Нарывъ, вередъ, болячка. Желех. Ум. **Ску́лиа.** ЗЮЗО. I. 128.

Скудлїйг, нар. Поджавъ ноги. *Вробили в печї діру і він там... скудлїйг лежав.* ЕЗ. V. 35.

Ску́лити, лю, лиш, гл. Съезить, скорчить. *Головойку склонив, ручейку зложив, ніженку скулил.* МУЕ. Ш. 36.

Ску́литися, люся, лишся, гл. Съезиться. *Як пес скулився.* Чуб. V. 1147.

Ску́лка, кн, ж. Ум. отъ скула.

Скулобкїй, а, в. Косоглазїй. Kolb. II. 101.

Скулочник, ка, м. Раст. *Malva crispa* L. ЗЮЗО. I. 128.

Скумїсно, нар. Страшно. Черн. у.

Скумбрїя, рїя, ж. Рыба. Скумбрїя.

Скуп, пу, м. Плата, вознагражденїе: взятка. *Хвершал за лікарство бере скуп.* Лохв. у. *Одно скуп беруть з людей дяки за науку, а наука та... Лебед. у.* *Бере скуп з людей посередник.* Канев. у.

Скупѹвїти, (вїю, еш? или: скупавїти, влю, виш?), гл. Встрѣчено въ слѣд. пѣснѣ: *На нашѣй на вулицї все купали молодї. Ой неча, нема найкупавїого над Іванн над нашого, бо його дївка скупавїла, дївка Храснка полюбїла.* Чуб. Ш. 201. **Купалий**—качественное прилагательное (найкупавшїй); въ такомъ случаѣ не произошло: ли здѣсь фонетическая замѣна х на к? тогда было-бы: *купалий=хупавий=красивый; скупавити=сдѣлать красивѣмъ, украсить.*

Скупарь, рѹ, м. Скупецъ, скряга. Вх. Зв. 64.

I. Скупѹвати, пѹю, еш, гл. Выкупать.

II. Скупѹати, пѹю, еш, сов. в. скупїти, пѹю, пиш, гл.—когб. Въ свадебномъ обрядѣ: дать кому вознагражденїе за то, что онъ уступитъ свое мѣсто, сойдеть съ него. *Скупають шурина з покупя, щоб молодому сісти коло молодої.* Мет. 194. *Гадали-думали чернї галочки: як би нам скунити Івася з кошечька? Треба дати Івасеньку молодую Марусеньку.* Рк. Макс.

Скупѹтися, пѹюся, ашся, гл. Выкупаться. *Шї, бабуся, бабуся, яка ж ти*

погана! Пішла б ти на лотоки та бия скутала. Чуб. V. 1131.

Скупердя́, ді, м. Скупецъ, скряга.
Скупердя́га, гя, м. До чого нас довіз ти.
Скупердя́й, дя, м. бісів скупердяго? О.
1861. III. 96.

Скупердя́ка, кя, ж. = Скупердяга. Г.
Барв. 253. *Ой ми чуємо червоки в Василя старого; не лишимо скупердяці, а ні золотого.* К. ЦН. 177.

Скупі́й, а, б. Скупой. *Да скупа собі баба, так щоб не наймать наймита, посилає зятя пасти коні.* ЗОЮР. I. 46. Ум. Скупі́нний, скупі́сеньний.

Скупі́ндя, ді, м. = Скупердя. Котл.
Ев. IV. 14.

Скупі́ти, плю, пш, гл. Соединить, собрать. *Дружно усіх весільних до гурту скупити.*

Скупі́ти, плю, пш, гл. 1) См. Скупати. 2) См. Скупувати. 3) = Скупувати. *Тоді скупи, коли на дні, а не з вершечку.* Ном. № 4671.

Скупі́тися, плюся, пшся, гл. Соединиться, собраться. *Старшина... скупилась тісно, плечем поуз плече.* К. ЧР. 341.

Скупі́тися, плюся, пшся, гл. Избавиться, откупиться. *Скупитись гріха.* Ном. № 121.

Скупі́й, пія, м. = Скупарь. Вх. Зв. 46.
Скупі́сть, постя, ж. Скупость. *Пожитість, люде добрі, не скупость, тільки така сила.* Ном. № 12025.

Скупі́ти, пію, еш, гл. Дѣлаться скупце. *Ми все скупієм.* Харьк. г.

Скупі́я, пія, ж. Раст. *Convallaria pulchiflora* L. ЗЮЗО. I. 119.

Скупля́ти, ляю, еш, гл. = Скупувати.
Риболовці скупляти. О. 1862. VIII.

Скупля́к, ка, м. Скупщикъ.

Ску́по, нар. Скупо.

Скупо́увати, вую, еш, сов. в. скупіти, плю, пш, гл. Скупать, скупить.

Скупо́уватися, вуюся, ешся, гл. Скупатися. *Ви ще й досі скупоуетесь? А ми вже все купили.*

Скупо́ці, цей и щів, ж. мн. Скупость. *У скупоцах не колайся.* Ном. № 4675.

Скупува́ти, пюю, еш, гл. Скупиться. К. МБ. XII. 277. *Ой ти, мамо, не скупуй, позаного не купуй.* Нп. *Хто скупуй, той двічі купує.* Посл.

Скупува́тий, а, в. Скуповатый. *Ой ка-*

зали, що свати багаті, аж вони скупі, скупуваті. Мил. 157.

Скупу́чий, а, в. Скарденый, очень скупой. Змісв. у.

Скупі́чити, чу, чш, гл. = Скупити.
Скупі́читися, чуся, чшся, гл. = Скупитися. *Коло шинку людей скупчилося багато.* МВ. II. 188. *Дівчата коло мене скупчилися.* МВ. (О. 1862. III. 41).

Скуп'я́га, гя, м. = Скупердяга. Котл.
Ев. Вх. Зв. 64.

Скурва́й, вай, м. = Скурвий син.
Скурва́й, а, в. Распутный. *Скурва баба.* Мвж. 124. — син. *Сынъ распутной жевщины.* (Брань). *Не одного ляха козак, як би скурвого сина, за чуба потряс.* Макс.

Скурва́тися, влюся, вшся, гл. Развратиться

Скурі́ти, рю, рш, гл. Выкурить. Вх. Зв. 64. *Скурті увесь тютюн.*

Ску́са, см, ж. Коклюшь. Вх. Зв. 64

Скусі́ти, см. Скушати, скушувати.

Ску́ска, кя, ж. Искусительница? предметъ искушевія? *"То, синоньку, скуска"* — сказала пустынникъ выросшему въ пустыні мальчику, впервые увидѣвшему женщину. Гв. II. 94.

Ску́сник, ка, м. Скусывающий, откусывающий. Ум. Ску́сничок. *Налетів жеє крачок та й іскусничок, іскусив жеє він усі яблучка.* Грин. III. 142.

Ску́сівнія, ка, м. Раст. *Arnica montana* L. Вх. Зв. 64.

Ску́тій, а, в. Скованый.

Ску́чати, чаю, еш, сов. в. скупіти, чу, чш, гл. Скучать, соскучиться. *Скучає, як собака за києм.* Ном. № 5021. *Ти б поїхав та й не барився, щоб я не скучила.* Мет. 56.

Ску́чень, чя, м. Раст. *Comranula glomerata* L. ЗЮЗО I. 115.

Ску́чний, а, б. Скучный. Левин.

Ску́чний, ка, м. = Скучень. ЗЮЗО. I. 115.

Ску́чно, нар. Скучно. *Чи головка болить, чи на серденьку нудно, чи за очем, матусею скучно?* Грин. III. 263. Ум. *Скученько, скучненько. Стало мені скучненько.* Чуб. V. 750.

Скуша́ти, чаю, еш, сов. в. скусіти, шү, сш, гл. Искусать, искусить. *Почали (чорти) скушати його.* Грин. II. 11.

Скуштува́ти, тюю, еш, гл. Попробовать. *Не поцурайтесь зліба-соли, борцу скуштуйте.* галушок. Котл. Ев. V. 14.

Ску́шувати, шую, еш, сов. в. скусіти,

шў, смш, гл. Скусувать, скусить. *Щоб зуби не боліли, треба кожної п'яткиці зрізувати, а ще краще—скушувати ньогти.* Грив. II. 41.

Слабий, а, б. Больной. *На ліжку лежала слаба.* Левци. Пов. 288. *Дитина у його дуже слаба, мабуть умре.* Канев. у. *Батько слабій лежить.* Канев. у. Ум. Слабенький, слабесенький.

Слабїти, блб, бїш, гл. Ослаблять. *Не тягайте свиток з пучка, його не треба слабіти.* Харьб. у.

Слабість, бостя, ж. Болѣзнь. Чуб. I. 90.

Слабіти, бію, вш, гл.—Слабувати. *На очі слабіє.* КС 1884. VIII. 720.

Слабішати, шаю, вш, гл. Ослабввать, дѣлять слабіє. *Мати усе смутїла і слабішала.* МВ. II. 180.

Слабий, а, б. 1) Слабий, свободный, не тѣсний. 2) Слабий, но умѣющій сдержаться. *От брат його чванко слабкий уже на се: що начеркав, то так в друкарку і несе.* Г.-Арг. (О. 1861. III. 101). 3)—на утѣри. Не сдерживающій вѣтровъ. Ном. X. 12408. Ум. Слабїенїю.

Слабо, нар. Слабо, свободно, не тѣсно. *Слабо дуже підперезала його,—дитина зараз і розхристается.* Ум. Слабїенїю.

Слабувати, ву, неш, гл. 1) Слабѣть. *Ного ноги слаби, очі темїли.* Левци. I. 385. 2) Разбаливаться, разнемогаться. *Чим раз гірше почала тоїа жїнка (хвора) слабувати.... Пїшо тогди тої ангел і пїмїиє душу з тої сироти жїнки.* Гв. II. 159.

Слабо, нар. Плохо, мало. *Слабо зродило бурїшки.* Вх. Зн. 64.

Слабовїтїи, а, в. Болѣзненный. Маркев. 59. *Слабовїта удова була.* Федьк.

Слабовїнь, венї, ж. Слабость. Перекосно: слабїи чловѣкъ. Вх. Зн. 64.

Слабосїлля, ля, с. Слабосїліє. К. Іов. 84.

Слабосїльний, а, е. Слабосїльный. К. Іов. 55.

Слабувати, бую, вш, гл. Болѣть. *Будь собі чловѣк, і все його жїнка слабувала.* Рудч. Ск. I. 168.

Слабувїтїи, а, в.—Слабовїтїи. Вх. Лем. 466.

Слава, ви, ж. 1) Молва, слухъ; толки, пересуды. *Синїца славу роспустила, що хоче море западїти.* Глїб. *Тим до неї не горнуся, що слави боюся.* Чуб. V. 83. *Не*

бїєсь слави, не бїєсь слави, не бїєсь поговору: я за славу сама стану, ще й вигорюся. Мет. 105. *Стала слава, стала слава, стали й поговори ой на тую дївчиноньку, що чорній брови.* Мет. 106. *Добра слава, Хорошая репутация, честное имя.* *Не сироти малї дїти, що неньку сховали: їм зосталась добра слава.* Шевч. *Недобра слава.* Дурная репутация. *Вона чесноного роду і не накіє на себе недоброї слави.* Стор. М. Пр. 52. *Слава-поговір.* Дурная молва. *Ой була слава-поговір, ти не моя, серденько, я не твоїй,* Чуб. V. 226. *Набїратися слави.* Подвергаться осмѣнїю, позорить себя. *Ой зівїши, на конїка сїши,—зоставайся, слави набїрайся.* Мет. 15. *Як ми любїлися, та й не побралися, слави-поговору покабралися!* Мет. 84. *Славу чинїти, сїти.* Разлашати, дѣлять шумъ. *Та бо мовчїть уже, тїтко! Хоч тепер мовчїть—не чинїть слави, голубочко.* Федьк. *А на мене славу сїють.* Грив. III. 185. *У славу вбїдїти.* Позорить, компрометировать. *Сватої мене, козаченьку, та не вводи у славу.* Чуб. *У славі ходїти.* Позорить себя. *Ой сама ж ти, дївчинонько, та у славоїні годїти.* Чуб. 2) Слава. Шевч. 46. *Полягла Кїшки Самїїла голова.... Слава не вмере, не поляже!* *Буде слава слава поміж козаками, поміж друзями, поміж рїцарями!* А. Д. I. 219. *Славу учинїти.* Високу могилу висїпали і прапїрок у головах устроїмили і премудрому лицаревї славу учинїли. А. Д. Ум. Славожня, славожня.

Славец, вва, в.—Славный.

Славетний, а, в. 1) Знаменитый, славный. Левч. 148. 2) Достойный, достойный уваженїя. *Всякому стало розумно, який справді славетний та величний у своїй простотї тої сїльський мир, з которого Кїтїтка вибрав свою Марусю з її сьмєю поетичною.* К. Онов. 119. *Какъ зпїтеть мѣщанина въ прежнее время: уважаемый.* К. ЦН. 215. КС. 1882. VII. 153.

Славетник, кь, м. 1) Славный, прославленный чловѣкъ. *Чому славетника, тим шейсам, тим емирам так, як йому, Бог жїзни не являвся?* К. МХ. 17. 2) Въ прежнее время: мѣщанин. *Нема її в славетників-мїщан.* К. ПС. 61. *Наші крамарї-славетники.* К. ЦН. 220.

Славити, влю, вш, гл. Говорить, розсказувать. МВ. II. 87. Г. Барв. 8. *Славили, що колїсь то вона і багачка була.* Федьк. *Чи справді він такий, як сла-*

лять? МВ. (О. 1862. Ш. 45). 2) Прославлять.

Славѣтися, влюся, вшся, гл. Славѣтисья.

Славѣний, а, о, і Славѣний. *І наша слава вічно слава буде.* К. ПН. 241. *Завели їх в славне місто, славне місто, ще славніці замки.* Чуб. *Славних правдів великих правнуки погані.* Шевч.

2) Хорошій. *Славѣний чоловік, та березимський.* Ном. № 4705. Ум. *Славненьний, славнєсеньний. Славненька телечка.* Рудч. Сг. П. 51. *Ой ти, Бйдо молодесенький, єсть у тебе лицарь да славнєсенький.* Грин. Ш. 382.

Славно, нар. 1) Славно. 2) Хорошо. *Як славно, бабусечко, як славно.* МВ. (О. 1862. Ш. 41). Ум. *Славненьмо, славнєсеньмо.*

Славонька, кн, ж. Ум. отъ слава.

Славу́т, та, м. = **Славу́та.** *Бажав еси, Тарасе, щоб тебе поховали над Дніпром-Славу́тою.* К. (О. 1861. Ш. 6).

Славу́т, ти, м. *Эпитетъ Двѣпра. На лиман-ріку іспалили, к Дніпру-Славу́ті низесенько уклоняли.* АД. І. 217. *Суджено за море славу́тою-Дніпром та за Дунай плити.* К. Дз. 157.

Славу́тниця, ці, ж. = **Славу́та.** *Дніпру-Славу́тниці низесенько уклоняють.* К. Дз. 158.

Славу́тний, а, о, е = **Славетний 1.**

Славя́ний, на, м. *Славяннєв. Щоб усі славя́нє стали добрими братами.* Шевч. 238.

Славя́нка, кн, ж. 1) Славянка. 2) Азбука-кирилиця. О. 1862. І. 80.

Славянолібець, бця, м. *Славянофилъ. Желех.*

Славянолібство, ва, с. *Славянофильство. Желех.*

Славя́нський, а, о, е. *Славянскій. Всі мови славя́нського люду, всі знаете, а своєї дасть Біг.* Шевч. 213. *Виростали у кайданах славя́нскій діти.* Шевч. 237.

Славя́нщина, ни, ж. *Славянская земля.* К. (О. 1861. Ш. 6). *Всі земляки наші і вся Славя́нщина.* Шевч. (О. 1862. Ш. 6).

Славня́, ня́, Приготовленіє постели, постылка.

Сласній, а, о, е. *Лакомий. На сласній кусок найдеться кутюф.* Ном. № 12011.

Сласно, нар. *Сласно.* К. ХП. 63. *Не тим погоріли, що сламо їли, а тим, що не гляділи.* Ном. 7239. *Сласно їла.* Славяносерб. у.

Сластьонница, ці, ж. *Торгуючая сластьонами.*

Сластьон, яв, м. *Родъ оладій.* Маркєв. 161.

І. Слати, шлю, шлеш, гл. *Слатъ, посылать. Листи тишати, до милої слати.* Грин. Ш. 252. *До царівни б рада слать старости.* Шевч.

П. Слати, стелю, деш, гл. *Слатъ, устилатъ. Буду я тобі постіль слати.* Макс. *Стелють перед столом рушник.* Грин. Ш. 531.

І. Слатися, шлѣся, лѣшся, гл. 1) *Посылать сказать Шлеться зиронька до місяця ти, місяцю-товаришу, не зідохъ же ти поперед мене.... Шлеться Іван та до Марусі: ти, Марусю, вірна дружино, не сідай же ти поперед мене.* Макс. 2) *Посылать сватать.*

П. Слатися, стелѣся, дешся, гл. 1) *Стлаться, разстилаться. Мокрець стелеться густо, зілля руністе. Слалась плачучи трава.* 2) *Стлатъ себѣ постель. От вони і почали на дворі слатися.* Ном. № 6540. 3) — *до мѣр. Принадать къ ногамъ.*

Слебівувати, зѣу, еш, гл. 1) *Читати по складамъ.* 2) *Вяло читати или говорить. Дивись, як слєбізує, аж кудно слухати.* Полт. г. *Прийшла до своєї нибі невістки та й почала слєбізувати.* Г. Барв. 197.

Слезавий, а, о, е = **Сльозавий.** *З очей слезавиц.* ЕЗ. V. 53.

Слєвити, вѣ, вѣш, гл. 1) *Плакать.* Гол. П. 564. 1) *Сочитися.* *Яром вода слєзить.* Св. А. 24.

Сли, союз. *Если. Ци ти, моя доле, в морі утонула? Сль-сь в морі стонула, приплив к береженку.* Гол. І. 193. *Ой или лижи, дороги питали. Сли сюда козаки йшли, чи ти не видали?* Гол. І. 25.

Сліва, ви, ж. *Слива. Сидїть, як у слївах. Онь не въ своєї тарелкѣ.* Ум. *Сліва,на, слївоньна, слївочна.*

Слівє, нар. *Почти. Пуд старості слїве і в рот не брав.* Рудч. Ск. І. 74. *Павла вона слїве й не бачила.* МВ. (О. 1862. І. 81).

Слівина, ни, ж. 1) *Сливоное дерево.* 2) *Слива. Нема над рибу лимичу, м'ясо свичичу, яоду сливичу.* Ном. № 7523.

Слівити, влю, виш, гл. — **Слівєй.** *Разрисовувать писанки.* МУЕ. Ш. 42.

Слівитися, влюся, вшся, гл. *О писанкахъ: разрисовуваться.* МУЕ. Ш. 43.

Сливка, ке, ж. 1) Ум. отъ слива. 2) = Писаниа. МУЕ. Ш. 42, 43. 3) Родъ орнамента въ вышивкѣ. рѣзбѣ КС. 1893. V. 278. Г. Барв. 216. Шух. I. 303.

Сливко́вий, а, е. Объ узорѣ въ вышивкѣ: вышитый сливками. Kolb. I. 48, 49.

Сливни́к, ка, м. Сады изъ сливовыхъ деревьевъ. Зміев у.

Сливня́к, ка, м. = Сливник. Садох той увесь був заріс вишенням, сливняком і рясними грушамі і яблуням. О. 1862. VІІІ. 15.

Сливовой, а, е. Сливовой.

Сливови́ця, ці, ж. Водка изъ сливъ. Угор.

Сливонька, сливочка, ки, ж. Ум. отъ слива.

Сливчиге, вчу, чигш, гл. = Сливчиги. Починають сливчиги сливки (сливчиги) = писати писанки, чи малювати. МУЕ. ІІ. 42.

Сливя́нка, ки, ж. 1) Сливовая наливка. І кубками пили сливянку. Котл. Ев. 2) Отваръ изъ сливъ. Угор. 3) Сортъ плахты. Чуб. VІІ. 428. КС. 1893. XІІ. 448.

Слизж, жа, м. 1) = Слизж. Сімот соколят на одній постелі сплять. — Слизжі на горіщі. Мвж. 175. 2) Рыба *Cobitis barbata*, голецъ. Шух. I. 24.

Слизжін, нѣ, слижун, нѣ, м. = Слизж 2. Угор.

Слиз, зу, м. 1) Слизъ. Желех. 2) Раст. *Malva silvestris*. Вх. Пч. I. 11.

Слизень, зия, м. Селезевка. Вх. Уг. 268.

Слизенький, а, е. Ум. отъ слизкий.

Слизенько, нар. Ум. отъ слизъко.

Слизне, ка, м. = Слизж 2. Вх. Пч. ІІ. 19.

Слизніти, звѣ, зѣш, гл. 1) Дѣлаться скользкимъ. Шлях слизти після мряки. Канев. у. 2) Течь, сочиться. См. Слезити. Ота свічка, то хоч би вона тобі слизла, так ані трохи. Канев. у.

Слизнути, ну, нош, гл. Исчезнуть, пропасть. Ном. № 3781. І він, як муха в зіму, слиз. Котл. Ев. ІІ. 10. Слиз, наче кріз землю пішов.

Слизотѣ, те, ж. 1) Скользкость, гололедица. Кінь не ковакий та й боїться слизоти. Волч. у. Ото слизота — ні проїхати, ні пройти. 2) Суковница. Слизота слизотить (з мертвяка). Мир. ХРВ. 48.

Слизотіти, чу, тіш, гл. = Слизчиги 2. Мир. ХРВ. 48. По весні текла всяка не-

чисть, слизотіла й пінула. Мир. ХРВ. 162.

Слизува́ти, а, е. Слизистый, покрытый слизью. *Слизувате сало*. Павдогр. у.

Слизький, а, е. Скользкий. *Погода не та, дорога слизькая*. Чуб. V. 766. *Зогна́в на слизькѣ*. Поставилъ въ затруднительное положеніе. Ном. № 4183. Ум. Слизькенький, слизенький. *Тейер ніченька темненка, дорога слизенька*. О. 1862. IV. 25.

Слизько, нар. Скользко. *До церкви слизько, до двчат близько*. Ном. № 8792. Ум. Слизнько, слизькенько.

Слима́к, ка, м. 1) Улитка. Вх. Пч. ІІ. 28. Каменец. у. 2) Монастырскій служка, послушникъ. *Гладкий як слимак*. Ном. № 13139. *Кродуть слимаки гусей, качок, курей индиків у Геваліа і Амаликіа*. Котл. Ев. V. 51. 3) Писанка съ изображеніемъ улитки. КС. 1891. VI. 379. Ум. Слимачи.

Слимако́вий, слимачко́вий, а, е. = Слимачий. *Слимакови шкорутки*.

Слима́чий, а, е. Принадлежащій улиткѣ. *Слимача хижка* — раковина улитки. Вх. Лем. 467.

Слимачо́к, че́к, м. Ум. отъ слимак.

Слиму́ж, жа, слиму́жка, ки, слиму́ш. ша, м. = Слимак 1. Вх. Зн. 64. Вх. Пч. ІІ. 28. Шух. I. 22.

Слиня, ки, ж. Слюна. *Твої гроші рокотяться так, як слиня*. Чуб. V. 1135. Ум. Сли́ня, слино́чка. *Нашому малати лиш слинку ковтати*. Ном. № 1038.

Слиняти, ню, ниш, гл. 1) Слюнить. *Пряжу слиню*. Грин. I. 86. 2) Переносно: плакать. *Іди утрис і більш не слинь*. Котл. Ев. Ш. 13. *Чи ж не сором тобі, пане сотнику, злипати, мов стара баба, — тільки що храбрився, а теперечки й слиниш*. Стор. I. 213.

Слині́вка, ки, ж. Болѣзнъ рога скота: яшуръ.

Сли́вка, слино́чка, ки, ж. Ум. отъ слина.

Сли́вуги, ну, меш, гл. Развоститься, разглашаться. *По нещасній Україні слинула новина: не сдоко смерть сїткала козацького сина*. Гол. I. 16. *Нехай твоя слава слине, турецькая нехай гине*. Pauli.

Слинько́, ка, м. Слюнявий.

Сли́ня, ні, ж. = Слиня. *Як до мене заговорити, тече з губи слиня*. Чуб. V. 141.

Сли́нявий, а, е. Слюнявый. *Який дідок слинявий, а всі його цілують*. Ном.

Слѣх, ху, м. Слухъ. Чуб. Ш. 486. *Прийшли слизи до милої, що милого вбито.* Харь. у.

Слѣхати, шу, шш, гл. Слышать. Ані слухом слізати, ані видом видати. Ном. № 1939.

Слѣчок, чкї, м. = Шлѣчок, Лукаш. 62.

Слѣшка, ки, ж. 1) Слухъ, вѣсть. *У нас така пройшла слішка, що вона ямерла.* Верхведн. у. 2) мн. Родъ дѣтскої игры. Нв. 39.

Слѣще, ша, с. Мѣсто надъ водою, гдѣ разстигають лѣнь или холстъ для выбѣлки солнечнымъ лугамъ.

Слѣцѣ, цї, с. Словоц. *Хазяїн вряди-годи промовляв слѣце.* Левци. I. 232.

Слѣги, гїв, мн. Толстыя перекладины, башки, черезъ яму для мостика. *Покладуть слѣги черезъ прїрву, а поверх дошки, та й їздять.* Лебед. у.

I. Слїд, ду, м. 1) Слѣдъ. *В чоботях ходить, а босїй слїди робить.* Ном. № 1182. *У слїди ному уступати.* Ходить по слѣдамъ кого, поступати по чьому напрямѣру, подражать. 2) Знакъ, признакъ. *І слїду не оставоє.* Шевч. Ум. **Слїдби, слїдбчок, слїдонько.**

II. Слїд, нар. Должно, слѣдуєть. *Не слїд тобі лягтись. Ото воно так жило, як слїд.* Рудч.

Слїдѣць, дцї, м. Сыщикъ. *І порїшили вони чи так, чи инакъ, не жалючи нічого, зловити отамана, і врядили шукачї та слїдцї.* МВ. II. 29.

Слїдѣти, джї, дш, гл. Идти слѣдомъ; оставлять слѣдъ; слѣдѣть. *Що ги тут слїдѣть? Трава усяла є в садку.* Канев. у. *За нею ходивъ Гречий молодець, слїдво-прослїдив аж до свїтлоноки.* Чуб. Ш. 315.

Слїдбкм, нар. Слѣбкомъ, вслѣдъ. *За ним слїдком їде.* Рудч. Ск. II. 84.

Слїдкувати, кїю, шш, гл. Идти вслѣдъ, слѣдовать. *Ми слїдком за нею слїдкували.* МВ. II. 45.

Слїдок, дкї, м. Ум. отъ слїд.

Слїдом, нар. 1) = Слїдкомъ. *Слїдом за відом.* Ном. № 11837. 2) Какъ должно. *Треба слїдом все робити.* Левч. 56

Слїдонько, кї, слїдбчок, чкї, м. Ув. отъ слїд.

Слїдство, ва, с. Слѣдствїе. *Заперли їдолаз в острог та й почали писати слїдство.* Стор. I. 48.

Слїдствувати, вую, шш, гл. Произво-

дить слѣдствїе. *Почнуть слїдствувать, то видно буде, хто зробиє.* Екат. у.

Слїдувати, дїю, шш, гл. = Слїдкувати. *Так і бїга, так і слїдує за ним.* Змїев. у.

Слївї, вї, ж. = Слѣвоє. *По тобі, мильний, горячая покотилась слїза.* Чуб. V. 318. **Слїзїи** пустити. Заплакати **Слїзки** пустила із очей. Котл. Бл. II. 23. Ум. **Слїза, слїзонька.** Ном. № 1193.

Слїзлївий, а, в. Слезыный, любящїй плакати.

Слїзний, а, в. Слезыный, изъ слезъ. *Де плаче сестричка — слїзкая криничка.* Нп.

Слївно, нар. Слезно, со слезами. *Сюїть мїсяць над горою, а сонця немає, мати сина в дороженьку слїзно провожає.* Чуб. V. 532.

Слїзонька, слївочка, ки, ж. Ум. отъ слїза, слѣзоє.

Слїп, пї, пї = Слїпий. *Чого б і плакав слїп, як би бачив свїт.* Ном. № 5375.

Слїпїк, кї, м. 1) Слѣпецъ. 2) Живъ = Веретильни 1. Вх. Пч. I. 16. 3) Раст. а) *Lychnis vespertina* Sibthorp. ЗЮЗО. I. 127. б) *Paraver orientale* L. ЗЮЗО. I. 130. 4) мн. Заячїи глаза. Вх. Пч. II. 6. Ув. **Слїпачище.** *Чого б слїпачище хтїє, як би плїт бачив.* Ном. № 5375.

Слїпїти, пїю, шш, гл. Плохо видѣть съ трудомъ разбирати; дѣлать что съ трудомъ видя, силъсь разглядѣть (вслѣдствїе темноты, плохого зрѣнїя). *Зачїтра по видному й поїхали б, а тепер чого слїпїти?* Ск. I. 123. **Слїпїє** старий у книжкѣ. Рк. Левци. **Слїпїє** було Якимко по часловїї. Левци. I. 243. — **Очїма.** Щурить глазами отъ близорукости. *Виглянув Шештинський з дверей, слїпаючи очїма.* Левци. I. 287

Слїпїчка, ки, ж. 1) Слѣпая. 2) = Слїпанъ 2. Вх. Пч. II. 16.

Слїпень, пня, м. Пренм. во мн. ч. слїпнї. Глаза (пренебрежительно). *Ото випрїщив слїпнї, а нічого не бачить, бо дай тобі повилазили.* Ном.

Слїпѣць, цї, м. Слѣпецъ. *Присягались слїпцї, що своїми очїма бачили.* Ном. № 6849. **Слїпцї** свїтають. Дремота одолѣваєть. Звениг. у. 2) = Слїпанъ 2. Вх. Пч. II. 16. 3) Родъ дѣтскої игры. КС. 1891. V. 207.

Слїпня, пїв, м. мн. Глаза (пренебрежительно). *Уже залив слїпнї — напился пнянь.* Черк. у.

Сліпий, а, в. 1) Сліпопий. *Перебендя старий, сліпий*. Шевч. 2) Сліпій дзигарі. Крытые часы. Подол. г. 3)—**замію**=Лавчастий замок. Плух. I. 93, 94. Ум. Сліпівний, слівесенький.

Сліпяти, плію, пиш, гл. 1) Осліпяти. *Іще не всі чортів висліпили,—ідемо сліпяти*. Ном. № 10346, ст. 289. *Чужу хату топить,—свої очі сліпяти*. Ном. № 10315. 2) Заслипуватися, медляти. *Яко чорта він там сліпуть*. Ном. № 10932.

Сліпцею, нар.=Сліпма. *Лізе сліпцею*. Ном. № 2759.

Сліпма, нар. Осліпью. *Я йому кажу—геть! а він сліпма лізе*. Канев. у.

Сліпнути, ну, веш, гл. Сліпнуть.

Сліпокий, а, в. Близорукій.

Сліпота, ті, ж. 1) Сліпота. Г. Барв. 370. 2)—*іурча*. а) Болгзнь: куриная сліпота. *Ах ти куряча сліпота!* Ном. № 8540. б) Раст. а) Helianthemum vulgare. Вх. Пч. I. 10. б) Ranunculus polyanthemos L. ЗЮЗО. I. 133.

Сліпувати, п'ю, еш, гл. Быть сліпымъ. Грин. I. 178. *Я розумом сліпую*. К. Юв. 19.

Сліпундра, ри, сліп'уха, хи, ж.=Сліпак 2. Вх. Пч. II. 16.

Сліпцем, нар.=Сліпма. *Лізе сліпцем та й все товче*. Васильк. у.

Сліт, ту, м.=Слота. Вх. Лем. 467.

Слічча, ки, ж.=Стьожка. Вх. Зя. 64.

Слобідка, слобідочка, ки, ж. Ум. отъ слобода.

Слобідський, а, в. Слободскій, сельскій.

Слобідчина, ни, ж. Ум. отъ слобода.

Слобода, ди, ж. Свобода. Ном. № 703.

Слободя, дя, ж. Слобода. *Слобода наша над самою лукою річковою*. МВ. II. 74. Ум. Слобідна, слобідочна, слобідчина. *По-за селом, по-за селом, по-за слобідкою*. Мил. 72.

Слободити, дж'у, діш, гл. Освободить. К. Кр. 5.

Слободний, а, в. Свободный. Чуб. I. 165. Ум. Слободненький, слободнєсенький.

Слободно, нар. Свободно. Ум. Слободненько, слободнєсенько.

Слобожанин, на, м. Житель слободы. *Слобожане почали селитись по степах*. Стор. II. 9.

Слобожанський, а, в.=Слобідський. *Здалека долітали веснянки слобожанських дічат*. Стор. II. 101.

Слобоніти, ся. См. Слобоняти, ся.

Слобоніти, нію, еш, сов. в. слобоні-

ти, нію, ніш, гл. Освободять, освободить. Мж. 1. *Нас слобоніи своєю чесною кров'ю*. Чуб. III. 25. *Душу од пекельної муки слобоніти*. Г. Барв. 455. *Я, кае, тату, вас слобоню*. Драг. 51.

Слобонітися, ніюся, ешся, сов. в. слобонітис'я, нішся, нішся, гл. Освободяться, освободиться, избавляться, избавит'ся. *Слобонілась од... напасті*. К. ЧР. 91.

Слобєсний, а, в. Словесный. *Хто з ним на проу словесну стане*. К. Юв. 19.

Слобєсність, ности, ж. 1) Словесное известіе, словесное сообщеніе. *Та од вас ні письма не перекущи, ні словесности не перекажеші*. Нп. 2) Словесность. *Українська пісня і писанка словєсність народу українського*. К. XII. 7.

Слобєсно, нар. Словесно, словомъ. *Марушенка на світлонці ходить, словєсно говорити*. Мил. 112. *Що пером пише, словєсно й каже*. Чуб. V. 802.

Слобєчко, слобєчечко, ка, с. Ум. отъ слово.

Слобєнни, вин, мн.=Сватанні? О. 1862. IV. Рус. вес. надъ Збручемъ, 2.

Словник, кб, м. Словарь.

Слво, ва, с. Слово. *Прощу тебе, милій, вірними словами*. Мет. 47. *Сказав слово та й ловчи*. Ном. № 1202.

Слвом займ'ати. Нп. Заговаривать съ кѣмъ. *Мене, брате, слвом не займають*. **Слв'ами** блудити. Вредить. **Слво** пити. ? *Твої брати буде з моїм братом слово пити*. Федьк.

Додєржати, дотримати слова. Сдержать слово. Ум. Слівцє, словцє, слвєчєчко, слвєчечко.

Слвонько. *Мачушине словце—що зіймєє сонце*. Грин. II. 305. *Ні до любви, ні до розмови, ні до словечка, ні до ділечка*. Грин. III. 337. *Скажи мені словечечко, серце*. МВ. (О. 1862. I. 75). **Слвонька** тихого да й не промовиш. Г. Барв. 57.

Словів'вод, да, м. Словопроизводство. Ном. Передмова VI.

Слвонько, ка, с. Ум. отъ слово.

Слв'утиця, ці, м.=Славута. *О, мій Слв'утицю преславний*. Шевч. 644.

Слоніти, нію, ніш, гл. Сшивать двѣ плювины штановъ въ ходу. *Ще можна поправити штани, бо він ще їх не слонив*. Лебед. у.

Слонітис'я, ніюся, ешся, гл. Слонятьс'я, ітти нетвердой поступью, показиватьс'я. *Дід Карло так напись, що як вийшов з шинку, так аж слоняється*. Ко-

зел. у. *Ой ходить соя по улонці в білесецькій кошуплонці, слоняється, тиняється.* Макс.

Словь, ня, м., слóньва, кн, ж. Шт. Scolorax rusticola, вальдшнепъ. Вх. Цч. II. 14.

Слопець, пцá, м. Родъ ловушки для птиць. Угор.

Слoтá, тá, ж.—**Сльота.** Чи в погоду, чи в слоту веселий іду на роботу. Чуб. V. 39. Ув. Слотіще. Чуб. V. 1146.

Слугá, гá, об. Слуга. Яка пуга, така й слуга. Ном. № 8012. Ум. Служна, служенна, служечна. АД. I. 10. Ой маю я два служенки, два братчики молоденькі. Чуб. V. 929.

Слугіння, ні, об. Слуга. Вельможная пані слуги загаждала, кожмоу слугині по золотому дала. Чуб. V. 1017.

Слугувáти, г'ю, еш, гл. Служить, быть слугою. Чи одному ви пану слугували? АД. I. 112. Він слугував у сього пана. Лебед. у.

Служáнець, нця, м. Служитель. Великі пани не боронили своїм служанцям дивитися на їх бенкети і ігрища. Стор. М. Пр. 75.

Служáнка, кн, ж.—**Служебна.** Рудч. Ск. II. 195. Ум. Служночка. Нащо мені служаночки всі твої, ти сам, молод, не до мислоньки моєї. Чуб. V. 894.

Служáщий, а, в. Полуценный за службу, за работу на найму. Не дай мені, Боже, служачого хліба: служачий хліб добрий, да тільки винювий. Чуб. V. 1020.

Служба, бш, ж. 1) Служба, служеніє по найму. Ой то в службі не буває, той горя не знає. Полт. г. 2)—**бóжа.** Служеніє, об'дня, богослуженіє. 3) Собир. Прислуга. Збирає (Потоцький) усю свою службу. Рудч. Ск. II. 207. Ум. Службоньна, службочка.

Службóвий, а, в. Служебный. Такий службовий звичай наш козацький. К. ЦН. 263.

Службóнька, кн, ж. Ум. отъ служба.

Служéбка, кн, ж. Служанка. НВолна. у. К. Іов. 41. Коло неї закеї ї служéчки ходять. Чуб. II. 100. Вона либонь була служéбкою біля його матері, а послі він забрав її за себе. Павлогр. у. Настя кабанка сама до потреби не обходила, служéбку повірку посилала. Мет. 381. Ум. Службочка. Чуб. V. 893.

Служéбниця, ці, ж.—**Служебна.** Усіх жінок, усіх своїх гаремницъ порозсилав

Осман, куди хотіли; зоставив тільки двадцятьох служебниць. К. МВ. XI. 156.

Служéбочка, кн, ж. Ум. отъ служебна.

Служéниця, ці, ж.—**Служебна.** Ой брате мій, Андрієчку, найми собі служэницю. Нп.

Служéння, ня, с. Служеніє. Ев. Л. I. 23.

Служéнька, кн, ж. 1) Ум. отъ слуга. 2)—**Службоньна.** Ой чуюмо там доброго пана, що платить добре за служэньку. АД. I. 1.

Служéчка, кн, ж. Ум. отъ слуга.

Служéвий, а, в. Служилый. Ой ви, козаченьки, ви служивий, чи не бачили брагника мого? Чуб. V. 907.

Служéтель, теля, м. Слуга. Служителю мій вірний! АД. II. 11.

Служéтелька, кн, ж. Служанка. Желех.

Служéти, жу́, жш, гл. Служить. Служу, наймаюся МВ. (О. 1862. Ш. 77). Ой я б, мамо, не тужила, а Бога молила, щоб мому козаченьку звортуна служила. Мет. 20.

Служáк, кн, ж. Ум. отъ слуга. Драг. 52. Служка на службу, а пану трясця. Ном. № 1311. Ой служки кажуть: наш то пак їде. АД. I. 6.

Служніця, ці, ж.—**Служебна.** Ум. Служниченька. Виводить він служниченьку, найвірнішу клошниченьку. Нп. Сварилися дві дітки, служниця на попівстві. МУЕ. III. 50.

Слúква, ви, ж. Вальдшнепъ.

Слуп, па, м. 1) Столбъ. Харьк., Київ. Подол. 2) Полоса вововьей видъланной шкуры взодь спины, идущая на подошвы. Волч. у. Ум. Слупецъ, слупим, слупчим.

Слúпк, ка, м. Переплетъ для стекла (въ окнѣ). Вас. 119.

Слúпок, пка, м. Столбикъ—часть различ. скарядовъ: ткацкаго станка, шпуляра и пр. МУЕ. III. 14, 16.

Слупувáти, п'ю, еш, гл. Привязывать къ столбу. (Христа) били, слупували, кров з боку точили, не єдну терновину на главу вложили. Гол. III. 271.

Слупчáстий, а, в. Въ видѣ столбика.

Слупчк, ка, м. 1) Столбикъ. Желех. 2) Родъ вышивки. Kolb. I. 48.

Слúтій, слутáвий, а, в. 1) Увѣчный, частью разслаблений, отчасти парализованный. Желех. 2) Дураковатый. Вх. Зн. 64.

Слутáти, ч'у́, тш, гл. Дѣлатъ слутим. Угор.

Слух, ху, м. 1) Слухъ. Служом ніколи не слухано, да й видно ніколи не вида-

но, щоб така буря злая на козаків так
моцно виступала й уставала. Макс.
2) Вість, слух. Прийшли слухи до ми-
лої, що милого вбито. Чуб. V. 829. 3) мв.
Уши. Зараз одчинились йому слухи. Ев.
Мр. VII. 35. Заячьи уши. Вх. Пч. II. 6.
Знає свиня.—шанувавши сонце святе,
образи святій і слухи ваїі,—що перець.
Ном. № 6513.

Слұхало, ла, м. Вь сказкѣ: слушаю-
щій. Рудч. Ск. II. 82.

Слұхання, ня, с. 1) Слушаніє. 2) По-
виновеніє.

Слұхати, хаю, вш, гл. 1) Слушать. В
недільнку рано задзвонили дзвони: слу-
жай, матусенько, чи по козакові. Мет. 95.
Ти кажеш, та нічого слухати,—пустяки
говорвш. Ном. № 13001. Оцюді лиш слұ-
хай! Не по твоєму, а воть какъ будетъ.
Ном. № 1080. Чмелв слұхати. Быть ого-
рошевнмъ ударомъ. Копл. Ев. I. 13.
2) Слушать, повинуватъся. А та палиця
так називається, треба її слухати.
Ном. № 1140.

Слұхатися, хаююя, вшся, гл. Слушать-
ся, быть послушнымъ. Не будеш слухать-
ся, то нічого не поможеши. Рудч. Ск.
II. 118.

Слұхач, ча, м. Слушатель. Ком. Р. II.
68. Г. Барв. 304. Щог. Сл. 94. Воздви-
женський не вважав на увагу, чи нева-
гу своїх слухачів. Левц. Пов. 52.

Слұхачий, а, в. Слушающий. Усім го-
ловам слухачим—на многі літа. АД. I.
133.

Слұхч'яний, а, в—Слұхняний. Мико-
ла.... роботячий, слұхч'яний. О. 1861.
VШ. 17.

Слұхч'яний, слұхч'яний, а, в. Послуш-
ный. Шевч. 465. Був добрий, слұхч'яний
хлопецъ. Левц. I. 248. Ум. Слұхч'яненний,
слұхч'яненний.

Слұхч'яно, слұхч'яно, нар. Послушно.
Не може тіти слідком за своїм серцем
так слұхч'яно, як мала дитина. Левц.
Пов. 283. Ум. Слұхч'яненний, слұхч'янен-
но. Воки слұхч'яненко коло мене посідали.
МВ. II. 116.

Слұхч'яство, слұхч'яство, с. Послу-
шаніє.

Слұчай, чаю, м.—Випадок. Немає ні-
же єдиного слұчаю, щоб доладу було за-
дати. Шевч. 584.

Слұчка, ки, ж.—Слұчай. Я й не
знала, що їй така слұчка слұчилась,

та й приходю до неї, а вона й каже,
що її побито. Екат. г. (Залюб.).

Слұшний, а, в. 1) Надлежащій, поряд-
очный, приличный. До плуга треба
слұшого погонича, щоб проворний був.
Борз. у. 2) Своевременный. Слұшний час.
Належащее, удобное время. Підожду до
слұшого часу. 3) Справедливый, основа-
тельный (о доказательствахъ, замѣчаніяхъ,
поступкѣхъ). 4) Надлежаще взрослый для ра-
ботъ. Слұжині вже діти. НВолын. у.

Слұшність, ности, ж. 1) Своевремен-
ность. 1) Справедливость. Желех.

Слұшно, мир. 1) Надлежаще. 2) Спра-
ведливо.

Слұоз, зу, м.—турецький—Слз. Вх.
Пч. I. 11.

Слұоза, аї, ж. Слеза. Да не лай ме-
не, моя мати, гіркими словами,—обілю-
ся із вечора дрібними слұозами. Мет. 85.
За слұзми світа не бачив. Левц. I. 38.
Вода.... холодна та чиста, як слұоза.
Рудч. Ск. II. 45. Ум. Слзана, слзонька, сл-
зочка.

Слұозаний, а, в. Слезный, облитый сле-
зами. Слұозаве око в небо зносить. Федьк.
I. 38.

Слұозїна, ни, ж. Слезинка, одна слеза.
І хоть єдиною слұозку в очахъ безсмерт-
нихъ покажи. Шевч. Ув. Слұозїнна, слұо-
зїноньна, слұозїночка.

Слұозїти, зїти, гл. безл. Слезаться,
сочяться. Ном. № 267, ст. 298. См. Сле-
зїти.

Слұозби, мн. Куполообразные своды гов-
чарной печи. Вас. 180.

Слұота, тї, ж. Осеннее невастье, мюк-
рый свѣгъ. Лізеш слұотою. Ном. № 2757.
Слұотаний, а, в. Невастный.

Слұотга, гї, ж.—Слұота. Не лізь в очі
як слұота. Ном. № 2757.

Слұоз, за, м. 1) Слизь. (Міус. окр.).
2)—Слз. Вх. Пч. I. 11.

Слұозаний, а, в. Слизистый, покрытый
слизью. Сало слұозаве. Міус. окр.

Слұозїти, слұозї, виш, гл. Покрывать-
ся слизью, течь слизи. Слұозїть з сала.
Конст. у.

Слұозувати, зїю, вш, гл. Плакать часто.
Воно усе було слұозув та й слұозув, і
день, і ніч. Новомоск. у. (Залюб.).

Слұосак, ка, м. Деревянный кручекъ,
въ который западаетъ деревянная шекла-
да. Лебед. у.

Слұосарство, ва, с. 1) Слесарство. 2)—
Месяжництво. Шух. I. 245.

Слюсарський, а. в. Слесарскій.

Слюсарь, ря, м. 1) Слесарь. 2) = Морянин. Шух. I. 245, 281.

Слюсарювати, рію, еш, гл. Заниматься слесарством.

Слютьняк, кв., м. Пт. удоць. Вх. Лем. 467.

Сляж, жб, м. В хворостяномъ или камышовомъ потоцкѣ: поперекая балка; по срединѣ, вдоль потоцка, крохотить матица, одна или двѣ, а поперекъ—параллельно лежащія, съ обѣихъ сторонъ матицы, сляжкѣ,—на нихъ кладеться камышь или плетень. Конст. у. Вас. 194.

Смагб, гб, ж. Сухость губъ, воспалительный налетъ на губахъ отъ жажды и гнида. У горлі пересохло, смага губи поналила. Мир. Пов. II. 113. Дай води прогнати смагу. Козел., Лубек. у. Кровава смага на губахъ. Борз. у. Ум. Смажка. Яблучок, сливок—смажку прогнати по дорозі. Г. Барв. 488.

Смаглій, лія, м. = Мургій. КС. 1898. VII. 42.

Смаглюватий, смаглювий, а. в. 1) Смурлий. Камен., Камен. у. Волосся чорне, чорне, а на виду смаглювата. 2) О беременной жевниці: съ пятнами на лицѣ. Жінка буде смаглювата. Мил. 16.

Смагнути, гну, веш, гл. 1) Жариться на сонцѣ, нагрѣваться. Шух. I. 147. 2) Загорать. Од соненька личенько смагне. АД. I. 34. 3) Сохнуть, запезьаться. Смагнуть губи. Черк. у.

Смажений, а. в. Жареный. Смажена капуста. Маркев. 47. Смажене сало. Маркев. 168. Орѣхи смажені—каленые орѣха. Маркев. 168.

Смаженийця, ці, ж. = Яешня. Вх. Зн. 64.

Смажнити, жу, жш, гл. 1) Жарить. Смажнити яешню. Левец. Пов. 105. Молоко на сковороді смажнити. ХС. III. 51. Смажено, печено в смолі, не кажеи, що ся діє в школі. Ном. № 6094.

Смажнитися, жуся, жшся, гл. Жариться. Волів би я не родитися, ніж в печлі смажнитися. Чуб. I. 221.

Смажка, кв, ж. Ум. отъ смага.

Смажний, а. в. Запекійся. Мир. Пов. I. 170. Шоковою хусточкою обітре смажний вуста. Кв. I. 5.

Смажно, нар. Тяжелымъ трудомъ. Загоруй смажно та й їж смачно. Ном. № 9967.

Смажниця, ці, ж. = Смаженця. Камен. у.

Смак, ку; м. 1) Вкусъ въ пивѣ. Кілько смаку, тільки й грігу. Ном. № 110. У смаі. Со вкусомъ, съ удовольствіемъ; вдоволь. Тепер усяк найєся в смак сячучої паски. КС. 1892. IV. 162. Поцімувались гарно в смак. Котл. Ев. I. 18. Насумувались в смак. Котл. Ев. I. 36. До смау, не до смау. По вкусу, не по вкусу. Живѣш, живѣш і смау не чѣш—нѣть тебѣ отъ жизни никакого удовольствія. Мж. 164. 2) Вкусъ въ художествѣ, понятіе о прекрасномъ. Не дасть йому розвинути художницького смаку свого. К. XII. 18. Набачилась на волозів, на турків і позичила в їх трохи східного смаку до дуже яснихъ кольорів в убранні. Левец. Пов. 204.

Смаковатий, а. в. Вкусный. Ном. № 4139. Горілко моя смаковита, хто ж тебе наливатиме? Чуб. V. 1101.

Смаковія, ті, ж. Приятный вкусъ. Пий горілочку, випивай смакову. Чуб. V. 1100.

Смакувати, кю, еш, гл. 1) — в чому. Находить вкусъ, приятность. В тім паки бракують, в чім убогій смакують. Ном. № 1227. 2) — кому. Безл. Нравиться. быть по вкусу. Поважна розмова їй смаку. МВ. (КС. 1902. X. 143).

Смалений, а. в. Опаленный. Ти ще не бачив смаленого вовка! Ном. № 3629.

Смалець, льцю, м. Стопленый птичий жиръ, стопленное свиное сало. Маркев. 161.

Смаляти, лю, лш, гл. 1) Опалять, обжигать, жечь. Не до поросяти, коли свиню смалять. Ном. № 2054. 2) — люлку. Усиленно курить трубку. Сим. 14. 3) — лити, халѣви до дѣвчини. Ухаживать за дѣвучкой. 4) Пить, тянуть. А він усе смале та смале наливуку. Змiev. у.

Смалий, лія, м. Человѣкъ жгуціій, опаливающий что-либо; въ частности: рѣжущій и опаливающий свиней.

Смальскій, б, б. Жгучій, рѣзкій (о вѣтрѣ, морозѣ). Коли воно перекоїться в лихої години! Одколи ранок дїється, а воно такий смальскій, палький вѣтрога,—силу в велику дійшовъ додону. Васи. у.

Смальцунти, ну, веш, гл. Одн. в. отъ смалти. 1) Прижечь, жигнуть. 2) Сдѣлать что либо съ силой въ одинъ разъ, напр. ударить, стукнуть и пр. Грім як смальце.

Смальцований, а. в. Насеянный.

Смальцювати, п'юю, еш, гл. Насаливать, намазывать саломъ, жиромъ.

Смадятина, ви, ж. Запахъ горьблага. *Торік була пожежа, а й досі ще смалятина чутъ*. Ном. № 4125.

Смарagd, ду, м. Изумрудъ.

Смарканий, а, в. Сопливый.

Смаркач, ча, м. 1) Сопливецъ. 2) Молокосось. Вол. г.

Смаркля, ли, ж. Сопля. Чуб. I. 211.

Смаровіз, віза, м. = **Шмаровіз**. *Полубила смаровіза—нещаслива доля: смаровіз намастив віз, поїхав в дорогу*. Чуб. V. 672.

Смаровний, а, в. Смазанный, подмазанный. *Товариш мовний в дорозі стоїть за віз смаровний*. Ном. № 11383.

Смарувати, р'юю, еш, гл. 1) = **Шмарувати**. *Смаруй шлона лосем, а він смердитъ гноєм*. Ном. № 1271. 2) Мазать глиной, накладывать слой глины. *Тік смарувати*. Колб. I. 59.

Смачен, чва, не, с. = **Смачний**. *Без штуки і борщ не смачен*. Ном. № 12308.

Смачити, ч'у, ч'ш, гл. Придавать вкусъ, дѣлать вкуснымъ.

Смачний, смашний, а, б. Вкусный. *Їж ячме так, як смачне*. Ном. № 2411. *Е, пироги смашні! Та як би ще чарка горілки: то-то б поспідав*. Полт. Ум. **Смачненький**, смашненький. Ном. № 157. стр. 295.

Смачніти, смашніти, вію, еш, гл. Дѣлаться вкуснѣе.

Смачно, смашно, нар. Вкусно. *Загоруй смажно та й їж смачно*. Ном. № 9967. *Переносно: приятно, удобно. Живе хто в світі необачно, тому ніде не буде смачно*. Котл. Ев. VI. 90. Ум. **Смачненько**, смашненько.

Смердак, ка, м. = **Скорух**. Вх. Лем. 467.

Смердіти, дж'у, діш, гл. Вонять. *Хата пустою смерділа*. Шевч.

Смердѣх, ка, м. Вонючий, вонючка. Полт. г. Слов. Д. Эварн.

Смердѣх, ха, м. Настѣк. Geosis. Вх. Пч. I. 6.

Смердюх, хі, ж. Вонючий предметъ. НВолын. у.

Смердючий, смердичий, а, в. Вонючий. *Гриземося, мов собаки за маслак смердячий*. Шевч.

Смердючка, ки, ж. Раст. Valeriana officinalis L. ЗЮЗО. I. 140.

Смерек, ка, м. смерека, ки, ж. Дерево: европейская пихта, Pinus abies. Abies excelsa. Шух. I. 176. Вх. Пч. II. 34. **Смерек червений**. Раст. Larix decidua. Ум. **Смеречок**, смеречка.

Смерековий, а, в. Пихтовый. *Ой чого ти поскупивси, смерекова хато?* Гол. II. 812.

Смерече, чя, с. = **Смерека**. Шух. I. 185.

Смеречина, ни, ж. 1) Одно дерево европ. пихты. Гол. II. 154. 2) Пихтовый лѣсъ. Угор.

Смеречюк, ка, м. Пт. Fringilla (Piniola) nucleator. Вх. Пч. II. 11.

Смеречок, чка, м. — **жабіій**. Раст. Equisetum. Вх. Уг. 237.

Смерічка, ки, ж. Раст. Equisetum silvaticum. Вх. Пч. II. 31.

Смерк, ку, ж. Сумерки. Употр. только съ предл. до: *До самого смерку їхав. Покопала до смерку*. Чуб. V. 415.

Смерканиа, ня, с. Сумерки. *Як піде горе зрання, то аж до смерканиа*. Ном. № 2230. *Як візьмеш ти за рученьку, не мусиш пустити, ой як візьмеш на смеркани, пустити на світанні*. Нп.

Смеркати, кав, сов. в. **смеркати**, кве, гл. безл. Смеркаться, наступать, наступитъ сумеркамъ. *І світає, і смеркає, день божий минає*. Шевч. *Стій, Векло, бо ще не смеркло*. Ном. № 10888.

Смеркатию, катється, сов. в. **смеркнутися**, кнотється, гл. безл. = **Смеркати**, **смеркнути**. *Як вже смеркалось, повернувся Марко*. Стор. М. Нр. 117.

Смерком, смеркомб, нар. Въ сумерки. *Увечері, смерком уже, вертаються з панцики люде*. МВ. (О. 1862. П. 43). *Прийшов так уже смеркома, як сонце зайшло*. Екат. у.

Смертельний, а, в. 1) Смертельный, смертоносный. *Смертельний меч того минає*. АД. I. 187. *Помалу, братці! Не вразте моїх смертельних ран*. Мет. 2) Смертний. *Од гріхів смертельних дуги одкупляє*. АД. I. 188. *Лежить на смертельній постелі*. НВолын. у.

Смертєнний, а, в. Смертельно, безнадєжно больно. *Де вже й устати? Зовсім смертенна лежить*. МВ. (О. 1862. I. 92).

Смертка, ки, ж. Ночнявка, phalaena. Вх. Уг. 268.

Смертний, а, в. = **Смертельний**. *Шаб-*

лями, пістолями смертній раки дарували. Макс.

Смертній, я, в. Относящій къ смерти. Там смертня тїнь, непоряд, руйнування. К. Іов. 23.

Смертно, нар. Смертельно. Віла смертно. МВ. (О. 1862. I. 92).

Смертобійці, ців, м. мн. Насмѣшливое названіе башмаковъ изъ пѣльвой кожи (названья такъ, вѣроятно, потому, что в нихъ легко падать). Сумск. у.

Смертонька, кв, ж. Ум. отъ смерть.

Смертѹшки, шок, ж. мн. Смерть. Хотові жертвѹшки, а мишиці смертѹшки. Ном. № 2351.

Смерть, тв, ж. Смерть. Не смійсь, не смійсь, вражий синку, горе тобі буде: хорити мещ, болити мещ, смерти бажати мещ. Мет. 107. Смерть мене постигає саму. МВ. I. 57. Ум. **Смертонька.** А за мною молодого ходо смертонька з косяю. Грин. III. 142.

Смертяній, а, в. Смертовосяній. Той Тартар смертяній, що пліндуваннямъ ошче. К. XII. 103. Смертяній бій. К. МХ. 27.

Сметана, ви, ж. Сметана. Упав в газрад, як муча в сметану. Ном. № 1693. Ум. **Сметана, сметанонька.** Ном. № 4772. Грин. III. 299.

Сметанка, кв, ж. Ум. отъ сметана.

Сметяник, ка, м. Раст. Agrimonia eupatoriа. Вх. Пч. I. 8.

Сметануватій, а, в. О смужкѣ: сѣрый съ отливомъ матово-серебристаго цвѣта. Вас. 198.

Сміга, ги, ж.—Шмига 3. Вх. Пч. II. 16.

I. Смик, ку, м. 1) Смычокъ. Грай, мизико, бо ти звик, дери лика, роби смик. Грин. III. 648. 2) ? Гладкій, як смик. Мвж. 170. 3) ? Летіли индики, а в три смикки. Грин. III. 51. 4) мн. Двѣ вертикальнѣя пластивки, которыя неподвижно соединяють верхнюю и нижнюю части ярма. Шух. I. 165. 5) Бабин смик. Названіе парвя, который ради состоянія женится на старой жевцнѣтѣ. Фр. Пр. 18.

II. Смикі межд. Дергъ. А він його смик за полу. Хто йде та й смик за ношій косник. Мил. 104.

Смікати, каю, вш и смічу, чеш, одн. в. смикнѹти, нѹ, нѹш, гл. 1) Дергати, дернати. За гілочку смикну, аж дерево те загрицал Котл. Ев. III. 21. Ми сидимо, а він смиче мене за одезу

та й пита: чи нема у вас копшиника? Екат. у. 2) Выпить. Через край смикнуз окаяній варенузи. Котл. НП. 385. Добре цѣною смикнуз. Ном. № 11752. 3) Смикнѹти лѹльки. Покурять. А чи не смикнули б, паке Павле, лѹльки? Стор. I. 64. 4) Ташать, щастить. Стала смикати хазяйське то се, то те. Г. Барв. 364.

Смікатися, каюся, ешся, одн. в. смикнѹтися, кнѹся, нѹшся, гл. 1) Дергаться, дернаться, вратся, врануться. Чорт—аж лава тріщить—смикається. Рудч. Ск. II. 23. Коли смикнется, аж не можна встати. Рудч. Смикнулося щепи, да, ба! вага не в силу. Греб. 381. 2) Тольк. несов. в. ? Взадъ и впередъ ходитъ. Вх. Лем. 467.

Смиквоѹ, воѹго, с. Пронически: подать. Камев. у.

Смиконѹти, нѹ, нѹш, гл. Сильно дернуть, врануть. Як смиконѹ! Мвж. 35.

Смирѹннѹ, а, в. Смирѹнвий. Смирѹного возносять на високість. К. Іов. 12.

Смирѹнник, ка, м. Скоромникъ.

Смирѹница, ці, ж. Скоромница.

Смирѹти, ся. См. Смирятн, ся.

Смірна, нн, ж. 1) Смирна. Дали йому вина з смірною. Ев. Мр. XV. 23. 2) Раст. а) Nasturtium sylvestre. ЗЮЗО. I. 175. б) Galium Mollugo L. ЗЮЗО. I. 175.

Смірній, а, в. Смирный, кроткій. На смірного Бог нанесе, а лебаче й само наскоче. Ном. № 1962. Ум. **Смирнѹнкій, смірнѹсенний.** МВ. II. 102.

Смірність, ностя, ж. Смирненіе, кротость. Г. Барв. 152. У смірності ти вгору вознесешся. К. Іов. 50.

Смирнѹти, нѹю, вш, гл. Дѣлаться смірнимъ.

Смирнѹшати, шаю, вш, гл. Дѣлаться смірвѣ.

Смірно, нар. Смирно, кротко. А в котлорі спірно, а у хаті смірно. Чуб. III. 366. Ум. Смирнѹнно, смірнѹсенно.

Смірнотѣ, тѣ, ж.—Смірність. Не діючаю вери Антонової смірності. Г. Барв. 328.

Смирятн, рѹю, вш, сов. в. смирѹти, рѹю, ршш, гл. Смирять, смирить, укрощать, укротитъ. I поглядомъ смирн лѹську гординю. К. Іов. 91.

Смирѹтися, рѹюся, ешся, сов. в. смирѹрѹтися, рѹюся, ршшся, гл. Смиряться, присмирѹвѣ. Смирѹвся паче вовка. Ном. № 2460.

Смічай, чай, м.—чорноголовий. Родь-
растения.

Смічка, кв, ж. 1) Деревянный крюкь,
которымъ дергають сѣно изъ стога. Ново-
моск. у. 2) Раст. Saegex, осока. Вх. Лем. 467.

Смічок, чбѣ, м.—Лучок. А скрипочка
оріхова, а смічок із рутки. Чуб. V. 969.

Смівеа, кв, ж. Насѣк. Syrphus. Вх.
Пч. II. 27.

Смівня, їв, ж. мн. Свадебный пирь ва
четвертый день свадьбы. (Буковина). ЗЮЗО.
II. 511.

Смілівий, а, е—Смілий. Ном. № 4334.

Смілівість, вости, ж.—Смілість. Мир.
ХРВ. 4. Левци. Пов. 38. *Випив для смі-
лівости.* Грин. II. 165.

Смілівісінько, нар. Совершенно смѣло.
Лебед. у.

Сміліво, нар.—Сміло. ЗЮЮР. I. 97.
*Неначе птахи чорні в гаї, козацтво смі-
ливо літає.* Шевч. 60.

Смілий, а, е. Смѣлый. МВ. (О. 1862.
III. 55). Ум. Сміленийий, смілесенький.

Смілість, лости, ж. Смѣлость. *Сей ме-
ні хміль не буде заважати, а буде мос-
му серцю смілости додавати.* Макс.

Смілішати, швю, еш, гл. Дѣлаться
смѣлѣ.

Смілка, кв, ж. 1) Также: смілка чер-
вона. Раст. а) *Lycnis Viscaria* L (*Viscaria*
vulgaris Moench) ЗЮЗО. I. 127. Анн. 201.
б) *Hypocistis perforatum*. Вх. Пч. II. 32.
*Степова скатерть.... була заткана квіт-
ками: червоними кутрами смілки....* Ле-
виц. Пов. 97. 2) Бусы изъ красной смолы
на подобіе коралла.

Смілко, нар.—Сміло. *Так не смілко
береться.* Черк. у.

Сміло, нар. Смѣло.

Смільний, а, е. 1) Смолистый. *Смільна*
сосна. НВолын. у. 2) Опаленный, обожжен-
ный, задымленный. *Горнець котлово дога-
няє, а обоє смільні.* Ном. № 8060.

Сміти, смію, еш, гл. Смѣть, осмѣли-
ваться. *Козак діяку вірно любить, заня-
ти не сміє.* Мет. 105.

Смітїна, ня, ж. Соривка. (Вони) смі-
тїни послїдньої не спотїть. Мир. ХРВ.
266. Ум. Смітїнка.

Смітїти, чү, тиш, гл. Сорить.

Смітїий, ́, ь. Сорный, мусорный.

Смітїик, ка, м. Мѣсто, куда сбрасы-
вають сорь, мусорь. Ум. Смітїичок. *Най-
шла на смітїичку ложку та в тинь
устромила.*

Смітїица, ці, ж. 1)—Смітїик. *По
улиці, по смітїиці, чом на тобі пусто.*
Чуб. III. 137. 2) Лошадь, вывозная сорь.
*Добув десь ту (ковяку), шо смітїя во-
зять.... Ото виїхав, ту смітїицю сорь-
кам-воронам кинув.* Миж. 14.

Смітїюга, гі, ж. Ув. отъ смітїя. Мно-
жество сору. (Залуб).

Смітїя, тя, с. 1) Сорь, мусорь. *Чи я
в мужа не жона, чи не господина? Сім
день хати не мела, смітїя не носила.*
Нп. 2) Бранное: дрянь. Камен. у. *Що я
за господина? Я смітїя проти моєї на-
ні матки.* Г. Барв. 426. Ум. Смітїячо.
Чуб. V. 1112.

Сміть, тв, ж. Мятель. Угор.

Смітїх, х́, м. Пт.—Посмітїюха. Вх.
Пч. II. 8.

Сміх, ху, м. 1) Смѣхъ, хохоть. *Кому
горе, людям сміх.* Ном. 2) Посмѣшище.
*Ой не смійся, дівчинонько, сама сміхом
будеш.* Мет. 86. 3) **На сміх підїямати.** По-
дымать на смѣхъ, насмѣхаться. *Безтче
по долині розїжджас, бусурманів на
сміх підїймає.* Макс. **На сміх сказати.** Ска-
зать въ шутку. *Я на сміх сказала, а він
і повіри.* Сміхи збити з чого. *Насмѣяться
надь чѣм.* *Буду тя карати, а чого ти
сміхи збила із моєї хати?* Гол. I. 79.
4) Родь дѣтской игры. Нв. 62. Ум. Смі-
шбн. Федьк. I. 119.

Сміховалець, льца, м.—Сміхованець.
Вх. Зв. 64.

Сміхованець, вндя, м. Шутникъ, за-
бавникъ, скоморохъ. Вх. Зв. 64.

Сміховина, ви, ж. Что либо смѣшное.
*Той, хто сказав сміховину, ніколи не
сміявся.* Г. Барв. 309.

Сміховинний, а, е. Смѣшной, юмори-
стическій. *По стїнах.... малюнки божест-
венні, чи сміховинні.* Г. Барв. 122.

Сміховище, ща, с. Посмѣшище. Св.
Л. 40. *Охрїме, не зробишь сміховищем
села.* Греб. 371.

Сміхота, тв, ж.—Сміховива? Рк. Ле-
внд.

Сміхотїя, ні, ж. Хохоть, смѣхъ (мно-
гїхъ).

Сміхун, на, м. Часто сміючися. См. Смішно, сміюн.

Смішати, шү, шіш, гл. Смішати. Не ходи удень, не сміши людей. Чуб. V. 18.

Смішатиця, шүся, шішся. гл. Ділять себя посмішищемь. Збіглись віці, кози, всі попові, та об'їли шаровари лепухові... Не смішися, мій миленький, не смішися, купи собі шаровари та й прихрийся. Грин. III. 326.

Смішки, шок, ж. м. Шутка, сміхъ. Та вже ж мені не ходити в ліски по орішки: да вже ж мені микнулися дівоцькій смішки. Чуб. V. 211. Ван смішки з чужої лемішки: накалоти своєї та й сміши з неї. НВолья. у.

Смішко, ка, м. Насмішникъ, шутникъ, зубоскаль. Смійся, смішку, дам тобі кишку. Ном. № 12670.

Смішкби, нар. Шутя, смісясь. Підходить до його усе смішком, смішком, а далі як узватить.

Смішливий, а, в. Люблячий посміятися. МВ. (О. 1862. III. 57). Дажко вже він не бачив свого смішливого приятеля. К. ЧР. 21.

Смішний, а, в. Смішвий.

Смішно, нар. Смішно. Хоч смішно, аби латишно. Ном. № 12695.

Смішок, шка, м. 1) Ум. отъ сміх. 2) Пт. Lanius minor. Вх. Пч. II. 12.

Сміюн, на, м.—Смішко=Сміхун Смійся, сміюне, дам тобі кишку. Ном. № 12670. Ум. Сміюнець.

Сміюнець, вца, м. Ум. отъ сміюн. 2) Зубъ-р'їзецъ.

Сміюха, хв, ж. Смішливая, любящая сміятися. Ковет.

Сміютовки, ся, гл. Ум. отъ сміятися. Не з мене ся сміютовки. не з мене ся кпипи. Грин. III. 185.

Сміятися, смієся. ішся, гл. 1) Сміятися. Смієся дурню, доля буде. Ном. № 12672. Сміється наймит, а нічого не тямиць. Ном. № 12673. 2)—з юбо. Сміятися, насміхаться надъ кѣмъ. Стоить дівка на порозі, з козаченька сміється. Мет. 89.

Смодирь, ра, м. Бездѣльникъ, дѣвтяй. **Смодь, ди, ж.** Раст. а) Peucedanum Oreoselinum. ЗЮЗО. I. 131. б) Peucedanum arenarium Valdest et Kit. ЗЮЗО. I. 131. Крикий як смодь. Лубев. у.

Смок, ку, м. 1) Насосъ. О. 1861. VII. 4.

Ком. Р. II. 73. 2)—духовій. Воздушный насосъ. Ком. Р. II. 69.

Смоківниця, ці, ж. Смоковниця. Загледіти смоківницю оддалеки, що мала листе, прийшов, чи не знайде чого на ній. Ев. Мр. XI. 13.

Смоктання, ня, с. Сосаніє.

Смоктати, кчү, чеш, гл. 1) Сосать. Смоктав лольку. Стор. М. Пр. 121. Смоктали їх п'явки. 2) Питъ жадно. Галушки дитала, сирівець смоктала. Щог. В. 78.

Смоктонүти, нү, вѣш, гл. Потянуть. Випив і калманівку, не забув смоктонүти і перихової. Кв.

Смоля, лі, ж. 1) Смола. Чорний як смола. Ном. 2) - шевсьна. Варь. 3)—земна. Асфальтъ. Шух. I. 12.

Смолавець, вца, м. Соплявець. Угор. **Смолавий, а, в.** Соплявий. Угор.

Смолавка, ки, ж.—біла. Раст. Silene nutans. Шух. I. 22.

Смоляти, лю, леш, гл. Смолять.

Смбли, лів, м. м. м. Сопли. Угор.

Смоловіца, ки, ж. Сосновая лучина. Вх. Лем. 467.

Смолякий, а, б. Смолястый. Смолке по-лімо соснове. Рк. Левци.

Смолявий, а, в. Сосновый. У тебе хата дубовая, у мене смоловая. Чуб. III. 148.

Смолова, зи, ж. Раст. Salix Caprea. Вх. Лем. 467.

Смоლოსип, па, м. Факель. В гордім замку на подвір'ї смоლოსипи запалили. Федьк. I. 123.

Смолька, ки, ж. Трубка курительная. Ходять по церкві у легерках, смольки курять, регочуться. Рудч. Ск. II. 197.

Смольний, а, в. Смолякий. Соснова тріска дуже смольна. Рк. Левци.

Смоляний, а, б. 1) Смоляной, смолястый. А в дівчині Ганки смолякий лавки: як сів.—прихипів, і вечерять не стотів. ХС. II. 196. 2) Чорный какъ смола. Ой бодай же ти, дівчинонько, того не взирала, щоб рученька смоляная травиченьку жала. Чуб. V. 1036.

Смоляник, ка, м.—Смоლოსип. Лохв. у.

Смолянка, ки, ж. 1)—Мазанка 4. Вх. Зв. 64. 2) Раст. Viscaria vulgaris (Luchnis Viscaria L.). ЗЮЗО. 127. Ум. Смоляночка.

Смоляр, ра, м. Смоляръ, смоляльщикъ, смоловаръ

Сморж, жа, сморжій, жія, м. Грибъ:

сморчокъ, *Morchella esculenta* Pers. Анн. 218. Вх. Пч. II. 33.

Сморід, роду, м. Сморідъ. вонь. Борз. у. *Більш смороду, ніж потіги*. Ном. № 9853.

Сморідина, ни, ж. 1) Черная смородина, *Ribes nigrum*. Жалику ламаю, смородину ріжу. Чуб. V. 85. 2) Смородина. Хороводная весенняя двѣвця пѣсви.

Смородливість, востя, ж. Смородность.

Смородливий, а, в. Смородный.

Смородок, джѣ, м.—Смородина. Ум. **Смородчок**. *Ой піду я в сад, садочок у зелений смородочок, та ляжу засну*. Чуб. V. 702.

Смородь, ді, ж.—Сморід. Употр. также какъ бравъ. *Смородь така,—ще й не-сеться*. Борз. у.

Смородяний, а, в. Смородиновый (черной смородины). *Смородяний цвіт*. Мил. 131.

Сморч, ча, м.—Сморж. Вол. г.

Сморчок, чва, м.—Сморж. ЗЮЗО. I. 128.

Сморчак, ка, м. Названіе одного изъ играющихъ въ шопирту. Ив. 20.

Сморщина, ни, ж. У саножниковъ: деревян. дощечка, вставляемая въ передокъ сапога, когда сапогъ на коладкѣ. Сумск. у.

Сморщок, цва, м.—Сморчок? *Щоб тобі довіку було там сморщком сидіти*. Г. Барв. 120.

Сморіти, рб, ршш, гл.—Гледіти. *Смотри кінець кожної справи*. Ном. № 2613.

Сморід, роду, м.—Сморід. *Хто має пасіку, той має мід,—хто має діти, той має смрід*. Ном. № 9173.

Смѣга, га, ж. 1) Черта, штрихъ. Козел., Лубев. у. у. 2) Полоса. Св. Л. 138. *На руках було видко сині й червоні смуги од вірвовки*. Левиц. Пов. 104. *На спи-ни знати кроваві смуги*. КС. 1882. IV. 171. Ум. **Смужка**, **смужечка**. **Смужечка світу**. Мир. Пов. II. 117.

Смугавастий, а, в.—Смугнастий. Св. I. 202.

Смугарастий, а, в.—Смугнастий. *Чорні п'явки—то кіньські, а котрі смугарасті, як в'юки, то саме добре: жиди купують*. НВолын. у.

Смугастий, а, в.—Смугнастий.

Смугливий, а, в.—Смаглявий. Г. Барв. 447. *На смуглявих щоках грав рум'янець*. Левиц. I. 12. Ум. **Смуглявеньний**. Г. Барв. 217.

Смугластий, а, в.—Смуглявий. Вх. Лем. 468.

Смугнастий, а, в. Полосатый. *На гробовиці хрест помальований смугнастий*. Київ. г.

Смуда, дѣ, ж.—Смодвь. *Не жаліслива сестриця повела брата додому, сама стала з смудою. Ой смудо, смудо тонкая! Була в мене невісна така*. Харьк. г.

Смудітися, джуса, депуса, гл. Жаритися, пецься. Там (у печі, в печі) дущі ся смудили і чорти їх мішали жезлізними кочергачи. Гв. II. 252.

Смужечка, вл, ж. Ум. отъ смуга.

Смужка, ки, ж. Ум. отъ смуга.

Смужкатиий, а, в.—Смугнастий.

Смурийти, риу, нѣш, гл. Дернуть. *Як смурне того kota за хвіст*. О. 1862. VI. 35.

Смѣта, ти, ж. Печаль, грусть.

Смѣтен, тва, нѣ—Смутний.

Смутати, чѣ, тиш, гл. Печалить, ваводить грусть.

Смутітися, чѣси, ташся, гл. Печалиться. *Загубици, то не смутітся, знайдеи, то не веселися*. Ном. № 5851. *Чого тобі смутілилися не знати чим?* МВ. (О. 1862. III. 63).

Смутість, тости, ж. Унылость, грустность, расположение. *Більше смутости, як радости*. Ном. № 9854.

Смуткувати, кѣю, вш, гл. Грустить. МВ. II. 10. *Смуткувала Марина ос'нь, смуткувала й зиму*. Левиц. I. 32.

Смутливий, а, в. Печальный. *Мітка Його жалослива стоїть під хрестом смутлива*. ЗЮЗО. I. Матер. 28.

Смутний, а, б. Грустный, печальный, унылый. *Хазяїн смутний, все здижас*. ЗЮЖР. I. 73. *В погоду й смутний веселим буває*. Ном. № 602. Ум. **Смутненький**, **смутнєсенний**. Чуб. V. 27. МВ. II. 83.

Смутність, вости, ж.—Смуток. *Виді вашу смутність і хотів порадити вам*. Гн. II. 54.

Смутніти, вію, вш, гл. Становляться печальнымъ. *Мати усе смутніла*. МВ. II. 180.

Смутно, нар. Грустно, печально. *В труби та в жоломіжки смутно-жалібно вигравають*. ЗЮЖР. I. 120. **Смутно себе мѣти**. Быть грустнымъ, печальнымъ, грустить, печалиться. *Там сидить я лий соколенько, смутно має, жалібненько квилить-проквилася*. ЗЮЖР. I. 28. *Козаки тее зачували, смутно себе мали, тяжко здижали*. Макс. Ум. **Смутненько**, **смутнѣ-**

сенью. Було смутнесенько небозі. Греб. 320.

Смүток, тку, м. Грусть, унывіє, печаль. *Иногда смүток великий напада, що й на світ не хочеться дивитися. Смүток ваш на радіщі обернеться.* Ев. I. XVI. 20. Смүтом її зна. Черть ее знаеть. Ном. № 7866. У йбо до смүтку гробей. У него множество денег. ЗОКУР. I. 233.

Смүтувати, тїю, вш, гл.—**Смүтувати.** Мкр. Г. 13. Г. Барв. 204. *Я молода смүтую.* Чуб. V. 583.

Смүх, ху, м. Смүшка, смүшекъ. У Гребенки употреблено въ значеніи: мѣхъ звѣря (Вовк) сидить і сам собі радіє, що смүх його огонь, мов літом сонце, гріє. Греб. 385. Ум. Смүшом. Вас. 198.

Смүшівий, а, в. Смүшковий, смүшечный. *Смүшева шапка.*

Смүшок, шва, м. Ум. отъ смүх.

Снага, гя, ж. Сила; физическая возможность. Г. Барв. 366. *Бувало, в кого є снага, обійде чи двадцять хат, чи тридцять.* ЗОКУР. I. 43. *Робимо, мамо, до кровавого поту і вже снаги не стає.* Кв. **Снадь, дя, ж.** Загаръ, смүгость. *Волос красний, кучерявий, а личенько таки лудит, зоть го трошки снадь при-сіла.* Федьк. I. 127.

Снажний, а, б. Сильный, не истощенный. *Та се колось був снажний кінь.* Лубен. у.

Снажно, нар. Тяжелымъ трудомъ. *Загорий снажно та й їж смашно.* Ном. № 9967.

Снастити, щї, стїш, гл. Усващать.

Снасть, стя, ж. 1) Остовъ, основныя части; напр. въ повозкѣ вто, ося въ соединяющии ихъ частями и подушки на осяхъ. Рудч. Чп. 249. Части снасти воза: вїсь, підбѣла, підгбръсть, набѣрна, рунѣв, середина, ухнѣль, підсон, завїски, стбїки, нїлбчи, загвїздом, шоврїнь, насѣд, тѣбель, притїчна ручїця. Рудч. Чп. 249—250. *На цьому возі снасть добра, хоч у яку дорогу, то видержить.* Брацл. у. *Згорїв чисто вітрак: сама снасть стирчить.* Брацл. у. 2) Скелеть, основныя части тїла. Г. Барв. 188. *Я така (худя), що тїльки снасть моя була та й годі.* Г. Барв. 4.

Снівѣла, ки, ж. Часть льда. (См.). Шух. I. 235, 236. См. Снізка.

Снічї, снїю, снїш, гл. Видѣть во снѣ. *І був би він в царькїм дворї багато ще снїв, гукнув бо зїм на Стефанї, а він ся збудив.* Федьк. I. 37.

Снітїся, снїбїся, снїшїся, гл. Свиться. Ном. № 11350. *Як снїтїся ніж, заступ, або лопата,—ледачий язик.* Кобел. у.

Снітка, ки, ж. Раст. Aegopodium Podagraria L. ЗЮЗО. I. 110.

Сніцарь, ря, с. 1) Ваявіє. 2) Ремесло каретника.

Сніцарський, а, в. Относящій къ: 1) рѣзчику, ваятелю, 2) каретнику.

Сніцарь, ря, м. 1) Ваятель, рѣзчикъ. 2) Колесникъ, каретникъ.

Сніца, ці, ж. Сница, часть экипажа, куда вкладывается дышло. Чуб. VII. 404. Kolb. I. 67.

Сніще, ша, с.—**Сон** 2. Снилось сниться. Грин. I. 242. *Еней заснує і бачить сниться.* Котл. Ев. V. 7.

Снівниця, ці, ж.—**Освівниця.** Чуб. VII. 411. *Пряжу оснують на снівницю.* Грин. II. 19.

Сніг, гу, м. Снѣгъ. *Злякався, побілів, як сніг.* Котл. Ев. II. 30. Ум. Сніжбї, сніжечем. Чуб. V. 83.

Снігарь, ря, м.—**Снігур.** Вх. Уг. 268.

Сніговниця, ці, ж.—**Сніговниця.** Вх. Лем. 468.

Сніговий, а, б. Снѣжный. *Вода снігова.* К. Іов. 14.

Сніговїця, ці, ж. Мятель.

Сніговобїлий, а, в. Снѣжвобїлий. Левец. Пов. 139.

Сніголізб, ба, м. Пт. Подорожникъ зимній, Emberriza nivalis. Вх. Пч. II. 10.

Снігоцїтї, ту, м. Бѣлоснѣжный цвѣтокъ. *І почали звати лілею снігоцїтом.* Шевч.

Снігурь, ра, м. 1) Пт. снїгеръ, Pungula vulgaris. 2)—**Снігурка.** Вх. Пч. II. 29.

Снігурка, ки, ж. Раст. Aemone nemorosa. Вх. Пч. II. 29.

Снідальниця, ці, ж. Завтракающая. Снідальницями называются въ свад. обрядѣ дѣвушки и женщины, приходящїя въ понедѣльникъ изъ бывшаго дома новобрачной въ ея новее жилище завтракать. Грин. III. 447.

Сніданенько, ка, с. Ум. отъ снідання.

Снідання, ня, с. Завтракъ. *Снідання в п'ятницю, а снідання в неділю ніколи не минеться.* Ном. № 539. Ум. Сніданенько, сніданячко. Чуб. III. 77. *За чужої матїнки сніданенька не буде.* О. 1862. IV. 7.

Сніданок, нку, м. Завтракъ.

Снідати, даю, еш, гл. Завтракать. *Ой чи прийде, чи не прийде на вечерю тую, а я мойму миленькому снідати зготую.* Нп.

Сніжбчок, чку, м. Ум. отъ сніг.

Сніжкіна, ви, ж. Свѣжника. *А думи гордії розвіє, як ту сніжкіну по степу.* Шевч. Ум. Сніжнінка, сніжніночка.

Сніжати, жить, гл. безл. Свѣжить, иди свѣгу. Вх. Уг. 268.

Сніжній, а, б=Сніговий. *Буде дуже сніжна зима.* Грив. I. 254.

Сніжніца, ці, ж.=Сніговиця. *Морози лотували і сніжніцею мело.* Млак. 52.

Сніжок, жкѣ, м. Ум. отъ сніг.

Сніз, снізу, м. 1)=Сніоза. 2)=Снізка 2. Колв. I. 67. 3) Въ полудрабку каждая изъ двухъ крайнихъ палочекъ, соединяющихъ верхнюю сторону съ нижнею. Лохв. у. См. Снізна. 4) Верхняя дощечка въ морці колеса водяной мельницы. См. Корчіна. Мяк. 480. Ум. Снізин.

Снізка, ки, ж. 1) Ум. отъ сніоза. 2) Въ ярмі: каждая изъ двухъ палоч, соединяющихъ верхнюю часть ярма (чшовину) съ нижнею (підгорляи). Чуб. VII. 405. Рудч. Чп. 250. См. Снізьна, сніз.

Сніп, сніпá, м. 1) Снопъ. *Да взяв на ратище ворота, так як от сніп святого жита візьмеш.* ЗОЮР. I. 4. Жать за сніп. Жать, получаючи плату частью урожая. Сям. 196. 2) Пучекъ связанной лучины. Шух. I. 223. Ум. Сніпб, сніпбá, сніпбни, сніпбчон, сніпбчин, сніпбньо. *А в мене хата сніпками вшита.* Мет. 6. *Мак поспіль украв городи коло кожнісінької хатки, снопчиками та жмутками ріс при дорозі* МВ. III. 127.

Снісарь, ря, м.=Снісарь. *Він у нас снісарем,—замки справляе, відра і так що инше.* Екатер. у.

Сніт, ту, сніга, ти, ж. Чурбанъ, отрубокъ. Вх. Зв. 65. Желех.

Снітий, а, е.—оріх=Снітак. Вх. Лем. 468.

Снітієстий, а, е. Съ головою (о хлѣбѣ). Желех.

Снітітися, снітѣся, тншся, гл. 1) Покриваться головою (о хлѣбныхъ волосяхъ). Желех. 2) Пльсневѣть. Желех.

Снітіца, ці, ж.=Снітії. Вх. Пч. II. 37.

Снітії, тіá, м. Раст. *Uredo segetum.* Вх. Пч. I. 13. См. Засніг.

Сніть, ти, ж.=Снітії. Вх. Лем. 468.

Снітáк, кá, м. Орѣхъ безъ зерна и зплѣсневѣлый. Вх. Лем. 468.

Снідарь, ря, м.=Снідарь.

Сновига, ги, сновига, ги, об. 1) Словяношійся. *Лізе в очі як сновига.* Ном. № 2756. 2) Насѣк. *Anthomyia (meteorica).* Вх. Пч. I. 5.

Сновигáйло, ла, м.=Сновига.

Сновигáти, гвю, еш, сновигáти, гáю, еш, гл. Сновать, словягаться. *А сестра уже й поздоровіла, уже й по хаті сновигас.* Рудч. Ск. I. 137.

Сновáда, ди, об. Лунатикъ. Лохв. у.

Сновáдати, дáю, еш, гл.=Сновáгати. *Ніде мекі в світі прижилитись, сновáдаю заволокою.* Г. Барв. 192.

Сновáдний, а, е. Большой лунатизмомъ. Лохв. у.

Снодінний, а, е. Снотворный. *Снодінні маки.* Щог. Сл. 67.

Сноза, зи, ж., преимущ. во мн. ч. снбзи. 1) Въ ульѣ: тоненькія палочки для поддержания сотовъ. Подольск. г. 2) Часть плуга. *Тепер моя головонька в тузі, що поламалась осі снозоньки в плузі.* Нп. 3) Поперечныя связи 4-хъ жердей, составляющихъ остовъ плетевой дымовой трубы. 4) Небольшой дубовый колышекъ, которымъ соединяются концы лопатокъ въ однобортномъ колесѣ водяной мельницы. Черн. у. Ум. Снізна.

Снозак, ка, м. 1) Ум. отъ сніз. 2) Въ остовѣ плетевой изъ лозы корзинки—поперечные прутья, около которыхъ загнбаются тонкіе прутья, составляющие сплошную стѣнку корзины. Вас. 148.

Снозати, жѣ, знш, гл. Придѣлывать снбзм.

Снобик, ки, Ум. отъ сніп.

Снобб, нкá, снопббчок, чка, снбббнько, ка, м. Ум. отъ сніп.

Снобчик, ки, м. Ум. отъ сніп.

Сноба, ти, ж. Дѣвчье пѣломудріє. Чуб. IV. 447. *Доброго роду дитина, що вона по ночах ходила, да при собі сноту носила.* Нп.

Снобок, тза, м=Сноба. Чуб. IV. 451.

Снувáвка, ки, ж.=Оснівáнця. Части ея: побѣдрни (горизонтальныя стороны), колудрабки (вертикальныя стороны), чопи (колышки). Шух. I. 151.

Снувáвник, ка, м. Дощечка или деревянная ложка съ двумя дырами, сквозъ которыхъ проходятъ вѣтки основы—употребл. при свованіи основы. Шух. I. 150.

Снувалька, **ж.**, **ж.** Сновальница. но иного устройства, вежели снувадка; по устройству она похожа на самотьку (см.). Части: веретено (стержень), два перехрестя, четыре стовці (=начкам самотьки), листви чинюваті (дві). МУЕ. III. 15.

Снувальниця, **ці**, **ж.** = Снувалька. Угор. МУЕ. III. 24.

Снувати, **вубі**, **эш**, **гл.** 1) Сновать, дѣлать основу для тканія. 2) Основывать, создавать. *Три голубоньки радоньку радять, радоньку радять, як свіп снувати.* Гол. II. 5.

Снуватися, **вубіся**, **эшся**, **гл.** 1) Сноваться, дѣлать основу. 2) Ходить сюда и туда. *Снууюся по хаті, тиняюся.* Г. Барв. 83. 3) Болтаться. *Пояс так і снується коло неї.* 4) Мерещаться, вертѣться. *Снується між перед очі, як одень, так і очі.* *Ном. № 378. Біле личко, чорні брови на душі снується.* Чуб. V. 2.

Снуворіці, **ць**, **ж.** = Шнуворіці. Гол. Од. 23.

Снядїти, **дію**, **эш**, **гл.** Платснєвѣть, покрываться слизью. *Сир снадїє.* Павлогр. у. *Ця капуста вже посняділа, де там її їсти.*

Собі меж. Восклицаніе, которымъ погонають волонъ налѣво; употребляется также въ смыслъ нарѣчія и значитъ: налѣво. Св. Л. 217. Kolh. I. 65. *Їйте, сердечко, настрямєнь, а там живе Андрій Швець: а там—круто соб—живе Кулинка Вакулєнкова.* ЗЮОР. I. 148.

Собака, **ж**, **м.** и **ж.** 1) Собака. *Бреше, мов собака.* *Ном. Гей, братці, втїкайте, бо ще старий собака жив.* ЗЮОР. I. 116. 2) Название нѣкоторыхъ изъ играющихъ въ игру пнж. *Ив. 38.* 3) Тяжесть, привязываемая къ концу коледезнаго очепя. *Мирг. у. Слов. Д. Эваря.* 4) Родъ узора въ вышивкѣ. Чуб. VII. 427. Ум. Собачна.

Собакаръ, **рѣ.** м. Псарь. *Що тих собакарів, хто його зна, скільки було.* Полт. г.

Собакуватий, **а**, **в.** Придиричивый, злой. *Грня. III. 303. Собакуватий у нас урядник—страх.* Волч. у.

Собарний, **а**, **в.** = Собачий. О. 1862. V. Кух. 38.

Собачький, **а**, **в.** = Собачий. *Життя собачке.* *Ном. № 790.*

Собачі, **чїти**, **с.** Ценовъ. *Убийте пса, а собачат своєю зарїжу.* Шевч. Ум. Собачатко, собачатонько, собачаточко.

Собачий, **а**, **в.** 1) Собачій. Собача віра,

юхѣ. Бравниія слова. *Собака віра... і їсти не давала.* Рудч. Ск. I. 183. *Як поїється, то йому не кажи ні злого, ні доброго— така собака юза.* ЗЮОР. I. 152. 2) Растенія: а) —**кбрінь**. Synoglossum officinale. *Авн. 119.* б) —**чі монблї**. Galeopsis versicolor Curt. ЗЮЗО. I. 123. в) —**че мило**. Saponaria officinalis L. *Авн. 316.* г) *Herniaria glabra* L. ЗЮЗО. I. 124. д) —**чі реп'яхи**. Bidens tripartita L. *Авн. 65.* е) —**чі язичкі**. Plantago lanceolata. *Авн. 259.* 4) Собаче вим'я. Нарывъ подъ мышкою.

Собачийнй, **а**, **в.** = Собачий. *Ном. № 10973.*

Собачиця, **ці**, **ж.** Суга. *На тобі, хортице-собачице, хвоста, да не кусай по жовтому, да кусай по білому.* Рудч. Ск. I. 16.

Собачька, **ж**, **м.** и **ж.** 1) Ум. отъ собана. 2) Название одной изъ звѣздъ возлѣ созвѣздія Большой Медвѣдицы. *Грня. I. 1.* 3) Раст. Synoglossum officinale L. ЗЮЗО. I. 120.

Собачник, **ка**, **м.** Любимій собака.

Собачній, **собашнй**, **нї**, **ж.** соб. Собаки. Чуб. II. 144. Греб. 408. *Заскавчула собачня.* Стор. М. Пр. 111.

Собі, **мїст.** дат. пад. отъ себе. *Хто за віру умирає, той собі царство заробляє.* *Ном. № 1.*

Собір, **бору**, **м.** Соборъ, собраніе. *Діва Марія сина родила, сина родила, собір збирала.* Чуб. III. 334.

Собічити, **чу**, **чїш**, **гл.** Присваивать. *Все собічити: і то мое, і се не ваше.* Св. Л. 244.

Собіжати, **каю**, **эш**, **гл.** 1) Кричать "собі!". поговять налѣво (воловъ). 2) Помыкать. *Він нами собкав, як волами, та й служили!* Харьк. г.

Соболєвий, **а**, **в.** Соболяний. К. ЧР. 338. О. 1862. VIII. 34.

Соболїця, **ці**, **ж.** Самка-соболь. *Ой поважай сестру свою, сироту вдовицю; кохай, кохай молодицю, гарну соболїцю.* Чуб. V. 935.

Соболь, **ля**, **м.** Соболь—животное, а также соболий мѣхъ. КС. 1882. IX. 416. *Візьми шубу з оксамиту, соболями підшиту.* Лукаш. 144. Употр. какъ ляскат. слово. *Козаченьку, мій соболю, візьми мене із собою.* Чуб. V. 84.

Соболєвийнй, **а**, **в.** = Соболевиий. *А на йому шуба соболюва.* Чуб. III. 455.

Соболї, **лїти**, **с.** Молодой соболь. МУЕ. III. 149.

Собор, ру, м. 1) = Собір. 2) Соборъ, церковь соборная. *Золотоверхі собори в Київі*. Левниц. I. 214. Ум. Соборець, соборчки.

Соборець, рця, м. 1) Ум. отъ собор. 2) Собрание священниковъ и всего причта по благочиніямъ для исповѣди и причащенія во всѣ 4 поста. О. 1862. IX. 30.

Соборище, ща, с. = Собір. Чуб. I. 180.

Соборувати, руо, вш, гл. Соборовать. *Шось йому дуже погано, сьогодні вже запричащали й соборували*.

Соборуватися, руося, вшся, гл. Собороваться. *Я хочу маслом соборуватись*. Левниц. I. 386.

Сова, ви, ж. 1) Сова. *Ні сич, ні сова*. Посл. 2) — итча. Филивъ. Вх. Лем. 425. Ум. Сбвонька, сбвочка.

Сбвало, ла, с. 1) Совающій, двигающій. 2) Спускание срубленныхъ деревьевъ по особымъ желобамъ съ горъ внизъ. Шух. I. 180.

Сбвати, ваю, вш, гл. Совать, двигать.

Сбватися, ваюся, вшся, гл. Соваться, двигаться, дѣть. *Совайся, Нечипоре!* Ном. № 10971. *Кричав, соваясь з кулаками*. Левиц. I. 320.

Сбвалка, вк, ж. = Совганка. Вх. Зн. 65.

Сбганитися, вюся, вишся, гл. Соваться. *Так і совганитися, не бачить, що перед носом*.

Сбганка, вк, ж. = Сковзалка. Вх. Зн. 65.

Сбгатися, гаюся, вшся, гл. = Ковзатися. Вх. Зн. 65.

Сбгач, ча, м. Пестъ въ сукновальнѣ. Мик. 481.

Сбгнути, гну, неш, гл. Двинуть сильно. *Сбгнули кінями — як грім на небі*. Kolb. I. 110.

Сбдати, даю, вш, гл. Лѣживо идти, тяжело ступать ногами.

Совершити, шў, шш, гл. Выводить верхъ, заглавчивать (напр. стогъ). *Розчали класки стіжок, та ще не совершили*. Волч. у.

Сбвзати заю, вш, гл. Свакать, прыгать, шалить. Угор.

Совзвнця, ці, ж. Гололедница. Вх. Зн. 65.

Совиний, а, в. Совиний. *Совина лапа*. Чуб. I. 95. *Совині очі*. Грин. III. 391.

Совничя, чати, с. = Совиня. *У тебе соколинча, а в мене совинча*. Грин. II. 314.

Совиний, нити, с. Птенець совы. Ум. Совинийто.

Совище, ща, с. Большая сова. Грин. III. 461.

Сбвсний, а, в. Добровѣстный, совѣтливый.

Сбвствє, оти, ж. = Сумління. *У їм драгунська совісті*. Ном. № 3170.

Совітати, таю, вш, гл. — жєбѣ. Совѣтывать кому. *Мене люди совітають ніти до стрижки та пожаліться*. Волч. у.

Совітатися, таюся, вшся, гл. Совѣтываться. *Став з жінкою своєю совітатися*. ХС. IV. 16.

Совманятися, вюся, вишся, гл. Двигаться, ходить туда и сюда. *Батько й мати Василеві заслучені совманятися по хаті*. Г. Барв. 393.

Совманути, нў, неш, гл. Толквуть, пихнуть. *Лані тільки ногою мене совманула*. МВ. (О. 1862. III. 42).

Сбвовька, вк, ж. Ум. отъ сова.

Совп, па, м. = Подошов. Вх. Пч. II. 24.

Совули, лі, ж. = Пугутькало. Вх. Пч. II. 14.

Совуля, ні, ж. Ласка отъ сова.

Соглядати, даю, вш, гл. Созерцать, видѣть.

Согравати, грабў, вш, гл. Въ думажъ: волноваться. *Стане Чорне море согравати*. АД. I. 94.

Согрїпати, паю, вш, сов. в. согрїпати, шў, шш, гл. Согрїпати, согрїпати. Гн. I. 203.

Содбружувати, жуо, вш, гл. Соблюдать. *Свято бильше від усього содержуємо*. Г. Барв. 346.

Содбма, ми, ж. Шумъ, суматоха, крикъ: ссора. *Ой содома, пане куме*. Грин. III. 635. *В хаті зайдня, колотнеча, содбма піднялась, що й не сказати: Мася з матірю зуб на зуб стинається*. Св. Л. 278.

Сбдужи. Два первыя слова похороннаго пѣснопѣнія: „Со духи праведными скончавшуся...“; употребляются въ значеніи: смерть, конецъ. *Да ти ж мене й не бряжнеш так об землю, щоб тут мені й содути*. К. ЧР. 168. Сбдужи спустити. *Пздохнувь. Заць уже спустив содухи*. Вх. Зн. 65.

Сбдвнж, вк, м. = Зѣвнж. Новомоск. у. (Зальб.).

Созвїдати, даю, вш, гл. Навѣстити. *Рад би я, сестро, до тебе побути, тебе созвїдати*. КС. 1882. XII. 496. См. Свїдати.

Сой, м'яст.—**Собі**. Юж ем сой поду-мала, же не буду жаловала. Гол. IV.

Сойка, ж, ж. 1) = **Соя**. Вх. Пч. II. 10.—**лісова**. Пг.—**Лукогоріх**. Вх. Пч. II. 9.

Сойн, на я му, м. Сеймъ. Ум. **Соймин**.

Сойіра, рж, ж. 1) **Топоръ**, **сьпіра**. Часть ея: **жало**—лезвіе, **борідна**—задняя часть лезвія, **носбі**—его передняя часть, **щбіи**—бока, **голова**—часть возлѣ буха, **ухо**—дыра, въ которой укрѣплено топорнице, **рѣчка**, **дѣрмально**—топорнице. Сям. 24. У гудуловъ: **вѣстре**—жало, части его также **носбі** и **борідна**, **выше**—плечѣ, **возлѣ буха**—**шійя**, **пѣзуха**—ухо, топорнице—**топорнице**. Шух. I. 175. 2) Родъ писанки. КС. 1891. VI. 379. Ум. **Сойірна**, **сойірочка**.

Сойіра, ж, ж. 1) Ум. отъ сойра. 2) мн. Раст. а) *Delphinium consolida* L. ЗЮЗО. I. 175. б) *Vicia seripm* L. ЗЮЗО. I. 141. в) *Delphinium ajacis* L. Мил. 35. ЗЮЗО. I. 121. г)—**горбдіи**. *Matthiola annua*. Вх. Пч. I. 11. 3) мн. Родъ узора въ вышивкѣ.

Сойіркуватий, а, в. Язвительный, рѣзкій. Ні, *таки ѿ вона сойіркувата*. Кобел. у.

Сойіриний, а, в. Топорный.

Сойірниак, на, м. Плотнякъ. НВолыв у.

Сойірницький, а, в. Плотничій. *Сойірницька робота*. Рк. Леванд.

Сойіриі, ні, ж. Деревянный полузругъ у плуга, служащій для измѣненія ширины паханія, а также и для помѣщенія инструментовъ (топора, бруса и пр.).

Сойірочка, ж, ж. Ум. отъ сойра.

Сойіранка, ж, ж. Кирка. Угор.

Сойіа, кола, м. Соколь. *Защумів сокіл із-за крутих гір*. Чуб. V. 206. Употребляется какъ ласкательное слово. Ум. **Сойіаши**, **сойіаби**, **сойіаоньно**, **сойіаонько**, **сойіаичик**, **сойіаолѣць**, **сойіаонько**, **сойіаолѣчок**. Мил. 157. Чуб. V. 1195, 23, 70. Ном. № 801. Грин. III. 498.

Сойір, кора, м.—**Осовір**. *Тріщать дуби, сойіри, зілля і всяке дерево*. Рудч. Сб. I. 134.

Сойірвица, ці, ж. Сузровица. Желех. Угор.

Сойіовѣ, вѣго, с. Кислый бурный соусъ. Полт. г.

Сойіовитій, а, в. Сочный. Левниц. I. 354.

Сойіолоні, ніти, с. Соколенокъ. Чуб. V. 694.

Соколіний, а, в. Соколяный. Ном. № 997.

Соколіничѣ, чѣти, с.—**Соволя**. *У тебе соколіничѣ, а в мене совиничѣ*. Грин. II. 314.

Соколіхѣ, ж, ж. Соколичка, соволя сапка. *Соколіхо-мати, коня не продами*. Чуб. V. 886.

Соколіця, ці, ж.—**Соколяхѣ**. К. Дз. 210. *А для нашої молодіці скажуть правду соколиці*. Гол. IV. 438.

Соколівнй, а, в. Соколяный. *Ото тобі, молода, та дідова борода, соколові очі, добрий дід до ночі*. Чуб. V. 1147.

Соколінько, ва, соколіньчок, чѣа, м. Ум. отъ сокіл.

Соколі, лѣти, с. Соколенокъ. Мил. 219. *Ой високо соколяти угору літати*. Мет. 8.

Сокоріна, ни, ж.—**Осокорина**. *Як широкѣ сокорина віти роспустила*. Шевч.

Сокоріти, рѣ, рш, гл.—**Сокотіти**. Мнж. 192. *Сокоче курочка на криші, сокоришь*. К. Дз. 155.

Сокоріуха, ж, ж. Эпитетъ курицы. Лохв. у.

Сокотѣти, чѣ, чѣп, гл. 1) О курахъ: кричать, кудахтать. *Кури крас, у міх клас, кури сокоцуть, у міх не зочуть*. Ном. 2) Болтать, трещать. *Не сокочи, жінко*. НВолын. у. *Дітворѣ сокоче, дітворѣ клекоче*. Хата. 19.

Сокотѣч, чѣ, м.—**Сторожъ**. Вх. За. 65.

Сокотіти, чѣ, тѣш, гл. Беречь, стеречь. Шух. I. 184. *Зелене вино славно зацѣлю: сокотила вино гречная панна*. Гол. IV. 535.

Сокотітися, чѣся, тѣшся, гл. Беречься, остерегаться. Вх. За. 65.

Сокотіти, кочѣ, тѣш, гл.—**Сокотати**.

Сокотіухѣ, ж, ж. 1) Эпитетъ курицы.

2) Трещѣть, болтувать.

Сокрушіти, ни, ж. Раст. Крушина? *Стань ти в чистім полі білиною, хорошою сокрушиною*. Чуб. V. 703.

Соктіти, кчѣ, тѣш, гл. Сочиться. Вх. За. 65.

Сокѣплювати, плѣю, вш, сов. в. со-кѣплюти, плѣю, пиш, гл. Соединять, соединять. *Нехай се святе яблуко наші души освятить і сокупить*. Г. Барв. 346.

Сокѣпний, а, в. Совѣстный. *Ой лучче нам, подруженько, сокупного жениза мати*. Мил. 117.

Соліти, лѣ, пиш, гл. Солить. *Тричи борці солити не годиться*. Посл.

Соліще, ща, с. У гуцул. пастуховъ: мѣсто, гдѣ дають скоту соль. Пух. I. 212.

Солімка, ка, ж. Ум. отъ солома.

Соловѣчко, ка, м. Ум. отъ соловей.

Соловѣй, в'я, м. 1) Соловей. *Защепе-тав соловей, там у гаю седючи*. Мпр. л. сб. 2) Название вола, масть котораго подходит къ цвѣту оперенія соловья. КС. 1898. VII. 41. Ум. Соловѣйко, соловѣчко. *Мій таточку, мій соловѣчку*. Мил. 182.

Соловѣйків, кова, во. Соловьиный. *Ой поби я мала орлові крила, соловейкові очі*. Чуб. V. 338.

Соловѣйко, ка, м.—Соловей. *Соловейко в темнім гаї сонце зострічає*. Шевч.

Соловѣчко, ка, м. Ум. отъ соловей.

Соловій, вія, м.—Соловей. Гол. I. 259. Ум. Соловѣчко.

Соловіти, вію, вш, гл. О глазахъ: соловѣть, тускѣять.

Соловітний, а, е—Соловьиный. *Руки білі, стан тоненький, голос соловітний*. Чуб. V. 25.

Солов'їха, хи, ж. Соловьиная самка. *Прилетіла матінка солов'їха*. Чуб. V. 935.

Солов'ївий, а, е Соловьиный. *Солодких яблук та й найлися, солов'ївих пісень та й наслудалися*. Чуб. V.

Солов'я, їти, с. Птенець-соловей. *На калині солов'я*. Грин. III. 86. Ум. Солов'ятко. *А в городі м'ятка, в саду солов'ятка*. Нп.

Солов'їчий, а, е—Олов'їтний. *Як би ж у мене крилечка, солов'ячі очі,—полетіла б у дорогу темньої ночі*. Чуб. V. 741.

Соловітний, а, е—Солов'їтний.

Слод, ду, м. Солодь. *Варив черт з москалем пиво, та й солоду відрікс*. Ном. № 821.

Солодіти, дж'у. діш, гл. 1) Подсащать. 2) Услаждать. *Став солодити свою думу гульню*. Мир. ХРВ. 400. 3) Въ игрѣ въ солодѣчку—бить палкой по направленію къ партнеру свѣтлу (шаръ деревянній или иной). Ив. 13. 4) Заниматься ованизмомъ. Кіев. и Полт. г.

Солодіца, ці, ж.—лісова. Раст. *Polypodium vulgare*. Вх. Лем. 468.

Солодіяч, ча, м. Солодковый корень. Угор.

Солодій дія, м. Онаність.

Солодісінський, а, е. Очень сладкій: очень пріятный. Мил. 162. *Які солодісінські годими переживаю я*. Левец. I. 273.

Солодіти, дію, вш, гл. Солодѣть, бродить.

Солодкий, а, е 1) Сладкій. *Не бачив гіркого, не бачить і солодкого*. Ном. № 2116. 2) Пріятный. 3) Милый, любезный. *О солодкий мій побратимку!* Гол. III. 384. 4) Сладке злля. Раст. *Inulna Helenium*. Екатер. г. Ум. Солодѣський, солодѣсінський.

Солодістість, гости, ж. Сладость. Желех.

Слодко, нар. 1) Сладко. 2) Пріятно. *Хто солодко живе, той гірко вмирає*. Посл. Ум. Солодѣнко, солодѣсінко.

Солодкомів(ний), а, а. Сладкорѣчливый, краспорѣчливый. О. 1862. IX. 124.

Солодкомѣство, ва, Сладкорѣчивость, краспорѣчивость. О. 1862. IX. 124.

Солодкомолбкий, а, е Сладострастный. *Дарма що крижкотіла, про те солодкомолока*. Луб. у.

Солодзуватий, а, е Сладковатый. *Чого це горілка, кумо, солодзувата? чи не з медом вона часом?* Канев. у.

Солодівник, ка, м. Дѣлающий солодь. **Солодок**, дка, е—Солодѣй. *Не будь ні гірок, ні солодок*. Ном. № 4602.

Солодощі, щей я щів, ж. м. 1) Сладость, сласти. 2) Наслаждение. *Усі веселоці, всі солодоці в світі очам її душі, мов сох, являє*. К. МХ. 34.

Солодун, на, м.—Солодій. Лохв. у.

Солодѣха, хи, ж. Родъ купанья изъ ржаного солода(=нваша?).

Солбднати, шваю, вш, гл. Становиться слаже.

Солодісінський, а, е—Солодісінський. Желех.

Солодѣчка, ки, ж. Родъ дѣтской игры. Ив. 13.

Солодіатко, ка, с. Милый, любезный. *Сюда мі ся, товаришу, мило подивити, відки буде солодіатко волки гонити*. Гол. **Соложѣнни**, ва, м. Сладкій пирогъ, сладкій хлѣбъ.

Солбма, ми, ж. Солома. Ум. **Солміна**, солмічна, солбма, солбіочна. *Аби осніжка,—потканнячко—солімка*. Ном. № 7547.

Соломаха, хи, ж. Родъ кушанья: жидкое тѣсто (преимуществ. гречишное), съ масломъ вскипяченное. Марнев. 161. Чуб. VII. 441. *Житньої соломахи бузиновим молокомъ заживати*. Макс. (1849) 71.

Соломи́на, ви, ж. Стебель соломы, соломянка. *І за срдолину хопитись, хто топиться.* Ном. № 9783. Ум. Соломянка.

Солоно́й, нею, м. Раст. *Statice tomentella* Boiss. ЗЮЗО. I. 137.

Солонце́, вца́, м. 1) Солончагъ. *Яром, яром за товаром, а горами за волами, солонцями за віцями.* Чуб. V. 472. *Біжить як на солонць.* Очень сплшитъ. (Фр. Пр. 37. 2) Трава, расту́щая на солончакахъ, Червом.

Солоно́й, а, е. Солоний. *Сахару хоч повен віз, а віз усе солоний.* Ном. № 328.

Соломи́на, ви, ж. 1) Соломина. *Не буде з пса соломи.* Ном. № 1269. 2) Свиное сало. *Намацуюся я солонию, скочу до тлацив скалубиною.* Гол. V. 683. Ум. Соломянка, солоньочка.

Солони́ще, ца, с. = Солонецъ 1. *Збігаються як на солонище.* Ном. № 13902.

Солоно́, нар. Солоно. *Без соли солоно, без круп густо.* Ном. № 10074.

Солонцюва́ти, нїю, еш, гл. = Солонцювати. *От де бити дрова—на солонцях, як вони солонцюють.*

Солонцюва́ти, цїю, еш, гл. Їсть солоное, закусувати солонимъ. *Порох уце довго солонцював талавиркою.* Мпр. ХРВ. 193.

Солонцюва́тий, а, е. Солончаковий. Херс.

Солобця́ти, плю, пиш, гл. Выставлять, показывать, высовывать (языкъ).

Солопій, піа́, м. Ротозбій.

Солопїти, пію, еш, гл. Смотрѣть безсмысленно.

Солотви́на, ви, ж. Солоное болото, солончакъ. Вх. Лем. 468.

Солотру́ж, ка, м. Камень для толченія соли или перцу. Вх. Лем. 468.

Солѹ́ква, ви, ж. Пг. Вальдинепъ. Шух. I. 23.

Солѹ́нка, кв, ж. 1) Солонка. 2) Солоная вода, изъ которой вываривается соль. Kolb. I. 72. 3) Раст. *Salicornia herbacea* L. ЗЮЗО. I. 134.

Солѹ́рка, кв, ж. Торгующая солью.

Солѹ́р, рѹ, м. 1) Солеваръ. 2) Торговецъ солью.

Сом, на, м. Рыба: сомъ. Браун. 30. *Лосели, ловили та й пїямали сома.* Ном. № 1827.

Соме́ць, мѹа́, м., мн. сімці́. Каждое изъ тѣхъ бревень въ стѣнѣ хаты, которыя только однимъ концемъ связываются въ

замокъ, а другой упирается въ дверные или оконные косяки. Шух. I. 90.

Сомї́на, ви, ж. Мясо сома. Мпр. Н. 13. *Що сомика, що свиника.* Ном. № 8116.

Сомирѹ́ти, рѹю, еш, сов. в. сомирѹ́ти, рѹю, рѹш, гл. Смирять, смирить. *Бо сал Господь—святя правда, солиряе неправду.* ЗЮЗО. I. Матер. 23.

Сон, сна і сну, м. 1) Сонъ. *Питається сон дрімоти: де ти будеш почувати?* Мет. 2. *То ляж, мостивий пан, од сна устарае.* ЗЮЮР. I. 52. *Сон не берѣться.* Не спится. *Хата біла, постіль мила, і сон не береться.* Чуб. V. 2. 2) Свинодѣвїе. *Одної ночі приснився мені сон МВ. І. Сон мара, Бог віра.* Ном. Рѹбї нобїлї сон росмїзуе. Чепуху городить. Чуб. I. 262. 3) род. сону, также: сон-зілля, сон-трава, род. сон-зілля, сон-трави. Раст. а) *Anemone pulsatilla* L. ЗЮЗО. I. 133 Авг. 35. б) *Anemone pratensis* L. ЗЮЗО. I. 133. Авг. 35. в) —блиий. *Anemone sylvestris*. ЗЮЗО. I. 175. *Щоб на той рік дїждати сону топтати.* Ном. № 332. *Молода сестра сон-траву ірвала.* Нп. 4) Сѣмячки подсолнечника. 5) Рыба сомъ. Вх. Пч. II. 21. Ум. Сбнїя, сонбї, сбнєню. Мил. 36. *Соньб. Ходи, сонку, в колїсочку, присни нашу дитиночку!*... Макс. (1849) 102. *Вже же бо я свого соненька та не віддаю.* Грин. III. 205.

Соненько, ка, с. 1) Ум. отъ сонце. 2) Ум. отъ сон.

Сонечко, ка, с. 1) Ум. отъ сонце. 2) Насѣк. Божья коровка.

Сонїк, ка, м. Ум. отъ сон.

Сонлївий, а, е. Сопливый. *Сонливо добудишся!* Ном. № 10398.

Сонлїви́ці, цѹ, ж. мн. Сонливость. *На мого сина дрімлївиці, сонлївиці і сплячки.* Чуб. I. 112.

Сонлївий, а, е = Сонливый. *Я хоч сонливий, та все таки раніше встаю.* Змїев. у. *Невістка сонлива, дрімлївая.* Нп. Черн. у.

Сонлїви́ця, ці, ж. = Сонливий. Мил. 34.

Сбнїй, а, е. Спичаї. *Його сонного будили—не збудили.* Макс.

Сонїа́ці, цѹ, ж. мн. = Сонливий. *На те вам ночкиці, оддайте нам сонкиці.* Грин. I. 29.

Сонно́та, ти, ж. Сонливость. *На бабу все нападає сонкота.* Рк. Левц.

Сольб, нѹа́, м. Ум. отъ сон.

Солце́, ца, с. 1) Солнце. *Ой звечора вітер віс, зраня сонце грїє.* Мет. 59. *Сид-*

сонця. Востокъ. Захід-сонця. Западъ. Пони сонце світить. Вовѣн, вєгда: вєкогда. Тоже: Пони світ-сонця. Поки світ-сонця вєроги б Київѣ не достали. ЗОЮР. I 4. Ум. Соненько, сонечко. Од соненька личенько снагне. АД. I. 34.

Сонцїз, дева, вє. Принадлежащій сонцяпу. Проситься знов на нїч у сонцевої матери. Рудч. Ск. I. 83.

Сончовий, а, б. ? Пару чобїт сончових. Чуб. V. 65.

Соньки, вів, мн. Сонь. Соньки, дрімки в колісоньки. Мет. 1.

Сонько, ка, м. 1) Ум. отъ сон. Ходить сонько по долині.... Ой ну, соньку, в колісоньку, заколиши дитиньку. Мн. 35. 2) Соля, сонлявєць. Осталою ж сиз хроти соньків. Котл. Ев. V. 40.

Сонькога, гн, об. Соля, любящій, любящая спать. Конст. у. Ум. Сонькожа.

Сонях, ха, м.—Соняшник. Соняхи. Сбнячки подсолнечника.

Соняшний, а, в. Солнечный. Дні були чудові, тухі, соняшні. Левцп. I. 426. Соняшний світ.

Соняшник, ка, м. Раст. подсолнечникъ. Широколиетий соняшник. Левцп. I. 28. Ум. Соняшничок.

Соняшникевий, а, в. Изъ подсолнечника, подсолнечный. Соняшниково олія. Лебед. у.

Соняшниця, ці, ж. чаще мн.: соняшницяці. Спазматическія боли въ животѣ. Маркв. 88. КС. 1893. VII. 80. Грин. II. 318. ХС. VII. 416.

Соняшничина, жи, ж. Стебель подсолнечника. Г. Барв. 224. Ум. Соняшничина.

Соняшничийна, кн, с. соб. Стебли подсолнечника. Г. Барв. 396.

Соняшино, нар. Солнце свѣтить. На дворі соняшино.

Сопяч, ча, м. Рыба Percarina Demidoffii. Браун. 23.

Сопяка, соняка, кн, ж. Свирѣль. Всяк чоловік в свою сопяку грає. Посл. Чабан ерґаці з сопякуо сяде на могили. Шевч. Ум. Сопяочна, сопяюнна, сопяочна. Сопялочка з калиночки, ясеневе денце. Чуб. V. 10.

Сопля, пля, м. 1) Сопля. 2) Ледяная сосулька.

Сопильник, ка, м. Свирѣльщикъ. Исус побичив сопильників. Ев. Мт. IX. 23.

Соплявий, а, в. Соплявый. Хоч соплявий, так щасливий. Ном. № 1625.

Соплякуватий, а, в.—Соплявий 1.

Сопляк, ка, м.—Сопиль. Мж. 7.

Сопокій, кою, м.—Супокій. За дурною головою нема ногам сопокою. Ном. № 6682. Сопочятя, чнў, нбш, гл.—Спочитя. МВ. III. 62.

Сопротівий, а, в.—Супротівий. Супротиона хвиля затопляє. АД. I. 190.

Сопті, пў, нбш, гл. Сопѣть. Сопе, як ковальський мїз. Ном.

Сопўя, нї, м. Тотъ, кто сонить. Въ загадкѣ: носъ. Ном. № 220, стр. 297.

Сопўх, ха, м. Зловоніє, испарєвіє. Угор. Шух. I. 112. Сопуци від сїна душать мене. Анавєн. у. Треба зробити діру, щоб сопуци виходили. Анавєв. у.

Сопўха, хи, ж. 1) Сажа. Грин. II. 178. 2) Испачканная въ сажу рубаха, черная, какъ сажа. Росхристиана сорочка-сопўха. Г. Барв. 23.

Сорок, ка, числ. Сорокъ. Напередїти треба грїми зарятуватися, то сорокма карбованцями визволилися. Лебев. у.

Сорба, кн, ж. 1) Пт. сорока. Сорок^а білобока. Рудч. Ск. I. 135. 2) Родъ дѣтской игры. Ив. 38. 3) Въ свадебномъ обрядѣ: а) Сорбуи снахїти. Танцевать по лавкамъ. Когда вносять пзъ номбри сорочку новобрачной, то завѣся иконы, всѣ присутствующіє, предводимые старшимъ дружбамъ, держимымъ въ рукахъ сорочку, танцують, съ соответствующими пѣснями, по лавкамъ ч скамьямъ вокругъ стола и всей хаты, обходя ее трижды въ сторону, противоположную движенію солнца. Червнг. г. МУЕ. III. 152. б) Водїти сорбини—Ходити перезово. МУЕ. III. 154.

Сорокатиї, а, с.—Строкатий.

Сорокатиїник, ка, сорокач, ча, м.—Сороколуд. Вх. Пч. II. 12.

Сороківець, сороковець, вди, м. Моне-та различной пѣвности: а) двадцать кон. б) сорок крейцеровъ. Гол. А нами ся чудували—кїлько має грошїй! Не пасє він чїри роки ні кози, ні вїоці, лише прятє у кобїку білі сороківці. Лукаш. 137. Дали йому сороківця, він думає, що червїця. Грин. III. 516. Ум. Соронівчичи.

Сороківка, кн, ж. 1) = Сороківець. Сня 51. Мкр. II. 29. 2) Копя-соронїзна Счетная единица у окошниковъ при продажѣ оковъ: 40 оковъ. Вас. 150.

Сороківчик, ка, м. Ум. отъ сороківець.

Сороковий, а, в. Сороковой. Підходили вже сорокові літа йому. К. Гр. К. 15.

Сороковина, вин, ж. Сороковий день по смерті. Мнз. 171. На сороковинах так було, як і на похоронах, тільки пакази-ду ще й на гробу правили. ЗОЮР. II. 287.

Сорококліца, ців, м. мн. Орнамент на писанках, вь которомъ заключається 40 трикутників. КС. 1891. VI. 364.

Сороколатий, а, в. Им'ючий 40 заплата, оборванний (шуточно). *Ех, брате, брате сороколатий, а на мені сімсот і чотири.* Погов. Черк. у.

Сороколітній, я, в. Сорокалітній. О. 1861. I. Кон. 321.

Сорокоп'уд, да, сорокоп'ует, ота, м. Пт. сорокунуть. Вх. Пч. II. 12. *Сорокопуда гріх бити, бо він за курями тягне—кобця д'в.* Чуб. I. 60.

Сорокоуєт, та, м. Сорокоуєть. Кв.

Сорбкватий, а, в. Пестрий: черний съ білимъ. Богод. у.

Сорок'уля, лі, ж. Гадюка. *Сорокуле го уп'єлила.* Вх. Зв. 73.

Сорокуш, ша, м.—Сорокопуд. Вх. Пч. II. 12.

Сором, му н ма́, м. Срамъ, стыдь. *Скрізь землю б пішла від студа й сорому.* Кв. I. 46. Сорому набратися. Осрамитися. *Оце якось такого сорому набрався, що думав з жінкою розлюватися.* Харьк. г. Без соромі ма́ма. Сказка съ непристойностями. Выраженіе вто употребляется, когда говорятъ о комъ либо, сдѣлавшемъ или сказавшемъ что-либо непристойное. Ум. Соромѣн.

Соромѣтися, маюся, ешся, гл.—Соромѣтися. Чуб. V. 575. *Той бідний батько голодний, а попросити соромѣтися.* Грин. II. 170.

Соромѣти, маю, миш, гл. Срамитъ, стыдять.

Соромѣтися, кзюся, мишся, гл. Стыдиться, кѡнфузиться. *Бо я вже й Бога не боюсь і не соромлюся людей.* Шевч.

Сором'яжливий, а, в.—Сором'яжливий.

Соромітний, а, в.—Сороміцький. Шевч. II. 162.

Соромітник, ка, м. Безстыдникъ. *То наслудник, соромітник, він і батька і матер ні за що не має.* Васильк. у.

Соромітниця, ці, ж. Безстыдница. *За те ми не ймемо віри, щоб оце така, мовля, соромітниця, всьоговітня лед-*

щиця та переставила свою натуру. Васильк. у.

Сороміцький, а, в. Безстыжий, безстыдний, срамвой, неприличний, похабний. *Сороміцькі пісні.*

Соромли́вий, а, в. Стыдливый. *Доброго здоров'я! ледві обізналась дівчина, і її лице му : спазнуло соромливим полум'ям.* І ц. Пов. 102.

Соромливо, нар. Стыдливо.

Соромля́жий, а, в.—Сором'яжливий. Г. Барв. 383. *Така вже в нас соромляжа, мов засватана.* МВ. I. 17.

Соромлятися, ляюся, ешся, гл.—Соромлятися. *Чого хочеш—попроси, не соромляйся.* Грин. III. 650. *Я усе соромляюсь, усе мовчу.* Г. Барв. 64.

Соромно, нар. Стыдно. *Та рознеси таку погану славу, що соромно і сказати.* Гліб. *Соромно такому багатиреві синавдинця у найми пускати.* Мир. Пов. II. 21.

Соромѣ, ма́, м. 1) Ум. отъ сором. 2) Реніє (у малолѣтняго). Екат. у. Слов. Д. Эвара.

Соромѣта, та, ж. Срамота, стыдь. *Соромѣта витипи за ворота.* Нож. № 3173. *Ледяниця в мене кпиться,—мені соромѣта.* Чуб. V. 296.

Сором'яжливість, сором'яжливѡть, вості, ж.—Соромлянієть.

Сором'яжливий, сором'яжкий, сором'яжливий, а, в.—Соромлявий, Сором'язлива вже така. Греб. 393.

Сором'яжливо, сором'яжно, сором'яжливо, нар.—Соромливо.

Сорѡ́ченька, ки, ж. Ум. отъ сорочка.

Сорочені, нѣти, с. Рубашечка, рубашенка, сорочечка. *Шіє маленьке сороченя.* Шевч. II. 223. *Жиденята, як колашля, обідрані, в чорній сороченятах.* Левец. I. 95.

Сорѡ́чечка, ки, ж. Ум. отъ сорочка.

Сорѡ́чий, а, в. 1) Сорочій. Ном. № 12743.

2) Раст.: а)—чі ягоди. *Blitum virgatum.*

б)—ча лѣлка. *Trifolium montanum L.* ЗЮЗО. I. 139. в)—чі лалий. *Primula veris.* Аяв. 272. 3) Сорѡ́че, также: сорѡ́ча лѣпка. Мѣтка на ухѣ животного: разрѣзъ въ видѣ трѣхъ пальцевъ птичьей лапки. (Залюб.). Мнж. 182.

Сорѡ́чин, а, в. Приналежачій сорѡ́чѣ. Желех.

Сорочина, ни, ж. Рубашка. Грин. III. 525. *Зоя посадила коло себе злочка в білій сорочині.* Левец. I. 288.

Сорочіни, чні, ж.—Сороковини.

Сорочка, **кв**, **ж**. Рубаха, рубашка, сорочка. *Як неділя, то й сорочка біла* Нем. №530. Ум. Сороченька, сорочечка. Чуб. V. 332.

Сорт, **ту**, **м**. Сортъ.

Сортувати, **тую**, **еш**, **гл**. Сортировать. **Сосна**, **нй**, **ж**. Сосна А в беру сосна колихалася. Чуб. III. 191. Ум. **Сбсонка**, **сбсонька**, **сбсоночка**, **сбсоньна**, **сбсоночна**. Чуб. III. 240. Мет. 20.

Соснік, **ка**, **м**. Сосновая роща. Ум. Соснички.

Сосніна, **нв**, **ж**. 1) Сосновое дерево. *Рубай, сину, ти соснику, а я буду гілля*. Нп. 2) Сосновый лѣсъ. *За містом сосника телна далека заступила иляж піскуватий*. МВ. II. 14. Ум. Соснінка.

Сосничок, **чек**, **м**. Ум. отъ сосник.

Соснівка, **кв**, **ж**. Родъ узора въ вышивкѣ. Шух. I. 157, 158.

Сосновий, **а**, **в**. Сосновый. *Сосновес відерево*, —дубовес денечко. Мет. 27.

Сбсонька, **сбсоночка**, **кв**, **ж**. Ум. отъ сосна.

Соснік, **ка**, **м**. Молодой сосновый лѣсъ. **Обсонка**, **кв**, **ж**. 1) Ум. отъ сосна. 2) Раст. а) Хвощъ, Equisetum. Вх. Цч. I. 10. б) Euphorbia Cyparissias L. ЗЮЗО. I. 122. в)—болотяна. Hippuris vulgaris L. ЗЮЗО. I. 125. г)—польова. Equisetum argense L. ЗЮЗО. I. 121. 3) Узоръ въ вышивальѣ. 4) Рядовина в сбсонні. См. Рядовина 1. Вас. 162.

Сбсоночка, **сбсонька**, **кв**, **ж**. Ум. отъ сосна.

Сосунецъ, **ндя**, **сооунок**, **нвй**, **м**. Дѣтенышъ, сосущій матку.

Сотак, **ка**, **м**. Житель Шарншской стодяци въ Венгріи. О. 1861. I. 265.

Сотати, **таю**, **еш**, **гл**. Мотать. *Такий клуб усе сотаси, всі нитки висотаси*.

Сотатися, **таюся**, **ешся**, **гл**. 1) Мотаться. *Запхай нітці в середину, щоб не сталося. Його слова лилися з уст одно за другим, немаче соталися низкою*. Левц. Пов. 244. 2) О людях: сновать. *Довгенко треба етатися поміж хатки, кім доберемося до міста*. Св. Л. 23.

Сотворитель, **дл**, **м**. Создатель. *Боже мій милий, сотвори телю небескій*. ЗЮЮР. I. 35.

Сотворити. См. Сотворяти.

Сотворінна, **нв**, **с**. Творение, существо. *На землі, у землі, у морі... і скрізь бачив усе, кожному людину, кожне найменше сотворіне*. Гв. I. 83.

Сотворити, **раю**, **еш**, **сов**. в. **сотворити**, **рй**, **рш**, **гл**. Сотворять, сотворить, создавать, создать. *Сотвори Бог дівичину*. Чуб. V. 482.

Сотенний, **а**, **в**. Сотенный. *Приходить один сотенний осаула* Сим. 226.

Сотѣнство, **ва**, **с**. Званіе сотника. *Од отця до сина так сотѣнство і переходило*. Кн. II. 52.

Сотѣнька, **кв**, **ж**. Ум. отъ сотня.

Сотішатъ, **шаю**, **еш**, **сов**. в. **сотішати**, **шу**, **шш**, **гл** = **Утішати**, **утішати**. *Виклику Іванко половиночку (копи), сотішив дівичину-челядиночку*. Мил. 88.

Сотѣя, **кв**, **ж**. 1) Сотня, сотенка. *Таку віці все на три сотці*. Чуб. 2) Натка, вѣзка. *Сотка гребів*. Радом. у.

Сотѣнь, **ка**, **Сотѣньк**. *Лучше живий хорунжий, як мертий сотник*. Ном. Ум. Сотничок.

Сотніківна, **нв**, **ж**. Дочь сотника. Стор. I. 33.

Сотніківський, **в**, **в**. Сотничій. *К чертам пужни сотнікївське харпацтво*. Стор. I. 242.

Сотнікувати, **кюю**, **еш**, **гл**. Занимать должность сотника.

Сотницький, **а**, **в**. Сотничій.

Сотниченко, **ка**, **м**. Сынъ сотника.

Сотничка, **кв**, **ж**. Жена сотника. Шевч. 311. *А за ним його сотничка Харчица*. О. 1861. XI. Кух. 18.

Сотничок, **чек**, **м**. Ум. отъ сотник.

Сотня, **ні**, **ж**. 1) Сотня, сто штукъ. 2) Часть козацкаго полка. 3) Въ старой Украинѣ XVII в. извѣстная часть территоріи, состоявшая изъ нѣсколькихъ курінів и сама составлявшая часть полка. Ум. Сѣтенька.

Сотяня, **нв**, **м**. Обыватель сотни.

Софія, **фія**, **ж**. Змѣя Pelias cherssea. Шух. I. 22.

Софорок, **рку**, **м**. Соусъ къ вареной курицѣ, приготоленной на томъ бульовѣ, въ которомъ курица варилась. *Готова страва вся стояла... телячий лизень тут лежав, яги і до сорorkу кури*. Котл. Ев. V. 14. См. Суфорка.

Сох, **хй**, **ж**. 1) Столбъ, подпорка, предметъ вѣлообразная на концѣ, напр. на соху опирается матица хаты, верхняя часть крыши въ кюу; на ней вращаетъ рычагъ колодезьнаго журавля; **сохами** называютъ также столбики или подпорки,

на которыхъ уставляеся печь и пр. Вас. 196. Шух. I. 109, 237. Также каждый изъ четырехъ столбовъ по угламъ хаты. Kolb. I. 55, 59. *Оце хата! дві сохи та соломи трохи.* Ном. № 1500. *Ой ніч стоїть на сохар.* МУЕ. Ш. 85. 2) Ножка терлиці въ видѣ развилки. Шух. I. 147. 3) Соха. Чуб. II. 83. *І соха в землі, і воли в ярмі.* Чуб. V. 1118. 4) Мѣра пахотвой земли въ двѣ пятыхъ части десятины (потому что для вспашки одной десятины необходимо $2\frac{1}{2}$ дня работы одной сохой). Черниг. г. Ум. Сшна, сбшечна.

Сохар, ра, м. Бревно съ развилкой, стоящее на плоту сплаваго лѣса (тальби), — на немъ плотовщикъ кладетъ свои вещи. Шух. I. 181.

Сохвалити, лѣю, еш, гл. Восхвалять. *А козакъ сидить у корчмі та мед-вино кружас, корму сохваляє.* ЗОЮР. I. 219.

Сохнути, хну, еш, гл. 1) Сохнуть. *В ніч положу, — мокне, на воду положу, — сохне.* (Заг.: віск). Ном. № 141, стр. 295. 2) Сохнуть, увядать. *Вяне, сохне сиротою.* Шевч. *Ой чого ж ти, козаченку, ще і молод, да сохнеш?* Грин. Ш. 234.

Сохраний, а, е. Осторожный. Шух. I. 79. **Сохраниво, нар.** Осторожно. Шух. I. 80.

Сохтивий, а, е. Годвий, пригодный. Шух. I. 170.

Сохтувати, тїю, еш, гл. Сгѣшнить. Вх. Зв. 65.

Обхур, ра, м. Вилка для зимней ловли рыбы.

Соцький, кого, м. Сотскій. Чуб. V. 973. *Настановляють того мужика соцьким.* Грин. II. 245.

Соцькувати, кїю, еш, гл. Быть сотскимъ. *Мій син соцькував.* Новомоск. у.

Сочевця, ці, ж. Чечевича. *Роди, Боже, жито, тиеницю, горох, сочевцю.* Чуб. III. 456. Ум. **Сочевична, сочивонья.** Чуб. III. 163. *Сочивонья густа.* Чуб. III. 136.

Сочити, чї, чїш, гл. Подстерегать, выслѣживать. *Я буду сочити: тільки ви заснете, я зараз усі обїруу горізи.* *Наш кіт мишу сочить.* Черанг. г.

Сочивонька, ки, ж. Ум. отъ сочевicia. **Сочечка, ки, ж.** Ум. отъ соха.

Сошняк, кá, м. Сошнякъ, рѣзакъ въ сохѣ. Ном., ст. 300, № 370.

Сошелїтиса, плїбис, пашис, гл. Сцѣпиться, соединиться, сойтисъ. *Ой росли, росли да і схилилися (явір з березою),*

вище церковки да і сощелилися. Чуб. V. 713.

Сбá, обї, ж. Пт. Соя, *Coryus glandarius.* Ном. X. 14029. Вх. Пч. II. 10.

Сбáшний, а, е=Сояшний.

Сбáшник, ка, м.=Сояшник.

Сбáшниковий, а, е=Сояшниковий.

Сбáшница, ці, ж.=Сояшница. Чуб. I. 114.

Сояшничїна, ня, ж.=Сояшничина. Ум. *Сояшничїна. Зачав робити загощи: де була сояшничїнка, буряника, — все пошло на загощи.* Чуб. II. 36.

Сояшничїня, ня, с.=Сояшничїня. Новомоск. у.

Сбáшно, нар.=Сояшно.

Спад, ду, м. Наклонъ, покатость. Мик. 480. *Як би ж млик стояв нижче, аніж вода у ставу, то спад був би великий от і добре б молов.* Канев. у. *Треба так зробити, щоб спад був од стїни, то вода стїкатиме.* Камен. у.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

Спадати, дáю, еш, сов. в. спáсти, дї, дѣш, гл. 1) Упадати, упасть, свалиться, свалиться, спастъ. *Нех на тебе всі нещастя з сеїта спаде і з неба.* Чуб. V. 406. *Без божїої волї і волос з голови не спаде.* Ном. № 26. *Ляха кров, сльози, муки спадуть на вас і на вашї взуки.* Чуб. V. 236. 2) Падать, спадывать, спастъ, опастъ. ЗОЮР. I. 12. *Ряса його.... спадала навкруг його такими ж догими флядами.* Левци. I. 134. *Шапка з голови спала.* 3) Смышаться, осыпаться (о перерзломъ хлѣбѣ). *Нема часу свого жати. бо панське спадав.* Нп. 4) Входитъ, войти судномъ въ рѣку. *На Лиман-рїку іспадали.* АД. I. 217. 5) Стегать, стечь. *Вода в Днїстр спаде.* Грин. III. 251. 6) Доставаться, достаться въ наслѣдство. *Все на його спало, що було в батька.* НВольн. у. *Спав на мене великий масток.* 7) — з чбго: — з рбзуму. *Глупїть, поглупїть. Ні, нашї козакї ще з розуму не спали, щоб вовка од бїди словали.* Глїб. — з гблосу.

нулася, куди очі спали. МВ. (О. 1862. I. 104). 9)—на що:—на думку. Приходить, прийти в голову, на мысль. *Ти ізнов чогось сумуєш, Наталко! ізнов тобі щось на думку спало.* Котл. Нп.—на моні. Вскликать, вскочить на коня. *Ой не спієш Нечаско та на хоника спасти.* Мет. 406.—на стѣжку. Идти, пойти по слѣдямъ кого. *От і я на дідову стѣжку спала.* Лебед. у.

Спадистий, а, е. Поганий, отлогіи. *Бєрі... спадистий.* Млак. 86. 2) О животн.: много їдний і не жирький. *Спадистий кім.* Вх. Зн. 65.

Спадовий, а, б. Наслѣдственный. *Внодобала я в простій козаці спадкову пизу своїм поважким родом.* Г. Варв. 425.

Спадоє, джу, м. Наслѣдство. Г. Варв. 364. К. ХП. 86. *Не мавши спадку, не матимеш і упадку.* Ном. *Од якоїс тїтки у спадку йому достався.* МВ. (О. 1862. I. 48). Иногда только во мн. ч. Мнж. 192.

Спадщєк, ш, ж. Наслѣдство.

Спадь, де, ж. Часть вѣршки. (См.) Пух. I. 227.

Спакувати, в'ю, ш, гл. Упаковать, уложитъ. *Спакували все на від.* Нібольв. у. *Спакували свої тлумочки і всі разом пішли до Ягнту.* Гв. I. 108.

Спадати, ляю, ш, гл. Сгорѣти. *Чотири свічі спалили, поки твою дочку вінчали.* Грин. III. 464.

Спалахотити, коч'у, тїш, гл. = **Спалахнути**. Желех. *Земля запалиться і згорить ціла, спалахотить небо з сонцем, місяцем і зіздами.* Гн. II. 79.

Спалахнути, хн'у, нѣш, гл. Вспыхнуть. **Спальй**, а, е. Унаслѣдованый. *По батьковї спалий.* (Лобод).

Спалити, ляю, ш, гл. 1) Сжечь. *Спалив та й попел по степу розвіяв.* ЗОЮР. I. 120 *Та ні вітер його не звіє, ні сонце його не спале.* Мет. 208. 2) Опалити (сопльцемъ кожу). 3) Безл. Менѣ соалїло. Я вспылїть, меня взорвало. Павлогр. у.

Спалитися, лїєся, лишся, гл. 1) Сжечься. *Щоб спалилася з держачами отпа геспєська буцгаря.* Стор. I. 157. 2) Вспыхнуть, вспылить. *Спалїєсь він та до мене з кулаками.* Павлогр. у.

Спальє, лї, ж. Мѣсто, гдѣ выжженї лїсь. Вх. Зн. 65.

Спам'ятати, тїю, ш, гл. Вспомнить. *Не спам'ятаю коли саме це діялось.* Канев. у.

Спам'ятатися, тїюся, шєся, гл. Опомнитися, прийти в себя. *Як упав,—зуби стїє, ледве спам'ятався.* Чуб. V. 1081.

Спанїлий, а, е. Превратившїся в барина. *Не спанїлі, не слопїлі діти Україки.* К. Досв. 251.

Спанїти, мїю, ш, гл. Превратиться в барина, стать бариною.

Спаннї, нї, с. Совѣ, спаньє. *З спаннїя не купиш коня, а з лежї не справиш одежї.* Ном. № 11299. *Спаннї немї.* Не спитяся, вѣтъ сва. *Карим очам спаннїя нема, а нїжкам сточину.* Мет. 85.

Спанонїтєся, шудя, шїшея, гл. = **Спанїти**. Вх. Зн. 46.

Спантєлїчїти, чу, чїш, гл. Сбить сь толку. *Чоловіка спантєлїचितь мирська суєта.* К. ЧР. 138.

Спантєлїчитєся, чуся, чїшєся, гл. Сбїтєся сь толку. *Спантєлїчїєсь, небожє.* Ном. № 5173.

Спар, ру, м. 1) = **Спека**. Вх. Лем. 468. 2) = **Садно**. Вх. Зн. 65.

Спєра, рш, ж. = **Шпара**. Угор.

Спєрїти, рю, ршш, гл. 1) Обжечь, обварити, обдать билаткомъ. *Як би го окропом спарив.* Ном. № 3386. 2) —шїю. *Патереть рабочей скотинї шєю, напр. ярмомъ.* Херс. у. 3) Отколотити. *А ти моїх орендарїв нагайкою спарив.* Рудан. I. 37.

Спєрїтєся, рюєся, ршєся, гл. Обжечься, обваритєся. *Спаривєся, як на окропї.* Ном. № 3386.

Спєранїй, а, е. Душний. Желех.

Спєрно, нар. Душно. Вх. Зн. 65.

Спаровлїти, ляю, ш, гл. = **Справляти**. *Менї, Івасю Вдовиченку, коня на славу спаровляло.* Мет. 416.

Спарувати, рїю, ш, гл. Женити, вдатъ замужъ, сочетать бракомъ. *Спарувати парубка з дївчиною.* Кв. I. 191.

Спаруватєся, ружєся, шєся, гл. Женитєся, выйти замужъ, вступити в бракъ. *На всєїднїй у недїлю вона спарувалась з слїпим своїм.* Шевч.

Спас, са, м. 1) Празднїє 6 августа, Преображенїє. *Прийшов Спас—держи рукавиці про запас.* Ном. № 468. 2) Спаситель. 3) Церковъ во имя Спасителя. *У Межигородьского Спаса трїчі причацалась.* Шевч.

І. Спасати, сїю, ш, сов. в. спасати, с'у, сѣш, гл. Спасать, спасти (о душевномъ спасєніи). *Хто хоче душу свою спасти.*

Св. Мр. VIII. 35. Чорна риза не спасе, а біла в гріх те введе. Ном. № 204.

П. Спасати, саю, еш, сов. в. спасти, оу, сѣш, гл. Выпасывать, вынасти, давати скоту сѣдлати посьвы, траву. Там чумаки ходять, в руках воли водять, траву спагато. Чуб. V. 964. Треба спасти жито, бо велике вже ПВолыя. у. Также: сѣдлати, сѣсть (растевия—о травоводномъ животномъ). Зіле спагае сиви оленець. АД. I. 33.

Спасатися, саюся, ешся, сов. в. спастися, оуся, сѣшся, гл. 1) Спасаться, спастись (о душевномъ спасеніи). Недалеко відісія спагаться пустельник. Стор. I. 106. Я ся піду пимати, як ся гріхів спагати. Нп. На гріх не спагнѣся. Отъ грѣха не убѣжишь. Ном. № 97. 2) Только несов. в. Говѣть.

Спасѣний, а, в. 1) Спасшійся. Живе він там (у печері) багато років...—став спаєний. Грин. II. 150—151. 2) Благой. Діло спашене і богоугодне. К. Кр. 9.

Спасѣник, ка, м. 1) Спагающій свою душу, праведникъ, угодникъ. К. Бай. 118. К. III. 290. 2) Говѣльщикъ, спагающійся. Спасеники ідуць до церкви.

Спасѣницький, а, в. Отнощійся къ спагающему свою душу или говѣющему. К. ПС. 118.

Спасѣниця, ці, ж. 1) Спагающая свою душу. К. ПС. 118. 2) Говѣльщица.

Спасибі, спашібіг, спашібу, меж. 1) Спасибо, благодарю. Левин. Пов. 369. Спасибі вам за я. їжк. ЗОЮР. I. 66. Таки, спашібу йому, добрий на старости був. Рудч. Ск. I. 77. 2) Мала, малія спашібі. Мало пользы, толку, небольшая польза. Жита—хвалить ласку богу: ярина змилила: речки теж припалали, сшалюло сучею та зітром, з їз. мала спашібі. Валиць. у. Мала спашібі з того, що він на самій горіці сedit, самою горілкою шинкуе, а хліба не приробляє,—малу спашібі заробить. Васиць. у. Зімою день малий: вже по обіді з того дня малий спашібі. Рк. Чювнц.

Спаситель, ля, м. Спаситель, Спаситель міра, І. Христось. Богові молились, Спастиелю хрестились. Нп.

Спасів, сова, в. Спасовъ. Спашова бороді. Пучекъ нескатыхъ стеблей хлѣба, обыкновенно связуемій на концѣ сжатой вѣвы жнецами. Чуб. III. 226.

Спасівка, ки, ж. 1) Успенскій постъ.

Спасівка-ласівка, а Петрівка-голодіка. Ном. № 482. 2) Сорть грушъ или яблогъ.

Спашісезьжѣ, а, в. Бывающій въ успенскій постъ. Швидко висохла вона (хата) на гарячому спашісезькому соці. Левин. I. 331.

Спашінна, ня, ж. Спасеніе (духовное). З дурного говіння не буде спашінна. Ном. № 133. Ой хто мене поцілує,—заробить спашінна. Грин. III. 634. Ум. Спашіннячо. Ном. № 2428.

Спашкудити, джу, дш, гл. Изгадити, испакостить. Старий стару хвалє, що добрий борцъ варє, а молодий свою гудити: що не вварє, то спашкуить. Чуб. V. 1128.

Спашкудитися, джуся, дшся, гл. Изгадиться, испакоститься.

Спашовѣць, едѣ, м. Тотъ, кто производитъ потрану, шукал свой скоть на чужое поле. Рк. Левин.

Спашти, ся. Спашати.

Спашті, ся. См. Опашати, ся.

Спаші, сплѣ, спш, гл. Спать. Карі очі не сплять ночі. Мет. 85. Спаші,—ам паше! Славяв. у. или: спаші,—ам глѣя гнє. Лебед. у. Сильно хочется спать.

Спашітися, спашіться, гл. безл. Спашаться. Йому нічєнка не спашіться. Мет. 75. І світ настав, а Ярки не спш ся,—ридає. Шенч.

Спашітки, спашітоньки, спашіточєи, спашітуні, спашітунєчки, спашітєси, спашітєчєчки, гл. Ум. отъ спати. А спашітки таке, що мати її родила до сна. Ном. № 11313. Ще дічинка спашітоньки не клалась. Мет. 28. Стелю постіль білу і спашіточєи ляжу. Чуб. V. 620. Спашітєси на білій подуєі!—говорять ребенку, укладывая его спать.

Спашіхнути. См. Спашувати.

Спашувати, хую, еш, сов. в. спашхнутк, хнѣ, вѣш, гл. 1) Вспыхивать, вспыхнуть. Іскра до покутя спашнула (госпі будуть). Ном. № 11797. 2) Вспыхивать, вспыхнуть (о румянцѣ), густо покрасѣть. Рум'янецъ густий спашував на личку. МВ. II. 94.

Спашѣра, ри, ж. Прогулка. Да що ж вока, пане брате, від явором робить? Ой з тим розлучником на спашѣру ходить. Чуб. V. 385.

Спашѣр, ру, м.—Спашѣра. Вийшла она на рає на спашѣр. Чуб. II. 133.

Спашіти, чѣ, чш, гл. Искривить, покосить, погнуть.

Спашічтєи, чѣся, чшся, гл. Искри-

в'ється, покосяться. *Спачились двері.* Камен. у.

Спачка, *жн, ж.*—*Спачка.* Лохв. у.

Спаш, *шу, м.* Потрава, порча скотиною трави или хліба на полях. Мкр. Г. 21. *Займи скотину і візьми за спаш.* Сим. 217 *Горобці шкочу роблять, а синиця в спаш упаде.* Ном. № 4071. *Між листом повисертались боками дозгі і круті білі гарбузи, немаче воли на спашу.* Левец. Пов. 227.

Спашав, *ного, с.* Плата за потраву. *Спашного два півкарбованця.* Камен. у.

Співніти, *вию, ніш, гл.* Исповняти. *Полт. г. Коли б Господь співнив мое жадання.* К. Іов. 13.

Спéка, *жн, ж.* Зной, жарь. Левец. Пов. 226. *На дворі стала спека, аж дихати важко.* Левец.

Спéкається, *кався, вшся, гл. 1)*—*чогб.* Избавиться, отвязаться, отдѣляться. 2)—*з ним.* Связаться съ кѣмъ. *Ото вона спекалася з ним, а то й розпекалася.* Харьк. г.

Спекотá, *тї, жс.*—*Спека.* НВолын. у.

Спекти, *чү, чѣш, гл. 1)* Испечь. *Пече наша, пече, спечи нам коровай грече!* Нп. *Не вітжай,—не остатке ще спекли.* Ном. 2) Изжарить. *Спик чорне поросля.* МВ ІО. 1862. Ш. 64). *Курочку спекла.* О. 1862.

І. 30. *Ту рибку скажіть, щоб спекли.* Мвж. 25. 3) Сжечь (человѣка). *Гетьмана, що на огні ляжи спекли.* Шевч. 234. 4)—*рака.* *Покрасить, сконфузья.* Офицерик трошки спик рака, що одвик по своєму розмовляти, К. ДС. 19.

Спектїся, *чүся, чѣшся, гл. 1)* Испечься. *Спекся хліб.* 2) Изжариться. *Ще гуска не спеклася.* 3) Быть опаленнымъ солнцемъ.

Спéрва, *опéрву, нар.* Сначала. *Сперва твое будем їсти, а тоді мое.* Рудч. Ск. II. 156.

Сперéd, *пред.* Изъ-подъ, передъ, съ, отъ. *Сперед моїх очей втік.* Чуб. *Скікнув милій сперед очей, тільки вчула свист.* Чуб. *Іван прийме сперед тлого коня сіно, а м'ясо ложить перед ним.* Рудч.

Спéреда, *нар.*—*Спереду.* *Ще-ще спереди, а заду на чорта хододить.* Ном. № 2910.

Спередити. См. *Сперезжати.*

Спéреду, *нар.* Спереди, впереди.

Сперезати, *жю, вш, сов. в.* *спередити, джү, дїш, гл.* Оперезать, опередить. *Не спережай, Іване, їли поруч.* Камен. у. *Шливуть качки в два рядочки, одна й одну спережав.* Мет. 57. *Думка думку*

спережав. МВ. І. *Він спереди мене ко-нем.* Екат. у.

Сперéчати, *чюю, вш, сов. в.* *сперéчати, чу, чш, гл.*—*жогб.* 1) Уговаривать не дѣлать чого, удерживать. *Я його сперечав: бійся Бога, не їдь, теперки ні!* Камен. у. 2) Препятствовать, воспрепятствовать. *Рубають собі лїс у пана, ніхто не сперече, бо то ніч.* Камен. у.

Сперéчатися, *чююся, вшся, гл.* Спорить. *Та се було тоді, як ми з ним сперечалися за землю.* Уман. у. *Стара Тихониха трохи сперечалась, а батько згодився.* Левец. I. 20.

Сперéчатися, *чүся, чшся, гл.* Перечисъ, противитъся. *Дід не сперечився.* Левец. Пов. 234.

Спéрти, *ся.* См. *Спирати, ся.*

Спéрш, *спéршу, нар.* Сначала, прежде. *Чи воно так і спершу було, як Христос не породився?* ЗЮОР. I. 12.

Спéчалити, *люб, лиш, гл.* Опечалить. *Що ти, сестро, зробила, нашу матір спечлила?* Pauli.

Спéчний, *в, е.* Жаркій, душний (о дѣт). Вх. Пч. 65.

Спéчно, *нар.* Жарко, душно (на дворѣ). Вх. Зн. 44.

Співати, *вюю, вш, сов. в.* *співати, віп'ю, віп'еш, гл.* Пить, испивать, выпить, изпить. *Тут тобі не буяати, червоної крові не спивати.* Чуб. I. 131. *Дала дівчина козакові кохан-зілля спити.* Чуб. V. 429. (Нехай) *з кумою Хмельницькою мед-вино спиває.* Pauli. *Спили зелене вино.* Чуб. III. 400.

Співатиися, *вююся, вшся, сов. в.* *співатиися, віп'юся, віп'ешся, гл.* Спиваться, спиться. *Чи ти, мужу, спився, чи ти скрутився.* Чул. V. 1081.

Спиж, *жу, м. 1)* Бронза, мѣдъ, кольчатий металлъ. 2) Зірубка, углубленіе, виробленое въ кускѣ дерева. Шух. I. 87, 93. 3) Раст. *Cornus sanguinea* L. ЗЮЗО. I. 129.

Спижарня, *ні, ж.* Чувлять для провизіи, кладовая.

Спижовий, *в, е.* Бронзовий, мѣдний. ЗЮОР. I.

Спїяти, *лю, лш, гл.* Подвять пиль. *Їду я,—це як подіє вітер, так і спїлив киптюгу поперед мене.* Новомоск. у.

Спїльня, *нар.* Пристально. *Спїльня на синєє море собі поглядає.* АІ. I. 188. Ум. *Спїльнїньна.*

Спильнувати, ню́, еш, гл. Во время явится. Вх. Лем. 468.

Спін, ну, м. Оставовка, удержъ. См. Ули. *А пташки без перестану, без спину вистіювали.* Левци. I. 125. Ум. **Спінном.** *Нема спинку вдвоиному синку.* Чуб. V. 275.

Спіня, ни, ж. Спива. *Кров дзюркотить, булькотить з спини.* ЗОЮР. I. 146. Ум. **Спіняна, спінючка.**

Спінати, нajo, еш, сов. в. сп'ястї, зпнїу́, зпнїеш, гл. = Спвнати, спвнати. *За ким жїнка у погоню — хвтає, спинає, серцем називає.* Чуб. V. 736. 2) Застегивать, застегнуть, прищипывать, скальвать. сколоть.

Спвнати́ся, нajoся, ешся, сов. в. сп'ястїся, зпнїю́ся, зпнїешся, гл. 1) Застегиваться, застегнуться, прищипываться, прикалываться, приколоться. 2) Подниматься, ставоваться. *На ноги сп'яетсь.* Левци. Ставоваться на цыпочки, приподниматься на пальцах; вообще тянуться къ чему-либо выше стоящему. *Вїйшла я до неї вчора, вона спинається на вїкно.* МВ. I. 3) О лошади: ставоваться, стать на дыбы. 4) Спорить, возставать, возстать противъ кого. *Як то проти старшини спвнати́ся.* Капев. у. *Мені не можна спвнати́ся з старшиною, бо сина у москалі оддасть.* Капев. у.

Спвнати, оя. См. Спвнати, ся.

Спнїев, ки, ж. Ум. отъ спина.

Спннковїй, а, е. Спннной, со спны. *Спннкова щетина.* Полт. г. 2) Переносно: самый отборный, лучший. *Саме спннково панство.* Мир. ХРВ. 418.

Спннкувати, кю́, еш, гл. Двгаться на спннв лежа. *Та за нею спннкує.* Мвж. 132.

Спннок, вку, м. Ум. отъ спни.

Спнночка, ки, ж. Ум. отъ спнна.

Спвнато́чити, чу, чнш, гл. Всунуть, втиснуть. *Хоть же смерть к тобі прискоче, — слави в землю не спвнточе.* Котя. Од. 494.

Спвнчатїся, чajoся, ешся, гл. = Спвнати́ся 3. *Хиба це можно спвнчатїся з губернатором?* Волков. у.

Спннjака, ки, ж. Ув. отъ спнна. *Спннjака в нїс, болячка в спннjаку, поздорюваю, як скажешу собаку.* Ном. № 372.

Спннjати, нajo, еш, сов. в. спннjати, нjо́, нїш, гл. Остававлять, оставовить, удерживать, удержать. *Ой гуляла, волю мала, мати не спннjала.* Грив. III. 268.

Ой не спннjайте у стагу води, нехай вода рине. О. 1861. IV. 83.

Спннjати́ся, нajoся, ешся, сов. в. спннjати́ся, нjо́ся, нїшся, гл. Остававляться, оставовиться, удерживаться, удержаться. *Пшла б на край свїта, не спннjалась би.* Левци. I. 54. *Час не спннjается.* МВ. I. 150.

Спнс, ся, м. Копье. *Як удорить... спнсом у груди.* Мет. 454. *Скоро настиг, зараз його і проколов спнсом.* ЗОЮР. I. 120.

Спсати́, ся. См. Спсавуати, ся.

Спсавати, кajo, еш, гл. Сожрать, уничтожить? *Ледачого нїгде не спсав.* Ном. № 3229.

Спсiсок, сжу, м. 1) Спсiсокъ, записъ. *Ти вже вписаний з наших спсiскіє.* Грив. II. 149. *У сїльські спсiски так його записали.* Кв. I. 228. 2) Копїя.

Спсiсувати, сжу, еш, сов. в. спсiсати, шї́, шеш, гл. 1) Спсiсывать, спсiсать, перенисывать, переписывать. *Спсiсуючи сї епїтахої, я дисуває.* Стор. II. 145. 2) Описывать, описать, излагать, изложить письменно. *От і спсiсали на бумагу да в Борзну.* ЗОЮР. I. 71. *Як зо мною була праштика, но варто нївїтї спсiсати цеє.* Драг. 63. 3) Испсiсывать, испсiсать. *Уже спсiсав увесь папер, — давайте це, бо немаде писати.* — *шїру* Испсiсрять, испсiсрить тїло знаками ударовъ. *То то ж то так звелїв всю шкуру скрїзь спсiсати, що то тобі нема і курці де хловати.* Г. Арт. (О. 1861. III. 87). 4) Рисовать, варисовать. *Писав три днї і три ночї, заклї спсiсав чорнї очї.* Мет. 10. *Спшшу твоє бїле личенько на бумазї, прїбїру твоє бїле личенько в кїмнатї.* Чуб. V. 312.

Спсiсуватися, сжуєся, ешся, сов. в.. спсiсати́ся, шї́ся, шешся, гл. Спсiсываться, спсiсаться.

Спсiсьмїнна, спсiсьмїнська, нар. Свнсока, по учевому. Котя. Ев. VI. 81. *Оце же так заговорив вам спсiсьмїнська.* Стор. I. 68.

Спшт, ту, м. 1) = Спштоє. *Зїрвали в чужому саду кїлька ягїд на спшт.* Черн. у. 2) Разспштити. *Взяти кого на спшт.*

Спштати, тajo, еш, гл. Спроснтъ. *Не спштавши голови, не лїзь до нїг.* Ном. № 3838. *Все розбертїти та ї спштайте тодї себе: що ми?* Шевч.

Спштати́ся, тajoся, ешся, гл. Спроснтъ, разспштити, спсiснться. *Спштаетсья нїя*

і колоди, як прийдеться до чого. Ном. № 9782.

Спати. ся. См. Сливати, ся.

Спатлювати, тлію, еш, гл. Смолою крупничатої муки. Яраля пишениченка у стійку. Ми її зеступемо, на короваї спатлюємо. О. 1862. IV. 13. Ой мельнику, мелочиченку, спитлюй мені пишениченку. Грин. III. 660.

Спатов, тву, м. Проба, испытание. Ном. № 4279. Хиба на спаток узяти білі, яка то вона буде.

Спатувати, тую, еш, гл. Пробовать, испытывать. Негай дурнями броди спитують. Черк. у.

Спитуватися, туюся, ешся, гл. = Спитувати. Спитувався він жінку вловляти, ти не така то вона. МВ. (О. 1862. III. 60).

Спахати, хаю, еш, сов. в. зіпхну́ти, зіпхну́, зіпхнею, гл. Спихивати, спихнуть, стаяквувати, столкнуті. Мужик з печі став— нікто його не спихав. Ном. № 7050.

Спихієв, нар. = Спихня. По них ходити красне діва спихойка. Гол. I. 335.

Спідца, ці, ж. 1) Спидца (въ колесѣ). Рудч. Чп. 250. Котилися вози з гори, поламалися спици. Чуб. V. 323. 2) Часть гончарнаго бруга. См. Круг 11. 3) Часть млині ручніго. (См.). Шух. I. 104. 4) Въ срубленомъ деревѣ сузь, тонкая часть котораго отрублена. Шух. I. 187.

Спичак, кá, м. 1) Молодой росток камыша. О. 1862. I. 55. 2) Рыба-самецъ въ то время, когда оны трется. Мнж. 192.

Спичаство́, а, е. Острокопечный.

Спичаство, нар. Острокопечное.

Спичка, ки, ж. Острокопечная палочка. Як очей на спичку не повидовбує. Ном. № 3440.

Спичня, нар. = Пично. Ой приїхав щиглик спичня, сів собі в саду на вишні. Чуб. V. 1127.

Спича́ти, щу́, щіш, гл. Запичать. Птаж спичав. Вх. Лем. 469.

Спіа, ву, м. Півіе. Серед пачоціє кїток і спію пташикого побачимось. Левин. I. 303. Музики і спіи замовкли. Стор. М. Пр 54

Співа, ва, ж. Півіе, півня. А де же Гонта?... чому не співає? нема його; тепер йому мабуть не во неї, не до співи. Шевч. 201

Співа́к, кá, м. 1) Півець. Спивак, танцюра на всі руки. Котл. Ев. IV. 11. Так ось коли побачив співака! яка мальована

та штучна птиця. Греб. 391. 2) Півчій. 3) Названіє собаки. Колб. I. 65. 4) Пт. Sylvia, травникъ. Вх. Пч. II. 14. Ум. Співа́ченко, співа́ччи. Федьк. I. 28. Півничок-співачок. Мнж. 3.

Співа́к, ки, м. = Співак 1, 2. Греб. 389. Співають співаки,— щоб вас побрали собаки. Ном. № 12446.

Співа́кка, ки, ж. Півсьн. Не співаки у співака. Гол. I. 172. Ум. Співа́ночка. Лукаш. 146.

Співа́ння, ня, с. Півіе. Співання в п'ятилицю, а спідання в медію ніколи не мінється. Ном. № 539. Ум. Співа́ннячко. Чуб. III. 109.

Співа́ночка, ки, ж. Ум. отъ співанна. **Співа́ти,** ваю, еш, гл. Півть. В полі пташки літають, веселенько співають. Мет. 65. На гусях грєє, красно співає. Раулі. На два криласи, можна співаши. Ном. № 6964.

Співа́тися, ваюся, ешся, гл. Півтсья. Г. Барв. 222. Пісня сама співалася. Левин. Пов. 25.

Співа́цький, а, е. Отво піієся къ півчу, півчєму.

Співа́ченько, ка, м. Ум. отъ співак.

Співа́чка, ки, ж. 1) Півца. 2) Півунья. Дають дівачатам-співачкам. О. 1862. IV. 24.

Співа́чок, чкá, м. Ум. отъ співак.

Співець, вцá, м. 1) Півець. Співець славутикий Митуса. Кост. (О. 1861. III. 30). Замовк співець. О. 1862. VШ. 11. 2) Поетъ.

Співі́лий, а, е = Співучий. Які співіліє баби. Черниг. г. Соловей ишній удасться дуже співілий. Волч. у.

Співі́лий, а, е. Півучий. Матиє же свашеньки співій. Гол. II. 665. 2) Мелодическій, музыкальній.

Співо́ччи, ну́, нощ, гл. Сразу громко запеть. Раптом яні співоє! двієнко-толенько. МВ. (О. 1862. III. 64).

Співо́чий, а, е. Півчій. Весела, мота пташка співока. МВ. I. Співочу птицю чути. Св. I. 295.

Співо́чка, ки, ж. Ум. отъ співа, но встрічено только въ значен.: півунья. Всякі співочки співають, сидячи, або літаючи, кожна своім голосчком: там, під вітхо сидить соловейко.... О. 1862. IV. 72.

Співробі́тник, ка, м. Сотрудникъ. Ну,

доброго собі співробітника придбала Польща! Морд. Пн. 104.

Співробітниця, ці, ж. Сотрудница. Желех.

Співувати, вую, еш, гл. П'євати. Вх. Лем. 469.

Співує, ня, м. П'євує. Змієв. у. Мир. ХРВ. 131.

Співує, хн, ж. П'євує. *Співує* невиница. Мир. ХРВ. 113.

Співучий, а, в. 1) Любачий п'єть, много поющій. Черк. у. 2) П'євучій. *Голосок тиший, співучий*. О. 1862. IX. 69.

Спід, спбду, м. 1) Исподъ, низъ, нижняя часть. *Моливсь за нхъ, як сонце світ на землю рано розсипало, моливсь, як промені спускало воно під спід землі і гніт*. Мгр. Г. 68. *Підверне свід собі під спід*. Котл. Ен. III. 74. *Піднали сосну від споду до верха*. Чуб. V. 394. *Споди* у невода—нижній край. Вас. 186. 2) Дно. *Сворбайте, хлонці, юшку, а риба на споді*. Ном. № 11997. 3) Глубина, глубь. 4) Паванка, подбой. *Жулан голубий на версі, красний на споді*. ЗОЮР. I. 97.

Спід, предл. Изъ-подъ. *Спід* ринки та на доц. Ном. № 1792.

Спідка, ва, ж. 1) Изнанка. *Спідка добра, а верх побрянй*. 2) Основазіє. Вх. Лем. 401. 3) Корка нижня у хл'їба. *Взяла наляницю, поступала, покляла щиколотками під спідку*. Левиц. Пов. 197. *Скоріше вибрав на тарілку, весь коровай на мир роздав; а музикантам тільки спідку*. Азв. 36. 4) Дно большой лодки (дуба). Мвж. 180. 5) м. Варежинъ въ кожаныхъ рукавицахъ. Мвж. 192.

Спідловий, а, в. Сд'їлавийсй подальмъ. *Може чие ще не спідлене серце важко заб'ється, до серця озв'ється*. К. ХП. 43.

Спідляти, ляю, еш, гл. Сд'їлятьсй подальмъ. К. Дз. 213.

Спідповідати, джу, даш, гл. Обмануть, обваджить я не вспознати. *Поступилися прийти на роботу, а далі й нема й спідповідали мене*. Волч. у.

Спідвік, ва, м. = Спідняк 1. Шух. I. 103, 146

Спідвіда, ці, ж. 1) Юбка. Чуб. VII. 428, 429. Гол. Од. 49. КС. 1893. V. 284. 2) Часть полушубка отъ тали ввизъ. Вас. 155. Ум. Спідвичка, спідвиченька.

Спідвичка, ва, ж. Юбечка. *Спідвичка не зїходить*. Грин. Ш. 268.

Спідвичка, км, ж. Ум. отъ спіднича.

Спідвій, я, в. Пижвій, исподвій. Рудч. Ск. I. 4. *Фе!* сказала Катерина, заколивши спідню губу. Левиц. Пов. 143. *Спідня щелепа. Спідня одежа*.

Спідв'яз, ка, м. 1) Нижний жерновъ на мельницѣ. 2) Нижний пильщикъ 3) Дво кобыз. КС. 1882. VIII. 281. 4) Часть гончарнаго круга. См. Круг 11. Вас. 179. Шух. I. 260-262. 5) Святое молоко. *Вершки з глечиків позбирають, а спідняк позливають у сулей та ото й продають дешево*. Каневск. у.

Спідв'язка, ва, ж. Доска на дѣл'ї жельзнаго кузова. Вх. Лем. 469.

Спідручний, а, о. О волгъ, запряженномъ въ плугъ: тотъ, который идетъ со стороны погонича.

Спідспбду, нар. Снизу. со два. Рк. Левиц.

Спідсести, с'їду, деш, гл.—кого. *Занять чье мѣсто, замѣнить кого*. Чуб. VI. 20.

Спідтїха, спідтїшка, нар. Исподтїшка. *Спідтїшка-тїшка підкраденця*. Шенч. *Спідтїшка мїшки рве*. Ном. № 3033.

Спідушка, ва, ж. = Спідка 3. Рк. Левиц.

Спїж, жу, м. спїжовий, а, в. = Спїж, спїжовий. Гн. II. 72. *Спїжовї гармати*. К. Досв. 103.

Спїзнавати, няю, еш, сов. в. спїзна-ти, єаю, еш, гл. Узнавать, узнаеть. *Бога в Тройцї спїзнала*. Чуб. I. 181. *Врат сестри не спїзнав*. Чуб. V. 918.

Спїзнаватися, няюся, єаюся, ешся, сов. в. спїзнається, няюся, єаюся, ешся, гл. Знакомитьсй, познакомитьсй, сходиться, сойтисй. *Як з тобою спїзнались, —сухі дуби розвивались*. Чуб. V. 62. *Ой хвортуно, хвортунонько, що ти нам зробила, дали ти нам спїзнатисй, тепер розлучила*. Чуб. V. 278.

Спїзнається, няюся, єаюся, гл. Оппоздать. *Спїзняюся, то мамі проведуть*. МВ. I. 157.

Спїзнаєти, няю, еш, гл. Поймать. *А дивиться, який славний пїжик, тра його спїзнаєти*. Рудч. Ск. II. 74.

Спїзнаєти, няю, меш, гл. = Спїзнаєти. *От-от зайця спїзнаєти*. Св. Л. 96.

Спїзняй, а, в. Спїзняй. *Іх зрїзують, як*

спілий колос в полі. Іов. 54. Ум. Спілєнький, спілєсенний.

Спіліти, лію, еш, гл. Содрівати, дьлаться спілимь. Як почина ожима спіліть, то червона, а як приспіє,—чорна. Черк. у.

Спілеа, жи, ж. Компанія, товарищество. Чоловік та жінка, то одна спілка. Ном. Тримай спіаму. Вести компанію. Не тримай з панамі спілки.

Спілєуванія, ня, с. Свошеніє, общєніє.

Спілєувати, кую, еш, гл.—в жи. Быть вь компаніи, дьлать что-либо сообща, имѣть свошенія, связи съ кѣмь.

Спілчливий, а, в. Склонный, способный къ дѣйствіямъ вь компаніи, хороший товарищ вь общємъ дѣлѣ. Иван чоловік спілчливий; як спілчливі люде, то добре, а як той соб, а той цабе, то зле. Черк. у. (Лобод.).

Спілжити, жу, жиш, гл. Ослабить. Мусить долишний обруч підбити угору, аби трохи спілжити—звільнити долги та тоді забити дно у затір. Шух. I. 250.

Спільвий, а, в. Общій, совмѣстный. К. ЧР. 427. Це спільний хлѣб. Черк. у. Розмова стала спільною. Левнц. Пов. 262.

Спільнє, ка, м. 1) Члєвъ товарищества, общества, артели, компаньонъ. Левч. 59. 2) Соучастникъ, сообщникъ, сотоварищъ. Спрах напав на синів Заведєєвих, що були спільниками Симонові. Ев. Л. V. 10. 3) Берущій землю съ половини. Спільники садили капусту з половини. Екат. у.

Спільнєсть, ности, ж. Общность, единєніє. До гурту, до громади, до спільности закликають. К. (О. 1861. I. 311).

Спільво, нар. Совмѣстно, общими силами.

Спілнѣтв, нѣ, неш, гл.—Спом'янути. Бога не спілнѣтв. Шух. I. 215.

Спілстѣтися, щѣся, стѣшся, гл. Отомстить. Спілстѣвся на мені. Борз. у.

Спінка, ки, ж. Запонка. Гол. Од. 66.

Спінь, ня, м. Острый конецъ веретена какъ обыкновеннаго, такъ и входящаго вь составъ сложныхъ сварадовъ, напр. гонч. круга. Шух. I. 148, 257, 262.

Спір, спіру, м. 1) Споръ. Ні спєру, ні

ласки. Ном. № 7622. 2) Спорость, успѣшность вь работѣ. У їх великий спір у молочі. Кієв. у. Постаріли ми ще за сі годи,—нема і того стору в руках, що й тоді був. Г. Барв. 503. 3) ? То були відьми і збирали спір із жита, щоб не було уроджаю. Грин. I. 284. 4) Астма. Шух. I. 36. 5) Нагроможденныя кучи вскрываюся и снова смерзаюся льда. Вх. Уг. 268.

Спірати, раю, еш, сов. в. спєрти, зіпру, зіпреш, гл. 1) Опирають, опереть, упирать, опереться. 2) Удерживать, удержать, останавливать, остановить. Спєрло дѣх. Захватило двухъ, вельзя дышать. У зовка аж дѣх спєрло. Рудч. Ск. I. 3. 3) Препятствовать, воспрепятствовать, запретить. Ди дочко за Твдіра, я тобі не спєраю. Федьк. То їх батько, жартувати не спєрас. Федьк. I. 118.

Спіратися, раюся, ешся, сов. в. спєртися, зіпруся, зіпрешся, гл. 1) Опирається, опереться, упираться, опереться. Радюк стоя до нівочі, спєртиши на тин. Левнц. Пов. 189. На пужалко.... спіратися. Рудч. Чп. 203. 2) Упирають, опереться, заупрямляються. Хтів пак, щоб теперка йшли до нього, так люде спєрлися, що треба кукурузи збрати. Камен. у. 3) Спорить, заспорить. Спєрея зо мною так, що ну. Черк. у.

Спірати, рю, рѣш, гл. Отколотить. Вх. Лєм. 469.

Спірея, ки, ж. Споръ.

Спірний, а, в. 1) Скорый, быстрый. Спірний кінъ. Канєв. у. Суше жито спірне молотити. Лебєд. у. Чоловік спірний до роботи. Кієв. у. 2) Спорный, прибыльный, выгодный. Набитом злий не спірний. Ном. № 10374. Яке не вилягло то не поплуталось жито, те спірне косити, а те—ні. Волч. у.

Спірніца, ці, ж. Сорть луку. Вас. 205.

Спірно, нар. Споро, спорво, успѣшно. У гурті ітється спірно і каша. Ном. № 10731. У дворі плідно, а в коморі спірно. Чуб. III. 366. Спірно копас—ворт чарку дати. ПРольм. у.

Спіса, си, ж. Рыболовный сварадь, то же, что и бєті, но вьогда съ однимъ только зубцомъ. Вх. Пч. II. 25.

Спіти, спію, еш, гл. Зрѣть, спѣть. Ой з-за гори вітер віс—калина не спіє. Чуб. V. 83.

Спіт'яв'яння, ня, с. Встр'яча. Левниц. I. 284.

Спіт'яв'ят, ся. См. II. Спотикати, ся.

Спіт'яв'ятися. См. I. Спотикатися.

Спіт'яв'ят, нію, еш, гл. 1) Вспот'ять. покритися потомъ. Як укритися коужом на лежанці, то так спіт'яв'ят. 2) Запот'ять. Накрили борщ тарілкою, а вона а спіт'яв'яла. Новооск. у.

Спіт'яв'ят, вію, еш, гл. = **Спіт'яв'ят**. Гал.

Спіх, ху, м. Посп'явність, скорость, сп'яхъ, проворство. За діякою було дуже багато смотів (важати), а св. Петро й каже: Господи милостивий, де цій діяці пара, що вона має спіх такий? Грнц. II. 145. У роботі багато сміху, — то мало спіху. Павлогр. у. Знай заводить та заводить, а спіху нема. Кв. Ум. Спішбн. Ном. № 10374.

Спішв'ят, влю, вш, гл. Окончатъ плшв. Канев. у.

Спіш'ят, ш'у, ш'єш, гл. Сп'яш'ять. Хто спіш'ить, людей сміш'ить. Ном. № 5381.

Спіш'ятися, ш'юся, ш'яш'юся, гл. Торопитися. Іде до неї, не спіш'ятися. МВ. II. 170.

Спішній, а, в. Торопливий, сп'яшний. Робота спішна, як кажуть, людей сміш'ить.

Спішно, нар. Посп'яшно, скоро, сп'яшно. Сили козаки і поїхали спішно. К. ЧР. 327. Дарма, що спішний на одно око, а спішно робе чоботи. Волч. у.

Спішбн, ш'єї, м. Ум. отъ спіх.

Сплав, ву, м. 1) Проливной дождь. Іде він, аж лонуз страшенний сплав, ріка ніби море шуміє. Федьк. I. 91. 2) Плотъ изъ сплавого л'вса. Кімен. у. Черк. у. Черемоном плытуть сплazzi в далеку чужину. Млак. 91. 3) Родъ женской бол'зни. ВЗ. V. 64. См. Славня.

Сплав'ят, в'яю, еш, гл. Пислав'ять. Я звесь Дунай ісплав'яв, да т'кого не видав. Чуб. V. 922.

Сплав'ятка, ка, ж. Сплавленіє, перевезеніє по вод'ї сплавомъ. Шух. I. 181.

Сплав'яв'яння, ня, с. Перевозка водою, сплавомъ.

Сплав'ят, л'яю, еш, гл. Сплав'ять. спонать в'янь по теченію.

Сплавній, а, в. Судоходный, сплавный.

Сплавник, ка, м. Плотовщикъ.

Сплавній, ні, ж. 1) — біла. Б'влн. 2) — чер-

в'на. а) Кровотеченіє при родахъ. НВолн. у. б) Меастрואція. Новооск. у.

Сплавов'ят, а, б. О жєнщин'ї: больная сплавом. Іду шукати сплавової жєнчки. ЕЗ. V. 64.

Сплав'ят, чу, чєш, гл. 1) Зплакати. Сплав'ят над ними (процїючись), поблагословіє їх. Гл. I. 145. Вона смала, сплавкала, та й дома ся зостала. Гол. I. 216. 2) Выплакати. Сплавкала очі темної н'чі, що світ'юлька не бачу. Чуб. V. 184.

Сплав'яўти, в'яў, в'єш, гл. Всплав'яўти.

Сплав'ят, шу, шєш, гл. Сог'ятъ? Воруна нап'язв, сорока на смиче, а горбчик, жєв'ящ'ї гл'пчик, полотенце сплавце. Чуб. V. 1144.

Сплав'яв'ят, ч'юю, еш, сов. в. опл'ят'яті, ч'у, тш, гл. Выплачивать, выплачивать. Грнц. I. 293. Давайте мені всю худобу, а я за ваші частини буду ем сплав'явати. Змів. у.

Сплав'ят, в'яю, еш. гл. Спл'ящ'ить.

Сплас'яўти, св'у, в'єш, гл. Всплеснуть.

ЗОЮР. II. 10. Оглянувшись назад себе, в долоні спласнула. Нп.

Сплєст'я, ся. См. Сплітати, ся.

Спл'єчатися, ч'єся, ч'єш'яся, гл. О лошади: вывихнуть плечо. А тутечки, жєні на лихо, спл'єчатися мій х'нз. Стор. II. 11.

Спл'яв'ят, вію, еш, сов. в. спл'яв'яті и спл'яст'я, в'у, в'єш, гл. 1) Сплав'ять, спл'яст'я, спл'яв'ят по вод'ї в'яв'яз. Третій раз ступиз — вода поїняла, вода поїняла й шапочка спл'яла. Грнц. III. 279. Як мій вік молодой спл'я! Г. В'рв. 114. 2) Вспл'яв'ять, вспл'яст'я. 3) Шокрив'ятися, покрив'ятися (жидкост'ю). 4) Спл'яст'я з розуму. Св'гш'сь ума. Вх. Зя. 65. 5) Спл'яв'ят на д'умку = Спл'ясти на д'умку. Спл'яв'ят й на д'умку та прок'ятта ніч. Мир. ХРВ. 231. Пусові постіль кр'їч'ю спл'ячє. Чуб. V. 621.

Спл'яв'яв'ят, гую, еш, сов. в. спл'яв'яўти, г'уў, в'єш, гл. Спр'ягив'ять, спр'ягну'ть, вспр'ягив'ять, вспр'ягну'ть. Спл'янула так моз ц'їркун або блоха. Котг. Ън. V. 1. 21.

Спл'яв'яв'ят, ну, в'єш, гл. = Спл'яв'ят. Ой втонула дізimonioкка, втонула, їно тусточка китавєа наверх спл'янула. Чуб. V. 368.

Спл'яст'я. См. Спл'яв'ят.

Спл'яв'яв'ят, р'юю, еш, гл. = Спл'яв'яв'ят.

Спл'ят'ят, т'яю, еш, сов. в. спл'єст'я, т'у, т'єш, гл. 1) Спл'єг'ять, спл'єст'я, св'язив'ять, св'язз'ять, св'язив'ять, св'яз'ять. Дивується собі і дума: який би рєп'язь ще спл'єст'я?

Шевч. *Тобі рукавички хто сплетє.* Г. Дарв. 174. *Сплести панчішку. Сплести вінок.* 2) *Видумати, сочиняти.* *Дивись, ні за се, ні за те й сплетуть не знати чо.* О. 1862. VI. 87.

Сплетатися, тавося, ешося, сов. в. **оплетатися, турса, тешся,** гл. Сплетатись, сплестись, переплетатись, переплестись.

Сплітатка, ки, ж. Раст. *Cuscuta epilipsh.* Вх. Лем. 469.

Сплітати, шў, шіш, гл. Увечтожити. *Були-вісци, усі геть сплітати.* Кременч. у.

Сплодіти, джў, джш, гл. Произвести на світ, родити. *Та бодай тая річка риби не сплodiла.* Чуб. V. 331. *Не той тато, що сплodiв, а той, що вигодував, що до розуму довів.* Ном. № 7237.

Сплодітися, джўса, дышося, гл. Истощиться и перестать приносить плоды. *А знави.... чога в тебе земля не родить? Не того, що сплodiлася, ні!* Мир. ХРВ. 399.

Сплоха, нар. 1) Слабо, вяло. 2) Не сплха. Не скоро. *Сонце не сплхоа зійде—казає дід Панає.* Левци. I. 121.

Сплюбувати, вую, еш, сов. в. сплюбувати, ну, веш, гл. Сплевывать, сплюнуть. *Тричи треба сі слова проказати, за кожним разом по тричи сплюбувати.* Грин. II. 40. *Ой хоч поцілує, дак додолу сплюне.* Чуб. V. 842,

Сплювдрувати, рўю, еш, гл. Разграбить, разорити.

Сплюнути. См. **Сплюбувати.**

Сплюх, ха, м. Название зайца. Вх. Пч. II. 6.

Сплюха, хв, ж. Пт. Козодой. Змієв. у. Аваньевск. у. Левч. 58.

Сплюща, щі, ж. Ливень, проливной дождь. Вх. Зв. 65.

Сплющати, щāju, еш и сплющувати, щую, еш, сов. в. сплющити, щу, щеш, гл. Закрывать, загрыть, сомкнуть (о глазах). *Ручки зложу, очки сплющу та це слово скажу: через тебе, моя мила, в чорний гріб залаяжу.* Чуб. V. 232.

Сплющатися, щājuся, ешея и сплющуватися, щуюся, ешея, сов. в. сплющитися, щуся, щешся, гл. Закрывать, закрываться, сомкнуться (о глазах).

Сплющій, а, в. Совавый. *Сплющій, нес не уронить зайца.* Ном. № 7205.

Сплющити, ся. См. **Сплющувати, ся.**

Сплямувати, мўю, еш, гл. Запятнать. *Колій і Палій у дорогах, сплямованих кров'ю жупанак.* К. ЦН. 278. *Также не-*

реноско: запятнать. Г. Барв. 289. *Оце ж її збезчещено, сплямовано.* К. Бай. 114.

Сплямуватися, мўюся, ешея, гл. Запятнать себя (въ прямомъ и переносномъ значеніи). *Дилось, дивуючись, на кров з грязюю, що ви обидва нею сплямувались.* К. ЦН. 190.

Сплянтувати, тўю, еш, гл.—ліс. Разчищать. *Сплянтували ліс, плянту зробили, що й корня не видко.* Чуб. II. 183.

Сплітчий, сплітчий, а, в. Совный, спящий. *Добре, що не спав, а як би на сплячого напали вовки, то б були розірвали.* Камен. у.

Спобігати, гаю, еш, сов. в. спобігати, жў, жіш, гл. Настигать, настичь. *Лисиця де спобігла курку, то її.* Канев. у. *Несподіване лизо спобігло.* МВ. I. 38.

Споважати, жаю, еш, гл. Уважать. *Дай мені, Боже, сей поход сходити, знав би я, як свою матір у домі споважати.* Мет. 418.

Сповенити, нўю, віш, гл. Наполнить, вапитать (жидкостью). *Ти своєю сиров кров'ю землю сповенила.* Гол. III. 34.

Сповенитися, ніся, гіся, гл. Разлиться (о річкѣ). *Там ся річка сповенила, туди не перейдеш.* Гол. II. 433.

Сповивальниця, ці, ж. Таб.,—примущ. въ въ формѣ ум.: сповивальничка.—низ. въ свадебныхъ пѣсняхъ вовобрачная во время завязыванія ея головы въ жаякій уборъ (навітку). *Сповивальничка плаче, сповиватися хоче у танки в козанки, в томкій сернанки.* Грин. III. 548.

Сповівати, ваю, еш, сов. в. сповівати, вўю, еш, гл. 1) Завязывать, завязать, обвивать, обвить (тащю). 2) Пеленать, спеленать. *Там Пречиста свого сина купала, а спувивши, в шовкове сповила.* Чуб. III. 323.

Сповивач, ча, м. Свивальникъ. О. 1861. II. 7. Ум. **Сповивачи,**

Сповівати. См. **Сповивати.**

Сповитбу, тєф, м. Пеленки. *Дитина в сповитку.* Левци. I. 109. Ум. **Сповитбчок.** *Я ще в сповиточку зосталася сиротою.* МВ. II. 75.

Спогити, ти, с. Пеленаніе, пеленки. *Ой спи, дитя, без сповиття!* Маск.

Сповитўха, хи, ж. Повивальная бабка. *А бабі сповитусі пладуть у домовнику палицю.* ЗОЮР. II. 44.

Сповідання, ня, с. Исповѣдываніе, исповѣдь.

Сповідати, даю, еш, гл. Исповѣдывать:

а)—*ко́го. Під сповідає вже останнього,*
б)—*що. Той молиться, сповідає гріхи пе-
ред братом.* Шевч.

Сповідатися, даюся, ешся, гл. Исповідаватися. *Сповідайтесь, пакове, мило-
сердному Богу.* Макс. У угорск. угра-
нцелу есть сов. в.: *сповістися, віщуся,*
стихся—*призваться кому.* Вх. Уг. 269.

Сповіддя, дя, с. Исповѣдь, исповѣды-
ваніє. *Дорогий шаг до сповіддя, а після
сповіддя не велики.* Ном. № 7775.

Сповідняк, кі, м. Исповѣдующій. *Во-
но й сповідники оті у Київї грошей ду-
же багато мають, бо скільки людей ви-
сповіда.* Кавев. у.

Сповідниця, ці, ж. Въ сказкѣ: палка,
дубина, которою священникъ биятъ чабанѣ,
предполагавшаго, что такъ произво-
дится исповѣдь, почему и давняго палкѣ такое на-
званіє. Мвж. 105.

Сповідць, ді, ж. Исповѣдь. *До сповіди
готовся да все Богу молюся.* Мет. 371.

**Сповідрати, рāju, еш, сов. в. сповірати,
рю, рши, гл.** 1)—*на кого.* Довірять, до-
вѣрять кому. *На діда Бутурлаку усі свої
мастки сповірає.* КС. 1904. I. 279. 2)—*ко-
му.* Повірять, повѣрять, сообщать что
кому. *Своїх намірів він не сповіряє дома
нікому.* Мир. Пов. I. 161. *То Христа ж,
коли так, усе розкаже, що сповірила їй
подруга.* Мир. Пов. II. 93.

Сповідсти, він, віей, гл. Сказать, раз-
сказать. *Я ж би своему миленькому всю
правду сповісти.* Чуб. V. 5.

**Сповідати, щāju, еш, сов. в. сповісти-
ти, щү, стійш, гл.** Извѣщать, извѣстити,
увѣдомлять, увѣдомить. *Я один утік і
прибїг тебе сповістити.* К. Іов. 4.

Сповна, нар. 1) Вполнѣ. 2) Не сповна
рѣзуну. Не въ полномъ умѣ. *Його жінка
не сповна розуну.* Рудч. Ск. I. 187.

Сповняти, ся. См. Сповняти, ся.

**Сповняти, няю, еш, сов. в. оповняти,
ню, ниш, гл.** Наполнять, наполнить. *За-
стилайте столи, сповняйте кубочки.*
Мет. 131. *Будем їх двори сповняти, а
свої збідняти.* Г. Барв. 86.

**Сповнятися, няюся, ешся, сов. в. опов-
нятися, няюся, няшося, гл.** 1) Наполняться,
наполняться, становиться полнымъ. *Ужс
відро сповнилось водою. Тодї буду я (мі-
сяць) світити, як буду сповнятися.* Грив.
III. 296. 2) Наливаться, наливаться (о ко-

лосяхъ). *Ужс жито сповнилось.* НВо-
лын. у.

Споводувати, дāju, еш, гл. Вызвать,
послужить причиною.

Сповчати, вчу, чеш, гл. Сдѣлать, сма-
стерять (съ трудомъ). *Хату повчу та й
не сповчу й досї.* Вас. 208. *Платку най-
мичці яку сповчить.* Вас. 208.

Спогад, ду, м. Воспоминаніє. *Про гро-
ші чоловікові ні згаду, ні спогаду.* Грив.
II. 144.

Спогадати, даю, еш, гл. 1) Вспоминать,
припоминать. *Ой хоць мене родиночка з
мили м розлучила, спогадай же собі,
милий, як я тя любила.* Чуб. V. 236. *Спо-
гадай, чим був ти спершу.* К. XII. 61.
2) Вообразить, представить себѣ. *Як я
тебе кохаю,—не спогадаю.* Нп.

Споганяти, ся. См. Споганювати, ся.

**Споганювати, нюю, еш, сов. в. спо-
ганяти, ню, ниш, гл.** Изгаживать, изга-
дить, портить, испортить.

**Споганюватися, нююся, ешося, сов. в.
споганятися, нюся, нишся, гл.** Изгажи-
вать, изгадываться, испортиться.

**Споглядати, даю, еш, сов. в. спогля-
дути, ну, неш, гл.** Изглядывать, взгля-
нуть. Г. Барв. 208. *Ой видду я на зірку
та спогляну на зірку.* Нп. *Та на свого
цюру споглядає.* АД. I. 146. *А спогляне-
те, скільки згаду козацьких прапорів.*
К. ЦН. 309.

Спогонити, нів, ниш, гл. Догнать, на-
стигнуть. *Нещаслива година Прокопомья
спогонила.* Kolb. II. 54.

Спограти, рāju, еш, гл. 1) Обыграть,
взять верхъ въ игрѣ. 2) Побѣдить въ бою.
*Блискулї шаблями як блискавиця... хто
кого спограє, той тогс споймає.* Чуб. III.
279.

Спограти, грию, еш, гл. О жельзѣ: с-
варить, сызять. *Спограти треба ковало
сдну штабу до другої.* Могла. у.

Спогудати, джу, деш, гл.—**Огудати.**
Kolb. I. 108.

Сподарь, рј, м. Сокращ. *господарь.*
Государь, господинъ, хозяинъ. Котл. Ев.
I. 24. *Се беззаконис творилось либожь
за Деція-царя, чи за Нерона-сподаря.*
Шевч. Ви, сподарі, не шитайте та коз-
басу мені дайте. Грив. III. 36.

Сподаряка, ка, м. Ув. отъ сподарь.
Думу думає сподаряка. Мкр. Н. 23. *Сю-*

ди, туди повернуться—на все сподаряка. Нп.

Сподень, дня, м. Часть гончарнаго круга. См. Круг 11. Вас. 179.

Сподібати, баю, еш, гл. Встрѣтити. *Смерть його сподибала.* Гн. II. 232.

Сподіваний, а, в, о. Ожидаемый. *Не вернутися сподівані.* Шевч.

Сподіванка, ки, ж. Ожиданіе; надежда. *Сподівалась я невісточка, як ластівочки, собі на втіху.... Пішла моя сподіванка слідком за некрутами.* МВ. II. 12. *Билось наше серце солодкими сподіванками.* К. XII. 11.

Сподівання, ня, с. =Сподіванка.

Сподівати, ваю, еш, гл. Ожидать. *Лиси, братіку, тебе довіку не сподівати.* ЗОЮР. I. 27. *А на святу неділеньку я й стсли позастилаю і в гості вас, моя матінко, сподіваю.* Мил. 202. *До себе великого лицаря Семена Палія у гості сподівав.* Макс. (1849), 89.

Сподіватися, ваюся, ешся, гл. Ожидать, надѣяться. *Слави-пам'яті сподівалась.* ЗОЮР. I. 19. *Не сподівайтесь, мати, сына з походу вже довіку.* Макс. (1849), 110.

I. Сподітися, діюся, ешся, гл. =Сподіватися. *Де п'яниця неділю, а я ся сподію.* Чуб. V. 585. *От і сподійся з його добра.* Камен. у.

II. Сподітися, дінуся, нешся, гл. Дѣваться. *Десь то я, мої милі браття, та й сподінуся.* *Сподінувся нам Свірговський у сирій могилі.* А.Д. I. 160.

Сподіяти, дію, еш, гл. Совершать, сдѣлать. *Що ти починає, мій голубе? що ти сподіє?* МВ. (O. 1862. Ш. 71). *Нехай і так, нехай я гріх сподіє.* К. Юв. 40.

Сподіятися, діюся, ешся, гл. 1) Совершиться, сдѣлаться. *Оттакже то сподіялось.* Шевч. *Бюся сам себе спитати, чи се коли сподіється.* Шевч. 380. 2) =Сподіватися. *Де сподієся ніч кочувати, то там дві будеш.* Чуб. I. 269.

Сподоба, бя, ж. =Уподоба. *Дружини шукають, дружини такої, до сподоби мої.* Чуб. V. 35.

Сподобання, ня, с. =Сподоба. *Ані гречки, ні полови, ні колосування, побив дяку хем.... аж до сподобання.* Чуб. V. 674.

Сподобати, баю, еш, гл. =Уподобати. *Не сподобав козак діяки, пішов до вдовиці.* Грин. III. 250. *Ой піду я до млина,*

та до джуряого, сподобаю мельниченька кучеряого. Чуб. V. 17.

Сподобатию, б'юся, ешся, гл. =Уподобатю. *Ой дівчино-паняночко, сподобалось мені твоє личко.* Мет. 10.

Сподобіти. См. Сподобляти.

Сподобіти, ляю, еш, сов. в. сподобіти, б'ю, б'иш, гл. Украшати, украсить. *Робітна молода біла, ручкикік наробила, боярїв сподобила.* Гол. II. 127. *Голота, надівь богатю татарську одежу, говорить: Ой поле Килиїмське! бодай же ти літо й зиму зеленіло, як ти мене при нещасливій годині сподобило.* А.Д. I. 171.

Сподобний, а, в, о. Нравящійся; красивый. Употр. въ выраж.: *бути сподобним, сподобною*—нравиться. *Нам староста сподобний.* Рк. Левец. *Ой дівчино, дівчинонько, яка ти сподобна.* Грин. III. 645. *Кому то вже така краля не сподобна буде!* МВ. (O. 1862. Ш. 53). *А в шикарки мед-горілка добра, ще й до того діачина сподобна.* Чуб. V. 259.

Сподобітися, б'юся, б'ишся, гл. =Сподобатися. *В чистім полі, край дороги лягам сподобивск.* Чуб. V. 954.

Сподоб, дѣв, м., мн. ч. спідди. 1) Та часть курительной трубки, въ которую вставляється чубукъ Шух. I. 276. 2) Маленькая тарелочка. Вх. Лем. 469. 3) Спідний закладати в хімії. При закладкѣ хати класть въ углы различныя вещи: зелье, стекло, соль, деньги. Вх. Лем. 469.

Сподом, нар. Вязу. *Сподом обірвали вмиші, а зорі ще.* Камен. у.

Споживати, ваю, еш, сов. в. спожити, живіу, вѣш, гл. Употреблять, употребить (въ пищу), потреблять, потребить. *Споживайте, коли вам Бог суди.* Ном. № 10522. *Суди, Боже, звозити, в велику скирту зложити і з паками добрими спожити.* Чуб. III. 246. *Споживайте здорові! Кушайте на здорове.* Шух. I. 34.

Споживати, ляю, еш, сов. в. споживати, в'яю, в'иш, гл. Довольствоваться, удовольствоваться.

Споживок, вку, м. Потребленіе. *Рибу і спродував людяи.... а нѣ й собі на споживок шла.* МВ. II. 75.

Спожити. См. Споживати.

Спожиткувати, к'ю, еш, гл. 1) Воспользоваться, употребить съ пользою. 2) Съѣсть. *Як вони там трохи спожиткували, тогди забралися і пішли у свою дорогу.* Гн. I. 88.

Спожиток, тку, м. =Споживок. *Воро-*

на улітку хоч і що добре запопаде на спожиток, то все кричить „гайно, гайно“. Ном. № 14028.

Спожиттá, тá, с. Потребленіє, употребленіє. Коли що й робити, то видно, що не для свого спожиття, не для себе, а так, по значаю,—оби робити. МВ. (О. 1862. I. 98).

Спозадáвна, нар. Очень давно.

Спозаколішній, я, в. Очень давно бывший, съ оченъ давняго времени.

Спозивáти, в́ю, еш, гл. Привлечь къ суду. Г. Барв. 429. Я питаю у людей пороки, щоб таки його спозивати. Г. Барв. 335.

Спозирáти, ра́ю, еш, сов. в. спозирну́ти, ну́, в́еш, гл.=Споглядати, споглянути. На все цікавим оком спозирає. МВ. (О. 1862. III. 35). Спозирають на свіжі, ще теплі поляниці. Гв. I. 69.

Споб́ити, ся. См. Спокувати, ся. **Споб́ятися, кáюся, ешся, гл.** Закаятися. Я вже спобаявся пинти горляку. Змієв. у.

Споковбу́, споквола́, нар. Исподоволь, понемвогу. Так то нами ляжи наших паміє русиків до себе споквола своїми модами та вигодами попритягали. К. Хм. 21.

Споко́й, ко́ю, м. Покой, спокойствие, миръ, тишина. Заніє мене свий кінъ до дівчичи на spokój. Нп. Святий спокою, добре з тобою. Ном.

Спокійнісіньквий, в, в. Совершенно спокойный.

Спокійнісінько, нар. Совершенно спокойно.

Спокійний, в, в. Спокойный. Столо він гарний та спокійний. МВ. II. 27. Ум. Спокійнінький, spokійнісенякий

Спокі́во, нар. Спокойно. Ум. Спокія́ненько, spokійнісеняко. Він spokійненько собі й каже. МВ. (О. 1862. III. 50).

Споко́бити, ко́ю, іш, гл. Успокоить. Постіль моя spokóбитъ трохи муку. К. Іов. 16.

Споко́битися, ко́юся, ішся, гл. Упокоится, умереть. Я звинулась до попа хрестити, аж уже spokóбилась дитина. НВольв. у.

Споко́в, ко́ю, м.=Спокій.

Споковну́ку, нар. Искони На високих горах лежить spokóвнуку сніг. О. 1862. III. 33. Од spokóвнуку і донині зовалась од людей пустиня. Шевч. 378.

Споку́са, ся, ж. Испушение. Лилькуй-

те та моліться, щоб не ввійшли в спокусу. Єв. Мр. XIV. 38. І не введи нас у спокусу. Єв.

Споку́сити, ся. См. Испушати, ся. **Спокусливий, а, в.** Испуственный, соблазнительный. К. Бай. 73.

Споку́сник, ка, м. Испушитель. Єв. Мт. IV. 3.

Споку́сниця, ці, ж. Испушительница. К. Бай. 40. Раді б вони ту думку забавити, як гадику спокусницю. К. ЧР. 326.

Споку́та, ти, ж. Покаяніє.

Споку́тувати, ту́ю, еш, гл.—грѣх. Испушить грѣхъ. Грѣхи спокутувати. Ном. А ти грѣх свій спокутуєш в людях сиротою. Шевч.

Споку́шати, ша́ю, еш, сов. в. спокую́сити, шу́, ешш, гл. Испушати, испушать. Хиба не черт, щоб не спокусив? Ном. № 196.

Споку́шати́ся, ша́юся, ешся, сов. в. спокую́ситься, шу́ся, ешся, гл. Владать, впасть въ испушение.

Сполю́тис, лѣбєс, лѣшея, гл.=Сполатися. Ми з ним не сполумосъ. НВольв. у. (Лобод.).

Сполі́скувати, ку́ю, еш, сов. в. сполоска́ти, шу́, щеш, гл. Смыть, смыть, сполоскати, полизати, полить, смачувати, смочити. Вода все сполоче, личи злого слова ніколи. Ном. № 12867. Із тої гмари дрібний дощик хоще, ой він же мені голочку сполоче. Чуб. V. 1002. Сорочку сполочу. Г. Барв. 359.

Сполі́скуватися, ку́юся, ешся, сов. в. сполоска́тися, шу́ся, щешся, гл. Ополаскиваться, ополаскнуться, обмываться, обмывать, смачиваться, смочиться. Пиди, голляк, пиди, лалмай, пиди сполочися. Чуб. V. 1042.

Споло́жити, жу́, жиш, гл.—на рѣзи кому́. Возложить на кого, поручать кому. Там були такі коні, що ними тільки гній вивозять,—так йому сположили на руки їх чистити. Чуб. II. 291.

Споло́кувати, ку́ю, еш, сов. в. сполоска́ти, чу, щеш, гл.=Споліскувати, сполоскати. Желєх.

Сло́лом, нар.—в. Вистѣ съ. Його жінка мене вихала сполом з своєю дочкою. МВ. II. 75.

Споло́житє, ню, виш, гл. У Желєх.: сдѣлать краснымъ. Желєх. ссылається на нижеслѣдующее мѣсто буквинскої пѣсни: Ой маю я в царя мичку,—в чистім по-

лі могилку: карабінцями виорана, а кульками засіяна, білими тілом зволожена, кровцею сполонена. ЗОЖР. II. 579. Едва ли здѣсь во ошибку: вѣроятно, слѣдвало-бы: сполочена (отъ сполочати), какъ того и ряфма требовать. Второе значеніе у Желех. вѣрѣте: напоити, значитъ влагой, полить, сизьво смочить: *Кровцею землю сполонила*. См. Сполонитися и сповенити.

Сполонитися, *внѣся, внѣся, гл.* Наполняться, разлитися. Въ пѣсѣвъ мужъ до крови набилъ жеву такъ, что—кількі сѣни, кілька хата—кров се сполонила. Колв. II. 13. См. Сповенитися.

Сполоскати, *ся*. См. Сполоскувати. **Сполотти**, *лѣ, леш, гл.* Сполотъ.

Сполотъ, *ху, м.* Испугъ.

Сполотханий, *я, в.* Испуганный, встревоженный. Деякі хлопці вискакують з стѣнок, як сполотхані кури з сѣдала. Левец. I. 41.

Сполотхати, *хату, вш, гл.*—Сполотхати. Сполотхав пташку в вишинѣм садочку. Левец. *Нащо ти її так сполотхав?* Кв.

Сполотхатися, *хатися, вшся, гл.*—Сполотхатися. Се тей прийшов до тебе батько, то не сполотхайсе, не жатхись. Колв. Ев. II. 37.

Сполотхнути, *хнути, вѣш, гл.* Однокр. отъ сполотхати. Бспугнуть. Живе так, як сорока на тиму: хто їде,—сполотхне. Ном. № 2115.

Сполотхнутися, *внѣся, вѣшся, гл.* Однокр. отъ сполотхатися. Встрѣожитися, взовноватися. Народ, побачивши його, вельми сполотхнувся. Ев. Mr. IX. 15.

Сполотхити, *шѣ, швил, гл.* Встрѣожити, испугать. Не бойся ні ляхів, ні ляхької шати, як нас схотять сполотхити, утїнем до хати. Лукаш. 141.

Сполотхитися, *шѣся, швился, гл.* Встрѣожитися, испугатися.

Сполуватися, *лѣюся, вшся, гл.*—Сполуватися. Не сполувя з чужим, бо дуже зле буде; найкраща спілка—чоловік та жінка. Могил. у.

Сполудилок, *вѣв, м.* Послѣобѣденное время. Желех.

Сполудні, *нар.* Постѣ обѣда. Сиділи жінки якось сполудні при вулиці. ЕЗ. V. 85.

Сполучати, *чѣю, вш, сов. в.* сполучити, *чѣ, чѣш, гл.* Соединять, соединить. *Коммунча, сполучена таким задумом.* К. КП. 9.

Сполучитися, *лѣюся, вшся, гл.* Вступать въ компанію, въ товарищество. Як почали жиди та ляхи з паном Хмельницьким сполучитися, щоб пополам гива наварити. АД. II. 29.

Сполучити, *гаю, вш, сов. в.* сполучити, *жѣ, жѣш, гл.* Помогать, помочь. *Рятуй, рятуй рідну Україну, тобі Боже та й сполуче.* Нп. Нікого не сполуче, не порадит. Гв. II. 24. 2)—на що. Давать, дати возможность, средства. *На що нас Бог сполуч, тим і приймаем.* Ном. № 12087.

Сполучити, *ну, л.* Память, воспоминаваніе. *Посажу коло хатики на сполуч дружини і ядлунику, і грушечку, на сполуч диний.* Шевч.

Сполучити, *вѣю, вш, сов. в.* сполучити, *вѣти, вѣш, вѣш, гл.* Вспомявать, вспомянуть. *Та я ж рано встаю, то і вас спомяну, та я пізно лягаю, то я і вас споминаю.* Мил. 201. *Про любові спомяну.* Чуб. V. 58.

Сполучитися, *вѣюся, вѣшся, сов. в.* сполучитися, *вѣюся, вѣшся, гл.* Вспомяваться, вспомянуться. *Спомянувся їй яскокий Михайло.* МВ. I. 157.

Сполучити, *вѣк, вѣ, ж.* Воспомяваніе. Ном. № 13091. *Сполучка про ессетійній потоп.* К. Іов. 49. *І радійсній випадок принесе важку сполучку.* Мир. Пов. I. 138.

Сполучити, *вѣку, м.*—Сполучити. МВ. (КС. 1902. X. 151).

Сполучити, *нар.* Изъ средыни, между. *Сполучити садів видко церков.* Федьк.

Сполучити. См. Сполучити.

Сполучитися, *жѣюся, жѣшся, гл.*—Сполучитися. Сполучитися, як убогий на кисть. Ном. № 7905. *Коли ж хто не сполучеється грїшми, то він бере усячиною.* Кв.

Сполучитися, *вѣсте, ж.*—Сполучитися. Харьк.

Сполучити, *ся*. См. Сполучити, *ся*. **Сполучити**, *вѣ, ж.* Застѣжка, заповнка. Ум. Сполучити. Гол. Од. 15. См. Сполучити.

Сполучити, *дѣю, вш, сов. в.* сполучити, *дѣш, дѣш, гл.* Приучать, приучать, дати волю. *Сполучили його так, що й слова не нажи: бо старшиня я Канев. у.*

Сполучити, *дѣюся, вшся, сов. в.* сполучитися, *дѣюся, дѣшся, гл.* Приучаться, приучиться, новадитися. *Так і сполучився, щоб ласенко їсти.* Черк. у.

Сполучити, *вѣю, вш, сов. в.* спо-

пудати, пую, еш, гл. Повуждати, повудати, заохотити. *Спокукувала . . . хлопців до діла.* Г. Барв. 488. *Вони її спокуювали на добро.* Г. Барв. 487.

Спопеліти, лѣ, лѣш, гл. Обратити въ пепель.

Спопеліти, лїю, еш, гл. Обратитися въ пепель, истати. *Бодай стадо видикало, бодай кужель спопеліла, бодай дитя скаменіло.* Гол. I. 43.

Спопувати, пїю, еш, гл. Провести живя въ савѣ священника. *Пиний спопус або здякує собі, а військовим москалем не буде; цих часів з жадної статі у лоскалі беруть: з мицанської статі, з мужичої, з панської, з хунецької і з дугзовної статі.* Васильк. у.

Спорати, рю, еш, гл. — Упорати. Екат. у. *Спорали ячміне, а ще гречка зосталася.* Воцл. у.

Спораний, а, е. Грязный, порочный, сластолюбивый. Вх. Тем. 66.

Спорягтися, вїся, ніся, гл. Оскоритися. Вх. Зн. 66.

Спорий, а, е. 1) Скорый, успівный. *Де руки й озота, там спора робота.* Пом. № 11016. 2) Довольно большой, объемный.

Спорний, ні, ж. Прибыльность, умноженіе. Угор.

Спорити, рѣ, рїш, гл. Умножать, прибавляти, увеличивать. *Спори, Боже, хліба-соли і всего доволі.* Пом. № 12062. 2) Споспівствовать, благопріятствовать. *Хай вам Бог спорить.* Г. Барв. 221.

Спорїтиса, рїся, рїся, гл. 1) Умножаться, прибавлятися, увеличиваться. 2) Спорїтиса, удаватися.

Спорїтиса, рїся, рїся, гл. 1) Спорити. *Спорїтиса як за батьківщину.* Пом. № 2669. 2) Воли спорїтиса. Не парные воды несогласно идуть въ царѣ. Миж. 167.

Спорїш, шї, м. Раст. Polygonum aviculare L. Авн. 263. *Ой не стеліся, зелений спорїшу, а по крупїй горі.* О. 1861 IV. 103.

Спорїлий, спорїний, а, е. Люблящї спорїть. Маркв. 125.

Спородїти, джї, дш, гл. Родити. КС. 1883. VIII. 770. *Спородїла мене матїнка.* Грив. III. 256.

Спорожїти, ся, см. Спорожнати, ся.

Спорожїти, вїю, еш, гл. Опустѣти. *Млин моров, під льодою спорожїло, то й зуготить, як їдем.* Воцл. у.

Спорожїти, вїю, еш, сов. в. спорожїти, жїб, вїш, гл. Спорожїть, опорожїть. Рудч. Св. II. 199. *Недай спорожїю глечиком, а то він з водою.* Новомоск. у. *Корях той спорожїли.* Мер. Н. 31.

Спорожїтиса, вїся, еш, сов. в. спорожїтиса, жїбїся, нїся, гл. 1) Опорожїтиса, опорожїтиса. *Торба спорожїлиася.* Рудч. Св. II. 156. 2) Разрїшитиса отъ бременя. *Вона тепер у тяжї, а спорожїтиса, то буде робити.* НВолын. у.

Спорїти, рѣ, рїш, гл. 1) Вспорїти, изрїти. *Спорос (могнау) илуг тяженький.* Рудч. I. 26. 2) Высїчь. *Бодай кат спорос.* Пом. № 3686.

Спорохвїтити, спорохвїтити, вїю, еш, гл. Сгвїти, превратитися въ пилъ, въ труху (напр. о деревѣ). *Спорохвїтила груша.* Камен. у.

Спорохвїзка, кв, ж. Гвнлушка, кусокъ гвнлого дерева. Вх. Уг. 269.

Споршїти, шї, вїш, гл. Усыпати. *Удень берег Ворскли так біліє полотнами, моя сїдом споршїений.* Г. Барв. 221.

Споршїти, овї, вїш, гл. 1) Сорвать-си. *Рїба з гачка споршїла.* *Споршїло з коня.* Вх. Зн. 22. 2) Взбрызнути. *Як купиш скотину, то наברי у рот горїлки да й споршї, то скот не буде бити.* Грив. I. 15.

Споршївати, вю, еш, гл. 1) Обрызгать, окропить. 2) — рїзнїми. Выпороти.

Споршїда ди, ж. Сооруженіе. *Страшна споршїда: сїм гакїв залїзних стурцать поплї бойницями високо.* К. Бай. 71.

Споршїдувати, джю, еш, сов. в. споршїдїти, джї, дш, гл. Сооружать, соорудити; устраивать, устроить. *На скелях він житло собі споршїдї.* К. фок. 90. *Споршїдили церкву.* Г. Барв. 171.

Споршїжїти, жїю, еш, гл. — Споршїжївати.

Споршїжїти, жї, жш, гл. — Споршїжїти. *Старий собі нову свитку споршїжив.* Змія. у.

Споршїжїтиса, жїся, жїся, гл. Собраться со средствами, съ силами на что, приготовитися къ чему. *Я тільки споршїживсь їти в волость, аж і він тут їде.* Екат. у. *Що ти бокунцем ореш?* — *Та нема напоче, другого волика; оце насилу споршїжилсь на одного.* Чуб. II. 543.

Спорядїти, ся, см. Споряджати, ся. Споряджїти, джїю, еш, сов. в. споря-

дѣти, джѣ, дѣш, гл. Приготовлять, приготувати, снаряжати, снарядити, устривати, устроить. *Нові улїї струже, споряжає.* Г. Бар. 144. *Спорядимо перш воза, а тоді вже й обїдати.* Камен. у. *Спорядимо дві паровози, накладемо всього доброго та й рушай.* Г. Барв. 16. *Чому Господь так не спорядить тасу, щоб день суда його на світі знали.* К. Іов. 52. *Панї матко, спорядить обох (у некрути).* МВ. II. 12. *Одягла його, спорядила так, що не всякий пан так одягається.* Чуб. II. 273.

Споряджати́ся, джї́юся, ешся, сов. в. спорядити́ся, джї́юся, дї́шеся, гл. Готовитися, себиратися, собиратися, приготуватися, приготувитися; устриватися. *А далі ото вже й до весілля стали споряжатися.* Рудч. Ск. I. 151. *Ямарок почав споряжатися.* О. 1862. IX. 69.

Спосеред, нар. Изъ среды, изъ средины. *Яка ото людина гарна зикла німучи спосеред миру божого.* К. (Хата. 64). *Озавсь до нас іспосеред чужини знакомий голос.* К. Гр. Кв. 29.

Спосїб, собу, м. Средство, способъ, возможность.—**прибїрати.** Изыскивать средства. *Стали ляги спосїб прибїрати.* Макс. Жадним спбсом. Никакнїм образомъ. *Нї жадним способом не можна було приступити.* Рудч. Ск. I. 78. *Анї спбсобу. Нїтъ возможности, невозможн. Драг. 95, 102. Коїй не спсїб. Если вѣтъ возможность, средствъ. Драг. 82. Усїяній спсїб прибїрати. Изыскивать всевозможныя средства. Драг. 80. Усїяного бул там спбсобу. Употреблялись всевозможныя средства. Драг. 246. Уживати ляго спбсобу. Употреблять какое-либо средство. *Сього спбсобу рїдко уживають.* Драг. 74. *За добрим спбсобом.* При хорошихъ средствахъ. *Як за добрим спбсобом, то жїнка двїз два, три лежить, привївши дитинку, а як при бїдности, то й того самого дня встане.* Мирополь. Взїятїе на спбсоби. Употребить всѣ старанїя. Не спсїб. Неудобно, не мѣсто. *В сїнях не спсїб держати свиной.* Камен. у.*

Спосїбнїй, а, в, е. 1) Годнїй, пригоднїй, нужнїй. *Такий спосїбнїй, як вїл до корита.* Ном. № 6549. *Вїн мекї чоловїк спсїбнїй, бо вїн лїсу спереже, то й дров дасть.* Камен. у. 2) Удобнїй, надлежащїй, своєрременнїй. *Дорога спсїбна.* Шух. I. 180.

Спосїбо, нар. 1) Пригодно, нужно.

2) Удобно. *Возом спсїбнїи гїати, нїж дрогами.* Мїусск. окр. *Куди йому спсїбно йти.* Шух. I. 79.

Спосїбнїсть, ности, ж. 1) Пригодность. 2) Случай, оказїя.

Спосїбнїй, а, в=Спосїбнїй. *На що воно спосїбно, оце дерево?* Черн. г. *Пїдняє—дивлюсь, а воно спосїбно,—тернути сїрничок, то й є об вїцо.* Лебед. у.

Спосїбнїти, блю, бш, гл.—**ког до чїго.** Приучати, приготувати кѣ чему.

Спосїбнїти, блюся, бшся, гл. Быти пригоднїмъ, ити въ дѣло. *Багато докладу треба, як красить воєнку... оливо—й те спосїбнїтєся.* Лебед. у.

Спосїберегати, гїю, еш, сов. в. спсїберегати, режї, жїш, гл. Замѣчать, замѣтнїть. *Нї батько, нї мати не спсїберегали.* Г. Барв. 238.

Спосїгати, гїю, еш, сов. в. спсїгати, гну, еш, гл. 1) Настигать, наступити, захватувати, захватити, поймають. *Несподївана його, кажуть, смерть спсїгала.* МВ. II. 143. *Його спсїгали, як вїн утїкав.* Борз. у. 2) Успїсвати, успїтъ. *Не спсїгнїти було хто слово неуважне до мене заговорити, я вже... Федьк.*

Спсїгати, щї, стїш, гл. Проостити. *П'ятицїцу спсїгала.* Чуб. V. 524 *Треба поїдеділкувати, спсїгнїти три понедїлки.* Мнж. 161.

Спсїгнїти, см. Спсїчуватися.

Спсїчувати, гїю, еш, гл.=Спсїтити. *А написано та 12 п'ятицї та в году спсїчувати.* ЗЮЗО. II. 116.

Спсїудити, см. Спсїужати.

Спсїудити, джуся, дїшеся, гл. Одожити, завѣять. *Така позана сусїда, вже у її нїчого не спсїудишєся.*

Спсїужати, жїю, еш, сов. в. спсїудити, джу, дїш, гл. Помогать, помочь. одождати, одождити, ссужати. *Спсїудїте мене, пустїть чистити лїс, бо нїчим витопити.* Мїусск. окр. *Волїв спсїужали перевозити бїдним пашню, та й так тихенько декому роздавали всячину.* ЗЮЖР. II. 285.

Спбтаннїя, нар. Исподтишка, тайкомъ. *Черн. у. Пїдбїг та так спбтаннїя, мовчки лускує по голові.* Екат. у.

Спсїтворювати, рюю, еш, сов. в. спсїтворити, рю, рїш, гл. 1) Уродувати, изуродувати, исказити, обезобразити. *Лїхо не аморить, так спсїтворить.* Ном. № 2004. 2) Портити, вспортити, избало-

вати. Такий злопець натуристий. Чи мій його так малим сповирили? А тепер, як чого спотіс, так щоб було! Черн. у.

Спотика́йло, да, м. 1) Спотикаю́щійся. 2) = Спотімач. Варенука, спотикайло, сархарна паялька. Мкр. Н. 34.

I. Спотика́ти, каю, еш, гл. 1) Спотыкаться. Свої білі ніжки на сире коріння, на біле каміння спотикає. КС. 1882. XII. 500. Іде коза, коня веде, а кінй йому спотикає. Чуб. V. 43.

II. Спотика́ти, каю, еш, сов. в. спіт-ка́ти, каю, еш, гл. Встрѣчать, встрѣтяться. Котл. Ев. I. 26. Пиля та гуляла, поки лизо не спіткало. Шевч.

I. Спотика́тися, каюся, ешся, сов. в. спіткн́у́тися, ну́ся, нешся, гл. Спотыкаться, спотыкнуться. А на третім чгетім полі кінй ея спотикає. Чуб. V. 137. На паличку спіткнулася, на злуктєчко впаде. Мет. 14.

II. Спотика́тися, каюся, ешся, сов. в. спіткн́а́тися, каюся, ешся, гл. Встрѣчаться, встрѣтяться. Думає, доля зострінешся, — спіткалося. Горе. Шевч.

Спотикач, чу, м. Родь настєвнй. Оставаляє пляшка спотикачу. Котл. МЧ. 470. 2) Толчєкь, подзатпальникь. Спотикача як дав.

Спотикача́, нар. Спотыкаясь.

Спотикаю́ться, ну́ся, нешся, гл. = Спіткн́у́тися.

Спотинабу, спотинабу, нар. 1) Снача-ла, спервоначала. Миж. 192. Опл (чумаки) як виїхали, спотинабову у кожного багато зліба, їдять, не шкодують. Миж. 102. 2) Снова. Те ж збували, ззявся закупати зєячину всяку спотинабову. Мкр. Г. 49.

Спотиньга, нар. Исподтишка. Спотиньга в стєгно епилася. Котл. Ев. VI. 71. Це така собака, що спотиньга рєє. Миж. 192. Уєє спотиньга і потягну що небудь. Г. Барв. 365.

Спотич, нар. = Спотикача. Пішов він п'яний спотич додому. Камен. у.

Спотича, ки, ж. Столєзовєвє, прєтєновєвє. Найбільш має з станоєм спотичку нп. Опої йому спотичку рєбє. НВознян. у.

Спотіти, тію, еш, гл. Вспотѣть. Така хата тепла, що спотієш држачи. Ном. № 14036.

Спотрєбно, нар. = Потрєбно. Гол. III. 523.

Спохваті́тися, чу́ся, ти́ся, гл. Схва-

тяться, всєочать. Ой поїду я на Вкраїну ижиної шукати! Мила сповзатилася, у ноги яклокилася. Чуб. V. 791.

Спохвазу, нар. Второпяхъ, впопыхахъ. Виїздив я з дому та спохвату забуєся ззяти гроші. Рк. Левия.

Спохолом, нар. Косо, наклонно. Спохолом положити каміня. Вх. Лев. 469.

Спохильа, а, є. Покатый, наклонный.

Спохильра, нар. Изъ подлєбья, сурово. Сподмура дивиться. Волч. у.

Спохьва, нар. Наклонно. Шўх. I. 79. См. Слухово.

Споча́ту, нар. Сначала. Спочатку і цей цар їж не мї зєювать. Чуб. II. 207. Молоді жили спочатку мирно і щєсливо. Левин. Пов. 49.

Спочів, ву, м. Отдыхъ. Погоня вставаля, мене я тернах на спочиві минала. Макс.

Спочиваннє, ня, с. Отдохновение. Під вечір (сонцє) їде зєсім на спочивання. Чуб. I. 5.

Спочива́ти, ваю, еш, сов. в. спочі́ти, чїну, еш, гл. 1) Спать, почивать, выспаться. Хто поovní вилыває, той під тинам спочивов. Ном. № 11448. 2) Отдыхать, отдохнуть. Иноз кобзарь до Київа та й сіє спочивати. Шевч. Да де я бував, да де я літаю, — на калині спочиваю. Мет. 153.

Спочівшище, ща, с. Мѣсто отдыха. До вічного спочившища добралась. К. Дз. 191. Де захист нам, спочившище тише? К. ПС. 132.

Спочівок, вєу, м. = Спочив. Рудч. Чп. 254. Там собі безчєкне дев'ятого дня спочивок має. ЗОЮР. I. 37.

Спочіти, ву, м. = Спочивати.

Спочінок, неу, м. = Спол. КС. 1882. XII. 502. Будуть хримці та нагаїці, безбожні бусурмени, тебе, пішого-піхотинця, на спочинках минати. ЗОЮР. I. 33.

Спочіти. См. Спочивати.

Спочі́ти, ну́, неш, гл. = Спочіти. Ой як зєна собі сіла та й трошки спочкула. О. 1362. V. 71.

Спочувати, ваю, еш, сов. в. спочу́ти, чу́ю, еш, гл. 1) Чувствовать, почувствовать. Мені їж любі слова чуються, я їж козаня спочуваю. МВ. II. 146. 2) Со-чувствовать, посочувствовать. Я б і з малю дитиною розмовляла. Нехай мені спочує аби хто. МВ. II. 36. Вожа знов йому ячювляла свій жалє, свою тугу

на серці... Як же жалувас, як спочував. МВ. (О. 1862. I. 78).

Спосчуйливий, а, в. Сочувствуючий, сострадательний. МВ. III. 168.

Спосчутий, а, в. Сочувствуючий, сочувственный. *Знаходив дуже спосчутку собі душу.* К. XII 24.

Спочуття, ті, с. Чувство; чувствованіє; сочувствіє.

Спобуватися, шуюся, ешся, сон. в. спостійноя, шую, ешся, гл. Худати, исхудати оть поста. Шух. I. 41.

Спобувати, побую, еш, сов. в. спобіти, спбю, іш, гл. Сплавивати, сплотивти, пригварти, пригварти (о плотничьей, столярной работі).

Спобуватися, пемуюся, ешся, сон. в. спобітися, спбюся, ішся, гл. Быти силачиваему, силоченному, пригванному.

Справа, ви, ж. 1) Дѣло, дѣйствиє. *В той час була честь, слава — військовая справа.* Макс. Мельсьна справа. Пзохо! Пзохо дѣло! 2) Дѣло, тажба, судебный процесс. *Нехай судці розберуть тую справу.* НВолын. у. *З бабою і дідько справу програв.* О. 1862. X. 34. 3) Въ арифметикѣ: дѣйствиє. К. Гр. 100. Ков. Ар. 2. Чопирі справи з арифметики. О. 1862. X. 76. 4) У Миряго: актъ, дѣйствиє свѣдѣческаго произведенія. *Перемудрия. Комедія в п'яти справах.* (К. 1886). 5) Необходиміе для какаго либо дѣла инструмента, снаряда. *Заграв би вам, та бачите — справи нема, справи. Учора був на базарі — кобза зопсувалася, розвалилася" — А струни?"* "Тільки три осталося". Шевч. 267. Ум. Справа.

Справа, нар. Справа, съ нравой стороны. *Мизерники встать на мене справа.* К. Іов.

Справдѣний, а, в. Настоящій. *Справдѣний козак. Плутон чи Вельзевул у них не справдѣния істота.* К. Іов. 40

Справджувати, джую, еш, сов. в. справдіти, джю, дїш, гл. Исполняти, исполнять, осуществлять, осуществлять.

Справдив Танський своє слово. О. 1861. УП. 30. *Отцекий заповіт справдив я чесно.* К. ЦН. 175. *Справдив ти, що бачать чистим серцем діти.* К. Досв. 32.

Справджуватися, джуюся, ешся, сов. в. справдітися, джюся, дїшся, гл. Сбываться, сбыться, исполняться, исполниться, осуществляться, осуществиться. *От же справдилось дїявольське слово.* ЗОЮР. I. 139. *Той сон твій справдиться.* Шевч.

Справді, нар. Дѣйствиельно, въ самомъ дѣлѣ. *Пишов я на другий день, аж справді повнісінький улень самий п'ятиків.* ЗОЮР. I. 134.

Справдбуватися, добуваюся, ешся, гл. Доказывать, споря. *Справдовується зо мною.* Рг. Левяц.

Справедливий, а, в. 1) Справедливый. *Справедливого чоловіка, то й Бог любить.* Ном. № 6694. 2) Настоящій. *Справедливий чулик був.* МВ. I. 65. *Котра дівчина чорнобривая, та чарівниця справедливая, Чуб. Шукай, мати, шукай, мати, справедливої ворожки.* Чуб. У. 421.

Справедливо, нар. 1) Справедливо. 2) Дѣйствиельно.

Справіжний, а, в. Дѣйствиельный, настоящій. *Се вже бабі справіжні радощі.* Г. Барв. 501.

Справіяти, оя. См. Справляти, ся. **Справідля, дя, с.** = **Справа 4.** *Ходять по хатах та загадують, щоб у кожного було барило з водою і всяке справілля про пожежу.* Лубев. у.

Справіжчити, чу, чш, гл. Липшити дѣвственности. НВолын. у. (Лободов.).

Справіжкя, кя, ж. 1) Ум. оть справа. 2) Исправность. *За мого уриду все було під міркою, під лічкою, під вагою: одно слово — усюди лад був, скрізь справки були.* Васильк. у. 2) Сдѣла, мировая. Угор.

Справіляти, ляю, еш, сов. в. справіяти, вяю, вш, гл. 1) Дѣлать, сдѣлать, совершити, произвести. *Справіляти обід, бенієт. Давати обід справіляти.* Котл. Ен. II. 9. *Батько того дурня справив обід за дого.* Рудч. Ск. I. 158. *Прод на свої родини бенкет справля.* Сн. Мр. VI. 21 — *весіля.* Играть свадьбу. *Весілля справили як треба.* Стор. М. Пр. 150. — *танці.* Устраивать тавця, тавцювать. *А я в корчмі п'ю, гуляю, танці справляю.* АД. I. 184. — *реґоти.* Хохотать. *Зайдуть чужі люди у сашу, — вона з ними хи-хи та реґоти справляе.* Мир. Пов. II. 46. — *мовчанку.* Молчать, отмалчиваться. *Мати розмовляе з Одаркою, а вона сидить, мовчанку справляе.* Мир. Пов. II. 93. 2) Дѣлать, сдѣлать, купити (объ одеждѣ, снарядахъ, экипажахъ, скотѣ и пр.). *То хустку купила, то сорочок справила кілька.* МВ. I. *Справлю собі колясочку, протїжати буду.* Чуб. У. 106. *Справив собі пару коней.* Грля. I. 200. 3) — *грбші.* Взискывать, взысать, получить деньги. *Насилу справили гро-*

ші 4) Исправлять, исправить, виправити. *Гаже! не справивь горбатого і могила.* Ном. № 3221. 5) Указывать, указать, показывать дорогу. *Я чув що ти любиш битися.... Небоже! та й справив на свою мгайку дроняку.* Федь *Це якийсь чорт справив: блудили, блудили, насилу доїхали.*

Справля́тися, вля́юся, ешся, сов. в. **справі́тися, вляюся, вшся,** гл. 1) Управляться, управитися, дзлати, сдзлати своє діло. *Ну, справивсь,—гляди ж, щоб і друге діло зробив.* Рудч. Ск. I. 145. 2) Примириться, ковчати полюбівно. Угор.

Справни́й, а, в. Исправный, исполнительный. *Жінка моя зсвава, справна.* Г. Барн. 410.

Справни́сть, ности, ж. Исправность. **Справни́к, ка, м.** Исправникъ. Хата. 66. **Справни́ків, кова, во.** Принадлежащий исправнику, исправничий. *Раду таку подавав усім справників слуга, чи приятель.* МВ. II. 191.

Справни́ця, ці, ж. Присутственное место. *В справниці осталися судці з аудитором.* Федьк III. 150.

Справно, нар. Исправно.

Справува́ння, ня, с. 1) Отправление, исправление (должности). 2) Поведеице.

Справува́ти, в'ю, еш, гл. Отправлять, исправлять, исполнять (должность), вести (дзла). *Я діло за його справував і клопотавсь.* Зміев. у. *Загад діло справує.* Ном. № 1082.

Справува́тися, в'юся, ешся, гл. 1) Вести себя, поступать. *Піду у світ, а як я ся буду справуваати? буду я сьбі мужа глядати.* Гол. III. 397. 2) Справлятися, управлятися. *Зміев. у. Зося була дуже рада, що мати так добре справу-валася.* Левц. I. 390. 3)— з ним. Тягаться съ кѣмъ, судитися, доказувати, искати свои права. *Справується за м'шок.* НВольня. у. *Справувались ми, справувались з Іваном та и пішли НВольня.*

Спра́га, га, ж. Жажда. Федьк. III. 117. *Буде голод і спрага.* Гв. II. 79. *Від спраги мліти.* Млак. 99.

Спраго́в, ті, ж.— **Спека.** Вх. Лем. 469.

Спра́вний, я, в.— **Справни́й.** *Та и у батенька не знаю добра, ані добра, ні росоки, ні справного лиха.* Чуб. V. 224.

Справни́ти, виб, ніш, гл. Не работать, провести по праздничному (день). *Пятницю спостила, неділю справмила.* Чуб. V. 525.

Справно́в'ятити, тію, еш, гл. 1) Покрыться сифилитическими язвами. 2) Изгадиться, испакоститься, сдзлатися гадкинь, анука негоднынь.

Справно́вати, д'юю, еш, гл. Утомить, измучить, изнуричь работой.

Справно́ватися, д'ююся, ешся, гл. Утомиться, измучиться, изнуриться работой.

Справно́в'яти, справно́віку, справно́в'яти, нар. Искони. Г. Барн. 28. *Вербич по-всакриз холодий бува, так бо воно справно-в'яку ведеться.* Харьк. г. *Справно́в'яти були там бапти.* Екатеринбург.

Спрéжа, опрéжду, нар. Пржеде, въ прежнее время. *Чоч тепер не так, як спрежа було?* О. 1861. XI. Св. 62. *Ні, козаче, вока кажє, то спрежду бувало.* О. 1862. VIII. 56.

Спрéждевіку, спрежевіку, нар. Въ прежии времена, съ давнихъ временъ. *Спрéждевіку чорни були білі.* Миж. 128. *Шлях, та такий, що він там спреже-віку проложений.* Миж. 37.

Спрéч'ятися, чаюся, ешся, гл.— **Спереч'ятися.** *Я не хочу спреч'ятися із тобою через лиханія.* К ЧР. 227.

Спрéчка, ки, ж.— **Суперечка.** Радом. у. **Спрéч'івість, ности, ж.** Пререканіє, пререкословіє, споръ. *Дві туркені дам в заліку за єдику Катерину, а як спреч'івість о тім буде, єсть у мене з Польці люде.* Вол. г.

Спрéчний, а, в.— **Суперечни́й.**

Спрéвба, оприв'ба, бч, ж.— **Присна.** *На спривбѣ сидишь.* Лохв. у.

Спрі́жр'юватися, кр'ююся, ешся, сов. в. **спрі́жр'ятися, р'юся, ршся,** гл. Надо-вдять, надоѣсть, опротив'ять. *Пому єі то спржрило.* Гв. I. 177.

Спрі́са, св, ж. Временная подпорка въ видѣ столбика, съ выемкой на боцѣ, которой подпирають, при перестройкахъ, напр. потолокъ, если хотять поднять его выше. Гайсн. у.

Спрі́скати, см. **Спрі́скувати.**

Спрі́скатися, каюся, ешся, гл. Забрызгаться. *На дощечці у млинка фар-тух прала дівчина, сприсклася рибчи-ка....* Чуб. V. 1117.

Спрі́скувати, кую, еш, сов. з. **спрі́с-кати, свая, еш,** гл. Обрызгивать, обрыз-гать. *Ориє і води не треба було: слізь-ми сприскувала.* Св. Л. 207. *Ще б тре-ба святою водоцею сприскати.* Грин. II. 37.

Спрі́скуни, сну, жеш, гл. Взбрызнуть.

„Ос“ тоді її сприсува живучою водою.
Рудч. Ск. II. 109.

Спристрітати, річу, таш, гл. Сглазить.
Спристрітали хлопця лизі люде. Васильє. у.

Спристискувати, сзую, еш, гл. Тісня-
нять. Вх. Зн. 66.

Спрітний, а, в. Повятливий, смітливий,
ловкий, проворний. *Суддя такий був розумний та спритний, що яке б тсміне діло не було, зараз його на світ виведе.* Стор. I. 32. *Ти то спритний, як Матой до куропат.* Ном. № 6564.

Спрітність, ности, ж. Повятливість, смітливість, ловкість, проворство, находчивість. *Се діло зостане спритності жіночій.* Левич. I. 313.

Спрітно, нар. Понятливо, смітливо, ловко, проворно.

Спричинятися, нюся, няшся, гл. Помішаться, сойти сь ума. *Хай вона спричиниться!* Ном.

Спричинітися. См. Спричинятися.

Спричинуватіти, тію, еш, гл.—Спричинятися.

Спричинітися, няюся, ешся, сов. в.
спричинітися, няюся, няшся, гл. Со-
дїйствовать, посодїйствовать.

Сприщитися, шуса, щашся, гл. По-
крыться прыщами.

Сприятелитися, люся, лишся, гл.
Саржиться. Вх. Лем. 469.

Сприяти, аю, еш, гл. 1) Благоприят-
ствовать, доброжелательствовать, способ-
ствовать, содїйствовать, помогать. *Хоть її не возьму, буду їй сприяти, всякого добра буду їй жадати.* Гол. I. 343. *Твоє серце маму серцю вірне не сприяє.* Гол. II. 1. 269. *Нехай вам доля сприяє.* Гол. III. 505. *Ніч нікому не сприяє.* Ном. № 594.

Спробь, би, ж. Проба, опыт. О. 1862.
III. 30.

Спробіваний, а, в. Пробитий, прострѣ-
ленный. *Лежить Янчик порубаний, по-
рубаний, постріляний і кулями спроби-
ваний.* Гол. II. 725.

Спробувати, бую, еш, гл. Попробовать,
попытать. *Ото пшеници сили спробувати—
што дужчий.* Рудч. Ск. II. 18.

Спробаджувати, джуо, еш, сов. в.
спробаджати, джу, дши, гл. 1) Отправлять,
отправить. *Як дівчину намовили, до Віль-
хова спровадили.* Гол. I. 86. 2) Прини-
дити, привести. *Спровадив бондаря, зро-
били кургау.* Чуб. II. 191.

Спровожати, жаю, еш, гл.—Випрово-
жати. *Нарязжала, спровожала в чужю
стороночку.* Грин. III. 390.

Спроволба, нар. Протяжно. *Він гово-
рить спроволоха.* Змієв. у.

Спродавати, даю, вш, сов. в. спрода-
ти, дам, даю, гл. Продавать, продать,
распродавать, распродать. МВ. II. 33. *Спро-
дай, спродай, мій батеньку, сей вишне-
вий сад.* Нн. *Купця найшов, спродав і
гроші мені приніс.* Чуб. II. 183.

Спродаватися, даюся, ешся, сов. в.
спродатися, дамся, даюся, гл. Распро-
давать, распродать все. *Спродавишся, за-
гуляв так, що і в голові замакітрилось.*
Ном. № 7915.

Спродаж, жу, м. Продажа. *У дячки
були колеса на sprzedaж.* МВ. (КС. 1902.
X. 143).

Спродати, ся. См. Спродавати, ся.

Спродувати, дуо, еш, гл.—Спродавати.
Спродуватися, дусяся, ешся, гл.—
Спродаватися.

Спрожиток, тзу, м. Житье, возмож-
ность прожить. *Зросту, слави, пам'яті,
спрожитку сподівалися.* Мет. 348.

Спрожобу, нар. Неожиданно, сразу,
надруг. *Так і кинувсь на неї спрожобу.*
Миж. 70.

Спрозбрити, рю, рш, гл. Сглазить.
*Жінки і дівачата носять заспромленку у
тиззку голку, щоб хто не спрозорив.*
Грин. II. 31. *Ой нмаю, дідусеньку, (кур-
чаг), да вже і не буде: як вигнала на
двір пастри, спрозорили люде.* Нн.

Спрозбритися, рюся, ршся, гл. Быть
испорченнємъ взглядомъ, сглаженнємъ.
Екат. у.

Спрокволі, нар. Не спішна. Св. Л. 19.
Як робили спроквола, не скоро втомишся.
Кіев. у.

Спромагатися, гаюся, ешся, сов. в.
спромогтися, можюся, жешся, гл. 1) По-
лучать, получить возможность, смочь, воз-
мочь. *Не спроможеться кінчити.* Св. Л.
XIV. 29. 2) Разживатися, разжитися,
получить средства сдѣлать, собраться со
средствами. *Спромигся дід на обід, а ба
ба на кисіль.* Ном. № 4904. *Боже мій!
коли то я спроможусь своїх воліи купи-
ти?* Кобел. у. *Спромигся Солоній весною
на горох.* Г. Арт. (О. 1861. III. 93).

Спромеж, опроміж, нар. Изъ, изъ
среды.

Спроможність, ности, жс.—Спроможність.

Спромога, гж, жс. Возможность, средства. К. Кр. 9. *Не скуність,—така спромогоа.*

Спромогтіся, см. Спромогатися.

Спроможне, нар. Звжнотчово. Спроможне жили. О. 1862. II. 76.

Спроможний, а, е,—ній, я, в Пм'ющій можливість, средства.

Спроможність, ности, жс.—Спромога. Чуб. I. 233. *Не скуність—така спроможність.* Ном. Як спроможність. Какъ позволяють средства: *Зодягалися таки, як спроможность їх була.* Рудч. Ск. II. 174.

Спросіти, см. Спросувати.

Спросілку, спросіння, нар. Сквозь совь. *Спросіня він так голосно закричав, що побудив слуг.* Левич. Пов. 78.

Спроста, нар. Спроста. Г. Варв. 326. *Уже ж то не спроста в його такий жутиан.* Греб. 390.

Спротівити, влю, вш, гл. Возбудить противь, возстановить. Драг. 40.

Спротівитися, влюся, вшся, гл. Опротівить, сдѣлаться противимь. *Ти хочеш спротивитись самому Богу.* Левич. Пов. 91.

Спрощувати, шую, еш, сов. в. спрощати, шүү, свш, гл. Сзывать, созвать, приглашать, пригласить (многих). *Якщо спрощує гості на весілля.* Федьк.

Спружана, нн, жс. См. Млин {ручний}. Шух. I. 104.

Спрягати, гаю, еш, сов. в. спрягті, жү, жеш, гл. Спрягать, спрячь, сопрячь.

Спрягатися, гаюся, ешся, сов. в. спрягтіся, жүся, жешся, гл. 1) Спрягаться, запрягать, запрещать вѣсть, напр. воловь для пахоты. *Як у кого нема на плуг волів, то спрягаться з ким.* Харьк. *Було в нас два волі,—спряжуться з сусідами.* Г. Варв. 267. 2) Соединяться, соединиться. *Був собі котик та півник, да спряглися жить.* Рудч. Ск. I. 27.

Спрягнути, гнүү, веш, гл. Выпрыгнуть, выпрыснуть. *Спрягнув як з лука.* Чуб. I. 303.

Спрягті, жү, жеш, гл. Изжарить. *Одарка не забарилася розігріти ковбасу; спрягла ще яєшню.* Мир. Пов. I. 140.

Спрягті, сн. См. Спрягати. сн.

Спрягати, влю, вш, гл. Выпрягать. *І вже! не спрягить горбатого могила.* Ном. № 3221.

Спрямуватися, муўся, ешю, гл. Взяты направлевіе. *Вітер спрямувався з заходу.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Спрянути, ну, веш, гл. Убрать. *Казав, щоб я ліч спранув, у костри щоб склав.... А де ж мені спрануть?* Чуб. II. 183.

Спріасти, дүү, деш, гл. Спріасть. *Загадав шевць шевчисі драмотки спрясти: з тонкої навутики до білої четини.* Чуб. V. 818. *Спріав би, та в нитку не йде.* Ном. № 14163.

Спрят, ту, и. Приборка, уборка. *Лидий спряп та й доброго спокусить.* Ном. № 9977.

Спрятання, ка, м. Человѣкъ, говящій закупленній скоть въ указанное мѣсто. Шух. I. 84.

Спрятно, нар. Бережно. *Я сиву шапку спрятно носив: як дощ, то під хустку.* Лебед. у.

Спрятуння, ня, с. Уборка, приборка. Шух. I. 178.

Спрятувати, тую, еш, гл. Прибирать, убирать. См. Прятати. НВолын. у.

Спсувати, суүү, еш, гл.—Зіпсувати.

Спудей дѣл, м. Ученикъ бурсы, духовнаго учебнаго заведенія (въ старину). *Бачте, як наші бурсаки-спудей біжать за воротом?* К. ЧР. 84. *Я ще спудей трохи попошколю.* К. НС. 84.

Спуджувати, джую, еш, сов. в. спудити, джу, деш, гл. Пугать, испугать. *Я їхав улицею і де взявся собака,—спудив коня.* Новомоск. у.

Спуджуватися, джуюся, ешся, сов. в. спудитися, джуся, дешся, гл. Пугаться, испугаться. Полт. г. Слов. Д. Эварн. См. Опудитися. *Пуджидва і уперта коза від того часу, як си чорта спудила.* Гн. I. 27.

Спудва, ви, жс. Пепель, зола. Угор.

Спудити, сн. См. Спуджувати, сн.

Спуз, ву, м., спүза, ви, жс.—Спудза. Угор. Шух. I. 190. *Ік згорит, тогді стане спуза.* Гн. II. 83.

Спузярь, ря, м. Одинъ пзъ пастуховъ въ гуцульской колоніі, на обязанности котораго лежить вошеніе воды, дровъ и топка,—последняя обязанность обуславливаетъ то, что овъ всегда испачкавъ золой (спүзом), отъ чего и получилъ свое названіе. Шух. I. 190.

Спузиріти, рію, еш, гл. Позрыться, пузыреть, пузыряти,

Спузирати, риб, риб, гл. Вдугь. Все море зараз спузирило. Котл. Ев. I. 9. Спузирило йому все тіло.

Спуом, ку, м. Саучка животныхъ. О. 1862. V. Кух. 32.

Спускаяжа, ки, ж. Горка, съ которой катаются на салазкахъ и др. сварадахъ. КС. 1887. VI. 482.

Спускати, кáю, еш, сов. в. спустити. опущу, стши, гл. Спускать, спустить; опускать, опустить. А ми коні спустимо. Грин. Ш. 96. Як схоче, то й на гору повезе, а як не схоче, то й з гори спустить. Ном. № 2696. Рушниками, що прибрала, спусти мене в яму. Шевч. Да нажені хмару чорнеську, да спусти дощик дрібнеський. Чуб. V. 363. Ізійду л на горбочок, спущу голосочок. Мет. 37. Спустити воду. Спустити воду, даь ей сбжати. Може Москва випалила і Дніпро спустила в сике море? Шевч. Спускати луг. Дзлать щелокъ. У покеділок не можна лугу спускати. Грин. I. 17.—щну. Сбавлять, сбавить цѣну. Левин. I. 107.—дух. Испускати, испустити духъ, умереть. Ном. № 12838. 2) Отпускать, отпустить. Спусти старця з села, прибуде йому й ума Ном. № 5787. 3) Слуцать, случити (животныхъ). 4)—на помарі. Сжигать, сжечь. Моя галера цѣпкована, мальована стола всѣя обдрана, на пожарі спускана. АД. I. 210.

Спускатися, кáюся, ешся, сов. в. спуститися, опущѣся, ствшся, гл. 1) Спускаться, спуститься, опускаться, опуститься, понизиться. Скільки не літали, треба вниз спуститися Нп. Отам за лісом дощик спустився. Лебед. у. 2) Кататься на салазкахъ съ горки. Спускаються дівчата; спускалися із гори. Чуб. V. 98. 3)—на нбго. Полагаться, положиться, довіряться кому. К. ЦН. 270. Не спускайся, Грицю, на дурницю. Чуб. I. 250. У слову дражливого ділі спустились на мене. К. XII. 17. 4) Спускаться, случаться, случиться (о животныхъ). Барани спускаються з візцями. О. 1862. V. Кух. 34.

Спусковатий, а, е. О палкѣ, бревнѣ: суживающийся къ концу. НВолын. у.

Спуот, ту, м. 1) Мѣра: три ведра водкв. Котл. Ев. IV. 24. Тепер пішов до арени да взяв спуст горілки; покрепивсь по гірких трудах, не забув і жінки. ЗОЮР. II. 89. 2) Большой рубанокъ, стругъ. НВолын., Екат. у. Вх. Зв. 66. 3)—Кошоч. Шух. I. 229.

Спустати, са. См. Спускати, са.

Спустілий, а, е. Опустѣлий.

Спустіння, ня, с. Запустѣніе. Ев. Мр. XIII. 14.

Спустити, тію, еш, гл. Опустѣть. Чи світові спустити через тебе. К. Іов. 39. Спустило паньське подвір'є. МВ. (О. 1862. III. 46).

Спусткувати, ќю, еш, гл.—Спустити. Й світлиця спусткувала. Греб. 320.

Спустошáлий, а, е—Спустошений. Руїни паньських замків, спустошáлиі костіоли. К. (О. 1861. II. 233).

Спустошення, ня, с. Опустошеніе.

Спустошувати, шую, еш, сов. в. спустошати, шу, швш, гл. Опустошать, опустошить. Чуб. Ш. 157. Край був спустошений. К. Хм. 96. Замок геть спустошили. Драг. 80. Ой зелена дубрузіонько, та нащо ж тебе рано спустошено, що траву на сіно копошено? Грин. Ш. 84.

Спустувати, ѓю, еш, гл.—Спустити. Коли ж воно, дума, ті воєхи у хаті заведуться? Хиба як спустує? Миж. 91.

Спутувати, тув, еш, сов. в. спутати, тако, еш, гл. Спутывать, спутать, связывать, связать по ногамъ. Чому не ідеши да додолоньку? чи травцяи ноги спутатала, або роса очі вибила? Мет. 289. Спутав коні, сам не можу заснути. Чуб. V. 379.

Спухити, нію, еш, гл. Сдѣлаться рыхлымъ, рассыпчатымъ. Після попілу семля спухіє. НВолын. у.

Спухнути, хву, нем, гл. Опухнуть. Від голоду.... спухли. Гн. II. 246.

Спуховат, нар. Наклоно, покато. Вершитъ, хлопці, стіг спуховато. Мирг. у. Слов. Д. Эвара.

Спуховий, а, е. О ямѣ, вообще углубленіи: князу постепено суживающийся. У мого сина конанка спухова. Лебед. у. 2) О возвышеніи: кверху постепено суживающийся.

Спухово, нар. 1) Такъ, чтобы суживалось (о ямѣ возвышеніи). Копай спухово. Лебед. у. 2) Наклононо, покато. Мирг. у. Слов. Д. Эвара. См. Спохова.

Спуховистий, а, е—Спуховий Спуховиста палка. НВолын. у.

Спуховісто, нар.—Спухово. „Ви ж, хлопці, надрізати льоду так, щоб і зверх

ями було". — А звісно, так. Треба наложити його спудовисто. Екатер. у.

СП'ЮХ, ха, м. Раст. *Hyoscyamus niger*. Вх. Пч II. 32.

СП'ЮШОК, шкв, м. Пт.—Дрімух. Вх. Пч. II. 9.

СП'ЯЧИТИ, ч'у, ч'ш, гл. Осьяняти. Як витис три чарки, так його й сп'ячили. Черв. у.

СП'ЯЧИТИСЯ, ч'са, ч'шса, гл. Осьяняти. І жінку лає, і дочку, а як сп'ячаться, то всі вікном утікають. МВ. I. 53.

СП'ЯТОК, ся. См. Спняти, ся.
СП'ЯТИ, сп'ячу, яш, гл. Стибрить, укрась. Баба дождала ночі, сп'ятила ті роги і дала лепетухи до пана. Грин. I. 94.

СП'ЯЧКА, ки, ж.—Сп'юха. Вх. Пч. II. 32.

СП'ЯЧНИК, ка, м. Раст. *Eriophorum angustifolium* L. Вх. Лем. 469.

СР'АКА, ки, ж. Задниця.
СР'АЛНА, ні, сратва, ви, ж.—Срач. Не йди туди, бо то панська сратва. Лубен. у.

СР'АТО, ва, сратті, та, с. Процесь испражнения

СР'АТИ, серу, рещ, гл. Испражняється, срать.

СР'АЧ, ча, м. Ретирадь, нужникъ, стхожее м'сто. Макс. (1849) 69.

СР'АЧКА, ки, ж. Понось. Волян. г.
СР'ЕБЛО, ла, с. и пр.—Срібло и пр.
СР'ЕМ'Я, н'я, с.—Стрем'я. КС. 1882. X. 24.

СРІБЕРНИЙ, а, в.—Срібний. Твій сріберний перстень. Гол. IV. 428.

СРІБЛІТИ, лію, еш, гл. Серебриться. Чи ба яке сурко, аж срібліє. Черниг. г.

СРІБЛО, ла, с. 1) Серебро. Мет. 253. Срібло-злото тягне чоловіка в болото. Посл. Ростопленеє срібло. Котл. Ев. III. 41. На лядунці або золоту, або срібло. ЗЮР. I. 140. 2)—живе. Ргуть. Ком. Р. II. 43.

СРІБЛОГЛІВ, ву, м. Глазеть.
СРІБЛО-ЗЛОТИЙ, а, в. Серебряний сь золотимъ. Червоної черевички на ніжечки, срібло-золотий поясок на станочок. Нп.

СРІБЛЯНИЙ, а, в.—Срібний. Тобі Господь великим скарбом буде, небесний царь—горою срібляно. К. Іов. 50.

СРІБЛЯНИК, ка, м. Богачь. Там пили

три ляжи, дули-срібляники. ЗЮР. I. 201.

СРІБНИЙ, а, в. Серебряний. Золотий бильця, срібні колокольця. Макс. Влолять рибку—золота головка, а срібний хвостик. Мж. 33.

СРІБНИК, ка, м.—Срібляк. Найшов два срібника, се бо то два срібних карбованця. Грин. II 180.

СРІБНИТИ, бию, ниш, гл. Серебрить.

СРІБНІСІНЬКИЙ, а, в. Совершенно серебряный. Употреблено как ласкательное въ похоронномъ причитаньи. Моя й матінко, моя срібнісінка! Мил. 200.

СРІБНОВЕДІЙ, а, в. Съ блестящим, какъ серебро, водами. Срібноводий Прут. Млак. 116.

СРІБНОЗЕЛЕНИЙ, а, в. Серебристо-зеленый. Під срібнозеленим... листом зовалась птиця. Щог. Сл. 142.

СРІБНОЛЮБНИЙ, а, в. Сребролюбный. Не був срібнолюбний. Гв. II. 97.

СРІБНОЛУКІЙ, а, в. Съ серебрянымъ лукомъ (зпитеть бога Аполлона). Сонце являється... в пишному образі молодой парубочої краси срібнолукого Аполлона. Левци. Світ. 13.

СРІБНОРОГІЙ, а, в. Эпитетъ луны: съ серебряными рогами. Молодик срібнорогий. К. Досв. 63. Зіуди, зіуди срібнорогий, в рожевім гаю. Федьк. III. 156.

СРІБНЯК, ка, м. Серебряная монета, сребреникъ. К. XII. 81. Обіцяли йому срібняків датч. Ев. Мр. XIV. 11.

СРІБНЯСТИЙ, а, в. Серебрястый. Вх. Лем. 469.

СРІБРЕНИЙ, а, в.—Срібний. Золотий стбель, срібрекий колос. Грин. III. 18.

СРІБРЯНИЙ, а, в.—Срібний. Вх. Лем. Сс...=Зс...

СР'ЯТИ, осу, 'оеш, гл. Сосать. Покирне телятко дві матки се. Ном. № 3302.

СТАБУРИТИСЯ, реса, ршоя, гл. Столпиться. Стабурились коло хриниць: той собі лізе води, той собі, а п'яні, та й один у хриницю впає. Канев. у.

СТАВ, ву, м. Прудъ. Чому в ставу вода руда? набуть хвиля збила. Мет. 113. Між ярами над ставами верби зеленіють. Шевч. Ум. Ставо́, ставочн. Я плаваю... по тім ставку. Грин. II. 339.

СТАВАТИ, стаю, еш, сов. в. ста́ти, ста́ву, еш, гл. 1) Ставиться, ста́ть. Ото він став навколїшки стеноує,—сириця

так і тріснула. ЗОЮР. I. 6. *Рече до су-хорухого чоловіка: ставь посередині Єв. Мр. III. 3. Стати на рушнику. Обв'явчаться. З Марусею на рушнику стану.* Мет. 104. 2) — до чого. *Браться, взятъся, привняться за что. Сей же як до чого ставъ....* — уся душа його в роботі. МВ. II. 11. *До ббю, побью стати. Выѣти на бой, вступити въ битву. Дали комя, дали зброю: ставай, синку, до побю.* Раулі. Стати до розмови. Заговаривать, заговорити: *Тоді вже не станете зо мною до розмови, як тепер.* Св. Л. 61. 3) *Безл. Становитися, ставъ; подучитися. Скільки кіп у вас жита стане на десятики?* О. 1862. IV. 106. 4) — за чого, за що. а) *Замв'явчати, замв'явчати кого, что.* Мет. 241. *Він мени за дитину рідну став.* МВ. II. 22. *Став він мени за батька. Не стане кишка за начинку.* Чуб. I. 256. б) *Становитися, ставъ въ зацяті кого, чего, заступитися. Хто за правду стане?* 5) — на чого. *Подніматися, подв'явчаться, возстать. Чи там раду радять, як на Турка стати, не чуємо на чужині.* Шевч. 6) *Останавиватися, остануватися. А в другий раз приходив ватажко Вовчок, та й став коло Константинова.* ЗОЮР. I. 132. *Станьмо, братіку, тут, коні попасімо.* ЗОЮР. I. 40. 7) *Навнматися, навняться. Я до його стала на рік. Став у царя до свинаря за підласича.* Мнж. 13. *Стапи під хуру.* КС. 1882. X. 186. 8) *Прибв'явчати, прибв'явчати на м'сто. Сим конем скоро у Харківці станеш.* Змiev. у. *Ухватило його за серденько, став у Марусі на дворі живенько.* Грив. III. 235. 9) *Начинвати, начати, ставъ. Стань його вчить, то воно й слухати не хоче.* ЗОЮР. I. 13. *Ой став козак царь-зілля копати, стала над ним зозуля кувати.* Мет. 104. *Став божий світ світати, стали вони на коні сидати.* ЗОЮР. I. 41. Ст' дтрид. не. *Переставать, перестать. Поки ми матір свою поважали, поти нам Бог годив; а не стали ми матки старенької знати.... не стали нас люде знати.... не стали ми в домівці на промешканні з молодими жєнами частя й доли собі мати.* ЗОЮР. I. 23. *Не стало ні байраків, ні мелюсіє ствату.* АД. I. 108. 10) *Наставать, настать, наступать, наступити. Гайдамаки дерли народ років може здесять, аж поки Мандсбургія стала.* ЗОЮР. I. 135. 11) *Хватать, хватать, ставъ. Коли ви будете говити? Тоді, як хліба не стане.* Пом. № 134. 12) Про-

исходитъ, произойти, случаться, случаться, явиться, оказаться. *А даси те, що в тебе дома без тебе стало?* Рудч. Ск. I. 101. 13) *Получать, полутии начало, начинаться, начаться. Не від нас же стало, не нами й кінчитися.* Пoсл. *Стала слава, стала слава, стали й поговори, ой на тую дівчиночку, що чорнії брови.* Мет. 106. *Вже стає на дворі світ.* Котя. Еп. II. 38. 14) *Дѣлаться, сдѣлваться, ставъ. Лемь горія, а він руки грія, та й став йому дядько.* Пoсл. *Як народивсь Христос, то которі... хрестились, так святими стали; которі же плювали, то камінем стали.* ЗОЮР. I. 12. *Чого смутна стала, мила?* Мет. 74. *Як гляню на дітей, то страшно стане.* МВ. II. 13. 15) *Доставать, достаться. Смійся, вражий сину, за сміх тобі стане.* Чуб. 16) *Обходиться, обойтись, стонтъ. Сїмдесять карбованців весілля стало.* Г. Барв. 321. *Труда великого се діло стало.* Пoлг. г. 17) — в пригбді. *Пригодяться. См. еще пригода.* 18) *Стати на слові. Сдержать слово. Сутруи не став на слові.* НВoлнє. у. 19) — на стані, станічку. См. Стан. *Ой тепер я доросла, на станочку стала.* Гол. Ш. 291.

СТАВАТИСЯ, СТАВІТЬСЯ, АШОД, сов. в. **СТАТВОСЯ, НУСОС, НЕШОС,** гл. 1) *Дѣлаться, сдѣлваться. Хто ставється віцею, того овк звіст.* Ном. № 3841. *Аби ваша думка сталася ділом.* К. (О. 1862. Ш. 23). *Коввалії сталися мені найлюбшими квітками.* Г. Барв. 400. *Юд до Бога.... „Так і так мені ставється: не попаду з моря землі винести.“* Драг. 15. 2) *Случаться, случитися, произойти, совершиться. Сталась йому пригдонька не вдень, а вночі: заведував чумаченко, з Криму ідуци.* Пп. *Між нами стався такий великий гріх.* Стор. М. Пр. 34. *Те ставється за нашого ще живота.* К. XII. 14.

СТАВІВЕЦЬ, ВЦЯ, м. 1) Деревянная тарелка. *Кожному старцю по ставцю.* Ном. № 11983. 2) Цилиндрической посудъ съ дномъ для печенія пасхальныхъ хлѣбовъ. Вас. 182. 3) Конусообразная куча дровъ, приготоулевная для выжиганія угля. Вас. 145.

СТАВАДКО, ДА, с. 1) = **СТАВНИЩЕ.** Лубен. у. *На ставидлі коні пасуться.* 2) **Вешп'якъ** (у шлваз), подъемная дверь, шпозъ (въ прудѣ).

СТАВТИ, ВЛЮ, ВИШ, гл. 1) **СТАВТИ,** уставлять. 2) **СТРОИТЬ.** *На льоду дурний*

хату ставить. *Ном № 6671. Треба ставити двіткицю посеред села. Ном. № 18751. 3)—на бчі. Давати очную ставку. 4)—чим. Выставлять чымъ. Не ставити мого батенька брезуном. Чуб. II 18.*

Ставиться, вляса, вишса, гл. 1) Ставиться. *Скорий, хлопці, кругом хати ставтєсь. Рудч. Ск II. 145. 2)* Являться. *Коли ваш цар Давид ще живє, то най мені ставитєсь за тілько й тілько неділя до мене в гостину. Гн. II. 228. 3)* Являться, представляться, выказываться. *Ставился як лєв, а згинув як муха. Ном. № 4351. 4)* Подниматься. *Довго дивились на куряву, що стовтом ставилась за бричкою. Св. Л. 280. 5)* Строить, строить. *Коби мої будинки погоріли, я б знав де і як ставитись. Гн. II. 115.*

Ставище, ща, с. Мѣсто, гдѣ былъ прудъ. *Лохв. у.*

Ставка, кв, ж. 1) ? Упася в ставку, або тежє у суспницю. *Ном. № 7443. 2)* Часть ткацкаго станка. *См. Верстат. Шух. I. 254.*

Ставлєння, ня, с. Ставлєніє, установка, постановка. *См. 158.*

Ставляти, ляю, еш, гл. = Ставити. *Роспрягайте коні і усє так і ставляйте: тут вам шкоди ніякої не буде. Рудч. Ск. II. 151. Хочє хату собі ставляти. Г. Барв. 252.*

Ставма, нар. Стоймн. Ставма можна шасюу винести. *Черк. у.*

Ставний, а, б. 1) Ставний, стройный. *МВ. I. 85. Мій жєвих був хорощий такий, Господи! чорнявий, ставный. МВ. I. 7. 2)* Прудовой. *Ставна вода.*

Ставний, ка, м. 1) Церковный подъячій. *Молебні день-у-день Спасителєві править, у ставників свічки по десяти хунтіє ставить. Греб. 384. Тільки в ризах дьякон псалтирї читасє та висока свічка в ставнику палас. Щог. В. 63. 2)* Свѣча для церковнаго подъячійника. *Воскови ставники. Грня. Ш. 284. У церкву було накуплять ставників та нишком на Великдень, або на Рїздво у цюкитарі й покладуть біля вістаря. ЗОЮР. П. 285. Три хунтіє воску на ставник. Котл. Ен. IV. 43. 3)* Ставникъ поставити. *Подбить глазъ, поставитъ фонарь.*

Ставниці, ці, ж. = Стайка.

Ставні, ші, ж. Коля, котрыми обставляють въ погребѣх стѣны, чтобы земля не сыпалась. *Лебед. у.*

Ставоній, а, б. Прудовой. *Цє ставона*

риба. Камен. у. Ставона вода. Левнд. I. 539.

Ставѣж, вѣа, ставѣчок, чеа, м. Ум. отъ стѣж.

Ставчѣтій, а, ж. Составной. *Желех. °*

Ставчїна, ня, ж. Аренная плєта за доловъ рыбовъ въ прудѣ

Стаганювати, нюю, еш, гл. Снимать висящій надъ огнемъ на треножникѣ котелокъ со сваренной пищей. *Ужє часє стаганювати казачок, а то сало збїжить та й пишо вжє розкипілюся. Волч. у. (Лобод.).*

Стада, дв, ж. = Стадо. *Ой в полі, в полі... вороная стада, міжє тасю стадой сив конь маленькій. Грня. Ш. 44.*

Стадѣрка, кв, ж. = Стадарня. *Шух. I. 185.*

Стадѣрь, рѣ, м. Пастухъ лошадей. *См. Стадник. Шух. I. 211, 189.*

Стадѣрня, ші, ж. Ковюшня, стойло для лошадей. *Зробив був пан огорожу і туди заганяли стада, шо ходили по дубині; звідтоді воно й зветься стадѣрня, хоч там стадарні нема. Браца.*

Стадечко, ка, с. Ум. отъ стадо.

Стадѣрка, кв, ж. = Стадарня. *Шух. I. 185.*

Стадник, ка, м. 1) Пастухъ лошадей. *О. 1862. II. 61. У Греблякъ повидному пастухъ рогатаго скота: Вжє панський стадник Опанас, покинувши товар, шо нас, з кишені витягнувши соплку. Греб. 373. 2)* Жеребець при стадѣ кобыль. 3) Быкъ при стадѣ коровъ.

Стадник, ня, ж. Табуяъ лошадей всякаго возраста.

Стадникѣвий, а, в. Относящій къ пастуху лошадей. *Залїзний ставникѣвский пірнач і тепер е... в Чорноморїі. О. 1862. II. 61.*

Стадниця, ці, ж. = Стайня. *Веде коня у ставницю. Мет. 74. Ум. Стадничча.*

Стадні, ші, ж. = Стайня.

Стадо, да, с. Табуяъ лошадей. *В стаді пасуть кобили і коні. Шух. I. 211. А в полі, полі, да край дороги, ой там ходить вороное стадо; поміж того стада сивий кінь ходить. Нп. Ум. Стадечко, стадце. Чуб. V. 710. Ш. 289.*

Стаѣнка, кв, Ум. отъ стайня.

Стаѣнний, а, в. Ковюшевний. *Коні тасєнкі. О. 1862. V. 107.*

Стаѣночка, стѣянка, кв, ж. Ум. отъ стайня.

Стайка, кв, ж. 1) Рядъ копєнь хлѣба.

Ой у полі жито у стайки ізвито. Нп. Це моя жень, це стайка на мой поста-ті. Рк. Левиц. 2) Родь шалаша у гуцудьского пастуха въ полонінах. Шух. I. 188. То-же, что и застайна.

Стайніця, ці, ж. = **Стайня**. Ад. I. 45. Веде коня у стайницю, а милого у світлицю. Нп.

Стайня, ві, ж. 1) Конюшня. Рудч. Ск. I. 67. Мій тобі коничок стайні не протість, моя тобі зброя кілочка не вломить. Чуб. V 63. 2) Стойло, хлівъ. Повна стайня худобиці. Гол. II. 441. Ум. Стайничка, стаєнна, стаєнька, стаєночка. Чуб. V. 26.

Сталівий, а, в. Стальной. К. Бай. 73. Сталеві сорочки. К. ЧР. 38.

Сталець, льця, м. Въ мельницѣ: кусокъ стали, въ который упирается нижній кінець веретена шестерни. Мик. 481.

Сталіти, лю, лшш, гл. Наваривать сталью. Не буду сокири сталити. Ном. № 5144.

Сталітися, лѣся, лшся, гл. Оскаливатися, переводом: плакать. Оттає жінки що-дня голосять, а роспитай—сама не зна, чога сталітися навісна Греб. 333.

Сталка. См. Сталька.

Сталувати, луо, шш, гл. = **Знехтувати** I. Сталував одержу. Канев. у.

Сталь, лі, ж. 1) Сталь. Дзеркало исне з твердої сталі. К. Іон. 83. 2) = **Стальна**. Волоки в одну сталь з валу. Ад. I. 172.

Сталька, сталька, ки, ж. Рядъ, полоса, прядь, низка. Баті у чотирі сталки. Мвж. 192. У чотирі сталки (вирьвка). Грин. III. 344. Широколисте латаття відкрило воду листом в три сталки. Левиц. I. 63. Сталка наміста. О. 1862. VШ. 49.

Стальвий, а, в = **Сталевий**. В мене двері тисові, а мене замки сталвові. Лукаш. 114.

Сталець, ці, с. = **Сталець** Лебед. у. (Залюб.).

Сталя, лі, ж. = **Сталька**. Верхнедвѣпр. у. **Стан**, ну, м 1) Состояніє, положеніє. Г. Барв. 426. Поява його в такий час і в такому стані несказано здивувала Зою. Левиц. I. 448. Вона має перейти до стану жіночого. О. 1862. IV. 10. 2) Со словіє, званіє. Левиц. I. 237. Козачког стану люде. 3) Стань, галія, ростъ. І на личеньку рум'яньєнка, і на стану гожа. Макс. Білолиця, кароока і станом ви-сока. Шевч. 4) Верхняа часть жевской

рубахи до підтички, безъ рукавовъ. Ой дам тобі, подруженько, на стан поло-тенця. Та не стій ти з мойм милим, не рїж мене серця! Ой дам тобі, подру-женько, ще й на рукава.... Нп. 5) Сшитая половина плахти. Черн. у. 6) Станъ, ла-геръ. Під городом Корсунем вони (козаки) станом стали. Нп. 7) Поміщеніє стано-вого. Тоді зараз його зв'язали та обяви-ли в стан. Рудч. Ск. I. 209. 8) Конюшня. Уже коні на стану гогочуть. Грин. Ш. 550. 9) — колс. 4 колеса, приборъ колесъ для тельги. Вас. 210. 10) На стану ста-ти. а) Достигъ совершеннолѣтія. 6) Придти въ надлежащее, нормальное положеніє. Чи не стануть на стану грабі, як по дер-жалну вдарю. Лебед. у. Хоч у домовину клади, нечає він год неждужав; а тепер знову на стану став. О. 1862. VI. 62. Ум. Станб, станбчн. Що в станочку за кінъ стоїть? Нп. Шиті ж мої рукава-та, і льянкій станочок. Мет. 41. Ой росла, росла дівчинючка та на станоч-ку стала. Грин. Ш. 181.

Станенька, станечка, ки, ж. Ум. отъ стана.

Станва, ви, ж. Большая кадка, бочка. Вх. Зн. 66.

Станіця, ці, ж. = **Стайниця**. Веде ко-ня у стайницю. Чуб. V. 42.

Станівкий, а, ё. 1) Возмужалый, достиг-ший совершеннолѣтія. Подол. г. Дівка станівка, пори зиміж. НВольв. у. 2) Посто-янный, установившийся. Станівка зіми. Черк. у.

Станівий, а, ё = **Станівкий**. Камен. у. Віл станівкий. Рк. Левиц. Кабан аж у три роки буває станівким. Рк. Левиц.

Станія, лі, ж. = **Станія**? Продай сестру Оленочку за коники воронї, за сідла сребнїі, за уздила шовковїі і за сталлї золотїі. Гол. I. 40.

Станов, станви, ж. = **Станва**. Вх. Зн. 66.

Станова, вої, ж. Жена станового при-става. Станова з Окрайця привезе робо-ту. Мкр. Н. 15.

Становѣць, вид, м. = **Станва**. Вх. Зн. 66.

Становий, во́го, м. Становой приставъ. Вони були становили в одному стані. Грин. II. 332.

Становїть, влю, вшш, гл. 1) Станить. Сип борц, станов кашу, —чи поїмо бо-ли. Ном. № 14120. Чорт тобі, дівчино, угодить, які тобі закаблуки становить. Чуб. V. 105. 2) Строить. Водай тїі нами жили, нї гуральні становили. Ном.

№ 11659. Становити грубу. Класть пень. Конст. у. 3) Составлять. Вода становить найагшищу частину землі. Дієто. Се мені нічого не становить. 4) Выставлять чымъ. Я себе не становлю розумною. Змієв. у.

Ставовитися, вліюся, вишся, гл. 1) Ставовитися. *Казав брат сестриці: не становись на кладку. Сестриця не слухала, на кладку ступила.* Чуб. V. 202. 2) Останавливатися. *Кійм підо мною становитися.* 3) Принимать положеніє, рѣшатися, складываться. *Один Бог, одні люде, да не однаково становитися.* ЗОЮР. I. 14.

Ставовище, ща, с. 1) Положеніє, мѣсто. К. ЦН. 289. 2) Позиція, станъ, лагерь, постъ. *Який же ти, Гауриленку, такий дурень уродився, що ти прийшов до становища, да й не перехрестився.* Мет. 457. 3) Мѣсто остановки пасомого скота. *Догнали отару до становища.* Мир. ХРВ. 40.

Ставоблення, ня, с. Уставовка.

Ставовляти, ляю, аш, гл. = Становляти. *Там церковцю становляти.* Чуб. III. 461.

Ставовник, ка, м. Раст. *Chimaphilla umbellata Nutt.* ЗЮЗО. I. 116.

Ставо́к, впа́, м. 1) Ум. огъ стая. Чуб. VII. 426. 2) Рама или подставка на колесахъ подъ большимъ сундукомъ. Вас. 150. 3) Половина плáтки (изъ двухъ полотнищъ). Вас. 169. Ум. **Ставо́чок.**

Ста́вуги, ну, неш, гл. 1) = Стати. 2) Істатъ. *Станула як віск.* МВ. II. 40.

Ста́нція, ції, жс. 1) Станція. 2) Квартира. *Наймили собі станцію аж на десятім селі.* Гв. II. 193. *Приїхали до Київá, стали на станції.* Левич. I. 415.

Ставцю́ватися, цбю́ся, ешся, гл. Нс усугунити кому в танцахъ, сумитъ танцювати однаково съ кѣмъ. *А мені тільки й горя, що маття драна, а то б я й бо-соніж станцююавсь із сап'яннями.* К. ЦН. 234.

Ста́ня, ні, жс. = Стайня. *Пішов до ста-ні, тах не добере собі коня.* ЗОЮР. I. 125. *Ой є в мене три кони на ста-ні.* Грин. III. 234. Ум. **Ста́ненька.** Мет. 287. **Ста́нечна.**

Ста-півторá, числ. = Півторста. *Чоловікові тому було год сто або ста-півтора.* Харьк.

Ста́р, ра́, рé = Старий. *Стар як котюга, а бреше як щеня.* Ном. № 6905.

Старанкува́ти, тію, аш, гл. Сдѣлать-ся нарцымъ оспою. Харьк.

Старáння, ня, с. Стараніє, попеченіє,

забота. *Видно, то мої братіки сюда з тяжкої неволі утікали, об мені велике старанне мали.* ЗОЮР. I. 35.

Старáнный, а, е. Старательный, заботливый

Старáкно, нар. Старательно, заботливо. **Старáкватися, каюся, ешся, гл.** Слѣзть, стащитися. *Стараскались піп і попадає з горища.*

Старáтися, раюся, ешся, гл. 1) Стараться. *Старается, що піт кривавий його 'бливає.* Ном. № 10022. 2) Заботитися о чемъ. *Панська ласка літомъ гріє, а на зіму кожуха треба старатися.* Ном. № 1201.

Старáвний, старенéвний, а, е. Очень старый. *Старезна вже, стоїть та головою хитає.* Ном. № 14179. *Сидить стара жінка, стара-старезна.* МВ. II. 65. *Дід з сивою дологою бородою та старезний-старезний.* Гв. II. 64.

Старéнный, а, е = Старезный. *То чоловік старезний.* Черк. у. *Старезна старість*—глубокая старость. О. 1861. XI. 134.

Стáрець, рца, м. Няшій. Шух. I. 33. *Котл. Ев. III. 66.* ЗОЮР. I. 47, 57. *В старці пудою не вгнати, а з старців калачем не виланеш.* Ном. № 4650. Ум. **Стáрчик.** ЗОЮР. I. 307.

Старéцький, а, е. 1) = Старечий. *Ой старости ви старецькій.* КС. 1883. II. 392. 2) = Старечий. *В старецькій тілі та панська душа.* Ном. № 4644.

Старéчий, а, е. 1) Старческий, стариковский. *Послужайте моєї тітки, її старечой та розсудливої мови.* МВ. 2) Нященский. *Ой я старець—не старече в грудяхъ серце в мене.* К. Досв. 37.

Старигáй, га́, м. = Старикъ. Конст. у. **Старигáя, на, старигáня, ня, м.** Старичина, старичище. *Лисий стариган.* Мкр. Н. 25. *Гей ти, проклятий стариганю!* (Зевес). Котл. Ев. II. 31.

Старáйна, ня, жс. Старья вещи.

Старій, á, б. 1) Старый, ветхий, дряхлый, давній. *Пек його матері, як завелся: і старе, і мале у боки взялося.* Ном. № 12484. *Бог старий господарь.* Ном. № 58. *Старий завіт.* 2) Употр. какъ существ. въ м. и ж. р. **Старій, а.)** Старицьк. б) Мужъ. Такъ его обыкновенно называють жєна, во иногда и посторонніє, обращаясь къ жєнѣ того, о комъ рѣчь. (Жівка) *й каже: „Що ж, старий,—тобї є помїч, а мені нема.* ЗОЮР. I. 65. *Здоровї були! А де се ваш старий? Старá:* а) Стараха.

б) Жена. в) Валеть тrefь при игрѣ въ хвалю. КС. 1887. VI. 465. 3) Названіе медвѣдя у гуцуловъ. Шух. I. 22. 4) Старій день. Бѣлый день. *Співують, а на дворі вже старий день.* Св. Л. 59. 5) *Старі-пані.* Переносно: задниця. Ум. *Старіньний, старісеньний.* Рудч. Ск. I. 183. *Упадемо матери старенькій крижем до ніг.* ЗОЮР. I. 23.

Старік, кá, м. 1) Стариць. 2) Луна въ послѣдній четверти. Чуб. I. 10. 3) Старое русло рѣки. 4) У старині пійї. Пойти на волостной сходъ Харьк. у. Ум. *Старичби.*

Старинá, нї, ж.—Старовина.

Старинка, кн, ж. Ветощь, старье. *Ну-мо знову, поки новинка на основі, старинку божу лицувать.* Шевч.

Старинний, а, с. Старый, давній, старинный. *Чи нема міждо вами котрого козана старинного?* Мет.

Старіця, ці, ж. 1) Старуха. *От не було на молодичі, та сталося на старичі.* Ном. № 10060. 2) Нищая. Шух. I. 33. 3) а) Шерсть отъ старыхъ овецъ. *Змієв. у.* б) Также овчина съ такихъ овецъ. Вас. 154.

Старичий, а, в.—ча *вівна.* Шерсть старой овцы. Волч. у.

Старичок, чкá, м. Ум. отъ старик.

Старісінький, а, в. Совершенно старый. *Мій паточку, мій старісінький!* Мил. 190.

Старість, ростя, ж. Старость. *Старість не прийде з добром: коли не з кашлем, то з горбом.* Ном. № 13954. *Старість не радість.* Ном.

Старітья, рію, еш, гл. Старѣть, старитьсья. *Чоловик старіє, а чортяка під бік.* Ном. № 8694.

Старіться, ріюся, ешея, гл. Стариться. *Тяжко дітей годувати у безвертій хаті, а ще гірше старіться у білих палатах.* Шевч. 99.

Стáрка, кн, ж. 1) Водка-старка. 2) Пѣнка, пленка на кипяченомъ молокѣ

Старкуватий, а, в. Старообразный. *Старкувата жінка.*

Старлибий, а, в. Старательный. *Яні ми старливі, як ми для вас працюємо.* НВолын. у.

Старник, кá, м. соб. 1) Птицы или животныхъ старшаго возраста. Лубен., Екат. у. у. 2) Прошлогодняя трава, оставшаяся нескошенной. Херс. г. 3) Старое живое дерево. Екат. у. (Залюб.). 4)—Старица 36.

Вас. 154 5) Старья вещь, старый хламъ. Новом. у. (Залюб.).

Старовинá, нї, ж. 1) Старина. *Бере живий жалъ, як загадав старовину.* Ном. № 680. 2) Старовина Старая матерія. старый материалъ, употребленный для новой одежды. *Та хибя сей кожуз з нового? То з старовини, з тих старих смушкія.* Екат. у. 3) Шерсть старыхъ овецъ. Вх. Зв. 66. См. Старица 3.

Старовинний, а, в. Старинный. *Старовинної пісні заспіваю.* Борз. у.

Старовірство, ва, с. Устарѣвшая вѣра, устарѣвшія вѣрованія. *Благочестіє здалось мені мизерним старовірством.* К ПС. 86.

Старогрѣдський, ш, в. Древнегреческій. *Старогрѣцька віра.* К. ПС. 48.

Стародавній, я, в. Старинный, древній. К. ЧР. 272. *І дід насупившись сидить загадавши стародавній світ.* Греб. 360 *Кузьмо-Дем'яне, стародавній ковалю!* Чуб П. 255. *Ваши стародавнього замку князі Вишквецьких.* Стор. М. Пр. 62.

Стародавність, ностя, ж. Древность. Стор. II. 123.

Староденний, а, в. Старый. старинный. *Сумує Корсунь староденний.* Шевч. *Староденний Дніпро.* О. 1862. VI. 19.

Стародуб, ба, м. Раст. *Lasertium latifolium* L. Ань. 186.

Стародубка, кн, ж. Раст. *Helleborus niger* L. ЗЮЗО. I. 124.

Старожітїй, ла, м. Стариць. *Сирітка кинулась до ніг, поклонці тричи положила і обнімавши старожітїя, біліла любочка як сніг.* Мкр. Г. 35.

Старожітїний, я, в.—Стародавній. *Горе, що старожітїні козакї, що з предкувїку козаками бували, військовій черні позавиділи.* К. ЧР. 197.

Старозавітний, а, в.—ній, я. в. Ветхозавітний. Левич. I. 240.

Староміський, а, в. Относящійсья къ старому городу. Чуб. III. 199.

Старопілля, ля, с. Долго обрабатываемое, истощенное поле. *Як земля виробляна з під лісу, те на її краще родить, як на старополлі.* Черн. г.

Старосвітний, а, в. старосвітський, старинный, древній. *Добрїчі люде, старосвіткі, прості.* МВ. I. 16. *Дя після старосвітська. По старосвітськи. По ста-*

ривному. *Поки будемо на старосвітських жити, поми у нас і добро буде.*

Старосвітщина, ня, жс. Старина. К. XII. 11. Г. Барв.. 424. *Так велось у ту старосвітщину, що рада була старша од гетьмана.* К. ЧР. 16.

Староста, тв, м. 1) Начальник прежняго старства, на котрому прежде были раздѣлены воеводства. К. ЧР. 10. 2) Начальник уѣзда въ Галиціи. 3) Староста сельскій. О. 1861. УШ. 91. 4) (свѣт. Мет. 41. МУЕ. Ш. 92, 93. Ум. Старостонько.

Старство, ва, с. 1) Область, управляема старостой. ЗОЮР. I. 105. 2) Должность старосты.

Старостия, рошу, стшш, гл. Быть сватомъ. Вх. Лем. 470.

Старости́ха, хв, жс. Жена старосты.

Старостів, това, ве. Принадлежащій старости. *Стоїти коло старостової хати.* Грин. III. 566.

Старостонько, ка, м. Ум. отъ старости. **Старостувати, тую, еш, гл.** Быть старостой. *Пристало вам старостувати, як собаки в човні сидіти.* Кост. (О. 1862. VI. 52).

Старостанка, кв, жс. Дочь старости 1. *Великого коліна старостянка.* К. ЦН. 187.

Старостянський, а, е. Относящійся къ старству. *Як було ще тут старство, то було старостянської козаки спережуть дубини.* ЗОЮР. I. 105.

Старощі, щей і щів, жс. мн. Старость, старая лѣта. *Староцею материних догляділа.* Г. Барв. 42.

Старощиня, ня, с. Сватовство. *Най буде старощиня, най буде весілля.* Федьк.

Старувати, рую, еш, гл. 1) Проводить старость. Слм. 227. 2) Распоряжаться нъ качествомъ стараго и старинго. *Чемеричка подивалась мов несамовита, наскликала прать і мазати, шити і білити сіянь борошно, вчиняти і діжу мисини.* Харитина ж так, як нані, тільки старувала. Мкр. Н. 20. 3) Разсуждать, какъ старикъ. *Хто тільки старце, а робить—не доробляє.* Пом. № 6543.

Старуватий, а, е. Довольно старый человекъ. Рк. Левц.

Старує, кѣ, м. Старикъ. *Прийшов якісь старук.* Га. II. 106.

Старує, нѣ, м. Разсуждающій какъ старикъ. *Найначе про старунів, що люблять*

старувати, кажуть: вони не так старі, як давні. Пом. № 8645.

Старунок, ну, м. Стараніе, попеченіе. *Старунок дав, то й видухав кінь, а не дай старунку, то й коня б не було.* НВолыя. у.

Старцівна, нв, жс. Дочь вишаго.

Старцювати, цюю, еш, гл. Нищенствовать.

Старцюга, гв, об. Презрительно: нищій *Отсе вам дар, старцюги!* Млак. 83.

Старчѣ, чѣти, с. Двѣ-нищій. Г. Б. р. в. 189.

Старчені, нѣти, с.=Старча. Гей, старченя! *спривай лишень.* Шевч. 176.

Старчѣий, а, е=Старчій 2. *Наглядив десь у сінях ту старчечу цінуру.* Грин. II. 184.

Старчик, ка, м. Ум. отъ старецъ.

Старчія, хв, жс. Нищяя. *Донесуть люде, що прибула якась старчиха.* Руди. Ск. I. 83. Ум. Старчішна. *Старчиха впросилась ночувати.* Грин. II. 177.

Старчовід, да, м.=Поводирь (у старця). Кост. у.

Старчо́та, тв, жс. соб. Нищіе. *І наша темна старчота, ради тієї ледащій горілки, брешить їм на кобзях усячину.* К. ЧР. 32.

Старчує, кѣ, м. 1) Нищенка. 2)=Поводатаръ. Шух. I. 33.

Старшіи, а, е. Старшій. *То став старший брат та середульший до тернів да байраків прибігати.* ЗОЮР. I. 34. *Жинки були старшіи від газдів.* Гв. I. 88. Ум. Старшенський.

Старшіи, ого, м. Начальникъ.

Старшіна, нв, жс. соб 1) Начальство, начальники. Г. Арт. (О. 1861. Ш. 101). *Питала вона всеї старшини: чи не бачили сина сокола?* Макс. (1849) 108. *Військова старшина порадила і осадити Немірів облогою.* Стор. 2 м. *Волостою старшина.* ЗОЮР. I. 46. 3) Название короля трефъ при игрѣ въ цигана. КС. 1887. VI. 466.

Старшинник, ка, м. Начальникъ, начальствующее лицо. Бх. Зв. 66.

Старшинування, ня, с. Начальствованіе. *О неситая жабоба старшинування!* *Тепер то я побачив тебе в вічі.* Гнешки ти перед улюкою позаню в дугу, аби тільки верховодити над иншими. К. ЧР. 187.

Старшинувати, ную, еш, гл. Начальствовать. *Ну, каже змій, тепер хто біль-*

ше з нас їстиме, так той над нами буде старшинувать. Рудч. Ск. II. 186.

Старшувати, шую, шш, гл. Быть старшимъ, главествовать. *Багата преневірна старшувать бажала, а вбогая тихенька мужа поважала.* Грин. III. 294.

Стаювати, свāju, шш, гл. Встащить, свести. *Стаскав його жид і на ту гору.* Мжк. 117.

Статари́ти, рю, ршш, гл. Отатарить. *Статарена русинка.* К. МБ. XII. 274.

Статоче́нє, нар.—**Статечнє.**

Статочний, а, в. Постоянный, степенный, солидный, порядочный, благоразумный. *Єсть багато людей і статечних, і значних, що залицяються на тебе.* К. (ЗОЮР. II. 200). *Святий мене, козаченьку, я дівчина статечна.* Чуб. V. 223. *Маєш ти розум, маєш ти статечний.* Грин. III. 672. *Держися війська все середнього і козаченька все статечного.* Лукаш. 88.

Статочність, ности, жс. Постоянство, степенность, солидность, порядочность, благоразуміє. *А старшина, занедавши свою статечність, та гоцака! аж хурява пішла.* Канев. у. *Достотечность показує статечность.* Ном. № 1363.

Статочнє, нар. Постоянно, степенно, солідно; порядочно; благоразумно.

Статися, ся. См. **Ставати, шш.**

Статі́ва, ви, жс. Часть ткацкаго ставка. См. **Верстат.** МУЕ. III. 16.

Статковати́, а, в.—**Статочний.** Рк. Левци.

Статкувати, кую, шш, гл. Благоразумно вести себе, хорошо вести дѣло, хорошо хозяйничать, работать. Ном. № 8113. *Я тебе беру, хлопче, до себе, і як тільки будеш статкувати, то й кожух тобі справлю та й на другий рік не підеш нікуди, в мене будеш.* Подол. г. *Як я буду статкувати, то він (чоловік) буде шакувати.* Чуб. V. 561. *Статкує, то й має.* НВолын. у.

Статвий, а́, б́, стáтний, я, в. 1) —**Статечний.** Черк. у. *Він чоловік статкий: з ледачим не знається, до шинку не ходє, у лайку, у біжку не зайдє.* Васильк. у. 2) **Закиточный.** *Статкий ладда.* Шух. I. 106. 3) **О** верхвей одеждѣ: диянополий. Гол. Од. 52. 4) **Стáтний вѣчир**—**Свѣт-вечір.** МУЕ. III. 56.

Статкити, кію, шш, гл.—**Статкувати.**

Тобі вже час статкити, а ти все гуляєш. Черк. у.

Статок, теу, м. 1) Имущество. Шух. I. 106. Св. Л. 277. *Нехай отець і матуся мою пригуду козацьку знають, статки-мастки збувають, великі скарби собирають, головонку козацьку з тяжкої неволі визволяють.* Лукаш. 2) Скотъ. Чуб. III. 230. *Перелічив статок,—нема корови.* Чуб. II. 230.

Статочний, а, в.—**Статечний.**

Стату́ра, ри, жс. 1) Фигура, складъ тѣла. *Статура йому ведмежа, овсі на чоловіка не похоже.* Полт. г. 2) Портретъ. Черномор.

Статурний, а, в. 1) Стройный. 2) Складный, складно, красиво сдѣланный, имѣющій фасонъ. Мжк. 163, 192.

Стату́т, ту, м. Уставъ. К. XII. 10. (Товарство) скомпанивало собі статут. К. XII. 27

Стату́я, тї́, жс. Статуя. *Із бронзи литую статую самого кесаря несуть.* Шевч. 607.

Стать, ти, жс. 1) Состояніє, положеніє. *Безталанка сирота терпіла горе та терпіла, не раз уже єпикіла хотіла, но і здоров'є, і літа, страх, сором і дівоча стать її к двору мов прикували.* Мкр. Г. 18. *Він козак, його така стать (щоб воювати).* О. 1861. XI. Кух. 9. *Жіноча стать.* Женщины. *В останні времена жіноча стать убератиметься аки бис.* Св. Л. 76. *Дівоча стать, чоловіча стать.* Дѣвущи, мужья. 2) Состояніє, званіє. *Цих часів з жадної статі у москалі беруть: із мицанської статі, з мужичої, з панської, з купецької і з духовної статі.* Васильк. у. 3) **Маєрль.** *Се все на одну стать.* Кост. (О. 1862. VI. 45). *Настусине й Марусине серце дуже зворушилося від сїєї поголоски, да не на одну стать.* Г. Барв. 454.

Стáція, ці́, жс. 1) Стоявка, постой і продовольствє на постоѣ. *Да веліє Ляхам, мостивим панам, по козаках, по мужиках стацією стояти, да не веліє великої стації вимисляти.* ЗОЮР. I. 52. 2) **Станція.** *Я їду на стацію до Заболотова.* Гол. I. 233.

Стáя, стáї, жс. 1) Жилище гуцульських пастуховъ въ половинахъ. Пшух. I. 185—187. *Там в стаї ватаг на флюярю грає.* Федьк. I. 17. 2) **Рядъ.** *Стая кіп.* 3) —**Ліса** 2. Браун. 16.

Стверджати, джāju, шш и **ствѣрджува-**

ти, джую, сов. в ствердіти, джу́, дїш, гл. Утверждать, утвердить, подтверждать, подтверждать. Вони проповідували, а Господь слово стверджував усвід ознаками. Єв. Мр. XVI. 20 Той ствердив, що Бог праведний. Єв. I. III. 33. Люблинську унію ствердив. К. ПН. 255.

Стверділий, а. е. Отвердѣлый.

Ствердіти, дію, еш, гл. Отвердѣть. Земля вже стверділа. Рк. Левиц.

Ствердіаути, дяу, веш, гл. = Ствердіти. Желех.

Створитель, дя, м. Создатель, творець.

Створіти, рїб, рїш, гл. Сотворить, создати. Біг мня створив дівчиною. Гол. I. 20. На що-сь мя, Боже, створив на злуго годину. Гол. I. 311.

Створітися, рїся, рїшся, гл. Сotворіться. Шевч.

Створіння, ня, с. Твореніє, тварь. Жя-том. у.

Стеблечко, ка, с. Ум. отъ стебло.

Стеблїна, ни, жс. = Стеблина.

Стебелькувати, а, е. Стеблеобразный; високий в тонкій, — о растєніяхъ и людяхъ. Стебелькувата дівчина. Мвж. 192.

Стебель, блю, м. = Стебло. Грин. III. 18.

Стебѣльце, ця, с. Ум. отъ стебло.

Стебля, ки, жс. Кладовая (оталиваемая зимою). Полѣсьє, Кієвск. г. Левч. 57. Ум. Стебѣчка.

Стебляна, ни, жс. Однѣя стебель. Ум. Стеблина, стеблїночка.

Стеблїстий, а, е. Сть большимъ стеблемъ. Грин. III. 82. Широке поле, ожито густее, коренистее, стеблїстее. Чуб. III. 385.

Стеблѣ, дѣ, с. 1) Стебель. К. Дз. 218. Хоть колос похилився, стебло зелененьке. Мет. 21. Один я на світі, — стебло серця поля. Шевч. 2) Рукотка, напр. ложки, желѣзнихъ виль і пр. Новомоск. у. 3) Нижняя длинная часть прядильного гребня, вставляемая въ донце. Нижняя часть куміаки. (См.) 4) Стволъ пастушьей трубы (до раструба). Сосниц. у. Ум. Стебѣльце, стеблечко. А в сусїдѣ стїжок сіна, а у мене ні стеблєця. Чуб. V. 255. Чи хмїль по дорогї, чи стеблечко? Мнл. 138.

Стеблїк, кѣ, м. = Омшаник. Яловнику без ліку, скривя грошей в стеблїку. Гол. II. 679.

Стеблївка, ки, жс. Строчка въ шитьї. Гайс. у. Ходити стеблївою. ? Почав ходити

„стеблївою“ взад і вперед по подвїрї. Св. Л. 168.

Стеблївання, ня, с. Строчєньє (въ шитьї). 2) = Стеблївна. Волян. г.

Стеблївати, нїю, еш, гл. Строчить. Гайс. у. Гол. Од. 73.

Стеблїти, бїу, вѣш, гл. = Стеблїти.

Стебѣчка, ки, жс. Ум. отъ стебля.

Стебуря, рїя, с. соб. Стеблн. Стебуря з малими вимерзло. Кролеву. у.

Стебѣвце, ця, с. Ум. отъ стегно.

Стегнїще, ща, с. Ум. отъ стегно.

Стегно, нѣ, с. 1) Іляща. Котл. Єв. VI.

71. Также у пода. Рудн. Чп. 254. Не покажуї чоловіку стегна. Ном. № 9156.

2) Часть терлиц. (См.) Шух. I. 147. Ум.

Стегнєце, Рудч. Ск. II. 5. Ув. Стегнїще,

стегнїна. Ном. стр. 303, № 468. Писала писакка: хто прочитас, тому стежняка.

Ном. № 6081.

Стегнїниця, ці, жс. = Ничельниця

МУЕ. III. 24.

Стеженька, стѣжечка, ки, жс. Ум.

отъ стежня.

Стежїти, жу, жиш, гл. Слѣдити. Не кусай, не стежи і не лежи. Ном. № 13255.

Стежка, ки, жс. Тропинка, дорожка,

стежа. Позаростали стежки і дорїжки

правую зеленую. Мет. 56. В пекло стежки

він не знав. Котл. Єв. III. 10. На

стѣжку чню спїсти. Пойти по чьей дорож-

кї. От і я на дїдову стежку спала: він

учора розбив кужля, а я сьогодні. Ле-

бед. у. До нїго стѣжку топтїти. Ухаживать

за кїмъ. Ум. Стеженька, стѣжечка. Ти ду-

маеш, моя мато, що я вже не плачу, а

як вийду за ворота, — стеженьки не ба-

чу. II. пп.

Стѣйка, ки, жс. Въ выраженїи: Ні стѣй-

ки, ні гїйки, — т. е. не стоять і не идеть.

нїчто подобное русск. выраженїю: ви взадъ,

ви впередъ. II. пп. № 13864.

Стѣклїй, а, е. 1) Плотный. Вїльшїна,

то войн мїяка, а от берестїна, що це

дерево стекле. Слов. Д. Эварн. 2) О де-

ревїї или нїюмъ стеблїстоюмъ растєніи,

растущемъ въ густой зарослї: тонкій и

высокій. Волян. г.

Стеклѣ, дѣ, с. и пр. = Скло и пр.

Стектї, ся. См. Стїкати, ся.

Стеблїпати, паю, еш, гл. Свахлять.

Стеблїпати того борщу.

Стеблїпати, пїу, вѣш, гл. 1) Затрясти,

тряхвуть. 2) Затрясться. Гол. III. 348.

Стеблїна, ни, жс. Доска въ поборкї.

КС. 1901. II. 131. Ум. Стелінна, стеліночка. Мет. 198.

Стеліти, лб, леш, гл. Стлать. *Білу постіль стеліла, сама ся спати ложила.* Чуб. V. 98.

Стелітися, лбся, лешся, гл. Стлаться, разстилаться. *Зелененький барвіночку, стеліся низенько.* Нп.

Стеління, ня, с. 1) Стлавіе. 2) Подстилка. Канев. у. (Лобод.). Вх. Лем. 470. 3) соб. Дерево для потолка. Камен. у. (Лобод.).

Стальвага, га, ж.—Штельвага.

Стельмах, ха, м. 1) Каретникъ, колесникъ, гелѣжный мастеръ. Гн. II. 30. 2) Плотникъ. Шух. I. 87.

Стельмашна, ні, ж. Экипажная, колесная мастерская.

Стелюга, га, ж. 1) Станокъ для навода спиць въ ободъ. Сум. у. 2) мн. Козлы для продольной распилки бронея на доски и пластины.

Стеля, лі, ж. Поголок. *Стоить собі... плечима стелю підірає.* Шевч.

Стелбний, а, в. Совершеніе похожіи, тоць-въ-тоць. *І оці чогось заплющує, і з місяця зривається,—от стеленний кіт.* МВ. (О. 1862. III. 39).

Стеленнісінький, а, в. Тоже что и стеленний, но въ совершенной степени, точнехонько такой. *Стеленнісінький талий, як батько.* Черк. у.

Стеленнісінько, нар. Тоже, что я стеленно, но въ совершенной степени, точнехонько. *Стеленнісінько мати.* Черк. у.

Стеленно, нар. Тоць-въ-тоць, именно, точно. Борз. у. Левид. I. 392. *Чи так брате Мамаю?—Стеленно так.* К. ЦН. 237. *Вно стеленно той кокик, що по полю скаче.* КС. 1882. X. 32.

Стелнїлий, а, в. Стелнївший.

Стелнїти, нїю, еш, гл. Стелнїть, потемнїть. *Стелнїє світ і загурчить дощ об землю.* МВ. (О. 1862. III. 42) *Вже на морі чайок двїсті, аж море стелнїло.* Мет. 374.

Стелўти, нў, вїш, гл. 1) Качувть. Грин. III. 405. *Човна стелўє.* 2)—плечїма. Пожарь плечами. Св. Л. 107.

Стелўтися, нўся, вїшся, сов. в. стелўтїся, нўся, вїшся, гл. 1) Встряхивать, встряхнуться, рвануться. *Ото він спав навколїшки, стелўся,—сирця так і трїснула.* ЗОЖР. I. 6. *Стелўлась од його бітти.* МВ. (О. 1862. I. 79).

2) Вздрагивать, вздрогнуть, дрогнуть. Чуб. V. 859. *Стелўлися квапирочки, як сіли світилочки; не так ще стелўтїся, як пива напїються.* МУЕ. III. 124. *Молода їде із дружками і не стелўтїся! Їде, як пава пливе.* Г. Барв. 390. *Ой лугами їду,—луги розвиваються, берегами їду,—береги стелўються.* Нп. *О водї: стелўтїся—всколыхнуться. Іно вїйшюм у воду цавкол, море стелўлося і затопилося всьо.* Гн. I. 34.

Степ, лу, м. Степь. *Тут тобі, серденько, в степу погибати.* Мет. 94. *Степ широкий.* Мет. 69. *Послала мене мати в степ пищенїці жати.* Мет. 21. *Степ і степ, ревуть пороги, і могили-гори.* Шевч. Ум. **Степнї, степоч.**

Степнїя, нїя, ж. Степное сїво. Міусск. обр.

Степїр, рї, м. Отростокъ показавшихся изъ земли растений (лука, хлїбныхъ злаковъ). НВолын. у.

Стїпка, вї, ж. Рубленый амбаръ съ печкою, замїняющей погребъ. Радом. у.

Степлїти, лїю, еш, гл. Потеплїть.

Степлїтися, лїюся, ешся, гл. Согретїся (о жидкости).

Степнїй, а, в. Способный, умїющий. *Моя ще цїцку тїки єще, а тїти не степна.* Канев. у.

Степно, нар. Достаточнo степи, много степи. *У нас було степно.* Херс. г.

Степнїй, ї, б. Степной. *Водай мая степовая могила запала.* Мет. 98. *Степове сїно.*

Степовїяк, кї, м. Житель степныхъ пространствъ. (О. 1861. I. 264. *Та ї сам, бачу, степовик.* МВ. (О. 1862. III. 74).

Степовнїчий, чого, м. Надсмотрнїкъ надъ степными и полеными угодьями и работами. Нїжин. у.

Степїк, пїкї, м. 1) Ум. отъ степ. Снм. 202. 2) Названїе вола дикаго нрава. КС. 1898. VII. 47.

Степўчий, а, в.—Степовнїй. *Уроки-урочища, пїдїти собі на луга, на лїса дрімучїй, на степи степучїй.* Чуб. I. 133.

Стервїаний, стервїнний, стервєнський, а, в. Тоже, что и стервин, но въ успеленомъ смыслѣ. Употребляется какъ ругательство. *Стерво стервєзна, стервєннїй хлопець, стервєнська дитина.* Лохв. у.

Стервїга, га, ж. Бранное слово, ув. отъ стерво. *Тим же ї стервїга! І не дай Боже!* Хорол. у. Слов. Д. Эварн.

Стервни, ва, ве. Отвосящийся къ падали. *Оне стервниного батька сини.* Триз.

Стерво, ва, с. Падалъ. *Лежить собака на стерви: і сама не буде їсти і друго-му не дасть.* Ном. № 4824. 2) Брань. *Стерво жінка не злюбля.* Чуб. V. 668.

Стерв'яка, ки, жс.—Стерво.

Стербчатися, каюся, вися, гл. Вскарбаються. *Насилу стербчався Харько на віз.*

Стерегті, жў, жеш, гл. 1) Стеречь, оберегать. *Сижу дома та стережу, то й ціле.* ЗОЮР. I. 9. *Береженого Бог береже, а козаченька шабля стереже.* Нп. 2) Слѣдять за кѣмъ. *Ми не знали тоді, хто підпалив, але вже стерегли її—чи не вона те зробила.* Новомоск. у.

Стерегтіся, жўся, жешся, гл. Беречься, оберегаться. *Зостається сама в хаті, стережися розлюляти.* Мет. 9. *Стерігсь, щоб любощів йому черкеска з ними не сунула.* Мкр. Г. 19. *Стережися, Цепре, нарікати на Наталку.* Котл. Пп. 392.

Стерезений, а, в. Осторожный. *Стерезеного Бог стереже.* Ном. № 4296.

Стерезівня, ня, с. Карауленьє. Левч. 56.

Стервнй, ні, жс.—Стерня. Угор. *Кошено... жачкою,—бачите, як одмитко од того, де косяко кошено: тут стервнй громад'янами повиривано.* Полт. г.

Стеречі, ся—Стерегти, ся.

Стервйк, ка, м. 1) Рулевой. 2) Пт. Emberea, подорожникъ. Вх. Пч. П. 10.

Стерніна, ни, жс. Нижня часть стебля, остающаяся на полѣ послѣ снѣгтя хлѣба. Ум. Стерніна, стерніночка. *Перепеличенько, не літай так поночі, бо повиколоши на стерніночку очі.* Мет. 388.

Стерніти, нїю, нїш, гл. Управлять руземь.

Стернітися, нїюся, нїшся, гл. Управляться руземь (о суднѣ). Маж. 179.

Стерпб, на, с. Руль. Левич. Пов. 349. Маж. 179.

Стернувати, нїю, еш, гл. ? *На тім боці у толоці ніч погував, вороного кониченька стернував.* Чуб. V. 523.

Стерніваний, а, в. ? Стернований вуликъ.

Стерня, ні, жс. 1) Живье. Рудч. Ск. I. 145. *Хлѣб на стерні.* *Хлѣбъ на корню.* 2) Волоса ва давно небритій бородѣ, короткіе и жесткіе волоса. Св. Л. 303. *Ти хоч би стерню з бороди зняв.* Харьк. г. Ум. Стернѣнка.

Стернявкї, вѣк, жс. мн. Грибы, растущіе послѣ уборки хлѣба на живнѣ.

Стернявкї, нѣк, жс. мн. Завосы и; равни на ногахъ, происходящія отъ хожденія по живнѣю.

Стернястїй, а, в. Покрытый живнѣемъ. *Стернястїя нива.* Мир. ХРВ.

Стерпїти, пїю, пїш, гл. 1) Утерпѣть, вытерпѣть. *Донька не стерпїла, борзо прилетїла.* Гол. I. 195. 2) Вынести, перенести. *Хто в бїді бїду стерпїть, а хто в гаразді,—щоб ніколи бїди не знав.* Ном. № 2153. *Кривонїс не стерпїв такої одповїді.* Стор. М. Пр. 137.

Стерпїти, ся. См. Стирати, ся.

Стерпїти, чў, чїш, гл.—Стирати. Кв. I. 246.

Стерпїти, рїю, еш, гл. 1) Издержать, утратить. *Багато я стерпїла на базарі,—накупила всякими.* Новомоск. у. *Коли вмірати, то вмірати, то все треба день стерпїти.* Ном. № 4269. 2)—дитину. *Имѣть выкидышъ. Відколи я стерпїла дитину, мені все гірше та гірше.*

Стерпїтися, рїюся, ешся, гл. Сойти съ ума, помѣшаться. *Хай вѣб стерпїється! Прахъ его возьми!* Борз. у.

Стиглий, а, в. Зрѣлый, спѣлый. *Чи є, діду, стиглї казунки?* Левич. Пов. 228. Ум. Стигльнянїя. *Це вже стигльнїкї глоди.* Харьк. у.

Стигнати, гнати, неш, гл. 1) Простывать, остывать. *Чому ти борщу не їси?—Гарячий дуже, нехай стигне.* 2) Застывать, застыть. *Кров льється, аж по землі стигне.* Св. Л. 285. 3) Созрѣвать. *Не чїпай же яблуку, нехай собі стигнуть, то краці будуть.*

Стид, дї и ду, м. 1) Стыдъ. *Погакою виду нема стиду.* *Посл. Стидъ завдавати.* *Срамить, стыдїти.* *Дівчино моя, чи ж ти там бувала, що ти мені молодому стида завдала?* Чуб. V. 115. 2) Постыдный, заставляющїй себя стыдиться человекъ. *Сама стида полюбила.* Мет. 259. *Ти не давай стиду-бриду цілувати свого виду.* Чуб. V. 540.

Стидати, дїю, еш, гл. Стыдить. *Баба стидає дитину.* Рк. Левич.

Стидяться, дїюся, ешся, гл. Стыдятся. *Коли стидавися, то крий решетом голову.* Ном. № 3200. *Сього вам стидається нічого.* Котл. МЧ. 430.

Стидїти, джї, дїш, гл. Стыдить.

Стидїтися, джїся, дїшся, гл.—Отидатися. *Хлопець після сього годї да и*

годи вчить, і не сідав коло його, стидиться. ЗОЮР. I. 48.

Стидкий, а, ё Заставляющий себя стыдяться, постыдный. Де ся взяв татарин, стидкий, брідкий, поганий. Макс. Сидить стидка з своїм милин, да ще ї обьялася. Чуб. V. 421.

Стідко, нар. Стыдно, постыдно: *Стідко, брідко Яремою зваться, а Ярема: „Гов!“*. Ном. № 6285.

Стидвий, а, ё = **Стиджий**. *Стидна пісня*.

Стідно, нар. Стыдно. *А з хорошок та й уродою та не стидно й меж людс.* Чуб. V. 53.

Стидовище, ща, с. Стыдь, поюръ К. Дз. 100. *Оце стидовище: палець болить, а він валяється цілий день,—от, мов, хворий.* Лебед. у. *Та, їй Богу, це ж стидовище так робити!* Шврат. у.

Стидов'я, в'я, с. = **Стидовище**. *Оце дожилися! сказано, стидов'я людське, та й годі! ні з чого паски спекти.* Лубен. у.

Стидувати, дую, еш, гл. Стыдиться. *Я стидую перед людьми.* Борз. у.

Стис, ка, м. = **Стисъ**. Гол. II. 562.

Стиска́ти, каю, еш, гл. 1) Смыкать. *Сій ночі й очей не стискає.* 2) Сходиться, смыкаться. *Кінці з кінцями не стискають.* Ном. № 9867. См. Стинатися 2. 3) Сваливать, сворачивать. *Все на його стискає.* Ном. № 10865. *Кажу: йди в поле, а він стикає на Петра,— нехай той іде.* Камен. у.

Стискатися, каюся, ешся, гл. 1) Скупатися, слоняться. *Прогнав батько, а вона й стискається отак.* НВолын. у. *Он стискається, як пес.* Ном. № 13816. 2) = **Стинатися** 2. *Як би воно (небо) з землею стикалось, то й не можна було б об'їхати наоколо землі.* Ком. Р. I. 18, 19.

Стілий, а, в. Холодный, остывший, мертвый. Употр. какъ бранное слово. *Хоч не кличу, все чує: нахай стилий ночеу.* Чуб. V. 198. *До стилої мамі.* Чортъ знаєть сколько! *А на школі горобців до стилої мамі.* Рудая. I. 61.

Стинати, нано, еш, сов. в. стя́ти, вітну́, неш, гл. 1) Отрубать, отрубить, отсѣкать, отсѣчь, срубать, срубить. *Будем ми тернове віття, верхи стинати.* АД. I. 108. *Стинати лилу.* Гн. II. 186. 2) Обезглавливать, обезглавить, казнить. *Уже милую до гробу выпускають, а милую головку стинкають.* Чуб. V. 731. 3) Стя́ти зуби. Сжаты зубы. *Як упав, зуби*

стя, лодві спам'ятався. Чуб. 4) **Стинати плечима.** Пожимать плечами. *Дивиться на мене, стина плечима та й годі.* Лебед. у. См. Стенати.

Стинатися, нанося, ешся, сов. в. стя́тися, вітну́ся, нешся, гл. Вступать, вступити съ кѣмъ въ борьбу, въ бой, въ споръ, въ тяжбу, сразиться, сдѣлаться. *Из ордою Супрун стявся.* Нп. *Стявся з пакоми наш писарь.* Черк. у. *Били... неприятеля всюди, де тільки спинались.* К. ЧР. 311. *Не стинайтесь, нами браття, з Наливайком близько.* К. Досв. 9. *Мая з матір'ю зуб на зуб стинається.* Св. I. 278.

Стіранка, ки, ж. Кушавье = Загірна. Вх. Лем. 470. *Бив циган циганку за піску стіранку.* Фр. Пр. 29.

Стірати, раю, еш, сов. в. стёрти, вітру́, треш, гл. 1) Стирать, стереть. Рудч. Ск. II. 150. *Ото чось діти хрейдю понаписували на дверях,—зітри.* Харьк. *Вона почала стирати пил.* Левич. Пов. 61. 2) Истирать, истереть. *Мовчи, бо я тебе на кабаку зотру!* Ном. № 3618.

Стіратися, раюся, ешся, сов. в. стёртисся, вітру́ся, трешся, гл. 1) Стираться, стереться. 2) Истираться, истереться. *Було трошки потюху в кишеті, та стерлося на пилі.* Харьк. *Зовсім стерся полос,—от-от треба викидати.* Харьк. 3) Сражаться, пнѣть стички. *Стали ся ляжи з козаками стиратися.* Нп.

Стірати, рю, рин, гл. Встають.

Стіранк, ка, м. = **Стерник** I. Макс. (1827), 38.

Стірок, рка, м. 1) Истергав, истергашая вещь. *Які там полозья? Сами стирки.* Мюссск. окр. 2) Полотенце для вытиранія посуды. Вас. 168.

Стірта, ти, ж. = **Скирта**. *Найшли вони стирту сіна.* Грин. II. 195. *Уздрили вони та й зобачили, що там стирта сіна стоїть.* Гол. II. 106.

Стірта́ти, чу́, чий, гл. Торчать. *Колоє повний гнеться до землі, а пустий догри стіртають.* Ном. № 2472.

Стиска́ння, ня, с. Сжатіє, сжиманіє, сдавливаніє, пожиманіє.

Стиска́ти, каю, еш, сов. в. стиску́ти, ву́, неш, гл. 1) Сжимать, сжать, сдавливать, сдавить, стискивать, стиснуть. *Мстислав не одного стиснув.* Ном. № 724. *Нова сукня стиснула їй повне розкішне тіло.* Левич. I. 185. *Хто тисне, тому груди стисне.* Ном. № 14267. 3а сѣрце

стиснуло. Сжалось серце. Жаль душу стиснає. Тяжко на душі. *Няма милого, жаль душу стискає.* Чуб. V. 16. 2) Пожимать, пожать (руку). *Не стій, домо, з нелюбом, не дай ручку стискати.* Чуб. Ш. 36. *Стисну широ за рученьку, в губки поцілую.* Чуб. V. 65. 3)—плечима. Пожимать, пожать плечима. *Той пам стиснуво плечима.* Рудч. Ск. I. 212.

Стиска́тися, ка́юся, ешея, сов. в. **стисну́тися, ну́ся, не́ся,** гл. 1) Сжиматься, сжаться, сдавливаясь, сдавиться, стискиваться, стиснуться. *Уже в його й рука стискалася в кулак.* 2) Сбиваться, сбиться вь кучу, стоапитися. *Чого це ви так стиснулись, як віці?* НВолын. у. 3)—плечима.—Стискати 3. *Стиснувся плечима та й пішов.* НВолын. у.

Стиски, ків, м. 1) Стѣсненіе, сжатіе вь груди, удущє. Мил. 12. КС. 1893. VII. 80. *Уроки... стисками стискали.* Мвж. 152. *Як кашель або стиски їх вночі зоть трохи турбували.* Мкр. Г. 68. 2) Родь ножниць для стрижки овецъ, безъ коець для нащєвъ. НВолын. у.

Стислий, а, в. Сжатый, тѣсний. **Стислисть, лостя,** ж. Сжатость.

Стисну́ти, са. См. **Стискати, са.**

Стих, ха, м. 1) Стихъ (въ Библии).

2) У стих. Безпреставно, безпрерывно. Угор. **Стиха,** нар. 1) Тихо, тихоково. *Стиха словами промовляе.* ЗОЮР. I. 53. *Стиха підходить.* ЗОЮР. I. 59. *Та все стиха у гуслоньки грає.* Мет. 260. 2) Изподтишка, украдкой. *Нехай брешуть, нехай брешуть, добрешуться лиса, а ми двоє, серце мов, любімось стиха.* Мет. 16. Ум. Стихєнька, стихєсенька. *Пливи, пливи, мила, стихєнька водою.* Чуб. V. 60.

Стихати, хаю, еш, сов. в. **стихнути, хну, веш,** гл. Стихать, стихнуть, утихать, утихнуть, затихать, затихнуть. умоваць, умоваць. *То стала злая хуртовина по Чорному морю стихати.* Макс. *Музики стихли.* Стор. М. Пр. 82. *У селі і в полі усе давно стихло, тільки не считає а гаю соловейко.* Хата 14.

Стихомиритися, рюся, рюся, гл.—**Утихомиритися.** *Пройшла та й буца, стихомирилось в селі.* О. 1862. II. 59.

Стичка, ки, ж. Случай. *Ні, зо мною стичка та (що ввади вкрадено) стикась уперед, а послі вже й у пона.* Екат. у. (Залю.).

Стишати, шью, еш, сов. в. **стишати, шу, шеш,** гл. Утишать, утишить.

Стишати́ся, шью́ся, ешея, сов. в. **стишати́тися, шую́ся, шую́ся,** гл. Утихать, утихнуть, успокоиться. *На селі вже гомир стискався.* МВ. (О. 1862. I. 173). *А щоб ти не стискався.* Ном. № 3736. *Вона лягла стилилась-стилилась,— тіки дух зводиться.* Павлогр. у. *Ледві вже позо розговорила: і цілувала вже, і обнімала,— насилу стилився.* МВ. (О. 1862. III. 66). *Навіки стилилась.* Мл. 165.

Стишати, шью, еш, гл. Стихнуть. *Волын. г. Слов. Д. Зварн.*

Стишка, нар.—Стиха 2. *Знишка та стишка.* Ном. № 3037. *Так як та свия: стишка мішки рве.* Ном. № 3038.

Стиб, бу, м. Стежокъ. Шух. I. 154, 153.

Стиба́ти, баю, еш, одн. в. **стиба́ти, бня́, веш,** гл. Стегать, стегнуть.

Стив, сто́лу, м.—**Стил.** Шух. I. 98.

Стиг, сто́гу, м. Стогъ. *Коли сіно в стозі, то забув о бозі.* Ном. № 85. *Козако-ва пишениченька в стозі.* Мст. 28. Ум. **Стижби, стижбечок, стижєнько.** О. 1862. IV. 13.

Сти́гло, ла, с. Мѣсто отдыха, стоянки стада скота, стойло. *Женею мю скотину з лісу на стігло.* Грин. П. 142. См. Тирло.

Стиглува́ти, глую́, еш, гл. О стадѣ скота: останаваляться для отдыха. *Стиглували там колісь свики.* Славяносерб. у. См. Тирлувати.

Стижбечок, чка, м. Ум. отъ стіг.

Стижбе, жка́, м. 1) Ум. отъ стіг. 2) Родь мужской стрижки. *Чоловіки стрижені усі гуто в стижок, а підголеніх чубів щось не видно було.* О. 1862. IX. 62.

Сти́йка, ки, ж. 1) Караулъ, часи. *Котл. Ен. V. 44. Видно мого миленького в Козельці на стійці.* Пп. 2) Ведро, въ которомъ держать воду вь полѣ; оно имѣть дно и сверху, сквозь отверстие котораго, при помощи воронки, наливають вь ведро воду; чрезъ то-же отверстие и пьють воду при помощи камышевой, бузиной и пр. трубочки. Вас. 205.

Сти́йло, ла, с.—Сти́гло. *Знай коза своє стійло.* Ном. № 991. *Пасли пастухи, а далі пішли у ліс, дивлятьсє: стійло збито коло дуба; що воно за знак, що коло дуба так стоцьовано?* О. 1861. V. 67.

Сти́йний, а, в. 1) Цѣнный, стоящій. *Желех. Цей кінь стоящій за того.* Черв. у. 2) Достойный. *Правда 1867, 85. Стойний чоловік.* Черв. у.

Стійність, воста, ж. 1) Стоймость, цїянность. Желех. 2) Достоинство.

Стійчик, ва, м. 1) Караульный, часовый. *Тоді стійчики, що замку сперегли, і заснукали їх општур у логах.* ЗОЮР. I. 135. 2) Дежурный десятский при востанові правленія. Рк. Левин.

Стіку, стьку, м. Сток, ступень (воды)? впадєніє (рїки)? *Край села Теплиць, у стоку річки Полянина.* Мкр. Н. 3.

Стікати, єкю, еш, сов. в. стекті, стечу, чїш, гл. 1) Стекати, стечь. *Як добрий став,—рїба буде, а стече,—болото буде.* Ном. № 7157. 2) Сдїзяться тощимъ, захирїть (о растєвін)? (Пшєвнця) *на млолот не тєв. Видно доцї захопили, як красувалася: стекла: сказано, зерно як машина.* Мир. ХРВ. 350. 3) Хватати, хватить, стьть. *Вже тепер у мене здоров'я не стїка.* Лебед. у. *Хиба у нас грошей не стече вєсілля справити.* Змїєв. у. *Стїкає й розуму таке робити!* Харьк.

Стїкатиєся, кїкюєя, вшєя, гл. 1) Стекаться, стечься, сливаться, слпгсь. *Три річєчки стїкалося дохури.* Левци. Пов. 362. 2) Сходиться, сдхитсь. *Пєкла б мати млинцї, та не стїкаютьєя кїнци.* Лебед. у. *Кожух не стїкаетьєся, бо вузький.* Лебед. у.

Стїкн, стїко, нар. = **Стїльєк.** ХС. VII. 459. Чуб. II. 292.

Стїл, столї, стїлу, м. Стол. *Ой жєдала жє я, дожидала, столи застїлала.* Мет. 51. *Бував на конї і під конєм, на столї і під столом.* Ном. Ум. Стїянк, стїличон.

Стїлєць, льцї, м. 1) Стуль. 3 стїлєць зїпхнутї. Спїхнуть со службї. Ном. № 959. На двѣх стїлєцях сидїти. Двєдушничать. Ном. № 964. 2) Дерев'янные брусї, на которыхъ вїтрянная мельница стоить и поворачиваетєся. 3) Ткацкїй сьварядъ для взазнїя начиннїя, тоже, что и лавка. 3. Двѣ раздвїгаютьєся на перєбнцї вожки, на каждой изъ нихъ вєрху горизонтальная пбдушна (шпїга), концы протївоположныхъ подушбї соединєны шбхтами, посредїять на подушнїхъ, параллельно шбхтамъ лежить шивєрєнь, проходящїй сквозь двѣ кобїлини,—трехуголєвдїя дощєчки, стоящїя ребромъ и опираютьєся на шбхти. Конст. у. Б. Г. 4) Родъ подставкї изъ лежачаго на плоту бревна подъ рулевое весло, которое вращаетєся на шпїш, вдїлєнїомъ вь зєтотъ стїлєць. См. Керма. Шух. I. 181. 5) Мѣсто,

на которое спускаются гуцульскими дрепорубами съ горь срубленнїя дерев'я и съ котораго ихъ свозять; *столєць* вымощєнь бревнами, чтобы летящїя съ горь дерев'я не вїбнвались вь землю. Шух. I. 178, 179. Ум. Стїльчїн.

Стїлєчки, стїлєчко, нар. Ум. отъ стїльчїн.

Стїлє, стїбї, ж. = **Стєля.** НВолын. у.

Стїльєкн, стїльєко, нар. Столько. *Стїльєкн правди, як у рєшетї води.* Ном. № 6903. Иногда вв. сїльєн: *Плач стїльєкн тобї хочетьєся.* Рудч. Ск. II. 146. Ум. Стїлєчкн, стїлєчєко. *Щоб и до слїд сонєця свїту не побачиє, коли я хоть на стїлєчєко брєшу.* О. 1862. I. 34.

Стїльєкїєсь, стїльєкоєсь, нар. Нѣскольєко. *Минило стїльєкоєсь рокїв.* Левци. I. 80.

Стїльєнїєк, кї, м. Соты. Чуб. VII. 446.

Стїльєнцї, цї, ж. 1) Столєчнїца. Канєв. у. Шух. I. 99. 2) Доска, на которой рубяць мясо и пр. 3) Верхнїя доска высокаго крєстьянскаго сьвудка. Шух. I. 98.

Стїльчїк, єя, м. 1) Ум. отъ стїл. *На тїл стїльчїку гордїи пак сидїть.* Ад. I. 8. 2) Табуретъ. Грин. III. 489. См. 130. 3) См. Внтушка.

Стїнї, нї, ж. 1) Стїна. *Мовчїть, як стїна.* ЗОЮР. I. 147. *Мїла б я стїни, щоб були бїлї.* Мет. 126. *Вєє село як за стїну заснулось,—тамї слухнї вєї.* МВ. I. 99. 2) Стїна, плєтена невода. (Стрїжевск.). 3) Рядъ зубонь вь одной сторонї челюстї. *Вн б у Прохорї поїхали, там дїд замовляє (зубї): а то такую стїну й викрутить, да й знов буде зачинатїсь.* Г. Барв. 35. 4) Тучи на западї, за которїя заходїть сонєцє. *Як сонєцє заходїть за стїну, то буде доц.* Грин. I. 12. 5) При кулачєвомъ бої: рядъ, шєрєнга бойцовъ. Маркєв. 76. Ум. Стїнна, стїноньна, стїночка. *Лежить мїла, мов лїтайка сїня, стїотї мїлїй, як стїнонька бїлий.* Нп (Г. Барв. 437).

Стїнїєтї, нїб, нїш, гл. = **дїрнїєка.** Прикїдываєтьєся дурачкомъ. *Я йому дурнїєк стїню, а він ї вуха розвїєв.* Павл. у.

Стїнка, кї, ж. 1) Ум. отъ стїна. *Майстрї швидко викинули стїнку мїж старою свєтїцєю і кїмнатою.* Левци. I. 390. 2) Стїна изъ прєставленаго стойма камыша, иногда полукругомъ, иногда двѣ стїнї, соединєнньє подъ угломъ, и пр.—для защїты рождаютьєся пгнять. О. 1862

У. Кух. 32, 38. 3) Рыболовная съть, которой перегораживают попереку всю рѣку. Вх. Пч. II. 22. 4) Откосъ горы или крутой берегъ рѣки, поросшій лѣсомъ, ропа по отлогостямъ горы надъ рѣкой. Сим. 49, 146. 5) 15 локтей полотна. Угор. 6) Родъ игры въ мячу. О. 1861. XI. Св. 36. КС. 1887. VI. 463.

Стіковій, а, б. О камнѣ: годный для кладки стѣнъ (но внутрь, для обливцовки упрт. лачковий). Екат. у.

Стіочка, ки, ж. Ум. отъ стіна.

Стіпний, а, в. Способный. *Стіпний* на вигадки. Ном. № 12889. *І дурень стіпний кашу їсти.* Ном. № 5382.

Стіс, стосу, м. Кубическій сажень дровъ, кирпича. МУЕ. III. 28. *Тут цілий стіс дров. Три стоси цегли.* Брацл. у.

Стісяти, ваяю, еш, сов. в. **стісяти, вьб, вйш,** гл. Складывать, сложить очень гѣсно что либо, напр. доски, бревна, свопы. Рѣ. Левиц.

Стічно, нар. Ловко, проворно. Угор.

Стіпати́ся, шаюс, ешя, сов. в. **стіпати́ся, шуся, шися,** гл. Радоваться, обрадоваться. Чуб. У. 862. *Прийшов син з війська, оце мати стіпати́ся.* НВольн. у. *Москаль аж стіпати́ся: ото, каже, волом їхати (гарно)! Драг. 2.*

Сто, числ. Сто. *З одним Богом на сто ворог.* Ном. № 12. *Город із стома церквами.* Шевч. Сто лях. Всяческія бѣдствія. *Скрізь клопін, халена, сто лях.* Котл. Ен. V. 63. Сто з бном. Сто одинь. **Оддяти** сто з бном. Съ лихвой отплатить. *Еней на Турна напустися, оддичивши йому сто з оком.* Котл. Ен. VI. 83.—сот. Десять тысячъ. *Сто сот болячок ті на плечі!* Леб. у.—врот. Стовратъ, вѣсколько сотъ. Сто врот. Нѣсколько десятковъ тысячъ. Ном. № 3767.

Стовб, бѣ, м.—**Стовп.** *Стовб, а до стовба кінъ привязаний.* ЗОКУР. II. 57.

Стовба, би, ж. 1) Въ плугѣ: прочная дощечка, которой соединяются въ плугѣ чепиги съ граділемъ: она проходитъ сквозъ живий конецъ чепига и ковецъ граділя. Чуб. VII. 398. Вас. 199. 2) Часть рала, подобная предыдущей въ плугѣ, которой прикрѣпляется копыль въ жертвѣ. Чуб. VII. 400. 3) Корень въ деревѣ, идущій въ землю вертикально.

Стовбѣтій, а, в. Имѣющій форму стов-

ба *Коси попримана. Ан до його стовбатой голови.* Левиц. I. 133.

Стовбѣц, бѣц, м. 1)—**Стовпець.** Рудч. Ск. II. 34. Чуб. VII. 445. 2) Рыба *Gobio fluviatilis.* Вх. Пч. II. 19.

Стовбѣчати, чу, чеш, гл. Стоять какъ столбъ, торчать. *Сядь та не стовбѣч.*

Стовбѣватий, а, в. Столбообразный, циллиндрическій. (Шапка) *прикривала його стовбовату голову.* Мпр. Пов. II. 50. *Стовбовата шапка.* Чуб. VII. 114.

Стовбула, нар. Стремглавъ, внизь головой. О. 1862. I. 67. V. 90. *Зацїдив по уху переднього, той аж стовбула став.* Мир. ХРВ. 94. *Стовбула перекидатись.*

Стовбўн, вѣ, м. Родъ горшка около 5 вершковъ вышиною. Вас. 181. *Нате й мій стовбўн, щоб і я там був.* Ном. № 6437.

Стовбур, ра, м 1) Стволъ, стержень растеній. *Та в цій вербї верхїя хоч і желе, а стовбур зовсім у середнїи згнив.* Кобел. у. *Щось лізе вверх по стовбурѣ.* Шевч. 30. *Вїзня гіляки обриси з будяка, а стовбурї покида.* Лебед. у. 2) Неповоротливый, неловкій человѣкъ. 3) **Пітї** у стовбур. Расті въ стволѣ; (о людяхъ) толстѣть. *Буряк пішов у стовбур.*

Стовбурїана, ня, ж. Одинъ стволъ растенія.

Стовбуром, нар. Дыбомъ. *Лице хмуре, чуб стовбуром.* Мир. Пов. I. 131.

Стовбуруватий, а, в. Стволстый. *Стовбурувата редька.*

Стовбурчати, чаю, еш, гл. Подыматься вверхъ, становиться дыбомъ.

Стовѣвище, ща, с. Мѣсто, сильно обитое, истоптанное скотиной. Черк. у.

Стовѣмѣчати, чу, чеш, гл.—**Стовѣмѣчати.**

Стовѣвище, ща, с.—**Стовѣвище.** Вх. Зв. 67.

Стовѣтї, вчў, чѣш, гл. 1) Отолочь, общастать. *Стовк мїшок проса тому чоловікові.* Рудч. Ск. II. 166. *У куми в гостях була та й не стовкла пішона.* Гриня. I. 32. 2) Истолочь. 3) Распибить. *Схилився на поліно, та стовк собі колїно.* Ном. № 13315.

Стовѣтїся, вчўся, чѣшся, гл. Истолочься.

Стовма, нар. Стойма. Вх. Зв. 67.

Стовп, пѣ, м. 1) Столбъ, столпъ, колонна. К. Іов. 19. Шух. I. 76. *Удївноюк молодца, та де в тебе стовпи, та де*

в тебе стозни коня прив'язати. Пп.
4) Столоб, столобикъ какъ составная часть различныхъ машинъ: въ верилюзі, м'яльниці, олійниці, походячій ступі, токарні и пр. Шух. I. 162, 163, 187, 305, 306. Вас. 159. 3) Сшитія части невода длиивою 100—150 саж. Вас. 185. 4) Основной капиталъ. *Стовна й проекту не брали три роки.* Лебед. у. 5) Родъ дѣтской игры. Пв. 48. Ум. *Стовпчик, стовпчикок.*
Стовпчатий, а, е. Полосатый. *Плахта стовпчата.*

Стовпаха, хи, ж. Сортъ плахты. Черн. у.

Стовпець, пп'а, м. 1) Низкій столбикъ съ свободнымъ верхнимъ концемъ; тумба. *В кожній кралюниці одчиняна ляда й оперта на стовпець.* Левич. I. 90. Різничий стовпець для разрубыванія м'яса. Різничийм стовпцемъ называють также толстаго и низкаго чов'яка. Чуб. VII. 576. 2) Родъ печен'я; гречичникъ ч'в родѣ опрокинутого стагавчика съ узкимъ донышкомъ). Марк'в. 161. *Г ласоці все тільки їли—сладстони, коржичи, стовпці.* Котл. Ен. III. 64. 3) Часть сивуалки (см.). МУЕ. III. 15. 4) У разнощиковъ м'якаго товара: 10 пачекъ швейныхъ машинъ. Вас. 190.

Стовпчатися, мося, теса, гл. Столпиться. *Козаки стовпчилися коло столу й роги пороззівляли.* Стор. М. Пр. 147.

Стовпнище, ща, с. Толпа. Черк. у.

Стовпник, кв, м. Столпникъ. *Як би на Даніла Стовпника (11 грудня) пряв, то би стовпом став.* МУЕ. III. 52.

Стовпобаний, а, е.—нб'від. Неводъ, въ которомъ составныя его части (плахты) прикрѣплены къ канату по своей длинѣ. Вас. 186.

Стовповатий, а, е—Стовбоватий.—та малювка. Родъ орнамента при раскрашиваніи мисокъ. Вас. 184.

Стовповий, а, б—Стовбовий.

Стовпоб, пк'а, м.—Сворівъ 2. МУЕ. III. 24.

Стовпчастий, а, е Столбикомъ, столбообразнымъ. Стовпчасті (уставки)—уставки съ особаго рода вышивкою. Коф. I. 48. **Стовпчик, кв, м'** 1) Ум. отъ стовп 2) Часть мережки 1 (см.).

Стовгін, гону, м. Стогъ.

Стовганья, ня, с. Стопъ, степеніе. *Піднявся тиск, стогнання, оги.* Котл. Ен. V. 70. *В сумкѣ стогнаннє обертались речі.* К. XII. 52.

Стогна́ти, га́у, неш, гл. Стовать. *Так болить, що як би не внів стогнати, то влер би.* ЗОЮР. I, 147. *Очі не сплять, серце стогне, душа мліє.* Мет. 28. *Під ним (змієм) земля тільки стогне.* ЗОЮР. II. 30.

Стогначі, чів, м. мн. Частые стоны. (въ старости, болѣзни). *Стогначі напали.*

Стогнаій, нія, м. Постоянно стонущій человекъ. Рк. Левич.

Стогнайка, ки, ж. Постоянно стонущая женщина. Харьк.

Стогна́ти, нот, ж. мн.—Стогначі. *А щоб на тебе хвороба та стогнати.* ПВО-лян. у.

Стогорина, ни, ж.—Острєва. Вх. Зв. 88, 67.

Стогодній, я, е. Столѣтній. *Згорбивсь, згнітивсь, мов дід стогодній.* О. 1862. IV. 90.

Стогло́в, ва, стоголо́вник, кз, м. Раст. а) *Vaccaria vulgaris* Host ЗОЮР. I. 140, 175. б) *Scorzonera purpurea* L. Авв. 321.

Стоголовий, а, е. Стоглавый. К. Бай. 141. *От меч тоби на гідру стоголову.* К. III. 272.

Стоголовник, кз, м. См. Стоголов.

Стоголовсий, а, е. О звукѣ: производимый сотней или сотнями голосомъ. *Жрички, сивіи... стоголове ляцання.* Мир. ХРВ. 262.

Стодо́ла, ли, стодо́ля, лі, ж.—Клу́ня. Чуб. V. 333, III. 230. *А вже ж твоє шеничененька в стодолі.* Пп.

Стожа́лля, ля, с. Мѣсто, гдѣ ставятъ стогн.

Стожа́рня, ні, ж.—Стожалля. *Отам усе стожарні були,—панське сіно стояло.* Змієв. у.

Стожа́рсько, с.—Стожалля. Под. г.

Стоже́нько, кв, м. Ум. отъ стіг.

Стожі́льник, ка, м. Раст. *Spidium venosum*. Коел. ЗЮЗО. I. 119.

Стожі́ти, жу́, жіш, гл. Складывать въ стогн. *Будуть снопочки як дрібнє дожджик, будуть возити, в стогн стожити.* Гол. II. 17.

Стобі́ти, сто́ю, їш, гл. Стоить. *Хиба ж наша мати вже й кззи не стоїть.* Ном. № 2040. *Твій, кажє, челядинецъ великого стоїть.* ЗОЮР. I. 43

Стобі́тися, сто́юся, їся, гл.—Стоїти. Ном. № 12600. *Чог... стоїться оцею халатъ?* Спм. 230. *А що стоїться сей же шурокъ?* Спм. 86.

Стоїще, ща, с. Среди пастбища въ пологійнах: мѣсто и устроенные на немъ загоны и хлѣвы для скота и жилища пастуховъ; состоитъ изъ стаі, ношари, елівнина, телятина, нучі, стадарни, загород и пр. Шух. I. 185.

Стоїшний, а, в. См. Стоїний.

Стоїмѣти, мѣю, мѣш, гл. Договарить. *Стокмив жид везти пшеицию.* НВолын. у.

Стоїмѣтися, мѣюся, мѣшся, гл. Столговаться, сойтись, условиться. Вх. Уг. 260. *Як у заклад ідуть, або стокмѣтися, у продажі, то перебувають такимъ руки.* Ном. № 14062. *Стокмився Ярош за комя.* НВолын. у.

Стоїколос, су, м. стоколбса, св, ж. Раст. а) Bromus mollis L. ЗЮЗО. I. 114. б) Bromus squarrosus L. Анн. 71. в) Bromus secalinus L. Вх. Пч. I. 9. Анн. 71.

Стоїком, нар. Ловко, проворно. Угор. **Стокрівця, ці, ж.** Раст. Nuregicum perforatum. Вх. Лем. 470.

Стокрѣт, нар. Стократъ.

Стокрѣтне, нар.—**Стокрот.** *Біг вал стокротке надгоробить.* Фр. Пр. 64.

Стокрѣтний, а, в. Стократный. Федьк. I. 34.

Стокрѣть, ти и ті, ж. Раст. маргаритка. **Столѣць, льця, м.**—**Стілець.** **Столѣшний, а, в.** Находящійся у стола. **Столѣшник, ка, м.** Мѣвляз, мѣвляющій деньги на столігѣ. Харьк. г.

Століак, ка, м. Ум. отъ стіа.

Століане, ня, с. Ножки стола, часть стола подъ столечницею. МУЕ. Ш. 55.

Століани, лив, ж. м.—**Століане.** Вх. Уг. 269.

Століяця, ці, ж. 1) Столица. ЗЮОР. I. 118. Греб. 406. 2) Стоянка. *В чистіи полі кірниця, там чумахів столиця, там чумаки стояли, скіг волами доптали.* Гол. I. 177. 3) *На нихъ житя, як жир ситі, а пшеиця, як столиця, в тебе віси жуброві і ячмені золоті.* Гол. IV. 552.

Столічний, а, в. Столичный. Левяц. I. 344. К. Досв. 20.

Столічок, чка, м. Ум. отъ стіа.

Столівка, ки, ж. Полотенце, часто вышитое, которое угорск. валороссы простилають вдоль стола поверхъ скатерти. Вх. Уг. 269.

Столітвій, а, в. Столѣтвій. *Столітніі очі як зорі сияли.* Шевч. 205. *Ліс столітній тихимъ сномъ дримав.* Мзак. 85.

Століття, та, с. Столѣтіе. К. Кр. 31.

Столовій, а, в. Столовый.

Столувати, лѣю, еш, гл.—**стіл**—з кѣм. *Всть съ кѣмъ за однимъ столомъ. Ти зо мною, негрною, ти стіа столуещ, а з чужою, хорошою, ти ніч ночуеш.* Грин. III. 344.

Столѣний, а, в. 1) Столѣный, столѣчный. 2) **Столѣне мѣсто**—**Посад** (въ свадебномъ обрядѣ). *Благослови мене ти, мій батеньку, на посаді сісти, та на столѣнім мѣсті.* Свад. п.

Столѣница, ці, ж.—**Стільница.** *Сжила м'ясо на столѣниці.* Левяц. Пов. 128.

Столя, лі, ж.—**Столя.** О. 1862. VIII. 10.

Столяр, ра, м. Столяръ. Рудч. Ск. II. 185. Шух. I. 253. Ум. Столярин, столѣрчик. Чуб. V. 793.

Столярка, ки, ж. Жена столяра.

Столярня, ні, ж. Столярчая мастерская.

Столярський, а, в. Столярскій, столѣрный.

Столярство, ва, с. Столярное ремесло. Шух. I. 252.

Столярувати, рѣю, еш, гл. Заниматься столѣрнымъ ремесломъ.

Стомили, лѣю, еш, сов. в. **стомѣти, мѣю, мѣш, гл.** Утомлять, утомять, истомлять, истомить. *Стомилть мене робота.* МВ. II. 9.

Стомлітися, лѣюся, ешся, сов. в. **стомлітися, мѣюся, мѣшся, гл.** Утомляться, утомяться, истомляться, истомиться. *Добраніч! Хто стомился, тимъ ся річ.* Мор. 166. *Не стомилися ніціні крила у молодого орляти.* О. 1861. IV. 34.

Стомнідцять, числ. Больше стѣ. *Стомнідцять чортів твоїи матері.*

Стоніг нѣга, м. Мокрица, Oniscus asperatus. Вх. Пч. I. 7.

Стоніжник, ка, м. Зоол. Millepeda, тысячевогъ. Вх. Лем. 472.

Стонѣванки, ка, м. Раст. Pyrola minor L. ЗЮЗО. I. 133.

Стонѣга, ги, ж.—**Стоніг.** Котл. Ев. V. 73.

Стончати, чѣю, еш, гл. Дѣлать товныне. Вх. Лем. 470.

Стобкѣй, а, в. *Имѣющій сто глазъ. *Стоока наче вона була, все бачила.* МВ. (О. 1862. III. 60).

Стонѣ, пі, ж. 1) Стопа, ступня, слѣдъ нога. *Тілько ми покинули,—воки (зписці) тоді поставали да такъ стопа з стону і біжить.* О. 1861, V. 70. *Ста-*

рий показав мені на дві стопи, висічені на тій скелі. Стор. II. 122. 2) Футъ. *Пять стопів глини.* Федьк. I. 75.

Стопекельний, в, в. То же, что и пельный, но въ усиленномъ смыслѣ. *Ой Ироде прездзаконый, мучителю стопекельный.* Маркев. 40.

Стопѣти, ся. См. **Стоплати, ся.**

Стоплене, ня, с. Плавка, расплавка. Шух. I. 284.

Стопляти, плію, вш, сов. в. **стопяти, плю, пиш, гл.** 1) Расплавлять, расплавить, растапливать, растопить. 2) Сплавлять, сплавить выѣстѣ. 3) Затоплять, затопить. *Плаче сокіл, плаче, сльозами ридас, дрѣнками сльозами всі луги стопляе.* О. 1861. IV. 94.

Стопѣтвся, плѣся, пишся, гл. 1) Расплавиться, растопиться, растаять. *Стопились полями студени сніги.* Млак. 33. 2) Сплавиться выѣстѣ. *Стопитись у в один метал.* К. XII. 129.

Стопѣти, плю, пиш, гл. Расплавить, растопить.

Стопгувати, тую, вш, сов. в. **стоптати, пчѹ, чеш, гл.** 1) Стаптывать, стоптать. *Г. Барв. 516. Чорт сім пар постоптав, стоптав, поки їх докупи зібрав.* *Ном. Черевички я стоптала.* Щог. В. 44) 2) Топтать, потоптать. *Бодай же ти, милий, того не дїждав, щоб ти мою чорвону китайку під ноги стоптав.* Нп.

Стопцюваний, в, в. Истоптаванный.

Стопцювати, цюю, аш, гл. Вытоптать, потоптать. *Пасли пастузи, а далі пішли у ліс, дивляться: стїйло збито коло дуба. І що воно за знак що коло дуба так стопцювано.* О. 1861. V. 67.

Сторгувати, гую, вш, гл. Сторговать. *Грин. III. 325. Ой і там дївчина тишо продавала, вона ж мені, молодому, люлюю сторгувала.* Чуб. V. 1179.

Сторгуватися, гуюся, вшся, гл. Сторговаться. *Рудч. Ск II. 147.*

Стордозм, нар. Острымъ концемъ вверхъ. Угор.

Стордзувати, дзѹю, вш, гл. Нагроможать. Угор.

Сторжіти, жѹ, жіш, гл. = **Сторгувати.** *Я сторжів коня.* НВольн. у.

Сторжітася, жѹся, жішся, гл. = **Сторгуватися.** *Так він почув, що в нава хорунженка у винницї брага добра і добре скотини доглядають, прийхав наняти і сторжітись.* Кв. II. 55.

Сторічний, а, в. Сторпцею, во сто разъ большій. *За один старий клас, у другий літній час, сторічний дасть плід.* Чуб. III. 18.

Сторіки, рік, жс. Сотни рѣкъ. *І потече сторіками кров у сине море.* Шевч.

Сторінка, ки, жс. 1) Ум. отъ сторона. *Не лихо журишь і чужа сторінка, а невдала жінка.* *Ном. № 9112.* 2) Страница.

Сторічний, а, в. Столѣтвій. Желех.

Сторія, рії, жс. История, рассказъ. *Сторія коротка, сину.* Федьк. *Мене сини, зяті й онуки давенько просять написать про сторію свою.* Алв. 7.

Сторма, нар. Стойма. *Сторма поставив сніп.* Камен. у.

Сторож, жа, м. 1) Сторожъ. *Бачили сторожа, сперіг пшелицю.* Грин. I. 169. 2) При выдалбливанні лодки (дуба) изъ цѣльной колоды—для того, чтобы рабочій знать, когда стѣйки сдѣлались достаточно тонки, просверливають изрѣдка снаружи колоды дыры не больше 1 в. глубиной, вторяя и наз. **сторожамъ**; когда работающій дойдетъ до сторожів, дальѣйшее выдалбливаніе прекращається. Вас. 151.

Сторожка, жі, жс. Стража, караулъ. *ЗОЮР. I. 60. Стоїть сторожа, гострая варпюнка, коло твоєї хати.* Чуб. V. 290 *Гонят, мамко, на сторожу, під Чорний ліс на могилу.* Ад. I. 134. *На сторожі. На стражѣ, на караулѣ. Усі жури на сідали, півень на сторожі; всі хлоп'ята на юлиці, мій милий в дорозі.* Мет. 16. Ум. *Стороженька.* Чуб. III. 58.

Сторожати, жаю, вш, гл. = **Сторожити.** *А те мені, пане, важко, що з боків та сторожають, а спереду та зустрічають.* Чуб. V. 960.

Стороженька, ки, жс. Ум. отъ сторожа. **Сторожик, ка, м.** Первое перо въ крылѣ птицы. Екат. г.

Сторожити, жѹ, жіш, гл. Стеречь, сторожить. *Та біжить з дому Кильяна сторожить дядка Купріяна.* Чуб. V. 1100.

Сторожівство, на, с. Обязанности сторожа, должность сторожа. Рк. Левец.

Сторожка, ки, жс. = **Залевачник.** Вх. Зн. 19.

Сторожкій, а, в. Осторожный; чуткій. *К. Бай. 148. Утя сторожка птиця.* Греб. 402. *Птиця, бач, дуже сторожка.* *Стор. II. 75. І собаки не держу, такий*

я сторожкий... і миши не пробіжить, щоб я не почув. Г. Барв. 193.

Сторожко, нар. Осторожок. (О. 1862. I. 81).

Сторожність, **ности**, жс. Стороженье, карауленье. *Посадимо ми, братця, (на вози) по селі молобців, а по восьмому моголячичку, по дев'ятому кашовирничку, а по десятому для сторожності.* КС. 1882. XI. 231.

Сторожовня, ні, жс. Сторожка, комната, будка для сторожа. Черн. у.

Сторожок, **жкв**, м. Въ водной мельнице: каждый из двух столбиковъ, за которыми движется заставка. Черн. у.

Сторожувати, **жюю**, **вш**, гл. Дблять сторожі. См. Сторож 3. Вас. 151.

Сторонá, **ні**, жс. 1) Страна, земля. *Помолись за мене Богу, мій ти сину, на тій преславній Україні, на тій веселій епорокі.* Шевч. *Своєю сторонá.* Родина. *Тільки залитиши свою сторону, дах і кажеши „тиру“!* Рудя. Ск. I. 72. *Чумá сторонá.* Чужбина. *Полетів орел до чужих еторін.* Мет. 108. *Да вже ж мені да докучила да чужая да сторонька.* Лукаш. 2) Сторона, бокъ. *Єсть десь річка Жовтенька. То по одну сторону заходь еноця спояли жовніри, а против сонця спояли запорожці.* ЗЮОР. I. 100. *Із якої тебе, брате, стороньки ждати: чи од чистого поля, чи од Чорного моря.* Макс. Стороню. Въ сторонѣ, на сторонѣ. *Стороною дощик иде.* Ном. № 13961. *Стороною люде сплять, вони за нас говорять.* Чуб. V. 270 *Всіма сторонáми.* Со всѣхъ сторонѣ. *Слаане було Запорожже всіма сторонами.* Лукаш. Осторонѣ. Въ сторонѣ. *Зміев. у. 3) Партія. До зустрінуться в шишку чи на дорозі то й зоткнується: „чия сторона?“, „А ти чия?“ „Васюткина“. „Геть же к нечистому, переяславський краплярю“.* К. ЧР. 25. Ум. Сторінка, сторінька, сторіночка.

Сторонній, **я**, в. Посторожвій, чужой. *Сторонній люде.* Шевч.

Сторопитися, **илбá**, **пншса**, гл. Испугаться огь неожиданности, потеряться, сторопѣть. *Батько опали на землю, наче неживі, ми сторопилися біля них.* Нововоск. у.

Сторопити, **пюю**, **вш**, гл. = Сторопитися. МВ. II. 203.

Сторукій, **сторучий**, **я**, в. Сторукій. *Батьку, брате! чом я не сторукій?*

Шевч. *Тисяч свічок палали в сторучних листарах.* Стор. М. Пр. 74.

Сторѣм, нар. = Сторч 2. *Цеглу ставити сторѣм, чи класти плазом.* Кам. Под. у.

Сторѣвати, **цбюю**, **вш**, гл. 1) Торчать. *Щоб скиба не сторѣвала.* 2) —снопий. *Ставить снопы стойма. От і знакоми жнуть, сторѣють снопи, божу благодать.* Св. Л. 45. См. Сторчати.

Сторч, нар. 1) Внизъ головою, вверхъ ногами. *Сторч головою—догори ногами.* 2) Перпендикулярно, стойма, отвѣсно. *І зачало човни бурзати, то сторч, то на бѣк колихати.* Котл. Ев. IV. 8. 3) —дигнитися, зирнути, поглядати. *Сморѣть, взглянуть; посматривать изподлобья, сурово, недружелюбно. Старий насукить брови, зирне на його сторч та й каже: нехай лишень виясниться, бач, нахмирило.* Ев. Сторч на море поглядие. Шевч.

Сторчак, **кá**, м. 1) Торчашій чоловікъ или предметъ. *Оступитися, сторчаки!*... Оттак, як бачите, стовбичать. Ном. № 12839. 2) Обрубки стволонъ травянистыхъ растеній. 3) Сторчакá дати. Упасть внизъ головою. *Як сїпне, то так і дав сторчака аж під стіл.* Св. Л. 181. Тожє значеніє: ловити сторчачий. *Чи я у вас, як у нас ловляшь хлопці сторчаки?* Грин. III. 648.

Сторчакá, нар. Внизъ головою. *Він як посковокється, то так сторчака туди й полетів.*

Сторчати, **чү**, **чпш**, гл. = Сторчати. *Кістки лежать, шаблони сторчати.* Макс.

Сторчати, **чү**, **чпш**, гл. Ставить ребромъ, стойма. *Сторчати скибу плугу.* См. Сторчувати, сторчувати.

Сторчки, **сторчма**, нар. = Сторч.

Сторчовий, **á**, **б**. 1) Отвѣсно стоящій, перпендикулярній, стоящій ребромъ, стоящій. *Сторчова скиба на нашій землі при оранці краще ніжє лежача, бо земля дуже пиривата.* Херс. г. Сторчовий комир. 2) Сторчовá хата. Хата, выстроенная изъ поставленныхъ стойма бревень. *Зміев. у.*

Сторчоглáд, **да**, м. Человѣкъ, смотрящій сурово, изподлобья.

Сторчувати, **чюю**, **вш**, гл. = Сторчати. *Погапо вома (машина) скибами бере, бо сторчує.* Под. г.

Сторс, **су**, м. 1) Куча, груда. См. Стіс. 2) = Зависок. Воа. г. Ум. Сторсин.

Сторуватися, **сююся**, **вша**, гл. Отно-

свѣтсья. *Сі слова не до тій пісні стосуютьсья. Мовчить, немаче до його. і не стосуютьсья.* Сквир. у.

Стосуюк, жуу, м. Отношеніє.

Стоба, тв, ж. = Истоа.

Стбтне, стбтно, нар. Точно, тождествѣно, дѣйствительно. *Воно стбтне так в письмі святім написаю.* Св. Л. 301. *Стбтно така була, як оця.* Конст. у.

Сточѣти. См. **Сточувати.**

Стбчки, чок, ж. м. Слитые вмѣстѣ отагби. *Пила сточки.* МУЕ. Ш. 150.

Стбчник, ва, м. Рѣзчикъ-артистъ; такъ называютъ гуцульскихъ артистовъ-рѣзчиковъ по дереву, изготовляющихъ художественныя издѣлія. Шух. I. 301, 304, 246, 247.

Стбчувати, чую, еш, сов. в. стбчѣти, чѣ, члш, гл. 1) Точить, источить. *Щоб тебе кориці сточили.* Ном. № 13626. 2) Сосдвѣять, сосдвѣнть, связать, сшить. *Ці обидѣи дошки короткі, треба їх сточити.* Міус. окр. 2) Слывать, слѣть вмѣстѣ оставшесѣя въ разныхъ посудахъ. 4) **Сточѣти** брехнѣи. Выдумать вѣблицу, соврать. *Чи брехеньки якѣ сточити, кому імення приложити, то так як раз і додала.* Кота. Ев. Ш. 72.

Стоѣк, вѣ, м. 1) Часть ткацкаго станка. См. Верстат. Вас. 165. 2) Часть звѣшок (см.). МУЕ. Ш. 14.

Стоѣка, вѣ, ж. Въ загадкѣ: дерево, дубъ. *Стоѣть стояка, на стояці висити висѣка (жолудь).* ХС. Ш. 65.

Стоѣк, нѣ, м. 1) Стоятъ въ постройкѣ. *Тепер стиновають хати на стояках, а колѣсь на лежнях.* Лебед. у. 2) Дверной косякъ. Лебед. у. 3) Большая деревянная бочка на винокуреньныхъ заводахъ. НВолын. у. 4) Стоячій улѣй. Подол. г. 5) = **Стоѣк** 1. 6) Большая лужа, оставшасѣя послѣ разлитія воды? *Понад дунайми вода стоянами.* Чуб. V. 329. 7) Раст. = **Смердючка.** ЗЮЗО. I. 140. Ум. **Стоѣнѣи.**

Стоѣнка, вѣ, ж. 1) Стоявѣ. *А набридла мені отут стоянка.* Новомоск. у. 2) Молоко, поставленное для того, чтобы отстоялось. *Чом ви не дали молока?—Та не хочетьсья стоянки почитати, бо ѣ так масла нема, ні сметани.* Новомоск. у. 3) Навѣсь или хлѣвъ для лошадей или скота. Радам. у. Вх. Лем. 470. Ум. **Стоѣночка.** *Пшов Івасенько до стояночки коника сѣдлати.* Лукаш. 155.

Стоѣноб, вѣкѣ, м. 1) Ум. отъ стоян. 2) Родъ дѣтской игры. Пв. 22.

Стоѣти, стоѣ, їш, гл. 1) Стоять. *Під тѣю калиною стоѣть козак з дѣвичкою.* Мет. 79. *Мороз не велик, та стоятъ не вѣлитъ.* Ном. № 646. 2) Стоять станомъ, лагеремъ. *По одну сторону на заход-сонця стояли жовкири, а против сонця стояли запорожці.* ЗЮОР. *По тѣм боці на толоці, там цигане стояли.* Мет. 87. 3) Ожидать, подождать, стоять. *Стѣи, милий, не вмирай.* Нп. 4) — за чим. *Дорожить чѣмъ. Я за волами не стою, — берѣть їх.* Змѣв. у. 5) — за що. Считаться чѣмъ, быть чѣмъ, составлять что. *В мене те стоѣть за лихо некуче, що мені слова промовити не вільно.* МВ. II. 86. 6) — за нбго. Стоять за кого, поддерживать, держать сторону кого. 7) Быть, находиться. *Мое серце в слозах стоѣть.* Гол. IV. 465. 8) — над грббом. Одвой ногой въ гробу стоять. *Я над гробом стою, брехати не хочу.* НВолын. у.

Стоѣччїй, в, е. 1) Стоящїй. *Із-під стоячого пидшоу випоре.* Ном. № 1106. 2) Стоячїй. *Хоч лежачий, аби комір стоячий.* Ном. № 8904.

Стоѣчка, вѣ, ж. Инструментъ (на трехъ ножкахъ), на которомъ подковываютъ сапогн. Сум. у.

Стбчник, -нар. Стоѣмн. Шух. I. 235. **Страва, вѣ, ж.** Кушавье, пища, кормъ, продовольствіє. *Ой нате вам, рибалочки, ще ѣ соли на траву.* Мет. 18.

Стравнѣ, нбго, с. Кормовыя деньги.

Стравнїй, а, е. 1) Удобоваримый. 2) Съѣстной, съѣдобный.

Стравнї, нї, ж. Пропитаніє, кормъ. Радам.

Стравувати, вѣу, еш, гл. Кормить, питати, содержать.

Стравуватися, вѣуюся, ешѣя, гл. Кормиться, питаться, содержать себя. *Як наймусь вартівником до школи, то де я буду стравуватися? я з чужого села.* Камов. у.

Страж, жі, ж. = **Сторожа.** — **держати.** Быть на караулѣ, на часахъ. *Як стояли ми в Кийові, то я з дружины страж держав.* ЗЮОР. I. 71.

Страждѣння, ня, с. Страданіє. *Негаз сплакнута, слушаючи страждѣння Оксанине.* Кв. I. 224.

Страждати, даю, еш, гл. Страдать. *Страждала твоя мати так довго.* Кв. **Страждатися, даюся, ешѣя, гл.** =

Страждати. *Де син Божий страждаєть-ся одими й довіка.* Чуб. Ш. 368.

Страждування, ня, с.=Страждання.

Страждувати, дуо, еш, гл. Страдать. *Страждус худоба та й самому страждування.* Камен. у.

Стражниць, ка, м. Стражниць, сторожъ, караульщикъ. *Скочив стражник на охотник, спали ся стреляти, а Висоцький з своїм військом почав ся зближати.* Нп.

Стражниця, ці, ж. Караульня, сторожевая будка, башня. *А ждав би я мов войн у стражниці.* К. Іов. 31.

Страма́, мй, ж. Постыдное дѣло. *Що я роблю страму таку.* Алв. 24.

Страмити, млю́, мш, гл.=Сорожити. Алв. 105. Г. Барв. 59.

Страмний, а́, б́. Неприличный, стыдний, срамной. *Та й дочитались же до такого страмного.* О. 1862. VI. 42.

Страмно, нар.=Соромно. Камен. у.

Страмина, ня, ж. Передвижная гѣстница.—Драбина. Чуб. II. 230. VII. 551.

Страшній, я, в. Сторонній, чужой, страстующій. *Нехай би нас стали странні козки зачувати, до нас захожати, смерти нашої доглядати.* Макс.

Страпаття́, а, в. 1) Растрепанний. *Волосе страпате.* МУЕ. III. 55. 2) Отрепанний. *Краватка така вже страпата, що чи й навінете.* Могил. у.

Страпаня, пов, ж. Отрепье, рубище. Гайс. у.

Страпувати, тую, еш, гл.? *Пішла би я в чисте поле по стадо воронев, своє зліе страпувати.* Гол. IV. 348.

Страп'я, п'я, с.=Страпаня. *Іде, а страп'я висить.* НВолын. у. *Одежинка... носилася без перемітки, поки сама не опала на страп'ям та гноттям.* Мир. ХРВ. 162.

Страстий, страстний, а́, б́. Страстной. *Страсна н'ятниця.* Ном. № 6850.—*свіча.* *Свѣча, горѣвшая на вечернемъ богослуженіи въ страстной четвергъ.* ХС. VII. 448. Ум. *Страстѣнький, страстѣнький.* *За останню копійчину, може, свѣчку страстѣньку купи.* Г. Барв. 457.

Страсть, сти, ж. Страсти, вечернее богослуженіе въ страстной четвергъ. *Був я на страсті.* Ном. № 12832.

Страта, тя, ж. 1) Потеря, утрата, тратя. *Або зиск, або страта.* Ном. № 4272. 2) Казнь. Левч. 55.

Стратѣнець, вид, м. Осуждений на смерть. К. Кр. 22. К. МХ. 17.

Стратити, ся. См. **Страчувати, ся.**

Стратка, кя, ж.=Страта 1. Волч. у.

Страфітиса, фиться, гл. безл. Слзяться. *Так ся страфіло, що вийшли в нього на той час гроши.* Гв. I. 56.

Страх, ху́, м. 1) Страхъ, ужасъ. *Страхи на ляхи.* Ном. № 871. *Жила удова молода край битого шляху, набралася удова великого страху,* Нп. 2) род. **стра́ха.** Пугало, страшлище. 3) **Привидѣіе,** призракъ. 4)—**завдавати.** *Внушать страхъ, утрашати.* *А буде нашу тис гу гнати й рубати, буде нам, великим панам, страху завдавати.* Макс. Ум. **Страхи́.**

Страх, нар. Очень, ужасно. *Страх йому їсти захотілося.* Рудч. Ск. I. 135. *Енея не любила страх.* Котл. Ев. I. 6.

Страха́ти, хаю, еш, гл. Пугать, утрашати. *Ми будемо своїх жінок спрахати, діток зупиняти.* Дума.

Страха́тиса, хаюся, ешся, гл. Страхнитися, бояться. *Ой батьку гетьмане, я то тепер лицарства дістав, бо я всім перед віз, жадного ся не стражав.* Гол.

Страхів'я, в'я, с. Ужасъ, ужасы. *Я вже бачила усяке спрахів'я.* Полт. у.

Страхіть, ти ті, ж.=Страхів'я. О. 1862. VI. 62. *Як горіло,—страхіть яка!* НВолын. у.

Страхіття, тя, с.=Страхів'я. *Да годі тобі вже вертти про таке страхіття.* Г. Барв. 327. *Було б і в нас таке страхіття, як за Косинського.* К. ЦН. 25.

Страхи́тиса, хну́ся, нѣшся, гл. Испугаться. *Свого розумоньку страхнулася.* Чуб. V. 1191.

Страховій, а́, б́.? *В Крим дороги дуже далекая, а це хура страховая.* Чуб. V. 1044.

Страховіня́, ня, ж. Нѣчто страшное, страшный предмет. *Яка б страховина перед ним не вставала,—не злякати їй його.* Мир. ХРВ. 35. *Чи есть така страховина, щоб я злякалась?* Шевч. Ум. **Страхові́нка, страховіно́чна.**

Страхові́нний, а, в. Страшный, полный ужасовъ. *Се страхові́нка казка для малечі.* К. ЦН. 169.

Страхові́ння, ня, с.=Страхові́ня. *Кожне пригадує, як це в запічч, чувало страшике страхові́ння від бабусь.* Г. Барв. 465.

Страхові́ттий, а, в. Наводящій страхъ. **Страхові́ще, ща, с.** Страшнѣще. Мир.

ХРВ. 69, К. ЦН. 318. *Під ногами стравошица двигтіла земля.* Мяр ХРВ. 129.

Страховіття, та, с.=Страхіття. *Чи ти ба?, яке страховіття на дворі.* Левд. у.

Страхополох, ха, м. 1) Трусь. К. ЧР. 61. *Ні в чім не був страхополох.* Котл. Ев. II. 35. *Хиба я страхополох, щоб б'явся Петра?* Рк. Левиц. 2) Р:ст. *Xanthium spinosum.* Вх. Пч. I. 14

Страхопід, да, м. Пугало.

Страхопідливий, страхопідний, а, в. Боязливий, трусливий. Борз. у.

Страхотя, тя, ж.=Страхів'я. *Опівночі була велика страхота: кругом хати загув страшений вітер.* Стор. М. Пр. 37.

Страчувати, чую, аш, сов. в. страчати, чу, тиш, гл. 1) Утрачивати, утратити, теряти, втратити. *Страчила я щастя і літа страчу.* Грин. III. 257. 2) Лишати, лишати життя, казиряти. ЗОЮР. I. 95. *Страть свого брата, як він додому прийде, то тоді я тебе за жінку візьму.* Чуб. II. 159. *Вже Харько стратили й заховали.* Мет. 426.—**мтія.** Производити, произвести выкидышь. КС. 1893. VII. 75.

Страчуватися, чухоя, ашея, сов. в. страчтися, чуся, тишся, гл. 1) Утрачиватися, утратитися. 2) Лишати, лишати себе життя. *Вас сокирою загачу... та й сама страчуся.* Федьк.

Страшеня, шна, не=Страшний. Ном. № 1477.

Страшеняно, нар.=Устрашено. *Журився й наш Грицько, страшенне журився.* Г. Барв. 448.

Страшенний, а, в. Ужасный. *Коли ж схопитися страшенний вітер.* К. Іов. 5. *Ховався страшенний змій.* Стор. М. Пр. 128.

Страшенно, нар. Ужасно, сильно.

Страшеній, а, в=Страшенний.

Страшенно, нар.=Страшенний.

Страшйло, ла, с. 1) Страшилиця. 2) Снаряд для вспугиванія рыбы при ловлі ея. Kolb. I. 73.

Страшїти, шї, шїш, гл. Пугать. *Коли страшиш, сам не бійся.* Ном. № 4402.

Страшїтися, шїся, шїшеся, гл. Страшиться, чувствовать страх. *Деся ти сам боїшся, і нас козаків страшишся.* Макс.

Страшїй, а, б. Страшный. *Страшїий такий собака.* Черяпг.

Страшїко, нар. Страшно.

Страшїий, а, б. Страшный. *Страшїий чоловік.* *Взійшов о. Хведор блідий і страшїий.* Левци. I. 534. *Страшїий суд.* *Страшїий тиждень.* *Страстїя недїля.*

Страшїно, нар. Страшно.

Страшїок, шкя, м. 1) Ум. оть страх. 2) Названіе вола половой масти съ особаго рода рогами. КС. 1898. VII. 47. 3) Пугало для птицъ. Вх. Уг. 270.

Стрел, лу, м.=Стрїльба. *Служають, а в тїй хатїці стрел, пук, трїск, крих.* Чуб. I. 105.

Стрїляти. См. Стрїляти.

Стрїлиця, ці, ж. Жидкій лїсокъ. *А за тїєю долиною, через стрїлицю, урочище Козацький Курїнь.* ЗОЮР. I. 105.

Стрїль, лю, м.=Стрїл. *Як стрїль стрїльме у дївчину.* Мяр ХРВ. 7.

Стрїлькувїтий, а, в. О растєвіи лукъ: стрїльчатий. *Як хлопець, або дїзка найперше покуштує зеленої цибулі, то буде стрїлькувата.* Чуб. I. 84.

Стрїльнути, ну, неш, гл. Выстрїлять. *Вїн як стрїльне.* Рудч. Ск. II. 2. *Хочеться (з рушвиці) стрїльнути.* Котл. МЧ. 455.

Стрїльчик, ка, м.=Стрїльчик. *Ой не літай, сіра утко, до озера води пити, засїдають два стрїльчики, хочуть тебе вбити.* Чуб. V. 827.

Стремено, на, с. 1) Стремя. *Горє й тому козакові, що все їздить на конєві, із стремен ноги не виймає.* Чуб. V. 130. 2) Штрипка. *До сіх то шараварок здумав вїн стрємена вченити.* Св. I. 167. 3) См. Ключ б. Шух. I. 253. 4) =Стрем'я. Вх. Зн. 67. Ум. Стрємїнце, стрємїнце, стрємїнечно, стрємїночко. Чуб. III. 308. Чуб. V. 150. *На стрємєночка ступає, на сиделечко злягає.* Чуб. III. 204.

Стрємїнце, ця, с. 1) Ум. оть стрємено. 2) У мастєровъ, лїохних изъ мїди: дерев'яныя стїнки для глянїяной форми, въ которой отливається предметъ: гибкая досечка, концы которой сведены и сїялены въ зарубкахъ, въ средину набивается глина; по мїнованїи надобности концы разнимаются и стрємїнце свимається съ форми. Шух. I. 281, 283.

Стрємїн, на, м.=Стрємено. *Вдовим синок, вдовиченько, з двора виїжджає, його ненька старєнькая за стрємїн ханає.* Нп.

Стрємїти, мїб, мїш, гл. Торчать. *Бу-*

ла на йому біла свита, набавір шапачка стреміла. Котл.

Стре́м'я, н'я, с. Обривъ, крутизна, стремнина. Вх. Зн. 67. *Дніпрове стрем'я.*

Стрема́дка, ки, ж. Птиця=Стернина 2. Вх. Пч. II. 10.

Стреми́ти, чу, чийш, гл. Рекомендовать, указывать, совѣтовать. *Ажеж ти лемі стремити тебе лебачо.* Киев. г.

Стреми́ути, ну, не́ш, гл. Встряхнуть. *І шкурою стрій бугай стрепену.* Шевч. *Вони тили, полинули, крилечками стрепенули.* Чуб. V. 58. *Прилетіла пава, коло його тала, крилечками стрепенула та й поцілувала.* Мет. 103. *Мене пан за ухо стрепену.* Г. Барв. 56. *Тут матику уже не страж, а нагла радість стрепенула.* Мкр. Г. 56.

Стрепе́ну́тися, ну́ся, не́шся, гл. Встряхнувшись, встрепенувшись. *Як віз підскочив, а воно стрепенулось та й розбилося.* НВольн. у. *Серце боязливе стрепенеться як рибонька.* Шевч.

Стре́пет, та, м. Птица стрепеть. *Крикнув перепел в ярочку, стрепет приснув над тернами.* Щог. В. 53.

Стрепе́тáтися, та́юся, е́шся, гл. Встряхиваться, встрепываться. *Стій, комо, не лякайся, а ти, козоле, не стрепетайся.* Чуб. II. 252.

Стрепе́хну́тися, хну́ся, не́шся, гл. Вздрагивать, вздрогнуть. *Душа не озивалась, не стрепехалось серце.* МВ. II. 196. *Його серце мстиво якось стрепехнулось у грудях.* МВ. (О. 1862. I. 87).

Стриб, бу, м. Скачекъ. *Напірай на стриб та ще й на добрий.* Ном. № 13662.

Стриб, меж. Скоки! *Стриб, стриб з човнів.* Котл. Ев. VI. 23. *В воду стриб.* Котл. Ев. V. 77.

Стриба́йчик, ка, м. Прыгунъ. Эпитетъ зайца. Вх. Пч. II. 6. Ум. *Стриба́йчиком.*

Стриба́ти, ба́ю, е́ш, одн. в. стриба́ути, би́у, не́ш, гл. Скакать, прыгать, прыгнуть. *Близько видати, далеко стрибати.* Ном. № 11423.

Стриба́тися, ба́ється, гл. безл. Прыгаться. *Стрибається, покиль бісом штрикається.* Ном. № 13313.

Стриба́кий, а, б. Любящий скакать, прыгать. *Стрибакий, як живчик.* Ном. № 8470.

Стриба́нути. См. *Стрибати.*

Стрибо́в, бка́, м. Скачекъ.

Стрибову́ти, ну́, не́ш, гл. Сильно прыгнуть.

Стрибу́я, на, м. Прыгунъ. *Стрибун, стрибунець.* Нп. Ум. *Стрибунець.*

Стрива́ти, ва́ю, е́ш, гл. Подождать. **Стрива́й! Стой! Посто́й! Обожди! Стривай лишень! чи чуєш? щось плаче.** Шевч. 101.

Стри́га, гл, об. Низко остриженный. **Стрига-моко́тига!** — такъ дразнять дѣти сильно остриженныхъ товарищей. Ном. № 9281. Ум. *Стри́жника.*

Стри́гавка, ки, ж. Трясина. Вх. Зн. 67. **Стригну́ти, гну́, не́ш, гл.** Одн. в. отъ стригти.

Стригте́, жу́, же́ш, гл. 1) Стричь. *До Миколи ніколи не сій гречки, не стрижі овечки.* Ном. № 452. 2) Бить. *Всіх за ве по стикі стриг.* Котл. Ев. VI. 17. 3) Кінь стриге́ вухами. Кольъ придесть ушам. 4)—зуби на нѣго. Остригъ на кого зуби. Рк. Левиц. 5)—куді. Направляється къ чену; намекає на что. *Он куди його тягне, он куди він стриже.* Мир. Пов. II. 62. *Христя знає, куди се Грицько стриже, та мовчить.* Мир. Пов. I. 119.

Стригун, на, м. Годовалый допорокъ, у котораго стригутъ гриву. Вас. 197. Ум. *Стригунець.*

Стри́вчий, а, в. Двоюродный. *Пришов к нему... Іван стривчий.* Гол. I. 6.

Стрижа́й, жа́я, м. = **Стрижі́я** 2. *Стригати (вівці) приходять стрижа́й з словід.* О. 1862. V. Кух. 33.

Стрижа́к, ка́, м. 1) = **Стригун**. 2) Название солдата изъ за коротко остриженной головы. Желех.

Стрижа́ча, ки, ж. Кобыла на 2-мъ году. Балт. у.

Стриже́нь, жия, м. 1) Самое глубокое мѣсто въ рѣкѣ, въ озерѣ, фарватеръ. Вас. 173, 188. 2) Небольшая рѣчка, струя. Гол. 3) Сердцевина дерева. 4) Стержень въ нарывѣ. Зміев. у.

Стрижі́й, жі́я, м. 1) Парикмахеръ, стригущій волосы. *Стриже стрижі́й чоловіка.* Мнж. 121. 2) Стригущій овецъ. Хѣрс.

Стри́жка, ки, ж. 1) Ум. отъ стрига. **Стри́жника-перестри́жника** — такъ дразнятъ стриженныхъ. Екат. у. 2) Остриженная овца. *Овечка-стрижка.* Мил. 42. *Чотири стрижки чорненкіі із яняти маленькіі.* Гол. I. 47.

Стрижа́, ча́ти, с. = **Стригун**. Ум. *Стрижа́тко.* Рудч. Ск. I. 88.

Стри́й, стра́й, м. Дядя. Гн. II. 17.

Стрійна, *вн, ж.* 1) = Тітка, батьнова сестра. Желех. 2) = Дядина. Желех. Вх. Лем. 470.

Стрик, *ку, м.* = Стрий. Вх. Уг. 270.

Стри́зачка, *вн, ж.* Палка съ желъзнымъ концемъ, расширеннымъ на подобіе лопаточки. *Прокопав я стіну стрикачкою—тією, що гавралів убівають.* Новомоск. у.

Стріки-бріки = Штрики-брки.

Стрим, *му, м.* Удержъ. См. Упин. *Нема стриму одвоиному сику.* Нп.

Стримати. См. Стримувати.

Стримувати, *мую, вш, сов. в. стримати*, *маю, вш, гл.* Удерживать, удержать.

Стрих, *ха, м.* = Стрихиль. Желех.

Стрихиль, *лѣ, м.* У кожевниковъ инструментъ для растягиванія кожи. Лебед. у. (Лобод.). См. Стрихиль, стрихулецъ.

Стрихулець, *лѣдѣ, м.* 1) Гладилка, палочка для выравниванія кожи. Вх. Зя. 67. 2) Палочка для выравниванія зерна въ мѣрѣ.

Стріцовий, *а, в.* Страусовий. *Стрицове пѣрхо.* Ад. I. 46.

Стрібло, *ла, с.* = Срібло. О. 1862. IV. 82.

Стрібний, *а, в.* = Срібний. Грнв. Ш. 545.

Стрібувати, *буоу, вш, гл.* Попробовать, попытати. *Хлопцєві дуже сї подобало, як коваль земізо кує, та й каже: „Тату, а ну й я стрібую“.* Гн. II. 94. *Що би його запитали, і що знає, стрібували.* Гол.

Стрівати, *ваю, вш, сов. в. стрінути*, *стріти*, *стріну*, *неш, гл.* Встрѣчать, встрѣтить. *Як вовк: що стрів, те зів.* Ном. № 4849.

Стріватися, *ваюся, вшся, сов. в. стрінутися*, *стрітися*, *нуся, вешся, гл.* Встрѣчатися, встрѣтяться. *Ой піду я не берегом—лугом: чи не стрінусь з своїмъ вірнимъ другомъ.* Мет. 96.

Стрівка, *кн (=стрілка)*, *ж.* 1) Звачекъ, вырѣзанный на ухѣ овцы передъ выгономъ въ поле. Шух. I. 195. 2) Ловушка для воробьєвъ. Вх. Пч. II. 15. См. Стріла.

Стрівожити, *жу, жиш, гл.* Встревожить.

Стрівжитися, *жуся, жишся, гл.* Встревожитися. К. Юв. 95.

Стрій, *рою, м.* Костюмъ, нарядъ. Ном. № 11154. Гол. IV. 482.

Стрійний, *а, в.* Хорошо одѣтый, нарядный.

Стрійно, *нар.* Нарядно. *Дай же вамъ, Боже, й а в полі буйно... в колорі плідно, в господі стрійно.* Колб. I. 98.

Стрікати, *каю, вш, гл.* = Стрівати. *Козак іде, дівчину стрікав.* Грнв. Ш. 295.

Стріквѣти, *квѣ, вѣш, гл.* Ужались. *Коли чуо, а воно мене неначе шо стрікнуло... Аж то гадюка.* Мирг. у. Слов Д. Эварн.

Стріл, *лу, м.* Выстрѣлъ. *За їднимъ стріломъ убив двѣ качки.* НВолын. у. *Велів гармати нариштувати, на Вишнєгород стріли спускати.* Ад. I. 19.

Стріла, *лѣ, ж.* 1) Стрѣла. *Летіла стріла уподовж села, убила стріла одвоиного сина.* Нп. 2) — огнянѣ. *Молвія.* 3) Бревно, котрымъ поворачивають вѣтряную мельницю. 4) Часть ткацк. станка. См. Верстат. Шух. I. 256. 5) Часть маслобойни. См. Оліяница Шух. I. 163. 6) Часть плуга. Вас. 199. 7) — водянѣ. *Раст.* = Стрілиця 4. ЗЮЗО. I. 134. Ум. Стрілка, стрілонька, стрілочка. *Винесла лучок і стрілочок пучок.* Чуб. V. 289.

Стрілицтво, *ва, с.* Охота (ружейная), охотничій промыселъ. Шух. I. 229. *Три стрілицьки молодечькі з стрілицтва да йшли.* Федьк. III. 163.

Стрілець, *лѣдѣ, м.* Стрѣлокъ, охотникъ. *Купецъ як стрілець.* Ном. № 10553. Ум. Стрілич.

Стрілицький, *а, в.* Охотничій. *Кресак стрілицький.* Федьк. I. 19.

Стрілиця. См. Стрілиця.

Стрілиця, *ці, ж.* 1) = Стріла. *Подай мені лука й три стрілиці.* Ад. I. 149.

2) Саножная колодка (ступня). Сум. у. Вас. 161. 3) *Кряжъ. Воно, бач, гора б то; але по цей бѣк балка дуже глибока і по той бѣк теж; так він не блякою, а стрілицею побіг, бо, бач, рівно було.* Канев. у. 4) Прорѣзанный каналъ на болотѣ. *Пират. у.* 5) Раст. *Sagittaria sagittifolia* L. ЗЮЗО. I. 134.

Стрілка, *кн, ж.* 1) Ум. отъ стріла. *Пустимо стрілку як грім по небу.* Ад. I. 9. *Стрілка-пірна.* Пернатая стрѣла. *Я свого сина гама гадаю — по стрілиці-пірці, по красній дівці.* Чуб. III. 294. 2) Стрѣлка (въ часахъ, компасѣ и др.). 3) Трубчатый стебель у хлѣбныхъ растений, у лука. Гол. Од. 48. Чуб. VII. 413. *Жито вже викида стрілки.* (Закуб.). *Ще зліб і досі росте у стрілку, а поки колос вики-*

дати не, то ще подождемо. Лебед. у. Цибуля погналась в стрілки. Левци. І. 28. 4) Дышло у воза. НВолын. у. 5) Рычагъ въ маслобійнѣ. Екат. у. (Залюб.). 6) Значокъ на ухѣ овця: вырѣзка остраго угла. Мвж. 182. См. Стрівка.

Стрількуватий, а, е = Стрелькуватий. Стрількувата цибуля.

Стрільочка, ки, ж. 1) Ум. отъ стріла. 2) Родъ растенія. Обсади мене трьома зіллями: першим зіллям—гвоздичками, другим зіллям—васильками, третім зіллям—стрільочками. Маркѣв. 11.

Стріль, рѣлю, м. = Стрїл. Чи стріль на тебе полетить, чи ніж блискучий в серце вѣстється. Мкр. Г. 24. 2) **Стрїль-водѣ.** Быстрая вода.

Стрїльба, бѣ, ж. 1) Стрѣльба. Сотникові коня дати, гетьманові зброю, щоб позволив поховати козака з стрїльбою. Гол. І. 95 2) Огнестрѣльное оружїе. Брат у свѣтлиці стрїльбу набиває. Гол. І. 195.

Стрїльняий, а, е. Огнестрѣльный. Стрїльня рана.

Стрїльнути, ну, нѣш, гл. = Стрельнути. У Глухові, у городі, стрїльнули з гармати. Макс.

Стрїльня, ні, ж. = Стрїльба 1.

Стрїльцювати, цюю, еш, гл. Быть ружейнымъ охотникомъ. Хто стрїльцювать, а хто рибальчить. О. 1862. II. 62.

Стрїльчик, ка, м. Ум. отъ стрілець.

Стрїльчити, чу, чшш, гл. = Стрїльцювати. Вх. Зя. 67.

Стрїляйник, ка, м. = Стрїлець. Ум. Стрїляйничок. Ловчику, стрїляйничку, не стрїлай мене. Чуб. II. 157.

Стрїляний, а, е. Прострѣленный. Що маю на собі девять ран рубаних, широких, а чотири стрїляних глибоких. Макс.

Стрїляти, ляю, еш, сов. в. стрѣляти, стрѣляти, лю, лшш, гл. Стрѣлять, выстрѣлять. Чоловік стрїляє, а Бог кулі кидає. Ном. Ой як стрѣлив Бондаренко,—гусарина встрѣлив. КС. 1882. III. 537. Стефан в серце стрїляв. Лукаш. Ой як стрїлив,—царя вцїлив. АД. І. 146.

Стрїмголов, нар. Стремглавъ, опрометью. Стрїмголов було кидаться з хати. МВ. І. 46. Крикнула хозяйка з ляку, та стрїмголов на двір. Рудч. Ск. II. 59.

Стрїмкій, ѣ, б. 1) Высокій, тонкій и високій; грутой. Стрїмка хата. Канев. у. Цей причілок дуже стрїмкий. 2) Стоя-

мя стоящій (о пахоті). Як кидаси зерно на стрїмку рілю, то зерно западає глибоко. Волч. у.

Стрїмко, нар. 1) Ровно въ высоту. Очі грають, стаяк високий стрїмко розігнувся. К. МВ. III. 247. 2) Круто. Стрїмко крохви поставив. Канев. у. 3) Остроконечно. Не верши стїжка стрїмко. Рк. Левци. **Стрїмляк, кѣ, м.** Шпиль. Підравчик забрав уже карбованців вісімсот, а тільки зїв яв отого стрїмляка на церкві та й годі. Брацл. у.

Стрїмчѣстий, а, е = Стрїмкий, МВ. III. 138.

Стрїнути, ся. См. Стрїти, ся. **Стрїн, ну, м.** 1) Куча (дерева, вапр). Шух. І. 178. 2) ? Я з стодоли та у стрїн, накрив мене житній снїг. III.

Стрїпнѣти, ну, нѣш, гл. = Стрепенути. Стрїпнула сивими крильцями. Грин. III. 362. Стрїнке залізо,—залізо забрѣжчить на їй. МВ. (О. 1862. II 102)

Стрїпотѣти, стрїпотѣти, чу, тїшш, гл. = Стрепенути. Крильцями стрїпотѣли. Чуб. V. 1087.

Стрїскати, каю, еш, гл. Сожратъ.

Стрїт, ту, м. Встрѣча. Еф. 55.

Стрїтѣний, а, е. — жумі. Встрѣчные кумовья. Мил. 22.

Стрїтення, ня, с. Праздн. Срѣтенье Господне 2 февраля. ХС. І. 74. Грин. І. 32. На стрїтення зїма з лїтомъ пострїчаються. Ном. № 521.

Стрїтенський, а, е. Срѣтенскій. Стрїтенська вода. ХС. І. 74.

Стрїти, ся. См. Стрївати, ся.

Стрїть, ти и ті, ж. Встрѣча. У стрїть іти. Іти на встрѣчу. Шух. І. 154. А ти, Андрию, знов з тим а тил підеш мені в стрїть. Федьк. У стрїть водї. Протинь теченя. Шух. І. 182, 223.

Стрїха, хи, ж. 1) Край соломенной крыши, выступающій за стѣну. І горобецъ свою стрїху має. Ном. Да вже весна красна із стрїх вода капле. Мет. 301. 2) Соломенная крыша. Колл. І. 56. Ум. Стрїшна.

Стрїхавий, а, е. Взъерошенный, шершавий. Угор.

Стрїхїль, лѣ, м. Тупой сапожный ножъ, котрымъ выравнивають кожу. См. Стрїхїль, стрїхулець.

Стріч, нар. На встрічу. *Біжить стріч* Іван. Волч. у.

Стріча, чі, ж. Встріча. *Біжать один одному в стрічу*. Котл.

Стрічений, в, е.—ні **кум'я**=**Стрітенні кум'я**. Мил. 183.

Стрічань, ня, м.=**Стрітення**. Чуб. Ш. 6.

Стрічати, чаю, еш, гл.=**Стрівати**. *Я пішов його стрічати*. Г. Барв. 441.

Стрічатися, чаюся, ешся, гл.=**Стріватися**. *Стрічаються на Стрітення зіма з літом*. Ном. № 521.

Стрічення, ня, с.=**Стрітення**.

Стрічечка, ки, ж. Ум. оть стріча.

Стрічка, ки, ж. 1) Ленга. Мет. 204. Чуб. VII. 423. *Рослітали коси та стрічки знімали*. Шевч. 2) Тесемка. Ум. Стрічечка.

Стрічний, а, е. Встрічвий.

Стрішка, ки, ж. Ум. оть стріха.

Стрбгий, а, е. Свірбний, жестокій. *Звір стрбгий*. Морд.

Стрбого, нар. 1) Жестоко, свірбопо. 2) Очев. *Помесли багача стрбого високо*. Гол. III. 265.

Стржіти, жу́, жіш, гл. Обрубувать сучья срубленнаго дерева. Шух. I. 177.

Стрбіти, рбо́, іш, гл. 1) Одівати, внаряжати. Ном. № 9313. 2) Настроивати. *Ой ти, Давиде, свої гусли стрій*. Чуб. III. 384. 3) Готовить, приготувлять, снаряжати. *Стрійте коні*. НВолын. у. *В стані свічка горить, там Івасю коня стріють*. Чуб. III. 416. 4) Дѣлати, сооружати, стронть. *На один копил відько всіх ляхів стріють*. Ном. № 864. *З чужого добра не стріють двора*. Ном. № 9658.

Стрбіти, рбо́, іш, гл.=**Струїти**.

Стрбітися, рбо́ся, ішся, гл. 1) Наряжати. 2) Приготовлятися. *Тремтять косонька, ся боїть, сваїха ся на ю стріють*. Гол. IV. 432. 3) Стронься, ставновься вь стрій. *Стрбіються на баталію*. Чуб. 4) Стронься. *Стрбяться дома та все нові*. Чуб. V. 179.

Стройка, ки, ж. Постройка. Зміев. у. **Стройний**, а, е=**Стрїний**. *Грицько з Марухою, стройною чорнохою та шукав собі місця*. Гол.

Стройно, нар.=**Стрїнно**. (Гості) *стройно, гучно, бучно попрїжджали, в соболе-*

вих ковпаках і в злощастих поясг. і червоних чоботах і фрезеях. Гол. III. 485.

Строк, ку, м. 1) Сроць. *Ще й до строку далеко*. Мир. Пов. II. 72. 2) Наемч. на сроць. *А я тебе ізгадаю в строку горюючи*. Грин. III. 559. У строках стаїти. *Навнять на пзвѣстий сроць*. Ном. № 10323.

Строкá, кі, ж. Ридь? Встрічено ньь выраженіяхъ: а) У строці. *Комора на причілху, хати у строці*. Ном. № 7754. б) Н строці. *Къ мѣсту. Постава чавун к строці,— час віи на дорозі стоїть*. Конст. у. *Є у нас і грунт, і хата, тільки не к строці стоїть: далеко од панського двору, аж на край хутора. Як би було ближче, то мій би чоловік (прикащик у пава) частіше тахи ходив додому*. Мирг. у. Слов. Д. Эваря.

Строкáрь, рá, м. Навнятий на сроць. *рабочій*. Хот. у.

Строкáтий, в, е. 1) Пестрий. 2) Омасти: пбгій. *Хтось до вас строкáтого коника приводив*. МВ. 3) Капризний. *В душі своїй була строкáта*. Котл. Ен. IV. 16.

Строковець, вцá, м.=**Строкáрь**. Хот. у.

Строковій, á, é На сроць навнятий.

Стром, му, м. 1) Фруктовое дерево. Угор. 2) Крутизна.

Стромá, мá, ж. Крутизна, стремнина. *Та ви бо туди не їдете, бо там така стромá, що й голови цілісенької не буде*.

Староб. у. *Поліз по стромáх*. Св. I. 38.

Стромляти, лáю, еш, гл. Втыкати, всаживать, вонзати. *Понав пальцем в небо, стромляй бальше*. Ном. № 1777. *Стромляй сюди ноги, де я в ліді стон*. Рудч. Ск. I. 103.

Стромлятися, лáюся, ешся, гл. Втыкаться, вонзаться.

Стромовина, ни, ж. Стремнина. Федьк. I. 88.

Стромбá, ти, ж.=**Соромота**. *Танець не робота: хто не вміє, то стромбá*. Ном. № 12476.

Стромкати, млѣ, миш, гл.=**Стромляти**. Угор.

Стронá, нá, ж. Ворохъ, куча, комокъ. Желех. Шух. I. 187.

Стронітися, пáйся, пѣшся, гл. Сбитися съ пути, съ толку. Ном. № 6246.

Строчіти, чý, чш, гл. Строчить (вь шитьѣ).

Отрочільний, а, е. Употребляемый для строчень. *Шило отрочільне*. Вас. 161.

Строчок, ча́, м. Раст. *Helvella esculenta* Pers. ЗЮЗО. I. 124.

Стро́їти, щу́, щійш, гл. 1) Растро́ичити. *Стро́ичити на дрізочку.* Ном. № 3866. *Ой я тую червоку калину стро́ичу і зламаю.* Чуб. V. 284. 2) Сожрать, събсть съ жидністю. *Всі стро́ичили су-дари.* Котл. Ея. IV. 19.

Стро́їдати, джу, диш, гл. Встревожить.

Стро́їдяться, джуся, дишся, гл. Встревожиться. *Шелестъ щось в лісі... а воки й стрюїдились від тії мари.* Полт. у. 2) Затосковать. *Стро́їдився за родиною, аж заголюєв.* Полт. у.

Струб, бу, м. пр.—Зруб и пр. Угор.

Струг, га, м. 1) Стругъ, скобель. Шух. 260. Вас. 164. *Ні стругом не встругати, ні сокирою не врубати.* Грня. I. 237. *Бацшакник сидів коло курія і щось стругав стругом.* Левци. Пов. 227. 2) Ры-лія форель, *Salmo fagio.* Вх. Пч. II. 20. Ум. Стружіа, струженюк. Вас. 178.

Стру́га, ги, ж. Ручей, струя.

Струга́ти, гаю, вш и жу́, жеш, гл. 1) Стругать. *Лагодили самонажи, рати-ща стругали.* Шевч. 2) Скрестъ. *Стру-жати глину.* Вас. 178. *Дорожники струга́ти.* См. Морна. 3) О вб́тръ. мятли: сильно дуть. *Вітер струже.* Ой по ули-ці ца метіль струже. Грня. III. 324. 4) Тапновать. *Після сих дру́гі стругали гусаря, ой-кецько, материнки, куцюруба.* Мир. Н. 30.

Струга́ч, ча́, м. 1) Обыкновеннаго устройства ножъ, которымъ выстругивають предварительно дерево для ложки. Шух. I. 247. 2) Родъ лопатки для чистки дорожекъ. *Щоб ти мені до обіда всі дорожки вичистив у садку.—Добре, я вичистю, зробить мені тільки такий стру-гач, як дорожка завширшки.* Чуб. II. 223.

Струга́чка, ки, ж. Сребжокъ для чистки дорожекъ. Полт. г. См. Стругач 2.

Струга́їти, гаю́, вбш, гл. 1) Стругають.

2) Уб́жжати, умчаться. *Стругнука, де Бол живе.* Котл. Ея. 3) Ударить. *Як струже його по пиці.* Лохв. у. 4) Отнажить, выкинуть, отколотъ штуку, колѣнце. *Стругнує штуку! Оце так стругнує!* Лохв. у.

Струді́ти, джу́, диш, гл. Утомить работою. *Вернула з поля змучена і струд-жена* Гя. I. 92. *Мого миленького не розбудяти: миленький бардо струженый.* Чуб. III. 320.

Струді́тєся, джуся, дишся, гл. Из-

вуриться отъ работы, истомиться, изму-чаться. Вх. Лем. 471.

Стру́жка, ки, ж. 1) Стружка (дерева, глины). Вас. 178. 2) У гребендикоякъ: родъ верстага для чистки роговыхъ пла-стинокъ. Вас. 164. Ум. Стру́жечка.

Стру́жок, жкя́, м. Ум. отъ струг. Вас. 178.

Стру́їти, руо́, їш, гл. Отравить. *В ві-торок рано зілля варила, а в середу Гри-ця струїла.* Чуб. V. 429.

Стру́їкый, а, е. О голосъ: притный, мелодическій. *Який в його голос був струй-ний.* МВ. II. 93.

Стру́к, ка, м. 1) Струкъ. *Бобові стру-ки.* 2) Початокъ у кукурузы. Хотин. у. Ум. Стру́бїи, стру́бечон.

Струмѣ́ти, ту, м. 1) Инструментъ. 2) Музыкальный инструментъ. ЗЮЮР. I. 8.

Струмѣ́ця, ції, ж. Инструменты. *На-купив струмѣць, кує плуги, рала, усе.* Грня. II. 73.

Стру́мїнь, мѣю, м. Потокъ, ручей, Щог. Ст. 6. Мир. ХРВ. 31. *Де ті й сльози беруться так і ллються стру-менем.* МВ. I. 101.

Стру́бок, мкя́, м. Ручеекъ. Ум. Стру-бѣчок. Лев. Пов. 191. *Задзюркотіли по улициж струмѣчки.* МВ.

Струна́, ви́, ж. 1) Струна. *Що скри-почка з васильчочком, а струни із рупи.* Мет. 20. 2) См. Луя 3. Ум. Стру́нна, стру́ночка. *Іде вона як струночка.* О. 1861. IV. 32.

Струно́їстий, а, е. Струноподобный.

Струни́ці, ць, ж. мм. Тонкая кишка. Вх. Лем. 471.

Стру́нка, ки, ж. 1) Ум. отъ струна. 2) Отгороженное мѣсто въ овечьемъ хлѣ-вѣ, гдѣ производится доеніе матокъ. Ко-бел. у. Устройство: два столаба—палу́ж, на нихъ сверху крыша—повіркини, посредия́й горизонтально отъ одного столаба до другого—поббарина, къ ней прибиты верти-кально стоящія дѣшки, на которыя опи-раются синны доящякъ, передъ каждою доскою—сидѣць—толстий столбикъ для сидѣнья. Шух. I. 185, 188, 192, 194.

Стру́нччи, чу, чин, гл. Давать на-говяй, приструинивать. Г. Барв. 4. *Бать-ків, щоб струнччити доволі, а мати, щоб пожалувать одна.* Ном. № 9225.

Струньи́ий, а́, б́. Стройный. *Станочок струньи́ий.* МВ. II. 19.

Стру́п, пу, м. 1) Струпъ. *Чує муха де струп, туди и летить.* Чуб. I. 268.

Стру́пом узя́тись. Покры́тась стру́н्याмі.
2) Наросць, бугорок на плодѣ. Ум. **Стру-
пбок**. Знайшов таку хорошу (грушу),
щоб де струпочок, або що: з одного боку
жовта, а з другого рум'яно, як жива.
Св. Л. 205.

Стру́тити, пію, еш, гл. Покрива́тись
стру́н्याмі.

**Стру́пішати, шаю, еш, стру́пішіти, шію,
еш, гл.** Разложитись. Лежить козак мо-
лоденький, на нім тіло почорніло, а від
вітру стру́пішіло. Нп.

Стру́пкій, а́, б́. О пути: покрытый за-
мерзшею грязью, кочковатый. *Стружка
дорога, бо кал замерз погружений.* Волч. у.

Стру́пко, нар.—**Іхати.** Їхати по за-
мерзшей грязи. Волч. у.

Стру́пкуватий, а, в. То-же, что и стру-
пуватий 2. *Струпкувате сукно— сукно не
гладкое, въ узелках.* НВолын. у.

Стру́пльвий, а, в. Покрытый стру́н्याмі.

Стру́пльстий, а, в—**Стру́пльий.** *Стру-
пльстий шлях.* Черв. г.

Стру́пуватий, а, в. 1) = **Стру́пльий.**
2) Шерехватый, въ бургахъ. *Струпу-
ваті яблука.* Черв. у.

Стру́пувато, нар.—**Стру́пко.** Воно як
би замерзло все да не струпувато, до
було б слизько.

Стру́с, сү, м. 1) Суета, смятеніе. Під-
нявся струс, біганина.... З одного місця
переходили люде на друге, шукаючи волі.
Мир. ХРВ. 85. Струс такий счинився,
що й Боже. Лебед. у. 2) Отрясываніе
плодовъ съ деревьевъ, а также и самыя
отрясываемые плоды. *Таки садки, що за
струс по сто карбованців беруть.* Ка-
нев. у.

Струсаніна, ня, ж.—**Струс.**

Стру́свий, а, в. Струсовый. *Струс-
ві пір'я.* К. ЧР. 54.

Струсіти. См. **Струшувати.**

Струсій, я, в—**Струсевий.** *Струссе
перо.* Мвж. 46.

Струсі́ти, сні́, нѣш, гл. 1) Встрях-
нуть. *Струсне за гризу, то так і впаде.*
ЗОЮР. I. 125. 2) Стряхнутъ. *От чоловік
струснув груші, жінка позбирала.* Рудч.
Ск. I. 186.

Струсі́тись, ві́ся, нѣшся, гл. 1) Встрях-
нутись. *Баринчик, баринчик, струсьнись.*
Рудч. Ск. II. 129. 2) Содрогнутьсѣ, вздрог-
нуть. *Та піди зрубай тую билину. Пер-
ший раз рубнув— струснулася, другий раз
рубнув— вона задула.* Чуб. V. 707.

Струсоні́ти, ні́, нѣш, гл. Встрахнутъ.
Гролом Турещину струсонили. К. ЦП.
222.

Стру́тити, См. Стручувати.

Струхнѣти, хи́у, нѣш, гл.—**Струсну-
ти.** *Коли б струхнув хоть головою.* Котл.
Ев. II. 31.

Стру́х(ну)ти, хну, нѣш, гл. Сгнѣть.
Корінь його струхне. К. Іов. 30. *Галля мо-
же струхла там у землі.* Рудч. Ск. I.
138.

Струхнѣтись, хи́ся, нѣшся, гл.—
Струснутись. *І костки мої струхнуть-
ся в ямі.* Ном. № 3593.

Струць, ця, м. Дуракъ. Борз. у. *Струць
задесенський.* Ном. № 13617.

Стручѣнок, чка, м. Ум. отъ струк.

Стручкуватий, а, в. 1) Стручковый.
Стручкуватий гороз. 2) Объ овчинѣ: въ
завиткахъ. *Стручкувата вовна на кожусі.
НВолын. у.*

Стручѣк, чка́, м. 1) Стручекъ. *Гороз
сію, два стручки, роди, Боже, чотири.*
Чуб. III. 42. 2) Завитокъ шерсти на овчинѣ.
*Скільки на кожусі стручків, стільки
дитини рочків.* Ном. № 11622.

Стручѣвати, чу́ю, еш, сов. в. стру́-
тити, чу, тиш, гл. Сталкивать, столкнутъ.
Струтити їх з неба. Гв. II. 219.

Стручѣда, ця, с. соб. отъ струк.

Струшувати, шу́ю, еш, сов. в. стру-
сіти, ші́, снш, гл. 1) Страхивать, стрях-
нуть. *Кожух його струщує.* МВ. II. 26.
2) Отрясывать, отрясти. *Піду хоч яблучок
струшу.* Рудч. Ск. II. 60. *Струсив грушу,
назбiрав... груш.* Чуб. II. 147.

Стрюк, ва, м.—**Струк.** Камен. у. Ум.
Стрючок, стрючѣнок.

Стрюкові́ння, ня, с. Стебли стручко-
вого растенія. Лебед. у.

Стрюкуватий, стрюкуватий, а, в—
Стручкуватий. *Стрюкувата вовна.* НВол-
дын. у.

Стрючѣк, чка́, м.—**Стручок.** Иногда
словомъ стрючокъ обозначаютъ лишь кра-
снйй стручковый перецъ: *З стручкомъ
горілку продавала.* Котл. Ев. VI. 8.

Стряжій, а́, б́. Крутой. См. **Стрімий.**
Гора стряма, треба воза гальмувати.
Бессар.

Стряскій, сѣк, ж. мн. Соломенная тру-
ха. Вх. Зв. 67.

Стрясті́, сү, сѣш, гл. Потрясти. *Як
побачить мене з вами, аж його тр
стрясе.* Чуб. V. 648.

Стря́ха, хи, ж.—**Стря́ха.** Угор.

Стрѣх(ву)ти, хну, неш, гл. Немного подсохнуть. *Маз у ліс їхати—коли це як ушкваре дощ, як з вітра, та швидко й перейшов; та вже як стрягло, то ото й рушили.* Харьк. г

Стуг, га, м. Костеръ. Левч. 60.

Стуга, ги, ж. 1) Плетеная коробка изъ лозы, обмазанная глиной—для сохранения зерна, муки. *Розумна жопа, як стуга пшока.* *Ном. № 1406.* 2) Коробка изъ дуба. *Виносе стужку з пирогами на місто.* Лебед. у. Ум. **Стүжна, стүжечна.** *Узяли стужку з калачами.* К. ЧР. 282.

Стүга, нар. Потужо. *Да в'яжи, вража татарую, да назад руки стуга.* Грив. Ш. 590. *Та підтягай, малий джуро, та попруги стуга.* *Мет. Ум. Стүгѣнна.*

Стүгавіти, вію, еш, гл.—**Стужавіти.** *Коли б сонце, то стугавіло б земля швидко, а то мокрячина.* Камен. у.

Стүгѣнька, нар. Ум. отъ стуга.

Стүгівіти, гниб, ніш, гл.—**Стужовіти.** Радом. у.

Стүгон, ну, м. Глухой гуль, глухой стукъ. *Чую, десь коло хати стугон, наче що довбало глину.* Новомоск. у.

Стугоніти, ніб, ніш, гл. Глухо гудѣть. *Коли воки чують—аж стугонить земля.* Рудч. Ск. I. 147.

Студенець, видю, м.—**Холодець.** Шух. I. 143. Kolb. I. 50.

Студеній, а, в. Холодный, студеный. *Ном. № 13735.* *Налетіли гуси з чистого броду, змутили мені студену воду.* Чуб. V. 325. Ум. **Студенѣнний.** *Вітер студенѣнний.* Лукаш.

Студеніца, ці, ж.—**Кривниця.** *Пішла б любка та й принесла ой водиці з студеніці.* Нп.

Студено, нар. Холодно. *Так студено у хаті.* Гв. II. 17.

Студѣти, та, м. 1) Ученикъ. *Ішли три студенти до школи.* Гв. I. 163. 2) Студентъ. *Студенти, як зайчайно буває, почали записувати його лекції.* Левци. Пов. 52.

Студенъ, днѣ, м. 1) Декабрь. 2) Колодезь. Влад. Волян.

Студіти, джѣ, днш, гл. 1) Студить, охладжати. *Опарися на молоці та й воду студить.* *Ном. № 5793.* *Ну й якого ти чорта рипався, аби тільки хату студити.* 2) Звонить. *Студить мене.* Камен. у.

Стүдінъ, ні, ж. Стужа. МУЕ. Ш. 54. *А то студінъ така, Господи!* Федьк.

Стүдник, ка, м.—**Стүдениця.** Вх. Лем. 471.

Стүдниця, ці, ж.—**Стүдениця.** Ум. **Стүднична, студниченька.** *Вибрав собі кирниченьку, в чистім полі студничейку.* МУЕ. Ш. 41.

Стүдня, ні, ж. Колодезь. Чуб. II. 119. *На високій горі студня мурована.* Гол. II. 234. Ум. **Стүденька.** Вх. Лем. 471.

Стүднійий, а, в. Колодезьвий. *Стүднійа вода.* Вх. Уг. 249.

Стүдонѣти, нѣ, неш, гл. Сильво подуть, сильво повѣять. *Вітер як стүдоне, так і людику б закисло наче.* Пярят. у.

Стүжавіти, вію, еш, гл. Затвердѣть (о размошей землѣ, глинѣ и пр.). *Не стужавіло, а потупали зараз, то й ями знати.*

Стүжитися, жѣся, жишся, гл. Опечалиться. *А хмурка луні личенько закрила, бо зблідло бідній, бакиш, ся стужила.* Федьк. I. 65.

Стүжка, ки, ж. Ум. отъ стуга. **І. Стүж!** *меж. Стүжъ. Стук-стук в віконце.* Рудч. Ск. II. 4.

ІІ. Стүк, ку, м. Стүкъ. У стүк стүкати. *Сильво стучати. У стук серце стукало.* МВ. (О. 1862. I. 99).

Стүкало, ла, с. То, чѣмъ стучать.

Стүкання, ня, с. Стучаніе.

Стүкарство, ва, с. Должность ночного сторожа. Харьк. у.

Стүкаръ, рѣ, м. Ночной сторожъ. Харьк. у.

Стүкати, каю, еш, гл. Стучать. *У двері стукати, добувався.* Котл. Ен. Ш. 11.

Стүкачка, ки, ж.—**Стүкало.** *Сторож перестав стукати у стукичку.* ЗЮЮР. II. 77.

Стүкіт, коту, м. Стүбъ.

Стүкинути, ну, неш, гл. 1) Стүквати.

Стүкнули, грякнули, як грін загремі. АД. I. 23. *Вийду на улицю,—гукну, підійду під окопце—стукну.* Чуб. V. 170. 2) Ударить. *Стүкнувши кулаком об стіа.* Стор. М. Пр. 44

Стүкнувся, нуся, нешся, гл. Удариться. *Осідала під мною земля, аж поки не стүкнувся об пекельні ворота.* Стор. М. Пр. 42.

Стүкнява, ви, ж. Стукотѣя. *Там така стүкнява та грокнява.* Харьк.

Стүкотѣти, чѣ, тиш, гл. Стучать. *Стүкотить—зрѣмотить, мов сто коней біжить.*

Стукотій, тїд, м. Безпокойный чело-вѣкъ, надобѣдающій своимъ стукотъ, возней. Рк. Левци.

Стукотїння, ня, с. Стукъ, стучаніе. Лохв. у. *Вїз покопнеше, і стукотїння далеко роляглося по степу.* Левци. Пов. 236.

Стукотїти, чў, чеї, гл. = Стукотати. *В хатї у бїдного ляда стукоче.* Щог. В. 51.

Стукотїбча, чї, ж. = Стукїява.

Стукотїява, ви, ж. = Стукїява. *Оця стукотїява та грукотїява хоч кого вижене.* Харьк.

Стўку! межд. — Стук! *Ой стўку-стўку, подай, серце, руку.* Чуб. V. 53.

Стул, ла, м. = Матня. Черн. у.

Стўдень, лїня, м. 1) Родъ пирога безъ начинки. *Залюбки книшї погалаи, стўльнї й паланиці.* Мкр. Н. 18. 2) Vulva. Чуб. V. 1129.

Стўдїгуз, за, м. Раст. *Listera ovata.* ЗЮЗО. I. 127.

Стўдїти, ся, См. Стўляти, ся,

Стўлювати, ся, люю, ся, вш, см = Стўляти, ся.

Стўляти, ляю, вш, сов. в. стўляти, лї, лш, гл. 1) Складывать, сложить одно съ другимъ: сжимать, сжать. *Яїце стўлю так, що воно їзнов цїле буде.* Рудч. Ск. I. 150. *І цупко кулаки стўляши, Дареса битись визиваю.* Котл. Ев. II. 19. *Стўляти очї.* Зажиурить глаза. Аав. 64. 2) Соорудить, сдѣлать кой-какъ. *Недавно стўлив я собі оцю рясю.* Левци. I. 140.

Стўлятися, лїюся, вшся, сов. в. стўлятися, лїюся. лшся, гл. 1) Складываться, сложиться вмѣстѣ, сжиматься, сжаться, прижиматься, прижаться другъ къ другу. *Чи так у вас, як у нас на березї колючки? Чи так у вас, як у нас стўляються зубочки?* Мнл. 108. *Дїд трохи притомивсь, вже і торба з запасом стўлилася.* Стор. I. 98. 2) О человекѣ, животномъ: сжеживаться, свежаться. — плечїма. *Пожать плечами. Стўливь плечима та й пшюв.* НВольн. у.

Стўманїтися, нюся, ншся, гл. Покрѣпись туаномъ.

Стўманїлий, а, е. Съ отуманенной головой, съ помраченнымъ пониманїемъ. *Сханенуться, стрепенуться стўманїлі люде.* К. ХП. 47.

Стўманїти, нїю, вш, гл. 1) = Стўманїтися. 2) Одурѣть, оторопѣть.

Стўпа, ци, ж. 1) Ступка, толчея. *Носитсья, як дурень з стўпою.* Ном. 2) — ножа. Ножная толчея. Снм. 139. Тоже: — ножица. Состоить изъ колоды съ ёмою (ямою), на колоду, нодъ прямиымъ уголомъ къ ней, положены концы двухъ параллельныхъ брусковъ—пїдвалїи, противоположные концы которыхъ опираются на ножки—лабїи и соединены попругою—деревян. перекладной; рычагъ, кляобач, опирается на вдѣланный въ него вал, лежащїй концами на пїдвалїинах; одинъ конецъ кляопача выходитъ подъ попругою, на другомъ у него тяжельїй пестъ—клябпа, обитый листовымъ жельзомъ—постоломъ и падающїй въ ёму; стоящїй на рычагѣ работникъ держится за подставку, ручникъ, опирается на опирающейся ножками на пїдвалїини. Шух. I. 162. 3) — походобча, прохїдна. Также толчея слѣд. устройства: колода съ ямою, выложенной листовымъ жельзомъ (постоломъ), по обѣимъ сторонамъ ямы въ колодѣ два столба (стовпї), соединенныхъ двумя толстыми досками вверху и посреди—правїло вїшне и нїжне; стовпї и правїла вмѣстѣ вазываются ерѣм; надъ ямою въ правїлахъ отверстїя, сквозъ которыя проходитъ четырехгранный пестъ—маногїн, вверху имѣющїй утолщенїе—глобу, а внизу обитымъ жельзомъ концемъ входящїй въ ёму; въ пестѣ внизу кодышекъ—кляю, къ которому привязанъ шнуръ, идущїй вверху, переброшенный черезъ прикрѣпленный къ верхнему правїлу блокъ (жебни) и затѣмъ спускающїйся внизъ къ педалц, называемою стўпатень, укрѣпленной въ пїдбожїяхъ съ лабїями (ножками); нажатїе ступатня поднимаетъ пестъ. Шух. I. 162. Правїла наз. еще рамена. Шух. I. 104. 4) Часть маслобойнї. См. Олійница. 5) Толчея въ сукновальнѣ. Вас. 172. Также сама сукновальня. Мик. 481; тоже: стўпа сунїена. Шух. I. 113. 6) Часть лозушки для лиснцѣ. См. Пастъ. Шух. I. 236. Ум. Стўпка.

Стўпак, пї, ж. 1) Шагъ, слѣдъ, стона. *Пшюв буцїм то в город тихю ступою.* Кв. I. 31. *Ой ступай же, кониченьку, тихю ступою.* Чуб. Стўпобу. Шагомъ. *Їде собі ступою.* Канев. у. 2) Слѣдъ. 3) Вѣвча стўпак. Раст. *Lycoris scaltatus.* Вх. Пч. I. 11. *Вовча стўпак пустила широке листя.* МВ. I. 140.

Стўпак, кá, м. 1) Коняал мельница.

2) Конь, хорошо идущий шагомъ. Чуб. II. 322. *Чуе Петро,—тупотять коні.... Роспізнає нешвидку ристь двох ступаків.* Г. ЧР. 150. *Два бажманці, гривасті ступаки ішли під ними.* К. МВ. XI. 143. 3) Переглядива въ лопаті или заступі для упора ноги при копанні. Міус. окр. Ум. *Ступаччи. Кінь-ступачок.* Чуб. III. 183. *Ступакувати, в'їю, еш, гл.* Ігти шагомъ (о лошади). Вх. Зв. 67

Ступанка, ки, ж. Лѣстница неподвижная изъ ряда ступенекъ. *Ступанка не довга була, сідцяи шість, а там вправо ще ступанка в сімці, на два сходи.* Св. I. 32.

Ступарь, рй, м. 1) Сукноваль-техникъ. Вас. 174. 2) Водяная сукновальня. Миж. 192.

Ступатень, тля, м. Часть толчен. См. Ступа походюча. Шух. I. 104. 162.

Ступати, п'яю, еш, сов. в. ступити, п'яю, п'яш, гл. Ступать, шагати, итти. *Я ледве ступаю.* Шевч. *Ступай сміло: куля не візьме.* ЗОЮР. I. 97. *Широко ступав Марко.* Стор. М. Пр. 25. *А чи дозволить батенько гуляти, а чи додому ступати?* Грин. III. 384. *Чоловік що ступить, то згрішить.* Ном. № 99. *Не зна на яку ступити.* Не знаєть что ему дѣлать, попадаєть въ великое положевіе. Ном. № 3189. *Стара зовсім скрутилась, не зна далі, на яку й ступити.* МВ. (О. 1862. III. 47). *Ступити в бѣму п'ть.* Умереть. *Дай, Боже, щоб Вадиль удався у твого батька, то я б спокійно ступила в Божу путь.* Г. Барв. 540.

Ступачоць, ч'я́, м. Ум. отъ ступак.

Ступенки, ва, м. Слѣдъ ноги. *Ступенкиця собачих там багато,—видно, що собаки ходили.* Пирят. у.

I. Ступити. См. Ступати.

II. Ступити, п'яю, п'яш, гл. Иступить. *Ступив мені так ножа, що й сала не вріжеши.*

Ступи́ца, ці, ж. Деревянная ловушка для звѣрей. О. 1862. II. 62.

Ступи́тка, ки, ж. Подюжка въ экипажѣ. Конст. у.

Ступи́нь, п'яя, м. Шагъ. *Де ступнеи ступаю, терничка коле.* Рудан I. 24. *Тоді чорт тяг жолото ступниъ десять.* Рудч. Ск. I. 56. *Пийди туди, та одлічи три ступні, і викопаш гроші.* ЗОЮР. I. 134. *Ступиъ у ступиъ.* Въ ногу. *Він так ступиъ*

п'нь у ступиъ ступав, наче міря, як шра ступати. Канев. у.

Ступі́р, ра́, м. 1) Толкачь вѣвѣтъ съ рычагомъ въ дошавней толчѣ для толченія проса. 2) = Ступа I. *Носитесь, як биба з ступіром.* О. 1862. X. 34.

Ступи́ти, пію, еш, гл. Ступи́ть. *Чоловік з нудьги зовсім занепає здоров'ям, ступи́ть яхось.* МВ. I. 46.

Ступка, ки, ж. 1) Ступка. *Коли б мені ступка та зорна.* Чуб. V. 485. 2) Слѣдъ ноги на землѣ. *Скрізь ступки чоловічі; з Хими зняли чобіт прижірати до того сліду, ставили той чобіт у ступку, і як раз приишлося.* Павлогр. у. (Залюб.). 2) Родъ дѣтск. игры. КС. 1887. VI. 459.

Ступи́лий, ля́, м. = Ступи́нь. Угор.

Ступля́ти, ляю, еш, гл. Вступать. *Я ступляю в Божий рай.* МУЕ. III. 41.

Ступни́й, ва, в. Относящийся къ ступлѣ. *Ступне колесо.*

Ступни́къ, ка́, м. 1) Сукновальня. Полт. г. *Передвижная сукновальня.* Вас. 172. 2) Вѣтряная мельница нѣмецкой системы. Харьк.

Ступо́м, нар. Шагомъ. *Кінь іде ступом.* Вх. Зв. 67.

Ступчи́ки, ків, м. м. Родъ узора въ вышивкѣ. Kolb. I. 48.

Ступчи́стий, а, в. О вышивкѣ: вышитый ступчиками. Kolb. I. 48.

Ступови́ний, а, в. Валевий. *Ступоване сукно.*

Ступи́лий, п'яя, м. = Ступи́лий = Ступи́нь. Вх. Лем. 471.

Стурбува́ти, б'ю, еш, гл. Обезпокоить, встревожить.

Стурбува́тися, б'юся, ешся, гл. Встревожиться.

Стуса́н, ва́, стусе́нь, сны, м. Тумаць, ударъ кулакомъ. *Гей хто зо мною вийде битись, похуштувати стусаків?* Котл. Ев. II. 15. *Стусана да́ти.* Ударить кулакомъ. *Такого стусана дав, що так і облилась слюзами.* Св. I. 31.

Стусати, саю, еш, гл. Толкать. Вх. Зв. 67.

Стусе́нь, сна́, м. Пивокъ, толчекъ. *Дав стусня, аж перекинувся.* Черк. у.

Стусну́ти, сну, веш, гл. Дать тумака, пинка, толкнути. *Та мене й стуснуло у груди.*

Стусону́ти, ну́, веш, гл. Сильно толкнуть, упаривъ. *Як стусону у ворота*

раз, вдруге, та так іх... і випер. Стор. М. Пр. 46.

Стусувати, с'ю, вш, гл. Колотить, тузить. *Вхопили того бурсака за патли, виволокли з кадовба, давай його вихрити та стусувати.* Стор. I. 45. *Почав рвати на собі волосся і стусувать себе у груди.* Стор. М. Пр. 23.

Стухати, х'ю, вш, сов. в. от'хнути, хну, неш, гл. 1) Потухать, потухнуть, стухнуть. *Нехай свічі до піночі не стухають.* Мет. 219. 2) Спадати, спасть (объ опухоли). 3) Худѣть. *Поки багатий стухне, то убогий опухне.* Ном. № 5677.

Стьобати, б'ю, вш, гл.—Стибати.

Стьобон'ти, н'у, неш, гл. Сильно хлеснуть (кнутомъ, прутомъ); вообще сильно ударить. *Як стьобоне змяя по в'язях, так і одлетіла голова.* Грин. II. 349.

Стьожина, ни, ж.—Стьожка. *Яку тобі та стьожину купити? Червоною, дівчино, червоною, щоб висіла із застіжок додолу.* Мил. 110.

Стьожка, стьожка, ки, ж. Левта. *Стьожка гарна, голубая, на грудіх лежала.* Мкр. Н. Ум. Стьожечка, стьожечка. *Сорочечка тонесенька і стьожечка красненька.* Чуб.

Стьон, ну, м. Фасонъ, модель. *Лохв. у. Зняв стьон з його брочки.* Борз. у.

Стьожка, ки, ж. См. Стьожка.

Стьожкаба, хи, ж. Сортъ плахти. Черн. у.

Стьоблечко, ка, с. Ум. отъ стябло.

Стяблб, ла, с. 1) Въ рыболовной лодкѣ доска, родъ платформы для складыванія сѣтей. Вас. 151, 187. 2) Поднось. (Залюб.). *Варили різні потрави: тетерю, борщ, галушки, хляки, рибу на стябло.* Стор. II. 150. Ум. Стьоблечко. *Чи в'язть відсіля оце стяблечко?* Екат. у. (Залюб.).

Стяг, гу, м. Знамя. К. XII. 133. *Усе живе, усе правдиве, усе чесне і до діла гаряче збиратиметься навкруги свого славетного стягу.* О. 1862. III. 27.

Стяг, г'я, ж. Полоса. (Зідрав) стягу шкури з стичи. Сим. 206. *Сарана летіла довогу стягоу.* Борз. у. *Соняшник промінь гарячий перекине через хату якому стягу.* МВ. (О. 1862. III. 42). Ум. Стьяна, стьячка.

Стягати, г'ю, вш, сов. в. стяг'ти, гн'у, веш, гл. 1) Стягивать, стягують. *Шкуру хортчюк... щоб вона дужче стягла колесо.* Ком. Р. I. 55. 2) Стаскивать, стащить, встаскивать, всташить. *Стя-*

ли з його свитину. Стор. М. Пр. 83. *Стяг на горлице сало. Тоді козаки у каюки скакали тую галеру за мальовані облявки брали та на пристань стягали.* АД. I. 218. Стаскивать, стащить изъ разныхъ мѣсть въ одно. *Семен домачья стягає докуні.* 3) Истошать, истощить. *Подушним дужче стягають людей.* Камен. у.

Стяг'тиса, г'юся, веша, сов. в. стяг'тиса, гн'уся, вешся, гл. 1) Стягиваться, станується. 2) Худѣть, похудать. *Обое старі із журби так уже стяглись, що аж злягли.* Кв. I. 105. 3) Собирається, собираться со средствами, съ деньгами. *Стяглись на ту скотинку у велику силу.* Рудч. Ск. II. 142. 4) Стаскиваться, стащиться (съ мѣста). *Стяглись, та поволоклись: казав чоловік, маку дам.* Ном. № 10891. 5) Ссориться, поссориться. *З салдатом—не з своїм братом, не стягайся.* Ном. № 805. 6) Казаться, показаться долгимъ, продолжительнымъ. *Перше їхати не стягаєся, а тепер ось як протягнеться.* Радам. у.

Стягач, ч'я, м. Раст. а) *Plantago lanceolata* L. ЗЮЗО. I. 131. б) *Saponaria officinalis* L. ЗЮЗО. I. 175.

Стяголь, г'ю, м. Часть пол'драбна: перекладина, которая укрѣплена въ дивняныхъ жердяхъ; такихъ перекладинъ полудрабомъ нѣсть двѣ, обѣ вторія отъ концовъ. Чуб. VII. 403.

Стяг'нути, гн'у, веш, гл.—Стяг'ти.

Стяг'нутиса, г'юся, вешся, гл.—Стяг'тиса.

Стягов'ний, в, е. Имѣющій широкій шагъ. *Як у поля коні стягов'ні, то за день можна у Київові стати.* Канев. у.

Стяголь, ла, м. Деревянная палочка, соединяющая въ саягахъ передній молла съ головою полоза. Сум. у.

Стяг'ти, ся. См. Стяг'тиса, ся.

Стяг'увати, гуу, вш, гл.—Стягати.

Стяжечка, ки, ж. Ум. отъ стяга.

Стяжка, ки, ж. 1) Ум. отъ стяга. 2) == Стьожка. Гол. Од. 77. Ум. Стьячка.

Стяг'нитися, мяюся, мешся, гл. 1) Лягнуться разсудка. *Хай він стяг'нитися.* Сосв. у. 2) Опомниться, сообразить. *Воно вже стяг'нилось, мерщій би полетіло так із шерсти не виплутав ні.* Греб. 381. *І не стяг'нитися, відкіл в'ітер повіс.* Ном. № 2711. *Турки не стяг'нилися да в ростіч.* ЗЮОР. I. 6.

Стяг'ти, ся. См. Стивати, ся.

Субітка, ки, жс. 1) Умъ отъ субота. 2) Наказаніе школьничковъ розгами въ суботахъ. *За сюю прикладку, опрѣч субітки, що по закону подобає, буде їх шкарвати, що в Бога день, цілий місяць.* Кв. П. 86.

Субіткоче, вого, с. = **Субітка 2.** Субіткового дати. Высѣчь.

Субітник, ка, м. 1) Наказываемый въ суботахъ. 2) Поминальная книга, суботникъ, сводникъ. *В субітник Фоку записали.* Мпр. Г. 70. *Записіло, стара, часть грошей на церкву, щоб нас поминали, щоб нас записали в субітник.* Лепп. I. 381.

Субітній, я, в. Суботній. *Не жаль мені меду й миа, а жаль мені дивування, субітнього заплітання.* Чуб. V. 545. *Субітнім штихом та на недільний лад.* Пом. № 6655.

Субіч, нар. Обокъ, возгъ.

Суббта, ти, жс. Суббота. *Субота не робота: наший та помаж та і спати ляже.* Посл. Ум. *Субітка, субіточна, суббтошня.*

Суббтішній, я, в. = **Субітній.** Шух. I. 40.

Сувати, ваю, вш, гл. Совать. Угор.

Суватися, ваюся, вшся, м. Скользить; ползати. *І вни до днесь ся сувають, то ти гади.* Гн. I. 6.

Сувердѣляти, лю, лиш, гл. Поднимать вверхъ (ногу). *Почала загероувати ногу за голову: аж кістки їй трицять, а вона їй сувердѣляти угору.* Грив. II. 167.

Сувертень, тья, м. Свертокъ. Канев. у.

Суверток, тка, м. = **Сувертень.** *Як уже згортається прядиво, то п'ять рукав, — отой суверток і буде каліво.* Черв. у.

Сувій, вѳю, м. Свернутая штука холста. Мати (легенько їмъ загадеться) самого ляляго полотна два сувої дали. ЗЮЮР. II. 286. Ум. Сувѣичин.

Сувора, ри, жс. Суровая рѣчь, внушеніе. *Послухай старечѳої сувори.* МВ. I. 36.

Суворий, а, в. Суроний, строгій.

Суворливий, а, в. Суровый. *Він суворливий на позір, а справді добрий.* Волч. у. (Лобод.).

Суга, га, жс. = **Осуга.** Пѣж., Сосв. у. у.

Сугакъ, ка, м. 1) Саѳа. К. ЧР. 427. КС. 1882. X. 23. *Ганялися наші батьки по Низовихъ степахъ за білорозими сугаками.* К. ЧР. 213. 2) Желѣзный съ мѣдью черенкомъ инструментъ вродѣ шпала

для прокалыванія дыръ въ постолахъ, развязыванія узловъ и пр. Шух. I. 291. *Бызаецъ и роговой.* Шух. I. 126, 127.

Сугакѳвий, а, в. Относящийся къ саѳгъ. *Сугакѳвий... сліди, ЗЮЮР. I. 317.*

Суголовж, вка, м. Уголь сундука. Сум. у. **Суговбра, ри, жс.** Разговоръ. *Однрово-жали їй хто смілом, хто кивом, суговброю, а хто дивомъ щирим.* МВ. (О. 1862. I. 99). Ум. Сугѳврна.

Суголов, ва, м. = **Суголовок.**

Суголовок, вка, м. 1) Межа между двумя полями въ видѣ незасѣянной полосы арип. въ 2. Драг. 44. *Туті не добре їхати, — суголовки скрізь.* Канев. у. 2) Часть уздечки безъ поводьевъ — то, что надѣвается на голову лошади. Верхнедѣлпр. у.

Суголов'я, в'я, с. = **Суголовок 2.** Вас. 160.

Сугорб, ба, м. Холмъ. *Мар'нівка роскинулася на двоє сугорбахъ.* Мпр. Пов. I. 112. Ум. Сугорбок. *Кийсь роскинувся по сугорбахъ та по ярахъ.* Зміев. у.

Сутрѳба, бн, жс. Большая выбояна. Мвж. 192.

Суд, да і дуд, м. 1) Судъ. *Ой поглив він до Сандолму, суди судити, села ділопи.* Нп. *Страшній суд. Страшний судъ. До суда.* Навсєгда. *До суду, до віку не буду.* 2) Судебное мѣсто: судищце. *І на самій отій моглі суд стояв, бо город далеко росходився.* ЗЮЮР. I. 103. 3) Судебныя лица. *Суд найде суди.* Кв. П. 208.

Судакъ, ка, м. Рыба судакъ, *Lucioperca kalandra.* Браун. 22. *Ой знати, знати рибуку щуку меже судаками.* Чуб. V. 998. Ум. Судачѳи.

Судачина, вн, жс. Мвсо судака. *Бн, мати, чумагъ гдє, сї, мати, рибу везе, а якую? судачину.* Грив. III. 576.

Судачѳо, чка, м. Ум. отъ судакъ.

Судачѳна, вн, жс. Дочь судѳн. *Шукайте собі, добродію, в городи наннокчи. Чи тамъ трохи єсть суддѳен, писарѳен і гарнихъ попѳен?* Котл. Нп. 344.

Суддѳ, ді, м. Судья.

Судѳбникъ, ка, м. Человѳкъ, въ своихъ разговорахъ осуждающій кого либо. Г. Барв. 457.

Судѳейскій, а, в. 1) Судейскій. *Осѳєєє біля столу на судѳейську скажничю.* Бубл. 2) Употреб. какъ сущ. *Чиновникъ, служащій въ судѳ.* *Вони судѳейскими не кажуть, не ймуть віри.* Стор. I. 48.

Судебечко, ка, судебце, ця, с. Ум. отъ судно.

Судѣць, дя, м. Судья. *Стали судці судити.* Грив. III. 93. *Бог дасть судця, а чорт розсудня.* Ном. № 7381.

Суджений, а, в. Суженый. *Ой вечерня зоря двое діток привела: однеє рожденєє, а другеє судженєє.* Нп.

Судина, ни, ж. 1) Посудина. Шух. I. 261. *Добре господи, коли повно в судини.* Ном. № 1404. 2) Судно. *Просить наш хазяїн-кунець, щоб ти до нас на судину йшов.* ЗОЮР. II. 56.

Судине, ня, с. соб. Деревянная посуда, сундукъ, прядильные инструменты и пр.—все вмѣстѣ. Шух. I. 106.

Судитѣль, ля, м. Судья. *Не престань, старче, пильнувати, та викай Христпа сповивати, судителя своего.* Грив. III. 32.

Судити, джу, диш, гл. 1) Судить. *Люде горді, неправедні, своїм судом судять.* Шевч. *Бог судить не так, як люде.* Ном. № 34. 2) Осуждать, пересуживать. ЗОЮР. I. 52. *Судять же нас люде.* Мет. 78. *Чом ти до мене вчора не вийшла? Ой як же мені, серце, вчора виходити? Яя угледять вороженьки, то будуть судити.* Ой нехай же судять, як розуміють: прийде тая годичонька, воки й поміліють. Нп. 3) Определять, назначать.

Грив. III. 204. *Суди, Боже, звозити, в велику скирту зложити.* Чуб. III. 246. *Не судив мені Бог, кого я любила.* Уман. у.

Судитя, джу, диш, гл.—**Судомити.** Судорога судить руку. Борз. у.

Судитися, джуся, дишся, гл. 1) Судиться. *З багатим не судися, а з дужим не борися.* Ном. № 1099. 2) Совѣтоваться, обсуждать. *Накинули на єї веревку, звязали єї і судитися: шо їй зробити?* Чуб. I. 199. 3) Предопредѣлиться, опредѣлиться, предназначитися. *А я руда родилася, чорнявому судилася.* Чуб. V. 199. *Судилася злая доля.—мушу пропадати.* Рудч. Чп. 180. *Вока єс тобі, брате, дружиною не судилася.* Мет. 80.

Судиця, ці, ж. Судья. *Аж там пани сенатори судицію судять.* АД. II. 84.

Судяще, ша, с. Судилище. *Пилат сів на судиці.* Ев. I. XIX. 13.

Судяий, а, б. Годный. *Та куди се по-ложко судне: от потянеш, а воно й пустило.* Брацл. у.

Судяий, а, в. См. Судяій.

Судянк, ка, м. 1) Посудникъ, полка, шкафъ для посуды, буфетъ. Сим. 130.

Прийди, прийди, паскуднику, лежить сухарь на суднику. Чуб. V. 1144. 2) Полка для образовъ. Киев. г. Чуб. VII. 384. Ум. Судничом.

Судняче, ця, с.—**Судняв.** Шух. I. 106.

Судничоче, чка, м. Ум. отъ судни.

Судниця, ці, ж. Осуждающая. *А по лівий бочок—зовиці, все Марусини судниці.* Чуб. IV. 652.

Судувати, вую, вш, гл.—**Міркувати.** Вх. Зн. 67.

Судній, я, в. судный, а, в. 1) Судебный, къ суду относящийся, судный. *Чи сходилась де у селці між миром судня рада—діди, зайісь, щоб укладати громаді суд, розказували, звідки почалося козачтво.* К. ЧР. 194. 2)—**дѣнь.** а) День страшнаго суда. *Обрадинь буде Содолюві та Голопрі судного дня, ніж городові толму.* Ев. Мр. VI. 11. б) Праздникъ у евреевъ. *Тоді був у жидів судний день.* Драг. 58.

3)—**дѣшка.** Та доска, подъ которую чело-вѣкъ ложится до дня страшнаго суда, т. е.—гробовая доска; поэтому. до **судноу** **дѣшки**—до смерти. *Памятати мені до нових вітків і до судної дошки, покуль порошу на очі насплюють.* Ном. № 3645.

Судно, нар. ? *Ні вітко, ні судно не скаже.* Ном. № 7735.

Судно, на, с. Судно. АД. I. 218. *Своїм судном перевозив.* О. 1862. II. 54. *Судна козацькі на три часті розбивася.* ЗОЮР. I. 29. *Козацькі суда на три часті розбивало.* АД. I. 190. Ум. Судѣнце, судѣнечко.

Судні, ні, ж.—**Судьба.** Ном. № 6729.

Судовне, нар. Судебнымъ порядкомъ.

Судовій, а, б. 1) Судовой, судный. *Найважнїше діло віра у правду судову.* О. 1862. IX. 125. 2) Судейскій. *А тут прихобять якісь судові два пакли.* МВ. II. 38.

Судовік, ка, м. Чиновникъ въ судѣ. О. 1861. XI. 27. *Судовики благають Бога.* Шевч.

Судома, ми, ж. Судорога, корч.

Судомити, млю, мшш, гл. 1) Корчить, сводить. *Щоб тобі ноги посудомило.* Прилуцк. у. 2) Ломить. *Є, судомить мене цює.* Кавен. у.

Судомірка, ки, ж. Пшеница саядо-мирка.

Судорга, ги, ж. Судорога. *Хто бреше, того нехай судорга зомкне.* Ном. № 6978.

Судомити, шу, сшш, гл. Встрѣтити. *Ой там йшла Пречистая, Првчистая, Ма-*

ти Божо, судосила три ангели і три апостоли. Чуб. Ш. 367.

Судоситися, шуса, снися, гл. Встрѣтитися. Чуб. II. 229. *Шла овечка дорогою і судосилась з вовком.* Чуб. II. 113. *Італи, італи, ні з ким не судосились, око бачили...* овечок дід нас. Чуб. II. 203.

Судоцяті, щяю, еш, гл. Встрѣчатъ. *Ного (Байду) царь турецький судощас.* АД. I. 149.

Судський, в, в=Судовий. МВ II. 190.

Судѣ, ка, м.=Судах. Вх. Пч. II. 19.

Судучина, ни, ж. Мясо рыбы судака. Вх. Пч. 19.

Судьба, бн, ж. Осужденіе, пересуды. *Се не судьба, а щира правда.* Ном. № 6720.

Судак, ка, м. Мировой судья. Встрѣчено въ слѣд. записи: *Та він мені ще з парубоцтва винен карбованців чимало, та я йому кажу: а ходимо глчненъ до судяка та давай з себе роспись.* Харьк.

Судящій, в, в. 1) Судящій, судья. Кз. 2) *Твоя мамуня... у судящім гробі.* Гол. Ш. 273. См. Судній 3.

Сужена, ноі, ж. Сужевая. *Сужена не оужена.* Ном.

Сужений, ного, м. Суженый. *Суженому дієка.* Ном. № 4922.

Сук, ка, м. Сучок. *Сук не верба.* Ном. № 1008. Ум. Сучок.

Сука, ки, ж. 1) Сука. Ругательное слово для жевщины. *Десь сука, десь ледащия з хлопцями нѣ, гуляе.* Чуб. V. 141. 2) Часть ткацкого станка. См. Верстат. МУЕ. Ш. 17. Ум. Сучна, сучечна.

Сукало, дв, с. Сварядъ для наматыванія витокъ на шпульку ткацкого станка: состоитъ изъ кружала—деревянаго кружка, вращающагося на желѣзномъ стержнѣ, называемомъ шлѣнии, на который надѣвается цівна (шпулька), лучоб (лукъ) веревочной своей тетивой охватываетъ двойной петлей стержень,—двигаетъ лучомъ, приводятъ во вращательное движеніе стержень. Вас. 167. То-же, что и ремісій, шпулер.

Суканка, ки, ж. 1) Толстыя нити для вѣтра. Новомоск. у. 2) У рыбацковъ: родъ веретена съ кружкомъ для свертыванія тонкихъ веревокъ. Одесск. у.

Сукати, кяю, еш, (чү, чш), гл. 1) Сучить, сучивать. 2)—бублики. Дѣлать баранки. Новомоск. у. (Залюб.). 3)—свѣчки. Дѣлать свѣчи. 4)—дүлі. Кукини давать.

Сукатися, кяюся, ешся, гл.=Сучитися.

Сукѣнце, дя, с. Ум. отъ сунно.

Сукѣрвица, ці, ж.=Сукровица. Вх. Зн. 67.

Суклѣтій, в, в. Тоже, что и промятій, но въ усиленномъ значеніи. *Суклѣтій (черкеси) біля самісінького гороба вештаються і людей беруть.* О. 1862. X. 114.

Сукман, нв, м. Суконная верхняя одежда, суконный кафтанъ. *Сорочку викупив, а сукман заставив.* Ном. № 10658.

Сукмана, ни, ж. 1)—Сукман. Гол. Од. 33, 44. *А де ж ваші, хлопці, славної запарожці, дорогій сукмани.* Гол. I. 18. 2) Родъ свити въ Холмщинѣ. Чуб. VII. 421. Ум. Сунманна, сунманонька, сунманночка: Чуб. I. 276.

Сукманіна, ни, ж.=Сукмана. *Ой лежить жевнір та в глубокій долині, постелив собі в голову сукманину, Раулі.*

Сукманіч, чв, м. Старшій въ компаніи древорубовъ, староста ихъ. Вх. Зн. 67.

Сукварь, ра, м. Суковщикъ. Екат. г.

Сукво, нв, с. Сукно. ЗОЮР. I. 16. *Купи ж, моя мати, сукна голубого, та покриши, моя мати, мене молодого.* Чуб. V. 365. Ум. Сукнице.

Суква, ні, ж. 1) Платье (жевское). Рудч. Ск. II. 63. Грин. Ш. 582. *На що ж тобі, доньку, зеленій сукні!* Мет. 140. *Ішла дієка через бір, а на їй сукня в дев'ять н.л.* Нп. 2) а) Суконная юбка. Гол. Од. 82, 71. Шух. I. 132. б)—Андаран. Чуб. VII. 429. Ум. Сунюнка.

Сукняний, в, в. Суконный. *Сіряк сукняний.* О. 1862. X. 31. (Шсаревск.). *Парубок у синьому сукняному каштані.* Мир. Пов. I. 137.

Сукняшка, ки, ж. Лоскутокъ сукна. Желех. Ум. Суніяночка.

Сукняночка, ки, ж. 1) Ум. отъ сунянка. 2) Платице? *Зелена сукняночка ізлежиться, червоної черевички зилом припадуть.* МУЕ. Ш. 131.

Суконний, в, в.=Сукняний. ЗОЮР. I. 140.

Сукотати, кочү, тіш, гл. Размывать, подмывать. *Дош сукоче дорогу.* Вх. Зн. 67.

Сукрасити, шү, снш, гл. Разукрасить. *Ой у лузі калюнька овесь луз сукрасила.* Нп.

Сукроватій, в, в Сукровичный. *І оцидять сукровату, і наляють живої козацької... крови чистої, святої.* Шевч.

Сукрватица, ці, ж. Сукровиця. З отрунку жене та й завоусьль сукрватиця божить. Харьк.

Сукровиця, ці, ж. = Сукрватиця. З мертвого пішла сукровиця.

Сукровіще, ща, с. М'єсто, гдѣ кто-ли бо былъ убитъ. Шух. I. 185.

Сукрутки, ків, м. лн. На виткахъ ссучившія м'єста. *Нитка у сукрутки зб'єгасться.* НВолын. у.

Сукуватий, а, е. Суковатий. *Уставай, мила, привіз я дубину, тонку, та довгу, та сукувату.* Чуб. V. 644.

Сукупний, а, е, ---ній, я, е. Сокоупный, совмѣстный, нераздѣльный, общій, цѣльний. *Треба, щоб була у нас сукупня пчєвєра на всѣх братів і сестер.* Павлогр. у. *Сукупні городи* (огороди, не отдѣленные другъ отъ друга). Васильк. у. *Наша земля сукупна з поповою.* Брап. у. *У мене сукупні гроші*, — тільки й є 25 бумажка. Радам. у.

Сулá, лá, ж. Судака.

Сулiя, лiя, ж. Большая бутылъ. Ум. Сулiяна. Грин. I. 235.

Сулó, лó, с. Деревянная рукоять жєлѣзныхъ вилъ. Шух. I. 169.

Султáй, на, м. Султанъ. Ум. Султáнчик.

Султáнч. ча, м. Сынъ султана. К. ПС. 68.

Султáнськiй, а, е. Султанскiй. К. ПС. 120.

Султáнчик, ка, м. 1) Ум. отъ султан 2) Раст. а) *Turpha angustifolia* L. ЗЮЗО. I. 140. б) мн. *Turpha latifolia* L. ЗЮЗО. I. 140.

Сум, му, м. 1) Печаль, грусть. *Такий уже мене сум візьме, такий жалъ обійме, що й свѣт мені не милій.* МВ. I. 8. *Ой як мені сій суми персеумувати, ой як мені да свегорка бапєнькомъ назвати.* Нп. 2) = Сом, (рыба). Вх. Пч. II. 21.

Сумá, мiя, ж. Сума. *Багатий иште з кумою, а убогий з сумою.* Ном. № 1594.

Сумєж, суміж, нар. Смежно, рядомъ. *Мос поле з його суміж.* ПВолын. у. *Я живу з Пилипом суміж.* Волч. у.

Сумєжєнно, нар. = Суміж. *Поле наше сумєжєнно з їхнім.* Новомоск. у.

Сумєжний, суміжний, а, е. Смежный.

Сумєжник, суміжник, ка, м. Сосѣдъ по земельнымъ владѣннямъ.

Сумєжність, суміжність, ности, ж. Смежность

Сумєжно, суміжно, нар. 1) = Суміж. *Жили собі суміжно два брати.* Грин. I. 299. 2) Взаимно. *Бились сумєжно.* НВолын. у.

Сумєта, ти, ж. Большая сумма. Вх. Лем. 471.

Сумiр, ру, м. Миръ, согласіє, мирный отношенія. *Сумир умєт.* Ном. № 3276.

Сумiром. Въ мирѣ, въ согласіи. *Сумиром з тобою не проживєш.* НВолын. у.

Сумирiти, ся. См. Сумиряти, ся.

Сумирний, а, е. Смирный, кроткій. *А що вже Василько, — тихий, сумирний: і в жаті не чирь, і на дворі не видно.* МВ. II. 8.

Сумiрно, нар. Мирно, тихо. МВ. II. 171.

Сумирáти, ряю, еш, сов. в. сумирiти, рiя, рiш, гл. Смирять, смирять. *Сам Господь єсть правда, сокруїть неправду, сумирить гордино, вознесеть святиню.* КС. 1883. VШ. 770.

Сумирiтися, рiюся, ешся, сов. в. сумирiтися, рiбсь, рiшся, гл. Смиряться, смиряться. *Нина пошлала б та й сумирилаъ.* МВ. III. 40.

Суміж, и пр. См. Сумєж, и пр.

Сумiна, ня, с. и пр. = Сумлiння и пр. *Хиба б же я сумiння не мала, щоб я тобі загинути дала?* Чуб. V. 57.

Сумiсний, а, е. Совмѣстный.

Сумiсник, ка, м. Соучастникъ.

Сумiсно, нар. Выстѣ, совмѣстно. *Лiтали сумiсно.* Мнж. 147.

Сумiти, мiю, еш, гл. Дѣлаться печальнымъ, грустнымъ. *Вороги сумили й третали.* К. МВ. II. 127.

Сумiш, сумiшно, нар. Смѣшавно. *Ляцi, язi, усяка риба сумiшно.*

Сумливи́й, а, е. Постоянно печалющійся. *Сумлива невістка, сумлива.* Чуб. III. 206.

Сумлiнний, а, е. Добросовѣстный. *Старшиною треба покласти чоловiка сумлiнного.* Ковст. у. *Сумлiнна жiнка.* НВолын. у.

Сумлiнність, ности, ж. Добросовѣстность.

Сумлiнно, нар. Добросовѣстно.

Сумлiння, ни, с. Совѣсть. *Ну, яке його сумлiння: рискаль украсти і казати що не мiй.* Камен. у. *Хто чисте сумлiння має, той спокijno спати ля-*

гас. Ном. № 4435. *Постава свята, а сумління зладійське.* Ном. № 178.

Сумний, а, б. Печальний, грустний. *Тяжко сумна душа моя.* Ев. Мр. XIV. 34. *Слухаючи такі речі, зробиться сумною і на яку часину помирніша.* Стор. М. Пр. 153. Ум. Сумнений. сумнісений.

Сумнітися, нибся, нішся, гл. Сомніватися. *Ми не сумнілись, що за сии першим і найважнішим фактом... постануть уже інші факти.* К. ХП. 13.

Сумність, ности, ж. = Сум. *Що так сумно не весело?—Не питай ти мої сумности, веселости.* МУЕ. III. 36.

Сумно, нар. Печально, грустно. *Так мені чогось сумно й боязко, аж мое серце мре.* МВ. Ум. Сумнієно, сумнісєно.

Сумнітий, а, в, Наводящий грусть, уявляй. *Живуть вони по ямах та байраках, між скелями в печерах сумовитих.* К. Іов. 63.

Сумоті, ті, ж. = Сум

Сумування, нд, с. Печаль, грусть. *Були в нас старі сумування.* МВ. II. 196.

Сумувати, му, еш, гл. Печалитися, грустити. Мет. 158. *Сумуючи, частенько плакав.* Кв. *На тім степу скрізь могили стоять та сумують.* Шевч. *Зроду так гірко не плакала, не сумувала таким тяжким сумом.* Г. Барв. 144.

Сумуватий, а, в = Сумуватий.

Сум'ятті, ті, с. Суматоха. Левч. 64. **Сунд'ячтися, чуся, чшся, гл.** Пається, тягнуться. *Школярі вже сунд'ячться.* Сквир. у.

Сунець, нпй, м. Короткій отрубок. кусок бревна. Вх. Зв. 67.

Суніді, нідь, ж. м. Земляника, Fragaria vesca (сама ягода). *Ой у степу заціли суніці.* Чуб. V. 455. Ум. Сунички, сунічєнки. *Вже минули сунічєнки й подунічєнки, вже наспіли осінні та вечернічєнки.* Мет. 328.

Сунічєвик, кв, м. Раст. земляника (всє растєніє п'їжмочка). *Ой стежєчка да малєнькал муравочка зеленєнькал; ой заросла да сунічєником, заціла полєничєником.* Мет. 163. См. Суніці.

Сунка, кв, ж. Сумка. *Старєцької сумки нїгди не наповниш.* Ном. № 4655.

Сунуть, ну, еш, гл. 1) Одн. в. оть совати. *Сунуть Не сумь носи до чужого прєса.* Ном. № 9647. *Півкою грошей в руку суну.* Котл. 2) Двигаться, итти. *У обїд знову Грицько суне.* Мир. Пов. 121. *Про вояка наповка, а вояк і суне.*

Ном. № 5769. *Комарів як суне, то аж свїта не відко.* Змієв. у.

Сунути, нї, еш, гл. 1) Сразу по-сунути, толкнути, колянути. *Як ухонить спис та як суне того комішиника під бік,—так і проняв.* ЗОЮР. I. 158. 2) = Сунїтися. *От як сунули, скоро і нагнали.* Мжк. 18.

Сунутися, нуся, ешся, гл. 1) Соваться. *Не питаючи броду, не сумся у воду.* Ном. 2) Медленно двигаться, надвигаться. *Стрічкою сунулись козаки.* Стор. М. Пр. 124.

Сунується, нуся, ешся, гл. Бросаться, ривуться. *Сунулись тії тури в пущу, так і вивалляи дерево: а князь за ними знай пускає стрілку за стрілкою.* К. (ЗОЮР. II. 204). *Він до челяді сунеться,—і челяді пропала.* Шевч. II. 28.

Суньголів, нар. Стреглав. Вх. Зв. 67.

Суперба, кв, ж. Спорь, несогласіє, распр. *Будем ми втрєох велику между собою суперєку мати.* КС. 1882. XII. 501. *На суперєкі йти з ним. Дїлати протівь чєго либо желанія. Іде на суперєку з батьком старийши сик.* Волч. у. Ум. Суперба. *Де два ходити до дівчини,—будє суперєчка.* Грив. III. 229. *І межє святими буває часом суперєчка.* Ном. № 3319.

Суперба́тися, ча́юся, ешся, гл. = Суперба́чтися. Черн. г.

Суперба́чити, чу, чш, гл. Спорить, протіворба́чнть, возражати. *А що се ви, суперба́чєнти спотїли?* МВ. (О. 1862. I. 103)

Суперба́чтися, чуся, чшся, гл. Спорить. *Суперба́чєлиси-суперба́чєлиси, та давай битисє.* Рудч. Ск. II. 195.

Суперба́чка, кв, ж. Ум. оть суперєка. **Суперба́чєнка, кв, м.** Спорба́чєк. *Суперба́чєнику, суперба́чєви, а мало знаєш.* Чуб. III. 345.

Супати, плю, пш, гл. Хмурити. *Стає супити знов чорні брови.* Данило. МВ. I. 155.

Супатися, плюся, пшся, гл. Хмуритися. *Омелько п'є та супатєся, аж зморикє понабїгали йому на лобї.* Лениц. Пов. 347. *А стара супитєся та бурчить.* МВ. (О. 1862. III. 45).

Супіскувати, а, в Супєсчавий. Нїж. у. **Супісок, ску, м.** Супєсокь. Змієв. у. Гол. Од. 43.

Суплатя, тя, с. Одежда. бїлье, домашня рухлядь. Г. Барв. 174. *А суплаття наоб'яють повні скринї.* К. Іов. 56.

Суплаш, нар. Пластами, сплошь. Мвж. 192.

Супліка, ки. ж. Прошение, письменная просьба. *Супліка до Грицька К... и Г. Арт.* (О. 1861. Ш. 87). *Подаваймо супліку до архирея, щоб прислав нам попа.* Св. Л. 126.

Суплікатор, ра, м. Проситель. *Не дового ректор держав у себе суплікаторів.* Св. Л. 297.

Суплікувати, кю, вш, гл. Просить. К. ЦН. 292. *Тепер тебе я суплікую мою уважити дола злук.* Котл. Ев. V. 12.

Супокій, кою, м. Спокойствие, покой. *Свяний супокою! гаразд із тобою.* *Посл. Не сам же я плачу, плачуть чорні очі, нема супокою а ні вдень, ні вночі.* Чуб. V. 147.

Супокійний, а, в. Спокойный.

Супонити, ню, виш, гл. 1) Стягивать хомутъ. 2) Бить ремнемъ. Стор. I. 189.

Супоня, ні, ж. Супонь, ремень, которимъ стягивають хомутъ. Вас. 159.

Супора, ри, ж. Подпорка. Радом. у.

Супорка, ки, ж. = Софорок. *Куриця до супорки.* Харьк.

Супор, ру, м. Сопротивленіе, вражда. **В супор.** Нанерекоръ.

Супорник, ка, м. Противникъ, соперникъ. НВольв. у.

Супорок, ку, м. = Супорочка. *Менше между собою супороку будеш мати.* АД. I. 334.

Супостат, та, м. Супостать, врагъ. *Топчи вороги під ноги, а супостати під п'яти, щоб перестали брехати.* Мет. 233. *То ж не людє,—супостати: беруть злочня у салдати.* Нп.

Супостатський, а, в. Супостатскій, вражий. К. ПС. 72.

Супочінок, веу, супочінок, веку, м. Отдых, отдохновение, успокоение. *Дай ти, Боже, Николайку, легкі спочивки.* Гол. I. 229. *Чорним очам спанья нема, ніжжам супочинку.* Чуб. V. 164.

Супочіти, чіну, нєш, гл. Отдохнуть.

Супроті, супротів, нар. Противъ. *Супротів двора та твоя кума.* Чуб. *Супротів його нікто не встоїть.* ЗОЮР. I. 97.

Супротівець, вдя, м. Соверникъ, противникъ. *Мотъ і Левон, се два супротівці: вони вже давно стеречаються за шнок: один набавить рату, другий ще більше.* Брацл. у.

Супротівитиою, влюся, вишся, гл.

Сердиться, враждовать. Зять на мене та й не дивиться, зять на мене супротівитись. Мет. 157.

Супротівний, а, в. Противный, идущий напротівъ. *А із низу буйний вітер повіває, а по Чорному морю супротівна хвиля вставає.* АД. I. 186.

Супротівник, ка, м. 1) Противникъ, врагъ. 2) Злой духъ, демонъ. *Нехай тебе супротівник візьме.* *Ном. № 3749.*

Супротівниця, ці, ж. Противница, женщина-врагъ. Мир. Пов. II. 70.

Супруга, ги, ж. 1) Три или четыре пары воловъ, комплектъ, необходимый для плуга. *Волів супруга добра.* Сим. 227. 2) = Супряга. *Був у нового хазяїна свій плуг, а то вже в супруги їде, а дальш-далиш, уже й піший.* Кв. *Я з їм у супрузи.* Камен. у.

Супругник, ка, м. Участникъ въ супругѣ, одявъ ізъ сригаючихъ свои воли для совмѣстнаго пахавія. Черк., Камен. у.у.

Супругтій, а, в. — вітер. Противный вѣтеръ. Мвж. 148.

Супрага, ги, ж. Спряжка воловъ двухъ или нѣсколькихъ хозяевъ для того, чтобы набрать комплектъ, необходимый для плуга, — такой плугъ паметь тогда по очереди каждому изъ хозяевъ.

Супрагач, ча, м. = Супружникъ. Зміев. у. Міус. окр.

Супрагачка, ки, ж. Соучастница, товарка. *Ми сидимо, а наші супрагачки вже пішли на процу Зміев. у.*

Супражич, ча, м. = Супружникъ. Рк. Левип.

Супражник, ва, м. = Супружникъ. Г. Барв. 303.

Супшен, ну, м. Раст. *Triticum spelta.* Вх. Пч. II. 36.

Супятітись, п'ячюся, тїшся, гл. Остановиться. *Місяць над нею супятітись, дивиться, дивується.* Г. Барв. 208.

Сурганити, ню, виш, гл. Шучочно: прясъ. *Було не савити, не варварити, та на сорочку сурганити.* *Ном. № 4007.*

Сурганитися, нюся, вишся, гл. Съ трудомъ везти, съ трудомъ, тяжело ѣхать. Мвж. 192.

Сурдѣт, та, м. Сюртукъ. *Він скидає з себе сурдѣт.* Чуб. II. 201.

Сурбля, лі, ж. Берцовая кость. (Tibia) и вообще всякая длинная трубчатая кость. Въ смыслѣ: нога употреблено нъ слѣдую-

щемь выраженіи: *откидав сурелі*, —т. е. протягує ноги, лежить. *Ном. № 10879.*

Сурбіна, ки, ж. Ум. отъ сурма.

Суржик, ка, м. Смішаний зернової хлібъ или мука изъ него, напр. пшевица съ рожью, рожь съ ячменемъ, ячмень съ овсомъ и пр. *Всюди лежні, перетійці і шишки самі не із суржику ліпили, — судце пухові, із пшевиці.* *Мкр. Н. 33.* 2) Чоловѣкъ смішавной расы. *Се суржик: батько був циган, а мати діва з нашого села.* Черв. у.

Сурпица, ці, ж. Раст. *Brassica Naprus L. ЗЮЗО. I. 114.*

Сурпá, жі, ж. Труба (музк. інструм.). *А. Д. I. 159.* А всі дзвони зазвонили, а всі сурми засурмили, як Серпягу молодого та у Каневі положили. *Дума. Ум. Суремка, сурмонька, сурмочка. Гол. I. 14.* *Козаки стояли, на суремки гарно грали.* *Мкр. II. 34.* *Голос як сурмонька, т' але ж чортова думонька.* *Ном. № 2984.*

Сурмáч, ча, м. Трубачъ. *К. ЧР. 427.* *Грин. III. 629.* *Господар колісє був у охочих козаках у Шрама сурмачем.* *К. ЧР. 65.*

Сурмічи, мліо, міш, гл. Трубить, играть на трубѣ. *Рудч. Ск. II. 5.* *А тунь кричать та в труби сурміять.* *Котл. Ев. V. 63.* *Три дні сурмили смутко сурми.* *К. ЧР. 105.*

Сурмовий, á, б. Трубний. *Сурмова сопілка.* *Боевая труба.* *Козацькі коні голоско заржали, заголосили сурмові сопілки.* *К. МБ. II. 139.*

Суровий, а, в. Неб'ялений. *Держить дусточку да сурову.* *Рк. Макс.*

Суропиця, ці, суропка, ки, ж. = **Суржик** 1. *Міус. окр. Харь.*

Сусáк, ка, м. Раст. *Butomus umbellatus L. ЗЮЗО. I. 115.*

Сусел, сїола, м. = **Суслик** 1.

Сусід, да, м. Сосѣдъ. *Ой нїду я до сусїда воза позичати.* *Мет. 12.*

Сусїда, ди, м. 1) = **Сусід.** *То десь узляв ся близький сусїда матку стареньку із землі підіймас.* *ЗЮЖР. I. 21.* 2) = **Підусїдок.** *Буде оце в чоловіка хата порожня і він пустить в її кого жити, то вже і сусїда його, хоч би та хата була геть де-небудь од його. хоч би за селом або і дружиному селі.* *Свм. 195.* *Хата, 175.* *Козачи ж живуть своїми хуторами, а хто не має свого *Грунта*, то живе у сусїдах чужоземнішого.* *О. 1861. VIII. 93.* 3) ж. Со-

сѣдка *Сусїдо мила, сусїдо близьенька, красна, хороша і невеличенька.* *Чуб. V. 89.* *Ум. Сусїдонько, сусїдонька, сусїдочна.*

Сусїдин, на, не. Сосѣдовъ, сосѣдякъ. *Оце каже, понова хата, це—Трохимова, а це кумова, а це сусїдина.* *Рудч. Св. I. 174.*

Сусїдяться, джуся, дшся, гл. Сосѣдяться, присосѣживаться. *Кожен свїйський птах сусїдяться до людей в соломяній хатині.* *К. Дз. 137.*

Сусїдка, ки, ж. 1) Сосѣдка. *Посїдь, сусїдо, це трохи видко.* *Ном. № 10887.* 2) Пт. *Alauda cristata.* *Драг. 6.* *Ум. Сусїдонька, сусїдочна.*

Сусїдній, я, в. Сосѣдвій. *Дівчата оце з сусїдніх сіл.* *Рудч. Ск. I. 131.*

Сусїдонька, сусїдочка, ки, ж. Ум. отъ сусїдка.

Сусїдство, ва, с. 1) Сосѣдство. *Жив у сусїдстві молоденький легїнь хорошого зросту.* *Федьк. 2)* Жязнь въ положенїи сусїда 2, підусїдна. *Озочо було йдуть в сусїдство.* *Слм. 195.* 3) Соб. сосѣди. *Вміє краще од сина пригорнути до себе не дуже просвічене сусїдство.* *Левци. Пов. 237.*

Сусїдський, в, в. 1) Сосѣдскій. *Вела невеличкого сусїдського хлопчика.* *Левци. I. 286.* 2) Привадежаній сусїд'у 2. *До-статочок був гарненький: сусїдських хат зо три, чи з чотири, клунька, конїрки.* *Слм. 227.*

Сусїдчин, на, не. Сосѣдякъ. *У сусїдчину садочку цюсє шепоче.* *МВ. I. 124.*

Сусїк, ка, м. Закромъ. *Вх. Зв. 68.*

Сусїль! меж., виражающее внезапное появленіе. *Котл. Ев. VI. 28.* *Могила трїснула, і те дитя, що ждали, на божїей світ сусїль.* *Греб. 372.*

Сусїчниця, ці, ж. Мѣсто въ овнї, гдѣ складавають сѣво. *Вх. Зв. 68.*

Сусїлик, ка, м. 1) Сусликъ. 2) Сортъ баранковъ. *Ум. Сусїличок.* *Сусїлички-бублички.* *Мяж. 125.*

Сусїпиця, ці, ж. = **Суржик** 1 = **Суропиця**. *Вас. 204.* *Сей год я посїяв жита на три уруги да овса—на два, да ще сусїпиці усякої на уруг.—не більше.* *Нѣжин. у.*

Сусїпіль, нар. 1) Вїзѣсть, рядомъ *Кумова хата стоїть сусїпіль з моєю.* *Волч. у.*

2) Сплошь. *Поле сусніль засіяне буряками.* Рк. Левин.

Суспільний, а, в. 1) Смежный. 2) Общественный. Желех.

Суспільність, ности, ж. Общество. Желех.

Сустав, вв, м. Суставъ, сочлененіе. *Без жил, без сугав, а на ноги встав.* Ном. № 382, стр. 304. Ум. Суставець, сугавчин.

Суставція, ції, ж. Возможность, средства. *Чого ви не купили тій землі?— Не сугавція наша стільки землі взяти.* Анав. у.

Сутава, ня, ж. Ряса католического священника. *Патр... в чорному капотці, се б то в сутані.* Стор. М. Пр. 44.

Сутемний, а, в. Сильно темный, почти черный. *Обличчям сутемний, як пан'яткова мідь (негръ).* К. Дз. 169.

Сутемрява, ви, ж. Темнота. *Очі від ножа лютийші світять в сутемряві ночі.* К. МБ. III. 252.

Сутемрявий, а, в. Темный. *Из своїх низких да сутемрявих хат.* К. Дз. 179.

Сутеніти, ніє, гл. безл. 1) Темнѣти, смеркаться. *Стало сутеніти, як рушили з лісу.* НВолын. у. 2) Неясно виднѣться. *Щось далеко, далеко сутеніє.* Рк. Левин.

Сутий, а, в. 1) Сухій, настоящій. 2) Обильный? *Дала коню вівса, сіна, а милому меду, вина, і сугую вечероньку.* Гол. III. 52. *Спорядили обід сугий.* Рудав. I. 75.

Сутяхти, хву, неш, гл. = **Стяхти.** *Як трохи сугихне, то й засну.*

Сугісок, сеу, м. Очень узкая, тѣсная улнка, тѣсный проходъ.

Сугки, ток, ж, м. Сутки. *День і ніч—сутки пріч.* Ном. № 10919.

Сугкі, ток, ж. Узкій проходъ, промужокъ между двумя строениями, плетвями, узкій коридоръ, узкій переулочъ. Шух. I. 75. Ум. Суточні. *У сугочки тісній ідути бояре красній.* Гол. IV. 351.

Сутковий, а, б. Суточный. *Коли кури ходять по доці,—буде він їти дово (сутковий).* Грин. II. 17.

Суго, нар. Совершенно, чисто. *Піднести їй на болячку ту суго золоту гіллячку.* Котл. Ев. III. 62.

Сугозлотій, а, в. Изъ чистаго золота. *Гроші, да все червонці сугозлоті.* Драг. 52.

Сугозолотій, а, б = **Сугозлотій.** *Очі-*

пок сугозолотій. Алв. 39. *Сугозолоті сугупани.* К. МБ. XI. 147.

Суточкй, чок, м. Ум. отъ суткі.

Сутугуватий, а, в. Жесткій. *Тверде в його, сугугувате м'ясо.* К. Юв. 94.

Сутуживий, а, в. Тяжелый, трудный, суровый. *Чом ти, гаю, не зеленієш? Як я маю зеленіти: була зима сугужная.* АД. I. 78.

Сутужно, нар. Трудно, тяжело. *Тепер на дрова стало дуже сугужно.* Черк. у.

Сутажно, нар. = **Сугужно.** АД. I. 199. *Так тяжко, так сугажно довелось їм жити з Степаном.* Г. Барв. 507. *Сугажно в чужій чужині, на чужій стороні без порядку позибати.* Нп.

Сухарець, ріа, м. Ум. отъ сухарь.

Сухарик, ва, м. 1) Ум. отъ сухарь. 2) Родъ узора въ выпивкѣ. КС. 1893. V. 278.

Сухаріна, ня, ж. = **Сухарь.** *Ой вечеряй, моя мати, сухі сугарини.* Мид. 80.

Сухарніца, ці, ж. 1) Сосудъ для сухарей. *А в салата вся худоба: сугарніца з сугарями.* 2) Сухарный заводъ.

Сухарчик, ва, м. Ум. отъ сухарь.

Сухарь, ріа, м. Сухарь. Ум. **Сухарѣц.** *сугарин, сугарчин.* *Їже ти, сестро, сугарини.* Чуб. V. 916. *Що ж ти там їсти будеш? Ох, малцю, сугарні.* Грин. III. 620.

Сухендувати, дую, вш, гл. Шутливо то-же, что и сенундувати. Фр. Пр. 82.

Сухій, а, б. 1) Сухой. *Ковила рушила сама на сухе.* Чуб. III. 426. *Сухий, як перець.* Ном. № 13138. *Сухий дуб.*

2) Сухой, бездождный. *Сухий марець, мокрий май,—буде жито, хоби гай.* Ном. № 446. 3) О человекѣ: сухошавий, изсохшій. *Ще й досі не вмерла, але вже така суха стала... що й страшно на єї глянуть.* Чуб. II. 48. 4) Сухѣ поле. *Не увавоженное поле.* Шух. I. 170. 5) Сухого дуба везти. *Говорить напрасливу.* Оагоп. у. 6—четверг. *Послѣдній четвергъ передъ Петровий постомъ.* Радом. у. Ум. **Сухѣний, сухѣсенний.** *Сухенький, маленькій москалик.* МВ. II. 52.

Сухівра, рі, ж. Сухомятка. *У нас і обідати нема чого до пуття зварити: усе сугівра,—хлѣб святий з водою.* Волч. у.

Сухітка, ки, ж. Ум. отъ сухота.

Сухітник, ка, м. Больной чахоткой. Желех.

Сухіпати, шаю, шп, гл. Дѣлаться суше.

Сухо, нар. Сухо. *Тече вода по каміню, під камінем сухо.* Чуб. V. 332.

Суховѣнь, внá, м. День безъ росы.

Суховѣрх, ху, м. Раст. *Prunella vulgaris*. Вх. Пч. II. 34.

Суховѣрхий, а, в. Суховѣрхий. *Дуб суховѣрхий*. К. ДС. 35. *Береза суховѣрха*. Г. Барв. 468.

Суховѣршки, ків, м. Раст. а) *Ajuga reptans* L. ЗЮЗО. I. 110. б) *Ajuga reptans* L. ЗЮЗО. I. 175. в) *Brunella vulgaris* Benth. ЗЮЗО. I. 115.

Суховѣра, рі, ж.—**Сушівяра.** (Лобол.).

Суховила, вил, мн. Вилы трезубцемъ съ поперепною порекладиною,—для накладыванія навоза. Н.Волян.

Суховій, віл, м. Сухой вѣтеръ. Борз. у. Херс. Восточный вѣтеръ. Мнж. 148.

Суховітриця, ці, ж. Сухая вѣтряная погода.

Суходіл, дблу, м. Земля, суша, материкъ. Чуб. II. 30. *Шаблюками, набілками суходіл копали, шапками, приполами персть вибірали.* Рк. Макс. *Трудно щипі-рибі на суходолі.* Лукаш. 61.

Суходілля, ля, с. Материкъ, сухая земля.

Суходрѣвник, ка, м. Раст. *Lonicera xylosteum*. Вх. Лем. 471.

Сухоземля, лі, ж. Сухая земля. *Як на сухоземлю, то нехай лучче в мішку стоить.* Ном. № 7306.

Суховітка, ки, ж. 1) Позументъ, галузъ, мишура. 2) Сусальное золото.

Суховітний, суховітний, а, в. 1) Галузний, мишурний. *Сусозлотий поясок.* МУЕ. III. 131. *Сухозлотний пояс.* Любечъ. 2) Сусальный.

Суховітиця, ці, ж. 1)—**Суховітка** 1. 2) Металлическая канитель, которой обвита струны кобзы. КС. 1892. III. 383. 3)—**Суховітиця** 2. *Коровай золотять сухозлотницею.* МУЕ. III. 83.

Сухоліс, су, м. Высохший лѣсъ, высушенная часть лѣса. Вх. Зн. 67.

Сухоліття, тя, с. Сухое, бездождное лѣто. Ном. № 13647.

Сухомѣльщина, ни, ж. Плата за помоль.

Сухопарний, а, в. О деревѣ: парный огнемъ. Вас. 146.

Сухоперка, ки, ж. Рубаха, вымытая враскорю (безъ намачиванія и бученья).

Сухоперки, нар. О стиркѣ бѣлья: безъ предварительнаго намачиванія и бученья.

Сухоперний, а, в. Вымытый безъ предварительнаго намачиванія и бученья. Г. Барв. 44.

Сухорѣбрій, а, в. Сухорѣбрый, худощавый. *Як стоя я над греблюю із своєю сухорѣброю.* Нп.

Сухорѣбрик, ка, м. Худощавый чело-вѣкъ.

Сухорѣбриця, ці, ж. 1) Худощавая женщива. 2) Рыба *Pelecus cultratus*. Вх. Пч. II. 20. 3) Эпитетъ смерти. Грин I. 231. *Смерти, смерте-сухорѣбрице.*

Сухорлѣвѣць, вця, м. Сухощавый чело-вѣкъ. Желех.

Сухорлѣвий, а, в. Сухощавый. *Врѣмѣ був з себе високого зросту і сухорлѣвий.* Стор. М. Пр. 75.

Сухорлѣвість, вости, ж. Сухощавость. Желех.

Сухорбгий, а, в. *Сухорогі* (воли). Сям. 213.

Сухорубкий, а, в. Сухорубкий. *Рече до сухорубкого чоловіка.* Ев. Мр. III. 3.

Сухота, тв, ж. 1) Сухота, грусть, тоска. *За малим жити—сухота моя, за козаченьком—красота моя.* Нп. *Свою сухотою весь сад ізсушу.* Мет. 255. 2) Чело-вѣкъ, изъ за котораго кому либо бываетъ сухота. См. ниже уменьшительное. 3) мн. а) Чахотка. Св. Л. 321. Левнд. Нов. 326. *Вмерла небога від сухот через його нелюдську вдачу.* Г. Барв. 149. б) Дѣтская болѣзнь, выражающаяся крайней худобой ребенка. Мил. 32. ХС. VII. 415. Ум. Сух(б)тна, су(б)тонька. *Дівчинонько, сухотонько ти моя.* Чуб. V. 249 *Судить, судить, вороженьки, коли довелось,—ни на зашу сухотоньку та й поберемося.* Грин. III. 190.

Сухостій, стбю, м. Усохшее на вершю дерево.

Сухуватий, а, в. 1) Суховатый. 2) Худощавый. *А я хлопця сухуватий в свого батька вдався.* Лукаш. 126.

Суцїга, ги, об. Бранное слово. Мкр. N. 32. *Суцїга смерти.* К. 1882. XII. 626. *Ти знаси, він який суцїга, паливода і горлоріз.* Котл. Ев. I. 8.

Суцільний, а, в. 1) Цѣльный. Драг. 5.

Суцільною корою позростались. К. Іов. 93. 2) Сплошной. 3) Совмѣстный, нераздѣльный. Ой *лучше нам, подружечко, суцільного п'ятака мати.* Мил. 117.

Суцільно, нар. 1) Цѣльно. 2) Сплошь. **Суч**, **чі**, **ж**. 1) Сучовья вѣтви—для сѣти, рукавиць. НВолын. у. *Та тут, оно треба сучі,—тут виплетуть вам волочок за шість злотих добрий.* Брацл. у. 2) Дратва. Св. Л. 168.

Сучак, **ка**, м. Щенокъ. Здорові, сучаки!... *А що ви не орете?* ЗОЮР. I. 253.

Сучасний, а, е. Современный.

Сучасникъ, **ка**, м. Современникъ. К. Кр. 8. *Здивувала сучасників своїх.* Г. Варв. 429.

Сучечка, **ка**, ж. Ум. отъ сука.

Сучий, а, е. 1) Сукинь, сѣбачій. *Ой в шинкаркѣ один син, сподобся мені, сучий син.* Чуб. V. 20. 2) Суче вим'я. Нарывъ подъ мышкой.

Сучити, **чү**, **чш**, гл. = **Сувати**. Крохлять рунчики із китаечки, сучуть торочки з чорного шовку. Чуб. Сучи, моя мати, воскову свічу. Чуб. V. 325.

Сучітиса, **чүса**, **чшса**, гл. Наввизываться, наладить. *Так і сучітиса до його, а він усе мовчить.* Зміев. у. *Чого воно, оця невіра, сучітиса?* Рудч. Ск. II. 206.

Сучище, **ці**, ж. Ув. отъ сумъ. *Хиба ж ти, сучище, не знаєш, що Зевс мій чоловік і брат.* Кота. Ев. VI. 11.

Сүчка, **ка**, ж. 1) Ум. отъ сума. 2) Родъ игри. КС. 1887. VI. 484. 3) Часть ткацкого ставка. См. **Верстат**. Шух. I. 255. 4) Родъ кушавья. *Чого то з сього святого хліба не зробиш? усячину: діда, братка, яблѣка, сучку, каленика.* О. 1862. XI. Кух. 27. 5) Поплавокъ, привязанный къ якорю дуба. Мж. 179.

Сучокъ, **чкя**, м. 1) Ум. отъ сум. 2) Ручка, которою приводиться въ движеніе сукальный ставокъ. Сим. 91. 3) Названіе маленькаго вола. КС. 1898. VII. 47.

Сүччя, **чя**, с. соб. Вѣтви, сучья, сучье. Шух. I. 74, 176. *З середини шашиль виточув гциле суччя.* Мир. Пов. I. 127.

Сущ, **ші**, ж. 1) Сухое время года. *Така сущ, що й жати не можна.* Подол. у. 2) Сухія деревья. *Це не садок, а сама сущ.* Подол. г. 3) Сухой валежникъ. *Як крадеться черкес по тій тропі, то під ногами в його сущ і трісне.* О. 1862. II. Кух. 65. 4) Сухой воскъ, соты, изъ которыхъ вѣть меду. Вх. Лем. 472. *Засть-*

ся і взяток був, а тепер вибивати—сущ та й годі. Подол. г.

Сущ, **шу**, м. Сухой вѣтеръ. *Червона каліно, чом ти в лузі стоїш? Ця ся сущу боїш?* Чуб. Ш. 92.

Сүша, **ші**, ж. 1) Суша. *Ти, річенько, ти, бистра, валинь, викинь кости на сущу.* Чуб. V. 169. 2) Сухое мѣсто. *І розога росте в безвідній сущі.* К. Іов. 18.

Сущба, **бі**, ж. Сушка. *Відер десяток вишень для сущби.* Киев. у.

Сушеняці, **виць**, ж. Сушеные фрукты. Гол. IV. 531. Шух. I. 141.

Сущіти, **шү**, **шш**, гл. 1) Сущить. *Сорочки пограла,—треба сущити.* 2) Сущать, крушить. *Не сущи серденька ти мені.* Мет. 45. *Мовчанка не пушить, головоньки не сущить.* Ном. № 1117.

Сущітиса, **шүса**, **шшса**, гл. Сохнутъ, сущитиса. *Да ластівочка да купалася да на бережку да сушилася.* Чуб. V. 9.

Сущіяца, **ці**, ж. = **Сухоліса**. Вх. Зв. 67.

Сущко, **ка**, м. Небольшое засохшее дерево. Вх. Лем. 472.

Сущникъ, **ка**, м. 1) Усохшія вѣтви на деревѣ. 2) Усохшая часть сада, лѣса.

Сущня, **ні**, ж. 1) Сушизнья 2) Сушеные фрукты. КС. 1893. VII. 77. 3) Сухое дерево, сухія вѣтви. Вх. Уг. 270.

Сущняк, **ка**, м. = **Сущняк**.

Сущий, а, е = **Сутий** 1. *Новомирлик (горілка)—води половинка, а короньска—суща.* О. 1861. X. 37.

Сүщик, **ка**, м. Сухой баранокъ. Сим. 96. Св. Л. 60.

Сүдгна вівця. Беременная овца. Анан. у. **Судат**, **тй**, ж. Затруднительное положеніе, безпокойство. Вх. Зв. 68.

Судатіти, **ячү**, **тшш**, гл. — **когб**. Безпокойство кого. Вх. Зв. 68.

Судатітиса, **ячүса**, **тшшса**, гл. Безпокойтиса, хлопотать, изурядиться, существовать въ жалостномъ положеніи. Вх. Зв. 68.

Судатійий, **а**, **б**. Плохой, затруднительный, стѣснительный (объ обстоятельствахъ). *Судатна на мене година—я въ затруднительномъ, тяжелою положеніи.* Вх. Зв. 68.

Судатійк, **ка**, м. 1) Безпокойщій, затрудняющій кого. Желех. 2) Безпокойщійся. Желех.

Судатіяца, **ці**, ж. Ж р. отъ судатникъ-желех.

Судатрик, **ка**, м. Часть ятера (см.) Вх. Пч. II. 22.

Схаб, бу н ба, м. М'ясо съ ребрами, бокъ. Подол. г.

Схамену́тися, н'ся, нѣмся, гл. Опомин'ється, одуматься. Ой, Хомо, Хомо, схаменись, он скоро вже й води не стане: підн'миши, брате, подивись. Гліб. Оттунто вітри схаменились і ну всі драга до нори. Котл. Ея. I. 11.

Сханѣти, п'аю, еш, гл. Схватить. Облизня сханати. Ном. № 3972. 2) Сханѣти на живі нитну. Наскоро сдѣлать. Ном. № 13865.

Схарану́дяться, джуся, дшся, гл. Испугаться и сразу податься, остановиться (о животных). Кони під'їхали під село і схаранудились в царині. Левпц. Пов. 220. Де не в'язав сирій вовк... отара схаранудилась, синула вѣк. Мир. ХРВ. 45.

Схвалі́тися, л'бся, лшся, гл. Нахвалиться. Там моя стара не схвалиться.—такий добрий чоловік. Лебед. у. Не схвалились м.м. Грши. I. 107.

Схвасува́ти, с'юю, еш, гл. Отр'януть отъ должности? Та його ото колись схвасували були, а оце ун'ять настановили. Богод. у.

Схвата́ти, т'аю, еш, гл. Заторопиться. Так скоро схватила, що не успіла і приложитися. ХС. VII. 421.

Схвата́ти, ч'у, тш, гл. = Схопити. Схватив добре за Боже пошиття. Ном. № 3993.

Схвата́тися, ч'ўся, тшся, гл. = Схопитися. А поперед його і схвативсь вихор. Чуб. I. 34.

Схід, схѣду, м. 1) Восходъ. Заходу сонця дождивався і сходу тивої зорі. Мкр. Г. 27. Гетьман Хмельницький козакія до сходу сонця у поход втрапляв. ЗОЮР. I. 60. 2) Востокъ. Хуртовина зі сходу на їл найде. К. Іов. 58. Схід-сбнця. Помилалась на схід сонця. Шевч. 3) Востокъ (о поєвахъ). Да нема тому піску сходу: Чуб. V. 976. Нема дощу.—нема сходу. Черк. у. 4) мн. схѣди. а) Ступеньки неподвижної лѣствици, б) вся неподвижна лѣствица. Рудч. Ск. I. 109. Ми вас сховасмо до півночі під сходи. Гв. I. 155. 5)—душ. Отходъ, смерть. Ударили тричі в старий дзвѣн на схід душі. ЗОЮР. II. 285. А на схід душі хоч табаки понохаю. Рудч. Ск. I. 4.

Східень, д'я, м. Востокъ, восточный край неба. Встрѣчено у Миряго: Закрашивши увесь східень пальмо-рожеви і цві-

там, воно (сонце) ще не рушало за гори, ще не блискуло ні одним промінем над землею. Мир. ХРВ. 38.

Східень, д'я, м. Ступенька (неподвижної лѣствици); мн. схѣди. а) ступеньки впада. лѣста. б) неподвижна лѣствица. Стор. М. Пр. 65. Ей красно в него і дворі сго, тисові сінци, яворові схѣди. Нп.

Східний, а, в,—ній, я, в. Восточный. Східній край неба. Пані Висока надивилась на волохів, на турків і позичила в їх трохи східнього смаку. Левпц. Пов. 204.

Схисувати, н'юю, еш, гл. Восползovatiся. Гол.

Схлипа́ти. См. Схлипувати.
Схлипування, ня, с. Вхлипувание. Цілу ніч тільки й чути було її глибоке зітхання, її гірке схлипування. Мир. Пов. I. 20.

Схлипувати, п'ую, еш, сов. в. схлипувати, п'в'у, нѣш, гл. Вхлипувать, всхлипувать. Христа схлипує. Мир. Пов. I. 171. Аж схлинула, чи по дідусеві, чи про мене сироту. Г'. Барв. 363.

Схля́пнути, п'ву, нѣш, гл. Пошатнуть сосудъ, расплескать немного.

Схлюпну́тися, н'ся, нѣмся, гл. Плеснутися, выплеснуться. Пливє човен да води повен, да коли б не схлинувся, да коли б не схлюпнувся. Грин. III. 67.

Схл'в'ти, хл'в', нѣш, гл. Сохнуть. Моя душа переболіла; моє серце сжне. МВ. II. 41.

Схов, ву, м. Спрятъ, сохранение, храненіє. Голє, як бубон, голодне, як собака, а в слові ні шеляга. Грин. II. 182. До схѣву. На храненіє. Я йому дав сохиру до схѣву. Міус. окр. На, у схѣві. На храненіи, спряганъ, а, о. А де ж хустка? Та в матері на (у) схѣві. Полт. г.

Схѣва, ви, ж. = Схованка. Іншої схѣви у нас не було, як у скрині. Екат. у.

Схѣванець, в'д, м. Спрятавшийся, укритыйся. Як шукали Христа згубили, то він утік та й схѣвався і найперше в ясла між волі. Нїди так його шукають, так шукають! А воліки їдять собі пащу та все мордою прихортують схѣванця. О. 1861. X. 51.

Схѣванка, ки, ж. Тайникъ, мѣсто гдѣ прихѣтає что-либо. Та й добру ж схѣванку він собі зробив, ніяк не знайдеши. Дочка вам схѣванки покаже, де, як лежить моє добро. Греб. 338. Віддати до схѣванки, на схѣванку. Отдати на храненіє. Собаки

та й оддали сю росписку на схованку котам. О. 1861. V. 72.

Сховати, ваяю, еш, гл. 1) Спрятать. Далеко сховавши, ближче найдеш. Ном. № 9976. 2) Похоронити, схоронити. Сховали Гриця близько грянциці, плакали за ним всі молодичі. Чуб. V. 431.

Сховатися, ваяюся, ешся, гл. Спрятаться. Од людей сховатися, а од Бога ні. Нем. № 49.

Сховач, ча, м. Прячущій что либо, беруший на сохраненіе. Мпр. ХРВ. 166.

Сховище, ща, с. Убѣжище, мѣсто, гдѣ прихутя. К. Бай. 81. Из сховища свого виходить вітер. К. Іов. 82.

Сховок, ву, м. = Схов. Лихий словок і доброго псуе. Сл.

Сходни, днн, ж. Сходка, собраніе.

Сходстий, а, е. Покатистий.

Сходити, джу, даш, гл. 1) Восходить. Сомсько не сходити. Мст. 51. По двору ходити—як зоря сходити; по січязі ходити—як зоря сходити. Нн. 2) Выходити. Тяжко сходити на гору. 3) Выходити (о поєвахъ, тѣстѣ). Ярина добре сходити. 4) Сходити, спускатися. Сльози її аж на сей світ сходять. Рудч. 5) Исходить, истекати. Як я по матері журилася! Було сльозми схожу. Г. Барв. 228. А вже ж мої нарї очі сльозюкалими сходять. Нн. 6) Подходити. Ближче схожу,—жінюк бачу. МВ. II. 188. 7) Уходити. Вона іде, іде,—мов старий бог з двору сходити.... Вже до воріт, за двір. Снм. 228. Сходите з хати усі, щоб ні одной душечки при лемі не було. Мнж. 131. 7) Выходити, истрачиваться. У його на сі зілля сили грошей сходила. О. 1862. V. 110. Горілки на їх багато сходити. Г. Барн. 516.

Сходити, джу́, даш, гл. 1) Исходить. Ой за ярю брала я лям, всю долину сходила. Мст. 61. 2) Пройти, перейти, сходити. Коли б же ви, воронї конї, а походу не сходили. Макс. 3) Одѣться во что, износить что. Добра тикого, не знає в чому й сходити. Ном. № 1349. Чи тобі в мене нічого спити, чи нічого з'їсти, чи ні в чім хороше сходити. Мст. Нехай батько не турбує, мені вінця не купує, бо я й того не сходила, під явором загутила. Уман. у.

Сходитися, джуся, дшся, гл. 1) Сходиться. Ей, миряне, исвяці, кравці, кра-

мирі, шапирі, сходіться ради послухати, табаки пожохати. Ном. № 6124. 2) Сходиться, соєдвняється взианю. Земля сходиться з небом. Чуб. I. 37.

Сходовий, а, ё = Східний. Чуб. I. 131. Сходовий вітер повіяє, з тополі листячко звіяє. О. 1862. IV. 5.

Схожати, жаяю, еш, гл. 1) = Сходити. То він на чердак ісхожає. КС. 1882. XII. 487. Я... того не чувала, щоб жовтий пісок на білому камені схожав. КС. 1882. XII. 491. Всі козаки (з судва) на сиру землю схожали. КС. 1882. XII. 488. Мати старая з двора схожає. Грнв. III. 692. 2) = Сходитися. Пола із полою схожає. КС. 1882. XII. 497.

Схожати́ся, жаяюся, ешся, гл. = Сходитися. Одно з одним схожати́ся. ЗОЮР. I. 27.

Схожати, даяю, еш, гл. = Схожати. Ей, скаржилоса світле, сонейко... „Не буду, Боже, рано схожати“. Левнц. Світ. 12.

Схожий, а, е. Похожий. Боже ж ти мій! і на чоловіка ж то не схожі. Мр. л. сб. 173. Сама на себе не схожа стала, така журба її бере. Рудч. Ск. II. 32.

Схожість, жоста, ж. Сходство. Незвичайна схожість догки з матіррю дуже оразила Яєя. Левнц. I. 234.

Схолодити, джу́, дш́, гл. Охлаждать. Треба схолодити,—дуже гаряча вода. Канев. у.

Схолонуть, ну, неш, гл. Похолодѣть. Хома як глянув, то й схоловув. Рудч. Ск. II. 176.

Схопити; ся. См. Схоплювати, ся.

Схоплювати, плюю, еш, сов. в. схопити, плю́, пиш, гл. Схватывать, схватить. І день іде. і ніч іде, і голую схопивши в руки, дивусися—чому не іде апостол правди і науки. Шевч. Мене трясня схопила та трясє. Левнц. I. 240.

Схоплюватися, плююся, ешся, сов. в. схопитися, плаяюся, пишся, гл. 1) Схватываться, схватиться, вскакивать, вскопчить, быстро поднятися. Еней з просянця як схопився. Котл. Ен. II. 38. І разом схопились та до воріт. Шевч. Схопилась та й побігла шляхом, а вже вечеріло її роса нала. МВ. I. 2) Всканывать, вскопчить на что. Ни коника схопився. 3) Подниматься, поднятися. Схопилась велика вітряна буря. Єв. Мр. IV. 37.

Схоронѣння, ня, с. Сохраненіе. *Дала я свої гроші до схоронѣння.* Харьк. г.

Схоронѣти, вію, еш, сов. в. схоронѣти, вію, виш, гл. = **Ховати, сховати.** *А вже твою дилу схоронили.* Мет. 99.

Схоронѣтися, віюся, виша, сов. в. схоронѣтися, віюся, вишся, гл. = **Ховатися, сховатися.** *Ти будеш по тернах, по байраках схоронятися.* АД. I. 128. *Роступися, сира земле, то я схоронюся.* Чуб. V. 602.

Схотѣнка, ки, ж. Желаніе. *Трое схотѣнок.* К. Дз. 220.

Схотѣти, схочу, чеш, гл. **Захотѣти.** *З мене молодій хто слоче смѣється.* Мет. 26. *Мене мати на забаву не пускає, як я схочу, перескочу, то її не знає.* Мет. 28.

Схотѣтися, четься, гл. безл. **Захотѣтися.** *Схотѣлось лиха.* Ном. № 3846.

Схрестѣти, щу, стищ, гл. **Скрестити.** *Просидѣла Настя в кутку, схрестивши руки.* МВ. II. 45.

Схрѣкатися, каюся, ешся, гл. **Отхаркаться.** *Покуре люльки, то її схракається чоловік, то її лекше на груди.* Волч. у.

Схудѣти, джѣ, дш, гл. **Истощити, одѣзати худымъ.** *На що ви схудили воли отако?* Камен. у. (Лобод.).

Схудѣлий, а, е. **Исхудалый.** *Вліде її схудле лице.* Левци. Пов. 88.

Схуднути, дау, веш, гл. **Похудѣти.** *Поки гладкий худне, то худий здожне.* Носл.

Схудовѣти, вію, еш, гл. **Обдѣвѣти.** Вх. Лем. 472.

Схибити, блю, биш, гл. 1) **Уклониться** въ сторону, пошатнуться. 2) **Пронахнутися.** *Не схибити стріляючи.* Стор. М. Пр. 131. *Раз на овка хука дав, удрує схибив.* Мир. XI'V. 82. 3) **Неудатися, выйти неудачнымъ.** *От як вторі: на жито урожай, а пшениця схибила, вродила така, що один тільки послід.* Брацл. у.

Схибитися, блюся, бишся, гл. **Уклониться** въ сторону, отскочить. *Не повачений на місті (кулею) ккур хидається на дилі і своїми здоровенними иклами порубає пластуна, як не всніє схибитись.* О. 1862. II. 63.

Схибнути, биу, вѣш, гл. 1) = **Схватути.** *Дівчата на мене гукать,—я не чую: котрась мене схибила за плече.*

Г. Баря. 67. 2) — **слѣвом.** а) **Не сдержать** слова. б) **Соврать.** Черк. у.

Схибнутися, віюся, вѣшся, гл. 1) = **Схитнутися.** *Пливе човек води позен, коли б не схибнувся.* Чуб. V. 293. *Схибнувся* віз. Черк. у. *Гадки в неї схибнулася.* Мир. ХРВ. 404. 2) **Не устояти.** *Ось уже й татарський баша... наближається. Наші схибнулися,—далі. Татарюги навздогін.* Мир. ХРВ. 128.

Схи́вва, ми, ж. **Расколъ, ересь;** названіе **новобрѣцѣвъ** у католикѣвъ.

Схи́вват, та, схи́вмѣтиє, ва, м. **Раскольникъ, еретикъ;** названіе **новобрѣцѣвъ** у католикѣвъ. Шевч. 138.

Схи́вмѣтський, а, е. **Къ схизматам** относящійся. **Схизматські попи.** Маргев. 58.

Схи́дистий, а, е. **Наклонный.** *Верба стояла крива,—схилиста на став.* Грин. II. 57.

Схи́дисто, нар. **Наклонно.** Камен. у.

Схи́дїти, ся. См. **Схиляти, ся**

Схи́лком, нар. **Наклонясь.** *Кажуть люде, моя мати, що я в батька вдавля: схилком, схилком попід тинком в зіллячко сховався.* Нп.

Схи́лок, лку, м. **Наклонъ, спускъ, свать, скловъ.** *Та бо в нашім Яворозі корма коло схилку.* Гол. III. 220.

Схи́льний, а, е. **Склонный.**

Схи́льнийстїй, а, е = **Схилистїй.** Вх. Лем. 472.

Схи́льчивий, а, е. **Побладный, стоворчивый.** *Пилипиха була мати своїй дочці не податлива, не схильчива.* МВ. II. 84.

Схи́літи, лію, еш, сов. в. схи́літи, лію, лиш, гл. **Склонять, склонить, наклонять, наклонить.** *А сам схилив головоньку, слюзи проливає.* Мет. 77.

Схи́літися, ляюся, ешся, сов. в. схи́літїюся, ліюся, лишся, гл. 1) **Склоняться, склониться, наклоняться, наклониться.** *Зацвіла твоя червона калина, схилилися калинові віти.* Мет. 271. *Ісус же, схилившись додолу, писав пальцем.* Єв. I. V'III. 6. 2) **Склоняться, склониться** другъ къ другу. *Ісхилиються в дуброві верхи із верхами.* К. Досв. 99. 3) **Склоняться, склониться, соглашаться, согласиться.** *На те схилилися люде, щоб наняти землеміра поміряти землю.* Волч. у.

Схи́стѣтися, віюся, вѣшся, гл. **Изловчиться, ухитриться.** *Воно як би у них*

не були затулені вікна, та може б я схистивсь уздріти, що там робиться, а то ні, не бачи. Новомоск. у.

Схитну́ти, тну́, нѣш, гл. 1) Пошатув. Гроном усю землю схитнуло. Г. Барв. 190. 2) Склонить, нахилити. Вона голівку схитнула набік. МВ. I. 115. 3) Качнут. Тижо схитнула головою. Мир. Пов. II. 98.

Схитну́тися, тну́ся, нѣшоя, гл. 1) Пошатуватися, покачнутися. Пливе човен, води повен, колиб не схитнувся. Чуб. III. 22. Кладочка схитнулася — сестриця отонула. Нп. А як моя головка схитнеться (= як умру), тоді тобі роскинь миметься. Чуб. V. 113. 2) Пошевеливатися, прийти в движение, качнутися. Під тобою, селезню, вода не схитнеться. Мет. 37.

Схитрува́ти, тру́ю, еш, гл. Ухитритися, употребити хитрость. Як би йолу схитрувати, щоб обдурити жида-шинкаря. Грв. II. 226.

Схища́тися, ща́юся, ешся, гл. Укриватися. Пію хулу схищались під коліщами. О. 1862. V. Кух. 29.

Сца́ти, сцу, сциш, гл. Сосать. Ласкаве мелятко дві манти буде сцати, а злісливе, то й одна не дасть. Ном. № 3302.

Сци́кавка, ки, жс. = Сикавка I. Канев. у. Сциеліни, ліи, жс. Мочі.

Сциклі́ння, ня, с. = Сцикляни. Лохв. у. Сцикун, на, м. Тоть, хто часто мочится.

Сцику́ха, хи, жс. Та, которая часто мочится.

Сцик! межд. оть сцяти. Ном. № 6384. Сцильбня, сцильти. сцилющий, сцильте. См. Зцілення и пр.

Сцильни́к, кї, м. = Стільник. Маркв. 17, 169. Ум. Сцильничби. Стор. I. 61.

Сциба́ти, баю, еш, гл. = Стїбати. Цигак... давай сцибати прикомечитом. Руди. Ск. II. 184.

Сца́ти, сцю, сциш, гл. 1) Мочити, сцати. 2) = Сцати.

Сцяч, ча́, м. Урльниць.

Сця́чка, ки, жс. Болѣзнь. недержаніє мочи.

Сца́стя, тя, с, и пр. См. Щастя. и пр.

Ська́льница, ці, жс. Нищія (въ головѣ). Мил. 217.

Ська́ня, ня, с. Искавію (въ головѣ). КС. 1890. V. 339. Грив. III. 82.

Ська́ти, каю, еш, гл. Искать (въ головѣ). Г. Барв. 261. Сик твої, мати, в полі, в полі спочиває, над ним сидить чорний орел в головоныці ськає. Нп.

Ська́тися, каюся, ешоя, гл. Искать (на ськомыхъ въ волосахъ, шерсти). Такой мені пак: у солони спить а зубами ськається. Ном. № 2930.

Сьгобі́цький, а, о = Сьгобічний. Хто не був по сей бік Дніпра, жадної тямі не має про сьгобіцьку Україну. Св. I. 23.

Сьгобі́чний, сьгобб́чний, а, о — ній, я, в. По сю сторону рѣки. Московщина обдувала Україною сьгоббочною. МВ. I. 137.

Сьгобді́, сьгобдія, нар. Сегодня. Чи не гріх, кажуть, сьгобді робить. ЗОЮР. I. 48. Сьгобдія не празник, а ти коли не вказник. Ном. № 187.

Сьгобді́шній, я, в. Сегодняшній. Сим. 150.

Сьгорі́чий, сьгорі́шний, я, в. Этого года. Се очерет сьгорішній, тимъ він собі такий листатий. Лубев. у. Вони тили поліж стїжкачи, поліж скуртати жита торішнього і сьгорішнього. Левци. Пов. 194.

Сьгосвѣ́тній, я, в. Этого міра. Дознає би втіхи і роскоші сьгосвѣтньої. МВ. I. 44.

Сьгоча́сний, а, о. Современный, совершающийся въ настоящее время. Левци. Пов. 164, 258. Свѣтові потреби сьгочасні. Св. I. 17.

Сьома́к, ка́, м. 1) Семилітка (о людяхъ и животныхъ). 2) Монета въ семь коп. ассигнаціями или въ 2 коп. серебромъ.

Сьома́ка, ки, жс. Семерка (въ картахъ). **Сьбний, а, в.** Седьмой. Не хвались сьмого дня, а хвались сьмого году. Ном. № 9068.

Сьорб! межд., выражающее хлебокъ. Дай мені сироватки з хлібом... Віи сьорб, сьорб разів з нять, да й годі. Г. Барв. 98

Сьорба́ти, баю, еш, гл. Хлебаť. Сьорбай юшки, на дві рубка ешь. Ном. № 1200.

Сьорба́ти, сьорба́ти, нѣ, нѣш, гл. Хлебнуть. Сьорбне чоловік чарку — як искається. Ном. № 11469.

Сюд, нуд. — Суда. Я суд-туд, — не на коня. НВольн. у. Не суд, не туд, не ськ, не так. Чуб. V. 1146.

Сюдá, нар.—Сюдн.

Сюдн, нар. Сюда. Ні суди, ні туди,—ні саньми, ні колесами, ні зімою, ні літом. Ном. № 7655. Суди-туди походи-ла, вечерять зваріла. Чуб. V. 93.

Сюдю́ю, нар. Этой дорогою, етиць пу-тець, вь этомъ направле́нн. Чи не бачиш парубка і дівчи, чи не йшли сюдою? Рудч. Ск. I. 147. Иди правдою, то скрізь тобі шляшок битий: чи тудою, чи сюдою, чи на схід сохмя, чи на захід. МВ. (КС. 1902. X. 142).

Сю́ра, рн, ж. Сьршй сердан. Вх. Зн. 68.

Сюро́к, ркá, сюрчо́к, чкá, м. Родъ свиства. Пирят. у.

Сюрча́ння, ня, с. 1) Жужжаніе, трескъ (настькомыхъ). Докучке сюрчання прив'я-них комиків. Мир. ХРВ. 4. 2) Жужжаніе (веретена).

Сюрча́ти, чу́, чáш, гл. 1) Жужжать, трещать (о настькомыхъ). Талкомники (польовні) кричали та сюрчали. Мир. ХРВ. 39. 2) Жужжать (о веретень) Веретено сюр-чить. Мир. Пов. I. 134.

Сю́сі, дѣтск.—Пісі. О. 1861. VШ. 8.

Сю́сяти, сяю, еш, гл. Дѣтск.: мочиться.

Ся, мст. 1) Ж. р. отъ сей. Ся вже насок тридцять зіла. Ном. № 8655. 2) Ся, себця. Літа маї молодії, де ви ся поділи? Нп. Згадав, ся зволило та й удо-волив. Ном. Як ся мѣсеш? Какъ пожнавеш?

Ся́бер, бра, сябрó, рá, м. Участникъ земельного владѣнія, компаньонъ въ тор-говомъ підприємтіи. Вас. 189. КС. 1890. VI. 478. Брат братові сябер. Ном. № 9399.

Сябривний, а, е. Артельвий, товари-щескій, находящійся въ общинаомъ поль-зованні. Сябринна оренда. Черн. г. Сяб-ринний ліс.

Сябрува́ти, бру́ю, еш, гл. Водить ком-панію. Конст. у.

Ся́вканиа, ня, с. Гоготаніе гусей, пре-имущественно гусятъ. Волын. г. Желех.

Ся́вкати, каю, еш, сявкоти́ти, кочу́, чеш, гл. О гусяхъ, преимущественно гу-сяткахъ: гоготать. Вол. г. Гуска сявкоче. Вх. Пч. I. 15.

Сяга́ти, гаю, еш, сон в. сягну́ти, гну́, вѣш, гл. 1) Достигать, достигь, касаться, простираться, доставать, достать. Бреде старий, назад ся оглядає, а йому вода вже по шию сягає. Чуб. V. 846. З дідь-

ком не сягай до одної миски. Ном. № 5985. По Вкраїні огні горять, лід небо сяга-ють. К. Досв. 93. 2) Хватать, хватить, стать. Узляла карбованця грошей,—дулка, бач, така, що стане й на оливу; одже й не сягнуло. Лебед. у.

Сягну́тий, а, е. Дѣлающій большіе шаги. Добрі воли, та не наристї: один дуже сягнистий, у другого короткі ноги, так не зйде з тїм. Київ. у.

Сягну́ти. См. Сягати.

Сяговина, ни, ж. Саженные дрова. Вх. Лем. 472.

Сягону́ти, ну́, вѣш, гл. То-же, что и сягнути, но выражаетъ большую силу дѣй-ствія. К. ХП. 17. І сягнеш умою до його правди. К. Іов. 24.

Сядáти, дѣю, еш, гл.—Сідати.

Сядовити, влѣб, вѣш,—ся, гл.—Сядо-вити,—ся. Коло себе сядовить. МВ. (О. 1862. Ш. 40).

Ся́во, ва, с. Сїніє. Г. Барв. 358. К. Бай. 14. Як усміхнуєсь, очам не довіря-ють, і сяво лица збирають. К. Іов. 62.

Сяжá, жі, ж. Кусокъ плетня, укрѣплен-ный на четырехъ столбахъ посреди рѣки надъ водою, на которомъ стоить рыбаць сь сѣтью; такъ кажъ рѣка перерожена плетвемъ і проходъ оставленъ только подъ сяжею, то рыба идетъ прямо въ сѣть. Вх. Пч. II. 25.

Сяйний, а, е. Сіяющій. Встрѣч. у. Що-голева. Сіло сонце. На майдані сяйні огнища горять (на Купала). Щог. Сл. 24.

Сяйну́ти, ну́, вѣш, гл. Однок. отъ сяти. Сявом сяйнула. К. ХП. 49. Близкавка по всьому небу сяйнула. Г. Барв. 190.

Сяк, нар. Этакъ. Не так, не сяк. Чуб. Сяк-твн, сям-не так. Кое-кажъ. Сяк-так до вечора буду жить, а ввечері мій милень-кий прибіжить. Чуб. V. 105. Очіпок сяк-не-так наділа. Алв. 40.

Сякáвня, ни, с. Сморганіе.

Сякáти, каю, еш, гл. Сморгать. Се бу-лю тоді, як я сякаю у рукав. Ном. № 14167.

Сякáтися, каюся, ешся, гл. Сморгаться.

Сякйй, á, ó. 1) Этакой. І така, і сяка—тільки дайте. Ном. № 4507. 2) Сякйй-таний. а) Кое-какой; пустячный. Сяка-та-ка напасть, та спати не дасть. Ном. № 1757. Сякйй-такі вареники, а все лучі чі галушок, сякйй-такі дівчаточка, а вс-лучічї жіночок. Нп. 6) Бравное выраже-

віє. Я каже, теое, сякий-такий сину,
запалю. ЗОЮР. І. 9.

Сяння, ня, с. Сіяніє.

Сяти, сяю, еш, гл. Сіять. Мечем своїм
як блискавою сяє. Макс. (1849). 85.

Пішло військо, хороговки сяють. Чуб.
V. 504. Місяць високо, зіроньки сяють.

Шевч.

Сяння, ня, с. = Сяння. Ком. Р. І. 50.

Сяти, сяю, еш, гл. = Сяти.

Т.

Т, пред.=Д, кь. *Надійшов же т ній завидь-завидко*. Гол. IV. 33. *Надійшов же т ній батенько їй*. Гол. IV. 90.

Та, сз. 1) И, да. *Батько та мати*. Харьк. *За стени та за могили, що на Україні, серце мліло*. Шевч. *Од моря та й до моря*. К. Псаз. 164. 2) Но, да. *Полетіла б я до тебе, та крилець не маю*. Котл. Нп. 349. 3) Да, воть. *Виліз на вербу та й подивись*. Левиц. I. 208. *Та була в мене жінка, та була в мене лубка, та післала мене в ліс, щоб я єї дров приіз*. Нп. *Та де! Да вїтъ. Він добре співає?*—*Та де. Та-дже, та-жб, та-жб ж, та-ж*. Сокращ. изъ та аджб, та аджб ж. Да вїдь, да вїдь же. *Ой відай ти слабій, хорій, ти мій милий Сосновиченьку?*—*Та-дже видиш, що не жарти!* Гол. I. 82. *Та-же ти знаєш, що я не маю нічого. Та-же я тобі казав, що будуть гості*.

Та, мьст. женск. р. прв муж. р. той. **Та!** зват. пад. отъ тато. *Та!* що ти робиш. Шейк.

Табак, кў, м. Табакъ. Драг. 13. Ум. **Табачки**. *Хто нюхав табачок, то гетьманів мужичок*. Ном. № 12614.

Табакъ, ки, ж. 1) Нюхательный табакъ. *А що, нюхав табаки?* Ном. № 3968. *Я тебе зміню на табакъу*. Вь порошокъ тебя изотру! 2)—вбач. Раст. Lycoperdon Bovista. Вх. Уг. 231. Ум. **Табачна**.

Табакерка, ки, ж. Табакерка. *Коли нагнувся табаки понохати,—вона й побачила табакерку*. Рудч. Ск. II. 179. Ум. Табанеронна, табанерочна.

Табакерчина, ни, ж. Плоховатая табакерка. Ум Табанерчина.

Табачити, ню, ниш, гл. Грести кормою впередь. Евскъ.

Табатерка, табатїрка, ки, ж.=Табакерка. *Дїд виняв лубяну табатирку*,

понохав табаки. Мир. ХРВ. 53. Ум. Табатїрочна,

Табачарка, ки, ж.=Табакерка. Желех. **Табачевція**, ції, ж. Шугливое отъ табана. Шейк.

Табачїна, ни, ж.=Табакъ. Шейк. Ум. **Табачинна**.

Табачити, чу, чнш, гл. Нюхать табакъ. Шейк.

Табачка, ки, ж. 1) Ум. отъ табакъа. 2) Раст. Ranunculus sceleratus. Вх. Пч. I. 12.

Табачковий, а, в. Имѣющий цвѣтъ нюхательнаго табаку. Шейк.

Табачник, ка, м. Нюхающий табакъ, приготовляющий или продающий его. Шейк. **Табачників**, кова, не. Относящийся къ табачнику, принадлежащій ему. Шейк.

Табачниця, на, не. Прилежащій табачниці. Шейк.

Табачниця, ці, ж. Женщина, нюхающая, приготовляющая или продающая табакъ. Шейк.

Табачок, чкў, м. Ум. отъ табакъ.

Табачный, а, в. Табачный.

Табашник, ка, м. и пр.=Табачник и пр. КС. 1832. III. 60.

Табан, ну, м. Шелковая плотная матерія. Шейк.

Табановий, а, в. Сдѣланный изъ табану. Шейк.

Табївка, ки, ж. Кожаная сумка, носимая черезъ плечо на ремнѣ. Шух. I. 121, 126, 279.

Табїр, бору, м.=Табор. Гол. IV. 403.

Табла, ли, ж.=Табївка. Вх. Зн. 68.

Таблиця, ці, ж. 1) Дощечка, таблица. *Стояла таблиця біла, а на нїй були написані мої грїхи*. Гв. II. 76. 2) Класовая доска. Шейк. 3) Вывѣска, доска съ надписью. *На стовні таблицю прибив і*

на ті таблиці написав так: хто сюдою буде їхати, то неперемінно щоб сюди заїзав. Рудч. Ск. П. 92. Ум. Табличка, табличечна. Грив. I. 188.

Табір, ру, м. Стань, лагерь; обозь, таборь (у войска, чумаков, кошецев и пр.). Маркв. 14. К. Досв. 7. В яру колись гайдамаки табором стояли. Шевч. Ум. Табірин.

Таборяться, рѣся, рѣся, гл. Располагається лагерь, станомъ, таборомъ. Шейк.

Таборіще, ща, с. Мѣсто прежняго табора, прежней стоянки, лагерь. *Стойте ви залогамі в старих таборищах.* К. Досв. 225.

Таборовий, а, в. Лагерный. К. ЧР. 309.

Таборування, ня, с. Стояніе лагерьмъ. Шейк.

Таборувати, рѣю, еш; гл. Стоять лагерьмъ. Шейк.

Таборінни, на, м. Находящийся въ лагерѣ, стоянкѣ, обозѣ. *Кругом добро всім таборянам чиниш.* К. МБ XI. 143.

Табувъ, на, м. 1) Табувъ. Вас. 197. *Ой чий же то сивий коничок по табуні ходить?* Грин. Ш. 589. 2) Стая, стадо. *І тільки край ставка оставь табун утят.* Греб. 387. *Дрохви, журавлі, хохотва підіймались табунами.* Стор. *Оселенці ходять табунами.* Шейк. *Табун горобців і табун мишей.* Грин. II. 244. Ум. Табунець, табунчик. *Засоромивсь осміяний горобець та й покинув ріднеський табунеч.* Гліб.

Табунний, а, в. Табувний, изъ табуна.

Табунник, ка, м. Табувничъ. Шейк.

Табунників, кова, ве. Приналежачій табуннику.

Табунівий, а, в. Приналежачій табуна. *Кони табуніві.* К. МБ. XI. 142. *Табунове посовицько.* Шейк.

Табунський, а, в. Находящийся въ табувѣ. *Що ти брикаеш, як табунська кобила?* Шейк.

Табунчик, ка, м. Ум. отъ табун.

Табурка, ки, ж. Верхъ телѣжний, будка, волочокъ. *У простий віз він тепер уже й не сяде, а дай йому візок да ще й з табуркою, щоб сонце йому не пекло у шию, або дощ не лив у потилицю.* Херс. у. Слов. Д. Эварі.

Тавлѣтка, ки, ж. Аспидная доска. Шейк.

Таволга, ги, ж. Раст. Spiraea. По

три пучки терники і червоної таволги набирайте, бідного невольника по тричі в однім місці латимайте. АД. I. 89.

Таволжаний, а, в. Относящийся къ таволгѣ. Шейк.

Таволжник, ка, м. 1) Spiraea crenata L. Анн. 339. 2—пўжний. Spiraea hypericifolia L. Анн. 340.

Таврія, ріі, ж. Таврическая губернія. *Що-всєни йдуть було з нашого села у Таврію.* Грин. I. 109.

Таврований, а, в. Мѣчений. Константиногр. у.

Таврот, га, м. Родъ дѣтскої игры. Шейк.

Таган, на, м. Таганъ, желѣзная подставка съ ножками, на которой варять пищу, раскладывая подъ нею огонь. Ум. Тагані, таганчик.

Таганашка, ки, ж. Одинъ изъ низшихъ сортовъ крымской соли. Сумск. у.

Таганок, вка, м. Ум. отъ таган.

Таганувати, вѣю, еш; гл. Остановиться въ степи для приготовления кушавья. Шейк.

Таганчик, ка, м. Ум. отъ таган.

Таді, тадивій, нар.—Туді. Вх. Зн. 23. *Єно нам повіджє, чи не шла тади, чи не шла дака бѣлагола.* Гол. II. 10.

Таємний, а, в. Тайный, секретный. *Тої діла їх розуміє і таємні мисл.* К. Псал. 75.

Таємниця, ці, ж. 1) Секретное мѣсто. 2) Тайна. *Маю я їдну таємницю, але ніхто її від мене не возьме.* Шейк.

Таємничий, а, в. 1) Тайственный. Мир. ХРВ. 353. К. Досв. 71. *Чули вони дивне таємниче слово.* К. Псал. 189.

Таємничо, нар. Тайственно. *Таємничо у курточку карти розкладала.* Млак. 89.

Таємність, пости, ж. Тайна, секретъ. Чуб. I. 295.

Таємно, нар. Тайно.

Таємності, ців, ж. Тайныя дѣла вещи, которые нужно скрывать. Шейк.

Тайство, ва, с. Тайство. *Тайство странное і в Віфліємі чудо явное.* Колядка. Шейк.

Таїти, таї, іш; гл. Таить, скрывать, не обнаруживать. *Нічого гріха таїти.* Нем. № 7—37. *Таїть у серці зло.* К. Псал. 100. *Грісів не таїте.* АД. I. 177.

Таїтися, таїся, ішєв; гл. Скрываться, не обнаруживаться. *Що зробила—не таїсь, признайся лучше.* Як ми не таїлись

од матері, а чюка таки провідалась про наш гріх. Стор. М. Пр. 35.

Тайкомб, нар. Тайкомбъ, тайно. Закликавши тайкома мудрці, Прод пилько в них випитувався. Єв. Мт. II. 7. Росказувала раз, та не мені, а тайкома од мене бабі. Г. Барв. 375.

Тайна, ви, ж.—Тайниця. Господня тайна в тих, що Господа бояться. К. Цсал. 57.

Тайний, а, в.—Тайний. Мил. 218. У свої темена тайні ногою попали. К. Цсал. 18.

Тайник, ка, м. 1) Тайникъ, секретне місце. Шейк. 2) Тайний прохолод. Шейк. Се мабуть тайник—печера, що йде під землею. К. МБ. XI. 147. Ум. Тайничок.

Тайникобай, а, в. Относящійся къ тайнику, спритавний въ немъ.

Тайничок, чка, м. Ум. отъ тайник.

Тайність, ности, ж.—Тайність. 1) Сказав велику тайність жінці. Грин. I. 187. 2) Скрытность. Яка в нього тайність. Шейк.

Тайно, нар.—Тайно. К. Цсал. 63.

Тайстерка, ки, ж. Ум. отъ тайстра.

Тайстра, ри, ж. Сумка, котомка. Kolb. I. 69. Ум. Тайстерна, тайстронька, тайстрочка. Тайстрина, ви, ж. Старая, худяя котомка. Шейк.

Тайстровий, а, в. Относящійся къ тайстрѣ. Шейк.

Тайстронька, тайстрочка, ки, ж. Ум. отъ тайстра.

Так, нар. 1) Такъ, такимъ образомъ. Так Іван скаже, як му скрипки грає. Шейк. Так саме, так само. Точно такъ, такъ точно. А чом не такъ? А почему и нѣтъ? Грин. I. 63. Не з так. Це очень. А що ж вона, хороша?—Не з так то, поганенька. Кост. (О. 1862. VI. 49). Так-сяк. Кое-какъ. Сяк-так на косяк, аби не полюдськи. Шейк. Так такий. Вотъ такъ. Так таки й поїду, тебе не спитавиши. Так достбу. Такъ точно. Так достотно, як і торіх гине товар на селі. Васильк. у. Так то вже. Ужъ такъ, такъ сильно. Так то вже мене лав. МВ. (О. 1862. III. 41).

2) Безъ этого, безъ того. Журубю не накличу собі долі, коли так не маю. Шевч. 3) Да, такъ. Осье, так, так! Сказав так, та не в с'мак. Шейк. 4) Такъ, безъ причини, безъ п'лян, безъ д'ла, напрасно. Я так прийшов. 5) За так грошей. Даромъ, безденежно, безвозмездно. Ум. Та-

неньки, танечки. І так він те слово тихо, такеньки смутно промовив. МВ. (О. 1862. III. 55).

Так, сз. То=дан. Та як випустили його в море, так він то турне, то оирне.

Талання, ня, с. Даканьє. Ум. Таланничко.

Такати, каю, вщ, гл. Давати, говорити та. Шейк.

Таблецький, а, в. Вотъ такой большой. Шейк.

Табоний, а, в. Вотъ такой. Жаба такенна велика лізе через дорогу. Драг. 49.

Табоньки, табочен, нар. Ум. отъ так.

Такі, сз. 1) Таки, все таки, при всемъ томъ. Хоть не своє—позиене, а все таки лихо. Шевч. З Запорожжя понаходило таки чимало січовиків. Стор. Не скажу таки тобі. Шейк. 2) Именно, же. Таки ж той сайнй осавула, що колись приходив за Василем, раз зайшов до Ганни в хату. Левци. I. 59. Поїхали вони, моря прабоба, а її вже прапрабаба, із своїи таки чоловіком на ярмарок. Г. Барв. 426.

Такій, а, в. швет. 1) Такой. Увійшли у такий темний ліс, що тільки небо та земля. Рудч. Ск. II. 108. Не уродить сова сокола, іно таке як сама. Посл. Акий їхав, таку здибав. Посл. 2) Сякий-такий, який-такий. Кое-такой, какой-нибудь. Сякий такий аби був, аби хліба роздобув. Шейк. Акий-такий уряд лучший, ніжъ проста служба. Шейк. 3) Таково. Такъ много. А там такого старця, такого калік. Чуб. II. 131.

Таківський, а, в. Таковский. Таківський з лоба. Ном. № 4858. Еге, вона таківська була. Г. Барв. 423. Ми роду не таківського, ми роду королівського. Грин. III. 437.

Такісінький, а, в. Совершенно такой. Шейк.

Такісічкий, а, в.—Такісінький. Шейк.

Такіський, а, в.—Такісінький. Шейк.

Такнути, ну, нещ, гл. Одн. в. отъ тати.

Тако, нар. 1)=Так. 2) Яко-тако. Кое-какъ.

Таковий, а, в. Таковой, такой. Не прибрана, не готова—иди душа такова. Ном.

Такбж, нар. Также. А що його любка уже без ула, мабїть також не знав. Федьк.

Також, нар.—Також. Шейк.

Такось, нар. Такъ. Шейк. Янось-танось-буде. Какъ вѣдуть будеть.

Такрічний, а, е=Торішний. *Збіже нас такрічне*. Шейк.

Такса, см, ж. Такса.

Таксатор, ра, м Таксаторъ, оцѣвщикъ лѣсовъ и земель по ихъ доходности. Шейк.

Таксаторів, рова, ве. Привадежацій таксатору. Шейк.

Таксаторський, а, е. Таксаторскій.

Таксація, ціі, ж. Таксація, оцѣнка лѣсовъ и земель по ихъ доходности. Шейк.

Таксувати, сѣю, еш, гл. Оцѣвувати, вѣдати оцѣвку. *Деся там зробили плуг і ходили по світі таксувати, що плуг варт*. Гн. I. 39.

Такувати, кѣю, еш, гл.=Атакувати. *Січ такували*. Драг. 211.

Тал, лу, м. Проталина. Левч. 132.

Талом талувати—вхати савьми по проталинѣму свѣту. Левч. 132.

Тала, лі, ж. Раст. *Salix pentandra* L. Аев. 310.

Талабаіти, баю, іш, гл. Тревожить? *Не вступайте, сильній бояре, не талабайте золотої ціпейки*. Гол. IV 331.

Талбан, вѣ, м. Раст. а) *Thlaspi arvense* L. ЗЮЗО. I. 138. б) *Spiraea Filipendula* L. ЗЮЗО. I. 137.

Талабанити, ню, неш, гл. Болгати вздоръ. Шейк.

Талажчанка, ка, м. Раст. *Salix viminalis* L. Аев. 311.

Талалай, лая, м. Болтунъ, говорунъ. Въ загадкѣ: *За білою березою талалай плече*. ХС. III. 63.

Талалайка, ки, ж. 1) Болтунья. *Бабаталалайка*. 2) Особый родъ пѣсни. Гол. IV. 485.

Талалайко, ка, м.=Талалай. *Ой за білим частокілом талалайка скаче*. Ном., стр. 297, № 233.

Таламбас, су, м.=Тулумбас.

Талан, вѣ, м. Судьба, счастье. *Не то талан, що лежить, а то, що біжить*. Ном. № 7231. *І талан, і безталанні все, каже, від Бога*. Шевч. *Вже як колу на сім світі не талан, щастя-долі нема...* Г. Варв. 119. *Хоч хороша—не хороша, таки в неї талани: на улиці жлопіці б'ються, на кошарі барани*. Мн. 100. Ум. Таланіи, таланіонько, таланіочон. *А самі полку в чужу сторону, в чужу*

стороньку шукать таланьку. О. 1861. IV. 93.

Талайдати, даю, еш, **талайдувати**, дѣю, еш, гл. Ходить около хозяйства, доглядывать за нимъ, хлопотать. Шейк. *Талайдую коло худоби*. Вх. Зв. 68.

Таланістий, а, е. Счастливый, удачливый. *Який ти, Хведоре, таланістий*. Волч. у.

Таланіти, нить, гл. Удаваться. *Мені не таланіти*. Шейк.

Таланливий, а, е. Счастливый. Шейк. **Таланливо**, нар. Счастливо.

Таланний, а, е. Счастливый. Шейк.

Таланница, ці, ж. Счастливая. Шейк.

Талавонітій, а, е. Даровитый, способный, талантливый.

Талавонітість, тости, ж. Даровитость, талантливость. Шейк.

Талавоніто, нар. Даровито, талантливо.

Таланок, кѣу, таланько, ка, **таланчок**, чкѣ, м. Ум. отъ талан.

Талант, ту, м. Талантъ, дарованіе.

Талан! меж. 1) Для выраженія наденія во что либо жидкое; для выраженія брызговъ какой либо жидкости. *Грязюка з колеса талан на нього*. Шейк. 2) Для выраженія удара чѣмъ вѣдуть плоскимъ. *Він його талан долонею по ниці*. Шейк. **Талап-талап!** Для выраженія плаванія, бутылхавія руками или лапами животнаго.

Талапання, ня, с. 1) Названіе дѣйствія отъ глагола **талапати**. 2) Пачкотня. *Хиба се робота—тільки талапання*. Брацл. у.

Талапати, паю, еш, гл. 1) Издавать звукъ, какой происходитъ отъ паденія чего-нибудь въ жидкость; плескать чѣмъ вѣдуть жидкимъ. Шейк. 2) Мутить воду, плескаясь въ ней. *Не талapai воду*. Шейк. 3) Марать, начкати грязью или вообще чѣмъ вѣдуть жидкимъ.

Талапатися, паюся, ешоя, гл. Плескаться не грязи, возиться съ грязной работой. *Отъ талapai і талapaiся коло тихъ бурляків*. Брацл. у. Качки талapaiються в калабашині. Шейк. *Талapaiється по болоту*. Хотин. у.

Талапнути, ну, неш, гл. Ударить, треснуть. *Підійшов медвідь до вепра, як талapai его позавути*. Гн. I. 161.

Талє, сз.=Алє.

Талєж, сз.=Алєж. *Хоч правду жемуть людє, т'алєж правда завше будє*. Шейк.

Талий, а, е. Оттаявшій, растаявшій.

Талма́, ви, ж. Растаявший санный путь. *Не хоче талиною їхати, а щоб я їхав.* НВолын. у.

Тали́г, таі, м. Телѣга? Гол. III. 247.

Тали́р, ра, м. = **Тариль.** *Винесли три талири червінці.* Шейк. *Нема токара єдома, поїхав до Мусилова дерева купувати, талири виробляти.* Грин. III. 520.

Тали́рка, ки, ж. = **Тарилка.** *Без ножи і без талирки мое серце крас.* Г. Барв. 387. *Талирки бувають плиткі, плескати ї глибокі.* Шейк. Ум. **Таліро́нка, таліро́чка.** **Таліро́вий, а, в.** Тарелочный. *Таліро́ва фабрика.* Шейк.

Таліро́нка, таліро́чка, ки, ж. Ум. отъ тали́рка.

Талі́рчина, ни, ж. Уничж. отъ тали́рка. **Тали́в, лія, м.** Раст. *Triticum dasanthum* Ledeb. Авн. 362.

Тали́я, лі, Тали́я, льї, ж. Италія. Желех. Гол. III. 120.

Тали́н, тали́н, на, м. Итальянецъ. *Квартиру ми мали в одного старого купця, талияна.* Федк. Нов. 47. *Сама талияна обойму.* Гол. III. 145.

Тали́ноць, тали́ноць, нди, м. = **Тали́н.** Желех.

Тали́нка, тали́нка, ки, ж. Итальянка. **Тали́нський, тали́нський, а, в.** Итальянскій. Желех. Млак. 98.

Тали́нччи, тали́нччи, на, во. Принадлежащій итальянкѣ.

Тали́уд, ду, м. Талмудъ. *На підсіні в малій хаті сидить старий хусит, в опівнокі над талмудом бороною трусити.* Рудн. I. 12.

Талові́ні, ни, ж. Проталина, подтаявшій снігъ. Миж. 193. *Десь-не-десь сніжок, більш таловина.* Харьк. г.

Талові́рка, ки, ж. Родъ сельдя. *Вісім кур провадив риби: там був оселедець, яци, сули, тарань, чахоня, чабаки, севрюга, корон, щука, таловірка, лин і окуни.* Мбр. Н. 7.

Талува́ння, ня, с. 1) Топтаніє, вытангваніє. Шейк. 2) = **Нелтування.**

Талува́ти, лу́ю, еш, гл. 1) Топтати. Вх. Зя. 68. *Свині город талують.* Шейк. 2) = **Нелтувати.** *Талувати, нелтувати одержину.* Пом. № 11133. *Я тобі казав: не талуй віри.* Шейк.

Тальба, би, ж. Плогъ спавного дере-

ва; на немъ есть керма́ и сохар. (См.). Шух. I. 181.

Тали́я, тали́н и пр. См. **Тали́я, тали́н** и пр.

Тали́н, на, м. Сѣтъ, опускаемая на дно моря и поднимаемая четырьмя шестами, когда вады ней будетъ рыба. Шейк.

Тали́палка, ки, ж. 1) Женщина, которая возится съ какою вибоду жидкостью, какъ то: мажетъ комвату, бѣлить, красить что-нибудь, моетъ и т. п. Шейк. 2) Запарашка, пачкувья, веряха. Шейк.

Тали́пало, ла, с. 1) Мужчина, который возится съ жидкостью, разливая ее. Шейк. 2) Пачкунъ, веряха. Шейк.

Тали́паніна, ни, ж. 1) Занятіє, возня съ чѣмъ либо жидкимъ. Шейк. 2) Пачкотня. *Не люблю тої талипаніни коло хати.* Шейк.

Тали́панія, ня, с. = **Талипанія.**

Тали́пу-тали́пу! меж. для выраженія продолжительнаго равномѣрнаго болтанія въ жидкости. Шейк.

Тали́пу́щий, а, в. Любящій возиться съ жидкостью, разливать ее. Шейк.

Тали́р, ра́, м. 1) Талеръ, серебряная монета въ 75. коп. Гащук. Укр. аб., 101. *Заплатила... білнскими талярами.* Гол. I. 3. *У туркені у кишені таляри, дукати.* Шевч. *Три таляри пропала іще й п'яна не була.* Грин. III. 327. 2) Большая пуговица, трехъ дюймовъ въ діаметрѣ, нашиваемая на суковногъ верхѣ мѣховой шапки галицкаго мѣшанива. Гол. Од. 18. Ум. **Тали́рин, тали́ричон, тали́рн, тали́ро́нко, тали́рочок, Грин. III. 261.**

Тали́рѳвий, а, в. Относящійся къ талюру.

Тали́рѳк, рѳа́, тали́ро́нко, ки, тали́рѳок, чека, м. Ум. отъ талюра.

Там, нар. 1) Тамъ. *Там добре, де нас нема.* Шейк. 2) Тула. *Де їдять, там плайся.* Шейк. 3) Тогда, въ такомъ случаѣ. *Ой там то тяжко, ой там то гірко, як хто кого невірно любить.* Грин. III. 242. Ум. **Таме́ння, таме́нни, таме́чка, таме́чки, тамна, тамки, тамкива.** Грин. III. 688.

І. Тама, ми, ж. Запруда, дамба.

ІІ. Тама, нар. Тамъ. Шейк.

Тамвді́, нар. = **Туди.** Вх. Лем. 472.

Тамадиль, нар. = **Туди.** Вх. Уг. 270.

Тамари́кс, ксу, м. Раст. *Tamarix tetrandra* Raf. ЗЮЗО. I. 138.

Тамбу́р, ру, м. Водяное растеніє = **Нущи́рь?** *Водай тої да ї річечки тамбу́ром заросли.* ЗЮЗО. II. 467.

Тамбурковий, а, в. Штвятий на тамбурну. *Тамбуркова робота.* Шейк.

Тамбурок, рка, м. Родъ ручныхъ плетць. Шейк.

Тамовька, таменьки, тамочка, тамочки, нар. Ум. отъ там.

Тамешній, а, в. Тамошній. *Познавши його тамешні люде, послали по всій тій околиці і приводили до нього всіх недужих.* Єв. Мт. XIV. 35.

Тамжа, тамжи, тамжива, нар. Ум. отъ там.

Тамок, нар.—Там. Вх. Лем. 472.

Тамтади, нар.—Тамтуди. *Тамтади лжеит давна стежейка.* Гол. II. 41.

Тамтаділь, нар.—Тамтуди. Гол. II. 730.

Тамтійшій, тамтешній, а, в.—Тамешній. *Заплакала та за нею вся тамтешна шляхта.* Гол. I. 68. *Тамтешні люде.* Мир. ХРВ. 215.

Тамтій, а, в. Тотъ. Грин. III. 323. *Буе на тамтій світі.* Гв. II. 65. *На тамтій боці.* Шейк.

Тамтуді, нар. Туда. *Тамтуді макот вихід на своє поле.* МУЕ. III. 55.

Тамтудію, нар.—Тамтуди.

Тамтуський, а, в. Тамошній. *Михнівські цигани і тепер ще домагаються від тамтуських жидів два дні роботизни.* Гв. II. 228.

Тамування, ня, с. Остановка, задержаніє, препятствіє теченію.

Тамувати, м'ю, еш, гл. 1) Останавливать, удерживать. *Кровцю тамували.* Гол. I. 93. *Тиха вода греблю рве, а бистра тамує.* Ном. № 3030.

Тамує, нар.—Там. Вх. Лем. 472.

І. Тамані! меж., вираж. удивленіє. Шейк.

II. Тамані, ня, ж. Употреба. только въ загадкѣ для означенія магри. *Отака тамана.* Ном. № 395, стр. 301.

Тамас, сѣ, м. Игра въ жмурки. Шейк. См. Панає.

Тамдита, тв, ж. 1) Толкучка, мѣсто продажи старыхъ вещей. См. I. 134. *Я купив камизельку на тамдиті.* Шейк. 2) Старье, хламъ. *Цюю тамдиту вже пора б пороздаровувати вбогим.* Шейк.

Тамдтій, а, в. Относящійся къ толкучкѣ, продаваемый на толкучкѣ, поношенный, викуда негодный. Шейк.

Тамдтійки, ка, м. Ветонникъ, старьевщикъ. Шейк.

Тамдтійкувати, ня, с. Торговля старыми вещами.

Тамдтійкувати, к'ю, еш, гл. Торговать старыми вещами, быть старьевщикомъ. Шейк.

Тамдтійки, ня, ж. Принадлежачій старьевщицѣ. Шейк.

Тамдтійки, ці, ж. Старьевщица, ветошница. Шейк. Ум. Тамдтійкича.

Танець, в'ю, м. 1) Танецъ. *В танці два кінці: або сам упадеши, або тебе трутят,—а все наб'єшся.* Шейк. 2) Кривій—Родъ хоровода. Грин. III. 97. Ум. Танчин. Гол. IV. 93.

Танечниця, ці, ж. Танцорка. *Лядаякій танечниці і фартух на заваді.* Чуб. I. 297.

Танжир, ра, м.—Тарілка. Вх. Зв. 68.

Таністра, ри, ж. Равець. Гв. II. 50.

Танюк, яка, м. Хороводъ. *Взявши віночок, піду в таночок гуляти до дівок.* Чуб. V. 485. **Танюк весті, водіти.** Вести хороводъ. Ум. Танюк, танючок. *А там по риночку танюк ходить, а мій миленький танюк водить.* Мил. 86.

Танути, ну, неш, гл. Тягати. *Віск од жару тане.* К. Псал. 149.

Танцёрник, ка, м. Раст. *Malva sylvestris* L. Анн. 208.

Танцёрник, ка, м. Танцоръ. Употребляется у гуцуловъ, но въ формѣ: танцёрникъ. Шух. I. 33.

Танцування, ня, с. Танцование. Шейк. Ум. Танцуваннячко.

Танцувати, ц'ю, еш, гл. Танцовать. *Чи танцювать, то й ушкварять, аж земля трясеться.* Шевч.

Танцюра, ри, об. Танцоръ, танцорка. *Співак, танцюра на всі руки.* Котл. Бн. IV. 11.

Тандюрістий, а, в. Любачій танцювати.

Тандюріха, хи, ж. Названіє пѣсни у Сторожена: *А ну лишень пісню танцюриху.* Стор. М. Пр. 159.

Танчик, ка, м. Ум. отъ танець.

Тань, ні, ж. Оттенель? *Як у тань тане.* Ном. № 10818. *У тань піти, стати.* Пропасть, исчезнуть (о деньгахъ, богатствѣ и пр.). Мвж. 60, 169.

Талчан, вѣ, м. Родъ досятаго димана. *Тато сидіє коло вікна на талчани.* Св. I. 11. Ум. Талчанин, талчанчин.

Талчанина, ня, ж. Плохой талчан. Шейк.

Талчанник, ка, м. Ум. отъ талчан.

Талчанник, ка, м. Мастеръ, дѣлающій талчанин. Шейк.

Талчанинчик, кова, ве. Приналежачий мастеру, дѣлающему талчаній. Шейк.

Талчаничик, ка, м. Ум. отъ талчан.

Тарабѣн, на, м. Барабанъ. Ном. № 835. Ум. Тарабѣнець, тарабѣнник, тарабѣнчик.

Тарабѣнчити, ню, виш, гл. Барабанить. *Тарабѣнчи пальцями по столі.* Св. I. 234.

Тарабѣнчик, кв, м. 1) Ум. отъ тарабан. 2) Барабанчикъ. *В числіи полю тарабѣнчик б'є.* Гол. I. 136.

Тарабѣнитися, нюся, вишся, гл. Двигаться всею массою. Брацл. у.

Тарадайка, ки, жс. Родъ зяпажа. Котл. Ен. VI. 33. *Усала Хима з Русалима білою кобилотоу: тарадайка торкоче, кобила бігти не хоче.* Ном. № 11439. Ум. Тарадаєчка.

Тарадайчина, ни, жс. Плохая тарадайка.

Тарадайшник, ка, м. Раст. *Gentiana officinalis* L. Авя. 154.

Таран, на, м. 1) Доябка на маслобойнѣ. Сумск. у Шух. I. 163. См. Олійниця. *Пішов тарані ганяѣ.* Началъ стучать. Ном. № 3141. 2) Пестъ въ сувновальнѣ. Мик. 481. 3) = **Тараня.** 4) Оспина, сѣдъ оспы. *Хоч тарани на виду, але маслах до ладу.* Ном. № 7317. 5) Родъ дѣтской игры. КС. 1887. VI. 479. Шв. 66.

Таранієв, ня, жс. Одня тарань. Змiev. у. Ум. Тараніиня.

Таранка, ки, жс. Рыба *Leuciscus Neckerlii* Nordm. Шейк.

Таранкуватий, а, е. Рябой, имѣющій сѣдъ оспы. Черк. у. *Таранкувате лице мов ще дуже порябіло.* Мир. ХРВ. 176.

Таранник, ка, м. Рыба лепѣ, *Abramis brama* L. Шейк.

Тарабѣний, а, е. Относящійся къ тарану.

Тарантля, лі, жс. Тарантуль. Вх. Зя. I. 17.

Тарануха, хи, жс. = **Тараня.** Змiev. у.

Таранчичи, чу, чий, гл. Терзать. *Поклякали мого сика і давай його удвох бити та штовгати.* *Таранчили, поки впаде мертвий.* Верхнедѣвр. у. (Злюб.).

Таранька, ки, жс. Ум. отъ тараня.

Тараня, ні, жс. Рыба тарань, *Abramis vimbra* L. *Чумак чумака таранею допіка, а сам у його з воза потягує чабаха.* Ном. № 13570. Ум. Таранька.

Тарапѣта, ти, жс. 1) Родъ игры въ мячъ. О. 1861. XI. Св. 36. 2) Хлопоты, безпокойство. *Не старіють літа, тільки тарапѣта.* Ном. № 7248. Ум. Тарапѣтна, тарапѣточка.

Тарапѣть, ті, жс. Пороховница, патрон-ташъ. Черном.

Тарапѣнка, ки, жс. Раст. *Cucurbita Pepo* Var *Citriforinis*. ЗЮЗО. I. 120.

Тарара! меж. Подражаніе крику синицы, которая сидя въ кѣткѣ будто бы говорила: *Циць, циць, тарара, усюди діра, та нікуди вилізти.* Ном. № 2062. Поговорка эта употребляется и въ переносномъ смыслѣ, когда говорятъ о безвыходномъ положеніи.

Тарарѣканія, ня, с. Издаваніе звука тарара; повтореніе одного и того же; переливаніе изъ пустого въ порожнее. Шейк.

Тарарѣкати, кю, еш, гл. Издавать звукъ тарара; твердить одво и то-же; говорить вздоръ. Шейк.

Тарарѣх! меж. для выраженія удара или паденія, сопровождающихся шумомъ. Шейк. *Тарарѣх дурня по ногах, то він і присяде.* Ном. № 3951.

Тарарѣхнути, ну, веш, гл. 1) Нанести ударъ, сопровождающійся продолжительнымъ шумомъ. Шейк. 2) Упасть съ шумомъ. Шейк.

Тарас, су, м. Фашивникъ, хворостъ для гатей. *Греблі з тарасу помережили річку.* Левци. I. 94.

Тарасина, ни, жс. Хворостина изъ фашивника. Вх. Зя. 68.

Тараскавка, ки, жс. = **Тарахкавка.** Вх. Зя. 68.

Тараскало, ла, с. = **Тарахкавка.** Вх. Зя. 68.

Тарасувати, сѣю, вш, гл. Мостить дорогу тарасомъ.

Таратотѣти, чѣ, тійш, гл. Равномерно стучать чѣмъ-нибудь, издавать звукъ. *Решето тараточе да чось воно хоче.* МУЕ. III. 125.

Таратура, ри, жс. Родъ постваго кушавья изъ вареной свеклы, солевыхъ огурцовъ, хрѣну и луку съ поствнымъ масломъ. Чуб. VII. 440.

Тарѣх! меж. выраж. стукъ паденія, ударъ, грохотъ. *Тарѣх щастя в хату.* Ном. № 2059.

Тарѣхкавка, тарѣхкалка, ки, жс. Родъ трещетки, колотила. Вх. Зя. 15.

Тарѣх-ло, ла, с. Погремушка, родъ дѣтской игрушки. Шейк. Ум. Тарѣхляно, тарѣхляльце.

Тарѣхканія, ня, с. Стукъ, стучаніе. Шейк.

Тарѣхкати, кю, еш, гл. Стучать, уда-

рять, грохотать. *Тепер собі тарахкай із гармат.* К. ПС. 147.

Тарахкотання, ня, с. Скорое и продолжительное стучание. Шейк.

Тарахкотання, ни, ж. Усиленная стукотня. Шейк.

Тарахкотати, кочу́, ти́ш, гл. Скоро и сильно стучать, однообразно стучать, грохотать. Шейк.

Тарахкотілка, ки, ж. Плохая повозка *Іхала Хима з Ірусалима: тарахкотілка теркоче, а коник бігти не хоче.* Ном. № 11439.

Тарахкотіти, чу́, ти́ш, гл. = Тарахлотати. Грив. Ш. 138.

Тара́хнути, ну, неш, гл. 1) Стукнуть, бросить съ шумом на землю. 2) Ударить. *Яким тарахнув кулаком по столу.* Левниц. I. 281.

Тара́хта, ти, ж. ? Въ загадкѣ: *Плахта-тарахта усе поле збігас* (борова). Шейк.

Тарахтати, таю, еш, гл. Грохотать. *Грімити і тарахтає.* К. Іов. 81. *Тая буря не унімала, а все злийи громом по небу тарахтала.* Маєс. (1849), 28.

Таргав, ні, м. 1) Тараканъ, *Blatta*. Вх. Зв. I. 5. *Та й хорона: як тарган у сметану впає.* Кобел. у. 2) Название вола дымчатого цвѣта. КС. 1898. VII. 43. Ум. *Тарганецъ, тарганчик.*

Тарганіна, ни, ж. Дерганіе, тасканіе. Шейк. Ум. *Тарганіна.*

Тарганіня, ня, с. Раст. *Veratrum*. Анн. 373.

Тарганіти, ню, ниш, гл. Ташить, тянуть. Борз. у.

Тарганитися, нюся, нишся, гл. Ташиться. *Куди мені тарганитися, старому, по бабу?* ЗЮЗО. I. 50.

Тарганів, нѡва, ве. Принадлежащій, свойственный таракану. Шейк.

Тарганія, ня, с. Дерганіе, тасканіе. Шейк.

Тарготіти, гочу́, ти́ш, гл. = **Торохтіти**. *Круг* (у говчара) *тарготить.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Тарѡль, ля, м. = **Талар**. *Да поиди до жиди-рандара, да положи битий тарѡль, щоб позволила церкву одчинити.* Нп.

Тарітноя, ріюся, рішся, гл. Пачкаться въ грязь. Шейк.

Тарілка, ки, ж. = **Тарілка** 1.

Тарілець, лядя, л. Ум. отъ таріль. Шейк.

Тарілка, ки, ж. 1) Тарелка. *Там їли... з нових клекових тарілок.* Котл. Ев. I. 18. *Хоч за копійку, та на тарілку.* Посл. 2) Часть шершобитнаго лума (см.). Черниг. у. Ум. *Тарілочка.*

Таріль, роля, м. Блюдо; тарелка. Шух. I. 308, 251. *Таріль точений.* Год. IV. 6. Ум. *Тарілець, тарільчик.* АД. I. 34.

Таркав, ні, м. = **Тарган**. Драг. 52. *Лучче маленька рибка, як великий таркан.* Ном. 7293.

Тарканістий, а, е. Неоднокрапный, неоднотыпный, пестрый. Вх. Зв. 68.

Тарканіще, ща, м. Ув. отъ таркан. Шейк.

Тарканій, а, е = **Тарканістий** Шейк.

Таркач, ча, м. Конь бѣлый съ черными или рыжими пятнами.

Тарко, кі, м. Кличка пестрой собаки. Шейк.

Таркотати, кочу́, чеш, гл. = **Сокотати** 1. *Курка не торкоче.* Грив. Ш. 511.

Тарлабан, ба, м. Раст. *Spigaea Filipendula* L. Анн. 339.

Тарниця, ці, ж. Деревянное сѣдло. Вх. Зв. 61. Шух. I. 78. 252.

Тарівисько, ка, с. Мѣсто, гдѣ скотъ катається. Вх. Зв. 68.

Тарпав, ні, м. Дикій конь. Екатерина-посл. у. Херс. г. Слов. Д. Эварн.

Тарсувати, сую, еш, гл. Тормонить. *Вони давай його тарсувати.* Новомос. у.

Тартак, кі, м. Ізсопильный заводъ. Ум. *Тартачки.*

Тартакѡвий, а, е. Относящійся къ тартану Шейк.

Тартачина, ни, м. = **Тартак**. Шейк. Ум. *Тартачина*

Тарюватися, ріюся, ешся, гл. Часто начкаться въ грязь. Шейк.

Тарітися, ріюся, ешся, гл. Валяться въ грязь и пр. Шейк.

Тасінька, тасічка, ки, ж. Ум. отъ тася.

Тасканіна, ни, ж. 1) Продолжительное перетаскиваніе; возня при перетаскиваніи. Шейк. 2) Драка, потасовка. *Була талг тасканіна.* Ум. *Тасканінка.*

Тасканія, ня, с. Тасканіе. Шейк.

Таскати, каю, еш, гл. Таскать. *Він і таска її (відьму) на собі до світа.* Драг. 71. *Свиця солону таскас,—холод буде.* Шейк.

Таскати́ся, *каюся, ешса, гд.* Волочить-ся, шляться.

Тасува́ти, *сую, еш, гл.* 1) Ташить. *Вода так її в прірву у тасує.* Харьк. у. 2) Колотить. *Ким тасував він смерть суку, безносу.* Мкр. Н. 34.

Тась-тась! *меж.* для призыва утокъ. Херс. г. Полт. Kolb. I. 66.

Таська, *ки, ж.* Ум. отъ таса.

Таськало, *ла, об.* Кричащій: тась-тась! Шейк.

Таськанья, *ня, с.* Призывъ утокъ крикомъ: тась-тась! Шейк.

Таськати, *каю, еш, гл.* Призывать утокъ крикомъ: тась-тась! Шейк.

Тасю-тасю! *меж.* = Тась-тась. *Тасю-тасю, качуре, додому! продам тебе живоди рудому.* Нп.

Тасювати, *каю, еш, гл.* Кричать: тасю-тасю! Шейк.

Таса, *сі, ж.* Дѣток. утка. Шейк. Ум. Таська, тасінька, тасічна.

Тат, *сз.* Вѣдь, да вѣдь. *А ти, дівча, дівчаточко, не лакомся на 'ня, тат я духовна особа, не пойдеш ти за 'ня.* Гол. Ш. 248.

Татар, *ра, татарин, на, м.; мн. ч. татари* и татарове. Татаринъ. *За козака рушник дала, за татара заміж пішла.* АД. I. 138. *У городі Килії татарин сидить бородатий.* АД. I. 169. *Були ж в мене гости татарове.* АД. I. 164. Ум. Татаронько. *Були в мене гостоньки, молдії татароньки.* АД. I. 164.

Татарі́к, *ку, м.* Раст. *Acogus Calamus* L.

Татарі́зоний, *а, е.* Относящійся къ татарану. Шейк.

Татарва́, *ві, ж. соб.* Татары.

Татарі́шко, *ка, м.* Татаринъ, сынъ тарина. *Гей одсунься, миленька, нехай забю татаренка.* АД. I. 164.

Татарин. См. Татар.

Татариві́в, *нова, ве.* Принадлежачій татариву. *Татаринова голова.* Морд. Оп. 85.

Татарка, *ки, ж.* 1) Татарка. *Загадав татарин татарці нару коней сидлати.* АД. I. 172. 2) Раст. *Allium fistulosum* L. Аня. 23. 3) Шеница арнаутка. *На сз. Марка ранній овес, а пізня татарка.* Ном. № 444. 4) Сорть двыи. 5) Смужковья шапка съ съуженымъ плизсовымъ верхомъ. Вас. 156. Ум. Татаронька, татарочка.

Татарник, *ка, м.* Раст. а) *Oporordon*

Acanthium L. Аня. 232. б) *Sanguisorba officinalis*. Шух. I. 22.

Татаронька, *татарочка, ж.* Ум. отъ тарина.

Татаронько, *ка, м.* Ум. отъ тарини.

Татарський, *а, е.* 1) Татарскій. 2) Татарсьіе зїлля. Раст. *Acogus calamus*. ЗЮЗО. I. 109.

Татаруватий, *а, е.* Свойственный татариву. *Дикі татаруваті ідеали.* К. Кр. 36.

Татарча́, *чїти, с.* Татаревокъ. Ум. *Татарчїно. Ідитині приспївала: „люлі-люлі, татарчатко!“* АД. I. 290.

Татарчена́, *їятя, с.* = Татарча. Ум. Татарченїно.

Татарчин, *на, ве.* Привадежачій таркѣ.

Татарчю́к, *ка, м.* 1) Молодой татаринъ. 2) Татарскій потомокъ. Шейк.

Татарщина, *ни, ж.* 1) Татарщина. татарскїе обычїи, привычки. 2) Татарская земля.

Татарю́га, *ги, м.* Ув. отъ тарини. *Ей ти, татарюго, сїдий бородатий, на чо ти увоваси?* АД. I. 172.

Татенькїв, *кова, ве.* Отцовскій.

Татенько, *татечко, ка, м.* Ум. отъ тато.

Татів, *това, ве.* Отцовскій. *Іатова хїта.* Тюрьма. Шейк.

Таткїв, *кова, ве.* Принадлежачій батюшкѣ, батюшкинѣ. *Перевезу добро на татковє гумно.* Грив. Ш. 19.

Татко, *ка, м.* 1) Ум. отъ тато. *Благословила Марусенька да у свого татка на посадоньку сїсти.* Мет. 175. 2) Свяцевикъ. Гол. IV. 347.

Тато, *та, м.* Отець. *Вийди, дою, на улицю тата визирати.* Лукаш. 125. Ум. и ласк. *Тїтно, тїтенко, тїтечко, тїтонько, тїточко, татюльо, татюленько, татїнь, татїньо, татїсь, татїсьо, татїсїм, татїцьо, татїценьо.* Гол. I. 335. *Ой татоньку, мїй голубоньку!* Мет. 155. *Ми з маюю щось порались коло печі, а татунько були в церкві.* КС. 1883. II. 466. *Татуся... на той раз не було.* Сим. 230.

Татонькїв, *кова, ве* = Таткїв. Шейк.

Татонько, *ка, м.* Ум. отъ тато.

Таточкїв, *кова, ве* = Таткїв. Шейк.

Таточко, *ка, м.* Ум. отъ тато.

Татощняк, *ка, м.* Раст. *Ranunculus Cassubicus* L. Аня 291.

Татуватї, *тїю, еш, гл.* Быть отцомъ, имѣть дѣтей. Шейк.

Татуленькїв, *кова, ве, татулів, лева, ве.* Принадлежачій татувєї.

Татúльо, ля, м. Ласк. отъ тато. Ум. Татúленьо.

Татúнецьків, татúнецьків, кова, ве. Принадлежашій татунечкові.

Татúнни, на, ве=Татунів.

Татúнів, нівьо, ве. Принадлежашій татуньові.

Татúнь, ня, м. Ласк. отъ тато. Ум. Татúньо.

Татúньо, ня, м. Ласк. отъ тато. *Просили татуньо й мамуня і я вашеці прощю.* Шейк. Такъ называютъ на Волини также и священника: *Що ж, татуню, чи підете ховати, чи ні?* О. 1862. IX. 52. 53. Ум. Татúньньо, татúньейно, татúньечко.

Татúньців, цева, ве. Принадлежашій татунцеві.

Татúняти, няю, еш, гл. Часто упоминать въ разговорѣ слово татуньо. Св. I. 249.

Татúсеньків, татúсечків, кова, ве. Принадлежашій татусеві.

Татусів, сева, ве=Татусеньків.

Татусь, татусьо, ся, м. Ласк. отъ тато.

Татúхна, ня, м. Ласк. отъ тато. *Живи ж, мой татухна, без мене.* Чуб. IV. 280.

Татців, цева, ве=Таточків. Шейк.

Татцьо, ця, м. Ум. отъ татю. Вх. Лем. 472.

Тать, сз=Тат. Гол. III. 412, 414.

Татфа, фй, ж.=Татхва. Рудч. Чп. 11.

Татфля, лі, ж.=Татхля. Ум. Татфельна. МУЕ. I. 189.

Татхвá, хвй, ж. Артель рыбаковъ. Вас. 189.

Татхелька, ки, ж. Ум. отъ тахля.

Татхлювати, хлюю, еш, гл. Тасовать (карты). Мнж. 193.

Татхля, лі, ж. 1) Оковное стекло. *В деяких вілках зовсім не було тахоль.* 2) Плита. Ум. Татхельна.

Татхтарити, рю, рияш, гл. Тащить. *Да взяв мидю да й на двір тахтарить.* ЗЮЗО. I. 39.

Татця, ці, ж. 1) Поднось. К. МБ. XI. 147. *Кругом стін полиці, а на тих полицях срібні, золоті і кристалеві кубки, ковошки, пляшки, таці.* К. ЧР. 38. 2) Ділка татця. Раст. *Senecio umbrosus* W. et Kit. Шейк. Ум. Татцька, татцьена.

Татчати, чачю, еш, гл. Катать (бѣлье). Шух. I. 154. А. Д. I. 7. *На Дунаю прама, на шмурах вішана, на малі тачана.* Гол. IV. 164.

Татчечка, ки, ж. Ум. отъ тачна.

Тачівка, ки, ж.=Качалка. Шух. I. 154. *Та макосін ся жешит, тачівка замуж шла.* Гол. II. 132.

Тачка, ки, ж. Тачка. Фр. Пр. 119. *Везуть люде тачку.* Грин. I. 38. Ум. Тачечка.

Таш, шу, м. ташá, ші, ж. Балаганъ, палатка. Харьк. Полг. Херс. Въ словарь Д. Эварн.—родъ брезента для накрыванія возовъ; полотно, котормъ обтянуть балаганъ. Екатеринбург. у.

Ташка, ки, ж. Кожаная дорожная сумка, носима крестьянами, особенно гуцулами, черезъ плечо, украшенная мѣдными пугоничами и друг. мѣдными украшеніями. Гол. Од. 82. Шух. I. 274, 279.

Ташній, á, ё. О повозкѣ: покрытая парусиною. *Ташна повозка.* Харьк. у.

Ташувати, шюю, еш, гл. Приводить въ порядокъ, раскладывать.

Ташуватися, шююся, ешся, гл. Располагаться, раскладываться. Кв. II. 20. *І зараз стали розкладатись, копати, стройть, ташуватись.* Котл. Ев. IV. 14.

Ташити, шю, щаш, гл. Тащить. *Четвер середу нагнав на льду: як став ташити, аж лід тріщить.* Ном. № 536.

Ташмость, ті, ж. Твоя милость Угор.

Твань, ні, ж. Вязкая, густая грязь въ рѣкѣ, болотѣ. О. 1862. I. 55. Мвж. 193.

Тванюка, ки, ж. Ув. отъ твань. Мнж. 193.

Тварина, ни, ж. Одно живое существо. Шейк. Ум. Тваринна, твариньонна, твариньочна.

Тваринá, ні, ж. соб. отъ тварь 1.

Тваринка, тваринюнка, твариньочка, ки, ж. Ум. отъ тварина.

Тварь, рі, ж. 1) Тварь, твореніе, животное. *Шия у вовка суцільна, а не так, як у прочої тварі.* Драг. 5. 2) Лицо. *Червона гарасівка тобі до тварі.* Шейк. Ум. Тварючна.

Тварюка, ки, ж. Ув. отъ тварь. Драг. 341.

Тверджа, жі, ж. Твердь, твердыня. *Будь мені за гірню скелю, стань за тверджу недвижиму.* К. Псал. 68.

Твердій, á, ё. 1) Твердый. 2) Крѣпкій. *Дзеркало ясне з твердої сталі.* К. Іов. 83. *Благословіть дітей своїх твердими руками.* Шевч. *Щоби він пошухав меду та твердого.* Гол. III. 469. *Твердий жалъ.* Гол. *Твердий сон.* Шейк. 3) Суровій,

жестокій. *Тверду війну будемо мати.* Драг. 266. *Тверда зима.* Гол. Ш. 399. Ум. Твердєнький, твердєсенький. *Такий, рибуцю твердєнький жаль.* Гол. IV. 503.

Твердїяня, ві, ж. Твердыня, оплоть. *Благословен Господь, твердиня моя певна.* К. Псал. 318.

Твердїти, джү, діш, гл. Дѣлать крѣпкимъ, укрѣпляти. *Не встояли ні підзамчанські хати, ні господарські тверджені палати.* К. ЦН. 174.

Твердѣ, ді, ж. Твердѣ. *Небеса Божу славу являють, його твори вся твердѣ воззїцає.* К. Псал. 43.

Твердїсїнький, а, е. Очень, совсѣмъ твердый. Шейк.

Твердїсїнько, нар. Очень, совсѣмъ твердо. Шейк.

Твердїсїчний, а, е = Твердїсїнький. Шейк.

Твердїсїчко, нар. = Твердїсїнько. Шейк.

Твердїсть, достп, ж. 1) Твердость. 2) Крѣпость.

Твердїський, а, е = Твердїсїнький. Шейк.

Твердїсько, нар. = Твердїсїнько. Шейк.

Твердїшатя, шаю, еш, гл. Дѣлаться тверже.

Твердїий, а, б = Твердый. Шейк.

Твердїко, нар. = Твердо. Шейк.

Твердїаути, ну, веш, гл. Твердѣть, затвердѣть.

Твердо, нар. 1) Твердо. *М'яко стеле та твердо спать.* Ном. № 2990. 2) Крѣпко. *А черці в соборї воду твердо освятили.* Млак. 46. *Заснула вона на полі твердо.* Гв. II. 124. 3) Ясно, опредѣлено, рѣшительно. *Служай мене, — кожу тобі твердо.* Г. Барв. 246. *Твердо сказати — жили воми собі як брат із сестрою.* Рудч. Ск. I. 131. Ум. *Твердєнько, твердєсенько.* *А дївчина тверденко заснула і не чула, як нічка минула.* Чуб. V. 1198.

Твердотá, тá, ж. Твердость, крѣпость, устоячивость. Шейк.

Твердошкүрий, з, е. Толстокожій. Шейк.

Твердоци, щів, ж. Твердыя гѣза. *На твердоцах спати.* Шейк.

Твердїчий, а, е. Очень твердый. Лубен. у.

Твердák, кá, м. Раст. а) *Lythrum Salicaria* L. Авн. 205. б) *Lythrum virgatum* L. Авн. 206.

Твербáий, а, е. Трезвый. *Що у тверезо на умі, те у п'яного на язиці.* Ном. По-тверезу. Въ трезвомъ видѣ. Харьк. у. **Тверэйтї**, жү, вїш, гл. Отрезвлять.

Тверезїсїнький, а, е. Совершенно трезвый. Желех.

Тверезїсїнько, нар. Совершенно трезво. Желех.

Тверезїсїчний, а, е = Тверезїсїнький. Желех.

Тверезїсїчко, нар. = Тверезїсїнько. Желех.

Тверезїсть, зостп, ж. Трезвость. Шейк.

Тверезїшати, шаю, еш, гл. Протрезвляться, дѣлаться трезвѣе. Шейк.

Тверэво, нар. Трезво. К. Бай. 153.

Тверэ́йка, кж, об. Трезвый, непыщїй человекъ. К. ЦН. 277.

Твій, твоá, твоé, мѣст. Твоá, твоá, твоé, твое. *Твїй батько умер.* Шейк.

Твїр, твóру, м. 1) Твореніе, созданіе. *Небеса Божу славу являють, його твори вся твердѣ воззїцає.* К. Псал. 43. 2) Твореніе, произведеніе, сочаченіе (литературное, художественное). *Збїрник творів Лермїї Галки.* *Слухало все, що жыво, їх нових поетичних творів.* К. (Хата, XIV).

Творець, рцá, м. Творець. *Бачить же Бог, бачить творець, що мир погибав.* *Поможї менї, милосердїий творче, дїток згодувати.* Грин. Ш. 632.

Твóриво, ва, с. = Твїр 1. *Бог радїе на небї з усякого творива свого.* Г. Барв. 357. *Проповїдуїте евангелїю усякому твориву.* Єв. Мр. XVI. 15.

Творятель, я, м. = Творець. Шевч. II. 260.

Творáти, рїю, рїш, гл. Творить, дѣлать, производить, создавать. *Роскїш творить бїль: як приходить — снагу, як виходить — катує.* Шейк. *Бог творив.* Єв. Мр. XIII. 19.

Творáтися, рїса, рїша, гл. 1) Дѣлаться, происходить. *І нікто не знає того дива, що твориться серед ночї в гаї.* Шевч. 2) — на що. Мѣшаться во что. *Він менї зворив, обїм ся на то не творив.* Вх. Зв. 42.

Творіння, на, с. = Твїр 1. *Гоже, не гоже — творіння боже.* Шейк. Ум. *Творіннячко.*

Творів, цѣва, ве. Принадлежащїй творцу. Шейк.

Творчїй, а, е. Творческій.

Творчість, чостн, ж. Творческая сила, творчество. Желех.

Те, мѣст. ср. р. отъ той. Про те. Между тѣмъ, однако. *Казали—недобрий борц, а про те увесь видли.*

Те-те-те, меж. выражающее удовольствие и удивление. *Те-те-те!—скрикнув са-тана, вискалившись,—спасибі тобі Фарналію за твою вигадку.* Стор. М. Пр. 46.

Театр, ру, м. Театръ. О. 1861. I. 93. *Я поїхала б у театр.* Левиц. I. 299.

Театральний, а, е. Театральный. Левиц. I. 286.

Тевкало, ла, об. 1) Тотъ или та, которые съ жадностью ѣдятъ, производя при этомъ чавканіе. *Отсе ще тевкало.* Шейк.

Тевкванія, ня, с. Ёда съ жадностью и съ чавканьемъ. Шейк.

Тевквати, каю, еш, гл. Ёсть съ жадностью, производя чавканіе; ёсть, какъ свинья. Шейк.

Теганька, вк, ж. Горошокъ, расширяющийся кверху. Шух. I. 144.

Тев, мѣст. = Те.

Тевньки, тевчкв,—употребляется для замѣны глаголовъ, которыхъ изъ приличія или почему либо иному не хотятъ употреблять. Шейк.

Теж, нар. Также, то же. *Я чув, і ти теж не глухий був.* Шейк.

Тѣжик, ва, м. Цвѣтучий горшокъ, вазонъ. Остер. у. Рк. Левиц.

Тезко, кѣ, м. Тезка. *Ой тезку мій, тезку, лизь ти на березку.* Грин. Ш. 660.

Тей, того, мѣст. = Той. *Занедужала й вона і пійшла скоро за батьком на тей світ.* О. 1862. X. 1.

Тѣка, вк, ж. Портфель. Ум. Тѣчна. Шейк.

Теквч, чѣ, м. Раст. Panicum meliacescens L. Анн. 240.

Текнява, ви, ж. Течь. *Тутеньки скрізь текнява така, що й сказати не можна.* Кролев. у.

Текті, течу, чѣш, гл. Течь. *Тече річка невеличка, спочу—перескочу.* Чуб. V. 13.

Тектіся, течуся, чѣшся, гл. Ляться. *Вода по каміню течеться.* Федьб.

Текучий, а, е. Текущій. *Текуча вода.* **Текучка, вк, ж.** Нефть. Шух. I. 12.

Телегіа, меж. Подражаніе крику осыни, которая будто бы поетъ: *Телегіа! по-кинь самі, візьми віз.* Ном. № 546.

Телеграма, ви, ж. Телеграмма.

Телеграміст, та, м. Телеграфистъ. Мнрг. у. Слов. Д. Эварн.

Телеграф, фу, м. Телеграфъ. Гн. I. 47. **Телеграфувати, фую, еш, гл.** Телеграфировать. Желех.

Телѣнка, вк, ж. Настушья свирѣль изъ бузины или вербы безъ боковыхъ дырокъ. Шейк. Желех. Ум. Телѣночка. Рол. I. 226.

Телѣнь, меж. выражающее звукъ колокольчика. *Ані телѣнь. Ні звука. Громеда ніби нежива, ані телѣнь.* Шевч.

Телѣньканія, ня, с. Звукъ колокольчига, бубенчика; тиканье.

Телѣнькати, каю, еш, гл. Звенѣть. *Дзвоник телѣнькає.* О часахъ: тикать. *Дзигарки телѣнькають.* Шевч. О сердцѣ: биться. *У Хоми і ляк на думцї, що аж серденько телѣнькає.* Рудч. Ск. II. 176.

Телѣнькнутя, ну, неш, гл. Одн. в. отъ телѣньнати.

Телѣп, меж. выражающее моментъ паденія, особенно во что-нибудь жидкое.

Телѣшало, ла, об. Медленно идущій, идущая. Шейк.

Телѣпати, паю, еш, гл. 1) Шлепать, медленно идти. Шейк. 2) Жадно ёсть. *Павло й Петро, воки не їдять, бо воки сьвати, а ксьондз телепає, бо ксьондз голоден.* Гн. I. 101.

Телѣпатися, пваюся, ешся, гл. Ташчаться. *Та доки ти там будеш телепатися, їди швидче.* Брадл. у.

Телѣпѣнь, пня, м. 1) То, что болтается, мотается. Шейк. 2) Колокольный языкъ. Драг. 167. Ном. № 10915. Мнж. 173.

Телѣпка, вк, ж. Глупый, пустой разговоръ. Вх. Лем. 473.

Телѣпкати, каю, еш, гл. Говорить вздоръ, глупости. Вх. Лем. 473.

Телѣпнути, ну, неш, гл. 1) Ударить. *Волын. г. Як телѣпну по голові.* Херсон. у. 2) Выпить, дернуть. Св. Л. 222.

Телѣсуватися, суюся, ешся, гл. Соваться, бросаться изъ стороны въ сторону. Мнж. 193. Мкр. Г. 27.

Телѣхнути, ну, неш, гл. = Телѣпнути 1. *Коли б хто не телѣхнув із-за вугла по голові.* Новооск. у.

Телѣчер, ра, м. = Телятник 1. Шух. I. 190.

Телѣти, лѣб, лиш, гл. Отелять. *Чи знави ти, коли на скелях сарна і туха лань своїх теляток телять.* К. Юв. 68.

Телѣтяться, лѣюся, лѣшся, гл. Телиться. *Телісь, ялова, давай молока.* Ном. № 2689.

Теляця, ці, ж. Телка. *Що там чувати коло вашої хати? Бих чи привик, теляця чи веселиться?* Ном. № 11843. Ум. Телячка, теляченька, телячечка.

Теляга, гр., ж. 1) Телѣга. *Мій брат Кондрат на горах, на водах, на желізі, на телізі, на рачачій нозі.* Ном. стр. 302, № 425. 2) Дерев'яний трикутникъ подь плугомъ. Борз. у. Ум. Телжма, телічечка.

Телій, ліа, Болгъвъ: сибирская язва. Харьк. Ворон. Волян. г. У Мажуры: воспаленіє у лошадей и скота. Мнж. 193.

Теліп! меж. виражающее покачиваніє. *На березі сидит Пилип та бідом теліп-теліп!* Чуб.

Теліпайло, ла, с. 1) Висящій, качающийся предметъ. 2) Безполезный. лишній чоловікъ.

Теліпаяна, ня, с. Болтаніє, качавіє. **Теліпаячнє**, ка, м. Приявска къ сержъ. Левч. 123.

Теліпати, паяу, еш, гл. Качать. *Дивлюсь, а воронке вже гусенятами вгорі теліпая, воронятам несе.* Г. Барв. 314.

Теліпатися, паямосъ, вшся, гл. 1) Болгаться, качаться. 2) Ташиться, ити. *Не близький світ од Хоменкового хутора сюди теліпатися.* Мир. ХРВ. 8.

Теліш, шя, м. 1) Бревно? Кусокъ дерева? Въ загадкѣ на желудъ: *Поїду в ліс, вирублю теліш; із того теліша зроблю два човни, два столи, шило і покришку.* Ном. стр. 295, № 155. 2) Родъ ловушки для оленей и сержъ: прикрытая яма. Шух. I. 236.

Телу́сь, меж. Призывъ для коровъ.

Телуся, сі, ж. Ласкат. отъ теляця. *Займи нлишу телуся, пожене на пашу, щоб принесли на кошъ.* Мнж. 40.

Телуш! меж.—Телуесь. Лохв. у.

Тельбух, ха, м. чаще во м. ч. **тельбухи**. Внутренности брюшной полости. Ум. Тельбушби. Мнж. 14.

Тельбухатій, а, е. Имѣющій большой желудокъ и кишки.

Тельбушбѣ, шка, м. Ум. отъ тельбух.

Тельмом, нар. Очень скоро, очень быстро, поспішно. Вх. Зв. 69.

Телюжитися, жуся, жиши, гл.—Телюжитися—Плуганитися. Лохв. у.

Теля, лятц, с. Телевокъ. *Із благовісного телятя добра не жати.* Ном. № 420. Ум. Телятно, телятонокъ, теляточко.

Телятина, ни, ж. 1) Телятина. 2) Те-

лячья шкура. *Помяни, Господи, тіі кишки, шо в церквах лежать... іще й тую, шо телятиною обшита.* Драг. 38. Ум. Телятинна.

Телятище, ща, с. Ув. отъ теля. *Єдно-м мала телятище, і то-м не зазнала.* Гол. II. 449.

Телятко, ка, с. Ум. отъ теля.

Телятників, кова, ве. Приналежачій телятникові.

Телятник, ка, м. 1) Пастухъ, пасущій телятъ. 2) Хлѣвъ для телятъ. Шух. I. 185. Ум. Телятникоч.

Телятонокъ, теляточко, с. Ум. отъ теля.

Телячій, а, е. Телячій. *Теляча головка.* Шейк. *Телячий кожух.* Ном. № 8121. Ум. Телячі зуби. Молочные зубы. Вх. Лем. 473.

Телячкі, чок, чків? Молочные зубы. Шейк. См. Телячі зуби.

Темєсити, шу, смш, гл. Догадываться смекать. Угор.

Темєтѣ, това, м. Кладбище. Вх. Зв. 69.

Темзуй, вуа, м. Порошокъ изъ чеме-рицы. Канев. у.

Темлювати, люю, еш, гл. Бросать свиряты. *Біда тобов темлює.* Фр. Пр. 41. **Темляк**, ка, м. Часть уздечки: поводья съ наковечникомъ. Вас. 160.

Темний, а, е. 1) Темный. *Темна нічка да й невидная.* Нп. 2) Слѣпой. *Не один же я на світі темний: єсть багато сліпих, та й живуть такі якось і без очей.* Чуб. II. 46. *Темний він був на очі, а ходив без поводиря.* К. ЧР. 20. 3) Невѣжественный, непросвѣщенный. *Твої слова простоту темню на добрий розум наставляють.* К. Псал. 283.—на письмѣ. *Неграмотный. Буъ один дуже старий чоловік з простото люду, хоч темний на письмо, да дуже розумний.* О. 1862. X. 1. 4) Неясный, непонятный. *Прислухавсь я пильно до притчі, не буде вона в мене темна.* К. Псал. 114. Ум. Темнѣнький, темнѣсенный. *Окриє наг нічка темненька.* Лукаш.

Темник, ка, м. Погребъ? Темное помѣщеніє? *Кучерявий мельник завіє мене в темник.* Чуб. IV. 498.

Темніа, ни, ж. Темнота. О. 1862. II. 55.

Темняти, нѣ, нѣш, гл. Затемнять, омрачать, дѣлать темнымъ. Шейк.

Темняці, ці, ж. 1) Темная комната.

Шують шевчики у світлиці, а кравчички у темниці. Нп. Шейк. 2) Темница, тюрма. Там стояла темниця кам'яная. Що у тій то темниці пробувало сімсот козаків, бідних невольників. АД. I. 230. Лучче було б, мій сину, на волі гуляти, як тепер із темниці в вікно виглядати. Грвн. III. 690, Ум. Темничка, темниченька. КС. 1883. VI. 214.

Темничаний, а, в. 1) Относящийся к темниці. Шейк. 2) Сторожъ при темниці. Шейк.

Темнісінький, а, в. Совершенно темный. Всіх покрила темнісінька (вічка), як діточок мати. Шевч.

Темнісінько, нар. Совершенно темно, очень темно. Округи темнісінько. МВ. (О. 1862. I. 74).

Темнісічкий, а, в = Темнісінький. Шейк.

Темнісічко, нар. = Темнісінько. Шейк.

Темність, ности, ж. 1) Темнота, неясность. Стала йому дівчина за світло й за темність. МВ. 2) Світлота. Шейк. 3) Невѣжество, невѣдѣніе. Мою темність осіаеш. К. Псал. 39.

Темніський, а, в = Темнісінький. Шейк.

Темнісько, нар. = Темнісінько. Шейк.

Темніти, нію, еш, гл. 1) Темнѣть, становиться темнымъ. 2) Слѣпнуть. 3) безл. Темнѣть, вечерѣть, смеркаться. Сонечко зайшло і на дворі почало вже темніти. Левци. I. 17.

Темніпати, шаю, еш, гл. Дѣлаться темнѣе. Шейк.

Темно, нар. Темно. Удосѣта встав я, темно ще на дворі. К. Досв. Ум. Темненько, темнісенько.

Темножовтий, а, в. Темножелтый. Шейк. **Темнозелений, а, в.** Темнозеленый. Темнозелена сукня. Левци. I. 285.

Темнолугий, а, в. Съ темными лугами. Найлюбіше мені впадо серед земель темнолугих. К. Псал. 30.

Темнобій, а, в. 1) Черноглазый. Шейк. 2) Слѣпной. Шейк.

Темнорудий, а, ё Темноружій. Шейк. **Темнорусий, темнорусявий, а, в.** Темнорусий *Темнорусі брови.* Левци. I. 11.

Темносійвий, а, в = Темносірій.

Темносійній, а, в. Темносинє небо. Левци.

Темносірій, а, в. Темносѣрый. Шейк.

Темнота, ти, ж. 1) Тьма, потемки. А що мені даси, як я введу тебе із цієї темноти? Рудч. Ст. I. 101. Темнота обняла її зразу. Мир. Цов. II. 55. 2) Невѣжество. 3) Соб. Темные, непросвѣщенные люди. А безрозумяна темнота до Дніпра прожодом риме. К. МБ. III. 243. 4) Въ загадкѣ: волкъ. ХС. Ш. 65.

Темночервоний, а, в. Темноокрасный. **Темноші, шів, ж.** мн. Тьма, темнота, мракъ. Ой як зайдеши за мароньку, стане в темнощі цілий. Чуб. V. 102.

Темноватий, а, в. Темноватый. Левци. I. 163.

Темночко, нар. Очень темно. Темночко так, що я й не розледіла.

Темні, ні, ж. Темень, мракъ. Як ті, що вийдуть із темні на сонце. Вх. (Шейк.).

Темперування, ня, с. Очиниваніє перьевъ. Шейк.

Темперувати, рую, еш, гл. Очинивать перья, карандаши и пр. Волын. г.

Темрява, ви, ж. Мракъ, темнота, тьма. Роскнєш темряву—і ніч настане. К. Псал. 237. Очі засли, і всю душу темрява окрила. К. Псал. 92. Тьма-темрява. Безчисленне множество. Там він бачив, хрип Боже. яку тьму-темряву всякої, пресвякої птиці. Стор. М. Цр. 167.

Темрявий, а, в. Темный, пасмурный, сумрачный. Шейк.

Тем'яжита, жу, жшц, гл. Угнетать, держать долго въ принужденіи. Тем'яжив нас мало не цілий день мировий на сгоді, все щоб на розмір пристали, а ми не хпїли. НВолын. г

Тенгеріяца, ці, ж. Раст. Кукуруза = Нендеріяца. Угор.

Тендеріяца, ці, ж. = Тенгеріяца = Кендеріяца. Вх. Зн. 25. Ум. Тендеріячка. Шейк.

Тендітний, а, в. Нѣжный. Були тендітні при людях. Котл. Ев. Ш. 49.

Тенѣтка, кя, ж. Сильно поношенная рубашка. Лубен. у. Тенѣтки нема на хребті, а ще бач. Ном. № 2535.

Тенѣто, та, с. Тенета, сѣть охотничья, употр. преимущ. во мн. ч. тенѣта. Стги. Звір є, та в тенето не напудии. Полт. Поставив чоловік текста на зайця, а в їх піймалась лисиця. Грнн. II. 240.

Теніта, ніб, няш, гл. Дрожать? Сотрясаться? Світ разито, земля темить. Чуб. Ш. 348.

Тень-тень! меж. 1) Выражаетъ зовъ,

металлический звук. А підіюки *тень-тень!* Гол. IV. 446. 2) *Сюді* тень, туді тень. Сюда пошель, тудя пошель—о словяючись или завятозь ділами, требующим хожденія. *Сюди тень, туді тень,—і пролінуя уаесь день.* Грин. I. 243. См. *Ігнатися*.

Тень-тепель! меж. для выраженія звона. *Тень-тепель, добрий день!* Ном.

Тенькання, ня. с.—**Теленькання**.

Тенькати, како, еш, гл.—**Теленькати**. У йбо тенькас. Онъ бонтся. Шейк.

Тенькнути, ну, аеш, гл. Одн. в. отъ тенькати=Теленькнути.

Тепёр, тепёра. нар. Теперь. *Як не тепер, то в четвер. Оставайся, мамо, в лузі, вже тепера ми сами друзі.* Ном. № 11036. Ум. *Тепёрна*, тепёрни, тепёрнива, тепёренька, тепёреньки, тепёренько, тепёречка, тепёречки. *Перше коло чобит ходив, а теперки не знає, як на них ступити.* Шейк. *Де то вома тепереньки?* Левид. I. 10. *Теперечки не дам байбаракка.* Шевч. *Ой кожав тебе, помішав тебе та казав: моя будеш, а теперенько коло мношого як голубонька гудеш.* Грин. III. 225.

Теперешній, тепёрішній, я. в. 1) Нытёшній, теперешній. *Не теперішніх людей був Швора Йосип. Недалеко від теперішнього царського дворян.* Левид. Пов. 24. 2) Настоящій (о времени). *Теперішнього часу.* КС. 1882. XII. 499. *Грядуще сякже тобі полуднем, теперішнє яскітиме як ранок.* К. Іов. 25.

Теперісінько, теперісічко, нар. Какъ разъ теперь, именно теперь.

Тепёрка, тепёрки, теперкива, нар. Ум. отъ тепер

Теплий, а, в. Теплый. *Тяжко, Катре, умірати в чужій теплій хаті.* Шевч. *Теплий Олексій.* Праздникъ Алексія челоуька Божія 17 марта. ХС. I. 74. Ум. *Теплёнький*, теплѣсенький. *А в дівчини серце, як літнєє сонце: хоча воно й хмарнєсеньке, але теплєсеньке.* Грин. III. 202.

Теплиня, ні, ж. Мѣсто, гдѣ вода зимою не замерзаєть. Вх. Зв. 69.

Теплиня, ні, ж.—**Тепляв**. НВолын. у. *Повиходили обидва сусіди у садок, бач, на теплюню.* Чуб. II. 658.

Тепляца, ці, ж. 1) Оравжерев. *Квітка з теплиці.* Левид. I. 316. 2) =**Теплина**. Вх. Зв. 69. 3) =**Вирій**. См. *Теплічина*. Ум. *Теплічка*, тепліченя.

Теплічина, ня, ж. Теплыя страны, куда улетають птицы. то-же, что и *вирій*. Чуб. I. 39. См. *Теплиця* 3 *Птиці з теплицини летять.* Шейк. Ум. *Теплічинна*.

Теплічка ки, ж. Ум. отъ теплиця.

Теплічний, а, в. Оравжерейный. *Тепличні квітки.* Левид. I. 436.

Теплінь, ні, ж. Тепло, теплота. *У зімі така теплінь у хаті.* Камен. у.

Теплісінький, а, в. Совершенно теплый. Шейк.

Теплісінько, нар. Совсѣмъ тепло. Шейк.

Теплісічний, а, в. = **Теплісінький**. Шейк.

Теплісічко, нар.—**Теплісінько**. Шейк.

Теплість, лости, ж. Теплота. Шейк.

Тепліський, а, в. = **Теплісінький**. Шейк.

Теплісько, нар.—**Теплісінько**. Шейк.

Тепліти, лію, еш, гл. Теплѣть.

Теплішати, шаю, еш, гл. Становиться теплѣе.

Тѣпло, нар. Тепло. Ум. *Теплѣнько*, теплѣсенько. *Теплєсенько спати.* Макс.

Тепло, ла, с. Тепло, теплота. *Поки тріп'ять (ведіть по Різді) не мине, поти тепла не буде.* Ном. № 519.

Тепломір, ра. м. Термометръ. *Термометръ по нашому зветься тепломіром.* Ком. II. 78.

Тепломірний, а, в. Относящійся къ термометру. Шейк.

Тѣплоці, ців, ж. Теплыя тѣла, тѣла задерживающія теплоту. Шейк.

Тѣпре, нар.—**Тепер**. О. 1862. I. 29. *Спершу горілка людей розважала, а тепре сама засуновала.* Ном. № 11441.

Тѣрбічати, чу, чийш, гл. Надѣвать на себя. *Як приїде вербич, три кожухи на себе тербіч.* Ном. № 426.

Тѣрбич, ка, м. Родъ рыболовной сѣти, родъ сака на двохъ перекрещивающихся обручахъ, съ ручкой. Браун. 14.

Тѣрбіяти, блѣ, бійш, гл. 1) Чистить, очищать отъ шелухи, шелушить. *Раннѣ пташка косою тербить, а пізня очиці жемурить.* Ном. № 11309. *Тѣрбити хва-солло, гороз, кукурузу.* Шейк. 2) Очищать поле отъ кустарниковъ, деревьевъ. Шейк. 3) Всаживать. *Котре коле, то голови у сѣжу не тербить.* 4) Бѣть усердно. 5) Твердить говорить постоянно. *Що ко-*

му треба, той про те теревить. *Ном. № 9753.*

Теревівля, ді, ж. М'сто, очищенне оть зарослей.

Теревій, бія, м. Ђдокъ, Ђдугъ. *Недоїдки свідчили, що тут були люде та ще и добрі теревіі.* Св. І. 223.

Терѣбка, ки, ж. М'шкокъ, въ который насыпають овесь для корму лошади. *Вх. Зв. 29.*

Теревѣвити, ню, ниш, гл. Разказывать бредни, пустяки. *А ще сміе теревѣвити моїм синам, що польська мова як не тепер, то швидко буде потрібна на Україні.* Левяц. І. 149.

Тереві, нів, м. Пустой разговоръ, болтовня, розказни, балагурство. *Вач, теревені роспустила, тикая, поки ще ціла.* Глб. Теревені гнүйи, нести, точити, правити. Болтать вздоръ, калякать, балы точить, балагурить. *Ном. № 12868 Як почав теревені правити.* Рудч. Ск. II. 69.

Теревені-вєні, нів, м. = Теревені. *И теревені-вєні правити, щоб тільки заморочити світ.* Котл. Ев. VI. 36. *Точили всякі теревені-вєні.* Стор. М. Пр. 154.

Терезі, зів, м. В'сы. *Поламались терези, сіль вгучи на вози.* Рудч. Чп. Ум. Терезій, терезбчки.

Терем, му, м. Теремъ. *Мет. 252. Дивитися,—такі тереми стоять гарні та високі на улицю вікнами.* Грин. І. 160. *Ой там на горі в новім теремі, там рано засвічено.* Грин. III. 538. Ум. Теремѣць, терембн.

Теремовий, а, е. Относящійся къ терему? Строеной? *Занесу її в теремовий ліс, в теремовий ліс, близько дороги.* Гол. IV. 69.

Теремок, мка, м. 1) Ум. оть терем. 2) Игрушечный домикъ. *От тобі кукли й теремки.* *Ном. № 7854.* 3) В'вонокъ изъ искусственныхъ цвѣтовъ: а) для ношенія на головѣ. КС. 1893. XII. 449, б) для украшенія образовъ и вообще того угла, гдѣ образа. Сим. 132. 3) мн. Бахрома. Черниг.

Терен, рну, м. Раст. Prunus spinosa L. тернъ, терновникъ. *Плаче козак: шляхи биті заросли терч.ми.* Шевч. *Блищали чорні як терен очі.* Левяц. І. 133. Ум. Теренѣць, теренбн, терибн, тернѣчок.

Тереновий, а, е. Сдѣланный изъ терна. *Теренова наливка.* Шейк.

Тереніа, кў, м. Настойка на тернѣ. Шейк. Ум. Тереніабн.

Тѣрес, су, м. Раст. Rhamnus cathartica L. Аян. 293.

Тересувати, сўю, еш, гл. Думать, размышлять? *Ой я сую, тересую, де ся любка діла: ци у море утонула, ци в гай полетіла.* Гол. IV. 471.

Тереш! меж. Крикъ на овець. Мир. ХРВ. 39.

Терваністий, а, е = Тарваністий. Вх. Зв. 68.

Теркати, а, е = Таркати. Вх. Зв. 69.

Теркія, ли, ж. 1) Вещи (преимущественно домашнія)? Шух. І. 174, 181. 2) Вьюкъ, туюкъ. Вх. Зв. 69. Ум. Теркіяна.

Теркотати, чў, чеш, гл. = Торохтити. *Їхала Хима з Їрусалима: таракотілка теркоче, а коник бігти не хоче.* *Ном. № 11439.*

Теркотати, чў, тіш, гл. 1) = Таркотати. 2) О птицахъ: щебетать, чиркать. *Пташки ляцять, теркотять, співають.* Мир. Пов. II. 120.

Терліканя, ня, с. Пиликавъ. Желѣх. **Терлікаги**, каю, еш, гл. Пиликать, плохо играть (на струнахъ).

Терліця, ці, ж. 1) Трепалка, снарядъ для трепанія льва, пеньки. Гол. Од. 35. Грин. III. 651. Части ея: ножки—сбхи, на нихъ опираются стояція ребромъ и параллельно дощечки—рѣбра, стѣгна, пространство между которыми называется жлѣб, въ послѣдній падаеть мѣчикъ съ фотомъ (ручкой) съ одного конца, а съ другого онъ прикрѣплевъ чблкомъ. Шух. І. 147. *Тіпає плоскімъ або матірку, скрипить терліця під повіткою.* Мир. ХРВ. 125. Ум. Терлічка.

Терліч, чў, м. Раст. а) Gentiana cruciata L. Драг. 33. б) Gentiana Amarella L. ЗЮЗО. І. 123. в) Lychnis vespertina. Вх. Пч. II. 11. г) Silene nutans Вх. Пч. І. 13 Ум. Терліченко. Грин. III. 688.

Терлічка, ки, ж. Ум. оть терліця.

Терлічка, кі, ж. Родъ пѣсни. *На мене, п'ятіюку, терлічок співають.* МУЕ. III. 34. *Терлічок хлопи співають на весілю або на музикахъ.* МУЕ. III. 35.

Терло, ла, с. 1) М'сто, гдѣ рыба плодотворяеться. Шейк. 2) Время оплодотворенія и метанія рыбой ивры. 3) = Гарман. Могил. у.

Терлувати, лўю, еш, гл. = Гарманувати.

Термеліва, ви, ж. Раст. = Терментилля. Анн. 271.

Терментілля, лі, ж. Раст. Potentilla Formentilla Schrenk. ЗЮЗО. I. 132.

Терментіна, на, ж. = Терментилля. Вх. Шч. II. 36.

Тернів, ну, м. Сроцьк, опредѣленне время. *Которий забариться і не прибуде в тернів, той не утече значного військового ларанья.* Кост. Ч. 3.

Термінування, ня, с. Время, проведенное нъ обученіи ремеслу. Шейк.

Термінувати, ну́ю, еш, гл. Проживать опредѣленне время (особенно въ обученіи мастерству). *Я термінував пять літ, заким визволили в челядники.* Шейк.

Терміта, ти, ж. = Терміття. Харьков. у.

Терміття, тя, с. Кострика, твердая части пеньки и льна. Глухов. у. *Хто тер коноплі, нехай той і терміття замете.* Уман. у.

Терміть, ті, ж. = Терміття. Вас. 200. Шух. I. 147.

Термосити, шу, смш, гл. Рвать; дергать; термовать. *Свиня термосить сорочку.* Шейк. *Було не савити, не варварити, ні амбросити, іно худелю термосити.* Ном. 4007. *Іде маленьке і термосить тата; оспавайте.* Св. Л. 110.

Терен, рну, м. Тервь (дерево и ягода), Prunus insititia. Анн. 275. *Терен, терен коло хати, та нікому обірвати.* Нп.

Тернік, ка́, м. Собрание терновых кустовъ. *Тернік був густий.* Драг. 341. Ум. Терничѣи.

Терніна, на, ж. Терновый кустъ. Грин. I. 233. *Теркина грушок не родить.* Ном. № 9305. *Де ступнем ступаю, терника коле, кровъ обкипас на ногах.* Рудав. I. 21. Ум. Тернінна, терніночка, терніночна. *Черная терніночка.* О. 1862. IV. 11.

Терністий, а, в. Тернистый. Гн. I. 11.

Терніти, ну́ю, ви́ш, гл. Огораживать герномъ, обладывать верхъ лѣтня терномъ. *Вставай, челядонько, городъ городити, тернянькомъ тернити.* Гол. II. 181.

Терніця, ці, ж. = Терляця. Чуб. VII. 409. Грив. III. 679. *Така, що постав сіи терніць, то переб'є.* Ном.

Терничѣк, чка́, м. Ум. отъ терник.

Тернівка, ви, ж. 1) Називка изъ терна. Мкр. I. 31. *Виш'єм з півкварти терніки або що.* Греб. 304. 2) мн. Раст.

Prunus insititia L. Вх. За. 69. Ум. Тернівочна.

Терно, на, с. Ягода терна. *Та урее собі чорное-терно.* Гол. IV. 76.

Терновій, а, в. Относящійся къ терну, изъ терна. *Терновий кущ.* Рудч. Ск. I. 96. *Мережані ярма, тернові занози.* Рудч. Чп. 129.

Терноб, ну́ю, м. Ум. отъ терен.

Терноблив, ва, м. Мелкоплодная круглая слива, Prunus domestica L. Анн. 275.

Тернослива, ви, ж. = Тернослив. Анн. 275. Ум. Терносливна, терносливочна.

Терносливовий, а, в. Относящійся къ терносливу. Шейк.

Терноба, хи, ж. = Тернослива. Анн. 275.

Терночок, чка, м. Ум. отъ терен.

Тернувати, ну́ю, еш, гл. Треножить. Борз. Лохв. у. у.

Тернути, ну́ю, ви́ш, гл. Одн. в. отъ терти. Тернуть.

Тервь, ня, м. = Терен. *В мене очка чорненькі як тервь на галузі.* Гол. II. 312.

Терня, на, с. 1) Иглы терна. *Терня в ногу залізло.* Шейк. 2) Тервь *Маюся як в терню.* Ном. № 2144. Ум. Тернянько, тернячно.

Терняк, ка́, м. 1) Терновый кустъ. Вх. Уг. 271. 2) Пт. Сорокопудъ, Lanius. Вх. Уг. 271.

Тернявка, ки, ж. = Тернослива. Анн. 275.

Тернянько, тернячко, ва, с. Ум. отъ терня.

Терпан, на, м. Серпообразная коса съ укороченой ручкой для скашивания камыша. Одес. у.

Терпан на, не. Претергившій. *Хто терпан, той спасен.* Чуб. I. 298.

Терпетіна, на, ж. Терпетинъ. Шейк. **Терпетінавий, терпетіновий, а, в.** Терпетинный. Шейк.

Терпець, цю́ю, м. Терпівіе. *Еге! терпи,—що терпець увіраває.* Чуб. I. 297. *Багач не має терцю, приходить знову і знову.* Гн. II. 28.

Терпівіда, ди, ж. Раст. Ranunculus acris. Вх. Пч. I. 12.

Терпівіна, на, с. 1) Терпівіе. 2) Страданіе. Ум. Терпівінячно. *За терпівінячко дасть Бог спасіннячко.* Ном. № 2428.

Терпіти, пи́ю, ви́ш, гл. Терпѣть, пере-

восить. *Да вже ж мені докучило сюю терплячи муку.* Мет. 259.

Терпий, а, б. Терпкий. *Груші, та такі терпкі та кислі.* Рудч. Ск. II. 24. Ум. Терпійський.

Терпність, кости, ж. Терпкость Шейк. **Терпко, нар.** Терпко, Ум. Терпійньо. **Терпуватий, а, в.** Терпковатий.

Терпління, ня, с.—Терпіння. *За терпління дасть Бог спасіння.* Ном. № 9428.

Терплічий, а, в. Терпівлий. *Терплічий свят-вечір* Навечеріє Боговвєлія, 5 янв.—Голодна ютя. ХС. I. 72.

Терп'ячка, ки, ж. Терпів'є. *Терп'ячка вірється.* Чуб. I. 298.

Терплячий, а, б. Терпівлий. НВолын.

Терпнути, ну, неш, гл. Кочев'ть, терпнуть.

Терполої, лів, мн.—Кирполої. Херс.

Терп'уг, гв, м. 1) Панильвик. 2) Инструмент для сглаживання кінцев' гвоздей внутри сапога. Сумск. у.

Терп'уга, гв, ж. Водка. Угор.

Терсувати, сюю, еш, гл. На беречь (вешей), истаскивать. *Усе в тебе під ногами, терсуви.* Константиногр. у.

Тертас, ка, м и пр.—Тартак и пр.

Тертя, тру, треш, гл. 1) Тереть, молоть. *Колопі терти.* Луб. *Терти табаку.* Шейк. 2) Тереть, потирать. *Тре собі руки.* Рудч. Ск. II. 75. 3) Утантывать, сглаживать. *Нехай мруть та дорожу труть, а ми сухарів насушим та додому рушим.* Чуб. I. 251. Дні терти. *Прозьбать. Не живе, тільки дні тре.* Ном. № 8208.

Тертюд, трюся, трешся, гл. 1) Тереться. *Колесо треться.* Ком. II. 2) Тереться, постійно быть гдѣ. *Тертися під вікнами.* Левин. *Глміж пани треться, то всякого дива наслушається.* Св. Л. 82. 3) О рыбахъ: метать икру. Шух. I. 225.

Тертіяца, ці, ж. Доска. Умая. у. Вас. 205. Ум. Тертічка, тертіченька; тертічечка.

Тертичина, ни, ж. 1) Одна доска. Шейк. 2) Плоховата доска. Шейк. Ум. Тертічинка.

Тертичик, тертішник, ка, м. Пильщик досокъ. Вас. 205. Ум. Тертічничок.

Тертка, ки, ж.—Тертушка. Ум. Тертчя.

Терт'уха, хи, ж. Нанитокъ жєнщинъ: растирають землянку съ сахаромъ и смѣ-

шивають съ водкою, пють ложками. Черниг. у.

Терт'ушка, ки, ж. Терка. Котл. Ев. **Терх, ха, м.** 1) Вьюкъ на верховой лошади. Шух. I. 79, 197. Вх. Зн. 69. 2) Мѣра жидкости. *Та наварив путилянам горівочки з медом...* та наметав по терхові, щоби томо пити. Гол. III. 224. *Шинкарі посідали з повними терхами.* Федьк.

Терхівка, ки, ж.—Терх I. Ум. Терхівонька, терхівочна. *Ой їхала гуцулонька зверху, з полонини, забудила терхівочку з сивої кобилі.* Гол. II. 250.

Терція, ції, ж. Назвєние 6-ой большей струны бандуры или кобзы. ЗЮЗО. I. 345. КС. 1882. VШ. 282.

Тер'яті, раю, еш, гл. 1) Терять, утрачивать, расходовать. *Коли вмірають, то день терять.* Шейк. *Літа мої молодії, марне вас теряю.* Гол. I. 323. 2) Порити. *Середульший брат на те не потурає, с під червоного каптана чорні китиці видирає...* А старший брат те забачав, середульшого брата на сміх підіймає... *Либонь ти собі жіноцький розум маєш, що ти на собі прекрасну одежу теряєш.* АД. I. 109. *Нехай тебе... отець не лас, не проклинає, щастя ї долі козацької твоєї не теряє.* КС. 1882. XII. 491.

Тес, су, м. 1) Тесь, тєсиня, тєсаная доска. 2) Раст. *Saxus baccata* L. Шейк.

Тесак, ка, м.—Тєсєка. Шейк. Ум. Тєсєчк.

Тєсєка, ки, м. Рубака, забіяка, драчунь. Шейк.

Тєсєн, нє, м. Обтєсанное бревно. *Як був собі, та не мав собі, та пішов собі, та витєсєя нєтєсаного тєсєана.* Ном. № 13127.

Тєсєнина, ни, ж. Тєсаніє, витєсєєваніє. Ум. Тєсанінна.

Тєсєл'я, ш'ї, шєш, гл. Тєсєть, витєсєєвать. *Хоч і кілля тєши на голові.* Ном. № 2639.

Тєсєч'ок, чєб, м. Ум. оть тєсєан.

Тєсєльськ'ий, а, в. Плотничій. *Тєсєльськ'ий чєл.* Шейк.

Тєсєльчєк, ка, м. Ум. оть тєсєля.

Тєсєв'їніці, цє, ж. мн. Гладєня скалы. Вх. Зн. 69

Тєсєк, ка, м.—Тєзєко. Вх. Зн. 69.

Тєсєлик, ка, м. Ум. оть тєсєля.

Тєсєляци, ці, ж. 1) Родь р'єзца, которимъ вир'єзєвають дерев'яними ложками.

Вх. Зв. 69. Большиых розміровъ—для выглаживанія внутренности корыта, уже выдолбленнаго. Шух. I. 249. 2) Плотничій топоръ. Вх. Зв. 69.

Тесло́, ла, с. Родъ плотничяго теслора.

Теслюва́ти, ляю, еш, гл. Плотничать. *Ой там теслі теслювали: комареві труну збудували.* Лукаш. 81.

Тесла́, лі, м. 1) Плотникъ. Котл. Ен. VI. 48. Єв. Мр. VI. 3. 2) ж.—Теслиця. Вх. Зв. 69. Ум. Тёслик, тесличок, тесльчик. *В лісі, лісі буковім ой йшло, йшло два тесельчики, сікуть, рубають санбір деревце.* Лукаш. 157.

Тесла́р, ра́, м.—Тесля I. Шейк.

Тесла́рство, ва, с. Плотничество.

Тесла́рський, а, в. Плотничій. *Рівняє роботу теслярську до косарської.* Ном. № 9037.

Теслярува́ти, рую, еш, гл.—Теслювати.

Тесовий, а, в. Тесовий, сдѣланный изъ теса. *Посади її за тесовий стіл.* Грин. III. 11.

Тестамент, ту, м. Духовное завѣщаніе. *Не дав зробить і тестаменту, к чортам його на вік послав.*

Тестаментовий, а, в. Относящійся къ духовному завѣщанію.

Тестенько, ка, тѣстечок, чка, м. Ум. отъ тества.

Тѣстві, тьва, во. Тестевъ. *Я сидлаю кониченька тѣстєвого.* Грин. III. 82.

Тѣствіщина, ни, ж. Имущество, унаследованное отъ тества. Волч. у.

Тѣстонько, ка, м. Ум. отъ тества.

Тѣствь, тя, м. Тѣствь. *Тѣствь любить честь, а зять любить взятъ.* Шейк. Ум. Тѣстенько, тѣстечок, тѣстонько. Гол. IV. 220.

Тѣствра, ри, м. Грубо-ласкат.: тѣствъ. Константиногр. у.

Тѣта, ти, ж. Тѣтя. Желех. Ум. Тѣтка.

Тѣтера, ри, ж.—Тѣтеря. *Летіла тѣтера, не вчора—тепера; упала в лободу, шукаю не знайду.* Ном. № 132, стр. 294. Ум. Тѣтерка, тѣтеронька, тѣтерочка, тѣтерка. Чуб. IV. 412.

Тѣтерва́к, ка́, м. Тѣтеревъ. Tetrao tet-gix. Ум. Тѣтерацьки. Чуб. II. 317.

Тѣтеренька, тѣтеречка, кя, ж. Ум. отъ тѣтера.

Тѣтерѣць, рця, м.—Тѣтервак. Вх. Пч. II. 15.

Тѣтерин, на, не. Принадлежащій тѣтереву Шейк.

Тѣтерця, ці, ж. Самка тѣтерева. Вх. Пч. II. 15. Ум. Тѣтерічка.

Тѣтерка, ки, ж. Ум. отъ тѣтера.

Тѣтеронька, тѣтерочка, кя, ж. Ум. отъ тѣтера.

Тѣтерѣк, тѣтерѣк, ка, м.—Тѣтервак. НВольня. у. Глухий, як тѣтерух. Ном. № 8556.

Тѣтерѣчка, тѣтерѣчка, кя, ж. Самка тѣтерева. НВольня. у.

Тѣтерчян, на, не—Тѣтерин. *Тѣтерчине м'ясо.* Шейк.

Тѣтеря́, рі, ж. 1)—Тѣтерка. *Як дома кури, так у лісі тѣтеря.* Ном. № 10265. 2) Родъ кушанья: а) изъ муки; б) изъ сухарей. Чуб. VII. 440. КС. 1883. XI 505. *Троянцям всім дали тѣтери.* Котл. Ен. II. 8. Ум. Тѣтерьна, тѣтереньна, тѣтеречка. Чуб. IV. 233.

Тѣтеря́, рітя, с. Птенець тѣтерки. *Повна хата тѣтерят, та нікуди ї не летять.* Ном. стр. 295, № 151.

Тѣтївка, ки, ж. Тѣтїва. *Як напке спрілїче тѣтївку, як бѣбєжє,—устрелив.* Рудч. Ск. II. 83.

Тѣтїн, на, не: Тѣтїнь. Вх. Лем. 478.

Тѣтїрка, ки, ж. Ум. отъ тѣтера.

Тѣтка, ки, ж.—Тѣтюха. Вх. Зв. 69.

Тѣтю́ха, хя, ж. Лихорадка, febris. Желех. *Най тя бере зла тѣтюха, таки будеш коротюха.* Гол. I. 320.

Тѣтя, ті, ж.—Тѣтя. Галиц. Желех.

Тѣч, чи, ж. 1)—Тѣча. *Доц іде, у замі тѣч буде.* Зміев. у. 2) Жидкость. *Возьмем тепер дві тѣчі: одну густішу, а другу рідшу—молоко і воду.* Дешо.

Тѣча, чи, ж. Тѣченіє, тѣч. Тѣча як з лотоків.

Тѣчі, чў, чѣш гл.—Тѣкти.

Тѣчі́й, чїа́, м. Ручей. *Тѣчі́й весняний, дощовий, джереловий.* Черк. у.

Тѣчі́я, чїя́, ж. 1) Тѣченіє. 2) Потокъ. *Маленька тѣчія сжує поміж очеретом.* О. 1861. XI. 115. Ум. Тѣчіяна.

Тѣчка, ки, ж. Ум. отъ тѣча.

Тѣ́ца, ці́, ж. Тѣща. *Жінка для совіту, тѣща для привіту, матінка рідна лучче всього світу.* Ном. Ум. Тѣщеньна, тѣщечка. Грин. III. 396.

Тѣ́щя, на, не. Принадлежащій тѣщѣ. Тѣ́щухна, ни, ж.—Тѣща. Чуб. III. 191.

Тя́, мѣсп. Ты. *Ти дав мені мої закони, щоб я нехибно їх держався.* К. Псал. 271.

Тібель, бля, м. Деревянный гвоздь. Вас. 149. Шух. I. 88. Рудч. Чп. 249. *Дома в вербовий тибель, той, що платинки збивають.* Грив. I. 220.

Тигітєв, ки, ж. Птица Vanellus cristatus. Вх. Пч. II. 15.

Тігод, да, м.==Тигитєв. Вх. Пч. II. 15.

Тигр, ра, м. Тигрь, Felis tigris. О. 1861. IX. 191.

Тігрів, рова, вє. Приналежачій, относящійся къ тигру.

Тигриця, ці, ж. Тигрица. *Поранена тигриця.* Левци. I. 259.

Тиди-дєнца, меж. выражающее стучаніе зубовъ отъ холода. *Тиди-дєнца! дай-те веретенця!* Шейк.

Ти-ди-ди, меж. Припѣвъ въ пѣснѣ. *Ти-ди-ди, ти-ди-ди до дівчини.* Шейк.

Тидидікати, каю, вш, гл. Пѣть ти-ди-ди. Шейк.

Тидри-тава, меж. Припѣвъ въ пѣснѣ. *Тидри, тидри, тидри-тава! Чого ходиши задріпана?* Гол. IV. 481.

Тіжбір, бора, м. Песть къ ступкѣ. Фр. Пр. 15. *Носиться, як баба з тижборьом.* Фр. Пр. 14.

Тіждевъ, жия, м. Недѣля, седмица. *Вєрба бє, не я б'ю, за тиждевъ великєдєнь.* Ном. *Вєрбий тиждевъ.* *Вєрбяна недѣля.* *Блий—Страстна недѣля.* Сим. 205. Ум. Тіжини.

Тіжник, ка, м. Пт.==Чайка. Вх. Пч. II. 15.

Тіжинк, ка, м. Ум. отъ тиждевъ.

Тижнівка, ки, ж. Поминковеніе умершаго на седьмой день послѣ смерти. Вх. Лем. 473.

Тижновий, а, в. 1) Недѣльный. 2) Еже-недѣльный. *Де вже скучати, коли в нас були тижнові балц або вечорі.* Левци. I. 431. 3) Десятскій или рассылный, отбывающій свою очередную недѣлю службы. *Я тижновий, іду з листами із суду в округ Будяковий од ісправника Опари.* Мкр. Н. 11.

Тижньово, нар. Недѣлю.

Тижнювати, вию, вш, гл. Проводить недѣлю, бытъ гдѣ либо всю недѣлю. *Перевій жито своєдня, а ти тижнювати-ме на току.* Волч. у.

Тий, мѣст.==Той.

Тил! меж. для выраженія одного тычка или момента тыканія. *Тил-ми, —не знає до дѣтсь.* И туда, и сюда бросится,—не знаетъ, куда дѣться.

Тіка, ки, ж. Тычина, вѣха. *Чи не той то хміль хмелевий, що по тиках вѣтєсь.* Гол. III. 5. *Високий, як тика.* Фр. Пр. 189. *Въ загадкѣ: вога. Штири тики, два патки, сьомє залахайло.* Ном. стр. 293, № 108. Ум. Тічна.

Тікало, ла, м. 1) Говорящій на „ты“. Шейк. 2) с. Родъ игры и палочка, употребляющаяся въ этой игрѣ. КС. 1887. V. 479. Чуб. III. 88.

Тіканяна, ня, с. 1) Вытканіе, тыканіе. 2) Разговоръ на „ты“.

Тікати, каю (чу), вш (чєш), гл. 1) Тыкать, выткать. 2) Данать, показывать (купишь). *Вока йому дулі тичє.* Шенч. 3) Говорить „ты“. *Не тикай, бо мене царь лудзиками обникає.* Ном. *То це він на батька тикає?* Левци. Нов. 184.

Тіква, ви, ж. 1) Раст. а) Cucurbita Lagenaria L. б) Cucurbita maxima Duch (плодъ). Ави. 116. в) Cucurbita Melopepo. ЗЮЗО. I. 120. 2) Кувшивъ, сдѣланный изъ тыквы, а также и родъ глинянаго кувшива или кубышки для воды. Вас. 182. *Дубає старечю ступю попід гасм з тиквою по воду до конянки.* Левци. I. 204. *Узяти собі.... хлїба иматок та тикву води.* Грив. II. 153. Ум. Тинвожня, тинвочна, тинювна. Мж. 2. *В його така маленька тиковка і води вже трошки.* Драг. 115.

Тіквуги, ну, вєш, гл (одн. н. отъ тикати.

Тил, лу, м. 1) Задняя часть, сторована чегонибудь. Шейк. 2) Прикладъ? *Вачи рушницю? Так тобі тилом і дам.* НВольна. у. Ум. Тилѣн, тилѣчок.

Тилѣтий, а, в. Толстозадый. *Не дай, Боже, який цей пак тилѣтий.* Гайсн. у.

Тіле, ля, с. Тупое ребро ножа; ножницъ и пр., противоположное лезвию. Шух. I. 291, 153, 253.

Тиллїчєв, меж. для выраженія игры на скрипкѣ. Рудч. Ск. I. 28.

Тилїнка, ки, ж. Родъ открытой снирѣли изъ бузины или вербы, безъ боковыхъ отверстій. Вх. Зн. 69.

Тилїй, лія, м.==Тилє. *Не рїж гострієм, а тилїєм бий.*

Тилѣ, лі, с. Задняя часть чего, тыль; хребетъ, спинна. Вх. Зн. 69.

Тилѣк, лікя, тилѣчок, чєв, м. 1) Ум. отъ тил. 2) Задняя часть обуви, задникъ. Шейк.

Тиль-тиль, нар. Чуть-чуть.

Тилагі, гів, м. Куяки, латы взъ жельвнхъ или серебрянхъ дощечекъ, нашитыхъ на бархатъ, сукнѣ или кожѣ. К. ЧР. 427. Червокиі тилаги під сребром, під златом на себе надаєа. Лукаш. 42. Тилаги під золотом та під сріблом по-надавали. К. ЧР. 332.

Тим, мѣст. 1) Твор. пад. огъ той и те. Тим часом. Между тѣмъ, тѣмъ временемъ.

2) Сз. Потому, оттого. То тим воки спочивали, що на рани постреляки да порубані дуже знемогали. Макс. (1849). 17.

Тимпанник, ка, м. Родъ барабанщика. Два тимпанники спали перед його (германа) з срібними бубнами.... Самко звелю ударити своїм тимпанником у срібні бубни. Уцух трохи галас (у раці). К. ЧР. 335.

Тимуль, меж. выражающее веденіе скотвны. Да прийду ж я, гою, на твою обору. ой займу ж я бочулочку до своіого дому. Ох я з корчи дибуль, дибуль, бочулочку тимуль, тимуль. Чуб. V. 1089.

Тимфа, фи, ж. = Пинхва. Од диму сонце закоптилось, курице к небу донеслось. Боги в Олимпі стали хпати: Турк їм ізволю тимфи дати. Котл. Бя. V. 34.

Тимчасовий, а, в. Временный. Шейк. **Тимчасовий, а, в.** = Тимчасовий. З голдуя оплести тимчасовне помисканиа. Гв. I. 181.

Тим, ву, м. Плетень, тывъ. Чуб. VII. 392. Живе, як сорока на тиму. Посл. Ні в тим, ні в ворота. Посл. Ум. Тимб, тимбоча.

Тимди-ринди, меж. для выраженія пустой болатовни. Тимди-ринди за три гроші. Ном. № 6442.

Тиміа, ни, ж. Кофъ изъ плетня.

Тимний, меж. Плясовой припѣвъ. І по самі тимники, і по сінях тимники,—вари, жінко, лики Ни.

Тиміти, ніб, ніш, гл. Огораживать гывомъ. Вх. Зя. 20.

Тиня, на, с. Соб. огъ тим. Сидяти по-за спіллою, як жаби по-за тинною. КС. 1883. II. 391. Вишня у тинню росте. Борз. у. Ідти, діти.... по під тинною сиротами. Шевч.

Тинбк, вѣб, тинбчок, чка, м. Ум. огъ тим.

Тинутися, ніся, нѣся, гл. 1) Уда-ряться. Дивись на дитину, а то як тинутися, то ще лоба розіб'я. Черк. у.

2) пренуцъ безд. Случиться. Левч. 149, 114. Все отпак заведуться ласкавими сло-вами одно дного шпигати. Тинуться инши шпилька і така, що Филипиха не стер-пить. МВ. II. 82.

Тинфа, фи, ж. = Тимфа = Пинхва. Тин-фу дали оттаку! Чуб. I. 274.

Тинянка, вк, ж. Доска въ заборѣ. Вх. За. 69.

Тиняться, ніюся, вшся, гл. Словять-ся, шататься. Пішла мати тиняючись, по під тинню ваяляючись. Грвн. III. 381. Тиняється, як кобиляча душа. Полт. Мені шаноба скрѣ була, бо я без діла не тиняюся. Гліб. Тиняюся од села до села, а тепер іду в Полтаву. Котл. НП. 383.

Тип, пу, м. 1) Типъ. Виковувався з українки самостійний історичний тип. Морд. III. 93. 2) Печатавіе, взданіе. Зас-далегідке слоце до другого типу „Дос-віток“ Кузіша, 1876).

Тіпець, пцю, м. 1) Вхопіти тіпцю. По-пасть на слѣдъ, на искомую дорогу. Як погнався за їм (злодіем), то сразу понав на слід і гнався до перепечи, а далі не вхопи типцю та й через те не догнав. Новомоск. у. (Залуб.). 2) Дати тіпцю кому. Задати перцу, висъчь.

Типік, ка, м. Типиковъ (церк. книга). Що піп, то й типик. Посл.

Типічний, а, в. Типическій. Обличче.... типичке українске. О. 1862. I. 49.

Тіптися, пчуся, чѣся, гл. Трястись на тѣлѣ. Доведеться типтися до Во-лодарки або й далі. Рк. Левци.

Тир, ру, м. Насѣб. Егуса euphorbiae. Вх. Уч. II. 26.

Тіра, ри, ж. То-же, что и котецъ I, но большіхъ розміровъ. Браув. 16.

Тіран, ва, м. Тирани. Шевч. 600. Гол. III. 129. Посюдно жертва спогне від тирана. К. ПС. 132.

Тіраніа, ню, шц, гл. Тираниць. К. Кр. 13.

Тіранство, ва, с. Тираниа, тиранство. Їх за сліпе тиранство почвою кожем кривави и гайдабура. К. ЦН. 178.

Тіраський, а, в. Тираскій. К. ПС. 135. К. Юн. 47.

Тірва, ви, ж. Токованіе. Шух. I. 238.

Тірвѣк, ка, м. Камевъ, находимый на тирлі 4,—овъ вѣтъє крапинки желтыя, красныя и бѣлыя. Шух. I. 225.

Тірво, ва, с. = Тирло З. Шух. I. 23.

Тирвовий, а, в. Отвасаційсь кь тирву. Шух. I. 225.

Тиріканья, ня, с. 1) Плохая игра на скрипкѣ. Шейк. 2) Игра на валькѣ. Шейк.

Тирікати, каю, еш, гл. 1) Плохо играть на скрипкѣ. Шейк. 2) Играть начальною на магільниці. Шейк.

Тиріри, меж. для выраженія разговора, бесѣды. *Кума з кумою тиріри, — сви ні морков порили.* Ном. № 12950.

Тиріряння, ня, с. = **Тиріканья.** Шейк.

Тирірякати, каю, еш, гл. = **Тирікати.** Шейк.

Тиріріри, меж. для выраженія игры на скрипкѣ. *На скрипочки тирірири, на цимбали бам-бам.* Гол. IV. 448.

Тіряти, рю, рш, гл. 1) Совать, всучать. *Веться коло моїх дітей, тирити їм у руки польські книжки.* Лениц. I. 147. 2) Волочить, тащить. *Вовк овечку тирити.*

Тірка, ки, ж. Птица съ обтраванными перьями. *Летить усяка птиця... Чи не знаєте... де шлях?... Ді, кажуть, не знаємо, хіба може турка зна. А то... була та така вже туркава та задріана якась птиця, що з одним тільки крилом.* Мнж. 19.

Тіркавий, а, е. 1) О птицѣ: съ обтраванными перьями. *Така вже туркава та задріана якась птиця, що з одним тільки крилом.* Мнж. 19. *Качка, та така туркава та голодна.* Мнж. 16. 2) О деревѣ, лозѣ напр.: съ торчавими во всѣ стороны вѣтвями. Вас. 147.

Тіркавня, ня, с. 1) Произнесеніе звуковъ: трр... Трррр!... *роздалося голосне й високе тиркання вповоши улиці...* Чимала валка парубків показалася. Мпр. Пов. I. 148. 2) Названіе дѣйствія огь тиркати 2.

Тірякати, каю, еш, гл. 1) Издавать звуки: трр. 2) О птицѣ: тереться крыломъ о землю. *Лівець турка по землі коло курки крилом.* Мнж. 172.

Тиркятій, а, е = **Тиркавий.** *Як удруге попадеши. — пропаде чуприна, — зроблю з тебе тиркатого нівня.* О. 1861. XI. Кух. 16.

Тиркотайло, ла, с. Трещотка, стукалка. Вх. Уг. 271.

Тиркотати, кочу, таш, гл. = **Торкота-ти.** Желех.

Тиркута, тя, тиркүшка, кя, ж. Пт. *Glareola melanoptera.* Драг. 6. Шейк.

Тирлігач, ча, м. Плохой музыкантъ,

преимущественно скрипачъ. О. 1861. X. Св. 60.

Тирліч, чу, м. = **Терлич.** *Коли б не тирлич, була би я твоїй памич.* Ном.

Тірло, ла, с. 1) Мѣсто отдохновенія скота у водопоя въ обѣденное время. *Кобел. у., Радом. у. Чуб. VII. 577. О. 1862. V. Кух. 39. Сонечко геть підніметься, і отара сама стаче рушатъ з тирла.* О. 1862. V. Кух. 32. 2) Логовище, притовъ зяфіря. *Оттут саме вовче тирло.* Уман. у. 3) Также тірво. Мѣсто, гдѣ птица токуеть, токъ. Шух. I. 23. Вообще мѣсто, гдѣ птицы собираются для отдыха, на ночь. Сим. 20. *Журавлі десь курлюкають на тирлах.* Сим. 204. 4) = **Терло** 1. Шух. I. 225.

Тирлувати, лую, еш, гл. Останавливать и сбивать въ кучу стадо. Сим. 20.

Тирлуватися, луюся, ешся, гл. Останавливаться со стадомъ для отдыха. Сим. 20.

Тіреса, си, ж. 1) Древесные опилки. Вас. 211. 2) Раст. Ковыль. *Stipa capillata* L. Авн. 344. *Жита похилились, де паслися ваші коні, де тиреса шуміла.* Шевч.

Тиртак, ка, м. = **Тартак.**

Тиртеця, ці, ж. = **Тертеця.**

Тірякати, хаю, еш, гл. Приводить въ безпорядокъ, разбрасывать. Вх. Зя. 69. Шейк.

Тирхатій, а, о. 1) О деревѣ: раскидистый. Шейк. 2) Расторможенный, небрежный, неряшливый. Шейк.

Тирч, ча, м. Пт. *Turdus viscivorus*, желтоносый дроздъ. Вх. Лем. 473.

Тирчак, кя, м. 1) Торчавій стебель сорной травы зимой. *Невеличкі гіллячки височезниж верб, мов тирчаки бур'яну ви-зирають з-під снігу.* Мпр. Пов. I. 112. 2) = **Тирч.** Вх. Лем. 473. 3) Пт. *Stex Praten- sensis*, дергачъ. Вх. Уг. 271.

Тирчати, чу, чіш, гл. 1) = **Стирчати.** *Ус в пів локоть би тирчав.* Котл. Ея. 2) Трещать, скрипеть. Вх. Лем. 473. 3) Кричать (о дроздѣ), трещать (о сверчокѣ). Вх. Лем. 473. Вх. Уг. 271.

Тірша, ші, ж. = **Шіди.** *Тиршу* (з сіва, те, що не їсть маржина, зазрівають стелять під ківні корови, а звідси ски-дають у гній. Шух. I. 172.

Тис, су, м. Раст. *Taxus baccata* L., тисъ. ЗЮЗО. I. 138.

Тисяна, ня, ж. 1) Тисовое дерево. Гол. II. 60. 2) Раст. *Lycomodium complanatum* L. Вх. Пч. II. 33.

Тиск, бу, м. 1) Давка, давленіє. Шейк. 2) Топта, множество. *На річці тій жили батьки мої і панства чортів тиск.* Греб. 388. **Тиск народу.** Шевч. *Такий тиск риби. Страшенний расплодился на Вкраїні тиск чужомовного, нам ворожого, панства.* К. XII. 137.

Тискавіця, ці, ж. Кровавий понось. Ровен. у.

Тискавка, кв, ж. = Лускач. Вх. Зв. 69.

Тискавня, ня, с. Давленіє, сжимавіє.

Тискати, каю, еш, гл. Сдавлять, сжимать, стискивать.

Тискатися, каюся, ешся, гл. Лѣзть, протискиваться. Кост. (О. 1862. VI. 59).

Тискавня, ви, ж. Тѣснота, большос стечевіє людей. Лубен.

Тіснути, ну, неш, гл. 1) Жать, пржимать, давить. *Чого ти мене так тиснеш за руку?* Шейк. *Самого наче хто за серце тисне.* О. 1862. I. 42. 2) Втискивать, шикать. *Свої своєму лиха не мислить: як побачить на сухому, то в болато тисне.* Ном. № 9443. *Кислий — та в рот тисне.* Ном. № 12196. 3) Тѣснять. *Чи не той то козак Нечай, що ляшешків тисне.* АД. II. 77. 4) Угнетать, пригѣснять. Шейк.

Тіснутися, нуся, нешся, гл. Тѣснитися, толпиться, жаться. *Тиснутися, як до дари в церкві.* Ном. № 3157.

Тисовий, а, в. Изъ тисса. *Тисовий лісок.* Рудч. Чп. 84. *Тисові січці, яворові східці.* АД. I. 44. *Тисові ворота.* Левци. I. 22.

I. Тись, сі, ж. = Тиск. У нашому ставку чортова тись ополоникіє. Лебед. у.

II. Тись, меж. виражающее протискиваніє, проталкиваніє въ толлі. *Суди тись, туди тись, та й прошов.* Шейк.

Тисяцький, а, в. Тисяцкій. *Січовики зивали народ докупи і наставляли сотників і тисяцьких.* Стор. М. Пр. 60.

Тисяча, ці, ж. Тысяча. *Пришло їх тисячі в слюзах, прийшло здалека.* Шевч. *Було ж їх тисяч зо дві.* Ев. Мр. V. 13.

Тисячний, я, е. 1) Тысячный, который стоить тысячу. 2) Одиць изъ тысячи. *Не оправдть і тысячний слова.* К. Юв. 19.

Тисячоголов, ва, м. Раст. *Vaccaria vulgaris* Host. ЗЮЗО. I. 140.

Тисячоголовий, а, в. Имѣющій тысячу головъ. Шейк.

Тисячолітній, я, в. Тысячелітній. *По-*

горджували тисячолітнім предківським словом. К. XII. 122.

Тисячосте бвий, а, в. Имѣющій тысячу дорогъ, тропинокъ. *Перед очима тисячостежовий шлях за пороги.* К. Кр. 25.

Титаранко, ка, м. Сывъ церковнаго старости.

Титаріха, хв, ж. Жена церковнаго старости.

Титарішин, ва, не. Приналежачій женѣ церковнаго старости.

Титарів, рева, ве. Приналежачій церковному старостѣ. *Хата титарева.* Левци. I. 10.

Титарівна, ви, ж. Дочь церковнаго старости. *Титарівна Немерівна гитусе хустину.* Шевч.

Титарія, ні, ж. Столикъ, гдѣ продають церковныя свѣчи, кладовая церковнаго старости. *Я до титарні протіснися, на п'ять рублів свѣчок купив.* Азв. 100.

Титарство, ства, с. Должность церковнаго старости.

Титарь, ря, м. Церковный староста, ктиторъ. *У костьолі — у титаря.* Шевч.

Титарюванія, ня, с. Бытіє церковнымъ старостой.

Титарювати, рюю, еш, гл. Быть церковнымъ старостой. *Мій дядько тоді титарював.* О. 1862. V. 110.

Тітло, ла, с. Титло, знакъ сокращенія въ письмѣ. *Не минайте ані титла, ні же тій коми.* Шевч.

Тітұл, лу, м. Титулъ. *Що мені по титулі, коли нема нічого в икатулі.* Шейк. *Він Байдою зневажливо назвався, титулу Вишневецких одцурався.* К. Бай. 18.

Титулуванія, ня, с. Величаніє по титулу, титулованіє. Шейк.

Титулувати, лѣю, еш, гл. Титуловать, называть по титулу.

Титұлний, а, в. Сплъш прописной-Титұлні бѣкми. Капитель (типогр.) Шейк.

Тіти, тію, еш, гл. Жирѣть, становитьсѣ жирнымъ *Товар тис.* Вх. Зв. 70.

Тихій, а, в. 1) Тихій, вогромній. *Тихеє зітханє.* К. Псал. 211. 2) Тихій, медленний. 3) Тихій, спокойный. *Тигі води.* АД. I. 233. *Тихе море.* Шевч. *Вітер тихий.* Шевч. *У мойй господі тихий не живе зрадливий.* К. Псал. 229. 4) Кроткій. *Яка вона тиза, як голубка.* Левци. Цов. 33. Ум. **Тихонійий, тихосонійий.**

Тихісівський, а, в. Очень тихий. *Тихісівський... вітерець*. Левинц. Пов. 188.

Тихісівко, нар. Очень тихо.

Тихісічний, а, в = **Тихісівський**. Вх. Лем. 473.

Тихісічко, нар. = **Тихісівко**. Шейк.

Тихість, хости, ж. 1) Тишиа, свойство тихаго. Шейк. *Провалили ми наше діло в благодатній тихості*. К. XII. 10. 2) Кротость. *Задай, о Господи, раба твого Давида і тихість праведну його благого серця*. К. Псал. 299.

Тихіський, а, в = **Тихісівський**. Вх. Лем. 473.

Тихісько, нар. = **Тихісівко**. Шейк.

Тихішати, шаю, аш, гл. = **Тихшати**. *Радюків голос все тихішав*. Левинц. Пов. 274.

Тихнути, ну, веш, гл. Утихати. *І тихнуть Божій слова*. Шевч.

Тихо, нар. 1) Тихо, негромко. 2) Тихо, медлено. *Місяць тихо плаває*. К. Псал. 163. 3) Тихо, спокійно. *І світ ясний неочіпній тихо просіяв*. Шевч. *А ні змариночки, та тихо, та люблю, як у раї*. Шевч. Ум. *Тихенько, тихосенько*. *Прокинетесь,— тихесенько в окоші питає*. Шевч.

Тиховід, воду, м. М'єсто на р'в'ї съ тихим течевіємъ. Александров. у. Вас. 206.

Тиховіддя, дя, с. = **Тиховід**. Міус. окр.

Тихохірити, рю, ршш, гл. Успокаивать, усмирять. Вх. Зв. 70.

Тихохіритися, рюся, ршся, гл. Успокаиваться. Шейк.

Тихохірний, а, в. Спокійний, тихий. *Серце коволе, тихомирне*. К. Дз. 236. *Нас тройко тихомирних у хаті*. Г. Барв. 372.

Тихохірно, нар. Спокійно, тихо. *Нас послако трагедію козацьку і паську тихомирно назирати*. К. ЦН. 287.

Тихохірство, ва, с. Мирь, тишина, спокійствие. Борз. у.

Тихово. Употр. въ загадк' для означенія скворода. *Тихоно-яхоно! полізьмо в ніч похапаймось, у кого краще—помінаймось* (скворода і чапдія). Ном. стр. 301. № 390.

Тихоплав, ва, м. Медленно плаваючий, ходячий, двигающийся, веторопливый. *Кінь у мене тихоплав—скоро не побіжить*,

хоч як його жени. Харьк. у. *А ну ти, тихоплав, швидче біжи*. Харьк. у.

Тихосвітний, а, в. Св'ятій спокій-виль тихимъ св'єтомъ. *О, тихосвітна зоре!* К. Дз. 186.

Тихострунний, а, в. Съ тихо звучачими струнами. *Кобза тихострунна*. К. Дз. 191. *Мовчала мовчки тихострунна ліра*. К. Дз. 65.

Тихц'єм, нар. Потихоньку. *Ми з чоловіком радимось тихц'єм*. Г. Барв. 442.

Тихшати, шаю, аш, гл. Д'єлаться тише, утихати. *Якось тихшала все, ніби сумирлясь*. МВ. II. 51.

Тихше, нар. Сравн. ст. отъ тихо.

Тихший, а, в. Сравн. ст. отъ тихий.

Тиць, меж. 1) Для выраженія неожиданваго появленія, встр'ичи. *Тиць, аж і Гриць*. Шейк. ХС. I. 47. *Я—тиць на порі, а очі зараз і зустріли, чого бажали*. Г. Барв. 67. *А він мекі тиць на зустріч*. Шейк. 2) Отъ глагола тинуть. *Вона йому тиць бублила у руки*. Шейк. *Хома зараз тут свою кирлу тиць*. Г. Барв. 191. 3) **Тиць-миць** = **Тин-тин**. *Багатири глянули один на одного: тиць-миць, а того багатирия... і нема*. Гриня. I. 194.

Тичба, бж, ж. Толпа. *Цілі тичби людей збігалися на його, дивитися*. МВ. Ш. 29.

Тичина, ви, ж. = **Тичка**. *Чи не той то хміль, що коло тичини в'ється*. АД. II. 18. *На городі коло тинку сохне на тичині хміль зелений*. Шевч. 484. Ум. **Тичинка**, тичинька, тичиночка.

Тичіти, ч'у, ч'ш, гл. Втыкать тычины, ставить в'хш. Угор.

Тичка, ки, ж. 1) Хворостинка, палки для вьющихся растений, для разв'шшивачія с'тей і пр. *На городі тичка*. Ном. № 194, стр. 296. 2) В'хш. *Держи лівін, а то завалиш тичку*. Павлогр. у. *Шинк з тичкою на самому гребіні*. Левинц. Пов. 178. 3) Длинная жердь, которой рыболовы протягивают неводъ подо льдомъ. О. 1861. XI. 116. 4) Родъ игры. Ив. 29.

Тичковий, а, в. Вьющийся по тычин'в. *Тичкова квасоля*. НЮльян. у.

Тичний, а, в = **Тичковий**. Угор.

Тичоб'є, ч'к'а, м. Толчекъ подъ боки. Шейк.

Тичча, чя, с. соб. отъ тичка. Вх. Зв. 69.

Тшш, а тшш! меж. Крикъ, котрымъ говить овець. Вх. Зв. 250.

Тіша, жі, Тішь, тишина, спокоєвтіє. Рідко тиша, більш вітри. *Ой, дай нам мир в сионських мурах і любу тишу у чертогах.* К. Псал. 291.

Тішко, кі, м. Тихова. Шейк.

Тішком, нар. Втихомозку, тайкомъ. *Часом і по щоці дасть нишком та тишом.* Левпц. I. 32.

Тішкуватися, куюся, ешея, гл. Шептаться? *Дівчата тишувались.* Мкр. Н. 30.

Тішко, нар.=Тішко. *Кіско звіздонків, тіско копонків.* Гол. II. 35.

Тітківка, ки, жі. Птица Vanellus cristatus. Вх. Пч. II. 15.

Тішо! меж. Прпавь для телевка. Вх. Лем. 473.

Тік, току, м. Токъ, расчищенное мѣсто для молотбы. *У нас кругом токи, скирили, засіки повні.* К. Псал. 320. *Добулась, мов сова на току.* Ном. № 4008.

Тік, тьку, м. Расползевный жаръ-Пирого в тоці. Шейк.

Тікання, ня, с. Бѣгство, убѣганіє.

Тікаєти, каю, еш, гл. 1) Бѣжать, убѣгать. *Тікають не від калача, а від бича.* Шейк. 2) Тікай! Уходи, прочь! *А тікай, до мені сюди треба.* Полт. у. *Геть, тікай собі!* Полт. г. *Тікай з моїх очей!* Стор. М. II. 35.

Тікати, каю, еш, гл. Бѣгать тічною. *Вовки од Ганки Зачаття аж до Водозрища тікають, а на Водозреці розкакуються.* Васильк. у.

Тікатися, каюся, ешея, гл.=Тікати. Шейк.

Тікач, ча, м.=Втікач. Шейк.

Тіки, тіко, нар.=Тішко. *Тіки бирву з розсі квітку.* Грив. III. 403. *Обіцяв Бог дати, тіко казав заждати.* Ном. № 157.

Тіленський, а, е. Вотъ такой маленькій. Шейк.

Тілесний, а, е. Тѣлесный.

Тілочий, а, е=Тілесний.

Тілочко, нар. Ум. отъ тілко.

Тілочко, ка, с. Ум. отъ тіло.

Тілистий, а, е. Плотный, полвний. *Тілиста рука товстопозого Потаповича.* Мир. ХРВ. 118. *Тілистий віл.* Волч. у.

Тілі-тілі, меж. для вираженія втри на

скрипкѣ. *Тілі-тілі скрипочка, стала баба з припічка.* Шейк.

Тілікання, ня, с. Пиликанье, плохая игра на скрипкѣ. Шейк.

Тілікати, каю, еш, гл. Тиликати, плочо играти на скрипкѣ. Шейк.

Тіліп, тіліпаня, тіліпаться и пр. См. Теліп, теліпаня и пр.

Тілки, тілко=Тішко. *Сорок бочок наготовили, а тілко у одну насипали оливи.* Рудч. Ск. II. 150.

Тіло, лв, с. 1) Тѣло. *У поганому тілі погана душа.* Ном. № 8569. *Узяти тіло.* *Пошодзять.* *Отяглись* (худі коні), *узяли тіло, стали коні хоч худі.* Миж. 22. *Спасім з тіла.* *Похудять.* 2) Трупъ. *Коби тіло з хати взяли, я би оженився.* Гол. II. 469. 3) Божє тіло. Раст. а) Eriophorum latifolium L. Вх. Пч. I. 10. б) Stipa pennata. Лв. 102. 4) *Вбаче тіло.* Раст. *Comarum palustre* L. Ум. *Тіло, тільце, тілечко.*

Тіль-тіль, нар. Чуть-чуть, едва. *Бігла собака за зайцем так близько—тіль-тіль не вгонить.* Новомоск. у. *Тіль-тіль що пам'ятаю се.* Грив. II. 178.

Тільки, нар.=Тішко.

Тілький, а, е. Такой часомъ, счетомъ, столькій. *А то вже тілький час! тілько літ!* Гв. II. 30.

Тішко, нар. 1) Только. *Що хочеш мені роби, тілько не перекидай через тин.* Шейк. 2) Столько. *Кілько світа, тілько й дива.* Ном. Ум. *Тішенько, тілечко.*

Тішня, ної, прил. О коровѣ: тельная.

Тільце, чл. с. Уг. отъ тіло.

Тімаха, хи, об. 1) Смыслпий, новинающий, мастеръ, мастерица въ какомъ-либо дѣлѣ. *Розумна й по газяйству до сього тімаха.* Мкр. Н. 30. 2) Удалецъ.

Тімаший, а, е.—до. Способный къ чему. Борз. у.

Тіменвца, ці, жі. Грязный слой, образовавшийся отъ нечистоты на денени у младенцевъ. У Г. Барв. и вообще на кожѣ человѣка, то-же что и леп. Котл. Ев. IV. 43. КС. 1893. VII. 80. *Тімениці повно на шій й на руках.* Г. Барв. 241. Ум. *Тіменчя.*

Тіменний, а, е=Тямущий=Тімашний. *Він до пісень тіменний.* Сквр. у. *Ой ти тіменний.* Ном. № 6320.

Тім'я, ня, с.—Тім'я. Папер з прого-
леним тім'ям. Стор. М. Пр. 44.

Тім'я, ш'я, с. Темя. Тім'я не заросло.
Ном. № 8567. Ум. Тім'ячо. Грив. II. 24.

Тім'ячка, кн, ж. Сбсонна-тім'ячна. Раст.
Equisetum argense. Лв. 98. См. Пади-
волос.

Тінь, ні, ж. Тінь. Розживемось, як со-
рока на лозі, а тінь на воді. Ном. № 2289.
Тільни йогі тінь хдять,—т. е. такої овь
худой, изнеможеный. Ном. № 8206.

Тінок, ну, м. Тіньосте м'ясто. Сидить
він у тінку. МВ. I. 17.

Тіновий, а, в. Тіньистий. Дай мені в
тім'ювій тишії в тебе під крильми схо-
ватись. К. Псал. 33.

Тіпака, кн, ж. Уларь. Но потилиці
тіпака. КС 1887. VI. 469.

Тіпавіва, ви, ж. Трєпаніє. конопля
или льва. Ум. Тіпаніина.

Тіпаня, ня, с. 1) Трясеніє, дрожаніє.
2) Съ изм'єненнєм ударенієм: тіпанія.
Отд'єленіє кострики оть конопля или льва,
трєпаніє. Шейк. Ум. Тіпаніяччо.

Тіпати, паю, вш, гл. 1) Дергать, трясти.
Тіпати за бороду. ХС. IV. 23. 2) Съ
изм'єн. ударенієм: тіпати. Трєпати конопля.
лявъ. Рудч. Ск. I. 161. Чуб. VII. 409.
Вас. 200. 3) О лихорадкѣ: трясти. Що-
дня двома й трома нападами тіпає його
пропасниця. Харьк. г. 4) Колочить, бить.
Чи добре таки, чи погано мене тіпали.
кажу ж, не пам'ятаю; знаю тільки, що
я прокинувся в погребі, налигачем скру-
чений. Грив. II. 178.

Тіпатися, паюся, вшся, гл. 1) Дро-
жать, трястись. судорожно подергиваться;
о сердцѣ: сильно биться. Розмордувався,
ропсалився, аж губи тіпаються. Харьк. у.
Тіпається индик після того, як голова
одрубана. Мир. ХРВ. 91. Тіпалось серце
в Миромі. Мир. ХРВ. 93. 2) Съ изм'єн.
ударенієм: тіпатися. О конопль, львъ:
трєпанять для очищенія оть кострики.

Тіпачка, кн, ж. Трєнка. Дамо тобі
доброї тіпачки. Полт. у.

Тіпедь, пцѣ, м. Раст. Festuca ovina L.
Шейк.

Тіпчак, кá, м.—Тіпедь. Шейк.

Тіпчинá, нй, ж. Мурава, газонъ. Мяз.
193.

Тіснак, кá, м. Б'єднякъ. Він тіснак.
Гв. II. 108.

Тісний, á, б. 1) Тьсамй, узкій. Улиці

тісні. Мет. 196. 2) Трудний, тяжелый.
Тісні роки упали. Вх. Зв. 70. 3) Б'єдвий,
убогій. Гв. II. 14. Ти не уважаш ні на
кого—ци тісний, ци богатий. Гв. II. 43.
Раз вийшли жінки богачі і тісного пше-
ницю жати. Гв. II. 40. 4) В тісні руйні
взяти. Взяти въ ежевий рукавиці. 5) Упас-
ти в тісну діру. Попасть въ трудное поло-
женіє. Ном. № 2223. 6) Тісна́ баба. См.
Баба. Ум. Тіснѣнний, тіснѣсенний. У нас
жата маленька, тісненька,—ніде буде
тобі спочинь. Рудч. Ск. I. 14.

Тіснік, кá, м.—Тєсли. Ой як ми будем
до одной ходити, найлімо собі тісника
домовину зробити. Чуб. V. 1079.

Тісний, ня, ж. Тьсний, узкій. прохоль.
Тіснина в нетрах. К. ЦН. 242.

Тіснити, нѣ, нш, гл. Тьснить. Тіс-
нить лєкс. мов ворога лилого. К. Іов. 41.

Тіснятиса, вюся, вшся, гл. Ть-
снятиса. Тіснятиса, меначе хлѣб у печі.
Ном. № 7682.

Тіснавський, а, в. Совсьмъ тьсний.
Шейк.

Тіснавінько, нар. Совсьмъ тьсно. Шейк.

Тіснавічкий, а, в.—Тіснавінький. Шейк.

Тіснавіччо, нар.—Тіснавінько. Шейк.

Тіснавський, а, в.—Тіснавінький. Шейк.

Тіснавсько, нар.—Тіснавінько. Шейк.

Тіснавати, шаю, вш, гл. Ставовитиса
тьснѣ. Шейк

Тісно, нар. 1) Тьсно, плотно. Тісно
притуляє вона до себе елабу дитину.
Левц. I. 95. 2) Трудно, тяжело. Так ста-
ло тісно й гірко, хоч з мосту да в воду.
Валк. у. 3) Б'єдно. 4) Серіозно, не шутя,
строго. Як стали тісно братись до його,
то мусив признатись. НВолын. у. Ум.
Тіснѣно. тіснѣсенно.

Тіснаба, ти, ж. 1) Тьснота. Тіснота
така, що й ким не протиснеш. Шейк.
2) Тяжеле, стьсненное положеніє, утьсве-
ніє. Вдвоє убогий поможете, не осудите
сироти, і виведіть із тісноти на волю
тихих. Шевч. Дарма, що нас так тяжко
тіснять і пригнічують не обачні...
Ми і в тісноті, і в пригнѣтї кусмо та й
куємо собі словесні лемеші та чересла
помалу. К. XII. 132.

Тіснуватий, а, в. Тьснуватий. Шейк.
Тіснувато. нар. Тьснувато.

Тіснява, ви, ж. Тьснота, давка. Тісна
тіснява. К. Кр. 31.

Тістенко, тістечке, ка, с. Ум. оть тісто.

Тісто, та, с. 1) Гісто. *Прилип, як сліпий до тіста*, Ном. № 2751. 2) У кожевників; смісь пшевичных крупъ, кукурузной муки и соли, каковой смісью посыпається при обработці кожа. Шух. I. 253. Ум. Тістенко, тістечко, тістонько, тісточно.

Тітка, ки, ж. 1) Тетка. *Дядько не батько, а тітка не мати*. Ном. № 2751. 2) Всякая замужня женщина. *Тітко! а де тут Тарасова хата?* Шейк. 3) Лихорадка. Александров. у. Ум. Тітонька, тіточка. *Мандрівочка—рідна тіточка*. Ном. № 11030.

Тітоньчин, вв. во. Приваляжачій тетушкѣ.

Тіточка, ки, ж. Ум. оть тітка.

Тіточчин, на, не=Тітоньчин.

Тітунин, на, не=Тітоньчин. Шейк.

Тітуньця, ці, ж. Ум. оть тітуня.

Тітуня, ні, ж. Ласк. оть тітка. Ум. Тітуньця.

Тітусенька, тітусечка, ки, ж. Ум. оть тітуса.

Тітусин, на, во. Приваляжачій тетушкѣ, тетѣ.

Тітуса, сі, ж. Ласк. оть тітка. Ум. Тітусенька, тітусечка. Мил. 221.

Тітчин, на, во. Тетушкинѣ, теткинѣ.

Тіха, хв, ж.=Утіха. *Але той з той тіхи великої, же їму лісничий дав гроші, прийшов до жінки й каже*. Гн. I. 207.

Тіх, тічі, ж. Въ мельничой шестерѣ: разстояніе между цѣвками. Мил. 481.

Тічяти, чу, чий, гл. Быть въ періодѣ случки. *Корова тічить*. Черк. у.

Тічка, ки, ж. 1) Течка, время, когда собаки, волки бѣгаются. 2) Стая собакъ или волковъ съ сухой. *Вовча тічка нападе*. Шевч. *Вовки починають збиватись у тічки*. Миж. 156.

Тічки, чок, ж. мн. Тельга безъ полудрабинъ, задняя часть оть переадей отодвинута,—для перевозки длинныхъ бревень. Вх. Зя. 70.

Тічня, ні, ж. Стая собакъ или волковъ во время течки. Шейк.

Тічок, чкѣ, м. Ум. оть тіч. Вообще мѣсто утопанное или выравненное, напр. мѣсто собраній молодежи, мѣсто боя и

пр. Шейк. *Був на тім мѣсті тічок і ноги були повибивані на піску,—видно було, що туп борюкались і лежали*. Павлогр. у. *Поїхали вже на той тічок, де їм саме з зміем битись*. Миж. 42. *Діти, подіти тічки*. Пробовать, попробовать силу въ бою. Миж. 31.

Тішитя, шу, ший, гл. Доставлять удовольствие, радовать. *Велико тішить мене, що тепер озватись можно до його при людях*. МВ. (О. 1862. Ш. 68). *Не тіш теці коростоям зятем*. Ном. № 5611. *Ніхто ж мене не тішить у мойй біді*. Чуб. V. 10.

Тішитися, шуся, шийся, гл. Радоваться. *Як ти тішишся, вороги смутяться, як ти смутиться, вороги ся тішать*. Ном. № 9548. *Тішитесь мною, що я ще молода*. Г. Барв. 298. *Тішитесь, як жид паршамі*. Ном. № 2596.

Тквля, лі, ж. Ткачиха. Васильк. у. Гол. Од. 41. ЗОЮР. II. 42. Шух. I. 257. *Щоб на завтра, на ранок рублики виткали і принесли показати: яка з них лучча ткаля*. Рудч. Ск. II. 100.

Тквляна, вв, ж. 1) Ткань. *Ніхто не пришиває латки з нової тканини*. Єв. Мр. II. 21. *Пузирь цей (аэростатъ) робиться з доброї шовкової тканини*. Ком. II. 12. *Надів сталеву ховану тканину*. К. Бай. 73. 2) Шаутинная сѣть. Шейк. Ум. Тквлянина, тквлянионька, тквляничка.

Тквляця, ці, ж. Ткацкій становъ. Сквир у.

Тквляка, ки, ж. 1) Ткань, тканая матерія. Грин. Ш. 548. 2) Густая тканая сѣть для ловли мелкой рыбы. Одес. у. 3) Женское головное украшеніе, состоящее изъ коралловъ или жемчуга. Шейк. *Перлова тквляка*. Гол. II. 50. Ум. Тквлянионька, тквляничка.

Тквля, вѣ, с. 1) Тквляе. 2) Утокъ. *Основа нитяна, а тквляня вовняне*. Шейк. МУЕ. Ш. 13. 3) =Тквлянина 1. *Тквляня царське шутками і шите*. Мкр. Н. 31. 4) Дѣловое тканіе. *Говорять о болѣзнь глазъ*. Ном. 8167. 5) Чѣртовое тканіе. *Говорять, когда не могутъ найти нитки или чего другого*. Шейк.

Тквля, гчу, гчеш, гл. Ткать. *Вона пласти ткаля*. Ном. № 2541. *Спішку, спішку! побіжи від ткацьку стрішку, так ткуть і прядуть, мені починаю дадуть*. Ном. № 10274.

Тквля, ки, ж.=Тквля. Чуб. IV. 118.

Ткацтво, ва, с. 1) Ткачество, ремесло ткача. Шух. I. 254. 2) соб. Ткачи. *Все ткацтво зійшлося*. Шейк.

Ткацький, а, е. Ткацкий. *Ткацький цес*. Котл.

Твач, ча́, м. Твачь. Ном. № 10436. Ум. Твачни.

Твачівко, ва, м. Сынъ ткача. Желех.

Твачик, ка, м. Ум. отъ твач.

Твачйха, хи, жс. Жена ткача. Гол. Од. 41. *Твачихо! буде тобі лихо!* Шейк.

Твачйши, ша, во. Приналежашій жевнѣ ткача.

Твачів, че́ва, во. Приналежашій твачу.

Твачівна, ня, жс. Дочь ткача.

Твачка, ки, жс. = **Твача**. Вх. Лем. 474.

Твачування, ня, с. Ремесло ткача.

Твачувати, чу́ю, еш, гл. Заниматься ткачествомъ.

Твачу́к, ку́, м. 1) Подмастерій ткача. 2) Сынъ ткача.

Твју́ти, твју, твјеш, гл. 1) Сдѣлать уколъ чѣмъ нибудь острымъ. Шейк. 2) Тронути. *Вжс свяченого не ткне удруге*. Шейк.

Твју́тися, твју́ся, твјешся, гл. Кинуться куда. *Йй тепер, як тому чоловікові, що у степу заблудився: туди ткнився—пусто, туди ткни—голо*. Мир. Пов. II. 101. *Куди не ткнуся, нема поради*. Шейк.

Тлїти, тлїю, тлїш, гл. Скоро и съ жадностью ѣсть. Вх. Зя. 41.

Тлїнний, в, е. 1) Тлївний. 2) Измощенный, истощенный. Рк. Левич. У нього ледь тлїнна душа в тлї. Онъ еле дышетъ.

Тлїня, ня, с. Тлївнє. К. МХ. 44.

Тлїнь, нї, жс. Тлївность. *Гортань їх дише смертю, тлїнню*. К. Псал. 9.

Тлїти, тлїю, еш, гл. 1) Тлїть, горѣть безъ пламени. *Не згорїла (душа), а зосталась,—тлїє ї досї тлїє*. Шевч. *Тлїє він серцем, гляючи на мене*. Г. Барв. 90. *Нема та ї нема з ярмарку мого чумака, а я тлїю та тлїю*. Вас. 213. 3) Тлїть, гнить. *Пїт не схоже даром зовати... хоч нехована тлїє*. Мир. Пов. II. 115.

Тло, тла, с. Основание, основа. *Налетїла саранча и стїяла до тла*. Гв. II. 24. *Нахвалялися вирізати до тла всїх лягїв*. Левич. I. 148. *Немá ї тла. Нїть вничого*. Маж. 162. Въ томъ же значенїи: и на тлї не видко. *Випила б ї тлїєки та кїдє и на тлї води не видко*. Гв. II. 64.

Тломїти, тлїю, тлїш, гл. Уничтожать, истреблять, поѣдать. *Тломїли ласоци*. Мкр. Н. 48.

Тлўмок, мка, м. = **Клудок**. Ум. Тлўмчок.

Тлўнок, вкю, м. = **Шлунок**.

Тлўса, нар. Рьсьво. *Та що се за кочї, от як чатала ними: я як путою своїх тлўса, то далеко покину їх ззаду*. Уман. у.

Тлї, тлї, жс. Насѣк. *Psylla*. Шейк. Вх. I. 7.

Тма, тми, жс. = **Тьма**. *Мав велику тму ангелїв*. Гв. I. 16.

Тмáстий, а, е. Темноцвѣтний? Левч. 161.

Тми́н ву, м. Раст. *Carum Carvi* L. ЗЮЗО, I 116.

Тми́нник, ка, м. Раст. *Asperula galioides* M и В. Авн. 53.

Тми́ти, тмию, тмиш, гл. Затемнять, дѣлать темнымъ. Шейк.

Тмосівий, а, е. Темносѣрий. Вх. Лем. 474.

Тми́ний, в, е. 1) Затемненный, матовый. Желех. 2) Печальный, скучный.

Тмáно, нар. I) Затемнено. 2) Печально, грустно. О. 1862. VIII. 6.

Тпўти, тпу, тпеш, гл. = **Тати**. *Косарї ткуть*. Грин. III. 366. *Музика тме*. Шевч. *Ткуть косарї*. Грин. III. 128.

То, сз. 1) То. *Чи ж то божа тако воля, що нещасна моя доля*. Чуб. V. 1. *Люде не побачуть, то ї не засміються*. Шевч. 2) То-бо-то. Вотъ то то же. Моги. у. 3) То б то. То. есть, стало бытъ значить. *То б то ти наком будеш, чи що?* Левич. I. 65. 4) Тб-що. И тому подобно, и такъ далье. *Купи на базарї чого треба на борцї: м'яса, бураків, капусты то-що*. Шейк. 5) То що? Такъ что ж? *Він тут серживсь, лаясь без тебе, грїмав и на тебе, що нема тебе*. *То що? Менї байдуже*. Новомоск. у

6) Що..., то... Чѣмъ..., тѣмъ.... *І що йому мїцкїйши у голову устнуват, то він далї посува*. МВ. (КС. 1902. X. 146). *Що бїльше умїєш, то так некаче бїльше свїта бачиш*. О. 1862. IX. 113.

Тобівка, ки, жс. 1) = **Табівка**. Гв. I. 59. 2) Ранецъ. *Хоть ся жєнит, хоть не жєнит, не поможе жїнка, однако мет вививати телячка тобівка*. Гол. III. 108.

Тобівка, ки, жс. = **Табівка**. Гол. Сд. 67.

Товáр, ру, м. Скотъ, преимущественно ротагый. *Понаїдавсь товар и полягав оддї-*

хать. Грин. II. 81. *Ой роде, роде багатий, та давай же товар рогатий, а ви братики, коники, а ви, сестриці,—ягниці.* Грин. III. 495. *Поприходив той товар додому.* Драг. 65. Ум. **Товаріце.**

Товарина, ки, ж. Одва штука рогатого скота. Каменец. у. *Землю, славою покриту, топче товарина.* Щог. Сл. 9. Ум. **Товаринка, товаринька, товариничка**

Товариство, ва, с. 1) Товарищество. У *товаристві лад—усяк тому радіє.* Гліб. 4. 2) соб. Товарищія. *Слава тобі, Гамаліє... на всю Україну, що не дає ти товариству зикнуть на чужині.* Шевч. 61. *Тільки товариства, що коник вороний.* Чуб. V. 1025. *Забери з собою всі лиха, всі зла, своє товариство.* Шевч. 3) Общество. *Веселе товариство* Стор. М. Пр. 55. *Не цурався він і нашого товариства.* Стор. II. 4) Общество (научное, коммерческое, промышленное и пр.) *Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові. Товариство Просвіта у Львові. Товариства „Шкільна Поміч“ у Львові, Коломиї, Самборі. Товариство „Львівський Бояк“. Повітове товариство кредитове. Калевдарь „Просвіта“, „Товариш“ на рік 1904.*

Товариський, а, в. 1) Товарищескій. 2) Общественный, принадлежащий обществу. 3) Любящий общество. *Товариський чоловік.* Мир. ХРВ. 134.

Товариш, ша, м. 1) Товарищ. *Гусь свині не товариш.* Шейк. 2) Членъ общества, участякъ підприємтя. Вас. 155. Ум. **Товаришок.**

Товариштія, шў, шїш, гл.—Товаришувати. *Товаришть з безбожниками злими.* К. Іов. 75.

Товариштіся, шўся, шїшся, гл. Вступати въ товарищескія отношенія, дружити.

Товарчий, чого, м. Пастухъ рогатого скота. Чернол.

Товарішів, шова, ве. Привадежачій товарищу.

Товаришка, ки, ж. Товарка. Миж. 139.

Товаришник, ка, м. Скотний двір. Богод. у. (Яблонов.).

Товаришування, ня, с. Товарищескія отношенія.

Товаришувати, шўю, шїш, гл. Быть товарищемъ, находится въ товарищескихъ отношеніяхъ.

Товарі, рати, с. Теленокъ, не взрослая штука рогатого скота. *Чи, прийшли мої товари та поля?*

Товаріа, ки, ж. Штука рогатого скота. Маркев. 63. Драг. 244.

Товарічий, а, в. Привадежачій, свійственаый рогатому скоту. *Товарічі ратиці.* Шейк. *Товарічий гній.*

Тівба, би, ж. Неповоротлива, неуклюжая, толста женщина; иногда о мужикахъ: *Отто з тебе тівба.* Шейк. Ум. **Тівбочка.**

Товді, товді, нар.—Тоді. *Товді собі зробили вечеру.* Гв. I. 118. *Товді я була весела, як у батенька я жила.* Чуб. IV. 387.

Товк, ку, м. Толкъ. У нашому новку *чортмаже товку.* Ном. № 6655.

П. Товк! меж. Толкъ! Він мене товк під бік. Шейк.

Товкільня, ні, ж.—Товчія. Сумск. у. **Товкяння, ня, с.** Толканіє.

Товкати, каю, шш, гл. Бить, стучать, толкать. *Дай же, Боже, діждати—яйцями товкати* (На Великдень) Ном. № 11596.

Товкач, ча, м. 1) Пестъ—въ ступкѣ, толчеѣ. Рудч. Ск. I. 135. Вас. 157, 172. *Вона у їх товкачі і помело, т. е. ня всѣ руки.* НВолын. у. 2) мн.—Товченики. (См. Товченик I). *Мені шо вдєни, шо вночі—все товкачі—говорить лавка о себѣ въ загадкѣ.* ХС. III. 62. Ум. **Товкячки, товкячичок.**

Товкячечка, ки, ж. Ум. отъ товкячки. **Товкячки, товкячичок, чева, м.** Ум. отъ товкач.

Товкячі, чева, ве. Относящійся къ песту. Товкячєве вознесєніє. Шутливый отвѣтъ спрашивающему: какой праздник, особенно, если въ дѣйствительности праздника нѣтъ. Грин. I. 244.

Товкячка, ки, ж.—Товкач. Ум. Товкячечка. Сим. 210.

Товкяць! меж. Толкъ! Екатеринаосл. у. Слов. Д. Эварв.

Товкячичи, чу, чшш, гл. 1) Утапывать, плотно укладывать. Шейк. 2) Бить, колотить. 3) Толковать, твердить одо и то же. *Я вже тобі тричі і оце четвертий раз пишу, що я се літо не вируєся з Петербургу, що не прибуду додому, чи до тебе А ти мені що раз товкячиши, що я тебе жду, що чи будеш ти, чи ні.* Шевч. (О. 1862. VI. 17).

Товкодубня, ні, ж. Толчея съ коньякомъ приводомъ для толченія дубовой коры. Вас. 157.

Товконути, ну, шшш, гл. Сильно толкнуть.

Товкти, вчу́, че́п, гл. 1) Толочь. *Записав у ступу проса і спав товкти.* Рудч. Ск. II. 166. *Хто товче, той хліб пече.* 2) Колопати, бить. *Заведуться ляхи з козаками і почнуть один одного товкти та шпарити.* Стор. М. Пр. 45. *А дід бабу товче, товче, що нерано млику пече.* Грин. III. 314. 3) Твордити. *Що-дня одно товкла: „веди, та й годі“.* Рудч. Ск. II. 55.

Товктя́ся, вчу́ся, че́мся, гл. 1) Толочься, толкаться, слоняться. *Товчеться, як Марко по пеклу.* Стор. *Товчеться по хаті, як курка в першом яйці.* Харьк. г. 2) Тузять друг друга. *Віда навкулачки товчеться.* Ном. № 2169.

Товкува́ння, ня, с. Толкованіє, розговоры. *Твого товкування не переслухаєш.* Шейк.

Товкува́ти, ку́ю, вш, гл. Толковать, говорить. *Товкуй, Савко, з паном.* Ном. № 12964.

Товку́ша, ші, ж. У вибойщиків: інструмент, котрым навкладається краска на матрицу узора: четырехугольная дощечка съ рукояткой сверху и кожаной подушкой снизу. Вас. 192.

Товку́щий, а, в. Неусынно трудящійся, хлопочущій. *То хловік товкущий, чом у його не буде?* Черк. у. *Мати тож хазяйка добра, чесна і товкуща.* Мкр. II. 12.

Товпа́чати, чу, чш, гл. ? *Оце як бач, то не товпач, бо скажуть — дурень великий.* Ном. № 6324.

Товпа́га, ге, об. Толстий, неуклюжий чоловік. *А вже товпага і та.* Черк. у.

Товпа́тися, плюся, пшся, гл. Толпиться, тѣсниться. *Народ товпиться до тебе.* Ев. Мр. V. 31.

Товста́нний, а, в. Очень толстий. Черк. у.

Товста́й, а́, б́. 1) Толстий. *Дочка товста.* Мет. 311. *Живіт товстий, а лоб пустий.* Ном. *Дереце те не товстее.* Котл. Ев. III. 18. *Сорочка товста.* 2) Грубий, язкий (о голосі). ЗОЮР. II. 18. *А змія приходить до бережка та вп ять кличе товстим голосом.* Рудч. Ск. II. 40. 3) Кривий (о сѣбі). *Не хоче нічого робити, тільки все гуля та спити товстим сном.* Рудч. Ск. II. 55. 4) О зимѣ: сѣянна, съ глубокими сѣганами. *Зіма тоді саме була товста та люта.* Мжк. 84. 5) Жирный. *Товстий сур.* Грин. II. 321, 322. Ум. *Товста́нний, товста́снний.*

Товста́ти, тію, вш, гл. Толстѣти.

Товста́пати, шаю, вш, гл. Ставониться толще.

Товсто́, нар. 1) Толсто. 2) Грубо, грубымъ голосомъ. *Ведмідь на ретязі товсто реве.*

Товсто́брівий, а, в. Съ толстыми бровями. *Очей страшних, вирлатих, товстобрових.* К. ЦН. 187.

Товсто́косий, а, в. Съ толстой косою (на головѣ). *Товстокоса Оніся.* Морд. III. 17.

Товсто́погий, а, в. Съ толстыми ногами. *Ведмідь товстопогий.* Грин. III. 662.

Товсто́пійкий, а, в. Толсторожий. Харьк. у. **Товсто́пра́духа, хи, ж.** Прядуща толсто. *Товстопрядуха возом везе, а тожкопрядуха під рукою несе.* Грин. II. 307.

Товсто́пійий, а, в. Съ большимъ животомъ, брюхатый. Шейк.

Товстува́тий, а, в. Толстоватий. Шейк.

Товсту́ля, лі, ж. Толстуха. *Ота товстуля як поклонилась, то аж присіла, ще й пережилась на один бік.* Левиц. Пов. 143.

Товсту́в, ня́, м. Корень растения *Nuphar luteum* Smith. ЗЮЗО. I. 129.

Товсту́ха, хи, ж.—**Товсту́ла 1.** *Мати товстуха, дочка красуха, а сит кучерявий.* Ном. № 299, № 301. 2) Раст. *Gentiana cruciata* L. Аян. 154. Ум. *Товсту́шка, товсту́щечка.*

Товсту́шка, ки, ж. 1) Ум. отъ товстуха. 2) Раст. а) *Bidens tripartita* L. Аян. 65. б) *Phelipaea gamosa* A. М. Аян. 249. в) *Plantago arenaria* W. К. Аян. 258. г) *Gentiana cruciata*. Мил. 35.

Товста́чий, а, в. Очень толстий, очень жирный. Шейк.

Товт, та, м. Купецъ. Шух. I. 85.

Товч, ці, ж. 1)—**Дертъ** изъ сѣмь разныхъ хлѣбныхъ зерель. *Свиля... зайжана така, наче де товч їла.* Драг. 81. *Завезти до млика товчи треба, бо нема чим свиней годувати.* НВолын. у. 2) Что-либо истолченное или растоптанное. *Вони ж тут торгуються, а той кимь одно задніми ногами топче яйця, що їх ціла куна в ряду під возом лежала,—та такої товчи паробив.* Кобел. у.

Товчѣние, ва, м. 1) Тумаць, ударъ. 2) Родъ кушавья.—**псіні**—изъ рыбы, преимущественно псуки: истолченное рыбье мясо съ мукой, солью, перцемъ, сваренное въ видѣ клецокъ.—**скорбани**—то же изъ мяса. Сил. 167. Марков. 163. Ум. *Товчѣничок.*

Товчєння, ня, с. Толчєніє.

Товчєнка, ки, ж. Кушанье изъ смѣшаныхъ и истолчєяныхъ бобовъ, фасоли, картофєля, съ прибавкой маку, перцу, сахару и лукв. Шух. I. 142.

Товчи, чў, чєш, гл. = **Товети.**

Товчій, чїа, м. Человѣкъ толкущій на ступї. Мїс. окр.

Товчїльниця, ці, ж. Работница, толкущая на ступї. *І до печї куховарочку наляя, а до ступи та товчїльницю.* Чуб. V. 34.

Товчїння, ня, с. 1) Толчєніє. 2) Вальняє (сугва). Змїєв. у.

Товчїя, чїї, ж. Сварядъ для толчєнія дубовой коры (у коженниговъ). Сумск. у.

Товчка, ки, ж. Толчен, ступа. Угор. Вх. Гн. 34.

Товчок, чкя, м. 1) Толкущій рынокъ. Шейк. 2) Ударъ, толчекъ.

Товша, щї, ж. Густой лѣсъ, дебри. *Товша самарьска.*

Товшати, щяю, еш, гл. 1) Толстѣть. Лебед. у. 2) Утолщаться.

Товщій, а, в. Сравни. ст. отъ товстїя.

Товщина, шї, ж. 1) Толщина. Харьк. г. 2) Очень толстїя. *Там височїня, товщина був покійний чумаки.* Харьк. г.

Товщїнь, нї, ж. Товщїня. *А морока його батьковї! купиць оце три деревинї на клюку: двї деревинї саме до мїри, а третя—така товщїль, і руками не сягнеши.* Васильк. у.

Тогдїй, нар. = **Тодї.** *Тогдїй забравсі жид та ѝ пішов.* Гв. I. 110.

Тодї, нар. и пр. = **Тодї** и пр. *Тодї і мусять тут оставься.* Котл. Ев. II. 28.

Тогдїшній, а, в. Тогдашній.

Тогїд, нар. = **Торїж.** Вх. Зв. 33. Гв. I. 81. *Дївчину сватав ѝ тогїд.* Млак. 47.

Тогдїний, а, в. = **Торїшній.** *Брат у тогдїнім роцї наїшов.* Гв. II. 176.

Тогб, 1) мѣст. Род. пад. отъ той, те. 2) сз. Потому, оттого. *Того ж жиуди і свики не їдять.* Драг. 4. *А чого стало тепло?...—Того, що весна настала.* Ком. II. 45.

Тогобїцький, а, в. = **Тогобїчний.** *Тогобїцькі люде вертались із цього боку на свої мїста.* КС. 1885. XI. 539.

Тогобїчний, в, в. = **Тогобїчній, а, в.**

Находящїйся или живущїй на другомъ берегу, по ту сторону рѣки.

Тогобочаньки, на, м. Живущїй яа той сторонѣ рѣки.

Тогобочанька, ки, ж. Жительница другого берега, живущая по ту сторону рѣки. Ум. **Тогобочаночка.**

Тогобочаньський, а, в. Съ той стороны рѣки. *Тогобочаньска жїнка.* Сосв. у.

Тогодї, нар. = **Тогдї** = **Тодї.** *Брат тогоди клав хату.* Гв. I. 81.

Тогбало, ла, м. Говорящїй часто того. **Тогбата, ваю, еш, гл.** Говорить часто того.

Тогблїтїй, а, в. Прошлого лѣта.

Тогочасїй, а, в. Относящїйся къ тому времени, того времени. *Схолостички тогочасня интелїгенція.* К. XII. 116

Тодї, нар. Тогда. *Як є на мєд, тодї пий пиво, а як є на пиво, тодї пий воду.* Ном.

Тодїшній, а, в. Тогдашній, съ того времени. *Це ще тодїшня молодїця, як я замїж їшла.* НВольв. у. *Як би тодїшній собака, то дивно б здож.* Ном. № 8651.

Тож, нар. Тоже, также. *Тож бо. Тото. Тож бо ѝ горе, що не до любви.* Мет. *Тож бо то ѝ є, Вь томъ то и дѣло.* *Тож пак!* Еще бы.

Той, та, тая, те, тєє, мѣст. Тогъ, та, то. *Хто дїтей не має, той горя не знає.* Ном. *Що хочте, те ѝ берїть у мене.* Рудч. Ск. II. 163. *У яру зараз і потїхшало, і вїтер не той.* О. 1861. V. 70. *Утвердив ти мою долю, мов ту гору серед моря.* К. Псал. 66. *Тодї взяв тую, що з нею шлюб брав.* Рудч. Ск. II. 50. *А в тїм. Впрочємъ. Як би знала матуся горенько тоеє, чи оддала б за генерала дитя єдинєє своє? Не оддала б.. А є тїм—не знаю, бв всякі матери бувають.* Шевч. 554.

Тойдї, нар. = **Тодї.** *Тойдї орли сизоперї наїтали.* Ад. I. 111.

Токан, на, м. = **Мамалига.** Вх. Зв. 70

Токарєнко, ка, м. Сынъ токаря.

Токарїє, ки, м. Ум. отъ токаръ.

Токарїха, хи, ж. Жена токаря.

Токарїчок, чкя, м. Ум. отъ токаръ

Токарїв, рева, ве. Принадлежащїй токарю.

Токарївна, ни, ж. Дочь токаря.

Токарїя, нї, ж. 1) Мастерская токаря. 2) Токарный станокъ. Части: підстава—

основаніє, два вертикальних столбика—стопки, соединенные сверху продолбленным влоєм посрединѣ огнемом, въ которое входитъ вертикальный заяць, передвигаемый въ отверстіи вдоль огнива; отъ заяца до стопа (лѣваго отъ работника) идетъ валокъ, между однимъ концемъ котораго и заяцемъ устанавливается обтачиваемый кусокъ дерева; валокъ приводится во вращательное движеніе ремінемъ—ремезь, нижній конецъ котораго пригнѣленъ къ столу—подножкѣ, а верхній къ перекладнѣ отдѣльно стоящаго столпа, называемой жѣрдна; въ лѣвый отъ работника столбъ вдолблена толстая дочечка рѣшціце, отъ которой до заяца идетъ кривуля, — на послѣднюю опирается лѣвая рука работника. Части подножки, пригнѣванной къ основанію: поста — на него ступаетъ нога, онъ вдѣляетъ въ воротило, а послѣднее концами входитъ въ двѣ жабки. Сидѣлье токаря—сидѣць. Шух. I. 305, 306. 3) Ставокъ для обточки колесныхъ ступиць. Сумск. у.

Токарство, ва, с. Токарное ремесло. Шух. I. 34.

Токарський, а, е. Токарный.

Токарь, ря, м. Токарь. Шух. I. 318. *Токарь-токарочку виточи тарілочку.* Грин. Ш. 520. Ум. Токаря, токарчон. Шух. I. 304.

Токарувати, ряю, еш, гл. Заниматься токарствомъ.

Токма, нѣ, ж. 1) Окончаніе, рѣшеніе, условіе, соглашеніе. *Коб буда яка токма, чи то я, чи він буде за соцького.* НВолын. у. *Уже токму зробили.* Каменец. у. *Зроби вже яку токму з чоловіком.* НВолын. у. *Чи уже є у їх яка токма, чи ї досі нема?* НВолын. у.

Токма, нар. 1) Тѣмъ болѣе. *Підійте, а ще токма такому лобочу товарищу послужити.* Федьк. Пов. 23. 2) —не. *Уж не.... Більше ти на мене токма за се не будеш гніватися.* Федьк. Пов. 19. 3) Мінятися токма. Мѣняться вещь на вещь безъ придачи. НВолын. у. *Та хоч би ж мнялося токма, а то безремінно потребує з тебе й додачі.* Кобел. у.

Токмачити, чу, чеш, гл. =Товкмачити.

Токмачка, ки, ж. У сапожниковъ: инструментъ для приглаживанья каблукъ. Сумск. у.

Токміти, млю, мѣш, гл. 1) Придѣляться, занимать. Шейк. 2) Распредѣлять,

группировать. Шейк. *Токмити волюки на три плуженьки.* Гол. II. 4.

Токмітися, млюся, мѣшося, гл. Условливаться, соглашаться, договариваться. Вх. Зн. 70.

Токмій, і, ё. Относящійся къ току. *Токмій ворота.* Рк. Левцв.

Токотати, чү, чеш, гл. Тикать; быстро стучать. *А герце так і токоче.... чус, чусе лихо.* Мар. Пов. I. 167.

Токотіти, чү, тѣш, гл. =Токотати. **Толань**, ві, ж. Раст. *Berteroa incana* Des. ЗЮЗО. I. 114.

Толба, би, ж. Кону́х до толби. Тудупъ съ една замѣтнымъ перехватомъ, въ тѣлѣ, но безъ складокъ. КС. 1893. V. 279.

Толє, ку, м. =Товк. *На лихо Бог дасть толк.* Ном.

Толкуванія, ня, с. =Товкуванія. **Толкувати**, кую, еш, гл. =Товкувати. *Толкуй бала, вона плати ткала.* Ном. № 2540.

Толкуватися, куюся, ешся, гл. =Товкуватися. *Толкуйся, як Головка в погребі.* Ном № 12960.

Тбло, ла, с. Родъ игры. Чуб. Ш. 95.

Тблоб, ба, м. =Кадіб. Вх. Зн. 70.

Толовірство, ва, с. Промыселъ солонія рыбы не самими рыболовами, а людьми, закупишими ее у рыболововъ. Пов. 98. См. Таловірна.

Толок, ва, м. 1) =Толє =Товк. *Треба брехні толок дати.* Пом. № 6862. *Ну, та той же старий чоловік, — тому бже на толок молодого наставляти.* Кобел. у. *Випасти, спісти на тблом Придти на умъ въ голову.* Драг. 183. *Шось як загуде, як зашумить поуз хату, а тому хлопчиків і випало на толок вийти подивитися.* Драг. 79. *Йому не спаде на толок.* Харьк. г. 2) Брусъ, которымъ утрамбовываютъ землю для тока. Лебед. у. Міус. окр.

Толбѣк, ки, ж. 1) Работа компаніей на за плату, а за угощеніе Чуб. VII: 377. Шух. I. 89. *Піп збіра толоку. Толокою писареві хату обмозали.* Канев. у. *Толокою сінце впорали.* Г. Барв. 132. *Не сам один: толокою йому помагали.* Шенч. 2) Поле, находящееся надъ паромъ и служащее вынасомъ для скота; выгонъ. *Чередь зернука з толоки на шлях.* Левци. I. 1. *Ой на тім боці да на толоці, там цигани стояли* ЗЮОР. II. 255. *Запріі шість пар волів у залізний плуг і оре*

толоку на пшеницю. Грив. II. 151. 3) мя. голби. Общественные зѣса Шух: I. 73.

Толокувати, кую, еш, гл. 1) землѣ: быть под паромъ. *Два рази ореться, а третій толокою.* Лебед у. 2) Работать толокою. Г. Барв. 146.

Толочання, ва, м. Работающий въ числѣ другихъ толокою. Чуб. VII. 377.

Толочення, ня, с. Вытаптываніе поствовъ, травы.

Толочити, чу, чш, гл. Вытаптывать поствы, траву. *Щуцу, босий! не толоч проса.* Ном. № 11233. *Паси, паси, холи хоч, тільки трави не толоч.* Грив. III. 167.

Толочний, а, е. 1) Находящийся под толокою. *Толошне поле.* Лебед у. 2) Обращенный къ толокѣ, выходящий не на улицу, а въ противоположную сторону. *За толошними ворітьми.* Сим. 207.

Толуб, ба, м = Тулуб. Ум. Толубецъ. Грив. III. 93.

Томити, млю, миш, гл. Томить. *Чому не лежиш, нащо ноги томиш?* Драг. 3. *Ручок своѣх не помитиши.* Мил. 148. *Побий моѣх лизих, що душу мою томлять.* К. Псал. 318. *Своє серденько томлю.* Грив. III. 394.

Томитися, млюся, мишся, гл. Томиться, утомляться. *Томились, жєждали, із голоду вмирали.* К. Псал. 248.

Томлений, а, е. Утомленный. *Там томлені знаходять опочивок.* К. Іов. 8.

Тонити, вю, вш, гл. Дѣлать тонкимъ, тонко рѣзать. *Не тони, не мали: на цілій бохсєць завали, бо ти видиш мою мужду, що я ззіи.* Шейк.

Тонісія, я, е = Тонісінький. Вх. Іем. 474.

Тонісінький, а, е. Олень, чрезвычайно тонкій. *Тонісінькі рожеві зависи.* Левци. I. 296.

Тонісінько, нар. Олень, чрезвычайно тонко.

Тонісічкий, а, е = Тонісінький. Шейк.

Тонісічко, нар. = Тонісінько. Шейк.

Тонічкий, а, е = Тоненький. Гол. II. 219.

Тонічко, нар. = Тоненько. Шейк.

Тонкий, і, б. Тонкій. *Тонкий дубок. Тонка сорочка. Тонкий чоловік. Тонкий голос. Хто ж викохав тонку гнучку (тополю) в степу погибати?* Шевч. Ум. Тоненький, тонесенький, тонічкий. Гол. II. 219.

Сіла, пала в манічки в садочку на тоненькому бересточку. Мет. 257.

Тонко, нар. Тонко. *Де тонко, там і рветься.* Ном. № 2139. Ум. Тоненько, тонесенько, тонічко. Шейк. *Та пряди кужель тонесенько.* Чуб. V. 917.

Тонконіг, нога, м. 1) Имѣющий тонкія ноги. Шейк. 2) Названіе растеній: а) *Festuca ovina* L. ЗЮЗО. I. 123. б) *Koelleria cristata* Pers. Анн. 183. в) *Poa trivialis* L. Авн. 261.

Тонконіжка, кв, ж. Раст. *Festuca ovina* L. См. Тонконіг.

Тонкорогий, а, е. Тонкорогій, съ тонкими рогами. Рудч. Чн. 255.

Тонкосліака, кв, об. Плакса, человекъ, котораго легко довести до слезъ. Шейк. Ном. № 2370.

Тонкотѣ, ті, ж. Тонина. Константиногр. у.

Тонкошкурый, а, е. Товкокожий.

Тонута, ну, неш, гл. Товуть. *Що в воді не тоне, а в землі не гниє?* Ном. № 306, стр. 299.

Тонучий, а, е. Утонающий. *Тонучий і брштан хотиться.* Ном. № 9784.

Тончати, чу, чш, гл. Утовчать. Шейк.

Тоншати, шаю, еш, гл. Становиться товше.

Тоня, ні, ж. 1) Тоня, мѣсто гдѣ ловятъ рыбу. Браув. 43. 2) Мѣсто, гдѣ тонуть, небезопасное мѣсто. Шейк.

Тоні, пі, ж. = Туна. *Де коза тополю, там жити копою.* Чуб. III. 268.

Топѣлець, льця, м. 1) Утопавникъ. Вх. Уг. 271. 2) Водяной бѣсъ, затаскивающий людей въ воду съ цѣлью ихъ утопить. Вх. Уг. 271.

Топіло, ле, с. Мѣсто, куда стекаетъ весенняя вода и гдѣ она застаивается. *На топілі нічого не росте.* Кубав.

Топіти, плю, пиш, гл. 1) Топить, топтать. *Веди мене, моя мати, та де вода холоднша, топи мене, моя мати, а що я найкраціша.* Мет. 263. 2) Топить (печь). *Чужу лату топить — свої очі сліпати.* Шейк. 3) Плавить, растапливать, вытапливать. *З вос' деруть ремінь, а з їх бувало й лій топили.* Топити смло. Выдѣлывать стекло. Шух. I. 18. 4) — мелемо. Топять молоко.

Топітися, плься, пишся, гл. 1) Топиться. *Не топись, козаче, марно душу згубиш.* Нп. 2) Расплавляться, растапли-

ваться, оплывать, таять. *Свічка топиться.* Шейк.

Топіль, пелі, ж. Водоворотъ. *Розглянув, де найбільша топіль, вир і кинув, відвернувшись, в глибокі борилку.* Гн. II. 25.

Топілька, ея, ж. Раст. *Arenaria Serpyllifolia.* Шейк. Вх. Пч. I. 8.

Топільник, ея, м. Истопникъ. Харьк. г.

Топільниця, ці, ж. Истопница. Ум. Топільничка. *Я б до печі пухозарочку наляв, а до груби та топільничку.* Харьк. у.

Топівня, ки, ж. Тонка печи. Сям. 183.

Топір, порá, м. Родъ тонора съ длинной рукояткой. Ум. **Топорéць**, топірчик. *А топірі наробили із самої сталі,— пішов Штолюк із Мироной та воює нами.* Гол. III. 59.

Топірвá, ві, ж. Часть плуга: доска для помъщения тонора. Чуб. VII. 399.

Топірчик, ка, м. 1) Ум. отъ топір. 2) мн. Раст. а) *Viola tricolor.* Шух. I. 22. б) *Viola declinata.* Шух. I. 21.

Топіч, поту, м. Топотъ? рысь? *Ми поїхали за ним у догонь, догнали його під дубом: спав. Ми їхали добрим топотом,— не чув він, так дуже спав.* Новомоск. у.

Топка, ки, ж. Небольшая форма для набиванія въ нее соли. Шейк.

Топкати, каю, еш, гл. Топтать. *Не буде більше ряту топкати.* Ном. № 8228.

Топкаться, каюся, ешся, гл. Топтаться. *Земля м'яка, бо нікто на ві не топкається.* Борз. у.

Топкуватий, а, е. Нѣсколько топкій. *Топкуватий сніг.* Павлогр. у.

Топленія, ни, ж. Расплавленные вещества. Шейк. Ум. Топленіяна.

Топливо, ва, с. Топливо. Левиц. I. 73. *Топлива нікому привезти.* Г. Барв. 517.

Топля, лі, ж. Топление (молока). *Зсілось ваше молоко на топлі.*

Топляник, ка, м. Утопленникъ. *Оце ж і я на своєму віку бачила топляника.* Пирят. у.

Топнути, ну, неш, гл. Топнуть.

Топбленька, ки, ж. Ум. отъ тополя **Тополіяна**, ни, ж. 1) Одинъ тополь. 2) Древесина тополя. Шейк. 3) Коф-какой тополь. Шейк. Ум. Тополінка, тополінонька, тополіночна.

Тополька, ки, ж. Ум. отъ тополя.

Топбля, лі, ж. 1) Тополь, *Populus.* Ой

там в полі дві тополі, третя зелененька. Гол. 2) **Водити топлію.** Родъ хоровада: особымъ образомъ украшенную дѣвшку, представляющую тополию, водять подружки по селу и полю съ соотвѣтствующей пѣней. КС. 1889. IX. 631 Ум. **Топбляна**, топленьна.

Топорéць, рцá, м. 1) Ум. отъ топір. 2) Топорикъ, родъ трости съ топорикомъ (металлическимъ вли деревянному) вѣсто набадашняка. Шух. I. 289, 128, 129 Гол. Од. 70.

Топоріще, ща, с. 1) Рукоятка тонора, топориче. Шух. I. 173, 176. *Як утопає, сокиру даєає: а як порятують, і топоріща жалує.* Ном. 2) Въ топорці і мелефі—самая палка. Шух. I. 289, 273, 274.

Топтанія, ви, ж. Хождение взадь и впередъ, бѣготня. Шейк.

Топтанія, ня, с. Топтаніе.

Топтати, пчú, чеш, гл. 1) Топтать. *Гбді тобі мишея топтати!*—говорять тому, кто безъ необходимости топчется, ходитъ туда и сюда въ комваті Грин. I. 233.

2) Шопирать. *Топтати закон.* Стор. Иногда въ торжественномъ стилѣ вѣсто топчú, топчуть и пр.—топтаю, топтають и пр. *Все тепер правду ногами топтають.* КС. 1883. VIII. 769. 3) Утантывать;—дорбгу, стѣнжу. Часто ходитъ, ухаживать. *Чи я тобі не казала, кучерявий хлопче, що до мене кращій 'д тебе доріженку топче.* Нп. 4) Стантывать (обувь). 5) Оплодотворять (о птицѣ). Шух. I. 238. *Коут топче хури.* Вх. Зя. 70.

Топтати, пчúся, чешся, гл. 1) Топлаться на одномъ мѣстѣ. Шейк. 2) Рвать-ся, изнашиваться (объ обуви).

Топтуватий, а, е. Плотно набитый, ватоптанный. *Великий дуб, та дупловатий, а малий, та топтуватий.*

Топу-топу, меж. = *Тупу-тупу.*

Топуз, ва, м. Родъ мѣдлаго ножа, четверти въ три длиной, для пошения за поясомъ—одинъ изъ воевсковыхъ кнѣнод'овъ въ задувайской Сѣчи. КС. 1883. IV. 730.

Топцюванія, ня, с. 1) Топтаніе. Шейк. 2) Ухаживаніе. Шейк.

Топцювати, цюю, еш, гл. 1) Часто топтать. 2)—ноло нбо. Ухаживать за кѣмъ.

Топцюватися, цююся, ешся, гл. Топтаться. *Передні вже були біля вікна.... задні топцювалися коло хвіртки.* Мир. Пов. I. 146.

Топчáк, кá, м. Мельница съ коновымъ или воловьимъ приводомъ.

Топчаківий, а, е. Относящийся къ топчану.

Топчало, м, с. Чанъ, въ которомъ топчуть виноградъ. Шейк.

Топчѣтиса, чѣся, чешся, гл. Топчаться, суетиться. *Роздіся і давай бродити по потічку, шукати забулі: топчівся, топчівся—не найде.* Драг. 191.

Топчій, чій, м.—Топчак. Борз. у.
Тор, ру, м. Слѣдъ, колея. Вх. Уг. 271. Шейк.

Торавець, вця, м. Паршивецъ. Угор.
Торавній, а, е. Паршивый. Угор.

Торба, бн, ж. 1) Мѣшокъ, котомка, сумма. *Налаякав мѣх, то й торби страшно.* Посл. *Заберу дітей у торбу, піду у мандрику.* Макс. *Торба мені жінка, кий у мене братом.* Шейк. *Пісана торба.* Мѣшокъ изъ разноцвѣтныхъ кусочковъ сшитый. *Носиться, як циган з писаною торбою.* Шейк. 2) Шміранá торба. Шуточно: желудокъ. *Куди хлѣб діє?—Сховає у шмірану торбу.* Шейк. 3) О женщинѣ: распутная. Шух. I. 34. Ум. Тóрбоньна, тóрбонча, торбешка.

Торбака, ки, ж. Ум. отъ торба. НВольн. у.

Торбáя, на, м. Торбанъ, музыкальный инструментъ. КС. 1892. III. 381. *Козак грає на торбані, за ним дієки, коби лані.* Гол. III. 57.

Торбаніста, ти, м. Играющий на торбанѣ. Шейк.

Торбаністий, того, м.—Торбаніста.

Торбей, бей, м. Нищій. Шух. I. 49.

Торбешка, ки, ж. Ум. отъ торба.

Торбіна, ни, ж.—Торба I. *Хоч іду в гостину, то беру хлѣб в торбинку.* Шейк.

Ум. Торбінна, торбіноньна, торбіночна.

Торбинківий, а, е. Относящийся къ торбинѣ. Шейк.

Торбінонька, торбіночка, ки, ж. Ум. отъ торба.

Торбинуватий, а, е. Мѣшкообразный. *Торбинуватий гороз.* Черк. у.

Торбовѣша, ші, ж. Носящій торбу.

Торбонька, ки, ж. Ум. отъ торба.

Торботрас, са, м. Нищій, оборванецъ. Шейк.

Торботрасів, сова, ве. Принадлежащій торботрасу. Шейк.

Торбочка, ки, ж. Ум. отъ торба.

Торг, гу, м. 1) Торгъ, договоръ о куплѣ и продажѣ. *В торгу нема гніву.* Шейк. 2) Площадъ для торговли, рынокъ, базаръ.

Не рада коза на торг, та ведуть. Посл. *Я на торгу було, торгом торгувала.* Грин. III. 417. *Він, вона до сьогб торгу й пішки.* Овъ, ова очень рады этому. Ком. II. 68. Ум. Торжóm. Мет. 205.

Торгання, ня, с. Дерганіе. Шейк.

Торгати, гаю, еш, гл. Дергать. Шейк. *Вітер віконниці торгає на негоду.* Харьк.

Торгіва, лі, ж. Торговля. Харьк. у.

Торгнути, ну, неш, гл. Дернуть. Шейк.

Торгобий, а, е. Торговый.

Торговица, ці, ж. 1) Мѣсто, гдѣ происходитъ торговля скотомъ. *На торговиці, де коней та волів продають.* О. 1861.

УІ. 76. *На торговиці не було його биків.* Камеvec. у. 2) Торговля, базаръ.

Нинька щось мала торговиця була. Камеvec. у. *Нема торговиці без жидівської головиці.* Шейк.

Торгуванія, ня, с. Торгованіе. Ум. Торгуванячю.

Торгувати, гую, еш, гл. Торговать. Торгувати ліхом. Бѣдствовать, жить въ нуждѣ. Шейк.

Торгуватиса, гуюся, ешся, гл. Торговаться.

Торгун, ну, м. Раст. Ptarmica cartilaginea DC. Авг. 277.

Торжѣтиса, жѣся, жѣшся, гл. Торговаться. *А хто ж торжівся за корову?* Лебед. у.

Торжѣ, жѣу, м. Ум. отъ торг.

Торвати, ваю, еш, гл.—Торсати. Миргор. у. Слов. Д. Эваря.

Торити, рію, ріш, гл.—Торувати. Шейк.

Торік, нар. Въ прошломъ году. *Виглядала козаченька молодого, що торік покинув.* Шевч. 27.

Торішній, я, е. Прошлогодній. *Так рад, як торішньому снігові.*

Торішніак, ка, м. Родившийся въ прошломъ году. Бичби торішній. Быкъ на второмъ году. Зміев. у.

Торкати, каю, еш, сов. и. торкнѣти, нѣу, нѣш, гл. 1) Трогать, тровуть, задѣвать, задѣть, толкать, толкнуть. *Торжи його, нехай не дримає.* Не гавкайте, собаченки, и вас не торкаю. Грин. III. 284.

Хто торка, тому відчиняють. Шейк.

2) Попивать, выпить. *Торкаючи потроху гарну варенуху, кожний розказував про своє перше життя.* Стор. М. Пр. 154.

3) Торкаі! Торгаі! (Приказаніе кучеру). Сим. 57. *Сів на бричку: „Торкаі!“ І тільки закурилося.* Св. I. 169.

Торохті́вни, *ня*, *с*. Стучаніє, громихавіє.

Торохті́ти, *чу́*, *тиш*, *гл.* 1) Постукивать, стучать, громихати, греміть. *Не тупочуть коки, не торохтять коляси.* МВ. (О. 1862. Ш. 46). *Торохтів бубон.* Стор. М. Пр. 126. *Чую, щось торохтить у вікно. Доц по залізу торохтить.* 2) Болгати. *Торохтит, як вітряк.* Ном. № 12896. *За те розумний чоловік. Живе тиже-сенко весь вік, не торохтить і не гукає.* Гліб.

Торбачення, *ня*, *с*. 1) Обшивавіє бахромою. 2) Болтовни.

Торбачиш, *чиш*, *жс.* видобний обряд, состоящий въ томъ, что дѣвцѣмъ пришивають торочки до рушника. Шейк.

Торочі́ти, *чу*, *чиш*, *гл.* Обшивать бахромою. *В сусідонки я була, рушнички торочила.* Грин. Ш. 197.

Торочіти, *чу*, *чиш*, *гл.* Говорить одно и то-же, твердить, говорить вздоръ. *Я то-бі сто разів торочила.* Г. Барв. 506. *Дурний дурне й торочить.* Ном. № 6165.

Торсати, *саю*, *еш*, *гл.* Трясти, дивгати, толпати, дергати. *Не торсай столом, бо я на йому пишу.* Сквир. у. *Взяла ту прислужницю та і пнула.* *Баба то і огляділа: „Що це ти її торсави?“* Чуб. II. 31.

Торсовати, *вү*, *вѣш*, *гл.* Сильно толквуть, дивнууть. *Чоловік торсовув плечима Дувиди.* Левци. Нов. 179. *Як торсове мене в спини.* Левци. ПНО. I 282.

Торувати, *рүю*, *аш*, *гл.* Утаптывать, пролагати дорогу. Шейк.

Торч, *чі*, *жс.* Родъ огорожи: палки изъ хвороста, укрѣпленныя вертикально. *Обгородив торчу.* Черк. у.

Торчи́на, *ш*, *жс.* Одна палка изъ торчі. Черк. у.

Торчовія, *а*, *б*. Сдѣланный изъ торчі. *Одна торчова стіна у клуні, а друга з дощок.* Черк. у.

Торчок, *чкб*, *м*. Раст. *Helvella esculenta* Pers. Авн. 164.

Тосі, *тося*, *меж.* для выраженія плесканья въ ладоши (дѣтск.). О. 1862. IX. 119. *Давно тобі тосі плескали?* Неужели ты себя считаешь взрослым? Шейк.

Тоскано, *нар* Тоскливо, груство. *Не хиллясь, сосно, бо і так мені тоскою.* Гол. I. 192.

Тосяти, *збан*, *еш*, *гл.* Бить въ ладоши, плескати, забавлять ребенка. Шейк.

Тот, *тотá*, *тотé*, *тотó*, *мьст.* Тотъ, та,

то. *А тоті воли я купиш у пана.* Камевец. у. *Крутиться топа фицька.* Шейк. *Ні за сесе, ні за томо.* Фр. Пр. 6. *Вона томо почувла.* Грин. Ш. 346.

Тотам, *нар.* Вотъ тамъ. *Ой не видко Коломні, лишень видко сіки, тотам-мого миленького кучері посіли.* Гол. II. 302.

Тоток-тоток! *меж.* выражающее вѣтъ пѣтуха. *А півник каже: томок-томок, не велик копок.* Рудч. Ск. II. 4.

Точеній, *а*, *в*. Точевый, токарской работы. *Точеній тарелі.* Гол. II. 632.

Точѣння, *ня*, *с*. Точеніє на токарномъ стангѣ.

Точило, *ла*, *с*. Точило, точильный камень. Ном. № 12795. *Наляга, мов коваль на точило.* Ум. Точильце.

Точі́ти, *чу́*, *чиш*, *гл.* 1) Точить на токарномъ стангѣ. Шейк. (Токарь) *точить таріля.* Грин. Ш. 520. 2) Остричь на точилѣ, точить. *Точив ножиці, а все тупі.* Шейк. 3) Цѣдити, лить, проливать.

Лішов у другу темну хату точити горілку з барилляма. Левци. I. 144. *Кров як воду точить* Шевч. 4)—зѣрно. Очищать зерновой хлѣбъ на грохотѣ. *Пшеницю точив.* Екватеривоєд. г. 5) Рыть, взрывать.

Се той звірок, що норі точить. Сквир. у. *Шнуровані бітки землицю точат* (як тавцю). А.Д. I. 43. 6) Гризть. *Мици точать пиною.* Шейк. *Шашиль точить дерево.* *Лисичка дірку в санях точить.* Чуб. II. 119. 7) Катить. *Скаже мені робити—під гору камінь точити: поточу я камінь на місто.* Гол. 8)—вїяну. Вести войну. *Войну з ляхами точив.* О. 1862.

II. 57. 9)—брехню. *Врать. І почнеш їм точити таке, чого зовсім не поводилось на світі.* О. 1862. V. 29. *Точить брехню цілий день.* 10)—бляндраси, теревні, ліси.

Болгати вздоръ. Бляндраси точить дівці. Греб. 393. *Точить бляндраси моїм дочкам.* Левци. I. 143.

Точі́тися, *чүся*, *чанся*, *гл.* 1) Точиться на токарномъ стангѣ. 2) Точиться, остриться. 3) Цѣдиться, литься, точь. *Чия кров і досі точиться?* Стор. М. Пр. 92.

4) О зервомаж хлѣбѣ: очищаться на грохотѣ. *Із пшениці, що точилась у решетах, лилась, поки чистая як сонце й світла стамовилась.* Мкр. Н. 33. 5) Катиться. *Точились вози з гори.* Гол. 6) Ідти шатавсь, покачиваться, складываться на одну сторону. *Голоса йому (півному) закрупились, то він так і точиться.* Кн. II. 257. *Він собі такий чоловік,—куди*

што пхне, туди й точиться. Харьк. г. 7) О времени, дѣйстви: дяться, тянуться, продолжаться. Гульба точилась до самого світу. МВ. (О. 1862. III. 49). А тим часом розмова точиться та точиться. МВ. (КЗ. 1902. X. 145).

Точій, чі́д, м. Рабочій, очищаюцій зерно на грохотѣ. *Я був тоді точій на тим току, пикицю точив.* Екатеринос. г.

Точка, кв, ж. Зоол. Полѣвка, *Hypodanys*. Вх. Лем. 374.

Точний, а, е. Точный.

Точнісінько, нар. Точь ять точь. *Пороблю було кіскою колеса млинові і п'ятірні, точнісінько як у млині.* Левци. I. 102.

Точно, нар. Точно.

Точок, чка́, м. 1) Ум. отъ тін. Дуги точок. См. Тічок. Грин. II. 350 2) Толкучка, толкучій рынокъ. *Плутаються, як на точку міщанки.* Левци. Пов. 143. 3) У косарей: выдолбленная изъ дерева посудина, привязываемая къ поясу; въ нее наливають воды и кладуть брусокъ для точенія косы. Вх. Зн. 31. См. Кушка I.

Тошно, нар. Тошно, тяжело, тугостно. *І добре мені, і тошно мені, аж прихлюся-я до вишні.* Левци. I. 48. *Да не хилися, сосно, бо й так мені тошно.* Мет. 248.

Тб-що: См. То.

Тбл, то́ї, ж. Раст. а) *Aconitum Napellus* L. ЗЮЗО. I. 109. *Aconitum variegatum*. Лв. 96. б)—польова́. *Geranium sanguineum*. Анн. 156. в)—лісна́. *Lysimachia vulgaris*. Лв. 100. *У городі зілле-зілле, за городом тоя, проси, любко, щире Бга, щобсь була моя.* Гол. Тою, *одолян і бідрич над Прутом вважають за помічні від моря.* Ном.

Тпру! меж. Тпру, приказъ лошади остановиться.

Тпру́кати, каю, еш, сов. в. тпру́кати, ну, неш, гл. Говорять, сказать лошади тпру. *Грицько... тпрука на все поле.* Мир. ХРВ. 42. Грин. II. 120.

Тра, нар. = Треба. *Не тра стару клопотати, стара знає кому дати.* Ном. № 2771. *Чи эле, чи добре, — тра привикати.* Грин. III. 397.

Трава́, ві́я, ж. Трава. *На ледачій землі і трава не росте.* Ном. Ум. Травна, травонька, травочка, травця, травичка, травиченька. *Щоби сіно не зчорніло і в полі травиця.* Чуб. V. 14.

Травень, вия, м. Мѣсяць май.

Траві́на, ви́я, ж. Стебель травы, травняк. Левци. Пов. 357. Ум. Травична.

Траві́на, ві́я, ж. соб. Травы. *Ой заросла топа стежка лизом, травинкою, де-м ходила, говорила, серденько, з тобою.* Гол. II. 350.

Траві́ти, влі́в, ви́ш, гл. 1) Варить, переварить (пищу). 2) Трагить, терять. *У козака так не жити, день за днем на тїм травити, щоб співати, танцювати, дічатонька ціловати.* Гол. III. 57.

Траві́ця, ці́, траві́чеська, траві́чка, ки́, ж. Ум. отъ трава.

Травка, ки́, ж. Ум. отъ трава.

Травневі́й, а, е. Майскій.

Травні́й, а́, ё́. 1) Удобоаримий, сѣдобный. Левч. 167. 2) Питательный. *Це хліб добрий, травний, не то що торішній, що не знають, що й їв.* Кременч. у.

Травні́к, ка́, м. Мѣсто поросшее травой. *Стану з тобов до слобоньку на травнику-билуку.* Гол. IV. 167.

Травні́к, ку́, м. Настройка на разныхъ травахъ. Ум. Травнячок.

Травно́дний, а, е. Травоядный. Шейк.

Травно́цька, травочка, ки́, ж. Ум. отъ трава.

Траву́р, ра, м. Трауръ. *Не йди в черниці: я тобі весь замок окрию травуrom, як домовину.* К. Бай. 18.

Трав'яне́ць, виді́в, м. Раст. *Carthusianorum* L. I. ЗЮЗО. I. 121.

Трав'я́ний, а́, ё́. Травяной. *Під ногами стелеться зелений трав'яний поліст.* Левци. I. 204. *Трав'яні пахоці.* Г. Барв. 146. *Жаба трав'яна.* *Rana esculenta.* Шейк. **Трав'я́ний кнбни́.** Полево́й кузнечикъ. Мир. ХРВ. 4.

Трав'я́ник, ка́, м. 1) Раст. *Nemercallus graminea* Andr. Шейк. Анн. 115. 2) Рыба бычокъ, *Gobius orphiocephalus* Raf.

Трав'я́нка, кя́, ж. 1) Раст. а) *Stellaria Holostea* L. Анн. 343. б) *Tragopogon floccosus* N. A. K. Анн. 356. *Шлепа вінок з ромену, еокирок, трав'янок.* Мир. ХРВ. 60. 2) Проститутка. Шейк.

Трав'янозе́лений, а, е. Имѣющій цвѣтъ, похожий на зелень травн. Шейк. Вх. Пч. II. 17.

Тра́й, траю́, м. Судьба, успѣхъ, удача, счастье. *Аби їм Бог дав хліба і соли, трай добрий і вік довгий.* ЗЮЗО. II. 484.

Тракти́рник, ка́, м. = Трактирник. Гв. II. 141.

Трактир'ячка, *ж.*, *ж.* Трактирщица, жєва трактирщица. Гв. II. 141.

Трактир'я, *ні*, *ж.* = Трахтир. Гв. II. 141.

Трактір'я, *ві*, *ж.* = Трахтир'я Драг. 257.

Тракуваннн, *ж.* с. Угощеніє. Шейк.
Тракувати, *тїю*, *еш*, *гл.* Угощать. *Свати того не чує, охочо трактує.* Лукаш. 133. *Череваниха їх (гостей) тракувала.* К. ЧР. 178.

Тра-ла-ла! *меж.* для вираженія радости. *Тра-ла-ла, тра-ла ла, на базарі була.* Шевч. *„Гуляй душа! Тра-ла-ла!“ на вєсь шижж зухає.* Г. Арт. (О. 1861. Ш. 103).

Трандафил, *лі*, *трандафюра*, *рн*, *ж.* Роза, *Rosa centifolia* L. ЗЮЗО. I. 134. *Трандафил там цвіла, хороцца, повна, лобь подивиться. Свнж під неї тиць і кинулась назад... трандафил поколола пику.* Гзіб. (1895). 157.

Трандахил, *лу*, *м.* Раст. Сирєвь, *Syringa vulgaris* L. Авн. 346.

Трандахіловий, *а*, *є* Сирєневий. Шейк.

Трапаш, *ша*, *м.* Зимняя дорога, утопавая овцями. Шух. I. 81.

Трапєза, *ан*, *ж.* 1) Стіль, кушавьє. *Та трапєза була вже багато скудніша.* Левиц. I. 394. 2) Въ монастыряхъ: столовая. *Йди в трапєзу.* Шейк.

Трапєзувати, *зую*, *еш*, *гл.* Ъсть, обѣдять. *Почали трапєзувать удєвж.* Мвж. 149. *Трапєзуйте, людє добрі.* Левиц. Нов. 340.

Траплати, *лїю*, *еш*, *сов. в.* **траплати**, *плат*, *пнш*, *гл.* Понадати, попасть. О. 1862. V. 106. *Трапила й коса на камінь.* Федьк.

Траплатися, *лїюся*, *єшся*, *сов. в.* **траплатися**, *платися*, *пншся*, *гл.* Случатися, случитися. Левиц. I. 295. *Трапляється і десять батьків на гобу, а мати одна на роду.* Мїс. окр. *Наталиці траплялись женихи.* Котг. Нп. 350. *Трапилось лихо.* *Трапляється, часом тихенько заплаче.* Шевч.

Трапоб, *м.* Тільки въ вираженіи: на трапкѣ. Гдѣ случитися, де трапиться. *На трапкѣ шукай.* Єлисаветр. у. *Де нїж? — На трапкѣ.* Ном. № 12749. Мвж. 167.

Трапок, *пкв*, *м.* Садѣ, тропи, дорога. *Взяти трапок.* Харьк. г.

Трапунок, *нку*, *м.* Случай. Свнвр. у. **Тра-ра-ра!** *меж.* Припѣвъ. Грив. Ш. 461.

Тра-ра-ри! *меж.* Припѣвъ. *Гей летіли-*

журавлі то великі, то малі. сіли собі край рілі засївали: тра-ра-ри! ЗЮЗО. II. 529.

Трата, *тн*, *ж.* Утрата; убытокъ, потеря. *Чи зиск, чи трата — една заплама.* Ном. № 10525.

Тра-та-та! *меж.* для вираженія барабанного бою. Шейк.

Тратити, *чу*, *тиш*, *гл.* 1) Расходовать, проживать, тратить. *Сам бачу, що худобу трачу.* Шейк. *Що тобі у руки не дай, усе тратиш.* Канєв. у. 2) Терять, губить. *А я плачу, літа свої марно трачу.* Чуб. V. 1. *Служба вільность тратить.* Ном. 3) Казнить, лишать жизни. Гв. I. 57. *Вдовин синокнха тратити гадають.* Гол. *Була дівка така. І вона мала четверо дітей... ті діти тратила.* Гв. II. 127.

Тратитися, *чуса*, *тишо*, *гл.* Тратиться.

Тратувати, *тїю*, *еш*, *гл.* Поргати, топтати. *Тратує озимнику худоба, бо земля мокра.* Каменец. у.

Трафити, *ся*. См. **Трафлати**, *ся*. **Трафлати**, *лїю*, *еш*, *сов. в.* **трафити**, *флю*, *фнш*, *гл.* = **Трапляти**, **трапнати**. *Трафила коса на камінь.* Шейк.

Трафлітися, *лїюся*, *єшся*, *сов. в.* **трафлітися**, *флюся*, *фншся*, *гл.* = **Траплятися**, **трапнтися**. *От знай, дівчє, як сказати, як ся трафити постояти.* Лукаш. 119.

Трафній, *а*, *б*. Негодный для употребленія євреямъ, нечистый. *Трафнє м'ясо.* Шейк.

Трахати, *хаю*, *еш*, *гл.* Стучать. *Це ви, пане, трахали в стїнку? Нї, не я. — А я думала, що ви та й прибігла.* Червинг. у. Слов. Д. Эварв.

Трахити, *—ся*, *хвдїти*, *—ся*, *хввш*, *—ся*, *гл.* = **Трафити**, *ся* = **Трапнати**, *ся*. *Трахив го в седно.* Ном. № 1782.

Трахт, *ту*, *м.* Трахть, большая дорога. Гв. II. 192. *І на трахт теплицький справив сина.* Мкр. Н. 39. Ум. **Трахтѣчок**. *Постав шинюк на трахтѣчку — шинкувати буду.* Чуб. V. 300.

Трахта, *тн*, *ж.* Тільки въ слѣдующей загадкѣ на борону. *Трахта-платта по полю скаче.* Ном. стр. 300, № 372.

Трахтир'я, *ні*, *ж.* = **Трахтир**. *Кажуть люди, що милий не п'є, а він рано з трахтирні йде.* ЗЮЗО. II. 458.

Трахтир, *ра*, *м.* Трахтирь. *А миленько трахтира йде.* Чуб. V. 588.

Трахтир'явий, *а*, *є*. Трахтирьвий. Шейк.
Трахтир'як, *ка*, *м.* Трахтирщєць. Шейк.

Трахтирників, кова, ве. Приналежачий трахтирщику.

Трахтовий, а, б. Пробвжий. *Шлях не трахтовий.* Драг. 244.

Трахтовитий, а, е. Умбюощий угощать. Шейк.

Трахточок, чка, м. Ум. отъ трахт.

Трахтування, на, с.—Трахтування.

Трахтувати, тїю, еш, гл. 1) =Трахтувати. 2) Разсуждать, разговаривать; судить, осуждать. *Це видно про мене трахтують, видно про мою землю Грицько замисляе.* Мир. Пов. I. 154. *Я ж думала, воріженьки шо сплять і не чують,— вони ж мене молодіу судять і трахтують.* Грив. III. 190.

Трахтуватіюна, тїюся, ешся, гл. Спорить, препираться. *Оце Карпе, за твою сусідку трахтувалися.* Мир. Пов. I. 141.

Трацький, а, е. Лїсопильный. Шух. I. 88.

Трач, ча, м. 1) Пильщикъ, распилывающий бревно на доски. Шейк. 2) =Трачевня. Вх. Лем. 473.

Трачєрь, рї, м.—Трач I. Хотив. у.

Трачєти, чаю, еш, гл.—Тратити I. *Нехай мені отець худоби не трачає, скарбів не збуває, нехай мене молодїї з неволї не викупає, бо я вже потурчилась, побусурменилась.* АД. I. 235.

Трачєвня, ві, ж. Лїсопильня. Змїев. у.

Трачєвня, на, с. Расходъ. Шейк.

Трачєння, на, с. Опілка. Шейк.

Трачє, чєва, ве. Приналежачий пильщику.

Трачка, ки, ж. Лїсопильня. Шейк. Шух. I. 181.

Трачник, ка, м.—Трач I. Вх. Лем. 474.

Трачувати, чїю, еш, гл. Распилывать бревно на доски. Уман. у.

Траші меж. Крикъ на овецъ. Змїев. у.

Тре, нар. Сокращ. треба. *Тре тим рогом чєстатися, котрим можна дістатися.* Шейк.

Треба, нар. Сокращ. треба.

Треба, нар. Надо, нужно, необходимо. *Пошли, Боже, з неба, чого нам треба.* Ном. *Хоч хочете—не хочете, треба приєхати.* Нп. Иногда употр. какъ сун.: *І він з своїм требом.* Грив. I. 236. *Требїї ї кінця нема.* Грив. I. 244. *На що купув?—Треба; на що продав?—Треба. І требїї кінця не буде.* Ном. № 9748.

Требїти, блї, бїш, гл. Тратать, зат-

рачивать, употреблять. *Я на дїтей треба грошей чимало.* Лебед. у.

Требїж, жа, м. Отбросъ, мясо негодное въ пищу для людей. Шейк.

Требляжєне дєрово. Легендарное дерево, выросшее изъ обруча, который кладъ себя на голову больной Адамъ; оно имѣло видъ креста и на немъ впоследствии былъ распятъ Спаситель. Драг. 94.

Требїжє, ка, м. Требїжєкъ.

Требно, нар. Требовалось, было потребовано. *Корчмарочка добрі зная, что мнї спотребно, позки лашки наливає, хотя і не требно.* Гол. III. 523.

Требувати, бїю, еш, гл. 1) Пробовать, отвѣдывать. Борз. Соснин. у. 2) Пробовать, пытаться, испытывать. Сосн. у. *Розуму требаю.* Гол. II. 276. 3)—чєго, чим. Нуждаться, имѣть необходимость въ чємъ. Вх. Зп. 70. *Пана сі не бою, вїйтом не требаю.* Шух. I. 190.

Требулька, ки, ж. Раст. *Allium chospograsum* L. Анд. 23.

Тревніий, а, б. Сытный. Борз. у.

Тревіки, нар.—Трачі.

Треїтина, ви, ж.—Третина. *Половину царства, треїтину частя.* АД. I. 23.

Треїтїй, я, е, числ.—Третїй.

Треїтїя, ка, м.—Третя.

Треїтєка, ки, ж. Трехлѣтная телка. *Худїбку мали в себе невеличку, телїчку-треїтїяку.* Рудч. Ск. II. 174.

Треїцїтїй, а, е, числ.—Тридцїтїй.

Треїчїтїй, а, е.—Тройчатїй. *Нехай засвітїти треїчїтїю свїчку.* Мет. 162.

Треїчи, нар.—Тричи. *Обїди треїчи кругом церкви.* Ном. № 4527. *Крикнув чорний ворон треїчи у байраці.* О. 1861. II. 41.

Требїга, ти, ж. Музыкальный инструментъ гуцуловъ—длинная, около 3 метровъ, деревянная труба; узкій ковецъ называется лицїо, широкий—голосїий, а расширяющаяся часть инструмента голосїища. Шух. I. 72. Ум. *Требїга, требїточка.*

Требїгїаншак, ка, м. Музыкантъ, играющїй на *требїгї.* Шух. I. 29. II. 72.

Требїгїати, тєю, еш, гл. Играть на *требїгї.* Шух. I. 197. *Та як озмут требїгїточки, на них требїгїають.* Шух. I. 204.

Требїгїка, требїгїточка, ки, ж. Ум. отъ *требїга.*

Треббухїтїй, а, е. Брюхастїй, съ большимъ брюхомъ. Вх. Лем. 474.

Трембухач, ча, м. Брюхачь, толстопузый. Вх. Лем. 474.

Тремонталь, лю, м. Раст. *Geranium Palustre* L. Авн. 155

Тремтій, а, б. О голосъ: серебристый, звенящий. *Тремтій* (голос), як тонке срібло, як найтончий кришталю. Левид. Нов. 192.

Тремтіння, ня, с. Дрожаніе.

Тремтїти, мчү, тїш, гл. Дрожать, трепетать. *Нехай тремтять, рикають гори.* К. Псал. 111. *Роса на листьях тремтіла.* Шейк. *Затихає голос, тремтять.* Левид. ПНО. 1. 495.

Трензель, вля, м. Уздечка съ удилами. Ум. *Трензелью.* *Взяла коня за трензельку.* Гол. Ш. 52.

Требожити, жу, жиш, гл. Спутать три ноги веревкой (у коня). *Щоб не втіла коняма, треба її требожити.*

Трепати, паво еш и паво, плеш, гл. 1) Трясти? 2) Идти. *Буде три милі трепати.* Вх. Лем. 475. 3) Жадно вѣсть, упивать, уплетать. Котл. (Шейк.).

Трепатися, павося, ешся и пався, плешся, гл. Трясти, встряхиваться, дрожать. Вх. Уг. 271. *На ясени листя ся трепле.* Вх. Лем. 475. См. *Трипатися.*

Трепачка, ви, ж. Кисточка на концѣ втула. Вх. Лем. 475.

Трепет, ту, м. Дрожаніе, содраганіе, трепеть, ужась. *Обня мене великий страх і трепет.* К. Іов. 64. Під трепетом. Въ страхѣ. *Як прийшов п'яний, я під трепетом висидів цілу ніч* НВозня. у.

Трепета, та, ж. Осина. Угор. *Populus tremula.* *Ой сядла зозулечка в лісі на трепеті.* Гол. Ум. *Трепета.* *На тім боці при потоці трепітка ся трепле.* Гол. Ш. 40.

Трепетати, чү, чеш, гл. 1) Дрожать, содрагаться, трепетать. *І вся вселенна трепетала.* К. Псал. 176. *Легко трепече боже серце.* Мир ХРВ. 40. 2) Болтаться, трепетать.

Трепетатися, чүся, чешся, гл. Вздрагинать, дрожать, трястись.

Трепѣтик, ва, м. Въ сѣделкѣ: металлическа дужка, кинзюх котуру проходитьъ черезсѣделень. Харьков. (Тобод.).

Трепетний, а, в. Трепетнуцій. *Трепетна земля* Шевч.

Трепеття, тя, с. Все дрожащее, зпитеть растеній. Шейк. *Дунай висихав, зіллям*

заростає, зіллям трепеттєм, вицеляким цвітом. АД. I. 33.

Трепілка, ви, ж. Пт. *Coturnix communis*, перепель. Вх. Лем. 475.

Трепітка, ви, ж. 1) Ум. отъ трепета. 2) Султанъ (на головномъ уборѣ офицера): перья на шляпѣ. Вх. Лем. 475.

Трепіток, тїа, м. Трепетнуцій. *Сестриці дайте вінок трепіток... ней ся трепоче, на кого хоче.* Гол. П. 56.

Трепіття, тя, с. = *Трепеття.* Гол. IV. 130.

Треплѣ, лѣ, с. 1) Весло у плота. 2) Деревянный инструментъ въ формѣ заостреннаго весла съ короткой ручкой, съ острыми крайними лопастями,—объ него треплють левь, очищая его отъ кострички. Черниг. у.

Трепнүти, вү, вѣш, гл. Тряхувать. *Ввечері, кінчаючи роботу, полотночки казали:—ні, ще на вдову.—Еге, еге, трепнію хоч сповіє з п'ять.* См. *Трипнүти, ся.*

Трепѣта, ти, ж. = *Трепета.* Вх. Лем. 475.

Трепотати, чү, чеш, гл. 1) = *Трепетати.* 2) Трясти, потрясать. *За нев, за нев два ляшеньки з голими шаблями. (Оден іде трепотючи, другий іде тихо.* Гол. I. 66.

Трепотатися, чүся, чешся, гл. = *Трепетатися.* *Вінок трепіток... ней ся трепоче.* Гол. П. 56. *І кужілка трепочеться, мені прятати не хочеться.* Рк. Макс.

Трепотіти, чү, тїш, трепотітися, чүся, тїшся, гл. = *Трепотати.*

Третій, а, в. числ. = *Третій* Трета упала поколець серденька. Гол.

Третина, ви, ж. 1) Третья часть. 2) мн. третини. Третій девь послѣ ковчиги чоловікз, сопряжений съ поминальнымъ обѣдомъ. Мил. 171. Ум. *Третинка, третіночка.*

Третій, а, в. числ. Третій. *Два жемі, пак третій.* Шейк. *Уп'яте, так, об третіх п'янях, приходить щось до вігна та а коже.* Рудч. Ск. П. 76: *Вже так як об трепоту упрузі назирив він коненя.* Рудч. Ск. П. 175.

Третний, а, в. Относящійся къ трети, разсчитываемый по третямъ. Шейк.

Третн, нар. По третямъ. Шейк.

Третяк, ва, м. 1) Животное, которому три года. *Марець третяку біку рї зломить.* Ном. № 413. 2) Третій по времени рої изъ старого улья. *Це вже нема що: з третяка не буде пуштя.* Подольск. г.

3) Трехсаженный отрубокъ древеснаго ствола. Шух. I. 177. 4) Младшій пастухъ при чабані і личмані. Черном. 5) Родъ козівна въ танцѣ. *Під дудку біла третяка*. Котл. Ев. I. 19. *Мов літає і не торкаєся до землі ногами. Гоп! гукає у боки азаянсьє сипав третяками і навприсядки пускаєся і колесом крутієся*. Мкр. Н. 30. **Зубіни третякі вибивати**. Дрожать такъ, что зубъ на зубъ не попадаєть. О. 1862. IV. 88. 6) Порода чеснока. Вас. 204. Ум. **Третячки**. *Бичок-третячок*. Ном. № 10211.

Трѣфити, флю, фиш, гл. Заплетать мєко волоса, чтобы были кудри. Шейк.

Трець, терця, м. Трупій, тотъ, кто треть. *Ні трець, ні мнєць, ні в дуду грець*. Посл.

Трѣчи, числ. = **Тричи**. Грин. III. 263. *Трєчи на день одвідаю*. Шейк.

Трєш! меж. Крикъ на овецъ. Мир. ХРВ. 39.

Три, трьох, числ. Три. *Один син—не син, два сини—ніє-сина, три сини—ото тільки син*. Ном. № 9286.

Триб, бу, м. 1) Часть ткацкаго станка. См. Верстать. МУЕ. III. 17. 2) Словность, стремленіє. *Вона йде своїм трибом*. Она дєлаетъ по собственному желанію. Лох. у. 3) **Триб-зілля** = **Трой зілля**. *А хто ж мені триб-зілля доставе, той зо мною на шлюбоньку стане*. Грин. III. 238. Ум. **Трибѣи**. Вас. 165.

Триблїстїй, а, в. Съ заваними боками. *Віл триблїстїй*. Черк. у.

Трибок, бкѣ, м. Ум. отъ триб.

Трибрятїй, а, в. Принадлежащій трєть братьямъ. *Київським шляхом верби полилі трибраткі давкі могили вкрили*. Шевч.

Трибулька, ки, ж. = **Требулька** ЗЮЗО. I. 111.

Трибу́н, на, м. 1) Трибувъ. 2) Одиный изъ надзирателей за учениками (въ старыхъ малорусскихъ школахъ). *Впикайте з бурси: вас тепер не знайде ні консул, ні трибун*. К. ПС. 65.

Трибуна, ни, ж. Трибуна. *Судова трибуна*. К. XII. 122.

Трибунал, ду, м. Трибуналь, судъ, судилище. *Вже судили княжї віча, панські трибунали*. К. XII. 45. *Ми судимось громадським трибуналом*. К. ПС. 24.

Трибу́х, ха, м. Требуха. Шевч.

Трибухатїй, а, в. = **Трембухатїй**. Желєх.

Трибушбн, на, м. Штопоръ. Желєх.

Трива́ний, тривавїй, а, в. Выносливый, воздержный. НВолын. у.

Трива́лий, а, в. 1) Продолжительный. Шейк. 2) Прочный, основательный. Шейк.

Трива́лість, лїсти, ж. 1) Бодрость, бодрое состояние, сила въ глѣв. *Як не їсть чоловік довго скороїної стравы, так нема і триває ости*. Каменец. у. 2) Прочность.

Трива́льний, а, в. = **Тривалий 2**.

Трива́ти, ваю, вш, гл. 1) Жить, существовать. *Комета тривала дві неділі*. Добре тривати з кїмъ. Хорошо жить, быть въ ладѣхъ съ кїмъ. *Вїят з нами добре триває*. Федьк. 2) Длиться, продолжаться. 3) **Тривай, тривайте!** Постояй, стойте, подожди, подождите. *Ох, тривай, я й забула*. Шевч. *„Тривайте!—гукає Кобза:—„глядїть, щоб кїмь не забув котру“*. Стор. М. Пр. 52.

Трива́ий, а, в. 1) Питательный, сытный. *Тривна каша*. Кременч. у. 2) Удобоваримый. 3) Удобный, пригодный. *Це дерево триває на плуг*. Борз. у.

Тригуб́ач, ча, м. Губастый, съ большими губами. Угор.

Тригуб́ий, а, в. Съ заячьєю губою. Шейк.

Тридєв́атїй, а, в. числ. Двадцать седьмой.

Тридєв́ать, ть, числ. Двадцать семь. *Усе дам: хоч десять городів, або тридєв́ать кладів, або чого хочете*. Шевч.

Тридєсо́дїй, а, в. числ. Тридцатый. Шейк. Рудч. Ск. II. 105.

Тридєсать, ти, числ. Тридцать. *Єсть за тридєсать земель попович Ясам*. Рудч. Ск. II. 104.

Тридньов́ий, а, в. Трехдневный. НВолын. у.

Тридцатєро, числ. Тридцать душъ, штукъ. *Тридцатєро і троє на подвїр'ячко твоє*. Чуб. У **тридцатєро**. Въ тридцать разъ. *Та ваяла вже тепер шовку у тридцатєро, чи що, та й обмотала знов*. Рудч. Ск. II. 70.

Тридцатїй, а, в. числ. Тридцатый. **Тридцатка, ки, ж.** 1) Полотно очень тонкое, въ 30 насмъ. 2) **Копѣ-тридцатка**. Счетная единица при продажѣ на базарѣ готовыхъ оконъ: 30 штукъ. Вас. 150.

Тридцаток, тьа, м. Тридцать. *Йолу років до тридцатка було*. О. 1862. I. 29. *Років коло тридцатка назад*. Ном. № 11734.

Тридцатолітка, ки, ж. Живщина трид-

цати лѣтъ. *Ще ж я зжурюсь без нього, то здаватимусь тридцятиліткою.* Г. Баря. 234.

Тридцатострунний, а, в. Съ тридцатью струнами (о музык. инструментѣ). *Не слава те кобзаря словами золотими, повісте ви над ним його тридцатострунку.* К. Дз. 191.

Тридцять, тв, числ. Тридцать. *Змії дає йому ще книжку на тридцять днів.* Руцл. Ск.

Триждень, дня, м. Три дня, трое сутокъ. Харьк. г.

Триілля, ля, с.=Тройілля.

Тризубець, бца, м. Трезубецъ; вилы съ тремя зубьями. *Тризубець щоб тобі зломивсь.* Котл. Ев.

Трийдать и пр.=Тридцать и пр.

Триічи, числ.=Тричи. *Триічи відречешся.* Єв. Л. XXII. 34.

Триклітий, а, в. Трижды проклятый. **Триконь**. Только въ выраженіи: у тривонь. Тройкой лошадей.

Трикут, та, м. Треугольникъ. Шейк. Ум. Трикутом, трикуточок.

Трикутник, ка, м.=Трикут. Желез.

Трикуток, тва, трикуточок, чеа, м. Ум. отъ трикут.

Трилітій, я, в. Трехлѣтій. *Дас їм трилітій житию солому.* Чуб. II. 336. *Хай на тебе трилітня трияця!*

Триманія, ня, с. Державіе.

Тримати, маю, еш, гл. 1) Держать, содержать. *Тримала мене за руку.* Стор. М. Пр. 37. *Тримас коні, а волів не хоче.* Каменец. у. *Дочку тримай в дому, ще її заплати колу, щоб узья біду з дому.* Ном. № 9313. *Бог батько: як буде нас тримати, то буде її годувати.* Ном. № 77. 2)—за що. Снитати, почитати за что. *Тримай свято за свято.* Ном.

Триматися, маюся, ешея, гл. Держаться, придерживатися. *На Бога складайся, розуму тримайся.* Ном. № 64.

Триміта, тв, ж.=Треміта. *На полонині грис в триміту там віочарь.* Млаз. 116.

Трибонний, а, в. Употреблено въ Бранни. *Оттам до трибонного! (біса)?* Св. Л. 314.

Триѡна, ни, ж. Употребляется также и лишь во множ. ч. съ тѣми-же значеніями. 1) Съяная труха, измельченное сѣно или солома. Шейк. Фр. Пр. 177. 2) Опилки дренесыя. НВолын. у. *Чому вітер несе*

тричу? бо вона дрібненька. ЗЮЗО. II 442. Ум. Триѡна.

Тринадцатеро, числ. Тринадцать душъ, штукъ.

Тринадцятий, а, в, числ. Тринадцатый.

Тринадцатя, ек, ж. Полотно въ 13 палсъ. Ум. Тринадцаточна.

Тринадцать, тв, числ. Тринадцать.

Тринадцатися, даюся, ешея, гл. Шляться, бродить. *Цигани... тринадцат ся від міста до міста.* Гв. I. 115.

Тринди, меж. Припѣв. Гол. III. 492.

Триндікати, каю, еш, гл. Наигрывать, напѣвать. Драг. 74. *Трицько... триндікати та висістуге.* Мир. ХРВ. 40.

Триндічка, ки, ж. Родъ вѣсян на живой бойкій мотивъ, содержанія преимущественно шутивого; триндічки поются обыкновенно на вечернихъ. Мил. 63, 94.

Тришити, вю, виш, гл. 1) Превращать въ труху. Шейк. 2) Сильно ѣсть. Шейк.

Тришійа, ці, ж. Обѣдка сѣна. Шейк. *Я в тебе стою по боки в гною, по боки в гною, тришійа зубю.* Гол. IV. 44.

Тришійка, ки, ж.=Тришійок. НВолын. у.

Тришійник, ка, м.=Тришійок. МУЕ. III. 30.

Тришійок, жеа, м. Тревожникъ, подставка или табуретъ на трехъ ножкахъ. Шух. I. 150. *Виніс із комоги казан, повісив його на тришійках.* Стар. М. Пр. 154. *Чіпка пересів на другий тришійок.* Мир. ХРВ. 181.

Тришка, ки, ж. Ум. отъ трина.

Тришкіль, лі, м. (отъ вѣм. Trinkgeld). Деньги на могорычъ, могорычъ, взятка.

Тришкالی (старшыва) *побрав. а діла не зробив.* Полт.

Тришкати, каю, еш, гл. Картавить. Вх. Зн. 70.

Тришня, ня, с. соб. отъ трина.

Тришпіль, и тришпуль, ля, м. Папка, на которой вѣшаютъ для святія шкуры убитую овцу: посредивъ она висить на веревкѣ, а концы ея продѣты въ прорѣзы заднихъ ногъ овцы. О. 1862. V. Кух. 39.

Тришчик, ка, м. Название трехъ взтокъ при игрѣ въ хвалѣчу. КС. 1837. VI. 466.

Тришкало, ла, м. Расточитель, мотъ.

Тришкання, ня, с. Расточительность, мотовство.

Тришкати, каю, еш, гл. 1) Расточать. мотать, спускать деньги. 2) Картажить, дехорошо произносить. Вх. Зн. 70.

Трипутень, тня, м. Раст. *Plantago major* L. Авн. 259.

Трипутник, ка, м. Раст. *Plantago avicularia* W. K. Авн. 258.

Трипутать, ти, числ. Пятнадцять. *Поки трипутать (тиждні по Різді) не мине, то не буде тепла.* Ном. № 519.

Трипушій, я, в. Трехазній. НВолын. у. *До він убогий! У чього трипушня пишиця стоїть на току.* Каменец. у.

Трисв'ятій, а, б. Пресвятой, св'ятіший. *Отпакоті трисв'ятої.* Ном. № 6362.

Триста, числ. Триста. *Триста галок та 50 чайок, та 15 орлів одно яйце знесли.* Ном. стр. 292, № 60.

Триття, та, с. Треніє, растиравіє. *І триття не пособе, як візьме корчем у животі.* Могил. у.

Триумф, фу, м. Триумф, торжество. *До короля з триумфом їздив пишно.* К. Ваг. 32.

Триумфальний, а, в. Триумфальний, торжественний. *Триумфальну галеру тобі... я дарую.* К. МБ. XII 279.

Триумфувати, фую, еш, гл. Торжествувати. *О, варваре! покинь триумфувати.* К. ХП. 73.

Трихи, трих, ж. мх. Треніє; переносно: возня, хлопоти. Употреблено вь слѣдуючій поговоркѣ. *Трихи та михи,—нема одди.* Ном. № 10952.

Трицалівка, ки, ж. Трехдоймовая доска. МУЕ. Ш. 29.

Тричи, числ. Трижды. *Чудкий ти мекі тричи, Терешку.* Лебед. у. *Буде твоя вража дочка на день тричи бита.* Чуб. V. 424.

Тришия. Вь выраж.: у тришия гнати—вь шею гнати. *Тільки цап спирбне у панський сад, на шій дзвін дзень-дзень! народ заворушися, і гостя в тришия в кошару мусять гнати.* Греб. 362.

Тришний, а, в. Нужний, необхідимый. *Ще мекі самому ця книжка трибна.*

Трибувати, бую, еш, гл.—Требувати. Вх. Лем. 475.

Тривати, ваю, еш, гл.—Тривати. **Тривога, ги, ж.** Тревога, сматевіє. *Приїхав у той город, де живе царь, коли там тривога: наступає великий ворог на город.* Грин. I. 185. *Закипіла по Україні страшенка тривога.* К. Довс. 13. *І позникали дні безумних у тривозі.* К. Псал. 179.

Тривожити, жу, жиш, гл. Тревожить.

У привидки тривожиш мою душу. К. Іов. 16.

Тривожитися, жуся, жишся, гл. Тревожитися. *Люде гіри та гіри лякалися й тривожилися.* МВ. Ш. 29.

Трибк, вкү, м. Житє, существованіє. *Я пишу кавалок мого життя, мого красного та любого трику.* Федьк.

Триба, ки, ж. Отрава. Вх. Зв. 71. *Также отрава какъ одная възь способовъ рыбной ловли.* Вх. Пч. II. 26.

Трибло, ла, с.—Триба. Вх. Зв. 71. Вх. Пч. II. 26.

Трибник, ки, м. Шлях съ тремя полосами (продольными и поперечными). Вас. 160.

Триця, трійця, ці, ж. 1) Троица, Богъ вь трехъ лицахъ. Ном. № 4511, 4512. 2) Трисящивнѣ. Шух. I. 270, 299—301, 310. *На столі трійця в васильках, в калині, казанок з кропильцем, надпалена свічка воскова.* Син. 232. *Также три соединенныя выствѣ носовыя свѣчи.* *Став боярин, старша дружка і світила стала, шаблю и трійцю восковую у руках держала.* Мкр. Н. 25. 3) Раст. а) *Veronica prostrata* L. ЗЮЗО. I. 176. б)—бѣжа. *Hypericum montanum.* Вх. Пч. I. 10.

Трійчак, ка, м. а чаще во мн. **Трійчакъ**—Тройчаки. Вх. Лем. 475. *Трійчак, значить вилка з трьома зубцями.* Екатеринбург. у.

Трійчичка, ки, ж. Тройная терлиця. Вх. Зв. 71.

Трия, тряну, м. Рыбий жиръ. Шейк. См. Грон 3.

Трия, тріяньки, тріянькі, тріянькі, нар. Невножечко. Полт. г., Харьк. г., Екатеринбург. г. Слов. Д. Эварн.

І. Триц, меж. для выраженія встраиванія, дрожанія. Драг. 181.

П. Триц, пу, м. Стѣдъ? *Я у той тріп пішла до корини.* НВолын. у.

Трипанна, ня, ж. 1) Дерганіє. Шейк. 2) Трепка Шейк. 3) Выколачиваніє пыли. вытряхиваніє. Шейк. Ум. Трипанна.

Трипання, ня, с. 1) Дерганіє. Шейк. 2) Битьє, наказаніє розгами. Шейк. 3) Выколачиваніє, вытряхиваніє. Шейк. 4) Хлопаніє, (прыльняи, вапр.).

Трипати, паю (трѣблю), еш (трѣблем), гл. 1) Трясти, вытряхивать. Киев. г., Волын. г. Драг. 91. *Трипай клим.* Шейк.

2) Трясти, трепетати, швенати, хвонати (крыльями, хвостом и пр.). *Крильцями тріпа.* Мвж. 8. *По під мостом, мостом трепле рибка хвостом.* Мет 302. 3) Тривти, качати головою в знак отрицання. *Ні, ні! мизав Суходрус, тріпаючи головою.* Левич. Нов. 35. 4) Б'язати. *А я мовила, же кошу клепає, він през гору до милої трепле.* Гол. II. 226. *За кавалок кишки тріпай сім миль пішки.* Цоса.

Тріпати́ся, паю́ся, еше́ся, гл. 1) Битися. *Рибка блицала проти місяця білою як срібло лускою, тріпалась, побивалась в сітці.* Левич. I. 109. 2) Встрихиватися, трепетати. *Пташки тріпались, перелітаючи з дерева на дерево.* Левич. I. 374. 3) Горячитися, сердитися, приходиться в раздраженіє. *Не тріпайся, а попередь роспитайся.* хто винен. НВолын. у. *Ось не тріпайся, Іване, дурка, бо я не винен.* Каменец. у.

Тріпну́ти, ну́, но́ш, гл. Тряхнути. *Вмоши в росу цілу руку та як тріпнс.* Драг. 91. См. Трепнути.

Тріпа́тися, ну́ся, но́ся, гл. Тряхнутися. *встрихнувся.* *Нехай наші коні на чистому полі тріпнуться і враз заіржать.* Рудак. I. 27.

Тріпотати́, чу́, чеш, гл.==Трепотати. *Рученками... тріпотав.* К. Дз. 163.

Тріпотати́ся, чу́ся, чешся, гл. 1)==Трепотатися. *Каже вовк: „А дивись, собако, чи в мене хвіст трепочеться“?* Грин. II. 241. 2) Яритися, метатися, виходить изь себя. Шейк. *Як ся стане тріпотати, тра з хати віпкати.* Гол.

Тріпотіти́, чу́, тіш, гл.==Трепотіти. *отур здохметься, тріпотит крилами, гутит.* Шейк.

Тріпу́, меж. для вираженія момента трепанія, для вираженія продовжителюности трепанія или трещтанія. *Рибка тріпу-тріпу.* Шейк.

Трісі́, трісінькі́, нар. Немножечко. *Ковстятничогр. у.*

Тріска́, кв, ж. Щенка. *Як дерево зітнуть, кожний тріски збірає.* Ном. № 1249. *Ще-м огня і не клала, ітрієки ся їмили.* Гол. II. 417. Ум. Трісочка.

Трісканія́, вж, с. 1) Треск, трещаніє. 2) Растрескиванье.

Тріскати́, каю́, еш, сов. н. тріснути, ну, нош, гл. 1) Иадавать треск, трещать, треснуть. 2) Лопатися, трескатися,

треснуть. *Кінь тріскає,*—говорять, когда у коня трескается ожа. НВолын. у. *Грав він дого, раз весело, що аж серце тріскало.* Фельд. *Від жару зі камін тріске.* Ном. № 3299. *Щось трісло.* Каменец. у.

Тріскати́ся, каю́ся, еше́ся, гл. Трескатися, лопатися. *Гладкий, аж шкура тріскається.* Ном.

Тріскач́, ча́, м. Тотъ, кто трескается. вь загадкѣ—макъ. *Батько дерев'яний, мама з глини, а діти тріскачі.* Чуб. I. 311. Ум. Трісчачи.

Тріскотати́, кочу́, чеш, гл. Трепать. **Тріску́чий, а, в.** Трескучий, издающій треск. *Твій язик—як стріли з лука, як той жар яркий, тріскучий.* К. Псал 289.

Тріснути́. См. Тріскати.

Трісочка́, кв, ж. Ум отъ тріска.

Трісочок, чу́, м. Щепочки и сухія вѣточки для растопки. *Запалила Марисенька дрібеньким трісочком.* Гол. IV. 468. См. Трісок.

Тріоті́, ті́, трісці́, ці́, с. Трясина, тонкое мѣсто. Каменец. у. *Я хутко, митто постаравь в трістія догк чортам загань.* Котл. Ев. I. 9.

Трісь, меж. виражающее треск, лопаніє. *Хоч трісь, а пинсь.* Ном. № 14218.

Трісчія́, вид, ж. Одна щепочка. Мвж. 30.

Тріфлія́, лі́, ж. Раст. Menyanthes trifoliata L. Анн. 215.

Трішки́, нар. Неможко. *Нехай вам Бог здоров'я прибавить в ручки, в ніжки і в животиок трішки.* Ном. № 4571. Ум. Трішечки.

Тріш, ща, м.==Тирч. Вх. Лем. 475.

Тріщанія́, вж, с. Треск. *Голоса змішувались з птичим співом, з диким тріщанням трав'яних коників.* Левич. Пої. 109.

Тріщати́, шу́, щіш, гл. 1) Трещати. *На горичці... тріщало, неначе дах зривало з хати.* Стор. М. Пр. 37. *Рвонув він раз,—тенета не тріщати.* Гліб. 2) О головѣ: сильно болѣть. *Голова від клопоту тріщить.* Ном. 3) Исчезати, уничтожатися. *Голова болить, а хліб як на огні тріщить.* Ном. № 8138. 4) О морозѣ: свирѣпствовать. *Тріщи, не тріщи, вже минули ввозреці.* Ном. № 516.

Тріщувати́, а, в==Витращувати́. Вх. Уг. 271.

Тріщу́к, кі́, м. Птица крапивникъ,

Troglodytes parvulus L. Вх. Зв. 71. Ум. **Трощучки**.

Трощіти, вліб, виш, гл. 1) Истратити на корню, выпасти. *Ще хоч би не трощив був торік сіна,—було б чим обернутись*. Кобел. у. 2) Варити (о желудкѣ). Угор. 3) —Цькувати. Вх. Зв. 71.

Трощіюк, ка, м. Соловей. Угор.

Трощіти, гаю, еш, гл. Дергати. *Вже з Настуні вінок сході! „помаленьку здіймайте, косоньки не трощайте“*. Свад. п. Гол. IV. 219.

Троще, трощ, числ. Трое, три. *Всі троє разом зирнули в вікна*. Левци. I. 158. Вь твор. пад. вьѣсто троща іногда троща. *Троща кіньми поїхав*, Каменец. у. *З троща дітьми приїздила*. Каменец. у.

Трощілля, ля, с. Раст. *Trifolium pratense*. *Котрий мені трощілля доставе, той зо мною до шлюбу стане*. Нп.

Трощіа, нар. Втрое. *Ще трощіа стільки їхати*. НВолня. у.

Трощіа, ки, ж. Раст. Мухоморъ. *Agaricus, muscarius* L. Вх. Зв. 71.

Трощіа, числ. Ум. отъ тройю.

Трощіа, шок, мн. Тройни. *Коли де найдуться двощіа або трощіа,—як хлопчики, то батькові, а як дівчатка, то матері не довог тісла того животіти*. Миж. 154.

Трощі, числ. —Троще. *Трощі гостейки*. Гол. II. 8.

Трощістий, а, е. Трощіствєнный. *Носителі трощістої корони*. К. ЦН. 273. **Трощісі музики.** Оркестръ, состоящій изъ трехъ музыкальнѣхъ инструментовъ: скрипки, бубна и цимбаль. Чуб. VII. 450. *Та купало я, мамо, черешки, та найму я трощісі музики*. Шенч.

Трощіти, трощі, їш, гл. —Трощіти.

Трощіти, трощі, їш, гл. Утраивати.

Трощітиса, трощіса, їшса, гл. Уп'яного все то двощітиса, то трощітиса. Г. Барв. 299.

Трощіцький, а, е. Трощіцькій, относящійся къ трощіць. Шейк.

Трощізіл, лу, м. —Трощізілля. *Ой на горі, на високій трощізіл постелився*. Гол. III. 315.

Трощізілля, ля, с. —Трощізілля. *А взяв козак трощізілля копати, взяла над ним зазуля кувати*. Гол. Ум. Трощізіллячко.

Трощіюк, числ. Трое. Ум. Трощіюк.

Трощіюк, ка, м. Родъ игры нъ мячъ, гдѣ играющихъ трое. Ив. 28.

Трощіити, шити, гл. безл. Трощітиса, представляється въ трехъ видахъ. *Усе мені двощіити, трощіити у очіхъ*. Харьк. г.

Трощіоголов'як, ка, м. Раст. *Dipsacus strigosus* Willd. Шейк. Авв. 127.

Трощіаг, гу, м. Раст. *Trifolium medium* L. Авв. 359.

Трощіачок, чка, м. Раст. *Trifolium repens* L. Авв. 360.

Трощіаця, ці, ж. —Трощіаця 1.

Трощіацк, ка и ку, м. Раст. *Luthium Salicaria* L. Авв. 205.

Трощіацк, ків, м. мн. Вилы съ тремя зубьями. Харьк. г.

Трощіаствіа, а, е —Трощіацтій. *Засаїти свічку трощіацтій, щоби нам діти звінчати*. Рк. Макс.

Трощіацтій, а, е. Трощіствєнный, следственный втрое. *Гаранник трощіацтій сплеті з тіску як з ременю*. Г. Арт. (О. 1861. III. 105).

Трощіацтк, ки, ж. Плеть сплетенная въ три ремня или вшившая три конца. Шейк. *Трощіацткою всіхъ проганяя*. Котл. Ен.

Трощіацтій, а, е. 1) Трощіацтій. Шейк. 2) Трощіацтє зілля. Раст. *Lotus corniculatus* L. Употребляется отъ водобоязни. Шейк.

Трощі, ку, м., употребл. также и только во мн. ч. Торока, ремня у задней луки сѣзда. Котл. Ен. VI. 51. *Прив'язав сажу до трощі, взяв коня за повід*. Мкр. Н. 11.

Трощі, ну, м. 1) Престоль, трощі. Грив. III. 642. *Сидишь Бог на золотім трощі*. Гл. I. 83. *Пан на трощі, а хлоп на ослині*. Ном. № 1146. 2) Очищенная сосновая смола. Радом. у. 3) —Трощі. Правоб.

Трощіа, ки, ж. —Трощі 1. *Пустив його Господь на свою трощіу*. Гл. II. 52.

Трощі, пу, м. Въ выраж.: у трощі —рысью. *Кінь іде у трощі*. Вх. Зв. 67.

Трощіа, пія, ж. Стезя, путь, направленіе слѣдствъ. *Трощіа моя по всьому світу*. Г. Барв. 179. *Пішов собі чоловік тию трощіу, що розказала жінка*. Мир. ХРВ. 12. *Трощіу вашою ішов я*. Черк. у. *Вхопити трощіа, набігти трощіа*. Найти дорогу, попасть на дорогу, сообразитъ, смекнуть. *Як би мені взлетити тієї трощіа, де щастя*. Г. Барв. 411. *Не взопила трощіа, куди йти*. Мир. ХРВ. 389. *Пливу по широкому морю, як човен без весельця і не набіжу трощіа*. Г. Барв. 300. *У трощіа трощіа*.

пю. Саѣдомъ. *Повернувся незабаром. а за їм у тропі лікаръ прибігъ.* МВ. (О. 1862. I. 102). *Ми їтали у тропі за тобою. Сторож тропою за ним, та й бачив, що боценок слований був у погребі.* Екатеринос. у. Ум. Трѣпка. Мет. 293.

Тропакъ, ка, м. Трепакъ, названіе танца. *Єще вдару тропою, бо в мене натура така.* (Стор. М. Пр. 52).

Тропарь, ра, м. 1) Тропарь, церковная пѣсня, въ которой изображается исторія праздника. 2) Тропарів з конданами діти. Дать кому, чтобы навсегда помнилъ. Ном. № 3619.

Тропати, паю, еш, гл. Топать. пратопывать. ЗЮЗО. II. 486.

Тропѣти, плѣ, пиш, гл. Утантывать. проводить дорогу. Шейк.

Трѣпка, ки, ж. Ум. отъ трова.

Трѣпникъ, ка, м. Раст. *Oxobus vernus* L. Авн. 236.

Тропокъ, кѣа, м. Троньяка, дорожка, путь. *Як підростеш, то терни усе, що на тропку спіткатешся.* Г. Баря. 358. *Нехай твій тропок буде м'якенький, як мошок.* Г. Баря. 226.

Тропота, ти, ж. ? А ну, хлопці, тропота, потю наша робота. ЗЮЗО. II. 595. См. Трьопота.

Троск, ку, м. 1) Камышь. тростникъ. Гляди. *В четвер вечер приїзжає капитан московський, сам напср, за ним войско, жоєнярів як троскія.* Гол. III. 24. **Трѣском.** Какъ попало, въ безпорядкѣ. *Лезить начиняя троском.* (Шейк. 2) Хлопавье вѣтца, бича. Шейк.

Троска, кіа, ж. Шлакъ. Угор.

Трѣскання, ня, с. Хлестаніе, издаваніе звука бичемъ. Шейк.

Трѣскати, каю, еш, гл. 1) Хлестать, издавать звукъ бичомъ. Шейк. 2) Бить.

Трѣскатися, каюся, єшся, гл. Заботиться, нечясь, беспокоиться. Вх. Зя. 71.

Трѣскѣт, коту, м. 1) Хлестаніе бичомъ. Шейк. 2) Кудахтаванье куриць. Шейк.

Троскотання, ня, с. Крикъ курь. Шейк.

Троскотати, чѣ, чеш, гл. Кричать, кототать (о куриць). Шейк.

Троскотѣти, чѣ, тїш, гл. = Троскотати.

Троснік, ка, м. Тростяникъ. *У мого батька двір велик... а на тїм дворі тросник велик.* Мет. 313.

Тросок, скѣа, м. Ягненокъ съ переросшими смушками, также и самые смушкы. Вас. 154. 198.

Трѣста, ти, ж. Родъ наживой болѣзни у лошадей: растрескивается кожа и сочится изъ ранки кровь, которая также называется трѣста. Полт.

Тростина, ня, ж. 1) Тростина. 2) Тростякъ. *Вітер єте, шевеліє. тростинює колиє.* Гол. I. 142. *Гіля, гуси, в тростину.* Гол. IV. 465. Ум. Тростїнна, тростїнонька, тростїночка.

Тростїновій, а, в. Изъ трости сдѣланный, свойственный трости.

Тростїстїй, а, в. 1) О конѣ: больной тростю. Черк. у. 2) О растенїи: ямѣющей толстый стовбелъ. *У оцього ячменю солома не тростїста, а лопушїста.* Волок. у.

Тростїти, шѣу, стїш, гл. О конѣ: быть больнымъ тростю. *Кїнь тростїти.* Черк. у.

Трѣстка, ки, ж. Ум. отъ трости.

Трѣстовїй, а, в. Тростяниковїй. *Трѣстовє бердо.* Гол. IV. 439.

Трѣсть, ти, ж. 1) Раст. *Agundo Phragmites* L. 2) Каждая тростина отдѣльно.

3) Вѣтки, прутья. *Кладла би єна мости з калинової трѣсти.* Гол. V. 938. 4) Зубья въ блягѣ. Вас. 166. 5) = Трѣста. *Трѣсть з коня аде.* Черк. у. Ум. Трѣстна. Мнж. 55. 56. *Па тому крїсті сидїть нам Іван... тоюкою трѣсткою пібїрається.* Грив. III. 40.

Трѣстяній, а, в. Тростяниковїй. *Щоб ти мені з трѣсти поставїє дол... вїструїє трѣстянїє палца.* Чуб. II. 191.

Трѣстянка, ки, ж. Пт. *Sylvia arundinacea.* Шейк. Вх. Пч. 11.

Трѣтяна, ня, ж. = Трутвяна. *До синокька не червоном вином, кєвістїці дєє саму трѣтянку.* Гол. I. 186. Ум. Трѣтянонька.

Трѣтовина, ня, ж. Опилки древесныя. Вх. Лем. 475. См. Грина.

Трѣха, нар. Обыкновенно въ соединенїи съ лишнемъ, чи: трѣха лиш, лишнемъ, трѣха чи. *Єдва-ли, чуть-ли.* У *Оглаві... Чи по знаку кому сей Оглав ділозатїий? Трѣха лиш!* Шевч. 492. *Трѣха лишнемъ чи не отой зробїє шкѣду мені.* Киев. Г. Трѣха, чи не пішли воєи в лїс. Черк. у.

Трѣха, нар. = Трѣхи. *За царя Гороха, як було людей трѣха.* Ном. № 6854. Ум. Трѣшина, трѣшечна.

Трѣхи, нар. Мало, немного. *Трѣхи, як хомарь наплакав. Може серце хоч трѣхи спочїє.* Шевч. Трѣхи не. Чуть ве, єдва ве. *Побачїла джїгуна, трѣхи я не ємерла.* Чуб. V. 12. *Водою чорт зна як крутило, що трѣхи єїє не потопило.*

Котл. Ен. II. 6. *Трѡхи-трѡхи не. Чутъ-чутъ не. Сам трѡхи-трѡхи не пропав*. Глѡб. Ум. Трѡшки. трѡщечки.

Трѡхась, нар. = Трѡха. *Трѡхась не впадо*. О. 1862. IV. 81.

Трѡчки, мн. = Трѡрочки? *А в волошки білі трѡчки, червоні пакышки*. Гол. I. 325.

Трѡщечка, нар. Ум. отъ трѡха.

Трѡщечка, нар. Ум. отъ трѡхи.

Трѡшѣя, ці, ж. Малость, небольшое количество, немного. *Посадъ го на лавицу, ней поседить трѡщицу*. Гол. I. 210.

Трѡшка, нар. Уч. отъ трѡха.

Трѡщечка, нар. Ум. отъ трѡхи.

Трѡщѣ, щѣ, ж. 1) = Трѡсть 1, 3. *Вид вѣтру троцца шелестить, плыве ген-ген шувар, вода мутна, з лѡтик шумить*. Млак. 59. *Да помостила мости з кле-новој троці*. Радом. у. *Зѣйме мов гој, мов троцца*. Гн. II. 27. *Пшекиця як троцца*. Каменец. у. *Жовняри як троці*. Гол. 2) = Трѡсть 4. Шух. I. 256.

Трѡщѣти, щѣ, щѣш, гл. 1) Ломать, трѡщить, превращать въ шенки. *Трѡщѣте соску на дрѣзки*. Чуб. 2) Ъсть съ жадностью. *Почав чабака трѡщити, уклав і другого, і третього*. (тор. М. Пр. 18.

Трѡзда, дн, м. Забѣнка. Федьк.

Трѡбдити, джу, дш, гл. Раздражать, растрясать. *До свого горя приливасе же людське, трѡбдить своє гаряче серце*. Мир. ХРВ. 387.

І. Трѡяк, кѣ, м. 1) Монета въ $\frac{1}{2}$ коп. 2) = Трѡячка? Г. Барв. 227. 3) Трехлѣтнее животнос. *Мисляць морець з трѡяка бика рѣг збивас*. Ном. № 412.

II. Трѡяк, кѣ, м. = Трѡйка. Вх. Пч. II. 26.

Трѡякий, а, е = Трѡяковий. *Раду радили не еднакую, не еднакую, а трѡякую*. АД. I. 1. *Збирала трѡяке зілля на чари мені*. Чуб. V. 31.

Трѡяко, нар. = Трѡяково.

Трѡяковий, а, е. Трѡякій, трѡявій.

Трѡяково, нар. Трѡяко. *Живу, а не роджуся і трѡяково годжуся*. Ном. № 62, стр. 292.

І. Трѡян, нѣ, м. 1) Отець, имѣющій трехъ близнецовъ. Черк. у. 2) Трѡйка (лошадѣй). *Максим подарував Чѣнци трѡян добрих коней*. Мир. ХРВ. 342. 3) Родъ тапца. *Пустилась трѡяна, приспѣваючи*. Г. Барв. 45. 4) Раст. Trifolium pratense L. ЗЮЗО. I. 139.

II. Трѡян, нѣ, м. = Трѡйка. Вх. Зн. 71.

Трѡянда, дн, ж. Роза, Rosa centifolia L.

ЗЮЗО. I. 134. Л. Мкр. Г. 69. Ум. Трѡян-дочка. *Рости, рости, трѡяндочко, не хилися*. Мил. 145.

Трѡяндавий, а, е. Свойственный розѣ, относящійся къ ней.

Трѡяндочка, кн, ж. Ум. отъ трѡянда.

Трѡянка, кн, ж. Мать, имѣющая трехъ близнецовъ. Черк. у.

Трѡячка, кн, ж. Кредитный билетъ въ 3 рубля. Екатеринбург. у. *Пришлѣть мені хоч трѡячку*. Г. Барв. 499.

Трубѣ, бѣ, ж. 1) Труба, музыкальный инструментъ. *Исправ мені три труби, да й усі три мѣяні*. Макс. Ум. Трубна, трѡбонька, трѡбочка.

Трубач, чѣ, м. Трубачъ. *Вѣйськовий трубач*. АД. I. 209.

Трубачѣв, чѣва, во. Свойственный, принадлежащій трубачу.

Трубачувати, чѣю, вш, гл. Быть трубачомъ. Шейк.

Трубѣта, ти, ж. = Трѡмѣта. Гол. I. 8.

Трубѣти, блѣ, бѣш, гл. 1) Трубить, играть на трубѣ. *З голоду в кулак трубили*. Котл. Ен. 2) Громко лаять? *Перед весѣллям пси трубѣт, а кури сумують*. Фр. Пр. 151. 3) Разглашать. *Бог не трубить, коли чоловіка губить*. Ном. № 54. 4) Много ѣсть. Ном. № 12210.

Трубѣка, кн, ж. 1) Ум. отъ труба.

2) Раст. Sinergaria palustris. Вх. Пч. II. 30.

Трубѣвий, а, е. Трубный, относящійся къ трубѣ. *Трубнымъ гласомъ воззрѣми*. Шевч. **Трубѣнька, трѡбочка, кн, ж.** Ум. отъ труба.

Труд, дѣ, м. 1) Трудъ, работа. *Піду я, ще подивлюсь, де то моѣ тяжкій труда зостались*. Грин. II. 148. *Труда великого се діло стало*. Полт. у. *На чужий труд ласий не будь*. Чуб. I. 303. 2) = Труг = Тру-тень. Вх. Лем. 475.

Труджѣвий, а, е. Добытый трудомъ. *Пишоно труджече*. Г. Барв. 484.

Трудѣти, джѣ, дш, гл. 1) Утруждать, утомлять. *На сторону би ходити, коника трудити*. Гол. *Сотки тисяч люду з здоровими до праці рукави, котрі наче сам Бог, розкѣивавшись, присудив трудити на одного вельможного дармида*. Мир. ХРВ. 92. 2) = Муляти. *Мені трудить ногу*. Борз. у. *Як удариш палицею об тверде, то у руці трудить*.

Трудѣтися, джѣея, дшсея, гл. Трудиться, работать. *Хто трудиться, той не журиється*. Поса.

Труднація, ці, ж. Трудность. *Та се не велика труднація.*

Трудний, а, е. 1) Трудный, нелегкий, тяжельй, стоючий много труда. *горя. Па-ні, серце, се мої трудні гроші... я по-збувся жінки своєї.* Рудч. Ск. I. 163.

2) Удрученный. *Серце моє трудне! Чого ти бажаєши, що в тебе болить?* Шевч. *Трудний сяду і заплачу, що Ярини я не бачу.* Гол. III. 372. 3) Усталый. *Ой коню мій, коню, що ти такий смутний? Що ти із дороги прийшов такий трудний.* Гол. *Мати з великої оруді та й гей трудні були.* Федьк. 4) Тяжело больной. *Там такий трудний чоловік, що наряд чи сидужає.*

Трудняти, днв, нш, гл. Затруднять.

Труднівка, вок, ж. мн. Труды, хлопоты. *За сі труднівки... налий із рук своїх вишнівки.* Азв. 37.

Трудність, ности, ж. Трудность. Шейк.

Трудноба, та, ж. = Трудність. К. Кр. 10.

Труднощі, щів, ж. мн. Трудныя дѣла. Шейк.

Трудоватити, тію, еш, гл. Разбухать, становиться больше въ объемѣ.

Трудовий, а, е. 1) Трудолюбивый, трудящийся. *Трудовий чоловік.* Черк. у. 2) Приобрѣтенный трудомъ, заработанный. *Трудові гроші. Трудовий хлѣб.*

Трудовитий, а, е. 1) Требующий большого труда, многотрудный. Шейк. 2) Трудолюбивый. Шейк.

Трудовник, ка, м. Труженникъ. Щог. Сл. 67. *Дайте ради Христа, трудовники Божій.* Харьк. Киев. г. г.

Трудовниця, ці, ж. Труженница. *Вона яка трудовниця!* Борз. у.

Трудяк, кá, м. = Трудовник. Полт. г.

Трудячий, а, е. Трудолюбивый. Шейк.

Трудящий, а, е. 1) = Трудачий. *А трудяще, а чепурне, а робляще.* Шевч. *Трудячий шукає долі, а доля шукає трудячого.* Г. Барв. 173. 2) Трудовой, заработанный трудомъ. *Трудяця копійка годую довіку.* Ном.

Трудятися, даюся, ешся, гл. Стараться, усердствовать. *Знать ти добре там трудявся.* Котл. Ев. *Щирим серцем без лукавства перед Богом я трудявся.* К. Псал. 39.

Труджений, а, е. Трудящий, дѣловой. *І худоба ота пропаде! достанеться чорту не труженому.* Лебед. у.

Труїти, труї, ш, гл. Травить, отравлять, давать яду. *Чим вою — знає його листа година — трує, що так зараз і здохне собака.* Лебед. у.

Труївілля, ля, с. Ядовитое растеніє.

Труївоба, ти, ж. = Труба. Гол. II. 612. См. Трубета, трембіта.

Труївобити, таю, еш, гл. = Трёмбітати. *Та і возьмути трёмбочки та ще й трумбітають.* Гол. II. 355.

Труїмо, ла, с. = Трува. *Коли б же я знала, коли буду вмрати, — сказала б я собі труїмо збудувати.* Грив. III. 364.

Труїмва, ва, ж. = Трува. Мвж. 268. *Збудуй ми, милий, кедрову труїмку.* Гол. IV. 457.

Труїна, ні, ж. Гробъ. *Ой умру я, мій миленький умру: зроби мені з клин-дерева труїну.* Мет. 265. Ум. *Труїна, труїноньна, труїночка. Зроблю труїнку з своїх дощок і принесу.* Г. Барв. 531.

Труїна, ви, ж. = Трува. *Скажу собі і зробити кедрову труїну.* Гол. I. 221. Ум. *Труїноньна, труїночка.*

Труїновий, а, е. Гробовой. Шейк.

Труїновька, труїночка, ки, ж. Ум. отъ труна.

Труїнка, ки, ж. Ум. отъ труна.

Труїнобий, а, е. Относящийся къ напиткамъ.

Труїнов, нви, ж. = Труива. Вх. Зв. 71.

Труїнок, ну, м. 1) Спиртвый напитокъ. *Не жалуйте, діти, труїнок дорогого, із двора не випускайте тверезим нікого.* К. Досв. 22. 2) Желудокъ. ЕЗ. V. 25. *Нездорово на труїнок.* Харьк. г. *Чи я ззія чого такого недоброго, чи води холодної напивсь: щось на труїнку погано. Випить чарку, то вино добре на труїнок.* Черк. у. *Горілку добру у труїнку чуть.* Черк. у. Ум. *Труїночок.*

Труїнонька, труїночка, ки, ж. Ум. отъ труна.

Труїночок, чка, м. Ум. отъ труноч.

І. Труп, пу, м. Трупъ. *О мур старю головою ударилась і трупою пала.* Шевч. 614. *Не вискохне Нечаїв кінй із лячкою трупу.* Лукаш. 110. *Трупо стіни.* Умереть, окольтъ. *Щоб трупом став до вечора, коли неправду кажу.* НВолын. у.

II. Труп, меж. Крикъ ворона. Вх. Уг. 271.

Трупій, п'я, п'є. Свойственный трупу, принадлежащій ему. Шейк. *Труп'я голана.* Pargos caudatus. Вх. Пч. II. 13.

- Тру́піна**, **ни**, ж. Слон деревесны. Шух. I 176.
- Тру́піпати**, **шаю**, **еш**, *гл.* Трухнуть, іслѣвати, гнати, увичтожаться. Шейк.
- Тру́пка**, **ваю**, **еш**, *гл.* О воронѣ: кричати. *Гавран трупкат.* Вх. Уг. 271.
- Труповій**, **а**, **б**. Трупный; наполюный трупами. *Та могила труповая.* Гол. III. 90.
- Трупо́д**, **да**, **м**. Червь, поѣдающій трупы. Шейк.
- Трупо́дний**, **а**, **е**. Трупоядный, ѣдящій трупы. Шейк.
- Тру́пя**, **п'я**, **с**. *соб.* Трупы. *Там повно трупів, такого труп'я.* Драг. 308.
- Трус**, **су**, **м**. 1) Трясеніе. 2) Землетрясеніе. *Трус великий по місяцх (буде).* Єв. I. XXI. 3) Обыскъ. 4) Смятеніе, шумъ; страхъ. *Як ось трус, галис, крик!... ввесь двір загомонів.* Г. Арт. (1866. III. 82). *Такого трусу нагнали йому.*
- Трусá**, **сі**, **ж**. Тренога, смятеніе. *За тим наповтом, клопотом та трусою, то я не увала і годинки з людьми попрощатись.* МВ. (О. 1862. III. 50). *Вчинив еси ясу і поміж панами великую трусу.* Шейк.
- Трусáк**, **ка**, **м**. =Трусъ. Вх. Зн. 71.
- Трусаніна**, **ни**, **ж**. 1) Обыскъ. 2) Смятеніе, смятица. *З самого світу у нас трусанника настала, приг'ав мировній, дак і мого чоловіка забрато.*
- Трусевій**, **а**, **е** =Струсевій. *Трусеве перо.* Гол. II. 58.
- Трус'як**, **ка**, **м**. Ум. отъ трусь.
- Трус'яти**, **ш'у**, **снш**, *гл.* 1) Отрясать, трясти. *Трусити в саду яблука.* МВ. (О. 1862. III. 69). *От прийшов той чоловік трусити (вершу).* Мвж. 121. *Тряця трусити.* Ном. Др'антам трусити. Ходить въ лохмотьяхъ. 2) Обыскивать, производить обыскъ. 3) Кіміти, сáму трусити. Чистить печную трубу. *У п'ятницю не можна сажі трусити.* Грмн. I. 17.
- Трусáтися**, **ш'уса**, **сншся**, *гл.* Трус'яться, дрожать. *Осичина тим труситься, що на її Скарійот повісився.* Ном. № 316. *Годі, бабо, труситися та лякатися.* Стор. М. Пр. 156.
- Трусиховства**, **ки**, **ж**. =Трусихв'їства. I. Вх. Уг. 271.
- Трус'ій**, **сі**, **м**. Производящій обыскъ.
- Трусá**, **ки**, **ж**. Обыскъ. *Поїхали вони до його на труску та й знайшли усе покрадене.* Новомоск. у.
- Трусáква**, **ка**, **ж**. *ж.* Раст. *Fragaria collina* Ehrh. Шейк.
- Трусáкня**, **ни**, **с**. Трескъ, хрустѣніе. Шейк.
- Трусáкати**, **ваю**, **еш**, *гл.* Тресчати, хрустѣть. Шейк.
- Трусáль**, **ву**, **м**. Раст. *Centaurea Scabiosa* L. Анн. 91.
- Трусні́к**, **ка**, **м**. Заяць. Вх. Зн. 71.
- Трусні́ца**, **ці**, **ж**. Лихорадка. Вх. Зн. 71.
- Трусн'ята**, **н'у**, **вещ**, *гл.* Тряхвуть. Чуб. II. 320.
- Трусок**, **ску**, **м**. 1) Мелкія щепки, отлетающія при рубкѣ дровъ. 2) Мелкій валежникъ. Сим. 203. *Далі в лис, більше труску.* Драг. 194.
- Трусóк**, **ск'у**, **м**. Шкура съ полугодоваго епсе не стриженнаго ягвенка. Сумск. у.
- Трус'ь**, **са**, **м**. Кроликъ, *Lepus sspiculus*. Шейк. Вх. Зн. 71. Ум. *Трус'м*.
- Трус'ь-трус'ь**, *меж.* для призыва кролика.
- Трус'ькій**, **а**, **б**. Траскій. *Дорога труська.* Ком. II. *Трус'ькій кінь.* Черк. у.
- Трус'ько**, **нар.** Тряско. *Трус'ько їхати на возі.*
- Трус'ю́м**, **нар.** Рысдой. *Кінь бїжить трусью́м.* Шейк.
- Трут**, **та**, **м**. 1) =Трутень. Вх. Зн. 71. 2) Падающа звѣзда. Вх. Зн. 71.
- Тру́та**, **тя**, **ж**. Ядъ, отрава. *Треба трути роздобути.* Шевч. *Тру́та-зілля.* Ядовитое растеніе. *Там ходила-гуляла, трутизілля шукала.* Лукаш. 150. Ум. *Тру́тка*.
- Тру́тень**, **тя**, **м**. Трутень. Шейк. Вх. Зн. 71.
- Тру́тін**, **ни**, **ж**. Отрава. Драг. 185. *Даннл гірше трутизни.* Ном. *Щоб ти мї та не дала трутизни якої.* Гол. I. 292.
- Тру́тіннина**, **ни**, **ж**. =Трутинна. Угор.
- Тру́тінá**, **ни**, **ж**. =Трутинна. *Ой ти: діачино, смійся, не смійся, та либонь же. я в тебе трутики наївся.* Чуб. V. 435. Ум. *Тру́тінюнна*
- Тру́тінтя**. См. Тручати.
- Тру́тінка**, **ка**, **ж**. =Трутинна. *Чи ти мене вчаровала, чи трутінки дала?* Гол. I. 290.
- Тру́тка**, **ка**, **ж**. Отрава. Также отрава для рыбе. См. *Трїтка*. Вх. Зн. 26.
- Тру́тник**, **ка**, **м**. 1) Огравитель. Рк. Левин. 2) Раст. *Polyporus ignarius* Fr. ЗЮЗО. I. 132.
- Тру́тнів**, **нева**, **ве**. Относящійся, свой-

ственный трутню. Трутнава матна. Пчела, способная класть яички только на трутневой.

Трутовець, вид, м. Бабочка, Maeglossa faciformis. Шейк.

Труфелъ, фля, м. Tuber cibarium Sibth. Шейк.

Трух, ха, м. Рысь, конская побѣжка. *Кінъ бѣжит у трух.* Вх. Зв. 71.

Трух-трух! меж. выражающее бѣгъ лошади рысью.

Трухъ, хъ, ж. 1) Измельченное сѣно. Шейк. 2) Кроликъ, Lepus capiculus. Вх. Пс. II. 6

Труханъ, на, м. Нядюкъ. Шейк. Вх. Зв. 71.

Труханна, ня, с. Ызда рысцой. Шейк.

Трухана, нѣ, ж. = Труха 2 Вх. Пс. II. 6.

Трухати, хату, еш, гл. Бѣжать рысцой. *Кінъ трухает.* Вх. Зв. 71.

Трухѣ-трухѣ! меж. для выражения длительного бѣга рысцой. Шейк.

Трухлий, а, е. Трухлый, гнилой (о деревѣ и пр.). Шейк *Трухле дерево.* Г. Барв. 416.

Трухляна, на, ж. = Трухло. Ум. Трухлянина.

Трухлѣ, лѣ, с. Порохно, вещество, превратившееся въ прахъ. Шейк.

Трухлѣбѣй, а, е. Со сгнившим бобкомъ. *Хата батьківська трухлѣбока лежить.* Г. Барв. 252.

Трухлявий, а, е. Трухлый, гнилой (о раст.). *Трухлявий цень.* Стор.

Трухлява, ва, нѣ, ж. = Трухло. Ум. Трухлявинна.

Трухлявити, вію, еш, гл. Трухнуть, становиться трухлымъ.

Трухлятина, на, ж. Гниль въ деревѣ. *Покої були старі: в їх тхнуло трухлятиною.* Лениц. Пов. 100.

Трухвити, вію, еш, гл. Гвнть, трухнуть. Вх. Зв. 16.

Трухнути, ну, веш, гл. = Трухвити. *Млію я, трухне мое серце.* Г. Барв. 201.

Трухнутѣ, нутѣ, вѣш, гл. Тряхнутъ. *Як трухнуть, а гроші ї госпнались.* Гриня. I. 43. *Яблука посніли: він трухнув,— всі осипались.* Драг. 131.

Трухцѣм, нар. Рысцой. Шейк.

Тручанья, ня, с. Толканье. Шейк.

Тручати, чату, еш, сов. и. **Трутити**, чу, тиш, гл. Толкать, пихать, толкнуть, столкнуть. *Не тручай, а то впаде.* Камевец. у. *Дурня на голову тручай, а він на ноги паде.* Ном. № 6189. *Трутив, як*

дурного з мосту. Ном. *Синойка взопила... в Дунай го трутила.* Гол. I. 90.

Тручатися, чатуся, етса, гл. Толкать другъ друга. *Плигали, дрочилися, тручались.*

Трушкѣм, нар. Рысцой. *Побіг трушкѣм на поле.* О. 1862. VIII. 25.

Тропота ? Червокі чижемки, што ви нарбили? *В Крмунѣ на поместі тропоти ходили.* Гол. II. 438. См. Тропота.

Трѣхбоковий, а, е. Трехгранцій. *Трѣхбокове скло.* Ком. II. 83.

Трѣхголовний, а, е. Трехголовый. *Трѣхголовний змій.* Мнж. 16.

Трѣх-вілля, ля, с. = Тройзілля. *Покидай, козаче, трѣх-зілля копати, поспішайся Марусі вінчати.* Гриня. III. 236.

Трѣхпудовий, а, б. Трехпудовый. *Тричі на день пекла хлѣб з трѣхпудової діжі.* Г. Барв. 242.

Трѣхслатовий, а, б. Трехсловный. *Трѣхслатові слова.* О. 1862. I. 68.

Трѣжкати, кату, еш, гл. Брѣвкати (по струнамъ). *Взявся за бас і почав трѣжкати.* Св. I. 231.

Трѣх-трух! меж. выражающее бѣгъ рысью. *Оти вовк мерщій до Бога—трѣх-трух, так бѣжить.* Рудч. Ск. I. 1.

Трѣхати, хату, еш, гл. Бѣжать или бѣжати рысцой. *Худі коні о. Хведора зовсім потомились і ледві трѣхали, вѣжджаючи в ворота.* Лениц. I. 457.

Трѣхѣ, меж. = Трух-трух! *Народ біг навзаводи, а киний трѣхѣ.* КС. 1882. IV. 174.

Трѣхкати, кату, еш, гл. = Трѣхати. **Трѣхѣм**, нар. Рысью. *Трѣхѣм бѣжить кінъ.* Камевец. у. Ум. **Трѣшѣм**. Чуб. II. 590.

Трим, му, м. Чаще употр. въ ум. формѣ **трѣмѣм**. 1) Въ жилой комнатѣ: перекладина подъ потолкомъ. ЗОЮР. I. 79. К. ЧР. 427. *Прикіє чоловік гроші, двадцять п'ять рублів. Я забрала... і так у напері на трянку й положила.* Г. Барв. 267. Въ сараѣ: перекладина отъ одной стѣны къ другой, поверхъ стѣвъ; на чердакѣ или въ крышѣ сарая то же, что и бантина. Рудч. Ск. I. 67. *Рядно висіло в хлѣві на трянкѣ.* Новомоск. у. *Той лѣм лежав у них на горичці на трянку, або сказати, ни бантині.* Новомоск. у. 2) мн. Тримѣй. Часть ткацкаго станка: стойки съ перекладинами для подвѣшиванія блоковъ. Вас. 166.

Трибок, мкв, м. См. Трим.
Трисадина, нн, ж. Топкое м'ясто, трясина.

Трисавица, ці, ж. 1) = Трисавина.
2) Лихорадка. Грин. II. 34.

Трисавиця, ці, ж. Солома мелка, остаючися отъ обтрахивавья онолоту. Три коны трясениці. Каменец. у.

Трисидука, нн, ж. Ст. Трисогузка, Motacilla. Вх. Пч. II. 12.

Трисохістка, кн, ж. 1) = Трисидука. Вх. Пч. II. 12. 2) Ст. Lusciola phoenicurus (in tithys). Вх. Пч. II. 12.

Триска, кн, ж. Раст. Equisetum, хвощъ, Вх. Лем. 475.

Трискати, каво, еш, гл. Хлопать. Аби Біг ласкав, а батіг тряскав. Ном. № 1276.

Триснути, ну, неш, гл. Хлопнуть.
З батого тряснув. Св. Л. 134.

Трисовина, нн, ж. Топъ, топкое м'ясто. Павлогр. у. Так чобіт і грузне — трясочина. Константиногр. у.

Трисовиця, ці, ж. = Трисавиця 2.
Трисолупки, пек, ж. Раст. Capsella Bursa pastoris Moench. Вх. Пч. I. 9.

Трясті, сў, сещ, гл. Трясти. Не диво багатим скарбом трясти. К. (О 1862. III. 23). Веначе трясця його трясло. Стор. М. Пр. 88. Рубям трясті. Ходить въ рубашѣ, въ лохмотьяхъ. Треба трясти, щоб рубям не трясти. Ном. № 7199.

Трястися, сўся, сещся, гл. Трястись.
„Де цимбали? Грай, псявіро!“ Аж корчма трясеться. Шевч.

Трястя, ті, ж. = Трясця. Котл. Ев. III. 13. Мене трястя схопила та трясе так, що мені гості не в думці. Левци. I. 420.

Трисўлка, кн, ж. Раст. Thalictrum angustifolium Jacq. Ани. 352.

Трисўчка, кн, ж. 1) Лихорадка. Угор. 2) Раст. Brisa media L. ЗЮЗО. I. 114.

Трясця, ці, ж. 1) Лихорадка. Ном. № 12284. Йому годи як трясці, а есе бісом дивиться. Посл. Трясця нашим ворогам. Чуб. 2) Въ переносн. знач. Ничего, швшъ. На носі сап'ян ритить, а в борці трясця кипить. Ном. № 11191.

Трисавина, нн, ж. = Трисовина. НВолын. у.

Ту, нар. = Тут. Гол. II. 57. А його ту не було? Каменец. у.

Тубілець, льдя, м. Туземецъ.

Тубільний, а, в. Туземный, мѣстный. Левч. 72.

Тубілька, кн, ж. Туземка. Шейк.

Тувальна, ні, ж. Полотенце. Вх. Зн. 71.

Туга, гн, ж. Горестъ, печаль. Болить моя голівонька, ще й серденько в тузі. Рудч. Чп. 87. Вік їм туку розганяє, хоч сам світом нудить. Шевч. Стала к їм серцям велика туга налягати. Макс. Ум. Туженька, тугонька. Серцю туженьки завдає. Гол. I. 188.

Туга, гн, ж. Радуга. Угор.

Тугий, а, б. 1) Тугой, уиругій. Щоб була туга як коліно. (Посадиши капусту, приновляють). Ном. № 261. 2) Крутой, густой. Туга грязь. 3) Твердый (о камнѣ). Шух. I. 13. 4) Сильный, крѣпкій, суровый. Туга злимонка. Гол. 5) Несговорчивый, упрямый, крутой. Левци. Пов. 72. Я чоловік не тугий: дасте 25 карбованців, то і ваш кінв. Каменец. у. 6) Орѣчи: тяжелый. Уся мова його була якась туга, лемехуата. Левци. I. 163. Ум. Тугѣнький, тугѣсенький.

Тугісінький, а, в. Ласкательно и премуш. о малыхъ предметахъ: совсѣмъ тугой.

Тугісінько, нар. Ласкательно и премуш. о малыхъ предметахъ: совсѣмъ туго.

Туго, нар. Туго. Дитина сповита, та й не туго й новенькою свитиною вкрита. Шевч. Ум. Тугѣнько, тугѣсенько. Сідлай мене тугенько. Мнж. 34.

Туговка, кн, ж. Раст. Achyrophogus maculatus Scop. Шейк.

Тугонька, кн, ж. Ум. отъ туга.

Тугошій, а, в. Имѣющий вѣрвукку шею. На Бога він піднявся тугошій. К. Іов. 34.

Тугшати, шаю, еш, гл. 1) Дѣлаться туже. 2) = Тужавити. Грязь від морозу тужшає.

Тугшій, а, в. Сравн. ст. отъ тугий.

Туді, нар. Туда. І сюди гаряче, і туди боляче. Посл. А а я не туді то! А мнѣ и невдомекъ.

Тудійка, тудіка, нар. Вотъ туда. Вх. Зн. 10.

Тудю, нар. Въ ту сторону, тою дорогою. МВ. (КС. 1902. X. 142). Ото якось там знову купці їхали тудю, та й до їх зайхали. Рудч. Ск. II. 98. См. Сюдою.

Туж, нар. 1) Слѣдомъ. А собака туж за ним. Шейк. 2) Вотъ-вотъ. Аж тут і на дворі туж-туж уже світає. Г. Арт. (О. 1861. III. 84).

Тужавити, вію, еш, гл. Густѣть, крѣп-

вуть. *Гріє сонце, а надто й вітер, то й тужавіє грязь.* Могил. у.

Тужавочка, ки, ж. Печаль. Тільки тужавочки, що жінки немає. Лукаш. 149.

Тужба, бі, ж.—**Тужилля.** Я прийшов до них, а там така тужба та плач. Александров. у. (Залюб.).

Тужовька, ки, ж. Ум. отъ туга.

Тужити; жу́, жиш, гл. Плакати съ причитаннями. *Живі—не любила, і вмер—не тужила.* Ном. № 8331. *Ой чи тужить моя мила по мені?* Мет. 242.

Тужиння, ня, с. Плачъ съ причитаннями. *Тужиння по мертвому.*

Тужливо, нар. Тоскливо, груство. *Грав він раз весело, а відтак знов сумно, тужливо.* Федьк.

Тужний, а, в. Грустний, горестный.

Тужно, нар. Груство. *Як оддам я тебе в службу, головою ти тужно.* Чуб. V. 678. *Тужно поглядає.* Мзак. 91.

Тув, за́, м. Тузь, карта съ однимъ очкомъ. КС. 1887. VI. 403. *Той тузами обирає свата в його хаті.* Шевч.

Тузати, заю, еш, гл. Быть, тузить.

Тузатися, заюся, ешея, гл. Возитися, толкати другъ друга, боротися, спорить. *Жінка кричить: давай мені візжи! А я кажу: сам поганяйшиму! Тузались отак собі обоє, тузались.* Грив. II. 179. *Діпворра почала тузатись—кому нопу какути.* Св. Л. 42. *Воки там праміж себе тузались: той правив гроші, а в того любови не було.* Павлогр. у.

Тузінь, ня, м. Дюжина, двѣнадцять штукъ. Каменец. у. *Тут нема цілого тузіня.* Шейк.

Тувка́, кі, ж. ? Сидящей въ тюрювъ говорятъ: *Сиди в піску да їж тузку, да пий холодную воду.* Нп. (О. 1861. X. 82).

Тузлук, ка, м. 1) Щелокъ для бученія бльязъ: *Положи сорочку в тузлук.* Лебед. у. 2) Разсолъ, въ которомъ солять рыбу. Черном.

Тузувати, аю́у, еш, гл. Тормошитъ. *Стягли ляшка свині з коня, стали тузувати.*

Тузіма, ки, м. Ув. отъ туг.

I. Туй, нар. 1) Здѣсь, тутъ. *Кед есь видя туй да кого, било го їмати.* Гол. III. 227. 2) Туй, туй-туй. Сейчасъ, воть-воть. *Як мій Гада приїде, то ви туй зжигте.* Драг. 261. *Він, здається, туй-туй умре.* Шейк.

II. Туй, меж. Кривъ на звѣря, подобный крику: тую! Вх. За. 71.

Туйканиа, ня, с. Крикъ: туй-туй!

Туйкати, каю, еш, гл. Кричати туй-туй, науськивать.

Тук, ка, м. 1) Жиръ. ° *Туком уста їх застрясли.* К. Псал. 145. 2) Плодородіє, изобилю. *Вінцем благим вінчавш літо, де ступиш, туком наповнявш.* К. Псал. 145. *Упивсь від туга цієї господи.* Ном. № 12042.

Тук! меж. Стукъ! *Прийшов же я під віконце—тук, тук!* Чуб. V. 173.

Тукати, каю, еш, гл. Ударити, стучати рівномѣрно. *Дятел тукає в дерево.* Шейк. *Прийшов же я під віконце—тук, тук!* „Вийди, дівчино, бо я вже тут“.—*Ой не тукай, гультаю, не туйкай!* Чуб. V. 173.

Тулѣник, ка, м. Разновидность книша I. МУЕ. III. 160.

Тулѣти, лѣб, лиш, гл. 1) Прижмать, прикладувати, прилагати. *Кожну сорочку тулила вона до лица, до сухих безслізних очей.* Левниц. I. 37. *Тулила, немаче немька свою дитину до грудей.* Стор. М. Пр. 16. *Подобалось душі вашій хрипаньво, так ви його і до християнства тулите.* О. 1862. VI. Кост. 12. 2) Складувати, сжимати, свертувати. *Книши тулить.* Сим. 201.

Тулѣтися, лѣбся, лишся, гл. Жаться, прижматися, льнуть. *Переполохані паньки тулились по кутках.* Стор. М. Пр. 82. *Оце тобі, горобчику, так не вчись, до чужої голубоньки не тулись.* Гліб. *Жене тебе неволя з України, із рідним словом тулились мов злодій.* К. XII. 73.

Тулѣйка, ки, ж.—**Обліжок.** Вас. 163.

Тулѣя, ліі, ж.—**Лійка** 3. Шух. I. 169.

Тулѣватися, лѣюся, ешея, гл. ? *Будемо ся туловати, оби люде не знали.* Гол. III. 240.

Тулѣуб, ба, м. Туловище. Борз. у. *Техли річки все кровавіє, мостили мости все тулубами, козацькими все головами.* Лукаш. 69. *(У відьом) тільки душа вилітає, а тулуб їз зостається.* Г. Барв. 55. Ум. Тулѣубѣ.

Тулѣубстий, а, в. О тулѣубѣ, свиткѣ: мѣшковидный, безъ таліи. Чуб. VII. 420, 421, 431.

Тулѣубець, бца́, м. 1) Ум. отъ тулѣуб. 2) Вѣшняя оболочка, покровъ. *Кавун щось виргло, тільки тулѣубець остаєся.* Лебед. у. *Аж там лежить жаб'ячий тулѣубець.* Рудч. Ск. II. 103.

Тулук, ва, м. 1) Медвѣжонокъ, волчецо. *Вовчица начинить тулуку. Медведиха ожеребила тулуку.* Шух. I. 212. 2) = Тулун. О. 1862. V. Кух. 39.

Тулумбас, са, м. Старинное музыкальное орудіе въ родѣ литаврѣ. *Списи блищать, шапки рябють, б'ють тулумбаси. Сердюки по полю скачуть.* Греб. 313.

Тулун, ва, м. Кожа козы, снятая пѣлною, — служить какъ мѣшокъ для муки или соли. О. 1862. V. Кух. 39.

Тулуча, чаги, с. = Тулук I. Вх. Зв. 71.

Тулпан, ва, м. Тюльпанъ, Tulipa. Кистями высіли пунянки тульпанів. Левниц. I. 427.

Тулпановий, а, е. Тюльпанний.

Тулпан, ва, м. = Тюльпан. Константиногр. у.

Тулятися, ляюся, еся, гл. Скитаться, хлостаться. Левч. 147. *Ти туляєшся, не хочеш іти.* НВолын. у. *Що-вечора шутенка туляюся, світомъ нужу.* МВ. (О. 1862. I. 74). *Сірома по під тинню згорблена тулялась.* Щог. В. 1.

Тумя, мй, ж. 1) Овца: помѣсь шпаяской овцы или шльбни съ простой. Борз., Паллогр. у.у. 2) Человѣкъ смѣшанной породы: одинъ изъ родителей турокъ или татаринъ, а другой — украинецъ. *Християне і туми звъ християнцѣ въ Крымѣ родившиися.* Величко, Іст. П. 376. *Вродився тумою від руської бранки.* К. ЦН. 219. *Козак-тума звседе з ума, не буде любити.* Нп. Г. Барв. 222. *Тума танчик водила. Що виведе, то і стане, на дівочок погляне.* Мет. 299. *Тумою называють хураго невражовничаго человека. Якійсь мелодний, неговіркий, який тумя з його.* Мир. ХРВ. 35.

Туман, ну, м. 1) Туманъ. *Над ним хмарою чорніє туман тяжкий.* Шевч. *Тумані пѣрти. Дурачить, врать.* Св. Л. 174. *Туман навѣсти на кого. Обморочить, отуманить. На тебе десь туман у Литві навел.* Греб. 384. 2) Веселая хорошеодная игра. Мил. 49. Ум. *Туманчок.* Шевч. 95, туманецъ.

Туманити, ню, виш, гл. Дурачить, морочить. *Хто його там дулав сватитись; так тільки туманів людей.* Левниц. Пов. 44. *Людей туманити.* МВ. (О. 1862. Ш. 37). *І не зводив з ума, не туманів дочку молодую.* К. МВ. XII. 278.

Туманитися, виться, гл. Показываться тузану, дѣлаться туманомъ. *Ой хмариться, туманиться і дощ капотить.* Нп. Харьк.

Туманіти, ню, виш, гл. 1) Казаться какъ бы въ туманѣ, покрываться туманомъ. *На лісі туманіє.* Черк. у. 2) Одурачивать, до одурѣнія доходить отъ скуки, одуряющей работы, неотвязной мысли и пр. *З похмілля туманіла.* Мкр. Н. 4. *Лучче б жару червоного у руку набрала, як мені довелось туманіти коло її русої коси.* МВ. (О. 1862. Ш. 41). *У його не гуляли, тільки туманіли, мов нудились під арештом і в турмі сиділи.* Мкр. Н. 32. *Туманів, туманів та таки й не пригадав, як зробити.* Черк. у. *Не будем туманіти між простацтвам.* К. ПС. 84.

Туманний, а, е. Туманный.

Туманчок, чку, м. Ум. отъ туман.

Туп-туп, меж. выражающее топаніе, топъ-топъ! *Туп-туп ніженьками, дзеньдзень підківками.* Нп.

Тупа, пі, ж. = **Ступа.** *Иди, іди, свий коню, тидою тупою.* Лукаш. 28.

Тупак, ва, м. 1) Тупое орудіе. Шейк. Вх. Зв. 71. 2) Тупой человекъ. Шейк. Вх. Зв. 71.

Тупало, ла, об. Человѣкъ топающій. Шейк.

Тупання, ня, с. Топанье.

Тупати, паю, виш, гл. 1) Топать. 2) Ходить, стуча ногами, ходить не переставая, топтаться. *Дідуся у господі тупав.* Г. Барв. 196. 3) Ухаживать, заботиться, хозяйничать. Шейк. *Як є коло чого тупать, то с що й хрупать.* Чуб. I. 230.

Тупець, іца, м. = **Тупак.** Шейк. Вх. Зв. 71.

Тупій, іа, ё, 1) Тупой, не острый. *Тупий ніж.* 2) Неостроконечный. *Коротке лице з короткимъ носом і тупою бородою.* Левниц. Пов. 10. 3) Тупой, неспособный.

Тупіак, ва, м. Затупленный кусокъ кожи, которымъ обирають шерсть съ кожи. Вас. 157.

Тупати, плю, пиш, гл. Притуплять, тупить. *Пащо ти ножа тупиш?*

Тупиця, ці, ж. = **Тупак.** Вх. Зв. 71. *Як добре плече, то і тупиця січе.* Шейк.

Тупі, меж. которымъ ободряють дѣтей стать на ноги. Шейк. Ум. *Тупіньки.*

Тупій, пія, м. 1) Синица, тупая сторона ножа. 2) = **Тупица.**

Тупіньки, Ум. отъ тупі.

Тупісінський, з, е. Совершенно тупой. Шейк.

Тупісінько, нар. Совершено тупо. Шейк.

Тупісчкий, а, е = **Тупісінький**. Шейк.

Тупісчко, нар. = **Тупісінько**. Шейк.

Тупість, постя, ж. Тупость. Шейк.

Тупіти, пію, еш, гл. Тупѣть, дѣляться тупямъ. Шейк.

Тупішати, шваю, еш, гл. Дѣляться тупѣе.

Тупііка, ки, ж. = **Тупица**.

Тупкати, каю, еш, гл. 1) Топтаться на одвоімъ мѣстѣ; топать. 2) Хлопотать. Пачка Фрузина за його тупкас перед паком. Св. Л. 70.

Тупкувати, кую, еш, гл. Хлопотать, ухаживать. Я тупкую коло його, а він мені й спасибі не скаже.

Тупнути, ну, неш, гл. Топнуть. Серед ступу тупке кінь ногою. Шевч. 16. Гребя й на свого филозофа тупнути раз та другий. Левец. Пов. 76.

Тупо, нар. Тупо.

Туподумство, во, с. Тупоуміе, тупость мысли. К. Дз. 188.

Тупоносій, а, е. Нмѣющій не острый носъ. Шейк. *Оси, осі, які ви тупоносі! принесіть мені меду.* Ном. № 330.

Тупоніти, ні, неш, гл. Спльню топнуть. Шейк.

Тупорилій, а, е. Тупорылій, нмѣющій тупое рыло; глупій. *Тупорилі віриомази.* Шевч.

Тупотання, ня, с. Топоть.

Тупотати, чѣ, чеш, гл. Топать, стучать ногами. *Тупочуть коні.* МВ. (О. 1862. III. 46). *Об землю тупотав ногами.* Котл. Ев. II. 19.

Тупотання, ня, с. = **Тупотання**. Крик, свистіня й тупотіня лилося таки з того краю. Левец. Пов. 139.

Тупотіти, чѣ, тїш, гл. = **Тупотати**. *Росердився мій миленький аж ногами тупотитъ.* Нп.

Тупотнї, ні, ж. Топоть ногами, ходьба. *Туп рожання хїське з тупотнею.* Котл. Ев. V. 63. *Почули вони позад себе гомїн і тупотню.* Стор. МІр. 119.

Тупотнява, ви, ж. Топоть. *Як турнуть коні, то така тупотнява, що аж земля стугонить.* Лебед. у.

Тупохдїй, а, е. О лошади: нмѣющій медленний шагъ. *Кінь тупоходий.* Волч. у.

Туптати, тчу, чеш, гл. Топтаться, хо-

дитъ взадъ и впередъ. *Я, прийшовши із дороги, тупчу коло хати.* Лукаш. 141.

Тупу-тупу, меж. выражающее топоть. *Тупу-тупу ногами, сколю тебе рогами.* Рудч. Ск. I. 44.

Тупцювання, ня, с. 1) Топаніе, ступаніе. 2—коло ного. Ухаживавіе хлопоты **Тупцювати, цюю, еш, гл.** 1) Ходить, топать, ступать, топтаться. 2)—коло ного. Ухаживать.

Тупцюватися, цююся, ешся, гл. Переступать съ ноги на ногу.

Тупцяння, ня, с. = **Тупцювання**. *Юрба хлопців, їх тупцяння і їх підлесливість.* Левец. Пов. 308.

Тупцяти, цяю, еш, гл. 1) Ходить. *Він часто по бад'ячій тупцяє по хаті.* Левец. I. 478. 2)—коло ного. Ухаживать, присматривать. *Як візьме коло його пацьхати, тупцяти.* Левец. I. 139. См. **Тупцювати**.

Тур, ра, м. 1) Туръ, Bos primigenius. КС. 1887. I. 65—90. Ном. № 5296. *На лозині пасеться стадо турів.* К. Оп. *Так замерзло, хоч тури гоні.* Ном. Грім такий, що хоч тури гоні, так не почувть. Ном. № 562. 2) Жукъ-олень, Liscapus Servus Вх. Пч. I. 6. 3) Тура діти. Говорится о плотахъ, когда съ разбѣга ударятся о берегъ. Канев. у. 4) Тур-царь. Турецкій царь. Гол. II. 30.

Туралій, а, е. Обращающій вниманіе, осмотрительный. *Лесо молоденький, на те не туралій.* Гол. III. 39.

Турати, раю, еш, гл. Обращать вниманіе. *Та того козак, того Нечай, того не турає.* АД. II. 71. *Собаки брешуть, а він і не турає.* Борз. у. *Кошеня і не турає, що собаки брешуть.* Борз. у.

Туратися, раюся, ешся, гл. Медитъ? *Жеби сме ся не турали, дома нічку ночували.* Гол. II. 139.

Турба, би, ж. Безпокойство, хлопоты. *Та й спати ляже, отомившися турбою такою.* Шевч.

Турбанїна, ви, ж. Безпокойство, хлопоты. *Турбанїни багато було.*

Турбація, ції, ж. Безпокойство, хлопоты. *Сідайте, турбації не заживайте.* Котл. Ев. V. 13. *От мені велика турбація.* Ном. № 4987.

Турбіл, ля, м. Толпа, стая, куча. Желех. *Як ся зробили турбільом великим сто дяболіє до нього....* Драг. 277.

Турбота, ти, ж. Безпокойство, тревога.

Ой зглянься на мою турботу, молю тебе, благаю. К. Псал. 61.

Турбування, ня, с. Безпокойство, причиненіе безпокойства.

Турбувати, б'ю, вш, гл. 1) Безпокойть, утруджати. *Не турбуй бо мене своїм проханням.* 2) Безпокойтись, утруджати. *Нехай батько не турбує, мені вінця не купує.* Нп. 3) Волновать, возмущать. *Бога прохали, щоб він моря не турбував.*

Турбуватися, б'юся, вшся, гл. Безпокойтись, тревожитись, волюватися. *Купуй сукню шиту і хату криту, та й не турбуйся.* Ном. № 8114. *Не турбуйся, моя дівчино, о своїй пригоді.* Чуб. V. 1201. *Не турбуйся ж ти, наша матінко, нами, як підростуть крильця, то розлетимся і сами.* Мет. 358.

Турб'ук, ка, м.—**Торбук.** Браун. 14.

Туркотіти, ч'ї, тіш, гл. Грем'ять, стучать.

Тург'їн, на, м. Раст. астрагонь, *Artemisia dracunculus* L. Авн. 48.

Тур'енка, кв, ж. Ум. отъ турня.

Турецький, а, в. 1) Турецкій. *Турецька каторка.* Макс. № 8114. 2) Турецький прбс. *Aptanthus caudatus* L. 3) Турецький сльоз. *Malva selvestris* L.

Тур'єчина, Тур'єщина, кв, ж. Турція. *Гішов москаль в Туреччину.* Шевч.

Тур'яти, ря, рш, гл. Гнать. Чуб. II. 286. *Ігнатко безп'ятко з гори свині турять.* Ном. № 224, стр. 297.

Тур'ятися, рюся, ршся, гл. Гнаться. *Бігла лисичка по лісу, турилась за кур'яками.* Грив. II. 238.

Тур'яца, ці, ж. 1) Самка тура. Шейк. Вх. Пч. II. 5. Мил. 162. 2) Грязь, в'в'шшаясь в' т'ло, слой грязи на т'лаѣ. *Могил. у. Колись і я був біленький як панич, а тепер тур'яца чорноморська покрила вид.* Черном. 3) Вотря, мелкія частицы дерева, выпадаюція при сверленіи. Волч. у. (Лобод.). 4) Раст. а) *Echinosperrum lupulla*. Мнж. 193. б) *Xanthium strumarium*. Лв. 102.

Тур'ище, ща, с. Ув. отъ тур. *Дикий тур'ище прохи не підняв на свої криві роги.* Морд. III. 97.

Тур'ів, рова, ве. Приналежачій, относящійся къ туру. *Тур'ів ріг.* К. Псал. 52.

Тур'авка, кв, ж. Єс. П'яця *Columba Turur* L. горленка. Шейк. Вх. Пч. II. 19. Ум. Тур'авонька, тур'авочка.

Тур'авчин, на, не. Свойственный, при-

належачій горленкѣ. *Тур'авчине гніздо.* Шейк.

Тур'ало, ла, с. 1)—**Тур'авка.** 2) Твердащій постоянно объ одному і томъ же. Шейк.

Тур'ання, ня, с. 1) Воркованіе горлиць, тур'авки. Шейк. 2) Толкованіе одного и того-же. *Набридли і синові жінчички тур'ання.* Чуб. II. 434.

Тур'ати, каю, вш, гл. 1) О горленкѣ: ворковать. Шейк. 2) Твердить не переставая, говорить не переставая все о томъ же. О. 1862. VI, 61. *Тур'аво йому, тур'ав, поки він таки послухав мене.*

Тур'атий, а, в.—**в'іл.**—**Тур'ю.** Мнж. 193.

Тур'євенька, кв, ж. Ум. отъ тур'єня.

Тур'єнин, ва, не. Приналежачій тур'чанкѣ, свойственный ей. Шейк.

Тур'єниця, ці, ж.—**Тур'єня.** *Загадала їй тур'єниця три діла.* АД. I. 287.

Тур'єнька, кв, ж. Ум. отъ тур'єня.

Тур'єнка, тур'янка, ні, ж. 1) Тур'янка. *У тур'єні на т'ім боці хата на помості.* Шейк. 2) Родъ крупныхъ сливъ. Шейк. Ум. Тур'єнька, тур'єменька, тур'їянька. АД. I. 291.

Тур'єів, кова, ве. Приналежачій тур'ку. Желех.

Тур'єїт, коту, м. Стукъ, шумъ. Желех.

Тур'ю, кв, м. Названіе вола съ рогами, расколящимися съ основанія, а со средины загнутими ввуть такъ, что копыця ихъ почти сходяться. КС. 1898. VII. 45.

Тур'ют, тур'укт, та, м. 1) Порода голубя, турманъ. *Ходить тур'ют волохатий.* Попотурччи, тур'юте. Ном. № 2732. *Позирає, ходив як тур'ют, голуб волохатий.* Мкр. II 30. 2) Ворчуя, сварливий челоу'кѣ. Шейк.

Тур'ютаїня, ня, с. 1) Воркованіе. 2) Ворчаніе. 3) Толкованіе одного и того же. 4) Стукъ.

Тур'ютаїти, ч'ї, чеш, гл. 1) Ворковать. *В лузі тур'ютаїла горлиця.* Левнд. I. 113. 2) Ворчать. 3) Твердять одно и то же. 4) Стучать; барабанивать. *Щось тур'ютаїти і тур'ютаїти.* Гол. III. 464. *Барабан тур'юте.* Мяр. ХРВ. 145.

Тур'ютаїня, ня, с.—**Тур'ютаїня.**

Тур'ютаїти, гова, ве. Приналежачій: а) турману; б) ворчуну. Шейк.

Тур'ютаїти, ч'ї, тіш, гл.—**Тур'ютаїти.** *Голубка сивая да все тур'ютаїла.* Грив. III. 617. *Послухайсь син,—мабуть густо*

та часто туркотіла жінка. Чуб. II. 434.

Туркут. См. Туркот.

Турляти, ля́, лиш, гл.—Туряти.

Турля́, ка́, м. Земляной кирпич. Шейк.

Турлу́чий, а, е, турлу́чий, я, в. О здави: ізъ плетва, обманнаго глянної. Пон. 52. Турлучня хата. Черном.

Турля́ти, ля́ю, еш, гл. Толкати; гонять. См. Туряти. Баба її турляе: хоч би ти причепурилась. Рудч. Ск. II. 48. Турляв обик одного, аж сторч летіли. Сама ганяє, жениха турляе,— купує, крає. МВ. (О. 1862. III. 50).

Турма, ки, ж. соб. Стадо овецъ. Фр. Пр. 9. Турма вже йде з поля. Каменец у. Що то в полі за димове?... чи візчари турми гонять? Гол. I. 38. Ум. Турмонька, турмочка. Овецъ турмонька. Гол. II. 60.

Турма́, мій, ж. Турьма. Драг. 2С2. Турма велика і кріпко збудована, та черт її рад. Ном. № 967, стр. 283. Обід поставив.... турмам і старцям. Мвр. Г. 69.

Турма́к, ка́, м. Узивъ, сидящій въ турьмѣ. НВолын. у.

Турмонька, турмочка, ки, ж. Ум. отъ турма.

Турна́ш, ша, м. Большая льдина. Вх. Зв. 72.

Турну́ти, ву́, нѣш, гл. Толкнуть; посяти, погнати. Щоб тебе лютъ турнула. Ном. № 3738. Турнує Харько хлопця на хутір.

Турня, ні, ж. Башня, колокольня. На білєцкій церкви мурована турня. Гол. II. 444. Ум. Туренна. На кошчівцкій церкви червена туренка. Гол. III. 250.

Турок, рка, м. 1) Турогъ. 2) Птица Fringilla coeca. Шейк. Вх. Пч. II. 11. Ум. Турчин, турьонко. АД. I. 312.

Туром, нар. Сильно гоня. Та зараз туром, туром корову. Харьк. у.

Туронько, ка, м. Ум. отъ турок.

Туроса́, сі́, ж. Шувъ? мова? слухъ? Не клопочись і не роби туроси. Ном. № 13541. От уже й пустила туросу. Ном. № 13833.

Турпан, на, м. 1) Покривало новобрачної. ЗЮЗО. II. 491. 2) При похоронахъ въ Буковинѣ замужнявъ молодимъ женишавмъ гладути на голову „бѣлий ручникъ, во подь бороду новимъ турпаном подвязаний“. Гол. IV. 540.

Турькій, а, е. Турецкій. Кониюм

грає, військо збірає, турецького царя все визирає. АД. I. 24.

Туртус, са, м. Стувъ, грохотъ. Наче табун коней жекуть... Кругом хати бігає, шукає, гукає; такий туртус, аж хата дивгтить. Драг. 64.

Турувати, рју́ю, еш, гл. 1) Сообразжати, думати. Уман. у. Турую в голові: чого то мні світ замняжникився, та ніяк не поміркую. Подольск. г. 2) Говорити вадоръ. Що ви туруете? Воно й трохи купи не держитись. Черк. у.

Турун, на, м. Насѣк. Carabus, жуцельца. Вх. Пч. I. 5.

Турунчу́к, ка́, м. Быстрый і глубокий протокъ, рукавъ рѣки. Одесск у. Браун. 4.

Турчати, чу́, чийш, гл.—Туркати. Невіжна й турчить йому, щоб відвіз та покинув де свою матір у полі. Чуб. II. 434.

Турчені́, нати́, м. Турогъ-ребенокъ. Ум. Турченятко. Люляй, люляй, турченятко! АД. I. 287.

Турчик, ка, м. Ум. отъ турок.

Турчин, на, м. Турокъ Оттаке то! таяско, тату, із своєї хати до турчина позаного в сусіди прохотись. Шевч. Ум. Турчинько. Гол. I. 50.

Турчинів, нова, ве. Привадежащій турку. Слухай, пані турчинова: привіє-єм ти невільницю, аж із Польці робітницю. Лукаш. 117.

Турчинка, ки, ж.—Туркени. Ой дав би я у замінку дві турчинки за одну Катеринку. Грин. III. 610.

Турчиньонко, ка, м. Ум. отъ турчин. **Турчати, чу, чийш,** гл. Отуречивать, обращать въ турка.

Турчатися, чуса, чийся, гл. Отуречиваться, обращаться въ турка, усваивать турецкій языкъ, нравы, обычаи.

Туршійк, ка́, м. Густой мелкій лѣсъ ізъ смерѣн. Шух. I. 80.

Туршук, ка́, м. Кустарникъ. молодой лѣсъ. Шейк. Шух. I. 210.

Туршукуватий, а, е.—ліс. Молодой и густой лѣсъ. Шух. I. 18.

Турь, ря, м.—Тур. Де вона сушена?—В туря на розі. Гол. II. 18.

Туря́, рати́, с. Дѣтенъшъ тура. Вх. Пч. II. 5.

Турати́, раю́, еш, гл. Гонять. Меке туряє до моря. Г. Барв. 341. Візчарь візці туряє. Чуб. V. 416.

Туса́в, на́, м.—Стусав. Дати тусана. Шейк.

Тусати, саю, еш, гл. Вить, колотить. Костурами взяли його так честувати, без милости його тусати та гонити. Шейк.

Туска́, кя́, ж. Тоска, печаль. Як хліба край, так і в горниці туска. *Ном. № 1397.* Що пан Біг дав,— за все Богу дякувати, а туск ід собі не пускати. *Фр. Пр. 89.*

Туслук, кя́, м.—Тузлук 2. Житньо́ї солонахи з туслуком. *АД. II. 34.*

Ту́сок, ску, м.—Туска. Шух. I. 44. **Ту́с-тусь!** меж. Призывъ для свиней. *Вх. Уг. 272.*

Тут, нар. 1) Здѣсь. *А в наший сторони красні дівки як ластівки, а тут як ворони.* Чуб. V. 20. 2) Сюда. *Я аж тут залетів.* Чуб. II. 625. 3) Вотъ. *Левч. 16.* Ум. *Тутна, тутни, тутнива, тутеньна, тутеньни, тутенка, тутенки.* Не був я тутка. *Гол. IV. 512.* *Що ви зволите тутеньки робити?* Рудч. Ск. II. 172. *Мов зроду тутечка жили.* *Котл. Ев. III. 8.*

Тута́, нар.—Тут. *Зачекай тута.* Чуб. II. 9. *Що все тута не по нашому, що все тута по инашому.* *Грин. III. 493.*

Тутай, нар.—Тута. Шейк.

Тутайка, ки, ж.—Турзавка. *Вх. Лем. 475.*

Тутарь, ря, м. Здѣшний, мѣстный житель. *Ой тутару, ой тутареньку, сему дому господареньку.* *Гол. IV. 310.*

Тутейший, а, е—Тутешній. *Увесь тутейший люд.* *Стор. Ци ти, дівчино, з тутейшого краю?* Шейк.

Тутейшній, а, е—Тутешній. *Свашеньки тутейшній.* Чуб. IV. 244.

Тутенька, тутеньки, нар. Ум. отъ тут.

Тутеський, а, е—Тутешній. Шейк. *Вх. Зв. 72.*

Тутечка, тутечки, нар. Ум. отъ тут.

Тутешній, я, е. Здѣшній. *Ти, здасться, не тутешній?* *Котл. НП. 382.* *Ім і байдуже, що діється наоколо і в тутешнім краї.* *Стор. МПр. 89.*

Тутка, тутки, туткєва, нар. Ум. отъ тут. *Вх. Зв. 71.*

Тутешній, я, е—Тутешній.

Тухнути, ну, веш, гл. Снадать, опадать (объ опухолі).

Туча, чи, ж. Гроза. *Гряду-тучі увейшов, а злих рук не увейшов.* Шейк. Ум. *Тучна.*

Тучений, а, е. Откармливаемый, уго-

щаемый. *Гість непрошений не дуже буває тучений.* *Ном. № 11894.*

Тучити, чу, чш, гл. Откармливать, питать, утучивать. *Хазяйське око товар тучить.* *Рудч. Чп. 255.*

Тучка, ки, ж. Ум. отъ туча.

Тучний, а, е. 1) Жирный. *Тучні ягнята.* *К. Псал. 263.* 2) Плодородный. *Земля тучна.* *К. Псал. 239.*

Тучний, а, б. Грозовый. *Тучний дощ.* Сильный, но кратковременный дождь съ грозой. *Ой ідути дощці усе тучній.* *Грин. III. 637.*

Тұша, ши, ж. Туша. *Тучі жидам та й попродав, шкіри в кожузу наклав.* *ЮЗО. II. 546.* Ум. *Тұшна.* *Лисичка-сестричка тушку зїла, а кишечки під себе поховала.* *Мвж. 4.*

Тұшіра, ри, ж. Баравья шерсть второй осенней стрижки. *Вх. Зв. 72.*

Тұшірати, рю, рш, гл. Стричь барановъ во второй разъ осенью. *Вх. Зв. 72.*

Тұшіти, шү, шш, гл. 1) Тушить, гасить. *За царя Горошко, як людей було трошка, як сніг горів, соломою тушили.* *Ном. № 6854.* 2) Успокаивать. *Мовчанка... гнів тушить.* *Ном. № 1117.*

Тұшка, ки, ж. Ум. отъ туша.

Тұшування, ня, с. 1) Приготовленіе чего нибудь въ закрытомъ сосудѣ. Шейк. 2) Окутываніе. Шейк.

Тұшувати, кую, еш, гл. 1) Варить или жарить что въ наглухо закрытомъ сосудѣ. Шейк. 2) Сильно окутывать, чтобы вызвать испареніе. Шейк. 3) Закрывать, скрывать. *Мкр. Г. 10.* *Очарувала б і ченця, коли б прокляте покривало бривок її не тушувало.* *Мкр. Г. 17.*

Тұшұр, ру, м.—Тұшира. Шух. I. 196.

Тұя, түй, ж. Раст.—Тоя. *Вх. Шч. I. 8.* **Тұліяти, лю, ліш, гл.**—Квалити. *Ти, соколе, не тліли.* Чуб. II. 259.

Тхір, тхорá, м. Хорекъ, *Mustela putorius.* *Дома лев, а на війні тхір.* *Ном. № 4352.* Ум. *Тхорин.*

Тхівання, ня, с. Дыханіе. *Вона ніби чула тхівання його здорового лица.* *Левнц. I. 442.*

Тхіүти, тхәу, веш, гл. 1) Дышать,дохнуть, пахнуть. *Його лице біле... тхінуло щастям.* *Левнц. I. 186.* *Бог тхіне своїм духом, то й не буде його.* *НВОлын. у.* *Тхінути мені не дав: роби та і роби, та і роби.* *МВ. I. 28.* *Тхінуло свіже повітря.* *Левнц. Пов. 213.* 2) Издавать за-

пахъ, вонять, гнить, портиться. *Тхне пашня.* НВолын. у. *Тхне мулою вода.* НВолын. у. *Вода тхне гнилим.* Сквири. у. *Як купити багато яловичини, а літо, то буде тхнутити.* Черк.

Тхорені, нати, с. Маленькій хорекъ. *Тхір вибі з соьми тхоренятами.* Грин. П. 237.

Тхорикъ, ка, м. Ум. отъ тхір.

Тхоріна, ня, ж. 1) Одинъ хорекъ. Шейк. 2) Мясо хорька. Шейк.

Тхоріти, рѣ, ріш, гл. Вонять подобно хорьку. Шейк.

Тхорів, рѣва, вв. Принадлежащій хорьку. Шейк.

Тщѣ. Въ выраж.: на тщѣ сѣрце. Натощагъ. См. Натще.

Тьвѣхнути, ну, неш, гл. Стибрить, сдѣлать. *Покинувъ чоботи на дворі, тамъ їх то ще тьвѣхне.* Зніев. у.

Тьма, тьми, ж. 1) Тьма, мракъ. *Одсунувъ віконце—у тьмі щось мріло.* МВ. (О. 1862. I. 85). 2) Невѣжество. *Чужі народи в тьмі зісталися, не просвітили їх, не прославили.* К. Псал. 326. 3) Множество. *Колесниця божа дивна тьмами войства гобзуе.* К. Псал. *Тьма-тьмища, тьма-тѣмрява.* Несмѣтное количество. Ном. № 7688. *Та тамечки тьма-тѣмрява усяю-люди птиці; тьма-тѣмрява черви кишить.* *А любу-люду—тьма тѣмрява.* Харьк. 4) Пасъя. *Pugalis.* Вх. Пч. I. 7.

Тьманий, тьм'яний, а, в. 1) Тусклый. *Тьмане скло.* 2) Болъзненный, блѣдный. *У Петербурсі, кажуть, тьманий народ; чи то воно край такий?* Лебед. у.

Тьм'яно, тьм'яно, нар. Темновато, тускло. *Та у його у хаті було гарно... а то стало тьм'яно і сумно, і икони почорніли.* ХС. IV. 18. *А ніч яка тоді була? Зоряно було?—Ні, тьм'яно.* Екаториносл. у. *Тепер ясно горить поплавець у лямпадці, а то тьм'яно було.* Лохв. у.

Тьм'яно-зелѣний, а, в. Темно-зеленый. *Аж тьм'яно-зелена озимина.* Черк. у.

Тьмаріти, рію, ріш, гл.—**Тьм'яти.** Шейк.

Тьм'яти, тьм'яло, миш, гл. Дѣлать темнѣть, мрачить. *Желех. Та воно тьм'ить кругом мов би на дощ.* Волч. у.

Тьм'ящий, а, в. Тьма-тьм'яща. См. Тьма З.

Тьоп! меж. выражающее ударъ: хватъ! *Тьоп його по плці!* Полт. г.

Тьопати, паю, еш, гл. 1) Шлепать (по грязи). 2) Ёсть, уплетать. *Наварила вона вечеряти, поставила; москаль так ть-*

пае. Рудч. Ск. II. 165. *І вечері ніколи не варили, усе обідню юшку тьопали.* Г. Барв. 505.

Тьопатися, паюся, ашся, гл. Идти, брести по грязи. *І став би я тьопатися за сорок верстов.* Лохв. у.

Тьопнути, ну, неш, гл. Хватить, ударить. *Як тьопнув Сучченко зм'я, так і счасв йому всі три голови.* Чуб. II. 252.

Тьорорѣх, меж. для выраженія пѣнія соловья. *Ой у саді соловейки тьох-тьорорѣх.* Чуб. V. 643.

Тьотя, ті, ж. Тетя. У дѣтей: всякая женщяна. О. 1861. VIII. 8.

Тьох! меж. 1) Выраж. біенію сердца. 2) Выраж. трель соловья. *Соловейко як тьох, дак тьох.*

Тьохканія, ня, с. 1) Біеніе, бѣганіе (сердца). Шейк. 2) Щелканіе (соловья). Шейк.

Тьохкати, каю, еш, гл. 1) О сердцах: биться, бѣгать. *А сердце так йому й тьохка, наче яке лихо віщує.* Св. Л. 18. 2) Щелкать (о соловьях). *Соловейко тьохка.*

Тьохнути, ну, неш, гл. Одн. в. отъ тьохкати. *Серце тьохнуло і замерло.*

І. Тьху, въ выраж. що тьху. Сколько духу, сколько силы. *Тьху дати.* *Задать. Ти мусиш ворогам тьху дати.* Котл. Ен. VI. 22. Въ томъ-же значеніи: чим тьху: *А му! чим тьху навѣтки драць!* Котл. Ен. VI. 83.

II. Тьху! меж. выраж. досаду, неудовольствіе. *Тьху, каже, біс його батькові, отпак хороша, та жидам воду носила.* Рудч. Ск. II. 124.

Тю, меж. выраж. крикъ на волга, собаку, также на человѣка, сдѣланнаго что-либо глупое. *Два вовки так як дві тичини стоять; ми на їх: тю-тю-тю!* О. 1861. V. 67. *Тю на твого батька!* Ном. № 6365.

Тюгү! меж.=Тю. Шейк.

Тюгүзання, ня, с.—**Тюзанья.** Шейк.

Тюгүзати, каю, еш, гл.—**Тюзати.** Шейк.

Тюжати, жу, жиш, гл. 1) Бить, колотить. *Тюжать її молоду що-дня.* О. 1862. VI. 29. *Як полав же його батько в руки, як почав тюжити!* *Тюжия, тюжия—поки аж простигся почав.* Новомоск. у. 2) Ругать. *А й лаються ж!... Боже мій! Так і тюжать, так і тюжать один одного.* О. 1862. VI. 42. 3) Литься, ити (о дождѣ). *А на дворі*

доц тюжить такий як із відра. Новомоск. у.

Тюжка, кя, ж. Тренка, наказаніє. *Дав же він йому тюжки—буде пам'ятати, як лягати.* Новомоск. у.

Тюкашня, ня, с. Кричаніє тю.

Тюкати, каю, еш, гл. Кричать тю.

Тюлька, кя, ж. Рыба *Silurus cultiventris* Nordm. Браун. 29.

Тюпаня, ня, с. Ходьба мелкими пажками.

Тюпати, пваю, еш, гл. Ходить мелкими пажками; їхать медленно. *Як хоч, мала: хоч біжи, хоч тюпай.* Ном. № 13674. *Проти нас тюпа чоловік верхи.* О. 1862. VIII. 27.

Тюпки, нар. Рысдой. *Він поїхав собі тюпки.* Г. Барв. 15. *Тюпки їдь, а то замучи їй.* Грин. II. 100. *Побіг тюпки.* Черк. у.

Тюпоріти, рю, ріш, гл. Плестись, медленно идти. *Кобилчина тюпорить, а я собі дрімлю на возі.* Гадач. у. Слов. Д. Эварн.

Тюпотіти, почу, тїш, гл. Быстро идти. *Вона... аж тюпотить.* Сим. 201.

Тюпцем, нар.—Тюпки. *І тюпцем.*

Тюрма, ма, ж.—Турма.

Тюрю, меж. выраж. стук экипажа при їздѣ. *Я з своїм дідом холи слочу то поїду: чи пізенько, чи раненько—тюрю, тюрю помаленьку.* Чуб. IV. 493.

Тюрājннє, ка, м. Арестантъ, острожннє. Рк. Левнц.

Тюрājнниця, ці, ж. Арестантка, острожниця. Рк. Левнц.

Тюрāка, кя, ж. Ув. отъ тюрма.

Тюті, тютітька, тютічка, тютька, меж. для призыва курь: цып, цыпочки. Лохн. у.

Тютька, нар. Въ выраж.: І не тютки. И не догадывается, і не замѣчаетъ. *Старий Кульбашиный і не тютки, що заду робиться.* О. 1861. X. 23.

Тютю, меж.—Тю. *Тютю на тебе.* Ном. № 6364.

Тютюбати, каю, еш, гл. Кричать тютю. *Тютюкати добре навчився.... Як гукону було: ей, тю-тю-тютю! то аж листя з дуба посилється.* О. 1862. II. 27.

Тютюя, нү, м. Табакъ, *Nicotiana rustica* L. ЗЮЗО. I. 129. *Один шеляг на тютюя, другий—на табуку.* Грин. III. 652.

Тютювєць, ндю, м. Табачокъ. *Коли ти курєць,—май свою люльку й тютю-*

вєць. Ном. № 12601. *Роменський тютювєць хурив.* Котл. Ев. IV. 13.

Тютюніше, ща, с. 1) Мѣсто, гдѣ ростъ табакъ. 2) Табачная плантація. 3) Ув. отъ тютюн. Табачище.

Тютюнківий, а, в. Табачный. *Тютюнкєва горілка.* Водка, настоянная на табакѣ. *Горілочку пили не тютюнкєву і не пілку.* Котл. Ев. III. 63.

Тютюннє, ка, м. Табаководъ, торговецъ табакомъ, рабочій на табачныхъ плантаціяхъ. Вх. Зя. 72.

Тютюнниця, ці, ж. Жєнщина, занимающаяся табаководствомъ, торгующая табакомъ. Нѣжин. у. Рабнница на табачныхъ плантаціяхъ. Вх. Зя. 72.

Тютюнничка, кя, ж. Жєна тютюннина. Шейк.

Тютюнничин, ва, нє. Принадлежащій тютюнницї. Шейк.

Тютюнкєвий, а, в. Табачный. *Почала рости розада тютюнкєва.* Грин. I. 10. *Чуєш, кумаєю, цыпочко, кришечко, кров бурякова, прищєна тютюнкєва.* Ном. № 11641.

Тютюняка, кя, м. Ув. отъ тютюн. Табачище. Жєлєх.

Тютя, ті, ж. Дѣтск. всякая птица, преимущественно курица, пылепокъ. О. 1861. VIII. 8. Се ще тютя з полїв'яним нбсом. Вотъ еще дуракъ, простофіля. Ном.

Тютягій, тїа, м. Увалєвь, тяжелый на подъемѣ.

Тяблє, лє, с. Скрижалъ. *Два тябли Мусєви.* Дячєская пѣсня. Змїєв. у. Слов. Д. Эварн.

Тябрїти, брїю, брїш, гл.—Тябрїчити. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Тябрїчати, чу, чїш, гл. Тащить. *Як приїде вєрбю, три кожухи тябрїч.* Ном. № 427.

Тяг, гу, м. 1) Тяга, движеніє воздуха. *Дивись, вієш, а тягу зовсім нема.* 2) Тягу даїи. Уїти, убѣжать, ударь. *Він, взявши торбу, тягу дав.* Котл. Ев. I. 5. *А він бояєся її трохи.... та й тягу з хати.* Рудч. Ск. II. 174.

Тягā, гїя, ж.—Вага 2. *Іваньківєскї музїки з тягою їхали.* Драг. 47.

Тягāка, кя, м. Бродяга. Козєл. у.

Тяганїна, нн, ж. 1) Тасканіє. 2) Возня, хлопоты. Рк. Левнц. 3) Волокита (судєбная). Борз. у. *На тяганину пішло.* Константиногр. у. Ум. Тяганїнна.

Тяганка, кя, ж. Судєбная волокита. Вх. Зя. 72. См. Тяганна.

Тягар, ра, тягарь, ра, м. Бремя, тяжесть. Г. Барв. 412. *Не для того я співаю, що гаразд ся маю: тяжким тягар на серденьку—я го ся збуваю.* Гол. II. 759.

Тяга́ти, га́ю, еш, гл. 1) Таскати, ташити. *Велике діло бороку таскати!* Гліб. 2) Тормошити, терзати. *Сірко... немилосердно тягав на всі боки нещасного ведмеда, тільки шмаття летіло.* Левци. I. 230. 3) Об'є одежді: носити, таскати. *Не тягайте такого добра по грядках. Не тягай цієї спідниці в буддень.* 4) Вытаскивать. *Щоб на перемокли копилі, пійшли...* тягати їх. Грин. II. 154. *Тягайте петрушку.* Чуб. 5) Таскати, красти. *Крізь ведмідь той мед тягає.* Гліб.

Тяга́тися, га́юся, ешся, гл. 1) Ташитися. А сам узявся за повод та й ташеться. Рудч. Ск. II. 176. 2) Таскаться, шлятися. *А ти все по тих шикках ташецься—п'янице, ледащо!* Рудч. Ск. II. 22. 3) Таскаться, волочатися. *Жив чоловік з жінкою, та жили вони погано, бо вона неслужняна була і все тягалася.* Драг. 160. *Не переставала тягатись із кавалерами до своєї коси.* Левци. I. 542. 4) Возитися около чего, ташити *Загрузли в його коні в болоті; вже він і так, і сяк з ними тгався.* Рудч. Ск. II. 114. 5) Судитися, вести процесъ. *Коза з вовком тягалася: тільки шкурка зосталася.* Ном. № 7394.

Тяга́ч, ча, м. Рабочій въ шахтѣ, переважній въ шахтѣ уголь. Славяносерб. у.

Тяго́льце, ця, с. Ум. отъ тягло.

Тяго́лі, лів, м. мн. Родъ верхньої одежди, козацькій полукафтанъ? *Тяголя червоно од піл до коміра золотом гаптовані.* АД. I. 252.

Тяго́, гів, м. мн.—**Тяголя.** КС. 1882. XII. 511.

Тягі́, меж. для вираженія тасканія, ташенія. *Кобила загрнула, він за хвіст: тяги, тяги, нема дуги.* КС. 1887. VI. 469.

Тягі́ти, прил. Беременная. *Ота жінка та була тягитна, то певно припало родити, а ніяк, так вона й умерла.* Каменец. у. *Жінка, як буде тягитная... то легко дитя родить.* Драг. 168.

Тягі́тійка, с. мн. ? Въ виразі: зайти в тягитіюна. Заберементь. Его княжичейка зайшла в тягитіюна. Гол. I. 90.

Тяглі́й, а, в. Ніякующій рогатий скотъ.

Тягло́, ла́, с. 1) Язика, приспособленіе для тяги вевода, паромъ и пр. *Літом невід на тяглі тягнуть до одмілу, а зімою*

рубать вікна у кризі. Черк. у. 2) Рабочая скотина, рабочий скотъ. *Здогне мабути не сьогодні—заатра лідне тягло без сіна.* Грин. II. 209. *Чи багато тягол було на роботі?* Новомоск. у. Також: комплектъ воловъ въ три-четыре пары для плуга. КС. 1898. VII. 47. 3) Шутливо: трубка курительная со всіми принадлежностями (кисетомъ съ табакомъ, кресаломъ, кремнемъ, трутомъ). *А виймай лишень своє тягло, та покуримо люльки.* Полт. г. 4) **Тягло́в тягті.** Ташити по землѣ. Ум. **Тягелце.** Шейк.

Тяглові́й, а́, б. Тяглова́ робота. Работа гужемъ. Херс. г.

Тягншкі́ра, тягншкі́ра, ри, м. Растягивающій кожу, — шутливое прозваніе сапожника. Шейк. Каменец. у.

Тяго́та, ті́, ж. 1) Тягость, тяжесть. *У тяготі воли йдуть.* Черк. у. *Треба взяти чоботи, в них тягота велика.* Каменец. у. 2) Печаль, скорбь. *Своєму серцю, моїй душі тяготи не чини.* Гол. 3) Беременность. *Зайшла крульова у тіготу.* Гн. I. 140.

Тягті́, гнї́, веш, гл. 1) Тянуть, влечь, ташити. *Ото вона за віровку та давай тягті.* Рудч. Ск. I. 172. *Твої слова—потопні води: лєстять і тягтуть у безодню.* К. Псал. 123. *Тягни, кобило, хоч тобі і немилі.* Могид. у. 2) Вытагивать. *З живих здирали шкуру... жили тягли.* Стар. М. Пр. 65. 3) Притягивать. *Земля тягне до себе хату й звіря, й чоловіка, й воду.* Ком. I. 11. 4) Пити. *І брагу кузликком тягли.* Котл. Ев. I. 11. 5) Сосать. *Дивиться, батько (упирь) встав і з крайнього почав хров тягті.* Грин. I. 53. 6) Эксплуатировать, выжимать. *Жид брешнею живе, все з нас тягне.* Ном. № 885. 7) Держать чью сторону, быть на чьей сторонѣ. *Не тягнеш ти за беззаконих, що прикриваються законом.* К. Псал. 219. 8) Относиться, причисляться. *Село Токарі тягнуть до Бешкинської волости.* Лебед. у. *С. Драбівка до Дерезівки тягне.* Черк. у. *Дорожня тягне до нашої волости.* НВолын. у. 9) Бідувати. *Бідствовавать. Приходиться до кінця віку бідувати.* Чуб. 10) До права тягті. Призывать къ суду. *Син віття до права тягне, дочка на матір гніє піднімає.* Гол. IV. 22.

Тягті́ся, гнї́ся, нешся, гл. 1) Тянутися, ташитися. *Ще й у всіх заду тягтілися довгі хвости.* Левци. Нов. 78. **Тяг-**

неться мій Омелько шляхом. Левц. Пов. 346. 2) Тянуться, стараться не отстать отъ кого. *За багатими не тягтись.* Ном. № 1415. 3) Продолжаться, даться. *Як насолили багато огірків, до ще й весною тягнуться.* Лебед. у. *Війна... тігласі більш як рік.* Гв. II. 245.

Тягудіца, ці, ж. Употреблено въ загадкѣ на возѣ: *Чотири чотиренки та два хведоренки тягли тягулицю за хвіст на вулицю.* Мнж. 175.

Тягұля, лі, ж. Родъ рыболовной сѣти. Браун. 13.

Тягун, на, м. 1) Носильщикъ. *Ці обидва тягуни добрі.* Харьк. у. 2) Небольшая палка, прикрѣпленная къ полозку у дышловыхъ саней, къ ней привязывается барокъ съ постромками. НВолын. у. 3) У мастеровъ, изготовляющихъ курительный трубки: молотокъ для распищиванія кусковъ латуни, красной мѣди и желѣза. Вас. 148.

Тягұня, ні, ж. Небольшой бредень. Левч. 160.

Тягучий, а, в. Который тянется, растяжимый, упругій, эластичный. *Тягуче кісто — коржа не можна розскачати: що розскачаю, то оно знов збѣжитья.* Канев. у.

Тягучий, а, б. Тягучій. Волч. у.

Тяж, жу, м. 1) = **Ужва** 2) Вх. Зв. 72. 2) У тяжі, у тяжіу бѣти, ходити. Быть беременной. *Я в тяжу.* О. 1861. XI. 30. *Вона тепер у тяжі, а спорожниться, то буде робити.* НВолын. у. *Зайти в тяж.* Забеременѣть. Драг. 260.

Тяжар, ра, м. = **Тягар**. *Лиш один тяжар маю на серці.* Федьк.

Тяжѣна, ни, ж. Выбока, пестрадь, подосатое полотно. Шейк.

Тяжнїя, нї, ж. Тяжесть, бремя. Шейк.

Тяжнївовий, а, в. Сдѣланный, сшитый изъ пестради. Шейк.

Тяжїти, жў, жїш, гл. Обременять, отягощать. Шейк.

Тяжїтися, жуся, жїшся, гл. Тягтвться. *Він тяжїтися і дров зрубати.*

Тяжкїй, а, б. 1) Тяжелый. *Тяжке колесо.* Левц. 2) Трудный. *Тяжкї часи.* Стор. М. Пр. 59. 3) Сильный, большой, великій. *Лихо тяжке.* Шевч. *Тяжке нарікання.* Ев. Мт. II. 18. Ум. Тяжкїньний.

Тяжкїсть, востя, ж. 1) Тяжесть. Желех. 2) Трудность. Желех.

Тяжко, нар. 1) Тяжело; трудно. *Тяжко нести, а жаль покидати.* Шейк. *Тяжко-важко заспівас, як Сїч руйнували.*

Шевч. *Тяжко, тяжко менї тебе додому одправляти.* Макс. 2) Очень. *Тяжко боюсь матерї.* О. 1861. XI. Кух. 7. *Тяжко поганїй.* Ном. *Тяжко заплакав.* Грин. II. 148. *Тяжко зажурился.* Шевч. *Голова тяжко болить.* Ум. Тяжкїньо. Чуб. V. 44. *На серці тяжкїньо.* Грин. III. 183.

Тяжкомовнїй, а, в. Косноязычный. *Приводять до його глухого і тяжкомовного.* Ев. Мр. VII. 32.

Тяжконогїй, а, в. Тяжелый, медленный на ходу. *Тяжконогїй звїр (о волѣ).* К. ЧР. 213.

Тяжкорбб, бв, м. Исполняющій тяжелыя работы. Шейк.

Тяжкорукїй, а, в. Съ тяжелой рукой. Желех.

Тяжкотїлий, а, в. Тяжелый на подъемъ, съ увѣсистымъ тѣломъ. Шейк. Вх. Зв. 72.

Тяжчїти, чў, чїш, гл. Дѣлать тяжелѣе. Шейк.

Тяжцїти, кну, неш, гл. Тронуть, задѣть? *Його тїкло.* Онъ догадывался? Его задѣвало? *Його може й тїкло, що в менї кїпїло.* Федьк. Пов. 24.

Тяма, ми, ж. Пониманіе, понятїе, соображеніе, смысленность, умѣнїе, смѣлка. *Нема тїамї й воза помазати. Та воно б то й зробили як слїд, та хорт-ма тїамї.* Лебед. у. *Має тїамуду римарства.* Борз. у. Не при тїамї. Не въ своємъ умѣ. *Не повно ума, не при тїамї.* МВ. (О. 1862. I. 103).

Тїамїти, млю, миш, гл. 1) Смыслить, понимать. *Вчїлася, та й не тїамїти.* МВ. (О. 1862. III. 37). *Коли не перїг, то й не пирожися; коли не тїамїш, то й не берися.* Ном. № 9572. 2) Помнить. *Тїамїтися до новихъ вїмкїв.* Ном. № 3645.

Тїамїтися, млюся, мишся, гл. Помнить, сознать себя. *Ой як напѣтися, то й не тїамїтися.* Чуб. V. 1091. *Та і всї письменнї, — кезай вони собі тїамїтися!* — г. е. ну ихъ, пропади они! Котл. III. 363.

Тїамїй. Въ выраженїяхъ: *У тїамїй бѣти.* дѣтися кому. Помниться къмъ, врѣзаться кому въ память. *Догого буде вам в тїамї.* Котл. Ев. Не в тїамї. Не въ домекъ, трудно понять. *Це така хитра рїч, що менї не в тїамї.* *У тїамїй братї.* Понимать, разбирать, сознать. *Його питають про одно, а він каже друге. Видно він і сам не брав у тїамї, через те й нї в якї*

розмови з людьми не зривався. Г. Барв. 306.

Тямкий, а, ё. 1) Сообразительный, смітливий. 2) Памятливый.

Тямовітій, а, е. Понятливый. Він тямить силу у письмі, у лічбі; нема що казати—хлопець гарний, тямовитий. Оце у ярмарку купив йому чотири книзи, папіра і три пір'ї. Васильк. у.

Тямок, мку, м. = **Тяма.** Без тямку. Безь сознанія, не сознавая. Чіпка без тямку поволік ноги далі. Мир. ХРВ. 236.

Тямувати, м'ю, еш, гл. 1) Игѣть способность. Борз. у. 2) Помнить. Вх. Зв. 72.

Тямучий, тямучий, а, е. Понимающий, смыслящий, толковый, умный. Він чоловік тямучий, не зопсує діла. Полт. г. Тямуще й нетямуще пішло. Черк. у. Книжки лежать, папери купами: Павло Піддубень дуже тямучий чоловік, всяку старовину молодого головою зазнас. К. ДС. 31.

Тямучість, чести, ж. Понятливость. Борз. у.

Тямучий, а, е. См. **Тямучий.**

Тяпкарь, ря, м. = **Кептар.** Угор. Гол. Од. 82.

Тяр. По истинѣ, дѣйствительно. Вх. Зв. 72. Музику заповість аж до самої Глиниці, або тяр аж до Сачаю. Федьк.

Тати, тву, тнеш, гл. 1) Рѣзати, рубить, косить. Як намок наш тят, то тур-царя стяв. АД. I. 24. Було брати косу да й ступати у росу, да травиченьку тяти. Рудч. Чп. 132. 2) Удирять, бить. Що ти так тнеш коні? Шейк. 3) Кусати, жальти. Тяли коморі. 4) Твердить одво и то же. Чим то той Лазарь Богу приподобився, що його увесь тиждень ткуть та й ткуть. Ном.

Тятивá, ві, ж. Тетива. Нагомує лук до бою, тятиву тугу натягне. К. Псал. 13. Лука він натягне золотого і трепетку стрілу на тятиву наложить. К. Дз. 58.

Тях, меж. = **Тьох 2.** Малий соловійчику, тях, тях, тях! Гол. Ш. 344.

У.

У, в, пред. У, в. По свойству украинских звуков *у* и *в*, взаимно переходящих при известных условиях другъ въ друга, обозначаемые ими предлоги *у* и *в* слились въ одинъ общій предлогъ съ разными значеніями, но произносимы безразлично, смотря по своему положенію, то какъ *у*, то какъ *в*, наконецъ, какъ средній между ними полугласный звукъ; при чемъ *у* чаще всего является въ положеніи между согласными, а также послѣ гласной, если слѣдующее слово начинается нѣсколькими согласными, и передъ гласной, если предыдущее слово кончается нѣсколькими согласными, а *в* оказывается большею частью въ положеніи между гласными, а также между гласной и одной согласной или между одной согласной и гласной, напр.: *Як у руках рушниця у стрільця, то горечаккам. Тремтить лист у осики. Упала в озеро. Добре, як риби в воді. Пташок в очеретах багато.* Иногда послѣ согласной передъ гласной: *ув; Роби до поту, а їж ув охвоту.* *Ном. № 12124. Ув умлого і долото рибу ловить.* *Ном. № 6019.* Послѣ согласной передъ нѣсколькими согласными иногда *уві*, а послѣ гласной передъ нѣсколькими согласными *ві*: *Всі оці книжечки продаються ві Львові у книгарні брацтва ставропільського.* (На посл. страницѣ обложки книжечекъ "Сільської Бібліотеки" 1862). Правильно эти не выдерживаются въ стихахъ и, благодаря неправильностямъ правописанія, очень часто нарушаются въ письмѣ. 1. Основное *у*. *У.* Употреб. съ родительн. падежемъ. а) На вопросъ: гдѣ? *Хлѣб та сіль! Імо, та свій, а ти у порога постій.* (Шутка). б) На вопросъ: у кого, у чего? *У сусіда хата біла, у сусіда жінка мила.* *Нп. Адам зів кисличку, а в нас оскома на зубах.* *Ном. Андрійко був у мене*

повновидий, ясноюкий. *МВ. II. 7.* Иногда для. *А Наливай,—се не людина в мене, се дух війни, наслідник бога Морса.* *К. ЦН. 194.* Иногда также съ отгѣвкомъ значенія на вопросъ: отъ кого? *Ти в мене не втечеш!* *II.* Основное *в*. *Въ, во.* 1) Съ винительнымъ падежемъ: а) На вопросъ: куда? *Веди ж гостей у світлицю.* *К. ЧР. 37.* *Увались у хату.* *К. ЧР. 39.* *Піду в базарь, попрошу, щоб хто наняв мене.* *Грин. II. 89.* Иногда въ знач.: о, объ: *Кидай горшками в землю.* *Грия. I. 120.* *В книгу читати.* Читать въ книгѣ, изъ книги. *Ой ходить ніп по церквоці та в книжку читас.* *О. 1862. IV. 107.* б) На вопросъ: въ какое положеніе, состояніе, въ какой составъ итд. *Крутием підперезався да в бояре вбрався.* *Грия. III. 438.* *Піти в отрушки.* *Взяли в салдати.* в) На вопросъ: въ какое настроеніе, движеніе, дѣйствіе и. т. д.; переводятся обыкновенно безъ предлога соответствующимъ глаголомъ или глаголомъ съ дательнымъ или творительн. падежемъ. *Порося у коів, а баба у крик.* *Посл. А дитина в плач.* *Не вдавайся у тугу.* *Не вкидайся так у правдиня,—доглядай усього хазяйства.* *Козаки не дуже вдавались у любові.* *К. ЧР. 149.* г) На вопросъ: какимъ орудіемъ или средствомъ? *Били у дзвони!* *Гуляти в карти.* д) На вопросъ: какимъ образомъ, способомъ, путемъ? и. т. д. *У силу додому дійшли.* *Меж. 125.* *У гблос читати.* *Громко чытати.* *Ув очевидки брше.* Въ глаза вретъ. *У брид річку перейшов.* е) На вопросъ: въ кого, на подобіе кого? *Хлопець у батька вдався.* *Пшениця така гарна: колос у колос.* *Желех.* *Наказував дідусь, щоб на застра ви всі були лице в лице, одежа в одежу, черевихи в черевихи.* *Чуб. II. 21.* ж) На вопросъ: когда? *У середу родилася,—тепер мені горе.* *Нп. У медію вран-*

ці-рано сине море грало. Шевч. Вийди, вийди, козаченьку, у вечір пізенько. О. 1861. X. 55. 2) Съ мѣстнымъ падежемъ на вопросъ: гдѣ? въ чьмъ? на чьмъ?

а) У зати в її—як у віночку. ЗОЮР. I. 145. Новенькі вікна в базарі покупили. Г. Барв. 249. Зоставь уо убогтої. К. ЧР. 199. Вербя стояла в березі. б) На вопросъ: въ какомъ числѣ, видѣ, состояннїи и. т. д? Не у мнози зятъ їде, не багато бодр везе. Мет. 185. Ходім, кажу Катрі, ходім до Марусі... ми собі з нею у трійці порадились. МВ. II. 123. Пішла я за ним у тропі. МВ. II. 176. У добрім здороллю. Желех. А ми з чоловіком у правді жили. Г. Барв. 434. У злагоді жили. в) На вопросъ: когдѣ? У вечері, у ранці, у ночі—вираженія, превратившіяся нѣ нарѣчїя. См. Увечері, уранці, уночі. 3) На вопросъ: какъ скоро? черезъ сколько времени? У рік стара пані вмерла. МВ. (О. 1862. III. 65). І хутко її поصاتас? У півроку. МВ. (О. 1862. I. 80). У год так, чи в два їшли москалі через наше село. О. 1862. VШ. 27.

Убавити, ся. См. Убавляти, ся.

Убавляти, ляю, еш, сов. в. **убавити, влю, виш,** гл. 1) Задерживать задержать долго. Дякуємо попонькові... ой што нас не убавио, наленько нас одтравио. Гол. IV. 439. 2) Забавлять, забавить. Ой ти, матусю, і кужеля збавиш і моєї маленької дитинки не убавиш. Грив. Ш. 377.

Убавлятися, ляюся, ешся, сов. в. **убавитися, влюся, вишся,** гл. Затихать, затихнуть, умолкать, умолкнуть. Ми кинули сугарі,—собаки ї убавилися, а то було гавкали. Новомоск. у. (Залюб.).

Убагнѣти, нѣ, нѣш, гл. Понять. І миттю кинусь до громади просить собі у ней поради чого собою не вбагне. Котл. Ен. II. 34.

Убазарювати, рѣю, еш, гл. Продать или купить что на базарѣ. Шейк.

Убаршувати, шую, еш, гл. Получить барншъ отъ перепродажи. Рг. Левин.

Убачати, чаю, еш, сов. в. **убачити, чу, чш,** гл. Видѣть, увидѣть, замѣчать, замѣтить. Нехай Бог боронить тебе ї чувати, не то очима вбачати. Г. Барв. 140. Вбачаю—марніе та ї марніе Парася моя. МВ. II. 25. Не дай, щоб вороги хвалились, вбачаючи мою біду. К. ПС. 26. Чи не вбачу милої на дворі. Грив. Ш. 82.

Убачатися, чаюся, ешся, сов. в. **уба-**

читися, чуся, чшся, гл. 1) Видѣться, увидѣться. Ми крадкома вбачалися. Г. Барв. 82. 2) Мерещиться, прнмерещаться, казаться, представляться, представиться. Усе йому його батько покійний убачається. ЗОЮР. II. 84.

Убачивий, а, в. Внимательный. Привітна та вбачила до кожного. Мир. ХРВ. 351.

Убѣгати. См. Убгѣгати.

Убезвѣчати, чу, чш, гл.—**Обезвѣчити.** Вх. Зв. 72.

Убезвѣка, ки, ж. Обезпеченіе отъ опасности, безопасность. К. Бай 41.

Убезвѣчати, чаю, еш, сов. в. **убезвѣчити, чу, чш,** гл. Увѣрить, увѣрять, обнадеживать, обнадежить, обезопасивать, обезопасить. А я тебе, мій Нечая, не убезпечаю: держи коня, держи в сідлі для свого звичаю. Признайся мені, діточенько, чи будеш, ти певна? Ой не буду, козаченьку, тебе обезпечати. Грив. Ш. 198. Катерина ї питає: „де ж дінем запорозьких козакі?“ А їм її убезпечив: „знайдуть, каже, де дітися“. О. 1862. V. 102.

Убезвѣчатися, чаюся, ешся, сов. в. **убезвѣчитися, чуся, чшся,** гл. Довѣряться, довѣряться, положиться на что. Хто ж би подумав, що одного в матері сина візьмуть у москалі? Вдова Заїрня обезпечилася, що в неї син одинчик. К. ДС. 4.

Убезпечѣння, ня, с. Обозпеченіе, обезопасиваніе. К. Кр. 23.

Убѣйчатися, каюся, ешся, гл. Обпачаться. Шейк.

Уберѣгати, гаю, еш, сов. в. **уберѣгати, режѣ, жѣш,** гл. Уберегать, уберець, устерегать, устеречь. Де ж його вбережени садок за такими хлопцями: тільки одвижнувся, а воно вже на вишині. Харьк. у.

Уберѣгатися, гаюся, ешся, сов. в. **уберѣгтися, режѣся, жѣшся,** гл. Уберегаться, уберечься. Я горілки не п'ю, од пива не в'їюся і сам, молод, слави вбережуся. Грив. Ш. 263.

Уберечѣи, режѣ, жѣш, гл.—**Уберегти.** Желех.

Уберечко, ка, с.—**Убранничко.** Желех. **Убвнваннє, ня, с.** 1) Убнваннє. К. Дз. 225. Протест перед всьогосвітньою інтелігенцією за сліпе і тиранське вбвнваннє нашего національного духа. К. XII. 137. 2) Вбнваннє, вколачиваннє.

Убивати, в'яю, еш, сов. в. **убити, уб'ю, еш,** гл. 1) Убивать, убить, *Під білою березою козаченька вбито.* Мет. 102. *Бодай тебе, мій миленький, перва куля вбила.* Мет. 64. **Убити м'яку, чмел.** Выпить, подкутить. *Ном. № 11732, 11733.* 2) Вбивать, вбить, вколачивать, вколотить, втыкать, воткнуть. *Як ударив Іван змія та по коліна і вбив у землю.* Грив. I. 153. *Ножка в серце вбила.* Чуб. 3) Оббивать, оббить. *Клюку гарно килимами вбили і тут н'ють, гуляють.* Св. Л. 277. 4) Утаптывать, утоптать. *Стежку вбили.* Мях. 124. *Біжи, коню, дорогою широкою убитою.* Нп.

Убиватися, в'яюся, ешся, сов. в. **убитися, б'юся, ешся,** гл. 1) Убиваться, убиваться. *Чи мені втопитися, чи з гори убитися.* Нп. *Чи ти, милий, ешися, чи з коника вбився.* Мет. 103. 2) Вбиваться, вбитися, вколачиваться, вколотиться, втыкаться, воткнуться, погрузиться, погрузиться, войти. *Як ударив,—так ніж у груди і вбився по колодочку.* *Над ним коник замурився, по коліна в землю вбився.* А. Д. I. 270. *Як обіраєся, то на три сажні у землю вбився.* Мях. 124. 3)—у що. *Пріобр'єсти что.* *Хоч на гроші не розжився, так ув одержу вбився.* Мях. 164. *Ім добре каятися, у гроші вбившися.* К. Бай 40. *Ніяк Горбоносика не спромоглася знов убитися у свині.* Г. Барв. 417. У молодочий, у пр'я вбитися. *Пріобр'єсти опереніє, оперитися.* *Перевосно у людях: вирости.* *Не встїє ще в колодочки вбитися, с, бач, яке затинає!* *Він уб'ївся в крильця.* У него вирости крильця *Погодуй нас хоч трошечки, ой поки ми в крильця в'ємся та в силочку вберемося.* Нп.—в силу, в потугу. *Пріобр'єсти силу, сд'єлятися сильнѣмъ.* *Я корюся, поки у силу та в потугу в'юся.* К. Бай. 58.—у славу. *Пріобр'єсти славу, прославитися.* *Він у славу вбився.* К. Досв. 164. 4) Только несоверш. в. Сильно горевать, тосковать, кручинитися, убиватися. *Рудч. Ск. II. 115.* *Десь моя ненька, десь моя старенька за мною вбивається.* Нп. *Чорнявая кохання по милоту вбивається.* Хата. 7.

Убигати, гаю, еш, сов. в. **убгати, гаю, еш,** гл. 1) Убирать, убирать, всовывать, псувать, впихивать, впихнуть, сжимать, сжать. *Зевес, свою удриши неню, убгав весь оселедець в жменю.* Котл. Ев. V. 36. *У його худоби—у карбованців сот дев'ять не вбгати.* Канев. у. 2) Съд'ать, съб'сть.

Він готовий і все в рота вбгати. *Глянь-те, як убгав.* *Пирят. у.* *Усе вбгав, що в місці було.*

Убій-душа, ші, об. **Убійца.** *А мій батько убій-душа.* Мях. 57.

Уб'яти, ся. См. **Убивати, ся.**

Убийсьник, ка, м.—**Обьясьник.** *Вовки їх (чортів) їдять.... Ото ї кажуть: „вовк ззія убийсьника“.* Драг. 44.

Убигати, гаю, еш, сов. в. **убигти, жу, ж'їш,** гл. 1) **Вб'гати, вб'гати.** *Убигла в сіни і замкнулася.* Чуб. 2) Только несовер. в. *Гоняться, ухаживать.* *Він за нею дуже вбгав.* 3) **Проб'гати, проб'гати.** *П'ятьсот верст убигли.* *Рудч. Ск. I. 72.* 4) **Погружати, погрузитися, вбиватися, вб'їтися.** *Як ударить (бабу ягу), так вона так під руки і вбигла в тїк.* **ЗОЮР. I. 52.**

Уб'їж, божі, ж. *соб. Б'дники, б'дние люди.* Желех.

Уб'їжжа, жа, с. Убожество.

Уб'їжський, уб'їзький, а, в. Убожескій. *Мкр. Г. 69.* *У мене справа уб'їзька.* Червнг. у.

Уб'їжник, ка, м. Убійца. *Уб'їжники вбили.* Шух. I. 215. *Каза уб'їжника стерегти.* *МВ. (О. 1862. I. 102).* *Посадили між злодіями, між уб'їжниками.* *МВ. II. 193.*

Уб'їжників, кова, ве. *Привадежачій уб'їжцѣ.* Шейк.

Уб'їжчий, а, в. Убийственный, смертельный. Желех.

Уб'їляти, ся. См. **Уб'їляти, ся.**

Уб'їльшати, шаю, еш, сов. в. **уб'їльшити, шу, шш,** гл. *Увеличивать, увеличивать.*

Уб'їльшатися, шаюся, ешся, сов. в. **уб'їльшитися, шуса, шшся,** гл. *Увеличиватися, увеличиваться.*

Уб'їльши, нар. *Величиной, по величинѣ.* См. **Завб'їльши.** *Село не велике, вб'їльши як Хорошів.* *Харь. у.* *У нас нема такого вола вб'їльши.* *Грив. I. 94.*

Уб'їльши, л'юю, еш, сов. в. **уб'їльшити, лиш,** гл. *В'єдять, поб'єдять.* *Ще полотна не вб'їлила.* *Г. Барв. 312.* *Біле моя, біле, тонка біла, як я тебе уб'їлила.* Мет. 313.

Уб'їлятися, л'їєся, ешся, сов. в. **уб'їлятися, л'їєся, л'їєся,** гл. *Пачкаться,*

запачкаться вь мѣлѣ, муку. *Де се ти убѣлася?* Харьк. у.

Убір, убру, м. Уборъ, нарядъ. Левич. I. 202. *Ном. № 11164.* 2) — церивний. Церковное облачение. Рудч. Ск. I. 170.

Убіральник, ка, м. Сварядъ для сивмавія шерсти съ кожи (у кожевниковъ). Вх. Зн. 5.

Убірания, ня, с. 1) Одѣваніе. 2) — Убрання. *Ой піду охотою в службу: дадутъ мені тисне убрання.* Чуб. V. 154. Ум. Убіраннячко. *Та жаль мені дівуваннячка, дівоного убраннячка.* Грив III. 478.

Убірати, раю, еш, сов. в. **убрати, беру, рѣш,** гл. 1) Одѣвать, одѣть, наряжать, нарядить, убирать, убирать. *Ужми мене в болоно, а я тебе вберу в золото.* *Ном. № 10145.* *Вбери й пенька, то стане за Панька.* *Ном. № 11172.* *Ой косо, косо кохана! сѣм літ я тебе кохала, що неділеньки вбирала.* *Мет. 205.* *Убрати в шбрі.* *Первоначально — запрѣчь, переносно: забрати, взяти вь руки.* 2) Надѣвать, надѣть. *Скiday з себе свої лати, вбрай дорогій шати.* *Голов. I. 44.* 3) Убирать, убирать, принять. *Убрав, як сіно в годину.* *Ном. № 11126.* *Хлѣб убрав, хто його має.* *Ном. № 10121.* *Так ростодився, що і в два не вбереш.* *О. 1862.* VI. 164. 4) Пачкати, запачкати. *Убрав ноги в куряву.* 5) — вѣсье. *Всасывати, всосати.* 6) Сѣсть, сѣсть. *Вбрай, свате, капусту.* *Ном. № 4773.*

Убіратися, раюся, ешся, сов. в. **убратися, беруся, рѣшся,** гл. 1) Одѣваться, одѣться, наряжаться, нарядиться. *Вберися, жінко, в кожух.* *Ном. № 12826.* *Убрався в жупан і дума, що пак.* *Ном. № 11179.* *Не видав Гриць козавиць: то ся вбирає, то розбрав.* *Ном. № 2595.* *У намисто уберуся.* *Шевч. 304.* *Убратися за нбс.* *Переодѣться кѣмъ. Одна покойова вбралась за дяка... друа за паламаря і співають: „Вічна пам'ять“.* *Св. Л. 108.* 2) Запачкыватися, запачкаться, набратися, набирати на себя чего либо прищѣпившагося къ платью. *Убрався, як марюка.* *Ном. № 11277.* *Підеш, дак у реп'яси і уберешся.* *Г. Барв. 472.* 8) — у що = Убыватися, вбитися. *З. Вбратися в пір'я.* *З літами убрався в силу.* *Мир. ХРВ. 49.* 4) Собираться, собираться (куда-либо). *Додому вбратись.* *К. (ЗОЮР. II 204).* 5) Заг'язати, заг'язати, забираться, забираться. *Куди ти вброя на стіл з постолами.* *Ном.*

6) Входить, войти, поселиться. *Нечиста сила вбралася (в парівну).* *Рудч. Ск. Зараз у свѣтлицю вброясь.* *ЗОЮР. I. 201.* 7) Удаляться, удалятися, зйти. *Вовки як схватились, то на силу відтиля убрались.* *Рудч. Ск. I. 43.* *Як до дна доглядається, так за Дунай убираться.* *Ном. 8)* Входити, войти, помѣститься. *См. Увѣратися.* **Убіч, убочу,** м. **убіч, убочи,** ж. 1) Сторона (предмета), бокъ. *Гол. Од. 62.* 2) Косогоръ. *Шейк. Сидить пугач на убочу, на вітер надувся.* *Нп.*

Убічнствій, а, е. О горѣ: съ крутими боками. *Вх. Лем. 476.*

Ублагати, гаю, еш, гл. Умолить; умоливити. *Росердила миленького, да вже не влагаю; хоть влагаю, не влагаю, да вже не такого.* *Мет. 66.* *Та святых отіх благала, — таки ж влагала.* *Шевч. 260.*

Ублыватися, блююся, ешся, гл. Облываться, испражняться блевотиной. *Шейк.*

Убобтватися, таюся, ешся, гл. Забрызгаться грязью.

Убобтнутися, нуся, нешся, гл. Сказати невпопадъ. *Вбобтнувся в річ без ладу.* *Ном. № 3153.*

Убог, га, ге — **Убогий.** *І наш Бог не вбог.* *Ном. № 2124.*

Убогачення, ня, с. Обогащеніе.

Убогий, а, е. Бѣдный, неимущій. *Не той убогий, хто трошки має, а той, що не знає годі — все жадає.* *Посл. Що вбогий, що багатий — у Бога все рівно.* *Ном. № 80.*

Убого, нар. Бѣдно.

Убогодухий, а, е. Нийшій духомъ.

Убож, жі, ж. сов. Бѣвота, бѣдьявн. *Убож ехотину позбуваю, землі не пачатаяляла.* *Червнг. у. См. Убіж.*

Убожати, жаю, еш, гл. Бѣднѣть.

Убожество, ва, с. Убожество, бѣдность. *Я тебе багачтво переживу, а ти мого вбожества не переживеш.* *Ном. № 1611.*

Убожіня, жію, еш, гл. — **Убожати.**

Убожество, ва, с. Убожество. *Той же зостався ув убожстві, а йому фортуна на войні послужила.* *К. ЧР. 199.*

Убожчати, чваю, еш, убобжшати, шваю, еш, гл. Становитися бѣдвѣ. *Шейк.*

Убобіще, ща, с. Убонше, упрямце, упрямица, *Убобіще таке — що хоч ти йому що хоч.* *Ном. № 2957.*

Уболівання, ня, с. Сожалѣвіе, скорбь. *К. (Желех).*

Уболівати, ваю, еш, сов. в. уболіти, лію, еш, гл. Скорбѣть, сожалѣть. *І серцем батьківським над людьми вболівав.* К Дз. 173.

Уболіна, ни, ж.—Оболіна. Гол. II. 232.

Уборзі, нар. Немедленно, поспішно. *Потреба, пильна. просить бути оборзі.* К. Бай. 81.

Уборшнітися, няюся, нішся, гл. Выпачкаться мукой. Конст. у.

Убоїтися, аюся, ешся, сов. в. убоїтися, боюся, ішся, гл. Боятися, убоятися, страшитися, устрашитися. *Ідіть, душі, не вбоїтятся.* Грин. III. 146. *Божої сили не вбоїмось.* Ном. № 8348. *Не вбоїмось того! нехай таки буде правда.* МВ. (О. 1862. I. 103).

Убраний, а, в. Одѣтый.

Убрання, ня, с. 1) Одежда; платѣ. *Чи бачиш, як ми обідрались? убранне, постолі порвались.* Котл. Ен. I. 17. *Чого чорт плаче?—що панам убрання не настаче.* Ном. № 1141 (одм.). *Гішла вона в білим як сніг убранні.* Стор. МІр. 76. *Поздирали з неї дорозі коралі і бекешу, і все гарне вбрання: і чоботи червоні, і епідкицю, і хустку.* Рудч. Ск. I. 209. 2) Брюки, шганы. Угорск. и Гуц. Гол. Од. 66. 82. Ум. Убранячко.

Убрати, ся. См. Убірати, ся.

Убратий, а, в.—Убранный. *А молодиця така моторна та гарно вбратя.* Грин. I. 293.

Убресті, дү, деш, гл. 1) Войти въ воду. *Первий раз ступив, по коліна вбрів.* Мер. 19. 2) Переносно: попасть въ бѣду. *В таке вбрела, що ледві за рік вирнула.* Г. Барв. 242.

Убрехатися, шүся, шешся, гл. Провратися, совратъ. *От же убрехався ти: не так діло було.* Харьк. у.

Уборітися, рюся, ішся, гл. Сдѣлатъ подъ себя.

Убрѣ(ь)кати, каю, еш, гл. Обрыгать.

Убрѣ(ь)катися, каюся, ешся, гл. Обрыгаться.

Убрикнүти, кнү, нѣш, гл. Лягнуть. *Бодай тебе курка вбрикнула.* Шуточная брань. Ном. № 3249.

Убриндуватися, дүюся, ешся, гл. Одѣтись. *Вийди, вдово, вийди, небого!—Почкайте мене хоць годиночку одну, найся в коралики (сорочку, спідницю, черевички, хустку) вбриндую.* Чуб. III. 319.

Убрус, са, м.—Обрус. *А в тій світлиці тисові столі, а по тих столах тонкі убруси.* Гол.

Убрьохатися, хаюся, ешся, гл. Забрызгатися грязью, замочитися.

Убування, ня, с. 1) Обувание. 2) Обувь. 3) Обуваніе. Ум. Обуваннячко. *Ні по чому не спізнаю (милу), лем по обуваннячку.* Гол. IV. 303.

Убуванці, ців, м. мн. Ремешки, которими привязують къ ногѣ ходаки. См. Волоки. Вх. Зн. 72.

Убувати, ваю, еш, сов. в. убути, бую, еш, гл. 1) Обувать, обути, надѣвать, надѣть обувъ. *Чоботи помію—не обуе: ой вона багато гордуе.* Мет. 264. *В постолі вбути.* Ном. № 3093. 2) сов. в. убути, бую, деш. Убувать, убуить. *Вода не вбула. Я хочю... щоб цілий рік (гроші) не убували.* Рудч. Ск. I. 65.

Убуватися, ваюся, ешся, сов. в. убути, буюся, ешся, гл. Обуваться, обути, надѣвать, надѣть обувъ. *Встав бурлака, не вмивався, нема свити—не вбгався, нема чобіт—не вбувався.* Нп. В золоті черевички убулася. Рудч. Ск. II. 46.

Убудити, жу, диш, гл. Разбудить.

Убудітися, жуся, дишся, гл. Проснуться.

Убуритися. См. Убурюватися.

Убурюватися, рюся, ешся, сов. в. убуритися, рюся, рюшся, гл. Испускать, испустить урину, замочитися. Ном. № 14298.

Убути. См. Убувати.

Убути. См. Убуватися.

Убухати. См. Убухувати.

Убухувати, хую, еш, сов. в. убухати, хаю, еш, гл. Много сразу чего наливать. *налить. Шейк. О деньгах: много вкладывать, вложить въ какое либо дѣло, предпріятіе. Це він усі свої гроші туди вбухав.* Харьк. у.

Ув. См. У.

Увага, га, ж. 1) Вниманіе. *Що старше від розуму?—Увага.* Ном. № 5810. *Люде слухали з великою увагою.* О. 1862. IX. 71. *Брати до уваги, звертати увагу.* Обращать вниманіе. *На все сам увагу звертає.* Рудч. Ск. II. 163. *Дати, подати до уваги комү щб.* Обратить вниманіе чье на что. *Дати увагу.* Обозать вниманіе, уваженіе. *Чи воно дастъ увагу старому?—ніколи.* НВолын. у. 2) Примѣчаніе, замѣчаніе.

Уважання, ня, ср. 1) Обращеніе вниманія. 2)—за що. Приниманіе за кого, что....

Уважати, жаю, еш, сов. в. уважити, жу, жин, гл. 1) Привимати, принять во вниманіє, обращати, обратити вниманіє, смотрѣть, взирать. *Ой, мати, мати, серце не уважає, — кого раз полюбить, з тим помирає.* Мет. 71. *Вони на сльози не уважали.* Рудав. I. 28. *Не уважайте, люде добрі, що я щець: зоворить зо мною, як з простим.* Ном. № 2597. *Уважайте, що чуєте.* Ев. Мр. IV. 24. *Чи добра кобила? — Уважайте сами.* Кавев. у. 2) — за кѣго, що. Считать кѣмъ, чѣмъ, принять за кого, что. *Ми тебе за святого уважаємо.* К. Бай. 112. *Дума, що дурень його уважає за чорта.* Чуб. 3) Полагати, думать, подумати. *То їжав чоловік волами і питає у киз:* „А що, волки, як уважаєте, се будемо кочувати? Драг. 2.

Уважатися, жаюся, ешся, сов. в. уважитися, жуся, жинся, гл. 1) Приниматься, приниматься во вниманіє, быть принятымъ во вниманіє. *Хоч і невлюбима вона була, так нелюб'є забулюся — лиха боля тільки на той час уважилася.* МВ. (О. 1862. I. 102). 2) — за що. Считаться чѣмъ.

Уважка, кн, ж. Уступка при покунѣ. *Уважка буде.* Волч. у.

Уважливий, а, е. у. = **Уважний.** *Знайшов уважливого слухача.* Левиц. Пов. 261. 2) Съ удар. на з-мъ слогѣ: уважливий. Важный, серьезный. *Клисти сіно в стоги, — се діло уважливе: можно і без обиду перебути, бо як дощ піде, а стіг не завершений буде, то погано, — треба поспішатися.* Волч. у. (Лобод.).

Уважливість, востн, ж. = **Уважність.** Шейк.

Уважливо, нар. = **Уважно** 1. *Дивився нильно та уважливо округи.* МВ. II. 153.

Уважно, нар. 1) Внимательно. 2) Внушительно. *Мовчи, стара, промовили батько уважно.* Федьк.

Уважний, а, е. Внимательный.

Уважність, ностн, ж. Внимательность. **Уважувати, жуи, еш, гл.** Замѣчать, примѣчать. Вх. Лем. 476.

Уваї, ду, м. Склоня? *Стоїть сонце увалом, увалом, заходить за хмару.* Грин. Ш. 386.

Увалити, ся. См. **Увалювати, ся.**

Увалювати, люю, еш, сов. в. увалити, лю, лиш, гл. 1) Вваливаться, ввалиться. *Всі так і ввалили в хату.* 2) Проваливать, провалить, пробить. *Так торкнув келепом, що й черепа ввалив.*

Увалюватися, лююся, ешся, сов. в. увалитися, люся, лишся, гл. Проваливаться, провалиться. Чуб. V. 1109. *Ой не ходи по льоду, бо й увалиши.* Мил. 100.

Увалити, люю, еш, гл. Обмарать, обпачкати въ пыль, грязь. Шейк.

Увалнитися, нюся, нишся, гл. Запачкаться известью. Шейк.

Уварити. См. **Уварювати.**

Уваруватися, руюся, ешся, гл. Уберечься.

Уварювати, рую, еш, сов. в. уварити, рю, рин, гл. 1) Уваривать, уварить. 2) Заваривать, заварить. *У покеділок і у четвер не слід сирівцю уварювати.* ХС. VII. 418.

Уведівня, ня, с. Праздн. Введівня во Храмъ 21 ноября.

Увевті, ся. См. **Увозитися**

Увѣра, рн, об. Упрямый человекъ. Вх. Зв. 476.

Увергати, гаю, еш, гл. Вбрасывать.

Уверѣ, ду, м. уверѣда, дн, ж. Поврежденіє, поврежденіє отъ натуги. *О, Боже! не процій тому, хто уверѣдив єзиднимъ увередом намъ духа.* К. Дз. 176

Уверѣдити, джу, дин, гл. 1) Повредить. 2) Тронуть раву, коснуться большого мѣста.

Уверѣдитися, джуся, динся, гл. Надорваться, повредить себѣ здоровье. *Котл. Ев. I. 20. Не дуже греби, уверѣдишия.* Стор. II. 139. *Це й кравці уверѣдяться, шиючи на кожного по 100 жупанів.* Лебедн. у.

Уверїи, а, е. 1) Кривой (о деревѣ). *Увере дерево.* Вх. Лем. 476. 2) Упрямый (о человекѣ). Вх. Лем. 476.

Увернѣти, ся. См. **Увертати, ся.**

Увергати, таю, еш, сов. в. увернѣти, рнѣ, кеш и увертати, рчѣ, тин, гл. 1) Заворачивать, завертывать, завернуть. *Бери хусточки, увертай нібенки.* Мет. 30. *Виложи з печі хліба, в рядно повернув.* Рудч. Ск. I. 180. 2) Ввинчивать, ввинтить. 3) Сов. в. только въ одной формѣ: **уввернѣти.** Обращать, обратити (въ вѣру). *Кішку Самійла в щокъ затинає, в турецьку віру повертає.* АД. I. 212. 4) Запѣшивать, запугивать, запугать. *Як мені таке терпѣти, та він мене буде в такі діла (браджка) вертати.* Г. Барв. 178. 5) Вставлять, вставити слово отъ себя въ разговорѣ, вишътаться въ разговорѣ. *Мотря, слушаючи їх жартовливу роз-*

мову, уверне словце й од себе. Мир. ХРВ. 352.

І. Увертáтися, тáюся, ашся, сов. в. уверн́уться, н́ўся, нёшся, гл. Успівать, успіть, управлїтися, управитися. Меле так, шо й два чоловіка не вернеться прибрати борошно. Ще не вернулася справити нової (запаски). Г. Барв. 94.

ІІ. Увертáтися, тáюся, ашся, сов. в. уверт́итися, рч́ўся, т́їшся, гл. Завертываться, завернуться. Дівчина звертілася у прїячко. Рудч. Ск. II. 35.

Уверт́ити, ся. См. Увертати, ся.

Уверш́итися, н́ўся, ш́їшся, гл. Кончатися.

Увест́и, ся. См. Увѣдити, ся.

Увѣсь, усѣй, усѣ, мѣст. Весь, вся, все. Задзвонили в усі дзвони по всій Україні. Шевч. 167. Цілувалися, обнімалися з усієї сили. Шевч. 145. Я ростікся всіма сторонами. К. Псал. 91.

Увесьдѣнички, нар. Цѣлий день. Чоловік увесьдєнички в полі. Г. Барв. 197. Увесьдєнички усе говорили. Кв. I. 198.

Увѣчєри, нар. Вечеромъ. Ум. Увечєрочну. Ой нема та й не буде, хіба ввечєрі прибуде, а ввечєрі-ввечєрочку, а уночі в холодочку. Грин. Ш. 197.

Увѣв́ати, в́аю, аш, сов. в. увѣв́и, в́їю, аш н увѣв́ути, н́ў, в́ѣш, гл. 1) Заворачивать, заворотить, обвивать, обвить. Увѣла голову в рубок тонесєський. Гол. I. 64. 2) Сплетать, сплесть, свивать, свить. Марусєнко, Марусєнко, чому вінка нема? Боліла моя головонка, то я-м го не вѣла. Гол. Не можеш... гнізда вшити. МУЕ. Ш. 53. 3) Размахивать, махать, махуть. Мечем вѣває, вїйсько рубає. АД. I. 28. 4) Только сов. в. в́ь формѣ: увѣв́ути. Успів́ь. Я як увѣву на своє мніще, то добре, а як же не вѣву, то й нїд п́ичу переночую. Грин. I. 54.

Увѣв́атися, в́аюся, ашся, сов. в. увѣв́н́уться, н́ўся, нёшся, гл. Управляться, управитися, успівать, успіть. Увѣвайся, гожий хлопче, коло курки швидко. Лукш. 125. Ой матінько-утко, увѣвайся хутко. Мет. 132. Так багато вранці роботи, що навряд чи я увѣв́усь. Рк. Левиц.

Увѣд́жуватися, д́жуюся, ашся, гл.—Увѣжатися. А він усе перед моїми очима вѣд́жується. Г. Барв. 381.

Увѣд́ити, д́жу, д́їш, гл. Увѣд́ить. Скопом звідили, пану доповіли. АД. I. 36.

Увѣж́атися, ж́аюся, ашся, гл. Мережитися, представлятися, казаться. Уночі мені таке страшно вѣж́ається.

Увѣж́ати, ж́аю, аш, сов. в. увѣж́нути, ну, нѣш, гл.—Звѣжати, звѣжнути. Вх. Зн. 72. Вжикай Христа сповивати. Грин. Ш. 32.

Увѣл́яти. См. Увѣлювати.

Увѣлювати, л́юю, аш, сов. в. увѣл́яти, л́аю, аш, гл. Увѣлювати, увѣл́нути, ускользнуть. А вже ж тобі од того та не вѣллати, щоб старостам рудкики не подавати. Мет. 124. В хазяїській роботі вѣлює. Снм. 198.

Увѣл́ути, ся. См. Увѣвати, ся.

Увѣсл́ий, а, є. Вертикальний. Шух. I. 154.

Увѣсн́ути, сну, нѣш, гл. Повнєснуть, зацѣпиться. Шейк.

Увѣти, ся. См. Увѣвати, ся.

Увѣх́атися, х́аюся, ашся, сов. в. увѣх́н́уться, н́ўся, нёшся, гл. 1) Співшити, поспівшити, быстро дѣлати, сдѣлать. Нос нива потомила, бо ми ся увѣхали, нивоньки дожинали. Гол. IV. 124. Жінка Хима чепуруха живо ся вѣхнула. Грин. Ш. 564. 2) Только несов. и. ? • Бродить, рыскаєт Ближше осель увѣхаються: лисичі, куниці, тхорі. Шух. I. 22.

Увѣш́ки, нар. В́ь вышину. См. Завѣшими. Як земля вширки, до неба вширки. О. 1861. XI. Св. 64.

Увѣ. См. У.

Увѣб́рати, уберѣ́, рѣш, гл.—Убрати.

Увѣб́ратися, уберѣ́юся, рѣшся, гл.—Убратися. А надого ваної роботи буде?—Та коли б у два тижні вѣбралось. МВ. (О. 1862. I. 74).

Увѣѓнати, уженѣ́, нѣш, гл.—Угнати

Увѣѓнатися, уженѣ́юся, нѣшся, гл.—Угнатися. Москалі в коршму увѣгнались. Рудав. I. 87.

Увѣѓн́уться. См. Угвнатися.

Увѣд́ати, д́аю, аш, гл. Узнать. Я вже знала, що Чайченко не любишь щиро Катрі—нехай же й вона вѣдає. МВ. II. 130.

Увѣв́, ўвозу, м. Дорога в ложбинѣ, оврагѣ. Вх. Зн. 72.

Увѣв́н́ати, н́л́ю, н́їш, гл. Отнять.

Увѣв́н́ати. См. Увѣходити.

Увѣв́, нар. Вов́ьки, вїкогда. Раз добром налите серце вѣк не прохолоне. Шевч.

Увівнати, *вю, виш, гл.* Дать придавое.
Увівнати, *чюю, еш, гл.* Увѣвчати. *І главу його чесную терном увівчали.* Шевч. 601.

Увірвәнець, *вца м.* = Увірва. Вх. Зв. 73.

Увірвѣтися. См. Уриватися.

Увірнстий, *а, в.* Надобдливий, назойливий. Такий *увірнстий жид: скажи та й скажи панам.* Я кажу: *йди собі, бо я знаю, що не треба, а він одно: скажи!* *Насилу виправила з хати.* Пярят. у.

Увірнтися. См. Увірятися.

Увірнѹти, *нѹ, кѣш, гл.* Потовувать *Сікуть, рубають самбір деревце, сікують, рубають, на Дунай пускають: чи вірне, увірне самбір деревце? Чи піїме, чи возьме староста сваненьку?* Гол. IV. 233.

Увірувати, *рую, еш, гл.* Увѣрывать. *І чудесам твоїм увірують на світі твої малі убогі діти.* Шевч. 626.

Увірчувати, *чюю, еш, гл.* = Увертати 1. Шейк.

Увірати, *раю, еш, сов. в. увірати, рѣб, рѣш, гл.*—на ко́го. Довѣрять, довіряють кому. *Всі кріпко на її вірлях: що було скаже—не минеться.* О. 1862. VШ. 13.

Увіратися, *раюся, ешся, сов. в. увіратися, рѣся, рѣся, гл.* 1) Надобдять, вадобсть, опротивѣть. *А! вже він мені вірився.* Ном. *Не вірився же йому світ.* Стор. М. Пр. 3. *Чи вже ж тобі катерга турецька не вірилася?* АД. I. 2) Довѣряться, довіряться. *З паном не дружи, жінок не віряться, а чужий гостей не приймай.* Ном. № 1196.

Увіходити, *хѳджу, дѣш и ухѳдити, ухѳджу, дѣш, сов. в. увіхити, увіхидѹ, дѣш, гл.* 1) Входить, войти. *Хто не виходить дверима, той злодій.* Фв. I. X. 1. *В паньскій ворота широко вийти, та узко вийти.* Ном. № 1208. *Якось туманію, наче жива у землю вложу.* МВ. П. 16. *Увійдеш у землю і будеш на тім світі.* Чуб. II. 75. *Увійти в дієство.* Начать дієствовать? Открыть дієствія? *В нас школа годов цїсть як у дієство увійшла.* Нѣжин. у. **Увіхидити**, *увіхити у неславу.* Безславить, обезславить себя. *Сама ж бо ти, дівчинонько, у неславу влодиш, що пізенько—не раненько із юлиці ходиш.* Мет. 83. 2) Проходитъ, пройти. Чуб. II. 192. *Було 60 верст увійду.* 3) Избѣгати, избѣгати.

Граду-тучи увійшов, а злих рук не увійшов. Ном. № 2098. 4) Ухѳдити за нѳго. Слыть за кого. *Дурний, коли мовчить, то за мудрого ухѳдить.* Ном. № 6196.

Увіч, *нар.* Наяву, вѣ глаза. *Анжизенка увіч видати.* Котл. Ев. Ш. 11.

Увічливий, *а, в.* Вѣжливий, привѣтливий, любезный, предупредательный. К. (Желех.). *Гарна, вѣчлива, звичайна, як бува в народі.* Мкр. Н. 30. *Моя дитина вѣчлива, все мене слухався.*

Увічливість, *вости, ж.* Вѣжливость, привѣтливость, любезность, предупредательность.

Увічливо, *нар.* Вѣжливо, привѣтливо, любезно, предупредительно.

Увіччу, *нар.* Предъ глазами. *Віччу вона та й вона.* Мир. ХРВ. 10.

Увіщати, *щюю, еш, гл.* Увѣщевать. *А вслїд летить янголь його та його вѣщає, на грїз, на блуд, на розбїство не допущає.* Грин. Ш. 141.

Увѳднн, *дин, ж.* 1) Введеніє на перьковъ родильницю послѣ шести вѣдѣв. Чуб. VI. 401. 2) = Вївід 4. О. 1862. IV. 37. См. Вивід 3 и 4.

Увѳдити, *джу, дѣш, сов. в. увѳстї, увѳдѹ, дѣш, гл.* 1) Вводитъ, ввести. *Пан увіє дїдову дочку в свої горниці.* Чуб. Ввѳдити у славу, у неславу. Позорить. *Пожалїйте сиротину і не вводте в славу.* Котл. НШ. 345. *Сватай мене, козаченьку, не ввод в неславу.* Мет. 83.—у хрест, у законї Крестити. *Введуть дитину у хрест.* Грин. II. 23. Мир. ХРВ. 23. 2) Обманывать, обмануть. *Вім мене увѳдить, до иншої ходити.* Гол. Ш. 336.

Увѳдитися, *джуся, дѣшся, сов. в. увѳстїся, увѳдѹся, дѣшся, гл.* 1) Вводиться, вестись. 2) Соблазнятись, соблазняться.

Увозити, *вѳжу, виш, сов. в. увезтї, увезѹ, вѣш, гл.* 1) Ввозить, везти, завозить, завезти. *Не то кінь, що в болото везе, а то що з болота вивезе.* Ном. 2) Только сов. в. Проезвити. *Мене, брата піхотинця, міждо конї берїте, хоч мило увезте.* АД. I. 114.

Увозитися, *увѳжуся, вишся, сов. в. увезтїся, увезѹся, вѣшся, гл.* 1) Ввозиться, вестись. 2) Вѣзжати, вѣхати.

Уволяти. См. Уволять.

Уволікати, *кюю, еш, сов. в. уволікѹти, чѹ, чѣш, гл.* Втаскивать, втащить, втя-

вуть. Уволік у хату того лантуха. Харьк. у.

Уволікати́ся, каюся, ешся, сов. в. **уволіктися, лочүся, чүбшся,** гл. Втаскиваться, втащиться, втягиваться.

Уволо́ка, ки, ж. Земельная мѣра (въ старину), равная 30 моргамъ или 19 десят. 2010 саж. Шейк.

Уволіктися. См. Уволікатися.

Увольні́ти. См. Увольняти.

Увольня́ти, вѣю, еш, сов. в. **увольняти, нѣю, нѣш,** гл. = Уволяти, уволити. *Вольни, Боже, мою волю; зостав мене удовою.* Грин. Ш. 321.

Уволя́ти, ляю, еш, сов. в. **уволі́ти, лѣю, лѣш,** гл. Исполнять, исполнить (желаніе). *Вовли еси, чого ледачі допевнялись.* К. Пс. 244. *Вволіти вблю.* Исполнить желаніе. *А циганочко да ворожечко, ой воли мою солю; да причаруй ти да козаченька, що гуляе зв мною.* Нп.

Уволю́, нар. Вволю, вдоволь, достаточно. *Дав їм хліба вволю.* К. Псал. 7. *Дай, Боже, частя, долю, хліба вволю.* Ном. № 11575.

Уворати́ся, рѣю, рѣшся, гл. При паханьі захватити плугомъ сосѣдную землю. Харьк. у.

Увору́жити. См. Уворужувати.

Уворужува́ти, жую, еш, сов. в. **увору́жити, жу, жиш,** гл. Вооружать, вооружить. *Вворужила еси на брата брата.* К. ЦН. 314.

Увца́, ці, ж. = Вівца. Вх. Уг. 272.

Увчар́, ра́, м. = Вівчарь. Вх. Лом. 476.

Ув'язати́, ся. См. Ув'язувати, ся.

Ув'язка́, ки, ж. Завязка къ мѣшку. Вх. Зн. 72.

Ув'язали́й, а, е. Завязші́й.

Ув'язну́ти, ну, неш, гл. 1) Завязнуть. *Ув'язла і лисиця зубами, ніяк не вирветься.* Рудч. Ск. П. 15. 1) = Ув'язатися.

Ув'язува́ти, вую, еш, сов. в. **ув'язати́, жу́, жеш,** гл. 1) Заязывать, завязать во что. *Син ув'язав зейділля* (з торби невістку, а ув'язав сучку. Рудч. Ск. П. 16. 2) Увязывать, увязать, привязывать. *Що в тебе на возі?—Колодочка.—Як би колодочка, то б ув'язана була.* Грин. П. 145. *Струну ув'язував до скрипки.* Св. Л. 230.

Ув'язува́тися, зууюм, ешся, сов. в. **ув'язати́ся, жу́ся, жешся,** гл. Привязываться, привязаться, приставать, пристать.

Ой вернись, бідо! чого ти ув'язалась? Мег. 366.

Ув'язь, ві, ж. 1) Кусокъ ремня, связывающій било цѣпа съ его рукояткой. *Ціп на ув'язі довгий.* Волч. у. 2) Жерди въ видѣ стропиль, которыми приздавливается сверху стогъ сѣна или соломы. Рк. Левиц.

Угав́, ву, м. Оставовка, успокоеніе, покой. *Нема йому гвазу ні одень, ні очі—кричить та й кричить, мов з його чорт лиха дере.* П'є й н'є, нема йому і гвазу. Ном. № 11703. *Без угаву.* Безпрестанно. *Без гвазу мучила біда.* Мкр. Г. 58.

Угавати́, вѣю, еш, гл. Успокаиваться. *І рот у дитини не гвагає: все йому хліба давай. Карі очі не сплять ночі, ніжки не гвагають.* Мег. 85.

Угада́ти. См. Угадувати.

Уга́дно, нар. Можно отгадать, догадаться. Желех.

Уга́дувати, дую, еш, сов. в. **угада́ти, даю, еш,** гл. 1) Угадывать, угадать, отгадывать, отгадать, догадываться, догадаться. *Так і циган угадував, що завтра буде хоч дощ, хоч сніг, хоч соляно.* Ном. № 6515. *Вгадай мені, мати, сей сон.* Макс. *Божих сил не можна вгадать.* Ном. № 31. *Я вгадував, що щось буде.* Шенч. 101. *Чи такий же він?.. Хіба по собі вгадуєи.* Св. Л. 293. 2) Узнавать, узнаеть. *Добри-вечір—кажу—чи вгадали мене?* О. 1862. X. 7. *Живо його вгадав і каже: здоров, свату.* Грин. П. 106. 3) Зами́чати, замѣтити. *Довго сиділа я у садку, не вгадала, як і зироньки позовались.* О. 1862. X. 6.

Уга́дків, кова, во. Принадлежащій отгадчику. Шейк.

Уга́дко, ка, м. Отгадчикъ, угадывающій будущее. *У мене два сини та обидва вгадьки: один ка', що дощ буде, а другий ка'—ба, не буде; хоч іной, хоч другий вгадає, а все ж таки сини проведу кажуть.* Канев. у. Ном. № 5734, 6515.

Уга́йка, ки, ж. Потеря времени. (Знів. у.) *Як би з ранку зараз узалася була, то скільки б зробила, а то поки принесла то води, то кізків, та поки походились—от і гайка.*

Уга́йство, ва, с. = Угайка. *Оце нам угайство тіки, це б дома що вробив, а то сиди отутенька, дождидайсь старшини.* Черн. г.

Уга́лля, ля, с. соб. = Вугалля. До ки-

шени, — аж там онучка якась, а в юй угалля. Рудч. Ск. I. 75.

Угáш, му, м. = Угав. Після смерті встають і ходять на своїй двір, угаму не дають живим ЗОЮР. II. 288.

Угабувати, ную, еш, сов. в. **угабувати**, н'юю, еш, гл. Утишати, утишити, успокаивати, успокоити, укрощати, укротити. *Вгамуй ти каприси дитей.* Канев. у. *Угамуй рогики турів.* К. Псал. 153.

Угабуватися, вуваю, ешя, сов. в. **угабуватися**, н'юся, ешя, гл. Успокоюється, утихувати, уявляється *Не вгамовується Іза.* Мир. Пов. I. 144. *Еней сподарь, посумувавши, наследи трозии вгамувався.* Котл. Ен. III. 5. *Чи ви там ще догю не вгамуєтеся? пора спати.* Канев. у. *Угамується, гляня на себе, який страшний ти і блідий Греб.* 335.

Угна́ти, н'яю, еш, сов. в. **угна́ти**, ужену́, н'еш, гл. 1) Гнати, погнати. *А третій брат, мекший, піша пішаниця, за кімними братами угнає.* АД. I. 107. *Ти за дорожними напитками, бенкетами угнаєси.* АД. II. 104. *Вийми меч проти неситиш, що за мною угнають.* К. Псал. 21 *Догонять, догнати. Де орду воюю, там ю розорюю.* АД. I. 35. 3) Поднятися, познятися. *Орел високо гору угнає.* 4) Влізати, влізти, вгоняти, вогнати. *Він його здоровенною булловою як удупити, то так і вжене в землю.* ЗОЮР. I. 30. *Угнав його по коліна в землю.* Чуб.

Угна́тися, н'яюся, ешя, сов. в. **угна́тися**, жену́ся, н'ешя, гл. 1) Гнатися, погнатися. *За світовими роскошами всігда не угнається.* Грин. III. 144. *Росковський угнався був за ними в Руську Полянку, та його і вбили.* ЗОЮР. I. 249. 2) Вб'гати, вб'гати, вскочити. 3) Вдаватися, видатися. *Велике каміння угнається в море.* Левци. МБ. 68. 4) Угоняється, угнати. *Ніяке око не угнається за мною.* Г. Варя. 535.

Угасати, саю, еш, сов. в. **угаснути**, слю, неш, гл. Угасати, угаснути. *А із вечера та до піночі та свічка не угасала.* Грин. III. 216. *Огонь не вгасе.* Єв. Мр. IX. 44.

Угасити, ш'ю, свш, гл. Потушити. *Зоснився ти без руду, без хати на світі, щоб родом хохамим серця не скувати, сакии упокоєи душа не угасити.* К. Досв. 31.

Угáснути. См. Угасати.

Угати́ти. См. Угачувати.

Угáчувати, чую, еш, сов. в. **угати́ти**, чу́, тиш, гл. 1) = **Загачувати**, **загати́ти**. *Я пороби так, що ізроду довіку не вгачувать греблі.* Чуб. *Пан б'є та муче людей, щоб мерщій вгачували (греблю).* Чуб. 2) Тільки сов. в. Ударити. *Ото го вгачив* Вх. Зв. 72.

Уга́яти, ся. См. Угаювати, ся.

Уга́ювати, юю, еш, сов. в. **уга́яти**, уга́ю, еш, гл. Задерживати, задержати. *Будь ласка, не вгаюйте, бо далеко їхати додому.* — *Діла.* Упустити, не сдбляти (дбля). *Скільки діла на току вгає.* О. 1862. VI. 34. *Ніколи з вами балакати, бо й так уже скільки нам діла вгаєли.* Лебед. у.

Уга́юватися, ююся, ешя, сов. в. **уга́ятися**, уга́юся, ешя, гл. Медляти, замедляти, м'шкати. *Йд же мекі, та не вгаюйся, швидче й назад.*

Угиба́ти, баю, еш, гл. Погибати; о л'ятах: уходити. *Мої млади літа марні угибають.* Вх. Лем. 476.

Уга́бти, б'ю, неш, гл. Погибнути. *Угбмій братцю, славний розбійничок.* Гол. I. 170.

Угни́ати, н'яю, еш, сов. в. **угни́ти** и **вв'гни́ти**, гн'ю, неш, гл. Вгнибати, вогнути.

Угни́ватися, н'яюся, ешя, сов. в. **угни́тися** и **ув'гни́тися**, н'юся, нешя, гл. Гнутися, согнутися, вогнути, подтяжесть чого. *Сіз, — вона так і вгнулась (під ім).* Рудч. Ск. II. 108. *Як положе (на гоня руку), — кін аже угинається.* Мж. 28.

Угі́дда, дя, с. Привольє, удобство. (На городі) *оттут капусілку, оттут картопельку, а оттут для тютюну вгідда.* Сим. 200.

Угі́ден, **угі́дний**, а, в. Угодний, приятний, добрий; хороший. *Знав, як він мекі не вгіден.* Г. Барн. 204.

Угі́дець, **льда́**, м. Ум. от' угіль.

Угі́лля, ля, с. = **Вугілля**.

Угі́ль, гля, м. = **Вугіль**. Ум. Угі́лець. Ном. № 10637.

Угичли́вий, а, в. О лошади: ходкий, быстрый. *Він (кінь) не дуже угичливий, — це не вороний тобі.* Мирг. у. Слов. Д. Эваря.

Угірковий, а, в. = **Огірковий**.

Угір'ок, р'ка, м. 1) = **Огір'ок**. *Дам тобі угірок і пуп'янок.* Ном. № 566. 2) Рот. вишивки. Чуб. VII. 427. Ум. **Угір'очок**.

Угла́дити, джу, дш, гл. Сдбляти гля-

кимъ, ровнимъ, красивимъ съ виду. *Угладив*, як Бог черепазу. Мнж. 166.

Угластий, а, е = Вугластий.

Угледіти, джу, даш, гл. 1) Уввадити, замітити, усмотріти. Рудч. Ск. I. 60. *Стара сиділа на присібі і здалека угледіла сина.* Стор. М. Пр. 56. *Як угледають, то христяться.* Шевч. 24. 2) Досмотріти, уберечь. *Як не гледів, а не угледів групи у садку, — хтось обтрусив уночі.*

Угледітися, джуся, дашся, гл. Убєречься. *Не угледівся од пожежі.*

Углець, ця, м. Уголекъ? *Прийшов чернець, положив яйця в углець — нехай киплять, поки прийду оп'ять.* Ном. Заг. № 12.

Углова, ви, ж. = Вуголов I. Вх. Зв. 73.

Углаб, нар. Въ глубину.

Углабати, баю, еш, гл. Погружаться въ глубину. *Леги їй було у безодню углубати не уважно, ніж на кручі опісти.* МВ. (О. 1862. I. 98).

Углабшій, нар. Глубиною. *Річка в чоловіка углубши.*

Углайна, ви, ж. = Вугляна, Ум. Углайна.

Углаштїти, іу, вєш, гл. Укусити, уцїпнїти клювомъ. *Гусак як углештїне за ногу.* Славяносерб. у.

Угловий, а, б = Вугловий.

Угледіти, джу, даш, гл. = Угледіти. *Згледіли вони знов.* Рудч. Ск. I. 123. *Тільки угледіла Якова, зараз до його і підскочила.* Стор. II. 2.

Угляний, а, б. ? По-при пшелицю угляний гостинець. Гол. IV. 107.

Угла́р, ра, м. = Вуглар.

Угла́рка, ки п угла́рна, ці, ж. = Вуглярка.

Угнавець, вця, м. = Вугнавець. Вх. Зв. 73.

Угнавий, а, е = Вугноватий. Вх. Зв. 73.

Угнавіти, вію, еш, гл. = Угнавити. Вх. Зв. 73.

Угнав, ка, м. = Угнавець. Вх. Зв. 73.

Угна́ти, наю, еш, гл. = Вугнати. Вх. Зв. 73.

Угна́ти, ся. См. Уганяти, ся.

Угнилічити. См. Угнилічувати.

Угнилічувати, чую, еш, сов. в. угнилічити, чу, чш, гл. О лїсныхъ грушахъ: давать, дати полєжати, чтобы созрѣли. Шейк.

Угниватися, ваюся, ешся, гл. Прогвѣваться, рассердиться. *Може за що угнилася на тебе?* МВ. II. 26.

Угнивіти, влю, віш, гл. Прогвѣвити. **Угнивітися, влюся, вішся, гл.** = Угниватися. *Дуже угнивівся на мене.* МВ. I. 30.

Угнижджуватися, джуося, ешся, сов. в. угниждїтися, джўся, дшся, гл. 1) Поселятися, поселитися въ гнїздї. Шейк. 2) Усѣсться удобно на чємъ либо мягкомъ.

Угни́ти, ся. См. Угни́чувати, ся.

Угни́чувати, чую, еш, сов. в. угни́титя, чу́, тш, гл. Вдавлювати, надавити, спрессовувати, спрессовать.

Угни́чуватися, чуося, ешся, сов. в. угни́титися, чу́ся, тшся, гл. Вдавлюватися, вдаватися, спрессовуватися, спрессовуватися. *Сир угни́тився.*

Угно́ти. См. Угноювати.

Угно́увати, воюю, еш, сов. в. угно́ити, ною, іш, гл. Унавоживати, унавожить.

Угну́ти, ся. См. Угнувати, ся.

Угно́кати, ваю, еш, гл. Усмирити, укротити. Желех.

Уговѣр, ру, м. Условіє, доготоръ. *Уговор паче грошей.* Ном. № 10669.

Уговоріти, рю, рш, см. Уговоряти.

Уговорювати, рюю, еш, гл. = Уговоряти. *Старець зговорє панича: грїх тобі, каже, синку, знущатись над старими людьми.* Стор. I. 17.

Уговоріти, рію, еш, сов. в. уговоріти, рю, рш, гл. Уговоривати, уговорити, урезовинати, урезовити. *Козак діюку зговорє: не плач, діюко, не журися.* Мет. 79.

Угов́тати, ся. См. Угов́тувати, ся.

Угов́тувати, тую, еш, сов. в. угов́тати, таю, еш, гл. Уговоривати, уговорити. *Угов́тас так дівчину, що їй принесе вона люду.* О. 1862. I. 74.

Угов́туватися, туюся, ешся, сов. в. угов́татися, таюся, ешся, гл. = Угов́туватися, огов́татися.

Уго́да, де, ж. 1) Соглашеніє. 2) Угода; угожденіє. На вбѣду. Въ угоду. *Придивлялась, наче б то зроду того не бачила — йому на угоду.* МВ. II. 26.

Уго́дов, два, не, уго́дливий, а, е = Угїдев, угїдний. *Як будеш Богу угоден, то не будеш і голоден.* Ном. № 12129. *Купи людем калач, а не зводи, то я сам зїж.* Ном. № 10485. *Була в одній селї криниця така годна, що із неї і срожєаї, і усе йшло.* Мнж. 74.

Уго́дїти. См. Угождати.

Уго́дливий, уго́дний. См. Угоден.

Уго́дник, ка, м. Угодникъ. К. ПС. 197.

Угодніо, нар. Угодно, приятно, удобно; хорошо. *Нащо сама берешся? Мені внось, що тобі не годно.* МВ. (О. 1862. Ш. 42).

Угодбувати, вую, еш, сов. в. **угодувати**, дую, еш, гл. Выкармливать, вскармливать, откармливать, откормить. *Мати си на породила, породивши, вгодувала; вгодувавши, коня купили: коня купивши, до війська дала. Ни. Уже вгодували, уже й... хотіли різати.* Рудя. Ск. I. 71.

Угодовуватися, вуюся, ешся, сов. в. **угодуватися**, дуюся, ешся, гл. Откармливатися, откормиться.

Угождати, даю, еш, сов. в. **угождати**, джю, діш, гл. Угождать, угодить. *Ваш соч гололу пробий, ти не вводиш.* Ном. № 2699. *Сам Бог людям не годить.* Ном. № 4398. *Вражі краці не вгодили і каптан підкоротили.* Мет. 114.

Угожий, а, е=Вгоден.

Угол, углѣ, м.=Вугол 1) В своїй хаті і улеї помагають. Ном. № 9629. 2) Чи се тая удівонька, що на углі хата. Макс.

Уголіти, лю, ліш, гл. 1) Оголити, обнажити. 2) Сдѣлати біднымъ. Г. Барв. 134.

Угоłos, нар. Громко. *А то думають-думають ні волос, ні мовчки.* Шевч. 152. *Троянки вголос загули.* Котл. Бя. II. 29.

Угоноба, бя, ж. Удоволюбствіе, удовлетвореніе. *Змалював... на вгонобу лікивои до історичного дослѣду розуму.* К. ХП. 37.

Угонобати, ся. См. Угонобляти, 'ся.

Угонобляти, ляю, еш, сов. в. **угонобяти**, блю, бїш, гл. 1) Удовлетворять, удовлетворять, удовлетвлювать, доставлять, доставить удовольствие. *Ломстою свій жалы угонобляю.* К. ПС. 15. *Угонобляють свій ледачий смак.* К. XII. 81. *(Нас) сріблячи-злотом угонобляли.* К. ЦН. 222. *Молитвами Пречисту та святых угонобляли.* К. МВ. II. 125. 2) Устраивать, устроить, сдѣлати какъ слѣдуетъ. *Всюди зарний був порядок, все було до діла: Харитина вгонобити знали і хотіла.* Мкр. II. 23. *Туп Мося все, що треба вам, не лікувалася, вгонобила.* Мкр. Г. 66. *Молодий гончар робив, місці денця не вгонобив.* Макс.

Угоноблятися, дяюся, ешся, сов. в. **угонобитися**, блюся, бїшся, гл. Удовлетворяться, удовлетвориться, яслаждатися,

насладиться. (Козацтво) *танцями вгоноблялось.* К. МВ. III. 245.

Угор, ўгва, м. 1) Венгерець. *Угри і ляхи бїди додають.* О. 1861. III. Кост. 30. 2) Угор=Вугор.

Угорі, нар. Вверху. *Чого змара не пада додолу, а висить вгорі?* Ком. Р. II. 23.

Угоріти. См. Угоряти.

Угорітися, рюся, рішся, гл. Разгорітися. *Вже добре вгорілось* (про дрова в грубі).

Угорка, ки, ж. 1) Венгерка, венгерская женщина. 2) Сорть слив: венгерка.

Угорно, нар.=Огурно. *Сик не хотіи уклонитися і угорно драв головоку увисень, як мати нахиляла.* МВ. III. 129.

Угорюти, ся. См. Угортати, ся.

Угорюд, да, м.=Горб. *На вгороді вишня, за городом дві.* Мет. 47.

Угорюджувати, джую, еш, сов. в. **угорюдити**, джю, диш, гл. Вовзять, вовзять, занускать, запустить (когти). *Та вгородила в своє серденько гострий ніж.* Ни. *Немов хто гострий ніж угорюди у серце старій Мотрі.* Мир. ХРВ. 172.

Угорюджуватися, джуюся, ешся, сов. в. **угорюдитися**, джюся, дишся, гл. Вовзатися, вовзятися.

Угорський, а, е. Венгерскій. *Король угорський.* Ном. № 11699.

Угортати, тая, еш, сов. в. **угорюти**, ну, неш, гл. Обворачивать, обвертывать, заворачивать, заворотить, закутывать, закутать. *Та недужую дитину угортає в кожущину.* Щог. В. 31. *Угорнули в рядмо (чоловіка).* ЗЮР. I. 158.

Угортатися, таяся, ешся, сов. в. **угорютися**, нуся, нешся, гл. Обворачиваться, обвертываться, заворачиваться, заворотиться.

Угору, нар. Вверхъ. *Угору руки підіймали.* АД. I. *Не дав Бог свині вгору глянуть.* Ном. № 3830. *Рости, рости, топольню, все вгору та вгору.* Шевч. 17.

Угорціана, ни, ж. Венгрія.

Угоряти, ряю, еш, сов. в. **угоріти**, рю, ріш, гл. Терять, потерять часть вѣса при горвіні. *Де б те золото діалось, як би не вгоряло.* Ном. № 14058.

Угостати. См. Угостати.

Уготівити. См. Уготівляти.

Уготівляти, ляю, еш, сов. в. **уготівляти**, влю, виш, гл. Приготовлять, приготовить. *Смерть младенцям вготівляє.*

Грив. Ш. 29. *Хліба нема в господі— хоч гряди теши: треба зготувати, одвезти в млин, а то наші жінки, як уготов їй дров, хліба, дак і мовчить.* Г. Барв. 309.

Уготувати, тую, еш, гл. Приготовити. *На тім (світі) уготую тобі вічне панство.* Стор. М. Пр. 71.

Угодати, цаю, еш, гл. Испоптати и испачкати ногами. *Бач, як угодали до лаюку.* Кролев. у.

Угощати, щаю, еш, сов. в. угостити, щі, етиш, гл. Угощать, угостити. *Кумом його до себе прощав, добре угощав.* Нп.

Угребті, ся. См. Угрібати, ся.

Угрива, ви, жс.=Угрива. Вх. Зв. 21.

Угриватися, віюся, ешся, сов. в. угрівитися, віюся, вішся, гл. Вьдаться, привязываться, привязаться.

Угрівати, ві, віш, гл. Отгрызть. *Ніяк не вгризе хліба,— такий сугий.*

Угріватися. См. Угриватися.

Угрия, на, м. Венгерець. *Спіймав він угрия з картками.* Св. А. 269.

Угрияка, ки, жс. Венгерка. Желех.

Угрюнок, нка, м. Родъ гриба. Угор.

Угрюнчук, ка, м.=Угрия. Желех.

Угрібати, бію, еш, сов. в. угребті, бі, беш, гл. Зарывать, зарыть. *Украя джюку та вгриб у полову.* Цират. у.

Угрібати,ся, біюся, ешся, сов. в. угребті,ся, біюся, бешся, гл. Зарываться, зарыться, врываться, прыться, прорываться. *Бува, як собак нема, у хлів угрібався звір, або й лісу пролама, та в хлів убеється.* Ч. Р. В. 1853, стр. 61.

Угріва, ви, жс.=Угрівок.

Угрівати, вію, еш, сов. в. угриві, рію, еш, гл. 1) Пригрівати, пригрівти, нагрівати, нагрівти. *А сонце гріє все ти гріє помаленьку; угриво Божий світ.* Греб. 376. *Ледачого і кожу не вгриє.* Грив. I. 234. 2) Разгорачати, разгоричити. *Угріти копя.* 3) Только сов. в. ударити. *А він його як угріє в потилицю. Як угріє змя, то той по шию і ввійшов у моний шій.* Чуб. II. 238.

Угріватися, віюся, ешся, сов. в. угриві,ся, ріюся, ешся, гл. 1) Согриваться, согривтись, разгорачаться, разгоричитись. *Ном. № 3165. Угрівся я на печі.* Конст. у. 2) Только сов. в. удариться. *Долоки палили, що верієся ними з розмахом.* Св. А. 45.

Угрівок, вку, м. Мѣсто, гдѣ солвце грѣть. Угор.

Угрішитися, шіюся, шішся, гл. Сдѣ-

лати непристойное: навогать и т. п. *Ном. № 14293*

У роватий, а, е=Вугроватий.

Угрувати, вію, еш, сов. в. угрүвати, зві, меш, гл. Визнүть, завизнүть. *Тах кінь по коліна і вруз у землю.* Рудч. Ск. II. 71.

Угрущати, щаю, еш, гл. Уговаривати внушительно, даже съ угрозою. *Я її не бив, а так було все угрущю.* Г. Барв. 203. *Стали ви мене вгрущити, щоб не сумував.* Г. Барв. 311. *І хазяйка, і хазяїн угрущють і Богом, і лозинкою.* Г. Барв. 356.

Угү, меж. Имѣть утвердительное значеніе: да. Стор. I. 15.

Угүдина, ни, жс.=Огүдина. Черв. у.

Угүсати, сяю, еш, гл. Говорить: угү.

Угурен, рна, нє, угурний, а, б=Огурний. *Ос мисляю угурна, чому ти одна! як би тебе сім неділо, а постпу одна.* Мжк. 169. *Хто не вурен, той не голоден.* Грив. I. 215. *Угурно чоловіка скаряє Бог.* Прав. 1867, 54.

Угурно, нар.=Огурно.

Угабути, ну, меш, гл. Стибрить. *Я рибалка угабує у свого товариства рибі— вона йому не буде ловиться.* *Ном. № 12768.*

Угарбовувати, вую, еш, гл. Выдалбливать желобок, пазъ.

Угвантити. См. Угванчувати.

Угванчувати, чую, еш, сов. в. угвантити, вчу, вташ, гл. Ванчивать, выпитить.

Угбгати, гаю, еш, гл. Плохо сдѣлать. *Ну, вже ж і влолала! Напекла, бодні ти катівських рук не втекла.* Мирг. у Слов. Д. Эварп.

Угрудьвовувати, вую, еш, сов. в. угрудьвовувати, дяюю, еш, гл. Укрѣпнѣть, укрѣпить. *Угрудьвовую добре, що не сприне.*

Угрунтувати, тую, еш, гл. Утвердить.

Удавація, ня, с. Притворство.

Удавати, дяю, еш, сов. в. удати, удам, дася, гл. 1) Притвориться, притвориться, дѣлать, сдѣлать видъ. *Упала, а вони регочуться: удає, кажуть, удає.* МВ. I. 76. *Я удавав, буцім то мені й бийдую.* Стор. Дурень удавав, буцім то йому не хотілось продавати тієї шкури. Стор. I. 65. *Удав, що спить.* Чуб. 2) Прикидываться, прикинутись чѣм, верити изъ себя что. *Долий воїн і души щира козацька, хоч удає з себе ледащю і характерника.* К. ЧР. *Удає з себе пана.*

3) Премущества. сов. в. Удачно сдѣлать, вишловити. Камен. у. *Стівіла би стівіночки, та не змію вдати....* *будууть ся сміяти.* Гол. IV. 466. На самоті чого не вдали, а в гурті як то мой. Св. Л. 207. *Яких буханців, книшів було вдам.* Г. Барн. 108.

Удава́тися, уда́йся, ёсься, сов. в. **уда́тис-ся, уда́мся, уда́сься,** гл. 1) **Предаваться, преда́ться, отдава́ться, отда́ться, пристращаться, пристраститься, занима́ться чьѣмъ. Не плачѣте, не журітисѣ, в тугу не вдавайтесь.** Мет. *Не вдавайся в гульню.* Ном. *Не в дорогу вдавайся, а в хазяйстві кохайся.* Ном. № 10095. *Змію сіюляру, а лямом у хліборобстві видисья.* Г. Барв. 407. *Се просто зволга зоветься; вона із саду в сви липа, то винни гирко во'їди, то обови гороз, а в стиви не вдавѣться.* Греб. 391. Вь значеніи: обращаться къ помощи чого. *Не вдавайся в чорожки, не вдавися в ліки, бо пропив вже твої сиромко та пропав навки.* Гол. I. 137. См. **Вдарнїся** 4. 2) **Входить, вѣйти, пускаться. Не вдавися в сарку, бо боуєш битий. Не зотїя з ними в розмову вдатисѣ.** Г. Барв. 153. **не вдаватися в ма́дне право.** Не входить ни въ какіи тяжко.

3) **Оорщаться, обратисѣ къ кому. Вдались до хазяйки.** МВ. (О. 1862. Ш. 72). *До чорожки вдалися.* Св. Л. 184. *Вдавѣси сови оо людей обриж.* Г. Барв. 457. *Ой уловѣя лозк Нѣхий до кня словани.* АД. П. 57. 4) **Отправлятися, отпра́виться куда.** *Думку оумини: куди б то ся вдати?* Грин. Ш. 203. *Гриць-козик заду-мався, в козицкое вѣйсьло вдавѣся.* Грин. Ш. 611. 5) **Прибѣгать, прино́бгнутъ къ чому.** *У суд удаватисѣ я не зотїа.* НВолын. у. *А ти, ми миленький, в прозьбу не вдавися.* Мет. 64. 6) **Удаватися, уда́тис-ся, удачно вѣйти.** *Коровий миш вовѣсь.* Мет. 164. *Удалась вуренула. Щоб уома-льє капуста, то треба зачинити шит-кувати на своміи оні, як моложила кап-стане.* Ном. № 300. 7) **Родиться съ извѣстными качествами, способностями.** *Ой боа мені, що я не вдавѣся.* Ном. *Уродисѣ, та и удаисѣ.* Ном. № 1657. *Який удаисѣ, такий и гинеши.* Ном. № 3210. *Уоавѣсь вѣт високий, зорочий.* Стор. I. 97. *Удалась така лікѣва.* Стор. I. 9. *Ой чого я такий вдавѣсь без частя, без долі.* Нн.—в нѣго. *Повти въ кого, родиться похожимъ на кого.* *На вирет і на силу, і на лич-ко у батька вдавѣся.* МВ. II. 15. *Молодая*

дівчинонька в козака вдалася: такі очі, такі й брови, така й головонька. Нп. *І мій батько такий мався, і я в його вдавѣся.* Ном. № 2919.—до чѣго. *Быть спосо-бнымъ къ чѣму. Він до роботи вдавѣсь. Усяк до чого негодъ вдавѣся.* Гліб.

Удави́ти, вду́ю, вду́ю, гл. 1) Удави́ть, задуши́ть, задуви́ть. Щоб тебе вдушило, та вдувило. Ном. № 3778. *Не вмер Дамило—болячка вдувила.* Ном. № 8044. 2) **Вдави́ть. Чому мене не сховаєш от-тут серед лану?... У землю не вдависи.** Шевч. 95.

Удави́тисѣ, вду́исѣ, вду́исѣ, гл. Пода-вѣтисѣ. *Гилушкою вдавѣвѣсь.* Ном. № 12932. *Не знаши, чия удавѣтисѣ! полади два пальці в рот.* Ном. № 12783.

Удавлений, в, в. **Заглушенный.** *Стало чутъ каче вдавлений голос, як от би з затуленого рукою рота.* Екат. у. (За-люб.).

Удави́тисѣ, вду́исѣ, вду́исѣ, гл. Уста-рѣть. *Була колѣсь привоа, та вдавнилась.* Ном. № 6835.

Удавні, нар. Давно, вѣкогда.

Удава, кѣ, ж. Удача. Аф. 312. *Удака під Лумейками.* Стор. М. Шр. 68. **На вда́ну.** Царвядъ, едва-лан.

Удаде́ць, уде́ць, м. Способный ко все-му человекъ. Ном. № 10258.

Уда́лий, в, в=Удалий. *І до діла, і до роли, і до хлопця уоани.* Мил. 110.

Уда́ль, мі, ж. Способность къ чѣму. *Вісно, яка уда́ль.* Ном. № 2946.

Уда́ний, в, в. 1) Удачный, удавшийся.

2) **Красивый.** *Вона така була воана, така вроолива.* Г. Барв. 422. *Таке-ж уда-не, врооливе чортеня, що и очей не 'оше-деи.* Г. Барв. 334. 3) **Способный, годный.** *До річи воки воани.* Г. Барв. 518. *Він оо всього вадний.* Леоед. у. Ум. *Уданеньний.* *Жінка його уоаненька.* Г. Барв. 506.

Уда́ння, ня, с. 1) Удача. 2) **Способ-ность.** *Сила на уда́нню належить.* Ном. № 1051.

Уда́нство, ва, с. Красота. *Все тільки про любощі обикуть: то на чорні брови, то на уоанство уповощуть.* Г. Барв. 509.

Уда́р, ру, м. Ударъ. *Завтра вже не-долі злѣ звалити тебе вдар.* Млак. 60.

Уда́рати, ся. См. **Ударати, ся.**

Ударми́цю, нар. Напрасно. Вх. Зап. 5.

Ударува́ти, ру́ю, вш, гл. Подарити. *Де твої миснички подівав? Чи в гай, чи в Дунай покидав, чи заніс до міста та*

продав, чи молодий сестриці вдарував. Грив. Ш. 508.

Ударити, ряю, вш, сов. в. удáрйти, рю, ршц, гл. 1) Употребляется лишь сов. в.: ударить, несом. вь очень рѣдких случаях. *Уоарив кулаком у стѣну.* Рудч. Ск. I. 104. *Та вирвила тривиченьку, та вдарила по личеньку.* Нп. *Уоарив кием. Куля вдарила.* Ударити під локоть, під лицѣ. Ударить вь ухо. НВолын. у. — на одліт. Приблизивъ правую руку къ лѣвому плечу, ударить отъ себя. *Уоарив мечем на ооліт.* НВолын. у. *І в погоу часом грѣм ударить.* Ном. № 1965. *Доц уоарив та ше і з вітром.* Миж. 27. *Треба про те нам дбати, щоб Господь оуцхом уоарив.* Лебед. у. *Удáрти чолѣм.* поклониться.

Перші послѣ прийшли, хорошененько в хату ввійшли, та вдарили чолѣм перед нашим столом. Грив. Ш. 497. — *ліхом об зѣмлю.* См. Лихо. Ном. № 2426. 2) — на кѣго. Нападать, напасть. *Наступить вѣсько проти мене...* ударить на мене вѣскою. К. Цсал. 60. 3) Только сов. в. — *ногáми, — гопанá.* Пуститься вь танецъ. *Вельможна громада не втерпѣла, ударила старими ногами.* Шевч. 126. *Посадила вяржа баба на трох яйцях гусака, сама вишла на вулицю та вдарила гопанá.* Нп. 4) — у дзвін. Зазвонить. *Гей вдарили сумю-нагло у голосний дзвін.* Рудч. Чп. 162. *Ударили в дзвони.* Шевч. 161. — в тимпані. Заиграть на тимпанахъ.

Ударте в тимпани, у гусли дзвоніте. К. Цсал. 189. — у струні. Ударить по струнамъ. *Ой ударю ж зразу у струни живі.* К. Досв. 5) — з гармáти. Выстрѣлить изъ пушки. *Вдарили з гармáти.* Шевч. 234. Также и ооъ вномъ огнестрѣльномъ оружіи. *Уоарив з рушницѣ, з пистоля.* *Вдарила гармáта.* Выстрѣлила пушка, дала выстрѣль. *Ои над рѣчкою Самарою вдарили гармáти.* Рудч. Чп. 104. 6) *Вдарѣти в багатство.* Жить богато. *У багатство не вдаряс, а чим мас, тим вптас.* Ном. № 11930. 7) *Вдарѣти на що.* Обращать вниманіе на что. *Москаль на слюзи не вдаря.* Ном. № 1837.

Ударятися, ряюся, епся, сов. в. удáртитися, рюся, ршся, гл. 1) Только сов. в. Удариться, ударить себя. *На руках понесуть тебе, щоб не вдарив об камѣ ногу.* Ев. Мт. IV. 6. *Да вдарилась мати об поли руками: тепер же я, мої діти, пропали із вами.* Нп. *Ой підмину соколонько під зелений сад та*

вдарився крилечками об зелений сад. Мег. 177. *Шляхтянка скрикнула, підняла руки до неби і, як нежива, вдарилась об зѣмлю.* Стор. М. Пр. 139. 2) *Бросяться, броситься, побѣжать.* *Діючата вдарилися в-ростіч.* Мир. Нов. I. 148. *В погонь... уоарилась зи Марком.* Миж. 26. *Ударитись навпѣнача.* Броситься обжаться.

3) *Огиравлятися, отправитися.* *Уоарилась в горво мамлувати.* Щог. В. 100. *У мандри вдарилась.* Огиравилась вь дорстгу, пошла ороджничать. Мир. Нов. II. 95. 4) *Оорачитися, обратитися къ кому, приобгнутъ къ кому.* *Вона вдарилась до знахирки.* ЗЮОР. II. 34. *Вдарилъ в що.* Приобгтатъ къ помощи чего, оорачитися къ чему. *Не плач, мати Оврамáси, не вдаряйся влѣки, — впривооила сини Оврименка у поход навѣки.* *Не плач, мати Оврамáси, не вдаряйся в ворожки, — похвалили синя Овраменка в степу край оорожки.* Грив. Ш. 584. См. *Вдаватися.* 5) *Удáртитися у гблос, у плач.* Заплакать. Г. Барв. 58. 6) — у тѣгу. *Занечалитися.* Чуб. V. 402.

Удáти, ся. См. *Удавати, ся.*

Удате, нар. Удачно. *Проміння там то вдатне змаловано.* Св. А. 26.

Удáтний, а, в. 1) Способный. *Чіпка до хазяйства такий удатний.* Мпр. ХРВ. 59. *На все вдатні — до любощі, до пісень.* Гайб. 2) Удачный.

Удáтність, ность, ж. 1) Способность. 2) Удачность.

Удатко, нар. = *Удатно.*

Удаток, тву, Подарок, даєніе. *Був у лікаря: казав, щоб без нічого не приходив; їм усе треба вдатків.*

Удáха, хи, об. Способный, способная. *І не тільки тим і шититься й славиться удаха, що розумна й по хазяйству до всего тімаха.* Мкр. Н. 30. *З моїх очей усе можна забрати: собаки і то помітили мене, яки я вдаха.* *Держу в руках хлѣб або тарачьку чищу на ышку, — дивись, уже рѣдко й покис.* Г. Барв. 356.

Удáча, ці, ж. 1) Характеръ, натура, свойство. *Таку удачу йому Бог дав.* МВ. II. 8. *Така вже вдача сочана.* Ном. № 2941. *Лучче н'ятак передачі, аби до вдачи.* Ном. № 10539. *Удáчу до чого мати.* Нимѣть къ чему способность. *Побачить, що... хлопець або дівча до чого удачу має.* Спн. 196. 2) *Удача, успѣхъ.* *Уже, мо, з упру: пройшло, а вдачи не має, та й тільки-не ловиться риба.* Рудч. Св. II. 17?

Удачний, а, о—Удашний. *Ледачи не-пестки, ледача та і до роботи не вдача.* ЗОЮР. II. 245.

Удачливий, удачний, а, в. Щедро одарений природою. *Така вдачалива: і гарні й розумна, й роботяца.*

Удвадд'яте, нар. ВЪ двадцятий разъ. О. 1862. I. 75.

Удвіізі, нар. Вдвоємъ. *А ми удвіізі з бабою сидимо в хаті.* Черв. г. *Дві молодички гарненько покотять удвіізі.* МВ. I. 23.

Удвір'я, с.—Удвир'я? На вдвир'я. *Ін двоір'. На вдвир'ї з жіночками та з проходящими щобече.* Кв.

Удвоа, нар. Вдвоє. *Вдвоє, втрос б витертіла за єдине слово.* Шевч. 190.

Удвоах, нар. Вдвоємъ. *Хоч ох, та вдвоах.* Посл. *Тому добре, хто вдвоах.* Ном. № 10755.

Удвуконь, нар. Парой лошадей. *Котить удвуконь.* МВ. (О. 1862. III. 46).

Удвурядь, нар. ВЪ два ряда.

Удвінішій, я, в. Девной. Констав. у.

Удвѣн, нар. Двемъ. *Не к Різдуу йде, а к Великодню: учочи триціть, а вдвѣн плющитъ.* Ном. № 518.

Удѣржати, ся. См. Удержувати, ся. **Удержування, на, с.** Удерживаніє, сдерживаніє.

Удѣржувати, жуу, еш, сов. в. удѣржати, жу, жиш, гл. Удерживать, удержать. *Єдин кїл плата не вдержитъ.* Ном. № 5272. *Таке слизьке, що й обома не вдержити.* Ном. № 14233.

Удѣржуватися, жуюся, ешся, сов. в. удѣржати́ся, жуся, жишся, гл. Удерживаться, удержаться. *Не держались на горі, а під горою не вдержитися.* Ном. № 13518. *Тепер я не хочу нічого: дасте свиту да рушницю, бо в мене нічого не вдержитися.* Рудч. Ск. I. 91.

Удѣрти, ся. См. Удирати, ся.

Удеса́те, нар. ВЪ десяти́й разъ. О. 1862. I. 75.

Удесатеріти, рію, ріши, гл. Удесатерить. **Удесатеро, нар.** Вдесатеро, вЪ десяти разъ.

Уджиг'нѹти, нѹ, нѣш, гл. 1) Ужалить. *Здруок, як уджилне скотину, то зараз і спаде додолю.* Грив. I. 251. 2) Хлесвуть, хватити. *Уджилнув батїжлом по спині.* 3) Шмыгувать, ударъ. *Уджилнув з тати.* 4)—Ушмарити. *Таке бундячне весілля уджилне, що ну!* Котл. НП. 377. *Про-*

кашлявся і раз шмаркнувся, і річ таку їм уджилнув. Котл. Ея. VI. 42.

Удіві́тися. См. Удвля́тися.

Удвля́тися, ляюся, ешся, сов. в. удвля́тися, влю́ся, ви́шся, гл.—**очима.** Уставлятися, уставитися на кого глазами, пристально смотрѣть. *Вдвлявся в мене очима.* МВ. (О. 1862. Ш. 59).

Удвувати́ся, вѹюся, ешся, гл. Удливаться.

Удѣла, удѣл, мн.—**Вудѣль** *Готова дуга й удѣла, не достас тїльки возочка та кобили.* Ном. № 14307.

Удѣти, уджу, удши, гл.—**Вудѣти.**

Удирати, раю, еш, сов. в. удѣрти и удрати́, удѣру́, рѣш, гл. 1) Отдирать, отодраť, оторвать часть чего. *Удѣри аршиш сукна.* *Удрав до галчків.* *Плохо сдѣлалъ, испортилъ.* Ном. № 13469. 2) Только сов. в. Ударить. *По щоці вдрала.* КС. 1887. VI. 469. *Удрас долоню з цієї мочи.* Мир. ХРВ. 63. *Удрас по рүүці добре.* Рудч. Ск. I. 195. 3) Препнущ. сов. в. Хлопои и съ силой сдѣлать, то-же, что ушварити, уджигнѹти. Мкр. Н. 30. *Подивися, як дѣчата танцюють. Ну, що вже Кубранієна вдрала, так уже за всіз! Що за танцюра.* Кв. *Козака як удвемо!* Федьк. 4) Удрати штѹку. *Выкинуть штѹку. Пам тїльки танку штѹку вѣдр, аби парубків полякати.* Св. I. 70. 5) Удрати рюмкѣ. *Заплакати. Чи не вѣре Микола рюмкѣ?* Змїєв. у.

Удирати́ся, раю́ся, ешся, сов. в. удѣр-тися и удрати́ся, удѣру́ся, рѣшся, гл. Вриваться, ворваться, вторгаться, вторгнуться.

Удихати, хаю, еш, сов. в. удиха́ти, нѹ, нѣш, гл. Вдыхать, вдыхнуть. *Приміла б,—душу туди вдихнула, щоб їому до впадоби було.* Г. Барв. 108.

Удівати, ваю, еш, сов. в. удіти, удіву, неш, гл. Надѣвати, надѣть. *Вділа на себе та жупан синенький.* Гол.

Удівѣць, вцѣ, м. Вдовець.

Удівонька, удівочка, ки, ж. ум. отъ удова́. Вдовушка.

'Удід, удода, м.—**Одуд.** *Хоч куй, зозуле, хоч не куй: мені і удід закуе.* Ном. № 5515.

Удій, удою, м. Удой. *Кунуи корову по удою.* Рк. Львци.

Уділяти. См. Уділяти.

Уділяти, ляю, еш, сов. в. уділя́ти, ляю́, ляш, гл. Удѣлять, удѣлять, дати. *Бог нам дає, і людям вділяймо.* Ном. № 1496.

Моя немько, моя матінко! Нащо ти мене нецлескицю вродила, гірку долю віді-мала? Мил. 197. *Кому ви (мати мертвал) нас уручаєте, кому ви нас уділяєте?* Мил. 200. *Я й хату їм збудую, і горо-да віділю, і поля дам.* Г. Барв. 327. *По-чали вони з братом ділитись хазяйством і віділили дурневі коростявого бичка.* Грин. I. 208.

Уді́ти. См. Удіва́ти.

Уді́яти, уді́ю, еш, гл. Сділять, поді-лять. *Хоч гавкай на його—нічого не відієш.* Ном. № 2635. *Породила мене ма-ти у святю неділю, дала мені гірку до-лю,—нічого не відію.* Мет. 12.

'Удка, ки, ж.—Вудка. *На тобі удку та піди собі риби влови.* Рудч. Ск. II. 86. Ум. 'Удонька, 'удочна. *Рибонька на удонці трепечеться.* Г. Барв. 119.

'Удлиць, ща, с.—Вудлиць.

Удну́, нар. Внутрі. Угор.

Удоба́рити, рю, риш, гл. Повить. Вх. Зв. 5.

Удобов, бна, не, удобенний, а, в. Способ-вий, годвий. *Та на комя сідай та предо мню повертай, та нехай я буду зна-ти, чи удобен ти будеш поміж козака-ми пробувати.* АД. I. 252.

Удобра́ти, рію, еш, гл. Задабривать. *Треба спаричку вдобрятти, щоб не від-дав цід суд.* Харьк.

Удовá, ві, ж. Вдова. *Борц без каші ядовець, а каша без борцу удова.* Ном. № 12319.

Удовба́ти. См. Удовбува́ти.

Удоббува́ти, бую, еш, сов. в. удов-ба́ти, баю, еш, гл. Вдалбливать, вдолбити.

Удовенко, ка, м.—Удовиченко.

Удовець, удівця́, м. Вдовець. *Сива, як вівця, а не йде за відівця.* Ном. *На-скочив удовець на вдову.* Ном. № 4145.

Удовецький, а, в. Приналежащий вдов-цу или вдові. К. Бай. 78.

Удовж, нар. 1) Вдоль. *Було б вчити, як лежало поперек подушки, а як вдовж, то вже не поможеться.* Ном. № 6009. 2) Вь длину. *Акий вдовж—такий отовш.* Лебед. у.

Удовжі́тися, жу́ся, жі́шся, гл. Задол-жатися.

Удовжки, нар.—Вдовж.

Удовжува́ти, жу́ю, еш, гл. Удлинити.

Удовін, удівінний, а, в. Вдовий. *Сова-довина голова.* Ном. № 10719. *Нема*

впину вдовиному сину. Мет. 14. *На п'ятій неділі ядовиний плуг вйде.* Ном. № 10720.

Удовінький, а, в.—Удовиний. К. Псал. 257

Удові́ця, пі, ж. Вдова, вдовичка. *Та йшов козак до дівчини,—зайшов до вдовичі.* Мет. 53. Ум. Удовічна. Рудч. Ск. I. 22.

Удовиче́нко, ка, м. Сынъ вдови. *Удо-вин син, вдовиченко комя напував, його немька старесенка в вікно поглядає.* Нп.

Удові́на, ни, ж. Дочь вдови. *Кат-русею вдовіна звалась.* Шевч. 586.

Улові́ти, вію, еш, гл. Вдовствовать. *Годі йому одвітити.* Г. Барв. 542.

Удове́к, воб, ж. Раст. веселем глазами, Flos trinitatis.

Удоволі́ти, ся. См. Удоволя́ти, ся. Удовольні́ння, ня, с. Удовлетворе́ніє.

Удовольні́ти, ся См. Удовольня́ти, ся. **Удовольня́ти, вію, еш, сов. в.** удо-вольні́ти, нію, ніш, гл. Удовлетворя́ть, удо-летворя́ти. *Не вдовольнили (чмись) Острема.* Рудч. Ск. I. 75. *Коля Дідони терся, м'явся, йї щоб тільки вдоволькити.* Котл. Ея. I. 23.

Удовольня́тися, ніюся, ешся, сов. в. удо-вольня́тися, віюся, нішся гл. Удов-летворя́ться, удо-летворя́ться. *Юнона ще не вдовольнилась.* Котл. Ея. III. 15. *Вже вдовольнилась.* Ном. № 12033.

Удоволя́ти, лію, еш, сов. в. удово-лі́ти, нію, ніш, гл.—Удовольня́ти, удо-вольня́ти.

Удоволя́тися, ліюся, ешся, сов. в. удо-воля́тися, ліюся, нішся гл.—Удо-вольня́тися, удовольня́тися

Удовува́ння, ня, с. Вдовствова́ніє.

Удовува́ти, вію, еш, гл. Вдовствова́ти. *Живе вона сама собі, вдовуючи, і хлоп-чик у неї.* Г. Барв. 518.

Удовш, удобшек, нар.—Удовж, удобж-ки. Ум. Удовшечки. Харьк. у.

Удогбнь, нар. Вдогонку. *Поїхали за ним удогонь, догнали.* Новомоск. у.

Удовві́ле, нар. Вдоволь. *У мене воли удовві́ле наїдяться.* Волч. у.

Удо́йти. См. Удоюва́ти.

Удо́лити, лю, лиш, гл. Плохо сділять. *Недавно вийшла заліж, та ото що дечого в хазяйстві гариз і не віє. Тільки на-пекла вона раз паляницю, та баче вже й сама, що вдолила.* Драг. 172.

Удо́ма, нар. Дома. *Гей, гей, як би вдо-ма, та ще й на печі.* Ном. № 2276. *І*

вдома їм радіщів не було. МВ. (О. 1862. I. 96).

Удóвити, ню, шиш, гл. 1)—Удóвити. Якого удóвили хліба, такий і їсте. Борз. у. 2) Удóвить. Оце удóвили, як льоду. Ном. Стр. 288, № 7709.

Удопáти, пчó, чеш, гл.—Утопáти. Вдоптав я стежечку через петрушечку. Гол.

Удóсвіта, нар. На разсвіт, до разсвіта. Удóсвіта встав я, темно ще на дворі; де-не-де по хатах ясне світло сяє. К. Досв.

Удóсталь, нар. Вдоволь, достаточно.

Удóнька, ўдóчка, ки, ж. Ум. оть удна.

Удóвати, удóбую, еш, сов. в. удóвити, удóбó, їш, гл. Довти, надонти взівствоє количество. Вона їм удóвла. Він узав те молоко. Грив. I. 158.

Удрáти, ся. См. Вдирати, ся.

Удрўго, нар. Вторично, во второй раз. П'ятиниця вдруге не трапиться. Ном. № 5930.

Удружáти, жу́, жиш, гл. Оказать услугу по дружбѣ. Тепер удружив мені, посадив на кал. Ном. № 7567.

Удряпíти, ну́, нѣш, гл. Оцарапнуть, царапнуть. Котл. Ев. IV. 50.

Удуд, да, м.—Одуд Вх. Пч. II. 15.

Удурні, нар. Попусту, новнапрасву. Тільки гроші вдурні пропали.

Удушáти, шу́, шиш, гл. Удушить. Щоб тебе вдушило та вдаєило. Ном. № 3778.

Удушáтися, шу́ся, шишся, гл. 1) Удушиться, задушиться МВ. (О. 1862 I. 105) 2) Вспотѣть. Дала йому чаю, і він пив, поки вдушився.... і став утиратись. X. С. VII. 459.

Удушнáти, нáю, еш, гл. Він удушнѣв. Ему жарко. Конст. у.

Удушня, ши, с. Удушье. Лебед. у.

Удóбрити, рю, риш, гл. Сильно побѣждать. Вона як удóбрила сд нього! Слов. Д. Эварв. Чи вже... у місто удóбрила. Мир. Пов. II. 84.

Удягáло, ла, с. Верхняя одежда, надѣваемая въ рукава. Як поїду в Харків, то там куплю собі яке удягáло—свиту, або чинарку. Волч. у.

Удяганка, ки, ж.—Удягáло. Рк. Левип.

Удягáти, гáю, еш, сов. в. удагáти, гáю, нѣш, гл. Одѣвать, одѣть; надѣвать, надѣть.

Удягáтися, гáюся, ешся, сов. в. удагáтися, гáюся, нѣшся, гл. Одѣватись, одѣть-

ся. У свитину вдягатимусь. Шевч. 504. Ой бурлака не вмивався, нема свити—не вдягався.

Удáчен, удáчний, чна, не. Благодаревь, благодарный, признательный. Гол. III. 283.

Удáчивість, ности, ж. Благодарность, признательность.

Удáчно, нар. Благодарно, признательно.

Уднáти, нáю, еш, гл. Договорить, угорворить. Да пошуль батенька я вѣднав, и свою шапочку стер і зм'яв. Мет. 179.

Уж, ужá, м. 1)—Вуж 1. Приткнув, як ужа вилами. Ном. № 6787. 2)—Гуж. Ном. № 12000 (одм.) 3) Орнаментъ на писанкахъ—съ извивающеюся по яиду линии. КС. 1891. VI. 379. Ум. Ужин. Чуб. I. 312.

Ужáдати, даю, еш, гл. Пожелать.

Ужáка, ки, м.—Вужака. Ном. № 12201. ЗОЮР. II. 33.

Ужалáтися, лáюся, ешся, гл. Сжалиться, пожалеть кого. Ой пішла б ти, сиротино, мачухи б просила: може б вжалáлась таки й сорочку пошила. Грив. III. 412.

Ужалóвати, лóю, еш, гл. Пожалѣть. Не вжалóуеш батька в наймах. Ном. № 5186.

Ужамáти, мáю, еш, гл. 1) Разжевать. 2) Разжевать, разобрать (дѣло), повяť. Мвж. 177.

Ужанáця, цїї, м. Обычай. Тепер що живуть в Чорноморїї козаки, то все то покоління тих запорожцїв, що колись жили в Сїчі. Ужанáця у їх однакова. О. 1862. II. 54.

Ужáрити, рю, риш, гл. 1) Ужарить, дожарить. Добре в жарилгагуску. 2)—Ушварити. Як ужарив козака—аж курява встала. 3) Ударить. Він її як ужарив, то вона... на двацятї сутки здохла. Грив. I. 157.

Ужáти, ужнóю, нѣш, гл. Сжать часть чего илбудь.

Ужáтися, См. Ужинатися.

Ужáх, ху, м. Страх, ужась. Встрѣчено только у М. Вовчка. По тих усїх вжатах і плачу дївчина утомилася—нездужала мов. МВ. (О. 1862. I. 91).

Ужахнóти, нó, нѣш, гл. Испугать. На мене сіла розставляти, вжахнули душу мою вбогу. К. Исал. 35.

Ужахнóтися, нóся, нѣшся, гл. Ужаснуться. Череваниха ж із Лесею вжах-

нулися і побідили на виду. К. ЧР. 325. А грині душі ужажнулись, у некло ідуци, сильно плачучи. Мет. 372.

Ужачки, чок, м. Раст. Iris Pseudo-Acorus L. ЗЮЗО. I. 125.

Ужва́, ві, ж, м. 1) = **Вужівка**. Вх. Зн. 73. 2) Вь плугъ: большое деревянное ковшо, по, котрымъ соединяются между собою плугъ и колісня. Чуб. VII. 399.

Ужну́ти, ну, вѣш, гл. Ударить. Вх. Лем. 397.

Ужб́, нар. Уже, ужъ. *Иди зима до Бучина, бо вже ти нам докучила*. Ном. № 622. *Така вже одача собача*. Ном. № 2941. *А вже ж! Конечно. А повічасомо у неділю? — А вже ж: Шевч. 504. А що вже. Что же касается до. А що вже Василько — тихий, сумний*. МВ. II. 8. *То вже ж. И вотъ. То вже ж Хмельницький до козаків приїзжає, словами промовляє. Макс. То вже ж один козак лугом біжить, коли дивиться на куц, аж куц дріжить*. Макс.

Ужеребі́ти, блб́, бѣш, гл. Привести жеребенка, родити (о лошади и медвѣдицѣ). *Медведиха ужеребила тулуки*. Шух. I. 212.

Ужеребі́тися, блб́ся, бѣшся, гл. Ожеребитися. Шух. I. 211.

Ужива́льний, а, е. Употребительный. Желех.

Ужива́льність, ности, ж. Употребительность. Желех.

Ужива́ний, а, е. 1) Употреблявшийся. 2) Употребительный, распространённый. *Очіпок на їй вишневий, самий уживаний тоді*. Г. Барв. 510.

Ужива́ння, ня, с. Употребление, потребление.

Ужива́ти, ваю, еш, сов. в. ужати, ужв́у, вѣш, гл. 1) Употреблять, употребить, потреблять; пользоваться. *Вживають вони щуку-рибаку, ще й соломаху з водою*. ЗЮЖР. I. 253. *Се зідля кожде вживає*. Ном. *Не барзо дорогі напитки вживає*. АД. I. 211. *Хліба-соли не вживали*. Мет. 436. *Вживати свѣта. Пользоваться жизнью. Вживай свѣта, поки служать літа*. Ном. № 593. 2) Пожить. *Которая душа найлучше вживає? Чи молода дівчинонька, чи бідний утішоцька, чи мужня жена?* Мет. 362.

Ужива́тися, ваюся, ешся, сов. в. ужитися, уживу́ся, вѣшся, гл. 1) Употребляться, употребиться, потребляться. *Я хочу видіти, як мое добро уживатиметься*.

Федьк. 2) Уживаться. *З відьомським кодром не вживешся*. Рудч. Ск. II. 177.

Ужіво́в, вку, м. = **Ужиток**. *Из нашего жемитанья ні слави, ні вживку*. Мет. 86.

Ужик, ка, м. Уж, отъ уж.

Ужива́тися, няюся, ешся, сов. в. ужатися, ужв́у́ся, вѣшся, гл. Во время сжинания хлѣба захватывать, захватить часть сосѣднього участка.

Ужіно́к, вку, м. 1) Количество сжатаго ва нивѣ хлѣба. 2) Часть нивы, сжатая хозяиномъ сосѣдней нивы.

Ужісько, ка, с. Веревка для увязыванія сѣна на возу. Волын. г.

Ужітьс, ся. См. **Уживати, ся**.

Ужитковий, а, е. Годный къ употребленію. *Ужиткове дерево*. Вх. Лем. 476.

Ужиткува́ння, ня, с. Употребление, извлечение пользы. Желех.

Ужиткува́ти, ку́ю, еш, гл. Употреблять, излекать пользу. Желех.

Ужітвий, а, е. 1) = **Ужитковий**. 2) О пшѣ: съдобный. *Ужиткі губи*. Вх. Лем. 416.

Ужіто́к, ку, м. 1) Польза. *Ой з нашего закопанья ні слави, ні вжитку*. Мет. 78. *З мене нема грамоті ніякого вжитку*. Стор. I. 229. 2) Потребление. *На хазяйський вжиток*. 3) Ужитки. *Достатки, имущество. Оставляю тобі... всі мої ужитки, всі мої ужитки і малечкі дітки*. Нп. О. 1861. IV. 93. *Сосниці-роскотиниця, великі вжитки: кругом вода, а в середині біда*. Ном. № 741.

Ужіточний, а, е. Полезный.

Ужіще, ща, с. Веревка. Чуб. VI. 112. См. **Ужисько**.

Ужіточно, нар. Полезно.

Ужів, жѣва, ве = **Вужів**.

Ужівка и ужівка, ки, ж. = **Вужівка**. *Встромляють у лісу натичку, на неї кладуть окладку, а колок ліси і натичку зв'язують ужівкою*. Киев. у. Ум. Ужівочка, ужілочка. Грив. III. 304.

Ужов, ви, ж. = **Ужва**. I. Вх. Зв. 73.

Ужівний, а, е = **Вужовий**.

Ужівкнути, ну, неш, гл. Пожелтѣть (отчасти).

Ужва́ти, жу́ю, ѣш, гл. Быть въ состояніи сжевать. КС. 1882. IX. 535.

Уз, пред. Возлѣ, около, при, вдоль, мимо. *Уз край світу стаєши гоги*. К. Псал. 170. *Увечері ж, як скрізь народ відпочивав, посілиши на низьких уз гулицю порогах*. К. Дз. 173.

Уза́, *уза́,* ж. Жи́рний на́лет на по́д'ї. А вода ж тобі у рі́чці така, що зерну́ так і плава́ уза́—через те, що мочуть шкури в рі́чці. Екат. г. Слов. Д. Эварі.

Уза́бач, нар. Вь сторо́нї. Де ж він косарку купи́в так недорого? Мабу́ть у Леппа, в Хорти́ці?—Ні, де́сь уза́бач, у Кичка́сі ли́бож, чи що. Новомоск. у.

Уза́води, нар. См. **Навваводи**

Уза́втра, нар. Завтра. *Що ма́ши робити, то зроби́ сьогодні, а що ма́ши зїсти, то зїси́ за́втра.* Ном. № 11008.

Уза́галі, нар. Воо́бще.

Уза́д, нар. Вза́д, наза́д. *Ні́ вза́д, ні́ на́перед.* Ном. № 7641.

Уза́довзі, нар. См. **Невадовзі.**

Уза́емний, а. в. **Вза́имний.**

Уза́емність, ности, ж. **Вза́имность.** *Хоть з котро́ю ся за́пізнаю, вза́емности не дознаю.* Гол. I. 215.

Уза́ємо, нар. **Вза́имно.**

Уза́йні, нар.—**бу́ти.** Бу́ть ли́шнимъ, не бу́ть вь числѣ́ чего. *Привезли і́ мого та́ки брата́ до при́йому, бо́ вже за́писаний, а́ я́ вза́йої.* Г. Барв. 402.

Уза́їт, нар. Сило́нь, безъ исклю́чення. *Ренськимъ всі́мъ вза́їм частус.* Мкр. Н. 31. См. **Замет.**

Уза́ючі, нар. Заочно

Уза́ючити, шу, сит, гл. **Приза́пасити.** *А́ я́ су́харів та́ки за́пасила: бу́де на́ квас.* Черн. у.

Уза́пліш, нар. **За́клинви́ши.** *Набий со́куру на́ топориско́ вза́пліш.* 2) **Спляшо́.** *Моро́з і́де всі́мъ де́нь за́пліш.*

Уза́березжа́, жд, с. Бере́г, по́бережье. *Будемъ ле́жати, Та́расе, на́ ридній Укра́їні, на́ узбере́жжі́ сла́вного Дні́пра.* К. (О. 1861. III. 6).

І. Уза́біч, бо́чі, ж. Ска́ть, покато́сть. *Спуска́ються́ внизъ та́к уза́бічу, бо́ рівно́ не мо́жна зї́хати.* Св. I. 214.

II. Уза́біч, нар. На́ ска́ть, скло́ні́ горы. Вас. 205.

Уза́біччи, чл, с. На́ уза́біччі. Вь сторо́нї. Конст. у.

Уза́бро́їти, ся. См. **Уза́брошвати,** ся.

Уза́брошвати, рю́ю, еш, сов. в. **уза́бро́їти,** рю́ю, їш, гл. Воору́жати, вбо́ружити.

Уза́брошватися, рю́юся, ешся, сов. в. **уза́бро́їтися,** рю́юся, їшо́я, гл. Воору́жати́ся, воору́жити́ся. О. 1862. VI. 98.

Уза́броць, рю́ю, ж. Ум. отъ **уза́брь.**

Уза́брь, рю́ю, ж. Родъ́ ко́мпо́та изъ су-

шени́хъ фру́ктовъ и яго́д. Ном. № 348-Чуб. VII. 441. Ум. **Уза́броць.** Г. Барв. 98.

Уза́вати, **уза́ві,** **уза́віш,** гл. **Позва́ть.** *Уза́вали мене́ в́ хату́ та́ й да́ли чарку́ горі́лки.* Харьк.

Уза́вча́їтися, **ча́їюся,** **ешся,** гл. **При́вквуть,** **при́учити́ся.** *Всього́, ка́жу, бу́ло, ні́м Ма́ся уза́вча́їлась по-польски́ бала́кати.* Св. I. 87.

Уза́ві, **вбу́зу,** м. **Взвозъ,** **подъе́мъ** на́ гору. *Чума́че, де́ тво́ї гро́ші? То́ в уза́ві, та́ в пере́возі́.* Ном. № 10459. *Вінъ ле́тити́ із уза́во́зу та́й, якъ во́рона.* ЗОЮР. I. 152. *Та́кже доро́га вь́ врага́т.* Вх. Зв. 72.

Уза́гір'я, р'я, с. **Скло́нь** горы́. *Кри́ниці́ під уза́гір'я́м.* Г. Барв. 152. *Нехай́ з́ його́ суду́ по́ горахъ, по́ уза́гір'яхъ пра́вда́ свя.* К. Псал. 163.

Уза́го́лів'я, в'я, с. **Изго́ловье.** Вх. Зв. 73. *Те́ місце́ (в́ горахъ), де́ ка́м'яна́ по́стіль ле́стилася́—жре́йдяній обва́л, а на́ йому́ менши́й, якъ уза́голів'е.* МВ. II. 159.

Уза́гря́ничани́, на, м. **Жительство́ючий** около́ **границы́** К. (**Желех**).

Уза́гря́ниччи, чл, с. **Погра́ничье,** мѣ́сто вдо́ль **границы́.** *Во́на уза́гря́ниччи́ лю́дом осадилі́.* К. Досв. 20.

Уза́гря́ничник, ка, м. = **Уза́гря́ниччани́.** К. (**Желех**).

Уза́ді, ді, ж. = **Буза́да.** *Пропа́в кінь і́ узду́ кинь.* Ном. № 9823.

Уза́дір'я, р'я, с. **Мѣ́сто** за́ дво́рами, вдо́ль дво́ровъ? *Пови́ходили́ ми́ на́ уза́дір'е.* Г. Барв. 221. *Треба́ ж на́ моє́ горе́ бо́жеві́льний со́ві́ прилеті́ти на́ уза́дір'е.* *Кри́чати́, та́ й кри́чати́.* Г. Барв. 237. *Я́ її́ здале́ку на́ уза́дір'ї́ пізна́ла.* МВ. (О. 1862. III. 76).

Уза́дени́ця и **уза́діні́ця,** ці, ж. **Недо́уздо́к.** Вх. Зв. 73.

Уза́дочка́, ки, ж. = **Буза́дочка.** *Та́ ж уза́дочка́ що́ на́ ко́нля, що́ на́ ко́билу.* Ном. № 7996.

Уза́діла́, діла́, мн. = **Уді́ла.** Гол. I. 40.

Уза́діні́ця. См. **Уза́дени́ця.**

Уза́до́вж, нар. Вдо́ль, вь́ **длану́.** *Та́ вздо́вж, та́ ви́шир.* Рудч. Ск. I. 6. *Вздо́вж байда́ка.... по́хоже́е.* Шевч. 50. *Ой і́де́ чу́мак уза́до́вж ули́цею.* Нп.

Уза́до́гін, нар. См. **На-вадо́гін.**

Уза́дору́їти. См. **Уза́дору́вляти.**

Уза́дору́вля́ти, дію, еш, сов. в. **уза́дору́вля́ти,** ділю́, ви́ш, гл. **Оздору́вля́ти,** ді́лять **здорови́я,** **на́дгя́вля́ти.**

Уздівати, вію, еш, сов. з уздріти, уздрію, ріш, гл. Видіть. увидіть, зам'ятать, зам'ятить. *Не видала сова сокола, як уздріла, аж уміла.* Ном. № 4374. *Змії... як уздрів, що їх нема,—та як сунув поперек конищу доганяти.* Рудч. Ск. I. 119. *Вздріла ураці, що тебе нема.* Кв. I. 215. *Доброго нічого там не вздріла.* Гліб. *Ой коби я свого любка на годінку вздріла.* Гол. IV. 454.

Уздіватися, віюся, ешся, сов. в. уздрітися, рібся, рішся, гл. 1) Видітсья, увидітсья. *Ми ходили обоє з чоловіком на роботу, та як уздрілося вночі, прийшлиши з роботи, та знов уночі й розійшлися на роботу.* Волч. у. 2) Казатсья, показатсья, представитсья. *Мені уздрілося Федька Дирва.* Алн. 57. *Уздрілося йому.* Мир. ХІВ. 275. *Уздріваетсья йому, наче то вовк, аж воно собака.* Волч. у.

Уздрячку, нар. В' гла. *Та й то взаочи, а не вздрячку він казав.* *Роспріть... за очі, а не вздрячку.* Алн. 71.

Узв'яти, вію, еш, сов. в. узв'яти, узв'ю, узв'юш, гл. 1) Обзывать, обозвать. *Полежисіи, домоктарем, греккосіем узв'ятии.* Мет. 115. 2) Пріем. несов. п. прізывати. *Боги узв'яй, а руки прикладай.* Ном. № 65. 3) Звать, зазывать, называть. *Узв'яють її в хату, питаю: чи підеши, чи ні?* Грин. Ш. 424.

Узвіки, ків, м. Первые дни знявго времени.

Узврати, рю, ріш, гл. = Уздріти. *Кобила як стрибнула,—оглянулася, так і вовка не взирала.* Рудч. Ск. I. 5. *Я й не взирала, як вона пішла.* Борз. у.

Узмі, взімку, нар. Зимой. *Хто вліті гайкує, той взмі голодує.* Ном. № 557.

Узир, узору, м. Виді, ви́шній виді. *Як узір хороний у сіна, зелене, то й сіно в ціні.* Волч. у. **На взір.** С'я виду, по ви́шньому виду, по наружності. *Писемця гарна на взір.* Рк. Левц. *На взір чоловік середніс літ.* Мир. ХІВ. 11. *На взір вони (будинки) цілі і кріпкі.* О. 1861. VI. 169. *У лісі і на взір немає груш.* Волч. у. 2) Образець. *Хата, Х. Нехай ся мова іде по добрих людях на взір, як треба велике діло рідної освіти роспочнати.* К. (О. 1862. Ш. 1. 30). *Христос дав нам взір собом.* Сн. I. 315. **Взбром.** По образцу. *Писев сей хуморний проява українські пісні взором значайних жіночих та козачих.* К. XII. 19. 3) Узорь.

Шух. I. 259. *Ум. Узорець.* *Був сей погонець взориси дикої краси.* Г. Барв. 18.

'Узлик, ка. м. = **Вузлик.** *Із кишені взявши узлик, гарно шовком шитий, повок. любить на червінець...* Мкр. Н. *Сама ще така, як узлик.* МВ. I. 11. *Ум. Узличок.* *Ти ж мій узличок!* Ласкательное обращение кь любови. Ном. № 9251.

Узалітиса, лібса, лішса, гл. Озватиса. *Піднялися на меке горді і узалилися могоуці.* К. Псал. 199. *Узалівся на мене старшина.* НВолын. у. *Вже як на кого узалітсья людс, то до краю вже дойдят.* Мир. ХІВ. 286.

Узлісок, ску, м. узлісся, ся, с. Опущена ліса. *Ідуть ти ідуть, аж так на узліссі собаки ганяють місяцю.* Рудч. Ск. II. 141

Узлуватий, а, в. 1) — Вузлуватий 1, 2) = Вузлуватий 2. *Хоч мале, та вузлуватє.* Ном. № 7331. *Кущий німень узлуватий.* Шенч. 243.

Узміжок, жку, м. Окружна межн. Черн. г.

Узнавати, наю, еш, сов. в. узнати, наю, ви, гл. Узнавать, узвать. *А дід та баба вжали, що лещенка яблужка їла.* Рудч. Ск. I. 19.

Узнаватися, наюся, ешся, сов. в. узнатися, наюся, ешся, гл. Признаватися, сознаватися. *Ми її допитували за ті грони, що у тітці; чи не твої,—так не визнається: ні, каже, не давали, не мої.* Екат. у.

'Узол, узлі, м. = **Вузол 1.** Ном. № 838. *Ум. Узлин, узличок.*

Узолити, лію, ліш, гл. Достаточо уцелочити (об'яз).

Узорець, рца, м. Ум. оть узір.

Узоріти, рю, ріш, гл. Увидіть. *Як узорця він свою милую, обнявся з нею, поплудався.* Чуб. II. 19.

Узорати, р'є, гл. безл. Світать. **Взоріло.** *Разсвітло.* *Коби било не взорало, ці би било дівча снало.* Гол. IV. 519.

Узр'ати, рю, ріш, гл. = **Уздріти** *Скоро Гокосченко коки взр'є, бирзо обомлів.* Лукан. 40.

Узувати, вію, еш, сов. в. уз'яти, уз'ю, уз'юш, гл. Обувати, обути. *В свої чоботи хоч його зз'яти.* Ном. № 3092. *Взутий, а слід босий.* Ном. № 1182.

Узуватися, віюся, ешся, сов. в. уз'ятися, уз'юся, ешся, гл. Обуватися, обути-

ся. Чого сидиш надулася, чом в чоботи не вулася. *Ном. № 9100. Устав бурлак зашатався, нема чобіт — не вувався.* Макс.

Узуттá, тá. с. Обувь. У неї ні одежи теплої, ні узуття як слід. *Мир. Пов. I. 126.*

Узькій, ь, é = Вузький. Ул. Узьнький, узьсенський.

Узько, нар. = Вузько. Ул. Узьньо, узьсеньо.

Узьніш. Самое глубокое мѣсто нъ рѣкѣ съ быстрымъ теченіемъ, въ замерзающихъ зимою. *Козел. у. Слов. Д. Эварв.*

Узятти, взьмі, меш, гл. 1) Взяти. *Верки лос, взьмі своє. Ном. № 273.*

Взяла коня за гнуздечку. Мет. 74. Як же мені, козаченку, раненько ходити? Як візьмеш ти за рученьку, не мусиш пустити. *Мет. 83. Візьмеш її додому, нехай вона у нас живе.* *Рудч. Ск. II. 32. А із школи його звязши, коня купила.* *Шевч. 135. Бог його взяв. Онь умеръ.*

Нехай його лхійя візьме. Чортъ бы его взялъ. *Шевч. 79. 2) Достать, добыть, взяти.*

Ми народ не вольний — де нам взяти. *Ном. № 1310. 3) Получить. Взяти в шнүру.*

Быть побитымъ, поучити порку. Виграв батько траву: взяв у шкуру і додому пішов. *Чуб. I. 231. 4) Надѣть. Треби сорочку білу взяти.* *Г. Барв. 411.*

І як прийшов до хати, та взяв білу сорочку та і вмер. *Драг. 4. 5) Взять, приняться, начать, пуститися, стать. Виймив шабельку, взяв калину рубати.* *О. 1862.*

IV. 27. Як узав він ізати. Тоді він взяв та горобіця наслав. *Рудч. Ск. I. 82. Взяла дівчина білі руки ламати.* *Лукаш. 128. 6) — когб (за себе). Ковитися ва комъ.*

Люблю я дівчину, треба її взяти. *Мет. 17. Як заслужиш пару волів і яку оружину, яку слочеш, таку і возьмеш молоду дівчину.* *Мет. 42. Яка з тебе хазяйка буде? Та тебе нікто не візьме за себе.* *Стор. I. 9. Візьмеш мене за жінку.*

Рудч. Ск. I. 145. 7) Охватывагь. Юнону взяв великий жах. *Котл. Ен. Взяла мене журба й туга: зсталася я без друга.*

Грвн. III. 676. Узятий його думий та гадий. Сильно овъ задумался. *ЗОЮР. I. 118. 8) — гору. Взять верхъ, побѣдять. 9) — жаром. Бросить въ жаръ. Пропасниця вже морозом перотрусилла та взяла жаром.*

Червонор. 10) — за ні зб-що. Ни во что посявять, превебречь. Взяли сиротину люде за ні за шо, люде говорятъ: „сирота

ледащо“. *Грвн. III. 409. 11) — на збуи. Бранить. Питався чорт баби: що о Бо-зі говоритъ люде? Славлять, величають!*

А що о мені? Якось вас дуже на зуби взяли. *Ном. № 198. 12) — наїру. Уснуть привичку. 13) — ненависть на кого. Возненавидѣть когб. Яке мое життє буде? Та й її, як я візьму на неї ненависть.* *Г. Барв. 201. 14) — свойо влю. Дѣлать по своему, какъ себѣ угодно, что хотѣть, то и дѣлать.*

Ой що узав Дніпр та свою волю: свої бережечки промивав, а лиманські хоси засинав. *Грвн. III. 592. 15) — у залза, у кайдани. Законать въ цѣпи, въ кайдань.* *16) — у асіру. Взять въ пльбѣ.* *Стор. II. 38. 17) — шлюб. Обивчатися. Чуб. II. 82, 83. Я з Києва повернуся, та й візьму шлюб з тобою.* *Мет. 106. Пішли до церкви і взяли шлюб. Чуб.*

Узятиса, взьміюса, меша, гл. 1) Взятися. *Коли взявся за гуж, не кажи, що не дуже.* *Ном. № 11014. За рученьки біленькі звязавши, бадали то сях, то так.* *Котл. Ен. Таке ледащо придалось той одичник, що Господи!... і за холодну воду не возьметься.* *Рудч. Ск. II. 107. Узятися під бони, у бони. Подбочуватися. Взявся під боки та й думає, що пак.* *Ном. № 2481. А парубки, узавшись в боки, наприсідки пішли.* *Шевч. 565. 2) Быть взятимъ, отиятимъ. Візьметься від них жених.* *Ев. Мр. II. 20. 3) Взятися, приняться за что, сдѣлать что. Не візьмешся за роботу, робота сама не зробишся.* *Ном. № 11017. Як приїду та додому, не візьмуся їсти.* *Нп. Вітхавши за Городок, взялися стреляти.* *Гол. I. 15. 4) Взятися, явтися. Де ся взяв татарин.* *Макс. Де взялося два кучики з Польщи, взяли таку коню ціну нарядили.* *Мет. 98. Відкіль се взявся неборак? Гліб. Початок і не можна знать, відкіль взявся.* *Ном. № 338. 5) Сочетатися бракомъ, поженятися. Хиба було коли в світі, щоб ті, що козались, розійшлися, не звязлися, — живилим остались.* *Шевч. 269. 6) — чим. Обратиться во что. Уняв сніжок на обляжок та взявся волу.* *Мет. 30. Загорілося нос серце, слово подум'ям взялося.* *К. Псал. 95. А той як підкоче та черконе по ядуні: вона так посподом і звязлася.* *Рудч. Ск. II. 77. Ужє мое лото грязю звязлося і не маячить.* *Г. Барв. 290. Стіни чорні, аж цвіллю звязлися — т. е. покритись пліссенью.* *Мир. ХРВ. 24. Все так вогнем і звязлось. Все*

было объято пламонемъ. ЗОЮР. I. 152.
7) Пристать, къ кому, чему. *Узявся, як реп'ях.* Ном. № 2745. *Узявся до мене смолою. Як приложили до тіла, так і візьметься.* Радомысл. у. 8) — ближ. Приблизитися. *Козаки ближ зьялися.* Гол. I. 35. 9) Морфи взялися, зіймо ся взяло. Настали морозы, васталъ холодъ. Вх. Зи. 6.
Узяток, тку, м. 1) Пожина, добыча *Де попам, або музикам не було взятку.* Мкр. Н. 33. 2) Сборъ меда п воску у пчелъ. *Вже гречки цвітуть — буде добрий взяток.* Подол. г.

Узяти, тл, с. Взятіе, полученіе. *Приїжджають до тебе з Сичі задля узяття тільки подарунків.* К. ЧР. 301.

Узяха, хв, ж. Та, которая беретъ. *Коли даха, то і взяха.* Ном. № 10650.

Узяхарь, ря, м. Тотъ, который беретъ. *Коли дахарь, будеш і взяхарь.* Ном. № 10650.

Удѣтися, дѣюся, ешся, сов. в. уїстисо, уїкся, уїсїся, гл. 1) Навдѣтися, наїстися. *Ані я вїтїся, ані я вїксїся.* Ном. № 1558. 2) Вѣдѣтися, вѣстися, врѣзися, врѣзатися, Обручка вїлася в палець. *Воно так йому в тіло вїлось.* Рудч. Ск. II. 70. 3) Приставатися, пристатися, привязиватися, привязатися, придиригатися. *Собаки вїдаються.* МУЕ. Ш. 127.

Удїще, ща, с. Пожирание? кормежка? *На море зве гультаїв сатана, мов вороня на вїдище — вїлка.* К. ПС 25.

Удїливий, а, в. Назойливый, неотвизный. *Таке вїдливе, що візьми та прямо й напай і йому серед лоба.* Ном. № 2736. *Не будь вїдливий, як та оса.* Ном. Ну та й прокляті оці гуси, які воки вїдливі: не встїв прогнати, уже знов лізуть. Лебед. у.

Удїливість, вості, ж. Назойливость, надобдливость, неотвязность. Чуб. I. 238.

Удїливо, нар. Назойливо, неотвязно. *Та так же вїдливо приченюся, що й не одженеш.* Харьк. у.

Удїбосталь, нар. — В односталь.

Уїжджати, джѣю, еш, гл. — Уїждити.

Уїжно, нар. Сытно, досыта. *Хоч не вїжно, так уїжно.* Ном. № 10387.

Уїзд, ду, м. Вїздъ.

Уїздити, джї, дїш, сов. в. уїкати, уїду, деш, гл. Вѣзжати, вѣхати. *У столицю вїздив Колумб, мов царь який.* Ком. Р. I 51.

Уїздний, а, в. Вѣздный. *Вїздні ворота.*

Уїзжений, а, в. Много ѣздиный, объѣзженный. *Уїзжена коняка везе не зуплякчись.* Мир. Пов. I. 125.

Уїлий, в, е — Уїдливий. Вх. Лем. 396.

Уїсти, уїм, уїси, гл. Съѣсть, поѣсть достаточно. *Нї вїд, нї опив, а драктям свїтитъ.* Ном. № 1869.

Уїстися, см. Уїдатися

Уїхати. См. Уїздити.

Уїмак, кѣ, м. Захваченный въ неволю, въ плѣнъ. *Сик пїшово у кримські уїмаки.* К. ПС. 110.

Уїмѣти, мѣю, еш, сов. в. уїмїти, мїб, мѣш и уїмїти, уїмї, мѣш, гл. Брать, взяти, отнимати, отяти. *Буя їдек богач і тільки вже богатства мав, аж не мав де подїти. І вже їшов до Господи Бога, аби їму пак Вїг проха уїмїя того богатства.* Гв. II. 132.

Укав, ву, м. 1) Указаніе. *Миршава голова мені не указ.* Ном. № 5318. 2) Указъ. *Пошукаймо указу, щоб написитися по другому разу.* Ном. № 11633. *Прийшов указ лоби голити.* Шевч. 591.

Указати. См. Указувати.

Указник, ка, м. Указникъ. *Сьогодні не празник, а ти мам не казник.* Ном. № 187.

Указування, ня, с. Указуваніе.

Указувати, зую, еш, сов. в. указати, жї, жеш, гл. Указывать, указати, позазати. *Укажи палець, а він руку просить.* Ном. № 4858. *Водай же ти, дівчинонько, частя-долю мала, що ти мені молодому дорогу указала.* Мет. 452.

Указати, каю, еш, гл. Опачкати, огаднати (дѣтскія слова). *Вбїраються акакими на верх.* Ном. № 11218.

Указатися, каюся, ешся, гл. Опачкаться, огаднаться (дѣтск. сл.).

Укалати, лѣю, еш, гл. Опачкати.

Укалатися, лѣюся, ешся, гл. Опачкаться.

Укапати. См. Укапувати.

Укапувати, пую, еш, сов. в. укапати, паю, еш, гл. 1) Обкапывать, обкапати. *І бороду акапа сметакно.* Ном. № 13212.

2) Висукати, випустити по каплї, накапати. **Укарамштити, шї, шїш, гл.** Стадити. *Де це ти, чоловіче, взяв? — Мовчи, жїмко! це я укарамштво у пана, як лодив до кімнат.* Харьк. у. Слов. Д. Эварн.

Укара́ння, ня, с. Наказаніє. *Ні я Бога прогнівила, жила-м справедливе, всякі його укарання зносила, терпіла.* Гол. I. 361.

Укара́ти, раю, еш, гл. Наказати.

Укача́ти, ся. См. Укачувати, ся.

Укача́тися, чаюся, ешся, гл. Выпачкаться, качаясь. *Укачався в пір'є. Впала серце дороги, укачалась у пісок.* Чуб. II. 116.

Укачува́ти, чую, еш, сов. в. **укача́ти, чаю**, еш, гл. Укатывать, укатать.

Укачува́тися, чуюся, ешся, сов. в. **укача́тися, чаюся, ешся,** гл. Укатываться, укататься.

Уквітува́ти, тую, еш, гл. = Уквітчати. *Ми Химочку уквітували, щоб люде не пізнали.* Грин. III. 429.

Уквітча́ти, ся. См. Уквітчувати, ся.

Уквітчува́ти, чую, еш, сов. в. **уквіта́ти, чаю**, еш, гл. Убирать, убирать цветами. *Уквітчала її (землю) рястом, барвінком покрила.* Шевч. 195

Уквітчува́тися, чуюся, ешся, сов. в. **уквіта́тися, чаюся, ешся,** гл. Убирать, убирать себя цветами. *А то не буду я танцювати, поки барвінку не нареу та не уквітчаюся.* Шевч. 496.

Укіданн'я, ня, с. Вбрасуваніє.

Укідати, дію, еш, сов. в. **укі́нути, ну**, веш, гл. Вбрасывать, вбросить. *Волоно Богу і зв'язавши в рай укінути.* Ном № 23. *Вкинь мене в болото, а я тебе вберу в золото.* Ном № 10145. *Укінути в темницю, в тюрьму.* Посадить в темницю, тюрьму. Ком. Р. I. 56. *Літку укінути.* Положить заплату. ЗОЮР. II. 283. *Горляки укінути или просто вкінути.* Выпить водки, выпить хмельного. ЗОЮР. *Раз поприходили воли з весілля, обоє екинувши.* Г. Барв. 52. *У голову собі вкінути.* Забрать себя в голову, — кому? — *Вб'їть кому в голову. Хто се тобі токудурницю в голову екинув?* О. 1861. IV. 39. *Укінути фунт.* См. Фун. Мкр. Г. 61.

Укідатися, діюся, ешся, сов. в. **укі́нуватися, вуся, нешся,** гл. 1) Быть бросясьми, бросеньми, бросаться, бросаться. *У те саме вікно, у котре екинувся скарб, улізе злодій.* Стор. I. 67. 2) Прикладчатися, прикладчатися, появлятися, появлятися. *Вкинувся утадок. Йому щось на рупці екинулось. Укинувся червак у хліб.*

Сивий волос почав укидатися. О. 1862. X. 17. *Страх у серце екинувся.* МВ. (О. 1862. I. 95). 3) Пристращаться, пристраститься, предаваться, предаться. *Вкинувся у крадіжку.* Лебед. у. *Не екидайся так тяжко в свое горе.* Г. Барв. 334. *Вкидається у прядіння.* Коост. у. См. Удаватися.

Укни́, а, е. Ученый, выученный, обученный. Шух. I. 33. Желех.

Укни́ти, пію, еш, сов. в. **укни́ти, пляю, пію**, гл. 1) Укипать, укипеть, увариваться, увариться. *Щоб укипіло м'ясо, треба горщика зо щільною покришкою.* Дещо. *Дай, мамо, вечерять! — Подожди, долото екипити, то будеш вечерять!* Ном. № 12151. 2) ? *Дід вибрав чистеньке на льоду містечко, як учеше ковзкою, так селезень і екипів.* Мвж. 119.

Укиса́ти, саю, еш, сов. в. **укі́снути, ну**, неш, гл. Дѣлаться, сдѣлаться кислым (о тѣстѣ).

Укіачитися, чюся, чюся, гл. Окончиться.

Укі́р, нар. См. **На-вкі́р**

Уклад, ду, м. 1) Уговор, договор, сдѣлать. *Між ними єсть уклад. Єней за тєстя має Латику, а сей Єней як за сика.* Котл. Ен. IV. 33. 2) Раскладка, распределение дежевного сбора. *Уклад зробили.* НВолын. у. 3) Затрата. *На сю хавбрику пішов великий уклад.* Мюсск. окр. 4) Мелкая глиняная посуда, служащая добавочнымъ къ продаваемой сотнѣ посуды и вкладываемая въ крупную. Вас. 185. 5) Уклад У гупулокъ: родъ ожерелья (въ два, три ряда), составленнаго изъ мѣднѣныхъ крестовъ и др. мѣднѣныхъ же украшеній. Шух. I. 286.

Укладі́льник, ка, м. = **Кладі́льник.** Рк. Левяц.

Укладі́ти, дію, еш, сов. в. **укла́сти, укладу́, дѣш**, гл. 1) Вкладывать, вложить. *Уклад Бог душу як у пня.* Ном. № 2915. *Стоить же та труна двадцять год чотири, двадцять год чотири, та й заговорила: „Або що вкладаєте, або розберіте!“* Лис. VI, № 13. 2) Возлагать, возложить. *Терновий вінок на голову вкладають.* Шух. I. 40. 3) Закладывать, закладывать, занимать, занять мѣсто положеннымъ. *Було хлібами столи й лавки так і владу.* Г. Барв. 242. 4) Укладывать, уложить. *Уклад дитину спати.* 5) Только сов. в. уложить, убить. *З лизими, — коли їх не*

вкладеш, то вони тебе вложать. Мир. ХРВ. 84. Трьох (жовнірів) уклад, а двое втекло. Стор. 6) Съѣдаты, съѣсть. Уклад вареників з пісоти. Адн. 45. Уклáсти ціну. Назначить ціну. Найшли купці із Вошави, вороному коню ціну вклáли, ой уклáли, вклáли ще й зложили на двадцять черевців, на чотирі. Уманск. у.

Укладáтися, даюся, ешся, сов. в. уклáстися, владáся, дбáся, гл. 1) Укладываться, уложиться. Зовсім зібрався і укладся, і скільки видно почуврав. Котл. Ев. 2) Укладываться, улецься. Він вже й укладся спати. Стор. I. 63. Укладся місяць спати. Г. Арт. (О. 1861. Ш. 81). Піди вклáдися гарно спати. Котл. Ев. II. 35.

Уклáдистий, а, в. Вмѣстительный. емкій. Це горщик малий, та вклáдистий. Павлог. у.

Уклáдця, ки, ж. Вязь.

Уклáдник, ка. м, Раст. Lathyrus sylvestris L. ЗЮЗО.

Укладувати, дуку, еш, гл. — Укладати.

Укладуватися, дукуся, ешся, гл. — Укладатися.

Уклáдати, даку, еш, гл. Уложить, убить. Там певно вже ведмеді уклáдають його. Рудч. Ск. I. 134.

Уклáдатися, даюся, ешся, гл. Улецься (спать) — презрительно.

Уклáсти, ся. См. Укладати, ся.

Уклáйти, ся. См. Уклеювати, ся.

Уклея́ти, няю, еш, гл. 1) Настойчиво упрасивать, загливать. Екат. у. (Залюб.). 2) Упрекать. Вона його вклеяла, як почувла, що він так зробиш. Екат. у. (Залюб.).

Уклея́ти, няю, еш, гл. Выковать. Там єсть з чого шабляку уклепати. Шейк.

Уклея́тися, няюся, ешся, гл. 1) Не впопадъ что либо сказать, сдѣлатъ, ошибиться. Як його зовуть? Хома. — Не вклепались же, каже, й ви, що йому таке їм'я дали: він на Хому й походить. ЗЮЖР. I. 161. 2) По ошибкѣ привать лицо неизвѣстное за извѣстное. Бачу, що панчи знакомий, ти щоб не вклепатись, розпитався у людей, зейди воно єсть. Литвинск. у.

Уклеювати, лѣюку, еш, сов. в. укле́їти, укле́ю, їш, гл. Вклеивать, вклеить.

Уклеюватися, лѣюся, ешся, сов. в. укле́їтися, укле́юся, їшся, гл. Вклеиваться, вклеиваться.

Укля́кати, бяю, еш, сов. в. укля́кати, чу, чеш, гл. Зазывать, зазвать, приывать.

Уклякають Івана у хату, садоялять за стіл. Грин. II. 227. Вкляч брата в хату.

Укляма́ти, ляю. вш. гл. Понимать, смислять. Дитина до півроку почала вклямаляти.

Укля́в, лону, м. Цокловъ. Чуб. IV. 220.

Укля́питися, плюся, пишся, гл. Вцѣпиться. Червак як годвабна нитка вкля́пится статку до язика або ноги і трудно го спирати. Вх. Лем. 399.

Укляо́їти, ся. См. Уклопати, ся.

Укляо́їти, няю, еш, сов. в. укляо́їти, няю, вш. гл. 1) = Уклопатися, укляо́їтися. К Дніпру-Славути низенько укляо́їли. Ад. I. 217. (сам низенько укляо́їв. Ад. I. 218. 2) Просить, склонять, склонить. Панчи укляо́їв, щоб кіпці покопати. Лебед. у.

Укляо́їтися, няюся, ешся, сов. в. укляо́їтися, няюся, вшся, гл. 1) Кланяться, поклоняться. Матері старенькій низенько в ноги вкло́їлось. Мет. 348. Не вкло́їсь багачу, бо сам хліб молочку. Ном. № 2559. 2) Цокловаться, поклоняться. Не вкло́їсь чужому ідолу німому. К. Цсал. 190.

Укло́пачаний, а, в. Озобоченный.

Укло́читися, чу́ся, чішся, гл. Говорять о хлѣбныхъ всходахъ, когда они растутъ такъ густо, что былинка за былинку запутывается. Хліб добре вкло́чилось. Харь. у.

Укло́нути, ну, неш, гл. Клынуть. Ні одна риба не вкло́нула.

Укло́нутися, нуся, нешся, гл. Вбрасъся, забраться, завестись. Вкло́нутися злидні на час, не поживши їз за год. Ном. № 1538. Як же вкло́нулася (и скирти) та проклята кувка, да так же вкло́нулася! ЗЮЖР. I. 229.

Укля́кати, бяю, еш, сов. в. укля́кнати, вю, вш, гл. 1) Опускаться, опуститься вниз. Цюкки сокироу по гільці, щоб вона укля́кнула, а не зрубуй. Волч. у. 2) Становиться, стать на колѣни. Баба перед образами вкля́кнула, стала Бога просити, щоо Бог дав їм звѣтки дитинку. Чуб. II. 375. В той час увіроу, як нам прикажуть вкля́кнати при столі, та й рученьки звѣжуть. Гол. I. 349. 3) Присьдаты, присѣсть на корточки. Скавав, та не вкля́кнуа. Ном. № 8813. 4) Кочевѣть, окочевѣть, отъ холода. Будуть морозяні зими, то се дерево швидко вкля́кне. 5) Только сов. в. Замолчать, смолкнуть.

Непремікний кричав на людей: я вам се та те, я на вас військо наведу! А люди: „Які ж ми буктовники? ми ж усе платимо як слід і слухаємо.“ Так він і вклякнув, наче води в рот набрав. Новосос. у.

Укметити, чу, тиш, гл. = Укмитити Я й не укметив, як він увійшов. Ольгоп. у.

Укмітати. См. Укмічати.

Укмітувати, тую, еш, гл. = Укмітити. От скільки ж нас там було, а нікого ж ви не укмітували, як мене. Мирг. у. Слов. Д. Зваря.

Укмічати, чаю, аш, сов. в. укмітити, чу, тиш, гл. Замічати, замітити, примічати, примітити, подмічати, подмітити. Зразу укмітити, що не такий народ. О. 1862. VIII. 31 *Мале, та й те укмітило, що в просі кузка в. Звенигор. у. Зразу укмітити дитина. НВолын. у.*

Уковувати. См. Уковувати.

Уковувати, вую, еш, сов. в. уковвати, ваю, еш, гл. Скользя, катаясь по льду, двіать, сдівлять его сколькимъ. Хлопці тунгусі все ковзаються, та так уковзали, що мабуть таки я не пройду не сташи. Черн. у.

Укобкати, каю, еш, гл. Изморити, утомити. Як орав, що так укобокав кобилу, що й не встане тепер. Харьк. у.

Укобіти, укою, іш, гл. Сдівляти — пренумщественно — что либо дурное. Пан Каньовський козо б ні зустрію поодиночого, та щось йому та кобіти. Грив. II. 280. *А що се ти кобіти, ісявіро? Г. Барв. 190. Кобіти жалени. К. ЦН. 284.*

Укобітися, укоюся, ішея, гл. 1) Прозойти, случитися. У жінки з чоловіком спірка кобілася. Ном. № 2656. 2) (О дѣт.) Укобягтися.

Уколісати. См. Уколісувати.

Уколісувати, сую, еш, сов. в. уколисати, шу, шеш, гл. Убаюкивати, убаюкати вь зюлькѣ. В колісанціи Боже дитина, колісала го Божая Мати, уколи сала, твердо заснула. Гол. IV. 22.

Уколиця, ці, ж. = Околиця 1. Сюдою-тудою по за околицю. Ном. № 7752.

Уколо, нар. Кругомъ, вокругъ.

Уколоти, лѣю, леш, гл. 1) Уколотъ. Його колючки і уколять. Рудя. Ск. I. 153. 2) Наколотъ. Уколи трохи трісочок.

Уколотися, лѣбся, дешся, гл. Уколотися.

Уколошкати, каю, еш, гл. Умертвяти, убити. Злигався з хазяїном і укупі

уколошкали хазяїку. Мир. Пов. II. 103 *Отоді то й Гарина на Орельній уколошкали, та не його одного — і других посікли на капусту. Стор. II. 9.*

Уколувати. См. Уколувати.

Уколувати, плѣю, пиш, гл. = Уколувати. Свойого уколував би здоров'я для милого приятеля. Ном. № 9517.

Уколувати, пую, еш, сов. в. уколупати, паю, еш, уколупаѣти, нѣю, вѣш, гл. Отковыривати, отковырнувати. *Прими би, серця вколукинув та дав. Ном. № 9517.*

Уколадувати, дѣю, еш, гл. Заработати півніємъ коладокъ.

Уконѣтися, наюся, ешея, гл. Уморитися, устати. *На то Біг темку ніч дав, жеби челядь спочивала, бо ся в полі уконала. Гол. I. 84.*

Уконтентувати, вую, еш, сов. в. уконтентувати, тѣю, еш, гл. 1) Удовлетворять, удовлетворити. *Нехай же так буде, як шевць каже: перемалюю, щоб і його уконтентувати. Кв. 2) Угощати, угостити. Добрих послав тобі Господь гостей, та чим то їх уконтентуєш? К. ЧР 245.*

Уконтентуватися, тѣюся, ешея, гл. Удовлетворитися.

Укопати, ся. См. Укопувати, ся.

Укопувати, пую, еш, сов. в. укопати, паю, еш, гл. 1) Вкопувати, вкопати. *Вкопани на майдані два стовпи. Позовали у леваді і хрестика над ним не вкопали. Шевч. 508. Став, як укопаний. Ном. № 13905. 2) Только сов. в. Вырыть. Вкопай ба, а болі на борі.*

Укопуватися, пуюся, ешея, сов. в. укопатися, паюся, ешея, гл. 1) Зариватися, заритися, закопатися, углубитися. *Од ворога слововиися, як у землю вкопався. Ном. № 14255. 2) Всканывая сное поле, прихватувати, прихвтити чулаго.*

Укоренати, ся. См. Укореняти, ся.

Укоренати, наю, еш, сов. в. укоренити, нѣю, нѣш, гл. Укореняти, укоренити.

Укоренятися, наюся, ешея, сов. в. укоренітися, нѣбся, нѣшся, гл. Укоренятися, укоренитися, глибоко пустити корня. *В саду шешенка вкоренілася. Грив. III. 244. Тут сизьма глибоко в козацтов вкоренілася. К. МВ. II. 131.*

Укоріти, рѣю, еш, гл. О твані: нивитавишия чѣмъ либо, сдівлятися тирѣдою

як коря. Так побив, що сорочка на йому скоріла,—т. е. в крові засохла. Черв. у.

Укоронувати, вую, еш, сов. в. укоронувати, кую, еш, гл. Коронувати, возлагати, возложить корону. *Змалював би я собі двоголового, або хоть укоронованого орла.* К. XII. 33.

Укоршлий, а, в. Укоршневний.

Укоріти. См. Укоряти.

Укоротити. См. Укорочати.

Укорочати, чаю, еш, сов. в. укоротити, чу, тиш, гл. Укорачивати, укоротити, сокращать, сокращать. *Та вже аж чи екорочати свій вік, то екорочай в шинку над бочкою горілки.* Г. Арт. (О. 1861. III. 112). *Укоротив я сам віку.* Шевч. 204.—*ходи.* Замедляти, замедлить шагъ. *Христия трохи екоротила ходи.* Мир. II. 43.

Укориніти, ну, неш, гл.—Уколупити.

Укоріти. См. Укоряти.

Укоряти, ряю, еш, сов. в. укоріти, рю, рийш, гл. Укорять, укорить. *Будеш ти мене в вірі християнській укоряти.* АД. I. 212.

Укоснітися, нуся, нешся, гл. Привязаться. *Сидить чернець, Богу молитися,—як укоснулись до його черти! Почали скушати його.* Грин. II. 11.

Укосити, ну, смш, гл. Накосить. *Укоси, братіку, трошки трави на городі,—теляті дати.*

Укосітню. См. Укошуватися.

Укосом, нар. Косо. *Ой знати, знати, хто з кого кпиться, здалека сідає, екосом дивиться.* Гол. I. 314.

Укобкати, каю, еш, гл. Укrotити, успокоить, уговорить. *Сам дід утомився, поки бабу укоскаю.* Грин. III 343. *Може двох з Цвіркушкою чи не окоскаемо Марусі.* О. 1861. XI. Кух. 20.

Укотіти, ел. См. Укочувати, ся.

Укотітися, чуюся, тишся, гл.—Окотитися (объ овцѣ). Шух. I. 141. *Барани валують візці, від чого ті стають кіткі і не дають молока, аж укотяться.* Шух. I. 210.

Укохати, хаю, еш, гл. Полюбить.

Укочувати, чую, еш, сов. в. укотіти, укоту, тиш, гл. 1) Вкатывать, вкатить. 2) Укатывать, укатать. *Дорога ежочена.* 3) Вкатываться, вкатиться. *Обідньої доби елме намі екотила, як на колессах.* МВ. I.

Укочуватися, чуюся, ешся, сов. в. укотітися, укотуся, тишся, гл. Вкаты-

ваться, вкатиться. *Покотися тоді сліпуючи та й укотися у лисиччину норку.* Грин. I. 178.

Укобуватися, нуюся, ешся, сов. в. укосітися, нуся, ешся, гл. Захватывать, захватить при косьбі часть жулого сѣнокоса. *Вони укосуються в її луку.* Харьк. у.

Україва, ки, жс. Кусокъ остающейся отъ кроя матеріи. *Шийотъ, вишивають до роги сукні; укравочки на подарочки, обрізочки на цвіточки.* Мет. 343. Ум. *Украївочка.*

Украдітися, діюся, ешся, сов. в. украдітися, нуся, ешся, гл. 1) Избѣгать, избѣгнуть встрѣчи съ кѣмъ, уходить, скрываться, скрыться. *Його вона шукала—побачитися, а він украдався, та й не бачила таки.* Лебед. у. 2) Пробрываться, пробраться, прокрасться, вкрасться. *Увечері якос укрався в сіни.* О. 1862. I. 33. *Та недосвіт перед світом в садочок укрався.* Шевч. 651. *Вкрался горе.* Шевч.

Украдішки, нар. Украдкой. *Украдіши не роби.* НВолын. у.

Україна, ни, жс. 1)—Країна. *Прибудь, прибудь, мій миленький, з україні далеких.* Нп. *Ой по горах, по долинах, по широким українах, ой там козак позожає.* Нп. 2) Украина, Малороссія—страда, заселенная украинскими народами. *Так звана по письменські Мала Россія, а по народньому Україна.* К. XII. 116. *Зажурилась Україна, що нігде прожити: гей витоптала орда кітми маленькі діти.* АД. I. 73. *Як із день-годины зчинилися великі війни на Україні.* АД. II. 3. *Та немає лучче, та немає краще, як у нас на Вкраїні: та немає ляха, та немає пана, немає уній.* АД. II. 49. *Наша дума, наша пісня, не вмре, не загине,—от де, люде, наша слава, слава України.* Шевч. 46. *Настав инший порядок на Вкраїні, як почали князюки-Русь її обергати, з неї собі данину брати і своєю, Руською землею її називати.* К. (О. 1861. IX. Історія України. 86). Ум. *Україноньна, україночка.* О. 1862. IX. 109; 1861. IX. 9.

Українець, нця, м. Украинецъ. *Сами же себє ми зовемо українциями, та рідну землю Україною.* К. Хм 9.

Українка, ки, жс. Украинка. *Густий*

морок скрізь по хатах, густійший в будинках, що нема душі живої в бестрах Українках. К. Досв. 44. Ум. Україночка. *Везуть (татари) долиночку, молоду Вкраїночку*. АД. I. 84.

Українонька, ки, ж. Ум. оть Україна.

Україночка, ки, ж. 1) Ум. оть Україна. 2) Ум. оть Українка.

Українофіл, ла, м. Украинофилъ. любитель всего украинскаго.

Українофілка, ки, ж. Украинофилка. любительница всего украинскаго.

Українофілство, ва, с. Украинофильство.

Українофільський, ва, в. Украинофильский.

Україństwo, ва, с. (свойство и діяльність) українапа въ національному смисль.

Український, а, в. Украинский. *Народ наш український спокон-віку в хліборобстві козавя*. К. Хм. 7. *Як іде український козак, то й корму минає*. АД. II. 25. *Поки Рось зоветься Россю, Дніпро з море летється, поти серце українське з пакським не жвонься*. К. Досв. 21. *Шекспірови твори з мови британської новою українською перекладає П. А. Куліш*. *Збірники українських пісень*. Левнд. Пом. 153. *Українська література*.

Україшчина, ня, ж. Украинский языкъ и литература. *Знаменитий декрет про українчину стався 18 мая 1876 року*. К. XII. 126.

Україш, нар. 1) По окраинѣ, мимо, воздѣ. *Ізала памі окрай города*. Ном. заг. № 130. 2) Окончательно, совсѣмъ, совершено. *Ой помалу-малу, мій таточку, грай та не врази мого ти серденька окрай*. ЗОЮР. I. 22.

Украсівий, а, в. Изукрашенная? *Зоря моя украсивая, доленька моя нещасливая*. Чуб. V. 802.

Украсити, ся. См. Украшати, ся.

Украсти, ду, деш, гл. Украсть. *В себеду постила, а коблду окрала*. Ном. № 535.

Украсти, ся. См. Украдати, ся.

Украшати, шая, еш, сов. в. украсити, шѣ, сѣш, гл. Украшать, украсить. *Чертона калина луги украшає*. Чуб. V. 486.

Украшатися, шаясь, ешся, сов. в. украситися, шѣся, сѣшся, гл. Украшаться, украситься, прихорашиваться. Шейк.

Украсти, раю, еш, гл. 1) Отрѣзать. *Дружба можа не має, нам гліба не окрас*. О. 1862. IV. 6. *Я окраю би свого живого серця*. К. ПН. 291. 2) Откронить, отрѣзать.

Укресати, шѣ, шеш, гл. Выстѣчь (огня).

Укривальник, ва, м. Кривельщикъ.

Укривання, ня, с. 1) Накриваніе, покриваніе. *Хату криємо, то се солома на окриваннє*. Харьк. у. 2) Укрыванье, то, чѣмъ укриваются. Ум. Укриванничю. *Поймаю я жону—холодку воду, а жовтий пісок,—то постіль моя, а чорная хмаря—укриваньячко*. Грин. III. 279.

Укривати, ваю, еш, сов. в. укрѣтити, укрѣтити, еш, гл. 1) Укривать, укрѣтити, покривать, покрѣтити. *Ой візьми ж мій жулан синій да окрий мене*. Макс. *Вкривав собі хату*. Рудя. Ск. II. 92. *Буду тою хустинною сидельце окривати*. Мет. 23. *Дніпр укрили байдаки*. Шевч. 56. *Солов'ї, зозулі, райські птиці—та так і окрили яблуньку*. Чуб. 2) Защищать, зашити. *Укрий, Покрово, від дуза злого і чольвіка такого*. Ном. 3) Покривать, покрѣтити (что либо вышее). *А на мене молодую ногорв, неслава, Прибудь, прибудь, мій миленький, покрій неславонокку! А мій милій прибуває, неславу окриває*. Грин. III. 623.

Укриватися, ваюся, ешся, сов. в. укрѣтитися, укрѣтяться, ешся, гл. Укриваться, укрѣтяться, покриваться, покрѣтяться. *Постелився і окрився*. Ном. № 1308. *Бур'ямою укрилась*. Шевч. 668.—*п'ятами*. Упасть, оть толчка, внизь головою. *Не один і п'ятами окривє за жарти*. Г. Барв. 446.

Укривати, джу, дш, гл. Обидѣть. К. Краш. 37. *Вуйко дуже нас укривдило*. Федьк.

Укрѣтити, ся. См. Укривати, ся.

Укрѣтити. См. Укривувати.

Укривувати, шую, еш, сов. в. укрѣтити, шѣ, шѣш, гл. Крошить, вакрошять. *Чи я согрішив, що троха окривив?* Ном. № 12226.

Укривавити. См. Укривавлювати.

Укривавлювати, люю, еш, сов. в. укрѣтивити, влю, виш, гл. Окровачивать, окровачивать. *Чого в тебе, Янку, ручка окривавлена?* Грин. III. 617.

Укривавитися, влюся, вишою, гл. Окровачиваться. *Глянь, де се ти так укривавився?*

Укривля, лі, ж. 1) Покривало, по-

крышка. Вх. Зв. 8. 2) Покриванію (крыши). Рк. Левинц.

Укріп, укріпу, м. = **Окріп.** Чи бачиш хто з чорта м'ясо? Чорна 'в укріп, а чорт утік. *Ном. № 2631.* 2) Раст. укропъ, *Anethum graveolens.* Анн. 35. Не росли, укропе, не росли, укропе, та вище городу, та вище городу Нп. Ум. Укріпець.

Укріпати. См. **Укріпляти.**

Укріпляти, ляю, еш, сов. в. **укріпяти, плю, піш, гл.** Укріпляють, укріпляють. *Укріплює як Бог черепаха.* *Ном. № 7503.* Твоя працяця його віти навіки міцно укріпляла. К. Псал. 187. Зіма вже морозами кріпкими укріпила. МВ. II. 25.

'Укро, нар. Трудно, тяжело: Шух. I. 81.

Укробіти, рюю, іш, гл. = **Узражати.**

Укрутити, ся. См. **Укручувати, ся.**

Укруть, нар. Вмгъ, сразу. *Вкруть Кудьбанний кинувся б назад до чумацького табору.* О. 1861. X. Кух. 24.

Укручувати, чую, еш, сов. в. **укрутити, чю, тиш, гл.** 1) Випивчати, ввинтити. 2) Внативчати, вмотати, замотувати, замотати, обвизувати, обвизати. *Прив'язав його плечима до того стовпа. Добре укрутив його.* Грив. II. 3. *Та як укрутив у хвіст руку,—давай мірять.* Рудч. Ск. I. 3. 3) Отривати, отгорвати. *Укрутити носа, хвоста.* Сбить сибсь. *Ном. № 4174.* 4) Впугувати, впугати (въ дѣло).

Укручуватися, чуся, ешся, соп. в. **укрутитися, чуся, тишся, гл.** 1) Ввинчиватися, ввинтитися. 2) Заматуватися, замататися, запутуватися, запутатися. *Рій (бжолі) укрутитися в коси.* Мил. 8.

Укувати, укую, еш, гл. Заковати, окувати. *Скажу тебе в кайдани укувати.* Гол. *Вілі ніженьки в кайдани укували.* АД. I. 82. 2) Сковати, наковати. *Вкуй кілька цвяхів. Як мама не вділила, то коваль не укує, т. е. если нѣтъ природныхъ способностей, то искусственно ихъ не создаст.* Вас. 209.

Укубобити, блю, бпш, гл. = **Окужобити.** Хата введена була по вікна, а то я її до приття укужобила й доповчила. Харьк. г.

Укупіяти, плю, піш, гл. Кушити. *Укупіло собі золотого човна.* Чуб. III. 388.

Укупитися. См. **Укуплятися.**

Укупі, нар. Вибсть. *Росли собі укупі.* Чуб. *Укупі билі лялів, укупі терпіли всякі пригоди.* К. ЧР. 71. *Чи в що краше, лучче в світі, як укупі жити!* з бра-

тою добрим добро певне познать, не ділити. Шевч. Ум *Укупоньці, укупочці, укупіці.* *Сидівши укупоньці, мовчали.* Мкр. I. 66.

Укуплятися, плюся, ешся, сов. в. **укупитися, плюся, пішся, гл.** Через пошуку землі вривчатися, вривчатися своїми владніями въ чужія владніи. *Вкуплятися в чужій гурма.* 2) — у парубки. За троекратное угоденіе парвей водкой получают, получить доступъ въ ихъ среду. Мил. 60.

Укупоньці, укупочці, укупіці, нар. Ум. отъ укупі.

Укуріти, ся. См. **Укурювати, ся.**

Укуріти, рію, еш, гл. Запильтись, задимитись. *Каміюжа наисла, укуріла, а хатина тушитися під нею, як сирота під тинню.* Св. J. 213. *Вкурів хліб дуже, а в мішку був.* Канев. у.

'Укурювати, рюю, еш, сов. в. **укуріти, рю, рпш, гл.** Запильвати, запильтись.

Укурюватися, рююся, ешся, сов. в. **укурітися, рюся, рпшся, гл.** Пильтись, запильтись. *Як не вкрити хліб, то укуриться.* Харьк. у.

Укусіти. См. **Укушати.**

Укусітися, шуся, смшся, гл. Укусити себя. *Укусив за язик, та й мовчи.* *Ном. № 1126.*

Укусіути, ну, неш, гл. Куснуть разъ. *Як укусне один (вовак).*

Укутати, ся. См. **Укутувати, ся.**

Укутувати, тую, еш, сов. в. **укутати, таю, еш, гл.** 1) Окутувати, окутати, обворачивати, оборотити. *Боги укутали самими вишиваними рушниками.* Г. Барв. 180. 2) Только сов. в. Выпить, съѣсть. *Вишнівки з каврику укутали.* Котл. НП. 347. *Укутали за дин день цілий хліб.* Кролев. у.

Укутуватися, туюся, ешся, сов. в. **укутатися, таюся, ешся, гл.** Закутуватися, закутатися. *Укутався рядом та й лежить.* Чернив. у.

Укучтатися, чуся, чпшся, гл. Наскучить, надобсть. *Добре ніколи не укучтатися.* *Ном. № 1712.*

Укучно, нар. **Вкучно мі.** Мяѣ наскучило, надобло. Вх. Зв. 8.

Укушати, шаю, еш, гл. 1) Їсти. *Будеш ти в мене хліб сілѣ укушати, маленькі дітки доглядати.* Нп. 2) Употр. только сов. в.: укусити, шу, смш. *Він і укусить, і меду дасть.* *Ном. № 3056.* *Гадю-*

ка хоч не вкусить, то засичить. Ном. № 2878.

Улагоджувати, джую, еш, сов. в. улагодити, джу, диш, гл. 1) Улаживати, уладити. 2) Усмиряти, усмирити, укротити, укротити, усмирявати, успокоїти. *Злого ласкою більш улагодити, як сваром.* Котл. МЧ. 411.

Улад, нар. 1) Стройно; в такт. *Влад співають гімн.* Шевч. 604. 2) = До ладі.

Уладити, джу, диш, гл. = Уладнувати. *Тут як би уладити так, щоб який-небудь неборак не здавав шестесту зробиши.* Гліб.

Уладіти, дію, еш, гл. = Владіти. *Нащо ж мені, добродію, людьми уладіти?* Грин. III. 615.

Уладніти, двію, еш, гл. 1) Уладити. 2) Поладити. *Ніяк не уладніють.* Дохв. у. Уладнувати, ну́ю, еш, гл. = Уладвати 1.

Уладнуватися, ну́юся, ешся, гл. Сварядитися.

Улавити, жу, зшш, сов. в. улайти, зу, веш, гл. 1) Влявти, влявти, пролявти, пролявти в середину чого. *Влязла баба в керсет.* — ні назад, ні наперед. Ном. № 10086. *У чужу душу не влязеш.* Ном. № 6138. 6; в ятку молоко, та голова не влязе. Посл. 2) Входити, входити. *Уліз у воду.* Ученики улізли зараз у човен. Єв. I. XXI. 3. 3) Поміщатися, поміститися. *В одим місці не влязе.* Харьк. у.

Улаватися, жуся, вшся, гл. Влявти, поміщатися. *Голова від Бога, а литка скарбово: бий скільки влявється.* Ном. № 1285. *В шкуру не влязшся.* Ном. № 13917.

Улавлівий, а, е = Улавлівий. Желех.

Улавлій, а, ё. Тоть, вь которий влявлять. *Влавлій погріб.* Мюск. окр.

Уламок, мку, м. Обломок, отломок. *Взяв він уламок од чистого золота.* Щог. В. 152.

Улан, на, м. Улавъ. Чуб. V. 94. *А в планах добре жити, довбешкою воши бити.* Нп. Ум. Уланни, уланчон, уланчин. Ном. № 811. Грин. III. 194.

Уланенко, ка, м. Сняг улана. Шейк.

Уланів, нова, ве. Приналежачий улану. Шейк.

Уланне, ва, м. Ум. оть улан.

Уланин, на, м. Одинъ улавъ. *Ой нема, нема того уланика, та що я го любила.* Гол. I. 270.

Уланчик, чва, м. Ум. оть улан.

Ула́вський, а, е. Улавський. Шейк.

Уласка́вати, ся. См. Уласкавлювати, ся.

Уласка́влювати, влюю, еш, сов. в. уласкавати, влю, вшш, гл. Умилостивити, умилостивити.

Уласка́влюватися, влююся, ешся, сов. в. уласкаватися, влюся, вшшся, гл. Умилостивлятися, умилостивитися. *Не журись! Може ще батько уласкавиться — він же тебе жалює.* МБ. II. 112.

Улатати, тію, еш, гл. Наложити заплати. *Влатати треба старій кожух.* Харьк. у.

Улаштувати, тію, еш, гл. Прилягати, пригнати. *Клим улаштував у спіл так гарно, що й не знає.*

Уле́гті, нар. Налегкѣ.

Улегча́ти, чаю, еш, сов. в. улегча́ти, чу́, чшш, гл. Облегчати, облегчати.

Уле́жати, жу, жшш, гл. Пролежати, лягтєсное время: вылежати. *Денце не влежеть, не осидить і не постоить на одному місці.* Кв. *Ніде і хліба кусок не влежить.* Ном. № 12223. *Та вже нехай хоч розімкнуть, а я без вірші не улежу.* Шевч. 441.

Уле́жатися. См. Улежуватися.

Уле́жуватися, жу́юся, ешся, сов. в. улежіватися, жуся, вшшся, гл. Улежуватися, улежатися. *Груша добре влежалася.*

Улекча́ти, шію, еш, сов. в. улекча́ти, ші́, шшш, гл. = Улегчати, улегчати. *Циганочки потішала, влекшала серденько.* Мзак. 90.

Улелєкати, каю, еш, гл. Заморити, уморити, умертвити. *Змія, звісно, улелєкає.* Грин. II. 236.

Улену́ти, ну́, нєш, гл. = Улетіти. *Одчки мені оконечко, до я й улену.* Чуб.

Улень, у́лья, м. = Улік. Ном., стр. 294, № 139.

Улєсливий, а, е. Лєстивий, вкрадчивий. *Чоловік улєсливий.*

Улєсливість, вости, ж. Лєстивість.

Улєсливо, нар. Лєстиво.

Улєстїти, см. Улєщати.

Улетіти. См. Улітати.

Улєщання, ня, с. Задабриваніє, умасливаніє; вкрадчиво, лєстивно рїча. *Годі тобі, стара воркопузо: твої улєщання ще гірші засмугтили паню.* Стор. II. 216.

В його слові улещання, а ні крихти правди. К. Псал. 21.

Улещати, щію, еш, сов. в. улещити, улещю, щіш, гл. Умасливать, умаслять, задабривать, задобрить, ублажать, ублажить. *Лзихом того улещає, в серці иншу думку має.* К. Псал. 25. *Як її не улещає, а не схотіла зостатися.* Стор. М. Пр. 28. *Стали улещати чоловіка, щоб він заночував у них.* Стор. I. 71.

Улива, ви, ж. Проливной дождь. *Бурхали із-під неба вливи, і жмари голо-сом гукали.* К. Псал. 176.

Уливати, ваю, еш, сов. в. ули́ти, улю́б, улю́бш, гл. 1) Вливать, влить. *Вли́в йому в рот живу́чої води, він і ожив.* Рудч. Ск. I. 128. 2) Обливать, облить, полить. *Влита слізьми.* МВ. (О. 1862. I. 81). *Треба землю крію́ влити, щоб почала вона родити.* Шог. Сл. 4. 3) Уб́гать, уб́гать быстро. *Пес уливав.* Вх. Зн. 73.

Уливатися, ваюся, ешся, сов. в. ули́тися, улю́біся, ллю́біся, гл. Вливаться, влияться. 2) Впадати, впасть (о рьбѣ). 3) Обливаясь, облитися. *Вона усе слово-зани вливалася.* МВ. (О. 1862. I. 73).

Улинути, ну, неш, гл. Влетѣть. *В четверте віконце ангел влинув, на престолі став, слізьку вронив.* Чуб. III. 434.

Улину́ти, ну́, не́ш, гл. Вли́ть (одвокр.). Мвж. 193.

Улищати, пію, еш, сов. в. ули́щнути, пну, неш, гл. 1) Прилипати, прилипнути. 2) Только сов. в. Объ одеждѣ, обуви: вполнѣ прийти, какъ разъ быть впору. *Приміряють той черевичок,— а він так і влип: як там був.* Рудч. Ск. II. 48.

Ули́ти, ся. См. Уливати, ся.

Уліво, нар. Вліво.

Уліворуч, нар. = Уліво.

Уліжний, а, е. Удобный для лежання.

Уліжно, нар. Удобно для лежання. *Хоч не с'їжно, так уліжно.* Ном. № 10387.

Улізливий, а, е. Назойливый, надоб'ядливый. Желех.

Уліати. См. Улазити.

'Улі́й, ўлі́я, м. = Вулі́й. Ум. 'Улі́йок. *Нове́жкі улі́йки лаштук на нові рої.* Г. Барв. 144.

'Улі́є, ка, м. = Вулі́є. *Ведмідь цілий улі́є меду припер.* Рудч. Ск. II. 15.

Уліщити. См. Уліщувати.

Уліщувати, плюю, еш, сов. в. ули́щити, плю́б, пиш, гл. 1) Вліщувать, вліщити, вклеивать, вкленсть, вставлять, вставити. *На те мати вродила, щоб діточина любила, чорні очі вліщила.* Ном. № 13935. *Так хороше вліщив, як душі не вліщив.* Ном. № 10430. *Вліщив Бог душу, як у пня.* Ном. № 2915. 3) Понада́ть, попаста. *Як уз око вліщив.* Ном. № 11356. *Одже сон ніколи не змилить, як до ока вліще.* Харьк.

Улітати, таю, еш, сов. в. улеті́ти, чу́, тіш, гл. Влетать, влетѣть.

Уліті, нар. Лѣтомъ. *Вліті і качка прачка, а взмі і Тереса не береться.* Ном. № 552. *Хто вліті гайнує, той взмі голодує.* Ном. № 558.

Улітєу, нар. = Уліті. *Влітку день— год.* Ном. № 555. *Як би влітку на пащину не ходила, так сказали б, що на себе недуг натягала.* Ном. № 13476.

Уліщити, чу́, пиш, гл. 1) Отсчитать. 2) Обчестися. *Другим ще докладала личку, а тут одного яйця нема до сотні— вліщила я.* Новомоск. у. (Залюб.). 3) Вызечить. *Щоб серце улищити, тра козака любити.* Гол. I. 331.

Уліщити, ули́б, лєш, гл. = Ули́ти. *Красний, як го з воску улищ.* Ном. № 13146.

Улові, вів, м. Ловитва, охота. *Не тоді собак годують, як на влови йдуть.* Ном. *Ой поїдем на влови, на влови, то-варшишу мій!* Ном. № 14148. *Нема мого пана дома, поїхав на влови.* Нп.

Уловіти, влю́, вєш, гл. Поймать. *Лисичка... так уже йому служить: уловить де курочку, то сама не їсть, а йому принесе.* Рудч. Ск. I. 24. *На тобі удку та піди собі риби влови.* Рудч. Ск. II. 86.

Уловітися, влю́ся, вєшся, гл. Пойматься. *Нехай вловиться в тенета, що на мене потой ставив.* К. Псал. 81.

Улба, ги, ж. Впадина, углубленіє. Угор. Улбги. Каменний котловина, амфи-театральнаго вида, въ юговосточной вѣтви галицкихъ Карпатъ. Шух. I. 3.

Улбгистий, а, е. Желобообразный, со впадинами.

Улбогвина, ви, ж. Впадина, котловина, ложбина.

Улогій, а, е. Ровный, плоскій безъ возвышеній. *Улоге поле. Улоге землице.* **Улба горі.** *Гора съ некрутымъ подъемомъ.* Вх. Зн. 73.

Уложина, *ни, ж.* Низменность.

Уложити, жу, жив, гл. 1) Вложити. *Вложити Бог душу, як в грушу.* Ном. № 2912. *Тільки нашого, що в душу вложено.* Ном. № 12122. *См. Укладати.* 2) Надіти. *І жупана на тебе як слід не вложили.* О. 1861. Ш. 17.

Уложитися, жуєн, жившя, гл. 1) Уложитися. *Торбо, торбо, укладайся! Вона й уложитися.* Рудч. Ск. II. 137. 2) Улеться. *Вона вже уложилася слабая і стогне.* Чуб. См. Укладатися.

Улобкати, каю, вш, гл. = Улодекати. Ном. № 11126.

Уломити, илю, иш, гл. 1) Отломать. 2) Сломать. *Як до тонкого дерева вчепитися, то і вломить.* Грив. Ш. 508. *Мені мало рук не вломили, а ти мовчиш.* МВ. (О. 1862. Ш. 70). *Побіт, як ногу вломив,—скоро побіжзгь.* Мвж. 162. 3) Броситися в сторону. (Вовк зайця) *от-от нажене; от-засуць убик як уломить,—вовк і останется.* О. 1861. V. 59.

Уломитися, илюєн, жившя, гл. 1) Отломатися. 2) Сломатися. *Я на неї задивився—віз мені уломився.* Нп. *Віс йому уломилася.* Г. Барв. 177.

Уломок, ику і ика, м. 1) Отломокъ. 2) Славий, безсильний чоловік. *Хиба ти вломок, що не підіймеш цього мішка.*

Улонька, ки, ж. Ум. отъ улонця.

Улошний, а, е. Уличный. *Хто його знає,—чи то його прізвище зроду таке, чи улонька.* Г. Барв. 516.

Улузнутися, жуєн, жившя, гл. Податися, подвергнутися порчѣ. *Підшовв і не улузнула, а переди порвалися.* Червг. у. *Год уже замужем, а здорова і не улузеться.* Г. Барв. 258.

Улукобтяти, шчу, тиш, гл. Убить. застрѣлѣть. Мж. 193.

Улуцяти, илю, иш, гл. 1) Отколотъ, отковырнуть, отлупить. *Мій кін сиєнький на каміні не ступить, камєня не улуцить.* Лукаш. 169. *Серця в улуцила та матінку купила.* Мвж. 205. 2) Ударить. *А він його здоровенно булавою як улуцить, то так і єжене в землю.* ЗОЮР. II. 72. *Ще будем по закону судити, що тобі в спину улуцить.* Грив. Ш. 565. *А як улуцить чортяку грім, заб'є його.* Драг. 44. 3) Побіжати быстро. *Як повернеться назад та як улуце до ями.* ХС. Ш. 56.

Улуцяти, чаю, вш, сов. в. улуцяти, чу, чаш, гл. 1) Попадати, попасть в чѣлв.

Коли чи б'є, то вже влучає. Котл. Ев. IV. 65. *Не влучила Лемєріона в ніженьку, та влучила Лемєріона в серденько.* Мет. 285. 2) Попадати, попасть куда, вийти путь. *Я не влучу до вас заходити.* (Стрижевск.). 3) Уміть, суміть что сдѣлать. *Як не влучи і йому дати сього дання, то марне й вона литиме.* Г. Барв. 536. 4) Успіть замѣтити, успіть просидіть. *Він кимуч на нас палицю—ми йшли всі укупоччі—а ми розбіглись по дорогах—не влучила я куди яка з нас і побігла.* Павлогр. у.

Улучен, улучний, а, е. Мѣткій. *Бог хоч не скорен, так улучен.* Ном. № 47.

Улучити. См. Улучати.

Улучний. См. Улучен.

Улучність, ноща, ж. Мѣткость. Желех.

Улучно, нар. Мѣтко.

Улучити, шу щш, гл. Сильно ударить. Желех.

Улюбіти, ся. См. Улюбляти, ся.

Улюбленець нця, м. Любимецъ. Ум. Улюбленчик. Любимчикъ. *Бабуся не знає вже, чим свого козогого улюбленчика шанувати.* Г. Барв. 502.

Улюблений, а, е. Любимый, возлюбленный. *Пані моя, пані моя, пані влюблена.* Мет. 122.

Улюбляти, ляю, вш, сов. в. улюбляти, блію, биш, гл. 1) Только несом в. Должблывать. *Не конешне вона влюбляла, як до чоловіка трапитися гість.* МВ. (КС. 1902. X. 143). 2) Только сов. в. Полюбить. *Дуже вже цього хлїця улюбила.* Змив. у. *Голуба уби, голубку влюбов.* Чуб. V. 246. *Я улюбів що. Мвж повравилось что-нибудь. Дав нам привелел осяяти під город поля, гаї і сіножаті, які сами улюбимо.* К. ЧР. 225.

Улюблятися, ляюся, вшся, сов. в. улюблятися, блієся, бишся, гл. Влюблятися, възлюбиться. *Був собі парубок і влюбився він у дівчину.* Рудч. Ск. I. 78. *Ой як влюблявся парєнь на дві дітки, да вибірав—котори вірніша буде.* Рудч. Ск. I. 184.

Улютувати, тју, вш, гл. Впасть.

Улягати, гаю, вш, гл. Мчатся (о лошадихъ, охотв. собакахъ, волкахъ). *Стриже стрѣнький (заєць) степом, тільки хвостиком киває, вона (собака) за ним так і уляга, так здається, ст-от зухопить.* Греб. 403. *Шість чоловіка вовків як нап'яли одного зайця: один біжить... а да-*

лі другий як уляже: от-от нажене. О. 1861. V. 69.

Улягáтися, гáюся, еся, сов. в. **улягáтися, жуся, жешся,** гл. Улегаться, улежаться. *На тіку улягся, та думка спати не дала.* Котл. Ен. V. 6. *Лихо... в самім серці й уляглося.* Шевч. 553. *І хвилі вляжуться, мовчить німа безодня.* К. Псал. 251.

Уляго́ва, уляго́ма. См. Лягова, ляго́ма.

Уляго́внина, ни, ж. = Улоговинна. *На аудіці скрізь по уликовинах стоїть вода.* Лохв. у.

Улягáтися. См. Улягáтися.

Улякáтися, кáюся, еся, сов. в. **улякáтися, нуся, вєся,** гл. Пугаться, испугаться. *Та тоді й улякнувся: Боже мій, що я наробив!* Грин. III. 587. *Ой як дівча ся улякло, на коліна пред ним клякло. А ти, дівча, не влякайся...* Гол. I. 235.

Уля́пати, ся. См. Уляцувати, ся.

Уля́пувати, пуо, еш, сов. в. **уля́пати, паю, еш.** гл. Обрызгивать, обрызгать, забрызгать.

Уля́пуватися, пуо́ся, еся, сов. в. **уля́пати́ся, паю́ся, еся,** гл. Забрызгиватися, обрызгатися.

Ум, ума́, м. Умъ. *Багато ума, та в книжці кат-ма.* Пом. № 1533. *Не при умі. Не вь своємъ умі. Розум не вернуєсь. Така вона стала якась не при умі.* МВ. I. 102. *З добра́ ума.* По добру. *Іди ж мені, кажу, з ханні з добра ума, а то он бач—кочерга.* Сим. 131. **Ума́ вивідувати.** Узнавать образъ мыслей, разспрашивать, разузнавать. *О, се такий пак, що мабуть ума вивідує.* Черк. у. Ум. Умець, умбо́ч.

Ума́вати, ся. См. Умазувати, ся.

Ума́зувати, вуо, еш, сов. в. **ума́вати, жу, жеш,** гл. 1) Начкать, запачкать. *Умазати морду їх мазкою.* Котл. Ен. V. 62. 2) Влізлять, влізти (въ стїну при мазанні глиною). *Виазала ажстерко в стїну.*

Ума́зуватися, зуо́ся, еся, сов. в. **ума́ватися, жуся, жешся,** гл. Начкаться, запачкаться.

Ума́йти. См. Умаювати.

Ума́йти, ся. См. Умаляти, ся.

Ума́люва́ти, в́уо, еш, гл. Уменьшать. Желех. (Гл. з Никл. Казки 13).

Ума́ляти, ля́ю, еш, сов. в. **ума́ляти,**

ля́ю, ля́ш, гл. Умалить, умалить, уменьшать, уменьшнить, сокращать, сократить. *От тобі наука: не ходи на двір без дрюга,—свини звалить і віна умалить.* Пом. № 7094. *Чи я її по личеньку вдарив, чи и її здоров'я умалив?* Мет. 271.

Ума́лятися, ля́юся, ля́ешся, гл. Умаляться, умалитися, уменьшаться, уменьшиться. *Умалюлося щирих серед людської громади.* К. Псал. 24. *Хоч і умалитися подати, та не дуже.* Валков. у.

Ума́йти. См. Умаювати.

Ума́нїжитися, жуся, жешся, гл. Утопиться. Крюлев. у.

Ума́нювати, нюо, еш. сов. в. **ума́нїти, нїю, нїш,** гл. Замащивать, замащивать.

Ума́стїти, щу́, стїш, гл. Умаслять, обмаслять, обмазать.

Ума́стїтися, щу́ся, стїшо́я, гл. Обмаслятися, обмазаться. *Це властиво, наче сатана в болото.* Пом. № 7649

Ума́теріти, рію, еш, гл. Окрївнуть, возмужать. *Як уматеріє, буде віл добрий.* Муус. окр. *Нехай він уматеріє, узная все—як коло кого ухаждається.* Ворз. у. *Дівкою така була собі непоказна, а пішла замїж, тепер уже уматеріла.* ПБолъв. у.

Ума́теріти, нїю, еш, гл. = Уматеріти. **Ума́ти, ўмаю, еш,** гл. Рїшати умомъ? *Чоловік думає, а Бог умає.* Пом. стр. 281, № 82.

Ума́х, нар. Вмиг, быстро. *Нарядилась вмах.* Котл. Ен. VI. 81.

Ума́ювати, ума́ю, еш, сов. в. **ума́йти, умаю́, їш,** гл. Убирать, убирать зеленю, цвїтами. *Мою душу, мов до тлюбу дїчину, умаїли.* Млак. 38.

Уме́дити, джу, дш, гл. Основное значеніє повидимому: уластити медомъ; встрїчено только въ переносномъ, провищескомъ значенїи о плохомъ приготовленїи. *На столї окрасє злаба, та так його мудро перепечайка умедила, що йому й шкорика на палець одстала.* Мжк. 108.

Уме́лігати, гáю, еш, гл. = Умерещати 2. *Поїла вона все, що було на подвірї, навіть шкарбани старї і драчу свитинку умелїгала.* Грн. II. 210.

Уле́в, ўма, не = Умний. *Сушир умєн.* Пом. № 3276.

Уме́ншати, шáю, еш, сов. в. **уме́ншати, шу́, шїш,** гл. Уменьшать, уменьшнить.

Уме́ншати́ся, шáюся, еся, сов. в.

уменьшатся, шүсья, шісья, гл. Уменьшаться, уменьшиться. Зачала ся жоюнарева моточка *уменьшати*. Гол.

Умержати, жу, жаш, гл. 1) Украшити узорам. 2) Упелст, снсть. *Сім пирогів умережу та ляжу—полежу*. Харьк. у. Сей кусок як умережиш, шак і піч перележиш. Ном. № 12203.

Умерлець, умерця, м. Мертвець. Желех.

Умерлий, в, в. Умерший. *Поможе, як умерлому надило*. Ном. № 5668. *Горить, як за умерлого душу*. Ном. № 14046.

Умерлий лін, жс. мн. Актъ смерти и сопряженные съ нимъ вар. обряды. Рк. Левнц. *А що похорон, хрестини, умерлики, то я (дик) одправляю*. Грин. III. 577.

Умертвіяти, вліб, вїш, гл. Умертвить. *Ходив (упир) у село і умертвив пирубка одного і діяку*. Грин. II. 99.

Умерти. См. Умрати.

Умертиса, умертиса, гл. безл. Умереть. *Умертиса, так все микеться*. Ном. № 2433.

Умерчик, ка, м. = Умерлець. Желех. **Уместі, тў, тѣш, гл.** Заместити, занести (свѣгомъ). *Спотїть колиця на току, тїки верх видно, а то вся вметена*. Черв. г.

Уметати, тїю, еш, гл. Вбросити. *На Свиридона лякають у садку дерево сокирою і приказують: як не родитимеш, то зрубай і в піч уметаю*⁴. Грин. II. 21.

Уметати. См. Умитати.

Умѣць, умця і умцїб, м. Ум. отъ ум. *У його умцю за дурну віщю*. Ном. № 6262.

Умивальний, а, в. Умывальный. *Моя умивальна чаша*. К. Цсаг. 137.

Умивальниця, ці, жс. Умывальниця. *Гусе налив води в умивальницю*. Ев. I. XIII. 5.

Умивання, ва, с. Умывание. Ум. Умиваннячко. *Вибілило личко умиваннячко*. Чуб. III. 145.

Умиваний, а, в. Умытый. *Наша Галля як краля, — та душа не умивана*. Ном.

Умивати, вїю, еш, сов. в. **Уміати, умїю, еш, гл. 1)** Умывать, умыть. *Умивай же біле личко дрібними сольозани*. Шевч. *При одній свѣці личенько умивав, при другій свѣці шатюньки вбрав*. Гол. *Войшла в зашу, Катерина їй ноги умилла*. Шевч. 111. **Умивати рўки від чбго.** Отказываться отъ чего. *Теперка умивають руки від поля, а потолу буде казати, що поля не на*. Камен. у. 2) Свѣсать, свѣсти водой.

Яя вода вмила (що, кого). Исчезъ безъ слѣда. Рудч. Ск. I. 81.

Умиватися, вїюся, ешся, сов. в. **Уміятися, умїюся, ешся, гл.** Умываться, умыться. *Умивайся, молися та за хліб берися*. Ном. № 4114. *Лебідь буде купатися, а лебідочка умиватися*. Нп. *Так і зміється слізюньками* МВ. (О. 1862. III. 49).

Умивати, вїю, еш, сов. в. **Умивіяти, вїю, вїш, гл.** Убѣгать, убѣжать, уходить, уйти, удрать. *Ставайте отам, бо тудою воюк умикатиме*. Волын. г. *Тоді хоч умикай із хати*. О. 1861. III. 87. *Та й з хати сам умкнув*. Г. Арт. (О. 1861. III. 82).

Умиватися, вїюся, ешся, гл. Вмѣшиваться. *Я вже в діло до сестри та брата і не умикалась*. Рк. Левнц. Миргор. у. Слов. Д. Эваря.

Умивіяти, вїю, вїш, гл. Съѣсть. *Як вони (воли) в мене умикнули за весь день хоч отаке стебло, то най лієні очі з лоба вибере, а ти кажеш: худі! хиба за день не похлуднуть*. Каменец. у. (Лобод.).

Умилити, лю, лиш, гл. Взымать (лошадѣ). *Умилити добре коня і поверта до нас*. Стор II. 22.

Умилосердіти, джу, дїш, гл. Умилостивить, умилосердить, сдѣлать милосердливѣмъ. *Робитиму, робитиму поки сили.... Може взожу, може умилосерджу*. МВ. (О. 1862. III. 62). *Устав моді Фінес і умилосердив Бога,—минули болесті, не мерли більше люде*. К. Цсаг. 246.

Умилосердітися, джуса, дїшся, гл. Умилосердствоваться, умилостивиться. *Сусе, Сиху Божий, відпусти нам гріхи; а умилосердися над нами*. Kolb. II. 284.

Умилостивити, влю, вїш, гл. Умилостивить, сдѣлать милостивимъ. *Щоб його як-небудь умилостивити, вклучився йому*. Стор. I. 149.

І. Умивати, вїю, еш, сов. в. **Уміяти, умїю, вїш, гл. 1)** Вымывать, вымать, изымать, умять. 2) Уплетать, унелстъ. *Так умиває, що аж за ушима лящитъ*. Грин. I. 125. *Лев умивав за сніданням ягня*. Глїб. *Сижю собі в кїнци стола, курча умиваю*. Чуб. V. 655. *Не журиться Антїп об тїм: батько вмира, а він блина умивав*. Ном. № 4997.

II. Умивати, вїю, аш, сов. в. **Умивіяти, вїю, вїш, гл. 1)** Проходить, проїти, пропускатъ, пропуститъ, опускати.

опустити. *Повісти, як усе було—не зміни нічого.* МВ. II. 149.

Умисед, олу, м. Мысль. *Став лял бутурлак дорогій напитки пити-підпивати, стали умисли козацьку голову клошмика розбивати.* АД. I. 212.

Уміслити. См. Умисляти.

Умісно, нар. Умышленно, варочно. *Випитувала вона усе те умисно, щоб чоловіка свого піймати.* Грин. II. 101.

Умісний, а, е. Умышленный варочний. Шейк.

Умітель, нар. Вь клочки, нь дребезги.

Уміти, сн. См. Умивати, сн.

Уміч, ча, м. Раст. Nymphaea. Вх. III. II. 33.

Умисляти, лію, еш, сов. в. умісляти, лю, лш, гл. Придумувати, придумати, задумувати, задумати. *Вони на прямих умисляють, безвинного судом осудять.* К. Псал. 219.

Умілий, а, е. Умѣлый, искусный. *Урчає не сунься за змілими. Уз умілого й долото рибу ловить.* Ном. № 6019.

Уміло, нар. Умѣло, искусство.

Уміний, а, е=Умілий. Желез.

Умірати, раю, еш, сов. в. умірати, умір, рш, гл. Умирать, умереть. *Коли вірапати, то вірапати,—то все треба день стеряти.* Ном. № 4268. *Хто за віру умірає, той собі царство заробляє.* Ном. № 1. *Щоб я вмер, коли неправду кажу.* Ном. № 932. *Хто вмер, той каятиметься,—такої хорошиї сонячний дів.* Ном. № 603. *Вона змірло—воді!* Она сильно, до смерті хочеть води. Харьк. у.

Умірачка, ки, ж. Морь среди людей, смерть. Мжк. 177.

Умірущий, а, е. Умирающий. *Не на віршого! Не предвіщаєть смерті кому вбудь.* Ном. № 312.

Умірати, рлю, еш, гл. Не доіфрити. *Не скачїть сажєм, а то ви або умірите, або камірите.*

Умісяти. См. Умисувати.

Умістїати, сн. См. Уміщати, сн.

Умітати, тїю, еш, сов. в. умістїати, тї, тш, гл. 1) Внести, внести на что. 2) Выметати, вымести. *Красно вметено перед світлоньков.* Гол. IV. 14.

Умітєнінко, ка, с.=Умітєно подвірєнєко. См. Умітати и подвірєнєко. *На мітєнінку красно вметено, красно вметено перед світлоньков.* Гол. IV. 14.

Умічати, чїю, еш, сов. в. умічати,

мечу, тїш и умітити, мїчу, тїш, гл. *Замїчати, замїтити, примїтити.* *Кажу ж вам—не вїтїте їх гаразд—в чому обїтї, а так—дога одежа.* Новомоск. у. (Залюб.). *Я не вмітїти, чи була вона пїнда, чи ні.* Екат. у. (Залюб.). *Я не вмічала, чи були там слїди,—менї й байдужє.* (Залюб.). *Швидко біли,—затим не можє на було їх умітити, якї вони були собі на вид.* Новомоск. у. *І Пилипїда вже вмічати почала, що дома він не говорить і смутє.* МВ. II. 174.

Уміти, умїю, еш, гл. Умѣть, знать. *Оттут тобі, моя доле, оттут пропадомі, що не зміла, що не зміла мене шакувати.* Мет. 13. *Вмілі-сте, кумїти, варїти, та не змілі давати.* Ном. № 11967. *Сказала б казки не вїню; сказала б приказки—не смїю.* Рудч. *Хто не знаєв зла, не зміє шакувати добра.* Ном. № 2203.

Умітний, а, е. Уміющий. Шейк. Левч. 84.

Уміщїати. См. Уміщати.

Уміщїати, лію, еш, сов. в. уміщїати, нїю, нїш, гл. Укрїпляти, укрїпїти.

Умішати. См. Умисувати 2.

Умішувати, шую, еш, сов. в. умісїати, шї, еш, гл. 1) Вымїшивать, вымїсїть (тїсто). 2) сов. в. умішати, шїю, еш. *Примїшивати, примїшати.*

Уміщїати, щїю, еш, сов. в. умістїати, щї, еш, гл. Помїщати, помїстїти. *Змієн. у. Не вмістїти тобі в серці нової науки.* К. Досв. 33.

Уміщїатися, щїєся, еш, сов. в. умістїатися, щїєся, еш, гл. Помїщатися, помїстїтися. *Пити чорта: як ти туди вїстїєся в пляшку?* Ном.

Умікїти. См. Умикати.

Умілівати, вїю, еш, сов. в. уміліти, лію, еш, гл. 1) Млїть, обомїлївати, обомїлїть. *Не бачила сова сокола: як уздрїла, аж уміліла.* Ном. № 4374. *Як уздрїли Гакмусєнка, на нїженєках вміліла.* Гол. *І в козака серце уміліє, а в дївичинї кров'ю окїнає.* Пн. *З жалю уміліє.* *З голоду вміліє.* Рудач. I.—92. 2) =Умірївати 2. *Борїц уміліє уже добре Мирг.* у. Слов. Д. Энарн.

Уміний, а, е=Розумний *Уміні людинком годять, и дурні їдять.* Ном. № 11372.

Умінця, ці, ж. Умица. *Умінци, хлїпить вся улица.* Ном. № 13791.

Умова́ї, нар. Вь большомь количествѣ. *Не гнівайся, тещю! Не умозі зянь їдѣ, не битио божр аса: ой сто коней верхових, а сидієшт воловиц.* Мет.

Умня́ти, умнѣ́, нѣш, гл. — **Умѣ́ти.** Подала курку, вони її умняли. Мвж. 92.

Умова́, ви, ж. Уговорь, условіє, договорь. *Пом. № 14062. Посила зробити умову, як завтра їм спавашь у бой.* Котл. Ев. VI. 67. *Чи забув, яка міже нами і тобою умова?* Г. Арт. (О. 1861. III. 104). Ум. Умововьна. *Бодай же ти не журюєся, що умовоньку забуєся: щоб їхати мимо милу, та й зайхати на годичу.* III

Умовни́, ви, ж. мн. — **Умова.** Свої умовни ламаючи. К. Псал. 128.

Умовити, ся См. Умовляти, ся.

Умовка́, ки, ж. Договорь, условіє. *Я і ламі не роблю умовки.* Котл. Ев. V. 14.

Умовка́ти, каю, еш, сов. в. умобкну́ти, ну, нѣш, гл. Умолкати, умовлявуть. *Чогось умовкая посеред розмови.* Г. Барв. 154. *Нивіки милїї глас умовк.* Котл. Умовк кобарь сучуючи. Шевч. 51.

Умовленія́, а, е. Условєнний. *Се був умовлений знак.* К. МБ. II. 128.

Умовля́ти, ляю, еш, сов. в. умобвити, влю, вѣш, гл. Уговаривати, уговорити. *Банько їх умовляє, мати їх умовляє — її Рудя.* Ск. II. 78. *Стара почала умовляти: зостанься та зостанься.* МВ I. 29.

Умовля́тися, ляюся, ешся, сов. в. умобитися, влюся, вишся, гл. Уговариватися, уговоритися, уславляватися, условитися. *Дід з чортюм, умовляючись, німлі поруч, як товариші.* Стор. I. 104. *Умовились (собака з вовком), що вовк умолить у хазяїна дитинку на жмиває.* Пом.

Умовни́й, а, е. 1) Условний. 2) Сговоричний, котораго легко уговорити.

Умовно́, нар. 1) Условно. 2) Убдительно, старансь уговорити, убѣдити. *Одкаже йому тихо, та умовно так уже.* МВ. II. 109.

Умобча́ти, чу, чѣш, гл. Смолчать, помолчать. *Вона тежа, що нікому не умочити.* Богод. у. *Горє не умовчинь.* Пом. X. 2368.

Умобка́ти, каю, еш, сов. в. умобкну́ти, ку, яеш, гл. Обманываться, обманкнутися. *Нахинула рядно на ніч на переріз, щоб неохоло, а край узю та її узю.* Черв. у.

Умобкрі́ти, рію, еш, гл. Ускотѣть. *Віжу... аж умобкріла.* Г. Барв. 236.

Умоля́ти, лё, лиш, гл. Умолить. *Оглянься, Господи, доколї твого гніау? Доколї не даєш рабаи тебе вмолити?* К. Псал. 212.

Умолот́, ту, м. Умолоть. *Карбуєте собі копи, смоти і умолот.* Г. Барв. 307. *На зрієш то вона (пшєвни) ї добра, та на вмолот не тєс.* Мир. ХРВ. 350.

Умолотни́й, а, е. Даюцій большое количество мѣрочкь зерна, даюцій хорошиї умолоть. *Чорний овєс умолотниши.* Червиг. г.

Умолот́и, умелю́, леш, гл. 1) Умолотить. *Висли гречки хоч на галушки.* 2) Слѣзти, уплєсти. *Як я молодюю бувала, по сорок варєників їдла; а тепєр хачєлю, хачєлю, насилу 50 умелю.* Пом. X. 8116.

Умолот́ися, умелю́ся, лєшєя, гл. Подвиргнутися умолу, убилї при помолѣ.

Умолот́ити, чу́, тѣш, гл. Смолотити определенное количество, намолотить. *Вієса, чи жєтїа продаїти можна б... умолотити.* Г. Барв. 289.

Умобна́тися, наюся, ешся, гл. Усгати, утомитися.

Умордува́ти, дѣю, еш, гл. Измучити, истомити.

Уморя́ти, рію, рѣш, гл. Уморить. *Кого Бог сотворить, того не уморить.* Пом. X. 74. *Лихо не уморить, так ємотворить.* Пом. X. 2004.

Уморя́тися, рієся, рѣєся, гл. Устати, утомитися.

Уморхати, хаю, еш, гл. Утомить, сильно изморить. *Хоч яка була уморхана, хоч як задихалась.* О. 1861. IX. Стор. 13.

Умостя́ти См. Умощувати.

Умота́ти, ся. См. Умотувати, ся.

Умотува́ти, тую, еш, сов. в. умотати́, таю, еш, гл. Обматывать, обмотать. *Кравець у хвєст руки як умотав, так вовк таи трюхи не згнєв.* Рудч. Ск. I. 5. *Трєба... чорного кота вмотати в ятерїю.* Драг. 35. *Умотай лике цїм прядїю.* Мвж. 16. *Умотала його мідниши дротїли.* Мвж. 39.

Умотувати́ся, туєся, ешся, сов. в. умотатися́, таюєся, ешєя, гл. Обматываться, обмотаться, запутываться, запутаться. *Пішов до тітки — вмотавсь в мїлітки.* Пом. X. 9392.

Умоцѣ́увати, вую, еш, сов. в. умоцѣвяти́, цѣю, еш, гл. Укрѣпляти, укрѣпити.

Умоцѣ́ватися, цѣюєся, ешєя, гл. Сдѣ-

ляться крѣпче. Мед як довог постоїть, то вмоцнѣється. Борз. у.

Умо́чати, чаю, еш, сов. в. умо́чити, чу́, чш, гл. Мокать, обмакивать, обмокнути. *О, воки не п'яниці! мабути і хліб умочають уже в горілку.* Пом. № 11702.

Їжте, умочайте, на друге вибачайте. Пом. № 12022. Хорошенько коровай бжють, сирцем посипають, в масличко вмоцають. Мет. 163. Летить орел понад морем, та й крилець не вмоче. Мет. 64.

Умо́чок, чка, м. Ум. отъ ум.

Умо́щувати, щую, еш, сов. в. умо́стити, щу́, стш, гл. Укладывать, уложити, помѣстити, помѣстити. *Ніхто було не зуміє так перевертнути (хворого), так голову вмостити, вкрити до ладу.* Сим. 201.

Умо́щуватися, щуюся, ешся, сов. в. умо́ститися, щуюся, стшся, гл. Примащуватися, примоститися, умащуватися, умоститися, помѣнитися, помѣститися.

Умере́ць, умерца́, м. = Мрець. *Умерці здвигнулись на родимім полі.* Галиц. (О. 1862. I. 109).

Уму́дрити, рїо, рїш, гл. Сдѣлать разумнымъ, просвѣтити. *Уму́дрив Господь твою сліпоту, то співай-же добримъ людя.* К. ЧР. 33. *Ти умудрив мене над злими, бо вводи твої закон зо мною.* К. Псал. 280.

Уму́дритися, рїся, рїшся, гл. Умудритися, изловчиться. *Канальський шпак так умудрився, що як почне було співать—диковина і сказати.* Гліб.

Уму́друвати, друю, еш, гл. Придумать, выдумать. *Так усе добре, спасибі за ляску, добродїї умудрували.* О. 1861. IX. 180.

Уму́друватися, рїюся, ешся, гл. = Умудритися. *Бач, чортяка! Бач, подлюка! як умудрувався.* Г, Арг. (О. 1861. III. 103).

Уму́литися, люся, лишся, гл. Вгереться, врѣзаться.

Уму́рбувати, вуо, еш, сов. в. уму́рбувати, рїю, еш, гл. Вдѣлывать, вдѣлать въ каменную стѣву.

Умча́ти, чу́, чш, гл. Умчать, увлечь. *Ми вже думали, чи це сам Гаркуша тебе умчав.* Стор. II. 263.

Ум'якніти, нію, еш, гл. Сдѣлаться мягкимъ. Павлогр. у.

Ум'я́ти См. Уминати.

Уна́да, дв, ж. Понада, привычка.

Уна́дитися, джуся, дшся, гл. Повадитися. *Уна́дився, як свиня в моркву.*

Пом. № 2741. *От лисичка внадилася до тивї яблунки.* Рудч. Ск. I. 19. *Ото ж до сіїї Галї да внадився змії.* Рудч. Ск. I. 131.

Уна́дливий, а, в. Пазойливий, повадливий. Лебед. у.

Уна́дний, а, в. = Унадливий
Уна́дуски, нар. На випускѣ. Штвнї носити вна́дуски. Носити панталови не закладывая ихъ въ голенища сапогъ.

Унасла́дувати, дуо, еш, гл. Унаслаждовать. *Кого Бог благословляє, унасла́дує той землю.* К. Псал. 88.

Уна́туритися, рїся, рїшся, гл. Развиться физически. *Худе собі дїва, ще не вна́турилось.* Харьк.

Уна́хилку, нар. Наклонивъ. *Я напи́всь води з вітра внахилку.*

Унезаба́ри, нар. Вскорѣ. *Четвертий рїх настав вназабарї,—чоловік з полку вертається.* Г. Вирв. 514.

Уне́сти, ся См. Унести, ся.

Унещасли́вити, влю, виш, гл. Сдѣлать несчастнымъ.

Универса́л, лу, м. Правительственное письменное распоряженіе или объявленіе (отъ гетмана, полковника), адресованное къ правительственнымъ учреждениямъ или народу. *Жодного универсалу такого до місцян і послїства не писали.* К. Хм. 52.

Универса́льний, а, в. Всеобщій, ко всьмъ адресованный (о письменномъ распоряженїи или объявленїи). *Пане писарю! швидче біжи і пиши универсальні листи до всіх сотників: нехай незабаром зїз даться до Чернігова з виборними козаками із своїхъ сотень,—поход буде.* Кост. Ч. 3.

Университе́т, ту, м. Университетъ. *Тодї саме заводився университет у Харьковї.* К. Гр. Кв. 14.

Уни́гати, гаю, еш, гл. Заморить, утомять. *Оце унигав коня.* Полт. г. Слов. Д. Эварн.

Уни́в, нар. Внизъ. *Спускайся з гори тижше вниз.* Пом. № 5592.

Унизу́, нар. Внизу.

Уника́ти, каю, еш и уни́кувати, ую, еш, сов. в. уни́кнути, кну, неш, гл. 1) Войти, хаживать, войти, зайти куда либо. *Кота ще треба пошукувать палицею, щоб він сюди не викав.* Пом. № 18612. 2) Переносно: входить, вмѣшиваться, вмѣшаваться во что-либо, принимать участие въ чемъ. *Хто його знає, як він там сіяв і які у його були борозни: ми*

туди не якикували; знаєш тільки, що владав він сією землею от пошн. Павлог. у. (Залюб.).

Увниматися, маюся, ешся, гл. Быть застѣнчивымъ, стыдиться. Вх. Зн. 73; 8.

Увнмливий, а, е Робиий, застѣнчивий, стыдливий. Шейк. Вх. Зн. 73.

Увнѣт, та, м. = **Увнѣт.** *І ластєся рідна йому кров... за каруку католиків і уннѣтє над греко-руською вірою.* К. ЧП. 9.

Увнѣтство, ва, с. Унѣтская мѣра. *Нехай із мене те уннѣтство здыме.* К. ПС. 38.

Увнѣцький, а, е = **Увнѣцький.** К. ПС. 97.

Увнѣшкаути, ну, неш, гл. Утихнууть, перестать, прекратиться. *Як дощ пидє, то вітер умишкає.* Лебед. *Собаки вже геть вмишкли.* Екат. у. *Так бідна з горя говорила Дідона, жизнь свою кляла... Потім Дідона мов умишкла.* Котл. Ев. І. 36. *Боля живит, а як напись того зілля, так і вмишк.* Волч. у. *Розмова знов умишкла.* Мир. XI^В. 63.

Увнѣшкаути, ну, неш, гл. = **Увнѣшкаути.** *Доці без перестану, вже пора б їм і вмишкнутися.* Верхнедѣвр. у. (Залюб.).

Увнѣць, нар. См. **Нівѣць.**

Увнѣти, маю, еш, сов. в. увнѣти, увнѣ, неш, гл. 1) Утхатъ, утихнууть. *Стало сине море увнѣтати.* *Та так воно унімало, як би ніколи не грало.* КС. 1882. XII. 468. 2) Повимать, повнѣть, ра-зобратъ, сообразить. *Я чув крик на огороді і вийшов з хати.* *Не уняв—чи бились, чи як, і хто з ким.* Новомоск. у.

Увнѣ, увнѣ, ж. Унѣ. *Ми приїхали про-сити, нехай і в нас буде благочестие, як і в людей; а то у нас унѣя, що ми її й терпіти не можемо.* ЗОЮ^І. І. 262.

Увнѣт, та, м. Увнѣть. *Як та галич поле криє,—ляхи, унѣяли налітають,—мела йому порадоньки дати.* Шевч. 52.

Увнѣтка, ки, ж. Увнѣтка. *Так і ти, бабцю, була унѣяшкою?* О. 1862. Ц. 58.

Увнѣцький, а, е. Увнѣцький.

Увнѣсити, шу, снш, сов. в. увнѣсти, сѹ, сѣш, гл. 1) Вносить, внести. *Він там уніє горилки і меду, і вина.* Рудч. Ск. І. 85. *Вносити в ўха.* Сообщать. *Діти довго не вносили про се батькові у вуса.* Грин. П. 133. *Нащо сали береша? Мені вносъ, що тобі не годно.* МВ. (О. 1862. III. 42).

2) Только сов. в. *Повнѣть, усвонѣть.* Павлог. у.

Увнѣситися, шуся, сншся, сов. в. увнѣ-

стися, сѹся, сѣшся, гл. 1) Вноситься, вноситься. 2) При несеній утомлять, утомить тяжестю. *Ти й унієся мені цей мішок,—відпочину лиш тришки.* Черк. у.

Увнѣчі, нар. Почю *Вѣдєх трицить, а внѣчі пѣцотить.* Подл. *І внѣчі, і зовєнь—лаше йому ніч.* Ном. № 11746.

Увнѣшєня, ня, с. Внесєніє. Kolb. I. 262.

Увнѣдѣти, джѹ, днш, гл. Утомить. *Я йому коничєнька увнѣдив.* Чуб. III. 192.

Увнѣк, ка, м. Внукъ. *Набрались дідє бідє, поки набули, а внукє—мукє, поки збули.* Ном. № 10597. Ум. Унѣчєн.

Увнѣка, ки, ж. Внучка. *Сядь собі у запічку, колиши унукє.* Ном. Ум. Унѣчна, унѣчєнька, унѣчєчка

Увнѣків, кова, ве. Внукєвѣ. *Ждала баба внукєвого кнѣша, та вилізла душ.* Чуб. I. 301.

Увнѣрити, рю, рнш, гл. Опустить, по-тупнѣть. *А Сафат унѣрив соболє свої очє в землю.* Федьк.

Увнѣритися, рюся, рншся, гл. Повѣ-снть, опустить голову. *Унѣрився та й пѣшов.* НВолын. у.

Увнѣчѣ, чѣти, с. Внучекъ. *І внучатєм із клучочка гостинци виймала.* Шевч. 112. Ум. Унѣчѣно.

Увнѣчєнька, ки, ж. Ум. оть унѣка.

Увнѣчєні, вѣти, с. = **Увнѣчѣ.** Шейк. Ум. Унѣчєнятко.

Увнѣчєчка, ки, ж. Ум. оть унѣка.

Увнѣчка, ки, ж. Ум. оть унѣка.

Увнѣчок, чеа, м. Ум. оть унѣк.

Увнѣти. См. **Увнѣтати.**

Увнѣтливий, а, е. Внимательный. *Стає вѣм... ласкавий; мовчущий як перше, а унѣтливий, став пѣклуватий такий.* МВ. II. 153.

Увнѣтливо, нар. Внимательно. *З Чай-чєчком Пѣлѣпѣха поводилася звичайнєнько, увнѣтливо, тільки як з чужим-чужєсєньким чоловіком.* МВ II. 172.

Уорѣти, рѣй, рѣш, гл. Испхатъ извѣстное количество. *Було в нас два воли; спрѣжуться з сусїдом: нам трошки ворууть, собі багато.* Г. Барв. 267.

Уорѣватися, рюся, ешся, сов. в. уорѣтисѣя, рѣшѣя, рѣшѣя, гл.—*у чужѹ землю.* *Запахивать, запахать чужою землю, пахая, прихватить чужої землі.*

Упадѣ, ду, м. 1) Падєніє, впадєніє. 2) Несчастье, бѣдѣствіє. См. **Упадом.** 3) Брѣ-ти грѣші на упѣд. *Братъ девѣгнє подѣ за-*

логъ, который за неплатою долга остається у кредитора. 4) Упад. Вертикально стоящій надъ валомъ (см.), закрытый со всѣхъ четырехъ сторонъ досчатый желобъ, черезъ который вода падаетъ въ валмо. Шух. I. 114.

Упа́дати, даю́, еш, сов. в. упа́сти, упа́дѣ, дѣш, гл. 1) Впадать, власть, вливаться, влѣгся. *Лише річка не вертає у гори землицев, тільки усе упадає до моря водицев.* Гол. IV. 447. *Сімсот річок і чотирі та й усі ж воли та й у Дніпро впали.* Макс.—в слѣво. Вставлять свое слово въ разговоръ, вѣшиваться въ разговоръ. *Котрас мѣя дитина щаслива, — відповідає брат.—Е, ні,—упадає в слово багач,—ви всі щасливі.* Гв. II. 28. О дорогѣ: направляться, направиться, пролегать, входить. *Куди тая доріженька, куди вона впала: чи в темній луг, чи у поле?* Мет. 97. 2) **Воб́гати, вб́жати.** *Тоді ядовиченки в чужий двір впалили, шапки в руки змімали.* Мет. 349. *До світлиці хутко впала.* Гол. I. 41. 3) **Наты́каться, наткнут́ся,** случайно встрѣтиться, напастъ. *Утївав перед воком, а впає на ведмедя.* Ном. № 1790. 4) **Па́дати, упа́сти.** *Не так то і встати, як упасти.* Ном. № 2194. *Як тя баба в купель крала, на груди ті іскра впала.* Лукаш. 117. *Впає перед ним на коліна.* Рудч. Ск. I. 100. *До Кішки Самійла прибуває, у ноги впаде.* АД. I. 216. **Упа́сти в тіснѣ дїру́.** Попасть въ трудныя обстоятельства. Ном. № 2223.—у гара́зд. Достичь благосостоянія. *Упає у гаразд, як муха в сметану.* Посл. Ном. № 1613.—на коня́. Вскочить на лошадь. Ном. № 11403. *Упає Данило на коня і помчавсь, не оглядаючись.* МВ. I. 156. *Вона йому́ впа́ла в бно.* Онъ ее замѣтилъ, обратилъ на нее вниманіе. *Вона мені й тоді ще в око впала, що яке то молоде й хороше, та нещасливе.* Г. Барв. 12. 5) **Опуста́ться, опустѣти, сѣсть.** *Прилетіла пав, коло його впала.* Мет. 103. 6) **Убыва́ть, убыть, спадати, спастъ.** *На Миколая вода впаде.* 7) **Ввалива́ться, ввалит́ся.** *Три ночі не спала,—впали карі очі.* Шевч. 558. 8) **Только соверш. вид?** Наступить. *Ось упав мені й сімнадцятий рік.* Г. Барв. 82. *Аж гульк—зіма впала.* Шевч. *Як упала зима на Покрову, то лежала до самого Юрія.* О. 1862. II. 59. *Ніч упала.* 9)—на щб́. **Ослабна́ть, ослабѣть, Упа́в на ноги.** **Упа́дѣ на силі.** Обезсиливаетъ, ослабѣваетъ.

Г. Барв. 113. 10)—**коло нбо́.** *Заботливо ухаживать. Коло дитини так упаде.* Чуб. *Нехай би ти коло неї впадала, а не вона на старости літѣя коло вередливого дїчати.* МВ. I. 27. 11) **Случа́ться, случит́ся, приходит́ся, придт́ся.** *Незнаєши, звідки на тебе лихо упаде.* Посл. *Упало нам у однієї баби ночувати.* Мж. 123. *Упало йому́ знов ітми лісом.* Мж. 71. *От прилоде неділя, чи так празник який упав.* Мж. 91. *Упало і їм літми молодим пиріжжю.* Мж. 43. *На моє слѣво впа́ло.* Вышло по моему, какъ я говорилъ. *Так, як я казав, на мое слово впа́ло.* Лебед. 12) **Доставать, достатъся, придт́ся.** *Впала йому велика худоба (родич умер багатирь).* Г. Барв. 448. *Взялисі (татарове) паювати: дїва тала парубкові, а теменька зятецькові.* Гол. *Найшли шров яблук і всім по цілому упало.* Ном № 257. 13) **Ся́двова́ть, приходит́ся, придт́ся, вадежа́ть.** *Своєї частки, що упадала йому од його батька, не брав,—братові вже, чи невістці оддав.* Грня. I. 287. *На день упадає заробіткѣю по пікарбованци.* *Держати ж тебе йри собі на чужому хлбї не впаде.* Г. Барв. 423. *Біля границі не впаде будувать світлиці.* Ном. № 9764. *Не впаде діло сьогодні тхати.* Ковет. у. 14) **Приля́гствова́ть.** *Не впаде москала дячком звати.* Ном. № 850.

Упа́датися, да́ється, гл. беял. Случаться. Гол.

Упа́док, дѣу, м. Падежъ. *Торік у нас у спеку упадок був на свині.* Рг. Левиц. *Не маючи статку, не буде й упадку.* Ном. № 9873. *Був упадок на скот.* Г. Барв. 267.

Упа́дѣ, ді, ж. Падежъ. *Упадь на коні.* ШВолыш. у.

Упако́бування́, ня, с. Упаковываніе, укладка. Шейк.

Упако́вувати, ву́ю, еш, сов. в. упакува́ти, кѣю, еш, гл. Упаковывать, упаковывать. *Впаковує свої книжки й папери.* К. Дз. 132.

Упа́лий, в, о. 1) Падшій. 2) Незанятый, вакантный. *Дитина вмерла у неї, а на впаде місце друга будє.* Змїев. у. *Кїк здоє у його, на впаде місце він купив собі кобилу.* Лебед. у.

Упа́м'яткѣ́, нар. Памятно. *Щось мені те й не впамятку.* Черн. у.

Упа́сати, сѣю, еш, сов. в. упа́сти, сѣ, сѣш, гл. Упасать, упасти. *Синку, чи опа-*

сеи свинку? Нов. № 13739. Ніяк я овець не впасу,— все додому тікають. Грив. I. 221.

Упасатися, сáвся, ешся, гл. 1) Опонатися. *Не мав паса, не втався.* Гол. 2) Утучнитися, вскоритися.

Упаскúдзувати, джую, еш, сов. в. упаскúдити, джу, дши, гл. Загаживати. пагдити, запачкати, запачкати.

Упаскúдзуватися, джуюся, ешся, сов. в. упаскúдатися, джуся, дшоя, гл. 1) Загаживатися, загадитися, выпачкиватися, выпачкаться. 2) Испражнятися, испражнитися. (Чорт) на припíчку *впаскудився такою смолою, що й досі смердить на всю хату.* Драг. 56.

Упаслий, в, е. Легко откармливаемый. *Ці свині, кажуть, ніби-то впаслі.*

Упасти. См. Упадати.

Упасті. См. Упасати.

Упахати. См. Упахувати.

Упахувати, хую, еш, сов. в. упахати, хюю, еш, гл. Собирати, собирати поля. *Мізерка в нас земля: часом з десятички упахусь шість сім кіп, а копа дасть корець не більше.* Радом. у.

Упевніня, вл, с. Увѣреніє.

Упевніти, ся. См. Упевняти, ся.

Упевніти, нію, еш, сов. в. упевніти, вю, виш, гл. Увѣряти, увѣрити. *Його прибічники нас упевняли.* К. ЦП. 249.

Упевнітися, віюся, ешся, сов. в. упевнітися, віюся, вишся, гл. 1) Увѣряться, увѣритися, убѣждатися, убѣдиться. *З того я впевнився, що ти мене не кинув, як не даси моїм дітям празникувати.* К. Псал. 100. 2) — на кóго. Полагатися, положитися, донѣряти кому. *Не впевняйся, сизий орле, на лейстрових дуже.* К. Досв. 7.

Упекти, ся. См. Упикати, ся.

Упельгати, гаю, еш, гл. Устроить, упранитися. *Александр. у.*

Уперве, нар. = Уперше. Держати шкню уперве. Быть жєлатиць пернымь бракомць. *Старий Хміль держав уперве його сестру Ганку.* К. ЧП. 28.

Упервині, нар. 1) = Уперве. *Можє що и не так зробив,—це було впервині мені.* Верхведѣл. у. 2) Прже, въ пржевія времена. *Упервині не так робилось.* НВолын. у.

Уперéd, нар. 1) Впередь. *Ні взаз, ні вперед.* Ном. № 7641. 2) Сначала, сперва. *Ото улийиола вік туди і не знак, на що*

уперед дивитися і що брать. Рудч. Сб. II. 135. 3) Прже, равьше. *Живє там, і добре йому жити,—ще краще як у того, що вперед був.* Рудч. Сб. I. 90.

Упереджати, джаю, еш, сов. в. упередити, джу, дши, гл. 1) Опереджати, опередити, обогнати. *Пустився вік так скоро, що й упередив передніх.* Чуб. II. 18. 2) Предупреждати, предупредити. Подол.

Уперезати, ся. См. Уперізувати, ся.
Уперék, нар. Поперекь. *Було вчити, як уперек подушечки лежало, а вже தொடж!...* Поща.

Уперékидь, нар. Кувыркоть. *Як завелись та почали битись через спіл, то і спіл пішов уперекидь.* Гр. Левив.

Уперéміж, нар. = Упереміж. Уперéміж говорити. Говорити несогласно, путать. *Уже пішли в переміж говорити.* НВолын. у.

Уперéміжку, нар. Попереміжно; перемішная. *Треба коневі впереміжку давати їсти, се-б-то раз сіно, а другий солому або-що.*

Уперéсипи, нар. Во время глубокого сна (ночью). *Саме упересипи це робилось.* НВолын. у.

Уперéхрест, нар. Крестъ на крестъ, крестообразно. *Вперехрест пішли веріжки.* Черк. у.

Уперéчка, ки, ж. Названіє сорти плахты. Черв. у.

Уперізувати, зую, еш, сов. в. уперезати, режю, жеш, гл. 1) Поднясынять, подносыати. *Христа мучили, на хрест розпняли та й ожинкою вперізували.* Кош. I. 96. *Марисю матінка родила, місяцем (об) городила, соньком вперезала.* О. 1862. IV. 11. 2) Только сов. в. Сьбсть, улєсть. *Спакове їм вареники.* *Уперезали воки макітру.* Мвж. 92.

Уперізуватися, зуюся, еш, сов. в. уперезатися, жүся, жешся, гл. *А вам дружба вдавє: череслом підолився, первеслом вперезався.* Грив. Ш. 520.

Уперіцяти, цу, щш, гл. Сильно стегувать, ударить.

Уперти, ся. См. Упірати, ся.

Упертий, в, е. Упрямий. Упертий, як русик. Ном. № 2632.

Упертість, тости, ж. Упрямство, упорство.

Уперто, нар. Упрямо, упорно.

Увѣрше, нар. Внервые. *Бреше не оверше*. Ном. № 6928.

Увершати, нар. Вь прежнія времена. *Ввертніи так не робилося*. НВолын. у.

Увѣститися, щуся, стався, гл. Подолститися, вості вь мядосѣ. *Ввествися чоловік умерший до своєї жінки та й ходе*. НВолын. у. *Увествися старшина, а тепер таке робе, що хоч тікай*. НВолын. у.

Упиватися, вѣюся, ется, сов. в. **упитися**, **уп'юся**, **ѣтся**, гл. 1) Напиватися, выпитися, упиватися, упитися. *Дай, Боже, пить, та не впиватися*. Ном. Мені любо дізочою красою *впиватися*. К. Досв. 90. 2) Впиватися, впитися, вѣплятися, вѣпиться. *Як п'якою опивосѣ*. Ном. *Кинулося до Ганкусі і в коси впилася*. Шевч.

Упильовувати, н'ю, еш, гл. Уберечь, досмотрѣть.

Упін, ну, м. 1) Удерж, остановка. *Нема впину одвинутому сину*. Мет. 14. 2) Препятствіе, задержка. *Добре було чумакові, як не було ніде впину*. Черк. у. См. Спин.

Упивати, вѣю, еш, сов. в. **уп'яті**, **упи́у**, **вѣц**, гл. Впускать, впустить (когти). **Уп'яті бч**. Уставитися глазами. *Уп'явши очі у кінець мота, божевільно дивився на світло*. Мир. Пов. II. 73:

Упиватися, вѣюся, ется, сов. в. **уп'ятіся**, **упи́юся**, **вѣтся**, гл. Впиватися, впитися, вѣпиться. *В виски було кому як впитеться, той на сухо не оддереться*. Котл. Ен. IV. 68. *Рак клешнями так і вп'явся в руку*. Черевосно: пристраститися. *Я дуже в промисли уп'явся*. Мкр. I. 61.

Упивати, ся См. **Упивати**, ся.

Упивчатися, чѣюся, ется, гл. Хлопотать; добиватися. *Шкод! не впишайся за ним*. Черк. у. *Я б і не впишався, бувши тобою, за чорна-чим*. Черк. у.

Упийнати, вѣю, еш, сов. в. **упийнати**, **вѣ**, **виш**, гл. Удерживать, удержатъ, оставивлять, оставовити. *Хоч і ворота зачини, то не впишиш*. Ном. № 2034. *Господь зложу руку впишуть і на суді оборонити*. К. Псал. 90.

Упивнатися, вѣюся, ется, сов. в. **упивнатися**, **вѣся**, **вѣся**, гл. Удерживатися, сдержатися, оставовитися. *І хочу здержатися, та не впишюся*. Г. Барв. 13.

Упирѣця, ці, ж. Жениця-упирь. Шейк.

Упирѣв, рѣва, во Привадежачій унью. Шейк.

Упирувати, р'ю, еш, гл. Управлятися, упорствовать. *Карт приидитися та упирук*. Греб. 350.

Упирь, ря, м. Мертвецъ, сосуній кровъ живихъ, уньюрь. *Один чоловік умер та й став упирем*. *А упирі кров з людей н'ють*. Грин. II. 96.

Упирѣка, вѣ, м. 1) Ув. отъ упирь. Драг. 39. 2) Упиряецъ, злой упиряецъ. **Уп'ис**, **су**, м. 1) Вписываніе. 2) Внесевіе вь списокъ, вь записъ.

Уписати, ся. См. **Уписувати**, ся.

Уписаний, а, е. Впискоій.

Уписування, ня, с. = **Упис**. Шейк.

Уписувати, сую, еш, сов. в. **уписати**, **щ'у**, **шеш**, гл. 1) Вписывать, вписать. 2) Списать, умѣстити писавши, уписать. *Це наказали, що на воловій шкурі не пишеш*. Ном. № 5604.

Уписуватися, суюся, ется, сов. в. **уписатися**, **щ'уся**, **шешся**, гл. Вписываться, вписаться.

Упити, уп'ю, ѣш, гл. Напитися. *Ні в'ю, ні опив, драктям свѣтити*. Ном. № 1869.

Упитися. См. **Упиватися**.

Упихати, хѣю, еш, сов. в. **упихати**, **хѣю**, еш и **упихн'ати**, **хѣу**, **нѣш**, гл. Вталкивать, втолкнути, впикивать, впикивать, впикинуть. *Упихнула її в яму*. ЗОЮР. II. 11.

Упихати, нар. = Опівночі. *Янголи-хранителі! храніть мене сїї ночі упівночі*. Ном. № 1283.

Упикати, вѣю, еш, сов. в. **упекати**, **упеч'у**, **чѣш**, гл. 1) Упекать, упечь, выпечь. 2) Обжигать, обжечь. *Не втечи руки коло жару*.

Упикатися, вѣюся, ется, сов. в. **упекатися**, **ч'уся**, **чѣтся**, гл. 1) Упекаться, упечься. *Хлѣб ще не впика*. 2) Обжигаться, обжечься. 3) Пренупш. сов. в. *Надоѣсть*. *Ну, та й упика вим—щодня надокучає*.

Уп'іл, нар. Пополамъ. *Переломити руку, або ногу уп'іл*. Черк. у.

Упимѣння, ня, с. Напоминавіе. Желех.

Упимн'ати, ся. См. **Упомянати**, ся.

Упирати, р'ю, еш, сов. в. **упѣрти**, **упр'у**, **рѣш**, гл. 1) Втаскивать, втащить, втиснуть. *Упер у хату мішок*. 2) Втискивать, втиснуть. *Де воздух є, туди вже нічого не впрек, хиба його попереду впреш*. Ком. Р. II. 15.

Упіратися, ра́жся, а́ся, сов. в. **упі́р-тися, упі́рся, ре́жся,** гл. 1) Упираться, опереться. *Де в стіні ямка, то там ко-го упрусь.* Стор. I. 258. 2) Упрямиться, заупираться, стоять, стать на одному. 3) Втискиваться, втиснутися, влезать, влізть. *Лютій злодій віпраться таки та й годі.* Шевч.

Упірка, ки, ж. При неподвижной плочувей сукновальні предохранительный треугольный плот для защиты от идущих по річкѣ плотовъ; ставится впереди сукновальни. Вас. 173.

Упірливо, нар. Упорно. *Мовчав упірливо.* Г. Барв. 306.

Упірний, а, е—Упертий. Упірна коза *вовку користь.* Ном. № 2630.

Упіо́лі, нар. Послѣ. *На ярмарки я тільки замолоду ходив, а після покинув.* КС. 1882. XII. 485.

Упі́сатися, ся́юся, а́ся, гл. Умочиться. *Бігас, як упісяна миша.* Ном. № 13649. *Не журтуй з вогнем, бо упісявися.* Ном. № 9278.

Уплáв, нар.—Уплинь. *Уплав за водою.* Чуб. V. 569.

Уплáвзувати, з́ю, а́ш, гл. Выглядеть, уравнивать ползая, лая. Мвж. 193. *Уплáвзювака мора.*

Уплескáти, щ́у, щеш, гл. 1) Сплющить. 2) Обрызгать.

Уплескáтися, щ́ся, щешся, гл. Пробогащаться. *Глади мені, чоловіче, не влещись, як що до чого дійдеться.*

Уплесну́ти, н́у, н́еш, гл. Вплеснуть. **Уплест́и, ся.** См. Уплітати, ся.

Уплі́в, ву, м. Вліяніе. Левич. Пов. 211.

Упливати, ва́ю, а́ш, сов. в. **уплива́ти** и **уплиста́ти, упливу́, в́еш,** гл. 1) Вплывать, вплыть. *Не видно вже його: упливе ув очерт.* 2) Проплывать, проплыть. *Упливе уже гоней з двоє, аж тоді завернувся.* Черевоско: проходить, пройти. *Упливило пістора року.* Г. Барв. 418. 3) Уплывать, уплыть. *Літа упливають, як вода.* Ном. № 8276. 4) Влізати, повлізати. *Вони впливали на грубу й дику натуру Воздвиженського.* Левич. Пов. 11.

Упливо́вий, а, е. Вліятельный. Башт. 159.

Упли́нути, ну, неш, гл.—Уплисти. *Багато води до моря уплине.* Ном. № 5683.

Упли́нь, нар. Вплав. *Кинувсь уплинь, так вода і знесла його.* Новомоск. у.

Уплинь за водою. По теченію. *У путь, у дорогу, ой уплинь за водою.* Нп. *Пішла моя розмовонька уплинь за водою.* Нп.

Уплисті. См. Удливати.

Уплі́т, льо́ту, м. 1) Косоплетка, лента вилетаемая въ косу. *Хто ж мою русу косу росплете? Хто ж мої уплїти побере?* Мет. 204. 2) Жовская прическа, причесанные и заплетенные жескіе волосы. Шух. I. 135, 245.

Уплі́тати, та́ю, а́ш, сов. в. **уплест́и, т́у, т́еш,** гл. 1) Вплетать, вилестъ. *А чому ти й досі ніколи не вплетеш кісники.* Шевч. 494. 2) Сплетать, сплестъ. *Батого з піску не вплетеш.* Ном. № 5259.

Уплі́тáтися, та́юся, а́ся, сов. в. **уплест́ися, т́уся, т́ешся,** гл. 1) Вилетаться, вилестись. 2) Впутываться, впутаться, вліпиться. *Рідко такий день мине, щоб вона не вплелася мені у коси.* Чуб. II. 71.

Уплі́тка, ки, ж. 1) Гарусная лента въ косахъ. Гол. Од. 72. 2) Чужіе волосы, вилетаемые и заплетенные въ косы. О. 1861. XI. 27. Ум. Уплигочка.

Уплоді́ти, дж́у, дш, гл. Родить, породить. *Почки тебе уплодив.* Ном. № 3578.

Уплоді́тися, дж́юся, дшся, гл. Родиться. *Як уплодітися лисим, то й пропаде з бісом.* Ном. № 3218.

Уплу́тати, ся. См. Уплутувати, ся.

Уплу́тувати, т́ю, а́ш, сов. в. **уплу́тати, та́ю, а́ш,** гл. Впутывать, впутать.

Уплу́туватися, т́юся, а́ся, сов. в. **уплу́тáтися, та́юся, а́ся,** гл. 1) Впутываться, впутаться. *Нехай же оплутаються в сіла.* К. Псал. 156. 2) Приставать, пристать, привязаться. *Я пішла до них, а вчухох оплутаєся за мною й собі.* Новомоск. у.

Уплу́нути, ну, неш, гл. Упаять въ воду, сразу погрузиться. Мирг. у.

Уплі́нати, нлю, нш, гл. Запятнать. *Впливлю усю сорочку.*

Упова́жнити. См. Уповажнювати.

Упова́жнювати, нюю, а́ш, сов. в. **упова́жнити, ню, нш,** гл. Давать, дати законное право. *Помста і кривага кара, яким би ми правом її ні вповажнювали, ще ніколи не сповняла душі винуватого иншими чувствами, опріч зєірчиз.* К. Кр. 29.

Упова́ння, ня, с. Упованіе. *В його мое спасєня, слава, на Бога певне уповаєня.* К. Псал. 139.

Упова́ти, ва́ю, а́ш, гл. 1) Разсчитыв-

вать, уповать, видѣяться. *Ой на що ж ти, доню, уповала, що ти чорноморця сподобала!*—*Я вповала, мамцю, на жу-пани, я ж думала, буду за ним пані.* Уман. у. 2) Не уповати. Не обращать внимания. *Не вповала на худобу, а на його еррод.* Мет. 83. *Іде ляхиків сорок тисяч; козак на те не вповас—мед-вино кругляе.* Мет.

Уповати́ся, вться, гл. безл. Быть надеждѣ. *Вповалося Павлу, що зіткане він леги у сім'ї.* МВ. (О. 1862. I. 94).

Уповати́ти, в'ю, еш, сов. в. уповати́ти, в'ю, в'ю, гл. Вползати, вползти.

Уповива́ння, ня, с. Обматываніе, заворачиваніе, пеленаніе. Шейк.

Уповивати́, в'ю, еш, сов. в. упови́ти, в'ю, еш, гл. Обматывать, обмотать, завернуть, запеленать. *Вповила добре мішок рядком. І в китайку вповила.* Нп.

Уповивач, ча, м.—Повивач. Желех.

Уповіда́ти, даю, еш, сов. в. уповісти́ти, в'ю, в'ю, гл. Рассказывать, рассказать. *Уповіж мені ти, поневільний шлюбце, що із тебе за неславонька буде.* Гол. I. 203. *Зінич застрілив молодого, уповідають.* Федьк.

Уповісти́ти, ш'ю, стіти, гл. Извѣстить.

Уповні, нар. 1) Съ наполненной посудой (съ полной рюмкой, полными ведрами). *Випий до мене вповні, бо в мене брови чорні.* Черк. у. *Вповні перейти дорогою* Перейти дорогу съ полными ведрами. *Я води набрала та вповні шлях і перейшла.* Шевч. 2) Місяць уповні. *Полная луна. Зійшов над нашою хатою місяць уповні.* МВ. I. 93. 3) О женщинѣ: беременная. *Чи правда, що твоя Катруся вповні?... Ох, правда, правда! Сподіваюся онучати.* Г. Барв. 298. 4) Вдоволь. *Чого, чого, а сього уповні буде.* МВ. (О. 1862. I. 75).

Уповніти, ю, виш, гл. Обгадить.

Уповнітися, нюся, вишся, гл. Обгадиться.

Упогоня́ти, ня́, ниш, гл. Умѣть, быть въ силѣ погонять воловъ, запряжавыхъ въ плугѣ, и управлять ими. *Я оцїх волів сам упогоню, а хлопцев не впогоне.* Волч. у. (Лобод.).

Упоудіва́ні, нар. Вдвойнѣ, вдвое. О. 1861. XI. 36.

Упоудба, би, ж. Вкусъ, удовольствие, все, что нравится. *Я собі шатку таку по своїй уподобі вибрав.* Канев. у. *Упоудба, не впоудба съ глаголомъ въ неопред.*

накл.: прїятно, неприятно, нравится, не нравится. Не уподоба, мати, з конем розмовляти,—ой час і година дівчини шукати. Чуб. V. 27. *До впоудби б'ути, припадати.* Нравиться, быть по вкусу. *Ох, дитино моя! чи то ж до пари? кажу.—До пари, до любові впоудби!* МВ. II. 20. *Робота не важка, саме припала йому до уподоби.* Мир. ХРВ. 46. *Нащо і худоба, коли жити не впоудоба.* Ном. В *упоудбї б'ути.* Нравиться. *Багато мене сватало, та нікто мені не був у такій уподобі, як один парубок.* Г. Барв. 270. 3) *упоудбою.* Съ удовольствіемъ. *Куди ні заносилась наша весела або смутна нісня... всюди... слухано її з уподобом.* К. XII. 116. Ум. *Упоудобонька.* *На її красу не надивитися...* *уподобонькою звали: он іде наша впоудобонька.* Г. Барв. 447.

Упоудобати, баю, еш, гл. Полюбить. *Як закине оком, то так і впоудоба її.* Котл. *Він се впоудбав; він його впоудбав.* Ему это понравилось, ему оиъ понравился. *Я його впоудбав.* Онъ мнѣ понравился.

Упоудобатися, баюся, ешся, гл. Понравляться. *Царівні він так уподобався.* Рудч. Ск. II. 13. *Так мені впоудобалась, як вов нові весільні пісні.* Ном. № 5019. *Якесь там слово йому не впоудобалось.* Рудч. Ск. II. 159.

Упоудобний, а, е. Нравящийся, угодный, приходящийся по вкусу. *Довгий батїжок цьому хлопчикові уподобниший, ніж короткий.* Рк. Левич.

Упоудовж, нар. Вдоль, въ днну. *Коли не навчила, як упоперек полу лежало, а тоді вже не навчили, як уподовож полу.* Ном. № 6009.

Упоетизувати, в'ю, еш, гл. Опоетизировать. *Упоетизований мужичий син.* К. XII. 24.

Упобжу, нар. Взаимы, живообразно. Ум. Упобжуку.

Упоіти, упою, іш, гл. Упоить, напоить пьянымъ. *Дак вона свого мужа упоїла чисто, щоб він нічого не знав.* Рудч. Ск. I. 84.

Упокій, кою, м. 1) Успокоеніе, покой. *За дурною головою, нема когам упокою.* Ном. № 6682. 3) упокоєм. Спокойно, въ покоѣ, въ спокойствїи. *Хліб-сіль з упокоєм вічний час уживати.* Ад. ІК. 11. 2) Упокой. *За упокой душі її псалтирь прочитас.* Шевч. 595.

Упокійний, а, е. Спокойный. *Упокій-*

ної, святої землі не побачить. К. Псал. 221.

Упоко́їти, ся. См. Упокоювати, о́а.

Упоко́рити, ся. См. Упокорювати, ся.

Упоко́рювати, рюю, еш, сов. в. упоко́рять, рю, рши, гл. Смирять, смирять.

Упоко́рюватися, рююся, ешся, сов. в. упоко́ритися, рюся, ршся, гл. Смиряться, смиряться, изьявлять покорність. *Твій напорець впокоривсь перед нами.* К. ЦН. 175.

Упоко́ювати, ко́юю, ко́юеш, сов. в. упоко́їти, ко́ю, їш, гл. Успокаивать, успокоить. *В одному Бозі моє серце себе упокоїть, одпочине.* К. Псал. 139. *Як нема долі, нема талану, то й достатки не упокоять.* Мир. Пов. II. 84.

Упоко́юватися, ко́юся, їшся, сов. в. упоко́їтися, ко́юся, їшся, гл. Успокаиваться, успокоиться. *Од щирих слів любові жінки серце його упокоювалось.* Мир. ХРВ. 349.

Упоко́їтися, жуся, жшся, гл. Отелиться. Шух. I. 211.

Упоко́їти, ко́ю, ко́юеш, гл. Выполоть (часть). *Вполов пів грядки.*

Уполюва́ти, люю, еш, гл. Поймать на охоті. *Он якого звіра упольовали.* К. ЧР. 210.

Упоми́нати, наю, еш, сов. в. упи́нати, ну, веш, гл. Напоминать, напоминать, предостерегать, предостеречь кого.

Упоми́натися, наюся, ешся, сов. в. упи́натися, нуся, вешся, гл. 1) Напоминать, напоминать. 2) — чогб від кого. Желать, требовать, потребовать, что оть кого. Желех.

Упоми́нок, ну, м. Напоминаніє. *Не буде вам ніякої карі, ні упоминку.* ЗОЮР. I. 155.

Упо́мну, нар. Памятно, помянтся. *Мені се добре впо́мну, що він кликав нас.* Екат. у.

Упо́н, ну, м. Привязь. *Скаче теля на упо́н.* Ном. № 12492.

Упо́перек, нар. Поперекъ. *Було вчити хлопця, як упо́перек лавки лежав.* Ном. № 8009.

Упопр́жжати. См. Упопружувати.

Упопр́жжувати, жуу, еш, сов. в. упопр́жжати, жу, жш, гл. Подвязывать, подвязать подиругу. *Сідлай мі коня—того моцаря й а епопруж его в сімдесять попруг.* Колб. I. 101.

Упо́рати, раю, еш, гл. 1) Убратъ, прибрать. *Усе впорао.* ЗОЮР. II. 34. 2) По-

кончить, оковчить, удовлетворить, усїть сдѣлать. *Трївайте, паміатки, впораю одну, а тоді другу* (купчиха, отпуская товаръ). Лебед. у. *І те зроби, і друге зроби: де ж його усе впораати.* Чуб. 3) Укокошити, убить. *Упорав по голові истиком та й одволік на друге місце, щоб не сразу знайшли.* О. 1862. II. 79. 4) Съѣсть. **Упо́ратися**, раюся, ешся, гл. Окончить работу, управитися. *Чи можна мені буде піти на вечерниці? Я вже зовсім упоралась.* Шевч. 284.

Упоровень, нар. Вровень. *Там же й дощака вихварив! Такий, шо води по до́рози вповоренє колінá.* Мирг. у. Слов. Д. Дварв.

Упорожні, нар. Порожнемъ. *З нічим до млина, впорожні додому.* Ном. № 7132.

Упо́ром, нар. Силю, насильно. *Вім каже: „не дам коня“, а я кажу: „ми упором візьмем, як не даси по волі,—візьму соцьких та й відберемо упором.* Новомоск. у. (Залюб.).

Упоросі́тися, жу́ся, сшся, гл. О свильі: принести поросать. Шух. I. 212.

Упо́рѣти, рѣ, рѣш, гл. Сдѣлать что-либо съ силой; съѣсть много. Соси. у. *Батьмо гарячу впорѣ.* Отець поспѣшигъ. Зміев. у.

Упо́руч, нар. Рядомъ, рука съ рукой, рука обь руку. *Упоруч себе сажати.* Макс.

Упорнати́, наю, еш, гл. Нырять. *А ти, дененько, знай відгадати: що я не упорнѣа упорнати.* Макс.

Упоряд́жувати, джуу, еш, сов. в. упоряд́жати, джу́, джш, гл. Устраивать, устроить. *Впоряди так, щоб ти мене на ший возив.* МВ. (КС. 1902. X. 151).

Упоряд́жувати, вуу, еш, сов. в. упоряд́жувати, ву́ю, еш, гл. Приводить, привести въ порядокъ, устроить.

Упо́сажити. См. Упосажувати.

Упо́сажувати, жуу, еш, сов. в. упо́сажити, жу, жш, гл. Давать, дать приданое. Шейк. Колб. II. 24.

Упо́слі, нар. Потомъ, послѣ. *Обід дуже великий зробили упослі.* Рудч. Ск. II. 148. *Не звязуйся з лизим спершу, так і впо́слі бачить не будеш.* Ном. № 2861.

Упо́слід, нар. 1) Послѣ. Вх. Зв. 73. 2) Наковець, въ заключеніє.

Упо́сліджати, джюу, еш и упо́сліджувати, джюу, еш, сов. в. упо́сліджати, джу, джш, гл. Оставлять, оставить кого послѣдняиъ, за собою; поставитъ ниже себя, пренебрегать, пренебръчь чѣмъ. *Та й*

слово гарне! слухай! в нас воно впосліджуєвати й польське почало. К. ПС. 32. *Впослідити мене ніхто не схоже.* К. ПН: 200. *Я всюди робила, та й не була упосліджуєвана.* Г. Барв. 507. *Не 'дам, каже, Настусі (за вбогого), не впосліджу моєї дитини.* Г. Барв. 448. *Наша козана мова зосталась упослідженою.* К. ХП. 121.

Упослідок, нар.—Унослід.

Упобтай, нар. Тайно, секретно.

Упобтемку, нар. ВЪ закрытомъ отъ свѣта мѣстѣ. *Навіщо ти поставив його упобтемку, постав на вікні, то й ростиме (о цвѣткѣ).* Каляв. у.

Упогрініні, нар. Втрое. О. 1861. ХІ. Свид. 36.

Употужити, ню, виш, гл. Сдѣлать сильвнымъ, могутственнымъ. *Той рід навіки употужю.* К. Псал. 204. *Употужив мої ноги і на камені поставив.* К. Псал. 97.

Употужитися, вюся, вишся, гл. 1) Сдѣлаться могутственнымъ. *Впотужились навіки дияволови діти.* К. МВ. II. 131. 2)—на кого. Ополчиться. *Употужились на мене при лихій мойй годичі, та свята Господня сила мою неміч заступила.* К. Псал. 38.

Управді, нар.—Справді.

Управитель, лева, ве. Приналежачій управляющему.

Управитель, ля, м. Управляющій. *Дармо тоді гука управитель, щоб на панщину йшли.* МВ. (О. 1862. I. 102). *А пак з костюлу їзав, чи управитель, а не пак.* Шевч. 514.

Управителька, ви, ж. Управительница. Змієв. у.

Управити, ся. См. Управляти, ся.

Управляти, ляю, еш, сов. в. **управляти**, вяю, виш, гл. 1) Вставлять, вставить, вдѣлать. *Вповодж стіни управлена...* рулка. Мнж. 134. 2) Покончати, сдѣлать, убрати. *Коситесь легко... за день і управили ти п'ятдесят, чи шо, десятих.* Мнж. 127. 3)—до чого, у щѣ. Обучать, обучить чему. *Наші злібороби не дуже квапляться дітей своїх у ремество управляти.* К. (О. 1861. I. 313).

Управлятися, ляюся, ешся, сов. в. **управитися**, вяюся, вишся, гл. 1) Управляться, управитися. *Гаразд управились з мишами.* Гліб. 2) Вставляться, вставитися.

Управо, нар. Вправо.

Упріпуст, нар. О бѣдъ животныхъ: сколько угодно, вволю, прямо изъ стога или другою хранилища инши. Мнж. 177. *Кони їдять овес упріпуст.* *Їдять корови стріпуст сіно.* Алв. 70.

Упрірої, нар. Вприсядку. *Як піде упрісі танцювати.* НВольн. у.

Упрічерть, нар.—Упріщерть. *Насипай упрічерть.* Волч. у.

Упріщерть, нар. ВЪ ровень съ краями. Черниг. г.

Упрівати, вяю, еш, сов. в. **упрїти**, рію, еш, гл. 1) Потѣть, впогѣть. *Поки не упрїти, поти не уміти.* Ном. № 7184. 2) Взапрѣть, довариватися, доваритися. Чуб. VII. 438. *Півник упрї і молошка каша упрїла,—пора обїдати.* Рудч. Ск. II. 29.

Упровіджувати, джую, еш, сов. в. **упровідати**, джу, диш, гл. Вводити, ввести, двести. *Ой вернися, козаченьку, додому, впровідая ти дівчиноньку до гробу.* Лукаш. 128.

Упродовж, нар. Вдоль. *Стіл з росколивою упродовж.* МВ. II. 67. *Улиця упродовж людми заступилася.* МВ. (О. 1862. I. 101).

Упросіти, шү, еш, гл. Упросить, умоудить. *Упросила його, щоб він її взяв з собою.* Рудч. Ск. I. 129. *Росердила миленького, та ще не впросила.* Мет. 84.

Упроситися, шүся, ешся, гл. Испросить разрѣшеніе войти. *Упросили злидні на трає дні, та чорт їх і довіку викишкав.* Ном. № 1538. *Упросивсь до тих людей на ніч.* Рудч. Ск. I. 158.

Упробт, нар. Прямо. *Як скочить на ноги та впробт до короля.*

Упробтяж, нар. Цугомъ. О. 1861. IV. 157.

Упрохати, хаяю, еш, гл.—Упросити. **Упрохатися**, хаяюся, ешся, гл.—Упроситися. *Упрохавсь до його почувати.* Мнж. 84.

Упруг, га, м. 1) Мѣра поверхности: пространство пахоти, которое можно вспахать за одну упряжку воловъ *Заорував послідній упруг толоки.* Г. Барв. 332. *Годі!—крикне мов опарений,—годі орати!—Як годі?—каже чоловік:—дві скиби тільки одвернути та й упруг.* Г. Барв. 198. *І в тяжкі упруги, може, з'ору переліг той.* Шевч. 669. 2) Четвертая часть рабочего дня. Рудч. Ск. II. 172. *Іду вулицю, так уже в вечерньому упрузі.* Г. Барв. 528. *Вже так як об третьому*

упрузі назириє він коненя. Рудч. Ск. II. 175.

Упрядати, даю, еш, сов. в. упрядсти, дї, дѣш, гл. 1) Впрядать, впрясть. 2) Напрядать часть.

Упрудитися, джуся, дншся, гл. Умоचितися.

Упудка, ки, ж. Вдавленіє. Мвж. 177.

Упурийти, ну, нѣш, гл. Нырнуть.

Упускання, ня, с. 1) Впусканіє. 2) Ровнявіє. 3) Опусканіє. 4) При викрустированіи: вставка въ дерево метала, кости и пр. Шух. I. 306, 309.

Упускати, каю, еш, сов. в. упустити, щї, снш, гл. 1) Впускать, выпустить. Юрка одного впустила, а вся хата загорїлася. Ном. 2) Ровнять, уронить. Впустила додолю гребінця. Мет. 167. Буду пити через силу і краплї не опушу. Мет. 63. 3) Упускать, упустити, выпустить. Упустила долю, упустила частя, та вже й не пїймаю. ЗОЖР. II. 238. Ой впустила голубонька, да вже й не пїймаю. Мет. 65. 4) Опускать, опустити. Оце як упустите мене в колодязь, то держити віровку. Рудч. Ск. I. 102. 5) При викрустированіи: вставляти, вставити въ дерево металь и пр. Шух. I. 306, 309.

Упускнє, нїго, с. Въ свадєбомѣ обрядѣ: плата деньгами или угощеніємъ за пропускѣ боярѣ въ хату. Чуб. IV. 186.

Упуст, ста, м. Шлюзѣ. Чуб. VI. 359.

Упустити. См. Упускати.

Упушити, шї, шнш, гл. Надуть, вспуचितи. Хрїм та редька живїт упушили, мед та горїлка все те потушили. Ном. № 12389.

Упхати. См. Упихати.

Упхѣти. См. Упихати.

Уп'ялити, лїю, лїш, гл. О змїѣ: укусити, ужалити. Сорокуля го уп'ялила. Вх. Зв. 73.

Уп'ясті, ся. См. Упнати, ся.

Уп'ятї, нар. Опять. От через кілька там днїв баба вп'ятї збрїається у ярма-рок.

Ураг, гá, м.—Враг.

Ураговий, а, е=Враговий. Як став ляги, ураговит синїв, як снопики клас-ти. Мет. 406.

Урадити, джу, днш, гл. 1) Посоветовать. Роститувася, що йому робити? Нікто нічого не врадив. Рудч. Ск. II. 104. 2) Постановити на совѣтѣ, придти къ кому-вибудь рѣшенію. Радили, радили—нічого не врадять: нема сїаєска. Рудч.

Ск. II. 10. 3) Помочь. Занедужала дитина, кричить, плаче. Горпина й сама плаче над нею, та нічого не врадить. МВ. I. 99.

Урадувати, дую, еш, гл. Обрадовать.

Урадуватися, дуюся, ешся, гл. Обрадоваться. Щоб тобі ні отїшитися, ні врадуваться. Ном. № 13632. Думаете, що я врадувася мукою своєю кривавою? Федьк.

Уражати, жаю, еш, сов. в. уразити, жї, вїш, гл. 1) Поражать, поразить, ранити. Де я мірю, там я вїзлю, де я вожу, там я вразжу. Гол. I. 2. 2) Задѣвать, задѣть, ударити, потревожити, разбередити уже вищююся рану или болєное мѣсто. Моя виразка була зовсім загоїлася, та, бач, десь уразив,— вона знов і прокинулася. Лебед. у. Помалу, братці! не вразьте моїх смертельних ран. Дума. Трудно рану гоїти, а йє вразити. Ном. № 1574. 3) Уязвлять, уязвить, оскорблять, оскорбити, обидѣть. Вона вразила мене словом лжним. Новомоск. у. 4) Поражать, поразить, удивити силою. Молодих туляків незвичайно вразила краса Київá. Левц. Пов. 5.

Уражатися, жїюся, вїшся, гл. 1) О ранѣ, болєвомѣ мѣстѣ: бити затрагиваемымъ, затрєвутымъ. 2) Обиджаться, обидѣться. 3) Поражаться, поразиться.

Уражїня, ня, с. Впечатлїніє. Пишу про свої подорожні вражїння. Г. Барв. 31.

I. Ураз, нар. 1) Вдурити, сразу. Як загую, так на цїм свѣтї ураз і став. Мвж. 41. 2) Виѣстї, за одно, на ряду. Ой встав, замурился, що з малюю оженился. „Не журися, дурний го: виросту враз з тобою. Грав. Ш. 657. Вітаймо дитячю, ураз його матку. Чуб. Ш. 341.

II. Ураз, ву, м. 1)=Враза. Він хотїв ураз зрєбити менї вилами. Новомоск. у. Живим би її вразом вразило. МВ. (0. 1862. I. 98). Ураз в обох озвася з тяжкої розлуки. Мкр. Н. 39. 2) Матка, Утегус. Ураз вихїде. Выпаденіє матки. Волч. у. Ум. Уразочок. Мих. 33. Ув. Уразище. Чуб. IV. 5.

Ураза, ви, ж. 1) Рана, болєное мѣсто. Роскопирсала ті врази, що глибоко крилися в серці. Мир. ХРВ. 258. 2) Оскорбленїє, обїда. Ум. Уразна. За сю уразку я визиваю тебе на чесний поединок. Стор. М. Пр. 10.

Уравити, ся. См. **Уразити, оя.**

Уравитище, ща, м. Ув. отъ ураз. Чуб. IV. 6.

Уразливий, а, в. 1) Чувствительный къ боли. 2) Болючий, причиняющий боль. *Ляже на лаві, закрие голову свиткою, щоб не чутъ було того уразливого плачу.* Мир. Пов. II. 108. 3) Обидный, оскорбительный. *Посипались на Кривоноса на смішки і уразливіє глузування.* Стор. М. Пр. 746.

Уразливість, вости, ж. 1) Чувствительность къ боли. Шейк. 2) Обидчивость.

Уразливо, нар. 1) Больно. 2) Обидно, оскорбительно.

Уравний, а, в—**Уразливий** 2. *Тут, під мальовничю руїною, знайшла я ще ерзку мойму серденьку семейову драму.* Г. Барв. 418.

Уравнішній, я, в. Утренній. Сив. 185. *Вранішнє сонце обливало його м'яким світлом.* Мир. ХРВ. 188. *Година вранішня настала.* Греб. 340. *Тоє, як сиз ураняшній, біленьке лице.* К. Дз. 218.

Уравці, нар. Утромъ. *Хто звечора плаче, той уранці буде сміятися.* Ном. № 8583.

Уратувати, тую, еш, гл.—**Уратувати.**

Урати, чу, чш, гл. Шутливое слово: уципнуть (о ракъ). *Бодай тебе курка збрикнула, або добре рак урачив.* Ном. № 3249.

Урати, ураю, еш, гл.—**Урадити.** *Хай його други вчать: я з ним нічого не враю.* Мир. ХРВ. 133.

Урбарія, ріі, ж. Денежная повинность, платимая поміщнику. *Урбарія великая та й панцики три дні.* Гол. II. 304. *Ми урбарію подаймо, оплату худобну, грунт і хату оплатім та сидім при дому.* Гол. III. 41.

Урвяти, га, м.—**Вірвати.** Рудч. Чп. 250.

Урвати, са. См. **Уривати, ся.**

Урвіголова, вк, м. Сорвиголова. *Трапиться який урвіголова.* Св. Л. 128.

Урвіголова, ли, м.—**Урвиголова.** Вх. Зв. 73.

Урвісько, ка, с. Обрывъ. Сквирск. у.

Урвітель, ля, м. Сорваецъ. *Там такі урвители, що ні в одного сусіда яблука не вдержаться.* Уман. у. *Два сини, що росли урвителями при батькові.* Св. Л. 275.

Урда, дж, ж.—**Вурда.**

Урдний, а, б. Съ начинкой изъ урди. *Урдні пироги, вареники.* Шейк.

Урédний, а, в. Пакостный, противный. *Ну, та й урédний же хлопець.* Лохв. у.

Урежливий, а, в—**Урічливий.** *Чи підеши ти в тачочок, не становишь край Дунаю, бо то річка врекливая, врече тебе й косу твою.* Мил. 50.

Уректі, ся. См. **Уривати, ся.**

Уремовувати, вую, еш, сов. в. **уремувати, вую, еш, гл.** Укрѣплять, укрѣпить связывая или шивая. *Уремовує (латаючи) лантух так, наче довічне.* Конст. у.

Уременити, ню, ниш, гл. Прочно сдѣлать работу. *Оце уременили ясла.* Кременч. у.

Уремениня, ня, с. Счастье, удача. *Чис времена, того й погода.* Ном.

Уремна, ня, урем'я, м'я, с.—**Час.** В однім уремні. Въ одномъ состояніи, положеніи. *Е, та мій кашель все в однім уремні стоїть.* Лебед. у.

Урепінати, жу, жиш, гл. Ударить, стегнуть. *Як я урепіню його батогом, то він аж скрутиться.* Васильк. у.

Уретно, нар. Скучно, печально. *Самому уретно в хаті.* Вх. Зв. 73.

Уречі, чў, чш, гл.—**Уректи.** Желех.

Урешті, нар. Наконецъ.

І. Уривати, ваю, еш, сов. в. **увірвати** и **урвати, врў, вѣш, гл.** 1) Отрывать, оторвать; вырывать, вырвать; обрывать, оборвать; срывать, сорвать, перерывать, перервать. *Поти збан воду носить, покуль ужо не вворветь.* Ном. № 7771. *Вид його, урвавши поли, тїкай.* Посл. *На Чорному морю не добре вчинає: противну філю зо дна моря знімає, судна козацькі на три часті розбиває. Перву часть вірвало,—в гирло дунайське замчало; другу часть увірвало,—у землю орабську замчало.* ЗОЮР. I. 29. *Вечеться дверей і держиться,—так буває, що і двері (в ворве. Грин. III. 508. От же одна (струна) вже й увірвались; стривай, і другу увірву.* Шевч. 496. *Хто цвіточка увірве, сестру з братом пом'яне.* Марч. 88. *Любисточку вірвала.* Г. Барв. 80. 2) Надрывать, надорвать, укорачивать, укоротить. *Варвара ночі вірвала та дня приточила.* Ном. № 504. *Ти раженю співаєш, мое серце врываєш.* Гол. I. 259. *Нехай він по лоходах після того не ходить, своїх молодцьких ніжок не врыває.* Дума. *Нехай... степену ногами не змирає, живота не*

вріває. Лукаш. 40. 3) Уб'гати, удирати, удирати. Йому гукають: *тривай!* а він чим дужу *урива.* Давай *уривати* яко мога з того світа. Чуб. II. 94. 4) Тільки сов. в. Ударить. Скрикнув Луція, як *увірвав* його по плечі Чіпка. Мвр. ХРВ. 236. (Тагі) різки плетуть, що як *урве*, то зразу крією спливеи. Св. Л. 165.

П. Уривати, вію, еш, сов. в. Уріти, урїю, еш, гл. Заривать, зарять.

І. Уриватися, віюся, ешся, сов. в. увірватися і урватися, рвісь, вбсья, гл. 1) Отриваться, оторваться, выриваться, ныряться, обриваться, оборваться, перерываться, перервататься, прерываться, прервататься. Як *ухо ввірветься*, то й збан розіб'ється. Ном. № 7771. Одна (струва) вже й *увірвалася*. Шевч. 496. *Батіг не нитка—не увірветься*. Ном. № 1286 *Уривая і рід Вишневецьких*. Стор. М. Пр. 64. *Увірвався бас, увірвалася нитка, їдка (кому).* Прекратилась можливість. Ном. № 1830, 1831. *Вже Терешкові ввірвалося нитка верховодити.* Кв. Тоже значені імвѣть нпр.: *Ужѣ йому ввірвалось.* Ном. № 1831. *Розмова увірвалася.* Прекратилась розговор. Мир. ХРВ. 10, 240. 2) Выриваться, выриваться. Я *піймав його та й веду за руку, а він усе вриваєтья од мене, все наче огинається, а далі вриваєсь і побіг.* Александров. у. 3) Срываться, сорваться, упасть съ высоты. *Веруться за руки колом і перекручуються, приспівуючи:...* „держітьсь кріпко: як хто *увірветься, тому не минеться*“, — а ж поки хто *увірветься*, — тоді знов. Грин. III. 110. *А той, що сидів на трямку, як увірветься з того трямка!* Рудч. Ск. I. 68. *Як ти в мене кичував, то з полу ввірвався.* Грин. III. 653.

П. Уриватися, віюся, ешся, сов. в. урїтися, урїюся, ешся, гл. Зариваться, зарыться. Кабан каже: я *побіжу в болото та в мул урїюсь*. Рудч. Ск. I. 39. У Кулиша о потулевнихъ, смотрящихъ въ землю, глазахъ. *Не дивились на божий світ від сліз : в чорку землю врились.* К. МВ. X. 15.

Урївок, вка, м. Обрывокъ, отрывокъ. Ум. Урївочок.

Уривцѣм, нар. Уривками. Левч. 170.

Урїти, ся. См. Уривати, ся.

Урхтѣувати, вую, еш, сов. в. урхтѣувати, тѣю, еш, гл. Улаживать, уладить, приладить. Шейк.

Урівень, урівні, нар. Наравнѣ, въ ровень.

Урівнати, нїю, еш, гл. Сравнять, уравнивать.

Урїзати, жу, жеш, гл. 1) Отрѣзати, обрѣзати. *Жениться проби, а хліба врізати не вміє.* Ном. № 13778. *З лишого торгу хоч поли врізавши.* Ном. № 1972. *Сього пальця вріж—болить, і того вріж—болить.* Чуб. I. 246. *Урїзав вовкові хвіст.* Чуб. II. 127. 2) Ударить. *Та як урїж їй (куляком) по виску.* Мвж. 34.

Урїзатися, жуся, жешся, гл. 1) Врѣзаться. *Так і вріжеться у саму гущину.* Стор. 2) Обрѣзаться. *Скинъ шаблю, а то урїжешся.* Грин. I. 158.

Урїкати, кїю, еш, сов. в. уректі, речї, чѣш и урїкнїти, квї, нѣш, гл. 1) Укорять, укорить. *Нїзко мене ні в чім не урїкнѣ.* О. 1862. V. 40. 2) Сглаживать, сглазить (человѣка). *Казади, що дитина їсть багато, аж бач і врекли: воно і їсти перестало.* Лебед. у. *Врече тебе й косу твою.* Мвж. 50. *Той нашу бджолу урече.* Мвж. 151. *Щоб не врекли вражі люде моєї краси.* Нп.

Урїкатися, кїється, сов. в. уректїся, чѣється, гл. безл. Слышаться, посылышаться. *Ви ж казади, що дали йому чотири рублі.—Та ні то вам так мос слово уреклось: я казав—чотири без четвертака дав.* Новом. у. (Залуб.).

Урїчлївий, а, е. 1) Дурной, способный сглазить (о глазахъ). *Урїчлїві очі.* Ном. № 8392. 2) Которого можно сглазить. Шух. I. 196. *Я не врїчлїва.*

Урїчний, а, е=Урїчливий. Шух. I. 197.

Урльоби, пу, м. Отлускъ. *Жовнір траву косить, пана коштаня на урльоп ся протсе.* Гол.

Урльопас, су, м. Отлускной билетъ (у солдатя). *Подавали нам урльопаси.* Федьб.

Урльопник, ка, м. Солдатъ въ отпуску по билету. *Вися з урльопником.* Федьк.

Урма, ни, ж. Мѣсто, по которому гоняють скотъ, покрытое сїддами его ногъ, дорога, протоптанная скотомъ. О. 1862. V. Кух. 39. *На урмах хліб дуже гарний роде.* Лебед. у.

Уробїти, ся. См. Уробляти, ся.

Уробїти, лїю, еш, сов. в. уробїтати, блїю, бш, гл. 1) Вдѣвлять, вдѣлать, вставлять, вставить. 2) Дѣлать, сдѣлать,

варабатывати, ваработати. *Бо котрий чоловік тебе уробляє, повік той щастя собі має.* АД. I. 187. *Литом і мале піде, то вробить.* Ном. № 551. *Як ручки вроблять, так спина й зносить.* Грив. II. 310. *Піду додому, мо що небудь до вечора вроблю.* *Рано вставши, багато вробила.* Грив. I. 239. *Пішов... на поле подивитися, що вона вробила.* Рудч. 3) Дв'лять, сдв'лять, смастерить. *А вробимо топірчики та з самої сталі.* Гол. I. 164. 4) Воздв'лявати, воздв'лять, обрабатывати, обработати. *Тут які рівненські рілля,—не так, як у нас.—Е, бо краще вроблено.* Новомоск. у. 5)—у щб. Запачкивати, запачкати, загадити во что. *Отак як вробила рукав у сажу.* 6) Вробіти вб'ю. *Исполнить желаніе.* *Мила волю вробила: главку йому поїскала.* Гол. I. 84.

Уробля́тися, л'я́жся, ешся, сов. в. **уробитися, бл'я́ся, бш'ся,** гл. *Запачкиватися, запачкаться чьмъ, влчакаться во что.* *Хто коло чого ходить, то ся тим і уробить.* Ном. № 5996.

Уробище, ща, с. *Выкидышь.* Полт. Харьк. Мил. 16.

Урод, ду, ж. = **Урожай.** *Уроби у вас ладни?* Вх. Зв. 476.

Урбда, дш, ж. *Вообще физическія качества, въ частности: красота, миловидность.* *Погинули депутаты шляхецької ероди.* Нп. *Ой гляну я в чисту воду та на свою вроду,—аж-но моя ерода на личеньку красна.* Мет. 65. *Моя ерода, як повная роза: і на личеньку рум'яньєнка, і на стану гожа.* Макс. *Співають у пісні, що нема найкращого на ероду, як ясна зоря в погоду.* К. (ЗОЮР. II. 199). *Хорошая дружина на вроду.* КС. 1883. II. 400. Ув. *Урбоднька.*

Урбд'ай, дая, м. *Красавецъ.* *Урбдаю то й у свитини пригоже.* Ном. № 14250.

Урбджай, джаю, м. = **Урожай.** Грив. I. 284.

Урбд'яти, ся. См. **Урожати, ся.**

Урбдл'ивий, а, в. 1) *Красивий, пригожий.* *Не родись богатий та еродливий, а родись при долі та щасливий.* Ном. № 1673. *А виросла як панна, чорнобрива, уроблива.* Шевч. 268. 2) *Способний, даровитий.* *Там такий був чоловік на все еродливий.* Рудч. Ск. I. 74. 3) *Урожайвий.* *Лани мої уродливі.* ЗЮЗО. I. 549.

Урбдник, ка, м. *Красавецъ.* *Встрѣчено у Щоголева.* *Мусить еродник в кого небудь поптитися поради.* Цог. В. 42.

Урбдниця, ці, ж. *Красавица.* *Встрѣчено у Щоголева.* *Тихим сном навѣки еродниця заснула.* Цог. В. 63.

Урбдовська, ки, ж. *Ум. отъ урода.*

Урбжа, жі, ж. = **Урожай.** Шух. I. 38. *Ой дай же, Боже, на хлѣб урожу.* Гол. IV. 553.

Урбж'ай, жаю, м. *Урожай.* *Не вважай на ерожай, а гречку сій, то хлѣб буде.* Ном. № 5845. *Не проси у Бога дощу, а проси урожаю.* Ном. № 7270.

Урбж'айний, а, е. *Урожайный.* *На той рік урожайне літо буде.* Ном. № 13412.

Урбж'ати, жаю, еш, сов. в. **урбд'яти, джу, дш, гл.** 1) *Рожать, родять.* *Уродила мама, що не прийма і яма.* Ном. № 2918. *Не уродить сова сокола—іно таке, як сама.* Ном. № 7152. 2) *Хорошо вырастать, вырасти и принести плодъ, уродить.* *Як мак не еродить, то голоду ще не буде.* *Які груші уродили.* Шевч. 178. *Уродив постернак.* Шевч. 243. *Яке Бог уродив, таке і жму.* Ном.

Урбж'атися, жаюся, ешся, сов. в. **урбд'ятися, дж'юся, дшся,** гл. 1) *Родяться.* *Хто дурнем уродився, тому дурнем і ємрти.* Ном. № 6150. *Який еродивсь, таким і ємрти.* Ном. № 3209. 2) *Урожаться, уродиться.* *Там вони ерожаються і цвітуть.* О. 1862. VIII. 16. *Вродилось просо таке славне.* Рудч. Ск. II. 136. *Та еродиться та льониченько.* Мет. 3а. *Впори мілко, посій рідко, уродиться дідько.* Посл. *Де не посія, то врбд'ється.* *Везд' овъ, во все вм'шається.* Ном. № 2787. 3) *Появиться сразу, неожиданно появляться.* *Поки півні заспались,—вже еродилась криниця.* Рудч. Ск. II. 119. *Він так і еродивсь перед моїми очима.* МВ. (О. 1862. III. 61).

Урбжд'енець, вца, м. *Уроженецъ.* Волч. у.

Урбж'я, ж'я, с. *Урожай.* *Не тучить множ'я, єно урож'я.* Шейк.

Урбж'єц, нар. *Вразсыпную.* *Од його всі ерозєц, як голуби од шуліка.* МВ. I.

Урбж'увати, млю, маш, гл. *Уразумить.* *Твоє діло навчить її, ерозумить.* Шевч. 282.

Урб'їтися, урб'юся, ір'ся, гл. — *в гблову.* *Засвѣть въ голівѣ.* *Вр'сяє мекі в голову Семен небіжчик.* НВолын. у.

Урб'ки, ків, м. *Сглазъ.* Мил. 33. *Вилвали переполох, а мивали од уроків.* Кв. *Від уроків і Бог не завовав.* Ном. *На бджолу уроки нападуть.* Мвж. 152. Ум.

Уроченьки. Ув. Урочища. Вишеплати уроки-урочища. Мнж. 152. У гуцуловъ въ ед. ч.: урочище. Шух. I. 210.

Уро́нѣти, ви́, виш, гл. Уронить. *Маруся віри не йняла, слізки не вронила.* Мет. 177.

Уро́стати, та́ю, еш, сов. н. **Уро́сті, ту́, тѣш,** гл. 1) Выростать, вросли. *В землі вросла.* Ном. № 9404. 2) Выростать, выросши, возрастать, возрасти. *Виростає з того визнаття гнів його на Галю МВ. (О. 1862. I. 84). 3) Заростать, зарости. Стала стежка травою вростати.* Щог. В. 69. *Простружу дороженьку к святій неділонці,— травцею вросте.* Мил. 193.

Уро́стич и **уро́стіч,** нар. Въ разныя стороны, враспылюю. *Турки не стянулись да вростичи.* ЗОЮР. I. 6. *Кони, як почують чорта, то вростич.* Стор. I. 124.

Уро́чища, ви, ж. = Уроки. Чуб. I. 43.

Уро́чистий, а, е. Торжественный. *Лидожемо до врочистого часу. Спаси мене в день судний, урочистий.* К. ЦН 285.

Уро́чисте свято. Годовой праздник. Подол. г. О. 1861. X. 47. К. МВ. X. I. Урочіста оніяія. *Высокоторжественный день (крестины, именины и т. п.).* Подол. г. О. 1861. X. 47. То же значеніе: *урочісте діло.* Сн. 204.

Уро́чисто, нар. Торжественно.

Уро́чити, чу, чш, гл. = Урокити? *Як ся убрав, так го урочили.* Ном. № 11187. *Козак дівчину врочив.* Грив. Ш. 656.

Уро́чища, чшш, м. мн. Ув. отъ уроки. Грив. II. 33.

Уро́чище, ща, с. 1) Урочище. К. ЧР. 257. 2) См. Уроки.

Уруба́ти, ба́ю, еш, гл. 1) Нарубить большое количество. *Сиди ж ти, дочко, а я піду, дровецъ урубою.* Рудч. Ск. II. 66. 2) Рубить рубя. 3) Имѣть достаточную силу, острогу' для того, чтобы бить въ составини рубить—говорится какъ о чело-вѣкѣ, такъ и объ инструментахъ. *Та він сього не врубав,— нема в його сили. Аби якую сохирю дуба не врубавши. Ні спруголи не встругати, ні сохирю не врубати.* Грив. I. 237.

Уруба́тися, ба́юся, ешся, гл. Врѣзаться, врубиться. *Уже глибоко в дуба врубався.*

Уруба́ти, бля́, ліш, гл. Нажать рублемъ. *Врубли добре снопи.*

Уру́бий, а, е — Рублений? *Пливи, пливи, квітко, до врубної криниці.* Ш.

Уру́ва, ви, ж. Вскходы озимыхъ хлѣбовъ осенью. *Добра вруна, треба спасувати. Пожежи коні на вруну.* НВолын. у. *Гарні вруна сього року.* НВолын. у.

Уру́вѣтися, см. Урунѣватися.

Уру́вѣватися, нюся, ешся, сов. в. **Уру́вѣтися, нюся, ви́шся,** гл. Покрывать, покрывъ вину густыми всходами, густо всходить, взойти, куститься (о посѣвѣ). *Житом.* Литив. Брацлав. у. *Хлѣб, спасибі Богові, добре врунився. Як урунѣтися хлѣб, то пускають скот пастиєсь.* Литив. у. *От побачите, що до перших приморозків ше так врунѣтися, як того треба.* Брацл. у.

Уруча́ти, ча́ю, еш, сов. в. **уруча́ти, чу́, чш,** гл. Вручать, вручить, дать въ руки. *Уручаю тебе, серденьятко мое, а единому Богу.* Мет. 24.

Ура́д, ду, м. 1) Должность. *Вмер паволоцький полковник, що послі Шрама уряд держав.* К. ЧР. т5. *Який-такий уряд—луччий, ніж проста служба.* Ном. № 956. *Не знаю, то ще не за мого вряду було,—казав чабан.* Екат. у. 2) Управленіе, правительствено.

Ура́джати, джа́ю, еш, сов. в. **ура́джати, джѣ, дшш,** гл. Устраивать, устроить. См. Уряжати.

Ура́джатися, джа́юся, ешся, сов. в. **ура́джатися, джѣся, дшшся,** гл. Устраиваться, устроиться. См. Уряжатися.

Ури́д-годи, нар. Изрѣдка. *А був наш батько такий—то грізний! Вряди-годи пустить на улицю погулять з дівчатами.* МВ. I.

Уря́дник, ка, м. Чиновникъ, должностное лицо. Шейк. Чуб. II. 71, 72.

Уря́дякѣв, кова, ве. Принадлежащій чиновнику. Шейк.

Уря́дяцький, а, е. Чиновничій. Шейк.

Уря́дѣвья, а, е. Казенный, правительственный, официальный.

Уря́док, дку, м. Установленіе, порядокъ. *Через твої плани, панки, через ті урядки прийде ми се завішити ногами до грядки.* ЗЮЗО. II. 554.

Уря́дування, ва, с. 1) Отправление службы. Шейк. 2) Управленіе (правительственное).

Уря́дувати, дѣю, еш, гл. 1) Отправлять службу. 2) Управлять (о правительствѣ).

Уря́жати, жа́ю, еш, сов. в. **ура́джати, жѣ, дшш,** гл. Украшать, украсить. *Як*

глянеш на Київ, то так і леліють церкву уряжені та золоті. Змієв. у. Квітками уряжені долини. Щог. Сл. 59. См. Уряджати.

Уряжати́ся, жа́юся, ешея, сов. в. уряди́тися, жу́ся, дншея, гл. Наряжати́ся, наряди́тися. У жупан сикій уряжуся. Рудч. Чп. 112. См. Уряджати́ся.

Урася́ти, шу́, сіш, гл. Густо ув'язати. Прехороше уряжили вильце калиною і барвінком.

Урятува́ти, ту́ю, еш, гл. Спасати.

Ус, усв, в ус, вуса, м.; мн. ўса (ўса) і ўси (ўси). 1) Усь. Сирий ус, стару чуприну вітер розвівав. Шевч. 8. Оддай мене за такого, що не має вуса, — він на мене кивне-моргне, а я й засміюся. Нп. Моргнув якось усима. Г. Барв. 367. Під ўсом бути. Находиться вь возрасті 19—20 лѣтъ. Парубок під усом. НВодын. у. Хлопець під усом, літ двадцять йому. Г. Барв. 251. Уса у кішок, у собак. 2) Ось вь колосѣ хлѣбнаго растенія. 3) мн. ўси (ўси). Вь верхней одеждѣ (пожужина, свѣта, ифтуш, нерсѣта и пр.): внутрєннїя складки свади (иногда съ боковъ. Чуб. VII. 421) по шву отъ талии внизъ, образованнїяся вслѣдствїемъ вставки дявннхъ равнобедреннхъ треугольннковъ вь нижнюю часть одежды. КС. 1893. V. 275. Свѣта до трохъ усєв. О. 1862. IX. 68. Взяла очінок грезетовий і кунтуш з усами люстровий. Котл. Ен. См. Хванд. Ум. Усин, усичок, усби, усбчон. До усикіе пошити. Чуб. VII. 433.

Уса́джувати, джу́ю, еш, сов. в. уса́ди́ти, джу́, днш, гл. 1) Всаживати, всадити, посадити. В темлицю всадїте. АД. I. 38. Хоч у ступу всадїти та пирогами годуйте — все буде однака. Ном. № 2908. 2) Втыкати, втыгнуть, всовувати, всувути. Всадив ножа в груди.

Усажати́, жа́ю, еш, гл. = Усаджувати. Рудч. Ск. II. 75.

Усамобжита́, жу, жиш, гл. Умолити, упросити. Насилу усамобжили, щоб верну гроші. Шейк.

Уса́нь, вуса́нь, нї, м. Усачь.

Уса́пати́ся, паю́ся, ешея, гл. Запыхатися.

Уса́тий, вуса́тий, а, е. 1) Усатий, усастий. Хлопці вусатїї і дітки косатїї. Лукаш. 149. 2) Остистий. Усатий ячмінь. Ном. № 10163. 3) Вусатїї уставни. Родь нышнвки. Коїб. I. 48, 49.

Усвирі́нитися, паю́ся, ни́ся, гл. Сильно надобсть. Усвирінився ж мені! Ном. № 2766. **Усвирі́люся мені це ткання—Господи! Змієв. у.**

Усвї́тити, чу́, тиш, гл. Освїтити. Очєнками всю світлонку усвїтили. Нп.

Усв, нар. 1) Все. Усє забрав, нам нічого не кинув. 2) Постоянно, всегда, все. Усє я, та я — чом же ви не говорите? Ном. № 2980. Був собі кутець; він усє їздив по морі. Рудч. Ск. I. 100. Зїма біла, та не їсть сїгу, а все сїно. Ном. № 621. Все їднб. Все равно.

Усвї́да, дн, об. Всевїдаючий человекъ. І ходитиме всеїда з хати до палати. К. XII. 47.

Усвї́даник, ка, м. Надъ всѣмъ господствующїмъ, всемогущїмъ. Молюсь всевладнику, земному Богу (папі). К. ПС. 39.

Усвї́даництво, ва, с. Всемогущество. Нема йому ні насту всевладництвом, ні вину. К. ПС. 51.

Усвї́даний, а, а. Всемогущїй. Подай мені всевладню силу лова. К. ПС. 39.

Усвї́дїти, джу, днш, гл. = Усвїдїти. От кабан не усвїдї, повернувся. Рудч. Ск. I. 26.

Усвї́дїний, ка, м. Всезнаїе.

Усвї́дїня, ня, с. Всезнаїе. І сзєманнє обїцяє дїявол Свї. К. МВ. III. 260.

Усвї́, усї́, усв, мѣст. = Увєсь.

Усвї́да, дн, об. Всєднний.

Усвї́дїний, а, е. Всєднний. Усвїднний тїм-дєнь. Спїлннвая недѣля, когда вь среду и пятнцу не постятъ. О. 1862. IV. 91. На усвїднїй у недїлю вона спарувалась. Шевч. 260.

Усвї́титися, см. Усвїтитися.

Усвї́дїний, а, е. Публїчний, всєнароднїй.

Усвї́дїно, нар. Публїчно, всєнародно. **Усвї́дїний, а, е.** Всяческїй, разлїчнїй. На щастя всєляке май серце однаке. Ном. № 1708.

Усвї́люко, нар. Всячески, разлїчно. Бачили ми вже всєлякого: нехай ще і так побачимо. Ном. № 4939.

Усвї́литися. См. Усвїтитися.

Усвї́литися, лї́ся, ешея, сов. в. усвї́литися, лї́ся, лї́шся, гл. Посєлятися, посєлитися. На їй Господь всєлився і воїки буде жити. К. Псал. 151. Всєлилась паничка. МВ. (О. 1862. III. 44). Терпи лихо, що всєлилося. МВ. (О. 1862. I. 75).

Усєля́чина, ни, жє. Всєчїна. Бєссараб.

Усемогу́чий, а, в. Всемогущий. *Бог всемогучий*. О. 1862. Ш. 32.

Усенародний, я, в. Всеяродный. *Права сенародис*. К. ПС. 136.

Усеняци, ці, ж. = Гусениця.

Усенюшна, ної, ж. Всенюшная.

Усєнь (только им. пад. ед. ч. муж. род.), **усєнький**, а, в, мст. = Усей. *Не так родина, як всєнь рід*. Чуб. IV. 674. *Лезжати всєнькі трос*. КС. 1883. Ш. 671. *Кривеньке, маленьке збігло поле всєньке*. Пом. заг. № 374. *Ой шкода, шкода та сьного пвїту, що він розсіяся по всєнькому світу*. Грив. Ш. 622.

Усєрдя, дя, с. Усердие. *Тоді на його велике усєрдє маю*, АД. I. 118.

Усєвітній, я, в. I) Всемирный. *Перед нами море всєвітньої науки odkривалось*. К. XII. 96. *Святої правди і любови зоря всєвітня зійшла*. Шевч. 603. 2) Всєбїий. *Всєвітній кум і сват*. Рїб. 3) Извѣстный всему свѣту. *Якась старая баба, знахурка всєвітня*. Мкр. Н. 32. *Дам тебе за князя, чи за графа, за багатиря всєвітнього*. МВ. (О. 1862. Ш. 39).

Усєщєдрїй, а, в. Вь высшей степени щєдрїй. *Подай же ї нам, всєщєдрїй Божє, отак пвїсти, отак рости*. Шевч. 649.

Усєщєдрїсть, ростї, ж. Щєдрость вь высшей степени. Грив. Ш. 149.

Усїдїти, джу, дши, гл. Усидѣть. *На улицю не піду і дома не всїдїжу*. Мет. 116.

Усик, ка, м. Ум. оть ус.

Усїляти, ся. См. Усїляти, ся.

Усїлєбуватися, вуюся, єшся, гл. Силиться, стараться. *Не дурно ж вони так усїлювались мене випхнути*. Мир. ХРВ. 387.

Усїлювати, вую, єш, сов. в. усїлювати, луо, єш, гл. Принуждать, принудять, силой заставить. *Як не хочю я пасни, то збита ти мене усїлуєш?* Паси сал. Канєв. у.

Усїлюватися, вуюся, єшся, гл. = Усїлюватися. *Католицькі папи з нашими перевертнями усїлювались унію на Україні прищєпити*. К. ЧР. 10.

Усїлу, нар. Стъ трудомъ, едва. *Всїлу вона від неї зирвалась*. Мвж. 2. *Всїлу п'ять місяців пробула в низ*. Г. Барв. 368.

Усїлувати. См. Усїлювати.

Усїльїати, нїю, єш, гл. Усильиться.

Усїляти, лїю, єш, сов. в. усїляти,

лїю, лїш. гл. Вдѣвати, вдѣть, нїгу вь нїгу.

I. **Усїлятися**, лїюся, єшся, сов. в. усїлятися, лїюся, лїшся. гл. Вдѣваться вь нїгу (о вїткѣ).

II. **Усїлятися**, лїюся, єшся, гл. Навязываться. *Не кличуть нас на хрєстни, то ми ї не усїляємось*.

Усїлобжати, жу, жищ, гл. = Усамобожити?

Усїновїти. См. Усїновляти.

Усїновлєння, ня, с. Усїновлєніє.

Усїновлїти, лїю, єш, сов. в. усїновлїти, влїю, вїщ, гл. Усїновлять, усїновити.

I. **Усїпати**, пїю, єш, сов. в. усїпати, пїю, плєш, гл. 1) Вспїять, всїпать. *Бо рошенця всїпати*. Рудч. 2) Налити, вилить. *Усїп мєду і горїлки*. Мет. Галнусю, усїп менї осьмюсо. Пом. № 1165б. 3) Отливать, отливать (изъ металла). *Аби усїпати що з мєсяжі, треба фїрмака*. Шух. I. 281. 4) Только сов. в. Войти гурьбош. *Одчиняє він хату, устунив, молодиці за ним всїпали*. МВ. (О. 1862. I. 91).

II. **Усїпати**, пїю, єш, гл. Спать, засыпать. *Мати сина колїсала, днї : ночї не всїпала*. Грив. Ш. 381.

Усїпнєще, ща, с. Сосудъ, помѣщєвіє для сыпучихъ тѣлъ. *Лебед. у. Ходили до його і в хату, і всяке всїпнєще трусили, — так нічого не знайшли*. Александров. у. *Всїпница у нас не багато, то ми ї насїпали жита на горци*. Навлогр. у. *Оця дїжка тїльки на всїпнєщє ї годїща*. Богодух. у.

Усїпнати, лїю, єш, гл. Засыпать, заспать. *Полягали ї усї спати, а менший став вартувати*. *Менший братїк не усїпнє*. III. *Мати сина колїсала, і день, і нїч не усїпнєла*. О. 1862. V. 89. См. II. Усїпати.

Усїплїтися, лїюся, єшся, сов. в. усїплїтися, лїюся, пїшся, гл. Засыпать, заснуть совершенно, глубокоимъ сномъ. *Дитинка тїльки почала усїплїтися, аж і збуджено*. — *Гомонїть тихнє, покуль дитина всїпнється*. *Воно як усїпнється, так довго спатимє*. Черв. у.

Усїротїти, тїю, єш, гл. Осиротѣть. *Чого се я такєньки і чим зажурилась?.. Чи я же сьгодні всїротїла? чи се тепер тїльки зубожїла?* МВ. II. 105.

Усїтити, чї, тїш, гл. — мѣду. Сдѣлать, сварять меду. *Для свого сїмжа меду*

вситила. Гол. *Я сусідам шоджу, коноя меду усичу.* Гол. I. 296.

Усихати, хая, вш, сов. в. уоох(ну)ти, хну, неш, гл. 1) Засыхать, засохнуть. *Не прийняли три ясени, тополя всихала.* Шевч. 893. *Вєрба усохла, похилилась* Шевч. 387. 2) Усыхать, усохнуть, отсыхать, отсохнуть. *Бодай тобі, вражий си-ну, прива рука взохла.* Мет. 472.

'Усичок, чєв, м. Ум. отъ ус.

Усіди, нар. Всегда. *Послухавши жу-ка, всіди я гноу будеш.* Ном. № 5984.

Усідати, даю, вш, сов. в. усїєсти, усїду, деш, гл. 1) Садиться, сѣсть. *Летить ворон в чужих сторон, на мозил усїдав.* Гол. I. 96. *Не вєтїв козак Нечай на коника усїєсти.* Лукаш. 110. 2) Обсїдаты, обсїєсть. *Гайвороння чисто всїєло дерева.*

Усїдлати, лїю, вш, гл. Осїдлать. *Всїд-лав ворон-кониченька.* Гол. I. 275.

Усїєбати, каю, вш, сов. в. усїєвнїти, нї, нєш п усїєсти, усїчї, чєш, гл. 1) Отрубывать, отрубить. *Судили його військовою радою і присудили усїєкнути голову.* К. ЧР. 28. 2) = Врубати 3. *Дубей ніхто не може ні всїєкти, ні рубати.* Мнж. 152.

Услївний, а, е = Всєлєкий. Ном. № 347.

Услїниця, ці. ж. = Гусєниця. Вх. Пч. I. 6.

Услїєнький, а, е. Рѣшительно весь.

Услїєнько, нар. Рѣшительно не.

Услїєти. См. Усїдаты.

Услїчї, чї, чєш, гл. = Услїєти. Шейк.

Услїяти, усїю, вш, гл. Засѣять. *Я ж неє поле коп'єм скопаю, коп'єм скопаю і стрїлками всїю.* А. д. I. 27.

Усєкнїти, вїю, нєш, гл. = Усєкчїти. У горбї усєкнїти. Нарушити супружєскую вѣрность. Ном. № 8823.

Усєкнївати, кїю, вш, сов. в. усєкчїти, чу, чїш, гл. Всєкнївать, всєкчїти то что, вырїгнївать, вырїгнути. *Я буду усєкнївать в утробу жїткам, та і буду їх мордувати.* Стор. I. 55. *Усєкчїє по самї вуха.*

'Усєк, ву, м. Каскадь на рѣкѣ. Шух. I. 316.

Усєкнї, нар. Всєкчїє.

Усєкорїх, нар. Вскорѣ. *Гарно, як усєко-рах се буде, а як же довго.* Змієв. у.

Усєкорєн, прил. = Скорєн. Бог хоч не усєкорєн, та влучєн. Ном. № 47.

Усєкосом, нар. Исєкоса. *Здалєка сїдав, усєкосом вївнїтьєя.*

Усєкчїти. См. Усєкнївати.

Усєкчїку, нар. Галономъ. *Я їжав не-рївно: де рїсню, а де єсєчку, бо поспї-шивєя знайти воли, щоб не попалєє де у шкоду.* Новомоск. у.

Усєкрїадити, джу, дїш, гл. Немного насєкрїєти.

Усєкрїєти. См. Усєкрїєлати.

Усєкрїєлати, лїю, вш, сов. в. усєкрїє-мїти, мїлї, мїш, гл. Укрїпчїть, укрї-тити, смирять, смирити. *Цоря Латина усєкрїєтити* Котл. Яв. VI. 20. *Усєкрїємїть своє серце.* Ном. № 3355.

Усєкрут, нар. Сєйчасъ-же. *Тїльки вїй-шли, усєкрут і тїшли не гаялєєє ні трохи.* Екаг. у.

Усєкїв(ну)ти, внїю, нєш, гл. 1) Дер-нуть за волосы. *Хто схоче, добре усєкївне за вражий чуб його зубами.* Глїб. 2) Урвать, дернуть. *Всєкївне трохи сїна.* Живємо.... як горох при дорозї: хто не схоче, той не всєкївне. Котл. НП. 367.

Усєкїчїтєся, чїєся, чїєшє, гл. Надо-вѣть, насєкїчїтєся. *Був то баач, і бїдний чоловік ходив до нього худоби позичати, і йому всєкїчїлося давати.* Драг. 54.

Услїєвити, єя. См. Услїєвлати, єя.

Услїєвлати, лїю, вш, сов. в. услїєв-ти, влїю, вїш, гл. Прослїєвлати, прослї-євнїти. *О! Приєтї до Сїкїухи услїєвили себе Обуєн.* К. Досв. 113. *Славою його услїєвнє, шаню його зєлїчїє.* К. Пєал. 15.

Услїєвлатїєся, лїюєся, вшєся, сов. в. услїєвнїтєся, влїюєся, вїшєся, гл. Про-слїєвлатїєся, прослїєвнїтєся. *Клєпачї з дав-них-даєєн услїєвнїєсь по Лубєнщїєні зло-дїєством.* Ном. № 1365.

Услїд, нар. Вслїдъ. *За нею вслїд і батько.* Стор. I. 61.

Услїєн, ну, м. = Ослїєн. Маркєв 106.

Услїєга, гн, ж. Услїєжєвіє, прислїєж-єванїє. *Взяли менє на вслїєгу до молодїєї пани.* МВ. II. 33.

Услїєгуєвати, вїю, вш, гл. Услїєж-євать. *Се жє того так Антїєн її і вслїє-говувєє. Раз їзєя у неї коронїєло з плє-чєй та ї понїє вїдра в пєкарню.* Г. Барв. 327. *Вїєн вам услїєговувє.* Пирят. у.

Услїєгуєваннєя, нєя, с. Прислїєжєванїє.

Услїєгуєвати, гїю, вш, гл. = Услїєгову-євати. *Нема нам ні сну, ні спокїєннєя: бїгаємо, вслїєгуєємо, клопочєєсь з ранку до вєчєра.* МВ. (О. 1862. III. 40).

Услужити, *ж*, *ж*иш, *г*л. Оказати службу, служити *На тобі; ще й плахта буде, коли послужиш*. Шевч. 304.

Услужливий, *а*, *е*. Услужливий. Стор. I. 108.

Услужник, *к*о, *м*. Прислужникъ.

Услужу́ди, *ш*, *в*ѣш, *г*л. Послужаться когo. *Услужив мене*. Вх. Лем. 476.

Услужувати, *г*ну, *в*еш, *г*л. Огодахъ: доспѣть. *Соку вишні набралися, та ще не усмагли, кислі дуже*. Волч. у.

Усмажитися, *ж*уся, *ж*ишся, *г*л. 1) Изжаритися. *Капуста усмажилася*. *Гуска усмажилася*. 2) = Удушити. *Він лежить у неї на колінах, та так усмажився, що а заснув*. Грив. II. 63.

Усмаж, *нар*. Велась. со вкусомъ

Усмакувати, *к*ѣм, *в*ш, *г*л. Нйти по вкусу что, разлакомитися на что. *Діти усмакували гороз*. Лебед. у. *Не їдять діти й огірки, як усмакували губи* (=гриби). Волч. у.

Усмерть, *нар*. До смерти. *Того заїли смерть, другого обідрали*. Гліб.

Усмику́ти, *к*нѣ, *н*ѣш, *г*л. Рвавуть, дервуть.

Усмиріти. См. Усмирити.

Усмиріти, *р*ію, *в*ш, *с*ов. в. усмиріти, *р*ѣ, *р*іш, *г*л. Усмирятъ, усмирять. *Морську безодню усмирився*. К. Псал. 144.

Усміятися, *л*юся, *л*ишся, *г*л. Осміляться, нйти смѣлость. *Колі б боля, застївав би так, щоб і на селі лужало...* не всімілюсь. МВ. (О. 1862. III. 35).

Усміти, *п*ію, *в*ш, *г*л. Посміять.

Усміх, *х*у, *м*. Узыбка. *Де той погляд молодечкий, де той усміх веселий*. МВ. II. 11. *Чоловік усміхається...* Чого це в тебе такий дивний усміх? Драг. 76.

Усміхатися, *х*аюся, *в*ешя, *с*ов. в. усміхну́тися, *х*а́ся, *н*ѣшся, *г*л. Улыбаться, улыбуваться. *І любуються, і радіють, і усмігаються*. Рудч. Ск. I. 131.

Усміхливий, *а*, *е*. Улыбающийся. *Усе був приятний і усміхливий*. О. 1862. II. 78.

Усміхну́тися. См. Усміхатися.

Усмішити, *ш*, *ш*ѣш, *г*л. Насмішити.

Усмішка, *ж*и, *ж* = Усміх. *До смерти не забуду його погляди, його усмішки*. Стор. II. 215.

Усмокнати, *с*я. См. Усмоктувати, *с*я.

Усмоктувати, *т*ую, *в*ш, *с*ов. в. усмокнати, *к*ѣ́, *ч*еш, *г*л. Втягивать, итянуть

въ себя, всасывать, всосать. Мир. ХРВ. 122.

Усмоктуватися, *т*уюся, *в*ешя, *с*ов. в. усмокнати́ся, *к*ѣ́ся, *ч*ешся, *г*л. 1) Всасываться, всосаться. 2) Вваливаться, вваливаться. *Худа, цоки усмокналися у середу*. Мир. ХРВ. 180.

Усмолюти. См. Усмолювати.

Усмолювати, *л*юю, *в*ш, *с*ов. в. усмолюти, *л*ю, *л*иш, *г*л. Осмолювать, осмолють.

Уонастїтися, *щ*ся, *ст*їшся, *г*л. Укрѣпляться. *Скільки раз скидали ми свого пона, так ні, уонастївся таки, та й досі*. Лебед. у.

Уобїтисня, *б*люся, *б*ишся, *г*л. Производить усобицу, раздоръ. *Уобїтисня не хочу з козаками*. К. Бай. 142.

Уобїцца, *ц*і, *ж*с. Усобица. *Крїваві усобиці галуся*. К. Псал. 144.

Уобїник, *к*в, *м*. Крамольникъ. *Не ви прокляті, а гетьмани, усобники ляжи погані*. Шевч. 142.

Усовістити. См. Усовіщувати.

Усовіщати, *щ*аю, *в*ш = усовіщувати, *щ*ую, *в*ш, *с*ов. в. усовістити, *в*іщу, *ст*иш, *г*л. Усовіщать, усовіщать, уговаривать, уговорить. К. ЧР. 300. *Почала й тітка мене асовіщати*. О. 1862. VII. 44.

Уобк, *с*кá, *м*. Ум. отъ ус.

Усокотити, *к*оцѣ, *т*їш, *г*л. Убережь, сохранивь. *Через те, що ти... відсупнув від грижа, Бог тебе усокотив від вічної твої пронасти*. Гя. 73.

Усоліти, *л*ію, *в*ш, *г*л. Просолитися. *Губи (рідъ грибовъ) як усоліють, то такі гарні*. Лебед. у.

Усолодити, *с*я, *д*аю, *с*я, *в*ш, *с*я, *г*л. Сдѣлать сладкимъ. *Усолодив (усолодївъ) дісто*. Волч. у.

Усолодити, *д*жѣ, *д*їш, *г*л. Усладить. *І усолодить його потомкам жи́зні муку*. К. МХ. 11.

Усолодитися, *д*жѣю, *д*їшся, *г*л. Усладиться, насладиться. *Усолодився, як червак у хрїні*. Ном. X. 12245.

Усорбїти, *п*ію, *ж*иш, *г*л. Пристидити. **Усохлий**, *а*, *е*. Засохлий. *Побачили смоковницю, всохлу від коріння*. Ев. Мр. XI. 20.

Усох(ну)ти. См. Усохати.

Усочок, *ч*ка, *м*. Ум. отъ ус.

Успівати, *в*аю, *в*ш, *с*ов. в. успіти, *п*ію, *в*ш, *г*л. Успівать, успѣть, поспѣть. *Ой ме*

встає дівчинька край вікноця сісти. Мет. 90.

Успіпати, шбію, вш, гл. Співшити, торопитися. *А там за горами брала дівака лью; вона брала, додому успіпала, додому успіпала*—боляся вояка. Грин. III. 667.

Успіпатися, шбіюся, вшся, сов. в. успіпáтися, шбіюся, шбіюся, гл. Успівать, успівать. *Успіпайсь поперед за неї сказати: тпру!* Грин. I. 285. *Аби успіпався вхотити.* Волч. у. *Не успіпалося Бондарію пісеньки співати.* Грин. III. 615.

Усподі, нар. 1) На дві. 2) На визу. *Всі усподі*—не на версі. Ном. № 1047.

Усправедлівати. См. Усправедливлювати.

Усправедлівлювати, лью, вш, сов. в. усправедлівити, влю, виш. гл. Опрандавляти, оправдати.

Усправедліватися, влюся, вишся, гл. Оправдатися.

Усправжжя, успражжи, нар. Вь самому дблѣ, серіозно. *От же ви успражжи...*, а я тільки пожартував О. 1862. VII. 24.

Успятея, тов, мн. Каблуки? *Вив, виво, а тоді кинуа об землю та давай успятеями, ще надолужати.* Харьк.

Уста́ в уста́, уст і вуст, с. мн. Губы, уста. *Утри мої смажні́ уста, а сазарні́ і сам утру.* Ном. № 2315. *Сей народ устами мене шанує.* Св. Мр. VII. 6. У кібо в руках, у того й в уста́. При потчинанні гостя ваниткомъ отвѣтъ гостя хозияну, означаючий желаніє, чтобы хозиянъ вышпль первый. Ном. № 11603. *І крихти в уста́ не булѣ.* Нічого не вѣд. *А я нікі і кришечки хлѣба в устах не мав.* Федьк. *Золоті у тебе уста.* Какъ ты хорошо, красиво говоришь. К. Досв. 118. *З уст ні пари.* Молчить, не говорити ни слова. *Вона все ходить, з уст ні пари.* Шевч. 28. Ум. Устоноа(ній), ўстка, ўсточна(ни). *З чистих усток 'но словенько.* Гол. I. 19. *Шкода ж моїх красних усток.* Гол. I. 294.

Уставáння, ня, с. Вставаніє. Ум. Уставáннечю. *Жаль мені раннього вставáннечюка.* Мет. 183.

Уставáти, табу, вш, сов. в. устáти, тáну, веш, гл. 1) Вставать, встать. *Буду вставать я раненько.* Мет. 65. *Ви ж було раненько встаете.* Мил. 200. *Устала раненько, умилась біленько, лазяйну на добридень дала.* Рудч. Ск. I. 15. *Лед-*

ви встала, поклонилась, зійшла мовчки з хати. Шевч. 73. 2) Подыматься, подняться, вздыматься. *Подай нам, Господи, з неба дрібен дождчик, а з низу буйний вітер!* *Хочай-би чи не встала на Чорному морю бистрая хвиля, хочай-би чи не повиривала якорів з турецької каторги!* АД. I. 89. *Ой із-за гори, з-за крутенької густий туман уставає.* Мет. 461. *Кругом аж курява вставала.* Шевч. 565. *Встає хмара з-за лиману.* Шевч. 51. 3) Слѣзать, сходить. *То козак козацький зничай знає, із кока остає.* Мет. 4) Возставать, возстать. *На гвалт Пулавського і Паца втає ильжецька земля.* Шевч. 131. *Син устане на батька, а батько на сина.* Г. Барв. 319. 5) Восходити, взойти. *Вже сонце встає із-за гори.* Стор. М. Пр. 48. 6) Наступагь, наступити. *Встала ві весна, чорну землю сонку розбудила.* Шевч. 195. 7) Происходить, прозойти. *З тихеньких все лихо втає.* Ном. № 3032.

Устáвити. См. Уставляти.

Уставка, ва, ж. Вь сорочкѣ: вышитая вставка на плечахъ. Гол. Од. 73, 43. Шух. I. 125, 130, 159. *Мамо, дайте мені уставка,*—я довшиваю. Г. Барв. 541.

Уставлѣти, лѣю, вш, сов. в. устáвити, влю, виш, гл. 1) Вставляти, вставляти. *Що ж будеш робити! свого розуму не вставиш.* Ном. № 6294. *У тебе одні клѣпки в голові нема.* *Тобі треба клѣпку встáвити.* Ты глупъ. Тебя нужно вразумить. Ном. № 6254. 2) Ставити, поставити во что. *Кочичка встави до кінкичехи.* АД. I. 37.

Установá, ва, ж. 1) Обычай, обмыкновение. *У нас така вже установка.* Федьк. 2) Постановленіє. *Не ходив я своїм робом, шанував його установку.* К. Псал. 38. 3) Условіє. *А таки ж у нас була установка: я тоді з Карб. та мішок борошна, а ти...* Екаг. у. Слов. Д. Эварн.

Установáти. См. Установляти.

Установлѣти, лѣю, вш, сов. в. устáновити, влю, виш, гл. Установити. *Своєї ціни не установили.* Ном. № 10544.

Устáвок, вуку, м. Время встанавія. *Робив од устанку до смерку.*

Устарáти, раю, вш, гл. Постараться, достать, принасти. *Сафат було і скорому устарас що треба.* Федьк.

Устаріти, рію, вш, гл. Состариться. *Уже встаріє віл.* НВолын. у.

Устарітися, ріюся, вшся, гл. Соста-

ряться, созрівъть вполні *Поки молода кукуруза, то біла, а як устаріється — жовта.* НВолын. у. *Хай устаріються огірки, то буде на масіня.* НВолын. у. *Устарієся мак.* Грин. II. 86.

Устати. См. Встати.

Устатчватися, чуся, чинься, гл. — у слові. Сдержать слово. *Антосьо... встатчыва в слові.* Св. Л. 268.

Устелати, ся. См. Устелати, ся.

Устелати, ляю, еш, сов. в. устелати, ля, леш, гл. Устилать, устлать, покрывать, покрыв, покрыть. *Ой ідути доці все тучній, а землю прикропляють і травою устелють.* Грин. III. 637. *Устелки устелати у чоботи.* Ковст. у.

Устелатися, ляюся, ешся, сов. в. устелатися, ляся, лешся, гл. Устилаться, устлаться, покрывагся, покрывгся, укрывгся. *Я морозу не боюся, листом устелюся.* Гарна дорога устелилась за ніч (вочью шелъ свѣтъ). НВолын. у.

Устенок, вку, м. 1) Входное отверстие въ рыболовномъ сваридѣ, наз. котецъ (см.). Браун. 15. См. Вустенок. 2) Узкое входное отверстие въ загородъ для овецъ. О. 1862. V. Кух. 38.

Устеретѣ, жу, жѣш, гл. Уберечь, укараудить. *Ярчук... і од чорпа устереже, і відьму задавить.* Стор. М. Пр. I. 112. *Чи устережете мене? ЗОЮР. II. 79.*

Устеретѣся, жуся, жѣшся, гл. Уберечься. *Хатнього злодія не встережисся.* Ном. № 11096.

Устигати, гая, еш, сов. в. устиг(ну)ти, гну, неш, гл. Устигать, успѣть, посигѣть. *Не встиг козак Нечай на коника встиги.* Макс. *Зораз Левка стали загаяти; на силу встигла йому Іва подати сорочечку.* Ка. II. 228.

Устид, ду, м. Стыдъ. *Йому такий встид, як тій кобилі, що віз переверне.* Ном. № 3171.

Устидатися, даяся, ешся, гл. Стыдиться. *Чим мудрий встидатся, тим дурний пишастся.* Ном. № 6177.

Устиджати, джяю, еш, сов. в. устидити, джу, даш, гл. Стыдить, пристыждать. *Стала його устиджати.* Чуб. V. 582.

Устидитися, лжюся, дашся, гл. Устыдиться, постыдиться. *Да познають і встидяться що ти, Боже, моя поміч.* К. Псал. 200.

Устидливий, я, е. Стыдливый. Желех.

Устидливість, вости, ж. Стыдливость. Желех.

Устидно, нар. Стыдно. *Друзці встидно стало.* Грин. III. 507.

Устелати, ляю, еш, гл. = Устелати. *Зеленим барвінком камінь устилати.* Макс.

Устелатися, ляюся, ешся, гл. = Устелатися.

Устїла, ки, ж. Стелка (въ саногѣ). Крімъ кожаной крестьяне кладуть устїлку еще и изъ соломы. Чуб. VII. 419. *Ой тим же я не прийшов, що чорт-має підшов; у батьківських стидко, брідко, а в матерніх не смотїлось, що устїлки волочилися.* Нп. *Устїлкою жінчиною його дражнили.* Грин. II. 165. Ум. Устїлочка.

Устїль, нар. Сполна. *Кухву горілки вишикнуи, а гроші пакам оддай устїль.* Васильк. у.

Устка, ток, с. мн. Ум. отъ уста.

Устне, нар. Словесно.

Устнїв, я, е. Уствнїй, словесняий. *Устня мова з науки.* К. (О. 1862. III. 29).

Устодбляти, лю, леш, гл. Сдѣлать плохо. *Там як устодоле хлїб, так задавнися і не проковтнеш, сказано й зажерти не можна.* Лебед. у.

Устодблятися, люся, лешся, гл. Установитися (о погодѣ). *Доці й непогоди: не устодолитися ніяк.* Васильк. у. *Швидко місяцеві квартира, — може устодолитися.* Черк. у.

Устой, нар. Стойма. *Огорожен дошками встой.*

Устонька(ки), вьок, ұсточка(ки), чок, с. мн. Ум. отъ уста.

Устобати, тбю, їш, гл. Устоять. *Нїгто на ногах не встойть.* Рудч. Ск. I. 64.

Устобатися, тбюся, їшся, гл. Устояться, отстояться. *Вода в рецеті не встойть.* Ном. № 2715. *Прихожу я до Дунаю, аж скочено воду. Постояла молада, поки встоялась вода.* Грин. III. 357.

Устрахнїтися, нїся, нѣшся, гл. Испугаться.

Устрашати. См. Устрашувати.

Устрашувати, шую, еш, сов. в. устрашити, шу, шїш, гл. Страшать, устрашать, устрашить. *То було устрашували людей, що, мовля, не берить землі, — бо облог великий буде.* Черн. г.

Устрашитися, шўся, шїшся, гл. = Устрашуватися.

Устрѣляти, лю, леш, гл. Застрѣлять.

Ой як стрелив Вондаренко, — гусарина
острелив. КС. 1882. III. 537. Темно, хоч
в око вострель. Ном.

Устрігти, устрижү, жбш. гл. 1) От-
стричь, отрзвзати. 2) Сдблзати, огхватити.
Він мир вам славний устриже. Котл.
Ев. VI. 59.

Устріи, ну, м. — Унив. Нема востриму
одвоиному сину. Гол. III. 178.

Устрівати, вбю, еш, сов. в. устріти,
рбну, веш, гл. Встрбчать, встрбтити.

Устріча, чі, ж. = Зустріч. Тут всі
вискочили на встрічу йому. Рудч. Св.
I. 115.

Устрічати, ся, чаю, са, еш, ся, гл. =
Устрівати, ся.

Устрічний, а, в. Встрбчний.

Устроити, ся. См. Устроилати, ся.

**Устроилати, лбю, еш, сов. в. устро-
ити, мбю, мш, гл. 1)** Втыкать, втк-
нуть, вовзвнть. З сям словом меч свій
устроилале в роззявлений рупульця рот.
Котл. Ев. VI. 90. Щоб мі, то він би
ніж в мене встроилв. Ном. № 9559. Гол-
ки не було де встроилити, — така тбсно-
та, давка. Ном. № 827. 2) Вставляти, вста-
вить, опустити куда, всунуть. Сиділа, но-
ги устромила в горячий попіл. Шевч.
342. Одіткнув верб, устроилв тбуди ну-
ку. Рудч. Св. I. 182. Розпалит льюлку
і устроилити йому в рот. Стор. I. 64.
Встроилити бчи в збмлю. Потуннться. Устро-
мила очі в землю і слова не промовит.
Стор. I. 84.

Устроилатися, лбюся, ешся, сов. в.
устроилитися, мбюся, мшся, гл. Втк-
нутися, вовзвнтися. Стрїла так і встро-
илалась у печеку. ЗОЮР. I. 4.

Устроичати, чү, чбш, гл. Замбтити,
прослбдити. Та молодиця і устроичила,
которий це сказав. Грив. I. 292.

Устругати, жү, жш, гл. Строгать,
быть нб состоявнн строгать. Ні стругом
не встругати, ні сокирою не врубати.
Грив. I. 237.

Устругнүти, нү, вбш, гл. Строгнуть.
Устругнүти штүку. Устроити штүку.

Устравати, вбю, еш, сов. в. устрати,
рбну, веш, гл. Вбшыватися, вбшнаться,
впунтыватися. Де що на добро людям по-
чиналось, тбуди він устравав зараз. К.
Гр. Кв. 14. В сесту він не устравае. К.
Псал. 97.

Устрагати, гвү, вбш, гл. Врунваться,

застрять. Встраг старий у солому по
самі пахови. Св. J. 303.

Устріати. См. Устравати
Устүгва, ви, ж. Полоса отрзвзаною
кожи, ремев. Шух. I. 292.

Устүп, ну, м. Вступленіє; вхбд.

Устүпати, пбю, еш, сов. в. устүпати,
пбю, пш, гл. 1) Вступати, вступити, вхб-
дити, заходити, зайти, войти. Половина
мбсяця в хмарв встүпило. АД. Оприч па-
на, у світлицю нікто не встүпае Шевч.
518. Ніженьками у сімечки встүпити.
За Марусею Юрбнкою у слбдкв встүпае.
Мет. Напросв короля, як буде їхати з
Хвастовою, то щоб і до його встүпиє. О.
1862. II. 59. Устүпите, спасибі вам, до
господи. О. 1861. IV. 149. 2) Выходити,
нбйти замуж. Та пошлю ік батечку; чи
звелит мені гуляти, чи за нелюба
встүпати. Грив. III. 81. Устүпати у замби.
Живнться. 3) — у чбботи, у черевни. Надб-
вать (обув). Я устүпиє у чоботи та я
вийшов. Екат. у. (Залюб.). 4) Устүпати (вб
цбв). Устүпиє, не торгувавшнє. К.
Псал. 106.

**Устүпатися, пбюся, ешся, сов. в. устү-
патися, пбюся, пшся, гл.** Вбшннваться,
вбшнаться. Тут уже царь устүпиє:
„Оддай, — каже, — дочку!“ Рудч. Ск. II. 113.

Устүпнб, вбго, с. Взвбсь при встүпан-
нн в какое-внб. организовановане общє-
ство.

Устүпний, а, в. Вступительный. Устүпанє
письмб. Запродажна запись. Харьк.

Устбюбнүти, нү, вбш, гл. Стегнүть.
Встбюбнүє лозинку.

Устя, тя, в. Устье (рбкв). Стор. II.
142.

Устбж, нар. Цугомб.

Усувати, вбю, еш, сов. в. усбвнүти,
ну, веш, гл. Вдннгатн, вднннүть.

**Усуватися, вбюся, ешся, сов. в. усб-
нүтися, нуси, нешся, гл. 1)** Вдвнгатнся,
вдвннүться. 2) Вхбдити, вбйти протнскн-
вался. (На весїлля) всунувсь в снн, обрав-
ся в хату. Мкр. Н. 26.

**Усбджувати, джюю, еш, сов. в. усб-
днати, джү, дш, гл.** Присуджати, прису-
днати. Усудити колу кору. Вх. Лем. 401.

Усувати, чү, чеш, гл. Ссучнть. Ой
успає, устає, три свбчки усукав. О. 1861.
XI. Свнд. 57. Вурлак свбчки до церквн
не всуче. Ном. № 10683.

Усбвнүти, ся. См. Усувати, ся

Усупротнвнться, влбся, вшсб, гл.
Восупротнвнться, устбють протнвб чєго.

І я замолоду не усупротивилась проти чорних очей. Г. Барв. 382.

Усуціль, нар. Цѣлкомъ, вполнѣ.

Усушати, шү, шив, гл. Насушить, осушить.

Усушок, шва, м. Давнее, отчасти высохшее уже яйцо. У мене яйца свіжі пилитівські, а на возах бо-зна-колишні, усушки. Переляс. у.

Усухнути, вү, неш, м. = Усохнути.

Усудкати, каяю, еш, сов. в. усудати, цю, діш, гл. Обмачивать, обмочить (уривом).

Усудкаться, каяюся, ешся, сов. н. усудатися, цюся, дішся, гл. Обмачиваться, обмочиться (уривом).

Усь меж. для натравливанія собаки. Вх. Лем. 476.

Усьогосвітній, я, е = Усьовітній. Всьогосвітнє горє. К. Дз. 215. Нехай наших гасителю поб'є всьогосвітній сором. К. ХП. 137.

Усьорбати, баю, еш, гл. Хлебнуть, втянуть в рот жидкого. Брат лиш єдну ложку всьорбає. Гол.

Усьоді, нар. Всюду, вездѣ. Гроші всюди хорощі. Употребляется иногда как существительное: ижевозможны мѣста. Метнеться по всіє: усюдаєз. Рудч. Ск. II. 164. З усіє усюд народу їдє. Шевч. 558. Як стане нас один тальян по усюдах водити. Федьк.

Усьосінький, а, е = Усьосінький. Желех.

Усьосінько, нар. = Усьосінько.

Усьосічний, а, е = Усьосінький. Шейк.

Усьосічко, нар. = Усьосінько.

Усьоський, а, е = Усьосінький. Шейк.

Усьосько, нар. = Усьосінько. Покрова усюсько позова. Ном. № 494.

Усьясатися, сяюся, ешся, гл. = Усцятися. (Дѣтск.).

І Усьяк, уський, а, е, мѣст. Каждый, всякій. Всяк чоловік не без гриха. Ном. № 98. Як в чоловіка хліба єсть достаток, то в нього в дому всякий буває статок. Ном. № 1362. По всяк час. Всегда.

II Усьяк, нар. = Усьяково. Давай її лаяти, ганити. усяк її проклинати. Г. Барв. 369.

Усьякати, каяю, еш, сов. в. усяквугти, жу, неш, гл. О жидкости: проходить, пройти (въ землю и пр.). быть всасываемымъ землею.

Усьякий, См. Усьяк.

Усьяково, нар. Всячески. О. 1861. IV. Словарь.

Усьячина, ви, ж. Всячина. В приштузі треба знати усячину і дороги щоб не питатися. Ном. № 5839. Пошли вам, Поже... величину. Ном. № 11608. Пан служив десь, і йому прислали з дому усячини. Ном. № 1545 (одм.) Ум. Усьячинна.

Утаборитися, ряся, ряшся, гл. Укрѣпитися въ лагерѣ. Втаборились сирмахи. Потоцького ждучи. К. Досв. 15.

Утаїти, ся. См. Утаювати, ся.

Утаїпатися, паюся, ешся, гл. 1) Впутатися. Втаїпався в діло, та й сам не рад. 2) Обрызгаться грязью.

Уталальтися, шуся, шився, гл. Утихнути, стихнуть. (Угор.).

Утанажити, жу, жив, гл. Изморить, утомить до крайности. Сіла вона на його і давай гонить аж до світа, і утанажила ток, що ледєй додому вернуєсь та дно стаєне. Грин. I. 285.

Утанажитися, жуся, жився, гл. Измучиться, утомиться. Покиль зійшов на ту гору, то так утанажився. Переляс. у.

Утарабанити, ню, нив, гл. Втащить, вбросить. Втарабанили б у воду. Мнж. 132. Втарабанила вона в діжу і житнього (борошва). Мнж. 98.

Утаскати, каяюся, ешся, гл. Загзѣть, влѣзть. Учора я в болото утаскалася. Злив. у. Поставив чоловік під Великденє вершу, а у неї та утаскаєсь чорт. Мнж. 121.

Утасуватися, сїюся, ешся, гл. Влѣзть, загзѣть, втиснутися, забратися. А ти чо-го сюди утасуваєсь? Воля. у.

Утаїти, ся. См. Утаювати, ся.

Утаївати, утаюю, еш, сов. в. утаїти, утаю, їш, гл. 1) Утаивать, утаить. Що він тобі буде казати—не втаюй від мене. Мир. Пов. II. 75. Шила в мішку не втаїти. Ном. 2) Удерживать, удержат. Один такий був здоровий, що духом уб'є чоловіка. Як пішов причащатися та духу не втаїв, то проши священник не опав навзлах. ЗОЮР. I. 163.

Утаюватися, утаююся, утаюся, сов. в. утаїтися, утаїся, їшся, гл. Утаиваться, утаняться, скриватися, скриваться. Постав тайно, а од тебе не утаїлись мої кости. К. Псал. 311.

Утверджувати, джую, еш, сов. в. утвердіти, джу, діш, гл. Утверждать,

утвердити, укрѣпити. *Утвердив ти мою долю мов ту гору серед моря.* К. Псал. 66.

Утверджуватися, джуся, ешся, сов. в. утвердитися, джуся, дїшся, гл. Утверждаться, утвердиться, укрѣплятися. *Словом, помислом Господнім небо утвердилось.* К. Псал.

Утворити, рїю, рїш, гл. 1) Сдѣлать, создать, сотворить. *Не придумас, щоб його тут утворити таке, щоб у чумака гроші окрасити.* Рудч. Ск. II. 169. *Над усім його поставив, що рука твоя створила.* К. Псал. 13. 2) Отворить. *Наймолодша (сестра) ліску створила.* Гол.

Утворний, а, в. Стройный, красивый. *Ой ти, хлонче, ти утворний, люблю твій очі чорні.* Гол. I. 260.

Утєклий, а, в. Убѣжавший, бѣглець. *Я ж не втєклий, я ж свій чоловік, і сам прийду,—чого мене вести по вулиці.* Новомоск. у.

Утєком, нар. Убѣгая, на утєкь, овгомь. *А вона баче, що лихо, та втєком од нього, та втєком,—та й утєкла.* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Утєкті, См. Утікати.

Утєлєпати, паю, еш, гл. Понять, сообразить.

Утєлющити, ся. См. Утєлющувати, ся.

Утєлющувати, щую, еш, сов. в. утєлющити, щу, щїш, гл. 1) Всуцять, исцухить, навязывать, навязать, дать. *Ой казав ти, вражий сину, що гарбуз не доріє,—як я тобі втєлющила, то ти ледве доніс.* Грин. III. 680. 2) Втаскивать, втащить.

Утєлющуватися, щуюсь, ешся, сов. в. утєлющитися, щуся, щїшся, гл. Влѣзать, влѣзть, забираться, забратися.

Утєяніти, нію, еш, гл. Ослѣпнуть. *Утєянів чогось віл; як би полудя, то я емїю здирати полуду, а то ні.* Каме-нец. у.

Утєяні, яїти, с. Утєвожь. *Плавале утєяня, плавале сірее.* Мет. 149.

Утєребїти, блїю, бїш, гл. 1) Вложить, всунуть. *Утєребїв Бог душу як у пня.* *Ном. № 2915. Втєребїла в пісок жовтий старі сині руки.* Шевч. 24. 2) Всуцять, дать. *Колусь (землемѣръ) утєребїв таку пайку, що нічого тобі не вродє.* Черк. у. *Козаку бїдному мєязї конювку в руки втєребїла.* Мет. 379.

Утєребїтися, блїєся, бїшся, гл. Влѣзть, взгромоздиться, забратися во что. *Дозвољ собаці лапу на стїл покласти, то він*

і цілий втєребїться. *Ном. № 2841. Чого се ти утєребївся в лозь?* О. 1862. I. 31.

Утєресуватися, сїюся, ешся, гл. Затесять, забратися.

Утєрїти, плю, пиш, гл. Удержаться, утерпѣть. *Ой не втєрїлю—засїпаю.* *Ном. № 14007. А дочка не втєрїла, в рік прилєтїла.* Мет. 256.

Утєрїти, ся. См. Утирати, ся.

Утєрїти, рїю, еш, гл. Утратить, потерять, лишиться. *Та втєрїла вчора вечер, втєрїю й тепєра.* Мет. 98. *Свою красоньку втєрїла.* Макс.

Утєча, ці, ж.—Утік. Желєх.

Утєчі, чї, чєш, гл.—Утєкти. *Чоловік не годєн своїй долї утєкти.* Федьк.

Утєчище, ща, с. Убѣжище. *Ти, втєчище моє, спаси мене в тїсноті.* К. Псал. 72.

I. Утєкати, кїю, еш, сов. в. утєкнїти, кнїу, нєш, гл. 1) Втыкать, воткнуть, водружать, водрузить, вонзять, вонзить. *Не втїкай тут тїчки.* *I просто в рот кнїжал утєкчу.* Котл. Бн. V. 50. 2) Только сов. в.—коб чїм. Тннуть. *Мене некаче кожем утєк.* Федьк.

II. Утєкати, кїю, еш, сов. в. утєкати, утчїу, чєш, гл. 1) Вставлять, вставить, вткать во время ткать, воткать. 2) Только сов. в. Соткать извѣстное количество. *Учєра як воно (дїтина) успалєсе, то так довго спало: цілу губку я утєкала.* Черв. у.

Утєкїтися, кїюся, ешся, сов. в. утєкїтєся, утчїєся, чєшєся, гл. Уменьшаться, уменьшиться при ткать. *Унїалося полотнї 5 арш. Послѣ ткать полотно на 5 арш. стало короче, чїмъ была основа.* Ковстан. у.

Утїна, нн, ж.—Утєа. *Ой, дєсь моя дїтина, як на морі утїна.* Чуб. V. 461.

Утїнати, нїю, еш, сов. в. утїнїти и утїти, утнїу, нєш, гл. 1) Отрѣзывать, отрѣзать, урѣзывать, урѣзать, надрѣзывать, надрѣзать, отрубить, надрубить. *Аркам втїали, коня взяли.* Ад. I. 135. *Дєсять разїв мїрь, а раз утїки.* *Посл. Не примай з паками стїлки, бо як твоє доше, то втїнуть, а як коротїше, то матянуть.* *Ном. № 1207. Утїти до галлїнїв.* Плохо сдѣлать, сказать невпєнадь. *Ном. № 12469. 2) Только сов. в. Нарубить, срубить извѣстное количество. Пїдїть ви, братєньки, сосноньки втїнїть, аби наш коровий красно ся втїк.* Гол. IV. 313. 3) Только сов. в. Нанести удар, понасть выстрѣломъ. *Не втїнеш, Авраамє, Ісаакї,*

бо порох замок. Нох № 5456. Не втнеш Кайн, Абя, бо тупая шабля. Ном. № 5458. 4) Только сов. 1. Сдѣлать, смастерить. Велики робляти* без грошей те, що мали не зтнути за гроши. Ном. № 13953. Утяля мами милая, що й на світ стидно. Ном. № 7570. Ей куте, косяри, бо нераво почали!—Хоть нераво почали, та багато утяли. Мет. 314. Молебень же втяли Богу. Котл. Ев. IV. 12. Утяв дядя на себе глядя—плохо сдѣлать; то же значеніе: Утяля, аж пальці знати. Грив. I. 244. 5) Только сов. в. Запѣть, заиграть съ жаромъ. Утки, батьку, щоб не хоти на весь світ почули. Шевч. 17. 3 кишені витягнув сопілку, да як утки! Греб. 373. 6) Только сов. в. Поныть, догадаться. Язикомъ дивнимъ нами сохочуть, і ми їх мови не втисмо. Котл. Ев. IV. 21. Мабуть підсудок?—Ні!—Так лев?—Ні!—Так мішок з дукатами?—Ні, ні!—Так папирти неіток?—Але жє!—Тих з нами хрестна сила, мабуть вона полюбиса вродила.—Не втяв. Греб. 373.

Утивок, уку, м. Огрубокъ, обрубокъ. НВолын. у. Шух. I. 96. Вас. 147.

Утирало, ла, с. Полотенце. Вх. Зн. 74. Утиранныя, ни, с. Утиравіе. Ум. Утираннычо. Вода на вмываннычо, хусточка на витираннычо. Макс.

Утирати, раю, еш, сов. в. утѣрти, утру, рѣш, гл. 1) Утирать, утереть, обертереть (лицо и его часть). Утри мої смажні уста, а сахарні і сам утру. Ном. № 2315. Не витирайте ж мої сльози, нехай собі ллються. Шевч. 6. Утѣрти носа. а) Вытереть носъ. б) Прочитать, задать хорошенько, срѣзати. Ном. № 3486. Стор. М. Пр. 27. 2) —прямъ=Видмастка, видмастити. Угор. МУЕ. Ш. 24. 3) Только сов. в. Истолочь, смолоть извѣстное количество (сахару, соли, зеренъ). Втри сіз'я. Чуб. Утѣрти маку. Крімъ прямого значенія: задавати, задать трепку. Телер уже не втри мені, як ажора, маку. Г. Арт. (О. 1861. Ш. 84). 4) Сбивать, сбить. І Риму годого витирає рога. К. МБ. X. 14. 5) Только сов. в. Выпить. Не здужав голови звести, поки не чинив півквартивки з імбером ніккої горілки і кудля сирітци не втер. Котл. Ев. II. 13.

Утиратися, раюся, ешся, сов. в. утѣртися, утрусъ, рѣсся, гл. 1) Утиратися, утереться, вытереться (о лицѣ и его частяхъ). Слізюнками умийся, рукавцем утрися. Макс. 2) Выглаживаться, выгла-

диться. Без його скочала не витиралась. Св. Л. 39.

Утиратъ, ча, м. Полотенце для лица. Рушник-утирач. Вас. 167.

Утирати, рю, рш, гл. Вбросить, ввалить, втиснуть, втащить. Втириш у крилицю уск силъ. Мвж. 79. Дюпину у город майстрові на годя зявдати, мов у яку неволю витриши. К. (О. 1862. Ш. 22).

Утиратися, рюся, ршся, гл. Ввалиться, втащиться, втиснуться. Що б не було на вас, дідусю, важко, як ми вдохо до вас у хату витримось. Г. Барн. 191.

Утирка, ки, ж.=Видмастка I. Угор. МУЕ. Ш. 24.

Утикс, ку, м. Притѣсненіе, угнетеніе. Шейк.

Утискати, каю, еш, сов. в. утиснути, сну, неш, гл. 1) Притѣснять, притѣснять. 2) Втискивать, втиснуть, вдавить, вогнуть во что. Як узопить... царевича, та в мідний тѣх так по коліка і втисла. ЗОЮР. II. 52. 3) Только сов. в. Всунуть. А Солов'їха і свого носа туди таки втисла,— т. е. вмѣшалась туда. Левци. ШО. 371. 4) Только сов. н. Втащить. Нішов Денис—сирка втис. Ном. № 6394.

Утискати, каюся, ешся, сов. в. утиснутися, нуся, нешся, гл. Втискиваться, втиснуться, втереться. Нащо ти мене дурила, дідко б утисся твоюму батькові. О. 1862. II. 37.

Утискач, ча, м. Притѣснитель, угнетатель. Шейк.

Утиснути, ся. См. Утискати, ся.

Утихати, хаю, еш, сов. в. утих(ну)ти, хву, неш, гл. Утихать, утихнуть. Відна утихла. Рудн. Св. I. 106. Втих зітер. Ъв. Мр. IV. 39.

Утихлий, а, е. Утихшій, затихшій, объятый повоемъ. Подивиться на двері позачинювані, на утихлий двір, постойте, та й додому вертається. МВ. II. 139.

Утихирити, ся. См. Утихомирова-ти, ся.

Утихомировати, рюю, еш, сов. в. утихомирить, рю, рш, гл. Успокаивать, успокоить, умротворить, усмирять, усмирить. Насилу його утихомирила і положила спать. Стор. I. 223. Утихомирь мих проклятих собак. Чуб. II. 147.

Утихомирюватися, рююся, ешся, сов. в. утихомиряться, рюся, ршся, гл. Успокаиваться, успокоиться, утихать, утихнуть, присмирѣть. Через тиждень, як все утихомирилось, розказав Дорош хутора-

нав про сю кумедію. Стор. II. 61. Утихомирся, не бурчи. Котл. Ев. Ш. 37.

Утиця, ці, ж. = **Утка.** Мет. 296. Лешить чотирі утиці. Чуб. II. 244.

Утишати, шію, шш, сов. в. утішати, шу, шш, гл. = **Утихомирювати, утихомиряти.** Бог утишив пожеар. Волч. у.

Утишка, кв, ж. Затиньше.

Утік, утєку, м. 1) Бїгство. Утік не славен, та пожиточен. Ном. № 4404. Ні до втеку гордій шляхті, ні до оборони. К. Досв. 188. На віках. Вь бїгствїх. 2) Сукровица. Вх. Зп. 73.

Утікання, ня, с. Бїгство, убїгавіе.

Утікання, кв, ж. = **Утік.** Утікання не славна, але дуже пожиточна. Чуб. I. 278.

Утікати, кajú, шш, сов. в. утєкті, чў, чєш, гл. 1) Убїгати, убїгати. Утікає перед вовком, а впає на медведя. Ном. № 1790. Від напасти полу вріж та втікай. Ном. № 1758. 2) Втекати, втечь.

Утікацьквй, а, в. Приналежачій бїгледу. К. XII. 87.

Утікач, ча, м. Бїглець. ЗОУР. II. 97. Сив. 74. Голяк, втікач, приплєнтач, ланець. Котл. Ев. IV. 40.

Утікачів, чєва, ве. Приналежачій бїгледу. Шейк.

Утікачка, кв, ж. Бїглянка.

Утікті, чў, чєш, гл. = **Утєкти.**

Утілення, ня, с. Воплощєвіе.

Утіляти, ся. См. **Утіляти, ся.**

Утіляти, лajú, шш, сов. в. утіляти, лю, лшш, гл. Воплощати, воплотити.

Утілятися, лajúся, шєся, сов. в. утілятися, луюся, лшєся, гл. Воплощати, воплотитися.

Утінка, кв, ж. См. Утн.

Утіряк, ка, м. Інструментъ для врьзанавія утїрів. Вх. Зв. 74.

Утісяти. См. **Утісяти.**

Утісяти, шію, шш, сов. в. утісяти, шю, шш, гл. Притїсвятити, притїснить.

Утіха, хш, ж. Утїха, удовольствіе, забава. Сопїлка — відчарві втіха. Ном. № 10467. Утіхи на годину, а бїди до смерти. Ном. № 8787. Жили одним життям, тішилися обїєю втіхою, сумували одним сумом. Мир. ХРВ. 90. Ум. Утішка, утішонна. Шейк. Утішенна. Чуб. V. 131. Як вирву я для утішки чотирі орїшки.

Мил. 70. Тобі, бач, усе смїшки та втішки. МВ. (О. 1862. I. 72).

Утічка, кв, ж. 1) = **Утік.** 2) Шовь, гдї доски сбиты загвїдками. Мжк. 177. 3) Утічна. Вставка вь деревинный брус п нр. I. Міусск. окр.

Утішати, шію, шш, сов. в. утішати, шу, шш, гл. Радовати, обрадовати. Буду серце твоїм законом утішати. К. Псал. 275. Ой як гляню на сїдельце, — втішу своє серце. Мет. 23.

Утішатися, шіюся, шєся, сов. в. утішатися, шшюся, шшєся, гл. Радоватися, обрадоватися, имїть удовольствіе. Ото і недого вони утішались баранчиком і торбою. Рудч. Ск. II. 133. Мати так уже втішається, що не знає вже, що ї робити. Рудч. Ск. II. 94. Не втішайтесь, мої ворїженьки, моїй пригодї. Мет. 42.

Утішенька, кв, ж. См. Утн.

Утішка, кв, ж. См. Утн.

Утішний, а, в. Весельї, прїятливий. Що то за втішний та швидкі тїї харьківські молодичї. Стор. Такий утішний, гей би мене на сто коней посади був. Федьк.

Утішно, нар. Весело, радостно, прїятно. Їй лобо було одкривати світ його очім, — утішно думати: з якою напоютою головою виросте її онуча. Мир. ХРВ. 30. Втішно було менї добре слово почути. МВ. I. 23. Грає циган коло мійки, втішно всі гуляють. Млак. 50.

Утеа, кв, ж. Утка. Ой попливи, утко, проти води прудко. Нп. Ум. Уточка, ўтінка, ўтоньна, ўтіночка.

Утеати, ся. См. II **Утекати, ся.**

Утевїти. См. I **Утекати.**

Утлий, а, в. 1) = **Вутлий.** Утлий на мороз. Мжк. 193. 2) Утлий. Плохой. Пух. I. 207.

Утвїти. См. **Утвєсти.**

Утовкмічати, чў, чшш, гл. = **Утовкмічати.** Розумна жінка чоловіка в бїді врятує, а дурна ще втовкмічить. Чуб. I. 252.

Утовєти, чў, чєш, гл. Утолочы.

Утовш, утовшєн, нар. Вь толщину. Якій вдовж, такий втовш. Лебед. у.

Утоді, нар. = **Тодї.** Як сь втодї стївала, кед сь єма колїсала. Гол. I. 172.

Утовкмічати, чў, чшш, гл. Втиснути, вшхвуть.

Утовкміти, мajú, мшш, гл. 1) Устроити, пристроити. Насилу ми його втовкміли

(ва службу). Еват. у. 2) Устремить. *На стелю очі утокмила*. Мирг. у.

Утокмїтисѣ, мѣйсѣ, нїшсѣ, гл. Устроитися, пристроїтисѣ. *Утокмїсѣ з двома парами на настьбу*. Воч. у.

Утоблїтисѣ, люсѣ, лїсѣсѣ, гл. Удовлетворитисѣ. *Ото їсть! нїяк не втолїтисѣ. Ото роготїть! нїяк не втолїтисѣ*. НВолын. у.

Утоблїтити. См. Утолочувати.

Утоблѣувати, чую, еш, сов. в. утоблѣтити, чу, чїш, гл. Вытаптывать, вытоптати, утаптывать, утоптать. *Кокї втолочили траву*.

Утобна, мн, ж. Утобненїе, усталость. *Утомиласѣ бн Мар'яна,—утоми не чу*. Шевч. 276

Утопїтї, сѣ. См. Утомляти, сѣ.

Утопїний, а, е. Утомительный.

Утомляти, лїю, еш, сов. в. утопїти, мїю, мїш, гл. Утомлять, утомять. *Спочивають добрі люди, що кого втомило*. Шевч. 77. *Кокї поромєнкї ноги утомилї*. Шух. I 199

Утомлятисѣ, лїюсѣ, ешсѣ, сов. в. утопїтисѣ, мїюсѣ, мїшсѣ, гл. Уставать, устать, утомитисѣ. *Ісус, утомившисѣ у дорогї, сидїв на крунїцї*. Ев. I. IV. 6. *Сирота втолїсѣсѣ, на тїм похїлїсѣсѣ*. Нп.

Утоувїти, нї, неш, гл.—**Утопаувїти**. *Плив, плїв, та на березї нї утокув*. Пом. № 1826. *Правда і в морї не втопне*. Пом. № 6685.

Утоуька, кн, ж. Ум. оть утка.

Утоуьати, пїю, еш, сов. в. утоуьнути, пїу, неш, гл. Утопать, утопнуть, тонуть, утоувать. *Як утоуьав, сокиру доває, а як порятують, і топорїцу жалує*. Пом. № 2333.

Утоуьити, пїю, пїш, гл. Утопить, потопить. *Кокї б мене сѣ хуртовина зляя в морї не втопила*. Нп. *Утоуьив сѣїй масток в животї*. Пом. № 11715. *Утоуьити глову*. Вийти замуж за нелюбимаго, по принуждевію, женитисѣ такїмъ же образомъ. *Судять мене єсїдїонкї, що я замїж не пїшла.... Не хочетьсѣ за ледащо втопїти головочки*. Грин. III. 195. *Благочинник добре знав, що жєнїха не знайдетьсѣ, бо всї знали Масю, а мав надїю, що арцїрей.... скаже кому жєнїтисѣ, то хто небудь і втопиць свою глову*. Св. I. 128.

Утоуьитисѣ, пїбїсѣ, пїшсѣ, гл. 1) Утопнуть, потопувать. *Вїд дїму закопїтисѣ, вїд води замочїтисѣ, а часам і зовсїм уто-*

пїшсѣ. Пом. № 5994. 2) Утопїтисѣ. *Чернї брови маю, да ї не ожєжєсѣ, хїба пїду до рїченкї, з жалю утопїлсѣ*. Мет.

Утоуьлена, пої, ж. Утоуьленїца. Шевч.

Утоуьлений, ного, м. Утоуьленїнїй.

Утоуьленїк, кв, м. Утоуьленїнкѣ. *Ховаючи єтопленїка, полївають його водою—щоб доц був*. Пом. № 290.

Утоуьлий, а, е. Утоуьувнїй. Павлогр. у.

Утоуьлїтї. См. Утопчувати.

Утоуьувати, тїю, еш, сов. в. утоуьлїтити, пчї, чєш, гл. Утаптывать, утоптать. *Утопїтала єтежєчку через яр*. Шевч. 486.

Уторюуьати, гїю, еш, гл. Нагородувать, выручїть. *Продавала бублики козакам, вторюуьала, єсерденко, п'ятїака*. Шевч. 486.

Уторжїтисѣ, жуєсѣ, жїшсѣ, гл. Выручїтисѣ. *А що, карбованцїв п'ятдесяти уторжїлосѣ, чи нї?* Лебедїн. у.

Уторї, рїв, ж. Желобокъ на крадьбочки, в который вставляють дно. Слабий, слабїй на вторї. а) Не удержївший удержати в себѣ газувъ. б) Несдержанный. *Богїні в гнївї тї жє бабї і так же на уторї слабї*. Котл. Ев. VI. 13. *Бабка на уторї слабка*. Пом. № 12409.—розїшлїсѣ. Навоялїтї.—розєблїсѣ. Умочїлсѣ.

Уторїцєю, нар. Ідвое. *Усї вїддали йому вторїцєю*. Харьк.

Уторїк, нар.—**Торїк**. *А!... ти знаєш у горох!... як уторїк*. Св. I. 140.

Уторїлий, а, е. ? Вторїлива Ганна—то в'яне, то горна. Пом. № 3187.

Уторїнк, кв, м.—**Уторїнк**. Вх. Зн. 74.

Уторїпати, пїю, еш, гл. Повязать, взязть вь толкѣ. *Я щось не второпав, що він спївав про гайдолокї*. Шевч. 156.

Уторїпити, пїю, пїш, гл.—**бчї**. Уставить глаза. *Очї второпїть на неї*. МВ. (О. 1862. III. 61).

Уторувати, рїю, еш, гл. Увѣздить, укатать, проторять. *Вторувати єхлаж*.

Уточїти. См. Уточувати.

Уточувати, чїю, еш, сов. в. уточїти, чї, чїш, гл. 1) Нацѣживать, нацѣдить, наточить извѣстное количество. *Мєду та окозїтої горїлки вточїла Рєньського*. Мкр. Н. 31. *Пїди, хлопку, до лїдїницї та уточї пїва*. О. 1862. IX. 3.

2) Воззять, воззїть. *Вточив в нею сокирїньку—задав єї муки*. Гол. I. 57.

Уточка, кн, ж. Ум. оть утка.

Утрапуувати, тїю, еш, гл. Угостять.

Утрапєн, утрапїний, а, е. ? Бог хоч не трапєн, так удлєчєн. Пом. № 47.

Утрапити. См. Утрапляти.

Утрапляти, ляю, еш, сов. в. **утрапати, плю, пиш,** гл. Попадать, попасть, впасти дорогу. *Гуси, гуси! зав'яжу вам дорогу, щоб не утрапили додому.* Ном. № 327.

Утра́та, ти, ж. 1) Потеря; утрата. *Вона мені про мою втрату нагадала.* Г. Барв. 229. 2) Убытокъ. *Загуде, заклекаче вода, ламаючи містки, зносячи хисткі перепони, несучи за собою людим шкідли та втрапи.* Мир. Пов. II. 41. 3) Расходъ, издержки. *Більша втрапа, як дохід.* Ном. *Настуню-дитинонько! Вихути собі колісцяточка не за велику втрату, — за горілочку квартиру.* Грив. III. 528. Ум. **Утра́тна.** Велика втрапка на дорогу. Харьк. г.

Утра́тити, ся. См. Утрачати, ся.

Утра́тний, а, в. Убыточный. Шейк.

Утрача́ти, чаю, еш, сов. в. **утра́тити, чу, тиш,** гл. Терять, потерять, утрачивать, утратить. *Життя своє втрачу.* Гол. *Не лизь у чуже, щоб не втрапив своє.* Посл. *Лиха година, як убогий утрачає корову, а багатий дитину.* Ном. № 13494.

Утрача́тися, чаюся, ешся, сов. в. **утра́титися, чуся, тишся,** гл. Издерживаться, издержаться, потратиться; повести убытокъ. *Що дав?—Сім кін!—А за що продав?—За п'ять кін!—Нащо ж так багато втрапився?* Ном. № 10570. *І навіщо во ни на того коня втрачаються? Приїдть же, будьте ласкаві, щоб нам не прийшлося даремне втратитися.*

Утрєня, ні, ж. Утрєня, заутрєня. Ном. № 11216.

Утрє́те, утрєте, нар. Вь третій разъ. *Приходить уже утрєте.* Бв. Мр. XVI. 41. *Втрєте випить треба.* Шевч. 16.

Утрико́нь, нар. Тройкой лошадой. *Найличанка запряжена утрико́нь строка-тими.* Стор. I. 233.

Утрима́ти, ся. См. Утримувати, ся.

Утримува́ти, мую, аш, сов. в. **утрима́ти, маю, еш,** гл. 1) Удерживать, удержать. 2) Содерживать, содержать. *Аби не вижити тиса та утримати свою родину.* Гя. II. 24.

Утримува́тися, муюся, ешся, сов. в. **утрима́тися, маюся, ешся,** гл. Удерживаться, удержаться. *Сам ніяк не може утриматися од сміху.* О. 1862. I. 40.

Утри́йний, а, в. Довитий. Вх. Зв. 74.

Утубба, бв, ж. 1) Утроба, животъ. Ном.

№ 9103. 2) Дити въ зародышѣ. *І утроби нема—Бог милував.* Козел. у. 3) Попосъ (когда хотятъ выразитися въжливю). *Лох-вид. у. А що ж, у дитини утроба є?* Екат. у. Слов. Д. Эваръ.

Утубе, нар. Втрое. *Вдвое, втрое б втерпіла за єдине слово.* Шевч. 190. *Не плети кісоньки утрос.* Нп.

Утубіти, рою, іш, гл. Утронть. *Запорозці утубіли своє військо.* Стор. М. Пр. 89.

Утупи́ти, нар. Слѣдомъ.

Утро́щити, шу́, щіш, гл. = Утокмачити. *Та як бежнуло, то аж трохи не на три цілі у землю мене втрощило.* МВ. (КС. 1902. X. 156).

Утрудні́ти. См. Утрудняти.

Утрудня́ти, няю, еш, сов. в. **утрудня́ти, ню, ніш,** гл. Затруднять, затруднять. Желех.

Утру́нок, нуу, м. = Глунок. Лубен. у.

Утру́пати,ся, паюся, ешся, гл. Привыкнуть. Шух. I. 112.

Утрусо́йти, шу́, сшш, гл. Сгрязнуть вельного чєго. *Втрусоити грушок.*

Утру́тити, ся. См. Утрачати, ся.

Утруча́ння, ня, с. Вмѣшательство. *Хай розійдуться, коли судилось, та без мого втручання до них.* Г. Барв. 539.

Утруча́ти, чаю, еш, сов. в. **утру́тити, чу, тиш,** гл. Толкать, вталкивать, втолкнуть. *Ой приведи до річенки, а не втручай в воду.* Нп. *В танці два кінці: або сам упадеши, або тебе втрутятъ—а все наб'єшся.* Ном. № 12477. *Не можуть ніяк її до сіней утрутити.* Грив. III. 508.

Утруча́тися, чаюся, ешся, сов. в. **утру́титися, чуся, тишся,** гл. Вмѣшиваться, вмѣшаться. *Ворожю тобі, князю, втручатися в наші справи.* К. ЧР. 346.

Утрясáти, сý, сєш, гл. Уѣхать, убраться. *Може ще доведеться утрясати з Кам'янка.* Св. Л. 226. *Паніматка не любила ляжів, і вони се добре знали, то не пройшло й година часу, як утрясли.* Св. Л. 121.

Утрясáтися, сýся, сєшся, гл. Убраться убраться. *Вони як чкурнули, — утрясли. А він подививсь тільки вслід, та й з тил і вернувся.* Екат. у. Слов. Д. Эваръ.

Уту́га, ги, ж. = Туга. *На чужій крає що їсти й пити, тільки серцю втуга, — ні з ким вогорити.* Грив. III. 397. *Яка ж мені за тобою втуга великая.* Грив. III. 219.

Угуляти, ся. См. Утуляти, ся.

Утуляти, ляю, еш, сов. в. **угуляти**, лю, лиш, гл. Вмѣщать, вмѣстить, вкладывать, вложить. *Утуляв Бог душу як у пень*. Ном. № 2915.

Утулятися, ляюся, ешся, сов. в. **угулятися**, ляся, лишся, гл. Вмѣщаться. вмѣститься, помѣститься. *Така мала хата, що вся сем'я насилу втулилася*.

Утушкювати, вую, еш, сов. в. **утушкювати**, вую, еш, гл. Кутать, закутывать, закутать.

Утушкюватися, вуюся, ешся, сов. в. **утушкюватися**, куюся, ешся, гл. Кутаться, закутываться, закутаться. *Наділа корсет, козуринку й свиту: і на щоб так утушкюватися*. Харьк.

Утубоком, нар. = Навтек.

Утубюватися, ваяся, ешся, гл. Устагь оть ходьбы, оть толкотни, оть работы, связанной съ ходьбой. Уманск. у.

Утя, ўті, жс. Дѣтск. утка, уточка. О. 1861. УШ. 8.

Утя, **утяти**, с. Утенюк. *Росте, як утя на воді*. Ном. № 8610. *Летить стадо утят*. Рудч. Ск. II 34. Ум. **Утятко**.

Утягати, гаю, еш, сов. в. **утягати**, гнѹ, неш, гл. 1) Втягивать, втянуть. 2) Пригнать, притянуть (связывая). *Наклали їх, як скюпів на віз і втягли рублем*. Грин. II. 232. *Поможі мені втягнути гарбу, бо сам не втягну ніяк*. Ново-моск. у.

Утягати, гаюся, ешся, сов. в. **утягати**, гнѹся, нешся, гл. Втягиваться, втягиваться.

Утягувати, гую, еш, гл. = Утягати. *Той рубель, що скюпи утягають*. Чуб. II. 11.

Утягуватися, гуюся, ешся, гл. = Утягати.

Утяжати, жію, еш, гл. Сдѣлаться тяжкимъ, труднымъ (о грязной дорогѣ). *Дорога втяжала*. Камевец. у.

Утяжати, мяю, мѣш, гл. Сообразить, познать. *Не втяжав з ляку, де б сховався Глѣб*. *Ви розкажіть мені, з чого і як скоїлось ваше лихо, — нехай я усю подібницю втямлю*. МВ. (КС. 1902. X. 150).

Утяжкі, нар. Памятно. *Чи втяжки тобі, як ми втікали з Брацького на Запорожжє?* Шевч. 303. *Довго буде вап втяжки*. Кота. Ев. VI. 6. **Утяжний** дѣтися. *Дать себя помнвить*.

Утяти. См. Утняти.

Утятинна, ни, жс. Утнине мясо. Чуб. II. 443. Ум. Утятинна.

Утятко, ка, с. Ум. оть утя.

Ух! меж. Ух!, ах!, — каже, — як там холодно. Ном. № 642.

Ухабути, вѹ, неш, гл. Стащить, украсть. Мязг. 193.

Уханна, ня, с. Крики: ух!

Ухань, ня, м. = Вухань. Рк. Левин.

Ухати, ўхаю, еш, одн. в. **ўхати**, вѹ, неш, гл. Кричать, крикнуть: ух! *Плачеш, плачеш, та й ухнеш*. Ном. № 2397.

Ухатий, а, е = Вухатий. Гол. III 462.

Ухач, ча, м. = Ухань. Шейк.

Ухвалити. См. Ухвалювати.

Ухвалювати, люю, еш, сов. в. **ухвалити**, лю, лиш, гл. 1) Восхвалить, восхвалить. *Бог с'того не ухвалив*. Шух. I. 215. 2) Находить, вайти хоронимъ. *Мені доброго молодецького коня купила, которого моя душа влюбила та ухвалила*. КС. 1882. XII. 513.

Ухватити, чѹ, тиш, гл. = Ухопити. *Вовк ухватив дитинку і несе* Рудч. Ск. II. 13. *Ліжить же він гайним пеклом, вхаватиши смутку*. Грин. III. 141.

Ухватитися, чѹся, тишся, гл. = Ухопитися. *Ухватися, як реп'ях*. Ном. № 2745.

Ухвоськати, каю, еш, гл. = Забовтати, задріпати. *Червона плахточка на ній, та така ухвоськана* Р. Барь. 376.

Ухѣвати, каю, еш, гл. 1) Утомить, уморить. *Так ухѣає того (товариша-молотника), що мусить і шапку геть*. Сми. 198. 2) Сожрать. *Собаки ухѣкали кляті*. Екат. у.

Ухѣватися, ваяся, ешся, гл. Устагь, запнятися, тяжело дынать оть усталости. *«І як вѣхається, — годі вже,» кажуть, — «тобі, гаспиде! нації й батьки було: б'ються-б'ються, та й оддизають»*. Сми. 212.

Ухи, ўхив, мн. Вздохн, оханье. *Справляе сердце ухи да охи*. Рудч. Ск. I. 77.

Ухобити, блѹ, бѣш, гл. 1) Дать промахъ, промахнуться. 2) Взять часть; взять часть незаметно, украдкой. *Можна і від карасину ухобити грошей на сіль, добренько поторгавши (за керосин), або менше взявши*. Ново-моск. у. *І я бачив той хворост у дворі в К., але щоб К. міг той хворост як небудь пережести або ухобити, то він того зробить не міг*. Ново-моск. у. *Таки, призналися, з лірку жита в старого вхибила (нишком)*

Змієв. у. 3) Потерять. *Ой кого я та й любила, того-м ухибила.* Kolb. II. 174.

Ухибнітися, блюся, бишся, гл. Укритися в сторону, уйти. *Пужар (у степу) з великим вітром розійдеться широко, горіш страшно, ухибитися ніде, то добрі чабани одналюються так...* О. 1862. V. Кух. 31.

Ухиліти, ся. См. **Ухилати, ся.**

Ухилнїтися, нїся, вїсся, гл. Одвокр. н. отъ **ухилатися**. Уклонитися. *Хотїв тїопнути одного якого, але той ухилнувся від кийка.* Чуб. II. 665.

Ухилїти, лїю, еш, сов. в. ухилїти, лїю, лїш, гл. 1) Наклонять, наклонить. 2) Отклонять, отклонить. 3) Прїотворять, прїотворить. *Скоро Дерош дїверї вхилив, зараз Стефан в серце стрїлив.* Лукаш. 115. *Бднї дїверї вже утоворив, а другїї лиш ухилив.* Гол. I. 154.

Ухилїтися, лїюся, ешся, сов. в. ухилїтися, лїюся, лїшся, гл. Уклоняться, уклониться. *Шукали його вхопити, і вхилився од рук їх.* Ев. I. X. 39. *Пливав, вертївся, ухилився.* Котл. Ев. VI. 26.

Ухистїтися, щїся, стїшся, гл. 1) Запнїтяться. *Вхистївся від дощу під деревом.* 2) Умудритися, изловчиться. *Ухистївся так злїзти на полицю, що й руками ні за що не брався.* Грив. I. 286.

Ухитнїтися, нїся, вїсся, гл. 1) Пошатнутися. 2) Уклонитися, отшатнутися, освободитися изъ рукъ. *Хотїв бігти,—не зміг ухитнутися з її ручок зомлілих.* МВ. (О. 1862. I. 83).

Ухитрїтися. См. **Ухитратися.**

Ухитрїтися, рїюся, ешся, сов. в. ухитрїтися, рїюся, рїшся, гл. Ухищряться, ухищряться. *Сказилося серце їх і стали ненавидїти і ухитряться проти рабїв Господнїх.* К. Псал. 241.

Ухитрувїтися, рїюся, ешся, гл. Ухитряться. *Дякую своїй матері, що так мудро ухитрувалася.* Драг. 225.

Ухїд, ухїду, м. Вхїдъ. *Твій вхїд і вхїд в його буде об нїм і довїку певен.* К. Псал.

Ухїдчнин, чин, ж. Пирушка на новосельї, новосельє.

Ухїтний, а, в. Охочїй, жадающїй, Коли вхїтний. *Если жадаєши. Кохайтеся, коли вхїтні.* МВ. II. 132.

Ухлїпати, пїю, еш, ухлїстати, таю, еш, гл. Обрызгать, забрызгать.

Ухлїпатися, пїюся, ешся, ухлїбстатися, таюся, ешся, гл. Обрызгаться, забрызгаться.

Ухмизувати, зїю, еш, гл. Укрыть хмїзом, бурїномъ. *Ухмизувати хурїнь, загапу.* Мнж. 177.

Ухнаїл, лї, м. = Вухнаїл. *Не жалуй ухнаїла, підкову зубили.* Ном. № 4674. Чуб. VII. 404. Рудч. Чп. 249. Ухнаїл нувати. Дрожать. Ум. Ухнаїли.

Ухнути. См. **Ухати.**

Ухо, ўха, с. = Вухо. *Кругом як в усі, все мовчить.* Шевч. 28. *См. Як у вїсі. В ушї. В упахъ. Так і дзвенїла в мене в ушу пісня.* Г. Барв. 457. Ум. Ушо, ўшечко.

Уходжати, джїю, еш, ухожати, жїю, еш, ухождати, дїю, еш, гл. = Уходити. *Тодї дуки гребраники у кабак ухаждали.* Мет.

Уходжїй и ухїжїй, а, в — до кого. *Бываючїй у кого. Ти бабусю... видно до панїв уходжа.* Г. Барв. 490.

Уходїни, днї, ж. 1) Вхїдъ. 2) = Ухїдчнини. 3) = Уводїни. 1) *Чїї родини, а наші уходїни.* Чуб. I. 238.

Уходїти. См. **Увїходити.**

Уходїти, джї, днї, гл. Повносити вдоволь одежду. *На свїті сі не нажили, красно не вхїдили.* Шух. I. 203.

Уходнїй, а, б. Кудя можно вхїдять. *Влазний і вхїдний погріб.* Мїусск. окр.

Ухожати, ухождати. См. **Уходжати.**

Ухонїти, пїю, пнш, гл. Схватить.

Кїну-чвертївку в руки вхїпи, та в лїоз уоїжи, та вїсім бочок мїни, а з деїятой поганого пива наточи. ЗОЮР. I. 204.

Ухїпили батька, як чорт грїшну дїшу. Ном. № 2346. *Ухїпила його за серце тая чудовная краса.* К. (ЗОЮР. II. 203). *Ухїпїв за чїсну грїву—схватїл за волосї.* Ном. № 3992. — як собїна обмїтицї,—шїлом пїаїни. Потерпїлъ неудачу. Ном. № 12155, 1814. *Однїми рукамі не вхїплїю.*

Не вь состоянїи всего сама сдїлать. Г. Барв. 98. *Вхїпїти тропї.* Попастъ на надїдающую, дорогу, а переносно—найтїся какъ поступишь, собразить; ориентироваться. *Не вхїпиши тропи, куди йти.* Мир.

ХРВ. 389. От долї! нїяк не вхїплїю тропи. Г. Барв. 410. *Воно б то й гаразд, та не вхїпили тропи, як і що треба.* Харьк. г. *Якими ж шляхами й куди кандрувати, щоб не вхїпив Прочко тропи дозаянїти?*

Ухопїтися, пїюся, пншся, гл. Схва-

яється, увхатитися. *Хто топиться—й за бритує хлопиться.* Св. Л. 128. *Ухопився, як реп'ях.* Ном. № 2745. *Ті як ухопляться: той руба, той деревню вивозить, той киче, той оре.* Рудя. Ск.

Ухорвати, каю, ед., гл. Умяяти, утомити, заморяти. *Ну і хторкав же коня!* Мирг. у. Слов. Д. Эварв.

Ухоркатися, каюся, вшея, гл. Умятись. О. 1862. I. 38. *Обиди ухоркатились, аж піш пройняє.* Мир. Пов. I. 113.

Уцвісті, тї, теш, гл. Процвість. зацвість.

Уцвяхувати, хую, еш, гл. Обить найбільшими гвоздиками.

Уцпганити, вю, нши, гл. Обманути. *Ой, цпгане, циганику, то 'сь мя уцпганю: яка-м була дівока файна, а ти мя споганю.* Гол. IV. 444

Уцідати, джу, дш, гл. Націдити (изв'язное количество).

Уцїлати, лю, лш, гл. Попасть вцьць. *А другая (вуля) уцїрїдила, у серденько уцїлила.* Нп. Де я мірю, там я вцїлю. Гол. Так мене сїм і вцїлила в серце. Г. Барв. 382.

Уцїлов, нар. Цїлькомъ. Свого осокура розколквати не годиться, — його як би вцїлок куди взяти.

Уцїнувати, ную, еш, гл. Оцїняти. *Шкода, що вража ласощ кшню, а то б її і не вцїнувати.* МВ. (КС. 1902. X. 151).

Уцїкувати, куь, еш, гл. Затравити (собаками).

Уцїкувати, ну, еш, гл. 1) Отрубити. 2) Сь жаромъ заиграти. *Пришли казаки, та а чабан з козою, що грають. Як уцїкує, братіє, шекені, як піду я в скоки та в боки.* О. 1861. XI. Кух. 25.

Уцїрвати, рю, рш, гл. Шуточно: сув'язь что либо сдїлати. *Е, цїєтї пієні ми не вцїримо.* Мирг. у. Слов. Д. Эварв.

Уцї, уцї, жс. = Уцїа. Вх. Уг. 272.

Уцїцькувати, вую, еш, сов. в. уцїцькувати, кую, еш, гл. Украшати, украшати. *Золотом уцїцькує палати.* К. Дз. 206.

Уцїдїти, дію, еш, гл. Угорїть. Ном. № 13698.

Уцїклавати, лую, еш, гл. Оболдовать, заколдовать.

Уцїлювати, люю, еш, гл. Прокрїпляти плотъ ва мїстїв разгрузки. Мж. 180.

Уцїр, ра, м. = Вїнчарь. Вх. Лем. 476 Сх. Увчар.

Учарїня, ці, жс. Настушка. Ум. Учарїня. Вх. Лем. 476.

Учарувати, рую, еш, гл. 1) Очаровати. 2) Приколдовать. *Чи ти мене учарувала, чи турлювкї дала, ой що ж бо ти мекї розум зовїм відїбрала.* Лукан. 146.

Учїсно, нар. = Учїсно. *Як поскїи учїсно, то будеш маю хлїб.* Камеяец. у.

Учїсний, а, в. Своєвременний.

Учїсно, нар. Своєременно, во время. *Пїшла вона на храм і прийїда учїсно.* Г. Барв. 512.

Учїстувати, тую, еш, гл. Попотчивати. *Нагудувала стара яга чоловіка, учїстувала і положила спати.* Стор. I. 73.

Учїщїня, ня, с. Посїдїня, частїя посїщїня.

Учїщїти, щїю, еш, гл. 1) Часто ходити буда, часто посїщати кого *До тїтаря вчїщїає.* Шевч. 569. *Де люблять, не вчїщїає, де не люблять — не будай.* Поез. *З того часу став учїщїати цо-вечор.* МВ. 2) Уменьшати, отдїляти часть. *І чужого не займай, і свого не вчїщїай.* Кїевск. у.

Учїщїй, а, в. Учевий. *Вчїномъ сїм, а нечїному тїма.* Ном. № 6015.

Учїньї, нї, м. = Учень. *Посїдали з Ісусом учїньї його.* Св. Мр. II. 15.

Учїнь, учня, м. Ученик. Ном. № 14055. Стор. I. 193. *Не учень для вчїтеля, а вчїтель для учня.* О. 1862. I. 66. *Осман, високий учень мїй в рицарствї.* К. МВ. X. 19.

Учїньїя, ця, с. 1) Ученїє. 2) Наставленїє. *Колїб то він... слухав батькового вчїчї. та пожалкував би моїх слїзочок.* К.

Учїстїстїй, а, в. Привязчивий, навязчивий. *Ну та а учїстїстї хлопец; на улицю як вїйдеш, та й не одстане.* Черв. г.

Учїстїяти, плї, вш, гл. 1) Прицїпляти. *Вчїтили дїтяну до соски плїчїма.* КС. 1883. IV. 906. *Обаи учїстїи колям у хвостї і пусти в сїтїи.* Рудя. Ск. II. 50. 2) Зацїпляти, задїть. *Мико, Мико! не вчїстї галушок.* Ном. № 12708.

Учїстїтися, нїбїси, нїшїса, гл. 1) Зацїплятися. *Воли не стоять... ярмом учїстїлись.* Г. Барв. 360. 2) — за. Ухватитися, схватитися за, прицїплятися кт. *Учїстїться за поли.* Стор. *Як реп'ях топ, учїстїться за латанї юли.* Шевч. 242. *Хоть же я молода дївичко, і полі заблужся, — ти приїдеш зїсто зїзїсїми.*

ти, я за тебе вчеплюся. Мет. 3) Съ род. н., съ предл. до или безъ вою. Прягати, приплясати. *Найперше до Маті вчепилася: то ти, каже, вкрала.* Св. Л. 183. *Кого бѣда учепитися, того трімається і руками, і ногами.* Ном. № 2170. *Учепився, як згріх села.* Ном. № 2746. 4) Проросли и укorenитися Дарна, що зерно зверху не гаразд заволочено, а підуть дощ, то вонс вчепитися. Литив. у

Учерепити. См. Учереплювати.

Учереплювати, пляю, еш, сов. в. учерепити, пляю, пиш, гл. Устилать, устлать негодными черенками стѣны говчарваго горна такъ, чтобы обжигасяны посуды не было видно. Вас. 180.

Учахитися, нуса, вѣшся, гл. = Відчухнутися. Шух. I. 169.

Учесати, шү, шеш, гл. 1) Расчесать, вычесать. 2) Мочь расчесывать. *Гребінь не вчѣше.* Гребень не беретъ. 3) Сумѣть сдѣлати. *На що глянс, так тобі і вчеше.* Ном. № 10420. 4) Ударить. *Правою рукою як учесаю, даю вояк тільки ген на землю!* О. 1861. X. 34. *Дід вибрав чистеньке на льоду містечко, як учеше ковишкою, так селезень і вкипів.* Мвж. 119.

Учетвері, нар. Вчетверомі.

Учѣтво, нар. Вчетверо. *Мені, попові, зѣсно, учѣтво против простого, дякові удвою.* Кв.

Учий, я, е=Овечий. Вх. Лем. 476.

Учиркити, жу, жаш, гл. Обрѣзать; отрѣзати.

Учирянитися, илюся, пишся, гл. Взятися встойчиво; заридить. *Ото, вчирянився до теї роботи нема йому й нерестання.* ШВолищ. у. *Добре учирянитися дощ, нема йому нерестання.* НВолищ. у.

Учинити, ся. См. Учиняти, ся.

Учийнок, яку, и. Постунокъ, дѣло. Ном. № 4499. *За що мене, мужу, б'еш, за якій вчинки? Ни. Добрі вчинки.* Добрыя, хорошия дѣла. *На гарячому вчинку (піймати) На мѣстѣ преступленія.*

Учиняти, няю, еш, сов. в. учивити, няю, пиш, гл. 1) Дѣлать, сдѣлать, совершать, совершить. *Ой, хворцю! Що ти учинила.* Мет. *Слагиби вам, наковне лодці, преславні запорожці, за честь, за славу, за повагу, що ви мені учинили.* Шевч. 231. *Учинити волю.* См. Воля. 2) Поступать, поступити, сдѣлать. *Од не гаразд запорожці, не гаразд вчинили.* Ни. Так

ти добре, брате, учинімо, свого найменшого брата попросімо. Макс. 3) Заквашивати, заквасити, сдѣлать закваску (для тѣста, квасу). *Учинили вони квас.* Мвж. 79. *От вона взяла, ріденько вчинило, ріденько підбила, ріденько й замисила.* Рудч. Сь. II. 101. *На чужий коровай очей не поривай, а рано вставай та собі учиняй.* Ном. № 9648.

Учинитися, няюся, ешся, сов. в. учивитися, няюся, пишся, гл. 1) Дѣлаться, сдѣлаться. *Вчинилася бондарочка п'яна і глуха.* Гол. *І так воно скоро якось тебе вчинилося.* Сны. 228. *Великий гріх учинився.* Грин. III. 666. *Чом же син людям не вчинився би тижими, незнакими історій героями добра людського? К.* (О. 1862. III. 23). 2) Совершаться, совершиться, происходить, произойти. *Ще одно тільки місце зостається, де його погубель вчиниться.* Рудч. Ск. I. 135. 3) Только сов. в? Вырости. *Вчинилася густа та висока лоза.* Конст. у. 4) Заквашиваться, закваситься. *Млинець той сом і мелеться, сам і вчійяється, сам і містися.* Рудч. Ск. I. 137.

Учистити, шу, сташ, гл. 1) Хватить, съ силой что сдѣлать. *Було деколи і апостолоа вчистити, а на криласі як потягне горою, то й дяків не чуть.* Стор. I. 227. *А ну-те же! учистите занорозького козака.* Шевч. 306. *Як учистити гряд?* Стор. I. 21. 2) Ударить. *А барак як розженеться, як вчистить у лоб.* Рудч. Ск. I. 2.

Учителів, лева, ве. Приналежатиі учителю.

Учитель, ля, и. Учитель, *Шакуй учителя.* Ном. № 6101. *На сорок святих школяр несе вчителеві горюк бубликів.* Ном. № 416.

Учителька, ки, ж. Учительница.

Учителькувати, кую, еш, гл. Быть учительницей. Шейк.

Учительський, в, е. Учительскій.

Учительчив, на, не. Приналежатиі учительницѣ. Шейк.

Учителюванія, ня, с. Учительствованіе, состояніе учителямъ. Шейк.

Учителювати, ляю, еш, гл. Учителствовать, быть учителемъ.

Учити, учу, учаш, гл. Учить. *Пригоди учать згоди.* Ном. № 1751.

Учитися, учуса, учішся, гл. Учиться. *Хто не вчивсь, не будя знати.* Ном.

№ 6010. *Хто не вміє молитися, най іде на море учитися.* Ном. № 145.

Учінка, кн, ж. = **Учіння.** *Чому не вивчив? — Яка ж воко вчінка, як не дають книжок?* Славяносерб. у.

Учіння, нл, с. **Ученіє.** *А що я впертіла з тим учінням!* МВ. (О. 1862. III. 36).

Учікати, каю, еш, гл. = **Заквітчати.** *Образи учікани свяченим зіллям.* Шух. I. 100.

Учетверте, нар. *Въ четвертый разъ. А який ще! — сказав Загнибіда уже четверте.* Мир. Пов. II. 52.

Учкур, рл, м. = **Очкур.** *У князя хвезля, а в нас і учкур.* Ном. № 1596.

Учовітї, пл, пещ, гл. **Повіть,** **уразу-мѣть.** *Разів з десять скажу йому, поки вчовіте.*

Учора, нар. *Вчера. І вчора орав, і сьогодні орав.* Нп.

Учорашній, я, в. **Вчерашній.** *Шукає вчорашнього дня.* Ном. № 10927.

Учорніти, вю, нйш, гл. **Почерніть.**

Учорніти, вію, еш, гл. **Почервіть.**
Учта, тн, ж. **Угощеніє,** **пирь.** О. 1861. XI. Свид. 42. *Пришли гости... почалась урта.* Св. I. 57.

Учтівий, а, в. **Хлѣбосольный,** **гостеприймний.** *Поли — народ учтивий, — куди! — нікому не жалують хлѣба-соли.* Св. I. 57.

Учувати, вію, еш, сов. в. **учѣти, учѣю, еш, гл.** **Слышать, услышать, разслышать.** *Пусти уха меже люде, то чимало учуєш.* Ном. № 6994. *Вок не вчул, що він сказав.* Рудч. Ск. I. 6. *Чи ти чула, моя немко, чи ти не вчувала, що я в тебе від віконцем нічку почувала?* Грин. III. 392.

Учуватися, вѣтяться, сов. н. **учѣтися, етяться, гл.** **безл.** **Слышать, послышаться.** *Спідньому вчулось, що він верхнього міря, та каже: „аршиш!“* Рудч. Ск. I. 4. *То мабуть, діду, так мені вчувається.* Рудч. Ск. II. 43.

Учѣтка, нл, ж. = **Поголоска.** Шух. I. 33.

Уш, а уш! мезж. = **Кш!** (На курей). Колб. I. 65.

Уш, ұша, л. **Названіє** **человѣка** **военнаго** **знанія** **за** **часто** **употребляемое** **такими** **людьми** **слово** **„уж“.** *Будьте ласкаві...*

взьміть собі того уша, що у Голочаня (живе). Свм. 45.

Ушанування, нл, с. **Почтеніє, уважко-ніє.** *Не маю я ушанування.* Котл. Ен. VI. 6.

Ушанувати, нію, еш, гл. 1) **Почтять.** 2) **Хорошо** **принять,** **угостить.** *Ні, я по своєму її ушаную.* К. МВ. X. 10.

Ушелѣкатися, каюся, ешся, гл. **По-насть** **куда,** **забраться,** **попасть** **во** **что** **ли-бо** **неудачно,** **несчастливо.** Мвж. 193.

Ушешатїтися, тѣюся, ешся, гл. **По-снїшво,** **васкоро** **одѣться.** *А наша бабу-сенька готовуєнька: да скоресенько вишешатїлася.* Гол. IV. 7.

Ушѣстеро, нар. **Вшестеро.**

Ушѣста, тн, с. **День** **Возвесенія.** *Не прийдеться в середу Вшестня.* Ном. № 6444. *Сонехко стало жарити перед Ушестям, як посеред літа.* Кв. II. 8.

Ушечко, ка, с. **Ум.** **отъ** **уха.** Рудч. Ск. I. 16.

Ушівальник, ка, м. 1) **Узенькій** **ре-мешекъ** **для** **спинянані,** Рк. Левци. Вао. 159. 2) **Кровельщикъ** **соломою.** Рк. Левци.

Ушивати, вію, еш, сов. н. **ушитї, ушію, еш, гл.** 1) **Сшивати, шити.** *Вжес віжочок (молодїй) ушили.* Грин. III. 504. *Най тобі начуха сорочку више.* Гол. III. 274. 2) **Покривати,** **покрыти** **соломою** **(грн-шу).** *А в мене зата сніжками вишта.* Мет. 6. (Хату) **околопом** **вишиває.** Мир. ХРВ. 293. 3) **Обшипати,** **обшити** **лубою** **кузовъ** **повозки.** *Не вишитий віз.* Мвж. 126.

Ушиватися, віюся, ешся, гл. **Сшиваться, шитться.**

Ушіюк, йка, м. 1) **Кожа** **на** **затылкѣ** **Желех.** 2) **Перешеекъ,** **вообщо** **узкая** **часть** **чего** **либо,** **соединяющая** **двѣ** **большія** **части.** Вх. Зн. 74.

Ушикування, нл, с. **Приведеніє** **въ** **порядокъ** **въ** **строй.**

Ушикувати, кюю, еш, гл. **Привести** **въ** **порядокъ,** **поставити** **въ** **строй.**

Ушикуватися, кююся, ешся, гл. **Стать** **въ** **строй.** *На вербі ся вишкую і самюпал виризтую.* Гол. I. 7.

Ушір, ушірки, ушіршки, нар. **Ши-ривою,** **въ** **ширину.** *Аршин! та вздохи, та вишир.* Рудч. Ск. I. 6.

Ушітлий, а, в. = **Увесь.** *Винесла рибку й хлѣба скибку: на ж тобі, миленький, вечеру виштку.* Гол. I. 339.

Ушити, ся. См. **Ушевати, ся.**

Ушкїл, ма, м. Г'бчяно разбойникъ.
А. Д. I. 94. *То не верби луговї зашумїли, як безбожнї ушкали малетїли, Хведора Безрїдного, ота мама курїкного, постріляли, порубали.* А. Д. I. 248.

'Ушеати, каю, еш, гл. Говоритъ „ужъ“.
З неї гороблянка зробити ушкалиг, што-кати... навчить. К. (О. 1862. Ш. 22).

Ушкварити, рю, рш, гл. 1) Изжарити, что либо жирное, въ жирѣ. 2) Ударити, отколотъ, задать, дерзнуть. *По голові лозиною як ушкварити.* Г. Барв. 440. *Вишваримо, хлопці, гапача. Вишваримо по струнах.* Шенч. 243. *На третій (день) як ушкварити дощ.* Стор. I. 71.

Ушкварїти, в'у, вѣш, гл. Ударити, хлестнуть. *Батогом... вишварне так, що реви на всю улицу.* Мир. ХРВ. 131.

'Ушко, ка, с. 1) = **Вушко**. 2) мя. Пельмевъ, ротъ варяничковъ съ мясомъ въ супѣ. Котл. Ев. V. 14.

Ушковїй, а, б. Съ ушками (о посудѣ).
Ушновї дїжна. Родъ ушата. Вас. 145.

Ушбдженя, на, с. Поврежденіе.

Ушбдати, джу, дш, гл. Повредить, причинити поврежденіе. *Той таи кобилу припусти до нових стїжкїв... або друге вишодив.* Сим. 228.

Ушмагати, гїю, еш, гл. Обнятъ. *Марти подї і каже: „пїдожди же ти, маю, я тобі крильця вишмагаю“.* То оти і тепер часто в маю мартовї морози бувають. Драг. 17.

Ушморгїти, н'у, нѣш, гл. Вдѣть, продѣть (веревку и т. п.).

Ушнїнитися, пїюся, пшся, гл. Привязнуть къ кому, взятыя за кого. Мнж. 193.

Ушнуровувати, вую, еш, сов. в. ушнурувати, р'ю, еш, гл. 1) Увязывать, увязать веревками, —напр. поклажу на возу. 2) Зашнуровывать, зашнуровать. *Чи зумїе ж хто з вас мене зачепати, ушнурувати?* МВ. (О. 1862. Ш. 38).

Ушолопати, паю, еш, гл. Понять, сообразити. *І сторожї не вишолопають, де взялась.* ЗОЮР. II. 265.

Ушпагїти, в'у, вѣш, гл. Кольвуть. *От тїлько, тїлько не вишпигне.* Котл. Ев. VI. 39.

'Ушта, ти, ж. = **Учтв**. *А як пороздїгаємось, яка ушта нам буде!* Сил. 209.

Уштопорити, рю, рш, гл. — **когѣ**. Встрѣчено только въ рассказъ задунайского заповоржца въ значенїи: повмать, подстеречь и схватить. *Липоване дозналися, та його (винного) і уштопорили.*

Баба була у них волшебниця... то ото вона та другї липованскї баби його і уштопорили—чи воли його замалили, чи як пїмали... КС. 1883. I. 57.

Уштриквїти, в'у, вѣш, гл. 1) Воткнуть, вонзить. 2) Кольвуть, шурвуть. *Вїк і здригне, немаче або шилом уштрикнули.* Стор. II. 35.

Уштїрнїти, рю, рш, гл. Всуиуть. Вх. Тем. 401.

Ушўда, ли, ж. 1) Столбъ, къ кот. прикрїпляются ворота. Козел. у. К. ЧР. 5. 2) Столбъ въ заборѣ, въ пазъ котораго вставляются доски. Козел. у. К. ЧР. 427.

Ушавїти, влїю, вїш, гл. ? Дощ ушавив. Дождь прїударил. Мнж. 193.

Ушаслївїти, влїю, вш, гл. Осластливить. *Розкажу вам, як Создатель мою душу ушаслївив.* К. Псал. 147.

Ушедрїти, рїю, еш, гл. Щедро надѣлять, осыпать. *Я добром та благом ушедря твоїх спасенник.* К. Псал. 30.

Ушемітїюся, млїюся, мшюся, гл. Вцїпнїтїся, вшнїтїся. *Вїк кїжку одїре та кине, а вона знов до його, та так і вцїпнїтїся.* Ширт. у.

Ушербїти, блїю, бїш, гл. Надшербить.

Ушербїтїся, блїюся, бїшося, гл. 1) Надшербиться. 2) Повестъ потерю, убытокъ. *Нехай в тїї криниченькї водїця вшербїтїся.* Мил. 77.

Ушѣрити и **ушїрити**, рю, рш, гл. Сравнять съ краями м'рв наслїпанное въ нее смїчуее тїло. *Мїрку пудову окрадено, таку, що як насипать її вшѣрїть та вшїрїть наложкою, то їй важить не треба,—акурат пуд буде.* Черв. у.

Ушѣрїти, нар. В'у уровень, съ краями.

Ушквїти, в'у, вѣш, гл. Ущемить, прищипить. *Дверьми вшквїнув.* Мнж. 177.

Ушїпливий, а, в. Вдкїй, колкїй. *Лаялись словами ушїпливими.* Гїрка його розмова, ушїпливї слова. МВ. (О. 1861. I. 78)

Ушцнїтїти, в'у, вѣш, гл. Ущипнуть. *Свїй, коли не вкусить, то ушцнїне.* Ном. № 9446.

Ушцнїтїтися, в'уся, вѣшося, гл. Ущипнїтїся. *Де вшцнїтїтися, там подеретїся.* Ном. № 11152.

Ущолочати, чїю, еш, гл. Отстояться, устояться. *Лїво ущолоча та все булька.* Грин. I. 206. *Налетїли гуси з Русї, сколотили воду Марусї... а Маруся та пїдождала, поки вода і ущолочала.* Чуб. V. 898.

Ущудити, лю, лиш, гл. Прижать; сжать.

Ущудіти, лію, еш, гл. Замоленуть, затихнуть. *Гомонимо, гомонимо, а потім ущудіємо.* Мил. 170.

Ущухати, хію, еш, сов. в. ущухнути, хну, еш, гл. Утихать, утихнуть. *Став вітер ущухати.* Котл. Ея. IV. 8. *Ущухли діти, вже не кричать.* Лебед. у. *Ущухнув трюхи галас.* К. ЧР. 335. *Ущухнуло море.* Греб. 374.

Уюк, ка, м. = В'юк. Вас. 210.

Уюковий, а, в. В'ючний. *Уюкові коні.* Вас. 210.

Уюш, на, м. = В'юш Мчж. 28.

Уючити, чу, чш, гл. В'ючить.

Уява, ва, ж. 1) Представленіє, воображеніє, фантазія. Желех. 2) Воображаємое, воображаемый предмет. Ум. *Уявонья.* Во-

на *всмїхнулася такеньки, як усміхються, коли увяляють перед собою якусь уявоньку дуже хорошу.* МВ. Ш. 101.

Уявити, ся. См. **Уявляти, ся.**

Уявий, нар. Явно, открыто. *Узяв тії гроші уявки сперед його очей.* Васильє. у. *Уявки казати сього не можна.* Кролев. у.

Уявліти, лію, еш, сов. в. уявити, влі, виш, гл. Представлять, представить себя, воображать, образять. *Хто був на Україні? Хто знає Україну? Хто буває і знає, той нехай загає, а хто не буває і не знає, той нехай собі уявить, що там скрізь білі хати у вишквних садках.* МВ. Ш. I.

Уявлятися, ліюся, вшся, сов. в. уявлятися, влібся, вишся, гл. Представляться, представиться, воображаться, образяться.

Ф

Слова, начинающіяся съ буквы ф и не входящіяся ниже, см. въ букву х, при чемъ ф = хв, а иногда х.

Фабра, ри, ж. = **Хварба**. Вас. 182.

Фабури, бур, ж. мн. Бакенбарды. Вх. Лем. 477.

Фавда, ди, ж. Часть гельгова. См. Гельгив. Шух. I. 175, 176.

Файнвик, кá, м. Саножничій инструментъ для скобленія кожи Вх. Зв. 74.

Фай! меж. Употреба. въ выраж.: *фай би му!* — проклятіе, пожеланіе болѣзни, смерти. Желех.

Файкати, кáю, вш. гл. Разлетаться, развѣваться. *Йде здалека нарубок, поли від вітру так файкати на боки.* Гн. I. 130.

Файний, а, в. Красивый, хорошій. *Дієна файна.* Гол. IV. 444. *Зобачив на високій горі дуже файну церкву.* Гн. II. 48. (Мур) *робив мій дядько, — муляр був файний.* Грин. II. 94. Ум. **Файнѣнный, файнѣсеньний.** Собачка молоденька, файненька бігає. Грин. II. 74.

Файно, нар. Красно, хорошо. Желех.

Файфа, фи, ж. Родъ сварада для мотанія яптокъ. Вх. Уг. 249.

Файфѣр, ру, м. Въ выраж.: *на файфѣр.* Пропало. *Пила м моя арендонька на файфѣр.* Гол. III. 469.

Факля, лі, ж. Факель. *Приходить туди з лхтарнями та факлями.* Св. I. XVІІІ. 3.

Факт, ту, м. Фактъ. *Показуємо... на сей сумний факт, усякому у нас звісний.* (). 1861. XI. 103. *Давно то було, але то факт.* Гн. II. 121.

Фактічний, а, в. Фактическій. Желех.

Фактовій, á, б = **Фактичний.** К. (Желех.).

Фалат, ту, м. Кусокъ. Желех. Вх.

Лем. 477. Ум. **Фалатон.** Два фалатки хліба. Вх. Лем. 477.

Фалатати, тáю, вш, оди. в. **фалатити, нѹ, нѣш, гл.** Рвать, разорвать въ куски. Фр. (Желех.).

Фалате, тя, с. соб. Лошмотья. Желех.

Фалд, ду, м. и фалдá, дѣ, ж. 1) Складка Желех. 2) Зарубка на концѣ пести въ сукналяльѣ. Мик. 481. См. Хвалда.

Фальш, фальшівий. См. Хвальш, хвальшневий.

Фальшівість, вости, ж. 1) Фальшивость, поддѣльность, ложность. Желех. 2) Лицемеріе, неискренность. Желех.

Фальшівосѣрдий, а, в. Лицемерный. К. (Желех.).

Фальшівник, кá, м. Фальсификаторъ, поддѣльватель. Желех.

Фальшувати. См. Хвальшувати.

Фала, лі, ж. Вѣтеръ съ дождемъ. Вх. Лем. 477.

Фаналѣвий, а, в. Фанелевый. *Приходила і ся сюди, в червоній юпочці баввій, в занасці гарній фаналѣвій.* Котл. Ъв. I. 19.

Фанатик, іа, м. Фанатикъ. *Фанатика безумного сліпого.* К. ІІС. 74.

Фанатіцтво, ва, с. Фанатизмъ. К. (Желех.).

Фандá, дѣ, ж. 1) Длинная плоть. *Волокони з нагайками, гумки з фандою.* Гол. III. 205. 2) **Фанди.** Кланья въ женскомъ полушубкѣ, расходящіяся отъ талии. Вас. 155. Ув. **Фандице.** *Поїдь мо, дидуню, та на ярмарнице, та купи на бабу велику фандице.* Гол. II. 691.

Фандоля, лі, ж. = **Фанда** 1. Фр. Пр. 74. *Дав їй Бог долю, як фандолю.* Далъ плохую долю. Фр. Пр. 74.

Фанѣль, лі, ж. Флансѣ. Шейк.

Фанта, ти, ж. Одежда, одна штука одѣжды. Вх. Зв. 74.

Фантазія, жі, ж. Фантазія. Левец. Пов. 11, 276. *Мережки фантазій*. К. МХ. 39.

Фантазувати, вію, еш, гл. Фантазировать. Желех.

Фантастичний, а, в. Фантастическій. Левец. Пов. 48.

Фантастичність, ности, ж. Фантастическо. Желех.

Фанта, тя, с. соб. 1) Всякая одежда. Шух. I. 98. См. Хванта. 2) Лохмотья, рваная одежда. Вх. Зн. 74.

Фантіна, ня, ж. Что либо изъ фантіня, изъ вещей, относящихся къ одеждѣ. *Я знаю, де в мене така малесенька фантіна лежить*. Сквир. у. Ум. Фантінна. См. Хвантина.

Фантіція, ня, с. (хвантіня?) = Фанте I. Лохв. у. (В. Дорошенко)

Фантувати, тую, аш, гл. Описывать (пнущество за долгъ). отбирать въ залогъ. *В тиждень, чи як, жид прийшов мене фантувати*. Федьб.

Фара, ри, ж. Первый изъ семи классовъ духовныхъ училищъ и семинарій. Смм. 175.

Фарагон, на, м. Фараонъ. Употребл. какъ бранное слово. *Ти фарисею! ти фарагоне!* Вх. Лем. 477.

Фарагів, гова, м. Топоръ. Вх. Зн. 74.

Фарагівчя, чати, с. Топорикъ. Вх. Зн. 74.

Фарба, би, ж. = Краска. *Брали постичкі фарби...* з того, що бачили перед собою Левец. Свѣт. 11. См. Хварба.

Фарбанія, ці, ж. Женское платье изъ окрашенной матеріи. Желех. *Згоріла ей фарбанія, не зістало, лем дві поли*. Гол. II. 239.

Фарбаня, ні, ж. 1) = Фарбанця. Желех. 2) Юбка шерстяная бѣлая или черная. Вх. Лем. 477.

Фарбітки, ток, ж. м. Ручныя кружева. Шейк.

Фарбляний, а, в. Красочный. Вас. 184.

Фарбовесѣлчатий, а, в. Радужный, цвѣтовъ радуги. Встрѣчено у Кулиша: *Такі то помисли одрадіи і сумніи літали над саїтньюо душею фарбовесѣлчат, мов хмари дощові, що й сяють, і гріють, по над землею*. К. МХ. 33.

Фарбування, ня, с. Окрашивание, краснение. Желех.

Фарбувати, бію, еш, гл. Окрашивать, красить. Желех. См. Хварбувати.

Фарб'яр, р'я, м. Красильщикъ. Желех.

Фарб'ярка, ки, ж. Красильница. Желех. **Фарб'ярня**, ні, ж. Красильня. Желех. **Фарб'ярство**, ва, с. Красильное искусство. Желех.

Фарб'ярський, в, в. Принадлежательный, свойственный красильщику. Желех.

Фарисей, сѣя, м. 1) Фарисей. Вх. Лем. 477. Св. Л. V. 17. *Фарисей і вся мерзена Іудея заворушилась, зарвала, чекаче гадика в болоті і Сина Божого во плоти на тій Голгофі рос'яло*. Шевч. 603. 2) Плохой, лицемерный человекъ. Вх. Лем. 477.

Фарисейський, а, в. Фарисейскій. Желех.

Фаріст, та, фаріста, ти, м. Ученикъ перваго класса духовнаго училища или семинаріи. См. Фара. Смм. 175.

Фаріон, ва, м. Интриганъ. Шух. I. 33.

Фаркути, ну, неш, гл. Вспыхнуть. *Фарке полонім хушко*. Вх. Лем. 477.

Фармуга, ги и фармуга, ги, ж. Мучной огаръ или жидкій крахмалъ, смѣшанный съ бѣлой глиной, чтобы она не стиралась послѣ помазки ею стѣнъ. Подольск. г. Ум. Фармужна. Кіев. г.

Фармужати, жу, жвш, гл. Махать фармужою. Подольск. г.

Фармужка, ки, ж. Ум. отъ фармуга.

Фартух, х'я, м. 1) То-же, что и спідниця изъ ситца или окрашеннаго полотна. Гол. Од. 21. 49. 2) = Хвартух. *Принку фартуха дороги—срібні-золоті береги, габитована середина,—преподобна дівчина*. Чуб. V. 10. Ум. Фартуш'ю.

Фарфолів, зв, м. Вьюдолизъ. Шейк.

Фарфур, ра, м. Фарфоръ. Шейк.

Фарфурка, ки, ж. Фарфоровая тарелка; вообще тарелка. *Ой бо дворка та невожа не вліє робити, тільки з кухні до покою фарфурки носити*. Гол. II. 376.

Фасія, сві, ж. Гнѣвъ. Вх. Лем. 477.

Фаска, в'я, ж. Кадушка для масла, сырцу. *Сім фасок масла*. Грин. III. 501. Ум. Фасочка. Желех.

Фасбла, ля, ж. Печаль, кручина. *Велика у нас фасбла*. Вх. Лем. 477.

Фасолька, ки, ж. — дика. Раст. *Astragalus glycyphyllos*. Шух. I. 21.

Фасоля, лі, ж. 1) = Хвасоля. МУБ. I. 98. 2) Родъ орнамента на пясавкѣ. МУБ. I. 200.

Фасочка, ки, ж. Ум. отъ фаска.

Фасчско, ка, с. = Вур'ян. Вх. Зн. 74. См. хваст.

Фасчина, ни, ж. = Фаска. Фр. (Желех).

Фатів, това, м. Дуралей. шугъ; базовень. Вх. За. 74.

Фатка, ки и фать, ті, жс.—Хватка. Врзун. 11. Вх. Пч. II. 23.

Фатюл, ла, м Бѣлый платокъ, который покрываютъ голову новобрачной. *Де съ съ коса діла: чи в поле поленула, чи пуд білий фатюл сіла?* Гол. IV. 411.

Фатралий, а, в. Невнятно говорящій. Вх. Лем. 477.

Фатрати, ряю, еш, гл. Невнятно говорить, шенелявить. Вх. Лем. 477.

Фадарити, ряю, рям. гл.—Капарити 2. Фр. (Желех.).

Фадарий, а, в. 1) — Капарий. Фр (Желех.). 2) Упрямый, злобный. Вх. За. 74. 3) Вороватый. Шух. I. 33.

Фадѣлик, ка, м. Бѣлый платокъ, бѣлый головной платокъ. Гол. Од. 76 Вх. Лем. 477. *Дайте му фадѣликъ дуобитки повтирати.* Гол. II 127. Ум. Фадѣличок. Гол. IV 379.

Фадѣрний, а, в.—Фадарний 3. Желех. **Фадѣрність, ности.** жс. Вороватость. Желех.

Фадѣгати, гаю, еш, гл.—Хвицати. *Кий фадѣгае.* Вх. За. 74.

Фадца, ки, жс. Пошечина, оплеуха. Фр. (Желех.).

Фадцати, каю, еш и фадцувати, кую, еш, гл. Бить по щекамъ, даять пошечины. Фр. (Желех.).

Фадцути, ну, нощ, гл. Дать пошечину. Фр. (Желех.).

Фадчи, фадю, еш, гл. Колыхать, колебать, развѣвать. *Стоить верба над водою, нею вітер фад.* ЕЗ. 7. 227.

Фадѣга, га, жс. Рваный сердѣм, вообще изорванная штука одежды. Желех. Шух. I. 166.

Фаделувати, дую, еш, гл.—за кого. Ручаться за кого. Шух. I. 51. Вх. За. 74.

Фаделенка, ки, жс. Изорванное, въ лохмотьяхъ платье. Вх. За. 74.

Фадник, ка, м. Мелкая монета, грошъ. *Не варт за зломаний фенник.* Фр. Пр. 139. *Випратив єм сі фенника.* Фр. Пр. 193.

Фадчирь, ря, м.—Хвершал. *Не ма'т фенчирь такой масти, щоби го'в мої кости.* Гол. I. 142.

Фадѣлїнка, ки, жс.—Дїлетка. Вх. За. 74.

Фадѣль, лі, жс.—Фадѣлїнка Вх. За. 74

Фертїгати, гаю, еш, гл. Играть на свирѣан. Kolb. I. 76.

Фертїж, ка, м. Франтъ, щеголь. *Всі фертїжи і памичі.* Котл. Ев. I. 54. См. Хверт.

Ферса, си, жс. Феска. *На голог... ту-рецька феса.* Морд. Пл 20.

Ферфѣла, ли, жс. Мятель. Фр. (Желех.).

Ферфѣлїти, лю, лаш, гл. Густо падать (о свѣтѣ). Фр. (Желех.).

Ферфѣлїца, ці, жс.—Ферфѣла. Желех.

Фігѣль, глї м. , Завитокъ; архитектурное украшеніе. Желех. 2) Штука, фокусъ. *Ютурна фіглі і м робила: така-ми кібця затроєла і заєць вовкє поку-сав.* Котл. Ев. VI. 70.

Фіглювати, люю, еш, гл. 1) Украшать различными завитками (печенье, зданіе). *Наші корови фіглюванїи.* Гол. IV. 381. 2) Штуки выкидывать, фокусы устраивать. Желех. См. Хвиглювати.

Фізіка, ки, жс. Физика. *Мудрець же фізику провади.* Котл. Ев. III. 53.

Фик, ка, м. Неблаговоспитанная дубина. Вх. За. 74.

Фикати, каю, еш, гл. Фиркать, сердиться. *Ти, мамоно, не фикай, лем ладоньку напишай.* Гол. IV. 387.

Филижанка, ки, жс. Чайная чашка. *А послї танцї варенуки по филижанцї підїсла.* Котл. Ев. I. 20.

Филозоф, фа, м. 1) Философъ. *По їх сїчовому розуму ніщо на світі не стоить ні радости, ні печали: філософи вражі діти!* 2) Ученикъ предпоследняго класса духовной семинаріи. *Филозоф! а кобили в хомут не вліє запрягти.* Ком. Пр. № 873.

Филозофіста, ти, м.—Философъ 2. *Ф. лозіфіста найєв тїста, вєв коралї, тішов далї.* Вх. За. 75.

Филозофічний, а, в. Философскій. К. Гр. Кн. 28. *Филозофічні... книжки.* О. 1861. XI. 104.

Филозофія, фі, жс. 1) Философія. *Пога наука була філозофія.* Лениц. Нов. 10 2) Предпоследній классъ духовныхъ семинаріи. См. 175. *Дай го до школи, і аж як скінчит філозофію, абись му дав сей лист прочитати.* Драг. 318.

Филозофіня, а, в. Умысл, мудреный, хитрый. Вх. За. 75.

Філонвик, ка, м.—Хвиглївникъ. ЗЮЗО. I. 113.

Филь, лю, м. 1) Родъ, фамилія. *З того філю.* Вх. За. 75 2) Порода. *Така*

филь у тих овец: всі білохості. Вх. Зв. 75.

Фівкати, каю, еш, гл. = **Пстинькати**. Вх. Зв. 57.

Фіркати, каю, еш, гл. Лягати, брыкатся. Шух. I. 83.

Фіокавка, ки, ж. Гадюка черная, *Rhinaspis* L. Вх. Зв. 75.

Фіваги, каю, еш, гл. Обл. иволгѣ: кричать. Коли олійник (иволга) часто *фівкае*, то буде дощ. ЕЗ. V. 176.

Фігель, гл, м. 1) = **Фігель 1** и 2. *Тодзи ся злетіли всі чорти і показували ріжні фігли, скакали по столи, по мисках...* Гв. II. 6. *Бачати діти, що старий батько з ними фіглює зробив.* Драг. 181. 2) мв. фіглі. Маленькіе локовички на вискахъ жевціны. Гол. Од. 61.

Фіглювати, люю, еш, гл. = **Фіглювати**. Желех.

Фіглавий, а, в. 1) Шутливый, проказникъ. Вх. Зв. 75. 2) Злобный, злой. Желех. 3) Инцезърный. Шух. I. 33.

Фіна, ва, м. = **Хрещеник**. Шух. I. 32.

Фіна, ни, ж. = **Хрещеница**. Шух. I. 32.

Фільварок, рку, м. Ферма загородный домъ. *Тепер би нам наперти... на паксѣі залки, на двори й фільварки.* К. ЦП. 210.

Фін, ва, м. = **Фін**. Драг. 320.

Фінда, дж, ж. Вѣтренная, легкомысленная дѣвушка. Фр. (Желех.).

Фіндюрка, ки, ж. Потаскуха. *Фіндюрки щоки підирочали.* Котл. Бя. V. 21.

Фіновщина, ни, ж. = **Кривжю**. Желех.

Фіомак, (ху?), м. Раст. можжевельникъ. *Juniperus communis* L. Вх. Уд. 277.

Фіра, ри, ж. Повозка, телега, подвода. См. Хура. *Наложив у неділю рано дві фіри сноів.* Гв. II. 60.

Фіранка,*ки, ж. Штора на окнѣ. *Фіранки на вікнах.* Гв. I. 135

Фірас, са, м. = **Тартак**. Гв. I. 24. Шух. I. 181.

Фірма, ни, ж. 1) Форма (для отливки изъ металла, для печевій). Шух. I. 216, 281, 283, 298. 2) Родъ глинянаго подсвѣчника, по формѣ вѣроятно напоминающаго кривдѣль. Вх. Зв. 75.

Фірмѣк, кѣ, м. 1) Модель изъ дерева, по которой дѣлается глиняная форма для отливки въ ней изъ металла. Шух. I. 281, 283. 2) Сирессовый вѣтвь деревянной

формѣ, въ видѣ какой либо фигуры. овсчій сыр. Шух. I. 216.

Фірман, ва, м. = **Фурман**. Колб. I. 68.

Фірманіяна, ни, м. = **Фірман**. Желех.

Фірманяти, ню, ниш, гл. Быть кучеромъ. Желех.

Фірманка, ки, ж. Назовъ. извозничество, то-же, что и хурманна 2. Желех.

Фірманський, а, в. Кучерской. Желех.

Фіровщина, ни, ж. Штука скота (или дѣвчги для покупки овец), которая дарится крестнымъ отцемъ и матерью своему крестнику. Фр. (Желех.). Гв. II. 33.

Фіртка, ки, ж. 1) = **Хвиртка**. Шух. I. 94. 2) Дверка, дверца въ плитѣ, въ которой жарятъ ковоплиное сѣмя для масла. Шух. I. 163.

Фірчак, ка, м. = **Цяіркун**. Вх. Лем. 177.

Фірчати, чу, чвш, гл. О кувничкѣ, смерчкѣ и пр.: трещать. *Сквірки фірчат.* Вх. Лем. 477.

Фіст, фостѣ, м. 1) = **Хвіст 1**. 2) Ручка, рукоятка въ различныхъ сварцахъ: киркѣ, лопатѣ, трепеткѣ (см. **дернѣч 4**), в рѣшці (см. **рѣштка 5**), у нальба, которыми бьютъ бльце, у магліяниці, у ложки и пр. у вилъ и въ инструменталъ, похожихъ на вилы (напр. **веретинник**); также у вѣкоторой посуды, напр. у глиняной кастрюли. Шух. I. 164, 166, 167, 247, 154, 149, 194, 264. 3) Концы гарусной нитки, вылетеной въ косу. Шух. I. 123. См. **Хвіст**. Ум. Обстни. Чуб. V. 635. Шух. I. 278.

Фітис, ва, м. Пт.: *Silvia fitis* Вх. Пч. II. 14.

Фітич, ка, м. = **Фітик**. Вх. Лем. 477.

Фіцігбрий, а, в. Кометинный. Шух. I. 33. **Фіцігбрийні молодичи**. Шух. I. 134. См. **Відзігорний**.

Фіцька, ки, ж. Легкомысленная молодая жевщина или дѣвушка. *Крутитсе мота фіцька.* Вх. Зв. 75.

Фіѣвка, ки, ж. 1) = **Хвілялка**. Вх. Лем. 477. 2) Вѣлый копчикъ хвоста лисыцы. Вх. Пч. II. 5.

Фіѣкр, ра, м. Фаэтовъ, фіакръ. *Запрляють коні до фіѣкру.* Гв. I. 55.

Фіѣлка, ки, ж. Раст. а) фіалка, *Viola odorata* L. ЗЮЗО. I. 141. б) — **вечірна**. *Nesperis matronalis* L. ЗЮЗО. I. 125. в) — **лісовѣ**. *Viola mirabilis*. ЗЮЗО I. 141. См. **Хвілялка**. Ум. **Фіѣлочка**.

Фласкати, каю, вш, гл. Бить по лицу. Гол. II. 703.

Флётух, ха, м. Пыжл. Чуб. II. 635.

Флехъ, ва, м. (мн. ч. **флехей**). 1) = Фых. Вх. Зя. 75. 2) = Парубов. Вх. Зя. 75.

Флѣнта, тв, ж. 1) Родъ ружья. Для сильной арміи своєї... наклали товні галазей гачкѣток, фузій без пружин, буддимок, флинт і якичарок. Котл. Ен. IV. 56. 2) Нераспяваив, нерадываив дѣвка Вх. Лем. 477.

Флинтѣване, вш, с. Принимание особымъ образомъ (у скорянокъ). МУЕ. I. 75.

Флинтувати, тѹю, вш, гл. Принимать особымъ образомъ (у скорянокъ). МУЕ. I. 75.

Флигѣн, на, м. = Флов. Угор.

Флѣгош, ша, м. Бродяга. Угор.

Флѣсник, ка, м. Платовщикъ. Вх. Зя. 75.

Флѣпкати, каю, вш, гл. = Хлѣпати. Фр. (Желех.).

Флов, ва, м. = Вовк, Canis lupus. Шух. I. 22.

Флот, ту, м. Флотъ. Котл. Ен. II. 29. *І флот його з гармат розбили й потопили.* К. МВ. II. 121.

Флояр, рв, ж. Родъ наступшей снѣрѣли. Дудка відка, а флояра божка. Гн. II. 222. Ум. Флойра, флойрочка. *Вівчареву флоярочку чути з полоники.* Маак. 88.

Флѹдець, дця и флѹдик, ка, м. Часть ткацкаго станка, иначе сват, цваск. МУЕ. III. 24, 25.

Флѣбкати, каю, вш, гл. Клякотать. Угор.

Флѣокотати, кочѹ, чеш, гл. Болтаты. Угор.

Флѣбдра, рв, ж. = Хльорка, КС. 1890. I. 87.

Флѣбра, рв, ж. Сильно невастная дождливая погода. *Як великий дойдж, як барз так так довога ся свогню, та товоди юж бесѣдуют „флѣбра“.* Гн. I. 50.

Флѣбрес, су, м. Траурный флеръ, крѣпъ. *Онде катафалок флѣбресом обшитий.* Цог. В. 63.

Флѣбти, тв, ж. Мокрый снѣгъ. Вх. Зя. 75.

Флѣвора, рв, ж. Женщина, гонорящая неприличныя слова. Фр. (Желех.).

Флѣвортв, рю, рвш, гл. Болтаты безъ умолку, трещать, пустословить. Фр. (Желех.).

Флѣцкати, каю, вш, гл. Шлепать, бить ладонью Вх. Зя. 75.

Флѣчка, чок, ж, мн. Куханье: порѣзанныя на куски сняжныя или телячьи вышники, сваренныя въ пшенной кашѣ. МУЕ. I. 106.

Флѣша, ші, ж. Бутыль, бутылка. Шух. I. 307. Желех. *Наша губа не флѣша, то зѣсти, як і ваша.* Ком. Пр. № 560.

Флѣшечка, кш, ж. Ум. огъ фляшка.

Флѣшка, кш, ж. = Фляшка. *Фляшка з горѣлкою.* Лукаш. 112. Ум. Флѣшечка. Желех.

Флѣшчѣ, чѣти, с. = Фляшечка. Гн. II. 39.

Флѣшчѣна, вш, ж. = Фляшка, фляшечка. Желех.

Флѣзвятися, заюся, вшся, гл. Ползаты. *Флѣзвятися... гадина чорна і сороката.* Шух. I. 22.

Флѣкош, ші, ж. = Вукош. Гол. Од. 80.

Флѣлосѣтися, сѣтися, гл. безл. = Пѣлосѣтити. Вх. Зя. 75.

Флѣлосѣтити, кочу, тш, гл. Неясно говорить, шепелявить. Вх. Зя. 75.

Флѣлш, ша, м. также и во ян. чл. флѣлшѣ. = Хвалюшѣ = валюшка. Шух. I. 259, 151. Гол. Од. 40. Мнх. 481.

Флѣлшѣрь, рв, м. Сукноваль. Желех. **Флѣрбѣти, бѣт, ж, мн.** Кружева. *Робит флѣрбѣти.* Гол. III. 498.

Флѣрканя, вш, с. Фиркавѣ. Желех.

Флѣркати, каю, вш, гл. Фиркаты. Вх. Уг. 277.

Флѣркотати, кочѹ, чеш, гл. Болтаты, много говорить. Вх. Лем. 477.

Флѣркотливый, в, в. Болтливый. Вх. Лем. 477.

Флѣрналъ, лш, м. Конюхъ. Колб. I. 68.

Флѣрост, ту, м. Сухія вѣтви, сухіе сучья безъ хвон на хвойномъ деревѣ (смерѣці). Шух. I. 176, 185. См. Хворост.

Флѣрс, су, м. = Вута. Фр. (Желех.).

Флѣрст, та, м. Доска, толщиной въ четыре дюйма. Вх. Лем. 477.

Флѣртѹна, вш, ж. 1) = Хвортѹна. Гн. I. 127. 2) Пенюгодъ; мятель. Шух. I. 212, 221.

Флѣса, св, ж. Ровъ, канавка, яма. *Колѣ млина, млина вода флѣсу рѣже.* Чуб. V. 1130. *Ой од Хведя до Антона прорѣзана флѣса.* Грин. III. 374. *Ой у лѣсі під горѣлом виюпана флѣса.* Грин. III. 373.

Флѣскати, каю, вш, гл. Фиркаты. Вх. Зя. 75.

Фоснути, ну, веш, гл. Фырнуть. Кім фосує. Вх. Зн. 75.

Фостик, ка, м. Ум. оть фіст.

Фосувати, оую, вш, гл. Прорѣзывать канавки. Грунта фосовані. Вх. Лем. 477.

Фота, ти, ж. = **Обгорта** I. Гол. Од. 61, 71. Колб. I. 37.

Фоблавий, а, в. Шепелявий, неясно выговаривающий. Вх. Зн. 75.

Фод. Въ выраженіи: **Бодай** ти (=ті) **фон було!** Проклятіе, імѣющее смыслъ: чтобы ты пропалъ. Фр. Пр. 99.

Фобшавка, ки, ж. Раст. дождевикъ, *Lycoperdon*. Вх. Зн. 75.

Фбл, **фбі**, ж. Вѣтви хвойнаго дерева. Желех. Шух. I. 176. См. Хаов.

Фраіръ, ра, м. Возлюбленный, женихъ. Гол. III. 393. *Мам фраіра нама*. Гол. IV. 511.

Фраірка, ки, ж. Возлюбленная, цѣвѣста. Гол. III. 120. Ум. **Фраірочка**. *Моя фраірочка... мене любила*. Гол. I. 150.

Фраірѳовский, а, в. Принадлежащій фраіру. Гол. III. 422.

Фраірочка, ки, ж. Ум. оть фраіра. **Фраірчя**, чати, с. = **Фраірочка**. Гол. III. 415.

Фрайтѳер, ра, м. Ефрейторъ. Желех. *Фрайтѳер, прочитайте мені лист*. Федьк.

Франѳга, ги, ж. Ниша. Подольск. г. **Франѳоля**, лі, ж. Бѣлый хлѣбъ овальной формы, французская булка. Херс. г. Шейк.

Франція, ціѳ, ж. Франція. Желех.

Франѳъ, за, м. Французъ. *Вони будуть говорити по французский, як французи*. Левци. Пов. 119.

Франѳузка, ки, ж. Француженка. Желех.

Франѳуэчина, ки, ж. Французскій языкъ и вообще все французское. *Людина... мало тягнуца в рідному слові, бо мислюючина окуті з француэчиною прибили його к землі*.

Франѳуэский, а, в. Французскій. *Вірчі... французский*. Левци. Пов. 122.

I. **Фрас**, су, м. 1) Раздраженіе, гнѣвъ. Фр. (Желех.). 2) Утѳгъ. Желех.

II. **Фрас!** межъ, выражающее ударъ. *Фрас в песок!* Желех.

Фраснути, ну, веш, гл. Ударить. Желех.

Фрасуватися, сѳуюся, вшоа, гл. Сильно беспокоиться, тревожиться, печалиться. *Най ся мама не фрасує*. Ад. I. 85.

Фрасунок, нку, м. Печаль, забота, без-

покойство. *А по тім фрасунку напий-поса трунку*. Чуб. V. 1146.

Фрашки, шок, ж. мн. Пустакы, бездѣлица. Колл. III. 430. *Посаг, скарби, все то фрашки, люблю дѣчка з божой ласки*. Гол. I. 365.

Фрѣда, ди, ж. Женщина плохого поведенія. Вх. Зн. 75.

Фрѣла, ли, ж. = **Флояра**. Вх. Зн. 75.

Фрѣля, бѳі, ж. Завязка, шнурокъ у фартука. Вх. Зн. 75.

Фрѣзля, лів, м. мн. Бахрома. Чуб. VI. 113.

Фрѣга, ги, ж. Дерево, длиной въ семь саж. Вх. Зн. 75.

Фрѣка, ки, ж. Насилье, принужденіе. *Яв я його по добру голубити, бо знав, що фрикюю з ним і тільки не вѳію*. Федьк.

Фрр! межъ, для обозначенія отлета птицы. Желех.

Фруз, за, м. Насѣк. *Pteropus coriarius*. Вх. Пч. II. 27.

Фуганок, нку, м. Рубанокъ для окончательной отдѣлки строгаемаго (у столярнѳв). Вас. 119.

Фугувати, гую, вш, гл. У кожевникѳв: разглаживать и очищать кожу штрихомъ окончательно передъ дубленіемъ. Вас. 157.

Фудити, джу, дш, гл. Бросать, швырять. Фр. (Желех.).

Фудулитися, люся, дшся, гл. Быть надменнымъ, высокохваннымъ, гордиться, чваниться. Желех.

Фудулія, ліѳ, ж. 1) Надменность, гордость, высокохвріе. *Слушайте тільки, як з мене фудулію вигнали*. Федьк. 2) Надменный, гордый человекъ. Желех.

Фудульвий, а, в. Надменный, гордый, высокохванный. *Як би мій фудульвий брат отсе знав, то ще б в лице мені дав*. Федьк.

Фужделити, лю, дшш и фуждіти, джу, дш, гл. О вѳтрѳв: шумѳть, бушевать. Фр. (Желех.).

Фужоля, ли, ж. = **Фюкавка**. Вх. Зн. 75.

Фук, кѳ, м. 1) Крикъ на кого, брань. *Фук на фук як піде, то нічого з того не буде*. Ком. Пр. № 131. 2) Не убита по ошнѳкѳ шашка, за которую беретъ противникъ шашку. Шейк. 3) Умѳкнути фукѳ.

Надуть, обмануть. На рід надія не яка: поки в коморѳ есть і в скрині, лѳстук потреться в сій хатині та й далѳ, окинувши фука. Мкр. Г. 61.

Фукавица, ці, ж. Митель. Вх. Уг. 278.

Фубання, вя, с 1) Дуновеніє (ртомъ). Шейк. 2) Крики (на кого), бравъ.

Фукати, каю, еш, гл. 1) Дуть (ртомъ). Шейк. 2) Бранитися, кричать. *Брат на брата на ворогує, сестра на сестру чарти зомує... дочка до неньки с.міло фукасе.* Чуб. Ш. 417, 418.—на **кого**. Бранить кого, кричать на кого. *Іде наймит із пакцини, на воли фукасе.* Гол. I. 220.

Фукнути, ну, неш, гл. 1) Дунуть (ртомъ). Шейк. 2) Крикнуть на кого. 3)—ким, чим. *Бросить кого, что. Як ким фукне у провалу велику!* Драг. 370.

Фукнутися, нуся, нешся, гл. = **Фукнути** 1. *Обернієся і фукнієся, і дунєся ногою.* Гол. III. 510.

Фундатор, ра. м. Основатель, учредитель. *О, предки Вишисвєцьких і Корєцьких, фундаторі манєстирів спичекки!* К. Бай. 17.

Фундація, ції, ж. 1) Основаніє, учрежденіє. Желех. 2) Пожертвованіє капитала на основаніє чего. Шейк.

Фундувати, дую, еш, гл. Основывать, учреждать. *Моаєстир дивний, Богом фундований, Потаєв названий.* М.р. л. сб. 190 (Нн.).

Фуніти, (вю, вим?), гл. Выдыхаться, терять запахъ; блекнуть, увядать. Угор.

Фураж, жа, м. Педоборъ. *Як с поєуха, то він має фураж—нібє мєжє бриндзі, як обіцає дати, тогди мусить готівкою доплатити.* Шух. I. 209.

Фурдигати, гаю, еш, гл. Вертѣть? (с. шумомъ?) *Тікайте з тати, бо я буду вертеном фурдигати.* Ком. Пр. № 233.

Фуріє, ка. м. 1) Тачка. Вх. Уг. 278. 2) Колясочка для дѣтей. Вх. Уг. 278.

Фурка, кв, ж. = **Куделя** 1. Вх. Лем. 478.

Фуркало, ла, с. 1) Игрушка: волчекъ. Шейк. 2) Родъ игрушки: состоитъ изъ а) палочки, б) орѣха свища, срѣзаннаго сверху и снизу и надѣтаго на палочку, и) нитки, намотанной на палочку и пропущенной сквозь дырку свища, г)—картофельны, въ которую воткнуть противоположный конецъ палочки. Держа орѣхъ тремя пальцами лѣвой руки, правую рукою тянуть за нитку, а потомъ слегка ее пускають, не выпуская изъ пальцевъ; отъ тяжести картофели нитка сама наматывается на палочку. Шейк. 3) Снарядъ, съ помощью котораго, вспугивають въ саду или огородѣ птицъ или свиней: нѣчто подобное

внузу, къ короткой веревочкѣ котораго привязана дощечка. 4) Родъ женскаго платья. Левч. 103. Ум. **Фурнальце.** *Дочка Лависа цигруха в міленькім фуркальці було.* Котл. Еп. IV. 27.

Фуркани, вя, с. 1) Звуть, издаваемый фуркалом. Шейк. 2) Отлєтъ, полєтъ съ шумомъ крыльєвъ.

Фуркати, каю, еш, гл. 1) Трєщать фуркалом. Шейк. 2) Отлєтєть съ шумомъ крыльєвъ. Желех.

Фуркнєти, ну, неш, гл. Полєтѣть, слєтѣть съ шумомъ. *Як черкєє мене вгору (рогами підкинув), то я фуркнєв, як з лука.* МВ. (КС. 1902. X. 155).

Фурковіти, вю, вим, гл. = **Фурчати.** Шух. I. 23.

Фурнути, ну, неш, гл. = **Фуркнєти.** *Качка ... фурнула.* Рудан. I. 129.

Фурр! мєж. = **Фрр!** Желех.

Фурцювати, цією, еш, гл. Танцовать, скакать. *Тенєр їн, бачу, не до солт. уже, підтїкавши дєсь поли, фурцює добре навєєна.* Котл. Еп. II. 32.

Фурчати, чў, чим, гл. Шумѣть, жужжать. Фр. (Желех).

Фуряти, рая, еш, гл. = **Шпуряти.** Желех.

Фўста, тв, фустива, ня, фўстка, кн, ж. = **Хуста, хустива, хустка.** Желех. Шух. I. 133, 137. Чуб. V. 621, 262.

Футѣрко, ка, с. Ум. отъ футро.

Фўтик, кв, футєко, кв, футок, ткá, м. = **Худєко, худож.** Лем. 478.

Футіти, футў, тїш, гл. Сонѣть, шлєтѣть, дуть. Желех. На все футїт. Онь идуть, свєсивъ. Вх. Зн. 75.

Фўткати, каю, еш, гл. Кричать: фут, фут. Вх. Лем. 478.

Футрарь, рá, м. = **Кушвир.** Желех.

Футрїна, нн, ж. 1) = **Футро.** Желех. 2) = **Фурїєна.** Желех.

Футрїє, ня, с. Оконная коробна, облицовка оконнаго прєсма. Шух. I. 95.

Фўтро, ра, с. 1) = **Хутро.** 2) Шуба, шубка. Гол. Од. 17. *Треба було Ортєі фурїро справити,—ще ѓ не справити. и верг наїратти, бо блал буя готовий з Масїного фурїра.* Сн. Л. 183. Ум. **Футѣрко.** Гол. Од. 17.

Футрувати, рую, еш, гл. Корїтитъ? Чиститъ? *Іди футруй (ковї), бо зараз їдемо!*—*Фірман пішов, нафутруєв, та ѓ пішли утрїгли конї.* Гн. П. 244. См. **Хутрувати.**

Футкало, ла, с Испыльчивый чело-
вѣкъ. Фр. (Желех).

Фуфалица, фуфелица, ці, фуфоля,
лі, ж. = Завірюха. Шух. I. 107. Желех.

Фуфѣрня, ві, ж. = Фуфалица. Вх.
Зв. 75.

Фуфловица п фуфѣлица, ці, ж. = Фу-
фалица. Желех.

Фучати, фучу, чаш, гл. = Футити. Лиг-
ла спати, а сама з присони зачала фуча-
тити. Драг. 331. Він надходить десь так
спочі, фучити. Драг. 331.

Фушкати, кою, еш, гл. Выриваться
вылетать. Губка... запливає, а дил з неї
починає фучкати далеко на зую поло-
вину. Шух. I. 191. Зачне тютюк фучи-
кати (дил з люльки ти). Шух. I. 36

Фуѣра, ри, ж. 1) Настушыя свирѣль.
Завернув аныоз Саю до буди, забрали
фуѣри, забрали дуди, на конрих пісню
гнали. Чуб. III. 377. 2) об. Безпомощный,
неспособный человекъ. Желех. Ум. Фуѣра.
Желех.

Фуѣрити, рю, рши, гл. Говорить, дѣ-
лать глупости. Вх. Зв. 75.

Фуѣрка, ки, ж. Ум. отъ фуѣра.

Фуѣрош, ша, м. Мастеръ, дѣляущій
фуѣри. Вх. Лез. 478.

Фу! меж. для выраженія свиста. Шейк.

Фукадло, ла, с. Іволга, Oriolus gal-
bula. Вх. Уг. 278.

Фукати, кою, еш, гл. 1) Свистѣть
Шейк. Также о птицахъ, вшр. иволгѣ.
Вх. Уг. 278. 2) Развиваться. Желех

X.

Ха-ха! меж. виражающее смѣхъ. *Ха-ха-ха!*—*Чорт, панове, літанью співає.* Шевч. 137.

Хаба, би, ж. = **Хабета.** Желех.

Хабаз, зу, м. Хворостъ, прутья. Шейк.

Хабалиця, ці, ж. Кокетка, охотница до любовныхъ шашней, наложница. *Чоловік мав лизу жінку хабалицю, що злю-жалася з попом.* Гн. II. 166.

Хабалка, ки, ж. = **Хибалиця.** Желех.

Хабаль, ля, м. Любовникъ, волокита. Желех.

Хабальний, а, е. Кокетливый; любодѣйный. Желех.

Хабальниця, ці, ж. = **Хабалиця.** Желех.

Хабальство, ва, с. Кокетство, волокитство, любовныя связи. Желех.

Хабарь, рій, ж. Взятка. Шейк.

Хабарик, ка, м. Ум. отъ хабарь.

Хабарій, рій, м. = **Хабарник.** Желех.

Хабарник, ка, м. Взяточникъ *Такого хабарника, як наш писарь, більше ніде не знайдеш.* Харьк.

Хабарницький, а, е. Взяточнический. Шейк.

Хабарь, рій, м. Взятка. *Визвольте мене, бо з голоду пропаду, або буду хабарі брати.* Св. I. 319. *Тільки грошички дунили і одбирали хабарі.* Котл. Ен. Ум. Хабарин.

Хабатарня, ні, ж. Заводъ для вычинки козыхъ шкуръ.

Хабета, ти, ж. Кляча. *Отто хабета: спілки бий, стільки і в'їдеш.* Канев. у.

Хаба, зу, м. хабва, ви, ж. = **Хабвина.** Вх. Лем. 478. Вх. Уг. 272.

Хабяйна, ни, ж. = **Вуяйна.** Вх. Пч. II. 36.

Хабяйна, ни, ж. Путь, хворостяна. Вх. Зн. 76. *Вітронько дує, вітронько дує,*

хабиною колише. Гол. I. 255. Ум. Хабинна. Желех.

Хабний, кі, м. Кустарникъ. Вх. Зн. 76.

Хабоття, тя, с. Хлябъ, лохмотья. Мнж. 193. *Усе викрадено з скрині, усе забрато, осталась сама негодня: то драле, то погане, — саме хабоття,* Александров. у.

Хабоття, ті, ж. Неповорогивля, медлительная женщина. *Самі піде, або пішла хаботтю.* Лебед. у.

Хабуз, зу, м. 1) Грубыя сорныя травы. Желех. 2) = **Хабаз.** Желех.

Хабуззя, зя, с. соб. = **Хабуз.** *Дивитси на хату, а на ній кропива та й хабузи росте.* Гн. II. 69.

Хава, ви, ж. Челюсть. Желех. Ум. Хабана.

Хавав, меж. виражающее крикъ перепела. *Хавав!*—*крикнула пані Висока з-за листу і такі справді злякала молодих людей.* Левнц. Пов. 215.

Хававання, ня, с. Крикъ перепела. Шейк.

Хававати, каю, еш, гл. Кричать (о перепелѣ). *Перепела хававали.* Мир. ХРВ. 39.

Хавдій, ді, м. Обжора. Желех.

Хавѣла, ля, ж. Дырка во 2-мъ дышлѣ воловьей запряжки (в'їще), въ которую вставляють колокъ для удержанія ярма (притїма). Черк. у.

Хавѣра, рі, ж. Вихрь, буря? *Занумили хавѣра з метелицею.* Полт.

Хавка, ки, ж. 1) Ротъ, рыло, морда. Желех. 2) мн. Хавий. Ротъ. ЕЗ. V. 53. Желех. 2) мн. Жабры. Желех.

Хавкати, каю, еш, гл. 1) Бѣть съ жадвостью. Желех. 2) Дышать жабрами. Желех.

Хавкід, ні, м. = **Хавдій.** Желех.

Хавтур, ра, м. 1) Взятка. 2) Поборы

натурой, собираемые духовенством. Школяри з дяком співали псалми за хавтурю. Мкр. Н. 31. Також: остатки поминального обѣда, забираемые духовенствомъ и выпитыя, а иногда въ шутку и самый поминальный обѣдъ. (Козлен. у.); отсюда (шуточно?): Хавтуря справляти. Давати поминальный обѣдъ по умершемъ. Борз. у.

Хавтура, ря, ж. = Хавтур. Шейк.

Хавтурый, а, е. Любитель хавтур. 1 Хавтурый дерій, усеє у злоті, не тягам проповідус любов. К. XII. 81.

Хавтурыве, ка, м. 1) Взятчиикъ. 2) О духовествѣ: берущій поборы натурой.

Хавтурувати, рую, еш, гл. 1) Брать взятки. 2) Сбирать поборы натурой (о духовествѣ).

Хавтуря, р'я, с. Поборы духовенства натурою. Набрал хавтур'я, що й до зеленої неділі стане.

Хавчати, чү, чїш, гл. Хриють слабо. Хоч велики дужєє запицить, хоч не до прикладу хавчить, або нячати, мов по чотаячі. Глб.

Хавтура, ря, ж. = Хавка 1. Желех.

Хавля, віт, ж. Громадана. Оттакої сазіт, як йшла сьогодні через нашу свободу, я зроду-віку не бачила. Волч. у.

Хавячка, ки, ж. Ум. отъ хазяйна.

Хазяїн, на, м. Хозяинъ. Ой хазяїн дома хазяїнує, на білому спати лягає, а безцасний чумах у дорозі всяку муку приймає. Ну. Гостям смїх, а хазяїну сльози. Пом.

Хазяїновитий, а, е. Хозяйственный, водущій хорошо хозяйство. Хазяїновитий був покійник. Сив 217.

Хазяїнувати, вію, еш, гл. Хозяинпчать, вести хозяйство, быть хозяиномъ. Пїду лучче хазяїнувати. Оженивсь собі гаркенько і хазяїнує. Рудч. Ск. 1. 192. Хазяїн дома та хазяїнує. Рудч. Чп. 147.

Хазяїнуватий, а, е = Хазяїновитий. Він був собі убогий, та хазяїнуватий. Г. Барв. 172.

Хазяї, аяї, м. = Хазяїн. Хазяї на аєю губу. Пом. № 10101. Питається сам хазяї. Рудав. 1. 80.

Хазяїка, ки, ж. Хозяйка. Ї такою хазяїкою зробилася невисипуцою на вес село. Рудч. Ск. 1. 179. Ум. Хазяїчка. Чуб. У. 1026. Ти ж моя хазяїчко кохана! МВ. (О. 1862. III. 50).

Хазяїливий, а, е = Хазяїновитий. Пани-гусиде нашу паню похваляють-вели-

чаютъ: отто хазяїлива! МВ. (О. 1862. III. 60). Хазяїлива була вдова. Г. Барв. 304. Хазяїлива натуро. Мир. ХРВ. 225.

Хазяїновитий, а, е = Хазяїновитий. Її батько-мати, люде з дрібногo панства, але чесні, хазяїновиті. Левци. Пов. 225.

Хазяїнуваня, ня, с. Хозяинчаніє. **Хазяїнувати, вію, еш, гл.** = Хазяїнувати. Мет. 458. Чомусь мої воли не паються, да не хочуть води пити; лучче було б хазяїнувати, ніж по дорогах ходити. Нп

Хазяїновлівий, а, е = Хазяїновитий. І хороша і хазяїновлива, да з людьми вдачі не має, як обійтися. Г. Барв. 132.

Хазяїствечко, ка, с. Ум. отъ хазяїство.

Хазяїство, ва, с. 1) Хозяйство. Мірошник має хорощий млин,—в хазяїстві не аби що він. Глб. 2) Соб. Хазяїство. Далі почали усе біли, усе біли кури пропадати, та вже і не стертіло хазяїство, пїшли до волости. Кв. II. 164. Ум. Хазяїствечко. Буде вже мені, каже, наймитувати,—може, каже, своє хазяїствечко заведу. Рудч. Ск. 1. 149. Мав собі домочок і садочок, і город,—невеличке та хороше хазяїствечко. МВ. 1. 17.

Хазяїський, а, е. 1) Хозяйскій. Хазяїське око товар жити. Пом. № 9972. 2) Хазяїський син, хазяїсьна дочка. Сивъ, дочъ уважаемого хозяїна, уважаемыхъ родителей.

Хазяїччи, на, не. Приналежащій хазяїкѣ. Нема своєї (корови), дак на хазяїччій учись. Г. Барв. 435.

Хазяїнувати, вію, еш, гл. 1) = Хазяїнувати 1. Лучче було хазяїнувати, ніж по дорогах ходити. Рудч. Чп. 87. 2) Распоряжаться. Хазяїко тими грїшми. Чуб. II. 380. Нехай чорт кїньми оре, а діяками хазяїє. Ком. Пр. № 304.

Хай, нар. Пускай, пусть. Хай їй лиха година! Рудч. Ск. Хай жє їй Бог благословить, мою дитину. МВ. II. 164.

Хайний, а, е. Опрятний, чистоплотный. Желех.

Хакати, каю, еш, гл. Тяжело дышать,—запыхавшись отъ жары и пр. Душино Рябові—бач, як хакає, язык висолоповиши. Харьк. День був гарячий, сказано, в серпкї; сонце пекло, наче думало весь світ запалити; вороки по скалах хакали, роти порозяляюши. Св. Л. 215. Чого ти так хакаєш?—Захакаєш б і ти,

як би спирив на гору такого лішка.
Харьк.

Халабу́да, м, ж. 1) Шалань. *Напне-ро халабу́ду*. Мил. 102. 2) Легкая непроцая постройка, наскоро сдѣланная, — напр. временныя стѣны при хаѣ. Вас. 195. 3) Египетская крытая бричка, родъ кибитки. *Невистий пре жидівську халабу́ду*. Стор. II. 39. 4) Волъ съ рогами большими выступающими впередъ, концы конхъ, закругляясь, почти сходятся кверху. КС. 1898. VII. 45. Ум. Халабу́да. *По всьому садовъ казбудували гульбицъ, печер, халабудох*. Стор. М. Пр. 66.

Халавкати, каю, еш, гл. = **Хавкати** I. Желех.

Халавля, зіі, ж. Трепка, взбучка, потасовка. *Зевес не дурно похвалявся: полуци добру халавлю він видавить з тебе олю*. Котл. Ен. I. 29.

Халайстра, ри, ж. = **Халастра**. Желех. **Халамайдол**, ла, м. Брань. *Ах ти халамайдол!* Екатеринбург. у. Слов. Д. Эваря.

Халаман, на, м. Баграць? *Сам пак сам халаман*. Чуб. I. 278.

Халамій, мѣя, м. Прозвище для сврел. *Жид, жид—халамей, повисився на щабель*. Подольск. г.

Халамід, да, н. = **Халамей**. ЕЗ. V. 151. **Халамідник**, ка, м. Оборвынщъ. босняк. Мпр. ХРВ. 296.

Халамій, мія и халамій, ня, м. = **Халамей**. *Жид, жид халамій (халамій) повисеві на ремінь*. ЕЗ. V. 151.

Хала́ндрусъ, ся, м. = **Хавдія**. Желех.

Халаса́ти, саю, еш, гл. = **Хавкати** I. Желех.

Халастати, таю, еш, гл. Раздавливать. Желех.

Хала́стра, ри, ж. Сбродъ (о людяхъ). Желех.

Халасува́ти, сѣю, еш, гл. 1) = **Халаса́ти**. Желех. 2) Лакомиться. Каменец. у.

Халасу́н, на, м. Лакомка, обжора. Желех.

Хала́т, та, м. Верхняя длинная женская одежда съ шелерною. *Літом (у неї)—голубий хала́т*. Сня. 227. Ум. Хала́тин. *Вона... в голубому халатику*. Сня. 227. *Венера без свідниці, боса, в халатику, простоволоса, к Вулкану підкипцем ішла*. Котл. Ен. 16.

Хала́ш, ша́, н. 1) Шалашъ. Александр. у. 2) = **Хага**. Шух. I. 88. Вх. Зн. 76.

Халашта́в, на, м. Скопецъ, бастратъ. Канев. у.

Халашта́ти, таю, еш, гл. Осконалять, кастрировать.

Халашту́н, на́, м. Тотъ, кто осконаляетъ животныхъ. Рк. Левин.

Хала́ца, щі, ж. = **Хмив**. Вх. Лем. 478.

Халаша́ти, щаю, еш, гл. = **Халашта́ти**.

Халашиня́, ні, ж. Лѣсная паща. Черк. у.

Халда́-балда́, м. Названіе молка въ загадкѣ. *Пришов халда-балда, узав стрики-брики, почули пойнники; вставайте, житники! сидайте на вісяники, доганяйте халду-балду, однійте стрики-брики*. Ном. стр. 294, № 122.

Халѣб, ба, м. Названіе собаки въ загадкѣ. *Іде пошита коло плота, питається халѣба—чи в покура вдома*. Ном. стр. 294, № 121.

Халепа, пв, ж. 1) Бѣда, несчастіе, несчастный случай. *Ми вам такої халепа натворили, що боїмося, щоб ви нас не потрусили*. Шевч. 290. *Тепер не можна і втікати, щоб халепа од них не було*. Кв. *Жоліри дали звістку, яка халепа спіткала патера*. Стор. М. Пр. 109. *Нехай мому халепа*. Шу его къ чорту! Ном. № 5130. *Пху! нехай на вас халепа!* Г. Барв. 483. 2) Непогода. *Отто яка халепа на дворі, і носа з хати не вистромили*. Канев. у.

Халува́ти, лу́ю, еш, гл. Сомнительное слово, поставленное новидимому виѣсто марнувати въ сѣдуючи стихахъ пѣсян: *Ой беш мене, не жайлуеці, літа мої ти халуєш*. Чуб. V. 610.

Халу́ва, ва, с. Мелкія вѣтви, пруця, то-же, что и хамло I. *Халуззя сякого-такого казбрав в лісі*. Черк. у.

Халу́в, пв, ж. Лачуга, избенка. Ном. № 12703. Чуб. II. 196. Ум. Халу́ва. *Вільно губці в своїй халуці*. Ном. № 6812.

Халу́нина, ня, ж. = **Халу́на**, кос-какія избенка. Шейк.

Халу́нник, ка, м. Безземельный, пѣвший лишь пзушку. ЕЗ. V. 31. Шух. I. 271.

Халу́чи́на, ня, ж. = **Халу́шина**. Шейк. Ум. Халу́чинна.

Халу́с, са, м. Лакомка. (Галлц.). Желех.

Хала́ва, вв, ж. 1) Голенища. Вас. 161. *Видно пака по халавах*. Ном. 2) Развратная женщина. КС. 1882. X. 29. *Пійди лиш ти к чортам пюгава, невѣрна, накосна халава*. Котл. Ен. II. 21. 3) *З губб халаву робяти*. Вратъ, обнѣять и не слѣр-

жать слова. *Не годиться халаяу з губи робити.* Ном. № 6867. *Роспустив мёрду я халаяу.* Слишкомъ много говоритъ. К. ЧР. 376. 4) *Халаяки смаліти, присмѣлювати, пекти.* Ухаживать за гѣмъ. *Та й ти там халаяки попи?* Ном. № 8974. Ум. *Халаяка.* Ув. *Халаянече.*

Халіяндра, рн, ж. Цыганскій тавецъ. *У вікон школярі світали, халіяндри циганки скакали.* Котл. Ен. II. 14.

Халаясувати, сѣю, еш, гл. Танцовать, плясать. (Дяк) *ну гоцака садити. Тільки борода та коса майталае, а він так халаясуе, так халаясуе.* Мир. ХРВ. 258.

Хам, на, м. 1) Хамъ, сынъ Ноя. 2) Хамъ, мужикъ, халуи. *Не дай, Боже, з хама пака.* Ном. № 1264. *А в мли-марки дві дочки: одна виїшла за пака, друга виїшла за хама.* Чуб. V. 1068.

Хамаркати, каю, аш, гл. Читать невнятно, подъ нось. Козел. у. *Хамаркае, наче дяк на хрилосі.*

Хамеліти, лѣю, ліш, гл. Жевать съ грудомъ. *Як молодою бувала, по сорок втереників їдала; а тепер хамелю-хамелю, ксилу п'ятдесят умелю.* Ном. № 8146.

Хамоніти, вѣю, вѣш, гл. Соглашать, приводить къ согласію? *Той їз годить, хаменить, той їз розважае.* Рудав. I. 104.

Хамонітися, чѣся, нѣшся, гл. = **Схаменітися.** *Він хаменюсь тепер.* НВолын. у.

Ханів, нова, ве. Приваждящій хаму. *Ханів сину!* Ругательство. *Яремо! герш-ту, гамі сину.* Шевч. 132.

Хаміль, меж, выражающее осторожное движеніе, съ которымъ скрываются? *А вона вже тоді хаміль, хаміль за хустку, та дідька вже не було.* Черк. у. *Той з печі хаміль, хаміль (ночью слѣзъ украдкой и ушелъ).* Мвж. 95.

Хамінок, нка, м. Чортъ. Ном. № 13996.

Хамеліти, кочѣ, тіш, гл. = **Гугнявити.** Шейк.

Хамло, ла, с. 1) Мелкія вѣтки, прути. *Набан ристься у хамло, а зайчик лізе у кущ Руди.* Ск. I. 24. *Їздили вони в ліс, набрали там на вози хамла і везуть.* Драг. 175. 2) м. Неуклюжій, неотесанный человекъ. *Він такий хамло, поки дочкала, то й сонце зайде.*

Хамляга, ги, м. Ув. отъ хамло 2, но употребл. въ болѣе ругательномъ смыслѣ,

въ значеніи: Хамъ, халуи, грубый мужикъ. *Виїхав раз у поле якийсь багатий хамлюга.* Драг. 115.

Ханійи, а, в. Гордый, высокомерный. Вх. Зв. 76.

Ханійи, ка, м. = **Хабник.** Вх. Зв. 76.

Ханіюти, ну, нѣш, гл. Съѣсть быстро. *Нашвидку хамну трошки, або випив.* Ном. № 12179.

Ханородъ, ді, ж. Тѣнь, темнота, темное мѣсто. Вх. Зв. 76. См. **Химородъ.**

Ханса, сѣ, ж. Рыба анчоусъ.

Ханудъ, дя, м. = **Мудъ 1.** Вх. Зв. 38.

Хануае, ая, с. соб. = **Гамуа.** Збив на хануае = Потрошить на гамуа. Вх. Зв. 76.

Ханула, ли, об. 1) Неуклюжій, неотсноротавный. Черк. у. 2) Очень плохой суиъ. Вх. Зв. 76.

Ханулуватий, а, в. Пеноворотливый, неуклюжій. *Чоловик хамлуватий. Кінъ і добрий, та якийсь хамлуватий.* Рв. Левцп.

Ханут, та, м. Хомуть. Чуб. I. 68. Вас. 159.

Ханутний, а, в. 1) О лошади: ходящій въ хомуть. *А як ся кінъ хамутний мае?* Ном. № 11844.

Хан, на, м. Ханъ. *Як хан долізе до Криму.* Ном. № 5635.

Хананок, нка, м. Баловень. *Ич хананок, що витіае.* Кобел. у. *Як би не отой хананок—лошя, то б кобила була гладка.* Волч. у.

Хандра, рн, ж. Норовистая кобыла. Вх. Лем. 478.

Ханіяця, ці, ж. Ханша. *Сидить царь хан і цариця ханіяця.* Чуб. I. 121.

Ханів, нова, ве. Приваждящій хану. *На князя, лабо мос милае, ти ханови метаеш стріли.* Шенч. 634.

Ханівка, ки, ж. Родъ шитья на рубахѣ.

Ханство, ва, с. Ханство. Шейк.

Ханський, а, в. Ханскій. Шейк.

Ханька, ки, ж. 1) Родъ вебольшой тыквы 2) Ханскій м'яти. Ничего ве дѣлать. *Йому б тільки на лавці ханьки м'яти.* Ковставиногр. у. *Ханьки мкеш, бо діла нема.* Ном. № 10954. 3) **Роспустити ханскій.** Разговориться, розблатиться (грубо). *Як роспустити свої ханьки, так і за день не переслухаси.* Хом. Пр. № 39.

Хап! меж. Хвать! *Вок призостався хан гуску, та й ізѣв.* Чуб. I. 167. *Що лап, но хан.* НВолын. у.

Хапанний, а, в. Краденый. *Хоч латане, аби не хапане.* Ном. № 9685. *Віддай, каже жінка, на церкву отой хрест, може він хапаный.* Лебед. у.

Хапаняна, ня, ж. 1) Хватавье, расхватуванье. 2) Взяточничество постоянное. 3) Співшка, торопливість.

Хапаня, ки, ж. 1) Воровство, кража. *Ей, лови його, хапанка!*—кричить видючий. Грив. П. 183. 2) Взятка. 3) Торопливість, поспівність. *Не хапанка на Іванка.* Ном. № 13264.

Хапаня, ня, с. 1) Хватаніє. 2) Взяточничество. *Хапаням не дати дітям своїм ні частя, ні долі.* Ном. № 7408. 3) Поспівність, торопливість. *Через хапаня та й зробили воза поганого.* Канев. у.

Хапати, паю, еш, гл. 1) Хватать, схватывать. *Стали близько к бережку припливати і рученьками за білий камінь хапати.* Лукаш. 62. *Так хапав, як собака рве.* Ном. № 4835. 2) Воровать, красть. *На овка тільки поговорі, а овечок Трохим хапав.* Гліб. 3) Брать взятки. *Та й здорово він хапав хапав.* 4) Бсть съ жадностью. *Хазяїн їсть тки так, показує ложку... а циган таки добре хапав, бо вимержався не снідавши й нічого.* Грив. I. 121. 5) Хватать, быть достаточнымъ. *На чужій землі хата і сніп на чужій землі; заждем стільки, що й не хапав.* Г. Барв. 502.

Хапатися, паюся, ешся, гл. 1) Хвататься, браться. *Хапається за шаблю.* Стор. М. Пр. 108. 2)—чогб. Дѣлать что, хвататься за что. *Не хапайся дурниці, не будеш сидів у темниці.* Ном. 3) Співшити, торопитися. *Хто хапавсь житю сіяти, то в того воно повипрівало.* Лебед. у. *Хапається, як попівака заміж.* Ном. № 3154.

Хапати, ві, ж. Співшка, скорая, поспівная работа. *Там така хапатня, що не влопиш.* *Хапатню таку зробили, що духом забрали всю солону.* Черк. у.

Хапача, ці, ж. ? *Хапало в хапачі, сапиця ж по пиці.* Ном. № 13335.

Хапка, ки, ж. Западья, ловушка.

Хапкати, каю, еш, гл.—**Хапати** I. Вх. Лем. 478.

Хапкий, а, в. 1) Поспівный, скорый, проворный; охотно берущійся за что. *Ілько до роботи хапкий, а до їжі ні.* Волч. у. 2) Нечистый на руку, вороватый. *На па-*

сіку треба чоловіка, щоб не хапкий. Черк. у.

Хапкість, востн. ж. Поспівність. *Не замкнув коморі, а все то хапкість роде.* НВолч. у.

Хапко, ка, м. 1) Взяточникъ. 2) Хватающий что либо (чаще всего говорится о чортѣ). *Побере їх хапко.* Ном. № 4089. 3)—Злодій. Вх. Зв. 76. *Хапко з хапком зляся.* Ном. № 7957. 4) Въ загадкѣ: котъ. Ном. № 129, стр. 294.

Хапком, нар. Наскоро, на скорую руку, поспівно. *Так хапком зробив куріня, та й не до ладу.* Канев. у. *Посідали на вози хапком та мерщій їхати, щоб завидна дома бути.* Полт.

Хапливий, а, в. Поспівный, торопливый. Шейк.

Хапло, ла, с. Сорван трава. *Посіяла квітки, а виросло хапло.* Винниц. у.

Хапнуть, ну, вѣш, гл. Одв. в. отъ хапати. *Хапнув обома лапами.* Чуб. I. 142.

Хаповитий, а, в. Воронатый, вечный на руку. *У нас люде хаповиті.* Волч. у.

Хаповніш, ша, м. Презрительное, названіє для лица духоваго званія в его дѣтей. *От проклятий хаповніш!*—подумала Маса (про бурсака). Св. Л. 107.

Хаптур, ра, м.—**Хаптур** 2. *Свита з хаптуром.* Васильк. у.

Хаптура, ри, ж.—**Хавтур.** *Пин дзвонить за для своєї користі, може чус де хаптурни поїсти.* Чуб. I. 280. Ум. **Хаптурка.** *Не здужає (кобила) у пилитівку попівських хаптурок по седу возити.* Кв.

Хаптурний, а, в.—**Хавтурний.** *З хаптурних ницаків малюєте икони.* К. Дз. 35. *Жерці... хаптурний рід.* Котл. Ев. VI. 50.

Хаптурник, ка, м.—**Хавтурник.** *Судяці—безсоромницькі хаптурники.* Харк. г. *Голота своїх панів хаптурниками лас.* К. ЦН. 168.

Хаптурництво, ва, с. Взяточничество, собираніє поборовь. К. ЦС. 130.

Хаптурницький, а, в.—**Хавтурницький,** свойственный хаптурнику.

Хаптурувати, рју, еш, гл.—**Хавтурувати.** К. ЦН. 298.

Хапу-хапу! меж. для вираженія частого хватуванія. Шейк.

Хапуга, га, м. Вьзяточникъ. *Всіх пикивав—і хапуга, і злодій.* () 1861. I. 94.

Хапужество, ва, с. Взяточничество Шейк.

Хапудя, лі, жс. Хватающая. Встрѣчено только въ загадкѣ для обозначенія кошки: *Бігла моргуля, питала крикуля: чи є вона хапуля?* (Мышь, пѣтухъ, кошка). Чуб. I. 311.

Хапун, нѣ, м. 1) Хватающий. Г. Барв. 27. 2) Взяточникъ. *Хапун такий, що й з рідного батька злупитъ.* Котл. III. 388 3) Чортъ. *Там тебе хапун улопить.* Грин. I. 243. *А щоб тебе хапун улопиз.* Харьк. г. 4) Въ загадкѣ: ротъ. Чуб. I. 307.

Характер, ру, м. Характеръ. Глибоко твердий характер. Левич. I. 232.

Характерник, ва, м. Чародѣй, колдунъ. К. ЧР. 151. Шевч. 363. *Став я шукать знахарів та усяких характерників.* Стор. М. Пр. 41.

Характерство, ва, с. Колдовство. К. ЧР. 151. *Воки беруть однією хистю, а в нашого брата про запас і характерство єсть.* К. ЧР. 128.

Характерствувати, ную, еш, гл. Колдовать, чародѣйствовать. *Вже ворожить, характерствує.* К. ЧР. 144.

Харалужний, а, в. Стальной. *Харалужний меч.* К. ПС. 128.

Хараман, ва, м. Обманщикъ. Вх. Зв. 76. ЕЗ. V. 151. *Гнѣти харамани.* Дурочить. ЕЗ. V. 151.

Хараманяти, ню, вши, гл. Обманывать, дурочить. Вх. Зв. 76.

Харамарваня, ня, с. Бормотаніє подь вѣсь. Желех.

Харамаркати, каю, еш, гл. = **Хармаркати**. *Харамаркали дяки.* Котл. Ев. III. 23. *Та по-молодечи будем Богу молитися, а не по черкечи харамаркати.* Шевч. 246.

Харамаркач, ча, м. Невнятно произносый, косноязычный.

Харамижка, ки, жс. Плутуство, плутни. *Харамижкою одбув, та й пропали гроші.* Лебед. у.

Харалудитися, джуся, двшся, гл. 1) Пугаться. *Що снаке царевич до баби підожжати, то кинь так харалудитися: тропе та сопе, ніздряли наше.* Рудч. Ск. I. 99. 2) Хорохориться, протиниться. *Пому я кажу: пиди, Іване, побалакай та й наймишь, так ні, харалудитися, не доче.* Лебед. у.

Харалудливий, а, в. Пугливый. *Харалудливий кинь.* Черк. у.

Харапунтий, а, в. Опрятный, часто-

плотный. *Був... чорний, рябий і не харапунтий.* Драг. 320.

Харапунто, нар. Опрятно, чисто, плотно. Желех.

Харбѣ, му, м. Гаремъ. *Дримає в харбѣ — в раю Византия.* Шевч. 58.

Харѣсто, нар. Опрятно, чисто. Желех. **Харѣтв**, рю, ршш, гл. Чистять. Вх. Зв. 76. *Всі птиці харѣли кирничку, шє и какі казали.* ЕЗ. V. 81.

Харкати, каю, еш, гл. Харкать. *Зачас плювати та харкати.* Драг. 90. *Стогнали, харкали...* Котл. Ев.

Харкі-макогоньки, м. мн. Вздоръ, ченуха. *Харки-макогоньки плете.* Подольск. г.

Харкіт, коту, м. Хрипъ хрипѣвіє. (Галиц.) Желех.

Харкотанія, ня, с. Мокрота, грудная флегма. Драг. I. Канев у. Каменец у.

Харлаї, лѣй, м. 1) = **Харпак**. О. 1861. XI. Св. 33. 2) Игра въ родѣ чехарды. *Харлає скакати.* О. 1861. XI. Св. 33.

Харлак, кѣ, м. = **Харпак**. *Мій тато був багатіший, та не свистав у церкві, а ти такий харлак, та свещи.* Грин. I. 228.

Харлань, нѣ, м. = **Харлаї** I. О. 1861. XI. Св. 33.

Харло, лѣ, м. Ругательное слово. *Чортів харло! я дам тобі ромекського табаку покохати.*

Харлий, а, в. Чистый, опрятный. Желех.

Харлисть, ности, жс. Чистота, опрятность. Желех.

Харно, нар. Чисто, опрятно. Гн. I. 100.

Харпак, кѣ, м. Бѣдвякъ, вищій, оборонаецъ. *Як умре багатир, дак іде увесь мир, а вмире харпак, дак тільки ніп да дяк.* Ном. № 1603. Ум. *Харпачи.* Ном. № 1603.

Харпачтво, ва, с. 1) Бѣдность, нищенство. 2) Соб. отъ хар ак *Ти з своїм загоном пужки сотниківське харпачтво.* Стор. II. 254.

Харпачня, ня, м. = **Харпак**.

Харпачка, ки, жс. Очень бѣдная жєщца. Шейк.

Харсоїа, ну, м. Херсонъ. Полг. Шейк. **Харсоїнка**, ки, жс. Родъ овчяны. Вас. 154.

Харсоїський, а, в. Херсонскій. Шейк. **Харсоїщина**, ни, жс. Херсонская губернія. Шейк.

Харсун, на, м. 1) = Вороук. Вх. Пч. II. 6. О. 1862. II. 62.

Хардіз, за, м. Разбойникъ, грабитель. *Не звір я — людську кров пролито і не харциз, людей щоб бити* Котл. Ев. IV. 50.

Хардізати, жу, вш, гл. Разбойничать, грабить.

Хардізнак, ва, м. = Харциз. *Харцизники! вони в заклад від лоя беруть дітей у матері-вдовиці*. К. Іов. 53.

Хардіаство, ва, с. Грабежъ, разбой. *Чума, война, харцизство, голод*. Котл. Ев. III. 27.

Харцивіка, ки, м. Ув. отъ харциз. К. ЧР. 343. *Возьміть його, харцизяку — він уб'є мене*. Шевч. 292.

Харцивацький, а, о. Разбойничій. К. Дз. 69.

Харч, чу, м. и ці, ж. Харчи, събственыя принасы, кормъ. *Наймися, наймитку, у мене, а я у попа — для луччої харчі*. Ном. № 10336. *Гей вже наші, наші сіромахи без харчів помарніли*. Грин. III. 595. *На Божій харчі біги, рості*. Быть вскормленнымъ, воспитаннымъ въ чужой семьѣ. *А сотник був собі багачий, то в його, знаєте, росло на Божій харчі, за дитину, чиясь байстра*. Шевч. 492.

Харчати, чү, чїш, гл. Хрипіть, трудно дышать. *Брати аще харчате — сплять*. Мжк. 26. *Де упали, там заснули, сопли, харчали і хрипли*. Котл. Ев. I. 21.

Харчати, чү, чїш, гл. = Харчувати. *Харчов його місяця*. Прпл. у.

Харчїтися, чүся, чїсся, гл. = Харчуватися. *Перше всіх диких сусід своїх почили, мабуть, поляне з поля харчїтися*. К.

Харчівник, ка, м. Кормаціиця. *У мене є сім душ харчівників: я, жінка і п'ятеро дітей, а кіліб дорогий*. Волл. у.

Харчовий, а, о. Для събственыхъ принасовъ, съ събствеными принасами. *Харчові клунки*. Стор. II. 203.

Харчування, ва, с. 1) Столованіе, прокармаєніе. К. Досв. 115. *Славився він добрим харчуваннямъ ніж усіма курсянами*. К. 2) = Харч. *Загубила шорбу з хлідом... загубила харчування*. ЕЗ. V. 153.

Харчувати, чүю, еш, гл. 1) Кормить, давати столь, прокармливати. *Уже се мушить всякій знати, що відско треба сарчувати*. Котл. Ев. IV. 63 *А що ти візьмеш? — А що дасть. Аби сарчували*. Грин. II. 116. 2) Харчуйте здорові! Хлѣбъ да соль! Харчуйте здорові! — Дякувать, прости мо і вас. Шух. I. 140

Харчуваїтися, чүюся, ешся, гл. Кормитися, питаться, столоваться. *Харчувався він тільки хлібом та водою*. Грин. II. 153. *Я в неї харчуюсь*. Кіев.

Харькіа, кова, м. Харьковъ (городъ). Шейк.

Харьківка, ки, ж. Родъ шапки: смушковий околышъ, плюсовый или бархатный верхъ. Вас. 156.

Харьківський, а, о. Харьковскій. Шейк.

Харьківщина, ни, ж. Харьковская губернія. Шейк.

Харїщ, ці, ж. Кустарникъ, заросль. Вх. Лем. 178.

Хасатися, саюся, ешся, гл. Сторовитися, чуждїтися. *Чого ти мене хасатися, не наче чорт серулимського ладану*. Канев. у.

Хата, тя, ж. Домъ, изба, хижина. *Моя хата з краю, я нічого не знаю*. Васильк. у. *Чи се тая удівонька, що на розі хата? Чуб. Різана хата*. Хата, сложенная изъ бревенъ, перерѣзанныхъ по длинѣ надвое. Шух. I. 89. *Хата без штаніа*. Не извѣющая съней. Вас. 195. Въ Подоліа хатаю называють иногда могилу, а домъ тогда нурінемъ. *Хати наші на цвинтарі, а вис прося да курїня*. О. 1861. XI. Св. 52. *Откуда вѣрвоню: тут тобї я хата! Тутъ тебї и смерть, тутъ тебї и бовець*. Ном. № 273. *Дядьнога хата*. Тюрьма. *А що ж лєси буде, як ударю таку паю по вуху? То ще доведеться жити у „дядьковій хаті“*. Грин. I. 112. *Держатися хати*. См. Держатися. Ум. *Хатиа, хатоньк*. Грин. III. 234. *Хаточка*. *Хатки біленькі виглядають*. Шевч. 407. *Хаточки поговались у біленькі садки*. МВ. I. 106.

Хатїна, ни, ж. 1) = Хата. *Чи ти мене, Василе, не знаєш, що ти мою хатину минаєш?* Нп. 2) = Німната. КС. VII. 431. 3) = Прибн 2. Вас. 195. Ум. *Хатїнка, хатїнонька*. Грин. III. 308 *Хатїнонька*. *Благав у Бога тільки хату, одну хатиночку в гаю, та дві тополи коло неї*. Шевч. 550.

Хатка, ки, ж. Ум. отъ хата.

Хатнє, ка, м. Домосѣдъ. (Гудульщина. Отъ В. Дорошенка).

Хатвій, я, е. Комватний, домашній, находїщїей въ домѣ. *Двері хатвій*. Вас. 195. Чуб. VII. 383. *Хатня собака*. *Хатній поріг*. *Хатнього злодія не встерещешся*. Ном. № 11096 *Казала полова мisha хатній*. Мжк. 8.

Хатонька, хаточка, кв, ж. Ум. отъ хата.

Хатчина, кв, ж. Шабровка. *Над Прутом у лузі хатчина стоить.* Млак. 3.

Хатаний, хатений, а, в. Относящийся къ хатѣ. Шух. I. 89.

Хахольки и хахулькв, льок, ж. мн. Лякоулки. *По-за хахольками тиняються.* *Ном. № 10950. Хахасться по-за хахульками* К. ЦП. 227.

Хахоньки, ньок, ж. мн. Шутки, смѣхъ. Говѣ тільки хахоньки справляти—только смѣяться. Шейк.

Хахулатй, а, в. () птица: хохлатый. Гр. Уг. 272.

Хахулькв. См. Хахолькв.

Хашник, кв, м. Мелкій хворостъ, свѣтлый вѣтвочки.

Хаш, шу, м. 1) = Хмив. *Закопав було добро в ямі та хашем прикидав та і шіка в лѣс (од татар)* КС. 1884. VIII. 720. 2) Заросль, кустарникъ, то-же, что и хашини, хашини. Вх. Зн. 76. То-же знач. мн. хашѣ. Вас. 206.

Хаша, ші ж. Лѣсь, чаща. Угор.

Хощівка, ві, ж. Мелкій густой кустарникъ. Черк. у.

Хия, хай, ж. Довольная, спокойная жизнь. *По за ним, то й тобі хия буде.* Хирьк.

Хвабрай, а, в. Храбрый. *Баба тоді й хвабра, як на печі.* *Ном. № 9055.*

Хвабровка, кв, ж. Фабрика. Левци. I. 11. *На шурипанських фабриках дуже добра плата робітникам.* Левци. I. 36.

Хвабравіт, та, м. Фабрикантъ. О. 1861. IX. 180.

Хвабрійський, а, в. Фабричный. *Хвабрійське сукно.* Лебед. у. *Каптан фабричного сукна.* Сим. 190.

Хвабрість, ростя, ж. Храбрость. *Чи ти би, яко хвабрість!* Полт.

Хвабро, нар. Храбро. КС. 1882. XII. 623.

Хвабрувати, рую, еш, гл. Храбриться. Шейк.

Хвазів, л, м. Пт. фазанъ. *Як, каже, устрелим лєні птицю-хвазана, то тоді я дочку мою беру за себе.* Рудч. Ск. II. 83.

Хвайда, дй, ж. 1) Плетъ. КС. 1884. I. 29. *Ой сноїть пак з нагайкою, отаман з файдою.* Чуб. V. 1065. *Били її хвайдами, — не йди, бйдо, за чамми!* Чуб. V. 1161. 2) Польза, прибыль. *Хвайда з його громаді в, нема що.* Каменец. у.

Хвактор, ра, м. Факторъ, коммиссіонеръ.

Хвакторувати, рую, еш, гл. Заниматься факторствомъ, коммиссіонерствомъ.

Хвала, лй, ж. Хвала, хваление. похвала. *Людичая хвала сама себе хвалить.* *Ном. № 2562. Честь Богу, хвала і вам на здоров'я.* *Ном. № 10008. Хвалу Бггові оддав.* *Похвалить Бога.* МВ. I. 16. *Хвалу за хвист тягті.* Шутановъ: быть зноваремъ. *Ей, учись, синашу, бо як раз на дзвінці хвалу за хвист тягтимеш* — обычная нотация ученикамъ духовныхъ училищъ.

Хва́лда, ди, ж. 1) Фалда, складка вѣплатъ; 2) Присѣсти хва́лди. Успѣшно работать. *А правда, добре присі́ть хва́лди.* *Ном. № 13166.* См. Фалд.

Хвалѣбный, а, в. Хвалебный. *Хвалебна пісня.* К. і'р. Кв. 16. *Жертва хвалебна.* К. Псал. 61.

Хвалѣв, ва, не. Краткая форма отъ хваленый, хвальный *Велик Господь, велик і хвален во граді Божіи на Сіоні.* К. Псал. 113. *Будеш словес і хвален як Морозенко.* К. ЧР. 83

Хвалений, а, в. Хваленный, похваленный, полученный похвалу. *Ти отце дубу, то будеш у хазяїна хвалений.* Мжж. 56.

Хвалѣнкв, кв, м. Тотъ, кого хвалять. *Вареники—божі хваленики: всяке хвалє, та не всяке воре.* *Ком. Пр. № 546.*

Хвалѣння, ва, с. Хваление. *Господу воздали хваления щире.* К. Юв. 78.

Хвалѣтор, ра, м. Форейторъ. *Кучері, хвалѣтори молодій, на них шапки чорні пудовій.* Чуб. V. 52.

Хвалїти, лью, лши, гл. Хвалить, восхвалять *Мого свекорка гудять, а батенька хвалять.* Мет. 125. *Парубок так радїє та Бога хвалить, та накові дякує.* Рудч. Ск. II. 9. *Хвалїти Бга.* Слава Богу. *Хвалить Бога, що ти прийшов, а то я тут турбувалася.* Рудч. Ск. II. 142. *Ти же у мене, хвалить Бога, молода й хороша, як ягода.* МВ. II. 64. *Хвалить Бога милосердного, ні одного козака з військи не втерляти.* АД. I. 189.

Хвалїтися, лїєся, лїєшя, гл. 1) Говорить, передавать, сообщать, разсказывать. *Зайчик прибігав до їа та й хвалїться: хвайтеся, казала сестричка, бо він (кіт) прийде та й подушить нас.* Рудч. Ск. I. 24. *Була я у змія, хвалїєся він мені, що буде твоє царство воювати.* Рудч. Ск. 2) Хвастаться. *М'ясо хвалїться, а воно й юшки не їли.* Псал. *Хвалїться сова своїми дїтьми: каже, що нема кращик дїтей, як совині.* *Ном.*

№ 9460. 3) Угрожати, обіщати. Грня. Ш. 249. *Ой чи була, чи не була—хвалилася бити.* Мет. 117. *Хвалитися знести всю шляхту й панство.* К. ЦН. 256.

Хвалій, ліа. м. Хвалити.

Хвалістріат, та, м. Хвалестує. *Оце хвалістріат: убрався в батькову свитку та й чкається.* Брацл. у.

Хвалоці, шів, ж. Похвальба. НВолын. у.

Хвальба, бія, ж. 1) Похвала, хвалебіє. *Хвальба сорочки не дасть.* Ном. № 7477.

Власна хвальба не платить. Ном. № 2561. 2) Хвастовство. *Хвальби повні торби, а в тіх торбах пусто.* Чуб. 1. 282. 3) Угроза.

Хвалька, ки, ж. 1) Вилетіть вь картах. КС. 1887. VI. 463. 2) Родь игри вь карты. КС. 1887. VI. 465.

Хвалько, ка, м. Хвастує. *Поки хвалько наввалитися, чванко начинитися, будько набуденьця, а батько наб'ється.* Ном. № 3680.

Хвальний, а, в. Достойний хвалы.

Хвальш, ші, ж. Фальш, надунательство, обмань. *Помилка за хвальш не йде.* Ном. № 7146.

Хвальшівє, хвальшівє, нар. Фальшиво, ложно, нескрено. *Як хвальшівє кажу—Боже мене скарай.* НВолын. у.

Хвальшівый, а, в. 1) Фальшиный, поддільный, ложный. *Осей перетінь, що фальшівыйи способом віроблений.* Гн. 1. 147. 2) Неискреный, лицемерный.

Хвальшівє. См. Хвальшівє.

Хвальшувати, шую, еш, гл. 1) Поддільвать, фальсифицировать. *По фальшованих же за наших прадідів историчних документах.* К. XII. 31. 2) Лицемерить, нескрено чь-либо дѣлать. *Ти Богу присягаи фальшующи.* К. ЦН. 261. *Ти бачи, як воки фальшующі з нами (ляхи з українцими) К. ЦС. 30.*

Хвалювати, люю, еш, гл. Перетирати, перем'яцьувати, перем'яцьувати сѣмь передь выжиманіємъ изъ него масла. Лебед. у.

Хвалюші, любш, ж. = Валюша.

Хвалюшник, ки, м. = Валюшник.

Хваліцей, а, в. Хвастун, той, хто хвастаєт. *Хваліцолу і Бог не помагав.* Ном. № 2593.

Хванд, ду, м. = Уо 3. Миж. 193.

Хвантіна, ви, ж. = Фантіна. *Бабиная носила око хвантинку, а далі мати, а потім жінка.* Лебед. у.

Хваїя, тя, с. Одежда, шатьє. Черк. у.

Хвароін, ва, м. Фараонъ. *Ти Мойсею ко ізраїльтянами перевіз через море, хвараска потопив і зробив йому велике горе.* Чуб. 1. 166. *Як жиди вийшли з Єгипту, пустиня здоганяли їх фараон.* Гв. II. 227.

Хварба, би, ж. 1) = Фарба. Шевч. 517. 2) Кровь (у равенаго звѣря). *Показав хварбу вовк. Волк раєнтъ, видны слѣды крови.*

Хварбувати, бую, еш, гл. = Фарбувати. **Хваринник, ка, м.** Барынявѣ, торгуючий лошадыми. Свир. у.

Хвартух, ха, м. Передвиць. Чуб. VII. 429. *Влижча сорочка, неже хвартух.* Ном. № 9729. См. Фарух. Ум. Хвартушб, хвартушечон. Чуб. V. 75.

Хвартушана, на, ж. = Хвартух Свідничина не зиходить, хвартушанка не стече. Грня. Ш. 268. *Як була я молодю преподобницею, повисла хвартушину над віконницею.* Шенч. 187. Ум. Хвартушанна.

Хвартушок, шка, м. Ум. отъ хвартух **Хваска, ки, ж.** = Фаска. Ум. Хвасочка. **Хвасблєвєка, хвасблєчка, ки, ж.** Ум. отъ хвасоля

Хвасолїна, на, ж. = Квасолина.

Хвасолїня, на, с. Стебл фасолы.

Хвасбля, лі, ж. = Квасоля. *Високий, як тополя, а дурний, як хвасоля.* Ном. № 6346. Ум. Хвасблєвєка, хвасблєчка, хвасблєна.

Хваст, ту, м. 1) = Хвастун. *Семен—хваст такий, що як би хваст, то б і боки пооббивав.* Черк. у. 2) = Бурян. Вх. Лем. 478. Ум. Хвастик.

Хвастати, таю, еш, гл. Хвастать. *Не хвастай, що в тебе сто рублів є.* Ном. № 11213.

Хвастик, ка, м. = Хвастун. Миж. 193. *Хвастик з вас!* МВ. (КС. 1902. X. 150).

Хвасті, тів, ж. = Хвастощі. *Дайте саніат хвасті відомцать.* Ном. № 13535.

Хвастлівый, а, в. = Хвастоватый. *Багато з хвастливим не розізнаєш.* Фр. Пр. 92.

Хвастлівє, нар. Хвастливо.

Хвастовитый, а, в. Хвастливый. *Ну, та й хвастовитий парубок: і те в його гарне, і се в його гарне, і тільки сам він і гарний.* Змієн. у.

Хвастощі, шів, ж. м. Хвастовство. Мир. ХРВ. 121. Харьк. у., Бор. у.

Хвастун, на, м. Хвастунъ, хвастливый человекъ. Ном. № 2572. *Хвастун иде*

земля гуде, шим розлягається: на хвас-
тунці сити кема, він величається. Нп

Хвасувати, о́у, еш, гл. 1) Прилажи-
вати, пригонять. 2) Фальшивіти, ідти не-
правильно. *Колесо хвасує.*

Хват, та, м. Родъ рыбы: *Aspінs garax.*
Вх. III. II. 18.

Хватальниє, ного, м. Шутливая че-
редька слова „квартальный“ (вадзира-
тель). *А тут вже й хватальний вишово
бач провадить мене до сїбірки.* О. 1862.
I. 42.

Хватаний, а, о=Хвананий. *Лучше свое
лапане, ніж чуже хватане.* Ном. № 9685

Хватанина, ни, ж.=Хвананина. *Яка
лапанина, така й хватанина.* Ком. Пр.
№ 831.

Хватати, тью, аш, гл. *Хванати.* *Оце
хватас, наче собака.* Ном. № 4834.

**Хвататися, туюся, ешся, гл.=Хванат-
тися.** *Хватавсь з сикком поговорити.*
Котл. Ев. III. 69. *Ну, брате, скорїйше
хвататись, щоб нам оцю нашу поїсти.*
Рудч. Ск. I. 42. *Еней з Сивилою хванат-
лись, до некла швидче щоб прийти.* Котл.
Ев. III. 10.

Хватати, чу, тяш, гл. *Хванати,* схва-
тити. *Векеру за вїски хванати, як гля-
нула, що там Дарес.* Котл. Ев.

Хватка, ва, ж. Сварядъ для ловли
рыбы: два взаимно перекрещивающихся
деревянных обруча (бильца), прикрѣплен-
ных къ ручкѣ (держакъ); къ обручамъ
прикрѣпляются четырехугольные сѣтка. Это
хвѣтка черпанка въ отлѣченіи отъ хвѣтки
стойчої, которая опускается не горизон-
тально, а вертикально внизъ. Грауя. IV,
15. О. 1861. XI. 116.

Хвѣтка, ток, ж. 1) Ухватъ. Мил. М.
95. 2) =Чалля. Сив. 187.

Хваткий, а, б. 1) =Хванкий I. *І ти
не дуже то хваткий, і я не швидко.*
Ном. 2) =Хванкий 2. *Там такий хваткий:
що побаче, то й його.* Черк. у.

Хватком, нар.=Хванком.

Хватюти, вү, вѣш, гл. Одн. в. отъ
хвѣтати.

Хватюк, твѣ, м. Въ выраженіи: на
хвалю. *Наскоро, сѣвша. Винив на хват-
ю стакан чаю.* Мир. XII. 261.

Хвать, меж. *Хвать.* „На злодію шапка
сирить!“— *А він собі хвать за голову.* Ном.
№ 11097.

Хватюкомѣ, нар.=Хванкомѣ. Рк. Левид.

Хвѣцький, а, в. Молодецькій. *Хвѣцьке*

запорожське вїсько викоремили. Стор. II.
205.

Хвѣцьки, нар. Молодецьки.

Хвѣція, шї, ж. Полоса. *вирѣзанная
вдоль выдѣланной кожи.* Вас. 158. *Там у
мене під лавою сѣть фанія ремією, за-
платив я четвертак.* Грин. III. 563.
Вообще *вирѣзанная* полоса божки. *Давай,
йому кару давати—дерти хвѣці і солю
солити, та й знов пришулюють, а в дру-
гому мїстї рїжуть. Так, поки і вмер.*
Грин. III. 588.

Хвѣ! меж. выражающее отвращеніе,
гадливость, фн. *Хвѣ-хвѣ! руська кость
наскѣ!* Рудч. Ск. I. 99.

Хвѣль, лю, и ? *Дивного хвѣлю чоло-
вік.* Ном. № 13901.

Хверт, та, м. Названіе буквы ф. *Хвер-
тол по нїд боки взявся.* Ном. № 2481.

А ну до хвѣрта! Ном. № 12412. Существо-
вало обыкновеніе: когда кто-либо изъ дѣ-
тей позвонит себѣ въ присутствіи дру-
гихъ и испуститъ иѣтры, на притолкѣ у дѣ-
рей писалась мѣломъ буква ф (иногда и
крестъ), провинившіяся поднимали за уши
и должны были дѣловать написанное. Это
и называлось: тягѣ до хвѣрта. Ум. Хвѣр-
тик. См. Фертин.

Хверцювати, цюю, аш, гл. *Щеголяти,
фронтити.* *Хверцюй же тепер просинов-
лоса.*

Хвѣршал, ла, м. Фельдшеръ.

Хвѣршалка, ва, ж. Фельдшерница.
Харьк. у.

Хвѣршалський, а, в. Фельдшерскій.
Харьк. у.

Хвѣряза, вѣ, ж. Ферязъ. *У князя хвѣ-
ряза, а в нас і очкур.* Ном. № 1596.

Хвѣст, та, м. Пирь, празднество. *Куп-
но тут собрані, на хвѣст сей созані
священники в попадами, бакаляри з епі-
якаши.* Гол. II. 496.

Хвѣхвер, ру, м. Церець. *Оце яка в
мене одрижка—все хвѣхвер та шатран
одриується.* Грин. II. 177.

Хвѣга, гя, ж. 1) Виная ягода, *Fructus
sagica* L. ЗЮЗО. I. 123. *А дїточкам че-
ревички хвѣ та винограду.* Шевч. 116.

2) *Хвѣги-чиги.* Лакомства, сласти *Буди
там і всякі пакські шпундрн, і вштре-
бенки, і хвѣли-мили, і дуже добре часну-
ванка.* Стор. М. Пр. 150.

Хвѣглювати, люю, аш, гл. *Клзати,
увертываться. Не хвѣглюй, не поможеть-
ся.* Черк. у. *Хвѣглює, щоб хто пішов.*
Черк. у. См. Фиглювати.

Хвигура, ри, ж. 1) Фигура. 2) Крестъ на дорогѣ. Чуб. I. 186. *Іде настрѣд роздорожжя, де три дороги сходяться і де є три фигури.* Драг. 366.

Хвигурно, нар. Фигурно. *Хвилурно вирізаний хрест.* Стор. II. 159. *Голова між ніг впделася, а задня вгору піднялася,— умер фигурно неборак.* Котл. Ев. V. 49.

Хвижа, жі, ж. Вьюга, мятель. *На дворі хвижа.* Ном. № 6851. *Під таку хвижу не одно одубіє.* О. 1861. V. 72. *Та єє якісь люде прийшли,— за хвижею і не видно.* О. 1861. V. 72.

Хвижанка, ки, ж. = Ковзалка. Вх. Зв. 65.

Хвижина, ни, ж. Лента. *Ти бач, яка широка хвижина.* С. Бугаєвка, Київ. у.

Хвиленька, ки, хвилечка, ки, ж. Ум. отъ хвиля.

Хвилечкый, а, е. Волнующійся? *Зораз стага злоспротивна хвилечна хвиля на Чорному морю притихати.* АД. I. 182. *З Чорного моря хвилешна хвиля устаєє.* АД. I. 182.

Хвиліна, ни, ж. Минути. *Зожди одну хвиліну.* К. ЦН. 169. *Що-хвиліни.* Кажути минути, ежеминуто. *Згадую що годіни, що-хвиліни.* МВ. Ум. *Хвиліина, хвиліноньна, хвиліночна.* *За час, за годінку, за мілду хвилічку каєається.* *Нечасна головка по ринку.* Гол. I. 9. *І буду дома на малу хвилічку.* К. МВ. X. 19. *Помедіти, хумцю, на хвиліночку.* Св. Л. 59.

Хвилінівка, ка, м. = Хвилінівк. ЗЮЗО. I. 113.

Хвилінонька, хвиліночка, ки, ж. Ум. отъ хвиляни.

Хвиліти, ся, лб, ся, лиш, ся, г.л. = Хвилювати, ся.

Хвилінівк, ка, м. Раст. *Змѣвникъ Aristolochia Clematidis L.* Третя лихознає уразом і провадить зілля: ростороншу то хвилінівк, то друге безділля. Мкр. Н. 4.

Хвилінівк, ка, м. = Хвилінівк. ХС. VII. 116:

Хвиліноць, на, хвиліноць, фа, м. = Филозоф. *Один хвиліноць, чи й богослов каєє промову над якимь помершим паном.* Грив. I. 230.

Хвиль, ля, м. 1) Выегъ въ карты.

2) Названіє игръ въ карты и козырної думи въ той же игрѣ. КС. 1887. VI. 364.

Хвилька, ки, ж. 1) Родъ карточної

игръ. 2) Валегъ въ той игрѣ. 3) Ум. отъ хвиля.

Хвильовій, а, б. 1) Волнообразный. 2) Мнвувпій, скоротечный. *Хвильова думка.* Левич. I. 169.

Хвильовання, ня, с. Волнение.

Хвильовати, лбю, вш, г.л. 1) Волноваться, бѣгать волнами. *Хвильює річка.* *Трази у степу хвильюють на просторі.* К. Псал. 211 2) О слезахъ: дрожать на глазахъ. *Він подививсь мені в вічі і подививсь на дочку.* А в дочки слези хвильюють. МВ. II. 117.

Хвильоватий, а, в. Волнообразный, волнистый. *Половини — се то рівні, то горбувати, то хвильовати обшари високих гір.* Шух I. 184.

Хвильоватися, лбюся, вшся, г.л. Волноваться. *Її груди хвильовались бажанням досягти до того, про що марила сестра.* Левич. I. 300. *Іду полем чистим, гляну оком бистрим — флюютьєя жості ниви житою колосистим.* К. Досв. 6.

Хвіля, лі, ж. 1) Волна. *Встала на Чорному морі бистра хвиля.* Дума. *Чолу в ставку вода рудя?* *Мабути хвиля збила.* Мет. 113. *Море в хвілю.* Море во время волненія. *Море в хвілю і тишу.* О. 1861. IV. 31. 2) Буря, порывы вѣтра. *Борз. у. Хвилею багато яблук позбило.* Сося. у. *Гряд з хвилею.* Пирят. у. 3) Минути, время. *В добру хвилю чекай злої.* Ном. № 5885. *Ото по тій хвилі я нішов до мама.* Кавен. у. 4) Хорошая погода. Гн. I. 50. Ум. *Хвильна, хвиленьна, хвилечна.* *Часом прийде хтось до хати на хвильку... мусиш сісти хоч на хвилю.* ЕЗ. V. 196. *Ото той волк несе їх, і так несе: що хвилька, то й милька.* Рудч. Ск. I. 119. *Зустрілись на одну хвилечку.* Г. Барв. 81.

Хвильотий, а, е. 1) Волнистый; волнующійся. Мус. окр. *Чи ти се дав таку коневі силу і роспустив йому хвильоту гриву?* К. Іов. 89. *Хто ворітми запер свляєте море, як ринуло із черева земного.* К. Іов. 84. 2) О матеріи: музурвил. *Сльожка хвильста.* Борз. у. *Кутила два аршиши стрічки червоної хвильстот, дуже гарна — так хвиля по їй і ходе.* Пирят. у. 3) О смущѣ: „волнистый съ крѣпкими низкими волнообразными завитками“. Вас. 198.

Хвильстогривий, а, е. Съ волнистой гривой, съ развѣвающейся гривой. *Коми-*

ченько хвилястогритий його до віська не
неє Греб. 354.

Хвиля́тися, ліюся, ешея, гл. Качать-
ся. Рощен. у.

Хви́ндя, ді, ж.—Хви́ндя. Радом. у.

Хви́нтяк, ка, м. Фривтигь.

Хви́нйти, чу́, ти́ш, гл. Влнжнчаль.
Дивись ти, як хви́нтить зачав! некаче
й справі́ пшшка птиця. Гліб.

Хві́рса, св. ж.—Хви́ржа. Черк. у.

Хви́сткій, а́. б. Гл кій. Одна дівча бу-
ла гостренька... шви́тка, змучка, хви́ст-
ка, порскенька. Котл. Ен. Ш. 72.

Хви́сь, меж, вираж.-оп. ударь съ ряз-
маху по чому вибудь. *Вд-тня клімчич,*
прицілился... і Ремула по лобу хви́сь.
Котл. Ев. V 70

Хви́ськати, каю, еш, гл. Хлестать. бить.
*Хви́ськов батогом по сухих кіньских реб-
рах.* Левич. I. 457.

Хви́ській, а́. б. Хлествий.

Хви́сьнути, ну, нощ, гл. Одн. в. оть
хви́ськати Хлестнуть Хви́ськову батогом по
коляз. Левич. Нов. 99.

Хви́твий, а́. б. Скорый, неспівшвий.
Своїм питимнячком хви́тким не дала
полю вымовити слова. МВ. (О. 1862.
I. 79).

Хви́діти, дію, еш, гл. О лошади: бить
задними ногами. *Помалу ходить коло ко-
ня, бо він хви́цає.* Васильє, у *Знай, ко-
било, де брикати, а тут тобі вже не
звизати.* КС. 1882. IX. 586.

Хви́дливий, а, е—Врякливий.

Хви́двіти, ві́, нощ, гл. Одн. в. оть
хви́діти. *Вона (кобила) його як хви́цає!*
*так, що йому і свічки у очах показа-
лись.* Рудч. Ск. I. 7

Хви́двіти, ві́, нощ, гл. То же, що
и хви́цнути, но съ большею силой. *Скаче,
ще й хви́цнуа свільки раз.* Св. I. 205.

Хви́ща, щі́, ж. Сильний холодний дождь
или снігъ, що йструть. *Там така хви́ща
на дворі, що й собаки поховались.* Волч. у.
Слов. А. Эваря.

Хви́ялка, ка, ж.—Хви́ялка. *Viola odor-
ata.* Ум. Хви́ялочка. хви́явочка.

Хві́рса, за, ж. Вьюга. Миргор. у.

Хві́ртка, ка, ж. Калитка. Чуб. VI.
393. *Піп у хві́ртку, а чорт у дірку.*
Ном. № 211. См. Фіртка. Ум. Хві́рточка.

Хві́ст, хвост́. м. 1) Хвостъ. *Прив'я-
зали до хвоста коней.* Рудч. Ск. 2) Иног-
да употребляется для обозначенія домаш-

няго животноаго. *І хвоста нема у дворі.*
Ном. Тільки пара хвостів осталося. Ном.
*Та ще й закрутки покручено,—мабути
на всяку тварь, щоб і хвоста в дворі не
було.* Г. Барв. 417. 3) Шлєйфъ, хвостъ
платя. *Не вміє так вертіти хвостом
та крутити головою, як уміє Люцима
та Рузя.* Левич. I. 319. 4) =Нечетъ. Вис.
156. 5) Названіе одного изъ игриющихъ
въ плаз мальчиновъ. Ив. 19. 6) мн. Хво-
сти́ =Уси. (См. Ус 3). КС. 1893. V. 282.
7) Крутіти хвостом. Хитритъ. вилять. Кру-
тить хвостиками. Ном. № 3003. 8) Хво-
ста́ вкрутіти. Сбить спесь. *Швидко ми вам
хвоста вкрутимо! не дого гордуватиме-
те нали.* К. ЧР. 72. 9) *Вибийте собі хвіст
об тин.* Оставьте пожалуйста ваши при-
ставаява? Котл. МЧ. 438. Остальныя знач.
см. подъ словомъ фіст. Ум. Хвѣ-ти, хвості-
ченько, хвостѣк, хвостѣчок. *Кожда лисиця
свій хвостик хвалить.* Ном. № 9459. *Я курочку під памечку, єї хвосток вид-
ко.* Чуб. V. 681. *Копитцем лу пробігає,
а хвостиченьком землю замітає.* Чуб.
Ш. 295. *Коточок захаваяє в куточок,
тільки видно хвосточок.* Мн. 44. *Піди,
воячику!—Піди, хвостичу!—шутять надъ
тѣмъ, хто, будучи послаявъ, по дѣвості
посылаєт за себя другого.* Ном. № 10864.
Ум. Хвостіще. Рудч. (к. I. 16. Хвостіяна.
Здоровенний хвостяка.

Хві́ть! меж. 1) Подражаніе свисту,
флюты! *А де гроші?—Хвіть!—свиснуа Іван.*
Грин. II 223. *Що ж тут на світі ро-
бити? Хвіть-хвіть!* Кв. 2) Хвать. *Хвіть
відра!—і собі побігла по воду.* Мир. Пок.
I. 124. 3) Выражаєть быстроє, рѣзкое дви-
женіе, скачекъ, ударъ. *Куди вбїжить на
годину—хвіть-хвіть,—уже боржеї і з ха-
ти.* Г. Барв. 103. *Хвіть, та в бік! на-
силу я вдержався на ному,—оттакій
то кінь.* Новоноск. у. *Хвіть другого по
пиді.* Мир. ХРВ. 260.

Хві́тка, ка, ж.—Мантачка. Лебед. у.

Хві́тькати, каю, еш, гл. Псовствывать.
Жовна фітькала, туркала горлиця. Св.
I. 211.

Хві́тьхві́тькати, каю, еш, гл.—Хві́ть-
кати. *Що ж тут на світі робити?
Хвіть-хвіть! Та так собі і хвітьхвіть-
кають.* Кв.

Хві́тю, меж. вираж. звукъ оть метенія.
Хвітю-хвітю! повна скриня оксамиту.
Загадка о сметеиной сѣлѣ. Ном., стр. 299.
№ 310.

Хвіщ, хвощá, м. 1) = **Хвощ**. 2) = **Хвошчанка**. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Хвіялка, кв, ж. Раст. фіалка. *Viola odorata*. *Дід о хлібі, а баба о хвіялках*. Ном. № 13070. Ум. **Хвіялочна**. *Нехай же я на тій горі погуляю, хвіялочок на віночок назриваю*. Мет. 138.

Хвіяти, хвію, еш, гл.—до ко́го, чо́го. Склоняться кь кому, чему. *На городі дві тополи, трета до них гвіє*. Гол. I. 269.

Хвіятися, хвіюся, ешся, гл. Колебаться, качаться. *Корабель хвіється*.

Хво́йна, нн, ж. = **Хвоя**. Ум. **Хво́йна**. Ном. № 8466.

Хво́іть, хво́ю, іш, гл. Бить дозою. *Як почне її хво́іть, примовляючи: було не савити, не варварити*. Ном. № 4007.

Хво́іщ, щá, м. Раст. а) *Equisetum limosum* L. ЗЮЗО. I. 191. б) *Equisetum hyemale* L. ЗЮЗО. I. 121.

Хво́йдйна, нн, ж. Пругь, хворостина. Шейк.

Хво́йлічник, ка, м. = **Хвилічник**. ЗЮЗО. I. 113.

Хво́йовій, й, б. Сосновий. *Хво́йовий ліс*. Черниг. у.

Хво́ра, рі, м. Болѣзь? *Пушу коника по двору своему тестеві на хвору*. Чуб. III. 204.

Хво́рий, а, в. Больной. *Не вставай: ти хвора*. Шевч. 192. *Хво́рий лежить, та без пам'яті хліб їсть*. Ном. № 8136.

Хво́рість, рості, ж. Болѣзь. *Кому користь, а нам хво́рість*. Ном. № 2347.

Хво́ріть, рію, еш, гл. Болѣть. *Ой щоб тому да три літа хво́ріти, хто побрав задулички діти*. Чуб. III. 157. *У чумаків воли хво́ріють*. Драг. 167.

Хво́рукс, св, м Молодець? *Ну й хво́рукс!* Змієв. у.

Хво́рма, мн, ж. Форма.

Хво́рмувати, му́ю, еш, гл. Формировать, придавать форму. *Народ формувє свої ідеї...* О. 1861. XI. 105.

Хво́рба, бн, ж. 1) Болѣзь. *Що панська хвороба, то наше здоров'я*. Ном. № 1154. 2) Употребл. презрительно для обозначенія ничтожнаго количества. *Що там і грошей тих — хвороба!* Ном. № 7704. 3) Хвороби тепѣр зрѣбши, підеш и пр. Бранчивое выраженіе, обозначающее невозможность, сдѣлать, пойти и пр. *Хвороби тепер у лях підеш*. Радом. у.

Хво́ровій, а, б. Болѣзливій. *Це дитина*

не хворова: її тільки перехрестили, а вона і умерла. Харьк. у.

Хворовітій, а, в. Болѣзненный.

Хво́рост, ту́, м. Хворості. Св. Л. 157. *Лежить під хворостом та й крутить хвостом*. Ном. стр. 293. X 119.

Хворосте́ць, тцю́, м. Мелкій хворості. *Хто по хворосте́ць побіжить, щоб у грубці прокинути?* Г. Барв. 441.

Хворості́на, нн, ж. Хворостина. *Не мила та хворостина, що по очах била*. Ном. № 4127. Ум. Хворості́нна.

Хворості́ння, нн, с. То-же, что и хмиз? *Пішов мужик одбувати свою панщину в ліс, збірать хворості́ння*. Грив. II. 72.

Хворості́ти, щу́, стіш, гл. Бить хворостиною, розгоф.

Хворості́як, ка, м. = **Хмиз**. *Як доконаю, хворості́яком затрушу*. Муж. 2.

Хворостя́ній, а́, б. Сдѣланный из хвороста. Хотин. у.

Хво́рота, ти, ж. = **Хвороба**. Вх. Лей. 478. *Не дішов багатий до свого двора, переспіла богача сильна хворота*. Гол. III. 269.

Хво́рота, ці, ж. Крѣпость. Мир. ХРВ. 168. *„Ріжте, бийте!“—на фортеці кричить Гамалія*. Шевч. 59.

Хво́ртув'я, нн, ж. = **Хвортува** А потеря я хвортувину через молоду діачину. Чуб. V. 938.

Хво́ртуна, нн, ж. Судьба, фортуна. Рудч. Чп. 219. *Ой я б, мамо, не тужила, а Бога молила, щоб моему козаченьку хвортуна служила*. Мет. 20. Ум. Хво́ртуноньна. Чуб. V. 287.

Хво́ртуні́на, нн, ж. = **Хвортува**. *Ой хвортуно, хвортунино! що ти учинила?* Мет. 63.

Хво́ртувати, вить, гл. безл. Взяти, удаваться. *Йому хвортувати*. Ном. № 1631. **Хво́ршт, та, м.** Доска въ 1½ вершка толщини.

Хво́рвій, а, в. = **Хворовітій**.

Хво́рѣва, кв, об. Вольной, больная. *Як понедужав мій товар, так я од хво́рѣя і не одходила*. Нѣжн. у.

Хво́рѣти, рію, еш, гл. = **Хворіти** *Після тогс хво́рѣла вона днів зо три, чи й біли*. Екатериносл. у.

Хво́стата, таю, еш и хво́щу, щеш, гл. 1) Ударять кнутомъ по позадку. *Та не хвостай даремне; пішов би до плугів і там хвостав би коло воля*. Липов. у.

2) О дождѣ: лить съ шумомъ. *Ой есть у полі а чорная хмара, і із тисей хмари дрібній дощик хвоце, ой він же мні голловку сполоще.* Чуб. V. 1002.

Хвостатий, а, е. Хвостатый, шмѣлюцій хвостъ, съ длиннымъ хвостомъ. *Мити хвостаті.* МУЕ. I. 132. (Полт.). *Поставити: пускати на раду всіх хвостатих, а кучит не пускати.* Гліб.

Хвостатся, таяся, ешся, гл. 1) Волочиться, тянуться сзади (объ одеждѣ). НВолын. у. 2) Хвостатися. Спѣвши дѣлать, спѣшить. *А куте хвостатся, щоб не остаться.* Меж. 165.

Хвостач, ча, м. 1) Съ длиннымъ хвостомъ. 2) Неводъ, сътъ съ хвостомъ. 3) Раст. *Achyrophogus maculatus* Scop. ЗЮЗО. I. 109.

Хвостачка, ки, ж. Въ загадкѣ названіе ложки. *Є у нас бучок, а на бучку яворець, на яворці конопка, на конопці глинка, а на глинци млячка, а в ній хвостачка.* Ном. стр. 301. Ч 409

Хвостик, ва, хвостиченько, ка, хвостичок, чка, м. Ум. отъ хвѣст.

Хвостиче, ца, с. Ув. отъ хвѣст. *А що ти, хвостиче-помелище, гадало, як од того проклятого сортища хтѣвало?* Рудч. Ск. I. 116.

Хвостіак, ка, м. Раст. *Hippuris vulgaris* L. ЗЮЗО. I. 125.

Хвостовіак, ка, м. Часть плуга: кливъ. при помощи котораго можно опускати плугъ глубже или мельче. Канев. у. Чуб. VII. 399.

Хвосток, тка, хвостчок, чка, м. Ум. отъ хвѣст.

Хвості, тати, с. Употребл. обыкновененно во мн. ч.: хвостіта. Рогатый скотъ. *Пара хвостят.* Вас. 197.

Хвостіага, ги, ж.—**Хвостяка.** I хвостяги непа у дворі. Ном.

Хвостіака, ки, м. 1) Ув. отъ хвѣст. Здоровенный хвостяка. 2) ж. Одна штука рогатаго скотъ. *Та в його є пара хвостяк.* Ум. Хвостічка. *Як би не він, у тебе в дворі і хвостячки не було б.* Новомоск. у.

Хвобькати, каю, еш, гл.—**Хвобькати.**

Хвобьнути, ну, неш, гл.—**Хвобьнути.**

Хвобьнуа хоня батоголи. Грив. II. 179.

Хвошка, ки, ж. Шкура дохлой овцы или козы Хере г.

Хвошти, тів. Семягг. въ колѣскѣ. Оякоп. у

Хвоц, ча, м. Раст. а) = Хвоіц а). ЗЮЗО. I. 121. б) — зійній = хвоіц б). ЗЮЗО. I. 121.

Хвоцанка, ки, ж. Пучекъ хвоца, соломы или камыша, при помощи которыхъ могутъ деревянныя некрашенныя полы. Спм. 130.

Хвоцатиця, чаюся, ешся, гл. Шляться. *Де ти хвоцатиця? Зміев. у.*

Хвоія, хвоі, ж. Сосна, *Pinus sylvestris* L. ЗЮЗО. I. 131. *Догаий, як хвоія.* Ном. № 8621. *Поідемь до бору та зрубаймо хвою, та поставмо колору та посеред двору.* Нп.

Хвузіа, віі, ж. Ружье. *Салдати з хвузіями на сонці так і сяють.* Драг. 198. *Фузю намірив, обох разом застрілю.* Гол. Ш. 63.

Хвук, ка, м. 1) = Фук. *Хвук на хвук як піде, то zobачиш, що з того нічого не буде.* Ном. № 3292. 2) Веретено. *Дяки, беріть в руки хвуки (веретена), завтра Великдень.* Ном. № 10053.

Хвўра, ри, ж.—**Хура.** *Ми тебе доставил аж до того міста, где ти маєш хвуру брати.* Чуб. V. 1043.

Фвўрман, на, м.—**Хурман.** Грив. II. 195.

Хвус, су, м.—**Гуща.** Вдова здибала в фляниці трошки оливи, але не зтіла дати, бо казала, що то вже хвус. Гн. I. 91.

Хвўста, ти, ж.—**Хуста.** Kolb. II. 57. **Хе-хе,** меж., выражающее смѣхъ. *А ми... хе-хе! а ми жонаті.* Шевч. 180.

Хѣкати, каю, еш, гл.—**Хѣкати.** *Як літом собака хскас, виваливши язик, то то кажуть, він приказує: „на ката хата, на ката хата“.* Ном. № 10288.

Хѣкнути, ну, неш, гл. Вскригнуть съ звукомъ хе. хен—при ударѣ, напр. *Я, каже, добре йому дав, він аж хекнув.* Новомоск. у.

Хендогій, а, е. Чистый, опрятный. *Хоч будеш убогий, аби-сь був хендогий.* Ном. № 11253.

Херувій, ва, м. Херувимъ. К. МХ. 28. *Митра на голові херувимом дана.* Чуб. I. 179. Ум. Херувійчик. *Двокрилий херувимчик.* Левци. I. 286.

Хершебок, бка, м. Рубивокъ для первоначального строганія. Вас. 149.

Хи! меж. 1) Фу! *Хи ти скаженої собаки люде, некаче я один в світі тїки і є.* Драг. 127. 2) Дѣтек. *Обожжешся.* О. 1862. IX. 119.

Хи-хи! меж., выражающее смѣхъ. *Хи-хи-хи! зареготавь о.* Хведор. Левци. I. 136.

Хиб, меж. оть глагола хибнути. Підперся рукою та й зазірає, а рука хиб! я й прокинувся. НВолын. у.

Хіба, бж, ж. 1) Ошибка, промахъ. О, цей хіби не дасть! Подольск. г. 2) Недостатокъ.

Хіба́, нар. 1) Разв'їт. Хіба не знаєте приповідки єї? Ев. Мр. IV. 12. Хіба будемо на неї дивитися, як на мальовану? МВ I. 25. 2) Разв'їт ужь, быть можетъ. Пора вже мені (совце каже) сходити, але я втомилось,—хіба ти йди за мене. Чуб. I. 5. 3) Ужь? Із пасіки пішов на гору, щоб подивитись на бакшу; оттам хіба було розору, що усього й не розкажу. Алв. 76.

Хіба́ль, нар. = **Хіба**, нар. Вх. Лем. 478.

Хіба́нок, нка, м. Родъ рубанка съ длинной колодкой для окончательнаго сглаживанія строгаемаго. Шерстєвка першу шерсть здїймає; понім рубанком рівняють, а тоді вже пускають хібанок—він уже хіби не дасть. Подольск. г.

Хіба́нь, нар. = **Хіба**. Бо я го не маю, хібань буду мати. Гол. Ш. 435. А ні я зчарувала, а ні моя ченка, хібань тебе зчарувала сусїда близенька. Гол.

Хіба́ти, баю, еш, гл. 1) Колебать, шатать. Стоїть хібка над водою, хібає собою. Гол. 2) = **Хибатися**. Подляц. хібає—вже не стоїть.

Хіба́тися, баюєа, ешєа, гл. Коляхаться, колебаться, шататься. Хібається віз. Черк. у. Чайчица коло печі, як мара, хібається, робить. МВ. II. 44.

Хіба́ти, бля, бвш, гл. 1) Ошибаться, давать промахъ, погрѣшати, сбиваться съ пути. Мір землю сажнем, а не ланцюгом, то не будеш хибити. Черк. у. Не хібив я проти його закою, його слова ховає у щирім серці. К. Іов. 51. Прямуйте ж, добродію, куди задумали, не хіблючи. К. (О. 1861. I. 310). 2) Мивовать, обойти. Він думав, що то його хібитъ. НВолын. у. То вже вас не хібитъ—мусите робити. НВолын. у.

Хібкій, а, ё. 1) Неустойчивый, шаткій, колеблющийся. Гойдала чояник, хібкій як трісочка. Левц. I. 109. Хібкий місток. Г. Барв. 271. Хібкій віз. Черк. у. (У лілеї) стебло тоненьке, хібке. К. Дз. 218. 2) Слабый, неустойчивый по характеру, уступчивый. Таке в мене серце хібке, що й не встою, як знов проситимуть. МВ. I. 22. Чудне, хібке, непевне слово в його. К. ЦН. 255. 3) Увертливый,

ловкій. Хібкий хлопець. Камевед. у. А я піде танцювати, то найхібкіший Ларо. НВолын. у.

Хібкість, кость, ж. 1) Неустойчивости 2) Мягкость, слабость характера. Желех **Хібко**, нар. Неустойчиво, шатко. Хібкі сидіти. Могил. у.

Хіблівня, а, е = **Хібкий** В. Жіноцьке хіблівє почиття. Мир. ХРВ. 261.

Хібний, а, е. Ошибочный. Желех.

Хібно, нар. Ошибочно.

Хібнѹти, нѹ, вѣш, гл. 1) Покачнуть, наклонить. Хібнѹти човен. Васильк. у. 2) Наклониться. Хібнѹє на мене віз. Черк. у. 3) Силоковать, не удасться. Сей рік жито хібноло, а зрина добра. Камевед. у. 4) Мниунг, обойти. То вже їй не хібноє. НВолын. у.

Хібнѹтєа, нѹєа, вѣшєа, гл. Покачнуться. Пливе човен, води повен, коли б не хібноєся. Нп. Хібноєсь віз. Черк. у.

Хібч, ці, ж. Неправильность, недостатокъ, порокъ. Тут єсть яхєа хібч. Кієв. у. Бридкий, як хібчі. Ном. № 8492.

Хіжа, жі, ж. 1) Кітѣт, чулавъ, кладовая. Вас. 195. Чуб. VII. 388. На улицю не піду і дома не всижю; хіба піду підкопана до дієчки в хижю. Мет. 116. Лагодила баба хижю: то тільки кішки лезили, а то вже і собаки стали лязтати. Ном. № 7580. 2) = **Хата**. Ідуть до кожодї хижї і під вікни співють. МУЕ. III. 18. 3) = **Хлів**. Та заплели хижку, та загнали овечечку-стрижку. Мил. 42. Уж. Хижка. М'ясо поставили в хижку. Ой хто мене вірно любить, той прийде у хижку. Рудч. Чп. 186.

Хижак, ка, м. Хищникъ. К. ПС. 66. Настигає хижакъ у полі К. МВ. 265. Хижакъ добро його розкоєаєт. К. Іов. 11. **Хижачтво**, ва, с. Хищничество. К. ХП. 87, 73.

Хижачьий, а, е. Хищническій. К. Бай. 63. І нікто не приголубить хижачького сина. К. Цсал. 255.

Хижечьий, а, е. 1) Относящийся къ кітѣт, чулаєу, кладової. 2) О жєнщинѣ: спящая въ кітѣт. Не пуцу, не пуцу, ти, хижечка курво. Гол. II. 710.

Хижий, а, е. Хищный. К. ЧР. 427. Хижє птаєвоє. К. Іов. 59. Хижї орли. К. ЧР. 92.

Хижість, жость, ж. Хижность. Желех. **Хижка**, ка, ж. Ум. оть хижн. 2) — **слиманька**, **слимач**. Раковина улитки. Вх. Лем. 478.

Хіжвий, ч. в. Отвосяційся кт. хижѣ, то-же, что и амечный.

Хіжо, нар. Хищно. Поглядали на Лесю так хіжо, як вовки на ягницю. К. ЧР. 90.

Хажчина, нв, ж. = **Хажка**. Мил. 159. А вона ментулась у хажичку, — толи стояла горілка. Полт. Побігли вона швиденьку у хажичку. О. 1862. V. 49. Я тобі поставлю хажичку в лісі, і толи будеш сидіти. Гр. I. 133.

Хіза вв, ж. = **Охза**. Мир. ХРВ. 125.

Хизуватися, а́уюся, ешся, гл. Хизати, спесивятися. Хизуватися, немаче на пристяжці. Ном. № 2508.

Хівака и хівалка, кн, ж. = **Ивака**. Мил. 9.

Хікнути, ну, веш, гл. Икнуть. Мил. 165.

Хилтати, тая, еш, гл. Хитати. І над ними будий вітер праву хилише. Гудан. IV. 29.

Хилти, ліб. дш, гл. 1) Клонити, наклонити, складати. *Куди хилить вітер, туди й гілля гнущся*. Ном. № 5675. 2) — горілку, чарку. Выпінати. *Якни хилив иноді горілку незгірше свого дядька (Хрица)*. Левци. I. 280. Хилила там добре чарку за чаркою. Левци. Пов. 211.

Хилтиса, лбоа, дшса, гл. 1) Кловитися, наклонитися, складатися. *Не рад явір хилтиса — вода корень мис*. Ну. Мій таточку, мій ріднеський! до кого же ми будемо тулитися й хилтиса? Мил. 188. 2) — під кого. Быть погорвямъ кому, быть водъ чьей влады. *Під мене хилтиса і добрі, і злоці*. К. ПС. 43.

Хилій, а, ё. Гибій, легко вагиблющійся *Хилку лозинку і снігурь зігне*. Ком. Пр. № 773.

Хиль! меж., виражающее быстрое наклонение. *Черк чорочку з тарілки, хиль, та й випила*. О. 1861. XI. Кух. 24.

Хильвуги, ну, шщ, гл. Одв. ч. отъ хилити.

Хильцва, хильці, нар. 1) Согнувшись, лагнися. А я, гілтай молоденький, того не злякався, хильцем хильцем по під верби, та в зілля стовався. Гол. III. 164. *Козок молоденький та й того злякався, хильці, хильці по під плотом, та й в зілля стовався*. Чуб. V. 127. *Побіг хильці бур'янами, та й утік*. Каменец. у. 2) Хильцем новити. Выпить, сразу опрокинув рюмку въ ротъ. Левци. I. 143.

Хилати, лая, еш, гл. = **Хитати**. *Він ер дуби хилат*. Грин. III. 357.

Хилятися, лаяюся, ешся, гл. 1) Качаться, колебаться, шататься. *Вітер повіває — сосна ся хилат*. Гол. I. 192. *Як ти бліда, аж сирішка і хилятися*. Г. Барв. 532. *Хилался, як п'яка*. К. ЧР. 156. 2) Наклоняться. *Як візьмени хилятися, то аж спина болить*. Черк. у. 3) Шататися, елоняться. А жіночка московкою есюти хилятися — і по жидил, і по паках... боса. Шевч. 529. *Проліж оселею хилатся, тини переступав, ховався*. Котл. Бн. V. 73.

Хімєра, рш, ж. Употреба. причини. во мн. ч. Фантастическія выдумк; причуды. *Чи довог ще сплітатимем хімєри, і голог твої бурхатиме, як вітер*. К. Гов. 48. *Хімєри нути* Показувать причуды. *Хімєри гоніти*. Говорить вздоръ. *Дівча божевільне хімєри ганяе*. К. Досв. 77. *Се він перепився, та сїяку хімєри погнав*. Кн.

Хімєрети, рю, рш, гл. 1) = **Хімєрувати**. *Ох старі голови та розумні хімєрять, хімєрять, та й зроблять в лемеша швийку*. Шевч. 152. 2) Фантазировать. мечтатъ. *Ох, коли б!... Та що! про се шкіді хімєрети*. К. Дз. 142.

Хімєрія, ріі, ж. = **Хімєра**, Харьк. г. **Хімєрний**, а, в. е. 1) Чудакватий, причудливий, странный. *Отпакий по Пербендя старий та хімєрний, застіваг, засміється, а на слюзи зерне*. Шевч. 8. *Коли спінчим ти вигадки хімєрні?* К. Гов. 39. 2) Вздорный. *Хімєрні слова*. Шевч.

Хімєриня, ка, м. Чудакъ, странный человекъ. К. ЧР. 419.

Хімєрянця, ці, ж. Чудачна, странныя женщина.

Хімєрно, нар. Странно, ошшо.

Хімєрувати, рую, еш, гл. Причудничать; капризничать. *Ой, дочко, не дурій! Що се ти хімєруєси? Яксь паєські роскші все вертяться в тебе на думі*. МВ. I. 26.

Хімєрода, дн, ж. 1) Причуда, капризь. 2) Колдовство. Г. Барв. 326. *Да й сміється оражий заporожецъ. А він хімєродою хімєродив*. Сказано — *кавертики*. ЗОЮР. I. 79. 3) Хімєроди гнати. Причудничать; колдовать. *Тепер, каже, ніст, дак чого же хімєроди гнати?* Г. Барв. 110.

Хімєрбдяти, джу, дш, гл. 1) Причудничать. 2) Колдовать. ЗОЮР. I. 79.

Він ледачий химороду химородить. Г. Барв. 419.

Химородний, а, в. 1) Капризний, своєправний. 2) Посредством колдовства добытий. *Воску з під цих обджіл не годиться двати на церкву, бо він не чистий, химородний.* Грин. II. 322.

Химородник, ка, м. Колдунъ, знахарь. К. ЧР 153. 427. *Проклятий химородник, що заморочив вам голови.* К. ЧР. 194.

Химородні, день, ж. Хитрня затѣн, хитрости.

Химородниці, ці, ж. Колдунья, вѣдьма. Нѣжин. у.

Химородъ, ді, ж. 1) = Химорода. *Почне вже химородъ строити.* Харьк. г. 2) = Хамородъ. Чх. Зн. 76.

Хиндя, ді, ж. Лихорадка. *Дай тебе хиндя попотряс.* Ном. № 3728.

Хірбет, ту, м. Свино. Гя. I. 193.

Хирѣнный, а, в. = Хирний. *Вередує, як той нимич... І де взаплос таке хиренне? Все село проклятого не нагодує, а він собі гуляв, п'є.* Шевч. 562.

Хирій, а, в. = Хирний. *Дід Омелько хирій.* О. 1862. VIII. 20.

Хиріть, рію, еш, гл. Болѣть, хворать, хирѣть. Котл. Ев. III. 62. *Хирітиме-хирітиме, та й умер.* Ном. № 13925.

Хирляти ляю, еш и хирляти, ляю, еш, гл. = Хиріти. Вх. Зв. 76. *Хирляя півроку... та й умер.* ЕЗ. V. 32.

Хирлявий, а, в. = Хирний 1 = Хирлявий I. Вх. Зв. 76.

Хирний, а, в. 1) Болѣзневвий, безсильвий. *Чоловік хирний.* Черк. у. *Та там діача замаліле, більш хирне, ніжє здорове.* Черниг. г. *До твоїх ніг мої руки хирні простягаю.* К. МВ. XI. 149. 2) Ничтожный, плохой, скверный. *Мовчи, хирний!* Ном. № 13094. *Деся вража мати підкусила, щоб хирний тут ти не сидів.* Котл. Ев. I. 32. *Ляж, хирний, та й мовчи, а з намою не рівняєш!* Г. Арт. (О. 1861. III. 83).

Хіря, рі, ж. Болѣзнь. Употребл лишє въ ивъствыхъ выраженіяхъ, напр. *Тайій, як хіря.* Больной, ивътоцій жалкій видъ. *Вернуєся наш запорожець, як та хиря-хиря, обідраний, облашаний, калікою в жапу.* Шевч. 229. *Годити, як хірі.* Сильно угождать. *Як тій болляці, як тій хирі гронадюю годили толму борцеві.* Шевч. 569. *На хірю.* На бѣду. *А кайзак на хірю та на тяжке лихо любенько та ти-*

хо і окрав ту сохиру. Шевч. 436. *Матері їх хіря!* Ругательство. Шевч. 168.

Хірявий, а, в. = Хирний. *Хирлява баба, як хирява макітра.* Ном. № 14274. *Хирява шляхта знов усе догори ногами переверне.* Стор. М. Пр. 46.

Хирячка, ки, ж. Болѣзнь. *Хирячка напала Катро, треба лічити.* Полт.

Хист, ту, м. 1) Способность, дарованіє. *Чи ж з його хистом ото зробить.* Черк. у. *Не з моїм хистом було зробити те, чого бажав.* Стор. М. Пр. 33. *Тобі не хист:* Ты не способенъ, не по твоимъ способностямъ. *Тобі не хист з Ежем битись... ти, бачу, здатний бити собак.* Котл. Ев. V. 29. *Не до твогб хисту.* Не по твоимъ способностямъ. 2) Ограда, защита. *Вітряга такий, що аж хист виривав з землі навкруг пасіки.* Лебед. у.

Хистати, щі, стіш, гл. Защищать, прикрывать, припрятывать. *Новомоск. у.*

Хистатися, щуса, стішся, гл. Ограживаться, укрываться, прятаться, защищаться прикрытіємъ. *Вже як ні хиститися вовк або й лисиця, а розумніш від чоловіка не буде, — таки з'є.* Кавев. у.

Хисткій, а, б. 1) Колеблюющийся, шаткій. *Бистрі річки, ще й хисткій кладочки.* Грин. III. 496. *Вже ступила на хистку кладку.* Левци. I. 172. *Хисткий місточок.* Левци. I. 437. 2) Слабого здоровья. *Да вона з тебе скоро вмер.* Бач, яка хистка. Г. Барв. 5. 3) Гибкій. *Тонкий да хисткий стан.* К. ЧР. 163. *Уродливий парубок, хисткий, як очеретина.* МВ. I. 4) Способный, умѣлый, ловкій. *Ну, вже й хисткій хлопець.* Кавев. у. *Та скоро ж, та хистка, як та ластівка!* Г. Барв. 103.

Хистко, нар. Шатко. *От же й тепер він, бачця, той же, да ні: усе в його стало якось хистко.* К. ЧР. 318.

Хисток, тѣя, м. 1) Искусственный кустъ, за котрымъ охотники подкриваються въ дичи. Козел. у. 2) Погайное мѣсто въ оградѣ пчельника, куда пасѣвникъ можеть укрываться во время опасности.

Хисть, ті, ж. = Хіт. К. ЧР. 128. *Запорозка хисть.* К. ЧР. 150. *Тѣфу на їх хисть, та й годі.* Шевч. 295.

Хитання, ня, с. Шатаніє, качаніє.

Хитаря, ря, м. Межа, границя. Шух. I. 73. 75.

Хитати, тѣю, еш, гл. Шатать, качать. *Ой у поля білина, вітер нею хитав.* Чуб. V. 74. *Сиділа на лаві, хитаючи в*

обіймає недужу свою дитинку. МВ. II. 178. Хитати головою. Ой тизд, тизо Дунай воду хитає. Грин. III. 494.

Хитатися, татоса, евся, гл. Шататися, касатися, колебаться. Тільки одним одно хиталось зелене дерево в степу. Шевч. 437. Сике морє хитастється, білий заць купається. Лубон. у.

Хитаваний, а, е Шаткій. Хитаваний плім. Вх. Зв. 76.

Хитлівий, а, е Шаткій, неустойчивий. Желех.

Хитнүти, нү, нөш, гл. Одн в. оть хитати. Качнүти, шатнүти. Хитнула головою. Левин. Пов. 122.

Хитнүтися, нүся, нөшея, гл. Одн в. оть хитнутися. Качнүтися. (Іде) і не хитнөшея, як стрілка. Г. Барн. 293. Головка хитнулася. Рудак. I. 32.

Хитрий, а, е 1) Хитрий. Хитрий, як лисиця. Ном. № 1252. 2) Замисловатий. От де, люде, наша слава, слава України! Без золота, без каменю, без хитрої мови. Шевч. 46. 3) Скорий, быстрый. Вх. Уг. 272, Ум. Хитрєний.

Хитрие, ка, м. Хитрець. Ну й хитрие з тебе! Харьб.

Хитрїти, рїю, рїш, гл.—Хитрувати. Пан Турн тут на слизьку попал! виляв, хитрив... Котл. Ен.

Хитрїсть, ростя, ж. Хитрость. А все то хитрость єсть жіночо, новинкою щоб підмануть. Котл. Ен.

Хитро, нар. 1) Хитро. Хочеться так, щоб хитро-мудро та невеликим коштом. Ном. № 3716. 2) Скоро, быстро. Вода хитро їде та вали б'є. Вх. Уг. 272. Ум. Хитрєньо.

Хитрво, нар. Хитро, лукаво. А батько йи спокійнєнько та хитрово (каже). МВ. II. 82.

Хитромівний, а, е Витївскій. Шкода слави твоєї, вродлива, краса країни! Шкода твого Парфєнона, шкода театрів твоїх, шкода Соломоновї прав, хитромовних річей Демосфєна. О. 1861. I. 93.

Хитроці, шей и щів, ж. Хитрость, хитрия уловки. Ми силу маємо, позич нам хитроцей Чуб. II. 108. Ти, Соломоно, хитрий та мудрий: виїдеш сам хитроцями та мудроцями. Грин. I. 75 На хитроцах ходїти. Хитрить, луванити. Воно уся на хитроцах лодє. Полт.

Хитрувати, рїю, еш, гл. Хитрити. Рудч. Ск. I. 188. (Лисиця) як там уже не хитрувала, да не могла узяти те

м'ясо. Рудч. Ск. I. 21. Е, хитрувай, не хитрувай, а проти Бога не визитруєш. Павлогор. у.

Хитруха, хн, ж. Хитрия жєвцїна, Желех.

Хитїаї, хитїусї хитїусєвкн, меж.—Хитю.

Хить, меж. виражающее качаніє, шатаніє. Як човничок у морі: туди хить, туди хить! Г. Барн. 361.

Хитю, меж. виражающее качаніє. Ном. стр. 299. № 310. Хитю, хитю, малєє дитячко! Пп.

Хитїачий, а, е. 1)—Хитский 1. Се литєчий човен. Волч. у. 2)—Хитский 3. Яка хитюча гілька. Пєжнїя. у.

Хихи, меж. виражаєє смїхъ, хихи! Я з хлюцїями хихи, хихи! Пп. Ой ти старий: капи, кажи! я молода хихи, хихи! Маркєв. 45

Хихичкє, чєк, ж. Хихиканье, пересмїшки. І хихички—той же смїх. Ном. № 12644.

Хитїи, хоту, м. Смїхъ, хихикавье. Умїя. у. Вь вїных мїстностяхъ лишь во мя. ч.: хїхоти. Дригоци-дригоци, а за тра будуть хїхоти-хїхоти. Лебед. у.

Хихїтнї, нї, ж. (Смїхъ, хихиканіє). См. Хихїт. Хихїтнїю справляє. Сьбєтєся. Константинєвогр. у.

Хихлїхий, а, е. 1) Пушистий. Хїєтє у лїса хихлїхий. Вх. Зв. 76. 2) Вїтвїстий. Хихлїхатє смєречє. Шух. I. 185.

Хихотатися, чүся, чєшея, гл. Хихикать, смїятися. Щось за ним їздуу нїби хихочєся. ЕЗ. V. 212.

Хиць, меж. 1) Виразєть падєвіє? А вона хиць менї на шию. 2)—Хап. Вх. Уг. 273.

Хицький, а, е—Хитский 1. На тїїм Дунаю хицькїї кладки. Чуб. III. 306.

Хїшкн, пок, ж.—Хихичкє Хїшкани-смїшками обдуєє. Черк. у.

Хїба, нар.—Хїба. Хїба тобі кобилн трохи? Рудч. Ск. I. 2.

Хїд, хбду, м. 1) Ходь, проходь. Хїд урєнький та низький і дуже трудний. МВ. II. 73. 2) Шєстгвіє, двїжєніє впередь. Немá йомї ходу. Не можєт їдти впередь. (). 1862. IV. 85. Во мн. хбди—ходженіє. Минулися мої ходи через три городи. серце ж моє, дївичонько, любитися гонї. Грин. III. 223. Хїд полонїєський. Сопнождающїиє обрдадїа и пєсвїанї вигонъ скотъ весной нзъ сєль вь полонїни. Шух.

І. 195. Ходу давати. Уб'гати. Чого ж ти нас кидаєш? Куди ж ти так швидко зобу дати та й не озирнешся? Г. Барв. 208. 3) (зб'гати). На поляниці нема зобу: люде бубликі та й бубликі. Грив І. 78. 4) Походка. 5) Тим же ходом. По превнему Пиррєка журилась тим же ходом, що спершу. Г. Барв. 114. 6) У хід власти. Клясть передь собою, по пути свого с'лдованія. Клади сіно в ход. Рк. Левиц. Ум. Ходенько, хдонько. Сам він (молодий) за мною прийшов, за моїм ходеньком дрібненьким, за моїм личеньком біленьким. Лукаш. 150. Не Марисин то ходонько, не Марисин голосонько, лиш Марисин рутян вінок. АД. І. 306.

Хідка, ки, ж. ? Пожожано, поброжано коло хідки—стежки. КС. 1883. ІХ. 221.

Хідлі, лів, м. мн. Ходував. Паничі учаться на хідляк ходити. Вх. Зв. 76.

Хідняк, кві, м. Дорожка, тронняка. Вх. Уг. 273.

Хідня, ні, ж. 1) Хождевіє. Давай ходити в горох!... Ходили і хіднею пшеницю й жито все так зм'яли та стовкли. Г. Арт. (О. 1861. Ш. 90). Яка тєпер хідня! бако по коліна. Черк. у. Звісно хідня моя яка! як отак на негодь та вночі, то і в рноч шелесеш. Екатеринвосл. у. 3) Походка. Ну, та й хідня його паскудна. Лебед. у.

Хімлүшечка, ки, ж. Ум. оть хімлушка.

Хімлүшка, ки, ж. ? Ум. Хімлушечка. Захімлюли хімлушечку, як у полі душечку. Сьому-тому хімлушечка, а Юрасю як душечка. Мет. 209.

Хіп! меж. Хвати! Мир. ХРВ. 321. Він підкрався та хіп її за хвіст, та й пімав. Рудч. Ск. II. 10.

Хір, хоря, м.—Тхір. Вх. Зв. 76.

Хірт, хортві, м. Борзая собака. Дріжшть, як мокрий хірт, зубами, змай, цокоче. Греб. 385.

Хірхільний, а, в. Плутонатый, хитрый. Желех.

Хісєв, сна, м.—Хосєв. Який мені з того хісєв? Ямпол. у.

Хіснувати, ся, нїю, ся, вш, ся, гл. Польоваться.

Хіть, хотіи н хіті, ж. Охота, желаніє. Були лашинці дружні люде і воюватись мали хіть. Котл. Ев. IV. 60. Сього двва—уби хіть. Ном. № 7673. Аби хіть була! от як уже немав хоті... Ном.

№ 4975. Хіті з вола, а сили з коняря. Ком. Пр. № 1233. Хіть мати до нбого. Півть кь коню скловнош, плечєніє. До кого ти зїть філшну ласи? Полт.

Хіхи, хів, мн. Сміхъ. Одно хіхи спраляють! Лохн. у.

Хлак, кві, м. Флагъ. Приїдять у ті дикі степи, роблять три куріні і виходають три хлаки. Грив. І. 190.

Хламати, маю, вш, гл. Съ жздностью всть. З хлівця прожогом вискочили невеличка свинка і кабанчик і двій потапцем хламати зерно. Мир. ХРВ. 9.

Хламїда, ди, ж. Хламида. Ходив він як чернець, у високій шапці, у чорній хламиді і підперізувався ремінним поясом. Стор. II. 56.

Хламїдєвк, кві, м. Босьяк. Полт. у.

Хламїдниця, ці, ж. Босичка. Кобел. у.

Хламїття, тя, с. Тряпье, лохмотья. Хламїття позбірай, от буде доц.

Хланов, нву, м. Флангъ. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Хлань, ні, ж. 1)—Везодня. 2) Множество, огромное количество. Хланєю налітали. Желех. Вїтв б. хлань... Фр. Пр. 71.

Хлап, па, м. 1) Валеть (въ картахъ). КС. 1887. VI. 463. 2) Кляпанъ (въ музыкальнотъ инструментѣ, напр. въ лірі). Прил. у.

Хлебєснүти, нї, нєш, гл. Хлебнуть, выпить. Лице хмурє, зуб стовбуром—ознака, що Грицько вже хлебєснү. Мир. Пов. I. 131.

Хлебтати, бчї, чєш, гл. Хлебать, локать. Чи не хоч, душко, чаю?—стївав капітан, хлебчучи його з молькою. Кв. Собака хлебче воду. НВольн. у.

Хлєзїв, ні, ж. Раст. Bunias orientalis. Шух. I. 21.

Хлєпїт, поту, м. 1) Плескь, вспески. 2) мн. Хлєпотн.—Гряді 3 Вх. Пч. II. 25.

Хлєпотїти, почї, тїш, гл. Плескати, вспескиваться. Хлєпотн... зовєтьє місце. де ріка їде вузїлм коритом, а хлїлі єї підскакують і хлєпотять. Вх. Пч. II. 25.

Хлєптати, пчї, чєш, гл.—Хлєптати. Не поганє море, що собаки хлєптуть. Ном. № 5210. Ти же він хлєпче кров людєскую, мов собака воду. К. МБ. X. 12.

Хлїнути, ну, нєш, гл. Хлїнуть. І хлїнули слєзозї; дрібні, дрібні полилися. Шєвч. 172.

Хліп! меж. 1) Виражаєть хлєбаніє. *Яблука кусь, а горілочки хліп.* Мж. 46. 2) Виражаєть всхлипваніє.

Хліпавка, ви, ж. Клапань (въ музык. инструментъ). Харьк. г.

Хліпання, ня, с. Всклипаніє, плачъ. *І хліпання все розсакати, і крик, і ожання, і жаль.* Котл. Ев. VI. 49.

Хліпати, паю, еш и паю, плєш, гл. 1) Всклипать, плавать. *Пришла Венера іскривившись... і стала хліпати перед ним.* Котл. Ев. I. 12. *Петрунева немька слізочками хліпає.* КС. 1882. У. 363. 2) О сапогахъ, въ кот. попала вода: издавать при ходьбѣ звукъ отъ присутствія воды. *На річку йшли чоботи,— рипали, а з річки йшли чоботи,— хліпали.* Нп.

Хліпи, пів, м. мн. Всклипанія, слєз: *Увірилася йому сошми хліпами.*

Хліпнути, ну, нєш, гл. Одн. н. отъ хліпати. Всклипнуть.

Хліпов, пєв, м.—Хліпавка.

Хліснѹти, нѹ, вєш, гл. Хлєбнуть. Левци. Пов. 160. *А деякі там так хліснули, що де упали, там заснули.* Котл. Ев. *Хліснути... з горика теї юшки.* Грив. I. 280. *Вме двірсьобі полівки хліснѹ! Уже попробовавъ живни на барскомъ дворѣ.* Ном. № 1312.

Хліст, тѹ, м. 1) Щєлканіє бича. *Їде він без коліс, а батіг без хлісту.* Ном. стр. 302, № 434. 2) Пруть, хлєсть. Ум. **Хлістин.** *Жєвжики обидва і голі—вашеці проше—як хлістики.* Котл. Нп. 350.

Хлістати, щѹ, щєш, гл. Хлєбать, пить. *Наварив юшки,—нехай хліщуть.* Ном. № 3522. *Та і горілочку хлістала.* Котл. Ев. I. 11.

Хлісь, меж. отъ гл. хлістати. *Пуншу хлісь!* Котл. Ев. IV. 28.

Хліськати, каю, еш, гл. Плєскаць. *Як філя, що по Дніпру в негоду похоче, клєкоче, рветься, сивим пілом хліська.* Свп. 45.

Хліб, ба, м. 1) Хлѣбъ: въ полѣ ва корюю или печений хлѣбъ. Чуб. VII. 444. *Нам Бога не вчить, як хліб родить.* Ном. № 35. *Хто дав зуби, дасть і хліб до губи.* Ном. № 76. *Хліба напечено, борщик зварений.* Рудч. Ск. II. 33. 2) Вообще зароботокъ, средства къ существованію. *Чи я пан, чи що, що ще затїмь легкого хліба.* Рудч. Ск. I. 5. *От і; поженились да й думают, у який хліб кинуться:*

у стюлярі пуйїти.—хліб треба купувать.—Пуйїдемо у хлібороби, каже. Чуб. II. 15. Въ значеніи: недвижннхъ владѣннхъ, жалуємь на содержаніє кому либо, употреба. во мн. ч.: хлѣбї. *Вєзжаючи на жнзнь благочестивоу пєчерськїхъ мнїкї, ми простирали з престолу нашу руку милостивоу і їм хліби духовнї надавали.* К. МБ II. 123. 3) Хлѣб-сїль. Хлѣбосольство, радушіє. *Я по вашїй хліба-солї прийшла до вас дітей доглядати, бо здавна знаю вас, а до кого инчого, то б зроду-віку не прийшла.* 4)—старій. Раств. Sclerotiu clavus. Вх Пч II. 36. Ум. Хлѣбець, хлѣбчин, хлѣбчикок.

Хлібенїй, нѣтъ, с. Хлѣбець, небольшая коврижка хлѣба. *Як виймеш хліб з печї, так розломї хлібеня.* Грив. II. 25.

Хлібїна, ви, ж. Одинъ хлѣбъ, коврига. *Як пєчуть хліб, так виймають перву хлібїну або книш і ламають.* ХС. III. 56. *Заробив десять копїйок, купив хлібїну, принїс додому і зїли утрьох.* Грив. II. 258.

Хлібїти, блѹ, бнш, гл. 1) Свабжати хлѣбомъ, давать, посылать хлѣбъ. *Хліби нам, Боже, щоб нам було гоже.* 2) Пачкати хлѣбомъ. *Не хліби ножа.* 3) Лєстити, угождати. *А він хлібить жінци.* Могил. у.

Хлібївчя, чѣти, с. Родъ маленькой квашни. Вх. Лем. 478.

Хлібнїй, а, в. 1) Хлѣбнїй. *Кладє (коровай) на віко від хлібної діжї.* МУЕ. III. 167. 2) Богатїй хлѣбомъ, имѣющїй мього хлѣба. *Там все народ хлібнїй.* Змїєв. у. *Хлібна країна.* Староб. у. 3) Хлібнї дочка. Незаконнорожденная дочъ. *Тільки Богу молятся, відмолює грїх свій, що породила хлібну дочку.*

Хлібодар, ра, м. Корнєзєць. (Шляхта) готова була за свого хлібодара (магвата) витягати з пізов гострі шаблі. Мир. ХРВ. 91.

Хлібодарник, ка, м.—Хлібодар. *Сагайдачний, наш батько, хлібодарник і гетьман.* К. ПС. 107.

Хлібопѣв, ви, м. Хлѣбникъ, хлѣбпєць. Шейк.

Хлібопѣвнї, нї, ж. Пекарня. Черк. у.

Хлібороб, ба, м. Земедѣлецъ, хлѣбпашецъ. *На Обрїтення обертаються птици до гнїзда, хлібороби до плугів.* Ном. № 523.

Хліборобїти, блѹ, бнш, гл. Занимать-

ся земледіємъ. Деякі чумають, а більші хлібороблять. Харьк. г.

Хліборобів, бова, вв. Приналежащій земледільцу. Прийшов до трупу хліборобового. Грин. I. 187.

Хліборобка, ки, ж. Жінщина, займаючися хлібопашествомъ.

Хліборобний, а, е. Пахатний (о землѣ). Хліборобна зсіяя. Черк. у.

Хліборобня, ка, м. = Хлібороб. Ум. Хліборобничок. *Кому же ти, косо, достанешся: чи школяничку, чи полковничку, чи презьному хліборобничку, що в поле йде—не вмисається.* Чуб. V. 580.

Хліборобство, ва, с. Земледіліе, хлібопашество. *Масюк любив хліборобство.* Левяц. Пов. 193.

Хліборобський, а, е. Земледільческій, хлібопашескій.

Хлібосіль, сбли, ж. Вь вираж.: *бути, бувати у хлібосілі.* Водять компанію. *Він тепер такий багачирь, що ніколи і у хлібосілі з нами не бува.* Лебед. у.

Хлібусь, са, м. Ласкательное отъ хліб. *Святий хлібусь.* Вх. Лем. 478.

Хлібчик, ка, м. 1) Ум. отъ хліб. 2) Родъ дѣтской игры. *Ив. 55. 3)*—чбрътв. *Раст. Nonpa pulla* Dc. ЗЮЗО. I. 129, 177.

Хлібчичок, чка, м. Ум. отъ хліб.

Хліб'я, б'ята, с. = Хлібена. *Зосталося отно хліб'я,—на свогоні стане.* Лохв. у. *Візьми пару хліб'ят на дорогу.* Лохв. у.

Хлів, ва, м. Хлѣвъ, помѣщеніе для скота. *Бджола з дулла, а свиня з хліва.* *Ном. № 13168. Мое діло теляче, наїлося та і в хлів.* *Ном. № 13576.* Ум. Хлівѣць, хлівчин, хлівчичок. *Стоить хлівѣць, повний овечь.* *Ном. стр. 290, № 4.*

Хлівіна, ця, ж. Небольшой хлѣвъ. Ум. Хлівінна.

Хлівіще, ща, м. Ув. отъ хлів.

Хлівчак, ка, хлівчичок, чка, м. Ум. отъ хлів.

Хло Сокращ. изъ хлібче. См. Хлопець. *А котрим ти конем їдеи, хло?*—*А котрим же їзав би? рижим.* Федьк.

Хлоблю. Звательный падежъ вмѣсто хлібче, слово ласкательное. *А як же ми, хлоно мій, бурлакуючи, справимось? Коли б ти знайшов собі дівчину та одруживсь.* Г. Барв. 191.

Хлоп, па, м. 1) Мужикъ, мужчина. *Хлоп—якъ дуб.* *Ном. № 8617.* 2) Крестьянинъ, мужикъ. *Пан на троні, а хлоп*

на ослоні. *Ном. № 1146. Коли б не хлоп, не сіл—не було б панів.* *Ном. № 1142.* Ув. Хлопиче.

Хлопав, ва, м. = Хлопець. *Стрілець, кулачник і рубака і дужий був з його хлопак.* *Котл. Ев.*

Хлобай, ва, м. Валеть (въ картахъ). *Не чванья дуже, бо я зараз прихрюю хлопаном.* *Богодух. у.*

Хлопець, пця, м. 1) Мальчикъ. *П'ятеро діток Бог дав: дві дівчини і три хлопці.* *МВ. I. 9.* 2) Подростокъ, юноша, молодой человекъ, парень; мн.: ребята. *КС. 1857. VIII. 767. З Богом—не з хлопцем жартувати.* *Ном. Еней був парубок моторний, а хлопець хоть куди козак.* *Котл. Ев. I. 5.* *Дівчата ж із хлопцями начали гулять.* *Рудч. Ск. II. 157.*

У ліс, хлопці! *Шевч. 173.* *Хлопці-риболовці, удали молодці, ви закиньте сітку через сіке море.* *Чуб. V. 28. 3)* Ученикъ у ремесляника. *Вас. 210. 4)* мн.

Хлпці. Родъ пантомими съ кулаками и музыкой; устранивается дѣвущками на рождественскихъ святкахъ. *О. 1862. IV. 87.*

5) Подпорка въ дышлѣ у воловього воза.

6) Штативъ, подставка для веретена въ видѣ четырехугольной рамки, когда съ веретена сматываютъ на клубокъ витки. Ум.

Хлпчии, хлпчичок. *В його двос дітей зосталося: хлпчии і дівчинка.* *Рудч. Ск. II. 67.* См. Хлоноу.

Хлпнтя, плю, пиш, гл.—дух. *Захватывать дух.* *Квітки пахнуть, аж хлпнтъ дух.* *Нѣжня. у.*

Хлопиче, ща, м. Ун. отъ хлоп. *Мужичище-хлопиче хап за притику з віч.* *Гн. II. 168.*

Хлопійко, ка, м. То-же, что и хлопець 2. *За кого ж я піду, молоденька? А чи за старого, а чи за малого, а чи за хлопійка молодого?* *Мвл. 83.*

Хлпніт, поту, м. и пр. = Хлпніт и пр. *Голові хлпніт, а біді весілля.* *Ном. № 2215.*

Хлпво, ва, м. Мальчикъ, юноша. *Десь узаясь хлопко, а хлопко маленький, під ним кониченько, коних воронський.* *Чуб. V. 1071.* *Ой запрагай, хлопку, коня вороного, да поїдем вінчатися до попа чужого.* *Чуб. V. 283.*

Хлопкувати, в'ю, еш, гл. Служить. *Ой не смотів же ти мені, хлопку, хлопкувати, і будеш же ти накам ляхал стадо напувати.* *Мет. 403.*

Хлпнути, ну, веш, гл. Выпить зал-

помъ, выпить. *Хлопнула чарку за одним махом до дна.* Левин. Пов. 211. *Купила горілки.... сама напилась і кучеру дала, і він хлопнув добре.* Чуб. II. 30.

Хлопотати. чу́, чеш, гл. и пр.—**Хлопотати** и пр.

Хлопство, ва, с. Простой народъ, мужики, мужичье. *Не нам, шляхто моя вірна, від хлопства вітати!* К. Досв. 186.

Хлопський, а, о. Простой, мужичій. *Груба хлопська тварюс.* Стор. М. Пр. 79.

Хлоптати, пчу́, чеш, гл.—**Хлоптати.** *Біло три пси: один білий, другий червоный, третій горный. Білий біжить біляма зобати, червоный крові хлоптати.* Мяз. 150.

Хлопцювати, цюю́, еш, гл. Быть въ отроческомъ возрастѣ, быть мальчкомъ. *Тут він хлопцював, тут виріс і молодиком став.* (Стрижев.) *Як я ще хлопцював.* О. 1862. IX. 63.

Хлопцюга, га, м. Ув. отъ хлопецъ. *Я наймит у неї, хлопцюга прибудный.* Петренко (Южнор. сб. 33). *Ну, вставай, хлопцюго!* Мзак. 77.

Хлопчя́, чя́ти, с. Маленькій мальчикъ. См. Хлоп'я. Ум. Хлопчя́тко. *Росте те хлопчя́тко.* Морд. III. 13.

Хлопчя́к, ка́, м.—**Хлопонецъ.** Канев. у. **Хлопчоні́,** ні́ти, с.—**Хлопча.** *Ходить лишень ближче, хлопчонята, я по яблучку вам дам.* МВ. (О. 1862. III. 69). Ум. Хлопчя́нчко.

Хлопчикъ, ка, м. 1) Ум. отъ хлопецъ. 2) Подставка въ дышлѣ воловьяго воза (віш), чтобы оно не могло совсѣмъ опуститься на землю. Рудч. Чп. 250. 3) У гребенщивовъ: палка съ нарѣзками, поддерживающая роговую пластинку на верстахъ во время строгавія. Вас. 164.

Хлопчина́, ни, м.—**Хлопонецъ.** *Паллаит, любесенный хлопчина, скріпнись, стоить як твердий дуб.* Котл. Ев. VI. 28. Ум. Хлопчинна́, хлопчиночка. Мид. 152. *Ой де ж ти будеш кочувати, хлопчино, хлопчиночко?* Чуб. V. 94.

Хлопчичокъ, чва, м. Ум. отъ хлопецъ.

Хлоп'я́, я́ти, с. Маленькій мальчикъ; мн.: ребята. *Се і мале хлоп'я знае.* МВ. I. 107. *Тепер,—от як там п'ять або шість год хлоп'яті, вже воно й у штанціхъ.* Рудч. Ск. А *куте, хлоп'ята, на байдаки! Море грає, ходім погуляти.* Шевч. 49. Ум. Хлоп'я́тко, хлоп'я́точко. Па-

се ягнята мале хлоп'яточко в стерні. Шевч. 553.

Хлоп'я́чий, а, о. Принадлежащій, относящійся къ мальчикамъ, ребяческой, мальчишескій. Чуб. I. 117. *Хусточка в його, що з кишені виймав, то не хлоп'яча, а притьмом дівоца.* Кв. По хлоп'ячі. *Какъ мальчибъ, какъ мальчыка. Як її одягали, як постригали по хлоп'ячі, вона не пручалась, нічого не казала, тільки що плакала.* Кв.

Хло́ста, та, ж. Порка, наказаніе розгами. Ном. № 3862. *Положиши, дайте добру хлосту, поки верне дощі та роси, що зляю, в неї на мисниках та на полицях.* Кв. Хло́сти да́ти. Выпороть, а загъмъ вообще отколотить. *Гей даю ляхам. а превражам синам превеликую хлосту.* АД. II. 66.

Хлудина́, ни, ж. Хворостина, лозина. пруть. Мяз. 193. *Аж мій милий іде, як та буря гуде, і хлудинку волоче таку суховату та на мою білу спину та пенякувату.* Нп. Ум. Хлудина́.

Хло́бтати, бчу́, чеш, гл.—**Хлобтати.** *Юшечку хлобтати.* Грнв. III. 487.

Хлоп'я́! меж., выражающее ударъ. *А він бабу хлоп'я в писок.* См. Хляп.

Хло́пцяті, пчу́, чеш, гл.—**Хлобтати.** *Собаки хлопцють воду.* Харьк. г. *Помиї хлоптали.* Мяз. Св. 49. Грнв. III. 545.

Хло́бра, ра, ж.—**Хлоста.** *Панам, підпанкам і слугам давали в пеклі добру хлорку.* Котл. Ев. III. 41.

Хло́брика, ка, ж. Проститутка. Ном. № 723. *З обстриженими головами, з підрізаними пеленами, стояли хлорки на голо.* Котл. Ев. III. 29.

Хло́с, меж. выражающее стеганіе прутьемъ, кнуромъ. *Верба хлос, бий до слоз.* Ном. № 348.

Хло́бстати, таю́, еш, гл. Стегать. *Антосво хлоснас різкою на городі.* Св. I. 138.

Хло́стї! меж.—**Хлоос.** Чуб. II. 575.

Хло́дїна, ни, ж.—**Хлудина.**

Хло́п'ята́, ну́, вѣш, гл. Хлынуть. *Вода так і хлюе тобі у вічі.*

Хлюп, меж., выражающее плескъ воды, паденіе въ воду. *Жябо на березі сиділа та хлюп у воду.* Драг. 366.

Хлю́паня́, ня, с. Плесканіе.

Хлю́пати, паю́, еш; гл. Плескать, рас-плескивать жидкость.

Хлю́патися, паюся́, ешся. гл. Плес-

каться. *Несла дійницю в руках, і молоко хлюпалося.* Чуб. I. 199.

Хлюпій, пії, ж. Часто разливаюший, расплескиваюший воду. *Хлюпала б тебе лиха година! Усе б тіки умиваєш та розхлюпував воду. От злидень, от хлюпій!* Старобільск. у.

Хлюпнути, ну, веш, гл. Одн. в. отъ хлюпати. Плеснуть. *Водою иде—не хлюпне.* Ном., стр. 291, № 24.

Хлюпнутися, нуся, вешся, гл. Одн. в. отъ хлюпатися. *Чай хлюпнувся і розлився.* Левец. Пов. 62.

Хлюпостатися, нуся, щеса, гл. Плескаться в водѣ. Ном. № 12632. *Тече вода із-за гаю та похід горою; хлюпоцуться качалочка поміж осокою.* Шевч. 226. *На річечкѣ ти на дощечці, там дівчина хлюпоцеться, умивається.* Чуб. V. 1158.

Хлюпостіти, ну, стійш, гл.—Хлюпостіти. *Щось хлюпостить постоломи, чьяка щось по грязі.* Г. Барв. 189.

Хлюпотіти, ну, веш, гл. Плескаться. Хлюпотить вода. Черк. у. *Доць хлюпотить.* Харьк. у.

Хлюпнути, ну, веш, гл. Плеснуть. *Лісом иде—не трісне, водою иде—не хлюпне.* Ном., стр. 291, № 24.

Хлюст, та, м. 1) Родъ карточной игры. *В хлюста, в пари, в візка іграли.* Котл. Ев. I. 23. Хлюстом называється в этой игрѣ, если у кого-либо изъ играющихъ окажется три карты одной масти или три козыря, или три хвѣлки, или три туза, или двѣ карты одной масти и хвѣлка. КС. 1887. VI. 470. 2) Браті хлюст. Вѣ карточной игрѣ в хвѣлкѣ имѣть у себя козырную даму, называемую также хвѣлкѣ. КС. 1887. VI. 468.

Хлющ, щѣ, м. хлѣща, щѣ, ж. Струя дождя? *Мокрий як хлющ.* Ном. № 13162. *Одно те, що втомилає, а друге—эмокла як хлюща, так з неї і тече.* Кв.

Хлющити, ну, щитш, гл. Стекать? *Ото обмокло тебе дощем, аж хлющитъ.*

Хляга, ги, ж. Слякоть, дождливая погода. Мвж. 193. *Як його ххати, як ота на хляла буде?* Канев. у. *Під дощ, під шкварю, хлягу.* Мкр. Г. 51.

Хлягоза, за, ж.—Хляга. Мнор. у. Слов. Д. Эварн.

Хлягозіти, зіти, гл. безл. Д. слякоти. Лубен. у. Мирг. у.

Хляда, дя, ж.—Хляга. Чуб. VII. 576.

Хлядрівка, ки, ж. Узоры, выдѣлываемые гончарами на глиняной посудѣ. Канев. у.

Хлядрувати, руо, вш, гл. Расписывать узорами глиняную посуду. *Тра хлядрувати миски.* Канев. у.

Хляжниця, ці, ж. Потаскуха. Харьк. у. **Хляка, ки, ж.**—Хляга. *Що ти будеш на ложку лежати, а я буду на хляці стояти.* Лукаш. 71.

Хляки, ків, м. мн. 1) Рубцы (часть желудка жвачнаго, гдѣ переваривается пища; желудокъ съ кишками (животнаго)). *Як будуть мене різати, так ти просися хляки мить.* ЗОЮР. II. 24. 2)—Міздря. Вас. 153, 157.

Хлянути, ну, веш, гл. 1)—Хляти. *Бе... аж рука хляне.* Гв. I. 89. 2) Лытаться. *А вода хляне та й хляне.* Черк. у. 3) Хлынуть. *З Василя кров так і хлянула.* О. 1861. X. 38.

Хляп! меж. Хлоп! Также выражаетъ ударъ. *Хляп по пиці одного й другого.* БЗ. V. 201.

Хляпати, паю, вш, гл. 1) Хлопать. *Скільки не хляпав, пановка не спалила.* Чуб. I. 154. *Кінські підкови хляпали.* Мир. ХРВ. 301. 2) Хлестать. *Стыонжечка ходила ходора з вітру, хляпала мене по лиць.* Г. Барв. 21. 3) Падать (о чемъ либо мокрому). *Сніг хляне.* Вх. Уг. 273.

Хляпнути, ну, веш, гл. Одн. в. отъ хляпати. Хлопнуть. *Дверима хляпнула.* Г. Барв. 217. *Руками хляпнуть.* Полт. г.

Хлястор, ра, м. Трапка, въ которую заворачиваютъ пулю для винтовки.

Хлясь! меж. выражающее стеганіе кнутомъ. *Конею хлясь да хлясь.*

Хляти, хляну, веш, гл. 1) Ослабѣвать, обезсилываться. *І враже так тоекли насіяня, що у Рутульки хляє і дух.* Котл. Ев. V. 64. 2) Упасть въ безсвѣтѣ. *А він лиш хляє на мене, як той вієр підтятий.* Федьк.

Хлятьба, би, ж. Мокрота. *Оце знов кров'на хлятьба повалила і душить мене, не дає одкашлятись.*

Хляцѣм, нар. Вѣ безпорядкѣ. *Кинув хазяйство хляцѣм.* Киев. у.

Хм! меж. Гм! Полт. г.

Хмара, ри, ж. 1) Туча, облако. *Це, що ми бачим над собою сине, до це ще не небо, а це оболочи; а те, що ходить похід оболочками, до то хмара.* Чуб. I. 2. *Смутно мені та сумно мені, мов я в чорну хмару ввійшла.* МВ. I. 89. 2) Множество,

мвса. *Хмарою йдуть люде.* Ном. № 7678. 3) Заходити в хмару. Фаантазировать. 4) Хмарою перейти. Пройти безслідно. *Не журись: хмарою переїде, та й край.* Волч. у. Ум. Хмарна, хмарочка, хмаронька. За сонцем хмаронька пливе. Шевч. 445. *Ясні зірочки—то світлілочкі, чорні хмарочки, до то свашечкі.* Мет. 19.

Хмаріна, ни, ж. Туча. *Сизенькі хмарини... по небу простяглися.* О. 1862. VIII. 17. *Зацвів козак рожиною, діва калиною, розійшлися воки чорною хмариною.* Чуб. V. 283. Ум. Хмарінна, хмариночка. *Сіяло сонце в небесах, а ні хмариночки.* Шевч. 100.

Хмарити, рить, хмаритися, риться, гл. безл. Покриватися тучами. *Ой хмаритися, туманитися став дощ накрапати.* Нп. *Небо хмаритися.* Бв. Мт. XVI. 3. *Куритися, хмаритися,—дощ буде.* Грив. III. 384. *Штукують, а у мене в душі хмаритися.* Ком. Пр. № 435. *Дивитися, мов би хмарить.* Смотриць сумрачно, мрачно. Кролев. у.

Хмарка, ки, ж. Ум. оть хмара.

Хмарний, а, б. Облачний, пасмурний, сумрачний. *Хмарний день.* Хмарна осінь. Левцв. I. 45. *Лице було хмарне, темне а сумне, як піанічне небо.* Левцв. Нов. 6. Ум. Хмарнінький, хмарнісенський. Чуб. V. 890.

Хмарник, ка, м. Подувать, управляющий тучами. МУЕ. III. 53.

Хмарно, нар. Облачно, пасмурно, сумрачно. *Хмарно на дворі.* *Літечко мє святе минуло хмарно.* Шевч. 584. *Не дивись так хмарно.* Шевч. 299. Ум. Хмарнінько, хмарнісенько. *Ой ясенько сонце сходит, хмарнінько заходить.* Чуб. V. 320.

Хмаровий, а, б. Образающийся из туча. *Хмарові капелюки.* Дещо.

Хмаронька, хмарочка, ки, ж. Ум. оть хмарка.

Хмблє, ка, м. 1) Ум. оть хмель. *З тебе, хмелику, все зло і все лихо.* Ком. Пр. № 893. 2) Родъ узора въ вышивкѣ. Г. Варв. 216. Существуетъ нѣсколько разновидностей: хмелик ромбвий, —оло шнурбчана, —на гиллячках агідками, —чорнобрівцями, —лапками, —петрушкою, —молотбчанами. Чуб. VII. 427. 3) —польовий. Раст. *Trifolium aggarium* L. ЗЮЗО. I. 139.

Хмельна, ни, ж. 1) Одно растєніє хмеля. *Як хмелині вгору витися.* Мет. 79. 2) Раст. *Cuscuta*. Вх. Зв. 76. Ум.

Хмельінка, хмельіньонка, хмельіночка. Чуб. V. 280.

Хмельіти, лб, лш, гл. Заправлять хмелемъ. *Загадав Іван ся женити, з м'якин пиво варити, хропозю хмельити, а глиною дріжджити.* Рк. Макс

Хмель, лю, м. = Хміль.

Хмельій, а, б. Опьяняющій, хмельной. *Молода брага хмельна.* Ном. № 8718.

Хмельійє, ка, м. Мѣсто, гдѣ растєть хмель. Желех.

Хмельіничини, ни, м. Козакъ изъ войска Б. Хмельніцкаго. К. Дз. 27.

Хмельіничина і хмельішчина, ни, ж. Эпоха Б. Хмельніцкаго. ЗЮЮР. I. 97.

Хмельбвій, а, в. Сдѣланный, состоящій изъ хмеля.

Хмербчача, ча, с. 1) Вѣтви. отрубленныя съ дерева. НВолын. у. 2) Чаща глѣсная. Поп. 226.

Хмиа, ву, м. 1) Прутья, мелкій хворостъ, мелкія, товкія вѣтви, уже отдѣленныя отъ дерева. *Затріщав хмиз під ногами.* Стор. М. Пр. 112. *Закидана доріженька хмизом.* Мет. 282. 2) Мелкая глѣсная заросль. *Заросла доріженька хмизом.* Лукаш. 71. *Хмизом, низом, попід вербами.* Ном. № 8793. Ум. Хмизбї. *Нарубали хмизку та заплели глѣжку, та загнали овечку-стрижку.* Мил. 42.

Хмизіяна, ни, ж. Одиць пруть изъ хмизу, а иногда тоже, что и хмиз. *„Ой не ходи ж, козаченьку, низом, бо закидаю доріженьку хмизом.“—А я ж тую хмизину одкину, таки тебе дівчину покину.* Чуб. V. 389. Ум. Хмизіянка.

Хмизіяний, а, в. Изъ хмизу.

Хмизіяніє, ка, м. Мелкій кустарникъ, то же, что и хмиз 2.

Хмизувати, вѣю, еш, гл. 1) Бить прутьомъ. *Хмизув добре.* 2) Покривать хмизомъ.

Хмижати, каю, еш, і. Произносить хм. Погл. г.

Хмилевий, а, б. = Хмелевий. Чуб. I. 70.

Хміль, хмелю, гл. 1) Хмель, *Humulus lupulus* L. ЗЮЗО. I. 125. *Чи не той то хміль, що коло тичин в'ється?* Макс. (1834), 96. *Хмелем зарості.* Быгъ заброшеннымъ. *Було ремєсло, та хмелем заросло.* Ном. № 10412. 2) Хмель, опьяняющій напитокъ. *Хміль—не вода: чоловікові біда.* Ном. № 11454. 3) Родъ узора въ вышивкѣ. *На образах рушники, шиті орлами та хмелем.* Левцв. I. 27. *Тяже узоръ въ вышивкѣ: хміль головатий.* Чуб. VII. 427. 4) —болотний. Раст. *Humulus lupulus* L.

ЗЮЗО. I. 176. 5) *род. п. хмеля*. Сказочный царь древнѣйшихъ временъ. *Жили за царя Хмеля, як була людей зменя, холопик та жінка*. Грин. II. 278. Ум. Хмелни.

Хму! меж.—**Хм!** Драг. 217.

Хмуравнє, а, в. Хмурный. Угор.

Хмурій, а, в. —**Хмурний**. *Обличчя збилє хмура*. МВ. (О. 1862. I. 88). *І пішов до неї плачучи хмурий та невеселый*. Рудч. Ск. II. 118.

Хмуритися, рюся, рявся, гл. Хмуриться, дѣлаться мрачнымъ, сердитымъ, недовольнымъ. *Не хмурься та послухай, та роби так, як я тобі скажу*. Шевч. 300.

Хмурний, а, б. 1) Пасмурный. *Хмурний день сьогодні*. Черниг. г. 2) Мрачный, угрюмый, грустный. *Чого ж ти, мила, така і єдень, і вночі хмурная?* Чуб. V. 690. *Чого хмурні очка смуткі?* Грин. Ш. 163. *Хмурний вил чогось уже днів зо при ходє*. Черк. у. Ум. Хмурнєнный, хмурнєсенный. Грин. Ш. 97.

Хмурно, нар. 1)—**Хмурно** Грин. Ш. 191. *Зраня було хмурно*. Каменец. у. 2) Печально, грустно. Ум. Хмурнєчно, хмурнєсенно. *Тобі буде все хмурнєчно, а мені веселєчко*. Грин. Ш. 308.

Хмуровий и хмурюкий а, в. Съ угрюмо смотрящими глазами, т. е. угрюмый, сердитый. Вх. Зн. 76. Желех.

Хвюпити, пдю, пиш, гл. —**гбюву**. Опустать голову. Черк. у.

Хвюпитися, плюся, пишся, гл. Опустать голову. Черк. у.

Хвюра, рп, об, хвюрєб, кá, м. Угрюмый, ворчливый человекъ. Вх. Зн. 76.

Хвюраватий, а, в. Угрюмый, ворчливый. Вх. Зн. 76.

Хбѡза, зн, жс. Раст. Sambucus ebulus. Шух. I. 22.

Хобот, та, м. 1) Рыболовный снарядъ, плетеный изъ лозы. Вх. Пч. II. 24. 2) Хохоль, хохолокъ. Ум. Хоботик. *Джасворонок мат на голві хоботик*. Вх. Уг. 273.

Хов, ву, м. Воспитаніє, выкормъ. Сей кинъ свого хову. НВолын. у.

Хованець, вца, м. 1) Прятучійся. НВолын. у. 2) Воспитанникъ, приемный сынъ, вскормленникъ Вх. Лем. 478. 3) Домовой, чортъ. Угор. Гн. I. 213.

Хований, а, в. 1) Прятанный. 2) Вскормленый, ручной. *Вок хований, приятель перепрошений, син прибраний, а жид хрещєций,—то все непевні*. Ном. № 8101.

Хованиця, ці, Воспитанница, вскормленница, приемная дочь. Вх. Лем. 478.

Хованка, вк, ж. 1) Спрятъ. *У мене добра хованка єсть,—заховаю, то нікто не знайдє*. НВолын. у.

Ховання, нз, с. 1) Прятаніє. К. ЦН. 174. 2) Сохраненіє, сбереженіє. 3) Погребеніє, похороны. 4) Хованія. Воспитаніє. *Цє лошиця свого ховання*. НВолын. у. *Худоба свого ховання*. Ном. № 10194.

Ховати, вѡю, вш, гл. 1) Прятать. *Дє тїй гроші, що ти служив? дє ти їх ховає?* Рудч. Ск. II. 154. *Що-дня він мед тягав та в берлозі ховає*. Глїб. 2) Беречь, хранить. *А ви Україну ховайте*. Шевч. 159. **Ховій Боже!** Сохрани Богъ. Ном. № 5141. 3) Хоронить, погребать. *Хведора Безрідного ховали, в семипядні пицалі грємали, у сурємки жалїбно вигривали*. Макс. *Ховає піп, ховає дяк і паламарище*. Нп. 4) Выкармливать, воспитывать.

Ховѡтися, вѡюся, вшся, гл. 1) Прятаться. *Лисиця від дощу під борону ховалась,—не всяка, казала капля капне*. Ном. *Чи сам од кого ховаєшя, чи кого шукаєш?* Рудч. Ск. I. 105. 2) Выкармливать. *Худоба буде добре ховатися*. ЕЗ. V. 188.

Хованиця, ці, жс.—**Коввалєа**. Вх. Зн. 65.

Ховзати, вѡю, вш, гл. Скользять. *Щоб коні не ховзали, бо мокро, то тра підкувати*. Каменец. у.

Ховзатися, вѡюся, вшся, гл.—**Ковзатися**. Вх. Зн. 65.

Ховзавица, ці, жс. Гололедица. Вх. Лем. 479.

Ховзѡий, а, б. 1) Скользкій. *Намокли, та й ховзѡи стали*. Каменец. у. 2) Ховзкий на язїи. Болтливый, несдержанный. Каменец. у.

Ховѡє, кá, м. Шапка барашковая. *Так на нїм ховѡк мутит, як золото рѡхтит*. Гол. IV. 438.

Ховрѡх, кá, м. Суслякъ. *Вовки, лисиці з ховрѡхами, зайці дурні, шкодливий тѡр, і ще там деяких чимало безпєшно в лїсі панувало*. Глїб. Ум. Ховрѡшкѡ. *По над шляхом цирицею ховрѡшки гуляють*. Шевч. -77.

Ховстѡти, тѡю, вш, гл. Стегать, хлестать. *Кїнська голову на дорозі найдєш,—ховстай та бий*. Ном. № 10236.

Ховувати, вѡю, вш, гл. Воспитывать, вскармливать. Вх. Лем. 478.

І Хбѡв, дв, жс. Въ загадкѣ: свиная. *Виса (=яблуко) висить, хода ходить,*

виса втала, хода ззіла. Ном. стр. 294, № 120.

Пі. Хода, нар. Уб'гати, уходити скорпію, давай, Бог, воги. Чорт баче, що біда, та хода. Грин. II. 87. Вома за ним, він хода, біжить. Мнж. 149.

Ходя́, ді, ж. 1) Шаг, ходъ. Як ти доброго ходю, то воно й недалеко здається. Кобед. у. Ішов він.... тихою ходю. Мир. ХРВ. 8. Ідуць собі за ним тихенькою ходю Грин. II. 292. Іхати ходбо. Їхати шагомъ. Замок, замурився, поїхав ходю. Шевч. 176. 2) Походка, поступъ. Старости гукнули: „а подай нам, дівонко, води, побачимо твоєї ходи“. Г. Барв. 257. Г'арна у коня хода. НВознян. у.

Ходя́к, ка́, м. 1) Ходокъ. Ходак добрий, до обід буде в Харькові. Харьк. у. Який з мене тепер ходак? Лебед. у. 2) Ходатай, пов'язаний. Ававьев. у. 3) Мальчикъ, малчуганъ. Вх. Лем. 478. 4) Обувь.: а) = Постіл. Гол. Од. 75. б) = Личак. Гол. Од. 32. Не лупке так ходак, як чобіт. Ном. № 1414. Жеби пес робив, то б і в ходака ходив. Ном. № 7063. 5) Ходуля. Вх. Уг. 273. См. Ходлі. Ум. Ходачби. Колб. I. 41. Фр. Пр. 82.

Ходенько, ка, м. Ум. отъ ид.

Ходжай, джай, м. Ходокъ. З його ходжай не дуже добрий. Борз. у.

Ходялиці, лядь, ж. м. = Хідлі. Желех.

Ходяльниця, няць, ж. м. = Хідлі = Ходялиці. Вх. Зв. 76.

Ходяни, лив, ж. м. Ходьба, хождение. Кому родики, а мені ходики. Ком. Пр. № 579. Та мені сьогодні ходики: треба грошей шукати. Лебед. у.

Ходя́ти, джу́, дш, гл. 1) Ходить. Не ходи, козаче, по над берегами, не сущи дівчини чорними бровами. Нп. Ході, ходи, ходьні! Иди, пойдемъ, пойдете! Біжи лишень сюди, Марусечко, до нас! Ходи, не соромся! МВ. I. 17. Ходім повійнаймось, мое сердечатко. Мет. 27. Їздити нь дорогу. Та вдарили зразу у великий дзвін: се ж по тому чумакові, що ходив на Дін. Рудч. Чп. 157. Плавать по водѣ. Од гатки до гатки ходить по Росі важкий порон на товстій кодолі. Левиц. I. 94. Вообщє двигаться (о сварядахъ, машинахъ). Ходиль у ставках спідній навій. Шух. I, 255. 2) Находяться, пребывать. У тяжкому недузі він ходите. К. ЧР. 194. 3) — в чьому. Быть одьвѣтъ какъ, одьвѣтаться какъ. Ходимо в латаній одежі. Левиц. I. 101. 4) — коло

чѣго. Заботиться о чьѣмъ. ухаживать за чьѣмъ. У нас не знають, як лучше доглядати худобу, ходити коло неї не вміють. Депо. У н.с, сину, нема коло чого ї ходити, нам самим нічого їсти. Г'рив. II. 72. Хита ти мужичка, чи що, що б коло свиней ходити. Св. I. 11. 5) — дитиною. Быть беременной. Борз. у. Я тоді оцією дівчиною ходила. Черн. у. Ні однією дитиною не було їй так важко ходити. Грин. II. 8. А я другою дівчиною ходила, третього дня і знайшла. Г. Барв. 284. 6) — до вітру. Испражняться. Лебед. у. 7) — нависом біля кѣго Неотступно ходити за кѣмъ. НВознян. у. 8) — під обухом. Находиться подъ страхомъ за свою участь. НРознян. у. 9) — по правді. Поступать правдиво, служить правдою. Я кождому було на правді хожу. Федьк. 10) — своїмъ рѣбомъ. Дѣйствовать, поступать по своему, самостоятельно. См. еще роб. 11) — у тяжі. Быть беременной. Жінка тоді у тяжі ходила. Канев. у. 12) — хѣдоромъ. Дрожать, быть въ движеніи, волноваться. Плечі й груди аж хѣдором ходять. Левиц. I. 133. Од гучнихъ мазурок ходять хѣдором палати. К. Досв. 22. Перед паномъ Хведором ходить жид хѣдором, і задком, і передком перед паномъ Хведіркою. Шевч. 138. Дивись, як хѣдором захожив, мов опарениці. Полт. г. Ум. Ходітоньки, ходуні, ходусі, ходусеними. Мої любі вечерниченьки! все ж бо ми на вас не ходитоньки, з панянками не дружитоньки. О. 1862. IV. 4. (Нп.).

Ходяльняк, ка, м. Ходокъ.

Ходяльниця, ці, ж. Ходокъ (о жєнщинѣ). Така вже з мене старої ходяльниця. Черк. у.

Ходя́ння, ня, с. Хождение. Черк. у.

Ходя́к, ка, ж. 1) Путь. Ночуй з нами прочанами.... а завтра, як на світ благословиться— і у ходку. Морд. Пл. 25. 2) Переходъ. Як піду, то в одну ходку дійду до Харькова, бо ніколи спочивати. Зміев. у. 3) Партія, группа, обозъ. А що ходка чумаків не одна наверхталась на очі, то втішню мені було добре слово почувти: Магай-бі! МВ. I. 4) Хѣдою. Шагомъ. Ми скрізь ходкою їхали. Борз. у.

Ходя́к, ка́, м. 1) Ходъ. У овечих ворит є купальня з п'ятьма ходниками. Св. I. V. 2. 2) Родъ ковра. Колб. I. 69.

Ходя́ти, ці; ж. = Хідяти. І доки ще ця ходня буде? Спати пора. Харьк.

Ходовий, а, б. 1) Попутный (о вітрі). Миж. 148. 2)—*ва риба*—Ходовик. В Лимани (Дніпровому) риба *ходова підходить туди з моря*. Черк. у.

Ходовик, ва, м. Рыба, идущая вверх по річці метая икру. Поп. 97.

Ходовийтий, а, е. Имѣвший хороший шагъ, поступь. *Ходовитий кінь*. Міус. окр.

Ходоман, на, м. Название горшка въ загадкѣ: *Ходив, ходив ходоман, усіх дітей годувас: ях ував, так пропас—нікто його не сховав*. Ном. стр. 301.

Ходонько, ва, ж. Ум. отъ хід.

Хідора и хідором, нар. Ходякъ. Хідором ходити. Трястись. *Як пустились танцювати, хата хідором ходить*. Г. Барв. 340. Чарка и пляшка на столі хідором ходять, бо діти востуаються в хаті. См. еще ходити 12.

Ходун, на, ходувай, нѣю, м.—Ходоман. *Ходун, ходунай, весь мир годувас: ував, пропас, нікто й костей не поховав*. Ном. стр. 301.

Ходуни, ходуої, гл. Дѣтск. ходять. Ум. Ходусеньки. А в нїженьки ходусеньки, а в рученьки лабусеньки. Мет. 2.

Ходушка, ки, ж. Снарядъ, въ которомъ приучають дѣтей ходить. Рк. Левинц.

Ходьба, бѣ, ж. Ходьба. *Рук не чула, несучи дитину, ноги дуже боліли од ходьби*. Кв.

Ходяка, ва, ж. Въ загадкѣ: свинья. *Стоить стояка (=дуб), на стоячі висяка (=золудь), під стоякою ходить ходяка, у стояки просе ходяка висяки*. ХС. Ш. 65.

Ходячий, а, е. 1) Ходящій. 2) Бродячий, не осѣдлый, находящійся постоянно въ движеніи. *Чумаки—народ ходячий*. Вольному воля, а хоячому путь. 3) О больномъ: не лежавшій, на ногахъ находившійся во время болѣзни *Ота жінка ходяка вмерла*. НВолын. у. У нас увесъ такий рід, що хоячий мре.

Хожай, жай, м. Мѣшокъ или котомка, которую торговцы-развочники (щетинники) носятъ со своими товарами на синивѣ. Вас. 190.

Хожалий, а, е. Привыкшій въ ходьбѣ, неутомимый въ ходьбѣ. Вх. Зн. 76.

Хождати, даю, еш, гл.—Ходити. *Настави нас путями благими хождати*. Чуб. I. 173.

Хоженна, на, с. Хожденіе.

Хожувати, жуу, еш, гл. Хаживать. *Хожували пани в гори*. Вх. Зн. 76.

Хоз, зу, м. Родъ сафьяна. Пятигор. окр.

Хованій, а, е. При разрываніи выдѣланной кожи по ширинѣ ея *хозна фашия*—полоса задняя съ хвоста. Вас 158.

Хозаїн, на, м. и пр.—Хазяїн и пр.

Холѣра, ри, ж. 1) Холера. *Вони з холѣри повмирали*. Шевч. 2) Раст. *Xanthium strigosum* L. ЗЮЗО. I. 141. См. Холерный 2.

Холѣрный, а, е. 1) Холерный. 2) Холѣрна трава.—Холера 2. ЗЮЗО. I. 141.

Холзкий, а, е—Холвикий. У *Мариси холзкий двір*. Гол. II. 657.

Холкѣвати, баю, еш, гл. Колыхать. *Щось так ніби ратух над головою мені холибас...* А все то висше, то низше мені покад голову. ЕЗ. V. 214.

Холіва, ви, ж. ? *Низові холоди запоразкі*. К. ЦН. 203.

Холіра, ри, ж.—Холера. ЕЗ. V. 85.

Холігати, тѣю, еш, гл.—Хитати. Вх. Зн. 76.

Холігатися, тѣюся, ешся, гл.—Хитатися. Вх. Зн. 76.

Хлод, ду, м. Холодь. Холод но свій брат. Ном. № 647. *Ми більше на холоді буваємо, та все горе добуваємо*. Ном. № 1300. *Принїти хлоду*. Намерзнутися. *Приня и й холоду, й голоду*. Ном. № 1539. *Нагнати хлоду*. Нагнать страху. О. 1862. IX. 66. *Хлодом берѣ*. Звонить. Ум. Холодище. *Ох і холодище сьогодні! аж земля репасться*. Васильк. у.

Холодѣць, дцѣ, м. 1) Студень (бушанье). *А дзус холодицю їсти*. Ном. № 4744.

2) Окрошка, ботвинья (бушанье). 3) Раст. (спаржа, *Asparagus temifolius*).

Холодити, джѣ, дити, гл. Холодить, охоложивать. Колг. Ел. Ш. 35. *Нї гріє, ні холодить*. Ком. II. 53. *Треба хати холодити*. Ном. № 10286.

Холодити, дію, еш, гл.—Холодуги. *Вода через те холодіє*. Дешо.

Холодзуватий, а, е. Гѣвнстий. *Холодзувати сади*. Славяносерб. у.

Холодза, кої, ж. Поимѣненіе для арестованныхъ при полицейскомъ участкѣ, при волостныхъ судахъ и пр. *От його привезли, да й у холодзу*. Рудч. Ск. I. 76.

Холоднѣча, чі, ж. Стужа, сильный холодъ. *У хати така холоднѣча, що аж вовки виють*. Мир. ХРВ. 58. *Заціпило мені від холоднѣчи*. К. XII. 51.

Холоднѣчка, ки, ж. Холодь. *А нащо мені лгати?—каже чорт,—я хати змалку не знаю.—А в холоднѣчку ж як?—*

У холодничку? Мені однаково, що зима, що літо. Г. Барв. 192.

Холодний, а, о. 1) Холодный. Така вода хороша, що аж весело: холодна та чиста, як слова! Рудч. Ск. II. 45. Холодний лився з його піт. Котл. Ев. 2) Холодний невід. Слесарь. Жінка старого холодною ковала. Стор. М. II. 155. 3) Холодні збрі. Утренники. Було об перших п'ятинках, так уже зорі холодні були. Кв. 4) Холодним серцем. Хладнокровно. 5) І за холодну воду не візьметься. Нічого не хочеть длати, бездільничаеть. Воно у тебе увесь день божий сидиш та гаєш ловиш, і за холодну воду не візьметься. Кв. Ум. Холодненький, холоднєсенький.

Холодний, кі, м. 1) Холодильник. Черк. у. 2) Погребіть. Холодний походимий. То-же, що пєгріб походий. Київ. г. 3) = Рибни 2. (Стрижевск.)

Холодниця, ці, ж. Подвальная тюрьма, арестантская. Були заповозці в холодниці. Старший запорожець у залзах сидиш, а товариство в холодках. ЗОЮР. I. 77.

Холоднісенький, а, о. Холоднєхонькій, совершенно холодный. Рученьки мої холоднісенькі! МВ. II. 50.

Холоднісенько, нар. Холоднєхонько, совершенно холодно.

Холодність, ности, ж. Холодность, холод. Желех.

Холоднішати, шати, еш, гл. Становитьса холодише. А на дворі все холоднішає, так наче не к Великодню, а к Різдуу йдеться. Черниг. у.

Холодно, нар. Холодно. Так холодно, що як би не вмів дріжжати, то змерз би. Нов. № 640. Ум. Холоднєно, холоднєсєньо.

Холодауватий, а, о. Холодноватий. Вода холоднувата. Нов. № 13393.

Холодничвий, а, о = Холоднєнєвий. (См. Холодный). Холодничка вода, тіко з хрициці. Харьк. у.

Холодок, дїу, м. 1) Прохлада; тїнь, покритое тїнью мїсто. Рако, за холодку, рушити у дорогу. Стор. Сїла спочити в холодку під вербою. МВ. I. 14. Взяти холодок говориться о полевїхх растєніях: разрастись настолько, что растєніє вь-состоянї дати на вивї слошную тїнь и вадержать влагу. Просо на нивї взяло холодок. Мнж. 167. 2) Какое либо прєкрытіє оть соляца, чтобы получилась тїнь.

Ой я в полі була і діло робила: написала холодок, щоб не загорїла. Нп. Вь слїдуєш. примїраєх вь смыслї: зянтїєх. На возозці сидиш памя і держє холодок, як сонце не пєкло. Лебед. у. Берїть же і холодок з собою від сєнця. Лебед. у. 3) Спаржа обыкновенная, Asparagus officinalis L. ЗЮЗО. I. 113. То-же: зячлий холодок. ЗЮЗО. I. 113. Ум. Холодочок. В садочку лежать собі у холодочку. Шенч. 430. Холодочком, дружєчком, холодочком повід вишневым садочком. Мил. Св. 6.

Холодунти, ву, вєш, гл. Стывнуть, охладатись. Нехай борц холоде. НВолын. у. Холодєє серце, — у серці. Серце замираєть; страшно. Нов. № 4344. Холодєє серце, як гадаю, що не в Україні поховають, що не в Україні буду жити. Шенч. 396.

Холоша, шї, ж. Штанна, одна половина, одна нога штанов, брюк. Іде холошїк і холошї по колїна підкачає. Мнж. 27. Мє без маткї однї холошї і тїлько слава, що в штамах. Котл. Ев. I. 32.

Холошні, шєнь, ж. Змїнїє штави изь толстаго бїлаго сукна (у крестьянє). Гол. Од. 46. Шух. I. 120. До холошєнь треба і кожурок хуцєнький. Камєвєц. у.

Холошїй, шїа, м. Кастраторь, осклопяющїй животных.

Хомївка, ки, ж. = Хомївка. Гол. Од. 27, 76.

Хомї, мн. Родь печєны изь отварєнаго растєраго гороха сь растєртымь ковоплянымь сїменємь. Маркєв. 164. Чуб. VII. 441.

Хомївка, ки, ж. Жєвскїй головной уборь. То-же, что и мїбїана. Вх. Зв. 76.

Хомїя, лї, ж. = Хомївка. Гол. Од. 76. **Хомїт**, тї, м. 1) = Хамут. 2) Свляка изь лозы для скрїпленїя бревєнъ вь плоту. Радом. у. Ум. Хомїтєч.

Хомїтний, а, о. Относашїєся кь хокуту. Желех.

Хомїє, кі, м. 1) Хомяк, Sorex. Чи шпак, чи хомїєх, чи перепелица? що воно за птиця? Нов. № 400. 2) Неуклюжїй чєловєк.

Хоп! меж. Хвати! Хоп-лоп — нема дєжі! Чуб. II. 20.

Хопак, ка, м. У птици: гребєнь, хололок. Вх. Уг. 273. См. Хобот.

Хопїти, пїбї, пїш, гл. Схватити. Хопив нїж і вєрє ним. Гв. II. 12. Глаш хопив мене за руку. Федьк.

Хопітєся, плієся, пишєся, гл. 1) Хватитєся, ухватитєся. Драг. 370. *І за соломину хопитєся, хто топитєся.* Ном. № 9783. 2) Разростатєся. Хопитєся хваст. Вх. Лем. 479.

Хобга, ти, ж.—Вур'ян. Могил., Камен. уу.

Хор, ру, м. Хоръ. Ангельскій вєя хори там ся їрают. Чуб. Ш. 327.

Хорбѣа, кѣ, м. 1) Худородный человекъ. Желех. 2)—Хробан. Желех.

Хорбурѣа, бур, м. Презрѣт.: кости. Така суха корова,—самі хорбури лишились. Вх. Зв. 77.

Хори, рѣв, м. м. Хоры (въ церкви). *Пішов дід на ніч до церкви.... виліз собі на хори і сидит.* Гв. П. 48.

Хорий, а, е—Хворий. Хора я, хора, лусить я умиру. Лукан. 14.

Хорішчі, мець, ж. м. Родъ сѣней между внутренними и наружными дверьми въ колибі, звмней хатѣ гуцульскихъ деревосѣковъ. Шух. I. 174.

Хоріти, рїю, еш, гл.—Хворіти. АД. II. 120. *Хорітимеш, болітимеш, смерти бажатимеш.* Мет. 107.

Хоріш, рѣша, ше—Хорощ. *За сєй грїш усюди хоріш.* Ном. № 9638.

Хоркотѣвий, а, е—Хоркотливый. Вх. Лем. 479.

Хоркотѣти, кочу, чеш, гл.—Гаркавити. Вх. Уг. 273.

Хоркотливий, а, е—Гаркавий. Вх. Уг. 273.

Хорма, ми, ж.—Хворма. Черняг. у.

Хорбба, би, ж.—Хвороба. *Нїякою хоробою не будеш хорувати.* Грив. II. 32. *Здоровий хороби сподївайся.* Ном. № 8147.

Хоробливий, а, е. Болѣзненный. Желех.

Хоробний, а, е. Къ болѣзни относящійся. Желех.

Хоробрїий, а, е. Храбрый. Шевч. 646. *Пає гетьманє і ви, батьки, і ви, нанове отаманнє, і ви, братчки, хоробрїї товариши!* К. ЧР. 270. *А за ним ідуть мало-мало не три тисячі, усе хоробрїї товариши запорожці.* Нп.

Хоробрїєть, ростє, ж. Храбрость.

Хоробро, нар. Храбро.

Хоровїтїий, а, е—Хоробливий. Желех.

Хоровїтїєть, тєстї, ж. Болѣзненность. Желех.

Хорѣга, ви, ж.—Хорога.

Хорѣа, ми, ж. Зданїє, домъ. *Се та*

хорога, що кулі ілїють і ворїк б'ють. Ном. № 13306. *Чаще во мн. т.: хорѣми.* а) Хоромы, большой домъ. *Не літають ворони у панські хороми.* Ном. № 2550. б) Сѣни. Брацл. у. Шух. I. 89. Ум. **Хорѣмочка.** *Зробив з соски хорѣмочку, хорѣмочку та з віконечком.* Мет. 13.

Хорѣшина, ни, ж. Домъ, изба. Чуб. Ш. 12. *Въ пїснѣ хорѣминою назвавъ грѣбъ. Треба дочокъ добувати, хорѣмину будувати, без віконець, без дверець, там спить козак молодець.* Чуб. V. 881.

Хорѣмочка, ки, ж. Ум. отъ хорѣма.

Хорѣбнїа, ня, с. Похороны. *Яка кому смерть, таке й хорѣбнїа.* Ромѣн. у

Хорѣвїти, нїб, нїш, гл. 1) Хравити. *Труну спукали полотном, що ще баба прїяла, хорѣвїли його на сорочки.* Г. Барв. 208. *Хорѣми, Божє!* 2) Прятать. *Було виплачєтьє Параска у коморї, виплачєтьє добре, а від людей хорѣвила, що щємїть сердєнько.* Г. Барв. 107. 3) Хорѣвїти. *Тїло козацьке находити, в чистїм стєну хорѣвити.* АД. I. 125.

Хорѣство, ва, с. Пригожесть. *Що по тому хорѣстї, як не вмїє жатї?* НВольн. у. *Ой, мати моя, що ти гадала, що менї сїт заязала? Ци на хорѣство, ци на багатство, ци на хорѣшу вроду?* Чуб. V. 221.

Хорѣстїль, ля, м.—Хорустїль. Гол. Ш. 500.

Хорѣта, ти, ж.—Хворѣта. Вх. Лем. 479.

Хорѣхѣнька, ки, ж. Cucurbita Pepo L. var. citrifolmis. ЗЮЗО. I. 120. См. Хорошка.

Хорѣш, хорѣший, а, е. Хороший, красивый. *Хорѣш корѣвай, та перепався.* Ном. № 4700. *Хорѣша година.* Ном. № 431. *Хорѣшї сини у тебе.* Грив. Ш. 9. **Хорѣша молодѣа.** Новобрачная, сохранившая до замужества дѣвственность. Мил. Св. 23.

Хорѣшѣ, нар. Хорошо, красиво. *Як дучї не вложїє,—так нарядїє хорѣше.* Ном. *Там хорѣше, де нас нема.* Ном. № 2052. *Хорѣше вчили.* Г. Барв. 421. Ум. **Хорѣшнько.** *Попереду Дорошкомо вєдє своє вїєсько славне запорозьке хорѣшнько.* Нп.

Хорѣшєнь, ня, м. Красавецъ. *Убери пєнь, будє хорѣшєнь.* Ном. № 11171.

Хорѣшїй, а, е. См. Хорош.

Хорѣшїти, шї, шїш, гл. Охорашивать.

Хорѣшїтєся, шїєся, шїшєся, гл. Прихорашиватєся.

Хорѣшїти, шїю, еш, гл. Хорѣшїть.

Хорошка, хя, ж. = Хороховька. ЗЮЗО. I. 120.

Хорошкуватий, а, е. Довольно хорошевий. Черк. у.

Хорт, та, м. = Хірт. *Тоді траляці всі з хортами зібрались їхати за зайцями.* Котл. Ев. IV. 41. *Кони сідлайте, хорти скликайте да поїдемо в чисте поле.* Лукаш. 90. Ум. Хортин. Чуб. V. 840. Ум. Хортище.

Хортені, нати, с. Борзой щевокъ. *Навела хортиця хортенят.* Грив. II. 263.

Хортиця, ці, ж. Борзая сука. *Навела хортиця хортенят.* Грив. II. 263.

Хортище, ща, Ув. отъ хорт. *Що тільки ви думали-гадали, як од того проклятого хортища вітали?—Те ми, сестрице, думали-гадали, щоб хорт не догнав.* Рудч. Ск. I. 16.

Хорговий, а, б. Приналежащій, свойственный борзой собаць.

Хортуватий, з, е. Похожий на борзую собаку. *Хортувата свиня.* Черк. у.

Хортува, ни, ж. = Хвортува. КС. 1884. I. 31. *Ой сортуно зрадливая, що ж ти виробляеш? Дала серцю зазнатися, з милим розлучаеш.* Чуб. V. 418.

Хортуניתа, нять, гл. безл. Счастливиться. *Хортунило йому,—чоловік і піджився.* Харьк. г. *Не хортунисть нашому Іванові.* Цолт.

Хорування, ня, с. Хвораніе.

Хорувати, рую, еш, гл. Болѣть. *Дай, Боже, жартувати, аби не хорувати.* Ном. № 12694. *Ніякою хоробою не будеш хорувати.* Грив. II. 32.

Хоруваті, ві, ж. = Хорюва. ЕЗ. V. 190.

Хоругов, гви, ж. Извѣстный отрядъ войскъ. *Ще б прогноав ляхви хоругов за Вислу.* ЗЮР. I. 318.

Хоружий, жого н пр. = Хорунжий н пр.

Хорунговий, а, е. Относящійся къ званию.

Хорунженко, ка, с. Сынъ хорунжаго. *Брат її хорунженко.* Кв.

Хорунжий, жого, м. 1) Хорунжий, згачменосецъ. *Лучше живий хорунжий, ніж мертвий сотник.* Ном. № 7291. *Убив хорунжого і корогов його приніс до гетьмана.* К. ЧР. 41. 2) Одинъ изъ участниковъ свадебнаго обряда. О. 1862. IV. 17.

Хорунжівана, ни, ж. Дочь хорунжаго. *На ярмарку бачив він хорунжівану Олену.* Кв.

Хорустіаль, ля, м. Пг. *Rallus aquaticus.* Вх. Пч. II. 14.

Хорустіальник, ка, м. = Хорустіаль. Вх. Пч. II. 14.

Хоравий, хорачий, а, е. Болѣзненный. НВолья. у.

Хосен, хісна, м. Польза, выгода. Ном. № 7848. *Ей в той сомоці проякий хосен: ей отъ кореня жовті листочки, а в середині яри пчолойки, а під верхейком сиві соколи.* Гол. II. 3.

Хосний, а, е. Полезный. Угор.

Хосувати, нію, еш, гл. = Хіснувати. Угор.

Хотар, ря, м. Всѣ принадлежащія селенію землн. Вх. Лем. 479. МУЕ. III. 45.

Хоті, Вь выраж.: що хоті—что хочешъ. *Язык у роті, мели що хоті.* Ном. № 12988.

Хотіння, ня, с. Хотѣніе, желаніе. Желех.

Хотіти, хочу, чеш, гл. Хотѣть, желать. *Хочу їсти. Хотіє косити.* Рудч. Ск. I. 54. *Волно Богу що хочіти, то чинити.* Ном. № 23. *Вмѣсто хочеш, хочете часто сокращенно: хоч, хочче. Стоїть вода у сімечках, коли хоч,—напийся.* Чуб. V. 170. *Що хочте робитъ з Петром.* Котл. НП. 413. *Не хотачі. Не вамфрено. Не хотачи штовхнуво його.* Уман. у. *Та хоті, щоб... І еще хотѣть бы, чуботи... Та хоти, щоб у нас правда була, коли пани та як пси гризуться.* Каменец. у. *Що хоті... Что хочешъ... Що хоти роби,—не дає, та й уже.* Каменец. у.

Хотітися хочеться, гл. безл. Хотѣться. *Тяжко жить на світі, а хочеться жить.* Шевч.

Хоті, нар. 1) Угодно. *Не так, як хотя,—так, як мога.* Ном. № 4535. *Нехай око буде собі як хотя.* К. II. 400. *Я—мати, вільно мені її за кого хотя відати.* МВ. II. 118. *Всі трос коней ходять де хотя.* О. 1861. VI. 166.

Хотіти, сз. = Хотѣ. Гол. I. 261. *Ой дай мені, моя сестро, хотяті попоїсти.* Грив. III. 403.

Хоба, хя, ж. Странилище, пугало, котрымъ пугають дѣтей. *Оце хоба!—говорять на стравно одъютю или страино повязанную жєнщину.* Ном. № 14084.

Хохітва, ві, ж. Птица; стрепеть, Otis tetrah. *Хнарою літають дрози, журавлі, хохітва.* Стор. М. Пр. 1.

Хохля, ді, ж. Жердь, сь привязанымъ къ вѣй канатоми. нєвода, пропускам

которую отъ проруби въ проруби подо льдомъ, тянуть неводъ. Вх. 187. Браун. 11.

Хохолъ, ла, м. = Хохолав. Вх. Уг. 273.

Хоходлавъ, ва, хохоллак, ка, м. Насѣк. клещакъ большой, ухвертка, *Fogficula auricularia*. Вх. Лем. 479.

Хоходлана, ні, ж. = Хохолав. Вх. Лем. 479.

Хоходливъ, ка, м. = Хохолав. Вх. Уг. 273. Ум. Хоходлячон.

Хохуль и хохуля, лі, ж. Выхухоль, *Myogale moschata*. Вх. Пч. II. 6.

Хопь, хопай, сз. = Хотъ Рудч. Ск. I. 66. О. 1862. VI. 95.

Хоч, хоча, хочай, хочёнъ, сз. = Хотъ. Хоч нічого їсти, та весело жити. Посл.

Як збрешеш, то хоча надяйся, на ласку послі не покадьяся. Котл. Ен. *Пусти дочку на улицю хочай подивитися.* Чуб. V. 901.

Хочень Кам'янець невеликий здається, коли людей у йому багато же. Каменецъ у. *Хоч що... Чтб бы ви... Хоч що буде,—не оглядайся.* Грин. I. 67.

Хоч хто... Кто-бы ни... Хоч хто казати-ме,—не слухайсь. Хоч де... Гдѣ бы ви... *Хоч де будеш, то я тебе знайду.* Васильк. у.

Хощивъ, ва, м. Кусть? *Ой бо мене змие дрібненький дощик, а розчеше терновый щожик.* Чуб. V. 1001.

Храбори, м. = Хорбури. Вх. Лем. 479.

Храбруватъ, рую, еш, гл. Храбриться. *Козацтво! лицарі Трояк! Храбруйте! Наша, бач, бере!* Котл. Ен.

Храбруватъся, руюся, ешся, гл. = Храбрувати. *Ентел там сильно храбрувався.* Котл. Ен. II. 20.

Храбъ, зу, м. Мелкіе, ве тугіе кочви капусты. Уман. у. *Яка там капуста,—смиий храбуръ гиба на борщ тільки й покришити.* Брацл. у.

Храбуръ, ря, м. = Храбори. Вх. Уг. 273.

Храбуст, ту, м. 1) Раст. а) *Cirsium oleraceum*. ЗЮЗО. I. 176. б) *Carduus crispus* L. ЗЮЗО. I. 115. См. Храбуст. 2) Капустные листы. Мнж. 123.

Храм, ну, м. 1) Храмъ, церковь. *Летів Адамъ через божий храм.* Пом 2) Храмовой, престольный праздникъ. *Скоро послі того був храм.* *На храм поз'їдилось багато знакомих.* Рудч. Ск. I. 216.

Храмати, маю, еш, гл. = Хромати. Перелосно: грѣшити. *Старий, а храмае.* Пом № 8669.

Храмачка, ки, ж. = Хримка. Вх. Лем. 479.

Храмий, а, ё = Хромий. *Сліпий не баче, а храмий не скаче.* Пом. № 5317.

Храмийна, ни, ж. Постройка, хранина. *Млин—чесна хранина.* Пом. № 10299.

Храмнійа, ка, м. Гость, прїѣхавшій на храмовой праздникъ. Нѣжин. у.

Храмовий, а, ё. Храмовой. *Храмовий празникъ.* Стор. II. 155.

Храмота, ти, ж. соб. Хромья животный. *На другий день не рушають з тирла, поки добре не згріє сонце і не опаде роса, бо од роси буває багато храмоти.* О. 1862. V. Кух. 33.

Храмуванія, ня, с. Празднованіе храмового праздника. *Вернулася наша Параска з храмування до господи.* Г. Барв. 104.

Храмувати, мую, еш, гл. Праздновать храмовой праздникъ. *Спорядилась їти храмувати до тїтки в друге село.* Г. Барв. 103.

Хранитель, ля, м. Хранитель. *І да поможуть мені всі святїи хранителі.* Чуб. I. 129.

Хранїти, нїю, нїши, гл. Хранить. *Скажене, храмъ Божє, лише слїв зарали-ве.* Пом. № 8166. *Ну, щастя вам! це вас Бог храмує.* Мнж. 131.

Хранцюзъ, ва, м. Французъ. *Як творив Господь... народи, зробив москалів, хранцюзів, татар.* Драг. 194.

Храп, па, м. 1) Претевзія, злоба. *Каже, же на нього атаман нав храп.* Гв. II. 170. *Я нав на него храпа.* Ольгопол. у. 2) = Бовт 1. Вх. Пч. II. 26. 3) мн. Храпіи. Переносица у животныхъ. Сим. 219. *Пан був на коні, а цей истиком коня по храпах.* ЕЗ. V. 31.

Храп, меж. выражающее быстрое дѣйствіе. *Думала-думала, а далі храп, і напсала до пах-отця.* ЗЮОР. II. 28.

Храпа, пи, ж. Колоть на дорогѣ, замерзшая грязь. *Тяжко на коні храпо їхати.* П.Волын. у.

І. Храпавія, а, ё = Рапавий. Желех.

ІІ. Храпавий, а, ё Хриплый. Желех.

Храпїй, нїа, храпко, ка, м. Хропуть, храпящій человекъ. Желех.

Храплівий, а, ё = ІІ. Храпавий. Желех. Храплівя. Названіе коровы. Kolb. I. 65.

Храплє, ля, с. = Храпа. Вх. Зн. 77.

Хращати, щу, щипа, гл. О дергачѣ: кричать. В Уг. 273.

Хребет, бтї, м. 1) Хребетъ, спина. Мил. М. 39. *Досїдїлась, що й сорочки на*

хребті нема ні в неї, ні в чоловіка. Рудч. Ск I. 177. На хребті мати що. Нимьтє ва себѣ какую либо одежду. А їх матуся вже й сорочку прошила, на хребті тільки спідниця да юшчина. Г. Барв. 483. На хребті заробити що. Зароботать себѣ на одежду. Тепер я хоч трохи людям пороблю, хоч на хребет зароблю яку шустелину, хоч буде в чому вмірати. Г. Барв. 269. З хребті знімати що. Снимать одежду съ кого. Давай з її хребта усю шустелину здымати: і се, кажє, наше, і се наше. Г. Барв. 369. 2) Тупой край пшлн. Шух. I. 175.

Хребтнік, ка, м. Часть боровы см. Борона. Шух. I. 165.

Хребтіна, м, ж. = Хребет. Г. Барв. 354. Як дєкь, так ніч без рам'я на хребтіні. К. Тов. 53.

Хрєбївна, м, ж. Испоря. фрейзна. ЗЮОР. II. 76.

Хрест, та, м. 1) Крестъ. Віру християнську під ноzi петпчк, хрест на собі полалики. Дума. Нєма Гонтп, нема йому хреста, ні могили. Шевч. 207. Він у нашому сєлі церкву новим Гонтм обшив і хрєти позолотив. МВ. I. 65. Хрєсім благословїти. Освїать крестомъ. Хрєстá покладаїти. Креститься, освїать себя крестомъ. У хрест увєстї. Окрєстятї. Ном. № 9501. Учора ізвєчора сима вродила, їх бїлому свїту у хрест увєла. Чуб. V. 467. У хрест увїятї. Окрєстятєся, быть окрєщенвнмъ. ХС. Ш. 52. 2) Также и мѣ хрєстї. Печєньє вѣ формѣ крєста, которое пєкуть на крєстопоклонной вєдѣлѣ. Хрєст одєвєти на нѣгу, що пєчуть на хрєстїцї. Сим. 204. 3) Рукоятъ саблн. Зразу—черк! пополам обидєї шаблї. Козакї з досади покидали об землю й хрєсти. К. ЧР. 167. 4) Родъ орнамента на писавкѣ. МУЕ. I. 192, на вышивкѣ. Чуб. VII. 427. 5) Одно изъ созвѣздїй. Чуб. I. 14. Раст. 6) —петрїв. *Lathraea squamaria* L. ЗЮЗО. I. 126. 7) —собачий. Когда боргтєся два на два и одной парѣ удастьє свалить противнвковъ одного-на другого, то это и называєтєся смлєдєти на собачий хрєст. Кїєв. у. 8) мѣ. Трефи (вѣ картахъ). 9) мѣ.—Хрєстини. Мил. 22. Ум. Хрєстим, хрєстичок, хрєщин.

Хрєстатїй, а, в. = Хрєстатїй. Шух. I. 284. Хрєстатїй барєнок. МУЕ. I. 149. (Полт.). Хрєстатє вирїзуваннѣ. Черк. у.

Хрєстатю, нар. Крєстообразно, накрєсть. Шух. I. 193.

Хрєстачнїй, а, в. Положєнный крєстообразно. Шух. I. 166.

Хрєстєбї, тїдї, м. = Хрєст 2. ХС. I. 75.

Хрєстїжє, ка, м. 1) Ум. отъ хрєст. Гостинїцї вїймала: і хрєстїки і вукачїки, і намїста разочок. Шевч. 2) Перекрєстокъ. Доїдєтє до хрєстїка, там в корчмї ростїайте дорогу. Нѣжин. у. 3) мѣ. Вышиванье крєстїкажє. Чуб. VII. 427. Шух. I. 155, 156. Гол. Од. 73. 4) мѣ. Раст. *Trifolium repens* L. ЗЮЗО. I. 176.

Хрєстїльнїцѣ, цї, ж. 1) Купель для крєщєнїѣ дѣтєв. 2) Сосуду съ святой водою, стоящїй вѣ домѣ,—въ этой водѣ омочаютъ пальцѣ. Гл. II. 93.

Хрєстїни, тїї, ж. мн. Крєстїнн. Мил. 22. На весїлїю всї свѣтї, на хрєстїнахъ всї куми. Ном. № 8054.

Хрєстїннїй, а, в. Крєстїльнїй, относїщїйся къ таїнству крєщєнїѣ.

Хрєстїтель, лѣ, м. Крєстїтель. Рудч. Ск. I. 178. Іван хрєстїтель воду перєхрєстїть. Колядѣв. Кобєл. у.

Хрєстїти, щї, стїжї, гл. 1) Крєстїть (новорождєннѣго), совершать крєщєнїє. Хрєстїть люде, хоч сѣ ще не уродило. Ном. 2) Крєстїть, освїать крестомъ. Пєстїть Горпїна свою первїстку... аби прокїнулось, аби поворужилось—уже вона й коло колїєскї, і хрєстїть, і цїлує. МВ. I. 97.

Хрєстїтїся, щїєся, стїжєся, гл. 1) Крєстїтїся, прїнїмать крєщєнїє. 2) Крєстїтїся, освїать себя крєстїннмъ знаменїємъ. Нашє дїло Богоєї молїтєся, Спасїтелю хрєстїтїєся. Макс.

Хрєстїчок, чка, м. 1) Ум. отъ хрєст. 2) Родъ орнамента вѣ мерєжцї. Чуб. VII. 415.

Хрєстїкї, гїв, м. мн. Пояснїца. Спи на болїть, самє отут-о, хрєстїки. Чернїг. у.

Хрєстїнїй, а, в. Крєстїннїй. Жидї у Юдї Христа кулїли, на смєртъ хрєстїну осудїли. Чуб. III. 25.

Хрєстовїй, а, в. Крєстовнїй. Хрєстовї уставнї. Уставнї съ особаго рода вышивкой. Kolb. I. 48, 49.

Хрєстовїннїя, нѣ, с. Накрєсть положєннѣя и скрѣпленнѣя двѣ доски, два бревна и пр. Хєрє.

Хрєстїдї, цїв, м. мн. Крєстопоклонная вєдѣлѣ великаго поста. Ном. № 423. Сим. 204.

Хрєстїннѣ, на и пр. = Хрєстїннѣ и пр.

Хрещастий, а, в. 1) = Хрещатий. *Ой рости, дубе, в садочку, в хрещастім барвіночку.* Чуб. Ш. 207. 2) Хрещасте. Родь вышивки. *Ціле хрещасте; половина хрещастого в вилках.* Чуб. VII. 427.

Хрещатий, а, в. 1) Крестообразный, крестовидный. *Хрещатий барвінок. Ворота дощани—хрещати.* Мир. ХРВ. 9. 2) Имятущий на себѣ изображение креста. *Червоні, хрещаті давні корови.* АД. I. 218. 3) Хрещата плáхта. = Хрещатна. Чуб. VII. 428.

Хрещатки, ка; м. Перекрестокъ. Сосниц. у.

Хрещатка, ки, ж. Родь плахти. КС. 1893. XII. 448. Ум. Хрещаточка. Маркв. 11.

Хрещевець вид, м. = Хрещеник. У мого батька багато, багато хрещениц. Пврат. у.

Хрещевий, а, в. 1) Крещевый. *Нехай Бог милує всякого хрещеного.* Ном. № 8386. У Шевч. вь смыслѣ: хрестіанскій. *Гамаліа по Скутарі—по пеклу гуляє, сам хурдигу розбиває, кайдани ламає. „Вилітайте, сирі птахи, на базарь до паю!“ Стрепенулись соколята, бо давно не чули хрещеної тії мови.* Шевч. 59. 2) Крестный. *Та ти ж мені хрещений батько.* Котл. Ев. Ш. 41. *А мені хрещена мати лиштву вишивала.* Шевч. 461.

Хрещеник, ка, м. Крестникъ.

Хрещениця, ці, ж. Крестница. *Вона моя хрещениця.*

Хрещєння, ня, с. 1) Крещеніє. Чуб. I. 173. 2) Крещеніє, праздикъ Богоявленія Господня 6 января. ХС. I. 73.

Хрещєніята, нят, с. мн. Крестники, крестницы. МУЕ. Ш. 171.

Хрещє, ка, м. 1) Ум. отъ хрест. *Золотий хрещик.* О. 1862. X. 17. *Мослажні хрещики.* Шух. I. 285. 2) Родь орнамента вь видѣ крестовъ на деревѣ, разришованной посудѣ и пр. Шух. I. 303. Сим. 233. 3) Родь игры. Маркв. 6. Нв. 55. *Дівчаточка... без моєї Ганнусеньки у хрещика грають.* Шевч. 471 4) мн. Вышиваніє крестиками. *Хрещики криві і прости.*

Хрипавка, ки, ж. Хрипота, осиплость. Вх. Зя. 77.

Хрипачи, плб, пш, гл. Хрипѣть, Хрипить у грудях, не быть мси в людях. Ном. № 13960.

Хрипка, ки, ж. = Хрипавка. Вх. Зя. 77.

Хрипкий, а, б. Хриплый. *Хрипкий голос.* Левнц. I. 247. Ум. Хриплинький.

Хрипко, нар. Хрипло. Левнц. I. 119. *Хрипко іде сопілка.* Киев. у. Ум. Хриплинько.

Хрипливий, а, в. Хрипливый, скрипливый. *Хрипливе дерево два віки живе, а здорове й одного не переживе.* Ном. № 8156.

Хрипливість, вости, ж. Хрипота. *Це помагає од хрипливости.*

Хрипнути, ну, нем, гл. Дѣлаться хриплымъ. *Голос хрипне.* Мир. Пов. I. 123.

Хрипоти, пот, ж. мн. Катарръ бронхъ. НВолын. у.

Христини, тин и пр. = Хрестини и пр.

Христїяни, христїянїя, на, м. Христїянїя. *Не статеchnя приязнь совку з бараном та христїянові з бусурманом.* Ном. № 8097. Ум. Христїяночн. *Панове христїяночки милі!* ЕЗ. V. 108.

Христїянє, ки, ж. Христїянка.

Христїяночок, чєк, м. Ум. отъ христїянїя.

Христїянство, ва, с. Христїянство. *Як таки христїянство мати, та й зліба куска не дати?* Ном. № 4470.

Христїянський, а, в. Христїянскій. Рудч. Ск. I. 4. *На своє лице христїянське хрест собі положила.* Чуб.

Христовий, а, в. Христовъ. Драг. 168. *Христова мучениця.* Чуб. I. 181.

Христонбєць, єд, м. Христонбєць. *Родився, не хрестився, а був христокоєць.* (Загадка: осель). Ном., стр. 293, № 117.

Христбс, Христб, м. Христовъ. *Ісус Христос іде попереду, а я за Ісусом Христом позаду.* Ном. № 272. *Почин Євангелїї Ісуса Христа.* Ев. М. I. 1.

Христбсанка, ки, ж. Особая пѣсьнь религіознаго содержания, которую поють на рождественскихъ праздикахъ. (Христбсании отличны отъ колядки). МУЕ. Ш. 58.

Христбсати, сату, еш, гл. Пѣть христбсаними. МУЕ. Ш. 58.

Христбсєння, ня, с. Христбсєванїє. Полт. г.

Христбсєтєся, сєлєся, єшєя, гл. Христбсєватєся. *Дівчата гуляють, єнївають; підходять хлопці, домагаються христбсєтєся.* Мир. Пов. II. 57.

Христбсєванїє, ня, с. = Христбсєнїя. К. Кр. 5.

Христбсєватєся, сєлєся, єшєя, гл. = Христбсєтєся. *Закон повелївав христбсєватєся зо всяким.* Кв.

Христбєвнїя, ня, с. Обычай поздрав-

лять въ свѣтлое воскресенье, съ произведе-
сеемъ взвѣстныхъ вишенъ. *Великоднє*
христування. Грнв. Ш. 151. 6 *старо-*
свѣтскє вірнє для христування: „Хри-
стос воскрес, рад мир увесъ: *дїждалися*
божєй пасхи...“ *Ном. № 349. 2*)=Хри-
стосаннє. О. 1861. X. Св. 60.

Христувати, тую, еш, гл. Славить
Христа. *Христос воскрес! Христос вос-*
крес! Там нехристи христували перед
жидівськими паками. Грнв. Ш. 151.

Христуватися, туюся, вшоя, гл.—Хри-
стосатися. О. 1861. X. Св. 60.

Хрінка, ки, жс. Копытная болѣзнь. Вх.
Лем. 479. См. Хромиа.

Хрін, ну, м. 1) Хрѣвъ. *Орел летить*
найвище, а хрін росте найглибше. *Ном.*
№ 407. Це йому я хрін під ніс. Это ему
крайне неприятно. НВолын. у. Часто упот-
ребляется виѣсто слова чортъ въ соответ-
ствующихъ выраженїяхъ. Негай йому хрін!
Г. Барв. 301. Хрін його батька знає! Чортъ
его знаєть! Ном. № 2133. Хрін його не
взяв. Чортъ его не взялъ. Мупив, як на
селі москаль, бо, хрін його не взяв, мо-
торний. Котл. Ев. I. 25. До хріна—До
чорта, т. е. очень много. А їх тоді було
до хріна на селі. Г.—Арт. (О. 1861. Ш. 81).

Хрїнци, ці, жс. *Lepidium latifolium* L.
ЗЮЗО. I. 126.

Хрїнів, нова, ве. Хрѣвовый. *Хрїнова*
мати (редька). Ном. № 12387. Що зв хрѣ-
нова мати? як чѣртова, нїтова мати. Ном.
№ 7834. Пожалував, бодай його хрїнова
мати жалувала! МВ. (КС. 1902. X. 155).

Хро-хро! *меж.*, выражающее хрюканье
свиньи. *Бїжить кабан: „хро-хро-хро!*
Хто в цій рукавиці?“ Рудч. Ск. II. 2.

Хроб, ба, м.—**Робак**—**Хробак** I. *Стер-*
во почли обридливї хроби. Гв. II. 96.

Хробак, ка, м. 1)—**Робак**. *Трахилося*
хробаку раз на віку влітти з моркву.
Ном. № 2611. 2)—**білий**—**Бедра**. Вх. Лем.
392. 3)—*жидівський. Настѣ. Periplaneta*
orientalis. Вх. Уг. 236. Ум. Хробачби.

Хробадтво, ва, с.—**Робадтво**. Гв. II. 27.
Хробачний, а, е. Червивый, изъяден-
ный червями. *Хробачна сливка. Вх. Лем.*
479.

Хробачнє, ка, м. Лекарственное рас-
тевіе, употребляемое отъ глистовъ. Чуб.
I. 112.

Хробачок, чка, м. 1) Ум. отъ хробак.
2) **Хробачий**. Такъ дѣти называютъ галшу.
МУЕ. I. 104.

Хробуватий, а, е. Шероховатый, не-
ровный. Вх. Зв. 77.

Хроборь, ря, м. Толстый нервъ листка
(капусты, свеклы и пр.). МУЕ. I. 103.

Хробот, ту, м. Хрустѣвіе, трещаніе.
Вх. Зв. 54.

Хробур, ра, м. Хребеть. *Ото як заїз*
колом по спині, так хробур і перебив.
Брацл. у.

Хробуст, ту, м. Раст. а) *Cirsium ole-*
gaceum Мил. 35. То-же *мѣвний хробуст*.
ЗЮЗО. I. 118. б) *Carduus crispus*. Мил.
35. См. **Храбуст**.

Хрѣкало, ма, с.—**Вовт** I. Мвж. 193.
Хрѣканиз, ки, с. 1) Хрѣканіе свиней.
Харьк. у. 2) Звукъ отъ удара по водѣ хрѣ-
каломъ, бовгомъ. Харьк. у.

Хрѣкати, каю, еш, гл. 1) Хрѣкать.
Уже свини на городі—он чути хрѣ-
кають,—бїжи швидче! Харьк. 2) Извле-
кать звукъ ударомъ хрѣкала, бовта по
водѣ. Харьк. у.

Хрѣвнути, ну, шеш, гл. Хрюквуть.
Кабан хрюкнув. Харьк. у.

Хромѣк, ка, м. Хромиа овца. Вх. Зв. 77.

Хромїй, а, б. Хромиа. *Хрома овця.*
Вх. Уг. 273.

Хромїти, млю, шич, гл. Хромать. *Уаца*
хромить. Вх. Уг. 273.

Хрѣмка, ки, жс.—**Хрїмка**. Вх. Лем. 479.
Хромолаба, би, об. Хромологія, хромо-
вогая. *Сякий, такий хромолаба трясє*
за дївками. Гол. II. 426.

Хрон, ну, м. 1)—**Хрїн**. *Наїдку, як*
з хрому. Мвж. 168. 2) Родъ дѣтской игры.
Ив. 68.

Хрѣніка, ки, жс. Лѣтопись. Ум. **Хрѣ-**
нічна. *Ченци пишуть у своїх хрѣнічках,*
що ляхи силмиць зробили з руського
княжества польське вїзводство. К. Кр. 10.

Хронч, ту, м. Фронтъ. *Як ти осмі-*
лився, сякий-такий, з хронту виводить?
Стор.

Хроп! *меж.*, выражающее ударъ,
брозане со звукомъ, разбиваніе. *Де взявся*
Мартин.—хроп бїдох об тин. КС. 1884.
I. 29.

Хропак, ка, м. Крѣпкій сонъ съ хра-
пнїемъ. *Дав хропака аж геть-геть до*
вечора. Ач якого хропака затинє! Харьк.

Хрѣпати, каю, еш, гл. Ударять со зву-
комъ, бросать.

Хрѣпка, ки, жс. Въ выраж.: хрѣпки дѣти.
Умереть (грубое выраженіе). *А тут горе!*
Син на 1-їй недїлі хропки дав. Взяв
та а умер. О. 1862. VI. 38.

Хропнути, ну, нещ, гл. Ударить, бросить со звуком, разбить (о посуді). *Не гадала, як і хропнула вона миску.*

Хропнути, ну, пещ, гл. Захрапѣть разь. (Кінь) *здорово хропке.* О. 1862. І. 16.

Хропнутися, нуся, нещся, гл. Грохнутися. *Віг, да як хропнувся об груди.*

Хропті, пї, пещ, гл. Храпѣть. *Хропе на всі заставки.* Ном. № 11331. *Хроп на всю хату.* Леввц. Пов. 177. *Кінь так харпундяться: хропе та сопє, та нїдзря-ми пашє.* Рудя. Ск. І. 99.

Хру-хру! меж., виражающее хрюканіє свиньє. *Свині біжить та а: хру-хру.* Гн. І. 129.

Хрум, меж., виражающее хрустївїє. Снм. 210. *Коли чус: хрум-хрум.* *Він потишецьку туди,—аж там лисичка диню їсть.* Рудя. Ск. II. 10.

Хрумати, маю, еш, гл. Їсть чтонибудь хрустящее. *Овечка п'є там, або хрума.* Снм. 197. *У стані хрумать коні смачне степове сіно.* Мвр. ХРВ. 108.

Хрумкати, каю, еш, гл.—Хрумати.

Хрумсати, саю, еш, гл.—Хрумати. *Кокі хрумсают сіно.* Вх. Зв. 77.

Хрумтїти, шчї, тїш, гл. Хрустѣть. *Дїди... брали кїї і давали Кирилові Турові по плечах. Сили в старих руках було в їж їще доволї, що аж плечї хрумтїли.* К. ЧР. 279. *Роскуси (горїх), то ядро аж хрумтїть.* Снм. 200.

Хрумчїти, чї, чїш, гл.—Хрумати. *Оклунок цілий сузарї... волик у яму—ну хрумчати.* Алв. 75.

Хруць, нї, м. 1) Їзтитєль свиньє. (Галиц.) Желєх. 2) Вь Галичині: избиратель, продающїй свой голосъ.

Хрунькати, каю, еш, гл.—Хропати І. Гв. І. 129.

Хрунькїт, коту, м.—Хроканнє. Желєх.

Хруп, меж., виражающее отламываніє чего-либо. *Розокнавшись, скакнув Петро і як раз досяг до другого берега. Аж тут берег під ним хруп! одколось, і вже лозак похилився назад.* К. ЧР. 163.

Хрупати, паю, еш, гл. 1) —Хрумати. 2) Раздроблять. *Хрупає м'ясо на шматки.*

Хрупя, кн, ж. Хряць, маленькая косточка (вь тїлї). Вх. Уг. 273.

Хрупоствїти, пощї, стїш, гл. Хрустѣть, трещать. *Чи чуєш? се кістки в зубах так хрупоствїть.* К. Дз. 144.

Хрупоствї, нї, ж. Хрустївїє, трещаніє. *Чус вона вже одень незвичайку хрупоствїю по снїгу на дворї і голин.* Г. Барв. 168.

Хрупоствїти, пощї, тїш, гл.—Хрупоствїти. *Чую, щось хрупотить по снїгу,—підмерзло за ніч.* Каменец. у. *Хрупотїло щось на улици по снїгу,—то він і йшов.* Черк. у.

Хрупоствїя, вн, ж. Хрустївїє, трескь. *У саду хрупотяла така, що аж сад трїщить.* Грн. II. 349.

Хрус, ку, м. Трескь, хрустївїє.

Хрускавїї, вбє, ж. мн. Кїубнїка. Гуцул.

Хрусотїти, кочї, тїш, гл.—Хрумтїти. *Які добрі вареники! Та це й хрусотятъ, мов з кісточками.* Чуб. II. 501.

Хруонути, ну, нещ, гл. Треснуть, захрустѣть разь. *Хруснуло, як орїх, шуснуло, як у мїх.* Ном. № 13344.

Хруствевь, вдя, м.—Мак-самосїй. БЗ. V. 168.

Хруствачї, чїти, с. Слїва съ нїсколько жестяным мясомъ. Вх. Уг. 273.

Хрусталка, кн, ж.—Хрустка. Вх. Зв. 77.

Хрустїль, ля, м.—Хруц І. *Melolontha vulgaris.* Вх. Пч. II. 27.

Хрустїти, шчї, стїш, гл. Трещать, хрустѣть. *Кїотки хрустятъ.* Кв.

Хрутка, кн, ж. Хряць. Вх. Пч. І. 15. См. Хряц І.

Хрусткїї, ї, є. Ломкїї, хрупкїї.

Хрус! меж. Виражаєть звукъ хрустївнїя, треска, удара. *Він так ріже, так ріже, коли це хрусъ—аж кожик і вломивсь.* Кобєх. у. *Чус: хрусъ-хрусъ під ногами то пісок, то палїчє.* Г. Барв. 519. *Пряно москаля в лоб хрусъ!* Грн. II. 207.

Хруц, щї, м. 1) Майскїї жукъ. *Melolontha vulgaris.* Чуб. V. 1144. Вх. Пч. І. 7. *Хруці над вишнями гудуть.* Шевч. 395. 2) —волбсьнїй. Насѣк. *Melolontha solstitialis.* Вх. Пч. II. 27. Ум. Хрущїя. Ув. Хрущїще. Гол. І. 128.

Хрущїти, шчї, щїш, гл. Хрустѣть. *Та й заходився хорощенько мнєце під дубом уминать, аж на зубах кістки хрущятъ.* Глїб.

Хрущїє, ка, м. 1) Ум. оть хруц. 2) —Вергїї! *То курчата, хрущїки, то сузарїки, то що,—все, що мати для Масї набрала, щоб дитина не мліла голодом.* Св. І. 78.

Хрущяще, ща, м. Ув. отъ хрущ.

Хрѣбзати, каю, еш, гл.—Хрѣзати.

Хрѣш! меж.—Хрѣп. *Хрѣш мене межш плечи.* Харьк.

Хрѣпати, наю, еш, гл.—Хрѣпати. *Не хрѣпай бо дверима!* Харьк. *Як почала мене по спини хрѣпати кулаком.*

Хрѣпнути, ну, веш, гл.—Хрѣпнути. *Як держала в руках дѣйницю з молоком, так і хрѣпнула нею об землю.* Харьк.

Хрѣпнутися, нуся, вешся, гл.—Хрѣпнутися.

Хрѣкати, каю, еш, гл.—Хрѣкати. *На кого люде гомонять, на того й свині хрѣкають.* *Ном. № 2365.*

Хрѣки, хрѣк, ж. мн. Мокрота. Лебед. у.

Хрѣкати, каю, еш, гл. Харьк. Волч. у. *Кит-риба як хрѣкнув,—увесь свѣт стрепенується.* Чуб. II. 296.

Хрѣкатися, кається, гл. безл. Откапливаться. *Вид люльки хрѣкається, та и легше у грудях.* Лебед. у.

Хрѣкотѣння, ня, с.—Хрѣкш. Черк. у.

Хрѣп! меж. Баць, трахъ, шлепъ. *Хрѣп дѣдуся по щоці.* Кв. (О. 1861. V. 22).

Хрѣпати, наю, еш, гл.—Хрѣпати. *Гремить, хрѣпа, хлѣкотить і все на сто голосів.* Стор. II. 121.

Хрѣпатися, паюся, ешся, гл. 1) = Хрѣпати. 2) Трескаться. *Посуда хрѣпается від огню.*

Хрѣпа, пів, м. мн.—Хрѣпш. См. Хрѣп 3.

Хрѣпкати, пчѣ, чѣш, гл. 1) Хрѣплымъ голосомъ кричать. Вх. Уг. 273. 2) О дергачѣ: кричать. *Хрѣц хрѣпчит.* Вх. Уг. 273.

Хрѣпкій, а, ё. О дорогѣ: покрытийъ колотою. *Хрѣпкій шляхъ.*

Хрѣпко, нар. О дорогѣ: покрыто колотою. *Дуже хрѣпко їхать,—так колеса і підскакують,—моді саме підмерзло.* *Новомоск. у.* *Тоді було сухо, а це добре запримити.* *Шов дощик і підмерзло, стала нѣби то ожелѣдь.* *Але хоча й було хрѣпко, так у мене коні були ковкі.* *Екатериносл. у.*

Хрѣпнути, ну, веш, гл.—Хрѣпнути. *Як хрѣпнув мене по щоці, аж у вѣчку пожелѣло.* Лебед. у. *Щось притьма убѣгло в сѣки і дуже хрѣпнуло дверима.* Стор. М. Пр. 58.

Хрѣпнутися, нуся, вешся, гл. Грохнутися, упасть съ шумомъ. *Так ворота і випер та разом з ними і сам хрѣпнувся*

як раз на самого сатану і всю чортову старшину. Стор. М. Пр. 47.

Хрѣпотѣти, чѣ, тѣш, гл. Дребезжать. *Хрѣпотить горщик, бо розбитий.* Черк. у.

Хрѣпуватий, а, в. Е. Треснувший, расколотый. *Хрѣпуватий горщик.*

Хрѣпѣсь! меж.—Хрѣп. *Мазниця хрѣпѣсь!* Грин. II. 341.

Хрѣсок, ку, м. Трескъ, рѣзкій звукъ отъ переламыванія, отъ удара грома.

Хрѣскати, каю, еш, гл. Трещать, трещать разламываясь; рѣзко ударять (о громѣ).

Хрѣскит, коту, м.—Хрѣск.

Хрѣснути, ну, веш, гл. 1) Треснуть, треснуть разламываясь. *Вѣсь хрѣснула.* 2) Сильно треснуть (о звукѣ); рѣзко ударить (о громѣ). *Коли тут як ударить грѣм, як хрѣсне!* Г. Барв. 220.

Хрѣснутися, нуся, вешся, гл.—Хрѣпаутися.

Хрѣстѣти, щѣ, стѣш, гл. Блещеть, сверкать разнообразіемъ цвѣтовъ, красокъ. *Бач, у якихъ пани кармазинах, які тилляги під золотом та під грѣблом понадівали!* *Аж хрѣстить.* К. ЧР. 332.

Хрѣстка, ки, ж.—Хрустка. Вх. II. 1. 15.

Хрѣщ, ща, м. 1) Хрѣщъ. Стор. II. 77. См. Хрустна, хрустали, хрѣстна. 2) Шебенъ; каменъ вывѣтрившійся и разсыпавшійся. *Миус. окр. Лежш, яшшу, під кушем, ти, присипаний хрѣщем.* Грин. III. 608.

3) Пт.—Деркач. Вх. Лем. 479. Ум. Хрѣщичи. **Хрѣщѣм**, нар. Въ безпорядкѣ. *Як вѣйшла я в хату, коли дивлюсь, а там усе хрѣщѣм.* Черк. у.

Хрѣщик, ка, м. 1) Ум. отъ хрѣщ. 2) Порода грибовъ. *Помазан-бі, гавчку, дай гриба і бабочку, сирѣжку з дѣжку, хрѣщика з яричка, кроконолоця з хлопця.* *Ном., стр. 282, № 340.*

Хрѣщобий, а, в. ? *Чабаном видається на зѣму обѣзда; зорочки, штани хрѣщобі, штани иришані....* О. 1862. V. Кух. 34.

Хтем, ну, м. Въ выраженіяхъ: у хтему, до хтему. Совершенно, до-чиста. *Вони як ирибігли, то вже у хтем хату рзнесли.* *Парят. у.*

Хтѣний, а, в. Жадный, алчный.

Хтѣність, востш, ж. Жадность, алчность. *Скільки отісля розлиго на Вкраїні крові через Іванцове лукавство да через неситу хтѣвості московськихъ воевод.* К. ЧР. 370.

Хтѣти, хѣчу, чеш, гл.—Хотѣти. *Все е*

так, як *хтис цар*. Чуб. II. 61. *Ой пове-
зу лиху долю на торг продавати... ба-
чуть люде, що ледаці,—не хтять купу-
вати*. Грив. III. 402.

Хто, кого, м'єст. Кто. Знаю тебе, *хто
еси*. Св. Мр. I. 24. *А хто тут у лисиччиній
хатці?* Рудч. Ск. I. 45. *Хто так, а хто
сяк*. Кто вибусть, кто льбо. *Може хто
вас налаєз?* МВ. I. 11. *Може хто звіст-
ку подасть*. Кто бы вн было. *Хто їде,
не мине: то кивне, то моргне*. Шевч.
196. *Хто хоч, когб хоч, кому хоч*. Кто, кого,
кому угодво. *Кому хоч, тому й оддаси*.
Нема кому. Некому. *Нема кому роспита-
ти, чою плачуть очі, нема кому роска-
зати, чою серце хоче*. Шовч. 40 *Ні від
кого моні піти з дьму, бо самі дьма*. Не-
кому зам'єнить меня дома, если бы я ушла.
Воляч. у.

Хтбвало ла, с. Спрашивающий: кто?
Мвр. ХРВ. 240. „Хто?“ — Хтокало. Ном.
№ 14164.

Хтбванна, ня, с. Спрашиваніе: кто?
Хтбвати, вая, еш, гл. Говорить: хто.
Желех.

Хтось, когось, м'єст. Кто то, кто-ни-
будь. *Прийшов хтось та взяв чось*. Посл.

Ху! меж. 1) Выражаєт дуновение ртомъ.
*Він духнув,—не встає; він удрує: ху!—
не встає*. Драг. 128. 2) Фу! Ху на його
зовсім! Лохв. у.

Хуга, гм, ж. Вьюга, метель. О. 1862.
У. Кух. 39, 29. *Як піднялась хуга! Лі-
не ж тобі, що й Господи!* Мнж. 130.

Худавий, а, в. 1) Худоватий, довольно
тощій. Вх. Лем. 479. 2) Б'єдний. Вх. Лем.
479.

Худак, ка, м. Б'єдний, немущій че-
лов'къ. *Нехай багач дивиться, як худак
живиться*. Ном. № 1606.

Худий, а, в. 1) Худой, тощій. *Поки
гладкий слудне, то худий здоже*. Ном.
№ 5678. 2) Худой, дурной. *На козака
худа слава, що робить не вміє*. Нп. Ум.
Худенний, худбсенний.

Худня, нй, ж. Худоба, также: худое,
тощє животное. Худину таку купив, що
лиш шкура та кости, а орати чил!
Камецев. у.

**Худбка, худбонька, худбочка, ки,
ж.** Ум. отъ худоба.

Худбний, а, в. Состоятельный, зажи-
точный. *Да ще й без худоби двога, а сам
він худбний*. Г. Барв. 422. См. Худобний.

Худбчина, ня, ж. = Худбка. К. ЧР.
39. Г. Барв. 197. Сим. 203. *Заробля,
щоб таки збити хоч яку небудь худб-
чину*. Чуб. II. 499. *Занапастив худбчи-
ну через свою дівчину*. Чуб. V. 295.

Худбб, воя, м. Удодъ, Урира ерорс. Вх.
Лем. 479. См. Одуа, худом.

Худнїти, нїю, еш, гл. = Худнути. *Піс-
ля дороги воли похуднїли*. Черк. у.

Худнути, ну, неш, гл. Худать, тощать.
Змїев. у. (Скотина) *стала худнути та
слабнути, а далі й дохнути*. Грив. I. 300.

I. Худо, да, с. Худо, зло. *Я їм добра
не вжичу, худа не мислю*. Чуб. V. 1172.

II. Худо, кар. Плохо, худо. *Ой як до-
ре буде, то я й забарюся, а як худо бу-
де, то й назад вернуся*. О. 1861. IV. 93.
(Нц.).

Худбба, бн, ж. 1) Имущество, состоя-
ніє. *От як умер батько, зосталася їм
худоба: млик і хлїв, і кім*. Рудч. Ск.
II. 12. *Брати будуть на худобі жити*.
Чуб. V. 990. 2) Домашній скотъ. *Моя у
кошару загаяє чужу худобу*. Шевч. 657.

3) Употреба. какъ бранное слово: скотина.
*І очі видеру із лоба тобі (Гнеєві), дил-
вольська худоба*. Котл. Ян. I. 33. Ум. Ху-
дбна, худбоньна, худбочна. *Худбїку мали
в себе невеличку: теллицю третїяку,
птиці деяко чималенько тахи, свинку*.
Рудч. Ск. II. 174. *Коли б же я знав, що
то дочка буде, то я б скринку купував,
худбоньку готував та й замїж би від-
дав*. Грив. III. 3.

Худбїна, нн, ж. Скотина, одна ско-
тина. Рудч. Ск. II. 183. Гн. I. 17. *Запра-
гай коня: Господь дав тобі худобину*
(= коня). Драг. 93. *В дорозі, у гостини
нам'ятай о худобині*. Ном. № 10191. *Мав
дещо худобини*. Св. I. 275.

Худобина, ці, ж. Скотинка. Угор.

Худобний, а, в. 1) Относящійся къ
имуществу, скоту; имущественный. *Ми
урбарію подаймо, оплату худобну, грунт
і хату оплатім та сидім при дому*. Гол.
III. 41. 2) = Худбний. 3) Б'єдвий, убогий.
Гн. I. 97. *Глядай собі, милий, у чистім
золоті, а мені дай покій худобній сироті*.
Гол. III. 393. См. Худбний.

Худобство, ва, с. Б'єдность, убожество.
Угор.

Худбк, дка, м. = Худко. Вх. Лем. 479.

Худонахолок, лва, м. 1) Малосильный
челов'къ. *Старший здоровий, отпакый!
да й то не худонахолок*. ЗОЮР. I. 77.

2) Бѣднякъ, незватный, простой человекъ. Як можна, що круль свою дочку видав за худопатолка. Чуб. II. 89.

Худорба́, бѣ, ж. 1) Худоба́. 2) Худое животное. Миж. 22. 3) Бѣдность, нищета. 4) Соб.: бѣдняки. Не завидуй худорби—доведе Бог тобі. Ном. № 2336.

Худорлявий, в, о. Худопавый, бохѣзневый. Бисова гми-бѣда! (лайка на худорлявих—дитику то що). Ном. № 4693, стр. 286. Як тичина, високий, худорлявай. Г. Барв. 81.

Худосилок, лка, м. Слабосильный.

Худчині́, ві, ж. Худоба́. Нѣжин. у.

Худя́к, ка́, м. Худое животное. Хотин. у. Нажене того худяку повен степ. Лохв. у.

Хук, ка́, м. 1) Выдыханіе, дуновение. 2) Фукъ (въ игрѣ въ шашки). Хука усуча. Ном. № 3620. 3) Хунá дати. Премахнуться. Раз ка овка хука дав, удруге схибив. Мир. ХРВ. 82. См. Хвук, фук.

Хукати, каю, еш, гл. Дуть (ртомъ). Дитина хукає на жижку. Котл. Ев. VI. 25. Хукає собі у руки. О. 1861. V. 74. І в рученьки не хукає. Нп.

Хуканути, ну, веш, гл. Одн. в. отъ хукати. Дохвуть, дувуть ртомъ. Хукни ти, моя дружино, у віконечко на скло. Щог. В. 59. Взяла тіста, качала, качала, хукнула—полетів голуб. Чуб. II. 194.

Хундамент, ту, м. Фундаментъ.

Хундатырь, ра, м. Наблюдатель за общественными постройками. У нас як стріли церкву, так обчество вибрало хундатырем учителя та ще деяких людей. Кобез. у. См. Фундатор.

Хунт, та, м. Фуять. Ном. № 7603. Свічок кутив вісім хунт. Харьк. г. Ум. Хунти. Хунтиків зо два масла є продами. Черниг. у.

Хунтівка, ка, ж. Порода грунь.

Хунтовой, а́, ё. Футовой.

Хупавий, а, о. Красивый, нарядный, опрятный. Наша пані тишка за ворота вийшла: наша пані хупава розпустила рукава. Чуб. III. 235. Хупава молодичка: у хаті в неї чистесенько і сама прибрана як квітточка. Черниг. у. Ум. Хупавенький. Хупавенька дівчинка—любо її подивитись. Черниг. у.

Хупавість, вости, ж. Красота, нарядность, опрятность.

Хупавка, вк, ж. 1) Красивая, нарядная женщина, опрятная женщина. 2) мн.

Родъ цвѣтовъ. О. 1862. IV. 72 Ум. Хупавочка. Иди, синку, додомоньку, змию тобі головоньку. Ізмий, мати, сама собі, або своій рідній доньці, рідній доньці хупавочці. Нп.

Хупаво, нар. Красиво. Желех.: опрятно. Черниг. у.

Хупішка, кк, ж. Эпитетъ мыши въ сказкѣ. Мишка-хупішка. Чуб. II. 109.

Хупбр, ра, м. Бугоръ. Міус. окр.

Хур-хур, меж., выражающее шумъ отъ крыльевъ. Летів горобець через хливець, та все вгору хур-хур! Ном., стр. 299, № 303.

Хура, ри, ж. Нагруженный кладью возъ, саянъ съ кладью, кладь. Приїхали козаки аж трьома хурами. Що на перву хуру скрию та перику, а на другу хуру все сребро та злото, а на третю хуру сама Хайка сіла. Грин. III. 267. Бувало накладутъ хуру хліба, як тільки може смастъ винести. Рудч. Ск. II. 196. Тепер послає мене (хазяїн) з хурою в Одесу. Кв. Хури не брали. Рудч. Чп. 146. Стати під хуру. Подрядяться везти кладь. КС. 1882. X. 186. Сергій... із під хури веркеться. Г. Бара. 206.

Хура́, рі́, ж. Вьюга, мятель. О. 1861. V. 67. Поїхав мій старий,—коли б не змерз, бо на дворі хура піднялась. О. 1861. V. 73.

Хура́ж, жу́, м. Фуражъ, продовольствіе. Як ідеши у Сураж, то й бери свій хураж. Ном., стр. 283, № 743.

Хурба́н, ва, м ? Матері твоїй хурбан чортів. Кавев. у.

Хурбѣт, та, м. Крайній бѣднякъ? Жидові тільки самі багатирі та хурбети й не вики. О. 1862. I. 73. Так се ти, поганий хурбет, наймит, будеш мені перебивати, будеш з мене сміятись? О. 1862. VIII, 9.

Хурда́, ді́, ж. Больныя или захудалыя овцы, выдѣланныя въ особое стадо. О. 1862. V. Кух. 30, 39. Вас. 198. Миж. 193.

Хурдѣлити, лю, лиш, гл. О вѣтрѣ: крутить, неровно дуть. мести. Вітер хурдѣлить. Кавев. у.

Хурдѣлиця, ці́, ж. Мятель. Черк. у.

Хурдига, ги м хурдига́, ги, ж. Тюрьма. О. Годано в бисовій хурдизі сидіти. Кавев. у. Гамалія по Скутарі по пеклу гуляє, сам хурдигу розбиває, кайдани ламає. Шевч. 59. Защо це нас, братця, позапирали в цю тісну хурдигу? Мир. ХРВ. 134.

Хурдигарвя, ні, ж. 1) Тюрма. 2) Калава. Ач, яка хуртовина піднялась, що аж очі засипало! А то ж то тому москалеві бідному, що не самісінькому верику, на тій хурдигарні стоїть, — неваже ж таки йому не дшкулка? Кваторинос. у.

Хурдіста, тв, ж. Мятел. Черк. у.

Хурдїяк, ка, м. Поміщеніє для хурдї, большых овец, сдѣланное отдѣльно или отдѣленное въ общей ношарї. О. 1862. V. Кух. 29, 39. При кошї, або є кошї робить хурдник для хворих овец. О. 1862. V. Кух. 30.

Хурїя, рії, ж. 1) Мятель. Ні в світі не поїду уночі, як хурїя на дворї, бо трохи не маложили головою. О. 1862. V. 66. На дворї хвижа та хурїя. Ном. № 6851. 2)*Ругня в драка. Ну вже діти, ховайте себе, бо батько їде, іще й барана веде, то певно якусь хурїю підїїме. От лиха година та нещаслива менї з ним: де нап'ється, а все додому їде. Рудч. Ск. II. 130.

Хуркало, ла, с. Сл. Фуркало. Крутнувся той бич на цїпильні, як хуркало. Грин. II. 207.

Хуркнути, ну, неш, гл. 1) Порхнути, броситися. Хуркнула йому відьма, як вітер, між ноги, звалила додолу. Полт. г. 2) Быстро огорправитися. А давай хуркнем у Сорочинці! Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Хурман, ва, м. Кучерь. Чуб. II. 362. Давай буду твого коня поганяти, буду в тебе за хурмана. Грин. II. 272.

Хурманка, ва, ж. 1) Подвода. Чуб. V. 986. 2) Извозъ. Хурманкою заробляє.

Хурманувати, мїю, еш, гл. Заниматися извозомъ. Іван хурманує. Канев. у.

Хурта, тв, ж. = Хуртовина 1. Пустишь, добродїю ласкави, у хату заочувати. Хурта тока, що крий Мати Божої. О. 1862. IV. 88.

Хуртєча, ці, ж. = Хурта = Хуртовина 1. На дворї було хуртєча та метелиця мете. Щог. В. 135. На дворї мете хуртєча, лне снїг в вікно. Щог. Сл. 100.

Хуртовїяна, ні, ж. 1) Мятель, вьюга. Александров. у. 2) Бури, урагань. Коли б мене ся хуртовина злая в морї не втопила. А. І. 187. Грім, блискавиця, вишор.... така піднялись хуртовина, що, Боже, твоя воля! ЗОЮР. II. 40. 3) Невгода. Одвїдай мене безрїдну та бездолму в чужїй сторонї, при лихїй хуртовинї. Мет. 356. Як пришибла лиха-нещасна

хуртовина, то тоді одреклися усі кумипобратими. КС. 1882. XII. 497.

Хуртовїяний, в, о. Невастанї, бурный. Оце вже третїй день така хуртовинка годима. Полт.

Хуртїна, ні, ж. = Хуртовина. Скотарї мали собі од вітру й хуртїми талабуди, окутанї повстїми. Стор. II. 182.

Хурувати, рїю, еш, гл. Извозное, перевозити кладь. Гк. Левин.

Хуруватися, рїюся, ешся, гл. Накладывать грузъ. Чумаки хуруються.

Хурчати, чї, чїш, гл. Жужжать отъ быстро вращенїя. Давай прости, аж веретено хурчить. Рудч. Ск. I. 178.

Хуря, рі, ж. = Хурїя.

Хус, са, м. = Хвус. Ото геть узесь лїй вигорї у каганці, — зїстався самий хус.

Хўста, тв, ж. 1) Платокъ. А. Д. I. 213. Великої треба хўсти, щоб зав'язать людям усти. Посл. Шовкова хўста. Чуб. 2) мя. Хўста, хўсти. Бѣлье: Хўста попере-м.—як три днї пакици вїдбудем (важко). Ном. № 11260. За лїсом, за пралїсом бїлії хўста висять. Ном.

Хўстїяна, ні, ж. = Хўстка. Гол Од 28. А де та я мережана шитая хўстїяна? Шевч. Зв'язи менї головоньку шовковою да хўстїною Пп. Ум. Хўстїянка, хўстїнянка, хўстїночка. Мет. 23, 18.

Хўстїця, ці, ж. = Хўстка. Перев'язали їх стрїчками та хўстїцями червоними. Мора. Оп. 12.

Хўстка, ва, ж. 1) Платокъ. Чуб. VII. 124. Гол. Од. 50. Вас. 67. Побїліла як хўстка. Ном. 2) мя. = Заручини. МУЕ. III. 74. Ум. Хўстошня, хўсточка. Хўстошняк пери. Грин. III. 551.

Хўстя, тв, с. Бѣлье. Прала Параска шовкове хўстя на льоду. Чуб. III. 300.

Хўтєнький, в, о, хўтєнько, нар. Ум. отъ хўтїий, хўтно.

Хўтір, тора, м. Отдѣльная усадьба ввѣ селенїя, выселокъ. Як би з хўтора, то б і повїрила. Ном. № 6878. З давнього-давна у гаї кад ставом удвох собі на хўторї жили. Шевч. Ум. Хўтірєць, хўторєць, хўторб. К. ЧР. 104. МВ I. 139. Жила вдова хўторцем. Г. Барв. 304.

Хўтірєський, а, б. Относящїйся къ хўтору, жпвущїй на хўторї. Хўтірєська Ода. Ном. № 14180.

Хўтїй, а, б. Скорий, быстрый. Хўтїя робота. Гн. I. 45. Уц. Хўтїяний.

Хўтїюсть, жостц, ж. Скорость, быстро-та. Жєлєх.

Хутко, нар. Скоро, быстро. Хутко, як оком змигнуть. Ном. № 7737. *Ой Бог знає, Бог і відає, чи побачишось хутко.* Кієв, у. *Не так хутко діється, як хутко говориться.* Ном. № 5603. Ум. Хутенько. Рудч. Ск. I. 172. *Хутенько йди!* МВ. (О. 1862. Ш. 43).

Хутній, сравн. ст. отъ хутко. Скорѣй! НВозля. у. Чуб II. 78. *Тра хутній стола застелити.* Драг. 24.

Хуторѣць, рдѣ, м. Ум. отъ хутір.

Хуторище, ща, с. Мѣсто для хутора, мѣсто, гдѣ былъ хутір. *Дворище яке, чи хуторище.* К. ПС. 82.

Хуторий, а, ё = Хутірський. *Муза хуторна незнака.* К. ХП. 111.

Хуторок, ркѣ, м. Ум. отъ хутір.

Хуторянець, нця, м. = Хуторянин. Мет. 373.

Хуторянин, на, м. Житель хутора, живущій на хуторі. Стор. М. Пр. 113. *Наш брат хуторянин.* Шевч. 322. *Балакає з хуторянами про чорку раду.* К. ЧР. 194.

Хуторянка, ки, ж. Живущая на хуторі. *Я завидую найбіднішій хуторяниці.* Стор. II. 216. Ум. Хуторяночка. Левип. Пов. 176.

Хуторяньський, а, в. Свойственный хуторянам. *Прості хуторяньські зичаї.* К. (О. 1861. I. 117). *Хуторяньські вечори.* Левип. Пов. 146.

Хутра, ри, ж. Внутренняя обмазка печи.

Хутрина, ни, ж. Въ стѣнкѣ деревянной постройки: каждое бревно, упирающееся въ косяки дверей или оконъ. Канев у.

Хутро, ра, м. Мѣхъ. *Багацько у його добра, отласу, хутра і срібла.* Греб. 317.

Хутрований, а, в. 1) Подбитый мѣхомъ. 2) Оббитый шалежкой. НВозля. у.

Хутрування, ня, с. 1) Подбійка мѣхомъ. 2) Обшивка шалежкама.

Хутрувати, рѣю, еш, гл. 1) Подбивать мѣхомъ. 2) — піч. Обмазывать глиной печь. Рудч. Ск. II. 57. *Як же мені, сестро, такий бути, чуже діло роблячи, чужі печі хутруючи.* Чуб. V. 917. 3) — двѣрі. Вставлять косяки дверные. 4) — чѣботи. Пришивать подкладку въ сапоги. См. Футрувати.

Хутрувай, а, в. Мѣховой. Хутряний шлик К. МВ. II. 129.

Хутрянка, ки, ж. Шубка женская. КС. 1893. XII. 449. *Надіну хутрянку.* вийди, сядемо у садочку та й просидимо цілу ніч. О. 1862. VII. 41.

Хутче, хутчій, хутчіш, нар. Сравн. ст. отъ хутко. Скорѣе. Рудч. Ск. II. 70. *Як би то хутче побачитись.* МВ. I. 7. *Йди ж хутчій, не бався!* Г.-Арг. (О. 1861. Ш. 84).

Хух, ху, м. Дуновение. *Бери, жінко, а черепок хуху і святого Духу.* Драг. 39. (Изъ заговора). *Пустіти на хух.* Пустить на вѣтеръ. Ном. № 10825. *Ні хуху, ні дѣху.* Ни души, виного нѣтъ. *В печі вже ні хуху, ні дѣху.* Въ печи уже совершенно погасло.

Хухкати, ваю, еш, гл. = Хухати.

Хухнавий, а, в. = Гухнавий. Шух. I. 33.

Хухнути, ну, неш, гл. Дунуть (ртомъ). РЗ. V. 180. *Після треба хухнути на жовнаки.* Чуб. I. 139. *Хухнула му а рот, — і ожив.* Драг. 359.

Хухрати, рю, риш, гл. = Дувати. Хухрати насіння. Лубен. у.

Хухрати, ряю, еш, гл. Сортировать, разбирать. Александров. у.

Хухля, лі, ж. = Хохуля.

Ц.

Цабаніти, ню, ниш, гл. 1) Поднимать. Желех. 2) Говорить нічого чи съ чѣмъ несообразное, чудовищное. Желех.—ціну. Запрашивать леномѣрную цѣну. Желех. 3) Браиить, ругать. Фр. (Желех.).

Цабати, блю, леш, гл.—**Цибати**. Угор. **Цабатися**, баюся, ешся, гл. Метаться. Вх. Лем. 479.

Цабѣ, 1) меж, которымъ направляють волювъ направо. *От вин за батіг та й: „Гей, соб! цабе!“* Рудч. Ск. II. 142. **Цабе**, худий, у ворота, яка харч, така й робота. Ном. № 10363. 2) нар. Направо. *Наші студенти пѣвернули цабе та й перелізли в Сухобрусів садок.* Левиц. Пов. 26. 3) Какъ существ. с. р. Важная, значительная особа. *Ото велике цабе до волости приїздило.* Лубен. у. *Він дума, що тепер уже дуже велике цабе.* Каев. у.

Цалѣвий, а, о. Дюймовый. Желех.

Цалѣвка, вж, ж 1) Мѣра въ 24 дюйма. МУЕ. III. 29. 2) Шалевка въ дюймъ толщиною. НВолын. у.

Цаль, ля, м. Дюймъ. *Та як безнуло (кинуло), то аж трохи не на три цали у землю мене втрощило.* МВ. (КС. 1902. X. 156). *Озрізав на три цали.*

Цаністра, рв, ж.—**Таністра**. Вх. Уг. 273. Ум. Цаністерна.

Цап, па, м. 1) Козель. Ном. № 13128. *Військово цапа за хвіст скуби, от тобі і рукавиця.* Ном. № 959. 2) Родъ игры, чехарда. *Грати я цапи.* 3) Цапа стѣи. Стѣя изъ дыбы. Ном. № 3193. Ум. Цапѣн, цапѣчон, ласк. цапѣсенья. Ув. Цап'юга. *А кізенька в ополокку, а цапочок за головку.* Грин. III. 553.

Цапър, рв, м. Сваридъ для ношенія сѣна: часть тонкаго сѣвола смерѣни съ однимъ

кругомъ очищенныхъ сучьевъ на концѣ, которые здѣсь называются кальбуни, стволъ наз. шинар; сѣно накладывается на сучья до верху шинара, на концѣ котораго закрѣпляется палкой—росиномъ Шух. I. 171.

Цапаній, нѣти, ср. Козленокъ. *Цап, пап по полю басу, з цапенятами гарцюю, поти буде гарцювати, поки вовк буде спати.* Ном., заг. № 30. Ум. Цапенітно, цапеніточно.

Цапѣрка, вж, ж. Заступъ. Пирят. у. **Цапѣна**, вж, ж. 1) Козлятина, козлиное мясо. 2) Козлиный запахъ. *Воня цапиною.*

Цапінний, а, о. Козлиный. *Ой у тебе, вражий діду, цапиня борода.* Нп. Рижки цапині Г.—Арт. (О. 1861. III. 104). *Цапиний голосок.* Кв.

Цапів, пова, в. о. Козлиный. *Пропав ні за цапову дѣшу.* Ни за что пропасть. Ном. № 1887. Рудч. Ск. II. 18.

Цапіна, вж, ж.—**Сапіна**. Шух. I. 176.

Цапѣн, цапѣчон, нар. На дыбы, на заднія ноги. *Кінь став цапки.* Чуб. VII. 376. *Цапком стая.* Ном. № 3391.

Цаплѣний, а, о. Сумасшедшій. *Скач з переляку, мов цапле.* Сим. № 213. *Цапленый, відчепиш Черк.* у. *Цаплена ти голова!* Маркев. 53.

Цаплѣчий, а, о.—**Цапиний**. *Цапляча борода.* Камен. у.

Цапній, ні, ж. собир. Козлы.

Цапок, пѣа, м. 1) Ум. отъ цап. Козликъ, козленокъ. Шух. I. 211. *Віла кізенька льодком, льодком, а за нею цапок слідком, слідком.* Грин. III. 553. 2) Воль такой же, какъ и орел (см.), но съ меньшими рогами. КС. 1898. VII. 45. 3) **Обіручний** столецъ. Вх. Лем. 441. См. Обіручний.

Цапър, рв, м.—**Цап** I. Вх. Уг. 273.

Цапуря, рв. ж. Коза. Вх. Уг. 273. Ум. Цапуря.

Цапурсько, ка, м. Ласк. отъ цап. *Купила бабуська собі цапурська*. Чуб. V. 1130.

Цапюга, гм, м. Ув. отъ цап.

Цара, рп, ж. Чужа сторона. *Блукиє царамі*. Шух. I. 37. Шух. I. 145.

Царгати, газю, еш, сов. в. *царгати*, гму, веш, гл. Дергати. дервуть. Вх. Зн. 77. *Царгмув пес за ногу*. Вх. Зн. 77.

Царівна, вої, ж. = Царица. *Цар і царева на спацир йшли*. Гв. I. 38.

Царедворець, рдд, м. Придворний. *Осідлали царедворці коня царевичу*. Рудч. Ск. I. 98.

Царевич, ча, м. = Царенко. Рудч. Ск. II. 101.

Царівків, кова, ве. Привадежачій царевичу. Миж. 25.

Царівко, ка, м. Царевичи. ЗОЮР. II. 49. Миж. 25. *Як його (цара) не було дома. — нарядились царенко і царівна*. Рудч. Ск. I. 116.

Царівя, вятч, с. Дити царя. *Де царі подівав царівня*. Чуб. II. 152.

Царик, ка, м. 1) Ум. отъ царь. 2 = Мишачок 2. Вх. Уг. 252, 273.

Царина, лл, ж. 1) Застава вь селѣ, ворота при входѣ вь село. 2) Пхатаяя земля, засѣяное поле. Харьк. Одесс. Угор. Огорженное поле. Вх. Лек. 479. Ум. Царинка, цариночка. ЕЗ. V. 230.

Царівка, ки, ж. 1) Ум. отъ царина. 2) Огороженное мѣсто при усадбѣ, предвзначенное для сѣнокоса. Шух. I. 21. 165.

Цариний, а, е. Относивійся къ царині. Цариний дід = Царинник. О. 1862. I. 28. Царинні пісні. Пѣсни, которые поють при обходѣ поля ва Троицкѣвъ день.

Цариник, ка, м. Сторожъ „царини“. Лохв. у. *Він був у нас царинником, доглядав царини, — щоб ніхто не шкочив*. Новомоск. у.

Цариночка, ки, ж. Ум. отъ царина.

Цариночок, чку, м. = Царина 2. *На зеленім цариночку пили турки горілочку*. АД. I. 301.

Царіха, хи, ж. = Царица. *Убирають ся їхать до царихи*. Чуб. II. 271.

Царіцян, на, ве. Царицьвѣ. *Царицине військо*. Сторож. II. 206.

Царіца, ці, ж. Царица. Рудч. Ск. I. 81, 86.

Царів, рѣва, ве. Царевъ, царскій. *Боже царевих собак*. Ном., заг. № 134.

Царівна, ви, ж. Царевна. *Була я у царя, за тебе царівну сватала*. Рудч. Ск. II. 11. Ум. Царівночка. *Возьми у мене дочку да царівночку*. Грив. III. 583.

Царівний, ного, м. = Царенко. Kolb. II. 231.

Цариння, на, ве. Привадежачій царевнѣ. *Менча сестра царинника*. Грив. II. 252.

Царівниця, ці, ж. = Царица. *Як удалив Вайда з лука та царя між уха, а царівницю да у потиличку*. Грив. III. 584.

Царівночка, ки, ж. Ум. отъ царіана. АД. I. 145.

Царівство, ва, с. = Царство 1, 2. *Господеньку, прийми їх до царівства блаженного*. ЕЗ. V. 107.

Царіград, ду, м. Константинополь, Царьградъ. *Червоного вина з Царіграду відер з трое у барилі*. Шевч. 116.

Царіградський, а, е. 1) Константинопольскій. 2) — на лозѣ. Раств. *Ελαεαγνυα hortensis* L. ЗЮЗО. I. 121.

Царок, рка, м. 1) Загороженное мѣсто подъ печюю изв подъ полѣмъ крестьянскою хатѣ, гдѣ держать до. пнищу. Вх. Зн. 77. 2) Вообще огороженное мѣсто, загородка, вапр. для телятъ. Вх. Зн. 77. Ум. Царочок. *Ловний царочок білих курочок*. Вх. Лен. 479.

Царствечко, ка, с. Ум. отъ царство.

Царство, ва, с. 1) Царство. *Царевич осідлав свого коня, сів з нею і поїхав у своє царство*. Рудч. Ск. I. 97. 2) Спасеніє, блаженство, небесное царство. Вь атомъ значеніи, также сеъ призаг.: *Бже, небесне царство*. Ном. № 6973. *Помершимъ царство, а нам на здоров'я*. Ном. № 11607. *Хто за віру умирає, той собі царство заробляє*. Ном. № 1. *Царство небесне їм!* (пожелавіє умершимъ). Ном. № 11607. *Я такого був пака, що царство небесне та ї годі*. Ном. № 1242. 3) Титулъ: Реличество. *Царє... давай йому загадки загадувать; а цей і каже: „Ніт, підждівть трохи, ваше царство: ви загадуєте загадки, треба й вам загадати“*. Рудч. Ск. II. 181. Ум. Царствечко. ЗОЮР. II. 32. *Я твоє царствечко да коником витопчу*. Чуб. III. 270.

Царцвувати, вѣю, еш, гл. 1) Царст-

вовати. А сам хоче на столиці царем царствувати. Нп. 2) Блаженствувати, жити в царстві небесномъ. Нехай царствоє! Ном. № 11607.

Царський, а, б. Царскій. Стала дружиною царський дитини. Рудч. Ск. II. 48. Царське свято. Табелъ, високодержавнейный дєвъ. Камен. у Царський вінець. Вѣвчальний вѣнецъ. А щоб ти під царський вінецъ не підійшла!—злюбное пожеланіє дівушкѣ не вийти замужъ. Ном. № 3683.

Царь, ра, м. 1) Царь. До Бога високо, а до царя далеко, а ти пакки, що хтять, те й роблять. Ном. № 1237. 2)—зілля. Раст. а) *Orobis niger* L. ЗЮЗО. I. 176. б) *Delphinium elatum* L. Драр. 31. в) *Ranunculus sceleratus* L. ЗЮЗО. I. 133. г) *Oponis hircina* Jack. Вх. Зв. 77. 3)—сил. Раст. *Delphinium elatum* L. ЗЮЗО. I. 121. См. Царь-зілля. Ум. Царни. Грив. II. 266. Царьніб, царьні. Рудч. Ск. II. 93, 95.

Царюваннн, ня, с. Царствованіє. Так він думками благами нехотї царство обіймає, щоб за його царюваннн жили праведні в пової. К. Псал. 163

Царювати, рію, вт. гл. Царствовати. І в потузі твоїй будеш тихо царювати. К. Псал. 108.

Царя, рати, с.—Царевнн. Шевч. II. 13.

Царягрідка, ки, ж. Родъ турецької бутылки. Демко вже достав царягрідку—така була в його не з малих пляшечка жбанком,—од якогось турчина чи що собі придбав. МВ. (КС. 1902. X. 144).

Цархати, хаю, вш, гл. Норонити. Оце ж він і цахає, щоб що небуди продати. *

Цвайка, вн, ж. Длинная жердь, которою плотовщикъ нъ случяї надобности придерживаетъ плоть у берега. Шух. I. 182. Вх. Зв. 77.

Цвѣк, ка, м. Палочка нъ ткацкомъ челноку, на которою надѣвається шпулька сь витками. Мнж. 121.

Цвѣрвати, каю, вш, гл. 1) Чиркати. Желех. 2) Говорити на непонятномъ языкѣ, напр. по єврейски. Вх. Зв. 77.

Цвѣх, ха, м. Линосец. у.—Цяех.

Цвѣник, ка, м. Хвастунї. Воронеж. губ.

Цвѣнькати, каю, вш, гл. одн. в. цвѣньквуги, вну, веш, гл. Говорити, сказати на чужомъ языкѣ, нъ которомъ слышатся звуки ц, дз,—о полякахъ, бѣлоруссахъ. К. ДЗ. 34. Лях цвенькати уже не будє. Котл. Ён. IV. 10. По лядські цвенькала.

Св. А. 54. Кортить литвинка, коли цвенькє. Ном. № 5012.

Цвѣнтух, ха, м. Богувъ. Достаеть ся од неї деколи, як попрїїжджають, от тим цвѣнтухам ханїляжкам. Кот МЧ. 471.

Цвѣгати, гаю, вш, одн. в. цвѣгнув, ну, веш, гл. Хлестати чѣмъ вибудь, напкнумомъ, хлестнуть.

Цвѣндрати, рю, рш, гл.—Цвндрати
Цвндатрїний, а, в. Относящїйся нъ госту, кладбищу.

Цвѣнтерь, ра, м. Мѣсто нъ церковно оградѣ, порогъ, кладбище. Чуб. I. 48 О. 1861. XI. Си. 41. Муровака церкв з високою дзвонницею дивна вже; мур аж зазелєнів: вилмощений цвнтарь прорї правую. МВ. I. 149. А титора на цвнтарї вчора паховали. Шевч. 175. Горбатий цвнтарь у молодого лїваря. Ном. № 13933.

Цвѣркати, каю, вш, гл. Журчати (струї виданнаємого молока). Вх. Лем. 479. См. Циркати.

Цвѣст, ту, к. Одна пара витей основи (у ткача). Вас. 166.

Цвѣкати, каю, вш, гл. Говорити рѣзко вѣ глаза. Чого ти мнї цвѣкаєш—хуба я висою у толку? Подол. г. Не цвѣкай! годї! не боїмся. Мпр. ХРВ. 262.

Цвѣвованнї, а, в. Учений. Цвѣвованнї, та не друкованнї. Грив. II. 308. См. таже варїант: Учений, та не друкованнї. Чуб. I. 249.

Цвѣлїй, а, б. Заплевѣннїй, гялой. І помїянули свого чумаченька хоч цвѣлими сухарями. Чуб. V. 1048 Цвѣле сіно. Ум. Цвѣлїннїй. А тим воки того помїнали, що у себе мали: цвѣленькими, сухенькими вїськовими сухарями. АД. I. 255.

Цвѣлїти, лїю, лїш, гл. 1) Стегати, хлестати. Желех. Вх. Зв. 77. 2) Доц цвѣлит. Хлещеть дождь, лєтьє дождь. Вх. Зв. 77.

Цвѣлїя, лї, с. Заплевѣннїй предмет, гнїль. Куди ви її братимете—таке цвѣлїя. Рудч. Ск. II. 48

Цвѣль, лї, ж. Плѣсєвъ. Буряком укритась, цвѣлло зацвѣла. Шевч. 668.

Цвѣттар, ра, м.—Цвѣттарь. Сорочка цвѣттаром смердити, а ще б танцювалось. Ном. № 12480.

Цвїрготати, чї, чеш, гл.—Цвїрготати.

Як почне цвірготати цвіргун, цілу ніч цвіргоче. НВолын. у.

Цвіргун, н́а, м.—Цвіркун.

Цвірнчання, ня, с.—Цвірнчання.

Цвірнчати, ч́у, ч́иш, гл.—Цвірнчати.

Цвірнів, меж., виражающее крик воробья. Черниг., Полт. г.г.

Цвірнчання, ня, с. Чирканье (воробья). Мвр ХРВ 129.

Цвірнчати, ваю, еш, гл. Чиркати. Чи с в світі де такіі молодці, як ми, славі та веселі горобці? На все вдаті: до любові, до пісень, цвірнчаем, жартуючи, увесь день. Гліб. 122. Цвірнча, моя батько голопуцькія.

Цвірнчавути, вау, веш, гл. 1) Чиркати. 2) Волгнуть, сболгнуть. Хоч який блазень і цвірнчине проти його, дак і рот загородять. О. 1861. X. 27. Щоб ніде а ні цвірнчнула про цю оказію. О. 1862. I. 32.

Цвірнбок, вька́, м.—Цвіркун. Вх. Пч. I. 6.

Цвірнч́ух, ка́, м.—Цвіркун. Вх. Пч. II. 27.

Цвіркати, каю, еш, гл. 1) Цвірчати. Птах цвіркає. Вх. Лем. 480. 2) Плевати сквозь зуби. 3) Ч́ымъ либо досаждать. То та гадина мені в очі цвіркає.

Цвіркіт, коту, м.—Цвірнчання. Желех.

Цвірнв́ути, вв́у, в́еш, гл. О сверчкѣ: затрещать разъ. В хаті тихо, і цвіркун же цвіркає. Драг. 66.

Цвіркотати, воч́у, чеш, гл.—Цвірнчати. Желех.

Цвіркун, н́а, м. Сверчокъ, gryllus. Вх. Пч. I. 6. І цвіркун на видноці не цвірчить. Ном. № 1381. См. Цвірчоц.

Цвіркунч́а, ч́ати, с. Малезькій сверчокъ.

Цвірній, а́, ё. Товкій и крѣпкій (о витькѣ). Вх. Лем. 480.

Цвірчати, ч́у, ч́иш, гл. 1) О сверчкѣ: сворчати, трещати. Ном. № 13831. 2) Чиркати. Птах цвірчить. Вх. Лем. 480.

Цвірко́к, ч́а́, м.—Цвіркун. Вх. Уг. 274. См. Цвірчоц.

Цвісти, т́у, т́еш, гл. 1) Цвість. Коли цвісте б́иб, тоді тяжко о хліб; а як мак, то не так. Ном. № 10141. Мо́с цвіста, а твоє свие. Мвѣ удача, а тебѣ вв́тѣ. Гв. I 178. Військо аде, як мак цвісте. Ном.

№ 4208. 2) Пльсневѣть. У колорі хліб почає цвісти. 3) Покривається красною или пурпурчатою сыпью (о ребенкѣ). Дитина цвісте. Мвл. 32. 4) Ніхі цілітѣ. На вогняхъ повляються б́лькя пятнышки. У кого ніхті цвітуть, той має щастя. ЕЗ. V. 187.

Цвіст́ися, т́уса, т́ешся, гл.—Цвісти 1. Калина цвілася. Чуб. V. 85.

Цвіт, ту, м. 1) Цвітокъ. Єдин цвіт не робить в́ика. Ном. № 5270. Дою моя, дою моя, цвіте мій рожевий. Шевч. 71.

2) Цвіть, цвітѣние. Се це тільки цвіт, а ягоди будуть. Ном. № 3526. На цвіті прибігай: а) безплідній, б) о человекѣ: неразвв́иійся, отъ природы безсилый или глухий. Ном. № 6243. Немѣ з яго цвѣту. Нв́тѣ у него здоровья, ума. Ном. № 8212. 3)—Колір. Ком. II. 84. 4) Менструація. 5) Окрашення шерстяной витьки. Крайка з цвіту. Лохв. у. 6) Раст. а) Безсмѣртній цвіт. Helychrisum. Вх. Пч. II. 32. б) Королів цвіт. Phascolus multiflorus. Вх. Пч. I. 12. в) Ползючий цвіт. Digitalis grandiflora All. ЗЮЗО. I. 121. Ум. Цвітонько. Грян. III. 540. Збудуй мені світлоньку з макового цвітоньку. Чуб. V. 121.

Цвітень, тя, м.—Квітень.

Цвітин, ну, м.—Цвіт 1, 2. Зроблю тобі хатину з рожевого цвітину. Мет. 120.

Цвітистий, а, в. Сь роскошнымъ цвѣтамъ. Цвітисте з́лля.

Цвітка, ки, ж.—Квітка 1. Урвав цвітку таку красну, так любо пахне. Гв. II. 104.

Цвіткований, а, в. Украшений. Поля срьблом цвіткований. МВ. Галсра цвіткована, мальвовжна. АД. I. 210.

Цвітли, км. Родъ кушанья: сваренная свекла сь хрѣномъ и квасомъ, в́дять вмѣстѣ сь мясомъ. МУЕ. I. 97.

Цвітвий, а, в. 1) Цвѣтвой. Мил. Св. 11. Давній пак польський носив цвітні чоботи-саг'янці. Ном. № 7334. 2)—Вербний Цвітка неділя. Фр. Пр. 34. ЕЗ. V. 210.

Цвітований, ма, с. Стебли, ключки вышавшого с́вна. Вх. Уг. 273.

Цвіток, т́а́, м.—Квітка. Ум. Цвіточок. Чуб. V. 66.

Цвітований, а, в.—Вербний. Цвітонька неділя. Kolb. I 147.

Цвітонько, ка, м. Ум. отъ цвіт.

Цвітчок, чка, м. Ум. оть цвітои.

Цвітущий, а, в. Цвѣтуший. *Кораблі стоять, мов ті маки цвітущі.* Федьк.

Цвітчастий, а, в и пр.—**Квітчастий** и пр.

Цвіцькувати, кую, еш, гл. Сравни, повосить. *Ти не цвіцькуй мене перед людьми.* НВолын. у.

Цвічення, ня, с. Обучение.

Цвічений, а, в. 1) Расцвѣтший. *Ой у лузі калинонька не цвічена.* Мил. Св. 7. *Дала мені вона цвіченої рожі, а барвінок не цвічений.* Канев. у. 2) Обученный, вышкolenный.

Цвічити, чу, чаш, гл. Школить, обучать. *Хто ся лічить, того біда цвічить.* Ном. № 8340.

Цвоняк, ка, м. Часть, кусокъ составного обода деревяннаго колеса. Полвый ободъ составляется изъ 6 цвоняків. Литва., Каменец. у.у.

Цвонястий, а, в. О колесѣ: съ составнымъ ободомъ. *Цвонясті колеса.* Литва., Каменец. у.у.

Цвѣгнути, гну, неш, гл.—**Цвѣгнути.** Фр. (Желех.)

Цвѣкати, кю, еш, гл.—**Цвѣкати.** *Свія цвѣкат, кед їст.* Вх. Лем. 480.

Цвях, ха, м. Гвоздь. *Лідяхави гості під бряму, почали грукати в цвяхи.* К. ЧР. 5. *Желізними цвяхами руки пробивали, на його голову терня клали.* Чуб. Ш. 349. *Труну збудували... золотими цвяхами побивали.* Лукаш. 82. Ум. Цвяхок.

Цвяхованій, а, в. Обитый гвоздиками. *Цвяховані були там стіни.* Котл. Ен. Ш. 62. *Ото цвяхована гиря.* Ном. № 1549.

Цвяхувати, хую, еш, гл. Обивать гвоздиками для украшения.

Цвяхованій, а, в.—**Цвяхованій.**

Цвѣшок, шка, м. Ум. оть цвях.

Це. См. Се.

І. Цебенітя, нб, нѣш, гл. Ругать? *Прийшла п'яна та й цебенить мене, лас, нащо курей випустила з хлічка.* Новомоск. у.

ІІ. Цебеніти, нб, нѣш, гл. Сильно литься. *Права ніжка ростропчена, а з-під правого крила кров так і цебенить.* Сим. 216. *Так і цебенить кров.* Черк. у.

Цѣбер, бра, м. Большое ведро, (бадьв). *У Київі на Подолі козакі гуляють: як ту воду, відром-цебром вино розливають.*

Шевч. 368. *Восени ложка води, а цебер болота.* Ном. № 612. *Там ходила Галечка, Галечка, цебром воду носила, носила.* Мет. 297. 2) *Кадка, чавъ, лохань. Назбірала (молока) цілий цебер; взяли наварили, а тоді насипали в цебер та й загадали Івану скакати.* Рудч. Ск. I. 95. Ум. Цѣбрик. Шух. I. 250.

Цѣберка, ки, ж. Желѣзное ведро.

Цѣбрик, ка, м. 1) Ум. оть цебер. 2) Раст. *Thymus serpyllum.* Вх. Пч. I. 13.

Цѣбрина, ня, ж.—**Цаприна.** *Найшов криничку. Тільки що став пий воду, та якось об цебрину і розбив те яйце.* Рудч. Ск. I. 144.

Цѣбриця, ці, ж.—**Цѣберка.** *Йди, йди, дощину... цебром, відром, цебрицею зо всякою напичцею.* Чуб. Ш. 107.

Цѣбрувати, рую, еш, гл. Ставить срубъ. *Чи я в полі не криниця була, чи я в полі не холодна була? Взяли мене цебрувати, взяли воду вилити.* Чуб. V. 541.

Цегѣлля, ля, с. Цебевъ, куски бѣгато кирпича. Желех.

Цегѣльний, а, в. Отвосящійся, принадлежачій кирпичному заводу.

Цегѣльник, ка, м. Кирпичникъ, кирпичный мастеръ. Вас. 177. Павл. 64.

Цегѣльників, кова, ве. Принадлежачій кирпичному мастеру.

Цегѣльницький, а, в. Принадлежачій, свойственный кирпичному мастеру.

Цегѣльня, ні, ж. Кирпичный заводъ. *Лішов туди, на той дим—аж то цегельня.* Рудч. Ск. II. 160.

Цегѣя, гѣй, ж. Шерсть овцы мѣшанной породы оть шпанской и простой. Павлогр. у.

Цѣгла, ля, ж. Кирпичъ. *А зась, мурій нехрещений! Цеглу їж, а не хліб печений.* Ном. № 13695.

Цегліна, ня, ж. Кирпичина. *Поклади холодно цеглину на піч, хіба не потелінає.* Ком. II. 48. Ум. Цеглінка, цегліночка. Шевч. 310.

Цегловий, а, в. Кирпичный. Драг. 418. *Цеглова хата.* Канев. у.

Цеглівий, а, в.—**Цегловий.** Черк. у. *Цегляні кошари.* О. 1862. IX. 62. *Цегляний стовп.* К. ЦН. 308.

Цеглястий, а, в. Кирпичаго цвѣта.

Цегольня, ні, ж.—**Цегѣльня.** Бердич. у.

Цедрина, ня, ж.—**Кедрина.** *Зробі мені з цебрини трунку.* Мет. 268.

Цедулка, ки, ж. Записка. Стор. II. 258.

Цей, ця, ція, це, ців м'єст. = Сей, ся, се. *Ось на ж тобі, друже, цей дучкачик.* Шевч. 177. *А ця уадила.* Шевч. 318. *Серце моє, зоре моя, де це ти зоріла?* Шевч. 143. *Та це ж я, каже, скликаю громаду.* Рудч. Ск. I. 3. *Перемішай неє і закопай серед пасіки.* Чуб. I. 75. *Не казала мені мати цей води брати.* Чуб. V. 996. *Це та те. То да се.* *Закіль не та те, то й "святий Боже" заспівають.* *Ном. № 10961.* *Це б то = Се_б то.* *Ком. II. 79.*

Цекотати, кочу́, чеш, гл. О сорокѣ: то же, що і скреготати. *Сорока.... цекоче.* *ЕЗ. V. 178.*

Цендибѣр, ра, м. Коловоротъ, родъ сверла. Київ. г.

Цензор, ра, м. Цензоръ. *У другий же половині того ж самого оповідання цензор звелів редакторові печатати вже баринь, изба і ш. д. і не дозволив чумакан співати про болю, вози, про ярми і закози.* *К. XII. 126.*

Цензорувати, рју́, еш, гл. 1) Цензорувать. 2) Осуджати? *Ей, дочко, схаменися! Шо тобі такого, що так цензорувши дітей? Хиба ж ти дідичка сама? Хиба твій батько не ніч був?* *Св. А. 124.*

Цензура, рш, ж. Цензура. *Цензура дозволила печатати.* *К. XII. 35.*

Цент, та, м. Центъ. *Не мав ніц, хиба три центи коло себе.* *Гв. II. 42.*

Центаврія, ріі, ж. = Центурія. ЗЮЗО. I. 122.

Центовий, а, в. Стоющій центъ. Галиц. **Центро, ра, с.** Центръ. *Там.... центро жизні.* *К. МБ. III. 243.*

Центротажний, а, в. Центростремятельний. Желез.

Центурія, ріі, ж. *Раст. Erythraea Senecioides L.* *Вх. II. II. 31.* ЗЮЗО. I. 122.

Центурія, ріі, ж. = Центурія. *Вх. Уг. 273*

Цень, меж, виражающее звань, пустую болготию. *Цень-цень, аби день, аби вечір близько.* *Ном. № 10915.*

Цѣпати, паю, еш, гл. Ударять слегка, дарапати. *Дідусь (жук Doreadion holosegishum) цѣпає до палця: скрип!* *Вх. Зв. 78.*

Цѣра, рш, ж. Цѣвъ льца. *Котл. Ев. VI. 81.* *Як цѣрам, смуглої цѣри був.* *Котл. Ев. III. 31.*

Цѣратъ, ти, ж. Клейнка. **Цѣрогльвѣти, люю, еш,** гл. Выбрати, мѣнять. *Вх. Зв. 78.*

Цѣромѣнитися, нѣся, лѣнся, гл. Це-

ремонитися, стѣснятися, жемавитися. *Левци. Пов. 213.* *Бере чарку з тарілки і трошки покушав і церемонитися, бо дівоца натура церемонитися.* *Грин. III. 514.*

Цѣромѣніа, ніі, ж. 1) Церковная церемонія. 2) Жеманство, стѣсненіє. *Без церемоній оглядали кожну паню.* *Левци. Пов. 23.*

Цѣрва, ви, ж. Церковь. *Козацька церква невеличка стоїть з похиленим хрестом.* *Шевч. 407.* *Ум. Цѣрвівка, цѣрвівця, цѣрвочка, цѣрновочка.* *Ном. № 4691.* *Чуб. V. 113.* *В церквіку ввійшла.* *Г. Барв. 542.* *На горбочку притулилась убогенька церквіця.* *Г. Барв. 136.*

Цѣрвівка, цѣрвова, кя, ж. 1) Ум. отъ церва. *Грин. I. 169.* 2) Родъ писавки. *КС. 1891. VI. 37.*

Цѣрвівний, кя́, м. Звонарь и пономарь виѣствѣ. Угор.

Цѣрвівца, цѣрковца, ці, ж. 1) Ум. отъ церва. 2) мн. церковці. *Родъ орнаменту въ вишивкѣ.* *Гол. Од. 73.* *Солв. I. 49.*

Цѣрковний, а, в. Церковный. *Вдарено в церковного дзвона.* *Мир. Пов. II. 77.* *Гблия, як церквівна миш.* *Крайній бѣднякъ.* *Ном. № 1519.*

Цѣрквати, кяю, еш, гл. = Царкати. *Вх. Зв. 78.*

Цес, цѣся, м'єст. = Цей, ця. *Винесла назад суди на цес свѣт.* *Гв. II. 11.* *Цеся дитина.... буде бідувати.* *Гв. I. 10.*

Цесарець, рця, м. и пр. См. Цісарець и пр. *У Венгерській сторони, у цесарціє, за шляхецькою землею стоїть гора ви-сока.* *Шевч. 309.*

Цѣх, ха, м. I.) Цѣхъ. *Кушмирський цѣх.* *О. 1862. VШ. 32.* 2) Цеховой значекъ. 3) Хоругви церковныя съ прива-лежностями. *Ніч з цѣхам виходити,—мо-лебствували.* *Грин. II. 155.* *Жінка по-звала попа, щоб то його поховати.* *Ніч видав цѣх з церкви.* *Рудч. Ск. I. 167.*

Цѣха, хи, ж. Значекъ, присвоєний цѣху или какому либо обществу. *Браття зорганізувалось у якийсь товариство Кирила та Мефодія, емолювало собі статут і навіть має свою цѣху—з литого заліза перекі, на котрих сяють літери.* *К. М. К. XII. 27.* *Ум. Цѣшка.* *Черниг. г.*

Цѣхліти, хлѣ́, ліш, гл. О сорокѣ: то же, що і скреготати? *Ворона... узліхну, як живитися уже нічим, то вже хоч і нікчемне попаде, хоч кизяк мерзлий, усе кричить: „Ха-арч! ха-арч!“.... А сорока*

цехлити коло неї та все питає: „Чи кисле? чи кисле?“ *Ном. № 14028.*

Цехмістер, тра, м. Цехмейстерь. *Цехмістер цехівський. ЗЮОР. I. 256. КС. 1890. VII. 91. Тут всякі були цехлістри і ратмани, і бургомистри. Готл.*

Цехмістриха, хн, ж. 1) Жена цехмейстера. 2) Жениця цехмейстерь вь женскомь цехомь братствѣ, цехѣ. *КС. 1890. VII. 91.*

Цеховий, а, б. Цеховой. *Підіймаються козати, цехові і чернь. Стор. М. Пр. 89.*

Цеховик, ка, м. Цеховой мастерь. *Ничі батьки—поважні цеховики. люда статечні.*

Цѣшка, вк, ж.—**Цѣха.**—судова. Знакъ суда, знакъ призыва вь судѣ (встарину). *А Байду на суд позовано? Вистовець. Я сам його звав і на голому мечі судову цѣшку подав. К. Бай. 113.*

Цѣпати, паю, вш, гл.—**Цвяти.** Вх. Зв. 78.

Цѣп'о, п'а, с.—**Курча.** Желех.

Ця! меж. 1) Крикъ на лошадей, когда пастухъ ихъ гонить. *Шух. I. 211.* 2) Призывъ для козѣ. *Маркев. 63.*

Ця, сз.—**Чи.** *Чи опиханий, папомьку, ячмине? Ном. № 13356.*

Цѣб, ба, м. При завязуваніи у женщивь головы перемітною, рѣнтухомъ—концы этого покрывала, завязаные нѣ петлю. *Гол. Од. 27. Шух. I. 160.*

Цѣб! меж.—виражающее широкое шагавіе или перенагиваніе черезъ что либо. Але тільки москалі в коршму увігнались.—*іден цѣб через вікно, другого взопили. Рудан. I. 87.*

Цѣба, би, ж. Длинная нога. *А я тому журавлю цѣби-ноги перебую. Нп.*

Цѣбань, ня, м. Длинноногий. *Ти в мене добрий цѣбань: як цѣбе, то хоч би який рив, то перескоче. Уман. у.*

Цѣбатень, тня, м.—**Цѣбень.**

Цѣбати, баю, вш, гл. Идти, шагати. *Близько видати, далеко цѣбати. Ном № 11423.*

Цѣбатий, а, о. Длинноногий. *Цѣбатий, як журавель. Ном. № 8623. Ум. Цѣбатенький.*

Цѣблати, а, о.—**Цѣбатий.** *НВолын. у.*

Цѣбка, вк, ж.—**Цѣбка.** *Мил. М. 31. Вас. 203.*

Цѣбути, буу, нѣш, гл. Одн. в. оть цѣбати. *Як цѣбне через рив. НВолын. у.*

Цѣбок, цѣбук, бка, м. Стебель лука

(стрѣлка). *Як пересажє цѣбуля зможу та посадити, то у цѣбки піде. Лебед. у.*

Цѣбуля, ня, не. Луковый. *Подай цибулику гичку матері, сам же ж держи за голову. Гн. II. 101.*

Цѣбуляна, ня, ж. Луковица. *Ум. Цибуляна.*

Цѣбуляна, ня, с. 1) Стебли лука. *Херс. 2) Раст. Sagittaria Sagittaeifolia L. Вх. Пч. I. 12.*

Цѣбулиця, ці, ж.—**Цѣбуля.** *Танцювала риба з раком... цибулиця з часником. Нп.*

Цѣбулька, вк, ж. 1) Ум. оть цѣбуля. 2) Порода картофеля. *МУЕ. I. 101.*

Цѣбульний, а, в. Луковый. *Цибульна головка.*

Цѣбульовище, ща, с. Грядка, гдѣ ростъ чукъ. *Фр. (Желех.).*

Цѣбуля, лі, ж. 1) Лукъ, Allium Cera L. *ЗЮЗО. I. 111. Таких, як ти, по сім за цибулю. Ном. Так любить, як собака цибулю. Ном. № 5079. 2) — жаб'яча. Раст. Scirpus Tabernemontanus Gmel. ЗЮЗО. I. 135. Ум. Цибулька. Цибульки під ніс дати. Ном. № 4176.*

Цѣбуляний, а, в.—**Цѣбульний.**

Цѣбулянка, вк, ж.—**Цѣбок.** *Вх. Лем. 480.*

Цѣбук, ха, м. 1) Чубукъ. *Згубив люльку і цѣбук. Грин. III. 288.* 2) Черенокъ винограда, чубукъ. *Цѣбук одбиває. Виноградий чубукъ даєть ростки. Херс. Ум. Цибушби. Шух. I. 284.*

Цѣвільний, а, в. Гражданскій, штатскій. *(Салдати) багато цивільних людей постріляли. Гн. I. 74.*

Цѣгань, ня, м. 1) Цыганъ. *Ласі, як цыган на сало. МВ. I. 107. На те цыган кліці держить, щоб у руки не попекло. Ном. № 5854.* 2) У гуцуловь: кузнецъ. *Колб. I. 68. Шух. I. 146.* 3) Участвующій въ свадебномь обрядѣ, наз. цыганщина. *См. МУЕ. I. 155. Родъ игры вь карты, вь которой осмѣивається крестьянское начальство и ковокрадство; трефовая мастъ ицѣтъ: здѣсь особья названія: гузь наз. голова, король—старшина, дама—писарь, ваельт—цыган, десятка—десятиим, шестерка—иоб'яла. КС. 1887. VI. 466. Ум Цыганочон, цыганчин. Вх. Лем. 480. Ой цыгане, цыганочку, яка же твоя віра? ЕЗ. V. 202.*

Цыганѣно, ка, м. Сынь цыгана. *Муж. 114.*

Цыганяти, ню, ниш, гл. 1) Вымавл-

вать, выпрашивать (о цыганахъ). 2) Ітъ свадебномъ обрядѣ: ходитъ по хатамъ, выпрашивать.—см. Цыганщина. МУЕ. I. 155. (Полт.) Грин. III. 455.

Цыганіха, хв, ж. Жена цыгана. *Половава піп цыганіху.* Рудч. Ск. I. 70.

Цыганія, шї, ж. соб. Цыгане, Желех.

Цыганка, вх, ж. 1) Цыганка. *Ти, цыганко, ти, моя козанко, оддай мої ключі золотий.* Чуб. V. 954. 2) мв. Раст. *Clemtis integrifolia* L. ЗЮЗО. I. 118. Ум. Цыганочка Чуб. V. 420.

Цыганочок, чва, м. Ум. отъ цыган.

Цыганство, ва, с. Цыганство. *Нї тобі цыганство і панство, комя вороного, ще й хвайду до того.* Ном. № 950 (одм.).

Цыганський, в, в. 1) Цыганскій. *У тебе цыганська урода.* Мирг. у. 2) Цыганська гбана. Большая толстая игла. Чуб. I. 212. 3) Цыганський піп. Дрожь. *Усеї цыганський піп пройма.* Гліб. 4) Цыганська рибка. Головастикъ. Вх. Лем 480.

Цыгануватїй, а, в. Паномивающїй своимъ видомъ или поступкамъ цыганъ. *Волохи цыгануватї.* Морд. III. 77.

Цыганчя, чїтя, с. Цыганенокъ. Ном. № 935. *Дивиться... як цыганча на добре сало.* Гліб. *Зостричають, тільки не цыгана, а цыганчя, так—ліп з п'ятнадцять йому.* Грин. II. 212.

Цыганчик, ка, м. Ум. отъ цыган.

Цыганчїв, вї, м. Свѣтъ цыгана, молодой цыганъ. Рудав. III. 28. *На ярмарку цыганчук кокомъ вираває.* Рудав. III. 100.

Цыганщина, нн, ж. Свадебный обрядъ во вторникъ (или среду, состоящїй въ выпрашиванїи переодѣтими (цыганами и пр.) свадебными гостями, различныхъ даяній, кот. потомъ пропиваются. Также: люди, кот. участвуютъ въ этомъ обрядѣ и самыя добытыя даянія. МУЕ. III. 170. *Як прийдуть усі люди до дому молодого, то модї почина тися цыганщина. Цыганщина збїрається увечерї. Убереться один чоловік у жіночий убїр, а другий чоловік убереться у салатський сундїр, а тїху умлже сажєю, і модї забирають усі люди мїшки і аїдуть цыганити з музиканми.* (Прїдя въ хату, переодѣтїи играють роль цыганъ, тапують, а остальные—выпрашиваютъ и крадутъ). *Нацыганють усячки, та модї прийдуть до весільного батька і продадуть кому небудь свою цыганщину, а на ті гроші куплять собі горїлки, бо батько весільмї*

цыганам не дав горїлки. (Зитѣмъ пирують). МУЕ. I. 155. (Полт.).

Цыганї, вїти, с.—Цыганча. *Сидить бїдне цыганя, попхнїкує стїга.* Рудав. III. 102. Ум. Цыганїтїо. Рудав. I. 97.

Цыгаря, рв, ж. Сигара. *Ходить, цыгаря курить, мов справдї він пам.* Федьк.

Цыгарка, вх, ж. Папироса. Канев. у.

Цыгарьбвїй, а, в. Папиросный. *Цыгарьковїй папер.* Полт.

Цыгарникъ, ка, м. } Портъ-сигарь. **Є**
Цыгарниця, цї, ж. } в мене цыгарник, але не справдї великий. Васильк. у. *Ото паньска цыгарниця, але така гарнїсїнька, слонсїсїнька.* Васильк. у.

Цыгарцаря, рв, ж. Загородная прогулка, маевка. *Хиба ти забув, як нас возио на цыгарцару у той лїсок, що за мїстою?* Воронєж. г.

Цылякати, каю, вш, гл. Плякати, плохо играть на скрипкѣ Желех.

Цыдрїна, нн, ж.—Подрїна. *Гей зроби менї з цыдрини трунку.* Мерг.

Цыворик, ка, м. Перочный ножикъ. Уман. у.

Цыварби, нар. Струей. *Цыварм течє ров.* Мирг. у. Слов. Д. Эварв.

Цывакя, вх, ж.—Сивакя.

Цыковїтї, ню, ннш, гл. Дрожать отъ холода. Желех.

Цїли, сз. Изв. Галиц. *Одколь Варни доставати, ой ци з поля, цици з моря?* Гол. I. 8.

Цыльбрик, ка, м. Цирюльвникъ. Федьк.

Цїмбал, дв, м. Олухъ, балбѣзъ. *Цимбале, цимбале дурний.* Ном. № 6300.

Цымбали, бвл, ж. мн. 1) Цымбали. Певч. 137. *На словат, як на цымбалах, а на дїлі, як на балабайцї.* Ном. № 2989. 2) Родъ вышивки. Чуб. VII. 427. Ум. Цымбалии.

Цымбалїст, та, м. Играющїй на цымбалахъ. **А**

Цымбалїстїй, того, м. } Яровенко цымбалїста прїзїв. Алв. 21. *Казав бациста, що бачив цымбалїста.* Ксм. Пр. № 782. *Це таке солодке, як цукор.—Або ти їє цукор?—Менї розказував цымбалїстїй, а йому говорив бацистїй, що як вони у жидїя грали весїлля, то жиди їли,—ї такий, каже, солодкий, що аж страх.* Ном. № 7809. (одм.).

Цымбрїня, нн, с.—Цїмбрїня. Мога. у.

Цымбрввїй, а, в. Ихъющїй цымбрїня. *Цымбрвана крїнция.* Млак. 18.

Цїва нн, ж. Олово, пиякъ. Желех.

Циманом, ну, м. Корица. МУЕ. I. 109.
Циманомовий, а, е. Корицький. *Циманомова масть*. Мета, 1863, Жовтень, 124.
Цингабра, рж, ж. ? А на йому цингабра, у цингаборі сім шеляжжік. Чуб. Ш. 455.

Цингель, гля, м. Щегленокъ. Вх. Уг. 274.

Ціндра, рж и циндря, рі, ж. 1) Окалина, искры, отокакиваюція при ковкѣ желѣза. Вас. 182. МУЕ. I. 63. (Черниг.). Мил. М. 102. 2) Назойливый человекъ. Киев. г.

Ціндрити, рю, рш, гл. Расточать, хетати. Лубен. у. *От і всі гроші. І я їх не ціндрю, бо думаю одружитися*. Шевч. (О. 1862. V. 12).

Ціндря. См. Ціндра.

Циньбра, рв и циньбрия, рі, ж. Киньварь. Мил. М. 22. *Як напас курдюк, уже й меркурією терли, й циньбрюю*. Киев. у.

Циньбрий, а, е. Оловяный. *Циньова тарілка*. Чуб. Ш. 176. Шух. I. 278.

Ційтір, ру, м. = Цвійтаре. Вх. Уг. 274.

Ціприс, са, м. Кипарисъ. МУЕ. I. 175.

Ціранка, кж, ж. Порода утокъ. Ум. Ціраночка. *Ой, на стапу, на стапачку гіланч качур ціраночку*. Гол. I. 516.

Цірка, кж, ж. Родъ мережки 1. Шух. I. 155, 156. См. Цірнованни. Ум. Цірочка. *А я своєю миленькому сорочку мережку. Ой мережку та й мережку, цирочки цірую*. Гол. II. 383.

Ціркати, каю, еш, гл. Доя, выжимать струю молока. Харьк.

Цирклювати, люю, еш, гл. Осуждать, пробирать, распекать. *Вони ж цирклюють з-за дурнички так вчених і старих людей*. Азв. 6.

Ціркул, ла, м. Округъ, волость. Галиц.

Цірочка, кж, ж. Ум. отъ цирна.

Цитати, тѣю, еш, гл. Играть въ четъ и нечетъ.

Цитрина, нв, ж. Лимонъ. *Видусю го, як цитрину*. Фр. Пр. 169. *Прикосить жид до Потоцького цитрини і померанці*. Рудч. Ск. II. 204. Ум. Цитринна.

Цитринка, кж, ж. 1) Ум. отъ цитрина. 2) Раст. *Colliaq ghamni*. Вх. Цч. I. 5.

Цитриниий, а, е. Лимонный. Желех.

Цитувати, тѣю, еш, гл. Цитировать.

Цить, цѣтьте, меж. Цыць! молчать, молчите! *Цить, не плач, дасть мати кашу*. Ном. *Цитьте, жиди, нехай рабик бреше*. Ном. № 6909. *„Та цитьте, чор-*

тові сороки!“ — Юпітер грізно закричав. Котл. Ев. VI. 14.

Ціфра, рж, ж. 1) Цифра. 2) мн. Особаго рода вензеля на брюкахъ или верхней одеждѣ изъ нашитыхъ снурковъ. Гол. Од. 79.

Ціфрувати, рую, еш, гл. Украшать вензелями изъ снурковъ брюки или верхнюю одежду. Гол. Од. 79.

Цихвирувати, рую, еш, гл. Поричать, осуждать. *Почала перед ним батька цихвирувати*.

Ціхвіра, рж, ж. Цифры, цифирь. *Арабську цихвіру, моваля, закон турецький, всі тямлять*. Греб. 388.

Ціпѣк, кѣ, м. Раст. *Pedicularis comosa* L. ЗЮЗО. I. 176.

Ціцѣчка, кж, ж. Ум. отъ цицья.

Ціцѣнька, кж, ж. Ум. отъ циця.

Ціцовий, а, е. Ситцевый. *Ціцова спідниця*. Св. I. 80. *Ціцова жилетка*. Левниц. Пов. 181.

Ціцудя, лі, ж. Сахарная груша. Вх. Лем. 480.

Ціцуня, ні, ж. Ум. отъ циця.

Ціцька, кж, ж. Женская грудь. *Відпала му від рота цицька. Там йому ніба й цицьки дасть. Там ему и смерть*. Ном. № 4322. *Злякався... що вже йому дового на світі не жити, що тут йому жаба й цицьки дасть*. Рудч. Ск. II. 19. Ум. Ціцѣчка. АД. I. 149.

Ціцкѣта. Грудастая, съ большими грудями. *Ціцкѣта дівка*.

Ціцковий, а, б. Грудной. *У мене дитина цицькова, то не можна на місто піти*. Канев. у. *Ціцковѣ телѣ*. Теленокъ сосунъ. Херс.

Ціцц, цц, ж. Дѣтск. = Ціцька. Ум. Ціцѣнька, ццѣня.

Ціццѣтий, а, е = Ціцкѣтий. *Старшая дружка циццѣта, а другая червѣта*. Г. Макс.

Ці, меж. Крикъ на козѣ, когда ихъ гонять. Шух. I. 211. См. Ци.

Ціба, і, ціба, меж. Восклиданіе, которымъ отгоняють собакъ. Херс. *А ціба! окропу на пса! ціба!* Вх. Зв. 78. *Ач прокляті собаки, як зикли до порога. Ціба!* Черномор.

Ціва, ви, ж. 1) Цѣвка въ шестернѣ. Черниг. у. Мик. 481. 2) Шпудля для каматыванія вѣтокъ. МУЕ. III. 14, 15.

Цівати, ваю, еш, гл. Пицать (о цыплятахъ). Вх. Зв. 78.

Цівка, **кв**, **ж**. 1) Ствоць дерева. *Обчур-рав гілля, тільки цівка зосталась. Увесь дуб почорнів од диму, кругом цівки роскидались головоєки*. Стор. М. Пр. 105. 2) Ціва 1. Черк. у. 3) Шпудька для наматывавя нитокъ (въ ткацкомъ челнокѣ, самопрядкѣ, шпулері и пр.). Шух. I. 257, 258. МУЕ. Ш. 14, 15. Вас. 166, 167. См. Ціва 2. *Щука-риба сужно ткала, а ракеборак цівки сукав*. Мет. 312. 4) Трубка. Вас. 205. *У пневматичноі машини дві цівки або дудки*. Ком. II. 72. 5) Ружейный стволь. Шух. I. 284. МУЕ. I. 229. 6) Дымовая труба. Угор. 7) Трубчатая кость въ ногѣ животныхъ: верхня цівка—выше колѣна, нижня цівка—ниже колѣна. Богод. у. 8) Плечевая кость. Конст. у. 9) Часть олійниці. См. Шух. I. 163. 10) мн. цівни. Родъ ловушки для звірей: веревочныя петли, при которыхъ остальная часть веревки скрыта въ дерев. трубкѣ, чтобы пойманый звірь не могъ перегрызть веревки (Кубань). О. 1862. II. 62. 11) Струя. Левцв. I. 294. Котл. Ев. IV. 20. *Доц іде, як відром ілле, а зо стріж віжить, як ціркою*. Ном. № 572. *Кров ціркою б'є. Добре ціркою смикнує*. (О силно пьвовомъ). Ном. № 11752. Ум. Цівочка. *Пшла за ткачика цівочки сукати*. Гол.

Цівкати, **каю**, **еш**, **гл**. Крвчати (о птицѣ білоград, *Cinclus agnaticus*). Шух. I. 23.

Цівкун, **нѣ**, **м**. Птица зуюекъ, *Charadrius*. Вх. Пч. II. 9.

Цівуватий, **а**, **е**. О цилиндрѣ: полый (напр. о стебляхъ растеній). Борз. у.

Цід, **ду**, **м**. Ферментъ для тѣста, приготовляемый изъ отрубей. Черк. у. *Ми проскурки було на ціду печемо*. Пират. у.

Цідівко, **ка**, **с**. = **Цідялко**. Желех.

Ціділо, **ла**, **с**. Кусокъ полотна, сквозь которій процѣввають творогъ. Шух. I. 213.

Ціділка, **кв**, **ж**. = **Ціділок**. Чуб. VII. 387. *Зостався на ціділіці*. Попався во лжи. Ном. № 6786.

Ціділко, **ка**, **с**. 1) = **Ціділок**. Желех. 2) Большой узелъ, въ который завязаны спереди концы женскаго платка. Гол. Од. 26. Ум. Цідіальце. Желех.

Ціділок, **лка**, **м**. Цідялка; ситечко, кисея или полотно, для процѣвванія молока. Богод. у. Черк. у.

Цідіти, **джу**, **дш**, **гл**. 1) Процѣвывать, цідити. *А я тий корови співаючи дою, а*

я тее молоко танцюючи ціжу. Чуб. V. 493. 2) Наливать струей.

Цідітися, **джуся**, **дшся**, **гл**. Струнгується, течь. *Тільки й чути, що через греблю на лотоках водичка цідітися*. Кв.

Цідівня, **ня**, **с**. Процѣвывавье.

Цідіула, **ли**, **ж**. Записка. *Прочитай оцю цідіулу*. Шевч. 447. Ум. Цідіула, цідіулочка.

Цідіжи, **бів**, **ж**. Салоги. *Тепер усе ми грайте! Чорні цідіжи попраסקали, червени ми дайте*. Гол. IV. 528.

Ціам и **ціам-нѣ**. **меж**. Прозывъ для коровы. Вх. Лем. 474. Вх. Уг. 250.

Ціє! **меж**. Крикъ, которымъ повуждають овецъ идти. Вх. Лем. 480.

Цікавий, **а**, **е**. 1) Любопытный, интересующійся, любознательный. *„Хто се, хто се?“ спитаєте цікаві дівчата*. Шевч. 19. *Що люди собі про нас балакають,—не цікавий я знати*. Гв. II. 28. *На все цікавим оком спозирає*. МВ. (О. 1862. III. 35). 2) Бойкій, живой, шустрый. *Яке цікаве!* Ном. № 5443. 3) Смыслящій, искусный. *Цікавий козак, та босий*. Ном. № 6328. *Цікавий, як циган до обджіл*. Ном. № 6515. *В одній селі був бардо цікавий коваль; бувало як вистригне плуга, рало, сохиру, або окує вола, то на чудо, аж сміється*. Чуб. I. 154. 4) Интересный. *Се дуже цікава річ*. Ум. Цікавенький.

Цікавити, **влю**, **вш**, **гл**. Интересовать, занимать.

Цікавитися, **влося**, **вшося**, **гл**. Интересоваться.

Цікавість, **востя**, **ж**. 1) Любопытство. 2) Интересъ. *Ти б мені розказав хоч діл однієї цікавості*. Левцв. Пов. 69.

Цікаво, **нар**. 1) любопытство, интересно. *Се дуже цікаво*. 2) Съ любопытствомъ, съ интересомъ. *Цікаво слухали його*. Ком. II. 68.

Ціле, **нар**. Дѣйствительно, въ самомъ дѣлѣ. Угор. *Іа бо я ціле!* Конечно. Фр. (Желех.).

Цілець, **льцѣ**, **м**. 1) Тотъ, кто прицѣливается. *Бери вила та будеш ставити віти: ти цілець добрий, то попадеши прямо*. Павлогр. у. 2) Большая каменная глыба. Вх. Лем. 480.

Цілецький, **а**, **е** = **Цілісінький**. Вх. Лем. 480. *Василько буде хоч цілецьку нѣ*

тую довгу ізю ликою сидіти, мене слушаючи. МВ. II. 9.

Цїлий, а, в. 1) Цьбый, весь. Баба з нехочу цїле порося ззіла. Ном. № 5058. Хоч вивози цїлий лїс, то все буде оден біс. Ном. № 3220. Ледаци з цїлого світа. Ном. № 2954. Газда цїлою губою. Ном. № 10102. Коли дивиться—аж стоїть на березі якась людина, цїла в шерсті. Рудч. Ск. Цїлу хату скопали, а грошей не майшли. Рудч. Ск. I. 188. 2) Цьбый, не-поврежденный. Вставать треба, їдучи через лости, жєб були цїлі кости. Ном. Тїчай, поки ще цїла. Глнб. 3) Цьбый, я лїдо, неукраденный. І кози сїті, і сїно цїле. Ном. № 9935. Все я отеряв, нічого в мене не зосталось цїлого. К. Іов. 42. 4) Пошый. Цїла вулиця дївчат. Сїна цїлий віз. Ум. Цїленьний, цїлєсєнський. Чуб. V. 687.

Цїлий, ка, м.—Цїлині. Черк. у.

Цїлиня, нї, ж. Новь. Орав мїлий на цїлині, та й став на толоці. Нп. Цїлину п'ять плугів орять. Греб. 382. Ум. Цїянка.

Цїлиньний, а, в. Нікогда не паханый, дївственный. Цїлинка земля. Констан. у.

Цїлїтель, ля, м. Испїлитель. Св. Антонію, зубовий цїлитель! поможи мені. Чуб. I. 125.

Цїлїти, лїб, лїш, гл. Испїлять.

Цїлїти, лїу, лїш, гл. Цїлїть, мїтпть. Цїлї в ворону, та попав в корову. Ном. № 1784.

Цїлїтися, лїюся, лїшся, гл. Цїлїться, мїтпть. Куди ти цїлишися, що не видно ні птиці, нічого? Рудч. Ск. II. 80.

Цїлїця, ці, ж. 1)—Цїлині. Орали ми цїлицю, сїяли ми пшеницю. Р. Макс. 2) Соль, добываемая изъ земли въ кристаллахъ. Шух. I. 16.

Цїлїндра, рн, ж. Цилиндри нї ружьї, я на которий надївають ппствоъ Черк. у.

Цїлїновський, а, е—Цїлісїнький. Цїлісїньку нїч казку кажуть. НВолын. у.

Цїлісїнький, а, в. Цїлєховый. Ходив сердега цїлісїнький день. Рудч. Ск. II. 175. Та перед тобою ж цїлісїньке озеро, чому ти не п'єш? Рудч. Ск. II. 81.

Цїлість, лостн, ж. Цїлєсть.

Цїліський, а, е—Цїлісїнький. Цїліський вік лиш горювали. Млак. 88.

Цїлка, кн, ж. Цьбная крупа съ непороченными зернами.

Цїлкїй, а, б. 1) Мїткїй. Кїев. у. 2) Цїлка річ. Вещь повятная. Вх. Лем. 480.

І. Цїлєбый, а, в. Цїлєбый. Чи яйця зварить цїлковими, чи таки на салї жарити? Черк. у.

П. Цїлєбый, вого, м. Рубль, цьбковый. О. 1862. X. 112. Василь і викинув Марусї на тарїлку цїлкового. Кн.

Цїлєбж, нар. 1) Цїлєкомь. По візї цїлєком глїтав. Котл. Ев. V. 76. Вока продала полотно цїлєком, а не сорочками. Лебед. у. 2) Сорвершенно, вовсе, вполнї. Три мїсяці цїлєком дощу не було. Моги. у. 3) Въ цїлости. Вікно викопано та так і поставлено біля столу цїлєком. НОВОМОСК.

Цїлїж, кн, м. 1) Земля, не тронутая вглубь (напр. копанємъ), а только сверху (напр. вспашкою). НВолын. у. 2) Цїлиною похити. Похитать полємъ, а не дорогою. НВолын. у.

Цїлєдєнне, нар. Цьбый день. Желех. Цїлєдєнний, а, в. Продолжающийся цьбый день. Желех.

Цїлєрїчний, а, в. Продолжающийся круглый годъ. Цїлєрїчна праця.

Цїлєсвітїй, я, в. Всею свїту пзвїстный. Цїлєсвітїя брезуха. Левин. Кож. 86.

Цїлєвання, нн, с. Цїлованіє, поцїлуй, поцїлуи. Ой чи знаєш. Ганно, мое горювання, що я ночї не доспав через цїлєвання? Грин. III. 171. Нє словами, цїлєванням лобочї говорять. К. МВ. III. 250. Щирим цїлєванням теплі слєзю сушить. Хата 14, Ум. Цїлєванничко.

Цїлєвати, лїю, вш, гл. Цїловать. Не цїлуй, не мїлуй, коли хисту нема. Чуб. V. 9.

Цїлєвїтися, лїюся, вшся, гл. Цїловаться. З панани добре знаться, та не дай Бог цїлєвїтися. Ном. № 1198.

Цїлїх, хв, м.—Тарїаня. НВолын. у. Цїлїшка, кн, ж.—Окраецъ. Вх. Зн. 78. Радом. у.

Цїлєбї, нар.—Цїлєбж. А я тотї бурїшечки цїлєм покостаю. Шух. I. 203.

Цїль, лі, ж. Цїль. Із лука мїтко в цїль стрїляла. Котл. Ев. II.

Цїльбї, бї, ж. Испїлєніє. Приими від нас, Богомати, цю похвалу, що даруєш цїльбу злому стару і малу. Чуб. I. 165.

Цільник, кá, м. = Сцільник

Цільно, нар. М'яко. *Одеж пак -мав стрільця... жаден пак так цілюно не влучав.* Гр. I. 211.

Цілювати, любу, еш, гл. = Цілувати.

Цілюрник, ка, м. Цырюльникъ. *Жид, цілюрник лазаретний.* Котл.

Цілючий, цілющий, а, в. Цѣлитель-вий, пѣлебный. Рудч. Ск. I. 87. *Добув води живучої і цілючої.* Рудч. Ск. II. 82. *Побризкала брата цілющою водою, і голова проросла до шиї.* Грив. I. 103. *Щодробяє см. Цілющій.*

Ціляти, ляю, еш, гл. 1) Цѣлить. *Ось нап'яв безбожний лука, стрілку накла-дає, праведного в саме серце з захисту ціляє.* К. Псал. 23. *Буду таки цілять, — чи не вцілю? Тоді руки трусились!* Грив. Ш. 449. 2) Улучати время. *Успішайсь поперед за неї сказати: тпру! От він так і ціля: скоро зійшлись, зараз: тпру!* Грив. I. 285.

Цімбра, ра, цімбріна, ви, ж. цим-брина, яя, с. = Цямра, цямряна, цям-ряня. Фр. (Желех).

Ціна, ві, ж. Цѣна. *Своєї ціни не уста-новиш.* Ном. № 10544.

Ціна, ви, ж. 1) = Цина. 2) Оловяная посуда. *А звечера Настуненька ціну по-мила.* Гол. I. 74.

Цінітель, ля, м. Цѣнитель, оцѣнщикъ. К. Гр. Кв. 24.

Ціняти, няю, виш, гл. Цѣнять, оцѣни-вать. Ном. № 8871.

Цінований, а, в. Обдѣлянный въ оло-во? *Ціновану налику виймав, ширубок одшубував, оковити-горілки наливав.* Лук-каш. 43.

Ціновий, а, в. = Цяновий. Гол. II. 611. *Ціновим лудзем застемкуєся.* Котл. Ев. IV. 26.

Ціновка, ки, ж. Аукціонъ. *продажа съ аукціоннаго торга. Тепер у нас у го-роді цінують одною купця.... Треба нам на ціновку вистигати. Тільки гляди, ви-дуть два купці, будуть торгувати, а ти вийдеши третій на ту ціновку. Будуть говорити: „що що дає за сі два дома?“ То ти не озивайся, а мовчи, хай вони свою ціну дають. Один надає дві тисячі, другий — чотири, і як крикнуть утретє: „що більше?“ то ти аж тоді вже на-бавляй.* Грив. I. 113.

Цінування, ви, с. 1) Оцѣнка. 2) Опись имущества для прод. съ аукц. торга.

Цінувати, нюю, еш, гл. 1) Цѣнять, оцѣнювати. *Не вийшов цінувати, а чай-шов продавати.* Ном. № 10543. 2) Производит опись и оцѣнку имущества для аукціоннаго торга. *Найхали жиди, жиди-орандари воли й овзи цінувати.* Рудч. Чп. 129 *Производит аукціонний торгъ.* Грив. I. 113. См. Ціновка.

Цінціпер, ру, м. = Цини. Драг. 33. I. **Цінь, ві, ж.** = Цина КС. 1883. VII. 508.

Цінь! меж. Звукотрадіація, пере-дающее пискъ птиць. Вх. Уг. 274. См. Цюв. *Цінь-цінь, тарара! усуди діра, та нікуди вилізти (ніби синиця в клітці говоріла).* Ном. № 2062.

Ціньвало, ла, с. 1) Эпитетъ зяблика. 2) Хохлятый жаворонокъ, *Alauda cristata.* Фр. (Желех).

Цінькати, каяю, еш, гл. О птицѣ: кря-чать, издавая звуки, подобныя цінь-цінь. Вх. Уг. 274.

Ціп, па, м. 1) Цѣпъ для молотѣбы хлѣба. *За ціп та на тїх.* Ном. № 12854. *Брежати — не ціпом мажати.* Ном. № 6815. 2) Ціпй в'язати. Ссориться. *Подол. г.* 3) Ці-пом хвати. Хватъ двумя лошадыми, вѣстѣ въпряженными, изъ которыхъ одна малень-кая другая більшая. Вх. Зв. 82. 4) По-рода большихъ грушъ. Вх. Лем. 480. Ум. Ціпи.

Ціп! меж. 1) Вовъ, прочь. *Ціп від-сіля! ви не сього приходу.* Кв. 2) Ціп-ціп! Призывъ для курей: цып-цыпъ. Колб. I. 65.

Ціпа-ціпа, меж. = Ціп 2. Вх. Уг. 274. **Ціпівно, ва, с.** = Ціпівльно. Шух. I. 166.

Ціпівно, ла, с., ціпівляна, ви, ж., ці-півльно, ва, с. Рукотка цѣпа. Мвж. 108. *Одпустив бич од ціпівна.* Ном. № 880. Колб. I. 64. *Ціпівна кислицеца, а ув'язъ залізяга; як попарить мужик ціпом, аж шкура облізла.* Грив. Ш. 674. Ум. Ціпів-нично.

Ціпівля, ви, ж. = Ціпівльно. Вх. Зв. 78. **Ціпка, ки, ж.** Цыпленокъ (дѣтское). Вх. Пч. II. 11.

Ціпкати, каяю, еш, гл. Пыцать (о пы-лятахъ вѣют. пгичкажъ). Вх. Лем. 480.

Ціжкор, ціжур, ра, м. Землеройка, *Sorex.* Вх. Лем. 480.

Ціпля́тися, ля́кою, е́ся, гл.=Чеп-
ля́тися. Ціля́ється, як вош ко́жу. *Ном.* № 2744.

Ці́ков'я, ва, м. 1) Діляючий п'яны.
2) Перевозко: мужик-земледієць.

Ці́бок, іка́, м. 1) Палка, трость, посохъ.
Маркв. 123. *Рудч. Ск. П.* 10. *На плечах торбина, в руці цінок, а на другій за-
смула дитина.* *Шевч.* 79. *Цінком все
землю колупав.* *Котл. Ев. П.* 74. 2) Хво-
ростина, пруть. *Шух. I.* 110. 3) = Шій-
на 2. *МУЕ. Ш.* 25. *Шух. I.* 256. 4) = Шоф-
та. *МУЕ. Ш.* 25. 5) Въ оборвізі (см.).
тоже, что в бильце. (См. Бильце 10). *Вх.*
Зв. 42. 6) = Шабель. *Вх. Зв.* 78. *Ум. Ці-
пбчю.* *Рудч. Ск. I.* 109.

Ці́пу́га, га, ж. Большая палка. *Один
старець сліпий, підперши бороду тов-
стою ціпугою, сидить найближе коло
огнища.* *Грин. П.* 182. *См. Ціпура.*

Ці́пу́н, на́, м. = Ціпу́га. *Старий ціпу-
ном потяг мене і по спині, і по руках.*
Новомоск. у.

Ці́пу́ра, ра, ж. 1) Большая палка. *Сим.*
226. *Як між собою заведуться, то я й
ціпуру покажу: ось я, кажю, вас поми-
ро!* *ЗОЮР. I.* 66. *Добре разів кілька
потяг ціпурою.* *Ном.* № 11926. *См. Ці-
пу́га.* 2) Ув. отъ 1 ціп.

Ці́пу́х, ха́, м. = Ці́бок = Ці́пу́н = Ціпу-
га. *Іде од Бога Матка Христова золо-
тими мостами, з золотими ціпухами
(изъ заговора противъ кровотечевія; ясно
ізъ сопоставленія варіанта заговора: ішла
баба кам'яна кам'яним мостом з кам'я-
ним ціпком).* *Грин. П.* 315.

Ці́пчак, ка́, м. Родъ маленької птачки.
Вх. Лем. 480.

Ці́пчати, пчу́, чіш, гл. = Пі́кати. *Ціп-
чало куря.* *Вх. Лем.* 480.

Ці́рчати, каю́, еш, гл. = Ці́рчати. *Вх.*
Уг. 274.

Ці́рківаник, ка, м. = *Мережка* 1.
Желех.

Ці́рувати, ру́ю, еш, гл. = *Мережа-
ти* 1? *А я своєю миленькому сорочку
мережу; ой мережу та й мережу, ци-
рочки цірую.* *Гол. П.* 383.

Ці́рчати, чу́, чіш, гл. = Ці́врчати. *Цір-
чат воробці.* *Вх. Лем.* 480.

Ці́рбок, чка́, м. = Ці́вркун. *Вх. Уг.*
274.

Ці́савий, а, в. О масті: каштановий,
бурий. *Желех.* „Цісавий—червоновожов-
тий, н. пр. цісавий кінь“. *Вх. Пч. I.* 15.

Цісарéва, во́, ж. Императрица, жена
императора. *Желех.*

Ціса́рець, рдя́, м. Австрієць.

Ціса́речок, чка, м. Ум. отъ цісарь.

Ціса́рик, ка, м. Ум. отъ цісарь.

Ціса́рів, рева, ве. Приналежамій импе-
ратору.

Ціса́рівна, ни́, ж. Дочь императора.
Гя. I. 113.

Ціса́рїя, рі́ї, ж. Австрія.

Ціса́рка, кя́, ж. Австріячка.

Ціса́рляк, ка, м. Ум. отъ цісарь.

Ціса́рство, ва, с. Царство, государство.
Желех.

Ціса́рський, а, в. 1) Австрійській.
2) Императорській. *Цісарський стрілець.*
Федьк. I. 39.

Ціса́рщина, ни́, ж. = Ціса́рія. *Желех.*
Наливайко шугонув у Цісарщину. *К.*
Цн. 222.

Ціса́рь, ря́, м. Императоръ. *Драг.* 207.
*Через святих до Бога, через людей до
цісаря.* *Ном.* № 146. *Ми стояли тоді у
Відні, коло самого цісаря.* *Федьк. Ум.*
*Цісарюнько, цісарик, цісаречок. Ой цісарю,
цісаречку, чому нас вербуєш?* *ЕЗ. V.* 143.

Ціса́рювати, ря́ю, еш, гл. Быть импе-
раторомъ, царствовать.

Ці́т, та, м. Четь, четное число. *У ціт
припада.* *Лебед. у.*

Ці́тати, та́ю, еш, гл. Играть въ четь
или нечетъ. *Можний паночко сидить,
далеко видить, двома яблучки підкидаю-
чи, трома горішки та цітаючи, виці-
тав коня та зпід короля.* *Чуб. Ш.* 293.

Ці́точка, ка́, ж. Мідный кружечекъ
въ формѣ маленької выпуклой пуговици,
родъ полого полушарія; такія шочки упо-
требляються гуцулами для викрутаціи на
деревѣ; а когда къ нимъ приділяють фот-
тинки, тогда овѣ назыв. бабринами и ими
украшаються кожаные пояса. *Шух. I.* 278,
287, 127.

Ці́трин, ну́, м. = Ці́трин. *А хіє сон-
це й окури цітрики пахощами димуть.*
Щог. Сл. 5.

Ці́тува́тися, ту́юся, е́ся, гл. = Ці́-
та́ти. *Яблучками підлидалися, горішками
цітувалися.* *Грин. Ш.* 205.

Ці́ка, хі́, ж. Знакъ, мѣтка, значекъ,
примѣта. *Вх. Зв.* 78.

Ці́пани, ні́, ж. = Ці́пун. *Вх. Лем.*
480.

Ціпати, ціпаю, цш, гл.—**Усати.** Вх. Уг. 274.

Ціцвіль ря, м.—**Тетерв'як.** Вх. Зн. 24.

Ціці-баба, бж, ж. См. Баба 10. КС. 1887. VI. 481. Снм. 192.

Ціцібонька, кж, ж. Хохлатий жаворонокъ, *Alauda cristata* L. Вх. Лем. 480.

Ціця, ці, ж.—**Ціця.** О. 1861. VIII. 8.

Цітка, кж, ж.—**Ціділок.** Вх. Лем. 480.

Ціша, ші, ж. ? Лежали берви бервінокъ хмелем коло двору, вінцем коло столу, цішами по столові. Гол. IV. 340.

Цішіця, ці, ж.—**Ціша.** Хмелем коло двору, вінцем коло столу, цешіцями по столу. Боже вас благослови і отець, і мати на посаг ступати! Гол. IV. 351.

Цібокати, каю, еш, гл.—**Цібокати.** Снм. 3.

Цини, ну, м. Раст. а) Тиниць, *Carum Carvi* 6)—розовий. *Antennaria dioica* Gärtu. ЗЮЗО. I. 111.

І. Цмок, ва, м. 1)—**Смок.** 2) Радуга (согласно повірью, по которому радуга тявезь ізъ морей, рв'язь і озеръ воду, необхідною для дождя). Чуб. I. 26. 3) **Поп'ялу.** *Захоч—і вродиться все сразу, все в світі jede твого приказу за твої смачний і ласий цмок.* Котл. Ен. VI. 35.

II. Цмок, меж. 1) Чмокъ. *От так цмок! Поцілуй же ще.* Маркв. 52. *Протиусь в двері та цмок його.* Рудч. Ск. I. 129. 2) **Отъ гл. цмокоп'ти.** Така мокра нива, як ідеши, то цмокоп'тишь: цмок, цмок. Лебед. у.

Цібокання, ня, с. 1) Чмоканье. 2) **Ціловање.**

Цібокати, каю, еш, гл. 1) Чмокать; щекать языкомъ. *Еней то цмокав, то свистав.* Котл. Ен. 2) **Ціловать.**

Цібокатися, каюся, ешся, гл. Ціловатися.

Цібокнути, кну, веш, гл. Одн. в. отъ **цібкати.**

Цібокнутися, нуся, вешся, гл. Одн. в. отъ **цібкатися.** *Цмокнувся з жінкою месою, вока твоя буде.* Г.-Арг. (О. 1861. III. 107).

Цімоковик, ва, м. Насось. Харьк. г.

Цімоковина, ня, ж. Мокрое, топкое в'ство. НВолын. у. *Це мокре? я не тану цімоковину орав.* Лебед. у.

Цімокоп'ти, коч'у, тіш, гл.—**Чв'яко-**

тіти. *Мокра нива: як ідеши, то цмокоп'тишь: цмок, цмок.* Лебед. у.

Цмоктання, ня, с.—**Смоктання.**

Цмоктати, кч'у, чеш, гл.—**Смоктати.**

Цмокати, лю, лиш, гл.—**Цмуляти.** Снм. 183.

Цмуляти, лю, лиш, гл. Пить, тянуть. *Чоловік не скотина, більш відра не вип'є. І почав знов цмуляти, поки, змлігшились, упав без пам'яті на землю.* К. ЧР. 291.

Цюба, тж, ж. 1) Добродѣтель. *Цюта й покора не мав міця у панського двора.* Ном. № 1313. *Лучче цюта в болоті, а як нецюта в золоті.* Ном. № 4447.

2) **Цюломудріє,** невинаство. *Довідався о ладності і о її цюті.* Чуб. V. 426. *Хоть я сирота, в у мене цюта.* Гол. III. 321. Ум. **Цюбонька.** Гол. IV. 321.

Цюотлівий, а, е. 1) Добродѣтельный. *Був прискорбен, як той колишній цюотлівий багач.* МВ. III. 21. 2) **Цюломудрений.** *Гей, музо, панковчо цюотлива, ходи до мене.* Котл. Ен. V. 63. *І воза не возила, та двір украсила (кажуть про дівку, що вийшла цюотливою).* Ном. № 8989.

Цюотліво, нар. 1) Добродѣтельно. *Бідних зарптовувала, цюотливо собі жила.* Гв. I. 177. 2) **Цюломудрено.**

Цюбонька, кж, ж. Ум. отъ **цюба.**

Цю! меж. Призывъ для коровъ. О. 1862. V. Кух. 39.

Цюб, меж.—**Соб.**

Цювта, тж, ж. Глыба. *Цювта землі, снігу, сахару.* НВолын. у.

Цюк! меж. выражающее стукъ, звожь отъ удара по твердому тѣлу. Рудч. Ск. II. 5. *Тут хавсь! шабельки засвистіли, цок, цок!—і іскри полетіли.* Котл. Ен. VI. 83. *Цюк, цюк підківками, стук, стук ніженьками.* Нп.

Цюкати, каю, еш, одн. в. цюкнати, кну, веш, гл. Стучать, стукнуть—премножь чѣмъ либо металлическимъ или о что либо металлическое, также зубами. *Вока цюкнула тим зубом об сковороду.* Чуб. II. 156. О часахъ: *такать. Годинник на стіні цюкав.* Левиц. I. 134.

Цюкатися, каюся, ешся, одн. в. цюкнутися, кнуся, вешся, гл. 1) Чюкатися, чюкнутися. *Цюкнулася своєю чаркою об чарки всіз.* Левиц. Пов. 211. 2) —**Грати навб'ітні.**

Цюкотання, ня, с. 1) Стучаніє (зубами),

чѣмъ либо металлическимъ). 2) Стрекотаніе. 3) Разговоръ говоръ быстрый и высокими нотами. *Докотання веселої дівчини*. Мир. ХРВ. 284.

Цокотати, чѹ, чеш, цокотѣти, чѹ, тѣш. гл. 1) = Цокати. *Дріждить, як мокрий хірт, зубами, знай, цокоче*. Греб. 385. 2) Стрекотать. *На мой дерезі тільки цвѣрінкають горобці та цокотять сороки*. Левц. I. 119. 3) Говорить быстро, высокими вотоми. *Дівчата, мов ті сороки, цокотали*. Шевч. 454. *Не та стала дівка: до хлопців цокоче, як ясочки грають Марусини очі*. Греб. 393. *„Нікчемний той рід жіночий, каже: все б їм гуляти! Гуляють та цокочуть, як ті сороки*. МВ. I. 83.

Цокотѣча, ці, цокотѣя, ні, ж. 1) Рѣзкій и быстрый стукъ. 2) Стрекотаніе. 3) Быстрый разговоръ. *Зостались без Маци тільки вдвоїзі мати з дочкою, та ще й разом після весілля гомону, після її цокотѣ*. Св. I. 280.

Цокотѹн, нѣ, м. Говорувъ, шепечутъ. **Цокотѹха, хн, ж.** 1) Деревянный колокольчикъ ва шеѣ у рогатой скотины. Харьк. у. 2) Говорувъ, шепечутъ. *Голодиці цокотухи тут баяндраси понесли*. Котл. Ев. I. 20. *Курочка цокотуха*. Чуб. V. 1127.

Цокувати, кѹю, еш, гл. 1) Изумляться, остолбевѣвать. Вх. Уг. 274. 2) Цокують коні. Лошади не хотятъ везти. Вх. Уг. 274.

Цомоги, мог, ж. мн. Силы, средства. *Встрѣчено только въ слѣд. пословицѣ: Витікнув з мене всі цомоги*. Фр. Пр. 191. (Отъ польск. со тоегѣ няи со тоегас?).

Цѣпель, пѣл, м. Ледяная сосулька. Угор.

Цѣркати, каю, еш, оди. в. цѣркнути, кѹю, веш, гл. 1) = Цокати, цокнути. Угор. 2) Звенѣть, бревчатъ, брякать, брякнутъ. *Цѣркнув замокъ; цѣркнули шаблі*. Вх. Зв. 78.

Цѣрвіт, коту, м. Бревчаніе, бряканіе, звяканіе. Желех.

Цѣркотѣти, котѹ, тѣш, гл. 1) Звенѣть, бревчатъ, брякать, звякать. Вх. Зв. 78. 2) О тетеревѣ: кричать. *Готур цѣркотит*. Вх. Зв. 78.

Цѣтатися, тѣюся, ешся, гл. — в кнж. Ссориться, враждовать. Фр. (Желех).

Цѣбник, ка, м. = Шпелник 1. Вх. Лем. 481.

Цубірка, кн, ж. = Вѣлка, *Sciurus vulgaris*. Вх. Зв. 78.

Цубом, нар.—стѣти. Окоствѣтъ (отъ холода). *Руки цубом стануть на річці*.

Цуговій, а, б. О лошади: годный для запряжки въ коляску. *Цугові коні*. Св. I. 51.

Цубѣлка, кн, ж. Большая трубчатая кость. Черв. у.

Цугѹндер, ра, м. ? *Нап'яв на цугундер*. Ном. № 10657.

Цѹга, гн, ж. 1) Узда? удила? чаще во мн. *Взяла коня за цугойки... завела коня до ставеньки*. Чуб. Ш. 393. 2) Часть ткац. станка. См. Верстат. 3) До цѹги. Какъ слѣдуетъ, какъ должно. Не до цѹги. Не такъ, какъ слѣдуетъ. Ном. № 7522. Ум. Цѹгойка.

Цѹгли, лѣв. м. мн. = Цуга 1. *Летить той вѣтр карий... а той игог держить за цулі*. Чуб. II. 188.

Цѹкар, цѹкер, цѹкор, цѹкур, кру, м. Сахаръ. Котл. Ев. Од. 490. *Чужая біда за цукар*. Ном. № 2341. *Маскенький та солоденький, гадав би съ з меду та цукру*. Гв. II. 27. *Солодке, як цукор*. Ном. № 7809 (олм.).

Цѹкірва, ні, ж. Сахарный заводъ. *Паничане не хотіли робити на цукарні*. О. 1862. I. 60.

Цукѣрок, рѣ, м. Конфекта. *Не треба мені цукерки! Як сточу, то й сама куплю*. Левц. Пов. 188.

Цѹкор, кру, м. См. Цѹкар.

Цукрѣвка, ѣн, ж. Раст. *Bellis perennis*. Вх. II. 29.

Цукрѣвий, а, в. 1) Сахарный. 2) Подслащенный.

Цукрѹха, хн, ж. ? (Христос) *адських сїнах зомне як мак, зїбѣ їх в макухи, за їх брехню і всю плутню він дасть їм цукрули*. КС. 1882. XII. 625.

Цѹндра, рн, ж. Лохмотье. Фр. (Желех). Вх. Лем. 481.

Цѹндрѣвий, а, в. Оборванный, изношенный, въ лохмотьяхъ. Вх. Зв. 78. *Ішов ляшок із Варшави, на ним имати оарз цундрѣви*. Гол. II. 561

Цѹндрѣвка, кн, ж. Старая изорванная или въ заплатѣхъ рубѣха. Желех

Цундрѣк, кѣ, м. соб. Старое изорванное бѣлье, старая изорванная одежда. Желех.

Цундрѣна, кн, ж. = Цѹндра. Желех.

Цундрѣй, рѣ, м. Оборвышь, крайній бѣднякъ. Желех.

Цўдра, ра, с. соб. Лохмотье, отресья. Угор. Фр. (Желех.).

Цўня-ня! меж. Призывъ для порослять. Вх. Уг. 274.

Цуп! меж. Цапъ! *Цуп-лун та й в ки-о шеню.* Ном. № 11065.

Цўпати, паю, еш, гл.—**Тўпати.** Ой цупайте, чоботьяла, зоть не кованиї. Гол. IV. 453. Ой цупайте, чоботьята, до голого льоду. Гол. IV. 454.

Цупэчка, ки, ж. Коротенькая курительная трубка. Св. Л. 257.

Цўпати, плю, пиш, гл. Тянуть, тащять. Рудч. Ск. I. 42. *Цупить із пехі горшки, аж крече.* ЗОЮР. II. 34. *Навіщо ти москала так ширю цупиш на мотузці?* Рудч. Ск. II. 176. *Наліг (вітер) на козака, одержу з його цупить.* Греб. 376.

Цўпатися, плюся, пишся, гл. Тянуться, тащиться. *Кояка... цупиться у мене заду.* Рудч. Ск. II. 177.

Цўпка, ки, ж.—**Подилюнок.** Вх. Уг. 274.

Цўпкати, каю, еш, гл. Топать. Вх. Лем. 481. См. Тўпати.

Цупкий, а, б. 1) Крѣпкій, тугой. *Скинъ цупкий пуга.* Нп. *Цупкий мороз.* Кв. 2) О матерін, бумагѣ, вожѣ и пр.: жесткій, твердый, стоящій, какъ дубъ, прочный. *Цупке сукно.* Харьк. у. *Цупка шкура.* *Цупка матерія, мабути довго носитиму.* Лебед. у. *Дикаче насіжня цупке.* Волч. у.

Цўпко, нар. 1) Крѣпко, сильно, туго, стѣснительно. *Як цупко він кап'яе на плечі кобеняк.* Греб. 376. *Глядїть же, цупко прикрутите, щоб він в шилок та не зайшов.* Котл. Ев. I. 27. *Вчора цупко п'який був.* Кв. *Цупко зазріп.* Полт. *І мене цупко узяла була холера.* НВолыя. у. *Цупко стало у нас за лїс.* Камеvec. у. 2) Жестко, твердо. *Цупко по мерзлому орати.* Зніев. у.

Цуприкувати, кўю, еш, гл. Тянуть, тащить, рвать. Желех.

Цур, меж. 1) Прочь съ чѣмъ, къмъ, вь его, теб... (выражаетъ желаніе избавиться отъ чего, не нить съ чѣмъ дѣла). *Цур їй, пек від нас!* каже Олена. Кв. *Цур тобі, який ти дуркий.* Ном. *Таке робили, що цур йому вже і казати.* Котл. Ев. III. 51. *Цур тобі пек!* 2) Чуръ, стой, погоди (выражаетъ запретъ, непрѣмъ, условіе, напр. въ вгрѣ). *Цур на токийш кї-меч!* КС. 1887. VI. 477. *Цур, мїньки не*

розмїньки! мертвого з гроба не вертають. Харьк. г. *Е, ні, ступивайте, цур не граць, а то не буду ї танцювати, поки барвінку не наведу то не укеїтчаєсь.* Шевч. 496.

Цурá, рá, ж. Палочка. Чаше употребляется въ различныхъ значеніяхъ ум. цўрна (см.). *Ні цури, ні пилички.* Ном. № 1924. *До цўри побáв, перевá.* До остатка побилá, истребилá... Мж. 166.

Цўравий, а, е. Въ лохмотьяхъ. Угор.

Цурáня, ня, с. Отречение, удаление. **Цурáти, рáю, еш, цурáтися, рáюся, ешся, гл.** Чуждаться кого, удаляться отъ кого. *Не цурай мене, серце.* Чуб. V. 256. *Як здоров чоловік, то всяк його козає, а при лихій години і рід його цурає.* КС. 1883. II. 469. *Хоч і надáв жунак, все не цурайся свитки.* Ном. *Цурався сїряка, а тепер і онучі радий.* Ком. Пр. № 514.

Цураха, (хї?), цурáчка, (кї? ж?). Употребл. подобно слову цур. *Цураха поганем очем.* Ном. № 8358. *Цур-цурáчка—гостра болячка.* Ном. № 14147. *Аби не урик, треба що небудь хвалачи дивитись на нігті або у стелю і казати: „ні врокун!“ або: „цураха“.* Вх. Зв. 78.

Цурáнитися, нюся, пишся, гл. Плестись, тащиться. См. Пуганитися. Екат. у. Слов. Д. Эварн.

Цурáя, лá, ж.—**Сурáля.**

Цўрка, ки, ж. 1) Палочка, большей или меньшей длины, употребляемая для различныхъ надобностей: а) У веграмотныхъ палочка для счетовыхъ нарѣзокъ, напр. когда сдаютъ на сукновальню сукно, то число доктей, аршинъ нарѣзывается поперег палочки, палочка расплывается по длинѣ такъ, что нарѣзки выдвѣ на обѣихъ половинахъ, изъ которыхъ одна остается у сукновала, а другая у хозяина суква. Вас. 174, 155. КС. 1893. V. 277. б) Палочка для стягиванія чего либо связаннаго: палочка вкладывается подъ веревку в круговые повороты цурки стягиваютъ веревку туже. *Цуркою прикрутитъ.* Грин. III. 655. Тотъ же способъ для удавливанія поймаемыхъ звѣрей. *Най буде і яка лисиця,— з цурки не вихрутиться.* Ном. № 6275. Встарину способъ смертной казни, удавливаніе цурною. *Русин, лях і циган промишляли непевним ділом і, ждучи на себе цурки...* Ном. № 10770. Отсюда выраженіе: *Як цуркою крутить, т. е. очень*

больно (физически или нравственно). *Ном. № 8178. В серці мені мов цуркою крутить.* Г. Барв. 99. *Мені так, наче цуркою в серці повернуло.* Г. Барв. 294.

в) Палочка, къ которой кожевники привязывают выдѣлываемыя кожи. МУЕ. I. 71. Шух. I. 253. г) При изготовленіи изъ цѣльной колоды лодки закладываютъ цурніи — вставляютъ распорки между боками распорной колоды, по всей длинѣ щели, бакала. Вас. 151. д) Малевкая палочка въ крестьянскихъ святахъ, употребляемая для застегиванія вмѣсто пуговицы; чаще въ этомъ знач. ум: цурочка. е) Заостренная съ обохъ концовъ палочка, употребляемая въ игрѣ также назыв. цурка. Мил. 56. КС. 1887. VI. 473. 2) Небольшая колодка, привязываемая свиньѣ на шею, чтобы затруднить ей бѣгъ, лзанье въ огородь. Лебед. у. 3) Родъ игры. Мил. 56. КС. 1887. VI. 473. Ив. 16. *Павлик, вибравши годичку, знов утікав до наймитів, бігав по степу, гуляв там в гилки, в цурки.* Левц. Пов. 150. Ум. Цурочка. *Усе до цурочки згоріло.* Гліб.

Цуркѣй, а, б. 1) Въ видѣ палочекъ. 2) О соли: крупный. *Цурка сіль.* Конст. у. Ум. Цуркѣньки. *Мабуте у нічі вузілля дрібно.... чи ба яке цуркѣньке.* Харьк. г. Цуркувати, ку́ю, еш, гл. Скручивать палкой веревку, связывающую что либо. Черв. у.

Цурма, ия, ж. = Оурма. Ум. Цурма. Мет. 398.

Цурочка, ки, ж. Ум. отъ цурма.

Цурпѣ, ка, м. Срубленный и обработанный стволъ дерева, бревно, чурбанъ. Лохв. у.

Цурпѣлка, ки, ж. = Цурпѣлок.

Цурпѣлля, ля, с. соб. отъ цурпѣлок. У воду положила мурашків жовтих з цурпѣллем. Чуб. I. 113.

Цурпѣлок, лѣка, м. = Цурпѣлоко. Черк. у. Ум. Цурпѣлочок. Грин. III 310.

Цурпѣк, ка, м. Ягенокъ, родившійся поздно, послѣ несеняго подсчета приплода. О. 1826. Кух. У. 33, 39.

Цурпѣлити, лю, лиш, гл. Ташить, волочить. *А ну, цурпѣль уже деревину скоріш!* Мирг. у. Слов. Д. Эваря.

Цурувати, ру́ю, еш, гл. 1) = Цуркувати. 2) Крутить. *Багато мукі приняв на свої руки з оцим вухом: усе цурув, усе цурув, так що й сон з думки випав.* Вач. у.

Цуру́пал, ла, м. Въ загадкѣ: котъ. *Вийшов царь земляний (=миша) і пита царя Коркодима (=півень), чи не бачив царя Цурупала.* Грин. I. 249.

Цуру́палля, ля, с. соб. отъ цуру́палож.

Цуру́палож, лѣка, м. Отрубокъ, отломокъ палки, толстыхъ сухихъ стеблей, хворосту и т. п. Рудч. Ск. I. 67, 68. *Кидав під ноги цурупалож, пережджа його і потім, розламавши, шпурляють назад.* Ном. № 13420. Ум. Цурпѣлочок. Грин. III. 310.

Цу́ра, рі, ж. Лохмотье, тряпье. Угор.

Цуц, ца, м. Собака. *Проведіть мене, щоб часом цуци не тес.* Васильв. у.

Цуца́к, ка, м. = Цуцик. *Жінка хотіла підманити чоловіка: замісто поросяти та спекла йому цуценя. Оп, поставила на стіл. Той подививсь та й каже: „Сказав би — куви, так ноги криві; сказав би — куд-кудак, так ноги не так: мабуте бісів цуцак“.* Грин. I. 78.

Цуценя́, няти, с. Щенокъ Рудч. Св. II. 91. Ном. № 13198. *У двері гавкнуло цуценя.* МВ. I. 108. Ум. Цуценятко, цуценятчо.

Цуценя́чий, а, е. Свойственный, принадлежащій щенку.

Цуци́к, ки, м. Собачка, собаченка. *Погуляв, як цуцик на вѣршівці.* Стор. II. 267. *Осліхається, мов цуцик на ретязі.* Ном. № 14252. *Засхавуци ти, як цуцик.* Ном. № 3594. *Голодний, як цуцик.* Посл. Ум. Цуцичок.

Цуцѣ! меж. Призывъ для собаки. *Цуцу, босий, не толоч проса.* Ном. № 11233. Иногда, какъ бранное, и для людей. *Цуцу, скажені! скаменіться.* Шевч. 159.

Цуцѣкати, каю, еш, гл. Звать собаку крикомъ: цуц! *Нехай цуцкають.... Мене сим не зведуть.* Г. Арт. (О. 1861. III. 34).

Цѣваж, ка, м. = Цѣвак. МУЕ. III. 19.

Цѣва́кати, каю, еш, гл. = Цѣвкати. Вх. Уг. 273.

Цѣво́х, меж., выражающее ударъ кнутомъ. *А економ його батогом цѣвох, цѣви.* Ном. № 2346.

Цѣво́хати, хаю, еш и цѣво́хкати, каю, еш, гл. Стегать кнутомъ. *Давай він бстогом цѣвохати.* Грин. II. 247.

Цѣкува́ння, ня, с. Травля собаками.

Цѣкува́ти, ку́ю, еш, гл. Травить. *На що ж ти собаками цѣкуєш?* Шевч. 316.

Рябе, уджа!—цькував дід та все диявся.
Левнц. Пов. 227.

Цьмок, ка́, м. Настѣкомое Sprixh. Вх. Пч. I. 7.

Цьби́ меж. Дѣтск., выражающее поцѣлуй. *цьом Боюю...* Фр. Пр. 101.

Цьбѣмати, маю, еш, гл. Дѣтск. цѣловать. Желех.

Цьбѣкання, ня, с. Пѣвнє птицы крапивникъ, *Troglodytes parvulus*. *Щебече соловейко і своїм голосом криє цьбѣкання кропив'янки*. Мир. Пов. II. 120.

Цьбѣкати, каю, еш, гл. О крапивникѣ: пѣть, кричать.

Цьом, меж.—Цинь. Вх. Лем. 481.

Цьбѣтати, таю, еш, гл. Пѣть: цюм, цюм. (см.). Вх. Лем. 481. См. Цинькати.

Цьонь! меж. 1) Призывъ для лошадей. Желех. 2) Призывъ для свиней. Желех.

Цьбѣва, ки, ж. Дѣтск. 1) Лошадь. Желех. 2) Свинья. Фр. (Желех.).

Цьбѣтати, паю, еш, гл. Стучать. Фр. (Желех.).

Цьбѣпка, ки, ж.—Цьбѣка. Ум. Цьбѣпночка. Вх. Зв. 78.

Цьбѣка, ки, ж. Малость. Употребл. какъ нарѣчїе: цѣпкы. Немножко. *Заждит еще цюнку, май сі хоть урчу зо дві гришки*. Гв. II. 42.

Цьбѣра, ри, ж. Неопритная и безнравственная жевщина. Вх. Зв. 78.

Цьбѣля, лі, ж. Живая, проворная (въ неодобрительномъ смыслѣ) жевщина. *Ириця, цюгля проклятуца, завзятійша од всіх брехух*. Котл. Ев. IV. 33.

Цю! меж. Крикъ, которымъ говять свиней. Kolb. I. 65.

Цюдѣй, нар.—Сюдѣй. О. 1861. XI. Св. 39. Драг. 83. *І як він цюди добився*. Рудч. Ск. II. 145.

Цюдѣтити, джу, дити, гл. Лить. *Цілу ніч дощ цюдит*. НВолын. у.

Цюдѣю, нар.—Сюдѣю. Рк. Левнц.

Цюк, меж., выражающее зеггій ударъ топора. Чуб. I. 215. Грин. I. 220. *Почав рубать: цюк раз, цюк удрує*. Стор. II. 70. *Замірився сокирою та цюк по тому ципку*. Грин. II. 184. А ні цюм. Ня капли; ні грошки, вислоько. *Горілки в барилі а ні цюк. Не робить діла а ні цюк*.

Цюкканя, ня, с. Легкіє удары топора.

Цюккати, каю, еш, гл. Слегка рубить топоромъ. *Сидит собі чоловік та й цюккає щось сокирою*. Грин. I. 291.

Цюккати, каю, еш, гл. Одн. в. отъ цюккати. Слегка рубать топоромъ. *Підійшов до дерева, цюккує сокирою...* Рудч. Ск. II. 80.

Цюку, цюку-на! меж. Призывъ для свиней. Вх. Лем. 481.

Цюлувати, лѣю, еш, гл.—Цілувати. *Як була я молодича, цюлували мене в лица*. Грин. III. 654.

Цюночка, ки, ж. Собачка.

Цюньє, ка, м. 1) = Воробецъ тростяний. См. Воробецъ 2. Вх. Пч. II. 10. 2) Маленькая серебряная монета, выкапываемая въ землѣ. Вх. Зв. 78.

Цюна, пи, ж. Темный подвалъ, тѣсная темная комната, казематъ. Желех. Ум. Цюпка.

Цюнасом, нар. По этапу. Бераяч. у.
Цюнати, паю, еш, гл.—Цюмати. Вх. Лем. 481.

Цюпрік, ка, м. Верхушка. Вх. Зв. 79.

Цюра, ри, ж. 1) = Джѣра. *Ой цюро ж мій молодесенький, та чи будеш мені вірнесенький*. АД. I. 145. *Ой нѣ Байда та й кивається, та на свого цюру поглядається*. Гол. I. 1. 2) Собака. Вх. Пч. I. 16; II. 5. Ум. Цюрка, цюрочка.

Цюрати, ри, рити, гл.—Дюрити. Гол.

Цюрка, ки, ж. 1) Ум. отъ цюра. 2) Дѣтскій мужской дѣтород. органъ.

Цюркѣм, нар. Струсѣй. *Цюркѣм текло*

з них. Гв. II. 168.
Цюркѣтати, кочу, чеш и цюркѣтити, кочу, тити, гл.—Дюркѣтати. *Дощ цюркѣтит*. Вх. Зв. 79.

Цюрпіль, лі, ж.—Ванюра. Вх. Лем. 481.

Цюці, гл. Дѣтск. мочаться. О. 1861. VIII. 8. *Хочу цюці*. Зміев. у.

Цюціньєка, цюцічєка, ки, ж. Ум. отъ цюця.

Цюць! меж. Такимъ брикомъ говять свиней. Вх. Лем. 481.

Цюцьєка, ки, ж. 1) Ум. отъ цюця. 2) = Номаха I. Вх. Пч. I. 6.

Цюцькѣ, ка́, м. Щенокъ. *Не всякому цюцькѣви про те знати*. Полт. у.

Цюцькѣ, меж.—Пуду́. *Цюцю, дурний салабай*. Ном. № 6487.

Цюцібѣня, ні, ж. Ласкат. отъ цюця.

Цюця, ці, ж. Дѣтск. собачка. О. 1861. VIII. 8. *Спекла Лудя: не схоє їсти й цюця*. Ном. № 12285. Ум. Цюцьєка, цюціньєка, цюцічєка.

Цюцати, цю, еш, гл. Дѣтск. мочиться.
Цюбрина, нн, ж. = Цюприва.

Цюбро, ра, с. Кусокъ дерева, выдолбленный въ видѣ тарелки, родъ большой дерев. тарелки (для хлѣба, для рѣзавья арбузовъ и пр.). Кобеляц. у.

Цяв! меж. = Дзвв. *Гав, гав! цяв, цяв!*
К. Дв. 48.

Цявканиа, нн, с. = Дзвѣкання.

Цявкати, каю, еш, одн. в. цявкнати, кнн, неш, гл. = Дзвѣкати, дзвѣкнати. *Аби одно гавкнуло, чи цявкнуло, так і штиме луна по селу.* Г. Барв. 147.

Цявбати, баю, еш, гл. Дергать. Вх. Лем. 481.

Цюмбрива, нн, ж. = Цюприва.

Цявкатиц, каю, еш, гл. Чавкати, чмюкати (при їдѣ). Вх. Зв. 79.

Цябра, рн, ж. Срубъ у колодца. Козел. у. Черниг. у. Ум. Цябронча.

Цябрива, нн, ж. Одно бревно изъ сруба у колодца. *Ще цябрин зо три покласти, то й доцябрюво хриниці. Та й викопав при долині глибоку хриницю... і виложив цябринкою.* Шевч. 596. Также вообще верхняя часть сруба колодезнаго, находящаяся надъ землею. МУЕ. I. 91. (Черниг.). ЗОЮР. II. 50. *Перегнулась вона через цябринку, хотіла води напитись.* Чуб. II. 72. Ум. Цябринка. *Треба... цябринку в колодязь їй упустити.* Г. Барв. 14.

Цябрива, нн, с. Бревно въ колодезномъ срубѣ, колодезный срубъ. См. Цябра. ЗОЮР. II. 50. Колодезяне цябринья. МВ.

Цябрончка, кн, ж. Ум. отъ цябра.

Цявнати, ну, неш, гл. Сочиться, бапати. *Де кровця цяне, там церковця стане, де плечі впали, — престоли стали.* Гол. II. 23.

Цяп, меж, которымъ сзываютъ куръ. *Було жєинка його вийде вранці да на курей: „хур-хур, цяп-цяп“.* ЗОЮР. I. 108.

Цяпати, цяю, еш, одн. в. цяпнати, нн, неш, гл. 1) Черпать, брать понемногу, зачерпнуть немного. *Оце вже почне цяпати кірцею. Узвє би прямо та з відра і наспава у самувар.* Черномор. 2) Дотѣ. *А я тую козюнку цяпала, цяпала.* Грин. Ш. 229. 3) Капати, капнати. *Кровцю чистила, — кровця цяпала; де кровця цяне, — церковця стане.* Kolb. I. 96. 4) О птенцахъ: пицати, пяскувати. *Курчата цяпають у сїнях.* 5) = Цявнати. Вх. Лем. 481.

Цяпка, кн, ж. 1) Точка, пяташышко. 2) Капелька. Желех. §) = Цяпка. Вх. Пч.

II. 11. 4) Цяпну. Малость, невозможно, капельку. Желех.

Цяпкати, каю, еш, гл. Капати. Угор. Драг. 269. Вх. Лем. 481. *Червена кров цяпкат.* Гол. IV. 424. *Буди кровця цяпкати з кїнця.* Драг. 283.

Цяпюсю. Ум. отъ цяпну. (См. Цяпка 4). Немвожечко, капельку. Желех. Вх. Лем. 481.

Цята, тн, ж. 1) Крапивка, пяташышко, точка. 2) Капля. *Йди по воду, бо нема води і цяти.* Черк. у. Ум. Цятка, цяточна.

Цятѣтнй, в, е. Въ крапивкахъ.

Цятѣтнся, таюся, ешя, гл. Играть въ четъ или вечеть. *Ми на цїм світі цятаємось, на тїм що то буде?* Харьк. у. *Дружечки зароз кинулись із боярами цятаться.* Кв.

Цятїна, нн, ж. = Цятка. Ум. Цятїночна. *Каша у їй була що-разу хроща, ні цятїночки води, а на сей раз молоко зсілось.* Г. Барв. 369.

Цятка, кн, ж. 1) Ум. отъ цята. Крапивка, пяташышко, точка. Гол. Од. 77. *Коли б побивтись на землю з неба, то й вона б здавалась нам, як і инші світила небесні, кругленькою цяткою.* Кол. Р. I. 20. 2) Капля, капелька. 3) Кусочекъ перламутра, употребляемый для инкрустированья пороховницы изъ оленьяго рога. Гол. Од. 67. 4) мн. Родъ орнамента, употребляемаго при раскраскѣ косяковъ и рамъ дверей и оконъ. Чуб. VII. 383. Ум. Цятючна.

Цяткований, а, е. Въ пятнахъ, пятнистый, пестрый, въ крапивкахъ. Черк. у.

Цятюваний, а, е = Цяткований.

Цятючка, кн, ж. 1) Ум. отъ цята. 2) Раст. *Bellis perennis.* Вх. Пч. II. 29.

Цяцїнька, дяцїчка, кн, ж. Ум. отъ цяця.

Цяцька, кн, ж. Игрушка. *Дурному і лубок цяцька.* Ном. № 6496.

Цяцькатися, каюся, ешя, гл. Тѣшиться, забавляться, возиться. Св. Л. 210. *Цяцькається, як жєид партали.* Ном. № 2596. *Не першика було мені цяцькатися з жєїнотою.* МВ. (Кс. 1902. Ч. 150).

Цяцькування, нн, с. Украшенїе.

Цяцькувати, кую, еш, гл. Украшать. **Цяцькуватнй, а, е.** О волѣ, ковшъ: бѣлой масти съ коричневыми пятнами. Черн. у.

Цяцькуватнся, куюся, ешя, гл. Навѣчаться. *Наробе лиха, та і цяцькуєся з ним.* НВольн. у.

Цяца, ці, ж. 1) Дѣток. Цаца, все хороше; вгрушка. О. 1861. VШ. 8. **Цяця, цяця!** та й в кешеню. Ном. № 1106. **Еней,** таку уздріеши цяцю, не знав із ляку, де стояв. Котл. Ев. Ш. 11. 2) Важная особа. **Ото** яка цяця. Ном. № 5543. **Чи ба,** яка велика няця—і слова на кри-

во не можна сказати. Ум. **Цяцінька, цяцічка.**

Цяцянка, кк, ж. Игрушка, пустякъ. **Обцянка—цяцянка,** а дурневі радість. Ном. № 4515.

Цяцятися, цяюся, ешся, гл.—**Цяцятися.** **Орішками** цяцятися. Борз. у.

Ч.

Ча, меж. 1) Крикъ на волвъ: а) на право. Вх. Лем. 403. Kolb. I. 65. (Буковина). б) Налѣво. Kolb. I. 65. (Полутье). в) Тише! КС. 1898. VII. 43. 2) Крикъ на лошадей: во! См. Чалѣ. Балтск. у.

Чабѣж, жѣ, м. Рыба: лещъ. Abramis brama. Вх. Пч. II. 18. *Чумаки чумака таранею допіка, а сам у його з воза потягує чабана.* Ном. № 13571. Ум. Чабачѣн.

Чабалѣ, мсж. = Чабо. Бессараб.

Чабан, нѣ, м. 1) Пастухъ овецъ. Херс. у. *Чабан вранці з спілкою сяде на могилі.* Шевч. 2) Названіе вола. Kolb. I. 65. Ум. Чабанецъ. КС. 1883. XI. 509. *Був собі чабанець, та такий, що як він ізмалку все віці нас, то й нічого не знав.* Мж. 10.

Чабаненко, ка, м. Сынъ чабана.

Чабаній, а, в. Крупный, большой (о волѣ). *Маси ти чотири воли чабаній, два коні отцевські осроній.* Макс. (1849). 83.

Чабаністий, а, е. = Чабаній. *Ідут воли з Московщини, а все чабаністі.* Гол. III. 45.

Чабаніти, ню, вш, гл. = Чабанувати.

Чабаніха, хн, ж. Жена чабана.

Чабанів, нова, ве. Принадлежай пастуху овецъ.

Чабанівна, нн, ж. Дочь чабана.

Чабанка, кн, ж. = Чабаніха. Желех.

Чабанство, ва, с. Пастушество (при овцахъ).

Чабанський, а, в. Принадлежайшій, свойственный пастуху овецъ. *Чабанська собака.* О. 1862. X. 45.

Чабанування, ня, с. Профессія пастуха овецъ, пребываніе пастухомъ овецъ. Желех.

Чабанувати, ную, еш, гл. Быть пастухомъ овецъ. Желех.

Чабалчѣж, жѣ, м. Пастушокъ. младшій пастухъ овецъ.

Чабанігга, гн, м. Ув. отъ чабан.

Чабара, рн, ж. ? *Дам тобі придан семеро козят і по чабарі та червоній.* Чуб. V. 1162.

Чабарашка, кн, ж. = Чеберачка. У Головацкаго: родъ пѣсенки. Гол. II. 195. *Поскачу чабарашки, лізу по під стілі рачки.* Чуб. V. 1088.

Чабарья, ві, ж. Овчарья, загороды и хлѣвы для овецъ и жилище пастуховъ. Мж. 89. *Отаман та здумав обвіжджати чабарні.* Мж. 131.

Чабачіна, нн, м. = Чабак. Ум. Чабачінна.

Чабачок, чка, м. Ум. отъ чабан.

Чабѣр, брѣ, м. Раст. Satureja hortensis L. ЗЮЗО. I. 135.

Чабрѣж, жѣ, м. Чепракъ. *На коні узда шовкова, турецьке сідло, на чабраці з кармазину золоте письмо.* Млак. 65.

Чабрѣць, рѣ, чѣбриж, ку, м. = Чебрець.

Чабулькати, ну, веш, гл. Сразу выпить. *Налле чарку, піднесе до рта та так і чабулькне! Аж денце блисне.* Александров. у. Слов. Д. Эварн.

Чавити, влю, вш, гл. Давить, мять.

Чавкати, каю, еш, гл. Шлепать (по грязи; водѣ). *Пішов чавкати і брѣхатись осокою та очеретани.* Свм. 199.

Чавуї, нѣ, м. 1) Чугувъ. 2) Чугувный горшокъ. *Чавуї з окропом.* Ком. II. 18. Ум. Чавуїнецъ. Драг. 425.

Чавуїний, а, в. Чугувный. *Чавуїні східці.* Левцк. Пов. 132.

Чавуїчати, чу, чш, гл. = Чавити. *Чавуїчє дорогом.* Черном.

Чав'ядіти, дію, еш, гл. Хирѣть, чахнуть. *Як почав чав'ядіти, як почав, та й швидко вмер.* Нѣжин. у. Слов. Д. Эварн.

Чагарѣць, рнѣ, м. Ум. отъ чагаръ.

Чагарникъ, кў, м. = Чагарь. *Кругом його (паміня) ріс густий чагарник.* Стор. М. Пр. 42.

Чагарник, кў, м. = Чагарник. ЗОЮР. II. 35. *Рихання їх в чагарниках чувати.* К. Іов. 63.

Чагарь, ря, м. Лісова поросль, кустарникъ. Чуб. V. 1022. *В чагарях над річкою.* Г. Барв. 350. *Не ходи, козаче, під низом переросла дороженька хмизом.* — *Єсть у мене топорець гостренький, то й висіче чагар густенький.* Мзр. з. сб. 244. *Пустили гончиз в чагарі.* Котл. Ев. IV. 14. Ум. Чагарець, чагарочок. Чуб. III. 282. *Приїзжав у чагарець: зараз тут овочиця схопилась.* Рудч. Ск. I. 121.

Чагун, ва, м. Большой мідний горшокъ. Шух. I. 106.

Чад, ду, м. Угарь. *Нехай іде з димом і чадом.* Ном. № 8380.

Чаденько, ка, с. Ум. огь чадю.

Чадіти, джў, діш, гл. Угарить. *Чадіти груба, — одітки верх.* Харьк. у.

Чадіти, дію, еш, гл. Угарать. *Благотого духу, од которого чадіють люде.* Дещо.

Чадий, а, б Угарний. *Ся улица вела у некло... од диму вся була чадна.* Котл. Ев. III. 27.

Чадно, нар. Угарно. *Як... дуже чадно, то і смерти можна.* Дещо.

Чадю, да, с. 1) Дітя. 2) Соб. Діти. Чуб. II. 42. *Ой дай вам, Боже... пробути добрі... із усім домом, із чесним двором, з паньнаткою, всея челядкою, із усім чадом.* Гол. IV. 554. Ум. Чаденько. *Пасло чадейко біле стадейко... стадейко пасло, шитічко шило.* Гол. II. 75.

Чадий, віти, с. Птевець пугалици. *Чаячку зогнали, чавякят забрали.* Рудч. Чп. 88. Ум. Чавяїтко.

Чавечка, ки, ж. Ум. огь чайна.

Чайний, а, в. Приналежачія пугалици. *Видрав яець... двадцятю качиних, одно чайне.* Чуб. II. 36.

Чайник, ка, м. Вь сказкѣ: птевець пугалици. *Двадцять качиних дітей, а одно чайне.* От чайник і каже... Чуб. II. 36.

Чай, чаю, м. Чай. Чай пити. Рудч. Ск. I. 33.

Чайка, ки, ж. 1) Пегла: пугалица, чибисть, *Vanellus cristatus.* Большая Энциклопедія. XV. 153. *Вибірається, як чайка за море.* Ном. № 10964. *Ой біда, біда чайці небазі, що вивела діток при битій дорогі.* Рудч. Чп. 88. 2) Родъ заповорожской

лодья. *Тільки три чайки, слава Богу, отамана курічного, сироти Степана молодого синє море не атопило.* Шевч. 255. Ум. Чачка. Чуб. V. 763. *Замигтіло щось оддалік, ніби чорни чачка.* МВ. I. 141.

Чайка, ки, ж. Парусь. *Встрѣчено лиш вь фальсифицированной дубѣ о походѣ князя язычника. Стала корабелі свої чайми підимать, як стадо лебедів вони од берега одливали.* ЗОЮР. I. 176.

Чайний, а, б. Чайный. Полт.

Чайник, ка, м. Чайникъ. Грин. III. 443. *Наливала вона чай, згинаючи свою білу руку, держачи чайник трьома пальцями.* Левци. I. 294. Ум. Чайничѣм.

Чайні, ні, ж. Чайная. Лохв. у.

Чайом, нар. Притановивсь. *Там ся за смеречку чайом приховав.* Федьк. I. 98.

Чакан, ну, м. = Рогів. *Чакан росте на лиманищах.*

Чаклія, лія, м. = Чаклюв. Волч. у.

Чаклювання, ня, с. Колдованіє, колдовство.

Чаклювати, лью, еш, гл. Колдовать. *Та усе нишком, не хвалючись, чаклює... Як усі полягають спати, а вона і вийде на двір та й магне рукою. Та куди магнула, туди і хлари пійдуть.* Кв. I. 204.

Чаклун, ва, м. Колдунь, чародій.

Чакю, ка, с. Клеврь. *Ходить жовняр, ходить, в руках чакю носить.* Гол. I. 135.

Чала! меж. Крик на лошадей: но! Балтск. у. См. Ча.

Чалачати, чаю, еш, гл. 1) Шлепать по грязн. Желех. 2) Вѣжати рысью. Вх. Зв. 79.

Чалачати, чаю, еш и чалачотіти, чў, тіш, гл. = Чалачати. Желех. *Колі чалачають.* Вх. Зв. 79.

Чалачіти, тів, м. ?) Шахіє и безобразные сапоги или башмаки. Вх. Лем. 481.

Чалій, а, в. Изъбра-коричневый (масть). *Тоді дав мені пак козя чалого.* Чуб. V. 1065. *Запряжу тобі чалу кобилу.* Грин. II. 281.

Чалітьсє, люся, днєся, гл. Вести компанію, водиться. *Хто їх зна, як вони живуть собі, ті шалотути і що вони собі роблять на бесідѣ. Я до них не чалюсь.* Павлогр. у. *Демиса хлопці побили за те, що він до них не чалітьсє.* Сьвир. у.

Чаліться, ліюся, еся, гл. Сідьт. *Боже в тебе чаліється борода.*

Чалка, кв, ж. М'ясто разрузки или оковчательной стоянки плота (на Дніпрі). Миж. 180.

Чамайдан, ву, м. Чесодавн. О. 1861. IV. 157. *Через плечі чамайдан висить невеличкий.* Св. Л. 192. Ум. Чамайданчик. Стор. II. 84.

Чамара, ри, ж. Верхня одежда галицького м'щанина, то-же, что и капота у него-же, но боліе украшенная тесьмою и кистями и застегивающаяся висячими петлями. Гол. Од. 16.

Чамаршок, шку, м. Раст. *Murgicaria (Tamarix) geganipica.* Вх. Лем. 181.

Чамбул, ла, м. Отрядъ конницы для вабѣга, развѣда въ степи. *Чамбули гордимські.* К. Дз. 68.

Чамнявий, а, в. Проворный, ловкій, статый. Угор. *Чамнявий хлопчице.* Гол. IV. 515.

Чамур, ра, м. Растворъ извести съ пескомъ. Аваньев. у.

Чапавка, ки, ж. Родъ рыболовного снаряда: небольшая сѣть, коюды которой прикрѣплены къ двумъ обручамъ, связаннымъ вверху, гдѣ рыболовъ держитъ мхъ въ рукѣ, черная сѣть въ водѣ. Вх. Пч. II. 23.

Чапайло, ла, с. = Влисканка. Вх. Пч. II. 12.

Чапак, ка, м. Надсмотрщикъ за косарями. Вх. Лем. 481.

Чапати, паю, еш, гл. 1) Итти, медлено ступая со звукомъ. *Щось чапати.* Гохи. у. 2) Рвать, обрывать, напр. плоды съ дерева. Вх. Уг. 274.

Чапаш, шу, м. = Стежка. *Гдѣть цим чапашем.* Вх. За. 79.

Чапалінка, ки, ж. ? *Ой украя я, мати, да чаплинку.* Чуб. V. 883.

Чапіти, пію, еш, гл. Плохо дѣлаться? *Піти вміє, а робота в його чапіє.* Ком. Пр. № 883.

Чапкий, а, б. 1) Усердный. *Се віл чапкий, значить, беручий, добре береться тягти.* Павлогр. у. 2) Нечистый на руку. *Чапкий на руку сей чоловік.* Павлогр. у. 3) ? *Чапка дорога—боки нагрієш.*

Чапко, нар. 1) Усердно. 2) Скоро, поспішно. *Кладе чапко гроші в кисетину.* О. 1861. XI. Кух. 23. Ум. Чапкѣнько. По-

біжу лим чапкѣнько попереду. О. 1861 X. 23.

Чаплоні, нати, с. Штевецъ цапли. Ум Чаплонію.

Чаплин, на, вв. Цаплѣ принадлежащій Желех.

Чаплильно, на, с. Рукоятка къ сковороднику. Константиногр. у.

Чаплил, лі, ж. 1) Сковородникъ, который берутъ сковороду. *Кухарка чаплил язопила.* Котл. Ев. 2) См. Лук 3.

Чапляр, ри, ж. = Чапля. Вх. Пч. II. 8.

Чапля, лі, ж. Цапля, *Ardea.* Вх. Пч. II. 8. *Довгий, як чапля.* Ном. № 8623.

Чаполоть, ті, чаполоч, ці, ж. Раст.: а) *Hierochloa borealis* R. et Sch. Аян. 167. б) *Calamagrostis epigeios* Roth. ЗЮЗО. I. 115, 176.

Чапрак, ка, м. Черпакъ. Стор. II. 165.

Чапуга, ги, ж. Раст. *Calamagrostis epigeios* Roth. ЗЮЗО. I. 115. См. Чаполоть.

Чапуга, ли, ж. = Чаполоть. ЗЮЗО. I. 125, 176.

Чапур, ри, ж. = Чапля. Вх. Пч. II. 8.

Чар, ру, м. Волшебное зелье. *Як поїдав козаченько ярму,—перелина доріженка чаром.* Грпн. Ш. 276. Во мн. ч.: чари — также еще и чары, колдовство, волшебство. Чуб. I. 94. *Ми його (капшучок) кочергою вигорнули із комори, думаючи, що то які чари.* Рудч. Ск. II. 144. *Дало вона якесь данкня йому, якісь чари чарувала.* МВ. II. 142. *А в мене чари, чари готові: білес личенько і чорні брови.* Мет. 6. Ум. Чароньки. *Мабуть я у тебе чароньків найвєся.* Рудч. Чн. 181. *Що я мене чароньки—чорні брівоньки.* Чуб. V. 221.

Чара, ри, ж. Большая рюмка. *Гостю налив чару, а сам випив чару.* Ном. № 11564.

Чардѣк, ка, м. = Чердак. МУГ. I. 40.

Чарівка, ки, ж. = Чарівниця. Ум. Чарівочка. *Що варє моя Оленочка, ти чарівочка діє?* Федьб. Пов. 78.

Чарівкий, а, б. Чарующій. О, чорні брѣжки чарівкі. Волч. у.

Чарівний, а, б. Волшебный. *Я горілки не п'ю, а чарівної і потім.* Котл. МЧ. 453. *О моя радієть, мій сон чарівний.* Шевч. 314.

Чарівник, ка, м. Волшебникъ, колдунъ, очарователь. *Москаль на хитроці під-*

нявся і видавав, мов їм чарівник. Котл. МЧ. 481.

Чарівництво, ва. с. Волшебство, колдовство. Желех.

Чарівницький, а, в. = **Чарівничий**. П. (Желех.)

Чарівниця, ці, жс. Волшебниця, колдунья, очаровательниця. Живе на острові парця Цирця, лота чарівниця. Котл. Ев. IV. 9. Коли місяць в сері, то чарівниця ідує на границі. Ном. № 237. Ум. Чарівничка. чарівниченька. Дівчиночко-чарівничко, сподобалося мені твоє личко. Чуб. V. 351. Ти, дівчино-чарівниченько, очарувала-сь моє личенько. Чуб. V. 75.

Чарівничий, а, в. Волшебный, очаровательный, чарующий. К. Бай. 73. Проказала вона сі слова чарівничі,—вони молоді й дружбі й виноржудли вікном, одна по другій, тільки крильнями дупотять. МВ. II. 67.

Чарівничча, ки, жс. Ум. оть чарівниця.

Чарівочка, ки, жс. Ум. оть чарівка.

Чарка, ки, жс. Рюмка. Не кричи—най чарку та й мовчи. Ном. № 3493. По чарці треба Слѣдуєть выпить. Ум. Чаронька, чарочка. Ном. № 11507.

Чаркувати, кую, еш, гл. 1) Выпивать, потягивать. Люде чаркували, плакали, обмімались. Г. Барв. 240. Парубки чаркують порнійками аж любо. Федьк. Пон. 11. 2)—ноб. Потчивать ношкой и пр. кого. ХС. VII. 424.

Чаркуватися, куюся, ешся, гл. Выпивать. Чаркуються, та все й пропивають. Г. Барв. 290.

Чаронька, ки, жс. Волшебное пьанье, кушанье, отравя. Не сій же ся, дівчиночко, з мене: наїв я ся чаровини в тебе. Гол. III. 164.

Чародівник, ка, м. = **Чарівник**. Шух. I. 43.

Чаронька, чарочка, ки, жс. Ум. оть чарка.

Чароньки, ків, м. мн. Ум. оть чари. Сл. Чар.

Чарпати, паю, еш, гл. Черпать. Мнж. 193.

Чарствій, а, б. Черствый. Чарствій сліб. Рудч. Ск. I. 199.

Чарування, ня, с. Волшебство, колдовство. Ум. Чаруваннячко.

Чарувати, рую, ш, гл. Колдовать, очаровувать. Брала пісок з під білж ніжок, тебе чарувала. Нп. Дала вона якесь

данья йому,—яксь чари чарувала МВ. II. 142. А Наталія за всю челядь славила-сь красою, чарувала оченками, личком і кошою. Мкр. Н. 4.

Чарупіва, ни, жс. = **Чарчина**. Годилось би й випити. Ось давай лиш по чарупині. Мир. ХРВ. 219. Ум. Чарупінка. Вареної по чарупині. Сим. 231.

Чарушка, ки, жс. Иешка иъ ичезноиъ. согъ. Рк. Левич.

Чарчина, ни, жс. = **Чарка**. Я випив ще одну чарчину. Алв. 46. Нашим усб чарчина воробцається,—т. е. есть постоянные случаи выпить. Грив. I. 238.

Чарпанятися, каюся, ешся, гл. Карбаться, взбираться. Стала баба чарпанятися на дерево. Грин. II. 231.

Час, су, м. 1) Время, пора. Чуб. I. 4. З того часу ставок чистий заріс осокою. Шевч. В часі погоди бієся великої води. Ном. Час приходить умірати,—нікому поради дати. Нп. Час-година упливає, страшний суд ся приближає. Чуб. I. 220. Нема в його часу ані години. МВ. (О. 1862. III. 45). Вічні часи. Вѣчныя времена. Дали їм Тамарь на вічні часи. О. 1861. XI. 32. Час на час. Ежечасо. Бережи своєї душі час на час, бо несподівана смерть за плечима зоде. Харьк. г. Без часу. Безвременно, равьше времени. Ой я хори, хора, умру вам без часу. Гол. IV. 483. В час. Вовремя. Чи в час, чи ні,—діло розпочато. Полт. На час. На время. Пусти мене, отамане, зоть на час додому. Нп. З часом. Черезь вѣкторое время. З часом у покійниці і того не стало. Сим. 235. Не за великий час. Вь теченіе непродолжительнаго времени. Не за великий час усе прозайнували. Полт. Одноб часу. Однажды. По часі. Спустия вѣскозько времени. Я вас по часі покличу. НВолын. у. По часі зроблю, а тепер нема коли. НВолын. у. Про час. На время, покаместъ. Най буде про час і така, напослі я зроблю гарну. Камевец. у. Тим часом. Тѣмъ временемъ, между тѣмъ. Два годи любились вони дуже,—тим часом найшовся другий парубок, Јаан, і відбив. Рудч. Ск. у вічний час. На вѣчныя времена. Віри християнської на погмалу в вічний час не подайте. АД. II. 14. Янбо часу? Вь какое время? Дай, Боже, час добрий! Счастливей дороги! Ном. № 11368. 2) Вь значен. варіанці: Брала Давно б час! Котл. НП. 350. Час ізати. МВ. (О. 1862. III. 52). Ой годі ж

мені за кінними братами узняти; час мені козачьким ногам пільгу дати. Дума. Ум. Часби, часбчок. Чуб. V. 52. Приходь лиш, брате, на часок! Гліб. А жись так, Господи, хотілось! Хотілось любити хоть годочок, хоть часочок на і світ подивитись! Шевч. 327.

Часина, ня, ж. Время, мнута. Мет. 254. У саму ту часину, як я побачився з Марком, її заручили. Стор. М. Пр. 57. Ум. Часінна. МВ. II. 130. Часіночка. Чуб. II. 97. Ні на часиночку не дав собі одпочинку. К. ЧР. 313. Забіг на часиночку до удови. Рудч. Ск. II. 54.

Часлбвець, вця, м. Часословъ. Ленни. I. 243.

Часній, а, б. 1) О работі; зависящій отъ времени, въ которое найбільше удобно дѣлать, напр. копати канаву—часна робота, такъ какъ для совершенія ея необходимо хорошая погода, въ дождь копати вельзя. Лохв. у. 2) Сноевременный (о родахъ). Часна дитина. НВолья. у.

Часніс, кў, м. 1) Чеснокъ. Allium sativum L. Чуб. I. 110. ЗЮЗО. I. 111. Не їла душа часнику, то не буде й смердіти. Ном. 2)—гáдяччи. Раст. Sedum acre. Шух. I. 22. Ум. Часничбк.

Часниківий, а, о. Чесночяий. Черк. у. **Часовий, а, б.** 1) Времений. Це лизо часове,—воно швидко минеться. 2) Тотъ, которому пришло время. Не вірають старі, тільки часові. Ном. № 7262.

Часбк, скў, м. Ум. отъ час.

Часом, нар. 1) Иногда, порой. І в погоду часом грім подарити. Ном. № 1965. 2) Въ случаѣ. Часом моєї смерти, щоб ви знали, кого царювать поставити. ЗЮЮР. I. 174. Случайно, случается. На руках понесуть тебе, щоб не дарився часом об камінь. Ев. Мт. IV. 6. Так уже йому годить: щоб він не був голодний, щоб він часом гарячим не опікся. Рудч. Ск. I. 11. А він не прийде до нас часом? А быть можетъ и овъ къ намъ придетъ? А сам би він не зробив часом? Быть можетъ овъ самъ сдѣлалъ бы?

Часбино, су, м. Газета, періодическое издание. Чернігівський губернський часопис. Ном. Передмова II.

Часбчок, чку, м. Ум. отъ час.

Частій, а, б. Частый. Господи! пошли жчолом моїмъ зачати густій меду, жовтій воску, частій рої. Чуб. I. 74. Ум. Частенький. Засидай, посилай, сердянтко мое, частенькій листи. Мет. 24.

Частіна, ня, ж. Часть. Марія добру частину вибрала. Ев. Л. X. 42. Частина її серця. Левци. I. 37. Ум. Частінка, частіночка.

Частіти, чащў, стіш, гл.—Учащати. Фр. (Желех.).

Частіца, ці, ж. Частица. Ум. Частічна. Він тоді взяв та одділив на Боже ім'я малу частичку. Чуб. I. 144.

Чаетка, ки, ж. 1)—Частина. 2) Частица Св. Даровъ. Шух. I. 234.

Часто, нар. Часто. Затим вовк не лижле, що в кошару часто ликає. Ном. № 7208. Часто й густо. Очень часто. Таких парубків часто й густо можна зустріти по нашихъ хуторах та селах. Мир. ХРВ. 4. Ум. Частёно, частёсенко. Вона частенько поглядала на Чайченка і на нас. МВ. II. 95. Вставай, сестро, ранесенько, поливай пісок частесенько! Чуб. V. 976.

Частокіл, кблу, м. Частоколь. ЗЮЮР. I. 242. Чуб. VII. 392. Віжи, кою, під новий двір, ой удар копитом об частокіл. Чуб. V. 945. Ум. Частокільчик.

Частокблстий, а, в. Какъ частоколь сдѣланный. АД. I. 59.

Частом, нар.—Часто. Ой як її узяли вражі здобичинки частом до нас доїздити. Мет. 454.

Частоніть, ті, ж. Родъ рыболовнаго сака изъ густой сѣти. Вх. Пч. II. 23.

Часточка, ки, ж. 1) Ум. отъ частка. Мені буде часточка, тобї часточка і на церков часточка. Чуб. II. 106. Я свою вже часточку прожив, слава Богу. Шевч. 2) Каждая изъ трехъ крошекъ хлѣба, бросаемыхъ въ виносу съ кануномъ послѣ похоронъ, вечеромъ послѣ ужина. Мил. 170. 3) Частица св. Даровъ. Як причащавъ хворого батюшка, так дивився на часточку. Як потопне часточка, то хворий умре. Грин. II. 25. 4) Дати, подати на часточку. Подать о здравіи, за упокой. Дід подав на частинку за озвизьське здоров'я. Г. Барв. 508. Як смитесь хто з померших, то треба на часточку дати, щоб очей не дерло. Ном. № 287.

Частування, ня, с. Потчиваніе, угощеніе. Яке частування, таке дякування. Ном. № 7121.

Частувати, тїю, вш, гл. Потчывать, угощати. Грин. III. 528. Як будуть частувати, так і ночувати. Ном. № 11292.

А ну лишень, жінко, частуй любих гостей. МВ. II. 171.

Частуватися, туюся, еся, гл. Утощаться, попивать. Сидять пани рядоми, частуються медами. Чуб. V. 978. Прийняли його за гостя, почали частуватися. Г. Баря. 198.

Часту́ха, хв, ж. Раст. *Alisma plantago* L. ЗЮЗО. I. 110.

Часть, ти, ж. Часть. Зо дна моря хвиля устаєє, козачки судна на три части розбиває. АД. I. 197.

Частю́ка, нар. Часто. Частю́ка їзди́жу до Ніжєня. Нїжнв. у.

Часувати, с'ю, еш, гл. Быть в агонии. Уже й свічку засвітили, бо вже почала часувати. Перевал. у. Як чоловік часує, очі йому стають ясні, як зеркала. Мал. 165.

Часу́вка, ки, ж. Корова, своєрременно случившаяся съ племеннымъ быкомъ. Вх. Зя. 79.

Ча́та, ти, ж. 1) Отрядъ солдатъ, назначеный для стражи. Жидка (пластунська) чата мусить обходити своє займище. О. 1862. II. 64. Прокнулася і сонна чата. К. ЦН. 301. 2) Карауль, дозорь. Коли же зустрічають вагагу козаків: теж ідуть на чати. ЗОЮР. II. 104. Стояти на ча́тах. Стояти на часахъ.

Чати́на, ни, ж. Іглы хвойного дерева Гв I. 68. Вх. Лем. 481.

Чати́вник и **чатовник, кб, м.** Караульщикъ, часовой. Чатовники кресові запорожкі. К. ЦН. 285.

Чати́вницький и **чатовницький, а, в.** Сторожовой, караульный. Чати́вницька кучка. К. ЦН. 30.

Ча́тки, ток, ж. м. : Чатки-зачотки, де мої початки? Ном. № 13125.

Чатовий, а, б. Сторожовой. К. ЦН. 223.

Чатува́ння, ня, с. Карауленьє, державіє стражи, охрaвeнє. Там, чувши про лое козакування, дають мені лони готові й лули, аби справляв грянищине чатування. К. ЦН. 163.

Чатува́ти, тую, еш, гл. 1) Сторожить, караулить. Чатували козаченки у зеленім гаю. АД. II. 58. Роз, чатуючи з десятком козаків у полі, полавє був я у таку западню, що без їх як раз поли би головою. К. ЧР. 112 Чатуємо на всі чотири вітри, по всіх могилах верхоєнок в полі горять сторожові огні, філури. К. ЦН. 169. 2) Подстергать. В

кущоз чатують на звірину. К. Юв. 87. На бесурмен у полі чатували. К. ПС. 8. 3) Поджидать, выжидать. Буде чатувати, доки вкраде Нігольє. У Лєєні зроблять дорогу від церкви та чатують, як яка дівка приходить. Федьк. Пов.

Чох! меж. = Шам. Аж тут чох! чох! — крадеться по під лісом молодичка, мов лисичка. Федьк. Пов. 39.

Чохати, хаю, еш, гл. Отламывать, отщеплять. Васильє. у. См. Відчухати.

Чохлик, ка, м. Рубаха, застєгнуваємая сзади. Вх. Лем. 481.

Чохни́ця, ці, ж. Раст. *Linosiris villosa* DC. ЗЮЗО. I. 126.

Чохну́ти, ну, еш, прош. в. чох, гл. Чохнуть. Будеш соннути, будеш чохнуть, смертнотки бажати. Чуб. V. 422.

Чоховина, ни, ж. = Чашовина. Лохв. у.

Чохонька, ки, ж. Ум. отъ чохона.

Чохона, ні, ж. Рыба: чеховъ, *Polecus scipitatus*. Браун. 27. Ум. Чохонька

Чохрува́ти, рую, еш, гл. = Чеклувати. У нас люде його відмаком називали: се казали, він не зойтє, а чарує: йому нечиста сила пособляє. О. 1862. V. 110.

Ча́ша, ши, ж. Чаща. По отченатї напиймоє по чаши. Ном. № 11538. Уручи́ Господній чаша, через кроп вино шумує. К. Псал. 172.

Чашечка, ки, ж. 1) Ум. отъ чашка. Чашечка—воду пити. Ном. заг. № 155. 2) Ячейка въ сотахъ. Волч. у.

Чашни, ни, ж. = Чашовина. Брацц. у.

Чашка, ки, ж. 1) Чашка. Левид. I. 433. 2) Іл' прязь для прядєвія шерсти: „деревянный цилиндръ, вращающийся на желѣзвой оси между столбиками зачїника: ва єтотъ цилиндръ накладывають безкопечную веревку махового колеса, приводящюу въ дѣйствїе чашку“. Вас. 153. Ум. Чашечка.

Чашовина, ни, ж. Верхняя часть ярма, лежащая у воловь на шеѣ. Рудч. Чп. 250. Чуб. VII. 405.

Чвак, ка, м. Болѣзнь скота: коньята облазять, язвѣг пухнуть і облазять. Алезсавдров. у. Миж. 123. Йшурь?

Чвакати, каю, еш, гл. Чвакати. Чвакати, як свині. Полт.

Чвалей, лєя, м. Неуклюжий, вєстєса, вахлак. Борз. у. Рудч. Чп. 256. Воми не вчені, нічого не знають, чвалєями ходять, а бісів проводять. Ном. № 10437.

Чвалати, лєю, еш, гл. Тащити, прєстєтьсє. А вже мені, старєнькому, без коня

пропадати: не зможу я по стенах чвалати. Мет. 444. *І тільки що прийшли к воротам і в двір пустилися чвалать.* Котл. Ев. Ш. 60. *Москаль знає, куди чвалає, да ще питає.* Носл.

Чвалѣм, нар. Галопомъ. *Біжить кінъ чвалемъ.* Камевец. у.

Чвалітєся, внося, вшюа, гл. Чвалитєсь, важивчатъ. Ном. № 14181. *Було шляхта знай чвалітєся.* Шевч. 130. *Дарєс тут дуже наслізався, собою чвалітєсь, величався.* Котл. Ев. II. 15.

Чваління, ня, с. Чвалєство. *Та у його трошки єсть чваління.* Новомоск. у.

Чвалівий, а, в. Чвалний. важний. *Еней не милує чвалівий.* Котл. Ев. Часом по чвалівому обличчю біжать слюзи дрібні МВ. II. 154.

Чвалівѣ, нар. Чвално, важно.

Чвалєство, ва, с. Чвалєство. *Воли мені аж обридли своїм чвалєствомъ.* Левци. Пов. 129.

Чвань, ві, ж. Чвалєство. *Інчий смюкче ту люльку з чвані.* Канев. у. *На що ся чвань поросіяч?* Ном. № 2533.

Чванька, ки, м. = Чванько. *Ой чия то парубчина, ой чия то чванька?* *За-красила мама шпани,—він каже: кн-тайка.* Чуб. IV. 180.

Чванькѣ, кѣ, м. Чванний. Чванько навчавитєся, а бубько нрѣудетєся. Ном.

Чваньковитий, чванькѣватий, а, в. = Чвалівий. *Панич був теж чваньковитий ляшок.* Левци. I. 495.

Чварь, ри, ж. 1) Гроза, буря. *Козак не боїтєся ні змари, ні чвари.* Ном. № 763. *Серед літєтка гащунить-загудє не дай сїта, чвара.* Макс. (1849), 61. 2) Смуа, ссора, драка, війна. *Бували й мори, й військовї чвари.* Макс. (1849), 53. *Росказали кобзарі нам про войки і чвари.* Шевч. 365. 3) Чваря, об. Падоблий чловѣкъ. Мняк. 194.

Чваряхнути, ну, вєш, гл. Грохнутєся, упастъ. *Чваряхнуа з коня додолу.* Кон-станиногр. у.

Чваркати, каю, єш, гл. = Цваркати 2. Вх. Зв. 77.

Чварсвуги, ву, вєш, гл. Сказати ни веновїтвомъ языкъ. *Жиндаръ чварсвуга до нього щось по кімєньки.* Федьк. Пон. 70. *Чварсвуга по жидівськи.* Вх. Зв. 77.

Чваруватий, а, в. Наклонний къ ссо-раръ, сварливий.

Чвати, чваю, єш, гл. 1) = Цькувати. *Не раз, не два пєани чвали.* Гол. III. 184.

2) Чває один на другѣго. *Бдикми словами узявляють другъ друга, ругають.* Фр. (Же-лєх.).

Чвєртівка, ки, ж. Посуда въ четвєрть євдра. *Кінду-чвєртїку в руки євоши та о лѣх убожи, та єсім бочок мїни, а з дєв'ятої поганого нїва нїточчї.* ЗЮОР. I. 203.

Чвєртєка, ки, ж: 1) Мѣра дєвны: чет-вєрть аршїна. *Чвєртєку плїсу купїла.* Харьк. г. 2) Мѣра сыпучихъ тѣлъ: чет-вєрть (см. умєвнї). См. Чвїртна. 3) Мѣра жїдкостї: четвєрть шюфа. Шевч. 242. 4) Мѣра вѣса: четвєрть пуда. *Оце чвєртєку соли курїє, то за недѣлю й нема.* ЗЮОР. I. 9. 5) Мѣра землї. *Найляв він собї... вїорать чвєртєку.* Грив. I. 188. 6) Чет-вєртушки бузатї. 7) Половина задвєї частї мєлєвой туши. 8) = Гара 1. Харьк. у. (Слов. Д. Єварт. Ум. Чвєртѣчна. *Ори, сїн-ку, цю долинку, посїємо пшєнїчєську; з колосочка цюб жїмїчєка, а з єнопочка— цюб чвєртѣчка.* Чуб. III. 451.

Чвєртуватї, тїю, єш, гл. Четвєрто-вать. *Він не хоче робити, хоч ти позо чвєртуй.* Борз. у. *Най єя ляхи не збит-куютъ, мєє тїло не чвєртуютъ.* Лукаш. 115.

Чвєртїха, хи, ж. = Чвєртєка 3. *На потуху вїитїє чвєртїху.* Ном. № 11543.

Чвєрть, ти, ж. 1) Четвєрть. *Чвєрть локтя злєвѣожки.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 106). *Шєрть вєрть, бєри чвєрть—вїд-їло рокове.* Ном. № 217. 2) У чвєрті руб-бати. Четвєртовати. *Воли ж його а ні бїли, ні в чвєрті рубали, тїльки з його молодого жївїєм серцє вєзли.* Грив. III. 590.

Чвєрцѣк, щкѣ, м. = Цвїркув. Вх. Лєм. 482.

Чвєр, ру, м. 1) Гарь въ трубкѣ. Мил. М. 75. 2) Родъ водки: подугаръ. 3) Отбѣрки при сахарномъ провїздовствѣ. Харьк. г.

Чвїркє, ка, м. Остатокъ послѣ перєго-нокї спирту. Котл. Ев. Слов. 30. *Тогдї від мене вїзьмєш чвїркє,—тогда я тебѣ нїчого не дамъ.* Котл. Ев. I. 9.

Чвїркати, каю, єш, гл. в. чвїркє-в-ти, ну, вєш, гл. 1) Пєснать, плювуть. 2) Брызгати, брызнутъ. *Кув так і чвїрк-нула єгору.* Грив. II. 97.

Чвїра, рі, ж. Нєнастьє. *До євогѣ часу, спасїбї Бѣговї, у городї сужо, бо не було ще чвїри.* О. 1862. X. 117.

Чвїртка, ки, ж. = Чвєртєка 2. Чуб.

II. 51. *Дав йому чвѣртку жита.* Чуб. II. 50. Ум. Чвѣрточка. *Дай мені чвѣрточку жита, нехай жінка стече хліба, бо нема чого їсти.* Чуб. II. 50.

Чвѣхнути, ну, веш, гл. Шлепнуться, ударить. Чуб. VII. 576.

Чвѣхтати, хчѣ, тиш, гл. = **Чавкати** = **Чв'якати** 2. *Отуп по весні мокро так було, що як ідеш, то так і чвѣхтати.* Волч. у.

Чв'якати, каю, еш, гл. 1) Чавкати. *Свині чв'якнули.* Також то-же, що и плямнати. *Пити хоче, і ніхто їй не дасть, тіки ротом чв'яка.* Чуб. II. 294. 2) Говориться о звукѣ воды, вытѣсняемой ногой изъ подъ обуви или изъ дыривой обуви. См. Чвѣхтати, чв'якотити. *Коли б його постоли мокрі так не чв'якали.* Г. Барв. 22.

Чв'якотити, коцѣ, тиш, гл. = **Чв'якати** 2. *Вода в його чоботях чв'якотіла.* Мир. Пов. II. 45.

Чеберхнути, ну, нѣш, гл. Пырнуть (вожель). Лохв. у.

Чеберчати, чѣ, тиш, гл. Звѣзѣть, брѣнчати. Вх. Лем. 482. *Коса чеберчить.*

Чеберяча, жж, жс. Родъ танца? Особый способъ выпиванія? См. Чабарашки, чеберячки. *Отпакої чеберячки!* Ном. № 12482. *Добре жилось і весело пилось, дах очіми чарочками пили наші діди з бабами чеберячки, приспівуючи: „Чеберячки! Коло чеберячки припадаєи рачки. А чи її вип'єи, а чи її вип'єи, — чеберячки!“* Та візьме з помосту чарочку, та й мусить випити не розливши, а чарочку через голову перекине, не приймаючи за неї рукою. Г. Барв. 179—180. *Довго стравляли діди з бабами чеберячку, аж поки так джебана вицїдили.* Г. Барв. 183.

Чебрець, цѣ, м. Раст.: а) *Thymus Serpyllum* L. ЗЮЗО. I. 176. б) *Thymus vulgaris*. Авв. 355. *Заросла могила травою та чебрецем.* Левцв. I. 76. б) — лісовий. *Theucrium Chamaedris* L. ЗЮЗО. I. 176.

Чебрив, ку, м. = **Чебрець** а). Мгр. Г. 38. *Знати Марусю, знати, у котрій вона хаті, чебривки оситана, калікою утикака.* Мил. Св. 62.

Чебриця, ці, жс. Родъ растенія. *Торох, торох, сію горох, — вродила чебриця.* Мил. 70.

Чѣбчик, ку, м. = **Чебрив**. ЗЮЗО. I. 176. Грив. III. 495.

Чевѣрница, ці, жс. Насѣк. *Pygocroa coccinea*. Вх. Пч. I. 7.

Чевѣрбний, а, в. Косолапий, съ кривими ногами.

Чѣвѣрті, рію, еш, гл. Чахнути, хвѣрѣть. *Чѣвѣр дитина.* Змієв. у. *Прого не росте, зовсім поожовкло, тільки чѣвѣр.* Рк. Левцв.

Чѣв'ядіти, дію, еш, гл. Хвѣрѣть, болять. *Це кошечка чогось усе чѣв'ядіє.* Борз. у.

Чѣвнути, ну, веш, гл. Исчезать. Желех.

Чей, нар. = **Ачей**. Гл. II. 22. *Ой час же нам з застїлля, та чей же нам місяць засвітить.* Гол. IV. 539.

Чек. Въ выраженіи: на чечу. На сторожѣ. *Треба було жити як на чечу: боялась його сама одна стрінути.* МВ. II. 194.

Чеванья, на, с. Ожиданіє. Чуб. I. 301.

Чѣхарь, (ра. м? рі, ж?). Малевгійя дѣти. Борз. у. *Чѣхарь так дякує пієля їєи, як нема старших і кайпаче, як у кожного був свій хлїб.* Ном. № 12079.

Чекати, каю, еш, гл. Ждать, подождать. *Два третього не чекають.* Ном. № 11955. *Чекай-но, чекай! прийде нитка до клубочка, не вступуєи.* Ном. № 4092. *Як би на вас чекав, то досі амер би.* Чуб. I. 272.

Чѣкіт, кога, м. Pt. *Larius excubitor*. Вх. Пч. II. 12.

Чекман, на, м. Короткій кафтанъ галицкаго мѣщанина. Гол. Од. 17. См. **Чеминь**. *Ми ся звихали, все село звоювали, чекмаки поросили, на весїлля спросили.* Грив. III. 511.

Чеминь, на, м. Родъ верхней днавой одежды у мѣщанъ. О. 1862. VIII. 33. *Одїтий він був по мїщанському, у довгаму сукняному чекмені, що спадав аж до самих чобіт.* Мир. Пов. II. 50. *То прийшов зтось незнакомий в плисовїя чекмені.* Мгр. Н. 26. См. **Чемман**.

Чекотати, коцѣ, чеш, гл. Стреготать. (Птах) *як стає чекотати.* Драг. 334.

Чѣкуша, шї, жс. Родъ деревянаго молотка, котрымъ бьютъ рыбу, бопуюся на кроющѣ. МУЕ. I. 41, (Добруджа).

Челенко, ка, с. и **челеное**, нѣд, м. Въ пальцѣ: кость, суставъ. Вх. Лем. 482.

Челенати, паю, еш, гл. = **Чалапати**. **Чѣлестник**, ка, м. = **Челюстники**. Радом у.

Челлѣний, а, в. = **Черленій**. *Челлѣні чоботята.* Гол. IV, 513. *Ягїди члєнєи.* Гол. IV. 514. *Дівчино, дівчино, челлена каліко.* Гол. III. 404.

Чельный, а, е—**Чильный.**

Челюсти, тів, м. мн. Устье кухонной печи, дугообразное отверстие между приличком и самою ввугренностью печи. Вас. 193. Чуб. VII. 381. Мир. Пов. II. 76. *Або зорлочку пили.... під челюстями запікану.* Котл. Ев. III. 63. *Залітали величкі гискорки по чорних челюстат печі.* Мир. Пов. I. 115.

Челюстники, ків, м. мн.—**Челюсти.** Черниг. у. См. Челестники.

Челіда, ди, ж.—**Челядь.** *Ой де же се ти, козаченку, з криничі вмивався,— між усію челядою мені сподобався.* Мил. 115. Ум. *Челідонька. Там гуляла челядонька молода, а між тою челядою Пестрика нема.* Грин. Ш. 541.

Челядін, на, об. 1) Взрослый сынъ, взрослая дочь. О. 1861. XI. Кух. 37. Мил. 159. *Бо чумак, бо чумак, бо чуманька дитинка,— на те й мати вродила, щоб дівчина любила хоршого челядина.* Рудч. Чп. 184. *Да молодая дівчинонька челядин да вирвала оришечок як один.* Грин. III. 625. *Вона її да й уродила—хоршого челядина.* Маркев. 143. 2) **Челядник.** Вх. Зв. 79.

Челядіна, ви, ж. 1) Взрослая дочь дѣвушка. *Ой тепер же я не дівка, тепер я в батька не дитинка, не дитинка на її не челядина.* Грин. III. 271. *В мене личко—як яблучко, тепер як каліно, як лийду я на улицю,— мила, любя челядіна.* Чуб. V. 12. 2) Жевщина. Шух. I. 239, 32. *Пішла бідна вдова подовж улонько да зустрілася із сусідньою: „Ах, сусідо, сусідо, молода челядино, та чужая чужакино, прийми мене до смерти жити!“* КС. 1884. I. 32. Ум. *Челядінонька.* Грин. III. 538, *челядіночка.* Мил. (св. 17. *Дівчина-челядіночка.* Мил. 88.

Челядичень, нця, м.—**Челядич.** *Твій челядичень великого стоить: він усім Богу молитесь і мске навчї.* ЗОЮР. I. 48.

Челядичка, ки, ж.—**Челядичица.** **Челядінонька, ки, ж.** Ум. отъ челядина.

Челядичський, а, е. Женскій. Шух. I. 123.

Челідка, ки, ж. 1) **Челядичка.** *Вже й челядна у його, і наймит.* О. 1861. IX. 74. 2) Ум. отъ челядь. Ум. *Челідонька, челядочка. А Савига молодая вікнул утїкала, на молоду челядоньку спільна поглядала:— хатай, хатай, челядонько, малую дитину, буден жити, пакувати,*

коли я не згину. Чуб. V. 967. *Була собі челядочка Долка.* Чуб. V. 704.

Челідний, а, е. Слугамъ привадежащій, свойственный. Желех. *Челідна хїма.* Кухня. Вх. Уг. 274.

Челідник, ка, м. Слуга, наемный работникъ. Драг. 162. *Ном. № 10318. Як бути поданим хазяїном, так краще зирним челядником.* Грин. II. 309. *Одягася, як понів челядник.* *Ном. № 11167. Ум. Челядиченько.*

Челядичкувати, кую, вш, гл. Служить, быть слугой, наемнымъ работникомъ.

Челідничський, а, е. Принадежащій, свойственный слугѣ, работнику.

Челідничка, ці, ж. Служавка, наемная работница. *Назову я тебе наймичкою або челядичцею,— грїх мені буде.* Чуб. V. 847.

Челідо, нар. 1) Много жванчїи. Желех. 2) Много слугъ. Желех.

Челідонька, челядочка, ки, ж. 1) Ум. отъ челядь. 2) Ум. отъ челядна.

Челідський, а, е. Привадежащій, свойственный молодежи. *Челядські пісні.* Мил. 62, 63.

Челядь, ди і ді, ж. 1) Молодень, молодые люди и дѣвушки. Рудч. Чп. 256. *А Наталя за всю челядь славилась красою.* Мвр. Н. 4. *Ходити між челядь.* Бывать въ собранїи молодежи. Мил. 171. *На свадьбѣ челядь—это участники свадьбы изъ молодежи.* *Брязнули дожесками шє и торілочками: Марусяна челядь сиди вечерять.* МУЕ. I. 135. (Полт.) 2) Жевщины (дѣвушки и замужїи). Шух. I. 31. *Въ томъ же значенїи употребляется: бѣла челядь. Коли турки воювали, білу челядь забїрали.* А.Д. I. 86. *Нї в чїм буде нїж білу челядь нїти погуляти.* А.Д. I. 109.

3) Сауги, присауга, домохадци. *Раз паїжав той князь на полювання, да й одвняв у пущї од своїх челядї.* К. Оп. 7. *Пітївський хлїб роспрїав челядї бїк.* *Ном. № 10337. Доорва челядь.* Стор. Ум. *Челядна, челядонька, челядочна.* А за сїм словом буйей же здорова, не сама собою, з стїем і латкою, із своєю челядою. Чуб. III. 299. *Усю челядоньку порозбужала.* Мет. 242. *Була челядонька, та вся замїж виїшла.* Грин. Ш. 174.

Чембѳр, ра, м. Полушелкован кѣртная лєнта, которой описяються сверхтї пояса крестьянїи въ стрїйскомъ у. Гол. Од. 71. *Винсємо із гор шовку дївака на чембѳр.* Гол. IV. 458.

Чемер, ра, м. 1) Хохо.п. *Взяв він того*

добре за чемер. Борз. у. 2) мв. ? Внутренности? Уночі не їв, так йому чемері затагло. Ном. № 12140. См. Чемир. 3) Волзьня лошадей. Чуб. I. 57.

Чемера, ри, ж. = **Чамара.** Желех. На чемері собор. ювий золоті шурки. Млак. 65. **Чемеріс, са, м. ? Чемерис, чемерис,** чом дівочок не любий? Гол. I. 325.

Чемеріда, ці, ж. Раст. а) — біла. Vegetatum album L. ЗЮЗО. I. 140. б) — жовтава. Veratrum Lobellianum. Шух. I. 20. в) — чорна. Veratrum nigrum L. ЗЮЗО. I. 140.

Чемерівка, ки, ж. Настоянка на чемеріці. Будем пити мед-горівку, а потому чемеріку. Чуб. V. 715.

Чемерка, ки, ж. 1) Родь верхвей одежди у мужчинь съ таліей и со сборками сзади (изъ черкасиу или подобной материи). КС. 1893. V. 279; XII. 417. *Поголича вбрали в городську чемерку і в широчезні шаравари.* Левиц. I. 410. 2) = **Чамара.** Гол. Од. 16.

Чемерчина, ни, ж. = **Чемерка.** Чемерчина по коліна, що дівчина шила. Грив. III. 177

Чемир, ру, м. Боль в животъ. Як проколданий з'їст дацито наресмі, то дістане чемир. Вх. Уг. 274. См. Чемер.

Чемесити, шү, сйш, гл. Давить, выдавливать, топтать. Угор.

Чемліт, (ту)л, м. = **Чемерка** 1. КС. 1893. XII. 447.

Чемний, а, е. Вѣжливый, учтивый. На тім стільчику чемний молодець на гусли грав, красно співав. Чуб. III. 274.

Чемність, пості, ж. Вѣжливость, учтивость. Желех.

Чемно, нар. Вѣжливо, учтиво.

Чемсати, шү, шеш, гл. Луנית (кору). Угор. См. Чимсати.

Чемчикувати, кую, еш, гл. = **Чимчикувати.** А ну, пора чемчикувати, возьми на плечі з хлібом клунок. Котл. Ев. III. 23.

Ченбць, нцї, м. = **Чернець.** Роспроклятий ченець, що видумав чінець. Грив. III. 461.

Ченцювати, цюю, еш, гл. Мошашествовать.

Ченчик, ка, м. Ум. отъ чернець.

Ченчүх, хї, м. Родь растенія. У діврові ченчул усяла: ой як я піду за ченчула, не цвїти, ченчул, у діврові. Рк. Макс.

Ченш, шї, ж. = **Чинш.** Даси два рублі ченші посесорові. ЗЮР. I. 143.

Чешовій, ї, ь я пр. См. Чияшовий и пр.

Чевъ, нар. = **Чей.** *Біда, та що робиши? Треба біду тишити, чевъ і біді колись конець буде.* Фр. Пр. 41.

Чепа, пи, ж. Предметъ на даб' рѣвни иди пруда, за который заїпляться можетъ сѣть, удочка, — напр. корень, столбъ. *Туди не закидай невода, там чепа.* Даїпръ.

Чепак, кї, м. Чепецъ. Чужий жоні чепак хунив, а своїй емо задов. Гол. IV. 493. Ум. Чепачоїя. Гол. IV. 403.

Чепарити, рю, рияш, гл. Раскалывать, корячить. Угор.

Чепаритися, рюся, рияся, гл. Раскалываться, Угор.

Чепати, пїю, еш, гл. 1) = **Чипати.** Мет. 15. 2) Свѣщиваться. *На його матері накіткі до кірок чепав.* Г. Барв. 86.

Чепачок, чкї, м. Ум. отъ чепак.

Чепелик, жа, м. 1) Ум. отъ чепель. 2) Складной ножъ, привѣшвний у мужчинь на поясъ. Гол. Од. 60. 3) Родь ножа взъ обломка косы съ мелко вѣсчечеными клинообразными зубьями, употребляемий решетниками для разпечленія лыка. Вас. 175.

Чепелина, ни, ж. = **Чепель.** *Ой украв я чепелику, нелька каже: дадється, синку.* Гол. I. 168.

Чепель, ля, м. Ножъ съ отломленными концами. Ум. Чепелик. *Чики-чики чепелики зоризали рака.* Козелец. у.

Чепельгати, гїю, еш, гл. Пилить (вожель). *Годі тобі чепельгати!*

Чепелї, лїти, с. = **Чепелик.** *Дуркому телїти не давай чепелїти, бо зарїжеться.* Чуб. I. 297.

Чепелїти, лїю, еш, гл. Плохо играть. *Музыка чепелїе, да так, каже, нештето.* Рудч. Ск. I. 75.

Чепера, ри и чепєрга, ги, ж. = **Россоха** 1. Вх. Зв. 80.

Чеперүха, хи, ж. = **Чепєра.** Вх. Уг. 274. Ум. Чепєрушка.

Чепбць, пцї, м. 1) = **Очінок.** Гол. Од. 50. Kolb. I. 38. *Чув же я вісти і про тебе, молода Марусечко: да купують чепці і кибалочки да на твою головоньку.* Маркев. 118. 2) Сѣтка, связанная изъ сурьбовъ на головѣ у змужижих мѣшанокъ. Гол. Од. 26. Гол. Од. 59. 3) Второй желудокъ жвачныхъ. Вх. Уг. 274. 4) Сальникъ. Харьк. г. Ум. Чбпччи. Грив. III. 462.

Чепиргїч, чї, м. = **Кажан.** Вх. Лем. 482.

Чепіга, гш, ж. 1) Вт плугів: дерев'яная рукоятка или двѣ. Вас. 199. Чуб. VII. 398. Шух. I. 165. *На новосілля берись, а за чепігу держись.* Ном. № 10121. 2) и м. Соевѣз. Орювъ (?) Ком. I. 49. Мнж. 148.

Чеплик, ка, м. = Чепелик. Взяв ножики чеплик та я відтяв паличку. Гв. II. 25.

Чепіль, ля, м. Обыкновенный ножъ съ деревяннымъ черенкомъ. Вх. Зн. 27. Такой-же ножъ, преимущественно старый съ отломаннымъ концемъ. Харьк. См. Чепель.

Чепирнѣтій, в, е. Бахромистый, раздѣленный подобно перьямъ. Вх. Пч. I. 15.

Чепіа, піі, ж. = Чепіга I. Чуб. V. 698.

Чепкѣй, в, б. 1) Ловкий, аккуратный. 2) Цѣпкій. Чепкий як рябець. Мнж. 163. Ум. Чепиѣнный. *Вока в нас чепкенька дівчина.*

Чепко, нар. Ловко, опрятно, аккуратно, красиво *Треба чепко ходити, будуть хлопці любити.* Чуб. I. 246. *А таки свині чепче за тебе їдять: скільки покаришувас та покидає.* Київ. у.

Чепліа, ліі, ж. = Чапкіа.

Чепляти, ляю, вш, гл. Прицѣплять. Дячка чорна, чорна, хоч чепляй на спину веретена та в циганське шаптро. Левиц. ПНО. I. 371.

Чеплятися, ляюся, вшся, гл. Цѣпляться. Чуб. I. 59. *Довгою косою за гілля чепляється.* МВ. II. 65.

Чепрага, га, ж. Аграфъ, застежка, пряжка съ украшеніями (для пояса, ожерелья и пр.). Шух. I. 275, 282, 130, 133.

Чепуляти, ляю, вш, гл. Итти, хромать. Вх. Пч. I. 15. Вх. Зн. 79.

Чепуристіий, а, е. Любящий опрятность, щеголеватый. *Не знаю, чи добре тобі, дочко, буде в цієй чепуристіій свекрухи?* Левиц. КС. 107.

Чепурѣти, рѣю, рѣш, гл. Прихорашивать.

Чепурѣтися, рѣєся, рѣєся, гл. Прихорашиваться. Чуб. V. 860. *Чепурѣтися, наче на весілля.* Ном. № 11211.

Чепуристь, рости, ж. Аккуратность, опрятность, красота. *Гарно вас, паничу, зтощо підстриг; ззаду така чепуристь, аж любо дивитися.* Харьк. у.

Чепурка, ка, ж. Чистеха, опрятная женщина. Сим. 131. См. Чепурука.

Чепуруватій, а, е. Прихорошеванный, прикрашеный. *Охотніише почали наші*

хлоп'ята слухати бурляцке юродство Котляревського, аніж чепурукату карамзинцину. К. (Хата VIII).

Чепурній, а, б. Аккуратный, чистый, опрятный, красивый. Рудч. Ск. I. 131. *Учу й прости, чепурно хазяйкою бути.* Г. Барв. 435. *Хороша та чепурка, як тая лебедя.* МВ. II. 76. Ум. Чепурніаній, чепурнісеній. *Чепуренька, як мязничка.* Ном. № 11268. *Юлочка рабенка й сама молоденька, да яка ж хороша, яка чепуренька!* Макс. (1849), 64.

Чепурніти, пію, вш, гл. Становиться красивѣе.

Чепурно, нар. Аккуратно, опрятно, красиво, хорошо. Левниц. I. 331. Ум. Чепурнієно, чепурнісенно. *Стара бабуся одягнена чепуренько.* Левниц. I. 172. *Шия ж білесенька, білесенька, от як би з крейди чепуренько вистругана.* Кв. Вклонилос і привітало мене чепуренько. МВ. I.

Чепурун, на, м. Опрятный человекъ; франтъ. *Дід Омелько такий еже чепурун був, що й соломинка даремно не ваялясь.* О. 1862. VIII. 15.

Чепуруха, ха, ж. 1) Опрятная женщина; франтиха, щеголиха. НВолын. у. *Латин дочку має чепуруху, проворну, гарну і морнуху.* Котл. Ев. IV. 15. См. Чепурна. 2) Большая рюмка. *Здрігнуєсь, мов випив чепуруху.* Котл. Ев. V. 72. Ум. Чепурушка, чепурушечка. *Гарна баба, люба баба, чепурушка!* Г. Барв. 498.

Чѣпчик, ка, м. 1) = Чѣбчик. Левниц. Нов. 97. Мид. М. 32. 2) Ум. отъ чепецъ. 3) Сорочка, въ которой иногда родится ребенокъ. (КС. 1893. VII. 76) или животное. (Богод. у.).

Черв, вѣ, м. 1) Червь. Въ этомъ значеніи употребляется, кажется, лишь во мн. ч., а единств. ч. замѣняется словомъ черван. *Не то черви, що ми їмо, а то що нас їдять.* Ном. № 7232. 2) Соб. Личинка пчелы. *Черв в уляях з студені і з браку пожитку погинув.* Гв. II. 31.

Червѣ, вѣ, ж. соб. 1) Черви. *Одколи як тепло вже стало, а гусені нема, черви зовсім так мало.* Греб. 365. 2) Личинки пчелы. 3) Мозговые глисты у овецъ.

Червѣк, хѣ, м. 1) Червякъ. Мнж. 194. *Усолобився, як червак у хрїні.* Ном. № 12245. 2) — личий. Гадюка червая. Вх. Зн. 79. Ум. Червачѣк.

Червобійний, а, е. 1) Принадлежащій червю. 2) Изъѣденный червями. Желез.

Черваковитий, а, в = Червивий. Черваковитий *оріх*. Вх. Лем. 482.

Червачок, чка, м. Ум. отъ черваа.

Черваний, а, в = Червовий. Угор. Червене вино. Гол. II. 712. *Вільха червена*. Гв. I. 26.

Черваниця, ці, ж. 1) Насѣк. *Rugoschoa coccinea*. Вх. Пч. II. 27. 2) Родъ красной глины. Вх. Лем. 482.

Черваниця, нію, ещ, гл. Красятъ. Угор.

Червобочка, кя, ж. Порода грушъ. Вх. Уг. 274.

Червонодупод, пца, м. Пт. *Ruticilla rhoeniscus*. Вх. Уг. 275.

Червень, вия, м. 1) = Червецъ 1. 2) = Червецъ 2. Вх. Пч. I. 5.

Червеняк, кі, м. 1) Пт. *Erythacus tubercula*. Вх. Уг. 275. 2) Пт. *Lusciola tubercula*. Вх. Пч. II. 12. Ум. Червенячки.

Червецъ, вца, м. 1) Мѣсяць іюнь. Так земля вѣсь нагилляється північним хітцем до сонця аж до десятого черваця. Дещо. (Въ этомъ знач. удареніе на 1-мъ слогѣ: червецъ). 2) Кошенякъ, *Sossus casti*. МУЕ. III. 165. Польская кошенякъ, *Sossus polonicus*. 3) — ацю. Шелкъ, окрашеный кошенякъю. 4) Кровь изъ дваственной псыи. Маркв. 141. 5) Раст. *Potentilla argentea* L. ЗЮЗО. I. 132.

Червяний, а, в. Съ червями, червивый. Уродиться же *дріпа, мов червяца ріпа*. Ном. № 8499.

Червяніти, вію, ещ, гл. Червянѣть. Черк. у.

Червяти, ся, влю, оя, виш, ся, гл. О васѣкомыхъ: выплаживать, класть япочки. Матка червит. Вх. Зя. 79.

Червяця, ці, ж. Насѣк. *Sossus ligniperda*. Вх. Пч. I. 5.

Червяшник, ка, м. 1) Мѣсто, гдѣ есть червь? *Положи мені, Мати Божа, сі зуби зашептати, із під їх черви викликаати. Черви, червишники! і не я їх викликаю....* (Заговоръ отъ боли зубовъ). Мил. М. 77. 2) Раст. *Potentilla argentea* L. котрымъ гбѣять скотъ отъ червей. Борз. у. ЗЮЗО. I. 132. См. Червецъ 5, червячи, черчки.

Червінець, пца, м. Червонецъ. Червінець тоць маленький, але важенький. Ном. № 1386. Ум. Червінчи. Червінчики бряжчать. Гліб.

Червінка, кя, ж. 1) Кровавый поносъ, дизентерія. Угор. Галц. 2) Брюшной тифъ.

Вх. Зя. 79. 3) Родъ рыбы: *Leuciscus erythrophthalmus*. Вх. Пч. II. 19.

І. Червінь, вені, ж. = Червінька. Шух. I. 262, 263.

ІІ. Червінь, веню, м. Румянецъ. Встрѣчево только у Щоголева: *Я бачу чеміч, блідий вид і щоки червінемъ покриті*. Щог. Сл. 17.

Червінька, кя, ж. Охристое коричневое-красное краснее вещество (для глиняной посуды). Вас. 182.

Червіньковий, а, в. Коричнево-красный (о цвѣтѣ глиняной посуды). Вас. 184.

Червіти, вію, ещ, гл. Богѣть. Маж. 194.

Черво, нар. Красно. *Сонце сіда черво*. Маж. 194.

Червоанстий, а, в = Червоанастый. Херс.

Червоаній, а, в. 1) Красный. *Червона калина. І червокі чоботи мулять*. Ном. № 1998. 2) Какъ существ. Червоонецъ. О. 1862. IV. 18. Грив. III. 516. *Ой викинуъ намъ Каньозьский на стіл сто червонихъ*. Чуб. V. 428. Ум. Червоанѣнный, червоанѣсенный. *Червоанькі червички*. Рудч. Ск. I. 16. См. Червенный, черлений, членения.

Червоаніти, нію, виш, гл. Окрашивать въ красный цвѣтъ. *Сонце хвилю червоанить*. Шевч. 62.

Червоаність, ности, ж. Красного. Желез.

Червоаніти, вію, ещ, гл. Красятъ. *Мак червоаніє*. МВ. I. 84. *Небо, палаючи, почина червоаніти*. МВ. II. 65.

Червоно, нар. Красно. *Сонечко за гору пада, блищить вода червоно*. МВ. II. 75.

Червонобокий, а, в. Краснобокий. *Виднявъ здорову дулю червонобоку... і подає дівчині*. Св. Л. 204.

Червоноверхій, а, в. Съ краснымъ верхкомъ. *Шапки червоновергі*. Морд. Оп. 58.

Червоновідий, а, в. Краснолицый, румяный. Черк. у. Левиц. Нов. 297.

Червоногрудий, а, в. Съ красною грудью (о птицѣ, напр. синигрѣ). Греб. 390.

Червоножовтий, а, в. Красно-желтый, оранжевый. *Червоножовтий лист* (в-осени). Щог. Сл. 108.

Червонозолотий, а, в. Золотисто-красный. *Горобика розкинула зелений намет і рясно на їй ягід червонозолотихъ*. МВ. I. 156.

Червонокрїлий, а, в. Съ красными крыльями. Желез.

Червонолиций, а, в = Червоновидий. *Перекупка, дх жар червонолиця*. МВ. I.

23. *Из туману, як кажуть, стала виглядати червонолиняя Діана.* Шевч. 576.

Червономордний, а, в. Красномордний, красноязыкий. *Червономордний пан.* Левиц. ПІО. I. 377.

Червононогий, а, в. Красноногий. Желех.

Червонопідкий, а, в. Червономордний. *Червонопідкий ксьондз.* К. ПН. 306.

Червонорожевий, а, в. Алый. *Цвіт королевий схилив свою головоньку червонорожеву.* Шевч. 355.

Червонуватий, а, в. Червоный. *Червонуватий світ.* Левиц. I. 120.

Червонюк, кі, м. Родь красного съѣдобаго гриба. Вх. Зн. 79.

Червонюх, ха, м. Свигирь. Вх. Пч. II. 11. См. Снігур.

Червопідий, червопідий, а, в. Красноватый. *Одлик червопідий майкнув по білих стінах.* Левиц. I. 26.

Червотіка, ки, ж. 1) Насѣк. Анобіум. Вх. Пч. I. 5. 2) Изъѣденный червями. *Сиріюжки такі тобі червотіки.* Кролеа. у.

Червотікйя, а, в. Червоточный. *Червотіка горошкима Дещо.*

Червотічина, нн, ж. 1) Червоточина. *На дерево зрубале нападє червотічина.* Чуб. I. 10. 2) = Червотка 2. *До Івана (VI. 24) з дерева пада усяке яблуко, а після Івана тільки червотічина.* Мнж. 157.

Червотівий, а, в. 1) Іюньскій. 2) Кошепильный.

Червчатий, а, в. 1) Окрашенный въ червецъ. 2) Събланный изъ шелка червецъ или съ примѣсью его. *Плхта на ній хортанька, червчата.* Кв.

Червчатка, ки, ж. Плхта-червчатка. *Плхта вятканная изъ шелка червецъ или съ примѣсью его.* Ум. *Червчаточка. Ой плхотка-червчаточка,—дивуйтеся, дівчаточка.* Шевч. 375.

Червчик, ка, м. = Червецъ 2, 5. *Ой уродив червчик зернистий.* МУБ. I. 161.

Червчистий, а, в. Употребляется какъ эпитетъ червцу. *Да тішов дощик крапистий, да вродив червчик червчистий.* Пп.

Черв'як, кі, м. = Червак. Ном. № 4906. *Утрапилося черв'яку на віку.* Посл. Ум. *Черв'ячки.* Ном. № 13352.

Черв'ячок, чкя, м. 1) Ум. отъ черв'як. 2) Родь мерезни. (Залюбовск.). Родь узора при сливанні плати. Червиг. у. 3) ян. Родь кушанья изъ гречневої каши, про-

тертой на решето, съ макомъ. Маркен. 164.

Чѣрга, га, ж. Очередь, чередъ. ЗОЮР. II. 27. *Приходить чѣрга і до дяквія.* Рудч. Ск. II. 29. *Ми тебе поїли, зодягли і до розуму довели,—служи за нашу чергу.* Кв. Чѣрбоу. По очереди. *Під чѣргу прийтіся.* Попасть въ очередь. *Константиногр. у. Застіювати чѣргу.* Ожидать очереди. Левиц. I.

Чѣргів'яктя, каю, вш, гл. Скрипѣть съ визгомъ (ножемъ о тарелку, желѣзомъ, черепкомъ и пр.). *На стовпї бляшанє піпівника: куди вітер, туди й він обертаєся та чергів'як.* Св. А. 77.

Чѣрговѣць, вді, м. Очередной козакъ, назначенный на стражу и пр. *Одни малєча в куренях зосталєся, і чѣрговці, що про послї стояли, насилу вдержави на чатї в замку.* К. Бай. 36.

Чѣрговий, я, б. Очередной. Черк. у. *Біжи, поспулюй чѣргове козацтво.* К. Бай. 25.

Чѣрговіть, гочу, тіш, гл. = Чергив'яктя. *Чує, як він підтилює дуба в лісі, бо німа черговіть дужє.* Лохв. у. У млині камінь часто черговіть. Лохв. у.

Чѣргуватися, гувоя, вшя, гл. 1) Чередоваться. 2) Уговариваться относительно очереди.—когда члн. *Пришли коло того люду та й чергуютьєся, єден до другого каже: "Лізъ ти."* Чуб. II. 634. *Стали чергуватися, кому б тіти.* Св. А. 231.

Чѣрдак, кі, м. 1) = Чардак. АД. II. 218. *На чѣрдах виступає.* АД. I. 182. 2) Носъ большой лодки, дуба. Мнж. 179.

Чѣрдѣш, шѣ, м. = Чередняк. Вх. Зн. 80.

Черв'янь, нѣ, м. 1) Человѣкъ съ большимъ животомъ. *Незабаром прийшов якийсь пан-черв'янь, і стали вони рудюк із паню радитися.* МВ. II. 38. 2) = Черв'янька. Вх. Пч. II. 20.

Черв'янька, ки, ж. Рыба *Syringus atarus.* Вх. Дем. 482. См. Ревуга.

Черв'ятий, а, в. 1) Съ большимъ животомъ, брюхатый. *Чужє діти черв'ятї і головатї і багачю їдять, а вже мої, як панєнята.* Ном. № 9240. 2) ж. р. Беременная. *Чим баба, виновата, що оїока черв'ята.* Ном. № 4061.

Черв'ятіть, тію, вш, гл. 1) Пріобрѣтать большой животъ, дѣлаться брюхатымъ. 2) Беременѣть, брюхатѣть.

Черв'яць, вдіб, м. Раст. *Stellaria media.* Шух. I. 22.

Черв'яць, ка, м. Башякъ. Чуб. VII.

431. *В чужий черевик ноги не сожгай.* Посл. Черевик з крыльцями. „Башмакъ съ стачивимъ заднякомъ, на подкладкѣ.“ Вас. 162. Ум. Черевичок, черевиченько. *Дивітєся, молодиченьки, які в мене черевиченьки.* Чуб V. 1158.

Черевина, ви, ж. = Череве. *Живіт менє болити, на піч менє пустити, на мою середину загріти черевину.* Шух. I. 97.

Черевичі, чати, с. Премупш. во мв. ч. черевичата. Башмачки. Гв. I. 14.

Черевиченько, кв. м. Ум. отъ черевки.

Черевичий, а, в. Башмачаий.

Черевичик, ка, м. 1) Башмачикъ. 2) Раст. Nereta puda L. ЗЮЗО. I. 177.

Черевичок, чка, м. 1) Ум. отъ черевки. Рудч. Св. I. 16. 2) мв. Раст. а) *Orobis vernus* L. ЗЮЗО. I. 130. б) *Styrpidium Calceolus* L. ЗЮЗО. I. 120. в) — *Бомоу Матери. Impatiens noli tangere* L. ЗЮЗО. I. 125.

Черевірвий зуб. Кореяной зубъ. Вх. Уг. 275. См. Черення.

Черевко, ка, с. Ум. отъ череве.

Череве, ва, с. 1) Брюхо, животъ. *Мовчанка не пушить і черега не дме, та овесє гнів тушить.* Посл. Чрево. *Ріки води живої з черева його потечуть.* Св. I. VII. 38. 2) Часть рыболовного снаряда сан. Шух. I. 224, 228. — 3) Утолщенная средняя часть веретена. Шух. I. 148. Ум. Черевко, черевца.

Черевуға, ги в череву́ха, хи, ж. Рыба, *Rhodeus amarus* (*Rhodeus sericeus*). Вх. Пч. II. 20. Вх. Лем. 482. Вх. Уг. 275. Ум. Черевушка. Вх. Уг. 275. См. Черевань, череванья, пукас.

Чередá, дй, ж. 1) Стадо крупнаго рогатаго скота. Вас. 197. *Народ—як товар у череді: усякі в.* Ном. X. 2452. 2) Раст. *Videns tripartita* L. ЗЮЗО. I. 114. 3) Про соразныхъ сортовъ. Мвж. 194. Ум. Чередица.

Чередáрь, ря, м. Пастухъ. Угор.

Чередáльниця, ці, ж. Вельма, овнямающая у коровъ молоко. ЕЗ. V. 61.

Чередник, ка, м. Пастухъ стада рогатаго скота. *Коли б слухав Бог чередника, то б за літо вся череда виодхала.* Посл. Ум. Чередничок, чередниченко.

Чередникувати, кую, еш, гл. Быть пастухомъ стада рогатаго скота.

Чередниця, ці, ж. Пастуха (при череді). Шог. В. 88. Ум. Чередничка.

Чередниченько, ка, м. Сынъ чередника. Поэт. г.

Чередниченько, кв. м. Ум. отъ чередника.

Чередничка, жи, ж. 1) Ум. отъ чередника. *Мене ще змалку тітка в череднички оддала. От від ранку і до нічки все пасу я телечок.* Шог. Са. 28. 2) Жена чередника. Харьк. г.

Чередничок, чка, м. Ум. отъ чередника.

Черéжвий, в, в. Очередной.

Черéв, пред. 1) Черезъ, чрезъ. *Через темний ліс ясним соколом лети.* Нп. 2) Черезъ посредство, при помощи. *Через слуг до папа, а через святих до Бога.* Ном. X. 146. 2)—те. Поэтому, потому оттого. *На осени повісивсь Юда, через тее вона і трясється, хоч вітру і немає.* Чуб. I. 76. *Через те я везеко його, що він не міг іти.* Харьк. 4) По причинѣ, из-за, благодаря. *Через таку бабу чорт... посивів.* ЕЗ. V. 158. *Через неї мій вік молодий пропаде.* МВ. 5) Черезъ, по истеченіи (извѣстия, времени). *Буде у вас через місяць дитина.* Рудч. Св. I. 19.

Через три дні знайшли його. Св. Л. II. 46. 6) За (извѣстие, время). *Через таку бабу чорт через одну ніч посивів.* ЕЗ. V. 158. 7) Въ продолженіи. *А я живу при нещасті через усі віки.* КС. 1882.

УП. 281. *Коли б то можно бути через ліму котом, через літо пастухом, а на великдень попом.* Чуб. I. 231. *Те ж співають, прикладаючи до теці, і так через уся дорожу.* О. 1862. IV. 31. 8)—лад.

Слншкомъ, чрезмѣрно. Ном. X. 7690.

Черевóжниця, ці, ж. = Поверхниця. Шух. I. 138.

Черевóлчник, ка, м. Перевязъ (у воевнхъ). *І черевóлчником—то й тее єс позолочуване, шабля при боку єся буде в золоті.* ЗЮОР. I. 140.

Черевóдєлень, дєля, м. Черезсѣдельникъ. Чуб. II. 674.

Черевóдєлок, дка, м. = Черевсѣдєлень.

Черéвуха и **черéвуха**, хи, ж. Раст. *Rupus sadus* L. ЗЮЗО. I. 133. *Виконаю я черемуху в темному луку.* Грян. III. 199. Ум. Черéмушка. Грян. III. 199.

Черéшїяна, ви, ж. Одно дерево черемухи. *Лїшина черемїшка вимахує білїми своїми вітоми.* Федьк. Пов. 95. *Була їна черемїшина та й та усюхла.* Чуб. V. 121.

Черéя, ва, м. 1) = Лемш. О. 1861. XI.

Св. 51. 2) Черенокъ (ножа). Шух. I. 274, 284.

Черѣнка, кн, ж. 1) = Череп 2. Вх. Зн. 80. 2) Анап сгесса. Вх. Пч. I. 16.

Черѣнній зуб. Коренной задній зубъ. Вх. Пч. I. 15. См. черевиний.

Черенкі, ків, м. мн. 1) Черенокъ (ножа). См. череп. *Кинув на дорогу черенки зо складного ножика.* Чуб. II. 670. 2) Шрифтъ (типографскій).

Череп, па, м. 1) Черепъ. Грив. I. 220. *Виновялю з голови, з черепа.* ЕЗ. V. 105. *До мізку череп розбивав.* Котл. Ев. 2) Большой черепокъ. Харьк. у.

Черепанька, кн, ж. Ум. отъ черепана. Вх. Зн. 80.

Черепаня, ві, ж. Глиняная курительная трубка (цѣлая или разбитая). Желех. Вх. Зн. 80. Ум Черепанья. Вх. Зн. 80.

Черепань, хв, ж. 1) Черепаня. Чуб. I. 66. *Швидкий, як черепаха.* Ном. № 11000. 2) Глиняная курительная трубка. Шух. I. 36.

Черепашеня, нати, с. Дѣтенышъ черепаша. Мил. М. 30.

Черепашка, кн, ж. Раковина. Ромен. у. Вх. Пч. II. 28. *Світлюсь чисте пісане дно з білими черепашками.* Ленц. I. 63.

Черепанка, кн, ж. = Черепочок. Грив. III. 365. Г. Барв. 365.

Черепиця, ці, ж. У горшечниковъ слой бракованной посуды, накладываемый на своды голчарной печи; ва него ставятъ подлежащую обжиганію посуду. Вас. 180.

Черепок, кнв, м. 1) Черепокъ. Рудч. Ск. II. 154. *Дарна, що в черепку, аби куриця жарена.* Ном. № 12183. 2) Черепъ человека. Константиногр. у. Ум. Черепочок. Чуб. V. 1123.

Черепушечка, кн, ж. Ум. отъ черепушка.

Черепушка, кн, ж. 1) = Черепиця. КС. 1833. II. 393. Грив. III. 437. 2) Шутливо: рюмка. 3) Створчатая раковина ракушка, устрицы. Подольск. г. Ум. Черепушечна. *Вареной горілочкы хочу манісенку черепушечку.* Рк. Макс.

Черепчі, ці, ж. Родъ невода, употребляемаго на Днѣстрѣ. Браун. 11.

Череп'я, п'я, с. соб. Черепки. Радом. у. *Угопив миску... да тоді в двері! так череп'я й розлетілось.* Г. Барв. 203.

Череп'яний, а, е. 1) О гончарныхъ издѣліяхъ: глиняный. *Зайчик череп'яний.* МВ. II. 31. *Глечик череп'яний.* К. Псал. 3.

2) Черепичный. *Крізь череп'яку стелю спустили його.* Ев. Л. V. 19.

Череп'янка, кн, ж. 1) = Черепокъ. *В череп'янци ладанцю рупустили.* ЗЮЮР II. 284. 2) Глиняная курительная трубка. Желех.

Черво, ов, м. Кожаный поясъ, въ которомъ носить деньги; дѣлается изъ двухъ широкихъ ремней, положенныхъ одинъ на другой и сшитыхъ вдоль по краямъ; вугрентность и наполняется деньгами. Чуб. VII. 417. Гол. Од. 14. *Посадили Морозенка на тисовім стільці, зняли, зняли з Морозенка з чересом черевці.* Нп. *Має грошей два череси.* Рудч. Чп. 123. Ум. Черески. *Оттоді то козак, бідний челяга, як став сій слова зачутивши, так він став чересок виньмати, став шинкариці молодій Насті кабакиній увесь стіл черевціями устилати.* ЗЮЮР. I. 206.

Чересло, лѣ, с. 1) Въ плугѣ: ножъ, рѣзецъ. Чуб. VII. 398. 2) мв. Черсла. *Я тебе (ураз) вишптую, я тебе з крижів і чересел вибіраю.* Мил. М. 84.

Чересок, скв, м. Ум. отъ черес.

Черѣт, ту, м. = Очерет. Мил. М. 69. *Ой там моя хатонька край води з високого дерева—лободи. А це к тому (січечки) приплету з високого дерева черету.* Мет. 121.

Черѣтка, кн, ж. Стебель конопилъ? Ум. Черѣточка. *Оддала мене матонька моя, не оддала—утопила, як ту череточку конопляночку у ставочку памочила.* Чуб. V. 749.

Черѣтниця, ці, ж. Раст. *Calamagrostis Halleriana.* Шух. I. 20.

Черѣха, хв, ж. Шпавская вишня, *Prunus Duracina.* Желех. Шух. I. 109.

Черѣць, рцю, м. = Червецъ 2—4. МУЕ. I. 175. *Ой пласотка-червчаточка, на три пальці черцю.* Чуб. V. 675. Ум. Черчми.

Черѣшненька, кн, ж. Ум. отъ черешня. **Черешня, ви, ж.** = Черешняна. *Заміст крижа уткнули в головахъ черешню.* Чуб. II. 473. Ум. Черешняна. Чуб. II. 474.

Черѣшневий, а, е. Черешневый. *Черешневий садочок.* Ленц. I. 63.

Черешнік, кв, м. Черешневая заросль. *Данттар заріс черешником.* МВ. I. 106.

Черешня, ви, ж. Одно дерево черешни. *Ой вишкимо-черешкино, чим ти листу не пускаєш?* Чуб. V. 202.

Черѣшня, ві, ж. Черешня, *Prunus Avium* L. ЗЮЮ. I. 132. *Зеленіють по*

содочку черешні та вишні. Шевч. 69. Ум Черешенька. Мет. 12.

Черешняк, кў, м. *Coccothraustes vulgaris*. Вх. Уг. 275. См. Чупкар.

Черешнянка, кн, ж. Родь кушавья изь черешневыхъ ягодъ. *Черешнянка або ягодишка вариться з черешневихъ ягід і заправляється молоком або сметаном.* МУЕ. I. 101.

Черешнар, ра, м. = Черешняк. Вх. Уг. 275.

Черѣти, рю, рш, гл. Обдупливать кору. Угор.

Черѣчка, кн, ж. = **Чирка** 1. Коло крунички плавають черички. Чуб. Ш. 427.

Черѣдка, кн, ж. 1) Ум. отъ череда. 2) Свиное стадо. Грин. II. 293. *Нікто з людей не бачив, щоб свині увечері вертались додому з черідки не біжучи.* Грин. II. 292.

Черѣнь, нѣ, м. и ж. 1) Подъ печи. Рудч. Ск. I. 134. *Наказав жінці топити, а як розпеклась черѣнь...* Миж. 117. 2) Платформа надъ сводомъ куховной печи (между номіном и стѣной). Вас. 194. *Як черѣнь гарячий, так треба насипати жита, щоб сохло.* Козелец. у. 3) Поля говчарной печи, покрывающій своды. Вас. 180. 4) Значительное пространство, открытое чѣмъ-вибудь. *Надбила цілу черѣнь грибіа.* Борз. у. 5) Черинѣм сім. Въ кружокъ сѣли? Ном. X. 14030. *Чунаки сіли черинѣм полуднати.* (К. П. Михальчукъ).

І. Черк, меж. 1) Выражаетъ движеніе рѣжущаго орудія. *Підняв косу та черк себе!* МВ. 2) Выражаетъ ударъ, хватъ! *З сими словомъ черк його вилку!* Кв. 3) Выражаетъ хватаніе, хватъ! (Собака) *кабана черк за ногу і покусала.* О. 1862. IV. 83. 4) Чмокъ. *Вечери зараз одадала, що в добрий час суди попала, Вулкана вгуби зараз черк!* Котл. Ен. 5) Выражаетъ быстрое движеніе, напр. скачекъ. *А я меж старі верби та скоком на пенюк, а з пенюка черк на вербу.* МВ. (КС. 1902. X. 154).

II. Черк, кў, м. Мигъ. Встрѣчено у. М. Вовчка: *Яні очі дівочі дивилися на Кармеля і у той самий черк і собі пошмутились.* МВ. Ш. 12.

Черкавка, кн, ж. Погремушка, трещетка. Вх. Лем. 482.

Черкасовий, а, в. = Черкасиновий. *Черкасова корсетка.* Г. Барв. 206.

Черкасин, кў, м. Родь бумажной сѣрой ткани, употребленной для одежды. *Привіз їй... на корсет черкасину.* Г. Барв. 204.

Черкасиновий, а, в. Сшитый изъ черкасину. Харьк. *Корсет черкасиновий.* Г. Барв. 205

Черкати, кѣю, еш, гл. 1) Проводить черту, чертить *Як надрізує чоловік зліб цїлий, то поперед черкає ножем нахрест.* Чуб. I. 109. 2) Писать. *Батькиха усе зашептувал і записував; сестра Меланія теж собі пірцел черкала.* МВ. II. 204. 3) Бить (огнивомъ). *Кресалом черкає.* О. 1861. XI. 44. 4) Ругаться, поманая чорта. *Не найшов дверей та й черкає: „Що воно за чорт там?“* Мил. М. 5. 5) Выпивать. *Горілку, мед не чарку, поставим черкає.* Шевч. 155. *Процуляє; кажуть, черкає добре.* Мвр. Пов. II. 44. 6) = Черчати. Вх. Лем. 482.

Черкѣтися, кѣюся, ешея, гл. Дотрогиваться, касаться. МУЕ. III. 90. *Важ туж-туж зліба став, вже так, що по засіках міркою і дно черкається.* Кв. *Й плече черкалося з його плечем.* Мвр. Пов. I. 151.

Черкѣч, чв, м. Пт. *Turdus viscivorus*, желтоносый дроздъ. Вх. Лем. 482.

Черкѣс, св, м. 1) Черкесь. Грин. Ш. 603. *І всі черкеси в табуни летучих коней попускали.* Мвр. Г. 30. 2) = Чеме-риця, *Veratrum album* L. Мил. М. 106.

Черкѣсва, кн, ж. 1) Черкешевка. *Стерїгсь, щоб любочиє йому черкеска з ними не сунула.* Мвр. Г. 19. 2) Родь одежды верхней: черкеска. *З вильотами черкеска.* Стор. II. 164.

Черкѣський, а, в. Черкесскій. *Черкеська старшина.* Мвр. Г. 16.

Черкѣтка, кн, ж. 1) Погремушка, трещетка. Вх. Уг. 275. 2) *Ruticilla phoenicea*. Вх. Лем. 482.

Черкнѣти, нѣ, вѣш, гл. Одн. в. отъ черчати. 1) Черкнутъ, быстро провести одву черту. *Черкнув раз пером та й уже.* 2) Рѣзнуть. *Черкнув ножем, — так кров і бризнула.* Харьк. 3) Выпить сразу. *Черкнув чарку, утерся й пішов.* Харьк. 4) Побѣжать, броситься. *А я черкну як ластівка та до перелазу.* Щол. В. 21. *Черкнув із неба, аж курить.* Котл. Ен. I. 28. 5) Ударить. *Черкнув його добре в ухо.* *Куля мене таки черкнула добре.* Г. Барв. 406. 6) Бросить, швырнуть. *Так черкнув ним (хлопцем) ѣб землю, що аж*

загуло. Св. Л. 224. Як черкне мене згору, то я фуркнуч як з лука. МВ. (КС. 1902. X. 155).

Черкнѹтися, вѹся, вѹшся, гл. Оди. в. оть черкнатися. Чарки так і задзвеніла, як черкнучась об його зуби. Левец. ПЙО. I. 372. Везай йому так легенько икнеться, як павині пір'я об воду черкнеться. Ном. № 11612.

Черкнѹтѹ, нѹ, вѹш, гл. То-же, что и черкнѹти, по съ большой силой. Як підскоче та черконе шаблюю! Рудч. Ск. II. 77.

Черкѹти, кѹт, ж. м. Родъ шноръ съ побрякушками по сторонамъ сапога,—ими выбивають такть въ тавцахъ. Гол. Од. 80.

Черлѹвий, а, в.—Червоный. Шух. I. 152, 124, 98. А сам (опришок) такий черлений. Федьк.

Черлѹнїця, пі, ж. ? Закувала зозуленька ой під черленицев. Гол. I. 161.

Черлѹтка, вѹ, ж. Плахта-чернітка. Плахта черного цвѣта.

Черлѹчѹво, ва, с. 1) Монашество. 2) Соб. монахи. К. ПС. 119.

Чернѹць, род. и. черцѹ, ченцѹ, мн. ченцѹ. 1) Монахъ. Ном. № 13445. Чорт не плаче, коли чернець скаче. Ном. Ченцѹ, попи і крутопопи. Котл. Кн. III. 42. 2) Одинакая кегля, стоящая на чертѣ "города" при игрѣ въ сирани. КС. 1887. VII. 477. 3) Раст. Actaea spicata L. ЗЮЗО. I. 109. 4) Місяць-чернець. Согласно народному опредѣленію: а) календарный мѣсяцъ въ 30 дней, первое и послѣднее число котораго придѹтся въ постъ, или б) дуна, первая и послѣдняя четверть которой придѹтся въ постъ. Як прийде мїсяць-чернець, то буде й свѣтлїй конець. Мвж. 156. Ум. Чѹнчки. К. ЧП. 84. Чѹрчки.

Чернѹцьвий, а, в. Монашескій. Чернецький хлїб по козацькій їзїж. Ном. № 13353.

Чернѹчий, а, в.—Черновецький. Чернеча злоба до гроба. Ном. № 202. Надїв на себе рясу чернечу. Рудч. Ск. II. 148.

Чернѹччина, вѹ, ж.—Чернещина. Вх. Зн. 80.

Чернѹщина, вѹ, ж. Монастырскїя помѣстья.

Чернїло, ла, с.—Черняло. Спробувать пера ї чернила, що в йому за сила: так перо пише, як муха дїше. Ном. № 6086.

Чернїти, вїѹ, вїш, гл.—Чернїти. Ти, негїднїй сину, черниш мою дитину. Чуб. V. 70.

Чернїця, цї, ж. 1) Монахня. Одна

пїшла в-вїсеню замїж, друга у м'ясици, а третяя чорнявая пїшла у черниці. Нп. 2) Черника, Vaccinium Myrtillus L. Аня. 371. Одна пїшла до свїтлицї, друга до тивницї, а третяя чорнявая у лїс по черниці. Чуб. V. 168. 3)—Ожина, Rubus fruticosus L. Вх. Лем. 482. Ум. Чернїчка, чернїченъка. Чуб. I. 150.

Чернїчати, чу, чшш, гл. 1) Быть монахиней, богомольствовать. 2) Жить монашеской жизнью. Понедїлкує, чернїчить, кхянок годує; свїчку, ладам в церкву Бо-жу любить подавати. Мкр. Н. 30.

Чернїчка, жѹ, ж. Ум. оть черница.

Чернїт, ту, ж. Черная шерстяная пряжа.

Чернїтка, вѹ, ж. Плахта-чернїтка—Чернетка. Ум. Чернїточка. В неї плахта чернїточка, сама як квіточка. Чуб. V. 600.

Чернїбїль, їю, м. Раст. Gentiana sagratica. Шух. I. 21.

Чернобрївець, вѹд, м. и пр.—Чернобрївець и пр.

Чернѹля, лї, ж. Кличка черной коровы. Вх. Лем. 482.

Чернѹшечка, вѹ, ж. Ум. оть чернуша. **Чернушка, вѹ, ж.** 1) Раст.: а) Nigella sativa L. ЗЮЗО. I. 129. б)—дїна. Nigella arvensis L. ЗЮЗО. I. 129. 2) Монахня. 3) Кличка коровы. Kolb. I. 65. Ум. Чернѹшечка. Що ї у Київї да в монастирї... там жила-була собї чернушечка. Чуб. V. 1167.

Червѹ, вї, ж. 1) Червый цвѣтъ, червѹная одежда. Шо в черницѹх добре жити, легко дїлечко робити, тїлько, ньєко, до-садньєко, шо в чернї ходити Грѹн. Ш. 376. 2) Червѹна пїтка. Я тебе, бїле, чернїю потчу. Чуб. V. 489. 3) Червѹ, простой народъ. Утверди, Боже, люду царського, народу христїянського, вїйска Запорозького, Донського, з-сїєю чернїю Днїпровою, низовою, на многая лїта, до конца вїка. АД. I. 220.

Червї, вї, ж. Забїлина на зубахъ лошади. Херс. у.

Червѹва, вѹ, ж. Чернѹ, толпа народа. Вх. Лем. 482.

Червїдка, вѹ, ж.—плахта—Чернїтка. Вас. 170.

Черпѹк, кѹ, м. 1) Черпакъ на длинной палкѣ или ведро съ короткой ручкой, вверхъ стоящей, для вабрїанїя воды. МУЕ. I. 44. Шух. I. 250. 251. Ось черпак з водою. Драг. 37. 2) Родъ ковша для поливанїя рїзей (см. рїзи). Шух. I.

179. 3) = Фатна = Хватна. Вх. Пч. II. 23. Подобный же, но в несколько отличном устройстве рыболовный скарядь. Вх. Пч. II. 24.

Черпаковий, а, в. Относящийся къ черпаку. Черпакаа хватна. См. Хватна. Браун. 14, 15.

Черпата, паю, еш, гл. Черпать.

Черпата, тп, ж. Хохлятый жаворонок, *Alauda cristata*. См. Черпата и чорпата.

Черпата, хп, ж. = Черпата. Вх. Зн. 80.

Черсаа, ка, м. 1) Раст. а) *Dipsacus laciniatus*. Шух. I. 21. б) ян. *Amygdales papula* L. ЗЮЗО. I. 111. 2) Горшокъ Шух. I. 101.

Черсата, саю, еш, сов. в. черсуга, ну, веш, гл. 1) = Чухата, чухають. Вх. Зн. 80. 2) Тереть, теряють, проведсти чъмъ-либо по чемъ. Вх. Зн. 80. 3) Бъжать, побъжать (см. Чухата). Вх. Зн. 80.

Черствак, ка, м. Родъ гриба, повидимому *Boletus edulis*. Вх. Уг. 275.

Черствий, а, ё. Черствый. *Хліб такий черствий, що й не взриси.* Харьк.

Черствити, вію, еш, гл. Черствѣть. *Хліб черствіє.* Дешо.

Чертежикъ, ка, м. = Чертиж. Вх. Зн. 80, 88.

Чертец(ь), тця, м. = Чертиж. Вх. Зн. 80.

Чертина, ва, ж. = Очертина. Ум. Чертинна. Мил. 92.

Чертига, чу, тійш, гл. = Черкати 4. *Не черти, бо воза поламаши.* Ном. № 3501.

Чертига, ці, ж. Дерево съ ободранной вокруг корою. Вх. Зн. 80.

Чертиж, жа, м. Зоол. *Myxox nitela*. Желех. Вх. Зн. 80.

Черти! мжж. выражающее ударъ, хватъ. *Черти в писок!* Вх. Зн. 80.

Черуй, ва, м. = Чертиж. Вх. Зн. 80.

Черцовий, а, в. 1) Ювський. 2) Кошенильвий. 3) = Червчатий. *Черцовий поясочок.* Чуб. V. 544.

Черц, ці, ж. Кошениль. Гол. Од. 41. См. Червецъ, черецъ.

Черчати, чу, чаш, гл. 1) = Вржчати. *Ванц (=завц) черчит.* Вх. Лем. 482. *Черчит пнями.* Вх. Лем. 482. 2) Журчать. *Вода черчит.* Вх. Лем. 482.

Черчатий, а, в. = Червчатий. *Черчатая плахта.* Гол. I. 53. *Черчатий пояс.* Гол. Од. 66.

Черчатка, ки, ж. = Червчатка. Ум. Черчаточка.

Черчотъ, тп, ж. = Черч. Шух. I. 152.

Черчикъ, ка, м. 1) Ум. отъ чернецъ = Ченчик. *Ой ти, сестро, здорова будь, а я їду в божу путь черчиків шукати, грихів сповідати.* Чуб. V. 921. 2) Ум. отъ черецъ 3) = Червецъ 5. *Ой спала під черчиком зеленим.* Чуб. III. 203. 4) Рыба *Rhinus rivularis*. Вх. Пч. II. 20. 5) = Червецъ 4. Маркев. 141.

Черчук, ка, м. = Черчик 1. *Черчук мас черевички і сам черчик невеличкий.* *Черчук мас реверенду.* Гол. III. 349.

Черчиковий, а, в. Красный. *Поговиці на ньюму черикові, як той жар.* Федьк. Пов. 79.

Черчистий, а, в. 1) = Червчистий. *Уродив черчик черчистий.* Мет. 233.

Черянка, ки, ж. Въ выраж.: на черянку. По очереди. Вх. Лем. 482.

Черятися, раюся, ешя, гл. Мъняться. Вх. Лем. 482.

Чесальний, а, в. Служащій для чесанія. Чесальна щітка. Щетка для очистки пеньки. НЗольв. у.

Чесанный, а, в. О полотні: самое лучшее и тонкое. Шух. I. 147, 259.

Чесанья, ня, с. Чесаніе. Ум. Чесаньячко. *Чи жалъ тобі зулякнячка, субітнього чесаньячка.* Нп.

Чесати, шү, шеш, гл. 1) Чесать. *Чеше косу.* Шевч. 19. *Чеше, як мачуга.* Ном. № 9382. 2) Иглы, бѣжать. *Куди, дівчата, чешете?* Мир. Пов. I. 144. *Чоботи в руках несеш, а до мене босий чешеш.* Чуб. V. 1125. 3) Бить, рубить. *Лютух Рябка все знай по жижжакъ чеше.* Г.-Арг. (О. 1861. Ш. 82). *Меч-самобієць чесао уже його війско.* Грин. I. 187.

Чесатися, шүся, шешся, гл. Чесаться. *Марусю, душо, мийся, чешися.* Ном. № 11261. *Чешися кінъ з конем, віл з волом, а свиня об тим, як нема з ким.* Ном. № 1029.

Чесний, а, в. 1) Честный. *Чесний не одурить.* 2) Почтенный, уважаемый. *Між людьми чесними зубів не продавай.* Ном. № 12647. *Яка в мене борода чесна і велика.* Загр. *Вона чесного роду.* Стор. М. Пр. 52. *Млин—чесна трамина.* Ном. № 10299 3) Чесный крест. Праздникъ воздвиженія креста (14 сентября). О. 1861. V. 73. *Поїхав ото я саме під Чесного Хреста у лїс дрова рубати.* Грин. I. 4.

Чесність, вости, ж. Честность. *Багатство лядо возьме, а чесність із нами.* Грин. III. 284.

Чесно, нар. 1) Честно. *Чесно рагуе,—*

чужого не хоче. 2) Какъ слѣдуетъ съ уваженіемъ, съ почтеніемъ, съ честью, съ достоинствомъ. *Народу чесно поклонивсь.* Алв. 27. *Батька чесно поховали.* Г. Барв. 185.

Чеснота, ти, ж. Добродѣтель. *Тижі чесноти без розголосу і нижи приваблювали мене.* Г. Барв. 873.

Чесути, ві, вѣш, гл. Одн. в. отъ чесати і. Тільки раз чеснула гребінцем, а він і переломивсь. Харьков.

Чесвік, ка, м. Честный человекъ. Мвж. 194.

Чѣстень, ня, м. Памятникъ, монументъ. Встрѣчено только у Кулиша. К. Дз. 54. К. Дз. 59. *Хто чесно привітав той честь мрамуровий?* К. Дз. 59.

Честь, ти, ж. Честь. *Честь Богу, хвала, а вам на здоров'я.* Ном. № 10008. Я б і сказав тобі, та честь на собі кладу. Я не хочу тебѣ этого сказать изъ уваженія къ самому себѣ. Ном. № 3582.

Чѣськи, нар. Въ выраженіи: по чѣськи. Честью, какъ слѣдуетъ. *Коли прийшов, вразий сину, то по чѣськи сядь.* Чуб. V. 955.

Четвер, ргá, м. Четвергъ. *У неділю я її обвідала, а в четвер почувли ми, що вмерла.* МВ. I. 78. *Середа нехай не трапляється наперед четверга.* Ном. № 532. — жилавий, жилий. См. Жилавий.

Четверговий, а, в. Четверговый. Грин. Ш. 558.

Чѣтверень, рня, м. Одна часть распиленнаго начетверо древеснаго ствола. Сумск. у.

Четверік, ка, м. Четверикъ, четверка. *Пишов четвериком орать.* Рудч. Ск. I. 180. Ум. Четверичко.

Четверинка, ки, ж. Въ загадкѣ каждая штука изъ четырехъ. *Чотирі четверинки, п'ята п'ятиринка, шосте гостре, сьоме просте* (вікно). Ном. № 284, стр. 298.

Четверник, ка, м. Шлея съ четырьмя полосами (продольными и поперечными). Вас. 160. См. Трийник, пятерик и пр.

Четверниця, ці, ж. Четверка воловъ. Ум. Четвернична. *А в чистім полі близько дороги орат ми плужок четверничкою.* Год. II. 17.

Четверні, ві ж. Четверка. *Пан четвернею пробіжить.* МВ. I. 22.

Четвернік, кў, м. Сортъ рога (у гребенщиковъ). Вас. 163.

Чѣтверо, числ. Четверо. *Четверо яблу-*

чок котяться. Ном. Заг. № 463. *У неї ажес четверо дітей.* Харьков.

Четвертак, ка, м. 1) Лошадь или быкъ четырехъ лѣтъ. Харьков. 2) Бревно въ 4 сажня длиной. Шух. I. 177. 3) Четвертакъ (заимств. изъ русск. языка?) Ум. Четвертачи.

Четвертака, ки, ж. Корона четырехъ лѣтъ. Харьков.

Четвертий, а, в. Четвертый. *Живе Олеся рик і другий, і третій, і четвертий.* МВ. I. 45. Ум. Четвертенький. *Ляxiv-панів у нічку у четвертеньку так як кабаків загаяйте.* АД. II. 115.

Четвертія, ня, ж. 1) Четвертая, часть, четверть. Четвертія сала. Четверть куска сала, не какого либо куска, а такого, какими сало солится. *Доів окрай ця і сала четвертину.* Мкр. Н. 10

2) Четвертія прѣса, жита и пр. Извѣстная мѣра земли для посѣва проса, ржи и пр. *А що ж мені на год? Дасте день проса (четвертину проса викосите).* Рудч. Ск. I. 89. 3) Четверть кварты. *Четвертину горілки купи.* Грин. I. 188. *Вернулася з четвертиною горілки, поставила її перед Чіпкою.* Мир. ХРВ. 195. 4) Четвертая часть дубовой болванки. Вас. 148. Ум. Четвертинка.

Четвертуватн, тўю, вш, гл. = Четвертувати. Греб. 366. *Ріж мене, четвертуй, а я з тобою не піду.* Стор. М. Пр. 36.

Чѣтверть, ти, ж. 1) Четверть, четвертая часть аршина. *На рівному було до п'яти четвертей снігу.* О. 1862. IV. 92.

2) Четверть (мѣра сыпучихъ тѣлъ). *Двісті четвертей жита і триста четвертей пшениці.* Грин. I. 110.

Четвертѣ, ка, м. Четырехгранный ячмень. Вх. Пч. II. 32.

Четверуватися, рўкою, вшял, гл. Запирать двѣ пары воловъ въ возъ (при тяжелой кладѣ). Міус. окр.

Четверўха, хи, ж. Мѣра поля: $\frac{1}{4}$ загона. Черниг. г.

Четвірко, числ. Ум. отъ четверо. *Господь благословив і діточ.ами: четвірко їх мали.* Св. Л. 8.

Чѣтѣн, на, м. Плетеная въ видѣ рѣшетки стѣнка; изъ такихъ стѣнокъ составляютъ ага, загороду для овецъ. О. 1862. V. Кух. 39.

Чѣтирні, ні, ж. Всѣ четыре колеса въ возу вѣствѣ. Екатеринос.

Чотирхатій, а, в. Шершавий, шероховатий. Вх. Пч. I. 15.

Четь, ти, жс. Четверть Три чети. О. 1862. I. 81.

Чех, ка, м. 1) Чехъ. Желех. 2) Родъ серебряной или золотой старой монеты. Kolb. I. 38.

Чехмѣйстер, ра, м. Шафмейстеръ, начальникъ овцеводнаго хозяйства въ крупныхъ экономіяхъ. Херс. г.

Чѣхнути, ну, вѣш, гл. Чахнуть. Батько наш чезне та й чезне, почав кашляти, а далі й зовсім ліг. Харьк. у.

Чехоня, ні, жс.—**Чахоня.**

Чечевія, ці, жс. Раст. Equis L. ЗЮЗО. I. 122. *Хто в гороз, а хто в чечевію.* Ном. № 6658.

Чечѣзати, каю, еш, гл. Трещати (о насѣкомыхъ). Метелики, шерині, бабки, коники смують, гудуть, чечкають. Г. Барв. 145.

Чѣчик, ка, м. Пт. чечегъ. *Вігла чечітка поперед ворітка; вишюво чечик, дав їй мечик, а вона й стала.* Ном. заг. № 429.

Чечичѣня, ні, жс.—**Чечітка.** Грив. III. 664.

Чечітка, ки, жс. Чететка, Trin illa lipagia. Вх. Пч. II. 11. *Хоч би уже лупилася курчям, а вилупилася чечітка.* Ном. № 13690.

Чечуватися, чѣюся, вшся, гл.—**Цятатися.** Оришками чечуватися, вишеньками забавлятися. Чуб. III. 292.

Чечуга, ги, жс. 1) Рыба: стерлядь, Asipenser ruthenus. Браун. 31. Kolb. I. 72. *Рибка чечуга плаває доволі.* Гол. III. 333. 2) Свиныя. Св. Л. 3, 52.

Чечура, ри, жс.—**Чечуга 1?** *Зобачи рибу чечуру.* Чуб. III. 441.

Чечутія, ні, жс.—**Чечітка.**

Чеша, ші, жс. Чеховъ. Черк. у.

Чагір, ра, м.—**Чагарь.** Шух. I. 210.

Черв, ри, жс. Жидкая куляша. (См.) Шух. I. 108.

Чи, с. Ли, или, развѣ. *Чи може сліпий сліпого водити?* Ев. Л. VI. 39. *Чи гріх, чи два, а збоже не видержу.* Ном. № 118. *Як де зроби чорногуз гніздо на хаті, чи у дворі, то та хата щаслива.* Чуб. *Та чи то жс повірять?* Шейк. *Чи вже б то пожаліли?* Свм. 236. *Може до того чи й доживемо.* О. 1861. VII. 16. *Чи там, то й там.* Ну, пусть будетъ и такъ. Рудч. Ск. I. 1. *Чи що. Что-ли. Що*

оіа там чортів сліпить, чи що? Ном. № 10932.

Чибераччи. См. **Чеберачка.** *Батько скаче, мати плаче, а жид біжки чиберачки.* Чуб. III. 473.

Чібрник, ка, м. Раст. а)—**Чебрець а).** Шух. I. 22. б)—**дінкій.** Thymus montanus. Шух. I. 22.

Чигá, гá, жс.—**Чечуга 1.** МУЕ. I. 40. **Чигáти, гáю, еш, гл.** Подстерегать. К. ЧР. 312, 16, 167. *Піднялись чужі на мене, на мою чигають душу.* К. Псал. 125.

Чигінь, ні, жс. ?) Жердь, бревно, которимъ подпирають бокъ плота или берліни, чтобы поставитъ плотъ или судно ровно, если наклонены. Екатеринбургс. у. Слов. Д. Эварн.

Чиж, жá, м. 1) Чижъ, Fringilla Spinus. Вх. Пч. II. 11. 2) Родъ дѣтской игры. Ив. 17. Ум. Чижня. *Весною чижик молоденький, такий співучий, проворенький в садочку все собі скакав.* Гаіб.

Чижомки, мое, жс. мн. 1) Ум. отъ чижми. 2) Ботинки, зашнуровуючіся по бокамъ. Гол. Од. 25.

Чижмак, ка, м. Сапогъ. Желех. Ум. Чижмачок. *Да із сих чижмачків обулись в сап'янові.* Маргев. 34.

Чижмáр, ра, м. Сапожнякъ.

Чижми, жем, жс. мн. Венгерскіе сапоги черные или красивые. Гол. Од. 77, 79, 81. *Чижми з острогами.* Гол. III. 408. Ум. Чижміни.

Чий, чій чіє, мѣст. Чей, чья, чье. *Чий ворота микши, а попових ні.* Ном. № 216. *Чийсь.* Чей то. *Чийсь доля плаче.* Ном. № 8877.

І Чик, ка, м. Пт. Lanius, сорокопуть. Вх. Лем. 482.

ІІ Чик, меж 1) Отъ чикати,—выражаєть рѣзанье. О. 1862. IX. 119. 2) Выражаєть прыганье (въ загадкѣ). *Куций Степанко скрутився, звертився, та й по хаті скаче—чик, чик!* Ном. Заг. № 335.

Чіка, ки, жс. Дѣтск. Ножикъ, все острое. *Не займай—че чика.* Екатеринбургс. г.

Чікавка, ки, жс.—**Чекіт.** Вх. Пч. II. 12.

Чікало, ла, с.—**Чапавка.** Вх. Пч. II. 23.

Чікати, каю, еш, гл. 1) Рѣзати ножемъ, ножницами. 2) О птицахъ: чиркати, стрекотати. *Сорока чикати.* Вх. Лем. 482.

Чікач, ча, м.—**Чекіт**—**Чикавка.** Вх. Пч. II. 12.

Чики-чики, меж., виражающее рѣзаніе. Чики-чики личаки на дубові лапті. Чуб. Ш. 106. Чики-чики два ножжи зарізали рака.

Чикилдїха, хв, ж. Названіе плохой водки. Марк. 169. *В сей день його отець опрягся, як чикилдихи обіжрався,—Анхиз з горілочки умер.* Котл. Ев. II. 9.

Чикір, кору, м.—Сикір. Вх. Пч. II. 13.

Чикнўти, нў, нѣш, гл. Одя. в. отъ чинати. *Вїзнуть, чикнуть ножем пальця.* Драг. 2.

Чиколодок, два, чиколозов. нка, м.—Чиколозов. Желех.

Чиколоток, тка, м. 1) = Шиколоток. Вх. Пч. I. 15. 2) Колѣнное сочлененіе колѣно. Вх. Пч. I. 15.

Чикўдївка, ки, ж.—Верхолде. Вх. Пч. II. 8.

Чим. Творит. пад. отъ що. (См.).

Чималїй, а, е. Порядочный, довольно большой, значительный. *Городець чималїй.* Рудч. Ск. I. 25. *Развела пожар чимал.* Котл. Ев. I. 37. Ум. Чималѣний.

Чимало, нар. Порядочно, довольно много, значительно. *Чимало лїт перевернулось, води чимало утекло, і в хутїр лихо завершило, і слїз чимало принесло.* Шевч. 106. Ум. Чималѣньо.

Чимбарка, ки, ж. Родъ верхней одежды у мѣщанъ. *А мїщанство! У них своя одежа.... чимбарка суконна....* О. 1862. УШ. 33. См. Чамара, чемера, чемерна.

Чимбарь, рї, м. и пр.—Чинбарь и пр. О. 1862. I. 52.

Чимбїр, ббру, м.—Крайка. Вх. Зя. 80. Ум. Чимборни. Вх. Зя. 80.

Чимбрїс, су, м. Раст. Chrysanthemum Segetum. Вх. Пч. II. 30.

Чимбрка, ки, ж.—Чемерка.

Чимисувати, сўю, еш, гл. Рѣзать. *Бере дружокъ нїже колодїй і чимисує той коровай на шматочки.* МУЕ. I. 133. (Полгав.).

Чимсати, оаю, еш, гл.—Чухрати 1, 2, 4. Вх. Зя. 80.

Чимчикувати, хўю, еш, гл. Игты быстро. Шевч. 621. *Люде їдуть мостом, а він прямо водою чимчикує.* Драг. 140.

Чин, ну, м. 1) Дѣйствиє, дѣяніє. *Після старої голови все марно пїйшло. Ні порядку, ні чину.* Г. Барв. 224. 2) Способъ, образъ. *То—проще пана—оттаким чином робилось.* НВолын. у. *Одслуживши*

в церкві службу Богу і похорон, як слїдує, понесли тим же чином і на кладвище. Кв. 3) Чинъ (заимствовано изъ русскаго языка). *Великого чину дїшов.* МВ. II. 32.

Чїна, ни, ж.—рѣзова. Раст. Lathyrus tuberosus L. ЗЮЗО. I. 126.

Чинїрка, ки, ж.—Чемерка 1. ХС. IV. 51. Ум. Чинїрочка.

Чинварчїна, ки, ж.—Чинварка. Харьк. у. **Чинбарїтя**, рю, ршш, гл. Быть кожевникомъ.

Чинбарїха, хи, ж. Жена кожевника. **Чинбарїна**, пі, ж. Заведеніє для выдѣлки кожъ. (Закубовск.).

Чинбарство, ва, с. Кожевничество.

Чинбарський, а, е. Кожевничїй, кожевенный. *Литваревїй кожух (пахне) за пївмїлі чинбарським квасом.* Сим. 226.

Чинбарь, рї, м. Кожевникъ. Чуб. VII. 431. Вас. 156.

Чинбўрка, ки, ж. *„Колїсчатко на бичовї коло лямки, якою тягнуть невід з моря“.* Сїскъ. Слов. Д. Эваря.

Чингал, да, м. Кнїжалъ. *Тїльки й зоставили собі по чингалу, про всякий случай, од зїрюки.* Стор. II. 12.

Чиндокора, ри, ж. См. Цїнакора. *А на йому шуба любя, а на шубї чиндокора, на чиндокорї поясокъ.* Чуб. III. 457.

Чинѣвник, ка, м. Столбовая дорога. Угор.

Чїни, нїв, мн. 1) Мѣсто, гдѣ перекрещиваются нити основы. Копстантингор. у. МУЕ. III. 21. Шух. I. 259. 2) Колышки въ сновалкѣ, при помощи которыхъ дѣлаются чини 1 Лохв. у. Вас. 202.

Чинїти, нїб, нїш, гл. 1) Дѣлать, производить, исполнять. *Незай гріха не чинить.* Ном. № 106. *Ії мати зречанки чинить.* Мил. 95. *Не чини лихого, не бїєсь нічого.* Ном. № 4442. *Порядки чинити.* Мет. 179. *Чинї мою вїлю.* *Исполняй мое желанїє.* АД. I. 220. *Чинїте лїску! Сдѣлайте одложєніє! пожалуйста! Чинїте ласку, внесїть ковби ку!* Чуб. III. 476. 2) О змївѣ: класть яйца. *Гадина чинить уперед яйце, а потїм вїзодить гадїнїта.* Шух. I. 238. 3) Дубить, выдѣлывать (кожу).

Чинїтїюса, яўса, лишова, гл. 1) Дѣлаться, происходить; становиться. *Чинїлося те у давню давнину.* МВ. II. 61. *Чоловїк чинїтся, давнїй, медвївї—старїй.* Вх. Зя. 80. 2) Выдавать себя за кого.

Він чиниться Христос, а йому грішна жінка ноги мие! як то так?—казали жиди. Канев. у.

Чінка, **ки**, **ж.** Выдѣлка кож. Сумск. у.
Чинка́, **мн.**—**Чаря** (см. Чар.). Вх. Зн. 80.

Чиноватий, **а**, **е.** 1) = **Чиноватний**. МУЕ. Ш. 25. 2)—те пологно́. Полотно, при ткані котораго нитки основы въ чинках (см. чини) перекрещиваются не пара съ парой, а каждая три съ каждой одной. Шух. I. 259.

Чиноватий, **а**, **е.** 1) Чиноватна лїства. Часть сновалки, при помощи которо́в дѣлаются чини. МУЕ. Ш. 15. 2)—мітон. Мітон, въ которомъ одно пасмо имѣть 30 нитокъ вѣсто 60. МУЕ. Ш. 14.

Чиновать, **ті**, **жс.** = **Чиновате** пологтно. (См. **Чиноватий** 2). Вх. Зн. 80.

Чинч, **чу** и пр. = **Чинш** и пр. *Давала чинчу до двора ковбас десятків з три латину.* Котл. Ев. IV. 43.

Чинчерїї, **їв**, (**м.** ?). Кандамы, оковы. Угор.

Чинчувати, **кїю**, **ещ**, **гл.** = **Чинчукувати**.

Чинш, **шу**, **м.** Чившъ, оброкъ, плата за пользование земель. К. ЧР. 427. *Краще стати на чинш, а потім викупити землю.* О. 1862. IV. 105.

Чиншїй, **шїй**, **м.** = **Чиншовик**. О. 1862. IV. 93.

Чиншовїй, **а**, **б.** Чиншевой, оброчный. Чиншова земля. Чиншова шляхта. О. 1862. VII. 87.

Чиншовїе, **ка**, **м.** Платящїй чившъ, состоящїй на чившевомъ положенїи.

Чиншуватися, **шїюся**, **ещс.** гл. Платить чившъ. О. 1862. VII. 88.

Чивьба, **бї**, **жс.** 1) Вычивка, выдѣлка. *Цей ремїнь не хлїбної чиньби, а кермецької.* Константиногр. у. *Шкурка за чиньбу не стане.* Ном. № 10571. 2) Трелка. *Дав їмъ доброї чиньби.* Ном. № 4014.

Чивьвка, **ки**, **жс.** Бомба, начиненная порохо́мъ. Черно́м.

I. **Чинати**, **їаю**, **ещ**, **гл.** Вычививать, выдѣлывать, дубить. *Шевчик шкури чиня, а він дубон воляе.* Чуб. V. 1087.

II. **Чинати**, **їаю**, **ещ**, **гл.** Сокращенное видннати. Чиняї, памї, ворота,—їде твоя робота. Чуб. Ш. 233.

Чипавка, **ки**, **жс.** Жердь на гребнїи крыши на клумї, связывающая ключа. МУЕ. I. 83.

Чипўга, **ги**, **жс.** Раст. = Дереза, *Saraga-pa frutescens* Dc. ЗЮЗО. I. 115.

Чир, **ру**, **м.** 1) Родъ размазни, саламаты изъ кукурузной муки. МУЕ. I. 104. 2) Трупъ. Желех.

Чиранка, **ки**, **жс.** Порода утки, Анагсгесса Ум. Чираночка. *Ой на ставу, на ставочку пїймав качур чираночку.* Гол. I. 317.

Чирва, **ви**, **жс.** Мать въ картахъ: черви. КС. 1887. VI. 463.

Чирво́вий, **а**, **е.** Черво́нный (о масти въ картахъ). КС. 1887. VI. 465.

Чиренка, **ки**, **жс.** = **Чиравка**. Вх. Пч. II. 8.

Чирїкати, **каю**, **ещ**, **гл.** О ласточкахъ: чирикать. *Ластїнки чирикають.* Св. Л. 218.

Чирка, **ки**, **жс.** 1) Чирокъ (утка). *Не туди чирка носом керуе.* Ном. № 5091. 2) Чирей. Вх. Зн. 80.

Чиркот, **га**, **м.** = **Омелюх**. Вх. Пч. II. 15.

Чиркун, **на**, **м.** = **Цивкун**. Вх. Пч. II. 9.

Чирун, **на**, **м.** Солеваренная сковорода. Вх. Зн. 49.

Чирус, **са**, **м.** Мелкая порода скумбрїи. Херс. г.

Чирч, **ча**, **м** = **Черкач**. Вх. Лев. 483.

Чирчак, **ка**, **м.** = **Чирч**. Вх. Уг. 275.

Чиря, **ратя**, **с.** Чиренокъ, птенець чирка. *Вилтали пташата-чирята.* Чуб. Ш. 110. *І тільки край стаяка оставе табун утят. Чи крижні то були, чи то були чирята,—про те нам байдуже.* Греб. 387.

Чиряк, **ка**, **м.** Чирей, вередь. *Чиряк великий, а ною мало.* Посл. *Догожас, як чирякові.* Ном. № 4457.

Чиракуватий, **а**, **е.** Покрытый чирьями.

Чиранка, **ки**, **жс.** 1) = **Чирка**. Вх. Пч. II. 8. 2) = **Чиранка**. Вх. Пч. II. 8.

Чиряча, **ки**, **жс.** = **Чиряч** *Бешило!* чирячка, болячка. Мьл. М. 96.

Числбнний, **а**, **е.** Многочисленный. Желех.

Числбнність, **ности**, **жс.** Многочисленность. Желех.

Числбно, **нар.** Многочисленно.

Числїти, **лю**, **лиш**, **гл.** 1) Считать. *Адже ж за свїнію нас числїти.* Котл. Ев. 2) Разсчитывать. *Все ділає, не числячи не жодку подяку.* Шейк.

Числїтися, **люся**, **лишся**, **гл.** Считаться.

Число, **ла**, **с.** 1) Число. Без числї. Безъ счету. *Добра жінка дванадцять раз на*

день одурить, а як яка, то й без числа. Ном. № 9078. То не в число. Это не въ счетъ, это исключить. Ном. № 10669. 2) Количество. Хоч мале число полегкости собі мали. Ад. I. 91.

Чисниці, ці, ж. Три пинти или $\frac{1}{10}$ пасама Чуб. VII. 408. Вас. 201, 190. Коф. I. 69. Йому три чисниці до смерті. Одною ногою въ гробу. Грин. I. 237.

Чистакъ, ка, м. Сеть для ловли рыбы на дѣпровскихъ отмеляхъ. Вас. 188.

Чисташ, ша, м. Мѣсто, очищенное отъ лѣса.

Чистоніна, нн, ж. Рожь и пшевица. Вх. Лем. 482. См. Чистина 2.

Чистобъ, тдѣ, м. Раст. а) *Draba verpa* L. ЗЮЗО. I. 177. б) *Galium Mollugo* L. ЗЮЗО. I. 177. в) *Orobos alus* L. ЗЮЗО. г) *Stellaria Holbostea* L. ЗЮЗО. I. 177. д) *Stachys recta* L. Вх. Пч. I. 13. ЗЮЗО. I. 137. е) —лісовий. *Statices Holostea* L. ЗЮЗО. I. 137.

Чистий, а, е. 1) Чистый, незагрязненный, прозрачный. *Ой гляну я в чисту воду да на свою вроду.* Нп. 2) Незарослий сорными травами. *Таке просо чисте та велике.* Рудч. Ск. 3) Чистый, гладкий *Бог дасть долю і в чистім полю.* Посл. 4) —четверъ. Четвергъ страстной недѣли великаго поста. ХС. I. 75. Маркв. 4. Ум. Чистѣнький, чистѣсенький. Рудч. Ск. I. 10. Чистюнький. Фр. (Желех).

Чистев, ка, м. Раст. а) = Чистецъ в). Борз. у. Прилуд. у. б) *Sedum acre* L. ЗЮЗО. I. 136. в) — жовтий. *Chelidonium majus* L. ЗЮЗО. I. 116.

Чистилище, ща, с. Чистилище. *Чув-їм за чистилище, же то їст місци для еришників на пукуту.* Гв. II. 76.

Чистіло, ла, с. Дѣтскій послѣдъ, плацента. Вх. Зн. 80.

Чистоні, нї, ж. 1) Чистое, незаросшее мѣсто. *А серед озера є дві чистини.* Ум. Чистинна. *Там у лісі тахи чимало в чистинок.* 2) Чистина? Зерновой хлѣбъ: ячмень, пшоба, рожь, пшевица. Вх. Лем. 483.

Чистити, шу, бтиш, гл. 1) Чистять. *Зайду до тїй крикички, що я чистила.* Рудч. Ск. II. 57. *Не чисть мене до жового, то збавлю тебе од всего злого.* Ном. № 232. 2) Бить, колотить. *Почала... гостей чистити.* Мнж. 71.

Чистятися, шуся, стися, гл. Чистяться. *Почав чиститись і прибиратись.* Левнц. Пов. 11.

Чистісінський, а, е. Совершенно чистый. *Ой бував же я та в чистісінській полю.* О. 1862. IV. 15.

Чистісінсько, нар. 1) Совершенно чисто. *Чистісінсько в хаті,—ніде ні смітинки.* Харьк. 2) Совершенно, совсѣмъ (сильнѣе, чѣмъ чисто 2). *Чистісінсько він та-ї годі.* Харьк.

Чістість, тостя, ж. 1) Чистота, отсутствие гразі, сору. Желех. 2) Чистота духовная. Желех.

Чістник, ка, м. Раст. *Ranunculus acris* L. Авн. 290.

Чістникъ, ку, м. Раст. *Stachys recta* L. ЗЮЗО. I. 137. См. Чистецъ.

Чісто, нар. 1) Чисто. *Е, вже! тому низько в голови, в кого чисто в дворі; а тому лекше здисає, що двір вицищав.* Ном. № 1407. 2) Совершенно, совсѣмъ. *Чисто всі побудила.* Г. Барв. 225. *Вибрав усю чисто воду.* Рудч. Ск. I. 37. Ум. Чістѣнько, чістѣсенько. Чістѣнько коло посуді ходитъ,—яничго не оставляєть, все сьѣдаєть. Ном. № 11256.

Чістобрѣха и чістобрьоха, хи, об. Кто врѣтъ искусно, безъ записки. *Иниий і правди так... не розкаже, як він було збреше: уже чістобрьоха був покійний!* О. 1861. V. 67.

Чістовід, воду, м. Мѣсто, гдѣ чистая вода, незагрязненная, непоросшая водорослями. *Тут краще купатися: тут чістовід, а на брідку погано.* Лубен. у.

Чістоплідний, а, е. Рожденный въ законномъ бракѣ? *Дай же, Господи, діточкам чістоплідним!* ЕЗ. V. 108.

Чістоплина, ни, ж. Чистое поле. *Нехай іде на чістополину, там і дихати лекше.* Харьк. г.

Чістотѣ, тї, ж. Чистота. Мнж. 122. Грин. III. 404. *Хто чістоту в нечистого добуде?* К. Іов. 30.

Чістѣв, ка, м. Чистякъ, чістоплотный. **Чістѣвський, а, е.** Ум. отъ чистий. Фр. (Желех).

Чістѣх, ха, м. Насѣк. *Нера сінегеа.* Вх. Пч. II. 27.

Чістѣча, ка, ж. Чістуха, чістоплотная.

Чітавий, а, е. Большой, порядочный, хороший. Угор.

Чітака, ки; об. Чтець, чтица. *Із тебе, як бачу, і читака поганій.*

Чітальник, ка, м. Читатель. *Багацко*

читаликиві дождидається тієї книжки. Левид. Пов. 255.

Читання, ня, с. 1) Чтеаіе. Грив. I. 289. *Як спіанкя, таке і читанкя.* Ном. № 8015. 2) Читаніе. У нас пінязьки без читаня—без счегу. Вх. Лем. 483.

Читати, тая, еш, гл. 1) Читать. *Батенько іде ти в листонку читає, читаючи та жалібенько ридас.* Чуб. I. 174. 2) Считати. Вх. Лем. 483.

Читач, ча, м. Читатель. К. ЧР. 100.

Читодь, чді, м.—Читач. Ном. Од видавця, I.

Чич, чі, ж.—Чичва. Вх. Зн. 80.

Чичва, ви, ж. Плохое болотное сѣно. Вх. Зн. 80.

Чичокати, каю, еш, гл. О сорокѣ: кричать. Вх. Пч. I. 15.

Чичорчик, ку, м. Встрѣчено въ нар. ісьвѣ вѣсто черки. *Васильчику-чичорчику, поію тебе в городчику.* О. 1861. XI. Св. 67.

Чичірк. Въ выраженіи: Ні чичірки. Ни гу! ни слова! не шелохнется. *Ні чичирк! і дух притаїв.* Ном. № 12942.

Чичіркнути, ну, веш, гл. Шелохнуться, зашелестѣть. Употребл. съ отрицаніемъ. *Ніщо а ні чичиркне.* Лохв. у.

Чичка, ки, ж. Цвѣтокъ. Угор.

Чичмаря, рі, ж. Мелкій дождикъ. Мнж. 194.

Чичморити, рю, ршш, гл. Ъсть много, съ жадностью. *Чичморить, чичморить!* Лебед. у.

Чішка, ки, ж. 1) = **Цешка**. Черниг. у. 2) = **Пучка** I. Вх. Пч. I. 15. См. **Пучка**.

Чішка, ки, ж. 1) Хохоль, волосы спереди головы. Вх. Зн. 80 *Бере го-жа чішку.* Фр. Пр. 117. 2) ив. Чівні. То же, что и волота у кукурузы. Шух. I. 100. Ум. Чівочка. *А чорній мої очі, чівочка гладенька.* Шух. I. 198.

Чілка, ки, ж.—**Чулко**. Угор.

Чільний, а, в. Отборный, круный, значительный, выдающийся. *Чільне зерно. От стане він чільний господарь, богатий, маючий як пан.* Мзак. 102.

Чільцѣ, ця, с. 1) Ум. отъ чѣло. 2) Родъ жезельоу головной новаяки. Вх. Зн. 80.

Чімирѣха, хи, ж. Названіе водки. *Бодай тії пани жили, що гуральні становили: як би не ся чімируха, то я б згинув так, як муха.* Ном. № 11639.

Чімеа, ки, ж. Больше дивная волокна овечьей шерсти. Гол. Од. 39.

Чімкати, каю, еш, гл. Отдѣлять больше дивная волокна овечьей шерсти. Гол. Од. 39.

Чімхати, каю, еш, гл.—**Чухрати** I, 2, 4. Вх. Зн. 80. *Чімхай до віата.* Вх. Зн. 43.

І. Чіп, чопя, м. 1) Деревянная затычка у бочки. *Узялась за чіп, щоб одіткнуть.* Рудч. Ск. II. 151. *Пяний, як чіп.* Ном. № 11740. Ходити до чопя. Цѣвствовать, ходить къ кабакъ. Ном. № 11701. 2) Стержень, на которомъ что либо ходитъ, качается или вращается (въ видѣ колышка, винта и пр.)—является частью многихъ машинъ и сварядовъ, напр. винтъ соединяющій половинки вожвицъ. Шух. I. 153. Также часть: верляюга, верстагу, курительной трубки (металлическая крышка ходитъ на немъ), п'ля (см. п'ляа). Шух. I. 187, 255, 276. 254. 3) Колышекъ въ сновязкѣ. Шух. I. 150. См. **Снуааена**. 4) Колышекъ, зубъ (желѣзный) въ борошѣ. Шух. I. 166. 5) Шипъ въ столбѣ для связи съ другимъ бревномъ. Уманск., Гайсин. у. у. 6) Желѣзный шипъ на мѣльняномъ валу. Мнж. 480. Черниг. у. 7) Рыба: Aspigo Zingel. Вх. Пч. II. 18. Ум. Чіпкя, чіпчюм, чіпкя, чопѣцъ (Харьк., Залюбовск.). *В ба рилочку два капиточки, нема чіпочка, нема дірочки.* Ном. заг. № 64.

II. Чіп, меж.—**Чіпа**: Лохв. у.

Чіпа, меж. Прочь, вонъ! (Прямую на собаку). *Чіпа, чіпа в солому стапи.* Ном. № 11319.

Чіпати, паю, еш, гл. Трогать. *Не чіпай посліду на дорозі, бо як торкнеш, буде смердити.* Ном. № 3289.

Чіпатися, паюся, ешся, гл.—**Чіплятися**. *Щоби не чіпалися вроки чи дитини, чи худобини...* ЕЗ. V. 218.

Чіпець, ця, м. 1) = **Чепець** I. *Русую кісоньку під чіпець.* Грив. Ш. 548. *Сидить діва в темниці, шнѣ чіпець без ниці.* Ном. заг. № 145. 2) = **Чепчик** 3. *В чіпці уродився, а на посторонку згине.* Ном. № 4091. 3) = **Чепець** 4. О. 1862. V. Кух. 39.

Чіпе, ця, с. ?) = **Очепя**. Вх. Зн. 45.

Чіпкяй, а, б. Приличивый. *Вісна—чіпка хороба.* Міус. окр.

Чіплати, ляю, еш, гл. Прицѣплять, вѣшать. Ном. № 13428. *Намиста чіп-*

ляють. О. 1861. XI. 28. Рушники чіпляють.

Чіпляється, ляюся, емся, гл. 1) Ціпляється. *Біда за біду чіпляється, як у ланцюзі кільце за кільце.* Ном. № 2164. 2) Привязуватися, пристанати.

Чіпаль, ря, м. Мундшєвкь, кравчій. Вх. Зн. 80. Угор.

Чіпко, нар. = Чепко. Лохв. у.

Чіпок, пкв́, м. 1) Ум. оть чіп. 2) = Чепець 1. *Брекиють жіночі чіпки, чоловічі шапки.* Г. Барв. 148. Ум. Чіпчок, чіпчик, чіпчичок. *Глянь, Палазо, на поріг, несуть чіпчичох либонь твоїй.* Грин. III. 548.

Чіпчо́к, чка, м. 1) Ум. оть чіп. 2) Ум. оть чіпок.

Чіпчик, ка, чіпчичок, чка, м. Ум. оть чіпок.

Чіреній, а, е = Каламутній. *Чірена вода.* Шух. I. 81.

Чірівній, а, е = Черввий. ЕЗ. V. 84.

Чірка, ки, ж. Порода утокъ. Черк. у.

Чірхавий, а, е. Шершавий, шерховатий. Фр. (Желех).

Чірхатися, хаюся, емся, гл. = Чухатися. Желех.

Чістрити, рю, рш, гл. Чесати на гребні пеньку, шерсть. Гол. 35, 36, 39. Шух. I. 147.

Чіт, ту, м. Четъ, четное число. *Чіт чи лишка?* Кв.

Чітуватися, туюся, емся, гл. Играти въ четъ или вечеть. *Оришками чітуватися.* Нп.

Чіту́ра, ри, ж. Жестявка. Вх. Зн. 81.

Чіхратий, а, е. Косматий. Вх. Зн. 81.

Чіхратися, раюся, емся, гл. = Чухатися. *Кинь.... розчав ся чіхрати у тоту яблонь.* Драг. 263.

Чічечка, ки, ж. Ум. оть чічка.

Чічка, ки, ж. 1) Цвітокъ. Шух. I. 184, 18. *На його могилі четверті вже чічки провітають: і білі, і голубі, і всякі.* Федьк. Пов. 44. *Ой завила красна чічка.* Гол. IV. 489. 2) — жовта = Мозельці, Rapunculus. Шух. I. 20. Ум. Чічечка. Гол. II. 762. См. Чічка.

Чічкв́тий, а, е. 1) Цвістистий. Шух. I. 20. 2) Вышитий цвітними нитками. *Чікваті вишиваня.* Шух. I. 245.

Чічнє, ка, м. Раст. *Leontodon taraxacum.* Вх. Пч. II. 33.

Чієтися, чбаюся, емся, гл. = Цкати. Вх. Лем. 483.

Чке-чке-чкю! меж. Зовъ свиней. Радомысл. у.

Чкелити, лю, лиш, гл. Охотничій терминъ о собакахъ: лаять тонкимъ голосомъ, увидѣвъ звѣря. Вх. Уг. 275.

Чкурити, рю, рш, гл. Скоро бѣжати.

Чкурі́ти, ну, нєш, гл. Побѣжати. Рудч. Ск. I. 128. *І вибравшись на добру стежку, чкурнула просто до трояк.* Котл. Ев. IV. 45. *Пустив одного зайця,— той як чкурне в лє.* Грин. I. 218.

Чля, нар. Прилично. *Що кому чля.* Ном. № 13912.

Чмакати, каю, еш, гл. Чавкати.

Чмалєний, а, е = Чмолєний. *Хмара хмару швидко гонє, грім по небу торохотить, вітер плаче, вітер стогне, дощ по вікнах порощить. Під чмалєну сю незгоду мов побиті люди сплять.* Свіп, 105.

Чманв́, нї, ж. = Чмара. Полт.

Чманіти, нію, еш, гл. Быть угорѣлымъ, угорати, одурѣвать. *Після горілка днів зо три чманієш.* Лебед. у.

Чмарв́, ря, ж. Призракъ, привидѣніє. *У! чмарю так і лізе!* Г. Барв. 33. *Так і сичуться до нас, як чмара та.* Г. Барв. 49

Чмолєний, а, е. Опалѣвий? *Прийшла додому,— як п'яна, мое чмелєна.* Мир. ХРВ. 17.

Чмблє, ка, м. Ум. оть чміл.

Чмель, лю, м. Раст. *Helichrysum agrarium* DC. ЗЮЗО. I. 124.

Чміга, ги, ж. = Шмига. *Якось приходить не до чмиги.* Стор. II. 204.

Чмарь, рю, м. 1) Коротка шерсть остающаяся на пестяхъ послѣ вальвы сукна. Вас. 172. 2) Острый, противный запахъ. *Борсук у норі такого пїдає чмарю.* Борз. у. 3) — рї. Чумазий.

І. Чмих, ху, м. 1) Одинъ разъ фырканія. 2) Родъ игры, въ которой стараются разсѣинить, а смѣяться нельзя: кто чмихе, тотъ проиграль. Сим. 192.

II. Чмих, меж., выражающее фырканіє. Ном. № 4714.

Чміханнє, ня, с. Фырканіє.

Чміхати, хаю, еш (я чмішу, шєш), гл. Фыркати, шхлѣть, дуть. *Слухаю, коли хорви чмінуть.* О. 1861. V. 68. *Чміхає, як овечка.* Ном. № 13943. *Ничого мені не каже, тільки чміше.* Г. Барв. 288. *Вже холодом чміше.* Ковотоп. у.

Чміхнути, ну, нєш, гл. Одн. в. оть

чмйхати. Фырґнуть, подуть. *То муцик, вир-завишиє на двір, на голос гончих одзиває-ся, чмйхнує, завис, до них озвася.* Котл. Ев. IV. 44. Фырґнуть оть смѣха. Снм. 192.

Чміль, чмелѣ, м. Шмель. *Чмелі гудуть.* Ном. № 11760. *Слѣхати чмелі.* Лежать на землѣ оть удара. *Сердешиний об землю упав, чмеліє довгоно дужє служав.* Котл. Ев. II. 24. Ум. Чмѣли. *Летить чмелих.* Рудя. Ск. I. 118.

Чмовх, ха, м. Поползень, Sitta euro-рааа. Вх. Лем. 483.

Чмѡвхальниця, ці, ж. Трепазка. Угор.

Чмѡвхати, хаю, еш, гл. Тренати во второй разъ (зевъ, ащъ). Угор.

Чмѡвхачка, хи, ж. = Чмѡвхальниця.

Чмоє в пр. = Чмок в пр.

Чмолѣ, лі, ж. Насѣк. *Хлѡсора viola-сеа.* Вх. Пч. I. 8.

Чмѡрвати, ваю, еш, гл. = Чвѣвати 2. *Йди по базні, а вода чмѡркає.* Вх. Зн. 81.

Чмѡрвати, ну, веш, гл. Ода. в. оть чмѡрвати. *Чмѡркила вода.* Вх. Зн. 81.

Чмурь, ря, м. Сморчокъ (грибъ). Угор.

Чмут, та, м. Проказникъ, затѣвникъ, забавникъ, мастеръ на выдумки, выдумщикъ. *Грицик той, то був на все село чмут: витесать кому якого нетесаного тесана, так єиє зараз.* Грин. II. 209.

Чмѣтник, ка, м. = Чмут. Снм. 212.

Чмѣтовѣтій, а, е. Мастеръ на выдумки. *Бреленька ся довга і тєсті чмѣтовѣтій іноді дужє добре розказують її своїм зятям, як ті загостуютьєя.* Ном. № 11926.

Чмѣтовѣха, хи, ж. Проказниця, затѣвниця, выдумщица. *Та халандри, чмѣтовѣха, для смѣху скакала.* Мкр. Н. 40.

Чмѣтувати, тѣю, еш, гл. Проказити, шалити. *Опѣночі приходять парубки і лякають дѣчат, перебравшиєя... Порєзтавшиєя, хлѡпці годі чмѣтувати, скидують выдумки свої і в рядок сѣдають за стіл.* Лохв. у. Въ слѣдуюч. стихахъ Макаровскаго въ значеніи: удаживати за нѣмъ, утѣшать? Или просто: шутити? *Ся голу-бонька тряслася, рученьки ламала... До-ня і милого забула, руєне та голосить.* *Говорила б, так же мови у обѡх немає, ледѡі дишуть, мов не чують, голос зами-рає; но Тарас—козакъ бузалий: взявши Харитину, чмѣтував; уміє розважити матір і дитину.* Мкр. Н. 28.

Чѡ. Сокращенное чѡго (см.). *Чѡ хочеш?* Гв. II. 14.

Чобѡн, нѣ, м. Деревянный сосудъ для молока. Угор.

Чобѡнѣ, ка, м. Трясогузка, Motacilla. Вх. Зн. 81.

Чѡбѡт, бѡта, м. 1) Сапогъ. *В чѡботѣх ходитъ, а бѡсі слѡди знать.* Ном. № 1182. *Панцямні та побдинокѡі: цѡ на єдній нѡзі капиця, а на другій чѡбѡт.* Ном. № 1309. 2) мн. Свадебный обрядъ даренія женихомъ невѣстѣ сапогъ, совершаемый обыкновенно въ субботу. МУЕ. Ш. 88. (Черниг.). 3) мн. Родъ писанки. КС. 1891. VI. 379. 4) *Удовіє чѡбѡт.* Раст. Viola tricolor L. ЗЮЗО. I. 141. Ум. Чѡбѡтѡ, чѡбѡтѡчѡ, чѡбѡтѡбно, чѡбѡтѡцѣ. Чуб. V. 20. Чуб. Ш. 308. *Чѡбѡтки шкапові.* Рудя. Ск. I. 213. *Чѡбѡточки роззули.* Грин. Ш. 694. Ув. Чѡбѡтище.

Чѡбѡтѡк, тѣѣ, м. 1) Ум. оть чѡбѡт. 2) Цвѣтокъ на чернолѡніи.

Чѡботарѣнко, ка, м. Сынъ сапожника. К. ПС. 84.

Чѡботарѣха, хи, ж. Жена сапожника.

Чѡботарь, рѣ, м. Сапожникъ. Мил. 27. Шух. I. 146. Шевч. 201. *Од мій батько чѡботар, черевникъ полатав.* Нп.

Чѡботѡцѣ, тѣѣ, м. Ум. оть чѡбѡт.

Чѡботѣна, ви, ж. Сапогъ. *У єдні чѡботини скаче по долині.* Ном. заг. № 396.

Чѡботѣще, ща, м. Ув. оть чѡбѡт.

Чѡботѡбноє, ка, м. Ум. оть чѡбѡт.

Чѡботѡробѡдѣ, бѣѣ, м. Название сапожника въ шутиномъ величаніи, сложенномъ на манеръ церковнаго: *Величаєм тѣ, шевчє чѡботѡробѡдѣ, і чѣмъ твоє шило і правило, твоє поганє ремієло!* Гв. II. 214.

Чѡботѣ, тѣтѣ, с. Примуш. во мн. ч.: чѡботѣта. Сапожки. *Самі Кирилята шикѣть чѡботѣта.* Мвл. 39. *На червоі чѡботѣта побиваютьєя дѣчата,* Пцг. В. 94.

Чѡвг, меж., выражающее шаркавіє по-гамн. *Йде в свої чѡботицѣх помалу, тѣльки чѡвг, чѡвг...* Ковстантинѡгр. у.

Чѡвганнѣ, ня, с. Шарканье (ногами).

Чѡвгати, гаю, еш, гл. Шаркать ида, втпг медлено. *Один батько зорѡз почує, чѡвгѣ старими, але мѣцними ногами до колѡски.* Левиц. I. 355. *Віє оддалік ледѡі чѡвгѣ в мном.* Г. Барв. 397.

Чѡвгатѣсѣ, гаюєя, єшѣя, гл. = Чѡвгати. *Хтѡсь у саду, мѡв чужє, чѡвгѣтѣсь.* Г. Барв. 539.

Чѡвен, внѣ, м. Челнъ, лѡдка. *Пливє чѡвен води поєєн, а за нимъ весельє.* Мет. 16. *Чѡвени, чѡвинчѡбно, чѡвинчѡчѡ, чѡвинѡк.* *Аж на морі чѡвинчѡк бѣжить,*

а в човнику батенько сидить. Чуб. V. 504. *Ой піду я по над береженьком, там плыває милий човниченьком.* Грив. Ш. 676.

Човвінце, ця, с. Ум. отъ човно.

Човвік, кв, м. 1) Ум. отъ човен. *Зроби мені, тату, золотий човник, а срібнев веселечко.* Рудч. Ск. II. 39. 2) Ткацкій человекъ. Въ немъ есть стержень—веретѣно,—на который надѣвается шпулька съ нитками—цѣва. Шух. I. 258. Стержень еще называется сват или цѣван. МУЕ. Ш. 19. Въ Полтавщинѣ стержень сватокъ, на ямъ цѣва. Вас. 166. 3) Раст. *Sagittaria sagittataefolia* L. ЗЮЗО. I. 177. 4) мн. Чввиники. Родъ орнамента въ вышивкѣ, биваютъ чввинки з вирзуванням, з крильцями, з пѣпками. Чуб. VII. 427. 415. 5) мн. Родъ писанки. КС. 189г. VI. 379.

Човвічѣнько, кв, м. Ум. отъ човен. Грив. Ш. 676.

Човвічок, чка, м. Ум. отъ човен.

Човвіо, нѣ, с. = Човен. *Тягне дід човно стежкою, ніж густими лозами.* Левич. I. 126. Ум. Човвінце. *Аж тут—править мальоване човенце, править та й прибило до самого ганку, а з човенця виходить памочка.* Федьк. Пов. 48. *Вігнуть, пливуть човенцями, поблискують весельцями.* АД. I. 246.

Човвотій, а, б. Челночный.

Човтій, пѣ, пѣш, гл. 1) Колотить, бить. *Човтуть його, мов дурного.* Ном. № 6217. 2) Твердить, повторять одно и то-же. *Чоловік одно човте.* Чуб. II. 538. *Все човтеш, що ти зав'язав мені світ.* Левич. Пов. 77. 3) Плястись, тащиться. *Човте старий селом.* Драг. 179.

Човтісья, пѣсья, пѣшся, гл. Толочься, возиться съ чѣмъ. *А старий усе човтесться по надвіррю.* НВолын. у. *Ой на дворі чорна змара в'ється, а під вікном колядник човтесться.* Чуб. Ш. 425. *Вона все човтесться коло чого небудь.* Драг. 172.

Чогб. 1) Род пад. мѣст. що. *Чи не бажаеш ти чого?* МВ. I. 77. 2) Какъ нар. Зачѣмъ, почему, отчего? *Чого ви лаетесь? хиба вас поле засіяно.* Ном. № 9230.

Чогбкати, каю, еш, гл. Говорить часто чогб.

Чогбось. 1) Род пад. отъ щось. *Цітвора змагається: чогось не поділили.* МВ. I. 23. 2) Какъ нар. Отчего-то, почему-то. *Ти ізнає чогось сумуеш, Наталко?* Котл. III. 361. *Чогось обойко невеселі.* МВ. II. 23.

Чок, меж. Хвать? Цапъ? *За гори вовчок до кози: чок-чок.* Чуб. V. 1146.

Чобѣлка, кв, ж. Особенно злой волкъ? *Той же вовк, тільки злийший над вовка.* Екатеринбург. у. Слов. Д. Эваря.

Чоко, меж., выражающее стукъ сапожныхъ подковъ. *Як піду я в скоки та в боки... а підкіаки тільки чоко, чоко, чоко, чоко!* О. 1861. XI. Кух. 25.

Чолѣк, кв, м. У кожевниковъ: кожа со лба животнаго. МУЕ. I. 69.

Чолѣтій, а, е. Съ большимъ лбомъ. Желех.

Чобло, лива, с. Ум отъ чоло. *Кругленьке, довженьке, на чолуку лисеньке.* (Заг.: гадюка) Чуб. I. 307.

Чолкувати, кѣю, еш, гл. Выдѣлять лучшее зерно (чоло). Лубен. у. (В. Леонтовичъ).

Чболо, лв, с. 1) Лобъ, чело. *Нікому на чолі не написано, що вік.* Ном. № 6139. *Високе чоло гетьманське.* МВ. I. **Чоблм** давати, отдавати. Привѣтствовать особымъ образомъ: хлопнуть ладонью по протавутой ладони привѣтствуемаго, перевернуть затыкъ его руку и поцѣловать,—обычное привѣтствіе дѣтей. *Дай чолом!* Ном. № 9276. Сня. 234. *Старий батько сидить коло хати на чыпті вчука-пузанчика чолом отдавати.* Шевч. 261. Вообще привѣтствовать, кланяться. *У намет уступав, пану Филоненку, курсуцькому полковнику, чолом давав.* Мет. 41 **Чоблм!** Привѣтствую! *Здравствуйте! Чолом, велиможний пане господарю!* К. ЦН. 173.

Бити, ударити чоблм. Поклониться до земли, поклоуниться. *Вдарили чолом перед нашим столом.* Грив. Ш. 497. **Біти чоблм** за дворомъ. Предложеніемъ новарыча добывать пропускъ поѣзду могобрачного въ дворъ новобрачной. МУЕ. Ш. 117. (Червинг.). 2) Часть очіпка, покрывающая лобъ, околышъ у очіпка. Вас. 191. 3) Фасадъ, передняя часть дома. *Чолом стоить хата.* Ном. № 10287. *Накля великий доір і хати чолом на городський базар.* Мкр. Г. 45. 4) Въ гудульской церкви въ крышѣ крыла треугольній причлон, стояній вертикально. Шух. I. 116, 117. 5) Передняя часть гончарной печи. МУЕ. I. 60. (Черниг.). 6) Въ срубленномъ и очищенномъ отъ вѣтвей деревѣ: тонкій конецъ его. Шух. I. 179, 181. 7) Самое лучшее, отборное. Рудч. Ск. II. 134. Вас. 203. *Хлібороб саме чоло продає, а послід їсть.* Чільна мука саме чоло. Камевец. у. Ум. Чильцѣ. Чіль-

це россою мов покрилось (т. є: любяць мислють). Мкр. Г. 36. См. еще чомо.

Чоловий, а, е. 1) Лобвий. 2) Отвосящийся к фасаду. *Чолова стіка*. Вас. 193. *Вікно... чолове*. ХС. Ш. 56.

Чоловік, ка, м. 1) Человѣкъ. *Перелічив — аж сорок чоловіка*. Рудч. Ск. II. 141. *Оце вже стало із шість чоловіка*. Чуб. II. 96. 2) Вообще мужчина. *Ляжи так одуріють, що жінки між ними стануть розумніші од чоловіків*. Стор. М. Пр. 46. 3) Женатый человек. *Діди з чоловіками поділилися на гуртки*. О. 1861. XI. Св. 30. *В правім притворі стояли чоловіки та парубки; в лівім — діди, на середині — малі хлопці, а в бабинці — молодичі та дівчата*. Левци. I 13. 4) Муж. Чуб. V. 128. *Чоловик умер, двое діток мені покинув*. МВ. I. 71. 5) Мужикъ, крестьянинъ. *Доля... як лихоманка, не розбіра, на кого навітається: чоловік, чи пан — їй все однаково*. О. 1861. Ш. 13. *Пан — не пан, чоловік — не чоловік*. Чуб. II. 370. 6) О волкахъ: штука. *Шість чоловіка вовків як нап'яли одного зайця*. О. 1861. V. 69. Ум. Чоловичок, чоловіченько. *Іде чоловічок такий маленький*. Харьк. Ласкат. чоловіченько употребл. преимущ. въ значен. 2—4 и особенно въ послѣднемъ. *Дивітєся, чоловіченьки, які в мене черевиченьки*. Чуб. V. 1158. *Увійшов хазяїн: „Здорова, жінко моя люба!“ — Здоров, чоловіченьку!* Драг. 164.

Чоловіколюбце, бця, м. Человѣколюбець. *Отче владиче, архимандриче, чоловіколюбче!* Чуб. V. 1167.

Чоловіколюбство, ва, с. Человѣколюбіє. *Нема, щоб за добрі діла, за чоловіколюбство взопитись*. К. Гр. Кв. 32.

Чоловіцький, а, е. 1) Человѣцькій. 2) Принадлежащий мужчине; состоящий изъ мужчинъ. *Чи буде ж таке сиріцьке, як чоловіцьке*. Ном. № 10716. *Чоловіцька громада*. Драг. 171.

Чоловіченько, ка, м. Ум. отъ чоловік.

Чоловічество, ва, с. Человѣчествъ, чоловічѣность. Слово заимствовано изъ русскаго языка. Встрѣчаю только въ одной поговоркѣ, приведенной у Номиса: *Чоловічество поведіває, а пак тисяцький ні*. (№ 13844). Пословца эта заимствована изъ IV-го явленія оперы-воденія кн. А. А. Шаховскаго: „Козакъ-стихотворецъ“. Князь. Человѣчество повелѣваетъ помогать

равеннымъ и несчастнымъ. Грицько. *Чоловічество поведіває, а пак тисяцький ні*. (Сочиненія кн. А. А. Шаховскаго, Спб. 1898. „Денежная Библиотека“ Суворина, стр. 10). Такъ какъ у Номиса отсутствуютъ всякое указаніе о томъ, откуда взята поговорка, то можно думать, что она употреблялась лишь среди образованныхъ классовъ и въ народномъ языкѣ слова **чоловічество** нѣтъ.

Чоловічий, а, е. 1) Человѣцькій, чоловічий. Ном. заг. № 482. *Хиба твій вік такий, як чоловічий*. К. Іов. 22. 2) Мужской, мужескій, привадежашій, свойственный жеватому мужчине. *Ой нате вам, парубочки, парубочество мое, а я вже пійду в чоловічу раду*. Мет. 230. *Чоловічі голови без шапок чорніли, наче недавно пооране поле*. Левци. I. 14. *Це молитва чоловіча, бо її читають, як поміра чоловік, а як жінка, то читається в із друга*. Драг. 37.

Чоловічина, ни, м. Человѣкъ. *Чоловічина! одна душа в чоботі, друга в животі, а третя по світу*. Ном. № 2970.

Чоловічок, чека, м. 1) Ум. отъ чоловік. 2) Зрачекъ. Екагерносъ. губ. Рудч. Ча. 254. *Мжк. 150. Очі в Чипки налилися кров'ю, в чоловічказ засвітили огні*. Мвр. ХІВ. 192. *В очаж чоловічки догори ногами стали*. Ном. № 3180.

Чоловіга, ги м. Человѣкъ. *Еней правдивий чоловіга*. Кота. Ев. VI. 71. *Що скаже, те й зробить: удача ніцна в чолов'яги*. Г. Барв. 448. *Так видно собі чолов'яга, а може і пан*. О. 1862. I. 76.

Чоловікання, ня, с. Взаимные подѣлун. см. Чоломкатися. Черк. у.

Чоломкатися, ваюся, ешся, гл. Цѣловаться, здоронаясь или прозяясь, мирясь и пр. (но не о любовныхъ подѣлунъ). *Тут між собою роспитались, чоломкатись і обнімались*. Кота. Ев. II. 8.

Чолоп'ок, н'ка, м. — Шолошок. Ум. Чолоп'очок. *Шапка на самому чолоп'очку*. НВозня. у.

Чобла, ци, ж. Лопатка, поставленная подъ угломъ въ ручкѣ, для выемки соли изъ соляныхъ озеръ. Херс. г.

Чом, чом'у. нар. 1) Отчего, почему, зачѣмъ. *Чом ти не прийшов учора?* Харьк. *Чом ти не носиш свого проса?* Рудч. Ск. I. 54. *Коли зле гадаєш, чом Бога благаш?* Ном. *Чому чорт мурий?* — *Бо ста-*

рий. Ном. № 8677. Воли мої полові, чому не орете? Нп Чому ні? А почому-же? Ковачко да! Нема слуги. Чи не дасте ви мені яку з ваших?—Чому ні? Беріть собі, котру схочете. МВ. II. 33. Чом таний. Почему же, почему бы. І справді, чом так-и до неї. МВ. II. 89. 2) Чо́му. Дат. пад. оть цю.

Чо́мусь, нар. Отчего-то, почему-то, зачѣм-то. Чо́мусь мені, мила, горілка не п'ється. Мет. 250.

Чомхати, хаю, еш, гл.=Чмовхати. Угор.

Чо́ник, ка, м.=Човник 2. МУЕ. Ш. 25.

Чо́нок, нка, м.=Човник 2. Части: стержень—клубец, шпилька—цієка. Вх. Уг. 247.

Чоп, па, м. Рыба *Lucioperca volgensis*. Браун. 22.

Чопати, а, е. Притупленный. Угор.

Чопень, пня, м. Въ загадкѣ: горящій фитиль плошки. Чорна коробочка, золотий чопень (каганець). Чуб. I. 309.

Чопець, щя, м. Ум. оть чіп. Котилось барильце без чопця, без рильця. Ном. сгр. 292, № 66.

Чопити, пляу, пиш, гл. Притуплять. Угор.

Чоповѣ, во́го, с. Пошлина за право продажи спиртных напитков. *Помогай Бг, жиде! як же ми ся мави? Ой та кажуть люде, що ти гроші мави.—Нема пак, заплатив єм за чопове.* Гол. III. 471.

Чоповий, а, б. Относящійся къ чопу. Чоповий свердел. Буравъ среднего размѣра.—брат. Сл. Брат.

Чопок, пка, м. Ум. оть чіп. Ком. П. № 383.

Чопбчок, чка, м. Ум. оть чіп. О. 1861. XI. 8.

Чорен, рна, не. Сокращ. форма оть чорний. *Ох летить ворон да летить чорек.* Грин. III. 606.

Чорна, ної, ж. Кутузка. Мир. ХРВ. 204. *Обізвався, що (сільський) голова не до діла каже, а той зараз і гукнув: „У чорну його!“* О. 1861. VIII. 95. *Десятники повели усіх у чорну.* Мир. Пов. I. 30.

Чорнечекий, а, е. Ум. оть чорний. Вх. Зн. 81.

Чорний, а, е. 1) Черный. Чорний як

циган. Ном. № 8527. *Очі чорні, як терночок.* Нп. Чорні брови маю, та й не оженися. Нп. Чорна свита. МВ. I. 108. Чорна хмара. МВ. II. 14. 2) Грязный. *Мене мати не пустила, що в чорному ходячи, скажуть ледащиця.* Нп. Чорне море. Черное море. Чорним морем далеко гуляли. АД. I. 209. Чорне слово. Брань, ругательство, преимущественно съ упоминанієм чорта. *Він назвав мене чорними словами, каже: сякий-такий сишу, та й по матерному.* Новомоск. у. 3) **Говорити** по чорному. Упомянуть чорта въ рѣчи. Борз. у. Ум. Чорніньий, чорнісенный. Чуб. V. 243. Чорнінечий. Вх. Зн. 81.

Черніло, ла, с. 1) Черная краска, употребляемая для окраски тканей и пр. *Та й купили білила, ще й чорного чорнила... Дівчатам запаски чорнити.* Грин. III. 95. 2) Чернила. 3) Растворъ купороса, употребляемый сапожниками для червенія сапогъ. Сумск. у.

Черніти, нію, ніш, гл. 1) Чернить, красить въ черный цвѣтъ. *Та й купили білила, ще й чорного чорнила... дівчатам запаски чорнити.* Грин. III. 95. 2) Повосить.

Черніця, ці, ж. 1) Черница. МВ. II. 199. 2) Раст. *Rubus caesius*. Вх. Пч. II. 35.

Черніш, ша, м. Черный хлѣбъ (у пишхѣ). *Черніш у комичи, білаш у кармаш.* Ном. № 4643.

Чернісінквий, а, е. Чернеховкый.

Чернісінько, нар. Чернеховко.

Черність, вості, ж. Чернота. *Ой чорна я, чорна, я то знаю сама: я про свою чорність мам фратра пана.* Гол. IV. 511.

Черніти, нію, еш, гл. Чернѣть. *Чорніє гай над водою.* Шевч.

Чорно, нар. Черно. *Такий злий, аж у роті чорно.* Ном. № 2884. Чорним-чорно. Совершенно черно. НВолын. у. **Ходити** чорно. Одѣваться въ черную одежду. Ум. **Чорнінько**, чорнісенньо. *У черницях, мій миленький, робити легенько, тільки на серці та досадонька—ходити чорненько.* Рудч. Чп. 211.

Чорнібил, лу и чорнібиял, лю, м. Раст. *Artemisia vulgaris* Е. ЗЮЗО. I. 112. Мал. М. 58. *Ліг під чорнобиллом спати.* Грин. II. 122.

Чорнільняк, ка, м.=Чорнобил. ЗЮЗО. I. 112.

Чорнобіл, лу и чорнобіль, лю, м. = Чоробіл. Вх. Пч. I. 8. ЕЗ. V. 206.

Чорнобілий, а, в. Отчасти черний, отчасти білий. *Чорнобілі дедки поралися. Було коло свого гнізда.* Морд. Пт. 129.

Чорнобрівець, вця, м. 1) Чернобровый. *Калисочка швабська, дитиночка папська, золотій більця, колишу я чорнобрівеця.* Нп. 2) Раст. а) *Tagetes erecta*. Вх. Пч. I. 13. б) *Tagetes patula* L. ЗЮЗО. I. 138. *Ціли всякі квітки: і гвоздики, і чорнобрівиці.* Левиц. I. 23. 3) Ор'яхъ очень сибірай. *А вже що горізію-горізію було носить! Та ще всі один в один чорнобрівиці, що вже спіє-спіє та й вивалиться з гнізда.* Сны. 199, 200. 4) Сапогъ съ красвмъ голенищемъ и червою головою. *Васильк. у. Вас. 162.* 5) яв. Родъ вышпвкн. Чуб. VII. 427. Ум. Чернобрівичи. *Зацає чорнобрівичик.* Грин. III. 157.

Чорнобрів, чорнобрівий, а, в. Чернобровый. *Чорнобрів, чорнобрів дрова рубав, а чорнобріва тріски збірав.* Чуб. Чернобріва. *Клячка корови.* Коіб. I. 65. Ум. Чорнобрівениий. Шевч. 303.

Чорнобрівка, ки, ж. 1) Чернобровая. Грин. III. 610. *Купив же я черевички своєї чорнобрівиці.* Чуб. Ш. 95. 2) Пт. *Glareola malanoptera.*

Чорнобрів, ва, ве = Чорнобрів. *Чом, чом, чорнобров, чом до мене не прийшов?* Грин. III. 675.

Чорноволосій, а, в. Черноволосый. Вх. Зн. 81.

Чорноволотка, ки, ж. Родъ растений. Вас. 206.

Чорноглобвець, вця, м. = Чорнобрівець 4. Вас. 162. *Чоботи добрі, чорноголовці.* Мир ХРВ. 343.

Чорноглозка, ки, ж. Черноголовый, съ черной головой. Вх. Зн. 81.

Чорноглобвій, а, в. 1) Пт. *Sylvia atricapilla*. Вх. Пч. II. 14. 2) = Попична, *Palus palustris*. Вх. Пч. II. 13.

Чорногрівий, а, в. Черногривый. Желех. **Чорногрудка**, ки, ж. *Ruticilla tithys*. Вх. Уг. 275.

Чорногуз, за, м. Анстъ. Чуб. I. 63. Вх. Пч. I. 16. См. Бузько. *А горобець втисся, з чорногузом бився, як ударив чорногуза,—чорногуз звалився.* Чуб. V. 1124.

Чорноземля, лі, ж. Черноземъ. **Чорвошній**, а, в. Черноземный. НВолныя. ј.

Чорновілля, ля, с. Родъ растений. Чуб. I. 83.

Чорноклен, яа, чорнокленок, нка, м. Дерево: а) Паклевъ, *Acer campestre* L. Вх. Пч. I. 8. б) *Acer tataricum* L. ЗЮЗО. I. 109.

Чорнокленовий, а, в. Пакленовый, изъ паклена. *Удлище довге, чорнокленове.* Морд. Оп. 36.

Чорнокленок. См. Чорноклен. **Чорнокльва**, ни, ж. = Чорноклен, *Acer tataricum* L. ЗЮЗО. I. 109.

Чорнокійжвик, ка, м. Червоквійжвикъ волшебникъ. К. ЧР. 268. *Цар вивслав по цілій квітській землі, щобі шукали чорнокнжника, котрий би міг царюму зробити ладною і молодою.* Гн. I. 107.

Чорнокійжництво, ва, с. Червоквійже, волшебство. К. ПС. 124.

Чорнокійжній, а, в. Чернокнжническій. *Наука чорна... чорнокнжся.* К. ПС. 125.

Чорнокорінь, ню, м. Раст. *Synoplossum officinale* L. ЗЮЗО. I. 120.

Чорнокосій, а, в. Съ черной косой, червоволосый. *Чорноока і чорнокоса мати.* Морд. Оп. 54.

Чорнокралець, льця, м. Съ червими крильями. *Орли-чорнокрильці налітали.* АД. I. 117.

Чорнокрилий, а, в. Чернокрылый. *Галочки чорнокрили.* Чуб. V. 948. *Ластівочка чорнокрила.* Млак. 14.

Чорнолов, ву, м. Раст. *Salix cinerea* L. ЗЮЗО. I. 134.

Чорнобрєць, рдя, м. Черноморецъ, червоморсїй козакъ. *Піду на Тамань, пристану до чорноморці.* Котл. НП. 379.

Чорноморка, ки, Черноморка. О. 1862. VI. 87. *Ой махнула чорноморка білою рукою: не буде вам, чорноморці, ніколи п'юкою.* Нп.

Чорноморський, а, в. Черноморский. Ном. № 1495.

Чорнобкй, а, в. Черноглазый. Левиц. I. 460.

Чорнопірка, ки, ж. Птица съ червими перьями. Ум. Чорнопірочна. Чуб. V. 459. *Ой галочки-чорнопірочки круту гору відкрили.* Нп.

Чорнорївка, ки, ж. = Черниця. К. ПС. 79.

Чорнорбб, ба, м. Черводробчій. Желех. Рк. Левиц.

Чорнорогий, а, е. Съ чернымъ ртомъ. Вх. Зн. 81.

Чорноталь, лю, м = Чернолоз. ЗЮЗО. I. 134.

Чорнотроп, пу, м. Путь, дорога по черной землѣ, не по свѣту, бесцѣльный путь. *Зайця тепер чорнотропом не підмаши, як би сніг—друге б діло.* Харьк. у. *Тоді був чорнотроп—снігу вже не було.* Новомоск. у.

Чорноус, са, м. Черноусый мужчина. *Да нема ж мого ляха чорноуса.* О. 1861. XI. 10.

Чорноусий, а, е. Черноусый. Шевч. 487. *Ой козаче чорноусий, чого в тебе журап кучий?* Нп.

Чорнохлібний, а, е. О пищѣ: состоящій изъ одного черного хлѣба. *Ховають у торби своє чорнохлібне снідання.* Мир. XI. В. 39.

Чорнуха, хи, ж. 1) Совершенно черная жирная глина. Вас. 177. 2) Чорнухъ, Рыба Scardinius erythrophthalmus (Вон). Браун. 28, 52.

Чорнушка, ки, ж. = Чернушка 1, *Nigella sativa*. Вх. Пч. I. 11. *Витоптав козел кашник, ще й чорнуку чорнушку.* Грин. III. 95.

Чорнуха, хи, ж. = Чорнявка. *Ой дівино чорнухо, люблю тебе, псяхо.* Гол. II. 197.

Чорнява, ви, ж. 1) Чернота, собраніе червяющихъ вдали предметовъ. 2) Червял тучи. Вх. Лем. 483.

Чорнявий, а, е. Черноволосый, брюнетъ, брюнетка. МВ. (О. 1862. III. 51). *У нас такий панич, як волошин—чорнявий.* Ном. № 8553. Ум. Чорнявенький. МВ. I. 17.

Чорнявка, ки, ж. Брюнетка. *У їх була діва-чорнявка.* Ум. Чорнявочка. *Циганочка-чорнявочка.* Млак. 106.

Чорбілє, са, м. Зоол. *Myxus Glis*. Шух. I. 22.

Чорпіта, ти, ж. = Посмітюха, *Alauda arvensis*. Вх. Пч. II. 8. См. Черпіта.

Чорт, та, м. 1) Чортъ. *Бога хвали, чорта не гніви.* Ном. Чорт-ма, чорт-мало, чорт-матиме. Нѣтъ. не было, не будетъ. *Іє би паяльниці, та зубів чорт-ма.* Ном. № 12331. *Ой ти, м. же я не прийшис, що чорт-мало підшов.* Нп. *Коли без перестанку гулятиме, то й сорочки чорт-матиме.* Полт. Чорт зна хто, що, де, нуди, ян... Чортъ знаеть кто, невѣство кто, что,

гдѣ, куда, какъ. Чорт зна що, хто—также: дрянь, гадость, плохой человекъ, предметъ. Чорт зна як—также: плохо, скверно. *Чорт зна що в лаптях, та й то москаль.* Ном. № 841. *Чорт зна що, не Брути!* Шевч. 214. *Чорт зна що плутає.* Рудч. Ск. I. 187. *Як чор-зна що,—не чепать, щоб і посудину не запаскудити.* Ном. № 3288. *Робиш ти, працюєш, та на чорт зна кого.* Левци. I. 327. *Жили, жили, та чор-зна де й ділися.* Ном. № 8272. *Зайня тоді ж забіг чор-зна куди.* Рудч. Ск. I. 25. *Чорт його зна, як і вшитис.* Левци. I. 247. *Чорт батька знає, як співають!* Глб. Въ томъ же значеніи: чорт-вѣш що! Рудч. Ск. I. 75. *До чорта.* Много, масса. *Чи мало таки козаків і панив до чорта.* Стор. II. 28. 2) Родъ игры. О. 1861. XI. Св. 36 Ум. Чортим, чортби. Чуб. I. 219. Ном. № 275. Ум. Чортисько, чортйще. Чуб. I. 106. Чортяка.

Чортавка, ки, (м. ? ж. ?). Рыба карпъ вѣсомъ менше полутора фунта. МУЕ. I. 46. (Добруджа).

Чортеня, нятв, с. Чертевокъ. Ум. Чортенятко.

Чортик, та, м. 1) Умъ отъ чорт. *Чортик сіє на аві.* Грин. II. 67. 2) Рыба колюшка, *Gasterosteus aculeatus*. Браун. 27.

Чортисько, ка, м. Умъ отъ чорт.

Чортйха, хи, ж. = Чортиця. *Поклика чортиха бабу до дитини.* Чуб. II. 361.

Чортиця, ці, ж. Чертовка. Киев. у. Драг. 49. К. ПС. 148.

Чортище, ща, м. Умъ отъ чорт. КС. 1882. IV. 170.

Чортів, това, во. 1) Принадлежащій, свойственный чорту. *Чортів кришешки.* (Бранное выраж.) Ном. № 3563. *Чортів діти.* (Бранное выраж.) Ном. № 3760. 2) Чортове свѣло. Керосивъ. Волч. у. 3) Чортів тиск. Очень много, пропасть.

Чортівня, ні, ж. соб. Черти. *Казилось пекло з радіціє великих—да вже козитись чортівня не буде.* К. Дз. 32.

Чортівнів, нова, ве = Чортів. *Бабій чортівнів!* КС. 1883. IX. 216.

Чортовіяня, ня, с. 1) Чертовщина. *Чарують усяким чортовіяням.* Г. Барв. 260. 2) Чортъ знаеть что, дрянь. *Я ж думала—кавалір. аж то чортовіяня.* Чуб. V. 1180.

Чортокъ, тка, м. Умъ отъ чорт. Мил. М. 4. **Чортокрап**, па, м. Рыба карпъ вѣсомъ

отъ грѣхъ до шести фунтовъ. МУЕ. I. 46. (Добруджа).

Чортополохъ, ху, м. Раст. а) *Carlina scaulis*. Шух. I. 21. б) *Xanthium spinosum* L. Чуб. I. 80. ЗЮЗО. I. 141. в) *Carduus nutans* L. ЗЮЗО. I. 115.

Чортонхійка, кн, ж. Родъ экипажа. *Запрі віи миттв чортонхайку, черкнув із неба, аж курить.* Котл. Ев. *Посадили мене на чортонхайку та одвезли аж у Оренбург.* Шевч. (О. 1861. X. 5).

Чортя, тятя, с. = **Чортеня.** ЗОУР. I. 75. *Вибігло чортя і озираться.* Кв.

Чортяк, кя, м. = **Чорт.** *З тих склепів виходит чортяк.* Гв. I. 214. *Пішли до того залку і здибали чортяка.* Гв. I. 213.

Чортяка, кн, м. Ув. отъ чорт *Орудус мими, як чортяка грішними душами.* Ном. № 1083. *Так у неклі розходився, що всіч чортяк порозганяв.* Котл. Ев. Ш. 17.

Чортяцтво, ва, с. соб. Черги. Харьк у **Чортячий, а, в.** Чертовскій. *Чортяча старшина.* Стор. М. Пр. 42. *Чортячий огонь.* Кв.

Чос, су, м. Зудъ; четотка. *Дати, завадіти чосу. Дать трепку. Дає чосу!* Мир. ХРВ. 274. *Задали же ми чосу дияволеному Кирикові! Кривавого дали прочухана.* К. ЦН, 274. *Задали такого чосу, що й сам ватажок там же й ніжки відкидав.* Стор. II. 58.

Чосній, кў, м. = **Часник.** МУЕ. I. 96.

Чотирдсять, числ. Сорокъ. *Чотирдсять янгеликів.* МУЕ. III. 35.

Чотирівко, ка, м. Въ загадкѣ: колесо воза? *Чотири чотиренки та два хведоренки тягли тяглицю (віз) за хвіст на вулицю.* Мнж. 175.

Чотиречка, кн, ж. Въ загадкѣ: четыре пальца руки. *Чотири чотиречки та п'ята макарчко (мизинець) несуть кривулечку (ложку) через тин та в вуличку (рот).* Грив. I. 249.

Чотіри, рьох, числ. Четыре. *Пили ляли на три шляхи, а татари на чотіри.* Нп.

Чотіриста, числ. Четыреста *Янчир чотіриста.* Макс.

Чотірка, кн, ж. Въ загадкѣ такъ названа нога. *Чотіри чотирки, дві ростотирки, сьомий вертун.* Ном. № 108, стр. 293.

Чотирнадцатеро, числ. Чотирнадцать *человікъ, штукъ.*

Чотирнадцятий, а, в. Чотирнадцатий. **Чотирнадцятка, кн, ж.** Пологво въ 14 пасмъ. Снм. 133.

Чотирнадцять, тн и тьох. числ. Чотирнадцять. К. Іов. 96.

Чотирняц, ці, ж. Въ загадкѣ: а) колесо. *Чотири чотирниці бігли на вечорниці, одна одну здоганяв, та не здожене.* Ном. заг. № 465. б) Нога корови. Ум. **Чотирніча.** *Чотири чотирнички, п'ята шинкарочка, шоста підставочка.* Ном. заг. № 111.

Чотирограниястий, а, в. Чотирехсторонній. *По самій середині міста чотирограниястий пляц, де місто стає.* Св. А. 23.

Чотирьохскладвий, а, в. Чотирехсложный. *Чотирьохскладові слова.* О. 1862. I. 68.

Чотки, ток, ж. мн. Четки. *Перехрестився, чотки взяв.* Шевч. 372.

Чохла, лв, ж. Обшлагъ на рукавъ рубахи, манжета. Чуб. УП. 415. Г. Барв. 219. *Оце ще комір та чохла повишивати, та й дошита сорочка буде.* Пират. у. *Іде козак улицю, чохлами махав.* Нп.

Чохлятий, а, в. Имѣющій чохла на рукавахъ (о рубахѣ). Г. Барв. 327. *Старша світмила багата, на їй сорочка чохла.* Мил. Св. 49.

Чохляца, ці, ж. = **Чохля.** *Старша світмила багата, на їй сорочка чохла.* під тими чохлацями сидять воші копичнями. Мил. Св. 49.

Чрбста, чру, чреш, гл. Сдирать кору. Желех.

Чтері, числ. = **Чотіри.** *Маю я чтері воломки.* Грив. Ш. 285.

Чтець, четця, м. 1) Чтець. 2) Читатель. *Не против вас говорю, четці мої любі.* Федьк.

Чтіри, числ. = **Чотіри.** *Підкувався на всі чтіри ноги.* Ном. № 6633.

Чтіти, чтиш, гл. 1) = **Шанувати.** *Та мене не чти, а святі икони пошти.* Лебед. у. 2) Величать. *Як тепер тя звати, як тепер тя чтити.* Гол.

Чтітися, чтіся, чтішся, гл. = **Шануватися.** *Тепер парубки такі, що нікого не чтіять і сами не чтіються.* Волч. у.

Чу! меж. Крикъ, которымъ прогоняють свинью. *Чу, а то стончу!* Грив. II. 309.

Чуб, ба, м. Передняя часть волосъ на головѣ челоува, вногда вообще волосы; хохоль. *Юлтер, все дошвиши з кубка, погладив свій рукою чуб.* Котл. Ев. I. 13.

Пани б'ються, а в мужиків чуби болять. Ном. № 1304. *Скуби мене за чуб.* Левнц. I. 336. *Чуба намяти.* Потрепать за волосы. *Гей, шануйсь, бо намку тобі чуба!* Чуба нагрѣти. Вспотѣть отъ работы, утомиться. *Нагрѣ я чуба, поки постягаю лишки на віз.* Наші хлопці покидали чуби. *Забрили лобъ нашимъ парнямъ, взяли ихъ нъ солдати.* Г. Барв. 118. 2) *Хохоль у птиць.* *Ой ти, чачко, ти, чубасчко, позич мені чуба.* Чуб. V. 763. 3) *Цидляко.* Гол. Од. 26. Ум. Чубини, чубчики. ЕЗ. V. 118. *Та узяв його за чубчик і поскуб легенько.* Кв.

Чубаєчка, кн, ж. Ум. отъ чубайка.

Чубайка, кн, ж. 1) *Хохоль, хохолокъ (у птиць).* А кулик чайку взяв за чубайку. Ни. 2) *Эпитетъ пугалцы,* кажется употребляется только умевъшительное: *чубаєчка* *Ой ти, чачко, ти, чубасчко, позич мені чуба.* Чуб. V. 763. Ум. Чубаєчка.

Чубак, ка, м. Свиристель европейскій, *Vomberis illa gargula.* Вх. Лсм. 483.

Чубаніна, нн, ж. Первоначально: таскавіе другъ друга за волосы, а затѣмъ и вообще драва. *Велика була чубаніна навкулачкаж.* ЗОЮР. I. 146.

Чубатий, а, в. Хохлатый. *Чубатий іде—ліхо за собою несе.* Ном. № 760. *Кури чубаті.* Ном. № 7982. *Чубаті ўставин.* Уставини съ особаго рода вышньковъ. Колб. I. 48, 49. Ум. Чубатенький. Ном. № 8996.

Чубатвики, ка, м. Раст. лютневница европейская, *Lagix europaea.* Вх. Пч. II. 32.

Чубашечка, кн, ж. Ум. отъ чубашна.

Чубашка, кн, ж. Хохлатка. Ум. Чубашечка. *Курашечко чубашечко, позич мені крилець.* Чуб. V. 3С6.

Чубблів, лова, м. Родъ стовчаго боческа для пива. Шух. I. 250.

Чубѣрка, кн, ж. = Дійниця. Шух. I. 103.

Чубик, ка, м. Ум. отъ чуб.

Чубити, блю, биш, гл. Драть за волосы. *Хто кого любить, той того чубить.* Ном. № 3381. *Синки в ледащо пустились, пішли в ніащо, а послі чубили батьків.* Котл. Ев. III. 43.

Чубитися, блюся, бишся, гл. Драть другъ друга за волосы, переносно: драться, не мирно жить. *Пани чубляться, а в мужиків чуби трищать.* Ном. № 1304. *Доки не поберуться, то й любляться, а як поберуться, то й чубляться.* Ком. Пр. № 592.

Чубица, цн, ж. = Чуб. Вх. Уг. 276

Чубко́, ка́, м. = Одух. Вх. Уг. 276.

Чубогрійка, кн, ж. = Лобогрійка Херс.

Чубо́к, бка́, м. 1) *Хохолокъ (у чело-вѣка, у птиць).* *Який дудок, такий чубок.* Ном. № 7110. *Де не взяло сизокри-лий голубок, як ухлонить горобчика за чубок.* Гзб. 2) *Верхъ (въ насыпавной мѣрѣ);* *прибанка.* *Насипле повку четверку, а зверху згорке чубок; то те, що згорку, лишася на землі, а те, що с четверці, то его.* ЕЗ. I. 172. *Кілько літ має ваша панна?—Сорок ще й з чубком.* Гн. I. 107. 3) Чубок. Стебелекъ растений? *Взяла вона чубок бервінку.* ЕЗ. V. 96.

Чуботрус, са, м. Тренка за волосы. *От бидло бісове! Я йому оце доброго чуботруса дав,—нехай здоров знесе, не раз бо казав йому: ей, шануйсь мені, корись та у правді кохайсь.* Лебед. у.

Чубрив, ка, м. 1) *Ковчигъ женской косы, въ который влетаютъ зевты и ко-солетки.* 2) = Чубок. Вх. Зн. 81.

Чубрійатися, каюся, ется, гл. *Клян-яться въ ноги, чубухать.* *А молоді зароз у ноги давці чубрукаться обом.* Алв. 28.

Чубрій, ріа́, м. 1) *Человѣкъ съ длин-ными волосами.* *Перезосно: мужикъ.* *І до нашого брата, простого козака, не хилилась якось.... чубріяжи зала.* О. 1861. VШ. 16. *Міщанин узиває селянина—очкур, чубрій; а селянин міщанина—са-лоуб.* О. 1862. VШ. 32. 2) *Названіе вол-да съ ключомъ шерсти между рогами.* КС. 1898. VII. 47. 3) = Чуботрус. *Такого дол чубрія, щоб не чіплясь.*

Чубу́к, ка́, м. Чубуць. Чуб. I. 94.

Чубчик, ка, м. Ум. отъ чуб.

Чуба́к, ка, м. Мягкіе башмаки у гор-цевъ. *А гаспидський черкес, які локві чу-ваки надів.* Червом.

Чуба́л, лу, м. Большой мѣшокъ. Пав-логр. у.

Чувати, ва́ю, еш, гл. *Слышать.* *Що у вас чувати?* Ном. № 2219. *А ні виду не видати, а ні чутки не чувати.* Посл. *Де ж такі хто чував, щоб дитина так незвичайно з птинкою своєю матінкою поводилась.* МВ. I. 25. *Чи чуваю: вимо-вити християнській душі, единому дит-яті: як хоч, хоч і втопися!* Г. Барв 532.

Чуватися, ваюся, ется, гл. *Чувство-вать себя.* Ад. I. 182. *Которий у вели-*

ких гріхах чувасться, то сповідайтесь ви наперед Богу. А.Д. I. 182.

Чуга, гд, ж. 1) Верхня одежа у лемков: родъ суковной шинели, уграшеной шурками, съ пелериной, рукава зашиты и употребляются вмѣсто сумокъ, такъ какъ чуга носится только въ валядку. Гол. Од. 75, 76. 2) Верхня одежа у галицкихъ верховнищевъ—родъ свити безъ рукавовъ и воротника изъ косматого сверху сукна. Гол. Од. 82.

Чугайна, ви, ж.—**Чугай.** О. 1861. XI. Св. 26.

Чугай, гад, м. Верхня одежа, родъ свитки. О. 1861. XI. Св. 26. *На чугай в убогого стілали лат, як у місті хат.* Пом. № 11144. *Возьми Олянку під жулан!*—*Я жулана не маю,—під чугай сховаю.* Чуб. III. 209.

Чугана, ш, ж.—**Чуга.** Гол. Од. 76. 82.

Чугар, ра, м. Тараканъ. Вх. Уг. 276.

Чуд, да, м. 1) = **Чудо.** Чуб. I. 162, 2) Въ одномъ изъ вариантовъ думы „Про Олексія Поповича“ употреблено ошибочно ви. чардан, палуба. *Олексій Попович на чуд вихожав.* А.Д. I. 181.

Чудак, ва, м. Чудакъ. См. Чудар. *Чудак поіймай, що риду крав.* Пом. № 12768.

Чудан, ва, м. Захаръ. Встрѣчено только въ пѣснѣ: *Пшла баба до чудана, одчудив він—очуляла.* Чуб. V. 1164.

Чудар, ра, м. Чудакъ, странный человекъ. Вх. Лем. 483. См. Чудан.

Чударний, а, в. Странный, удивительный. Вх. Лем. 483.

Чудасія, сіп, ж. Диковина, странная вещь. Пом. № 7129. Котл. Ев. II. 33. Мир. II. 34. *Ой ти, брате Мусію, чи бачив ти чудасію... що багатий мужик камарами орав.* Чуб. V. 1178.

Чудачка, ви, ж. Чудачка. *Чудачка! як умерла, то й ногами не дригає.* Пом. № 8308.

Чуденний, а, в. = **Чудернастий.** Мирг. у. Слов. Д. Эварв.

Чудернастий, чудернацький, чудернатький, а, в. Странный. *Зараз вилікав його в пана за якусь чудернатьку собаку.* Левци. I. 159.

Чудерний, а, в. = **Чударний** = **Чудернастий.** Вх. Лем. 483.

Чудерство, ва, с. 1) Чудовище. *Есть, кажутъ, на морі морське чудерство з прьомі губами і на кожну губу дванидять кораблів бепе.* Меж. 35. *Привели*

царівну морському чудерству на прожерекіс. Меж. 35. 2) Диво, удивленіе. *Змія і проситья: „Не бий мене до 'статку, а вези у своє царство на чудерство“.... Привозе він його у своє царство,—осі на його чудують.* Меж. 34.

Чудесний, а, в. Чудесный. *Се килим самолют чудесний.* Котл. Ев.

Чудітсья, джусья, дїсья, гл. = **Чудуватсья.** *Переверткям морським чудились.* Котл. Ев.

Чудний, ь, б. Странный, смѣшной. *Семен Палій той був на все село чудний та дивний.* МВ. II. 21. *Чудний як бублик: кругом об'їси, а в середині нема нічого.* Пом. № 7828. *Ой приснився королевичу чудний-дивний сон.* Чуб. V. 771. Ум. Чудненний.

Чудно, нар. Удивительно, странно, смѣшно. *Здивалося мені чудно, що зорі і сонце бувають однакові.* Ком. I. 48. *Чудно якось діється між нами.* Шевч. *Засміясь, аби чудно.* Пом. № 12671. Ум. Чудненньо.

Чуднота, ти, ж. Диво. Не ест великой чудноти. Не велико диво. Вх. Уг. 276.

Чудорбдія, діп, ж. = **Чудасія.** Ковставингр. у.

Чудорбдний, а, в. = **Чудернастий.** Чудородна людина. Ковставингр. у.

Чудий, виць, м. Чудакъ. Черниг. г.

Чудо, да, с. Чудо, диво. *Хто в світі не-бував, той чуда й дива не видає.* Пом. № 386. *І чудами її (Вожої Матери) знов Лавра зблагатилає.* К. МВ. II. 124. *Се було на все село чудо, як він заличявся до моєї матусі.* Г. Барв. 422. *Михайлово чудо.* Чудо арх. Михаила (6 сентября). ХС. I. 78.

Чудвий, а, в. Чудный. *Чудове лице.* Левци. I. 77.

Чудовисько, ва, с. Уродъ, чудовище. *Аж то моє чудовисько вишерило зуби.* Грин. III. 679.

Чудвний, а, в. 1) Чудотворный. *Чудовна икона.* Черк. у., Лебед. у. *Заступить нас чудовна Божя мати (икона).* К. МВ. II. 124. *Чудовний образ Прегятой.* Шевч. 366. 2) Чудный. *Вхопила його за серце тая чудовная краса.* К. (ЗОЮР. II 203).

Чудвно, нар. Чудесно. *О, Мати Божя, що Яа Ченстоховий своїм вітцем небесним засвітила! Зроби чудовно, щоб ворожа сила ту вочу яму трупом загатила.* К. ЦН. 208.

- Чудбно**, нар. Чудно. *Гляньмо ж з ліста вниз на Рось і на Заросся. Як же там хороше, як чудово!* Левци. I. 93.
- Чудотвѳр, ра, м.** = **Чудотворець**. (Кляка) *про Ога—чудотвора.* Чуб. II. 372.
- Чудотвѳрць, рѳя, м.** Чудотворець. Мил. М. 90. *Знають усі чудотворці, які воки богомольні.* Ном. № 13709.
- Чудотвѳрний, а, е** = **Чудовний** 1. *Ой Спасе наші Межигорський, чудотворний Спасе.* Шевч. 256.
- Чудотвѳрник, кв, м.** Книга, въ которой разказаны чудеса святихъ. *Бран узав чудотвѳрник у руки та читав коло стола на голос, бо неня дуже любили слухати, як він читав.* Фодьк. Пов. 15.
- Чудувати, дѳю, вш, гл.** Удивляться. *Ціле місто чудує з нас.* Левци. I. 287. *Привоє він його (змія) у своє царство,— всі на його чудують.* Мвж. 34. *Опо чудуватимуть, як виглядять, що на спині в собаки різка привязана.* Черк. у.
- Чудуватися, дѳюся, вшся, гл.** = **Чудувати**. *Чудуються, дивуються жиди бородаті.* Рудая. I. 37. *Пани ся чудували, скільки має грошей.* Гол. I. 162. *Стали чудуватися з неї ке помалу.* МВ. (О. 1862. I. 99).
- Чужанина, ни, об.** Чужакъ, не родственникъ. АД. I. 332. *У тій часті (кораблів) потопав два брати ріденьких, як голубоньки свепені. Пожеждо ними третій чужа чужанина.* АД. I. 197. *Сусідо, сусідо, молода челядице, та чужая чужанино, прийми мене до смерти жити.* КС. 1884. I. 32.
- Чужаниця, ці, об.** Употребляється по большей части съ зинтегомъ чужа. Чужой человекъ, чужіе люди. *Чужа чужаниця під такий час поможе, а ти рідні.* Лебед. у. *Не добре чужому чужаниці на чужки помірати.* АД. I. 191. *Треба мені до свого роду чутку-звістку передати, бо тут чужа чужаниця.* Харьк. г.
- Чужатися; жіася, вшся, гл.** Чуждатися. *Своїдго доправляйся, роду не чужайся.* Ном. № 9333.
- Чуженця, ці, жс.** = **Чужанця**. *Не дивись на слюзи мовчки: і ж бо з придків чужениця.* К. Псал. 96.
- Чужий, а, б.** Чужой. *Зайшов аж у чужу землю.* Рудч. Ск. I. 85. *Чужої дитини не май за свою.* Ном. № 1196. *Чужа сторона.* Чужбина. *На чужій стороні кланяйся й вороні.* Посл. *Виряжала мамі дочку в чужу стороночку.* Макс. Ум. Чуженький, чужісенський.
- Чужина, ви, жс.** 1) Чужбина. Ном. № 9418. *Ой піду я з туги на чужину.* Нп. 2) Чужіе люди, чужой человекъ. *Привикай, привикай, серденько моє, поміж чужиною.* Нп. *Чужа чужина не пожалів.* Мил. 179. *Кланяйся, дитя моє, чужої чужині.* Грив. Ш. 411. *В мене невістка чужа чужина.* Чуб. V. 699. Ум. Чужина, чужинона, чужиночна. Ном. № 334. *Чужа чужинонка—не рідна родинонка.* Мил. 197.
- Чужинець, вѳця, м.** Чужестранець.
- Чужинка, кв, жс.** 1) Ум. отъ чужина. 2) Чужое. *На чужинку ласі.* Рудч. Ск. II. 164.
- Чужинька, чужинька, ки, жс.** Ум. отъ чужина.
- Чужині, ні, об.** Чужакъ, иностранецъ. *Я—чужини, в мене тут роду нема.* Екаторпнсл. у.
- Чужісінський, а, е.** Совершенно чужой. *Поводилася... як з чужим-чужісінским чоловіком.* МВ. II. 172. *Серед своєї семі він сидів мов уужісінський чоловік.* Левци. I. 279.
- Чужоварник, ка, м.** Раст. *Phlomis tuberosa* L. ЗЮЗО. I. 131.
- Чужовірний, а, е.** Иновѳрний. *Наша аристократія... спалася въ чужовірною.* К. ХП. 121.
- Чужовірство, ва, с.** Иновѳріє. *Не отодбав демократ русин свого давнього панства—кого за чужоземний звичай, кого за чужовірство.* Г. Барв. 426.
- Чужоземець, вѳця, м.** Иноземець, иностранецъ. Рудч. Ск. I. 207. *Як малолітє було, то прийшов чужоземець татарин.* АД. I. 50.
- Чужоземний, а, е.** Иноземний. Драг. 97. Г. Барв. 489. *І розм'ягчив серця народом чужоземним.* К. Псал. 247.
- Чужоземський, а, е.** Я нслав їй... чужоземскихъ кѳток. Левци. I. 489.
- Чужоземщина, ни, жс.** 1) Чужія, иностранні землі. *Поїгво у чужоземщину* ЕЗ. V. 8. 2) Иностранецъ, все иностранное. *Моє московського панства, попанзаного чужоземщиною.* К. ХП. 121.
- Чужолобити, жу, жаш, гл.** Прелюбодѳствовати. Угор.
- Чужоложство, ва, с.** Прелюбодѳваніє. *Чужоложству диймо спокій, корчми попустімо!* Гол. II. 463.

Чужомовий, я, в. Иноязычный. Чужомовні книжки. К. ХП. 123. Страшений розповідає на Україні тиск чужомовного нам ворожого панства. К. ХП. 137. Чужомовня Європа. К. ХП. 129.

Чужосілець, льця, м. Чоловік із чужого села. Не ви сінечки робили, робили сінечки чужосільці. МУЕ. Ш. 120.

Чужосільський, а, в. Приналежачий другому сезу, із другого села. Чужосільські левади. МВ. II. 100.

Чужосторок, ва, м. = Чужосторовець. Летів ворон чужосторок. ЕЗ. V. 37.

Чужосторівець, нця, м. Чужестранець. Ви, бояре чужосторонні. Мил. Св. 48.

Чужосторонній, я, в. Чужестранний. Роспитують чужосторонніх людей. МУЕ. I. 114. (Полт.).

Чуйко, кі, м. Имя сказочной собаки. Чуб. II. 143. Дві собаки: чуйко і бачко. Чуб. II. 154.

Чуйний, а, б. 1) Чуткий. К. МБ. XI. 155. Чуйними ушками в садочку надслухав. Гол. IV. 357. Татарина чуйним він чув ухом. К. ПС. 116. Велико чуйна до краси і сили рідного... слова. К. ХП. 16. 2) Бдительный. Будь чуйний. Открыте св. Іоанна Богосла. Ш. 2. 3) Сознательный, въ сознаниі. Меланія зовсім чуйна була: хоч очі од спанія помалили, та дивилися... жваво. МВ. II. 202. Ум. Чуйніньий. Старесенька, малесенька, ледві од землі видно, а ще чуйненька, говірка. МВ. I.

Чуйність, кости, жс. 1) Чуткость. 2) Бдительность.

Чуйно, нар. 1) Чутко. Чуйно наслухають. Млак. 85. Я серцем чуйно ті печалі чую. К. Дз. 200. 2) Бдительно.

Чук, чуки, меж. отъ гла **чукати**, употребл. при подбрасываніи дѣтей. Грив. Ш. 553. Ой чук побережся та будем панувати, ти будеш свині пасти, а я зганяти. Ном. № 12527. Чуки чуки до макухи. Макс.

Чукан, ва, м. Кирба съ клювомъ. Вх. Зв. 81.

Чукати, каю, еш, гл. Забавлять дитя, подбрасывая на рукѣ. Давай дитинку підіймати і чукати. Мил. М. 37.

Чукікати, каю, еш, гл. = Чукати. Мирг. у. Слов. Д. Зварв.

Чукурій, дія, м. = Черніт. Вх. Зв. 81.

Чулий, а, в. Чувствительный, вѣжливый. Вх. Лем. 483. Г. Варв. 872. З такою чу-

лою, як у нього оушою. К. ХП. 20. Дізналася своїм серцем чулим. Мир. Пов. II. 87. Так мовив чулий Ееріал. Котл. Ев. V. 46.

Чулінді, дв, жс. ? За добрим чоловіком і чуліндіа жінка. Ном. № 9106.

Чулість, лости, жс. Чувствительность, вѣжність.

Чулю, ка, с. Головной уборъ засва-танной дѣвушки: картонный обручъ, обвитый лентами, сзади также висить пучекъ лентъ. Вх. Зв. 81.

Чулю, нар. Чувствительно, вѣжно. Сестро моя милая, — чулю промовив він. Стор. М. Пр. 22.

Чума, кі, жс. Чума. А щоб на вас чуми капала, матері вашій чорт! Ном. № 3731. Ув. Чуміще. Чуб. I. 128.

Чумак, кі, м. Чумаць. Рудч. Ск. II. 171. Віз ламасться — чумаць ума набирасться; а як віл пристає, то й ума не стає. Рудч. Чп. 256. Ум. Чумаченью. Мет. 21.

Чумаків, кова, ве. Чумаковъ, принадлежачий чумаку. Чумакова жінка — молода удова. Чуб. V. 1032.

Чумакувати, кфу, еш, гл. Занятися чумачествомъ. МВ. II. 75. Рудч. Чп. 149. Куплю собі сірі воли, чумакувати буду. Нп.

Чуманіти, нію, еш, гл. 1) = Чуманити. Він є без міри, та й після чуманіти. Харьк. г. Чуманіє в голові. Лохв. у. 2) Сидѣть какъ одурѣлый, засиживаться. Сибимо — чуманіємо. Лохв. у. Чого він чуманіє? — т. е. чего овъ медлить уходитъ. Борз. у.

Чумарка, ки, жс. = Черерка. Натру... полою суконної чумарки. Ком. II. 58. Ум. Чумарочна. Ходив же я у чумарочці, тепер в сірчачині. Грив. Ш. 200.

Чумарчана, ва, жс. = Чумарка. Мил. 105.

Чумацтво, ва, с. 1) Чумачество. Рудч. Чп. 220. Ходив чоловік у чумацтво. Мнж. 95. Ой хортумо небого, послужи мені немного: служула в чумацтві, служила в бурлацтві, послужи ще й у хазяйстві. Чуб. V. 524. 2) Соб. Чумаки. От вам, панове чумацтво, на могорич. О. 1861. X. 23.

Чумацький, а, в. 1) Чумацький, принадлежачий, относящійся къ чумаку. Ой ти, жоно чумацькая, чом не робити, тільки журишся? Чуб. V. 683. Параволіє чумацьких. Рудч. Чп. 101. 2) Чумаць-

на доро́га, чума́цький шлях. Млечавий путь. Ком. I. 49.

Чумачо́вко, *ва, м.* Ум. отъ чума́к.

Чумча́на, *ви, м.* 1) = Чума́к. Гарний хлопець чумачина. Рудч. Чп. 231. 2) ж. соб. Чумаки. *Ой чому ти, моя мати, рано не збудила, ой як тая чумичини з села виходила?*—Тим я тебе, моя дочко, рано не збудила,—попереду твої миленький,—щоб ти не тужила. Чуб. V. 1029.

Чумача́ха, *ж.* Жена чумака. Молодя чумачихи за чумаком б'ється. Нп.

Чумача́я, *чії, ж.*—Чумачина 2. *Ізбудила мене мати в в'їдню годину, як спустилась чумача́я з гори та в долину.* Рудч. Чп. 190.

Чумаче́в, *ви, ж.* 1) Промысль чумачества. Рудч. Чп. 256. 2) Жена чумака. *Ходить чума́к по доро́гах, а чумачка сидить дома.* Чуб. V. 496.

Чумачна́, *вії, ж.* соб. Чумаки. О. 1862. УПІ. Денка подробиця, 35.

Чумені́, *ня́ти, с.* Въ заговорѣ отъ холери такъ называється какъ бы дитя чумы: *До нашого дому не приступай ні чума, ні чуменіта.... ні відьми з відьменіти, ні утири з утиреніти....* ЕЗ. V. 51.

Чуми́ще, *щі, ж.* Ув. отъ чума́.

Чуми́з, *мова, м.* Пачка табаку (въ листахъ). Вх. Зн. 81.

Чу́ні, *ків, мн.* Валенки. Сумск. у.

Чуно́к, *ива, м.* Землеройка, *Sorex*. Вх. Лем. 483.

Чунту́к, *ка́, м.* 1) Овчина съ курдючвою овцы. Вас. 154. 2) Сафьянная кожа съ курдючныхъ овецъ. Вас. 158.

Чупарний, *а, в.* Опритный, красиво одѣтый, красиво убраный. См. Чепурный.

Чупарю, *нар.* Опрятно, красиво (объ одеждѣ, убранствѣ) комиаты и пр.). *Ни коровай шитий гарно рушник ізгорнутий лежав; я взяв його собі чупарю через плече и перев'язав.* Алв. 35.

Чупер, *пра, м.* Хохоць. Гол. I. 204. *Чупер носив собі коротенький.* Федьк. Пов. 38. *Жінку за чупер та и до землі, та и добре навив.* Гн. II. 180.

Чупера́дло, *ла, с.* Чучело? *Дивися, яке чупера́дло стоїть* (кам'яна баба). Ногайск. Слов. Д. Эварс.

Чука́р, *ра, м.* Дубоность, *Coecothenustes vulgaris*. Вх. Лем. 483.

Чупри́на, *ви, ж.* Волоса на головѣ человека́; длинныя волоса спереди или на макушкѣ головы. Гол. Од. 48. Чуб. VII.

412. *Ото драпокув, тільки чуприна майорить.* Ном. № 4419. *Сивий ус, спину чупринку вітер розоівас.* Шевч. Ум. Чуприна, чуприно́на, чуприно́чна. Чуб. V. 988.

Чупринаді́р, *ріа́, м.* Носящій хохоць, длинныя волоса. К. ЧР. 87. *Молодці низовці чуприндири.* К. МБ. 275. *Троянці наші чуприндири на землю скіць,—як там були.* Котл. Ев. IV. 19.

Чупри́на, **чупри́нонька**, **чупри́ночка**, *жи, ж.* Ум. отъ чуприна́.

Чупри́й, *ріа́, м.*—Чубри́й 2. КС. 1898. VII. 47.

Чупровий, *а, в.* Чупрові свѣшми. Въ свад. обрядѣ: женщины со стороны жениха. Kolb. I. 237.

Чупру́в, *на́, м.* 1) Простолуднякъ. *Безокая фортуна зробили намом із чупруна.* Котл. Ев. VI. 17. 2)—зілля. Родъ растенія. КС. 1893. VII. 75.

Чупривий, *а, в.* Хохлацький. *Коло мене хлопці жваві молоді и чуприві.* Стор. М. Пр. 159.

Чу́ра, *ри, м.*—Джура 1. *То козак йому промовляе: "Чуро мій, чуро, вірний слуго!"* АД I. 248. *Ой як крикнув козак Нечий на чуру малого: "Сидлю, чуро, кося мого, а собі другого".* Нп.

Чуріти, *рю, рив, гл.*—Джурити. *Чуріло ни оструб.* Шух. I. 91.

Чуркало, *ла, с.*—Джурело. Шух. I. 111. 76.

Чуркати, *каю, еш и чуркотіть, жучу́, тіш, гл.* Бить струей литься струей. Желех. Вх. Лем. 483.

Чурком, *нар.*—Джурком. *Ненька... лиш зинякали гірненько та утирають собі кров, що так и пішла з них чурком.* Федьк. Пов. 42.

Чуро́к, *рба́, м.* Малевський водопадъ; мѣсто, гдѣ б'ється струей вода. Вх. Лем. 483.

Чурува́ння, *ня, с.* Пребываніе чурою. К. ПС. 90.

Чурува́ти, *рју́ю, еш, гл.* Бить чурою. *Ти всюди був мені слугою вірним,—як бритне серце, чурою прихильним,—тепер не будеш більше чурувати, и з нами брит за брати пробувати.* К. Бай. 29.

Чустра́ти, *раю́, еш, гл.*—Чухрати. *А вже твою безрознуку вирубили люде.—Ой хоч її вирубили, аби не чустрили.* Чуб. V. 111.

Чу́стрий, *а, в.* Бодрий, крѣпкій (о че-

довѣкъ). Баба стара, але чустра. Рк. Левци.

Чустрати, рю, рши, гл. 1) Бить, сбѣч. Добра чустрити нас дяк і в наший школі. Левци I. 242. 2) О дождѣ: лить. Пішов чустрити дощ як з відра. О. 1861. IX. 179.

Чустря, рі, ж. ? Віга, як Синякова чустря. Пом. № 6674.

Чути, чую, еш, гл. 1) Слышать. Чуши, що дзвонять, та не знаєш, в якій церкві. Пом. Я не чула, що ви казали. Харьк. Чуй! чуй! Слушай! слухай! Вх. Лем. 483. 2) Чувать. Де мед чує, там ноує Макс. (1849), 99. Не будем ми, серце, в парі, душа моя чує. Грян. III. 227. 3) Чувствовать. На землі горе, бо на їй, широкий містечка нема тому, хто все знає, тому, хто все чує. Шевч. 9. 4) Какъ нарѣчіе: слышно. Клект орлячий з під хмари чути. Пом. № 999.

Чутися, чуюся, ешся, гл. 1) Быть слышаннымъ, слышатся. Знали б люде,—чулися би непороки на їх, а то усі шакують, МВ. II. 111. Чулися молоді жарти. МВ. (О. 1862. I. 101). 2) Чувствовать себя. Ой коні, коні, ведмеді, чи чутесь на силу, чи доведете хлягикю? Свад. п. А що, Устино, чи ти чуєшся, що ти вже вілнка душа? МВ. (О. 1862. III. 72). Чухся на душі й на тілі, що й я живу. МВ. (О. 1862. III. 76).

Чутіти, (тію, еш), гл.—Густи. Фр. (Желех.).

Чутка, ки, ж. 1) Слухъ, вѣсть. Хороша чутка далеко чутка, а погана ще дальше. Пом. № 4452. Ані виду не видати, ані чутки не чувати. Пом. № 1940. 2) Шпшка едн. Вх. Уг. 276. 3)—Шуліа. Вх. Уг. 276.

Чуткій, а, б. Чуткій. Чуткий, як утка. Пом. № 8554. Чутке ж і в тебе вухо! К. ЦН. 169.

Чутко, нар.—Чутво. Чутко козаченька через три городи, що ходишь до дівчини. Чуб. V. 198. Справили таке весілля, що було чутко на всі царства. Чуб. II. 137.

Чуткомъ, нар. Слыхомъ. А ні видколи не видати, а ні чуткомъ не чувати. Фр. Пр. 168.

Чутній, а, б. 1) Слышный. Хороша чутка далеко чутка, а погана ще дальше. Пом. № 4452. 2) Чуткій. Чуткий я на ніс. Черк. у.

Чутнісько нар. Совершенно слышно, явственно слышно. Фр. (Желех.).

Чутно, нар. Слышно. Мир. XI'В. 7. Не чутно ні однієйшого піня. Г. Барв. 464. Чутно йому, що намі плаче за стіною. МВ. (О. 1862. III. 55). Вже скільки годів пройшло, а його все не чутко, того Якима. Рудя. Ск. Чутно з покоїе, як там сміються. МВ. II. 43.

Чуттв, тв, с. Чувство. Вх. Лем. 483. Тільки чуттв шакоби людських звичаїв одержало його на місці. Левци. I. 235.

Чуть, нар. Чуть, едн. Іде, чуть не плаче. Шевч. 165. Чуть живу пустив. Рудя. Ск. I. 178.

Чух, хн, ж. ? Тільки чуху пробив до вокзалу та назад, а вони дивно вже приїхали. Хоролъ. Слов. Д. Эварн.

Чуханіці, ніць, ж. мн.—Чухання. Встрѣчено только въ слѣдъ прибаутокъ, употребляемой въ игрѣ намяло, когда одинъ изъ играющихъ подражаетъ почесыванію. Чуши, чуши, чуханиці, добрі з маком наляниці. Ив. 20.

Чухання, ня, с. Чесаніе, почесываніе зудящаго мѣста (но не гребешкомъ).

Чухати, хаю, еш, гл. Чесать (зудящее мѣсто, но не гребешкомъ). Де у кого не свербитъ, там ся не чує. Пом. № 9756.

Чухатися, хаюся, ешся, гл. Чесаться, чесать себя (если зудитъ, но не гребешкомъ). Скот і свині чухались об стіну. Левци. Пов. 177.

Чухачка, ки, ж.—Короста, Scabies. Грян. II. 318.

Чухи, меж. выражающее почесываніе, чесаніе зудящаго мѣста. Ив. 20.

Чухаритя, рю, рши, гл.—Чухати. Чухарится, руся, ршся, гл.—Чухатися. Зміов. у.

Чухна, ні, ж.—Чухачка. Гадац. у. Слов. Д. Эварн.

Чухнути, ну, веш, гл. Попастъ. Вх. Зв. 81.

Чухаўтися, нуся, вѣшся, гл. Одн. в. отъ чухатися. 1) Чеснуть одинъ разъ зудящее мѣсто;—об віщо. Тернутья тѣломъ обо что, чтобы почесаться. Яка товаряка йде, то й чухнется об тиг. Харьк. 2) Проходя мимо, коснуться, скользнуть по чомъ, напр. объ берегъ пліт чухнется. Вас. 173.

Чухрай, раі, м. Кличка борзыхъ собакъ. Чухрай уюкку дав. Котл. Ев. IV. 10.

Чухра, ри, ж. Вѣтви, срубленныя съ

дерева. Там чухра з хворосту лежала. Новомоск. у.

Чухра́н, на́, м. Машина на суконной фабрике, которой расчесывают шерсть, состоять из валиков съ крючками. Рк. Левинд.

Чухра́ння, ня, с. 1) Обрубывание вѣтвей съ дерева, обрѣзывание листьевъ съ вѣтвей (см. чухрати 1). 2) Вѣтви, срубленные съ дерева. Ніякого дерева я в лісі не рубаю, тільки взяю чухра́ння та й віз. Новомоск. у. См. Чухра.

Чухра́ти, ра́ю, еш, гл. 1) Обрубывать вѣтви, сучья на деревѣ; обрывать однимъ движеніемъ руки рядъ листьевъ въ вѣтви. Вас. 147. *Поставив мене чухратъ гілля.* Новомоск. у. 2) Разбирать овечью шерсть, очищая отъ сору. Вас. 152, 202. *Ой коли б ти хазяїн, та овечки собі мав, то б я дома сиділа, вовничку чухрала.* Чуб. V. 684. 3) Бить, колотить. *Луніть Рябка!*— сказав, — чухрайте! *Ось батіг!* Г. Арт. (О. 1861. III. 82). *Хомиха кожен день свого Хому чухрала.* Боров. 60. 4) Вѣжать. Маркев. 34. *А ну ноги на плечі та й чухрай.* Ном. № 4408. *Видно й хати, та далеко чухрати.* Ном. № 11423. *От ми базікаєм, а час, мов віл з гори чухра, його не налигавш.* Г.-Арт. (О. 1861. III. 112). 5) Объ огнѣ пожара: быстро подвигаться, охватывая. *Вихопився огонь*

із кватирочки та й пішов чухрати все кругом. Г. Барв. 472.

Чухра́й, ра́й, м. Вшивецъ. Вх. За. 81.

Чу́чверіти, рію, еш, гл. Корявѣть, хирѣть. О. 1861. II. 8. *Діти вже й чимали, уже б треба що й поправляти, або до школи пооддавати. Чужі дітки як бджоли гудуть, біжать із книжечками, а ніші чу́чверіють.* Г. Барв. 283.

Чучу́га, га, ж.—Чечуга 1. Вх. Пч. II. 18.

Чха́ти, чха́ю, еш, гл. 1) Чихать. *Куряще к небу донеслось, Боги в Олімпі стали чхати.* Котл. Ев. V. 34. 2) Съ трудомъ итти, ѣхать, тащиться. *Чхали, чхали, та на степу й почували.* Ном. № 1828. 3) Чхать менѣ на його! Плевать мнѣ на него.

Чха́тися, еться, гл. безл. Чихаться. *Перець м'яла, так тепер у носі крутить та чхається.* Киев. у. *Чхається!*— *Дорогу чуєш.* Ном. № 11357. *Дорба чхається.* Предстонть отпраляться въ путь. Рудя. Чп. 28.

Чхну́ти, чхну, чхнеш, гл. Одн. в. отъ чхати. Чихнуть. *Закашляв, чхнув і стрепенуєся.* Котл. Ев.

Чхун, на́, м. Много чихающій.

Чхра, ра, ж.—Собака—Пео, Canis familiaris. Вх. Пч. I. 16. II. 5.

III.

Ша, меж. Тисел! Молчать! Черк. у. *Ізте, гості, а ви, діти, ша!* Ном. № 11980.

Шабас, су, м. = Шабаш.

Шабатувати, т'ю, еш, гл. Рвать, разрывать. *І кинувся межи стадо, телицю обиває (лев), пазурами шабатує, шкуру іздирає.* Рудав. I. 73.

Шабатуржа, кн, ж. Переплетъ. *Під пахвою „алекф—бет“ в новій шабатурці.* Рудав. I. 61.

Шабаш, шу, м. Празднованіє субботняго дня у євреєвъ. *Поспіша, як жид кч шабаш.* Ном. № 11429

Шабашівка, кн, ж. Предметъ, употреблемый євреями въ субботній день. *Горілка-шабашівка.*

Шабашівний, шабашівний, а, е. Относящійся, свойственный шабашу. *Шабашкова свічка.*

Шабашувати, ш'ю, еш, гл. Праздновать субботній день (у євреєвъ). *Жиди шабашували.* АД. II. 27.

Шабеленька, шабелечка, кн, ж. Ум. отъ шабля.

Шабелька, кн, ж. Ум. отъ шабля.

Шабельний, а, е. Сабельный.

Шабельтас, са, м. Ремень, на которомъ носятъ саблю, португес. *Розв'язує царям іх шабельтаси.* К. Іов. 27.

Шабльований, а, е. Имѣющій право носить саблю, вооруженный саблей. *Ходили тоді в мармизинах тільки люде значкі та шабльовані.* К. ЧР. 64.

Шаблька, кн, ж. Ув. отъ шабля. Мет. 238. *Коли б, Боже, вовкати, щоб шаблюки не виймати.* Ном.

Шабля, лі, ж, 1) Сабля. *Блиснем шаблями, як сонце в хмарі.* Чуб. III. 277. *Береженого і Бог береже, а козака шабля стречеж.* Ном. 2) = Міч 2. МУЕ. III. 964. Ум. **Шабелька, шабеленька, шабелечка.** КС.

1882. X. 40. *Серед війська стоячи і шабелю держучи.* Макс. *Із під бока шабеленьку витягає.* Мет. 182.

Шабувати, б'ю, еш, гл. У гребеншиковъ: съ обыкновенной столарвой пилы состругивать напильникомъ бока, чтобы полотно стало очень тонкимъ и пригоднымъ для работы. Вас. 169.

Шавкати, каю, еш, гл. Ъсть, издавая обычные при ѣденіи звуки. *Ти собаку в хату впустила, чи що? Хто се тут шавкає?* Драг. 166.

Шавкун, вѣ, м. Мускусная утка. Херс. *Ничипоре! дивись лишемъ—що там ніби мріє? Чи то шавкун, чи то баклан далеко чоркіє.* Морд. К. 32.

Шавлія, лі, ж. Раст. Шалфей, *Salvia officinalis.* Ном. № 14137. *Посію я шавлію рано у неділю.* Черк. у. Ум. **Шавлічка.**

Шаг, гѣ, м. Грошъ, 1/2 копейки. *Ні шаги грошей.* Рудч. Ск. II. 27. *Бує шаг, та в кешені розтерся.* Ном. Ум. **Шамби.** Грин. III. 244. *Оттак наші сіромахи жидів обманюють: виніє сім мішків із погребя, та шажка й лун!* Ном. № 10595.

Шагати, гѣю, еш, гл. Пыгать, вспыхивать, вырваться (о пламени). *З печі полум'я так і шагає.* Червинг. у.

Шагнѣти, гн'ї, нѣш, гл. Одв. в. отъ шагати. *А з печі як попре, як шагне.* Канев. у.

Шаговий, ѣ, ѳ. Грошевий. *Була б шагових бубликів узяла, то й стало б усіх обділити.*

Шаделіна, ни, ж. = Ошада. Вх. Лем. 450.

Шадий, а, е. Сѣдой. Вх. Зв. 81.

Шадровий, а, е. Съ трещинами. Угор.

Шад'юля, лі, ж. Названіє корови свѣтло-сѣрой масті. Вх. Лем. 484.

Шѣчка, кн, ж. Ум. отъ шѣка.

Шажок, жкѣ, м. Ум. отъ шаг.

Шайба, бн, жс. Плоское кольцо, надѣваемое на оси между внутреннимъ концемъ колеса и серединой оси, чтобы колесо не терло ось. Лохв. у. Ум. Шайбочка. *Щоб колесо не скреготіло, так як у плузі і щоб вісі не видало, то треба у вісі таку залізну шайбочку задовбати.* Канев. у.

Шайварок, рку, м. = Шарварок. Подольск. г.

Шайда, дн, жс. Часть ткацкого станка. Вас. 165. См. Верстат. Подольск. г.

Шайка, кн, жс. = Шалька. *Зробив ваги, повішав на брамі, кладе на їдку шайку мамин пецець, а на другу жменю клоча.* Драг. 99. Ум. Шайчка.

Шайність, востн, жс. Честь, почтеніе. *Як він робив, така йому й шайність.* НВолын. у. *Людяи чини шайність, а коло себе май охайність.* Ном. № 11249.

Шайнути, ну, вѣш, гл. Дунуть. *Як шайнули буйні вітри.* Гол. Ш. 107.

Шайтан, на, м. Чертъ. *Як Турн злий з челяддю своєю на нас налазить мов шайтан.* Котл. Ев. V. 44.

Шайтур, ра, м. Пошѣвныя дрова. Вх. Зн. 81.

Шакта, ші, жс. Селезенка у овцъ. О. 1862. V. Кух. 39.

Шал, ду, м. Бѣшенство. Желех.

Шалабастер, стру, м. Алебастръ. Фр. Пр. 8.

Шалѣва, ви, об. Разниа, медлительный человекъ. Черном.

Шалѣвистий, ві, в. Медлительный. Черном.

Шаламатнѣ, ві, жс. Шумъ, суета. Мвж. 194.

Шаламѣ, жкѣ, м. Еломѣжъ, еврейская ермозка. *Чотири жиди під однимъ шаламком.* ЕЗ. V. 223.

Шалайда, дн, жс. Родъ рѣчного судна: плоскодонная лодка, иногда носъ и корма вѣе острые, а прямые, четырехугольные. Браун. 19.

Шалапѣт, та, м. 1) Сумасбродъ, безтолковый, легкомысленный человекъ. 2) Сектантъ одной изъ рационалистическихъ сектъ.

Шалапѣтнява, ви, жс. Плутни, надутельство.

Шалапѣтство, ва, с. 1) Легкомысленность, сумасбродство. 2) Рационалистическая секта, отрицающая церковную іерархію и обряды.

Шалѣта, ти, жс. = Салата. Ум. Шалѣ-

точка. *Посіяла шалаточку, на шалаті дрібне зерно.* Гол.

Шалѣтися, заюса, вѣша, гл. Словяться. Черном. *Шалѣвся увесь день по городу.* Лохв. у. Шалѣся! кричать на лошадь, когда она неровно идетъ, туда и сюда сворачивая. Лохв. у.

Шалѣхъ, вн, жс. Родъ дѣтской игры. КС. 1887. V. 476.

Шалѣш, шѣ, м. = Хата. Шух. I. 88.

Шалдувати, дѣю, вѣш, гл. Дурачить, хитрить. *Він доір, кажуть, продас?—Ні, це він тільки шалдує.* Борз. у.

Шалѣвий, а, в. Сдѣланный изъ шадл. Черк. у. *Я оддав би шалевий свій пояс.* К. ЧР. 114. *Шалевимъ поясомъ підперезаний.* Стор. М. Пр. 76.

Шалѣонецъ, ндѣ, м. Безумецъ.

Шалѣний, а, в. Безумный, сумасшедшій, шальной, бѣшеный. *Бігала як би шалена.* Котл. Ев. I. 34. *Шалена муса окусила за ухо.* Ном. № 3381. *П'яний чоловікъ ривнеться до шаленого пса.* Гв. I. 86.

Шалѣністий, а, в. Шальной. Вх. Уг. 276.

Шалѣнство, ва, с. Безуміе.

Шаленак, ка, м. = Шаленець. Вх. Уг. 276.

Шаливіра, рн, м. = Шальвіра. *Ой ви, козачи, ви, шаливіри, де сьте ви мого братенька діли?* Гол. I. 25.

Шалигѣн, на, м. Плутышка, мошенникъ. Борз. у.

Шалинѣ, ні, жс. Густая заросль въ тѣсу. *Хлопці... побігли десь у шалину, в ліс.* Грив. II. 183. *Повів його у лісі не стежками, а шалиною.* Чигир. у. *У шалині отам возки.* Черк. у.

Шалівка, кн, жс. Шалѣвка. Черк. у.

Шалігѣ, лію, вѣш, гл. Безумствовать, сумасбродствовать. *Сила без голови шаліє, а розум без сили мліє.* Нсм. № 1055. *Волос сивіє, а голова шаліє.* Ном. № 8692.

Шалѣн, на, м. Эшелонъ. Пятигор. окр.

Шалтѣй, таѣ, м. Сорванецъ. *Вночі якісь шалтѣй йшли та й затаскали його.* Мвж. 111.

Шалупѣйка, кн, жс. = Лущина. О. 1862. VIII. 49.

Шаль, лі, жс. 1) Шаль. *Купи собі, Машуню, шале.* Шевч. 553. 2) Пустяки. *Як би не пісх, то б шаль довести дуба.* Лебед. у.

Шальвір, ра, м. = Шальвіра. *Козаче-*

шальверю, не губ нос серденько. Гол. I. 126.

Шальвіра, рк. м. Мотешникъ, плутъ. Отак шальвіра забрав гроші, а роботи, як бачите, неми нічого. Брацл. у.

Шальвія, вії, ж.—Шавлія. Ой, Ганжусю, душенько, що шальвія подобана?—Кони ся розбрукали, шальвію подоптали. Чуб. I. 64.

Шалька, кн. ж. 1) Чашка на в'єсахъ. Мв. шальки. Мазевькіе в'єсы. I все на шальках розвижали. Котл. Еп. VI. 86. 2) М'шокъ, въ которомъ дається овесь зашадямъ. Черном.

Шальовка, кн. ж.—Шалівка. Поклади шальовки сосноєі. Котл.

Шальово, нар. Вздоръ, пустяки. Шальово! каже:—захочу, так мое буде зверху. Лебед. у.

Шальон, на. м. Родъ одежды. Привіз мені золоті дари, дорогі дари: тонкий рубок, дорогой шаллон по саму землю. Чуб. III. 404.

Шальтатися, таюся, ешся, гл.—Швалдити. Вх. Лем. 484.

Шальовати, лью, еш, гл. Обивать шальвою.

Шам, меж., виражающее быстрія и легкія движенія съ сопровождающимъ ихъ шумомъ, напр. шаги, движенія серца у жинци и пр.

Шамати, маю, еш, гл. 1) Шуршать, шелестѣть. Ой плыве човен да води поведе, да й шамас листом. Грив. III. 67. 2) Живій грестъ. А ну бо шамай, шамай, а то наче не їя. Вас. 212.

Шамкати, каю, еш, гл. Ходить проворно.

Шамкій, а, б. Проворный, скорый. Шамка, легка, станом струнка. МВ. II 37. Шамкий у работи. Черк. у.

Шанко, нар. Проворно, скоро, быстро. Шуми же, вітре буйменський, в хмарі й на землі, ганяй же ти шпак-шанко човки по воді. О. 1861. XI. 44. Ум. Шамкенько. Шамкенько жеже. Черк. у.

Шамнути, мну, вѣш, гл. 1) Быстро побѣжать, шыгнутъ. (Заєць) так понід ногами і шамнув. О. 1861. V. 69. 2) По-назель на весла. Вас. 212. Шамки разом, друзі,—крикнув Карно. I гребці шамнули; а байдак полетів неначе на крилах. Левин. Пов. 350. 3) Зашелестѣть, зашуршать, шелохуватися. Ніхто не писне,

не шамне. Кролев. у. Ніщо не шамне. Лохв. у.

Шамотатися, таюся, тѣмся, гл. Шевелитися, возитися, вратися. Зміев. у. Як його надучить, то мало не згинув. Що він ся шамотав, не міг з себе зсадити. Драг. 48.

Шамотити, чў, тїш, гл. Шелестѣть. Забрався в чужу солому та й шамотить.

Шамотні, ні, ж. 1) Шелестъ, шорохъ. 2) Суегня, возня.

Шамотнява, ви, ж.—Шамотня. **Шампанка, кн, ж.** Сорть бартофеля. МУЕ. I. 101.

Шамрїти, рїю, рїш, гл. Шелестѣть, шуршать. Шамрїята та й шамрїята та й у хуточку, аж то жуки. Харьк. у. А він рукою туди-сюди шамрїть, шука чогось. Новомоск. у. Дбїция шамрїть—о тихомъ дождї. Зміев. у.

Шамротїти, рочў, тїш, гл.—Шамрїти. Прилуп. у.

Шамрїти, рїю, еш, гл. 1) Шамрїти Харьк. у. 2) Сумління шамрїє. Совѣсть не чиста. Радїють всі; хита той мовчав, в кого сумління шамрїє, бо трясєся, що й йому може доведеться. Св. Л. 297.

Шамїти, мчў, тїш, гл.—Шамотїти. Черевики або постїлицї білиши свиячі наверх шерстю, щоб не шамїло в траві. О. 1862. II. 65.

Шамушїня, ня, ж.—Лушпїня. Рк. Левин.

Шамша, шї, об. Шамкающій, шамкающая.

Шамшїти, шў, шїш, гл. Шуршать. Спїдниця аж шамшїть. Кролев. у. На їй усе аж шамшїть.

Шана, ви, ж. Почтеніє, уваженіє, честь. Життя панське, та шана собача. Грив. 235. Ой я водила і вшволяла, а мені молодїй одна шана. Ни. Ти окрїз його красою, шаною царською. К. Псал. 47.

Шавдарак, ка, ж.—Андарак. I шавдарак свїй скинула, так стотїла бїдна. Козел. у.

Шавдарик, ка, м. Пт.—Одуд. Шух. I. 23.

Шавдра, ри, ж. 1) Раст. а) *Phlomis tuberosa* L. ЗЮЗО. I. 178. Кучерява шавдра. Лебед. у. б) *Marrubium vulgare* L. ЗЮЗО. I. 128. в) *Marrubium album* L. Мвл. М. 33. г) *Calamintha Clinopodium*

Benth. ЗЮЗО. I. 178. 2) *Путь, дорога. Як пообідасте, пакич, то мерщій у шандру*. Харьк. у. 3) *Шандру терти*. Мятсья, позитсья. *Як почне шандру терти! поки повернеться, поки зробе!* Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Шандриця, ці, ж. Часть крыла вѣтряной мельницы. Залюб.

Шанець, вця, м. Окопъ. *По тім боці занорожці покопали шанці*. Грив. Ш. 590. *Від Килиї до Ізмайлова покопали шанці*. Мет. 431. 2) *Під чий шанець. Похожій на кого. На мене урїкчють, що я кочував та й коні взяв. Може друиий почував під мій шанець, то і взяв коні, а не я*. Новомоск. у., Залюб.

Шанк, ка, м. Родъ посуду. *Мовить до винника, щоб була горїлка: винник бїжить, бере шанком, Андрій бїжить, бере збанком*. Гол. II. 498.

Шаноба, би, ж. 1) Честь, почетъ, уваженіе, почтеніе. Рудч. Ск. II. 204. *На що та й шаноба, як добре слово*. Ном. № 12865. 2) *Була йому шаноба!* Досталось ему Ном.

Шаноблївий, шановлївий, а, е. Почтлївий. *Буде служняка і шановлива*. Кост. Ч., 33.

Шановний, а, е. Уважаемый, почтєнный. *Двері розчиняє як батькові шановному, як чоловікові любови*. МВ. II. 177.

Шанта, ти, ж. Раст. а) *Nepeta Cataractica* L. ЗЮЗО. I. 129. б) *Marrubium vulgare* L. Вх. Пч. I. 11. См. Шандра.

Шантавий, а, е=Шанталавий. Вх. Лем. 484.

Шанталавий, а, е. Изорванный, въ лохмотьяхъ. Вх. За. 82.

Шанування, ня, с. 1) Почтеніе, уваженіе. 2) Угощеніе. *Почалися законні речі, а за ними веселе шанування*. Г. Барв. 329.

Шанувати, нїю, вш, гл. 1) Читить, почитать, уважать, оказывать уваженіе. *Шануй батька та Бога—буде тобі всюди дорога*. Ном. № 9353. *Хто шанується,— і люде того шанувать будуть*. Ном. № 4429. 2) Беречь, сохранять. *Шануй одєжу в дворі, вона тебе в людях*. Ном. № 11128. 3) Принимать, чествовать, угощать. *Ти гостя повинен добре шанувати, а в тебе й борщ не гарячий*. О. 1862. I. 29. *Де будуть шанувать, там буде мо ночувать*. Ном. *Шанує сусїдські діти варениками*. Г. Барв. 350. *Називають молодій квартиру горїлки, їдуть молодого*

шанувать у другу хату. Грив. Ш. 426.

4) *Шанувати слухи ваші*. Пзвиває за выраженіе, съ позволенія сказать. Ном. № 13040. *Та се не чоловік, а так, шанувавши слухи ваші, смердюче стерво*. Подобное же значеніе: *Шануючи Бога та й вас, нїю грѣбних*. Фр. Пр. 88; *Шанїю* (кому) гбнор. Гн. I. 129.

Шануватися, нїюся, етсья, гл. Вести себя хорошо, уважать себя. *Хто шанується, і люде того шанувать будуть*. Ном. № 4429. *Чому не Маруся, аби шанувалась*. Посл.

Шанька, ки, ж. 1)=Шалька 2. Чернивг. у. Черк. у. Червом. 2) Котомка для сѣстныхъ припасовъ, которую даютъ мальчикамъ-настухамъ. (Соса. у.) и мѣшокъ у рыболова. Мнж. 194.

Шанарка, ки, ж. Жена ключника, ключница, экономка.

Шанарувати, рїю, вш, гл. Исполнять обязанности ключника, эконома.

Шанарь, ря, м. 1) Ключникъ, экономя. 2)=Шапкаръ. *Ой миряне! шевці, кравці, крамарі, шапари! сходїться ради послухати, табаки покохати*. Ном. № 6126.

Шанїще, ща, с. Ув отъ шапка. *Ой мій хрещатий барвіночку, не ростилаєся по всім сабочку,—тудюю йтиме мій нелюбий, потопче тебе ножицею, а зорве ручицею, а заткне тебе за шанїще*. Чуб. III. 166.

Шапївка, ки, ж. Шляпка у гриба. Вх. Лем. 484.

Шапка, ки, ж. 1) Шапка. Чуб. VII. 413. *Чорт бери танку, аби голова ціла*. Ном. № 7282. 2) Снопъ съ разворочєннымъ верхомъ, положєнный сверхъ полїпка. Лохв. у. Kolb. I. 63. Шух. I. 166. 3)—жидїська. Растєнїе *Leontodon taraxacum*. Вх. Пч. I. 11. Ум. Шапочка, шапонька. *Ізъяв шапоныку та й поклонився*. Чуб. III. 296.

Шапкаръ, ря, м. Шапочникъ, дѣлающій или продающій шапки. Желех.

Шапкати, пчу, чш, гл. Объ утѣбъ: брякать. *Качка шапчат*. Вх. Уг. 276.

Шапкобрання, ня, с. Разборъ шапокъ. *Прийшов до церкви на шапкобрання*.

Шапковїтий, а, е. Нїзконопловный. *Сказико ляч: такий облєсливий, шапковїтий*. Подольск. у.

Шапкування, ня, с. Шапочный поклопъ, сплєнаніе шапки для привѣтствія. Черк. у.

Шапкувати, кїю, вш, гл. Спєлєть

шапку, стоять безъ шапки, низпоклонничать. *Шапку перед нею.* Маж. 112. *Первий чоловік у громаді, котрому всі шапкували й поважали.* О. 1862. IV. 74. *По мові сій шапкую вас, вітаю та й до домівок з миром одпускаю.* К. Бай. 23.

Шап'я́к, ка́, м. Перерізь, невысокая широкая бочка безъ верхняго дна, чапъ. Драг. 1. Грин. III. 314. Вас. 145, 168.

Шапов'я́л, ла́, м. 1) Шерстобойя, войлочникъ. К. (О. 1861. II. 8). *Не шаповал душу вложив.* Ном. № 1587. 2) Шапочникъ, дѣлающій войлочные шапки.

Шапов'я́льня, ні, ж. Шерстобойня.

Шапов'я́льський, я, е. Принадлежащій, свойственный, относящійся къ шерстобойи. *Шаповальський цез.* Була на йому біла свита із шаповальського сукна. Котл. Ев. II. 40.

Шапов'я́чка, ша́почка, ки, ж. Ум. отъ шапка.

Ша́пошки, шок, ж. м. м.—Шапошник 2. Чуб. IV. 41.

Шапошник, ка, м. 1)—Шапкаръ. Вас. 156. 2) Родъ дѣтской игры. Чуб. IV. 41.

Ша́п'ра́в, ну, м. Шафранъ, Crocus sativus. *Леченого поросяти, хурици з перцем та шап'раку уживати.* АД. II. 33.

Шап'ра́в'я́к, ки, ж. Водка, настояная на шафранѣ.

Шапу́ри́на, ни, ж. Шапчевка. *А на хлопця плаття—мишок та рядника, зверху шапурина.* Мил. 51.

Шапу́рка, ки, ж. Плюска орѣха. Вх. 3в. 81.

Шапу́чка, ки, ж. Дѣтская игра, состоящая въ томъ, что мальчики попадаютъ палками въ подбрасываемую вверх шапку. КС. 1887. VI. 475.

Шапче́р'я́на, шапчу́ри́на, ни, ж.—Шапурина. *Я насуму шапчериму, пійшов по за хату.* Гол. II. 201.

Шапч'я́на, ни, ж. Шапка, плохая шапка. Желех.

Шапчор'я́на, шапчу́ри́на, ни, ж.—Шапчери́на. Мил. 51. *На парубочках платте все лиха да рядника, а сиряя да сирячина, а ізверху да шапчурина.* Чуб. III. 38.

Шап'я́, п'я́ти, с. Шапочка. *Біждеревочок—дівкам до кісочок, крутая м'ята—хлопцям за шап'я.* Гол. II. 77.

Ша́р, ру, м. 1) Слой. *Шар землі.* Миж. 129. *Положили в дїжку шар капуста, шар яблук; та знов шар капуста, шар*

яблук. Киев. г. 2) Рядъ. Сосн. у. *Шаром стоять хати.* НВодын. у. *Шар полукіпків на полі.* Ум. Шар'я. Желех.

Шарабу́р'я́ти, рю, рши, гл.—Шурубурити. *Потайли гроші, а тепер тими грішми її шарабурять.* Лебед. у.

Шарава́ри, ва́р, ж. м. Шаровары. *Штани мої, шаравари, а ще й дома двое.* Ном. № 12521. Ум. Шараварки. Св. I. 167.

Шара́гі, ра́г, ж. Стоячая вѣшалка. Гайс. у. Тараш. у.

Шара́н, ма́, м. 1) Мелкіе осколки льда на рѣкѣ. *Шаран на текучій воді либа в закутку де стоїть.* 2)—Короп (небольшой), Curginus. Браун. 23. Вх. II. 1. 16.

Шарапа́тка, ки, об. У гуцульскихъ крестьянъ: чужой въ городской одеждѣ. Шух. I. 33.

Шарафа́н, ну, м., шарафа́нка, ки, ж. Юбка изъ выбойки. Гол. Од. 58.

Шара́х! меж, выражающеестрое движение метнувшегося, бросившагочеловѣка, животного. *Шарах зряя до байрака.* К. Досв. 84. *Тоді люде шарах, так як ті овечки, та й збіглись докупи.* Г. Барв. 210. *Пісень: кукуріку! Мері—шарах у ями!* Грин. I. 49.

Шара́хнути, хну, веш, гл. 1) Воститься, метнуться. *Кінь як шарахне у бік!* МВ. III. 47. *Народ так і шарахнуз манастиря.* ЗОЮР. I. 297. *Діти... калагодились шарахнути за двері.* Мир. ХРВ. 186. 2) Ударить, выстрѣлить. *Мій братік лучче стріляе: як шарахне в стадо гусей, так разом кількоро їх і об'є.* О. 1861. XI. 73.

Шарва́рок, рку, м. 1) Обладающая поголовная работа на поправкѣ дорогъ, мостовъ в пр. *На шарварок жене.* НВодын. у. *А нім шарварок відроблю, доти сердечок пропаде.* Гол. III. 114. *Що божа весна, то вже тра оцю сапку шарварком гатили.* Подольск. г. 2) Шумъ, суматоха. *Такий шарварок збили, що й годі.* Подольск. г.

Шар'го́т, ту, м. Сварядъ для свованія витоку: лежащая деревянная рама въ видѣ квадрата, двѣ стороны котораго соединены планкой, на ковахъ которой (на рамѣ) и по срединѣ стоятъ три столбика, сквозь отверстія ихъ проходитъ прѣтими (прутья лозы), а на цѣхъ вращаются инульки. МУЕ. III. 15.

Шар'я́й, а, е. 1) Сѣрый, сѣроватый. *Ішов ляшок із Варшави, на нім сѣркі*

жовті, шарі. Острожск. у. 2) Шара бшка. (Очень жидкій супъ, одна вода. Лебед. у. 3) Це шарої шши сон—говорять, когда кто либо скажетъ что-нибудь невѣроятное. Грин. II. 308.

Шаріло, ла, с. Раст. *Echium vulgare* L. ЗЮЗО. I. 121.

Шаріти, рію, вш, гл. Краснѣть, рдѣть.

Шаркан, ва, м. Сильный вѣтеръ, буря. Вх. Лем. 484.

Шаркйй, а, б. Проворный, быстрый. Ковстантиногр. у.

Шарквуги, ну, веш, гл. Провести по косѣ лопаткой. О. 1861. X. 33. *Шаркне по косі разіє зо два лопаткою і пішов косить.* Греб. 401.

Шарковуги, ну, веш, гл. Рѣзнуть кошой. *Як би гуртом забрали коси та шарковуги всю кропиву.* Мир. ХРВ. 87.

Шарлаї, лая, м. Раст. *Centaurea margaritacea*. Мжк. 194.

Шарлат, ту, м. Багрянець, пурпуръ. **Шарлатовий, а, е.** Пурпурный. См. Черлатия.

Шарляк, ка, м. Столярная замазка для замазыванія щелей въ деревѣ. Гайс. у.

Шарнуги, рнї, веш, гл. 1) Броситься поспать. *Шарнуги скрізь по церквах і назбірайте недобарків з свічок.* Грин. I. 70. 2) Шарквуги. *Шарнує ногою, як умів і щиро поцілував панку Марію в руку.* Св. Л. 117.

Шарнугися, нуся, вешся, гл. Тернутися. *Взяла свиня, шарнулася об хлів, а він (вовк) і впає з неї.* Рудч. Ок. I. 10.

Шаровільник, ка, м. ? Сама вона була на хазяйстві: пані-матка пішла до шаровільника і найничок забрала. Св. Л. 5.

Шарок, рка, м. Ум. отъ шар.

Шарпак, ка, м. Оборванецъ. Шевч. 525.

Шарпаніа, ва, ж. 1) Терзаніє, разрываніє. 2) Суета, бѣготня, ллєненіє. *У волості шарпаніа-бѣгачина.* Мир. Пов. I. 129. *Мирін під шарпаніу десь дівся.* Мир. ХРВ. 93. 3) Грабежъ, награбленное добро. *Та в його тільки й чести, що руїна, у його слава—тільки шарпаніа.* К. ЦН. 164. 4) См. Баба 17. *З отрібки баба-шарпаніа.* Котл. Ен. IV. 31. *Сони, ляці на шарпаніу.* Мкр. Г. 60.

Шарпанка, ва, ж.—Шанпанка. МУЕ. I. 101.

Шарпати, паю, вш, гл. Рвать, разры-

вать, терзать, дергать. *Нащо ти скто так шарпаєш?* Канев. у. *Тягала його за руки, шарпала за одєжу.* Левци. I. 343.

Шарпатися, паюся, вшса, гл. Рваться. *Хотять посадити її на стилець, но молада не дається, кричить і плаче, шарпатється, не дається посадити.* Грин. III. 508. *Як ночали коні шарпатися, то я зброю подерли.* НВолын. у.

Шарпнути, ну, веш, гл. Рвануть, дервуть.

Шарпнути, ну, веш, гл. Рвануть. дернуть съ силой.

Шарпун, ва, м. ? *Шарпунки мене, Боже, своїм шартуном на мене, на жінку і на моїх діток.* Лохв. у.

Шарувальниця, ці, ж. Жєнщина, котроя мотыжить.

Шаруваня, ва, с. Названіє дѣйствиї отъ глагола шарувати. Сим. 130.

Шарувати, рую, вш, гл. 1) Моя, тереть (мочалкой и пр.). 2)—Прашувати. *Пішов шарувати буряки.* Черниг. у.

Шарудіти, джї, діш, гл. Шуршать. *А в остріці горобечко шарудить.* Чуб. V. 640.

Шаснуги, ну, веш, гл. Мелькнуги, пробѣжать. *Хоч коли й шаснула їй по душі така думка,—вона на неї рукою навикі махнула.* МВ. (О. 1862. I. 98).

Шастати, ся, таю, ся, вш, ся, гл. Ходить туда и сюда, шнырять. *На мене споглякнути, шастаючись коло столу.* Г. Барв. 80. *Не шастайся, як миш по пастках.* Ном. № 3163.

Шастувати, тїю, вш, гл. Шелестѣть. *Наша пані молада, на нїй сукенка золота, на нїй сукенка шастує,—свої жєнчики шастує.* Рк. Макс.

Шасть, межь, выражающее нечаянное появленіє, быстрое движеніє, быстрый ударъ. Мжк. 96. *Шасть, що Бог дасть.* Ном. № 4278. *Шасть батька в напасть, а діти по наймах.* Ном. № 10378. *І веселенька шасть у хату.* Шевч. *Шасть у колїн рукою, та сажою показала собі по під плечима.* Мжк. 138. *Він мене коли не коли ціном улуче, а його батогом тілько шасть та пошасть.* Мжк. 115.

Шат, та, м. ? Ой на горі густиий шат. Гол. IV. 516.

Шата, ти, ж. 1) Богатая одєжа. *Наші лани переходять панські шати.* Ном. № 1615. 2) Риза. *Коли не піп, так і в*

шати не одягаєся. *Ном. № 9571. 3) Окладъ на иконѣ. Образи в срібних шатах. Г. Барв. 261. Ум. Шатонька. При одній свічі личенько вмивав, при другій свічі шатоньки збірав. Ад. І. 6.*

• Шатав, *на, м. Чортг. То було пекло, там самі були шатаки. Гв. II. 174. Гей, гей, пришо едим пак з пекла родом і шатак. Гол. I. 211.*

Шатайина, *ви, ж. Суета, обгогтя. Піднялась шатакина. Мир. ХРВ. 135. Піднявся крих людський, збіглася дворня... шатакина-мотанина. Мир. ХРВ. 130.*

Шатайтися, *таюся, ешоа, гл. Сновать, суетитися. Шатається, як Марко по пеклу. Рудч. Ск. I. 133. Шаталась уранці в неділю по коморі. Г. Барв. 155.*

Шатіло, *ла, м. Лгуля. Черном. Шатірати, рю, риж, гл. 1) Іскать, шарить. Перенсл. у. Стрільці шатирають по терму. Греб. 351. 2) Шарувати. Червиг. у. 3) Мошевичать.*

Шатівтиса, *вїса, вєסה, гл. Бросить-сл. От, прилетів змія з тими дїтьми, шатнувся він по всій хаті—нема нікого. Рудч. Ск. I. 117. Оце батько як приїде з города, та шатнувся до торби, та рибка й лежить. Радом. у.*

Шатірник, *ка, м. Живуний в шатрѣ, кочевник. Що скаже свіп про нас, трояне? Що ми шатерники-цигане. Котл. Ев. V. 76.*

Шатковийця, *ці, ж. Снарядъ для шинкування капусти. Каменец. у. Квасять капусту так; січуть головки на шатковийці.... МУЕ. I. 99.*

Шаткувати, *кїю, еш, гл. Рїзати (капусту, траву, тїбакъ и пр.), шинковать, рубати, брошити. Дїточонька кропиву шаткує, а за нею дитина рачкує. Чуб. V. Вїбрали січєну капусту, шатковану і огірки. Котл. Ев. IV. 19. Народ пам'ятає, як шаткував своїх заклатих ворогів. Левц.*

Шатно, *кар. Нарядно, в нарядной одеждѣ. Сошко на кожах шатно і при оружжю. К. ЧР. 380. Также съ богатимъ приданымъ вѣ видѣ одежды. Одну дочку шатно оддали замїж, з повною скринею. Борз. у.*

Шатнїти, *тнї, вєш, гл. = Шатнїтиса. Шатнїв по селах і зайхав до Лїборацьких. Св. I. 117. Шатнїла дїтворя по кунках, знайшла журнал. Св. I. 41.*

Шатнїтиса, *вїса, вєסה, гл. Бросить-сл, метвуться. Зараз шатнїлись по його,*

найшли його. Мвж. 39. Шатнїлись по курїнях запасу шукати. Нп. До ляса, мов ляхи, шатнїлись. Котл. Ев. I. 11.

Шатонька, *ки, ж. Ум. отъ шата.*

Шатрѣ, *ра, с. Шатерь. Шатро край шляху розїяли. Шевч. 339. Шатром (цигани) стоять, каже, за селом. Г. Барв. 235.*

Шатровий, *а, б. Шатерный.*

Шатувати, *туоу, еш, гл. Сїїшити. Вх. Лей. 184.*

Шаф... *См. Шахв...*

Шахва, *ви, ж. Шкафъ. Чуб. I. 331. Ум. Шаховна. Желех.*

Шахвѣрка, *ки, ж. = Шапарка. З ким же мій миленький спатоньки ляже: чи з шахвѣркою, чи з шинковою? Чуб.*

Шахвѣрня, *ні, ж. Буфетный шкафъ, чуланъ. Желех.*

Шахвѣрь, *ря, м. 1) = Шапар. 1) Просим тебе, царю, небесний шахвѣру, даруй літа щасливї сему господарю. Чуб. 2) Начальникъ команди, состоящїй при мѣстѣ переправы черезъ рѣку ввзимавія сборовъ за перевозъ. Рудч. Чп. 12.*

Шахвѣран, *ву, м. = Шапран. Обїїдється паска й без шахвѣрану. Ном. № 5200.*

Шахвувати, *вїю, еш, гл. Расточать. Боярські гроші шафувать. Котл. Ев. IV. 52. Кармазин торгує, все золотом шафує. Гол. I. 246.*

Шаховка, *ки, ж. Ум. отъ шахва.*

Шахраї, *раї, м. Мошевицьк. Ном. № 2970. Плут безбожний з собою всім шахраїв веде. Котл. Ев. VI. 18.*

Шахрїйка, *ки, ж. Мошевиця.*

Шахрїйство, *ва, с. Мошевицтво.*

Шахрїйський, *а, в. Мошевицьскїй. Желех.*

Шахрїя, *ву, м. = Шапран. Грив. II. 177.*

Шахрувати, *рїю, еш, гл. 1) Мошевичать. 2) Мотати, расточать. Пив, гуляє, шахрував гроші. Котл. Нп. 356. 3) Обмошевиичивать кого. На сім свїті грїшники... людей шахрували. Гв. II. 72.*

Шахрун, *нѣ, м. Мошевицьк, мотъ. Я тому шахруновї дав гроші, шоби менї двори поклав, а він взяв та й якимис дармоїдом роздав. Гв. II. 103.*

Шахта, *ти, ж. Шахта. Шахтарь любить свою темряву шахту. Г. Барв. 28.*

Шахтарь, *ра, м. Рабочїй в шахтѣ. Г. Барв. 28.*

Шаш, ша, м. Родь растенія? *Я до його пишу на зеленім шашу.* Гол. Ш. 393.
Шашеліяця, ці, ж. = **Шашель**. Чуб. I. 11.

Шашель, ля, м., лі, ж. Червь-древоточець. *Наче шашель поточила.* Стор. М. Пр. 62.

Шашіяна, ня, ж. Родь растенія? *Ізправлю ей хижку із самої шашинки, не треба ей буде на зиму перини.* Гол. Ш. 401.

Шашка, кя, ж. Насѣк. Ермемера. обыденка. Вх. Уг. 276.

Шашкірія, ві, ж. = **Шестерія** З. Шух. I. 278, 295, 250.

Шашлак, ка, м. Насѣк. долгоносикъ. Константиногр. у.

Шашок, шкя, м. Порода собаки. Мнж. 49. *Бігають шакя, вражі сини, як шашки по римку.* АД. II. 45.

Шашчя, чятя, с. = **Шашок**. Мнж. 94.
Шваб, ба, м. 1) Нѣмецъ. Желех. 2) Насѣк. *Carabus scieldleri.* Вх. Пч. I. 5.

Шваба, бн, ж. Обида, оскорбленіе. *І ми сю швабу подаруємо?.. Хита межи голову одкусе, щоб я за цю наругу не полстися.* К. ЦН. 228.

Швабка, кя, ж. Пѣвка. Желех.
Швабський, а, в. Нѣмецкій. *Колисочка швабська.* Макс. *Швабське полотно.* Снм. 133. *Скидай, Морозенку, все швабську сорочку.* Грив. Ш. 588.

Швагер, гра, м. Шуринь. Чуб. V. 1145. Ум. **Швагрюно**.

Швагер, гра, м. = **Швагер**. *Пора швагра поховати.* Чуб.

Швадрби, ну, м., лъшдроба, ня, ж. Эскадронъ. *А ритмаістер на конику швадрону рівнає.* Гол. I. 145.

Шваечка, кя, ж. Ум. отъ швайка.
Швай, меж., для вираженія ухода украдкою откуда либо. *Я як напалася на їх, а вони тоді швай, швай, швай—тікати.* Змієв. у.

Швайка, кя, ж. 1) Толстоє шило. *Проміяв шило на швайку.* Ном. № 10608. *Золотя швайка мур пробиває.* Девьгами все можно сдѣлать. Ном. № 1394. 2) Ковырялка для курительной трубки. Гол. Од. 66. 3) Шпиль, іпницъ на зданіи. *Поверх дзвони баня, там шия, піддашок, швайка, яблуко і на яблуці хрест.* Св. Л. 26. 4) Родь дѣтской игры. КС. 1887. VI. 472. 5) Бѣлошвейка. *Вона швайка, очилась шити десь у городі, шве тепер по накат.* Екагерин. у. 6) Рыба *Aspius bipunctatus.* Вх. Пч. II. 18. Ум. **Шваечка**.

Швайкало, ла, м. Шатунъ, бродяга. Харьк. у. Слон. Д. Эварн.

Швайковатий, в, в. Шилообразный. Вх. Уг. 276

Швайкуватий, а, в. = **Швайковатий**.
Швайка, кя, ж. Гусеница мотылька *Sphinx pinastri.* Шух. I. 154.

Швайя, лі, ж. 1) Швей, вышивальщица. Шух. I. 154. *Я шаляя з Вильбова, приїхала до свого двора.* Мст. 197. 2) Бревно, разръзанное вдоль. Вх. Лем. 484.

Швадрікати, каю, еш, гл. Говорить на непонятномъ языкѣ. *По німецьки швадрікати.* Вх. Уг. 276.

Шваідяти, дяю, еш, гл. = **Швендяти**.

Шваіра, ри, ж. 1) Плетеный шнурокъ. Шух. I. 225. 2) Леса вьзъ бѣлаго коньского волоса. Шух. I. 226. 3) Высокая острая трава въ полонинах. Шух. I. 211, 200. *Ой ми свої співапочки подінемо, подінемо в полонинці з овечками на швару посіємо.* Лукаш. 146. *Пісня-дума, пани-браття, від самого Бога, ні купити, ні продати, ні шварос посіять.* Федьк. II. 51.

Шварготання, ня, с. Криливый и быстрый разговоръ (напр. евреевъ). *Голосне шварлотане жидів.* Шух. I. 85.

Шварготати, шварготати, гочу, тійш, гл. Криливо и быстро разговаривать. Желех.

Шваркнути, кну, неш, гл. Зазвенѣть, зазвучать, загремѣть. *Ось шваркнуло... огняна стріла ростпажує небо.* Мир. ХРВ. 32. *З остаткомъ словом шваркнула з піснї шобля.* Стор. М. Пр. 147.

Шварний, а, в. = **Моторний**. Желех. *Варуй же ся, шварне дівча, з чорними бровами.* Гол.

Шварнути, рну, неш, гл. Сверкнути. *Шварнула блискавка, грім зрюкнує і загуг.* Греб. 384.

Шварок, ру, м. У сапожниковъ: кусокъ камня употребляемый для приглаживанія каблукъ. Сумск. у.

Шварунок, нує, м. Изъявъ, дефектъ. *Казав, що в його нога перебита, глянули—аж у його такого шварунку нема.* Борз. у.

Шварц, цу, м. Вакса. Гол. Од. 15. *Чоботи до шварцу.* Гол. Од. 15.

Швахя, хя, ж. = **Швачка**. *Да казали—Маруся не пряха, її матічка не швахя.* Рк. Макс.

Швацький, а, в. Швейный.
Шваечка, кя, ж. Ум. отъ швачка.
Швачка, кя, ж. Швея. *Дочки зрос-*

ли, — у швачки пішли. Чуб. Ш. 404. Ум. Швачечка. Мнл. 217.

Швачкувати, кую, еш, гл. Быть швеей.

Швед, да, м. Шведь. *Добувсь, як швед під Полтавою.* Ном. № 6454.

Шведи, ва, м. Шведь. *Звірку шведим вовком там.* Котл. Ев. *Була потреба з швединою на морі.* Морд. Пл. 126.

Шведка, ва, ж. Родь верхвей одежды. *Ном короткі шведки, повідмерзали литки.* Гол. II. 109.

Шведський, а, в. Шведскій. *Уже ж шведський король з Палієм Семеном під Полтавою б'ється.* О. 1862. УШ. 27. *Шведська моцила.* Котл.

Шведчина, ва, ж. Епоха прашествія шведовъ въ Украйну 1808—9 г. *Очмувь дурень у шведчину.* Ном. № 454.

Швейнога, га, м. Названіе вола, у котораго заднія ноги у коліна цѣпляються одяа о другуу. КС. 1897. УП. 47.

Швельбавий, а, в. Имѣющій плохой выговоръ. Вх. Лем. 484.

Шведдалка, ва, ж. Праздношатающаяся. Ковотон. у.

Шведати, даю, еш, шведати, даю, еш, гл. Шляться, сляяться, бродять. Ном. № 4625. *З чистилища шведать собі у пекло люльки палить.* Стор. М. Пр. 43. *Кобзарі швендяють поміж людьми.* К. ЧР. 259.

Швенда, ді, об. 1) Праздношатающійся, праздношатающаяся, вепосѣда. 2) Швенді справляти. Сляються.

Швенданя, ва, с. Шзянье, бродяжничество. *Швенданя змалку по дворах.* Мяр. ХРВ. 162.

Швендати. См. Швендати.

Шведь, шведѣ, м. Сапожвикъ, башмачникъ. Вас. 160. *Шведь знай своє шество, а в краецтво не мішайся.* Ном. № 9573.

Швей, швей, ж. = Швайка 6. Вх. Пч. II. 18.

Швѣткій, а, в. Гибкій. *Швѣткій бич.* Вх. Зн. 81.

Швиг, меж. Швырь. *Як сука земля копати, то тільки швиг, швиг з ями.* Волч. у.

Швайгавка, ва, ж. Раст. — польова. *Plantago media* L. ЗЮЗО. I. 178.

Швайгати, гаю, еш, гл. Бросать, кидать. *Діти швайгють їми мов стрілами.* ЗЮЗО. I. 178.

Швигнути, гвў, вѣш, гл. Сдернуть. *Вітер як швигне хустку з голови.* Черк. у.

Швигар, ра, м. Коведь бнута, плетн. Вх. Зн. 81.

Швидкати, каю, еш, гл. Спѣшити. Чуб. VII. 576.

Швидкоть, коти, ж. Скорость, быстро-та. *Можна виміряти швидкоть світу.*

Швидко, нар. Скоро, быстро. *Лихо швидко приходить, а поволи відходить.* Ном. № 1958. *Не так швидко робиться, як мовиться.* Ном. № 5603. *На-швидко, на-швидкі.* Наскоро. *Оце тобі, серденько, вчора на-швидко.* Чуб. V. 217. *Словоце яке на-швидку перемовити.* МВ. II. 83.

Швидковіда, дя, с. Мѣсто на рѣцѣ съ быстрым теченіємъ. Міус. окр.

Швидкомѣ, нар. На скорую руку.

Швидкувати, кую, еш, гл. Спѣшити. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Швидкір, а, б. Скорый, быстрый, поспѣшный, проворный. *Швидкої роботи ніхто не хвалить.* Ном. № 5576. *Швидке само на себе набіжить.* Ном. № 1692. *Швидка смерть.* Скоропостижная смерть во время эпидеміи. *Як ото швидка смерть ходила, то батько змер.* Черк. у. Ум. *Швиденький, швидесенький.*

Швидче, швидчій, швидчій, швидчїше, нар. Срав. степень отъ швидко. *Скорѣе. А нуте, нуте, йдіте швидче.* Котл. Ев. II. 15. *Наймичка прибігла до Зосі і просила її швидчій заглянути в кухню.* Левин. I. 413.

Швиддати, даю, еш, гл. = Швендати. *Москалі так і швиндають по базарю.* О. 1862. I. 40.

Швиргати, гаю, еш, гл. Швырять. *Швиргає з неба лід шматками.* К. Псал. 325.

Швиргомѣ, нар. Швырнувши. *Возіє (сіва) дванадцять таких узеве, що тільки достанеш швиргома докинути.* Ном. № 13883.

Швиргонути, кў, вѣш, гл. Однокр. отъ швиргати. Швырнуть, бросать. Мяр. Н. 31. *Скинув з себе відлогу і швиргонув сторожам.* К. ЧР. 403.

Швирдїць! меж. Швырь! *Поніє пона до річки, та з мішка швирдїць! Тільки вода забулькотіла.* Драг. 158.

Швиркати, каю, еш, гл. Производитъ звенящій шумъ. *Швиркає коса.* Вх. Зн. 81.

Швирень, рия, м. Шворень, желѣзний

болтъ, прикрѣпляющій передню ось къ повозкѣ. Чуб. I. 94.

Швiрновий, в, в. Къ шворню относящійся. Залізо швiрнове. Цилиндрическое желѣзо, употребляющееся для шворней. Вас. 198.

Шво, шва, с, 1) Шовъ. *Ни швi подерлося.* НВолын. у. 2) Шитье. *В одежі шво поаке.* Старо-Конст. у.

Шворiнь, рня, м, 1)—Шворень. Рудч. Чп. 249. Чуб. VII. 402. 2) Часть ткацкаго станка. См. Верстат. Вас. 165.

Шворка, ки, ж. Веревка, бичевка. Ум. Шворочна. *На шворочку навязують тоненьку дощечку; беруться за гулящий кінець шворки і махають рукою округи.* Чуб. III. 99.

Шворний, а, в—Шварний. *Шворна жiнка.* НВолын. у.

Шворновий, а, в—Швiрновий. *Шворновий свердлих.*

Шворочка, ки, ж. Ум. отъ шворна.

Ше, нар.—Ше. *Батька ше на світі не було.* Миж. 123.

Шебещіти, ну, вѣш, гл. Сырнуть. *Як шебещу його ножем.* Золотон. у.

Шебер, ру, м. Раст. *Satureja hortensis* L. ЗЮЗО. I. 135.

Шеберути, рау, вѣш, гл.—Шеберкути. *Тихо, ні мушка не шеберне.* ЕЗ. V. 214.

Шеберкути, хву, вѣш, гл.—Шелеснути. *Ніщо не шеберне.* Лохв. у.

Шебсько, нар. Быстро. *Бігти шебсько.* Миж. 194.

Шѣдаться, даюся, емся, гл. Путаться. Лубев. у.

Шевеліти, (лю, лях?), гл.—Шелестіти. Вх. Лем. 484.

Шеврнiгий, а, в. Косолапый, кривоногій. *І не люблять дiвчата, бо ти довгий.... криворукий, шеврнiгий.* Чуб. V. 1127.

Шевеліха, хи, ж. Названіе змѣи въ заклинаніи отъ укуса гадюки. *У полі золота гриша, на золотій гриші золотіс гніздечко, в золотім гніздечку гадюка-шевелюха, цариця.* Грин. II. 38.

Шевлія, ліу, ж.—Шавлія. Вх. Пч. II. 36. Ум. Шевленька, шевлечка. *Шевліньку сажу.* Чуб. V. 826.

Шевляг, гв, м.—Шелюг I. *Слизкий, як в'юн, гнучкий, як шевлюг.* Ком. Пр. № 673.

Шевляга, гв, об. Дряць, мерзавецъ.

Шевляга, гв, ж. 1) Дрянной ковь, кляча. *Перекинь шпакн на шевлягу та й мерцій дозакнй.* 2) Оспа. *Вовк поїв до однісній шевляги.* Лубев. у.

Шевля, ні, ж. Сапожная мастерская. Радом. у., Козел. у., сапожный магазинъ.

Шѣвство, ва, с. Сапожное ремесло. *Нема над шѣвство ремесла чеснішого.* Ном. № 10441.

Шѣвський, а, в 1) Сапожничій. *Нашій чоботи, шевської роботи.* Мет. 186. *Шѣвська смола.* Варь. *Прилип до мене, як шевська смола до чобота.* Ном. № 2750.

Шевців, цѣва, вѣ. Принадлежащій сапожнику Желех.

Шевцівна, ни, ж. Дочь сапожника Желех.

Шевцювати, цѣю, вѣш, гл. Сапожничать, заниматься сапожнымъ ремесломъ. Черк. у.

Шевцѣга, гв, шевцѣра, рн, м. Прозрит.: сапожникъ. Желех.

Шевцѣико, ка, м. Сынъ сапожника. Желех.

Шевчик, ка, м. Ум. отъ швецъ.

Шевчіва, ни, м.—Швецъ.

Шевчіха, хи, ж. Жена сапожника, башмачника. *Побила шевця лига годима, шевчиха шевця та й не злюбила.* Чуб. V. 818.

Шевчѣк, кѣ, м. Сапожный подмастерье, сапожный ученикъ. Желех.

Шегерявий, а, в. Шепелявый Козел. у. *Він трохи шегерявий.* Лохв. у.

Шегѣра, рі, ж. Родъ тапца. *У Київi наказали, щоб шегѣри не скакали.* Грин. III. 53.

Шѣйкаться, каюся, емся, гл. Шататься, швырять. Скляр. у.

Шѣкло, ла, с. Жгутъ, употребляемый въ игрѣ того же имени. Коlv. I. 191.

Шелевіло, ла, с. Непосѣда? *Ти то шелевило.* Ном. № 5743.

Шелевіти, вію, вѣш, гл. Шевелить. *Вітер віс, шлевіє, простинов колише.* Гол. I. 142.

Шелегѣйди, ка, м. ? *Вісові шелегейди.* Ном. № 14289.

Шелѣп, меж, выражающее паденіе. *Шелѣп із дуба.* Рудан. I. 81. *Шелѣп щистя в хату.* Ном. № 2060.

Шелѣпа, ни, об. Дерасторонный, тупой человекъ.

Шелѣпати, пав, еш, гл. 1) Брести, шептати по грязі. 2) = Шолопати. Вх. Зн. 82.

Шелѣпати, пав, веш, гл. Упасть съ шумомъ. *Він так і шеленує у саму сердику.* Таращ. у.

Шелѣпати, чѹ, тиш, гл. Шелестѣть.

Шелѣпуватий, а, в. Глуповатый, придурковатый.

Шелѣснатий, а, в. Густолиственный и потому многошумный. *Ясен шелеснатий.* Гол. IV. 511.

Шелѣснути, сну, веш, гл. 1) Однокр. отъ шелестіи. Зашелестѣть. *Водою іде—не хлюпне; очеретом—не шелесне.* Ном. № 24, стр. 291. 2) Шелеснуть, упасть въ воду съ шумомъ. *Треті півки кукуріку—шелеснули в воду.* Шевч. 30.

Шелест, ту, м. Шелестъ, шумъ. *Пішов шелест по дѣрові, шепчуть густі лози.* Шевч. 31. *Переносно: шумъ, смятеніе, суматоха. Ну, наробиє шелесту!—Як не прийме Біг гріхи за жарти, то буде шелесту багато.* Ном. № 108.

Шелестіня, ки, с. Шелестъ, шумъ. Левц. Нов. 276.

Шелестіти, щѹ, стійш, гл. Шелестѣть, шумѣть. *По соломі ходить, та не шелестить.* Ном. А що в лісі за тихо, тільки листя шелестить. Чуб. V. 47. *Уліз у чужу солому, та ще й шелестить.* Ном. № 9696.

Шелѣсть, меж., выражающее шелестъ, шумъ, внезапное появленіе. *По-за кущем шось шелестъ, шелесте.* Ном. № 4356. *Та до одвівни кавпростоєць шелестъ за ружниками.* Шевч. 588. *Як есть, то шелестъ, а як скуто, терти губо.* Ном. № 10830.

Шелѣхнути, хну, веш, гл. = Шелѣснути.

Шелѣхвіст, хвостъ, м. 1) Особая порода утокъ. 2) Вѣтренникъ, пустой человѣкъ. *Біжить якийсь ляшок—так видно який шелухіст: „А кумо“, каже хліборобові: „на дуель“.* Ном. № 880.

Шелѣх, ва, м. Шелѣхъ. *Брязчить шабля о шеломі, трешать списи гартовані.* Шевч. 645. Ум. Шеломѣн.

Шеломѣк, мѣа, м. 1) Ум. отъ шеломъ. 2) Полѣбская лѣтняя шапка изъ толстаго домашнего сукна въ видѣ конуса, усѣченнаго сверху параллельно основанію. Чуб. VII. 413.

Шелудіака, ки, жс. Родъ псаевя съ

орнаментомъ изъ непѣной рѣжі. КС. 1891. VI. 374.

Шельвах, хв, м. 1) Часовой, караульный. *А тим часом дали знати, що шельвах убився на царський таки брамі.* Федьк. III. 165. 2) Стоять на шельваху. *Быть на часахъ. Стоить Іван на шельваху—дрібний лист читає.* Федьк. III. 160.

Шельвія, віі, жс. = Шавлія. *По горі, горі зацвіла шельвія.* Гол.

Шельма, ми, об. 1) Бранное: шельма. К. ЧР. 396. Шевч. 136. *Стоить шельма розлучниця, з милим обнялася.* Чуб. V. 185. 2) = Надина. (Стрижевск.).

Шельмавонецъ, яця, м. 1) Клейменный черезъ палача (обрѣзывавіе ушей). 2) Клейменный каторжникъ.

Шельмувати, мѹю, еш, гл. 1) Клеймить, обрѣзывать уши. 2) Бранить, клеймить, шельмовать.

Шелѣпати, чѹ, тиш, гл. = Шелестіти. Харьк. у.

Шелюг, га, м. 1) Красная лоза, тальникъ, Salix acutifolia. ЗЮЗО. I. 34. Мнж. 149. 2) = Шеляг. *Не відушила у нього ні шеляга.* Фр. Пр. 169.

Шелягѣ, гѣ, жс. = Шелягъ. О. 1861. VIII. 93. ЗЮЗО. I. 134.

Шелягвий, а, в. Изъ тальника. Мнж. 149.

Шеляжина, ви, жс. Пруть изъ тальника. ЗЮЗО. I. 131. *Нехай лоза-шеляжина згинається нищє.* Щог. В. 76.

Шеляхатися, хіюся, ешся, гл. Качаться, колебаться. *Учерет над водою шеляхатся.* Грин. II. 649.

Шелюшквий, а, т. (Шелюжковий?). Шелюшкві ўставки. Роль вышивки въ сорочкѣ. Kolb. I. 48.

Шеляг, га, м. 1) Старинная мелкая монета. *Знаю, як мійлий шеляг.* Ном. № 2887. *Спільки правди, як в шелягу сребра.* Ном. № 6902. 2) мв. Родъ убора на плахахъ. Черн. у. Ум Шеляжѣн, шеляжѣчок, шеляжѣнько. *Збратіте шеляжки дрібнечки.* О. 1862. IV. 24.

Шелюшквіти, лѣ, лѣш, гл. Шелестѣть. Радом.

Шемінь, ня, м. Трехгранный тяжелый желѣзный ломъ для откалыванія крупныхъ кусковъ льда при устройствѣ прорубей для рыбной ловли. Вас. 187.

Шемтіти, мчу, тиш, гл. Шуршать, производить шорохъ. Вх. Лем. 484.

Шенеля, лі, шенеля, лі, ж. Шнель. Ти, москалю, і добрий чоловік, та шенеля твоя злодій. Ном. № 816.

Шенелівий, а, е. Шенелявий. Хоть чуб кучерявий, дак сам шенелявий. Грин. Ш. 66.

Шенелати, лая, еш, гл. Шенелявить. Він (жд) говорив по український не шенеляючи. Левци. Пов. 179.

Шеніт, поту, м.—Шепт. А про що ви шепоти ведете з наймичкою? Сим. Х. Тільки Христа і розібрала з того шепоту. Мир. Пов. II. 100.

Шепути, пчу, веш, гл. Одвокр. оть шепати. Шенуть.

Шепотання, ня, с. Шепоть, шептанье. Мир. Пов. I. 137.

Шепотати, чу, чеш, гл.—Шептати. Гай шепоче, гнуться лози. Шевч. 431.

Шепотатися, чуся, чешся, гл.—Шептатися. Молодиці шепоталися довенько собі. МВ. (О. 1862. I. 84). Шепочеться з калиною о давній годині. Шевч. 438.

Шепоти, тів, м. 1) Пришептування. 2) Ябедничество, наушничество.

Шепотільник, ка, м.—Шепотянник. Новомоск. у.

Шепотільниця, ці, ж.—Шепотянниця.

Шепотянник, ка, м. 1) Пришептуваючий. Черк. у. 2) Наушникъ. 3) Мелкій базарний торговець.

Шепотянниця, ці, ж. 1) Наушниця. 2) Мелка базарная торговка. Мнж. 194.

Шепотув, на, м. Говорячий шепотомъ. Харьк. у. Слов. Д. Эварв.

Шепт, ту, м. 1) Шепоть. За вашим шептом нашого крику не чуємо. Ном. № 12885. Шептом казати. НВольн. у. 2) мн. Нашептування, пришептування. Баб'ячі шепти. Черк. у.

Шептання, ня, с. Шептанье. шепоть. Учувалося тижє Хведорозе шептання. Мир. Пов. I. 159. Ум. Шептанячно.

Шептати, пчу, чеш, гл. 1) Шептати. Тихо стало в хаті, тільки наймичка шептала. "Мати... мати... мати..." Шевч. 107. Пішов шелест по діброві, шепчуть густі лози. Шевч. 31. Про тебе і в шпигаліх шепчуть—говорять хвастливо. Ном. № 2584. 2) О знахарствѣ: пришептувати. Не так буде, як ворожка шепче, а так буде, як Бог дасть. Ном. № 234. 3) Наговаривати, наушничати.

Шептатися, пчуся, чешся, гл. Шеп-

таться. Дівчата вже нищечком сміялись, шептались. Левци. I. 16.

Шептіїв, тіїв, м.—Шептув. Треба йти до шептія, щоб пошептав корові. Волч. у.

Шептув, на, м. Знахарь, пришептуваючий. Мнж. 14.

Шептуня, ні, ж. Знахарка; правшептуваюча.

Шептуха, хв, ж.—Шептуня. Я баба шептуха од злого духа. Ном. № 8353.

Шерег, гу, м. Рядъ, шеренга. Три шереди народа. Гв. II. 136. Уз'яв Нечай ляхів класити трома шерегами. АД. II. 78.

Шерегувати, гую, еш, гл. Стронть въ ряды. Військо збирає... все шерегує. АД. I. 15.

Шерена, кв, ж. Безобразная женщина. Одружусь з такою шереною, що і тобі сором буде. Шевч. (О. 1862: VI. 13). Се через вас, дурні шерени, стилось. К. ЦН. 211.

Шерепатий, а, е. Шершавий, шероховагий. Вх. Зн. 81.

Шерепеня, няти, с. Маленькая некрасивая дѣвочка. Малє шерепени, при землі не знать, а вже в мачках. Г. Барв. 248.

Шерестіти, дую, стій, гл.—Шелестіти. Як у стрісі воробейки шерестять; шерестіти, полетіли да й нема. Чуб. V. 557.

Шерет, ту, м.—Шерех. Пішла по Росі крига, це вже йде шерет. Рк. Левци.

Шеретівка, кв, ж. Просорушка.

Шеретування, ня, с. Отдѣленіє шелухи отъ зерна передъ помоломъ.

Шеретувати, тую, еш, гл. Передъ помоломъ обдирати шелуху на зернѣ. Мельник мелє, шеретує. Шевч. 540.

Шеретуватися, туюся, ешся, гл. Очищати зерну отъ шелухи. Просо шеретується. Мнж. 111.

Шерех, ха, шерешень, шерешінь, шня, м. Мелкій ледъ на рѣкѣ. Шерешень уже пішов по річці. Екатор. г.

Шерехатий, а, е.—Шерепатий. Вх. Зн. 81.

Шерітвас, са и су, м.—Шерітвас. Чуб. VII. 576.

Шерітвас, са и су, м. Чайв.

Шермицярія, рії, ж. Фехтованіє. К. ЧР. 428. І так же то обидва знали тую шермицярю, що ні той того, ні той того не зможе зачепити, — одвічають сами шаблі. К. ЧР. 167.

Шерпáтий, а, е = Шерепатий. Вх. Зм. 81.

Шерстѣбка, кн, ж. Небольшой рубашокъ для строганія вчерняѣ. *Шерстѣбка першу шерсть здѣймає, потім рулячком рідняють, а тоді вже пускають хвибнок—він вже хвиби не дасть.* Подольск. г.

Шѣрстень, стня, м. = Шершень. *Дивиться він, аж над дорогою гніздо шерстніє.* Чуб. II. 316.

Шерстѣвник, ка, м. = Підклад 2. Шух. I. 78.

Шерстїна, ви, ж. Шерстинка. *Буде одна шерстина золота, друга срібна.* Рудч. Ск. II. 71. Ні шерстини (немá в дворі). Нѣтъ скота, ви одной скотини. Ном. № 1508. Ум. Шерстїнка, шерстїночка.

Шѣрстка, ки, ж. = Шерстина. *Перед соітом перекидається зайцем: одна шерстка золота, друга срібна.* Чуб. II. 188.

Шерстїй, á, б. Жесткій, шероховатий. *Наші голосні і золосні літери в дого виходили такими шерстїкими.* Левци. I. 163. О кожѣ чловѣка: шероховатий, загрубѣлий. *А руки ... шерсткі та чорні.* Св. Л. 15.

Шѣреть, ги, ж. 1) Шерсть. *Собака тоді була гола—без шерсти.* Драг. 1. *Гладив, гладив за шерстю, та як ночов і проти шерсти.* Ном. 2) Шероховатость кожи у малыхъ дѣтей. Мил. 32.

Шерстїаннїй, а, е. Шерстяной.

Шѣрть-вѣрть, меж. = Круть-верть. См. Круть. *Шѣрть-вѣрть, бери чверть—вийшло рокове.*

Шѣрхнѣти, хну, неш, гл. 1) Подергиваться льдомъ. 2) Шероховатѣть (о кожѣ чловѣка). 3) Зашеделѣсть, зашуршать. *Нїде ніщо ні шерхне, ні стукне.* Мир. ХРВ. 307.

Шѣршáк, кá, м. Раст. Dispacus. Вх. Пч. II. 31.

Шѣршѣбка, ки, ж. = Шерстѣбка.

Шѣршень, шня, м. Насѣк. Шершень. Чуб. I. 52. *Рудий шершень.* Ном. № 3551.

Шѣршун, нá, м. = Шершень. Угор. Вх. Пч. I. 8.

Шѣстерїх, кá, м. 1) Шестерикъ (воловъ, лошадей). *Сїмсот волів в оборі, а шѣстерїх в плузі.* Чуб. V. 417. 2) Шлея съ шестью полосами (продольными и поперечными). Вас. 160.

Шѣстерїяца, ці, ж. = Шѣстерїя 1. Ум. Шѣстерїична, шѣстерїичка. *Орет мї плужок четверничкою, жич, "Боже, на рїк шѣстерїичкою.* Гол. II. 17.

Шѣстерїá, нї, ж. 1) Шестерикъ, шестерка. *Іде шляхом до Києва берлин шѣстерїею.* Шевч. 89. 2) Шѣстерня въ мельницѣ. Нижний конецъ ея веретена стоять въ желѣзномъ углубленїи, наз. *корѣбочка*, а эта послѣдняя укрѣплена въ деревянномъ брусьѣ, наз. *штага*; части шѣстерни: *веретѣно*, *обрѣнци*—круги верхній и нижній, въ которыхъ циліндрически цѣпи. Черняв. у. 3) Родъ цилінуля у плотниковъ, бочаровъ и пр. Вх. Зв. 81.

Шѣстеро, числ. Шѣстеро, шесть душъ, шесть штукъ, шесть частей. *Не дуже його постреляно: голівочка на четверо, а серденько на шѣстеро.* Чуб. V. 948.

Шѣстиголовнїй, а, е. Шѣстиглавий. *Шѣстиголовнїй змїй.* Маж. 15.

Шѣстїдесáтка, ки, ж. Счетная единица (нонá) продаваемыхъ на базарѣ оковъ въ 60 штукъ. Вас. 150.

Шѣстїкрїлїй, а, е. Шѣстикрылий. *Вбий шѣстикрїлого... змїя.* Чуб. II. 281.

Шѣстїкрїлака, жи, ж. Имѣющая шесть крыльевъ. *Вона—дванадцятїкрїлака, а я тільки шѣстикрїлака; вона всім нам (вїдьям) голова.* О. 1862. IX. 33.

Шѣстїкўтнїй, а, е. Шѣстиугольный. Шух. I. 174.

Шѣстїкўтнїк, ка, м. Шѣстиугольникъ. Желех.

Шѣстїна, ни, ж. Шѣстая часть. К. Дз. 102. Ум. Шѣстїнна.

Шѣстїнедїлка, ки, ж. Родившая женщина. Угор.

Шѣстїназурнїй, а, е. Съ шестью когтями на каждой лапѣ. *Вбий шѣстикрїлого... шѣстїназурного змїя.* Чуб. II. 281.

Шѣстїшаговїк, ка, м. Монета въ шесть грошей, три копейки. Драг. 189.

Шѣстїрїко, числ. Шесть штукъ. По шѣстїрїку далї. Дала по шесть штукъ. Змїев. у.

Шѣх, ха, м. Сигнальный пистолетный выстрѣлъ. *Чекайте, кажє, мого шѣха з пїстоля.* Вас. 210.

Шѣва, ви, ж. = Шавель, Rumex crispus. Желех. Шух. I. 22.

Шїб, бш, ж. Образъ, видъ, фигура. Вх. Зв. 82. Также и м. р.: шїб, бш. Не такїм шїбом. Не такїмъ манеромъ. Харьк. у.

Шїба, бш, ж. Оконное стекло. Гн. II. 69. Ум. Шїбка.

Шїбайголова, м. Сорвиголова. *А конї начє знають, чого сїм шїбайголовам хочеться: скачуть, як кози, то сюди, то туди помїж кучами.* К. ЧР. 92.

Шибак, ка, м.—Шуліка. Вх. Пч. II. 8.

Шибати, баю, еш, гл. 1) Бросать, уда-рять. *Полом'я шибати*. МВ. Ш. 70. *Е, ге-монів хрін, як уже він у ніс шибати*. Харьк. г. 2)—на кого. Быть похожим на кого. Вх. Зн. 82. *Шибати охота*. Берег охота, хочется. *Шибати охота заміж піти*. Полт.

Шибатися, баюся, ешся, гл. Метаться, бросаться. *Шибатися, як чорт по неклі*. Ном. № 3137.

Шибен, ни, ж.—Шибеница. Вх. Лем. 484.

Шибеник, ка, м. 1) Висльняк, до-стойний висльци. *Відорвався, як шибеник від шибениці*. Ном. № 3152. *Борода як у владки, а сумління, як у шибеника*. Ном. № 180. 2) Шалув'я, сорняголова.

Шибеница, ці, ж. Висльця. *Злодія на шибеницю ведуть, а він ще каже, що не вижен*. Ном. № 2671.

Шибеняк, ка, м.—Шибеник. Вх. Лем. 484.

Шибткуватий, а, о. Шаловливий, быстрый, подвижной. Кобел. у.

Шибка, ва, ж. 1) Окновое стекло. См. Шибати. Вас. 149. 2) Кучка из трех сво-повь. *Гречку кладу в шибку*. Черк. у.

Шибкий, и, о. Стремительный, быстрый, порывистый. *Вода шибка*. Вх. Зн. 82. *Шибкий, як вітер*. Мир. ХРВ. 269. *Шибка рибка в морі гуляє доволі*. Чуб. V. 466. *Тяжке сирітство... гірка неволя в чужій роботі приборкали її шибку думку*. Мир. ХРВ. 353.

Шибко, нар. Стремительно, быстро, порывисто. *Стій ти, човен, не шибко біжи*. Чуб. V. 505.

Шибнем, нар. Съ размаху. *Добігши до воріт, треба тричі шибнем ударити у їх*. Ном. стр. 282, № 341.

Шибнути, бну, неш, гл. Однокр. в. отъ шибати. Бросить, ударить. *П'яному зараз шибно у думку*. О. 1862. I. 72.

Шибнути, ну, неш, гл. Съ силой бро-сить, ударить. *Останкі слова гострим ножем шибнули в саме серце Чіпці*. Мир. ХРВ. 405.

Шибучий, а, о. Бьющій въ носъ.

Шигалля, ля, с.—Шиголля. Радом. у.

Шигарявий, а, о. Каргавый. *Вони собі величкі, шигаряві, недорікі*. Рк. Макс.

Шиголля, ля, с. Тонкія вѣтви, моло-дые побѣги.

Шичка, ки, ж. Ум. отъ шия.

Ший! меж. Приказъ волу подставять шею для надѣванія ярма. *Вола треба добре призначити, щоб, коли скажеш: ший! він шию підстави*. Мир. ХРВ. 95.

Шійка, ки, ж. 1) Ум. отъ шия. 2) Гор-лышко въ бутылкѣ. 3) Задняя часть трубки, въ которую всталяется чубукъ. Вас. 148. 4) Въ верстені: перехватъ внизу послѣ утолщенной средней части. Залюб.

Шик, ку, м. Строй, шеренга, рядъ. К. ЧР. 428. *Борейкова дивизія в той час ся змішала, та й ляцькому осьмому війську шики поламала*. Гол. I. 15.

Шикувати, кую, еш, гл. Строить въ ряды. *Шикувати до бою військо*. К. ЧР. 343.

Шикуватися, куюся, ешся, гл. Стронтъ-ся въ ряды. *На турнім троякці шикувались*. Котл. Ев. VI. 60.

Шилитися, люся, лишся, гл.—під но-го. Заискивать у кого. *А він так шилитися під пана, така думка—дасть землю*. НВолын. у.

Шило, ла, с. 1) Шило. *Шило в мішку не втаїться*. Не удержится въ секретѣ, обнаружится. Ном. № 6798. *Його й шило го-лить*. Такой счастливый. Ном. № 1646. Не вмѣ й шила загострий. Нн къ чему не способенъ. 2) Заостренная палка, на которую натыкають кусокъ рога для распариванія его. Вас. 163. 3) *Шило бити*. Родъ ягры. О. 1861. XI. Св. 31. 4) *Шилом ікати*. Ъхать, запрятати лошадей гуськомъ. Вх. Зн. 82. Ум. *Шильце*. *Побігла попадя до шевця і випросила у нього шильця і драгву*. Чуб. II. 106.

Шилуватий, а, о. О палкѣ, древесномъ стволѣ: съживающійся къ одному ковцу, подобно шилу. *Шилувата ліска на обруч не здатна*. Камеп. у.

Шильник, ка, м. 1) Дѣлающій шила. *Шильник берднику не товариш*. Ном. № 1027. 2) *Шильники терти, шильники-мильники терти*. Увильвять отъ работы. *Не хоче робити, тільки шильники тре*. Сквир. у. *Шильники-мильники тре, а трава аж плаче*. Ком. Пр. № 69².

Шильце, дя, м. Ум. отъ шило.

Шилюдистий, а, о. Шилюдисті уставни.

Родъ вышивки въ сорочкѣ. Kolb. I. 49.

Шимбалок, лку, м. Доска съ уступами, на которые кладутся поляки.

Шимнути, ну, неш, гл. Кольнуть, пярнуть. *Бились; він шимнує ножем когось*. Новомоск. у.

Шина, ил, ж. 1) Шина, оковка. Полт. у.; Подольск. г. *Шини на колесах*. 2) Рельса.

Шиналь, лл, м. Гвоздь для прибавания шин, къ колесу.

Шинар, рв, м. См. Цапар. Шух. I 171.

Шингель, гл, м. Та часть осл, на которой вращается колесо. Вх. Лем. 484.

Шингльовец, вца, м. Говтовый гвоздь. Вх. Уг. 244.

Шиндобра, рл, ж. Мошна, калита. *А на йому шуба-люба, а у тій шубі шиндогора, а в шиндокорі три шеляжечки*. Чуб. Ш. 425.

Шиндрити, рю, рлш, гл.—**Шиндрити**. **Шиндувати**, д'юю, еш, гл. Обдирать, сдирать кожу, очищать отъ кожи. (К. П. Михальчукъ).

Шинеля, лі, ж.—**Шенеля**. *Москаль скинув шинелю*. Рудч.

Шине, ил, с. Полоса желѣза. Шух. I 96.

Шинь, шиньок, нку, шиньок, ньку, м. Кабакъ, питейный домъ. *Иди ж, та гляди мені, не загодь у шиньок, бо я буду знати*. Рудч. Ск. II. 127. *Хутчіи до шиньку, щоб наїстись та напиться*. О. 1861. VI. 76. Ум. Шиньчок, шиньчок.

Шинька, шл, ж. 1) Ветчина. Мн. шиний. Родъ кушанья изъ ветчины съ чеснокомъ и перцемъ. МУЕ. I. 105. 2) Дочечка, которую ткач закладываетъ между витаями основы, чтобы овѣ не путались. МУЕ. III. 21. Константиногр. у.

Шинкарѣнко, ка, м. Сывъ кабатчика. *Із Стехівки та шинкаренко*. Котл. Ев. VI. 17.

Шинкарѣти, рю, рлш, гл.—**Шинкарѣвати**. Желех.

Шинкарѣвна, ил, ж. Дочь кабатчика.

Шинкарка, кл, ж. Кабатчица. Ум. **Шинкарочка**, шинкаронька. *Ой п'ють вони гуляють, на шинкарку гукують: шинкарочко молода, усип меду ще й вина*. Нп.

Шинкарство, ва, с. 1) Продажа спиртныхъ напитковъ. Стор. М. Пр. 169. 2) Соб. Кабатчики. *Пани курці, славіи кравці, шинкарство, міщани об сім Різді усі в нові убрались жупани*. КС. 1882. XII. 624.

Шинкарський, а, е. Кабатскій.

Шинкаръ, рл, м. Кабатчикъ. *А де ж твої, доню, воли та корови?—Гей, мати, лихо знати, в шинкаря в оборі*. Чуб. Ш. 144.

Шинкарювати, р'юю, еш, гл. Содер-

жать кабакъ, завимагаться продажей спиртныхъ напитковъ. Сил. 214.

Шинкувати, к'юю, еш, гл. 1)=**Шинкарювати**. Рудч. Чп. 209. *Торгувати, шинкувати буду чарочками*, Шевч. 183. *Медом шинкувати*. Мет. 317. 2) Расточать, разливать, проливать. *І заходилися гулять, святою кров'ю шинкувати*. Шевч. 470. *Не дуже тими гриньми шинкують, щоб ніхто не змітив*. Рудч.

Шиньок См. Шинь.

Шинувати, в'юю, еш, гл. Обтягивать колесо шиной. Желех.

Шиньок См. Шинь.

Шип, па, м. Шугъ. Драг. 80. *Шкарб... ходили копати два мужики. Воки брали з собою шип в два аршини, щоб узнати де саме... гроші*. ХС. IV. 27.

Шипарива, ил, ж.—**Шипшива**. Вх. Уг. 276.

Шипах, хл, м. Кисть орѣховъ на деревѣ. *На шипасі саме сидів такий здоровий паук, так я й не з'рава, а горіхи добрі були*. Канев. у. 2) Мерзлая груда. **Шипі**, пів, м. Три снопа, поставленные вертикально. *Ідіть, становте гречку у шипи*. Сумск. у.

Шипіти, плб, п'яш, гл. Шипѣть. *Хрипить-шипіть, ніколи не замерзає*. Ном. стр. 304, № 503.

Шипкати, каю, еш, гл. О птицахъ: хрипло кричать, чирикать. *Готур шипкає*. Вх. Зв. 82.

Шипок, пкл, Раст. *Azaba procumbens*. Шух. I 18, 19.

Шипорні, пів, мн. Родъ игры. Колб. I. 194.

Шипот, та, м. 1) Шепѣть. *Чую: шипот,— аж то він шепечеться з дівчиною*. Новомоск. у. 2) Струя воды, бьющая съ горы внизъ. Ямпол. у. 3) Порогъ на рѣкѣ. Шух. I. 7.

Шипотіти, поч'у, т'яш, гл. Шипѣть. *Шипотить гадюка*. Мкр. Н. 10.

Шипош, ша, м. Родъ музыкальнаго рога или трубы. К. ЦН. 235. К. ПС. 149. *Трое дударів з рогами-шипошами*. К. ПС. 147.

Шипучий, а, е. Шипящій. *Наймичка принесла шипучий самовар*. Левнц. Пов. 60.

Шипчак, ка, м.—**Шипшива**. Вх. Пч. II. 35.

Шипшів, ил, ж. Шиповникъ. Вх. Пч. I. 12. *Не для тебе, Василечку, шип-*

шиму садила. Чуб. V. 99. Ум. Шипшинонька, шипшиночка. Покоlesh білі ніжки та й на шипшиночку. Чуб. V. 105.

Шипшиновий, а, в. Относящийся къ шиповнику, сдѣланный изъ шиповника. Грив. II. 34.

Шир ру, м. Ширь, ширна. Коло ишру, шру широкого, коло Дукачка глибокою там дівка-сирітка ніжки мила. Мил. 91.

Ширна, ни, ж. Платокъ. Вона назад позирнула, ширною замазнула. АД. I. 84. Ум. Ширінка, шириночка. ЗОЮР. II. 239. Круе Настю ширною. Грив. III. 73. Я братіку ужожу, шириночку пошито. Нп.

Ширити, рю, рши, гл. 1) Расширять. То ширить їм, то жужуе грядиці. К. Гов. 27. Будуть (свопи) возити, в стогои стожити, а в шир ширити, а в вись висити. Гол. II. 17. 2) Распростравять. Левци. Почав... ширити кругом чутку. Єв. Мр. I. 45. Ширите ви свою думку святу поміж земляками. К. (О. 1862. III. 23).

Ширитися, рюся, ршися, гл. 1) Расширяться. 2) Распростравяться. Ти що більше їх пригнічували, то більше вони плодилися і ширилися. К. Святе Письмо (1869), 45. 3) Располагаться, раскидываться. Добре ширитися в чужім. Пом. № 9697.

Ширінька, жи, ж. Разрѣзъ спереди въ штагахъ. Пом. № 12415. Также въ околышѣ шапки. Побачив старинні шапки, що тепер виводяться: високі, з плисовим верхом і ширінькою на смусі. О. 1862. VШ. 32.

Ширітвас, са и су, м.=Шерітвас. Ширітвас дьогто. К. ЧР. 87.

Ширник, ка, м. Ширна. Ширнику йолу верстов десять. Лебед. у. Ширинном. Ширинвою, въ ширню. Песль не вийде ширником проти озера Лебедина. Лебед. у.

Ширнуги, ну, нѣш, гл. Сунуть, ширнуги, ткнуть. Несе вона діжку з сирівцем. Я ширну у ту діжку палицею,—аж там полотно крадене. Новомоск. у.

Широкбичик, ка, м. Родъ горошка. Сям. 130.

Широкій, а, в. 1) Широкий. Широки ворота увійти, та вузькі вийти. Пом. № 5362. 2) Обширный. Панувала і я колісь на широкім світі. Пом. № 707. Широке поле. Чуб. III. 241. Широкая

нива. Чуб. III. 251. 3) Смѣлый. Широки були, поки не прийав справник! А приїхав справник—і друна в п'яти забрячала. Люботин. Ой поїзі, вітроньку, з гори в долиноньку, де гай зелененький, де лист широченький. Чуб. V. 134.

Широкість, востя, ж. Ширна. Сім миль широкости. Гв. II. 80. Розступайся, сине море, в своїй широкости. Гол. I. 308.

Широко, нар. 1) Широко. Широко ступов він. Стор. М. Пр. 109. 2) Обстоятельно, пространно. Розмовляв Шевченко широко про свою поему „Іван Гус.“ К. XII. 21. Чіпка став широко розказувати. Мир. ХРВ. 247. Ум. Широченько. Ступай, ступай, кониченько, широченько. МУЕ. III. 115.

Широкоборідий, а, в. Съ широкой бородой. Морд. К. 26.

Широківрхий, а, в. Съ широкимъ верхомъ. Вх. Зв. 30.

Широківидий, а, в. Широколищий. Черк. у.

Широкігліллястий, а, в. Развѣстий. Широкогліллята груша. 'евид. I. 288.

Широківрхий, а, в. Съ широкимъ задомъ. Черк. у.

Широківрхий, а, в. Съ широкими крильями. К. МБ. X. 144.

Широкілистий, а, в. Широколистий. Широколистий тополі. Шенч. 325.

Широківаний, а, в. Многорѣчвий. Іде султан, покинувши в дивані башів та визірів широкомовних. К. МБ. XII. 269.

Широкіплечий, а, в. Широкоплечий. Котл. МХ. 34.

Широкіплечий, а, в. Обширный, безпредѣльный. Лани широкополі. Шевч. 666.

Широкіпросторий, а, в. Обширный. Ось море в тебе широкопросторе, там безлич гаду, безлич риботвору. К. ПС. 237.

Широкорукавий, а, в. Съ широкими рукавами. У широкорукавій білій сорочці. МВ. III. 134.

Широкославний, а, в. Прославленный. Широкославна імперія. К. Дз. 132. З високимъ постаментів поступав на долюку широкославних героїв. К. XII. 123.

Широкоустий, а, в. Съ широкимъ, большимъ ротомъ. Летіла пташка широкоуста. Грив. I. 249.

Широчезвий, широчезний, а, в. Очевъ широкої. К. ЧР. 320.

Широченький, а, с. Ум. отъ широний.
Широченько, нар. Ум. отъ широко.

Широчиний, ві, ж. = **Широчинь.** Харьк. г.

Широчати, чу, чш, гл. Расширять.
Широчило листя да буйний вітер, височило гілле да дрібен дощик. Чуб. Ш. 158.

Широчинь, ві, ж. Ширина. Каменец. у.
Ширшати, шаю, еш, гл. Дѣлаться шире, расширяться. К. ДС. 27. *Од тепла усяка річ ширшає.* Ком. Р. II. 79. *Тюрма наче ширшає.* Шевч.

Ширше, нар. Сравн. степ. отъ широко.

Ширший, а, в. Сравн. степ. отъ ширбний. *Широкий лист на ялині, а ще ширший на дубочку.* Чуб.

Ширява, яв, с. 1) Наревіє, полеть. Желез. 2) Тыкває, пярваніє.

Ширяти, раю, еш, гл. 1) Парит., рѣять. *Орлом сизокрилим літає, ширяє, аж небо блакитне широкими б'є.* Шевч. 9. 2) Тыкать, пярять. *А він ширяє цінком по дверіж,—сліпий, бач, то й пробує поперед себе.* Новомоск. у.

Ширь, ві, с. Шитьє. *Коли у кравця, чи у швачки за шитвом нитка в'ється, то той, чие шитво, того року ше не в'єре.* Мнж. 154. *Як глянула,—опустила і шитво з рук.* МВ. (О. 1862. I. 89). *Примоститься Любка з шитвом до вікна.* Свіп. 153. *Вона на шитві сидить одно.* Лебед. у.

Ширьовько, ка, с. Ум. отъ шитья.

Шить, шяю, еш, гл. Шить. *Багач гроші збирає, а чорт калитку шие.* Ном. № 1449. *Десь у садочку шие сорочку.* Чуб. Ш. 113. *Шитьи поперед голки.* НВолын. у.

Шитьи на ов'єс. У сапожників: шить крупными стежками. Вас. 211.

Шиться, шійюса, ешся, гл. 1) Шяться, быть шитьямъ. *Хиба ж ютка так шиться?* 2) Пролазить между чѣмъ. *А вже як нанічи коло неї... той поруч із нею шиться, а той з кутка на неї очима світиться.* МВ. (О. 1862. Ш. 44).

Шитьий, а, в. 1) Прич. отъ шитьи. *Теплий кожух, тільки шкода, не на мене шитьий.* Шевч. 124. 2) првл. Шитьий, вышитый. *Шитьими рукавами помагав.* Чуб. Ш. 190.

Шитья, ка, м. Кожаный поясъ. Ковель.

Шитьки, нок, ж. м. = **Шитьки.** Паянкою шитьки шили. АД. I. 33.

Шитья, тов, м. Шитьє, узоры. Г. Барв.

216, 215. *Там рукава як під корою, такі густі шитьки в діючих сороччаних рукавах.* Ном. № 11135.

Шитья, тѣ, с. Шитьє. Черк. у. Ум. **Шитьячко, шитьенько.** *Шитьенько шила.* Чуб. Ш. 401.

Шитьяр, ра, м. Рабочій, работающий при спускѣ срубленныхъ деревьевъ съ горъ внизъ; шитьяри стоятъ вдоль желобовъ, по которымъ спускается дерево и слѣдятъ за правильностью операций. Шух. I. 179.

Шитья, меж. Скокъ. *Коли се жаба шитья у воду.* Чуб. I. 55.

Шитьякъ, ка, м. Шлемъ, каска. Котл. Ев. К. Досв. 10.

Шитьяльница, ці, ж. = **Шитьяльничка.** Чуб. IV. 683.

Шитьячка, ки, ж. 1) Ум. отъ шитька. 2) Родъ пирожного. Маркев. 169.

Шитьярати, хаю, еш, гл. Производить шорохъ, шелестѣть.

Шитьярути, хяю, еш, гл. Зашелестѣть, зашуршать, шелохнуться. *На землю злізла ніч... ніде а ні шитьярути.* Г.-Арт. (О. 1861. Ш. 81).

Шитька, ки, ж. 1) Шитька. Ном. № 2121. 2) Украшеніє изъ тѣста ва пасхальномъ хлѣбѣ, подражающее вѣду сосновой шитьки. Чуб. VII. 445. 3) Свадебный хлѣбъ особаго рода. *От, передъ весіллям, так увечері, кличуть на шитьки молодци.* Рудч. Ск. I. 149. 4) Крышка курительной трубки. Шух. I. 276. 5) У келефа: часть палки, выдающаяся надъ рукоятью. Шух. I. 274. Ум. Шитьячка.

Шитькати, каю, еш, гл. Толкать. *Піника того під боки шитькає. Коли ж воно надумалось та: какаріку!* Грин. I. 287.

Шитькати, а, в. О гребнѣ пѣтуха: густой, широкий.

Шитьяльничка, ці, ж. Дѣлающая шитьки. Мнж. 149.

Шитьяватий, а, в. Покрытый шитьками, корстами. *Кора на дереві шитьявата.* Мюс. окр.

Шитьякъ, ка, м. 1) Шитька (на гѣлѣ)? *На ший у воліє шитьякъ отакі як картоплини.* Волч. у. 2) Барашковая шапка. Вх. Зв. 82.

Шитья, шій, ж. 1) Шея. *Гне ший, як вил у ярмо.* Ном. № 1293. *Шитья*—зоч обіддя гни,—такая толстая. Ном. № 8595. 2) Часть печи надъ номіномъ. Чуб. VII.

381. 3) Часть топора. См. Сокира. Шух. I. 175. Ум. Шыйка, шйечка.

Шьяка, ки, ж. Ув. отъ шья. К. ПС. 22. *Є такій, що душать нас, взявши за шьяку.* К. ЧР. 73.

Шилувати, цюю, еш, гл. Дѣлать? *Шилує воли гой на три плуги.... шилує хочі—на три брони, шилує віці—да й на три струці.* Kolb. I. 97.

Шшавий, а, в = Шолудавий. Вх. Зн. 82.

Шшавка, ки, ж. Зудь, свербежь. Ум. Шшавочка. Гв. I. 29.

Шшатиця, паюся, ешес, гл. = Чухатиця. Вх. Зн. 82.

Шшесдѣсѣт, числ. Шестьдесятъ. *Пішли в село гоней за шшесдѣсѣт од Єрусалима.* Ев. I. XXIV. 13.

Шшснадцѣтеро, числ. Шестнадцать дупь, штукъ.

Шшснадцѣтѣй, числ. Шестнадцатый.

Шшснадцѣтея, ки, ж. Счетная единица (юпа), продающихся на базарѣ оловъ—въ 16-ть штукъ. Вас. 150.

Шшснадцѣть, тѣх, числ. Шестнадцать.

Шшт (та?), м. Родъ игры въ карты. КС. 1887. VI. 469.

Шшстерник, ка, м. Раст. *Hordeum hexastichon.* Вх. Пч. II. 32.

Шштка, кя, числ. 1) Шестерга въ картахъ. КС. 1887. VI. 463. 2) Первоначально 6, а потомъ 10 крейцаровъ австрійской валюты. Желез.

Шштѣ, тѣх, числ. Шість. Шштомѣ, шштѣмѣ. Шштѣю.

Шшбабалка, ки, ж. Палка для игры шапошник. Чуб. IV. 41.

Шшкабати, баю, еш, гл. = Кабутати. (Въ игрѣ шапошник). Чуб. IV. 41.

Шшкабѣрка, кя, ж. = Триска. Шух. I. 173, 206.

Шшкабѣра, ри, ж. = Шчильва. Вх. Лем. 484.

Шшкаворіжний, а, в. Отвратительный, гадкій. Вх. Лем. 484.

Шшкаворінок, нка, м. Шшкаворінка, кя, ж. 1) = Жайворонок. Вх. Лем. 484. 2) — зїмовий = Посмітлюха, *Alauda arboraea.* Вх. Пч. II. 8.

Шшкядло, ла, с. Падаль, стерво. Борз. у. Шшкдрон, ва, м. Эскадронъ. *Не було в Білій Церкві польського війська більш як один шшкдрон.* КС. 1884. УШ. 722.

Шшкали, мм. Кленки (бочечныя). Вх. Зн. 82.

Шшкалубати, баю, еш, гл. = Колупати. Вх. Зн. 82.

Шшкалубіна, ни, ж. Щель, разсѣлина. Черк. у.

Шшкалуба, би, шшкалубина, ни, ж. = Шшкалубина. НВолын. у.

Шшкалювати, люю, еш, гл. 1) Поднимать на смѣхъ, поносить, ругать. *Шшкалював мене, шшкалював.* Черк. у. 2) ? *Шшю жє оббивають бляхою баню? Та ні, ше но тільки шшкалюють.* Брацл. у.

Шшкалярѹца, щі, ж. = Шшкаралуща. *На воду викосять першу шшкалярѹцу з писанок і крашанок.* Ном. № 299.

Шшкалѣтка, ки, ж. Отрѣзокъ отъ куска необработаннаго сукна, украденный сукноваломъ. Вас. 211. *Як би ступареві не шшкалѣтки, то погубив би від чобіт підметки.* Вас. 212.

Шшкалѣтник, ка, м. Крадущій куски необработаннаго сукна (см. шшкалѣтка; вообще воръ. Вас. 212.

Шшкандіба, би, м. Хромой.

Шшкандибати, баю, еш, гл. 1) Хромать, прихрамывать. *Коло пустки на милиці москаль шшкандибав.* Шевч. 397. 2) Итти хромая, итти съ трудомъ. *Близько видати, та далеко шшкандибати.* Ном. № 11423. *Іде Капря, шшкандибав.* Шевч. 81.

Шшкандібев, бок, ж. мн. Родъ дѣтской игры. КС. 1887. VI. 476.

Шшкандилѣтн, люю, еш, гл. = Шшкандибати. Мвж. 194.

Шшкана, пи, ж. Кляча, плохая лошадь. Чуб. III. 426. *Віска шшкана ззіла, так і віз побила.* Посл. Ум. Шшкана.

Шшканѣ, пѣ, ж. Порода орла. Харьк. у. Шшкан'є, п'я, с. = Шшкапина I. Шух. I. 26, 84.

Шшканіва, ня, ж. 1) = Шшкана. 2) Снятая конская кожа. Чуб. VII. 418; КС. 1893. V. 279; Вас. 157.

Шшканінаєс, ки, ж. Очень плохая кляча. Мвж. 114.

Шшканіка, кя, ж. = Шшкапина. Мир. ХРВ. 372. *Zavis Лейба й пару шшканіюк.* Мир. ХРВ. 101.

Шшканічѣна, ни, ж. = Шшкапина. *Шшканічѣна тюпа.* Мир. Пов. II. 84.

Шшканієв, ки, ж. = Шшканіка = Шшкапина.

Шшканієв, ки, ж. Ум. отъ шшкана.

Шшканіовий, а, в. Сдѣланный изъ конской кожи. *Чобітки шшканіові.* Шевч. 461.

Шкаравать, ті, ж. = **Шкарідь**. Вх. Зв. 82.

Шкарадіий, а, в. Гадкій. Желех.

Шкаралюпа, пи, ж. Скорлупа яйця. ЕЗ. V. 208; корка арбуза и пр. *Булатом весь обшисся і був як в шкаралупі боб.* Котл. Ев. VI. 29. *Все третій кавуи дойдали... по хаті шкаралуп, як на баштані коло курія.* Св. I. 176.

Шкаралюца и **шкаралюца**, щі, ж. Скорлупа яйця. ЕЗ. V. 208.

Шкаралюпа, пи, ж. Скорлупа рака. Мвж. 55.

Шкарапая, ні, ж. Жаба. Вх. Зв. 82.

Шкарб, бу, м. = **Скарб**. У Петренковому лісі єсть погріб, тільки звалівся, — там **шкарб** похований. Грин. I. 62.

Шкарбан, **шкарбун**, на, м. 1) Исполнявший башмакъ, сапогъ. Снм. 136. *Носив ті чоботи, носив, аж поки не стало, а далі й каже: „аже ж на горі в мене е ще батьковські шкарбани, — достану їх, да ще може яку годину похожу.* Рудя. Ск. I. 213. *Надівай хоч шкарбани, бо нових ні за що купити.* Козелец. у. *Ти ж бачиш, що на мені не чоботи, а старі шкарбуни.* Г. Барв. 287. 2) Старикъ. Г. Барв. 93. *Сидиш, мов демон під годрю, ізморцившись, старий шкарбун.* Котл. Ев. II. 31. Ум. Шкарбанецъ, шкарбунецъ.

Шкарда, ди, ж. Роль дѣтской игры, то же, что и школить. Пв. 20.

Шкардувати, дую, вш. гл. = **Шкокирвати**. Пв. 18.

I. Шкареберть, мир. = **Шкереберть**.

II. Шкареберть, ти, ж. = **Шкопарт**. КС. 1887. VI. 476.

Шкаред, ди, ж. = **Шкарідь**. Вх. Лем. 485.

Шкаредитися, джуся, дишся, гл. = **Гидувати**. *Шкаредитися жабами.* Вх. Лем. 485.

Шкаредний, а, в. Отвратительный, гадкій. Вх. Лем. 485.

Шкарідь, ді, ж. Мерзость, гадость. Вх. Зв. 82.

Шскарка, ки, ж. = **Щілина**. Вх. Лем. 485.

Шскарлѹбина, ви, ж. = **Шкарлѹбина**. О. 1862. VIII. 49.

Шскарпѣти, ток, ж. Носки. *Молодий Радюк мусів скинути чоботи і пішов на баштан в самих шскарпѣтках.* Левиц. Нов. 230.

Шскарубина, ви, ж. = **Шкарлубина** = **Шкарлубина**. *Дигється хазяїн шкару-*

биною, що робить жовнір із господиною. О. 1861. XI. 9—10.

Шскарубитися, блюся, бишся, гл. = **Шскарубити**.

Шскарубѣти, бію, вш. гл. *Покривається твердою корою сверху, напр.: о землѣ, о кожѣ на рукахъ: корявѣть.*

Шскарубкій, а, б. Жесткій, шероховатый, корявий. Вас. 161. *Тілосі треба б м'якшому бути, а то бач, яке шкарубке.* Харьк. *Шскарубкі чоботи стали: мокрі були та й засохли.* Волч. у.

Шскарубнути, бну, веш, гл. = **Шскарубити**.

Шскарѹпа, пи, ж. = **Шкаралупа**. Мил. М. 60.

Шскарупиний, а, в. = **Шскарубкий**. *Кожух шкарупиний.* КС. 1882. X. 26.

Шскарѹпіль, лі, ж. Обноски мѣхового плаття.

Шскарупкій, а, б. = **Шскарубкий**. *Припик палець, — шкарупка шкура на йому стала.* Славяносерб. у. *Гуццю волосю змила, — шкарупке стало.* Славяносерб. у.

Шкатльгати, гаю, вш. гл. *Прихрамывать.* Чуб. II. 283.

Шкатула, **шкатулка**, ки, ж. Шкатулка. *Кролевські листи у шкатулі.* АД. II. 5. *Дорожно одіжнику шкатулу.* Мкр. Г. 64. *Ухрадеш у мене шкатулку з грішми.* Рудя. Ск. I. 68.

Шкафа, фѣ, **шкахва**, ві, ж. = **Скахва**. Части: деревянная ручка — колѹдна, ножъ — **шкафа**, ножъ къ ручкѣ прикрѣпленъ двумя вушнами. Шух. I. 253. *Вушна ваз. въ Галиціи также антабнами.* МУЕ. I. 72.

Шкавара, рш, ж. 1) Звоні. См. Сивар. 2) = **Шварна**? *Приїздить чорт, а зін і давай проситись: „Одпусти, каже, мене (з пекла), а за службу дай мені мисюх тій шквари, що у казанѣх (де грішники) шкваритсья“.* Мвж. 55.

Шкаваренина, ви, ж. = **Лій**. Вх. Лем. 485.

Шкаварити, рю, рш, гл. 1) Сильно нагрѣвать, жечь. 2) Жарить, поджаривать (въ салѣ, маслѣ). *Якусь особу мацапуру там шкварили на шамлику.* Котл. Ев. III. 46. 3) Дѣлати что либо съ силой, напяржевіемъ (бить, бѣжати и пр.). *Хлопці так і розіп'яли Потоцького та й давай шкварити.* Рудя. Ск. II. 206.

Шкаваритися, рюся, ршся, гл. *Жариться. Шкаваритсья, як шкурат на жа-*

ру. Ном. № 2503. *Сластьони шкварились*. Греб. 372.

Шкварка, **кн**, **ж**. 1) Вытопленный кусочек сала, вытопка. 2) Дати шкварки. Задати баню, дать трепку. *Як дам шкварки, то буде тобі жарко*. Ном. № 3616.

Шкваркливий, **а**, **в**. Сопливый? *Менша (дочка) дак така ж гидка, така гидка—шкваркливая, низенькая, броватая, губатая*. Чуб. II. 40.

Шкваркауті, **кву**, **неш**, **гл**. Кивуть, бросит ввизъ. *Як шкварне об поміст*. Мвж. 7.

Шкваркотні, **ні**, **ж**. Шипящие и треск кипящего жира.

Шкварно, **нар**. Жарко, знойно.

Шкварнути, **ну**, **неш**, **гл**. Сдѣлать что либо съ силой: бросить, ударить, грохнуть, блеснуть и пр. *Шкварнула блискавка*. Мир. ХРВ.

Шкварок, **рка**, **м**. = **Шеварка**. Желех. *Так ю іспік, ізбив, що вже таке, ге шкварок*. Драг. 284.

Шкварчати, **чу**, **чійш**, **гл**. Шипят и трещат на огнѣ. *Тут хость і плоть, і жир шкварчали*. Котл. *Бряжчать чарки, люльки шкварчатъ, шумує горілка*. Г.-Арт. (О. 1861. Ш. 105). Говорят также о сальномъ морозѣ. *Мороз на дворі такий, що аж шкварчить*. Рудч. Ск. II. 8. См. **Сварчати**. Также объ особенно усердной работѣ. *Зіли по шматку хліба, та в'яють до кіс,—аж шкварчить під косами*. Драг. 244.

Шквардявій, **а**, **б**. Бурный. *Шквардява погода*.

Шкварк, **ка**, **м**. Раст. *Larix decidua*. Вх. Лем. 485.

Шкваря, **рі**, **ж**. Снягъ съ вѣтромъ. Харьк. *У полі така шкваря, що й їхати не можна, не то йти*. Волч. у. *Ось як воно співаєтья!... Не так як ти, мов коза в шкварю*. О. 1862. II. 35. *Під дощ, під сніг, під шкварю*. Мкр. Г. 51.

Шкворінь, **ня**, **м**. = **Шворінь**.

Шкворіщина, **ни**, **ж**. На площади, гдѣ собираются парни и дѣвушки, забиваютъ дѣвушки тайно, съ особыми обрядами шкворінь; по повѣрью, это привлекаетъ парвей; мѣсто, гдѣ забить шкворінь, называется шкворіщина.

Шкелѣт, **та**, **м**. = **Кістяк**. *Сухий, невірний як шкелет*. Котл. Ен. VI. 19.

Шкельце, **ця**, **с**. Ум. отъ шило.

Шкелет, **тя**, **соб**. Камни, обложки каменей Вх. Зя. 82.

Шкерберть, **нар**. Вверхъ ногами, вверхъ дномъ. *Полетів шкереберть*. Черк. у. *Усе піде шкереберть*. Шевч. 283. *Сказавши, стодик ізвалило, шкереберть к чорту все пішло*. Котл. Ен. V. 30.

Шкереберть, **ти**, **ж**. = **Швареберть**, **ти**, **ж**. Мил. 56.

Шкілки. Въ выраженіи: на шмілки підіймати. Поднимать на смѣхъ.

Шкілти, **лю**, **лиш**, **гл**. Насиѣхаться, язвѣваться. *Шкілти та й шкілти цілий ранок з баби*. Черниг. у.

Шкіль, **лю**, **м**. Манеръ, образецъ. *Дві пари хомутів пошити на цей шкіль, а дві на инший*. Пирят. у.

Шкілювати, **люю**, **еш**, **гл**. Насиѣхаться. *Парубки глузovníки: усе було з старого шкілюють*. Харьк. г.

Шкінтати, **таю**, **еш**, **гл**. = **Шкитильгати**. Вх. Уг. 276.

Шкіпя, **пя**, **ж**. = **Скпяка**. Вх. Лем. 485.

Шкіп'яр, **ра**, **м**. Оспопрививатель. Вх. Лем. 485.

Шкірота́ти, **гочу́**, **чеш**, **гл**. = **Скреготати**. *Шкіроче сорока*. Вх. Лем. 485.

Шкірянда́, **ді**, **ж**. Корга старая. Мвж. 194.

Шквтавий, **а**, **в**. Бродячий, не имѣющій опредѣленнаго мѣста жительства. Вх. Зя. 82.

Шкитильг, **меж**, выражающее прихрамываніе. *Ногу підколола. Шкитильг, шкитильг! Ні, не піду шкитильгаючи між люде,—вернусь*. Г. Барв. 73.

Шкитильгати, **гаю**, **еш**, **гл**. = **Шкитильгати**. Черниг. у.

Шкит'яр, **ря**, **м**. Большой кусокъ. *Ото обатував шкит'яр*. Полт. у.

Шкібля, **блі**, **ж**. Скобелка, круглый скребокъ у бочаровъ. Желех. Шух. I. 250, 311. Ум. шкібельна. Шух. I. 311.

Шкідливий, **а**, **в** = **Шкідний**. *Синиця—не птиця, бо шкідлива дуже*. Ном.

Шкідливість, **востя**, **ж**. = **Шкідність**. Желех.

Шкідливо, **нар**. = **Шкідно** 1.

Шкідний, **а**, **в**. Вредный.

Шкідник, **ця**, **м**. Причиняющій вредъ, вредящій. Желех. Вх. Зя. 82.

Шкідниця, **ці**, **ж**. Причиняющая вредъ, вредящая.

Шкідність, **ности**, **ж**. Вредность, вредоносность. Желех.

Шкідно, нар. 1) Вредно. 2) Съ причиненіємъ вреда. *Шкідно ударив вола*. Камен. у.

Шкільний, а, е. Школьный. Початкові шкільні книжечки. К. ХП. 125.

Шкільник, ка, м.—Школяр. Шух. I. 32. Вх. Зн. 82.

Шкінька, ки, ж. Лошаденка, глянечка. *Отакю шкінькою попереду їздив, а тепер!* Лебед. у.

Шкіра, ри, ж.—Шкура. *Не стала шкіра за виправку*. Ном. № 10572. Ум. Шкірна, шкірочка. Рудч. Чп. 121.

Шкірний, а, е=Шкуратяний.

Шкірити, рю, рши, гл.—зуби. Оскалюють (зуби). Переносно шкірити зуби—сміятися. *Ти думаєш, ми не бачили, як ти шкірив зуби, як нас переписували?* *Ото не смійся*. Св. Л. 67.

Шкіритися, рюся, ршся, гл.—Шкірять зуби.

Шкірка, ки, ж. Ум. отъ шкіра.

Шкіродравець, вця, м. Разривающий или обдирающий шкуру. Въ шутливомъ величанніи являється епитетомъ сапожника: *Величасм тя, великий шкіродравче шевче*. Гв. II. 65.

Шкіролущець, вця, м. Облупивающий шкуру. Въ шутливомъ величанніи являється епитетомъ сапожника: *Величасм тя, шевче чоботоробче і шкіролущче*. Гв. II. 214.

Шкірочка, ки, ж. Ум. отъ шкіра.

Шкірчина, ни, ж. Шкурка. Ум. Шкірчина. Желех.

Шкірянй, а, е=Шкуратяний. Желех.

Шкітальгати, гаю, еш, гл.—Шкитальгати.

Шкіляти, лю, лш, гл.—Скляти.

Шкло, ла, с.—Скло. *Шкло як роблять, до розпалюють тим огнем, що од блискавиці загориться*. Чуб. I. 93. Ум. Шкельце.

Шкляний, а, ё=Скляний. *Бачив уже шкляного Бога*. Уже п'янь. Ном. № 11734.

Шкляйца, ці, ж.—Скляница. *І намоч в во шкляйциці*. Гол. I. 209.

Шклянка, ки, ж.—Склянка. *Не шклянка, не розі'юся*. Ном. № 3914. *Треба налити шклянку води і поставити її на вікні*. Грин. II. 316. *Випив шклянку вина*. Чуб. II. 185.

Шклір, ра, м.—Скляр. *А, шклір! Ну,*

сідай,—у мене в шибки побиті. Грин. II. 283.

Шкліриха, хи, ж.—Скляріха.

Шклярка, ки, ж.—Склярка.

Шкоблиця, блю, блш, гл. Скоблять, скрестъ. Шух. I. 253.

Шкода, ди, ж. 1) Вредъ, убытокъ. *Шкода нікому не мила*. Ном. № 2301. *Слова шкоди не нагородять*. Ном. № 2299. Въ частности: потрава. *Воли в шкоді заняв*. *Гуси як ідуть у шкоду, дак і розмовляють: по два на колосок, по два на колосок*. Грин. I. 252. 2) Человѣкъ, часто причиняющий вредъ, шаловливый, проказникъ. *Ну й шкода оцей шлопечъ,—нічого за їм у саку не вдержим*. Харьк. То же и о животныхъ, склонныхъ къ потравамъ и пр. КС. 1898. VII. 47. 3) Какъ нарѣчіе: жалъ. *Теплий кожух, тільки шкода—не на мене шитий*. Шевч. 124. *Нема Петра, тільки Гриць, шкода ж моїх п'яляницъ*. Чуб. V. 101.

Шкода, нар. Напрасно. *Шкода казати*. Ном. № 5182.

Шкодити, джу, дш, гл. 1) Вредить, причинить вредъ, убытокъ. *Не один козак сам собі шкоду шкодив, що від молодої жінки у військо ходив*. ЗОЮР. I. 215. *Хто пізно ходить, той сам собі шкодить*. Ном. № 11954. 2) Проказничать.

Шкодїти, дію, еш, гл. Жалѣть. *Царь його шкодив*. Мнж. 68. *І так уже її догляда та шкодив—як ока*. Драг.

Шкодливий, а, е. 1)=Шкідливий. *Шкодливий пхїр*. Глїб. 2) Часто творящий проказы.

Шкодливо, нар.=Шкідливо.

Шкодник, ка, м. 1)=Шкідник. 2) Шалунъ, проказникъ.

Шкодница, ці, ж. 1)=Шкідница. 2) Шалунья, проказница.

Шкоднійш, шкоднійш, нар. Болѣе жалъ. *Хоч мої (дітв) й гірші, та мені моїх шкоднійш, ніж твоїх*. Чуб. I. 63.

Шкодувати, дую, еш, гл. 1) Жалѣть. *Усі його... шкодують*. Мир. ХРВ. 215. *Так шкодував я за тією муркою, що лис ухопив*. Черв. у. 2) Вредить, причиняють вредъ. *Твої гріхи таким, як ти, шкодують*. К. Іов. 78.

Школа, ли, ж. 1) Школа, училище. *Синочки зросли—у школу пішли*. Чуб. III. 404. *Виріє хлопчик уже такий, що став у школу ходити*. Грин. I. 149. 2) Съ измѣненнымъ удареніємъ: школі.

Школьник. *Може думаете, що дівора сипнула з хати зустрічати новобранку товаришку, як то бува з школою?* Св. Л. 79. *Школа по суботах було ходити туди.* Св. Л. 138. 3) (Жидівсьна). Свнагога, єврейська модельня. Левиц. Пов. I. 96. *А як то був жид Янжел, то він коло школи похожав та по школі плаче-ридає: шкolo наша, богомільнице!* АД. II. 28.

Школюб, ба, м. Родь дѣтской игры. КС. 1887. VI. 474.

Школѣр, рѣ, м. Школьникъ, ученикъ. Грин. II. 283. *На Сорок Святих школяр несе вчителеві сорок бубликів.* Ном. № 414.

Школѣрка, ки, ж. Школьниця, учениця. *Я обцѣляла школярці передати при нагоді книжку з малюнками.* Г. Барв. 42.

Школѣрство, ва, с. 1) Школьникство. 2) Соб. Школьники. *То погань так верзла, школярство так брехало.* О. 1861. III. 94.

Школѣрський, а, в. 1) Приналежачій школь, относящійся къ вей. 2) Ученичеській. *Школѣрської юзи набрався.* Ном. № 6096.

Шкопердѣти, дѣю, еш, гл. = **Шкопиртати.**

Шкопиртѣ, тѣ, ж. Игра, состоящая главнымъ образомъ въ бросаніи палокъ такъ, чтобы палка шла колесомъ, ударяясь о землю то однимъ, то другимъ концемъ.

Шкопиртѣ, нар. — **кѣдати** = **Шкопиртати.** Ив. 19.

Шкопиртѣти, тѣю, еш, гл. Бросать палку такъ, чтобы она шла колесомъ, ударяясь о землю то однимъ, то другимъ концемъ. Ив. 18.

Шкопиртѣя, ки, ж. Палка, которою шкопиртають. См. Шкопиртати. КС. 1887. VI. 476.

Шкопиртѣ, ти, ж. = **I. Шкопиртати.** Ив. 20.

Шкопѣ, рѣ, ж. Кусокъ сосновой коры, служащей поплавкомъ въ рыболовномъ снаряждѣ нармани. МУЕ. I. 40—41.

Шкопѣба, би, ж. Старая изсохшая, сморщенная жевѣцна. *Люборацька за п'ять літ з гожой молодиці, повновидай, рум'яної, такою шкорбою стала, що як би не шкура, то й кістки розсипались би.* Св. Л. 135.

Шкопѣбати, баю, еш, гл. Тянуть, терѣбти. *Буде вже тобі тую цицю шкорбати, — вже ти наїлася.* Милопольск.

Шкопѣня, ни, ж. = **Скорѣня** Ум. Шко-

пѣня, шкорѣночка. *Скачу, скачу дѣда за шкоринку хлѣба.* Ном. № 12296.

Шкорѣпа, пи, ж. Корка на поверхности земли. *Земля взялась шкорупою.* Богод. у.

Шкорупкий, шкорупкий, а, в. Не гладкій, заскорупзлый. *Шкорупка дорога.* НВолын. у. *Шкорупле полотно.* НВолын. у.

Шкорѣх, ха, м. Рябина. Шух. I. 18. **Шкрѣб, бв, м.** 1) Родь кушанья: муга, перебитая съ яйцами и запеченная въ рыжкѣ. Гайс. у. 2) = **Шнарбан** I. Гол. Од. 57. *Однімав шкраби на всю свою родину.* Гв. II. 28.

Шкрѣблѣ, блѣ, с. Скребица. Киев. г. **Шкрѣбтѣ, бѣ, бѣш, гл.** = **Скрѣбти.**

Шкрѣглѣти, лю, лиш, гл. = **Скрѣготати.** *Сорока шкрѣглѣт.* Вх. Уг. 276.

Шкрѣмітѣн, ми. Мекіе обрѣзки и обломки мѣди, остающіеся при выдѣлкѣ различныхъ мѣдныхъ вещей. Шух. I. 285.

Шкрѣмѣдити, джу, диш, гл. = **Скрѣмѣдити.**

Шкрѣж, нв, м. 1) Нагарь въ трубѣ. 2) Заячій жиръ. Гайс. у.

Шкрѣбаня, ни, с. Царапанье.

Шкрѣбати, баю, еш, гл. Скрѣсть, царапать.

Шкрѣбнѣти, биу, нѣш, гл. 1) Одвокр. в. отъ шкрѣбати. Царануть. 2) Побѣждать, удрать. *Як шкрѣбнув, так тѣлько мене й бачили.* О. 1862. I. 41.

Шкрѣботѣти, чѣ, тѣш, гл. Царапать, скрѣсть: *Діду, діду! щось до нас у двері шкрѣботить.* Рудч. Ск. II. 15.

Шкрѣботѣха, хи, ж. Скребуцающаяся (о мыши). Ум. Шкрѣботѣшна. *Мишка шкрѣботушка.* Рудч. Ск. II. 1.

Шкувѣти, шкуѣю, еш, гл. Объ охотничьей собакѣ: *искать. Пильнуйте, бо вже пес шкуѣ.* Брацл. у.

Шкульни, лю, лиш, гл. Донимать. *А що ця лозина добре шкульни?*

Шкульней, шкульней, а, в. 1) Донамающій. *Я ж думала, до що нагайка не шкулка, де ударить, то розсѣдеться й шкурка.* Нп. *Шкульней вітер.* Константиногр. у. 2) Чувствительный. *Шкулке місце.*

Шкулько, шкулько, нар. Донимаеть больно, чувствительно. Св. Л. 301.

Шкульний, а, в. = **Шкульней.**

Шкульно, нар. = **Шкулко.** *Шкульно на його будѣ, як прийдѣться годувати й матір.* Рк. Левиц.

Шкутувати, тую, вш, гл. Насмѣхаться. *Ном. стр. 287, № 6156.*

Шкутуватися, туюся, вшся, гл. Сорваться? драться? Паки шкутуются, и млого брата ріжуть. *Ном. № 1304.*

Шкура, рв, ж. 1) Шкура, кожа. З одного воли двоє шкуру не деруть. *Ном. № 7472.* Пожився в собаку шкуру. *Ном. № 2910.* Живий, аж шкура на ньому говорить. *Ном. № 5764* В одну шкуру. Крайне настоячиво (хотѣть, добиваться чего). Чіпка розвередувався: «Істи та й істи, бабо!» В одну шкуру: «істи!» *Мир. ХРВ. 33.* Затягись в одну шкуру: давай роцот!— і дав. *Мир. ХРВ. 259.* 2) Бранное: женщина легкого поведсвія. *Ум. Шкірна, шкірочка.*

Шкурат, та, м. Кусокъ кожи. Дметься, як шкурат на огні. *Ном. № 2502.* *Ум. Шкуратки.* Постоли з шкуратка. *Стор. М. Пр. 4.*

Шкуратина, вш, ж. Кожа, кусокъ кожи. *Ум. Шкуратинка.* Між дубинки та ліщинки шматок шкуратинки. *Ном. стр. 301, № 379.* Жаб'яча шкуратинка. *Радом. у.*

Шкураток, теа, м. *Ум. отъ шкурат.*

Шкураття, та, соб. Куски кожв. *Позбірав шкураття.*

Шкуратиний, а, е. Кожавий. *Славні бубни за горами, а зблизка шкуратиний.* *Ном. № 2623.* У якому капичуці ваші гроші?— У шкуратяному гаманці. *О. 1862. IX. 121.*

Шкуріна, пш, ж. = Шкорина. *Ум. Шкурінка.* Такий, мамо, хліб удався,— під шкуринку гоч сховайсь. *Грив. III. 660.*

Шкурка, ки, ж. 1) *Ум. отъ шкура.* 2) Кожица на плодахъ. Як положиши кислицю у піч спектись, то шкурка на ній репне. *Дедю.* 3) Плевка. *Пождѣть, діти, поки Біг на кісіль шкурку натягне.* *Ном.*

Шкурлат, та, м. = Шкурат. *Св. Л. 168.* Дметься, як шкурлат на огні. *Ном. № 2503.*

Шкурник, ка, м. Шкуродерь. *Лохв. у.*

Шкурівти, рив, вшш, гл. = Чкурити. *Тяк шкурив, що тільки куряву видко.*

Шкуроня, пвѣ, ж. По народному повір'ю: царича змія. Що то за змія— шкуроня?— Над усіма старши. У неї голова золота, усль гадюк вона у впрей веде. *Грив. II. 316.*

Шкурочка, ки, ж. *Ум. отъ шкура.*

Шкурак, ка, м. Лапоть изъ вечивеной кожи. *Вх. Зя. 82.*

Шкуравий, а, б = Шкуратиний. *Гаранник шкуравий, плетений.* *ЕЗ. V. 40.* То ще тобі діялося, як шкураки гроші на світі були. *Ном. № 6855.*

Шкут, та, м. 1) Ни къ чему негодный человекъ. *Вх. Лем. 485.* 2) Слабосильная скотина. *Вх. Лем. 485.*

Шкутильгати, гѣю, вш, гл. = Шкутильгати. *Аж он Семен шкутильгав.* *Черк. у.*

Шлак, жу, м. Кромка суква. *Желех Гол. Од. 55.*

Шлакк, ку, м. Рядъ? шеренга? *Отъ постановились усі (салдати) в шлакку і му загривати на духову музику.* *ЕЗ. V. 23.*

Шлантине, ка, м. Оборывшъ. *Харьк. у.*

Шлантю, нар. Рысдой. *Пройхавсь геть від возів шлантю...* *Попістив поводи.— пішов ворожий ристо.* *О. 1861. X. Кух. 23.*

Шлейка, ки, ж. 1) *Ум. отъ шлей.* 2) Подтяжка. *Гол. Од. 13.*

Шлентавий, а, е = Шавталовий. *Вх. За. 32.*

Шлей, шлѣ, ж. Шлея. *Ум. Шлѣйна.*

Шлик, ка, м. Родъ шапки. *К. ЧР. 428.* Въ Галици: суконая круглая шпочка съ загнутою мѣговою опушкою. *Гол. Од. 70.* Въ думѣ— бархатная. *АД. I. 171.* Шлики із себе скидали. *Мет. 396.* *Ум. Шличѣи.* Старший син у тату ужожев, шличѣи здіймає, низенько вклоняє. *Чуб. V. 848.*

Шлиа, шлиі, ж. = Шлея. *Kolb. I. 65.*

Шліхта, ти, ж. Запаренный кипяткомъ изъ ржаной муки клейстеръ, которымъ гначи смазываютъ пряжу передъ тканьемъ. *Вас. 167.* *Мжж. См. Пісна.*

Шліхтинка, ки, ж. Каждый изъ тонкихъ прутковъ лозы, которыми на верхнемъ вавѣ перекладываются слои нитокъ основы послѣ шліхтування. *МУЕ. III. 22.*

Шліхтування, дя, с. Смазваніе пряжи шліхтоу, післоу. *МУЕ. III. 13.*

Шліхтувати, тую, вш, гл. Смазывать пряжу шліхтоу, післоу. *Родѣ пісну та і шліхтує нитки.* *Лебед. у.*

Шломак, ка, м. У горшечниковъ: скребки главы, счищаемые съ рукъ и съ круга во время формировки мясокъ. *Вас. 182.*

Шлуковий, в, е. Желудочный.

Шлунок, нку, м. Желудокъ. *Лохв. у.; Гадач. у.; НСверск.; Киевск. у.* Не айде на шлунок, та й годі. *Лохв. у. От чо-*

ловик і здоровий на силу, а на шлунок не здоровий. Кіевск. у. І грек, набивши добре шлунок, сміявся та лгав пилице. Мкр. Г. 5.

Шльондра, ри, ж. = Шлюндра.

Шльонка, ки, ж. 1) Овца силезской породы. 2) Шерсть этой овцы. 3) Мясо этой овцы.

Шльовковий, а, б. Шльоновá малювна. Особый родъ раскраски глиняной посуды съ орнаментомъ изъ комбинированныхъ палочекъ. Вас. 184.

Шльовс(в)е, ку, м. Силезія.

Шльонський, а, в. 1) Силезскій. *Ось скатерть шльонская нештетна, її у Литеську добули.* Котл. Ев. II. 35. 2) Изъ шерсти или овчины овцы силезской породы. *Шльонський кожух.* Мвж. 56.

Шльоха, хи, ж. Потаскуха, гулящая баба. *Венера не послідня шльоха, проворна, враг її не взяв.* Котл. Ев. I. 12.

Шлюб, бу, м. Вѣнчаніе. *Коли любиш так, як кажеш, то веди до шлюбу.—Ой рад би я шлюб узяти, та не велить мати.* Чуб. III. 178. *Шлюб брати, взяти, на шлюбі стояти, до шлюбі сгати.* Вѣнчатся, обвѣнчатся. Чуб. II. 82, 83. *Хиба десь будеш брати на страшний неділю шлюб?* Ном. № 13899. *Захотіла за носкала заміж піти, от і взяла з ним шлюб.* Драг. 217. *Ой не хочу я запла-тоньки брати, тільки хочу я до шлюбойку стати.—Ліпше мені в сей Дунай топать, ніж з гидким, поганим до шлюбойку стати.* Чуб. V. 162. *Шлюб давати, дати.* Вѣнчать, обвѣнчать. *Батюшка... йде до церкви давати шлюб молодим.* Грин. III. 516. Ум. Шльобньо, шльобчон. Чуб. III. 77.

Шлюбити, блю, биш, гл. = Шлюбувати. *Возьми сі тую, котру вірно любиш, що перед Богом і людьми шлюбил.* Гол. I. 347.

Шлюбний, на, не, шлюбовий, а, б. Вѣнчальный, свадебный. *Шлюбна сукня.* *Хтось зрвав з мого плеча шлюбову квітку.* Стор. М. Пр. 81. Шлюбна жінка. Законая, вѣнчанная жена.

Шльобньо, ка, м. Ум. отъ шлюб.

Шльобчо, чку, м. Ум. отъ шлюб.

Шлюбувати, бую, еш, гл. 1) Давать обѣт. *Шлюбувати від горілки.* МУЕ. I. 110. 2) Вѣнчатся. МУЕ. I. 129. *Шлюб брала, шлюб шлюбувала перед попом, перед дяком з Юркою козаком.* Мет. 172.

Шлюндра, ри, ж. 1) Нерха. Котл. 2) Бранное: шлюха. Котл.

Шлюха, хи, ж. Шлюха. *Кабачиниці-шлюхи.* К. ЦН. 222. *Смерть шлюха.* КС. 1882. IV. 170.

Шляга, ги, ж. Большой деревянный молотъ, то же, что и довбня. Козел. у. НВолы. у.

Шляк, ку, м. Обшивка внизу платья, кайма.

Шлям, му, м. 1) Илъ, грязь. Желех. 2) Мѣхъ. Гол. Од. 28. 3) Длинный шовъ въ тулупѣ. МУЕ. I. 76.

Шляма, ми, ж. 1) То мѣсто на концѣ доски, которое остается не отдѣленнымъ пилою, а отколотымъ. 2) У человѣка: клячица. КС. 1900. II. 192.

Шлямівка, ки, ж. Очистка дна пруда. **Шлямвий, а, в.** Относящійся къ шлямю.

Шлямпати, гчу, еш, гл. Бродить, брести. Гол. III. 127.

Шлямувати, мую, еш, гл. 1) Очищать дно пруда. 2) Перемывать кишки при приготовленіи колбасъ.

Шлярка, ки, ж. Оборка. Подольск. г.; Гол. Од. 20; Св. Л. 3.

Шлях, ду, м. Большая проѣзжая дорога; путь. *Хто Бога важкий шлях, а до некла прямесенький.* Ном. № 201. *Битий шлях.* Торная дорога. *Коли на те піде, то й серед битого шляху поламаєшя.* Ном. Не в шляху. Не по дорогѣ. Ум. Шляшви, шляшбчон.

Шляхетвий, а, в. Благородный. *Ну, гляди ж, пане Бужинський, щоб не сталося і твоїй шляхеткій спині.* Стор.

Шляхетвіти, нію, еш, гл. Облагораживаться. Левиц. Пов. I. 301.

Шляхетство, ва, с. 1) Дворянство. 2) Соб. Дворяне. *Та слухали, як шляхетство нависне гукає.* Шевч. 130.

Шляхетський, а, в. Дворянскій. *Багатого дочка батька, шляхетського роду.* Шевч. 275.

Шляхетчина, ни, ж. Аристократическое государство, Польша. *Була колись шляхетчина вельможная пані.* Шевч. 130.

Шляхівщина, ни, ж. Сѣно, солома или зерно, падающіе съ воза при перевозѣ. Черк. у. *Там хтось віз ячмінь і такий ячмінь великий, а в копиці скошений: що ж?* Скрізь по дорогі шляхів-

щина, така шляхівщина, що аж жаль бере, як подивився. Кобез. у.

Шляховий, а, б. Дорожний. Мвж. 152. Грив. II. 37.

Шляхта, тя, ж. Шляхта, дворянское сословіє въ Польшѣ. Було шляхта знай чакається, день і ніч гуляє, та королем коверзує. Шевч. 130. Ум. Шляхто́нка, шляхточка.

Шляхтич, ча, м. Дворянинъ. Ном. № 858, 880. Було тут три шляхтичі; два пило—платило, а третій пив—зброю лишив. Чуб. V. 64.

Шляхто́нка, ки, ж. Ум. отъ шляхта.

Шляхточка, ки, ж. Ум. отъ шляхта.

Шляхто́га, ги, м. Ув. отъ шляхтич. Подумаютъ, що який шляхтога. Св. Л. 188.

Шляхтáвка, ки, ж. Дворянка. Ум. Шляхтáчочка. Найдеш собі шляхтяночку, забудеш Оксану. Шевч. 141.

Шляху́н, на́, м. У шерстобита: родъ деревяннаго крючка, котрымъ онъ дергаєть за струну шерстобитнаго лука. См. Лук 3. Черниг. у.

Шляшóчок, чка, м. Ум. отъ шлях.

Шляшóк, шкá, м. Ум. отъ шлях.

Шлящáна, ни, ж. У ткачей: ливейка, вставляемая между верхнимъ и нижнимъ рядами основы при заправкѣ въ шохти. Вас. 167.

Шмагáти, га́ю, еш, гл. Стегать, хлестать. *Шось га... зворостинною шмагато по шиї.* ХС. IV. 33. Як почав шмагати по плечак дозикою. Аме його козак межи очі шклянкою шмагає. АД. II. 111.

Шмагону́ти, ну́, вѣш, гл. Съ силой стегнуть, хлестнуть. Мене як шмагоне щось дозикою. Стор. Як шмагоне його (батого). Мвж. 10.

Шмáли́ти, лю́, ляш, гл.—Смáлити. Щетину із свині шмáлили. Котл.

Шмáлий, лій, м. 1) =Смáлий. 2) Холодный, рѣзкій вѣтеръ.

Шмáлю, кá, м. Названіе быстро ходящаго вола. КС. 1898. VII. 47.

Шмáлькій, á, б.—Смáлькій. Звєяно-ро. у.

Шмáльній, á, б. Жгучій, рѣзкій (о вѣтрѣ). Каменец. у.

Шмáльну́ти, ну́, вѣш, гл. Однокр. отъ Шмáлити=Смáльнути. О жгучемъ, рѣзкомъ вѣтрѣ: дувуть, подуть. Шмáльне на дворі, що й носа не витикай. Каменец. у.

Шмáлятина, ви, ж. =Смáлятина. Шмáлятиною завояло.

Шмáздéлок, дка, м. Кусокъ. Шмáндéлок сала та шматок хлѣба—ото моя й жа. Харьк.

Шмарвд, да, м.—Смарвд. Стор.

Шмáрти, см. Шмáрати.

Шмаритися, рюся, ршса, гл. Появиться во множествѣ. Вх. Лем. 485.

Шмáрката, каю, аш, гл. Пускать сопли изъ носа.

Шмаркáтий, а, о.—Смаркáтий.

Шмаркáч, ча, м.—Смаркáч. Также: бѣдякъ. Черк. у.

Шмаркáчка, ки, ж. 1) Сопливая. Лѣтом і хачка прака; зимою і дѣка шмаркáчка. Ном. № 552. 2) Плохая, скоро нагорающая салыная свѣчка. Тараща.

Шмарки, ків, м. Сопли. Ном., заг. № 231.

Шмаркій, á, б. Скорый, быстрый. То чоловік шмаркій: куди йде—не гається.

Шмáрля, лі, ж.—Смаркля.

Шмаркóлїв, зв, м. Подлизывающій свои сопли. НВозня. у.

Шмаркóта, тя, ж.—Шмарки.

Шмаркотїня, ня, с. 1) Мокрота, сопли. 2) Раст. Solanum nigrum. Вх. Пч. II. 36.

Шмарну́ти, ну, вѣш, гл. Кивнуть, бросить. Узая з кади на їден палец (води), шмарнув. Гв. I. 16.

Шмаровóв, вóда, м. 1) Подмазывающій колеса, а затѣмъ и всякій, имѣющій много дѣла съ розами, выначкаанный постоянно въ смолу, много їдящій, напр. занямащійся извозомъ. Рудч. Чп. 257. 2) Грязво одѣтый человекъ. Лішли парубки, лишень шатки відко, лишилися шмарово-зи—подивитися гідко. Чуб. V. 458.

Шмарувáти, рую, еш, гл. Смазывать. Берд. у.

Шмарáти, рáю, еш, сов. в. шмáрти, рю, ршс, гл. Бросать, бросить, швырнуть. Угор. Гусевки шмарьте до гусевинці. Гол. II. 57. Бог топ нісок шмарив на воду, і стався кус землі. Гв. I. 9. Будеш шмарекій з неба за гордостъ, за низу. Гв. I. 15.

І. Шмáт, та, м. Кусъ. Шмáт гмилод кобаси. Шевч. 464. Ливис шмáт не для жарциза. Котл. Ев. IV. 40. Ум. Шмáтби.

II. Шмáт, нар. Много, большое количество. Вагачкя дівчинкою шмáт коралів мас. Гривч. Ш. 530. Я зроблю, щоб шмáт дерева повсизало. Чуб. II. 217. Як

створив Бог світ і як вже було на нему шмат людей. Гв. I. 29. Дуже таки шмат грошей у них стало. Грив. II. 74. Ум. Шматенько. У його шматенько грошей. НВолын. у.

Шмать, ти, ж. Лоскут, ветошка, тряпка. *Яксь брудна шматя.* ЕЗ. V. 200.

Шматати, тзю, еш, гл.—Шматувати. *Зірне шмату, почне її шматати, поки пошматя на кусочки.* Драг. 289.

Шматина, ви, ж. 1) Кусок. Таращ. у. 2)—Шмата. Ум. Шматинна. *Зав'язав той кавалочек у шматинку.* ЕЗ. V. 216.

Шматька, ки, ж.—Шмата. *Обиннути сиріцевою шматкою.* ЕЗ. V. 210.

Шматковий, а, б. Кускової. Шматкове сало. Шпик, свиное сало. Подольск. г.

Шматкувати, к'ю, еш, гл.—Шматувати.

Шматок, тє́, м. 1) Кусок. *І хліба шматок дати.* Біг. Ном. № 1511. *Шматок м'яса.* ЗОЮР. II. 35. 2) Часть отари овец, соть вь 5—6. О. 1862. V. Кух. 39. Ум. Шматочок.

Шматте, ти, соб. 1) Куски. *Вхопив мене і ростерзав на шмаття.* К. Іов. 36. 2) Б'льє. *Випливає той окунь на берег, аж там царівна шмаття пере.* Рудч. Ск. II. 113. *Прали дівки шмаття.* Гв. I. 38. Ум. Шматячко.

Шматувати, тзю, еш, гл. Разривати, розр'язувати на куски. *Переся. у. Ой дай жути шматований, що турками шанований, що сонечком поблякний, що кулями постріляний.* Щог. В. 3 *Що се вони видумали—шматувати Укроїну.* К. ЧР. 187.

Шматур'я, р'я, с. соб. Куски. *Данилко... (буде) шматур'я прохати од хати до хати. Шматкія напрохали, собаки нагналі, торбу розрвали, шматки похватали.* Мил. 95.

Шматаноский, а, в. Тряпичний. Гв. I. 154.

Шмёрка, ки, ж. Раст. Pinus Picea L. ЗЮЗО. I. 131.

Шмьга, ги, шмьгь, г'м, ж. 1) Дощечка, служачая велипром'я при вавивані мельничного камня. 2) У колесняков: дощечки длянної вь 1/2 аршина для определения спиць, сь которых начинать натягивать ободь. Употребляется ихь для этой ц'ля двѣ. Канев. у. 3) Родь силка для ловли болотныхь птиц. Вх. Пч. II. 16. *До шмьги, під шмьгу.* Кстати, кь д'ьлу. *Чи тобі ж до шмьги сватать сына пі-*

хотю. Мкр. Н. 14. *Не до шмьги. Не ум'єство, векстати. Не до шмьги балака.* Ном. № 5091.

Шмьглати, л'ю, еш, гл. Швырять, б'гать. *Из л'юху та в хату знай шмьглате.* Шевч. 138. *Шмьглати по морю, як цыганус.* Кота. Бн. IV. 28.

Шмьгнути, гау, гнѣш, гл. Шмыгнуть, ударить. *Тоді розгн'алась саме на його, щоб його вбить, а він на б'к шмьгнув, а зм'я тоді в море так і затопилась.* Рудч. Ск. II. 97.

Шмьгувати, г'ю, еш и шмьгувати, г'ю, еш, гл. Вырваннвать камень вь мельницѣ. *Анавьєв. у., Лохв. у.*

Шмьлити, л'ю, лш, гл. Вь выраженіи: шмьлити г'бки. Сжимать губки, кокетничал. *Бач, як вона до його губки шмьлить.* Киев. у.

Шмьр, ру, м. Раст. Bromus arvensis. Вх. Лем. 485.

Шмьтк'ий, а, б. Проворный, ловкій. Вх. Лем. 485.

Шмьндя, ді, об. 1) Нечистоплотный человекъ. Вх. Зн. 82. 2) ж. Безразвратная женщина. Вх. Зн. 82.

Шмьрг, меж. 1) Дергь. 2) Выражаеть быстрое проникновеіе куда. *Округ ярмарок, в середині шарварок, та в д'рку шмьрг.* Ном. стр. 294, № 139. *За ним погнались, а він доб'ї до Луки та шмьрг у його хату. Коли це Третяк шмьрг із сіней.* Новомоск. у.

Шмьргавка, ки, ж.—Тернвца. Шух. I. 147.

Шмьрганистей, а, в. Полосатый. Вх. Пч. I. 15.

Шмьргати, гаю, еш, гл. 1) Дергать. *Константиногр. у. Та все її шмьрга за намисто.* О. 1861. X. 32. 2) Очипить пельку оть кострики при помощи шмьргавки. Шух. I. 147.

Шмьргатися, гаюся, ешея, гл. Дергаться (о веревкѣ, напр.).

Шмьргати, гн'у, нѣш, гл. Одвоєр. оть шмьргати. 1) Дернуть. 2) Ударить. 3) Удрать, вб'жати, выб'жати. *Сказала та й шмьргнула з хати.* Мир. ХРВ. 284. *Да поієни шмьргнув.* О. 1862. V. 27.

Шмьргон'ати, н'у, нѣш, гл. 1) Сь силой дернуть. *Як зазваве з землі холос в корж, як шмьргоне,—думав увесь обшмьргнуть.* Драг. 14. 2) Сь силой ударить. 3) Сь силой поб'жати.

Шмьршки, пок, ж. Морщины, складки.

Лице було опрезано шмориками. Ле-
вид. I. 357.

Шмуґляти, ляю, вш, гл. Тереть, сти-
раєть кожу, обдираєть вожу, дѣлать вя кожѣ
ссадины.

Шмўльгати, гаю, вш, гл.—Шмуґляти.
Черк. у.

Шмўляти, ляю, вш, гл.—Шмуґляти.
*Годі працюванитись та шмуляти шию
задрма.*

Шнипорити, рю, ршш, гл. 1) = **Вш-
порити.** Часинки не посидить тихо: так
і шкипорить усюди. О. 1861. VIII. 19.
2) Смыслить, звать толзъ, умѣть. *Вик та-
ки треди шкипорить в малярстві.* Шевч.
(О. 1862. III. 4).

Шнар, ру, м. Въ выраженіи: до шни-
ру. 1) ? *Треби всякую паниру підвести лх
раз до шкиру, підвести все під закон.*
Котл. Од. 491. 2) До тла, до ковца. *Згорів
до шкиру.* Лохн. у.

Шнирина, вш, ж. До шнирини. До витки.
Ум. Шниринна, шнирочка, шнириночна. *Обде-
ре до шкирочки, до шестимочки.* Ном.
№ 4848. *Обідрив її до шкирочки.*

Шнирять, рю, ршш, гл. Шнирять?
Утяти так і шкирять по над головами.
О. 1862. VIII. 17.

Шнирь, ра, м.—Шнар. *Неділь на три
було трудно, поки до шкиря все зносили.*
Мгр. Г. 49.

Шниря, рі, ж.—Шнир. Нема до шнирі.
Ничего вѣтъ. Мвж. 167.

Шнуур, ра, м. 1) Веренка. Чуб. II. 234.
*Аж молодички сорочки розвішус на шну-
рї.* Рудч. Ск. II. 164. 2) Отвѣз (плот-
ницькій вструмяеть). Чуб. III. 176. 3) Рядъ.
Сидить шнуур голубців. 4) Мѣра дивы:
21 сажень. Чуб. VI. 406. 5) Шповняа.
Вх. Лем. 485. 6) мв. шнуирї. У ткачей:
сварядъ, при помощи котораго основа сое-
диняется съ навоємъ. Части: валки, шну-
рї, ключечки, шнурок, ляштон. МУЕ. III. 21.
Ум. Шнуриб.

Шнури́вка, ки, ж. 1) Сортъ табаку съ
крупными листьями. Сузск. у. 2) = Шнуру-
виці. *Чому руси коси не зачесна, чому
шнури́вка не шкирована.* Чуб. III. 149.
Взяла сидницю і шнури́вку. Котл. Ев. I. 7.

Шнурубвѣй, а, в. Изъ шкурка или нь
видѣ шкурка сдѣланный. *Шнурубвѣй кижи-
ки.* О. 1861. XI. 29.

Шнуруківання, ня, с. Отдѣлка платья
дѣтвыми шкурками. НВолын. у.

Шнуруківати, кюю, вш, гл. 1) Отдѣ-
лывать платье дѣтвыми шкурками. 2) Слѣ-
дить. *Вона вже й ходила за нею, шну-
руківали, поки ото й запонали її.* Екат. у.
(Залуб.).

Шнурубаний, а, в, прич. отъ шнуру-
вати. 1) Зашиурованный. 2) Увязавый ве-
ренками. 3) Шнурубанї брови = Брови на
шнуручку. См. Шнурок. *В неї брови шну-
рвані.* Грив. III. 611.

Шнурувѣці, вѣць, ж. Корсетъ. *Продай,
мамо, дві телиці, купи мені шнурувѣці:
в мене циці трясуться, з мене хлопці
слиються.* Загр. 75.

Шнурубк, ркѣ, м. 1) Шнурукъ. Коїв.
I. 36. *Не виспались наша паничка: су-
кала шнурки шовковї.* Чуб. III. 212.
2) Веревка. *Висіла колиска на шнуручку.*
Чуб. III. 190. 3) — шитий, плетений. Родъ
вышивокъ. Шух. I. 155, 156. Ум. Шнуруб-
чок. Брови на шнурубчу. Ровныя красныя
брови.

Шнурування, ня, с. Геревки, которы-
ми увязаны возъ съ поклажей. Рудч. Чп.
257. *Ой берить з возів, берить шнуру-
вання.* Рудч. Чп. 101.

Шнурувати, рую, вш, гл. 1) Шнуру-
вать, зашнуровывать. *Ни ножейках мат
шнуруванї бітки.* Ад. I. 43. 2) Увязы-
вать веревками.

Шняга, га, ж. Жаба. Вх. Пч. II. 16.
Шо, мѣст.—Що. Мвж. 2. *Не все же
Біг дарує, про шо люд міркує.* Ном. № 71.

Шовк, ку, м. Шелкъ. А я шовком ви-
шиваю. Шевч. 187. *Бреме, як шовком
ише.* Ном. № 6954.

Шовківка, ки, ж. Шелковая шапка.
Чуб IV. 195.

Шовковать, ті, ж. Раст. Conferva ri-
cularis. Вх. Пч. II. 30.

Шовківвий, а, в. 1) Шелковый. *Шовко-
ви плизта не к будю, а к святу.* Ном.
2) Шовкова трава. Раст.: а) Stipa pennata
L. ЗЮЗО. I. 138. б) Phalaris arundinacea
L. Var picta. ЗЮЗО. I. 131. Ум.
Шовковѣнный. *Звѣжжя мені головою, бо
то мені болить дуже, хусткою білень-
кою, біленькою да шовковенькою.* Чуб.
V. 87.

Шовківвина, ви, ж. Шелковая витка.
Продїнь її ув уха червоку шовковину.
Мвж. 154.

Шовківниця, ці, ж. 1) Тутовое дерево.

Morus nigra, Morus alba. ЗЮЗО. I. 128. *Росли рядом тополі й шовковиці.* Левниц Пов. 21. 2) Родь водорослей. Вх. Зв. 82.

Шовкун, на, м. Безплодное туювое дерево.

Шовкунець, вдя, м. Сапожвий инструмент—топмачка. Харьк. г.

Шовчиня, ня, ж. Шелковая вытка, шелковина. Ком. Р. II. 65. Ум. Шовчинна.

Шокати, каю, еш, гл. 1) Часто говорить: шо. 2) Шамкать. „Сатурнович, зми-лосердися, за рідную свою еступися!“ к *Зевесу шокала стара.* Котл. Ев. V. 36.

Шолвія, ві, ж. = Шавлія. *Посію шолвію зарані в неділю.* Чуб. V. 609.

Шолгун, на, м. = Шовкунець = Токмачка. Вас. 161.

Шоловія, ві, ж. = Шевлія. Вх. Пч. II. 36.

Шоломо́к, мка, м. = Шеломок. НВолын. у.

Шолопати, паю, еш, гл. 1) Ъсть зерна (объ утхакъ). 2) Шуршать, шелестать. *Миш шолопае.* Вх. Зв. 82. 3) Рыться въ чемъ, перебирать что. *Воробці... шолопають на собі піре.* ЕЗ. V. 248.

Шолудівець, вдя, м. Паршивець. *Ой чий ж то жекці, да все шолудивці.* Чуб. III. 229.

Шолудівий, а, в. Паршивий. *Шолудиве пороса і в Петрівку змерзке.* Пом. № 1582. *З шолудивою головою та в дух.* Пом. № 5462.

Шолудівник, ка, м. Раст. *Pedicularis comosa* L. ЗЮЗО. I. 131.

Шолуді, дів, м. Парши, струпята на голіві. *Аби голова, а шолуді будуть.* Пом. № 5428.

Шолудій, дія, м. = Шолудивець. *Як їдять та п'ють, так і кучерявичком звуть, а поп'ють, пойдять—прощай шолудий.* Пом. № 2329.

Шолуміння, ня, с. Стебля кукурузи.

Шолупайка, ка, ж. Шелуха, скорлупа.

Шолупіня, ня, ж. = Шолупайка.

Шонтавий, а, в. = Шанталавий. Вх. Зв. 82.

Шоба, пи, ж. Навіть, сарай съ двумя, рѣдко тремя стѣнками—для возовъ и хозяйственныхъ орудій. Чуб. VII. 396. *Пішли до шоби вітати пака, пішли до череди брати барана.* Чуб. III. 376.

Шорж, шор, ж. Шоры, родь упряжи. *Убраїи в шори. Обмануть, надуть. Стали думать та гадать, як би в шори убрать,*

а самим десь дальше мандрувать. Пом. № 3084.

Шорну́ти, рну́, вѣш, гл. Толкнути, ткнуть. *Як шорнула хруща в писк,— аж розкинуа крила.* Чуб. V. 1144.

Шорсткий, а, б. Шероховатый, шершавый. *Гілка шорстка, голою ногою боляче стояти.* Мус. окр. Шорсткий пісок. Крупно-зернистый песокъ. НВолын. у.

Шоста́к, ка, м. 1) Изъяюпій шесть пальцевъ на рукѣ. 2) Мовета въ три копейки (шесть грошей). *Продав сестрицю за таляр, а хосу русу за шостака.* Грин. III. 519. *Гуку-пуку за таляр, а чоботи за шостака.* Пом. № 12514. Ум. Шостачок. МУЕ. I. 131.

Шоста́ка, ка, ж. Шестерка въ картахъ. Харьк.

Шостако́к, чка, м. Ум. отъ шостака.

Шбстий, а, в, числ. Шестой. *Два стоить, два лежить, п'ятий ходить і шостого водить.* Пом.

Шсто́к, тка, м. Шесть штукъ, шесть разъ. *Одвіз я разів п'яток, чи шсток.* Черк. у.

Шсь, мѣст. Что-то. *Та шсь мені, братця, горілка не п'ється.* Чуб. V. 420.

Шбфта, шбхта, ти, ж. См. Начиння. МУЕ. III. 18. Вас. 166.

Шоцевіця, ці, ж. Чеченица. Ямпольск. у.

Шошон, на, м. Верхнее длинное женское лѣтнее платье. Полт. г.

Шпа́гли, лі, ж. = Шпадля.

Шпа́глювати, люю, еш, гл. = Шпадлювати.

Шпа́дер, дру, м. Лучина. Вх. Зв. 82. **Шпа́ддя, лі, ж.** Лопаточка для шпадлевки.

Шпа́длювати, люю, еш, гл. У столаровъ: шпадлевать, замазывать шпел и неровности особой замазкой передъ окраской.

Шпак, ка, м. 1) Скворець. *Ловить, як хіт шпака.* Пом. № 6566. **Шпакá вбїти.** Дать промахъ. *Е, як би то так, а то вбїте шпака такого, що ну!* Лебед. у. **Шпакá удрати.** Вздремнуть. Миж. 171.

2) Название вола. Г. Барв. 245. 3) Головка у винта. Кролев. у. Ум. Шпаконько, шпаченько, шпачки. *Піля села Жабокрича, де ляхи стояли, три козаків, як шпаконьків, на паль повбивали.* Нп.

Шпаківія, пі, ж. 1) Кѣтка для скворца, скворешнича. Желех. То же съ ударомъ на послѣднемъ слогѣ. Херс. г. 2) Турма, казематъ. ЗЮЮР. I. 74.

Шпаківський, а, в. Относящийся къ скворцу.

Шпаконько, ка, м. Ум. отъ шпак.

Шпакуватий, а, в. 1) О человекѣ: съ просьбою. *Голова шпакувата, та думка клята.* Ксм. Пр. № 388. 2) О ковшѣ: тем-вострый. *Шпакуватий ківъ.* НВолын. у

Шпалера, ри, ж. Кусокъ обвои. *Та кім-ната була обклеїна такими самими шпалерами, які були в її почивальні.* Левци. I. 490. Ум. Шпалерка. Г. Барв. 101.

Шпалір, ру, м. Обои. См. Шпалера. *Шпаліром стіни обліяні.* Мкр. Г. 48.

Шпанголіти, лю, лиш, гл. Готовить, стирать. Мирг. у. Слов. Д. Эварн.

Шпара, ри, ж. 1) Щель, пазъ, трещина. См. 129. 2) ив. Острая боль въ пальцахъ отъ мороза. *Конот. у. Аж шпори зайшли—такий мороз.* Ном. № 634. *Шпари одійшли.* Прекратилась боль въ пальцахъ отъ мороза, а переносно—прекратилась чей либо страхъ или вообще стѣсненное состояніе. *Лист той хвата, з сміхом чита, бо одійшли шпари.* КС. 1882. XII. 625. *Гарасько тут оледеніє і спершу не сказав ні слова, язик отерп, за-мерла мова, мов кам'є сердечко нагніт, а страх і спугав, і зв'язав. Як одійшли ж потроху шпари.... здихнув він тяжко і кавав.* Мкр. Г. 25. Ум. Шпярна, шпярочка.

Шпаргя, раг, ж. Раст. Спаржа, *Asparagus officinalis.*

Шпаргал, ла, м. Старая исписанная бумага. *Лійди поговори з їми в магистраті там зараз покажуть тобі трухлий шпаргал з вислого печаттю.* К. ЧР. 214.

Шпаргали, ля, с. соб. отъ шпаргал. *А на десятий рік як вийде, прочитає, побачить сам здоров, що там ладу біє має, то в грубу так таки і втре шпаргалля все.* Г. Арт. (О. 1861. Ш. 101).

Шпаріна, ви, ж. Щель. См. Шпара.

Шпарити, рю, рити, гл. 1) Обваривать кипятокъ. 2) Бить, колотить. *Заведуться яги з козаками і почнуть один одного товкти та шпарити.* Стор. М. Пр. 45.

Шпярка, кв, ж. Ум. отъ шпара.

Шпяркій, а, в. Пряткій, скорый, быстрый. *Волынск. г. „Не сердься, чоловіче, за мою шпярку одповідь“, — з жалем промовив сичовик.* Стор. М. Пр. 11.

Шпярко, нар. Прятко, скоро, быстро. *Нуте, злоці, швидко, шпярко.* Г. Арт. (О. 1861. Ш. 102). *Вітер шпярко поле-*

тів. Греб. 376. *Безкостий Марко перепливе море шпярко.* Ном. стр. 293, № 100.

Шпярсчка, ки, ж. Ум. отъ шпара.

Шпарування, ви, с. 1) Замазываніе щелей и углубленій при обмазкѣ стѣвъ строй глиной. 2) Глина, которой произведена замазка щелей и углубленій въ стѣнахъ. *Вже шпарування висгло, тільки побіліти.* Мир. Пов. II. 79.

Шпарувати, рую, еш, гл. 1) Замазывать щели и углубленія при обмазкѣ глиной стѣвъ. (Робітянци) *шпарували надвірні хати.* Левци. I. 481. 2) Растягивать края полотна равномернo, чтобы они были ровными. МУЕ. Ш. 20.

Шпарува, ви, ж. Кусокъ глины, отвалившийся отъ стѣны.

Шпарутіна, ви, ж. Щель.

Шпарутки, ків, м. Двѣ дощечки, связанные по срединѣ, въ мѣстѣ, гдѣ соприкасаются ихъ внутренніе концы,—при помощи ихъ равномернo растягиваютъ края полотна. См. Шпарувати 2. МУЕ. Ш. 19.

Шпатар, ра, м. Лучина, щенка. См. Шпадер. Вх. Зв. 80. Желех.

Шпаяти, шпаяю, еш, гл. Копаться, рыться. Вх. Зв. 83.

Шпацир, ру, м. Прогулка. Котл.

Шпацірувати, рую, еш, гл. Прогуливаться. Котл.

Шпаченько, ка, м. Ум. отъ шпан.

Шпачений, вати, с. Скворецъ-птевецъ. *Чоловик навідав гніздо шпаченийт.* Ном. № 13712.

Шпачиний, а, в. Скворцовый. *Назває я шпачине кубелечко.* Грнв. I. 228.

Шпачок, чва, м. Ум. отъ шпан.

Шпэник, ка, м. 1) Шпеевѣт, ковецъ стрѣлы или какого-нибудь стержня; иногда самъ стержень. *Вас. 167, 179. Вік шпэник в рані розглядав.* Котл. Ев. VI. 73. 2) Ножка у листа, плода. Вх. Лем. 486.

Шпэвт, ту, м. Въ выраженіи: До шпэнту. До гла. *Хата до шпэнту згоріла.* Черг. у.

Шпэньок, нька, м. = Шпэник. См. Ку-жілка.

Шпэт, ту, м. = Шпэта. До шпэту. Какъ слѣдуетъ, красиво. *Чоботи щоб були до шпэту.* Конот. у.

Шпэта, ти, ж. Въ выраженіи: До шпэти, не до шпэти. Кстали, нестатки. *Що небудь таке зробить не до шпэти, то зраз йому і прізвище приложать.* Стор.

Шпэтиги, чу, тиш, гл. Цовосить, ругать, оскорблять, увязать. Ном. № 3535.

Олімпських шпетив на всю губу, свою і немо дяв любу. Котл. Ев. II. 30. Я ж і собі мірку вдалася, борецького роду не шпетили. Г. Барв. 423. В своїй розмові не шпетила вона рідного слова. К. ХП. 25.

Шпетай, а, в. Безобразий, плохой. Кв. Шпетна дорога. Вх. Зн. 82.

Шпетно, нар. 1) Безобразно, гадко. 2) Аккуратно, опрятно. Кв. Ум. Шпетнею. Вібралася шпетенькою — шкурочок до шкурочка, гапличок до гапличка. МВ. II. 31.

Шпиг, га, м. 1) Шпіовъ. Черк. у. Шпиг сю піску пылю слухав. Мр. Н. 11. 2) Костный. мозгъ.

Шпигати, гаю, еш, гл. 1) Колотъ. 2) Говорит колкости. Все отпак завсудуться левкавици словами одно одного шпигати. МВ. II. 82. Почав його батько докірними словами шпигати. Харьк. г.

Шпиганарь, шпиганарь, рю, м. Скипидарь. Мил. М. 54.

Шпигути, гуу, гвеш, гл. Одногр. отъ шпигати. 1) Кольвуть. Як раз Гибсона і насів, шпигув в висок над правим оком. Котл. Ев. VI. 27. 2) Кольвуть, уколотъ словами. Він її то тим, то сим, та її шпигне, а як коли, то її при людаж. Г. Барв. 107.

Шпигюв, вв. м. — Шпиг. Шпигюном — з черкви паламар. Котл. Ев. IV. 64.

Шпигувати, ну, неш, гл. Кольвуть съ силой. Мені треба жінки сміливої, щоб уміла часом турка під бік шпигнути. Левнд. Пов. 14.

Шпигувати, гую, еш, гл. Шпіювить. **Шпигуляція, ці, ж.** Шпіювство, развѣдки. Після до бідного на шпигуляцію, чи правда то. Гв. II. 18.

Шпичечка, ки, ж. Ум. отъ шпилька. **Шпиччок, чка, шпичк, ка, м.** Ум. отъ шпиль.

Шпичк, ка, м. Ум. отъ шпиль.

Шпичяти, лю, лш, гл. Прикальвать булавками, шпильками. Гол. II. 634.

Шпиль, лѣ, м. 1) Холмъ, невысокая круглая гора. Кругла, мов шпиль, гора. Левнд. I. 197. Українські яри гайові між невисокими та крутими горими та шпильми. Левнд. I. 203. Ой вииду я на шпиль-гору, на лебедів крикуч. Чуб. III. 137. 2) Част. м'яльниці (см.). Вас. 159. Ум. Шпильки, шпильки, шпичечки.

Шпилька, ки, ж. 1) Булавка. Шпилькою пришилити. Ном. № 8754. 2) Шпилька головая. Вянула з голови шпильку.

Рудч. Ск. I. 99. 3) У горшечниковъ: деревянная палочка, толщину въ карандашъ, въ одинъ ковецъ которой вставляється загнутый въ видѣ крючка кусокъ проволоки, служащій вмѣсто кисточки при раскрашиваніи посуды узорами. Вас. 183. 4) Шпиль, колючка, листъ хвойныхъ растеній. Як на шпильку посидів бідного пачотця. Св. I. 18. Ум. Шпильча.

Шпильок, лькѣ, м. Ум. отъ шпиль.

Шпильстий, а, в. Холмистый.

Шпильдель, ля, м. Поршень. Камеецъ у. **Шпиль, вв, м.** 1) Шпиль, нарѣзываемый на той части спицы, которая должна входить въ ступицу. Сузск. у. 2) Часть веретена. См. Веретено. 3) Часть мотальи. Шпиль з витухики встроили на вулиці. Драг. 34.

Шпильати, няю, еш, гл. 1) Колотъ. 2) Корить, укорять, колотъ насмѣшками. См. Нашпильати.

Шпиримистий, а, в. ? Біжить коник шпиримистий, коник вороненький. Гол. IV. 464.

Шпирити, рю, рш, гл. ? Не шпирити голови, коли заміж бажаеш. Ном. № 8941.

Шпирити, рну, неш, гл. Пырвуть. Аж застогнала, наче її хто можем шпирити у серце. К. ЧР. 212.

Шпирати, таю, еш, гл. — Шпортати. Вх. Лем. 485.

Шпиталь, лѣ и лю, м. Богодѣльня. КС. 1890. VII. 59. 1883. IV. 78. Шпиталі для слабих, убогих, калѣк. Ном. № 2584. Про тебе і в шпиталѣх шепчуть. Ном. № 2584.

Шпитальний, а, в. Богодѣльный. — Дід, баба. Старикъ, старуха, находящійся въ богодѣльнѣ. Кобел. у.

Шпїти, шпїтїти, гл. — Шпати. Вх. Зв. 83.

Шпїтко, ка, м. Копающій, роющій. Вх. Зн. 83.

Шпїхлїр, ра, м. Амбаръ для зернового хлѣба и муки. Чуб. VII. 393, 396.

Шпїця, ці, ж. 1) Спица 2) Снарядъ для снїманія коры съ березы. Пѣвольн. у.

Шпїчѣк, кѣ, м. 1) Ростокъ, понившійся изъ земли. Повитикались червоменкї шпичаки пивонїї та пїжкївї. Левнд. I. 339.

Шпичакуватий, а, в. Колющій, иглистый. Константиногр. у.

Шпичастий, а, в. Остроконечный.

Шпїчча, ки, ж. 1) Заостренный ковецъ, заостренная палочка. 2) Колючка на рас-

тепія. *К череді йшла—задрімала, на пеньки ноги позбивала...* на шпички очі пощипувала. Чуб. III. 230. 3) Завоза.

Шпіальтер, ру, м. Цивкв. *Купив міді та шпіальтеру до дзвону.* Черняхів.

Шпіг, га, м. = Шпиг. К. ЧР. 112. *Прийшли у наше село два шпіги підославі від ляхів.* Овруч. у.

Шпігувати, г'юю, вш, гл. 1) Шпигувати, втыкати мелкіє куски сала въ мясо. *Печеня салом шпігована.* 2) = Шпигувати. *Він давно вже шпігує, може що й довідавсь.* Київ. у.

Шпік, ку, м. Мозгъ въ костяхъ. Вх. Ци. I. 15. Гя. II. 25. *Чорт його бери з кісткою, аби мені шпік був.* Ком. Пр. № 3.

Шпіклір, ра, м. = Шпихлір. Виввиц. у.

Шпіпка, ки, ж. = Шпопка. Гол. Од. 43. 47.

Шпінь, ня, м. = Шпенник.

Шпірувати, р'юю, вш, гл. С'ць, мучити. *Паничі Пвася шпірують—не догодив.* МВ. I. 45.

Шпол, лу, м. Совокъ, котрымъ выцнають воду изъ лодки. МУЕ. I. 40. См. Шпола.

Шпола, ли, ж. Совокъ. Черняхів.

Шполик, ка, м. Ковшъ дерев'яный для отливання воды изъ лодки (на Дніпрѣ). Слов. Д. Эварн.

Шповька, ки, ж. Заповка. Мирг. у., Лебед. у.

Шпова, ні, ж. 1) Шпиль въ дерев'яномъ столбѣ. Слов. Д. Эварн. 2) Коготь хищной птицы. Слов. Д. Эварн.

Шпоріх, х'у, м. = Шпораш. *Там за річкою, там за бистрою, там шпорихи з травою.* Чуб. V. 221.

Шпоріш, ш'у, м. Раст. Polygonum aviculare L.

Шпорішки, шок, ж. = Порічки. Канев. у.

Шпріх, ху, м. Спица въ колесѣ. Подольск. г.

Шпріха, хи, ж. = Шприх.

Шпортаня, ня, с. 1) Ковяр'яне. 2) Возня съ ч'ьвъ либо. Екат. г.

Шпортати, таю, вш, гл. Ковяр'яти. *Голкою потрошу шпортаю.* Екат. у.

Шпортатися, таюся, еся, гл. Копається, рыться въ ч'ьвъ, возитися съ ч'ьвъ.

Шпортати, тау, в'ш, гл. Шпорвати, коляють. *Шпорткую кожем.* Лохв. у.

Шпортонати, ну, в'ш, гл. Съ силою шпорвати, коляють. *Як шпортоне його ко-*

жакою. Лохв. у. *Пріську каче хто кожем шпортонує при толку слові.* Мир. Пов. I. 122.

Шпотатися, таюся, еся, гл. Спотатися. Вх. Зя. 83.

Шпувати, шпую, вш, гл. 1) Дуть съ силою, бурно. *Зімою у нас добре буля шпує.* Волч. у. 2) Возноватися, бунувати. *В Італію ми не доїдем, бо море дуже щось шпує.* Котл. Ен. II. 7. 3) Брызгати, всприскивать. *Од пристріту знахарка бере шклянку чи кудлик води, киди туди жарину, виштира хорого сілля, шпує тією водою і дає її хлинуть її.* Ном. № 13927. 4) Искать (обі охотничей собацѣ). *От уже почала шпувати: може зжеке перепеліцу або що.* Брацл. у.

Шп'уга, га, ж. 1) Планка дерев'яная или жел'зная, связывающая доски дверей, ставень и пр. Козелец. у., Лебед. у., Уманск. у., Гайс. у., Камесц. у. 2) Жел'зная полоса, служащая для оковки судюка. Вас. 150.

Шп'уний, а, е. О в'трѣ: провзительный, р'зкій.

Шп'уля, лі, ж. Ц'вка, шпуюлька, катушка въ самопр'ялкѣ,—на нее наматываются при придв'іи нитки. *Я вже шпуюлю напруля.* Мират. у.

Шпуляр, ра, м. У ткачей: инструментъ для наматыванія нитокъ на шпуюлку. Уман. у. Въ восточной Галиціи шпуляр то же, что и ремісник. Части его: шпурля (у ремісника лаби) верет'но, замахове колесо, лучок. МУЕ. III. 14, 15.

Шпундра, рж, ж. Родъ кушанья: кусочки поджаренной съ лукомъ свинины и буряковъ, сваренные въ буряковомъ квасѣ. Чуб. VII. 443. Маркв. 164.

Шпундрі, р'ш, м. ж. = Шпундра. *Буя борц до шпундріє з буряками.* Котл. Ен. IV. 31.

Шпунт, та, м. Шувшъ. Сям. 143. *Там пани чай та шпунти п'ють.* Ном. № 10380.

Шпунтуш, ша, м. = Шпунт. Сим. 143.

Шпуртати. См. Шпурляти.

Шпурляння, ня, с. Бросаніє, швыряніє. *А нащо каміння шпурляє? От тобі за шпурляння і маси.* Константиногр. у.

Шпурляти, л'яю, вш, сов. в. шпурляти, рю, в'ш, гл. Бросать, швырять, бросить, швырять. Драг. 231. *Кацял почав грудками шпурляти.* Св. Л. 193. *Та й шпурис острый палаш.* Федк. I. 85.

Шпурлятися, л'яюся, еся, гл. Бросать (ч'ьвъ). *Чого ти шпурляється?* Лохв. у.

Шпурну́ти, ру́, не́ш, гл. Одрокр. отъ шпурляти. Бросити, швырнуть. *З кишеки виявляши підкіпки, шпурнув в народ дріб-киз.* Котл. Ев. II. 12. *Шпурнув палку.* Грин. I. 220.

Шпурно́ути, ну́, не́ш, гл. Бросити съ силой, вылить. *Нагірів казан, як шпур-тоне (окріп) у те жлудко.* Миж. 92.

Шпурра́ти, ра́ю, еш, гл. = Шпурляти. Пом. № 13420.

Шрап, му, м. Рубецъ на тѣлѣ.

Шрамува́ти, му́ю, еш, гл. Дѣлать руб-цы на тѣлѣ.

I. Шрѣт, шрѣту, м. Дробь (для стрѣль-бы). Шух. I. 234.

II. Шрѣт, меж. для выраженія пѣвня крапинника. Вх. Лем. 466.

Шрѣтати, таю, еш, гл. О крапинникѣ: пѣть. Вх. Лем. 486.

Шротівни́ця, ці, ж. Дробовиця.

Шру́б, ба, ж. Виять. О человекѣ: як на шрубѣх ходитъ—живой, поднижной, про-ворный. Пом. № 5762. Ум. Шрубѣ.

Шрубѣ́ль, блѣ, м. Зубило.

Шрубѣ, кц, ж. Гайка къ винту. НВо-лын. у.

Шрубѣ, бкѣ, м. Ум. отъ шруб.

Шрубувати, бую, еш, гл. Виятять.

Штаба́, бѣ, ж. Полоса (жельза, стали). ЗЮР. I. 163 *А кості—моє товари з лѣзні штаби.* К. Юв. 91. Ум. Шта́бна.

Шта́га, га, ж. 1) Приспособленіе, при помощи котораго кожевникъ развишваеъ кожу надъ чаюмъ. Вх. Зв. 83. 2) Въ мельницѣ: деревянный брусь, въ который вставляеъ ковецъ веретена шестерни. Чер. у., Сумск. у.

Штак, ку, м. 1) Часть ткацкаго стп-ка. См. Верстат. Шух. I. 255. МУЕ. III. 17. 2) = Штанкн. *Мали побити арештан-ти штаків, та стройові нагодились.* Лебед. у.

Штаків, нѣ, м. Инвалидъ, солдатъ инвалидной команды. *Пішов на заробітки на Дін ти й убив там когось, так його за штакунами суди приведсно.* Лебед. у.

Шталт, ту, м. = Кшталт. *Вони усі на один шталт.* Греб. 405. *Ми всі на один шталт шти.* Певч. 286.

Шталтѣти, чу́, тѣш, гл. Итти, подхо-дитъ, приближоватъ. *До цієї свити ця підшивка не шталтить.* НВолын. у.

Шта́ма, ми, ж. Стволъ, стебель расте-вія. Черк. у.

Штапбу́р, ра, м. Крошенный турецкій табакъ. Полг. г.

Шта́мет, ту, м. Родъ шерстяной ткани. Кіев. у.

Штапнува́ти, пую, еш, гл. 1) Вырав-нивать (о землѣ, брентѣ). 2) Выбивать штемпель. Черк. у.

Штанатій, а, в. О курахъ: молновогий, съ оперенными ногами *Кури штанаті.* Драг. 28.

Шта́ндара, ра, ж. 1) = Штандарина. *Ось попробуй який він (ціпок) важкий!—Ого-го! моє наш рубель або штандара добра.* Грин. III. 184. 2) м. Мѣсто подъ печью, гдѣ складываются дрова и помѣ-щаются чылята зимой. Колб. I. 59. Рудч. Ск. I. 9. *Побачила баба, що вже до неї йдуть татаря, розсипала пір'я по хаті, а сама з Юрком сховалась під штанда-ри.* Драг. 200. 3) мн. Лари на базарахъ. *Крамус то сим, то тим на штанда-рах.* Лебед. у. 4) Въ воловомъ возу (при возкѣ сноповъ для расширенія воза): над-станка надъ полудрабами въ видѣ длин-наго шеста, лежащаго параллельно каждо-му полудрабу на двухъ (съ каждой сто-роны) подставкахъ (ирижовницяхъ). Чуб. VII. 403.

Шта́ндарина, ни, ж. Жердь, употреб-ляемая при расширеніи воза для перевозки сноповъ, сѣна. Мвж. 194. См. Штандари 4. Слов. Д. Эварн.

Штані́, нів, м. Панталоны, брюки, ша-ровары. Чуб. VII. 416. *Здається і пан, а штаніє нема.* Пом. № 1181. **Штані́ до пѣсна**—застегаються на пуговицу, штані до очкурні—держатся на очкурні (версочка или ремешокъ), вдернутомъ въ поясъ шта-вонь и завязывающемся спереди. Чуб. VII. 416. Двѣтани штані. Родъ штановъ на очкурні. Гол. Од. 66. Ум. Штанці.

Штані́на, ни, ж. Одна калоша броекъ. *Ой піду я до млина, а у млині новина, роздер мельник штаніну.* Нп.

Шта́нодрап, ву, м. Раст. = Драпустаи, *Azalea pontica* L. ЗЮЗО. I. 113.

Штанці́, ців, м. Ум. отъ штані.

Штанько́, кѣ, м. Осящій штаны. Ле-бед. у.

Штанькува́тій, а, в = Штанатій. Мярг. у. Слов. Д. Эварн.

Штані́та, нѣт, с. мн. Штанішки. Гол. Од. 58.

Штапнѣ́й, а, в. 1) Красивый, пригожий. Вх. Зн. 83. 2) Искусный. Вх. Зн. 83.

Штапува́ння, ни, с. 1) Стегавіе (при шитьѣ). 2) Узоры, нашивки гарусомъ или

цвѣтными вѣтками (на свѣтках и т. п.). НВолын. у.

Штапувати, п'ю, еш, гл. 1) Стегать (при шитьї). Харьк. 2) Дѣлать узоры, вапшвики гарусомъ или цвѣтными вѣтками (на свѣтках и т. п.). Козелец. у.; Зоко-товош. у.; НВолын. у. 3) Выговаривать, бранить. Мвж. 194. Так я його штапу-вав! Екатериносл. Слов. Д. Январ. 4) Колотить. *Гдавай штапувати його.* Харьк. у.

Штат'уда, лж, ж. Тѣлосложеніе, фигура. *У моєї корови погана штатула.* Миус. окр.

Штатульний, а, в. Видный, рослый, взрачный. *Де не штатульна кобила.* Миус. окр.

Штахвѣт, ту, штахвѣта, ти, ж. Эстафета. КС. 1882. IX. 580. *І на! через штафет к Плутону.* Котл. Ев. *Послаю його кудись із штахвѣтою вночі.* Г. Барв. 443.

Штахѣти, хѣт, ж. Рѣшетка, рѣшетчатая ограда. *Перед двором великий пляц, штахѣтами обгороджений.* Св. Л. 31. *Кватура Серединських стояла серед саду, що був одгороджений од княжего тільки невеличкими зелено помалючаними штахѣтами.* Левич. I. 426. Ум. Штахѣтні. *Перекинувся північком, таким червоноким, та й сів на штахѣтках перед замками.* Рудч. Ск. II. 74.

Штахѣтник, ка, м. = Штахѣти. Канев. у.

Штельвага, ги, ж. Вага (въ экилажѣ). Колб. I. 67. Гв. II. 26. Чуб. VII. 405.

Штельмах, ха, м. = Штельмах I. Подольск. г.

Штельмашня, ні, ж. = Штельмашня. Подольск. г.

Штем, му, м. = Шталт. *Цо бабка; а коваленка, то не на такий штем зроблена.* Ковстантвнгр. у.

Штемп, пу, м. Клеймо. Шевч. II. 19.

Штемпаль, лж, м. Одиць изъ столбонъ, которые замѣняютъ фундаментъ въ деревянной постройкѣ; на штемпаль кладуть п'дв'ляни. Уман. у.; Гайсин. у.

Штепурний, а, в. = Чепурний. Вх. Зв. 83.

Шти, род. пад. отъ честь. *Не зна ні шти, ні пори.* Ном. № 2834.

Штиб, бу, м. 1) Форма, маерерь, образецъ. См. Штем, шталт. *Зроби мені на такий штиб.* Екатериносл. г. *Писакня*

не того штибу, який оживається тепер в книжках. Ном. III. *Ламати язык на татарский штиб.* Ном. № 13391. (Одежа) *штила съ своимъ тутешнім штибом і не дуже то окидалась у чужину.* О. 1862. VIII. 35. 2) Мелко истертый уголь. Сумск. у.

Штибв, би, ж. = Штаба. За залізни штиби посадити. Посадить въ тюрьму. Мяр. ХРВ. 21.

Штибѣль, блж, м. Часть церковнаго зданія: ковечный пувкть церковной кровли, шаръ, на которомъ укрѣпленъ крестъ. Шух. I. 117.

Штивляга, ги, ж. = Штельвага. Черк. у.

Штигулітв, лію, еш, гл. = Шкитильгати. *Іззаду штигулітв криши.* Гв. II. 150.

Штик, кв, м. Штыкъ. *Од штика спину смика.* Ном. № 976.

Штикулітв, лію, еш, гл. = Штигулітв = Шкитильгати. *Куди ідеш, куди ідеш, куди штикулітв?* Грин. III. 651.

Штил, лж, м. Ударъ. *Так не догнав, так навкідяча хинув хийка,—доброго штила в спину дав.* Харьк. у.

Штиль, м. 1) лю. Маерерь, образецъ. См. Штал. *А там ізнов починають забудитки і всі на другий штиль.* Св. Л. 24. 2) лж. Деревянный рожець для воски соломы. Рудч. Св. I. 70 Мвж. 194. *Штилі, що солому носять, як молотати.* Сим. 197. *Кладе копицями, а вносить штилями.* Нвжнн. у.

Штильвага, ги, ж. = Штельвага
Штильгати, гаю, еш, штильготати, гочу, тшч, гл. = Шкитильгати. Вх. Лем. 486.

Штим, ма, м. 1) Короткая, мелкая шерсть, остающаяся при чесаньї въ видѣ опесковъ. Шух. I. 151. Гол. Од. 39. Вас. 203. 2) Переносно: волосы у человѣка. О. 1861. X. Кух. 25. *Взяли його за штим та й вивели геть.* Черном. Я *тобі весь штим висмичу.*

Штизуватий, а, в. О смушкахъ: плохой сортъ ночки безъ завитковъ. Вас. 198.

Штип, пу, м. 1) Пыль. Змiev. у. 2) Перегорѣлая земля съ навозомъ, которой покрываютъ приготовленную для выжиганія углей кучу дровъ. Вас. 146. 3) Негодяные остатки отъ перепряденнаго ильбчча (оческовъ коволя, льва), идуть для накли или въ отбросъ. Вас. 201.

Штірати, рю, рш, гл. Гвзть. *Раз чорт і штириє свиню*. Мвж. 128.

Штірі, рьох, числ. Четыре. *Иди на штирі вітри, а на п'ятий шум*. Ном. № 8940.

Штірі чак, кá, м. Вилы съ четырьмя зубьями. Вх. Лем. 475.

Штір'ати, кáю, еш, гл.—**Штрікати**.

Штіркн'уть, кв'у, н'еш, гл. Однокр. в. отъ штір'ати.

Штірма, нар. Объ ударѣ: пырнувъ, толкнувъ, кознувъ ковцемъ (шакли и пр.). *Він штирма вдорив мене під бороду палицею*. Екатериновсл. у.

Штірогранастий, а, е. Четырехгранный, четвер угольный. *Штірогранастий пляц*. Св. А. 217.

Штірк, ка, м. Хвастунъ, фертикъ. *Бачили такого штирка*. Ном. № 2588.

Штірк'ало, ла, с. Penis. Лебед. у.

Штірх'ати, хáю, еш, гл.—**Шпір'ати**. Г. Барв. 328. *Ножем йому штирхає*. К. МВ. X. 17.

Штірхон'уть, н'у, н'еш, гл. Сильно пырнуть, ткнуть остріємъ, козвуть. *Як штирхонує кинджалом у живіт*. О. 1831. VII. 5.

Штіря, рі, ж. Безилодная овца. Зевъ. у. Вас. 198. *Гляну яром по долині—то ж моя бира, то ж моя штиря*. Чуб. V. 1172.

Штіти, шту, штш, гл. Читть, почигать. Г. Барв. 207. *Которий чоловік отця свого, матер штиить, поважає, тому Бог по всякий час помагає*. Мет. 354.

Штіт'ися, шт'уся, шт'шся, гл.—**Шваув'ат'ися**. *Старим людям треба штитит'ися перед молодими, а не п'яними валят'ися*. Міус. окр. *Як мудривсь, стеріся, штився, а все таки в забрід пустився*. Мкр. Г. 17.

Штіх, ха, м. 1) Острий конецъ, острие. 2) Конь, пика. Грив. III. 597. *Штихи у сугоді стромляди*. АД. II. 19. 2) Стежокъ, стежка. *Субітніи штихом ише для п'єспіху*. Ном. № 6657. 4) Пласть земли приблизительно въ одну лонатку. Мвж. 191. *Стали копати, і не більше, як три штихи викопали*. Драг. 62. 5) Як штихом док'януть. Очень близко. Ном. № 7748.

Штіх'іл, хола, м.—**Штріх'іль**. Волч. у.

Штіль, ля, м. См. Сапіва. Шух. I. 176.

Штовб, бв, м. Стволя дерева. Вх. Зв. 83. **Штов!** меж. Толк! *Та зараз дядька штовх тихенько*. Гзіб.

Штовх'ан, вá, м. Толчекъ, тумакъ. *І ласкою умовляє її... иході й штовханів давав*. Грив. II. 165. *Вона вже боялась чоловіка, боялась, щоб він їй не дав штовхана збоку*. Левец. I. 536.

Штовх'ати, хáю, еш, гл. Толкать. *Діти малиі, вдови старіі стремемем у груди штовгає*. Макс.

Штовх'ат'ися, хáюся, ешся, гл. Толкаться. *Чого ти штовгаєси?* Харьк.

Штовх'іці! меж.—**Штовх**. *Завієсь латється з батьком. А далі штовх'іць його межі плечі*. Драг. 176.

Штовх'н'уть, хв'у, н'еш, гл. Однокр. в. отъ штовхати. Толкнуть. *Ненароком штовхнув Ольгу в лікоть*. Левец. Пов. 130.

Штовхон'уть, н'у, н'еш, гл. Съ силою толквуть. *Як штовхоне вовка рогами під бік*. Чуб. II. 126.

Шт'окати, каю, еш, гл. Говорить: ш'б, вообще стараться выражаться по русски. *Прийшов ото москаль з війська в'дому: штокає, какає, до його й приступу немає*. Грив. II. 206. *Майстер ще з неї (дитини) городянина зробиць, ушкати, штокати, душею кривити навчить та й усіма звичаями од селян одрізнить*. К. (О. 1862. III. 22).

Шт'ола, ля, ж. 1) Глубокая впадина въ скалѣ. Вх. Зв. 83. 2) Съ измѣненнємъ удареніємъ: шт'ола. Скала. Вх. Зв. 83.

Шт'оле, ля, с. соб. Большіе камни. Вх. Зв. 83.

Шт'бипель, ля, м. Часть втушки. (См.) Константиногр. у.

Шт'бпка, кя, ж. Родъ банки. Лебед. у.

Шт'бпн'вий, а, е. Стегавый? Ум. Штолненький. *У неї очінок штопненький, тільки вже постарів, ключечко видко*. Ном. № 8454.

Шторг'ан, ва, м. Настѣк. Blatta orientalis, тараканъ. Вх. Зв. 83.

Шторх! меж.—**Штовх**. *Шторх мене у плечі*. МВ. (КС. 1902. X. 148).

Шторх'ати, хаю, еш, гл.—**Штурхати**. МВ. II. 58.

Штор'цом, нар. Прямо, вертикально, торчкомъ. Мик. 480.

Штрап, пу, м. Штрафъ.

Штрапов'ий, а, е. 1) Штрафной. 2) Стра-

ховой *Нехай її лизо, штрафовій конто-ри*. Черк. у.

Штрапувати, п'юу, ап, гл. 1) Штрафовать. 2) Страховать. Черк. у.

Штрик, меж. 1) Для выраження пярвья, укола. *Штрик його в бік*. 2) Для выраження прыжка. *Чорт... штрик у воду*. Гв. I. А. *Почерез більшу (колоду) штрик*. Гв. II. 239.

Штриківка, штрикалка, ки, ж. Хирургический инструмент для прокалывання. *У патера висіла через плече сумка з обценьками, кліщами, ножами, штрикалками*. Стор. М. Пр. 103.

Штрикати, к'юу, еш, гл. 1) Колоты, пярить, тьбать. *Штрика в усі*. Ном. № 8400. 2) Прыгать. *Почерез ті колоди він штрикав*. Гв. II. 239.

Штрикатися, к'ююся, ешся, гл. Колоты. Ном. № 13313.

Штрики-бріжки, мн. Вь загадкѣ: коза. Чуб. I. 306.

Штрик'вати, кн'у, н'еш, гл. Однокр. отъ штрикати. Кольнуть. пярувать, тькуть. *Ото баба як штрике його штилем, то так рана і є*. Рудя. Ск. I. 53.

Штрикувати, н'у, н'еш, гл. Сь силой кольнуть, пярувать, тькуть.

Штрих, ху, м. ? Суботний штрихом на недільний торг. Чуб. I. 273.

Штриха, хи, ж. Вь выраженіи: штрихання. Медантельная, верасторопная жєшыва. *Іде штриха-мнига з обідом нерано*. Грив. III. 662.

Штрихало, ла, с. Вь сказкѣ: палка сь заострєннымъ концемъ. *Зробив добре штрихало... та як штрихоне її,—так і наштрикнув*. Грив. II. 199.

Штрих'аль, ля, с. Инструментъ (родъ желѣзної лопатки) для оскаблєванія шерсти при видѣлкѣ кожи. Вас. 157. Черняг. у. Сумск. у.

Штриховати, н'у, н'еш, гл. = Штрикувати. *Як штрихоне її,—так і наштрикнув*. Грив. II. 199.

Штрихувати, х'юу, еш, гл. 1) Сравнивать зерно вь уровень сь поверхностью м'яры. *Та не штрихуй бо так, а насип хоч трошки з верхом*. 2) Класть штрихи при рисованіи.

Штрумент, ту, м. = Струмент.

Штуб, ба, штубак, ка, м. = Штовб. Вх. Зв. 83.

Штудерация, ці, ж. Искусно, хитро

сдѣланная вещь. *Їмі він (чорт) штудераций робив, то Бог все переробив на свою користь*. Гв. II. 219.

Штудерний, а, е. 1) Хитрый. Жєлєх. 2) Змысловатый, искусный.

Штудерно, нар. 1) Хитро. 2) Змысловато, искусно. *Завивають голову штудерно і мудро білою переміткою*. Шух. I. 132.

Шт'ука, ки, ж. 1) Часть чего либо, кусокъ. *Що це за свята? і тут шт'ука, і тут шт'ука,—уся шт'укована; хоч би з цілого була зроблена. Кусокъ м'яса, вставляемый вь м'якъ тамъ, гдѣ попадається м'ясто безъ шерсти, которое вырѣзывается*. МУЕ. I. 75. 2) Искусство. Гал. 3) Вещь. *Шкода муру,—старосвітська шт'ука*. Шевч. 181. 4) Хитрость, уловка, продѣлка. *А тут є якась німецька шт'ука, що усе оце робить*. Рудя. Ск. II. 150. *Братись на шт'уки*. Употреблять хитрости, уловки. 5) Диковна, трудность. *Не шт'ука розкинути, а шт'ука зібрати*. Ном. № 10620. *Не шт'ука наука, а шт'ука розум*. Ном. № 6037. *Бити не шт'ука*. Ном. № 3811. 6) Огнев'а шт'ука. Феерверкѣ. *Перед домом експлували рижтованія за для ожевих шт'ук*. Стор. М. Пр. 72. Ум. Шт'учка, шт'учечка.

Штукарати, рю, риж, гл. Шутить, забавно проказать.

Штукарка, ки, ж. Забавница, проказница.

Штукарь, ра, м. Шутникъ, забавникъ, проказникъ.

Штукєнция, ці, штукєрія, рі, ж. = Шт'ука 4 и 5. *Чи чули, яку він штукєрю дикнув в Острі?* Стор.

Штукюваний, а, е. Состоящий изъ частей. Васильк. у.

Штукувати, к'юу, еш, гл. 1) Составлять предметъ изъ отдѣльныхъ частей. 2) Вь овчину, м'якъ вставлять вмѣсто голыхъ м'якъ, куски, покрытые шерстью. МУЕ. I. 73. 3) = Штукувати. *Це ми кажемо сміючись та штукуючи*. Харьб. у.

Штунда, ди, ж. 1) Штундизмъ, религиозное ученіе штундистовъ. 2) = Штундарь. *Штунда хоч без топа та з папкою* (т. е.: зажаточный). Ком. Пр. № 1275. 3) Соб. Штундисты.

Штундарь, ра, м. Штундистъ. Жєлєх.

Штундовий, а, е. 1) Относящийся къ штундѣ. Жєлєх. 2) = Штундарь.

Штурбак, ка, м. = **Штурмак**. Вх За. 83.
Штурляти, лаяю, еш, гл. Толкати.
Лохв. у.

Штурлятии, лаяюся, ешся, гл. Толкаться. *Чого ти штурляєся?* Лохв. у.

Штурну́ти, рну́, неш, гл. Толкнути.
Як штурну в шию!... Лохв. у.

Штурм, му, м. 1) Штурмъ, приступъ. *Одинадцять штурмія козаки відбили.* Млак. 79. 2) Штурмъ, буря на морі. *Півкони грошей в руки суму, аби на морі штурм утих.* Котл. Ев. I. 10.

Штурма, ми, ж. 1) Буря. Мирг. у. *Также: штурмъ? А як вітер з моря, тоді робиться штурма.* Азовск. море. (Стрижевск.). 2) Шумъ, крикъ. *Між ними скоїлася буча, штурма.*

Штурмак, ка, м. Неловкій, неумілий чоловікъ. Вх. Зн. 83.

Штурман, на, м. Штурманъ (на кораблѣ).

Штурманувати, ну́ю, еш, гл. Быть штурманомъ. *З Полінуром повстріваяся, штурманував що при йому.* Котл. Ев.

Штурмувати, му́ю, еш, гл. Штурмовать. *Стали брати, брати штурмувати* (Почаев), *хотіли в неволю християн забрати.* Чуб. I. 160. *Штурмом штурмували.* К. Дз. 61.

Штурпак, ка́, м. 1) Пень отъ срубленнаго растенія. *Ото як би був перекинувся в оцей рів, то геть би похромився на осі штурпаки.* Брапл. З грушки (дерева)... лишився тільки старий штурпак. Гв. II. 70. 2) Болванъ, дуракъ. *Напе вам н'ятака, прийміте мене штурпака.* Ном. № 6435.

Штурп! меж. отъ штурхати. *Штурп!* Пилька в око, а Пилько і так сліпий. Ном. № 6392.

Штурханопъ, нцá, м. Тумакъ, пивнокъ. О. 1862. I. 72. *Почая я краще своє діло робити, не так часто штурханців куштувати.* Ком. Р. I. 15.

Штурхати, хаю, еш, гл. Толкати, пырять, давати пивки, тумакі. *І знов він у лату, то сестра ої'ять за кочергу, та давай штурхати дрова.* Рудч. Ск. I. 125. *Штурха палицею по під тином, а собаки на його як на вовка брешуть.* Стор.

Штурхну́ти, хну́, неш, гл. Однокр. отъ штурхати. *Дайте нам курку, бо в вікно штурхну.* Чуб. III. 431.

Штурхобчній, а, в. Такої, при ко-

торомъ толкати въ бока; переносно: рупокашній. *Штурхобчній бой.* Котл. Ев. IV. 47.

Штуря́ти, ся, ряю, ся, еш, ся, гл. 1) = **Штурляти**, ся. Лохв. у. *Штурялись, штовхали один одного.* Екатериносль. 2) Всовывать. Вх. Лем. 486.

Штуц, ца, м. Штуцеръ, ружье. *А сфативсе нам Канювський свій штуц набивати.* Гол. III. 33.

Шту́чка, ки, ж. Ум. отъ шту́ка.

Шту́ча, ки, ж. Ум. отъ шту́ка.

Шту́чний, а, в. 1) Искусный. *Штучне, геніальне обмалювання столичного балу.* Левиц. I. 2) Замысловатый. *І де ті в Господа взялись усякі штучні їства.* Шевч. 528. 3) Искусственный. *Вчені люди вигадали такі штучні шкла, що, дивлячись через них, можна бачити, що хто робить за дві милі.* Дещо. (Изд. 4-е). 37.

Шту́чність, ностя, ж. Искусственность. *Пеклові дуже розкішна фантазія народня кадала штучність картини дуже цікавої.* Левиц.

Шту́чно, нар. 1) Искусно. *Штучно та гарно сорочки вишивають.* МВ. III. 121. *Колеса штучно повиточувані.* Г. Барв. 137. *Бач, як воно штучно (зроблено).* 2) Замысловато. 3) Искусственно. *Мертва мова, котру вихохано штучно по старосвітських чернечих писарнях.* К. XII. 114. 4) Хитро. *Так же до його штучно підійшов.* Ном. № 3107.

Шу́ба, би, ж. 1) Шуба. *Курова шуби слід замітає.* Чуб. III. 321. *А на йому шуба-люба, а на шубі поясочок.* Чуб. III. 459. 2) Родъ игры. КС. 1887. VI. 479. Ум. **Шубна**, шубоньна, шубочна. Чуб. I. 256.

Шубовснути, сну, неш, гл. Упасть въ воду. *Так все мені здається, що от-от шубовсну з крутої гори в Дунай.* Левиц. Пов. 219.

Шубовість, нар. Бухъ, бултыхъ. *Шубовість—як чорт у воду.* Ном. № 13767.

Шубовтнути, тну, неш, гл. = **Шубовснути**. Желех.

Шубовтнутися, нуся, нешся, гл. = **Шубовснути**. *Позабірала я відра швиденько, витягла води, а одно шубовтнулось у колодязь.* Г. Барв. 389.

Шубовька, ки, ж. Ум. отъ шу́ба.

Шубочка, ки, ж. Ум. отъ шу́ба.

Шубра́ток, тва, м. Инструментъ, которымъ ткачъ выглаживаєть вытканую часть полотна. МУЕ. III. 20.

Шувар, ру, м. Раст. *Asogus colamus*. Вх. Пч. I. 8. *Бодай тая річка шуваром заросла, що мене молодого в чужий край занесла*. Лукаш. 124. *Де ж ти, бурлак, забавишся, то коліна заросеишся? Облогами за волами, а шуваром за товаром*. Гол. Ш. 82.

Шуварів, рова, ве. Относящийся к растению *Asogus salamus*. Загадка: *Шуварова сестра, шуваром ішла* (риба). Ном. стр. 293, № 89.

Шувір, ру, м. = **Завірюха**. Вх. Зв. 83.

Шувий, а, в. Красивый. (Гал.) Гол. IV. 429. Вх. Лем. 486. (Словацкое *šupný*). *Шувей молодята*. Гол.

Шуга, гі, ж. Первый ледь. Черном.

Шугай, гає, м. 1) Парень, молодой человек (словацкое *šuhaj*). Вх. Лем. 486. *На поляні, на поляні шугай траву косить, за шугайом смутна мати дитиньку носить*. Гол. II. 70. *Лиши мі ся, дай мі покой, молодий шугаю*. Гол. IV. 489. 2) Родь женской одежды. 3) Имя собаки. Вх. Лем. 486.

Шугалия, ліП, ж. Большая лодка. НВолын. у. Слово встречается также у Климентія: *Робят окрепи, кораблі і гемії, каторги, обшивки струги і шугалії*. О. 1861. I. 230.

Шугастий, а, в. Съ силой летающий? *Шугастий... орел*. К. ПС. 86.

Шугати, гаю, вш, гл. 1) Летать, летать, производить шумъ. *Де в полі труп, там і орел шугає*. К. Юв. 90. *Коли галич у повітрі шугає—буде хуртовина*. Грин. I. 254. 2) Дуть сильными порывами. *Такий вітер цілий день шугає*. НВолын. у. 3) Очищать зерно отъ пыли. *Треба пшеницю шугати*. 4) Ходить большими шагами. *Он дивись, як шугає, во та чапля на болоті пожожає*.

Шугерт, ти, ж. Тревога? *А він каже: словай* (крадене), *поки шугерт перейде*. Верхнедвѣпр. у. (Залюбовск.).

Шуги, шугу́, меж., которымъ прогоняють птицъ. *Гой шугу з лугу, райській пташки*. Гол. IV. 547. *Ой шуги в лузи, райській пташки*. Мет. 331.

Шугвѣти, гу́, вѣш, гл. 1) Полетѣть съ шумомъ; переносно: быстро двинуться, бростись. *Вони, мо те вороння, так і шугнули на ростіч*. Канев. у. *Устала з трухи та як шугне по церкві*. Рудч. Ск. II. 31. *Люде так і шугнули од тих две-*

рей. МВ. (О. 1862. Ш. 53). 2) Упастъ въ яму. *Шугнув у провалля, аж зашуміло*. Лохв. у. 3) Вспугнуть, согнать (птиць). *Шугнув горобця*. Лохв. у.

Шуговѣти, ну́, вѣш, гл. Съ свядо полетѣть, бростись, упастъ. *Наливайко шугонув у Цісарщину*. К. ЦН. 222. *За мною шугнуло й товариство*. К. ЦН. 165.

Шудра, ри, ж. Наложница, незаконная жена. Желех. Kolb. II. 154.

Шукальник, ка, м. Искатель. Константингр. у.

Шуканіва, ни, ж. Понски.

Шуканія, ня, с. Исканіе.

Шукати, каю, вш, гл.—**кого** и **за ким**. Искать. *Шукай вітра в полі*. Ном. № 1947. *Лиша не шукай—воно само тебе найде*. Ном. № 1960. *Єї тато і єї чоловік за нею шукають*. Гл. I. 155.

Шукатися, каюся, вшся, гл.—**в чім**. Разыскивать. *Шукатися за гостей, бо ми ще не переставали красти*. (Шути говорятъ гости, когда хозяйна ищутъ что-нибудь). Ном. № 11874. *Довго шукались за сим добром*. Св. Л. 239.

Шукат, ча, м. Искатель. *Отсе ж тії шукачі і слідці розроїлися скрізь купами, шукаючи та вислужуючи*. МВ. Ш. 29.

Шула, ли, ж. Столбъ въ заборѣ, въ который (столбъ) вдѣланы доски. Константингр. у. То же и въ стѣнѣ хаты, построенной у шумъ, т. е. такъ, что стѣна составлена изъ бревенъ или горбылей, лежащихъ горизонтально одинъ на другомъ такимъ образомъ, что концы ихъ входятъ въ продольныя углубленія столбовъ. Чуб. VII. 376, 378.

Шулий, а, в. О волѣ: съ рогами ввязъ. Рудч. Чп. 255.

Шулик, ка́, м. 1) Чаще мн. ч. шулими. Кусочки прѣсной лепешки (коржа), политые растертымъ подслащеннымъ макомъ. Маркев. 17. *З маком медовий шулик*. Котл. Ев. I. 18. *Із води та з муки несе баба шулики*. Ном. № 12358. 2) Съ измѣненнымъ удареніемъ: шуликъ. Капуста, не выросшая въ кочень. Волыск. Слов. Д. Эварн.

Шуліти, ли́, ли́ш, гл. Въ игрѣ въ шуль бросать палку такъ, чтобы одинъ конецъ ея подсунулся подъ другую, делаящую на землѣ палку. КС. 1887. VI. 477.

Шуліка, ка, м. Коршунъ. Ном. № 13386.

Шулічені, ніти, с. Птенець коршуна. Сив. 200.

Шу́лка, *ж.* Початокъ кукурузы. Kolb. I. 51.

I. Шуль, *ля, м.* Родъ игры: бросаютъ галки такъ, чтобы палка одявнъ своимъ ковцемъ подсувалась подъ другуу, лежащую на землѣ, палку. КС. 1887. VII. 477.

II. Шуль, *меж.* = **Палюсь**. Шуль у о-ду. Вх. Пч. I. 15:

Шульгá, *гá, ж.* 1) Лѣвая рука и нога. Коли пішком — то марш шульгою, коли верхом — гляди ж, правою щоб шкана скочила вперед. Котл. Ев. 2) Лѣвшна. Мирг. у. 3) Раст. *Uiskum album* L. ЗЮЗО. I. 141.

Шульгóвина, *ви, ж.* Бревно средней мѣры, употребляемое при связкѣ плотовъ и на топливо. Радом. у.

Шулькати, *каю, вш, гл.* Квдаться, бросаться, падать сверху скорымъ полетомъ. Вх. Пч. I. 15.

Шулькнути, *кнут, веш, гл.* Шмыгнуть. Шулькне веретільниця. Вх. Лем. 486.

Шульбѣ, *лѣкá, м.* = Шулка. Хотин. у. Шух. I. 110.

Шульпáка, *ви, м.* = Шулка. На моголи чось мріє, чорніє: спершу здалось йому за шульпáку, а як зблизився, побільшало, немаче орел. Стор. М. Пр. 3. Голуб'ятко наше старий шульпáка за-ляював. Греб. 324.

Шульк, *ка, м.* 1) = Шулка. Як я не бачу, де випускаю курчата, так щоб не бачило їх шульк. Чуб. I. 63. 2) = Шулки 2. Уже у вашій капусті й шульки. Сумск. у. 3) = Шульок = Шулка. Kolb. I. 51. 4) Названіе вода съ рогами нагнутимя внизъ такъ, что концы вхъ опускаются вше лба. КС. 1898. VII. 45. Ум. Шулячба. Чуб. II. 16.

Шум, *му, м.* 1) Пѣва, накупъ при вареніи. Не вважай, що шум збігас, — на дні гуща буде. Ком. Пр. № 1193. 2) Мыльная пѣнящаяся вода. Вас. 169. 3) Пѣна отъ волвующейся воды, а потому также волнение, водоворотъ. Хоч з мосту та в шум, під лотоки. Всеж так мені кудно, хоч у шум головою. Подольск. г. Тричі говорить приймалася, тричі оставлялась, так як риба против туму довогу умудрялась. Мкр. Н. 17. 4) Шумъ. 5) Хорошодная игра, а также названіе живаго существа, упоминаемого въ пѣвняхъ при этой игрѣ. Ой нумо, нумо в плетеного шума. Грив. III. 100. Ой нумо, нумо в зеленого шума. Чуб. III. 50. Ой шум хо-

дитъ по дѣброві, а шумиха рибу ловить. Чуб. III. 50.

Шумá, *жá, ж.* Остатки соломы, употребляемой на плотыви. Черн. у.

Шумела, *ли, ж.* = Шумелине. Вх. 3я 83.

Шумелина, *ни, ж.* = Шумела. Желех. Шумелине, *ня, с.* Листы, въ которые завернуть початокъ кукурузы. Шух. I. 100. Kolb. I. 51.

Шумíха, *хи, ж.* 1) Сусальное золото. Чуб. II. 238. Шумиха, оливо, свинець, блищали міді там і криці. Котл. Ев. 2) Жена шума. См. Шум 4. Чуб. III. 50.

Шумівка, *ви, ж.* Эпитетъ воды. Горівка-шумівка. Гн. II. 214.

I. Шуміти, *мію, вш, гл.* Пѣвиться, волноваться. Ріка ніби море шуміє. Федьк. I. 91.

II. Шуміти, *мáю, мáш, гл.* Шумѣть. Шуміє Дніпро. Левпч. Пов. Ой не шуми, луже, зеленой байраче. Чуб. Шумітиме нагаечка по над головою. Чуб. III. 111.

Шумка, *ви, ж.* 1) *Родъ пѣсни веселаго характера. Хлопці шумки заспівали. старій казку кажуть. Федьк. I. 26. 2) Родъ тавца.

Шумейй, *á, б.* Шумвый, шумящій. Мов у Базавлущі, за деревом шумким не чує нас. К. ПС. 117.

Шумливый, *а, в.* 1) Пѣвистый. Стави з шумливими вербами. К. ДС. 21. 2) Шумный. Шумливе життя. Левпч. I. 370.

Шумный, *а, в.* Пѣвнящійся. Приймає Бога зеленим вином. .. усі святі шумнов горілков. Гол. II. 31. Шумна вода. Левпч. I. 443.

Шумовáва, *ни, ж.* Пѣвка. накупъ.

Шумотіти, *моцú, тáш, гл.* Журнать. Тихо шумотіла прозора водиця поміж густими очеретами. О. 1862. I. 55.

Шумувáння, *ня, с.* 1) Броженіе. 2) Вспѣвье. К. XII. 127.

Шумувáти, *мáю, вш, гл.* 1) Бродить. 2) Пѣвяться. Як буде каша шумувати — відставши. НВолын. у. Через край вино шумє. К. Псал. 172. Бряжчать чарки, люльки шварчать, шумє горілка. Г.-Арт. (О. 1861. П. 1031. 3) Снимать пѣвку, накупъ. Шумуй добре мед, бо не буде чистий.

Шупити, *пáю, пáш, гл.* Смыслѣть, по-

вямать. Не вміє нічого невістка зробити, а-ні-же не шупить у господарстві. Г. Барв. 319. *Шупить Сірко, де кабана смалять.* Ком. Пр. № 538. *Та я то трохи і в картах шуплю.* Г.-Арт. (О. 1861. Ш. 99).

Шуплаття, тя, с.—**Суплаття.** Продала яку мала шупелічку, шуплаття лишне. Г. Барв. 371. *Шуплаття позбирай, от буде дощ.*—*Оддала дочку заміж та дала скриню й корову і надавала усякою шуплаття.* Рк. Левин.

Шупляда, ки, ж.—**Шухляда** 1. К. XII. 29. Г. Барв. 185.

Шупути, ну, неш, гл. Ударить. *Шупнув кулаком.* Вх. Лем. 486.

Шупова, ні, ж. Родъ кушавья. Гайс. у.

Шупортатися, тваюся, втсія, гл.—**Шпортоватися.** Св. Л. 110. *Текля коло неї... шупорталась.* Св. Л. 125.

Шура, ри, ж. Сарай, навѣсъ. Звенигор. у. *Найдеться й на тура шура.* Федьб. *Щось довге, наче шура, та таке довге, що в сіней і кінця не видно.* Св. Л. 28.

Шургіч! меж., для выраженія выбрасиванія или быстрого всовыванія во что-либо. *Шургич у ні!* ХС. Ш. 48.

Шурви, ва, м. Шурвя. Ном. № 3409. *Убив брата мойого, ще шурика свойого.* Чуб. V. 739.

Шуринець, вцѣ, м. Въ свадебномъ обрядѣ шуринями называются яксоро собравные молодые родственники невісты, додерживающіе записать ее отъ жениха и его товарищей. МУЕ. Ш. 93, 121.

Шурка, ки, ж. Мѣра дерева для гонки смолы. Вольск. г.

Шуркати, кваю, вш, гл.—**Штрикати.** *Вона ж мені з того всього шуркає до ока: ти позаний, ти п'яний, відсунься від бока.* Чуб. V. 1066.

Шуркнутися, кнуса, вешся, гл. Вскокчуть во что. *Шуркнутися до комори.* Вх. Лем. 486.

Шурляй, лай, м. Родъ игры.

Шурўти, рў, вѣш, гл. 1) Толкувать, шарувать. *Як шурули хруща в писк, аж розкинув крила.* Нп. 2) Броситься, повазять. *Вони й шурули далі, аж не потовпляться в двері.* Св. Л. 196.

Шуриа, пи, ж. 1) Курица съ торчачими взъерошенными перьями. Рк. Левин. 2) Живщина въ безобразномъ нарядѣ. Бо-

жевільна начепляла на себе драптя та й ходе мов якась шуриа. Рк. Левин. 3) Непотребная женщина. *Це шуриа—пранцювата баба.* Барз. у.

Шурпанья, ва, с.—**Шпортанья** 2. Лохв. у.

Шурпатися, паюся, втсія, гл.—**Шпортоватися.** *Що ти там усе шураєшися? Лягай уже спати.* Лохв. у.

Шурубалки, ків, м. Куски тѣста, приляпшіе къ рукамъ во время мѣшенія его.

Шурубѣяник, ва, м. Лѣтяй, голышъ. Вх. Зв. 83.

Шурубўра, ри, ж. 1)—**Шура-бура.** 2) Куралесникъ. *Дивись, який шурубуро!* Полт.

Шурубўрити, рю, риш, гл. Куралесить, оуявлять, бѣдокурить.

Шурубўрство, ва, с. Продажа, куралесничанье. Черном.

Шурубўлки, ків, м. Комья неразмятой глины. Канев. у. См. Шурубали.

Шурх, меж., выражающее быстрый провалъ куда-либо или быстрое вскакиваніе во что-либо, преимущественно въ отвѣрстіе. *Святой дух у дірку шурх.* (Загадка). Лубен. у. *Само сіре, звіст як шишло, та попередю мюю в траву шурх!* *Ото ж була миш.* КС. 1883. Ш. 672.

Шурхати, хаю, вш, гл. Шмыгать. *Яцірки шурхають.* Вх. Зв. 83.

Шурхўти, хнў, вѣш, гл. 1) Произвести шорохъ. *Іде бором прислухаючись: то шурхне щось ізбоку, то застаеться береза.* МВ. II. 65. 2) Неожиданно провалиться или вскочить, влетѣть куда-либо, преимущественно въ тѣсное пространство. *Шурхнув у яму.* МВ. I. 63. *Шурхнула, як пліточка, в першу дірку.* Мир. ХРВ. 394. *З жіженської гоголівської гимназії шурухнув у військове товариство.* К. XII. 19.—*рукію нуді.* Засувать руку во что. *А ми, звісно парубки,—та по парманнах, я в один шурухнув та в другий—нема: а до Ганки полз—вузлик.* Грин. I. 31.

Шурхнутися, вуса, вешся, гл. Провалиться. *Церква виходить, виходить (із землі)—все і баню видно. Аж тут прибігла за ними матка. Що ви тут, вражі діти, робите!*—*Вона так знову й шурухнулась в землю.* КС. 1882. VII. 89.

Шурхотіти, хочў, тїш, гл. Шуршать, производить шорохъ, шелестѣть. Лохв. у.

Шурчати, чў, чїш, гл. Шуршать, ше-

лествѣ. *Буйні жита стига шурчали доягми колосками.* Мвр. ХРВ. 62.

Шуря-буря, ж. Вихрь.

Шура́к, ка́, м.—Шурин. *Ну, тепер ми всі поженились,—як би нам шурика оженити?* Рудч. Ск. I. 84. Ум. Шурачби.

Шу́вниці, ці, ж.—Су́вниці. Уман. у.

Шуст, тв, м. Буравь, которымь выравнивають внутри стволъ ружья.

Шу́статн, твю, еш, гл. Шелушить, очипать отъ шелухи. *Шустаний ячмінь.* О. 1881. XI. Св. 60.

Шуствáл, лу, м. Кожаный передникъ. Лубен. у.

Шустелі́ня, ни, ж. Бѣлье, одежда. *Послі давай з її хребта усю шустеліну здымати.* I се, каже, наше, і се наше. Г. Барв. 369.

Шусті́ти, чу, твщ, гл.—Шелестіти. *Листя шустіти.* Вх. Уг. 277.

Шусть, меж. 1) Шасть, шмыгъ. *Шусть у шиж.* Левиц. *Мені з уст, а тобі за пазуху шусть.* Ном. № 7521. 2) Выражать быстрое совываніе во что. ЕЗ. V. 121. *Палицею шусть в діру.* Гв. II. 25. 3) Шусть на люльи. Будемъ мѣняться трубкама. Аваньев. у.

Шу́тий, а, в. Не имѣющій одной изъ обыкновенныхъ принадлежностей. а) Безрогий, также съ малыми рогами. КС. 1898. VII. 45. Kolb. I. 65. Шух. I. 210. „*Нема такого діла, щоб я не зробил!*“—„*А налигай шутого вола за роги.*“—„*Еге, коли ні за що налигача зачепити.*“ Черном. б) Безухій, безхвостый. Шу́тий собака (безухій); шу́та корова (безъ хвоста); шу́тій цап—козель безъ бороды. Берд. у. в)—чоловік. Безухій или лишившійся волосъ на головѣ человекъ. Козел. у. г)—та цибуля. Лукъ безъ луковицы. *Шута цибуля: одні пера, а головки нема.* Лебед. у. е) Шу́та шия. Обнаженная, не прикрытая воротникомъ шея. *У дівчини шута шия.* Берд. у. ж) Узоры въ выпивкахъ также называются шу́ты: особый родъ, отличающийся отъ явного рода, называемаго ріжкаті. Шух. I. 161.

I. Шу́тка, ки, ж. 1) Шутка. *Шутки, шутки, а хвіст на бік.* Ном. № 12658. 2) мн. Пустяки. *У вас шутки бураки, а в нас ідять.* Ном. № 12655. Ум. Шу́точка.

II. Шу́тка, ки, ж. 1) Ягненокъ. Отъ слова шу́тий. Вх. Пч. II. 6. 2) Пушистая сережка вербы, а также и покрытая таки-

ми сережками вѣтка. Фр. Пр. 34. ЕЗ. V. 210.

Шутко́вий, а, в—ва ве́діла. Вербное воскресенье. Фр. Пр. 34.

Шутко́внтий, а, в—Шутковлівий. Полт. у.

Шутко́влівий, а, в. Шутливый. Черк. у. **Шутко́мі**, нар. Шу́тя. *Він це шуткома зробив.*

Шуткува́ння, ня, с. Шутки. *Се не іграшки, а шуткування.* Чуб. III. 99.

Шуткува́ти, кюю, еш, гл. Шутить. *Шуткує з неї.* Г. Барв. 206. *Шуткуй, глечичку, поки ушко відірветься.* Посл.

Шу́то, нар. Недостаєт чего либо, обычно находящагося, напр.: роговъ уха, волосъ и пр. Если жершца снѣветъ моисто. серьги,—говорять: *Як тобі шуто без наміста* и пр. Борз. у.

Шуту́дуць, меж.—Шусть 2. *Печу, печу папку, саджу на лопатку, шутулуць у піч.* ЕЗ. V. 149.

Шуфа́та, ти, ж. Снарядъ для ловли рыбы: двѣ жерди, соединенныя въ видѣ ножницъ; къ одной половинѣ жердей прикрѣплена сѣтъ въ видѣ мѣлика; держа противоположные концы жердей въ рукахъ, можно двигать сѣтью, раскрывать и закрывать ея отверстіе. Вх. Пч. II. 23.

Шуфла́да, дя, ж.—Шухлада 1. Шух. I. 99.

Шух, ха, м. Мѣра дровъ. Шух. I. 265. **Шухля**, лі, ж. Лихорадка. Влад.-Вольнск. у. Слов. Д. Эварн.

Шухля́д, дя, ж. 1) Ящикъ въ столѣ, выдвигной ящикъ. 2) Шкатулка. Ум. Шухля́дка.

Шу́швалок, лка, м. Шупера, шушваль. *Я думала—парубки, коли шушвалки.* Мил. 105.

Шу́шваль, лі, ж. соб. Шупера, шушваль, дрянъ, сбродъ. Рк. Левиц.

Шушпа́ця, ці, ж. Усохшая смерека. Шух. I. 176.

Шу́пкати, кую, еш, гл. Шептать. Вх. Лем. 486.

Шушба́, на, м. Родъ верхней женской одежды. О. 1862. VIII. 24. *Цариця ж сіла на ослоні в едамашковому шушоні.* Котл. Ен. *Гшло кілька чоловік незвозаних і за ними шляхтянки у шушоні.* Стор. М. Пр. 149.

Шуш́у, меж., выражающее шептание. *От кияне—шущу-шущу, радяться.* АД. I. 50.

Шушукання, *ва*, с. Шептанів. *Пійшло по церкві з його шушукання по між людьми.* Грив. II. 154.

Шушукати, *каю*, *бш*, *гл.* Шептати, шептаться.

Шушукатися, *каюся*, *ешся*, *гл.* Шептатися.

Шушун, *ва*, *м.* = Шшон. КС. 1893. У. 283.

Шуя, *шуй*, *ж.* *соб.* Сволочь, шваль. *Сама шуя в корчмі.* НВолын. у.

Шшкє—*вє!* *меж.* Крик гудульського пастуха: приказ рогатому скоту возвращаться назадъ. Шух. I. 211.

ІІІ.

Щабѣль, блѣ, м. Перекладина въ передвижной лѣстницѣ, также въ полудрабку. Рудч. Чп. 250. Чуб. VII. 403. Упала з драбини, щабель уломився.

Щаблювѣтѣй, а, е. Худой, съ выдающимися ребрами. *Щаблювата* кобила. НВолын. у.

Щаблѣстѣй, а, е. Имѣющій щаблѣ. Желех.

Щавѣ, ви, жс. 1) Щавель, *Rumex*. Вх. Пч II. 36. 2) Кислая жидкость, свареная изъ молочной сыворотки или хлѣбнаго квасу, хлѣбныхъ зерень, сухарей и квасцовъ,—изъ ней варятъ шерстяныя нитки прежде окраски ихъ кошенилюю. НВолын. у. 3) Кислыя минеральныя воды. Вх. Лем. 487.

Щавѣль, влѣю, м. 1) Раст. а) Щавель, *Rumex Acetosa* L. ЗЮЗО. I. 134. То-же: *щавѣль нѣський*. ЗЮЗО. I. 178. б)—водяний. *Rumex Hydrolarathum* L. ЗЮЗО. I. 134. в)—горобѣчий. *Rumex Acetosella*. ЗЮЗО. I. 134. г)—горобѣиний. *Rumex crispus* L. ЗЮЗО. I. 134. д)—зѣячий. *Oxalis acetosella* L. ЗЮЗО. I. 130. е)—нѣський. *Rumex obtusifolius* L. ЗЮЗО. I. 178. *Rumex crispus* L. ЗЮЗО. I. 134, 178. Ум. *Щавлин*.

Щавѣльнѣй, а, е. Щавелевый, щавельный. Желех.

Щавѣлдуб, бѣ, м. Имя сказочнаго героя, который, благодаря своей силѣ, могъ слазить дубы. Чуб. II. 229.

Щавѣти, влѣю, вѣш, гл.—**Чавити.**

Щавѣй, вѣю, м.—Щавель, *Rumex Acetosa*. Вх. Пч. I. 12.

Щавликъ, ку, м. Ум. отъ щавель.

Щавликъ, кѣ, м.—Щавель. Каменец. у.

Щавѣух, ху, м.—зѣячий. *Oxalis Acetosella* L. ЗЮЗО. I. 130. См. Щавель зѣячий.

Щавѣн, нѣ, м. Родъ растевія. *Пішли*

дівчата по грицики на доли та по щав'яки. Грив. I. 31.

Щадѣти, джѣ, дѣш, гл. 1) Сберегать. 2) Щадить. *І, безбожний, свого сина не щадить.* Чуб.

Щадлѣвнѣй, а, е—**Ощаднѣй.** Вх. Лем. 487.

Щаднѣй, а, е—**Ощаднѣй.** Желех.

Щаднѣця, ці, жс. Сберегательная касса.

Щаднѣсть, ности, жс.—**Ощаднѣсть.** Желех.

Щадок, джу, м. Потомокъ. Желех.

Щавѣти, вѣю, вѣш, гл. Раскалывать (дерево). *Не рубай, не щакай зеленого дуба.* Гол. II. 553

Щамба, бѣ, жс. Большая щенка. Вх. Лем. 487.

Щамбити, блѣю, бѣш, гл. Щепать.

Щамб'я, б'я, с. соб. отъ щамба. Вх. Лем. 487.

Щаслѣво, нар.—**Щасливо.** *Най вѣс Бог щасливе провадить.* Ном. № 11885.

Щаслѣвнѣй, а, е. Счастливей. *Не родись багатий, а родись щасливий.* *Посл. Вѣйхав на нивонку в щасливу годинонку.* Чуб. III. 238.

Щаслѣвити, влѣю, вѣш, гл. Осчастливливать. *Благословля Господь покѣрних, великихъ і малихъ щасливить.* К. Псал. 265. *Щасливить поглядомъ і поглядомъ карав.* К. МВ. XII. 269.

Щаслѣво, нар. Счастливо. *Вони зачали жити добре, щасливо.* Рудч. Ск. I. 92. *Прощавай!—Щасливо!*—такъ прощаются.

Щаснѣй, а, е—**Щасливѣй.** *Не родись красна, та родись щасна.* Ном. № 1674. *Нехай Бог давъ тобі тепер щасну годину.* Г. Барв. 181. *Ой рятуй нас, милий Боже, посилај намъ щасну долю!* К. Псал. 270.

Щаснѣця, ці, об. Счастливецъ, счастливица. МВ. II. 135. *Якъ вродилась щасни-*

ця, так поправиться і п'яниця, *Ном.* № 1662.

Щасно, нар.=Щасливо. *Ох, хоч би там усе було щасно!* *Мир.* Пов. II. 85.

Щастіть, тять, гл. Давати, посылати, приносити счастье, благоприятствовать, удаваться. Употребляется безлично или в третьем лицѣ, преимущественно когда говорится о Богѣ; также въ повелительн. наклоненіи ед. ч. въ выраж.: **Щасті, Боже!** *Хай Бог щастить.* *Ном.* № 11368. *Інші зорі щастять у його на врожай, інші на скот, а Віз—чумацька щаслива зоря.* *К. ЧР.* 148. *У всьому йому щастило.* *Щасті вам, Боже, на всяке добро!* *Левц.* Пов. 405. *Але ж не все так їй щастило його дурити.* *Г. Барв.* 519.

Щастіться, тяться, гл. безл. Благоприятствовать, удаваться. *А крепакують як щастіться, усе добро ни лихо стане.* *МВ.* (О. 1862. III. 71).

Щастя, тя, с. Счастье. *В щасті не без ворога.* *Посл. Грошей багацько, а щастя мало.* *Ном.* № 1434. **Щастя-дбля.** Счастливая судьба. *Нивоньку об'їжжас, щастя-дольненьку має, рано з поля збірає.* *Чуб.* III. 238. *Ум. Щастячко.* *Ном.* № 1675.

Щати, (щуп? щип?) гл.—**Сдати.** *Вх.* Уг. 227.

Ще, нар. Еще. *Нехай свою Україну я ще раз побачу, нехай ще раз послужу, як те море грає.* *Шевч.* 47. **Ще-ще.** Еще кое-какъ. *Ще-ще спереду, а ззаду на чорта походить.* *Ном.* № 2910. **Ща б пак!** Еще бы!

Щебати, ббю, еш, гл. Отщипывать, обрывать. *См. Щипати.* *Наказувала, щоб з калиноньки цвіток не рвати, аби при горі тернок не щебати, аби на полі росу не щебати.* *Гол.* II. 582.

Щебернѣти, ну, еш, гл. Отозваться, вяснуть. *Фр. (Желех).*

Щебетання, ня, с. 1) Щебетаніе. *Драг.* 114. *Грив.* III. 256. *Нема в саду соловейка, нема щебетання.* *Чуб.* V. 73. 2) Веселый разговор, веселая болтовня.

Щебетати, бечѣ, чеш, гл. 1) Щебетать. *Прилітає соловейку що-ніч щебетати.* *Шевч.* 33. 2) Лепетать, болтать, говорить (весело—о жевцивахъ, дѣтяхъ). *А дітки ростуть, уже й в'ються коло мене і щебечуть, мої соловейки.* *МВ.* II. 7.

Щебеташечка, ки, ж. Ум. отъ щебеташка.

Щебетіти, чѣ, тійш, гл.—**Щебетати.**

Ото яке балакуче придалось: щебетить та й щебетить увесь день. *Канев.* у.

Щебеташка, ки, ж.—**Щебетуха.** Ум. Щебеташечка. *Три пташечки щебеташечки.* *Мет.* 307.

Щебетій, тії, м.—**Щебетує.** Желех.

Щебетлівий, а, в. 1) О птицѣ: постоянно щебечущій, п'ївучій. *Пташечко моя щебетлива.* 2) Говорливый. *Весела собі, щебетлива.* *МВ.* II. 36.

Щебетлівість, вости, ж. Болтливость. Желех.

Щебетнѣти, нѣ, вѣш, гл. Однокр. в. отъ щебетати. *Дай водичі напитись, дівчино хороша!*—*Та чому ні,—щебетнула,—ось вода позожа.* *Мзак.* 11.

Щебетѣти, нѣ, м. 1) Щебечущій. 2) Говорув.

Щебетѣха, хи, ж. 1) П'ївунья (о птицѣ). 2) Говорунья, болтунья. *Чом до мене не говориш, моя щебетуха?* *Чуб.* V. 332. Ум. Щебетѣшна, щебетѣшечка.

Щевій, в'ю, м.—**Щавій.** *Вх.* Пч. I. 12.

Щедляк, ка, м. Пт. *Fringilla serinus.* *Вх.* Пч. II. 11.

Щедра́к, ка, м.—**Щедрівник.** *Вх.* Лем. 487.

Щедре́ць, ца, м. Щедро дающій. *Чуб.* II. 666.

Щедри́й, а, в. 1) Щедрый. *Скупий складає, а щедрий поживає.* *Ном.* № 4669.

2) Щедрій вѣчір. *Кавунь Нонаго года.* *ХС.* I. 80.

Щедри́к. 1)—вѣдрик. Прип'ївъ, которимъ називається щедрівна. *Щедрик-вѣдрик, дайте вареник.* *Чуб.* III. 477. 2)—Щедлик. *Вх.* Пч. II. 11.

Щедри́к, ні, ж. 1) Щедрость. 2) об. Щедрый человекъ. *Він—щедриня: поділиться з кожним, поможе.* *Харьк.*

Щедри́ти, рю, рийш, гл. Щедро давати. *Візьме грішний та й не верне, праведний дає і щедрить.* *К. Псал.* 88.

Щедри́вка, ки, ж. Святочная п'ївня, приурочена къ 31 декабря и 1 января. Щедрівки, подобно колядям, поются хоромъ молодезі каждому хозяину. Ум. Щедрівочка.

Щедри́вник, ка, м. Поющій щедрівку.

Щедри́вниця, ці, ж. Поющая щедрівку. *Чуб.* III. 476.

Щедри́ваний, а, в. Къ щедрівнамъ относящійся. Желех.

Щедри́сть, рости, ж. Щедрость. Желех.

Щедро, нар. Щедро; въ избиліи. К. Псал. 296.

Щедрівий, в, в. Относящийся къ щедрому вечеру. *Пишечні хліби—то господару; щедрове пиво—то господинці, а солодок медок—Богу на славу.* Чуб. Ш. 336.

Щедрувальник, ка, м.—**Щедрівник.** **Щедрувальниця, ці, ж.**—**Щедрівниця.** Грив. Ш. 53.

Щедрувати, рую, вш, гл. Пѣть щедрівки. *Збираюсь колядувать, як вже й щедрувать пора.* Ном. № 510.

Щевати, заю, вш, гл. Исчезать.

Щевѣн, на, м. Родъ злого духа. *На дверях усіх будинокъ вирізують, виналяють або намазують дехтем хрест, щобі щезну не взошли до середини, не нанесли хороби людям та маржині.* Шух. I. 107.

Щелепа, нц, ж. Челюсть. Левинц. Пов. 339. *Він йому розбив голову—ударив кінською щелепою.* Міус. окр. *Як не перестанеш лаяться, до як тобі щелепи роздеру.* Козел. у.

Щемеліна, нв, ж. Раст.: а) *Pulmonaria angustifolia* L. ЗЮЗО. I. 133. б) *Pulmonaria officinalis* L. ЗЮЗО. I. 133.

Щемерець, рця, м. Въ выраженіи: *До щемерця.* Совсѣмъ, безъ остатка. *Повирізував усе до щемерця.* Зміев. у.

Щеміти, млю, піш, гл. Щемить. *Зуби не боліли і не щеміли.* Чуб. I. 125.

Щемітися, нійся, нійся, гл. Щеміться.

Щент. Въ выраженіи: *до щенту.* До тла, до корня, совершенно. *Дерезу до щенту викорчував, бо так росплодилась, що тів гороба запаскудила.*

Щенюк, ка, м.—**Щеня** 1, 2. Вх. Пч. II. 5. Вх. Зн. 84.

Щеня, нати, с. 1) Щенокъ. *Маленька собачка повік щеня.* Ном. № 9608. *Завзяте, як панське щеня.* Ном. № 3324. 2) Волчонокъ. Вх. Лем. 487. 3) Небольшой бѣлый волдырь, который, согласно народному вѣрованію, появляется подъ языкомъ жвотнаго, укушеннаго бѣшеной собачкой; изъ созрѣвшихъ щенятъ выходятъ червячки, проглотивъ которые скотина бѣсится. Драг. 31. Мил. М. 27. 4) Зінське щеня. Слѣпшъ, *Mus turplius.* *Зле, як зінське щеня.* Ном. № 2886. Ум. Щенятю.

Щеп и **щѣпа, піж, ж.** Прививка, черенокъ, привитый къ другому дереву. *Яка щеп, така яблуня.* Ном. № 7142.

А смилось в-осени мені, тоді, як щепи ми щепили. Шевч. 495. Ум. Щѣпочна.

Щѣпва, нв, ж. Балка, связывающая снизу стропла.

Щѣпати, плю, піш, гл. Прививать (дерева, оспу). *Тоді як щепи ми щепили.* Шевч. 495.

Щѣпій, піа, м. Оспопрививатель. *Щомісяця ходить оцей щѣпій до попа та доглядається, яким дітям треба щепити віспу.* Харьк. г.

Щѣпільник, ка, м.—**Щѣпій.** *Він розказував се прилюдно. Там був тоді й щѣпільник, той, що віспу щепить.* Екатеринос. у.

Щѣпко, нар. Точно, безъ походу. *Казна щѣпко важить.* Лубен. у. (В. Левятовичъ).

Щѣплення, ня, с. Прививка.

Щѣпочка, кк, ж. 1) Ум. отъ щѣпа. 2) Въ причитаніи надъ умершею дочерью употреблено какъ ласкательное для дочери слово: *Моя донечко, моя й правдочко! Моя донечко, моя й вишенчко, моя щѣпочко, моя й родничочко, моя й дитинчочко!* Мил. 217.

Щербá, бй, ж. Наваръ изъ чего-либо; уха. *Щерби багато, а галушок трохи.* Ном. № 7559. *Омсько кашовар щербу притири в аганами, варену густо з сазанами.* Мкр. Г. 4.

Щербáк, ка, м. 1) Башмакъ изъ цѣльнаго куска кожи. Сумск. у. 2) Родъ растенія. Вх. Лем. 487.

Щербán, на, м. 1) = Щербань. 2) Раст.: а) *Cirsium rivulare.* Вх. Пч. II. 30. Тоже: щербán великий. Вх. Пч. II. 30. б) — малій = щербанецъ. Вх. Пч. II. 32.

Щербанецъ, вдю, м. Раст. *Hyoeris foetida.* Вх. Пч. II. 32.

Щербань, нй, м. Сосудъ съ выбитымъ краемъ.

Щербатий, в, в. 1) Съ зазубривою, надколотый, вызубренный. *Щербатого горника ніколи не направиш.* Посл. *Колісь і моя копійка не щербата була.* Посл. 2) О человекѣ: у котораго выпалъ одинъ или нѣсколько зубовъ. Харьк. 3) Вообще съ изъяномъ, съ недостаткомъ, неудачный. *Щербата доля.* Горькая судьбина. 4) О лувѣ: на ущербѣ. *Щербатий місяць.* Шевч. 342. 5) *Щербата правда.* Не полная правда, скорѣе ложь, чѣмъ правда. Ум. *Щербатенький.* *Правда, та щербатенька.* Грив. I. 241.

Щербець, цю, м. Раст. *Thymus serpyllum*. Вх. Пч. 1. 13.

Щербіна, ни, ж. Зазубрина, брешь, язв'яв'. Як умре дитина, то мала щербіна; а як тато або мама, то велика яма. *Ном. № 9371. Ум. Щербінна.*

Щербинчя, чати, с. Горлохъ съ выбитым краемъ. Вх. Зн. 30.

Щербати, бляу, бйш, гл. Дѣлать зазубрины.

Щербіца, ці, ж. =Щерба. Ум. Щербічна. *ЗОЮР. 1. 230.*

Щерлатій, а, в. =Шарлатовий? *Вилити соколи з чужої сторони і сіли упали у лісі на прервольдобному дрвѣ орісі, звели собі гніздо щерлатне, а знесли яйце жемчужке. КС. 1882. XII. 493.*

Щертовій, а, ё. 1) Насыпавый въ ровень съ краями. У икий четверти ямкою, то буде щертових мірок девять, а верхових вісім. *Полт. г. 2)* О семязь: твердий, тугой. Тут земля щертова, туга,—ореш, а воно плуг тільки при щирці. *Ковот. у.*

Щерть, вь вираж. у щеръ. Въ ровень съ краями. *Браз у щерть, и отдав з наспою.*

Щет, ти, ж. =Щеть. Вх. Лем. 487.

Щетйна, ни, ж. Щетина.

Щетинник, ка, м. Торговец мелкимъ товаромъ, разносящій по селамъ і промьывнащій за щетину и другіе сельскіе продукты. *Вас. 189. Віддам щетинникові,—пугають дѣтей, когда они плачуть. Ном. № 9272.*

Щетинуватий, а, в. Имѣющій большую щетину. *Черк. у.*

Щеть, ти, ж. Родъ щетки для чесанія льна. Вх. Уг. 249.

Щибати, баю, еш, гл. =Допати. Вх. Зн. 84.

Щібелець, льця, м. Пт. *Fringa*. Вх. Пч. II. 15.

Щиблювати, лью, еш, гл. —пѣриж. Надѣвать пѣриж (родъ рыболовной сѣти) на канатъ. *Вас. 188.*

Щіглик, ка, м. Ум. отъ щиголь.

Щігликв, кова, ве. Принадлежачій щеглу, щегленку. *Медвідь косу зачесав да йде сповідати, буде тую щигликову матір мордувати. Грин. III. 664.*

Щіглічий, а, в. Свойственный, принадлежащій щеглу. По щиглічий. Какъ щеголь. *Співав би гарно по щиглячий. Гліб.*

Щіголь, гля, м. Пт. Щеголь, *Fringil-*

la carduelis. Ум. Щіглик: *Живий як щиглик. Левец. Пов. 58. Думає собі щиглик громаду збрати. Грин. III. 663.*

Щікавця, ці, ж. Родъ растенія. Желех.

Щікавка, ки, ж. =Икавка. Коли кого нападе щикавка, то се значить, що атось бою загадує. *ЕЗ. V. 191. Ум. Щікавочна ЕЗ. V. 191.*

Щікати, каю, еш, одч. в. щікнути, ну, неш, гл. =Икати, икнути. Желех.

Щікатися, кається, гл. безл. =Икатися. Як сі щикає, то ато загадує. *ЕЗ. V. 86.*

Щікніти, (нію, еш?), гл. Скупиться. Желех.

Щікнути. См. Щікати.

Щіколодка, ки, ж. Щіколотка. Киев. Подольск. г.

Щіколоток, тка, м. =Щіколодка. *Виросло в лісі деревце ні на н'яді, ні на щіколоток. Ном. стр. 295, № 155.*

Щіміти, мляу, мйш, гл. и пр. =Щеміти и пр.

Щимкі, ків, м. мн. Тиски. Як треба, то хоч у щимкі голову положи, то не здумави. *Ном. № 10049.*

Щіна, ни, ж. также и во мн. ч. щини. Урина. Желех. *ЕЗ. V. 188.*

Щіпа, ши, ж. 1) Щипка. Вх. Лем. 487. 2) =Клешня (у рака). Вх. Лем. 487. См. Щипало.

Щіпавка, ки, ж. 1) Насѣк. а) Хвостовертка, хвщавикъ, *Staphilinus*. Вх. Пч. 1. 7. б) Дитякъ, водавий хрущъ, *Dytiscus*. Вх. Пч. 1. 6. 2) =Смазня. Вх. Пч. II. 19. 3) Приборъ для срыванія плодovъ съ дерева.

Щіпак, ка, м. 1) Болѣзненный возрастъ (напр. сифилитическій) во рту. *Лубен. у. 2)* Насѣк. уховертка, *Forficula auricularia*. Вх. Лем. 487. 3) Насѣк. жу-желица, *Carabus*. Вх. Лем. 487. Ум. Щіпачби.

Щіпало, ла, с. =Клешня (у рака). Вх. Уг. 277.

Щіпальці, лещ, с. мн. Челюсти у насѣкомыхъ. Вх. Пч. 1. 15.

Щіпанка, ки, ж. Особый родъ мерижон.

Щіпаніча, щипніча, ці, ж. =Щипакъ 2. Вх. Лем. 487.

Щіпати, паяу, еш, гл. Щипать. *Правда так, гусарин!—казав Радюк, щипаючи за щоку свого Лавлика. Левец. Пов. 148.*

Щипає-ламає зелений виноград. Чуб. V. 346. *Вибігала... прудка коза, щипала травцю.* Левц. I. 92. *Киньте не палку, убо не галку, щиплю не пірря, їм не м'ясо.* Ном. стр. 293, № 92.

Щипатися, п'яєся, (длюєся), ешся, гл. Щипатися. *Навієся будуть кусатися та щипатися.* Левц. Був. 499.

Щипачок, чкя, м. Ум. оть щипак.

Щипець, пцю, м. Раст. Festuca ovina L. ЗЮЗО. I. 123. См. Томноніг.

Щипіця, ці, ж. = **Щипак 2.** Вх. Уг. 277.

Щіпка, кш, ж. Щіпоць. *Далі москальча злякалось, щоб він не розсердивсь та не дав би йому щіпки.* Кв. Ум. Щіпочка.

Щіпляк, ка, м. = **Щипак 2.** Вх. Уг. 277.

Щипнути, н'у, в'еш, гл. Однокр. в. оть щипати. Щипнуть. *А в тих лозах барвін-листок, щипну-вирву, вінець сплету.* Чуб. III. 37. *Вже й лас; часом щипне або штовхне стиха.* МВ. (О. 1862. III. 41).

Щіпочка, кш, ж. 1) Ум. оть щипка. *Щіпочки, рибочки, там і моїх дві ніточки (говорять, щіпая одб'аго вь нову одежду).* Ном. № 11152. 2) Кусочек? *Щіпочка хліба.* 3) Ласкат. слово: крошечка. *Чуєш, кумасю, щіпочко, кришечко.* Ном. № 11641. *Вь причтанн'я надь умершв'я сьвомъ. Моя дитиночко, моя й щіпочко! Моя щіпочка одщипнулася.* Мнл. 211.

Щипун, ва, м. 1) Щипувть, тогь, кто щиплется. Константиногр у. 2) Жун-щипун. Жук-олець. Константиногр у.

Щипучий, а, о. 1) Щипающий. Константиногр у. 2) Ђдкій. Константиногр у.

Щіпчик, кв, м. = **Щипак 2.** Вх. Лем. 487.

Щир, ру, м. Раст. Amaranthus retroflexus. Вх. Пч. I. 8. ЗЮЗО. I. 111.

Щиряб, ка, м. Раст. Boletus edulis. Вх. Пч. II. 29.

Щіре, нар. = **Щиро.** *Кожай щире, не облудне.* Чуб. V. 24.

Щірбій, реб, м. Раст.: а) = **Щир.** ЗЮЗО. I. 111. б) Amaranthus Blitum L. ЗЮЗО. I. 111.

Щірб'єць, рдя, м. 1) Петрунята подпоча, вообще что нибудь петрунотое. НВольн. у., Радом. у. 2) Чистый песокъ. Гол. Од. 43. Желех. *Щирець пісок шорсткість мас.* Любечъ. 3) Раст. Amaranthus paniculatus L. ЗЮЗО. I. 111. 4) До щірці. До

дна, до конца, до остатка. *Тоді й ми вин'єм до щирця.* Азв. 37. *Тут Демчижу, маб'ят, допекло до щирця, бо аж засичала.* МВ. (КС. 1902. X. 145). *Попили й поїли усе до щирця.*

Щірий, а, о. 1) Искренній. *Щира душа.* Ном. *Щире серце.* Чуб. III. 266. 2) Истинный, настоящій, неподд'яльній, сушій. *Добра та рада, де щирая правда.* Ном. № 6130. *Щирий козак задуу не нападається.* Ном. № 4199. *Це не казка, а щирая правда.* Чуб. II. 27. 3) Настоящій, безприм'єсний, чистый. *Щирий п'єсок.* Радом. у. *Ходить зайчик по щирім бору.* Грин. III. 109. *Зробив воріття із щирого зліття.* Чуб. III. 295. *Огородив двір щирим залізом.* Чуб. 4) Усердній, прилежній. *Щироку і Бог помаже.* Ном. № 4436. *Ой запрайте батькови коні ой щирі вороні.* Мет.

Щирива, н'я, ж. Самая середня, нетрунута середня. *Икний б'ється й рубається не відступаючи, як мур... икний загнався аж у щирину вражу.* МВ. III. 56.

Щиріця, пі, ж. Раст.: а) = **Щир.** Вх. Пч. I. 8. б) = **Щирей.** ЗЮЗО. I. 111. *Понад шляхом щиріцею ховрашки гуляють.* Шевч. 77.

Щірість, рость, ж. 1) Искренность. 2) Усердіє. *Вибачайте, добрі люде, наша щирість та неспроможність.* Ном. *Не стій, коню, надо мною, виджу же бо я щирість твою.* Гол. I. 98. *Од щірости.* Искренно. *Простить, наче й справді од щирости.*

Щіро, нар. 1) Искренно. по правд'ї. *Вона мене молодого щиро полюблиа.* Мет. *Моллись щиро козакі.* Шевч. 161. 2) Въ соединеніи съ прилагательными усиливаетъ качество или указываетъ на чистоту, безприм'єсность его: *щиро-народній,* (Левц. I. 312) и пр. 3) Усердно. *Шкодливих горобців та гав він щиро так ганяв, що витоптав всі кавуни і дині.* Глб.

Щирозл'єтій, щирозл'єтній, а, о. Изъ настоящего золота. *Щирозл'єтний перстень.* Чуб. III. 305.

Щирозубий, а, о. Оскаляващій часто зуби. переносно: злой, сварливый. *Чуєш ти, суко щирозуба, давай мені їсти!* Грин. II. 165.

Щіронька, кш, ж. = **Щарість.** *Бачу же я щироньку твою.* АД. I. 270.

Щирос'єрдий, а, о. = **Щирий.** К. Кр. 14. **Щірувати, р'юу, аш, гл.** Держать себя

искренно, быть искреннимъ съ кѣмъ. *Як зо мною п'ють, зо мною гуляють, тогді мені щирують, а як від мене підуть, — за мене говорять, ще й на мене ворожують.* Чуб. V. 467.

Щира́ций, а, е = **Щирий** I. Серце мое щираєсе, тіло моє трудяєсе. Чуб. V. 1009.

Щит, та́, м. 1) Гребень крыши избы. Чуб. VII. 379. 2) Треугольный бокъ кровли. Вх. Лем. 487. 3) Щитъ. *Возьми спис і щит у руки.* К. Псал. 80. 4) Верхушка растенія. *А я на тій руті м'яті щити позриваю.* Грин. III. 66. Ум. Щитб.

Щита́ти, таю́, аш, гл. Считать. *Зорі щитаєси, а під носом не бачиш.* Ном. № 6613.

Щита́тися, таю́ся, ашся, гл. Считаться, быть сосчитываемымъ. *Копійка любить, щоб щитаться.* Ном. № 9922.

Щити́ти, чу́, ти́ш, гл. Защищать, оберегать. Лебед. у.

Щита́тися, чу́ся, ти́шся, гл. Защищаться, оберегаться. *Скільки вже не щитися, а без долі нічого не поробиш.* Канев. у. *Літом у кужусі ходив: щитився все, бачите, від хороби, щоб його щитила лхяга година.* Лебед. у.

Щитни́й, а, е. 1) Уютный, безопасный. 2) Плотно приходящийся. Черниг. у.

Щитно́, нар. Плотно, безъ щелей. Черниг. у. *Двері причинені були щитно.* Новомоск. у.

Щита́ток, тка́, м. Ум. отъ щит. Въ 3 мъ значенні употребляється і самостійно. *Вирубуться щиток з дубка і сучки на йому обрубуються.* Черниг. у. *От яка шхода: щиток у вишенці зломився.* Черниг. у.

Щи́вийк, ка́, м. = **Шавій.** Вх. Пч. I. 12. **Щи́льня, ни, ж.** = **Щіль.** Ком. II. 26. *Дивлюсь скрізь щілику.* ЗОЮР. I. 242. Ум. Щілінка.

Щи́лко, нар. При самой землі. *Візця щілко з'їдає зело.* НВолын. у.

Щи́ль, лі, ж. Щель. *Дві дровиняки, чотири коляки, вісім дір, дев'ята щіль.* (Загадка: ярмо). ХС. III. 64.

Щи́льний, а, е. Плотно пристаючий. *Щи́льця покришка.*

Щи́льви́к, ка́, м. = **Сцильви́к** Щи́львик меду. Рудан. I. 79.

Щи́льно, нар. 1) Плотно, не оставляя скважинъ, промежутковъ; въ обхвѣтъ. *А за-*

чини двері, да щоб щільно. Грин. II. 8. *Ополудні гребли сіно і в валочки клали щільно.* Мет. 315. *Чобіт щільно на носі.* НВолын. у. 2) Настояйчиво, усердно, неотвязно. *Як присікаєсь щільно, так він і признаєсь.* Черк. у. *А візьмись за його щільніш, — зараз признаєсь.* Черк. у. **Щільно** брѣше. Складно вретъ. Ковстантиногр. у. Ум. Щільнѣмно.

Щи́ти́ти, чу́, ти́ш, гл. Чесать петкой пряжу.

Щи́тка, ки, ж. 1) Щетка. Щітною чистять что либо; щітною изъ жесткой щетины начисто разглаживаютъ мички; родъ кисти изъ мочалы для мазанья стѣвъ глиной или мѣломъ также называется щітною. Вас. 200. Чуб. VII. 410. *Треба мазати хату, та десь діти щітку закинули.* Харьк. у. О густо растущихъ растеніяхъ говорятъ: як щітка. *Лісок, як щітка.* Ном. № 14033 *Зійшли, як щітка.* Мир. ХРВ. 59. 2) Раст. = **Щітник.** Вх. Пч. II. 30. 3) а) Родъ хоровадной игры, въ которой поется пѣсня: *Щітка маленька, де твоє нечкя? На маковці сидла, дрібен мачок дзюбала.* Одна изъ играющихъ также называется щітною. Маркев. 74. б) Также называется щітка-гребнінка. Родъ игры, въ которой просятъ дати щітку и гребінуку. Грин. III. 110. Ум. Щіточка.

Щи́тка́н, на́, м. Раст. *Clavaria flava.* Вх. Пч. II. 30.

Щи́тнік, ка́, м. Рукоятка у щетки (у штукатуровъ). Черк. у.

Щи́точка, ки, ж. 1) Ум. отъ щітка. 2) Кисточка, которой разрисовываютъ глиняную посуду. Шуґ. I. 264. 3) мн. Раст. *Dipsacus sylvestris.* Вх. Пч. I. 10.

Щи́тчи́на, ни, ж. 1) = **Щітка.** 2) Раст. *Dipsacus.* Вх. Лем. 487.

Щи́ть, ти, ж. 1) = **Щітка.** *Жито поскодило, як щіть; сіянець повитикляєся з грядки густо, як щіть.* Лениц. I. 28. 2) Чесалка, макавица, гребень. Угор.

Щи́тя́к, ка́, м. Кисть у маляра. Слов. Д. Эварн.

Щи́тка, ки, ж. Ум. отъ щока.

Що́, мѣст. 1) Что. *Що мати варила? — Борці.* Ном. № 276. *Вона знає, що починає.* Ном. *Що вбогий, що багатий — у Бога все рівно.* Ном. № 80. *Чоловік що ступить, то згрішить.* Ном. № 99. *Що не їж, а хліба хочеться.* Грин. II. 309. *Зійшли вони на такий пустирь, що*

бур'ян як у чоловіка. Рудч. Ск. II. 34. Що..., то... Чѣмъ..., тѣмъ... І що йому міцніиш у голову уступає, то він далі посує. МВ. (КС. 1902. X 146). Що дали, то неначе лучче стає. КС. 1883. IV. 773. А що..., то... Такъ какъ..., то... А що він того не сказав нам, то ми й не знали. Не що. Не очень. Він не що й старим чоловіком умер. О. 1861. X. 34. Не що давно се було. Прил. у. Ні до чбго. Ни къ чему не годный, ни для чего не вужный. Так і зріє він ні до чого. Св. Л. 159. Ні пб чому. Ничего не стоятъ. Дурні ні по чому: що ступиш, то й дурний. Г.-Арт. (О. 1861. III. 102). Чим дуж. См. Дуж. Чим тьху. См. І Тьху. 2) Скільки. Що то плачу, що то гомону було та страху по селу. МВ. II. 67. Що ж то зібралось народу, тах, Господи, Твоя воля. Кв. Що світа, то й мира. Ном. Що сйла, що сйли. Скільки хвятьє силъ. Ударив що сили. Гавкає на мир що сили. Греб. 361. Що мбга. Скільки возможно. Що мога бери, аби доміс. 3) Который, рая, е. Приходить до коня, що з мідною гривкою. Рудч. Ск. I. 104. Замісила яйцями борошно, що намітала. Рудч. Ск. II. 2. Въ томъ-же значевні: що-він, що-вона, що-вонб. Се колесо, що зверзе пада на його вода. Ном. Ой чия то хата з краю, що я її не знаю. Чуб. V. Біда тій курці, що на хій сокола заправляють на лови. Ном. Не той пак, що надів жупан, а той, що в його щире серце. Ном. 4) Если, когда. Як же мені його звоювати, що я не знаю. Рудч. Ск. II. 11. Де вже ти мені допоможеш, що у мене нема нічого. Рудч. Ск. II. 21. Чим то я застра похмелює, що я всі гроші против? Рудч. Ск. II. 21. 5) Такъ какъ. У ярмарокъ схотілось піти, та й не знаю, чи що застану, що уже так нерано. Рудч. Ск. II. 25. 6) Такъ что. А во Йвача дочка да мені не рієна: ой як виїде за ворота—як та королівна, що з нею не стати, а ні розмовляти, тільки взяти; шапку зняти, на добридень дати. Грив. III. 200. 7) За то что. Бог нам дав, що ми такі бідні—то це нам щастя. Рудч. Ск. II. 25. 8) Хотя, не смотря на то, что. На улицю піїде,— і то навчиться погано лаятись, що тут же й батько й мати, а то на чужині. Г. Варв. 438. 9) Кое что, что выбудъ. Та і мені що перекинъ. Котл. Ен. II. 13. 10) Какъ только, лишь только. Отто

вискакує з води проклятий ирод, і що розженеться против Кожемяки, то він його булавою. ЗОЮР. П. 30.. 11) Всякій разъ какъ, всякій разъ когда. І що вона плакала,—то купа срібла стоїть, а сама сліпа. Рудч. Ск. II. 50. Що пожеє бичка пасти, то цілий день проспить. Рудч. Ск. II. 45. Що в Бога служба, то пан-отець і звелить усім наволокиши припасти. Кв. 12) Що за. Какъ, какой, какава, какое. А що в лісі за тигло, тільки листя шелестить. Чуб. Що за люде?— Із Черкас. ЗОЮР. I. 246. Що то за некло, що тепло? Ном. № 199. Що то за хорощі, за молоді парубки. МВ. II. 7. 13) Що-небудъ. Что-выбудъ. Утки що-небудъ про гайдамаків. Шевч. 156. 14) Въ началѣ рѣчи часто значить: вотъ. Що одним полем пішов Сошко Мушкет, а другим полем— Стецько Кукуруза. Макс. Що люде гуляють і роскоші мають, а я заробляю—нічого не маю. Чуб. 15) І що то. Что значить. І що то, подумаєш, на світі оці жіночки?... Ніяк од їх і не встережеєшя. 16) При превосходной степени прилагательныхъ и нарѣчій для усиленія. Що-найдужче. Какъ можно сильнѣе. Що-найперше. Прежде всего. Що-найдужчий, що-найгірший, що-найдорожчий. Що-наймолодший. Шевч. 454. 17) При сравнительной степени нарѣчій: тѣмъ. Що далі, усе вона хмурнійша—от мов хмара чорна. МВ. II. 37. 18) При словахъ, выражающихъ понятие о времени: каждый, еже... Що-вечора, що-ранку, то й надієш новодранку. Ном. № 11241. Тужу ж я, тужу що-день, що-година. Чуб. V. 21. Що-дня і що-ночі. Шевч. 6. Що-місяця. Чуб. Не що-день Великдень. Ном. № 5334. Що-неділі. Чуб. Що-літа, Чуб. Що-рік, що-року. Шевч. Що-тжися. Чуб. Що-раз. Всякій разъ, ежечасно. А ти мене що-раз лякаєш сками. К. Іов. 16. 19) Що-на! Что вотъ тебѣ! что ну! 20) Що-гді! Что ну! Таке болото на дворі, що годі! НВозын. у. 21) Не-що бо й що! Въ томъ то и дѣло. Не що бо й горе! Въ томъ то и бѣда. Ном. № 2125. 22) Що-що. Что инос. Що-що, а біда завше здибав. Ном. № 2205. См. Шо.

І. Щоб, бѣ, м.—Щовб. Вх. Лем. 487. ІІ. Щоб, щбѣ, сз. 1) Чтобы. Старий заховаєє в степу на могилі, щоб нікто не бачив. Шевч. 9. Щоб тебе у житю головою. Ном. № 3263. 2) Если-бъ. Св. Л. 15. Щоб я тебе не любила, то б я тебе

не будила. Чуб. V. *Ой щоб не ти, серце дівчино, то б я не був тут.* Чуб. 3) *Хотя-бы. Вітер—щоб дихнув, листя пов'яло.* Св. Л. 215.

Щовб, бу, м. щобба, бн, ж. Крутая вершук гори, утєсь. Новгород-Сѣверск. у. Гайсин. у. *Ходи бо геть: став саме на щовбу гори—посунєся у провалля.* Могил. у. *Переверни тупу високу гору, що на нї є на щовбі поставлений хрест.* Гв. I. 204.

Щовбквнуги, ну, вєш, гл. Встрѣчено вь поговоркѣ: *Нїч така тиза—нїщо не щовбквнє, т. е. не издасть звука.* Ном. № 589.

Щогла, лн, ж. 1) Шість. *Уставши ж рано, на зорі, найшов, мов пранїр Магомета, запаску з алого грезета на довгїй щоглї у дворї.* Мкр. Г. 49. *Стаковили шикки по доликах, зводили щогли по високих могилах.* ЗОЮР. I. 56. *Щогла або тичка—довгий дрючок, котрим тягнуть невід під льодом.* О. 1861. XI. 116. *Перш рубавмо онолодки та й спускаємо невід на щоглах.* О. 1861. XI. 115. 2) *Мачта. Стоїть корабель: сам золотий, щогли срібні.* Рудк. Сл. II. 80. 3) *Часть узды: переплєты, соединяющїе перєчілок съ перєнєсям.* Вас. 160.

Щогляк, ка, м. Ум. оть щоголь.

Щоглястий, а, в. Многочатовый. 3 щоглястими корабляни палає Скутара. Шевч. 59.

Щоголь, глн, м.=Щиголь. Вх. Пч. II. 10.

Щодєнный, а, в. Ежедневный; насупный. К. Псал. 69. *Щодєнна лайла та докори.* Мир. ХРВ. 268. *Щодєнна пропасниця.* Мїус. окр. *Щодєнні потреби.* Левц. *Хлїб наш щодєнный дай нам сьогоднї.* Св. Л. XI. 3.

Щодєнник, ка, м. 1) Дневникъ. 2) Ежедневное издание. О. 1862. IX. 108. *Недавно в однім листї прязького щодєнника „Народні листи“ чези на весь свїт оголосили свої грїхи.* О. 1862. IX. 25.

Щодєнно, нар. Ежедневно. *Я щодєнно тебе сливи.* К. Псал. 160.

Щокѣ, кѣ, ж. 1) Щєка. *За скоки обїю ї щокї.* Ном. № 12479. 2) *Бокъ топорн.* Сим. 24. Ум. Щчнн. *Сльози на щїчках.* МВ. III. 10.

Щбкати, каю, вєш, гл. Говорить що. Вх. Зв. 84.

Щокѣтий, а, в. Полющєкїй.

Щблба, бн, ж.=Щовба.

Щолопѣк, пѣк, м. Вершук, макушка. *Вихвативсь, як на щолопѣк.* Ном. № 7575. *Почавал на щолопѣк гори довідатись, що там дїється.* Полт. г. Ум. Щолопѣчок. *Почєпила кѣткку на голову на щолопѣчку.* Рк. Левпд.

Щомїсїяний, а, в. Ежемѣсячный.

Щбпкн, кїв, м. мн. Стеблн. Угор.

Щорїчний, а, в. Ежегодный.

Щорїчно, нар. Ежегодно.

Щось, мѣст. 1) Что-то. *Чує щось душа, та менї не кожє.* Ном. № 377. *Це щось зайзєє.* Г. Барн. 209. *Чимсь його вдарив.* *Показав їй на нїс, що як навмисне був чимось замазаний.* Св. Л. 106. 2) *Что-вибулд.* *Бог за працю мїє щось дати.* Ном. № 72.

Щох, ту, м. Счетъ. *Копїяка любить щох.* Ном. № 9922.

Щѣти, тїв, м. мн. Счеты. *На щѣтах класти знали.* Котл. Ея.

Щѣтїва, вн, ж. в. пр.=Щєтїва в. пр. К. ЧР. 371. МВ. II. 13.

Щѣтїник, ка, м. Арифметикъ. Жєлєх.

Щѣтїница, цї, ж. Арифметївка. *Арифметїкою або щѣтїницею зветься така наука, що навчає без помилок щитати (лїчити).* Коа. Ар. I.

Щѣтїнїий, а, в. Арифметическїй. Жєлєх.

Щѣтувати, тїю, вєш, гл. Считать. *Стали воки грошї щѣтувати.* Борз. у.

Щѣчасний, а, в. Ежечасный. *Се, кажу, моя душа щѣденна, щѣчасна вживляєся.* МВ. II. 100.

Щѣчені, вѣти, с. Щєчка. *Сама бїленька, свїзєнька, щѣченята червонїють.* О. 1862. VIII. 17.

Щувак, ка, м.=Соловей. Вх. Уг. 277.

Щудлѣк, ка, м. Шт. *Hypsiabates himantopus.*

Щўка, кн, ж. Щука, *Esox lucius.* Браув. 29. *Ой ти, щўко бїспра, бєри окуня з хвоста.* Ном. № 4250. Ум. Щўчна, щўчєчка.

Щўлїти, лїю, лїш, гл. 1)—очї. *Прящуривать глаза.* 2)—вўка. *Прїимать ушв.*

Щўлїтєся, лїюся, лїшєся, гл. 1) *Ежитьєся.* *Не дурно той бїдний її чоловік так щўлїєся в закутку.* Левц. I. 464. 2) *Щурїтєся.* Черном. *Пан Хоцїнський позїхав, щўлїєся на кананї.* Левц. I. 182.

Щўєїти, вїю, вєш, гл. Травить. Литвн. у.

Щўпа, пн, ж.=Щўка. Вх. Пч. II. 19.

МУЕ. I. 46. Ум. Щупачби. *На, жінко, щупачка, звари хоч юшки дітям.* Грив. II. 191. *Вигулькнуд щупачок на широкій річці.* Чуб. V. 262.

Щупаків, ко́ва, ве. Приналежачий шукф-самцу. У щупаковій голові в такі кісточки. ЕЗ. V. 179. *Коли в щупаковім череві знайдуть рибу ще свіжу.* ЕЗ. V. 178.

Щупачо́к, че́ка, м. Ум. оть щупак.

Щупеля́, ла́ти, с. = Щучка. *А в мене (у рибалки) тільки пара щупелят, а то все один уюк наголо.* Сям. 150.

Щупли́й, а, в. Невзрачний, шуплий, худий, тонкий. *Був на одльоті хуторок, було в нім шупле будування.* Котл. Ея. *Щуплий колосок.* НВолын. у. *Щуплий чоловік.* НВолын. у.

Щуплі́вий, а, в = Щуплий.

Щупни́й, а, в. Недостаточний, незначительний? *Купне—щупне.* Ном. № 10482.

Щупта, ти, ж. Щепотка. *Щупта соли.* НВолын. у.

Щуптати, таю, еш, гл. Дотрагиваться, касаться. Вх. Зв. 84.

Щур, ра́, м. 1) Крыса, *Mus rattus* et *Mus decumanus*. ЕЗ. V. 83. Св. Л. 221. Вх. Пч. II. 6. *Не ззість його ніщо: не миші, ні, щури.* 2) Птица: стрижъ, *Hirundo hirundo*. Сидить, як щур в горах. Ном. № 1353. *Що то таке: чи щур, чи горобець маленький?* Греб. 394. 3) = Щир. Вх. Пч. I. 8. Ум. Щурин.

Щурець, рца́, м. = Щир. Вх. Пч. I. 8.

Щуря́к, ка, м. 1) Ум. оть щур. 2) Насѣк. *Amaga (fulva)*. Вх. Пч. I. 5.

Щурі́й, рія́, м. = Щир. Вх. Пч. I. 8.

Щура́, ра́ти, с. Птенець стрижа. *Ой на дворі вутята... а на хаті щурята.* Нв. 79.

Щура́чий, а, в. 1) Крысний. Желех. 2) Приналежачий, свойственный стрижу. *Уся круча в щурячих норах.* Харьк. у.

Щуче́чка, ки, жс. Ум. оть щуна.

Щучи́й, а, в. Щучій, относящийся къ шукф. Чуб. I. 69; Ш. 434.

Щучи́н, на, не. Приналежачий шукф. *Зуби щучини.* Мил. М. 55. *Щучина голова.* Рудч. Ск. I. 81.

Щучка, ки, жс. Ум. оть щуна.

Ю.

Юга, га, ж. Родь сушого тумана въ жаркій лѣтній день,—кажется, будто воздухъ смѣшанъ съ голубоватымъ дымомъ. *Юга*—це Петро вісці жене. Маж. 157. *У юзі сонце бреде.* Черк. у. *Як юга повіє,—гречка уся пропаде.* Нѣжн. у. *Юга йде,—чи не горить де село, або що.* Черк. у.

Югас, са, м.—Вівчарь. Вх. Лем. 476, 487.

Югвѣти, ну нѣш, гл. Побѣжать, махнуть. *Та знов югне з хати,—і слід загу.* МВ. II. 10. *Югнем косити!*

Юд, юда, м. Рябина, Sorbus Aucuparia. Вх. Лем. 487. Ум. Юдм. Вх. Лем. 487.

Юда, дж, м. Родь злого духа, вечистой свлы. Шух. I. 43. *Нечистий дух-юда юдит християнина, аби один другого бив.* ЕЗ. V. 101.

Юдѣй, юдѣя, м. Іудей, еврей. *Доколи ви, юдѣі, сліно во дні ходите? Бѣг явився, воплотився,—ви его не видите.* Чуб. I. 180.

Юдѣйство, ва, с. соб. 1) Іудеи, евреи. 2) Все іудейское, еврейское: жизнь, языкъ, литература. *Шкода ж нам у сей период шукати в тісному юдѣйстві місця такому вільному, такому широкому творові.* К. Іов. (Передмова), VII.

Юдѣйський, а, о. Іудейскій, еврейскій. *Народивсь Ісус у Вифлиемі юдѣйському.* Ев. Мт. II. 1.

Юдѣя, Юдѣй, ж. Іудея. *Арзелей царює в Юдѣі замість батька свого Прода.* Ев. Мт. II. 22.

Юдик, ва, м. Ум. отъ юд.

Юдина, ви, ж.—Юд. Вх. Лем. 487.

Юдити, юджу, юдиш, гл. Подстрекать; испугать. *Нечистий дух Юда юдит християнина, аби один другого бив.* ЕЗ. V. 101. Ся. Під'юдувати.

Юж, южѣ, м.—Вуж. Вх. Пч. II. 17.

Ювѣфок, фла, м. Раст. *Hussorus officinalis.* Вх. Пч. I. 10. ЗЮЗО. I. 125.

Юлавий, а, в. Слабосильный; обезсиленнй. *Син мій ізмалку чогось собі такий юлавий.* Черк. у. *Вік—чоловік зворий: так зразу юлавий зробиться і пада.* Екатеринбург. у.

Юлас, са, м.—Юлиця. В уѣчено въ пѣснѣ. *Ой не виходь на юлицю, на юлас.* Мил. 95.

Юлиця, ці, ж.—Вулиця. *Юлиця-охитниця та до сліз доводить.* Ном. № 12561. *Улетів сокіл із юлиці в двір.* Маркв. 65. Ум. Юлонька, юлочка. *Чом юлонька не широкая?* Чуб. III. 158. *Та піду я юлочками.* Мил. 194.

Юн, юна, м.—В'юн I. Крутиться, як юн в ополонці. Посл.

Юнак, ка, м. 1) Молодой человекъ. *Вийшов юнак із-за луку і долину перешоде.* Щог. В. 41. 2) Молодець, удалецъ. Чуб. V. 954. К. ЧР. 117. *Він був юнак уродливий.* К. ЧР. 103. *Од нас, козаки, од нас, юнаки, ні один ляхок не скрився.* ЗЮОР. II. 253. *І старий заллажав, як побачив на коневі такого юнака.* Шевч. 250.

Юнацтво, ва, с. 1) Молодечество, удаль. *А добрий юнак, о, добрий! Один хита Кирило Тур йому в юнацтві рівня.* К. ЧР. 117. *Покиньте се дурне юнацтво і розійдіться по домах.* Котл. Ев. IV. 51. 2) соб. Молодці, удальці. *Обгорнуло кіш юнацтво.* К. МБ. XI. 142.

Юнацький, а, в. 1) Приналежащій юнану. 2) Молодецькій, удалой. Желех.

Юшка, ки, ж. Верхняя одежда: а) мужская: родь полукафтанья изъ домашняго, болѣе товтаго, сукна, въ талію, со складками и со стоячимъ воротникомъ. Чуб. VII. 419. Въ Харьковщинѣ юшка изъ болѣе товбой матеріи, напр. митяйки. (Парубки),

попідголювавшись любенько, покадівали хто козу свиту, хто китаву ючку, хто же батьківський, хоч і старий, та жу-пан. Кв. I. 23. 6) жевская: по покрою похожа на корсбтку, во днинаѣ и съ рукавами, иногда на вагѣ. КС. 1863. V. 282. Въ роменскомъ у. женскій нагольній полушубокъ. Вас. 154, 155. Ум. 'Юпочна. Приходила і ся туди в червоній юпочці баевій. Котл. Ев. I. 19. А дівоцкам уся волечка: за юпочку да на улочку. Чуб. Ш. 59.

Юпчина, ви, ж.—Юпка. Г. Барв. 112. Ухопила юпчику і ранісінько погнала овечат. Г. Барв. 380.

'Юрба, би, ж. Голпа, гурьба. Рудч. Чп. 257. Коло хати, перед ланочками, сидить юрба людей. Посередині килим, а на килимі пляшки, чарки і всяка страва. К. ЧР. 63. Процайся з юрбою твоєю. Котл. Ев. Ш. 24. Юрбою йшли. Черн. у. Ум. 'Юрбочка, юрбица. Було тут військо волоктири та всяких юрбица людей. Котл. Ев. IV. 56.

'Юрда, ди, ж.—Вурда 1. Пирого, ва-решики з юрдою. Харьк. у.

Юрділка, ви, ж. Відомство имвіній одного какого либо владѣльца. Чуб. VI. 98, 200, 217.

'Юрик, ка, м. Родъ ласточки: *Syræelus arus*. Вх. Лем. 487.

Юриства, ти, м. Юристь. Дере коза лозу, а вовк козу, а вовка мужик, а мужика пан, а пана юриста, а юристу чортів триста. Чуб. I. 304. Юриста завязтий. Котл. НП. 388.

'Юрчок, чка, м. Ум. отъ юрик.

Юрчівий, а, в. Живий, проворный. Дочка... гнучка, юрлива, молода. Котл. Ев. IV. 15.

'Юрма, ми, ж.—Юрба. Народу юрма там стояла. Азв. 92. Людська юрма усе поле вкрила. К. ЧР. 327. См. Гурма.

'Юрода, ди, об. 1) Юродъ. Добре я знаю сього юроду. К. ЧР. 142. 2) 'Юроди справляти. Юродствовать. Кролев. у.

Юродівий, а, в. Юродный. Схаме-нітьсь недолюдки, діти юродиві! Шевч. 211.

Юродство, ва, с. Юродство. Хиба не знаєш юрдовства запорозького? К. ЧР. 107.

Юрб, юрба, м. 1) Родъ трубочки, сдѣ-ланной изъ ствода бузины или другого дерева: когда мотаютъ нитки, сквзвъ эту трубочку пропускають нитку и держа за юрок, сматывають,—такимъ образомъ нит-

ки не рѣжуть руку. Клястятин. у. Чуб. VII. 409. 2) Родъ колышка, употребляе-мого прв вязанні спововъ. *Идутъ на миву хочь не рано—серпом голит, юрком в'яже*. Грин. Ш. 639. 3) Пт. *Fringilla, montifringilla, в'юрокъ горный*. Вх. Пч. II. 11.

'Юрський, а, в. Относящійся къ дню св. Юрія (23 апр.). 'Юрська вода. Вода, набранная въ день св. Юрія съ соблюде-ніемъ особыхъ обрядовъ и употребляемая въ знахарствѣ какъ цѣлебное средство. Мил. М. 13.

'Юрта, ти, ж.—Юрма. АД. II. 148. У ростраву зійшлись всі юртою. Полт. Як кинеться чабан-Стенан.—а де ж його юрта? КС. 1882. VIII. 386.

'Юртатися, таюся, ешея, гл. Двнгать-ся, ерзать. Чи ти кріпко держиши?—Кріпко держу.—А чого ж колода юрта-ється? Мелитоп. у. Слов. Д. Эваря.

Юртувати, т'ю, еш, гл. Волновать, воз-мущать. Козак людей юртув темний, хижий, п'який. К. МВ. Ш. 253. Юртувати розум. К. ПС. 56.

Юртуватися, т'юся, ешся, гл. Суе-тяться, возиться, сбиться въ кучи. А ввійшов у хату і бачив, що тут ті юртуються біля неї, зняли з вірочки.... Екат. у. Щось він там дуже юртувався. Мир. ХРВ. 274. Юртується той гад, лазить одно на одного. Грин. Изъ усть вар. 147.

'Юрчик, ка, м. Стебелекъ? Просив хло-пець розмайрину юрчик,—без віконце подала. Грин. Ш. 228.

'Ютрень, ні, ж.—Вутрень. Не почула рідна ненька, до' ютрєні ідуци. Рудч. Чп. 137.

Юхя, юхі, ж. 1) Супъ, уха, вообще жи-жица въ вареной пещѣ. Вх. Уг. 278. *Юхи підси, коли есть*. Ном. № 13363. *З дешевой риби і уха дешева*. Ном. № 10535. Чаще въ зтомъ знач. употребляется ум. юшка. (См.). Набрѣтиса чмѣй юхи. Усвоить чьи манеры, обычаи, духъ. *Школярської юхи набрався*. Ном. № 6096. 2) Кровь (презрительно). Желех. Собѣча юхя, употр. какъ бранное слово. *Як поп'ється, то йому не кажи ні злого ні доброго,—така собача юха*. ЗОЮР. I. 152.

'Юхварка, ки, ж. Родъ хування, сва-реного изъ картофеля, творогъ, тѣста и пр. Шух. I. 141.

'Юхт, ту, м.—Юхта 1. Шух. I. 278.

'Юхта, ти, ж. 1) Юфть. КС. 1893. V.

279. Чуб. VII. 418. 2) Отверстіе въ стѣнкѣ печи, черезъ которое чистятъ дымовую трубу, задѣлываемое вновь послѣ чистки. Канев. у.

Юхтовий, а, о. Изъ юфти сдѣланный. У юхтовихъ чоботяхъ. Кв.

Юхторити, рю, рши, гл. Суетиться? Син спершу ѣ не постерігав, чого мати так юхторить, як побачить якого удіюця, або старого парубка, а далі ѣ догадався, (що хоче заміж). Грив. II. 166.

Юхторитися, рюся, ршися, гл. Стремиться, рваться? Норовить? І куди вже вам юхторитися заміж,—он смерть за плечима. Грив. II. 168.

Юхторка, ки, жс. Инструментъ коженяковъ: желѣзный цилиндръ, вращающійся на ось, оба конца которой прикрѣплены къ рукояткѣ; на цилиндрѣ по окружности кольцеобразныя нарѣзки, отчего при на-

качиваніи имъ конской кожи послѣдняя получаетъ видъ юфти. Сумск. у.

Юшечка, ки, жс. Ум. отъ юшка.

Юшѣти, шѣ, шѣш, гл. О крови: литься. Кров юшить. Мнж. 23. Так з його юшить і пасоха тече. Г.-Арт. (О. 1861. III. 87). З носів і уст юшила кров. Котл. Ев. V. 68.

Юшка, ки, жс. 1) Супъ (съ мясомъ, картофелемъ и пр.), уха (рыбная), вообще жижца въ вареной пицѣ. Марев. 164. Чуб. VII. 439. М'ясом хвалиться, а воно і юшки не їло. Ном. № 2576. Дешева рибка,—погана юшка. Ном. № 10536. А петрушку криши в юшку. Шевч. 244. П'ять казанів стояло юшки. Котл. Ев. II. 11. Юшки москѣвської хвативъ. Баловствомъ занимается. Ном. № 2927. 2) Сокъ растенія. Борз. у. Ум. 'Юшечка. Чуб. V. 1159.

Я.

Я, м'ст. Я. Я од людей чула. МВ. II. 9. Дитина мені хвора. Камен. у. Нам Бога не вчить, як хліб родить. Ном. № 35.

'Ябеда, ди, ж. Ябеда. З пірцем ходить та ябеда за чвертку горілки пише. О. 1862. V. 23.

'Ябедник, ка, м. Ябедникъ. О. 1862. VШ. 21.

'Ябко, ка, с.=Яблукю. Гей в саду червоні ябка. Год. I. 305.

Яблїчко, ка, с. Коївная чашка, рателла. Вх. Зв. 84.

'Яблінка, ки, ябліночка, ки, ж. Ум. оть яблїнь.

Яблінча, чїти, с.=Яблукька. З мого яблїнчати вирви собі вочок. Гв. II. 38. **'Яблїнь, лонї, ж.=Яблуна.** Драг. 410. Ум. **'Яблінка, ябліночка.** Драг. 410. Гв. II. 242.

'Яблукю, ка, с. 1) Яблоко. Сушаться на сонці грушки й яблука на тичках тоненьких. МВ. II. 36. 2) Родь орнамента на писанкѣ. МУЕ. I. 200. Ум. **'Яблукю.** Було личко, як яблукю, стало—як ожина. Мет. 253.

Яблунівий, а, в. Свойственный, принадлежачий яблонѣ. МУЕ. I. 175. Пахне в саду яблуневим цвїтом.

Яблунїна, ни, ж. 1) Яблоня, одна яблонн. Не клин—яблунина, золотая верховина. Мил. Св. 9. 2) Яблоневоє дерево.

Яблунїя, ня, с. соб. Яблонн. Саме яблуння у садку. Черк. у. Садок той увесь був зарїс вишенням, сливняком і рясними грушами і яблунням. О. 1862. VШ. 15.

'Яблунь, ні, ж.=Яблуна. Вх. II. 35.

'Яблукька, ки, ж. Ум. оть яблуня.

'Яблуна, ні, ж. Яблоня. Яка щеп, така яблуна. Ном. № 7142. Ум. **'Яблунь-**

ка. Посажу коло хатини на спомин дружинї і яблукю, і грушечку. Шевч. 693.

'Яблукю, ка, с. 1) Ум. оть яблукю. 2) Родь орнамента въ размалевкѣ глиняной посуды: кругляя точки, кружки величювой, въ серебряный пятачекъ. Вас. 184. **Яблукьовий, а, в.=Яблуневий.** Та й на мою головоньку білий цвїт упав: вишневий, черешневий додолочку, яблукьовий, грушкочий на головочку. Мил. Св. 16.

'Яблунїий, а, в. Яблочный.

'Яблунїя, ка, м. Яблочный квасъ. МУЕ. I. 110.

Ябчанка, ки, ж. Родь кушанья изъ сваренныхъ яблѣк. Ябчанку варять з яблук, котрі уперед обирають. МУЕ. I. 101.

'Яведрик, ка, м.=Явида. Желех.

'Яведа, ди, м.=Чорт. Шух. I. 149.

Явїте, ся, гл. См. Явлати, ся.

'Явір, яворв. м. Яворъ, Acer Pseudoplatanus L. Авн. 4. Над Дунаєм явір зелененький. Мет. 260. Яворъ—символь козака въ пїсняхъ. Стоїть явір над водою, в воду похилився, на козака пригоднома, козак зажурився. Нп. Ум. Яворѣць, яворин, яворѣч, яворонько. О. 1861. XI. Св. 44. Пішла лисичка у лісок, аж бачить, рубають люде яворці. Рудч. Ск. I. 13. Яворе-яворикю, тонкий, зелененький. Чуб. Ш. 87. Ой піду я лісом-бором да й стану я під явором: явороньку зелененький, пропав мій вік молоденький. Грин. Ш. 177.

Явірка, ки, ж. ? У зеленїй полонинці, в зеленїй явірці—жени, мила, корошці, я пожену вівці. Год. IV. 488.

'Явлати, каю, ед, гл.=Навлати. Фр. (Желех.).

'Явки, мн. Въ выраженїи: у явки—ви-

димо, явно. В яки горілки не дають, а чогось же він та там стремить. Г. Барв. 288.

Явкотити, кочу́, тіш, гл. Пицать, ввзжати. Дітей лякають, кажуть, що дід забере у ліру, бо це діти так у лірі явкотять. Подол. г.

Явлéний, а, в. Явленний, чудесний. Явлена ікона. Грин. I. 62. Явлена вода. Крещенская вода, освящаема в день Богоявлення Господня, 6-го январа. Черн. у. Помагачи, вода явлена, очищаєш. вода явлена.... Маркв. 89.

Явлéти, лéю, вш, сов. в. явити, явлéю, явш, гл. Являть, явити, показувать, показати, предьявлять, предьявяти. Старший брат Ікнатів помер, чумакуючи, в дорозі, і про те ніде не явлено і не записано. К. ДС. 5. Набрав він у припіл (жару) та й радіє, що явлено йому чудо таке: не горить пола. Г. Барв. 458.

Явлéтися, лéюся, вшся, сов. в. явітися, явлéюся, явшися, гл. Являться, явиться, показуваться, показаться. Він явлюся Марії. Єв. Мр. XVI. 9. Як тобі, Оксано, і в наше село явлюсь? Тебе засміють, закиркають. Кв. I. 218.

Явний, а, в. Явний, извѣстный, оче-видный. Яне зробилось і'я його. Єв. Мр. VI. 14.

Явнісінький, а, в. Совершенно явний, совершенно очевидный.

Явнісінько, нар. Совершенно явно, совершенно очевидно. Озираю Іваж навкруги себе і йому явнісінько стало, що Остап не в труні лежить, а живе собі, мов чернець той, у келії. Грин. I. 288.

Явно, нар. Явно, очевидно. Ніколи він не міг явно ввійти в город. Єв. Мр. I. 45.

Яворéць, рд́а, м. Ум. оть явір.

'Яворк, ка, м. Ум. оть явір.

'Явориш, ва, м.—**Явір.** Під зелененьким яворином. АД. I. 136.

Яворі́на, ви, ж. 1) =**Явориш** = **Явір.** На долині явори́на гоче позилиться. Мет. 16. 2) Яворовое дерево. Тешуть явір, тешуть явір, тешуть явори́ну, молодому козакові та на дубовину. Грин. Ш. 280.

Яворóвий, а, в. Прямадежній явору, сдѣланий изъ явора. Сінечки мої яворові, будете неметені. Мет. 214. Яворовий коромисел. Мет. 50.

Яворóк, рд́а, яворовько, ка, м. Ум. оть явір.

Ягá, ягá, ж. 1) Яга. Баба-яга, костяна нога. Така баба-яга, костяна нога, що на мідному току молотить, москалів робить. ЗОЮР. II. 51. 2) Злая баба, яга. У сусіди впросилась до такої ж, як сама, яги. Г. Барв. 188.

Ягівка, ки, ж.—**Гагілка.** Вх. Зя. 84.

'Ягідка, ки, ж. 1) Ум. оть ягода. 2) мн. Раст. *Daphne Mezereum* L. ЗЮЗО. I. 121.

'Ягідник, ка, м. Раст. *Fragaria vesca* L. ЗЮЗО I. 178.

Ягідніця, ці, ж. Собирающая ягоды. Пішли наша ягідніця по ягоди, та щось довог нема,—чи не заблудила в лісі. Змив. у.

'Ягідонька, ки, ж. Ум. оть ягода.

'Яглія, лів, мн.—**Яглиця.** Мвж. 168.

'Яглиця, ці, ж. Раст. *Aegorodion podagraria* Мвж. 168. Авг. 11. Молода, як у спасіюку яглиця,—т. е. старая.

Ягні, (нів, м?), мн. Родь кушанья. Готова справа вся стюла... яки і до софоруку кури. Котл. Ев. V. 14.

Ягні́тися, ніюся, нішся, гл. Рожать ягнят.

Ягні́ця, ці, ж. 1) Овца молодая. Поглядас, як вовк на ягніцю. Ном. № 8773. 2) Названіє мазельяго и слабога вола. КС. 1898. VII. 47. Ум. Ягнічна.

Ягні́чка, ки, ж. 1) Ум. оть ягніця. Овечка в перву зиму. Вас. 198. Родилися бички, телечки, чорні ягнічки. Чуб. Ш. 451. 2) Особий родь бросанія пазки в игрѣ плаз. Ів. 18.

Ягні́чник, ка, м. (Выговаривается: егні́чник). Пастухъ ягнятъ у гудуловъ. Шух. I. 190.

Ягві́снє, ка, м. „Крупное мовисто съ дукатами“. Павл. 68.—**Єдмус?**

Ягві́, ві́ти, с. 1) Ягвенокъ. Я пас ягната за селом. Шевч. 404. 2) Агвездъ. Я посилаю вас, як ягнат між вовки. Єв. Л. X. 3. Ум. Ягві́тко, ягві́точко. Потти ягніатка скачуть, поки матір бачуть. Ном. № 9366. Из степу перекотиполе рудим ягніаточком бжітуть. Шевч. 431.

Ягві́тина, ни, ж. Мясо ягненка. Желех.

Ягві́тко, ка, ягві́точко, ка, с. Ум. оть ягня.

Ягві́танк, ка, м. Пастухъ ягнятъ. Вх. Зя. 84.

Ягві́чий, а, в. 1) Свойственный, при-

надлежащий ягвенку. У нашого дяка ягячий голос. Нїжин. у. 2) Сдїланный изъ шерсти или овчины ягвенка, поворковый. Ягяче руко. Вас. 198. Ягяча пряжа. Вас. 170. Сива шапка, сива шапка, а пояс ягячий. Грин. Ш. 680.

Ягїдя, дя, с. соб. Ягоды. Ягїдя в садку такою,—аж гїлля зветься. Полт.

Ягїдєв, кв, ж. Ум. отъ ягода.

Ягїдїнк, кў, м. Стебли, кусты клубники или земляники. Вх. Пч. I. 10. Желех. Ягїднику багато, а ягїд нема. НВолын. у.

Ягїдонька, ягїдочка, кв, ж. Ум. отъ ягода.

Ягода, дя, ж. 1) Ягода. Нема над рибу линику, м'ясо свинику, ягюду сливину, а дївку Маринку. Ном. № 7523. Молода й хороша, як ягода. МВ. II. 64. 2) мн. Мускулы на лицевыхъ скулахъ. Конст. у Ум. Ягїдїа, ягїдонька, ягїдочка. Мнл. 161. Як ягїдку, як пташечку кохала.... Шевч. 504. Дївка, як мїдка. Ном. № 8430. Ягїдїа унотр. какъ ласкательное для женщины. Моя голубко сизокрила, моя ти ягїдо! Шевч. 504.

Ягодїанка, кв, ж.—Черешнянка. МУЕ. I. 101.

Ягрос, ту, м.—Агрус. НВолын. у. Ядвїчїа, ка, м. Птица Turdus philis, сїрный дроздъ. Вх. Лем. 487.

Ядєрєчко, ка, с. Ум. отъ ядро.

Ядєрїий, а, в. 1) Зернистый. Желех. Як цуплий колосок, то й жито не ядєрне. 2) Здоровый, крїпкий, плотный. Желех. Ядєрний огїрок. Черк. у. 3) О почвѣ: плодородный. Тим тут гарно буряки поросли, що ядєрїша земля,—бїльше заживку малось. Черк. у. 4) Свѣжїй, холодноватый. Ядєрний вїтер; ядєрна нїч. Канев. у. 5) О рїчи: связный, основательный. Желех. См. Ядряний, ядреный.

Ядєрїисть, ностї, ж. 1) Зернистость. Желех. 2) Крїпность, плотность. Желех. 3) Связность, основательность (рїчи). Желех.

Ядєрїа, нар. 1) Крїпко, плотно. Желех. 2) Свѣжо, холодновато. Ядєрїа вночі. Канев. у. 3) Связно, основательно (сказатъ). Желех.

Ядєрєц, ця, с. Ум. отъ ядро.

Ядєрїий, а, в. 1)—Ядряний I. 2)—Ядряний 2. Нїжин. у. Весна була ядєрна. Червиг.

Ядрєнїистий, а, е—Ядряний I. Чуб.

Ш. 385. Да ядрїи, Боже, густее жито, колосистее, ядренистее. Грин. Ш. 19.

Ядрєно, нар. Свѣжо, холодновато. Ядрєно сьгодні було вранці. Нїжин. у.

Ядро, рїа, с. 1) Зерно (хлїбное), сїм'ячко (мясистаго плода), зерно орїха. Чуб. Ш. 452. Родї, Боже, жито, пшеницю: у полі ядро, а в домі добро. Маркев. 1. Але він не посадив фєво: словас під язык їдїно ядро явоньове. Гн. I. 15. 2) Завитокъ овчины. Благї на ядрє,—слабая овчина съ палой овця. Вас. 153. 3) Ядро, testiculus. Вх. Лем. 488. Ум. Ядєрєц, ядєрєчко. Ой орї, синку, широку нивку, та посїємо яру пшеницю, та уродить зелене стебельце, зелене стебельце, золоте ядєрєц. Чуб. Ш. 465. Роскушу орїшок та вийми ядєрєц. Іп. Ядєрєчко у житої ще м'якєньке. Волч. у.

Ядрїний, а, в. 1) Зернистый, крупнозернистый. Чуб. Ш. 241. Ой добра нїч, широке поле, жито ядрїяне. Мет. 322. 2) Свѣжїй, холодноватый. Нїч тиха, ясна і ядрїяна. Червиг. См. Ядреный, ядреный.

Ядўха, хя, ж. Чаше во мн. ч. Ядўхи. Удўшьє. Желех.

Ядўшливий і ядўшний, а, в. Страдающїй удўшьємъ. НВолын. у. Рк. Левиц. Подол. г.

Яєчко, ка, с. 1) Ум. отъ яйце. 2) Котїве, котїче яйєно. Родъ растєвїя. Конст. у. Лохв. у.

Яєчїниця, ці, ж.—Яєшня. МУЕ. I. 105.

Яєшєцька, кв, ж. Ум. отъ яєшня.

Яєшний, а, в. Яичный Яєшний бїлок. Полт.

Яєшник, ка, м. Грибъ, Agaricus saeareus. Вх. Пч. II. 28.

Яєшня, нї, ж. 1) Яичница. Ном. стр. 282, № 461. Спрягати яєшню. 2) Шугливо: разбитый яйца. Нїс коробку яєць побїля Івана та й побив їх чисто, танцюючи, і сам, як чортяка, убрався в яєшню. Драг. 341. Побїти, зїмїти на (в) яєшню мотї. Сильно избить. Котл. Ея. III. 69. Но хто лиш в город показався, того в яєшню і поб'ють. Котл. Ея. V. 72. Ум. Яєшеньна. Хто ж тобї, як я, яєшеньку зготує? Морд. II. 133.

Яз, їзу, м.—Їз. Црїац у. Пїде рано-рано, їзї позаставляє, дужи позакриває, в'юнїв, карасїв наловить. Г. Барв. 54.

Язвина, нї, ж. Нора, ушельє, оврагъ. Камен. у. Желех. Вх. Зн. 84.

'Ядра, дер, с. мн. Жабры. Вх. Лем. 488.

'Яе, м. Дѣтск. Языкѣ. О. 1862. IX. 119.

Яеик, ка, м. 1) Языкѣ (часть тѣла). *Що вилловици языком, того не витягнеш и волом.* Ном. № 1105. (Здѣсь ошибочно: колон.) *Язык висолоплке.* Стор. I. 17. *Вивалло язык собака—дуццо.* Харьк. *Язиче, язиче! лизо тебе миче.* Ном. № 1103. *Нікто тебе зз язін не тяг.* Нікто тебя не принуждає говорить. *Прикусіти язінá.* Замолчать. Ном. № 1126. *Въ томъ же зваченіи: укусіти за язін. Мекі слова промовити не вільно при батьку: тільки наменує,—усі моргають і кивають, що треба мені за язык укуститися.* МВ. II. 86. *Щоб тобі язык усоз!* Бранчивое пожеланіе. К. ЧР. 184. *Немáче язиком корова злизала.* Пропало безслѣдно. *Я погорів, уся худібонка пропала, немáче язиком корова ізлизала.* Глѣб. Німій язін.

а) Скотина, животное. б) Дитя. в) Нѣмецъ, яностранецъ, баринъ (какъ говорящій на чужомъ языкѣ). *Там така пісня, що вже пан—німій язык—та й той плавав.* Ном. № 9250. 2) Языкѣ, рѣчь. См. Мова. *Зібралися до тебе усіхъ язиків люди.* К. (О. 1861. Ш. 6). 3) Народъ, національность. *Туди (в Черноморію) всякого языка находить.* Г. Барв. 329. 4) Языкѣ, плѣвникъ, отъ котораго добывають необхідна свѣдѣнія о неприятелѣ. К. ЧР. 142. *За Дунаємъ та за річкою языка поняли: „Ой скажи нам, та турчине“....* Грин. Ш. 604. 5) Часть бѣганого ключá, состоящаго изъ двухъ пластинокъ: на концѣ болѣе длинной прикрѣплена такъ, что можетъ свободно двигаться, короткая, которая и называется языком. Шух. I. 94. 6) Рыба.—Язь, Leuciscus idus. Вх. Пч. II. 19. Ум. Язичби.

Яеикáтій, а, е. Болтливый. *Язиката баба.*

Яеичник, ка, м. Раст. Ophioglossum vulgatum L., бесплодная вал. ЗЮЗО. I. 130.

Яеичок, чкá, м. 1) Ум. отъ язін. *Помовчи, язичку, кашки дам.* Ном. № 1108. *Язичку, язичку! маленька штучка,—велике лизо робиш.* Ном. № 1104. 2) = **Кощи.** Шух. I. 229. 3) мн. Раст.: а) *Plantago lanceolata.* Вх. Пч. I. 12. б) *Veronica longifolia* L. ЗЮЗО. I. 141.

Яеібаба, би, ж. 1) Вѣдьма. Вх. Уг.

278. См. Яга, язя. 2) Гусеница *Вомвих rubi.* Вх. Уг. 278.

Язівецъ, вцá, м.? *Ми з мою саме до язівця доходили, вертались з Лубенъ.* Снм. 238.

'Язь, язя, м. 1) = Яз. Г. Барв. 471. 2) Рыба: *Leuciscus idus.* Вх. Пч. II. 19. *Idus melanotus.* Браун. 28.

Язѣк, ка, м. = Язь 2, *Leuciscus idus.* Вх. Пч. II. 19.

'Яза, áзi, ж. 1) = Язык = Язь 2. *Leuciscus idus.* Вх. Пч. II. 19. 2) = **Гадюка,** *Rellias berus.* Вх. Пч. II. 17. ЕЗ. V. 95. 3) Злая баба. *То язя з пекла родом.* Ном. № 2900.

'Яй! межд. 1) Выражаетъ удивленіе. Желех. 2) Выражаетъ боль. Желех.

'Яйкати, каю, аш, гл. Кричать яі, жаловаться, охать. Желех.

'Яйко, ка, с. = Яйце. *Твоя бабка і моя бабка продавали разом яйка.* Ком. Пр. № 1027.

Яйкотити, кочу тѣш, гл. = Яйкати. Желех.

Яйцѣ, цá, с 1) Яйцо. *Носиться, як курка з яйцею.* Посл. *На яйцяч стечений.* Рудч. Ск. II. 2. 2) Яйчко (въ половыхъ органахъ). 3) мн. Яйца. Родъ игры въ мячъ, который катятъ по вырытому въ землѣ ряду ямокъ; въ ту ямку, въ которой остановится мячъ, бросаютъ камешекъ, называемый яйцѣ. КС. 1887. VI. 461. 4) Чѣртовое яйцѣ. Неразвитой грибъ, *Phallus impudicus.* ЗЮЗО I. 131. 5) **Котічія яйца.** Раст. *Glechoma hederacea* L. ЗЮЗО. Ум. Яечко. *На Поховалу птиця похвалиться первим яечком.* Ном. № 425.

Яе, нарч. 1) Какъ. *Вода чиста, як слоюза.* ЗОЮР. I. 147. *Добре, як у Бога за дверима.* ЗОЮР. I. 147. *О, як болить мое сердце, а слюзи не лютъся.* Котл. III. 399. *Як вас маємо звати?* Харьк. *Як ти підеши, що такий доць?* Харьк. *Як крикну я: брешеш!* Стор. М. Пр. 47. *Як дам лячка тобі я в пишу, то тут тебе лизне і чорт!* Котл. Ев. I. 83. *Як глянуць господарь і зо зла аж посиніє.* Глѣб. Ям на ім'я. Какъ по имени, какъ зовуть. *Забулась, як на ім'я того пана.* МВ. I. 138. *Ям ся мѣеш? Какъ поживаешь?* *Здоров, Боле, пане-свату!* ой як ся мѣши, як живиш? Котл. Ев. I. 7. Ям ось. Какъ вотъ, вотъ и. *Тут тільки що перемоллися Еней і рот свої затулиє, як ось із неба доць полився.* Котл. Ев. II. 33. *Ям мѣе бѣти.* Какъ быть должно. *Набігла гуля,*

як має бути. НВолын. у. Як... так... Кака... так... Як діди і батьки наші робили, так і ми будемо. Ном. № 688. Як у воді не без чорта, так у великого пана не без жиди. ЗОЮР. I. 146. Як же.

а) Какак же. Як же того брата звать?

б) Да какак, ужь какак. Як же зчепились вони,—така буча збілася, що ледві розняли їх. МВ. II. 185. в) А какак. Як же вмер паволоцький полковник..., він вишов. К. ЧР. 15. Як то? Какак? (восклицианіе удивленія). Як то? ти не хочеш свого робити? Як то при вар'їчїн: какак. Як то сумно було в нас у хати! МВ. II. 45.

Як-ся—Якось. Пита він як-ся ласкаво і грізно. МВ. II. 125. Як нѣбудь. Какак вибудь. Як нѣбудь достати його. Рудч. Ск. I. 7. Як мѣга. Изво всѣх силъ. Як мога швидче утїкай. Котл. Ев. III. 19. 2) Какак будто, будто бы. Еней тогди як народився. Котл. Ев. I. 11. Въ томъ же значенїи: як би. Пийшов на свято не яано, а як би потай. Ев. I. VII. 10. Вона стоїть,—от як би вона, без згадки і думки, разом перед яким дивом опинилась. МВ. II. 90.

3) Если. Правду старий співа, як не бреше. Шевч. 154. Як би. Если бы. Як би не Віг,—хтоб нам поміг. Ном. № 10. Як би знала, що покине,—була б не любила; як би знала, що загаме,—була б не пустила. Шевч. 12. 4) Когда, во время. Як були ми в його, бачили його брата. Харьк. Як же мені знати, котрий мені год? Як родивсь, то без пам'ятї був; як ріс, то розуму не мав; а як уже до розуму дошов, тогди б то і лічуть, та багацько літ упило. ЗОЮР. I. 146. Це було за царя Горошка, як людей було трошка. Посл. 5) Чѣжъ, вежели. Йому більше, як сто год. Екат. Цо... то.... Чѣжъ... тѣжъ... Що далі, то більша дорожнета на хліб. Харьк. 6) Лишь, только. Більш мені на землі нічого не треба, як оця домовина. Г. Барв. 212.

7) Смотря по, смотря какъ, смотря какой. За юшкою подають зичкаїно капуста, а моді— як у кого достаток. Грин. III. 536. Въ томъ же значенїи: як до. Чи дороги воли на ярмарку?—Як до вола,—т. е. смотря по тому, какой воль. Полт. Се як до чоловіка: один зробить, а другий ні. 8) Чуть. Та селом їду—як не плачу: кого люблю, то й не бачу. Грин. III. 230. Охвицер як волосся на собі не рве. Г. Барв. 403. 9) Ян... як... (повтореніе). И... в... какак..., такъ и... Як

день, як ніч,—раз-у-раз тупаю та працюю. Г. Барв. 193. У тій горниці стіл стоїть і на йому як пити, як і їсти. Мнж. 25. 10) Як намете? Что вы говорите? Ум. 'Якеньки.

'Якеньки, нар. Ум. отъ ян.

'Якѣвеньїй, а, е. Ум. отъ який.

Якій, яка, яке, мѣст. 1) Какой. Як же я, каже вовчик, вирубаю, коли я не знаю, якого дерева? Рудч. Ск. II. 7. Який їзав, таку й стрів. Ном. Який сей світ великий, нене! МВ. II. 8. Який вас враг сюди нагнав? Котл. Ев. I. 16. Якого біса він дочку засмучує? Г. Барв. 479.

2) Который. До кого ж я пригорнуся і хто приголубить, коли тепер нема того, який мене любить? Котл. III. 340.

3) Нѣкоторый. Сьогодні оце сховає (гроші) там, а через який час політиче їх і переревоа у друге місто. Грин. II. 143.

4) Одинъ, тотъ, другой, иной. Зараз всі і потаскались чого хотїлося шукать: якому меду та горїлки, якому молодичі, дітки, оскому щоб з зубів зїгнати. Котл. Ев. III. 8. Дивлюся: в могилі усе козаки: який безоловий, який без руки, а што по колїна неначе одтятий. Шевч. 563. 5) Какойнибудь. Ростити: чи нема де якого нетяги? Рудч. Ск. II. 9. Ізліз на яке нѣбудь дерево та перекочую, щоб звірюка яка не напала на мене. Рузч. Ск. II. 157. Піде замолотить коробку, а ще ї зажнемо якого спота. Г. Барв. 435. Въ томъ же значенїи: який нѣбудь, який такий. Желех. 6) Не який. Не большої, в очень большої, не великѣ. Не яку худобу мав, а живе з достатком. Мир. Н. 13. На рік надїя не яка. Мкр. Г. 61. Ум. 'Якенький. Лебед. у.

Якійсь і якийся, якась, якабсь. Какой то. Один суддя був у якомусь горбі. Ев. Л. XVІІІ. 2. Якийсь дивний чоловік з його був. МВ. II. 21. Якусь тобі він казань скаже. Котл. Ев. II. 38.

Яквѣтї, вѣю, еш, гл. Кувовать. См. Кувати. Сивая зазулейка якакає, аж ся зеленейка дубровойка розлігає. Гол. I. 169.

'Якіл, якола, м. Дятель. Мнж. 3. Ум. 'Якілко. Мнж. 4.

'Якір, якора, м. Якорь. Судно... якір кинуло на дно. Мир. Г. 43. Ум. Якорѣць.

'Якіт, аקותу, м. Крикѣ гамь. Там якіт такий зичмили діти. Волч. у. См. Якітїти.

'Яклитї, ябло, лиш, гл. Клянчить, выпрашивать. Ном. № 12153.

Яко, нар. Какъ. Употр. преимущ. въ выраженіи: *яко мога*. Изю всѣхъ свѣтъ. См. **Ян**. *Біжи, яко мога; щоб там ні кричало,—не оглянься*. Шевч. 16.

Яковій, а, б. Какой, каковой, какого рода. *Якова кива, таково й насіння*. Ном. № 71143.

Яковитий, а, е = **Яковий**. *Чи суха тиениця?*—*Яковита є: і суха й сира*. Прилуд. у.

Яковб, нар. Какъ, каково. *Яково тобі у замужжі?* МВ. (О. 1862. Ш. 68). *Яково буде,—побачимо*. МВ. (О. 1862. Ш. 38).

Яковбсь, нар. = **Якось**. *Та добре було, та добре було та під турчином жити, та яковсь, та яковсь за невіру служити*. О. 1862. VШ. 28.

Якоб, нар. Сколько, какъ много. *Бач, якого багато в мене грошей*. Рудч. Ск. I. 73. *Якого тут людей!* МВ. II. 96.

Якобом, ма, м. = **Оконом**. Рудч. Ск. I. 167. *Оглянуться назад себе, аж яколом їде. Не дожджа до лозочку, батіг роспускав*. Грин. Ш. 635.

Якобомія, мій, ж. = **Окономія**. *У нашого папа аж три якоміей та все здорові*. Славян. у.

Якорбць, рдї, м. 1) Ум. отъ яір. 2) мв. Якорцї. Колючки растевія *Tribulus terrestris*. Мвж. 194.

Якоска, а́коскай, нар. = **Ябось**. *Якоска Бог даст*. Вх. Лем. 488. *Якоскай иншак*. Вх. Уг. 278.

Якобсь, нар. 1) Какъ то. *Чудно якобсь діється між нами*. Шевч. 102. *Якобсь сумно, ніби мати покинула хату*. Шевч. 111. 2) Какъ то, разъ какъ то, одважды. *Царівна та пішла якоб на річку купатись*. Рудч. Ск. II. 29. *Якобсь прихобить він до мене. Раз якобсь хмара наступила*. Глб. 3) Какъ вѣдуть. *„Як же, каже, не плакать, що батько загадав нам з жінками на бенкет прийти?... Як я тебе повезу?“—Не плач, каже, лягай та спи: якобсь поїдемо*. Рудч. Ск. II. 102.

Якотія, якоцѹ, тіш, гл. Галдѣть, кричать (о дѣтяхъ). *Якотять діти*. Лубев. у. См. **Ячати**.

Якурат, нар. = **Акурат**. Желех. *Неси обідати, щоб якурат сонце було у полудень*. Грин. I. 120.

Якуратне, нар. = **Акурат**. *Якуратне в той час прийшов він до мене*. Впівниця.

Яліа, а́, м. Корито для кормленія

собакъ, входящихъ при стадѣ. О. 1862. V. Кух. 38, 39.

Ялбѣць, ялбѣцї, м. Рыба: а) *Alburnus lucidus*. Шух. I. 24. б) *Leuciscus vulgaris*. Вх. Пч. II. 19. Ум. **Яльчич**. Вх. Пч. II. 19.

Яліана, ня, ж. 1) Ель. ХС. VII. 435. Рудч. ЧП. 216. Ном. № 10113. *Посадили над козаком явір та яліну*. Шевч. 82. 2) Яліна = Ялінич. Угор. Ум. Ялічна, ялічоньма. *Як врізав дощ! Стояла збоку ялічка, сів я під нею*. Драг. 187. *Ой злетів пугач на яліночку*. Рудч. Чп. 143.

Ялічка, кя, ж. 1) Ум. отъ яліна. 2) Длинный шесть съ жѣлѣзнымъ конечникомъ, которымъ упираються съ барокъ на двѣрць, иля противъ теченія. Мвж. 194. 3) Раст. *Equisetum argense* L. Вх. Лем. 488.

Ялічнїк, ка́, м. Ельничк, еловый лѣсъ. Желех.

Ялічновий, а, в. Еловый. *По воду виїде все з відерцями... із коромислами та ялічновими*. Грин. Ш. 164.

Ялічонька, кя, ж. Ум. отъ яліна. **Яліти**, ялію, яліш, гл. = **В'ялити**. Мвж. М. 49. *Біле тіло в'ялити, а червону кров пити*. Мвж. М. 65.

Яліти, тів, мв. Внутренности. *Поможи мені Бог небесий... вишептати (уроки)... із в'язей, із плечей, із грудей, із ребер, із ніг, із животів, із ялітїв*. (Заговоръ). Мвж. 152.

Яліцевий, а, е = **Ялічновий**. Вх. Лем. 488.

Яліця, ці, ж. = **Яліца** 1. Гол. Ш. 431. *Яліця стогне й шелестить*. Мвж. 107. Ум. Ялічна.

Ялічка, кя, ж. 1) Ум. отъ яліця. 2) Раст. *Equisetum argense* L. Вх. Пч. II. 31.

Ялішник, ка, м. Скупщикъ скота? *Тепер на корова, що треба було рублів сорок заплатити, білий не дадуть ялішники, як рублів десять*. Гоголь. Простаць. (О. 1862. II. 39).

Ялівбѣць, яловбѣць, вцѹ, м. Можжевельникъ. *Juniperus communis* L. ЗЮЗО. I. 125. *Треться мнеться та й птиця коло дереця ялівця*. Гол. IV. 285. *Куривсь для духу яловець*. Котл. Ен. I. 19.

Ялівка, кя, ж. Нетель, неплодная корова, корова, не мѣвшая еще теленка. Рудч. Ск. I. 142. Ум. **Ялівочка**.

Ялівник, кѹ, м. 1) Молодой скоть, гулевой скоть, неплодный коровы, овцы.

Вх. Пч. II. 5. 2) Птица *Turdus pilaris*.
Вх. Пч. II. 15.

Ялівцовий, а, в. Еловый. Гн. I. 74.

Ялівча, чати, с. Теленокъ. Вх. Лем. 488.

Яловѣга, гн, ж. Бесплодная овца. Вх. Пч. II. 6. См. Єловѣга.

Яловѣць См. Яліпець.

Яловий, а, в. 1) Бесплодный (о скотѣ), гудовой. *Ялова кобила*. Вас. 197. *В убогого одна корова, та й та ялова*. Мнж. 169. *Ялови воли*. Полт. У ялової корови молока не випросиш. Ном. № 5246.

2) Бесплодный (о почвѣ, растеніи). Ромен. у. *Ялова земля не нагодусь, а сама їсти присить* (т. в. нуждается въ удобреніи). Ком. Пр. № 525. *Яловий лопух*. Борз. у. 3) Не употребляющійся. *Яловий мист*—мостъ черезъ который не ѣздять. Ком. Пр. № 11397. Ялова заставка у млинѣ, Тотъ шлюзь, который употребляется только нюгда для спуска воды, а не для работы. Черк. у.

Яловій, а, в. = Ялиновий. *Будуй, мати, дім яловий*. Гол. I. 99.

Яловица, ці, ж. 1) = Ялівка. Вх. Пч. II. 5. 2) У кожевниковъ: сырая коровья кожа. Вас. 157. 3) Въ свадебномъ обрядѣ такъ называется курица, убиваемая безъ вожа (закалываемая собств. цесромъ въ голову), жаримая, уграшиваемая и съѣдаемая, при чемъ поюгся пѣсни. (Въ этомъ обрядѣ курица собств. замѣняетъ телку, когда то въ такомъ случаѣ бывавшую). МУЕ. III. 159—164.

Яловичий, а, в. Коровій (рогъ, кожа и пр.); изъ коровьей кожи. Вас. 158—163. *Яловичі чоботи*. Гол. Од. 15.

Яловичина, ни, ж. Говядина. Харьк., Екат. *От і подали борщ, а з борщу яловичину покришили отісля на дерев'яній тарілоці, посолили та й брали по кучочку*. Кв.

Ялови́ти, вію, еш, гл. 1) Оставаться дѣвственной или бесплодной (о самкѣ скота). Нѣжин. у. 2) Оставаться не вспаханной (о землѣ). Нѣжин. у.

Яловник, кѣ, м. Раст. *Thalictrum angustifolium* Jask. ЗЮЗО. I. 138.

Ялова, ви, об. 1) Заселенный, испачканный человекомъ. 2) Медлительный человекъ. *Бач, яка ялова*. Ном. № 10956.

Яловати, ялбжу, яловати, гл. Смазывать или пачкать чѣмъ либо жирнымъ.

Яловили все смальцемъ губи. Котл. Ев. III. 49.

Яловѣтиса, жуся, зяся, гл. Испачкываться во что либо жирное; тереться около чего либо. *Ну чого б се я коло такої нечисті яловизяся?* Прилуц. у.

Яловний, а, в. ? Яловзий чоловік. Ном. № 10956. *Що не кажеть, а це діло дуже яловне*. Полт.

Яломѣк, мкѣ, м. 1) Войлочная шапка, сваянная на сукнальцѣ изъ овечьей шерсти. Ном. № 12222. Вас. 156. Чуб. VII. 413.

Яльчик, ка, м. Умъ отъ ялецъ.

Яма, ями, ж. 1) Яма. *Викопав у клуні велику яму*. Рудч. Ск. I. 62. *Вовки яму вирили да й живють собі*. Рудч. Ск. II. 194. 2) Могила. *Хоч живий в яму лизь*. Ном. № 2076. *Вродила мама, що не прийме й яма*. Ном. № 2074. *Не погубляй її й душі її, та й нас не пхай живих у яму*. Кв. *Живого б любила, другу б задушила, і до неживого у яму б лягла*. Шевч. 28. *Рушниками, що придбала, спусти мене в яму*. Шевч. 14. 3) Яма. Погребъ. Шух. I. 109. 4) Часть ступи. См. Ступа 2, 3. Шух I. 161, 162. Ум. *Яма*. Рудч. Ск. I. 41. *Ямочка. Завтра поранку викопасм ямку і пона приведем, і в ямочку загребем*. Чуб. III. 96.

Ямеліана, ни, ж. Омела, *Viscum*. Вх. Лем. 488.

Ямелѣх, ха, м. Свиристель европейскій, *Bombucilla garrula*. Вх. Лем. 488.

Ямище, ща, с. Огромная яма. *Бойться некла, ямища страшного*. К. МБ. II. 137.

Ямка, ки, ж. Ум. отъ яма.

Ямкуватий, а, в. 1) Подобный ямѣ, впалый. *Очі ямкуваті*. МВ II. 191. 2) Покрытый ямами, ухабыстый. *Ямкувата дорога, так трусько їхати*. Волч. у.

Ямліята, ямлію, ліш, гл. Набирать, накупать. *Вписавсь в купці, ямлив товар: лядянку-сіль і добру кримку, мед, віск, білугу, осятрину, полотна, сало і кав'яр*. Мкр. Г. 54.

Ямочка, ки, ж. Ум. отъ яма.

Ямуватий, а, в. = Ямкуватий. *Дорога ямувата*. Камен. у.

Ямчана, ни, ж. = Яма = Ямка. Желех. Ум. Ямчінка.

Янгел; ла, м., янгелик, ка, янгельський, а, в, янгелятко, ка, с., янгеляточко, ка, с. = Янгол, янгелик, янгольсьниц, янгелятко, янгеляточко. МУЕ. III. 35. МВ. (О. 1862. III. 42).

Яго́л, *ла* и *яголь*, *ля*, м. Ангель. *Заснух піп і бачить во сні: стоїть в головах ягол да й каже: „Не бійся нічого: Бог мене послав на землю боронити тебе“.* Рудч. Ск. II. 160. *Прилітає яголь: „Прислав Бог“...* Рудч. Ск. II. 154. Ум. Яголяни. Грив. Ш. 48. См. еще яголя, яголятино, яголяточко.

Ягольський, *а*, о. Ангельській. Ягольський голосок, та чортова думка. Ном. № 2985.

Яголя́, ля́ти, с. Ангелокъ, авгелъчиць. Левиц. I. 78. Ум. Яголятино, яголяточко. *А воно як яголялятко.* Шевч. 74. *І має двое діточок, як яголяляточок.* Шевч. 515.

Янділа́ и **яндолі́, ді́**, ж. 1) Большая миска съ двумя ушами по краямъ. Вас. 181. Лебед. у. *Припав циган до маслянки, яндилу кічас.* Рудав. I. 68. 2) Крышка для улья. Киев. г. Подол. г. 3) Углубленіе на вершинѣ горы. *Там на горі яндолі и терен росте у їй.* Лебед. у.

Яничар, *ра*, м. Яничарь. *На турків-яничар, на бідних невольників покликає.* АД. I. 209. *У туркени яничари і баша на лаві.* Шевч. 57. *Уже прийшли яничари!* — говорятъ, когда явятся дѣти и начнутъ шалить. Ном. № 9246. Ум. Яниченько. *Турки-яниченьки.* АД. I. 119.

Яничарка, *ка*, ж. Родъ ружья. *Для сильной армії своєї... наклали повні гамазей звинтівок, фузій без пружин, булдимок, флинт і яничарок.* Котл. Ев. IV. 56.

Яничарський, *а*, о. Яничарській. *Не встє се нас шабля турецька порубала, не встє се нас куля яничарська постреляла...* АД. I. 258.

Яниченько, *ка*, м. Ум. отъ яничар.

Янкір, *ра*, м. = **Ваньжир**. Угор.

Янківський, *кого*, м. Название валега бубень при игрѣ въ хвальну. КС. 1887. VI. 465.

Янчар, *ра*, м. = **Ягнатник**. Вх. Зв. 84.

Янчарка, *ка*, ж. = **Яничарка**. *Утопив з плеча янчарку, приложився, випалив.* О. 1861. XI. 31.

Япняв, *на*, ж. Наросты на деревѣ. Міусск. окр. *Бачите, які в осокора вітровини скрізь та япники.* Новомоск. у.

Япнуватий, *а*, о. Покрытый наростами (о деревѣ). Міусск. окр.

Япони, *на*, м. Японецъ. *Ходім дивитись: кажуть, на зборі японца привели.* Нѣжин. у.

Яр, *яру*, м. 1) Оврагъ, логъ. *Ой там по над ярком козак сіно косить.* Мет. 17. *Побачив у тім яру хату.* Рудч. Ск. II. 188. 2) Раст. = **Гав'яр**, *Acorus salicifolius* L. Мил. М. 20. Ум. Ярѣм, ярѣчок. Рудч. Ск. II. 144. *Недалеко милий оре, ой там за ярочком.* Грив. Ш. 311.

Яр, *яра*, *яре*. См. Ярий.

Ярва, *ви*, ж. = **Ларва**. Борз. у. **Ярчак**, *ка*, м. Короткій тулупчикъ (у чабанів), надѣваемый прямо на гѣло. Мнж. 194.

Ярѣй, *яре́д*, м. = **Ярич**. Угор.

Яре́м, *яра́*, с. = **Ярко**. Желех.

Яре́шч, *ца*, с. Ум. отъ ярмо.

Яреп'уд, *да*, м. = **Брепуд**. Желех.

Яреп'удів, *дова*, ве. Бранное слово: проклятый. *Яреп'удів перевертень.* О. 1861. Ш. 88. См. Брепудин.

Яретичний, *а*, е = **Бретичий**. Рудч. Чп. 101. Мет. 454.

Яре́ць, *яра́*, м. = **Ячмінь**, *Hordeum*. Вх. Пч. II. 32.

Яри́за, *ви*, м. Ярыга, низшій служитель на разсылн и пр. *Тільки ляха-Бутурлака не рубайте, между військом для порядку за яризу військового зостаяйте.* АД. I. 215.

Ярий, *а*, о. (Краткая форма: яр.) 1) Весенній, яровой. *Ярий дуб* — дубъ, распускающійся весной. Камен. у. *Там дівчина з чорними очима яру пшеницю поле.* Грив. Ш. 242. См. Ярийн. 2) Молодой. *Я коза ярая.* Ном. № 9265. *Яра пчїлочка.* Грив. Ш. 7. *Ярий віск.* Бѣлый воскъ отъ пчель первого лѣта. Под. г., Черк. у. *Свічечку ярого воску засвітили.* Кв. 3) Зеленый? *Ярая рута.* Грив. Ш. 276. *Ти те зернятко посади, виростє з його верба яра.* Рудч. Ск. II. 45. 4) Полный силъ, страстный, пылкій. *Стар, та яр.* Ном. № 8698. Бранное выраженіе: *Чорт ярой баби.* Ном. № 3557. 5) Пылающій. *Подай, сину, райські ключі, яре пекло одомкхнути.* Чуб. Ш. 444. Ум. Ярийний.

Яренька пчїлка. Чуб. Ш. 40.

Яри́в, *ні*, ж. Яровой хлѣбъ, яровые посѣвы, яровое поле. *Гила дівка яриною, — ярика леліє.* Нп. *Ой орав милий у ярині.* Чуб. Ш. 167.

Ярийний, *а*, о. 1) Яровой. 2) О деревьяхъ: всякое листовное дерево, кромѣ поздняго дуба. *Ярийні ліс.* Лохв. у.

Яри́тсья, *яре́сья*, *ри́сья*, гл. Пылатъ (объ огнѣ). Вх. Лем. 488.

Яри́ця, *ці*, ж. 1) Яровая пшеница.

МУЕ. I. 120. Яриця-пшениця. Грин. Ш. 50. Та наорали, та насяли пшениці-яриці. Рудч. Чп. 225. 2) Родь ягодъ (по объясненію, помѣщенному у Чубискаго: земляника). До бору, тетурко, до бору, там тобі сосни з вибору, там тобі вода з криниці, там тобі ягоди яриці. Чуб. IV. 668.

Яріч, ча, м.—Іжак. Вх. Пч. II. 6. См. Ярей.

Ярищечок, чеа, м.—Ярок. Ой там за ярм, за ярищечком била Хима Явдохина собі нищечком. Грин. Ш. 657.

Яристь, ярости, ж. Страстность, пыль, половая возбужденность. Черниг.

Яріти, ярію, еш, гл. Сверкать, блистать. Фр. (Желех.). Дві зірочки яріли алмазом уночі. Млак. 28.

Ярка, кя, ж. 1) Молодая годовалая овца. Вас. 198. Що тобі буяри привезли: чи візцю, чи ярку? Мил. Св. 58. 2) Родь дѣтской игры. Ив. 34. Ум. Ярочка.

Яркий, а, б. 1) Страстный (въ половомъ отношеніи). Яркий чоловік, ярка жінка. Камен. у. См. Ярий. 2) Острый. хорошо рѣжущій. Ярка коса. Черк. у.

Яристь, кости, ж. Мужское сѣмя. Черк. у.

Ярковій, а, б. Относящійся къ ручью, изъ ручья (о водѣ и пр.). Яркова вода. Вх. Уг. 278. Лен... в воді намочит (тиждень в ярковій воді, а два в спуднякій). Вх. Уг. 249.

Яркуватий, а, е. Овражистый. Яркувате поле зеленіє молодими хлібами. К. (Хата, 135).

Ярмія, ва, м.—Ярмарок. Гол. II. 713.

Ярмалок, леу, м. и пр.—Ярмарок и пр. Чуб. II. 370.

Ярмарковій, а, е. 1) Ярмарочный. День ярмарковий. О. 1862. IX. 67. 2) Пріѣхавшій на ярмарку. Ярмаркові скрізь складаються на ніч. О. 1862. IX. 66. У саму глуху північ, як іще всі і ярмаркові коло возів... спали... Кв.

Ярмаркувати, в'юю, еш, гл. Продавать или покупать на ярмаркѣ, торговать на ярмаркахъ. Народ буде ярмаркувати. ЗОЮР. I. 138. Він було не придбає, а өтеряє, ярмаркуючи. МВ. II. 21.

Ярмарок, рку, м. Ярмарка. У ярмарок поганого нічого нема—усе хороше. Ном. № 14056.

Ярмарчище, ща, с. Мѣсто, гдѣ собирается ярмарка, ярмарочное мѣсто. Там

було ярмарчище, то всякого сміття було там. Екат. у.

Ярміс и ярміс, су, ярмів, ву, м. 1) Способъ, средство. Вас. 213. Уже ж можно якийсь ярміс прибрати. Черн. Знаходити, чинити ярміс. Давать ладъ, порядокъ, находить, что нужно сдѣлать. Заносили до Явдохи нахрабене, нахраблене добро, а вона вже сама знаходила йому ярміс. Мир. ХРВ. 166. Доти старецъ пложий, поки собаки не обступлять, тоді ярміс найде і палкою обгається. Ном. № 4224. Но те Юнона повернула і в голові так ковернула, щоб зараз учинить ярміз. Котл. Ев. II. 25. 2) Предлогъ. І про що вони так дого балакають?—А вони вже знайшли ярміс для балачки. Переяс. у. Як діти встряють не в своє діло, то їм кажуть: О, знайшов уже ярміс! Конст. у.

Ярмівеа, ки, ж. Родь шапки. На мні шличок-ковпачок; то ж не ковпачок,—шовківка, то ж не шовківка,—ярмівеа. Чуб. IV. 195. См. Ярміла.

Ярмілка, ки, ж.—Ярмулка. Черк. у., НВольн. у.

Ярміс. См. Ярміс.

Ярмо, ма, с. 1) Ярмо. Kolb. 1. 67.

Части его: верхняя пластина, лежащая на шеѣ у воловъ: чашовина, нижняя подъ шейей—підгірля, соединяють ихъ двѣ снѣзки, а съ наружной стороны запряются шеи воловъ двумя же занбзами; къ чашовині посредствомъ привью прикрѣпляется деревянное плетеное кольцо—наблўчна, вадѣвающееся на дышло. Чуб. VII. 405. Рудч. Чп. 250. Чашовина посредивъ подбивается желѣзной підковою, а підгірля называется также підшійок; снѣзки прикрѣдляются къ чашовині наверху затягачами или заволѣчниками, кожанимъ или веревочнымъ, иногда же вмѣсто затягача въ снѣзокъ продѣвается кілбчок; наблўчка къ дышлу прякрѣпляется притїкою. Рудч. Чп. 250. Гуцульскія названія: чашовина=плечє, підгірля=підгорнича, снѣзок=смики, занози=занізки, наблўчна=живецъ (желѣзное кольцо) или рѣскрут (изъ нареваго дерева); живецъ къ дышлу (тяж) прикрѣпленъ притїначем. Шух. I. 165. Прикрѣпить ярмо къ дышлу—ярмо наравати. Рудч. Чп. 97. Гне шую, як вїл у ярмо. Ном. № 1293. Ити некаче у ярмо—крайне неохотно птти. Ном. № 5095. 2) Ключица. Вх. Уг. 278. 3) Иго. Роскувать козак сестру

свою не лече, сам не соромиться конати в ярмі у ляха.... Шевч. 160. Ум. Ярёмце. АД. I. 53. На них (волах) яремці все тисові. Гол. II. 17, См. еще Ермо.

Яри́лка и **яри́рка**, **кв**, ж. Ермолга. *Буться жиди ярмулками.* Ном., стр. 301, № 378 *Стоить руде жидена у чорній ярмуці.* Рудан. I. 61.

Ярик, **ка**, м. Раст. *Galanthus nivalis.* Вх. Пч. II. 31.

Яри́ця, **ці**, ж.—**Ярина**. *Як я (доп) перейду три рази на ярь.... возрадується жита, пшениці, жита, пшениці і всі яриці.* Гол. II. 9.

Ярий, **а**, в=**Весняний**. Вх. Уг. 278. См. Ярий 1.

Ярок, **ярка**, м. Ум. отъ яр. 1) Овражекъ, кававка. 2) Ручей. *Ярок тече.* Вх. Уг. 278. 3) Кровельный желобъ. Вх. Лем. 458.

Яроудів, **дова**, в=**Яроудів**. *Яроудів сину!* Ном. № 3572.

Яроуджий, **а**, в=**Яроудів** Стор. М. Пр. 65.

Ярота, **ти**, ж. Овечки и барашки возрастомъ до одного года. Одесск. у. О. 1862. У. Кух. 39.

Яротна, **ни**, ж. Шерсть годовалой овцы. НВолын. у.

Ярочковий, **а**, в. Сдѣланный изъ шерсти годовалой овцы. *Ярочкова свита.* О. 1861. XI. 26.

Ярочок, **чка**, м. Ум. отъ ярка.

Ярбшка, **кв**, ж. Родъ растенія. О. 1862. IV. 72.

Ярувати, **ярую**, **еш**, гл. Быть въ любовномъ возбужденіи. *А той як коло дічатчару!* Черк у. *В се время Юпитер підпишачи, з нуби до жінки підмошавсь....* *Мое безсмертье ярув. Роскошних ласк твоихъ бажать.* Котл. Ев. VI. 35.

Яруга, **гв**, ж. Большой оврагъ, логъ (см. яр). *По степовихъ балкахъ та яругахъ.* Дешо.

Ярча, **чати**. с. Ягненокъ до года. Вх. Пч. II. 6.

Ярчак, **ка**, м. Толпа, куча. *Так вони (шалашути) ярчакомъ собі і ходять, до нас гаразд вони і не тупляться.—Що то значить: ярчакомъ?—Значить: кучами.* Павлогр. у. (Залюб.). *Риба так ярчаками і ходе.* Мнж. 194.

Ярчаній, **а**, в=**Яшний**. Вх. Лем. 488.

Ярчанка, **кв**, ж. 1) =**Ячмінь** I. Вх. Лем. 488. 2) Порода грушъ, поспѣвающая одновременно съ ячмемъ. Вх. Уг. 278.

Ярчук, **ка**, м. 1) Ягненокъ. Гол. Од.

39. 2) Собака съ волчьими зубами,—е бояться вѣдьмы (вар. повѣрье). ЗОЮР. II.

38. *У мене є собака ярчук; у неї вовчі зуби,—її і вѣдьми, і вовки бояться.* ХС. VII. 451. *Коли хочеш завести ярчуків, то треба сучку, як оценившись, вбить і цуценят всіх перебити, оставити одну тики сучечку, та так аж до дев'яти покоління, а тоді вже дев'ята сучечка і наведе ярчуків.* Драг. 69.

Ярчучка, **кв**, ж. Сучка—ярчук. См. Ярчук 2. *А наша ярчучка, чоловіче, оценилася.* ХС. VII. 451.

Ярь, **ярі**, ж. 1) Весна. Ном. № 548. 2) =**Ярина**. *Як я (доп) перейду три рази на ярь.... возрадується жита, пшениці, жита, пшениці і всі яриці.* Гол. II. 9.

Ярвати, **ярюю**, **еш**, гл. Совершать весеннюю полевую работу, пахать и сѣять весной. Угор.

Яса, **ся**, ж. 1) Огласка. шумъ. *Ой, Хмелю,—каже,—Хмелюку! вчинив еси ясу і поміж панами велику трусу.* ЗОЮР. I. 168. 2) Салютъ, привѣтствіе пальбой. *Изъ дванадцяти штукъ гармат гримали, ясу роздавали.* АД. I. 217. *Гостямъ лихариську ясу роздаємо—стріляємо.* Морд. Пл. 86.

Яселечка, **чок**, **ясельа**, **лок**, **ясельці** (**ясельца**), **лець**, **м**, Ум. отъ яса.

Ясен, **ясна**, **нѣ**. Краткая форма отъ ясный. Мет. 162.

Ясенѣць, **нцѣ** и **нцѣ**, м. 1) Раст. *Dicamptnus Fraginella* L. ЗЮЗО. I. 178. 2) Первый тонкій и прозрачный ледъ на прудѣ или рѣкѣ. К. П. Михальчукъ.

Ясеняна, **ви**, ж. Ясеневое дерево. *Ліс чорний та темний, грабина, як свічки, та ясенина.* Св. А. 211. *Коло млина ясенина.* Грив. Ш. 385.

Ясенівий, **а**, в. Ясеневый. Грив. Ш. 29. *Ясеневе вузіль.* Грив. II. 38. *Дошки ясенові.* Щог. В. 50.

Ясенок, **кв**, м. Ум. отъ ясеня.

Ясень, **ня**, м. Ясень, *Fraginus excelsior* L. ЗЮЗО. I. 123. *Сиві в гаю перекликались та ясенъ раз-у-раз скрипів.* Шевч. 26. Ум. **Ясенѣн**. *Геться, некаче молодий ясенок.* Кв.

Ясѣтр, **ра**, м. Рыба *Acipenser sturio*. Вх. Пч. II. 18.

Ясин, **нѣ**, ж. Шумъ, тревога, огласка. См. Яса 1. *Ви, пакове молодці, жайданамі не стучіте, ясини не учиніте, нікоторого турчина в галері не збудіте.* АД. I. 214.

Ясір, ру, м. 1) Пльвняне, добыча, состоящая из населения, взятого в неволю. ЗОЮР. I. 102. К. ЧР. 428. 2) Толпа. Вас такий ясир, що нігде й повернуться. Борзая.

Ясірять, рю, рш, гл. Брать въ плѣнь, въ неволю населеніе. Орда... ясирить, положить. К. ПС. 125. Налетіла з Криму буря на село щасливе: гумна палять, хати граблять, ясирять, що живе. К. МВ. X. 8.

Ясірний, а, е. Относящійся къ ясиру. Продав мене в ясірню неволю. К. Бай. 59.

Ясірник, ка, м. Пльвняный, взятый въ ясир. Народе мій, ясірнику татарський. К. ХП. 58.

Ясірування, ня, с. Пльвненіе, взятіе въ ясир. Столітніе пращурів ясірування. К. Дз. 51.

Ясіти, яшү, ясіш, гл. Сообщать. „Брате мій рідний! уже хоч бий, тільки панові батьку не яси!“ Так що ж? у такого одмолишься? I нагаєм вибвю, і кошовому з'ясував. ЗОЮР. I. 160.

Ясік, ка, м. Маленькая подушка. Хотьте у.

Ясір, (ра? кору?), м. Раст. Rapunculus. Вх. Пч. I. 12.

Ясла, ясел, ж. мн. 1) Ясли. Ясла до коней не ходять. Ном. № 4479. Хіба ревуть воли, як ясла повні? К. Іов. 13. 2) = Ясна. Пятигор. окр. Ум. Ясѣла, ясѣлечка, ясѣльця. Чуб. Ш. 323, 337. На Ордамі тиша вода стала; там Пречиста свого сина купала, а скупавши, в шовковее сповила, а словизни, в яселках влажила. Чуб. Ш. 324. Був собі журавель да журавочка, наносили сінця повні ясѣльця. Г. Барв. 38.

Ясліна, ня, ж. = Ясла 1. Не тай Христа у ясліні. Грив. Ш. 27.

Ясна, ясэн, ж. мн. Десва. Камен. у, Черк. у.

Ясний, а, ё. Свѣтлый, блестящій, сіюущій, чистый, прозрачный. Ясний, як сонечко. Ном. № 13144. Що люблю і колав, собі дівчину мав, як зірнучку ясну. Мет. 24. Погляд ясний. МВ. II 14. Очі ясні. Ном. № 269. Ясний день. Ясна вода. Ном. № 9846. Эпитетъ: а) сокола: ясний сокіл, в) хорошо выщеченная хлѣба. На столі лежав ясний да високий хлѣб. К. ЧР. 39. Наш коровай ясен був. Мет. 162. в) свободы. Та засіяся, чорна нива, волею ясною. Шевч. 652. О чело-вѣбъ: со спокойнымъ и свѣтлымъ выра-

женіемъ лица. Вона була спокійна та ясна. МВ. II. 170. Божий чоловік ясен був на виду, мов душа його жила не на землі, а на небі. К. ЧР. 33. Ум. Яснѣний, яснѣсенный.

Яснина, ни, ж. Свѣтъ отъ огня. Вх. Лем. 488.

Яснитк, яснѣ, ніш, гл. 1) Дѣлать блестящимъ, полировать. Вас. 163. Рк. Левиц. По сліду видно було, що у брички були нові шини на колесах, бо старі шини яснять місто, а нова усе наче копа. Екат. у. (Залюб.). Хай зуби яснит! говорится о лошади, стоящей передъ пустыми яслями. Мвж. 171. 2) Объяснять, изъяснять. Давай яснити нам та баба— як і що і до чого,— аже набридли. Новомоск. Вона не яснила всього, а так тільки сказала, натяком. Павлогр. у. (Залюбов.).

Ясність, ности, ж. Свѣтлость, блескъ, сіяніе. Драг. 329. В костюлі така ясність. Драг. 269. Виходить кінъ з місяцемъ, така ясність від нього вдарила Драг. 263.

Яснити, нію, еш, гл. 1) Свѣтлѣть, дѣлаться свѣтлѣе. На дворі ясніє. Тихо піднявся місяць угору, зменяючись і ясніючи. Левиц. I. 15. 2) Быть свѣтлымъ, Грядуще сяйне тобі полуднем, теперешне яснитиме, як ранок. К. Іов. 25.

Ясно, нар. Свѣтло. В хаті ясно, як серед дня. Левиц. I. 52. Вмѣсто обычной ср. ст. яснше въ одной пѣснѣ: ясше. Ой ясно, красно, та куда сонінько сходит, ой ясше, красне куда, рідна матінка ходит. Гол. Ш. 147. Ум. Яснѣню, яснѣсенню.

Яснобарвний, а, е. Свѣтлаго цвѣта, свѣтлыхъ цвѣтовъ. Желех.

Ясновельможний, а, е. Свѣтлѣвшій, сіятельный. (Титуль украинскаго гетмана). Базарі, де війско, як море червоне, перед бунчуками, бувало, горить, а ясновельможний, на воронім коні, блиске булавою, — море захипить. Шевч. 149.

Ясновельможність, ности, ж. Свѣтлость, сіятельность. (Титуль украинскаго гетмана). Стор. I. 184.

Ясовишнѣвий, а, е. Красный. Левиц. Пов. 203.

Ясножовтий, а, е. Свѣтло-желтый. Стіни були пональовані ясножовтою барвою. Левиц. Пов. 19.

Яснозеленій, а, е. Свѣтло-зеленый. Яснозелена сукня. Левиц. Пов. 288.

Ясноворій, а, в = Ясноокий. Желех.
Яснокосий, а, в. Со світлыми косами.
 Желех.

Ясномуха, хи, ж. = Снябогрудка. Вх.
 Пч. II. 12.

Яснобий, а, в. Со світлыми, блестящими глазами. *Андрійко був у мене повновидий, ясноокий, кучеряий.* МВ. II. 7. *Дівчина ясноока.* Мзак. 47.

Ясносіній, я, в. Голубой. *Зоя убралась в нову ясносіню сукню.* Левц. I. 286.

Яснота, ті, ж. Світлота, світлые півта, краси. Левц. I. 461.

Ясночервобий, а, в. Світло-красный. *Шия була обвізана ясночервоною хусточкою.* Левц. Нов. 288.

Ясокір, ко́ру, м. Раст. *Populus nigra.* Вх. Пч. II. 34. См. Осокір.

Ясоцька и ясоцька, ки, ж. ? Очельки, як ясоцьки. ЕЗ. V. 118. *Весели, як ясоцька (о дівушкѣ).* Ном. № 8437. *Як ясоцьки грають Марусики* ові Греб. 393.

Ястер, ра, м. 1) = Ястріб. Вх. Пч. II. 8. 2) Раст. *Aster chinensis* L. ЗЮЗО. I. 113.

Ястребана, ні, ж. Плохая курица, ястребу лишь годная. Фр. (Желех.).

Ястріб и яструб, ба, м. Ястреб. Вх. Пч. II. 8. Яструб великий, курячий = Шуліма. Вх. Пч. II. 8. *Деся той яструб і залетів.* Мвж. 123. *Голуб... од ястріба ховався.* Рудч. Ск. II. 36.

Яструбеня, ня́ти, с. Штевець ястреба. См. 200.

Яструбець, бця́, м. Малий ястреб. Вх. Пч. II. 9.

Яструбів, бова, ве. Приналежачій, свойственный ястребу. *Його широкі рукава звалились яструбовими крилами.* Левц. Нов. I. 351.

Ясте. См. Ясно.

Ятел и ятіл, я́тла, м. Дятель. Грив. II. 4. *Ятіл прилетів.* Рудч. Ск. I. 155. *Де-де ятел добав, живна фіткала, туркала горлиця.* Св. Л. 2111. Ум. Ятлми, ятличок. *Ятлик і полетів.* Грив. I. 145.

Ятер, ра, я́терь, ря и я́тір, ра, м. Рыболовный снаряд: сѣть, втянута на несколько обручей, расположенных друг от друга на $\frac{1}{2}$ — 1 арш.; обручи постепенно уменьшаются в диаметре и сѣть суживается, переходя в тлухой конец — **күтоць**; кь первому большому обручу при-

крѣпляется другая воронкообразная сѣть, имѣющая на концѣ небольшое отверстие (устенок) и входящая внутрь большого конуса, для чего закрѣпляется тоненькими веревочками кь глухому концу; впереди, у основанія, кь первому же обручу прикрѣпляется два крила изъ сѣти такой же вышины, какъ и основаніе. Брауу. 18. Иногда крыло бывает одно, тогда на другомъ концѣ его помѣщенъ второй я́тір, совершенно одинаковій съ первымъ. Харьк. у. Части ятера галицкаго: внутрєній конусть — суйтіри, отъ ятера идуть два крила. Вх. Пч. II. 22. *Вони узлізлі у ятір, та вже й не вилізе (щука).* Рудч. Ск. I. *Усю торішню зіну рибалка ятером ловив в тій річці рибу.* Греб. 388. Ум. Ятерѣць. См. Єтір.

Ятеріна, ни, ж. 1) = Ятір. 2) Сѣть, употребленная для ятера. *Треба найти черного kota та вмотати в ятеріну.* Драг. 35.

Яти, йму, йнеш, гл. Начинать, браться. *А як есь яв, мій миленький, иную любити, яка ти ся приходить всяка находити.* Гол. II. 541. См. Няти.

Ятиса, ймуса, йнешся, гл. Браться, начинать — чоб. Браться за что, предпринимать что. Желех.

Ялося. Прилично, хорошо, красиво. Желех. *У мойого милейкого чорное волоса, коли іде горі селом, — дуже му ялося.* Гол. IV. 515. *Богачеві все ялосі.* Фр. Пр. 97. *Чи ялося свиням на росу ходити?* Ном. № 2480. См. Нятиса.

Ятіл, я́тла, м. См. Ятел.

Ятір, ра, м. См. Ятер.

Ятка, ки, ж. Вазарная или армарочная палатка, балаганъ. *Нема тіж ятлюк, що продають рідних маток.* Ном. № 9360. Ум. Яточка. *Я куплю, я зроблю яточку під тилом, торгувать, шиккувать буду чарочками.* Шевч. 182.

Ятляній, ня́ти, с. Дѣтеньшій дятла. *Котик поліз на дерево, видрав там ятлянята.* Рудч. Ск. I. 155. Ум. Ятлянітко, ятляніточко. *Ятлик і полетів. Лисиця скоріш до гнізда та за ятлянятко.* Грив. I. 145.

Ятлик, ки, м. Ум. отъ ятел.

Ятрак, ка́, м. = Кімляч. Вх. Пч. II. 22.

Ятрістий, а, в. Которий легко ятріється. Камен. у. *В мене тіло не ятрісте, — хутко гоїться.* Подол. г.

Ятрити, я́трю, рити, гл. Растравлять (рану).

'Ятритися, рюса, ршоша, гл. О раві: растравлятися, воспаляться, гвоятися. *Ятритися виразка.* Черн. у.

Ятрівка, кж, ж. Жена мужнина брата. Рудч. Ск. II. 143. МУЕ. Ш. 171.

Ятрівчим, на, не. Приналежачий же-вѣ мужнина брата. *Ятрівчина свита.* Харьк.

Ятроба, хв, ж. = Ятрівка. Желех.

Ятрянний, а, е. Объ огнѣ: сильно пылающий. *Ятрянний огонь.* Вх. Зн. 84.

'Ять, (ті, ж. ?). Родъ рыболовнаго сварада (во не ятір). Уман. у.

'Яфни, яфин, ж. м. = Афини. Вх. Зн. 1.

Яфиниакъ, ка, ж. Раст. черника, *Vaccinium myrtillus.* Вх. Пч. II. 37. См. Афини, яфини.

'Яфря, яфир, ж. м. = Яфива = Афива. Вх. Лем. 188.

Яфирняк, ка, м. = Яфивняк. Вх. Пч. II. 37.

Яхидный, а, е = Бхидный. *В старої яхидної баби десять чортів сидить, та ще й на дванадцять сідала гуляють.* Ном. № 9057. *Прибігла фурія із некла яхиднійша од всіх відом.* Котл. Ев. IV. 35.

Яхидство, ва, с. = Бхидство. Котл. (Желех.)

Ячѣти, ячѣ, ячѣш, гл. 1) Кричать по лебединому. АД. I. 253. *Піди ти степом по над Дніпром, послужай ти, чуро: чи то гуси кричать, чи лебеді ячѣть.* АД. I. 248. 2) Кричать, шумѣть (о многихъ людяхъ). АД. I. 216. *Ви, турки-яничари, помаленьку ячѣте, мого вірного ключника не збудіте.* АД. I. 213. *Через поле чути глухий гомін, ячѣть здалеку людські голоси.* К. ЧР. 314. *Уже пізно, а й досі діти ячѣть.* Лебед. у. См. Якотіти.

Ячѣник, ку и ячѣничок, чу, м. Ум. отъ ячѣни.

Ячѣниць, вцю, м. Ум. отъ ячѣни.

Ячѣнясьско, ка, с. = Ящяще. Вх. Зн. 84.

Ячѣнка, кж, ж. 1) Ячменная солома. Хотин. у. 2) Порода картофеля. МУЕ. I. 101.

Ячѣниний, а, е = Ящний. *Ячѣниний колос.* Ном. № 471. *Ячѣнинее зернячко.* Чуб. III. 250.

Ячѣниник, ка, м. 1) = Волібрюх. Вх.

Пч. II. 10. 2) Въ загадкѣ: собака. Ном., стр. 294, № 122.

Ячѣницца, ці, ж. = Ячѣшка I. Вх. Лем. 488.

Ячѣниъ, мѣню, м. 1) Ячмень, *Hordeum vulgare.* ЗЮЗО. I. 125. — *гблій.* *Hordeum puldum.* ЗЮЗО. I. 125. *Звеліла мені мати ячменю жати.* Чуб. III. 250. *Мн. Ячѣні, ячѣна.* Ячѣниъ на корню. *Торік ячѣни добрі були.* Камен. у. 2) Воспаленіе сальной железки вѣвка, *hordeolum.* Ум. Ячѣничи, ячѣничок, ячѣниць. *Ячѣник зійшов.* АД. I. 54. *А я житечка не жала, ячѣничку не в'язала.* Грин. III. 311. *Оце у мене, брате, овесець... оце... ячѣниць.* Рудч. Ск. II. 134. Ячѣниць во 2 яз. Грин. II. 318. Мил. М. 34.

'Ячній, а, е = Ящний. *Іж ячне так, як смачне.* Ном. № 2411. *Приймай ячне за в'ячне.* Ном. № 2411.

Ящар, ра, м = Йорж, *Acerina serena* L. Вх. Пч. II. 18.

'Ящий, а, е. Ячменный. *Ящий колос.* Грин. III. 256. *Пирогои ящні.* Мет. 233. *Має н'ять хлібів ящних.* Ев. I. VI. 9.

'Ящница, ці, ж. Ячменная солома. Смм. 153.

'Ящяще, ща, с. Поле, гдѣ былъ ячмень. Черк. у. Лохв. у. Вас. 196.

'Ящруб, ба, м. Ткацкій инструментъ, имѣющий видъ кнута: палочка и привязанная къ ней витка; служитъ для прикрѣпленія основы къ навою: онъ продѣвается въ конецъ основы, ятка завязывается и затѣмъ ящруб вкладывается въ гару навою, удерживая тамъ основу. Конст. у.

Ящѣриный, а, е. Приналежачий, свойственный ящѣрицѣ. Мил. М. 49. См. Ящѣрчи, ящуриний.

'Ящка, ка, м. 1) Кузовъ телеги. Стоитъ изъ передня и задня, стѣнки конихъ называются кругами, а изъ боковъ, называемыхъ полудраби; каждый полудрабъ составляютъ два горизонтальныхъ и параллельныхъ брусокъ, соединенные щаблями, покрытыми лубомъ, лубомъ; внизу ящчи скрѣпленъ тремя підлѣгами, а на нихъ кладется дѣшина, которая прихватывается швѣриномъ; верхніе брусокъ своими окопечностями продѣвъ въ кривівици и закрѣплены загѣднами; вмѣсто кривівици дѣлають вногда в'язки. Рудч. Чп. 250. 2) Жестянка, кружка. Вх. Зн. 84.

'Ящїрка, кж, ж. Ящѣрица, Ласетга. Вх. Пч. 17. Употребляется какъ бражное

слово для жевцявъ. Котл. Ев. VI: 11. Ум. 'Ящірочка. Зеленька ящірочка у траві проти сонечка гріється. Морд. Оп. 91.

'Ящірчизь, на, нє. Приналежащій, свойственный ящеряцѣ. Желех.

'Ящур, ра, м. 1) Саламандра, Salamandra. Вх. Лем. 488. *Вона мня, Івасеньку, та й счарувала, лютими мня ящурами нагодувала.* Гол. I. 77. 2) Названіє существа, упоминаемого въ веселней хоро-водной игрѣ, носящей то же названіє. Мил. 53. *Сиди, сиди, ящуре, в хорошому*

місті, май собі жінку, як перепілку. Кого ймеш—обдереши, собі грошей набереши і ящурку спом'янеш. Мил. 53.

Ящурівий, а, е=Ящериный. *Які ящурині в його очі.* Г. Барв. 92.

Ящурія, ці, ж.=Ящурка 1. Вх. Лем. 488.

'Ящурка, ке, ж. 1)=Ящрка. О. 1862. IX. 33. *Прилізли гадюки, жаби, ящурки.* Рудч. Ск. II. 59. 2) Саламандра (—самка?). Вх. Лем. 488. См. Ящур 2.

Ящурічій, а, е=Ящуривий. *Ящуряче яечко сузє.* Пятвгор. обр.

Крестныя имена людей.

Примѣчаніе. Очень часто имена, являющіяся по формѣ уменьшительными, употребляются народомъ какъ основныя, таковы напр. Грицко, Харько, Химка и пр. Чтобы отмѣтить это, всѣ такія имена поставлены какъ основныя, не смотря на ихъ форму. Въ остальномъ съ уменьшительными и ласкательными именами людей приняты тотъ же порядокъ, что и во всемъ словарѣ: всѣ онѣ указываются при основномъ, при чемъ, если уменьшительное въ алфавитномъ порядкѣ слѣдуетъ непосредственно за основнымъ, то оно, какъ и всѣ непосредственно слѣдующія за нимъ уменьшительныя, отдѣльно въ алфавитѣ не выставляется; въ противномъ случаѣ уменьшительное стоитъ на своемъ мѣстѣ въ алфавитѣ со ссылкой на основное. Буквы ВД. при имени значатъ, что оно написано изъ книги и доставлено г номъ В. Дорошенко (къ сожалѣнію имя не отмѣчено были источники); имена, помѣченныя Лохв. у., записаны также имя отъ варода въ Лохвицкомъ уѣздѣ.

А.

- Абакѹм, ма, м. Аввакумъ. Лохв. у. См. Банум.
- Авдіва, ни, ж.=Явдоха. Радом. у.
- Авѣло, ла, м. Вавила. Лохв. у.
- Агапѣя, на, м. Агаеонъ. Лохв. у. См. Гапон.
- Адам, ма, м. Адамъ. Чуб. Ш. 333. См. Одам, Ядам. Ум. Адасъ. ВД.
- Аксѣяна, ни, ж.=Оксана. Федьк. Ш. 108.
- Аксѣнія, ні, Аксѣя, ні, ж.=Оксана. Федьк. I. 120, 118. Федьк. Пов. 55.
- Амрѣ, са, Амрѣсь, ся, м. Амвросій. Левч. 183. Лохв. у. См. Омрѣсь.
- Анаѣ, на, м. Анавія. Шейк. Ум. Ана-нечко, Ананцо, Ананьо. Шейк.
- Анатѣль, дя, м. Анатолій. Св. Л.
- Андрѣць, йця, Андрѣчко, ка, м. Ум. отъ Андрій.
- Андрій, рія, м. Андрей. МВ. II. 8. Чуб. III. 382. Ум. Андрійко. Чуб. III. 311. МВ. II. 7. Андрѣчно. Чуб. IV. 121. Андрѣць. ВД. Андрійцо. Подольск. г. Андрійш, Андрѹнь. ВД. Андрѣсь. ВД. Андрѹсь. Павл. 75. Андрѹсми. ВД. Андрѹсьньо. О. 1862. IV. 23. Чуб. V. 350. См. Андрух, Ондрій, Яндрій, Яндрух.
- Андріан, на, м. Адріанъ. Лохв. у. Левч. 183.
- Андріаш, ша, м. Ум. отъ Андрій.
- Андрѣя, на, м. Авдроникъ. Лохв. у. Левч. 183.
- Андрѣсь, ся, м. Ум. отъ Андрій.
- Андрѹнь, ня, м. Ум. отъ Андрій.
- Андрѹсьньо, Андрѹсьж, ка. Андрѹсь, ся, м. Ум. отъ Андрій.
- Андрѹх, ха, м.=Андрій. Фр. Пр. 5. Ум. Андрѹшно. Ном. № 5289. Фр. Пр. 5. Анжа, ни, ж.=Ганжа. Чуб. III. 95. Авнѣця, ці, ж.=Анжа. Вх. Зн. 1. Гол.

Ц. 322. Ум. Аннічна. Вх. Зя. 1. Анніченъна. Гол. II. 130.

Автїп, пв, м. Автїпа. Лохв. у. Ум. Антїпо. Лохв. у.

Автїн, тѡна, м. Антовъ. Ном. № 675. Ум. Антїно. Грив. III. 101. Антѡсь. Лохв. у. Антѡсьо. Св. Л. См. Антох.

Антоїна, нв, жс. Антовина. ВД. См. Антоія, Антоха.

Антѡнїа, нїї, жс. = Антоїна. ВД. Ум. Антося. ВД.

Антѡсь, ся, Антѡсьо, ся, м. Ум. отъ Антїн.

Антѡси, сї, жс. Ум. отъ Антоїа.

Антох, хв, м. = Антїн ВД. Ум. Антошно. Фр. Пр. 7.

Антѡха, хн, жс. = Антоїна. ВД. Ум. Антоша. ВД.

Антѡшко, кв, м. Ум. отъ Антох.

Арѣхнїй, нїд, м. Ареа. Лохв. у.

Арїанїй, цїд, м. Харлампїй. Лохв. у.

Арсеїв, нв, м. Арсеїй. Лохв. у. Левч. 183.

Артѡм, нв, м. Артемій. Лохв. у. Левч. 183. См. Артох.

Артѡх, хв, м. = Артем. ВД.

Архїп, пв, м. Архїпъ. Чуб. I. 166. Ум. Архїпо. Лохв. у.

Ахтанасїй, сїд, м. Аванасїй. Лохв. у. См. Оханас, Оланас.

Б.

Базїлїй, лїд, м. = Василь. Подольск. у. Ум. Базїлно. ВД. Базь. ВД. Базьнѡ. ВД.

Бакѡм, нв, м. = Абакѡм. Лохв. у.

Венѡдъ, дд, м. = Венедїк. Черк. у.

Богдан, нв, м. Богданъ. Левч. 183. АД. I. 163. Ум. Богданѡць, Богданїно. АД. I. 166. Левч. 183.

Борїс, св, м. Борїсь. Ном. № 451. Грив. III. 664. Ум. Борїсїн. ВД. Борїсно. Лохв. у.

В.

Вавїло, лв, м. Вавїла. Лохв. у.

Ваврїк, кв, Ваврїчок, чка, м. Ум. отъ Вавро.

Ваврѡ, рв, м. Лаврѡ. Лохв. у. Ум. Ваврїн. ВД. Ваврїчон. ВД.

Ваврї, рї, жс. Мавра. Лохв. у.

Вадїм, нв, м. Вадымъ. Лохв. у.

Вакѡла, мн, м. Вуколь. Левч. 183. Ум. Вакѡлїн. ВД.

Ванїчкѡ, кв, Вань, нв, Ванькѡ, кв, Ваньнѡ, нв, Ванїкѡсьо, ск, Ванїкѡшко, кв, м. Ум. отъ Іван.

Варвара, нв, м. = Варнава. Лохв. у.

Варвара, рн, жс. Варвара. Ном. № 504. Ум. Варварїна. ВД. См. Варна.

Варварїна, нв, жс. = Варка.

Варнѡн, нв, м. Имларїонъ. Лохв. у.

Варка, Варька, кв, жс. = Варвара. Лохв. у. Ум. Варочна. Чуб. III. 215. Варўса. Мвл. 106.

Варлѡм, нв, м. Варлаамъ. Лохв. у. Левч. 183.

Варочка, кв, жс. Ум. отъ Варна.

Варўса, сї, жс. Ум. отъ Варна.

Васа, сн, жс. Васса. Лохв. у.

Васїлечкѡ, кв, м. Ум. отъ Василь.

Васїлїна, нв, жс. Васвлїса. Лохв. у. Левнц. ПїО. I. 171. Ум. Васїлїнна. ВД. Васїлїночка. ВД.

Васїль, лїд, м. Васлїй. Ном. № 4307. К. ЧР. 7. Ум. Васїлечкѡ. ВД. Васїлно. Лохв. у. Чуб. III. 211. Васїльнѡ. Лохв. у.

Васїльчїн. Гол. II. 424. Вась. ВД. Васьнѡ. Лохв. у. Васьо. ВД. Васїнѡ. Лохв. у. См.

Бвзїлїй, Васно, Васюта.

Васкѡ, кв, м. = Васькѡ. Вх. Лем. 395.

Васька, кв, жс. 1) = Васа. Васильк. у. 2) = Васїлїна. Лохв. у.

Васькѡ, кв, м. Васьо, сн, м. Ум. отъ Василь.

Васькѡ, кв, м. Ум. отъ Василь.

Васїюта, тн, м. = Василь. К. ЧР. 25. Левч. 183.

Вѡдла, лн, жс. Фегла. Лохв. у. Ном. № 10889.

Велендїк, кв, м. = Венедїк. Лохв. у.

Венедїк, кв, м. Венедїктъ. Лохв. у. См. Венедь, Вендїн, Венедїх.

Венедїхт, та, м. = Венедїк. Лохв. у.

Вендїк, кв, м. = Венедїк. Лохв. у.

Веремїй, нїд, м. = Ярема. Лохв. у. Ном. № 3428.

Вїкѡнт, та, м. Вїкѡнтїй. Лохв. у.

Вїктїр, тора, Вїктор, ра, м. Вїкторъ. Лохв. у. Левч. 183. Ум. Вїкторно. Чуб. III. 310. Ум. Вїтїа. ВД. Вїтъна. ВД. Вїтънѡ. ВД. См. Вїхтарь.

Вїсарїїнѡ, нв, м. Вїссарїонъ. Лохв. у. Ум. Вїса. ВД.

Вїталь, лїд, м. Вїталїя. ВД.

Вітька, ки, Витькó, кá, Вітя, ті, м.
Ум. оть Винтір.

Віхтарь, ря, Віхтір, тора, Віхторь,
ра, м. = Вихтір. Лохв. у.

Віады, ді, ж. Евдокія. Лохв. у. Ном
№ 6139.

Віра, ря, ж. Віра. Лохв. у. Ум. Вірна.
Лохв. у. Левч. 185. Вірочна. ВД.

Владимарь, Владимарь, ря, м. = Во-
лодимар. Лохв. у.

Владьо, ди, м. Ум. оть Володимир.

Воймѣн, на, м. = Євмен. Лохв. у.

Володарь, ря, м. = Володимир. Левч. у.
Володькѣ, ка, Володичок, чеа, м. Ум.
оть Володимир.

Володѣмар, ра, м. Владимирь. Левч.
183. Ум. Волбди. ВД. Волбдичок. ВД. Во-
лодѣмирно. ВД. Володнѣ. ВД. Волбдына.
Лохв. у. Алв. 105. Волбдыно. Левч. 183.
Волбдя. Лохв. у. См. Володарь, Ладим, Ла-
димарь, Ладимир.

Володислѣв, ва, м. Владславь. ВД.

Володкó, кá, Волбдыка, ки, Волбдыко,
ка, Волбдя, ді, м. Ум. оть Володимир.

Волѣнька, ки, ж. = Олюнька. ВД.

Волѣська, ки, ж. = Волюнька. ВД.

Всеволод, да, м. Всеволодь. ВД.

Вўсти, ті, ж. Іустинія. Лохв. у.

Г.

Гаврас, са, м. Гервасій. Вх. Лем. 401.

Гаврик, ка, м. Ум. оть Гаврило.

Гаврілко, ка, м. Ум. оть Гаврило.

Гавріло, ла, м. Гаврілѣ. Рудч. Ск.
I. 13. Ном. № 8044. Ум. Гаврим. Лохв. у.
Левч. 183. Гаврілко. Ном. № 5513. Гав-
рілочно. Чуб. V. 1119. См. Габро.

Галадій, дія, м. Галактіонъ. Могилев. у.
Галѣна, ни, ж. 1) Галина. ВД. 2) = Ган-
на. ВД. Ум. Галѣнна. См. еще при словѣ
Ганна.

Галинѣ, нѣти, Галинѣтко, ка, ж.
Ум. оть Ганна.

Галка, ки, ж. = Ганна. Лохв. у.

Галонька, Галочка, ки, ж. Ум. оть
Ганна.

Галька, ки, ж. = Ганна. Лохв. у.
Ном. № 507.

Гальшка, ки, ж. = Ганна. ВД.

Галюня, ні, Галюся, сі, Галюсенька,

Галютонька, Галютка, Галюточка, ки,
ж. Ум. оть Ганна.

Галѣ, лі, ж. Ум. оть Ганна.

Гандзюня, ні, Гандзюнька, ки, ж.
Ум. оть Ганна.

Гандзя, ві, ж. Ум. оть Ганна.

Ганѣчка, ки, ж. Ум. оть Ганна.

Ганка, ки, ж. = Ганна. Чуб. V. 1110.

Ганна, ни, ж. Анна. Ном. № 509,
13257. Ум. Галѣ. Мет. 102. Галоньна. Ном.
№ 2657. Галочна. Чуб. Ш. 127. Галюня.

Галюся. Ном. № 9264. Галюсенька. Галютна.
Зміев. у. Галютоньна. Чуб. V. 771. Галю-
точна. Чуб. V. 772. Галинѣ, Галинѣтко.

Гандзя. Ном. № 2752. Гандзюня, Гандзю-
нька. Чуб. Ш. 320. Ганѣчка. Гол. II.

710. Ганѣчка. Чуб. Ш. 131. Ганѣля. Чуб.
V. 1201. Ганѣлюка. Чуб. V. 33. Ганѣня.

ВД. Ганѣнюнька. Чуб. V. 64. Ганѣсечна.
Ганѣсьна. Чуб. V. 388. Ганѣсь. Мет. 6.

Чуб. Ш. 397. Ганѣшна. Мил. 147. Ганѣя.
Гол. II. 221. Вх. Лем. 402. Ганѣнна. Гол.

II. 81. Ганька. ВД. Ганюточна. Чуб. V.
767. Ганя. Гол. II. 239. См. Аниця, Анна,

Аничка, Галка, Галочна, Гальна, Гальшна,
Ганна.

Ганькó, жа, м. = Євген. Левч. 183.

Ганюточка, ки, ж. Ум. оть Ганна.

Ганя, ні, ж. Ум. оть Ганна.

Гана, пи, ж. Ум. оть Галка.

Ганка, ки, ж. Агафін. Ном. № 6399,
14228. Ум. Гана. Лохв. у. Черниг. у. Га-
почна. Грин. Ш. 60. Ганѣля. АД. I. 312.

Ганѣня. МВ. (КС. 1902. X. 154). Ганѣсь.
МВ. (КС. 1902. X. 154). Ном. № 11658.

Ганѣця. ВД. См. Гафін.

Ганѣн, на, м. Агафонъ. Ном. № 7032.
См. Агапон.

Ганючка, ки, Ганѣля, лі, Ганѣня, ні,
Ганѣсь, сі, ж. Ум. оть Ганна.

Ганѣця, ці, ж. Ум. оть Галка.

Гараснѣ, ка, м. Ум. оть Гарасько.

Гарасѣм, ша, м. Гераснѣмъ. Чуб. Ш.
200. Ум. Гарасѣмочно. Гол. II. 209.

Гарасько, ка, м. = Гараснѣм. Ном.
№ 13987. Ум. Гараснѣм. ВД.

Гафѣйка, ки, ж. Ум. оть Гафін.

Гафін, фѣн, ж. = Галка. ЕЗ. V. 199.
Ум. Гафѣйна. ВД.

Генія, нѣ, ж. Євгенія. Вх. Лем. 403.
См. Ївга.

Героній, нѣ, м. Геронимъ. Вх. Лем.
403.

Глѣб, ба, м. Глѣбъ. Ном. № 451.

Гнат, та, м. Игнатъ. Ном. № 5736.

Ум. Гнатіо. Лохв. у. Левч. 184. Гнаточно.
Грин. Ш. 467. Гнатусь. ВД. Гнатшечно.
Грин. Ш. 467.

Гордій, дія, м. Гордій. Лохв. у. Чуб.
IV. 129. Ум. Гордіано. Лохв. у.

Горпіна, ни, жс. Агриппина. МВ. II.
36. Ум. Горпінна. Лохв. у. Горпіночно.
Навл. 75. Горпусь. ВД. Горпусь. ВД. См.
Ярепина.

Горпінця, ці, жс. = Горпина. Макс.
(1834), 131.

Горпінка, ки, жс. Ум. оть Горпина.

Граня, ні, жс. Ум. оть Грап.

Грап, па, м. Евграфъ. Лохн. у. Ум.
Граня. ВД.

Григор, ра, м. Григорій. Ном. № 8558.
То-жс Григорій. Ном. № 1049. Ум. Гри-
гбрко. Ком. Пр. № 93. Григбрконо. Гол.
II. 239. См. также Грицьб.

Гририк, ка, Гринуненько, ка, Гринь,
на, Гринько, ка, Гринь, на. м. Ум.
оть Грицьно.

Грипочько, ка, Гриценя, нѣти, Гри-
ценятко, ка, Грицьки, ка, м. Ум. оть
Грицьно

Гриціна, ни, м. Ум. оть Грицьно.

Грицуник, Грицунчик, ка, Грицун-
чичок, чка, Грицуня, ні, м. Ум. оть
Грицьно.

Гриць, ца, м. Ум. оть Грицьно.

Грицько, ка, м. = Григор. Ном. № 1049.
Ум. Гринь. Ном. № 8563. Гриник, Гринунен-
ньо. Гол. II. 685. Гриньб. Ном., стр.
294, № 126. Гринь. Ном. № 8562. Гри-
ченько. Стор. II. 250. Гриценя. Лохв. у.
Гриценятно. Лохв. у. Гриценяточно. Лохв. у.
Гриция. Грин. II. 209. Гриціна. ВД. Гри-
ціник. Лохв. у. Грицінчи. Лохв. у. Гри-
цінчино. Лохв. у. Грицунь. Гол. I. 203.
Гриціна. Лохв. у. Гриць. Ном. № 2787
Грицібно. Чуб. У. 99. Грицібно. Грин.
Ш. 63. Гринуненько. МУЕ. Ш. 12. Гринь.
ВД. Гриньб. ВД. Груш. ВД. Грушко. ВД.
См. Григор.

Гурик, ка, м. = Гурій. ВД.

Гурія, рія, м. Гурій. Лохв. у.

Гурка, ки, жс. Гурія. ВД.

Гурко, ка, м. = Гурій. ВД.

Г.

Габро, ра, м. = Гагарло. Камсвец. у.

Гѣця, ці, жс. = Генія. ВД.

Гмітрик, ка, м. Ум. оть Гмитро.

Гмитро, ра, м. = Дмитро. Ном. № 497
Ум. Гмитрин. ВД.

Д.

Давід, да, м. Давидь. Лохв. у. Ном.
№ 6314. Ум. Давидо. Лохв. у.

Дам'ян, на, м. Даміанъ. ВД. См. Дем'ян.

Данілець, льця, м. Ум. оть Данило.

Данілко, ка, м. Ум. оть Данило.

Даніло, ла, м. Давидь. Ном. № 8013.

Ум. Данилець. ВД. Данило. Лохв. у.
Навл. 75. Данилочно. Гол. II. 266. Дана.
ВД. См. Данило.

Данько, ка, м. = Данило. Лохв. у.
Левч. 183.

Дана, ні, м. Ум. оть Данило.

Даріна, чи, жс. = Одарка. ВД.

Дарка, Дарочка, ки, жс. Ум. оть
Одарна.

Демід, да, м. Діомидь. Ном. № 8028.

Демко, ка, м. = Дем'ян. Лохв. у.

Демо, ма, м. = Демко. Вх. Уг. 236.

Дем'ян, на, м. Даміанъ. Ном. № 499.

См. Дам'ян, Демно, Демлян, Демо.

Демис, са, м. Діонисій. Ном. № 6399.

Ум. Демиско. Лохв. у. Чуб. Ш. 382.

Дмітрик, ка, м. Ум. оть Дмитро.

Дмитро, ра, м. Дмитрій. Ном. № 497.

Ум. Дмитрин. Лохв. у. Левч. 183. Дмитрусь.
Лохн. у. Левч. 183. См. Гмитро.

Дожа, ки, жс. Ум. оть Донія.

Докійка, ки, жс. Ум. оть Донія.

Докія, кіп, жс. Евдокія. Лохв. у. Ум.

Дѣна Харьк. у. Докіяна. Левч. 185. Дѣця.
ВД. См. Овдонія, Одонія.

Дѣма, ки, Домася, сі, жс. Ум. оть До-
маха.

Домѣха, хи, жс. Домва, Домвникія. Лохв. у.
Левч. 185. Ум. Дѣма. ВД. Домася. О. 1861.
Х. 32. Домашенька. Грин. Ш. 611. До-
машна. Чуб. Ш. 138. Дѣмна. ВД. Дѣмця.
ВД. Дѣмочка. ВД. См. Домна.

Дѣнна, ни, жс. = Домаха. Чуб. У. 704.
Ум. Доміуня. Чуб. Ш. 210. См. еще при
Домаха.

Дѣмочка, ки, Дѣмця, ці, жс. Ум. оть
Домаха.

Дѣрко, ка, м. = Хведір. ВД.

Доридѣя, на, м. Доримедотъ. Лохв. у.

Дѣрош, ша, м. Дороев. Ном. № 12789.

Дѣця, ці, жс. Ум. оть Донія.

Е.

Егáй, Егéя, м. Аггей Константиногр. у.
См. Ёггей, Оггей, Огея, Огія.

Є.

Єва, вж, жс. Єва. Чуб. Ш. 333. Левци.
Пов. 65. Ум. Євна. ВД. Євѣя. ВД.

Євгéн, на, м. Евгеній. Лохв. у. См.
Ганько.

Євгра́ц, на, м. Евграфъ. Лохв. у. См.
Ївграп, Ївграп.

Євдóса, сі, жс. Ум. отъ Євдоха. Чуб.
V. 106.

Євдóха, хж, жс.—Євдоха. Ум. Євдóшна,
Євдóшечна. Чуб. Ш. 178.

Євкэ, кж, жс. Ум. отъ Єва.

Євкл, ла, Євкела, лж, м. Евклій.
Лохв. у.

Євмéж, на, м. Евмевій. Лохн. у. См.
Воймен, Ївмен.

Єврáсь, ся, м. Ум. отъ Юрій.

Єврáх, ха, м. Ум. отъ Юрій.

Євсагáн, на, м. Евсигій. Могилев. у.

Євтѣх, хá, м. Евтлхій. Лохв. у.

Євѣя, нї, жс. Ум. отъ Єва.

Єгóр, ра, м. Георгій. Лохв. у.

Єня, нї, жс.—Єнѣя. Лохв. у.

Єрáст, та, м. Орестъ. Лохв. у.

Єрéма, жя, м.—Єрема. Лохв. у. К.
Досв. 155.

Єрѣя, нж, жс.—Єрѣя. Ум. Єрѣнна.
Чуб. Ш. 311. Єрѣночка. Чуб. V. 138.

Єрмáк, кá, м. Ермолай. Левч. 184. См.
Ярмолай.

Єротéй, тéя, м. Героей. ВД. См. Єроха.

Єрóха, хж, м.—Єротей. ВД.

Єсш, на, жс.—Єсш. Лохв. у.

Єсьбó, кá, м.—Єсяп. ВД.

Єхрéм, жа, м. Ефремъ. ВД.

Ѕ.

Захáр, Захáрь, рá, м. Захарій. Харьк. у.
Ум. Захáрно, Захáрьно. Харьк. у. Ном.
№ 6557. Чуб. Ш. 311.

Зінéць, нця, м.—Зінько. ВД.

Зінечка, вж, жс. Ум. отъ Зіньна.

Зінь, ня, м.—Зінько. ВД.

Зінькэ, хж, жс. Зиваида, Зиновія. Лохв. у.
Левч. 186. Ум. Зіня, Зінечка. Павл. 75.

Зіньбó, кá, м. Зиновій. Лохв. у. Левч.
184.

Зіня, нї, жс. Ум. отъ Зіньна.

Зóсим, жа, м. Зосима. Лохв. у. К. ЧР.
19. Левч. 184.

И.

Ива, Иви, м. Іовъ. Лохв. у.

Илáш, шá, м.—Илько. Федьк. Пов. 5.
Ум. Илáшко. Федьк. Пов. 7.

Ильбó, кá, м.—Илля. Лохв. у. Левч.
184.

Иллá, лї, м. Илья. Ном. № 468. Ум.
Илбóсь. Лохв. у. См. Илаш, Илько.

Иля, Илі, жс.—Олева. Вх. Уг. 242.

Ип.лáт, та, м. Ипполитъ. Лохв. у.

І. І.

Ів, Ива, м.—Ива? Ком. Пр. стр. 115.

И́вэ, Иви, жс.—Єва. Гя. II. 218.

Івáн, на, м. Іоанвъ, Іванъ. Ном.

№ 1005. Ум. Івáничко. Гол. II. 712. Вань.

ВД. Ваньбó. Лохв. у. Ваньбó. Лем. 395.

Важóсьо. Гол. II. 712. Занбóшко. Гол. II.

712. Івáненько. МУЕ. III. 12. О. 1862.

IV. 36. Іванéць. Ном. № 10080. Івáнни.

ВД. Івáнно. Ном. № 3249. Івáнонько. Гол.

II. 43. Івáночко. Гол. II. 268. Івáночок.

Гол. II. 368. Івáнчин. Федьк. Нов. 5. Гол.

III. 95. Івáнько. ВД. Івáньо. О. 1862. IV. 3.

Івáсь. Рудч. Ск. II. 169. Івáсенько. Чуб.

III. 240. Івáсим. Лохв. у. Івáсьо. Чуб. IV.

169. Івáшко. Чуб. III. 271. Івáшечко. Чуб.

III. 218.

Іванáйна, нж, м.—Іван. ВД.

Івáнко, кá, Івáночко, кá, Івáньоць, дя.

Івáнчик, Івáнько, кá, Івáвьо, ня, м.

Ум. отъ Іван.

Івáсенько, кá, Івáсим, кá, Івáсь, ся, м.

Ум. отъ Іван.

Івáхно, на, м.—Іван. Ном. № 7351.

Івáшечко, Івáшко, кá, м. Ум. отъ Іван

И́вга, гж, жс. Евгея. Чуб. Ш. 179

См. Генія.

К.

Івгей, гѣя, м. = Егой. Лохв. у. См. Иовгей.

Івген, на, м. = Евгений. Лохв. у.

Івграп, на, м. = Евграп. Лохв. у.

Івстрат, та, м. Евстратій. Лохв. у.

Івтѹх, хѣ, м. = Явтух. Левч. 183.

Ігнась, сѣ, м. Ум. отъ Ігнаг.

Ігнат, та, м. = Гнат. Лохв. у. Левч. 184. Ум. Ігнась. ВД. Ігнатио. Левч. 184. Ігнашко. ВД.

Іпат, та, м. Ипатій. Лохв. у.

Іполит, та, м. Инполитъ. Левч. 184.

Ірен, на, м. Ирней. Вх. Уг. 242.

Ірена, нн, жс. = Ярина = Орина. Вх. Уг. 242.

Ірь, Іря, м. = Юр = Юрій. МУЕ. Ш. 45.

Ісай, Ісѣя, м. Исаія. Лохв. у.

Ісѣк, ка, м. Исаакій. Лохв. у. Ум. Ісѣчм. Лохв. у.

Істрат, та, м. = Івстрат. Лохв. у.

Іськѣ, Іськѣ, кѣ, м. = Йосип. Лохв. у. Чуб. Ш. 58.

П.

Йван и проч. См. Иван.

Йов, Йова, м. Ювъ. МУЕ. П. 46.

Йовгѣй, гѣя, м. = Івгей. Лохв. у.

Йовграп, на, м. = Івграп. Г. Арг. (О. 1861. Ш. 99). Лохв. у.

Йовдокѣм, на, м. = Явдожим. Ном. № 12549.

Йовдохѣ, хн, жс. = Явдохѣ. Рудч. Ск. I. 177. Ум. Йовдохѣя. Лохв. у.

Йовжѣн, на, м. = Евжен. Лохв. у.

Йовтѹх, хѣ, м. = Явтух. Лохв. у. Ум. Йовтушѣн. ВД.

Йовхѣм, на, м. = Юхим. Лохв. у. Павл. 75. Ум. Йовхѣмко. Чуб. Ш. 134.

Йоганнѣк, ка, м. Иоаннкій. Вх. Лем. 421.

Йоганія, нїї, жс. = Гевія = Івга. Вх. Лем. 421.

Йѣн, нн, м. = Йона. Лохв. у.

Йѣна, нн, м. Йона. ВД.

Йѣсип, на, м. Иосифъ. Ном. № 3928.

Кв. П. I. 207. Ум. Йѣсью, Йѣся. Грив. I. 205. См. Есип, Осип.

Калѣнѣя, ка, м. Каллянкѣ. Ном. № 7906.

Калѣя, нн, жс. Аклина. Федк. Пов. 6. Ум. Калѣяна. ВД.

Калѣстрат, та, м. Каллстратъ. Лохв. у. См. Коистрат.

Карпѣк, ка, м. Ум. отъ Карпо.

Карпѣ, пѣ, м. Карпъ. Ном. № 6073.

Ум. Карпи. ВД. Карпюно. Чуб. Ш. 201. Карпѹсь. Павл. 75.

Каська, ки, Кася, сї, жс. Ум. отъ Катерина

Касѣн, на, м. Касіавъ. Ном. № 11418.

Катерѣна, нн, жс. Екатерина. Ном. № 8830. Ум. Катерѣна. Чуб. Ш. 395.

Катерѣноньна. ВД. Катерѣночка. ВД. Катрѹя.

Лохв. у. Катрѹсьма, Катрѹечка. Чуб. Ш. 175. Катря. Ном. № 4293. Катречка, Кася: Гол. II. 322. Касьма. Желех.

Кѣва, вн, м. Квоа. Лохв. у.

Кѣлѣя, нн, жс. Аклина. Ном. № 3295.

См. Калина, Кулина. Ярилина.

Кѣрѣк, ка, м. Кирикъ. Лохв. у. ЗОЮР. II. 92.

Кѣрѣлецъ, льца, м. Ум. отъ Кирило.

Кѣрѣлко, кѣ, м. Ум. отъ Кирило.

Кѣрѣло, ла, м. Кириль. Ном. № 9570.

Ум. Кирилѣцъ. Мил. 38. Кирило. Лохв. у. Кириѣ. Гол. II. 497.

Кѣдрат, та, м. Кодратъ. Ном. № 12706.

Ум. Кѣдратио.

Клим, на, м. Климентъ. Ном. № 5545.

МУЕ. Ш. 48. Ум. Климухо. Чуб. Ш. 466.

Климѣо. Чуб. Ш. 439. См. Климно, Клиша.

Клинокѣ, кѣ, м. = Клим. Лохв. у.

Климѹхо, на, м. Ум. отъ Клим.

Климѣо, ца, м. Ум. отъ Клим.

Клиша, шї, м. = Клим. АД. II. 3, 17.

Кѣнаш, ша, м. Коновъ. ВД. См. Коноі.

Коноі, нона, м. = Конош. Рудч. Ск. I. 191.

Коистрат, та, м. = Каллстрат. Лохв. у.

Копитѣн, на, м. Капитонъ. Лохв. у.

Корѣяло, ла, м. Корнѣй. Лохв. у.

Ум. Корѣсь. ВД.

Корнїй, нїя, м. = Корвилло. Лохв. у.

Левч. 184. Ум. Корнїю. Павл. 75. Корнѣцъ. Павл. 75.

Корѣсь, сѣ, м. Ум. отъ Корнїю.

Кѣстик, ка, м. Ум. отъ Кость.

Кѣсть, та, м. = Костантин. МУЕ. Ш. 46. Ум. Кѣстик. Лохв. у. Левч. 184.

Костюк, ка, м. = Костянтивъ. Левч. 184.
Костянтивъ, на, м. Константинъ. МУЕ.
III. 46. См. Кость, Костюк.

Ксандер, ра, м. = Олександр. Вх. Лем.
429.

Ксандра, рв, ж. = Олександра. Вх.
Лем. 429.

Ксѣна, нв, ж. Ксєвія. ВД. Ум. Ксѣнна.
ВД. Ксѣйна. ВД. Ксѣня. ВД. Ксѣта. ВД.
См. Онсана.

Кузьма, Кузьмочка, кш, м. Ум. отъ
Кузьма.

Кувь, яя, Кузько, ка, м. Ум. отъ
Кузьма.

Кузьма, мѣ, м. Косма. Ном. № 499.
Ум. Кузьма. О. 1861. X. 81. Кузьмочна.
О. 1861. VIII. 81. Кузь. ВД. Кузько. Г. Барв.
441. Кузьмечко. Грин. III. 69. Кузьмичок.
Грин. III. 68. См. Кузьмина.

Кузьмина, нв, м. = Кузьма. БЗ. V.
225.

Кузьмичок, чка, м. Ум. отъ Кузьма.

Куляна, нв, ж. = Кядина. Лохв. у.
Левч. 185. Ум. Кулянна. Грин. III. 48.
Куля. ВД.

Купер'ян, на, м. Киприанъ. Лохв. у.
См. Купрія, Куприан.

Купрїя, рїя, м. = Купер'ян. Лохв. у.
Левч. 184.

Купрїяв, на, м. = Купер'ян. Ном.
№ 13170.

Л.

Лаврик, ка, Лавричок, чка, м. Ум.
отъ Лавро.

Лаврін, на, м. Лаврентій. Лохв. у. Левч.
184. Ум. Лаврино. Грин. III. 124. См.
Лавро.

Лавро, ра, м. = Лаврія. Лохв. у. Федьк.
Пон. 31. Левч. 184. Ум. Лаврия. ВД. Лав-
ричок. ВД. См. Вавро, Равро.

Ладїм, ма, м. = Ладїмарь. Камев. у.
Ладїмарь, ря, Ладїмар, ра, м. Ном.
№ 660. Лохв. у. Левч. 183. Ум. Ладь-
но. ВД.

Лазарь, ря, м. Лазарь. Ном. № 14158.
Кота. Бв. III. 58.

Лазорь, Лазур'ь, ря, м. = Лазарь.
Лохв. у. Чуб. III. 20.

Ларивін, вѣна, м. Иларіонъ. Павл. 75.
Въ Лохв. у.: Лариѣн.

Ларїѣн, на, м. = Ларивін. Лохв. у.
Ум. Ларко. Левч. 184.

Левантія, нв, ж. Валентина. Лохв. у.
Славносерб. у.

Левко, ка, м. Левъ. Леонтій. Лохв. у.
Ном. № 13488. Ум. Левочко. Чуб. III. 138.
Левуць. Павл. 75.

Левѣн, на, м. Леонтій. Ном. № 10766.
Черниг. у.

Левонїд, да, м. = Леонид. Лохв. у.
Левочко, ка, м. Ум. отъ Левко.

Левуць, сѣ, м. Ум. отъ Левко.

Лександер, дра, м. = Олександр.
Лохв. у. Левч. 183.

Лександра, рш, м. = Олександр. Чуб.
V. 92.

Лександра, рш, ж. = Олександра. Лохв.
у. Левч. 185. Ум. Лександрусъ. Лохв. у.
Лѣся. К. ЧР. 52. Ном. № 5185. Лѣсечна.
Лѣсьна. Ном. № 5185.

Лександро, ра, м. = Олександр. Лохв.
у. Ум. Лесь. ВД. Лесько. ВД.

Лександрусъ, сї, ж. Ум. отъ Лексан-
дра.

Лексія, ксія, м. = Олексій. Лохв. у.
Леонїд, да, м. Леонидъ. ВД.

Лѣстїна, нв, ж. Елистія. Лохв. у.
См. Опстина, Пѣстина.

Лѣсечка, кш, ж. Ум. отъ Лександра.
Лесь, сїя, м. = Лександер. Ном. № 1540.

Лѣська, кш, ж. Ум. отъ Лександра.
Лѣсько, ка, м. = Олександр. Ном.
№ 9986.

Лѣся, сї, ж. Ум. отъ Лександра.

Лешко, ка, м. = Олекса. Вх. Лем. 432.

Лїдька, кш, ж. Лидія. Лохв. у.
Ликѣра, рш, Ликѣря, рї, ж. Глиберія.

Лїна, пш, ж. Олимпиада. Лохв. у. Левч.
186. Ум. Лїна. Лохв. у.

Лисавѣта, Лисавѣта, тш, ж. Елизавета.
Левч. 186. Лохв. у.

Лѣгвин, на, м. Логвинъ. Лохв. у. Левч.
184.

Лука, кї, м. Лука. Ном. № 495. См.
Лунань, Лунач, Лунаш.

Лукань, вя, м. = Лука. Могилев. у.

Лукач, ча, м. = Лука. Вх. Лем. 433.

Лукаш, шѣ, м. = Лука. Лохв. у. Левч.
184.

Лукѣра, Лукѣря, рї, ж. = Ликѣра.
Лохв. у. Ум. Лунѣрна. Лохв. у.

Лукина, нв, ж. Лукана. Лохв. у.
Лукія, кїї, ж. Глиберія, Лукина, Лу-
кія. Лохв. у.

Лукіян, Лук'ян, ва, м. Чуб. Ш. 203. Левч. 181.
 Лудька, ки, ж. = Лукія. Ном. № 12285.
 Ум. Лудя. Ном. № 12285.
 Лудьжб, ка, м. = Лукіяв. Левч. 184.
 Лудя, ці, ж. Ум. оть Луца.
 Люба, бж, ж. Ум. оть Любина.
 Любіна, ни, ж. Любовь. Камець. у.
 Ум. Люба. Рудав. II. 63. Лохв. у. Люба.
 Левч. 186. Лохв. у. Любочна. ВД.
 Людмила, ли, ж. Людмила. Грин. Ш. 21. Ум. Людмила. Грин. Ш. 22. Лбдя. Лохв. у. Лбдяна, Лбдна. Лохв. у.

М.

Мавра, ри, ж. Мавра. Лохв. у. Левч. 186. Ум. Мавруня. Левч. 186. См. Мавра.
 Магда, ди, ж. = Магдалина. Чуб. V. 678. Ум. Магдуня. Чуб. V. 679.
 Магдалина, ни, ж. Магдалина. Чуб. V. 412.
 Магдуня, ні, ж. Ум. оть Магда.
 Магда, ди, ж. = Магда. Ном. № 10792.
 Макарчко, ка, м. Ум. оть Манарь.
 Макарчик, ка, м. Ум. оть Манарь.
 Макарь, ра, м. Макарий. Лохв. у. Чуб. V. 92. Ум. Макаречко. ВД. Макаркин. ВД.
 Македон, ва, м. Македовій. Лохв. у.
 Маклена, ни, ж. = Мокрина. Вх. Лем. 433.
 Максїм, ва, м. Максимъ. Ном. № 674. Ум. Максїмець. Чуб. II. 663. Максїмно. Лохв. у.
 Маланка, ки, ж. = Меланка. Ум. Маланочна. ВД. Маланя. ВД. Малася. ВД. Маланша. ВД.
 Малахвій, вія, м. Малахія. Лохв. у.
 Малашка, ки, ж. Ум. оть Маланка.
 Мавра, ри, Мавря, рі, ж. = Мавра. Лохв. у.
 Мамрось, ся, м. = Омрось. Лохв. у.
 Манойло, Мануїло, ла, м. Мануїль. Лохв. у. Ленч. 184. Ум. Маньбб. ВД.
 Манька, ки, ж. Ум. оть Марія.
 Манько, ка, м. Ум. оть Манойло.
 Мана, ні, ж. Ум. оть Марія.
 Мардър, ра, м. Мардарій. Лохв. у.
 Маречка, ки, ж. Ум. оть Мар'я.
 Марїва, ни, ж. Маріа. Мет. 91. Ном. № 7523. Ум. Марїненка. О. 1862. IV. 36. Марїнина. Чуб. V. 893. Марїночна. Лохв. у. Марїна. Гол. II. 657. Марїса. Чуб. V. 332.
 Марїсеня. Чуб. V. 774. Марїсечна. Гол. II. 115. Марїсь. Гол. II. 231. Марїсьна. ВД. Марїця. Чуб. Ш. 201.
 Марїчка, Марїйка, ки, ж. Ум. оть Марія.
 Марїка, Марїчка, ки, ж. Ум. оть Марія.
 Марія, рії, ж. Марія. Чуб. Ш. 303. Ум. Марїсна. Чуб. V. 262. Марїяна. Чуб. I. 268. Марїна. Фельк. Пов. 8. Марїчна. Федьк. Пов. 15. Марична. Гол. II. 362. Мана. Лохв. у. Левч. 186. Манака. Лохв. у. Манюся, Маса. Сн. Л. 3. Манюта. Лубен. у. См. Мар'я, Марусїна, Марүса.
 Марїана, ни, ж. Марїанна. Ум. Марїяна. Чуб. V. 948.
 Маркѣло, ла, м. Маркелъ. Лохв. у.
 Маркіян, ва, м. Маркіяв. Екатериносл. у.
 Марко, ка, м. Маркъ. Чуб. Ш. 181. Ум. Марочко. Грин. Ш. 460.
 Маркүр, ра, м. Меркурій. Лохв. у.
 Марчо, ка, м. Ум. оть Марко.
 Марта, ти, ж. Марта. Лохв. у. МВ. I. 108. Ум. Марточна, Мартуна. Лохв. у. Марүса. МВ. I. 112. Марця. Гол. II. 262.
 Мартін, ва, м. Мартинъ. Ном. № 431. Ум. Мартинецъ. Лохв. у. Левч. 184.
 Марточка, ки, Мартуна, ні, Мартүса, сі, ж. Ум. оть Марта.
 Маруїнька, ки, Марүня, ні, ж. Ум. оть Маруся.
 Марусенька, Марусечка, ки, ж. Ум. оть Маруся.
 Марусїна, ни, ж. = Маруся. Мил. 112.
 Маруська, ки, ж. Ум. оть Маруся.
 Маруся, сі, ж. = Марія. Мет. 105. Ум. Марүня. Гол. II. 102. Маруїнька. ВД. Маруїненка. Гол. II. 89. Марусенька. Чуб. III. 188. Марусечна. Гол. II. 114. МВ. II. 85. Маруїнька. Лохв. у. Марүха. Ном., стр. 286. № 4011. Марүша. ВД. Марүшна. Ном. № 6381. Грин. Ш. 63. См. Марусїна, Мар'я.
 Мархва, ва, ж. = Марта. Лохв. у.
 М рця, ці, ж. Ум. оть Марта.
 Мар'юсенька, Мар'юсечка, ки, Мар'юхна, ни, ж. Ум. оть Мар'я.
 Мяр'я, рї, ж. = Марія. Чуб. Ш. 206. Ум. Мар'сечна. Чуб. III. 218. Мар'юсенька. Мар'юсечна. Чуб. III. 165. Мар'юхна. Чуб. IV. 67. См. Марусина, Маруся.
 Мар'їна, ни, ж. = Марїана. Лохв. у. Швч. 267. Ум. Мар'їнина. Лохв. у. Мар'їночна. Чуб. V. 787.
 Маса, сі, ж. Ум. оть Марія С Л 3

Матвій, вія, м. Матеей. Чуб. Ш. 163.
Ум. Матвійно. Ном. № 2376. См. Маташ,
Матій, Махтей, Мацько.

Матей, тея, **Матій**, тія, м. = **Матвій**.
Левч. 184.

Матрѡна, ня, жс. Матрона. Федьк. Пов.
31. См. Мотря.

Матѡш, шѡ, м. = **Матвій**. ВД.

Махтей, тея, м. = **Матвій**. Лохв. у. Ум.
Махтеяно

Махтѡд, да, м. = **Методій**. Лохв. у.

Мацько, кѡ, м. = **Матвій**. Ном. № 11664.

Мелѡнка, кя, жс. Мелнін. Чуб. Ш.
469. Ум. Мелѡночна. ВД. Мелѡна. Левч. 186.
Мелѡ я. Ном., стр. 278. Мелѡшна. Чуб. V.
99. См. Малакна.

Мелѡтій, тія, м. Мелетій. Лохв. у.

Методій, дія, м. Методій. ВД. См.

Махтѡд, Мехѡд, Мехтѡд, Нахтѡд, Нехтѡд.

Мехѡд, да, м. = **Методій**. Левч. 184.

Ум. Мехѡдно. Левч. 184.

Мехтѡд, да, м. = **Методій**. Лохв. у.

Микѡти, тѡ, м. Микита. Чуб. V. 1113.

Ум. Микѡтин. Чуб. V. 67.

Микѡхвѡр, ра, м. Никифоръ. Лохв. у.
См. Ничипір.

Микодѡм, ка, м. Микодимъ. Лохв. у.

Микѡла, лѡ, **Миколѡй**, лѡя, м. Ми-
колай. Ном. № 452. Ум. Миколѡйно. ВД.
Миколѡйчин. Лохв. у. Микѡлана. Лохв. у.
Минѡла. Чуб. V. 11. См. Никола.

Мѡна, ня, м. Мина. Сум. 200. Ном.
№ 12708.

Мѡрѡн, **Мѡрѡн**, ва, м. Миронъ. Левч.
184. Нпр. ХРВ. 80. Чуб. Ш. 348. Ум.

Мирѡнко. ВД. Мирѡсни. ВД. Мирѡсь. ВД.

Мѡсь, ся, м. Ум. отъ Михайло. Ном.
№ 3318.

Мѡтрѡчко, **Мѡтрѡн**, ка, м. Ум. отъ
Митро.

Мѡтрѡ, рѡ, м. = **Дмитро**. Лохв. у. Левч.
183. Федьк. Пов. 91. Ум. Мѡтрѡчно. Грин.
Ш. 174. Мѡтрин. О. 1862. IX. 67. См.
Гантро.

Мѡтропѡн, ва, м. Митрофанъ. Лохв. у.
Ум. Митропанѡць. ВД.

Мѡхѡв, ва, м. = **Михайло**. Вх. Лем. 435.

Мѡхѡй, хѡй, м. = **Михайло**. Чуб. V.
948.

Мѡхѡйлик, ка, **Мѡхѡйличѡв**, чѡв, м.
Ум. отъ Михайло.

Мѡхѡйло, ла, м. Михайло. Ном. № 10853.

Ум. Мѡхѡйлин. Лохв. у. МВ. I. 89. Мѡ-
хѡйличѡв. Лохв. у. Мѡхѡйльѡно. Чуб. Ш.
434. Мѡхѡйлѡно. ВД. Мѡхѡлно. Чуб. Ш.

223. Мѡхѡль. Грин. Ш. 11. Мѡхѡльо, Ми-
хѡльѡн. Грин. Ш. 43. Мѡхѡнъ. Желех. Ми-
хѡ ѡ. Желех. Мѡхѡсьѡно. ВД. Мѡхѡ ѡ. Грин.
Ш. 527. Мѡхлин. Лохв. у. Мѡсь. Ном.
№ 3518. Мѡсьѡно, Мѡсьѡно. Вх. Уг. 252.

Мѡхѡй, хѡя, м. Михей. Лохв. у.

Мѡхлик, ка, м. Ум. отъ Михайло.

Мѡльѡ, ка, м. = **Омельѡ**. Могилѡв. у.

Мѡсьѡ, ка, м. Ум. отъ Михайло.

Мѡтрѡна, ня, жс. = **Мотря**. Федьк. Пов. 55.

Мѡдук, ка, м. Модестъ. Вх. Лем. 436.

Мѡсѡй, сѡя, м. = **Мусѡй**. Чуб. Ш. 483.

Мѡкѡн, кѡн, м. Мокій. Лохв. у. МУЕ.

Ш. 46. См. Мокрѡя.

Мѡкрѡна, ня, жс. Мокрѡна. Ном. № 473.

Мѡкрѡ, рѡ, м. = **Мокій**. ЕЗ. V. 207.

МУЕ. Ш. 46.

Мѡхѡт, та, м. Маюнтъ. Лохв. у.

Мѡсѡй, сѡя, м. = **Мусѡй**. Лохв. у. Ум.

Мо ѡно. Лохв. у.

Мѡтрѡчка, кѡ, жс. Ум. отъ Мотря.

Мѡтрѡна, ня, жс. Матрона. Лохв. у.

Левч. 186. Ум. Мѡтрѡнка. Лохв. у.

Мѡтрѡна, нѡ, жс. Ум. отъ Мотря.

Мѡтря, рѡ, жс. = **Мотрона**. Ном. № 6918.

МВ. I. 48. Ум. Мѡтрѡчка. Чуб. Ш. 395.

Мѡтрѡня. Лохв. у.

Мусѡецъ, ѡцѡ, м. Ум. отъ Мусѡй.

Мусѡй, сѡя, м. Моисей. Ном. № 12553.

Ум. Мусѡйѡ. ВД. Мусѡно. Лохв. у. Левч.
184. См. Мойсей, мѡсѡй.

Мѡцѡ, цѡ, жс. ? Ном. № 12285.

Н.

Нѡлѡм, ма, м. = **Наум**. Левч. 184.

Нѡдѡжда, дя, жс. Надежда. Лохв. у.

См. Надѡя. Ум. Надѡна. Лохв. у. Левч.

186. Надѡя. ВД.

Надѡя, дѡй, жс. = **Надежда**.

Надѡка, ка, **Надѡ**, дѡ, жс. Ум. отъ

Надежда.

Назѡр, **Назѡрь**, рѡ, м. Назарій. Лохв. у.

Левч. 184. Ум. Назѡрѡць. ВД. Назѡрьѡ.

Лохв. у.

Настѡс, са, м. Анастасій. Левч. 183.

Настѡсѡка, ка, жс. Анастасѡя. ВД. Ум.

Настѡсѡ. Левч. 185. См. Настѡя.

Настѡчка, **Настѡка**, ка, жс. Ум. отъ

Настѡя.

Насту́вьяка, *кв*, **Насту́ня**, *пі*, **Насту́ся**, *сі*, *жс*. Ум. отъ **Настя**.

Настя, *ті*, *жс*. **Авастасія**. Чуб. Ш. 179. Ум. **Настечка**. Чуб. Ш. 136. **Настна**. ВД. **Насту́ня**. Лемч. 185. **Насту́нька**. ВД. **Насту́сенька**. **Насту́сечка**. **Славяносерб**. у. **Нѣця**. ВД. **Нѣцька**. ВД. См. **Настаска**.

Ната́лька, *кв*, *жс*. **Наталія**. Чуб. Ш. 210. Ум. **Наталюнька**. ВД. **Наталючка**. Лохв. у. Павл. 76. **Ната́льця**. ВД. **Наталю́ня**. Лохв. у. Мяр. Ц. 4.

Ната́ль, *лж*, *м*. **Аватолія**. ВД. **Ната́льця**, *ці*, *жс*. Ум. отъ **Наталка**. **Наталю́ня**, *пі*, *жс*. Ум. отъ **Наталка**. **Ната́лі**, *лі*, *жс*. Ум. отъ **Наталка**. **Нау́м**, *жа*, *м*. **Наумъ**. *Ном.* № 11833. Ум. **Наумецъ**. ВД.

Нвхто́д, *да*, *м*. = **Михтод**. ВД. **Нацька**, *жж*, *жс*. **Нѣця**, *ці*, *жс*. Ум. отъ **Настя**.

Нѣсти́р, *гора*, *м*. **Несторъ**. Лохв. у. Лемч. 184. Ум. **Нѣсти́рно**. ВД.

Нехто́д, *да*, *м*. = **Михтод**. Лохв. у. **Нѣкин**, *кова*, *м*. **Никовъ**. Лохв. у. *Ном.* № 10345.

Никоді́м, *жа*, *м*. **Никодимъ**. Лохв. у. **Никола**, *лж*, **Никола́й**, *лжлж*, *м*. = **Микола**, *Федьк.* *Нов.* 1. **Федьк** II. 67. Ум. **Никола́вцо**. ВД. **Никобко**. Чуб. Ш. 211. **Никола́вно**. ВД. **Никобальцо**. ВД.

Нил, *лж*, *м*. **Ниль**. Лохв. у. **Нѣлка**, *кв*, *жс*. = **Овилка**. Ум. **Нѣлочка**. ВД. **Нѣля**. ВД.

Нивидора, *ри*, *жс*. **Миводора**. *Левч.* ПНО. I. 13.

Нвхвѣт, *та*, *м*. = **Овнхвѣт**. Лохв. у. **Нѣхвон**, *ва*, *м*. **Нифонтъ**. Лохв. у. **Ничѣпир**, *пора*, *м*. **Нибифоръ**. *Ном.* № 10971. Ум. **Ничѣпирю**. *Павл.* 76. См. **Минихвор**, **Чіпка**. *Мир.* ХРВ.

Нѣстрѣт, *та*, *м*. **Евстратій**. Лохв. у.

О.

Овгѣя, *гѣл*, *м*. = **Егей**. Лохв. у. **Овдіець**, *йця*, *м*. Ум. отъ **Овдій**.

Овдій, *дія*, *м*. **Авдій**. *Ном.* № 14100. Ум. **Овдіецъ**. ВД. **Овдіано**. Лохв. у.

Овд кія, *кїі*, *жс*. = **Докія**. *Гол.* II. 299. **Овѣрко**, *жа*, *м*. **Аверкій**. Лохв. у. *Левч.* 183. Ум. **Овѣрочно**.

Овксѣн, *ва*, *м*. = **Оксѣн**. Лохв. у. *Левч.* 183.

Оврѣм, *жа*, *м*. **Авраамъ**. Лохв. у. Чуб. Ш. 237.

Овсѣтій, *тїя*, *м*. = **Овсій**. Лохв. у.

Овсій, *сія*, *м*. **Евсєвій**. Лохв. у. *Котл.* Ев. Ш. 58.

Огѣй, *Огіій*, *Огѣя*, *м*. = **Егей**. Лохв. у. *Левч.* 183.

Одѣм, *жа*, *м*. = **Адам**. Чуб. I. 85. **Одѣряна**, *кв*, *жс*. = **Одарка**. ВД. **Одарка**, *кв*, *жс*. **Дарія**. *Ном.* № 14180. Ум. **Дарка**, **Дарочка**. ВД. **Одѣрочка**. Чуб. V. 1106. **Одѣря**. *МВ.* (КС. 1902. X. 476). **Одѣрл**. Чуб. V. 34. См. **Дарина**, **Одарина**.

Одокія, *кїі*, *жс*. = **Докія**. *Федьк.* *Нов.* 12. **Одѣска**, *кв*, *жс*. **Феодосіи**. *Лж.* *Лем.* 442. **Одѣшка**, *кв*, *жс*. = **Явдошка**. *Гадом.* у. **Оксѣна**, *кв*, *жс*. **Ксеіни**. Чуб. Ш. 471. Ум. **Оксѣнна**. *Лемч.* 186. **Оксѣночка**. ВД. **Оксѣта**. ВД. **Оксѣтка**. Чуб. Ш. 471. См. **Аксѣна**, **Аксѣнія**, **Аксѣя**, **Ксѣя**, **Оксѣя**.

Оксѣнт, *та*, *м*. = **Оксѣн**. Лохв. у. **Оксѣн**, *ва*, *м*. **Авксентій**. *Левч.* 183. См. **Оксен**, **Оксант**.

Оксѣнька, *кв*, *жс*. Ум. отъ **Оксєня**. **Оксѣня**, *пі*, *жс*. = **Оксана**. Лохв. у. МУЕ. I. 162. Ум. **Оксѣнька**. Лохв. у. **Олѣксъ**, *жжж*. *м*. **Алексѣй**. Лохв. у. *Левч.* 183.

Олѣксѣндер, *дря*, *м*. **Алѣксандръ**. Лохв. у. См. **Ксѣндер**, **Лемѣндер**, **Лѣксѣндра**, **Лѣксѣндра**. **Олѣксандро**. **Самѣно**.

Олѣксандра, *ри*, *жс*. **Алѣксандра**. Лохв. у. *Ном.* № 2058. Ум. **Олѣя**. Чуб. Ш. 72. См. **Ксѣндра**, **Сѣндра**, **Лѣксѣндра**, **Сѣнька**.

Олѣксандро, *дря*, *м*. = **Олѣксандр**. Чуб. V. 792. Лохв. у.

Олѣксїй, *кїія*, *м*. = **Олѣкса**. Чуб. I. 174. Ум. **Олѣксїно**. Чуб. I. 174.

Олѣлько, *жа*, *м*. = **Олѣксандер**. ВД. **Олѣна**, *кв*, *жс*. **Елева**. *Ном.* № 5351. Ум. **Олѣнна**. Чуб. V. 1122. **Олѣмонька**. *Гол.* II. 88. **Олѣночка**. Чуб. V. 890. **Олѣся**. *Ном.* № 5286.

Олѣсь, *ся*, *м*. = **Олѣксандер**. *Ном.* № 12723. Ум. **Олѣсьно**. ВД.

Олѣся, *сі*, *жс*. Ум. отъ **Олѣксандра**, **Олена**.

Олѣшко, *ка*, *м*. = **Олѣксїй**. *Котл.* Ев. Ш. 58 *пѣ* *словарѣ* 19.

Олѣсѣй, *сѣя*, *м*. = **Ялѣсей**. Лохв. у. **Олѣхвѣр**, **Олѣхвѣр**. **Олѣхвѣр**, *ра*, **Олѣхвѣр**, *хвѣра*, *м*. **Елѣноерій**. Лохв. у. *Волч.* у. **Олѣга**, *гв*, *жс*. **Ольга**. Лохв. у. *Лемч.* 186. Ум. **Оля**, **Ольна**. Лохв. у. **Олѣонька**.

ВД. Оля́ня, Лохв. у. Олюня́тно. Лохв. у. Олюня́точно, Лохв. у. Олю́точно. ВД. Олю́ся. ВД. Олю́сьна. ВД. Олю́дзя. ВД.

Оля́на, ни, ж. = Уляна. Рудч. Ск. II. 62. Ум. Оля́нна. Чуб. III. 209.

Оме́лечко, ка, м. Ум. отъ Омельно.

Оме́лѣя, Оме́лѣя, ня, м. Емиліягъ. Лохв. у. Павл. 76.

Оме́льцо, ка, м. = Омельян. Чуб. V. 104. Ум. Оме́лечко. Чуб. V. 439.

Омрѣ́с, са, Омрѣ́сь, са, м. = Амрѣс. Левч. 183. Лохв. у.

Ондрі́ецъ, йца, м. Ум. отъ Ондрій.

Ондрі́й, рія, м. = Андрій. Ум. Ондрі́ецъ, Ондрі́яно, Ондрі́усь.

Онѣ́кій, кія, м. Іоаннікій. О. 1862. IX. 114.

Онѣ́лка, ки, ж. Неовила. Чуб. III. 216. Ум. Онѣ́ля. Лохв. у. См. Нѣ́ла.

Онѣ́сечко, ка, м. Ум. отъ Онисьно.

Онѣ́сим, ма, м. Онисимъ. Левч. 184.

Онѣ́сійка, ки, ж. Ум. отъ Онися

Онѣ́сія, сія, ж. Ависія. Лохв. у. Ум. Онѣ́сіяна. Грин. III. 161. Онѣ́ся. Лохв. у.

Онѣ́ськв, ки, ж. = Онисія. Лохв. у. Левч. 185.

Онѣ́сько, ка, м. = Онясим. Чуб. III. 381. Котл. Ен. III. 58. Ум. Онѣ́сечно. Павл. 76. См. Оншмо.

Онѣ́ся, сі, ж. Ум. отъ Онисія.

Онѣ́хвѣт, та, м. Вонифатій. Лохв. у. См. Нѣхвѣт.

Онѣ́шко, ка, м. = Онясько. Лохв. у.

Онѣ́шко, ка, м. = Онопрій. КС. 1883. IX. 321.

Онѣ́пріецъ, йца, м. Ум. отъ Онопрій.

Онѣ́прій, рія, м. Онофрій. Чуб. I. 176, 178. Ум. Онопрі́ецъ. Павл. 76. Онопрі́яно. Пав. 76. См. Онояно, Оношно.

Онѣ́шко, ка, м. = Онопрій.

Онѣ́прій, рія, м. = Онопрій. Левч. 148.

Онѣ́фрій, рія, м. = Онопрій. Федьк. Пов. 41. Ум. Онѣ́фрі́яно. Федьк. Пов.

Онѣ́хрій, рія, Онѣ́хро, ра, м. = Онопрій. Лохв. у.

Онѣ́шко, ка, м. = Оношко. ВД.

Опані́с, са, м. Аванасій. Котл. Ен. III. 58. Ном. № 2542. См. Ахтанасій, Охтанас, Панас, Такас.

Описті́на, ни, ж. = Лепистіна. Лохв. у.

Орѣ́ст, тв, м. Орестъ. Лохв. у. См. Ярест.

Орѣ́на, ни, ж. = Ярина. Харьк. у. Левч. 185. Ум. Орѣ́нна. Грин. III. 318. Орѣ́ночна. Чуб. III. 317. Орѣ́ся. Чуб. V. 1110.

Орѣ́шна. Ном. № 5459. Орѣ́шечна. Чуб. III. 317. Орѣ́на. ВД. Орѣ́. ВД.

Оса́фѣт, та, м. Іосафатъ. ВД. См. Са-фат.

Оси́п, па, м. = Йосип. Лохв. у. Левч. 184. Ум. Оси́пко. Лохв. у.

Оста́п, па, м. Евстафій. Ном. № 12681.

Ум. Оста́по. ВД. Оста́пно. Павл. 76.

Оста́х, ха, Оста́ш, ша, м. = Остап. ВД.

Офа́нко, ка, м. = Теофан. Чуб. V. 92.

Охри́кан, на, м. Африканъ. Лохв. у.

Охрѣ́м, ма, м. Ефремъ. Рудч. Ск. I. 74.

Ум. Охрѣ́мецъ, Охрѣ́мно. Павл. 76. См. Хрѣм, Яхрем.

Охта́дѣй, дѣя, м. = Тадей. Лохв. у.

Охта́нас, са, м. = Опанас. Лохв. у.

Охт́ас, са, м. Θεоктисть. Лохв. у.

Охт́иса, си, ж. Θεоктиста. Лохв. у.

Ум. Охт́исна, Охт́исьна. Лохв. у. Охт́иса.

Лохв. у.

П.

Пав́лик, ка, м. Ум. отъ Павло.

Пав́лін, ва, м. Павлинъ. ВД.

Пав́лія, ня, ж. Павлина. ВД. Ум. Павли́нна. Чуб. III. 205.

Пав́личко, ка, м. Ум. отъ Павло.

Пав́ліш, ша, м. = Павло. ВД.

Пав́лія, дія, м. = Павло. ВД.

Пав́ло, ла, м. Павелъ. Ном. № 7935.

Ум. Пав́лно. Левч. 185. Пав́лично. Грин.

III. 15. Пав́лоньо. Гол. II. 104. Пав́луъ.

ВД. Пав́луъ. ВД. Пав́лусъ. Чуб. III. 127.

Пашкѣ́. Левч. 185.

Пав́олька, ки, ж. = Паулька. Чуб. III. 221.

Пав́яна, ни, ж. = Палажка. К. Бай 45.

Ум. Пазу́лька. ВД. Пазы́на. ВД. Пазя́. Лохв. у. Гол. II. 500.

Пала́гна, ни, ж. = Палажка. ВД.

Пала́дко, ки, м. Палладій. Лохв. у.

Пала́жка, ки, ж. Пелагея. Чуб. III.

202. Ум. Пала́зя. Чуб. III. 202. Пала́зеньна.

Грин. III. 548

Пала́шка, ки, ж. = Палажка. Лохв. у.

Пали́нар, ра, м. Аполлинерій. Лохв. у.

Пали́й, дія, м. = Панталеймон. Лохв. у.

Палти́мн, на, м. = Панталеймон.

Лохв. у.

Палто́н, на, м. = Панталеймон. Лохв. у.

Паяс, са, м.—Опанас. Лохв. у. Левч. 183. Ум. Панаски. ВД. Панаско. Павл. 76.
Павкрат, та, м. Павкратій. Лохв. у. Левч. 185.

Павталеймон, на, Павталеймін, мб-на. (Павл. 76). Павтелемон, на (Гн. II. 497). Павтелемовъ. См. Палій, Палтимін, Палтон, Панько.

Параня, ні, ж. Ум. отъ Парасна.

Параска, кн, ж. Параскева. Ном. № 496. Ум. Параня. Чуб. Ш. 144. Парасочка. Ном. № 496. Парасуна. Гол. II. 293. Параса. Ном. № 1011. Паранна. Чуб. Ш. 178. Парана. Гол. II. 211.

Парасловія, вїї, ж. Параскева (только о святой). Ном. № 496. См. Парасна.

Парасочка, кн, Параса, сі, Паранна, нн, ж. Ум. отъ Парасна

Параця, ці, ж. Ум. отъ Парашна.

Парашка, кн, ж.—Параска Стрійск. у. Ум. Параця. Стрійск. у.

Пармеш, на, м. Пармевій. Лохв. у.

Пархвон, на, м. Пароевій. Лохв. у. Левч. 185. У Павл. 76. Пархвн. См. Пархн

Пархвнл, ла, м.—Порхвир. Славяно-серб. у.

Пархн, хона, м. Пароевій. Ном. № 1012. Котл. Ен. Ш. 58. Ум. Пархнмо. ВД. См. Пархвен.

Патрїкїй, кія, м. Патрїкїй. ВД.

Паулька, кн, ж.—Павлина. Чуб. Ш. 202. См. Павольна.

Пахби, жа, м. Пахомїй. Лохв. у. Левч. 185.

Пашко, ка, м. Ум. отъ Павло.

Педбра, рн, Педбрия, рі, ж. Θεодора. Ном. № 6351. Ум. Педбрина, Педбрына. Левч. 186. Лохв. у.

Педько, ка, м.—Хведір. Котл. Ен. Ш. 58.

Пелягія, гїї, ж.—Палажка. Лохв. у. Ум. Пеляся. ВД.

Пестїна, нн, Пестя, ті, ж. Епистимїя. Левч. 186. См. Лепестина.

Пётрнх, ка, м. Ум. отъ Петро.

Петрб, ра, м. Петръ. Ном. № 467. Ум. Пётрин. Грив. Ш. 533. Петрунь. ВД. Петруньо. ВД. Петрусь. Левч. 185. Петруськи. Грив. Ш. 534. Петрусьчон. Грив. Ш. 534. Петрухно. ВД.

Пилїн, на, м. Филиппъ. Ном. № 2693. Ум. Пилїно. Рудч. Ск. I. 28.

Пимн, мона, м. Пимень. Лохв. у.

Платн (НВольв. у.) и Платон (Чуб.

Ш. 387), тона, м. Платонъ. Ум. Платонно. Грив. Ш. 15.

Поликáрп, на, м. Поликарпъ. Лохв. у. Полвнáшка, кн, ж. Аполлинарія. ВД.

Полѣт, та, м.—Иполит. Лохв. у.

Порхвир, рн, м. Порфирїй. Лохв. у.

См. Прохвир, Пухвир, Пархвнл.

Потáп, на, м. Потапїй. Лохв. у. Левч. 185.

Прїня, ні, ж. Ум. отъ Прїсна.

Прїсечка, кн, ж. Ум. отъ Прїсна.

Прїська, кн, ж. Ефросиня, Евпраксія. Ном. № 6439. Ум. Прїня. ВД. Прїся. Лохв. у. Левч. 186. Прїсечка. Лохв. у. Павл. 76.

Прозя, ві, ж.—Прїська. Вх. Лем. 457.

Прокїп, копа, м. Прокопїй. Ном. № 8031.

Прокседа, дн, ж. Проскудія. Левч. 186.

Протас, са, м. Протасїй. ВД.

Прохвир, ра, м.—Порхвир. Борз. у.

Прохор, ра, м. Прохоръ. Лохв. у. Левч. 185.

Прбцик, ка, м. Ум. отъ Проць.

Проць, ця, Процько, ка, м.—Прокпн. Павл. 76. Левч. 185. Ум. Прбцик. Гол. II. 497.

Пульэра, рн, ж. Пульхерїя. Левч. 186.

Пурха, хн, ж.—Пухвера. Лохв. у.

Пухвэрька, кн, ж. Ум. отъ Пухвера.

Пухвэрь, рі, ж.—Пулхера. Лохв. у.

Ум. Пухвэрьна. Лохв. у.

Пухвир, ра, м.—Порхвир. Лохв. у.

Р.

Рáврик, ка, м. Ум. отъ Равро.

Раврб, ра, м.—Лавро. Лохв. у. Ум. Рáврик. Лохв. у.

Радивон, на, м. Иродїовъ. Чуб. Ш. 102.

Родїон, на, м.—Радивон. Лохв. у.

Радько, ка, м.—Радивон. Лохв. у. Левч. 185.

Рáйка, кн, ж. Раиса. Лохв. у. Ум. Рáйна. Лохв. у. Рáйся. ВД.

Рáгн, Рáгбр, гора, Рáгбора, рн, м.—Григор. Левч. 183. Чуб. Ш. 206. Ум. Рáгбрно. Чуб. Ш. 200.

Розáлія, лії, ж. Розалїя. Чуб. Ш. 409.

Розум, жа, м. Разумникъ. Левч. 185.

Ромáн, на, м. Романъ. Чуб. Ш. 68. Ум. Ромáноньо. ВД. Ромáночно. Гол. I. 313. Ромáнчки. ВД. Ромнб. ВД. Рбмчки. ВД.

С.

Сава, ви, м. Савва. Ном. № 506. Ум.
 Савна. Ном. № 3139. Савочна. Лохв. у.
 Савастян, на, м. Севастіавъ. Лохв. у.
 Савка, Савочка, ки, м. Ум. отъ Сава.
 Сай, Сайд, м. Исая. Лохв. у.
 Сакъ, ва, м. Исаакій. Лохв. у. Левч.
 184. Ум. Сачди. Левч. 184.
 Саків, кова, м.=Сакъ. Лохв. у.
 Саламон, ва, м. Соломонъ. Лохв. у.
 Салемін, на, м.=Саламов. Лохв. у.
 Самійло, ла, м. Самуиль. Ном. № 9580.
 Ум. Самуьс. К. Бай. 30.
 Самко, ка, м.=Самійло. ВД.
 Самсон, ва, м. Самсоновъ. Лохв. у.
 Левч. 185.
 Самуьс, ся, м. Ум. отъ Самійло.
 Сандра, ри, м.=Олександра. Вх. Лем.
 429. Ум. Сандрусь. Вх. Лем. 429.
 Саньк, ва, м. Хрисанвъ. Лохв. у.
 Саньк, ки, ж.=Олександра. Лохв. у.
 Ум. Сая. Лохв. у. Левч. 185.
 Санько, ка, м.=Олександр. Лохв. у.
 Сая, пі, ж. Ум. отъ Саньк.
 Сараніовъ, ва, м. Сараніовъ. Левч. 185.
 Сараквіна, ни, ж. Серафима. Лохв. у.
 Свѣат, та, м.=Осафат. Федьк. Пов. 49.
 Свѣан, на, м. Софоній. Лохв. у.
 Сахон, ва, м.=Сафон. ВД.
 Сачон, чка, м. Ум. отъ сан.
 Свирід, да, м. Спиридонъ. Ном. № 6314.
 Котл. Ен. Ш. 58. Ум. Свирідно. Палл. 77.
 Северін, на, м. Северинъ. Лохв. у.
 Секлѣта, ти, ж. Сивклитинія. Лохв. у.
 Левч. 186.
 Секлетівъ, ни, ж.=Секлета. Лохв. у.
 Селіверст, та, м. Сильвестръ. Лохв. у.
 См. Сильвест.
 Семён, на, м. Симеонъ, Семенъ, Си-
 монъ. Ном. № 486. Ум. Семённо. Лохв. у.
 Сеньк, ва, м. Ум. отъ Сень.
 Сень, на, м.=Семен. ВД. Ум. Сѣнин.
 ВД. Семно. ВД.
 Сергій, гія, м. Сергій. Лохв. у. Левч.
 185. Ум. Сергіино. Лохв. у. Левч. 185.
 Сиволод, да, м. Всеволодъ. Лохв. у.
 Сидір, дора, м. Исидоръ. Ном. № 4018.
 Ум. Сидорко. ВД.
 Сивько, ка, м.=Сивьон. ВД.
 Сивьон, на, м. Созовтъ. Лохв. у. Котл.
 Ев. Ш. 58.

Сила, ли, ж. Сила. Лохв. у. Левч. 185.
 Сильвѣст, та, м. Сильвестръ. Левч.
 185. См. Селіверст.
 Симон, ва, м. Симонъ. Лохв. у. Ном.
 № 455.
 Славко, ка, м. Влчеславъ. Кіев.
 Совон, на, м.=Сивьон. Лохв. у. Левч.
 185.
 Соломїна, пл, Соломїя, жі, ж. Соло-
 монія. (Лохв. у.).
 Соломїй, пія, м.=Саламонъ? Г.-Арт.
 (О. 1861. Ш. 93).
 Солба, хи, ж.=Соломїя. Ном. № 1770.
 Сопрін, рба, (Павл. 77), Сопрба,
 Софрба, на, м. Софроній. ВД. См. Сохрон,
 Супрун.
 Софіяка, Сохвіяка, ки, ж. Ум. отъ
 Софія, Сохвія.
 Сѣфа, фи, Сѣхва, хи, ж. Ум. отъ
 Софія, Сохвія.
 Софія, фіі, Сохвія, хиі (Лохв. у.), ж.
 Софін. Левч. 186. Ум. Сѣфа, Сѣхва (Лохв. у.),
 Сѣфна. ВД. Софіка. Чуб. Ш. 216. Сохвія-
 ка. Левч. 186.
 Сохрба, ва, м.=Сопрін. Лохв. у.
 Спирідон, на, м.=Свирід. Чуб. Ш.
 202. Ум. Спирідонно. Чуб. Ш. 202.
 Стасіньо, ня, м. Ум. отъ Стах.
 Стах, ха, м.=Остап. Лохв. у. Ум. Ста-
 сійно. Чуб. Ш. 464.
 Степан, на, м. Стефанъ. Лохв. у. Левч.
 185. Ум. Степанно. ВД. См. Стефан.
 Степанїда, ди, ж. Стефанида. Лохв. у.
 Ум. Степаня. ВД. См. Стефанія. Стеха.
 Степанко, ва, м. Ум. отъ Степан.
 Степаня, ні, ж. Ум. отъ Степаннида.
 Стѣся, сі, ж. Ум. отъ Стеха.
 Стефан, ва, м.=Степан. Желех. Ум.
 Стефанин, Стѣфко. Желех. Стѣфцьо. Желех.
 Стѣфанія, віі, ж.=Степанїда. Галлц.
 Ум. Стѣфна. ВД. Стѣфця. ВД.
 Стѣха, хи, ж.=Степанїдъ. Лохв. у.
 Левч. 186. Ум. Стѣся. ВД. Стѣшна. Лохв. у.
 О. 1862. X. 2. Стѣшечка. О. 1862. X. 15.
 Стець, ця (Павл. 77), Стецько, ка, м.=
 Степан. Лохв. у. Котл. Ев. Ш. 58. Левч.
 185.
 Стѣшечка, Стѣшка, ки, ж. Ум. отъ
 Стеха.
 Стратон, на, м. Стратоникъ. Лохв. у.
 Супрун, на, м.=Сопрін. Мет. 429.
 Левч. 185. Ум. Супрусь. Павл. 77.
 Супрунада, ди, ж. ? Ном. № 6316.

Т.

Тадѡй, Тадій, дѡя, м. Ѳадлей ВД. См. Охтадей.

Талемін, мѡна, м.—Халимон. ВД.

Танѡс, са, м.—Опанас. Левч. 183. Ум.

Танѡсин. Шейк. Танѡско. Шейк.

Тарѡс, са, м. Тарасій. Котл. Ев. Ш. 58. Ном. № 1943. Ум. Тарѡсин. ВД.

Тѡся, сї, ж. Ум. отъ Тетяна.

Тѡцѡневька, Тѡцѡня, Тѡцька, Тѡця, ж. Ум. отъ Тетяна.

Тѡкля, м, Тѡкля, лї, ж. Ѳекля. Ном. № 10889. Св. Л. 111. МУЕ. Ш. 57. Ум. Тѡлѡса. ВД.

Тѡфѡв, Тѡфѡвѡн, на, м. Ѳеофанъ. Лохв. у. См. Ѳѡфанко, Тѡфан, Фан.

Тѡра, ри, ж. Терса? Ном. № 2701.

Тѡрѡся, сї, ж.—Тѡра? Ном. № 552.

Тѡрѡщѡчко, ка, м. Ум. отъ Терешко.

Тѡрѡшко, ка, м. Теревтїй. Ном. № 6418. Котл. Ев. Ш. 58. Ум. Терѡщѡчко. Павл. 76.

Тѡтїна, нѡ, ж. Татїана. Ном. № 4720. Ум. Тѡтїнна. Лохв. у. Тѡтїночка. ВД. Тѡтїша. Лохв. у. Тѡся. ВД. Тѡця. Ном. № 5508. Тѡцѡна. ВД. Тѡцѡня. ВД. Тѡцѡненька. МУЕ. Ш. 12.

Тѡхѡвѡн, на, м.—Тѡѡфан. Лохв. у.

Тѡвѡня, нї, ж. Хїовїя. Лохв. у. См. Хїовїона.

Тѡвїш, мѡшѡ, м. Тїмофей. Ном. № 21717. Ум. Тїмѡсь. Павл. 77.

Тѡмѡ, кѡ, м.—Тїмїш. Левч. 185. Ум. Тїмѡсь. ВД.

Тѡмѡка, хѡ, м.—Тїмїш. Харьк. у. Левч. 185.

Тѡт, та, м. Титъ. Ном. № 10853. Ум. Тїтѡ. Лубел. у. Левч. 185.

Тѡхїн, Тїхон, хонѡ, м. Тїховъ. Лохв. у. Левч. 185. Ум. Тїхнѡ. Ном. № 3314.

Тѡдїр, дѡра, м.—Хѡдїр. Федьк. Пов. 92. Ум. Гѡдїрно, Гѡдїрно. Чуб. Ш. 464.

Тѡдѡра, ри, ж.—Хѡдѡра. Левч. 186. Ум. Гѡдѡрна. ВД. Гѡдѡрца. ВД.

Тѡдѡрко, ка, м. Ум. отъ Гѡдїр.

Тѡдѡс, са, Тѡдѡсь, сѡ, м.—Хѡдѡсь. НВолын. у. Левч. 185.

Тѡдѡска, кѡ, Тѡдѡся, сї, ж.—Хѡдѡска. Левч. 186.

Тѡмѡ, мї, Тѡмѡ, кѡ, м.—Хѡма. Ном. № 6856. Федьк. Пов. 62. Ум. Тѡмѡно. Гол. II. 328.

Трїхѡвн, на, м. Трїфонъ. Лохв. у.

Трѡхїм, мѡ, м. Трѡфїмъ. Лохв. у. Левч. 185. Ум. Трѡхїмно. Чуб. Ш. 439. Трѡшнѡ, кѡ, м.—Трѡхїм. Левч. 185.

У.

Улѡс, са, м. Влѡсїй. Лохв. у. Левч. 183.

'Улѡчка, кѡ, ж. Ум. отъ Улѡна.

Улѡта, тѡ, ж. Іулітта. Ном. № 10981.

Ум. Улїтна. Чуб. Ш. 306.

Улїн, на, м. Іуліанъ, Іулії. Лохв. у.

'Улѡка, кѡ, ж. Ум. отъ Улѡна.

Улѡня, нї, ж. Ум. отъ Улѡна.

'Улѡ, лї, ж. Ум. отъ Улѡна.

Улѡн, нѡ, м.—Улїн. Лохв. у.

Улѡна, нѡ, ж. Іуліанїя. Ном. № 1854.

Ум. 'Улѡ. Левч. 186. 'Улѡна. Павл. 76.

'Улѡна. Павл. 76. Улѡня. ВД. Улѡся.

'Устѡчка, кѡ, ж. Ум. отъ Устѡ.

Устїн, на, м. Іустївъ. Лохв. у. Левч. 184.

Устїна, нѡ, ж. Іустїна. Левч. 186.

Грїн. Ш. 664. Ум. Устїнна. ВД. См. Устѡ, Устїна.

Устѡся, сї, ж. Ум. отъ Устѡ.

'Устѡ, тї, ж.—Устїна, Ном. № 6625.

Ум. 'Устѡчка. Павл. 76. Устѡся. Лохв. у.

Ф.

Фѡн, на, м.—Тѡѡфан. Лохв. у.

Фѡдїр, Фѡдѡра и пр. См. Хѡдїр, Хѡдѡра.

Фѡдѡрик, ка, м. Ум. отъ Фѡдїр. Гол. II. 426.

Фѡдѡт, та, м. См. Хѡдѡт.

Фѡмѡня, нї, ж.—Хѡма? Гол. II. 161.

Фѡська, кѡ, ж. Фѡся, сї, ж.—Хѡська,

Хѡсья. Чуб. V. 69.

Фѡськѡ, кѡ, м.—Хѡськѡ. Котл. Ев. Ш. 58.

Фрѡсїна, нѡ, ж.—Прїська. Чуб. Ш. 311.

Х.

Хѡлїмон, на, м. Фїлїмонъ. Волч. у. Левч. 185. См. Тѡлемїн, Хѡлїмон.

Хѡрѡчко, ка, м. Ум. отъ Харькѡ.

Харі́та, тв, ж. Харита, Харитина. Левч. 186. Ум. Хариті́нна. Лохв. у.

Харти́н (Павл. 76), **Харито́н, то́на, м.** Лохв. у Левч. 185.

Харла́м, на, Харла́мп, на, м. Харлампій. Левч. 185. Лохв. у.

Харько́, ва, м—**Харити́н.** Котл. Ев. Ш. 58. Ум. Ха́речно. Кролев. у.

Хвас, на, м.—**Фая**—**Теофан.** Лохв. у.

Хвані́с, са, м.—**Павас.** Лохв. у.

Хванаска, ки, ж. Аоавасія. Лохв. у.

Хванько́, ка, м. а) **—Теофан,** б) **Агафавгель,** в) **Вонифатій.** Лохв. у. Ум. Хва́ня. ВД.

Хведік, ка, м. Ум. отъ Хведір.

Хведі́р, дора, м. Θεοδωρ. Рудч. Ск. I. 205. Ум. Хведь. Чуб. V. 1132. Хведи́н. Ном. № 12003 Хведи́н. Лохв. у. Хведі́рно. Сумск. у. Хаедо́рно. Чуб. Ш. 209. См. Дорно, Годір

Хведора́, ри, ж. Θεοδορα. Ном. № 9478. Ум. Хведорна. См. Годора.

Хведорко, ка, м. Ум. отъ Хведір.

Хведос, са, Хведось, ся, м. Θεοδοσίη. Лохв. у. Левч. 185. См. Тодос.

Хведоска, Хведоська, ки, ж. Θεοδοσία. Лохв. у. Левч. 186. Ум. Хведо́ля. Грин. Ш. 664. См. Тодо.на.

Хведоса, сі, ж. Ум. отъ Хведосна.

Хведот, та, м. Θεοδοτ. Левч. 185.

Хведул, да, м. Θεοδουλ. Лохв. у.

Хведь, дя, Хведько́, ка, м. Ум. отъ Хведір.

Хвѣнна, ни, ж. Χιονία. Павл. 77. (Здѣсь ошибочный переводъ).

Хвесь, ся, м.—**Хведос.** Ном. № 7703. Ум. Хвесько́. Лохв. у. Левч. 185.

Хвѣська, ки, ж.—**Хведоска.** Лохв. у. Чуб. V. 1140. Ум. Хвѣся. Ном. № 5549.

Хвесько́, ка, м. Ум. отъ Хвесь.

Хвѣся, сі, ж. Ум. отъ Хвѣська.

Хвалимон, на, м.—**Халимон.** Лохв. у.

Хвалон, на, м. ? Лохв. у. Мет. 414.

Хвѣнька, ки, ж. Θεοκτίστα. Могилев. у.

Хвіо́ня, ни, ж.—**Тявонок.** Грин. II. 44.

Хвока́, кя, м. Фока. Лохв. у.

Хвоті́на, ни, ж. Φοτινία. Левч. 186.

Хаву́ся, сі, ж. Φιβα. Лохв. у.

Хилко́, ка, м. ? Ном. № 4732.

Хіма, ни, ж. Ум. отъ Химна.

Хімка, ки, ж. Евфѣмія. Ном. № 1012. Ум. Хіма. Чуб. Ш. 221. Хімочка. Павл. 76. Химусл. ВД. См. Юхимв.

Хівря, рі, ж. Φεβρονία. Ном. № 6439.

Хлор, ра, м. Φλωρ. Лохв. у. Левч. 185.

Хомі, мі, м. Θωμα. Рудч. Ск. II. 174. Ум. Хому́ль. ВД.

Хоті́на, ни, ж. Φοτινα, Φοτινία. Грин. II. 208. Ум. Хоти́л. Лохв. у.

Хоти́л, тія, м. Φοτίη. Лохв. у.

Хоти, ті, ж. Ум. отъ Хотина.

Храсі́на, ви, ж.—**Фрасина**—**Пріська.** Чуб. Ш. 201. Ум. Храсі́нна. Чуб. Ш. 206.

Хриса́нт, та, м. Χρυσανθ. Лохв. у.

Христи́на, ни, ж. Χριστινα. О. 1861. УШ. 17. Ум. Христи́нна, Хрїстя. Лохв. у. Левч. 186.

Хрїстя, ті, ж. Ум. отъ Христина.

Хрїм, на, м.—**Охрїм.** Лохв. у.

Хросі́на, ни, ж.—**Храсина.** Левч. 186.

Хтадѣ́й, дѣя, м. Τυδεί. Лохв. у.

Хтодѣ́т, та, м. Θεοδοτ? Греб. 402.

Хтодора, ри, Хтодѣ́ра, рі, ж.—**Хведора.** Лохв. у. Ном. № 9478.

Хтодос, са, Хтодось, ся, м.—**Хведос.** Лохв. у. Левч. 185

Хтодоска, Хтодоська, ки, ж.—**Хведоська.** Лохв. у. Ум. Хтодося. О. 1862. IX. 111.

Хтодѣ́т, та, м.—**Хведот.** Лохв. у.

Хтоломѣ́й, мѣя, м. Πτολομει. Лохв. у.

Ч.

Чіпка, ки, м.—**Начипір.** Мир. ХРВ.

Ш.

Шелифѣ́н, на, м.—**Ксенофонть?** Котл. Ев. Ш. 58.

Штефа́н, на, м.—**Стефан**—**Степан.** Федьк. Пов. 62. Ум. Штефаночко. Федьк. Пов. 62.

Щ.

Щифа́нь, ня, м.—**Штефан**—**Стефан**—**Степан.** МУЕ. Ш. 57.

Ю.

- Юхѣм, ва, м.—Юхим. Лохв. у.
 Юда, дм, м. Іуда. Ном. № 486.
 Юдѣхна, ви, ж. Юдиѣв. Лохв. у.
 Юджо, ка, м. Іуда (о євреї). Чуб. V.
 1061.
 Юр, 'Юра, м.—Юрій. Ном. № 434.
 Юрась, ся, Юрасенько, ка, Юрасько,
 ка, м. Ум. оть Юрій.
 'Юрійко, ка, м. Ум. оть Юрій.
 'Юрій, 'Юрия, 'Юрій, 'Юрія, м. Юрій,
 Георгій. Ном. № 433, 440. Ум. Юрась.
 Ном. № 13440. Юрасько, Юрасенько. Гол.
 I 214. Єврась. АД. II. 121. Єврах. АД. II.
 120. 'Юрійко. Федьк. Пов. 10. Юрұсь. АД.
 II. 123. См. Ёрь, Юр, Юрко.
 Юрѣо, ка, м.—Юрій. Ном. № 3930.
 Ум. Юрчим, ВД. См. еще при словѣ Юрій.
 Юстѣв, ва, м.—Устин. Лохв. у. Левч.
 184.
 Юстѣва, ни, ж.—Устина. ВД.
 Юхѣм, ма, м. Евфимій. Чуб. III. 430.
 Ум. Юхимѣць. ВД. Юхимко. Лохв. у. См.
 Йовхим, Ювхим.
 Юхѣмив, ми, ж. Евфимія. Чуб. III. 430.

Я.

- Явдокім, ва, м. Евдокимъ. Лохв. у.
 Кв. Пр. II. 92. Левч. 183. См. Йовдоним.
 Явдѣнька, ки, Явдѣня, пі, Явдѣся,
 сі, ж. Ум. оть Явдоха.
 Явдѣха, хи, ж. Авдотья. Рудч. Ск.
 I. 177. Ум. Явдѣня. Рудан. I. 16. Явдѣнь-
 ка. ВД. Явдѣся. Грин. Ш. 664. Явдѣшка.
 Лохв. у. См. Євдоха, Йовдѣха.

- Явѣх, ха, м.—Явтух. Могил. у.
 Явѣх, ха, м. Евтихій. Лохв. у. Г. Арт.
 (О. 1861. III. 83). См. Явтух, Йовтух.
 Ядам, ва, м.—Адам. Гн. I. 23.
 Язѣо, ка, м.—Ясько? Ном. № 5736.
 Якиліна, ни, ж.—Килина. Лохв. у.
 Якїя, ва, м. Іоаннѣмъ. Чуб. III. 228.
 Ум. Якимѣць. Лохв. у. Левид. I. 241.
 Якимко. Левид. I. 240. Левч. 184.
 'Якїв, 'Якова, м. Іаковъ, Яковъ. Ном.
 № 2661. МУЕ. III. 145. Ум. Яковѣць. ВД.
 'Якїво, 'Яковко. Чуб. III. 221. Ялұсь. Павл.
 77. См. Яцько.
 Яковїна, ни, м.—Яків. Грин. Ш. 353.
 Ялұсь, сі, м. Ум. оть Яків.
 Ялшсїй, сѣя, м. Елисей. Лохв. у.
 Ядрїя, ріа, м.—Андрїй. Ном. № 503.
 Явдрұх, ха, м.—Яндрїй=Авдрїй. ВД.
 Ярема, ни, м. Іеремія. Рудч. Ск. I.
 175. Ум. Яреміч. ВД. Яремічна. Павл. 77.
 См. Веремїя, Єрема.
 Ярепїна, ни, ж.—Горпина. Мнж. 194.
 Ярѣст, та, м.—Орест. Лохв. у.
 Ярина, ни, ж. Ірина. Шевч. 243. Ум.
 Ярінна. Левч. 186. Яріночка. Шевч. 245.
 См. Орїна.
 Ярїса, си, ж. Ранса. Лохв. у.
 Ярмолаї, лаї, м. Ермолай. Лохв. у.
 Ярослав, ва, м. Ярославъ. К. ЧР. 132.
 Ярохтѣй, тѣя, м. Іерофей. Лохв. у.
 'Ярош, ша, м.—Яроштей. Ном. № 7555.
 Левч. 184.
 Ясьѣо, ка, м.—Яків. Прил. у.
 Яхрѣм, ва, м.—Охрїм. Чуб. III. 221.
 Яхрѣнтїа, тіа, м.—Яхрѣм. Лохв. у.
 Яцїна, ни, м.—Яцько. ВД.
 Яць, 'Яця, м. Ум. оть Яцько.
 Яцьѣо, ка, м.—Ясько=Яків. Грин.
 II. 243. Ум. Яць. См. Яцїна.

LaU.D
H8735sl

472868

Hrinchenko, Boris Dmitrovich
Словарь української мови.

v.2

Transliterated: Slovar' ukrains'koi movi. 3

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

